SAHIHU-L-BUHARI

BUHARIJEVA
zbirka hadisa

1

صحيح البخاري

SAHIHU-L-BUHARI

Buharijeva zbirka hadisa

ISLAMSKA - BIBLIOTEKA . NET

Naslov originala:
صحيح البخاري
Naslov prijevoda:
SAHIHU-L-BUHARI
Buharijeva zbirka hadisa
Autor:
Muhammed b. Ismail el-Buhari
Prijevod:
Hasan Škapur
Redaktura:
dr. Šukrija Ramić
dr. Enes Ljevaković
mr. Muhamed Mehanović
mr. Elvedin Huseinbašić
Izdavač: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH
Tiraž: 6.000

Lektura i korektura:
dr. Senahid Halilović
Samija Halilović
Redakcija:
mr. Muhamed Mehanović
mr. Senad Ćeman
mr. Abdulmedžid Šemsudin
Teufik Mešić
Dtp:
Teufik Mešić
Dizajn korice:
Sead Bećović
Štampa:
Amos Graf, Sarajevo
Za štampariju:
Fahrudin Korjenić

ISLAMSKA-BIBLIOTEKA.NET

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-725-4/-5

al-BUHARI, Muhammad ibn Ismail
Buharijeva zbirka hadisa = Sahihu-l-Buhari
/ Muhammed b. Ismail El-Buhari;
(prijevod Hasan Škapur i grupa prevodilaca).
- Sarajevo: Visoki saudijski komitet, 2008. - 4 sv.; 24cm

Izv. stv. nasl. na arap. jeziku. - Tekst na bos. i arap. jeziku

ISBN 978-9958-880-32-2

COBISS.BH-ID 16982278

صحيح البخاري

SAHIHU-L-BUHARI

Buharijeva zbirka hadisa

Autor:
Muhammed b. Ismail el-Buhari

Prvo cjelovito izdanje

1.

Sarajevo, 1429. h.g./2008. godine

ISLAMSKA - BIBLIOTEKA . NET

بسم الله الرحمن الرحيم

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

PREDGOVOR PRVOM CJELOVITOM IZDANJU BUHARIJEVOG *SAHIHA*

Ovaj naslov odnosi se, u suštini, na zbirku hadisa, a hadisi su, u najkraćem, izreke posljednjeg poslanika Muhammeda, neka je s njim Allahov blagoslov i spas. U širem smislu, ovaj termin označava sve ono što je Poslanik govorio, radio ili prešutno odobrio.

Zapisivanje hadisa započelo je još za života Poslanika, neka je s njim Allahov blagoslov i spas, ali je ono bilo pojedinačno i nesistematično. Kasnije je hadis zapisivan zajedno s decizijama (fetvama) ashaba i tabi'ina.

Krajem drugog stoljeća po Hidžri nastaju djela u kojima se hadis izdvaja od fetvi ashaba i tabi'ina. Prva takva djela bili su *Musnedi*, a kasnije su nastale i mnoge druge vrste hadiskih zbirki. Sakupljači hadisa upotrebljavali su određene metode i programe i postavljali određene uvjete prilikom sastavljanja svojih zbirki, u zavisnosti od ciljeva koje su imali.

Cilj autora knjige o kojoj govorimo bio je da u svoju knjigu uvrsti hadise iz svih oblasti vjere, pa je svojoj zbirci dao naziv *Džami'*. *Džami'* je, dakle, svaka hadiska zbirka koja u sebi sadrži hadise iz svih ogranaka vjere, kao što su: akaid, 'ibadat, ahkam, mu'amelat, propisi vezani za jelo i piće i dr. S obzirom da ova zbirka u sebi sadrži samo hadise koji su vjerodostojni (sahih), ovo djelo je poznato i pod nazivom *Sahih*.

Buharijev *Sahih* je prva zbirka sastavljena isključivo od vjerodostojnih hadisa. Buharija nije nijedan hadis zapisao u ovo djelo dok ga ne bi temeljito izučio, konsultovao sve poznate učenjake svoga vremena, a potom se okupao i klanjao dva rekata.

Ovo djelo je podijeljeno na veće dijelove ili kitabe (ar. *kutub*). Najpoznatija je ona podjela po kojoj ovo djelo sadrži 97 knjiga (*kutub*). Prva knjiga govori o početku objave Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, druga o imanu, treća o nauci, četvrta o čistoći i tako redom. Posljednja knjiga govori o tevhidu. Sve knjige podijelio je na poglavlja, kojih po nekima ukupno ima 3730, a po drugima 3450.

Buharija, za razliku od drugih učenjaka, nije imao namjeru da samo tematski sabere hadise sa senedom. On uz hadise želi ukazati na njihov smisao i sadržaj, da iz njih izvuče pravna rješenja. Zbog toga on formuliše poglavlja u djelu u vidu pitanja ili šerijatskopravnih odgovora ili pak tako da samim naslovom iznosi smisao hadisa sadržanih u njemu. Prvo poglavlje svog Sahiha on npr. naslovljava u vidu pitanja: Poglavlje kako je izgledao početak objave Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a onda citira hadise u kojima je dat odgovor na to pitanje.

Buharija je pri izboru hadisa bio veoma kritičan. Naročito je njegova kritičnost došla do izražaja kada su bile u pitanju tzv. mu'an'an predaje, a one su u terminologiji hadiskih učenjaka slabe predaje. On nije prihvatio nijedan ovakav hadis, bez obzira što su svi prenosioci pouzdani, precizni i dosljedni u prenošenju, dok nije ustanovio da je svaki prenosilac vremenski dočekao svog prethodnika i s njim se sreo i od njega hadis izravno čuo. Neki učenjaci i hadiski teoretičari su iz samog naziva Buharijeva *Sahiha* zaključili da je on, pored spomenutih uvjeta, pri sastavljanju svog djela postavio još četiri uvjeta:

– da u djelo želi sabrati hadise koji se odnose na cjelokupnu islamsku tematiku,

– da u djelo želi sabrati isključivo vjerodostojne hadise,

– da želi sabrati hadise sa spojenim senedom i

– da želi napisati sažetu zbirku vjerodostojnih hadisa.

I o broju hadisa koje sadrži Buharijev *Sahih* postoje različiti stavovi, ali je danas najpoznatija numeracija koju je uradio Muhamed Fuad Abdulbaki; prema toj numeraciji broj hadisa je 7563.

Sredinom 1997. god. Visoki saudijski komitet za pomoć Bosni i Hercegovini, na čelu sa šejhom Nasirom Es-Seidom, direktorom Regionalnog ureda VSK-a, i Selmanom El-Ubejdom, direktorom Odjela za prevođenje i štampu, okupio je u svom uredu u Sarajevu jednu dvanaestočlanu grupu među kojima je bilo istaknutih alima, ali i nekih koji su tek bili stupili na trnoviti put nauke.

Na tom sastanku dogovoreno je da se krene s prevođenjem dijela Buharijevog *Sahiha* koji nije bio preveden, te je usaglašena dinamika tog velikog i odgovornog posla. Pored prijevoda hadisa, svaki prevodilac je zadužen da napiše i kraći komentar hadisa, ili dijela hadisa ondje gdje bude smatrao da je neophodno.

Spomenuto je da se pri komentarisanju hadisa prevodioci mogu služiti Ibn-Hadžerovim *Fethul-Barijem* ili Ajnijevim *Umdetul-Karijem*, pa su se zbog opće prihvaćenosti Fethul-Barija, a i zato što su ga posjedovali u ličnim bibliotekama, uglavnom svi koristili tim komentarom.

Pored činjenice da se Hasan ef. Škapur u svojim komentarima oslanjao na Ajnijev Umdetul-Kari, druga razlika između njegovih komentara i komentara novoprevedenog dijela ogleda se u njihovom obimu. Naime, Škapurovi komentari su opširniji i detaljniji, zato što su i Ajnijevi komentari opširniji od Ibn-Hadžerovih komentara.

Još je dogovoreno da prevodioci u svojim komentarima prate i osobenost i potrebe bosanskohercegovačkog društva i da ti komentari odgovore tim potrebama i osobitostima.

Osim ovoga, dogovoreno je da se prevode i senedi hadisa, da se njihov stil pokuša ujednačiti s onim koji su već slijedili Škapur i Makić u prevedenom dijelu, te da se vlastita imena prenosilaca pišu bez određenog člana, radi lakšeg izgovara u bosanskom jeziku.

Dvanaestočlana grupa prevodilaca podijeljena je u četiri tročlane grupe, a svaka od njih dobila je zadatak da prevede, a nakon toga i da zajedno recenzira, po jedan tom, jer se tada mislilo da *Sahih* bude štampan u osam tomova: četiri koja su već postojala i četiri novoprevedena. Kasnije se odustalo od ideje da *Sahih* sadrži osam tomova i on evo – hvala Allahu – izlazi u četiri toma.

Evo imena svih prevodilaca Buharijevog Sahiha:

1. Hasan ef. Škapur, preveo jedan kompletan tom i više od polovine drugog toma,

2. muftija Hasan Makić, preveo ostatak drugog toma. Ukupan broj hadisa u prva dva toma iznosi 4548.

3. dr. Muharem Štulanović,

4. muftija Hasan Makić i

5. mr. Ibrahim Husić, preveli su hadise od 4549. do 5341.

6. dr. Šukrija Ramić,

7. dr. Šefik Kurdić i

8. dr. Zuhdija Adilović preveli su hadise od 4549. do 5341.

9. dr. Enes Ljevaković,

10. hafiz Hasan Popara i

11. mr. Muhamed Mehanović preveli su hadise od 5342. do 6493.

12. Profesor Mehmedalija Hadžić povukao se iz ovog projekta nakon što je preveo trideset stranica, pravdajući to obavezama, a njegov dio preveo je dr. Šukrija Ramić.

13. profesor Halil Mehanović i

14. mr. Ahmed Adilović preveli su hadise od 6494. do 7563.

Uporedo s prevođenjem ponovo je recenziran dio koji su preveli Škapur i Makić, a koji je štampan u četiri toma. Recenzija je urađena kako slijedi:

1. dr. Šukrija Ramić, prvi tom,
2. dr. Enes Ljevaković, drugi tom,
3. mr. Muhamed Mehanović, treći tom, i
4. dr. Fuad Sedić, četvrti tom.

Nakon ovog dogovora, prevodioci su prionuli na posao uz dogovor da se periodično sastaju u Uredu VSK-a, kako bi se vidjelo da li se prevođenje odvija planiranom dinamikom, te da se razmijene mišljenja u slučaju eventualnih problema, nedoumica i slično.

S krajem 1998. god. kompletiran je prijevod cijelog *Sahiha*, ali je zbog se zbog objektivnih razloga, na pripremi knjige za štampu nije ništa radilo sve do 2003. godine.

S obzirom na veliki vremenski period u kojem je projekat mirovao, trebalo je ispočetka krenuti s recenzijama, korekturama, lekturom..., tako da je prvi, treći i peti tom ponovo pregledao mr. Muhamed Mehanović, drugi tom mr. Elvedin Huseinbašić, četvrti tom dr. Fuad Sedić, šesti tom mr. Muhamed Fadil, sedmi tom mr. Safvet Kuduzović i osmi tom mr. Senad Ćeman. Lekturu prva četiri toma uradili su Senahid i Samija Halilović, a preostala četiri toma uradio je profesor Midhat Kasap. Treba imati u vidu da govorimo o podjeli Sahiha na osam tomova, kako je u početku bilo predviđeno. Kasnije su po dva toma spojena u jedan, tako da je, kako smo rekli, Sahih odštampan u četiri toma. Svaki recenzent je uradio svoj dio posla slijedeći sebi svojstvenu metodologiju, a jedino su Muhamed Mehanović i Muhamed Fadil uz svoje intervencije, ako se radilo o jednoj ili više rečenica, pisali napomenu (prim. rec.).

Osim toga, potpisnik ovih redova je, u dijelu koji je pregledao, Škapurove podnožne napomene pronašao u Ajnijevoj *Umdi* i usporedio ih s tim izvornikom, te izvršio redakturu prijevoda.

Na nekoliko mjesta te podnožne napomene Škapur je preuzimao iz nekih drugih djela, a potpisnik ovih redova ih nije pronašao u njihovim izvornicima, te ih nije usporedio s njima.

Na mnogo mjesta Škapur ef. nije preuzimao komentare ni iz jednog izvora, nego su to bili njegovi izvorni komentari.

Sav preostali posao sravnavanja i prijeloma teksta, arapskog i bosanskog, korekture i tehničkog uređenja bio je na plećima male redakcijske ekipe: mr. Muhameda Mehanovića, mr. Senada Ćemana, mr. Abdulmedžida Šemsudina i Teufika Mešića. Dizajn korica uradio je Sead Bećović. Njima se pri završnom čitanju, neposredno prije početka štampanja knjige, priključio i profesor Adnan Maglić.

Na kraju treba spomenuti da su na prijeratnom, nekompletnom izdanju Sahiha, osim prevodilaca, radili:

1. dr. Omer Nakičević, redaktor prvog toma,

2. Husein ef. Đozo, recenzent prva tri toma,

3. profesor Mehmedalija Hadžić, tehnički urednik i korektor prva tri toma, redaktor prijevoda drugog i trećeg toma i recenzent i redaktor prijevoda četvrtog toma,

4. profesor Kasim Hadžić, lektor drugog i trećeg toma,

5. dr. Džemaludin Latić, lektor i korektor četvrtog toma,

6. Alija Huković, lektor prvog toma, i

7. Muharem ef. Hasanbegović, urednik četvrtog toma.

Molimo Uzvišenog Allaha da sve koji su na bilo koji način učestvovali na ovom velikom i hairli poslu nagradi najljepšom nagradom i da ih proživi u društvu s vjerovjesnicima, šehidima i dobrim ljudima.

Muhamed Mehanović

IMAM BUHARI I NJEGOV *SAHIH*[1]

Ebu-Abdullah Muhamed b. Isma'il b. Ibrahim b. Mugire b. Berdizbeh el-Džu'fi rođen je u Buhari u petak 21. jula 810. (10. ševvala 194) godine.

U djetinjstvu se isticao velikom bistrinom i pokazivao osobiti interes za islamsku nauku. U desetoj godini života bio je hafizul-Kur'an, a u šesnaestoj otišao s majkom i bratom Ahmedom na hadž i ostao u Mekki i Medini oko četiri godine, slušajući predavanja tamošnjih učenjaka, a posebno Ahmeda b. Hanbela. Kasnije obilazi islamske metropole i vraća se u svoj zavičaj.

Potkraj života Buharija živi u svom rodnom mjestu držeći svijetu javna predavanja iz hadisa. Odbivši poziv tadašnjeg namjesnika Buhare Halida b. Ahmeda ez-Zuhelija da na njegovom dvoru predaje svoj Sahih, posebno njegovim sinovima, pade u nemilost namjesnika i bi prisiljen napustiti svoje mjesto. Na putu za Semerkand svrati se svojim rođacima u Hartenk, tu se razbolje i ispusti svoju plemenitu dušu u jaciju uoči subote, uoči Ramazanskog bajrama, 31. augusta 870. (1. ševvala 256) godine.

Vijek njegova plodonosnog rada sačuvali su i pjesnici u hronostihu čiji prijevod glasi:

Buharija hafiz i muhaddis bio je
i svoj Sahih savršeno sastavio je.
Datum njegova rođenja je "sidk",
a dužina života je "hamid".

Zbir brojčane vrijednosti slova izraza "sidk" – iskrenost, iznosi 194. godinu po Hidžri, a "hamid" – dostojan hvale, 62. godinu njegova života.

U svom šesnaestogodišnjem naučnom radu na polju hadiske nauke sakupio je 600.000 hadisa i na koncu odlučio da od toga broja izdvoji jednu zbirku od samo vjerodostojnih hadisa. Tako je napisao svoje čuveno djelo "El-Džami'us-sahihu" – "Zbirka vjerodostojnih hadisa", kod nas poznata pod imenom "Buharija".

Hadisi su izjave, rad i prešutna odobrenja Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, zapamćena i vjerno prenesena kasnijim generacijama zahvaljujući njegovim časnim drugovima. Pamćenje događaja i evociranje uspomena na svoje pretke, održavanje i njegovanje kontinuiteta među generacijama i epohama jeste izvanredna

---

1 Predgovor Hasana ef. Škapura prvom tomu Buharijevog Sahiha, s tim što je unekoliko skraćen.

odlika i ponos Arapa. Na velikom fondu pamćenja prošlosti osvježeni idejama islama, Arapi su gradili svoju nekada veleslavnu historiju, samopouzdanje u sebe i svoj narod i dobivali pobjede.

U prvim danima Objave Alejhisselam je zabranio pisanje hadisa želeći što bolje zaštititi sigurnost kur'anskog teksta, a kasnije je to dozvolio pa su ih pismeniji ashabi bilježili. Važnije hadise pisali su Ebu-Bekr i Alija, a posebne bilježnice imali su: Hemmam b. Jahja, Ebu-Hurejra, Enes b. Malik, Abdullah b. Amr el-As, Abdullah b. Mubarek i drugi. Mnoge Alejhisselamove pismene instrukcije i naredbe ustupane ashabima i lakonski stilizovane poslanice stranim vladarima, do danas su tekstualno sačuvane.

Važnost hadisa naglašena je Kur'anom:

Reci (Muhammede): "Ako vi volite Boga, slijedite mene, pa će vas Bog voljeti i oprostiti vam vaše grijehe! Bog oprašta i milostiv je."

Reci (Muhammede): "Budite pokorni Bogu i Poslaniku! Ako se okrenu (od upute), pa Bog zaista ne voli nevjernike." (Ali Imran: 31-32.)

"Pokoravajte se Bogu i Poslaniku da bi vam bila ukazana milost!" (Ali Imran: 132.)

"O vjernici! Pokoravajte se Bogu! I pokoravajte se Poslaniku i vašim zapovjednicima! Ako se u nečemu raziđete, izložite to Bogu i Poslaniku, ako vjerujete Boga i Sudnji dan. To je najbolje i najljepše tumačenje." (En-Nisa: 59.)

"Ko se pokori Bogu i Poslaniku, bit će s onim kojima je Bog dao veliku blagodat: s (Božijim) poslanicima, pravednicima, borcima poginulim (za vjeru) i dobrim ljudima. To su divni drugovi! To je blagodat od Boga. Bog dovoljno zna (ko zaslužuje Njegovu nagradu)." (En-Nisa: 69-70.)

"Tako mi tvoga Gospodara, oni neće biti pravi vjernici, dok te ne uzmu da im sudiš u onom što je sporno među njima, i potom ne osjete nikakvo negodovanje u svojim dušama prema onom što si presudio i dok se potpuno (tebi) ne predaju." (En-Nisa: 65.)

"Ne zovite Poslanika (kad je) među vama kao što dozivate jedan drugog! Bog zna one koji se izvlače od vas krišom. Neka budu oprezni oni koji se suprotstavljaju Njegovoj zapovijedi da ih ne stigne iskušenje ili da ih ne stigne bolna kazna." (En-Nur: 63.)

"O vjernici, bojte se Boga i govorite istinitu riječ, da bi vam popravio vaše poslove i oprostio vam vaše grijehe. A ko bude slušao Boga i Njegova Poslanika, on je postigao veliki spas." (El-Ahzab: 70-71.)

"Vi zaista imate u Božijem Poslaniku lijep uzor, onaj koji se nada Bogu i Sudnjem danu i koji mnogo spominje Boga." (El-Ahzab: 21.)

U smislu gornjih ajeta zabilježeni su i brojni hadisi. Alejhisselam na svom Oprosnom hadžu, između ostalog, rekao je:

– Satana je izgubio nadu da bude obožavan na Zemlji, ali će biti zadovoljan da mu se pokoravate makar u neznatnim poslovima, pa ga se čuvajte!

Ostavio sam vam ono čega ćete se držati pa da nikada ne zalutate: Božiju Knjigu, riječ i praksu Njegova Vjerovjesnika.

Istovjetnost hadisa, bilo tekstualno ili sadržajno, prikupljenih u raznim krajevima raznih vremena najbolje govori o njihovoj vjerodostojnosti. Klasifikacija i kodifikacija hadisa savjesno je obavljena u prva tri stoljeća po Hidžri i o njima treba govoriti s osobitim pijetetom. Imam Malik na obična vjerska pitanja odgovaraše svijetu odmah, a ako je morao citirati hadis, zamolio bi stranku da ga očeka dok se okupa. Tada bi se još namirisao, obukao najljepše odijelo i onda izlagao hadis.

Kur'an je ustavni zakonik islamskog svijeta općih principa, propisa i naredbi, a hadis njegova nadopuna i neophodno objašnjenje.

Buharija je mudžtehid, hafiz hadisa i priznati kapacitet od svih islamskih učenjaka, a njegov Sahih proglašen je za najvrednije djelo poslije Kur'ana. Kao što se danas na pobožnim skupovima i uz ramazan u džamijama javno uči Kur'an, tako se to činilo s Buharijinim *Sahihom* u nekim džamijama Kaira i Zubejdije u doba vladavine Memalika (1250–1517) god. i u Istanbulu u danima moći i slave turske imperije.

Zbirka je po sadržaju pravno-teološke tematike sastavljena u 97 dijelova (kitaba) i 3.730 poglavlja koja sadrže hadise o vjerovanju, nauci, obredoslovlju, međusobnom poslovanju ljudi, bračnim i porodičnim odnosima, nasljednom pravu, o Muhammedovom vojevanju, objašnjavanju pojedinih tekstova Kur'ana i brojne propise o javnom i privatnom životu muslimana.

Ideju o sastavljanju ovog neobično popularnog djela dao je, po riječima Buharije, Ishak Rahuvijet koji je okupljenim muhaddisima oko sebe rekao:

"Da hoće neko od vas sastaviti jednu zbirku izjava Božijeg Poslanika!"

"To mi je leglo na srce i ja sam" – kaže Buharija – "otpočeo s radom."

Sakupio sam 600.000 hadisa. Pored kritički proučenog svakog hadisa u ovu knjigu nisam stavio nijednog, a da se nisam prethodno okupao, klanjao dva rekata fakultativnog namaza i zamolio Boga da me nadahne o vjerodostojnosti konkretnog hadisa. Zabilježene hadise prikupio sam od 1.000 i više učenih ljudi i nema nijednog hadisa bez poimenično navedenog niza ljudi koji su mi ga prenijeli.

Buharija je postavio temelje hadiskoj nauci i pokazao put naučnog obrađivanja ove grane islamske nauke. Njegovim tragom krenuo je kasnije Muslim ibnu Hadždžadž en-Nejsaburi i ostavio iza sebe zbirku hadisa pod imenom "Sahihul-Muslim".

Poslije su nastali suneni: Ebu-Abdullah Muhamed ibni Madže el-Kazvini, u kojima su od zaborava sačuvani hadisi koji zbog stroge opreznosti i oštrijeg kriterija ili nedostupnosti nisu uvršteni u zbirke Buharije i Muslima.

Prema mišljenju Ibni-Hadžera u Buharijinom Sahihu ima 7.397 hadisa s poimenično navedenim nizom ljudi koji su hadise prenijeli i 1.685 hadisa s djelomično prividnim prekidima toga niza. Prema tome u Buhariji je uvršteno sveukupno 9.082 hadisa među kojima ima 2.761 neponovljen hadis.

Neki muhaddisi drže da Buharija sadrži 4.000 neponovljenih hadisa i 3.275 koji su u ponekim poglavljima unekoliko sadržajno isti, ali tekstualno ipak različiti. To su djelomično ponovljeni hadisi koji se međusobno nadopunjuju i pravilno shvataju samo u kontekstu niza hadisa iste tematike, kao što u Kur'anu ima ponovljenih ajeta koji se logično uklapaju u ostale tekstove; ili u pjesmi refreni koji još potenciraju smisao i ljepotu ritma i ne može se reći da su suvišni i nepotrebni.

Ebun-Fadl ibni Tahir rekao je: "Buharija je usvajao hadise u kojima su se tekstualno slagali svi njihovi pouzdani prenosioci od Vjerovjesnika pa do njega, ne manjkajući nijedan od njih.

Rukopis Buharijinog *Sahiha* sredio je prvi Muhamed el-Junani (umro 1260. godine) koga je opet kasnije lektorisao filolog Ibnu-Malik 1273. godine. Jedan sačuvan primjerak iz 676/1260. godine nalazi se u Narodnoj biblioteci u Kairu. Kritički stručno sređena Buharija štampana je u Istanbulu 1856. godine; u Lajdenu 1862–1868. godine; u Kairu (Bulak) 1863, 1865, 1867. i 1872; u Kairu 1862, 1887, 1889, 1893, 1894. u devet svezaka i 1898. u osam svezaka sulus vokaliziranom duksusu; u Delhiju 1854. i 1889; u Bombaju 1853, 1869. i 1873. godine. Izdanja tehnički dobro opremljena štampana su u razmjerima međunarodnih tiraža koja su se godinama rasprodavala. Novije štampanje Buharijinog *Sahiha* u vidu manjih svezaka učinila je izdavačka kuća "Daruš-šu'ab" u Kairu 1968. godine.

Buharija je napisao još nekoliko korisnih djela među kojima su osobito vrijedna pažnje: "El-Edebul-mufred", "Halku ef'alil-ibad", "Ref'ul-jedejn", "El-Kiraetu halfel-imami", "Et-tefsirul-kebir", "Et-Tarihul-kebir", "Et-Tarihul-evsat", "Et-Tarihus-sagir" i još neka.

U interesu pravilnijeg razumijevanja teksta Buharijinog *Sahiha* napisani su brojni komentari. Nema nijednog djela u islamskom svijetu, izuzev Kur'ana, kome su učenjaci obratili pažnju kao ovom *Sahihu*. Među prve kraće komentare na ovo djelo spada Hattabijin "I'lamus-sunen" u jednom svesku, a među najopširnije "Menhul-bari bis-sejlil-fesihil-medžari" napisan u dvadeset svezaka po Medžudin Muhamedu b. Jakubu el-Firuziju Abadi eš-Širazi, koji je umro 1414. godine.

Hadiska literatura naučno je utvrdila stvarnu vrijednost ovoga Sahiha i njenom autoru dala zasluženo priznanje. Obrađujući Buhariju s raznih aspekata islamske nauke, muhaddisi su uložili mnogo truda i ostavili brojna vrijedna djela ove grane

islamologije, između kojih su osobito vrijedna pažnje: "Et-Tenkih" Bedruddina Muhameda b. Behadira, koji je umro 1392. godine: "Umdetul-kari fi šerhil-Buhari" štampan u Kairu 1891. i u Istanbulu 1909. godine u devet velikih svezaka. Autor ovog neprocjenjivog djela Bedruddin Muhamed b. Ahmed el-Ajni, umro je 1451. godine, a pobornik je učenja imama Ebu-Hanife pa je pri komentarisanju hadisa davao prednost stavovima učenjaka njegova pravca ne odbacujući mišljenja ni ostalih predstavnika ortodoksnih islamskih škola. Pisac je pored vrijednih filoloških napomena iznio važnije monografske podatke prenosilaca hadisa, a iza teksta skoro svakog hadisa izložio pravna rješenja i zaključke učenjaka hanefijske i ostalih škola. Ovo je koliko hadisko toliko i islamsko pravno djelo koje ukazuje na svestrano naučno proučavanje hadisa i slobodnije interpretiranje izvora islamskog prava uz osobito poštivanje međusobno suprotnih gledišta.

Komentar Ahmeda b. Muhameda b. Ebu-Bekra el-Kastalanija (umro 1417. godine) štampan je u Bulaku 1868–1878. i 1886–1887. godine; u Delhiju 1891. i u Kairu 1907–1908. godine s dodatkom "Fethul-bari" od Zekerijjaa el-Ensarija (umro 1520. godine).

Najkompletniji komentar na Buhariju smatra se "Fethul-bari fi šerhil-Buhari" Ahmeda Alije b. Hadžera el-Askalanija, štampan u Kairu (Bulak) 1882. godine. Da autor nije ništa napisao osim uvoda u ovaj komentar, bio bi vrijedan osobite pažnje. Askalanija je uvod komentara napisao 1411, komentar na Buhariju počeo pisati 1414, a završio ga 1438. godine. Srce ovog velikog enciklopediste prestalo je kucati 1448. godine, ostavivši iza sebe komentar na Buhariju u 13 svezaka, ne računajući gore spomenuti uvodni svezak koji i danas čini posljednu riječ u hadiskoj nauci.

Brojni su veći ili manji "Izbori" hadisa pojedinih poglavlja Buharije s kraćim komentarima. Među prvim autorima ovih radova istakao se Džemaluddin Ahmed b. Omer el-Kurtubi (umro 1258. godine). Kasnije je Bedruddin Hasan b. Omer el-Halebi (umro 1387. godine) napisao dosta veliko djelo pod naslovom "Iršadus-sari vel-kari", a Husejn b. Mubarek ez-Zubejdi (umro 1487. godine) ostavio "Et-Tedridžus-sarihi li ehadisil-džaami'is-sahihi", štampano u Kairu 1928. godine u dva sveska.

Vrijednu zbirku izabranih 816 hadisa iz Buharije publikovao je 1937. godine u Kairu Muhamed Mustafa Ammar pod naslovom "Dževahirul-Buhari", što znači "Dragulji iz Buharije".

Prijevod na turski jezik 1646 hadisa izabranih iz pojedinih poglavlja Buharijinog *Sahiha* sačinio je 1966. godine Konjali Mehmed Vehbi u četiri sveska. Pod naslovom "Sahihi Buhari Tedridži sarihi muhtesari" izloženi su u arapskom sulus vokaliziranom tekstu hadisi bez niza prenosilaca i poslije doslovnog prijevoda svakog hadisa dat je kraći komentar.

Francuzi i Englezi sačinili su izvode iz Buharije na svoje jezike prije Drugog svjetskog rata.

U prvim godinama austrougarske okupacije Buharijin *Sahih* usmeno javno prevodi na naš jezik petkom u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu Mustafa Hilmi ef. Omerović, prvi reisul-ulema Bosne i Hercegovine, a poslije njegove smrti predavanja nastavlja novoizabrani reisul-ulema Mehmed Tevfik ef. Azapagić.

Prvi svjetski rat omeo je ovaj rad. Poslije izvjesne stabilizacije vjersko-prosvjetnog života jugoslavenskih muslimana, prevođenje Buharijinog Sahiha činio je rječnikom enciklopediste, a metodom učenog teologa i popularnog orijentaliste u kasnim jutarnjim časovima svakog petka od 1926. do juna 1946. godine u učionici stare zgrade Gazi Husrev-begove medrese, prvi muderris ove medrese, Ahmed ef. Burek. Kao dobar orijentalista pri prevođenju hadisa obraćaše posebnu pažnju jezičkoj strani teksta, što je brojnim slušaocima, a posebno učenicima Medrese, dosta koristilo.

Dio obredoslovlja Buharije preveo je u džamiji Ferhadiji u Banjoj Luci h. hafiz Mustafa ef. Nurkić u periodu 1924–1945. godine užem krugu vjerskih službenika. On je kao muftija iz sadržaja hadisa izvlačio maksimum ritualnih propisa.

Danas se čine napori da se nauka prezentira što širem krugu ljudi pa tako i pojedine islamske discipline. Trajna opća vrijednost nauke je u pismenom izlaganju. Staru metodu usmenog prevođenja klasičnih djela smjenjuju bilježenja na papir. Tako je dugi niz godina Buhariju prevodio h. hafiz Fuad ef. Subašić i završio sredinom 1972. godine.

Pisac ovih redova prevodi Buhariju od početka 1965. godine članovima Udruženja ilmije Prijedora i okolice srijedom u poslijepodnevnim časovima u prostorijama Odbora Islamske zajednice u Prijedoru. Prijeđeni dijelovi stavljani su na papir i kao jedna zaokružena cjelina sređena je u nekoliko knjiga s potrebnim komentarom. Prva od njih sada se predaje javnosti, a ostale će se štampati u polugodišnjim razmacima.

U interesu bolje stilizacije, poglavlja i senedi prevođeni su slobodnije u indirektnom, tekstovi hadisa u direktnom govoru, a transkripcija arapskih imena i izraza pisana je prema našim udomaćenim terminima.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ بَدْءُ الْوَحْيِ

POČETAK OBJAVE

Kapacitet, prvak i hafiz hadisa Ebu-Abdullah Muhammed b. Isma'il b. Ibrahim b. Mugire iz Buhare – Uzvišeni mu se Allah smilovao, Amin! – rekao je:

قَالَ الشَّيْخُ الْإِمَامُ الْحَافِظُ أَبُو عَبْدِ اللهِ مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْمُغِيرَةِ الْبُخَارِيُّ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى آمِينَ.

KAKO JE POČELA (SILAZITI) OBJAVA ALLAHOVOM POSLANIKU, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

كَيْفَ كَانَ بَدْءُ الْوَحْيِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

i govor Uzvišenog Allaha: "Mi smo ti poslali Objavu kao što smo slali Nuhu i ostalim vjerovjesnicima iza njega."[1]

وَقَوْلُ اللهِ جَلَّ ذِكْرُهُ (إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ).

1. PRIČAO NAM JE Humejdi Abdullah b. Zubejr, njemu Sufjan, ovom Jahja b. Seid Ensari i rekao da je njemu saopćio Muhammed b. Ibrahim Tejmi, da je čuo Alkamu b. Vekkasa Lejsija gdje govori:

١. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ عَبْدُاللهِ بْنُ الزُّبَيْرِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ عَلْقَمَةَ بْنَ

1 Dalji prijevod kur'anskog teksta je: "... i Mi smo objavili Ibrahimu, Isma'ilu, Ishaku, Ja'kubu i (njegovim) potomcima, Isau, Ejjubu, Junusu, Harunu i Sulejmanu. A Davudu smo poslali Zebur. (Poslali smo) i poslanike o kojima smo ti ranije pričali. Allah je razgovarao s Musaom riječima. (Poslali smo) i poslanike koji prenose radosne vijesti i opominju da ljudi ne bi imali prigovora Allahu poslije (dolaska) poslanika. Allah je silan i mudar.
Allah svjedoči za ono što ti je objavio. On je objavio to sa Svojim znanjem.
I meleki svjedoče (to), a Allah ti je dosta kao svjedok." (En-Nisa: 163-166)
Povod objavi gornjih ajeta jeste zahtjev jevreja da im Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prenese cjelokupnu Objavu odjednom, ako je vjerovjesnik, kao što je to učinio Musa, alejhi selam. Allah, dželle šanuhu, gornjim ajetima odgovara da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vjerovjesnik i da mu se Objava šalje na isti način kao što su slate i ranijim Allahovim poslanicima.
U ajetu je na prvom mjestu spomenuto Nuhovo poslanstvo, prije koga su bili vjerovjesnici Adem, Šit i Idris. To je, vjerovatno, što se on smatra drugim ocem ljudi i da je čovječanstvo nastalo od njegova tri sina: Sama, Hama i Jafesa, koji su sveopći potop preživjeli u lađi sa svojim suprugama i ocem Nuhom. Postoje mišljenja da je u lađi bilo osam osoba; deset muških ne računajući žene; sedamdeset dvije ili osamdeset osoba; i da je u lađi bilo sedamdeset dvije, odnosno osamdeset osoba i da su svi pomrli osim Nuha, njegovih sinova i snaha. Prema tome, Nuh je prvi poslanik prvog naraštaja iza poznatog sveopćeg potopa.

Čuo sam Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, kada je na minberu izjavio: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: 'Djela se cijene samo prema namjerama i svakom čovjeku pripada samo ono što je naumio, pa ko se iseli (hidžru učini) s namjerom da bi ostvario dobro ovoga svijeta ili radi žene kojom bi se oženio, njegova selidba bit će ono radi čega se i preselio.'"[1]

وَقَّاصٍ اللَّيْثِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ .

2. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, ovaj od Aiše, majke pravovjernika, radijallahu anha, da je Haris b. Hišam, radijallahu anhu, pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:
– Allahov Poslaniče, kako tebi dolazi Objava?

٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

1 U osnovnim principima vjere (islama) svi su se vjerovjesnici slagali. Među te principe spada i to da se djela ljudi cijene prema njihovim iskrenim namjerama.
Izraz "bin-nijat" znači iskrena namjera i odluka.
Povod gornjem hadisu je slučaj nekog čovjeka koji je zaprosio ruku žene po imenu Ummi-Kajs. Ona mu je ponudu odbila dok se on ne preseli u Medinu. Želeći s njom sklopiti brak, on se konačno preselio i njom oženio.
Neki misle da se ovaj slučaj odnosi na sklapanje braka Ummi-Sulejme i Ensarije Ebu-Talhe, koji ne bijaše još primio islam. Ova je žena odbila ponudu Ebu-Talhe rekavši: "Ti si nemusliman, a ja muslimanka i vjera mi ne dozvoljava da s tobom sklopim brak. Tek kada pređeš na islam, vjenčat ćemo se. Tvoje primanje islama neka bude moj bračni dar (mehr). Drugo ti ništa neću tražiti."
Prema tome ovaj se hadis ne odnosi samo na napuštanje Mekke i seljenje u Medinu nego i napuštanje nevjerstva i nemoralnog društva pristupivši vjersko-moralnoj sredini pravednog društvenog uređenja s ispovijedanjem islamskog učenja.
Ibnu-Bettal kaže da je u ovom hadisu spomenuta žena jer Arapi u predislamskom periodu nisu se ženili oslobođenim robinjama, niti su udavali svoje kćerke osim za njima ravne ljude po porijeklu. Kada je došao, islam je muslimane učinio jednakim u pogledu ženidbe i svi su muslimani međusobno bili ekvivalentni. Zato su se mnogi ljudi preselili u Medinu kako bi se tamo oženili.
Jednom prilikom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Nema Hidžre poslije oslobađanja Mekke, ali ima džihad i iskreni nijet."
Ibnu-Esir kaže da je hidžra (selidba) dvovrsna:
– selidba za koju je Uzvišeni Allah obećao Džennet, a to je bilo onda kada su ljudi dolazili Allahovom Poslaniku ostavljajući sav svoj imetak i ta vrsta hidžre je prestala s oslobođenjem Mekke;
– selidba beduina (u Medinu) i učestvovanje u bitkama zajedno s njima, s tim da ovi drugi nisu učinili kao oni prvi i na ovu selidbu se misli u Poslanikovim, sallallahu alejhi ve sellem , riječima: "Neće prestati hidžra sve dok ne prestane (mogućnost) tevbe."
Ahmed b. Hanbel u svom "Musnedu" navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Hidžru čine dvije karakteristike: Jedna je ostavljanje loših djela a druga je preseljenje radi Allaha i Njegovog Poslanika. Hidžra ne prestaje sve dok se tevba prima, a tevba će neprestano biti prihvatana sve dok se Sunce ne pojavi sa zapada. Kada se ono pojavi, Allah će zapečatiti svako srce i ono što se u njemu nalazi i obustavit će ljudska djela."

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Ponekad mi dolazi poput zvonjenja zvona. To mi je najteži način objave, i kada se prekine, sve, ja bih potpuno upamtio ono što mi je (Džibril) kazao. Ponekad mi se melek ukaže u vidu čovjeka. On bi mi govorio, a ja pamtio šta mi kaže."
Aiša, radijallahu anha, kaže: "Vidjela sam ga kako mu stiže Objava jednog veoma hladnog dana, i kada presta, čelo mu, uistinu, još kiptaše znojem."

أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ عَلَيَّ فَيُفْصَمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِي اللهُ عَنْهَا وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا .

3. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, (on) od Ibnu-Šihaba, (ovaj) od Urve b. Zubejra, (Urve) od Aiše, majke pravovjernih, da je rekla:
"Prvo s čim je počela Objava Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je u vidu istinitog sna. Sve što bi vidio u tom snu dolazilo bi poput svjetla zore. Kasnije mu je omiljela samoća. Osamljivao bi se u pećini Hira i u njoj se sklanjao od grijeha[2] (et-tahannus znači et-te'abbud) u brojnim noćima prije nego se vrati svojim ukućanima i za to se snabdije hranom. Kasnije bi se vratio Hatidži i opet se snabdio kao i ranije i tako dok mu ne stiže Istina, a on u pećini Hira.
Melek mu je došao i rekao: "Uči!"
– Ne znam učiti – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
– Zatim me je uzeo k sebi – rekao je on – i stisnuo toliko da me je muka spopala, a potom pustio i rekao: "Uči!"
– Ne znam učiti – rekao sam, a on me uze i treći put stegnu, pa pusti i reče: "Uči u ime tvoga Gospodara koji je sve stvorio. Stvorio je čovjeka od zakvačka. Uči, čitaj, a tvoj je Gospodar najplemenitiji."[3]
Potom se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنَ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ

2 Ili bi, po drugom tumačenju ove riječi, ispoljavao Ibrahimovu vjeru (hanefije). (prim. rec.)
3 Preostala dva ajeta prve objave Ikre poglavlja u prijevodu glase: "Koji je naučio (čovjeka) peru. Naučio je čovjeka onome što nije znao."

sellem, vratio, unišao Hatidži bint Huvejlid, a srce mu još lupaše i reče: "Pokrijte me! Pokrijte me!" Pokrili su ga, dok ga strah nije napustio, a onda je ispričao Hatidži slučaj i dodao: "Bojao sam se za sebe!"

– Ne, tako mi Allaha! – reče Hatidža – Allah te neće nikada poniziti i osramotiti, jer ti održavaš rodbinske veze, olakšavaš slabima, udjeljuješ siromasima, gostoljubiv si i pomažeš istinu u svim prilikama.

Tada ga je Hatidža odvela svome amidžiću Vereki b. Nevfelu b. Esedu b. Abdi Uzza, čovjeku koji je još u predislamsko doba primio kršćanstvo.

Dobro je poznavao hebrejsko pismo i prepisivao iz Evanđelja na hebrejski jezik, što je Allah htio da prepisuje. Bio je oronuli starac i već oslijepio.

– Amidžiću – rekla mu je Hatidža – saslušaj nešto od svoga bratića!

– Moj bratiću – reče mu Vereka – šta je to što si vidio?

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je ispričao slučaj koji je doživio (vidio).

– To je melek, koga je Allah slao Musau. Kamo sreće – rekao mu je Vereka – da sam mlad i da budem živ kada te bude izgonio tvoj narod.

– A zar će me oni izgoniti? – upitao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

– Da – reče on – jer nikada niko nije donio slično tome što si ti donio, a da nije napadan. Ako doživim tvoje vrijeme (vjerovjesničko), pomoći ću ti koliko god mognem. Nije mnogo prošlo poslije ovog, Vereka je preminuo, a i Objava bi za neko vrijeme obustavljena.

الْأَكْرَمُ) فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَرْجُفُ فُؤَادُهُ فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَقَالَ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ لِخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللهِ مَا يُخْزِيكَ اللهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ ابْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِالْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنِ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللهُ عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَوَمُخْرِجِيَّ هُمْ قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ .

4. Ibnu-Šihab kaže:
– Saopćio mi je Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman da je Džabir b. Abdullah Ensarija, govoreći o prekidu Objave, rekao:
– I Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u svom izlaganju reče: "I dok sam još išao (iz pećine Hira), čuo sam s neba jedan glas, podigoh pogled, kad onaj isti melek koji mi je bio na Hirau, sjedi na sjedištu (kursiju)[1] između neba i zemlje. Uplašen od toga povratio sam se (kući) i rekao:
"Pokrijte me! Pokrijte me!" Kasnije je Uzvišeni Allah objavio: "O pokriveni, ustani i opominji!", pa do Njegovih riječi: "I griješenje ostavi!" Nakon toga Objava je učestalo i kontinuirano dolazila.[2]
(U ovom predanju) Jahjaa slijedi Abdullah b. Jusuf i Ebu-Salih a Hilal b. Reddad slijedi Akila b. Halida prenoseći od Zuhrija. Junus i Ma'mer rekli su: ("Tresli su se Muhammedovi) mišići (damari) između ramena i vrata."[3]

٤. قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فَتْرَةِ الْوَحْيِ فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ بَيْنَا أَنَا أَمْشِي إِذْ سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ بَصَرِي فَإِذَا الْمَلَكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيٍّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَرُعِبْتُ مِنْهُ فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى (يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ) إِلَى قَوْلِهِ (وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ) فَحَمِيَ الْوَحْيُ وَتَتَابَعَ تَابَعَهُ عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ وَأَبُو صَالِحٍ وَتَابَعَهُ هِلَالُ بْنُ رَدَّادٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَقَالَ يُونُسُ وَمَعْمَرٌ بَوَادِرُهُ .

1 Kursi je, kako kaže Zamahšeri, sve na čemu se sjedi i nije veće od onoga koliko zauzima onaj ko na njemu sjedi. (prim. rec.)

2 Ostalih još pet ajeta druge objave El-Muddessir poglavlja bila su: "..., a svoga Gospodara veličaj, i svoje odijelo drži čisto. Griješenje (kumire) ostavi i ne prigovaraj (u dijeljenju milostinje) smatrajući je velikom, i radi svog Gospodara budi strpljiv!"

3 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prije Objave držao se vjerovanja Ibrahima, alejhi selam, i ostalih vjerovjesnika, jer su oni svi propovijedali tevhid – vjerovanje u Allahovu jednotu. Poslije niza drugih duhovnih priprema Džibril mu na Hirau prenosi prvu Objavu 27., a neki misle 17. dana ramazana, u ponedjeljak, kada je podvučena važnost znanja, pera i tevhida.
Džibrilovo grljenje i stiskanje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, k sebi jeste aluzija na tešku i odgovornu dužnost koju treba ozbiljno prihvatiti i pokloniti joj veliku pažnju. Čini se da je to aluzija na tri teška iskušenja Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iza kojih slijedi pobjeda i konačni uspjeh. Prvo iskušenje jeste trogodišnji bojkot i blokiranje svih muslimana u Mekki. Mekkanski idolopoklonici prekinuli su s muslimanima sve trgovačke, bračne, porodične i prijateljske odnose i muslimani su umirali od gladi, ali su nepokolebljivo taj pritisak izdržali. Drugo iskušenje jesu brojni napadi, fizičko mučenje pojedinih muslimana i raznolika zastrašivanja, a treće progon muslimana iz Mekke.
Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem , uplašenost na Hirau objašnjava se, između ostalog, kako se on pobojao da neće biti u stanju podnijeti teret Allahove objave i u cijelosti opravdati povjerenu mu dužnost; da neće, možda izdržati napade i pritiske svojih neprijatelja, a postoji mogućnost da se uplašio i od veličine lika Džibrila.
Za veoma uplašenu dušu Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bio je potreban duži odmor. Zbog toga je, kako to navodi Ajni, uslijedio trogodišnji prekid Objave, koji ga je okrijepio, dao mu novu snagu polet i želju za nastavljanjem najavljene Objave. Buti u svom djelu Fikhus-sire navodi mišljenje Bejhekija da je taj period trajao šest mjeseci, dok Zurkani u djelu Šerhul-mevahib navodi da je taj period trajao četrdeset dana.
Šestomjesečni i istiniti snovi počeli su u rebiul-evvelu, a Objava u ramazanu.
U periodu prekida Objave, Džibril je imao kontakte s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, ali mu nije ništa objavljivao, dok se nije psihološki osposobio za redovnu objavu. Prvih pet ajeta poglavlja "Ikre"jeste,

5. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ebu-Avane, a ovome Musa b. Ebu-Aiše i rekao da mu je prenio Seid b. Džubejr prenoseći od Ibnu-Abbasa da je o riječima Uzvišenog Allaha:
"Ne izgovaraj ga, (stalno) svojim jezikom, da bi ga ubrzao (zapamtiti)!", rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mnogo se trudio pri pamćenju isporučene mu Objave i zbog toga je stalno kretao usnama."
– (I ja pokrećem usne – kazao je Ibnu-Abbas – onako kako ih pokretaše sam Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Seid je (Musau) rekao: "I ja, evo pokrećem usne kao što sam vidio da ih pokreće Ibni-Abbas", i pokrenu svoje usne.)
Tada je Uzvišeni Allah objavio:
"Ne pokreći stalno svoj jezik, da bi ga time ubrzao (upamtiti). Mi smo dužni skupiti ga i (učvrstiti) njegovo čitanje."
– Prikupio ga je u tvojim prsima i ti ćeš ga učiti – protumačio je je Ibnu-Abbas.
(A ajet: "I kada ti ga (Kur'an) čitamo (preko Džibrila), tada i ti slijedi njegovo čitanje!", on tumači: "Slušaj ga i šuti!")
(A za riječi: "Zatim, Mi smo ga dužni objasniti" – kaže: "Zaista je Naša dužnost da ti omogućimo da ga potom učiš.")
Poslije ovoga, kada bi god Džibril došao, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio bi ga tačno onako kako ga je citirao Džibril.

٥. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ أَبِي عَائِشَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى (لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ) قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً وَكَانَ مِمَّا يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَأَنَا أُحَرِّكُهُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحَرِّكُهُمَا وَقَالَ سَعِيدٌ أَنَا أُحَرِّكُهُمَا كَمَا رَأَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يُحَرِّكُهُمَا فَحَرَّكَ شَفَتَيْهِ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى (لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ) قَالَ جَمْعُهُ لَكَ فِي صَدْرِكَ وَتَقْرَأَهُ (فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ) قَالَ فَاسْتَمِعْ لَهُ وَأَنْصِتْ (ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ فَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلُ قَرَأَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا قَرَأَهُ .

bez sumnje, prva Objava, a poglavlje "El-Muddessir" druga, koja je uslijedila tek poslije spomenutog prekida.
Kurejb je prenio: "U Ibni-Abbasovoj bilježnici vidjeli smo ovaj redoslijed Objave: El-Alek (prvih pet ajeta), El-Lejl, Nun, El-Muzzemmil, El-Muddessir, El-Leheb, Et-Tekvir, El-A'la, Ed-Duha, El-Inširah, El-Asr, El-Adijat, El-Kevser, Et-Tekasur, El-Felek, En-Nas i još mnoga poglavlja (mekkanske Objave). U Medini je objavljeno svega 28 poglavlja."
Aiša, radijallahu anha, i brojni ashabi tvrde da je prvih pet ajeta El-Alek poglavlja prva Objava, a zatim prvih nekoliko ajeta poglavlja Nun. Kasnije su objavljena poglavlja El-Muzzemmil, El-Muddessir i Ed-Duha, a potom ostatak sure El-Alek.
Iz sadržaja prve Objave razabire se da je potrebno prije učenja Kur'ana proučiti bismillu, da prestrašenu osobu ne treba ispitivati dok se psihološki ne smiri, a neraspoloženom treba nastojati povratiti raspoloženje.

٦. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ ح و حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ وَمَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ نَحْوَهُ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ وَكَانَ أَجْوَدُ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ فَلَرَسُولُ اللهِ ﷺ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ .

6. PRIČAO NAM JE Abdan i rekao, da mu je saopćio Abdullah, njemu Junus prenoseći od Zuhrija... I pričao nam je Bišr b. Muhammed i rekao da mu je saopćio Abdullah, a njemu isto saopćili Junus i Ma'mer prenoseći od Zuhrija, koji je izjavio:

– Obavijestio me je Ubejdullah b. Abdullah (prenoseći) od Ibni-Abbasa, koji je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najdarežljiviji čovjek, a bio bi najdarežljiviji u mjesecu ramazanu, kada bi mu dolazio Džibril, a dolazio mu je svake noći mjeseca ramazana i s njim zajedno učio Kur'an. Allahov Poslanik bio je u činjenju dobra, darežljiviji od poslanog (koristonosnog) vjetra."[1]

٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرَقْلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي رَكْبٍ مِنْ قُرَيْشٍ وَكَانُوا تِجَارًا بِالشَّأْمِ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَادَّ فِيهَا أَبَا سُفْيَانَ وَكُفَّارَ قُرَيْشٍ فَأَتَوْهُ وَهُمْ بِإِيلِيَاءَ فَدَعَاهُمْ فِي مَجْلِسِهِ وَحَوْلَهُ عُظَمَاءُ الرُّومِ ثُمَّ دَعَاهُمْ وَدَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا بِهَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَقُلْتُ أَنَا أَقْرَبُهُمْ نَسَبًا فَقَالَ أَدْنُوهُ

7. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman Hakem b. Nafi' i rekao da mu je saopćio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovome saopćio Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe b. Mes'ud, njemu prenio Abdullah b. Abbas, da ga je obavijestio Ebu-Sufjan b. Harb, da je Herakle poslao po njega izaslanika i jedan karavan Kurejšija, koji su bili došli kao trgovci u Šam, u vrijeme kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio produžio (primirje) sa Ebu-Sufjanom i kurejšijskim nevjernicima. Oni su mu došli u Jerusalem. On (Herakle) ih je pozvao u svoju rezidenciju, a kod njega su bili bizantijski dostojanstvenici. Zatim ih je Herakle pozvao k sebi, pozvao je i svoga tumača i (preko njega) upitao:

– Ko je od vas, po krvnom srodstvu, najbliži tom čovjeku koji tvrdi za sebe da je Vjerovjesnik?

– Ja sam mu od njih najbliži po srodstvu – odgovorio je Ebu-Sufjan.

– Približite mi ga – reče Herakle – a primaknite i

1 Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, darežljivost preporođavala je i oživljavala siromahe kao što blagorodna kiša oživljava suhu obamrlu zemlju. Ramazan je najpopularniji mjesec muslimana, mjesec duhovnog preporoda, mjesec prve objave Kur'ana, mjesec posta u kome je i noć Kadr.

njegove drugove i postavite ih njemu iza leđa!
– Potom Herakle reče svome tumaču: "Reci im da ću ja pitati ovoga (ukazujući na Ebu-Sufjana) o onome čovjeku (Muhammedu) i ako mi štogod slaže, demantujte ga!"
– Allaha mi, (rekao je Ebu-Sufjan), da se nisam stidio laži koju bi oni (moji drugovi) mogli prenijeti (ispričati), ja bih na njega nešto i slagao. Prvo što me je o njemu pitao bilo je: "Kako se među vama cijeni njegovo porijeklo?"
– On je kod nas uglednog porijekla – rekao sam.
– Da li je iko ikada između vas prije njega ovako nešto govorio – upitao je (Herakle).
– Nije – odgovorio sam.
– Da li je neko od njegovih predaka bio vladar?– upita.
– Nije – rekoh.
– Da li ga slijedi ugledni svijet ili puk (slabi i siromašni)? – pitao je.
– Ne, nego puk (slabi i nejaki) – odgovorio sam.
– Da li se njihov broj povećava ili smanjuje? – reče.
– Ne smanjuje, nego povećava – rekao sam.
– Da li iko od njih konvertira? – upitao je Herakle – mrzeći njegovu vjeru, nakon što ju je prihvatio?
– Da li ste ga prije ovoga što govori ikada optužili za laž? – pitao je.
– Ne – odgovorio sam.
– Da li krši zadanu riječ? – upitao je.
– Ne – rekoh – ali sada smo u jednom ugovornom periodu (desetogodišnjeg primirja) s njim i ne znamo šta će on u njemu uraditi.
– Nijedan odgovor nije mi pružio mogućnost – izjavio je kasnije Ebu-Sufjan – da u njega ubacim bilo šta (sumnjivo) osim ove riječi.
– Da li ste se protiv njega borili? – upitao je opet (Herakle).
– Da – izjavio sam.
– Pa kakav je bio ishod vaše borbe s njim? – upitao je.

مِنِّي وَقَرِّبُوا أَصْحَابَهُ فَاجْعَلُوهُمْ عِنْدَ ظَهْرِهِ
ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَائِلٌ هَذَا عَنْ هَذَا
الرَّجُلِ فَإِنْ كَذَبَنِي فَكَذِّبُوهُ فَوَاللهِ لَوْلَا الْحَيَاءُ
مِنْ أَنْ يَأْثِرُوا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ عَنْهُ ثُمَّ كَانَ
أَوَّلَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ كَيْفَ نَسَبُهُ فِيكُمْ
قُلْتُ هُوَ فِينَا ذُو نَسَبٍ قَالَ فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ
مِنْكُمْ أَحَدٌ قَطُّ قَبْلَهُ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كَانَ مِنْ
آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ لَا قَالَ فَأَشْرَافُ النَّاسِ
يَتَّبِعُونَهُ أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ فَقُلْتُ بَلْ ضُعَفَاؤُهُمْ
قَالَ أَيَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ قُلْتُ بَلْ يَزِيدُونَ
قَالَ فَهَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ سَخْطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ
أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ قُلْتُ لَا قَالَ فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ
بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ
فَهَلْ يَغْدِرُ قُلْتُ لَا وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لَا نَدْرِي
مَا هُوَ فَاعِلٌ فِيهَا قَالَ وَلَمْ تُمْكِنِّي كَلِمَةٌ أُدْخِلُ
فِيهَا شَيْئًا غَيْرُ هَذِهِ الْكَلِمَةِ قَالَ فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ
قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ قُلْتُ
الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سِجَالٌ يَنَالُ مِنَّا وَنَنَالُ مِنْهُ
قَالَ مَاذَا يَأْمُرُكُمْ قُلْتُ يَقُولُ اعْبُدُوا اللهَ وَحْدَهُ
وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَاتْرُكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ
وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصِّدْقِ وَالْعَفَافِ

– Borba između nas i njega je promjenljive sreće; nekada pobijedi – rekao sam – on, a nekada mi.
– Šta vam naređuje? – pitao je.
– Govori – kazao sam: – Obožavajte Jedinog Allaha, ne pridružujte Mu sudruga i napustite ono što vam (o tome) govore vaši očevi; naređuje nam namaz, iskrenost, krjepost i održavanje rodbinskih veza.
Tada Herakle reče tumaču:
– Reci mu, (Ebu-Sufjanu): Pitao sam te za njegovo porijeklo i ti si spomenuo da je on među vama uglednog porijekla. To je slučaj svih poslanika, oni se pojavljuju u najuglednijoj porodici svoga naroda.
Pitao sam te da li je iko između vas prije njega ovako govorio, a ti si izjavio, da nije. Kažem ti, da je ikad iko prije njega tako nešto govorio, rekao bih da je on čovjek koji se povodi za riječima rečenim prije njega.
Dalje sam te pitao da li je neko od njegovih predaka bio vladar, a ti si izjavio da nije, a da jeste – kažem – neko od njegovih bio vladar, rekao bih da je on čovjek koji traži vlast svoga oca.
Pitao sam jeste li ga sumnjičili za laž prije nego je počeo govoriti ono što sada govori.
Odgovorio si: Ne. Pa držim podsigurno kada nije lagao na narod, kako bi sada lagao na Boga.
Potom sam te pitao da li ga slijedi ugledni svijet ili slabi i siromašni. Ti si spomenuo da ga slijede slabašni, a oni su (bili većinom) sljedbenici poslanika.
Pitao sam još da li se njihov broj povećava ili umanjuje, pa si spomenuo da se povećava. Takav je slučaj s vjerovanjem dok se ono ne upotpuni.
Dalje sam te pitao da li je iko iz nje konvertirao mrzeći njegovu vjeru, nakon što ju je prihvatio. Ti si odgovorio, da nije. Tako je vjerovanje kada se njegova ljupkost pomiješa (i ovlada) srcima (vjernika).
Pitao sam te da li krši riječ, a ti dade odgovor, da ne krši. Takvi su poslanici, oni ne krše riječ.

وَالصَّلَةِ فَقَالَ لِلتَّرْجُمَانِ قُلْ لَهُ سَأَلْتُكَ عَنْ نَسَبِهِ
فَذَكَرْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو نَسَبٍ فَكَذَلِكَ الرُّسُلُ
تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ أَحَدٌ
مِنْكُمْ هَذَا الْقَوْلَ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا فَقُلْتُ لَوْ كَانَ
أَحَدٌ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ لَقُلْتُ رَجُلٌ يَأْتَسِي
بِقَوْلٍ قِيلَ قَبْلَهُ وَسَأَلْتُكَ هَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ
مَلِكٍ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا قُلْتُ فَلَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ
مَلِكٍ قُلْتُ رَجُلٌ يَطْلُبُ مُلْكَ أَبِيهِ وَسَأَلْتُكَ
هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهِمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا
قَالَ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا فَقَدْ أَعْرِفُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَ
الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ وَيَكْذِبَ عَلَى اللهِ وَسَأَلْتُكَ
أَشْرَافُ النَّاسِ اتَّبَعُوهُ أَمْ ضُعَفَاؤُهُمْ فَذَكَرْتَ أَنَّ
ضُعَفَاءَهُمِ اتَّبَعُوهُ وَهُمْ أَتْبَاعُ الرُّسُلِ وَسَأَلْتُكَ
أَيَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَذَكَرْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ
وَكَذَلِكَ أَمْرُ الْإِيمَانِ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ أَيَرْتَدُّ
أَحَدٌ سَخْطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَذَكَرْتَ
أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بَشَاشَتُهُ
الْقُلُوبَ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَغْدِرُ فَذَكَرْتَ أَنْ لَا
وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْدِرُ وَسَأَلْتُكَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ
فَذَكَرْتَ أَنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللهَ وَلَا تُشْرِكُوا
بِهِ شَيْئًا وَيَنْهَاكُمْ عَنْ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ وَيَأْمُرُكُمْ

Pitao sam te šta vam naređuje i ti odgovori, da vam naređuje, da obožavate Allaha i da Mu u tom ne pridružujete nikakva sudruga, da vam zabranjuje obožavanje kipova, a naređuje vam (obavljanje) namaza, iskrenost i moralnu krepost. Pa ako je to što kažeš, istina, on će uskoro zavladati tlom pod ovim mojim nogama. Ja sam već znao da će se pojaviti Vjerovjesnik, ali nisam mislio da je on baš od vas. Kad bih znao da ću stići do njega, potrudio bih se da se sretnem s njim. A kad bih bio kod njega, prao bih mu njegove noge.

Potom je Herakle zatražio pismo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje je već poslano po Dihjetu, glavaru Busre. Herakle je pročitao pismo u kome stajaše:

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Od Muhammeda, Allahovog roba i Njegova poslanika, Heraklu, glavaru Bizanta.

Spas na onog ko slijedi Pravi put!, a potom: pozivam te pozivom islama: primi islam, bit ćeš spašen, Allah će te nagraditi dvostrukom nagradom, a ako se okreneš (od ovog poziva) snosit ćeš grijeh svoj (i svojih sljedbenika)."[1]

"Sljedbenici Knjige, priđite i slijedite riječ koja je jednaka i za nas i za vas: da ne obožavamo nikoga osim Allaha, da Mu ni u čem ne pridružujemo nikakva sudruga, da ne smatramo jedni druge bogovima osim Allaha, pa ako to oni odbace, recite (im): 'Budite svjedoci da smo mi, uistinu, muslimani.'"

Ebu-Sufjan je dodao:

– Kada je (Herakle) kazao što je imao reći i kada je završio sa čitanjem pisma, nastala je oko njega galama i podigli se glasovi, i mi smo

بِالصَّلَاةِ وَالصِّدْقِ وَالْعَفَافِ فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَسَيَمْلِكُ مَوْضِعَ قَدَمَيَّ هَاتَيْنِ وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّهُ مِنْكُمْ فَلَوْ أَنِّي أَعْلَمُ أَنِّي أَخْلُصُ إِلَيْهِ لَتَجَشَّمْتُ لِقَاءَهُ وَلَوْ كُنْتُ عِنْدَهُ لَغَسَلْتُ عَنْ قَدَمِهِ ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ الَّذِي بَعَثَ بِهِ دِحْيَةُ إِلَى عَظِيمِ بُصْرَى فَدَفَعَهُ إِلَى هِرَقْلَ فَقَرَأَهُ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ سَلَامٌ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ أَسْلِمْ تَسْلَمْ يُؤْتِكَ اللهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَ (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَنْ لَا نَعْبُدَ إِلَّا اللهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ) قَالَ أَبُو سُفْيَانَ فَلَمَّا قَالَ مَا قَالَ وَفَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ كَثُرَ عِنْدَهُ الصَّخَبُ وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ وَأُخْرِجْنَا فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي حِينَ أُخْرِجْنَا لَقَدْ أَمِرَ أَمْرُ ابْنِ

1 Ovdje je upotrijebljena riječ *erisijjin* koja ima više značenja, a ono koje odabire Ibn-Hadžer jeste zemljoradnici. Njome se, međutim, misli na sve njegove podanike jer – kako on kaže – svako ko sije u jeziku Arapa označava se terminom *fellah* – zemljoradnik. Drugi, pak kažu, da su zemljoradnici bili najbrojnija populacija u njegovom carstvu pa je upotrijebljena ova riječ. A pod tim da će on snositi grijehe sljedbenika misli se na grijeh zbog toga što će ih voditi u zabludu. (prim. rec.)

bili (sa sastanka) odstranjeni. Rekao sam svojim drugovima, kada smo već bili odstranjeni: "Ugled ibnu Ebi-Kebšeta (Muhammeda), stvarno je porastao, a plaši ga se, eto, i vladar Bizanta (sinova žute rase)."

– Od tada sam, (rekao je Ebu-Sufjan), bio stalno u uvjerenju da će on (Muhammed) zaista pobijediti, sve dok Allah i meni nije dao da sam primio islam.

Ibnun-Natur, guverner Jerusalema, prijatelj Herakla i biskup kršćana Sirije, pričaše:

– Kada je Herakle stigao u Jerusalem, ustao je jednog dana zlovoljan (zabrinut), pa su mu neki od njegovih patrijarha rekli: "Tvoj izgled nije onakav kakvim ga znamo."

Herakle je – rekao je Ibnun-Natur – bio vrač (astrolog) i posmatraše zvijezde, pa kada su ga upitali (šta vidi), odgovori: "Jedne noći, kada sam posmatrao zvijezde, vidio sam kako vladar naroda, koji se obrezuje (suneti), odnese pobjedu. Pa ko se obrezuje od naroda ovoga doba?"

– Niko se ne obrezuje osim Jevreja. Neka te oni ne zabrinjavaju. Raspiši po gradovima svoga carstva neka sve Jevreje poubijaju – odgovorili su oni.

I dok su oni bili još u razgovoru, priveden je Heraklu jedan čovjek koga je poslao vladar Gassana da prenese vijest o Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada ga je Herakle ispitao, rekao je: "Idite i pogledajte je li obrezan ili nije?"

Oni su ga pregledali i javili Heraklu da je obrezan.

On ga je još pitao o Arapima, pa čovjek odgovori: "Oni se sunete."

– To je vladar ovoga naroda[2], već se pojavio – reče Herakle.

Potom je Herakle pisao u Rumiju svome prijatelju

أَبِي كَبْشَةَ إِنَّهُ يَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ فَمَا زِلْتُ مُوقِنًا أَنَّهُ سَيَظْهَرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ

وَكَانَ ابْنُ النَّاظُورِ صَاحِبُ إِيلِيَاءَ وَهِرَقْلَ سُقُفًّا

عَلَى نَصَارَى الشَّأْمِ يُحَدِّثُ أَنَّ هِرَقْلَ حِينَ قَدِمَ

إِيلِيَاءَ أَصْبَحَ يَوْمًا خَبِيثَ النَّفْسِ فَقَالَ بَعْضُ

بَطَارِقَتِهِ قَدِ اسْتَنْكَرْنَا هَيْئَتَكَ قَالَ ابْنُ النَّاظُورِ

وَكَانَ هِرَقْلُ حَزَّاءً يَنْظُرُ فِي النُّجُومِ فَقَالَ لَهُمْ

حِينَ سَأَلُوهُ إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ حِينَ نَظَرْتُ فِي

النُّجُومِ مَلِكَ الْخِتَانِ قَدْ ظَهَرَ فَمَنْ يَخْتَتِنُ مِنْ

هَذِهِ الْأُمَّةِ قَالُوا لَيْسَ يَخْتَتِنُ إِلَّا الْيَهُودُ فَلَا

يُهِمَّنَّكَ شَأْنُهُمْ وَاكْتُبْ إِلَى مَدَايِنِ مُلْكِكَ فَيَقْتُلُوا

مَنْ فِيهِمْ مِنَ الْيَهُودِ فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى أَمْرِهِمْ أُتِيَ

هِرَقْلُ بِرَجُلٍ أَرْسَلَ بِهِ مَلِكُ غَسَّانَ يُخْبِرُ عَنْ

خَبَرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلَمَّا اسْتَخْبَرَهُ هِرَقْلُ قَالَ

اذْهَبُوا فَانْظُرُوا أَمُخْتَتِنٌ هُوَ أَمْ لَا فَنَظَرُوا إِلَيْهِ

فَحَدَّثُوهُ أَنَّهُ مُخْتَتِنٌ وَسَأَلَهُ عَنِ الْعَرَبِ فَقَالَ

هُمْ يَخْتَتِنُونَ فَقَالَ هِرَقْلُ هَذَا مُلْكُ هَذِهِ الْأُمَّةِ

قَدْ ظَهَرَ ثُمَّ كَتَبَ هِرَقْلُ إِلَى صَاحِبٍ لَهُ بِرُومِيَةَ

وَكَانَ نَظِيرَهُ فِي الْعِلْمِ وَسَارَ هِرَقْلُ إِلَى حِمْصَ

فَلَمْ يَرِمْ حِمْصَ حَتَّى أَتَاهُ كِتَابٌ مِنْ صَاحِبِهِ

2 Ajni prenosi stav imama Nevevija da se pod riječju ummet (narod) misli na narode toga doba dok Ibn-Hadžer i Kastalani smatraju da je Herakle ovim mislio na Arape, to jest da će Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovladati Arapima. (prim. rec.)

(Dagatiru), koji mu bijaše ravan u znanju, a onda je otputovao u Hims. I dok je Herakle još bio na putu za Hims, stiglo mu je pismo od tog njegovog prijatelja, čiji se sadržaj podudaraše s mišljenjem Herakla o pojavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i da je on, stvarno, Allahov Poslanik. Herakle je tada pozvao u svoj dvorac u Himsu velikane Bizantije, a potom naredio, pa su mu se vrata pozaključavala. Tada se pojavio i rekao: "Narode Bizanta!, želite li spas!? Želite li Pravi put!? Želite li trajnost vaše vlasti!?, onda dajte riječ vjernosti ovom Vjerovjesniku!"
Tada su oni navalili na vrata poput nasrtaja divljih magaraca. Međutim, nađoše ih zaključana. Kada je Herakle vidio njihov bijeg (i preplašenost) i izgubio nadu u njihovo vjerovanje, kazao je: "Vratite ih meni!", a potom reče: "Maloprije sam održao svoj govor s namjerom da ispitam vašu čvrstinu i privrženost vašoj vjeri i, eto, sada sam se uvjerio." Tada mu se pokloniše, padajući ničice na zemlju, i s njim bijahu zadovoljni.[1]
To je kraj slučaja s Heraklom koga su od Zuhrija prenijeli Salih b. Kejsan i Ma'mer.[2]

يُوَافِقُ رَأْيَ هِرَقْلَ عَلَى خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَنَّهُ نَبِيٌّ فَأَذِنَ هِرَقْلُ لِعُظَمَاءِ الرُّومِ فِي دَسْكَرَةٍ لَهُ بِحِمْصَ ثُمَّ أَمَرَ بِأَبْوَابِهَا فَغُلِّقَتْ ثُمَّ اطَّلَعَ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الرُّومِ هَلْ لَكُمْ فِي الْفَلَاحِ وَالرُّشْدِ وَأَنْ يَثْبُتَ مُلْكُكُمْ فَتُبَايِعُوا هَذَا النَّبِيَّ فَحَاصُوا حَيْصَةَ حُمُرِ الْوَحْشِ إِلَى الْأَبْوَابِ فَوَجَدُوهَا قَدْ غُلِّقَتْ فَلَمَّا رَأَى هِرَقْلُ نَفْرَتَهُمْ وَأَيِسَ مِنَ الْإِيمَانِ قَالَ رُدُّوهُمْ عَلَيَّ وَقَالَ إِنِّي قُلْتُ مَقَالَتِي آنِفًا أَخْتَبِرُ بِهَا شِدَّتَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ فَقَدْ رَأَيْتُ فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ فَكَانَ ذَلِكَ آخِرَ شَأْنِ هِرَقْلَ رَوَاهُ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ وَيُونُسُ وَمَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

1 Ovaj događaj aludira na to da je Herakle htio prihvatiti islam ali ga nije smio javno ispoljiti kada je vidio da velikani to ne prihvataju. S druge strane, njegovo slanje vojske na Tebuk i Mu'tu ukazuje na to da je ostao u staroj vjeri. Ahmed bilježi da je on iz Tebuka pisao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je primio islam, a on odgovori: "Ne on je u svome kršćanstvu." A Allah najbolje zna. (prim. rec.)

2 Osim jasnog sadržaja Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, poslanice upućene Heraklu iz teksta se razabire:
– potreba umjerenosti u korespondenciji, upotreba dobrog stila, taktičnosti i izraza miroljubivosti u smislu sadržaja ajeta: "Na put svoga Gospodara pozivaj lijepim mudrim savjetom!";
– novac na kome je utisnuto ime Allaha, dželle šanuhu, ili kraći tekst iz Kur'ana mogu koristiti i nemuslimani u međusobnoj razmjeni dobara s muslimanima.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْإِيمَانِ

VJEROVANJE

باب الْإِيمَانِ

وقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ.

وَهُوَ قَوْلٌ وَفِعْلٌ وَيَزِيدُ وَيَنْقُصُ قَالَ اللهُ تَعَالَى (لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ) (وَزِدْنَاهُمْ هُدًى) (وَيَزِيدُ اللهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى) (وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ)

i izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Islam je sagrađen na pet principa."

Vjerovanje (iman) jesu riječi i djela. Vjerovanje se povećava i smanjuje. Uzvišeni Allah kaže: "Da bi uvećali vjerovanje uz svoje vjerovanje (koje imaju)."[1] "Uvećali smo im uputu (iman)."[2] "Allah uvećava uputu (iman) i onima, koji su već na Pravom putu."[3] "Onima koji su na Pravom putu, On je

1 El-Feth: 4, puni prijevod glasi: "On je onaj koji u srca vjernih ubacuje smirenost, da bi uvećali vjerovanje uz svoje vjerovanje. Allahu pripadaju nebeske i zemaljske vojske. Allah je sveznan i mudro upravlja."
Predstavnici ortodoksnih islamskih škola smatraju da se vjerovanje (iman) može povećati, a i smanjiti. Neki apologetičari smatraju da je vjerovanje nepromjenljivo, drugi – da se ono može samo povećati, dok neki tvrde obratno.
Ibnu-Abbas je izjavio: "Iman se povećavao postepenim objavljivanjem Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, vjerskih propisa kao: namaza, posta, zekata, hadža, džihada i njihovim ustrajnim vršenjem.

2 El-Kehf: 12-13, cio prijevod glasi: "Mi ćemo ti istinito ispričati njihovu vijest.
Oni su bili mladići koji su vjerovali u svoga Gospodara i Mi smo im uvećali upućenje. Mi smo njihova srca učvrstili (strpljivošću) kada su stali (pred rimskog cara Dukljanina) i rekli: 'Naš Gospodar je Gospodar nebesa i zemlje. Mi se nećemo nikome moliti osim Njemu, jer bi time izrekli veliku laž i nepravdu.'"

3 Merjem: 76, prijevod u cjelini bio bi: "Allah će uvećati upućenje (vjerovanje) onima koji su na Pravom putu. A trajno dobra djela (namaz, post i drugo) kod tvoga Gospodara bolja su po nagradi, a bolja su i po svom rezultatu."
– nemuslimane na bojnom polju treba prije sukoba pozvati u islam, izmiriti se s njima i biti braća po vjeri. Prije ove ponude borba se ne smije otpočinjati. Ova ponuda preporučljiva je i onda kada su neprijatelju poznati propisi islama;
– društvenim poslovima rukovode sposobni, ugledni i kod naroda popularni ljudi;
– knjigu u kojoj je napisan jedan ili više kraćih ajeta može prihvaćati musliman bez abdesta pa i nemusliman;
– žena s menstruacijom i osoba koja je ejakulirala, a nije se okupala ne može učiti Kur'an, pa makar to bilo i manje od jednog ajeta. Ovakve osobe prihvaćaju Mushaf samo kada je u omotu.
– razvijati dobre društveno-političke i druge obostrano korisne odnose s neislamskim narodima, spada u

وَقَوْلُهُ (وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا) وَقَوْلُهُ (أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا) وَقَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ (فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا) وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا) وَالْحُبُّ فِي اللهِ وَالْبُغْضُ فِي اللهِ مِنَ الْإِيمَانِ وَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ إِلَى عَدِيِّ بْنِ عَدِيٍّ إِنَّ لِلْإِيمَانِ فَرَائِضَ وَشَرَائِعَ وَحُدُودًا وَسُنَنًا فَمَنِ اسْتَكْمَلَهَا اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ وَمَنْ لَمْ يَسْتَكْمِلْهَا لَمْ يَسْتَكْمِلِ

uvećao uputu i dao im je bogobojaznost."[1] On još kaže: "Onima koji vjeruju povećava iman (vjerovanje)."[2]
I kaže: "Kome je od vas ova (sura) povećala vjerovanje? Onima koji vjeruju povećala je iman."[3] Isto tako kaže, neka je uzvišeno Njegovo spominjanje: "... zato ih se bojte!" To im je uvećalo iman. Također, neka je Uzvišen, kaže: "A to im je samo povećalo njihovo vjerovanje i predanost."[4]
Voljeti (nekoga) u ime Allaha, mrziti (nekoga) u ime Allaha, spada u vjerovanje.
Omer b. Abdul-Aziz pisao je Adijju b. Adijju: "Vjerovanje se sastoji od obligatnih prvostepenih

preporučljive poslove;
– ko ljude zavađa i odvraća od Allahu ugodnih, a za ljude korisnih poslova smatra se grešnikom i bit će za to odgovoran;
– laž je porok i po islamu strogo zabranjena;
– vjerovjesnici su bili uvijek iz najuglednijeg roda, velikog autoriteta i neograničenog povjerenja kod svojih sljedbenika;
– sljedbenici ranih Allahovih objava poznavali su Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, misiju, ali su je negirali, bilo iz oholosti i zavidnosti, bilo iz bojazni da jednog dana ne izgube svoj povlašteni položaj u društvu.

1 Muhammed: 17, puni prijevod glasi: "A oni koji su na Pravom putu, On im je uputu i povećao i dao im njihovu bogobojaznost."

2 El-Muddessir: 31, puni prijevod glasi: "Mi smo učinili čuvarima vatre samo meleke, a njihov broj učinili samo iskušenje onima koji ne vjeruju (i) da steknu potpuno uvjerenje oni kojima je data Knjiga, i da se poveća vjerovanje onih koji već vjeruju, a da ne sumnjaju oni kojima je data Knjiga i vjernici, i da reknu oni u čijim je srcima bolest (licemjerstva) i nevjernici: 'Šta je Allah htio s ovim kao primjerom.' Tako Allah dovodi do zablude koga hoće, a upućuje na Pravi put koga hoće. A (niko) ne zna vojske tvoga Gospodara, nego On. I ovo je samo opomena ljudima."

3 Et-Tevbe: 124. Cijeli prijevod glasi: "Kada bude objavljeno jedno poglavlje, neki od licemjeraca kažu: 'Kome će od vas ova sura uvećati vjerovanje?' Što se tiče pravovjernika, njima će ova sura uvećati njihovo vjerovanje i oni će se radovati (Objavi)."

4 Ali-Imran: 173, potpuni prijevod je: "Onima kojima su rekli (Nu'ajm b. Mes'ud Džu'fi i karavandžije Abdul-Kajsa): 'Zaista narod (Mekke) sakupio se zbog vas, pa ih se bojte!' To im je uvećalo iman i oni su rekli: 'Nama je Allah dosta i On je divan zaštitnik.'"
Konkretni ajet odnosi se na vojnu akciju i sukob s Mekelijama pod vodstvom Ebu-Sufjana, koji su izašli na Bedr slijedeće godine iza uhudske bitke. To je bila sušna i neродna godina i Ebu-Sufjan je s izlaskom iz Mekke odsjeo na Merri Zahranu, odakle je poslao Nu'ajma b. Mes'uda Džu'fija i još neke komoraše Abdul-Kajsa da odvrate Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, od kretanja na ovu vojnu. Njihova propaganda i zastrašivanje samo je uvećalo borbenost i vjerovanje muslimana koji su odmah krenuli s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, sa sedamdeset konjanika na Bedr. Međutim, Ebu-Sufjan je pravovremeno umakao potjeri. Stanovnici Mekke su njegovu vojsku nazvali *džejšu-sevik* (vojska vina) i rekli su: "Izašli ste samo da biste pili vina."
El-Ahzab: 22, cijeli prijevod glasi: "Kada su vjernici vidjeli saveznike (Kurejšije oko Medine), rekli su: 'Ovo je ono što nam je ranije obećao Allah i Njegov Poslanik, a istinu govori Allah i Njegov Poslanik.' To im je samo povećalo vjerovanje i potpunu predanost."

dužnosti (farzova), vjerskih uvjerenja, zabrana i ograničenja i od sunneta (pohvalnih radnji). Ko sve navedeno u potpunosti obavlja, on je usavršio (svoje) vjerovanje, a ko u potpunosti ne obavlja nije usavršio vjerovanje. Ako budem živ, objasnit ću vam to kako bi ih obavljali, a ako umrem pa ja i ne žudim da se dugo zadržim u vašem društvu.[5]

Rekli su:

– Ibrahim, alejhi selam: "Ali želim da mi srce bude potpuno uvjereno (smireno);"

– Muaz b. Džebel: "Sjedi s nama neko vrijeme da vjerujemo (obožavamo Allaha);"[6]

– Ibnu-Mes'ud: "'Jekin' je cjelokupan iman;"

– Ibni-Omer: "Čovjek ne postiže suštinu i bit bogobojaznosti dok ne napusti ono što ga tišti u grudima."

– Mudžahid: "On vam propisuje u vjeri...", znače: "Naredio sam tebi, Muhammede, i njemu (Nuhu) jednu vjeru", a Ibnu-Abbas je za riječi: *(šir'aten ve min hadžen*) (zakon i pravac) kazao da znače: "Put i sunnet (propisan muslimanima)."

الْإِيمَانَ فَإِنْ أَعِشْ فَسَأُبَيِّنُهَا لَكُمْ حَتَّى تَعْمَلُوا بِهَا وَإِنْ أَمُتْ فَمَا أَنَا عَلَى صُحْبَتِكُمْ بِحَرِيصٍ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ ﷺ (وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي) وَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ اجْلِسْ بِنَا نُؤْمِنْ سَاعَةً وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ الْيَقِينُ الْإِيمَانُ كُلُّهُ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ التَّقْوَى حَتَّى يَدَعَ مَا حَاكَ فِي الصَّدْرِ وَقَالَ مُجَاهِدٌ (شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ) أَوْصَيْنَاكَ يَا مُحَمَّدُ وَإِيَّاهُ دِينًا وَاحِدًا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا) سَبِيلًا وَسُنَّةً .

5 Halifa Omer b. Abdul-Aziz iz dinastije Emevija (Benu-Umejje) (99–101. g. po Hidžri), a Buhari je izgleda razumio da je on namjeravao svojim pismom upozoriti Adijja da se vjerovanje čovjeka povećava ili smanjuje u skladu s vršenjem raznostepenih vjerskih dužnosti. Onaj ko vrši farz dužnosti, ima dobar iman; ali onaj ko vrši farzove, sunnete ili još i mustehabe ima još bolje, jače i savršenije vjerovanje.

6 Mu'az b. Džebel je poznati ashab. Primio je islam kada je imao osamnaest godina. Učestvovao je u davanju prisege na Akabi, kao i na Bedru i ostalim pohodima uz Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem . Ovom svojom izjavom on nije mislio na vjerovanje u osnovi, već je mislio na povećanje imana koje se postiže spominjanjem (zikrom) Uzvišenog Allaha. (prim. rec.)

VAŠA MOLITVA (DOVA), VAŠE JE VJEROVANJE

باب (دُعَاؤُكُمْ) إِيمَانُكُمْ

Osnova ovome su riječi Uzvišenog: "Reci: Allah vam ne bi poklonio pažnju da nije vaše dove." Riječ ed-du'a (dova) u jeziku znači iman (vjerovanje)

لِقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ (قُلْ مَا يَعْبَأُ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ) وَمَعْنَى الدُّعَاءِ فِي اللُّغَةِ الْإِيمَانُ .

8. PRIČAO NAM JE Ubjedullah b. Musa i rekao da je njega izvijestio Hanzale b. Ebu-Sufjan prenoseći od Ikrime b. Halida, (on) od Ibnu-Omera, radijallahu anhumama, koji je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: "Islam je sagrađen na pet (principa): očitovanju (s vjerovanjem) da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i da je Muhammed, Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, vršenju hadža i pošćenju ramazana."

٨. حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ رَمَضَانَ .

POSTUPCI KOJI SPADAJU U VJEROVANJE (IMAN)

i riječi Uzvišenog:
"Nije dobročinstvo (savršeno vjerovanje) da svoja lica okrećete prema istoku ili zapadu, nego je savršeno vjerovanje (dobročinstvo) ko vjeruje u Allaha, Sudnji dan, meleke, Knjigu (Kur'an) i vjerovjesnike, koji dijele imetak koji im je drag rodbini, siročadi, bijednicima, putniku (bez materijalnih sredstava), prosjacima i za otkup robova, koji obavljaju namaz i daju zekat, koji izvršavaju svoja obećanja, koji su strpljivi u nevolji, bolesti i u borbi. To su oni koji su iskreni (u vjerovanju) i to su oni koji su bogobojazni."[1]
(I riječi): "Zaista su uspjeli pravovjerni..." (nastaviti citiranje ajeta)[2]

بَاب أُمُورِ الْإِيمَانِ

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ) وَقَوْلِهِ (قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ) الْآيَةَ .

1 El-Bekare poglavlje, 177. Prvi stepen vjerovanja jeste vjerovanje u Allahovu objavu – Kur'an, a viši savršeniji stepen postiže se praktičnim dužnostima navedenim u gornjem ajetu. Prva kibla muslimana je Bejtul-makdis u Jerusalemu. Kada se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, s muslimanima počeo okretati prema Ka'bi u Mekki, jevreji, koji se pri molitvi okreću zapadu i kršćani koji se okreću istoku, govorili su da je dobročinstvo i pravo vjerovanje kod onih koji se pri molitvi okreću onamo kuda se i oni okreću. Gornji ajet pobija to mišljenje, ističući da se savršeno vjerovanje ne sastoji isključivo u okretanju pri molitvi istoku ili zapadu, a niti u samo formalnom obavljanju molitvi, nego u iskrenom obavljanju čitavog niza dužnosti istaknutih u gornjem ajetu.
Ebu-Zerr kaže da ga je jedan čovjek pitao o imanu, a on mu citirao samo gornji ajet. Spomenuti čovjek je primijetio, da ga nije pitao za dobročinstvo (birr), koje se spominje u ajetu nego samo za savršeno vjerovanje (iman), a Ebu-Zerr dodade:
– Tako je došao jedan čovjek Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, kao što si ti došao meni i pitao ga za iman kao što ti sada pitaš mene. On mu je proučio kao što sam i ja sada tebi. Međutim, ni on se tim odgovorom nije zadovoljio, baš kao ni ti. Onda mu je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.) rekao: "Priđi mi," i on mu je prišao te mu (Vjerovjesnik reče): "Pravi vjernik je onaj koga raduje svako njegovo učinjeno dobro djelo, i nada se da će za to biti nagrađen, a ako uradi zlo, to ga rastuži i boji se njegove posljedice."

2 Cijeli prijevod sedam prvih ajeta poglavlja El-Mu'minun na koje Buhari aludira, glasi: "... koji su u svojoj molitvi skrušeni, koji se okreću od besposlenih riječi, i oni koji obavljaju zekat i oni koji čuvaju svoje spolne organe osim (u braku) sa svojim suprugama i s onim (robinjama) koje su u njihovoj vlasti. Pa oni koji traže mimo toga, oni su uistinu prestupnici."

9. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed Džu'fi a njemu Ebu-Amir Akadi, njemu Sulejman b. Bilal prenoseći od Abdullaha b. Dinara, (on) od Ebu-Saliha, (ovaj) od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao:
"(Savršeno) vjerovanje sastoji se od šezdeset i nekoliko ogranaka pa i stid je ogranak imana."

٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ .

MUSLIMAN JE ONAJ OD ČIJEG SU JEZIKA I RUKE MIRNI MUSLIMANI

بَاب الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

10. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu pričali Šu'be prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Sefera i Ismail b. Ebu-Halid prenoseći od Ša'bija, (on) od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, (ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:
"Musliman je onaj od čijeg su jezika i ruke mirni drugi muslimani, a (pravi) iseljenik (muhadžir) jeste onaj koji je uspio napustiti ono što je Allah zabranio."[1]
Ebu-Abdullah (Buhari) dodaje:
– Ebu-Mu'avija je rekao: "Nama je (gornje) ispričao Davud b. Ebu-Hind, prenoseći od Amira, koji je kazao: 'Čuo sam Abdullaha (misleći na Ibn-Amra) da prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem..' A Abdul-A'la ga je prenio od Davuda, (on) od Amira, ovaj od Abdullaha, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

١٠. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِ وَإِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللهُ عَنْهُ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَقَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا دَاوُدُ هُوَ ابْنُ أَبِي هِنْدٍ عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَاللهِ يَعْنِي ابْنَ عَمْرٍو عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ عَبْدُالْأَعْلَى عَنْ دَاوُدَ عَنْ عَامِرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1 Gornjim hadisom traži se lijep i taktičan postupak s ljudima, činjenje dobra i primjena lijepe metode rada kojom se postižu bratski odnosi i jedinstvo članova zajednice. Dobar musliman ne čini zlo ni zborom ni djelom, nego se prema datim mogućnostima zalaže za iskorjenjivanje zla i poroka.

KO JE NAJBOLJI MUSLIMAN?

11. PRIČAO NAM JE Seid b. Jahja b. Seid Kureši, njemu njegov otac, (ovome) Ebu-Burde b. Abdullah b. Ebu-Burde prenoseći od Ebu-Burdeta, (on) od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, da je kazao:
"(Ashabi) su pitali: 'Allahov Poslaniče, ko je najbolji musliman?' On odgovori: 'Onaj od čijeg su jezika i ruke mirni muslimani.'"

NAHRANITI (GLADNOG) DIO JE ISLAMA

12. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid, njemu Lejs prenoseći od Jezida, (on) od Ebu-Hajra, a ovaj od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, da je neki čovjek upitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Šta je po islamu najbolje činiti?" Rekao je:
"Da nahraniš gladnog i da nazivaš selam onome koga poznaješ i koga ne poznaješ."[2]

بَاب أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ

١١ . حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقُرَشِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ أَيُّ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ قَالَ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ .

بَاب إِطْعَامُ الطَّعَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ

١٢ . حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ .

2 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, gornjom izjavom je skrenuo pažnju na potrebu humanosti, drugarstva i druželjubivosti, na potrebu međusobnog kontakta i međuljudske saradnje u obostranom interesu i pojedinca i zajednice, te da je to sastavni dio islama.

ŽELJETI SVOME BRATU ONO ŠTO SE ŽELI SAMOM SEBI, SASTAVNI JE DIO VJEROVANJA

بَاب مِنَ الْإِيمَانِ أَنْ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ

13. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Šu'be, (on) od Katade, ovaj od Enesa, radijallahu anhu, a Enes od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.. I prenosi se od Husejna Muallima, da je izjavio:
– Prenio nam je Katade od Enesa, a (on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Nijedan od vas neće biti (potpun) vjernik, dok ne bude želio svome bratu (muslimanu) ono što želi i sam sebi."[1]

١٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَعَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ .

VOLJETI POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, DIO JE VJEROVANJA

بَاب حُبُّ الرَّسُولِ ﷺ مِنَ الْإِيمَانِ

14. PRIČAO NAM JE Ebu-Jeman i rekao da je njemu saopćio Šu'ajb, a (ovome) Ebu-Zinad prenoseći od A'redža, a (on) od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik rekao:
"Kunem se Onim u Čijoj ruci je moj život, nijedan od vas neće biti (potpuni) vjernik dok mu ja ne budem draži od njegova roditelja i njegova djeteta."

١٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ .

1 Enes, sin Malikov, Ensari posluživao je Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, oko deset godina i od njega prenio 2.286 hadisa, od kojih je Buhari odabrao i u svoju hadisku zbirku uvrstio 83, Muslim 91, a ostali su uvršteni u zbirke drugih velikih muhaddisa.
Jednom prilikom njegova majka zamoli Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da blagoslovi Enesa i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, udovolji njenoj želji rekavši: "Allahu, blagoslovi ga (podari mu bereket) u imetku i djeci, podaj mu dug život i oprosti grijehe!" Dova je bila uslišena. Enes je imao u svom vlasništvu jedan vrt, koji mu je davao godišnje dva prinosa, a za svoga života pokopao je 98 članova svoje porodice. Živio je više od stotinu godina i umro 93. godine po Hidžri.

15. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Ibn-Ulejje prenoseći od Abdul-Aziza b. Suhejba, (on) od Enesa, a (ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem … A pričao nam je i Adem i rekao:
– Nama je pričao Šu'be prenoseći od Katade, a (ovaj) od Enesa, koji je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nijedan od vas neće biti (potpuni) vjernik dok mu ja ne budem draži od njegova roditelja, njegova djeteta i cijelog svijeta."[2]

١٥. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ح و حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ .

O SLASTI VJEROVANJA

بَاب حَلَاوَةِ الْإِيمَانِ

16. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Musenna, njemu ispričao Abdul-Vehhab Sekafi, ovome Ejjub prenoseći od Ebu-Kilabe, (on) od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, a (ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:
"Kod koga budu tri (svojstva), osjetit će slast vjerovanja: da mu bude Allah i Njegov Poslanik draži od svega drugog, da voli svakog čovjeka samo u ime Allaha i da mrzi povratak u nevjerstvo kao što mrzi da bude bačen u vatru."[3]

١٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ أَنْ يَكُونَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ .

2 Prvi muslimani voljeli su Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i islam više od svojih roditelja, svoga imetka i svoje djece. Oni su sagorijevali od želje za islamom i dobrom islamske zajednice, žrtvujući sve što su imali, pa i sami sebe. U snazi i sreći svoje zajednice vidjeli su i svoju sreću i jedva čekali da za dobro i uspjeh vjere polože čak i svoje živote. Tu bi se morali tražiti uzori, jer ukoliko principi vjere budu dosljednije sprovođeni, utoliko je naša budućnost bolja i sretnija.

3 Prema Neveviju osjećaj slasti imana jeste da musliman osjeća slast i zadovoljstvo u vršenju Allahovih naredbi, da nepokolebljivo i odlučno snosi sve poteškoće i da mu vjera bude iznad svih ovozemnih interesa. Ljubav prema Allahu i Allahovom Poslaniku je dio imana, pa čak i sam iman. Stvarnu ljubav ispoljavati prema Allahu, Njegovom Poslaniku i drugim ljudima, a mržnju prema nevjerstvu i od njega se kloniti, može samo čovjek čvrstog i savršenog vjerovanja, čovjek koji se saživio s vjerom, koja je prožela njegovu dušu i čini mu životni ideal. Takva osoba će osjećati slast imana i uživati u obnavljanju Allahovih propisanih dužnosti.

LJUBAV PREMA ENSARIJAMA ZNAK JE VJEROVANJA

17. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be, a njega je obavijestio Abdullah b. Abdullah b. Džebr, i kazao:
– Čuo sam Enesa kada je prenosio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Ljubav prema ensarijama znak je vjerovanja, a znak licemjerstva je mržnja prema ensarijama."[1]

POGLAVLJE

18. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da je njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovoga je obavijestio Ebu-Idris Aizullah b. Abdullah, da je Ubade b. Samit, radijallahu anhu, koji je učestvovao u bici na Bedru, jedan od prvaka (svoga plemena) koji su učestvovali u razgovorima noću na Akabi, rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je, a oko njega skupina ashaba: "Obavežite mi se, da nećete Allahu pridruživati nikakva suparnika, da nećete krasti, da nećete činiti blud, da nećete ubijati svoju (žensku) djecu, da nećete od sebe izmišljati laži potvarajući drugog[2] i da (mi) nećete biti nepokorni u onome što je dobro i legalno. Onaj ko od vas ispuni obavezu, on ima nagradu kod Allaha, a onaj ko nešto prekrši, pa bude kažnjen na ovom svijetu odgovarajućom šerijatskom kaznom, to mu je otkupljenje. Onaj ko nešto od toga prekrši i Allah mu to pokrije (na ovom svijetu), bit će u

بَاب عَلَامَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ

١٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ جَبْرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الْأَنْصَارِ.

باب

١٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ عَائِذُ اللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَكَانَ شَهِدَ بَدْرًا وَهُوَ أَحَدُ النُّقَبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَحَوْلَهُ عِصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ بَايِعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللهِ شَيْئًا وَلَا تَسْرِقُوا وَلَا تَزْنُوا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللهِ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَتَرَهُ اللهُ

1 Ensarije (pomagači) jesu stanovnici Medine, koji su objeručke primili Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i ostale muhadžire iz Mekke. Ensarije su za dobro i uspjeh islama žrtvovali sebe, svoj imetak i svoju porodicu i kao svijetli primjer i danas služe kao uzor čitavom svijetu. Njih može mrziti samo ko nema čvrstog imana i poznavanja njihove požrtvovanosti.

2 Ovaj dio je preveden u skladu s Ajnijevim tumačenjem koji kaže da Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: *la te'tu bi buhtanin tefterunehu bejne ejdikum ve erdžulikum* (doslovno: ne izmišljajte laži između nogu i ruku), znače: "Nemojte od sebe vi izmišljati laži", a noge i ruke su metafora za biće. (prim. rec.)

Allahovoj volji, ako bude htio, oprostit će mu, a ako bude htio kaznit će ga."
– I mi smo mu se na to obavezali.[3]

فَهُوَ إِلَى اللهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِك .

BJEŽATI OD SMUTNJI, DIO JE VJEROVANJA

بَاب مِنَ الدِّينِ الْفِرَارُ مِنَ الْفِتَنِ

19. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, (on) od Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Abdur-Rahmana b. Ebu-Sa'sa'a, ovaj od svoga oca, a on od Ebu-Seida Hudrije, radijallahu anhu, da je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: "Uskoro će najbolja imovina muslimana biti stado za kojim će on ići po vrhovima brda i mjestima gdje pada kiša bježeći sa svojom vjerom od smutnji."[4]

١٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُوشِكُ أَنْ يَكُونَ خَيْرَ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتْبَعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ الْفِتَنِ .

3 Ubade ibn Samit je tačno izložio slučaj drugog sastanka Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na Akabi, kojem je bilo prisutno još 12 uglednih ličnosti iz Jesriba (Medine). Oni su tada svi primili islam, pa je s njima poslan u Medinu Mus'ab ibn Umejr u svojstvu prvog vjeroučitelja.
Ubade b. Samit je ugledni ensarija iz Hazredž plemena. Prisustvovao je prvom i drugom sastanku na Akabi, učestvovao u bici na Bedru, u sklapanju ugovora s Mekelijama na Hudejbiji i sudjelovao u mnogim vojnim akcijama zajedno s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem.
Bio je jedan od prvih kadija Palestine. Omer, radijallahu anhu, poslao ga je u Siriju u svojstvu kadije i vjeroučitelja, i nastanio se u Homsu. Kasnije se preselio u Palestinu i tamo umro. Pokopan je kod Bejtul-makdisa.

4 Gornjim hadisom ističe se da će doći dani iskušenja muslimana u kojima će dobri vjernici nalaziti svoj spas u migriranju u sigurnije krajeve. Izbjegavanje društva ne odobrava se u danima reda, mira i zakonitosti. Ovo naročito vrijedi za učene i ugledne ljude, koji svojim savjetima i radom mogu pozitivno djelovati i idejno uzdizati ljude. Izoliranje i prelazak u pasivno posmatranje zbivanja u zajednici odobrava se samo u slučaju kada je čovjek uvjeren da svojim radom ne može pozitivno djelovati na društvo nego bi time samo sebe stavio u životnu opasnost.
Zbog političkih nereda u doba hilafeta Osmana, radijallahu anhu, neki su ashabi emigrirali iz Medine u Siriju i druge sigurnije krajeve.
Hadisom se skreće pažnja na značaj stočarstva i na njegovo pozitivno djelovanje na formiranju duhovno-moralnih kvaliteta čovjeka.

O IZJAVI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "JA SAM MEĐU VAMA NAJZNANIJI O ALLAHU" I O TOME DA JE SPOZNAJA ALLAHA AKT SRCA (UMA I RAZUMA)

بَاب قَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ أَنَا أَعْلَمُكُمْ بِاللَّهِ وَأَنَّ الْمَعْرِفَةَ فِعْلُ الْقَلْبِ

To se temelji na riječima Uzvišenog Allaha: "Allah će vas uzeti na odgovornost za ono što su učinila vaša srca."

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ) .

20. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Selam i kazao da ga je obavijestio Abde prenoseći od Hišama, (on) od svoga oca, a (ovaj) od Aiše, da je rekla:
– Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao nešto svojim drugovima, naređivao je samo ono što su mogli podnijeti.
– Allahov Poslaniče – govorili su oni – mi nismo kao ti! Allah je tebi oprostio minule grijehe, a i one kasnije.On bi se na to rasrdio toliko da mu se srdžba primjećivaše na licu, a potom bi rekao: "Ja sam među vama najbogobojazniji i najznaniji o Allahu."[1]

٢٠ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمَرَهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ قَالُوا إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ اللهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ فَيَغْضَبُ حَتَّى يُعْرَفَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ ثُمَّ يَقُولُ إِنَّ أَتْقَاكُمْ وَأَعْلَمَكُمْ بِاللهِ أَنَا .

1 Jačina vjerskog uvjerenja ukazuje na jačinu spoznaje Allaha. Što god čovjek ima čvršće uvjerenje, on ima jaču i višu spoznaju o Allahu, dželle šanuhu. Zbog toga se u gornjem poglavlju naglašava da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po svemu najupućeniji o pitanju spoznaja Allaha Uzvišenog, a on je bez sumnje bio i najjačeg vjerskog uvjerenja i poimanja Allaha, dželle šanuhu.
Gornjim poglavljem aludira se da je shvatanje i spoznaje Allaha, dželle šanuhu, sastavni dio islamskog vjerovanja. Konkretni hadis demantuje stav sekte keramija, da je iman samo očitovanje jezikom. Prema mišljenju keramija, licemjerac je egzoterički (po vanjštini) musliman i s njim se na ovom svijetu postupa kao sa svakim muslimanom, dok samo u odnosu na zagrobni život, treba ga smatrati nemuslimanom.
Buharija ovim hadisom odbacuje stav keramija i ističe da je stvarno vjerovanje akt srca bez koga nema potpunog vjerovanja (imana), i da se vjerovanje u čovjeku može povećati, odnosno umanjiti i oslabiti.
Vjernici su bili i bit će na raznolikim nivoima spoznaje Allaha, dželle šanuhu, dok je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio na najvišem stepenu te spoznaje. Vjersko uvjerenje i čvrstina u vjeri može biti jača ili slabija zavisno od stepena spoznaje Allaha, dželle šanuhu, i obavljanja Njegovih naredbi.
Iz hadisa se može zaključiti:
– dobra djela uzdižu čovjeka na viši duhovno-moralni stepen i čuvaju ga od moralnog pada i raznolikih poroka;
– umjereni vjerski obredi koji se konstantno obavljaju imaju osobitu vrijednost za moralno uzdizanje ljudi;
– ne treba se oslanjati samo na svoja ranije učinjena dobra djela nego ih treba činiti tokom cijelog života;
– islam je vjera logičnih i za ljude korisnih propisa;
– želja ashaba za radom dobrih i Allahu, dželle šanuhu, ugodnih, a za ljude korisnih djela.

PREZIRATI POVRATAK U NEVJERSTVO POPUT PREZIRANJA DA ČOVJEK BUDE BAČEN U VATRU, DIO JE VJEROVANJA

21. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Katade, a (on) od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kod koga bude troje, osjetit će slast vjerovanja: onaj kome od Allaha i Njegova Poslanika nema niko draži; onaj koji voli drugog čovjeka samo zbog Uzvišenog Allaha i onaj koji prezire da se povrati u nevjerstvo, pošto ga je Allah spasio, onako kao što prezire da bude bačen u vatru."

GRADIRANJE VJERNIKA PREMA NJIHOVIM DJELIMA

22. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Amra b. Jahja Mazinija, on od svoga oca, a ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, a on opet od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
– U Džennet će ući dženetlije, a u vatru džehenemlije. Potom će Uzvišeni Allah (čuvarima) reći: "Izvedite iz (vatre) svakog onog u čijem je srcu bilo imana (vjerovanja) težine jednog zrna gorušice." – Tako će se oni, bivši, potpuno pocrnjeli, izvesti iz vatre i baciti u rijeku kiše, ili u rijeku života – u nedoumici je Malik (koja od ove dvije riječi je upotrijebljena). Poslije će iz nje ponići kao što iz sjemena izrasta bilje po obali potoka. Zar nisi vidio kako ono izniče žuto – pognuto? Vuhejb je kazao:
– Nama je prenio Amr: "... u rijeku života" i dodao: *"hardelin min hajrin"*, tj. "dobra težine zrna gorušice".[2]

بَاب مَنْ كَرِهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ مِنَ الْإِيمَانِ

٢١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ مَنْ كَانَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَمَنْ أَحَبَّ عَبْدًا لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَمَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللهُ مِنْهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ .

بَاب تَفَاضُلِ أَهْلِ الْإِيمَانِ فِي الْأَعْمَالِ

٢٢. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ ثُمَّ يَقُولُ اللهُ تَعَالَى أَخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيمَانٍ فَيُخْرَجُونَ مِنْهَا قَدِ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهَرِ الْحَيَا أَوِ الْحَيَاةِ شَكَّ مَالِكٌ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحِبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً قَالَ وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا عَمْرٌو الْحَيَاةِ وَقَالَ خَرْدَلٍ مِنْ خَيْرٍ .

2 Sadržaj navedenog hadisa demantuje mišljenje sekte murdžija koji tvrde da grešnik neće dospjeti

23. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Ubejdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha, a (on) od Ibnu-Šihaba, a ovaj od Ebu-Umame b. Sehla b. Hunejfa, da je on čuo od Ebu-Seida Hudrija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na spavanju vidio sam neke ljude. Oni su mi se jasno prikazali. Na njima su bile košulje (raznolike dužine), neke od njih dostižu do grudi (dojki), a neke do ispod grudi. Prikazao mi se i Omer b. Hattab. Na njemu je bila košulja koju vuče (po zemlji)."
– Allahov Poslaniče – rekli su prisutni – kako si to protumačio?
– Kao vjeru (din) – odgovorio je.[1]

٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدِيَّ وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجُرُّهُ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الدِّينَ .

STID JE SASTAVNI DIO VJEROVANJA

بَاب الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ

24. PRIČAO NAM JE Abdullah ibn Jusuf i rekao da ga je obavijestio Malik ibn Enes, prenoseći od Ibnu-Šihaba, (on) od Salima b. Abdullaha, a (ovaj) od svoga oca, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naišao pokraj jednog ensarije, koji savjetovaše svoga brata[2] u pogledu stida,[3] pa mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ostavi ga! Stid je, uistinu, dio vjerovanja (imana)."[4]

٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ دَعْهُ فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ .

u Džehennem samo ako bude imao u sebi vjerovanje (iman).
Ovaj hadis demantuje i mišljenje mutezilija koji drže da će grešnici za počinjene grijehe ostati vječno u Džehennemu.

1 Među vjernicima postoji gradiranje s obzirom na njihova dobra djela, rad i požrtvovanost u interesu vjere, a to znači da su dobra djela i ljudske aktivnosti sastavni dio imana.
Navedeni hadis ukazuje na visoki stepen imana Omera, ukazuje i na tumačenje snova, te da se o njima može pitati onaj koji to poznaje, i da se mogu pohvaljivati i drugi vjernici, ako to neće prizvati kod njih pobudu umišljenosti i oholosti. Svrha pohvaljivanja vjernika jeste da pokrene i druge učmale snage na rad Allahu, dželle šanuhu, ugodnih, a za ljude korisnih djela.

2 Moguće da je čovjek savjetovao svoga rođenog brata, ili brata po vjeri, s obzirom da nigdje nisu spomenuta imena ove dvojice ljudi. (prim. rec.)

3 Ibn-Hadžer kaže da je ovdje čovjek korio svoga brata zbog pretjeranog stida koji ga je sprečavao da ostvari svoja prava, a na ovo značenje ukazala je druga predaja ovoga hadisa koju Buhari bilježi u poglavlju o etici u kojem je rečeno da je čovjek korio (*ju'atibu*) svoga brata zbog stida. (prim. rec.)

4 U prethodnom poglavlju istaknuti su stepeni vjernika na osnovu njihovih dobrih djela. Ovim se skreće

باب (فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ)

٢٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْنَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَوْحٍ الْحَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَاقِدِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ .

"AKO SE POKAJU I BUDU OBAVLJALI NAMAZ I DIJELILI ZEKAT, PUSTITE IH NA MIRU!"[5]

25. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhamed Musnedi, njemu ispričao Ebu-Revh Haremi b. Ummare, ovome Šu'be prenoseći od Vakida b. Muhammeda, da je rekao:
– Čuo sam svoga oca kako prenosi od Ibnu-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, dok ne počnu klanjati namaz i davati zekat. Kada budu to radili, zaštitit će kod mene svoje živote i svoje imetke, osim kada to pravo islama zahtijeva,[6] a njihov (konačni) obračun pripada Allahu."[7]

pažnja da stid uzdiže čovjeka na viši moralni stepen, čuva ga od moralnog pada i čini opće-korisnim društvenim bićem.

5 Ajet, u cijelosti preveden glasi: "Kada prođu sveti mjeseci, ubijajte idolopoklonike gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte ih i pravite im raznovrsne zasjede. Ako se pokaju i budu klanjali namaz i davali zekat, ostavite ih na miru, Allah je zaista oprostiv i milostiv." (Et-Tevbe: 5)
Ovaj ajet objavljen je u vezi s idolopoklonicima Mekke i drugim arapskim plemenima koji su samovoljno kršili mirovne ugovore sklopljene s muslimanima. Zbog tako jednostranog kršenja zadane riječi, Allah je naredio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da i on odbaci te ugovore čim prođu sveti mjeseci: zul-ka'de, zul-hidždže, muharem i redžeb u kojima nije bilo dozvoljeno ratovati.

6 Kao što su šerijatske kazne koje zahtijevaju da počinilac bude ubijen ili na drugačiji način kažnjen čim se prolije njegova krv. (prim. rec.)

7 Nevevi kaže da se gornjim hadisom može argumentovati stav da je obaveza boriti se protiv onih koji sprečavaju obavezu namaza i davanja zekata i drugih islamskih obaveza mimo njih, bilo to malo ili mnogo.

O ONIMA KOJI KAŽU: "VJEROVANJE JE UISTINU RAD"

بَاب مَنْ قَالَ إِنَّ الْإِيمَانَ هُوَ الْعَمَلُ

To se temelji na riječima Uzvišenog Allaha: "To je Džennet koga smo vam u nasljedstvo podarili za ono što ste radili (vjerovali)."
A za (završetak) riječi Uzvišenog: "Tako mi tvoga Gospodara, sve ćemo ih pozvati na odgovornost za ono što su radili," grupa učenjaka je rekla: ("To jeste, pozvat ćemo ih na odgovornost) za riječi: 'La ilahe illellah' (Nema Boga osim Jedinog Allaha)." I rekao je (Uzvišeni): "Za ovako nešto neka radiše rade."[1]

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) وَقَالَ عِدَّةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى (فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عَنْ قَوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَقَالَ (لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ) .

26. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus i Musa b. Ismail i rekli da im je ispričao Ibrahim b. Sa'd, njemu Ibn-Šihab prenoseći od Seida b. Musejjeba, on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio upitan:
– Koji je posao najvredniji?
– Vjerovanje u Allaha i Njegova Poslanika – odgovorio je on.
– Zatim mu je rečeno: "A šta potom?"
– Borba (džihad) na Allahovom putu – odgovorio je.
– Potom mu je opet rečeno: "A šta onda?"
– Kod Allaha primljen hadž – rekao je on.[2]

٢٦. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَا حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ فَقَالَ إِيمَانٌ بِاللهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ .

1 U prethodnom poglavlju rečeno je da su ljudski poslovi sastavni dio vjerovanja, demantirajući time stav murdžija, a u ovom se ističe, da je iman isto što i rad. Murdžije tvrde da osoba koja samo jezikom očituje vjeru u Allaha, dželle šanuhu, ulazi u Džennet pa makar u sebi ne vjerovala u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovu objavu. Gornji ajet ovo mišljenje pobija i ističe da je iskreno vjerovanje uvjet za ulazak u Džennet i da je rad od njega nedjeljiv. Aktivnost i rad čovjeka jeste sastavni dio imana i glagolski izrazi u ajetima: "ta'melune, ja'melune" (radite, rade), znače što i: "tu'minune, ju'minune" (vjerujete, vjeruju).

2 To jest, obavljen pošteno stečenom imovinom iz pobožnosti i bez griješenja. Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– radom dobrih djela postiže se viši vjersko-moralni stepen i viši položaji u Džennetu;
– pravi iman je srcem vjerovati, a jezikom očitovati postojanje Allaha, dželle šanuhu, vjerovanje i očitovanje da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov poslanik, priznavati objavu Allaha, dželle šanuhu, i postupati po njoj;
– poslije vjere u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovu objavu dolazi borba (džihad) na Allahovom putu, a zatim iskren iz pobožnosti obavljen bez griješenja hadž.
Nema kontradikcije između sadržaja ovog i sadržaja ranijeg hadisa, koga je prenio Ibnu-Mes'ud, u kome se daje prednost pravovremeno obavljenom obligatnom namazu. U hadisu koga je prenio Ebu-Musa data je prednost muslimanu od čijeg su jezika i ruku mirni i pošteđeni muslimani, dok u drugim hadisima daje se prednost nekim drugim aktivnostima.

KADA ISLAM NIJE STVARNO VJEROVANJE NEGO PRIVIDNA PREDANOST ILI JE ISPOLJEN IZ STRAHA OD SMRTI

بَاب إِذَا لَمْ يَكُنِ الْإِسْلَامُ عَلَى الْحَقِيقَةِ وَكَانَ عَلَى الِاسْتِسْلَامِ أَوِ الْخَوْفِ مِنَ الْقَتْلِ

To se temelji na riječima Uzvišenog: "Mi vjerujemo, rekoše beduini." Reci (im): "Ne vjerujete!" Nego kažite: "Primili smo islam."[3]
A kada je islam stvarno vjerovanje, onda je to kao što stoji u govoru Uzvišenog: "(Prava) vjera kod Allaha je samo islam."[4]

لِقَوْلِهِ تَعَالَى (قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا) فَإِذَا كَانَ عَلَى الْحَقِيقَةِ فَهُوَ عَلَى قَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ (إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللهِ الْإِسْلَامُ) .

27. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija koji je kazao:
– Obavijestio me je Amir b. Sa'd b. Ebi-Vekas prenoseći od Sa'da, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, davao (milostinju) jednoj grupi ljudi dok je Sa'd tu sjedio. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izostavio je jednog čovjeka od te skupine koji mi se, (rekao je Sa'd), najviše dopao, pa sam rekao:
– Allahov Poslaniče, zbog čega si izostavio tog

٢٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ سَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَعْطَى رَهْطًا وَسَعْدٌ جَالِسٌ فَتَرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا هُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ

Nabrajanje dobrih djela i davanje prednosti jednim nad drugim može se uskladiti ako se imaju u vidu raznolike prilike i okolnosti u kojim je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, davao konkretne izjave, zatim osobe kojima ih je davao. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao da obavljanje hadža čovjeku, koji ga nije ranije obavio, bolje je i vrednije od učestvovanja u četrdeset vojnih pohoda, a onome koji je već jednom obavio ovu dužnost, bolje je učestvovati u jednom vojnom pohodu, nego da ode na hadž četrdeset puta.

3 El-Hudžurat: 14, a ajet u cijelosti preveden glasi: "... a iman nije još unišao u vaša srca. A ako budete pokorni Allahu i Njegovu Poslaniku, neće vam se umanjiti ništa od vaših djela. Zaista, Allah je oprostiv i milostiv. Pravi vjernici su oni koji vjeruju u Allaha i Njegova Poslanika, a zatim ne sumnjaju i bore se na Allahovom putu svojim imecima i svojim životima. To su oni iskreni (vjernici).
Povod objavi gornjeg ajeta bijaše dolazak nekoliko članova plemena Benu-Esed ibnu Huzejme Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, moleći ga za materijalnu pomoć u jednoj sušnoj godini. Oni su prividno priznali Allahovu jednotu, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kao Njegova poslanika i do tada prispjelu Objavu. Međutim, nisu u to čvrsto vjerovali. Svoju privrženost islamu isticali su formalno da bi dobili veću materijalnu pomoć.
Ajet demantuje stav sekte keramija i murdžija, koji tvrde da se vjerovanje sastoji samo od očitovanja jezikom i da ono može biti i bez stvarnog vjerovanja. Takvo mišljenje nije u skladu s kur'anskim učenjem po kome je srce osnov vjerovanja, a govorni organi samo sredstvo preko kojih se vjerovanje manifestuje. Stav spomenutih sekti odbacili su svi islamski učenjaci i jednoglasno izjavili da licemjeri nisu muslimani, jer samo formalno manifestuju svoju pripadnost islamu.

4 Ali-Imran: 85, a ajet u cijelosti glasi: "(Prava) vjera kod Allaha je samo islam i onaj ko traži osim islama neku drugu vjeru, ona mu neće kod Allaha biti primljena."

čovjeka? Allaha mi, ja ga smatram vjernikom!
– Ili samo muslimanom? – rekao je (Muhammed), sallallahu alejhi ve sellem.
Ja sam malo zašutio. Potom me je obvladalo ono što sam o njemu znao, pa sam ponovio svoju raniju izjavu i rekao: "Zbog čega si izostavio tog čovjeka? Allaha mi, ja ga smatram vjernikom!"
– Ili samo muslimanom? – upitao je on. Zatim me je obvladalo ono što sam o njemu znao, pa sam opet ponovio svoju raniju izjavu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio je svoju (izjavu), a potom rekao: "O Sa'du, ja zaista dajem nekom čovjeku, iako mi je drugi miliji od njega, bojeći se da ga Allah ne strmoglavi u Vatru."
Ovaj hadis prenijeli su još: Junus, Salih, Ma'mer i Zuhrijev bratić prenoseći ga od Zuhrija.[1]

أَوْ مُسْلِمًا فَسَكَتُّ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ فَوَاللهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا فَقَالَ أَوْ مُسْلِمًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي وَعَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ يَا سَعْدُ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرُهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةَ أَنْ يَكُبَّهُ اللهُ فِي النَّارِ وَرَوَاهُ يُونُسُ وَصَالِحٌ وَمَعْمَرٌ وَابْنُ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao je milostinju jednom čovjeku koji je tek prihvatio islam želeći ga što bolje pridobiti za islamsku zajednicu i odvojiti od idolopoklonstva, dok je čovjek za koga je intervenisao Sa'd bio ranije prihvatio islam, pa na njegovo vjerovanje materijalna pomoć ne bi imala nikakvog efekta. To je bio dobar musliman, čovjek čvrstog imana, pa iako nije dobio materijalnu pomoć, ostao je dobar vjernik.
Iz hadisa može se zaključiti:
– dozvoljeno je zagovarati pravednu stvar kod rukovodilaca i nadležnih organa, uz iznošenje odgovarajućih dokaza;
– dozvoljeno je zagovarati jednu stvar i po više puta, ako će to uroditi dobrim plodom, a neće prouzrokovati smutnju, nered i protuzakonitost;
– sve se mora dobro provjeriti i ne smije se donositi kategoričan stav o nečemu za što se nije potpuno sigurno da je tako;
– općedruštvenu imovinu rukovodilac može trošiti u svrhe za koje misli da je stvarno potrebno i korisno po islamsku zajednicu;
– odbijenu intervenciju ne treba stranka smatrati svojim neuspjehom i poniženjem;
– odbijeni zahtjev stranke treba popratiti odgovarajućim obrazloženjem;
– formalno manifestovanje vjerskih propisa bez iskrenog vjerovanja nije punovažno;
– dozvoljeno je zaklinjanje na osnovu preovladavajućeg mišljenja (jemini lagv). To je slučajna zakletva kojom se čovjek kune, za nešto, misleći da je to stvarno tako, a kasnijim provjeravanjem sazna nešto drugačije.

ŠIRENJE SELAMA JE SASTAVNI DIO ISLAMA

Ammar je rekao: "Ko prikupi tri svojstva, prikupio je (islamsko) vjerovanje: pravednost, nazivanje selama svijetu i dijeljenje milostinje budući da je i sam potreban."

بَاب إِفْشَاءُ السَّلَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ

وَقَالَ عَمَّارٌ ثَلَاثٌ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ الْإِيمَانَ الْإِنْصَافُ مِنْ نَفْسِكَ وَبَذْلُ السَّلَامِ لِلْعَالَمِ وَالْإِنْفَاقُ مِنَ الْإِقْتَارِ .

28. PRIČAO NAM JE Kutejbe, da je Lejs prenio od Jezida b. Ebu-Habiba, (on) od Ebul-Hajra, a ovaj od Abdullaha b. Amra, da je jedan čovjek pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:
– Šta je po islamu najbolje činiti?
– Da (gladnog) nahraniš, da nazivaš selam onome koga poznaješ i koga ne poznaješ – odgovorio je.

٢٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ قَالَ تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ .

NEZAHVALNOST SUPRUŽNIKU I (TERMINOLOŠKI), A NE STVARNI KUFR (KOJI IZVODI IZ ISLAMA)

بَاب كُفْرَانِ الْعَشِيرِ وَكُفْرٍ دُونَ كُفْرٍ

O ovome prenosi i Ebu-Seid Hudri od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

فِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

29. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, (on) od Zejda b. Eslema, ovaj od Ataa b. Jesara, a on opet od Ibni-Abbasa, da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: "Predočen mi je Pakao i vidio sam da su u njemu najbrojnije žene. One su nezahvalne."
– Da li one niječu Allaha? – upitano je.[2]
– One niječu – rekao je on – dobročinstvo (svoga) supruga. One su nezahvalne na dobročinstvu. Kada

٢٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ ابْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أُرِيتُ النَّارَ فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا النِّسَاءُ يَكْفُرْنَ قِيلَ أَيَكْفُرْنَ بِاللهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ .

2 Oni su ovo pitali s obzirom da izraz kufr podrazumijeva više značenja. (prim. rec.)

bi kojoj od njih cijelog života činio dobročinstvo, pa kasnije kod tebe vidi nešto sitno (što joj se ne sviđa), rekla bi: "Nisam od tebe nikad ni vidjela nekog dobra."[1]

GRIJESI KOJI NOSE OBILJEŽJE PAGANSTVA (DŽAHILIJETA), A KOJI IZVRŠIOCA NE ČINE NEVJERNIKOM, IZUZIMAJUĆI IDOLOPOKLONSTVO

بَاب الْمَعَاصِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَلَا يُكَفَّرُ صَاحِبُهَا بِارْتِكَابِهَا إِلَّا بِالشِّرْكِ

Ovo se temelji na Vjerovjesnikovim, sallallahu alejhi ve sellem, riječima:
"Ti si čovjek koji ima u sebi paganstva", (džahilijeta) i na temelju riječi Uzvišenog Allaha: "Allah neće sigurno oprostiti da mu se širk čini, a oprostit će druge grijehe, kome bude htio."[2]

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّكَ امْرُؤٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (إِنَّ اللهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ) .

1 Izraz "kufrun" znači pokriti. Od ovog korijena dolazi riječ "kafir" – zemljoradnik, jer on zemljom pokriva zasijano sjeme; nevjernik jer pokriva istine vjere. "Kufrun" znači još griješiti, biti nezahvalan na učinjenom dobročinstvu i poricati tuđe pravo.
Nevjerstvo biva:
– zbog fanatičnog čuvanja svog starog konzervativnog shvaćanja za koje je u Kur'anu rečeno: "Oni su okorjeli nevjernici i njima je svejedno, da li ti njih opominjao ili ne opominjao, oni neće vjerovati";
– zbog oholosti. Ovdje spada nevjerstvo Iblisa, zatim Bel'ama, Umejje b. Salta i njima sličnih;
– zbog prkosa (inada). Razuman čovjek shvaća istine vjere, ali ih, iz svoje umišljenosti, odbija kao što je činio Ebu-Talib;
– formalno neiskreno vjerovanje dolazi iz ličnih interesa. To su činili dvoličnjaci u prvim danima širenja islama. Oni su prividno iskazivali svoju privrženost islamu, a potajno radili protiv islama i islamske zajednice.
Iz hadisa se može zaključiti još:
– zabranjeno je (haram) negirati tuđe pravo i biti nezahvalan na ukazanom daru. Nezahvalna osoba zaslužuje paklenu vatru. Nezahvalnost supruge na dobru i pažnji svoga muža i nepriznavanje njegovih napora, spada, kaže Nevevi, u velike grijehe. Ibni-Bettal gornjim hadisom dokazuje da će nezahvalna osoba biti kažnjena i da zahvalnost dobrotvoru spada u vjersko-moralnu dužnost daroprimca;
– domaćin, starješina porodice, ili vođa dužan je davati savjete svojim podanicima i, stalno ih podsticati na pokornost;
– supruga je dužna priznavati prava svoga muža, a muž vršiti dosljedno svoje obaveze prema supruzi;
– onaj ko uči treba tražiti objašnjenje od učenjaka ako nije dobro razumio njegove riječi, a isto tako to treba tražiti podanik od rukovodioca; (prim. rec.)
– postojanje pakla i odgovornost ljudi za učinjena djela, ne smije se negirati;
– griješenje ne dovodi vjernika u ateizam, ali mu slabi vjersko osjećanje.
U tome se slažu svi učenjaci islamskog svijeta.

2 U prethodnom poglavlju nezahvalnost na dobročinstvu kvalifikovana je kao veliki grijeh, a u ovom skreće se pažnja na štetnost ispoljavanja predislamskih poroka, na potrebi likvidiranja oholosti i svih ostataka štetnog shvaćanja prošlosti.
To su poroci idolopoklonstva i treba ih napustiti.
Po predanju od Ibni-Abbasa povod objavi gornjeg ajeta je dolazak Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Vahšija, ubojice Hamze, amidže Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem. Po dolasku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, on je zamolio milost i zaštitu da bi čuo koje poglavlje iz Kur'ana.

30. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Vasila Ahdeba, on od Ma'rura b. Suvejda koji je rekao:
– Susreo sam Ebu-Zerra u Rebezi. Na njemu i na njegovom momku bijaše istovjetno (dvodijelno) odijelo, i ja ga za to upitah, a on odgovori:
– Ja i jedan čovjek smo se grdili, pa sam ga uvrijedio spomenuvši njegovu majku (rekavši mu da je sin crnkinje), pa mi je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ebu-Zerre, što si mu nanio sramotu i uvrijedio ga njegovom majkom? Ti si čovjek sa paganskim navikama. Vaši robovi (sluge) jesu vaša braća. Allah ih je stavio pod vašu vlast, pa ko bude imao takvog brata pod svojom vlašću neka ga hrani onim što i sam jede i neka ga oblači onako kako se i on oblači. Ne opterećujte ih do iznemoglosti, a ako ih preopteretite, pomozite im.[3]

٣٠. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَاصِلٍ الْأَحْدَبِ عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ بِالرَّبَذَةِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ وَعَلَى غُلَامِهِ حُلَّةٌ فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ إِنِّي سَابَبْتُ رَجُلًا فَعَيَّرْتُهُ بِأُمِّهِ فَقَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَبَا ذَرٍّ أَعَيَّرْتَهُ بِأُمِّهِ إِنَّكَ امْرُؤٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ إِخْوَانُكُمْ خَوَلُكُمْ جَعَلَهُمُ اللهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِمَّا يَأْكُلُ وَلْيُلْبِسْهُ مِمَّا يَلْبَسُ وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ .

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kazao mu je da bi volio da ga ne vidi u svojoj blizini, ali kada je već tu, on mu daje svoju zaštitu i mogućnost da čuje koji odlomak iz Kur'ana.
Vahši je, potom, izjavio: "Bio sam idolopoklonik, bespravno ubijao ljude i činio blud pa me interesuje hoće li mi Allah primiti pokajanje?" U vezi s ovim Vahšijevim interesovanjem objavljen je ajet: "Onim koji se mole samo Allahu, onim koji ne ubijaju osobe koje je Allah zabranio, izuzev opravdanog zakonskog puta, i onima koji čine dobra djela bit će oprošteno..."
– Vidim tu neke uvjete, samo ja nisam radio nikakva dobra za ljude korisna, a Allahu, dželle šanuhu, ugodna djela – rekao je Vahši. "Podari mi svoju zaštitu i milost da čujem još štogod iz Kur'ana!"
Potom je došao ajet: "Allah, zaista, neće oprostiti idolopoklonstvo, ali oprostit će ostalo kome bude htio."
Tada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao Vahšija i citirao mu gornji ajet.
– Možda sam ja od onih kojima On neće oprostiti? Podari mi svoju zaštitu da čujem još štogod od Allahove objave! – rekao je Vahši.
Tad je objavljen ajet koji u prijevodu glasi: "O moji robovi, (ogrezli u grijehe) ne gubite nadu u Allahovu milost...!"
– Da, sada ne vidim više nikakvih uvjeta – reče Vahši i primi islam.
Sadržaj ajeta demantuje stav sekte rafi'ija, ibadijja i nekih haridžija da će grešni vjernik ostati vječno u Džehennemu. Ajet odbacuje takvo mišljenje ističući da će to biti samo idolopoklonici Džehennema.

3 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– da je zabranjeno grditi robove, podvrgavati ih torturi, koriti, činiti prigovor zbog porijekla njihovih roditelja, a tako isto i poslužitelje i druge potčinjene osobe. Islamski je imperativ ukazivati im pomoć, blagost i prijaznost. Zabranjeno je koriti i ponižavati ljude zbog neke njihove tjelesne defektnosti ili neke mahane njihovih roditelja, kao što je zabranjeno oholjenje i samohvalisanje svojim vrlinama ili vrlinama svojih roditelja. Lijep i human postupak treba imati naročito prema slabašnim i potčinjenim osobama. Musliman je dužan imati samilost i prema životinjama i tovariti im samo što mogu podnijeti. Grubost, cinizam i tortura su poroci predislamskog vremena i treba ih se kloniti;
– slugu, radnika i potčinjenog treba hraniti istom vrstom hrane koju i sami jedemo i oblačiti ih odjećom kakvu mi nosimo;
– obavezivati ljude i tovariti životinje preko njihovih stvarnih mogućnosti i snošljivosti nije dozvoljeno;
– musliman je dužan angažovati se maksimalno u propagandi za rad dobrih, Allahu ugodnih, a za ljude korisnih djela.

"KADA SE DVIJE SKUPINE VJERNIKA POTUKU, IZMIRITE IH"[1]

Tako ih je (Allah) nazvao vjernicima.[2]

بَاب (وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا)

فَسَمَّاهُمُ الْمُؤْمِنِينَ .

31. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahman b. Mubarek, njemu Hammad b. Zejd, ovome Ejjub i Junus prenoseći od Hasana, (on) od Ahnefa b. Kajsa koji je rekao:

– Pošao sam da pomognem ovom čovjeku (Aliji b. Ebu-Talibu) pa me je susreo Ebu-Bekre i rekao: "Kuda namjeravaš?"

– Da pomognem ovom čovjeku – odgovorio sam.

– Vrati se! – (rekao je Ebu-Bekre). Čuo sam Allahovog Poslanika gdje kaže: "Kada se dvojica muslimana sabljama naoružana međusobno sukobe, u Vatru će i ubica i ubijeni."

– Allahov Poslaniče! – rekao sam – ubica (treba), a zašto ubijeni?

– Pa i on je nastojao ubiti svog druga – odgovorio je on.

٣١. حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ وَيُونُسُ عَنِ الْحَسَنِ عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ ذَهَبْتُ لِأَنْصُرَ هَذَا الرَّجُلَ فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرَةَ فَقَالَ أَيْنَ تُرِيدُ قُلْتُ أَنْصُرُ هَذَا الرَّجُلَ قَالَ ارْجِعْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا الْتَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيْفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ قَالَ إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ .

1 El-Hudžurat: 9.

2 Kao povod objavi gornjeg ajeta navodi se hadis koji prenosi Enes b. Malik u kojem stoji da je rečeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da posjeti Abdullaha b. Ubejja. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posjetio ga je s još nekim drugovima, a on reče da ga Muhammedov magarac uznemiruje svojim smradom. Neko od Muhammedovih pratilaca uzviknu da Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, magarac bolje miriše od njega. Ovo je rasrdilo jednog prisutnog Abdullahovog prijatelja i on se počeo s Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, drugom svađati, a potom i tući šakama, obućom i granjem palmi.
Sadržaj ajeta ukazuje da griješenje ne izvodi vjernika iz islama, a niti je ono razlog da grješnik bude vječno u Paklu, izuzev idolopoklonstva. U tekstu ajeta potencirana je potreba punog angažovanja svakog muslimana na mirenju zavađenih, suzbijanju terorističkih i subverzivnih akcija za ljude i društvenu zajednicu.

ZULUM (NASILJE) KOJI JE BLAŽI OD PRAVOG ZULUMA

32. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be... A PRIČAO MI JE I Bišr b. Halid Ebu-Muhammed Askeri, njemu Muhammed b. Dža'fer prenoseći od Šu'be, ovaj od Sulejmana, on od Ibrahima, ovaj od Alkame, a on (opet) od Abdullaha, da je rekao: – Kada je objavljen ajet:

"Oni koji (iskreno) vjeruju i svoje vjerovanje ne zaodijevaju zulumom (nepravdom), (bit će u sigurnosti i oni su upućeni Pravim putem)." Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zapitaše: "A ko od nas nije nepravdu, nasilje učinio?" Na to je Allah objavio: "Širk (pridruživanje druga Allahu), zaista je najveće nasilje."[3]

OBILJEŽJA LICEMJERNOGA

33. PRIČAO NAM JE Sulejman Ebu-Rebi', njemu Ismail b. Dža'fer, a njemu Nafi' b. Malik b. Ebu-Amir Ebu-Suhejl prenoseći od svoga oca, (on) od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

"Tri su znaka dvoličnjaka: kada govori, laže; kada (što) obeća, ne ispuni i kada mu se što povjeri, iznevjeri."

بَاب ظُلْمٌ دُونَ ظُلْمٍ

٣٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ح قَالَ و حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ أَبُو مُحَمَّدٍ الْعَسْكَرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ) قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَيُّنَا لَمْ يَظْلِمْ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ (إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ) .

بَاب عَلَامَةِ الْمُنَافِقِ

٣٣. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ مَالِكِ بْنِ أَبِي عَامِرٍ أَبُو سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ .

3 U ajetu spomenut izraz "zulum" ashabi su shvatili kao grijeh i sebi učinjeno nasilje. To je bilo pogrešno shvatanje. Tako da je Allah, dželle šanuhu, u drugom ajetu objasnio da se izrazom *zulum* misli na idolopoklonstvo. Istina, konkretni izraz u drugim ajetima i hadisima može značiti grijeh, nekad veći, a nekad manji, pa i idolopoklonstvo koje vjernika izvodi iz islama.

٣٤. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مُرَّةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَرْبَعٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالِصًا وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدَعَهَا إِذَا اؤْتُمِنَ خَانَ وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ تَابَعَهُ شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ .

34. PRIČAO NAM JE Kabisa b. Ukbe, njemu Sufjan prenoseći od A'meša, (on) od Abdullaha b. Murre, (ovaj) od Mesruka, on od Abdullaha b. Amra, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

"Onaj kod koga se nađe četvero, bit će pravi dvoličnjak, a onaj kod koga se nađe samo jedno od toga, smatrat će se da ima znak dvoličnosti sve dok ga ne napusti: kada mu se što povjeri, iznevjeri; kada priča, laže; kada što obeća, prevari (izda), a kada se raspravlja, odstupa od istine (upotrebljava neosnovan govor)."

Ovako je (osim Sufjana) prenio i Šu'be od A'meša.[1]

بَاب قِيَامُ لَيْلَةِ الْقَدْرِ مِنَ الْإِيمَانِ

PROVOĐENJE NOĆI "LEJLEI-KADR" U IBADETU, DIO JE VJEROVANJA

٣٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

35. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, ovome pričao Ebu-Zinad prenoseći od A'redža, a on od Ebu-Hurejre, da je rekao:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: "Ko provede 'Lejlei-kadr' u ibadetu vjerujući Allaha i računajući (samo na Njegovu nagradu), oprostit će mu se njegovi ranije učinjeni grijesi (prema Allahu)."[2]

1 Gornji hadis ukazuje na štetne posljedice poroka. Čovjek s uvriježenim zlim navikama blizu je licemjeru za koga islamski učenjaci tvrde da ne pripada islamskoj zajednici i da mu je mjesto u paklenoj vatri.
Neki učenjaci smatraju da ovaj hadis upozorava na zle posljedice navedenih poroka, samo ako vjernik u njima stalno živi i ako je nerazdvojiv od njih. U tom slučaju našao bi se u krugu licemjera i prestao biti član islamskog društva. Ljudi odani navedenim porocima upoređeni su s dvoličnjacima, s obzirom na zle posljedice njihove aktivnosti, pa ih se treba kloniti.

2 Nakon izloženih poslova koji su sastavni dijelovi islamskog vjerovanja, donose se poglavlja u kojima su izneseni neki poroci kao posljedica slabog morala, slabog vjerovanja i neiskrenog vršenja islamskih dužnosti. U okviru ranije postavljene teme o vjerovanju, Buhari se vraća na neke pozitivne osobine vjernika, kao: ibadet u noći Kadr, rad i zalaganje na Allahovom, dželle šanuhu, putu, pošćenje ramazana i slično, upozoravajući da su to ogranci islamskog vjerovanja i sastavni dijelovi vjere.
Noć "Lejlei-kadr" dobila je to ime zato što se u njoj donose odluke o svim zbivanjima, pojavama i promjenama u svijetu; zbog njene velike vrijednosti kod Allaha, dželle šanuhu, a popularnosti kod muslimana, jer je u njoj otpočela objava Kur'ana; što je svako pobožno djelo u njoj učinjeno kod Allaha mnogo vrednije nego u drugim noćima i što ljudi vršeći u njoj ma kakvo dobro djelo, dobivaju kod Allaha, dželle šanuhu, veću vrijednost i viši stepen nego kada to čine u drugom vremenu.

DŽIHAD (BORBA NA ALLAHOVOM PUTU) DIO JE VJEROVANJA

بَاب الْجِهَادُ مِنَ الْإِيمَانِ

36. PRIČAO NAM JE Haremi b. Hafs, njemu ispričao Abdul-Vahid, ovome Umare, njemu Ebu-Zur'a b. Amr b. Džerir i rekao da je čuo Ebu-Hurejru, kako prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:

– Allah se rado odaziva onome koji krene u borbu na Njegovom putu: "Koga je izvelo u borbu samo vjerovanje u Mene i priznavanje Mojih poslanika, povratit ću ga (domu) s nagradom ili ratnim plijenom koje je zaslužio ili ću ga uvesti u Džennet", (kaže Allah).

– Kad ne bih prouzrokovao poteškoću svome ummetu (sljedbenicima), ne bih izostao ni od jedne vojne akcije i želio bih da budem ubijen na Allahovom putu, zatim proživljen, pa ubijen, potom proživljen i opet ubijen.[3]

٣٦. حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ بْنُ عَمْرِو بْنِ جَرِيرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ انْتَدَبَ اللهُ لِمَنْ خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا إِيمَانٌ بِي وَتَصْدِيقٌ بِرُسُلِي أَنْ أُرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ غَنِيمَةٍ أَوْ أُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ وَلَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَّةٍ وَلَوَدِدْتُ أَنِّي أُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللهِ ثُمَّ أُحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ ثُمَّ أُحْيَا ثُمَّ أُقْتَلُ .

3 Sadržaj hadisa upozorava:
– na vrijednost borbe i pogibije (šehadeta) na Allahovom putu i na spremnost sagorijevanja za bolju budućnost svoje zajednice;
– ističe se samilost i sažaljenje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema muslimanima, čuvajući ih od obaveza koje su van njihovih mogućnosti;
– između više dužnosti treba izvršavati uvijek onu koja je preča i za zajednicu korisnija;
– potrebno je suzbijati zle navike ljudi, a propagirati rad dobrih djela i vođenja borbe protiv neprijatelja koji predstavlja opasnost za zajednicu. Duša osobe koja se žrtvovala zarad Allaha, dželle šanuhu, i za dobro svoje zajednice ulazi u džennetske blagodati i provodi svoj zagrobni život u punom zadovoljstvu, kako je to u Kur'anu rečeno: "Oni su i dalje živi kod svoga Gospodara i snabdjeveni." Oni su živi i u sjećanju svoga naroda. Moguće je da se gornjim hadisom aludira na uzlazak u Džennet po izdisanju na bojnom polju, odnosno da će unići u Džennet među prvim dobrim i Allahu, dželle šanuhu, ugodnim osobama. Ovakvi bi trebali unići u Džennet bez polaganja računa za svoj ovozemni rad. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Pogibijom na Allahovom putu čovjeku se praštaju svi njegovi minuli grijesi, izuzev duga."

DOBROVOLJNO KLANJANJE U TOKU RAMAZANSKIH NOĆI SASTAVNI JE DIO VJEROVANJA

باب تطوع قيام رمضان من الإيمان

37. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ibnu-Šihaba, (on) od Humejda b. Abdur-Rahmana, (a ovaj) od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
"Ko provede ramazan u ibadetu, vjerujući u Allaha i računajući samo na Njegovu nagradu, oprostit će mu se ranije učinjeni grijesi (prema Allahu)."[1]

٣٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

POSTITI RAMAZAN NADAJUĆI SE NAGRADI (KOD ALLAHA) DIO JE VJEROVANJA

باب صوم رمضان احتسابا من الإيمان

38. PRIČAO NAM JE Ibnu-Selam, njega obavijestio Muhammed b. Fudajl, ovome pričao Jahja b. Seid prenoseći od Ebu-Seleme, (a on) od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko isposti ramazan vjerujući (u Allaha) i računajući (samo na Njegovu nagradu), oprostit će mu se ranije učinjeni grijesi (prema Allahu)."[2]

٣٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَام قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

1 Ovaj hadis govori općenito o praštanju grijeha, ali poznati stav islamske uleme jeste da se to odnosi samo na manje grijehe i prekršaje učinjene prema Allahu, dželle šanuhu. Povredu tuđeg prava Allah neće oprostiti. Za ovakve prekršaje treba tražiti oprost neposredno od oštećenog.
Nevevi izražava rezervu prema specificiranju značenja ovog hadisa, to jeste da se misli samo na male grijehe, i istovremeno kaže da su se učenjaci složili oko toga da se veliki grijesi brišu samo tevbom ili šerijatskom kaznom. (prim. rec.)
"Ko provede ramazan u ibadetu...", neki kažu da se ovo odnosi na provođenje noći ramazana u ibadetu, neki misle da se to odnosi na osobu koja klanja teravih-namaz, a neki kažu i na svakog ko klanja ma kakvu nafilu u ma koje doba dana ili noći za vrijeme ramazana, bilo kolektivno ili pojedinačno.

2 Gornji hadis aludira na pošćenje cijelog mjeseca ramazana. Bolesne osobe koje su imale želju postiti, ali zbog bolesti ili zbog opravdanih razloga mrse, spadaju među pomilovane. Ovakve su osobe identične onima koje zbog slabosti klanjaju namaz sjedeći i imaju nagradu kao onaj koji klanja stojeći.
Izrazima "vjerujući u Allaha i računajući samo na Njegovu nagradu..." aludira se na usku povezanost vjerovanja s postom, jer pošćenje iz licemjerstva nije punovažno.

VJERA JE LAHKA[3]

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: "Allahu najmilija vjera je čista i lahka vjera (islam)."[4]

39. PRIČAO NAM JE Abdusselam b. Mutahher i rekao da mu je pričao Omer b. Ali prenoseći od Ma'na b. Muhammeda Gifarija, ovaj od Seida b. Ebu-Seida Makburija, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Vjera (islam) je lahka. U ovoj vjeri neće se niko prenapregnuti, a da ga ona neće savladati. Budite umjereni i radite ispravno (bez pretjerivanja i bez zanemarivanja)! Obveseljavajte i tražite pomoć od Allaha jutrom, popodne i nešto krajem noći!"[5]

بَاب الدِّينُ يُسْرٌ

وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ أَحَبُّ الدِّينِ إِلَى اللهِ الْحَنِيفِيَّةُ السَّمْحَةُ .

٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُالسَّلَامِ بْنُ مُطَهَّرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ مَعْنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْغِفَارِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ فَسَدِّدُوا وَقَارِبُوا وَأَبْشِرُوا وَاسْتَعِينُوا بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدُّلْجَةِ .

3 Doslovno je rečeno da je vjera lahkoća. Komentatori, međutim, daju prednost značenju da vjera u sebi ima lahkoću, to jest da je lahka. (prim. rec.)

4 Logična veza između ovog i prethodnog poglavlja jeste ta što postoji olakšica koja se očituje u povlastici posta ramazana o kojoj je bilo riječi u prethodnom poglavlju.
Naslovom se skreće pažnja na islam kao vjeru brojnih olakšica. Tako bolesnik umjesto stojeći može klanjati sjedeći odnosno ležeći; u nedostatku vode za uzimanje abdesta ili kupanja, može se poslužiti tejemmumom; ko nije sposoban za uzimanje abdesta ili kupanje, može se poslužiti tejemmumom; ko nije sposoban za putovanje na hadž, može poslati ispred sebe zamjenika; putnik uz ramazan može mrsiti i napaštanje obaviti kada se vrati kući, mrsiti može i bolesnik, a napaštanje obaviti kada ozdravi, dok oronuli starac umjesto napaštanja daje otkup za svaki mršeni dan u iznosu sadakatul-fitra.
Možda se gornjim naslovom žele istaći povlastice u islamu nepoznate ranijim religijama u kojim se molitva mogla obavljati samo kolektivno u bogomoljama; vjersko čišćenje nije se moglo postići pomoću potiranja zemljom; dio odjeće uprljane ljudskim izmetom nije se mogao oprati vodom, nego se morao odrezati i bacati, a pokajanje je bilo punovažno samo izvršavanjem samoubistva. Od ovih i sličnih poteškoća Allah, dželle šanuhu, oslobodio je muslimane, kako je to u Kur'anu rečeno: "Allah vam nije stavio u vjeru nikakvu poteškoću..."
Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava ukazuje da je od svih nebeskih objava Allahu, dželle šanuhu, najmiliji islam, vjera lalkoće i snošljivosti, i da su Allahu najdraži pobožni umjereni poslovi koje vjernik obavlja lahko, bez napora i teškoće.

5 El-gadve je putovanje početkom dana pa sve do zevala, ili između sabaha i zalaska sunca. Er-revha je vrijeme između zevala (podne) i noći, dok pojam ed-duldže, po jednima, označava putovanje krajem noći, po drugima označava cijelu noć, ali je spomenut samo dio noći jer je noćna aktivnost mnogo teža od dnevne. Spomenuta vremena su, međutim, najpogodnija vremena za putovanje, pa kao da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obraća putniku da putuje u ovim vremenima jer će tako lakše moći ustrajati u ibadetu, nego kada bi putovao i danju i noću bez prestanka. Ljepota ove metafore ogleda se u tome što je dunjaluk prolazna kuća na putu ka ahiretu, te da je u ovim vremenima tijelo najodmornije i spremnije za ibadet. (prim. rec.)
Navedenim hadisom skreće se pažnja na potrebu umjerenosti u svemu, pa i molitvi. Fanatično preopterećivanje ne donosi korist, nego može dovesti do iznemoglosti i iscrpljenosti, pa da čovjek u kasnije dane nije sposoban vršiti ni najosnovnije vjerske dužnosti.
Hattabi kaže da konkretni hadis naređuje umjerenost i neopterećivanje, jer je Uzvišeni Allah naredio ibadete

NAMAZ JE SASTAVNI DIO VJEROVANJA

بَاب الصَّلَاةُ مِنَ الْإِيمَانِ

I riječi Uzvišenog Allaha: "Allah neće dati da propadne vaše vjerovanje..."[1], to jeste: "... vaši namazi vršeni kod Ka'be (okrećući se prema Bejtul-makdisu)."

وَقَوْلُ اللهِ تَعَالَى (وَمَا كَانَ اللهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ) يَعْنِي صَلَاتَكُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ .

40. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid i rekao da mu je pričao Zuhejr, a ovome Ebu-Ishak prenoseći od Beraa:

"Čim je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu, odsjeo je prvo kod svojih predaka (ili – kako kaže Ebu-Ishak – kod svojih daidža) ensarija i klanjao šesnaest ili sedamnaest mjeseci (okrećući se) prema Bejtul-makdisu (u Jerusalemu), stalno želeći da mu pravac okretanja u namazu bude prema Ka'bi. Prvi namaz što ga je klanjao prema Ka'bi bio je ikindijski namaz. S njim je klanjalo još nekoliko ljudi. Kasnije je jedan čovjek od onih koji su klanjali s njim, izišao i prošao pored klanjača jedne džamije[2], dok su oni još bili (u namazu) na ruku'u i uzviknuo: 'Kunem se Allahom, sada sam klanjao zajedno s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, (okrenuti licem) prema Mekki.' Tada su se i ovi odmah okrenuli prema Ka'bi kao što su i oni ranije.[3] Jevreji i drugi sljedbenici Knjige bili su oduševljeni što se u namazu on okretao Bejtul-makdisu, a kada se licem okrenuo prema Ka'bi, smatrali su to prezrenim."

٤٠. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِهِ أَوْ قَالَ أَخْوَالِهِ مِنَ الْأَنْصَارِ وَأَنَّهُ صَلَّى قِبَلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قِبَلَ الْبَيْتِ وَأَنَّهُ صَلَّى أَوَّلَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ وَصَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ صَلَّى مَعَهُ فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ فَقَالَ أَشْهَدُ بِاللهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قِبَلَ مَكَّةَ فَدَارُوا كَمَا هُمْ قِبَلَ الْبَيْتِ وَكَانَتِ الْيَهُودُ قَدْ أَعْجَبَهُمْ إِذْ كَانَ يُصَلِّي قِبَلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَأَهْلُ الْكِتَابِ فَلَمَّا وَلَّى وَجْهَهُ قِبَلَ الْبَيْتِ أَنْكَرُوا ذَلِكَ .

---

u određenim vremenima kao milost i olakšicu.
Hadis upozorava i na potrebu obazrivosti prema samom sebi. Nije preporučljivo teretiti se do iznemoglosti. Treba se držati zlatne sredine u svakom poslu, pa i u vjerskim obredima.
Kao što se poneko krijepi u jutarnjoj i večernjoj šetnji, tako i dobar vjernik nalazi duhovno i fizičko okrepljenje u jutarnjem namazu, u popodnevnim i večernjim namazima. To su obligatni namazi i ukoliko se obavljaju iskreno u ime Allaha, dželle šanuhu, preporodit će dušu vjernika i učiniti ga zadovoljnom i sretnom jedinkom društvene zajednice.

1 El-Bekare: 143.

2 Radi se o džamiji plemena Benu-Harise, poznate danas kao Mesdžidul-kibletejn. (prim. rec.)

3 Oko značenja harfa *kaf* u riječi *kema* Ajni navodi veliku raspravu i na kraju smatra da su se ovi okrenuli kao što su i oni prije. Ibn-Hadžer i Kastalani, međutim, smatraju da ovo znači da su se oni okrenuli prema Ka'bi u stanju u kojem su bili u namazu. To znači da slovo *kaf* ovdje nema značenje poređenja. (prim. rec.)

قَالَ زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ فِي حَدِيثِهِ هَذَا أَنَّهُ مَاتَ عَلَى الْقِبْلَةِ قَبْلَ أَنْ تُحَوَّلَ رِجَالٌ وَقُتِلُوا فَلَمْ نَدْرِ مَا نَقُولُ فِيهِمْ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى (وَمَا كَانَ اللهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ) .

Zuhejr je rekao:
– Kazivao nam je Ebu-Ishak prenoseći od Beraa njegovu predaju da su neki ljudi pomrli, neki izginuli još prije nego je promijenjen pravac okretanja u namazu. "Nismo znali" – rekao je Bera – "šta da kažemo o njima." Potom je Uzvišeni Allah objavio: "Allah neće poništiti vaše vjerovanje (namaze vršene ranije prema Bejtul-makdisu)."[4]

4 Gornjim naslovom Buhari ističe da je obavljanje namaza sastavni dio islamskog vjerovanja, iako ono spada u grupu fizičkih vjerskih obreda. U prethodnom poglavlju ukazana je potreba traženja duševne kreposti i Allahove, dželle šanuhu, milosti u obavljanju pet dnevnih namaza, a sada se naglašava da je to sastavni i nedjeljivi dio vjerovanja.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, stigao je u Medinu u ponedjeljak 12. rebiul-evvela u vrijeme jake podnevne žege. Ibn-Abbas kaže da je Allahov Poslanik krenuo iz Mekke u ponedjeljak, a u Medinu stigao opet u ponedjeljak. Prema tome, njegovo putovanje trajalo je petnaest dana, zajedno sa ona tri dana koja je proveo sa Ebu-Bekrom u pećini Sevr. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, išao je zaobilaznim pravcem prema morskoj obali, koji je bio dosta duži od glavnog karavanskog puta, i stigao u naselje Kuba, udaljeno tri milje od Medine, 8. rebiul-evvela, 13. godine po poslanstvu i boravio kod Benu-Amra b. Avfa četiri dana: ponedjeljak, utorak, srijedu, i četvrtak. Tu je s mještanima podigao jedan mesdžid u čijoj je gradnji i on učestvovao. U petak je krenuo prema Medini i u mahali Benu-Seleme klanjao džuma-namaz. Poslije podne prošao je kroz Medinu, zadržavajući se pomalo pred kućama nekih Medinelija i pred kućama svojih rođaka po majci, a potom odsjeo kod Ebu-Ejjuba Ensarija i ostao kod njega sedam mjeseci.
Nedaleko od Ebu-Ejjubove kuće dobio je zemljište i zajedno sa muslimanima sagradio džamiju okrenuvši mihrab prema Bejtul-makdisu. Uz džamiju je sagradio i prostorije za sebe i svoje ukućane.
Pošto je odsjeo kod Ebu-Ejjuba Ensarija, poslao je u Mekku Zejd i Ebu-Rafi'a, svoje oslobođene robove i oni su mu doveli kćerke Fatimu i Ummi-Kulsum i suprugu Sevdu. Poslije 16 mjeseci Ka'ba je Allahovom, dželle šanuhu, voljom, postala pravac okretanja u namazu, za čim je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odavno žudio. Mihrab u svojoj džamiji Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odmah je premjestio na stranu prema Mekki, a na mjesto starog mihraba izgradio vrata.
Dozvola za promjenu pravca okretanja prema Ka'bi došla je u mjesecu redžebu 2. godine po Hidžri kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio na trećem rekatu ikindija-namaza u kome se on odmah okrenuo prema Ka'bi. Prvi namaz klanjan prema Ka'bi bio je, dakle, ikindija kojoj je prisustvovao i Ubbad b. Nehik (ili Ubbad b. Bišr). Pošto drugi muslimani nisu još bili saznali za ovu promjenu, oni su klanjali i dalje okrećući se prema Bejtul-makdisu u Jerusalemu. To su činili stanovnici mahale Benu-Seleme, koji su se u ikindijskom namazu zadržali nešto duže, tako da ih je gore spomenuti Ubbad upozorio na potrebu okretanja prema Mekki i oni su se odmah, dok su još bili u namazu, okrenuli prema Ka'bi.
Ebu-Davud, u jednom hadisu prenesenom po Bukejru b. Eždždžu, navodi da je u momentu promjene kible u Medini bilo devet džamija zajedno s Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, i u svima se klanjalo i ezan učio tek pošto bi se čuo glas ezana Bilala Hebešije, mujezina Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije. Džamije toga vremena bile su: Benu-Seleme, poznate pod imenom Mesdžidul-kibletejn, Benu-Zurejk, Benu-Affan, i džamija Eslem, odnosno plemena Džuhejn.
Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je derogiranje ranijih propisa novim podesnijim i o tome postoji konsenzus učenjaka;
– derogacija je bila poznata i u ranijim oblicima od Adema, sallallahu alejhi ve sellem, pa do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem;
– hadis je argument i za derogiranje sunneta Kur'anom. I ovo većina učenjaka smatra dozvoljenim, dok se od Šafija o tome prenose dva stava. On ne dozvoljava niti derogiranje Kur'ana sunnetom, dok to većina učenjaka dozvoljava. Fahrudin Razi kaže: "Imam Šafija i veći broj naših učenjaka i zahirija, a po jednoj verziji i imam Ahmed, kategorički ne dozvoljavaju derogiranje Kur'ana mutevatir hadisima." Međutim, najveći broj učenjaka, imam Malik i Ebu-Hanife imaju potpuno suprotno mišljenje. Ovi posljednji u prilog

ČOVJEKOV ISPRAVAN ODNOS PREMA ISLAMU

بَاب حُسْنُ إِسْلَامِ الْمَرْءِ

41. MALIK JE REKAO da ga je obavijestio Zejd b. Eslem, njega Ata b. Jesar, a njega Ebu-Seid Hudri da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:
"Kada čovjek primi islam i on postane dobar (ispravan)[1], Allah će mu oprostiti sva ružna djela koja je uradio. Nakon toga slijedit će nadoknađivanje: dobro djelo vrijedit će deseterostruko, pa i do sedam stotina puta, a ružno djelo samo onoliko koliko i jeste, ukoliko Allah i to ne oprosti."

٤١. قَالَ مَالِكٌ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسُنَ إِسْلَامُهُ يُكَفِّرُ اللهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقِصَاصُ الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللهُ عَنْهَا .

42. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, njemu ispričao Abdurezak, ovoga obavijestio Ma'mer prenoseći od Hemmama, on od Ebu-Hurejre kako je rekao, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
"Kada neko od vas lijepim učini svoj islam, svako dobro djelo koje on uradi bilježi mu se

٤٢. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ

svoga stava o derogiranju sunneta Kur'anom navode da klanjanje prema Bejtul-makdisu nije propisano Kur'anom, ali je pravac okretanja u namazu ipak izmijenjen u pravcu Ka'be ajetom: "Gdje god od sada budete, okrećite vaša lica prema strani Ka'be...!"
– Učenjaci šafijskog pravca smatraju da se ovdje radi o derogaciji Kur'ana Kur'anom i da se taj raniji kur'anski propis sastojao u tome što se prepuštalo na volju klanjača da se okreće onamo kuda on sam hoće i želi, kur'anskim ajetom: "Na koju se god stranu okrenete, tamo je lice vašeg Gospodara...", koji je derogiran kur'anskom naredbom o okretanju prema Ka'bi;
– hanefije smatraju da ranija ustaljena praksa i propisi mogu biti izmijenjeni i tvrdnjom jednog sigurnog i pouzdanog lica kao što je bio slučaj muslimana džamije Benu-Seleme u Medini;
– primjena starog propisa je punovažna dok se ne sazna za novi;
– klanjač punovažno sam odlučuje i prosuđuje o strani okretanja pri namazu. Ako klanjač u samom namazu donese novu odluku o pravcu kible, okrenut će se na tu stranu nastavljajući samo preostali dio namaza.
– klanjati namaz okrenut prema Ka'bi je jedan od namaskih uvjeta;
– namaz obavljen okrenut mimo Ka'bu ne treba naklanjavati, ako mu je već i vrijeme izašlo, jer to nisu učinili ni stanovnici Kubaa, koji su klanjali prema starom pravcu Makdisa ikindiju, akšam i jaciju i tek sutradan pred sabah-namaz, saznavši da im je Ka'ba postala pravac okretanja, okrenuli su se u pravcu Mekke;
– dozvoljena je čežnja za novim propisima koji će biti za zajednicu korisni;
– visoki ugled Muhammedove ličnosti kod Allaha, dželle šanuhu, koji mu je udovoljio i ono što je on sam dušom zaželio;
– briga i zalaganje muslimana na čuvanju i dosljednom primjenjivanju vjerskih propisa.

1 Misli se na to da islam bude dobar i lijep u uvjerenjima, ihlasu, unutarnjem i vanjskom manifestiranju i da čovjek u svojim djelima ima na umu blizinu svoga Gospodara i da ga On vidi. (prim. rec.)

deseterostruko pa i do sedam stotina puta, a svako loše djelo koje uradi, bilježi mu se samo onoliko koliko ono i jeste."[2]

بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا .

UZVIŠENOM ALLAHU JE NAJDRAŽI POSAO KOJI SE (U IME NJEGA) TRAJNO RADI

بَاب أَحَبُّ الدِّينِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَدْوَمُهُ

43. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Musenna, njemu Jahja prenoseći od Hišama koji je kazao:
– Obavijestio me je moj otac prenoseći od Aiše da joj je unišao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, a kod nje je bila jedna žena i upitao: "Ko je to?"
– To je ta i ta – odgovorila je Aiša – spominjući neke njene namaze.
– Dosta[3] – reče Muhammed – činite ono što možete podnijeti! Tako mi Allaha, Allahu neće dodijati (nagrađivanje) dok vama ne dodije (rad). Njemu je najdraži dobar posao kojeg čovjek ustrajno čini.[4]

٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ قَالَ مَنْ هَذِهِ قَالَتْ فُلَانَةُ تَذْكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا قَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّهِ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبَّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَادَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ .

2 Ustrajno obavljanje namaza zajedno s ostalim vjerskim dužnostima čovjeka duhovno preporađa i u njemu formira savršeno čvrsto vjerovanje, koje ga uzdiže iznad materijalnih prohtjeva. Čovjek odan islamu čini dobročinstvo na svakom koraku, a Allahu, dželle šanuhu, moli se kao da ga vidi.
Sadržaj navedenog hadisa je u skladu s ajetom: "Ko uradi dobro djelo imat će deseterostruku nagradu, a ko učini zlo, kaznit će se samo koliko je zaslužio."
U ovom hadisu istaknuto je da nagrada za dobro može biti i sedam stotina puta veća. Precizirana nagrada do deset, odnosno do sedam stotina puta za učinjeno dobro, ukazuje na neograničenu Allahovu milost prema vjernicima i na nagradu koja će biti mnogo veća od stvarno učinjenog dobrog djela. Poneki islamski učenjaci ove ajete i hadise shvaćaju doslovno i drže da će ta nagrada stvarno i biti u navedenom omjeru, ali postoje drugi ajeti i hadisi koji ukazuju na to da nagrada može biti veća čak i od toga.
Iz hadisa se zaključuje:
– nije ispravan stav haridžija i njihovih istomišljenika da griješenje izvodi vjernika iz islama i da će grešnik u Džehennemu ostati vječno;
– Allah, dželle šanuhu, nije obavezan opraštati ljudima njihove prekršaje. To je samo Njegova dobra volja i milost; koga hoće kaznit će, a kome hoće oprostit će;
– grešnik ne mora biti kažnjen za svoje grijehe pa makar umro i bez pokajanja, jer to ovisi o Allahovoj volji. Mutezilije, međutim, tvrde obratno;
– pobija se mišljenje onih koji negiraju mogućnost povećanja, odnosno umanjivanja vjerovanja, koje se održava u kvantitetima dobročinstava, koja se mogu međusobno kvantitativno i kvalitativno gradirati i biti vrlo raznolika.

3 Riječ *meh* je riječ neodobravanja i ovdje znači zabranu Aiši da hvali spomenutu ženu, ili označava zabranu djela koja se ne mogu podnijeti. Neki kažu da je ova riječ skraćenica od dvije riječi i to: *ma* i *haza* (šta je ovo), ali je bitno da se njome izražava neodobravanje. (prim. rec.)

4 Gornje poglavlje je logična veza sadržaja prethodnog poglavlja. Stvarna ljubav i osjećaj prema Allahu, dželle šanuhu, očituju se u redovnom obavljanju namaza, ustrajnom radu dobrih djela i klonjenju od poroka.
Navedeni hadis skreće pažnju na vrijednost ustrajnog rada i potrebu umjerenosti, pa makar to bilo i u namazu. Aiša je pohvalila Havlu iz Esed plemena, kako je najpobožnija žena Medine i da cijele noći provodi u pobožnosti, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dodao je da je najbolji umjeren posao na

POVEĆAVANJE I UMANJIVANJE VJEROVANJA

بَاب زِيَادَةِ الْإِيمَانِ وَنُقْصَانِهِ

I riječi Uzvišenog Allaha: "Povećali smo im uputu", i "Allah uvećava vjerovanje onima koji vjeruju", i "Danas sam vam potpuno usavršio vašu vjeru." – Ako se – kaže Ebu-Abdullah (Buhari) – ma šta od te savršenosti ostavi, ona će biti manjkava.

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَزِدْنَاهُمْ هُدًى) (وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا) وَقَالَ (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ) فَإِذَا تَرَكَ شَيْئًا مِنَ الْكَمَالِ فَهُوَ نَاقِصٌ .

44. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu ispričao Hišam, ovome Katade prenoseći od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Iz vatre će izaći ko god je očitovao da 'nema Boga osim Allaha' i u čijem srcu ima dobra koliko težine jednog ječmenog zrna. Iz vatre će izaći svako ko je očitovao da 'nema Boga osim Allaha' i u čijem srcu ima dobra težine pšeničnog zrna. Iz vatre će izaći i onaj koji je očitovao da 'nema Boga osim Allaha', a u čijem srcu ima dobra težine jedne trunke (praške)."
Ebu-Abdullah (Buhari) kaže:
– Eban je kazao, da mu je pričao Katade, ovome Enes prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, umjesto izraza "dobra" izraz "vjerovanja".[1]

٤٤ . حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنُ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ قَالَ أَبُو عَبْد الله قَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ إِيمَانٍ مَكَانَ مِنْ خَيْرٍ .

kome čovjek može ustrajati. Umjereno ustrajan rad je ideal razumnih ljudi.
Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je upotrebljavati riječi alegoričnog značenja, kao što je izraz: "Allahu neće dosaditi nagrađivanje...";
– dozvoljava zakleti se i ako to nije traženo. Ova zakletva ne smatra se pokuđenom ako se njom podstiče na dobro i korisno djelo, a odvraća od štetnih i zabranjenih poslova;
– upozorava se na veliku vrijednost vrline ustrajnosti u poslu i bodri na strpljivost u svakoj ljudskoj aktivnosti. Sitni i mali poslovi koji se vrše redovno i ustrajno vredniji su od velikih povremenih poduhvata. Svakodnevno obavljanje obligatnih namaza, ustrajno vršenje skromnih dobrih djela, može biti višestruko većeg rezultata i vrednije od povremenih velikih dobrih djela. Redovno umjerena molitva Allahu je milija od povremene dano-noćne molitve;
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučivao je samo rad dobrih djela koja se mogu ustrajno snositi. Prekomjeran rad čovjeka iscrpljuje i brzo prinudi na potpuno ili djelomično napuštanje posla, a time i gubljenje konačne nagrade. Ima ajeta u kojima Allah, dželle šanuhu, kudi ljude koji se preopterete kratkotrajnim radom dobrih djela, a potom ih postepeno napuštaju i konačno potpuno zanemare;
– provoditi cijele noći u molitvi, više je pokuđeno nego pohvalno. Neki učenjaci kažu da tu nema štete, ako to neće ometati pravovremeno klanjanje sabah-namaza.

1 U prethodnom poglavlju istaknuta je Allahova, dželle šanuhu, naklonost prema onim koji su ustrajni u vršenju dobih djela, a u ovom upozorava se na uvećavanje, odnosno, smanjivanje vjerskog uvjerenja.

45. PRIČAO NAM JE Hasan b. Sabbah da je čuo Dža'fera b. Avna koji je rekao da mu je pričao Ebu-Umejs, ovoga obavijestio Kajs b. Muslim prenoseći od Tarika b. Šihaba, a on od Omer b. Hattaba da mu je jedan Jevrej rekao:
"O vladaru pravovjernih! U vašoj Knjizi ima veličanstven ajet koga čitate. Da je on objavljen nama, jevrejskom narodu, mi bismo taj dan uzeli kao praznik."
– Koji je to ajet? – upitao je Omer.
– Danas sam vam potpuno usavršio vašu vjeru, upotpunio vam svoju blagodat i zadovoljan sam da vam vaša vjera bude islam – odgovorio je on.
– Mi, zaista, znamo – rekao je Omer – i dan i mjesto u kome je on sišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a to je u petak dok je stajao na Arefatu.[2]

٤٥. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّبَّاحِ سَمِعَ جَعْفَرَ بْنَ عَوْنٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ أَخْبَرَنَا قَيْسُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ قَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرَءُونَهَا لَوْ عَلَيْنَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَاتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا قَالَ أَيُّ آيَةٍ قَالَ (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) قَالَ عُمَرُ قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ يَوْمَ جُمُعَةٍ.

Nema sumnje da se ustrajnim vršenjem dobrih i pobožnih djela vjerovanje jača i povećava, a u protivnom slabi i smanjuje. Ovaj stav Buhari potkrepljuje sa navedena tri ajeta. Prva dva ajeta izričito govore o uvećavanju vjerovanja, a iz trećeg analognim zaključivanjem razumije se još i smanjivanje vjerovanja, ukoliko se ne vrše dosljedno obligatno vjerske dužnosti.
U hadisu upotrijebljen izraz "dobro" (hajr) treba shvatiti u smislu "vjerovanje" svega što je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, objavljeno, te očitovanje i praktično primjenjivanje vjerskih dužnosti. Neki smatraju da se pod izrazom "dobro" podrazumijevaju "dobra, Allahu, dželle šanuhu, ugodna, a za ljude korisna djela, koja su odraz čvrstog i dobrog vjerovanja."
Iz hadisa se zaključuje još:
– kompariranjem vjerovanja sa zrnima žitarica aludira se na stepene jakosti vjerovanja, na njegovo umanjivanje, odnosno povećanje;
– vjernik koji je griješio, dospjet će u Pakao i time biti kažnjen za svoju neposlušnost Allahu, dželle šanuhu;
– musliman koji čini velike grijehe ne smatra se kafirom i neće vječno ostati u Vatri (prim. rec.);
– spoznaja srcem bez javnog očitovanja nije dovoljna, a niti formalno očitovanje bez stvarnog istinskog uvjerenja.

2 Omerov, radijallahu anhu, odgovor jeste znak zalaganja na pamćenju i čuvanju Allahove, dželle šanuhu, riječi, mjesta i vremena objavljivanja i svega drugog što je vezano za konkretni ajet pa i stanje i situaciju u kojoj se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nalazio kada mu je on objavljen.
En-Nevevi je za Omerovu, radijallahu anhu, izjavu rekao: "To znači: 'Nismo izostavili poštivanje tog dana i mjesta. Što se tiče mjesta, ono je Arefat i on je glavnina hadža koji je, opet, jedan od ruknova islama. A što se tiče vremena, to je petak *(jevmul-džumu'a)* i dan Arefata. To je dan u kojem su se spojila dva fadileta i dvije počasti, a poznato je naše poštivanje svakog od to dvoje. Onda kada se to dvoje spoji, poštivanje biva veće i mi smo taj dan uzeli kao blagdan te smo poštivali i mjesto toga dana.' To se dogodilo na Oprosnom hadžu poslije čega je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, živio tri mjeseca." (prim. rec.)
Konkretni ajet objavljen je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, 10. godine po Hidžri na njegovom oprosnom hodočašću 9. zul-hidždžeta, a to je jedan određen dan za skrušeno stajanje hodočasnika na Arefatu, dan pripremanja programa proslave bajramske svečanosti u kojoj manifestovanje vjerskog osjećaja doživljava svoj vrhunac. Hodočasnici zaneseni osjećanjem vjere žive u posebnom raspoloženju 3-4 dana, a potom se međusobno opraštaju i kreću svojim zavičajima. Danom objavljivanja o upotpunjenosti propisa islama, mobilisane su sve aktivne snage muslimana u manifestovanju svoje privrženosti tim propisima.

ZEKAT JE SASTAVNI DIO ISLAMA

I riječi Uzvišenog Allaha: "I sljedbenicima ranijih objava bilo je naređeno da obožavaju samo Allaha, kloneći se paganstva, iskreno da vjeruju, da obavljaju namaz i daju zekat, a to je ispravna vjera."[1]

46. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik b. Enes prenoseći od svoga amidže Ebu-Suhejla b. Malika, a (on) od svoga oca da je čuo Talhu b. Ubejdulaha gdje kaže:
– Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je jedan čovjek iz Nedžda raščupane kose. Zvuk se njegovog glasa čuje, ali se ne razumije šta govori, dok se nije približio. Kad dođe bliže, on pitaše za islam.
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Pet namaza u toku dana i noći."
– Da li sam dužan što osim njih? – pitao je.
– Ne, osim ako hoćeš dobrovoljno – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Potom Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Pošćenje ramazana."
– Da li sam obavezan još nešto osim toga? – upitao je (čovjek).
– Ne – odgovorio je on – osim da činiš dobrovoljno.
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo je, (prenosi Talha), i zekat.
– Da li sam dužan još nešto osim toga? – upitao je.
– Ne, osim ako hoćeš što dobrovoljno – odgovorio

بَاب الزَّكَاةُ مِنَ الْإِسْلَامِ

وَقَوْلُهُ (وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ) .

٤٦ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَمِّهِ أَبِي سُهَيْلِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِاللهِ يَقُولُ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرَ الرَّأْسِ يُسْمَعُ دَوِيُّ صَوْتِهِ وَلَا يُفْقَهُ مَا يَقُولُ حَتَّى دَنَا فَإِذَا هُوَ يَسْأَلُ عَنِ الْإِسْلَامِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ فَقَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَصِيَامُ رَمَضَانَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهُ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ الزَّكَاةَ قَالَ هَلْ عَلَيَّ غَيْرُهَا قَالَ لَا إِلَّا أَنْ تَطَوَّعَ قَالَ فَأَدْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ وَاللهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْقُصُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ .

1 El-Bejjine: 5. Jačina i stepen vjerovanja manifestuje se u kvantitetu aktivnosti dobrih djela vjernika. Zekat je ogranak i sastavni dio islama i onaj ko ga dijeli ima jače i savršenije vjerovanje od onog koji ovu dužnost zanemaruje. Citiranim ajetom Buhari potkrepljuje svoje mišljenje izneseno u naslovu. Izraz "din", tj. "vjera" znači vjeru islam, čiji su osnovni principi izloženi u Kur'anu: "Prava vjera kod Allaha je samo islam."
U navedenom ajetu spomenuta su tri osnovna principa islama: iskreno vjerovanje u Allaha, koje je temelj drugim aktivnostima vjernika; obavljanje namaza, koji je stup islama i davanje zekata kao temelja materijalnog osiguranja zajednice. Urednim vršenjem ovih dužnosti manifestuje se ispravno i jače vjerovanje muslimana.

je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
– Tada se taj čovjek okrenu – (priča Talha) – i reče: "Allaha mi, niti ću na ovo što dodavati, niti smanjivati."
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potom reče: "Ako je istinu kazao, spašen je."[2]

PRATITI DŽENAZU SASTAVNI JE DIO VJEROVANJA

47. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Abdullah b. Ali Mendžufi, njemu Revh, a njemu Avf prenoseći od Hasana i Muhammeda, (a oni) od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Ko prati umrlog muslimana vjerujući (iskreno) i računajući, samo na Allahovu nagradu, bude s njim dok mu se klanja dženaza-namaz i završi njegov pokop, povratit će se s nagradom od dva kirata. Svaki kirat je težine Uhuda. Ko umrlom klanja dženazu, pa se povrati prije nego on bude pokopan, vratit će se s jednim kiratom."
U drugom senedu njega, tj. Revha, slijedi Osman Muezzin, koji je rekao:
"Pričao nam je Avf prenoseći od Muhammeda, (on) od Ebu-Hurejre, (a ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično tome."[3]

بَاب اتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ مِنَ الْإِيمَانِ

٤٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عَلِيٍّ الْمَنْجُوفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنِ الْحَسَنِ وَمُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَنِ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا وَيَفْرُغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّه يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ تَابَعَهُ عُثْمَانُ الْمُؤَذِّنُ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ .

2 Prema tekstu navedenog hadisa dijeljenje zekata spada u osnovne principe islama.
Iz hadisa se zaključuje:
– namaz je temelj islama;
– obavljanje pet namaza u toku dana i noći je prvostepena obligatna dužnost svakog punoljetnog zdravog muslimana;
– dijeljenje zekata je prvostepena dužnost muslimana, na Šerijatom određenu vrijednost imovine;
– obavljanje bajramskih namaza je drugostepena dužnost (vadžib);
– pošćenje ramazana je prvostepena dužnost;
– zekat je jedina zakonska obaveza u imovini koja je veća od nisaba i koju čovjek posjeduje punu godinu dana;
– hodočašće Ka'be Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem , nije spomenuo, ili što ono tada nije bilo propisano, ili što ga Damam b. Sa'lebe nije bio dužan učiniti zbog slabog materijalnog stanja.
Uredno vršenje navedenih dužnosti u gornjem hadisu, znači biti sretan na ovom i spašen na budućem svijetu;
– pohvalno je i preporučljivo ići iz jednog mjesta u drugo radi stjecanja znanja i dobivanja obavještenja od sposobnih i mjerodavnih lica;
– vjerovati i primjenjivati vjerske obrede bez traganja za argumentima, punovažan je akt.

3 Gornji hadis podstrekava na klanjanje dženaze umrlom muslimanu, praćenje i prisustvovanje njegovom pokopu.

BOJAZAN VJERNIKA DA MU (DOBRA DJELA) NE PROPADNU, A DA ON I NE OSJETI

بَاب خَوْفِ الْمُؤْمِنِ مِنْ أَنْ يَحْبَطَ عَمَلُهُ وَهُوَ لَا يَشْعُرُ

Ibrahim Tejmi je rekao: "Nikad nisam usporedio svoje riječi sa svojim djelima, a da se nisam bojao da neću sam sebe demantovati."[1]

Ibnu-Ebi-Mulejke je kazao: "Zapamtio sam trideset drugova Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, i svi su se za sebe bojali licemjerstva. Nijedan među njima nije bio koji bi rekao da je na stepenu vjerovanja Džibrila i Mikaila."[2]

وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ مَا عَرَضْتُ قَوْلِي عَلَى عَمَلِي إِلَّا خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ مُكَذِّبًا وَقَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَدْرَكْتُ ثَلَاثِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ كُلُّهُمْ يَخَافُ النِّفَاقَ عَلَى نَفْسِهِ مَا مِنْهُمْ أَحَدٌ يَقُولُ إِنَّهُ عَلَى إِيمَانِ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ .

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nukao je muslimane na međusobno posjećivanje dok su zdravi, riječima: "Obilazi i onoga koji je tebe napustio, i daji i onome ko tebi ne daje." I rekao je: "Ne cijepajte se i ne okrećite leđa jedni drugima!"
Iz hadisa se vidi da je bolje ići za dženazom, nego ispred nje; da je bolje ići pješice, nego prijevoznim sredstvom. Klanjanje dženaze je prvostepena kolektivna dužnost muslimana *(fardi-kifaje)*, a za učestvovanje u pratnji umrlog i zakopavanju stječe se velika Allahova nagrada.

1 Ova se Tejmijeva izjava može prevesti dvojako u zavisnosti od toga da li je rekao: *mukezziben* (s kesrom na slovu zal), ili je rekao *mukezzeben* (s fethom). U slučaju prvom, on hoće da kaže da se boji da njegova djela ne budu u skladu s riječima, a Uzvišeni Allah je prezreo one koji govore ono što ne rade – pa da tako sam sebe demantuje, ili u laž utjeruje. Odnosno, da time sliči lašcima. U drugom slučaju, značilo bi da se boji da ne bude od drugih, koji vide nesklad njegovih riječi i djela, utjeran u laž. (prim. rec.)

2 U prethodnom poglavlju istaknuta je nagrada onom koji iskreno u ime Allaha učestvuje u obredima dženaze, a u ovom upozorava se na eventualne poroke koji mogu uticati na smanjenje te nagrade, pa čak i njeno anuliranje, a da to vjernik i ne osjeti.
Buhari gornjim naslovom želi demantovati mišljenje murdžija, koji tvrde da Allah neće kazniti grješnika za učinjeni prestup, ako je očitovao samo da "nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik." Dobra djela čovjeka, po njihovom mišljenju, ne mogu propasti zbog samog griješenja, a da je iman grješnika jednak imanu pobožnoga. Ovakvo mišljenje odbacili su svi ashabi i kasnije mudžtehidi, koji su pored osobite bogobojaznosti uvijek izražavali bojažljivost i strah, da im nagrada za njihova dobra djela ne bi izmakla i propala zbog nekog kasnijeg njihovog propusta. Tako su uvijek živjeli između straha od Allahove, dželle šanuhu, kazne i nade u Njegovu milost.
Kadi Ijad kaže: "Murdžije zastupaju mišljenje suprotno haridžijama i mutezilijama. Haridžije tvrde da griješenje izvodi vjernika iz islama i uvodi u nevjerstvo, dok mutezilije drže da vjernik griješenjem postaje samo grešnik, ali i jedni i drugi smatraju da će on za te svoje grijehe ostati vječno u Paklu, da neće iz njega nikad izaći niti Allahovo pomilovanje dobiti." Murdžije tvrde da grijesi pored vjerovanja ne štete. Važno je imati iman. Ekstremna grupa murdžija smatra da je dovoljno samo vjerovati i srcem priznavati (postojanje Allaha), a nepostojanje bilo čega drugog ne šteti. Neki kažu: Dovoljno je srcem vjerovati, a jezikom očitovati. Ima murdžija kao što je Salahi i Halidi čija se učenja podudaraju sa stavom kaderija, a ima ih koji od njihovog učenja sasvim odstupaju. Murdžije su se dosta rano pocijepale na pet grupa i u svom učenju razišle toliko da jedni druge smatraju nevjernicima.
Drugovi Allahovih poslanika i pored iskrene bogobojaznosti, rada za dobro zajednice, živjeli su u strahu da im njihov rad ne bude konačno pomućen i upropašten nekim slučajnim licemjerstvom i eventualnim neprimjetnim propustom. Čovjek je po prirodi grješno biće i ne može nikada biti siguran za svoju konačnu sudbinu i konačno svoje vjerovanje sve do posljednjih časova svoga života. Samo meleki, bezgrješna duhovna Allahova bića, mogu biti sigurni u svoje vjerovanje.

Od Hasana (Basrije) prenosi se: Licemjerstva (ili Allaha) boji se samo vjernik, a ne boje ga se samo licemjeri.[3]
Upozorenje na (opasnost) ustrajnosti u licemjerstvu i griješenju ukoliko ne postoji pokajanje na osnovu riječi Uzvišenog Allaha: "I nisu ustrajali na onom što su činili, znajući da je to grijeh."[4]

وَيُذْكَرُ عَنِ الْحَسَنِ مَا خَافَهُ إِلَّا مُؤْمِنٌ وَلَا أَمِنَهُ إِلَّا مُنَافِقٌ وَمَا يُحْذَرُ مِنَ الْإِصْرَارِ عَلَى النِّفَاقِ وَالْعِصْيَانِ مِنْ غَيْرِ تَوْبَةٍ لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ) .

48. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Ar'are, njemu Šu'be prenoseći od Zubejda koji je kazao:
–Pitao sam Ebu-Vaila za murdžije, a on reče: "Pričao mi je Abdullah da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: Grditi muslimana je grijeh, a borba protiv njega je nevjerstvo."

٤٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرْعَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ زُبَيْدٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا وَائِلٍ عَنِ الْمُرْجِئَةِ فَقَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ سِبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ وَقِتَالُهُ كُفْرٌ .

49. Obavijestio nas je Kutejbe b. Seid da mu je pričao Isma'il b. Dža'fer prenoseći od Humejda, (on) od Enesa, da je rekao:
– Obavijestio me je Ubade b. Samit da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao da obavijesti (ashabe) o Lejlei-kadru, ali se posvađaše dva muslimana i on reče: Izađoh da vas obavijestim o Lejlei-kadru, a pošto se međusobno posvađa taj i taj, znanje o njoj se diže. Možda će to za vas biti bolje. Istražujte je u (dvadeset) sedmoj, (dvadeset) devetoj ili (dvadeset) petoj (noći ramazana)![5]

٤٩. أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ يُخْبِرُ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلَاحَى رَجُلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ إِنِّي خَرَجْتُ لِأُخْبِرَكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ وَإِنَّهُ تَلَاحَى فُلَانٌ وَفُلَانٌ فَرُفِعَتْ وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمُ الْتَمِسُوهَا فِي السَّبْعِ وَالتِّسْعِ وَالْخَمْسِ .

Sadržaj ajeta: "... i oni koji dijele od onoga što im je dato, a srca im dršću...", na pitanje Aiše, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, protumačio je riječima: "To su oni koji redovno obavljaju namaz, poste i dijele zekat (sadaku), a opet strahuju da im se to neće uvažiti kod Allaha, dželle šanuhu."
Ajet: "Allah im je predočio ono čemu se oni nisu nadali i što nisu ni mislili...", neki iz prvih generacija (selef) tumačili su da su to loši poslovi ljudi koje su oni smatrali dobrim i plemenitim. Dobra djela treba raditi samo u ime Allaha, dželle šanuhu, bez ovozemnih interesa.

3 Ibn-Hadžer i Kastalani smatraju da se spojena lična zamjenica trećeg lica *hu* u riječi hafehu odnosi na licemjerstvo (nifak), dok Ajni smatra da se ona odnosi na Uzvišenog Allaha. (prim. rec.)

4 Izjava Hasana Basrija zasniva se između brojnih ajeta i na ovom: "Za vjernika koji se boji mjesta na kome će stati pred svojim Gospodarom imaju dva Dženneta."
Od Hasana Basrija prenesene su i rječi: "Tako mi Allaha! U prošlosti nije bilo nijednog dobrog vjernika koji nije strahovao od posljedica licemjerstva, niti će ga u budućnosti biti, kao što nije nikada bilo licemjera, a da nije bio ravnodušan i bezbrižan za svoju sudbinu, niti će ga u budućnosti biti."
Hasan Basri često govoraše: "Licemjerac je onaj ko se ne plaši licemjerstva."

5 Buhari gornjim naslovom pobija mišljenje murdžija, koji tvrde da se ne treba bojati posljedica griješnja samo ako čovjek vjeruje u Allaha, dželle šanuhu.

DŽIBRILOVO PITANJE VJEROVJESNIKU, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, O IMANU, ISLAMU, IHSANU I SUDNJEM DANU

بَاب سُؤَالِ جِبْرِيلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ وَالْإِحْسَانِ وَعِلْمِ السَّاعَةِ

i Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, objašnjenje Džibrilu, nakon čega je kazao: "Džibril, alejhi selam, došao je da vas pouči vašoj vjeri i to sve učinio je vjerom, uz ono što je iznio delegaciji Abdul-Kajsa, i to je sastavni dio vjerovanja i riječi Uzvišenog Allaha: 'Ko traži drugu vjeru osim islama, ona mu se neće primiti.'"

وَبَيَانِ النَّبِيِّ ﷺ لَهُ ثُمَّ قَالَ جَاءَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَام يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ فَجَعَلَ ذَلِكَ كُلَّهُ دِينًا وَمَا بَيَّنَ النَّبِيُّ ﷺ لِوَفْدِ عَبْدِالْقَيْسِ مِنَ الْإِيمَانِ وَقَوْلِهِ تَعَالَى (وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ)

50. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il b. Ibrahim, ovoga obavijestio Ebu-Hajjan Tejmi prenoseći od Ebu-Zur'e, (a on) od Ebu-Hurejre da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana među svijetom bio je vidljiv[1], pa mu dođe neki čovjek i upita:

– Šta je iman?

٥٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَيَّانَ التَّيْمِيُّ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ مَا الْإِيمَانُ قَالَ الْإِيمَانُ

Gornjim ajetom hvale se oni koji mole Allaha, dželle šanuhu, za oprost svojih grijeha učinjenih iz neznanja, a kude oni koji stalno griješe i ne mole od Allaha oprost. Ovakvi trebaju za svoju sudbinu biti u većem strahu od onoga koji se kaje za svoje povremene prestupe.

Ali-Imran: 135, preveden u cijelosti glasi: "I oni kada urade kakvo hrđavo djelo ili učine sebi nasilje, sjete se Allaha i zatraže oprost za svoje grijehe. A ko će oprostiti grijehe osim Allaha. Oni nisu, znajući da je to grijeh, ustrajali na onom što su činili."

Prvim hadisom Buhari pobija mišljenje murdžija koji ne smatraju nekoga ko učini veliki grijeh fasikom (grješnikom). Po njihovom mišljenju grđenje muslimana nije grijeh, a ubiti ga nije nevjerstvo.

Zejd b. Haris pitao je Ebu-Vaila: "Je li ispravno ili neispravno mišljenje murdžija, (da griješenje nema loših posljedica za vjernika)?" Ebu-Vail mu je umjesto odgovora citirao gornji hadis i time demantovao stav murdžija.

Konkretnom izjavom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, aludira na svađu Ka'ba b. Malika sa Abdullahom b. Hadredom za naplatu duga. Drugi i treći ajet Hudžurat poglavlja u prijevodu glasi: "Ne dižite svoje glasove iznad glasa Vjerovjesnika i ne govorite s njim glasno, kao što govorite jedan s drugim, da vam ne bi (zbog toga) propala vaša djela, a vi (da) i ne osjetite. Zaista oni koji spuštaju glasove kod Allahovog Poslanika, oni su ti čija je srca Allah prokušao za bogobojaznost. Oni će imati oprost i veliku nagradu."

Međusobno prepiranje ljudi, grubost i drskost, šteti i pojedincu i zajednici. To su poroci i osobine zaostalih ljudi. Svađa u džamiji gore spomenutih ashaba bila je uzrok da su iščezli simpotomi Lejlei-kadra. To je prisutne ožalostilo, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, samo unekoliko odredilo njeno vrijeme, rekavši: "Iščekujte je u 25, 27. i 29. noći ramazana!"

1 U početku je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio među svojim ashabima i kada bi dolazio neki stranac ne bi ga mogao prepoznati. Potom su oni od njega tražili dopuštenje da mu naprave neko posebno mjesto gdje bi sjedio te tako bio prepoznavan, te su mu napravili klupicu od ilovače. (prim. rec.)

– Iman je – odgovori Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – da vjeruješ Allaha, Njegove meleke, susret s Njim (na Sudnjem danu), da vjeruješ Njegove poslanike i proživljenje.
– Šta je islam? – upitao je čovjek.
– Islam je – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, da obožavaš Allaha, da Mu u tom ništa ne pridružuješ, da klanjaš namaz, da daješ propisani zekat i postiš mjesec ramazan.
– Šta je ihsan? – upitao je on.
– Da obožavaš Allaha – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – kao da ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi.
– Kada će biti Sudnji dan? – upitao je čovjek.
– Pitani ne zna ništa više od onoga koji ga pita, samo ću te obavijestiti – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – o njegovim znacima: kada robinja rodi sebi gospodara, kada se crnomanjasti[2] pastiri deva budu s ponosom međusobno nadmetali u gradnji (zgrada). On je jedan od pet tajni koje poznaje samo Allah. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, citirao: "Znanje o Sudnjem danu, samo je kod Allaha."
Zatim se čovjek okrenu, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Vratite ga!" Kako oni nisu više nikoga vidjeli, (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) dodade: "To je Džibril. Došao je da pouči svijet u njihovoj vjeri."
– On je to sve – kazao je Ebu-Abdullah (Buhari) – učinio sastavnim dijelom vjerovanja. [3]

أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَبِلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ قَالَ مَا الْإِسْلَامُ قَالَ الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ وَتُؤَدِّيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ قَالَ مَا الْإِحْسَانُ قَالَ أَنْ تَعْبُدَ اللهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ وَسَأُخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا إِذَا وَلَدَتِ الْأَمَةُ رَبَّهَا وَإِذَا تَطَاوَلَ رُعَاةُ الْإِبِلِ الْبُهْمُ فِي الْبُنْيَانِ فِي خَمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللهُ ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ ﷺ (إِنَّ اللهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ) الْآيَةَ ثُمَّ أَدْبَرَ فَقَالَ رُدُّوهُ فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا فَقَالَ هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ جَعَلَ ذَلِك كُلَّهُ مِنَ الْإِيمَانِ .

2 Od toga kako se čita riječ *el-buhm* spomenuta u hadisu zavisit će i nešto drugačije značenje same riječi. Ako se ona čita s dammom na kraju, tj. *el-buhmu,* bit će atribut riječi pastiri i tada će označavati crnomanjaste ili crne pastire – kako je i prevedeno, ili nepoznate ili siromašne pastire koji nemaju nigdje ničega i čuvaju drugima ovce za nadnicu. Ako ovu riječ pročitamo s kesrom, tj. *el-buhmi,* ona će biti atribut za riječ deve i označavat će crnomanjaste deve. (prim. rec.)

3 Riječ *ihsan* spomenuta u hadisu jeste infinitiv glagola *ahsene juhsinu* i jezički znači dobročinstvo. Ovdje se radi o jednoj kategoriji ibadeta Allahu Uzvišenom, odnosno o "dobrom" činjenju ibadeta, a što je sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem , objasnio riječima: "... da se moliš Allahu kao da ga vidiš..."
Svi ljudski poslovi čine se svjesno ili nesvjesno. Loši poslovi su raznovrsni. Čovjek, kao razumno biće treba znati da je stalno pod nadzorom Allaha, dželle šanuhu, a ako živi u uvjerenju da ga Allah vidi, prati i zna svaku ljudsku misao, bit će dovoljno da ga to odvrati od grješnog posla, da se Allahu moli s najvećom skrušenošću i da svoju dužnost prema Njemu i drugima savjesno i uredno obavlja.

Dobra i pobožna djela odraz su vjere u Allaha, dželle šanuhu, u Njegovu nagradu i uvjerenje da on bez sumnje vidi, prati i zna svaki pokret živog bića. Ko priznaje Allaha, dželle šanuhu, a ne vrši Njegove zapovijedi njemu nedostaje potrebno uvjerenje o neophodnosti vršenja dobročinstva i poimanje veličine Allaha, dželle šanuhu, i shvaćanje Njegovih naredbi.

Ako čovjek razmišlja o budućem svijetu i životu na njemu, o smrtnim časovima; o zagrobnom životu i proživljenju poslije smrti, o odgovornosti za učinjena djela, i kazni ili nagradi za njih, postarat će se da čini što više dobrih i Allahu, dželle šanuhu, ugodnih djela, kloneći se loših poslova.

Nevevi kaže da dio hadisa: "Da se Allahu moliš kao da ga vidiš...", predstavlja jedan veliki osnov islama, važan princip koji imaju muslimani, oslonac iskrenima, žudnju tragaocima, riznicu arifima i stalnu praksu pobožnih.

Kadi Ijad je rekao: "Ovaj hadis sadrži objašnjenje svih obaveza u slučaju vanjskih i unutarnjih ibadeta, kao što su dogme vjerovanja, djela tjelesnih organa, iskrenost (čistota) srčanih dubina i čuvanje od zla (loših) djela. Štaviše, sve šerijatske znanosti se naslanjaju na njega i od njega se napajaju."

Dio teksta hadisa: "Kada robinja rodi sebi gospodara...", islamski učenjaci raznoliko tumače. Nevevi kaže da najveći broj smatra da se time misli na proširenje islamske vlasti na daleke zemlje u kojima se domoroci potčinjavaju vlasti svojih gospodara, a mnoge žene dolaze u robovsku potčinjenost osvajača sa kojim počinju kao robinje rađati djecu. Ovako rođena djeca od majke robinje i slobodnog građanina imaju status slobodnih ljudi; ona su nasljednici prava svoga oca i kao takvi gospodari svega čime je gospodario i njihov otac, oni su gospodari čitavog očevog imanja pa i robinja među koje spada i njihova majka, ukoliko je nije njen gospodar ranije oslobodio.

Ajni navodi još i slijedeća mišljenja:

– pohlepa za novcem može čovjeka zanijeti toliko da proda i robinju koja mu je rodila dijete, bilo s njim bilo s nekim drugim muškarcem. Prelazeći tako iz vlasništva jednog u vlasništvo drugog gospodara, dođe ona na koncu kupnjom u vlasništvo svoga sina, a on, ne znajući da mu je to majka, postupa s njom kao i s ostalim robinjama. Zbog ovakvih neprilika islam je zabranio gospodaru prodati robinju s kojom je već rodio dijete;

– misli se, možda, da dijete robinje koja postane slobodna zbog toga što ga je rodila, postane svojoj majci poput gospodara;

– možda je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pod simpotomima propasti svijeta mislio i na neodgojen i moralni pad djece koja postupaju sa svojim roditeljima kao što to čine trgovci sa svojim robovima. Ponižavanje, neposlušnost, eksploatisanje svojih roditelja obično uslovljava poremećaj društvenog poretka i opću propast zajednice;

– slučaj se može odnositi i na robinju koja rodi vladara (kralja) pa postane njegov podanik kao što su i ostali članovi njegovog kraljevstva.

Dio hadisa aludira na širenje islamske vlasti na okolne krajeve, migriranje poljoprivrednika u gradove i zanemarivanje stočarstva zajedno s ostalim granama zemljoradnje.

Kurtubi smatra da se jednim dijelom hadisa misli na jednu revolucionarnu prekretnicu u društvu kada će beduini doći do vlasti, tlačiti ljude i poslije se odati zgrtanju kapitala, raskošnom životu, podizanju palača i takmičenju u tome.

Iz hadisa se još zaključuje:

– osnov imana je vjerovanje u Allaha, dželle šanuhu, Njegove meleke, suočenje s Allahom, dželle šanuhu, na Sudnjem danu, vjerovanje u Allahove, dželle šanuhu, poslanike, u proživljenje i odgovornost za učinjena djela;

– meleki se mogu predstaviti čovjeku u kom god hoće liku. Tako se Džibril, isporučujući Objavu Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, obično prikazivao u fizionomiji jednog ashaba dok je drugi put u liku nekog drugog čovjeka, a dva puta prikazao mu se u svom prirodnom liku;

– vjerovanje i praktična primjena islamskih propisa čini jednu nerazdvojnu cjelinu. Uredno obavljanje vjerskih dužnosti, biti dobar u ibadetu (ihsan), znaci su ljudi jakog imana.

POGLAVLJE

باب

51. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Hamza, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha, (on) od Ibnu-Šihaba, (ovaj) od Ubejdullaha b. Abdullaha da ga je Abdullah b. Abbas obavijestio rekavši:
– Obavijestio me je Ebu-Sufjan, da mu je Herakle rekao: "Pitao sam te, da li se broj (muslimana) povećava ili umanjuje, a ti si smatrao da se povećava. Tako se isto povećava i vjerovanje dok se ne upotpuni."
– Pitao sam te, da li iko konvertira mrzeći njegovu vjeru, nakon što ju je primio?
– Smatrao si, da ne.
– Tako je isto i vjerovanje (iman) kada se njegova ljupkost pomiješa sa srcima, njega više niko ne mrzi.

٥١. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سُفْيَانَ بْنُ حَرْبٍ أَنَّ هِرَقْلَ قَالَ لَهُ سَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَزَعَمْتَ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ وَسَأَلْتُكَ هَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ سَخْطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَزَعَمْتَ أَنْ لَا وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تُخَالِطُ بَشَاشَتُهُ الْقُلُوبَ لَا يَسْخَطُهُ أَحَدٌ .

VRLINA OSOBE KOJA NASTOJI SAČUVATI ČISTOTU SVOJE VJERE

باب فضلِ مَنِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ

52. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Zekerija prenoseći od Amira da je rekao:
– Čuo sam Nu'mana b. Bešira, a on Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Što je dozvoljeno jasno je, a što je zabranjeno jasno je. Među njima ima sumnjivih poslova koje ne poznaju mnogi ljudi. Ko se čuva sumnjivih poslova, sačuvao je čistotu svoje vjere i svoju čast, a ko padne u sumnjive poslove, sličan je pastiru koji napasa (stado) oko zabrane u koju ono može lahko upasti.
Znajte da svaki vladar ima ono što je zabranjeno, a upamtite da su Allahove zabrane na Njegovoj Zemlji poslovi koje je On zabranio.
Znajte da u svakom tijelu ima komad mesa, pa kada je ono zdravo, zdravo je cijelo tijelo, a kada je bolesno, bolesno je cijelo tijelo. To vam je, znajte, srce!"[1]

٥٢. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ الْحَلَالُ بَيِّنٌ وَالْحَرَامُ بَيِّنٌ وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَمَنِ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ كَرَاعٍ يَرْعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى أَلَا إِنَّ حِمَى اللهِ فِي أَرْضِهِ مَحَارِمُهُ أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ .

1 Navedenim hadisom ističe se potreba klonjenja svega što slabi vjerovanje. Ihsan i iman (vjerovanje) čine

DAVANJE PETINE (RATNOG PLIJENA) JESTE SASTAVNI DIO ISLAMA

بَاب أَدَاءُ الْخُمُسِ مِنَ الْإِيمَانِ

53. PRIČAO NAM JE Ali b. Dža'd i rekao da ga je obavijestio Šu'be prenoseći od Ebu-Džemre, koji je kazao:
– Sjedio sam sa Ibnu-Abbasom koji me je posadio na svoj krevet, pa reče: "Ostani kod mene pa ću ti dati dio svoje imovine!"
Pošto sam s njim proboravio dva mjeseca, on reče: "Kada je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla delegacija (plemena) Abdul-Kajsa, on je pitao:
– Koji ste narod (pleme), odnosno čija delegacija?
– (Plemena) Rebija (Abdul-Kajs) – odgovorili su.[1]

٥٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ كُنْتُ أَقْعُدُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ يُجْلِسُنِي عَلَى سَرِيرِهِ فَقَالَ أَقِمْ عِنْدِي حَتَّى أَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي فَأَقَمْتُ مَعَهُ شَهْرَيْنِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ وَفْدَ عَبْدِالْقَيْسِ لَمَّا أَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنِ الْقَوْمُ أَوْ مَنِ الْوَفْدُ قَالُوا رَبِيعَةُ قَالَ مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا لَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ

vjeru, pa zato samo nastojanje da se sačuva vjera (din) spada u vjeru.
U islamsko poslovanje spada pored obligatnih dužnosti i izbjegavanje poslova u čiju se zabranu sumnja. Čuvati se poslova štetnih po čast, obraz i pravo drugih ljudi znak je razvijenog stida, za kojeg je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da je dio islamskog vjerovanja. Islamski učenjaci smatraju da je ovaj hadis jedan od osnova islamske nauke, dok jedna grupa učenjaka kaže da obuhvata trećinu islamskog učenja. Upozorava se na pošteno privređivanje, higijenu ishrane, odijevanje, uredan i moralan život. U hadisu se ističe potreba da svaki naš postupak bude u skladu s islamskim učenjem. Musliman je dužan uputiti se u propise svoje vjere što može više, pa da zna šta je dozvoljeno, a šta zabranjeno. Srce i zdrav razum su osnov ljudske aktivnosti i na njih treba obratiti posebnu pažnju.
Nevevi kaže: "Ima poslova koji su, bez sumnje, dozvoljeni, kao: jesti kruh, voće, piti vodu i slično, a ima poslova koji su očito zabranjeni, kao: piti alkohol, krv, činiti blud, lagati i slično, dok opet ima poslova za koje mnogi ljudi ne znaju u koju bi ih od te dvije grupe svrstali." Tako, naprimjer, ulovljenog zeca puškom dozvoljeno je jesti. Međutim, zec ranjen metkom, bježeći, skoči sa neke stijene i lovac ga kasnije nađe u okolini mrtvog. Sada nastaje sumnja od čega je taj zec preminuo: da li od posljedica metka, ili od pada sa stijene. U prvom slučaju ulov je dozvoljeno jesti, a u drugom zabranjeno.

1 Abdul-Kajs pleme stanovalo je u Hidžru i njegova delegacija od četrnaest članova došla je u Medinu Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem , 8. godine po Hidžri kada su vršene pripreme za osvojenje Mekke. Na čelu delegacije bio je prvak plemena Munzir b. Aiz, zvani Ešedždž, a članovi: Amr b. Merdžum, Ubejde b. Humam, Haris b. Šu'ajb, Mezide b. Malik, Munkiz b. Hajjan, Hāris b. Habib, Suhar, Utbe b. Harve, Džuhejm b. Kasem, Resim Adevi, Džuvejre Kindi, Zari' b. Aid i Kajs b. Nu'man. Neki historičari misle da je u delegaciji bilo još članova, a neki da ih je bilo oko 45.
Iz vođenog dijaloga vidi se da su navedeni ljudi primili islam još ranije, dobrovoljno i bez borbe, a sada došli da o njemu još nešto čuju. Zato ih je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, primio sa dobrodošlicom i istakao da se nemaju ni zbog čega stidjeti.
Prema navodima Ajnija povod ovom susretu bio je Munzir b. Hajjan, koji je došao iz Hedžera u Medinu po svojim trgovačkim poslovima. Kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naišao pokraj njega, on je ustao i prišao mu, razgovarao s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, i primio islam. Nešto kasnije naučio je Fatihu i još neka kraća poglavlja iz Kur'ana, pa se vratio natrag u Hedžer. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je po njemu pismo za Abdul-Kajs pleme, ali ga je on čuvao kod sebe i iz bojazni od svojih saplemenika mislio ga zatajiti. Međutim, njegova supruga, a kćerka Munzira b. Aiz starješine

– Dobro došli, neponiženi i bez kajanja ljudi, ili je rekao: delegacijo!
– Allahov Poslaniče! – rekoše oni – između nas i tebe je nevjerničko naselje plemena Mudar i mi ti možemo doći samo u kojem svetom mjesecu, pa naredi nam odlučnu zapovijed[2] koju ćemo saopćiti onima koji su ostali iza nas, a koja će nas uvesti u Džennet.
Pitali su ga za piće. On im je naredio četvero, a zabranio četvero. Naredio im je vjerovanje u Allaha Jedinoga i upitao: "Znate li šta je vjerovanje u Allaha Jedinoga?"
– Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju – odgovorili su.
– Svjedočiti – kazao je Poslanik – da nema Boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik; klanjati namaz; dijeliti zekat; postiti mjesec ramazan i da dajete petinu ratnog plijena. A zabranio im je četvero: držanje soka u vrču, posudi od tikve, posudi od palminog panja i nasmoljenoj posudi. Možda je (Ibn-Abbas), rekao – katranisanom koritu. Onda je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Upamtite ih i obavijestite o njima one iza vas! – rekao je on.[3]

وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارِ مُضَرَ فَمُرْنَا بِأَمْرٍ فَصْلٍ نُخْبِرْ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا وَنَدْخُلْ بِهِ الْجَنَّةَ وَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَشْرِبَةِ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللهِ وَحْدَهُ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللهِ وَحْدَهُ قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصِيَامُ رَمَضَانَ وَأَنْ تُعْطُوا مِنَ الْمَغْنَمِ الْخُمُسَ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ عَنِ الْحَنْتَمِ وَالدُّبَّاءِ وَالنَّقِيرِ وَالْمُزَفَّتِ وَرُبَّمَا قَالَ الْمُقَيَّرِ وَقَالَ احْفَظُوهُنَّ وَأَخْبِرُوا بِهِنَّ مَنْ وَرَاءَكُمْ .

plemena Abdul-Kajs, pronašla je to pismo i dok je on jednog dana potajno klanjao namaz i učio naglas neku suru, ona mu je prišla sa svojim ocem i saslušavši sadržaj sure, primiše islam. Munzir je, zatim, otišao s Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, pismom među prvake svoga plemena, objasnio im ga i oni primiše islam. Na ovom sastanku oni su zaključili da pošalju do Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, svoju delegaciju preko koje će mu izraziti svoju privrženost i dobiti detaljnije upute o islamu.

2 Ili jasnu stvar, a oboje može podrazumijevati rečenica u originalu, na šta ukazuju i komentatori. (prim. rec.)

3 Članovi delegacije pitali su Muhammeda, sallallahua alejhi ve sellem, za sok od hurmi i grožđa, koga su držali u raznim posudama. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio im je ne samo uživanje alkohola, nego i pijenje sokova iz testije, čuture, krčaka i drugog keramičkog posuđa, zatim iz tikve vodenjače, kačice, čabra, izdubljenog korita, kadnja namazanog katranom ili smolom i drugog posuđa u kome se sok može brzo neosjetno pretvoriti u alkohol. Iz hadisa se može zaključiti:
– međusobni kontakti ljudi preporučljiva su djela, jer mogu biti od opće koristi zajednici;
– dozvoljeno je uzimati plaću za podučavanje nekoga. Ebu-Džemre je primio plaću od namjesnika Basre Ibnu-Abbasa za dva mjeseca, jer mu je davao izvjesne savjete i bio tumač perzijskog jezika pri dolasku Perzijanaca u Basru;
– preporučljivo je zaželjeti gostu dobrodošlicu;
– ljude treba nukati na učenje i traženje nauke bez obzira na njihove godine;
– osnovne manifestacije islama su: očitovati vjeru u Allaha i Njegova Poslanika, klanjati namaz, dijeliti zekat, postiti mjesec ramazan i davati zajednici petinu ratnog plijena;
– Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je pijenje ustajalog voćnog soka iz gore navedenog

O TOME ŠTA SE NAVODI DA SE DJELA CIJENE PREMA NAMJERI I ISKRENOSTI I DA SVAKOM ČOVJEKU PRIPADA ONO ŠTO JE NAUMIO

بَاب مَا جَاءَ إِنَّ الْأَعْمَالَ بِالنِّيَّةِ وَالْحِسْبَةِ وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى

U to spada: vjerovanje, abdest, namaz, zekat, hadž, post i međusobne norme poslovanja.
Uzvišeni Allah je rekao: "Kaži, svako radi po svom načinu", to jeste po svojoj odluci. Ako troši čovjek na svoje kućane, računajući na (Allahovu nagradu), onda je to milostinja.I rekao je (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem): "... ali ima borba na (Allahovom putu) i dobra namjera."[1]

فَدَخَلَ فِيهِ الْإِيمَانُ وَالْوُضُوءُ وَالصَّلَاةُ وَالزَّكَاةُ وَالْحَجُّ وَالصَّوْمُ وَالْأَحْكَامُ وَقَالَ اللهُ تَعَالَى (قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ) عَلَى نِيَّتِهِ نَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا صَدَقَةٌ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ .

54. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njega obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, on od Muhammeda b. Ibrahima, (ovaj) od Alkame b. Vekkasa, a (on) od Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

٥٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ عَنْ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ

keramičkog, drvenog i drugog posuđa, jer se sok u njima može neosjetno pretvoriti u opojno piće;
– Ebu-Hanife i učenjaci njegove škole smatraju da je sadržaj ovog dijela hadisa bio na snazi samo u prvim danima islama, jer je kasnije Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kiselite datule i grožđe u svakoj posudi i pijte njihove sokove, a ne pijte ih ako su se pretvorili u opojno piće";
– preporučljivo je tražiti od stručnjaka detaljno obavještenje o nekom pitanju. Onima koji se interesuju za nauku i traže stručne savjete treba ukazati posebnu pažnju i gostoprimstvo;
– pohvalno je hvaliti radiše, ako to neće u njima stvoriti umišljenost i poremećaj u zajednici; i – iman i islam čine nedjeljivu cjelinu. Punovažna (kod Allaha primljena) djela omogućit će onome ko ih radi da uđe u Džennet.

1 U ranijem poglavlju bilo je riječi o poslovima koji vjerniku omogućuju ulazak u Džennet, a ovdje se naglašava, da su kod Allaha, dželle šanuhu, punovažni samo oni poslovi koji se rade u ime Allaha. Dobra djela rađena iz licemjerstva nemaju vrijednosti kod Allaha, dželle šanuhu.
Rad čovjeka cijeni se i prosuđuje prema namjeri i čovjeku pripada ono na ime čega je što radio. Dobra namjera u radu predstavlja posebno dobro djelo. U naslovu fragmentarno naveden hadis u cijelosti glasi: Poslije osvojenja Mekke nema nagrade za seljenje iz nje, ali ima borba na Allahovom putu i dobra namjera." Ibn-Tejmija kaže da je iskrena dobra namjera u poslu ponekad vrednija od samog rada i da su poslovi bez iskrene odluke kod Allaha, dželle šanuhu, bezvrijedni. Čini se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko se odluči uraditi dobro djelo pa ga ne uradi, računa mu se kao da ga je uradio, a ko ga uradi, računa mu se kao da ga je uradio deset puta. Zabilježeno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, još rekao: "Iskrena lijepa namjera vjernika bolja je od njegova posla."
Islamski autori smatraju da će se i za ovozemne privredne poslove dobiti Allahova, dželle šanuhu, nagrada, ako im je krajnji cilj bio moralno-vjerskog značaja. Tako je, naprimjer, sevap hraniti se, želeći time čuvati fizičku snagu potrebnu za uredno obavljanje namaza, posta i drugih Allahu, dželle šanuhu, ugodnih, a za ljude korisnih djela. Spavati je sevap, ako se time želi osvježiti za savjesnije i dosljednije obavljanje vjerskih i građanskih dužnosti. Allahovu, dželle šanuhu, nagradu imaju i oni koji su sklopili brak želeći očuvati svoj moral, čast i obraz, a svoje potomstvo izgraditi u uzorne članove društvene zajednice.

قَالَ الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوِ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ .

"Poslovi se cijene prema namjeri i svakom čovjeku pripada ono što je naumio. Ko se preselio (iz Mekke u Medinu) radi Allaha i Njegovog Poslanika, njegovo je preseljenje Allahu i Njegovu Poslaniku, a onaj čije je preseljenje bilo radi interesa ovog svijeta ili radi kakve žene koju bi oženio, pa njegovo preseljenje je onome čemu se i preselio."

٥٥. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ يَزِيدَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ .

55. PRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Minhal, njemu Šu'be, a ovoga obavijestio Adijj b. Sabit da je čuo Abdullaha b. Jezida da prenosi od Ebu-Mes'uda, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada čovjek izdržava svoje kućane računajući (na Allahovu nagradu), to mu se računa u sadaku."

٥٦. حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا حَتَّى مَا تَجْعَلُ فِي فَمِ امْرَأَتِكَ .

56. PRIČAO NAM JE Hakem b. Nafi', a njega je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija koji je kazao:
– Pričao mi je Amir b. Sa'd prenoseći od Sa'da b. Ebu-Vekkasa, saopćivši mu da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
"Zaista nećeš ništa potrošiti želeći time Allahovo lice, a da za to nećeš biti nagrađen, pa čak i za ono što staviš u usta svojoj ženi."

RIJEČI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "VJERA JE ISKREN ODNOS (NASIHAT)[1] PREMA ALLAHU, NJEGOVOM POSLANIKU, RUKOVODIOCIMA MUSLIMANIMA I NJIHOVOM NARODU"

بَاب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ الدِّينُ النَّصِيحَةُ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئِمَّةِ الْمُسْلِمِينَ وَعَامَّتِهِمْ

I riječi Uzvišenog: "... ako su prema Allahu i Njegovom Poslaniku iskreni..."

وَقَوْلِهِ تَعَالَى (إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ).

57. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Ismaila, ovaj od Kajsa b. Ebu-Hazima, a on od Džerira b. Abdullaha, da je rekao:
"Dao sam prisegu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ću obavljati namaz, davati zekat i savjet upućivati (iskreno se odnositi prema) svakom muslimanu."[2]

٥٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ .

1 Ovaj hadis je veoma poznat i raširen i kod nas i uglavnom se prevodi kao: Vjera je savjet, što je manjkav prijevod, barem kada se radi o prvom dijelu hadisa. Jer, ne može se reći: Vjera je savjet Allahu i Njegovom Poslaniku. Prije bi se moglo reći: Vjera je savjetovanje i usmjeravanje ljudi k Allahu i Njegovom Poslaniku i ona je savjet rukovodiocima… Inače, ova riječ jezički znači ušiti odijelo iglom, očistiti med od primjesa voska, očistiti srce od varanja i sl. Riječ nasihat je riječ koja u arapskom jeziku ima mnoga značenja i nema druge riječi koja bi je mogla zamijeniti. Stoga i ne treba ovu riječ prevoditi jednom riječju u našem jeziku, a mislim da bi odgovarajući prijevod mogao biti: iskren odnos. (prim. rec.)

2 U ranijem poglavlju izloženo je da se poslovi ljudi procjenjuju prema namjerama i da su oni punovažni kod Allaha, dželle šanuhu, samo ako su obavljeni iskreno u ime Allaha. Ko radi u skladu s Allahovim zakonom i uputom Vjerovjesnika, on se kloni svega što vjera zabranjuje, iskreno vjeruje u Allaha, dželle šanuhu, i svijetu misli dobro kao i sam sebi.
Iz sadržaja hadisa mogu se izvući brojni islamski propisi. Ovaj su hadis zabilježili svi priznati muhaddisi u svojim hadiskim zbirkama. Muslim navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Vjera je nasihat (savjet ili iskren odnos)."
– Kome? – upitali su ga prisutni.
– Allahu, Njegovoj objavi, Njegovom Poslaniku, starješinama muslimana i svim ostalim muslimanima – odgovorio je on.
Popularni komentatori hadisa istakli su:
– nasihat (savjet) Allaha, dželle šanuhu, znači: vjerovati u Allaha, dželle šanuhu, prema Njegovim svojstvima, redovno skrušeno vršiti svoje obaveze prema Njemu, kloniti se grješnih poslova, priznavati blagodati i biti mu na tome iskreno zahvalan. Nasihat u značenju savjetovanje ne može se usmjeriti Allahu jer Njemu niko nije potreban, a sve treba Njega;
– nasihat Allahu, dželle šanuhu, ogleda se i u opisivanju Njega opisima koji Mu dolikuju, pokornosti Njemu javno i tajno, ljubavi prema Njemu i strahu od Njegove kazne; (Vidi, Feth El-Bari 1/167)
– nasihat (savjet) Allahovoj, dželle šanuhu, obajavi znači: vjerovati da je Kur'an Allahova, dželle šanuhu, objava, cijeniti ga i u praksi primjenjivati, proučavati ga i širiti njegovo učenje;
– nasihat (savjet) Allahovom, dželle šanuhu, Poslaniku znači: priznavati ga Allahovim, dželle šanuhu, Vjerovjesnikom, činiti ono što on naređuje, a kloniti se što zabranjuje, podržavati i širiti njegovo učenje,

58. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Ebu-Avane prenoseći od Zijada b. Ilaka koji je rekao:
– Na dan kada je umro Mugire b. Šu'be, čuo sam Džerira b. Abdullaha, kada je ustao, zahvalio Allahu, pohvalio ga i rekao: "Bojte se samo Jedinog Allaha, Koji nema sudruga, budite dostojanstveni i smireni dok vam ne dođe (drugi) zapovjednik. On će vam, sada, uskoro doći."
Potom je rekao: "Molite oprost za svoga zapovjednika, jer je on volio praštati!" "A sada", nastavi on, "jednom sam otišao Vjerovjesnku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:
'Odajem ti prisegu u islamu', a on mi to uvjetova: 'Savjetovanje (iskren odnos – nasihat) svakom muslimanu.' Ja sam mu se i na to obavezao i Gospodara mi ovog mesdžida, ja sam vam, uistinu, savjetnik iskreni!"
Zatim je zamolio Allahov oprost i spustio se (ili sišao s minbera).

٥٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ قَالَ سَمِعْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِاللهِ يَقُولُ يَوْمَ مَاتَ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ قَامَ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ عَلَيْكُمْ بِاتِّقَاءِ اللهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَالْوَقَارِ وَالسَّكِينَةِ حَتَّى يَأْتِيَكُمْ أَمِيرٌ فَإِنَّمَا يَأْتِيكُمُ الْآنَ ثُمَّ قَالَ اسْتَعْفُوا لِأَمِيرِكُمْ فَإِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ الْعَفْوَ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنِّي أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قُلْتُ أُبَايِعُكَ عَلَى الْإِسْلَامِ فَشَرَطَ عَلَيَّ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا وَرَبِّ هَذَا الْمَسْجِدِ إِنِّي لَنَاصِحٌ لَكُمْ ثُمَّ اسْتَغْفَرَ وَنَزَلَ .

poštivati ga; zalagati se na izvršavanju poslova koje je on radio i u tome druge poučavati; okititi se njegovim plemenitim ćudima, cijeniti njegov časni rod, njegove vjerne drugove, a potom svakog dobrog i plemnitog čovjeka;
– nasihat (savjet) islamskim starješinama znači: pomagati ih na sprovođenju pravde, podupirati ih u borbi na Allahovom, dželle šanuhu, putu i na eventualne propuste pristojno upozoravati;
– nasihat (savjet) muslimanskom svijetu znači: upućivati ga na korisne poslove ovog i budućeg svijeta, bodriti ga na dobro, a odvraćati od zla i saosjećati s njim u dobru i zlu. Savjetovati i upućivati ljude vjerska je obaveza, a isto tako i obaveza prema samome sebi i svojoj duši tako što će je čovjek podsticati da se kloni zabrana i da radi ono što mu je naređeno.
Prisegu na namaz i zekat Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uvjetovao je prisegom na nasihat (savjetovanje i iskren odnos) ljudima. To je sastavni dio islama kao i one ranije izložene vrline vjernika. Džerir je primio islam uz ramazan 10. godine po Hidžri, a neki kažu da je to bilo 40 dana prije smrti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. U danima borbe između Alije Muavije preselio se iz Medine u Kufu i tu se stalno nastanio. Spadao je među elitu ashaba i bio nadaleko poznat po svojoj učenosti, iskrenosti i pobožnosti. Pri kupovanju kakve robe prodavcu bi govorio: "Ovo što kupujem draže mi je od onoga što ti dajem, pa odaberi što je za tebe bolje!"

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْعِلْمِ

NAUKA

VRIJEDNOST NAUKE

باب فَضْلِ الْعِلْمِ

i riječi Uzvišenog Allaha: "Allah uzdiže na visoke stepene između vas one koji vjeruju i kojima je dato znanje, a Allah zna šta vi radite." I o Njegovim riječima: "Gospodaru moj, povećaj mi znanje!"[1]

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (يَرْفَعِ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) وَقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ (وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا) .

O ONOME KOJI JE UPITAN ZA NEŠTO IZ NAUKE DOK JE BIO ZAUZET SVOJIM IZLAGANJEM I POŠTO JE ZAVRŠIO IZLAGANJE, ODGOVORIO JE ONOME KOJI JE PITAO

بَاب مَنْ سُئِلَ عِلْمًا وَهُوَ مُشْتَغِلٌ فِي حَدِيثِهِ فَأَتَمَّ الْحَدِيثَ ثُمَّ أَجَابَ السَّائِلَ

59. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Sinan, njemu Fulejh..., a pričao mi je i Ibrahim b. Munzir, njemu Muhamed b. Fulejh, njemu Hilal b. Ali prenoseći od Ataa b. Jesara, a (on) od Ebu-Hurejre da je rekao:
– Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom skupu pričao narodu, došao je jedan beduin i upitao: "Kada će biti Sudnji čas?"
Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

٥٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ ح و حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ

1 Pošto je znanje osnov naprednog života ljudi na ovom i sreće na budućem svijetu, islam mu poklanja osobitu pažnju. Prvi ajet (El-Mudžadele: 11) ističe, da će Allah, dželle šanuhu, učene ljude uzdići na visoke stepene časti ovoga i budućeg svijeta i nagraditi ih položajima većim nego druge, a drugi (Taha: 14) da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, žudio za naukom više nego za materijalnim dobrima ovoga svijeta. On je stalno tražio povećanje znanja i trudio se na povećanju kruga svoje spoznaje.
I Musa, alejhi selam, čim je čuo da je Hidr znaniji od njega, krenuo je za njim u potragu i potčinio se njegovim uvjetima, želeći od njega što novo naučiti. Tako je Musa od njega saznao mnoge tajne i puno naučio dok mu on nije jednog dana otkazao drugarstvo.
U nekim hadisima istaknuto je da učeni ljudi po autoritetu stoje odmah iza vjerovjesnika, da su nasljednici nauke Allahovih, dželle šanuhu, poslanika, vjeroučitelji i misionari Allahove objave.

sellem, nastavio je pričati. Neki su ljudi rekli: "Čuo je (Vjerovjesnik) šta je on pitao i nije mu prijalo ono što je on pitao." Neki drugi su rekli: "Naprotiv, nije ga čuo." Kada je (Vjerovjesnik) završio svoje izlaganje, upitao je:
– Gdje je – mislim (da je rekao) – onaj što je pitao za Sudnji čas?
– Tu sam Allahov Poslaniče – odgovorio je beduin.
– Kada amanet (povjerenje) bude pronevjeren, (tada) očekuj Sudnji čas – odgovorio je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem)
– Kako će biti pronevjereno? – upitao je čovjek.
– Kada se povjeri posao onom, koji nije za njega kvalifikovan, očekuj Sudnji čas – objasnio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ فَمَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ يُحَدِّثُ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ سَمِعَ مَا قَالَ فَكَرِهَ مَا قَالَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ لَمْ يَسْمَعْ حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ أَيْنَ أُرَاهُ السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ قَالَ هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فَإِذَا ضُيِّعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ قَالَ كَيْفَ إِضَاعَتُهَا قَالَ إِذَا وُسِّدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ .

KO ZBOG NAUKE PODIGNE GLAS

بَاب مَنْ رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْعِلْمِ

60. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man Arim b. Fadl, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Bišra, (on) od Jusufa b. Maheka, (a ovaj) od Abdullaha b. Amra, da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom našem putovanju (iz Mekke u Medinu) izostao je iza nas, pa nas je sustigao kad nam je vrijeme namaza (ikindije) bilo na izmaku.

٦٠ . حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ ﷺ فِي سَفْرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ أَرْهَقَتْنَا الصَّلَاةُ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا .

1 U prethodnom poglavlju naglašena je vrijednost učenih ljudi, a u ovom daju se upute o postupku učenjaka prema onima koji traže nauku. Sudnji čas (es-sa'a) ili Kijametski čas, zove se tako jer će u momentu iznenaditi ljude i svi će pomrijeti. Pronevjera amaneta može biti u poremećaju društvenog poretka ustupanjem poslova nestručnim, nesavjesnim i nemoralnim ljudima. Takvi bi ljudi izigrali dato im povjerenje i svojim radom doveli do bezakonja i propasti zajednice. Povjerenje ljudi treba opravdati, društvene poslove ustupati onima koji su za njih dostojni i stručni. U protivnom čini se veliki grijeh. Nered stagnacija društva i zajednice su obično posljedice neznanja odgovornih.
Možda Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na postavljeno pitanje nije odmah odgovorio jer je bio zauzet razgovorom i odgovorima na već ranije postavljena pitanja svojih drugova. Neki misle da je on o konkretnom pitanju iščekivao Allahovu, dželle šanuhu, objavu.
Iz hadisa se zaključuje:
– pri odgovorima i objašnjenjima treba pokazati prijaznost i taktičnost, pa makar pitanja bila i neumjesna, a stranka gruba;
– stranka može tražiti detaljna objašnjenja sve dok joj odgovor ne bude jasan i shvatljiv;
– učenjak odgovara preciznim i razumljivim odgovorom, a prema potrebi može biti i opširniji;
– prednost u dobivanju odgovora imaju oni koji su se prije najavili.

Mi smo uzimali abdest i počeli činiti mesh po svojim nogama, a on povišenim glasom dva ili tri puta viknu: "Teško petama od paklene vatre!"[2]

IZRAŽAVANJE MUHADDISA: "KAZIVAO NAM JE" (HADDESENA), "SAOPĆIO NAM JE" (AHBERENA) I "OBAVIJESTIO NAS JE" (ENBE'ENA)

Humejdi nam je rekao:
– Kod Ibnu-Ujejneta su bili izrazi: "Kazivao nam je, saopćio nam je, obavijestio nas je i čuo sam jednog..." Ibnu-Mes'ud je govorio: "Pričao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a on je iskren i njemu se može vjerovati..." Šekik, prenoseći od Abdullaha, izražavao se: "Čuo sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, jednu riječ...", a Huzejfe je govorio: "Pričao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dva hadisa..."[3] Pričao je Ebu-Alije, prenoseći od Ibnu-Abbasa, a (on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ono što prenosi od svoga Gospodara..., a pričao je i Enes prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on od svoga Uzvišenog Gospodara...[4]

بَاب قَوْلِ الْمُحَدِّثِ حَدَّثَنَا وَأَخْبَرَنَا وَأَنْبَأَنَا

وَقَالَ لَنَا الْحُمَيْدِيُّ كَانَ عِنْدَ ابْنِ عُيَيْنَةَ حَدَّثَنَا وَأَخْبَرَنَا وَأَنْبَأَنَا وَسَمِعْتُ وَاحِدًا وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ وَقَالَ شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِاللهِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ كَلِمَةً وَقَالَ حُذَيْفَةُ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حَدِيثَيْنِ وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ وَقَالَ أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيمَا يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ .

2 Neki muhaddisi misle, da su poneki ashabi htjeli noge potrati vlažnom rukom, kao što se to čini po glavi, da bi se brže pripremili za klanjanje ikindija-namaza, koji je bio već na izmaku. Drugi misle da su neki od njih htjeli samo površno oprati noge, želeći sačuvati nešto vode za piće i za druge svoje potrebe. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio ih je na teške posljedice takvog rada i da noge treba prati kao i ostale dijelove tijela. Iz hadisa se zaključuje:
– pranje nogu pri abdestu spada u obligatne prvostepene dužnosti, djelimično pranje ili potiranje samo vlažnom rukom nije punovažno; propisani dijelovi moraju se dobro oprati. Izostavljanje ma kojeg dijela čini abdest nepotpunim i bezvrijednim činom;
– upozoravanje na eventualne propuste, nepravilnosti i zakonske prekršaje može se činiti umjereno povišenim glasom;
– učeni ljudi dužni su neuke poučavati i upozoravati ih na zle posljedice neznanja.

3 Buhari navodi gornje izraze želeći upozoriti da su to sinonimi i terminološki izrazi koji u hadiskoj nauci podjednako vrijede. Među navedenim izrazima nema bitne razlike u značenju i pojedini ashabi kao i kasniji muhaddisi koristili su ih ravnomjerno u prenošenju hadisa.

4 Navedenim primjerima Buhari aludira da se u nizu ljudi koji prenose hadise jedan od drugog može koristiti i prijedlog "od", umjesto cijelih glagolskih izraza: čuo sam, pričao nam je, saopćio nam je itd. To su vrijedni i punovažni hadisi poznati u hadiskoj nauci pod imenom "Mu'an'an hadisi". Iz samog prijedloga "an", tj. "od" razabire se da su se navedeni prenosioci hadisa nekada negdje susreli, vidjeli, razgovarali i da je tom prilikom jedan od drugoga čuo konkretni hadis. Ovakvo je značenje prijedloga "od" i u tzv. "hadisi kudsiji". Na takvo značenje treba misliti onda kada Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije izričito rekao da konkretnu izjavu prenosi od Allaha, dželle šanuhu.

I pričao je Ebu-Hurejra prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "On prenosi od vašeg Uzvišenog gospodara..."

61. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Isma'il b. Dža'fer prenoseći od Abdullaha b Dinara (on) od Ibni-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Među drvećem ima, zaista, jedno stablo s kojeg list ne opada, i ono je slično muslimanu. Recite mi, koje je to (stablo)?
Ljudi su mislili na pustinjska stabla, a ja sam – kaže Abdullah (b. Omer) – pomislio da je to palma, ali sam se stidio (reći).
Potom su prisutni kazali: "Allahov Poslaniče, reci nam šta je to?"
– To je palma – odgovorio je on.[1]

٦١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِنَّهَا مَثَلُ الْمُسْلِمِ فَحَدِّثُونِي مَا هِيَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُاللهِ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدِّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ .

1 U senedu navedenog hadisa upotrijebljeni su izrazi: pričao nam je, obavijestio nas je i slično, kao i u mnogim drugim hadisima.
Abdulah b. Omer prisustvovao je konkretnom sastanku, ali ga je bilo stid da, kao dječak od deset godina, odgovori na postavljeno pitanje i time zastidi starije ashabe.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prispodobio je palmu dobrom, moralnom i religioznom muslimanu, jer je ona za ljude kao i dobar musliman neobično korisna. Palma je najkorisnija voćka orijenta, višegodišnjeg života, čiji se plod koristi u sirovom i suhom stanju, a košpice za ishranu deva. Drvo palme koristi se za gradnju i ogrjev, a i za izradu drvenog posuđa.
Iz gornjeg se zaključuje:
– umjesno je ponekad postaviti pitanje svojim drugovima da se provjeri njihovo znanje, dosjetljivost i ponukaju na razmišljanje;
– ugledne i starije ljude treba poštivati; u njihovom društvu biti pristojan i govoriti što manje;
– stid je pozitivna osobina ljudi i treba ga razvijati. Prema ukazanoj potrebi može se biti i slobodniji. Tako je Omeru bilo žao što mu sin zbog pretjerane stidljivosti nije dao traženi odgovor;
– preporučljivo je baviti se zagonetkama i koristiti poslovicama, jer se time izoštrava um; ponekad neuka bistra osoba može dati odgovor bolji nego učen. Um i dosjetljivost su darovi Allaha, dželle šanuhu, i On ih daje kome hoće;
– palma je najkorisnije drvo na istoku. U Kur'anu je spomenuta pod imenom "dobro stablo". Vjera jača dušu i moral ljudi, a palma svojim plodom održava život i fizičku snagu. Dobra djela vjernika slična su plodovima palme.

IMAMOVA (LIDEROVA) PITANJA SLUŠAOCIMA RADI PROVJERAVANJA NJIHOVOG ZNANJA

باب طَرْحِ الْإِمَامِ الْمَسْأَلَةَ عَلَى أَصْحَابِهِ لِيَخْتَبِرَ مَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ

62. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman, ovome Abdullah b. Dinar prenoseći od Ibni-Omera, (a on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Među drvećem ima zaista jedno stablo, čiji list ne opada i ono je slično muslimanu. Kažite mi šta je to?"
Abdullah je kazao: "Ljudi su mislili na pustinjska stabla, a meni je palo na um, da je to palma."
Potom su prisutni upitali: Allahov Poslaniče, kaži nam šta je to?
– To je palma – odgovorio je (on).

٦٢. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَإِنَّهَا مَثَلُ الْمُسْلِمِ حَدِّثُونِي مَا هِيَ قَالَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَوَادِي قَالَ عَبْدُاللهِ فَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ فَاسْتَحْيَيْتُ ثُمَّ قَالُوا حَدِّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ هِيَ النَّخْلَةُ .

O NAUCI

i riječima Uzvišenog: "I reci: Gospodaru moj, povećaj mi znanje!"

باب مَا جَاءَ فِي الْعِلْمِ

وَقَوْلِهِ تَعَالَى (وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا) .

Čitanje i izlaganje teksta muhaddisu
Hasan (Basri), Sevri i Malik smatrali su čitanje hadiskog teksta (muhaddisu) dozvoljenim.[2] Čitanje teksta pred učenjakom neki od njih potkrepljuju hadisom Dimame b. Sa'lebe, koji je pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
– Da li je Allah naredio da klanjaš namaze?
– Da – odgovorio je (on).
– Ovo je – (kaže Humejdi) – citiranje teksta Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, (koga je) Dimam tako prenio svome narodu i oni mu ga prihvatili.[3]

الْقِرَاءَةُ وَالْعَرْضُ عَلَى الْمُحَدِّثِ وَرَأَى الْحَسَنُ وَالثَّوْرِيُّ وَمَالِكٌ الْقِرَاءَةَ جَائِزَةً وَاحْتَجَّ بَعْضُهُمْ فِي الْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ بِحَدِيثِ ضِمَامِ بْنِ ثَعْلَبَةَ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ آللهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَهَذِهِ قِرَاءَةٌ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَ ضِمَامٌ قَوْمَهُ بِذَلِكَ فَأَجَازُوهُ وَاحْتَجَّ مَالِكٌ بِالصَّكِّ يُقْرَأُ عَلَى الْقَوْمِ فَيَقُولُونَ أَشْهَدَنَا فُلَانٌ وَيُقْرَأُ ذَلِكَ قِرَاءَةً

2 Tj., na taj je način ispravno prenošenje hadisa od muhaddisa. (prim. rec.)

3 Dimam b. Sa'lebe predvodio je 9. godine po Hidžri delegaciju svoga plemena i u razgovoru postavljao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, pitanja na koja je on odgovarao samo sa "da" ili "ne". Dimam je ta svoja pitanja zajedno s Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorima doslovno prenio svome plemenu i dodao: "Allah je poslao ovog Vjerovjesnika i dao mu Knjigu, a ja sam vam sada donio od Njega što On naređuje i što zabranjuje." Kaže se da niko, ni muško ni žensko među njegovim saplemenicima nije zanoćio a da nije primio islam.

Malik to dakazuje pismom koje se pročita ljudima i oni kažu: "Uzeo nas je za svjedoke taj i taj", a ono je njima samo pročitano. Može se tekst (Kur'ana) pročitati pred karijom (poznavaocem Kur'ana) pa da onaj koji ga je (pred njim) čitao, kaže: "Podučio me je da čitam taj i taj..."[1]

Pričao nam je Muhammed b. Selam, njemu Muhammed b. Hasan Vasiti prenoseći od Avfa, (a on) od Hasana (Basrije), da je rekao:

"Nema štete da se (hadis) pročita pred učenjakom."[2]

Obavijestio nas je Muhammed b. Jusuf Firebri, a pričao Muhammed b. Ismail Buhari, a njemu Ubejdullah b. Musa prenoseći od Sufjana da je kazao:

– Kada je pred muhaddisom pročitan (hadiski tekst), nema smetnje da on kasnije govori: "Pričao mi je *(haddeseni)*..."

– Čuo sam Ebu-Asima – (rekao je Buhari) – da prenosi od Malika i Sufjana: "Čitanje hadisa pred učenjakom i njegovo čitanje (učeniku) jednako je punovažno."[3]

عَلَيْهِمْ وَيُقْرَأُ عَلَى الْمُقْرِئِ فَيَقُولُ الْقَارِئُ أَقْرَأَنِي فُلَانٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْوَاسِطِيُّ عَنْ عَوْفٍ عَنِ الْحَسَنِ قَالَ لَا بَأْسَ بِالْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ وَأَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفَرَبْرِيُّ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ إِذَا قُرِئَ عَلَى الْمُحَدِّثِ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَقُولَ حَدَّثَنِي قَالَ وَسَمِعْتُ أَبَا عَاصِمٍ يَقُولُ عَنْ مَالِكٍ وَسُفْيَانَ الْقِرَاءَةُ عَلَى الْعَالِمِ وَقِرَاءَتُهُ سَوَاءٌ .

1 Ibni-Bettal kaže: "Ovo je kategorički dokaz jer je pozivanje na svjedoke najjači vid prenošenja vijesti (govora, hadisa). "
Hatib Bagdadi, preko Ibni-Vehba, bilježi da je Malik za knjige koje su pred njim bile izlagane, upitan da li čovjek u tom slučaju može reći: "Kazivao mi je *(haddeseni)*? " "Može" – odgovorio je Malik. "Tako je i s Kur'anom. Zar ne kaže čovjek koji ga uči pred nekim: 'Podučio me je učenju Kur'ana *(akreeni)*?'" (prim. rec.)
Jedan učenik imama Malika tvrdi da on nije nikada vidio Malika da on lično čita svoju zbirku hadisa. Njegov "Muvetta!" čitali su mu uvijek njegovi učenici. Malik nije nikada zastupao mišljenje da se tekst hadisa treba čuti jedino iz usta stručnjaka hadisa.
Dovoljno je, dakle, da muhaddis pregleda tekst hadisa ili da mu se on samo pročita, odnosno citira, i on odobri da se isti može njemu pripisati i reći da ga je on kazao, odnosno prenio.

2 Ahmed b. Hambel isti stav prikazao je u svome "Musnedu" sljedećim slučajem: "Jedan čovjek rekao je Hasanu Basriji da mu je stan daleko (od džamije) i da mu je teško ići tamo, pa bi mu želio pročitati svoje hadise." Hasan Basri mu je odgovorio: "Nema prigovora, čitao ih ja tebi ili ti meni."
– Mogu li kasnije kazati da mi ih je pričao Hasan Basri? – upitao je čovjek.
– Da! Kaži: "Pričao mi je Hasan Basri *(haddeseni El-Hasen)*."

3 Ima muhaddisa koji ne dijele mišljenje Buharije. Jedni tvrde da je muhaddisovo (učiteljevo) čitanje i slušanje hadisa puno važnije od učenikovog čitanja (pred muhaddisom). Neki, međutim, smatraju suprotno, to jeste da je jači vid primopredaje hadisa kada učenik čita a učitelj sluša. Buharija smatra da nema razlike između ovoga dvoga. (prim. rec.) Mišljenje Buharije, Malika i Sufjana prihvatili su još muhaddisi Hidžaza, Kufe i Medine.

٦٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدٍ هُوَ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاخَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ وَالنَّبِيُّ ﷺ مُتَّكِئٌ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِمْ فَقُلْنَا هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَّكِئُ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ يَا ابْنَ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ أَجَبْتُكَ فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنِّي سَائِلُكَ فَمُشَدِّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ فَلَا تَجِدْ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ فَقَالَ سَلْ عَمَّا بَدَا لَكَ فَقَالَ أَسْأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلَكَ أَاللهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ فَقَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكَ بِاللهِ أَاللهُ أَمَرَكَ أَنْ نُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكَ بِاللهِ أَاللهُ أَمَرَكَ أَنْ نَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ قَالَ اللَّهُمَّ نَعَمْ قَالَ أَنْشُدُكَ بِاللهِ أَاللهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَائِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَى فُقَرَائِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اللَّهُمَّ نَعَمْ فَقَالَ الرَّجُلُ آمَنْتُ بِمَا جِئْتَ بِهِ وَأَنَا رَسُولُ مَنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي وَأَنَا ضِمَامُ بْنُ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ وَرَوَاهُ مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ وَعَلِيُّ بْنُ عَبْدِالْحَمِيدِ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا .

63. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs prenoseći od Seida Makburija, (on) od Šerika b. Abdullaha b. Ebu-Nemira, da je on čuo Enesa b. Malika, gdje govori:

– Dok smo sjedjeli u džamiji s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dođe na devcu jedan čovjek, zaustavi ga (pred džamijom) i sveza, a onda ashabima (njima) reče:

"Ko je od vas Muhammed?"

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je među njima naslonjen i mi mu odgovorismo:

"Ovaj naslonjeni bijeli čovjek!"

Potom onaj čovjek reče: "Sine Abdul-Muttaliba!"

– Odazivam ti se! – odgovorio mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

Čovjek je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, opet rekao: "Pitat ću te i bit ću uporan, pa ne ljuti se na mene."

– Pitaj što god hoćeš! – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a on reče:

– Pitam te, tako ti tvoga Gospodara i Gospodara onih prije tebe, je li tebe Allah poslao cijelom svijetu?

– Allahu moj, da – kazao je (on).

– Pitam (zaklinjući) te Allahom – reče čovjek – je li tebi Allah naredio da klanjamo pet namaza u toku dana i noći?

– Allahu moj, da – reče ponovo (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem).

– Pitam (zaklinjući) te Allahom – upita opet čovjek – da li ti je Allah naredio da postimo svake godine ovaj mjesec (ramazan)?

– Allahu moj, da – odgovori on.

– Pitam (zaklinjući) te Allahom – reče čovjek – je li ti Allah naredio da od naših bogataša uzimaš zekat i dijeliš našim siromasima?

– Allahu moj, da – potvrdi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

Potom čovjek reče: "Vjerujem u sve što si (od Allaha) donio. Ja sam Dimam b. Salebe, brat Benu-Sa'da b. Bekra, izaslanik svoga naroda, koji je iza mene ostao.

U ovom značenju su ovaj hadis prenijeli još, Musa i Ali b. Abdul-Hamid od Sulejmana, (ovaj) od Sabita, (on) od Enesa, (a ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

ŠTA SE SPOMINJE O DIREKTNOM URUČIVANJU NAUKE (HADISA) I SLANJU HADISA NAPISMENO U DRUGA MJESTA

Enes b. Malik je rekao: "Osman (halifa) je dao da se napišu Mushafi i pošalju u (islamske) krajeve", a Abdullah b. Omer, Jahja b. Seid i Malik b. Enes smatrali su to dozvoljenim aktom.
Punovažnost direktnog predanja nauke, neki učenjaci Hidžaza potkrepljuju hadisom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je napisao zapovjedniku čete pismo i rekao: "Ne čitaj ga dok ne stigneš do tog i tog mjesta!" I kada je on stigao u to mjesto, pročitao ga je ljudima i obavijestio ih o naređenju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

بَاب مَا يُذْكَرُ فِي الْمُنَاوَلَةِ وَكِتَابِ أَهْلِ الْعِلْمِ بِالْعِلْمِ إِلَى الْبُلْدَانِ

وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ نَسَخَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ الْمَصَاحِفَ فَبَعَثَ بِهَا إِلَى الْآفَاقِ وَرَأَى عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَمَالِكُ بْنُ أَنَسٍ ذَلِكَ جَائِزًا وَاحْتَجَّ بَعْضُ أَهْلِ الْحِجَازِ فِي الْمُنَاوَلَةِ بِحَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ حَيْثُ كَتَبَ لِأَمِيرِ السَّرِيَّةِ كِتَابًا وَقَالَ لَا تَقْرَأْهُ حَتَّى تَبْلُغَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا فَلَمَّا بَلَغَ ذَلِكَ الْمَكَانَ قَرَأَهُ عَلَى النَّاسِ وَأَخْبَرَهُمْ بِأَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ .

1 Historičari su podijeljenog mišljenja o vremenu Dimamova prelaska na islam. Neki smatraju da je Dimam prešao na islam prije gornjeg susreta s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, a Buhari gornji dijalog uzima kao argument za punovažnost teksta hadisa, koji je ashabu ili predavaču samo predočen i on ga odobrio da se isti može dalje drugima prenositi.
Iz hadisa se zaključuje:
– punovažno je vjerovanje neukog islamskog svijeta, koji ne zna potkrijepiti svoje vjerovanje dokazima. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, saglasio se sa stavovima Dimama ne tražeći da ih on treba znati opravdati;
– obavijest pouzdanog pojedinca je punovažna. Tako je pleme Benu-Sa'd primilo preko Dimama poruke Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bez ikakve primjedbe;
– dozvoljeno je, u principu, dovesti se vozilom u harem džamije;
– u društvu treba sjedjeti pristojno, onako kako je to uobičajeno, ali je istovremeno dozvoljeno nasloniti se na nešto;
– epiteti i nadimci: bijeli, crni, visoki, niski i sl. mogu se davati ljudima samo uz njihovo odobrenje;
– dozvoljeno je nekoga zakleti, želeći od njega saznati istinu i stvarno činjenično stanje, a pojedine prenesene izjave treba ponekad provjeriti kod njihovog autora;
– prije razgovora o glavnoj temi treba iznijeti odgovarajući uvod kojim će se sagovornik postepeno pripremiti za glavnu temu;
– ljude treba nazivati njihovim punim imenom, a ne nadimcima i deformisanim imenima.

2 "El-Munavele" u terminologiji hadiske nauke znači, da učitelj (šejh) uruči učeniku napismeno hadise i da kaže: "Ovo sam slušao od toga i toga", ili "Ovo je moj autorski rad i dozvoljavam ti da to prenosiš od mene." Druga vrsta uručivanja jeste kada učitelj uruči svoje hadise, ali ne izrekne dozvolu učeniku za prenošenje istih.
"El-Mukatebe", pismeno prenošenje hadisa i druge nauke je punovažan akt. Metode dopisivanja sastoje se

٦٤. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَأَمَرَهُ أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى فَلَمَّا قَرَأَهُ مَزَّقَهُ فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُمَزَّقُوا كُلَّ مُمَزَّقٍ .

64. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha, (on) od Ibni-Šihaba, (a ovaj) od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda da ga je Abdullah b. Abbas obavijestio, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao jednog čovjeka sa svojim pismom i naredio mu da ga preda guverneru Bahrejna, a on ga je zatim poslao Kisri (vladaru Perzije). Kada ga je (vladar) pročitao, pocijepao ga je.
– Mislim – kazao je Ibni-Šihab – da je Ibnu-Musejjeb rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prokleo ih je da budu i oni potpuno rastrgani."[3]

u tome, da predavač hadisa pismeno dostavi nekome hadis, zajedno s njegovim senedom, sve do njegovog autora, sa napomenom ili bez nje da ga taj može dalje prenositi drugima, rekavši: "Kazao mi je taj i taj..." Zapovjednik čete navedene u gornjem hadisu bio je Abdullah b. Džahš, brat Zejnebe, supruge Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao ga je s osam muhadžira u pravcu Mekke, u izviđanje prvih dana redžeba, 2. godine po Hidžri.
Tom prilikom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, predao je zapovjedniku jedinice i pismene instrukcije, rekavši da njegovo pismo otvori tek poslije dva dana putovanja i potom postupi prema njegovom sadržaju i da nikoga od članova ne prisiljava da ide s njim. Zapovjednik je po isteku označenog vremena pismo otvorio i društvu saopćio, da im se naređuje spuštanje do palmovika između Mekke i Taifa i tamo izvide situaciju i pripreme Kurejšija. Članovi ove izvidnice ubili su tom prilikom jednog, a zarobili dvojicu protivnika. S obzirom da je to bio mjesec redžeb u kome su mir i sigurnost zagarantovani, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sve ih je ukorio.
Ovo je prvi vojni pohod u kome se zadobio ratni plijen, prvi ratni zarobljenici i prva žrtva neprijatelja pala je od muslimanskog oružja.

3 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uputio je 7. godine po Hidžri poslanice misionarskog karaktera okolnim vladarima. Jedna od tih poslanica je i pismo spomenuto u gornjem hadisu, upućeno po Alau, b. Hadremiju, guverneru Bahrejna Munziru b. Sava uz napomenu da ga on uruči perzijskom caru Pervizu b. Hurmuzu b. Enuširvanu. Car je pismo pročitao, potom poderao i bacio, a pismonošu sa prezirom istjerao. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, za takav postupak ga je prokleo.
Ibn-Hišam navodi da je poslije nekog vremena Perviz pisao Bazanu, namjesniku Jemena, da ode u Hidžaz, izvidi rad nekog Kurejšije koji smatra da je vjerovjesnik, pa ako ne napusti taj rad da mu odmah odrubi glavu i pošalje caru.
Ibn-Sa'd navodi da je Bazan, izvršavajući carsku naredbu, poslao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, svoja dva snažna čovjeka sa pismom, upozorivši ga na kobne posljedice njegova rada. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslije pročitanog pisma pozvao je obojicu izaslanika da prime islam i saopćio im da obavijeste svoga namjesnika da je cara Perviza već ubio pred samu zoru uoči utorka, 10. džumadijel-ulaa 7. godine po Hidžri njegov sin Širevejh i da mu je carstvo u raspadu. Bazan je tačnost ove poruke utvrdio ličnim provjeravanjem, a zatim primio islam sa još nekim svojim ljudima. Tako je Perviz završio onako kako ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i prokleo.
Iz gornjeg se zaključuje:
– nauku treba širiti usmeno, pismeno i drugim podesnim metodama;
– dozvoljeno je proklinjati nevjernike koji loše postupaju prema muslimanima i omalovažavaju vjeru (islam).

65. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil Ebul-Hasan, njega je obavijestio Abdullah (b. Mubarek), a njega Šu'be prenoseći od Katade, (a on) od Enesa b. Malika da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, napisao je pismo, ili je htio napisati, pa mu je rečeno: "Oni će pismo čitati, samo ako bude žigom potvrđeno." Tada je (Muhammed) izradio srebreni prsten na kome je urezano: "Muhammed, Allahov poslanik."
– Kao da sada gledam bjelinu prstena na njegovoj ruci.
– Potom sam upitao – rekao je Šu'be – Katadu: "Ko je kazao da mu je urezano – Muhammed, Allahov poslanik."
– Enes – odgovorio je (on).[1]

٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَتَبَ النَّبِيُّ ﷺ كِتَابًا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لَا يَقْرَءُونَ كِتَابًا إِلَّا مَخْتُومًا فَاتَّخَذَ خَاتَمًا مِنْ فِضَّةٍ نَقْشُهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ فَقُلْتُ لِقَتَادَةَ مَنْ قَالَ نَقْشُهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ قَالَ أَنَسٌ .

O ONOME KO SE PRIKLJUČI SIJELU SJEDAJUĆI PO REDU I ONOM KOJI JE VIDIO PRAZNINU U KRUGU SLUŠALACA PA TU SJEO

باب مَنْ قَعَدَ حَيْثُ يَنْتَهِي بِهِ الْمَجْلِسُ وَمَنْ رَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا

66. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, da mu je Ebu-Murre, oslobođeni rob Akila b. Ebu-Taliba, saopćio prenoseći od Ebu-Vakida Lejsija da su Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je još sjedio sa svijetom u džamiji, došle tri osobe: dvije su krenule prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a jedna je otišla. Oni su – priča Ismail – stali nad sijelom (skupom) Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Jedan od njih vidio je u krugu slušalaca

٦٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذْ أَقْبَلَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَذَهَبَ وَاحِدٌ قَالَ فَوَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا

1 Muslim u svojoj zbirci hadisa navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odlučio poslati svoje misionarske poslanice vladarima Perzije, Bizantije i Etiopije, i da su mu ashabi rekli kako oni uvažavaju samo ona pisma, koja su pečatom ovjerena. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao sebi načiniti prsten s pečatom u kome je bio ugraviran tekst naveden u gornjem hadisu.
Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je dopisivati se s nemuslimanima i s njima održavati međususjedske dobre odnose;
– dozvoljeno je muškarcu nositi srebren prsten s urezanim svojim imenom ili Allahovim, dželle šanuhu, imenom.

وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَدْبَرَ ذَاهِبًا فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللهِ فَآوَاهُ اللهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللهُ عَنْهُ .

prazninu i tu sjeo, drugi je sjeo iza njih, a što se tiče trećeg, on je okrenuo leđa i otišao.
Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio (predavanje), rekao je: "Slušajte, hoćete li da vas obavijestim o trojici ljudi? Jedan od njih pribjegao je Allahu i Allah ga je sklonio, drugi se postidio, pa se i Allah postidio njega (i neće ga kazniti), a što se tiče onog posljednjeg što je okrenuo leđa, i Allah je od njega okrenuo, svoju milost."[2]

بَاب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ رُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ

VJEROVJESNIKOVE, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, RIJEČI: "NEKI PRENOSIOCI BOLJE SHVATE NEGO SLUŠALAC"

٦٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بِشْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ ذَكَرَ النَّبِيَّ ﷺ قَعَدَ عَلَى بَعِيرِهِ وَأَمْسَكَ إِنْسَانٌ بِخِطَامِهِ أَوْ بِزِمَامِهِ قَالَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ سِوَى اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا

67. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Bišr, ovome Ibnu-Avn prenoseći od Ibnu-Sirina, (on) od Abdur-Rahmana b. Ebu-Bekra, (a ovaj) od svoga oca koji je spomenuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je uzjahao na svoju devu, čiji je povodac, ili uzdu, držao jedan čovjek, a zatim rekao:
– Koji je ovo dan?
Mi smo šutjeli i mislili da će ga nazvati drugim imenom, a ne njegovim.
– Nije li ovo dan klanja kurbana? – rekao je (on).

2 Onaj što se zbog stida sustegao i sjeo malo podalje od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio u mogućnosti da sve dobro čuje. Allah, dželle šanuhu, ograničio mu je prikupljanje znanja. Onaj što se bez razloga rasrdio i otišao ne htijući sjesti ni pri kraju džamije, ostao je neznalica.
Iz hadisa se zaključuje:
– slušalac naučnog predavanja bit će u Allahovoj, dželle šanuhu, milosti, pun duhovne snage i poleta i on je jedan od onih kome meleki podmeću svoja krila;
– Ibni-Bettal smatra da je obligatna dužnost predavača da slušaoca smjesti, kako će predavanje što bolje čuti;
– u traženju nauke nema stida. Pretjerani stid ometa stručno uzdizanje;
– ko bez opravdanog razloga izbjegava predavanja i napušta ih samo zato što mu ne pripadne neko mjesto u pročelju, on privlači na sebe Allahovu, dželle šanuhu, srdžbu i samovoljno stupa u krug neznalica;
– potrebno je da musliman ima osnovne pojmove znanja svake grane nauke, da se stalno bavi naukom i stručnim uzdizanjem;
– slušalac treba zauzeti mjesto što bliže predavača, jer će predavanje bolje čuti, razumjeti i zapamtiti;
– dozvoljeno je javno hvaliti ljude od rada, reda i visokog morala, a kuditi one koji čine protuzakonitosti, nasilje i štetu ljudima;
– čovjek sjeda u društvu ondje gdje vidi upražnjeno mjesto i nikoga ne treba dizati s njegovog mjesta;
– slušaoci na predavanju popunjavaju prazna mjesta ispred sebe, kao što popunjavaju praznine u redovima kolektivnog obavljanja namaza;
– onaj ko prvi dođe na skup ili sijelo i sjede na neko mjesto, ima na to mjesto najviše prava. (prim. rec.)

– Svakako – rekosmo.
– Koji je ovo mjesec? – upita.
– Mi smo opet šutjeli i mislili da će ga nazvati nekim drugim imenom osim njegovog.
– Nije li zul-hidždže? – reče on.
– Da – kazali smo.
– Vaše krvi, vaši imeci i vaše časti – rekao je on – međusobno su vam sveti i neprikosnoveni, kao što je svet ovaj vaš dan, u ovom vašem mjesecu, u ovom vašem gradu.
Neka svaki prisutni (ovo) saopći odsutnom, jer može biti da prisutni ovo prenese onom, koji će to od njega bolje shvatiti.[1]

فَسَكَتْنَا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُم هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا لِيُبَلِّغ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبَلِّغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى لَهُ مِنْهُ .

ZNANJE PRIJE RIJEČI I RADA

بَاب الْعِلْمُ قَبْلَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ

jer je Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, rekao: "Znaj, da nema Boga osim Allaha." (Muhammed: 19) Tako je On prvo spomenuo nauku. "... a i učenjaci su nasljednici vjerovjesnika. Oni su ostavili u nasljedstvo nauku i onaj ko je bude stekao, stekao je veliki udio (sreću). Ko krene na put tražeći nauku, Allah će mu olakšati put prema Džennetu." (hadis)[2]

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ) فَبَدَأَ بِالْعِلْمِ وَأَنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ وَرَّثُوا الْعِلْمَ مَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ بِهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ .

1 Buhari donosi samo onaj dio hadisa, koji svojim sadržajem odgovara temi postavljenog poglavlja. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svoj Oprosni hadž obavio je 10. godine po Hidžri, na kome je održao poduži govor, naglasivši, između ostalog, da razbojstvo, pljačkanje tuđe imovine i napadanje na tuđu čast i obraz, islam strogo zabranjuje. To je sve sveto, kao što su sveti i časni bajramski dani i sveti grad Mekka.
Poslije svakog pitanja Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, malo je šutio, razmišljao, a potom sam davao odgovore, želeći prisutne upozoriti na važnost proklamovane naredbe i odbacivanja loših navika prošlosti. Mnogi Arapi u predislamsko doba bavili su se pljačkom i slabo cijenili tuđi život i tuđu imovinu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u najoštrijem tonu upozorio je prisutne na svetost tuđeg ličnog i imovinskog prava.
Iz gornjeg se zaključuje:
– učeni ljudi dužni su neuke poučavati i držati im predavanja prema moći njihovog shvaćanja. Moralna obaveza učenih je da stečenu nauku ne taje;
– moguće je da učenjaci kasnijih vremena budu sposobniji od prethodnih, da imaju širi krug spoznaje i budu dalekovidniji. Takvih će biti manji broj, a riječca *rubbe* to značenje u sebi nosi;
– na suzbijanju poroka treba biti uporan i ulagati maksimum truda na popravljanju vjersko-moralnog života ljudi;
– predavač može biti na višem mjestu, da bi ga slušaoci bolje vidjeli i čuli.

2 Buhari je gornji hadis donio samo fragmentarno u skladu s postavljenom temom. Cijeli hadis koji bilježi Tirmizi, u prijevodu glasi: "Ko krene na put tražeći nauku, Allah će mu olakšati put prema Džennetu. Ko traži nauku, meleki mu sa zadovoljstvom podastiru svoja krila. Za učenjaka oprost moli sve što je na nebesima i Zemlji, pa čak i ribe u vodi. Prednost učenjaka nad pobožnjakom je, kao prednost sjaja Mjeseca

وَقَالَ جَلَّ ذِكْرُهُ (إِنَّمَا يَخْشَى اللهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ) وَقَالَ (وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ) (وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ) وَقَالَ (هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ) وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ وَقَالَ أَبُو ذَرٍّ لَوْ وَضَعْتُمُ الصَّمْصَامَةَ عَلَى هَذِهِ وَأَشَارَ إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ ظَنَنْتُ أَنِّي أُنْفِذُ كَلِمَةً سَمِعْتُهَا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ قَبْلَ أَنْ تُجِيزُوا عَلَيَّ لَأَنْفَذْتُهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (كُونُوا رَبَّانِيِّينَ) حُلَمَاءَ فُقَهَاءَ وَيُقَالُ الرَّبَّانِيُّ الَّذِي يُرَبِّي النَّاسَ بِصِغَارِ الْعِلْمِ قَبْلَ كِبَارِهِ .

Uzvišeni je još rekao: "Allaha se boje od Njegovih robova samo učeni." (Fatir: 28)[3]
A rekao je i: "(Upute) shvaćaju samo učeni" (El-Ankebut: 43), i "... da smo mi slušali i pamtili (savjete), ne bismo sada bili među drugovima Pakla, kazat će grješnici."
On je rekao i: "Jesu li jednaki oni koji znaju i oni koji ne znaju?"
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Kome Allah bude htio dobro, on će ga uputiti da shvati vjeru", a "znanje se stječe samo učenjem."
Ebu-Zerr je izjavio: "Kada bi mi vi stavili britku sablju na ovo, pokazavši na svoju šiju, a ja mislio da mogu prije nego bi me posjekli obznaniti makar jednu riječ koju sam čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ja bih je obznanio."[4]
Ibnu-Abbas je za riječi Uzvišenog: *Kunu rebbanijjin* rekao da znače: "Budite staloženi (u drugoj verziji: mudraci) i učeni (pravnici)."
Kaže se: "*Er-Rebbani* je onaj koji odgaja i obrazuje ljude parcijalnom znanju prije općenitog."

o uštapu nad ostalim zvijezdama. Učenjaci su nasljednici vjerovjesnicima, a vjerovjesnici su ostavili u nasljeđe samo nauku, a ne zlato i srebro. Ko je uzme, uzeo je veliku sreću."

3 Zamahšeri smatra da su pravi učenjaci ljudi koji vjeruju u Allaha, dželle šanuhu, znaju Njegove atribute i pravednost i veličaju Ga i istinski Ga se boje. Onaj ko Ga više zna, više Ga se i boji. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ko među vama više spozna Allaha, taj Ga se više boji."
Kur'an ne dijeli nauku na vjersku i svjetovnu, i logično je da se iz navedenih ajeta i hadisa misli na učenjake svih grana nauke koji znaju Allahovu moć i vjeruju u Njegovu Jedinost.
Astronom, proučavajući zakone kretanja nebeskih tijela, zaključit će da ima neko biće koje time upravlja. Biolog, izučavajući tkivo biljke, ishranu putem korijena, a disanje preko lišća i strujanje soka, doći će do zaključka da to neko svjesno raspoređuje. Liječnik, produbljujući nauku anatomije, psihologije i ostale zakonitosti složenog organizma živih bića, shvatit će nužnost postojanja još savršenijeg bića, Gospodara svega toga. Zakonitost u svijetu ukazuje na postojanje zakonodavca.
Prirodni zakoni u svijetu razultat su volje Stvoritelja. Što ljudi imaju veću, objektivniju spoznaju o zakonima prirode, tim će imati i veće strahopoštovanje prema njihovom Tvorcu. Takvi, gdje god se nađu osjećaju se kao u Džennetu, a vrhunac zadovoljstva je u budućem džennetskom životu, za koga je u Kur'anu rečeno, da je pripremljen za bogobojazne.

4 Ebu-Zerr, radijallahu anhu, prilikom obavljanja hadža odgovarao je ljudima na pitanja kod srednjeg džemreta. Tom prilikom prišao mu je neki čovjek – kako to prenosi ashab po imenu Mersed i rekao: "Zar ti nije zabranjeno držati predavanja?"
Ebu-Zerr se nije slagao s time kako je Mu'avija tumačio ajet: Oni koji gomilaju zlato i srebro..., pa je Muavija pisao Osmanu koji je poslao po Ebu-Zerra nakon čega se morao iseliti iz Medine u Rebezu. Osman mu je konačno zabranio javno održavanje predavanja, ali se on, eto, nije na Osmanovu zabranu mnogo obazirao jer je smatrao da je dužan prenositi znanje.

VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, BIRAJUĆI VRIJEME DARIVAO JE (ASHABE) PREDAVANJEM I NAUKOM DA SE NE BI RAZILAZILI

بَاب مَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُهُمْ بِالْمَوْعِظَةِ وَالْعِلْمِ كَيْ لَا يَنْفِرُوا

68. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf i rekao da ga je obavijestio Sufjan prenoseći od A'meša, (on) od Ebu-Vaila, (a ovaj) od Ibn-Mes'uda da je kazao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obdarivao nas je predavanjem u određenim danima, bojeći se da nam to ne prijeđe u dosadu."[1]

٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا .

69. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Baššar, njemu ispričao Jahja b. Seid, ovome Šu'be, njemu Ebu-Tejjah prenoseći od Enesa, (a on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Olakšavajte, a ne otežavajte! Obveseljavajte, a ne rastjerujte!"[2]

٦٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا .

O ONOME KO JE UČENICIMA (TRAGAOCIMA ZA ZNANJEM) ODREDIO POSEBNE DANE ZA IZUČAVANJE

بَاب مَنْ جَعَلَ لِأَهْلِ الْعِلْمِ أَيَّامًا مَعْلُومَةً

70. PRIČAO NAM JE Osman b. Ebu-Šejbe, njemu Džerir prenoseći od Mensura, (on) od Ebu-Vaila da je rekao:
– Abdullah (b. Mes'ud) poučavaše svijet svakog četvrtka, pa mu je jedan čovjek rekao: "O Ebu-Abdur-Rahmane, volio bih zaista, kada bi nas poučavao svakog dana!"
– Od toga me odvraća – rekao je on – to, što vam

٧٠. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ كَانَ عَبْدُاللهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمَنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ ذَكَّرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أُمِلَّكُمْ وَإِنِّي

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, držao je u određenim danima, a ne svaki dan, predavanja u džamiji, danju, obično iza obavljenih namaza, birajući uvijek aktuelnu korisnu i zanimljivu temu. Predavanja su bila kratka i jasna, pa su ih slušaoci s interesom i zanosom pamtili.

2 Ovaj hadis nadopunjuje značenje prethodnog hadisa, dajući predavaču još detaljnije upute za rad. Predavanje treba držati u pogodno vrijeme. Teme trebaju biti aktuelnog raznolikog sadržaja, a prvenstveno vjersko-moralnog, koje privlače slušaoce. Iznošenje Allahovih, dželle šanuhu, kazni, treba popratiti izlaganjem Allahove, dželle šanuhu, milosti. Isticanje i jednog i drugog treba biti umjereno.

ne želim dosaditi. Ja vas povremeno darivam predavanjem onako, kao što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, povremeno darivao nas, bojeći se da nam ne prijeđe u dosadu.

أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا .

KOME ALLAH HOĆE DOBRO, UPUTI GA U RAZUMIJEVANJE VJERE

بَاب مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ

71. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejr, njemu Ibnu-Vehb prenoseći od Junusa, (on) od Ibnu-Šihaba da je kazao, kako je Humejd b. Abdur-Rahman izjavio:

– Čuo sam Mu'aviju kako, držeći govor, kaže: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: 'Kome Allah hoće dobro, učini da razumijeva vjeru. Ja sam samo onaj koji dijeli,[3] a Allah daje. Ovaj ummet ostat će na Allahovom putu i neće mu naštetiti oni koji mu se suprotstavljaju, sve dok ne stigne Allahova naredba.'"[4]

٧١. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ خَطِيبًا يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ يُرِدِ اللهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ وَاللهُ يُعْطِي وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى أَمْرِ اللهِ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللهِ .

3 Jedni komentatori hadisa smatraju da se misli na dijeljenje znanja, a drugi na dijeljenje imetka, s obzirom da je hadis i izrečen pri raspodjeli imovine. (prim. rec.)

4 Iz gornjeg se zaključuje:
– konsenzus islamskih učenjaka o jednom pitanju ima važnost zakona;
– učeni ljudi dužni su se maksimalno angažovati na širenju nauke;
– znani nad neznanim imaju veliku prednost i ljude treba cijeniti prema znanju i njihovoj moralno-društvenoj aktivnosti;
– prednost vjerskih znanja nad ostalim znanostima, jer one najviše bude u čovjeku strahopoštovanje i uredno obavljanje dužnosti prema Allahu, dželle šanuhu, prema sebi i drugim ljudima;
– Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava danas je stvarnost. Islam se proširio na sve kontinente i sve krajeve svijeta.

RAZUMIJEVANJE NAUKE

72. PRIČAO NAM JE Ali (b. Abdullah), njemu Sufjan rekavši da mu je kazao Ibnu-Ebu-Nedžih prenoseći od Mudžahida, da je rekao:
– Putovao sam do Medine zajedno s Ibni-Omerom i nisam ga čuo da ispriča od Allahovog Poslanika ništa više, nego samo jedan hadis, rekavši: "Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu se donese srčika od palme i on reče: 'Među stablima ima jedno stablo veoma slično muslimanu!'"
– Htio sam da kažem, da je to palma. Međutim, bio sam najmlađi među (prisutnim) svijetom, pa sam šutio.
– To je palma – rekao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

بَاب الْفَهْمِ فِي الْعِلْمِ

٧٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ صَحِبْتُ ابْنَ عُمَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلَمْ أَسْمَعْهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَّا حَدِيثًا وَاحِدًا قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأُتِيَ بِجُمَّارٍ فَقَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً مَثَلُهَا كَمَثَلِ الْمُسْلِمِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَقُولَ هِيَ النَّخْلَةُ فَإِذَا أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ فَسَكَتُّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هِيَ النَّخْلَةُ .

ZAVIDNOST[1] NA ZNANJU I MUDROSTI

Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Učite prije nego što postanete starješine!"[2]
Ebu-Abdullah je rekao: "... i nakon što postanete starješine, a ashabi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, stekli su znanje u poznim godinama."

بَاب الاِغْتِبَاطِ فِي الْعِلْمِ وَالْحِكْمَةِ

وَقَالَ عُمَرُ تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تُسَوَّدُوا .
قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَبَعْدَ أَنْ تُسَوَّدُوا .
وَقَدْ تَعَلَّمَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ فِي كِبَرِ سِنِّهِمْ .

1 Ovdje je upotrijebljena riječ *el-igtibat* koja znači želju da se ima ono što drugi imaju, ali ne i želju da to izgube. Riječ *hased* upravo znači ovo, to jeste želju da to izgube. Međutim, nemoguće je u našem jeziku prvu riječ prevesti jednom riječju, pa je ovdje ostavljena riječ zavidnost. (prim. rec.)

2 Nauka se postiže u mlađim danima. Stupanje u bračni život, dolazak starosti i preuzimanje bilo kakve obaveze u kući ili društvu ometa stručno uzdizanje.
Jahja b. Me'in ističe: "Ko rano (brzo) dospije na rukovodeći položaj, propusti mnogo znanja."
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Želite li da vam kažem ko istinski razumije i poznaje vjerske propise?"
– Svakako – odgovorili su ashabi.
– Svakako – odgovorili su prisutni.
– Ko ne obeshrabri ljude u pogledu Allahove milosti;
– Ko ne baci ljude u očaj u pogledu Allahove blagodati i ne učini ih da se osjećaju sigurnim u pogledu Njegove kazne;
– Ko ne zapostavlja Kur'an želeći nešto drugo.
On je još rekao: "Nema dobra u ibadetu bez fikha, niti nauke bez razumijevanja."
Starost i stid ne smiju biti smetnja stručnom uzdizanju, jer napredak zajednice i pojedinca ovisi o stručnosti ljudi.

73. PRIČAO NAM JE Humejdi i rekao da mu je pričao Sufjan, ovome Ismail b. Ebu-Halid, ali ne onako kao što je ispričao Zuhri, čuvši od Kajsa b. Ebu-Hazima, da je izjavio:
– Čuo sam Abdullaha b. Mes'uda gdje kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zavidjeti se može samo u dva slučaja: čovjeku, kome je Allah dao imetak i on se žrtvuje da ga troši na putu istine i čovjeku, kome je Allah dao mudrost (znanje Kur'ana) pa on po njemu sudi i druge poučava."

٧٣. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَلَى غَيْرِ مَا حَدَّثَنَاهُ الزُّهْرِيُّ قَالَ سَمِعْتُ قَيْسَ بْنَ أَبِي حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مَالًا فَسُلِّطَ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا .

ŠTO JE SPOMENUTO O ODLASKU MUSAA, ALEJHI SELAM, MOREM DO HIDRA (HADIRA)

بَاب مَا ذُكِرَ فِي ذَهَابِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَام فِي الْبَحْرِ إِلَى الْخَضِرِ

i riječima Uzvišenog: "Hoću li te slijediti da me poučiš onom čemu si ti ispravno poučen." (El-Kehf: 66)

وَقَوْلِهِ تَعَالَى ﴿ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا ﴾ .

74. PRIČAO MI JE Muhamed b. Gurejr Zuhri, njemu ispričao Jakub b. Ibrahim, a ovome njegov otac prenoseći od Saliha, (on) od Ibnu-Šihaba, koji je pričao da ga je Ubejdullah b. Abdullah obavijestio (prenoseći) od Ibni-Abbasa, da su on i Hurr b. Kajs b. Hisn Fezari raspravljali o Musaovu saputniku. Ibnu-Abbas je rekao: "To je Hidr." U tom času pokraj njih naiđe Ubejj b. Ka'b, pa ga je Ibni-Abbas pozvao i rekao:
"Raspravljamo ja i ovaj moj drug o Musaovu saputniku, za koga je Musa tražio načina da se s njim sastane, pa da li si ti čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da nešto govori o njemu?"
– Da – rekao je on – čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Dok je Musa bio među grupom Izraelićana, došao mu je jedan čovjek i upitao: 'Znaš li nekoga učenijeg od tebe?'"
– Ne – odgovorio je Musa.
Tada je Allah objavio Musau:
"Da, ima naš rob Hidr."

٧٤. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ غُرَيْرٍ الزُّهْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَهُ أَنَّ عُبَيْدَاللهِ بْنَ عَبْدِاللهِ أَخْبَرَهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَمَارَى هُوَ وَالْحُرُّ بْنُ قَيْسِ بْنِ حِصْنٍ الْفَزَارِيُّ فِي صَاحِبِ مُوسَى قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ هُوَ خَضِرٌ فَمَرَّ بِهِمَا أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ فَدَعَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ إِنِّي تَمَارَيْتُ أَنَا وَصَاحِبِي هَذَا فِي صَاحِبِ مُوسَى الَّذِي سَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَى لُقِيِّهِ هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ شَأْنَهُ قَالَ نَعَمْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ بَيْنَمَا مُوسَى فِي مَلَإٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ هَلْ تَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْكَ قَالَ مُوسَى لَا فَأَوْحَى اللهُ

Potom je Musa tražio put k njemu i Allah mu je učinio ribu znakom i bilo mu je rečeno: "Kada ribu izgubiš, povrati se natrag pa ćeš ga sigurno susresti!"
On je pratio po moru trag spomenute ribe. Kasnije je Musau njegov sluga rekao: "Sjećaš li se kada se sklonismo uz onu stijenu. Ja sam zaboravio na tu ribu, a šejtan mi je smetnu s uma da se na to podsjetim."
– To je baš ono što tražimo – rekao je Musa.
Tada su se pričajući povratili svojim tragom i našli Hidra.
To je slučaj Musaa sa Hidrom što ga je Uzvišeni Allah, dželle šanuhu, ispričao u Svojoj Knjizi.[1]

عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى بَلَى عَبْدُنَا خَضِرٌ فَسَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَيْهِ فَجَعَلَ اللهُ لَهُ الْحُوتَ آيَةً وَقِيلَ لَهُ إِذَا فَقَدْتَ الْحُوتَ فَارْجِعْ فَإِنَّكَ سَتَلْقَاهُ وَكَانَ يَتَّبِعُ أَثَرَ الْحُوتِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ لِمُوسَى فَتَاهُ (أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ). (قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا) فَوَجَدَا خَضِرًا فَكَانَ مِنْ شَأْنِهِمَا الَّذِي قَصَّ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي كِتَابِهِ .

1 Hidr ili Hadir je nadimak, a o njegovom imenu postoji više navoda. Ajni spominje ova imena: Ermija, Bel'ja, sin Melkana, Hadirun, El-Jese', Ahmed, Vehah b. Dihje i Amir. Buhari je naveo samo jedan ajet poglavlja El-Kehf, a cijeli slučaj izložen je u ajetima 60-83, navedenog poglavlja koji u prijevodu glasi: Musa je svome drugu rekao: "Neću se zaustaviti dok ne stignem do ušća dvaju mora ili ću putovati dugo vremena."
Pa kada su stigli do njihova ušća, zaboravili su svoju ribu i ona je zasjekla sebi put u moru. Pošto su malo išli, Musa je rekao svome drugu:
"Donesi nam naš doručak! Spopao nas je od ovog našeg puta veliki umor." Drug reče: "Sjećaš li se kada smo se sklonili stijeni, ja sam zaboravio ribu. Samo mi je šejtan smetnuo s uma da ti to spomenem. Riba se prihvatila svoga puta u moru čudnovato." Musa reče: "To je ono što smo tražili." Potom su se vratili istim putem slijedeći svoje tragove, i našli jednog od naših robova kome smo Mi podarili našu milost i poučili ga s naše strane znanju.
Musa mu reče: "Hoću li te slijediti, da me poučiš stvarnom znanju, kome si ti poučen?" On odgovori: "Ti zaista nećeš moći izdržati sa mnom. Kako ćeš pokazati strpljenje prema onom što uistinu ne poznaješ?"
Musa reče: "Naći ćeš me, ako Allah da, strpljivim. Ni u čemu ti se neću protiviti!"
– Ako ćeš me slijediti, rekao je on, ne pitaj me ni o čemu dok ja to ne ispričam.
Potom su obadvojica krenuli i kada se ukrcaše u lađu, Hidr je probuši. Musa reče: "Zar si je probušio da se njeni putnici poguše? Učinio si stvarno ružan posao!"
Hidr reče: "Zar nisam rekao da ti nećeš imati strpljenja sa mnom."
– Ne prekoravaj me što sam zaboravio – rekao je Musa, i ne tovari me mukom u mom poslu!
Potom su krenuli dalje, sreli jednog dječaka, koga Hidr ubi. Musa mu reče: "Zar ubi nevinu dušu, koju nije trebalo ubiti. Zaista si učinio jedan ružan posao!"
Hidr reče: "Zar nisam rekao, da ti zaista nećeš moći sa mnom izdržati?" Musa reče: "Ako te poslije ovog još što upitam, ne pravi mi društvo. Ti svarno imaš moju ispriku."
Zatim su krenuli dalje. Kada su došli stanovnicima jednog naselja, tražili su od njih hrane. Oni ih nisu htjeli ugostiti. Tu su našli jedan zid koji se htio srušiti, pa ga je Hidr ispravio. Musa reče: "Da si htio, mogao si za ovo uzeti nagradu." On reče: "Ovdje je naš rastanak. Izložit ću ti tumačenje onoga za šta nisi imao strpljenje. Ona lađa pripadala je siromašnim ljudima, koji su na moru radili, pa sam htio da joj nanesem mahanu, jer je iza njih bio jedan vladar, koji sve ispravne lađe nasilno otimaše. Što se tiče onog dječaka, njegovi su roditelji dobri vjernici pa smo se pobojali, da ih on zavede u nevjerstvo i nepokornost Allahu. Htjeli smo da im njihov Gospodar to dijete zamijeni boljim i čistijim od njega, koje će biti milostivije. A što se tiče zida, on pripadaše dvojici siromašnih dječaka u gradu. Ispod zida bilo je njihovo zakopano blago. Otac im je bio dobar čovjek, pa je Gospodar tvoj htio da oni odrastu i izvade svoje blago. To je milost tvoga Gospodara. Ja to nisam učinio po svojoj odluci. To je objašnjenje onog zašto nisi imao strpljenja."
Pri rastanku Musa je zamolio Hidra da mu štogod preporuči, a on mu reče:

O IZJAVI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "ALLAHU, POUČI GA KNJIZI!"

بَاب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ اللَّهُمَّ عَلِّمْهُ الْكِتَابَ

75. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu ispričao Abdul-Varis, njemu Halid prenoseći od Ikrime, a ovaj od Ibni-Abbasa da je izjavio:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prigrlio me je uz sebe i rekao: "Allahu moj, pouči ga Knjizi!"[2]

٧٥. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَر قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارث قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ ضَمَّنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ اللَّهُمَّ عَلِّمْهُ الْكِتَابَ .

"Ne traži nauku samo radi preporučivanja, nego radi njene primjene u svakodnevnom životu."
Neki učenjaci misle da je Hidr još živ i o tome navode razne zgode. Jedan broj učenjaka tvrdi da je on, iako je evlija Musaova doba, podložan prirodnim zakonima postojanja života na ovom svijetu i da je poslije minulog prosječnog vijeka svoga života umro.
Ovo se mišljenje podudara s kur'anskim učenjem: "Ve-ma dže'alna li bešerin min kablikel-hulde...", tj. "A nismo prije tebe dali nikome vječnog života..."
U istom smislu i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "... Na početku idućeg stoljeća neće biti nikoga od onih koji se danas nalaze na površini zemlje."
Prema tome, ako je Hidr i bio dugog života, on je krajem svoga vijeka završio svoj ovozemni život.
Iz hadisa se zaključuje:
– preporučljiva je solidna diskusija o svim pitanjima društveno-vjerskog života, a u spornim pitanjima treba se obraćati priznatim stručnjacima;
– čovjek treba stalno učiti, stručno se uzdizati i svojom spremom drugima koristiti;
– učen ne smije biti ohol nego skroman;
– za dalje putovanje treba se snabdjeti potrebnim rekvizitima, a posebno hranom;
– za nauku se treba žrtvovati, jer "bez muke nema nauke";
– obavještenje jedne vjerodostojne osobe je sasvim punovažno.

2 Iz hadisa se zaključuje:
– treba podstrekivati na učenje svih grana nauke, a posebno islamske;
– pohvalno je djecu milovati, zagrliti se s rodakom i prijateljem kada dodu u posjetu ili se vrate sa putovanja.

KADA JE ISPRAVNO DA MALODOBNI SLUŠA (HADISE)?

بَاب مَتَى يَصِحُّ سَمَاعُ الصَّغِيرِ

76. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Ebi-Uvejs, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, (a ovaj) od Abdullaha b. Abbasa, da je rekao:
"Krenuo sam (prema Mini) jašući na magarici, a bio sam skoro punoljetan. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše na Mini mimo zida, ja prođoh ispred jednog dijela reda (safa), pustih magaricu da pase i uđoh u red, i to mi nije zamjereno."[1]

٧٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانٍ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الِاحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي بِمِنًى إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ فَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكَرْ ذَلِكَ عَلَيَّ .

77. PRIČAO MI JE Muhammed b. Jusuf, njemu ispričao Ebu-Mushir ovome Muhammed b. Harb, njemu Zubejdi prenoseći od Zuhrija, (on) od Ahmeda b. Rebija, da je izjavio:
"Upamtio sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pljuskanje vodom iz kofe u moje lice kada mi je bilo pet godina."[2]

٧٧. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهِرٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنِي الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ قَالَ عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِي وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ سِنِينَ مِنْ دَلْوٍ .

---

1 U prethodnom hadisu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zaželio je Ibni-Abbasu, radijallahu anhuma, razboritost, a u ovom se ističe punovažnost toga da osoba koja je blizu punoljetnosti sluša (prima) hadise, jer starost nije jedini odlučujući faktor za punovažnost izjave, nego i razboritost, shvaćanje i pamćenje dotične osobe. Vahidi ističe, da je Ibni-Abbas imao trinaest godina, kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, umro.
Jahja ibni Me'in smatra, da za punovažnost prenošenja tuđih izjava, prenosilac treba imati petnaest godina, jer su Ibni-Omera, radijallahu anhuma, ashabi vratili s uhudske bitke pod izgovorom da je mlad, jer tada nije imao petnaest godina.
Iz hadisa se zaključuje:
– punovažno je da vjerodostojni razboriti dječak sluša i prima hadise i za to nije uvjet potpuna kvalificiranost, za razliku od prenošenja (predavanja) hadisa drugima. Isti je kriterij kod robova, grešnika i nemuslimana;
– dozvoljeno je da čovjek prenese drugima neko znanje koje je naučio dok je bio mali;
– slušalac u toku hutbe može proći naprijed i sjesti na upražnjeno mjesto ako to neće nikome smetati;
– prolaz životinje ispred klanjača ne kvari namaz;
– namaz maloljetnika je punovažan;
– Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, šutnja je znak odobrenja;
– sutra (zaštitni štap pred klanjačem) imama je istovremeno i sutra za sve one koji klanjaju za njim.

2 Iz hadisa se zaključuje:
– poslovi u kojima je učestvovao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bili su blagoslovljeni i napredni;
– mjerodavno je da malo dijete sluša hadise;
– dozvoljeno je šaliti se s djecom jer je to radio i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

PUTOVANJE ZARAD TRAŽENJA NAUKE

Džabir b. Abdullah je putovao mjesec dana do Abdullaha b. Unejsa, samo za jednu izreku Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

78. PRIČAO NAM JE Ebul-Kasim Halid b. Halijj, kadija Himsa, i rekao da mu je ispričao Muhammed b. Harb, njemu Evza'i, a njega je obavijestio Zuhri prenoseći od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda, (on) od Ibnu-Abbasa, da su on i Hurr b. Kajs b. Hisn Fezari diskutovali o saputniku Musaovu i da je pokraj njih naišao Ubej b. Ka'b, koga je Ibni-Abbas pozvao i rekao: "Evo ja i ovaj moj drug diskutujemo o Musaovom saputniku za koga je Musa tražio načina da se s njim sastane, pa da li si ti čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga spominje?"

– Da – reče Ubejj – čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje ga spominje i kaže: "Dok je Musa bio s grupom Izraelićana, došao mu je jedan čovjek i upitao: 'Da li znaš ikoga učenijeg od tebe?'"

– Ne – odgovorio je Musa.

Potom je Uzvišeni Allah objavio Musau: "Svakako, ima naš rob Hidr."

Potom je Musa počeo tražiti načina da se s njim sastane a Allah mu je učinio ribu znakom, i rečeno mu je: "Kada izgubiš ribu, vrati se natrag, pa ćeš ga sigurno susresti!"

Musa je pratio trag ribe po moru i mladić (pratilac) Musaov reče Musau:

"Sjećaš li se kada smo se sklonili uz onu stijenu, ja sam stvarno zaboravio ribu, a samo šejtan mi je smetnuo s uma da ti to ranije spomenem."

– To je ono za čim tragamo – rekao je Musa.

Tada se vratiše slijedom svojih tragova i nađoše Hidra. A slučaj njih dvojice je bio ono što je Allah ispričao u Svojoj Knjizi.

بَاب الْخُرُوجِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ

وَرَحَلَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ إِلَى عَبْدِاللهِ بْنِ أُنَيْسٍ فِي حَدِيثٍ وَاحِدٍ .

٧٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ خَالِدُ بْنُ خَلِيٍّ قَاضِي حِمْصَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ أَخْبَرَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَمَارَى هُوَ وَالْحُرُّ بْنُ قَيْسِ بْنِ حِصْنٍ الْفَزَارِيُّ فِي صَاحِبِ مُوسَى فَمَرَّ بِهِمَا أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ فَدَعَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ إِنِّي تَمَارَيْتُ أَنَا وَصَاحِبِي هَذَا فِي صَاحِبِ مُوسَى الَّذِي سَأَلَ السَّبِيلَ إِلَى لُقِيِّهِ هَلْ سَمِعْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَذْكُرُ شَأْنَهُ فَقَالَ أُبَيٌّ نَعَمْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ شَأْنَهُ يَقُولُ بَيْنَمَا مُوسَى فِي مَلَإٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ أَتَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمَ مِنْكَ قَالَ مُوسَى لَا فَأَوْحَى اللهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى بَلَى عَبْدُنَا خَضِرٌ فَسَأَلَ السَّبِيلَ إِلَى لُقِيِّهِ فَجَعَلَ اللهُ لَهُ الْحُوتَ آيَةً وَقِيلَ لَهُ إِذَا فَقَدْتَ الْحُوتَ فَارْجِعْ فَإِنَّكَ سَتَلْقَاهُ فَكَانَ مُوسَى صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ يَتَّبِعُ أَثَرَ الْحُوتِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ فَتَى مُوسَى لِمُوسَى (أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ) قَالَ مُوسَى (ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا) فَوَجَدَا خَضِرًا فَكَانَ مِنْ شَأْنِهِمَا مَا قَصَّ اللهُ فِي كِتَابِهِ .

VRIJEDNOST ONOGA KO NAUČI I DRUGE POUČAVA

79. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala', njemu Hammad b. Usame prenoseći od Burejda b. Abdullaha, (ovaj) od Ebu-Burde, on od Ebu-Musaa, (a ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Uputa s kojom me je Allah poslao i nauka jesu kao obilna plodna kiša koja padne na zemlju." Bude (mehke) plodne zemlje koja primi vodu i urodi travom i mnogim drugim zelenilom, a ima i tvrdih (neplodnih) zemalja koje ne upiju vodu (zadrže je na sebi) i Allah daje da se njome ljudi koriste: piju, napajaju stoku i siju (ono što se može posijati); a padne i na druge predjele, ravnice, koje ne zadržavaju vodu i ne urode nikakvom travom. Ovo je primjer za onoga ko je spoznao Allahovu vjeru i koristi ono s čim me je Allah poslao, pa nauči i druge poučava; i primjer za onoga koji za spoznaju nije ni glave podigao niti prihvatio Allahovu uputu s kojom sam poslan."
Ebu-Abdullah (Buhari) kaže da je Ishak rekao: "... a ima jedna vrsta zemlje koja 'upija vodu' (umjesto koja 'prima vodu')."
"Ka'un" je ravan koju prekrije (i u kojoj se ne zadrži) voda, a "safsafun" je ravnica.[1]

بَاب فَضْلِ مَنْ عَلِمَ وَعَلَّمَ

٧٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتِ الْمَاءَ فَأَنْبَتَتِ الْكَلَأَ وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبُ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَنَفَعَ اللهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا وَأَصَابَتْ مِنْهَا طَائِفَةً أُخْرَى إِنَّمَا هِيَ قِيعَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تُنْبِتُ كَلَأً فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقُهَ فِي دِينِ اللهِ وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللهُ بِهِ فَعَلِمَ وَعَلَّمَ وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللهِ الَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ قَالَ إِسْحَاقُ وَكَانَ مِنْهَا طَائِفَةٌ قَيَّلَتِ الْمَاءَ قَاعٌ يَعْلُوهُ الْمَاءُ وَالصَّفْصَفُ الْمُسْتَوِي مِنَ الْأَرْضِ .

1 U navedenom hadisu porede se osobe u njihovom odnosu naspram upute (islama) i znanja – s vrstama zemlje. Prema hadisu tri su vrste tla – zemlje, kojima odgovaraju tri vrste ljudi; jedni prime nauku i nauče koliko im je potrebno, ali je ne prenose drugima; drugi je nauče i druge poučavaju; i treći, koji ne uče, pa su ostali neznani. Ovi posljednji slični su neplodnoj pustari. Nevevi iz gornje komparacije zaključuje da postoje tri vrste ljudi, koji su slični izloženim kategorijama zemlje. Jedna vrsta zemlje prima vodu, koristi je i zaodjene se poslije sušnog vremena bujnim zelenilom, žitom i travom, čim se koriste ljudi i životinje. Ovoj zemlji slični su ljudi, koji primaju savjete, uče i druge poučavaju. Oni su korisni i sebi i drugima. Druga vrsta zemlje je sama po sebi neplodna i nekorisna, ali je njena korist u tome, što u sebi sadrži vlagu i čuva viškove vode, koje iskorištavaju ljudi, biljke i životinje. Ovoj zemlji sliče ljudi ograničene spoznaje, koji se svojim znanjem dovoljno ne koriste. Oni svoje znanje čuvaju, ali ga konačno predaju i drugima, koji ga koriste u svom i općem društvenom interesu. Ovo su djelimično korisni ljudi i zaslužuju odgovarajuću pažnju. Treća vrsta zemlje je potpuno neproduktivna, ne prima vodu, nit je u sebi zadržava. Ovoj zemlji liče ljudi duševno nesređeni, neuki i intelektualno zaostali. Njih nauka ne interesuje, ne uče i nemaju drugome šta prenijeti.

IŠČEZAVANJE NAUKE I POJAVA NEZNANJA

بَاب رَفْعِ الْعِلْمِ وَظُهُورِ الْجَهْلِ

Rebija (b. Ebu-Abdur-Rahman) je rekao: "Ko ima kod sebe bilo što znanja, ne smije se upropaštavati."[2]

وَقَالَ رَبِيعَةُ لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ عِنْدَهُ شَيْءٌ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ يُضَيِّعَ نَفْسَهُ .

80. PRIČAO NAM JE Imran b. Mejsere i kazao da je njemu prenio Abdul-Varis od Ebu-Tejjaha, (a on) od Enesa b. Malika, koji je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: "Stvarni predznaci časa propasti svijeta su: iščezavanje nauke, ustaljivanje neznanja, uživanje alkohola i pojava bluda i prostitucije."[3]

٨٠. حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ وَيَظْهَرَ الزِّنَا .

81. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Šu'be, (on) od Katade, (a ovaj) od Enesa da je izjavio:
– Ispričat ću vam zaista jedan hadis koga vam poslije mene niko neće kazati. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Predznaci časa propasti svijeta su: opadanje nauke, pojava neznanja, nemorala i namnožavanje ženskog spola, a smanjenje muškaraca toliko da će biti jedan staratelj na pedeset žena."[4]

٨١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَأُحَدِّثَنَّكُمْ حَدِيثًا لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يَقِلَّ الْعِلْمُ وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ وَيَظْهَرَ الزِّنَا وَتَكْثُرَ النِّسَاءُ وَيَقِلَّ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقَيِّمُ الْوَاحِدُ .

---

2 Tako što će se prestati baviti naukom i neće drugima koristiti i podučavati ih. (prim. rec.)

3 Ranije je bilo riječi o vrlini učenih koji druge poučavaju, a sada se upozorava na indiferentnost ljudi prema nauci i zanemarivanju poučavanja.
Rebi' svojom izjavom upozorava učene ljude da se maksimalno angažuju na poučavanju drugih, da svoje znanje ne skrivaju nego ga prenose drugima, u protivnom past će u zaborav i sebe upropastiti.
Učeni trebaju svoje sposobnosti i svoje stečeno znanje prenositi na druge, a posebno na mlađe. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao je samo na neke simptome propasti ljudskog društva. Odati se jednom od tih poroka, znači krenuti rubu propasti, a ogreznuti u sve četiri, jeste srljanje u ponor. Neznanje je najveći čovjekov neprijatelj. Nauke neće nestati, ali će postepeno izumirati učeni ljudi, i kada ne bude bilo njih, narod će za rukovodioce birati neznalice; ljudi će im se obraćati za savjete i oni će im davati odgovore. Tako će se svijet zavoditi i voditi rubu propasti.

4 Navedeni hadis Enes b. Malik iznio je u Basri, želeći podstaknuti ljude na učenje i stručno uzdizanje i upozorio na štetne posljedice po vjeru, moral, čuvanje časti porodice i pošteno stečene imovine. Neznanje otežava objektivno shvaćanje života i vjere, alkohol uništava zdravlje, imetak, porodicu i ugled; opadanje muškog stanovništva dovodi do poremećaja spolne strukture društva, a pojava nemorala do propasti porodice. Pomanjkanje muškaraca može biti i posljedica ratne pogibije, društvenih nereda i međusobno bratoubilačkih ratova poslije kojih obično zavlada bijeda, glad, nemoral i razne epidemije, što dovodi do slabljenja snage zajednice.

VRIJEDNOST NAUKE

باب فَضْلِ الْعِلْمِ

82. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejr i kazao da je njemu ispričao Lejs, ovome Ukajl prenoseći od Ibnu-Šihaba, (ovaj) od Hamze b. Abdullaha b. Omera, da je Ibni-Omer kazao:
– Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je izjavio: "Dok sam spavao, donesena mi je posuda mlijeka iz koje sam pio toliko da sam osjetio kako mi se žeđ gasi, kao da mi na nokte izlazi. Ostatak sam dao Omeru b. Hattabu."
– Allahov Poslaniče, kako si to (sanjanje) protumačio? – upitali su (prisutni).
– Nauka – odgovorio je on.[1]

٨٢. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُتِيتُ بِقَدَحِ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرِّيَّ يَخْرُجُ فِي أَظْفَارِي ثُمَّ أَعْطَيْتُ فَضْلِي عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ قَالُوا فَمَا أَوَّلْتَهُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الْعِلْمَ .

DAVANJE ODGOVORA (FETVE) SA JAHAĆE ŽIVOTINJE ILI NEČEG DRUGOG

باب الْفُتْيَا وَهُوَ وَاقِفٌ عَلَى الدَّابَّةِ وَغَيْرِهَا

83. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ibnu-Šihaba, (on) od Isaa b. Talhe b. Ubejdullaha, (ovaj) od Abdullaha b. Amra b. Asa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zastao za vrijeme Oprosnog hadža na Mini zbog svijeta koji ga pitaše (za vjerske obrede). Tako mu je pristupio jedan čovjek i rekao:
– Nisam znao (propis) pa sam obrijao glavu prije nego sam kurban zaklao?
– Nema grijeha, zakolji (sada)! – odgovorio je (Muhammed).
Potom dođe drugi i reče: "Nisam znao, pa sam zaklao kurban prije nego sam bacio kamenčiće (na Mini)?"
– Nema grijeha, baci (sada) – kazao je on.
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio upitan nizašto što je učinjeno ranije, niti za nešto što je učinjeno kasnije, a da nije odgovorio: "Nema grijeha, učini (sada)!"[2]

٨٣. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِمِنًى لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ فَقَالَ اذْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَنَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ ارْمِ وَلَا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ افْعَلْ وَلَا حَرَجَ .

1 Pijenje mlijeka u snu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, usporedio je s učenjem i prikupljanjem znanja zbog približno istovjetne koristi za pojedinca i zajednicu. Mlijeko je hrana za tijelo, a nauka za dušu. Mlijeko je izuzetno povoljna hrana za fizičko razvijanje tijela i tjelesne snage, a nauka za duševno uzdizanje. Završna misao hadisa ukazuje na oštroumnost, dalekovidnost, znanje i iskustvo Omera, radijallahu anhu.

2 Iz navedenog hadisa se razabire:
– dozvoljeno je stručnjaka pitati za objašnjenje nejasnih problema, bio on u kući ili van nje, bilo da stoji ili sjedi;

DAVANJE DECIZIJA (FETVI) ZNAKOM RUKE ILI GLAVE

بَاب مَنْ أَجَابَ الْفُتْيَا بِإِشَارَةِ الْيَدِ وَالرَّأْسِ

84. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu ispričao Vuhejb, ovome Ejjub prenoseći od Ikrime, (a on) od Ibni-Abbasa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio pitan za vrijeme svoga (Oprosnog) hadža. Neko je rekao:
– Zaklao sam kurban prije nego sam bacio kamenčiće?
On je, potom, pokazao svojom rukom i rekao: "Nema grijeha."
Neko je opet rekao: "Obrijao sam glavu prije klanja kurbana?"
On opet pokaza svojom rukom (rekavši): "Nema grijeha."

٨٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ فِي حَجَّتِهِ فَقَالَ ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ قَالَ وَلَا حَرَجَ قَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ وَلَا حَرَجَ .

85. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim i rekao da ga je obavijestio Hanzale b. Ebi-Sufjan prenoseći od Salima da je rekao:
– Čuo sam Ebu-Hurejru da prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Znanja će nestati, neznanje i smutnje će se pojaviti, a zlo (el-herdžu) će se umnožiti."
– Allahov Poslaniče, šta je "herdž"? – upitao je neko.
"Ovo", učinivši pokret rukom pa je još i izvrnu, kao da je mislio na ubijanje.

٨٥. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ سَالِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُقْبَضُ الْعِلْمُ وَيَظْهَرُ الْجَهْلُ وَالْفِتَنُ وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا الْهَرْجُ فَقَالَ هَكَذَا بِيَدِهِ فَحَرَّفَهَا كَأَنَّه يُرِيدُ الْقَتْلَ .

86. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Vuhejb, ovome Hišam prenoseći od Fatime, a ona od Esme da je rekla:
– Došla sam Aiši, a ona klanjaše. Potom sam upitala: "Šta je ovom svijetu?"

٨٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا شَأْنُ

– pri držanju predavanja i davanju odgovora, učenjak može biti na uzdignutijem mjestu da ga prisutni mogu što bolje vidjeti i čuti:
– redoslijed spomenutih postupaka obreda hadža je sunnet ili vadžib. Učenjaci šafijskog i Ahmed ibnu Hanbelovog pravca smatraju konkretni redoslijed sunnetom, dok Ebu-Hanife i Malik vadžibom, i učini li se poremećaj, treba zaklati kurban.

Ona pokaza na nebo. Svijet je upravo stajao (u namazu) i dodade: "Slava Allahu!"
– Je li to nekakav znak? – upitah, a ona pokaza glavom, tj. "da".
Stajala sam dok me nije počela obuzimati nesvjestica, pa sam polila svoju glavu vodom.Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zahvalio je Allahu i pohvalio Ga, a onda rekao: "Nema ničeg što mi nije prikazano da ga nisam sagledao u ovom svom položaju, pa čak i sami Džennet i Džehennem."
– Objavljeno mi je da ćete u svojim grobovima biti iskušani, poput ili približno – ne znam koja je od ta dva izraza, (kaže Fatima), upotrijebila Esma – iskušenju lašca, Dedždžala u kojima će se pitati:
– Šta znaš o onom čovjeku (Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem)?
– Što se tiče vjernika, ili onoga ko ima čvrsto uvjerenje – ne znam koji je od ova dva izraza upotrijebila Esma – odgovorit će: "To je Muhammed, Allahov poslanik, koji nam je donio jasne dokaze i uputu. Mi smo mu se odazvali i slijedili ga. To je Muhammed" – izgovorit će tri puta.
Tada će mu se reći: "Spavaj ugodno! Znali smo da si ti u njega vjerovao."
Međutim, licemjerac ili koji je sumnjao (u Objavu), ne znam koji je izraz Esma stvarno upotrijebila, odgovorit će: "Ne znam. Čuo sam da svijet nešto govori, pa sam i ja to govorio."[1]

النَّاسِ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ
فَقَالَتْ سُبْحَانَ اللهِ قُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا
أَيْ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْغَشْيُ فَجَعَلْتُ
أَصُبُّ عَلَى رَأْسِي الْمَاءَ فَحَمِدَ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيُّ
وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أُرِيتُهُ
إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي حَتَّى الْجَنَّةُ وَالنَّارُ فَأُوحِيَ
إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ لَا
أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ
الدَّجَّالِ يُقَالُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ
أَوِ الْمُوقِنُ لَا أَدْرِي بِأَيِّهِمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ
مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا
وَاتَّبَعْنَا هُوَ مُحَمَّدٌ ثَلَاثًا فَيُقَالُ نَمْ صَالِحًا قَدْ عَلِمْنَا
إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوِ الْمُرْتَابُ لَا أَدْرِي
أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ
النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– Džennet i Džehennem već postoje. To je mišljenje svih sljedbenika sunneta (ehlis-sunne vel-džema'a). Na to nas upućuju značenja brojnih ajeta i hadisa.
Neke mutezilije imaju suprotno mišljenje. Oni smatraju da Džennet i Džehennem još ne postoje, nego će se stvoriti tek na Dan obračuna. Boravak Adema i Havve u Džennetu tumače običnim življenjem i boravkom u plodnoj bašči nekog kraja zemlje, s raznovrsnim voćem, povrćem i ostalim materijalnim dobrima.
Ebu-Bekr b. El-Arebi misli, da Džennet i Džehennem postoje negdje van područja našeg sunčanog sistema. Zabilježeno je kako su neki Jevreji razgovarali sa halifom Omerom o ajetu: ve džennetin *'arduhes-semavatu vel-erdu* (i Džennetu prostranom kao nebesa i Zemlja), i rekli: "Gdje se nalazi Džehennem?"
"A gdje bude dan, kada se spusti noć, odnosno gdje bude noć, kada se pojavi dan?", odgovorio je Omer;
– zagrobna kazna je stvarnost. To je mišljenje predstavnika sljedbenika sunneta (ehlis-sunne vel-džema'a);
– pojava Dedždžala, lažljivca, koji će svojom propagandom zavoditi svijet na stranputicu, stvarna je činjenica.

بَاب تَحْرِيضِ النَّبِيِّ ﷺ وَفْدَ عَبْدِالْقَيْسِ عَلَى أَنْ يَحْفَظُوا الْإِيمَانَ وَالْعِلْمَ وَيُخْبِرُوا مَنْ وَرَاءَهُمْ

VJEROVJESNIKOVO, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, PODSTREKIVANJE DELEGACIJE (PLEMENA) ABDUL-KAJSA DA ZAPAMTI PRINCIPE ISLAMSKOG VJEROVANJA I ZNANJA I OBAVIJESTI ONE IZA SEBE

وَقَالَ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ قَالَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ فَعَلِّمُوهُمْ .

Malik b. Huvejris kazao je:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao nam je: “Vratite se svojim kućanima i poučavajte ih!”

٨٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ كُنْتُ أُتَرْجِمُ بَيْنَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَبَيْنَ النَّاسِ فَقَالَ إِنَّ وَفْدَ عَبْدِالْقَيْسِ أَتَوُا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ مَنِ الْوَفْدُ أَوْ مَنِ الْقَوْمُ قَالُوا رَبِيعَةُ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالْقَوْمِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى قَالُوا إِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارِ مُضَرَ وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيَكَ إِلَّا فِي شَهْرٍ حَرَامٍ فَمُرْنَا بِأَمْرٍ نُخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا نَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ وَنَهَاهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحْدَهُ

87. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, a ovome Šu‘be prenoseći od Ebu-Džemre koji je kazao:
– Bio sam posrednik u prenošenju govora između Ibnu-Abbasa i svijeta, pa je rekao: “Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je delegacija plemena Abdul-Kajsa pa je on rekao:
– Ko je delegacija – ili ko je narod?
– Rebija (Abdul-Kajs)[2] – odgovorili su.
– Dobro došli, narode – ili, delegacijo – neponiženi i bez kajanja! – kazao je on.
– Mi smo ti došli – odgovoriše oni – iz dalekog kraja. Između nas i tebe je nevjerničko pleme Mudar i možemo ti doći samo u kojem svetom mjesecu, pa naredi nam nešto što ćemo saopćiti onima iza nas, i što će nas uvesti u Džennet!
On im je, potom, naredio četvero, a zabranio četvero.

– kolektivno klanjati namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca spada u sunnet (praksu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ovom namazu mogu prisustvovati i žene;
– dozvoljeno je klanjača upitati za nešto hitno i važno, a on da odgovori manjim pokretom glave;
– u namazu se ne smije ništa govoriti, osim citiranja određenih kur’anskih tekstova na arapskom jeziku;
– neznatna aktivnost ili pokret učinjen u namazu ne kvari namaz;
– žena može glasnijim izgovaranjem riječi subhanallah upozoriti prisutne žene na eventualnu opasnost, ali ako su prisutni i muškarci bolje je da to učini pljeskanjem desne ruke po lijevoj;
– poslije završenog namaza pri pomračenju (Sunca) poželjno je i korisno održati prigodno predavanje (hutbu);
– trenutna nesvjestica ili ošamućenost u kojoj se ne izgubi svijest ne kvari abdest.

2 Abdul-Kajs je jedan od sinova Rebija. (prim. rec.)

Naredio im je vjerovanje u jednog Uzvišenog Allaha i upitao: "Znate li kako se manifestuje vjerovanje u Allaha Jedinoga?"
Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju – odgovoriše.
– Očitovanjem – reče on – da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i da je Muhammed, zaista, Allahov poslanik, obavljanjem namaza, davanjem zekata, pošćenjem mjeseca ramazana i davanjem petine ratnog plijena; a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio im je držanje sokova bilo u vodenoj tikvi (susku), vrču i posudi podmazanoj smolom.
Šu'be je rekao:
– Ebu-Džemre je nekad govorio "iz posude od palminog panja", a ponekad "katranisane posude", i još kazao: "Zapamtite to i prenesite onim iza vas!" [1]

قَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللهِ وَحْدَهُ قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَصَوْمُ رَمَضَانَ وَتُعْطُوا الْخُمُسَ مِنَ الْمَغْنَمِ وَنَهَاهُمْ عَنِ الدُّبَّاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالْمُزَفَّتِ قَالَ شُعْبَةُ رُبَّمَا قَالَ النَّقِيرِ وَرُبَّمَا قَالَ الْمُقَيَّرِ قَالَ احْفَظُوهُ وَأَخْبِرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُمْ .

PUTOVANJE U SVRHU TRAŽENJA ODGOVORA NA ISKRSLO PITANJE I POUČAVANJE SVOJIH KUĆANA

بَاب الرِّحْلَةِ فِي الْمَسْأَلَةِ النَّازِلَةِ وَتَعْلِيمِ أَهْلِهِ

88. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil Ebul-Hasan i kazao da ga je obavijestio Abdullah, njega Omer b. Seid b. Ebu-Husejn, njemu kazivao Abdullah b. Mulejke prenoseći od Ukbe b. Harisa da je on oženio kćerku Ebu-Ihaba b. Aziza, pa mu je došla jedna žena i rekla:
– Ja sam zadojila Ukbu (tebe) i onu koju je oženio.
– Ne znam da si me zadojila, a nisi me u tom ni obavijestila – kazao je Ukba.
On je tada uzjahao (jahalicu), krenuo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio u Medini i upitao ga za nastali slučaj. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je:

٨٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ تَزَوَّجَ ابْنَةً لِأَبِي إِهَابِ بْنِ عَزِيزٍ فَأَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ إِنِّي قَدْ أَرْضَعْتُ عُقْبَةَ وَالَّتِي تَزَوَّجَ فَقَالَ لَهَا عُقْبَةُ مَا أَعْلَمُ أَنَّكِ أَرْضَعْتِنِي وَلَا أَخْبَرْتِنِي فَرَكِبَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَيْفَ وَقَدْ قِيلَ فَفَارَقَهَا عُقْبَةُ وَنَكَحَتْ زَوْجًا غَيْرَهُ .

1 Ibnu-Bettal kaže da je svaki musliman, koji od drugog nešto nauči i čuje, dužan to znanje i stečeno iskustvo prenijeti drugom. Ovo je u prvim danima širenja islama smatrano prvostepenom individualnom dužnosti, a briga za kulturno-prosvjetnim uzdizanjem članova porodice, još, također, obaveza svakog pojedinca.

"Kako to (da je oženiš), a pričalo se (da ti je sestra po mlijeku)!"
Ukbe je odmah pusti i ona stupi u brak s drugim muškarcem.[2]

NAIZMJENIČNO TRAŽENJE NAUKE

89. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija..., a preko drugog niza prenosilaca Ebu-Abdullah (Buhari) kaže, da je Ibnu-Vehb rekao da je njemu rekao Junus prenoseći od Ibni-Šihaba, (on) od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Ebu-Sevra, (ovaj) od Abdullaha b. Abbasa, a on od Omera da je izjavio:
– Ja i moj susjed Ensarija stanovali smo u Benu-Umejje b. Zejd (plemenu), a to je jedno naselje na pobriježjima Medine ('avali), pa smo naizmjenično silazili do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On bi silazio jednog dana, a drugog ja. Kada bih ja silazio, donosio bih obavijest toga dana o Allahovoj objavi i o ostalom, a kada bi on silazio činio bi isto tako. Tako na dan svoje rede sišao je moj drug Ensarija i kasnije snažno zalupao na moja vrata, govoreći: "Da li je on tamo?" Ja sam se uplašio, izašao pred njega, a on reče: "Dogodila se velika stvar! Unišao sam Hafsi – kazuje Omer dalje – a ona plače." Upitah: "Je li vas Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pustio?"

بَاب التَّنَاوُبِ فِي الْعِلْمِ

٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ ح قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي ثَوْرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ قَالَ كُنْتُ أَنَا وَجَارٌ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَنَاوَبُ النُّزُولَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزِلُ يَوْمًا فَإِذَا نَزَلْتُ جِئْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ وَإِذَا نَزَلَ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ فَنَزَلَ صَاحِبِي الْأَنْصَارِيُّ يَوْمَ نَوْبَتِهِ فَضَرَبَ بَابِي ضَرْبًا شَدِيدًا فَقَالَ أَثَمَّ هُوَ فَفَزِعْتُ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ قَدْ حَدَثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي فَقُلْتُ

2 Iz hadisa se zaključuje:
– musliman je dužan kloniti se poslova za koje nije siguran da su dozvoljeni, a dužan je tražiti nauku i druge na to nukati dok je živ.
Ša'bi kaže: "Putovanje sa sjevera Sirije na krajnji jug Jemena ne treba smatrati uzaludnim ako se saznala i naučila makar jedna riječ koja će čovjeku koristiti."
Po mišljenju Ahmeda ibnu Hanbela punovažno je svjedočenje dojilje u vezi sa zadajanjem tuđeg djeteta, a Malik kaže: "Svjedočenje dojilje punovažno je samo ako je zadajanje poznato bilo rodbini djeteta ili susjedima. Ebu-Hanife ovakvo svjedočenje dojilje nikako ne uvažava o konkretnom pitanju. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je Ukbu samo radi izbjegavanja posla sumnjive prirode, a ne što je bio posve siguran u izjavu dojilje.
Pravnici šafijske škole smatraju da se svjedočenje dojilje ne može uvažiti ako ga ona iznosi radi eventualne naplate svoga truda ili nekog drugog ličnog interesa. U protivnom, jedni njihovi pravnici smatraju da se svjedočenje dojilje može uvažiti, a drugi da se ono treba odbiti. Inače, za punopravno svjedočenje potrebna je izjava dvojice poznatih muškaraca ili jednog muškarca i dviju žena.

– Ne znam – odgovori.
Potom sam unišao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i stojeći rekao: "Jesi li pustio svoje žene?"
– Ne – reče.
Potom sam rekao: "Allah je najveći!"[1]

طَلَّقَكُنَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَتْ لَا أَدْرِي ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ وَأَنَا قَائِمٌ أَطَلَّقْتَ نِسَاءَكَ قَالَ لَا فَقُلْتُ اللهُ أَكْبَرُ .

SRDŽBA (PREDAVAČA) U TOKU PREDAVANJA I POUČAVANJA KADA PRIMIJETI NEŠTO ŠTO NE VOLI

بَاب الْغَضَبِ فِي الْمَوْعِظَةِ وَالتَّعْلِيمِ إِذَا رَأَى مَا يَكْرَهُ

90. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir i kazao da ga je obavijestio Sufjan prenoseći od Ibni-Ebi-Halida, (on) od Kajsa b. Ebi-Hazima (a ovaj) od Ebu-Mes'uda Ensarije koji je rekao: – Neki je čovjek kazao:
"Allahov Poslaniče, skoro da odustanem od (kolektivnog obavljanja) namaza zbog toga što ga taj i taj oduljuje."
Nikad nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, srditijeg u predavanju kao tada.
–Ljudi! –rekao je– vi zaista rastjerujete (džema'at). Onaj ko predvodi ljude u namazu, neka olakšava (namaz), jer među njima ima poneko bolestan, slab i ima neku potrebu![2]

٩٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ لَا أَكَادُ أُدْرِكُ الصَّلَاةَ مِمَّا يُطَوِّلُ بِنَا فُلَانٌ فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مُنَفِّرُونَ فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالضَّعِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ .

1 Ranije je istaknuta dužnost odlaska u drugo mjesto radi učenja nauke, a ovdje se navodi da su ashabi uspostavili naizmjenično redovno posjećivanje Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, predavanja, svaku njegovu izjavu doslovno pamtili i prenosili odmah svojim kućanima i ostalim susjedima. Želja za naukom bila je jača od svih neprilika. Dužina puta, nevrijeme, materijalni izdaci i fizički napor nisu ih mogli obeshrabriti u traganju za naukom.
Iz hadisa se zaključuje:
– nauku treba stalno tražiti;
– za uspjeh u nauci treba imati strpljivosti, smirenost duha i koncentrisanost misli;
– punovažno je kada hadis prenosi samo jedan prenosilac, kao rad po hadisu koji neki ashab ne prenosi direktno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nego od drugog ashaba;
– ashabi su izjave Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, doslovno prenosili drugima;
– u tuđu kuću ulazi se uz prethodnu najavu ili odobrenje njenog vlasnika;
– krug spoznaje treba stalno proširivati čitanjem i posjećivanjem naučnih predavanja, a u slučaju spriječenosti susjedi će se međusobno sporazumjeti o naizmjeničnom posjećivanju aktuelnih predavanja i potom se međusobno obavještavati.

2 Iz hadisa se zaključuje:
– neučestvovanje u kolektivnom obavljanju namaza može biti opravdano ako imam previše dulji namaz;
– opravdano je pokazati (umjerenu) srdžbu zbog poroka ili neumjesnog postupka koji se odnosi na neka vjerska pitanja.

٩١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْمَلِكِ ابْنُ عَمْرٍو الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ الْمَدِينِيُّ عَنْ رَبِيعَةَ ابْنِ أَبِي عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ يَزِيدَ مَوْلَى الْمُنْبَعِثِ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ اللُّقَطَةِ فَقَالَ اعْرِفْ وِكَاءَهَا أَوْ قَالَ وِعَاءَهَا وَعِفَاصَهَا ثُمَّ عَرِّفْهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتِعْ بِهَا فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَدِّهَا إِلَيْهِ قَالَ فَضَالَّةُ الْإِبِلِ فَغَضِبَ حَتَّى احْمَرَّتْ وَجْنَتَاهُ أَوْ قَالَ احْمَرَّ وَجْهُهُ فَقَالَ وَمَا لَكَ وَلَهَا مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِذَاؤُهَا تَرِدُ الْمَاءَ وَتَرْعَى الشَّجَرَ فَذَرْهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا قَالَ فَضَالَّةُ الْغَنَمِ قَالَ لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذِّئْبِ .

91. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Abdulmelik b. Amr Akadi (Ebu-Amir), ovome Sulejman b. Bilal Medini prenoseći od Rebija b. Ebu-Abdur-Rahmana, (on) od Jezida, Munbeisova oslobođenog roba, (ovaj) od Zejda b. Halida Džuhenija, da je jedan čovjek pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za nađenu stvar, pa je on odgovorio: "Zapamti njenu uzicu (svezicu)", ili je rekao: "Njenu posudu i njenu kesu (torbu) i oglašavaj je jednu godinu, zatim koristi se njom, i ukoliko dođe njen vlasnik ti mu je predaj!"

– A zalutala deva? – upitao je čovjek.

On se toliko rasrdio da su mu obrazi pocrvenjeli, (ili je Zejd b. Halid rekao: Lice mu je pocrvenjelo) i rekao je: "Šta ti imaš s njom! Ona ima sa sobom svoje piće i svoju obuću;[3] dolazi do vode i brsti drveće, pa ostavi je dok je ne susretne njen vlasnik!"

– A zalutalo bravče? – upitao je opet čovjek.

– Ono je tvoje, tvoga druga, ili vuka – odgovorio je on.[4]

3 Ovdje se očituje Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, rječitost jer poredi devu sa čovjekom koji se nađe na putu i ima odjeću, obuću i ono što će piti. (prim. rec.)

4 Ajni kaže da nađenu stvar treba oglašavati godinu dana svaki dan, prvo dva puta, zatim jedanput, zatim jednom u sedmici i na kraju jednom mjesečno.
Iz hadisa se zaključuje:
– kada vlasnik izgubljenu stvar opiše i pozna posudu u kojoj je bio izgubljeni predmet, može mu se ona odmah predati, ali nalaznik se ne može na to prisiliti dok mu je on detaljno ne opiše, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u drugom hadisu kazao:
"Ako ti dođe vlasnik izgubljene stvari i pozna kesu, količinu i uzicu, dadni mu je. U suprotnom, ona je tvoja." (Muslim)
Malik i Šafija smatraju da će se pronalazač prisiliti da vlasniku preda stvar čim on pozna "posudu" ili "uzicu", kako je rečeno u gornjem hadisu.
Malik kaže da je izgubljenu pokvarljivu stvar ili predmet koji bi mogao na putu propasti, bolje da nalaznik uzme. Učenjaci šafijske škole podijeljenog su mišljenja: jedni kažu da je poželjno i lijepo da je nalaznik uzme, drugi da je dužnost da je uzme, a treći da je to dužnost samo ako prolaznik smatra da bi i dalje stojeći na putu uistinu propala.
Ahmed ibnu Hanbel smatra da je u svakom slučaju bolje ostaviti to i dalje na putu, jer će ga vlasnik prije pronaći. U Tahavinu komentaru stoji da je izgubljenu stvar, za koju smo sigurni da će stojeći na putu propasti, bolje uzeti, a u protivnom, ostaviti je na rubu puta.
U "Hulasatul-Fetava" stoji: "Ako izgubljenoj stvari prijeti opasnost da propadne ili bude uništena, prvenstvena je dužnost (farz) uzeti je, a u protivnom nalaznik postupa po svom nahođenju. Ovo je mišljenje većine islamskih učenjaka;
– izgubljenu devu, konja, mazgu i magarca ne treba hvatati, jer su one sposobne braniti se od neprijatelja, pa i divljih životinja.

92. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Ala', njemu je prenio Ebu-Usame prenoseći od Burejda, on od Ebu-Burde (a on) od Ebu-Musaa da je rekao:
– Upitan je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za nešto što mu se nije dopalo, pa kada mu se to umnožilo, on se rasrdi i reče: "Pitajte me šta god hoćete!"
Neko upita: "Ko je moj otac?"
– Tvoj otac je Huzafe – odgovori on.
– Tada usta drugi i upita: "Allahov Poslaniče, ko je moj otac?"
– Tvoj otac je Salim, oslobođeni rob Šejbe – kazao je on.
Kada je Omer vidio na njegovom licu srdžbu, reče: "Allahov Poslaniče, kajemo se Uzvišenom Allahu!"

٩٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا فَلَمَّا أُكْثِرَ عَلَيْهِ غَضِبَ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِي وَجْهِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا نَتُوبُ إِلَى اللهِ عَزَّ وَجَلَّ .

Predstavnici hanefijske škole smatraju da je izgubljenu domaću životinju, ma koje ona vrste bila, dozvoljeno uhvatiti i skloniti, jer je to životinja koja može bez potrebne pažnje lahko propasti;
– vrijednost oglasa nađene stvari prestaje kada nalaznik stvari stekne uvjerenje da se neće pronaći njen vlasnik.
Imam Muhammed, prenoseći mišljenje svoga učitelja Ebu-Hanife, misli da nađeni predmet u vrijednosti do 10 dirhema treba oglašavati nekoliko dana, od 10 i više dirhema godinu dana, dok imami Ahmed, Malik i Šafija drže da nađeni predmet treba oglašavati godinu dana bez obzira na njegovu nominalnu vrijednost.
Od Ebu-Hanife je preneseno mišljenje da nađenu stvar u vrijednosti 1 dirhema treba oglašavati jedan dan, od 3 dirhema tri dana, od 10 dirhema sedmicu, od 10 do 200 dirhema mjesec, a od 200 i više dirhema godinu dana. Ako je nađena datula ili neka druga vrsta voća, nalaznik će to uzeti, a potom podijeliti milostinju u iznosu njihove novčane vrijednosti.
U El-Hidaji se navodi. "Nađenu stvar za koju se obično zna da je njen vlasnik neće tražiti, kao što su: košpice datula, šljiva, kora od šipova i slično, dozvoljeno je uzeti i koristiti za svoje potrebe bez oglašavanja, ali treba imati na umu da je to ipak tuđe vlasništvo, a ne nalaznika."
U Sunenu Ebu-Davudovu navodi se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio uzeti s puta štapić, bič ili konopčić i da se s tim nalaznik koristi. Nalaz bezvrijedne stvari, za koju smo sigurni da je vlasnik neće tražiti ne treba obznanjivati;
– nalaznik ima pravo nađenu stvar koristiti samo lično, ako je siromašan i ako mu je potrebna.
Šafija smatra da nađeni predmet nalaznik ima pravo koristiti bio on siromah ili bogat.
Hattabi iz sadržaja gornjeg hadisa zaključuje da nađenu stvar treba oglašavati godinu dana. U tom vremenu nalaznik je može koristiti za svoje potrebe, pod uvjetom da se ona povrati najavljenom vlasniku ukoliko ne bude dotrajala, u protivnom nalaznik isplaćuje njenom vlasniku njenu nominalnu vrijednost.
Malik kaže: "Godinu dana po isteku oglašavanja preporučljivo je na ime nađene stvari podijeliti milostinju zajedno s obračunatom naknadom njenog godišnjeg korištenja.
Evza'i smatra da nađenu vredniju stvar treba predati državnoj blagajni, a pravnici hanefijske škole da je po isteku jednogodišnjeg čekanja njenog vlasnika treba podijeliti siromašnima, kao običnu milostinju.
Legitimni vlasnik ima uvijek apsolutno pravo vlasništva na izgubljenu i po nekom na pronađenu stvar.

O ONOME KOJI PADNE (SJEDNE) NA KOLJENA PRED IMAMOM ILI PREDAVAČEM (MUHADDISOM)

بَاب مَنْ بَرَكَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ عِنْدَ الْإِمَامِ أَوِ الْمُحَدِّثِ

93. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovoga obavijestio Enes b. Malik da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (među svijet) i da je Abdullah b. Huzafe – ustao i upitao:
– Ko je moj otac?
– Tvoj otac je Huzafe – odgovorio je on.
Zatim je mnogo puta rekao: "Pitajte me još!"
Tada Omer sjede na koljena i reče: "Mi smo zadovljni što nam je Allah Bog, islam vjera, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vjerovjesnik!"
Potom je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zašutio.[1]

٩٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ فَقَامَ عَبْدُاللهِ بْنُ حُذَافَةَ فَقَالَ مَنْ أَبِي فَقَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا فَسَكَتَ .

O ONOME KO JE PONOVIO IZJAVU TRI PUTA DA BI BILA BOLJE SHVAĆENA PA JE REKAO: "... DA, I LAŽNO SVJEDOČENJE", ŠTO JE NEPRESTANO PONAVLJAO[2]

بَاب مَنْ أَعَادَ الْحَدِيثَ ثَلَاثًا لِيُفْهَمَ عَنْهُ فَقَالَ أَلَا وَقَوْلُ الزُّورِ فَمَا زَالَ يُكَرِّرُهَا

Ibni-Omer kaže, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tri puta rekao: "... Da li sam (dobro) saopćio?"

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَلْ بَلَّغْتُ ثَلَاثًا .

94. PRIČAO NAM JE Abde, njemu Abdus-Samed, ovome Abdullah b. Musenna, njemu Sumame b. Abdullah prenoseći od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da on, kada bi pozdravljao, pozdravljaše tri puta, a kada bi što govorio, ponovio bi to tri puta.

٩٤. حَدَّثَنَا عَبْدَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَلَّمَ سَلَّمَ ثَلَاثًا وَإِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا .

1 Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, strpljivost, taktičnost i prijaznost prema slušaocima dobar je primjer uzornog pedagoga.
Omer je svojom lakonskom izjavom prekinuo dalje postavljanje neumjesnih pitanja i time skrenuo pažnju na održavanje potrebne discipline, reda i poštovanja prema predavaču.

2 Ovo je dio hadisa br. 2654 u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: "Hoćete li da vas obavijestim o najvećim grijesima?" "Da", odgovorili su, a on reče: "Pridruživanje nekoga Allahu, neposluh roditeljima…", pa je sjeo, a bio je naslonjen. Onda je rekao: "Da, i lažno svjedočenje." To je neprestano ponavljao tako da smo rekli: "Kada bi samo zašutio." (prim. rec.)

95. PRIČAO NAM JE Abde b. Abdullah, njemu Abdus-Samed, njemu pričao Abdullah b. Musenna, a njemu Sumame b. Abdullah prenoseći od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je, kada bi što govorio, ponavljao bi to tri puta, da bi se to shvatilo, a kada bi dolazio pred ljude, pozdravljao bi ih tri puta.

٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِاللهِ الصَّفَارُ حَدَّثَنَا عَبْدُالصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تُفْهَمَ عَنْهُ وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا .

96. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Bišra, on od Jusufa b. Maheka, ovaj od Abdullaha b. Amra koji je izjavio:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izostao je jednom prilikom kad smo zajednički putovali i stigao nas kada smo bili pri izmaku namaza, tog vremena i to ikindijskog. Mi smo uzimali abdest i po nogama mesh činili, pa on povišenim glasom dva ili tri puta uzviknu: "Teško petama od paklene vatre!"[1]

٩٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ سَافَرْنَاهُ فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ أَرْهَقَتْنَا الصَّلَاةَ صَلَاةَ الْعَصْرِ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا .

1 Iz sadržaja drugog hadisa vidi se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nazivao jedan selam pri približavanju društvu, kao najavu svoga pristupa i traženje odobrenja za ulazak u konkretnu sredinu, drugi kada bi došao u društvu, a treći kada je odlazio iz društva. To je bio njegov stalni običaj.

PODUČAVANJE ROBINJE I UKUĆANA

بَاب تَعْلِيمِ الرَّجُلِ أَمَتَهُ وَأَهْلَهُ

97. OBAVIJESTIO NAS JE Muhammed b. Selam i rekao da je njemu pričao Muharibi, njemu Salih b. Hajjan, njemu Amir Ša'bi prenoseći od Ebu-Burde, on od svoga oca, da je kazao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Tri (vrste ljudi) imat će po dvije nagrade: sljedbenik ranije Knjige, koji je vjerovao u svoga vjerovjesnika, a vjerovao je i u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem; rob, koji je izvršavao svoju dužnost prema Allahu, a i dužnost prema svome gospodaru; i čovjek koji je imao (sluškinju) robinju pa je odgajao i lijepo je odgojio, i poučavao i lijepo je podučio, a zatim je oslobodio i oženio – on će imati dvije nagrade."
Potom je Amir (Ša'bi) kazao: "Dali smo ti (ovo objašnjenje) bez ičega (besplatno), a za još manje važnije (saznanje) išlo se čak u Medinu."[2]

٩٧. أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ قَالَ عَامِرٌ الشَّعْبِيُّ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ ﷺ وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللهِ وَحَقَّ مَوَالِيهِ وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أَمَةٌ فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا ثُمَّ أَعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا فَلَهُ أَجْرَانِ ثُمَّ قَالَ عَامِرٌ أَعْطَيْنَاكَهَا بِغَيْرِ شَيْءٍ قَدْ كَانَ يُرْكَبُ فِيمَا دُونَهَا إِلَى الْمَدِينَةِ .

O IMAMOVOM ODRŽAVANJU PREDAVANJA I POUČAVANJA ŽENA

بَاب عِظَةِ الْإِمَامِ النِّسَاءَ وَتَعْلِيمِهِنَّ

98. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Ejjuba, da je kazao:
– Čuo sam Ataa, kada je rekao da je čuo Ibn-Abbasa kako govori: "Pozivam se na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.. ili je sam Ata izjavio: 'Pozivam se na Ibni-Abbasa, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, misleći da ga žene neće

٩٨. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَيُّوبَ قَالَ سَمِعْتُ عَطَاءً قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ أَوْ قَالَ عَطَاءٌ أَشْهَدُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ

2 Amir Ša'bi je rekao gornju izreku na zahtjev čovjeka iz Horosana koji ga je pitao o čovjeku koji odgoji svoju robinju, oslobodi je, a potom se njom oženi.
Iz hadisa se zaključuje:
– dobročinitelja Allah, dželle šanuhu, dvostruko nagrađuje;
– pri izlaganju nauke i davanju objašnjenja, može se upozoriti na njenu važnost. Time se kod slušaoca budi interes za naukom i produbljivanjem aktuelnog problema;
– prve generacije muslimana išle su iz grada u grad i prelazile čitave pokrajine da čuju samo jedan hadis ili da dobiju pravilan odgovor na samo jedno pitanje;
– Medina je svojevremeno bila centar islamske nauke.

moći čuti, izašao do njih (iz muških safova) i s njim Bilal, održao im predavanje i naredio da dijele milostinju. Na to je jedna žena bacila menđuše i prsten, a Bilal uhvatio u skut svoje haljine.'"

Ebu-Abdullah je rekao: "Isma'il je gornji hadis prenio od Ejjuba, (a ovaj) od Ataa, on od Ibni-Abbasa, koji je kazao: 'Bio sam prisutan s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem.."'[1]

وَمَعَهُ بِلَالٌ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعْ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلَالٌ يَأْخُذُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَطَاءٍ وَقَالَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ .

ŽELJA (REVNOST) ZA UČENJEM HADISA

بَاب الْحِرْصِ عَلَى الْحَدِيثِ

99. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Sulejman prenoseći od Amra b. Ebu-Amra, (on) od Seida b. Ebu-Seida Makburija, (a ovaj) od Ebu-Hurejre da je kazao:

– Rečeno je: "Allahov Poslaniče, ko će biti na Sudnjem danu usrećen tvojim zauzimanjem?"

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ebu-Hurejra, znao sam da me niko neće prije tebe upitati za ovu stvar, jer sam uočio tvoju želju (revnost) za hadisom. Na Sudnjem danu moje zauzimanje bit će za onoga ko je iskreno od srca ili iz dna duše govorio: 'Nema Boga osim Jedinog Allaha.'"[2]

٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ قِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلُنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوَّلُ مِنْكَ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ أَسْعَدُ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ أَوْ نَفْسِهِ .

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– predavanje treba držati i ženama, izlagati im propise islama, dužnosti dobre domaćice i uzorne majke, razvijajući kod njih osjećaj samilosti i socijalne pravde;
– imam vodi brigu o kulturno-moralnom uzdizanju svojih džematlija i razbija fatalističko shvatanje;
– udijeljena milostinja punovažna je i bez naročite procedure primopredaje;
– milostinja spašava vjernika od paklene vatre i odstranjuje mnoge ovozemaljske neprijatnosti;
– žena ima pravo dijeliti milostinju iz svoje lične imovine bez dozvole svoga muža. Malik smatra da žena ima na to pravo samo do iznosa jedne trećine svoga imetka, u protivnom potrebna je saglasnost muža. U navedenom hadisu, međutim, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem , nije pitao ni za saglasnost muževa, a niti o tome da li ono što daju prelazi jednu trećinu.

2 Prema sadržaju navedenog hadisa zauzimanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na Sudnjem danu imat će samo ljudi iskrenog vjerovanja i rada. Ovo se mišljenje slaže s izjavom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: "Svakom pejgamberu dato je pravo dove (molbe), i ja sam sebi sačuvao pravo na molbu kao zauzimanje za svoje grješne sljedbenike. Nadam se da će on, ako Allah da, koristiti mojim sljedbenicima koji su iskreno obožavali samo Allaha."
Šefa'at poriču haridžije i neke mutezilije. Oni tumače ajete i hadise, koji se odnose na zagovaranje za grješnike na Sudnjem danu, suprotno stavu učenjaka ortodoksnih islamskih škola.
Zagovaranje kod Allaha, dželle šanuhu, ne sastoji se od sugeriranja Allahu, dželle šanuhu, ili intervencije kod Njega da On izmijeni Svoju donesenu odluku, niti od iznošenja nekih novih činjenica, koje su Allahu bile nepoznate, kako to misle mutezilije i njihovi istomišljenici.

KAKO IŠČEZAVA NAUKA

Omer b. Abdul-Aziz pisao je Ebu-Bekru b. Hazmu: "Izvidi, ima li još koja izreka Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je napiši, jer se bojim da ta nauka ne iščezne, a i učenjaci ne odu (pomru). Primaj samo hadis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Nauku širite i sjedite (zarad nje) da bi se poučio i onaj ko ne zna, jer nauka neće propasti sve dok ona ne bude tajna." Pričao nam je Ala' b. Abdul-Džebbar, njemu Abdul-Aziz b. Muslim prenoseći od Abdullaha b. Dinara to isto, to jeste izjavu Omera b. Abdul-Aziza do njegovih riječi: "... a učenjaci ne odu."

بَاب كَيْفَ يُقْبَضُ الْعِلْمُ

وَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ إِلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ انْظُرْ مَا كَانَ مِنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَاكْتُبْهُ فَإِنِّي خِفْتُ دُرُوسَ الْعِلْمِ وَذَهَابَ الْعُلَمَاءِ وَلَا تَقْبَلْ إِلَّا حَدِيثَ النَّبِيِّ ﷺ وَلْتُفْشُوا الْعِلْمَ وَلْتَجْلِسُوا حَتَّى يُعَلَّمَ مَنْ لَا يَعْلَمُ فَإِنَّ الْعِلْمَ لَا يَهْلِكُ حَتَّى يَكُونَ سِرًّا

حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِالْجَبَّارِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ ابْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ بِذَلِكَ يَعْنِي حَدِيثَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِالْعَزِيزِ إِلَى قَوْلِهِ ذَهَابَ الْعُلَمَاءِ .

100. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Ebi-Uvejs, njemu Malik prenoseći od Hašima b. Urve, (on) od svoga oca, (a ovaj) od Abdullaha b. Amra b. Asa da je izjavio:
– Čuo sam Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Allah neće uništiti nauku njenim povlačenjem između ljudi, nego će nauku povući putem povlačenja (smrću) učenih ljudi. I kada ne bude ostavio ni jednog učenjaka, svijet će izabirati za glavare neznalice. Narod će ih pitati, a oni će davati

١٠٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يُبْقِ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَّالًا فَسُئِلُوا

Po mišljenju apologetičara sva četiri mezheba, šefa'at se sastoji u ishođenju pomilovanja prestupnicima u kome bi se samo realizovala Allahova svojstva: "Sveopći dobročinitelj, Milostivi i Oprostivi", koja su u Kur'anu na stotine mjesta istaknuta. Za promjenu donesene odluke iznose se novi dokazi, dovode novi svjedoci i sprovodi novi postupak. Kod zagovaranja (šefa'ata) i ishođenja pomilovanja, toga nema. Ovdje prestupnik priznaje svoje grijehe, priznaje pravednost donesene odluke i sada moli odgađanje ili anuliranje donesene kazne. Ranije donesena odluka ostaje nepromijenjena, ali izvršenje odluke, na osnovu pomilovanja, otklanja se.
Iz hadisa se još zaključuje:
– mogućnost ulaska vjernika u Džennet bez detaljnog polaganja obračuna za ovozemaljski rad. Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, zagovaranje protegnut će se i na grješnike, koji su svojim nedjelima zaslužili Džehennem;
– zagovaranje za grješnika može biti od meleka, Vjerovjesnika i Allahovih, dželle šanuhu, ugodnika (evlija), ono može biti i za povećanje stepena nagrade dobrom vjerniku u samom Džennetu;
– ljude treba podstrekivati na učenje, školovanje i širenje nauke, jer se stječe Allahova, dželle šanuhu, nagrada dok se god to čini;
– nauka je ideal islama. Tajiti znanje je grijeh, a poučavati ljude spada u najplemenitija i Allahu najdraža djela;
– zagovaranje Vjerovjesnika je sigurno i nepobitno.

decizije (odgovore), bez ikakvog znanja. Tako će oni sami srljati u propast i druge zavoditi."
Firebri je kazao:
– Nama je to još pričao Abbas i rekao: "Pričao nam je Kutejbe, njemu Džerir prenoseći od Hišama slično ovome."[1]

فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا قَالَ الْفِرَبْرِيُّ حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ قَالَ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ هِشَامٍ نَحْوَهُ .

MOŽE LI SE ŽENAMA ODREDITI POSEBAN DAN ZA STJECANJE ZNANJA

بَاب هَلْ يُجْعَلُ لِلنِّسَاءِ يَوْمٌ عَلَى حِدَةٍ فِي الْعِلْمِ

101. PRIČAO NAM JE Adem i njemu pričao Šu'be, a njemu Ibnul-Asbehani kazavši da je čuo Ebu-Saliha-Zekvana da priča prenoseći od Ebu-Seida Hudrija, da je rekao:
– Žene su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekle: "Muškarci su nam onemogućili (gužvom) pristup tvojim predavanjima, pa nam ti odredi jedan dan posebno."
On im je potom zakazao dan u kome će se susretati s njima. Tada ih je savjetovao i zapovijedao im. Između ostalog, rekao im je: "Svaka žena među vama koja otpremi na ahiret troje svoje djece, imat će jedan zastor protiv paklene vatre."
– A dvoje? – primijeti jedna žena.
– I dvoje – odgovori on.

١٠١. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ ذَكْوَانَ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَتِ النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غَلَبَنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيمَا قَالَ لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَأَةٌ تُقَدِّمُ ثَلَاثَةً مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ وَاثْنَتَيْنِ فَقَالَ وَاثْنَتَيْنِ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– mogućnost stagnacije nauke i pomanjkanje visoko obrazovanih islamskih učenjaka;
– upozorenje da se neznani i nesposobni ne postavljaju na rukovodeće i ključne položaje zajednice;
– podsticanje na širenje i njegovanje nauke i stalno produbljivanje naučnih disciplina;
– izdavanje fetve je odgovoran posao i ne smije se ustupati nesposobnim i nesavjesnim ljudima.

١٠٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ ذَكْوَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا وَعَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ ثَلَاثَةٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ .

102. PRIČAO NAM JE ovaj hadis Muhammed b. Beššar, njemu pričao Gunder, a njemu Šu'be prenoseći od Abdur-Rahmana b. Asbehanija, (ovaj) od Zekvana, (on) od Ebu-Seida Hudrija, (a ovaj) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.
Od Abdur-Rahmana b. Asbehanija preneseno je da je rekao:
– Čuo sam Ebu-Hazima da prenosi od Ebu-Hurejre da je kazao: "... troje djece koja nisu uzrasla do punoljetnog doba."[2]

بَاب مَنْ سَمِعَ شَيْئًا فَلَمْ يَفْهَمْهُ فَرَاجَعَ فِيهِ حَتَّى يَعْرِفَهُ

KO NEŠTO ČUJE I TO NE SHVATI, PA ZATRAŽI DA MU TO POJASNI (ONAJ OD KOGA JE TO ČUO), KAKO BI BOLJE SHVATIO

١٠٣. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ كَانَتْ لَا تَسْمَعُ شَيْئًا لَا تَعْرِفُهُ إِلَّا رَاجَعَتْ فِيهِ حَتَّى تَعْرِفَهُ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ حُوسِبَ عُذِّبَ قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ أَوَلَيْسَ يَقُولُ اللهُ تَعَالَى (فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا) قَالَتْ فَقَالَ إِنَّمَا ذَلِكِ الْعَرْضُ وَلَكِنْ مَنْ نُوقِشَ الْحِسَابَ يَهْلِكْ .

103. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da ga je obavijestio Nafi' b. Omer rekavši da mu je pričao Ibni-Ebu-Mulejka, da bi Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi nešto čula što nije dobro razumjela, tražila da joj se to pojasni sve dok ne bi potpuno shvatila (i upamtila).
A Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: "Kome se bude uzimao detaljan obračun (na Sudnjem danu), on će i biti kažnjen."
– Rekla sam – kazala je Aiša: "A zar Uzvišeni Allah ne kaže (u Kur'anu): 'Bit će lahko obračunat.'"
– On je – rekla je Aiša – odgovorio: "To se odnosi samo na izlaganje (vjernika za površan obračun), ali onaj kome se račun bude detaljno razmatrao, propast će."[3]

2 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je ženama da se raspituju za vjerske propise i ostala pitanja vezana za njihov rad i život;
– preporučljivo je odrediti posebno prikladno mjesto i vrijeme za održavanje predavanja ženama;
– maloljetna umrla djeca imaju mjesto u Džennetu i svojim posredovanjem kod Allaha uvest će u njega i svoje grešne roditelje.

3 Kome se obračun na Sudnjem danu bude detaljno ispitivao i svaki prestup posebno razmatrao, naći će mu se brojni nedostaci zaslužni kazne ili bar ukora. Pa i detaljno ispitivanje rada dobrih djela pokazalo bi se da su ih mnogi činili, ne samo u ime Allaha, dželle šanuhu, nego i u ime nekog ovozemaljskog interesa, što može Allahovu, dželle šanuhu, nagradu obustaviti i mjesto nje dobiti kaznu. Imajući sve to u vidu, mali bi broj ljudi prošao bez bilo kakve kazne. Milost Allaha, dželle šanuhu, neograničena je i nadati se je da se ti nedostaci ljudima oproste.

“NEKA PRISUTNI STEČENO ZNANJE PRENESE ODSUTNOM!”

بَاب لِيُبَلِّغِ الْعِلْمَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ

To je prenio Ibnu-Abbas od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

104. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs, a njemu Seid prenoseći od Ebu-Šurejha kako je rekao Amr b. Seidu dok je spremao vojne odrede prema Mekki (protiv Ibnu-Zubejra):
– Zapovjedniče, dozvoli mi da ti izložim govor koga je održao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sutradan po osvojenju Mekke, koga su čule moje uši, zapamtilo moje srce i gledale ga moje oči kada je govorio. Zahvalio je Allahu i pohvalio Ga, a potom rekao: “Mekku je učinio svetom i neprikosnovenom Allah, a ne svijet. Prema tome, nikome ko vjeruje u Allaha i budući svijet nije dozvoljeno da u njoj prolijeva krv i siječe stabla. Pa ako bi neko to dozvolio, zato što je u njoj vodio borbu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, recite mu: ‘Allah je to dozvolio samo Svome Poslaniku, a vama nije.’
Meni je u njoj to dozvolio samo jedan dio dana, a danas se povratio status njene neprikosnovenosti – njene svetosti kao što je to bilo i jučer.
Neka prisutni (ovo) prenese odsutnom!”
Neko je Ebu-Šurejha upitao: “A šta je Amr odgovorio?”
Rekao je: “Ebu-Šurejhe! Ja to znam bolje od tebe, ali

١٠٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَمْرِو بْنِ سَعِيدٍ وَهُوَ يَبْعَثُ الْبُعُوثَ إِلَى مَكَّةَ ائْذَنْ لِي أَيُّهَا الْأَمِيرُ أُحَدِّثْكَ قَوْلًا قَامَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ الْغَدَ مِنْ يَوْمِ الْفَتْحِ سَمِعَتْهُ أُذُنَايَ وَوَعَاهُ قَلْبِي وَأَبْصَرَتْهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ حَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مَكَّةَ حَرَّمَهَا اللهُ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ فَلَا يَحِلُّ لِامْرِئٍ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا وَلَا يَعْضِدَ بِهَا شَجَرَةً فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِيهَا فَقُولُوا إِنَّ اللهَ قَدْ أَذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ وَإِنَّمَا أَذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ وَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَقِيلَ لِأَبِي شُرَيْحٍ مَا قَالَ عَمْرٌو

Navedenim ajetom aludira se da će dobri vjernici biti samo formalno privedeni na obračun za svoja djela, poslije čega se mogu nadati Allahovom pomilovanju. Međutim, sadržaj hadisa upozorava na detaljan obračun svakog ljudskog djela bez obzira i samilosti, što će – po mišljenju nekih – samo po sebi značiti neku vrstu kazne.
Iz hadisa se zaključuje:
– velika želja Aiše, radijallahu anha, za naukom i učenjem, a Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, spremnost za poučavanjem;
– polaganje obračuna za djela na Sudnjem danu jeste stvarnost;
– citati Kur’ana ili hadisa mogu se ponekad raznoliko pa i pogrešno shvatiti;
– kriterij ispitivanja ljudskih djela na Sudnjem danu bit će raznolik: nečija će se djela ispitivati detaljno, nečija površno, a neko će toga biti oslobođen.

(Mekka) ne daje utočište obijesnome, ni bjeguncu da se u nju sklanja zbog prolivene tuđe krvi, a niti bjeguncu zbog učinjenog nereda (i krađe).”

قَالَ أَنَا أَعْلَمُ مِنْكَ يَا أَبَا شُرَيْحٍ لَا يُعِيذُ عَاصِيًا وَلَا فَارًّا بِدَمٍ وَلَا فَارًّا بِخَرْبَةٍ .

105. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, njemu Hammad prenoseći od Ejjuba, (on) od Muhammeda (b. Sirina), (ovaj) od Ibni-Ebu-Bekra (on opet) od svoga oca Ebu-Bekra, kako je spomenuto da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “... pa i vaše krvi i vaši imeci, a ja mislim – kaže Muhammed (b. Sirina) – da je Vjerovjesnik kazao: ‘... i vaše časti su vam svete, kao što vam je svet ovaj vaš dan (Bajram) u ovom vašem mjesecu. Eto, neka svaki prisutni prenese ovo odsutnom!’”
Muhammed (b. Sirin) govoraše:
– Istinu je kazao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Tako je bilo. (Onda je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao): “Eto, da li sam vam (dobro) saopćio?”[1]

١٠٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ذُكِرَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ قَالَ مُحَمَّدٌ وَأَحْسِبُهُ قَالَ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا أَلَا لِيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ مِنْكُمُ الْغَائِبَ وَكَانَ مُحَمَّدٌ يَقُولُ صَدَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَانَ ذَلِكَ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ مَرَّتَيْنِ .

1 U ranijem poglavlju iznesen je slučaj obraćanja slušaoca predavaču u cilju što boljeg shvaćanja sadržaja predavanja, a u ovom se ističe potreba da se svaka riječ predavača prenese onima koji nisu prisustvovali predavanju.
Iz hadisa se zaključuje:
– u razgovoru sa starijim i rukovodiocima treba se pristojno ponašati;
– na širenju islamske nauke treba maksimalno zalaganje.
Ibni-Bettal smatra da je misionarstvo prvenstvena kolektivna dužnost (farzi kifaje) muslimana;
– zabranjeno je voditi borbu na području grada Mekke. Neki pravnici smatraju da se u Mekki ne smije preduzimati oružana akcija čak ni protiv odmetnika koji su se u nju sklonili. Najveći broj učenjaka ima suprotno mišljenje. Oni dozvoljavaju poduzimanje odgovarajuće akcije, jer je dužnost nadležnih da suzbijaju protuzakonje, da omogućavaju sprovođenje Allahovih, dželle šanuhu, propisa i da štite pravo muslimana.
Ebu-Hanife smatra da prestupnik, koji se sklonio u Mekku, uživa puno pravo azila, i nad njim se ne može izvršiti kazna dok se u njoj nalazi.
Ibni-Abbas, Ata i Ša‘bi smatraju da se kazna nad prestupnikom za učinjeno razbojstvo, prostituciju i krađu na području Harema Mekke može izvršiti u Mekki, a ako je spomenute prestupe učinio van Mekke, kazna se ne može izvršiti nad njim u Mekki, nego tek kada izađe van Mekke.
Ibn-Zubejr, Hasan Basri i Mudžahid drže da se prestupnik za učinjena djela van Mekke može u Mekki uhvatiti, izvesti iz nje i tamo kazniti odgovarajućom zakonskom kaznom.
Amr ibn Seid smatra da se nad takvim prestupnikom može punopravno kazna izvršiti i u samoj Mekki.
Ebu-Hanife i Ahmed smatraju da se nad onim koji počini krivično djelo izvan Harema, a zatim se u njega skloni, neće izvršiti kazna u Mekki, dok Malik i Šafija smatraju suprotno. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poduzeo je vojnu akciju u namjeri osvojenja Mekke, a ne da u njoj prolijeva krv i ubija stanovništvo. On je Mekku zauzeo 20. ramazana, 8. godine po Hidžri za nekoliko sati i odmah proklamovao opću amnestiju, ravnopravnost i slobodu svih građana.
– U Mekki i području Harema ne smije se sjeći drveće pa ni žbunje. Za veliko hotimično posječeno stablo vinovnik treba zaklati odraslo goveče na ime kurbana, a za malo stablo, obično bravče.

GRIJEH ONOGA KO POTVORI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

بَاب إِثْمِ مَنْ كَذَبَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ

106. PRIČAO NAM JE Ali b. Dža'd i rekao da ga je obavijestio Šu'be, a njega Mensur, čuvši od Rib'ija b. Hiraša gdje govori:
– Čuo sam Aliju da kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Ne potvarajte me! Unišao u (paklenu) vatru, ko me god bude potvarao!'"

١٠٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْصُورٌ قَالَ سَمِعْتُ رِبْعِيَّ بْنَ حِرَاشٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَلِجِ النَّارَ .

107. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Džami'a b. Šeddada, (on) od Amira b. Abdullaha b. Zubejra, (a ovaj) od svoga oca da je rekao:
– Kazao sam Zubejru: "Ne čujem te da prenosiš izjave Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što to prenosi taj i taj?"
– Što se tiče mene – rekao je Zubejr – ja se od njega (Vjerovjesnika) nisam rastavljao, ali sam ga čuo gdje kaže: "Ko na mene slaže, neka u Paklu izabere sebi mjesto!"

١٠٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ جَامِعِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قُلْتُ لِلزُّبَيْرِ إِنِّي لَا أَسْمَعُكَ تُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ كَمَا يُحَدِّثُ فُلَانٌ وَفُلَانٌ قَالَ أَمَا إِنِّي لَمْ أُفَارِقْهُ وَلَكِنْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

108. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu rekao Abdul-Varis prenoseći od Abdul-Aziza, da je kazao kako je Enes izjavio:
– Ometa me da vam mnogo prenosim to (hadis)

١٠٨. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ قَالَ أَنَسٌ إِنَّهُ لَيَمْنَعُنِي أَنْ أُحَدِّثَكُمْ

To je stav Malika, Ibni-Abbasa, Ibni-Zubejra.
Ebu-Hanife smatra da se u svakom pojedinom slučaju treba ustanoviti stvarna vrijednost posječenog stabla i prema ustanovljenoj vrijednosti zaklati odgovarajuću žrtvu.
Šafija dozvoljava napasanje stoke u Haremu, a Ebu-Hanife i Muhammed to ne dozvoljavaju, jer je i trava vrsta zelenila i ukras Harema;
– svetost Mekke bila je još u doba Ibrahima i drugih vjerovjesnika. Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je ponešto dozvoljeno što je njegovim sljedbenicima zabranjeno;
– derogacija u islamu je stvarnost i logična pojava u evoluciji svakog pravnog poretka;
– dozvoljava se diskusija u vezi s primjenom islamskih propisa, a suprotna mišljenja u intepretiranju tih propisa su moguća;
– Ebu-Šurejh je bio dosljedan u izvršavanju Pejgamberove zapovijedi. Učenjak treba samoinicijativno na prikladan način skrenuti pažnju rukovodiocu na njegove eventualne nepravilnosti;
– određivanje šta je dozvoljeno (halal), a šta zabranjeno (haram) jeste Allahovo, dželle šanuhu, pravo i ljudi ne mogu činiti korekcije.

što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko na mene hotimično (nešto) slaže, neka pronađe sebi mjesto u Paklu!"[1]

حَدِيثًا كَثِيرًا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ تَعَمَّدَ عَلَيَّ كَذِبًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

109. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, njemu Jezid b. Ebu-Ubejd prenoseći od Seleme da je rekao:
– Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: "Ko me potvori onim što nisam rekao, neka pronađe sebi mjesto u Paklu!"

١٠٩ . حَدَّثَنَا مَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ يَقُلْ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

110. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Hasina, (on) od Ebu-Saliha, (ovaj) od Ebu-Hurejre, (a on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
– Nadijevajte moje ime, a ne nadijevajte moj nadimak (tj. Ebul-Kasim)! Ko me u snu vidi, on me je stvarno i vidio, jer se šejtan ne može prikazati u mom liku. A ko mene hotimično potvori, neka sebi pronađe mjesto u Paklu![2]

١١٠ . حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ تَسَمَّوْا بِاسْمِي وَلَا تَكْتَنُوا بِكُنْيَتِي وَمَنْ رَآنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ رَآنِي فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ فِي صُورَتِي وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ .

1 Navedeni hadisi upozoravaju da se izjave ljudi moraju tačno i doslovno prenositi drugima. U protivnom se čini laž i klevetanje, što je kažnjivo i po Allahovim, dželle šanuhu, i ljudskim zakonima.
Iz hadisa se zaključuje:
– strogo je zabranjeno potvarati Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Taj prestup spada u velike grijehe. Neki učenjaci šafijske škole (tačnije Ebu-Muhammed Džuvejni) smatraju, da namjerno laganje, na Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, izvodi vjernika iz islama. Nevevi drži da potvaranje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, makar s jednom izjavom, spada u velike grijehe i da se sva predanja koja je do tada prenio taj čovjek imaju odbaciti;
– netačno prenošenje Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, izjava iz oblasti šerijatskih propisa potpuno je isto kao laž u podsticanju i zastrašivanju (tergib ve terhib) i slično;
– ko drugom prenese Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu, znajući da je apokrifna ili sumnja u njenu vjerodostojnost, on spada u krug velikih grešnika. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ko neku izjavu prenese drugom kao moju, znajući da nije moja, on je lažac";
– pri prenošenju nekog hadisa sumnjivog porijekla ili značenja ne treba navoditi da ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kategorički rekao. Za ovakve hadise treba reći: kaže se, čini se, reklo se i slično;
– treba paziti na jezičku, stilsku i sadržajno-logičnu stranu hadisa. Hadis s gramatičkim pogreškama, slabog stila i nelogičnog značenja, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikada izgovorio. Prenosilac hadisa treba poznavati gramatički i književni jezik iz doba Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, vijeka i imati na umu da su dvoličnjaci zlonamjerno izmišljali hadise, za opravdanje svoga stava. To se mnogo činilo u doba političkih nereda i borbe između Mu'avije i Alije.

2 Hadis o denunciranju Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, mnogi učenjaci stvrstavaju u grupu mutevatir hadisa.
Buhari je donio prvi hadis preko niza najuglednijih ashaba, u kome je potvaranje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, strogo zabranjeno, a denuncijatoru određeno mjesto u Džehennemu. Drugim hadisom ističe se bogobojaznost i dosljednost ashaba u prenošenju hadisa. Iz trećeg hadisa vidi se da su ashabi

ZAPISIVANJE NAUKE (HADISA)

باب كِتَابَةِ الْعِلْمِ

111. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njemu Veki‘ prenoseći od Sufjana, (on) od Mutarrifa, (ovaj) od Ša‘bija, (a on) od Ebu-Džuhajfe da je rekao:
– Pitao sam Aliju: “Ima li kod vas kakva (posebna) knjiga?”
– Nema – odgovori – osim Allahove Knjige, ili oštroumnosti razumijevanja date čovjeku muslimanu, ili što je na ovom listu.
– Rekao sam – kaže Ebu-Džuhajfe: “A šta je na tom listu?”
On je odgovorio: “Propisi o krvarini, o oslobođenju zarobljenika i da se nad muslimanom ne sprovodi smrtna kazna zbog ubistva nemuslimana (podanika neislamske države, s kojom se nema sklopljen prijateljski ugovor).”[1]

١١١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ قُلْتُ لِعَلِيٍّ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ هَلْ عِنْدَكُمْ كِتَابٌ قَالَ لَا إِلَّا كِتَابُ اللهِ أَوْ فَهْمٌ أُعْطِيَهُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ أَوْ مَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قَالَ قُلْتُ فَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ قَالَ الْعَقْلُ وَفَكَاكُ الْأَسِيرِ وَلَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ .

nerado prenosili hadis, bojeći se da nehotice što ne ispuste i umjesto nagrade dobiju kaznu. Ko mnogo govori, mnogo i griješi; ko mnogo citira tuđe izjave može u njima lahko i pogriješiti.
Iz hadisa se zaključuje:
– Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, nadimak “Ebul-Kasim” ne treba drugima nadijevati. Džabir ističe kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da se ne nadijeva njegovo ime onome koji ima njegov nadimak, a da se ne nadijeva njegov nadimak onome ko već ima njegovo ime. Tirmizi prenoseći od Ebu-Hurejre navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da musliman ima istovremeno i ime Muhammed i nadimak Ebul-Kasim.
Mnogi učenjaci smatraju da je konkretni hadis donesen u Buhariji derogiran, i da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovoj primjeni nije nikada mnogo insistirao. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, gornju je izjavu dao kada je neko, idući putem, viknuo: “Ebul-Kasim!” Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo se i odazvao, a ovaj mu se izvinuo, rekavši da on zove drugog prolaznika kome je također bilo ime Ebul-Kasim. Zato neki smatraju da se zabrana odnosila samo na vrijeme Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.
Ibni-Džerir smatra da nadimak Muhammedov ne treba drugima nadijevati iz poštovanja prema Vjerovjesniku i da tako treba shvatiti i gornji hadis, a ne stvarnu zabranu.
– Muslimani mogu sebi nadijevati ime Muhammed.
– San ne može biti osnov za neki poduhvat ili rezultat nekog postupka.

1 Ali b. Ebu-Talib, radijallahu anhu, amidžić je i zet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Njegova majka Fatima, kći Esada b. Hašima b. Abdi-Menafa, jeste prva Hašimovićka, koja se udala za Hašimovića i rodila sina Aliju, Hašimovića i po ocu i po majci. Ona spada među prve žene Mekke koja je primila islam, a s ostalim muslimanima iselila se u Medinu, gdje je i umrla za života Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lično joj je klanjao dženazu, sišao u njen grob i spustio je na zemlju. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Aliji, radijallahu anhu, rekao je: “Ti si mi brat na ovom i budućem svijetu.” Zvao ga je često i pobratime. Ali, radijallahu anhu, jedan je od deseterice ashaba, za koje je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, javno rekao da će unići u Džennet i jedan od šest članova savjetodavnog vijeća islamske zajednice koje je rukovodilo islamskim svijetom u prvim danima iza Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, još za svoga života mu je davao puno povjerenje. On je jedan od Hulefai-rašiduna, bio je učen, pobožan i prvoborac za islamsku zajednicu; prvi od omladinaca primio islam, učestvovao u svim vojnim pohodima zajedno s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem , osim vojne na Tebuku, jer ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, postavio

١١٢. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ خُزَاعَةَ قَتَلُوا رَجُلًا مِنْ بَنِي لَيْثٍ عَامَ فَتْحِ مَكَّةَ بِقَتِيلٍ مِنْهُمْ قَتَلُوهُ فَأُخْبِرَ بِذَلِكَ النَّبِيُّ ﷺ فَرَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَخَطَبَ فَقَالَ إِنَّ اللهَ حَبَسَ عَنْ مَكَّةَ الْقَتْلَ أَوِ الْفِيلَ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ كَذَا قَالَ أَبُو نُعَيْمٍ وَاجْعَلُوهُ عَلَى الشَّكِّ الْفِيلَ أَوِ الْقَتْلَ وَغَيْرُهُ يَقُولُ الْفِيلَ وَسَلَّطَ عَلَيْهِمْ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَالْمُؤْمِنِينَ أَلَا وَإِنَّهَا لَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ بَعْدِي أَلَا وَإِنَّهَا حَلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ أَلَا وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا وَلَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا وَلَا تُلْتَقَطُ سَاقِطَتُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ فَمَنْ قُتِلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ إِمَّا أَنْ يُعْقَلَ وَإِمَّا أَنْ يُقَادَ أَهْلُ الْقَتِيلِ فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ

112. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm – Fadl b. Dukejn, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, (on) od Ebu-Seleme, (ovaj) od Ebu-Hurejre, da je (pleme) Huzaa ubilo godine osvojenja Mekke jednog čovjeka iz plemena Benu-Lejs, zbog njihovog poginulog, koga je pleme Lejs ranije ubilo. Kada je o tome obaviješten, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzjahao je svoju devu i održao govor, rekavši:

– Allah je, zaista, Mekku zaštitio od ubijanja, ili slona[2] – ovako je, kaže Ebu-Abdullah, rekao Ebu-Nu'ajm – a vi to držite kao nedoumicu; slon ili ubijanje, a drugi kažu ubijanje – a ovlastio Allahovog Poslanika i pravovjerne da vladaju (njenim stanovništvom). Znajte da to nije bilo dozvoljeno nikom prije mene, a neće biti dozvoljeno nikome ni poslije mene! To je meni bilo dozvoljeno samo dva dana! Znajte, da je Mekka u ovom mom času (u kome vam govorim) sveta i neprikosnovena, njeno žbunje se ne čupa, niti stabla sijeku, a izgubljenu stvar u njoj uzima samo onaj koji je oglašava (i traži njenog vlasnika)! Kome je pala žrtva ima pravo na biranje povoljnijeg

za zapovjednika i komandanta Medine. U bici na Uhudu zadobio je šesnaest rana, a u borbi za osvojenje Hajbera nosio je vojnu zastavu. U nauci mu ne bijaše ravnog. On od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem , prenosi 586 hadisa; dvadeset hadisa jesu hadisi koje bilježi i Buharija i Muslim (muttefekun alejhi), drugih 9 hadisa bilježi samo Buharija, dok 15 bilježi samo Muslim, a ostali hadisi su zabilježeni u drugim zbirkama. Postao je halifa nakon pogibije Osmana i upravljao islamskom državom pet godina (35–40. godine po Hidžri). Uoči petka, 17. ramazana, smrtno ga je ranio zatrovanim nožem Abdur-Rahman ibnu Muldžem pred džamijom. Umro je 19. ramazana u Kufi u 63. godini života, a 40. godine po Hidžri.

Bio je rumena lica, kratke kose, guste bijele brade, bijelih zuba, punog okruglog lica i lijepog izgleda. Ebu-Džuhajfe postavio je Aliji, radijallahu anhu, konkretno pitanje jer su ši'ije tvrdili da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izvjesne propise vjere kazivao samo svojim kućanima, rođacima, a naročito Aliji, radijallahu anhu. Odgovor Alije, radijallahu anhu, jasno govori da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije u kazivanju Objave nikoga protežirao nego je svakog muslimana podjednako želio podučiti islamskim propisima.

Iz hadisa se zaključuje:

– Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tumačio je Objavu svakom podjednako, samo su je ljudi raznoliko pamtili;

– za objašnjenje nejasnih pitanja treba se obraćati stručnjacima;

– Omer, Ebu-Hanife i još neki učenjaci smatraju da treba izvršiti smrtnu kaznu nad muslimanom zbog ubistva nemuslimana;

– Alija, radijallahu anhu, konkretni listić papira držao je u koricama svoje sablje, a neki kažu da je bio okačen o balčak sablje.

2 Misli se na poznati događaj prije islama o kojem govori sura El-Fil (slon). (prim. rec.)

od dvoga: ili da se isplati krvarina ili da se rodbini ubijenog omogući odmazda.
Tada je pristupio neki čovjek Jemenlija i rekao: "Napiši mi (to), Allahov Poslaniče!"
– Napišite mu! – rekao je on.
Zatim je neko od Kurejševića kazao: "... osim mirisne trstike (iđirota, izhira)[1], Allahov Poslaniče, jer je mi koristimo za naše kuće i grobove?" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: "Osim mirisne trstike."[2]
Ebu-Abdullah je rekao: "*Jukadu* je sa slovom QAF." Rečeno je Abdullahu: "Šta mu je napisao?" "Napisao mu je ovaj govor (hutbu)", odgovorio je.

فَقَالَ اكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ اكْتُبُوا لِأَبِي فُلَانٍ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَّا الْإِذْخِرَ يَا رَسُولَ اللهِ فَإِنَّا نَجْعَلُهُ فِي بُيُوتِنَا وَقُبُورِنَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَّا الْإِذْخِرَ إِلَّا الْإِذْخِرَ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ يُقَالُ يُقَادُ بِالْقَافِ فَقِيلَ لِأَبِي عَبْدِاللهِ أَيُّ شَيْءٍ كَتَبَ لَهُ قَالَ كَتَبَ لَهُ هَذِهِ الْخُطْبَةَ .

113. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Amr koji je rekao da ga je obavijestio Vehb b. Munebbih prenoseći od svoga brata, da je izjavio:
– Čuo sam Ebu-Hurejru gdje govori: "Među drugovima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, više hadisa od mene imao je samo Abdullah b. Amr, jer je on (hadise) pisao, a ja nisam."
Vehbu ibni Munebbiha u drugom senedu slijedi Ma'mer prenoseći gornji hadis od Hemmama, (a ovaj) od Ebu-Hurejre.

١١٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرٌو قَالَ أَخْبَرَنِي وَهْبُ بْنُ مُنَبِّهٍ عَنْ أَخِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ مَا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَحَدٌ أَكْثَرَ حَدِيثًا عَنْهُ مِنِّي إِلَّا مَا كَانَ مِنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو فَإِنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ وَلَا أَكْتُبُ تَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ .

1 Izhir je, kako kaže Ibn-Hadžer u Fethul-Bariju (4/59), poznata biljka stanovnicima Mekke koja ima lijep miris, korijen u zemlji i tanku stabljiku, te raste u udolinama. Mekelije su ovom biljkom popunjavali šupljine na krovu između dasaka, kao i šupljine u kaburovima između ćerpiča. Prema njegovom opisu, trebalo bi da se radi o iđirotu, odnosno mirisnoj trstiki ili mirisnom šašu. (prim. rec.)

2 Iz hadisa se zaključuje:
– nauku treba i pismeno širiti. Osman, radijallahu anhu, dao je napisati nekoliko Mushafa i poslati u centre islamskog svijeta. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, za pisanje Kur'ana imao je stalne pisare, a pisanje hadisa nije dozvoljavao samo u prvim danima širenja islama, bojeći se da ih neuki svijet ne bi izmiješao s tekstom Kur'ana;
– Mekku su muslimani zauzeli bez okršaja i prolijevanja krvi;
– u Haremu Ka'be zabranjeno je sjeći samoniklo drveće, grmlje i drugo ukrasno zelenilo;
– Šafija Ahmed i Ebu-Jusuf smatraju, da se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, konsultovao s ashabima u svim poslovima za koje nije imao objavu, dok najveći broj učenjaka drži da je to on činio samo u vezi s poduzimanjem vojnih akcija, držeći se ajeta: "Ve šavirhum fil emri...!", tj. "U poslu se konsultuj s njima!"
– nasljednik ubijenog ima pravo izbora: ili da traži obeštećenje u novcu, ili smaknuće ubice, dok ubica nema toga prava;
– Šafija smatra da se ubica s predumišljanjem kažnjava: ili smaknućem ili otkupom. Malik drži da ga treba (vadžib) kazniti smrću, a otkup dolazi samo kao zamjena, i to ako na njega pristane barem jedan ili nasljednici poginulog. Nasljednici imaju pravo da ubici oproste potraživanja i same otkupnine određene za počinjeno ubistvo.

١١٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ ﷺ وَجَعُهُ قَالَ ائْتُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبْ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوا بَعْدَهُ قَالَ عُمَرُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ غَلَبَهُ الْوَجَعُ وَعِنْدَنَا كِتَابُ اللهِ حَسْبُنَا فَاخْتَلَفُوا وَكَثُرَ اللَّغَطُ قَالَ قُومُوا عَنِّي وَلَا يَنْبَغِي عِنْدِي التَّنَازُعُ فَخَرَجَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ إِنَّ الرَّزِيَّةَ كُلَّ الرَّزِيَّةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَبَيْنَ كِتَابِهِ .

114. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb, ovome Junus prenoseći od Ibni-Šihaba, (ovaj) od Ubejdullaha b. Abdullaha, (a on) od Ibni-Abbasa, da je kazao:
– Kada se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pogoršala njegova bolest, rekao je:
"Donesite mi sredstva za pisanje da vam dam napisati pismo poslije koga nećete zalutati!"
Omer je tada kazao: "Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, savladala je njegova bolest, a mi imamo Allahovu Knjigu i ona nam je dovoljna."
Ashabi se oko toga raziđoše i žagor se povećao. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Idite od mene! Kod mene (ta) prepirka nije potrebna!"
Kasnije je izašao i Ibni-Abbas govoreći: "Zaista šteta, i to opća šteta, što je Allahov Poslanik spriječen da napiše svoju knjigu (pismo)."[3]

بَاب الْعِلْمِ وَالْعِظَةِ بِاللَّيْلِ

O NAUCI I PREDAVANJIMA U NOĆI

١١٥. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ وَعَمْرٍو وَيَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ

115. PRIČAO NAM JE Sadeka, a njega je obavijestio Ibni-Ujejne prenoseći od Ma'mera, (on) od Zuhrija, (ovaj) od Hinde, ona od Ummi-Seleme... A KAZIVALI SU NAM i Amr i Jahja b.

3 Konkretni sastanak ashaba kod Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bio je u četvrtak, četiri dana prije njegove smrti. Tu je raspravljano o ličnosti koja bi mogla preuzeti rukovodstvo Islamske zajednice. Sastanku je prisustvovao i Omer. On je bio dalekovidan i znao je da se u Kur'anu može naći rješenje za sva aktuelna pitanja. U Kur'anu je rečeno: "U ovoj knjizi mi nismo ništa izostavili" i "Kur'an je objašnjenje za svaku stvar." Omer, radijallahu anhu, dao je gornju primjedbu imajući u vidu propise Kur'ana i teško stanje bolesnika, a ne zato što je sumnjao u ispravnost odluke Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.
Većina učenjaka smatra, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio nepogrešiv samo u poslovima vezanim direktno za Objavu, a u ovozemaljskim poslovima da je mogao pogriješiti i zaboraviti kao i svaki čovjek.
Iz hadisa se zaključuje:
– pogrešna je tvrdnja ši'ija, da je Alija, radijallahu anhu, imao od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, usmenu ili pismenu preporuku da preuzme rukovodstvo Islamske zajednice. Da je Alija, radijallahu anhu, imao ma kakvu povelju od Vjerovjesnika, on bi je izložio ashabima;
Omer, radijallahu anhu, svojom dalekovidnošću pravilno je shvatio situaciju i konkretna društvena zbivanja u svjetlu kur'anskih propisa;
– rukovodilac može prije svoje smrti preporučiti za svoga zamjenika lice za koje misli da će biti podesno i sposobno obavljati povjerene mu poslove;
– zajednički donijeti zaključci učenjaka o izvjesnom pitanju imaju snagu zakona.

Seid, prenoseći od Zuhrija, (on) od Hinde, (a ona opet) od Ummi-Seleme, da je rekla:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, probudio se jedne noći i rekao:
"Uzvišen je Allah! Koliko je smutnji i nereda (zala) noćas spušteno, koliko je riznica otvoreno! Probudite žene iz njihovih soba! Žena koja je oblačila prozirnu odjeću na ovom svijetu, bit će gola na drugom!"[1]

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتِ اسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتَنِ وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ أَيْقِظُوا صَوَاحِبَاتِ الْحُجَرِ فَرُبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الْآخِرَةِ .

NOĆNO BDIJENJE U IZUČAVANJU NAUKE

بَاب السَّمَرِ فِي الْعِلْمِ

116. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejr, njemu Lejs, ovome Abdur-Rahman b. Halid prenoseći od Ibni-Šihaba, (ovaj) od Salima i Ebu-Bekra b. Sulejmana b. Ebu-Hasme da je Abdullah b. Omer rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri kraju svoga života klanjao nam je jaciju, i kada je predao selam, ustao je i rekao: "Jeste li uočili ovu vašu noć? Zaista, za sto godina neće biti nijednog od onih koji su sada (živi) na površini zemlje."[2]

١١٦. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدِ بْنِ مُسَافِرٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ وَأَبِي بَكْرِ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ .

1 U prethodnom poglavlju bilo je riječi o pisanju i bilježenju hadisa, a u ovom se ističe potreba učenja i širenja nauke putem stalnih predavanja ne samo danju nego i noću.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jedne noći kod Ummu-Seleme, radijallahu anhu, probudio se pred zoru, dao sakupiti ostale svoje supruge iz drugih soba i ispričao im navedeni san, koji je ubrzo iza njegove smrti postao stvarnost. Do polovine prvog stoljeća po Hidžri muslimani su osvojili skoro pola tada poznatog svijeta, a sredinom tog stoljeća nastaju politički neredi i međusobne borbe uglednih ashaba za prevlast u islamskoj zajednici. U tim borbama izginuli su ugledni ljudi, kao: Alija, radijallahu anhu, njegovi sinovi Hasan i Husejn, Zubejr ibnu Avvam i drugi.
Navedeni hadis aludira još na žene koje će živjeti raskošno, oblačiti tanke prozirne i skupocjene haljine, koje će ih samo djelomično pokrivati, što će dovesti do moralnog pada i pomanjkanja interesa za vršenje dobrih djela. Hadisom se još ističe da će islamski svijet konačno ojačati, vlast proširiti na mnoge bogate zemlje i muslimani se obogatiti, ali da u tom materijalnom bogatstvu ne trbaju činiti raskoš. Materijalna dobra ovoga svijeta mogu biti iskušenje i unesrećiti čovjeka i ovoga i budućeg svijeta. Naklonost žena raskošnom golišavom odijevanju Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, još tada uočava, i u toku noći sakuplja svoje supruge da ih upozori na opasne posljedice takve kulture.

2 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upozorio je na kratak životni vijek generacije svoga vremena, pa da se ljudi što više angažuju na polju rada dobrih djela i opskrbe se za Dan obračuna na kome neće pomoći ni rod ni imetak. Ovozemna materijalna dobra su prolazna, a prosječni život pojedinca je ispod sto godina, i treba se maksimalno založiti na pripremanju za zagrobni život, koji nije nikoga mimoišao.

117. PRIČAO NAM JE Adem, njemu ispričao Šu'be, a njemu Hakem, čuvši od Seida b. Džubejra, a (on) od Ibnu-Abbasa da je kazao:
– Noćio sam u sobi svoje tetke po majci Mejmune, kćerke Harisove, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a te noći bijaše kod nje i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jaciju (u džamiji), došao kući, klanjao još četiri rekata i onda zaspao. Kasnije je ustao i rekao: "Dječačić zaspao?", ili je upotrijebio sličan izraz. Zatim je ustao (da klanja namaz) i ja sam mu stao s njegove lijeve strane, a on me stavi na svoju desnu stranu. Klanjao je pet rekata, zatim klanjaše još dva i zaspa te sam čuo njegovo hrkanje (upotrijebivši izraz: *gatitahu* ili *hatitahu*). Poslije je izašao u džamiju da klanja (sabah) namaz.[3]

١١٧. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بِتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ ثُمَّ قَالَ نَامَ الْغُلَيِّمُ أَوْ كَلِمَةً تُشْبِهُهَا ثُمَّ قَامَ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ أَوْ خَطِيطَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ .

PAMĆENJE NAUKE

بَاب حِفْظِ الْعِلْمِ

118. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, (ovaj) od A'redža, a (on) od Ebu-Hurejre, koji je izjavio da svijet govori:
"Ebu-Hurejra je najobilniji (u kazivanju hadisa)", a da ne postoje dva ajeta u Allahovoj Knjizi, ja ne bih ispričao ni jedan hadis.

١١٨. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَلَوْلَا آيَتَانِ فِي كِتَابِ اللهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا ثُمَّ يَتْلُو

3 Konkretni hadis nuka vjernike na što češće održavanje poučnih predavanja, koristeći za to i noćna sijela, a u nedostatku rasvjete da se koristi čak i mjesečina. Posjećivanje takvih naučnih skupova je od neprocjenjive koristi za obrazovanje ljudi. Malik ističe: "Baviti se naukom dobronamjerno (uz ispravan nijet), spada u najvrednije poslove ljudi."
Iz hadisa se zaključuje:
– velika želja i dobra memorija Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhuma, da je kao dijete cijelu noć motrio rad Vjerovjesnika, i zatim vjerno to drugima prenio;
– fakultativni namaz može se kolektivno klanjati;
– manji gest rukom u namazu ne smatra se prekršajem;
– punovažno je klanjanje namaza za osobom koja pri stupanju u namaz nije naumila da će biti imam;
– dozvoljeno je djetetu obnoć spavati kod bračnih drugova koji su s njim u bližem srodstvu;
– muž u poligamijskom braku dužan je držati se redoslijeda konačenja kod svojih supruga;
– musliman pri stupanju kolektivnom obavljanju namaza stat će na desnu stranu imama, a ako bi stao na lijevu, imam će ga gestom ruke upozoriti da se pomakne desno;
– namaz djeteta je punovažan, i
– noćni namaz Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bio je od 11 rekata. Kermani smatra da se ovaj namaz sastojao od 6 rekata obične nafile, tri rekata vitra, a zadnja dva rekata su sunnet sabahskog namaza.

Potom citira: "One koji kriju jasne dokaze koje smo objavili...", do riječi: "On je Milostiv."
Naša braća muhadžiri bijahu zauzeti kupoprodajom po trgovima, a naša braća ensarije preokupirani poslom na svojim imanjima, dok je Ebu-Hurejra bio stalno uz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da mu stomak bude pun, i prisustvovao onda kada oni nisu prisustvovali, i tako zapamtio ono što oni nisu zapamtili.[1]

(إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى) إِلَى قَوْلِهِ (الرَّحِيمُ) إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الصَّفْقُ بِالْأَسْوَاقِ وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يَلْزَمُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِشِبَعِ بَطْنِهِ وَيَحْضُرُ مَا لَا يَحْضُرُونَ وَيَحْفَظُ مَا لَا يَحْفَظُونَ .

119. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ebu-Bekr Ebu-Mus'ab, njemu Muhammed b. Ibrahim b. Dinar prenoseći od Ibni-Ebi-Zi'ba, (on) od Seida Makburija, a (ovaj) od Ebu-Hurejre da je izjavio:
– Rekao sam: Allahov Poslaniče, ja od tebe stvarno mnogo slušam hadise koje opet zaboravljam?
– Prostri svoj ogrtač! – rekao je on.
– Ja sam ga prostro – kaže Ebu-Hurejra – a on zagrabi (nešto) svojim rukama, baci na njega i reče: "Prigrni ga sebi!"
– Ja sam ga prigrnuo i poslije toga nisam ništa zaboravljao.
PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir i rekao da ga je o ovom obavijestio Ibnu-Ebi-Fudejk ili je rekao: "... zagrabio je (nešto) svojom rukom i bacio na ogrtač..."[2]

١١٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ أَبُو مُصْعَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنْسَاهُ قَالَ ابْسُطْ رِدَاءَكَ فَبَسَطْتُهُ قَالَ فَغَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ ضُمَّهُ فَضَمَمْتُهُ فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ .

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ بِهَذَا أَوْ قَالَ غَرَفَ بِيَدِهِ فِيهِ .

1 Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, stanovaše na sofi Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije u Medini i imao je priliku slušati svako njegovo predavanje. Bio je stalno uz Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zadovoljavajući se time da mu je makar stomak pun, da ne bude gladan, te nije ništa drugo radio; nije se bavio ni trgovinom, niti poljoprivredom, kao što su to radili ostali ashabi. On je bio uz Muhammeda i u doba održavanja sajmova, kada su drugi ashabi trgovali udarajući ruku o ruku, stiskali ih i mahali nagoneći pazar, i tako svršavali svoje kupoprodajne poslove. Ebu-Hurejra nije napuštao svoje mjesto na sofi. On je za dobro nauke, svoje zajednice i služenja Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, napustio stjecanje materijalnih dobara. Dobro je poznavao propise Kur'ana i pravilno ih interpretirao. Djelomično gore navedeni 159-160. ajet poglavlja El-Bekare u punom prijevodu glase: "Allah će prokleti one koji kriju jasne dokaze, koje smo Mi objavili i pravi put nakon što smo objasnili ljudima u Knjizi, a proklinjat će ih i drugi koji proklinju. Osim onih koji se kaju, koji se poprave i to obrazlože; to su oni čija pokajanja primamo, a Ja sam onaj koji primam pokajanje i milostiv sam."
Iz hadisa se zaključuje:
– musliman treba stalno učiti i svoje znanje drugom kazivati;
– Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, radi pamćenja hadisa žrtvovao je sva materijalna dobra ovoga svijeta;
– dozvoljeno je ponekada istaći svoje lične vrline, čuvajući se oholosti i kompleksa više vrijednosti.

2 Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, stavio je gornji upit u džamiji prilikom jednog Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, predavanja. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio mu je da razastre svoju

120. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu njegov brat, prenoseći od Ibnu-Ebi-Zi'ba, (on) od Seida Makburija, a (ovaj) od Ebu-Hurejre da je kazao: "Zapamtio sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dvije posude (vrste) znanja. Jednu od njih sam prosuo (saopćio), a drugu da sam prosuo (objavio) ovaj (moj) grkljan bio bi prerezan."[3]

١٢٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنِ ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وِعَاءَيْنِ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَثَثْتُهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوْ بَثَثْتُهُ قُطِعَ هَذَا الْبُلْعُومُ .

O PAŽLJIVOM SLUŠANJU UČENJAKA

بَاب الْإِنْصَاتِ لِلْعُلَمَاءِ

121. PRIČAO NAM JE Hadždžadž, njemu Šu'be, a njega obavijestio Ali b. Mudrik, prenoseći od Ebu-Zur'e Ibn-Amra, (on) od Džerira, da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Oprosnom hadžu rekao: "Ušutkaj svijet!", a zatim kazao: "Ne vraćajte se poslije mene u nevjernike, tako što će neki od vas udarati po vratovima drugih, (tj. međusobno se ubijati)!"[4]

١٢١. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرٍو عَنْ جَرِيرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ اسْتَنْصِتِ النَّاسَ فَقَالَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ .

haljinu, a potom nešto simbolično zagrabio i istresao mu na nju. To je bilo simbolično davanje znanja, ali je to postalo stvarnost, kako je to kasnije i sam Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, izjavio.

3 Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, bez sumnje je najplodniji prenosilac hadisa. On je javno izlagao svoje hadise koji se odnose na obredoslovlje i šerijatskopravno poslovanje, dok hadise vezane sadržajem za društveno-političku situaciju i samovolju rukovodilaca nije kazivao iz straha zbog lične sigurnosti. Političke neprilike i predstojeća iskušenja islamskog svijeta Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, iznosio je često alegorično. Tako je jednom prilikom rekao: "Allahu, sačuvaj me prvih dana 60-ih godina ovog stoljeća i dječije vlade!", čime je aludirao na vlast Jezida b. Mu'avije, koji je preuzeo hilafet 60. godine po Hidžri, a to je jedna godina poslije smrti Ebu-Hurejre. Islam je primio početkom 7. godine po Hidžri i sudjelovao s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, u bici protiv Jevreja na Hajberu. U predislamsko doba imao je ime Abduš-Šems, a prelaskom na islam Abdullah i Abdur-Rahman. Majci mu je bilo ime Mejmuna. Za sebe je sam rekao: "Odrastao sam kao siroče, izbjegao iz Mekke kao siromah i bio sluga Busre, kćerke Gazvana, s kojom sam kasnije, Allahovom voljom, sklopio brak. Hvala Allahu što je vjeru učinio osloncem i osnovom života, a Ebu-Hurejru vodičem u nauci hadisa. Nekad sam bio čobanče i imao mačku s kojom sam se igrao, pa me, eto, prozvaše 'Ebu-Hurejra', tj. 'mačiji otac – ljubitelj mačaka'." Bio je starješina družine nastanjene na sofi Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije u Medini. Prenio je oko 5.000 hadisa. Buhari je uvrstio u svoj Sahih 93, Muslim u svoj 190, a ostali su sačuvani u drugim hadiskim zbirkama. Umro je 59. godine po Hidžri u 78. godini života i pokopan na Beki'u.

4 Nauka je neprocjenjivo blago, i kada učenjak nešto izlaže i govori, treba ga pažljivo slušati, pamtiti i bilježiti makar osnovne misli. Konkretna izjava upozorava na ustrajno obavljanje vjerskih dužnosti i miroljubive odnose među ljudima. Ljudi su jednog porijekla i razlike u mišljenjima ne trebaju biti kamen smutnje i nereda. Učene ljude treba poštivati, pred njima šutjeti i što manje govoriti da bi oni imali što više mogućnosti za izlaganje poučnih savjeta.

KAD UČENJAK BUDE UPITAN: "KO JE NAJZNANIJI?", POŽELJNO JE DA ZNANJE O TOME PREPUSTI ALLAHU

بَاب مَا يُسْتَحَبُّ لِلْعَالِمِ إِذَا سُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ فَيَكِلُ الْعِلْمَ إِلَى اللَّهِ

122. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Sufjan, a njemu Amr kazavši da ga je obavijestio Seid b. Džubejr i izjavio:
– Rekao sam Ibni-Abbasu: "Nevf Bekali smatra zaista da Musa (drug Hidra) nije Musa (Ibni-Imran) Izraelićanin nego je to sasvim drugi Musa?"
– Slagao je neprijatelj Allahov – rekao je (Ibnu-Abbas). Nama je prenio Ubej b. Ka'b od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
– Vjerovjesnik Musa držeći govor Izraelićanima bio je upitan: "Ko je najznaniji?"
– Ja sam najznaniji! – odgovorio je (on).
– Allah ga je ukorio što nije to znanje prepustio Njemu, pa mu je objavio:
"Ima jedan rob od mojih robova na sastavu dvaju mora i on je znaniji od tebe."
– Allahu, reče Musa, kako da se s njim susretnem?
– Stavi, reče mu se, ribu u zenbilj i gdje je budeš izgubio, tu je on.
I on krenu na put. S njim je krenulo i njegovo momče Juša' b. Nun, nosio je ribu u zenbilju i kada su bili kod jedne stijene, naslonili su na nju svoje glave i zaspali. Riba se nečujno izvukla iz zenbilja i sebi zasjekla put u moru. To je za Musaa i njegovog momka bilo čudo. Nastavili su da putuju preostali dio noći i dana, i kada je svanulo, Musa reče svome pratiocu: "Daj nam naš doručak! Zaista nas je, od ovog našeg putovanja, spopao umor." Musa nije osjetio umor dok nije prešao naređeno mu područje. Tada mu reče momče (pratilac): "Sjećaš li se kada smo se sklonili pod onu stijenu? Tu sam zaboravio onu ribu!"

١٢٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرٌو قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ جُبَيْرٍ قَالَ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ نَوْفًا الْبَكَالِيَّ يَزْعُمُ أَنَّ مُوسَى لَيْسَ بِمُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنَّمَا هُوَ مُوسَى آخَرُ فَقَالَ كَذَبَ عَدُوُّ اللهِ حَدَّثَنَا أُبَيُّ ابْنُ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَامَ مُوسَى النَّبِيُّ خَطِيبًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ فَسُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ فَقَالَ أَنَا أَعْلَمُ فَعَتَبَ اللهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرُدَّ الْعِلْمَ إِلَيْهِ فَأَوْحَى اللهُ إِلَيْهِ أَنَّ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ قَالَ يَا رَبِّ وَكَيْفَ بِهِ فَقِيلَ لَهُ احْمِلْ حُوتًا فِي مِكْتَلٍ فَإِذَا فَقَدْتَهُ فَهُوَ ثَمَّ فَانْطَلَقَ وَانْطَلَقَ بِفَتَاهُ يُوشَعَ بْنِ نُونٍ وَحَمَلَا حُوتًا فِي مِكْتَلٍ حَتَّى كَانَا عِنْدَ الصَّخْرَةِ وَضَعَا رُءُوسَهُمَا وَنَامَا فَانْسَلَّ الْحُوتُ مِنَ الْمِكْتَلِ (فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا) وَكَانَ لِمُوسَى وَفَتَاهُ عَجَبًا فَانْطَلَقَا بَقِيَّةَ لَيْلَتِهِمَا وَيَوْمَهُمَا فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ (آتِنَا غَدَاءَنَا لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا) وَلَمْ يَجِدْ مُوسَى مَسًّا مِنَ النَّصَبِ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أُمِرَ بِهِ فَقَالَ لَهُ فَتَاهُ (أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ) قَالَ مُوسَى

– To je ono za čim tragamo! – reče Musa.
Potom su se povratili slijedeći svoje tragove. Kada su došli do one stijene, kad tu čovjek pokriven odijelom, ili je Ubej rekao: "... pokrio se svojim odijelom."
Musa nazva selam, a Hidr reče: "Odakle u tvojoj zemlji selam?"
– Ja sam Musa – reče on.
– Musa Izraelićanin? – upita (Hidr).
– Da – odgovorio je (Musa).
– Mogu li da te pratim – upitao je Musa – da me poučiš onoj uputi (znanju) kojom si ti ispravno poučen?
– Hidr je odgovorio: "Musa, ti se nećeš moći sa mnom strpjeti! Ja imam jednu vrstu Allahovog znanja kojem me je On naučio i koje ti ne poznaješ, a ti imaš jednu vrstu znanja kojoj te je Allah poučio koju ja ne poznajem." (Musa reče): "Naći ćeš me, ako Allah da, da sam strpljiv i neću ti se ni u čemu suprotstavljati." Potom su nastavili put i išli morskom obalom. Svoje lađe nisu imali. Tada pokraj njih naiđe jedna lađa i oni su s lađarima razgovarali da i njih dvojicu povezu. Hidra su prepoznali pa su ih besplatno povezli. Kasnije je došao jedan vrabac, pao na ivicu lađe i kljucnuo jednom ili dvaput u more. Hidr reče: "Musa, moje i tvoje znanje u odnosu na Allahovo znanje je kao kljucanje ovog vrapca u more." Potom se Hidr latio jedne daske od dasaka broda i izbio je.
– Ljudi su nas – reče Musa – besplatno povezli, a ti se lati njihove lađe i probuši je da potopiš njene putnike!
– Nisam li rekao da ti nećeš moći ustrajati sa mnom! – (reče Hidr).
– Ne kori me – odgovori on – za ono što sam zaboravio!
To je bio prvi Musaov zaborav.
Potom su krenuli dalje i naišli na dječaka koji se igraše sa djecom, Hidr ga zgrabi za glavu odozgo i svojom rukom otkide mu glavu.

(ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا)
فَلَمَّا انْتَهَيَا إِلَى الصَّخْرَةِ إِذَا رَجُلٌ مُسَجًّى بِثَوْبٍ
أَوْ قَالَ تَسَجَّى بِثَوْبِهِ فَسَلَّمَ مُوسَى فَقَالَ الْخَضِرُ
وَأَنَّى بِأَرْضِكَ السَّلَامُ فَقَالَ أَنَا مُوسَى فَقَالَ
مُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ نَعَمْ قَالَ (هَلْ أَتَّبِعُكَ
عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عُلِّمْتَ رَشَدًا) قَالَ (إِنَّكَ لَنْ
تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا) يَا مُوسَى إِنِّي عَلَى عِلْمٍ مِنْ
عِلْمِ اللهِ عَلَّمَنِيهِ لَا تَعْلَمُهُ أَنْتَ وَأَنْتَ عَلَى عِلْمٍ
عَلَّمَكَهُ لَا أَعْلَمُهُ (قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللهُ
صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا) فَانْطَلَقَا يَمْشِيَانِ عَلَى
سَاحِلِ الْبَحْرِ لَيْسَ لَهُمَا سَفِينَةٌ فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ
فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا فَعُرِفَ الْخَضِرُ فَحَمَلُوهُمَا
بِغَيْرِ نَوْلٍ فَجَاءَ عُصْفُورٌ فَوَقَعَ عَلَى حَرْفِ السَّفِينَةِ
فَنَقَرَ نَقْرَةً أَوْ نَقْرَتَيْنِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ الْخَضِرُ يَا
مُوسَى مَا نَقَصَ عِلْمِي وَعِلْمُكَ مِنْ عِلْمِ اللهِ إِلَّا
كَنَقْرَةِ هَذَا الْعُصْفُورِ فِي الْبَحْرِ فَعَمَدَ الْخَضِرُ إِلَى
لَوْحٍ مِنْ أَلْوَاحِ السَّفِينَةِ فَنَزَعَهُ فَقَالَ مُوسَى قَوْمٌ
حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدْتَ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقْتَهَا
لِتُغْرِقَ أَهْلَهَا (قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ
صَبْرًا قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهِقْنِي
مِنْ أَمْرِي عُسْرًا) فَكَانَتِ الْأُولَى مِنْ مُوسَى
نِسْيَانًا فَانْطَلَقَا فَإِذَا غُلَامٌ يَلْعَبُ مَعَ الْغِلْمَانِ
فَأَخَذَ الْخَضِرُ بِرَأْسِهِ مِنْ أَعْلَاهُ فَاقْتَلَعَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ

– Zar ubi tako bezgrješnu osobu bespravno! – reče Musa.
– Nisam li ti kazao da ti nećeš moći sa mnom ustrajati! – (rekao je Hidr).
Ibni-Ujejne je rekao, da je ovo potencirano upozorenje (zbog izraza "leke", tj. "tebi, ti").
Putovanje su opet nastavili i došli do jednog naselja od čijeg stanovništva zatražiše hrane. Stanovništvo ne htjede da ih ugosti. (U selu) su naišli na jedan zid koji se htio srušiti i Hidr ga svojom rukom ispravi.
Musa reče: "Kad bi htio, uzeo bi za tu uslugu neku nagradu?"
– Ovo je rastanak između mene i tebe – rekao je Hidr.
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Allah se smilovao Musau! Zaista bismo voljeli da se Musa strpio, pa da nam bude ispričan slučaj njih dvojice."[1]

فَقَالَ مُوسَى (أَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ)
(قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا)
قَالَ ابْنُ عُيَيْنَةَ وَهَذَا أَوْكَدُ (فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا
أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا
فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَّ فَأَقَامَهُ) قَالَ
الْخَضِرُ بِيَدِهِ فَأَقَامَهُ فَقَالَ لَهُ مُوسَى (لَوْ شِئْتَ
لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ)
قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْحَمُ اللهُ مُوسَى لَوَدِدْنَا لَوْ صَبَرَ
حَتَّى يُقَصَّ عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا .

1 Musa, alejhi selam, tragao je za Hidrom u doba svoga dolaska u pustinju. Po izlasku iz lađe na obalu Crnog mora i smaknuću dječaka, Hidr je nastavio putovanje i zajedno sa Musaom, alejhi selam, i njegovim pratiocem stigli su u predvečerje u mjesto Antakiju ili Ubelle, a neki kažu u Nazaret u Jerusalemu. Noć je bila prohladna, a mještani nisu bili voljni da im ukažu svoje gostoprimstvo, pa su se morali skloniti pod jedan naget zid ispod koga je svijet sa strahom prolazio. Sa'lebi ističe da je to bio zid siročadi iz toga naselja, visine 200 stopa, dužine 500 i širine 50. Hidr ga je popravio da se on održi samo do njihove punoljetnosti, jer su im roditelji u njemu ostavili zakopano blago.
Ibnu-Abbas, radijallahu anhuma, smatra da je Hidr taj zid oborio, a potom ga ponovo sazidao. Po svršetku posla Musa, alejhi selam, predložio mu je da svoj trud naplati. To je Hidra rasrdilo pa je Musau, alejhi selam, objasnio svrhu svojih postupaka, a potom se od njega odvojio i nastavio sam putovati.
Iz hadisa se zaključuje:
– za naukom treba ići i u druga mjesta i opskrbiti se sredstvima potrebnim za putovanje. Naobrazba i kultura su ideali islama;
– pitati učene ljude za nejasne probleme treba iz želje za naukom, a ne iz ironije i licemjerstva;
– putnik u slučaju potrebe može zamoliti od drugog materijalnu pomoć;
– za učinjenu uslugu drugom ima se pravo tražiti odgovarajuća materijalna naknada. Voziti se besplatno u tuđem vozilu dozvoljeno je samo uz odobrenje vlasnika vozila;
– odluka donesena na osnovu konkretnih činjenica je punovažna dok se ne iznesu novi, ranije nepoznati dokazi;
– Allahove zapovijedi treba dosljedno izvršavati, jer u njima ima mudrosti i koristi za ljude, što ponekad mnogi ne mogu shvatiti.

KO STOJEĆI PITA UČENJAKA KOJI SJEDI

123. PRIČAO NAM JE Osman i kazao da ga je obavijestio Džerir, (on) prenio od Mensura, (on) od Ebu-Vaila, (a ovaj) od Ebu-Musaa da je rekao:
– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je jedan čovjek i pitao: "Allahov Poslaniče, šta je borba na Allahovom putu? Neki od nas bore se iz srdžbe (prema neprijatelju), a neki iz ponosa."
– On je prema njemu podigao svoju glavu. On je svoju glavu prema njemu podigao – kaže Musa – samo zato što je sagovornik stajao, i odgovorio: "Ko se bori da Allahova riječ dominira, on je na Allahovom putu."[2]

PITANJA I ODGOVORI PRI REMJU (BACANJU KAMENČIĆA NA MINI)

124. PRIČAO NAM JE Nu'ajm, njemu Abdul-Aziz b. Ebu-Seleme, prenoseći od Zuhrija, (on) od Isaa b. Talhe, (a ovaj) od Abdullaha b. Amra da je rekao:
– Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje ga pitaju prilikom bacanja kamenčića (na Akabi). Jedan je čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, zaklao sam kurban prije nego sam bacio (kamenčiće)?"
– Nema grijeha, baci sada! – odgovorio je.
Drugi je upitao: "Allahov Poslaniče, obrijao sam glavu prije nego sam zaklao (kurban)?"
– Nema grijeha, zakolji sada! – kazao je on.
Nije bio upitan nizašto učinjeno ranije ili odgođeno za kasnije, a da nije odgovorio: "Nema grijeha, učini sada!"

بابُ مَنْ سَالَ وَهُوَ قَائِمٌ عَالِماً جَالِساً

١٢٣. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللهِ فَإِنَّ أَحَدَنَا يُقَاتِلُ غَضَبًا وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً فَرَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ قَالَ وَمَا رَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ قَائِمًا فَقَالَ مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ .

بَاب السُّؤَالِ وَالْفُتْيَا عِنْدَ رَمْيِ الْجِمَارِ

١٢٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْم قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيز بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ عِنْدَ الْجَمْرَةِ وَهُوَ يُسْأَلُ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ ارْمِ وَلَا حَرَجَ قَالَ آخَرُ يَا رَسُولَ اللهِ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ قَالَ انْحَرْ وَلَا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ افْعَلْ وَلَا حَرَجَ .

2 Učinjena djela cijene se i nagrađuju prema namjerama. Iskrenost je uvjet za nagradu svakog posla. Ko čini dobro iz svojih ličnih interesa ili udvaranja drugim, ne može računati na Allahovu nagradu. Borci za vjeru su ljudi koji se iskreno bore za vjeru i njenu dominaciju. Hadis ukuzuje na visoki stil, lakonski i jasan odgovor Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i da se učenjak za aktuelne probleme može pitati i stojeći, samo da sagovornici budu licem okrenuti jedan prema drugom.

O RIJEČIMA UZVIŠENOG ALLAHA: "VAMA JE DATO SAMO MALO ZNANJA"

بَاب قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا)

125. PRIČAO NAM JE Kajs b. Hafs, njemu Abdul-Vahid, a njemu A'meš Sulejman b. Mihran prenoseći od Ibrahima, (on) od Alkame, (a ovaj) od Abdullaha, da je rekao:

– Dok sam išao s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kroz ruševine Medine, naiđe on, oslanjajući se na štap (od palmine grane) koji je nosio sobom, pokraj jedne grupe Jevreja. Jedni od njih govorili su drugim: "Pitajte ga za dušu!" Neko je opet rekao:

"Ne pitajte ga! Dat će vam odgovor koji vam neće prijati."

Neki rekoše: "Ipak ćemo ga pitati!"

Tada je ustao između njih jedan i rekao: "Ebul-Kasime, šta je duša?"

On je šutio, pa ja rekoh: "Stiže mu Objava" i stadoh. Kada mu je objavljivanje prestalo, on reče: "Pitat ću te o duši. Reci: 'Duša je stvar moga Gospodara, a njima je o njoj dato samo malo znanja.'" A'meš je rekao: "Ovako je (ūtū) po našem načinu čitanja."[1]

١٢٥. حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ سُلَيْمَانُ بْنُ مِهْرَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ قَالَ بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي خَرِبِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى عَسِيبٍ مَعَهُ فَمَرَّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ سَلُوهُ عَنِ الرُّوحِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَسْأَلُوهُ لَا يَجِيءُ فِيهِ بِشَيْءٍ تَكْرَهُونَهُ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَنَسْأَلَنَّهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ فَقَالَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ مَا الرُّوحُ فَسَكَتَ فَقُلْتُ إِنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ فَقُمْتُ فَلَمَّا انْجَلَى عَنْهُ قَالَ (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي) وَمَا أُوتُوا مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا قَالَ الْأَعْمَشُ هَكَذَا فِي قِرَاءَتِنَا .

1 Jevreji su preko Tevrata znali da suštinu duše ljudi ne znaju, pa su htjeli da vide Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, mišljenje o njoj. Pitanje Jevreja nije bilo precizno, pa je i odgovor 85. ajetom El-Isra poglavlja uopćen.
Izraz "ruh" u Kur'anu dolazi u značenjima: duša, Džibril i Objava.

O ONOME KO OSTAVI NEŠTO ČEMU DAJE PREDNOST IZ STRAHA DA NEKI LJUDI TO POGREŠNO SHVATE I UPADNU U VEĆU NEPRILIKU

بَاب مَنْ تَرَكَ بَعْضَ الاِخْتِيَارِ مَخَافَةَ أَنْ يَقْصُرَ فَهْمُ بَعْضِ النَّاسِ عَنْهُ فَيَقَعُوا فِي أَشَدَّ مِنْهُ

126. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Musa prenoseći od Israila, on od Ebu-Ishaka, (ovaj) od Esveda, da je kazao:

– Ibni-Zubejr mi je rekao: "Aiša je tebi povjerovala mnogo (tajni), pa šta ti je pričala o Ka'bi?"

– Rekla mi je, odgovorio sam: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Aiša, da ovaj tvoj narod nije još uvijek blizu (perioda) – a Ibni-Zubejr je rekao – nevjerstva, ja bih Ka'bu proširio i postavio joj dvoja vrata: jedna na koja bi svijet ulazio, a druga na koja bi izlazio.'"

To je kasnije uradio Ibni-Zubejr.[2]

١٢٦. حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ الزُّبَيْرِ كَانَتْ عَائِشَةُ تُسِرُّ إِلَيْكَ كَثِيرًا فَمَا حَدَّثَتْكَ فِي الْكَعْبَةِ قُلْتُ قَالَتْ لِي قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا عَائِشَةُ لَوْلَا قَوْمُكِ حَدِيثٌ عَهْدُهُمْ قَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ بِكُفْرٍ لَنَقَضْتُ الْكَعْبَةَ فَجَعَلْتُ لَهَا بَابَيْنِ بَابٌ يَدْخُلُ النَّاسُ وَبَابٌ يَخْرُجُونَ فَفَعَلَهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ .

2 Današnja zgrada Ka'be sa jednim iznad zemlje dosta uzdignutim vratima počiva na svojim starijim temeljima. Harun er-Rešid, imajući u vidu gornji hadis, razgovarao je s Malikom o rušenju Ka'be i njenom vraćanju na temelje Ibni-Zubejra. Na koncu razgovora Malik je halifi rekao: "Vladaru pravovjernih, zaklinjem te Allahom, dželle šanuhu, da Ka'bu ne smatraš vladarskom igračkom. Kada bi je ma ko rušio i gradio po svom prohtjevu, njena bi svetost u očima svijeta iščezla." Historičari navode sljedeći redoslijed šesterice graditelja Ka'be: meleki, Ibrahim pejgamber, Amalekićani, Džurhum pleme, Kurejšije, i u izgradnji je učestvovao malo i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. On je riješio među mekkanskim plemenima spor oko postavljanja Crnog kamena u zid Ka'be. Na poziv zavađenih, on je prostro svoj ogrtač, kamen stavio na njega i pozvao starješine plemena da držeći krajeve ogrtača kamen dignu na zid Ka'be odakle ga je on sam svojom rukom, u 35. godini života, stavio na odgovarajuće njegovo mjesto. Šesti graditelj bio je Ibni-Zubejr. On je Ka'bu malo proširio i kako je gore rečeno, dao staviti dvoja vrata. U bratoubilačkoj borbi vođenoj između Ibni-Zubejra i Hadžadža Ka'ba je bila znatno oštećena, pa je Hadžadž preduzeo mjere i zgrada je ponovo izgrađena u današnjem vidu.

Iz hadisa se zaključuje:

– ponekad se napušta sprovođenje korisne ideje i dobrog posla, jer bi to moglo prouzrokovati nepoželjne posljedice. Očito dobar posao može nekad imati izvjesne loše posljedice, pa ga treba i proučavati u svjetlu efekata tih posljedica. Vjerovjesnik je u konkretnom slučaju istakao potrebu proširenja zgrade Ka'be na temelje Ibrahimove zgrade, ali to ipak nije učinio bojeći se smutnje tek islamiziranog svijeta;

– rukovodilac ima pravo odlučivanja o poslovima korisnim za zajednicu, pa i obustavljanje nekih poslova za koje smatra da bi imali negativne posljedice. Međutim, on nema pravo mijenjati izričito slovo Šerijata, kao oslobađanje pojedinaca od davanja zekata, izmjene propisa krivičnog, bračnog i drugih grana prava, utvrđenih Kur'anom i hadisom.

O ONOM KO PRUŽA ZNANJE JEDNIM LJUDIMA MIMO DRUGIH BOJEĆI SE DA GA NE SHVATE POGREŠNO

بَاب مَنْ خَصَّ بِالْعِلْمِ قَوْمًا دُونَ قَوْمٍ كَرَاهِيَةَ أَنْ لَا يَفْهَمُوا

127. Ali je rekao: "Pričajte svijetu ono što shvaća! Zar želite da se obijedi Allah i Njegov Poslanik!" Pričao nam je isto i Ubejdullah b. Musa prenoseći od Ma'rufa b. Harrebuza, on od Ebu-Tufejla, a ovaj od Alije.

١٢٧. وَقَالَ عَلِيٌّ حَدِّثُوا النَّاسَ بِمَا يَعْرِفُونَ أَتُحِبُّونَ أَنْ يُكَذَّبَ اللهُ وَرَسُولُهُ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى عَنْ مَعْرُوفِ بْنِ خَرَّبُوذٍ عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ عَنْ عَلِيٍّ بِذَلِكَ.

128. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, njemu Muaz b. Hišam, a njemu njegov otac, prenoseći od Katade, koji je kazao da mu je pričao Enes b. Malik, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na sedlu, a Mu'az iza njega, i da je on rekao:
– O Mu'azu b. Džebel!
– Odazivam ti se! Sretan sam da te uslužim, Allahov Poslaniče! – odgovorio je (Mu'az).
– Mu'azu! – rekao je opet.
– Odazivam ti se, sretan sam da te služim, Allahov Poslaniče! – odgovorio je on.
Taj dijalog izmijeniše tri puta, a onda on reče: "Ko iz svoga srca iskreno očituje, da je Bog samo Allah, a Muhammed Njegov poslanik, Allah će ga sačuvati paklene vatre."
– Da li ću o tome obavijestiti svijet, Allahov Poslaniče – upita Mu'az – da se raduje?
– Tada bi se oslanjali samo na to – reče Vjerovjesnik.
Mu'az je, čuvajući se grješnosti (zbog tajenja nauke), ovaj hadis saopćio tek pred svoju smrt.[1]

١٢٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَمُعاذٌ رَدِيفُهُ عَلَى الرَّحْلِ قَالَ يَا مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَسَعْدَيْكَ قَالَ يَا مُعَاذُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَسَعْدَيْكَ ثَلَاثًا قَالَ مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللهُ عَلَى النَّارِ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلَا أُخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا قَالَ إِذًا يَتَّكِلُوا وَأَخْبَرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأَثُّمًا.

1 Alija, radijallahu anhu, upozorio je da se nauka prenosi ljudima prema snazi njihovog shvaćanja i metodom kojom će oni najlakše moći razumjeti. Ono što ljudi ne mogu shvatiti, obično smatraju neistinom. Potrebno je prethodno upoznati stepen naobrazbe slušalaca, njihove želje i okolnosti, pa im izlagati samo ono čemu su oni dorasli i potrebni.
Neki smatraju da se iz hadisa čini da će se vjernik spasiti paklene vatre izgovaranjem šehadeta, pa makar i pred smrt, ako se pokaje. Neki ovaj hadis tumače da se odnosi na ono što je preovlađujuća praksa (*ahredže mahredžel-galib*), a preovladavajuće je da čovjek koji je iskazivao Allahovu jednoću u svemu, radi dobra djela, a izbjegava grijehe. Neki misle da će očitovanje šehadeta pomoći vjerniku samo da ne ostane vječno

129. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Mu'temir i kazao da je on čuo svoga oca da je rekao:
– Čuo sam Enesa kada je kazao: "Spomenuto mi je da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Mu'azu b. Džebelu rekao: 'Ko susretne Allaha (na Sudnjem danu), a nije Mu nikoga pridruživao (u obožavanju), unići će u Džennet.'"
– Da obradujem svijet? – upita Mu'az.
– Ne! Bojim se da se ne oslone na to – odgovorio je (on).[2]

١٢٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ ذُكِرَ لِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ مَنْ لَقِيَ اللهَ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قَالَ أَلَا أُبَشِّرُ النَّاسَ قَالَ لَا إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَّكِلُوا .

STIDLJIVOST PRI STJECANJU NAUKE

Mudžahid je rekao: "Nauku ne postiže stidljiv niti ohol." Aiša je rekla:
"Divne li su žene, žene ensarija, njih stid ne ometa da se obučavaju u vjeri."

بَاب الْحَيَاءِ فِي الْعِلْمِ

وَقَالَ مُجَاهِدٌ لَا يَتَعَلَّمُ الْعِلْمَ مُسْتَحْيٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٌ وَقَالَتْ عَائِشَةُ نِعْمَ النِّسَاءُ نِسَاءُ الْأَنْصَارِ لَمْ يَمْنَعْهُنَّ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهْنَ فِي الدِّينِ .

130. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njega obavijestio Ebu-Mu'avija, a njemu pričao Hišam prenoseći od svoga oca, (on) od Zejnebe, kćerke Ummi-Seleme, (a ona) od Ummi-Seleme, da je kazala:
Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je Ummi-Selema i upitala: "Allahov Poslaniče, Allah se ne stidi istine, pa da li je žena obavezna kupanju kada sanja snošaj?"

١٣٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ اللهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلٍ إِذَا احْتَلَمَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَأَتِ الْمَاءَ

u Paklu, a drugi da će to spasiti vjerniku od paklene vatre samo jezik, koji je to očitovao, i čelo, koje je Allahu činilo sedždu.
Hasan Basri misli da će od paklene vatre biti pošteđen onaj ko javno očituje Allahovo jedinstvo i Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo, a potom redovno vrši svoje obaveze prema Allahu, zajednici i drugim ljudima u skladu sa šehadetom.
Iz hadisa se zaključuje:
– nauka se prenosi onom ko je može pravilno shvatiti. Složene pojmove višestrukog značenja ne treba iznositi umno ograničenim i pristrasnim ljudima. Važna pravila i osobito vrijedna predavanja treba ponavljati;
– jednu jahalicu mogu jahati dvojica i više, pazeći da se životinja ne preoptereti.

2 Gornjim hadisom najavljuje se ulazak u Džennet ljudi koji su vjerovali u Allaha i nisu Mu ništa pridruživali. Međutim, hoće li ući u Džennet ovakav čovjek ako nije radio dobra djela? Ko vjeruje Allaha, a ne vrši Njegove zapovijedi, unići će u Džennet kada Allah bude htio. On ga za takvu neposlušnost može kazniti, a može i osloboditi svake odgovornosti. Allahu, dželle šanuhu, pripada vlast na ovom i budućem svijetu, i on čini šta hoće.

– Samo kada vidi tečnost – odgovorio je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.
Ummi-Selema je potom pokrila (svoje lice) i rekla: "A da li žena, Allahov Poslaniče, može u snu doživjeti snošaj?"
– Da, ruke ti se zaprašile – rekao je on. – A kako bi joj sličilo njeno dijete?[1]

فَغَطَّتْ أُمُّ سَلَمَةَ تَعْنِي وَجْهَهَا وَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ أَوَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ قَالَ نَعَمْ تَرِبَتْ يَمِينُكِ فَبِمَ يُشْبِهُهَا وَلَدُهَا .

131. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Abdullaha b. Dinara, (ovaj) od Abdullaha b. Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Među stablima ima jedno stablo čije lišće ne opada, a slično je muslimanu. Kažite mi šta je to?"
– Svijet je mislio na stabla pustinje, a ja sam – rekao je Abdullah – pomislio da je to palma, ali sam se stidio (reći).
Tada su ashabi rekli: "Allahov Poslaniče, kaži nam ga?!" – To je palma – reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
Abdullah je kasnije kazao: "Pričao sam svome ocu šta mi je palo na um, a on reče: 'Da si to kazao, volio bih više nego da sam imao to i to.'"[2]

١٣١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا وَهِيَ مَثَلُ الْمُسْلِمِ حَدِّثُونِي مَا هِيَ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَادِيَةِ وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ قَالَ عَبْدُاللهِ فَاسْتَحْيَيْتُ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ أَخْبِرْنَا بِهَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ هِيَ النَّخْلَةُ قَالَ عَبْدُاللهِ فَحَدَّثْتُ أَبِي بِمَا وَقَعَ فِي نَفْسِي فَقَالَ لَأَنْ تَكُونَ قُلْتَهَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ لِي كَذَا وَكَذَا .

1 Izreka: *Ruke ti se zaprašile* jedna je od uzrečica koje su upotrebljavali Arapi, ali se ovdje ne misli na njeno skriveno značenje, već na dovu Allahu da mu popravi stanje. Prema tome, ova uzrečica se može prevesti kao: *Ruke ti se pozlatile*. U traganju za naukom ne treba biti stidljiv. Žena kao i muškarac mora se okupati kada poslije sanjanja o spolnom snošaju primijeti na tijelu ili haljini trag izliva ejakulacije. Žena ima sposobnost ejakuliranja kao i muškarac, i dijete obično sliči onom partneru čije je sjeme pri izlivanju u momentu oplodnje jače uticalo na spermu suprotnog spola.

2 Pohvalno je žudjeti za srećom i afirmacijom svoje djece u svakom zvanju, a posebno na polju nauke. Omer, radijallahu anhu, volio je da mu je sin na postavljeno pitanje odgovorio, nego čitavo stado ovaca.

O ONOME KO SE STIDIO PA JE NAREDIO DRUGOM DA PITA

بَاب مَنِ اسْتَحْيَا فَأَمَرَ غَيْرَهُ بِالسُّؤَالِ

132. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdullah b. Davud prenoseći od A'meša, (on) od Munzira Sevrija, (ovaj) od Muhammeda b. Hanefije, (a on opet) od Alije b. Ebi-Taliba, da je rekao:
"Bio sam čovjek kojem je (iz uda) puno izlazila sluz (mezija), pa sam zapovjedio Mikdadu da o tom pita Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On ga je za to pitao i Vjerovjesnik je odgovorio: 'U tom slučaju treba samo (obnoviti) abdest.'"[3]

١٣٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ دَاوُدَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُنْذِرٍ الثَّوْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ قَالَ كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَأَمَرْتُ الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضُوءُ .

POUČAVANJE I DAVANJE DECIZIJA (FETVI) U DŽAMIJI

بَاب ذِكْرِ الْعِلْمِ وَالْفُتْيَا فِي الْمَسْجِدِ

133. PRIČAO MI JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs b. Sa'd i rekao da mu je pričao Nafi', oslobođeni rob Abdullaha b. Omera b. Hattaba prenoseći od Abdullaha b. Omera, da je jedan čovjek ustao u džamiji i pitao:
"Allahov Poslaniče, odakle nam naređuješ da naglas izgovaramo telbiju (zanijetimo hadž)?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: "Medinelije će je izgovarati od Zul-Hulejfe, Šamljani od Džuhfe, a Nedždanci od Karna."
Ibni-Omer je rekao:
– Neki ashabi misle da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "Jemenci će izgovarati telbiju od Jelemlema." – Ja ovo, govoraše Ibni-Omer, nisam razumio od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.[4]

١٣٣. حَدَّثَنِي قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ ابْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعٌ مَوْلَى عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهِلَّ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُهِلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهِلُّ أَهْلُ الشَّأْمِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَيُهِلُّ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَيُهِلُّ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلَمْلَمَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ لَمْ أَفْقَهْ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

3 Alija, radijallahu anhu, bio je zet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pa se stidio pitati ga za probleme, koji se tiču bračne intime. Želeći siguran odgovor, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po konkretnom slučaju pitao je Mikdada b. Amra b. Sa'leba iz plemena Behram Kindi. Pojava vlažnosti na spolnom organu usljed manjeg nadražaja kvari abdest i pri ponovnom uzimanju abdesta treba (vadžib je) oprati i spolni organ. Ebu-Hanife i Šafija smatraju da s pojavom vlažnosti na spolnom organu izazvanoj direktnim nadražajem kao milovanjem, ljubljenjem i gledanjem suprotnog spola, ili indirektnim kao razmišljanjem – treba obnoviti abdest, a učenjaci Malikove škole drže da abdest treba obnoviti samo u slučaju pojave sluzi nastale direktnim nadražajem. Mezija je vlažnost na spolnom organu nastala poslije manjeg nadražaja.

4 U džamiji treba održavati predavanja, voditi pristojne diskusije i donositi zaključke.

O ONOME KOJI JE ZAINTERESOVANOM ODGOVORIO OPŠIRNIJE NEGO ŠTO GA JE PITAO

بَاب مَنْ أَجَابَ السَّائِلَ بِأَكْثَرَ مِمَّا سَأَلَهُ

134. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibn-Ebu-Zi'b prenio od Nafi'a, (ovaj) od Ibni-Omera, radijallahu anhumama, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.. A Ibn-Ebu-Zi'b prenosi i od Zuhrije, (preko drugog seneda), on od Salima, (ovaj) od Ibni-Omera, (a on) od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga je neko pitao: "Šta hodočasnik može oblačiti?"
– Ne oblači: košulju, saruk, gaće (pantalone), kukuljicu, niti odjeću koja je došla u dodir s versom ili šafranom, a ko ne nađe nanule, pa neka obuje obuću i podreže je tako da mu bude ispod gležnjeva.[1]

١٣٤. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرْنُسَ وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرْسُ أَوِ الزَّعْفَرَانُ فَإِنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ .

Hadisom su utvrđena tri mikata, i to mikati Medinelija, Šamljana i Nedždanaca, dok u mikat Jemenaca Ibni-Omer, radijallahu anhuma, sumnjaše. Međutim, i ovaj je mikat utvrđen hadisom prenesenim po Ibni-Abbasu, radijallahu anhuma, koga su zabilježili Buhari, Muslim i drugi veliki muhaddisi. Za stanovništvo Iraka mikat je Zatu Irk.
Hadis predskazuje da će jednog dana početi dolaziti na hadž kao muslimani stanovnici Nedžda, Šama, Iraka i drugih njima gravitirajućih pokrajina.

1 Skromno odijevanje hodočasnika upozorava ljude na potrebu skromnog života izbjegavajući raskoš i luksuz. Nošenje ihrama podsjeća hadžiju da stalno misli na svoje hadžijske obrede, na pobožnost i bogobojaznost, a bjelina ihrama na posmrtnu bijelu odoru u koju će se konačno zamotati svaki smrtnik i krenuti Allahu, dželle šanuhu, na odgovornost za svoj rad.
Na pitanje zainteresovanog može se odgovoriti i indirektno kao što je to učinio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u konkretnom slučaju.
U nedostatku papuča ili sandala hadžija može obuti cipele ili mestve odrezavši ih do ispod članaka. Imam Ahmed, držeći se hadisa prenesenog preko Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, i Džibira, u kojem se spominje podrezivanje grlića mestava, smatra da muhrim u ovom slučaju može obuti mestve i bez podrezivanja grlića.
Muhrimu je zabranjeno oblačiti pantalone i gaće. Na osnovu hadisa prenesenog preko Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma: "Ko nema donjeg ogrtača, neka obuče gaće!" Imam Šafija i još poneki pravnici dozvoljavaju oblačenje gaća, odnosno pantalona bez ikakvih pravnih posljedica. Ebu-Hanife i Malik to odobravaju uz davanje otkupa koji je utvrđen drugim hadisima.
U Bedai'u stoji: "Ako muhrim nema donjeg ogrtača, obući će rasporene gaće omotavši ih oko sebe. Ko obuče nerasporene gaće, treba zaklati kurban. Pod istim uvjetima i s istim pravnim posljedicama koristi se i košulja."
"Vers" je višegodišnja biljka žute boje; raste u Jemenu i služi za bojenje platna.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْوُضُوءِ

ABDEST

ŠTA SE NAVODI (PRENOSI) O ABDESTU

بَاب مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ

i o riječima Uzvišenog Allaha: "Kada naumite stupiti u namaz, operite svoja lica i svoje ruke do iza laktova i potarite svoje glave, a svoje noge (operite) do više članaka!"[1]

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ) .

1 Na početku *Sahiha* bilo je riječi o Objavi, zatim o islamskom vjerovanju i važnosti nauke, a sada se obrađuju propisi obredoslovlja, jer se ona grade na vjerovanju i stečenom znanju i ona su odraz vjerovanja svakog vjernika.
S obzirom da je u Kur'anu i hadisu potencirana važnost namaza i da je musliman svakodnevno pet puta vezan za namaz, Buhari mu dodjeljuje mjesto na prvim stranicama svoje hadiske zbirke.
Pošto je abdest uvjet i za valjanost namaza, logično je da su izneseni i detaljni propisi o abdestu, higijeni tijela pristojnoj čistoći odijela i mjesta gdje će vjernik klanjati.
Namaz se u Kur'anu i hadisu spominje pod imenom "salat". Ovaj izraz nastao je od riječi "es-salaa", tj. sapi; sredina leđa. Osoba koja kod pregibanja miče sapima naziva se "musallija". Micanje sredine leđa i plećki dolazi naročito do izražaja pri obavljanju namaza, pa se i klanjač naziva "musallija", a sami obred salat, tj. namaz.
Neki kažu da riječ "musallija" ima značenje drugog konja po redu u trci koji uzastopno prati pred sobom prvog trkača držeći stalno svoju glavu na njegovim sapima.
"Salat" znači još: moliti milost, sreću, spas i blagoslov, a neki misle da znači: topiti i kaliti.
Prema tome "musallija" je osoba koja sve namaske obrede prati i dosljedno vrši ne ispuštajući ni jednoga; pri klanjanju angažuje sve svoje umne i fizičke sposobnosti, sve organe a naročito krsta i tako radi na svom fizičkom jačanju i umnom uzdizanju.
Putem citiranja određenih kur'anskih tekstova musliman moli Allaha, dželle šanuhu, za svoju sreću i spas, angažuje do maksimuma svoje umne sposobnosti, vježba ih i uzdiže, da bi se što više uzdigao i izdvojio iznad obične životinje i životinjskog carstva, nastoji da se osposobi i postane upravitelj prirode, da vlada njom, a ne ona njim. Ovim putem čovjek postaje namjesnik – upravitelj na zemlji, a ne rob potčinjen drugim stvorenjima.
Ko redovno i savjesno klanja, on uzdiže svoju dušu i srce i iz njih odstranjuje naklonost za negativne i grješne poslove, baš kao što zlatar topeći zlatnu ili neku drugu rudaču odstranjuje iz nje trosku i dobije vrijedno čisto zlato.
Redovno, savjesno i skrušeno obavljanje namaza preobražava i zaostalog grubijana u čovjeka zlata vrijednog, u izbrušeni dragulj za kojim svako hlepi; u čovjeka bezgranično vrijednog za zajednicu i ljudsko društvo.
Za valjanost namaza potrebno je prethodno propisano vjersko čišćenje. Da se ne bi shvatilo da se to čišćenje čini prilikom svakog namaza, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, to objašnjava svojim radom, kako nam

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio je da je farz abdesta (prati gore istaknute organe) samo jedanput. On je, međutim, uzimao abdest perući ih, također, dva i tri puta, a iznad tri nije prelazio. Prekomjernost u tom učeni su smatrali prezrenim, kao i prekoračenje prakse Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَبَيَّنَ النَّبِيُّ ﷺ أَنَّ فَرْضَ الْوُضُوءِ مَرَّةً مَرَّةً وَتَوَضَّأَ أَيْضًا مَرَّتَيْنِ وَثَلَاثًا وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ثَلَاثٍ وَكَرِهَ أَهْلُ الْعِلْمِ الْإِسْرَافَ فِيهِ وَأَنْ يُجَاوِزُوا فِعْلَ النَّبِيِّ ﷺ .

NAMAZ SE NE PRIMA BEZ ABDESTA

بَاب لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طُهُورٍ

135. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim Hanzali i rekao da ga je obavijestio Abdur-Rezak, njega Ma'mer prenoseći od Hemmama b. Munebbiha, a on čuo Ebu-Hurejru gdje kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ne prima se namaz onoga koji je učinio 'hades' sve dok ne uzme abdest."
Jedan čovjek iz Hadremevta upita: "Ebu-Hurejra, šta je to 'hades'?"
– Nečujno ili glasno puštanje vjetra – odgovori on.[2]

١٣٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا تُقْبَلُ صَلَاةُ مَنْ أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ قَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ مَا الْحَدَثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ فُسَاءٌ أَوْ ضُرَاطٌ .

to prenosi Sulejman b. Burejd: "Vjerovjesnik je na dan osvojenja Mekke s jednim abdestom i potiranjem obuće klanjao i više namaza. Omer, radijallahu anhu, primijetio je: 'Uradio si danas nešto što ranije nisi činio?'"
– To sam, Omere, namjerno uradio – odgovori Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Prema tome, abdest se ne uzima posebno za svaki namaz. Abdest je uvjet za punovažnost namaza samo osobi koja je tek iz postelje ustala, odnosno onome koji ga nije obnovio pošto ga je bio pokvario.
Iz izraza "perite vaša lica" razumije se pranje vanjštine lica. Prema tome, pranje unutrašnjosti nosa i usta nije obavezno. Koža brade je sastavni dio lica i prema tome mora se prati. Ako kožu brade pokriva duga kosa, takva brada ne spada više pod pojam lica i koža joj se ne mora prati. Umjesto kože oprat će se kosa na bradi, a koža samo ovlažiti mokrom rukom.
Izraz "ve erdžulekum" veže se za izraz "ve ejdijekum", a to znači da se noge moraju prati, kao što se peru ruke i lice. Pranje nogu spomenuto je iza potiranja glave, da bi se upozorilo na logični redoslijed pranja pojedinih dijelova tijela, što nije neophodno, s obzirom da veznik "ve" ne znači redoslijed, nego dužnost da se svi navedeni dijelovi tijela operu onako kako to vjernik bude mogao izvesti. Pranje nogu utvrđeno je u brojnim hadisima.

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pojedine dijelove tijela pri uzimanju abdesta prao je obično tri puta. Pranje jedanput je farz, a tri puta je sunnet. Činiti nešto mimo prakse Vjerovjesnika ne dolikuje muslimanima. Jednom je Sa'd pri uzimanju abdesta prekomjerno prolijevao vodu perući udove više od tri puta. Vjerovjesnik ga je upozorio rekavši da je raskoš prezrena u svačemu pa i u trošenju vode pri uzimanju abdesta, pa makar ga uzimao i na tekućoj rijeci.
Amr b. Šu'ajb kaže:
– Vjerovjesnik uzimaše jednom abdest i pošto opra pojedine udove tri puta, reče: "Ko ih pere više ili manje od tri puta, taj griješi i čini sebi nasilje."

2 Iz hadisa se zaključuje:
– propisano čišćenje neophodno je za punovažnost svakog namaza;

O ZNAČAJU ABDESTA I ONIM KOJI ĆE IMATI BILJEGE (NA ČELU, NOGAMA I RUKAMA) OD ABDESTA

136. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Halida, ovaj od Seida b. Ebu-Hilala, on od Nu'ajma Mudžmira, koji je rekao:
– Popeo sam se s Ebu-Hurejrom na (Vjerovjesnikovu) džamiju, on je tu uzeo abdest i rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: 'Na Sudnjem danu moji sljedbenici bit će pozivani (na obračun) s obilježjem na čelu i udovima kao ostacima tragova abdesta. Prema tome, ko je u mogućnosti da produži svoje obilježje na čelu i biljeg na nogama neka to čini!'"[3]

بَاب فَضْلِ الْوُضُوءِ وَالْغُرُّ الْمُحَجَّلُونَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ

١٣٦ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ خَالِدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ عَنْ نُعَيْمٍ الْمُجْمِرِ قَالَ رَقِيتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَى ظَهْرِ الْمَسْجِدِ فَتَوَضَّأَ فَقَالَ إِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ أُمَّتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ .

– puštanje vjetra, bilo namjerno ili nenamjerno, kvari abdest;
– abdest treba uzeti i za obilazak oko Ka'be, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, to smatrao vrstom molitve.

3 Vjersko čišćenje treba obavljati što savjesnije, ljepše i potpunije. Takvo higijensko održavanje tijela pokazat će svoj odraz i na Drugom svijetu, gdje će biti puni dostojanstva, čisti, uredni i kao okićeni nakitom svijetlih biljega.
Iz hadisa se zaključuje:
– lijepo je da se pri pranju čela obuhvati i nešto glave iznad njega, pri pranju ruku opere dio mišica iznad laktova, a pri pranju nogu dio cjevanica iznad članaka. Što se opere veći dio tih dijelova, tim je učinjeno bolje i Allahu, dželle šanuhu, ugodnije djelo i trag toga abdesta bit će vidljiviji na Sudnjem danu;
– preporučljivo je da musliman bude uvijek pod abdestom, da ga uzima uredno i na način kako je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio;
– vjernik pod abdestom je čist, uredan, dostojan Allahove, dželle šanuhu, milosti i sredine najuglednijeg društva;
– noge pri uzimanju abdesta moraju se prati, a ne samo potrati vlažnom rukom;
– hadis prenijet od jednog vjerodostojnog ashaba je punovažan;
– proživljenje na Sudnjem danu je stvarnost,
– dozvoljeno je uzimati abdest na tavanu džamije, ako to neće povrijediti higijensku i estetsku stranu džamije i njene okolice;
– abdest (s tragom biljega na čelu i udovima na Sudnjem danu) naročita je odlika i Allahov, dželle šanuhu, dar sljedbenicima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Neki kažu da je abdest, kao higijenska mjera, prvi put propisan Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovim sljedbenicima.

O ONOME KO NEĆE OBNAVLJATI ABDEST ZBOG SUMNJE VEĆ IZ UVJERENJA

بَاب مَنْ لَا يَتَوَضَّأُ مِنَ الشَّكِّ حَتَّى يَسْتَيْقِنَ

137. PRIČAO NAM JE Ali, njemu Sufjan, a njemu Zuhri prenoseći od Seida b. Musejjeba, i od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga amidže da se on Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, potužio na nekog čovjeka kome se pričinjaše da nešto u toku namaza primjećuje, pa mu Vjerovjesnik reče:
– Neka se ne vrne, ili je rekao ne okreće (iz namaza) sve dok ne čuje kakav glas ili dok ne osjeti vjetar![1]

١٣٧. حَدَّثَنَا عَلِيٌّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ ح وَعَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ شَكَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الرَّجُلُ الَّذِي يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ لَا يَنْفَتِلْ أَوْ لَا يَنْصَرِفْ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا.

REDUCIRANJE (VODE I POSTUPAKA PRANJA) U ABDESTU

بَاب التَّخْفِيفِ فِي الْوُضُوءِ

138. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan prenoseći od Amra kojeg je obavijestio Kurejb, prenoseći od Ibni-Abbasa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaspao toliko da je puhao, a potom da je klanjao. Ponekad je (Sufjan) govorio: "Naslonio se tako da je puhao, a poslije je ustao i klanjao."
Ovu izjavu pričao nam je više puta Sufjan prenoseći je od Amra, on od Kurejba, a ovaj od Ibni-Abbasa

١٣٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَامَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ صَلَّى وَرُبَّمَا قَالَ اضْطَجَعَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى ثُمَّ حَدَّثَنَا بِهِ سُفْيَانُ مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةٍ عَنْ عَمْرٍو عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بِتُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ لَيْلَةً فَقَامَ

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– osnovno je šerijatskopravno pravilo: "El-jekinu la jezulu biš-šekki", tj. "činjenično ranije stanje ne može sumnja anulirati." Vjernik koji zna da je ranije uzeo abdest i da nije ništa uradio što bi ga pokvarilo, a pred samo klanjanje namaza posumnja u taj abdest, smatra se da on ima abdest i nije mu ga potrebno obnavljati. Ovog pravila pridržavaju se svi pravnici izuzev Malika;
– pijani, iz koga očito zaudara zadah alkohola, može se osuditi odgovarajućom šerijatskom kaznom, iako ga nije niko vidio kada je pio, ukoliko ne postoji opravdavajući razlog kao što je prisila;
– vjernik ima zakonsko opravdanje da raspituje učenjaka za sve najasne propise, a učenjak je dužan da mu ih objasni prema svojim sposobnostima;
– nema stida u traganju za naukom;
– postojeće stanje mijenja se samo na osnovu nepobitnih novih činjenica, a ne sumnje;
– ashabi su Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, iznosili sve svoje zgode i nezgode tražeći od njega detaljne odgovore.

النَّبِيُّ ﷺ مِنَ اللَّيْلِ فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَتَوَضَّأَ مِنْ شَنٍّ مُعَلَّقٍ وُضُوءًا خَفِيفًا يُخَفِّفُهُ عَمْرٌو وَيُقَلِّلُهُ وَقَامَ يُصَلِّي فَتَوَضَّأْتُ نَحْوًا مِمَّا تَوَضَّأَ ثُمَّ جِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ وَرُبَّمَا قَالَ سُفْيَانُ عَنْ شِمَالِهِ فَحَوَّلَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ صَلَّى مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ أَتَاهُ الْمُنَادِي فَآذَنَهُ بِالصَّلَاةِ فَقَامَ مَعَهُ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ قُلْنَا لِعَمْرٍو إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ تَنَامُ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ قَالَ عَمْرٌو سَمِعْتُ عُبَيْدَ بْنَ عُمَيْرٍ يَقُولُ رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ وَحْيٌ ثُمَّ قَرَأَ (إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ) .

koji je izjavio: "Jedne noći prenoćio sam kod svoje tetke po majci, Mejmune, i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, probudi se i usta, pošto je prespavao jedan dio noći. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo abdest iz obješene mješine jednim pranjem i upotrijebio malo vode." Amr ga je (kaže Sufjan) opisivao, tj. Alejhisselamov abdest, spominjući jedno pranje i pranje udova uz upotrebu male količine vode i stao klanjati.

I ja sam uzeo abdest kao i on, došao i stao mu slijeva.

Ponekad je Sufjan govorio: "... stao mu slijeva (upotrijebivši izraz 'an šimalihi, umjesto 'an jesarihi), pa me je on premjestio i stavio na svoju desnu stranu, a onda klanjao, šta je Allah htio. Kasnije je on legao i zaspao tako da je (na usta) puhao. Poslije mu je došao glasnik, obavijestio ga o namazu i stao s Vjerovjesnikom klanjati.

(Vjerovjesnik) je sada klanjao, a abdesta nije (ponovo) uzimao.

Rekli smo (kaže Sufjan) Amru:

– Svijet govori: "Oko Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spava, a srce mu ne spava", a Amr reče: "Čuo sam Ubejda b. Umejra gdje govori: 'Snovi Vjerovjesnika su Objava', i citira (ajet): 'Ja sam sanjao da te koljem...'"[2]

2 Iz hadisa se zaključuje:
– trenutni san Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nije mu pokvario abdest. Međutim, on je poslije stvarnog tvrdog spavanja redovno uzimao abdest;
– maloljetnik može prenoćiti u sobi zajedno sa svojom bližom rođakinjom i njenim mužem koji neće imati sa suprugom spolni snošaj;
– samilost i osjećajnost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema djeci;
– bistrina i sposobnost pamćenja Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma;
– nafila se može klanjati skupno pa makar to bilo s jednom maloljetnom osobom;
– kada skupnom obavljanju namaza prisustvuje samo jedna osoba, ona treba stati na desnu stranu iza imama;
– abdest je punovažan kada se svaki propisani dio tijela opere jedanput;
– imam treba svoje džematlije poučavati i riječima i praktičnim radom;
– mujezin i pored proučenog ezana obavještava svoga imama o nastupu namaskog vakta;
– abdest uzet radi obavljanja nafila-namaza vrijedi i za obavljanje drugih pobožnih poslova;
– trenutni neutvrđen san naslonjene osobe ne kvari abdest;
– dozvoljeno je uhvatiti dijete za kosu, glavu ili uho u namjeri davanja nekog savjeta;
– tekst navedenog ajeta su riječi Ibrahima, alejhi selam, koji se obratio sinu Ismailu kada ga je htio žrtvovati u ime Allaha, dželle šanuhu.

PRAVILNO UZIMANJE ABDESTA

بَاب إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ

Ibni-Omer je rekao: "Pravilno uzimanje abdesta je potpuno čišćenje (od prljavštine)."

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ الْإِنْقَاءُ .

139. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, (ovaj) od Musaa b. Ukbe, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibnu-Abbasa, (a ovaj opet) od Usame b. Zejda da ga je čuo gdje govori:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao se sa Arefata i kada je bio na poznatom brdskom putu (eš-ši'b), sišao je (s deve) i pomokrio se, a potom uzeo abdest, ali ne potpuno savršenim pranjem.
– Hoćemo li, Allahov Poslaniče, klanjati namaz? – upitah.
– Namaz je pred tobom – reče i uzjaha devu. Kada je došao na Muzdelifu, sjahao je, uzeo abdest i to uz potpuno čišćenje.
Tada je proučen ikamet za namaz i on je klanjao akšam. Kasnije je svako svoju devu natjerao da se spusti na mjestu gdje je odsjeo, onda je proučen ikamet za jaciju i on je klanjao, a između akšama i jacije nije ništa klanjao.[1]

١٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ دَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشِّعْبِ نَزَلَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسْبِغِ الْوُضُوءَ فَقُلْتُ الصَّلَاةَ يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ فَلَمَّا جَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ نَزَلَ فَتَوَضَّأَ فَأَسْبَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أُقِيمَتِ الْعِشَاءُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا .

---

1 Iz hadisa se zaključuje:
– hadžije su – po Ebu-Hanifi i Muhammedu – obavezni odgoditi klanjanje akšama do jacijskog vremena. Ako hadžija klanja akšam, vraćajući se s Arefata, na putu za Muzdelifu, namaz mu nije punovažan i treba ga ponovo klanjati do zore te noći na Muzdelifi. To je stav Zufera i jedne grupe učenjaka Kufe.
Malik, međutim, dozvoljava klanjati akšam prije jacijskog vremena samo hadžiji koji ima za to opravdan razlog. Takav može klanjati akšam prije nastupa jacijskog vremena, ali ipak da to bude poslije zalaska sunca i nestanka rumenila na zapadu.
U Mudevveni stoji: "Ako hadžija klanja akšam na Arefatu u akšamskom vremenu, ostavio je ono što je bolje i što je sunnet i to će mu biti punovažno, što je suprotno stavu Ebu-Hanife." Šafije kažu: "Ako hadžija klanja akšam i jaciju zajedno, bilo to na Arefatu ili na putu za Muzdelifu, ili nekom drugom mjestu tako da svaki namaz klanja u njegovom vremenu, ti su mu namazi punovažni, iako je mimoišao jedan ljepši uobičajeni postupak." Ovog su mišljenja bili mnogi ashabi, tabini, zatim Evzai, imam Ebu-Jusuf, Ešheb i još mnogi među poznavaocima hadisa;
– nije neophodna dužnost potpuno spojiti klanjanje akšama i jacije na Muzdelifi bez ikakva vremenskog razmaka među njima;
– Malik, Šafija i Ahmed smatraju da treba proučiti ikamet posebno za akšam, a posebno za jaciju. Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed, imajući u vidu gornji i još jedan drugi hadis prenesen od Džabira, Abdullaha b. Omera i Ebu-Ejjuba Ensarije, smatraju da treba proučiti samo jedan ezan i jedan ikamet za klanjanje oba navedena namaza;

PRANJE LICA OBJERUČKE JEDNOM ŠAKOM VODE

140. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim i kazao da ga je obavijestio Ebu-Seleme Huza'i, tj. Mensur b. Seleme, njega Ibni-Bilal, tj. Sulejman prenoseći od Zejda b. Eslema, (ovaj) od Ataa b. Jesara, a on od Ibnu-Abbasa da je uzimajući abdest oprao svoje lice, uzeo je šaku vode i njom izaprao usta i nos, potom uzeo ponovo šaku vode i prislonio ju je uz svoju drugu ruku i objema oprao svoje lice.
Poslije je uzeo opet šaku vode, oprao njom svoju desnu ruku, zatim uzeo ponovo šaku vode i njom oprao svoju lijevu ruku, a onda (vlažnom rukom) potrao svoju glavu. Poslije je uzeo jednu šaku vode i škropio je na svoju desnu nogu i oprao je a onda uzeo drugu šaku i njom oprao svoju nogu, tj. lijevu, i izjavio: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ovako uzima abdest."[2]

بَاب غَسْلِ الْوَجْهِ بِالْيَدَيْنِ
مِنْ غَرْفَةٍ وَاحِدَةٍ

١٤٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِالرَّحِيمِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ الْخُزَاعِيُّ مَنْصُورُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ بِلَالٍ يَعْنِي سُلَيْمَانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَمَضْمَضَ بِهَا وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَجَعَلَ بِهَا هَكَذَا أَضَافَهَا إِلَى يَدِهِ الْأُخْرَى فَغَسَلَ بِهِمَا وَجْهَهُ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُمْنَى ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُسْرَى ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَرَشَّ عَلَى رِجْلِهِ الْيُمْنَى حَتَّى غَسَلَهَا ثُمَّ أَخَذَ غَرْفَةً أُخْرَى فَغَسَلَ بِهَا رِجْلَهُ يَعْنِي الْيُسْرَى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ .

– uzimanje abdesta je ibadet, pa makar se ne uzimao u namjeri klanjanja namaza;
– ashabi su s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali akšam na Muzdelifi prije nego su raspremili svoje deve;
– vraćanje hadžija s Arefata na Muzdelifu bilo je na jahaćim životinjama;
– akšam i jacija klanjaju se na Muzdelifi uzastopno jedno iza drugog, poput podne i ikindije na Arefatu.

2 Iz hadisa se zaključuje:
– abdest je punovažan ako se propisani organi tijela operu najmanje jedanput jednom šakom vode;
– usta i nos izapiru se najmanje jednom šakom vode. Sunnet je da se izapiru desnom rukom. Neki pravnici smatraju da usta treba izapirati desnom, a nos lijevom rukom. Desnom rukom treba raditi plemenite i lijepe poslove, a lijevom grube i prljave;
– lice treba prati objema rukama najmanje jednom šakom vode;
– pri pranju parnih dijelova tijela, sunnet je prati prvo desni pa onda lijevi dio, počinjući sa njihova vrha;
– pranje lica punovažno je jednom šakom vode, s tim da se ono u cijelosti opere;
– potiranje tjemena glave može se obaviti ostatkom preostale vlage na dlanu bez ponovnog grabljenja vode.

UČENJE BISMILLE U SVAKOJ SITUACIJI PA I PRI SPOLNOM SNOŠAJU

بَاب التَّسْمِيَةِ عَلَى كُلِّ حَالٍ وَعِنْدَ الْوِقَاعِ

141. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Džerir prenoseći od Mensura, (ovaj) od Salima b. Ebu-Dža'da, (on) od Kurejba, (a ovaj opet) od Ibni-Abbasa koji to pripisuje Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Da neko od vas prilazeći svojoj supruzi kaže: 'Bismillah, Allahu moj, sačuvaj nas od šejtana i udalji ga od onoga što si nam udijelio', pa bude suđeno da dobiju dijete, (šejtan) mu neće moći nanijeti štetu."[1]

١٤١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ يَبْلُغُ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ بِاسْمِ اللهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا فَقُضِيَ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ لَمْ يَضُرُّهُ.

ŠTA (ČOVJEK) TREBA GOVORITI KOD ULASKA U NUŽNIK

بَاب مَا يَقُولُ عِنْدَ الْخَلَاءِ

142. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be prenoseći od Abdul-Aziza b. Suhejba, koji je rekao:

– Čuo sam Enesa gdje kaže: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio unići u nužnik, govorio bi: 'Allahu moj, kod Tebe tražim utočište od muških i ženskih šejtana!'"

– Ibn-Ar'are isto kao i Adem prenosi ovaj hadis od Šu'be. Prenoseći ga Šu'be Gunder kaže: "Kada bi (Vjerovjesnik) došao do nužnika..."

Musa, prenoseći od Hammada, kazao je: "Kada bi (Vjerovjesnik) ušao...", a Seid b. Zejd kazao je da je njemu gornji hadis ispričao Abdul-Aziz riječima:

"Kada bi (Vjerovjesnik) htio unići u nužnik..."[2]

١٤٢. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ تَابَعَهُ ابْنُ عَرْعَرَةَ عَنْ شُعْبَةَ وَقَالَ غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ إِذَا أَتَى الْخَلَاءَ وَقَالَ مُوسَى عَنْ حَمَّادٍ إِذَا دَخَلَ وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْخُلَ.

1 Iz hadisa se zaključuje:
– Allaha, dželle šanuhu, treba se sjećati i držati na umu uvijek i svugdje, od Njega tražiti zaštitu protiv spletke neprijatelja i moliti sreću ovoga i budućeg svijeta;
– preporučljivo je proučiti "euzu i bismillu" pred uzimanje abdesta. Ovo je mišljenje Malika, dok Ebu-Hanife i Šafija to smatraju sunnetom, a imam Ahmed vadžibom.

2 Iz hadisa se zaključuje:
– pri ulazu u nužnik preporučljivo je kazati: *E'uzu billahi minel hubusi ve-habaisi*;
– činiti to u nužniku, ako se zaboravi proučiti prije ulaska, Ibni-Abbas smatra pokuđenim činom.

STAVLJANJE VODE PRED NUŽNIK

143. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hašim b. Kasim, ovome Verka prenoseći od Ubejdullaha b. Ebu-Jezida, a ovaj od Ibni-Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom unišao u nužnik, a ja mu stavio vodu (pred vrata). Poslije je pitao ko je to stavio. I kada je bio obaviješten, reče: "Allahu moj, uputi ga u razumijevanje propisa vjere!"[3]

PRI MOKRENJU I VRŠENJU VELIKE NUŽDE NE OKREĆE SE U PRAVCU KABE, IZUZEV U ZGRADI, UZA ZID I SLIČNO

144. PRIČAO NAM JE Adem i rekao da je njemu pričao Ibnu-Ebu-Zi'b, ovome Zuhri prenoseći od Ataa b. Jezida Lejsija, a on od Ebu-Ejjuba Ensarije, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas obavlja veliku nuždu, neka se ne okreće licem niti leđima prema Kabi. Okrećite se istoku ili zapadu!"[4]

بَاب وَضْعِ الْمَاءِ عِنْدَ الْخَلَاءِ

١٤٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَاشِمُ ابْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ أَبِي يَزِيدَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ الْخَلَاءَ فَوَضَعْتُ لَهُ وَضُوءًا قَالَ مَنْ وَضَعَ هَذَا فَأُخْبِرَ فَقَالَ اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ .

بَاب لَا تُسْتَقْبَلُ الْقِبْلَةُ بِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ إِلَّا عِنْدَ الْبِنَاءِ جِدَارٍ أَوْ نَحْوِهِ

١٤٤. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَتَى أَحَدُكُمُ الْغَائِطَ فَلَا يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا يُوَلِّهَا ظَهْرَهُ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا .

Ibni- Omer, radijallahu anhuma, i još neki ashabi to dozvoljavaju ukoliko je osoba to zaboravila učiniti pred ulazak u nužnik. Poneki pravnici smatraju da se Allahovo ime ne smije izgovarati u nužniku, nego ga treba držati samo na umu i u mislima moliti Njegovu zaštitu;
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, gornji tekst citirao je radi pouke ljudima i odgoja muslimana.

3 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– ukazivati pažnju i uslugu učenom, jeste odraz islamskog odgoja;
– preporučljivo je uslužitelja blagosloviti i zahvaliti mu na učinjenoj usluzi;
– blagoslov Vjerovjesnika je bio ostvaren, jer je Ibni-Abbas bio kasnije jedan od veoma učenih ljudi;
– Ibni-Bettal kaže da je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, stavio posudu s vodom pred nužnik nadohvat ruke Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Ovaj slučaj demantuje mišljenje pojedinaca koji misle da se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, čistio samo kamenjem a vodom podapirale samo žene. Voda je na istoku dragocjena potreba živih bića, i treba je čuvati za podmirenje tih potreba.
– Nevevi prenosi da većina učenjaka preporučuju iz estetskih i higijenskih razloga čišćenje prvo kamenjem, zemljom i sličnim, a potom i podapiranje vodom. Ograničiti se samo na jednu vrstu navedenog čišćenja je punovažno. Za ovu vrstu čišćenja voda je najprikladnije sredstvo poslije čega treba ruke oprati sapunom.

4 Navedeni hadis prenio je Ebu-Ejjub Ensari kod koga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odsjeo prilikom preseljenja iz Mekke u Medinu. On je učestvovao u bici na Bedru, na drugom sastanku na Akabi i spada među uglednije ashabe. Prenio je 150 hadisa. Sedam od tih hadisa zabilježio je i Buhari i Muslim, dok jedan hadis bilježi samo Buhari. Bio je odani drug Alije. Umro je 50. godine po Hidžri prilikom napada na Carigrad pod komandom Jezida b. Mu'avije. Na putu u ovom poduhvatu razbolje se i pred samim gradom izdahnu.

VRŠENJE NUŽDE ČUČEĆI NA DVA ĆERPIĆA

145. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i rekao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, ovaj od Muhammeda b. Jahjaa b. Habbana, on od svoga amidže Vasi'a b. Habbana, a ovaj od Abdullaha b. Omera, da je govorio:

– Neki ljudi su govorili: "Kada čučneš da vršiš nuždu, ne okreći se prema Ka'bi niti Bejtul-makdisu (u Jerusalemu)!"

– Jednog dana – priča Abdullah b. Omer – popeo sam se na krov naše kuće i vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na dva ćerpiča, čuči radi obavljanja nužde okrenut Bejtul-makdisu (Jerusalem).

– Možda si ti (Vasi'u) jedan od onih koji klanjaju na stegnima (rekao je Ibni- Omer)!

– Allaha mi, ne znam – odgovorio sam.

– Malik je – primjećuje Buhari – rekao: "To jest onaj koji, kada klanja, čini sedždu ne dižući se od zemlje (stomakom), nego je obavlja prilijepljen za zemlju."[1]

بَاب مَنْ تَبَرَّزَ عَلَى لَبِنَتَيْنِ

١٤٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَمِّهِ وَاسِعِ ابْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِذَا قَعَدْتَ عَلَى حَاجَتِكَ فَلَا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَقَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ لَقَدِ ارْتَقَيْتُ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ لَنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَلَى لَبِنَتَيْنِ مُسْتَقْبِلًا بَيْتَ الْمَقْدِسِ لِحَاجَتِهِ وَقَالَ لَعَلَّكَ مِنَ الَّذِينَ يُصَلُّونَ عَلَى أَوْرَاكِهِمْ فَقُلْتُ لَا أَدْرِي وَاللهِ قَالَ مَالِكٌ يَعْنِي الَّذِي يُصَلِّي وَلَا يَرْتَفِعُ عَنِ الْأَرْضِ يَسْجُدُ وَهُوَ لَاصِقٌ بِالْأَرْضِ .

Po njegovoj oporuci zakopan je pod bedemima Carigrada, odakle su ashabi najviše jurišali na utvrđeni starodrevni grad Konstantin. Grob mu je i danas poznat, a i taj dio Istanbula naziva se njegovim imenom.

Iz hadisa se zaključuje:

– pri obavljanju velike ili male nužde nije dozvoljeno okrenuti se prsima ili leđima prema kibli, bilo to u zgradi ili napolju. Ovo je stav Ebu-Hanife, Mudžahida, Sufjana Sevrija, Ahmeda (po jednom stavu koji se prenosi od njega) i Ebu-Ejjuba Ensarije. Neki pravnici ovo pravilo primjenjuju i na hram u Jerusalemu. Malik, Šafija, Ishak i Ahmed, po drugom stavu koji se prenosi od njega, držeći se još jednog drugog hadisa, smatraju da je to zabranjeno samo onom koji vrši nuždu napolju.

– Ka'bu treba poštivati uvijek i u svakoj prilici i odnositi se prema njoj pristojno i uz osobito strahopoštovanje. Ibni-Tin smatra da se u konkretnom slučaju ne treba okretati prema Suncu i Mjesecu.

Islamska pristojnost traži da se pri obavljanju nužde košulja uzdigne samo koliko je to potrebno, da se ništa ne govori i potom podapire samo lijevom rukom, da se nužda ne obavlja stojeći i na javnom mjestu, nad stajaćom vodom, nad obalom rijeka i potoka, pod voćkom i blizu izvornih voda i da muškarac poslije mokrenja dobro otrese svoj spolni organ i s njega odstrani trag mokraće.

1 Iz hadisa se zaključuje:

– Malik, Šafija, Ishak i još neki pravnici dozvoljavaju, pri vršenju nužde u zatvorenom prostoru, okrenuti se Kabi prsima ili leđima. Neki pravnici misle da je ovaj hadis derogirao ranije navedeni hadis prenesen po Ebu-Ejjubu Ensariji;

– dozvoljeno je (kada je to potrebno) izražavati se u formi alegorije;

– ashabi su radili onako kako je koji shvatio riječi i upute Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem;

IZLAZAK ŽENA NAPOLJE (RADI FIZIOLOŠKE POTREBE)

بَاب خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْبَرَازِ

146. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, Lejs, a njemu Ukajl prenoseći od Ibni-Šihaba, ovaj od Urve, on od Aiše, da su supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, noću izlazile kada bi odlazile do Menasi'a,[2] a to je jedan prostrani plato.
Omer je govorio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Daj da se pokriju tvoje supruge!" Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije to odmah učinio. I kada je jedne večeri izašla Sevda, kćerka Zem'e, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a bila je visoka žena, Omer joj je doviknuo: "Znaj, Sevdo, prepoznali smo te!", želeći time da se objavi pokrivanje i Allah je, zaista, objavio ajet o pokrivanju.

١٤٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ كُنَّ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ وَهُوَ صَعِيدٌ أَفْيَحُ فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ ﷺ احْجُبْ نِسَاءَكَ فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَفْعَلُ فَخَرَجَتْ سَوْدَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجُ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي عِشَاءً وَكَانَتِ امْرَأَةً طَوِيلَةً فَنَادَاهَا عُمَرُ أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكِ يَا سَوْدَةُ حِرْصًا عَلَى أَنْ يَنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنْزَلَ اللهُ آيَةَ الْحِجَابِ .

147. PRIČAO NAM JE Zekerijja, njemu Ebu-Usame prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, ovaj od Aiše, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Dozvoljeno vam je da izlazite radi obavljanja vaših potreba."
Hišam je rekao: "Mišljaše on na prirodne (fiziološke) potrebe."[3]

١٤٧. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ قَدْ أُذِنَ أَنْ تَخْرُجْنَ فِي حَاجَتِكُنَّ قَالَ هِشَامٌ يَعْنِي الْبَرَازَ .

– Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, nije dozvoljavao okretati se kibli prsima ili leđima pri obavljanju bilo velike ili male nužde na otvorenom prostoru i otvoreno je kritikovao one koji bi to činili;
– Ahmed b. Hanbel smatra da je ranije bilo zabranjeno okretati se Bejtul-makdisu u Jerusalemu, a kasnije dozvoljeno, zbog čega je onda i Ibni-Omer, radijallahu anhuma, to dozvoljavao. Ibni-Hanbel svoj stav potkrepljuje slučajem prenesenim po Mervanu, koji je izjavio:
– Ibni-Omer, radijallahu anhuma, jednom je okrenut prema Ka'bi zaustavio svoju devu, sjahao s nje, čučnuo i pomokrio se okrenut prema Ka'bi. Mervan mu je rekao da je to zabranjeno činiti, a Ibni-Omer mu odgovori: "To je zabranjeno činiti na otvorenom, neograđenom prostoru, a ako između tebe i Kabe ima nešto, onda to nije zabranjeno."
– svaki pokret Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, praćen je i vjerno prenošen kasnijim generacijama.

2 Menasi' je jedan prostrani plato u pravcu Beki'e u Medini gdje su ljudi obavljali svoje fiziološke potrebe. (prim. rec.)

3 Odlazak suprugama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, izvan naselja radi fiziološke potrebe bilo je dozvoljeno samo dok im se nisu nužnici sagradili uz njihove stanove.
Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je mladem iznijeti javno svoje dobronamjerne želje i prijedloge;

VRŠENJE NUŽDE U KUĆAMA

148. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad prenoseći od Ubejdullaha, ovaj od Muhammeda b. Jahjaa b. Habbana, on od Vasi'a b. Habbana, a ovaj od Abdullaha b. Omera, da je rekao:
"Radi jednog posla popeo sam se na krov Hafsine kuće i vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje vrši nuždu leđima okrenut u pravcu Ka'be, a licem u pravcu Šama."

POGLAVLJE

149. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu ispričao Jezid b. Harun rekavši da ga je obavijestio Jahja prenoseći od Muhammeda b. Jahjaa b. Habbana da ga je njegov amidža Vasi' b. Habban obavijestio, a njega Abdullah b. Omer i rekao:
"Jednog dana ispeo sam se na krov naše kuće i vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako čuči na dva ćerpića, okrenut licem prema Bejtul-makdisu (u Jerusalemu)."

بَاب التَّبَرُّزِ فِي الْبُيُوتِ

١٤٨. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ ابْنُ عِيَاضٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ ارْتَقَيْتُ فَوْقَ ظَهْرِ بَيْتِ حَفْصَةَ لِبَعْضِ حَاجَتِي فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقْضِي حَاجَتَهُ مُسْتَدْبِرَ الْقِبْلَةِ مُسْتَقْبِلَ الشَّأْمِ .

بابُ

١٤٩. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ أَنَّ عَمَّهُ وَاسِعَ بْنَ حَبَّانَ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ قَالَ لَقَدْ ظَهَرْتُ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى ظَهْرِ بَيْتِنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَاعِدًا عَلَى لَبِنَتَيْنِ مُسْتَقْبِلَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ .

– dalekovidnost i stav Omera, radijallahu anhu, usvojio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah, dželle šanuhu, objavio i naročite propise;
– umjesni dobronamjerni savjeti mogu se davati i majci. Tako je Omer, radijallahu anhu, stavio gornju primjedbu Sevdi, supruzi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja se, kao i ostale njegove supruge, smatra majkom pravovjernih;
– dozvoljeno je muškarcu razgovarati sa ženama na javnom putu;
– u interesu promicanja korisnog moralnog načela, može se u društvu govoriti oštrijim i odlučnijim tonom;
– ženama je bio dozvoljen izlazak iz kuće radi obavljanja svojih poslova. To su one činile i poslije objave o pristojnom pokrivanju, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naređivaše svojim suprugama da posjete svoju rodbinu i prijatelje u danima Bajrama.

OTKLANJANJE NEČISTI VODOM POSLIJE VELIKE NUŽDE

بَاب الِاسْتِنْجَاءِ بِالْمَاءِ

150. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid Hišam b. Abdul-Melik, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Mu'aza, kome je ime Ata b. Ebu-Mejmune, da je rekao:
– Čuo sam Enesa b. Malika gdje govori: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao radi obavljanja nužde, ja i jedan dječak donijeli bismo mu kožni sudić vode." To jest, da se on tom vodom podapere.[1]

١٥٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِالْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مُعَاذٍ وَاسْمُهُ عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ أَجِيءُ أَنَا وَغُلَامٌ مَعَنَا إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ يَعْنِي يَسْتَنْجِي بِهِ .

KAD NEKOME BUDE PONESENA VODA RADI ČIŠĆENJA

بَاب مَنْ حُمِلَ مَعَهُ الْمَاءُ لِطُهُورِهِ

Ebu-Derda je pitao: "Zar među vama nije onaj koji je nosio obuću, vodu i jastuk Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. (Abdullah b. Mes'ud)!?" [2]

وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ أَلَيْسَ فِيكُمْ صَاحِبُ النَّعْلَيْنِ وَالطَّهُورِ وَالْوِسَادِ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– nužda se obavlja podalje od društva;
– dozvoljeno je da mlađi pomogne starijem pripremiti vodu i uzimati abdest;
– posuda nošena u nužnik može se koristiti i za uzimanje abdesta;
– podapiranje vodom je dozvoljeno, logično, razumljivo i najefikasnije sredstvo za čišćenje. To je praksom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, utvrđeno. Čišćenje drugim sredstvima kao papirom, kamenom, zemljom, travom i drugim je opravdano samo u slučaju nedostatka vode.
Po objavi ajeta: "Fihi ridžalun juhibbune en jetetahheru...", tj. "U džamiji (Kuba) su ljudi koji vole da se dobro čiste..." Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je zbog čega ih Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu ističe, a oni mu bez oklijevanja odgovoriše: "Nema nikog među nama, a da se ne podapire vodom."

2 Ovo je dio predanja koje prenosi Alkame u kojem kaže: "Došao sam u Šam i klanjao dva rekata, te sam (u sebi) rekao: 'Allahu, podari mi nekog dobrog sagovornika.' Onda sam spazio nekog starog čovjeka kako mi prilazi. Kada mi se približio, ja pomislih: Nadam se da mi je Allah uslišio. Tada me on upita: 'Odakle si ti?' – Iz Kufe – rekoh, a on priupita: 'Nije li među vama bio onaj što je (Poslaniku) nosio obuću, jastuk i pribor za čišćenje?!' Ovo pitanje starac (Ebu-Derda) je uputio Iračanima koji su mu postavljali neka pitanja i time je mislio na Abdullaha b. Mes'uda koji je služio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem; drugim riječima, on kao da ih je upitao: 'Zašto ne pitate Abdullaha b. Mes'uda koji je u Iraku, među vama, i kako pored njega pitate mene ili nekoga drugog iz Šama?!'" (prim. rec.)

151. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Mu'aza a on od Ebu-Mejmune, koji je izjavio:
– Čuo sam Enesa gdje kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odlazio je radi svoje prirodne potrebe, ja sam ga slijedio i jedan dječak od nas (Ensarija) s jednim kožnim sudićem vode."

١٥١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مُعَاذٍ هُوَ عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلَامٌ مِنَّا مَعَنَا إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ .

NOŠENJE ŠTAPA I VODE RADI PODAPIRANJA

بَاب حَمْلِ الْعَنَزَةِ مَعَ الْمَاءِ فِي الِاسْتِنْجَاءِ

152. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Muhammed b. Dža'fer, a njemu Šu'be prenoseći od Ataa b. Ebu-Mejmune da je čuo Enesa b. Malika gdje kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ulazio je u nužnik, a ja i jedan dječak nosili smo jedan kožni sudić vode i (njegov) štap da bi se podaprao vodom."
El-Aneze je štap (kraći od koplja) sa željeznim šiljkom (na donjem kraju).[1]
(Muhammeda b. Dža'fera) u prenošenju hadisa od Šu'be slijede Nadr i Šazan.

١٥٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدْخُلُ الْخَلَاءَ فَأَحْمِلُ أَنَا وَغُلَامٌ إِدَاوَةً مِنْ مَاءٍ وَعَنَزَةً يَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ تَابَعَهُ النَّضْرُ وَشَاذَانُ عَنْ شُعْبَةَ الْعَنَزَةُ عَصًا عَلَيْهِ زُجٌّ .

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, redovno je nosio štap malo kraći od koplja, na kome je s donje strane bio (željezni) šiljak. Historičari navode da je vladar Etiopije poslao na poklon Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, tri ovakva štapa od kojih je on jedan zadržao za sebe, drugi poklonio Aliji, a treći Omeru, radijallahu anhu.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nosio je konkretni štap:
– da mu on pri klanjanju napolju služi kao perda ("sutra");
– da mu bude sredstvo za odbranu od neprijatelja koji su mu dan-noć radili o glavi, kao i sredstvo za odbranu od opakih životinja i za kopanje jamice na tvrdoj zemlji radi obavljanja nužde, da bi se tako mogao bolje čuvati od nečisti. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj štap koristio je još za poštapanje i vješanje prtljaga pri odmaranju na putovanjima.

ZABRANA PODAPIRANJA DESNOM RUKOM

153. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam Destevai prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on opet od svoga oca koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada neko od vas pije (nešto), neka ne puše u posudu, a kada ide u nužnik, neka svoj spolni organ ne dotiče i ne čisti (ne briše) desnom rukom."[2]

بَاب النَّهْيِ عَنِ الِاسْتِنْجَاءِ بِالْيَمِينِ

١٥٣. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ هُوَ الدَّسْتَوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمَسَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلَا يَتَمَسَّحْ بِيَمِينِهِ .

KADA VJERNIK MOKRI, NE DRŽI SVOJ SPOLNI ORGAN DESNOM RUKOM

154. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Evza'i prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, ovaj od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada neko od vas mokri, neka svoj spolni organ ne uzima desnom rukom, neka se ne podapire desnom rukom i neka ne diše (ne puše) u posudu (iz koje pije)."

بَاب لَا يُمْسِكُ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ إِذَا بَالَ

١٥٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَأْخُذَنَّ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ وَلَا يَسْتَنْجِي بِيَمِينِهِ وَلَا يَتَنَفَّسْ فِي الْإِنَاءِ .

2 Navedenim hadisom skreće se pažnja na potrebu održavanja islamske higijene i života urednih ljudi. Pristojnost je poželjna uvijek i svugdje pa i u pijenju vode. Piti vodu na dušak treba izbjegavati, žeđ gasiti sa 2 do 3 uzastopna gutljaja i ne odhukivati u posudu. U času predaha iz higijenskih, estetskih i odgojnih razloga sudić s ostatkom vode trba udaljiti od usta. Prazan stomak treba postepeno ispunjavati. Tirmizi u svojoj zbirci hadisa navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ne pijte vodu na jedan dušak, kao što to čini deva, nego pijte na 2 do 3 duška. Na početku proučite bismillu, a na završetku učinite zahvalu Allahu, dželle šanuhu!"
Iz hadisa se još zaključuje:
– zabranjeno je spolni organ držati, čistiti i prati desnom rukom;
– desnoj strani i dijelovima tijela na njoj treba davati prioritet nad organima lijeve strane.

ČIŠĆENJE KAMENČIĆIMA POSLIJE VELIKE NUŽDE

بَاب الِاسْتِنْجَاءِ بِالْحِجَارَةِ

155. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed Mekki, njemu Amr b. Jahja b. Seid b. Amr Mekki prenoseći od svoga djeda, a on od Ebu-Hurejre, koji je izjavio:
– Pratio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kad je izašao radi obavljanja nužde. Nije se obazirao pa sam mu se približio, (i kada sam ga sustigao), reče mi: "Pronađi mi kamenja, da bih s njime otklonio nečist, ili je – kaže pripovjedač – Muhammed upotrijebio neki drugi izraz sličan ovome: a ne donosi mi kosti niti fuškije!"
Ja sam mu u skutu svoje haljine donio kamenja, stavio ga pokraj njega i okrenuo se na stranu. Kada je svršio nuždu, obavio je čišćenje tim (kamenom).[1]

١٥٥. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ بْنِ عَمْرٍو الْمَكِّيُّ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ اتَّبَعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَخَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَكَانَ لَا يَلْتَفِتُ فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقَالَ ابْغِنِي أَحْجَارًا أَسْتَنْفِضْ بِهَا أَوْ نَحْوَهُ وَلَا تَأْتِنِي بِعَظْمٍ وَلَا رَوْثٍ فَأَتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ بِطَرَفِ ثِيَابِي فَوَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ وَأَعْرَضْتُ عَنْهُ فَلَمَّا قَضَى أَتْبَعَهُ بِهِنَّ .

NE ČISTI SE POSLIJE VELIKE NUŽDE FUŠKIJOM

بَاب لَا يُسْتَنْجَى بِرَوْثٍ

156. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Zuhejr prenoseći od Ebu-Ishaka koji je kazao, da mu ovaj hadis nije spomenuo Ebu-Ubejde nego Abdur-Rahman b. Esved, prenoseći od svoga oca, koji je čuo Abdullaha gdje govori:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao

١٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ لَيْسَ أَبُو عُبَيْدَةَ ذَكَرَهُ وَلَكِنْ عَبْدُالرَّحْمَنِ ابْنُ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَاللهِ يَقُولُ أَتَى النَّبِيُّ ﷺ الْغَائِطَ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ

1 Kost i izmet stoke nisu podesni za čišćenje. Kost, staklo i slične materije su veoma glatki i ne mogu u potpunosti otkloniti nečistoću, a izmet stoke je sam po sebi djelomično nečist i nepodesan za ovu svrhu.
Iz hadisa se zaključuje:
– kamen može poslužiti za čišćenje poslije obavljene nužde;
– podapiranje je dužnost. Šafija Ahmed, Ishak, Ebu-Davud i Malik podapiranje smatraju vadžibom i uvjetom za valjanost namaza. Ebu-Hanife podapiranje smatra sunnetom. Ebu-Davud u svom Sunenu preko Ebu-Hurejre donosi hadis: "Ko podvlači surmu, neka je podvlači u neparnim potezima. Lijepo je ko tako radi, a ko ne čini tako, nije grješan. Ko se čisti kamenjem, neka upotrijebi neparni broj kamenčića. Lijepo je ko ovako postupa, a ko ne čini tako, on nije grješan niti će za to biti odgovoran."
– Neki pravnici smatraju da za ovo čišćenje nije lijepo koristiti: glatku kost i kost na kojoj ima ostataka masti ili mesa i izmeta stoke, a pokuđeno je koristiti: hranu, ugalj, staklo, papir, platno, lišće drveća i voća i tamjan, zatim hranljive predmete ljudi, bilje stoke i listove knjige na kojima su napisani poučni i za ljude korisni savjeti;
– sredstvo za čišćenje treba unaprijed pripremiti;
– biti u društvu učenih i moralnih ljudi i pružati im potrebnu uslugu, jeste osobita čast svakom muslimanu;
– nepristojno je gledati prema osobi koja vrši nuždu.

je da obavi veliku nuždu, a meni zapovjedio da mu donesem tri kamenčića. Ja sam mu našao dva kamena, a treći sam tražio i nisam ga našao, pa sam uzeo fuškiju i donio mu je. On je uzeo kamenje, a fuškiju bacio i rekao: "Ovo je nečisto!"[2]
Ibrahim b. Jusuf ovaj hadis prenio je od svoga oca, a on od Ebu-Ishaka koji je govorio: "Kazivao mi je (haddeseni) Abdurrahman..."[3]

فَوَجَدْتُ حَجَرَيْنِ وَالْتَمَسْتُ الثَّالِثَ فَلَمْ أَجِدْهُ فَأَخَذْتُ رَوْثَةً فَأَتَيْتُهُ بِهَا فَأَخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلْقَى الرَّوْثَةَ وَقَالَ هَذَا رِكْسٌ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ .

PRANJE PRI ABDESTU JEDANPUT

بَاب الْوُضُوءِ مَرَّةً مَرَّةً

157. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Zejda b. Eslema, on od Ataa b. Jesara, a ovaj od Ibni-Abbasa koji je izjavio:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri uzimanju abdesta oprao je (propisane dijelove tijela) jedanput."

١٥٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ مَرَّةً مَرَّةً .

PRANJE PRI ABDESTU DVA PUTA

بَاب الْوُضُوءِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ

158. PRIČAO NAM JE Husejn b. Isa, njemu Junus b. Muhammed, a njemu Fulejh b. Sulejman prenoseći od Abdullaha b. Ebu Bekra b. Amra b. Hazima, on od Abbada b. Temima, a ovaj od Abdullaha b. Zejda, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prao (propisane organe) pri uzimanju abdesta dva puta.

١٥٨. حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ ابْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ .

2 Iz hadisa se zaključuje:
– izmet stoke ne može se koristiti za čišćenje poslije obavljene nužde;
– neki pravnici smatraju da je čišćenje s najmanje tri kamenčića vadžib, a pravnici hanefijske škole da je to samo lijepo i da osoba može upotrijebiti onoliki broj kamenčića koliki joj je stvarno potreban. Može se upotrijebiti čak i jedan kamenčić iskorištavajući njegove 2 do 3 strane.

3 Buhari ovim dodatkom želi pobiti tvrdnje nekih da je Ebu-Ishak zamaglio (dellese) ovaj sened jer nije čuo ovaj hadis od Abdurrahmana. Buhari, međutim, navodi ovaj dio seneda u kojem je Ebu-Ishak upotrijebio najjaču frazu primopredaje hadisa, to jest: *haddeseni* (kazivao mi je...).

PRANJE PRI ABDESTU TRI PUTA

159. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah Uvejsi, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Ibni-Šihaba da ga je Ata b. Jezid obavijestio da je Humran, oslobođen rob Osmanov, saopćio mu da je vidio Osmana b. Affana, kada je zatražio posudu (s vodom), sipao je na dlanove tri puta i prao ih. Potom je zahvatio svojom desnicom (vodu) iz posude pa izaprao usta i nos. Zatim je oprao svoje lice tri puta i svoje ruke do iza laktova tri puta. Iza toga potrao je (vlažnom rukom) svoju glavu, a potom svoje noge do iza članaka oprao tri puta, i izjavio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko uzme abdest ovako kao što je ovaj moj abdest, pa klanja dva rekata ne dozvolivši sebi da razmišlja (o dunjaluku), bit će mu oprošteni njegovi (manji) ranije učinjeni grijesi."[1]

بَاب الْوُضُوءِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا

١٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ الْأُوَيْسِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدَ أَخْبَرَهُ أَنَّ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى كَفَّيْهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مِرَارٍ ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مِرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

1 Namaz pozitivno utiče na ličnost čovjeka i njegove aktivnosti, ako se on obavlja redovno i iskreno u ime Allaha, dželle šanuhu. Iz hadisa se zaključuje:
– obligatna prvostepena dužnost je pranje propisanih organa jedanput, a preko toga je sunnet jer Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, preporučuje pranje i tri i dva puta. Navedeni slučaj ukazuje na redoslijed pranja pojedinih organa. Izapiranje usta i nosa spada u redovnu praksu Alejhisselama i u slučaju zaboravljanja treba ih naknadno izaprati. To je mišljenje Hammada, Ishaka, Ataa, Zuhrija i Ibn-Ebu-Lejle, dok Malik i Šafija i neki drugi učenjaci smatraju da je abdest u konkretnom slučaju valjan i bez naknadnog pranja. Ahmed smatra da abdest treba ponoviti ako se izostavi izapiranje nosa, ali ne i ako se izostavi izapiranje usta. Ovo mišljenje usvaja i Ibnu-Hazm. Abdest i obavljanje namaza su punovažni bez izapiranja usta i nosa izostavilo se to namjerno ili zaboravilo. Po mišljenju Ebu-Hanife, Šafiije i još mnogih pravnika, izapiranje nosa i usta treba naknadno učiniti samo ako se to zaboravilo obaviti pri kupanju koje je uslijedilo iza polucije.
Ebu-Davud i Tirmizi zabilježili su hadise u kojima se izapiranje usta izričito naređuje.
Po mišljenju Ebu-Hanife izapiranje usta je sunnet, a izapirati ih iza izapiranja nosa spada u preporučljive čine. Voda za usta i nos se uzima desnom, dok se samo čišćenje vrši lijevom rukom.
– pranje lica jednom je obligatna prvostepena dužnost, a tri puta je Alejhisselamova praksa;
– po mišljenju sva četiri imama i najvećeg broja pravnika ruke se moraju prati do iza laktova. Imam Zufer i Ebu-Bekr b. Davud smatraju da to pranje mora biti samo do laktova. Izvor razmimoilaženja je u raznolikom shvaćanju upotrijebljenog prijedloga "ila" u ajetu: "ilel merafiki..." koga jedni prevode "do", a drugi "do iza..."
– Osman je pri konkretnom abdestu cijelu glavu ovlažio, ne rekavši je li to farz ili sunnet.
Ahmed i Malik smatraju da se mora ovlažiti cijela glava, Ebu-Hanife jedna četvrtina, a Šafija makar nekoliko dlaka. Potiranje glave vrši se jednim potezom ruke, a neki drže da to treba učiniti 2 do 3 puta.
Držati se iznesenog redoslijeda Malik smatra farzom, Šafija vadžibom, a Ebu-Hanife sunnetom.

160. Od Ibrahima je preneseno da je kazao kako je Salih b. Kejsan izjavio:
– Ibnu-Šihab je kazao: "Konkretni hadis Urve prenosi od Humrana: Kada je Osman uzeo abdest, kazao je:
– Eto, ispričat ću vam jedan hadis, a da nema jednog ajeta, ja vam ga ne bih ni ispričao. Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:
– Svakom čovjeku (muslimanu) koji potpuno pravilno uzme abdest i klanja (nastupajući propisani) namaz, bit će oprošteno ono što je pogriješio u vremenu između uzetog abdesta i dotičnog namaza, sve dok ga ne sklanja."
Urve je rekao:
– Konkretni ajet je: "Innel-lezine jektumune ma enzelna minel-bejjinat..."[2]

١٦٠. وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ قَالَ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَلَكِنْ عُرْوَةُ يُحَدِّثُ عَنْ حُمْرَانَ فَلَمَّا تَوَضَّأَ عُثْمَانُ قَالَ أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا لَوْلَا آيَةٌ مَا حَدَّثْتُكُمُوهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وُضُوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلَاةَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا قَالَ عُرْوَةُ الْآيَةَ (إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ) .

ISPIRANJE NOSA PRI ABDESTU

بَاب الِاسْتِنْثَارِ فِي الْوُضُوءِ

To su spomenuli Osman, Abdullah b. Zejd i Ibni-Abbas prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

ذَكَرَهُ عُثْمَانُ وَعَبْدُاللهِ بْنُ زَيْدٍ وَعَبْدُاللهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

161. PRIČAO NAM JE Abdan i rekao da ga je obavijestio Abdullah, njega Junus prenoseći od Zuhrija kojeg je obavijestio Ebu-Idris da je čuo Ebu-Hurejru kako prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Ko uzme abdest, neka išmrkne (prospe) vodu iz nosa, a ko se čisti kamenčićima, neka ih upotrebljava u neparnom broju!"[3]

١٦١. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْثِرْ وَمَنِ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ .

2 Iz ovog dijela hadisa zaključuje se:
– stroga obligatna dužnost učenog je da svoje znanje i iskustvo prenosi na druge:
– namaz i druga dobra djela Allah, dželle šanuhu, uvažava ako su obavljena samo iskreno u ime Njega. Muslim u svojoj zbirci hadisa navodi: "Nema ni jednog čovjeka kojeg zadesi obavezni namaz pa se on (lijepo) za njega abdesti, obavi ga lijepo, ponizno i skrušeno, a da mu on ne briše prethodno učinjene grijehe, ako ne počini veliki grijeh." Kada musliman klanja farz-namaz lijepo, skrušeno iz strahopoštovanja prema Allahu, dželle šanuhu, a prije uzme plravilno abdest, oprostit će mu se ranije učinjeni manji grijesi.
– U nekim hadisima spominje se opraštanje grijeha vjerniku u razdoblju između dva obavljena džuma-namaza, odnosno posta dva ramazana, pa i dva redovna obavljena farz-namaza.

3 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– uvučenu vodu u nos treba išmrknuti. To je bila stalna praksa Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

UKLANJANJE NEČISTI NEPARNIM BROJEM KAMENČIĆA

بَاب الِاسْتِجْمَارِ وِتْرًا

162. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada neko od vas uzima abdest, neka povuče vodu u nos, a potom je išmrkne (prospe), a ko uklanja nečist kamenčićima (nakon obavljene nužde), neka to bude neparni broj, a kada se neko od vas probudi poslije spavanja, neka opere svoju ruku prije nego je stavi u vodu svoga abdesta, jer, stvarno, niko od vas ne zna gdje mu je ruka prenoćila."[1]

١٦٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ ثُمَّ لِيَنْثُرْ وَمَنِ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيَغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يُدْخِلَهَا فِي وَضُوئِهِ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ .

Išmrkavanje se obavlja lijevom rukom (i to je mustehab), a činiti ga bez posredstva ruke Malik smatra pokuđenim aktom;
– uvlačenje vode u nos i išmrkavanje treba činiti u neparnom broju;
– izapiranje nosa je sunnet. To je stav najvećeg broja pravnika, a vadžibom to smatraju pravnici: Ahmed, Ishak, Ebu-Ubejd, Ebu-Sevr i Ibni-Munzir;
– umjesto podapiranja vodom čišćenje se može obaviti i kamenčićima. Po mišljenju Kermanija potrebno je upotrijebiti najmanje tri kamenčića pa ako se njima ne može postići idealno čišćenje, tada se dodaju još dva kamenčića ali da njihov sumarni broj bude uvijek neparan.
Ebu-Hanife skreće pažnju na potrebu idealnog čišćenja, a ne na broj kamenčića. Prema tome, ako se postigne potrebno čišćenje s upotrebom samo jednog kamenčića, ostale nije potrebno koristiti.

1 Čovjek pri spavanju, a naročito van postelje, ne zna gdje se njegova ruka mogla naći, kakva je nečist na nju mogla pasti i preko nje se mogla prenijeti na lice i druge osjetljive organe tijela. Zato vjera i higijena traže da se poslije spavanja ruke i lice dobro operu.
Iz ovog hadisa učenjaci hanefijskog mezheba zaključuju da:
– posudu koju pseto obliže treba dobro oprati i prije upotrebe najmanje tri puta sabliti;
– pranje šaka u početku uzimanja abdesta je stalna praksa Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a naša dužnost da ga u tome slijedimo;
– posebno pranje šaka početkom uzimanja abdesta jeste vadžib po mišljenju Davuda i Taberija.
Imam Ahmed smatra da nije dozvoljeno da se ruke nakon noćnog spavanja umaču u posudu za abdest (prije nego se operu), a Hasan Basri ne pravi razliku između noćnog i dnevnog spavanja, jer je mogućnost prljanja ruku u oba slučaja jednaka;
– pokuđeno je gurati neopranu ruku u vodu pripremljenu za uzimanje abdesta, bilo to iza spavanja u danu ili noći. Imam Ahmed pokuđenost ograničava samo na noćno spavanje. Ovo je spavanje tvrđe i duže i postoji velika mogućnost da ruke dođu u dodir s nečistoćom okolnih predmeta.
Nevevi kaže da ovdje nije bitno spavanje nego sumnjanje u mogućnost prljanja ruku. Ruke, prema tome, treba oprati čim se sumnja u njihovu čistoću, bilo to iza spavanja ili nekog drugog posla;
– ova zabrana u hadisu odnosi se na malu posudu ako još pored nje čovjek ima neku manju kojom bi grabio vodu. Međutim, ako bi posuda bila velika, a čovjek nema manje posude, zabrana se tada odnosi na pretjerano, bespotrebno zamakanje. Nevevi smatra: "Ako je posuda prevelika i ne može se nageti ili nema manjeg suda kojim bi se voda iz nje grabila, treba vodu iz nje povući ustima pa je iz usta pomalo puštati na

PRANJE NOGU, A NE SAMO POTIRANJE STOPALA

163. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Bišra, ovaj od Jusufa b. Maheka, on od Abdullaha b. Amra da je izjavio:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izostao je prilikom jednog putovanja i stigao nas pri isteku ikindija-namaza. Mi smo uzimali abdest, a noge samo potirali (vlažnom rukom), pa nam je on iz sveg glasa dva ili tri puta uzviknuo: "Teško petama od paklene vatre!"[2]

بَاب غَسْلِ الرِّجْلَيْنِ وَلَا يَمْسَحُ عَلَى الْقَدَمَيْنِ

١٦٣. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ تَخَلَّفَ النَّبِيُّ ﷺ عَنَّا فِي سَفْرَةٍ سَافَرْنَاهَا فَأَدْرَكَنَا وَقَدْ أَرْهَقْنَا الْعَصْرَ فَجَعَلْنَا نَتَوَضَّأُ وَنَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا .

dlanove i tako šake oprati. Ukoliko je i to nemoguće, može se u vodu spustiti okrajak čiste haljine i slično i vodu izvučenu na njoj okapati na šake i tako oprati ruke;
– manja količina čiste vode postat će nečistoća ako u nju upadne nečist pa makar ona i ne promijenila svoja prirodna svojstva okusa, mirisa i boje;
– ruke očito prljave treba odmah prati, a uprljane izmetom peru se tri puta uzastopno;
– nevidljivu nečistoću treba odstranjivati pranjem i cijeđenjem, a ne samo prskanjem i topljenjem u vodi;
– mala količina vode pogani se, bilo da u nju upadne nečistoća ili ona naiđe na nečistu materiju;
– o spolnim organima i njihovom čišćenju treba razgovarati u alegorijama;
– nečistoća se odstranjuje kamenjem samo djelomično. Neznatni ostaci nečistoće pod uticajem znoja i vlage mogu se raskvasiti i zaprljati i ostale čiste dijelove tijela;
– najveći broj pravnika smatra da je pranje ruke iza spavanja naređeno zbog pretpostavke da su ruke u snu mogle doći u dodir s ostacima eventualne nečistoće na organima za vršenje prirodne nužde, dok imam Malik kaže da je to učinjeno iz pobožnosti.
– Ebu-Omer drži da je vadžib uzeti abdest poslije spavanja, a poneki kažu i poslije prihvaćanja spolnih organa.

2 Noge, a naročito stopala uvijek su izložena prljanju i treba na njih obratiti naročitu pažnju pri uzimanju abdesta. Koža na stopalima i petama je tvrda i glatka i voda se preko njih brzo prelije. Za ponovažnost abdesta stopala treba oprati i eventualnu nečistoću s njih odstraniti.

IZAPIRANJE USTA PRI ABDESTU

بَاب الْمَضْمَضَةِ فِي الْوُضُوءِ

To je prenio Ibni-Abbas i Abdullah b. Zejd, radijallahu anhum, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ وَعَبْدُاللهِ بْنُ زَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

164. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i rekao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija kojeg je obavijestio Ata b. Jezid prenoseći od Humrana, oslobođenog roba Osmana b. Affana, kako je Humran vidio Osmana gdje je zatražio vodu za abdest, zatim nalio vodu iz posude po rukama i oprao ih tri puta. Potom je zahvatio desnicom vode za abdest, izaprao usta, ušmrknuo vodu u nos i išmrknuo, potom oprao svoje lice tri puta i tri puta ruke do iza laktova, zatim potrao svoju glavu (vlažnom rukom), onda oprao svaku nogu tri puta i rekao:
"Ovako, kao što je ovaj moj abdest, vidio sam i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga uzima i kaže: 'Ko uzme abdest poput ovog moga i klanja dva rekata namaza ne dopuštajući sebi da misli o dunjaluku, Allah će mu oprostiti minule (manje) grijehe.'"

١٦٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِوَضُوءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ إِنَائِهِ فَغَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْوَضُوءِ ثُمَّ تَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثًا ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ كُلَّ رِجْلٍ ثَلَاثًا ثُمَّ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا وَقَالَ مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وُضُوئِي هَذَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غَفَرَ اللهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

PRANJE PETA

بَاب غَسْلِ الْأَعْقَابِ

Ibni-Sirin kada bi uzimao abdest, prao je i mjesto ispod prstena.

وَكَانَ ابْنُ سِيرِينَ يَغْسِلُ مَوْضِعَ الْخَاتَمِ إِذَا تَوَضَّأَ .

165. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Šu'be, a njemu Muhammed b. Zijad i rekao:
– Čuo sam Ebu-Hurejru kada je prolazio pokraj nas, a svijet uzimaše abdest iz posude za pranje, gdje kaže: "Uzimajte abdest kako treba!, jer je Ebul-Kasim, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Teško petama od (paklene) vatre!'"

١٦٥. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَكَانَ يَمُرُّ بِنَا وَالنَّاسُ يَتَوَضَّئُونَ مِنَ الْمِطْهَرَةِ قَالَ أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ فَإِنَّ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ قَالَ وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ .

NOGE U SANDALAMA TREBA PRATI, A NE POTIRATI PO SANDALAMA

بَاب غَسْلِ الرِّجْلَيْنِ فِي النَّعْلَيْنِ وَلَا يَمْسَحُ عَلَى النَّعْلَيْنِ

166. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Seida Makburije, ovaj od Ubejda b. Džurejdža kako je rekao Abdullahu b. Omeru:
"Ebu-Abdur-Rahmane, vidio sam te da radiš četiri posla koje nisam vidio da radi iko od tvojih drugova."
– Šta je to, Ibni-Džurejdže – upitao je on.
– Vidio sam te, reče on, da dotičeš samo dva jemenska ugla Ka'be, da obuvaš sandale od štavljene (goveđe) kože i vidio sam te da se bojiš žutom bojom, a kada si bio u Mekki, vidio sam te da nisi izgovarao telbiju sve dok ne bude jevmut-tervije (dan uoči stajanja na Arefatu), a svijet, kada je vidio mlađak, izgovaraše je.
Abdullah reče: "Što se tiče uglova, pa ja nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je doticao ma koji ugao (Ka'be) izuzev ova dva jemenska, a što se tiče sandala od štavljene (goveđe) kože, vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje obuva sandale na kojima nema uopće dlake i u njima uzima abdest, pa i ja eto volim (takvu obuću) obuvati. Što se tiče žute boje, to sam opet vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je upotrebljava pa i ja volim da se njom bojim. Što se tiče uzvikivanja telbije, to nisam uočio ni kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je učaše, sve dok se ne pokrene njegova jahalica (za pokret prema Mini i Arefatu)."[1]

١٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ جُرَيْجٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمَنِ رَأَيْتُكَ تَصْنَعُ أَرْبَعًا لَمْ أَرَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِكَ يَصْنَعُهَا قَالَ وَمَا هِيَ يَا ابْنَ جُرَيْجٍ قَالَ رَأَيْتُكَ لَا تَمَسُّ مِنَ الْأَرْكَانِ إِلَّا الْيَمَانِيَّيْنِ وَرَأَيْتُكَ تَلْبَسُ النِّعَالَ السِّبْتِيَّةَ وَرَأَيْتُكَ تَصْبُغُ بِالصُّفْرَةِ وَرَأَيْتُكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهَلَّ النَّاسُ إِذَا رَأَوُا الْهِلَالَ وَلَمْ تُهِلَّ أَنْتَ حَتَّى كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ قَالَ عَبْدُاللهِ أَمَّا الْأَرْكَانُ فَإِنِّي لَمْ أَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَمَسُّ إِلَّا الْيَمَانِيَّيْنِ وَأَمَّا النِّعَالُ السِّبْتِيَّةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَلْبَسُ النَّعْلَ الَّتِي لَيْسَ فِيهَا شَعَرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا وَأَمَّا الصُّفْرَةُ فَإِنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَصْبُغُ بِهَا فَأَنَا أُحِبُّ أَنْ أَصْبُغَ بِهَا وَأَمَّا الْإِهْلَالُ فَإِنِّي لَمْ أَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُهِلُّ حَتَّى تَنْبَعِثَ بِهِ رَاحِلَتُهُ .

1 Pod "dva jemenska ugla Ka'be" misli se na uglove Ka'be na strani koja je u pravcu Jemena i Iraka, a na toj strani je ugrađen Hadžerul-esved.
Iz hadisa se zaključuje:
– hodočasnik u toku hadžskih obreda iz poštovanja dotiče jemenske uglove zida Ka'be, koji su podignuti na temeljima zida Ibrahima pejgambera, a u jednom od ta dva ugla je uzidan Hadžerul-esved. Ovaj kamen za kojeg predanje govori da se treba po pravilu dotaći, a ako je to usljed brojnosti hadžija nemoguće, onda se ruke podignu prema njemu. Doticati i druge zidove Ka'be, kao što su neki ashabi činili, nije propisana dužnost;

POČINJANJE S DESNE STRANE PRI UZIMANJU ABDESTA I KUPANJU

بَاب التَّيَمُّنِ فِي الْوُضُوءِ وَالْغَسْلِ

167. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il, a njemu Halid, prenoseći od Hafse bint Sirina, ona od Ummu-Atijje, da im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom kupanja njegove kćerke rekao:
"Počinjite s njenih desnih strana i njenih organa kako se peru i u abdestu!"[1]

١٦٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَهُنَّ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ ابْدَأْنَ بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا .

168. PRIČAO NAM JE Hafs b. Omer, njemu ispričao Šu'be, a njega obavijestio Eš'as b. Sulejman da je čuo svoga oca kako prenosi od Mesruka, ovaj od Aiše, koja je kazala:
– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, sviđalo se da prioritet daje desnoj strani pri oblačenju svoje obuće, u češljanju i u čišćenju i u svim svojim situacijama (stanjima).[2]

١٦٨. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ التَّيَمُّنُ فِي تَنَعُّلِهِ وَتَرَجُّلِهِ وَطُهُورِهِ وَفِي شَأْنِهِ كُلِّهِ .

– dozvoljeno je nositi obuću štavljene ljepše tvrde vrste kože. Ebu-Omer kaže da ne zna da postoji razilaženje oko dozvoljenosti nošenja ovakve obuće, osim u mezarju. Hodanje po groblju Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivaše. U groblju treba vladati mir i tišina i čuvati ga od stopala stoke. Groblja su počivališta koja treba pristojno održavati;
– dozvoljeno je koristiti žutu boju. Alejhisselam je bojio šafranom i versom svoju odjeću, saruk pa i kosu brade;
– neki pravnici smatraju da je najbolje telbiju početi izgovarati nastupom prvog dana mjeseca zul- hidždžeta, dok Šafija, Malik i Ahmed to preporučuju kada hodočasnik uzjaše na mikatu svoju jahalicu i htjedne krenuti za Mekku, a Ebu-Hanife držeći se još hadisa koji prenosi Ibn-Abbas, da se to čini iza završenog namaza nafile i to sjedeći prije nego hodočasnik uzjaše na jahalicu.

1 Ummu-Kulsumu ili Zejnebu, kćerke Alejhisselama, kupala je Esma, kći Umejsa u prisustvu Ummi-Atijje, koja prenosi gore navedeni hadis.

2 U praktičnom životu ljudi vlada podjela rada, a unutar njega treba biti opet neki red, raspored i plansko izvođenje. Za izvođenje izvjesnih poslova koriste se odgovarajuće mašine: za složenije poslove služe bolje i preciznije a za grublje i prostije može poslužiti i jednostavnija mehanizacija. Takvu podjelu rada treba primjenjivati i u svom svakidašnjem životu. Ljepše i preciznije poslove treba obavljati desnom, a grublje i prostije lijevom rukom. Desnoj strani i desnim organima tijela treba davati prednost u lijepim i korisnim poslovima. Islamska uobičajena metoda traži da prvo obuvamo desnu pa onda lijevu nogu, a pri odijevanju desnu pa lijevu ruku. Podrezivanje nokata, brkova, šišanje, češljanje kose i drugo lično dotjerivanje treba, također počinjati s desne strane. Pri kupanju i uzimanju abdesta treba prvo prati dijelove desne strane tijela pa onda lijeve. U džamiju se ulazi desnom, a izlazi lijevom nogom. Selam po završenom namazu predaje se prvo na desnu a potom na lijevu stranu. Rukovanje s ljudima obavlja se desnom rukom, a pri jelu, piću i sličnim poslovima higijenska je potreba koristiti desnicu.
Prljavi i grubi poslovi vrše se lijevom rukom. Uzus islamske higijene traži da se čovjek lijevom rukom osekne, podapire, skida sa sebe odjeću i obuću, u nužnik ulazi lijevom, a izlazi desnom nogom.

TRAGANJE ZA VODOM KAD NASTUPI VRIJEME NAMAZA

بَاب الْتِمَاسِ الْوَضُوءِ إِذَا حَانَتِ الصَّلَاةُ

Aiša je izjavila: "Vrijeme sabah-namaza je nastupilo, za vodom se tragalo i nije se pronašla, pa je tada objavljen ajet o tejemmumu.

وَقَالَتْ عَائِشَةُ حَضَرَتِ الصُّبْحُ فَالْتُمِسَ الْمَاءُ فَلَمْ يُوجَدْ فَنَزَلَ التَّيَمُّمُ .

169. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, i rekao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, on od Enesa b. Malika, da je rekao:
– Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a bilo je nastupilo vrijeme ikindijskog namaza. Ljudi su tražili vodu za abdest, ali je nisu našli. Tada je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donijeto (nešto) vode za abdest. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio je svoju ruku u tu posudu (s vodom), i zapovjedio svijetu da iz nje uzima abdest.
– Vidio sam, kaže (Enes b. Malik), vodu kako izvire ispod njegovih prsta sve dok nije uzeo abdest i posljednji od njih.[3]

١٦٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَحَانَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ فَالْتَمَسَ النَّاسُ الْوَضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ فَأُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِوَضُوءٍ فَوَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّئُوا مِنْهُ قَالَ فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ حَتَّى تَوَضَّئُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ .

VODA KOJOM SE OPERE KOSA ČOVJEKA

بَاب الْمَاءِ الَّذِي يُغْسَلُ بِهِ شَعَرُ الْإِنْسَانِ

Ata nije smatrao štetnim (zabranjenim) da se od nje (kose) prave konci i užeta. Za ostatak vode nalokane od pseta i prolazak pseta kroz džamiju, Zuhri kaže: "Kada se pseto naloče vode iz posude, a čovjek nema druge vode osim te, uzet će njome abdest."
Sufjan je izjavio:

وَكَانَ عَطَاءٌ لَا يَرَى بِهِ بَأْسًا أَنْ يُتَّخَذَ مِنْهَا الْخُيُوطُ وَالْحِبَالُ وَسُؤْرِ الْكِلَابِ وَمَمَرِّهَا فِي الْمَسْجِدِ وَقَالَ الزُّهْرِيُّ إِذَا وَلَغَ فِي إِنَاءٍ لَيْسَ لَهُ وَضُوءٌ غَيْرُهُ يَتَوَضَّأُ بِهِ وَقَالَ سُفْيَانُ هَذَا الْفِقْهُ بِعَيْنِهِ

3 Hadis upozorava na potrebu traganja za vodom čim nastupi vrijeme kojeg namaza. Konkretni slučaj prenesen je u više varijanata: jedni navode da je Alejhisselamu donesena čaša vode, drugi kotlić, a neki da je to bio sudić iz koga bi se mogao uzeti jedan abdest.
Iz hadisa se zaključuje:
– s viškom vode i drugim svojim materijalnim dobrom treba potrebitog ispomoći;
– dužnost obavljanja namaza počinje s nastupom namaskog vremena:
– preporučljivo je tragati za vodom i prije nastupa namaskog vremena, a dužnost je s nastupom toga vremena;
– raspodjelu društvene imovine treba pravedno dijeliti potrebitim.

– Ovaj stav je upravo pravi fikh (razumijevanje), a Uzvišeni Allah u ajetu kaže: "... ako ne nađete nikakve vode, uzmite tejemmum..., a ona (nalokana voda s nepromijenjenim svojstvima) jeste opet voda, ali uistinu ima i nešto nesigurnosti pa će se njom uzeti abdest, a i tejemmum."

يَقُولُ اللهُ تَعَالَى (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا) وَهَذَا مَاءٌ وَفِي النَّفْسِ مِنْهُ شَيْءٌ يَتَوَضَّأُ بِهِ وَيَتَيَمَّمُ .

170. PRIČAO NAM JE Malik b. Isma'il, njemu Israil prenoseći od Asima, on od Ibni-Sirina koji je kazao:
– Rekao sam Abidetu: "Mi imamo nekoliko dlaka Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koje smo dobili od Enesa (ili od Enesovih ukućana)."
– Kad bih imao, reče on, jednu njegovu dlaku, bila bi mi draža nego cio svijet i sve što je na njemu![1]

١٧٠. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ عَاصِمٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ قَالَ قُلْتُ لِعَبِيدَةَ عِنْدَنَا مِنْ شَعَرِ النَّبِيِّ ﷺ أَصَبْنَاهُ مِنْ قِبَلِ أَنَسٍ أَوْ مِنْ قِبَلِ أَهْلِ أَنَسٍ فَقَالَ لَأَنْ تَكُونَ عِنْدِي شَعَرَةٌ مِنْهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا .

171. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim i rekao da ga je obavijestio Seid b. Sulejman, a njemu pričao Abbad prenoseći od Ibni-Avna, on od Ibni-Sirina a ovaj od Enesa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kad je Ebu-Talha (na Oprosnom hadžu) obrijao svoju glavu, bio prvi koji je uzeo njegove kose.[2]

١٧١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِالرَّحِيمِ قَالَ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَّادٌ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا حَلَقَ رَأْسَهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَوَّلَ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَعَرِهِ .

1 Navedenim poglavljem i hadisom Buhari pobija mišljenje pravnika šafijske škole da kosa odvojena od tijela čovjeka postaje nečista i voda u koju padne odrezana kosa pogana i da se njom ne može uzeti abdest. Buhari želi naslovom ovog poglavlja odbaciti gornji stav šafija. Ebu-Hanife i mnogi drugi pravnici imaju suprotno mišljenje, tj. da je opala kosa čista, a tako isto i dlaka krepane životinje, te tvrdi dijelovi tijela u kojima nema krvi, poput rogova, kostiju, zuba, papaka, kandži, kostrijeti, vune, perja i sl. Oni dozvoljavaju da se odrezana kosa koristi za izradu konca, užeta i sličnih predmeta.

2 Stalni brico Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bio je Ma'mer b. Abdullah, a jedino na Hudejbijji glavu mu je brijao Hiraš b. Umejje.
Iz hadisa se zaključuje:
– brijanje glave je sunnet, odnosno preporučljivo;
– odrezana kosa čovjeka je čista materija;
– bojenje kose je dozvoljeno.

(باب إذا شرب الكلب في إناء أحدكم فليغسله سبعا)

(KADA SE PSETO NAPIJE IZ POSUDE NEKOG OD VAS NEKA JE OPERE SEDAM PUTA)[3]

١٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءِ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا .

172. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf prenoseći od Malika, on od Ebu-Zinada, ovaj od A'redža, a on (opet) od Ebu-Hurejre koji kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se pseto napije iz posude nekog od vas, neka je opere sedam puta."[4]

١٧٣. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا عَبْدُالصَّمَدِ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ سَمِعْتُ أَبِي عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلًا رَأَى كَلْبًا يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ فَأَخَذَ الرَّجُلُ خُفَّهُ فَجَعَلَ يَغْرِفُ لَهُ بِهِ حَتَّى أَرْوَاهُ فَشَكَرَ اللهُ لَهُ فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ .

173. PRIČAO NAM JE Ishak da ga je obavijestio Abdussamed, a njemu pričao Abdurahman b. Abdullah b. Dinar da je čuo svoga oca kako prenosi od Ebu-Saliha, on od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je neki čovjek vidio psa kako jede prašinu od žeđi, pa je čovjek napunio svoju obuću i grabio u nju vode dok ga nije napojio. Allah mu je zahvalio (na tome) i uveo ga u Džennet.

١٧٤. وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ شَبِيبٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي حَمْزَةُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَتِ الْكِلَابُ تَبُولُ وَتُقْبِلُ وَتُدْبِرُ

174. Ahmed b. Šebib rekao je:
– Pričao nam je moj otac prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba koji je rekao da mu je pričao Hamza b. Abdullah prenoseći od svog oca da je rekao:

3 Ovaj podnaslov se navodi u Ibn-Asakirovoj verziji.

4 Iz hadisa se zaključuje:
– pseto je kao takvo nečisto;
– posuda koju pseto poliže, iz koje jede ili loče vodu je nečista i prije upotrebe treba je dobro očistiti.
– Hattabi kaže: "Iz gornjeg hadisa razabire se da je jezik psa nečist. Analogno nečisti su i ostali dijelovi njegova tijela i kojim se god dotakne posude, treba je temeljito oprati."
– Prema mišljenju Kermanija prodaja pasa je zabranjena. Pseto je nečisto i kao takvo bezvrijedno; ono je kao i alkohol i ne može biti predmet kupoprodaje. Ajni kaže da učenjaci našeg (hanefijskog) mezheba odobravaju kupoprodaju pasa pod izgovorom da paščad koriste ljudima za lov i čuvanje imovine.
– Alejhisselam je u prvim danima širenja islama izjavio da je zabranjeno koristiti se novcem od prodanog paščeta, i to je bilo u vrijeme kada je naredio da se psi pogubljuju. Tada je bilo zabranjeno da se ljudi njima koriste, ali je to kasnije dopustio;
– Šafije smatraju da posudu u konkretnom slučaju treba oprati baš sedam puta, a tako treba učiniti i s posudom u koju upadne paščije krvi, znoja, mokraće ili izmeta.

"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, paščad su mokrila, ulazila u njegovu džamiju i natrag izlazila i (ashabi) nisu ništa od toga vodom škropili."[1]

فِي الْمَسْجِدِ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلَمْ يَكُونُوا يَرُشُّونَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ .

175. PRIČAO NAM JE Hafs b. Omer, Šu'be prenoseći od Ibnu-Ebi-Sefera, on od Ša'bija, a ovaj od Adijja b. Hatima, koji je kazao:
– Pitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem (za lov s lovačkim psom), a on reče:
"Kada svog poučenog psa pustiš i on (lovinu) samo ubije, ti je jedi, a ako ju je jeo, ti je ne jedi, jer je on ulovio to za sebe."
– Pustim – rekoh – svoga psa, a potom nađem s njim zajedno još jednog drugog psa?!
– Ne jedi – reče on – (ulovljeno), jer si ti proučio bismillu samo na ime svoga kera, a ne i na ime onoga drugog paščeta.[2]

١٧٥. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ ابْنِ أَبِي السَّفَرِ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ إِذَا أَرْسَلْتَ كَلْبَكَ الْمُعَلَّمَ فَقَتَلَ فَكُلْ وَإِذَا أَكَلَ فَلَا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا أَمْسَكَهُ عَلَى نَفْسِهِ قُلْتُ أُرْسِلُ كَلْبِي فَأَجِدُ مَعَهُ كَلْبًا آخَرَ قَالَ فَلَا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا سَمَّيْتَ عَلَى كَلْبِكَ وَلَمْ تُسَمِّ عَلَى كَلْبٍ آخَرَ .

1 Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, džamija nije se svojevremeno nikako zatvarala, u nju je mogao svako u svako doba dana i noći unići i postojala je mogućnost da se pašče i druga zalutala životinja u nju uvuče i pomokri. Međutim, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a ni sam prenosilac hadisa, nisu bili uvjereni da je eventualna vlaga baš od mokraće paščeta, u kom bi slučaju izvršili temeljito pranje kao što je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio onda kada se jedan beduin pomokrio u džamiji.
Hattabi smatra da se psi nisu mokrili po džamiji nego u svojim staništima, a kroz nju su samo prolazili jer se ona nije zatvarala.
Ebu-Hanife tvrdi da površina zemlje uprljana ma kakvom nečistoćom postaje čista kada je sunce ili toplina zraka osuši i na njoj se ne bude primjećivao trag dotične nečistoće. Na ovakvoj površini zemlje obavljanje namaza je punovažno. To je bio, vjerovatno, razlog da ashabi nisu u gornjem slučaju škropili površinu zemlje u Alejhisselamovoj džamiji.

2 Buhari smatra da je ostatak vode koje se nalokao pas čist, jer je Alejhisselam dozvolio Adijju da jede lovinu ubijenu po keru ne uvjetujući mu da ugriženo mjesto prethodno opere. Malik još dodaje: "Kako bi se životinja koju je ulovio ker mogla jesti da je pasija pljuvačka nečista?"
Iz upotrijebljene opće imenice "pseto" razumije se svaka vrsta pseta bez razlike na boju i rasu.
Imam Ahmed ne dozvoljava da se pseto crne boje koristi za lov. Puštajući kera u lov treba proučiti bismillu.
Da bi lovinu bilo dozvoljeno jesti, potrebni su sljedeći uvjeti: ker pušten u lov od njegova vlasnika; pseto poučeno i izvježbano za lov i da uhvaćeni lov nije počelo jesti; prilikom puštanja kera u lov, lovac treba proučiti bismillu, odnosno pri odapinjanju strijele ili pucanja na lov.
Učenje bismille u gornjem slučaju Šafija smatra sunnetom. Međutim, Ajni kaže da je ovaj hadis dokaz protiv njega. Prema tom mišljenju, ulovljeno je dozvoljeno jesti, bilo da lovac nije proučio bismillu hotimično, bilo iz zaborava. Zahirije ovaj čin smatraju obaveznim (vadžibom), i ako lovac ne prouči bismillu pravovremeno, lovinu nije dozvoljeno jesti.
Ebu-Hanife zauzima srednji stav. On smatra da se ulovljeno ne smije jesti ako lovac nije htio namjerno spomenuti Allahovo ime, a ako je to slučajno zaboravio, jedenje je dozvoljeno.
Ovim hadisom se ne potencira razlika između onoga koji pusti psa na lovinu da bude od onih koji inače mogu muslimanima zaklati životinju. Međutim, postoji jedan broj pravnika, a i predanja, koji ne dozvoljavaju da lovac koji pusti psa bude od onih koji ne mogu muslimanima klati životinje, kao što su vatropoklonici.
Lov kera, koji je sam bez nadzora lovca otišao u lov, nije dozvoljeno jesti.

بَاب مَنْ لَمْ يَرَ الْوُضُوءَ إِلَّا مِنَ الْمَخْرَجَيْنِ
مِنَ الْقُبُلِ وَالدُّبُرِ

وَقَوْلُ اللهِ تَعَالَى (أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ) .

وَقَالَ عَطَاءٌ فِيمَنْ يَخْرُجُ مِنْ دُبُرِهِ الدُّودُ أَوْ مِنْ ذَكَرِهِ نَحْوُ الْقَمْلَةِ يُعِيدُ الْوُضُوءَ وَقَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ إِذَا ضَحِكَ فِي الصَّلَاةِ أَعَادَ الصَّلَاةَ وَلَمْ يُعِدِ الْوُضُوءَ وَقَالَ الْحَسَنُ إِنْ أَخَذَ مِنْ شَعَرِهِ وَأَظْفَارِهِ أَوْ خَلَعَ خُفَّيْهِ فَلَا وُضُوءَ عَلَيْهِ وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَا وُضُوءَ إِلَّا مِنْ حَدَثٍ .

O ONIMA KOJI SU SMATRALI DA ABDEST TREBA OBNOVITI SAMO KADA NEŠTO IZAĐE NA JEDAN OD DVA IZLAZA: STRAGA ILI SPRIJEDA

I riječima Uzvišenog Allaha: "... ili ako neko od vas dođe iz nužnika..."

Ata je o onome kome straga izađe crv ili iz njegova spolnog organa nešto poput vaši, kazao: "Obnovit će abdest."[3]
Džabir b. Abdullah ističe: "Kada se neko u namazu (bezglasno) nasmije, ponovit će taj namaz, a ne i abdest."[4]
Hasan (Basri) kaže: "Kada neko od svoje kose ili svojih nokata nešto odreže ili skine obuću, nije dužan obnoviti abdest."[5]
Ebu-Hurejra je izjavio: "Abdest se ponovo uzima samo u slučaju 'hadesa'."[6]

3 Komentarišući gornji hadis, Ibni-Munzir kaže: "Pravnici jednoglasno tvrde da obavljanje velike ili male nužde, puštanje vjetra, sluz koja muškarcu izađe zbog nadražaja (mezija) i krv vanrednog odljeva žene kvari abdest, dok o izlasku crvića imaju podijeljena mišljenja."
Hanefijski pravnik Kudduri navodi: "Izlazak crvića iz nosa, usta ili uha ne kvari ranije uzeti abdest."

4 Svi poznati imami i pravnici slažu se da će se u ovom slučaju ponoviti namaz, ali se ne slažu oko toga da li će se ponoviti abdest ili ne. Neki učenjaci navode da Ebu-Hanife smatra da se u ovom slučaju kvari i namaz i abdest, temeljeći to na hadisu kojeg prenosi Ebu-Mulejh od svoga oca: – Klanjali smo s Allahovim Poslanikom. U tom se pomoli kratkovidan čovjek i pade u jednu jamu, pa Allahov Poslanik po svršetku namaza reče: "Ko se od vas glasno nasmijao, neka ponovo uzme abdest." Međutim, tačno je da po mišljenju pravnika hanefijske škole bezglasno smijanje u namazu kvari samo namaz, a glasno smijanje koga čuje susjedna osoba u namazu, kvari još i abdest.

5 Pravnici Iraka i Hidžaza, zastupaju ovakav stav, dok Hammad, Mudžahid, Ebul-Alije i Hakem, smatraju da se u gornjem slučaju mora abdest obnoviti. Šafija, Ata i Neha'i da se konkretna mjesta trebaju samo potrati mokrom rukom. Hanefije smatraju da abdest ne treba obnoviti poslije brijanja glave, podsjecanja brkova, obrezivanja nokata i kraćeg skidanja mestvi, dok Ibni-Džerir ima suprotno mišljenje, a Ibrahim Neha'i da ta mjesta treba samo sabliti vodom.
U slučaju potpunog skidanja mestava ima pet mišljenja: Ahmed, Šafija (u svom prvobitnom mišljenju) i još neki pravnici smatraju da treba obnoviti cijeli abdest; Malik i Lejs da treba naknadno oprati samo noge; Ebu-Hanife, Sevri i još mnogi pravnici da treba obnoviti pranje nogu kada se bude opet uzimao abdest; Hasan Basri, Katade i Neha'i drže da se abdest u ovom slučaju ne treba obnoviti, ali treba prati noge kako je to propisano činiti u abdestu.

6 "Hades" su pojave, kao: velika i mala nužda, spolni odnos, spavanje, nesvjestica, ludost i slično.

وَيُذْكَرُ عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي غَزْوَةِ ذَاتِ الرِّقَاعِ فَرُمِيَ رَجُلٌ بِسَهْمٍ فَنَزَفَهُ الدَّمُ فَرَكَعَ وَسَجَدَ وَمَضَى فِي صَلَاتِهِ وَقَالَ الْحَسَنُ مَا زَالَ الْمُسْلِمُونَ يُصَلُّونَ فِي جِرَاحَاتِهِمْ وَقَالَ طَاوُسٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ وَعَطَاءٌ وَأَهْلُ الْحِجَازِ لَيْسَ فِي الدَّمِ وُضُوءٌ وَعَصَرَ ابْنُ عُمَرَ بَثْرَةً فَخَرَجَ مِنْهَا الدَّمُ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَبَزَقَ ابْنُ أَبِي أَوْفَى دَمًا فَمَضَى فِي صَلَاتِهِ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَالْحَسَنُ فِيمَنْ يَحْتَجِمُ لَيْسَ عَلَيْهِ إِلَّا غَسْلُ مَحَاجِمِهِ .

Od Džabira se prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učestvovao u bici Zati Rika'u, gdje je bio jedan ashab pogođen strijelom; krv mu je tekla, a on je obavljao ruku' i sedždu i tako nastavio dalje svoj namaz.[1]

Hasan kaže: "Muslimani i dalje klanjaju sa svojim ranama."[2]

Tavus, Muhammed b. Ali, Ata i učenjaci Hidžaza kažu: "U slučaju tečenja krvi, abdest ne treba (obnavljati)."[3]

Abdullah b. Omer istisnuo je bubuljicu iz koje je izašla krv i abdest nije obnovio.[4]

Ibnu-Ebi-Evfa' ispljuvao je krv i nastavio klanjati.[5]

Ibni-Omer i Hasan (Basri) kažu: "Onaj koji pušta krv (zarezivanjem kože), obavezan je oprati samo ona mjesta (svoga tijela) na kojima se uzimala krv."[6]

1 Borba na Zati Rika'u bila je 4. godine po Hidžri. Konkretan slučaj prenosi Džabir. U njemu stoji da su krenuli s Allahovim Poslanikom na jedan vojni pohod (tj. u Zati Rika'u). Jedan ashab pogodio je ranije svojom strijelom suprugu nekog idolopoklonika i on se zarekao da će proliti krv ashaba, pa je stalno pratio i vrebao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjeo na jednom mjestu, predložio je da se postave stražari na ulazu u dolinu. Za ovu dužnost dragovoljno su se javili i odmah otišli jedan muhadžir i jedan ensarija. Dolaskom na odredište muhadžir je zaspao, a ensarija otpočeo klanjati. U tom se pojavio gore spomenuti idolopoklonik, odapeo svoju strijelu i pogodio ensariju. Ovaj je strijelu brzo izvukao iz tijela i bacio, ali je neprijatelj odapeo druge dvije i opet ga pogodio. Ensarija je i ove strijele bacio i nastavio klanjati. Tada se muhadžir probudio, a napadač odmah pobjegao. Ensarija je bio okrvavljen pa mu je muhadžir prigovorio što nije njega probudio ili zbog odbrane prekinuo klanjanje, a on mu odgovori: "U vrijeme napada učio sam suru (El-Kehf), i nisam je volio prekinuti."

2 Iz izjave Hasana Basrija razumije se da abdest neće biti pokvaren ako iz rane ističe krv. Ajni zaključuje suprotno i to potkrepljuje drugom predajom da je Hasan Basri smatrao da treba uzeti abdest samo ako krv istječe.

3 Ajni kaže da ovo ne ukazuje na to da je Tavus klanjao dok bi mu krv tekla, a i da je bilo tako, zna se da je Ebu-Hanife jednom izjavio: "Tabi'ini, među koje spada i Tavus, jesu ljudi kao i mi. Oni su se starali i trudili na pronalaženju što pravilnijeg rješenja, a to je i naš cilj." Prema tome, njihov stav i njihovo mišljenje nas ne sputava. Naprotiv, mi smo dužni kao i oni da se trudimo za što ispravnija rješenja, i ukoliko su ona logičnija i opravdanija, utoliko ih treba više i primjenjivati.

4 Citirana Ibn-Omerova, radijallahu anhuma, izjava je argument u korist stava hanefija, koji smatraju da krv nastala istiskanjem ne kvari abdest, a što obično biva prilikom istiskivanja bubuljice na licu. Abdest kvari krv razlivena po koži oko ranice.

5 Ibni-Ebu-Evfa je jedan od posljednjih ashaba koji su preminuli u Kufi u 87. godini po Hidžri. On je jedan od ashaba koje je Ebu-Hanife vidio i od njih prenio hadise. Tada je Ebu-Hanife imao 7 godina. Ibn-Ebi-Šejbe prenosi u svom Musannefu od Ataa b. Saiba da je vidio Ibn-Ebi-Evfaa kako je ispljunuo krv a bio je u namazu i nije ga prekinuo. Ovaj slučaj nije dokaz protiv stava hanefija. Po mišljenju hanefija ispljuvana krv pridošla iz usne šupljine čovjeka ne kvari abdest, kao ni ona između zubi ako ne dominira pljuvačkom. Ibni-Sirin je rekao svome drugu, koji je primijetio u pljuvački krv, da pljune još jednom, pa ako mu pljuvačka bude izmijenila svoju uobičajenu boju, trebat će obnoviti abdest.

6 Gornje izjave očito potvrđuju stav hanefija. Pri uzimanju krvi nema nikakva razlijevanja krvi po koži oko otvora i takva operacija ne kvari abdest, a ako se krv razlije, pacijent gubi abdest. Ostatak krvi na otvoru odstranjuje se vodom ili drugim podesnim sredstvom. Ibni-Omer, radijallahu anhuma, u gornjem slučaju je to učinio kamenčićima, a Ebu-Lejs ovlaženim prstom.

176. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Ibni-Ebi-Zi'b prenoseći od Seida Makburije, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je izjavio:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Čovjek je u namazu sve dok je u džamiji i iščekuje namaz, pa dok mu se ne pojavi hades."
– A šta je to hades, Ebu-Hurejra? – upita jedan čovjek koji je govorio nerazumljivo.
– Glas – reče on – misleći na glasno puštanje vjetra.[7]

١٧٦. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ مَا لَمْ يُحْدِثْ فَقَالَ رَجُلٌ أَعْجَمِيٌّ مَا الْحَدَثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ الصَّوْتُ يَعْنِي الضَّرْطَةَ .

177. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Ibnu-Ujejne prenoseći od Zuhrija, on od Abbada b. Temima, ovaj od svoga amidže, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Neka klanjač ne napušta namaz dok ne čuje bilo kakav glas ili ne osjeti smrad!"

١٧٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا يَنْصَرِفْ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا .

178. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Džerir prenoseći od A'meša, ovaj od Munzira b. Ja'la Sevrija, on od Muhammeda b. Hanefijje, da je kazao:
Alija je rekao: "Ja sam čovjek kome je puno izlazila mezija (sluz iz spolnog organa). Bilo me stid da o tome pitam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam to zapovjedio Mikdadu b. Esvedu. Upitao ga je, i on mu je odgovorio: 'U tom slučaju treba obnoviti samo abdest.'"
Ovaj hadis prenosi i Šu'be preko A'meša.

١٧٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُنْذِرٍ أَبِي يَعْلَى الثَّوْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ قَالَ عَلِيٌّ كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَمَرْتُ الْمِقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ فِيهِ الْوُضُوءُ وَرَوَاهُ شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ .

7 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– iščekivati klanjanje namaza pod abdestom je vrlina ljudi krajnje odanih islamu. Vrijeme provedeno na sedždi iščekujući početak namaskog vremena posebna je vrsta ibadeta;
– osoba pod abdestom u iščekivanju početka namaskog vremena ima nagradu klanjača:
– abdest kvari puštanje vjetra i sve ostalo s tim u vezi.

179. PRIČAO NAM JE Sa'd b. Hafs, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme kako ga je Ata b. Jesar obavijestio da mu je Zejd b. Halid saopćio da je osobno pitao Osmana b. Affana:
– Šta misliš, rekao sam, kada čovjek ima spolni snošaj sa suprugom, a ne polucira?
– Uzet će samo abdest kao što ga uzima za namaz i svoj spolni organ saprati – reče Osman.
– Tako sam, kaže Osman, čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.
– Poslije sam o tome pitao i Aliju, Zubejra, Talhu i Ubejja b. Ka'ba, radijallahu anhum, i oni su mu tako zapovjedili.[1]

١٧٩. حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ فَلَمْ يُمْنِ قَالَ عُثْمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ قَالَ عُثْمَانُ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ وَطَلْحَةَ وَأُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ .

180. PRIČAO NAM JE Ishak i kazao da ga je obavijestio Nadr, njega Šu'be prenoseći od Hakema, on od Zekvana Ebu-Saliha, ovaj od Ebu-Seida Hudrija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao po jednog ensariju, koji je došao, a s glave mu još (voda) kaptaše.
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upita:
– Možda smo te nabrzili?
– Da – odgovori on.
Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada budeš nabržen ili nisi polucirao, uzmi abdest."[2]
Vehb u prenošenju ovog hadisa slijedi Nadra i kaže: "Kazivao nam je Šu'be..." Ebu-Abdullah (Buhari) kaže: "Gunder i Jahja, prenoseći ovaj hadis od Šu'be, nisu uopće spomenuli izraz 'vudu'u' – abdest."

١٨٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا النَّضْرُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ ذَكْوَانَ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَعَلَّنَا أَعْجَلْنَاكَ فَقَالَ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أُعْجِلْتَ أَوْ قُحِطْتَ فَعَلَيْكَ الْوُضُوءُ تَابَعَهُ وَهْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَلَمْ يَقُلْ غُنْدَرٌ وَيَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ الْوُضُوءُ .

1 Iz ovog hadisa razumije se da se ne treba kupati nakon spolnog akta ako se ne polucira. To su u početku smatrali neki ashabi, ali su se usaglasili i ovaj propis je derogiran. Dakle, čovjek se dužan u ovom slučaju okupati. (prim. rec.)

2 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je zaključivati po izvjesnim okolnostima i stvarnim indicijama;
– spolni sastanak sa suprugom bez ikakve polucije ne obavezuje na kupanje po mišljenju Osmana, Alije, Zubejra b. Avvama, Talhe, Sa'da b. Ebu-Vekkasa, Ibni-Mesuda, Rafi'a b. Hadidža, Ubejja b. Ka'ba, Ebu-Vekkasa, Ibni-Mes'uda, Ebu-Seida Hudrija, Ebu-Ejjuba Ensarija, Ataa b. Rebaha, Ebu-Seleme, Hišama b. Urve i Ameša. Međutim, ispravno je mišljenje da kada jedan dio organa uđe u drugi kupanje je obavezno na osnovu hadisa: "Kada se sastanu dva tijela koja se obrezuju, obavezan je gasul (kupanje)." Ibni-Hazm kaže: "U gornjem slučaju kupanje smatraju obligatnom dužnošću: Aiša, Ebu-Bekr, Omer, Abdullah b. Omer, a kasnije njihovo mišljenje prihvatili su: Osman, Alija, Ibni-Mes'ud, Ibni-Ata i još mnogi ashabi. Ovo mišljenje dijele još: Ebu-Hanife, Malik, Šafija, Ahmed, Neha'i i Sufjan Sevri.
Nevevi ističe da je stanovište svih islamskih učenjaka da se poslije spolnog općenja mora kupati pa makar i ne bilo poluciranja.

POMAGANJE DRUGOME PRI UZIMANJU ABDESTA

بَاب الرَّجُلُ يُوَضِّئُ صَاحِبَهُ

181. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam i rekao da ga je obavijestio Jezid b. Harun prenoseći od Jahjaa, ovaj od Musaa b. Ukbe, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a ovaj od Usame b. Zejda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćajući se s Arefata skrenuo na jedan brdski put i obavio svoju prirodnu nuždu. – Poslije toga ja sam mu – priča Usame b. Zejd – polijevao vodu i on tako uze abdest.

– Allahov Poslaniče – upitah ga – hoćeš li klanjati?

– Mjesto za klanjanje je (dalje) pred tobom – odgovori on.[3]

١٨١. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا أَفَاضَ مِنْ عَرَفَةَ عَدَلَ إِلَى الشِّعْبِ فَقَضَى حَاجَتَهُ قَالَ أُسَامَةُ ابْنُ زَيْدٍ فَجَعَلْتُ أَصُبُّ عَلَيْهِ وَيَتَوَضَّأُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَتُصَلِّي فَقَالَ الْمُصَلَّى أَمَامَكَ .

182. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Abdul-Vehhab koji je rekao da je čuo Jahjaa b. Seida da je kazao:

– Obavijestio me je Sa'd b. Ibrahim da mu je saopćio Nafi' b. Džubejr b. Mut'im da je čuo Urvu b. Mugiru b. Šu'be gdje prenosi od Mugire b. Šu'be da je bio s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju i da je (Vjerovjesnik) otišao (na stranu) da obavi svoju nuždu, a da mu je Mugire kasnije polijevao vodu za abdest. On je tada uzeo abdest opravši svoje lice i ruke, dok je glavu potrao (samo vlažnom rukom), a (tako je) potrao i svoju obuću.

١٨٢. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ قَالَ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ بْنَ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ يُحَدِّثُ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي سَفَرٍ وَأَنَّهُ ذَهَبَ لِحَاجَةٍ لَهُ وَأَنَّ مُغِيرَةَ جَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ .

3 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je tražiti ispomoć od drugog pri uzimanju abdesta;
– tražiti od drugog pranje pojedinih propisanih dijelova tijela je pokuđeno, osim u slučaju bolesti. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaše abdest obično sam. Usame mu je učinio uslugu u navedenom putovanju, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio jako umoran. S obzirom na ovaj pobožni čin Usame, radijallahu anhu, pravnici zaključuju da se zamjena može smatrati punovažnom i u drugim sličnim pobožnostima, izuzimajući namaz.

UČENJE KUR'ANA NAKON HADESA (GUBLJENJA ABDESTA) I NEŠTO DRUGO[1]

بَاب قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ بَعْدَ الْحَدَثِ وَغَيْرِهِ

Mensur prenoseći od Ibrahima kaže: "Nije smetnja učiti Kur'an u banji bez abdesta."[2]
Hammad prenoseći od Ibrahima (Neha'ije) kaže: "Ako na kupačima bude donja haljina, pozdravi ih (nazovi selam), u protivnom ne pozdravljaj!"

وَقَالَ مَنْصُورٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ لَا بَأْسَ بِالْقِرَاءَةِ فِي الْحَمَّامِ وَبِكَتْبِ الرِّسَالَةِ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ وَقَالَ حَمَّادٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ إِنْ كَانَ عَلَيْهِمْ إِزَارٌ فَسَلِّمْ وَإِلَّا فَلَا تُسَلِّمْ .

183. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Mahrema b. Sulejmana, ovaj od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, da ga je Abdullah b. Abbas izvijestio kako je kod Mejmune, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenoćio, a ona mu je tetka po majci:
"Legao sam na bok naslonivši se na jastuk poprijeko, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom suprugom uzduž, i zaspao, i kada je bilo pola noći odnosno malo prije, ili malo poslije ponoći, probudio se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, protrljao svojom rukom po očima (odaginjući pospanost s lica) i potom proučio deset završnih ajeta poglavlja Ali-'Imran. Zatim je ustao do obješenog mješčića (vode) i uzeo abdest iz njega perući dobro dijelove tijela, a potom ustao da klanja. Ustao sam i ja, kaže Ibni-Abbas, uradio ono što i on, otišao i stao pokraj njega. Tada on stavi svoju desnu ruku na moju glavu, uze me za desno uho i zavrnu ga (prebacivši me s lijeve na desnu stranu). On je klanjao dva rekata, potom još dva, zatim još dva, iza toga opet dva, zatim opet dva i još dva rekata, a onda klanjao vitre.

١٨٣. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ بَاتَ لَيْلَةً عِنْدَ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْضِ الْوِسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا فَنَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَجَلَسَ يَمْسَحُ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ بِيَدِهِ ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ الْآيَاتِ الْخَوَاتِمَ مِنْ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنٍّ مُعَلَّقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقُمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي الْيُمْنَى يَفْتِلُهَا فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ

1 Hades je gubljenje abdesta. Ovdje se misli na mali hades poslije kojeg treba uzeti samo abdest, a nije se potrebno okupati. Pod riječima 'nešto drugo' misli se na neke aktivnosti mimo učenja Kur'ana kao što je, naprimjer, pisanje kur'anskih ajeta. (prim. rec.)

2 Učiti Kur'an u banji Ebu-Hanife smatra pokuđenim aktom. Banja je mjesto za otpatke i nečistoću skoro kao i nužnik, i ne treba u njoj citirati Kur'an.

Potom je legao na bok dok mu ne dođe mujezin. Tada je ustao i klanjao dva kraća rekata, a onda izašao i klanjao sabah (u džamiji).”[3]

رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ .

O NOME KO SMATRA DA ABDEST NE TREBA OBNOVITI OSIM POSLIJE INTENZIVNIJE NESVJESTICE

بَاب مَنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ إِلَّا مِنَ الْغَشْيِ الْمُثْقِلِ

184. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoje supruge Fatime (kćerke Munzirove), ona od svoje nene Esme, kćerke Ebu-Bekra, koja je izjavila:
– Došla sam Aiši, supruzi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bilo pomračenje sunca, a svijet je stajao i klanjao, a i Aiša je stajala i klanjala.
– Šta je ovom svijetu? – upitah.
Ona pokaza rukom prema nebu i reče: “subhanallah”.
– Neki znak? – upitah. A ona pokaza (glavom) da jeste.
Tada sam pristupila i ja molitvi, dok me nije obuzela nesvjestica pa sam počela sipati vodu po svojoj glavi.
Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio molitvu, zahvalio Allahu i pohvalio Ga, reče: “Nema ništa što mi nije prikazano da ga nisam sagledao na ovom svom mjestu, čak i Džennet i vatru. Objavljeno mi je da ćete u grobovima biti stavljeni na kušnju sličnu, ili je rekao: blisku kušnji Dedžala (na ovom svijetu).”
– Ne znam – kaže prenosilac – koji je od ta dva izraza upotrijebila Esma.
– Svakom od vas, priča Esma, doći će se i pitati:
– Šta ti znaš o ovom čovjeku?
– Vjernik ili čovjek čvrstog uvjerenja (mumin ili

١٨٤. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ امْرَأَتِهِ فَاطِمَةَ عَنْ جَدَّتِهَا أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهَا قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ يُصَلُّونَ وَإِذَا هِيَ قَائِمَةٌ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا لِلنَّاسِ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا نَحْوَ السَّمَاءِ وَقَالَتْ سُبْحَانَ اللهِ فَقُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ أَيْ نَعَمْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْغَشْيُ وَجَعَلْتُ أَصُبُّ فَوْقَ رَأْسِي مَاءً فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةَ وَالنَّارَ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ لَا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ يُؤْتَى أَحَدُكُمْ فَيُقَالُ لَهُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوِ الْمُوقِنُ لَا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا

3 Jedni smatraju da je klanjao jedan rekat, a drugi (hanefije) da je klanjao tri rekata. Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– može se Kur’an citirati i duže učiti bez abdesta;
– prije i poslije spavanja pohvalno je bilo šta proučiti iz Kur’ana.

mukin), ne znam – kaže prenosilac – koji je od ta dva izraza rekla Esma, reći će: "To je Muhammed, Allahov poslanik, koji nam je donio jasne dokaze i uputu. Mi smo mu se odazvali, njega vjerovali i slijedili ga. Spavaj dobro!, reći će mu se, a mi smo i ranije znali da si ti bio u (to) čvrsto uvjeren."
– Međutim, licemjer, ili podozriv (čovjek), ne znam – kaže prenosilac – koji je od ta dva izraza rekla Esma, kazat će: "Ne znam (tačno) ništa, a čuo sam gdje svijet nešto govori, pa sam i ja to govorio."

وَآمَنَّا وَاتَّبَعْنَا فَيُقَالُ لَهُ نَمْ صَالِحًا فَقَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُؤْمِنًا وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوِ الْمُرْتَابُ لَا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ .

POTIRANJE CIJELE GLAVE

بَاب مَسْحِ الرَّأْسِ كُلِّهِ

Na osnovu riječi Uzvišenog: "... i potarite svoje glave..."
Ibni-Musejjeb je izjavio: "Žena je u statusu čovjeka i ona potire svoju glavu."
Malik je upitan: "Da li je dovoljno potrati samo dio glave?", i on je to argumentirao hadisom koga prenosi Abdullah b. Zejd.

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ) وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ الْمَرْأَةُ بِمَنْزِلَةِ الرَّجُلِ تَمْسَحُ عَلَى رَأْسِهَا وَسُئِلَ مَالِكٌ أَيُجْزِئُ أَنْ يَمْسَحَ بَعْضَ الرَّأْسِ فَاحْتَجَّ بِحَدِيثِ عَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ .

185. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Amra b. Jahjaa Mazinija, ovaj od svoga oca da je jedan čovjek pitao Abdullaha b. Zejda, a on je djed Amra b. Jahjaa:
– Možeš li mi pokazati kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao abdest?
– Da, reče Abdullah b. Zejd, i zatraži vodu, poli svoje ruke i opra ih dva puta, zatim izapra usta i nos tri puta, opra lice tri puta, ruke do iza laktova dva puta, poslije objema vlažnim rukama potra svoju glavu, potirući je rukama i sprijeda i straga, počevši s prednjeg dijela svoje glave i vukao ih je do zatioka, a potom povratio do polaznog mjesta odakle je i počeo i onda opra noge.[1]

١٨٥ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِعَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ وَهُوَ جَدُّ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى أَتَسْتَطِيعُ أَنْ تُرِيَنِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ فَقَالَ عَبْدُاللهِ ابْنُ زَيْدٍ نَعَمْ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْثَرَ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ بَدَأَ بِمُقَدَّمِ رَأْسِهِ حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ .

1 Po mišljenju imama Ahmeda drugostepena dužnost (vadžib) jeste prati ruke poslije noćnog spavanja, jer postoji mogućnost da ruke dođu u dodir s prljavim predmetima i nečistim spolnim organom. Malik ovo smatra dužnošću kada god se sumnja u čistoću ruku. Ibn-Džerir i Davud i njegovi sljedbenici drže da je dužnost ruke prati čim se čovjek probudi, bilo to iza noćnog ili iza danjeg spavanja;
– uzimajući abdest sunnet je izaprati tri puta nos i usta, a pri kupanju to je obligatna dužnost (farz), dok Šafija

PRANJE NOGU DO (IZA) ČLANAKA

186. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Vuhejb, prenoseći od Amra, a on od svoga oca, koji je rekao:
– Bio sam kod Amra b. Ebu-Hasana kada je pitao Abdullaha b. Zejda za abdest Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On je tada zatražio lavor vode i pred njima uzeo abdest onako kako ga je uzimao Vejrovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem: nalio vode iz lavora u svoju ruku i oprao ruke tri puta, zatim je gurnuo svoju ruku u lonac i (zahvativši vodu) izaprao usta i nos tri puta i išmrknuo vodu iz nosa. Potom je gurnuo ruku i (zahvativši vodu), oprao svoje lice tri puta, a onda je ruke do iza laktova oprao dva puta. Iza toga gurnuo je ruku i potrao glavu objema rukama i sprijeda i straga jedanput i (na kraju) oprao svoje noge do iza članaka.

بَاب غَسْلِ الرِّجْلَيْنِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

١٨٦. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ عَمْرٍو عَنْ أَبِيهِ شَهِدْتُ عَمْرَو بْنَ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَاللهِ ابْنَ زَيْدٍ عَنْ وُضُوءِ النَّبِيِّ ﷺ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ لَهُمْ وُضُوءَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَكْفَأَ عَلَى يَدِهِ مِنَ التَّوْرِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ ثَلَاثَ غَرَفَاتٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَمَسَحَ رَأْسَهُ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ مَرَّةً وَاحِدَةً ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ .

---

to sve smatra sunnetom, a imam Ahmed smatra vadžibom izapiranje nosa, a ne i usta, pri abdestu i kupanju;
– sunnet je lice oprati tri puta, a ruke najmanje dva puta. S podlakticama treba oprati i laktove. Imami Malik i Zufer smatraju da pranje laktova nije obligatna dužnost;
– po mišljenju imama Malika i Ahmeda obligatna prvostepena dužnost (farz) jeste ovlažiti cijelu glavu, a po mišljenju Šafije i Ebu-Hanife samo dio glave. Hanefije smatraju da je obligatna stroga dužnost ovlažiti četvrtinu glave, jer prijedlog "bi" u kur'anskom tekstu znači "dio" glave;
– noge se moraju prati do iza članaka;
– u razgovoru sa starijim, kao i u razgovoru učitelja s učenikom, koriste se blagi izrazi i učtivo ponašanje;
– neukog treba poučavati i praktičnim ličnim radom;
– ostatak vode u posudi, grabljen je prethodno opranim rukama, čist je i upotrebljiv za šerijatsko čišćenje;
– glava se potire jednim potezom vlažnog dlana.
Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– početkom uzimanja abdesta peru se ruke dva puta do iza šaka, dok se u sljedećem hadisu navodi tri puta. Davud b. Džerir Taberi ovo smatra drugostepenom dužnošću (vadžibom), a Malik i Ebu-Hanife stalnom praksom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

UPOTREBA PREOSTALE VODE ZA ABDEST IZA DRUGIH LJUDI

بَاب اسْتِعْمَالِ فَضْلِ وَضُوءِ النَّاسِ

Džerir b. Abdullah zapovjedio je svojim kućanima da uzimaju abdest vodom preostalom iza svoga misvaka.[1]

وَأَمَرَ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَهْلَهُ أَنْ يَتَوَضَّئُوا بِفَضْلِ سِوَاكِهِ .

187. PRIČAO NAM JE Adem, njemu ispričao Šu'be i rekao:
– Hakem je izjavio: "Čuo sam Ebu-Džuhejfu gdje kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je među nas u pola dana pa mu je donesena voda za abdest. On je uzeo abdest, a svijet je počeo uzimati preostali dio vode od njegova abdesta i potirao se njome. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je podne dva rekata, i ikindiju dva rekata, a pred njim je bio (usađen njegov) štap sa šiljkom."[2]

١٨٧ . حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ يَقُولُ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْهَاجِرَةِ فَأُتِيَ بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ فَضْلِ وَضُوئِهِ فَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ .

188. Ebu-Musa je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je (u Dži'rani) lončić vode, u njemu oprao svoje ruke i lice i u njega ištrcnuo vode iz usta, a potom rekao Ebu-Musau i Bilalu: 'Napijte se ove vode, polijte je po svom licu i svojim prsima!'"

١٨٨ . وَقَالَ أَبُو مُوسَى دَعَا النَّبِيُّ ﷺ بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ ثُمَّ قَالَ لَهُمَا اشْرَبَا مِنْهُ وَأَفْرِغَا عَلَى وُجُوهِكُمَا وَنُحُورِكُمَا .

1 U nekim predanjima stoji da bi Džerir misvakom prao zube, a onda njegov vrh zamočio u vodu zapovijedajući svojoj porodici da se tom vodom abdeste jer u tome ne vidi nikakve smetnje. (prim. rec.)

2 Iz gornje izjave zaključuje se:
– voda u koju se smoči misvak je čista;
– farz-namazi od četiri rekata skraćuju se na putovanju na dva rekata;
– kada čovjek klanja na otvorenom, treba ispred sebe postaviti sutru – usaditi štap ili njemu slično.

189. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu ispričao Ja'kub b. Ibrahim b. Sa'd, ovome kazao njegov otac prenoseći od Saliha, on od Ibnu-Šihaba, koji je kazao da je njega obavijestio Mahmud b. Rebi' i rekao da je to onaj kome je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, štrcnuo vode u lice iz njihovog bunara (bunara Mahmudovog naroda) dok je on bio još dijete. Urve je prenio od Misvera i drugih, i svaki od njih potvrđuje izjavu svoga druga: "Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao abdest (na Hudejbiji), ashabi su se skoro tukli za vodu kojom je on uzeo abdest."

١٨٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ قَالَ وَهُوَ الَّذِي مَجَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي وَجْهِهِ وَهُوَ غُلَامٌ مِنْ بِئْرِهِمْ وَقَالَ عُرْوَةُ عَنِ الْمِسْوَرِ وَغَيْرِهِ يُصَدِّقُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ وَإِذَا تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ كَادُوا يَقْتَتِلُونَ عَلَى وَضُوئِهِ .

POGLAVLJE

باب

190. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahman b. Junus, njemu Hatim b. Isma'il prenoseći od Dža'da, koji je kazao:
– Čuo sam Saiba b. Jezida gdje govori: "Moja tetka po majci uvela me Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: "Allahov Poslaniče, moj sestrić je bolešljiv." On mi je potrao glavu i blagoslovio me. Potom je uzeo abdest, a ja se napio vode kojom je on uzeo abdest, zatim sam stao iza njega i vidio među njegovim plećkama vjerovjesnički madež poput dugmeta na šatoru (ili jajeta jarebice).[3]

١٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْجَعْدِ قَالَ سَمِعْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ ابْنَ أُخْتِي وَجِعٌ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي بِالْبَرَكَةِ ثُمَّ تَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضُوئِهِ ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَنَظَرْتُ إِلَى خَاتَمِ النُّبُوَّةِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زِرِّ الْحَجَلَةِ .

3 Iz hadisa se zaključuje:
– prema djeci treba biti blagonaklonjen i milosrdan;
– ostatak abdestne vode u posudi i vlaga na koži opranih dijelova je čista, dok je voda koja se odvoji od tijela i padne na drugo mjesto nečista za šerijatsko čišćenje.

ISPIRANJE USTA I NOSA JEDNOM ŠAKOM VODE

بَاب مَنْ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ غَرْفَةٍ وَاحِدَةٍ

191. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu pričao Halid b. Abdullah, a njemu Amr b. Jahja prenoseći od svoga oca, a on od Abdullaha b. Zejda da je on polio vodu iz posude na svoje ruke i oprao ih. Zatim je oprao, ili izaprao usta i nos jednom šakom vode. To je učinio tri puta. Poslije je oprao svoje ruke do (iza) lakata dva puta, potrao svoju glavu (vlažnom rukom) sprijeda i straga i oprao noge do iza članaka i rekao: "Evo, ovakav je abdest Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

١٩١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ أَفْرَغَ مِنَ الْإِنَاءِ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ غَسَلَ أَوْ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ كَفَّةٍ وَاحِدَةٍ فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثًا فَغَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ مَا أَقْبَلَ وَمَا أَدْبَرَ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا وُضُوءُ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

POTIRANJE GLAVE JEDANPUT

بَاب مَسْحِ الرَّأْسِ مَرَّةً

192. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Vuhejb, a njemu Amr b. Jahja prenoseći od svoga oca, da je kazao:

– Prisustvovao sam kada je Amr b. Ebu-Hasan pitao Abdullaha b. Zejda o abdestu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On je zatražio lavor vode i pred njima uzeo abdest; nagnuo je (posudu) na svoje ruke i oprao ih tri puta. Zatim je gurnuo svoju ruku u posudu i (zagrabljenom vodom) izaprao usta i nos i išmrknuo, i to tri puta trima šakama vode. Potom je gurnuo svoju ruku u posudu i (zagrabljenom vodom) oprao svoje lice tri puta, onda je zagrabio vode iz posude i oprao svoje ruke do (iza) lakata dva puta. Zatim je gurnuo svoju ruku u posudu i (ovlaženom rukom)

١٩٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ شَهِدْتُ عَمْرَو بْنَ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَاللهِ بْنَ زَيْدٍ عَنْ وُضُوءِ النَّبِيِّ ﷺ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ لَهُمْ فَكَفَأَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ ثَلَاثًا بِثَلَاثِ غَرَفَاتٍ مِنْ مَاءٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ

1 Izapiranje usta i nosa može se obaviti jednom šakom vode. Ostatak vode u ruci iza izapiranja usta je čist za šerijatske potrebe. U ovom hadisu nije spomenuto pranje lica, a zna se da je ono obavezno pri uzimanju abdesta. Ajni to tumači na dva načina:
– da je prenosilac previdio spomenuti to, ili – da se pod riječju *oprao* misli na pranje lica, a da riječca *ev* (ili) koja je poslije toga ima značenje veznika *i*. Tako bi rečenica trebala glasiti: "Zatim je oprao (tj. lice) i izaprao usta i nos…" Ibn-Hadžer kaže da pranje lica nije spomenuto kao vid skraćivanja i da je spomenuto u predanju Muslima i drugih. (prim. rec.)

فَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِيَدَيْهِ وَأَدْبَرَ بِهِمَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ .

و حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ مَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً .

potrao svoju glavu, vukući ruke sprijeda i straga svoje glave i poslije gurnuo svoju ruku u posudu i (zagrabljenom vodom) oprao svoje noge.

A PRIČAO NAM JE i Musa, a njemu Vuhejb koji je izjavio:
"... potrao je svoju glavu samo jedanput..."[2]

بَاب وُضُوءِ الرَّجُلِ مَعَ امْرَأَتِهِ وَفَضْلِ وَضُوءِ الْمَرْأَةِ

UZIMANJE ABDESTA SUPRUGA I SUPRUGE (IZ JEDNE POSUDE) I OSTATAK VODE IZA ABDESTA ŽENE

وَتَوَضَّأَ عُمَرُ بِالْحَمِيمِ وَمِنْ بَيْتِ نَصْرَانِيَّةٍ .

Omer je uzimao abdest toplom vodom iz kršćanske kuće.[3]

١٩٣ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ كَانَ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّئُونَ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللهِ ﷺ جَمِيعًا .

193. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i rekao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Nafi'a, a on od Abdullaha b. Omera, koji je kazao:
"Ljudi i žene u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, uzimali su skupa (iz jedne posude)."[4]

2 Šafije smatraju da je sunnet glavu potrati tri puta. Oni se oslanjaju na hadis koga je Ebu-Davud naveo u svom Sunenu, kako je Osman, radijallahu anhu, uzimajući abdest, sve propisane dijelove tijela oprao tri puta, pa čak i glavu ovlažio triput. Hanefije se drže prakse brojnih ashaba koji su glavu potirali samo jedanput, oslanjajući se na hadise u kojima se spominje potiranje glave jdanput i koji su jači od ovog hadisa.

3 Uzimati abdest ugrijanom vodom na vatri dozvoljavaju svi učenjaci, samo Mudžahid to smatra pokuđenim aktom. Mnogi su ashabi uzimali abdest i kupali se ugrijanom vodom na vatri. Esla' b. Šerik koji je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, osedlavao devu, ejakulirao je jedne prohladne noći i bojeći se prehlade, okupao se vodom ugrijanom na vatri. Ovaj slučaj bio je povod ajeta, koji propisuje uzimanje tejemmuma umjesto kupanja.
Ugrijanom vodom počesto je uzimao abdest Omer, radijallahu anhu, Eslem b. Ekve', radijallahu anhu, a Ibni-Abbas kaže: "Uzimao sam abdest vodom koja je na vatri skoro ključala."
Dozvoljeno je koristiti vodu iz nemuslimanske kuće, dok se korištenje njihovog kuhinjskog posuđa i odjeće smatra pokuđenim činom. Šafi smatra da to nije pokuđeno činiti ako se zna da je dotična posuda, odnosno odjeća čista i ako se na njima ne vidi trag nečistoće.

4 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je muškarcu uzeti abdest vodom iz posude iz koje je žena grabila, ili je grabi s njim istovremeno. Supruge Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, grabile su s njim vodu za kupanje iz iste posude.

VJEROVJESNIKOVO, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, ŠKROPLJENJE ONESVIJEŠTENOG VODOM KOJOM SE ABDESTIO[1]

بَاب صَبِّ النَّبِيِّ ﷺ وَضُوءَهُ عَلَى الْمُغْمَى عَلَيْهِ

194. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, koji je čuo Džabira gdje govori:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je da me obiđe dok sam bio (teško) bolestan da nisam znao za sebe, uzeo je abdest i polio me vodom svoga abdesta. Tada sam se osvijestio i upitao: "Allahov Poslaniče, kome pripada nasljedstvo? Mene će naslijediti samo dalji rod." Potom je objavljen ajet o nasljednim dijelovima.[2]

١٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرًا يَقُولُ جَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعُودُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ لَا أَعْقِلُ فَتَوَضَّأَ وَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ فَعَقَلْتُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ لِمَنِ الْمِيرَاثُ إِنَّمَا يَرِثُنِي كَلَالَةٌ فَنَزَلَتْ آيَةُ الْفَرَائِضِ .

1 Komentatori Buharijevog Sahiha daju prednost značenju koje kaže da se radilo o vodi kojom se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, abdestio, ali i ostavljaju mogućnost da se radi o preostaloj količini vode koju on nije potrošio pri uzimanju abdesta. (prim. rec.)

2 Ovako riječ *el-feraid* ovdje shvata Ajni. Ibn-Hadžer i Kastalani kažu da se ovdje radi o ajetu o nasljedstvu, a to je 176. ajet sure En-Nisa, a Allah najbolje zna. (prim. rec.)
Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, bio je bez poroda, imao je sedam sestara i dosta druge rodbine. Poslije njegova dijaloga s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, objavljen je 176. ajet En-Nisa poglavlja, koji u prijevodu glasi: "Ashabi od tebe traže odluku o nasljeđivanju. Reci: Allah vam u pogledu nasljeđivanja osobe bez roditelja i poroda rješava: ako umre čovjek koji nema svoga vlastitog djeteta, a ima sestru, njoj pripada polovina ostavine koju on iza sebe ostavi. On opet nasljeđuje svoju sestru, ako ona ne bude imala svoga rođenog djeteta. Ako budu dvije sestre, one nasljeđuju 2/3 imovine koju je on iza sebe ostavio; a ako bude braće i sestara, onda muškarcu pripada dio kao dvjema sestrama. Allah vam to objašnjava da ne biste zalutali. Allah sve dobro zna."
Iz hadisa se još zaključuje:
– učeni i pobožni ljudi mogu naučiti na vodu i to je nešto u čemu se može nadati bereketu;
– uticaj blagoslova Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na bolesnog Džabira;
– obići bolesnika, a naročito siromaha, islamska je vrlina i Allahov, dželle šanuhu, ugodan ljudski čin.

بَاب الْغُسْلِ وَالْوُضُوءِ فِي الْمِخْضَبِ وَالْقَدَحِ وَالْخَشَبِ وَالْحِجَارَةِ

KUPANJE I UZIMANJE ABDESTA IZ KORITA, LONČIĆA I ZDJELE – DRVENE ILI KAMENE

١٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ عَبْدَاللهِ بْنَ بَكْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسٍ قَالَ حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ وَبَقِيَ قَوْمٌ فَأُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمِخْضَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ فَصَغُرَ الْمِخْضَبُ أَنْ يَبْسُطَ فِيهِ كَفَّهُ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ قُلْنَا كَمْ كُنْتُمْ قَالَ ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً .

195. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir da je čuo Abdullaha b. Bekra koji je izjavio da mu je pričao Humejd prenoseći od Enesa, da je rekao:
– Nastupilo je vrijeme (ikindijskog) namaza i ko je bio blizu svoje kuće, ustao je i otišao domu, a ostali su ostali. Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, doneseno je jedno kameno korito u kome je bilo vode. Posuda je bila tako malehna da u njoj nije mogao raširiti svoju šaku. Međutim, svi su prisutni (iz nje) uzeli abdest.
– Pa koliko vas je bilo – pitali smo (kaže Humejd).
– Osamdeset i više – odgovori (Enes).[3]

١٩٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ وَمَجَّ فِيهِ .

196. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala, njemu Ebu-Usame prenoseći od Burejde, on od Ebu-Burde, ovaj od Ebu-Musaa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio lončić (s vodom) u kome je oprao svoje ruke, lice i u njega štrcnuo (vode iz usta).[4]

3 Iz hadisa se zaključuje:
– posuda, ma od koga materijala izrađena, čista je i može se koristiti. Ibni-Sirin kaže da su Hulefaur-Rašidun uzimali abdest iz leđena, a Hasan Basri vidio je halifu Osmana, radijallahu anhu, gdje ljeva vodu iz bakrenog ibrika. Zejneba, radijallahu anha, izjavila je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad uzimao abdest iz mesinganog lonca.
Šafi, Ishak i Ebu-Sevr smatraju da je pokuđeno uzimati abdest iz zlatne ili srebrene posude. Ebu-Hanife drži da je pokuđeno jesti i piti iz takvog posuđa, a da je dozvoljeno uzimati abdest.

4 Može se uzeti abdest vodom iz posude u koju se pljucnulo, odnosno u koju je kapnula koja kap vode iz usta zdravog čovjeka. Takva je voda po Šerijatu čista i valjana za šerijatsko čišćenje.

197. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu ispričao Abdul-Aziz b. Ebu-Selema i rekao da mu je pričao Amr b. Jahja prenoseći od svoga oca, on od Abdullaha b. Zejda, koji je rekao:
"Došao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i mi smo mu iznijeli vode u lavoru od bronze. On je uzeo abdest: oprao svoje lice tri puta, ruke dva puta, glavu je (samo) potrao (vlažnom rukom), čineći to sprijeda i straga, a noge je oprao.

١٩٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ أَتَى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَخْرَجْنَا لَهُ مَاءً فِي تَوْرٍ مِنْ صُفْرٍ فَتَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِهِ وَأَدْبَرَ وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ .

198. PRIČAO NAM JE Ebul-Jemen i kazao da ga je obavijestio Šu'be prenoseći od Zuhrija koji je kazao:
– Obavijestio me je Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe da je Aiša rekla: "Kada je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, otežalo i bolest mu se pogoršala, zatražio je od svojih supruga odobrenje da boluje u mojoj sobi. One su mu to dozvolile i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vukući po zemlji svoje noge, izašao je oslanjajući se na dva čovjeka: Ibni-Abbasa i još jednog muškarca."
Ubejdullah je kazao:
– O tom sam obavijestio Abdullaha b. Abbasa, a on me upita:
"Znaš li ko je taj drugi čovjek?"
– Ne – rekoh.
– To je bio Ali – odgovori on.
– Aiša pričaše da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je unišao u njenu sobu i bolest mu se pogoršala, rekao:
– Polijte me iz sedam mješčića čije uzice nisu još odriješene, da bi svijetu mogao dati oporuku.
Tada je posađen u korito Hafse, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i počeli smo ga polijevati iz tih mješčića, dok nam ne poče pokazivati da je dosta. Poslije je izašao među svijet (klanjao i održao predavanje).[1]

١٩٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ وَاشْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَّ لَهُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخُطُّ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ بَيْنَ عَبَّاسٍ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُاللهِ فَأَخْبَرْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ أَتَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ الْآخَرُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَكَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ بَعْدَمَا دَخَلَ بَيْتَهُ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ هَرِيقُوا عَلَيَّ مِنْ سَبْعِ قِرَبٍ لَمْ تُحْلَلْ أَوْكِيَتُهُنَّ لَعَلِّي أَعْهَدُ إِلَى النَّاسِ وَأُجْلِسَ فِي مِخْضَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ طَفِقْنَا نَصُبُّ عَلَيْهِ تِلْكَ حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ .

1 Škropljenje hladnom vodom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iz neodvezanih mješčića je pozitivno djelovalo, pa je on izašao među svijet u džamiju i održao im predavanje. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tražio je vodu iz "svih sedam mješčića" zbog blagoslovenosti i poštovanja broja sedam, koji dolazi do izražaja u

UZIMANJE ABDESTA IZ LAVORA

199. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman b. Bilal, ovome Amr b. Jahja prenoseći od svoga oca, koji je rekao:
– Moj amidža mnogo uzimaše abdest pa je Abdullahu b. Zejdu rekao:
"Pokaži mi kako si vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da uzima abdest?"
Tada on zatraži lavor s vodom, nage ga na svoje ruke i opra ih tri puta. Zatim je gurnuo svoju ruku u lavor i jednom (zagrabljenom) šakom vode izaprao usta i nos tri puta. Potom je gurnuo svoju ruku, zagrabio vodu i oprao svoje lice tri puta, zatim je oprao svoje ruke do iza laktova dva puta. Iza toga uzeo je svojom rukom vode i potrao glavu, vukući je straga i sprijeda glave, a onda oprao svoje noge i rekao: "Ovako sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da uzima abdest."

بَاب الْوُضُوءِ مِنَ التَّوْرِ

١٩٩. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ ابْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ عَمِّي يُكْثِرُ مِنَ الْوُضُوءِ قَالَ لِعَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ أَخْبِرْنِيا كَيْفَ رَأَيْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَكَفَأَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مِرَارٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْثَرَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ غَرْفَةٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَاغْتَرَفَ بِهَا فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهِ مَاءً فَمَسَحَ رَأْسَهُ فَأَدْبَرَ بِهِ وَأَقْبَلَ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ فَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ.

mnogim islamskim propisima i nekim vrstama Allahovog, dželle šanuhu, stvaranja pojedinih svjetova.
Sedam je neparan broj i kao takav spada u grupu kojoj pripada neparni broj jedan, koji je simbol Allahove, dželle šanuhu, egzistencije i kao takav zaslužuje posebnu pažnju i poštovanje. Zbog toga poželjno je davati prioritet i svim drugim neparnim brojevima.
Iz hadisa se zaključuje:
– u poligamiji muž je dužan držati se redoslijeda noćivanja kod svojih supruga;
– mladima treba davati savjete uvijek, pa i u danima bolesti;
– čisto posuđe dozvoljeno je koristiti ma od čega bilo izrađeno. Ibn-Omer smatraše da iz bakrenog suda nije lijepo uzimati abdest, vjerovatno zbog toga što je znao da bakar brzo oksidira i može zatrovati vodu kao i jelo koje u njemu duže stoji. Zbog toga bakreno posuđe treba često kalajisati;
– korisno je bolesnika u temperaturi umivati hladnom vodom i stavljati obloge;
– popularnost Aiše, radijallahu anha, i naklonost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema njoj;
– teška Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, bolest uspoređuje se s njegovom teškom odgovornošću položaja na ovom, i velikom nagradom na budućem svijetu.

200. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad prenoseći od Sabita, a on od Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio posudu s vodom, pa mu je donesen jedan širok lončić u kome je bilo nešto vode i on je stavio u nju svoje prste.
Enes kaže: "Promatrao sam vodu kako mu izvire između prsta. Procijenio sam da je bilo između sedamdeset i osamdeset onih koji su uzeli abdest."

٢٠٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَأُتِيَ بِقَدَحٍ رَحْرَاحٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ قَالَ أَنَسٌ فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ قَالَ أَنَسٌ فَحَزَرْتُ مَنْ تَوَضَّأَ مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ إِلَى الثَّمَانِينَ .

UZIMANJE ABDESTA JEDNOM PREGRŠTI VODE (MUDD)

بَاب الْوُضُوءِ بِالْمُدِّ

201. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Mis'ar, i kazao da mu je Ibnu-Džebr rekao da je čuo Enesa gdje kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, praše se, odnosno kupaše se jednim sa'om, do pet muddova vode, a uzimaše abdest jednim muddom."[1]

٢٠١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ جَبْرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَغْسِلُ أَوْ كَانَ يَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ وَيَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ .

POTIRANJE OBUĆE

بَاب الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ

202. PRIČAO NAM JE Asbeg b. Feredž Misri prenoseći od Ibni-Vehba koji je rekao da mu je prenio Amr, njemu Ebu-Nadr od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, on od Abdullaha b. Omera, ovaj od Sa'da b. Ebu-Vekkasa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je on (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obuću potirao vlažnom rukom, i da je Abdullah b. Omer pitao za ovo Omera pa je on odgovorio: "Da. I kada ti Sa'd nešto prenese od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi

٢٠٢. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ الْمِصْرِيُّ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنِي أَبُو النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَأَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ سَأَلَ عُمَرَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ نَعَمْ إِذَا حَدَّثَكَ شَيْئًا سَعْدٌ

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kupao se najmanje jednim sa'om vode, a ponekad sa'om i jednim ratlom. Sa' iznosi četiri mudda ili osam ratlova vode prema mišljenju Ebu-Hanife i Muhammeda, a pet muddova i 1/3 iračkog ratla prema mišljenju Ebu-Jusufa. Prema tome, preporučljivo je kupanje najmanje jednim sa'om vode, a u slučaju potrebe i većom količinom. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaše abdest muddom vode, koji prema procjeni Ebu-Hanife iznosi dva ratla vode, a prema mišljenju Šafije jedan mudd i 1/3 ratla vode. Mudd po procjeni Šemsuddina Šamija iznosi dva puna pregršta vode. Jedan sa' iznosi četiri mudda.

ve sellem, onda za to ne pitaj više drugog."
I Musa b. Ukbe rekao je: "Obavijestio me je Ebu-Nadr, njega Ebu-Seleme da mu je (gornji slučaj) pričao Sa'd, rekavši da je Omer isto tako ispričao Abdullahu."[2]

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَلَا تَسْأَلْ عَنْهُ غَيْرَهُ وَقَالَ مُوسَى ابْنُ عُقْبَةَ أَخْبَرَنِي أَبُو النَّضْرِ أَنَّ أَبَا سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ سَعْدًا حَدَّثَهُ فَقَالَ عُمَرُ لِعَبْدِاللهِ نَحْوَهُ .

203. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid Harrani, njemu Lejs prenoseći od Jahjaa b. Seida, ovaj od Sa'da b. Ibrahima, on od Nafija b. Džubejra, ovaj od Urve b. Mugire, a on od svoga oca Mugire b. Šu'be koji prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao radi obavljanja prirodne nužde, a da je Mugira za njim nosio kožni sudić u kome je bilo vode. Kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavio nuždu, Mugira mu je polijevao i on je uzeo abdest i obuću potrao (mokrom rukom).[3]

٢٠٣. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ نَافِعِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِيهِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ خَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَاتَّبَعَهُ الْمُغِيرَةُ بِإِدَاوَةٍ فِيهَا مَاءٌ فَصَبَّ عَلَيْهِ حِينَ فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ .

2 Potiranje obuće mokrom rukom je ozakonjen čin. Ovo prihvaćaju svi islamski pravnici izuzev haridžija. Hasan Basri kaže da je zapamtio sedamdeset ashaba, učesnika bitke na Bedru koji su smatrali dozvoljenim potiranje obuće vlažnim prstima. Ebu-Hanife kaže da je ovaj postupak prihvatio tek kada mu je bio jasan kao sunce. Kerhi smatra da negiranje ovog postupka može muslimana izvesti iz islama;
– bilo je ashaba kojima su poneki propisi bili nepoznati;
– izjava pojedinca, koju su prihvatili ashabi, punovažna je za ostale muslimane.

3 Preci Amra b. Halida su iz starodrevnog grada Harana, koji leži između Eufrata i Tigrisa. To je svojevremeno bio veliki grad, po nekima i rodno mjesto Ibrahima pejgambera, Jusufa i njegove braće. Ibn-Kelbi misli da ga je podigao Nuh pejgamber nakon iskrcavanja iz lađe a neki kažu da mu je temelje udario Ran, daidža Jakuba pejgambera, i da je naselje i prozvano po njegovom imenu.
Iz hadisa se zaključuje;
– dozvoljeno je koristiti štavljenu kožu krepane životinje;
– dozvoljeno je oblačiti odjeću nemuslimana ako na njoj nema traga nečistoće, jer je u gornjem slučaju na Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bio ogratač iz Šama, koji je tada bio pokrajina Bizantije. Stanovništvo Šama jelo je meso uginulih životinja, a kožu i ostalo su koristili za druge životne potrebe. Kurtubi smatra da je vuna krepane životinje čista i da se od nje može izrađivati platno za odjeću i ostale potrebe muslimana;
– potiranje obuće nije derogirano objavom ajeta o uzimanju abdesta, objavljenog u vrijeme vojne na Murejsi'u, pošto je gornji slučaj Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, potiranja obuće bio kasnije u doba vojne na Tebuku;
– rukavi i nogavice zavraćaju se pri uzimanju abdesta onoliko koliko je potrebno za pranje dijelova tijela u njima;
– pri obavljanju prirodne nužde preporučljivo je udaljiti se od društva u kakav zaklon;
– preporučljivo je biti stalno pod abdestom.

204. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, ovaj od Ebu-Seleme, on od Dža'fera b. Amra b. Umejje Damrija, da ga je otac obavijestio kako je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje potire obuću (vlažnom rukom).
Gornji hadis prenosi i Harb b. Šeddad i Eban od Jahjaa.

٢٠٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ الضَّمْرِيِّ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يَمْسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ وَتَابَعَهُ حَرْبُ بْنُ شَدَّادٍ وَأَبَانُ عَنْ يَحْيَى .

205. PRIČAO NAM JE Abdan i rekao da ga je obavijestio Abdullah, njega Evza'i prenoseći od Jahjaa, ovaj od Ebu-Seleme, on od Dža'fera b. Amra b. Umejje, a ovaj od svoga oca, koji je kazao:
"Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje potire (vlažnom rukom) svoj saruk i svoju obuću."
Ma'mer u prenošenju slijedi Evza'ija prenoseći ovaj slučaj od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Amra koji je rekao: "Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.."[1]

٢٠٥. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَمْسَحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخُفَّيْهِ وَتَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَمْرٍو قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– potiranje obuće je zakonom utvrđen čin;
– potiranje saruka mokrom rukom nije dovoljno utvrđeno. Imam Ahmed dozvoljava potiranje saruka samo ako je on stavljen na glavu dok je čovjek bio pod abdestom, baš kao što je slučaj i kod potiranja obuće, dok drugi pravnici, držeći se slova ajeta o abdestu, to ne dozvoljavaju.
Pisac djela El-Mugni dozvoljava potiranje saruka samo pod uvjetima: (a) da saruk obavija cijelu glavu do ispod brade; (b) nepokriveno može biti samo ono što se po običaju ne pokriva: čelo, nos, i njima slično;
– potiranje po običnoj kapi i šljemu nije dozvoljeno. Potiranje po zavijenoj šamiji, ženskom šalu i običnom platnu najveći broj pravnika ne dozvoljava. Krajeve takvih zavijača lahko je ženi odviti, zabaciti ih i glavu propisno mokrom rukom ovlažiti.

OBUVANJE OBUĆE NA ČISTE NOGE (POD ABDESTOM)

باب إِذَا أَدْخَلَ رِجْلَيْهِ وَهُمَا طَاهِرَتَانِ

206. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Zekerijja prenoseći od Amra, ovaj od Urve b. Mugire, on od svoga oca, koji je rekao:
– Bio sam s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju i htio mu izuti obuću, a on reče: "Ostavi ih, jer sam ih obuo na čiste (pod abdestom) noge!" I samo ih potrao (vlažnom rukom).[2]

٢٠٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ عَنْ عَامِرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ فَقَالَ دَعْهُمَا فَإِنِّي أَدْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا .

O TOME KO SE NIJE ABDESTIO ZBOG JELA OVČIJEG MESA I KAŠE OD (FINOG UPRŽENOG) BRAŠNA

باب مَنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ مِنْ لَحْمِ الشَّاةِ وَالسَّوِيقِ

Ebu-Bekr, Omer i Osman, radijallahu anhum, jeli su i nisu abdest ponovo uzimali.

وَأَكَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَلَمْ يَتَوَضَّئُوا .

207. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Zejda b. Eslema, ovaj od Ataa b. Jesara, on od Abdullaha b. Abbasa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jeo meso od plećke ovce i zatim klanjao, a nije (ponovo) uzeo abdest.

٢٠٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

2 Gornji slučaj bio je u redžebu 9. god. po Hidžri, za vrijeme vojnog pohoda na Tebuk.
Iz hadisa se zaključuje:
– potiranje obuće čini se samo ako su one obuvene dok se bilo pod abdestom. Potiranje putnik može činiti tri dana i tri noći, a ostali samo dan i noć, računajući to od vremena kada se izgubio abdest, a po mišljenju Šafije od časa kada se obuju mestve iza uzetog abdesta.

208. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, ovaj od Ibni-Šihaba koji je rekao da je njega obavijestio Dža'fer b. Amr b. Umejje da mu je njegov otac saopćio kako je vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje siječe meso ovčije plećke. Kada je bio pozvan na namaz, bacio je nož i klanjao, a abdest nije ponovo uzeo.[1]

٢٠٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ يَحْتَزُّ مِنْ كَتِفِ شَاةٍ فَدُعِيَ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَلْقَى السِّكِّينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

O ONOME KO JE IZAPIRAO USTA POSLIJE JEDENJA KAŠE, A NIJE OBNAVLJAO ABDEST

بَاب مَنْ مَضْمَضَ مِنَ السَّوِيقِ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ

209. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i rekao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, on od Bušejra b. Jesara, oslobođenog roba Benu-Harise, kako ga je obavijestio Suvejd b. Nu'man da je on s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, izašao, godine preduzimanja vojne akcije na Hajber, i kada su bili u Sahbau, donjem kraju Hajbera, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je ikindiju i zatražio hranu (koju su imali kao popudbinu), pa mu je doneseno samo prženo brašno. Tada je naredio i ono je bilo raščinjeno (raskvašeno), pa ga je jeo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a jeli smo i mi. Potom je ustao da klanja akšam izapravši usta on, a i mi, i klanjao, a abdest nije obnovio.

٢٠٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ مَوْلَى بَنِي حَارِثَةَ أَنَّ سُوَيْدَ ابْنَ النُّعْمَانِ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالصَّهْبَاءِ وَهِيَ أَدْنَى خَيْبَرَ فَصَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَعَا بِالْأَزْوَادِ فَلَمْ يُؤْتَ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَمَرَ بِهِ فَثُرِّيَ فَأَكَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَكَلْنَا ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ وَمَضْمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

210. PRIČAO NAM JE Asbeg i rekao da ga je obavijestio Ibni-Vehb, njega Amr prenoseći od Bukejra, on od Kurejba, a ovaj od Mejmune, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kod nje jeo meso od plećke i potom klanjao, a nije ponovo uzeo abdest.[2]

٢١٠. و حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ بُكَيْرٍ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَكَلَ عِنْدَهَا كَتِفًا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– nakon jedenja ma kakvog jela ne treba abdest ponovo uzimati;
– dozvoljeno je rezati nožem pečeno meso i drugu hranu;
– preporučljivo je posebno obavijestiti imama o nastupu namaskog vremena.

2 Iz hadisa se zaključuje:

DA LI ĆE SE IZAPIRATI USTA IZA MLIJEKA?

211. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr i Kutejbe, njima ispričao Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a on opet od Ibni-Abbasa, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pio mlijeko, potom izaprao usta i rekao:
"Ono (mlijeko) zaista ima u sebi masnoću."
U drugom nizu prenosioca hadisa Ukajla slijedi Junus i Salih b. Kejsan, prenoseći ga od Zuhrije.

باب هَلْ يُمَضْمِضُ مِنَ اللَّبَنِ

٢١١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ وَقُتَيْبَةُ قَالَا حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ شَرِبَ لَبَنًا فَمَضْمَضَ وَقَالَ إِنَّ لَهُ دَسَمًا تَابَعَهُ يُونُسُ وَصَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

UZIMANJE ABDESTA POSLIJE SPAVANJA I O ONIMA KOJI NISU SMATRALI POTREBNIM OBNAVLJANJE ABDESTA ZBOG JEDNOG ILI DVA DRIJEMANJA ILI KLIMANJA GLAVOM.[3]

212. PRIČAO NAM JE Abdulah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada neko od vas klanjajući zadrijema, neka legne dok mu pospanost ne prestane, jer svaki od vas ukoliko klanja pospan, ne zna, možda, dok želi tražiti oprost, da sam sebe grdi (i proklinje)."

بَاب الْوُضُوءِ مِنَ النَّوْمِ وَمَنْ لَمْ يَرَ مِنَ النَّعْسَةِ وَالنَّعْسَتَيْنِ أَوِ الْخَفْقَةِ وُضُوءًا

٢١٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسُبُّ نَفْسَهُ .

– preporučljivo je izaprati usta poslije svakog jela i odsraniti između zuba zadržane mrvice hrane. Ovo pranje usta ima veliki higijenski značaj;
– ne treba ponovo uzimati abdest ako se jelo nešto što je spremano na vatri;
– zajednička ishrana suputnika je dozvoljena. Druželjubivost i udruživanje snaga je Allahova milost i u tom je velika snaga i naprednost zajednice;
– Muhelleb smatra da predstavnik vlasti ima pravo u danima prehrambene krize narediti nakupcima da hranu prodaju po najnormalnijim cijenama;
– hrana se izdaje prvenstveno onima kojima je najpotrebnija i koji su nedovoljno opskrbljeni;
– preporučuje se izapiranje usta iza pijenja mlijeka i drugih sokova čiji bi se ostaci mogli zadržati između zuba ili po krajevima usne šupljine. Analogno gornjem, ruke se peru i prije i poslije jela;
– vojni zapovjednik ima pravo narediti vojnicima da sakupe svoje popudbine kako bi jeli i oni koji nisu sa sobom ponijeli hranu. (prim. rec.)

3 Buhari ovdje navodi tri pojave: san, kunjanje (drijemež) i klimanje glavom kada čovjek zadrijema. Ovim naslovom on želi istaći da spavanje kvari abdest, dok jedan ili dva naleta drijemeža, kao i samo jedno klimanje glave prilikom pospanosti ne kvari abdest. (prim. rec.)

213. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer i kazao da mu je pričao Abdul-Varis, ovome Ejjub prenoseći od Ebu-Kilabe, on od Enesa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada neko od vas zadrijema u namazu, neka odspava, dok ne bude znao što uči."[1]

٢١٣. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنَمْ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ .

UZIMANJE ABDESTA BEZ POJAVE KOJA KVARI ABDEST

بَاب الْوُضُوءِ مِنْ غَيْرِ حَدَثٍ

214. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Amra b. Amira koji je čuo od Enesa b. Malika, a preko drugog niza pripovjedača – kaže Buhari – pričao nam je Musedded, njemu Jahja prenoseći od Sufjana koji je rekao da mu je ispričao Amr b. Amir prenoseći od Enesa b. Malika, da je kazao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaše abdest za svaki namaz."
– A kako ste vi radili? – upitah.
Nama je bio dovoljan – rekao je Enes – jedan abdest sve dok ne bi nastalo nešto što bi ga pokvarilo.[2]

٢١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ح قَالَ و حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ عَامِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ قُلْتُ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ قَالَ يُجْزِئُ أَحَدَنَا الْوُضُوءُ مَا لَمْ يُحْدِثْ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– pospana osoba treba namaz prekinuti, a potom leći spavati. Po ustajanju iz postelje abdest se ponovo uzima i namaz pravovremeno klanja u prisebnom i trezvenom stanju;
– drijemanje ne kvari abdest, nego samo tvrdo spavanje;
– tekst dove u namazu može biti svaki put raznolik;
– namaz se obavlja skrušeno, prisebno i u trezvenom stanju.

2 Shvaćanja sadržaja gornjeg hadisa su raznolika. Jedna grupa zahirija i šiija smatraju da osoba koja nije putnik mora abdest uzimati za svaki farz-namaz. Ovi se drže još izjave Ebu-Husajba da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzimao abdest posebno za svaki obligatni namaz, a samo na dan osvajanja Mekke kao putnik, klanjao pet obligatnih dnevnih namaza s jednim ranije uzetim abdestom. Neki smatraju da je obaveza uzeti abdest za svaki namaz općenito, bilo se na putu ili kod kuće.
Ibrahim Neha'i smatra da se s jednim abdestom može klanjati najviše pet uzastopnih obligatnih namaza.
Mišljenje najvećeg dijela islamskih pravnika sva četiri mezheba i većine drugova Allahovog, dželle šanuhu, Poslanika jeste da se abdest ne mora uzimati ponovo ni za kakav slijedeći namaz, sve dok se ne pojavi nešto što kvari ranije uzeti abdest. Ovi se oslanjaju na slovo ajeta koji traži uzimanje abdesta za klanjanje namaza ukoliko se on nema odranije.
Tahavi usvaja gornji hadis napominjući da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije uzimao abdest za svaki namaz zbog toga što je to dužnost, nego samo zato što je to bolje. Tahavi navodi preko Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "... Ko uzme abdest na abdest, Allah mu za to računa deseterostruku nagradu." Zato pobožni uzimaju abdest za svaki namaz posebno, bez obzira što ga imaju odranije.
Tahavi upozorava i na hadis Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je izjavio da se s jednim abdestom

215. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman b. Bilal, a njemu Jahja b. Seid izjavivši da ga je obavijestio Bušejr b. Jesar, a njega Suvejd b. Nu'mam, i kazao:
– Godine osvojenja Hajbera izašli smo s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada smo bili na Sahbau, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je (kao imam) s nama ikindiju, i kada je klanjao zatražio je hranu, pa mu je doneseno samo prženo brašno. Tada smo jeli i pili, a onda je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao da klanja akšam, izaprao (samo) usta i klanjao nam akšam, a nije uzimao (ponovo) abdest.

٢١٥. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ ابْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي بُشَيْرُ بْنُ يَسَارٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سُوَيْدُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالصَّهْبَاءِ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ الْعَصْرَ فَلَمَّا صَلَّى دَعَا بِالْأَطْعِمَةِ فَلَمْ يُؤْتَ إِلَّا بِالسَّوِيقِ فَأَكَلْنَا وَشَرِبْنَا ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ ثُمَّ صَلَّى لَنَا الْمَغْرِبَ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

VELIKI JE GRIJEH NE ČUVATI SE MOKRAĆE

بَاب مِنَ الْكَبَائِرِ أَنْ لَا يَسْتَتِرَ مِنْ بَوْلِهِ

216. PRIČAO NAM JE Osman, njemu Džerir prenoseći od Mensura, on od Mudžahida, a ovaj od Ibni-Abbasa, da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naišao je pokraj jednog zidom ograđenog palmika Medine ili Mekke i čuo glas dviju osoba koje su podvrgnute mučenju u svojim grobovima.
Tada Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Podvrgnute su patnji, ali ne zbog nečeg velikog."[3]
Potom reče: "Jedan od njih nije se čuvao svoje mokraće, a drugi je prenosio klevetu." Zatim je zatražio jednu palminu granu, slomio je na dva dijela i na svaki grob stavio po jedan.

٢١٦. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِحَائِطٍ مِنْ حِيطَانِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذَّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدَةٍ فَكَسَرَهَا كِسْرَتَيْنِ فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً فَقِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللهِ لِمَ

može klanjati više namaza. Možda je, kaže Tahavi, u prvim danima pojave islama bilo propisano uzimanje abdesta za svaki namaz posebno, a kasnije to derogirano. Na ovu pretpostavku upućuje nas izjava Esme, kćerke Zejda b. Hattaba, da joj je kazivao Ibn-Ebi-Amir:
"Allahov Poslanik naredio je uzimanje abdesta posebno za obavljanje svakog obligatnog namaza, bez obzira da li je vjernik imao abdest odranije ili nije, pa kada je uvidio da je to tegobno izvršavati, naredio je da se pred stupanje u namaz svaki put operu misvakom samo usta."
– Uzimati abdest za klanjanje svakog namaza jeste vrlina pobožnih, jer se s jednim abdestom može obaviti više namaza.

3 To jest, nije ga se bilo teško kloniti. (prim. rec.)

فَعَلْتَ هَذَا قَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَيْبَسَا أَوْ إِلَى أَنْ يَيْبَسَا .

– Allahov Poslaniče, reklo mu se, zašto si to učinio?
– Možda će im ovo, reče on, olakšati (patnju) dok se one ne osuše.[1]

1 Navedeno poglavlje skreće pažnju na potrebu održavanja čistoće tijela i odijela i van namaza. Ne čuvati se mokraće i drugog izmeta ljudi, ubraja se donekle u velike grijehe i musliman uprljan tom nečistoćom ne može obavljati namaz kao takav i nije pristupačan u ljudskom društvu.
Buhari i Muslim navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Klonite se sedam upropaštavajućih grijeha!
– Koji su to, Allahov Poslaniče? – upita neko.
– Višeboštvo, bespravno ubijanje ljudi, sihr, jedenje kamate, jedenje imovine siročadi, bježanje iz bojnih redova i potvaranje poštenih muslimanki.
Neki muhaddisi gornjem hadisu još dodaju: ... neposlušnost roditeljima muslimanima i oskvrnuće Svetog hrama – Ka'be.
– Ajni smatra da je veliki grijeh irelevantan pojam. Mali prestup u odnosu na veći izgleda mali, ali je on u odnosu na onaj manji od njega, velik. Ibni-Abbasu, radijallahu anhuma, neko od ashaba je rekao da ima sedam vrsta velikih grijeha, a on mu je odgovorio:
– Da, sedam, pa i sedamdeset.
Zagrobna kazna je stvarnost. To je stav učenjaka ehli-sunneta, dok murdžije, dio mutezilija i haridžija to otvoreno niječu. Belhi i Džubai kažu da će iskušenje u grobu osjetiti svaki čovjek, a stvarno kažnjavanje samo nevjernici i grješnici (fasici). Neke keramije ističu da se duša ne mora povratiti u tijelo umrlog da bi on osjetio bol kazne. Umrli to može osjetiti i bez oživljavanja.
Neke mutezilije, priznavajući zagrobnu kaznu, smatraju da će je umrli osjetiti upravo kao pijanica ili ošamućen čovjek koji primljene udarce osjeti tek kada se otrijezni i dođe k sebi.
Sve ove stavove pobijaju autentični hadisi, a zagrobno kažnjavanje je tjelesno-fizičke prirode i njemu će biti podvrgnuto cijelo tijelo ili neki dijelovi tijela, nakon oživljavanja cijelog tijela ili dijelova tijela.
Njegove bolove i zagrobnu situaciju prisutni ljudi ne mogu uočiti, kao što ne mogu uočiti teško doživljavanje čovjeka koji spavajući sanja strašne snove. Tu moru osjeća samo on, a mi je saznajemo tek kada nam ispriča kakve je muke pretrpio.
Mokraća čovjeka je nečista. Ukvašenost tijela ili odijela mokraćom čovjeka u promjeru dirhema Ebu-Hanife toleriše, a učenjaci Kufe u vidu kapljica sitnih poput vrhova igle.
Kod učenjaka malikijske škole vrijedi pravilo: Mokraća i izmet ljudi su teška kategorija nečistoće a izmet i mokraća životinja čije je meso po Šerijatu dozvoljeno jesti jesu čisti, dok od životinja čije je meso pokuđeno jesti jesu pokuđeni.
Krv, ma čija ona bila, spada u kategoriju teške nečistoće, izuzimajući malu količinu krvi menstruacije na haljini, koju neke malikije procjenjuju u promjeru dirhema.
Svi učenjaci smatraju da dova upućena umrlom koristi njemu, dok o stizanju sevapa umrlom za učenje Kur'ana ne postoji jedinstven stav. Nevevi i učenjaci šafijske škole drže da je to korist i sevap samo živom.
Čovjeku pripada samo ono što sam smogne i uradi, samo su putevi realizovanja dobra raznoliki: nekada se jedno dobro može učiniti osobno, a nekada posredstvom drugih na koje se učinio izvjestan uticaj. Tako će se odgojena djeca sa zahvalnošću moliti Allahu, dželle šanuhu, za svoje roditelje i odgajatelje. Oni se time odužuju roditeljima za svojevremeno uloženi njihov trud. Molitva potomstva takvih je u krajnjoj liniji i njihova molitva; ona je produkt adekvatan aktivnosti odgajatelja.
Nagrada za podijeljenu milostinju, vakufljenje i druga dobra i za ljude korisna djela, računa se onome na ime koga su učinjena.
U djelima imama i kadije Ebul-Husejna ibni Ferraa, navodi se da je Enes, radijallahu anhu, pitao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem:
– Allahov Poslaniče, ako mi na ime naših umrlih podijelimo milostinju, obavimo za njih hadž ili se za njih molimo, da li će nagrada za to njima stići?
– Da – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Njih to obraduje kao što vas obraduje poklonjen vam pun tanjir (jela).
Odstranjivanje nečistoće poslije obavljene nužde je obligatna dužnost. Podapirati se vodom jeste najidealnije čišćenje i samo u nedostatku vode može se upotrijebiti kamenje i drugo prikladno sredstvo.

O ONOME ŠTO SE (OD HADISA) NAVODI O PRANJU MOKRAĆE

بَاب مَا جَاءَ فِي غَسْلِ الْبَوْلِ

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za čovjeka u grobu rekao je: "Nije se čuvao svoje mokraće..." a spomenuo je samo ljudsku mokraću.

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِصَاحِبِ الْقَبْرِ كَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ وَلَمْ يَذْكُرْ سِوَى بَوْلِ النَّاسِ .

217. PRIČAO NAM JE Jakub b. Ibrahim, njemu Isma'il b. Ibrahim rekavši da je njemu ispričao Revh b. Kasim, a njemu Ata b. Ebu-Mejmune prenoseći od Enesa b. Malika, koji je izjavio: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao zbog svoje prirodne nužde (bilo male ili velike), ja sam mu nosio vodu i on bi se njom oprao."

٢١٧. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنِي عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا تَبَرَّزَ لِحَاجَتِهِ أَتَيْتُهُ بِمَاءٍ فَيَغْسِلُ بِهِ .

218. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Muhamed b. Hazim, a njemu A'meš prenoseći od Mudžahida, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, koji je izjavio:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je dva groba i kazao: "Njih dvojica su stvarno na mukama, ali nisu na mukama ni zbog čeg; jedan od njih nije se čuvao mokraće, a što se tiče drugog, on je prenosio klevetu."

Potom je uzeo svježu granu (palme) slomio je na dvije polovine i po jednu usadio na svaki grob.

– Allahov Poslaniče – upitaše ashabi – zašto si to učinio?

– Možda će im se zbog njih olakšati muke, dok se ne osuše.

Muhammed ibni Musenna je rekao, a i Veki' nam je pričao i kazao:

– Pričao nam je A'meš i rekao: "Čuo sam Mudžahida da isto tako reče: '... (nije) se čuvao svoje mokraće.'"

٢١٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَازِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً فَشَقَّهَا نِصْفَيْنِ فَغَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا قَالَ لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى وَحَدَّثَنَا وَكِيعٌ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا مِثْلَهُ يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ .

Muhammed ibni Musenna je rekao, a i Veki' nam je pričao i kazao:

– Pričao nam je A'meš i rekao: "Čuo sam Mudžahida da isto tako reče: '... (nije) se čuvao svoje mokraće.'"

VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, I PRISUTNI OSTAVILI SU NA MIRU BEDUINA (KOJI JE MOKRIO U DŽAMIJI) DOK NIJE ZAVRŠIO MOKRENJE

بَاب تَرْكِ النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّاسِ الْأَعْرَابِيَّ حَتَّى فَرَغَ مِنْ بَوْلِهِ فِي الْمَسْجِدِ

219. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il i kazao da je njemu ispričao Hemmam, ovoga obavijestio Ishak prenoseći od Enesa b. Malika da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog beduina gdje mokri u džamiji pa je rekao:
"Ostavite ga!", a kada je dovršio mokrenje, on je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) zatražio vodu i salio je na pomokreni teren.[1]

٢١٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى أَعْرَابِيًّا يَبُولُ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ دَعُوهُ حَتَّى إِذَا فَرَغَ دَعَا بِمَاءٍ فَصَبَّهُ عَلَيْهِ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– zemlja uprljana vlažnim izmetom ljudi postaje čista čim se sapere, ukoliko se ta nečistoća ukrije i uvuče u zemlju. Ebu-Hanife smatra da je teren s takvim izmetom čist, tek onda kada se otkopa do dubine do koje je stigla vlaga i odnese ta zemlja (prašina). On to temelji na hadisu koga prenosi Tavus i ostali ashabi: "Jedan se beduin pomokrio u džamiji i ashabi su ga htjeli tući..."
– Pustite ga! – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – Uskopajte to mjesto i polijte po njemu jednu kofu vode! Poučavajte ljude, olakšavajte, a ne otežavajte!;
– uprljana kruta stvar postaje čista čim se, po mišljenju nekih šafija, polije vodom i nečist s nje ode. Ebu-Hanife smatra da takav gladak predmet postaje čist kada se još potare tri puta i posuši čistom krpom. U protivnom na njega treba ljevati vodu toliko da nestane svakog traga nečistoće, a potom ga ostaviti da se osuši;
Po mišljenju nekih šafija uprljanu haljinu pri izapiranju nije nužno cijediti. Pravnici hanefijske škole smatraju da je to pogrešan sud. Tekstil je posebna vrsta materije i on se ne može u cijelosti porediti sa zamljom i u normalnim uvjetima čisti se izapiranjem zajedno sa cijeđenjem. Neki pravnici smatraju da zemlja postaje čista ako se nečistoća koja je na njoj ostavi da suši na suncu ili vjetru. Inače, uprljana zemlja isušena samo suncem i zrakom postaje sasvim čista, i na njoj se može klanjati ukoliko se ne primjećuje kakav trag nečistoće;
– džamija se mora čuvati od svake vrste nečistoće. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u gornjem slučaju pozvao je spomenutog beduina i kazao: "Džamija nije mjesto za mokrenje i vršenje nužde, nego za namaz, zikrullah i učenje Kur'ana." Iz riječi "učenje Kur'ana" razumije se učenje svake za ljude korisne nauke, održavanje predavanja, studiranje i vršenje drugih pobožnosti.
Šafija, Ibn-Musejjeb, Hasan i Ata dozvoljavaju i spavati u džamiji, kako to navodi Ibn-Munzir, što je po mišljenju Evza'ija pokuđeno.
Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Ne pretvarajte džamije u svoja ležišta!" A drugom prilikom je rekao: "Ako se u džamiji zaspi čekajući nastup namaskog vremena, tada nema grijeha."
Imam Ahmed dozvoljava putniku prenoćiti u džamiji, ali da je ne koristi kao svoje stalno konačište.
– Dozvoljeno je uzimati abdest u džamiji ako u njoj ima naročito uređeno mjesto vezano kanalizacijom, ili lavor da se ne bi voda razlijevala po džamiji.
Mokrenje u džamiji, pa makar to bilo i u lavor, jedni pravnici smatraju strogo zabranjenim, a drugi samo pokuđenim činom.
– Dozvoljeno je u džamiji nageti se i sjediti ispruženih ili prekrštenih nogu i ruku;
– svaki musliman dužan je neukog upućivati na dobro, a odvraćati od zla i nepristojnosti;
– od niza ljudskih poroka treba otklanjati prvo one koji su po svom razornom djelovanju štetniji;
– prema neukom svijetu treba biti susretljiv, pažljiv i taktičan i svaki posao uprošćavati, a nikako kompliciratи;
– zlo treba otklanjati čim se ono primijeti.

POLIJEVANJE VODOM MOKRAĆE U DŽAMIJI

بَاب صَبِّ الْمَاءِ عَلَى الْبَوْلِ فِي الْمَسْجِدِ

220. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, njega obavijestio Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe b. Mes'ud, da je Ebu-Hurejra rekao:
– Jedan je beduin ustao i pomokrio se u džamiji (Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini). Svijet je na njega nasrnuo, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče im: "Ostavite ga, a na njegovu mokraću izlijte vedro vode (ili je rekao: kofu vode)! Poslani ste da samo olakšavate, a niste poslani da otežavate."

٢٢٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي الْمَسْجِدِ فَتَنَاوَلَهُ النَّاسُ فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ دَعُوهُ وَهَرِيقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلًا مِنْ مَاءٍ أَوْ ذَنُوبًا مِنْ مَاءٍ فَإِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُيَسِّرِينَ وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ .

221. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Abdullah, rekavši da je njega obavijestio Jahja b. Seid koji je rekao:
– Čuo sam Enesa b. Malika gdje prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem..

٢٢١. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

POLIJEVANJE VODOM MOKRAĆE (POMOKRENOG TERENA)

بَابُ يُهَرِيقُ الْمَاءَ عَلَى الْبَوْلِ

PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman prenoseći od Jahjaa b. Seida koji je izjavio:
– Čuo sam Enesa b. Malika gdje kaže: "Došao je jedan beduin i mokrio u jednom kraju džamije. Svijet ga je (vičući na njega) odgonio, ali im Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabrani i kada je završio svoje mokrenje, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da se na to mjesto prolije jedna kofa vode."

حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ أَعْرَابِيٌّ فَبَالَ فِي طَائِفَةِ الْمَسْجِدِ فَزَجَرَهُ النَّاسُ فَنَهَاهُمُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا قَضَى بَوْلَهُ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِذَنُوبٍ مِنْ مَاءٍ فَأُهْرِيقَ عَلَيْهِ .

MOKRAĆA DJECE (DOJENČADI)

بَاب بَوْلِ الصِّبْيَانِ

222. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, majke pravovjernih, da je rekla:
"Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, doneseno je jedno muško dijete (dojenče) i ono mu se pomokrilo na odjeću, pa je on zatražio vodu i izlio je po toj mokraći."[1]

٢٢٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أُتِيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِصَبِيٍّ فَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَتْبَعَهُ إِيَّاهُ

1 Po mišljenju učenjaka šafijske škole predmet koga dojenče umokri ne treba izapirati nego samo politi vodom. Nevevi tvrdi da nema spora među pravnicima o nečistoći dječije mokraće, nego samo o metodama čišćenja umokrenog predmeta. Tri su osnovna stanovišta pravnika šafijskog pravca, i to:
a) mokraća muškog dojenčeta može se očistiti škropljenjem (polijevanjem) vode po površini umokrenog predmeta, dok mokraća djevojčice odstranjuje se pranjem umokrenog predmeta kao i svaka druga nečist;
b) površina koju je umokrilo muško ili žensko dojenče čisti se samo polijevanjem vodom;
c) predmet koji je umokrilo dojenče, mora se izaprati vodom.
Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr svoj stav, da je mokraća muškog dojenčeta čista, a mokraća ženskog djeteta nečista, dokazuju ovim hadisom: "Predmet koji je umokrilo žensko dojenče čisti se pranjem (izapiranjem), a onaj koji je umokrilo muško dojenče polijevanjem" i hadisom: "Izapiranje predmeta vrši se samo zbog mokraće ženskog djeteta, a umokrenost od muškog djeteta samo se polije vodom."
Ebu-Hanife i Malik ne čine nikakvu razliku među predmetima umokrenim od muškog i ženskog dojenčeta. Ovo mišljenje zastupaju još: Ibrahim Neha'i, Seid b. Musejjeb, Sufjan Sevri i Hasen b. Hajj. Ovi priznaju vjerodostojnost izraza u navedenim hadisima "nedhun", "sabun", a ponekad i reššun", koji znače "škropiti i polijevati" vodom umokreno mjesto. Međutim, ove izraze Arapi ponekad upotrebljavaju u značenju "gaslun", tj. "prati i izapirati". To potvrđuju i mnogi hadisi. Ebu-Davud u svom Sunenu i Buhari u svom Sahihu navode da je Mikdad b. Esved, radijallahu anhu, po nagovoru Alije, radijallahu anhu, pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem , šta treba raditi poslije pojave mezije.
– Kada se to nekom od vas desi, neka površinu otvora spolnog organa "nedh" učini, tj. opere, a potom uzme abdest – odgovorio je.
Muslim, prenoseći isti slučaj u svom Sahihu umjesto izraza "nedhun" upotrijebio je riječ "gaslun", koja znači oprati, i time jasno potvrdio stav pravnika hanefijske škole.
I izraz "reššun" ima često značenje "prati". To su šira značenja tih izraza, pa je sigurnije i logičnije primjenjivati ih u tom širem smislu.

٢٢٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مِحْصَنٍ أَنَّهَا أَتَتْ بِابْنٍ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَجْرِهِ فَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ فَدَعَا بِمَاءٍ فَنَضَحَهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ .

223. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ibn-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, on od Ummi-Kajs bint Mihsana, da je ona svoga malog sinčića, koji nije još jeo hranu (mimo mlijeka), donijela Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posadio ga je na svoje krilo i ono mu se pomokrilo na odjeću. Tada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio vodu i polio to mjesto, a nije ga ispirao.[2]

بَاب الْبَوْلِ قَائِمًا وَقَاعِدًا

MOKRENJE STOJEĆI I ČUČEĆI

٢٢٤. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ أَتَى النَّبِيُّ ﷺ سُبَاطَةَ قَوْمٍ فَبَالَ قَائِمًا ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ فَجِئْتُهُ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ .

224. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be prenoseći od A'meša, ovaj od Ebu-Vaila, a on od Huzejfe, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, približio se gomili smetljišta (nekih ljudi), pomokrio se stojeći i potom zatražio vodu. Ja sam mu donio vodu i on je uzeo abdest."[3]

2 Iz hadisa se zaključuje:
– kakav je tretman mokraće dojenčeta;
– samilost i prijaznost prema djeci je islamska vrlina. – Ko nema samilosti prema mlađim, taj ne spada među nas – kaže Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem;
– preporučljivo je odnijeti novorođenče iskusnom i pobožnom čovjeku da mu nadije ime i roditeljima dade potrebne savjete o ishrani, odgoju i tome slično.

3 Iz hadisa se zaključuje:
– mokriti se može čučeći, a i stojeći. Po mišljenju Malika pokuđeno je mokriti stojeći ako postoji mogućnost da se čovjek isprška. Stav većine učenjaka je da je pokuđeno mokriti stojeći bez opravdanog razloga. Oni tvrde da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u gornjem slučaju mokrio stojeći samo zato što nije mogao čučnuti zbog mnogog đubreta, i želio se očuvati štrcanja mokraće.
Ibni-Munzir je izjavio: "Meni je prijatnije mokrenje čučeći, a dozvoljeno je to činiti i stojeći."
Aiša, radijallahu anha, rekla je Esvedu: "Ko ti god bude pričao da je Muhammed mokrio stojeći, nemoj mu vjerovati, jer sam ga ja vidala da mokri čučeći."
Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, kaže da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vidio Omera, radijallahu anhu, gdje mokri stojeći, pa mu je rekao: "Omere, ne mokri stojeći!" i Omer se nije više nikada pomokrio stojeći.
I jedan i drugi stav ima svoje opravdanje vezano za mogućnost čovjeka:
– dozvoljeno je mokriti u blizini naselja.

MOKRENJE U BLIZINI SAPUTNIKA ZAKLONIVŠI SE ZA ZID

باب الْبَوْلِ عِنْدَ صَاحِبِهِ وَالتَّسَتُّرِ بِالْحَائِطِ

225. PRIČAO NAM JE Osman b. Ebu-Šejbe, njemu Džerir prenoseći od Mensura, ovaj od Ebu-Vaila, a on od Huzejfe, koji je rekao:
"Kao da sada gledam sebe i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako idemo i on se približi gomili nečijeg smetlja iza ograde (zida). Tu je stao kao što bi to učinio i svaki od vas i pomokrio se. Ja sam se od njega odstranio, a on mi pokaza da dođem. Ja sam došao i stajao iza njega dok je on završio (mokrenje)."[1]

٢٢٥. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ رَأَيْتُنِي أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ نَتَمَاشَى فَأَتَى سُبَاطَةَ قَوْمٍ خَلْفَ حَائِطٍ فَقَامَ كَمَا يَقُومُ أَحَدُكُمْ فَبَالَ فَانْتَبَذْتُ مِنْهُ فَأَشَارَ إِلَيَّ فَجِئْتُهُ فَقُمْتُ عِنْدَ عَقِبِهِ حَتَّى فَرَغَ .

MOKRENJE POKRAJ SMETLJA

باب الْبَوْلِ عِنْدَ سُبَاطَةِ قَوْمٍ

226. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ar'ara, njemu Šu'be prenoseći od Mensura, ovaj od Ebu-Vaila, koji je rekao:
"Ebu-Musa Eš'ari bijaše veoma oprezan i strog kod mokrenja i govoraše da su Izraelićani, ako bi palo mokraće na njihovu haljinu, odsjecali taj (umokreni dio)."
Huzejfe je izjavio: "Kamo sreće da se on, tj. Ebu-Musa Eš'ari suzdržao, tj. da nije bio toliko strog. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prišao je smetljištu nekih ljudi i pomokrio se stojeći."[2]

٢٢٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرْعَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ كَانَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ يُشَدِّدُ فِي الْبَوْلِ وَيَقُولُ إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَ إِذَا أَصَابَ ثَوْبَ أَحَدِهِمْ قَرَضَهُ فَقَالَ حُذَيْفَةُ لَيْتَهُ أَمْسَكَ أَتَى رَسُولُ اللهِ ﷺ سُبَاطَةَ قَوْمٍ فَبَالَ قَائِمًا .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– pri mokrenju treba stati za zaklon pa makar to bilo iza svoga druga.

2 Ebu-Musa Eš'ari je priznati islamski apologetičar. On se čuvao od štrcanja mokraće toliko da je sobom nosao bočicu za mokrenje. Jednom idući putem, ugleda nekog čovjeka gdje mokri stojeći, i reče mu: "Teško tebi, što nisi čučnuo!" Potom je ispričao praksu Izraelićana i produžio put. On se striktno pridržavao sadržaja hadisa, zabilježenog po Ebu-Davudu, da je Abdur-Rahman b. Hasan rekao:
– Ja i Amr b. As došli smo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. On je izašao s jednom zdjelom, sklonio se i mokrio u nju.
– Gle, mokri kao žena! – rekli smo.
On je to čuo, pa im reče: "Znate li čime su Musa i Izraelićani bili zaduženi? Oni su morali sjeći onaj dio odjeće koji bi uprskali mokraćom, i ko to nije činio bio je u svom grobu kažnjavan."

PRANJE KRVI

227. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja prenoseći od Hišama, a njemu je pričala Fatima prenoseći od Esme, koja je rekla:
– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je jedna žena i pitala: "Reci mi, kada nekoj od nas krv menstruacije dospije na odjeću, šta će raditi?"
– Istrljat će je, zatim će je oprati vodom i sabliti, a potom u njoj klanjati – rekao je on.[3]

228. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Selam i kazao da mu je ispričao Ebu-Muavije, njemu Hišam b. Urve prenoseći od svoga oca, a on od Aiše koja je rekla:
– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je Fatima bint Ebu-Hubejš i pitala:
"Allahov Poslaniče, ja sam žena s vanrednim odljevom i nikako nisam čista, pa da li ću izostavljati namaze?"
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: "Nemoj, to je krv kapilara, a nije menstruacija. Kada ti se pojavi menstruacija nemoj klanjati namaz, kada prestane, operi (okupaj se) krv sa sebe i onda klanjaj!"
– Moj otac je, kaže (Hišam b. Urve), još prenio: "Zatim, uzimaj abdest za svaki namaz sve dok ne nastupi to vrijeme (menstruacije)!"[4]

بَاب غَسْلِ الدَّمِ

٢٢٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَام قَالَ حَدَّثَتْنِي فَاطِمَةُ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ جَاءَتِ امْرَأَةُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَتْ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا تَحِيضُ فِي الثَّوْبِ كَيْفَ تَصْنَعُ قَالَ تَحُتُّهُ ثُمَّ تَقْرُصُهُ بِالْمَاءِ وَتَنْضَحُهُ وَتُصَلِّي فِيهِ .

٢٢٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَام قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ جَاءَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي امْرَأَةٌ أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهُرُ أَفَأَدَعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِحَيْضٍ فَإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكِ فَدَعِي الصَّلَاةَ وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي قَالَ وَقَالَ أَبِي ثُمَّ تَوَضَّئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ حَتَّى يَجِيءَ ذَلِكَ الْوَقْتُ .

3 Voda je najpodesnije sredstvo za čišćenje svega, a naročito tekstila. Šafija smatra da se i najmanja količina krvi mora oprati vodom, dok Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, drži da jedna ili dvije kapi krvi ne ometaju obavljanje namaza. Ibn-Vehb smatra da nema razlike između male i velike količine menstrualne krvi, i sve je to poput drugih nečisti, za razliku od ostale krvi.
Ibni-Omer, radijallahu anhuma, istisnuo je bubuljicu na licu iz koje je izašla kap krvi koju je on samo prstom odstranio i odmah klanjao.
Alija i Ibni-Mes'ud, radijallahu anhuma, smatraju da krv razlivena u promjeru dirhema ne smeta obavljanju namaza, što prihvaćaju i pravnici hanefijske škole.
Prolivena krv je nečista i ona se mora s predmeta potpuno odstraniti bez obzira na način čišćenja i broj ispiranja. Opranu ukrvavljenu površinu treba obliti, pa tek onda predmet koristiti.

4 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je ženi tragati za naukom i pričati s muškarcima u vezi s vjerskim pitanjima;

SAPIRANJE I ISTIRANJE SPERME I PRANJE ŽENINE SEKRECIJE

بَاب غَسْلِ الْمَنِيِّ وَفَرْكِهِ وَغَسْلِ مَا يُصِيبُ مِنَ الْمَرْأَةِ

229. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Abdullah b. Mubarek, rekavši da je njega obavijestio ‘Amr b. Mejmun Džezeri prenoseći od Sulejmana b. Jesara, a ovaj od Aiše, koja je rekla:
“Ja sam s odjeće Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, sapirala (trag) nečistoće (dženabet) i on bi izlazio na namaz, a mokrina od vode bijaše na njegovom odijelu.”[1]

٢٢٩. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ الْجَزَرِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ ﷺ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَإِنَّ بُقَعَ الْمَاءِ فِي ثَوْبِهِ .

230. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Jezid, a njemu Amr, tj. Ibn-Mejmun, prenoseći od Sulejmana b. Jesara koji je kazao: “Čuo sam Aišu...”, a preko drugog niza prenosilaca pričao nam je Musedded, njemu Abdul-Vahid, a njemu ‘Amr b. Mejmun prenoseći od Sulejmana b. Jesara koji kaže:
Pitao sam Aišu za spermu koja padne na odjeću.
– Ja sam je – rekla je ona – sapirala s odjeće Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on bi izlazio na namaz, a na njegovom odijelu kao trag pranja bijahu ostaci vode.

٢٣٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرٌو يَعْنِي ابْنَ مَيْمُونٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَمِعْتُ عَائِشَةَ ح و حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنِ الْمَنِيِّ يُصِيبُ الثَّوْبَ فَقَالَتْ كُنْتُ أَغْسِلُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَثَرُ الْغَسْلِ فِي ثَوْبِهِ بُقَعُ الْمَاءِ .

– žena s menstruacijom ne može klanjati. S istekom menstruacije, žena se mora okupati nastupom prvog namaskog vremena i taj namaz klanjati. Odgađanje kupanja nije dozvoljeno.
Osoba s krvarenjem u jednom cijelom namaskom vremenu, uzima abdest nastupom svakog sljedećeg namaskog vremena i s njim vrši sve vjerske obrede u tom vremenu. Istekom toga namskog vremena gubi se uzeti abdest.

1 U hadisu doslovno stoji da je Aiša sapirala dženabet... Dženabet ili džunupluk je stanje duhovne, nematerijalne nečistoće. Na Kermanijevu dilemu da je dženabet duhovna nečistoća i kako se onda može prati, Ajni je odgovorio da je riječ *trag* ili *posljedica* ispuštena i da se misli na trag ili posljedicu dženabeta. Moguće je i da se radi o metafori ili da je Aiša pod pojmom dženabet mislila na spermu. (prim. rec.)
Vlažna sperma odstranjuje se ispiranjem a suha može i istiranjem.
Iz hadisa se još zaključuje:
– materija poluciranja je nečista;
– u prenošenju nauke drugima, treba se angažovati i muško i žensko, te da supruga ukazuje bračne uslužnosti svome mužu.

SAPIRANJE SEKRECIJE EJAKULIRANJA I NEČEG DRUGOG A TRAG TOGA NE IŠČEZNE

بَاب إِذَا غَسَلَ الْجَنَابَةَ أَوْ غَيْرَهَا فَلَمْ يَذْهَبْ أَثَرُهُ

231. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail Minkari, njemu Abdul-Vahid, a njemu Amr b. Mejmun, koji je izjavio:
– Pitao sam Sulejmana b. Jesara za odjeću na koju padne sperma, a on reče da je Aiša kazala: "Sapirala sam je (tj. spermu) s odjeće Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on je izlazio na namaz, a na njegovoj odjeći kao trag pranja bijahu ostaci vode."

٢٣١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْمِنْقَرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ قَالَ سَأَلْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ فِي الثَّوْبِ تُصِيبُهُ الْجَنَابَةُ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ كُنْتُ أَغْسِلُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَثَرُ الْغَسْلِ فِيهِ بُقَعُ الْمَاءِ .

232. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid, njemu Zuhejr, a njemu Amr b. Mejmun b. Mihran prenoseći od Sulejmana b. Jesara, a on od Aiše, da je ona sapirala spermu s odjeće Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i "ja sam" – kaže ona – "vidjela na odjeći trag, ili tragove (vode)."

٢٣٢. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونِ بْنِ مِهْرَانَ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تَغْسِلُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَرَاهُ فِيهِ بُقْعَةً أَوْ بُقَعًا .

MOKRAĆA DEVE, KRUPNE I SITNE STOKE I NJIHOVI OBORI

بَاب أَبْوَالِ الْإِبِلِ وَالدَّوَابِّ وَالْغَنَمِ وَمَرَابِضِهَا

Ebu-Musa je klanjao u Darul-Beridu i đubrištu, a sa strane mu je bila pustinja. Potom je rekao: "Ovdje ili tamo (vani) jednako je."[2]

وَصَلَّى أَبُو مُوسَى فِي دَارِ الْبَرِيدِ وَالسِّرْقِينِ وَالْبَرِّيَّةُ إِلَى جَنْبِهِ فَقَالَ هَا هُنَا وَثَمَّ سَوَاءٌ .

2 Darul-Berid je mjesto u Kufi u kojem su odsjedali glasnici koje je halifa slao namjesnicima. Ebu-Musa el-Eš'ari je bio emir Kufe u vrijeme halife Omera i Osmana (radijallahu anhuma). Riječ es-sirkin (đubrište) neki čitaju s kesrom na kraju i u tom smislu je gornja rečenica prevedena. Drugi, pak, ovu riječ čitaju s dammom na kraju i u tom slučaju prijevod bi glasio: "Ebu-Musa je klanjao u Darul-Beridu, a đubrište i pustinja su mu bili sa strane." Ovim naslovom Buhari ističe svoj stav da je mokraća životinja čije se meso može jesti čista i da se može klanjati u oborima životinja. Sva tri komentatora Buharijevog Sahiha se ne slažu s njim i to ovaj slučaj tumače na razne načine, a jedno objašnjenje je da je to bio stav Ebu-Musaa, a da su ostali ashabi imali suprotan stav. Buharijin stav podupire i šejh Bin-Baz u redakturi Fethul-Barija, 1/401. (prim. rec.)

233. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, ovaj od Ebu-Kilabe, a on od Enesa b. Malika, koji je kazao:
– Došli su neki ljudi iz plemena Ukla (ili Urejne) i prezirali Medinu (zbog pobolijevanja), pa ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao da idu (devama muzarama) i da piju njihovu mokraću i mlijeko. Oni su tamo otišli, i kada su se opravili ubili su čobana i stoku potjerali sa sobom. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za njima je poslao (potjeru). Kada se odanilo, dovedeni su i on je naredio pa su im odsječene ruke i noge, a oči iščupane (ugrijanim željezom) i bačeni su u Harru (crni kamenjar). Tražili su vode, ali im se ona nije davala.
Ebu-Kilabe je rekao: "Oni su krali, ubijali i nakon vjerovanja povratili se u nevjersto i ratovali protiv Allaha i Njegova Poslanika."[1]

٢٣٣. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ قَدِمَ أُنَاسٌ مِنْ عُكْلٍ أَوْ عُرَيْنَةَ فَاجْتَوَوُا الْمَدِينَةَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ بِلِقَاحٍ وَأَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا فَانْطَلَقُوا فَلَمَّا صَحُّوا قَتَلُوا رَاعِيَ النَّبِيِّ ﷺ وَاسْتَاقُوا النَّعَمَ فَجَاءَ الْخَبَرُ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ فَبَعَثَ فِي آثَارِهِمْ فَلَمَّا ارْتَفَعَ النَّهَارُ جِيءَ بِهِمْ فَأَمَرَ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ وَسُمِرَتْ أَعْيُنُهُمْ وَأُلْقُوا فِي الْحَرَّةِ يَسْتَسْقُونَ فَلَا يُسْقَوْنَ قَالَ أَبُو قِلَابَةَ فَهَؤُلَاءِ سَرَقُوا وَقَتَلُوا وَكَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَحَارَبُوا اللهَ وَرَسُولَهُ .

234. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be i rekao da ga je obavijestio Ebu-Tejjah Jezid b. Humejd prenoseći od Enesa, koji je izjavio;
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše, prije nego je bila sagrađena (njegova) džamija, u oborima stoke."

٢٣٤. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو التَّيَّاحِ يَزِيدُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي قَبْلَ أَنْ يُبْنَى الْمَسْجِدُ فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ .

1 O vremenu u kojem se desio konkretni zločin, kao i o broju učesnika postoje različite predaje. El-Vakidi navodi da je to bilo u ševvalu, 6. godine po Hidžri. Oni su, primivši islam, nastanili se u Medini, ali su pod uticajem gradske vrućine i nove klime oboljeli i molili Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da idu za stadom među čobane. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uputio ih je do krda od 15 deva islamske zajednice koje su bile na ispaši u okolini mjesta Kuba, 6 milja daleko od Medine.
Oni su tamo ozdravili i jednog ranog jutra napali pastira Jesara, oslobođenog roba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, mljekara i još jednog njegovog druga, koji im je umakao u Medinu živ i cijeli slučaj obznanio. Oni su Jesaru odsjekli jednu nogu i ruku, a u jezik i oči nazabadali trnja od čega je brzo i umro i stado potjerali svojim plemenima. Potjera od 20 muslimana na čelu sa Seidom b. Zejdom ili Kerzom b. Džabirom stigla ih je, pohvatala i dovela pred Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Po izvršenoj kazni bačeni su na užareni pijesak, pa su zemlju i kamenje zubima izvaljivali i glave sklanjali od sunčane pripeke sve dok nisu umrli.
Iz hadisa se još zaključuje;
– svaka bolest ima svoj lijek i treba ga maskimalno koristiti;
– borba i ratovi vode se izvan gradova i naselja. Ratovati u naseljima Ebu-Hanife ne dozvoljava, dok Malik i Šafi'i dozvoljavaju;
– dozvoljeno je agresora egzemplarno kazniti, ako će to biti drugima primjer za ugled;
– otpadniku od vjere (murtedd) ne nudi se mogućnost pokajanja.

O NEČISTIMA KOJE UPADNU U MASLO ILI VODU

Zuhri kaže: "Voda nije nečista sve dok joj se ne promijeni ukus, miris ili boja."
Hammad je izjavio: "Vodi ne šteti perje uginule životinje."
Za kosti uginule (životinje), kao slona i slično Zuhri kaže: "Zapamtio sam neke od minulih učenjaka da su se češljali (češljom) od njih, a s mašću iz njih mazali i nisu smatrali da je to loše (grijeh)."
Ibni-Sirin i Ibrahim kazali su: "Nema štete trgovati sa slonovom kosti."[2]

235. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba Zuhrija, on od Ubejdullaha b. Abdullaha, ovaj od Ibni-Abbasa, (a on opet) od Mejmune da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan za miša koji je upao u maslo.
– Izbacite ga i ono oko njega – rekao je – i to sve bacite, i tada jedite (ostatak) svoga masla!

236. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Ma'n, a njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda, on od Ibni-Abbasa, a ovaj (opet) od Mejmune da su Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pitali za miša koji je upao u maslo.

بَاب مَا يَقَعُ مِنَ النَّجَاسَاتِ فِي السَّمْنِ وَالْمَاءِ

وَقَالَ الزُّهْرِيُّ لَا بَأْسَ بِالْمَاءِ مَا لَمْ يُغَيِّرْهُ طَعْمٌ أَوْ رِيحٌ أَوْ لَوْنٌ وَقَالَ حَمَّادٌ لَا بَأْسَ بِرِيشِ الْمَيْتَةِ وَقَالَ الزُّهْرِيُّ فِي عِظَامِ الْمَوْتَى نَحْوَ الْفِيلِ وَغَيْرِهِ أَدْرَكْتُ نَاسًا مِنْ سَلَفِ الْعُلَمَاءِ يَمْتَشِطُونَ بِهَا وَيَدَّهِنُونَ فِيهَا لَا يَرَوْنَ بِهِ بَأْسًا وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ وَإِبْرَاهِيمُ وَلَا بَأْسَ بِتِجَارَةِ الْعَاجِ .

٢٣٥. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ سُئِلَ عَنْ فَأْرَةٍ سَقَطَتْ فِي سَمْنٍ فَقَالَ أَلْقُوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ وَكُلُوا سَمْنَكُمْ .

٢٣٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْنٌ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ ابْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ عَنْ فَأْرَةٍ سَقَطَتْ

2 Izjava Muhammeda Zuhrije temelji se na brojnim Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, izjavama, a posebno na: "Vodu ne pogani nikakva stvar sve dok ona ne ovlada njenim mirisom, ukusom ili bojom." Hammadova i Zuhrijina izjava ukazuje da vodu ne pogani perje ptica i pernate živine, bez obzira da li im se meso jede ili ne jede, te kosti slona i ostalih životinja čije meso ne jedemo.
Po mišljenju pravnika hanefijske škole čisti su: rogovi, zubi, kosti, kopito, papci, kostrijet, vuna, griva i slično pod uvjetom da na njima nema krvi.
Kosti, rogovi, papci, kopito i zubi krepanih životinja su nečisti prema mišljenju Hasana Basrije, Malika, Ahmeda i Ishaka, a dlaka, vuna, kostrijet i perje su čisti predmeti.
Šafija opet sve gore nabrojene ostatke uginulih životinja smatra nečistim, izuzev dlake. Pravnici hanefijske škole imaju podijeljeno mišljenje u vezi s korištenjem ostataka uginulog slona. Imam Muhammed ne dozvoljava trgovati kostima uginulog slona niti koristiti njegovu štavljenu kožu, dok Ebu-Hanife i Ebu-Jusuf to odobravaju.

– Izvadite ga i ono oko njega, i to bacite! – odgovorio je
Ma'n je izjavio: "Ovaj hadis pričao nam je Malik toliko puta da ne mogu izbrojiti, prenoseći ga uvijek od Ibni-Abbasa, a on od Mejmune."[1]

فِي سَمْنٍ فَقَالَ خُذُوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ قَالَ مَعْنٌ حَدَّثَنَا مَالِكٌ مَا لَا أُحْصِيهِ يَقُولُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ .

237. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed i kazao da ga je obavijestio Abdullah, ovog Ma'mer prenoseći od Hemmama b. Munebbiha, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Svaka rana koju je musliman zadobio na Allahovom putu bit će na Kijametskom danu onakva kakva je bila kada je probodena i teći će krvlju, boja će joj biti boja obične krvi, a miris poput mirisa mošusa."[2]

٢٣٧ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كُلُّ كَلْمٍ يُكْلَمُهُ الْمُسْلِمُ فِي سَبِيلِ اللهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهَا إِذْ طُعِنَتْ تَفَجَّرُ دَمًا اللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ وَالْعَرْفُ عَرْفُ الْمِسْكِ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– uginulog miša i sličnu životinju u čvrstom maslu, medu, pekmezu i sličnim živežnim namirnicama treba izbaciti zajedno s materijom oko njih sve dokle je mogla doprijeti njihova prljavština, a ostatak se može koristiti za ishranu; ukoliko ugine u posve rijetkoj tekućini, ona u cijelosti postaje nečista i ne može se koristiti.

2 Ajni kod ovog hadisa navodi mnoga mišljenja o tome koja je moguća veza između naslova poglavlja i ovog hadisa i zašto ga je Buhari naveo baš ovdje? Na kraju on donosi svoj zaključak da kako nečisti koje dospiju u vodu čine vodu nečistom jer se promijenila njena karakteristika, tako je i on naveo sličan primjer promjene karakteristike krvi šehida. Krv je nečist, ali se promijenila postizanjem šehadeta. Analogno gornjem prolivena krv čovjeka na Allahovom putu postaje čista i ona se s njega ne sapire; ona će kasnije šehidu služiti kao čast i legitimacija na zboru Sudnjeg dana. Ranije svojstvo šehidske krvi u skladu sa zakonom budućeg svijeta i života izmijenit će se u prijatni miris mošusa, i kao takva bit će prijatna i čista.
Iz hadisa se još zaključuje:
– krv vjernika poginulog u ime Allaha, dželle šanuhu, bit će na Sudnjem danu dokaz terora nasilnika, a požrtvovanosti i stradanja vjernika;
– krv šehida privlačit će pažnju na Mahšeru i zato ne treba sapirati njegovu krv. Šehid se sahranjuje s tom krvlju i odjećom u kojoj je poginuo bez kupanja;
– zadobivene rane služit će šehidu na Sudnjem danu kao znak njegovog nesebičnog rada i sagorijevanja za Allahovu riječ.

O MOKRENJU U STAJAĆU VODU

238. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb, njega Ebuz-Zinad, da mu je ispričao Abdur-Rahman b. Hurmuz A'redž da je čuo Ebu-Hurejru, a on Vjerovjesnika, gdje govori: "Mi smo posljednji (na ovom), a prvi (na budućem) svijetu."

239. Preko istog niza pripovjedača ovoga hadisa preneseno je:
"Neka niko od vas (ni u kom slučaju) ne mokri u stajaću vodu, koja ne otječe, a da se potom u njoj kupa!"[3]

بَاب الْبَوْلِ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ

٢٣٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمُزَ الْأَعْرَجَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ .

٢٣٩. وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ لَا يَبُولَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي ثُمَّ يَغْتَسِلُ فِيهِ .

3 Iz hadisa se razabire da su muslimani vremenski posljednji narod Allahove, dželle šanuhu, neiskrivljene vjere, a da će na Sudnjem danu biti prvi proživljeni. Zemlji i u zemlju vraća se sve, uglavnom, po redu svoga postanka; sve se taloži jedno na drugo i jedno iznad drugog. Takav je slučaj i s ljudima. Talog na površini zemlje svake godine raste za nekoliko centimetara.
Proživljavanje ljudi bit će, prema Allahovim, dželle šanuhu, zakonima i uvjetima budućeg života, poput oživljavanja bilja u danima proljeća na ovom svijetu. Sjeme biljke bliže površini zemlje prije će izniknuti i biljka ranije oživjeti nego ona čije je sjeme ostalo dublje u zemlji i dalje od njene površine iznad koje se tokom vremena naslagalo drugo raznovrsno sjemenje prekriveno raznolikim atmosferskim oborinama. Tome slično oživljavat će se generacije i narodi. Najstariji narodi koji su došli i prošli logično su u najdubljim i najnižim slojevima zemlje, i oni će imati mogućnost da se posljednji pojave na površini zemlje. Posljednje generacije su najbliže površini zemaljske kore i uvjeti za oživljavanje na njih će najprije i najbrže djelovati i one će se kao takve prve pojaviti iz zemlje.
Iz hadisa se još zaključuje:
– lokva vode opoganjena nečisti ne može služiti za uzimanje abdesta.
Hroničari navode da su Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, i Abdullah b. Zubejr, radijallahu anhuma, dali iscrpiti cijeli bunar Zemzem kada je u njega upao neki crnac. Na osnovu gornjeg hadisa i ovoga slučaja Ebu-Jusuf smatra da je voda upotrijebljena za kupanje, umivanje i slično nečista i ne može se upotrijebiti za šerijatsko čišćenje;
– vršenje velike nužde u vodu i bacanje u nju nečisti spada u stroge zabrane;
– mokrenja u stajaću vodu treba se strogo čuvati, jer je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izričito naredio. Voda opoganjena mokraćom ili izmetom ljudi je potpuno nečista i ne može se koristiti za šerijatsko čišćenje.

BACANJE NEČISTI ILI LEŠINE NA LEĐA KLANJAČA NE KVARI NAMAZ

بَاب إِذَا أُلْقِيَ عَلَى ظَهْرِ الْمُصَلِّي قَذَرٌ أَوْ جِيفَةٌ لَمْ تَفْسُدْ عَلَيْهِ صَلَاتُهُ

Ibni-Omer, kada bi vidio u toku klanjanja na svojoj odjeći krv, skinuo bi je i nastavio namaz.
Ibni-Musejjeb i Ša'bi kažu: "Kada čovjek klanja, a na odijelu mu bude kap krvi ili ostatak ejakulacije, ili je klanjao mimo pravca Kabe ili uzeo tejemmum pa klanjao namaz, a kasnije u toku njegova vremena pronašao vodu, neće taj namaz ponovo klanjati."

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا رَأَى فِي ثَوْبِهِ دَمًا وَهُوَ يُصَلِّي وَضَعَهُ وَمَضَى فِي صَلَاتِهِ وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ وَالشَّعْبِيُّ إِذَا صَلَّى وَفِي ثَوْبِهِ دَمٌ أَوْ جَنَابَةٌ أَوْ لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ أَوْ تَيَمَّمَ صَلَّى ثُمَّ أَدْرَكَ الْمَاءَ فِي وَقْتِهِ لَا يُعِيدُ .

240. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio njegov otac prenoseći od Šu'be, on od Ebu-Ishaka, ovaj od Amra b. Mejmuna, a on (opet) od Abdullaha koji je rekao:
Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na sedždi..., a pričao mi je Ahmed b. Osman i kazao da mu je ispričao Šurejh b. Mesleme, njemu Ibrahim b. Jusuf prenoseći od svoga oca, on od Ebu-Ishaka, koji je kazao da mu je pričao Amr b. Mejmun da je njemu pričao Abdullah b. Mes'ud, da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše pokraj Ka'be a Ebu-Džehl i njegova družina sjeđahu. Utom neko od njih reče ostalim: "Koji će od vas donijeti posteljicu (zaklane) deve sinova toga i toga i staviti je na Muhammedova leđa kada on bude na sedždi?"
Najveći nesretnik od te družine podigao se (i otrčao), donio je i čekao dok se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije spustio na sedždu i to mu stavio na leđa između plećaka.
Ja sam, kaže Abdullah b. Mes'ud, to posmatrao, a nisam mogao ništa izmijeniti, a da sam imao moć (podršku) to bih skinuo. Počeli su, kaže on, smijati se i (išaretima) to pripisivati jedan drugom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je na sedždi i nije dizao svoju glavu dok mu nije

٢٤٠. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ عَبْدِاللهِ قَالَ بَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ سَاجِدٌ قَالَ ح و حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا شُرَيْحُ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ مَسْعُودٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ وَأَصْحَابٌ لَهُ جُلُوسٌ إِذْ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيُّكُمْ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي فُلَانٍ فَيَضَعُهُ عَلَى ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ فَانْبَعَثَ أَشْقَى الْقَوْمِ فَجَاءَ بِهِ فَنَظَرَ حَتَّى سَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ وَضَعَهُ عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَأَنَا أَنْظُرُ لَا أُغْنِي شَيْئًا لَوْ كَانَ لِي مَنَعَةٌ قَالَ فَجَعَلُوا يَضْحَكُونَ وَيُحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ سَاجِدٌ لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ فَطَرَحَتْ عَنْ

ظَهْرِهِ فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ فَشَقَّ عَلَيْهِمْ إِذْ دَعَا عَلَيْهِمْ قَالَ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ الْبَلَدِ مُسْتَجَابَةٌ ثُمَّ سَمَّى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِأَبِي جَهْلٍ وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ ابْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ وَعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَعَدَّ السَّابِعَ فَلَمْ يَحْفَظْ قَالَ فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ صَرْعَى فِي الْقَلِيبِ قَلِيبِ بَدْرٍ .

došla Fatima i zbacila mu to s leđa. Tada je on podigao svoju glavu i tri puta rekao: "Allahu moj, uništi Kurejš!" To im je bilo teško, kaže Abdullah, što ih je prokleo, jer su smatrali da svaka molba u ovom gradu biva kod Allaha uslišena.
Potom (ih) je imenovao: "Allahu moj, uništi Ebu-Džehla, uništi Utbu b. Rebija, Šejbu b. Rebija, Velida b. Utba, Umejju b. Halefa, Ukbu b. Ebi-Mu'ajta", a (Amr ibn Mejmun) nabrojio je i sedmog, ali (Ebu-Ishak) nije upamtio.
"Kunem se Onim", rekao je (Abdullah b. Mes'ud), "u Čijoj je ruci moj život, vidio sam one koje je Allahov Poslanik nabrojio, pobacane u jamu (presušenog) bunara, bunara na Bedru."[1]

1 Nečist koja je pala na klanjača ne kvari mu započeti namaz. To je stav Buharije kojeg je potkrijepio ovim predanjima Abdullah b. Omer, Ibni-Musejjeb i Ša'bija.
Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, molba bila je uslišena. Ebu-Džehl, tj. Amr b. Hišam b. Mugira poginuo je na Bedru od ruke Mu'aza b. Amra i Muaza b. Afraa. Ibni-Mes'ud mu je pri izdisanju odsjekao glavu njegovom vlastitom sabljom i odnio je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao: "Hvala Allahu koji te ponizi, Allahov neprijatelju! To je bio faraon ovog ummeta i prvak nevjerničkih rukovodilaca."
Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pao na sedždu, Allahu se zahvalio, a onda Ibni-Mes'udu, radijallahu anhu, poklonio Ebu-Džehlovu sablju.
Utbu b. Rebija ubio je Hamza, radijallahu anhu, ili Hamza i Alija, radijallahu anhuma, zajedno, a brata mu Šejbu sam Hamza, radijallahu anhu. Velida b. Utbu ubio je Ubejde b. Haris, radijallahu anhu, neki kažu Alija, radijallahu anhu. Po jednoj verziji, Umejje b. Halef poginuo je od ruku Bilala, radijallahu anhuma, i još nekih ensarija. Dok je Bilal bio u Mekki, Umejje ga je mnogo mučio i terorisao. Zbog njegova zloglasnog rada objavljeno je kraće poglavlje Kur'ana Humeze. Ukbu b. Ebu-Mu'ajta ubio je Alija, radijallahu anhu, ili Asim b. Sabit ili sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, što je i najtačnije. Ummare b. Velid pobjegao je u Abeseniju i tamo umro.
Oko toga ko je spomenuo sedmog čovjeka, ako ga je zaboravio, komentatori se razilaze. Ajni smatra da je sedmog čovjeka spomenuo ili Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem , ili Abdullah b. Mesud ili Amr b. Mejmun. Ovdje je odabrano mišljenje Ibn-Hadžera da je Amer b. Mejmun spomenuo sedmog čovjeka, a da ga je zaboravio Ebu-Ishak jer je – kako kaže Ibn-Hadžer – zabilježeno kod Muslima da je Ebu-Ishak rekao: "a zaboravio sam sedmog." (prim. rec.)
Iz hadisa se još razabire:
– samilost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema svakom čovjeku. Zlo nije uzvraćao zlim, pa ni navedenim idolopoklonicima, nego ih je samo prokleo. To je on učinio ne zato što su ga toliko maltretirali, nego što su mu htjeli omesti klanjanje kod Ka'be;
– izvršilac zlodjela gori je od njegovog duhovnog začetnika.

O PLJUVAČCI I SLINAMA I SLIČNOM NA ODJEĆI

بَاب الْبُزَاقِ وَالْمُخَاطِ وَنَحْوِهِ فِي الثَّوْبِ

‘Urve prenosi od Misvera i Mervana da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao za vrijeme Hudejbije... i spomenuo je hadis: “Kad god bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pljucnuo ispljuvak neko bi to uhvatio u šaku i time potrao svoje lice i kožu.”

قَالَ عُرْوَةُ عَنِ الْمِسْوَرِ وَمَرْوَانَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ زَمَنَ حُدَيْبِيَةَ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ وَمَا تَنَخَّمَ النَّبِيُّ ﷺ نُخَامَةً إِلَّا وَقَعَتْ فِي كَفِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَدَلَكَ بِهَا وَجْهَهُ وَجِلْدَهُ .

241. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Humejda, on od Enesa b. Malika da je rekao:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pljunuo je u svoju odjeću...” Ibn-Ebi-Merjem ga prenosi u cijelosti i kaže: “Obavijestio nas je Jahja b. Ejjub da mu je pričao Humejd, kako je čuo Enesa, a on Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

٢٤١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ بَزَقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي ثَوْبِهِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ طَوَّلَهُ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

NIJE DOZVOLJENO UZIMATI ABDEST SOKOM (OD DATULA I SLIČNO)[1] NITI OPOJNOM TEKUĆINOM

بَاب لَا يَجُوزُ الْوُضُوءُ بِالنَّبِيذِ وَلَا الْمُسْكِرِ

Hasan (Basrij) i Ebul-Alije smatrali su to prezrenim aktom, a Ata je izjavio: “Draži mi je tejemmum nego abdest uzet fermentiziranim sokom ili mlijekom.”

وَكَرِهَهُ الْحَسَنُ وَأَبُو الْعَالِيَةِ وَقَالَ عَطَاءٌ التَّيَمُّمُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْوُضُوءِ بِالنَّبِيذِ وَاللَّبَنِ .

242. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah i rekao da mu je ispričao Sufjan, njemu Zuhri prenoseći od Ebu-Seleme, ovaj od Aiše, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
“Svako piće koje opija, zabranjeno je.”[2]

٢٤٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ .

1 Termin *en-nebiz* označava vodu u koju se istresu datule ili nešto drugo, kako bi ispustile svoju slatkoću u vodu. Taj sok može fermentirati i time postaje opojno piće, ali i dalje nosi taj naziv. Komentatori ovdje različito tumače ovaj naslov zbog toga što pod *nebiz* jedni misle na nefermentirani, a drugi na fermentirani sok. Tako prvi kažu da Buhari dozvoljava uzimanje abdesta nefermentiziranim, a drugi fermentiziranim sokom. (prim. prev.)

2 Abdest se uzima čistom vodom, nepromijenjenih prirodnih svojstava. Po mišljenju Buharije abdest se ne

ŽENA MOŽE SAPRATI KRV S LICA SVOGA OCA

بَاب غَسْلِ الْمَرْأَةِ أَبَاهَا الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ

Ebul-Alije je rekao: "Potarite po mojoj nozi, boli me."[3]

وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ امْسَحُوا عَلَى رِجْلِي فَإِنَّهَا مَرِيضَةٌ .

243. PRIČAO NAM JE Muhammed, tj. Ibn-Selam i kazao da ga je obavijestio Sufjan b. Ujejne prenoseći od Ebu-Hazima koji je čuo Sehla b. Sa'd Sa'idija i bio neposredno uz njega kada je svijet pitao – a između mene i njega nije bilo nikoga: "Čime je izliječena rana Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?"
– Nema nikoga da to bolje zna od mene – reče Sehl. – Ali donosaše vodu u svom štitu, Fatima sapiraše krv s njegova lica, a onda je uzeta jedna prostirka (hasura), i spaljena i rana mu bijaše time (pepelom) napunjena.[4]

٢٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيَّ وَسَأَلَهُ النَّاسُ وَمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ أَحَدٌ بِأَيِّ شَيْءٍ دُووِيَ جُرْحُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي كَانَ عَلِيٌّ يَجِيءُ بِتُرْسِهِ فِيهِ مَاءٌ وَفَاطِمَةُ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِهِ الدَّمَ فَأُخِذَ حَصِيرٌ فَأُحْرِقَ فَحُشِيَ بِهِ جُرْحُهُ .

---

može uzeti iscijeđenim sokovima iz pšenice, ječma i drugih žitarica, te sokovima datula, grožđa, jabuka i ostalog voća.
Pravnici hanefijske škole odobravaju uzeti abdest mlijekom pomiješanim s vodom, a Ebu-Hanife slatkim sokom koji pri pranju organa teče poput vode, a ukoliko je on izgubio svoju slast i užestio se, zabranjeno ga je koristiti.
Hasan Basri, Evza'i i Ali odobravaju uzimanje abdesta sokom, a Ikrime i Ebu-Hanife slažu se s njim "ukoliko nema vode".
Imami Malik, Šafija i Ahmed, kao i Buhari, ne dozvoljavaju uzimati abdest sokom.

3 Ovdje se radi o pomaganju drugom pri uzimanju abdesta. Ebul-Alije je bio bolestan, pa su mu pomogli pri uzimanju abdesta. Kada su mu oprali jednu nogu, on je naredio da drugu samo potaru, jer je na njoj bio prišt (po jednoj predaji) ili je bila u zavoju (po drugoj predaji). (prim. rec.)

4 U bici na Uhudu Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, izbijena su dva kutnjaka.
Iz hadisa se zaključuje:
– žena može previjati i vidati (liječiti) rane svoga oca, a prema izjavi Ebul-Alije i rane svoje bliže rodbine, jer on nije precizirao ko će mu potrati bolesnu nogu;
– za lijekom treba tragati i ljekarstvo unapređivati;
– bolesnik ne treba očajavati, nego lijekove koristiti i dobru se nadati;
– liječenje nije u suprotnosti s tevekkulom.

O MISVAKU

بَاب السِّوَاكِ

Ibni-Abbas je rekao: "Prenoćio sam kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i vidio da je istrljao zube (misvakom)."

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ بِتُّ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَاسْتَنَّ .

244. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Gajlana b. Džerira, ovaj od Ebu-Burde, a on od svoga oca, koji je izjavio:
– Došao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on svojom rukom trljaše zube misvakom i izgovaraše ua, ua, kao da povraća, a misvak mu je bio u ustima.

٢٤٤. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ غَيْلَانَ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنُّ بِسِوَاكٍ بِيَدِهِ يَقُولُ أُعْ أُعْ وَالسِّوَاكُ فِي فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ .

245. PRIČAO NAM JE Osman b. Ebi-Šejbe, njemu Džerir prenoseći od Mensura, on od Ebu-Vaila, a ovaj od Huzejfe, da je rekao:
"Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao u noći, prao bi zube misvakom."[1]

٢٤٥. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ .

1 Iz hadisa se razabire:
Čišćenje zuba misvakom je stalna praksa Alejhisselama. On je to činio u danima bolesti i sve do zadnjih časova svoga života.
Neki učenjaci smatraju da je sunnet upotrijebiti misvak prilikom svakog uzimanja abdesta (abdeski sunnet), drugi pred obavljanje svakog namaza (namaski sunnet), a Ebu-Hanife da je to vjersko-higijenska praksa koju ne treba zanemarivati.
U Mugniji se navodi: "Zube treba istrljati, a jezik i cijelu usnu šupljinu dobro oprati. To se čini zbog otklanjanja zadaha, sedre i žutila sa zuba. Misvak treba držati desnom rukom, a ispiranje usta obavljati tri puta čistom vodom. Misvak treba biti debljine malog prsta, a dužine jednog pedlja." U djelu El-Mihit stoji da se pri nedostatku misvaka treba poslužiti prstima.
Kefica od sintetike sa kalodontom je najpodesnija za čišćenje zuba. Ibnu-Dekik preporučuje pranje zuba misvakom svakog jutra odmah iza spavanja, jer se u toku noći nataloži na zube ostataka raznolikih kiselina isparenih iz stomaka;
– svaki član porodice treba imati svoju keficu za zube, a tuđa se može koristiti pošto se prethodno dobro opere.

USTUPANJE MISVAKA STARIJEM

246. PRIČAO NAM JE, kaže Affan, Sahr b. Džuvejrije prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Sanjao sam da perem zube misvakom, kad dođoše dva čovjeka, jedan stariji od drugoga. Ja sam ispružio misvak mlađem. Tada mi se reče: "Ustupi starijem!" i ja ga predadoh između njih dvojice onom starijem.
Ebu-Abdullah (Buhari) priča:
– Tekst ovoga hadisa skratio je Nu'ajm prenoseći ga od Ibni-Mubareka, on od Usame, ovaj od Nafija, a on opet od Ibni-Omera.

O VRLINI ONOGA KO OBNOĆI POD ABDESTOM

247. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil i kazao da ga je obavijestio Abdullah, njega Sufjan prenoseći od Mensura, ovaj od Sa'da b. Ubejda, a on od Bera'a b. Aziba, koji je kazao da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kada hoćeš ići u svoju postelju, uzmi abdest onako kao što ga uzimaš za namaz, zatim lezi na desnu stranu i reci: "Allahu moj! Tebi se predajem i svaki svoj posao Tebi povjeravam. Na Tebe se oslanjam žudeći za Tvojom nagradom i strahujući od Tvoje kazne. Utočišta i spasa od Tebe nema nego samo opet kod Tebe. Allahu moj, vjerujem Tvoju Knjigu koju si objavio i Vjerovjesnika koga si poslao."
– Ako umreš te noći, umro si kao musliman. Sve što budeš govorio, nastoj da na koncu završiš gornjim riječima!
Ja sam, kaže Bera', ponovio tekst pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada

بَاب دَفْعِ السِّوَاكِ إِلَى الْأَكْبَرِ

٢٤٦. وَقَالَ عَفَّانُ حَدَّثَنَا صَخْرُ بْنُ جُوَيْرِيَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَرَانِي أَتَسَوَّكُ بِسِوَاكٍ فَجَاءَنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ فَنَاوَلْتُ السِّوَاكَ الْأَصْغَرَ مِنْهُمَا فَقِيلَ لِي كَبِّرْ فَدَفَعْتُهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ اخْتَصَرَهُ نُعَيْمٌ عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ أُسَامَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ.

بَاب فَضْلِ مَنْ بَاتَ عَلَى الْوُضُوءِ

٢٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وُضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ ثُمَّ قُلِ اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ فَإِنْ مُتَّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ وَاجْعَلْهُنَّ آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ قَالَ فَرَدَّدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا بَلَغْتُ اللَّهُمَّ

sam došao do "Allahu moj, vjerujem u Knjigu koju si objavio", rekao sam "i Tvoga Poslanika", a on reče: "Ne tako, nego i Tvoga Vjerovjesnika, koga si poslao..."[1]

آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ قُلْتُ وَرَسُولِكَ قَالَ لَا وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ .

1 Higijena tijela je osnov za fizičko razvijanje i održavanje tijela. Međutim, čovjek je postao gospodar svijeta ne po svojoj fizičkoj razvijenosti nego po svojim umnim sposobnostima i duševnim kvalitetima. Da se ne bi zanemarila ova strana čovjeka, Alejhisselam dao je Berau osnovne upute duhovnog uspona i čišćenja duše od poroka ovoga svijeta.
Noćni počinak je konac svakodnevnog rada, a istovremeno početak polumrtvog stanja čovjeka, pa je preporučljivo u tom prelazu biti pod abdestom i zamoliti Allaha, dželle šanuhu, za spas i sreću na obadva svijeta. Prelazak u svijet snova simbolizira odlazak čovjeka na drugi vječni svijet i potrebu da se ljudi za njega spreme. Sunnet je leći na desnu stranu, jer se time olakšava rad srca, prijatnije spava i daje poštovanje desnoj strani tijela.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْغُسْلِ

GUSUL – KUPANJE

Uzvišeni Allah kaže: "Ako ste polucirali (džunup), detaljno se očistite, a ako ste bolesni ili budete na putu, ili ako neko od vas bude obavio prirodnu nuždu, ili imao spolni snošaj sa ženama pa ne nađete vode, uzmite tejemmum gornjim čistim slojem zemlje i potarite svoja lica i svoje ruke. Allah vam ne želi učiniti poteškoću, nego hoće da vas očisti i da vam upotpuni Svoje blagodati da bi mu bili zahvalni."[1]

Njegova uzvišena riječ je i: "Vjernici, ne prikučujte se namazu (dok ste) pijani, dok ne budete znali šta govorite, a niti džunupi (nečisti) dok se ne okupate, osim ako ste putnici (pa nemate vode).[2] A ako budete bolesni ili na putu, ili obavite prirodnu nuždu, ili ste spolno općili sa ženama pa ne nađete vode, dotaknite rukama gornji sloj čiste zemlje i potarite svoja lica i svoje ruke. Zaista Allah oprašta i milostiv je."[3]

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ)

وَقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا) .

1 El-Maide: 7.

2 Neki mufessiri tumače ovaj ajet ovako: "Ne približavajte se mjestima obavljanja namaza, osim da tuda samo prođete." (prim. rec.)

3 En-Nisa: 43.

UZIMANJE ABDESTA PRIJE KUPANJA

بَاب الْوُضُوءِ قَبْلَ الْغُسْلِ

248. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kad god bi htio da se kupa zbog poluciranja počinjao i prvo prao svoje ruke, a potom uzimaše abdest kao što ga uzima i za namaz. Iza toga stavio bi svoje prste u vodu i provukao ih kroz korijenje svoje kose, zatim salio tri pregršta vode na glavu i onda oblio vodom cijelu svoju kožu.[1]

٢٤٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ يُدْخِلُ أَصَابِعَهُ فِي الْمَاءِ فَيُخَلِّلُ بِهَا أُصُولَ شَعَرِهِ ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرَفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى جِلْدِهِ كُلِّهِ .

249. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od A'meša, on od Salima b. Ebu-Dža'da, ovaj od Kurejba, a on (opet) od Ibni-Abbasa, koji je prenio od Mejmune, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavila:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je abdest prije kupanja onako kao i za namaz, osim (pranja) nogu. Zatim je oprao svoj spolni organ i prljavštinu koja se nalazila na njemu, potom se oblio vodom, a onda pomakao ustranu i oprao svoje noge. To je njegovo kupanje zbog poluciranja."[2]

٢٤٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ تَوَضَّأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الْأَذَى ثُمَّ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثُمَّ نَحَّى رِجْلَيْهِ فَغَسَلَهُمَا هَذِهِ غُسْلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ .

---

1 Kupanje poslije poluciranja spada u obligatnu prvostepenu dužnost muslimana. Uzimanje abdesta neposredno pred kupanje Šafija uvrštava u sunnet obrede, a Ebu-Davud u obligatnu drugostepenu dužnost. Najveći broj učenjaka dijele mišljenje Šafije, jer je taj abdest obuhvaćen samim kupanjem. Analogno ovom i žena koja u toku menstruacije polucira i okončanjem menstruacije okupa se, očistila se i od poluciranja i nije potrebno da se dva puta kupa.
Iz hadisa se još zaključuje:
– pri uzimanju abdesta praksa je Alejhisselamova da se operu i noge. Pravnici hanefijske i malikijske škole preporučuju to pranje poslije obavljenog kupanja, ako se upotrijebljena voda skuplja pod nogama kupača;
– u toku kupanja obligatna je dužnost (vadžib) pročistiti kosu na glavi vlažnim prstima, a sunnet pri uzimanju abdesta za namaz, i to prvo desnu pa onda lijevu stranu. Analogno ovom pročišćava se i kosa duge brade;
– pri kupanju glavu treba posebno dobro oprati. Pravnici šafijske i malikijske škole natapanje glave tri puta i oblijevanje cijelog tijela tri puta vodom, smatraju preporučljivim činom. Trljanje tijela je preporučljivo, a po mišljenju Malika i potrebno.

2 Ibni-Madže gornji hadis donosi u slijedećoj varijanti:
"Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naginjao je posudu lijevom rukom na desnu i tako oprao svoje šake tri puta. Zatim je vodu posuo na svoj spolni organ i oprao ga, otrljao ruke o zemlju, a onda tri puta izaprao usta, nos, oprao lice i ruke do iza laktova. Potom je oblio cijelo tijelo, a onda se pomakao na stranu i oprao noge."

KUPANJE ČOVJEKA ZAJEDNO SA SVOJOM ŽENOM

بَاب غُسْلِ الرَّجُلِ مَعَ امْرَأَتِهِ

250. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas i kazao da mu je pričao Ibnu-Ebi-Zi'b prenoseći od Zuhrija, on od Urve, a ovaj od Aiše, da je izjavila:
– Ja i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude za piće zvane *ferek*.[3]

٢٥٠. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرَقُ .

KUPANJE JEDNIM SA'OM (VODE) I SLIČNO TOME

بَاب الْغُسْلِ بِالصَّاعِ وَنَحْوِهِ

251. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu pričao Abdus-Samed, njemu Šu'be, a njemu Ebu-Bekr b. Hafs, koji je čuo Ebu-Selemu gdje govori:
"Ja i Aišin brat unišli smo Aiši i njen brat upita je za kupanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Tada ona zatraži posudu (veličine) jednog sa'a, okupa se i obli svoju glavu, a između nje i nas bio je zastor."
Ebu-Abdullah (Buhari) kaže:
– Jezid b. Harun Behz i Džuddi prenijeli su gornji hadis od Šu'be upotrijebivši riječi: "... *kadre sa'in* (veličine posude, umjesto riječi *nahve sa'in*)."[4]

٢٥١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُالصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنِي شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ حَفْصٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ دَخَلْتُ أَنَا وَأَخُو عَائِشَةَ عَلَى عَائِشَةَ فَسَأَلَهَا أَخُوهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ ﷺ فَدَعَتْ بِإِنَاءٍ نَحْوًا مِنْ صَاعٍ فَاغْتَسَلَتْ وَأَفَاضَتْ عَلَى رَأْسِهَا وَبَيْنَنَا وَبَيْنَهَا حِجَابٌ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ قَالَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ وَبَهْزٌ وَالْجُدِّيُّ عَنْ شُعْبَةَ قَدْرِ صَاعٍ .

Iz navedenih hadisa i kur'anskog teksta fettahheru – dobro se očistite!, razumije se obligatna dužnost (vadžib) izapiranja usta, nosa i ušiju.
Poslije pranja spolnog organa preporučljivo je oprati ruke sapunom ili drugim deterdžentom;
– supruga može ispomoći muža u kupanju;
– polijevanje vode vrši se desnom, a sapiranje tijela lijevom rukom;
– posušivanje je dozvoljeno, pa i preporučljivo, čistim tekstilom. Peškirom su se posušivali: Osman, Hasan b. Ali, Enes b. Malik, Bešir b. Ebu-Mes'ud i mnogi još ugledni ashabi, radijallahu anhu. Posušivanje odobravaju: Hasan Basri, Ibni-Sirin, Alkame, Mesruk i Dahhak. Malik, Sevri, Ahmed, Ishak i pravnici racionalne škole (ashabur-re'j) nisu u tome vidjeli smetnje. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odbio ponuđeni peškir od Mejmune jer se žurio na namaz i zato što je primijetio u njemu utkanu svilu.

3 Iz hadisa se razabire:
– po mišljenju Deraverdija bračni drugovi mogu se kupati vodom iz jedne posude, bilo istovremeno ili jedno iza drugog i da međusobno gledaju svoje spolne organe;
– neosnovane tuđe izjave treba demantovati i upućenim izložiti pravu istinu;
– pokuđeno je prekomjerno vodu trošiti, a preporučljivo da bude najmanje jedan sa'.

4 Po mišljenju Šafije i pravnika Hidžaza *mudd* iznosi jedan *ratl* i 1/3 *ratla*, a po Ebu-Hanifi i pravnicima Iraka on iznosi dva *ratla*. Tako *sa'* iznosi 5 *ratlova* i 1/3 *ratla*, ili 8 *ratlova*. Ferek ima 3 sa'a, a to je 16 *ratlova* po stavu Šafije, a 24 *ratla* po Ebu-Hanifi.

252. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu ispričao Jahja b. Adem, a njemu Zuhejr prenoseći od Ebu-Ishaka, koji je kazao da mu je Ebu-Dža'fer pričao da je bio kod Džabira b. Abdullaha on i njegov otac, a kod njega bijahu još neki ljudi i pitaše ga za kupanje.
– Dovoljan ti je sa' vode – odgovori Džabir.
– Meni nije dovoljan – reče neki čovjek.
Džabir mu odgovori: "Bio je dovoljan i onome ko je imao bujniju kosu i bio bolji od tebe." Zatim je (Džabir) klanjao namaz kao imam u jednoj haljini.

٢٥٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ هُوَ وَأَبُوهُ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ فَسَأَلُوهُ عَنِ الْغُسْلِ فَقَالَ يَكْفِيكَ صَاعٌ فَقَالَ رَجُلٌ مَا يَكْفِينِي فَقَالَ جَابِرٌ كَانَ يَكْفِي مَنْ هُوَ أَوْفَى مِنْكَ شَعَرًا وَخَيْرٌ مِنْكَ ثُمَّ أَمَّنَا فِي ثَوْبٍ .

253. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je pričao Ibni-Ujejne prenoseći od Amra, ovaj od Džabira b. Zejda, on od Ibni-Abbasa du su se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Mejmuna kupali (vodom) iz jedne posude.
– Ibn-Ujejne je na kraju (života) govorio: "(Prenosi se) od Ibn-Abbasa, a on od Mejmune... Međutim, ispravno je ono što prenosi Ebu-Nu'ajm."

٢٥٣. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرٍو عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَمَيْمُونَةَ كَانَا يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ كَانَ ابْنُ عُيَيْنَةَ يَقُولُ أَخِيرًا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ وَالصَّحِيحُ مَا رَوَى أَبُو نُعَيْم .

O ONOME KO JE SIPAO VODU PO GLAVI (PRI KUPANJU) TRI PUTA

بَاب مَنْ أَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا

254. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Zuhejr prenoseći od Ebu-Ishaka, koji je rekao da je njemu pričao Sulejman b. Sured, a njemu ispričao Džafer b. Mut'im, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Što se tiče mene, ja po svojoj glavi sipam vodu tri puta (tri pregršti)", pokazavši to svojim dvjema rukama.[1]

٢٥٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدٍ قَالَ حَدَّثَنِي جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَّا أَنَا فَأُفِيضُ عَلَى رَأْسِي ثَلَاثًا وَأَشَارَ بِيَدَيْهِ كِلْتَيْهِمَا .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– sunnet je prati tri puta pojedine dijelove tijela, a obligatna dužnost jedanput zajedno s cijelim tijelom;
– preporučljivo je obliti glavu triput.

255. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar i kazao da mu je prenio Gunder, a njemu Šu'be, prenoseći od Mihvela b. Rašida, ovaj od Muhammeda b. Alija, a on opet od Džabira b. Abdullaha, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sipaše (vodu) po svojoj glavi tri pregršti."

٢٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مِخْوَلِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَلِيٍّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُفْرِغُ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا .

256. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je ispričao Ma'mer b. Jahja b. Sam, rekavši da je njemu pričao Ebu-Džafer, a njemu Džabir b. Abdullah:
– Došao mi je tvoj amidžić, aludirajući na Hasana b. Muhammeda b. Hanefijju, koji je pitao: "Kako se to kupa od polucije (dženabeta)?"
Odgovorio sam: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzimaše tri pregršti vode i sipaše ih po svojoj glavi, a zatim bi sipao vodu po ostalom tijelu." Tada mi Hasan reče: "Ja sam čovjek s velikom kosom?"
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je veću kosu od tebe – rekao sam mu.[2]

٢٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرُ بْنُ يَحْيَى ابْنِ سَامٍ حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ قَالَ قَالَ لِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ وَأَتَانِي ابْنُ عَمِّكَ يُعَرِّضُ بِالْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنَفِيَّةِ قَالَ كَيْفَ الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَقُلْتُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْخُذُ ثَلَاثَةَ أَكُفٍّ وَيُفِيضُهَا عَلَى رَأْسِهِ ثُمَّ يُفِيضُ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ فَقَالَ لِي الْحَسَنُ إِنِّي رَجُلٌ كَثِيرُ الشَّعَرِ فَقُلْتُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ أَكْثَرَ مِنْكَ شَعَرًا .

PRANJE JEDANPUT

بَاب الْغُسْلِ مَرَّةً وَاحِدَةً

257. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il i kazao da mu je pričao Abdul-Vahid prenoseći od A'meša, ovaj od Salima b. Ebu-Dža'da, on od Kurejba, a ovaj od Ibni-Abbasa, koji je kazao da je Mejmuna rekla:
"Stavila sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu za kupanje i on je oprao svoje ruke dva ili tri puta, tada je polio vodu po svojoj ljevici i oprao (spolne) organe i ruku otrljao o zemlju, zatim izaprao usta, nos, oprao svoje lice i ruke (do iza laktova), a potom sipao vodu po svom tijelu, pomakao se sa svoga mjesta i oprao svoja stopala."

٢٥٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَاءً لِلْغُسْلِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَغَ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ مَذَاكِيرَهُ ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَحَوَّلَ مِنْ مَكَانِهِ فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ .

2 Za pranje glave dovoljne su tri pregršti vode bez obzira na dužinu kose;
– glavu treba oprati prije općeg kupanja, jer je to utvrđen običaj Alejhisselama;
– za znanjem treba tragati i prihvaćati mišljenje stručnjaka.

O ONOME KO JE ZAPOČINJAO KUPANJE S MUZLICOM ILI MIRISOM[1]

بَاب مَنْ بَدَأَ بِالْحِلَابِ أَوِ الطِّيبِ عِنْدَ الْغُسْلِ

258. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Ebu-Asim prenoseći od Hanzale, on od Kasima, a ovaj od Aiše, da je rekla:
"Kada bi se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio kupati zbog poluciranja (džunupluka) zatražio bi nešto poput muzlice, zahvatio bi (vodu) svojom rukom i počeo bi pranje desne polovine svoje glave, zatim lijeve, a onda objema rukama saljevao posred svoje glave."[2]

٢٥٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ حَنْظَلَةَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشَيْءٍ نَحْوَ الْحِلَابِ فَأَخَذَ بِكَفِّهِ فَبَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ الْأَيْسَرِ فَقَالَ بِهِمَا عَلَى وَسَطِ رَأْسِهِ .

ISPIRANJE USTA I NOSA ZBOG POLUCIRANJA (DŽUNUPLUKA)

بَاب الْمَضْمَضَةِ وَالِاسْتِنْشَاقِ فِي الْجَنَابَةِ

259. PRIČAO NAM JE Omer b. Hafs b. Gijas i kazao da mu je pričao njegov otac, njemu A'meš, a njemu Salim, prenoseći od Kurejba, on od Ibni-Abbasa, koji je izjavio:
– Pričala nam je Mejmuna: "Polijevala sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu pri kupanju, pa je svojom desnicom polio po ljevici i oprao ih obadvije, potom je oprao svoj spolni organ, stavio svoju ruku na zemlju, otrljao je o površinu zemlje i oprao, onda izaprao usta i nos, te oprao lice i potom oblio svoju glavu, a zatim se pomakao na stranu i oprao svoja stopala. Tada mu je dat peškir, ali se on njime nije posušio."[3]

٢٥٩. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمٌ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَتْنَا مَيْمُونَةُ قَالَتْ صَبَبْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غُسْلًا فَأَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى يَسَارِهِ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ ثُمَّ قَالَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا بِالتُّرَابِ ثُمَّ غَسَلَهَا ثُمَّ تَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَأَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أُتِيَ بِمِنْدِيلٍ فَلَمْ يَنْفُضْ بِهَا .

1 *Hallab* je posuda za mužu i u njoj se može držati voda. Ponekad bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, započinjao svoje kupanje tako što bi se namirisao i to se može zaključiti iz ovog Buharijevog naslova. Dakle, on bi prvo nekada pozivao da mu se donese posuda s vodom kako bi se okupao, a nekada bi se prije toga namirisao. (prim. rec.)

2 I iz ovog hadisa se može zaključiti da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tri puta zahvatao vodu iz posude i njome se polijevao. (prim. rec.)

3 Iz hadisa se zaključuje:
– sapire se prvo desna pa lijeva strana glave, a tako i ostalog tijela;
– izloženi redoslijed je stalna praksa Alejhisselama i potreba takvog postupanja muslimana;
– poslije sapiranja sekrecije sa spolnog organa ruku treba dobro oprati vodom i još kakvim efikasnijim sredstvom.

TRLJANJE RUKE O ZEMLJU DA BI SE BOLJE OČISTILA

بَاب مَسْحِ الْيَدِ بِالتُّرَابِ لِتَكُونَ أَنْقَى

260. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Zubejr Humejdi, njemu Sufjan, a njemu ispričao A'meš prenoseći od Salima b. Ebu-Dža'da, on od Kurejba, ovaj od Ibni-Abbasa, a on od Mejmune, da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupao zbog polucije (džunupluka) i oprao svoj spolni organ svojom rukom, otrljao je o zid i oprao, potom je uzeo abdest kao što se uzima za namaz, a noge je oprao pošto je završio kupanje.

٢٦٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ الزُّبَيْرِ الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ فَغَسَلَ فَرْجَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ دَلَكَ بِهَا الْحَائِطَ ثُمَّ غَسَلَهَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ غَسَلَ رِجْلَيْهِ .

DA LI "DŽUNUB" IMA PRAVO ZAGRABITI (ČISTE) VODE RUKOM IZ POSUDE PRIJE NEGO RUKU OPERE, KADA NA NJOJ NEMA PRLJAVŠTINE, OSIM ŠTO JE U (STANJU) DŽUNUPLUKA

بَاب هَلْ يُدْخِلُ الْجُنُبُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهَا إِذَا لَمْ يَكُنْ عَلَى يَدِهِ قَذَرٌ غَيْرُ الْجَنَابَةِ

Ibni-Omer i Bera b. Azib su stavljali svoju ruku u (čistu) vodu, koju prethodno nisu oprali, a zatim uzimali abdest.
Ibni-Omer i Ibni-Abbas nisu smatrali štetnim kapljice koje štrcaju sa osobe koja se kupa zbog džunupluka.

وَأَدْخَلَ ابْنُ عُمَرَ وَالْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ يَدَهُ فِي الطَّهُورِ وَلَمْ يَغْسِلْهَا ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يَرَ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ بَأْسًا بِمَا يَنْتَضِحُ مِنْ غُسْلِ الْجَنَابَةِ .

261. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njega obavijestio Efleh b. Humejd prenoseći od Kasima, a on od Aiše, da je rekla:
"Ja i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude u kojoj su se naše ruke izmjenjivale."

٢٦١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ أَخْبَرَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ .

262. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, koja je rekla:
"Kada bi se Allahov Poslank, sallallahu alejhi ve sellem, kupao zbog spolnog snošaja (džunupluka), prvo bi oprao svoju ruku."

٢٦٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَهُ .

263. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Bekra b. Hafsa, on od Urve a ovaj od Aiše, koja je izjavila:
"Ja i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se zbog spolnog snošaja (džunupluka) iz jedne posude."
Isto prenosi Abdur-Rahman b. Kasim od svoga oca, a on od Aiše.

٢٦٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنْ جَنَابَةٍ وَعَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ مِثْلَهُ .

264. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Abdullaha b. Abdullaha b. Džebra, koji je rekao:
– Čuo sam Enesa b. Malika, gdje kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i jedna od njegovih supruga kupali su se iz jedne posude."
Muslim i Vehb b. Džerir prenoseći isti hadis od Šu'be, rekli su: "... zbog spolnog snošaja (džunupluka)."[1]

٢٦٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ جَبْرٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ وَالْمَرْأَةُ مِنْ نِسَائِهِ يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ زَادَ مُسْلِمٌ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ شُعْبَةَ مِنَ الْجَنَابَةِ .

UZIMANJE GUSULA I ABDESTA S PREKIDOM

بَاب تَفْرِيقِ الْغُسْلِ وَالْوُضُوءِ

Spominje se o Ibni-Omeru da je oprao svoja stopala pošto se voda za abdest osušila (na ostalim ranije opranim organima).

وَيُذْكَرُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ غَسَلَ قَدَمَيْهِ بَعْدَ مَا جَفَّ وَضُوءُهُ .

265. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Muhbub, njemu Abdul-Vahid, a njemu ispričao A'meš prenoseći od Salima b. Ebu-Dža'da, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a ovaj od Ibni-Abbasa koji je kazao da je Mejmuna rekla:
"Stavila sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu da se njome okupa, pa je

٢٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْبُوبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ مَاءً يَغْتَسِلُ بِهِ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ

1 Navedene izjave drugova Allahovog, dželle šanuhu, Poslanika ukazuju da se čista voda ne pogani guranjem ruku u nju osoba koje su prethodno imale spolni snošaj. Sitne kapljice vode s kupača ne pogane pogođeni predmet na strani, jer je to veoma teško spriječiti. Ebu-Jusuf je izjavio: "Ako klanjača upršće mokraća u obimu većem od veličine dirhema, to mu ne kvari namaz, ali će ga prekinuti, mokraću saprati i potom nastaviti preostali dio namaza."
Ostatak vode u posudi grabljene čistom rukom, čist je i može se koristiti za potrebe šerijatskog čišćenja. Alejhisselam je, prema izloženim hadisima, prethodno prao svoje ruke samo kada je smatrao da su mu one prljave.

polio (prvo) po svojim rukama i oprao ih dva (ili tri puta), zatim desnicom polio po ljevici i oprao svoje spolne organe, zatim ruku otrljao o zemlju, potom izaprao usta i nos, oprao svoje lice, ruke (do iza laktova) i oprao svoju glavu tri puta, onda je polio (vodu) po svom tijelu, pomakao se sa svoga mjesta i oprao noge."[2]

أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ مَذَاكِيرَهُ ثُمَّ دَلَكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَغَسَلَ رَأْسَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ أَفْرَغَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى مِنْ مَقَامِهِ فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ .

O ONOME KOJI POLIJEVAŠE DESNICOM PO LJEVICI PRI KUPANJU

بَاب مَنْ أَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فِي الْغُسْلِ

266. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ebu-Avane, a njemu A'meš prenoseći od Salima b. Ebu-Dža'da, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, ovaj od Ibni-Abbasa, a on od Mejmune bint Haris, koja je rekla.
"Stavila sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu za kupanje i zastrla ga, pa je on poli po svojoj ruci i opra je jedanput ili dvaput."
Sulejman je kazao:
– Ne znam je li (Salim b. Ebu-Dža'd) spomenuo: "... tri puta ili nije."
"Zatim je svojom desnicom polio po ljevici i oprao svoj spolni organ, a onda otrljao ruku o zemlju ili zid, pa izaprao usta i nos, oprao svoje lice i ruke, oprao svoju glavu i polio vodu po tijelu, zatim se pomakao ustranu i oprao noge. Ja sam mu dodala krpu, a on mi svojom rukom odmahnu 'ovako' i ne htjede je."

٢٦٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَتْ وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ غُسْلًا وَسَتَرْتُهُ فَصَبَّ عَلَى يَدِهِ فَغَسَلَهَا مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ قَالَ سُلَيْمَانُ لَا أَدْرِي أَذَكَرَ الثَّالِثَةَ أَمْ لَا ثُمَّ أَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ فَرْجَهُ ثُمَّ دَلَكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ أَوْ بِالْحَائِطِ ثُمَّ تَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَغَسَلَ رَأْسَهُ ثُمَّ صَبَّ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ فَنَاوَلْتُهُ خِرْقَةً فَقَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا وَلَمْ يُرِدْهَا .

2 Nafi' prenosi da je Abdullah b. Omer uzimao u čaršiji abdest i tek što je oprao lice, ruke i ovlažio glavu, bio je pozvan na dženazu. On je odmah otišao u džamiju, tamo potrao rukama po obući i klanjao dženazu.
Neuzastopno pranje pojednih dijelova tijela pri čemu se oprani dijelovi tijela osuše, Šafija je u prvobitnom svom mišljenju smatrao nedopuštenim, dok je u novijem stavu, a u slučaju prekida pranja preporučio ponovno pranje svih propisanih organa.
Malik dozvoljava kraći prekid pri kome se voda na ranije opranim dijelovima tijela ne uspije osušiti, dok to bez ikakvih uvjeta dozvoljavaju: Ebu-Hanife, Ibni-Omer, Ibni-Musejjeb, Ata, Tavus, Neha'i, Hasan Basri, Sufjan b. Seid i Muhammed b. Abdullah b. Abdulhakem.

O OBNAVLJANJU SPOLNOG SNOŠAJA I ONOM KOJI JE OBILAZIO SVOJE SUPRUGE UZ JEDNO KUPANJE

بَاب إِذَا جَامَعَ ثُمَّ عَادَ وَمَنْ دَارَ عَلَى نِسَائِهِ فِي غُسْلٍ وَاحِدٍ

267. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu ispričali Ibnu-Ebi-Adijj i Jahja b. Seid prenoseći od Šu'be, on od Ibrahima b. Muhammeda b. Muntešira, a ovaj od svoga oca, koji je kazao da je to spomenuo Aiši (izjavu Ibni-Omera)[1] i ona je odgovorila:
"Allah se smilovao Ebu-Abdur-Rahmanu! Ja sam namirisavala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa bi on obilazio svoje supruge i osvanuo kao muhrim, a iz njega je izbijao miris parfema (bio je namirisan)."[2]

٢٦٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّار قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ ذَكَرْتُهُ لِعَائِشَةَ فَقَالَتْ يَرْحَمُ اللهُ أَبَا عَبْدِالرَّحْمَنِ كُنْتُ أُطَيِّبُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَيَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ ثُمَّ يُصْبِحُ مُحْرِمًا يَنْضَخُ طِيبًا .

268. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, a njemu Mu'az b. Nisan, a njemu njegov babo prenoseći od Katade, on od Enesa b. Malika da je rekao:
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio je sve svoje supruge u jednom dijelu noći i dana, a bilo ih je jedanaest. – Upitao sam Enesa je li

٢٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّار قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ ابْنُ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الْوَاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ قَالَ قُلْتُ لِأَنَسٍ أَوَكَانَ يُطِيقُهُ قَالَ كُنَّا

1 On je izjavio da ne bi volio osvanuti kao *muhrim* obilno namirisan. (prim. rec.)

2 Ebu-Davud i Tirmizi preko Enesa navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio svoje supruge i po završetku obilaska okupao se samo jednom. Međutim, Ebu-Davud i En-Nesai navode da je Alejhisselam drugom prilikom obilazio svoje supruge i kod svake se okupao. Na primjedbu Ebu-Rafi'a što se nije jednom okupao, odgovorio je da je učinio ono što je za čistoću tijela i zdravlje čovjeka bolje.
Kupanje između višebrojnih uzastopnih spolnih snošaja nije dužnost nego samo preporuka. Ibni-Hazm je rekao da su Ata, Ibrahim Neha'i, Hasan Basri i Ibni-Sirin smatrali da je u gornjem slučaju obavezno uzeti abdest, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas ima spolni odnos sa suprugom i to želi obnoviti u kraćem vremenskom razmaku, neka između toga uzme abdest."
Vjerodostojnost hadisa usvajaju svi islamski pravnici, ali imperativ u njemu shvaćaju kao preporuku a ne kao naredbu, tim prije što je Aiša, radijallahu anha, jednom izjavila da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavio spolni snošaj i kasnije ga opet obnovio, a između njih nije uzeo abdest.
Ebu-Omer, radijallahu anhu, izjavio je: "Ne znam da je iko od učenih ljudi smatrao kupanje između uzastopnih spolnih snošaja neophodnom dužnošću (vadžibom), osim jedne grupe zahirija."
Iz hadisa se još zaključuje:
– preporučljivo je da se hodočasnik prije oblačenja ihrama dobro namiriše, jer se poslije kao muhrim (hodočasnik u ihramu) ne može uređivati i namirisavati;
– trljanje pri kupanju nije obavezno, a niti se kupanje mora obaviti odmah po završenom spolnom snošaju.

نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ أُعْطِيَ قُوَّةَ ثَلَاثِينَ وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ إِنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُمْ تِسْعُ نِسْوَةٍ .

on to mogao? Pričali smo da mu je data snaga deseterice (ljudi). Seid prenosi od Katade da mu je Enes rekao: devet žena.

بَاب غَسْلِ الْمَذْيِ وَالْوُضُوءِ مِنْهُ

PRANJE SEKRETA IZAŠLOG NAKON NADRAŽAJA (MEZIJA) I UZIMANJE ABDESTA ZBOG TOGA

٢٦٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَأَمَرْتُ رَجُلًا أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ فَسَأَلَ فَقَالَ تَوَضَّأْ وَاغْسِلْ ذَكَرَكَ .

269. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Zaide prenoseći od Ebu-Hasina, ovaj od Ebu-Abdur-Rahmana, a on od Alije, koji je izjavio:
– Ja sam čovjek kome puno izlazi sekret nakon nadražaja (mezijj) pa sam zapovjedio jednom čovjeku da pita Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o tome slučaju (umjesto mene) zbog položaja njegove kćerke. On ga je upitao i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio mu je: "Operi svoj spolni organ i uzmi abdest!"[3]

بَاب مَنْ تَطَيَّبَ ثُمَّ اغْتَسَلَ وَبَقِيَ أَثَرُ الطِّيبِ

O ONOME KO SE NAMIRIŠE PRIJE KUPANJA I TRAGOVI MIRISA OSTANU (NAKON KUPANJA)

٢٧٠. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ فَذَكَرْتُ لَهَا قَوْلَ ابْنِ عُمَرَ مَا أُحِبُّ أَنْ أُصْبِحَ مُحْرِمًا أَنْضَخُ طِيبًا فَقَالَتْ عَائِشَةُ أَنَا طَيَّبْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ ثُمَّ طَافَ فِي نِسَائِهِ ثُمَّ أَصْبَحَ مُحْرِمًا .

270. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ibrahima b. Muhammeda b. Muntešira, a on od svoga oca, da je kazao:
– Pitao sam Aišu i spomenuo joj Ibni-Omerovu izjavu: "Ne bih volio biti u ihramu, a da iz mene izbija miris parfema."
Potom je Aiša rekla: "Ja sam namirisavala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on je obišao svoje supruge i onda (iza kupanja) oblačio ihram."

3 Kupanje je obligatna prvostepena dužnost: poslije spolnog snošaja; kada sekret iz spolnog organa sa strašću ištrca pa makar to bilo i u snu, ili kada probuđena osoba vidi na spolnom organu, odnosno haljini trag polucije pa makar se ona i ne sjećala sanjanja o spolnom snošaju.
Međutim kupanje nije potrebno poslije navedenog sanjanja ako se ne zapazi trag poluciranja; poslije nečujnog izljeva bijelo-žute sluzi (mezije) iz spolnog organa zbog nadražaja milovanjem, ljubljenjem ili promatranjem suprotnog spola, te poslije sluzi iskapane iz spolnog organa iza mokrenja (vedija).

271. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Šu'be, a njemu Hakem prenoseći od Ibrahima, on od Esveda, a ovaj od Aiše, da je rekla:
"Kao da gledam sjaj mirisa na razdioku kose Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio u ihramu."

٢٧١. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ الطِّيبِ فِي مَفْرِقِ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ .

TRLJANJE KOSE (PRI PRANJU); A KADA POMISLI DA JE NATOPIO KOŽU, ONDA SE OBLIJE (VODOM)

بَاب تَخْلِيلِ الشَّعَرِ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرْوَى بَشَرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ

272. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da mu je saopćio Abdullah, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a on od Aiše, koja je izjavila:
"Kad bi se god Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupao zbog spolnog snošaja (džunupluka), oprao bi (prvo) ruke, a onda bi uzeo abdest kako ga uzimaše za namaz, zatim okupao i pročistio svojom rukom kosu tako da je bio uvjeren da je i kožu pod njom natopio, polijevao bi po njoj (kosi i glavi) vodu tri puta, a iza toga oprao ostalo svoje tijelo."

٢٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ وَتَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ ثُمَّ اغْتَسَلَ ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدِهِ شَعَرَهُ حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرْوَى بَشَرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ .

273. Ona je još rekla: "Ja i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude i vodu iz nje skupa grabili."[1]

٢٧٣. وَقَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ نَغْرِفُ مِنْهُ جَمِيعًا .

1 Neophodno je pročistiti kosu na glavi (provlačeći prste) kod svakog obligatnog kupanja. Pokvasiti kožu na glavi i bradi pod kosom spada u strogo obligatnu dužnost po mišljenju šafija, dok je sunnet pročistiti bradu kod uzimanja abdesta. Ahmed i Ebu-Hanife, također, smatraju da provlačenje prstiju kroz bradu pri uzimanju abdesta nije vadžib.

O ONOME KO JE UZEO ABDEST ZBOG SPOLNOG SNOŠAJA (DŽUNUPLUKA), A ZATIM OPRAO CIJELO TIJELO I NIJE PONOVO OPRAO MJESTA PRETHODNO OPRANA PRI UZIMANJU ABDESTA

274. PRIČAO NAM JE Jusuf b. Isa i kazao da ga je obavijestio Fadl b. Musa, a njega A'meš prenoseći od Salima, ovaj od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, on od Ibni-Abbasa, a ovaj od Mejmune, da je kazala:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio je sebi vodu za kupanje zbog spolnog snošaja (džunupluka) i svojom desnicom polio po ljevici dva ili tri puta, zatim oprao svoj spolni organ i rukom udario po zemlji ili zidu dva ili tri puta, izaprao usta, nos i oprao svoje lice i podlaktice. Iza toga polio je vodu po svojoj glavi, oprao cijelo tijelo, a onda se pomakao ustranu i oprao svoje noge. Ja sam mu donijela, rekla je Mejmuna, jednu krpu, ali je on nije htio upotrijebiti, nego se počeo brisati svojom rukom."

بَاب مَنْ تَوَضَّأَ فِي الْجَنَابَةِ ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ وَلَمْ يُعِدْ غَسْلَ مَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مَرَّةً أُخْرَى

٢٧٤. حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عِيسَى قَالَ أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ ابْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمٍ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ وَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَضُوءًا لِجَنَابَةٍ فَأَكْفَأَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ ثُمَّ ضَرَبَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ أَوِ الْحَائِطِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ ثُمَّ غَسَلَ جَسَدَهُ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ قَالَتْ فَأَتَيْتُهُ بِخِرْقَةٍ فَلَمْ يُرِدْهَا فَجَعَلَ يَنْفُضُ بِيَدِهِ .

KADA SE ČOVJEK SJETI U DŽAMIJI DA JE DŽUNUP, IZAĆI ĆE KAO TAKAV ODMAH, A NEĆE UZETI TEJEMMUM

275. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Osman b. Omer rekavši da ga je obavijestio Junus prenoseći od Zuhrija, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, koji je kazao:
– Proučio se ikamet za namaz, safovi se već izravnali dok su ljudi stajali i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao nam je (iz svoga stana). Pošto je stao na mjesto u kome obično obavljaše svoj namaz, sjetio se da je u stanju džunupluka, pa nam reče:
"Ostanite na svojim mjestima!" Potom se vratio

بَاب إِذَا ذَكَرَ فِي الْمَسْجِدِ أَنَّهُ جُنُبٌ يَخْرُجُ كَمَا هُوَ وَلَا يَتَيَمَّمُ

٢٧٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ ابْنُ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَعُدِّلَتِ الصُّفُوفُ قِيَامًا فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَلَمَّا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ ذَكَرَ أَنَّهُ جُنُبٌ فَقَالَ لَنَا مَكَانَكُمْ ثُمَّ رَجَعَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْنَا وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ

(u stan), okupao se, izašao, a s glave mu kapaše voda, izgovorio je tekbir za stupanje u namaz i mi smo s njim klanjali.
Osmana b. Omera u drugom senedu slijedi Abdul-A'la prenoseći od Ma'mera, a on od Zuhrija, a prenosi ga i Evzi'i direktno od Zuhrija.[1]

فَكَبَّرَ فَصَلَّيْنَا مَعَهُ تَابَعَهُ عَبْدُالْأَعْلَى عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَرَوَاهُ الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

STRESANJE VODE S RUKU POSLIJE KUPANJA ZBOG SPOLNOG SNOŠAJA

بَاب نَفْضِ الْيَدَيْنِ مِنَ الْغُسْلِ عَنِ الْجَنَابَةِ

276. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Ebu-Hamza rekavši da je čuo A'meša da prenosi od Salima b. Ebi-Dža'da, on od Kurejba, a ovaj od Ibni- Abbasa, da je Mejmuna rekla:
– Postavila sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, vodu za kupanje i zastrla ga jednom haljinom. Prvo je polio vodu po svojim rukama i oprao ih. Potom je svojom desnicom posuo vodu po ljevici, oprao spolni organ, stavio ruku

٢٧٦. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَمْزَةَ قَالَ سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَتْ مَيْمُونَةُ وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غُسْلًا فَسَتَرْتُهُ بِثَوْبٍ وَصَبَّ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ فَرْجَهُ فَضَرَبَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا ثُمَّ غَسَلَهَا

---

1 Iz hadisa se zaključuje:
– prisutni u džamiji trebaju izravnati safove prije izgovaranja početnog tekbira. Svi islamski pravnici ovo smatraju preporučljivim, a Ibni-Hazm obligatnim činom.
Po mišljenju Šafije mustehab je da prisutni ustaju na noge tek kada mujezin završi učenje ikameta. Enes ibni Malik ustajaše kada mujezin izgovori "kad kametis-salatu", tj. "namaz otpoče!", što prihvata i imam Ahmed.
Pravnici Kufe i Ebu-Hanife smatraju da klanjači ustaju na noge kada mujezin izgovori "hajje 'ales- salah!", tj. "dođite na namaz!", a kada kaže "kad kametis-salatu!", tj. "otpoče namaz!", imam izgovara početni namaski tekbir.
Malikije smatraju sunnetom da imam po završenom ikametu upozori prisutne na poravnanje redova, pa onda zanijeti i izgovori tekbir za stupanje u namaz.
Imam Zufer kaže: "Kada mujezin prvi put izgovori 'kad kametis-salatu', ustanite na noge, a kada to izgovori drugi put, otpočnite klanjati namaz!"
Imam Ebu-Jusuf preporučuje otpočinjanje namaza poslije proučenog ikameta, da bi prisutni mogli ponavljati riječi mujezina, što usvajaju imami Ahmed i Šafija.
– dozvoljeno je – po mišljenju Ebu-Hanife – nastaviti namaz u slučaju hadesa, tj. namaz koji je započet bez abdesta;
– učesnici grupnog obavljanja namaza izgovaraju početni namaski tekbir zajedno s imamom po mišljenju Ebu-Hanife, a neposredno iza imama po stavu Ebu-Jusufa, Muhammeda, Malika i još nekih pravnika;
– kada se neokupana osoba sjeti u džamiji svoga poluciranja treba odmah izići iz džamije, a Sufjan Sevri i Ishak preporučuju iz poštovanja prema džamiji da odmah uzme tejemmum i onda izađe napolje.
– Ebu-Hanife kaže: "Putnik (džunup) koji želi unići u džamiju da se na česmi napije vode, treba pred džamijom uzeti tejemmum pa tek onda unići unutra."
U Nevadiru Ibn-Ebi-Zejda stoji: "Ko u džamiji spavajući polucira, treba odmah uzeti tejemmum i izaći iz džamije."
Ata kaže da je vidio u džamiji ashaba koji su bili džunupi uzevši prethodno samo abdest. Siromašni ashabi iz trijema (ehlus-suffe) spavali su u predvorju džamije i ponekad u snu polucirali, a delegacija plemena Sekif odsjela je u džamiji Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini.

فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ ثُمَّ صَبَّ عَلَى رَأْسِهِ وَأَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ فَنَاوَلْتُهُ ثَوْبًا فَلَمْ يَأْخُذْهُ فَانْطَلَقَ وَهُوَ يَنْفُضُ يَدَيْهِ .

na zemlju i potrljao je po njoj, zatim je oprao, pa izaprao usta, nos, oprao lice i svoje podlaktice, iza toga polio je vodu po glavi, oblio vodom ostalo tijelo, pomakao se ustranu i oprao svoja stopala. Ja sam mu tada dodala haljinče, on ga, međutim, nije uzeo nego je krenuo otresajući rukama.

بَاب مَنْ بَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ فِي الْغُسْلِ

O ONOME KOJI POČINJE S DESNE STRANE GLAVE PRI KUPANJU

٢٧٧ . حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ نَافِعٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنَّا إِذَا أَصَابَتْ إِحْدَانَا جَنَابَةٌ أَخَذَتْ بِيَدَيْهَا ثَلَاثًا فَوْقَ رَأْسِهَا ثُمَّ تَأْخُذُ بِيَدِهَا عَلَى شِقِّهَا الْأَيْمَنِ وَبِيَدِهَا الْأُخْرَى عَلَى شِقِّهَا الْأَيْسَرِ .

277. PRIČAO NAM JE Hallad b. Jahja, njemu Ibrahim b. Nafi‘ prenoseći od Hasana b. Muslima, ovaj od Safijje bint Šejbe, a ona od Aiše, da je izjavila:
– Kada bi neka od nas postala džunup, grabila bi objema rukama vodu i tri puta posipala po svojoj glavi. Potom bi jednom rukom polila po svojoj desnoj polovini glave, a onda bi drugom sipala na svoju lijevu polovinu.

بَاب مَنِ اغْتَسَلَ عُرْيَانًا وَحْدَهُ فِي الْخَلْوَةِ وَمَنْ تَسَتَّرَ فَالتَّسَتُّرُ أَفْضَلُ

AKO SE NEKO KUPA GO U OSAMI, A NEKO ZASTRE, U TOM SLUČAJU BOLJE JE ZASTRIJETI SE

وَقَالَ بَهْزُ بْنُ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ يُسْتَحْيَا مِنْهُ مِنَ النَّاسِ .

Behz b. Hakim prenosi od svoga oca, ovaj od svoga djeda, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Preče je stidjeti se Allaha nego ljudi.”

٢٧٨ . حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ يَغْتَسِلُونَ عُرَاةً يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ

278. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Abdur-Rezak prenoseći od Ma‘mera, ovaj od Hemmama b. Munebbiha, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
– Izraelićani kupahu se goli, gledajući jedni druge, a Musa se kupaše uvijek sam. Oni su međusobno

وَكَانَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلام يَغْتَسِلُ وَحْدَهُ فَقَالُوا وَاللهِ مَا يَمْنَعُ مُوسَى أَنْ يَغْتَسِلَ مَعَنَا إِلَّا أَنَّهُ آدَرُ فَذَهَبَ مَرَّةً يَغْتَسِلُ فَوَضَعَ ثَوْبَهُ عَلَى حَجَرٍ فَفَرَّ الْحَجَرُ بِثَوْبِهِ فَخَرَجَ مُوسَى فِي إِثْرِهِ يَقُولُ ثَوْبِي يَا حَجَرُ حَتَّى نَظَرَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ إِلَى مُوسَى فَقَالُوا وَاللهِ مَا بِمُوسَى مِنْ بَأْسٍ وَأَخَذَ ثَوْبَهُ فَطَفِقَ بِالْحَجَرِ ضَرْبًا فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ وَاللهِ إِنَّهُ لَنَدَبٌ بِالْحَجَرِ سِتَّةٌ أَوْ سَبْعَةٌ ضَرْبًا بِالْحَجَرِ .

govorili: "Allaha mi, Musa izbjegava da se kupa zajedno s nama samo zbog toga što je kilav." Jednog dana Musa je otišao da se okupa, a svoje haljine ostavio na jedan kamen i taj je kamen iščezao zajedno s njegovim haljinama. Tada je Musa izašao (i trčeći) za njim govorio: "Moje odijelo, kamenu." Tako su Izraelićani vidjeli Musaa i kazali: "Allaha mi, Musa nije loš, nema fizičke mahane." Kasnije je Musa zgrabio svoje haljine i počeo po kamenu tući.
Ebu-Hurejra je još kazao: "Allaha mi, zaista je udarajući po kamenu ostalo šest ili sedam ožiljaka na tom kamenu."

٢٧٩. وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَثِي فِي ثَوْبِهِ فَنَادَاهُ رَبُّهُ يَا أَيُّوبُ أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عَمَّا تَرَى قَالَ بَلَى وَعِزَّتِكَ وَلَكِنْ لَا غِنَى بِي عَنْ بَرَكَتِكَ .

وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ صَفْوَانَ ابْنِ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا .

279. Ebu-Hurejra također prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
– Kada se jednom prilikom Ejjub kupao go, na njega su pali zlatni skakavci. Ejjub je počeo da ih skuplja u odjeću, a njegov Gospodar ga viknu: "Ejjube, nisam li te učinio nezavisnim od toga što ti sada vidiš!"
– Da, tako mi tvoje veličine, odgovori Ejjub, ali ja od Tvoga blagoslova (bereketa) nisam nezavisan.
Ovaj hadis prenio je Ibrahim od Musaa b. Ukbe, on od Safvana, ovaj od Ataa b. Jesara, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Dok se Ejjub kupao go..."[1]

1 Dozvoljeno je kupanje bez gaćica u zaklonu i samoći, dok Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, to nije htio činiti ni u moru ni u rijeci, govoreći da i u vodi ima živih bića.
Atijje je izjavio: "Ko se kupa napolju, pa makar to bilo i u noći, neka pripazi na svoje sramotne dijelove tijela. Ko ne bude to činio pa ga zadesi kakva nezgoda, neka kori sam sebe."
Ebu-Davud i Nesai navode u svojim hadiskim zbirkama da je Alejhisselam vidio nekog čovjeka gdje se kupa napolju i kasnije se popeo na minber, Allahu zahvalio i pohvalio Ga, a onda rekao: "Allah je živ i od očiju ljudi zastrt. On voli stidljivost i zastiranje, pa kada se neko od vas kupa, neka se zastre i zakloni od svijeta!"
Po mišljenju imama Ahmeda pokuđeno je ulaziti u vodu bez gaća (izara).

ZASTIRANJE PRI KUPANJU

بَاب التَّسَتُّرِ فِي الْغُسْلِ عِنْدَ النَّاسِ

280. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Omera b. Ubejdullaha, da ga je Ebu-Murre, oslobođeni rob Ummi-Hani'a b. Ebu-Taliba, obavijestio da je čuo Ummi-Hani'a bint Ebu-Taliba gdje kaže:
– Godine osvojenja Mekke otišla sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i zatekla ga gdje se kupa, a Fatima ga zastiraše (gustim platnom).
– Ko je to? – upitao je.
– Ja, Ummu-Hani' – odgovorila sam.[2]

٢٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ بْنِ قَعْنَبٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِئٍ بِنْتَ أَبِي طَالِبٍ تَقُولُ ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ تَسْتُرُهُ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِئٍ .

281. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Abdullah, a njega Sufjan prenoseći od A'meša, on od Salima b. Ebu-Dža'da, ovaj od Kurejba, on od Ibni-Abbasa, a ovaj opet od Mejmune, koja je rekla:
"Zastirala sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok se kupaše poslije spolnog snošaja (džunupluka). Oprao je prvo svoje ruke, zatim polio svojom desnicom ljevicu, oprao svoj spolni organ i drugo što bi ga zadesilo, a onda svojom rukom potrao po zidu ili zemlji, uzeo abdest kao i za namaz, izuzev pranja stopala, potom oblio vodom (ostalo) svoje tijelo, pomakao se na stranu i oprao stopala."
(U drugom senedu hadisa) o zastiranju, (Sufjana) slijedi Ebu-Avane i Ibni-Fudajl.

٢٨١. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ سَتَرْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَغْتَسِلُ مِنَ الْجَنَابَةِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثُمَّ صَبَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ ثُمَّ مَسَحَ بِيَدِهِ عَلَى الْحَائِطِ أَوِ الْأَرْضِ ثُمَّ تَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ الْمَاءَ ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ تَابَعَهُ أَبُو عَوَانَةَ وَابْنُ فُضَيْلٍ فِي السَّتْرِ .

2 Iz hadisa se zaključuje:
– pri kupanju mora se skloniti od očiju prisutnih;
– bez nužde nije dozvoljeno pokazivati drugom svoje sramotne organe, a niti gledati u tuđe, izuzimajući bračne drugove.
Malik, Sufjan Sevri, Ebu-Hanife, njegovi učenici i Šafija smatraju da se ne može prihvatiti svjedočanstvo onoga koji ulazi u banju već go, a ko skine gaće pred bazenom i u vodu uniđe go, pa se ukažu njegova stidna mjesta, svjedočanstvo mu se odbacuje po stavu Šafije i Malika, dok ga Ebu-Hanife i Sufjan Sevri prihvaćaju, smatrajući da se toga teško sačuvati.

POLUCIRANJE ŽENE U SNU

بَاب إِذَا احْتَلَمَتِ الْمَرْأَةُ

282. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, ovaj od Zejnebe bint Ebu-Seleme, ona od Ummi-Seleme, majke pravovjernih, koja je kazala:
– Došla je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, Ummi-Sulejm, žena Ebu-Talhe, i rekla: "Allahov Poslaniče, Allah se ne stidi od (iznošenja) istine, pa da li se žena dužna kupati kada u snu polucira?"
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Da, kada vidi mokrinu."[1]

٢٨٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ جَاءَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ امْرَأَةُ أَبِي طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ اللهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ هَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلٍ إِذَا هِيَ احْتَلَمَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نَعَمْ إِذَا رَأَتِ الْمَاءَ .

O ZNOJU DŽUNUBA I DA MUSLIMAN NIJE NIKAD NEČIST

بَاب عَرَقِ الْجُنُبِ وَأَنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ

283. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu je pričao Jahja, njemu Humejd, a njemu Bekr prenoseći od Ebu-Rafi'a, on od Ebu-Hurejre, da ga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sreo kao džunuba u jednom sokaku Medine.
– Sklonio sam se od njega – (kaže Ebu-Hurejra). Potom je otišao, okupao se i povratio, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upita ga:
– Ebu-Hurejra, gdje si bio?
– Bio sam džunub i bilo mi je neprijatno da ti se pridružujem kada nisam čist – odgovori (Ebu-Hurejra).
– Subhanallah! – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem – musliman (u biti) nije nikad nečist.[2]

٢٨٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَكْرٌ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَقِيَهُ فِي بَعْضِ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنُبٌ فَانْخَنَسْتُ مِنْهُ فَذَهَبَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ كُنْتُ جُنُبًا فَكَرِهْتُ أَنْ أُجَالِسَكَ وَأَنَا عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ فَقَالَ سُبْحَانَ اللهِ إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ .

1 Punoljetno žensko može u snu polucirati kao i muškarac.
Osoba koja se ne sjeća sanjanja o spolnom snošaju, a na haljini primijeti trag poluciranja treba se okupati po mišljenju Ibni-Abbasa, Ša'bija, Seida b. Džubejra, Neha'ija i Ahmeda. To je stav i pravnika hanefijske škole. Ebu-Ishak smatra da je kupanje potrebno samo kada je osoba uvjerena da je to mokrina od polucije, a po mišljenju Hattabija čim se primijeti slipava mokrina, pa makar i ne bilo uvjerenja da je ona od poluciranja.

2 Musliman u svojoj biti nije nečist. On je čist bio s abdestom ili ne. Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, prenio je hadis: "Ne smatrajte vaše mrtvace da su nečisti. Musliman u svojoj biti nije nečist, bio on živ ili mrtav." Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kazao je: "Četvero ne može biti onečišćeno: čovjek, odjeća, voda i zemlja."

DŽUNUB MOŽE IZLAZITI, HODATI PO GRADU I DRUGDJE

بَاب الْجُنُبُ يَخْرُجُ وَيَمْشِي فِي السُّوقِ وَغَيْرِهِ

Ata kaže: "Džunub može puštati krv, podrezivati svoje nokte i brijati glavu pa makar i ne bio uzeo abdest."

وَقَالَ عَطَاءٌ يَحْتَجِمُ الْجُنُبُ وَيُقَلِّمُ أَظْفَارَهُ وَيَحْلِقُ رَأْسَهُ وَإِنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ .

284. PRIČAO NAM JE Abdul-A'la b. Hammad, njemu pričao Jezid b. Zurej', a njemu Seid prenoseći od Katade, da im je Enes b. Malik pričao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio u toku jedne noći sve svoje supruge, a imao ih je tada devet.

٢٨٤. حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي اللَّيْلَةِ الْوَاحِدَةِ وَلَهُ يَوْمَئِذٍ تِسْعُ نِسْوَةٍ .

285. PRIČAO NAM JE Ajjaš, njemu Abdul-A'la, ovom Humejd prenoseći od Bekra, on od Ebu-Rafi'a, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je kazao:
– Susreo me Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao džunuba, uzeo za ruku i ja sam hodao s njim dok nije sjeo. Tada sam se izvukao, otišao u svoje stanište,[3] okupao se i opet došao, a on još sjedi.
– Gdje si bio Ebu-Hirre? – upita me.
Ja mu iznesoh svoj slučaj, a on reče: "Subhanallah! Ebu-Hirre, vjernik (musliman) u biti nije nečist."[4]

٢٨٥. حَدَّثَنَا عَيَّاشٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ بَكْرٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَقِيَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنَا جُنُبٌ فَأَخَذَ بِيَدِي فَمَشَيْتُ مَعَهُ حَتَّى قَعَدَ فَانْسَلَلْتُ فَأَتَيْتُ الرَّحْلَ فَاغْتَسَلْتُ ثُمَّ جِئْتُ وَهُوَ قَاعِدٌ فَقَالَ أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هِرٍّ فَقُلْتُ لَهُ فَقَالَ سُبْحَانَ اللهِ يَا أَبَا هِرٍّ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَنْجُسُ .

Ovo znači da ne treba smatrati nečistim: muslimana džunuba, haljinu koju je on oblačio, zemljište koga je ukvasio kupanjem, a ni ostatak vode koju je rukama grabio pri kupanju.
Znoj džunuba je čist, bio on musliman ili nemusliman;
– moralno učene ljude treba do krajnosti poštivati. Prije stupanja u njihovo društvo treba se pristojno obući, očistiti, nokte podrezati i pristojno se vladati;
– pogrešno shvaćanje ljudi učenjak treba ispravljati;
– obligatno kupanje može se odgoditi s tim da ne propustite namaz.

3 Poznato je da Ebu-Hurejra nije imao svoje kuće, stanovao je na trijemu ispred džamije. (prim. rec.)

4 Iz hadisa se zaključuje:
– džunub može obavljati svoje poslove u kući i van nje;
– iz zdravstvenih i pobožnih razloga preporučljivo je uzeti abdest odmah iza spolnog snošaja;
– odlazak iz učenog društva čini se uz prethodno izvinjenje.

BORAVLJENJE DŽUNUBA U KUĆI POŠTO UZME ABDEST, A NE OKUPA SE

بَاب كَيْنُونَةِ الْجُنُبِ فِي الْبَيْتِ إِذَا تَوَضَّأَ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ

286. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Hišam i Šejban prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Ebu-Seleme, koji je rekao:
– Pitao sam Aišu da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spavao kao džunub?
– Da, uzevši abdest – rekla je.

٢٨٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ وَشَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْقُدُ وَهُوَ جُنُبٌ قَالَتْ نَعَمْ وَيَتَوَضَّأُ .

SPAVANJE DŽUNUBA

بَاب نَوْمِ الْجُنُبِ

287. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Lejs prenoseći od Nafi'a, on od Ibni-Omera da je Omer b. Hattab pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Da li može neko od nas spavati kao džunub?"
– Da. Pošto uzme abdest kao džunub, neka spava![1]

٢٨٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَيَرْقُدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرْقُدْ وَهُوَ جُنُبٌ .

1 Sufjan Sevri, Hasan b. Hajj, Ibni Musejjeb i Ebu-Jusuf dozvoljavaju da džunub spava i bez uzimanja abdesta. Oni to pravdaju izjavom Aiše, radijallahu anha: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio potrebu spolnog snošaja, on bi to i učinio, a potom spavao ne tražeći vode."
Evzai, Lejs, Ebu-Hanife, Ebu-Muhammed, Šafija, Malik, Ahmed, Ishak, Ibni-Mubarek i mnogi drugi pravnici smatraju da džunub treba prije spavanja uzeti abdest. Imam Ahmed ovo preporučuje još i pred objed i ponovno spolno općenje, što je bila praksa Alije, radijallahu anhu, i Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma.
Po stavu Seida b. Musejjeba, Ahmeda i Ishaka poželjno je da džunub pred jelo opere samo ruke i usta. Mudžahid preporučuje pranje samo ruku, a Malik dodaje "ukoliko na njima ima kakve prljavštine."
Imami Malik i Šafija su rekli da džunub ne treba spavati bez abdesta. On, kao takav, može ponovo spolno općiti, jesti i druge poslove obavljati ukoliko su mu ruke čiste.
Ebu-Hanife, Sufjan Sevri i još mnogi učenjaci kažu da nema štete ako džunub spava bez abdesta, samo je bolje da ga ima. Hasan b. Hajj kaže: "Ako htjedne jesti, izaprat će usta i oprati ruke."
Evza'i kaže: "Džunub i žena s menstruacijom treba da operu makar ruke prije objeda."
Ibni-Hazm kaže: "Lijepo je i poželjno da džunub uzme abdest: pred objed, spavanje otpozdravljanje na selam, spominjanje Allaha, ali to nije vadžib."
Aiša, radijallahu anha, izjavila je da Alejhisselam uzimaše kao džunub pred spavanje, abdest ili tejemmum. Najvjerovatnije je da je tejemmum uzimao u nedostatku vode.

DŽUNUB UZIMA ABDEST, A POTOM SPAVA

288. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ubejdullaha b. Ebu-Dža'fera, on od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, ovaj od Urve, a on od Aiše, koja je rekla:
"Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio spavati kao džunub, oprao bi svoj spolni organ i uzeo abdest kao što se uzima za namaz."

289. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Džuvejrije prenoseći od Nafi'a, on od Abdullaha, koji je rekao:
– Omer je tražio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rješenje (fetvu) upitavši: "Da li neko od nas može spavati kao džunub?"
– Da, pošto uzme abdest – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

290. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Abdullaha b. Dinara, ovaj od Abdullaha b. Omera da je pričao: Spomenuo je Omer b. Hattab Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da ga (Abdullaha) ponekad zadesi dženabet.
– Uzmi abdest, operi spolni organ i onda spavaj! – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

UKLAPANJE OBREZANIH UDOVA

291. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale i kazao da mu je ispričao Hišam..., a preko drugog niza prenosilaca pričao nam je Ebu-Nu'ajm prenoseći od Hišama, on od Katade, ovaj od Hasana, on od Ebu-Rafi'a, a ovaj opet od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada se (muškarac) smjesti između njena četiri dijela (ruku i nogu žene) i potrudi se oko nje

بَاب الْجُنُبِ يَتَوَضَّأُ ثُمَّ يَنَامُ

٢٨٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ غَسَلَ فَرْجَهُ وَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ .

٢٨٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ قَالَ اسْتَفْتَى عُمَرُ النَّبِيَّ ﷺ أَيَنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ قَالَ نَعَمْ إِذَا تَوَضَّأَ .

٢٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ تُصِيبُهُ الْجَنَابَةُ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ تَوَضَّأْ وَاغْسِلْ ذَكَرَكَ ثُمَّ نَمْ .

بَاب إِذَا الْتَقَى الْخِتَانَانِ

٢٩١. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ ح و حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعَبِهَا الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَدَهَا فَقَدْ

(spolno opći), dužnost mu je da se okupa."
Slijedeći Hišama u drugom nizu prenosilaca, isti hadis prenosi i Amr b. Merzuk od Šu'be, a Musa b. Ismail kaže: "Nama je pričao Eban, njemu Katade rekavši da ga je o istom hadisu obavijestio Hasan."[1]

وَجَبَ الْغَسْلُ تَابَعَهُ عَمْرُو ابْنُ مَرْزُوقٍ عَنْ شُعْبَةَ مِثْلَهُ وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ مِثْلَهُ .

PRANJE ONOG ŠTO POPRŠĆE (SEKRECIJA) IZ SPOLNOG ORGANA ŽENE

بَاب غَسْلِ مَا يُصِيبُ مِنْ فَرْجِ الْمَرْأَةِ

292. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis prenoseći od Husejna da je Jahja rekao kako ga je obavijestio Ebu-Seleme, ovoga Ata b. Jesar, njega Zejd b. Halid Džuheni, rekavši da je pitao Osmana b. Affana:
– Šta misliš kada čovjek spolno opći sa svojom suprugom, a ne ejakulira? Osman je na to odgovorio:

٢٩٢. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ عَنِ الْحُسَيْنِ قَالَ يَحْيَى وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عَطَاءَ ابْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ الْجُهَنِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ فَقَالَ أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ فَلَمْ يُمْنِ قَالَ عُثْمَانُ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ وَيَغْسِلُ ذَكَرَهُ قَالَ عُثْمَانُ سَمِعْتُهُ

1 Kupanje je obavezno čim glavica muškog spolnog organa uniđe u ženski spolni organ makar se i ne desilo poluciranje. Suprotan stav ovome u prvom periodu islama imali su Osman, Alija, Zubejr b. Avvam, Talha, Ebu-Ejjub Ensari, Ibni-Abbas, Zejd b. Sabit, Sa'd b. Ibni-Vekkas, Abdullah b. Mes'ud, Rafi', Ebu-Seid Hudri, Ubejj b. Ka'b i još poneki ashab. Oni su se oslanjali na hadis koga Buharija donosi u sljedećem poglavlju i na hadis u Muslimovom Sahihu:
– Pitao sam – kaže Ubejj b. Ka'b – Allahovog Poslanika za čovjeka koji imadne spolni odnos sa ženom, a potom ga prekine prije nego polucira?!
– Samo će oprati ženin sekret koji ga je zadesio, a potom uzeti abdest – odgovorio je.
Neki su se držali hadisa: "El-mau minel mai", tj. "Kupanje je samo zbog vode (polucije)."
Većina pravnika zastupa suprotno mišljenje. Oni se drže Aišine izjave, koja je na pitanje jednog čovjeka o ovom, odgovorila: "Ja i Allahov Poslanik imali smo taj slučaj, ali smo se ipak okupali."
Pravnici hanefijske škole smatraju da su hadisi na koje se oslanja prva grupa ashaba derogirani izjavom Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koju Ebu-Davud donosi u svom Sunenu riječima: "Ubejj b. Ka'b, radijallahu anhu, izvijestio je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tako činio u prvim danima pojave islama da tek islamiziranim olakša vjeru, a kasnije je to zabranio i naredio da se kupamo."
Ebu-Davud još navodi da je neki čovjek halifi Omeru, radijallahu anhu, kazao kako Zejd ibni Sabit, radijallahu anhu, daje odgovore o ovom slučaju po svom mišljenju.
– Dajte mi ga! – rekao je Omer. Pošto je Zejd došao, Omer mu reče: "Ti si sam svoj neprijatelj! Javljeno mi je da ti svijetu daješ decizije po svom nahođenju?"
– Vladaru pravovjernih! Allaha mi, ja ne činim tako, nego po hadisu koga sam čuo od svoga oca, on od Ebu-Ejjuba b. Ka'ba i Rufa'a b. Rafi'a. Tada se Omer okrenuo Rufa'u b. Rafi'u i upitao: "Izostavljate li kupanje poslije spolnog odnosa sa suprugama, ukoliko ne ejakulirate?"
– Tako smo radili u doba Alejhisselama. On nam to nije sprečavao, a niti smo čuli da je to zabranio – odgovorio je Ibni-Rafi'.
Podvojenost među ashabima Omer je rasvijetlio putem konferencije ashaba Bedra i svijetu oglasio da se pridržava stava Alije i Mu'aza, radijallahu anhuma, koji su rekli: "Kupanje je neophodno čim se spolni organi međusobno uklope."
Na prijedlog Alije, radijallahu anhu, izraženo je i mišljenje Hafse, radijallahu anha. Pošto ona nije znala dati određen odgovor ispitana je Aiša, radijallahu anha. Njen odgovor bio je identičan izjavama Alije i Mu'aza, radijallahu anhuma, pa je Omer uzviknuo: "Ko od sada bude postupao drugačije, osjetit će bolove udaraca!"

– Uzet će abdest kao što uzima za namaz i oprat će svoj spolni organ. Tako sam čuo – kaže Osman – od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
O tome sam pitao i Aliju b. Ebu-Taliba, Zubejra b. Avvama, Talhu b. Ubejdullaha i Ubejja b. Ka'ba, radijallahu anhum, pa su i oni tako naredili.
Jahja je kazao:
– Obavijestio me je Ebu-Seleme, njega Urve b. Zubejr, a njega obavijestio Ebu-Ejjub da ga je tako čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيَّ ابْنَ أَبِي طَالِبٍ وَالزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ وَطَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِاللهِ وَأُبَيَّ بْنَ كَعْبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ قَالَ يَحْيَى وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

293. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Hišama b. Urve, koji je kazao:
– Obavijestio me moj otac, njega Ebu-Ejjub i rekao da mu je saopćio Ubejj b. Ka'b, da je pitao: "Allahov Poslaniče, kada čovjek spolno opći sa ženom, a ne ejakulira (šta će raditi)?"
– Oprat će onaj dio kojim je doticao suprugu (tj. njen spolni organ), zatim će uzeti abdest i klanjati – odgovorio je.
Ebu-Abdullah (Buhari) kaže: "Kupanje je sigurnije. Ovo je zadnji propis u (vezi s ovim), a iznijeli smo ga samo zbog prikaza razmimoilaženja ashaba."[2]

٢٩٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو أَيُّوبَ قَالَ أَخْبَرَنِي أُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ الْمَرْأَةَ فَلَمْ يُنْزِلْ قَالَ يَغْسِلُ مَا مَسَّ الْمَرْأَةَ مِنْهُ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَيُصَلِّي قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ الْغَسْلُ أَحْوَطُ وَذَاكَ الْآخِرُ وَإِنَّمَا بَيَّنَّا لِاخْتِلَافِهِمْ .

2 Pored izloženog u prethodnoj rubrici i u "Mugniju" se ističe: "Kupanje je obavezno ako je glavica spolnog organa muškarca unišla u spolni organ žene, bilo to dragovoljno ili nasilno, u snu ili javi."
Sami doticaj spolnih organa ne obavezuje na kupanje, ali po mišljenju Ebu-Hanife i Ebu-Jusufa treba uzeti abdest.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْحَيْضِ

MENSTRUACIJA

O riječima Uzvišenog Allaha: "Pitaju te za menstruaciju. Reci: "To je neprijatno ..." pa do Njegovih riječi: "... Allah voli one koji se čiste."

وَقَوْلُ اللهِ تَعَالَى (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذًى فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ) إِلَى قَوْلِهِ (وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ)

POJAVA MENSTRUACIJE

بَاب كَيْفَ كَانَ بَدْءُ الْحَيْضِ

i izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "To je nešto što je Allah propisao ženama, kćerima ademovim."

وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ هَذَا شَيْءٌ كَتَبَهُ اللهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ

Neki (od drugova Vjerovjesnika) su rekli: "Izraelićanke su prve kod kojih se pojavila menstruacija." A Ebu-Abdullah (Buhari) kaže: "Hadis Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, jači je (prihvatljiviji) od izjava ashaba."[1]

وَقَالَ بَعْضُهُمْ كَانَ أَوَّلُ مَا أُرْسِلَ الْحَيْضُ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَحَدِيثُ النَّبِيِّ ﷺ أَكْثَرُ .

1 Muslim u svom *Sahihu* navodi da je povod objave ovog ajeta bio to što su Jevreji izbjegavali svoje žene za vrijeme menstruacije, nisu s njima jeli i bile su potpuno izolovane od svojih kućana, pa su muslimani pitali Alejhisselama za način postupanja s takvim ženama u islamskoj zajednici. Odgovor na postavljeno pitanje dat je u 222. i 223. ajetu poglavlja El-Bekare koji u prijevodu glase:
Pitaju te o menstruaciji. Reci: "To je neprijatnost, pa ne općite sa ženama s menstruacijom i ne prilazite im dok se ne očiste. Kada se očiste, pristupajte im kako vam je Allah naredio. Zaista Allah voli one koji se kaju i voli one koji se čiste. Vaše su žene vama njive, pa pristupajte vašim njivama kako želite! I spremite sebi unaprijed (dobra djela)! Bojte se Allaha i znajte da ćete se sresti s Njime! Obraduj pravovjerne!"
U ovom poglavlju Buhari je naveo dvije naizgled oprečne izjave; jedna je hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem , u kojem kaže da je menstruacija nešto što je Allah odredio svim ženama, a druga su riječi nekih ashaba da se menstruacija pojavila kod žena Benu-Israila. Ajni kaže da su to izjavili Aiša i Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu.
U pokušaju da usklade ove dvije izjave učenjaci su ponudili nekoliko objašnjenja. Ajni daje prednost Poslanikovoj, sallallahu alejhi ve sellem , izjavi koju podupire time da je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, izjavio da je Hava, supruga Adema, alejhi selam, imala menstruaciju. Nakon toga on je ponudio svoje objašnjenje na koji način je moguće uskladiti ove izjave. On kaže da je moguće da je Uzvišeni Allah dao da žene Benu-Israila prestanu dobivati menstruaciju kao vid kazne njima i njihovim muževima zbog neposluha prema Njemu. Naime, Allahova mudrost je to što su žene plodne dok imaju menstruaciju, a kad ona prestane, one više nisu u stanju rađati. Zatim je Uzvišeni Allah ponovo odredio da žene Benu-Israila dobivaju menstruaciju i to je bio novi početak i na osnovu toga su Aiša i Ibn-Mes'ud i dali ovakvu izjavu. (prim. rec.)

294. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan rekavši da je čuo Abdur-Rahmana b. Kasima, ovaj Kasima b. Muhammeda (svoga oca), a on Aišu kako govori:
– Izašli smo (iz Medine) u namjeri da obavimo samo hadž. Kada smo stigli u Seref, dobila sam menstruaciju. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao mi je (pod šator), a ja plačem.
– Šta ti je? Jesi li dobila menstruaciju? – upitao je.
– Da – potvrdila sam.
– To je nešto što je Allah, dželle šanuhu, propisao kćerkama Ademovim, pa obavljaj ono što obavlja svaki hodočasnik, samo ne obilazi oko Ka'be!
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem – kaže Aiša – zaklao je u ime svojih žena goveče na ime kurbana.[1]

٢٩٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ الْقَاسِمِ قَالَ سَمِعْتُ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَمَّدٍ يَقُولُ سَمِعْتُ عَائِشَةَ تَقُولُ خَرَجْنَا لَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا كُنَّا بِسَرِفَ حِضْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي قَالَ مَا لَكِ أَنُفِسْتِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ إِنَّ هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَاقْضِي مَا يَقْضِي الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ قَالَتْ وَضَحَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ نِسَائِهِ بِالْبَقَرِ .

PRANJE GLAVE I RAŠČEŠLJAVANJE KOSE MUŽU OD SUPRUGE S MENSTRUACIJOM

بَاب غَسْلِ الْحَائِضِ رَأْسَ زَوْجِهَا وَتَرْجِيلِهِ

295. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, koja je rekla:
"Ja sam češljala kosu (glavu) Allahovom Poslaniku, a imala sam menstruaciju."

٢٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أُرَجِّلُ رَأْسَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَنَا حَائِضٌ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– hodočasnica s menstruacijom obavlja sve hadžske obrede osim obilaska oko Ka'be, a ako bi takva obišla oko Ka'be, dužna je zaklati kurban (devu ili goveče) baš kao džunub ili žena s pranjem poslije porođaja, dok osoba bez abdesta treba podijeliti milostinju ako bi učinila tavafu-l-kudum (tavaf prilikom dolaska);
– dozvoljeno je da čovjek zakolje jedno goveče kao kurban za sve svoje supruge;
– hodočasnik za svoju suprugu hodočasnicu može zaklati kurban uz njeno odobrenje u slučaju obaveznog hadža, a u fakultativnom hodočašću to može učiniti i bez njene prethodne saglasnosti.

296. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa i kazao da mu je pričao Hišam b. Jusuf da ga je obavijestio Ibni-Džurejdž, a njega Hišam prenoseći od Urve, da je upitan:
– Da li me može poslužiti žena s menstruacijom – ili je rekao: Da li mi se supruga kao džunub može prikučivati?
– To mi je sve lahko. Takve osobe mene poslužuju i tu nema nikome nikakva grijeha. Aiša mi je pričala da je s menstruacijom češljala kosu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio u i'tikafu u svojoj džamiji. On joj je, dok je ona bila u svojoj sobi, ispružio glavu i ona ga je, imajući menstruaciju, češljala.[2]

٢٩٦. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّهُ سُئِلَ أَتَخْدُمُنِي الْحَائِضُ أَوْ تَدْنُو مِنِّي الْمَرْأَةُ وَهِيَ جُنُبٌ فَقَالَ عُرْوَةُ كُلُّ ذَلِكَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَكُلُّ ذَلِكَ تَخْدُمُنِي وَلَيْسَ عَلَى أَحَدٍ فِي ذَلِكَ بَأْسٌ أَخْبَرَتْنِي عَائِشَةُ أَنَّهَا كَانَتْ تُرَجِّلُ تَعْنِي رَأْسَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهِيَ حَائِضٌ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَئِذٍ مُجَاوِرٌ فِي الْمَسْجِدِ يُدْنِي لَهَا رَأْسَهُ وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا فَتُرَجِّلُهُ وَهِيَ حَائِضٌ .

MUŽEVO CITIRANJE (KUR'ANSKOG TEKSTA) NA KRILU SUPRUGE S MENSTRUACIJOM

بَاب قِرَاءَةِ الرَّجُلِ فِي حَجْرِ امْرَأَتِهِ وَهِيَ حَائِضٌ

Ebu-Vail slaše svoju sluškinju, koja je imala menstruaciju, do Ebu-Rezina, i ona mu donosaše Mushaf držeći ga za vezicu.

وَكَانَ أَبُو وَائِلٍ يُرْسِلُ خَادِمَهُ وَهِيَ حَائِضٌ إِلَى أَبِي رَزِينٍ فَتَأْتِيهِ بِالْمُصْحَفِ فَتُمْسِكُهُ بِعِلَاقَتِهِ .

297. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm Fadl b. Dukejn, koji je čuo Zuhejra da prenosi od Mensura b. Safijje, kome je pričala njegova majka, da joj je Aiša kazala:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavljaše (svoju glavu) u moje krilo i citiraše kur'anski tekst, dok sam ja imala menstruaciju."[3]

٢٩٧. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ سَمِعَ زُهَيْرًا عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ أَنَّ أُمَّهُ حَدَّثَتْهُ أَنَّ عَائِشَةَ حَدَّثَتْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَتَّكِئُ فِي حَجْرِي وَأَنَا حَائِضٌ ثُمَّ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ .

2 Iz hadisa se zaključuje:
– i'tikaf se ne kvari kada mu'tekif izbaci iz njega na duže vrijeme svoju nogu, ruku ili glavu;
– dozvoljeno je doticati suprugu u danima njene menstruacije;
– žena s menstruacijom ne treba ulaziti u džamiju iz poštovanja prema džamiji;
– međusobno posluživanje pa i doticanje supružnika ne kvari ranije uzeti abdest.

3 Žena s menstruacijom i džunub osoba mogu držati i nositi Kur'an u omotu, torbici, kutiji i sličnom. Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, jednom prilikom kao džunub pročitao je s papirića jedan kur'anski tekst i na postavljenu mu primjedbu odgovorio: "Ja nosim u sebi kur'anskog teksta više od ovoga na ovom papiriću."

NAZIVANJE KRVARENJA IZA PORODA (NIFASA) MENSTRUACIJOM (I MENSTRUACIJE NIFASOM)

بَاب مَنْ سَمَّى النِّفَاسَ حَيْضًا وَالْحَيْضَ نِفَاسًا

298. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Ebu-Selema, da mu je Zejneba, kćerka Ummi-Seleme, pričala kako joj je Ummi-Selema rekla:
– Dok sam ležala pokraj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u svojoj četveroroglјastoj haljini (s resastim obrubima), dobila sam menstruaciju, pa sam se nečujno izvukla i uzela haljine za menstruaciju.
– Jesi li dobila nifas (misleći na menstruaciju)? – upitao je.
– Da – rekla sam. Potom me je pozvao i ja sam se u resastoj haljini opet kod njega spustila.[1]

٢٩٨. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ زَيْنَبَ بِنْتَ أُمِّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ حَدَّثَتْهَا قَالَتْ بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مُضْطَجِعَةٌ فِي خَمِيصَةٍ إِذْ حِضْتُ فَانْسَلَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي قَالَ أَنُفِسْتِ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ .

Ibni-Hazm kaže: "Citirati kur'anski tekst, kakve dove, doticati Mushaf dozvoljeno je, bila osoba džunub ili s menstruacijom, s abdestom ili bez njega. Ovo mišljenje zastupaju: Rebi', Seid b. Musejjeb, Ibni-Džubejr, Ibni-Abbas, Davud i svi naši sljedbenici";
– dozvoljeno je citirati Kur'an u blizini nečistog terena, iako iz poštovanja prema Kur'anu treba to izbjegavati;
– bolesnik klanjajući namaz može se oslanjati na suprugu s menstruacijom ako joj je odjeća čista.

1 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je ležati sa suprugom u periodu menstruacije pod istim pokrivačem;
– žena s menstruacijom ili krvarenjem iza porođaja ne može klanjati, postiti, učiti duže tekstove iz Kur'ana ni prihvaćati Kur'an bez omota.
Ummi-Selema upitala je jednom prilikom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem:
– Koliko traje krvarenje iza porođaja?
– četrdeset dana, osim ako ne prestane prije – odgovori.
U Ebu-Ali Tusijevu "Kitabul-ahkamu" stoji: "Svi učeni ashabi i generacija iza njih smatraju da žena nije dužna klanjati 40 dana iza porođaja, a ako joj krvarenje prestane prije, može se okupati i otpočeti klanjati. Ako i nakon četrdeset dana krvari, o tome većina učenjaka kaže: "Poslije četrdeset dana ona neće propuštati namaze." To je stav većine pravnika. Od Hasana je preneseno (da je rekao): "Neće klanjati pedeset dana", dok je Ata rekao: "… šezdeset dana."

MILOVANJE ŽENE ZA VRIJEME MENSTRUACIJE

بَاب مُبَاشَرَةِ الْحَائِضِ

299. PRIČAO NAM JE Kabisa, njemu Sufjan prenoseći od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, da je rekla:
"Ja i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se iz jedne posude, a bili smo obadvoje džunubi.

٢٩٩. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ كِلَانَا جُنُبٌ.

300. Tražio je od mene da se prekrijem donjom haljinom i to bih uradila, i milovao me je kada sam imala menstruaciju.

٣٠٠. وَكَانَ يَأْمُرُنِي فَأَتَّزِرُ فَيُبَاشِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ.

301. A kada je bio u it'ikafu pružao mi je glavu i ja sam mu je prala, a imala sam menstruaciju."[2]

٣٠١. وَكَانَ يُخْرِجُ رَأْسَهُ إِلَيَّ وَهُوَ مُعْتَكِفٌ فَأَغْسِلُهُ وَأَنَا حَائِضٌ.

302. PRIČAO NAM JE Ismail b. Halil i kazao da ga je obavijestio Ali b. Mushir, ovoga Ebu-Ishak Šejbani prenoseći od Abdur-Rahmana b. Esveda, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, koja je kazala:
– Kada bi neka od nas imala menstruaciju, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio je milovati, naredio bi joj da se u vrijeme obilnog odljeva krvi obuče i prekrije donjim dijelom svoje odjeće (za hajz) i tek onda bi je milovao. A ko je od vas – kaže Aiša – u stanju da savlađuje svoj prirodni nagon kao što ga savlađuje Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem?
U drugom nizu prenosilaca umjesto Ali b. Mushira, isto prenosi Halil i Džerir, od Šejbanija.

٣٠٢. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ ابْنُ مُسْهِرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ هُوَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَتْ إِحْدَانَا إِذَا كَانَتْ حَائِضًا فَأَرَادَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُبَاشِرَهَا أَمَرَهَا أَنْ تَتَّزِرَ فِي فَوْرِ حَيْضَتِهَا ثُمَّ يُبَاشِرُهَا قَالَتْ وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ إِرْبَهُ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَمْلِكُ إِرْبَهُ تَابَعَهُ خَالِدٌ وَجَرِيرٌ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ.

2 Iz hadisa se zaključuje:
– supružnici se mogu kupati vodom grabeći je iz jedne posude;
– dozvoljeno je međusobno zabavljanje muža i žene s menstruacijom, a ako muž obavi i spolni snošaj, dužan je izvršiti kefaret, a on se sastoji od oslobađanja jednog roba – po jednom mišljenju – ili od sadake u iznosu od pola dinara (zlatnika) – po drugom mišljenju. To je stav Katade, Evza'ija, Ahmeda, Ishaka i Šafije, dok pravnici hanefijske škole ističu potrebu iskrenog pokajanja i traženja Allahovog oprosta;
– dozvoljeno je mužu doticati suprugu s menstruacijom, ali samo tijelo iznad pojasa i ispod koljena, a ono između pojasa i koljena preko prekrivene haljine;
– žena s menstruacijom može vršiti sve kućne poslove i ne odvaja se od muža niti ostalih kućana.

303. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu prenio Abdul-Vahid, njemu Šejbani, a njemu pričao Abdullah b. Šeddad, i kazao da je čuo Mejmunu gdje govori:
"Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio milovati neku od svojih supruga kada je u hajzu, naredio bi joj i ona bi se prekrila donjim dijelom svoje odjeće (keceljom)."[1]
Gornji hadis prenio je Sufjan od Šejbanija.

٣٠٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ مَيْمُونَةَ تَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُبَاشِرَ امْرَأَةً مِنْ نِسَائِهِ أَمَرَهَا فَاتَّزَرَتْ وَهِيَ حَائِضٌ وَرَوَاهُ سُفْيَانُ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ .

ŽENSKO S MENSTRUACIJOM NE POSTI

بَاب تَرْكِ الْحَائِضِ الصَّوْمَ

304. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da ga je obavijestio Muhammed b. Dža'fer, njega Zejd b. Eslem prenoseći od Ijada b. Abdullaha, a on od Ebu-Seida Hudrija, koji je rekao:
– Izašao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan Kurbanskog – ili Ramazanskog bajrama na musallu i prolazeći pored žena rekao: "Ženska skupino, dajite sadaku (zekat)? Predočeno mi je da ste vi većina u džehennemskoj vatri."
– Zašto, Allahov Poslaniče? – upitaše.
– Mnogo proklinjete, i (mužu ste) nezahvalne. Ja nisam vidio nikoga kraće pameti i manjkavije vjere, a da zanese pamet i odlučnog čovjeka, kao što ste vi.
– U čemu se ogleda manjkavost naše vjere i našeg razuma, Allahov Poslaniče – upitale su?
– Nije li svjedočenje žene jednako polovici svjedočenja muškarca? – odgovorio je on.
– Da – rekoše one.
– Pa to – reče Alejhisselam – spada u manjkavost pameti.

٣٠٤. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدٌ هُوَ ابْنُ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي أَضْحًى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي أُرِيتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلُبِّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ قُلْنَ وَمَا نُقْصَانُ دِينِنَا وَعَقْلِنَا يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ أَلَيْسَ شَهَادَةُ الْمَرْأَةِ مِثْلَ نِصْفِ شَهَادَةِ الرَّجُلِ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكِ

1 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– u danima menstruacije supruga oblači prostiju, zatvoreniju haljinu koja neće u mužu pobuđivati nadražaj za spolni snošaj;
– zabavljati se sa suprugom u vrijeme menstruacije dozvoljeno je samo čovjeku koji vlada svojim prirodnim nagonom i zna da neće izvršiti spolni snošaj.

– A nije li ona (žena) s menstruacijom ta koja ne klanja i ne posti? – reče on.
– Da – potvrdiše.
– To je, eto – reče on – manjkavost njene vjere.[2]

مِنْ نُقْصَانِ عَقْلِهَا أَلَيْسَ إِذَا حَاضَتْ لَمْ تُصَلِّ وَلَمْ تَصُمْ قُلْنَ بَلَى قَالَ فَذَلِكِ مِنْ نُقْصَانِ دِينِهَا .

ŽENA S MENSTRUACIJOM OBAVLJA SVE OBREDE HADŽA OSIM OBILASKA OKO KA'BE

بَاب تَقْضِي الْحَائِضُ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا إِلَّا الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ

Ibrahim kaže: "Nije grijeh da ona osoba s menstruacijom prouči ajet", a Ibni-Abbas nije smatrao grijehom da džunub uči kur'anski tekst. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spominjao je Allaha u svako doba.
Ummi-Atijje kaže: "Naređeno nam je da (na musallu) izlaze i osobe s menstruacijom, da izgovaraju tekbire zajedno s tekbirima (ashaba) i upućuju dovu Allahu, dželle šanuhu."

وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ لَا بَأْسَ أَنْ تَقْرَأَ الْآيَةَ وَلَمْ يَرَ ابْنُ عَبَّاسٍ بِالْقِرَاءَةِ لِلْجُنُبِ بَأْسًا وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَذْكُرُ اللهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ وَقَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ كُنَّا نُؤْمَرُ أَنْ نَخْرُجَ الْحُيَّضُ فَيُكَبِّرْنَ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَخْبَرَنِي أَبُو سُفْيَانَ أَنَّ هِرَقْلَ دَعَا

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je da imam s okolnim svijetom klanja bajramske namaze na širem otvorenom terenu. To je bio ustaljen običaj I stoljeća islamske ere, a kasnije je jenjavao, ali se ipak zadržao i do naših dana;
– milostinju treba dijeliti uvijek, a naročito u dane Bajrama. Oni koji se mogu veseliti i raskošno živjeti, dužni su materijalno pomoći siromahe;
– žene mogu učestvovati u obavljanju bajramskih namaza, ako neće izazvati smutnju. Aiša, radijallahu anha, jednom je izjavila: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem , vidio šta se sve poslije njega dešava među ženskim svijetom, on bi ženama zabranio pristup u džamije kao što je bilo zabranjeno Izraelićankama."
– U djelu *Et-Tevdih* se navodi da Ebu-Bekr, Ali, Ibni-Omer, radijallahu anhum, i još neki ashabi smatraju da su žene dužne doći na musallu, poslušati prigodna predavanja i učestvovati u obavljanju praznićnih obreda. Međutim, Urve, Kasim, Jahja b. Seid, smatraju da je zabranjeno da žene dođu na Bajram. Od Ebu-Hanife je preneseno da je to jednom zabranio, a jednom odobrio, dok Malik i Ebu-Jusuf odobravaju staricama i udatim ženama, a djevojkama zabranjuju.
U Bedai'u stoji: "Učenjaci hanefijske škole su saglasni da djevojkama ne treba dopustiti da prisustvuju bajramima, džumama i ostalim namazima, jer je u Kur'anu rečeno: 'Neka one borave u svojim kućama!' Njihovo prisustvo može uroditi neredom i narušavanjem moralnog ugleda, za koji se svaki čovjek stara."
Imam Ebu-Jusuf drži da žena ako izađe na Bajram neće klanjati, nego će tako samo uvećavati broj muslimana i učestvovati u njihovim dovama.
Buhari i Muslim u svojim Sahihima navode hadis: "Ne odbijajte žene od Allahovih hramova!"
– imam može poučavati žene, bilo pojedinačno ili skupno:
– poroke ljudi i njihove negativne osobine treba iznositi umjereno oštrim tonom, indirektno i općenito;
– milostinjom se postiže Allahova, dželle šanuhu, milost, naklonost i oprost manjih prekršaja;
– haram je nijekati Allahove, dželle šanuhu, blagodati, a pokuđeno biti nezahvalan ljudima na njihovoj usluzi;
– strogo je zabranjeno govoriti u društvu sramotne i grube riječi i ljude bespravno proklinjati. Ko to čini, svrstava se u grupu velikih grešnika kojima Allah otvoreno prijeti paklenom kaznom;
– veliki grijesi su nazvani kufrom radi ukazivanja na njihovu opasnost onome ko ih čini;
– mlađi treba koristiti iskustvo starijeg;
– svjedočenje dviju žena ravno je svjedočenju jednog muškarca;
– na poboljšanju materijalnog stanja siromaha treba se osobno maksimalno angažovati;
– žena s menstruacijom oslobođena je posta i namaza.

Ibni-Abbas je rekao:
– Obavijestio me je Ebu-Sufjan da je Herakle zatražio Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, pismo i pročitao ga, a u njemu bijaše: "U ime Allaha, Sveopćeg Dobročinitelja, Milostivog!" i (ajet): "O, pristalice Knjige, dođite riječi..."
'Ata je prenio od Džabira: "Aiša je imala menstruaciju, pa je opet obavljala sve obrede hadža, osim obilaženja oko Ka'be i obavljanja namaza."
Hakem je izjavio: "Ja koljem (živinče) kao džunub, a pošto je Allah rekao: 'Ne jedite meso životinje pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime...' (učim bismillu)."

بِكِتَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَرَأَ فَإِذَا فِيهِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ) الْآيَةَ وَقَالَ عَطَاءٌ عَنْ جَابِرٍ حَاضَتْ عَائِشَةُ فَنَسَكَتِ الْمَنَاسِكَ غَيْرَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ وَلَا تُصَلِّي وَقَالَ الْحَكَمُ إِنِّي لَأَذْبَحُ وَأَنَا جُنُبٌ وَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ) .

305. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Abdul-Aziz b. Ebu-Seleme prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, ovaj od Kasima b. Muhammeda, ovaj od Aiše, koja kaže:
– Izašli smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, misleći da obavimo samo hadž. Kada smo došli u Seref, pojavila mi se menstruacija. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao mi je (u šator), a ja plačem.
– Što plačeš? – upita.
– Allaha mi, voljela sam da nisam hodočastila ove godine – odgovorila sam.
– Možda si dobila krvarenje (kao poslije porođaja)? – upitao je.
– Da – odgovorila sam.
On je potom rekao: "To je nešto što je Allah propisao Ademovim kćerkama; radi sve što radi svaki hodočasnik, samo ne obilazi oko Ka'be dok se ne očistiš!"[1]

٣٠٥. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنِ الْقَاسِمِ ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَا نَذْكُرُ إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا جِئْنَا سَرِفَ طَمِثْتُ فَدَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ قُلْتُ لَوَدِدْتُ وَاللهِ أَنِّي لَمْ أَحُجَّ الْعَامَ قَالَ لَعَلَّكِ نُفِسْتِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَإِنَّ ذَلِكِ شَيْءٌ كَتَبَهُ اللهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ فَافْعَلِي مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي .

1 Džunub ima status kao osoba s menstruacijom. Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, nije smatrao grijehom da džunub prouči 1 do 2 ajeta, a Ahmed i Malik dozvoljavaju mu proučiti najviše jedan ajet.
Prijevod cijelog 64. ajeta Ali-Imran, u Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, pismu, poslanom Heraklu, glasi: "Sljedbenici Knjige (Tevrata i Indžila), dođite riječi koja je jednaka i nama i vama – da budemo u ibadetu samo Allahu i da Mu u tome ništa ne pridružujemo, da jedni druge ne smatramo bogovima umjesto Allaha!" Ako se oni okrenu (od istine), recite: "Budite svjedoci da smo mi muslimani!"
Alejhisselam je dao napisati i poslati tekst gornjeg ajeta bizantijskom caru, znajući da je on kao nemusliman džunub, i da će ga kao takav i pročitati. Kada je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio

NEUBIČAJENI ODLJEV KRVI (ISTIHADA) KOD ŽENA

بَاب الِاسْتِحَاضَةِ

306. PRIČAO NAM JE Abdulah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, da je rekla:
– Fatima bint Ebu-Hubejš pitala je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, ja nikad nisam čista, pa da li ću izostavljati namaz?"
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: "To je samo krv kapilara, a nije menstruacija. Kada ti se pojavi menstruacija, izostavljaj namaz, a kada prođe njen rok saperi sa sebe krv (okupaj se) i klanjaj!"[2]

٣٠٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ قَالَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ أَبِي حُبَيْشٍ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي لَا أَطْهُرُ أَفَأَدَعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّمَا ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَيْسَ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَاتْرُكِي الصَّلَاةَ فَإِذَا ذَهَبَ قَدْرُهَا فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّمَ وَصَلِّي .

nemuslimanu, onda je sigurno dozvoljeno muslimanu koji je džunub i osobi s menstruacijom. Izjava Hakema b. Kutejba upozorava da je on kao džunub proučio bismillu i tekbir, i potom klao živinčad.

2 Citirani hadis navode i drugi muhaddisi u nešto izmijenjenim varijantama, a Tirmizi ga završava riječima: "... uzimaj abdest za svaki namaz kada nastupi njegovo vrijeme!"
Tahavi navodi: "... kada ti prestane menstruacija, okupaj se, a onda abdest uzimaj prilikom klanjanja svakog namaza!"
U zbirci hadisa Ahmeda b. Hanbela stoji: "Okupaj se i za svaki namaz uzmi abdest!"
Ebu-Davud preko Aiše, radijallahu anha, navodi da je Ummi-Habiba bint Džahš, radijallahu anha, imala prekovremeni odljev krvi oko sedam godina, pa je došla Alejhisselamu i pitala ga o načinu obavljanja namaza: "To nije menstruacija – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nego krv kapilara. Okupaj se i klanjaj!" Ona bi se znala kupati u sobi sestre Zejnebe, radijallahu anha, a površina vode u kotlu bila bi crvena od krvi.
Ovo mišljenje usvajaju predstavnici ehli-sunnetskih škola islama.
Ebu-Davud navodi i slučaj Sehle b. Suhejl, radijallahu anha, kojoj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: Okupaj se pred obavljanje svakog namaza! Pošto joj je to bilo naporno, Alejhisselam joj je rekao da se okupa jednom za podne i ikindiju, jednom za akšam i jaciju i jednom za sabah. Jednoj drugoj ženi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se okupa pred istek podnevskog vremena, a onda klanja podne pa ikindiju. Zatim da tako uradi i u slučaju akšama i jacije, a da se za sabah posebno okupa.
Ebu-Hanife smatra da je vrijeme trajanja pravovaljanog abdesta žena s vanrednim odljevom krvi ograničeno dužinom trajanja pojedinog namaskog vremena u kome žena može vršiti sve obligatne i dobrovoljne pobožne čine; svršetkom namaskog vremena u kome je abdest uzet prestaje i punopravnost toga abdesta. Prestankom vanrednog odljeva krvi kupanje nije obligatno, nego samo preporučljivo.

PRANJE KRVI MENSTRUACIJE

307. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Hišama, ovaj od Fatime bint Munzir, a ona od Esme bint Ebu-Bekr, da je izjavila:
– Jedna žena pitala je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekla: "Šta misliš, Allahov Poslaniče, kada odjeću neke od nas žena poškropi krv menstruacije, šta će činiti?
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Kada odjeću neke od vas poškropi krv menstruacije, neka je trljajući sapere, potom oblije vodom, i onda u njoj klanja!"

308. PRIČAO NAM JE Asbeg i kazao da ga je obavijestio Ibni-Vehb, a njega Amr b. Haris prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, koji mu je pričao od svoga oca, a on od Aiše, da je rekla: "Kada bi neka od nas imala menstruaciju, ona bi pri svom čišćenju trljajući sapirala krv sa svoje odjeće, oprala taj dio, oblila ostale njene krajeve, i onda u njoj klanjala."

بَاب غَسْلِ دَمِ الْمَحِيضِ

٣٠٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ أَنَّهَا قَالَتْ سَأَلَتِ امْرَأَةٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا إِذَا أَصَابَ ثَوْبَهَا الدَّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ كَيْفَ تَصْنَعُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَصَابَ ثَوْبَ إِحْدَاكُنَّ الدَّمُ مِنَ الْحَيْضَةِ فَلْتَقْرُصْهُ ثُمَّ لِتَنْضَحْهُ بِمَاءٍ ثُمَّ لِتُصَلِّ فِيهِ .

٣٠٨. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَتْ إِحْدَانَا تَحِيضُ ثُمَّ تَقْتَرِصُ الدَّمَ مِنْ ثَوْبِهَا عِنْدَ طُهْرِهَا فَتَغْسِلُهُ وَتَنْضَحُ عَلَى سَائِرِهِ ثُمَّ تُصَلِّي فِيهِ .

BORAVLJENJE U I‘TIKAFU OSOBE S VANREDNIM ODLJEVOM KRVI (ISTIHADOM)

بَاب اعْتِكَافِ الْمُسْتَحَاضَةِ

309. PRIČAO NAM JE Ishak, a njemu Halid b. Abdullah prenoseći od Halida, on od Ikrime, a ovaj od Aiše, da je s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u i‘tikaf odlazila po neku od njegovih supruga, iako bi bila s vanrednim odljevom krvi. Ona bi uočavala krv svog vanrednog odljeva, i zbog te krvi stavljala ponekad ispod sebe zdjelu. Ikrime smatra da je uistinu Aiša vidjela vodu divljeg šafrana, pa je kazala: “Kao da je tako nešto imala ta i ta žena.”[1]

٣٠٩. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اعْتَكَفَ مَعَهُ بَعْضُ نِسَائِهِ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ تَرَى الدَّمَ فَرُبَّمَا وَضَعَتِ الطَّسْتَ تَحْتَهَا مِنَ الدَّمِ وَزَعَمَ أَنَّ عَائِشَةَ رَأَتْ مَاءَ الْعُصْفُرِ فَقَالَتْ كَأَنَّ هَذَا شَيْءٌ كَانَتْ فُلَانَةُ تَجِدُهُ .

310. PRIČAO NAM JE Kutejbe, a njemu Jezid b. Zurej‘ prenoseći od Halida, on od Ikrime, a ovaj od Aiše, koja je izjavila:
“S Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, boravila je u i‘tikafu jedna od njegovih supruga, a vidjela bi i krv i žućkastu tečnost (vanrednog odljeva), i dok bi klanjala, stavljala je posudu ispod sebe.”

٣١٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتِ اعْتَكَفَتْ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ امْرَأَةٌ مِنْ أَزْوَاجِهِ فَكَانَتْ تَرَى الدَّمَ وَالصُّفْرَةَ وَالطَّسْتُ تَحْتَهَا وَهِيَ تُصَلِّي .

311. PRIČAO NAM JE Musedded, a njemu Mu‘temir prenoseći od Halida, on od ‘Ikrime, a ovaj od Aiše, da je neka od majki pravovjernika bila u i‘tikafu sa vanrednim odljevom krvi.

٣١١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ خَالِدٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ بَعْضَ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ اعْتَكَفَتْ وَهِيَ مُسْتَحَاضَةٌ .

1 Žena s vanrednim odljevom krvi (istihadom) može boraviti u džamiji, klanjati i vršiti ostale ibadetske poslove. Status takve žene jednak je statusu osobe kojoj stalno kapa krv iz nosa, curi mokraća, izlazi *mezija* i *vedija* ili mu curi krv iz rane tokom cijelog jednog namaskog vremena.
Aiša, radijallahu anha, je ovaj odljev imala u većoj mjeri i stavljala ispod sebe posudu da joj krv ne poškropi haljine ili teren u džamiji.
Ovaj odljev ne predstavlja smetnju za spolni snošaj.

DA LI ŽENA MOŽE KLANJATI U HALJINI U KOJOJ JE BILA PRI MENSTRUACIJI

بَاب هَلْ تُصَلِّي الْمَرْأَةُ فِي ثَوْبٍ حَاضَتْ فِيهِ

312. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, a njemu Ibrahim b. Nafi' prenoseći od Ibnu-Ebu-Nedžiha, ovaj od Mudžahida, da je Aiša pričala:
"Svaka od nas imala je samo po jednu haljinu u kojoj bi bila i za vrijeme menstruacije, i ako bi na nju kanulo štogod krvi, nakvasila bi to vlastitom pljuvačkom i istrala svojim noktom."[1]

٣١٢. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ مَا كَانَ لِإِحْدَانَا إِلَّا ثَوْبٌ وَاحِدٌ تَحِيضُ فِيهِ فَإِذَا أَصَابَهُ شَيْءٌ مِنْ دَمٍ قَالَتْ بِرِيقِهَا فَقَصَعَتْهُ بِظُفْرِهَا .

NAMIRISAVANJE ŽENE PRILIKOM KUPANJA ZBOG MENSTRUACIJE

بَاب الطِّيبِ لِلْمَرْأَةِ عِنْدَ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ

313. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, a njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, ovaj od Hafse (Ebu-Abdullah kaže: ili Hišam b. Hassan prenosi od Hafse), ona od Ummi-Atijje, a ova od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, riječima:
– Nama je bilo zabranjeno da se nakon umrlog ustežemo od uljepšavanja više od tri dana, osim nakon umrlog muža kada žalimo četiri mjeseca i deset dana. U to vrijeme ne podvlačimo vježe (surmu), ne namirisavamo se i ne oblačimo bojadisane haljine, osim odjevnog ogrtača (iz Jemena). Kada bi se neka od nas kupala poslije menstruacije, bilo nam je dozvoljeno pri tom čišćenju upotrijebiti malo azfarskog miomirisa. Praćenje dženaze bilo nam je zabranjeno.
Gornji hadis prenio je, kaže Ebu-Abdullah, Hišam b. Hassan od Hafse, ona od Ummi-Atijje, a ova od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

٣١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ أَوْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانَ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ كُنَّا نُنْهَى أَنْ نُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلَا نَكْتَحِلَ وَلَا نَتَطَيَّبَ وَلَا نَلْبَسَ ثَوْبًا مَصْبُوغًا إِلَّا ثَوْبَ عَصْبٍ وَقَدْ رُخِّصَ لَنَا عِنْدَ الطُّهْرِ إِذَا اغْتَسَلَتْ إِحْدَانَا مِنْ مَحِيضِهَا فِي نُبْذَةٍ مِنْ كُسْتِ أَظْفَارٍ وَكُنَّا نُنْهَى عَنِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ .
قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ رَوَاهُ هِشَامُ بْنُ حَسَّانَ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1 Bejheki, tumačeći gornji hadis, ističe da je Aiša, radijallahu anha, mislila na manje kapljice krvi od menstruacije s kojima bi se moglo i klanjati bez čišćenja, jer se iz drugih hadisa vidi da su Alejhisselamove supruge svoje haljine uprljane krvlju od menstruacije brižljivo prale vodom.

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– supruga umrlog muža pričekat će četiri mjeseca i deset dana da se vidi da li je trudna ili ne. Ukoliko je supruga ostala trudna, vrijeme pričeka traje do časa njenog porođaja. U ovom vremenu supruga ne treba

KADA ŽENI PRESTANE MENSTRUACIJA, (DOBRO) ĆE SE ISTRLJATI I KAKO ĆE SE OKUPATI I UPOTRIJEBITI KRPU NATOPLJENU MOŠUSOM, I ISTIRATI TRAGOVE KRVI

بَاب دَلْكِ الْمَرْأَةِ نَفْسَهَا إِذَا تَطَهَّرَتْ مِنَ الْمَحِيضِ وَكَيْفَ تَغْتَسِلُ وَتَأْخُذُ فِرْصَةً مُمَسَّكَةً فَتَتَّبِعُ أَثَرَ الدَّمِ .

314. PRIČAO NAM JE Jahja i kazao da mu je prenio Ibni-Ujejne prenoseći od Mensura b. Safijje, on od svoje majke (Safijje), a ona od Aiše, kako je jedna žena pitala Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za kupanje poslije menstruacije, pa joj je on naredio kako će se kupati, rekavši:
"Uzmi krpu natopljenu mošusom i njom se dobro očisti!"
– Kako ću se njome očistiti? – upita ona.
– Čisti se njome! – odgovori on.
– A kako? – reče ona.
– Subhanallah! – uzviknu on – čisti se (njome)!
Tada sam je povukla k sebi (priča Aiša) i rekla: "Vuci je i trljaj po ostatku traga krvi (od menstruacije)!"

٣١٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَنْصُورِ بْنِ صَفِيَّةَ عَنْ أُمِّهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ فَأَمَرَهَا كَيْفَ تَغْتَسِلُ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مِنْ مَسْكٍ فَتَطَهَّرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ أَتَطَهَّرُ قَالَ تَطَهَّرِي بِهَا قَالَتْ كَيْفَ قَالَ سُبْحَانَ اللهِ تَطَهَّرِي فَاجْتَبَذْتُهَا إِلَيَّ فَقُلْتُ تَتَبَّعِي بِهَا أَثَرَ الدَّمِ .

da se gizda i posjećuje veselo društvo; a podvlačiti vjeđe preko dana, oblačiti odjeću privlačnih boja i upotrebljavati kozmetiku spada u strogo zabranjene čine;
– žena s menstruacijom, a naročito pri kupanju poslije nje, treba upotrebljavati miomirisnu kozmetiku da njome neutrališe neugodan miris menstruacije.

ČIŠĆENJE KRVI OD MENSTRUACIJE

بَاب غَسْلِ الْمَحِيضِ

315. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu ispričao Vuhejb, a njemu Mensur prenoseći od svoje majke, a ona od Aiše, da je jedna žena od Ensarije rekla Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem:
– Kako ću se okupati poslije menstruacije?
– Uzmi krpu natopljenu mošusom (pa se očisti)! i uzmi abdest – rekavši to tri puta.
Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio stid, zakrenuo se na stranu, ili je rekao: uzmi njome abdest, a ja sam je kaže Aiša, zgrabila, privukla k sebi i objasnila joj šta je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, time namjeravao.[1]

٣١٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ أُمِّهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ قَالَتْ لِلنَّبِيِّ ﷺ كَيْفَ أَغْتَسِلُ مِنَ الْمَحِيضِ قَالَ خُذِي فِرْصَةً مُمَسَّكَةً فَتَوَضَّئِي ثَلَاثًا ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَحْيَا فَأَعْرَضَ بِوَجْهِهِ أَوْ قَالَ تَوَضَّئِي بِهَا فَأَخَذْتُهَا فَجَذَبْتُهَا فَأَخْبَرْتُهَا بِمَا يُرِيدُ النَّبِيُّ ﷺ.

ČEŠLJANJE ŽENE PRILIKOM KUPANJA POSLIJE MENSTRUACIJE

بَاب امْتِشَاطِ الْمَرْأَةِ عِنْدَ غُسْلِهَا مِنَ الْمَحِيضِ

316. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ibrahim, a njemu Ibni-Šihab prenoseći od Urve, da je Aiša izjavila:
– Proučivši telbiju na Oprosnom hadžu stupila sam u obrede i zanijetila s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, a bila sam jedna od onih koje su zanijetile prvo umru (s tim da kasnije zanijete i hadž) i nisu bile pripremile kurban.
Aiša je indirektno rekla da ima menstruaciju i nije bila čista dok nije došla noć Arefata, kada je rekla: "Allahov Poslaniče, ovo je noć Arefata, a ja sam zanijetila samo umru?"

٣١٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَهْلَلْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَكُنْتُ مِمَّنْ تَمَتَّعَ وَلَمْ يَسُقِ الْهَدْيَ فَزَعَمَتْ أَنَّهَا حَاضَتْ وَلَمْ تَطْهُرْ حَتَّى دَخَلَتْ لَيْلَةُ عَرَفَةَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ هَذِهِ لَيْلَةُ عَرَفَةَ وَإِنَّمَا كُنْتُ تَمَتَّعْتُ بِعُمْرَةٍ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ انْقُضِي رَأْسَكِ وَامْتَشِطِي

1 Muslim u svom Sahihu navodi da je navedena pitanja Alejhisselamu postavljala Esma, kći Šekelova, radijallahu anha, a on joj je odgovorio: "Svaka od vas treba uzeti vodu i sidra i tim očistiti krv, a potom politi vodu po glavi i istrljati je da voda dopre do kože, tada obliti cijelo tijelo i onda se istrljati krpom natopljenom mošusom."
Poslije njenih potpitanja Aiša, radijallahu anha, dala joj je detaljna objašnjenja i rekla: "Ensarijke su divne žene, njih stid ne ometa u traganju za vjerskim znanjem."
Iz hadisa se može zaključiti:
– razgovor o spolnim organima treba biti u alegoriji;
– poznavanje higijene jeste posebna dužnost žena;
– preporučljivo je da žena u toku menstruacije koristi kozmetiku;
– u dijalogu treba biti jasan i sagovorniku svako pitanje dobro objasniti;
– prema ljudima treba biti pažljiv, prijazan, taktičan i pokrivati tuđe mahane.

وَأَمْسِكِي عَنْ عُمْرَتِكِ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْتُ الْحَجَّ أَمَرَ عَبْدَالرَّحْمَنِ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ فَأَعْمَرَنِي مِنَ التَّنْعِيمِ مَكَانَ عُمْرَتِي الَّتِي نَسَكْتُ .

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori joj: "Raspleti kosu na svojoj glavi, iščešljaj se i prestani s obredima!" To sam učinila, i kada sam obavila hadž (nakon što sam ga zanijetila), naredio je Abdur-Rahmanu u noći kada smo odsjeli u Mihsabu (lejletul-hasabe)[2] pa mi je on omogućio te sam stupila u umru od Ten'ima, umjesto one moje ranije umre u koju sam bila stupila.[3]

ŽENA TREBA RASPLESTI SVOJU KOSU PRI KUPANJU POSLIJE MENSTRUACIJE

بَاب نَقْضِ الْمَرْأَةِ شَعَرَهَا عِنْدَ غُسْلِ الْمَحِيضِ

317. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma'il, njemu Ebu-Usame prenoseći od Hišama, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, da je rekla:
– Izašli smo (radi hadža) dočekujući mlađak zul-hidždžeta i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ko želi zanijetiti umru, neka je i zanijeti, jer i ja da nisam pribavio kurban zanijetio bih umru." Tada su neki od ashaba zanijetili umru, a neki hadž. Ja sam bila od onih koji su zanijetili umru. Dan Arefata zatekao me s menstruacijom pa sam se potužila Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on mi reče: "Ostavi umru, raspleti svoju kosu, iščešljaj se i zanijeti hadž!" Tako sam i uradila, a kada je bila noć odsjedanja u Mihsabu (lejletul-hasabe), poslao je sa mnom moga brata Abdur-Rahmana pa sam izašla do Ten'ima i tamo se opet odlučila za umru umjesto moje ranije umre. Hišam je izjavio: "U ovakvom slučaju nije potreban kurban, ni post, a niti ikakva milostinja."[4]

٣١٧. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مُوَافِينَ لِهِلَالِ ذِي الْحِجَّةِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُهِلَّ بِعُمْرَةٍ فَلْيُهْلِلْ فَإِنِّي لَوْلَا أَنِّي أَهْدَيْتُ لَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ فَأَهَلَّ بَعْضُهُمْ بِعُمْرَةٍ وَأَهَلَّ بَعْضُهُمْ بِحَجٍّ وَكُنْتُ أَنَا مِمَّنْ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ فَأَدْرَكَنِي يَوْمُ عَرَفَةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَشَكَوْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ دَعِي عُمْرَتَكِ وَانْقُضِي رَأْسَكِ وَامْتَشِطِي وَأَهِلِّي بِحَجٍّ فَفَعَلْتُ حَتَّى إِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ أَرْسَلَ مَعِي أَخِي عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَخَرَجْتُ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ مَكَانَ عُمْرَتِي قَالَ هِشَامٌ وَلَمْ يَكُنْ فِي شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ هَدْيٌ وَلَا صَوْمٌ وَلَا صَدَقَةٌ .

2 Mihsab je mjesto između Mekke i Mine, a spomenuta noć je noć koja slijedi poslije Kurban-bajrama. Inače, riječi El-Hasabe, El-Ebtah i Hajfu Beni-Kinane su nazivi za jedno mjesto na Mini. (prim. rec.)

3 Aiša, radijallahu anha, svojevremno je naumila obaviti hadž, ali nije imala pripremljen kurban. Alejhisselam je nadomak Mekke objavio, ko nema kurban nije mu punovažna odluka za hodočašće i takav se treba odlučiti za obavljanje umre posebno, a potom obaviti hadž. Među ove spadaše i Aiša, radijallahu anha, koja je dolaskom u Seref dobila i menstruaciju, pa je prekinula obrede umre. Devetog zul-hidždžeta Aiši, radijallahu anha, prestala je menstruacija i ona je obavila hadž, a potom i umru.

4 Sadržaj hadisa upozorava na potrebu stalnog održavanja higijene tijela. Čistoća i urednost potrebni su tijelu bilo se na putu ili kod kuće. Žena je oličenje ljepote i čistoće i osnov zdravog podmlatka.
Hišam je dao gornju napomenu, ne znajući da je Alejhisselam tom prilikom zaklao goveče na ime kurbana za sebe i svoje supruge.

O RIJEČIMA UZVIŠENOG ALLAHA: "...(POTOM OD GRUDE MESA), OBLIKOVANE I NEOBLIKOVANE"

بَاب قَوْلِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ (مُخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ)

318. PRIČAO NAM JE Musedded, a njemu Hammad prenoseći od Ubejdullaha b. Ebu-Bekra, ovaj od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
– Allah, dželle šanuhu, za svaku matericu zadužio je jednog meleka koji govori: "Gospodaru moj, ovo je sperma ljudskog sjemena, sada, Gospodaru moj, zakvačak, a sada, Gospodaru moj, već komad mesa; a kada (Allah) htjedne da upotpuni njegovo stvaranje opunomoćeni melek pita: 'Da li muško ili žensko, nesretnik ili sretnik, kakve opskrbe i roka života', i to mu se sve zapiše dok je još u trbuhu svoje majke."[1]

٣١٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عُبَيْدِاللهِ ابْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَكَّلَ بِالرَّحِمِ مَلَكًا يَقُولُ يَا رَبِّ نُطْفَةٌ يَا رَبِّ عَلَقَةٌ يَا رَبِّ مُضْغَةٌ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَقْضِيَ خَلْقَهُ قَالَ أَذَكَرٌ أَمْ أُنْثَى شَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ فَمَا الرِّزْقُ وَالْأَجَلُ فَيُكْتَبُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ .

1 Trudnica ne može imati menstruaciju, jer je njena materija potrebna za formiranje čedonoščeta. Aiša, radijallahu anha, upitana za odljev krvi neke trudnice, odgovorila je:
"Trudnica ne može imati menstruaciju; preporučljivo je da se okupa i redovno obavlja namaz."
U hadisu su istaknute početne osnovne faze razvitka života čovjeka i da Allah, dželle šanuhu, zna unaprijed kakav će ko biti i prema tome mu i zacrtava njegovu sudbinu.
Žena koja pobaci dijete ima pravo nazvati se majkom. Evza'i i Malik daju joj to pravo ako je pobačaj bio uobličen komad mesa ili neuobličen komad mesa bez jasno oformljenog lica i poslije ovakvog pobačaja žena održava zakonom propisani priček. Ibni-Kasim daje ženi to pravo ako je pobačaj bio makar poput usirene krvi.
Ebu-Hanife, Šafija i mnogi drugi pravnici smatraju da pojam i ime majke pripada ženi koja pobaci čedonošče u vidu komada mesa uočljivih prstića, očiju i drugih organa, poslije koga održava priček (iddet).
Prijevod ajeta čiji je jedan dio naveden u naslovu poglavlja u cijelosti glasi: "O ljudi! Ako ste u sumnji spram proživljenja – pa Mi vas stvaramo od zemlje, zatim od kapi sjemena, potom od zakvačka, zatim od grude mesa, oblikovane i neoblikovane, da bismo vama objasnili! A u matericama zadržavamo šta hoćemo, do roka određenog, zatim činimo da se kao dojenčad rađate i da poslije do muževnog doba uzrastete; jedni od vas umiru, a drugi duboku starost doživljavaju, i da ne zna ništa, nakon što je znao. I ti vidiš zemlju kako je zamrla, ali kad na nju kišu spustimo, ona ustrepće i uzbuja, i iz nje iznikne svakovrsno bilje prekrasno." (El-Hadž: 5)

KAKO ĆE OSOBA S MENSTRUACIJOM ZANIJETITI HADŽ I UMRU

بَاب كَيْفَ تُهِلُّ الْحَائِضُ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

319. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, ovaj od Ibni-Šihaba, on od Urve, a ovaj opet od Aiše, da je rekla:
– Izašli smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na put prilikom Oprosnog hadža i neki su odlučili da obave umru, a neki hadž. Kada smo došli u Mekku, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ko je zanijetio umru, a nije pribavio kurban (za hadž), neka je prekine, a ko je zanijetio umru i pribavio kurban, neka je ne prekida dok ne zakolje kurban. Međutim, ko je naumio obaviti hadž, neka ga u potpunosti izvrši!"
"Ja sam (na putovanju) dobila, kaže Aiša, menstruaciju i bila sam s menstruacijom sve do dana Arefata i tako sam naumila obaviti samo umru, pa mi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da raspletem kosu na svojoj glavi, iščešljam se i odlučim se za obavljanje hadža, a ostavim umru. To sam učinila pa sam obavila i svoj hadž. Kasnije je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao sa mnom Abdur-Rahmana b. Ebu-Bekra i naredio mi da stupim u umru, umjesto one (moje) ranije umre, od Ten'ima."

٣١٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَمِنَّا مَنْ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَّ بِحَجٍّ فَقَدِمْنَا مَكَّةَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَلَمْ يُهْدِ فَلْيُحْلِلْ وَمَنْ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَأَهْدَى فَلَا يُحِلُّ حَتَّى يُحِلَّ بِنَحْرِ هَدْيِهِ وَمَنْ أَهَلَّ بِحَجٍّ فَلْيُتِمَّ حَجَّهُ قَالَتْ فَحِضْتُ فَلَمْ أَزَلْ حَائِضًا حَتَّى كَانَ يَوْمُ عَرَفَةَ وَلَمْ أُهْلِلْ إِلَّا بِعُمْرَةٍ فَأَمَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَنْقُضَ رَأْسِي وَأَمْتَشِطَ وَأُهِلَّ بِحَجٍّ وَأَتْرُكَ الْعُمْرَةَ فَفَعَلْتُ ذَلِكَ حَتَّى قَضَيْتُ حَجِّي فَبَعَثَ مَعِي عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ وَأَمَرَنِي أَنْ أَعْتَمِرَ مَكَانَ عُمْرَتِي مِنَ التَّنْعِيمِ .

POJAVA I PRESTANAK MENSTRUACIJE

بَاب إِقْبَالِ الْمَحِيضِ وَإِدْبَارِهِ

Neke su žene slale Aiši higijenski uložak na kojem je bio komad pamuka, a na njemu žućkasti trag i ona im je govorila: "Ne žurite sve dok ne vidite bijeli iscjedak!", misleći time na prestanak menstruacije.
Kćerki Zejda b. Sabita saopćeno je da neke žene uzimaju svjetiljke noću i gledaju u ono na higijenskim ulošcima što bi moglo ukazati na prestanak menstruacije, pa je primijetila: "To žene (prije) nisu tako radile!", te im je to zamjerila.

وَكُنَّ نِسَاءٌ يَبْعَثْنَ إِلَى عَائِشَةَ بِالدُّرْجَةِ فِيهَا الْكُرْسُفُ فِيهِ الصُّفْرَةُ فَتَقُولُ لَا تَعْجَلْنَ حَتَّى تَرَيْنَ الْقَصَّةَ الْبَيْضَاءَ تُرِيدُ بِذَلِكَ الطُّهْرَ مِنَ الْحَيْضَةِ وَبَلَغَ بِنْتَ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ نِسَاءً يَدْعُونَ بِالْمَصَابِيحِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ يَنْظُرْنَ إِلَى الطُّهْرِ فَقَالَتْ مَا كَانَ النِّسَاءُ يَصْنَعْنَ هَذَا وَعَابَتْ عَلَيْهِنَّ .

320. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhamed, a njemu Sufjan prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, da je Fatima bint Ebu-Hubejš imala vanredan odljev i pitala o tome Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.
– To je krv kapilara, a ne menstruacija. Kada ti se pojavi menstruacija, prestani klanjanje namaza, a kada prestane, okupaj se i klanjaj! – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

٣٢٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ كَانَتْ تُسْتَحَاضُ فَسَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَيْسَتْ بِالْحَيْضَةِ فَإِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَدَعِي الصَّلَاةَ وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْتَسِلِي وَصَلِّي .

ŽENA S MENSTRUACIJOM NE NAKLANJAVA PROTEKLE NAMAZE

بَاب لَا تَقْضِي الْحَائِضُ الصَّلَاةَ

Džabir i Ebu-Seid prenijeli su od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Ostavljat će namaz."

وَقَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ وَأَبُو سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ تَدَعُ الصَّلَاةَ .

321. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu kazao Hemmam, a ovome pričao Katade kako mu je prenijela Mu'aza, da je jedna žena pitala Aišu:
"Da li ćemo nadoknađivati propuštene namaze kada se okupamo?"
– Jesi li ti harurijka? – upitala je Aiša.
"Mi smo u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, imale menstruaciju, i on nam nije to naređivao." Ili je Aiša rekla, (kaže pripovjedač): "...i mi to nismo činile."[2]

٣٢١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ حَدَّثَتْنِي مُعَاذَةُ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ لِعَائِشَةَ أَتَجْزِي إِحْدَانَا صَلَاتَهَا إِذَا طَهُرَتْ فَقَالَتْ أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ كُنَّا نَحِيضُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَا يَأْمُرُنَا بِهِ أَوْ قَالَتْ فَلَا نَفْعَلُهُ .

1 Menstruacija počinje u vidu crvene krvi, potom prelazi u sukrvicu, poslije bjelkastu sukrvicu, pa u bijelo pranje i na koncu u sluzave bjelkaste niti, čime se materica potpuno očisti i menstruacija prestaje.
Žena, koja nije uspjela okupati se do zore uz ramazan, postit će osvanuli dan, ali će ga poslije ramazana napostiti ukoliko joj je menstruacija trajala manje od deset dana, a ako je trajala punih deset dana neće ga napaštati. Ovo je stav Ebu-Hanife i Evza'ija, dok Malik, Šafija i Ahmed takvu ženu tretiraju kao džunuba koji se treba okupati i osvanuli dan postiti bez obaveze napaštanja.
Ibni-Rušd u svom djelu "Kava'id" ističe da jedni učenjaci smatraju završetak menstruacije pojavom izlučivanja sluzavo-bijele niti, a drugi njenim prestankom i isušenjem.

2 Muslim u svom Sahihu ističe da je Mu'aza izjavila:
– Pitala sam Aišu: "Šta je sa ženom koja ima menstruaciju, napašta post, a ne naklanjava namaze?"
– A jesi li ti harurijka? – upitala je Aiša.
– Nisam – rekla sam – nego samo pitam da znam.
– Nama se to dešavalo – rekla je Aiša – i naređivano nam da post napaštamo, a nije nam naređivano da propuštene namaze naklanjavamo.
Svi predstavnici ortodoksnih škola islama suglasno tvrde da osoba s menstruacijom propušteni ramazanski post napašta poslije završene menstruacije, a minule namaze ne naklanjava, jer bi joj to predstavljalo veliku poteškoću.

SPAVANJE SA ŽENOM KOJA IMA MENSTRUACIJU I KOJA JE U SVOJOJ HALJINI

بَاب النَّوْمِ مَعَ الْحَائِضِ وَهِيَ فِي ثِيَابِهَا

322. PRIČAO NAM JE Sa'd b. Hafs, a njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, ovaj od Ebu-Seleme, on od Zejnebe bint Ebu-Seleme, kako mu je pričala da je Ummi-Seleme rekla:

– Dobila sam menstruaciju dok sam bila u kadifeli (resastoj) haljini s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam se neprimjetno izvukla, otišla od njega, uzela haljine podešene za menstruaciju i obukla ih. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: "Jesi li dobila menstruaciju?"

– Da – odgovorila sam.

Tada me pozvao i uvukao kod sebe pod kadifeli (resastu) haljinu.

– A pričala mi je Ummi-Seleme, kaže Zejneba, da ju je Vjerovjesnik i ljubio kao postač, i da joj je još rekla: "Ja i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kupali smo se zbog spolnog općenja džunupluka (grabeći vodu) iz jedne posude."

٣٢٢. حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ حَدَّثَتْهُ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ قَالَتْ حِضْتُ وَأَنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْخَمِيلَةِ فَانْسَلَلْتُ فَخَرَجْتُ مِنْهَا فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي فَلَبِسْتُهَا فَقَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنُفِسْتِ قُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَأَدْخَلَنِي مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ قَالَتْ وَحَدَّثَتْنِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُقَبِّلُهَا وَهُوَ صَائِمٌ وَكُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنَ الْجَنَابَةِ .

U djelu "Mun'jetul-Mufti" stoji: "Ženi s menstruacijom preporučljivo je da nastupom vremena obligatnih namaza uzme abdest i da u dijelu kuće u kojem klanja sjedi i uči ono što se obično uči iza namaza, i to u dužini toga namaza."

Sekta harurija nastala je u doba hilafeta Alije, radijallahu anhu Ubrzo se pocijepala na šest grupa: ezrekije, sufrije, nedždijje, udžaride, ibadijje i sa'lebijje. Sve su bile previše konzervativnog učenja i imale sve skupa oko 8000 pristalica.

Harurije, ogranak haridžija, sa sjedištem u Harurau, naselju blizu Kufe, smatraju da žena propuštene namaze zbog menstruacije treba naklanjati.

KORIŠTENJE ODJEĆE PRIPREMLJENE ZA MENSTRUACIJU UMJESTO ODJEĆE KOJA SE NOSI DOK SU ŽENE ČISTE

بَاب مَنِ اتَّخَذَ ثِيَابَ الْحَيْضِ سِوَى ثِيَابِ الطُّهْرِ

323. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, a njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, ovaj od Ebu-Seleme, on od Zejnebe bint Ebu-Seleme, a ovaj od Ummi-Seleme, koja je kazala:

– Dok sam ležala s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u jednoj kadifeli (resastoj) haljini, dobila sam menstruaciju pa sam se neosjetno izvukla i uzela odjeću pripremljenu za menstruaciju.

– Jesi li dobila menstruaciju? – upitao je.

– Jesam – odgovorila sam.

On me je potom pozvao i ja sam u kadifeli haljini s njim legla.

٣٢٣. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ بَيْنَا أَنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مُضْطَجِعَةٌ فِي خَمِيلَةٍ حِضْتُ فَانْسَلَلْتُ فَأَخَذْتُ ثِيَابَ حِيضَتِي فَقَالَ أَنُفِسْتِ فَقُلْتُ نَعَمْ فَدَعَانِي فَاضْطَجَعْتُ مَعَهُ فِي الْخَمِيلَةِ .

ŽENA S MENSTRUACIJOM PRISUSTVOVAT ĆE KLANJANJU BAJRAMA I DOVAMA MUSLIMANA, A KLONIT ĆE SE MUSALLE

بَاب شُهُودِ الْحَائِضِ الْعِيدَيْنِ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ وَيَعْتَزِلْنَ الْمُصَلَّى

324. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam i kazao da ga je obavijestio Abdul-Vehhab prenoseći od Ejjuba, a on od Hafse, koja je izjavila:

– Zabranjivale smo našim djevojčurcima da izlaze na proslave Bajrama.

Potom nam je došla jedna žena, odsjela u dvorcu Benu-Halefa i ispričala nam o svojoj sestri, a suprug njene sestre zajedno s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, učestvovao je u dvanaest, "a moja sestra" – rekla je – "bila je s njim u šest vojni." Zatim je kazala: "Liječile smo ranjene, i bdjele nad bolesnicima."

I moja sestra pitala je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Da li je kojoj od nas zabranjen izlazak kada nema ženskog ogrtača?"

– Neka je zaogrne njena drugarica svojim

٣٢٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ كُنَّا نَمْنَعُ عَوَاتِقَنَا أَنْ يَخْرُجْنَ فِي الْعِيدَيْنِ فَقَدِمَتِ امْرَأَةٌ فَنَزَلَتْ قَصْرَ بَنِي خَلَفٍ فَحَدَّثَتْ عَنْ أُخْتِهَا وَكَانَ زَوْجُ أُخْتِهَا غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً وَكَانَتْ أُخْتِي مَعَهُ فِي سِتٍّ قَالَتْ كُنَّا نُدَاوِي الْكَلْمَى وَنَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى فَسَأَلَتْ أُخْتِي النَّبِيَّ ﷺ أَعَلَى إِحْدَانَا بَأْسٌ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ

ogrtačem i neka tako prisustvuje dobrom djelu i dovi muslimana – odgovorio je.
Kada je došla Ummi-Atijje, pitala sam je: "Da li si ti čula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?"
– Da, dala bih (za njega) svoga oca – rekla je Ummi-'Atijje, a ona bi redovno govorila "dala bih svoga oca". Kada bi se spominjalo ime Alejhisselama, čula sam ga gdje govori: "Neka izlaze djevojčurci i djevojke koje su *iza zastora (u svom dijelu kuće)*" ili (je rekao): "Djevojčurci koji su *iza zastora (u svom dijelu kuće)* i one s menstruacijom i neka prisustvuju korisnom djelu i dovi pravovjernih, samo žene s menstruacijom izbjegavat će musallu."
– Rekla sam – kaže Hafsa: "Je li stvarno i osobe s menstruacijom?"
– Ne prisustvuje li takva žena (stajanju) na Arefatu, i tome i tome!? – odgovorila je (Ummi-Atijje).[1]

أَنْ لَا تَخْرُجَ قَالَ لِتُلْبِسْهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَلْتَشْهَدِ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ فَلَمَّا قَدِمَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ سَأَلْتُهَا أَسَمِعْتِ النَّبِيَّ ﷺ قَالَتْ بِأَبِي نَعَمْ وَكَانَتْ لَا تَذْكُرُهُ إِلَّا قَالَتْ بِأَبِي سَمِعْتُهُ يَقُولُ يَخْرُجُ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضُ وَلْيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ وَيَعْتَزِلُ الْحُيَّضُ الْمُصَلَّى قَالَتْ حَفْصَةُ فَقُلْتُ الْحُيَّضُ فَقَالَتْ أَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَكَذَا وَكَذَا .

بَاب إِذَا حَاضَتْ فِي شَهْرٍ ثَلَاثَ حِيَضٍ وَمَا يُصَدَّقُ النِّسَاءُ فِي الْحَيْضِ وَالْحَمْلِ فِيمَا يُمْكِنُ مِنَ الْحَيْضِ

AKO ŽENA DOBIJE MJESEČNO TRI PUTA MENSTRUACIJU I ŠTA POVJEROVATI ŽENAMA U POGLEDU MENSTRUACIJE I TRUDNOĆE I O TOME KOLIKO SE MENSTRUACIJA PONAVLJA

Ovo se temelji na riječima Uzvišenog Allaha: "Njima nije dozvoljeno da taje ono što je Allah stvorio u njihovim matericama..."
Od Alije i Šurejha spominje se: "Ako ženi potvrdi njena prisna prijateljica čije je vjerovanje

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ) وَيُذْكَرُ عَنْ عَلِيٍّ وَشُرَيْحٍ إِنِ امْرَأَةٌ جَاءَتْ بِبَيِّنَةٍ مِنْ بِطَانَةِ أَهْلِهَا مِمَّنْ يُرْضَى دِينُهُ أَنَّهَا حَاضَتْ ثَلَاثًا فِي شَهْرٍ صُدِّقَتْ

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– osoba s menstruacijom ne napušta pobožne čine koji se obično vrše bez abdesta. Hattabi kaže: "Žena s menstruacijom može prisustvovati pobožnim sastancima i predavanjima van džamije." Nevevi preporučuje izlazak žena na Bajram, izuzimajući one koje svojom ljepotom ili odjećom mogu na sebe skrenuti pažnju muškaraca i potom prouzrokovati kakav nepoželjni akt.
Oko prisustvovanja žene bajram-namazu postoje različita mišljenja islamskih učenjaka. Jedni to smatraju dozvoljenim, a drugi zabranjenim, pa je tako i Ebu-Hanife jednom smatrao dozvoljenim, a drugi put zabranjenim.
Zbog toga što su uvjeti življenja u to doba bili veoma jednostavni i skromni i kuće su bile veoma male, najčešće se radilo o jednoj prostoriji, te su djevojke u jednom uglu te prostorije imale svoj mali dio koji je bio zagrađen zavjesom.

zadovoljavajuće, da je ona imala u jednom mjesecu tri menstruacije, to će joj se i priznati."
'Ata je rekao: "Mjesečna pranja u pričeku (iddetu), onakva su kakva su bila prije pričeka." Ovako je kazao Ibrahim (Neha'i).
Ata je još rekao: "Menstruacija traje od jedan pa do petnaest (dana)."
Mu'temir prenosi od svoga oca da je kazao:
– Pitao sam Ibni-Sirina za jednu ženu koja je vidjela odljev krvi pet dana poslije prestanka menstruacije.
– Žene to najbolje znaju – odgovorio je on.[1]

وَقَالَ عَطَاءٌ أَقْرَاؤُهَا مَا كَانَتْ وَبِهِ قَالَ إِبْرَاهِيمُ وَقَالَ عَطَاءٌ الْحَيْضُ يَوْمٌ إِلَى خَمْسَ عَشْرَةَ وَقَالَ مُعْتَمِرٌ عَنْ أَبِيهِ سَأَلْتُ ابْنَ سِيرِينَ عَنِ الْمَرْأَةِ تَرَى الدَّمَ بَعْدَ قُرْئِهَا بِخَمْسَةِ أَيَّامٍ قَالَ النِّسَاءُ أَعْلَمُ بِذَلِكَ .

325. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ebu-Redža, njemu Ebu-Usame rekavši da je čuo Hišama b. Urvu kako je izjavio da ga je obavijestio njegov otac prenoseći od Aiše, da je Fatima bint Ebu-Hubejš pitala Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
– Imam stalni odljev krvi i ne mogu se očistiti, pa da li ću izostavljati namaz?
– Ne, to je krvarenje iz kapilara – rekao je on – nego izostavljaj namaz onoliko dana (u mjesecu) koliko ti je obično trajala ranije menstruacija, a onda se okupaj i klanjaj!

٣٢٥. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ابْنُ أَبِي رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ أَبِي حُبَيْشٍ سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ قَالَتْ إِنِّي أُسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهُرُ أَفَأَدَعُ الصَّلَاةَ فَقَالَ لَا إِنَّ ذَلِكِ عِرْقٌ وَلَكِنْ دَعِي الصَّلَاةَ قَدْرَ الْأَيَّامِ الَّتِي كُنْتِ تَحِيضِينَ فِيهَا ثُمَّ اغْتَسِلِي وَصَلِّي .

1 Trudnoću i menstruaciju žena ne smije nijekati, jer o njima ovisi njen status, prava i dužnosti u zajednici. U doba hilafeta Alije, radijallahu anhu, potužila se neka žena da ju je suprug razvjenčao tvrdeći da joj je i priček okončan, pa se ona ponovo udala, jer je u jednom mjesecu imala tri menstruacije. Alija, radijallahu anhu, naredio je Šurejhu da među njima sprovode raspravu, pa je on zatražio pobožnu pouzdanu ženu koja će potvrditi mogućnost navoda raspuštenice, jer je neprirodno da žena ima tri menstruacije u jednom mjesecu. Ebu-Hanife smatra da menstruacija traje najmanje tri a najviše deset dana, a Ebu-Jusuf da može trajati i dva dana. Ebu-Hanife svoj stav temelji, između mnogih hadisa, i na ovom: "Mentruacija je: tri, četiri, pet, šest, sedam, osam, devet i deset dana, a preko ovoga vremena je vanredno pranje."
Ebu-Umame prenosi da je Vjerovjesnik rekao: "Najkraća menstruacija djevojke i udovice je tri dana, a najduža deset dana."
Mu'az b. Džebel, radijallahu anhu, prenosi od Alejhisselama: "Nema menstruacije ispod tri dana, a ni iznad deset dana. Mimo ovog perioda jeste vanredno pranje. Koncem stvarne menstruacije, neka se žena okupa i abdest uzima za svaki sljedeći namaz. Čišćenje iza porođaja ne može biti kraće od dvije sedmice, a duže od četrdeset dana, a ako se žena očisti i prije, može postiti i klanjati, ali ne treba spolno općiti dok se ne navrši četrdeset dana."
Ebu-Seid Hudri navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najkraća menstruacija traje tri dana, a najduža deset dana, a najmanji period između dvije menstruacije je petnaest dana."
Aiša, radijallahu anha, prenoseći od Alejhisselama, kaže: "Menstruacija traje najmanje tri, a najduže deset dana." Pored izloženog, odlučujući značaj ima uobičajenost kod svake žene.

POJAVA ŽUĆKASTE I MUTNE (POPUT SUKRVICE) TEČNOSTI VAN DANA MENSTRUACIJE

326. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, a njemu Ismail prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, a ovaj od Ummi-Atijje, koja je rekla:
"Žućkastu i mutnu (poput sukrvice) tečnost nismo ubrajale ni u što."[2]

VANREDNI ODLJEV KRVI KAPILARA

327. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ma'n, a njemu Ibnu-Ebi-Zi'b prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Urve, ovaj od Amre, a ona od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Ummi-Habiba imala vanredni odljev sedam godina, pa je za to pitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on joj je naredio da se okupa (i klanja), i potom rekao:
"To je kapilarna krv", pa se ona kupala za svaki namaz.[3]

بَاب الصُّفْرَةِ وَالْكُدْرَةِ فِي غَيْرِ أَيَّامِ الْحَيْضِ

٣٢٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ كُنَّا لَا نَعُدُّ الْكُدْرَةَ وَالصُّفْرَةَ شَيْئًا .

بَاب عِرْقِ الِاسْتِحَاضَةِ

٣٢٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْنٌ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ وَعَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ اسْتُحِيضَتْ سَبْعَ سِنِينَ فَسَأَلَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ فَأَمَرَهَا أَنْ تَغْتَسِلَ فَقَالَ هَذَا عِرْقٌ فَكَانَتْ تَغْتَسِلُ لِكُلِّ صَلَاةٍ .

2 Izlučivanje žućkaste i mutne (poput sukrvice) tečnosti u danima van redovne, uobičajene menstruacije, ne treba smatrati menstruacijom.
Ebu-Jusuf kaže: "Ova pojava nastala prije menstruacije ne smatra se menstruacijom, a ako to bude pri završetku menstruacije računat će se u menstruaciju." Ovo mišljenje usvaja i Ebu-Sevr, dok Malik to ubraja u menstruaciju, bilo to za nju vremenski vezano ili odvojeno.

3 Praksa Ummi-Habibe, radijallahu anha, dokinuta je kasnijim Alejhisselamovim dopunskim izjavama, po kojima su takve žene uzimale samo abdest prilikom nastupa svakog namaskog vremena.

ŽENA KOJA JE DOBILA MENSTRUACIJU POSLIJE OBAVLJENOG OBLIGATNOG OBILASKA OKO KA'BE (TAVAFUL-IFADE)

بَاب امْرَأَةِ تَحِيضُ بَعْدَ الْإِفَاضَةِ

328. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Bekra b. Muhammeda b. Amra b. Hazma, on od svoga oca, ovaj od 'Amre bint Abdur-Rahmana, (a ona opet) od Aiše, supruge Verovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekla:
– Allahov Poslaniče, Safija bint Hujejj dobila je menstruaciju. Možda će nas ona zadržati?
– Nije li ona obilazila s vama oko Ka 'be? – upitao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
– Svakako – odgovorile su.
– Onda izlazi! – rekao je on.

٣٢٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ قَدْ حَاضَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَعَلَّهَا تَحْبِسُنَا أَلَمْ تَكُنْ طَافَتْ مَعَكُنَّ فَقَالُوا بَلَى قَالَ فَاخْرُجِي .

329. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed, a njemu Vuhejb prenoseći od Abdullaha b. Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Abbasa, koji je rekao: "Ženi koja dobije menstruaciju bilo je dozvoljeno da otputuje kući (ako je obavila tavafi-zijaret)."

٣٢٩. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ رُخِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفِرَ إِذَا حَاضَتْ .

330. Ibni-Omer u početku govoraše:
"Ona (žena) neće otputovati", a kasnije čuo sam gdje govori: "... otputovat će. To im je dozvolio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

٣٣٠. وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ فِي أَوَّلِ أَمْرِهِ إِنَّهَا لَا تَنْفِرُ ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ تَنْفِرُ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَخَّصَ لَهُنَّ .

1 Žena s menstruacijom oslobođena je dužnosti oprosnog obilaženja oko Ka'be (tavafi-veda'a), ali ne i tavafi-zijareta, koji se mora obaviti pa makar i čekala prestanak menstruacije. Ako se ovakva žena povrati u zavičaj ne učinivši ovaj obilazak oko Ka'be, ostat će pod stegom hadžskih obreda sve dok se ne povrati Ka'bi i ne obavi dužno obilaženje oko nje.
Žena s menstruacijom ne može obilaziti oko Ka'be. Ako je obiđe pri dolasku u Mekku, dat će sadaku (po hanefijama). Šafija kaže da će zaklati ovcu i ako se radi o tavafi-zijaretu, a i tavafi-ifadi. Ajni dodaje, pa kaže: "Ako se radi o tavafu koji je rukn, zaklat će devu." Ovako će postupiti i džunub.

SLUČAJ KADA ŽENA S VANREDNIM ODLJEVOM PRIMIJETI DA JE PRESTAO

Ibni-Abbas kaže: "Kada htjedne klanjati, okupat će se i klanjati pa makar taj period (prekida odljeva) trajao jedan čas, i muž joj može pristupiti, a namaz je veličanstveniji."[2]

331. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus prenoseći od Zuhejra da je kazao kako mu je pričao Hišam prenoseći od Urve, on od Aiše koja je kazala da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada ti nastupi menstruacija, izostavljaj namaz, a kada prestane, okupaj se, očisti sa sebe krv i klanjaj!"[3]

DŽENAZA-NAMAZ ŽENI UMRLOJ ZBOG ODLJEVA POSLIJE POROĐAJA I NAČIN NJENOG OBAVLJANJA

332. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ebu-Surejdž i kazao da ga je obavijestio Šebabe, njega Šu'be prenoseći od Husejna Muallima, on od Ibni-Burejda, ovaj od Semure b. Džudnuba, da je jedna žena umrla zbog stomaka (stomačne bolesti ili poroda), pa joj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu, stavši prema sredini iste.[4]

بَاب إِذَا رَأَتِ الْمُسْتَحَاضَةُ الطُّهْرَ

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ تَغْتَسِلُ وَتُصَلِّي وَلَوْ سَاعَةً وَيَأْتِيهَا زَوْجُهَا إِذَا صَلَّتْ الصَّلَاةُ أَعْظَمُ .

٣٣١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ عَنْ زُهَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَقْبَلَتِ الْحَيْضَةُ فَدَعِي الصَّلَاةَ وَإِذَا أَدْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكِ الدَّمَ وَصَلِّي .

بَاب الصَّلَاةِ عَلَى النُّفَسَاءِ وَسُنَّتِهَا

٣٣٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي سُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شَبَابَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ حُسَيْنٍ الْمُعَلِّمِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ أَنَّ امْرَأَةً مَاتَتْ فِي بَطْنٍ فَصَلَّى عَلَيْهَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَامَ وَسَطَهَا .

2 Namaz je nešto veće od spolnog odnosa, pa kad može klanjati, može imati i spolni odnos. (prim. rec.)

3 Predstavnici hanefijske škole, Šafija, Sevri i još mnogi pravnici smatraju da najkraći razmak između dvije menstruacije traje petnaest, a neki ga svode na deset pa i osam dana.
U danima vanrednog odljeva žena može obavljati sve vjerske obrede, pa i spolno općiti. Ummu-Habiba, sestra Zejnebe, supruge Alejhisselamove, imala je niz godina vanredni odljev, a s mužem se sastajala. Ovakvih slučajeva bilo je dosta među ashabima, ali Aiša, radijallahu anha, i Ibrahim Neha'i ne dijele to mišljenje.

4 Pri klanjanju dženaze ženi, imam treba stati prema sredini njenog trupa, a po mišljenju pravnika hanefijske škole prema prsima umrlog bez obzira na spol.
U *Mugniju* stoji da nema štete stao imam prema prsima, ramenima ili sredini trupa umrlog, jer u tome nisu bili precizni ni predstavnici ortodoksnih učenja islama. U *Mebsutu* se ističe da je najljepše imamu stati prema prsima umrlog, jer je to njegova sredina iznad koje su ruke i glava, a ispod stomak i noge. Imam Ahmed preporučuje da imam stoji prema sredini trupa žene, a prema prstima kod muške dženaze.

POGLAVLJE

333. PRIČAO NAM JE Hasen b. Mudrik, njemu Jahja b. Hammad rekavši da ga je obavijestio Ebu-Avane, a ime mu je Veddah, iz svoje knjige (hadisa) i rekao:
– Obavijestio nas je Sulejman Šejbani prenijevši od Abdullaha b. Šeddada, da je rekao:
"Čuo sam svoju tetku po majci, Mejmunu, suprugu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ona nije klanjala pošto je imala menstruaciju, i da je ležala naspram mjesta na kome je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sedždu činio. On je klanjao na svojoj hasurici (od palmina lišća), i kada bi pao na sedždu dotakao bi me – kaže Mejmuna – neki dio njegova odijela."[1]

بَابُ

٣٣٣. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُدْرِكٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ حَمَّادٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ اسْمُهُ الْوَضَّاحُ مِنْ كِتَابِهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ خَالَتِي مَيْمُونَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا كَانَتْ تَكُونُ حَائِضًا لَا تُصَلِّي وَهِيَ مُفْتَرِشَةٌ بِحِذَاءِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي عَلَى خُمْرَتِهِ إِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي بَعْضُ ثَوْبِهِ .

1 Punovažan je namaz obavljen u neposrednoj blizini žene s menstruacijom. Iz skromnosti preporučuje se klanjanje na skromnoj prostirci kao ponjavi, hasuri i slično. Klanjati na svilenoj prostirci spada u pokuđene čine.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ التَّيَمُّمِ

TEJEMMUM

وَقَوْلُ اللهِ تَعَالَى (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ) .

I riječi Uzvišenog Allaha: "...Ako ne nađete vode, koristite površinu čiste zemlje i njom potarite svoja lica i svoje ruke...!"

٣٣٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَيْدَاءِ أَوْ بِذَاتِ الْجَيْشِ انْقَطَعَ عِقْدٌ لِي فَأَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْتِمَاسِهِ وَأَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ فَأَتَى النَّاسُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَقَالُوا أَلَا تَرَى مَا صَنَعَتْ عَائِشَةُ أَقَامَتْ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَالنَّاسِ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ وَاضِعٌ رَأْسَهُ عَلَى فَخِذِي قَدْ نَامَ فَقَالَ حَبَسْتِ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَالنَّاسَ وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَعَاتَبَنِي أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقُولَ وَجَعَلَ يَطْعُنُنِي بِيَدِهِ فِي خَاصِرَتِي فَلَا يَمْنَعُنِي مِنَ التَّحَرُّكِ إِلَّا مَكَانُ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلَى فَخِذِي فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

334. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, supruge Vjerovesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavila:

– Izašli smo s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jedan od njegovih vojnih pohoda i kada smo bili u Bejdau ili u Zati Džejšu, prekinuo mi se đerdan. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je da ga ide tražiti, a s njim je ustao i ostali svijet. Kako nisu bili blizu vode, svijet je došao Ebu-Bekru es-Siddiku i požalio se: "Eto, vidiš, šta Aiša radi! Podigla je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a i ostali narod, a ovdje nema vode, niti je imaju sa sobom." I dok je još Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držao svoju glavu na mome stegnu i spavao, dođe Ebu-Bekr i reče: "Zadržala si Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ostali svijet, a ovdje nema vode, niti je imaju sa sobom."

– Ebu-Bekr me je korio izgovarajući sve što mi je Allahov Poslanik htio izgovoriti i počeo me – kaže Aiša – gurkati svojom rukom po boku, da me je samo položaj Allahovog Poslanika, sallallahu

alejhi ve sellem, na mom stegnu spriječio da se ne pokrenem.
Pošto je svanulo i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao bez vode, Allah je spustio ajet o tejemmumu i oni su uzeli tejemmum.
Usejd b. Hudajr tada reče: "Rode Ebu-Bekrov, (tejemmum) nije prva vaša blagodat!"
– Kasnije smo – kaže Aiša – digli devu na kojoj sam ja jahala i pod njom smo našli moj đerdan.[1]

حِينَ أَصْبَحَ عَلَى غَيْرِ مَاءٍ فَأَنْزَلَ اللهُ آيَةَ التَّيَمُّمِ فَتَيَمَّمُوا فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ الْحُضَيْرِ مَا هِيَ بِأَوَّلِ بَرَكَتِكُمْ يَا آلَ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ فَبَعَثْنَا الْبَعِيرَ الَّذِي كُنْتُ عَلَيْهِ فَأَصَبْنَا الْعِقْدَ تَحْتَهُ .

335. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan Aveki, njemu prenio Hušejm..., a preko drugog niza prenosilaca, isti hadis pričao nam je – kaže Buhari – Seid b. Nadr i kazao da ga je obavijestio Hušejm, njega Sejjar, rekavši da mu je ispričao Jezid b. Suhejb Fekir, a njega obavijestio Džabir b. Abdullah, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Meni je dato pet odlika (karakteristika) koje nisu date nikom prije mene: potpomognut sam snagom zastrašivanja neprijatelja u razdaljini jednomjesečnog hoda; cijela zemlja učinjena

٣٣٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ هُوَ الْعَوَقِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ ح و حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ النَّضْرِ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا سَيَّارٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ هُوَ ابْنُ صُهَيْبٍ الْفَقِيرُ قَالَ أَخْبَرَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je pritužiti se ocu na njegovu udatu kćerku;
– roditeljima je dozvoljen ulazak udatoj kćerki u svako doba kada ona nije zauzeta intimnim odnosima sa svojim mužem;
– roditelji treba da savjetuju svoju djecu i onda kada osnuju svoju zasebnu porodicu;
– ustrajnost u poslu najbolja je garancija za njegov uspješan završetak;
– tragati za vodom treba čim nastupi namasko vrijeme;
– Alejhisselam je i prije praktikovao uzimati tejemmum, a sada je on ozakonjen slovom Kur'ana;
– za uzimanje tejemmuma potrebna je odluka (nijeti);
– tejemmumom se podjednako služi svaka osoba, bilo da joj je potrebno kupanje ili uzimanje abdesta;
– po mišljenju svih pravnika dozvoljava se uzimati tejemmum na putovanju a Malik ga dozvoljava i kod kuće kada nema vode ili se ona ne može koristiti zbog bolesti, studeni ili izmaka namaskog vremena.
Ebu-Hanife, Šafija i Tahavi odobravaju uzimanje tejemmuma u svim navedenim slučajevima, izuzev u zadnjem.
Imami Ebu-Jusuf i Zufer kažu: "Osobi kod kuće nije dozvoljeno uzimati tejemmum ni zbog bolesti, a ni zbog bojazni izmaka namaskog vremena", a Taberi i Ebu-Lejs dodaju: "... uzet će ga i klanjati, ali će taj obavljeni namaz obnoviti kasnije kada dobije vodu";
– supruzi je dozvoljeno ići sa svojim mužem u vojni pohod;
– ličnu imovinu treba čuvati, a izgubljenu tražiti, pa makar to bilo i na uštrb nekog zamjenjivog vjerskog obreda;
– dozvoljeno je posuditi nakit od drugog i s njim putovati, kao što je to učinila Aiša, radijallahu anha;
– dozvoljeno je i preporučljivo da se supruga svome mužu dotjeruje i gizda;
– nije nepristojno da suprug spava naslonjene glave na nogama ili krilu svoje žene.

مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ وَأُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً .

mi je mjestom za obavljanje sedžde (namaza) i učinjena mi je sredstvom čišćenja, pa gdje koga od mojih sljedbenika stigne koji namaz, neka tu i klanja; dozvoljen mi je ratni plijen, što nije bilo dozvoljeno nikome prije mene; podarena mi je mogućnost šefa'ata (zauzimanja za grješnike) na Sudnjem danu, i svaki vjerovjesnik bio je upućen samo svome narodu, a ja cjelokupnom čovječanstvu.[2]

بَاب إِذَا لَمْ يَجِدْ مَاءً وَلَا تُرَابًا

KADA ČOVJEK NE NAĐE NI VODE NI ZEMLJE

٣٣٦. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ ابْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا اسْتَعَارَتْ مِنْ أَسْمَاءَ قِلَادَةً فَهَلَكَتْ فَبَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا فَوَجَدَهَا فَأَدْرَكَتْهُمُ الصَّلَاةُ وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ فَصَلَّوْا فَشَكَوْا ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَنْزَلَ اللهُ آيَةَ التَّيَمُّمِ فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ لِعَائِشَةَ جَزَاكِ اللهُ خَيْرًا فَوَاللهِ مَا نَزَلَ بِكِ أَمْرٌ تَكْرَهِينَهُ إِلَّا جَعَلَ اللهُ ذَلِكِ لَكِ وَلِلْمُسْلِمِينَ فِيهِ خَيْرًا .

336. PRIČAO NAM JE Zekerijja b. Jahja, njemu Abdullah b. Numejr, a njemu Hišam b. Urve prenoseći od svoga oca, a on od Aiše, kako je ona pozajmila od Esme đerdan i kako je bio zagubljen, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao jednog čovjeka i on ga je pronašao. Tada ih je stiglo i vrijeme namaza, a nisu imali vode pa su klanjali (bez abdesta). Kasnije su se požalili na to Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Uzvišeni Allah objavio ajet o tejemmumu (fiktivnom pranju).
Kasnije je Usejd b. Hudajr Aiši rekao: "Allah te nagradio (svakim) dobrom! Tako mi Allaha, nije ti se nikada desilo ništa što ne voliš, a da Allah u tome nije dao i tebi i muslimanima neko dobro."[3]

2 Iz hadisa se zaključuje:
– nagovještaj da će islam trajati do Sudnjeg dana i da će ga mnogi narodi prihvatiti;
– pravo zagovora za grešnike na Sudnjem danu dato je prvenstveno Alejhisselamu;
– namaz je punovažan bio on obavljen s abdestom ili tejemmumom uzetim pomoću zemlje, pijeska, kreča i njima sličnih materija;
– Malik dozvoljava uzimati tejemmum pomoću zemlje, pijeska, stabala drveća, snijega, kreča i cigle, a Evza'i to dozvoljava pomoću svega što postoji na zemlji, jer je u Kur'anu rečeno: "... sa'iden", tj. "pomoću površine gornjeg sloja zemlje."
U Mebsutu se ističe da se za uzimanje tejemmuma ne može koristiti površina izrađenog stakla, zlata i srebra, a može onog u rudači u čijem se sastavu nalazi veći dio zemlje;
– dozvoljen je ratni plijen i njegova dobit regulisana je posebnim propisima.

3 Nevevi, oslanjajući se na gornji slučaj, kaže da će osoba bez vode za abdest ili zemlje podesne za uzimanje tejemmuma, opet kao takva klanjati.
Najvjerodostojnije mišljenje pravnika hanefijske škole jeste da takva osoba treba klanjati, ali će taj namaz

UZIMANJE TEJEMMUMA KADA JE (ČOVJEK) U NASELJU GDJE NEMA VODE A BOJI SE DA ĆE IZMAKNUTI VRIJEME NAMAZA

بَاب التَّيَمُّمِ فِي الْحَضَرِ

إِذَا لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ وَخَافَ فَوْتَ الصَّلاَةِ

Ovo zastupa i Ata, a Hasan (Basri) smatra, da će i bolesnik koji ima vodu, ali mu je nema ko dodati, uzeti tejemmum.
Ibni-Omer krenuo je sa svoje zemlje u Džurufu, a vrijeme ikindijskog namaza stiglo ga u Merbedun-Ne'amu,(predgrađuMedine).Tuje(stejemmumom) klanjao i unišao u Medinu dok je sunce bilo još visoko (nad horizontom) i nije je obnovio.[1]

وَبِهِ قَالَ عَطَاءٌ وَقَالَ الْحَسَنُ فِي الْمَرِيضِ عِنْدَهُ الْمَاءُ وَلَا يَجِدُ مَنْ يُنَاوِلُهُ يَتَيَمَّمُ وَأَقْبَلَ ابْنُ عُمَرَ مِنْ أَرْضِهِ بِالْجُرُفِ فَحَضَرَتِ الْعَصْرُ بِمَرْبَدِ النَّعَمِ فَصَلَّى ثُمَّ دَخَلَ الْمَدِينَةَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ فَلَمْ يُعِدْ .

337. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu kazao Lejs prenoseći od Dža'fera b. Rebija, on od A'redža koji je rekao da je čuo Umejra, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, gdje priča:
– Krenuli smo ja i Abdullah b. Jesar, oslobođeni rob Mejmune, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i unišli Ebu-Džuhejmu b. Harisu b. Simme Ensariji.
Potom je Ebu-Džuhejm rekao: "Vjerovjesnik,

٣٣٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ الْأَعْرَجِ قَالَ سَمِعْتُ عُمَيْرًا مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أَقْبَلْتُ أَنَا وَعَبْدُاللهِ ابْنُ يَسَارٍ مَوْلَى مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَبِي جُهَيْمِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ الصِّمَّةِ الْأَنْصَارِيِّ فَقَالَ أَبُو الْجُهَيْمِ الْأَنْصَارِيُّ أَقْبَلَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ

obnoviti čim dođe do vode, odnosno zemlje podesne za uzimanje tejemmuma; drugi smatraju da joj namaz nije dužnost nego samo preporuka, ali se mora naklanjati čim se nađu uvjeti za čišćenje, bio on ranije obavljen ili ne bio; treći da se ne smije klanjati bez abdesta ili tejemmuma, ali se mora naklanjati. Ovo je mišljenje i Ebu-Hanife, a četvrti smatraju da ga treba klanjati, a ne treba naklanjavati. Ovo je stav Muzenija.
Malik je izjavio: "Zatvorenik, svezan ili teško bolestan da ne može ni vodu ni zemlju koristiti, nije dužan klanjati sve dok ne bude u mogućnosti vodu koristiti za abdest, odnosno zemlju za tejemmum." Ebu-Hanife za zarobljenika u naseljenom mjestu kaže: "Ako ne nađe čistu vodu ili prašinu, neće klanjati, a ako to nađe, klanjat će."
Šafija, Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da takva osoba treba klanjati, ali i namaz obnoviti čim bude mogla uzeti abdest ili tejemmum.

1 Potpuna Ataova izjava bila je: "Kada budeš u naseljenom mjestu i nastupi namaz, a nemaš vode, sačekaj (s namazom) dok ne nađeš vodu. Ali, onda kada postoji bojazan da će ti proći namaz, uzmi tejemmum i klanjaj."
Tahavi dozvoljava uzeti tejemmum u naselju samo:
– osobi kojoj bi, uzimajući abdest, izmaklo klanjanje dženaze ili bajram-namaza, i
– džunubu koji se ne smije kupati zbog studeni.
Temertaši ne dozvoljava uzimati tejemmum u gradu, jer se u njemu može uvijek pravovremeno naći potrebna količina vode, dok Šafija zastupa Ataovo mišljenje.
Ibni-Omer, radijallahu anhuma, Ata, radijallahu anhu, i Hasan Basri dozvoljavaju da zdrav čovjek koji se nađe u nevolji a nema vode, uzme tejemmum. Ebu-Hanife dozvoljava da se u gradu koristi tejemmum, uz preporuku da se voda traži i čeka do pred izmak namaskog vremena, a ako se smatra da se voda neće pronaći ni do kraja tog vremena, uzet će se tejemmum nastupom namaskog vremena i klanjati namaz.

sallallahu alejhi ve sellem, išao je iz pravca Bi'ri-džemela i na putu ga susreo jedan čovjek i nazvao mu selam. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mu odmah uzvratio pozdrav, nego je krenuo prema jednom zidu, potrao svoje lice i ruke i onda ga pozdravio."[2]

نَحْوِ بِئْرِ جَمَلٍ فَلَقِيَهُ رَجُلٌ فَسَلَّمَ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى أَقْبَلَ عَلَى الْجِدَارِ فَمَسَحَ بِوَجْهِهِ وَيَدَيْهِ ثُمَّ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ .

DA LI ĆE OSOBA PRI UZIMANJU TEJEMMUMA PUHATI (U RUKE)?

بَاب الْمُتَيَمِّمُ هَلْ يَنْفُخُ فِيهِمَا

338. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, a ovome Hakem prenoseći od Zerra, ovaj od Seida b. Abdur-Rahmana b. Ebzaa, a on od svoga oca, da je rekao:
– Dođe jedan čovjek Omeru b. Hattabu i ispriča: "Ja sam se odžunupio i nisam našao vode (za kupanje)." Tada Ammar b. Jasir reče Omeru b. Hattabu: "Zar se ne sjećaš kada smo mi, ja i ti, bili u jednom vojnom pohodu a da ti nisi klanjao, dok sam se ja valjao (po zemlji) i klanjao. Kasnije sam to ispričao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mi: 'Bilo ti je dovoljno samo ovako...'" i udari Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim dlanovima po zemlji, puhnu u njih i onda s njima potra svoje lice i svoje ruke.[3]

٣٣٨. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ ذَرٍّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ إِنِّي أَجْنَبْتُ فَلَمْ أُصِبِ الْمَاءَ فَقَالَ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ لِعُمَرَ ابْنِ الْخَطَّابِ أَمَا تَذْكُرُ أَنَّا كُنَّا فِي سَفَرٍ أَنَا وَأَنْتَ فَأَمَّا أَنْتَ فَلَمْ تُصَلِّ وَأَمَّا أَنَا فَتَمَعَّكْتُ فَصَلَّيْتُ فَذَكَرْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا فَضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ بِكَفَّيْهِ الْأَرْضَ وَنَفَخَ فِيهِمَا ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ .

2 Iz hadisa se zaključuje:
– tejemmum se može uzeti i kod kuće (u naselju) kada nema vode;
– tejemmum se može uzeti potiranjem ruku po kamenu jer su zidovi u Medini bili od crnog kamenja na kojem se ne zadržava prašina.
Tahavi, Lejs, Evza'i i pravnici Kufe dozvoljavaju uzeti tejemmum i pored vode da bi se stiglo na klanjanje dženaze, dok Malik, Šafija i Ahmed to ne odobravaju;
– tejemmum uzet za obligatni obred vrijedi i za sve fakultativne obrede u tom vremenu.

3 Iz hadisa se zaključuje:
– Omer, radijallahu anhu, smatrao je da džunub ne može uzeti tejemmum, a Ammar kako ga treba uzimati;
– pri uzimanju tejemmuma udari se dlanovima po čistoj zemlji samo jednom i njima potire lice i ruke. Ovo je stav: Ataa, Ša'bija, Evza'ija, Ahmeda, Ishaka i Taberija. Međutim, Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Lejs smatraju da za potiranje lica treba posebno dlanovima dotaknuti zemlju, a posebno opet za potiranje ruku. Ovi se drže izjava i prakse Ibni-Omera, Džabira, Aiše i Esle'a, smatrajući da je Alejhisselam Ammaru, radijallahu anhu, pokazao samo opći, a ne detaljni način uzimanja tejemmuma;
– s obzirom da je Alejhisselam puhao u svoje dlanove i time s njih stjerao prašinu, Ebu-Hanife dozvoljava uzeti tejemmum doticanjem površine stijene ili kamena na kojima nema ni zemlje, a ni prašine;

TEJEMMUM JE (DOTICANJE ZEMLJE JEDNOM) ZA LICE I RUKE

بَاب التَّيَمُّمُ لِلْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ

339. PRIČAO NAM JE Hadždžadž i kazao da ga je obavijestio Šu'be, a njega Hakem, prenoseći od Zerra, ovaj od Seida b. Abdur-Rahmana b. Ebzaa, a on od svoga oca kako je Ammar ispričao prednje i da je Šu'be (kaže Hadždžadž) udario svojim rukama po zemlji, približio ih prema svojim ustima, a zatim potrao svoje lice i ruke. Nadr je rekao da ga je obavijestio Šu'be prenoseći od Hakema koji je čuo Zerra da prenosi od Ibni-Abdur-Rahmana b. Ebzaa, a Hakem je opet kazao da ga je neposredno čuo od Ibni-Abdur-Rahmana, a on od svoga oca, koji je kazao, da je Ammar (to) pričao.[1]

٣٣٩. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنِي الْحَكَمُ عَنْ ذَرٍّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ عَمَّارٌ بِهَذَا وَضَرَبَ شُعْبَةُ بِيَدَيْهِ الْأَرْضَ ثُمَّ أَدْنَاهُمَا مِنْ فِيهِ ثُمَّ مَسَحَ بِهِمَا وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ وَقَالَ النَّضْرُ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ قَالَ سَمِعْتُ ذَرًّا يَقُولُ عَنِ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى قَالَ الْحَكَمُ وَقَدْ سَمِعْتُهُ مِنِ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ عَمَّارٌ .

340. PRIČAO NAM JE Sulejman b Harb, njemu kazao Šu'be prenoseći od Hakema, on od Zerra, ovaj od Ibni-Abdur-Rahmana b. Ebzaa, on od svoga oca koji je bio prisutan kod Omera kada mu je Ammar rekao: "Bili smo u jednoj manjoj vojnoj formaciji i odžunupili smo se..." i rekao je da je puhnuo u dlanove.

٣٤٠. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ ذَرٍّ عَنِ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ شَهِدَ عُمَرَ وَقَالَ لَهُ عَمَّارٌ كُنَّا فِي سَرِيَّةٍ فَأَجْنَبْنَا وَقَالَ تَفَلَ فِيهِمَا .

341. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir da mu je saopćio Šu'be prenoseći od Hakema, on od Zerra, ovaj od Ibni-Abdur-Rahmana b. Ebzaa, a on od Abdur- Rahmana, koji je kazao:
– Ammar je Omeru rekao: "Valjao sam se (po zemlji), a potom otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi reče: 'Dovoljno ti je (potrati) samo lice i ruke.'"

٣٤١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ ذَرٍّ عَنِ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى قَالَ قَالَ عَمَّارٌ لِعُمَرَ تَمَعَّكْتُ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَكْفِيكَ الْوَجْهَ وَالْكَفَّيْنِ .

– sunnet ili mustehab jeste opuhnuti prašinu s dlanova prije potiranja lica i ruku.

1 Ovdje u nekim verzijama Sahiha nalazimo da je Ammar rekao: "Čista zemlja je muslimanu sredstvo čišćenja i zamjenjuje mu vodu." (prim. rec.)

342. PRIČAO NAM JE Muslim, a njemu Šu'be, prenoseći od Hakema, on od Zerra, ovaj od Ibni-Abdur-Rahmana, a on opet od Abdur-Rahmana, koji je rekao:
"Bio sam prisutan kod Omera kada mu je Ammar rekao..." i naveo gore spomenuti hadis.

٣٤٢. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ ذَرٍّ عَنِ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى قَالَ شَهِدْتُ عُمَرَ فَقَالَ لَهُ عَمَّارٌ وَسَاقَ الْحَدِيثَ .

343. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, a njemu Šu'be prenoseći od Hakema, on od Zerra, ovaj od Ibni-Abdur-Rahmana b. Ebzaa, a on od svoga oca koji je rekao da je Ammar još kazao: "...potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, udario svojim rukama po zemlji i potrao svoje lice i svoje ruke."

٣٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ ذَرٍّ عَنِ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبْزَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ عَمَّارٌ فَضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَ وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ .

ČISTA POVRŠINA ZEMLJE MUSLIMANU JE POPUT ABDESTNE VODE I ONA MU JE DOVOLJNA (UMJESTO VODE)

بَاب الصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وَضُوءُ الْمُسْلِمِ يَكْفِيهِ مِنَ الْمَاءِ

Hasan (Basri) kaže da je muslimanu dovoljan tejemmum sve dok mu se ne pojavi ono što ga kvari.
Ibni-Abbas je predvodio ljude u namazu, a bio je s tejemmumom.
Jahja b. Seid kaže: "Nema štete klanjati na čistoj zemlji slanači i pomoću nje tejemmum uzeti."[2]

وَقَالَ الْحَسَنُ يُجْزِئُهُ التَّيَمُّمُ مَا لَمْ يُحْدِثْ وَأَمَّ ابْنُ عَبَّاسٍ وَهُوَ مُتَيَمِّمٌ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ لَا بَأْسَ بِالصَّلَاةِ عَلَى السَّبَخَةِ وَالتَّيَمُّمِ بِهَا .

2 Po mišljenju Hasana Basrija tejemmum ima status abdesta i s njim se mogu svi vjerski obredi punovažno vršiti dok se ne dobije voda. Ovo je stav i pravnika hanefijske škole, dok Šafija, Malik, Ahmed, Ishak i drugi dozvoljavaju obavljati samo obligatne vjerske obrede (farzove).
Ibni-Abbas tejemmum tretira kao i abdest, i osoba s tejemmumom može biti imam ljudima s abdestom.
Muhammed b. Hasan i Hasan b. Hajj ne dozvoljavaju da osoba s tejemmumom bude imam ljudima s abdestom, dok Malik i Abdullah b. Hasan to smatraju samo pokuđenim činom.
Rebi' smatra da džunup osoba s tejemmumom može biti imam samo ljudima s tejemmumom, a Evza'i kaže: "Takva osoba ne bi im trebala imamiti, osim ako je ona neki rukovodilac." Ovo mišljenje usvajaju Ibni-Hazm i Jahja b. Seid. Ebu-Talib je izjavio:
– Pitao sam Ebu-Abdullaha o džunupu koji imami ljudima s abdestom, pa mi je odgovorio: "Može, jer je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kao džunub uzeo tejemmum i bio imam ljudima, a kada je to Vjerovjesniku izloženo, on se na to samo osmjehnuo."

344. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid, a njemu pričao Avf, a ovome Ebu-Redža prenoseći od Imrana, koji je kazao:
– Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u jednom (vojnom) pohodu. Putovali smo obnoć i pri kraju noći popadali smo i pospali, a putniku ne može biti slađi nikakav san od ovoga, i nije nas probudilo ništa nego samo sunčana žega. Prvi koji se probudio bio je taj i taj, iza njega taj i taj, a potom taj i taj. (Njih je Ebu-Redža sve poimenično nabrojio, ali ih je Avf – kaže Imran – poboravio.) Četvrti je bio Omer b. Hattab. Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spavao, ne bi ga budili sve dok se ne bi sam probudio, jer mi nismo znali šta mu se pri njegovom spavanju dešava.[1]
Pošto se Omer probudio i vidio šta je zadesilo svijet, a bio je snažan čovjek, uzviknuo je tekbir i izgovarajući ga dizao je svoj glas. Neprestano je donosio tekbir i izdizao glas da se i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, od njegova glasa probudio. Kada se probudio, oni su mu se požalili na ono što ih je zadesilo.
– Nema štete, (ili: ne škodi) – rekao je Alejhisselam – krećite! Potom je i on krenuo, malo putovao, a onda odsjeo i zatražio vodu za uzimanje abdesta. Pošto je uzeo abdest i pozvano je na namaz, on ga je s prisutnim svijetom i obavio. Kada je obavio namaz, vidio je kako neki čovjek stoji po strani i nije klanjao s njima.
– Šta te je, čovječe, omelo da nisi klanjao s ovim narodom? – upitao je Alejhisselam.
– Zadesio me dženabet, a nema vode – odgovorio je.
– Posluži se površinom čiste zemlje, ona ti je dovoljna.
Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio putovanje i svijet mu se potužio zbog žeđi;

٣٤٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ عَنْ عِمْرَانَ قَالَ كُنَّا فِي سَفَرٍ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنَّا أَسْرَيْنَا حَتَّى كُنَّا فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَقَعْنَا وَقْعَةً وَلَا وَقْعَةَ أَحْلَى عِنْدَ الْمُسَافِرِ مِنْهَا فَمَا أَيْقَظَنَا إِلَّا حَرُّ الشَّمْسِ وَكَانَ أَوَّلَ مَنِ اسْتَيْقَظَ فُلَانٌ ثُمَّ فُلَانٌ ثُمَّ فُلَانٌ يُسَمِّيهِمْ أَبُو رَجَاءٍ فَنَسِيَ عَوْفٌ ثُمَّ عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ الرَّابِعُ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا نَامَ لَمْ يُوقَظْ حَتَّى يَكُونَ هُوَ يَسْتَيْقِظُ لِأَنَّا لَا نَدْرِي مَا يَحْدُثُ لَهُ فِي نَوْمِهِ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ عُمَرُ وَرَأَى مَا أَصَابَ النَّاسَ وَكَانَ رَجُلًا جَلِيدًا فَكَبَّرَ وَرَفَعَ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ فَمَا زَالَ يُكَبِّرُ وَيَرْفَعُ صَوْتَهُ بِالتَّكْبِيرِ حَتَّى اسْتَيْقَظَ بِصَوْتِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ شَكَوْا إِلَيْهِ الَّذِي أَصَابَهُمْ قَالَ لَا ضَيْرَ أَوْ لَا يَضِيرُ ارْتَحِلُوا فَارْتَحَلَ فَسَارَ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ نَزَلَ فَدَعَا بِالْوَضُوءِ فَتَوَضَّأَ وَنُودِيَ بِالصَّلَاةِ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَلَمَّا انْفَتَلَ مِنْ صَلَاتِهِ إِذَا هُوَ بِرَجُلٍ مُعْتَزِلٍ لَمْ يُصَلِّ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ مَا مَنَعَكَ يَا فُلَانُ أَنْ تُصَلِّيَ مَعَ الْقَوْمِ قَالَ أَصَابَتْنِي جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ ثُمَّ سَارَ النَّبِيُّ ﷺ فَاشْتَكَى إِلَيْهِ النَّاسُ مِنَ الْعَطَشِ فَنَزَلَ فَدَعَا فُلَانًا كَانَ يُسَمِّيهِ أَبُو رَجَاءٍ نَسِيَهُ عَوْفٌ وَدَعَا عَلِيًّا فَقَالَ

1 Misli na spuštanje Objave. (prim. rec.)

on je odsjeo, pozvao tog i tog, čije je ime Ebu-Redža spomenuo, a Avf ga zaboravio, a pozvao je Aliju i rekao im: "Idite i potražite nam vode!"
Oni su otišli i susreli jednu ženu na kamili između dvije mješine, ili između dva mijeha vode.
– Gdje je voda? – pitali su je.
– Moj sastanak s vodom bio je jučer u ovo doba, a naša je (muška) družina otputovala – odgovorila je ona.
– Idi! – rekli su joj obojica.
– A kuda? – upitala je.
– Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem – odgovorili su.
– Je li to onaj što ga zovu konvertit (es-sabi')? – upitala je žena.
– To je upravo onaj što ti misliš. A sada kreni!
Oni su je doveli Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričali mu ovaj slučaj i zatražili od nje – kaže prenosilac – da siđe sa svoje deve.
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je jednu posudu i u nju kroz gornji otvor mješina, ili mijehova nasuo vode, zatim stegao te otvore, a odvezao donje otvore i narodu se razglasilo: "Natočite i napijte se!" Ko je točio, taj je i natočio, a ko je htio piti, taj se i napio. Posljednje što je bilo jeste da je data posuda s vodom onome što ga je zadesio dženabet.
– Idi i salij je na sebe! – rekao mu je Alejhisselam.
Žena je stajala i gledala šta se radi s njenom vodom; tako mi Allaha, ona je ostala u mješini, a čak nam se činilo da su sada bile punije vodom nego što su bile u samom početku. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je. "Skupite joj štogod!" Oni joj tada skupiše datula, brašna i još uprženog brašna. Tako su joj prikupili hrane, stavili u haljinu i natovarili je na devu, a haljinu (svežanj) stavili pred nju, i Alejhisselam joj reče: "Neka znaš, mi nismo ništa tvoje vode umanjili, nego je Allah taj koji nas je napojio."

اذْهَبَا فَابْتَغِيَا الْمَاءَ فَانْطَلَقَا فَتَلَقَّيَا امْرَأَةً بَيْنَ مَزَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ مِنْ مَاءٍ عَلَى بَعِيرٍ لَهَا فَقَالَا لَهَا أَيْنَ الْمَاءُ قَالَتْ عَهْدِي بِالْمَاءِ أَمْسِ هَذِهِ السَّاعَةَ وَنَفَرُنَا خُلُوفًا قَالَا لَهَا انْطَلِقِي إِذًا قَالَتْ إِلَى أَيْنَ قَالَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَتِ الَّذِي يُقَالُ لَهُ الصَّابِئُ قَالَا هُوَ الَّذِي تَعْنِينَ فَانْطَلِقِي فَجَاءَا بِهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَحَدَّثَاهُ الْحَدِيثَ قَالَ فَاسْتَنْزَلُوهَا عَنْ بَعِيرِهَا وَدَعَا النَّبِيُّ ﷺ بِإِنَاءٍ فَفَرَّغَ فِيهِ مِنْ أَفْوَاهِ الْمَزَادَتَيْنِ أَوْ سَطِيحَتَيْنِ وَأَوْكَأَ أَفْوَاهَهُمَا وَأَطْلَقَ الْعَزَالِيَ وَنُودِيَ فِي النَّاسِ اسْقُوا وَاسْتَقُوا فَسَقَى مَنْ شَاءَ وَاسْتَقَى مَنْ شَاءَ وَكَانَ آخِرُ ذَاكَ أَنْ أَعْطَى الَّذِي أَصَابَتْهُ الْجَنَابَةُ إِنَاءً مِنْ مَاءٍ قَالَ اذْهَبْ فَأَفْرِغْهُ عَلَيْكَ وَهِيَ قَائِمَةٌ تَنْظُرُ إِلَى مَا يُفْعَلُ بِمَائِهَا وَايْمُ اللهِ لَقَدْ أُقْلِعَ عَنْهَا وَإِنَّهُ لَيُخَيَّلُ إِلَيْنَا أَنَّهَا أَشَدُّ مِلْأَةً مِنْهَا حِينَ ابْتَدَأَ فِيهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اجْمَعُوا لَهَا فَجَمَعُوا لَهَا مِنْ بَيْنِ عَجْوَةٍ وَدَقِيقَةٍ وَسَوِيقَةٍ حَتَّى جَمَعُوا لَهَا طَعَامًا فَجَعَلُوهَا فِي ثَوْبٍ وَحَمَلُوهَا عَلَى بَعِيرِهَا وَوَضَعُوا الثَّوْبَ بَيْنَ يَدَيْهَا قَالَ لَهَا تَعْلَمِينَ مَا رَزِئْنَا مِنْ مَائِكِ شَيْئًا وَلَكِنَّ اللهَ هُوَ الَّذِي أَسْقَانَا فَأَتَتْ أَهْلَهَا وَقَدِ احْتَبَسَتْ عَنْهُمْ قَالُوا مَا حَبَسَكِ يَا فُلَانَةُ قَالَتِ الْعَجَبُ لَقِيَنِي رَجُلَانِ فَذَهَبَا بِي إِلَى هَذَا الَّذِي

Ona je kasnije otišla svojima, a kako je od njih izbivala, oni su je upitali: "O ženo, šta te je toliko zadržalo?"
– Čudo – (odgovorila je). – Susrela su me dva čovjeka i odvela do onoga za koga se govori da je konvertit, pa je učinio tako i tako. Allaha mi, on je najveći čarobnjak između ovog i ovoga – pokazujući sa svoja dva prsta, kažiprstom i srednjakom, dignuvši ih prema nebu, misleći time na nebo i zemlju – ili je stvarno Allahov Poslanik.
Kasnije su muslimani napadali na idolopoklonike iz okolnih naselja, ali ne na naselje iz koga je bila ona. Jednog dana ona je rekla svome narodu: "Ono što ja mislim, jeste da su ovi ljudi ostavili vas na miru namjerno, pa hoćete li stupiti u islam?"
Oni su je poslušali i pristupili islamu.[1]

يُقَالُ لَهُ الصَّابِئُ فَفَعَلَ كَذَا وَكَذَا فَوَاللهِ إِنَّهُ لَأَسْحَرُ النَّاسِ مِنْ بَيْنِ هَذِهِ وَهَذِهِ وَقَالَتْ بِإِصْبَعَيْهَا الْوُسْطَى وَالسَّبَّابَةِ فَرَفَعَتْهُمَا إِلَى السَّمَاءِ تَعْنِي السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ أَوْ إِنَّهُ لَرَسُولُ اللهِ حَقًّا فَكَانَ الْمُسْلِمُونَ بَعْدَ ذَلِكَ يُغِيرُونَ عَلَى مَنْ حَوْلَهَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَلَا يُصِيبُونَ الصِّرْمَ الَّذِي هِيَ مِنْهُ فَقَالَتْ يَوْمًا لِقَوْمِهَا مَا أُرَى أَنَّ هَؤُلَاءِ الْقَوْمَ يَدَعُونَكُمْ عَمْدًا فَهَلْ لَكُمْ فِي الْإِسْلَامِ فَأَطَاعُوهَا فَدَخَلُوا فِي الْإِسْلَامِ .

DŽUNUB ĆE UZETI TEJEMMUM AKO SE BOJI BOLESTI, SMRTI ILI ŽEĐI

بَاب إِذَا خَافَ الْجُنُبُ عَلَى نَفْسِهِ الْمَرَضَ أَوِ الْمَوْتَ أَوْ خَافَ الْعَطَشَ تَيَمَّمَ

Spominje se da je Amr ibni Ās jedne pohladne noći polucirao, zatim uzeo tejemmum i citirao ajet: "Ne ubijajte sami sebe! Allah je prema vama zaista milostiv." Kasnije je to spomenuto Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on nije ništa prigovorio.[2]

وَيُذْكَرُ أَنَّ عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ أَجْنَبَ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ فَتَيَمَّمَ وَتَلَا (وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا) فَذَكَرَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُعَنِّفْ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– u krugu učenih ljudi treba se pristojno vladati;
– učen i iskusan treba druge poučavati lijepim riječima i blagim tonom, a susjede podstrekavati na rad dobrih i za zajednicu korisnih poslova;
– ne treba se dugo zadržavati u nemoralnom, nezdravom i nesigurnom mjestu;
– izmakli namaz mora se naklanjati, a preporučljivo je prethodno i ezan proučiti;
– nije nepristojno tražiti vodu od drugog, bilo za piće bilo za druge potrebe, a može se i rekvirirati uz isplatu pravednog obeštećenja vlasniku;
– dozvoljeno je upotrebljavati čisto posuđe idolopoklonika;
– dobročinstvo treba uzvraćati zahvalnošću i dobročinstvom;
– o društvenim potrebama treba upoznavati rukovodioce zajednice;
– neizvršena obaveza ostaje dužnost dok se god ne izvrši.
Izrazom "Sabi'" misli se na osobu koja je napustila idolopokloničku vjeru Kurejševića, a prihvatila islam. Međutim, Sabejci su ateistička plemena koja su obožavala anđele, nebeska tijela, a neki su se vladali po propisima Zebura. Neki historičari misle da su to potomci Saba, sina Idris pejgambera, a neki ih pripisuju potomcima Sabia b. Maraa koji je živio u vrijeme Ibrahima, alejhi selam.

2 Amr ibni Ās, radijallahu anhu, jeste Kurejšija. Na islam je prešao 8. godine po Hidžri, a prije oslobađanja Mekke. Alejhisselam ga je postavio namjesnikom u Ummanu i tu je dužnost vršio sve do smrti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Od njega je preneseno 37 hadisa, od kojih je tri uvrstio i Buhari u svoj Sahih. Pod

٣٤٥. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ غُنْدَرٌ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى لِعَبْدِاللهِ بْنِ مَسْعُودٍ إِذَا لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ لَا يُصَلِّي قَالَ عَبْدُاللهِ لَوْ رَخَّصْتُ لَهُمْ فِي هَذَا كَانَ إِذَا وَجَدَ أَحَدُهُمُ الْبَرْدَ قَالَ هَكَذَا يَعْنِي تَيَمَّمَ وَصَلَّى قَالَ قُلْتُ فَأَيْنَ قَوْلُ عَمَّارٍ لِعُمَرَ قَالَ إِنِّي لَمْ أَرَ عُمَرَ قَنِعَ بِقَوْلِ عَمَّارٍ .

345. PRIČAO NAM JE Bišr b. Halid, njemu kazao Muhammed Gunder, a njega obavijestio Šu'be prenoseći od Sulejmana, ovaj od Ebu-Vaila da je Ebu-Musa rekao Abdullahu b. Mes'udu:
– Kada (džunub) ne nađe vodu, neće ni klanjati – a on mu je odgovorio:
"Kada bih njima to dozvolio, onda bi neko od njih tako postupao; kad bi osjetio samo studen, uradio bi ovako (tj. uzimao bi tejemmum) i klanjao."
Ebu-Musa je rekao: "Pitao sam (Abdullaha): 'A šta ćeš s riječima Ammara, upućenih Omeru?'"
– Ja nisam uvidio da je Omer bio uvjeren s Ammarovim odgovorom (a ne da nije odobrio tejemmum) – odgovorio je Abdullah.

٣٤٦. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ شَقِيقَ بْنَ سَلَمَةَ قَالَ كُنْتُ عِنْدَ عَبْدِاللهِ وَأَبِي مُوسَى فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى أَرَأَيْتَ يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمَنِ إِذَا أَجْنَبَ فَلَمْ يَجِدْ مَاءً كَيْفَ يَصْنَعُ فَقَالَ عَبْدُاللهِ لَا يُصَلِّي حَتَّى يَجِدَ الْمَاءَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى فَكَيْفَ تَصْنَعُ بِقَوْلِ عَمَّارٍ حِينَ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَانَ يَكْفِيكَ قَالَ أَلَمْ تَرَ عُمَرَ لَمْ يَقْنَعْ بِذَلِكَ فَقَالَ أَبُو مُوسَى فَدَعْنَا مِنْ

346. PRIČAO NAM JE Omer b. Hafs, njemu njegov otac prenoseći od A'meša, koji je rekao da je čuo Šekika b. Selemu da je kazao:
– Bio sam kod Ebu-Musaa i kod Abdullaha (b. Mes'uda) pa mu Ebu-Musa reče: "Šta misliš Ebu-Abdur-Rahmane, kada čovjek postane džunub i ne nađe vodu za kupanje, šta će raditi?"
– Neće klanjati dok ne nađe vodu (i njom se ne okupa) – odgovorio je Abdullah.
– A šta da činiš s izjavom Ammara kada mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Dovoljno ti je (potrati samo lice i ruke)",

njegovim rukovodstvom osvojen je Egipat, njime je dugo upravljao i tamo umro.
Ebu-Davud ističe da je Amr ibni Ās, radijallahu anhu, početkom 8. godine po Hidžri krenuo u jednu vojnu akciju i s vojskom prenoćio u Zatu-Selasilu, 10 konaka hoda sjeverno od Medine, gdje je u toku pohladne noći polucirao. Bojeći se prehlade, umjesto kupanja uzeo je tejemmum i svoju jedinicu predvodio na sabah-namazu. Alejhisselam je pozvao Amra b. Āsa k sebi i on mu je iznio razlog zbog koga se nije okupao, a potom mu citirao Allahove riječi: "Ne ubijajte sami sebe! Allah je prema vama milostiv", na što se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, samo osmjehnuo.
Iz hadisa se može zaključiti:
– džunub u hladnom vremenu može koristiti tejemmum.
Malik i Ebu-Hanife dozvoljavaju uzimanje tejemmuma bolesniku kome bi voda pogoršala bolest ili zacjeljivanje rane. Međutim, u slučaju slabosti koja se neće pogoršati kupanjem, tejemmum ne može služiti umjesto abdesta;
– namaz obavljen s tejemmumom u navedenim slučajevima punovažan je i ne treba ga obnavljati;
– tejemmum služi umjesto abdesta ili kupanja, bilo na putovanju ili kod kuće, kada nema vode ili kad bi kvašenje tijela štetilo zdravlju čovjeka.

primijetio je Ebu-Musa.
– Zar ne znaš da je Omer bio uvjeren s Ammarovim riječima – rekao je Abdullah.
– Ostavimo sada izjavu Ammarovu! – rekao je Ebu-Musa – nego kako ti postupaš s ovim ajetom (o tejemmumu)?
Abdullah nije znao šta da odgovori, pa reče: "Kada bismo to dozvolili njima, skoro da bi neko od njih uzimao tejemmum, a ostavljao vodu samo zato što mu je studena."
– Ja sam (kaže A'meš) rekao Šekiku: "Abdullah nije volio (tejemmum) samo zbog toga (zloupotrebe)?"
– Da – odgovorio je.

قَوْلِ عَمَّارٍ كَيْفَ تَصْنَعُ بِهَذِهِ الْآيَةِ فَمَا دَرَى عَبْدُاللهِ مَا يَقُولُ فَقَالَ إِنَّا لَوْ رَخَّصْنَا لَهُمْ فِي هَذَا لَأَوْشَكَ إِذَا بَرَدَ عَلَى أَحَدِهِمُ الْمَاءُ أَنْ يَدَعَهُ وَيَتَيَمَّمَ فَقُلْتُ لِشَقِيقٍ فَإِنَّمَا كَرِهَ عَبْدُاللهِ لِهَذَا قَالَ نَعَمْ .

TEJEMMUM JE UDARANJE (RUKAMA PO ZEMLJI)

بَاب التَّيَمُّمُ ضَرْبَةٌ

347. PRIČAO NAM JE Muhammed i kazao da ga je obavijestio Ebu-Mu'avija prenoseći od A'meša, on od Šekika, da je rekao:
– Sjedio sam ja, Abdullah i Ebu-Musa Eš'ari pa mu Ebu-Musa reče: "Ako se jedan čovjek odžunupi i ne nađe vode u toku jednog cijelog mjeseca, da li će uzimati tejemmum i klanjati namaz? I kako ćete postupiti s ovim ajetom u poglavlju El-Maide?" "... pa ako ne nađete vodu, uzmite tejemmum pomoću čiste površine zemlje..."
Abdullah odgovori: "Kad bi im se to dozvolilo, možda bi uzimali tejemmum pomoću površine čiste zemlje i kada bi im voda bila samo hladna."
– Vi ste – rekoh – uzimanje tejemmuma prezirali (ako ga je koristio džunub) samo zbog toga?
– Da – odgovorio je.
Potom je Ebu-Musa upitao:
– Nisi li čuo Amrove riječi upućene Omeru: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me je zbog jednog posla i ja sam se odžunupio, a vodu nisam našao, pa sam se valjao po zemlji kao što se valja životinja. To sam poslije

٣٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَام قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ شَقِيقٍ قَالَ كُنْتُ جَالِسًا مَعَ عَبْدِاللهِ وَأَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ فَقَالَ لَهُ أَبُو مُوسَى لَوْ أَنَّ رَجُلًا أَجْنَبَ فَلَمْ يَجِدِ الْمَاءَ شَهْرًا أَمَا كَانَ يَتَيَمَّمُ وَيُصَلِّي فَكَيْفَ تَصْنَعُونَ بِهَذِهِ الْآيَةِ فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا) فَقَالَ عَبْدُاللهِ لَوْ رُخِّصَ لَهُمْ فِي هَذَا لَأَوْشَكُوا إِذَا بَرَدَ عَلَيْهِمُ الْمَاءُ أَنْ يَتَيَمَّمُوا الصَّعِيدَ قُلْتُ وَإِنَّمَا كَرِهْتُمْ هَذَا لِذَا قَالَ نَعَمْ فَقَالَ أَبُو مُوسَى أَلَمْ تَسْمَعْ قَوْلَ عَمَّارٍ لِعُمَرَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ فَأَجْنَبْتُ فَلَمْ أَجِدِ الْمَاءَ فَتَمَرَّغْتُ فِي الصَّعِيدِ كَمَا تَمَرَّغُ الدَّابَّةُ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ أَنْ تَصْنَعَ هَكَذَا فَضَرَبَ

بِكَفِّهِ ضَرْبَةً عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ نَفَضَهَا ثُمَّ مَسَحَ بِهَا ظَهْرَ كَفِّهِ بِشِمَالِهِ أَوْ ظَهْرَ شِمَالِهِ بِكَفِّهِ ثُمَّ مَسَحَ بِهَا وَجْهَهُ فَقَالَ عَبْدُاللهِ أَفَلَمْ تَرَ عُمَرَ لَمْ يَقْنَعْ بِقَوْلِ عَمَّارٍ وَزَادَ يَعْلَى عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ شَقِيقٍ كُنْتُ مَعَ عَبْدِاللهِ وَأَبِي مُوسَى فَقَالَ أَبُو مُوسَى أَلَمْ تَسْمَعْ قَوْلَ عَمَّارٍ لِعُمَرَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعَثَنِي أَنَا وَأَنْتَ فَأَجْنَبْتُ فَتَمَعَّكْتُ بِالصَّعِيدِ فَأَتَيْنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَخْبَرْنَاهُ فَقَالَ إِنَّمَا كَانَ يَكْفِيكَ هَكَذَا وَمَسَحَ وَجْهَهُ وَكَفَّيْهِ وَاحِدَةً .

spomenuo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on mi reče: 'Dovoljno ti je da samo učiniš ovako' i udari svojim dlanovima po zemlji jedanput, strese ih i lijevom rukom potra poleđinu desnice – ili poleđinu lijeve svojom desnicom – a potom njima potra svoje lice."

Abdullah mu prigovori: "Zar nisi primijetio da Omer nije bio zadovoljan Amrovim riječima?"

Ja'la je još dodao prenoseći od A'meša, a on od Šekika, da je rekao:

– Bio sam s Abdullahom i Ebu-Musaom i Ebu-Musa reče:

"Zar nisi čuo (Abdullahu) Amrove riječi upućene Omeru: Allahov Poslanik, s. a.v.s., poslao je mene i tebe (u jednu vojnu) pa sam se ja odžunupio i potrljao o površinu zemlje. Potom smo došli Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestili ga (o tom), a on reče:

'Bilo ti je dovoljno (učiniti) samo ovako, i potra svoje lice i ruke jednom (udarivši po zemlji)."'[1]

بَاب

POGLAVLJE

٣٤٨. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَوْفٌ عَنْ أَبِي رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا عِمْرَانُ ابْنُ حُصَيْنٍ الْخُزَاعِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا مُعْتَزِلًا لَمْ يُصَلِّ فِي الْقَوْمِ فَقَالَ يَا فُلَانُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ فِي الْقَوْمِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَصَابَتْنِي جَنَابَةٌ وَلَا مَاءَ قَالَ عَلَيْكَ بِالصَّعِيدِ فَإِنَّهُ يَكْفِيكَ .

348. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da mu je saopćio Abdullah (b. Mubarek), njemu Avf prenoseći od Ebu-Redžaa koji je kazao da mu je pričao Imran b. Husajn Huza'i, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio po strani (izdvojenog) jednog čovjeka koji nije s ostalim svijetom klanjao, i da ga je pitao:

– Čovječe, šta te je spriječilo pa nisi klanjao s ovim narodom?

– Allahov Poslaniče, zadesio me je dženabet, a nema vode – odgovorio je on.

– Trebaš koristiti čistu površinu zemlje i to ti je dovoljno – rekao je (Alejhisselam).

1 Ajni smatra da riječ "jednom" ovdje znači "jednom udari po zemlji", a što je u skladu s naslovom ovog poglavlja. Ibn-Hadžer, međutim, tumači to kao potiranje lica i ruku jedanput. (prim. rec.)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الصَّلَاةِ

NAMAZ

KAKO JE PROPISAN NAMAZ PRILIKOM NOĆNOG PUTOVANJA (ALEJHISSELAMA IZ MEKKE U JERUSALEM I DALJE U VIŠE SFERE)

بَاب كَيْفَ فُرِضَتِ الصَّلَاةُ فِي الْإِسْرَاءِ

Ibni-Abbas kaže da mu je Ebu-Sufjan pričao o razgovoru sa Heraklom kome je rekao: "... Naređuje nam" – mišljaše na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem – "namaz, iskrenost i izbjegavanje svakog zla i poroka."[1]

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ فِي حَدِيثِ هِرَقْلَ فَقَالَ يَأْمُرُنَا يَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ بِالصَّلَاةِ وَالصِّدْقِ وَالْعَفَافِ .

349. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Junusa, ovaj od Ibni-Šihaba, on od Enesa b. Malika da je Ebu-Zerr pričao kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: – Dok sam bio još u Mekki, raspuknuo je strop sobe, spustio se Džibril, otvorio mi prsa, isprao ih zemzem-vodom, donio zlatan lavor napunjen mudrošću i vjerovanjem (imanom) i to sasuo u

٣٤٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ أَبُو ذَرٍّ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فُرِجَ عَنْ سَقْفِ بَيْتِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلام فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ

1 Susret Sufjana b. Harba s Heraklom detaljno je izložen na početku ove knjige. Herakle je Ebu-Sufjana i ostalu njegovu družinu pitao za razne principe koje je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, proklamovao, i na koncu rekao:
– Pitao sam te šta vam on naređuje? Kazao si da vam naređuje da obožavate samo Allaha i da Mu u tome ne pridružujete nikoga drugog, zabranjuje vam da obožavate kipove, a naređuje obavljanje namaza, govorenje istine i klonjenje svakog zla i poroka...
Obligatna dužnost obavljanja namaza propisana je prilikom Mi'radža. Raznolika su mišljenja kako, kada i koliko puta je bilo Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, jednonoćno putovanje iz Mekke u Jerusalem, a odatle u više sfere. Najveći dio islamskih učenjaka smatra da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio ovo putovanje istovremeno i duhom i tijelom. Neki kažu da je to bilo 27. noći redžeba, 12. godine po poslanstvu iz sobe Ummi-Hane. Jednonoćno putovanje u Jerusalem, i natrag u Mekku utvrđeno je 1. ajetom poglavlja Isra', a Mi'radž - putovanje u više nebeske sfere nizom hadisa, zabilježenih u raznim hadiskim zbirkama.

مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهُ فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا فَلَمَّا جِئْتُ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا جِبْرِيلُ قَالَ هَلْ مَعَكَ أَحَدٌ قَالَ نَعَمْ مَعِي مُحَمَّدٌ ﷺ فَقَالَ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ فَلَمَّا فَتَحَ عَلَوْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَإِذَا رَجُلٌ قَاعِدٌ عَلَى يَمِينِهِ أَسْوِدَةٌ وَعَلَى يَسَارِهِ أَسْوِدَةٌ إِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ يَسَارِهِ بَكَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ وَالِابْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ لِجِبْرِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا آدَمُ وَهَذِهِ الْأَسْوِدَةُ عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ نَسَمُ بَنِيهِ فَأَهْلُ الْيَمِينِ مِنْهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالْأَسْوِدَةُ الَّتِي عَنْ شِمَالِهِ أَهْلُ النَّارِ فَإِذَا نَظَرَ عَنْ يَمِينِهِ ضَحِكَ وَإِذَا نَظَرَ قِبَلَ شِمَالِهِ بَكَى حَتَّى عَرَجَ بِي إِلَى السَّمَاءِ الثَّانِيَةِ فَقَالَ لِخَازِنِهَا افْتَحْ فَقَالَ لَهُ خَازِنُهَا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُ فَفَتَحَ قَالَ أَنَسٌ فَذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ فِي السَّمَوَاتِ آدَمَ وَإِدْرِيسَ وَمُوسَى وَعِيسَى وَإِبْرَاهِيمَ صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُثْبِتْ كَيْفَ مَنَازِلَهُمْ غَيْرَ أَنَّهُ ذَكَرَ أَنَّهُ وَجَدَ آدَمَ فِي السَّمَاءِ الدُّنْيَا وَإِبْرَاهِيمَ فِي السَّمَاءِ السَّادِسَةِ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا مَرَّ جِبْرِيلُ بِالنَّبِيِّ ﷺ بِإِدْرِيسَ قَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

moja prsa, zatim ih zatvorio, uzeo me za ruku i uzdigao do ovozemnog neba. Kada sam došao do ovozemnog neba, Džibril reče čuvaru neba: "Otvori!"

– Ko je to? – upita (čuvar).

– Džibril – odgovori on.

– Ima li još neko s tobom? – upita (čuvar).

– Da – kazao je Džibril – sa mnom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

– Zar je poslato po njega?![1] – upitao je (čuvar).

– Da – odgovori (Džibril).

Pošto je otvorio, uzdigli smo se do ovozemnog neba, kad tamo sjedi jedan čovjek a s desne mu i lijeve strane (mnoge) prilike (siluete); kad pogleda prema svojoj desnoj strani, nasmije se, a kad pogleda prema lijevoj zaplače.

– Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i dobri sine – rekao je.

– Ko je to? – upitao sam Džibrila.

– To je Adem (pejgamber) – odgovori on – a sve prilike sa njegove desne i lijeve strane su duše njegovih sinova; oni s desne su stanovnici Dženneta, a one mase na lijevoj strani su stanovnici vatri, pa kada pogleda na desnu stranu nasmije se, a kada pogleda na lijevu zaplače.

Kada me je Džibril uzdigao do drugog neba, rekao je njegovu čuvaru: "Otvori!" Njegov čuvar upita za isto ono što i onaj prvi i potom otvori.

Enes je kazao da je (Ebu-Zerr) spomenuo, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na nebesima našao: Adema, Idrisa, Musaa, Isaa i Ibrahima, neka je na njih sve Allahov blagoslov, a nije precizirao kakvi su im položaji, osim što je spomenuo da je našao Adema na najbližem nebu, a Ibrahima na šestom.

Kada je Džibril proveo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pokraj Idrisa, on ga je, kaže

1 Ovaj dio hadisa je preveden u skladu s tumačenjem komentatora hadisa, mada oni kažu da je moguće da ova rečenica znači: "Zar mu je dato poslanstvo?!" (prim. rec.)

Enes, pozdravio riječima: "Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i dobri brate!"
– Ko je to? – upitao sam.
– To je Idris – odgovorio je (Džibril).
Kasnije sam prošao pokraj Musaa, alejhi selam, pa mi i on reče:
"Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i dobri brate!"
– Ko je to? – upitao sam.
– To je Musa – reče (Džibril).
– Potom sam prošao pored Isaa, a on mi reče:
– Dobro došao, dobri brate i dobri Vjerovjesniče!
– Ko je to? – upitao sam.
– To je Isa – odgovori (Džibril).
Zatim sam prošao pokraj Ibrahima, a on mi reče:
– Dobro došao, dobri Vjerovjesniče i dobri sine!
– Ko je to? Upitao sam.
– To je Ibrahim, alejhi selam.
Ibni-Šihab kaže da ga je obavijestio Ibni-Hazm, da Ibni-Abbas i Ebu-Habbe Ensari govorahu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Džibril me je vodio i dalje dok se nisam popeo na plato u kome sam čuo škripu pera."
Ibni-Hazm i Enes b. Malik izjavljuju da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još rekao:
Allah je mojim sljedbenicima odredio dnevno pedeset namaza. Ja sam se s tim povratio i kada sam naišao pokraj Musaa, on mi reče: "Šta ti je Allah odredio za tvoje sljedbenike?"
– Odredio je 50 namaza – odgovorio sam.
– Vrati se svome Gospodaru! – reče Musa – jer tvoji sljedbenici neće moći to izdržati.
Potom sam se vratio i Allah je smanjio jedan dio.
Potom sam se vratio do Musaa i rekao: "Smanjio mi je jedan dio."
– Vrati se opet svome Allahu! – rekao je on – jer tvoji sljedbenici neće moći to snositi.
Vratio sam se (Allahu) i on mi je snizio opet jedan dio. Potom se vratim njemu (Musau), a on mi reče: "Vrati se svome Gospodaru, pošto tvoji sljedbenici neće moći to snositi!"

وَالْأَخِ الصَّالِحِ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِدْرِيسُ
ثُمَّ مَرَرْتُ بِمُوسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ
وَالْأَخِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا مُوسَى
ثُمَّ مَرَرْتُ بِعِيسَى فَقَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ
وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا عِيسَى
ثُمَّ مَرَرْتُ بِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ مَرْحَبًا بِالنَّبِيِّ الصَّالِحِ
وَالِابْنِ الصَّالِحِ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَ هَذَا إِبْرَاهِيمُ
عَلَيْهِ السَّلام قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ حَزْمٍ
أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا حَبَّةَ الْأَنْصَارِيَّ كَانَا يَقُولَانِ
قَالَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ عُرِجَ بِي حَتَّى ظَهَرْتُ لِمُسْتَوَى
أَسْمَعُ فِيهِ صَرِيفَ الْأَقْلَامِ قَالَ ابْنُ حَزْمٍ وَأَنَسُ
ابْنُ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَفَرَضَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ
عَلَى أُمَّتِي خَمْسِينَ صَلَاةً فَرَجَعْتُ بِذَلِكَ حَتَّى
مَرَرْتُ عَلَى مُوسَى فَقَالَ مَا فَرَضَ اللهُ لَكَ عَلَى
أُمَّتِكَ قُلْتُ فَرَضَ خَمْسِينَ صَلَاةً قَالَ فَارْجِعْ إِلَى
رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَاجَعْتُ فَوَضَعَ
شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَى مُوسَى قُلْتُ وَضَعَ شَطْرَهَا
فَقَالَ رَاجِعْ رَبَّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ فَرَاجَعْتُ
فَوَضَعَ شَطْرَهَا فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ ارْجِعْ إِلَى
رَبِّكَ فَإِنَّ أُمَّتَكَ لَا تُطِيقُ ذَلِكَ فَرَاجَعْتُهُ فَقَالَ هِيَ
خَمْسٌ وَهِيَ خَمْسُونَ لَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ فَرَجَعْتُ
إِلَى مُوسَى فَقَالَ رَاجِعْ رَبَّكَ فَقُلْتُ اسْتَحْيَيْتُ

مِنْ رَبِّي ثُمَّ انْطَلَقَ بِي حَتَّى انْتَهَى بِي إِلَى سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَغَشِيَهَا أَلْوَانٌ لَا أَدْرِي مَا هِيَ ثُمَّ أُدْخِلْتُ الْجَنَّةَ فَإِذَا فِيهَا حَبَايِلُ اللُّؤْلُؤِ وَإِذَا تُرَابُهَا الْمِسْكُ .

Tada sam Mu se vratio i On mi reče: "Njih je pet, a računa se pedeset, jer se riječ kod mene ne mijenja." Potom sam se vratio Musau, a on mi reče: "Povrati se opet svome Gospodaru!", a ja sam mu odgovorio: "Stidim se svoga Gospodara."
Zatim me Džibril povede dalje dok me nije doveo do Sidretul-Muntehaa koga su bile prekrile raznovrsne boje da i ne znam kakve vrste. Iza toga uveden sam u Džennet, kad u njemu kupole od besera, a zemlja mošus."[1]

1 Prema navodima Ibni-Ishaka otvaranje Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, prsa, pročišćavanje njegova srca i duha bilo je u njegovom ranom djetinjstvu, kada je bio na čuvanju kod dadilje Halime, dok je ovo, koje Buhari navodi, opet drugo. Prema izjavi Aiše, radijallahu anha, ovo se Muhammedu desilo i u pećini Hira pred dolazak Džibrila s Objavom prvih pet ajeta poglavlja Ikre.
Nebo je ogromno prostranstvo iznad nas i pojedinih planeta. U drugim varijantama hadisa navodi se da je na ovozemnom nebu bio Adem, alejhi selam, na drugom Jahja, alejhi selam, i Isa, alejhi selam, na trećem Jusuf, alejhi selam, na četvrom Idris, alejhi selam, na petom Harun, alejhi selam, na šestom Musa, alejhi selam, i na sedmom Ibrahim, alejhi selam.
Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kaže da se Sidretul-Munteha nalazi s desne strane Arša, a Ibn-Kurkul smatra da je ispod Arša i da niko, ni poslanici, ni meleki, ne može dalje proći. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem , na ovu vrhunsku tačku svemira vraćao se dva puta i molio Allaha za sniženje broja svakodnevnih namaza. U prvom slučaju moglo mu je biti sniženo 20, u drugom 25 namaza, dok je ostatak od 5 namaza zadržan kao obligatna dužnost, i oni prema sadržaju "Men džae bil-haseneti fe lehu ašru emsaliha", tj. "Ko učini dobro djelo ima deseterostruku nagradu", imaju vrijednost onih pedeset koji su bili prvobitno predviđeni.
Iz hadisa se može zaključiti:
– izvođenje Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u više vanzemljaske sfere utvrđuje Poslanstvo Muhammeda i ukazuje na veliku Allahovu naklonost prema njemu;
– Džibril je silazio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem , samo po naredbi Allaha, dželle šanuhu.
– u tuđe prostorije ne treba ulaziti bez prethodnog odobrenja kuće domaćina, na čije se pitanje treba javiti punim imenom;
– u sferama planetarnih sistema imaju putevi i zakoni po kojima se sve kreće, zbiva i bitiše;
– Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vuče lozu od Ibrahima pejgambera, jer ga je sam Ibrahim, alejhi selam, nazvao: "sine dobrog čovjeka!", dok su ga ostali vjerovjesnici dočekivali izrazima: "dobri brate!";
– dozvoljeno je hvaliti nekoga u njegovoj ličnoj prisutnosti, ako to neće u njemu pobuditi oholost i uroditi kakvom smutnjom;
– Vitr-namaz spada u drugostepenu obligatnu dužnost, utvrđen je hadisom i ne treba ga zanemarivati;
– duše ljudi imaju svoje mjesto u višim sferama nematerijalnog svijeta;
– neki iz ovog hadisa zaključuju da je dozvoljeno Mushaf ukrašavati zlatom, srebrom i drugim dragocjenim metalima i kao takvim koristiti se, jer se i Džibril koristio zlatnom posudom napunjenom mudrošću i vjerom, ali to Ajni smatra pogrešnim zaključkom;
– derogiranje jednog propisa moguće je i prije njegove primjene. Neki pravnici ne dijele to mišljenje, jer bi to značilo predomišljanje kod Allaha, dželle šanuhu, što mu nikako ne dolikuje.
Ebu-Džafer kaže da se ovdje ne radi o Allahovom predomišljanju i stvarnom snižavanju broja namaza, nego samo o Allahovoj milosti prema ljudima i dobronaklonosti prema Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem U konkretnom slučaju ne radi se o snižavanju i izmjeni broja obavljanja svakodnevnih namaza, nego da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u prvim momentima čuo 50 namaza i tako odmah shvatio da ih toliko treba svakodnevno i obavljati. Međutim, prilikom povratka Allahu, dželle šanuhu, dalo mu se prilike da sazna da se za samo pet obavljenih namaza u toku dana i noći računa pedeset;
– dužnost obavljanja pet namaza dnevno propisana je prilikom Israa i Mi'radža. Raniji namazi bili su bez određenog broja rekata, vremenski neograničeni, pa su se najviše obavljali noću. Muhammed, sallallahu

alejhi ve sellem, nekada je klanjao jednu polovinu noći, nekada jednu trećinu, a nekada ispod dvije trećine. Ibni-Ishak navodi da je Džibril uzeo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, izveo ga u mekanskku dolinu i tu pred njim uzeo abdest. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potom se vratio kući, doveo Hatidžu, radijallahu anha, i tu su obadvoje uzeli abdest i klanjali dva rekata gledajući kako ih obavlja sam Džibril. Tako se uobičajilo klanjati dva rekata navečer i dva ujutro. Neki historičari ističu da je namaz kao obligatni obred bio prvi put propisan Musau i njegovom narodu;

– gostu treba izraziti dobrodošlicu i ukazati mu odgovarajuće poštovanje i gostoljubivost;

– Allahove zapovijedi i svaku korisnu nauku treba bilježiti, tako čine i meleki, iako su nepogrešiva bića;

– Allahova odluka je nepromjenjiva, a ukoliko što izmijeni to je iz samilosti prema ljudima, a ne radi predomišljaja i pravovremenog neuočavanja činjeničnog stanja. "Allah dokida što hoće, a ostavlja što hoće."

Duše ranijih vjerovjesnika predstavljene su Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, u obliku njhovih ovozemnih tijela i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, mogao ih je kao takve dobro vidjeti i s njima razgovarati. Prikazana situacija pojedinih pejgambera predskazuje buduće prilike u kojima će se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naći, a osam raznolikih položaja navedenih pejgambera jeste aluzija na dugu historiju života islamske zajednice.

Ademovo napuštanje bezbrižnog džennetskog života bilo je zbog Iblisovog neprijateljstva, baš kao što je Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, selidbu iz Mekke u Medinu prouzrokovalo neprijateljstvo Kurejšija prema njemu. Na kakvo je iskušenje udarao Adem pejgamber, na takvo je udarao i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, od svojih zemljaka u Mekki. Međutim, djela ljudi ne zaboravljaju se: za dobra djela ljudi se nagrađuju, a za loša kažnjavaju.

Idris je prvi od vjerovjesnika koji se počeo koristiti pismom i širiti ga zajedno s objavljenih mu 30 Allahovih, dželle šanuhu, zapovijedi, zbog čega je i dobio ime Idris (učitelj). Susret s njim predskazao je da će Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, najaviti islam dalekim narodima, kako usmeno tako i pismeno.

Sjedenje Ibrahima, alejhi selam, uz Bejtul-ma'mur jeste aluzija Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da će zavladati Mekkom, uspjeti u svojoj misiji, ali i brzo preseliti na drugi svijet, a sastanak s Musaom, alejhi selam, da će muslimane osloboditi terora idolopoklonika i pobijediti svoje neprijatelje. Položaj Isaa pejgambera, upozorio je Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da mu neprijatelji rade o glavi i kuju planove da ga ubiju. Isaa, alejhi selam, njegovi protivnici su htjeli ubiti, ali ga je Allah uzdigao Sebi, a Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, htjeli su otrovati pa i ubiti, ali ga je Allah spasio.

Jahja pejgamber življaše pod terorom nevjernika više nego ma koji vjerovjesnik, i njegova prošlost je pouka muslimanima u strpljivom podnošenju životnih neprilika i napada neprijatelja.

Sastanak s Jusufom je upozorenje da i prema okorjelom neprijatelju treba imati obazrivosti i saosjećaja. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po osvojenju Mekke proglasio opću amnestiju riječima koje je Jusufu izrekao pred svojom braćom: "Sada niste odgovorni. Neka vam Allah oprosti, a On je najmilostiviji."

Položaj Haruna, alejhi selam, ukazao je predstojeću popularnost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i simpatije ljudi prema njemu, kao što je imao Harun, alejhi selam, u doba Musaa pejgambera.

Isra i Mi'radž zbio se u toku noći, jer su to časovi podesni za održavanje ozbiljnih prijateljskih sastanaka i razgovora. Allah je obično noću ukazivao ljudima Svoju milost ili slao Svoju kaznu. Tako je Ibrahima, alejhi selam, upućivao da promatra zvjezdano nebo, Luta da preko noći napusti svoje saplemenike i spasi se predstojeće propasti;

Jakub najviše tugovaše za privremeno izgubljenim sinom Jusufom, alejhi selam, noću, a pred zoru je saznao da je on živ i zdrav i da će se s njim uskoro vidjeti. Musa, alejhi selam, krenuo je noću iz Egipta kroz pustinju i petu noć boravka na Sinaju primio Allahove zapovijedi.

Noću je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, primio na Hirau prvu Objavu, a pod zaštitom noćne tmine iselio se iz Mekke, sklonio se u pećini Hira na brdu Sevr i kasnije nastavio put za Medinu. Noć je osnova i s njom počinju mjeseci hidžretske godine. Zbog svega toga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svoje vojne pohode čini obično noću, a kod kuće je većinom provodi u molitvama.

U toku Israa i Mi'radža odvijaše se razgovor Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, s Allahom.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jeste čovjek obdaren Allahovom objavom kojim vladaše snaga duha i razuma, pred kojim su i najveći umovi ostali zapanjeni.

350. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Saliha b. Kejsana, on od Urve b. Zubejra, ovaj od Aiše, majke pravovjernih, da je rekla:
"Kada je Allah odredio namaze, propisao je sve po dva (rekata) i kod kuće i na putu i namaz pri putovanju je potvrđen, a namaz kod kuće povećan (za 1–2 rekata)."[1]

٣٥٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ فَرَضَ اللهُ الصَّلَاةَ حِينَ فَرَضَهَا رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ فَأُقِرَّتْ صَلَاةُ السَّفَرِ وَزِيدَ فِي صَلَاةِ الْحَضَرِ .

Ako bi upitali: Kako se može zamisliti uzdizanje u nebeske sfere kada se zna da ljudsko tijelo to ne može, odgovaramo:
Duše ljudi i njihove duhovne snage mogu se svrstati u četiri glavne kategorije:
– duše zaprljane (zamućene) ljudskim karakteristikama. To su duše običnog puka kojima vladaju životinjske moći i ove duše nisu u osnovi prijemčive za uspinjanje;
– duše koje imaju potpunu moć uvida svoga okova (tijela) putem stjecanja znanja i to su duše učenih (uleme);
– duše koje imaju potpunu moć upravljanja svojim tijelom putem stjecanja pohvalnih moralnih osobina. To su duše zadovoljnih ljudi kada savladaju moći svoga tijela zalaganjem truda (mudžaheda) i zadovoljstvom s odredbom (irtijad);
– duše koje imaju obje spomenute moći. To su općenito najuzvišenije ljudske duše i to su duše vjerovjesnika i siddika (istinoljubivih, iskrenih). Što god se više poveća snaga njihovih duša, sve se više njihova tijela uzdižu iznad zemlje. S obzirom da duše vjerovjesnika imaju ove moći, uzdignuti su na nebo. Najpotpuniju moć imao je naš Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je i uzdignut na nebo i bio na udaljenosti koliko dva luka ili još manje.

1 Mnogi smatraju da su se prije Israa i Mi'radža klanjala dva namaza po dva rekata, od kojih se jedan klanjaše pred zalazak Sunca a drugi prije izlaska Sunca, na što aludira i ajet: "Ve sebbih bil 'ašijji vel ibkar", tj. "Allahu se moli večerom i jutrom!"
Muslim ističe hadis: "Allah je preko vašeg Vjerovjesnika odredio namaz kod kuće od četiri, a na putu od dva rekata, a u slučaju opasnosti jedan rekat."
putovanju, namaz Kurban-bajrama i Ramazanskog bajrama i džuma-namaz određeni su po dva rekata, kao potpuni namazi, a ne skraćeni, i to jezikom vašeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."
Buhari i Muslim navode da je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, kazao: "Putovao sam s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i ne vidjeh nikada da je klanjao više od dva rekata sve dok ga Uzvišeni Allah nije usmrtio; putovao sam s Ebu-Bekrom i on nije nikada klanjao više od dva rekata sve dok ga Uzvišeni Allah nije usmrtio, i putovao sam s Osmanom i on nije nikada klanjao više od dva rekata sve dok ga Uzvišeni Allah nije usmrtio, a Allah je rekao: 'Vi u Allahovom Poslaniku imate idealan uzor.'"
Prema ovim hadisima najveći broj pravnika iz prvih generacija, a naročito učenjaci hanefijskog pravca smatraju skraćeno klanjanje namaza na putu obligatnim činom. Ovo mišljenje dijele: Omer, Ali, Ibni-Omer, Džabir, Ibni-Abbas, radijallahu anhum, Omer b. Abdul-Aziz, Hasan Basri i Katade b. Hammad.
Ebu-Sulejman smatra da namaz obavljen od četiri rekata na putu treba ponovo klanjati i to samo dva rekata, a prema stavu Malika treba ponovo klanjati dva rekata samo dok još traje njegovo vrijeme.

O OBAVEZNOM KLANJANJU U ODJEĆI

O govoru Uzvišenog Allaha: "Uzmite svoj nakit (odjeću) prilikom svakog klanjanja...!" i o onom koji je klanjao zaogrnut u jednoj haljini.
Spominje se od Seleme b. Ekve'a da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao da zakopča svoju košulju makar trnom.
U nizu prenosilaca gornje izjave ima izvjesna diskutabilnost.
O onom ko bi klanjao u odjeći u kojoj spolno opći, ako ne vidi na njoj kakvu prljavštinu (neprijatnost) i o tome da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da gola osoba ne obilazi Ka'bu.[2]

351. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Jezid b. Ibrahim prenoseći od Muhammeda, on od Ummi-Atijje, da je rekla:
– Bilo nam je naređeno da izvodimo osobe s menstruacijom i one koje su iza zastora (u svom dijelu kuće) na dan (svečanosti) dva Bajrama da i one prisustvuju skupu muslimana i njihovim dovama, ali da se žene s menstruacijom klone mjesta gdje one bez menstruacije obavljaju namaz.
Jedna prisutna žena kazala je: "Allahov Poslaniče, (a šta ako) neka od nas nema prekrivača?"
– Neka je zaogrne njena drugarica nekim svojim ogrtačem – odgovorio je on.

بَاب وُجُوبِ الصَّلَاةِ فِي الثِّيَابِ

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ) وَمَنْ صَلَّى مُلْتَحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ وَيُذْكَرُ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ يَزُرُّهُ وَلَوْ بِشَوْكَةٍ فِي إِسْنَادِهِ نَظَرٌ وَمَنْ صَلَّى فِي الثَّوْبِ الَّذِي يُجَامِعُ فِيهِ مَا لَمْ يَرَ أَذًى وَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ .

٣٥١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ أُمِرْنَا أَنْ نُخْرِجَ الْحُيَّضَ يَوْمَ الْعِيدَيْنِ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ فَيَشْهَدْنَ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَدَعْوَتَهُمْ وَيَعْتَزِلُ الْحُيَّضُ عَنْ مُصَلَّاهُنَّ قَالَتِ امْرَأَةٌ يَا رَسُولَ اللهِ إِحْدَانَا لَيْسَ لَهَا جِلْبَابٌ قَالَ لِتُلْبِسْهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَقَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ رَجَاءٍ

2 Sadržaj navedenog ajeta odnosi se na one koji su htjeli obilaziti goli oko Ka'be, kako je to bio običaj u predislamsko doba. Obilazak oko Ka'be je vjerski obred u kome treba pokriti sramotne dijelove tijela kao i prilikom klanjanja. Pristojno oblačenje propisano je radi samog rituala, bez obzira na druge okolnosti. Prema tome namaz gole osobe je bezvrijedan pa makar ga ona klanjala u potpunoj samoći i bez ičijeg prisustva.
Izrazom "zinetukum" misli se na solidnu i pristojnu odjeću koja pokriva sramotne dijelove tijela, a ne na nakite za uljepšavanje i dotjerivanje kojim se privlači pažnja drugih. U tom smislu Buhari donosi slučaj Seleme b. Ekve'a, radijallahu anhu, koji je pitao: "Allahov Poslaniče, ja sam lovac pa mogu li klanjati u samo jednoj anteriji?"
– Da, samo je skopčaj makar jednom iglicom trna – odgovori on. Nesai i Ebu-Davud navode u svojim hadiskim zbirkama da je Mu'avija b. Ebu-Sufjan pitao svoju sestru Ummi-Habibu, radijallahu anha
– Je li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u odjeći u kojoj je činio spolni snošaj sa surpugama?
– Da – rekla je ona – ukoliko na njoj nije vidio kakve prljavštine.

– Abdullah b. Redža' kaže da mu je pričao Imran i kazao da je njemu pričao Muhammed b. Sirin, a njemu Ummi-Atijje:
"Čula sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (gore navedeni hadis)."

حَدَّثَنَا عِمْرَانُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِيرِينَ حَدَّثَتْنَا أُمُّ عَطِيَّةَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِهَذَا .

VEZIVANJE OGRTAČA NA ZATILJAK U NAMAZU

بَاب عَقْدِ الْإِزَارِ عَلَى الْقَفَا فِي الصَّلَاةِ

Ebu-Hazim kaže prenoseći od Sehla: "S Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali su (ashabi) svezavši ogrtače otraga za svoje vratove."

وَقَالَ أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ صَلَّوْا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَاقِدِي أُزْرِهِمْ عَلَى عَوَاتِقِهِمْ .

352. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Asim b. Muhammed prenoseći od Vakida b. Muhammeda, a on od Muhammeda b. Munkedira, da je rekao:
"Džabir je klanjao u jednom ogrtaču (haljinčetu) koga je privezao na zatiljak, a odjeća mu bila obješena na vješalici. Neko mu je rekao: 'Klanjaš u jednom ogrtaču?!'"
– Učinio sam to samo zato da bi me vidio neznalica kao što si ti – odgovorio je Džabir. A ko je od nas u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, imao dvije odjeće?

٣٥٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا عَاصِمُ ابْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنِي وَاقِدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ صَلَّى جَابِرٌ فِي إِزَارٍ قَدْ عَقَدَهُ مِنْ قِبَلِ قَفَاهُ وَثِيَابُهُ مَوْضُوعَةٌ عَلَى الْمِشْجَبِ قَالَ لَهُ قَائِلٌ تُصَلِّي فِي إِزَارٍ وَاحِدٍ فَقَالَ إِنَّمَا صَنَعْتُ ذَلِكَ لِيَرَانِي أَحْمَقُ مِثْلُكَ وَأَيُّنَا كَانَ لَهُ ثَوْبَانِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ .

353. PRIČAO NAM JE Mutarrif Ebu-Mus'ab, njemu Abdur-Rahman b. Ebu-Mevali prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, da je rekao:
– Vidio sam Džabira b. Abdullaha gdje klanja u samo jednoj anteriji, i on mi je rekao: "Vidio sam i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja u jednoj haljini."[1]

٣٥٣. حَدَّثَنَا مُطَرِّفٌ أَبُو مُصْعَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ .

1 Iz navedenog hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je, po jednoj grupi pravnika, klanjati u jednoj haljini, ako se i ima više haljina. Ibn-Omer i Ibni-Mes'ud, radijallahu anhuma, smatraju suprotno, tj. dozvoljavaju to samo u nedostatku odjeće;
– naročito gizdanje radi namaza treba izbjegavati;
– na neumjesnu primjedbu može se dati objašnjenje u oštrijem, ali ipak umjerenom tonu.

OBAVLJANJE NAMAZA U JEDNOM HALJINČETU ČIJI SE KRAJEVI PREBACE PREKO PLEĆKI

بَاب الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ مُلْتَحِفًا بِهِ

Zuhri u hadisu koji prenosi kaže: "*El-multehif* znači *el-mutevehhiš*", a to je onaj koji prebaci krajeve haljinčeta preko plećki, tj. pokrivanje ramena klanjača. Ummu-Hani' je, kaže (Buharija), rekla: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaogrnuo se samo jednim haljinčetom i njegove krajeve, jedan preko drugog, prebacio preko plećki."

قَالَ الزُّهْرِيُّ فِي حَدِيثِهِ الْمُلْتَحِفُ الْمُتَوَشِّحُ وَهُوَ الْمُخَالِفُ بَيْنَ طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ وَهُوَ الِاشْتِمَالُ عَلَى مَنْكِبَيْهِ قَالَ قَالَتْ أُمُّ هَانِئٍ الْتَحَفَ النَّبِيُّ ﷺ بِثَوْبٍ وَخَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ .

354. PRIČAO MI JE Ubejdullah b. Musa, njemu Hišam b. Urve prenoseći od svoga oca, on od Omera b. Ebu-Seleme, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u jednom haljinčetu, čije bi krajeve (preko sebe) unakrst prebacivao.

٣٥٤. حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ ابْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ قَدْ خَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ .

355. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja, ovome Hišam, a njemu njegov otac prenoseći od Omera b. Ebu-Selema, da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje u sobi Ummi-Seleme klanja u jednom čaršafu čije je krajeve prebacio preko svojih plećki.

٣٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فِي بَيْتِ أُمِّ سَلَمَةَ قَدْ أَلْقَى طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ .

356. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma'il, njemu Ebu-Usame prenoseći od Hišama, a on od svoga oca da ga je Omer b. Ebu-Seleme obavijestio i rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje u sobi Ummu-Hani' klanja zavijen u jednom haljinčetu, postavivši njegova dva kraja na svoje plećke."[2]

٣٥٦. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ أَبِي سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ مُشْتَمِلًا بِهِ فِي بَيْتِ أُمِّ سَلَمَةَ وَاضِعًا طَرَفَيْهِ عَلَى عَاتِقَيْهِ .

2 Isti hadis drugi muhaddisi donose u nešto izmijenjenom redoslijedu teksta. Jedinstveno je mišljenje pravnika da je namaz punovažan kada se obavi u samo jednom haljinčetu. Tavus, Ibrahim Neha'i, Muhammed b. Džerir Taberi i još neki učenjaci to smatraju pokuđenim činom ukoliko se može doći i do druge haljine, a ako nema dva haljinčeta, pokuđeno je, također, ako je krajeve tog haljinčeta prebacio preko ramena. Sunnet je da se njime zaogrne. Oni svoj stav temelje na Alejhisselamovoj izjavi koju je Ibni-Omer, radijallahu anhu, tekstualno prenio: "Kada neko od vas hoće klanjati namaz, neka obuče dva haljinčeta jer je Allah najpreči da mu se pristojno oblačite. Ko nema dva haljinčeta neka se umota jednim haljinčetom i neka niko od vas ne prebacuje haljinče preko ramena što su to činili Jevreji."

357. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Ebu-Uvejs, njemu Malik b. Enes prenoseći od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Omera b. Ubejdullaha, da ga je Ebu-Murre, oslobođeni rob Ummu-Hani' bint Ebu-Taliba obavijestio da je čuo Ummu-Hani' bint Ebu-Taliba gdje kaže:

– Godine osvojenja Mekke otišla sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i našla ga gdje se kupa, a njegova kćerka Fatima zastiraše ga. Ja sam mu nazvala selam, a on upita:

– Ko je to?

– Ja, Ummu-Hani', kćerka Ebu-Talibova – rekoh.

– Dobro došla, Ummu-Hani'! – reče on.

Pošto je završio s kupanjem, ustao je i klanjao osam rekata zaogrnut u jednom haljinčetu, a kada se okrenuo, rekla sam mu:

"Allahov Poslaniče, sin moje majke (Alija) misli da ubije toga i toga sina Hubejre, koga sam ja već uzela pod zaštitu, na što Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Koga si ti, Ummu-Hani', uzela pod zaštitu, uzeli smo ga i mi."

Ovo se, kaže Ummu-Hani', dogodilo izjutra, prije podne.[1]

٣٥٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى أُمِّ هَانِئٍ بِنْتِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أُمَّ هَانِئٍ بِنْتَ أَبِي طَالِبٍ تَقُولُ ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَفَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ قَالَتْ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقُلْتُ أَنَا أُمُّ هَانِئٍ بِنْتُ أَبِي طَالِبٍ فَقَالَ مَرْحَبًا بِأُمِّ هَانِئٍ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ قَامَ فَصَلَّى ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ مُلْتَحِفًا فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ زَعَمَ ابْنُ أُمِّي أَنَّهُ قَاتِلٌ رَجُلًا قَدْ أَجَرْتُهُ فُلَانَ ابْنَ هُبَيْرَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ أَجَرْنَا مَنْ أَجَرْتِ يَا أُمَّ هَانِئٍ قَالَتْ أُمُّ هَانِئٍ وَذَاكَ ضُحًى .

Najveći broj učenjaka iz generacije ashaba, tabi'ina i pravnika iz kasnijih generacija drže se sadržaja teksta hadisa navedenog u Buharijinom Sahihu, tj. da je dozvoljeno klanjati u jednom haljinčetu.

1 Alija, radijallahu anhu, i Halid b Velid, radijallahu anhu, htjeli su prilikom osvojenja Mekke smaknuti Dža'da b. Hubejra, ali su ga pod zaštitu uzeli maćeha Ummu-Hani' i Haris b. Hišam, što im je i Alejhisselam priznao.

Iz hadisa se može zaključiti:

– kćerka može zastirati oca pri kupanju ne gledajući direktno u njega;

– dozvoljeno je nazvati selam čovjeku iza zastora;

– gost pred vratima javlja se kućedomaćinu punim imenom i prezimenom, a ne samo riječima: Ja sam!;

– duha-kušluk namaz lijepo je klanjati sa osam rekata.

358. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Seida b. Musejjeba, a ovaj od Ebu-Hurejre da je neko pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za obavljanje namaza u jednom haljinčetu (čaršafu) i da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio:
"A zar svaki od vas ima dva haljinčeta (čaršafa)?!"[2]

٣٥٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ سَائِلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الصَّلَاةِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَوَلِكُلِّكُمْ ثَوْبَانِ .

KADA NEKO KLANJA U JEDNOM HALJINČETU (ČARŠAFU), NEKA GA STAVI PREKO SVOJIH PLEĆA

بَاب إِذَا صَلَّى فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ فَلْيَجْعَلْ عَلَى عَاتِقَيْهِ

359. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim prenoseći od Malika, on od Ebu-Zinada, ovaj od Abdur-Rahmana A'redža, a on od Ebu-Hurejre, koji je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Neka niko od vas ne klanja u jednom haljinčetu (čaršafu) ako njime ne prekrije svoja ramena."

٣٥٩. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يُصَلِّي أَحَدُكُمْ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ لَيْسَ عَلَى عَاتِقَيْهِ شَيْءٌ .

360. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Ikrime, koga je čuo, ili pitao, a Ikrime čuo Ebu-Hurejru gdje govori:
– Potvrđujem da sam čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori:
"Ko klanja u jednom haljinčetu (čaršafu), neka mu jednu stranu prebaci preko druge!"[3]

٣٦٠. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ سَمِعْتُهُ أَوْ كُنْتُ سَأَلْتُهُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ أَشْهَدُ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ صَلَّى فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ فَلْيُخَالِفْ بَيْنَ طَرَفَيْهِ .

2 Sadržaj izloženih hadisa ukazuje na skroman život i još skromnije odijevanje prve generacije muslimana. Tahavi smatra da se u jednom haljinčetu može klanjati bez obzira da li se imalo ili ne imalo još štogod obući.

3 Imperative u gornjem hadisu treba shvatiti kao preporuku, a ne stvarnu naredbu, jer je i Alejhisselam ponekad klanjao u samo jednom ogrtaču čiji su krajevi padali po suprugama koje su se oko njega nalazile. Potpuno ukrštanje krajeva čaršafa postiže se tek kada se njegovi gornji krajevi prebace preko ramena i pleća. Tako se haljinče neće nikada potpuno rastaviti i sramotna mjesta tijela ukazati pri klanjanju. Ukoliko je ogrtač uzak i malen, treba ga oko sebe nečim stegnuti.
Svjedočenje Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, ukazuje na stvarnost izloženog slučaja i njegovo pamćenje.
Ukrštanje ogrtača preko pleća otklanja mogućnost da će klanjač na ruku'u ili na sedždi moći vidjeti svoje sramotne organe tijela.

KADA JE ODJEĆA TIJESNA

بَاب إِذَا كَانَ الثَّوْبُ ضَيِّقًا

361. PRIČAO NAM JE Jahja b. Salih i kazao da mu je pričao Fulejh b. Sulejman prenoseći od Seida b. Harisa, koji je kazao:
Pitali smo Džabira b. Abdullaha za klanjanje namaza u jednoj haljini, a on odgovori: "Išao sam s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednu njegovu vojnu i jedne noći došao sam mu radi nekog svoga posla i našao ga gdje klanja.
Na meni je bio samo jedan čaršaf (haljinče) kojim sam se omotao i klanjao pokraj njega. Kada je završio namaz, upitao je: "Kakav je to, Džabire, uzrok tvoga dolaska noću?" Ja sam ga obavijestio o svojoj potrebi, i kada sam završio, on reče: "Kakav je ono ogrtač, koga sam vidio?
– Haljina je... (tj. tijesna) – odgovorio sam.
– Kada je široka, reče, zamotaj se njome dobro, prebacivši krajeve preko pleća, a kada je uska i tijesna, ogrni njome donji dio!

٣٦١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ ابْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ سَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ عَنِ الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ فَقَالَ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ فَجِئْتُ لَيْلَةً لِبَعْضِ أَمْرِي فَوَجَدْتُهُ يُصَلِّي وَعَلَيَّ ثَوْبٌ وَاحِدٌ فَاشْتَمَلْتُ بِهِ وَصَلَّيْتُ إِلَى جَانِبِهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَا السُّرَى يَا جَابِرُ فَأَخْبَرْتُهُ بِحَاجَتِي فَلَمَّا فَرَغْتُ قَالَ مَا هَذَا الِاشْتِمَالُ الَّذِي رَأَيْتُ قُلْتُ كَانَ ثَوْبٌ يَعْنِي ضَاقَ قَالَ فَإِنْ كَانَ وَاسِعًا فَالْتَحِفْ بِهِ وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزِرْ بِهِ .

362. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Sufjana, a njemu je pričao Ebu-Hazim prenoseći od Sehla, koji je rekao:
– Neki su ljudi s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali svezavši svoje ogrtače za vratove poput djece, pa je ženama rečeno: "Ne dižite (sa sedžde) svoje glave sve dok se ljudi ne isprave na sjedenje!"[1]

٣٦٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ رِجَالٌ يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَاقِدِي أُزْرِهِمْ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ كَهَيْئَةِ الصِّبْيَانِ وَيُقَالُ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُنَّ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرِّجَالُ جُلُوسًا .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– zabranjeno je klanjati tako da se haljinčetom umotaju ruke da se čovjeku ne bi ukazao avret ako bi htio ruke izvaditi ispod njega;
– dozvoljeno je noću posjećivati poznanike radi obavljanja nekog ličnog posla;
– krajeve većeg ogrtača treba prebaciti preko ramena, a ako je on mali tako da se ne može istovremeno i prebaciti preko ramena i ogrnuti donji dio tijela, onda će takav ogrtač čovjek ogrnuti sebi oko pojasa.
Ebu-Davud i Bejheki o istom pitanju zabilježili su Alejhisselamovu izjavu:
"Koja od žena vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka ne diže sa sedžde svoju glavu prije nego ljudi dignu svoje glave ne želeći vidjeti avrete muškaraca!"

KLANJANJE NAMAZA U ŠAMSKOJ DŽUBI[2]

Hasan (Basri) je rekao za haljinu koju je satkao vatropoklonik da nije zabranjena.
Ma'mer je kazao: "Vidio sam Zuhrija gdje oblači odjeću iz Jemena što je namočena mokraćom."[3]
Alija je klanjao u novoj haljini, još neizbijeljenoj.[4]

363. PRIČAO NAM JE Jahja i kazao da mu je pričao Ebu-Mu'avija prenoseći od A'meša, on od Muslima, ovaj od Mesruka, a on od Mugire b. Šu'be, da je rekao:
– Bio sam s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom vojnom putovanju i on mi reče: "Mugire, uzmi kožnu zdjelicu." Ja sam je uzeo, a Allahov Poslanik krenu dalje, dok se nije od mene sklonio i obavio nuždu. Na njemu je bila šamska džuba i htio je izvući svoju ruku iz rukava, ali je ona bila tijesna i on je ruku izvukao ispod nje. Ja sam mu polijevao i on je uzeo svoj uobičajeni abdest za namaz, potrao obuću (mokrom rukom) i klanjao.[5]

بَاب الصَّلَاةِ فِي الْجُبَّةِ الشَّامِيَّةِ

وَقَالَ الْحَسَنُ فِي الثِّيَابِ يَنْسُجُهَا الْمَجُوسِيُّ لَمْ يَرَ بِهَا بَأْسًا وَقَالَ مَعْمَرٌ رَأَيْتُ الزُّهْرِيَّ يَلْبَسُ مِنْ ثِيَابِ الْيَمَنِ مَا صُبِغَ بِالْبَوْلِ وَصَلَّى عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ فِي ثَوْبٍ غَيْرِ مَقْصُورٍ .

٣٦٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ مُغِيرَةَ ابْنِ شُعْبَةَ قَالَ كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَقَالَ يَا مُغِيرَةُ خُذِ الْإِدَاوَةَ فَأَخَذْتُهَا فَانْطَلَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى تَوَارَى عَنِّي فَقَضَى حَاجَتَهُ وَعَلَيْهِ جُبَّةٌ شَأْمِيَّةٌ فَذَهَبَ لِيُخْرِجَ يَدَهُ مِنْ كُمِّهَا فَضَاقَتْ فَأَخْرَجَ يَدَهُ مِنْ أَسْفَلِهَا فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ فَتَوَضَّأَ وُضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ ثُمَّ صَلَّى .

2 Pod šamskom džubom Buhari misli na onu koju su satkali nevjernici (nemuslimani) koji su tada nastanjivali područje Šama. (prim. rec.)

3 Ako se misli na mokraću općenito, onda se ovo tumači tako da je Zuhri prao tu odjeću prije nego je obuče. A ako se radi o mokraći životinja čije meso jedemo, tada treba znati da je Zuhri smatrao da ta mokraća nije nečista. (prim. rec.)

4 Prije nego je prvi put opran. (prim. rec.)

5 Punovažan je namaz obavljen u odjeći koju je otkao ili sašio nemusliman ako na njoj nema nečistoće. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je na Tebuku u džubi nabavljenoj u Šamu, nastanjenom u to vrijeme samo nemuslimanskim svijetom.
U vezi s ovom temom zabilježene su i sljedeće izjave Hasana Basrije: "Nije zabranjeno klanjati u odjeći sačinjenoj po vatropokloniku prije nego se ona opere", i "nije zabranjeno klanjati u jevrejskoj ili kršćanskoj odjeći."
Dozvoljeno je klanjati u novosatkanoj haljini bez prethodnog pranja. Po mišljenju Malika pokuđeno je klanjati u haljini koju je sačinio idolopoklonik i u odjeći koju je on oblačio prije nego se ista opere. Ukoliko se klanja u takvoj haljini, namaz će se obnoviti dok još traje njegovo vrijeme.

POKUĐENOST RAZGOLIĆENOSTI U NAMAZU I VAN NJEGA

باب كَرَاهِيَةِ التَّعَرِّي فِي الصَّلَاةِ وَغَيْرِهَا

364. PRIČAO NAM JE Metar b. Fadl, a njemu kazao Revh, ovome Zekerija b. Ishak, njemu Amr b. Dinar, rekavši da je čuo Džabira b. Abdullaha gdje priča, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prenosio s Kurejšijama kamenje za (popravak) Ka'be, a na njemu je bio donji ogrtač i amidža Abbas mu je rekao:
– Bratiću, da si odriješio svoj donji ogrtač i stavio ga na svoja ramena ispod kamenja! Muhammed je, kaže prenosilac, odriješio ogrtač, stavio ga na svoja ramena i (od stida) pao onesviješten. Poslije toga nije više nikada viđen go.[1]

٣٦٤. حَدَّثَنَا مَطَرُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ إِسْحَاقَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَنْقُلُ مَعَهُمُ الْحِجَارَةَ لِلْكَعْبَةِ وَعَلَيْهِ إِزَارُهُ فَقَالَ لَهُ الْعَبَّاسُ عَمُّهُ يَا ابْنَ أَخِي لَوْ حَلَلْتَ إِزَارَكَ فَجَعَلْتَ عَلَى مَنْكِبَيْكَ دُونَ الْحِجَارَةِ قَالَ فَحَلَّهُ فَجَعَلَهُ عَلَى مَنْكِبَيْهِ فَسَقَطَ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ فَمَا رُئِيَ بَعْدَ ذَلِكَ عُرْيَانًا ﷺ .

KLANJANJE U KOŠULJI, DUGIM GAĆAMA, GAĆICAMA I DUGOM OGRTAČU (KAFTANU)

باب الصَّلَاةِ فِي الْقَمِيصِ وَالسَّرَاوِيلِ وَالتُّبَّانِ وَالْقَبَاءِ

365. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, a ovaj od Ebu-Hurejre, koji je kazao:
– Ustao je neki čovjek i otišao do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pitao ga za obavljanje namaza u samo jednom haljinčetu, a on reče:
"Zar svaki od vas ima dvije haljine?"
Potom je neki čovjek upitao Omera i on mu je odgovorio:

٣٦٥. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَامَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَسَأَلَهُ عَنِ الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْوَاحِدِ فَقَالَ أَوَكُلُّكُمْ يَجِدُ ثَوْبَيْنِ ثُمَّ سَأَلَ رَجُلٌ عُمَرَ فَقَالَ إِذَا وَسَّعَ اللهُ فَأَوْسِعُوا جَمَعَ رَجُلٌ عَلَيْهِ ثِيَابَهُ صَلَّى رَجُلٌ فِي إِزَارٍ وَرِدَاءٍ فِي إِزَارٍ وَقَمِيصٍ فِي

1 Ibni-Bettal i Ibni-Tin drže da je konkretni popravak Ka'be bio u 15. godini Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, života. Muhammed ibni Ishak navodi da je jedan popravak bio deset godina iza Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, vjenčanja s Hatidžom, a to je 35. godine Alejhisselamova života.
Stid je dio vjerovanja. Ebu-Musa Eš'ari je rekao:
"Kupam se uvijek u zamračenoj prostoriji i ne mogu se ispraviti od stida pred Allahom." Iz izloženog pobožni učenjaci zaključuju da se ne treba bez obučenih gaćica kupati ni u dubokoj vodi.
Nije dozvoljeno biti go na otvorenom prostoru i pokazivati sramotne organe drugima, izuzimajući slučaj bračnih drugova iz stvarno opravdanih razloga.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, još u ranom djetinjstvu klonio se idolopokloničkih običaja i svih poroka tadašnjeg društva.

إِزَارٍ وَقَبَاءٍ فِي سَرَاوِيلَ وَرِدَاءٍ فِي سَرَاوِيلَ وَقَمِيصٍ فِي سَرَاوِيلَ وَقَبَاءٍ فِي تُبَّانٍ وَقَبَاءٍ فِي تُبَّانٍ وَقَمِيصٍ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ فِي تُبَّانٍ وَرِدَاءٍ .

"Ako vam Allah da više, i vi više oblačite! Neka čovjek poveća svoju odjeću i klanja; neka klanja u jednoj donjoj i gornjoj haljini; u donjoj haljini i košulji; u donjem ogrtaču i dugom ogrtaču (kaftanu); u gaćama (pantalonama) i višepojasnom rublju; u gaćama i košulji; u gaćama i kaftanu; u gaćicama i kaftanu; u gaćicama i košulji", a mislim, kaže Ebu-Hurejra, da je rekao: "i u gaćicama i gornjem ogrtaču."

٣٦٦. حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ فَقَالَ لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرْنُسَ وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ وَلَا وَرْسٌ فَمَنْ لَمْ يَجِدِ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ وَعَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

366. PRIČAO NAM JE Asim b. Ali, a njemu kazao Ibnu-Ebu-Zi'b prenoseći od Zuhrija, on od Salima, ovaj od Ibni-Omera, da je rekao:

– Jedan čovjek upita Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Šta hodočasnik u ihramu smije oblačiti?", a on odgovori:

"Ne može oblačiti: košulju, gaće (pantalone), mantil s kapuljačom, niti haljinu obojenu šafranom ili versom, a ko ne nađe papuče (nanule), neka obuje obuću, ali neka ih podreže toliko da (grlići) budu ispod gležnjeva."

I Nafi' je prenio od Ibni-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, isto.[2]

2 U hadiskoj literaturi (to bilježi Abdurrezzak) izložena je diskusija vođena između Ubejja b. Ka'ba i Ibni-Mes'uda, radijallahu anhuma, u kojoj je Ubejj rekao da nema smetnje klanjati u jednoj haljini, dok je Ibni-Mes'ud rekao da se u jednom haljinčetu može klanjati samo ako se nema još i druge odjeće. Onda je Omer, radijallahu anhu, s minbere rekao: "Tačno je ono što je rekao Ubejj, a ne Ibn-Mes'ud."
Omerova izjava jasno ukazuje da se može klanjati u samo jednom haljinčetu koje pokriva sramotne dijelove tijela, kao dugačka košulja, anterija, gaće pantalone i slično.
Učenjaci malikijske škole se razilaze o tome kada čovjek klanja samo u gaćama, a ima i dugu haljinu (*sevb*). U djelu El-Mudevvene stoji da čovjek taj namaz neće ponovo klanjati, dok Ešheb smatra da ga treba ponoviti dok još traje vrijeme tog namaza. Po mišljenju nekih učenjaka hanefijskog mezheba pokuđeno je klanjati samo u gaćama. Međutim, Ajni kaže da je ispravno mišljenje da nije pokuđeno tako klanjati samo ako se pokriju avreti.

SRAMOTNI DIO TIJELA KOJEG TREBA POKRITI

بَاب مَا يَسْتُرُ مِنَ الْعَوْرَةِ

367. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a ovaj od Ebu-Seida Hudrija, da je kazao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je zamotavanje u tijesnu haljinu bez proreza (rukava) i sjedenje u jednoj haljini podvijenih nogu, tako da od nje nema ništa što bi pokrivalo spolni organ."

٣٦٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنِ اشْتِمَالِ الصَّمَّاءِ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ لَيْسَ عَلَى فَرْجِهِ مِنْهُ شَيْءٌ .

368. PRIČAO NAM JE Kabise b. Ukbe, njemu Sufjan prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je dva oblika trgovanja: trgovanje samo dodirom (opipom) kupoprodajnog predmeta (el-limas), međusobnim bacanjem kupoprodajnih predmeta (ili nabacivanjem kamenčića na izloženi predmet); a zabranio je još i zamotavanje u tijesnu odjeću bez proreza za rukave i sjedenje podvijenih nogu obuhvativši rukama koljena, budući samo u jednoj haljini."

٣٦٨. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعَتَيْنِ عَنِ اللِّمَاسِ وَالنِّبَاذِ وَأَنْ يَشْتَمِلَ الصَّمَّاءَ وَأَنْ يَحْتَبِيَ الرَّجُلُ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ.

369. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu pričao Jakub b. Ibrahim, ovome njegov bratić Ibni-Šihab prenoseći od svoga amidže da je kazao kako ga je obavijestio Humejd b. Abdur-Rahman b. Avf, da je Ebu-Hurejre rekao:
– U vrijeme tog i tog hodočašća Ebu-Bekr me je poslao među glasnicima prvog dana Bajrama da na Mini oglasimo: "Znajte, po svršetku ove godine ne može više nijedan idolopoklonik dolaziti na hodočašće, niti gola osoba Ka'bu obilaziti!"
Humejd b. Abdur-Rahman rekao je:
– Kasnije je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao (za Ebu-Bekrom) Aliju i naredio

٣٦٩. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَنِي أَبُو بَكْرٍ فِي تِلْكَ الْحَجَّةِ فِي مُؤَذِّنِينَ يَوْمَ النَّحْرِ نُؤَذِّنُ بِمِنًى أَنْ لَا يَحُجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ قَالَ حُمَيْدُ ابْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ ثُمَّ أَرْدَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلِيًّا

mu da obznani (hodočasnicima prvi dio poglavlja) Berae (Et-Tevbe).
Alija je, kaže Ebu-Hurejra, prisutnim na Mini zajedno s nama prvi dan Bajrama objavio: "Poslije ove godine nijedan idolopoklonik ne može više činiti hodočašće, a niti go obilaziti oko Ka'be."[1]

فَأَمَرَهُ أَنْ يُؤَذِّنَ بِبَرَاءَةٌ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَأَذَّنَ مَعَنَا عَلِيٌّ فِي أَهْلِ مِنًى يَوْمَ النَّحْرِ لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ .

OBAVLJANJE NAMAZA BEZ GORNJEG DIJELA ODJEĆE

بَاب الصَّلَاةِ بِغَيْرِ رِدَاءٍ

370. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibnu-Ebi-Mevali prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, da je rekao:
– Unišao sam Džabiru b. Abdullahu dok klanjaše zamotan u jedno haljinče, a gornji dio njegove odjeće ostavljen (po strani). Pošto je namaz završio, rekli smo mu: "Ebu-Abdullah, klanjaš, a tvoj gornji dio odjeće ostavljen (stoji)?"
– Da – odgovori on – htio sam da me vide neznalice, kao što ste vi.
Ja sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje ovako klanja.

٣٧٠. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ وَهُوَ يُصَلِّي فِي ثَوْبٍ مُلْتَحِفًا بِهِ وَرِدَاؤُهُ مَوْضُوعٌ فَلَمَّا انْصَرَفَ قُلْنَا يَا أَبَا عَبْدِاللهِ تُصَلِّي وَرِدَاؤُكَ مَوْضُوعٌ قَالَ نَعَمْ أَحْبَبْتُ أَنْ يَرَانِي الْجُهَّالُ مِثْلُكُمْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي هَكَذَا .

[1] U namazu treba biti pristojno obučen. Klanjati u haljini bez rukavskih proreza nije umjesno, ili umotan u haljinu prebačenu samo preko jednog ramena, ako se pri klanjanju mogu ukazati sramotni dijelovi tijela, onda je takvu haljinu zabranjeno oblačiti.
Zabranjeno je sjediti uspravljenih cjevanica obučen u jednu haljinu (bez donjeg dijela odjeće) kao što su to činili predislamski Arapi. Ovo je nepristojno oblačenje.
Valjana kupoprodaja nastaje po uvidu kupoprodajnog predmeta, a ne samo dodirom, opipom ili gađanjem predmeta kamenčićima. Ovakva vrsta trgovanja bila je nekada dosta proširena i štetila nekad prodavcu, a nekad kupcu.
Rukovodstvo u hodočašću 9. godine po Hidžri Alejhisselam je povjerio Ebu-Bekru, a on dao instrukcije Ebu-Hurejri šta će na Mini oglasiti hodočasnicima. Po Ebu-Bekrovu odlasku iz Medine objavljeno je poglavlje "Berae", pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Aliju, radijallahu anhu, da ga saopći hadžijama. Alija, radijallahu anhu, jašući na Muhammedovoj devi stigao je Ebu-Bekra, radijallahu anhu, u Zul-Hulejfi, objasnio mu svoju misiju i citirao novoobjavljenu suru u kojoj se 41. ajetom aludira na njega riječima: "Ako ga ne pomognete, Allah ga je pomogao kada su ga nevjernici protjerali (iz Mekke) kao drugog od dvojice kada su njih dvojica bili u pećini i kad je rekao svome drugu:
"Ne brini se! Allah je s nama. Pa mu je Allah poslao Svoje smirenje i učvrstio ga vojskom koju vi niste vidjeli, riječ nevjernika učinio donjom, a Allahova je riječ (ostala) gornja. Zaista je Allah moćan i mudar."

ŠTO SE SPOMINJE O STEGNU

Rekao je Ebu-Abdullah: Prenosi se od Ibni-Abbasa, Džerheda i Muhammeda b. Džahša, a oni od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Stegno je sramotni dio tijela."
Enes b. Malik je izjavio: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, (jednom) je otkrio svoje stegno."
Ebu-Abdullah (Buhari) objašnjava:
"Izjava Enesa je jača s obzirom na njene prenosioce, dok je izjava Džerheda predostrožnija u pogledu (vjere) kako bi se izašlo iz njihovih (učenjačkih) kontradiktornih izjava."
Ebu-Musa kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokrio je svoja koljena kada je kod njega unišao Osman."
Zejd b. Sabit rekao je: "Allah je jednom spustio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, Objavu dok mu je stegno bilo na mom stegnu i meni je bilo toliko teško da sam se bojao da mi se stegno ne zdrobi."[1]

بَاب مَا يُذْكَرُ فِي الْفَخِذِ

قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَيُرْوَى عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَجَرْهَدٍ وَمُحَمَّدِ بْنِ جَحْشٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ الْفَخِذُ عَوْرَةٌ

وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حَسَرَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ فَخِذِهِ

قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَحَدِيثُ أَنَسٍ أَسْنَدُ وَحَدِيثُ جَرْهَدٍ أَحْوَطُ حَتَّى يُخْرَجَ مِنِ اخْتِلَافِهِمْ وَقَالَ أَبُو مُوسَى غَطَّى النَّبِيُّ ﷺ رُكْبَتَيْهِ حِينَ دَخَلَ عُثْمَانُ وَقَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ أَنْزَلَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ وَفَخِذُهُ عَلَى فَخِذِي فَثَقُلَتْ عَلَيَّ حَتَّى خِفْتُ أَنْ تَرُضَّ فَخِذِي .

1 Hadis o tome da je stegno avret navodi Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci preko Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, a Malik u svom Muvettau preko Džerheda, dok ga Taberani preko Muhammeda b. Džahša iznosi u ovoj varijanti:
– Klanjao sam s Alejhisselamom, a potom naišli pokraj Ma'mera koji je sjedio otkrivenih stegana pred svojom kućom na pijaci.
– Pokrij svoja stegna, Ma'mere, jer su stegna sramotni dijelovi tijela – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
– Muhamed b. Abdur-Rahman, Ismail b. Atijje, Ibn-Džerir Taberi, Davud Zahiri i drugi, imaju suprotno mišljenje koga usvaja i Ibni-Hazm uz napomenu: "Stegno kod muškarca nije avret, dok se kod žene sramotnim dijelom tijela smatra cijelo njeno tijelo osim lica i šaka."
Ibn-Hazm dalje kaže da je Enes gledao otkriveno stegno Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom njihovog zajedničkog jahanja na devi i osvajanja Hajbera. Da je stegno stvarno sramotni dio tijela, Allah, dželle šanuhu, ne bi dao svom Vjerovjesniku da u tom javno griješi, kada ga je od takvih postupaka čuvao još u ranim danima njegova djetinjstva.
Najveći dio tabi'ina i učenjaka kasnijih generacija kao što su Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf, Muhammed, Zufer, Malik, Šafija i Ahmed smatraju da stegna spadaju u avret.
Po mišljenju pravnika hanefijske škole sramotni dio tijela muškarca je tijelo od pupka do ispod koljena, dok Ahmed b. Hanbel, Zufer i Malik pupak i koljena ne smatraju sramotnim dijelovima tijela.
Koljena su sastavljena od kostiju dijelova cjevanice, koja nije sramotni dio tijela i kostiju stegana koja se smatraju sramotnim dijelom, pa se iz opreznosti i veće sigurnosti za namaz traži pokrivanje koljena.
Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, otkriveno stegno na Tebuku bilo je iz nužde i vojne žurbe i ne može biti argument za normalne prilike.
Punu izjavu Hafse Tahavi iznosi u sljedećoj varijanti:

٣٧١. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ غَزَا خَيْبَرَ فَصَلَّيْنَا عِنْدَهَا صَلَاةَ الْغَدَاةِ بِغَلَسٍ فَرَكِبَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ وَرَكِبَ أَبُو طَلْحَةَ وَأَنَا رَدِيفُ أَبِي طَلْحَةَ فَأَجْرَى نَبِيُّ اللهِ ﷺ فِي زُقَاقِ خَيْبَرَ وَإِنَّ رُكْبَتِي لَتَمَسُّ فَخِذَ نَبِيِّ اللهِ ﷺ ثُمَّ حَسَرَ الْإِزَارَ عَنْ فَخِذِهِ حَتَّى إِنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِ فَخِذِ نَبِيِّ اللهِ ﷺ فَلَمَّا دَخَلَ الْقَرْيَةَ قَالَ اللهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ (فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ) قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَخَرَجَ الْقَوْمُ إِلَى أَعْمَالِهِمْ فَقَالُوا مُحَمَّدٌ قَالَ عَبْدُالْعَزِيزِ وَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا وَالْخَمِيسُ يَعْنِي الْجَيْشَ قَالَ فَأَصَبْنَاهَا عَنْوَةً فَجُمِعَ السَّبْيُ فَجَاءَ دِحْيَةُ الْكَلْبِيُّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ

371. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Ismail b. Ulejje, a njemu Abdul-Aziz b. Suhejb prenoseći od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poveo vojnu akciju na Hajber pa smo klanjali sabah-namaz u pomrčini pred samim Hajberom. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzjahao (na devu), zatim uzjaha Ebu-Talha, a ja iza Ebu-Talhe. Allahov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potjerao je jahalicu sokakom Hajbera, a moje koljeno doticaše se stegna Allahova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Zatim je kasnije otkrio (usljed stiske ili brzine)[2] donju haljinu sa svoga stegna toliko da sam ja vidio bjelinu stegna Allahova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Pošto je unišao u selo (Hajber), rekao je: "Allah je najveći! Uništen bio Hajber!" Kada se spustismo u predvorje naselja, reče tri puta: "Loše je jutro onih koji su opominjani!"
– Narod (Hajbera), kaže Enes, izašao je (iz kuća) za svojim poslovima i govorio: "Muhammed!", a neko od naših drugova, kaže Abdul-Aziz, reče: "... vel-hamis", tj. vojska. (Hajber) smo zauzeli silom i zarobljenike sakupili. Tada je došao Dihje Kelbi i rekao: "Allahov Vjerovjesniče, daj mi iz tog roblja jednu djevojku!"

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedeći, stavio je svoju haljinu između koljena. U tom mu se najavi Ebu-Bekr i on mu dozvoli ulazak. Sjedeći u takvom stavu, došao mu je Omer i još neki ashabi. Konačno se najavio i Osman i on mu dozvoli ulazak, navukavši haljinu na svoja koljena. Po završetku razgovora svi su se razišli i Hafsa je rekla: "Allahov Poslaniče, tebi dođe Ebu-Bekr, Omer, Alija i ostali drugovi, i ti sjedaše nepomično, a kada dođe Osman, ti pokri koljena!"
– Zar da se ne postidim čovjeka koga se stide i meleki! – odgovori on.
Prema izloženom vidi se da je Alejhisselam stegna uvijek pokrivao, a koljena po potrebi i ličnoj uvidavnosti.
Zejd b. Sabitova izjava odnosi se na Objavu 94-95. ajeta poglavlja En-Nisa, koji u prijevodu glase:
"O vjernici, kada krenete na Allahov put, obavijestite se (o neprijatelju) i ne recite onome ko vas pozdravi selamom: 'Nisi ti vjernik', tražeći time prolazne užitke ovozemnog života, a kod Allaha su brojna bogatstva. Takvi ste i vi prije bili, pa vam je Allah dao blagodat. Obavijestite se (o neprijatelju)! Zaista, Allah zna ono što vi radite.
Nisu jednaki oni vjernici koji su ostali kod svojih kuća, osim koji su spriječeni nevoljom, i oni koji se bore na Allahovom putu svojim imecima i životima. Allah je odlikovao za jedan stepen više one koji se bore svojim imecima i životima nego one koji su ostali kod svojih kuća. A svima je Allah obećao dobro. A Allah je odlikovao velikom nagradom one koji se bore nad onim koji ostaju (kod kuća)."

2 Ovdje je Enes upotrijebio prelazni glagol koji znači da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otkrio svoje stegno. Međutim, on to nije uradio, već se ono samo otkrilo usljed stiske ili brzine. (prim. rec.)

– Idi i uzmi sebi jednu djevojku! – odgovorio je on.
Dihje je sebi uzeo Safijju, kćerku Hujejja, pa je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao jedan čovjek i rekao:
– Allahov Vjerovjesniče, Safijju, kćerku Hujejja, prvakinju plemena Kurejza i Nadira, dao si Dihjetu, a ona dolikuje samo tebi!
– Zovnite mi ga zajedno s njom! – reče on.
Dihje je dovede i kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidje, reče:
"Uzmi iz roblja neku drugu djevojku osim nje!"
Onda ju je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem – kaže Enes – oslobodio iz ropstva i oženio se njome. Kasnije je Sabit upitao (Enesa):
– Ebu-Hamza, šta joj je Muhammed dao kao vjenčani dar?
– Samu nju. Oslobodio je i s njome sklopio brak.
I dok je još bio na putu (u Seddi Rehau), Ummi-Sulejma (majka Enesova) spremila je nju Muhammedu i predala mu je noću. Tako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osvanuo kao mladoženja i rekao: "Ko ima štogod, neka mi donese!"
Tada je prostro jedan kožni prekrivač i ljudi su donosili neko datule, a neko maslo.
Mislim, kaže (Abdul-Aziz), da je (Enes) spomenuo i prženo brašno (es-sevik) i rekao da su napravili jelo (od datula, masla, mlijeka i prženog brašna), i da je to bio svadbeni banket Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

يَا نَبِيَّ اللهِ أَعْطِنِي جَارِيَةً مِنَ السَّبْيِ قَالَ اذْهَبْ فَخُذْ جَارِيَةً فَأَخَذَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللهِ أَعْطَيْتَ دِحْيَةَ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ سَيِّدَةَ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرِ لَا تَصْلُحُ إِلَّا لَكَ قَالَ ادْعُوهُ بِهَا فَجَاءَ بِهَا فَلَمَّا نَظَرَ إِلَيْهَا النَّبِيُّ ﷺ قَالَ خُذْ جَارِيَةً مِنَ السَّبْيِ غَيْرَهَا قَالَ فَأَعْتَقَهَا النَّبِيُّ ﷺ وَتَزَوَّجَهَا فَقَالَ لَهُ ثَابِتٌ يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا أَصْدَقَهَا قَالَ نَفْسَهَا أَعْتَقَهَا وَتَزَوَّجَهَا حَتَّى إِذَا كَانَ بِالطَّرِيقِ جَهَّزَتْهَا لَهُ أُمُّ سُلَيْمٍ فَأَهْدَتْهَا لَهُ مِنَ اللَّيْلِ فَأَصْبَحَ النَّبِيُّ ﷺ عَرُوسًا فَقَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ شَيْءٌ فَلْيَجِئْ بِهِ وَبَسَطَ نِطَعًا فَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالتَّمْرِ وَجَعَلَ الرَّجُلُ يَجِيءُ بِالسَّمْنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَدْ ذَكَرَ السَّوِيقَ قَالَ فَحَاسُوا حَيْسًا فَكَانَتْ وَلِيمَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

1 Hajber je osvojen početkom 7. godine po Hidžri zbog židovskog vjerolomstva i njihovog paktiranja s okolnim neprijateljima muslimana.
Među robljem bila je Safijja, kćerka Hujejja b. Ahtaba b. Sa'ja b. Sa'leba od loze poslanika Haruna. Vakidi navodi da je umrla u doba vladavine Mu'avije, a neki u doba Alije, radijallahu anhu. Pokopana je u Beki'i groblju. Njen muž Kinane b. Ebu-Hukajk poginuo je na Hajberu.
Iz hadisa se može zaključiti.
– na jednoj jahalici može jahati više osoba pod uvjetom da ona može to podnijeti;
– prije otpočinjanja borbe treba spomenuti Allahovo, dželle šanuhu, ime ili naglas izgovoriti tri puta tekbir, kako je to u Kur'anu rečeno:
"Vjernici, kada se sukobite s neprijateljem budite postojani i sjećajte se što više Allaha!"
– preporučljivo je da gospodar oslobodi, a potom vjenča svoju robinju. Poput Safijje, Muhammed je vjenčao sebi i Džuvejriju, kćerku Harisovu, zarobljenu prilikom borbe s plemenom Benu-Mustalik. Aiša, radijallahu anha,

U KOLIKO HALJINČADI ŽENA MOŽE KLANJATI?

بَاب فِي كَمْ تُصَلِّي الْمَرْأَةُ فِي الثِّيَابِ

Ikrime je kazao: "Dozvolio bih joj kada pokrije svoje tijelo jednim haljinčetom."

وَقَالَ عِكْرِمَةُ لَوْ وَارَتْ جَسَدَهَا فِي ثَوْبٍ لَأَجْزَتْهُ .

372. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija koji je kazao kako ga je obavijestio Urve da je Aiša rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše sabah-namaz kome prisustvovahu i neke muslimanke zaogrnute u svojim vuneno-svilenim zelenkastim plaštevima, a potom bi se vraćale svojim kućama, i niko ih ne bi mogao prepoznati."[2]

٣٧٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ مُتَلَفِّعَاتٍ فِي مُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ .

tvrdi da je Džuvejrija dopala kao ratni plijen Sabitu b. Kajsu i ona ga zamolila da se otkupi. Sabit joj je to dozvolio pa je ona tražila materijalnu pomoć od poznanika, a konačno i od Alejhisselama.
– Hoćeš li nešto vrednije od te pomoći? – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
– A šta je to? – rekla je ona.
– Da dam ugovoreni iznos za tvoje oslobođenje i vjenčam te sebi.
– Pristajem – odgovorila je Džuvejrija.
Čim je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vjenčao Džuvejriju i ostali su ratnici oslobodili svoje zarobljenike, smatrajući da je pleme Benu-Mustalik u tazbinskim vezama s Alejhisselamom. Tako je ovim blagoslovljenim brakom istovremeno oslobođeno još stotinu zarobljenika spomenutog plemena;
– sunnet je, a neki učenjaci kažu dužnost, upriličiti svadbeno veselje. Ebu-Hanife, Malik (po jednoj verziji) i Ahmed smatraju da je sunnet odazvati se osobnim učešćem u ovakvom veselju. Šafija to smatra dužnošću, a u drugim prilikama preporučljivim činom;
– ženidba se obavlja javno:
– preporučljivo je da susjedi i prijatelji materijalno pomognu mladence poklonima koji njima najbolje odgovaraju.

2 Iz hadisa se zaključuje:
– punovažan je namaz žene zamotane u samo jednom haljinčetu. Malik, Ebu-Hanife i Šafija smatraju da žena u namazu treba imati na sebi ogrtač (anteriju) i šal (šamiju). 'Ata kaže da treba najmanje imati: "Donje haljine, ogrtač i šal", a Ibni-Sirin dodaje: "... i još jedan duži ogrtač."
Ibni-Munzir smatra da je broj haljina sporedan. Bitno je da žena u namazu pokrije sve dijelove svoga tijela, pa i kosu.
Raznolika su mišljenja islamskih pravnika o pitanju ukrasnih, odnosno sramotnih dijelova ženskog tijela.
Ebu-Bekr b. Abdur-Rahman smatra da cijelo tijelo žene spada u sramotne dijelove, pa i nokti. Malik i Šafija smatraju da kosa i stopala spadaju pod pojam sramotnih dijelova tijela, i ako ih žena ne bi pokrila u namazu, treba namaz obnoviti dok još traje njegovo vrijeme. Tako kaže Malik, a Šafija još dodaje: "... ponovit će namaz u svakom slučaju."
Ebu-Hanife (po jednom predanju) i Sevri drže da je punovažan namaz žene otkrivenih stopala, jer noge žene ispod članaka ne spadaju u sramotne dijelove ženskog tijela;
– Malik, Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da je bolje sabah-namaz klanjati u pomrčini zore, a Ebu-Hanife da ga treba odgoditi do djelomičnog rasvanuća, ali ipak nešto prije izlaza Sunca.
Tahavi smatra da je hadis u kojem se spominje klanjanje sabaha prije nego se razvidi, derogiran hadisima u

KLANJANJE U ODJEĆI SA ŠARAMA I GLEDANJE U TE ŠARE

باب إِذَا صَلَّى فِي ثَوْبٍ لَهُ أَعْلاَمٌ وَنَظَرَ إِلَى عَلَمِهَا

373. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu je pričao Ibrahim b. Sa'd, a njemu Ibni-Šihab, prenoseći od Urve, a on od Aiše da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u (tankoj crnoj četveroroglјastoj haljini sa šarama i pogledao u njene šare. Nakon što je završio namaz, rekao je:
– Nosite ovu moju crnu četveroroglјastu haljinu sa šarama Ebu-Džehmu, a donesite mi Ebu-Džehmovu grubu lanenu glat haljinu, jer mi je ova maloprije odvraćala pažnju od moga namaza.
A Hišam b. Urve prenosi od svoga oca, a on od Aiše, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Dok sam obavljao namaz gledao sam u šare haljine, pa sam se uplašio da me to ne dovede u iskušenje."[1]

٣٧٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي خَمِيصَةٍ لَهَا أَعْلاَمٌ فَنَظَرَ إِلَى أَعْلاَمِهَا نَظْرَةً فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ اذْهَبُوا بِخَمِيصَتِي هَذِهِ إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأْتُونِي بِأَنْبِجَانِيَّةِ أَبِي جَهْمٍ فَإِنَّهَا أَلْهَتْنِي آنِفًا عَنْ صَلاَتِي وَقَالَ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ كُنْتُ أَنْظُرُ إِلَى عَلَمِهَا وَأَنَا فِي الصَّلاَةِ فَأَخَافُ أَنْ تَفْتِنَنِي .

kojima se spominje klanjanje sabaha kada se malo razvidi;
– Žene mogu učestvovati u kolektivnom obavljanju namaza u džamiji ukoliko to neće imati loših posljedica po zajednicu. Ebu-Jusuf i Muhammed dozvoljavaju pristup staricama svakom obligatnom namazu, što usvaja i Ebu-Hanife, izuzimajući podne i ikindiju. Ajni kaže da je to u današnjem vremenu pokuđeno ženama općenito, i starijim i mlađim, jer je fesad očit i fitna općenita. Ako je to Ajni rekao u njegovo vrijeme, šta mi tek možemo reći za ovo naše doba?!

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je klanjati u šarenoj i čistoj odjeći;
– kratko razmišljanje o namazu o ovozemnim poslovima ne kvari namaz, ali vjernik se treba skrušeno svojim mislima zadubiti u njega, eliminišući svaku drugu misao, a to se postiže savjesnim klanjanjem;
– pokuđeno je umjetničko ukrašavanje zidova u džamiji i mihrabu toliko, da skreće pažnju klanjača;
– pri klanjanju ne treba gledati na stranu, nego na mjesto gdje se čini sedžda. Pristojnost traži da se gleda ispred sebe i u svakidašnjem hodu;
– poklon treba primiti i biti na njemu zahvalan;
– Može se reći da su poslanici dvovrsne prirode. U skladu s ovozemnim zakonima i potrebama života, oni se ponašaju kao obični ljudi i moguće je da ih okupiraju neki ovozemni poslovi, a s gledišta snage njihovog duha i nadahnute Objave, oni su nešto više od običnih smrtnika, ljudi u kojima duhovna snaga dominira meterijom njihovog tijela. Prvu od ove dvije izjave Alejhisselam je dao kao obični čovjek, imajući u vidu svoje drugove kojima se to dešava, pa da se toga klone.
Druga izjava ukazuje na viši duhovni uspon Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koga oko ne zavarava, ali se ipak kloni iskušenja.

بَاب إِنْ صَلَّى فِي ثَوْبٍ مُصَلَّبٍ أَوْ تَصَاوِيرَ هَلْ تَفْسُدُ صَلَاتُهُ وَمَا يُنْهَى عَنْ ذَلِكَ

AKO OSOBA KLANJA U ODIJELU S KRSTOVIMA ILI SLIKAMA, DA LI ĆE JOJ TO POKVARITI NAMAZ? ŠTA JE OD TOGA ZABRANJENO?

٣٧٤. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُاللهِ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ كَانَ قِرَامٌ لِعَائِشَةَ سَتَرَتْ بِهِ جَانِبَ بَيْتِهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَمِيطِي عَنَّا قِرَامَكِ هَذَا فَإِنَّهُ لَا تَزَالُ تَصَاوِيرُهُ تَعْرِضُ فِي صَلَاتِي .

374. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer Abdullah b. Amr, njemu je pričao Abdul-Varis, a njemu Abdul-Aziz b. Suhejb prenoseći od Enesa b. Malika, da je rekao:

–Aiša je imala jedan šareni zastor kojim bi zastirala jednu stranu svoje sobe, pa joj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ukloni nam ovaj svoj zastor, jer mi se slike sa njega neprestano ukazuju dok sam u namazu!"[2]

2 U drugom predanju ovog hadisa navodi da su na zastoru bili naslikani likovi ptica.
Iz hadisa se može zaključiti:
– pokuđeno je klanjati u odjeći ukrašenoj slikama i križevima, gledati u njih obavljajući namaz i klanjati na prostirci s takvim slikama.
Postoji mišljenje da je navedeni hadis derogiran kasnijim koga je prenio Selh b. Hunejf, a Malik uvrstio u svoju hadisku zbirku u ovoj varijanti: "Ubejdullah b. Abdullah, radijallahu anhuma, došao je u posjetu Ebu-Talhi, radijallahu anhu, i kod njega zatekao Sehla b. Hunejfa. Potom je Talha jednom od prisutnih rekao da izvuče ispod njega čaršaf. Sehl je upitao za razlog, a on mu je odgovorio:
– Ima na njemu slika, a Alejhisselam je rekao ono što već znaš.
– To stvarno nisam znao – rekao je Sehl. Zar on nije rekao: osim ono što je ucrtano na odjeći? – upitao je Sehl.
– Da, samo je to prijaznije mojoj duši – odgovorio je Talha.
Hanefije smatraju da slike po prostirci i posteljini nisu obuhvaćene zabranom u ovom hadisu. Ovo mišljenje usvaja Sevri, Neha'i, Malik i Ahmed po jednoj predaji. Ebu-Omer je prenio od Ebu-Kasima da je Malik smatrao pokuđenim imati slike živih bića po stropu i zidovima zgrade, a na prostirci i posteljini nema štete."
Imam Sevri drži da slike i crteži nisu zabranjeni po prostirci jer se po njoj hoda, sjedi i leži.
Ebu-Hanife i njegovi učenici smatraju da je pokuđeno držati slike živih bića izložene u sobama, dok to na posteljini i prostirci po kojoj se hoda ne smatraju pokuđenim.

O ONOME KO JE KLANJAO U SVILENOM MANTILU, A ZATIM GA SKINUO

بَاب مَنْ صَلَّى فِي فَرُّوجِ حَرِيرٍ ثُمَّ نَزَعَهُ

375. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da mu je pričao Lejs prenoseći od Jezida b. Ebu-Habiba, on od Ebul-Hajra, a ovaj od Ukbe b. Amira da mu je rekao:
– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, bio je poklonjen jedan svileni mantil s prorezom otraga, on ga je obukao i u njemu klanjao, a kada je završio namaz, žestoko ga je zbacio, kao da ga preziraše, i reče: "Ovo ne dolikuje bogobojaznim."[1]

٣٧٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ أُهْدِيَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَرُّوجُ حَرِيرٍ فَلَبِسَهُ فَصَلَّى فِيهِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَنَزَعَهُ نَزْعًا شَدِيدًا كَالْكَارِهِ لَهُ وَقَالَ لَا يَنْبَغِي هَذَا لِلْمُتَّقِينَ .

KLANJANJE U CRVENOJ ODJEĆI

بَاب الصَّلَاةِ فِي الثَّوْبِ الْأَحْمَرِ

376. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Ar'are i njemu Omer b. Ebu-Zaide prenoseći od Avna b. Ebu-Džuhejfe a on od svoga oca, da je rekao:
– Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u crvenom kožnom šatoru. Bilala sam vidio kako uzima vodu kojom se abdestio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a vidio sam i svijet gdje se utrkuje za tom vodom i ko bi

٣٧٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرْعَرَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ ابْنُ أَبِي زَائِدَةَ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي قُبَّةٍ حَمْرَاءَ مِنْ أَدَمٍ وَرَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ وَضُوءَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَرَأَيْتُ النَّاسَ يَبْتَدِرُونَ ذَاكَ الْوَضُوءَ فَمَنْ أَصَابَ مِنْهُ

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– muškarcu je zabranjeno oblačiti svilenu odjeću izuzev u nuždi, npr. u doba rata ili studeni kada nema drugog tekstila.
Neki su iz pobožnosti ovo primjenjivali i kod žena. Tako je Abdullah b. Zubejr, radijallahu anhu, držeći govor hodočasnicima, rekao:
"Narode, ne oblačite svilenu odjeću, a ne dozvoljavajte to ni vašim ženama, a ni potomstvu, jer onaj ko ih oblači na ovom svijetu, neće ih imati na budućem." Pravilan stav o ovom dao je Alejhisselam riječima:
"Ženama mojih sljedbenika dozvoljeno je upotrijebiti zlato i svilu, a zabranjeno je muškarcima."
Alija, radijallahu anhu, prenio je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo jednom prilikom svilu u desnu, a zlato u lijevu ruku, i rekao: "Ovo dvoje strogo je zabranjeno mojim muškim sljedbenicima";
– po mišljenju hanefija, punovažan je namaz muškarca obavljen u svilenoj haljini, međutim to je pokuđeno i čovjek je tada grešan zato što je počinio nešto što je haram. Po mišljenju Malika treba ga obnoviti u toku njegova vremena, ukoliko se pronađe druga odgovarajuća odjeća;
– lideru je dozvoljeno primiti poklon od idolopoklonika zbog nekog općeg interesa. Alejhisselam je spomenuti mantil primio od Ukejdira b. Abdul-Melika, vladara Devmetul-Džendela. U doba halife Ebu-Bekra, radijallahu anhu, Halid b. Velid osvojio je rečeno naselje, a Ukejdira uhvatio i dao smaknuti zbog licemjernog kršenja ugovora i subverzivnih akcija protiv muslimana.

dohvatio što od te vode potrao bi se njome, a ko ne, uzimao bi vlažnost sa (njegove) ruke. Potom sam vidio kako Bilal uze štap sa šiljkom i usadi ga, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izađe u zasukanoj (do pod koljeno) crvenoj haljini i iza kratkog štapa sa šiljkom sa svijetom klanja dva rekata (podne), a vidio sam kako svijet i njihove deve prolaze iza spomenutog štapa.[2]

شَيْئًا تَمَسَّحَ بِهِ وَمَنْ لَمْ يُصِبْ مِنْهُ شَيْئًا أَخَذَ مِنْ بَلَلِ يَدِ صَاحِبِهِ ثُمَّ رَأَيْتُ بِلَالًا أَخَذَ عَنَزَةً فَرَكَزَهَا وَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ مُشَمِّرًا صَلَّى إِلَى الْعَنَزَةِ بِالنَّاسِ رَكْعَتَيْنِ وَرَأَيْتُ النَّاسَ وَالدَّوَابَّ يَمُرُّونَ مِنْ بَيْنِ يَدَيِ الْعَنَزَةِ .

OBAVLJANJE NAMAZA NA STROPOVIMA (RAVNIM KROVOVIMA), MINBERU I PODIJU

بَاب الصَّلَاةِ فِي السُّطُوحِ وَالْمِنْبَرِ وَالْخَشَبِ

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže:
– Hasan Basri smatrao je ispravnim klanjanje na čvrstom ledu i (kamenim) mostovima pa makar i mokraća tekla ispod toga, iznad toga ili ispred toga, ako između klanjača i te nečisti postoji neka prepreka.
Ebu-Hurejra klanjao je na stropu džamije za imamom, a Ibni-Omer na snijegu.[3]

قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَلَمْ يَرَ الْحَسَنُ بَأْسًا أَنْ يُصَلَّى عَلَى الْجُمْدِ وَالْقَنَاطِرِ وَإِنْ جَرَى تَحْتَهَا بَوْلٌ أَوْ فَوْقَهَا أَوْ أَمَامَهَا إِذَا كَانَ بَيْنَهُمَا سُتْرَةٌ وَصَلَّى أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَى سَقْفِ الْمَسْجِدِ بِصَلَاةِ الْإِمَامِ وَصَلَّى ابْنُ عُمَرَ عَلَى الثَّلْجِ .

2 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je oblačiti crvenu odjeću i u njoj klanjati;
– učene i moralne ljude treba poštivati;
– ko klanja na otvorenom prostoru, treba prethodno ispred sebe pobosti štap ili nešto drugo;
– dozvoljeno je četverorekatne namaze na putovanju klanjati sa dva rekata i to je bolje u hanefijskom mezhebu;
– abdestna voda ocijeđena sa čistog organa tijela prestaje biti čista i ne može se više koristiti za šerijatska čišćenja.

3 Slučaj Ebu-Hurejre prenio je Salih, oslobođeni rob Tev'eme, riječima:
"Klanjao sam s Ebu-Hurejrom na stropu džamije za imamom koji je bio dolje ispred nas."
Jedan čovjek klanjaše uz ramazan na stropu džamije za imamom pa je o valjanosti svoga namaza upitao Muhammeda Zuhrija, a on mu je odgovorio: "Ne znam da tu ima kakva šteta, osim ako se bude ispred imama."
Šafije ovaj postupak smatraju pokuđenim. Oni dozvoljavaju klanjanje na uzdignutijem terenu imamu ili muktediji samo ako se radi o podučavanju ljudi namaskim radnjama ili ako muktedija želi prenijeti imamov glas.
Henefije smatraju da je dozvoljeno lijepo klanjati na tavanu (galeriji), ali je to pokuđeno (mekruh). Najljepše je klanjati za imamom u istoj ravni, ispunjavajući postepeno redove jedan za drugim.
Dozvoljeno je na snijegu klanjati pa i sedždu činiti, kada je on utapkan ili smrznut pa ima potrebnu tvrdoću.
U Mudžtebau stoji: "Dozvoljeno je činiti sedždu na snijegu, visokoj travi, prečišćenom pamuku, ako se na njima može stabilizirati glava klanjača i on može čelom osjetiti tvrdoću zemlje."
U Ebu-Hafsovoj zbirci – fetvi (Fetava) navodi se: "Nema smetnje klanjati na ledu, pšenici, ječmu, smokvama i kukuruzu u zrnu. Na pirinču to nije dozvoljeno, jer je klizav i nestabilan, kao ni na mekanom snijegu i debelom sloju mekane trave i drugoj sitnoj materiji sve dok je čovjek ne slijepi i dok se ne stvrdne."

377. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Ebu-Hazim, rekavši da su pitali Sehla b. Sa'da:
"Od čega je bio (građen) minber Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.?"
– Među živim nije ostao niko upućeniji u to od mene – odgovorio je (sehl). On je bio od tamarisovog drveta iz predjela zvanog El-Gabe. Napravio ga je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, taj i taj, oslobođeni rob te i te. Kada je bio napravljen i postavljen, stupio je na njega Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo se prema Ka'bi i naglas izgovorio (početni namaski) tekbir. Svijet je stao iza njega i on je proučio potreban tekst iz Kur'ana, i sageo se na ruku', a za njim se sageo i ostali narod. Zatim je podigao svoju glavu, vratio se natraške i sedždu obavio na zemlji, ponovo povratio na minber, pa se (proučivši potreban tekst iz Kur'ana), sageo na ruku', potom digao glavu i vratio natraške dok nije obavio sedždu (na zemlji). Eto, takva je situacija s njim (s minberom).
Ebu-Abdullah (Buhari) kaže kako je Ali b. Abdullah rekao da ga je Ahmed b. Hanbel, Allah mu se smilovao, pitao za gornji hadis, i on mu je odgovorio:
– Želio sam istaći da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na višem nivou nego prisutni svijet i da, prema ovom hadisu, ne smeta da imam bude od svijeta nešto uzdignutiji. Rekao sam, kaže (Ali b. Abdullah), o ovom slučaju mnogo je pitan Sufjan b. Ujejne, pa zar ti nisi to od njega čuo?
– Ne – odgovorio je Ahmed.[1]

٣٧٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ قَالَ سَأَلُوا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ الْمِنْبَرُ فَقَالَ مَا بَقِيَ بِالنَّاسِ أَعْلَمُ مِنِّي هُوَ مِنْ أَثْلِ الْغَابَةِ عَمِلَهُ فُلَانٌ مَوْلَى فُلَانَةَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَقَامَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ عُمِلَ وَوُضِعَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ كَبَّرَ وَقَامَ النَّاسُ خَلْفَهُ فَقَرَأَ وَرَكَعَ وَرَكَعَ النَّاسُ خَلْفَهُ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ عَادَ إِلَى الْمِنْبَرِ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى حَتَّى سَجَدَ بِالْأَرْضِ فَهَذَا شَأْنُهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْمَدِينِيِّ سَأَلَنِي أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ رَحِمَهُ اللهُ عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ قَالَ فَإِنَّمَا أَرَدْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ أَعْلَى مِنَ النَّاسِ فَلَا بَأْسَ أَنْ يَكُونَ الْإِمَامُ أَعْلَى مِنَ النَّاسِ بِهَذَا الْحَدِيثِ قَالَ فَقُلْتُ إِنَّ سُفْيَانَ بْنَ عُيَيْنَةَ كَانَ يُسْأَلُ عَنْ هَذَا كَثِيرًا فَلَمْ تَسْمَعْهُ مِنْهُ قَالَ لَا .

Udaljenost klanjača od eventualne nečisti Hasan Basri nije precizirao. Ovdje je bitna čistoća mjesta na kome se klanja, a udaljenost nečisti od njega sporedna, iako iz pijeteta prema namazu i lične higijene treba biti čista i bliža okolina.
U Mudevveni se ističe: "Namaz je punovažan ako klanjača od nečisti dijeli zid, ograda ili nužnik."

1 O tome ko je bio graditelj Alejhisselamova minbera ne postoji kategoričko predanje. Ibn-Esir ističe da je to bio neki Grk, rob Sa'da b. Asaa; Ibni-Tin da je to bio rob Sa'da b. Ubade; Ebu-Sa'd da mu je bilo ime Mejmun; drugi da je to rob neke ensarijke, a neki kažu da ga je sagradio Salah, rob Abasov.
Ibnu-Sa'd u svom djelu *Et-Tabekat* ističe kako je Ebu-Hurejra tvrdio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavljao hutbu stojeći na jednom palminom panju, zatim se požalio da mu je teško stajati na tom panju, a Temim Dari, radijallahu anhu, reče:

٣٧٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِالرَّحِيمِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ سَقَطَ عَنْ فَرَسِهِ فَجُحِشَتْ سَاقُهُ أَوْ كَتِفُهُ وَآلَى مِنْ نِسَائِهِ شَهْرًا فَجَلَسَ فِي مَشْرُبَةٍ لَهُ دَرَجَتُهَا مِنْ جُذُوعٍ فَأَتَاهُ أَصْحَابُهُ يَعُودُونَهُ فَصَلَّى بِهِمْ جَالِسًا وَهُمْ قِيَامٌ فَلَمَّا سَلَّمَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِنْ صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَنَزَلَ لِتِسْعٍ وَعِشْرِينَ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّكَ آلَيْتَ شَهْرًا فَقَالَ إِنَّ الشَّهْرَ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ.

378. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim, njemu Jezid b. Harun, ovome saopćio Humejd Tavil prenoseći od Enesa b. Malika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pao s konja pa mu se zgulila potkoljenica – ili plećka – a bio se zakleo na jednomjesečnu izolaciju od svojih supruga, i odsjeo u svojoj sobi na spratu (kameriji) koji je imao stepenište od (palminih) panjeva. Tu su mu došli njegovi drugovi da ga obiđu i on ih je predvodio u namazu klanjavši sjedeći, a oni stojeći. Pošto je predao selam, rekao je:
"Imam je postavljen za to da ga slijede, i kada on izgovori tekbir, izgovarajte ga i vi, kada se sagne na ruku', sagnite se i vi, kada se spusti na sedždu, spustite se i vi, a ako klanja stojeći, klanjajte i vi stojeći!"
Poslije 29 dana sišao je (suprugama), a drugovi ga upitaše:
– Allahov Poslaniče, ti si se zakleo na povlačenje od supruga mjesec dana?
– Ovaj mjesec imao je 29 dana – rekao je Alejhisselam.[2]

"Hoćeš li da ti napravim minber (govornicu), poput onih što sam ih vidio u Siriji?"
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s ovim konsultovao se s ashabima i dao postaviti minber, tako da je između njega i džamijskog zida bio prazan prostor širine prolaza jedne ovce.
Abbas b. Abdul-Muttalib kaže da je ovaj minber izradio i na spomenuto mjesto postavio njegov rob i to od samo dvije stepenice iznad koje je bila treća za sjedanje.
Hakim u svom "Iklilu" preko Jezida b. Rummana iznosi da je Alejhisselamov minber bio sagrađen od tri stepenice pod koje je Mu'avija dao staviti još šest i pomakao ga s mjesta na koji ga je stavio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. U to doba desilo se pomračenje sunca i dio Mu'avijina minbera biva zapaljen, a Vjerovjesnikov sačuvan i postavljen na staro mjesto.
Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je klanjati na minberu. Alejhisselam je to učinio želeći prisutnim zorno pokazati način obavljanja namaza.
Po mišljenju Ebu-Hanife imam može biti iznad nivoa prisutnih najviše za visinu ljudskog stasa, a po Maliku za neku neznatnu visinu;
– manje kretanje klanjača u namazu ne kvari namaz.
Pisac Muhita kaže da jedan korak učinjen u namazu na bilo koju stranu ne kvari namaz, ali ga dva ili tri koraka kvare i treba ga obnoviti.
Ajni smatra da je ovdje bitna opravdanost kretanja. Ako pred klanjačem ima u safu praznog prostora, on može koraknuti dva i više puta do upražnjenog mjesta.
Hattabi tvrdi da manje radnje ne kvare namaz. Alejhisselamov minber bio je od tri stepenice. Ukoliko je na trećoj sjedio, a na drugoj stajao, njegov silazak i uzlazak na minber nije mogao biti manji od dva koraka.

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je klanjati na tavanu i ravnom krovu kuće;
– zakletva je legalna i mora se poštivati;

KADA ODJEĆA KLANJAČA PRI OBAVLJANJU SEDŽDE PADA NA NJEGOVU SUPRUGU

بَاب إِذَا أَصَابَ ثَوْبُ الْمُصَلِّي امْرَأَتَهُ إِذَا سَجَدَ

379. PRIČAO NAM JE Musedded prenoseći od Halida da je kazao kako mu je pričao Sulejman Šejbani prenoseći od Abdullaha b. Šeddada, a on od Mejmune, da je kazala:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi klanjao, a ispred njega bijah ja s mestruacijom, i kada bi se spuštao na sedždu, često bi padala po meni njegova haljina, a on – kaže Mejmuna – klanjaše obično na sedžadi od palminih grana.[1]

٣٧٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا حِذَاءَهُ وَأَنَا حَائِضٌ وَرُبَّمَا أَصَابَنِي ثَوْبُهُ إِذَا سَجَدَ قَالَتْ وَكَانَ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ .

KLANJANJE NA HASURI

بَاب الصَّلَاةِ عَلَى الْحَصِيرِ

Džabir i Ebu-Seid klanjali su na lađi stojeći, a Hasan (Basri) je rekao:
"Klanjat ćeš stojeći (kao imam), ako to nije teško tvojim drugovima, okrećući se sa lađom (prema kibli). U protivnom klanjat ćeš sjedeći."[2]

وَصَلَّى جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ وَأَبُو سَعِيدٍ فِي السَّفِينَةِ قَائِمًا وَقَالَ الْحَسَنُ قَائِمًا مَا لَمْ تَشُقَّ عَلَى أَصْحَابِكَ تَدُورُ مَعَهَا وَإِلَّا فَقَاعِدًا .

– poneki mjesec hidžretske godine može imati i 29 dana. Ako se musliman obaveže (zavjetuje) na neki posao dok traje samo jedan određeni mjesec za koga se naknadno utvrdi da ima 29 dana, obaveza prestaje istekom 29. dana toga mjeseca, a ukoliko se mjesec nije imenovao, obaveza traje 30 dana;
– zajedničko obavljanje namaza za imamom prisutni čine stojeći, a u slučaju slabosti mogu klanjati i sjedeći bez obzira kako ga imam klanja;
– učesnici zajedničkog klanjanja slijede imama u svim dijelovima obreda, a početni namaski tekbir izgovaraju istovremeno s imamom. Imam treba prednjačiti u izvođenju dijelova obreda. Prema tome, ko bi stupio na ruku', sedždu ili koji drugi dio namaza prije imama, pa ga imam na njima ne bi stigao, namaz mu je pokvaren i treba ga obnoviti;
– poslije preživjele nezgode pa i ranjavanja preporučljivo je uzeti abdest i klanjati koji rekat dobrovoljnog namaza.

1 Iz hadisa se razabire:
– žena s menstruacijom ne treba se izolirati od svojih kućana, ali treba svoje tijelo i odjeću držati što čistije i urednije;
– dozvoljeno je pa i preporučljivo klanjati na hasurici. To su obično činili: Džabir, Ebu-Zerr, Zejd b. Sabit i Ibni-Omer, radijallahu anhum. Omer b. Abdul-Aziz iz pobožnosti sipao bi zemlju po hasuri i na njoj sedždu činio. On je želio dosljedno primjenjivati hadis koga je Alejhisselam rekao Mu'azu, radijallahu anhu: "Spuštaj svoje lice na zemlju!"

2 Slučaj Džabira i Ebu-Seida, radijallahu anhu, zabilježili su drugi muhaddisi detaljno, ističući da je Ubejdullah b. Ebu-Utbe, oslobođeni rob Enesa, rekao: "Putovao sam s Ebu-Derdaom, Ebu-Seidom Hudrijem, Dža'ferom b. Abdullahom, radijallahu anhum, i još s nekim drugovima. Imam nam je klanjao na lađi stojeći i mi smo iza njega klanjali stojeći, a da smo htjeli mogli smo se pri obali usidriti."

٣٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ لِطَعَامٍ صَنَعَتْهُ لَهُ فَأَكَلَ مِنْهُ ثُمَّ قَالَ قُومُوا فَلِأُصَلِّ لَكُمْ قَالَ أَنَسٌ فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدِ اسْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لُبِسَ فَنَضَحْتُهُ بِمَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَصَفَفْتُ وَالْيَتِيمَ وَرَاءَهُ وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ .

380. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, a ovaj od Enesa b. Malika, da je njegova nena Mulejka pozvala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na jelo koga je za njega pripremila.
On je jeo, i potom rekao:
"Ustanite da s vama klanjam (kao imam)!"
Ja sam uzeo našu hasuru koja je zbog duže upotrebe već pocrnjela i polio je vodom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao je, a ja i siroče (Dumejre b. Ebu-Dumejre) stali smo u red iza njega, a starica (Mulejka) iza nas i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanja dva rekata, a onda završi (namaz) i ode kući.

Pošto je Alejhisselam klanjao na hasurici, ashabi su putem analogije zaključili da se može klanjati na podu i prostirci umjesto neposredno na goloj zemlji.
Ebu-Hanife, Hasan b. Malik, Ebu-Kilabe i Tavus dozvoljavaju putniku u već plovećoj lađi da klanja i stojeći i sjedeći, imao ili ne imao za to neki razlog, dok Ebu-Jusuf i Muhammed odobravaju to samo u slučaju opravdanog razloga.
U usidrenoj lađi klanja se stojeći. To je stav svih pravnika. Takva lađa tretira se kao kuća. Način obavljanja namaza na brodu, željeznici, avionu i sličnim vozilima vidi se iz izjave Hasana Basrije, koju i Buhari uvažava.
Iz hadisa se još zaključuje:
– pozivu prijatelja treba se odazvati i izneseno jelo jesti;
– fakultativni namazi (nafile) mogu se klanjati zajednički s imamom, s tim da su hanefijski učenjaci smatrali pokuđenim klanjati nafile za imamom izvan ramazana;
– nafile je bolje klanjati kod kuće, a farz-namaze u džamiji;
– može se u gostima u kući domaćina klanjati koji rekat nafile;
– mjesto na kome se klanja mora biti potpuno čisto;
– odraslija muška djeca klanjaju u redu uporedo s odraslim muškarcima, a žene u redovima iza muškaraca;
– žena ne može biti imam muškarcima, a može biti ženama, ako među njima nema muškarca;
– preporučljivo je da se nafile u toku dana klanjaju sve po dva rekata, a Ebu-Hanife preporučuje da se klanjaju po četiri rekata bilo to danju ili noću;
– punovažan je namaz pretpunoljetnog djeteta;
– punovažan je namaz obavljen na rogozini i ostalom rastinju iz zemlje, jer su u svojoj biti čista materija. Ukoliko su ta rastinja uprljana nečistoćom, treba ih prethodno očistiti;
– kada se nađu na okupu sa imamom dvojica, formirat će red stavši odmah iza imama. Ibni-Mes'ud, radijallahu anhu, smatra da u tom slučaju imam staje između njih dvojice.

KLANJANJE NA MALOJ SEDŽADI OD PALMINIH GRANA

باب الصَّلاَةِ عَلَى الْخُمْرَةِ

381. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be, ovome Sulejman Šejbani prenoseći od Abdullaha b. Šeddada, a on od Mejmune, da je kazala:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše na maloj sedžadi od palminih grana.”

٣٨١. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي عَلَى الْخُمْرَةِ .

KLANJANJE NA PROSTIRCI (POSTELJI)

باب الصَّلاَةِ عَلَى الْفِرَاشِ

Enes je klanjao na svojoj prostirci, a i pričao:
“Klanjali smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i poneki od nas činjaše sedždu na svojoj odjeći (skutu ili rukavu).”

وَصَلَّى أَنَسٌ عَلَى فِرَاشِهِ وَقَالَ أَنَسٌ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَسْجُدُ أَحَدُنَا عَلَى ثَوْبِهِ .

382. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu Malik prenoseći od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Omera b. Ubejdullaha, on od Ebu-Selema b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekla:
“Ležala bih ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da su mi noge bile na mjestu gdje on činjaše sedždu. I, kada bi se spuštao na sedždu, dotakao bi me (vrhovima prstiju) pa bih ja svoje noge povukla, a kada bi ustao, ja bih ih opet ispružila.
U to doba, kaže Aiša, u sobama nije bilo svjetiljki.”[1]

٣٨٢. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَرِجْلَايَ فِي قِبْلَتِهِ فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَقَبَضْتُ رِجْلَيَّ فَإِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا قَالَتْ وَالْبُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– punovažan je namaz muškarca ispred kojeg se nalaze žene;
– pohvalno je noću klanjati koji rekat nafile;
– manji pokret (ili radnja) učinjen u namazu ne kvari namaz;
– dozvoljeno je klanjati okrenut prema klanjačima, a Seid b. Džubejr smatra da nema nikakve smetnje ako se ispred klanjača nalaze ljudi koji vode pobožni razgovor;
– punovažan je namaz obavljen na prostirci. Ebu-Hanife i Šafija dozvoljavaju klanjati na ćilimu i hasuri.
Ebu-Derda kaže: “Nije me briga (ne bi mi smetalo), i ako bih klanjao na 5 do 6 ćilima naslaganih jedan iznad drugog.”
Imam Malik smatra da je dozvoljeno klanjati i sedždu činiti na prostirci od vune, od kostrijeti i sličnih materija.
Pobožni ashabi i tabi‘ini, kao Urve b. Zubejr, Ibn-Mes‘ud, Katade, Ibni-Musejjeb, radijallahu anhum, i drugi smatrali su pokuđenim klanjati na bilo čemu osim zemlje.

383. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba koga je obavijestio Urve, a ovog Aiša, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, a ona između njega i pravca Ka'be bila na (porodičnoj) postelji poprijeko ispružena poput mrtvaca.

٣٨٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهِيَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشِ أَهْلِهِ اعْتِرَاضَ الْجَنَازَةِ .

384. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs prenoseći od Jezida, on od Iraka, a ovaj od Urve, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, a Aiša između njega i pravca Kabe bila popriječena na postelji na kojoj njih dvoje spavahu.

٣٨٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ عَنْ عِرَاكٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَعَائِشَةُ مُعْتَرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى الْفِرَاشِ الَّذِي يَنَامَانِ عَلَيْهِ .

OBAVLJANJE SEDŽDE NA ODJEĆI PRI ŽEGI

بَاب السُّجُودِ عَلَى الثَّوْبِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ

Hasan (Basri) kaže: "Drugovi Alejhisselama obavljali su sedždu na tarbanu (saruku) i na kapuljači, a ruke im bijahu u rukavima."

وَقَالَ الْحَسَنُ كَانَ الْقَوْمُ يَسْجُدُونَ عَلَى الْعِمَامَةِ وَالْقَلَنْسُوَةِ وَيَدَاهُ فِي كُمِّهِ .

385. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid Hišam b. Abdul-Melik, njemu Bišr b. Mufeddal, a njemu Galib Kattan prenoseći od Bekra b. Abdullaha, on od Enesa b. Malika, da je rekao:
"Klanjali smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa bi pojedinci između nas stavljali pri velikoj vrućini okrajak svoje haljine na mjesto gdje bi činili sedždu."[2]

٣٨٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِالْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ قَالَ حَدَّثَنِي غَالِبٌ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَضَعُ أَحَدُنَا طَرَفَ الثَّوْبِ مِنْ شِدَّةِ الْحَرِّ فِي مَكَانِ السُّجُودِ .

2 Hasan Basri u danima žege činio bi sedždu na svome tajlasanu, a zimi oblačio enbidžanijsku grubu odjeću i u njoj klanjao ne izvlačeći ruke iz rukava. Na jednom omotaju saruka činili su sedždu: Seid b. Musejjeb, Bekr b. Abdullah, Zuhri, Abdullah b. Ebu-Evfa i Abdur-Rahman b. Jezid. Bez potrebe ovako činiti sedždu, spada u pokuđene čine.
Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je u danima žege ili zime činiti sedždu na okrajku rukava ili skutu obučene haljine. Halifa Omer, radijallahu anhu, i poslije jednog džuma-namaza rekao je: "Ljudi, kada neko od vas osjeti prženje pijeska po čelu neka čini sedždu na prostrtom okrajku svoje haljine." Ovo je stav najvećeg broja islamskih učenjaka. Šafija je smatrao da sedždu treba činiti samo na goloj zemlji oslanjajući se na riječi Alejhisselama upućene Rebahi: "Smjesti svoje čelo i nos na zemlju!"

KLANJANJE U SANDALAMA

باب الصَّلاَةِ في النِّعَالِ

386. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu je pričao Šu'be, rekavši da ga je obavijestio Ebu-Mesleme Seid b. Jezid Ezdi, i kazao:
– Pitao sam Enesa b. Malika: "Da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u svojim sandalama?"
– Da – odgovorio je.[1]

٣٨٦. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو مَسْلَمَةَ سَعِيدُ بْنُ يَزِيدَ الْأَزْدِيُّ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي نَعْلَيْهِ قَالَ نَعَمْ .

KLANJANJE U OBUĆI (SLIČNOJ MESTVAMA)

باب الصَّلاَةِ فِي الْخِفَافِ

387. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be prenoseći od A'meša, koji je rekao da je čuo Ibrahima gdje priča prenoseći od Hemmama b. Harisa, da je kazao:
– Vidio sam Džerira b. Abdullaha gdje se pomokri, potom uze abdest, a svoju obuću (sličnu mestvama) samo potra (mokrom rukom) pa usta i klanja. Upitan kasnije (za to) odgovorio je: "Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je ovako isto radio."
Ibrahim (Neha'i) kaže: "Ova (Džerirova) izjava se dopala (ljudima) jer je Džerir bio od posljednjih koji su primili islam."[2]

٣٨٧. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ سَمِعْتُ إِبْرَاهِيمَ يُحَدِّثُ عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ رَأَيْتُ جَرِيرَ ابْنَ عَبْدِاللهِ بَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى فَسُئِلَ فَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ صَنَعَ مِثْلَ هَذَا قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَكَانَ يُعْجِبُهُمْ لِأَنَّ جَرِيرًا كَانَ مِنْ آخِرِ مَنْ أَسْلَمَ .

1 U čistoj obući može se klanjati. Raznolika su mišljenja o metodi punovažnog čišćenja obuće. Poneki pravnici kažu da je obuća uprljana vlažnom nečistoćom čista kada se otare o zemlju (prašinu). Imami Malik i Ebu-Hanife usvajaju to mišljenje, ali ako se nagazi na suhu nečist treba trljanjem otkloniti nečist, dok vlažnu treba bezuvjetno oprati vodom.
Šafija smatra da se nečist, bila suha ili vlažna, ne može očistiti s papuča, obuće (slične mestvama) i drugog, ničim nego samo vodom.
Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa navodi da je Alejhisselam rekao: "Razlikujte se od Jevreja! Oni se ne mole u papučama, niti obući (sličnoj mestvama)."
I pored toga, Ajni kaže da je sa stanovišta razlikovanja od jevreja, mustehab klanjati u obući, ali nije sunnet jer namaz u sandalama (papučama) nije nešto što je samo po sebi cilj. (prim. rec.)

2 Džerir je primio islam posljednje godine Alejhisselamova života, a to je poslije proklamovanog propisa o uzimanju abdesta vodom, iznesenog u poglavlju El-Maide. Izjava Džerira ukazuje da konkretni ajet nije derogirao činjenje mesha po obući i da ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koristio i u zadnjim danima svoga života. Mesh po obući utvrđen je brojnim vjerodostojnim hadisima, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je da to čini 37 uglednih ashaba.
Iz hadisa se još zaključuje:

388. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Ebu-Usame prenoseći od A'meša, on od Muslima, ovaj od Mesruka, a on od Mugire b. Šu'be, koji kaže: "Polijevao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, za abdest i on je samo potrao (mokrom rukom) svoju obuću (sličnu mestvama) pa klanjao."

٣٨٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ وَضَّأْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَسَحَ عَلَى خُفَّيْهِ وَصَلَّى .

NEOBAVLJANJE SEDŽDE PROPISNO

بَاب إِذَا لَمْ يُتِمَّ السُّجُودَ

389. OBAVIJESTIO NAS JE Salt b. Muhammed, njega Mehdi prenoseći od Vasita, on od Ebu-Vaila, a ovaj od Huzejfe, kako je vidio jednog čovjeka koji nije pravilno obavljao ruku' i sedždu, pa pošto je isti završio svoj namaz, Huzejfe mu je rekao: "Ti nisi (pravilno) klanjao."
Ebu-Vail kaže:
– Mislim da je Huzejfe još rekao: "Ako bi ti (tako radeći) umro, umro bi kao onaj koji nije slijedio običaj i pravac Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."[3]

٣٨٩. أَخْبَرَنَا الصَّلْتُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا مَهْدِيٌّ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ رَأَى رَجُلًا لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَلَا سُجُودَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لَهُ حُذَيْفَةُ مَا صَلَّيْتَ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ لَوْ مُتَّ مُتَّ عَلَى غَيْرِ سُنَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ .

– dozvoljeno je mokriti na otvorenom prostoru, samo treba stati za kakav zaklon i skloniti se od pogleda prolaznika;
– mesh po obući je dozvoljen čin. U takvoj obući se može klanjati ako je obuvena za abdest i ako na njoj nema nečisti;
– dozvoljeno je muškarcu da mokri u prisustvu muškaraca, ali je sunnet da se potraži kakav zaklon.

3 Sunnet je na ruku'u i sedždi potpuno se smjestiti i umiriti. To je stav Ebu-Hanife i Muhammeda, dok Šafija i Ebu-Jusuf to smatraju strogom dužnošću (farzom).

NA SEDŽDI TREBA OSLOBODITI PAZUHA, PODIĆI PODLAKTICE I UDALJITI IH OD TIJELA

390. Obavijestio nas je Jahja b. Bukejr, njemu Bekr b. Mudar prenoseći od Dža'fera b. Rebija, on od Ibni-Hurmuza, ovaj od Abdullaha b. Malika b. Buhajne:
"Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, rastavljao bi ruke od tijela da bi mu se ukazivala bjelina ispod pazuha."
Lejs kaže: "Slično mi je pričao Dža'fer b. Rebi'."[1]

بَاب يُبْدِي ضَبْعَيْهِ وَيُجَافِي فِي السُّجُودِ

٣٩٠. أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ ابْنِ هُرْمُزَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَّجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ نَحْوَهُ .

1 Sunnet je da muškarac pri obavljanju sedžde što više udalji laktove od rebara, a žena da ih prilijepi uz rebra.
U Davudovoj zbirci hadisa navodi se sljedeći Ebu-Mes'udov, radijallahu anhu, opis Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, namaza: "... zatim je odmaknuo laktove tako da se sve na njemu smirilo."
Ebu-Zerr, Ibni-Mes'ud, radijallahu anhu, Ibni-Sirin, Ibni-Omer, radijallahu anhuma, i Kajs b. Sa'd dozvoljavaju muškarcu oslanjanje na laktove. Ebu-Davud navodi kako su se ashabi pritužili Alejhisselamu da im je teško držati na sedždi izbočene – uzdignute laktove, a on im je rekao:
– Oslonite ih na koljena!
Ibni-Numejr prenosi od A'meša, a ovaj od Habiba kako je neki čovjek pitao Ibni-Omera, radijallahu anhuma:
– Mogu li se laktovima oslanjati na stegna, kada obavljam sedždu?
– Obavljaj sedždu onako kako ti je lakše – odgovorio je Ibni-Omer.
Šafija u djelu "El-Umm" navodi: "Muškarcu je sunnet da na sedždi izbaci laktove prema vani i drži ih što dalje od rebara, a stomak uzdigne iznad stegana; a ženi da to sve prisloni uz svoj trup."

أَبْوَاب اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ

POGLAVLJA O OKRETANJU PREMA KIBLI (KABI)

بَاب فَضْلِ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ

VRIJEDNOST OKRETANJA PREMA KIBLI

يَسْتَقْبِلُ بِأَطْرَافِ رِجْلَيْهِ قَالَ أَبُو حُمَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

"Klanjač će prste (vrhove) nogu okretati prema Kabi." To prenosi Ebu-Humejd od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٣٩١. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمَهْدِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ مَيْمُونِ ابْنِ سِيَاهٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَذَلِكَ الْمُسْلِمُ الَّذِي لَهُ ذِمَّةُ اللهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ فَلَا تُخْفِرُوا اللهَ فِي ذِمَّتِهِ .

391. PRIČAO NAM JE Amr b. Abbas, njemu Ibni-Mehdi, ovome Mensur b. Sa'd prenoseći od Mejmuna b. Sijaha, on od Enesa b. Malika, koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
"Ko obavlja naš namaz, okreće se našoj kibli i jede od onog što mi koljemo, to je musliman koji uživa zaštitu Allaha i Allahovog Poslanika, pa ne kršite ovu Allahovu zaštitu."[2]

٣٩٢. حَدَّثَنَا نُعَيْمٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ فَإِذَا قَالُوهَا وَصَلَّوْا صَلَاتَنَا وَاسْتَقْبَلُوا

392. PRIČAO NAM JE Nu'ajm, njemu Ibni-Mubarek prenoseći od Humejda Tavila, on od Enesa b. Malika, koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
"Naređeno mi je da se borim protiv idolopoklonika sve dok ne očituju da je samo jedan Allah i kada budu to izjavili, obavljali naš namaz, okretali se prema našoj kibli i klali žrtvu onako kao što

2 U namazu se licem i cijelim tijelom okreće prema kibli (Ka'bi). To je obligatna dužnost (farz), a dodatna vrlina da se, ako se može, okrenu i ostali sporedniji dijelovi tijela kao vrhovi nožnih prsta, pa makar to bilo i na sjedenju.
Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, prenosi hadis da je sunnet sjediti u namazu na lijevoj nozi, a prste desne noge podviti da im vrhovi budu makar djelomično okrenuti prema Ka'bi.
Iz hadisa se još može zaključiti:
– sud o ljudima donosi se prema njihovim djelima i vanjskim manifestacijama. Ko vrši propise islama taj je musliman;
– okretanje prema kibli spada u namaske farzove, i ko ga hotimično zanemari, namaz mu je bezvrijedan. Okretanje prema Ka'bi je uvjet za valjanost namaza, izuzimajući slučaj opasnosti od neprijatelja ili druge objektivne smetnje;
– stanovnici Mekke trebaju se okretati pravo prema zgradi Ka'be, a stanovnici drugih krajeva prema strani na kojoj se Ka'ba nalazi;
– među znakove pripadnosti islama spada i jedenje mesa stoke zaklane po propisima islama.

قِبْلَتَنَا وَذَبَحُوا ذَبِيحَتَنَا فَقَدْ حَرُمَتْ عَلَيْنَا دِمَاؤُهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ إِلَّا بِحَقِّهَا وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللهِ .

mi koljemo, onda je, s tim njihovim postupkom, njihova krv i imovina za nas neprikosnovena – osim kada to pravda zahtijeva – a konačni njihov obračun pripada Allahu."

٣٩٣. قَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ عَلِيُّ ابْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ سَأَلَ مَيْمُونُ بْنُ سِيَاهٍ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ يَا أَبَا حَمْزَةَ مَا يُحَرِّمُ دَمَ الْعَبْدِ وَمَالَهُ فَقَالَ مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاسْتَقْبَلَ قِبْلَتَنَا وَصَلَّى صَلَاتَنَا وَأَكَلَ ذَبِيحَتَنَا فَهُوَ الْمُسْلِمُ لَهُ مَا لِلْمُسْلِمِ وَعَلَيْهِ مَا عَلَى الْمُسْلِمِ .

393. Ibnu-Ebi-Merjem kaže da ga je obavijestio Jahja b. Ejjub, rekavši da mu je pričao Humejd, ovome Enes prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem; a Ali b. Abdullah kaže da mu je pričao Halid b. Haris, njemu Humejd, rekavši da je Mejmun b. Sijah pitao Enesa b. Malika i rekao:
– Ebu-Hamza, šta krv roba (čovjeka) i njegovu imovinu čini neprikosnovenim?
– Onaj ko očituje da nema Boga osim Jedinog Allaha, okreće se našoj kibli, klanja kako klanjamo, i jede ono što mi koljemo, smatra se muslimanom i ima sva prava i dužnosti kao svaki musliman – odgovori (Enes).[1]

بَاب قِبْلَةِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ وَأَهْلِ الشَّامِ وَالْمَشْرِقِ

PRAVAC OKRETANJA U NAMAZU ZA MEDINELIJE, STANOVNIKE ŠAMA, ISTOKA (I ZAPADA)[2]

لَيْسَ فِي الْمَشْرِقِ وَلَا فِي الْمَغْرِبِ قِبْلَةٌ لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ بِغَائِطٍ أَوْ بَوْلٍ وَلَكِنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا .

Pravac okretanja u namazu nije na istok ni na zapad,[3] jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ne okrećite se prema kibli pri vršenju velike nužde ili samom mokrenju, nego se okrećite prema istoku ili zapadu!"

1 Gornji hadis u drugim hadiskim zbirkama iznesen je u nešto izmijenjenoj varijanti. U nekim se garantuje sigurnost svakom ko javno očituje vjeru u Allaha, dželle šanuhu, i Njegova poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u drugim, ko pored toga vrši još obligatne namaze, a u nekim ko daje još i zekat. Sve te varijante ukazuju na postepenost objavljivanja tih dužnosti. Svaka varijanta hadisa nastala je prema potrebama i uvjetima tadašnjeg društva.

2 Buhari je spomenuvši istok mislio i na zapad, a to je – po mišljenju Ajnija – uradio zato što je većina islamskih zemalja na istoku. (prim. rec.)

3 Ajni smatra da se ovo odnosi na Medinu i sva ona mjesta kojima je Kaba u istom pravcu kao i Medina. (prim. rec.)

394. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, a njemu Zuhri prenoseći od Ataa b. Jezida, a on od Ebu-Ejjuba Ensarije, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada odete obavljati nuždu, ne okrećite se licem niti leđima prema kibli, nego se okrećite prema istoku ili prema zapadu!"
Ebu-Ejjub (Ensari) kaže:
– Došli smo (jednom) u Siriju i tamo našli nužnike izgrađene (licem) prema Kabi i mi se okretasmo na drugu stranu (u njima), moleći Uzvišenog Allaha za oprost (sebi i onim koji su ih tako postavili)."
Prenosi se od Ez-Zuhrija, on od Ataa, da je kazao: "Isto tako sam i ja čuo od Ebu-Ejjuba, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."[4]

٣٩٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا أَتَيْتُمُ الْغَائِطَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا وَلَكِنْ شَرِّقُوا أَوْ غَرِّبُوا قَالَ أَبُو أَيُّوبَ فَقَدِمْنَا الشَّأْمَ فَوَجَدْنَا مَرَاحِيضَ بُنِيَتْ قِبَلَ الْقِبْلَةِ فَنَنْحَرِفُ وَنَسْتَغْفِرُ اللهَ تَعَالَى وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أَيُّوبَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

O RIJEČIMA UZVIŠENOG ALLAHA: "A UZMITE MJESTO NA KOJEM JE STAJAO IBRAHIM KAO TEREN ZA OBAVLJANJE NAMAZA!"

باب قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى)

395. PRIČAO NAM JE Humejdi, njemu Sufjan, a ovome Amr b. Dinar, rekavši:
– Pitali smo Ibni-Omera za čovjeka koji je obavio obilazak oko Ka'be radi umre i nije obavio sa'j (trčanje) između Saffe i Merve, da li on smije imati intimni odnos sa svojom suprugom?
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je (u Mekku) – odgovori on – obišao Ka'bu sedam puta, klanjao iza mjesta (na kojem je stajao Ibrahim – Mekkami-Ibrahim) dva rekata i obavio sa'j između Saffe i Merve, a vi u Allahovom Poslaniku imate dobar uzor.

٣٩٥. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَأَلْنَا ابْنَ عُمَرَ عَنْ رَجُلٍ طَافَ بِالْبَيْتِ الْعُمْرَةَ وَلَمْ يَطُفْ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَأْتِي امْرَأَتَهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ .

4 Po mišljenju Malika i Šafije, obavljanje bilo male ili velike nužde na otvorenom prostoru, okrenutog lica prema Ka'bi, spada u najstrožije zabrane (haram).

396. Pitali smo i Džabira b. Abdullaha, pa nam je odgovorio:
"Neka joj se on ni u kom slučaju ne primiče dok ne obavi sa'j između Saffe i Merve!"[1]

٣٩٦. وَسَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ فَقَالَ لَا يَقْرَبَنَّهَا حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

397. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Sejfa, tj. Ibu-Sulejmana, rekavši da je čuo Mudžahida da je izjavio:
– Došlo se Abdullahu b. Omeru i reklo: "Ovo je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u Ka'bu?"
– Okrenuo sam se, kaže Ibni-Omer, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, već je bio izašao. Bilala sam našao među dovracima, pa sam ga upitao:
"Da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Ka'bi?"
– Da, dva rekata, između ona dva stuba na lijevoj strani Ka'be kada ulaziš – odgovorio je Bilal. Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izašao i klanjao dva rekata pred Ka'bom (iza mjesta na kojem je stajao Ibrahim).[2]

٣٩٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سَيْفٍ يَعْنِي ابْنَ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا قَالَ أُتِيَ ابْنُ عُمَرَ فَقِيلَ لَهُ هَذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ دَخَلَ الْكَعْبَةَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ فَأَقْبَلْتُ وَالنَّبِيُّ ﷺ قَدْ خَرَجَ وَأَجِدُ بِلَالًا قَائِمًا بَيْنَ الْبَابَيْنِ فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقُلْتُ أَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ فِي الْكَعْبَةِ قَالَ نَعَمْ رَكْعَتَيْنِ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ اللَّتَيْنِ عَلَى يَسَارِهِ إِذَا دَخَلْتَ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى فِي وَجْهِ الْكَعْبَةِ رَكْعَتَيْنِ .

1 Podijeljena su mišljenja učenjaka o mjestu na kojem je stajao Ibrahim, alejhi selam, (Mekkami–Ibrahim). Jedni smatraju da je to cijeli Harem Ka'be, a drugi da je to kamen na kome je stajao Ibrahim, alejhi selam, a koji mu je dala Ismailova, alejhi selam, supruga da na njega stane kada je prala glavu pejgamberu.
Preneseno je da je Omer, radijallahu anhu, na Oprosnom hadžu (Hadždžetul-veda'u) pitao Alejhisselama:
– Je li ovo mjesto na kojem je stajao naš otac Ibrahim?
– Da – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem
Na Omerov upit da bi se moglo uzeti kao mjesto za namaz, objavljen je i ajet naveden u gornjem naslovu.
Trčanje između Safe i Merve je vadžib prilikom obavljanja umre. Obilaženje oko Ka'be i trčanje između Safe i Merve vrši se u turnusu od po sedam ophodnji.
Preporučljivo je, a po mišljenju nekih pravnika i dužnost hodočasnika, da klanjanje dva rekata, iza Mekkami-Ibrahima; po nekima je to sunnet, a po nekima vadžib. Neki, opet, kažu da je njihov tretman kao tretman tavafa poslije kojeg se klanjaju ova dva rekata. Ako se radi o tavafu koji je sunnet, i ta dva rekata su sunnet, a ako je tavaf vadžib i ta dva rakata su vadžib.

2 Dozvoljeno je hodočasniku unići u Ka'bu. U "Mugniju" se navodi da je to i poželjno (mustehab), ali samo bosonog. Po ulasku mustehab (poželjno) je klanjati dva rekata nafile.
Usame, radijallahu anhu, smatra da je Alejhisselam u Ka'bi proučio samo dovu. Ibni-Abbas kaže da su obadvije verzije ispravne pretpostavljajući da je Alejhisselam ulazio dva puta u Ka'bu: jednom kada je klanjao i učio dovu, a drugi put kada je učinio samo dovu.
Neki pravnici za Usamu, radijallahu anhu, ističu da on nije mogao vidjeti čin Alejhisselamova obreda u Ka'bi kroz zatvorena vrata, nego samo po njihovom otvaranju kada je već učio dovu.
Na osnovu gornjeg slučaja najbolje je nafilu klanjati od dva rekata, bilo noću bilo danju. To je stav Šafije, Malika i Ahmeda, dok Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da je bolje nafilu klanjati od dva rekata, ali samo u noći. Ebu-Hanife smatra da je kod ovih namaza najbolje selam predavati poslije svakog četvrtog

398. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Abdur-Rezak, njega obavijestio Ibni-Džurejdž prenoseći od Ataa, a on od Ibni-Abbasa da je kazao:
– Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u Ka'bu, činio je dovu duž svake njene strane, a klanjao nije dok nije iz nje izašao. Pošto je izašao, klanjao je dva rekata naspram same Ka'be i rekao: "Ovo je pravac okretanja u namazu."[3]

٣٩٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ لَمَّا دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ الْبَيْتَ دَعَا فِي نَوَاحِيهِ كُلِّهَا وَلَمْ يُصَلِّ حَتَّى خَرَجَ مِنْهُ فَلَمَّا خَرَجَ رَكَعَ رَكْعَتَيْنِ فِي قُبُلِ الْكَعْبَةِ وَقَالَ هَذِهِ الْقِبْلَةُ .

OKRETANJE KLANJAČA PREMA KABI GDJE GOD ON BIO

بَاب التَّوَجُّهِ نَحْوَ الْقِبْلَةِ حَيْثُ كَانَ

Ebu-Hurejra kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Okreni se prema Ka'bi i izgovori tekbir!"

وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَكَبِّرْ .

399. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Redža i kazao da mu je prenio Israil od Ebu-Ishaka, on od Berraa b. Aziba, radijallahu anhuma, koji je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je okrećući se prema Bejtul-makdisu u Jerusalemu šesnaest ili sedamnaest mjeseci, a volio se okretati prema Ka'bi, pa je Uzvišeni Allah objavio: "... Vidimo da svoje lice stalno okrećeš prema nebu, okreći ga prema Ka'bi..." i on se okrenuo prema Ka'bi.
Nerazboriti ljudi, a to su Jevreji govorili su: "Šta je muslimane potaknulo da odustanu od dotadašnjeg njihovog pravca okretanja u namazu?" Reci: "Allahov je istok i zapad i on upućuje na Pravi put koga hoće."
S Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jedan čovjek koji je po obavljenom

٣٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَّى نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُحِبُّ أَنْ يُوَجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ فَأَنْزَلَ اللهُ (قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ) فَتَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ وَقَالَ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ وَهُمُ الْيَهُودُ (مَا وَلَّاهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمِ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ ثُمَّ

rekata i noću i danju. On svoje mišljenje temelji na izjavi Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je vidio Alejhisselama da je tako klanjao u sobi supruge Mejmune, radijallahu anha.
Namaz u Ka'bi, bio obligatan ili fakultativan, dozvoljeno je obaviti i punovažan je po mišljenju Ebu-Hanife i Šafije. Imam Malik usvaja gornji stav za nafile, a farz-namaz i dva rekata poslije tavafa hodočasnik treba obnoviti dok još traje njegovo vrijeme.
Namaz obavljen na krovu Ka'be treba, po mišljenju Ešheba, ponoviti u svakom slučaju.

3 Ka'ba je nepromjenjivi pravac i cilj kojem se muslimani okreću u namazu. Ko je vidi, treba u namazu biti okrenut tačno prema zgradi Ka'be, a ko je ne vidi okreće se prema strani gdje se ona nalazi.

namazu izašao i naišao pokraj jedne grupe ensarija, koji su bili u ikindijskom namazu još okrenuti prema Bejtul-makdisu u Jerusalemu. On im je rekao, a i zaklinje se da je maloprije klanjao zajedno s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo u samom namazu prema Ka'bi, a za njim i narod, i tako su se svi okrenuli prema Ka'bi.[1]

خَرَجَ بَعْدَ مَا صَلَّى فَمَرَّ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فِي صَلَاةِ الْعَصْرِ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ فَقَالَ هُوَ يَشْهَدُ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَنَّهُ تَوَجَّهَ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَتَحَرَّفَ الْقَوْمُ حَتَّى تَوَجَّهُوا نَحْوَ الْكَعْبَةِ .

400. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu kazao Hišam b. Ebu-Abdullah, rekavši da mu je prenio Jahja b. Ebu-Kesir od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, a on od Džabira b. Abdullaha, da je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše (nafile) na svojoj devi onako kako bi se ona okretala, a kada bi htio klanjati obligatni namaz (farz), sišao bi s nje i okrenuo se prema Ka'bi.[2]

٤٠٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ .

401. PRIČAO NAM JE Usman i kazao da mu je prenio Džerir od Mensura, ovaj od Ibrahima, a on od Alkame da je rekao kako je Abdullah izjavio:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je (u gornjem slučaju podne ili ikindiju) – a Ibrahim Erdi je rekao: "Ne znam da li je klanjao više ili manje – i pošto je" (kaže prenosilac), "predao selam, neko je rekao: 'Allahov Poslaniče, je li se nešto novo pojavilo u vezi s namazom?'"
– A šta bi to bilo? – upitao je on.
– Klanjao si tako i tako – rekli su prisutni.

٤٠١. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ قَالَ عَبْدُاللهِ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لَا أَدْرِي زَادَ أَوْ نَقَصَ فَلَمَّا سَلَّمَ قِيلَ لَهُ يَا رَسُولَ اللهِ أَحَدَثَ فِي الصَّلَاةِ شَيْءٌ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالُوا صَلَّيْتَ كَذَا وَكَذَا فَثَنَى رِجْلَيْهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَلَمَّا أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ قَالَ إِنَّهُ لَوْ حَدَثَ فِي

1 Derogacija u šerijatskom pravu je moguća. Biti okrenut u namazu prema Ka'bi obligatna je dužnost (vadžib). Punovažan je namaz osobe koja u toku namaza sazna stranu Ka'be i prema njoj se okrene.

2 Obaviti namaz mimo Ka'be dozvoljava se uz opravdan razlog. U slučaju kiše ili blatnjava terena, namaz se može klanjati na jahalici okrenuvši je prema Ka'bi. Ukoliko se jahalica ne može okrenuti, okrenut će se jahač koliko je moguće i sjedeći mimikom (išaretom) klanjati. Ovako postupa i osoba koja se boji da neće moći više uzjahati jahalicu, da će je napasti razbojnik ili zvjerka. U *Muhitu* se ističe da su to opravdani razlozi samo na području van naselja.
Imami Ahmed i Ebu-Sevr preporučuju da se makar početni tekbir nafile izgovori prema Ka'bi, a potom se jahač može okretati kuda se okrene jahalica.

الصَّلَاةِ شَيْءٌ لَنَبَّأْتُكُمْ بِهِ وَلَكِنْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ أَنْسَى كَمَا تَنْسَوْنَ فَإِذَا نَسِيتُ فَذَكِّرُونِي وَإِذَا شَكَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَتَحَرَّ الصَّوَابَ فَلْيُتِمَّ عَلَيْهِ ثُمَّ لِيُسَلِّمْ ثُمَّ يَسْجُدُ سَجْدَتَيْنِ .

Tada je presavio svoje noge, okrenuo se prema Ka'bi, učinio još dvije sedžde i predao selam. Kada se licem prema nama okrenuo, rekao je:
– Da se u namazu nešto izmijenilo, ja bih vas o tome sigurno obavijestio. Međutim, ja sam čovjek kao i vi, zaboravljam kao što vi zaboravljate, pa kada budem što zaboravio, vi me na to podsjetite, a kada neko od vas posumnja u ispravnost obavljenog namaza, neka uzme ono što je sigurno, zatim neka to dopuni, potom preda selam i zatim učini dvije sedžde.[3]

3 Moguća je zaboravnost vjerovjesnikâ u vjerskim obredima i ovozemnim poslovima, a nemoguća je u dostavljanju Objave ljudima.
Riječ običnog govora izrečena u namazu kvari namaz.
Dozvoljen govor u namazu razvrstan je u *Mugniju* u sljedećih pet grupa:
I – govor osobe koja još ne zna šta je sve dozvoljeno činiti u namazu. Kadi Ijad primjećuje da je moguće da takav namaz nije pokvaren, ali mu je nepoznat takav stav ranijih islamskih učenjaka;
II – govor osobe koja zaboravi da je u namazu. To je stav Malika i Šafija, dok Ibrahim Neha'i, Katade, Hammad i pravnici racionalističke škole (ashabur-re'j) smatraju da je namaz pokvaren;
III – Prinudna pojava glasa kao zijevanje, uzdisanje, jecanje, kraći plač pa i riječ osobe koja se trenutno u toku namaza zanese u san. Ahmed b. Hanbel se ustegnuo odgovoriti o ovom posljednjem;
IV – govor iz stvarne nužde i potrebe da bi spasio nečiji život kao upozorenje na ujed zmije, pad djeteta ili slijepca u provaliju. Pravnici hanfijske škole i neki učenjaci šafijskog pravca smatraju da takve riječi kvare namaz;
V – govor, misleći da je namaz završio. Racionalisti (ashabur-re'j) smatraju da bilo kakav govor u namazu osim *tekbira*, *tehlila*, *tesbiha* i Kur'ana nije dozvoljen.
Sehvi-sedžda se sastoji od dvije namaske sedžde i čini se iza obavljenog selama, po stavu učenjaka hanefijske škole.
Imam Ahmed smatra da se svaka sehvi-sedžda obavlja prije selama, izuzimajući osobu koja se poslije obavljenog selama sjeti nekog propusta u namazu, ili imama koji nije potpuno siguran, pa postupi po svome preovladavajućem mišljenju.
Ko sumnja u broj obavljenih rekata, treba eventualno izostavljene rekate odmah nadoknaditi na osnovu svog preovladavajućeg mišljenja. Jedna sehvi-sedžda vrijedi za niz propusta u jednom namazu. Alejhisselam je u gornjem slučaju klanjao pet rekata podne-namaza i predavši selam razgovarao s prisutnim, a potom klanjao još jedan rekat i na koncu za sve to učinio jednu sehvi-sedždu.

O PRAVCU OKRETANJA U NAMAZU I O MIŠLJENJU DA NE TREBA OBNAVLJATI NAMAZ ONAJ KOJI SE GREŠKOM OKRENUO I KLANJAO U NEKOM DRUGOM PRAVCU

بَاب مَا جَاءَ فِي الْقِبْلَةِ وَمَنْ لَمْ يَرَ الْإِعَادَةَ عَلَى مَنْ سَهَا فَصَلَّى إِلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, predao je selam na dva rekata podne-namaza, okrenuo se licem prema svijetu, a potom nastavio klanjati preostali dio (namaza).[1]

وَقَدْ سَلَّمَ النَّبِيُّ ﷺ فِي رَكْعَتَيِ الظُّهْرِ وَأَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ بِوَجْهِهِ ثُمَّ أَتَمَّ مَا بَقِيَ .

402. PRIČAO NAM JE Amr b. Avn i kazao da mu je prenio Hušejm od Humejda, a ovaj od Enesa b. Malika, da je Omer b. El-Hattab izjavio:
– Podudario sam se s odlukom svoga Gospodara u tri slučaja. Rekao sam: "Allahov Poslaniče, kad bismo uzeli Mekkami-Ibrahima kao mjesto za namaz, i objavljeno je: '... Uzmite Mekkami-Ibrahim kao prostor za namaz...!'";
O propisu pokrivanja (žena), rekao sam: "Allahov Poslaniče, kad bi naredio svojim ženama da se pokrivaju, jer s njima razgovara i čestiti i prestupnik", pa je objavljen propis o pokrivaju žena, i Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge su se udružile u ljubomori na njega, pa sam im rekao: "Možda će mu njegov Gospodar, ako vam da razvod braka, dati u zamjenu bolje supruge od vas", pa je i ovaj propis objavljen.[2]
Ebu-Abdullah:

٤٠٢. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَافَقْتُ رَبِّي فِي ثَلَاثٍ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ لَوِ اتَّخَذْنَا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى فَنَزَلَتْ (وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى) وَآيَةُ الْحِجَابِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ لَوْ أَمَرْتَ نِسَاءَكَ أَنْ يَحْتَجِبْنَ فَإِنَّهُ يُكَلِّمُهُنَّ الْبَرُّ وَالْفَاجِرُ فَنَزَلَتْ آيَةُ الْحِجَابِ وَاجْتَمَعَ نِسَاءُ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْغَيْرَةِ عَلَيْهِ فَقُلْتُ لَهُنَّ (عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ) فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ

1 Onaj ko iz zaborava klanja mimo pravca Ka'be, neće ponoviti namaz. To je stav Ibrahima Neha'ija, Šafija, Ataa, Seida b. Musejjeba, Hammada, Sufjana Sevrija, Ebu-Hanife i Buharije.
Tirmizi i Ibni-Madže u svojim hadiskim zbirkama navode da su ashabi jednog oblačnog dana bili s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u nekom vojnom pohodu i nisu mogli tačno odrediti stranu Ka'be, nego su klanjali po svom nahođenju. Kada se razvedrilo, saznali su da su klanjali mimo Ka'be. To su izložili Alejhisselamu, a Uzvišeni Allah objavi ajet: "... Kuda se god budete okretali, tamo je i Allahovo lice..."

2 Poslanik Ibrahim pohvaljen je u Kur'anu na mnogo mjesta, nazvan je prvim muslimanom i graditeljem Bejtul-harama, na osnovu čega je Omer, radijallahu anhu, i dao gornji prijedlog.
U početku islama odijevanje žene je ostalo onako kako je bilo u džahilijetu. Alejhisselam je znao da u vezi s tim treba učiniti izvjesne izmjene, ali je čekao Objavu. Propisi o pokrivanju draži žene objavljeni su treće, četvrte ili pete godine po Hidžri, po Alejhisselamovu vjenčanju sa Zejnebom, kćerkom Džahšovom, radijallahu anha.

PRIČAO NAM JE Ibnu-Ebi-Merjem da ga je izvijestio Jahja b. Ejjub, rekavši da mu je ispričao Humejd i kazao:
"Taj isti hadis čuo sam i ja od Enesa."

قَالَ أَبُو عَبْد الله و حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا بِهَذَا .

403. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik b. Enes prenoseći od Abdullaha b. Dinara, a ovaj od Abdullaha b. Omera, da je rekao:
– Dok je svijet u naselju Kuba bio još u sabah-namazu, došao im je nahodnik i rekao: "Sinoć je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spuštena objava iz Kur'ana kojom mu je naređeno da se okrene prema Ka'bi, pa su se ashabi prema njoj i okrenuli, a bili su svojim licima okrenuti prema Šamu, pa su se samo okrenuli prema Ka'bi."

٤٠٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ بَيْنَا النَّاسُ بِقُبَاءٍ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ إِذْ جَاءَهُمْ آتٍ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ الله ﷺ قَدْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ اللَّيْلَةَ قُرْآنٌ وَقَدْ أُمِرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكَعْبَةَ فَاسْتَقْبِلُوهَا وَكَانَتْ وُجُوهُهُمْ إِلَى الشَّأْمِ فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ .

404. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je prenio Jahja od Šu'be, ovaj od Hakema, on od Ibrahima, ovaj od Alkame, a on od Abdullaha, da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je pet rekata podne-namaza.
– Je li se što povećalo u namazu? – upitali su (prisutni).
– Zašto? – upitao je on.
– Klanjao si pet rekata! – rekoše oni.
Poslije on predvostruči noge (sjede) i obavi dvije sedžde.[3]

٤٠٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ خَمْسًا فَقَالُوا أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ قَالَ وَمَا ذَاكَ قَالُوا صَلَّيْتَ خَمْسًا فَثَنَى رِجْلَيْهِ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ .

3 Iz navedenih hadisa može se zaključiti:
– naredbe upućene Alejhisselamu obavezne su i za muslimane ukoliko nije specifično naglašeno da se to isključivo odnosi na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem;
– Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, djela obavezni smo i mi činiti onda kada postoji dokaz o obaveznosti tih djela, inače su ona sunnet ili mustehab u ovisnosti o situaciji i indicijama;
– prisutnim je dozvoljeno upozoriti na propust osobu koja pored njih klanja;
– propust učinjen u namazu iz neznanja, tretira se kao propust iz zaborava.

BRISANJE PLJUVAČKE RUKOM U DŽAMIJI

بَاب حَكِّ الْبُزَاقِ بِالْيَدِ مِنَ الْمَسْجِدِ

405. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Isma'il b. Dža'fer prenoseći od Humejda, a on od Enesa b. Malika, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio hrakotinu (na zidu džamije) prema Ka'bi. Koliko mu je bilo teško vidjelo se i na njegovom licu, pa je ustao i otrao ga lično, svojom rukom, a zatim rekao:
"Svaki od vas kada bude stao da klanja, on čini povjerljiv iskreni razgovor sa svojim Gospodarom" (ili je kazao: njegov Gospodar je između njega i Ka'be), "pa neka niko od vas ni u kom slučaju ne pljuje prema Kabi, nego na svoju lijevu stranu ili pod svoje noge." Potom je uzeo kraj svoga ogrtača, pljunuo u njega i navukao jedan njegov dio na drugi i rekao: "Ili da ovako uradi."[1]

٤٠٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَيْهِ حَتَّى رُئِيَ فِي وَجْهِهِ فَقَامَ فَحَكَّهُ بِيَدِهِ فَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ إِنَّ رَبَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَلَا يَبْزُقَنَّ أَحَدُكُمْ قِبَلَ قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَصَقَ فِيهِ ثُمَّ رَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَقَالَ أَوْ يَفْعَلُ هَكَذَا .

406. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio pljuvačku na zidu džamije prema Ka'bi, pa ju je izbrisao, a potom se okrenuo svijetu i rekao:
"Kada neko od vas bude klanjao, neka ne pljuje ispred sebe, jer je Allah ispred njega čim je stupio u namaz."

٤٠٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى بُصَاقًا فِي جِدَارِ الْقِبْلَةِ فَحَكَّهُ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي فَلَا يَبْصُقُ قِبَلَ وَجْهِهِ فَإِنَّ اللهَ قِبَلَ وَجْهِهِ إِذَا صَلَّى .

407. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, majke pravovjernika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio na zidu džamije prema Ka'bi slinu ili pljuvačku ili hrakotinu, odnosno nešto kao hrakotinu, pa je to otrao.

٤٠٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى فِي جِدَارِ الْقِبْلَةِ مُخَاطًا أَوْ بُصَاقًا أَوْ نُخَامَةً فَحَكَّهُ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– džamiju treba držati čistu i čuvati od svakodnevne manje prljavštine;
– izvanredna čistoća mora biti u predjelu gdje se najviše klanja, a posebno u okolici mihraba.

BRISANJE SLINE KAMENČIĆIMA SA ZIDA DŽAMIJE

Ibn-Abbas je rekao: "Ako staneš na vlažnu nečist, operi je, a ako je suha, nemoj."

408, 409. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njega obavijestio Ibrahim b. Sa'd, a ovoga Ibn-Šihab prenoseći od Humejda b. Abdur-Rahmana, kako su mu pričali Ebu-Hurejra i Ebu-Seid da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio ispljuvak hrakotine na zidu džamije pa je dohvatio kamenčić, odstranio ga i rekao:
"Kada neko od vas hrakne, neka ne hrače ispred sebe niti na desnu stranu, nego neka pljuje na lijevu stranu ili pod svoju lijevu nogu."

بَاب حَكِّ الْمُخَاطِ بِالْحَصَى مِنَ الْمَسْجِدِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ إِنْ وَطِئْتَ عَلَى قَذَرٍ رَطْبٍ فَاغْسِلْهُ وَإِنْ كَانَ يَابِسًا فَلَا .

٤٠٨-٤٠٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ أَخْبَرَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ حَدَّثَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي جِدَارِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاوَلَ حَصَاةً فَحَكَّهَا فَقَالَ إِذَا تَنَخَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَخَّمَنَّ قِبَلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى .

NEKA VJERNIK NE PLJUJE U NAMAZU NA SVOJU DESNU STRANU

410, 411. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, a njemu Lejs prenoseći od Ukajla, ovaj od Ibn-Šihaba, a on od Humejda b. Abdur-Rahmana, kako su ga obavijestili Ebu-Hurejra i Ebu-Seid da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio na džamijskom zidu ispljuvak, pa je dohvatio jedan kamenčić, obrisao ga i rekao:
"Kada neko od vas bude hrakao, neka ne hrače ispred sebe ili na svoju desnu stranu, nego neka pljuje na svoju lijevu stranu ili pod svoju lijevu nogu."

بَاب لَا يَبْصُقْ عَنْ يَمِينِهِ فِي الصَّلَاةِ

٤١٠-٤١١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ وَأَبَا سَعِيدٍ أَخْبَرَاهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي حَائِطِ الْمَسْجِدِ فَتَنَاوَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَصَاةً فَحَتَّهَا ثُمَّ قَالَ إِذَا تَنَخَّمَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَخَّمْ قِبَلَ وَجْهِهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى .

412. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be, rekavši da ga je obavijestio Katade i kazao da je čuo Enesa gdje govori, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Neka niko od vas ne pljuje ispred sebe a niti na svoju desnu stranu, nego samo na svoju lijevu stranu ili pod svoju nogu.[1]

٤١٢. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَتْفِلَنَّ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ رِجْلِهِ .

NEKA MUSLIMAN PLJUJE NA LIJEVU STRANU ILI POD SVOJE LIJEVO STOPALO!

باب لِيَبْزُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى

413. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, ovome Katade da je čuo Enesa b. Malika gdje kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada je vjernik u namazu, on razgovara samo sa svojim Gospodarom, pa neka ni u kom slučaju ne pljuje ispred sebe ili na desnu stranu, nego samo na lijevu ili pod svoje stopalo."

٤١٣. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّمَا يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ .

414. PRIČAO NAM JE Ali, njemu Sufjan rekavši da mu je prenio Zuhri od Humejda b. Abdur-Rahmana, a ovom Ebu-Seid da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ugledao na zidu džamije prema Ka'bi ispljuvak, obrisao ga kamenčićem i zabranio da se pljuje ispred sebe ili na desnu stranu, nego samo na lijevu stranu ili pod svoje lijevo stopalo.
Ovaj isti hadis prenesen je od Zuhrija koga je on čuo od Humejda, a ovaj od Seida.

٤١٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَبْصَرَ نُخَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ فَحَكَّهَا بِحَصَاةٍ ثُمَّ نَهَى أَنْ يَبْزُقَ الرَّجُلُ بَيْنَ يَدَيْهِ أَوْ عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى وَعَنِ الزُّهْرِيِّ سَمِعَ حُمَيْدًا عَنْ أَبِي سَعِيدٍ نَحْوَهُ .

1 Prljavštinu iz džamije treba hitno otkloniti.
Nevevi smatra da je zabranjeno pljuvati ispred sebe, na svoju desnu stranu i prema strani Ka'be, bio čovjek u namazu ili ne, bio u džamiji ili van nje.
Mu'az b. Džebel, radijallahu anhu, kaže da nije pljunuo na svoju desnu stranu od časa kada je primio islam.

ISKUPLJENJE ZA PLJUVANJE U DŽAMIJI

415. PRIČAO NAM JE Adem, a njemu Šu'be, rekavši kako mu je pričao Katade i kazao da je čuo Enesa b. Malika gdje govori da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Pljuvanje u džamiji je grijeh, a iskupljenje za to je da se pljuvačka odmah zakopa."[2]

ZAKOPAVANJE ISPLJUVKA U DŽAMIJI

416. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu prenio Abdur-Rezzak od Ma'mera, ovaj od Hemmama da je čuo Ebu-Hurejru gdje prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada neko od vas stupi u namaz, neka ne pljuje ispred sebe, jer on tada razgovara s Allahom sve dok se nalazi na mjestu vršenja namaza a niti na svoju desnu stranu, jer je na desnoj strani melek, nego neka pljune na lijevu stranu ili pod svoju lijevu nogu i to zakopa."

بَاب كَفَّارَةِ الْبُزَاقِ فِي الْمَسْجِدِ

٤١٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْبُزَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا .

بَاب دَفْنِ النُّخَامَةِ فِي الْمَسْجِدِ

٤١٦. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ هَمَّامٍ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَا يَبْصُقْ أَمَامَهُ فَإِنَّمَا يُنَاجِي اللهَ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّ عَنْ يَمِينِهِ مَلَكًا وَلْيَبْصُقْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ فَيَدْفِنُهَا .

2 Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Alejhisselam rekao: "Ko uniđe u džamiju i htjedne pljunuti ili hraknuti, neka prije toga iskopa jamicu i u nju svoju pljuvačku zagrne, a ako to nije učinio, neka pljune u svoju krpicu (haljinče) i poslije iznese van džamije."
Ahmed u svom *Musnedu* iznosi hadis: "Ko pljune u džamiji i pljuvačku ne zakopa, učinio je ružno djelo, a ko je zakopa, učinio je dobro djelo."
Jedne noći Ebu-Ubejde pljunuo je u džamiji i kod kuće se sjetio da ispljuvak nije zakopao, pa je uzeo glavnju, otišao u džamiju, ispljuvak zakopao i rekao: "Hvala Allahu koji mi noćas ne upisa ovu moju pogrešku."

KADA ČOVJEK MORA PLJUNUTI (DOK JE U NAMAZU), NEKA TO URADI U DIO SVOJE ODJEĆE (HALJINE)

بَاب إِذَا بَدَرَهُ الْبُزَاقُ فَلْيَأْخُذْ بِطَرَفِ ثَوْبِهِ

417. PRIČAO NAM JE Malik b. Isma'il, a njemu kazao Zuhejr, ovome Humejd prenoseći od Enesa b. Malika, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio ispljuvak (na zidu džamije) prema Ka'bi i izbrisao ga svojom rukom, a mrzovoljnost zbog toga bila je očita, (ili je prenosilac rekao: Vidjela se njegova mrzovoljnost), pa reče:
"Kada neko od vas stane u namaz, on razgovara sa svojim Gospodarom, odnosno njegov Gospodar je između njega i njegovog pravca okretanja, pa neka ni u kom slučaju ne pljuje prema Ka'bi, nego na lijevu stranu ili pod svoju nogu."
Tada je uzeo okrajak svoga ogrtača, pljunuo u njega, navukao jedan njegov dio na drugi, odnosno pokazao da tako (musliman) treba činiti.[1]

٤١٧. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي الْقِبْلَةِ فَحَكَّهَا بِيَدِهِ وَرُئِيَ مِنْهُ كَرَاهِيَةٌ أَوْ رُئِيَ كَرَاهِيَتُهُ لِذَلِكَ وَشِدَّتُهُ عَلَيْهِ وَقَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّمَا يُنَاجِي رَبَّهُ أَوْ رَبُّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قِبْلَتِهِ فَلَا يَبْزُقَنَّ فِي قِبْلَتِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ ثُمَّ أَخَذَ طَرَفَ رِدَائِهِ فَبَزَقَ فِيهِ وَرَدَّ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ قَالَ أَوْ يَفْعَلُ هَكَذَا .

IMAMOVO POUČAVANJE LJUDI O PRAVILNOM OBAVLJANJU NAMAZA I UPOZORAVANJE NA PRAVAC OKRETANJA U NAMAZU

بَاب عِظَةِ الْإِمَامِ النَّاسَ فِي إِتْمَامِ الصَّلَاةِ وَذِكْرِ الْقِبْلَةِ

418. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Da li mislite da je ovdje moj pravac okretanja (i da ja vidim samo njega)?! Allaha mi, nije mi nepoznata vaša skrušenost i vaš ruku' i ja vas, uistinu, vidim iza sebe.

٤١٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ هَلْ تَرَوْنَ قِبْلَتِي هَا هُنَا فَوَاللهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ خُشُوعُكُمْ وَلَا رُكُوعُكُمْ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– pljuvanje i jecanje ne kvari namaz;
– dozvoljeno je u namazu kašljati i othukivati, ali će pokvariti namaz ako se iz njih mogu razabrati tri ljudska glasa. Jače jecanje, duže kašljanje i hrkanje Ebu-Hanife tretira kao obični govor;
– pljuvačka, hrakotina i slina ne smetaju valjanosti namaza, ali urednost traži da je se klonimo.

419. PRIČAO NAM JE Jahja b. Salih, njemu prenio Fulejh b. Sulejman od Hilala b. Alija, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:
– S nama je klanjao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i potom se popeo na minber, govorio o namazu i ruku'u, i rekao: "Ja vas vidim za sobom isto kao što vas vidim (ispred sebe)."[2]

٤١٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ ابْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ هِلَالِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ صَلَاةً ثُمَّ رَقِيَ الْمِنْبَرَ فَقَالَ فِي الصَّلَاةِ وَفِي الرُّكُوعِ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ وَرَائِي كَمَا أَرَاكُمْ .

MOŽE LI SE REĆI: "DŽAMIJA TOGA I TOGA"

بَاب هَلْ يُقَالُ مَسْجِدُ بَنِي فُلَانٍ

420. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, utrkivao (sa svojim konjem) s konjima koji su bili uvježbani, i to od Hafja'a do cilja Senijjetul-Veda'a, a utrkivao se i s konjima koji nisu prethodno uvježbani i omršavljeni, i to od Senijjetul-Veda'a do džamije Benu-Zurejka i da je Abdullah b. Omer bio u tom utrkivanju.[3]

٤٢٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ سَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي أُضْمِرَتْ مِنَ الْحَفْيَاءِ وَأَمَدُهَا ثَنِيَّةُ الْوَدَاعِ وَسَابَقَ بَيْنَ الْخَيْلِ الَّتِي لَمْ تُضْمَرْ مِنَ الثَّنِيَّةِ إِلَى مَسْجِدِ بَنِي زُرَيْقٍ وَأَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ فِيمَنْ سَابَقَ بِهَا .

2 Muslim u svom *Sahihu* navodi preko Enesa, radijallahu anhu, sljedeće:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, predvodio nas je jednog dana u namazu i po završetku namaza okrenu se nama i reče: "Ljudi, ja sam imam i ne utrkujte se ispred mene svojim ruku'om i sedždom, a ni izlaskom iz namaza, jer ja vas vidim ispred sebe, a i iza sebe. Allaha mi, u Čijoj je ruci moja duša, da ste vi vidjeli ono što sam ja vidio, malo biste se smijali, a mnogo plakali.
– Šta si vidio? – upitali su prisutni.
– Džennet i Džehennem – odgovori on.
Bekijj ibn Mahled tvrdi da je Alejhisselam u mraku i noćnoj tmini vidio kao usred dana.

3 Dozvoljeno je organizirati konjske trke. Konjske trke u predislamsko doba bile su među Arapima dosta omiljene, a islam ih je prihvatio kao korisnu vještinu. Alejhisselam je kupio sebi trkaćeg konja za 10 oka (400 dirhema) i nadio mu ime Sekb na kome je prvi put krenuo u borbu protiv neprijatelja i jednu konjsku trku u kojoj je i pobijedio.
Konjske trke mogu biti uz određenu nagradu pobjednicima, ali ne uz opkladu, jer bi to bio hazard. Ibni-Tin tvrdi da je Alejhisselam u jednoj konjskoj trci prvom pobjedniku dao tri odore iz Jemena; drugom po redu dvije; trećem jednu; četvrtom jedan dukat; petom jedan dirhem, a šestom prsten i sve blagoslovio.
Dozvoljena je dijetalna ishrana i treniranje konja za sportske nastupe.
Zadužbina može nositi ime svoga legatora.

DIOBA I VJEŠANJE PALMINIH GROZDOVA U DŽAMIJI

بَاب الْقِسْمَةِ وَتَعْلِيقِ الْقِنْوِ فِي الْمَسْجِدِ

Ebu-Abdullah je rekao: "El-Qinvu je grozd (el-'irqu). Dvojina, a i množina, jeste qinvan, baš kao što je slučaj s riječi sinvun i sinvan."

قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ الْقِنْوُ الْعِذْقُ وَالِاثْنَانِ قِنْوَانِ وَالْجَمَاعَةُ أَيْضًا قِنْوَانٌ مِثْلَ صِنْوٍ وَصِنْوَانٍ .

421. Ibrahim (tj. Ibn-Tahman) prenosi od Abdul-Aziza b. Suhejba, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao:

– Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesen je prihod (haradž) iz Bahrejna, i on reče: "Saspite ga u džamiju!" To je bio najveći dohodak koji je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesen. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je kasnije na namaz, a na to se nije ni obazreo, a kada je završio namaz, došao je i sjeo kod njega, i davaše ga svakom ko je tu bio. U međuvremenu dođe i Abbas i reče: "Allahov Poslaniče, daj i meni, jer sam ja (kao zarobljenik s Bedra) otkupio sebe, a otkupio sam i Akila (sina Ebu-Talibova)."

– Uzmi! – reče mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

On je zahvatio rukama u svoju haljinu i počeo je podizati. Kako to nije bio u stanju sam učiniti, rekao je: "Allahov Poslaniče, naredi nekom od prisutnih da mi ovo podigne!"

– Ne – odgovorio je on.

– Pa podigni mi ga ti! – reče Abbas.

– Ne – reče Alejhisselam.

Tada je on nešto istresao i ponovo pokušao podići, pa reče:

"Allahov Poslaniče, naredi nekom od njih da mi ovo podigne!"

– Ne – reče on.

– Pa podigni mi ti! – reče Abbas.

– Ne – odgovori on.

Potom je Abbas opet nešto odasuo, ostalo natovario, bacio na svoja leđa i otišao.

٤٢١. وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ يَعْنِي ابْنَ طَهْمَانَ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ فَقَالَ انْثُرُوهُ فِي الْمَسْجِدِ وَكَانَ أَكْثَرَ مَالٍ أُتِيَ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ وَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهِ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ جَاءَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ فَمَا كَانَ يَرَى أَحَدًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِذْ جَاءَهُ الْعَبَّاسُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَعْطِنِي فَإِنِّي فَادَيْتُ نَفْسِي وَفَادَيْتُ عَقِيلًا فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ خُذْ فَحَثَا فِي ثَوْبِهِ ثُمَّ ذَهَبَ يُقِلُّهُ فَلَمْ يَسْتَطِعْ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ اؤْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعْهُ إِلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعْهُ أَنْتَ عَلَيَّ قَالَ لَا فَنَثَرَ مِنْهُ ثُمَّ ذَهَبَ يُقِلُّهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ اؤْمُرْ بَعْضَهُمْ يَرْفَعْهُ عَلَيَّ قَالَ لَا قَالَ فَارْفَعْهُ أَنْتَ عَلَيَّ قَالَ لَا فَنَثَرَ مِنْهُ ثُمَّ احْتَمَلَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى كَاهِلِهِ ثُمَّ انْطَلَقَ فَمَا زَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُتْبِعُهُ بَصَرَهُ حَتَّى خَفِيَ عَلَيْنَا عَجَبًا مِنْ حِرْصِهِ فَمَا قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَثَمَّ مِنْهَا دِرْهَمٌ .

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stalno ga je pratio svojim pogledom sve dok nije iščezao, čudeći se za tu njegovu pohlepnost. I sve dok je tu bio ijedan dirhem, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ni ustao sa svoga mjesta.[1]

POZIVANJE LJUDI U DŽAMIJI NA JELO I ODAZIVANJE NA POZIV

بَاب مَنْ دَعَا لِطَعَامٍ فِي الْمَسْجِدِ وَمَنْ أَجَابَ فِيهِ

422. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, koji je čuo Enesa da kaže:
– Našao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji i s njim bijaše još svijeta. Tu sam stao, a on me upita: "Je li te poslao Ebu-Talha?"
– Da – rekao sam.
– Radi jela? – upitao je.
– Da – odgovorio sam. Tada je prisutnim rekao: "Ustanite!" i krenu, pa sam pred njima krenuo i ja.[2]

٤٢٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ سَمِعَ أَنَسًا قَالَ وَجَدْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ مَعَهُ نَاسٌ فَقُمْتُ فَقَالَ لِي أَرْسَلَكَ أَبُو طَلْحَةَ قُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ لِطَعَامٍ قُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ لِمَنْ مَعَهُ قُومُوا فَانْطَلَقَ وَانْطَلَقْتُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ .

SPROVOĐENJE SUDSKOG POSTUPKA, I LI'ANA U DŽAMIJI IZMEĐU LJUDI I ŽENA

بَاب الْقَضَاءِ وَاللِّعَانِ فِي الْمَسْجِدِ بَيْنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ

423. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa i kazao da ga je obavijestio Abdur-Rezzak, a njega Ibn-Džurejdž, a ovoga Ibni-Šihab prenoseći od Sehla b. Sa'da, kako je jedan čovjek rekao:
– Allahov Poslaniče, šta misliš o čovjeku koji sa svojom suprugom zatekne nekog čovjeka? Da li će ga ubiti?
Alejhisselam je potom u džamiji sproveo među njima proceduru zakletve i proklinjanja, a ja tu bijah prisutan.[3]

٤٢٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَرَأَيْتَ رَجُلًا وَجَدَ مَعَ امْرَأَتِهِ رَجُلًا أَيَقْتُلُهُ فَتَلَاعَنَا فِي الْمَسْجِدِ وَأَنَا شَاهِدٌ .

1 Predstavnici Bahrejna u mirovnom ugovoru obavezali su se davati Islamskoj zajednici porez zemljarine, pa im je 9. godine po Hidžri poslan A'la b. Hadremi. On je tamo sakupio 100.000 dirhema i posalo ih u Medinu. Čini se da je to prvi haradž upućen Islamskoj zajednici.
Socijalno-materijalnu pomoć starješina zajednice vrši prema svom nahođenju.

2 Dozvoljeno je još ljude u džamiji pozvati na pripremljenu bezalkoholnu gozbu. Uzvanik može sobom povesti i svog gosta ako to neće biti teret kućedomaćinu.

3 Procedura zakletve i proklinjanja (li'an) utvrđena je tekstom Kur'ana, a sastoji se u tome da pred sudijom muž,

MOŽE LI ČOVJEK, KADA UĐE (U TUĐU) KUĆU, KLANJATI GDJE HOĆE (BEZ PITANJA), ILI (MORA KLANJATI) GDJE MU SE ODREDI I NE SMIJE RAZGLEDATI (PO KUĆI)

بَاب إِذَا دَخَلَ بَيْتًا يُصَلِّي حَيْثُ شَاءَ أَوْ حَيْثُ أُمِرَ وَلَا يَتَجَسَّسُ

424. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu kazao Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Mahmuda b. Rebija, ovaj od Itbana b. Malika, da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u stan i rekao:
– Gdje voliš da u tvojoj kući klanjam?
– Ja sam mu, kaže (Itban), pokazao na jedno mjesto, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio nastupni tekbir, a mi se iza njega poredali u redove i klanjali dva rekata namaza.[1]

٤٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مَحْمُودِ ابْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عِتْبَانَ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَاهُ فِي مَنْزِلِهِ فَقَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ لَكَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى مَكَانٍ فَكَبَّرَ النَّبِيُّ ﷺ وَصَفَفْنَا خَلْفَهُ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

---

odnosno tužitelj, kaže tuženoj stranci u lice četiri puta: "Kunem se Allahom da je moja supruga učinila spolni snošaj s tim i tim", a peti put da kaže: "Ako lažem, neka je Allahovo prokletstvo na mene!" Poslije izjave muža isti tekst očituje i žena, s tim da na kraju kaže da na nju bude Allahova srdžba. Ajni drži da se gornji hadis odnosi na Hilala b. Umejju koji je optužio Šurejka b. Sehma'a za nezakonit snošaj s njegovom suprugom. Alejhisselam je zatražio da privede četiri svjedoka; pošto on nije imao svjedoke sproveden je postupak li'ana.
Kada muž optuži svoju ženu za nemoral, a za to nema još trojicu svjedoka, a ona zaniječe optužbu, onda se sprovodi li'an.
Dozvoljeno je u džamiji voditi bračne i druge građanske sporove. Šafija i Seid b. Muhammed to preziru, kada se zna da se parnične stranke neće složiti, nego će se još služiti međusobno oštrim i nepristojnim riječima. Alejhisselam je sve vrste sporova obavljao u džamiji.

1 Taberani ističe da je Itban jednog petka pozvao Alejhisselama u posjetu i on mu je sutradan krenuo s Ebu-Bekrom, radijallahu anhu. Usputno mu se pridružio Omer, radijallahu anhu, ali je kućedomaćin sve rado primio.
Preporučljivo je odrediti dio sobe za obavljanje namaza ili klanjati na prostirci pripremljenoj za obavljanje vjerskih obreda.
Kolektivno obavljanje namaza može se vršiti i u privatnoj kući. Iz hadisa se razumije da je dozvoljeno nafile klanjati u džematu. Redovi iza imama trebaju biti poravnani i ispunjavani po redu.

MESDŽIDI U KUĆAMA

Bera b. Azib je klanjao skupno (u džematu) u prostoriji svoje kuće, namijenjene za vjerske obrede.

425. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejr, njemu Lejs, ovome Ukajl prenoseći od Ibn-Šihaba, kome je saopćio Mahmud b. Rebi' Ensari, da je Itban b. Malik, jedan od drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je s ensarijama bio na Bedru, došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

– Allahov Poslaniče, moj je vid oslabio, a ja klanjam svojim ljudima (kao imam). Kada se okiša i proteče voda dolinom koja se nalazi između mene i njih, ja nisam u stanju ići u njihovu džamiju i predvoditi ih u namazu. Ja bih, Allahov Poslaniče, želio da mi ti dođeš i klanjaš u mojoj kući, pa da ja taj njen dio uzmem kao mjesto za klanjanje.

– Učinit ću to, ako Allah da – odgovorio je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. I kada je poodmakao dan – kaže Itban – krenu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Bekr. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je dozvolu (za ulazak) i ja mu odobrih, a on uniđe i nije ni sjeo, reče: "Gdje želiš da u tvojoj kući klanjam?"

– Ja sam mu pokazao, kaže Itban, na jedan kraj kuće i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tu stade i izgovori početni namaski tekbir. Potom smo stali i mi u redove (iza njega), klanjali dva rekata i on preda selam. Mi smo ga, priča Itban, zadržali na haziri,[2] što smo ga za njega pripremili. U tom času dođoše u kuću brojni mještani i neko između njih upita: "Gdje je Malik b. Duhajšin?", (ili je rekao: Duhšun). Tada je neko od njih odgovorio: "To je dvoličnjak, on ne voli Allaha i Njegova

بَاب الْمَسَاجِدِ فِي الْبُيُوتِ

وَصَلَّى الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ فِي مَسْجِدِهِ فِي دَارِهِ جَمَاعَةً .

٤٢٥ . حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ وَهُوَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْأَنْصَارِ أَنَّهُ أَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ أَنْكَرْتُ بَصَرِي وَأَنَا أُصَلِّي لِقَوْمِي فَإِذَا كَانَتِ الْأَمْطَارُ سَالَ الْوَادِي الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ لَمْ أَسْتَطِعْ أَنْ آتِيَ مَسْجِدَهُمْ فَأُصَلِّيَ بِهِمْ وَوَدِدْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَنَّكَ تَأْتِينِي فَتُصَلِّيَ فِي بَيْتِي فَأَتَّخِذَهُ مُصَلًّى قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَأَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللهُ قَالَ عِتْبَانُ فَغَدَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ حِينَ ارْتَفَعَ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى دَخَلَ الْبَيْتَ ثُمَّ قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ قَالَ فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ الْبَيْتِ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَكَبَّرَ فَقُمْنَا فَصَفَّنَا فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ قَالَ وَحَبَسْنَاهُ عَلَى خَزِيرَةٍ صَنَعْنَاهَا لَهُ قَالَ فَآبَ فِي الْبَيْتِ رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ الدَّارِ ذَوُو عَدَدٍ فَاجْتَمَعُوا فَقَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ

2 Jelo od zalivenog mesa koje se iskomada na male komade i onda kuha s vodom. (prim. rec.)

Poslanika." Na to je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
"Ne govori to! Zar ga ne vidiš da govori: 'Nema Boga osim Jedinog Allaha', iz želje za licem Allahovim."
– To najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik – rekao je Itban – a mi ga vidimo da se okreće i naklonjen je dvoličnjacima. Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah je od vječnog boravka u vatri oslobodio svakog ko kaže:
'Allah je samo jedan', iz želje za licem Allahovim."
Ibn-Šihab je kazao: "Ja sam za hadis prenesen od gore spomenutog Muhammeda b. Rebija pitao kasnije Husejna b. Muhammeda Ensariju, a on je jedan od članova plemena Benu-Salim i jedan od njegovih prvaka, pa je i on to doslovno potvrdio."[1]

أَيْنَ مَالِكُ بْنُ الدُّخَيْشِنِ أَوِ ابْنُ الدُّخْشُنِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ ذَلِكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا تَقُلْ ذَلِكَ أَلَا تَرَاهُ قَدْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ يُرِيدُ بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ قَالَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّا نَرَى وَجْهَهُ وَنَصِيحَتَهُ إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَإِنَّ اللهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ ثُمَّ سَأَلْتُ الْحُصَيْنَ بْنَ مُحَمَّدٍ الْأَنْصَارِيَّ وَهُوَ أَحَدُ بَنِي سَالِمٍ وَهُوَ مِنْ سَرَاتِهِمْ عَنْ حَدِيثِ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ فَصَدَّقَهُ بِذَلِكَ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– imam može biti i slijepac;
– zbog noćne tmine, kišnog vremena i slabe sigurnosti može se namaz klanjati i kod kuće;
– dozvoljeno je odrediti jedno stalno mjesto za klanjanje;
– privremeno određena prostorija za potrebe zajedničkog obavljanja vjerskih obreda u kući privatnog vlasništva ne ograničava pravo vlasništva kućedomaćina, dok objekat sagrađen u naselju isključivo za vjerske potrebe isključuje nad sobom vlasništvo pojedinaca;
– rad i postupak uglednih ljudi treba pratiti i to primjenjivati u svom životu;
– obećanje je dug i treba ga izvršiti;
– nafila-namazi mogu se klanjati i danju u džematu;
– učenim treba uvijek i svugdje ukazivati osobito poštovanje;
– rukovodiocu zajednice i drugim starješinama mogu se iznositi nedostaci članova društva, koji će dati svoju realnu i objektivnu ocjenu;
– dozvoljeno je na sastancima raspravljati o štetnim pojavama u društvu i zajednički poduzimati efikasne popravne mjere;
– uzvanik, kao i svaki gost, najavljuje se kućedomaćinu prije ulaska u kuću;
– gosta treba da posjete i susjedi, zažele mu dobrodošlicu i ukažu svoju gostoljubljivost;
– džamija može imati ime svoga legatora ili naselja u kome se nalazi;
– sunnet je ulaziti u džamiju desnom, a izlaziti lijevom nogom, kao što i svaki dobar posao treba počinjati sa svoje desne strane.

ULAŽENJE DESNOM NOGOM U DŽAMIJU I DRUGE PROSTORIJE

بَاب التَّيَمُّنِ فِي دُخُولِ الْمَسْجِدِ وَغَيْرِهِ

Ibn-Omer počinjaše (ulaz) svojom desnom nogom, a kada bi izlazio otpočinjao je to svojom lijevom nogom.

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَبْدَأُ بِرِجْلِهِ الْيُمْنَى فَإِذَا خَرَجَ بَدَأَ بِرِجْلِهِ الْيُسْرَى .

426. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Eš'asa b. Sulejma, on od svoga oca, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, da je rekla:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, volio je davati prednost desnoj strani u svakom svom poslu, koliko god je mogao: u svom čišćenju (abdestu, kupanju i drugom), u češljanju pa i obuvanju obuće.

٤٢٦. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَشْعَثِ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُحِبُّ التَّيَمُّنَ مَا اسْتَطَاعَ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ فِي طُهُورِهِ وَتَرَجُّلِهِ وَتَنَعُّلِهِ .

DA LI ĆE SE EKSHUMIRATI GROBOVI IDOLOPOKLONIK PREDISLAMSKOG DOBA DA BI SE TU PODIZALE DŽAMIJE[2]

بَاب هَلْ تُنْبَشُ قُبُورُ مُشْرِكِي الْجَاهِلِيَّةِ وَيُتَّخَذُ مَكَانُهَا مَسَاجِدَ

Ovo se temelji na riječima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Allah prokleo Židove, pretvorili su grobove svojih vjerovjesnika u bogomolje", i o pokuđenosti obavljanja namaza u mezarlucima. Omer b. Hattab je vidio Enesa b. Malika gdje klanja kod groba, pa mu je rekao: "(Kloni se) groba! (Kloni se) groba!", a nije mu naredio da namaz ponovo klanja.

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَعَنَ اللهُ الْيَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ وَمَا يُكْرَهُ مِنَ الصَّلَاةِ فِي الْقُبُورِ وَرَأَى عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يُصَلِّي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ الْقَبْرَ الْقَبْرَ وَلَمْ يَأْمُرْهُ بِالْإِعَادَةِ .

427. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja prenoseći od Hišama, rekavši da mu je saopćio njegov otac prenoseći od Aiše, da su Ummu-Habiba i Ummu-Selema spomenule jednu crkvu koju su vidjele u Etiopiji i u njoj slike (kipove). To su spomenule i Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je on rekao:

٤٢٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ أُمَّ حَبِيبَةَ وَأُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتَا كَنِيسَةً رَأَيْنَهَا بِالْحَبَشَةِ فِيهَا تَصَاوِيرُ فَذَكَرَتَا لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ أُولَئِكَ إِذَا كَانَ

2 Komentatori hadisa kažu da je ovdje pitanje u značenju konstatacije, tj. dozvoljeno je ekshumirati grobove idolopoklonika. (prim. rec.)

"To su oni narodi kod kojih bude neko 'dobri' čovjek pa umre, oni nad njegovim grobom sagrade bogomolju i u njoj naslikaju te slike. Oni su pred Allahom na Sudnjem danu najgori."[1]

فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرَ فَأُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

428. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdul-Varis prenoseći od Ebu-Tejjaha, ovaj od Enesa b. Malika, da je rekao:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Medinu i odsjeo u gornjem dijelu grada kod plemena koje se zove Benu-Amr b. Avf. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je kod njih 14 noći, a onda obavijestio pleme Benu-Nedždžar (rođake po neni) i oni su došli isukanih sablji. Kao da sada gledam Vjerovjesnika na njegovoj jahalici (tzv. Kasva). Ebu-Bekr bijaše (na sapima) iza njega, a prvaci Benu-Nedždžara oko njega sve dok mu se deva nije spustila u dvorištu Ebu-Ejjuba. Muhammed je volio da klanja ondje gdje ga zatekne nastupno vrijeme odgovarajućeg

٤٢٨ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِث عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ فَنَزَلَ أَعْلَى الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَأَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى بَنِي النَّجَّارِ فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِي السُّيُوفِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ عَلَى رَاحِلَتِهِ وَأَبُو بَكْرٍ رِدْفُهُ وَمَلَأُ بَنِي النَّجَّارِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفِنَاءِ أَبِي أَيُّوبَ وَكَانَ يُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ حَيْثُ أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ وَيُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ وَأَنَّهُ أَمَرَ بِبِنَاءِ

1 Omerovo, radijallahu anhu, upozorenje Enesu, radijallahu anhu, ne znači zabranu nego pokuđenost klanjanja pokraj grobova.
Imam Ahmed smatra da je strogo zabranjeno (haram) klanjati u groblju, bilo to na samom grobu, na podiju iznad njega ili zemljištu između grobova.
Alejhisselam je rekao: "Cijela površina zemlje podesna je za obavljanje namaza osim groblja i kupatila." Na osnovu navedenih i još drugih hadisa Evza'i, Ebu-Hanife i Sevri klanjanje u groblju smatraju pokuđenim činom.
Imam Šafija kaže: "Nije dozvoljeno klanjati na groblju čija se zemlja pomiješala s mesom, truhleži tijela mrtvaca i sa svime što iz njih izlazi, zbog nedžaseta, ali je namaz punovažan ako ga čovjek obavi na čistom terenu između grobova."
Pokuđeno je u groblju klanjati zbog mogućnosti eventualne zaraze, te gaženja i remećenja grobova. Islamska higijena traži da pratioci dženaze operu ruke čim se vrate s groblja, a oni koji su umrlog opremali, okupaju i preobuku.
Ummu-Habiba, radijallahu anha, kćerka Ebu-Sufjana, izbjegla je sa svojim mužem Abdullahom b. Džahšom u Etiopiju. Poslije smrti muža, vratila se natrag u Medinu i stupila u brak s Alejhisselamom. Umrla je u Medini 44. godine po Hidžri.
Ummu-Selema, radijallahu anha (Hinda), kćerka Ebu-Umejje Mahzumija, izbjegla je s mužem u Etiopiju i 6. godine po Hidžri povrate se u Medinu. Ovdje joj muž umre i Alejhisselam se vjenča s njom.
Kurtubi smatra da su raniji narodi ukrašavali zidove građevina slikama, skulpturama i kipovima svojih dobrih i uglednih ljudi radi ugleda i podstreka kasnijim generacijama za takmičenje u dobrim i za ljude korisnim poslovima. Kasnije su generacije ovaj plemeniti cilj zaboravile, izobličile ga i pretvorile u kult ličnosti. Ova stranputica ponukala je Alejhisselama te je zabranio ovu vrstu umjetnosti. Iz istih razloga zabranjivao je graditi mauzoleje.
Bejdavi smatra da je dozvoljeno graditi džamiju na terenu bez vidljivih grobova, pa i blizu grobova dobrih ljudi kako bi ih se posjetioci češće sjetili, ali ne i radi veličanja tih ljudi.

namaza, a klanjaše i u torovima ovaca.
Naredivši izgradnju džamije poslao je po prvake Benu-Nedždžara i rekao im: "Nedžarovići, recite mi cijenu ovih vaših ograda (vrtova)?"
– Allaha mi ne, mi tražimo protuvrijednost samo od Allaha – odgovorili su oni.
Enes je još rekao: "Tu su, ovo što vam kažem, bili grobovi idolopoklonika, ostaci zgrada i palmi. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izdao je naređenje u vezi s grobovima idolopoklonika pa su ekshumirani, potom za ruševine pa su poravnane i palme pa su isječene i stabla im poredali s prednje strane džamije, a dovratke joj napravili od kamena. Kamenje su prenosili skandirajući stihove u redžez-metru, a s njima i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći:
'Allahu, pravo dobro je samo u ahiretskim dobrima.
Pa oprosti ensarijama i muhadžirima!'"[2]

الْمَسْجِدِ فَأَرْسَلَ إِلَى مَلَإٍ مِنْ بَنِي النَّجَّارِ فَقَالَ يَا بَنِي النَّجَّارِ ثَامِنُونِي بِحَائِطِكُمْ هَذَا قَالُوا لَا وَاللهِ لَا نَطْلُبُ ثَمَنَهُ إِلَّا إِلَى اللهِ فَقَالَ أَنَسٌ فَكَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ لَكُمْ قُبُورُ الْمُشْرِكِينَ وَفِيهِ خَرِبٌ وَفِيهِ نَخْلٌ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنُبِشَتْ ثُمَّ بِالْخَرِبِ فَسُوِّيَتْ وَبِالنَّخْلِ فَقُطِعَ فَصَفُّوا النَّخْلَ قِبْلَةَ الْمَسْجِدِ وَجَعَلُوا عِضَادَتَيْهِ الْحِجَارَةَ وَجَعَلُوا يَنْقُلُونَ الصَّخْرَ وَهُمْ يَرْتَجِزُونَ وَالنَّبِيُّ ﷺ مَعَهُمْ وَهُوَ يَقُولُ اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُ الْآخِرَهْ . فَاغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَهْ .

2 Kada se Alejhisselamova jahalica spustila u dvorištu Ebu-Ejjuba Ensarije, prišao je Džebbar b. Sahr i počeo je nogom gurati da ide dalje, na što je Ebu-Ejjub uzviknuo:
– Džebbaru, ćuškaš je da ide od mog doma! Kunem se Allahom koji je poslao Muhammeda s istinom, da nije među nama islamske spone, sabljom bih te sasjekao!
– Muhammed ibn Ishak navodi da je Ibn-Hassan, vladar Jemena (Tubba'), svratio u Mekku na hiljadu godina prije Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, rođenja, Kabu ogrnuo u neko platno i otišao u Jesrib (Medinu). U pratnji je imao oko 400 mudraca koji su zaključili da tu i ostanu, a vladaru su odgovorili kako su u svojim starodrevnim knjigama našli neke stavove iz kojih se razumije da će u Jesrib izbjeći u dogledno vrijeme vjerovjesnik po imenu Ahmed, pa da ga ili oni ili njihovi potomci tu dočekaju. Tako se Ibn-Hassan nastanio u Jesribu, a mudracima dao sagraditi kuće i oženio ih po jednom robinjom. U testamentu ustupljenom na čuvanje prvaku spomenutih mudraca, Ibn-Hassan je naveo: "Vjerujem da je Ahmed poslanik Allaha, stvoritelja svih svjetova", uz napomenu da ga preda Muhammedu on ili onaj od njegova potomstva ko ga bude u Jesribu dočekao.
Čini se da je ovaj vladar sagradio i stan za budućeg vjerovjesnika Ahmeda. Stan je prolazio kroz ruke mnogih korisnika i konačno došao u posjed Ebu-Ejjuba Ensarije, daljeg potomka starješine spomenutih mudraca.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po dolasku u Medinu dobio je ovaj testament od Ebu-Lejlaa, pročitao ga i uzviknuo tri puta: "Dobro došao, pristalice, dobrog brata!"
Mihrab Muhammedove džamije u Medini bio je prvih šesnaest mjeseci po Hidžri u zidu prema Jerusalemu, a džamija imala troja vrata: jedna u zidu suprotno od mihraba, druga u zidu duž Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, stanova kroz koja je on ulazio u džamiju i treća "Babur-rahme", tj. "Vrata milosti", poznata pod imenom vrata Atike. Debljina zidova iznosila je oko 3 aršina, visina – veći ljudski stas, a dužina odnosno širina 100 aršina. Krov su činile palmine grane.
Ibni-Omer, radijallahu anhuma, za Muhammedovu džamiju kaže da je bila u početku od ćerpića, strop prekriven palminim granjem, a stupovi u njoj od palminih stabala. Ebu-Bekr nije ništa mijenjao a Omeru, radijallahu anhu, usljed dotrajalosti ponovo je sagradio na istim temeljima od ćerpića, palminih grana i stupova. Veću adaptaciju izvršio je halifa Osman, radijallahu anhu, proširio je, stupove u zgradi postavio od tesanog kamena, a krov od indijskog hrasta. Velid b. Abdul-Melik sav je objekat ponovo izgradio, a Mehdi proširio u velebnu građevinu koju zatim Me'mun još bolje uredi.

KLANJANJE U TOROVIMA OVACA

باب الصَّلاَةِ في مَرَابِضِ الْغَنَمِ

429. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Ebut-Tejjaha, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše u torovima ovaca. A čuo sam Enesa gdje govori: "Klanjaše Alejhisselam u torovima ovaca, dok se nije bila sagradila njegova džamija."

٤٢٩. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ ثُمَّ سَمِعْتُهُ بَعْدُ يَقُولُ كَانَ يُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ قَبْلَ أَنْ يُبْنَى الْمَسْجِدُ.

KLANJANJE NA BORAVIŠTIMA DEVA

باب الصَّلاَةِ فِي مَوَاضِعِ الإِبِلِ

430. PRIČAO NAM JE Sadeka b. Fadl, njega obavijestio Sulejman b. Hajjan, rekavši da mu je pričao Ubejdullah prenoseći od Nafija, koji je kazao:
– Vidio sam Ibn-Omera gdje klanja okrenut prema svojoj devi, a vidio sam i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da radi isto tako.[1]

٤٣٠. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ قَالَ رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ يُصَلِّي إِلَى بَعِيرِهِ وَقَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُهُ.

O TOME KO KLANJA OKRENUT PEĆI, VATRI ILI NEČEMU ŠTO SE OBOŽAVA, A SA SVOJIM NAMAZOM MISLI SAMO NA ALLAHA

باب مَنْ صَلَّى وَقُدَّامَهُ تَنُّورٌ أَوْ نَارٌ أَوْ شَيْءٌ مِمَّا يُعْبَدُ فَأَرَادَ بِهِ اللَّهَ

Zuhri je rekao da mu je saopćio Enes b. Malik i kazao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Dok sam bio u namazu, predočena mi je paklena vatra."

وَقَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ عُرِضَتْ عَلَيَّ النَّارُ وَأَنَا أُصَلِّي.

Iz hadisa se još zaključuje:
– groblje u privatnom vlasništvu može se prodati ili pokloniti;
– dozvoljava se u naseljima sječa stabala voća i zelenila ako će se odmah umjesto njih posaditi plemenitije sadnice ili izgraditi potreban objekat.

1 Dozvoljeno je klanjati neposredno iza domaće životinje, a imam Malik kaže da to ne treba činiti pokraj konja i magarca zbog eventualnog njihovog izmeta ili mokraće.

٤٣١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ أُرِيتُ النَّارَ فَلَمْ أَرَ مَنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطُّ أَفْظَعَ .

431. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Zejda b. Eslema, ovaj od Ataa b. Jesara, a on od Abdullaha b. Abbasa, da je rekao:
– Bilo je pomračenje sunca pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao (odgovarajući namaz) i rekao: "Prikazana mi je vatra Pakla i nisam vidio nikad ništa strašnije nego danas."[2]

بَاب كَرَاهِيَةِ الصَّلَاةِ فِي الْمَقَابِرِ

POKUĐENOST KLANJANJA U MEZARISTANU

٤٣٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا .

432. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Ubejdullaha b. Omera, rekavši da mu je saopćio Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Klanjajte nešto od vaših namaza u vašim domovima, i ne pretvarajte ih (vaše domove) u grobove!"[3]

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– pri pomračenju sunca ili mjeseca preporučljivo je klanjati specijalno propisani namaz;
– Džennet i Džehennem postoje, dok sekta mu'tezilija smatra da će biti stvoreni tek poslije smaka svijeta;
– punovažan je namaz obavljen prema vatri, ako ga vjernik obavlja samo u ime Allaha Uzvišenog. Po mišljenju Ebu-Hanife pokuđeno je klanjati okrenut prema vatri, slici, kipu i kultovima drugih naroda.

3 Taberani navodi hadis: "Osvijetlite svoje domove spominjanjem Allaha i što više u njima učite Kur'an, a ne pretvarajte ih u grobove kao što su ih grobovima učinili Jevreji i kršćani."
Učenje Kur'ana u kući doprinosi sređenosti, redu, napretku i vjersko-moralnom uzdizanju kućana.
Obligatne namaze – farzove muškarci treba da obavljaju u džamiji kolektivno, a fakultativne (namaze i ostale nafile), mogu i kod kuće radi pouke ženama i mlađim ukućanima.

KLANJANJE NA RUŠEVINAMA I MJESTIMA KOJA SU PRETRPJELA KAKVU NEPOGODU

بَاب الصَّلَاةِ فِي مَوَاضِعِ الْخَسْفِ وَالْعَذَابِ

Spominje se da je Alija, radijallahu anhu, smatrao pokuđenim klanjanje na ruševinama Babilona.

وَيُذْكَرُ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَرِهَ الصَّلَاةَ بِخَسْفِ بَابِلَ .

433. PRIČAO NAM JE Ismail b. Abdullah, njemu Malik prenoseći od Abdullaha b. Dinara, ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"U kuće onih koji su kažnjeni (elementarnom nesrećom), ulazite samo s plačom. Ako niste uplakani, ne ulazite im da vas ne bi zadesilo ono što je njih zadesilo!"[1]

٤٣٣ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَا تَدْخُلُوا عَلَى هَؤُلَاءِ الْمُعَذَّبِينَ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا بَاكِينَ فَلَا تَدْخُلُوا عَلَيْهِمْ لَا يُصِيبُكُمْ مَا أَصَابَهُمْ .

KLANJANJE U KRŠĆANSKOJ BOGOMOLJI

بَاب الصَّلَاةِ فِي الْبِيعَةِ

Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Mi ne ulazimo u vaše crkve zbog kipova i slika."
Ibni-Abbas bi klanjao u kršćanskoj bogomolji, osim one u kojoj bi bili kipovi.[2]

وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِنَّا لَا نَدْخُلُ كَنَائِسَكُمْ مِنْ أَجْلِ التَّمَاثِيلِ الَّتِي فِيهَا الصُّوَرُ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يُصَلِّي فِي الْبِيعَةِ إِلَّا بِيعَةً فِيهَا تَمَاثِيلُ .

1 Ebu-Davud u svom *Sunenu* ističe da je Alija, radijallahu anhu, naišao pokraj Babilona i nije se zaustavljao. Mujezin je proučio ezan i kada su prošli pored Babilona, Alija je naredio mujezinu da prouči ikamet i on je to učinio i kada su obavili namaz, Alija je kazao: "Moj Miljenik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio mi je klanjanje na groblju i zemlji Babilona, jer je to prokleto naselje."
Ibni-Omer, radijallahu anhuma, kaže da je Alejhisselam zabranio klanjati na sedam mjesta: na smetljištu (đubrištu), groblju, sredini puta, pojilištu i stajalištu deva, krovu Ka'be, zatim u kupatilu i klaonici. Tirmizi i Ibn-Madže bilježe isti hadis, a kadija Ebu-Bekr ibnul-Arebi dodaje još: "... prema groblju, prema zidu nužnika na kome se primjećuje nečist, u crkvi, u samostanu, prema slikama i kipovima, i u mjestu koje je pretrpjelo neku nepogodu." Neki još dodaju: "... prema osobi koja spava, prema osobama koje međusobno razgovaraju o ovozemnim poslovima, na zemljištu otetom od vlasnika, u uvali doline u kojoj bi se moglo stradati i džamijama sagrađenim u cilju razbijanja jedinstva i bratstva muslimana."
Alejhisselam je upozorio borce Tebuka da ne ulaze u Hidžr – naselje Semud naroda uništenog glasom strahovitim, dok je Salih pejgamber s malim brojem vjernika nešto prije katastrofe iselio u Mekku.
Stradalim treba dati utješnu riječ i materijalnu pomoć. Tuđa nesreća je dobra pouka za druge. Mjesta pogođena elementarnom nesrećom promatraju se plačnim okom, tugom i bolom u duši. Zadržavanje u njima nije preporučljivo, a klanjati je pokuđeno.

2 Navedene riječi Omer, radijallahu anhu, uputio je jednom prvaku iz Šama koji ga je pozvao na objed, a kada su mu muslimani iz Nedžrana pisali da nemaju podesnije zgrade za klanjanje od crkve, on im je odgovorio: "Poškropite joj tlo vodom lotosa (sidra) i onda u njoj klanjajte!"

٤٣٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ ذَكَرَتْ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ كَنِيسَةً رَأَتْهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ فَذَكَرَتْ لَهُ مَا رَأَتْ فِيهَا مِنَ الصُّوَرِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُولَئِكَ قَوْمٌ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الْعَبْدُ الصَّالِحُ أَوِ الرَّجُلُ الصَّالِحُ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوَرَ أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللهِ .

434. PRIČAO NAM JE Muhammed, njega obavijestio Abde prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, da je Ummi-Selema spomenula Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, crkvu koju je vidjela u Etiopiji, koja se zvaše "Marija". Ona mu je spomenula i slike koje je u njoj vidjela, i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:
"To je narod koji, kada im umre dobar rob, odnosno dobar čovjek, nad njegovim grobom sagrade bogomolju i u njoj naslikaju te (njegove) slike. To su najgora stvorenja kod Allaha."

بَابُ

POGLAVLJE

٤٣٥-٤٣٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ أَنَّ عَائِشَةَ وَعَبْدَاللهِ بْنَ عَبَّاسٍ قَالَا لَمَّا نَزَلَ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ طَفِقَ يَطْرَحُ خَمِيصَةً لَهُ عَلَى وَجْهِهِ فَإِذَا اغْتَمَّ بِهَا كَشَفَهَا عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ وَهُوَ كَذَلِكَ لَعْنَةُ اللهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ يُحَذِّرُ مَا صَنَعُوا .

435, 436. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, kojeg je obavijestio Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe, da su Aiša i Abdullah b. Abbas rekli:
– Kada je Allahovom Poslaniku,sallallahu alejhi ve sellem, došla smrt, počeo je na lice navlačiti svoju haljinu sa (ukrasnim) šarama, i kada bi ga obuzela muka (temperatura), sklonio bi je sa svoga lica. Budući u takvom stanju on je, kaže prenosilac, rekao: "Allah prokleo Jevreje i kršćane, što su grobove svojih vjerovjesnika i pobožnih ljudi uzimali za bogomolje!", upozoravajući na ono što su radili.

٤٣٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ قَاتَلَ اللهُ الْيَهُودَ اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ .

437. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Seida b. Musejjeba, a on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah ubio Jevreje što uzeše grobove svojih vjerovjesnika (i pobožnih ljudi) za bogomolje!"[3]

3 S navedenim hadisom misli se ne samo na vjerovjesnike nego i na pobožne i ugledne ljude. Zabranjeno je graditi objekte iznad grobova umrlih.
Džabir kaže da je Alejhisselam zabranio sjedjeti na grobu, betonirati ih i graditi na njima mauzoleje. Ugledni zaslužuju poštovanje koje neće dovesti do kulta ličnosti.

RIJEČI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "CIJELA ZEMLJA UČINJENA MI JE POGODNIM MJESTOM ZA KLANJANJE I ČIŠĆENJE"

باب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ جُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا

438. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, a njemu Hušejm rekavši da mu je ispričao Sejjar, a to je Ebul-Hakem, i kazao da mu je prenio Jezid Fekir, njemu Džabir b. Abdullah, kazavši da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

"Dato mi je pet svojstava, koja nisu bila prije mene data nijednom vjerovjesniku: potpomognut sam strahom koji neprijatelji osjećaju na daljini jednomjesečnog putovanja; cijela površina zemlje učinjena mi je mjestom za obavljanje namaza i sredstvom za čišćenje i gdje god kojeg čovjeka iz mog ummeta dostigne nastup bilo kog namaskog vremena, neka tu i klanja; dozvoljen mi je ratni plijen; svaki pojedini vjerovjesnik bio je poslan samo svom narodu, dok sam ja poslan cijelom svijetu i dato mi je pravo zauzimanja (šefa'at)."

٤٣٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ حَدَّثَنَا سَيَّارٌ هُوَ أَبُو الْحَكَمِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ الْفَقِيرُ قَالَ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا وَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ فَلْيُصَلِّ وَأُحِلَّتْ لِيَ الْغَنَائِمُ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ .

SPAVANJE ŽENE U DŽAMIJI

باب نَوْمِ الْمَرْأَةِ فِي الْمَسْجِدِ

439. PRIČAO MI JE Ubejd b. Isma'il, a njemu Ebu-Usame prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, kako je jedna robinja crnkinja pripadala jednom arapskom plemenu. Stanovništvo plemena dalo joj je slobodu, ali je ona kod njih i dalje ostala.

– Kasnije je, kaže Aiša, jedna druga djevojčica toga plemena na kojoj je bio đerdan od bisera i dijamanata učvršćen na podlozi crvenog kožnog kaiša, izašla i ostavila biser, ili joj je, kaže Aiša, spao. Pored struka koje su bile bačene, naletio je jedan kopčić i misleći da je meso zgrabio je te struke. Struke su, priča Aiša, tražili, ali ih nisu

٤٣٩. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ وَلِيدَةً كَانَتْ سَوْدَاءَ لِحَيٍّ مِنَ الْعَرَبِ فَأَعْتَقُوهَا فَكَانَتْ مَعَهُمْ قَالَتْ فَخَرَجَتْ صَبِيَّةٌ لَهُمْ عَلَيْهَا وِشَاحٌ أَحْمَرُ مِنْ سُيُورٍ قَالَتْ فَوَضَعَتْهُ أَوْ وَقَعَ مِنْهَا فَمَرَّتْ بِهِ حُدَيَّاةٌ وَهُوَ مُلْقًى فَحَسِبَتْهُ لَحْمًا فَخَطِفَتْهُ قَالَتْ فَالْتَمَسُوهُ فَلَمْ يَجِدُوهُ قَالَتْ فَاتَّهَمُونِي بِهِ قَالَتْ فَطَفِقُوا يُفَتِّشُونَ حَتَّى فَتَّشُوا

našli, pa su osumnjičili, rekla je robinja, mene. Pretraživali su je, kaže prenosilac, toliko da su pregledali i njen spolni organ.
– Allaha mi, kaže crnkinja, dok sam s njima stajala naletje onaj kopčić, baci đerdan i on pade među njih. Ja sam im, priča robinja, uzviknula: To je ono za što ste me (potvorili)! Mislili ste (da sam ga ukrala), a ja sam nevina. On vam je, eto, tu!
– Potom je, kaže Aiša, ta žena došla Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i primila islam. Imala je, priča Aiša, u džamiji šator od vunenog platna, odnosno kućicu (od kostrijeti). Meni bi, rekla je Aiša, dolazila, pripovijedala, a redovno i recitovala:
"Dan đerdana čudo našeg Gospodara.
Eto, on me spasi kuće nevjerstva."
– Rekla sam joj, kaže Aiša: Šta je tebi? Nisi kod mene još nikad sjela, a da nisi to citirala! I ona mi je tada, reče Aiša, ispričala taj gornji slučaj.[1]

قُبُلَهَا قَالَتْ وَاللهِ إِنِّي لَقَائِمَةٌ مَعَهُمْ إِذْ مَرَّتِ الْحُدَيَّاةُ فَأَلْقَتْهُ قَالَتْ فَوَقَعَ بَيْنَهُمْ قَالَتْ فَقُلْتُ هَذَا الَّذِي اتَّهَمْتُمُونِي بِهِ زَعَمْتُمْ وَأَنَا مِنْهُ بَرِيئَةٌ وَهُوَ ذَا هُوَ قَالَتْ فَجَاءَتْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَسْلَمَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ فَكَانَ لَهَا خِبَاءٌ فِي الْمَسْجِدِ أَوْ حِفْشٌ قَالَتْ فَكَانَتْ تَأْتِينِي فَتَحَدَّثُ عِنْدِي قَالَتْ فَلَا تَجْلِسُ عِنْدِي مَجْلِسًا إِلَّا قَالَتْ وَيَوْمَ الْوِشَاحِ مِنْ أَعَاجِيبِ رَبِّنَا . أَلَا إِنَّهُ مِنْ بَلْدَةِ الْكُفْرِ أَنْجَانِي . قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لَهَا مَا شَأْنُكِ لَا تَقْعُدِينَ مَعِي مَقْعَدًا إِلَّا قُلْتِ هَذَا قَالَتْ فَحَدَّثَتْنِي بِهَذَا الْحَدِيثِ .

SPAVANJE LJUDI U DŽAMIJI

بَاب نَوْمِ الرِّجَالِ فِي الْمَسْجِدِ

Ebu-Kilabe je, prenoseći od Enesa b. Malika, izjavio:
"Jedna grupa od plemena Ukl došla je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i bila smještena na trijemu (Muhammedove džamije)."
Abdur-Rahman b. Ebu-Bekr kaže: "Ljudi s trijema (suffe) bili su sve sami siromasi."

وَقَالَ أَبُو قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَدِمَ رَهْطٌ مِنْ عُكْلٍ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَكَانُوا فِي الصُّفَّةِ وَقَالَ عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ كَانَ أَصْحَابُ الصُّفَّةِ الْفُقَرَاءَ .

440. PRIČAO NAM JE Musedded, ovome Jahja prenoseći od Ubejdullaha, njemu Nafi' rekavši da mu je saopćio Abdullah (b. Omer) da je on kao mladić bez porodice, spavao u džamiji Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

٤٤٠ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَنَامُ وَهُوَ شَابٌّ أَعْزَبُ لَا أَهْلَ لَهُ فِي مَسْجِدِ النَّبِيِّ ﷺ .

1 Siromah bez stana i vatana može privremeno stanovati u džamiji. Smutljivo društvo i dvoličnjake treba izbjegavati.

2 U džamiji može povremeno noćiti, kako stranac, tako i mještanin. Ibni-Omer je izjavio: "Mi smo u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji noćivali, a za vrijeme podnevne žege odmarali."

441. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, a njemu Abdul-Aziz b. Ebu-Hazim prenoseći od Ebu-Hazima, on od Sehla b. Sa'da, koji je izjavio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Fatiminu sobu i pošto u sobi nije našao Aliju, upitao je:
– Gdje ti je (moj) amidžić?
– Nešto se zbilo između mene i njega. Naljutio se na mene pa je izašao, i za vrijeme podneva nije spavao kod mene – odgovorila je ona.
Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao jednom čovjeku:
"Pogledaj gdje je?"
Taj se čovjek vratio i kazao: "Allahov Poslaniče, on spava u džamiji."
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je, Alija ležaše, a ogrtač mu spao s njega i uprljao se prašinom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poče s njega otresati prašinu govoreći: "Ustaj, uprašeni! Ustaj, uprašeni!"[1]

٤٤١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ ابْنِ سَعْدٍ قَالَ جَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْتَ فَاطِمَةَ فَلَمْ يَجِدْ عَلِيًّا فِي الْبَيْتِ فَقَالَ أَيْنَ ابْنُ عَمِّكِ قَالَتْ كَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ شَيْءٌ فَغَاضَبَنِي فَخَرَجَ فَلَمْ يَقِلْ عِنْدِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِإِنْسَانٍ انْظُرْ أَيْنَ هُوَ فَجَاءَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هُوَ فِي الْمَسْجِدِ رَاقِدٌ فَجَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ قَدْ سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ شِقِّهِ وَأَصَابَهُ تُرَابٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَمْسَحُهُ عَنْهُ وَيَقُولُ قُمْ أَبَا تُرَابٍ قُمْ أَبَا تُرَابٍ .

442. PRIČAO NAM JE Jusuf b. Isa, njemu Ibn-Fudajl prenoseći od svoga oca, on od Ebu-Hazima, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je rekao:
"Vidio sam sedamdeset drugova, ljudi s trijema (Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije) i ni na jednom od njih nije bilo ogrtača (gornji dio haljine), nego ili donja haljina ili jedna duža haljina koju su zavezivali (krajevima) za svoje vratove; neka od njih dopiraše do pola cjevanica, a neka do gležnjeva i svaki bi je stezao svojim rukama ne želeći da mu se vidi sramotni dio tijela."

٤٤٢. حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ سَبْعِينَ مِنْ أَصْحَابِ الصُّفَّةِ مَا مِنْهُمْ رَجُلٌ عَلَيْهِ رِدَاءٌ إِمَّا إِزَارٌ وَإِمَّا كِسَاءٌ قَدْ رَبَطُوا فِي أَعْنَاقِهِمْ فَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ نِصْفَ السَّاقَيْنِ وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ الْكَعْبَيْنِ فَيَجْمَعُهُ بِيَدِهِ كَرَاهِيَةَ أَنْ تُرَى عَوْرَتُهُ .

Taberi bilježi da je halifa Osman, radijallahu anhu, počesto spavao u džamiji, dok su drugi ashabi oko njega razgovarali pa i jeli.
Ibni-Abbas, radijallahu anhu, rekao je: "Ako zaspiš u džamiji čekajući nastup sljedećeg namaskog vremena", a drugom prilikom on kaže: "Ne pretvarajte džamiju u svoja ležišta!"
Malik je izjavio: "Ne volim da osoba koja ima stan noćiva u džamiji, a za vrijeme podnevne žege da se u njoj odmara." Ovo je još stav i Ahmeda i Ishaka.

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– roditelji mogu dolaziti udatoj kćerki i bez dozvole njenog muža;
– umjesno je bodriti ljude na jačanje rodbinskih i prijateljskih veza;
– rasrđenog treba udobrovoljiti i postepeno ga oslobađati kompleksa negativnih pojava.

O NAMAZU KADA SE DOĐE S PUTA

Ka'b b. Malik kaže: "Kada bi se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao s puta, svratio bi prvo u džamiju i u njoj klanjao."

443. PRIČAO NAM JE Hallad b. Jahja, ovome kazao Mis'ar, njemu Muharib b. Disar prenoseći od Džabira b. Abdullaha, da je rekao:
"Došao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on je bio u džamiji." Mislim, nadopunjuje Mis'ar, da je (Muharib) kazao, da je klanjao duha-namaz. Vjerovjesnik mu je kazao: "Klanjaj, (Džabire), dva rekata!"
"Ja sam, kaže Džabir, imao kod njega potraživanje svoga duga, pa mi ga je isplatio i preplatio."

KADA NEKO UĐE U DŽAMIJU, NEKA KLANJA DVA REKATA NAMAZA PRIJE NEGO SJEDNE

444. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Amira b. Abdullaha b. Zubejra, on od Amra b. Sulejma Zurekija, ovaj od Ebu-Katade Selemija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada neko od vas uniđe u džamiju, neka klanja dva rekata namaza prije nego sjedne!"[2]

بَاب الصَّلَاةِ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ

وَقَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَصَلَّى فِيهِ .

٤٤٣ . حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَارِبُ بْنُ دِثَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ قَالَ مِسْعَرٌ أُرَاهُ قَالَ ضُحًى فَقَالَ صَلِّ رَكْعَتَيْنِ وَكَانَ لِي عَلَيْهِ دَيْنٌ فَقَضَانِي وَزَادَنِي .

بَاب إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ

٤٤٤ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ السَّلَمِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ .

2 Najveći broj pravnika ovaj namaz smatraju samo preporučljivim obredom, a poneki obligatnom dužnošću. Ovim nije bila dostupna Alejhisselamova zapovijed čovjeku koji se probijaše u džamiji kroz svijet: "Sjedi tu! Uznemiravaš samo narod!"
Da je spomenuti namaz obligatan, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio bi mu da ga klanja. Ovaj namaz ashabi su klanjali samo prema stvarnim mogućnostima, a pokuđeno ga je klanjati u vremenu kada je zabranjeno klanjati i obligatne namaze.
Nevevi ovaj namaz svrstava u sunnete.
Ovaj namaz (tehijjetul-mesdžid) klanja se odmah po ulasku u džamiju, prije sjedanja, a dozvoljava se i naknadno poslije sjedenja.
Ibni-Zerr je jednom unišao u džamiju i sjeo, a Alejhisselam ga upita:
– Jesi li klanjao dva rekata?
– Nisam – odgovorio je.
– Ustani, pa ih klanjaj! – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

GUBLJENJE ABDESTA U DŽAMIJI

بَاب الْحَدَثِ فِي الْمَسْجِدِ

445. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Meleki se mole za svakog od vas sve dok se bude nalazio na mjestu obavljanja svojega namaza, mjestu na kome je klanjao, pa sve dok mu se ne desi ono što kvari abdest. Oni govore: "Allahu, oprosti mu grijehe! Allahu, smiluj mu se!"[1]

٤٤٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ الَّذِي صَلَّى فِيهِ مَا لَمْ يُحْدِثْ تَقُولُ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ .

GRAĐEVINSKA KONSTRUKCIJA (MUHAMMEDOVE, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM) DŽAMIJE

بَاب بُنْيَانِ الْمَسْجِدِ

Ebu-Seid (Hudri) kaže: "Krov (Vjerovjesnikove) džamije bio je od palminog lišća bez granja."
Omer je naredio izgradnju Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije rekavši (graditelju): "Zaštiti svijet od kiše i čuvaj se da je ne obojiš u crveno ili žuto da ne bi svijet stavio u iskušenje!"
Enes je izjavio: "Muslimani će se hvalisati izgradnjom džamija, a posjećivat će ih (i održavati) samo mali broj", a Ibni-Abbas je kazao: "... Stvarno ćete ih ukrasiti kao što su ukrašavali Jevreji i kršćani (svoje bogomolje)."[2]

وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ كَانَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ وَأَمَرَ عُمَرُ بِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ وَقَالَ أَكِنَّ النَّاسَ مِنَ الْمَطَرِ وَإِيَّاكَ أَنْ تُحَمِّرَ أَوْ تُصَفِّرَ فَتَفْتِنَ النَّاسَ وَقَالَ أَنَسٌ يَتَبَاهَوْنَ بِهَا ثُمَّ لَا يَعْمُرُونَهَا إِلَّا قَلِيلًا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَتُزَخْرِفُنَّهَا كَمَا زَخْرَفَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى .

1 Ibni-Bettal kaže:
"Ko se želi osloboditi grijeha bez muke i napora, neka po završenom namazu boravi što duže na mjestu obavljenog obreda, kako bi meleki za njega što duže molili oprost grijeha. Nadati se je da će takva dova i istigfar biti primljeni, jer Uzvišeni Allah kaže: Oni se mogu zauzimati samo za one kome On dozvoli."
Ajni navodi da postoje različiti stavovi učenjaka iz prvih generacija o boravku (sjedenju) u džamiji onoga ko nema abdest. Tako se, npr., prenosi da je Ebu-Derda, radijallahu anhu, izlazio iz džamije, mokrio napolju i vraćao se u džamiju na predavanja bez abdesta. To su ponekad činili: Alija, Ata, Neha'i i Ibni-Džubejr.

2 Cijela izjava Ebu-Seida, radijallahu anhu, glasi: "Jednog dana naiđe oblak, kiša pade i krov džamije koji je bio od golih palminih grana, prokisnu. Namaz je otpočeo i vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje čini sedždu na vodi i blatu i na čelu mu se vidio trag blata." (Vidjeti, hadis br. 669)
Enesova izjava u cijelosti bila je: "Otišli smo, kaže Kilabe, s Enesom do njegova skrovišta i kada smo prolazili pokraj jedne džamije, nastupilo je vrijeme sabah-namaza."
– Klanjat ćemo u ovoj džamiji! – rekao je Enes.

٤٤٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحِ ابْنِ كَيْسَانَ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعٌ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ الْمَسْجِدَ كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَبْنِيًّا بِاللَّبِنِ وَسَقْفُهُ الْجَرِيدُ وَعُمُدُهُ خَشَبُ النَّخْلِ فَلَمْ يَزِدْ فِيهِ أَبُو بَكْرٍ شَيْئًا وَزَادَ فِيهِ عُمَرُ وَبَنَاهُ عَلَى بُنْيَانِهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِاللَّبِنِ وَالْجَرِيدِ وَأَعَادَ عُمُدَهُ خَشَبًا ثُمَّ غَيَّرَهُ عُثْمَانُ فَزَادَ فِيهِ زِيَادَةً كَثِيرَةً وَبَنَى جِدَارَهُ بِالْحِجَارَةِ الْمَنْقُوشَةِ وَالْقَصَّةِ وَجَعَلَ عُمُدَهُ مِنْ حِجَارَةٍ مَنْقُوشَةٍ وَسَقَفَهُ بِالسَّاجِ .

446. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, ovome Jakub b. Ibrahim b. Sa'd, a njemu njegov otac prenoseći od Saliha b. Kejsana, da je njemu pričao Nafi' kako ga je Abdullah obavijestio:

– Džamija u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bijaše sagrađena od ćerpića, krov joj bijaše palmino golo granje, a stupovi palmina stabla.

Ebu-Bekr joj nije ništa dodavao. Omer ju je povećao (proširio), sagradio u vidu zgrade iz doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od ćerpića, palminog golog granja, a njene stupove zamijenio novim palminim stablima. Osman ju je kasnije izmijenio, uveliko povećao, zid joj izgradio od klesanog kamena i maltera, stupove postavio od klesanog kamena, a krov od tikovog drveta.[3]

– Ići ćemo u drugu! – rekli su prisutni. Tada je Enes nastavio:

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Doći će vrijeme kada će se svijet ponositi izgradnjom džamija, a posjećivat će ih samo mali broj."

Imam Muhjis-sunne (Begavi) smatra da su ljudi drugih konfesija počeli ukrašavati svoje hramove kada su vjeru počeli mijenjati i u nju novotarije uvukli. Sada se ide njihovim tragom, džamije se uređuju poput zrcala, njihovim sjajem i ukrasom ljudi se ponose i o tome pričaju.

Pokuđeno je džamiju ukrašavati u vidu moleraja izuzev arabeski i geometrijskih oblika.

3 Džamije trebaju biti lijepe i velebne, ali bez pretjerane umjetniče dekoracije koja ljude dovodi do iskušenja i samohvalisanja. Halifa Omer, radijallahu anhu, pored prepune državne blagajne nije bio voljan mijenjati obim, a ni građevinski materijal Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije. Halifa Osman, radijallahu anhu, imajući veliki vlastiti kapital i punu državnu blagajnu u rukama, zamjenjuje toj džamiji samo dotrajali građevinski materijal, i to: umjesto ćerpića stavlja kamen, a umjesto granja na krovu, stavlja dasku od tikovog drveta.

Molovanje i izvanredno ukrašavanje džamije otpočeo je činiti halifa Velid b. Abdul-Melik, unuk Mervanov, i mnogi učeni ljudi, i ne želeći nereda šutke su preko toga prelazili.

Ibni-Munir ističe da su ljudi svojevremeno, gradeći ukrašene kuće u vidu kula, inspirisani idejom da i džamije grade na takav način, "ali smo ih" – kaže on – "sačuvali od omalovažavanja." Neki navode da je Ebu-Hanifa smatrao da je to dozvoljeno ako se radi zbog poštovanja džamije i ako se ne koriste sredstva iz Bejtul-mala (Državne blagajne). Ajni na to kaže: "Mezheb naših učenjaka jeste da je to mekruh. A riječi nekih naših učenjaka: Nema smetnje da se klešu džamije, znače: Ostavljanje toga je preče." (prim. rec.)

MEĐUSOBNO ISPOMAGANJE NA IZGRADNJI DŽAMIJE

بَاب التَّعَاوُنِ فِي بِنَاءِ الْمَسْجِدِ

"Idolopoklonicima, dok su još sami svjedoci svoga nevjerstva, ne dolikuje da popravljaju i posjećuju Allahove mesdžide. Njihova su djela propala i oni će biti vječno u Džehennemu.
Allahove mesdžide popravlja i posjećuje samo onaj ko vjeruje u Allaha, Sudnji dan, ko obavlja namaz, dijeli zekat i onaj ko se boji samo Allaha. To će biti oni koji su upućeni Pravim putem."[1]

(مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللهِ مَنْ آمَنَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللهَ فَعَسَى أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ) .

447. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu kazao Abdul-Aziz b. Muhtar, a njemu Halid Hazza' prenoseći od Ikrime, da je Ibn-Abbas rekao njemu i svome sinu Aliji:
– Idite do Ebu-Seida i poslušajte njegova izlaganja!
Mi smo otišli, kad on u vrtu, obrađuje ga. Potom je uzeo svoj ogrtač, sjeo naslonivši noge uz stomak i ogrnuvši ih tim ogrtačem počeo nam pričati. Kada je spomenuo gradnju Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije, reče:
– Mi smo nosili po ćerpić, a Ammar po dva ćerpića, pa ga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio, otresao s njega prašinu, i rekao:
"Blago Ammaru, ubit će ga buntovnička grupa, dok će ih on zvati u Džennet, a oni njega u vatru."
Ammar, kaže prenosilac, reče: "Da me Allah sačuva od iskušenja!"[2]

٤٤٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ مُخْتَارٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ وَلِابْنِهِ عَلِيٍّ انْطَلِقَا إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فَاسْمَعَا مِنْ حَدِيثِهِ فَانْطَلَقْنَا فَإِذَا هُوَ فِي حَائِطٍ يُصْلِحُهُ فَأَخَذَ رِدَاءَهُ فَاحْتَبَى ثُمَّ أَنْشَأَ يُحَدِّثُنَا حَتَّى أَتَى ذِكْرُ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ كُنَّا نَحْمِلُ لَبِنَةً لَبِنَةً وَعَمَّارٌ لَبِنَتَيْنِ لَبِنَتَيْنِ فَرَآهُ النَّبِيُّ ﷺ فَيَنْفُضُ التُّرَابَ عَنْهُ وَيَقُولُ وَيْحَ عَمَّارٍ تَقْتُلُهُ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ وَيَدْعُونَهُ إِلَى النَّارِ قَالَ يَقُولُ عَمَّارٌ أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الْفِتَنِ .

1 Povod navednom 18. i 19. ajetu poglavlja Et-Tevbe je slučaj zarobljavanja Abbasa na Bedru. Alija, radijallahu anhu, i ostali muslimani korili su ga zbog idolopoklonstva, a on isticaše vrline idolopoklonika govoreći: "Mi održavamo Ka'bu, popravljamo, čuvamo i obilazimo, hodočasnike zemzemom napajamo, a zarobljenike oslobađamo."
Gornji ajeti upozoravaju da nagradu za to mogu očekivati samo pravovjernici. Ko podiže i održava džamije, treba iskreno vjerovati u Allaha. Tada će nagrada biti adekvatna uloženom trudu.
Svakako da se gronji ajeti mogu odnositi na održavanje Ka'be, pa i ostalih džamija.

2 Međusobno ispomaganje, izgrađivanje i održavanje džamija spada u najplemenitija Allahu Uzvišenom ugodna, a za ljude i dobrotvora najkorisnija djela kome se nagrada računa i poslije smrti. U ovu grupu rada

TRAŽENJE ISPOMOĆI OD TESARA I GRADITELJA U OBRADI DRVETA MINBERA I DŽAMIJE

بَاب الِاسْتِعَانَةِ بِالنَّجَّارِ وَالصُّنَّاعِ فِي أَعْوَادِ الْمِنْبَرِ وَالْمَسْجِدِ

448. PRIČAO NAM JE Kutejbe, ovome Abdul-Aziz, a njemu Ebu-Hazim prenoseći od Sehla koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao po jednu ženu i kazao joj: "Naredi svome radniku tesaru da mi izradi drveni minber na kome ću moći sjediti."

٤٤٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلٍ قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى امْرَأَةٍ مُرِي غُلَامَكِ النَّجَّارَ يَعْمَلْ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهِنَّ .

449. PRIČAO NAM JE Hallad, a njemu Abdul-Vahid b. Ejmen prenoseći od svoga oca, a on od Džabira, kako je jedna žena rekla:
– Allahov Poslaniče, hoćeš li da ti dam napraviti nešto na čemu ćeš moći sjediti? Ja imam radnika tesara.
– Ako hoćeš – odgovorio je on – i ona je dala napraviti minber.[3]

٤٤٩. حَدَّثَنَا خَلَّادٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ بْنُ أَيْمَنَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ امْرَأَةً قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ أَلَا أَجْعَلُ لَكَ شَيْئًا تَقْعُدُ عَلَيْهِ فَإِنَّ لِي غُلَامًا نَجَّارًا قَالَ إِنْ شِئْتِ فَعَمِلَتِ الْمِنْبَرَ .

spada učestvovanje u izgradnji bunara, česmi, vodovoda, kanala za natapanje zemljišta, škola, bolnica i uvakufljavanja za druge potrebe zajednice.
Iz hadisa se još razabire:
– učene ljude treba posjećivati, za nauku se stalno interesovati i svakoga cijeniti prema duhovno-moralnim kvalitetima i učenosti, a ne prema rodu i porijeklu;
– predavač treba biti koncentrisanih misli i pristojnog stava, držao predavanje sjedeći ili stojeći;
– predavanja treba da budu sadržajna i dokumentovana činjenicama koje će razvijati viši stepen vjersko-moralnih shvaćanja humanosti i bratstva među ljudima;
– rezultat dobrih djela ovisi o uloženoj energiji ljudi;
– dobrotvore treba isticati kao svijetle likove zajednice;
– dobro je tražiti Allahovu, dž.š., zaštitu od smutnje i iskušenja;
– Ammar, radijallahu anhu, u doba hilafeta Alije, radijallahu anhu, pozivao je u krilo islamske zajednice i Džennet pristalice Mu'avije, dok su oni mislili da i oni njega pozivaju u Džennet.

3 Iz hadisa se može zaključiti:
– na usluzi i prijateljskoj ponudi treba biti zahvalan;
– u društveno korisnim akcijama članovi zajednice angažuju se prema svojim sposobnostima.

O ONOM KO IZGRADI DŽAMIJU

450. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb kojeg je obavijestio Amr, da mu je rekao Bukejr, ovome Asim b. Umer b. Katade da je čuo Ubejdullaha Havlanija, on Osmana b. Affana, kada je na prigovor svijeta, dok je ponovo gradio džamiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

– Vi mnogo pričate protiv mene! A ja sam čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:

"Ko sagradi džamiju..." Mislim da je rekao (Asim), kaže Bukejr, "... radeći to samo iz želje za licem Allahovim (tj. iskreno u ime Allaha), Allah će mu dati sagraditi sličnu zgradu u Džennetu."[1]

بَاب مَنْ بَنَى مَسْجِدًا

٤٥٠. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو أَنَّ بُكَيْرًا حَدَّثَهُ أَنَّ عَاصِمَ بْنَ عُمَرَ بْنِ قَتَادَةَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُبَيْدَاللهِ الْخَوْلَانِيَّ أَنَّهُ سَمِعَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ يَقُولُ عِنْدَ قَوْلِ النَّاسِ فِيهِ حِينَ بَنَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ ﷺ إِنَّكُمْ أَكْثَرْتُمْ وَإِنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ بَنَى مَسْجِدًا قَالَ بُكَيْرٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللهِ بَنَى اللهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ .

---

1 Gornja misao zabilježena je u više varijanti.
Taberi u djelu "El-Mu'džemu Evsat" navodi: "Ko sagradi džamiju u veličini gnijezda čaplje, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo, Allah će mu dati sagraditi dvorac u Džennetu." Ebu-Hatim u svome "Ilelu" kaže da je ovaj hadis kao predanje Ebu-Bekrovo munker (jedna vrsta munker-hadisa).
– dato obećanje treba pravovremeno izvršiti.
Ibni-Huzejme navodi Džabirovu verziju: "Ko iskopa korito za vodu (bunar), neće se napiti ni osoba, a ni ptica, a da mu Allah neće dati za to Svoju nagradu na Sudnjem danu, a ko dade sagraditi džamiju makar poput gnijezda čaplje ili još manju, Allah će mu dati sagraditi kuću u Džennetu."
Ibni-Ferdž navodi u svom "Kitabul-ilelu" Mu'azovu izjavu: "Ko sagradi džamiju u ime Allaha, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu; ko u njoj objesi svjetiljku, za njega moli Allahovu milost 70.000 meleka sve dok ta svjetiljka traje, a ko u njoj prostre kakvu prostirku, za njega moli Allahovu milost također 70.000 meleka sve dok se ta prostirka ne raspadne." Međutim, o vjerodostojnosti ovog hadisa postoje mnoge zamjerke.
Osmanu, radijallahu anhu, prigovarali su što je Alejhisselamovu džamiju malo proširio i dodao novog građevinskog materijala, pa je on istakao vrlinu toga poduhvata i Allahovu, džele šanuhu, nagradu kada se radi u ime Njega.
Nevevi, tumačeći gornje izjave, između ostalog, kaže da će investitor džamije dobiti u Džennetu kuću kakvu oko čovjeka nije nikada vidjelo, uho nikada o njoj ništa čulo, a niti je kome na um ranije pala.
Čini se da vrijednost rečene kuće nad ostalim kućama u Džennetu odgovara vrijednosti i časti džamije nad ostalim ovozemnim stambeno-poslovnim zgradama.
Ajni kaže: "Adekvatna nagrada investitoru džamije znak je Allahove pravednosti, a veća je znak Njegove dobrote i naklonosti."

KAD OSOBA PROLAZI KROZ DŽAMIJU DRŽEĆI (RUKOM) VRHOVE STRIJELA

بَاب يَأْخُذُ بِنُصُولِ النَّبْلِ إِذَا مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ

451. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, ovome Sufjan prenoseći kako je Amru rekao:
– Jesi li čuo Džabira b. Abdullaha gdje govori: "Kroz džamiju je prošao neki čovjek i sa sobom imao strijele, pa mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
'Drži za njihove vrhove!'"[2]

٤٥١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ قُلْتُ لِعَمْرٍو أَسَمِعْتَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ يَقُولُ مَرَّ رَجُلٌ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ سِهَامٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَمْسِكْ بِنِصَالِهَا .

PROLAŽENJE KROZ DŽAMIJU (S ORUŽJEM)

بَاب الْمُرُورِ فِي الْمَسْجِدِ

452. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid, ovome Ebu-Burde b. Abdullah i rekao da je čuo Ebu-Burda da prenosi od svoga oca, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Ko bude prolazio kroz naše džamije ili trgove sa strelicom, neka je drži rukom za njen vrh, da ne bi ranio koga muslimana!"

٤٥٢. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ مَرَّ فِي شَيْءٍ مِنْ مَسَاجِدِنَا أَوْ أَسْوَاقِنَا بِنَبْلٍ فَلْيَأْخُذْ عَلَى نِصَالِهَا لَا يَعْقِرْ بِكَفِّهِ مُسْلِمًا .

2 Buhari u svom "Tarihul-evsatu" navodi da je Alejhisselam rekao: "Odstranjujte iz džamije malu djecu, luđake, kupoprodaju, međusobno sporenje, galamu i viku, izvršavanje šerijatskih kazni te izvlačenje sablji i drugog oružja iz korica!"
Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, svojim drugovima je rekao: "Čistite džamije i ne pravite kroz njih puteve! Neka u džamiju ne ulaze osobe s menstruacijom i džunubi, osim ako kroz džamiju samo prolaze, neka se u njoj ne prosipaju strjelice i izvlače sablje iz korica, neka se ne izvršava šerijatska kazna i nek se ne recituje poezija! Ako bi u njoj neko recitovao pjesme reći će mu se: 'Neka Allah dadne da ti zubi poispadaju!'"
Iz hadisa se može još zaključiti:
– sloboda građana, sigurnost i ravnopravnost ljudi mora se poštivati i čuvati;
– poštivanje međusobnih prava i obazrivost prema drugim ljudima;
– dozvoljeno je s oružjem ulaziti u džamiju.

(RECITOVANJE) POEZIJE U DŽAMIJI

باب الشعر في المسجد

453. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman Hakem b. Nafi', njega obavijestio Šu'ajb prenoseći do Zuhrija, kome je rekao Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman b. Avf da je čuo Hassana b. Sabita Ensariju gdje traži svjedočenje Ebu-Hurejre.
– Zaklinjem te Allahom, jesi li čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao: "Hasane, odgovori (idolopoklonicima) umjesto Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!" i kazao: "Allahu, pomozi Hasana časnim Džibrilom (Ruhul-Kudusom)!"
– Da, jesam – odgovori Ebu-Hurejra.[1]

٤٥٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّهُ سَمِعَ حَسَّانَ ابْنَ ثَابِتٍ الْأَنْصَارِيَّ يَسْتَشْهِدُ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْشُدُكَ اللهَ هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ يَا حَسَّانُ أَجِبْ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ اللَّهُمَّ أَيِّدْهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ نَعَمْ .

TRENIRANJE KOPLJANIKA U DŽAMIJI

باب أصحاب الحراب في المسجد

454. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha Kejsana, ovaj od Ibni-Šihaba koga je obavijestio Urve b. Zubejr, da je Aiša, radijallahu anha, rekla:
– Vidjela sam jednog dana Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na vratima moje sobe, a Etiopljani igrahu u džamiji. I dok sam ja promatrala njihovu igru, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zastirao me je svojim gornjim ogrtačem.

٤٥٤. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَوْمًا عَلَى بَابِ حُجْرَتِي وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يَسْتُرُنِي بِرِدَائِهِ أَنْظُرُ إِلَى لَعِبِهِمْ.

1 Nije zabranjeno u džamiji recitovati pobožne i druge sadržajno pristojne pjesme. Aiša, radijallahu anha, izjavila je: "Alejhisselam je postavio minber u džamiji pjesniku Hassanu, radijallahu anhu, koji se u pjesmi izrugivao idolopoklonicima."
Sloboda mišljenja drugih mora se poštivati, ali na izazov i uvrede treba biti odlučan i odgovoriti istom mjerom. Pjesnika pobožno moralnih kvaliteta treba cijeniti, hvaliti i blagosiljati.

455. Ibrahim b. Munzir dodaje da mu je pričao Ibni-Vehb, njega obavijestio Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, ovaj od Urve, a on od Aiše, koja je rekla: "Vidjela sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok su Etiopljani izvodili igre (u džamiji) svojim kopljima."[2]

٤٥٥. زَادَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَالْحَبَشَةُ يَلْعَبُونَ بِحِرَابِهِمْ .

SPOMINJANJE KUPOPRODAJE NA MINBERU U DŽAMIJI

بَاب ذِكْرِ الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي الْمَسْجِدِ

456. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan prenoseći od Jahmaa, on od Amre, ova od Aiše, da je rekla kako joj je došla (robinja) Berira, molila je za prilog za svoj otkup, i Aiša joj je rekla:
"Ako hoćeš dat ću tvome gospodaru iznos cijele otkupnine, a da starateljstvo nad tobom pripada meni?"
Beririn gospodar je odgovorio: "Ako hoćeš podaj za Beriru iznos koji je preostao!"
Sufjan je opet jednom izjavio: "... Ako hoćeš, oslobodi je, a da starateljstvo pripada nama?"
Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao, Aiša mu je to ispričala i on je rekao: "Otkupi je i oslobodi, a patronat bezuvjetno pripada onom ko roba oslobodi."
Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao na minber, a i Sufjan je rekao:
– Popeo se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na minber i kazao:
"Šta je svijetu? Postavlja uvjete kojih nema u

٤٥٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَتَتْهَا بَرِيرَةُ تَسْأَلُهَا فِي كِتَابَتِهَا فَقَالَتْ إِنْ شِئْتِ أَعْطَيْتُ أَهْلَكِ وَيَكُونُ الْوَلَاءُ لِي وَقَالَ أَهْلُهَا إِنْ شِئْتِ أَعْطَيْتِهَا مَا بَقِيَ وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً إِنْ شِئْتِ أَعْتَقْتِهَا وَيَكُونُ الْوَلَاءُ لَنَا فَلَمَّا جَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَكَّرَتْهُ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ ابْتَاعِيهَا فَأَعْتِقِيهَا فَإِنَّ الْوَلَاءَ لِمَنْ أَعْتَقَ ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً فَصَعِدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللهِ مَنِ اشْتَرَطَ شَرْطًا لَيْسَ فِي كِتَابِ اللهِ فَلَيْسَ لَهُ وَإِنِ اشْتَرَطَ مِائَةَ مَرَّةٍ قَالَ عَلِيٌّ قَالَ يَحْيَى

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljen je trening kopljima i slično u džamiji s namjerom unapređivanja ratne vještine i snage. Na stav Ebu-Hasana Lahmija da je igra kopljima u džamiji derogirana Kur'anom i sunnetom (misli na ajet: U džamijama koje se voljom Njegovom podižu…, i na hadis: Udaljite iz vaših džamija djecu i luđake!) Ajni i Ibn-Hadžer navode kako je ovaj hadis slab (daif), a ni hadis, a niti ajet ne upućuju na tu zabranu eksplicitno. Osim toga, nije poznat ni tačan datum kada su izrečeni svi ovi tekstovi da bi se moglo tvrditi postojanje derogacije (prim. rec.);
– dozvoljeno je gledati pristojne artističke i druge zabavne igre;
– prema ukućanima, a naročito supruzi, treba biti taktičan i prijazan.

Allahovoj Knjizi! Ko postavi ma kakav uvjet koga u Allahovoj Knjizi nema, to mu je bezvrijedno pa makar uvjetovao i stotinu puta."

'Ali kaže da su Jahja i Abdul-Vehhab prenijeli gornji hadis, od Jahjaa, a on od Amre.

I Džafer b. Avn iznosi gornji slučaj, prenoseći ga od Jahjaa koji kaže da je čuo Amru, a ona Aišu.

Malik prenosi isti hadis od Jahjaa, a on od Amre: "Berira je...", ali nije spomenuo: "... popeo se (Alejhisselam) na minber..."[1]

وَعَبْدُالْوَهَّابِ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ نَحْوَهُ وَقَالَ جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ عَنْ يَحْيَى قَالَ سَمِعْتُ عَمْرَةَ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ وَرَوَاهُ مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ أَنَّ بَرِيرَةَ وَلَمْ يَذْكُرْ صَعِدَ الْمِنْبَرَ .

POTRAŽIVANJE DUGA U DŽAMIJI I GONJENJE ISPLATE

بَاب التَّقَاضِي وَالْمُلَازَمَةِ فِي الْمَسْجِدِ

457. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Usman b. Umerda, njega obavijestio Junus prenoseći od Zuhrija, on od Abdullaha b. Ka'ba b. Malika, a ovaj od Ka'ba koji je u džamiji od Ibnu-Ebi-Hadreda tražio naplatu duga. Tu su vikali toliko glasno da ih je čuo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio u svojoj sobi pa je, otkrivši jednu stranu zastora na vratima svoje sobe, izašao i viknuo:

"Ka'b!"

– Odazivam ti se, Allahov Poslaniče! – rekao je Ka'b.

– Smanji svoje potraživanje ovoliko! – rekao je Alejhisselam i pokazao:

"Tako", tj. na polovinu.

– Allahov Poslaniče, to sam već učinio – odgovori Ka'b.

– Ustani – rekao je Alejhisselam (Ebu-Hadredu) – i isplati Ka'bu njegovo potraživanje![2]

٤٥٧ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ ابْنُ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ كَعْبٍ أَنَّهُ تَقَاضَى ابْنَ أَبِي حَدْرَدٍ دَيْنًا كَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا حَتَّى كَشَفَ سِجْفَ حُجْرَتِهِ فَنَادَى يَا كَعْبُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ ضَعْ مِنْ دَيْنِكَ هَذَا وَأَوْمَأَ إِلَيْهِ أَيِ الشَّطْرَ قَالَ لَقَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ قُمْ فَاقْضِهِ .

1 Oslobođena robinja udata za roba ima pravo izbora, da li će ostati u braku ili ga prekinuti. Kod isplaćivanja rata otkupnine treba precizno odrediti rokove isplata. Poželjno je da se imam obrati džematlijama kada se pojavi neka novotarija, da objasni šerijatski stav o tom pitanju i da osudi tu novotariju. (prim. rec.)

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– kada vjerovnik snizi svoje potraživanje, dužnik ga treba odmah isplatiti;
– u džamiji se može o svemu pristojno razgovarati;
– dozvoljeno je u džamiji vršiti isplatu duga, ali ne i trgovanje;
– sporazum stranaka mimikom je punovažan ako su se stranke dovoljno razumjele;

METENJE DŽAMIJE, KUPLJENJE KRPA, DRVLJA I TRUNJA

باب كَنْسِ الْمَسْجِدِ وَالْتِقَاطِ الْخِرَقِ وَالْقَذَى وَالْعِيدَانِ

458. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Sabita, on od Ebu-Rafija, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je jedan crnac ili crnkinja, čistio džamiju pa kada je umro, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pitao je za njega.
– Umro je – odgovorili su ashabi.
– A što mi niste to javili? Pokažite mi njegov mezar, ili je rekao, njen mezar!, i otišao je na njen mezar i klanjao joj dženazu.[3]

٤٥٨. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَجُلًا أَسْوَدَ أَوِ امْرَأَةً سَوْدَاءَ كَانَ يَقُمُّ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ فَسَأَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْهُ فَقَالُوا مَاتَ قَالَ أَفَلَا كُنْتُمْ آذَنْتُمُونِي بِهِ دُلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ أَوْ قَالَ قَبْرِهَا فَأَتَى قَبْرَهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا .

ZABRANA TRGOVANJA ALKOHOLOM U DŽAMIJI

باب تَحْرِيمِ تِجَارَةِ الْخَمْرِ فِي الْمَسْجِدِ

459. PRIČAO NAM JE Abdan prenoseći od Ebu-Hamze, on od A'meša, ovaj od Muslima, on od Mesruka, a Mesruk od Aiše, da je rekla:
"Kada su objavljeni propisi o kamati u poglavlju El-Bekare, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je u džamiju, pročitao ih svijetu i proklamovao zabranu trgovanja alkoholom."

٤٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا أُنْزِلَتِ الْآيَاتُ مِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي الرِّبَا خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَسْجِدِ فَقَرَأَهُنَّ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ حَرَّمَ تِجَارَةَ الْخَمْرِ .

– prije otpočinjanja rasprave među strankama sprovodi se akt mirenja;
– savjet prijatelja prihvaća se ukoliko se neće povrijediti zakon i pravo drugih ljudi.

3 Iz hadisa se može zaključiti:
– čišćenje džamije spada u počasne poslove; preneseno je da je Alejhisselam meo svoju džamiju;
– za uslužnog čovjeka i prijatelja treba se uvijek interesovati;
– treba nastojati prisustvovati dženazi dobrih i požrtvovanih muslimana;
– smrtni slučaj treba pravovremeno obznaniti kako bi dženazi prisustvovalo što više muslimana;
– dozvoljeno je klanjati dženazu zakopanoj osobi. Neki pravnici to dozvoljavaju u periodu od mjesec dana od dana zakopavanja mrtvaca, drugi do vremena nadimanja tijela, a neko do momenta raspadanja leša.

POSLUGA DŽAMIJE

بَاب الْخَدَمِ لِلْمَسْجِدِ

"Ono što je u mojoj utrobi, zavjetujem (rekla je Hanna, majka Merjemina) da samo Tebi služi..." Ibni-Abbas je protumačio: "Da poslužuje u Mesdžidi-Aksau (u Jerusalemu)."

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا) لِلْمَسْجِدِ يَخْدُمُهَا .

460. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Vakid, njemu Hammad prenoseći od Sabita, on od Ebu-Rafija, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je jedna žena, ili je rekao čovjek, čistila Vjerovjesnikovu džamiju. – Mislim, kaže (Ebu-Rafi'), da to nije bio muškarac nego žena... Pričajući ovo (Ebu-Hurejre) spomenu slučaj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako joj je klanjao dženazu na mezaru.[1]

٤٦٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ وَاقِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ امْرَأَةً أَوْ رَجُلًا كَانَتْ تَقُمُّ الْمَسْجِدَ وَلَا أُرَاهُ إِلَّا امْرَأَةً فَذَكَرَ حَدِيثَ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ صَلَّى عَلَى قَبْرِهَا.

ZAROBLJENIK ILI DUŽNIK MOŽE SE PRITVORITI U DŽAMIJU

بَاب الْأَسِيرِ أَوِ الْغَرِيمِ يُرْبَطُ فِي الْمَسْجِدِ

461. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, njega obavijestio Revh i Muhammed b. Dža'fer prenoseći od Šu'be, ovaj od Muhammeda b. Zijada, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
– Sinoć mi se iznenada prikaza ifrit od džina – ili je, kaže pripovjedač, upotrijebio drugi izraz istog značenja – da bi mi prekinuo namaz. Allah mi je, međutim, dao moć da ga savladam, i ja sam ga htio privezati za jedan od džamijskih stupova dok vi ne osvanete i dok ga svi od vas ne vide. Tada sam se sjetio izjave svoga brata (po poslanstvu) Sulejmana: "Allahu moj, podari mi vlast kakvu niko iza mene neće postići!"
Alejhisselam ga je, kaže Revh, prezrenog otjerao.

٤٦١. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا رَوْحٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ عِفْرِيتًا مِنَ الْجِنِّ تَفَلَّتَ عَلَيَّ الْبَارِحَةَ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا لِيَقْطَعَ عَلَيَّ الصَّلَاةَ فَأَمْكَنَنِي اللهُ مِنْهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْبِطَهُ إِلَى سَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تُصْبِحُوا وَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ كُلُّكُمْ فَذَكَرْتُ قَوْلَ أَخِي سُلَيْمَانَ رَبِّ (هَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي) قَالَ رَوْحٌ فَرَدَّهُ خَاسِئًا .

1 Džamija je simbol čistoće i uzor urednosti. Izvjesno pobožno boravljenje u mesdžidima i služenje u njima bilo je prisutno u vjerozakonima prijašnjih naroda. Služenje u hramovima vršili su muškarci, pa se Hanna zabrinula za sudbinu kćerke Merjeme. Međutim, starješina hrama Zekerijja, sallallahu alejhi ve sellem, primio je Merjemu i očinski se starao za njen život i obaveze u hramu.

KUPANJE KADA SE PRIMI ISLAM I VEZANJE ZAROBLJENIKA U DŽAMIJI

Šurejh je naređivao da se dužnik sveže (zatvori) za stup u džamiji.

462. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs, rekavši kako mu je kazao Seid b. Ebu-Seid, čuvši Ebu-Hurejru da kaže:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je prema Nedždu konjicu koja je sa sobom kasnije dovela čovjeka iz plemena Benu-Hanife po imenu Sumame b. Usal i privezali ga za jedan od džamijskih stupova. Kasnije mu je prišao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Pustite Sumamu!" Potom je Sumame otišao pod jednu palmu blizu džamije, tamo se okupao, unišao u džamiju i rekao: "Očitujem da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik."[2]

بَاب الاغْتِسَالِ إِذَا أَسْلَمَ
وَرَبْطِ الْأَسِيرِ أَيْضًا فِي الْمَسْجِدِ

وَكَانَ شُرَيْحٌ يَأْمُرُ الْغَرِيمَ أَنْ يُحْبَسَ إِلَى سَارِيَةِ الْمَسْجِدِ .

٤٦٢ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ خَيْلًا قِبَلَ نَجْدٍ فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثُمَامَةُ بْنُ أُثَالٍ فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةِ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ فَخَرَجَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ أَطْلِقُوا ثُمَامَةَ فَانْطَلَقَ إِلَى نَخْلٍ قَرِيبٍ مِنَ الْمَسْجِدِ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ .

2 Sumame, radijallahu anhu, bio je zarobljen u džamiji duže vremena i Alejhisselam ga je upitao:
– Sumame, šta će s tobom biti?
– Ako me ubiješ, ubio si me – odgovori on – zbog prolijevanja krvi, ako me pomiluješ, pomilovat ćeš zahvalnog čovjeka, a ako htjedneš novac, dat ću ti koliko hoćeš.
Ashabi su predlagali otkup. Sutradan je Alejhisselam naišao pokraj njega, a on mu nazva selam i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dade ga pustiti i poslati u vrt Ebu-Talhe da se tamo okupa. Kasnije se Sumame povratio u džamiju, dao gornju izjavu i klanjao dva rekata nafile, poslije čega je Alejhisselam rekao: "Divan je islam ovog vašeg brata!"
Dozvoljen je ulazak u džamiju svakome pa i idolopoklonicima, izuzimajući Ka'bu, jer je u Kur'anu rečeno: "Idolopoklonici su pogani i neka se ne prikučuju Svetom hramu!"
Starješina zajednice može zarobljenika osloboditi besplatno ili uz otkup.
Kurtubi smatra da je Sumame, radijallahu anhu, možda bio pritvoren u džamiji da bi vidio obavljanje vjerskih obreda i čuo učenje Kur'ana pa da primi islam.
Džubejr ibni Mut'im, radijallahu anhu, kaže:
"Unišao sam u džamiju prije nego sam primio islam. Vjerovjesnik je klanjao sa ashabima akšam i učio poglavlje Et-Tur. Sadržaj me je zanio pa sam osjetio ushićenje u srcu."
Iz hadisa se razumije da je dozvoljeno zatvoriti zarobljenike u džamiji.

ŠATOR U DŽAMIJI ZA BOLESNIKE I DRUGA LICA

بَاب الْخَيْمَةِ فِي الْمَسْجِدِ لِلْمَرْضَى وَغَيْرِهِمْ

463. PRIČAO NAM JE Zekerijja b. Jahja, njemu Abdullah b. Numejr, ovome Hišam prenoseći od svoga oca, a on od Aiše, da je rekla:
– Na dan Bitke na Hendeku ranjen je Sa'd (Ibni-Mu'az) u venu na ruci pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio u džamiji šator, da bi mu bilo bliže obilaziti ga. U džamiji bijaše i šator plemena Benu-Gifar. Njih nije plašilo ništa izuzev krvi koja mu je stalno tekla, pa su ovi u šatoru upitali: "Šta je ovo što nam dolazi od vas?"
To bijaše Sa'dova rana koja je krvarila i on je u tom šatoru i umro.[1]

٤٦٣. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ ابْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أُصِيبَ سَعْدٌ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فِي الْأَكْحَلِ فَضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ خَيْمَةً فِي الْمَسْجِدِ لِيَعُودَهُ مِنْ قَرِيبٍ فَلَمْ يَرُعْهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خَيْمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ إِلَّا الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا أَهْلَ الْخَيْمَةِ مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قِبَلِكُمْ فَإِذَا سَعْدٌ يَغْذُو جُرْحُهُ دَمًا فَمَاتَ فِيهَا .

UVOĐENJE DEVE ZBOG NEKE POTREBE GDJE SE ČINI SEDŽDA

بَاب إِدْخَالِ الْبَعِيرِ فِي الْمَسْجِدِ لِلْعِلَّةِ

Ibn-Abbas je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio je oko Ka'be na devi."

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى بَعِيرٍ .

464. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Nevfela, ovoga Urve b. Zubejr, on čuo od Zejnebe bint Ebu-Seleme, a ona od Ummu-Seleme, da je izjavila:
– Potužila sam se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da sam slaba.
– Obilazi (oko Ka'be) jašući iza svijeta! – odgovori on.
Tako sam obilazila (oko Ka'be) dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao pokraj Kabe i učio: "Vetturi...", tj. "Kunem se Turom (Sinajskom gorom) i napisanom Knjigom..."[2]

٤٦٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنِّي أَشْتَكِي قَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ .

1 Šator plemena Benu-Gifar postavljen je za bolničarku Rukajju ensarijku koja je liječila i njegovala borce ranjene od idolopoklonika. Starješina zajednice smješta ranjenike gdje će se bolje liječiti, brže ozdraviti i lakše primati posjetu.

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljava se iz opravdanog razloga uvesti životinju na tren gdje se klanja, čije se meso jede, a mokraća

باب

٤٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ ابْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلَيْنِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ خَرَجَا مِنْ عِنْدِ النَّبِيِّ ﷺ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ وَمَعَهُمَا مِثْلُ الْمِصْبَاحَيْنِ يُضِيئَانِ بَيْنَ أَيْدِيهِمَا فَلَمَّا افْتَرَقَا صَارَ مَعَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا وَاحِدٌ حَتَّى أَتَى أَهْلَهُ .

POGLAVLJE

465. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Mu'az b. Hišam, a ovome njegov otac prenoseći od Katade, a njemu rekao Enes b. Malik da su dvojica ashaba izašli jedne tamne noći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a s njima je bilo nešto kao dvije svjetiljke koje su pred njima svijetlile. Kada su se rastali, ostala je kod svakog po jedna svjetiljka sve dok nisu došli svojim ukućanima.

باب الْخَوْخَةِ وَالْمَمَرِّ فِي الْمَسْجِدِ

٤٦٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ حُنَيْنٍ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ خَطَبَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللهَ خَيَّرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللهِ فَبَكَى أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي مَا يُبْكِي هَذَا الشَّيْخَ إِنْ يَكُنِ اللهُ خَيَّرَ عَبْدًا بَيْنَ الدُّنْيَا وَبَيْنَ مَا عِنْدَهُ فَاخْتَارَ مَا عِنْدَ اللهِ فَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ هُوَ الْعَبْدَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ أَعْلَمَنَا قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ لَا تَبْكِ إِنَّ أَمَنَّ النَّاسِ عَلَيَّ فِي صُحْبَتِهِ وَمَالِهِ أَبُو بَكْرٍ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا مِنْ أُمَّتِي لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ وَلَكِنْ أُخُوَّةُ الْإِسْلَامِ وَمَوَدَّتُهُ لَا يَبْقَيَنَّ فِي الْمَسْجِدِ بَابٌ إِلَّا سُدَّ إِلَّا بَابُ أَبِي بَكْرٍ .

VRATAŠCA I PROLAZ KROZ DŽAMIJU

466. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, njemu Fulejh, a ovome Ebu-Nadr prenoseći od Ubejda b. Hunejna, on od Busra b. Seida, a ovaj od Ebu-Seida Hudrija koji je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći govor, kazao:
– Uzvišeni Allah prepustio je čovjeku da izabere ili dobro ovoga svijeta ili ono koje ga čeka kod Njega, pa je odabrao ono koje ga čeka kod Allaha. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, zaplaka. Ja sam, kaže (Ebu-Seid,) u sebi rekao:
"Što rasplaka ovoga starca? To što je Allah dao čovjeku da sam izabere ili dobro ovoga svijeta ili ono što je kod Njega, pa on odabra ono što je kod Allaha i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je taj rob, a Ebu-Bekr bio je najučevniji među nama." (Tada Alejhisselam) reče:
– Ebu-Bekre, ne plači! Za mene je od svijeta najdarežljiviji po svojoj imovini i druželjubivosti Ebu-Bekr. Kada bih od svojih sljedbenika uzimao sebi iskrenog prijatelja, uzeo bih sigurno Ebu-

joj ne spada u tešku kategoriju nečistoće;
– hodočasnice obilaze oko Ka'be u malo udaljenijem krugu iza hodočasnika;
– konjanik ne treba jahalicu tjerati stazom pješaka i ugrožavati ih.

Bekra, ali islamsko bratstvo i islamska ljubav... (su bolji). Neka se sva (sporedna) vrata džamije zatvore osim vrata Ebu-Bekra.

467. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed Džu'fi, njemu Vehb b. Džerir, ovome njegov otac koji je je čuo Ja'laa b. Hakima da prenosi od Ikrime, a on od Ibn-Abbasa, koji kaže:
– Izašao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u vrijeme svoje bolesti, od koje je kasnije i umro, zamotane glave parčetom platna, sjeo na minber, zahvalio Allahu i pohvalio Ga, a zatim rekao:
"Nema među svijetom nikoga darežljivijeg prema meni svojim bićem i svojim imetkom od Ebu-Bekra b. Kuhafe i kada bih među ljudima birao sebi iskrenog prijatelja, izabrao bih sigurno Ebu-Bekra. Islamsko prijateljstvo je najvrednije. Zatvorite sva (sporedna) vratašca na ovoj džamiji osim vratašca Ebu-Bekra."[1]

٤٦٧ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْجُعْفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ سَمِعْتُ يَعْلَى ابْنَ حَكِيمٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ عَاصِبٌ رَأْسَهُ بِخِرْقَةٍ فَقَعَدَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ أَمَنَّ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي قُحَافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنْ خُلَّةُ الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْخَةٍ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ غَيْرَ خَوْخَةِ أَبِي بَكْرٍ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– Ebu-Bekr, radijallahu anhu, najiskreniji je drug i najbolji saradnik Alejhisselama koga je počesto u mihrabu zamjenjivao;
– učenost i dalekovidnost Ebu-Bekra, radijallahu anhu, o predstojećim zbivanjima u islamskoj zajednici;
– ljude treba neprestano poučavati i upućivati u propise islama;
– druželjubivost i dobre međuljudske odnose treba stalno razvijati i produbljivati.

VRATA KA‘BE I DŽAMIJA, I NJIHOVO ZAKLJUČAVANJE

بَاب الْأَبْوَابِ وَالْغَلَقِ لِلْكَعْبَةِ وَالْمَسَاجِدِ

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže:
– Pričao mi je Abdullah b. Muhammed prenoseći od Sufjana, on od Ibni-Džurejdža, da je kazao kako mu je Ibnu-Ebi-Mulejke rekao:
“Abdul-Meliku, da si vidio džamije Ibni-Abbasa i njihova vrata!”

قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَقَالَ لِي عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ يَا عَبْدَالْمَلِكِ لَوْ رَأَيْتَ مَسَاجِدَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأَبْوَابَهَا .

468. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘man i Kutejbe, njima Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, on od Nafija, ovaj od Ibn-Omera, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Mekku, pozvao Usmana b. Talhu i on je otvorio vrata (Ka‘be), pa su unišli: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Bilal, Usame b. Zejd i Usman b. Talha i vrata zaključali. U njoj su se zadržali neko vrijeme i izašli. Pitao sam, kaže Ibn-Omer, Bilala o Muhammedovom klanjanju u Ka‘bi, i on odgovori:
– Alejhisselam je u Ka‘bi klanjao.
– A gdje? – upitao sam ga.
– Između dva stupa – odgovorio je Bilal.
– Umaklo mi je, kaže Ibn-Omer, da ga upitam: “Koliko je rekata klanjao?”[2]

٤٦٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ وَقُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدِمَ مَكَّةَ فَدَعَا عُثْمَانَ بْنَ طَلْحَةَ فَفَتَحَ الْبَابَ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ وَبِلَالٌ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ ثُمَّ أَغْلَقَ الْبَابَ فَلَبِثَ فِيهِ سَاعَةً ثُمَّ خَرَجُوا قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَبَدَرْتُ فَسَأَلْتُ بِلَالًا فَقَالَ صَلَّى فِيهِ فَقُلْتُ فِي أَيِّ قَالَ بَيْنَ الْأُسْطُوَانَتَيْنِ قَالَ ابْنُ عُمَرَ فَذَهَبَ عَلَيَّ أَنْ أَسْأَلَهُ كَمْ صَلَّى .

ULAŽENJE IDOLOPOKLONIKA U DŽAMIJU

بَاب دُخُولِ الْمُشْرِكِ الْمَسْجِدَ

469. PRIČAO NAM JE Kutejbe, a njemu Lejs prenoseći od Seida b. Ebu-Seida, da je čuo Ebu-Hurejru gdje govori:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je prema Nedždu konjanike i oni su doveli jednog čovjeka iz plemena Benu-Hanife, koji se zvaše Sumame b. Usal, pa su ga privezali za jedan od džamijskih stupova.

٤٦٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ ابْنِ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ بَعَثَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَيْلًا قِبَلَ نَجْدٍ فَجَاءَتْ بِرَجُلٍ مِنْ بَنِي حَنِيفَةَ يُقَالُ لَهُ ثُمَامَةُ بْنُ أُثَالٍ فَرَبَطُوهُ بِسَارِيَةٍ مِنْ سَوَارِي الْمَسْجِدِ .

2 Na džamije treba postaviti vrata jer je to najefikasnija mjera za čuvanje inventara džamije i održavanje reda i čistoće u njoj.
Mustehab je da onaj ko uđe u Ka‘bu klanja između dva stupa.

DIZANJE GLASA U DŽAMIJAMA

بَاب رَفْعِ الصَّوْتِ فِي الْمَسَاجِدِ

470. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Jahja b. Seid, ovome Džu'ajd b. Abdur-Rahman, a njemu Jezid b. Husajfe prenoseći od Saiba b. Jezida, da je izjavio:
– Stajao sam u (Muhammedovoj) džamiji i neki čovjek baci na mene kamenčić, pogledao sam i vidio da je to bio Omer b. Hattab.
– Idi i dovedi mi onu dvojicu! – rekao je, i ja sam mu ih doveo.
– Ko ste vi, (ili: Odakle ste)? – upitao je (Omer), a oni odgovoriše: "Taifljani."
– Da ste ovdašnji građani – reče Omer – zadao bih vam bola. Dižite toliko svoje glasove u džamiji Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem![1]

٤٧٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْجُعَيْدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ خُصَيْفَةَ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ كُنْتُ قَائِمًا فِي الْمَسْجِدِ فَحَصَبَنِي رَجُلٌ فَنَظَرْتُ فَإِذَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ اذْهَبْ فَأْتِنِي بِهَذَيْنِ فَجِئْتُهُ بِهِمَا قَالَ مَنْ أَنْتُمَا أَوْ مِنْ أَيْنَ أَنْتُمَا قَالَا مِنْ أَهْلِ الطَّائِفِ قَالَ لَوْ كُنْتُمَا مِنْ أَهْلِ الْبَلَدِ لَأَوْجَعْتُكُمَا تَرْفَعَانِ أَصْوَاتَكُمَا فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

471. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu Ibni-Vehb da ga je obavijestio Junus b. Jezid prenoseći od Ibni-Šihaba, a ovome je rekao Abdullah b. Ka'b b. Malik kako ga je Ka'b b. Malik obavijestio, da je u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tražio u džamiji od Ibnu-Ebi-Hadreda naplatu svoga potraživanja. Tu su podigli svoje glasove toliko da ih je čuo i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio u svojoj sobi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je, otkrio zastor na vratima svoje sobe i pozvao Ka'ba b. Malika:"Ka'b!"
– Odazivam ti se, Allahov Poslaniče! – reče Ka'b.
Potom je (Alejhisselam) pokazao svojom rukom da on pusti polovinu od svoga potraživanja.
– Pa to sam, Allahov Poslaniče, već učinio – rekao je Ka'b.
– Ustani, (Ibnu-Ebi-Hadrede), i isplati mu njegovo potraživanje! – rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

٤٧١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ تَقَاضَى ابْنَ أَبِي حَدْرَدٍ دَيْنًا لَهُ عَلَيْهِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ فَارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا حَتَّى سَمِعَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ إِلَيْهِمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى كَشَفَ سِجْفَ حُجْرَتِهِ وَنَادَى كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ يَا كَعْبُ قَالَ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ فَأَشَارَ بِيَدِهِ أَنْ ضَعِ الشَّطْرَ مِنْ دَيْنِكَ قَالَ كَعْبٌ قَدْ فَعَلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قُمْ فَاقْضِهِ .

1 Prema neukom treba biti obazriv, a neznanje mu uzimati za olakšavajuću okolnost u eventualnom prestupu.

KRUŽOCI I SJEDENJE U DŽAMIJI

بَاب الْحِلَقِ وَالْجُلُوسِ فِي الْمَسْجِدِ

472. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu kazao Bišr b. Mefeddal, a ovome Ubejdullah prenoseći od Nafija, ovaj je čuo od Abdullaha b. Omera, da je rekao:
– Jedan čovjek upita Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je on bio još na minberu: "Šta misliš o noćnom namazu?"
– On se klanja dva po dva rekata, a kada se neko bude bojao (pojave) zore, klanjat će još jedan rekat i to će mu biti vitr-namaz (nepar) onome što je ranije klanjao.
(Ibn-Omer) govoraše: "Završavajte vaš namaz vitrom (jednim rekatom), jer je tako naredio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem."[2]

٤٧٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ مَا تَرَى فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ الصُّبْحَ صَلَّى وَاحِدَةً فَأَوْتَرَتْ لَهُ مَا صَلَّى وَإِنَّهُ كَانَ يَقُولُ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ وِتْرًا فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِهِ.

2 U džamiji se sjedi pristojno, a u namazu onako kako je propisano. Hattib će odgovoriti ako bude upitan o nekom vjerskom pitanju i to ne smeta hutbi.
Dobrovoljni (nafila) namazi u noći klanjaju se od dva rekata. Imami Malik, Šafija i Ahmed kažu da je sunnet da se nafila bilo noću bilo danju klanja samo od dva rekata. Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da je najbolje u noći klanjati po dva, a danju po četiri rekata, dok Ebu-Hanife smatra da je najbolje klanjati uvijek po četiri rekata i svoj stav temelji na izjavama Aiše, radijallahu anha. Ebu-Davud u svom *Sunenu* preko Aiše, radijallahu anha, navodi da je Alejhisselam klanjao jaciju u džamiji, potom dolazio kući, klanjao još četiri rekata i onda lijegao u postelju. Muslim u svom *Sahihu* navodi kako je Aiša, radijallahu anha, na pitanje Mu'aze odgovorila da je Alejisselam duha-namaz klanjao od četiri rekata. Aišine izjave usvaja i Buhari, a Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci ističe još i druge koji potvrđuju stav Ebu-Hanife.
Umer b. Abdulaziz, Sevri, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf, Muhammed, Ibnul-Mubarek i Ahmed, po jednoj verziji koju prenosi Hasen b. Hajj, smatraju da vitr-namaz ima tri rekata. To je stav najvećeg broja ashaba i pravnika kasnijih generacija, dok Šafija i Ahmed, po drugoj verziji, smatraju da ima jedan rekat. Malik smatra da jednorekatnom vitr-namazu treba uvijek prethoditi nafila s parnim brojem rekata i da se samo na putovanju može klanjati osamljen vitr-namaz od jednog rekata.
Hadise koje Šafija i Ahmed primjenjuju prihvataju pravnici hanefijske škole s napomenom da se prije vitra (neparnog broja rekata) klanjaju dva rekata, što će biti vitr s neparnim brojem od tri rekata.
Ovu dilemu otklonio je Tirmizi Alijinom, radijallahu anhu, izjavom: "Allahov Poslanik klanjaše vitr-namaz od tri rekata", i Nesai izjavama Aiše: "Allahov Poslanik nije predavao selam poslije završena dva rekata vitr-namaza."
Nesaija u svojoj hadiskoj zbirci navodi Ibni-Abbasovu izjavu: "Allahov Poslanik u noći klanjaše osam rekata i vitr-namaz od tri rekata."
Ebu-Davud, Nesai i Ibni-Madže ističu u svojim zbirkama da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao vitr od tri rekata. Darekutni u svom *Sunenu* je naveo hadis preko Abdullaha b. Mes'uda: "Noćni vitr-namaz, koji se klanja u noći, od tri je rekata, kao što je to i dnevni vitr, tj. akšam-namaz."
Ibnu-Ebu-Šejbe u svom *Musannefu* bilježi izjavu Hasana Basrija da su svi muslimani saglasni da vitr-namaz ima tri rekata i jedan selam iza trećeg rekata.

473. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera, da je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je još držao govor, došao jedan čovjek i pitao:
– Od koliko se rekata klanja noćni namaz?
– Od dva rekata – odgovorio je on – a kada se budeš bojao zore, obavi jedan rekat vitr-namaza, a to će ti biti nepar onom što si već prije klanjao.
I Velid b. Kesir kaže da mu je pričao Ubejdullah b. Abdullah, da im je Ibn-Omer rekao kako je jedan čovjek dozvao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je on bio još u džamiji...

٤٧٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يَخْطُبُ فَقَالَ كَيْفَ صَلَاةُ اللَّيْلِ فَقَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ تُوتِرُ لَكَ مَا قَدْ صَلَّيْتَ قَالَ الْوَلِيدُ بْنُ كَثِيرٍ حَدَّثَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَجُلًا نَادَى النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ.

474. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, ovoga Ebu-Murre, oslobođeni rob Akila b. Ebu-Taliba prenoseći od Ebu-Vakida Lejsija, da je rekao:
– Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio u svojoj džamiji, došle su tri osobe – dvije su okrenule prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a jedna je otišla. Jedan od ove dvojice vidje u krugu prisutnih slobodan prostor (otvor) i tu sjede, a drugi sjede iza njih.
Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio predavanje, rekao je:
– Eto, da vas obavijestim o ovoj trojici: jedan od njih sklonio se Allahu i Allah ga je sklonio, drugi se postidio pa se i Allah postidio njega, a onaj zadnji (treći) orkenuo se (natrag) pa se i Allah od njega okrenuo.

٤٧٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّ أَبَا مُرَّةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ فَأَقْبَلَ ثَلَاثَةُ نَفَرٍ فَأَقْبَلَ اثْنَانِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَذَهَبَ وَاحِدٌ فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ أَلَا أُخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللهِ فَآوَاهُ اللهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللهُ مِنْهُ وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللهُ عَنْهُ.

LEŽANJE NA LEĐIMA I PRUŽANJE NOGU U DŽAMIJI

باب الاسْتِلْقَاءِ فِي الْمَسْجِدِ وَمَدِّ الرِّجْلِ

475. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibn-Šihaba, ovaj od Abbada b. Temima, a on od svoga amidže kako je vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u džamiji kako leži na leđima prebacivši jednu nogu preko druge.
Preneseno je od Ibn-Šihaba, a on od Seida b. Musejjeba da je rekao:
"To su radili Omer i Osman."

٤٧٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ مُسْتَلْقِيًا فِي الْمَسْجِدِ وَاضِعًا إِحْدَى رِجْلَيْهِ عَلَى الْأُخْرَى وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ ابْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ كَانَ عُمَرُ وَعُثْمَانُ يَفْعَلَانِ ذَلِكَ .

MJESTO ZA KLANJANJE MOŽE BITI I NA PUTU UKOLIKO NE SMETA SVIJETU

باب الْمَسْجِدِ يَكُونُ فِي الطَّرِيقِ مِنْ غَيْرِ ضَرَرٍ بِالنَّاسِ

To su izjavili Hasan (Basri), Ejjub i Malik.

وَبِهِ قَالَ الْحَسَنُ وَأَيُّوبُ وَمَالِكٌ .

476. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibn-Šihaba koga je obavijestio Urve b. Zubejr, da je Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla:
– Pamtim svoje roditelje samo kao muslimane, a nijedan dan nije prošao, a da nam nije došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i to na kraju toga dana: jutrom ili večerom.
Kasnije se kod Ebu-Bekra pojavila ideja pa je u dvorištu svoje kuće sagradio mesdžid u kome je klanjao i učio Kur'an, pa bi se žene idolopoklonika oko njega okupile, a njihovi sinovi mu se čudili i promatrali ga.
Ebu-Bekr je bio osjećajan čovjek, i kad god bi učio Kur'an nije mogao vladati svojim očima (nego plakaše). To je uznemirilo prvake kurejšijskih idolopoklonika.[1]

٤٧٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ لَمْ أَعْقِلْ أَبَوَيَّ إِلَّا وَهُمَا يَدِينَانِ الدِّينَ وَلَمْ يَمُرَّ عَلَيْنَا يَوْمٌ إِلَّا يَأْتِينَا فِيهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ طَرَفَيِ النَّهَارِ بُكْرَةً وَعَشِيَّةً ثُمَّ بَدَا لِأَبِي بَكْرٍ فَابْتَنَى مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ فَكَانَ يُصَلِّي فِيهِ وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَيَقِفُ عَلَيْهِ نِسَاءُ الْمُشْرِكِينَ وَأَبْنَاؤُهُمْ يَعْجَبُونَ مِنْهُ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَجُلًا بَكَّاءً لَا يَمْلِكُ عَيْنَيْهِ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ فَأَفْزَعَ ذَلِكَ أَشْرَافَ قُرَيْشٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ .

1 Džamija se ne može graditi na tuđem i otetom zemljištu. Može se graditi na vlastitom, odnosno vakufskom zemljištu pazeći da ne smeta saobraćaju i da ne ograničava prava vlasnika susjednih zemljišta.
Aktivnost Ebu-Bekra bila je u smislu obznanjivanja Allahove Knjige i pored postojanja opasnosti po život. Niko osim Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio na ovom stupnju.

KLANJANJE NA PIJAČNOJ DŽAMIJI

بَاب الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ السُّوقِ

Ibn-Avn je klanjao u prostoriji svoje kuće na kojoj vrata zaključavaše.

وَصَلَّى ابْنُ عَوْنٍ فِي مَسْجِدٍ فِي دَارٍ يُغْلَقُ عَلَيْهِمُ الْبَابُ .

477. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu kazao Ebu-Mu'avije prenoseći od A'meša, on od Ebu-Saliha, ovaj od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Skupno obavljanje namaza vjernika vrednije je za dvadeset pet stepeni (puta) od njegova namaza koga bi obavio sam u svojoj kući, ili namaza koga sam obavi na trgu.
Kada neko od vas lijepo uzme abdest i dođe u džamiju ne namjeravajući ništa drugo nego da obavi namaz, on neće koračati nijednog koraka a da ga Allah neće za to uzdići za jedan stepen više i skinuti s njega jedan grijeh sve dok ne uniđe u džamiju. Pošto uniđe u džamiju, smatra se da je on u namazu sve dok se bude u džamiji zadržavao i klanjao, a meleki će se, sve dok je na mjestu gdje je klanjao, moliti za njega riječima: 'Allahu, oprosti mu! Allahu naš, smiluj mu se!', sve dok ne uslijedi nešto što mu kvari abdest."[1]

٤٧٧ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ صَلَاةُ الْجَمِيعِ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَصَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً فَإِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وَأَتَى الْمَسْجِدَ لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللهُ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ خَطِيئَةً حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ وَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَتْ تَحْبِسُهُ وَتُصَلِّي يَعْنِي عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ مَا لَمْ يُحْدِثْ فِيهِ .

---

1 Prema kur'anskom načelu svako dobro djelo nagrađuje se deseterostruko. Za namaz obavljen u kući ili čaršiji računa se nagrada od deset namaza, a za namaz obavljen u džematu nagrada se udvostručuje i računa dvadeset namaza. Nagrada za još pet stepeni (puta) više, samo je iz Allahove, dželle šanuhu, milosti zato što je čovjek klanjao.
Brojevi po svojoj osnovnoj mjesnoj vrijednosti dijele se na jedinice, desetice, stotice i hiljade. Stotice su na sredini ljestvice ove mjesne vrijednosti, a zlatna sredina uvijek je poželjna. Četvtina od broja sto je broj dvadest pet, koji aludira na broj sto, odnosno stoticu kao zlatnu sredinu mjesne vrijednosti brojeva radi čega je, možda, i spomenuta u ovom hadisu.
Što se tiče broja 27, Kermani smatra da se ovim brojem aludira na zbir rekata obligatnih svakodnevnih namaza, i to: sabah 2, podne 4, ikindija 4, akšam 3 i jacija 4 rekata, te zbir rekata pritvrđenih dnevnih sunneta, tj. deset. Ajni na ovo odgovara da je broj pritvrđenih sunneta dvanaest, pa ova Kermanijeva računica nije tačna. On kaže da bi se ovo moglo objasniti time koliki je broj dana u sedmici, pa ako čovjek klanja u džematu njemu se na dvadest sevapa dodaju sevapi za svaki namaz iz tih sedam dana. Što se tiče vitr-namaza, moguće je da je propisan poslije toga.
Klanjati skupno znak je jače pripadnosti zajednici i prilika za međusobno konsultovanje ljudi.

PREPLITANJE PRSTA U DŽAMIJI I NA DRUGOM MJESTU

بَاب تَشْبِيكِ الْأَصَابِعِ فِي الْمَسْجِدِ وَغَيْرِهِ

478, 479. PRIČAO NAM JE Hamid b. Umer prenoseći od Bišra, njemu saopćio Asim, ovome Vakid prenoseći od svoga oca, on od Ibn-Omera ili od Ibni-Amra, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preplitao svoje prste.

٤٧٨-٤٧٩. حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ عُمَرَ عَنْ بِشْرٍ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ حَدَّثَنَا وَاقِدٌ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَوِ ابْنِ عَمْرٍو شَبَّكَ النَّبِيُّ ﷺ أَصَابِعَهُ

480. Asim b. Ali kaže da je njemu pričao Asim b. Muhammed:
– Gornji hadis čuo sam od svoga oca. Pošto ga nisam u cijelosti zapamtio, to mi ga je ispravio Vakid prenoseći od svoga oca koji govori da je Abdullah izjavio kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Abdullahu b. Amr, šta će biti s tobom kad ostaneš u svijetu ološa?", i spomenu ovo (tj. preplitanje).[2]

٤٨٠. وَقَالَ عَاصِمُ بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ سَمِعْتُ هَذَا الْحَدِيثَ مِنْ أَبِي فَلَمْ أَحْفَظْهُ فَقَوَّمَهُ لِي وَاقِدٌ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي وَهُوَ يَقُولُ قَالَ عَبْدُاللهِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا عَبْدَاللهِ بْنَ عَمْرٍو كَيْفَ بِكَ إِذَا بَقِيتَ فِي حُثَالَةٍ مِنَ النَّاسِ بِهَذَا .

481. PRIČAO NAM JE Hallad b. Jahja, njemu Sufjan prenoseći od Ebu-Burda b. Abdullaha b. Ebu-Burda, ovaj od svoga dede, a on od Ebu-Musaa (Eša'rija), koji je prenio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Vjernici su kao građevina čiji je svaki dio čvrsto vezan jedan za drugi, i tada je isprepleo svoje prste."

٤٨١. حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنَّ الْمُؤْمِنَ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا وَشَبَّكَ أَصَابِعَهُ .

2 Humejdi gornji slučaj prikazao je detaljno: "Alejhisselam je isprepleo prste svojih ruku i rekao: "Abdullahu, šta će biti s tobom kad ostaneš među ološom, koji svoje obaveze neće izvršavati, dok će povjerene mu poslove iznevjeravati, međusobno se podvajati i biti ovako – prepletavši prste svojih ruku."
– Šta treba tada raditi, Allahov Poslaniče? – upitao je Abdullah.
– Radi što je dobro, a kloni se onoga što ti izgleda ružno! – odgovorio je Alejhisselam.
Zabranjeno je prepletanje prsta u namazu, a u drugim prilikama nepristojan akt kojim se manifestuju nesređeni odnosi među ljudima.
Hakim u "Mustedreku" navodi Alejhisselamovu izreku:
"Kada neko od vas uzme abdest u kući i ode u džamiju, smatra se da je u namazu sve dok se ne povrati natrag, pa neka ne čini ovako – prepletavši prste svojih ruku."

482. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Nadr b. Šumejl, a ovoga obavijestio Ibni-Avn prenoseći od Ibn-Sirina, a on od Ebu-Hurejre, koji je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je s nama jedan od poslijepodnevnih (podne ili ikindija) namaza koga je Ebu-Hurejra tačno imenovao, ali sam ja to, kaže Ibn-Sirin, zaboravio. Potom je (Vjerovjesnik, kaže Ibn-Sirin), klanjao s nama dva rekata, predao selam, prišao u džamiji jednom poprečnom direku i na njega se naslonio, kao da je bio ljut. Potom je stavio desnu ruku po lijevoj, isprepleo prste položivši dlan svoje desnice na poleđinu dlana ljevice. Tada su na džamijska vrata izašli ljudi što žure s izlazom i rekli: "Skraćen je namaz!" Među svijetom bio je Ebu-Bekr i Omer, ali se nisu usudili da mu to kažu. Među tim narodom bijaše i jedan čovjek dugih ruku, kome govorahu "Zul-jedejn",[1] i on upita: "Jesi li ti, Allahov Poslaniče, nešto zaboravio ili se ovaj namaz skratio?"
– Nisam zaboravio, niti je namaz skraćen – odgovorio je i upitao:
"Je li onako kao što kaže čovjek dugih ruku 'Zul-jedejn'?"
– Da – rekli su prisutni.
Tada prođe naprijed, klanja ono što je izostavio, predade selam, izgovori tekbir i učini sedždu sličnu svojoj sedždi ili nešto dužu i diže glavu izgovarajući tekbir. Potom izgovori opet tekbir i učini sedždu sličnu ranijoj ili nešto dužu, i dižući glavu izgovori tekbir.
Ponekad su (Ibn-Sirina) pitali: "... I vjerovatno predao selam?"
Obaviješten sam, odgovorio bi (Ibn-Sirin), da je Imran b. Husajn kazao: "Potom je Alejhisselam opet predao selam."[2]

٤٨٢. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا النَّضْرُ بْنُ شُمَيْلٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِحْدَى صَلَاتَيِ الْعَشِيِّ قَالَ ابْنُ سِيرِينَ سَمَّاهَا أَبُو هُرَيْرَةَ وَلَكِنْ نَسِيتُ أَنَا قَالَ فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ إِلَى خَشَبَةٍ مَعْرُوضَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَاتَّكَأَ عَلَيْهَا كَأَنَّهُ غَضْبَانُ وَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى وَشَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ وَوَضَعَ خَدَّهُ الْأَيْمَنَ عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَخَرَجَتِ السَّرَعَانُ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالُوا قَصُرَتِ الصَّلَاةُ وَفِي الْقَوْمِ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَفِي الْقَوْمِ رَجُلٌ فِي يَدَيْهِ طُولٌ يُقَالُ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَنَسِيتَ أَمْ قَصُرَتِ الصَّلَاةُ قَالَ لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصَرْ فَقَالَ أَكَمَا يَقُولُ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالُوا نَعَمْ فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى مَا تَرَكَ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ ثُمَّ كَبَّرَ وَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ فَرُبَّمَا سَأَلُوهُ ثُمَّ سَلَّمَ فَيَقُولُ نُبِّئْتُ أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ قَالَ ثُمَّ سَلَّمَ .

1 Ovaj čovjek se zvao Hirbak b. Amr. (prim. rec.)

2 Gornji slučaj zabilježio je Ahmed u svom *Musnedu* i Taberahi u *El-Kebiru,* a Tahavi navodi da je 'Imran sin Husajnov rekao: "Alejhisselam je klanjao s nama tri rekata podne-namaza, predao selam i okrenuo se

MESDŽIDI NA MEDINSKIM DRUMOVIMA I MJESTA GDJE JE VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, KLANJAO

بَاب الْمَسَاجِدِ الَّتِي عَلَى طُرُقِ الْمَدِينَةِ وَالْمَوَاضِعِ الَّتِي صَلَّى فِيهَا النَّبِيُّ ﷺ

483. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu-Bekr Mukaddemi, njemu Fudajl b. Sulejman, ovome Musa b. Ukbe, koji je rekao:
"Vidio sam Salima b. Abdullaha kako istražuje mjesta na (medinskim) drumovima i na njima klanja. On pričaše da je njegov otac klanjao na tim mjestima i da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da tu klanja.
Pričao mi je Nafi' prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je i on klanjao na istim mjestima, a pitao sam i Salima i on bi se uvijek složio o tim mjestima s Nafijom, izuzev što bi se razišli o mesdžidu u Šerefi Revhau."

٤٨٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ رَأَيْتُ سَالِمَ ابْنَ عَبْدِاللهِ يَتَحَرَّى أَمَاكِنَ مِنَ الطَّرِيقِ فَيُصَلِّي فِيهَا وَيُحَدِّثُ أَنَّ أَبَاهُ كَانَ يُصَلِّي فِيهَا وَأَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي فِي تِلْكَ الْأَمْكِنَةِ وَسَأَلْتُ سَالِمًا فَلَا أَعْلَمُهُ إِلَّا وَافَقَ نَافِعًا فِي الْأَمْكِنَةِ كُلِّهَا إِلَّا أَنَّهُمَا اخْتَلَفَا فِي مَسْجِدٍ بِشَرَفِ الرَّوْحَاءِ.

484. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad, a ovome Musa b. Ukbe prenoseći od Nafija, kako ga je obavijestio Abdullah da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, idući na 'umru i kada je činio svoje hodočašće, odsjedao u Zul-Hulejfi pod jednim stablom (akacije) na mjestu današnje džamije koja se

٤٨٤. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ ابْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ يَعْتَمِرُ وَفِي حَجَّتِهِ حِينَ حَجَّ تَحْتَ سَمُرَةٍ فِي مَوْضِعِ الْمَسْجِدِ الَّذِي

---

narodu. Potom je "Zul-jedejn" primijetio:
– Allahov Poslaniče, klanjao si tri rekata!
Tada je Alejhisselam klanjao još jedan rekat, predao selam, obavio dvije sedžde, a iza njih opet predao selam. Nesai gornji slučaj iznosi u nešto izmijenjenoj varijanti.
Iz hadisa se može zaključiti:
– sehvi-sedžda (sedžda zaborava) sastoji se od dvije namaske sedžde, a čini se iza obavljenog selama;
– stav Ebu-Hanife o ovom pitanju je da se ispušteni dio namaza mora odmah naknadno obaviti i potom učiniti sehvi-sedžda. Između prvog selama i ove sedžde ne smije se razgovarati niti okretati od Ka'be, niti otići s mjesta gdje se klanja. Unutrašnji prostor džamije smatra se jedinstvenim terenom i mjestom obreda klanjača. Osoba koja se sjeti svog propusta pošto je izašla iz džamije, mora namaz ponovo klanjati.
Mnogi pravnici smatraju da se ispušteni dio namaza može naknadno obaviti zajedno sa sehvi-sedždom samo kada se osoba nije pomakla s mjesta svoga klanjanja.
Navedeni dijalog između Alejhisselama i ashaba mogao se tolerisati prije utvrđenih preciznih propisa o vjerskim obredima. Danas bi takav razgovor – stav je Ebu-Hanife – pokvario prethodno obavljeni dio namaza.

بِذِي الْحُلَيْفَةِ وَكَانَ إِذَا رَجَعَ مِنْ غَزْوٍ كَانَ فِي تِلْكَ الطَّرِيقِ أَوْ حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ هَبَطَ مِنْ بَطْنِ وَادٍ فَإِذَا ظَهَرَ مِنْ بَطْنِ وَادٍ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي عَلَى شَفِيرِ الْوَادِي الشَّرْقِيَّةِ فَعَرَّسَ ثَمَّ حَتَّى يُصْبِحَ لَيْسَ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِحِجَارَةٍ وَلَا عَلَى الْأَكَمَةِ الَّتِي عَلَيْهَا الْمَسْجِدُ كَانَ ثَمَّ خَلِيجٌ يُصَلِّي عَبْدُاللهِ عِنْدَهُ فِي بَطْنِهِ كُثُبٌ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثَمَّ يُصَلِّي فَدَحَا السَّيْلُ فِيهِ بِالْبَطْحَاءِ حَتَّى دَفَنَ ذَلِكَ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ عَبْدُاللهِ يُصَلِّي فِيهِ .

nalazi u Zul-Hulejfi, a kada bi se vraćao iz vojnog pohoda, odnosno kada se vraćao sa hadža ili ‘umre spuštao bi se sredinom doline (El-‘Akik), a kada je izlazio iz doline, naredio bi životinji da klekne u šljunkovitoj kotlini koja se nalazi na ističnoj strani doline i tamo se zadržao do jutra. Nije bio kod mesdžida koji se nalazi u kamenjaru niti na uzvišici, na kome se sada nalazi džamija. Tamo je bio jedan prosjek kod koga bi Abdullah klanjao, (a) u unutrašnjosti toga prosjeka su pješčani nasipi i tamo je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao. Kasnije je taj prosjek u kotlini poplavljen i zasut, pa je zasuto i mjesto na kome je Abdullah klanjao.

٤٨٥. وَأَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى حَيْثُ الْمَسْجِدُ الصَّغِيرُ الَّذِي دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِشَرَفِ الرَّوْحَاءِ وَقَدْ كَانَ عَبْدُاللهِ يَعْلَمُ الْمَكَانَ الَّذِي كَانَ صَلَّى فِيهِ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ ثَمَّ عَنْ يَمِينِكَ حِينَ تَقُومُ فِي الْمَسْجِدِ تُصَلِّي وَذَلِكَ الْمَسْجِدُ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ الْيُمْنَى وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمَسْجِدِ الْأَكْبَرِ رَمْيَةٌ بِحَجَرٍ أَوْ نَحْوُ ذَلِكَ .

485. Abdullah b. Omer pričaše da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao tamo gdje je sada mala džamija, a ona je niže mesdžida koji se nalazi u Šerifi Ravhau. Abdullah je poznavao mjesto na kome je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, i govorio bi:
“Tamo, desno od tebe, kada staneš u džamiji da klanjaš, a to je džamija na desnoj ivici druma kada ideš prema Mekki; između nje i velikog mesdžida je razdaljina od jednog kamenog dobačaja ili tako nešto.”

٤٨٦. وَأَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يُصَلِّي إِلَى الْعِرْقِ الَّذِي عِنْدَ مُنْصَرَفِ الرَّوْحَاءِ وَذَلِكَ الْعِرْقُ انْتِهَاءُ طَرَفِهِ عَلَى حَافَةِ الطَّرِيقِ دُونَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْمُنْصَرَفِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ وَقَدِ ابْتُنِيَ ثَمَّ مَسْجِدٌ فَلَمْ يَكُنْ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ كَانَ يَتْرُكُهُ عَنْ يَسَارِهِ وَوَرَاءَهُ وَيُصَلِّي أَمَامَهُ إِلَى الْعِرْقِ نَفْسِهِ وَكَانَ عَبْدُاللهِ

486. Ibn-Omer klanjaše i prema dolini Irk koji se nalazi pri kraju Revhaa. Završetak ovog brežuljka je na ivici druma, upravo pored mesdžida koji se nalazi između te ivice i završetka (Revhaa) kada ideš prema Mekki. Tu je već sagrađena i džamija, ali Abdullah u toj džamiji ne bi klanjao nego bi je ostavio na svojoj lijevoj strani iza sebe i klanjao bi ispred te džamije prema samoj dolini Irk.
Abdullah je kretao iz Revhaa uvečer i ne bi klanjao podne dok ne bi stigao u to mjesto i tu bi

klanjao podne-namaz, a kada bi krenuo iz Mekke i pokraj njega prošao prije sabaha na jedan sat vremena ili pred zoru (manje od jednog sahata), tu bi se malo zaustavio (i odmorio) dok ne bi klanjao sabah-namaz.

يَرُوحُ مِنَ الرَّوْحَاءِ فَلَا يُصَلِّي الظُّهْرَ حَتَّى يَأْتِيَ ذَلِكَ الْمَكَانَ فَيُصَلِّي فِيهِ الظُّهْرَ وَإِذَا أَقْبَلَ مِنْ مَكَّةَ فَإِنْ مَرَّ بِهِ قَبْلَ الصُّبْحِ بِسَاعَةٍ أَوْ مِنْ آخِرِ السَّحَرِ عَرَّسَ حَتَّى يُصَلِّيَ بِهَا الصُّبْحَ .

487. Abdullah je još pričao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svraćao pod jedno veliko stablo na desnoj strani druma niže Ruvejsa i nasuprot puta u prostranom i ravnom mjestu, i to kada bi sišao sa uzvišice, tačnije malo niže ispod (sela) Berid Ruvejse za oko dvije milje. Gornji dio stabla već je bio slomljen, savijen prema svojoj unutrašnjosti i stajao je na deblu. Na tom deblu su bili i mnogi nanosi pijeska.

٤٨٧ . وَأَنَّ عَبْدَاللهِ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ تَحْتَ سَرْحَةٍ ضَخْمَةٍ دُونَ الرُّوَيْثَةِ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ وَوِجَاهَ الطَّرِيقِ فِي مَكَانٍ بَطْحٍ سَهْلٍ حَتَّى يُفْضِيَ مِنْ أَكَمَةٍ دُوَيْنَ بَرِيدِ الرُّوَيْثَةِ بِمِيلَيْنِ وَقَدِ انْكَسَرَ أَعْلَاهَا فَانْثَنَى فِي جَوْفِهَا وَهِيَ قَائِمَةٌ عَلَى سَاقٍ وَفِي سَاقِهَا كُثُبٌ كَثِيرَةٌ .

488. Abdullah je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao na kraju brežuljka iza (naselja) Ardža, a to je kada ideš prema visoravni (Hedbu). Kod toga mjesta desno, kod samog drveća, gdje je on činio sedždu, nalaze se dva ili tri mezara. Na grobovima su kamene stijene. Abdullah bi, kretao iz Ardža, prolazio kroz to drveće oko podne, kada bi sunce kenulo sa zenita, i klanjao podne u tom mesdžidu.

٤٨٨ . وَأَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي طَرَفِ تَلْعَةٍ مِنْ وَرَاءِ الْعَرْجِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى هَضْبَةٍ عِنْدَ ذَلِكَ الْمَسْجِدِ قَبْرَانِ أَوْ ثَلَاثَةٌ عَلَى الْقُبُورِ رَضَمٌ مِنْ حِجَارَةٍ عَنْ يَمِينِ الطَّرِيقِ عِنْدَ سَلَمَاتِ الطَّرِيقِ بَيْنَ أُولَئِكَ السَّلَمَاتِ كَانَ عَبْدُاللهِ يَرُوحُ مِنَ الْعَرْجِ بَعْدَ أَنْ تَمِيلَ الشَّمْسُ بِالْهَاجِرَةِ فَيُصَلِّي الظُّهْرَ فِي ذَلِكَ الْمَسْجِدِ .

489. Abdullah b. Omer pričao je to i istakao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjedao kod visokih stabala na lijevoj strani puta, na jednoj padini ispod (brda) Herša. Ova padina spojena je s brdom Herša, a između nje i spomenutog puta je razdaljina dobačaja strijele. Abdullah klanjaše pod stablom koje je bilo najbliže spomenutim stablima na putu, a ono je među njima bilo i najviše.

٤٨٩ . وَأَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَزَلَ عِنْدَ سَرَحَاتٍ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ فِي مَسِيلٍ دُونَ هَرْشَى ذَلِكَ الْمَسِيلُ لَاصِقٌ بِكُرَاعِ هَرْشَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ قَرِيبٌ مِنْ غَلْوَةٍ وَكَانَ عَبْدُاللهِ يُصَلِّي إِلَى سَرْحَةٍ هِيَ أَقْرَبُ السَّرَحَاتِ إِلَى الطَّرِيقِ وَهِيَ أَطْوَلُهُنَّ .

490. Abdullah b. Omer također je pričao da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjedao na padini koja se nalazi u donjem dijelu doline "Merri Zahran" prema Medini, a kada bi se spuštao sa (brda) Safravata, odsjedao bi na sredini ove padine, i to na lijevoj strani puta kada ideš prema Mekki. Između mjesta na kome je odsjedao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i spomenutog puta, nema više od jednog kamenog dobačaja.

٤٩٠. وَأَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ فِي الْمَسِيلِ الَّذِي فِي أَدْنَى مَرِّ الظَّهْرَانِ قِبَلَ الْمَدِينَةِ حِينَ يَهْبِطُ مِنَ الصَّفْرَاوَاتِ يَنْزِلُ فِي بَطْنِ ذَلِكَ الْمَسِيلِ عَنْ يَسَارِ الطَّرِيقِ وَأَنْتَ ذَاهِبٌ إِلَى مَكَّةَ لَيْسَ بَيْنَ مَنْزِلِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ إِلَّا رَمْيَةٌ بِحَجَرٍ .

491. Abdullah b. Omer još je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjedao u Zu Tuvau. Tu bi konačio do svitanja zore, a klanjao bi sabah-namaz (na putu) idući prema Mekki. To mjesto, na kome bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, na velikom je uzvišenju, a ne u mesdžidu koji je tamo sagrađen, nego niže od toga, upravo na velikom uzvišenju.

٤٩١. وَأَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْزِلُ بِذِي طُوًى وَيَبِيتُ حَتَّى يُصْبِحَ يُصَلِّي الصُّبْحَ حِينَ يَقْدَمُ مَكَّةَ وَمُصَلَّى رَسُولِ اللهِ ﷺ ذَلِكَ عَلَى أَكَمَةٍ غَلِيظَةٍ لَيْسَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي بُنِيَ ثَمَّ وَلَكِنْ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ عَلَى أَكَمَةٍ غَلِيظَةٍ .

492. Abdullah je još pričao da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo prema dvjema uvalama brda, koje su bile između njega i visokog brda, u pravcu Ka'be.
Abdullah je potom dislocirao džamiju, koja je tamo već sagrađena, na lijevu stranu koja se nalazi pri kraju uzvišenja, a mjesto na kome je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nalazi se niže od nje, upravo na crnom uzvišenju, do kojeg ostavljaš deset aršina od (prvog) uzvišenja ili približno toliko, i klanjaš okrenut prema uvalama brda, onoga između tebe i same Ka'be.[1]

٤٩٢. وَأَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَقْبَلَ فُرْضَتَيِ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَبَلِ الطَّوِيلِ نَحْوَ الْكَعْبَةِ فَجَعَلَ الْمَسْجِدَ الَّذِي بُنِيَ ثَمَّ يَسَارَ الْمَسْجِدِ بِطَرَفِ الْأَكَمَةِ وَمُصَلَّى النَّبِيِّ ﷺ أَسْفَلَ مِنْهُ عَلَى الْأَكَمَةِ السَّوْدَاءِ تَدَعُ مِنَ الْأَكَمَةِ عَشَرَةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا ثُمَّ تُصَلِّي مُسْتَقْبِلَ الْفُرْضَتَيْنِ مِنَ الْجَبَلِ الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ الْكَعْبَةِ .

1 Abdullah b. Omer opisao je terene na putu od Medine prema Mekki na kojima je Alejhisselam klanjao prilikom obavljanja Oprosnog hadža i 'umre. Pored obavljanja imamske dužnosti u svojoj džamiji u Medini, počesto je klanjao u kućama ashaba i drugim džamijama Medine. Ebu-Davud u svom "Merasilu", navodi iz toga doba slijedeće džamije: Džamija Benu-Amra b. Mebzula, Benu-Saide, Benu-Ubejda, Benu-Seleme, Benu-Rajiha b. Abdul-Ešhela, Benu-Zurejka, Benu-Gifara i džamija Esleme ili Džuhejne plemena. Za Alejhisselamova života u Medini je, dakle, podignuto 9 džamija.
Abdullah ibni Omer je klanjao na istaknutim terenima iz ljubavi za dosljednim oponašanjem Alejhisselama, a ne kulta navedenih mjesta.
Halifa Omer, radijallahu anhu, došao je do jednog mjesta, pa su se ljudi počeli okupljati govoreći kako je na tom mjestu klanjao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Onda je rekao: "Pristalice ranije Allahove

POGLAVLJA O SUTRI KLANJAČA

SUTRA IMAMA JE I SUTRA ONOGA KOJI KLANJA ZA NJIM

أَبْوَاب سُتْرَةِ الْمُصَلِّي

بَاب سُتْرَةُ الْإِمَامِ سُتْرَةُ مَنْ خَلْفَهُ

493. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a ovaj od Abdullaha b. Abbasa, da je rekao:
"Krenuo sam jašući na magarici. Tada sam već skoro bio punoljetan. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je sa svijetom na Mini prema nečemu mimo zida. Prošao sam ispred jednog dijela reda klanjača, sišao s magarice, pustio je da pase i unišao u red, i to mi nije niko zamjerio."

٤٩٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانٍ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الِاحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بِمِنًى إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ فَنَزَلْتُ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ وَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكِرْ ذَلِكَ عَلَيَّ أَحَدٌ .

494. PRIČAO NAM JE Ishak, tj. Ibn-Mensur, ovome Abdullah b. Numejr, njemu Ubejdullah prenoseći od Nafija, a on od Ibn-Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio na dan Bajrama (na musallu) naređujući da se donese kratko koplje sa spljoštenim vrškom koje bi se stavilo ispred njega i on bi tako prema njemu klanjao, a svijet iza njega. To je on radio i na putovanju. Otuda su ga (kaže Nafi'), uzimali i zapovjednici (kao sutru).[2]

٤٩٤. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ يَعْنِي ابْنَ مَنْصُورٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ يَوْمَ الْعِيدِ أَمَرَ بِالْحَرْبَةِ فَتُوضَعُ بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا وَالنَّاسُ وَرَاءَهُ وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ فَمِنْ ثَمَّ اتَّخَذَهَا الْأُمَرَاءُ .

Knjige zalutale su najviše zbog toga što su slijedili tragove svojih vjerovjesnika i nad tim terenima gradili svoje hramove. Gdje god koga stigne vrijeme ma kojeg namaza, neka ga tu i klanja, u protivnom neka nastavi."

2 Sutra je postavljen štap ili viši predmet ispred klanjača na otvorenom prostoru kao znak zabrane prolaza. Pravnici hanefijske škole smatraju da taj predmet treba biti visine jednog aršina i više. Ibn-Bettal kaže da učenjaci smatraju da je korištenje sutre sunnet koji je pohvalno činiti. Što se tiče upotrebe sutre u pustinji ili na otvorenom prostoru, imam Muhammed to drži samo preporučljivim činom.
Po mišljenju Ibni-Mes'uda, radijallahu anhu, dovoljno je da kao sutra bude strijela, a u djelu Ez-Zehire navodi se da je veličina strijele jedan aršin. Šejhul-islam (Es-Serahsi) smatra da je koplje (aneze) visine jednog aršina, a debljine prsta. On kaže da bi bilo dovoljno ako bi čovjek stavio ispred sebe štap ili tobolac u visini jednog aršina. A ako bi to bilo niže od aršina, tada postoje različiti stavovi učenjaka. Prema tome, sutra može biti: strijela, sedlo, bisage, torba, tobolac za strijele i svaki predmet visine jednog aršina. Malikije dozvoljavaju da se na ime sutre može koristiti povisoka kapa, uspravljen jastuk i slično.

495. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu kazao Šu'be prenoseći od Avna b. Ebi-Džuhajfa, da je rekao:
"Čuo sam od svoga oca da je s njima Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Bathau dva rekata podne i dva rekata ikindije, a pred njim kratki štap kao pola koplja (kao sutra) ispred koga prolaziše žene i magarci."

٤٩٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمْ بِالْبَطْحَاءِ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ تَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ الْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ .

KOLIKA RAZDALJINA TREBA BITI IZMEĐU KLANJAČA I SUTRE

بَاب قَدْرِ كَمْ يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ بَيْنَ الْمُصَلِّي وَالسُّتْرَةِ

496. PRIČAO NAM JE Amr b. Zurare, njega obavijestio Abdul-Aziz b. Ebu-Hazim prenoseći od svoga oca, a ovaj od Sehla Sa'da, da je rekao:
"Između mjesta na kome je klanjao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i zida (džamije) ispred njega, bila je razdaljina ovčijeg prolaza."

٤٩٦. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ بَيْنَ مُصَلَّى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَبَيْنَ الْجِدَارِ مَمَرُّ الشَّاةِ .

497. PRIČAO NAM JE Mekki, njemu Jezid b. Ebu-Ubejd prenoseći od Seleme, da je rekao:
"Džamijski zid bio je uz minber da ne bi skoro mogla ovca proći."[1]

٤٩٧. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ كَانَ جِدَارُ الْمَسْجِدِ عِنْدَ الْمِنْبَرِ مَا كَادَتِ الشَّاةُ تَجُوزُهَا .

1 Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Ka'bi, razdaljina između njega i zida bila je oko tri aršina. Imam Malik smatra da ta razdaljina treba biti tolika da klanjač može komotno obavljati ruku' i sedždu, a onemogućiti prolaz stranom licu ispred sebe. Ebu-Ishak kaže da je vidio Abdullaha b. Mugaffela da klanja, a između njega i zida bila je razdaljina od 6 aršina.

KLANJANJE PREMA KRAĆEM KOPLJU SPLJOŠTENOG VRŠKA

باب الصَّلَاةِ إِلَى الْحَرْبَةِ

498. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Ubejdullaha kojeg je obavijestio Nafi‘ prenoseći od Abdullaha b. Omera, da se pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, usađivalo kraće koplje spljoštenog vrška i on bi prema njemu klanjao.

٤٩٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُرْكَزُ لَهُ الْحَرْبَةُ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا .

KLANJANJE PREMA KOPLJASTOM (KRATKOM) ŠTAPU

باب الصَّلَاةِ إِلَى الْعَنَزَةِ

499. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu‘be rekavši kako mu je ispričao Avn b. Ebu-Džuhajfe, da je čuo svoga oca koji je kazao:
“Izašao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme podnevske žege i donesena mu je voda za abdest; uzeo je abdest i s nama klanjao podne i ikindiju, a ispred njega bio je (usađen) štap iza koga su prolazile žene i magarci.”

٤٩٩. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْنُ بْنُ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْهَاجِرَةِ فَأُتِيَ بِوَضُوءٍ فَتَوَضَّأَ فَصَلَّى بِنَا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ وَالْمَرْأَةُ وَالْحِمَارُ يَمُرُّونَ مِنْ وَرَائِهَا .

500. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Hatim b. Bezi‘, njemu rekao Šazan prenoseći od Šu‘be, ovaj od Ataa b. Ebu-Mejmuna, da je kazao:
– Čuo sam Enesa b. Malika kada je rekao: “Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio radi (prirodne) nužde, slijedio sam ga ja i još jedan dječak. Uz nas je bio bastun, odnosno (obični) štap ili štap sa šiljkom i jedan kožni lončić, i kada bi on obavio svoju nuždu mi bismo mu dodali taj kožni lončić (s vodom.)”

٥٠٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمِ بْنِ بَزِيعٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَاذَانُ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلَامٌ وَمَعَنَا عُكَّازَةٌ أَوْ عَصًا أَوْ عَنَزَةٌ وَمَعَنَا إِدَاوَةٌ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ حَاجَتِهِ نَاوَلْنَاهُ الْإِدَاوَةَ .

POSTAVLJANJE SUTRE U MEKKI I VAN NJE

بَاب السُّتْرَةِ بِمَكَّةَ وَغَيْرِهَا

501. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Hakema, a ovaj od Ebu-Džuhajfa, da je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je u doba podnevske žege i u Bathau klanjao po dva rekata podne i ikindiju, a ispred sebe postavio kopljasti štap. Uzeo je i abdest, a prisutni svijet potiraše se vodom njegava abdesta."

٥٠١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْهَاجِرَةِ فَصَلَّى بِالْبَطْحَاءِ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ وَنَصَبَ بَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةً وَتَوَضَّأَ فَجَعَلَ النَّاسُ يَتَمَسَّحُونَ بِوَضُوئِهِ .

KLANJANJE PREMA STUPU

بَاب الصَّلَاةِ إِلَى الْأُسْطُوَانَةِ

Omer je rekao: "Stupovi su klanjačima preči nego onima koji pokraj njih razgovaraju."
Omer je vidio jednog čovjeka gdje klanja između dva stupa (džamije), pa ga je približio jednom stupu i rekao: "Klanjaj tu prema njemu!"

وَقَالَ عُمَرُ الْمُصَلُّونَ أَحَقُّ بِالسَّوَارِي مِنَ الْمُتَحَدِّثِينَ إِلَيْهَا وَرَأَى عُمَرُ رَجُلًا يُصَلِّي بَيْنَ أُسْطُوَانَتَيْنِ فَأَدْنَاهُ إِلَى سَارِيَةٍ فَقَالَ صَلِّ إِلَيْهَا .

502. PRIČAO MI JE Mekki b. Ibrahim, njemu Jezid b. Ebu-Ubejd koji reče:
– Došao sam sa Selemm b. Ekve'om (u džamiju) i on klanjaše (obično) kod stupa pokraj samog Mushafa (Osmanovog), i ja sam mu rekao:
"Ebu-Muslime, vidim te da nastojiš klanjati kod ovoga stupa?", a on mi odgovori:
"Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje se trudi da klanja iza njega."

٥٠٢. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ كُنْتُ آتِي مَعَ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ فَيُصَلِّي عِنْدَ الْأُسْطُوَانَةِ الَّتِي عِنْدَ الْمُصْحَفِ فَقُلْتُ يَا أَبَا مُسْلِمٍ أَرَاكَ تَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَ هَذِهِ الْأُسْطُوَانَةِ قَالَ فَإِنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَحَرَّى الصَّلَاةَ عِنْدَهَا .

503. PRIČAO NAM JE Kabisa, njemu Sufjan prenoseći od Amra b. Amira, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:
"Vidio sam istaknute ashabe Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje žure prema stupovima prilikom (ezana) akšam-namaza."
Šu'be je za gornji slučaj, prenoseći od Amra, a on od Enesa, dodao (na kraju): "... do izlaska (iz stana) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

٥٠٣. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ كِبَارَ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَبْتَدِرُونَ السَّوَارِيَ عِنْدَ الْمَغْرِبِ وَزَادَ شُعْبَةُ عَنْ عَمْرٍو عَنْ أَنَسٍ حَتَّى يَخْرُجَ النَّبِيُّ ﷺ .

KLANJANJE IZMEĐU STUPOVA IZVAN GRUPNOG OBAVLJANJA NAMAZA

بَاب الصَّلَاةِ بَيْنَ السَّوَارِي فِي غَيْرِ جَمَاعَةٍ

504. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Džuvejrije prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera, da je rekao:
– U Kabu su ušli: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Usame b. Zejd, Usman b. Talha i Bilal. Alejhisselam je ostao dugo unutra i onda izašao. Ja sam bio među ostalim ljudima koji su ušli iza njega prvi, pa sam Bilala upitao: "Gdje je Alejhisselam klanjao?"
"Između ona dva prednja stupa" – odgovorio je Bilal.

٥٠٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ الْبَيْتَ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ وَبِلَالٌ فَأَطَالَ ثُمَّ خَرَجَ وَكُنْتُ أَوَّلَ النَّاسِ دَخَلَ عَلَى أَثَرِهِ فَسَأَلْتُ بِلَالًا أَيْنَ صَلَّى قَالَ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ الْمُقَدَّمَيْنِ .

505. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, da su u Kabu unišli: Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Usame b. Zejd, Bilal i Usman b. Talha Hadžebi, koji je za njima Kabu zaključao. Alejhisselam je ostao duže u Kabi i kada je izašao, upitao sam Bilala:
"Šta je radio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem?"
"Učinio je jedan stup s lijeve strane, jedan s desne a tri stupa iza sebe – a strop Ka'be bio je na šest

٥٠٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ الْكَعْبَةَ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ بْنُ طَلْحَةَ الْحَجَبِيُّ فَأَغْلَقَهَا عَلَيْهِ وَمَكَثَ فِيهَا فَسَأَلْتُ بِلَالًا حِينَ خَرَجَ مَا صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ جَعَلَ عَمُودًا عَنْ يَسَارِهِ وَعَمُودًا عَنْ يَمِينِهِ وَثَلَاثَةَ أَعْمِدَةٍ وَرَاءَهُ وَكَانَ الْبَيْتُ يَوْمَئِذٍ عَلَى سِتَّةِ

1 Uz tzv. "Stup muhadžira" u Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji u jednom prikladnom sandučetu čuvan je jedan primjerak Kur'ana, koga je dao kodificirati halifa Osman uz ispomoć tadašnjih hafiza i ostalih ashaba.
Ashabi su se redali u safove tako da su stupovi džamije bili uvijek ispred njih, a nikako između njih.

أَعْمِدَةٍ ثُمَّ صَلَّى وَقَالَ لَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ وَقَالَ عَمُودَيْنِ عَنْ يَمِينِهِ .

stupova – i tako u njoj klanjao."
Kazao nam je Isma'il, kome je pričao Malik: "... učinio je dva stupa sa svoje desne strane..."

بابُ

POGLAVLJE

٥٠٦. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْكَعْبَةَ مَشَى قِبَلَ وَجْهِهِ حِينَ يَدْخُلُ وَجَعَلَ الْبَابَ قِبَلَ ظَهْرِهِ فَمَشَى حَتَّى يَكُونَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِدَارِ الَّذِي قِبَلَ وَجْهِهِ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثَةِ أَذْرُعٍ صَلَّى يَتَوَخَّى الْمَكَانَ الَّذِي أَخْبَرَهُ بِهِ بِلَالٌ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِيهِ قَالَ وَلَيْسَ عَلَى أَحَدِنَا بَأْسٌ إِنْ صَلَّى فِي أَيِّ نَوَاحِي الْبَيْتِ شَاءَ .

506. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ebu-Damre, a ovome Musa b. Ukbe prenoseći od Nafija da je Abdullah b. Omer, kada je ulazio u Ka'bu, išao naprijed, a vrata Ka'be ostavljao iza svojih leđa i tako išao sve dok nije došao do zida ispred sebe na blizu tri aršina razdaljine, gdje je i klanjao. Nastojao je pronaći mjesto za koje ga je Bilal obavijestio da je na njemu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao. Abdullah je još kazao:
"Nije nikome zabranjeno da klanja, ma na kojoj strani Ka'be to želio."

بَاب الصَّلَاةِ إِلَى الرَّاحِلَةِ وَالْبَعِيرِ وَالشَّجَرِ وَالرَّحْلِ

KLANJANJE PREMA JAHALICI, DEVI, STABLU ILI SEDLU

٥٠٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ يُعَرِّضُ رَاحِلَتَهُ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا قُلْتُ أَفَرَأَيْتَ إِذَا هَبَّتِ الرِّكَابُ قَالَ كَانَ يَأْخُذُ هَذَا الرَّحْلَ فَيُعَدِّلُهُ فَيُصَلِّي إِلَى آخِرَتِهِ أَوْ قَالَ مُؤَخَّرِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَفْعَلُهُ .

507. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu-Bekr Mukaddemi, njemu Mu'temir prenoseći od Ubejdullaha b. Omera, on od Nafija, ovaj od Ibn-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je poprečno ostavljao svoju jahalicu i prema njoj klanjao.
"Da si ti vidio – kazao je Nafi' – kada mu se deva usplahirila; uzeo bi sedlo, izravnao ga i klanjao prema završetku (kraju) sedla, ili je rekao, prema zadnjem dijelu sedla."
Tako je radio i Ibn-Omer, radijallahu anhuma.[1]

1 Sutra Alejhisselamu bila je deva, odnosno sedlo, jer nije imao pri ruci štapa. Preneseno je da je Alejhisselam na Bedru klanjao cijelu noć, moleći Allaha, dželle šanuhu, za pobjedu nad idolopoklonicima, okrenut prema jednom stablu.
Sutra može biti oprema stoke, oružje i oruđe pa i živinče ako nema podesnijeg predmeta.

KLANJANJE PREMA KREVETU (SEĆIJI)

بَاب الصَّلَاةِ إِلَى السَّرِيرِ

508. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebu-Šejbe, njemu Džerir prenoseći od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, da je rekla:
"Zar ćete nas izjednačiti s psetom i magarcem? Promatrala sam se ispružena na krevetu (sećiji), kad dođe Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stade na sredinu kreveta i klanjaše. Meni je bilo neprijatno da se ispriječim ispred njega, pa sam se izvlačila nečujno prema nogama kreveta i tako se nečujno izvukla ispod svoga pokrivača."[2]

٥٠٨. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعَدَلْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْحِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي مُضْطَجِعَةً عَلَى السَّرِيرِ فَيَجِيءُ النَّبِيُّ ﷺ فَيَتَوَسَّطُ السَّرِيرَ فَيُصَلِّي فَأَكْرَهُ أَنْ أُسَنِّحَهُ فَأَنْسَلُّ مِنْ قِبَلِ رِجْلَيِ السَّرِيرِ حَتَّى أَنْسَلَّ مِنْ لِحَافِي .

KLANJAČ ĆE ODBITI PROLAZNIKA ISPRED SEBE

بَاب يَرُدُّ الْمُصَلِّي مَنْ مَرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ

Ibni-Omer je odbio prolaznika ispred sebe dok je (na sjedenju) učio tešehhud, i kada je klanjao u Ka'bi.
On je još kazao: "Ako se prolaznik ne htjedne povući osim da ga nasilu odguraš, pa ti ga i odguraj."[3]

وَرَدَّ ابْنُ عُمَرَ فِي التَّشَهُّدِ وَفِي الْكَعْبَةِ وَقَالَ إِنْ أَبَى إِلَّا أَنْ تُقَاتِلَهُ فَقَاتِلْهُ .

509. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, a ovome Junus prenoseći od Humejda b. Halila, a on od Ebu-Saliha, da je Ebu-Seid kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: "...", a (preko drugog niza prenosilaca) pričao nam je Adem b. Ebu-Ijas, njemu Sulejman b. Mugire, rekavši da je njemu ispričao Humejd b. Hilal Adevi, koji je kazao da mu je saopćio Ebu-Salih Semman slijedeće:

٥٠٩. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ ح و حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ الْمُغِيرَةِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ الْعَدَوِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا

2 Prolazak žene ispred klanjača neće mu namaz pokvariti, jer se Aiša, radijallahu anha, uistinu izvlačila ispod pokrivača ispred Alejhisselama.
Klanjati se može na svemu čija se tvrdoća može čelom i nosom osjetiti.

3 Početak izjave Ibni-Omera, radijallahu anhuma, prema verziji Abdur-Rezzaka glasi: "Dok klanjaš, ne dozvoli nikome da prođe ispred tebe! A ako se prolaznik, ne htjedne povući osim da ga nasilu odguraš, ti ga i odguraj."

أَبُو صَالِحٍ السَّمَّانُ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ يُصَلِّي إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ شَابٌّ مِنْ بَنِي أَبِي مُعَيْطٍ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَدَفَعَ أَبُو سَعِيدٍ فِي صَدْرِهِ فَنَظَرَ الشَّابُّ فَلَمْ يَجِدْ مَسَاغًا إِلَّا بَيْنَ يَدَيْهِ فَعَادَ لِيَجْتَازَ فَدَفَعَهُ أَبُو سَعِيدٍ أَشَدَّ مِنَ الْأُولَى فَنَالَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلَ عَلَى مَرْوَانَ فَشَكَا إِلَيْهِ مَا لَقِيَ مِنْ أَبِي سَعِيدٍ وَدَخَلَ أَبُو سَعِيدٍ خَلْفَهُ عَلَى مَرْوَانَ فَقَالَ مَا لَكَ وَلِابْنِ أَخِيكَ يَا أَبَا سَعِيدٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ إِلَى شَيْءٍ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَأَرَادَ أَحَدٌ أَنْ يَجْتَازَ بَيْنَ يَدَيْهِ فَلْيَدْفَعْهُ فَإِنْ أَبَى فَلْيُقَاتِلْهُ فَإِنَّمَا هُوَ شَيْطَانٌ .

– Vidio sam Ebu-Seida Hudrija jednog petka gdje klanja prema nečemu što ga od svijeta zaklanja i jedan mladić iz porodice Ebu-Mu'ajt htio je ispred njega proći, pa ga je Ebu-Seid gurnuo u prsa. Mladić ga je pogledao i pošto nije imao nikakvog prolaza izuzev onoga ispred njega, povratio se da tuda prođe. Ebu-Seid ga je još grublje odbio nego što je to učinio prvi put. Pošto je uvrijeđen od Ebu-Seida, otišao je Mervanu (vladaru) i potužio mu se na Ebu-Seida. Za njim je Mervanu unišao i Ebu-Seid.

– Šta je to s tobom i tvojim bratićem, Ebu-Seide? – upitao je (Mervan).

– Čuo sam, odgovorio je on, Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: "Kada neko od vas klanja prema nečemu što ga zastire od svijeta i neko bude htio proći ispred njega, neka ga on odstrani. Ako se tome ne povinuje, neka ga nasilu odgura, jer je on šejtan."[1]

1 Klanjanje prema sutri na otvorenom prostoru spada u preporučljive čine po stavu Ebu-Hanife, Malika i Šafija, dok imam Ahmed to smatra obligatnom dužnošću (vadžibom).
Ebu-Nu'ajm u "Kitabus-salati" navodi da je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, rekao: "Da klanjač zna koliko se vrijednost namaza umanjuje kada se klanja bez sutre, ne bi ga nikada bez nje klanjao."
Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci preko Ebu-Hurejre navodi hadis: "Kada neko od vas klanja, neka ispred sebe postavi kakav predmet, odnosno usadi štap, a ako toga nema, neka zacrta jednu crtu i što god prođe ispred njega neće štetiti namazu."
Sutra se usađuje u zemlju ispred sebe, a ako tvrdoća terena to ne dozvoljava, može se položiti po zemlji, ali samo u dužinu.
Ko klanja za sutrom, ima pravo vratiti prolaznika natrag pa makar i silom. Taj povratak treba učiniti ne mičući se s mjesta svoga klanjanja, jer svaki veći pokret kvari namaz. Prolaznik se odstranjuje dizanjem glasa učenja, gestom ruke, a bliži prolaznik može se odgurnuti rukom ili nogom.
S prolaznikom ne treba voditi ozbiljnu tuču, nego ga vratiti natrag fizičkom snagom. U svakoj aktivnosti ide se od jednostavnijeg i prostijeg do složenijeg i ozbiljnijeg postupka.
Međusobne sporove ne treba rješavati samovoljno nego putem nadležnih organa, a pravednost i pravdu primjenjivati uvijek i svugdje.

GRIJEH PROLAZNIKA ISPRED KLANJAČA

بَاب إِثْمِ الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي

510. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Umera b. Ubejdullaha, on od Busra b. Seida, da ga je Zejd b. Halid poslao Ebu-Džuhejmu da upita, šta je on sve čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o prolazniku ispred klanjača, pa je Ebu-Džuhejm kazao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Kad bi onaj koji prolazi ispred klanjača znao koliki je to grijeh, bilo bi mu bolje da stoji četrdeset..., nego da ispred njega prođe."
Ne znam, kaže Ebu-Nadr, da li je (Busr b. Seid) kazao: "... četrdeset dana, ili mjeseci ili godina."

٥١٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ عَنْ بُسْرِ ابْنِ سَعِيدٍ أَنَّ زَيْدَ ابْنَ خَالِدٍ أَرْسَلَهُ إِلَى أَبِي جُهَيْمٍ يَسْأَلُهُ مَاذَا سَمِعَ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْمَارِّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي فَقَالَ أَبُو جُهَيْمٍ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَوْ يَعْلَمُ الْمَارُّ بَيْنَ يَدَيِ الْمُصَلِّي مَاذَا عَلَيْهِ لَكَانَ أَنْ يَقِفَ أَرْبَعِينَ خَيْرًا لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْهِ قَالَ أَبُو النَّضْرِ لَا أَدْرِي أَقَالَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ شَهْرًا أَوْ سَنَةً .

OKRETANJE ČOVJEKA, KADA KLANJA, PREMA DRUGOM ČOVJEKU

بَاب اسْتِقْبَالِ الرَّجُلِ صَاحِبَهُ أَوْ غَيْرَهُ فِي صَلَاتِهِ وَهُوَ يُصَلِّي

Osman smatra ružnim da čovjek kada klanja bude okrenut (prema drugom čovjeku). Ovo je (kaže Buhari) samo u slučaju, ako bi klanjaču na sebe skrenuo pažnju, a ako ne, Zejd b. Sabit kaže: "Ne bih o tome brinuo! Čovjek ne prekida namaz drugom čovjeku."

وَكَرِهَ عُثْمَانُ أَنْ يُسْتَقْبَلَ الرَّجُلُ وَهُوَ يُصَلِّي وَإِنَّمَا هَذَا إِذَا اشْتَغَلَ بِهِ فَأَمَّا إِذَا لَمْ يَشْتَغِلْ فَقَدْ قَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مَا بَالَيْتُ إِنَّ الرَّجُلَ لَا يَقْطَعُ صَلَاةَ الرَّجُلِ .

511. PRIČAO NAM JE Ismail b. Halil, njemu Ali b. Mushir prenoseći od A'meša, on od Muslima, tj. Ibn-Subejha, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, da se pred njom razgovaralo o onom što će prekinuti namaz. Ashabi su govorili:
– Namaz će prekinuti: pas, magarac i žena.
– Zar ste nas izjednačili s paščadi? – upitala je Aiša. – Ja sam vidjela Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje klanja, dok sam ja između njega i pravca Ka'be bila stvarno ispružena na

٥١١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُسْلِمٍ يَعْنِي ابْنَ صُبَيْحٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهُ ذُكِرَ عِنْدَهَا مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ فَقَالُوا يَقْطَعُهَا الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ قَالَتْ لَقَدْ جَعَلْتُمُونَا كِلَابًا لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي وَإِنِّي لَبَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ وَأَنَا مُضْطَجِعَةٌ

krevetu. Ja bih osjetila neku potrebu, pa mi je bilo neprijatno da se prema njemu okrenem, te bih se nečujno izvukla.
Isti hadis prenosi A'meš od Ibrahima, on od Esveda, a ovaj od Aiše.[1]

عَلَى السَّرِيرِ فَتَكُونُ لِيَ الْحَاجَةُ فَأَكْرَهُ أَنْ أَسْتَقْبِلَهُ فَأَنْسَلُّ انْسِلَالًا وَعَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ نَحْوَهُ .

KLANJANJE PREMA OSOBI KOJA SPAVA

بَاب الصَّلَاةِ خَلْفَ النَّائِمِ

512. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Hišam, a on čuo od svoga oca prenoseći od Aiše, kako je rekla:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dok sam ja ispružena ležala na njegovoj postelji, i kada je htio klanjati vitr, probudio bi me pa bih i ja klanjala vitr-namaz."[2]

٥١٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةٌ عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَيْقَظَنِي فَأَوْتَرْتُ .

KLANJANJE NAFILE PREMA ŽENI

بَاب التَّطَوُّعِ خَلْفَ الْمَرْأَةِ

513. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Umera b. Ubejdullaha, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekla:
– Spavala sam ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a noge su mi bile u pravcu njegova okretanja prema Ka'bi, i kada bi se spuštao na sedždu dotakao bi me (vrhovima prstiju) i ja bih svoje noge povukla, a kada bi ustao, ja bih ih ispružila. Kuće, rekla je ona, nisu tada imale rasvjetu.[3]

٥١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَرِجْلَايَ فِي قِبْلَتِهِ فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَقَبَضْتُ رِجْلَيَّ فَإِذَا قَامَ بَسَطْتُهُمَا قَالَتْ وَالْبُيُوتُ يَوْمَئِذٍ لَيْسَ فِيهَا مَصَابِيحُ .

1 Seid b. Džubejr smatrao je pokuđenim klanjati okrenut prema mladom dvospolcu, a nije smatrao pokuđenim klanjati prema ljudima koji spominju Uzvišenog Allaha.
Po mišljenju Malika nema štete klanjati prema leđima čovjeka, ali je ružno klanjati prema njegovom licu ili bočnim stranama. Nafi' je izjavio: "Kada Ibn-Omer, radijallahu anhuma, ne bi imao priliku doći do kojeg džamijskog stupa, on bi mi rekao: "Okreni mi svoja leđa!"

2 Aiša je ležala ispred Alejhisselama, ali ona nije okupirala njegove misli niti svraćala njegovu pažnju na sebe.

3 Kermani ističe da je Alejhisselam u džamiji s društvom redovno klanjao samo strogo obligatne vjerske obrede (farzove), a fakultativne u svom stanu.

NIKO I NIŠTA SA STRANE NE MOŽE KLANJAČU PREKINUTI NAMAZ

بَاب مَنْ قَالَ لَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ شَيْءٌ

514. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A'meš, a njemu Ibrahim prenoseći od Esveda, ovaj od Aiše, a u drugom senedu A'meš je izjavio da mu je rekao Muslim prenoseći od Mesruka, a on od Aiše, da se kod nje razgovaralo o onom što prekida (klanjaču) namaz, kao: pas, magarac i žena, pa da je Aiša rekla:
"Izjednačili ste nas s magarcima i psima, a tako mi Allaha, vidjela sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje klanja, a ja između njega i pravca Ka'be ispružena na postelji. Osjetila bih (žensku) potrebu, a bilo mi je neugodno da sjednem (okrenuta prema njemu) i uznemiravam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa bih se polahko izvukla pored njegovih nogu."

٥١٤. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ ح قَالَ الْأَعْمَشُ وَحَدَّثَنِي مُسْلِمٌ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ ذُكِرَ عِنْدَهَا مَا يَقْطَعُ الصَّلَاةَ الْكَلْبُ وَالْحِمَارُ وَالْمَرْأَةُ فَقَالَتْ شَبَّهْتُمُونَا بِالْحُمُرِ وَالْكِلَابِ وَاللهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي وَإِنِّي عَلَى السَّرِيرِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ مُضْطَجِعَةً فَتَبْدُو لِيَ الْحَاجَةُ فَأَكْرَهُ أَنْ أَجْلِسَ فَأُوذِيَ النَّبِيَّ ﷺ فَأَنْسَلُّ مِنْ عِنْدِ رِجْلَيْهِ .

515. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, njega obavijestio Ja'kub b. Ibrahim b. Sa'd, ovoga njegov bratić Ibn-Šihab kako je pitao svoga amidžu šta bi moglo prekinuti namaz.
– Namaz ne može ništa (sa strane) prekinuti – odgovorio je.
"Mene je izvijestio Urve b. Zubejr da je Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustajaše i noću klanjaše na postelji svoje porodice, a ja poprijeko ležah između njega i pravca Ka'be.'"[4]

٥١٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَخِي ابْنِ شِهَابٍ أَنَّهُ سَأَلَ عَمَّهُ عَنِ الصَّلَاةِ يَقْطَعُهَا شَيْءٌ فَقَالَ لَا يَقْطَعُهَا شَيْءٌ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ ابْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُومُ فَيُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ وَإِنِّي لَمُعْتَرِضَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ عَلَى فِرَاشِ أَهْلِهِ .

4 Prolaznik ne kvari klanjaču započeti namaz.

KADA OSOBA U TOKU NAMAZA STAVI SEBI ZA VRAT DJEVOJČICU

باب إذا حمل جارية صغيرة على عنقه في الصلاة

516. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Amira b. Abdullaha b. Zubejra, on od Amra b. Sulejma Zurekija, a ovaj od Ebu-Katade Ensarija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noseći Umamu, kćerku Zejnebe – kćerke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem – Ebul-Asa b. Rebija b. Abduš-Šemsa, koji bi je, kada se spuštaše na sedždu, ostavio, a kada ustajaše, uzimao bi je.[1]

٥١٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيِّ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أُمَامَةَ بِنْتَ زَيْنَبَ بِنْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَلِأَبِي الْعَاصِ بْنِ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِشَمْسٍ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا .

KLANJANJE PREMA POSTELJI NA KOJOJ JE ŽENA S MENSTRUACIJOM

باب إذا صلى إلى فراش فيه حائض

517. PRIČAO NAM JE Amr b. Zurare, njega obavijestio Hušejm prenoseći od Šejbanija, on od Abdullaha b. Šeddada b. Hada, da je izjavio:
– Moja tetka po majci, Mejmuna bint Haris, saopćila mi je: "Moja postelja bila je ispred samog mjesta na kome je klanjao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i ponekad bi njegova haljina pala na mene, a ja u postelji."

٥١٧. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ قَالَ أَخْبَرَتْنِي خَالَتِي مَيْمُونَةُ بِنْتُ الْحَارِثِ قَالَتْ كَانَ فِرَاشِي حِيَالَ مُصَلَّى النَّبِيِّ ﷺ فَرُبَّمَا وَقَعَ ثَوْبُهُ عَلَيَّ وَأَنَا عَلَى فِرَاشِي .

1 Zejneba je najstarija Alejhisselamova kćerka iz braka s Hatidžom, a Fatima najmlađa. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, imao je s Hatidžom: Kasima, Tahira, Zejnebu, Rukajju, Ummi-Kulsum i Fatimu.
Zejneba se vjenčala s Ebul-Asom b. Rebijem i s njim rodila sina Aliju i spomenutu Umamu, koja je sklopila brak s Alijom, kada mu je umrla supruga Fatima, Alejhisselamova kćerka. Ona je s Alijom rodila sina Muhammeda. Zejneba je umrla početkom 8. godine po Hidžri.
Ebul-As je bio jedan od bogatijih idolopoklonika u Mekki i Zejneba se s njim vjenčala prije Objave. Dolaskom Objave Zejneba je primila islam, a 6. godine po Hidžri rastala se od muža, jer po kur'anskom načelu muslimanka ne može činiti brak s idolopoklonikom.
Ebul-Asa zarobio je na Bedru Hiraša b. Samita i kada su Mekkelije poslale otkupninu za svoje zarobljenike i Zejneba je poslala na ime oslobođenja Ebul-Asa svoj biserni đerdan, koga je Alejhisselam poznao, rastužio se i rekao:
– Da hoćete Ebul-Asa osloboditi, a i đerdan povratiti vlasnici! Tako je Ebul-As besplatno dobio slobodu, a Zejnebi omogućio iseljenje u Medinu.

518. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, ovome rekao Abdul-Vahid b. Zijad, njemu Šejbani Sulejman, ovome Abdullah b. Šeddad, i rekao:
– Čuo sam Mejmunu gdje govori: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše dok sam ja pokraj njega spavala, i kad bi činio sedždu njegova haljina mene bi doticala, a ja s menstruacijom.
Musedded (u senedu) dodaje prenoseći od Halida, da je kazao kako mu je pričao Sulejman Šejbanija: "... a ja s menstruacijom."

٥١٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ ابْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ سُلَيْمَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ ابْنُ شَدَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ مَيْمُونَةَ تَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا إِلَى جَنْبِهِ نَائِمَةٌ فَإِذَا سَجَدَ أَصَابَنِي ثَوْبُهُ وَأَنَا حَائِضٌ وَزَادَ مُسَدَّدٌ عَنْ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ وَأَنَا حَائِضٌ .

MOŽE LI ČOVJEK PRI OBAVLJANJU SEDŽDE DOTAĆI VRHOVIMA PRSTIJU SVOJU SUPRUGU KAKO BI MOGAO OBAVITI SEDŽDU

بَاب هَلْ يَغْمِزُ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ عِنْدَ السُّجُودِ لِكَيْ يَسْجُدَ

519. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Jahja, ovome Ubejdullah, a njemu Kasim prenoseći od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
"Ružno je što ste nas izjednačili sa psom i magarcem, a vidjela sam (jasno) sebe dok Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše, a ja ležah između njega i pravca okretanja u namazu i kad bi htio učiniti sedždu dotakao bi moje noge i ja bih ih povukla."

٥١٩. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ بِئْسَمَا عَدَلْتُمُونَا بِالْكَلْبِ وَالْحِمَارِ لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا مُضْطَجِعَةٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْقِبْلَةِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ غَمَزَ رِجْلَيَّ فَقَبَضْتُهُمَا .

ŽENA MOŽE S KLANJAČA ZBACITI NEŠTO NEPRIJATNO

بَاب الْمَرْأَةِ تَطْرَحُ عَنِ الْمُصَلِّي شَيْئًا مِنَ الْأَذَى

520. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ishak Suremari, ovome Ubejdullah b. Musa, njemu Israil prenoseći od Ebu-Ishaka, on od Amra b. Mejmuna, a ovaj od Abdullaha, da je rekao:
– Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao pokraj Ka'be, grupa Kurejševića bijaše tu na svojim sastancima i neko od njih reče: "Zar ne vidite onog licemjerca! Ko će od vas skoknuti do zaklane deve toga i toga i uzeti njen drob (sa balegom), krv i posteljicu mladunčeta,

٥٢٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ السُّورَمَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ عَنْ عَبْدِاللهِ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ قَائِمٌ يُصَلِّي عِنْدَ الْكَعْبَةِ وَجَمْعُ قُرَيْشٍ فِي مَجَالِسِهِمْ إِذْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى هَذَا الْمُرَائِي أَيُّكُمْ يَقُومُ

donijeti i pričekati dok ode na sedždu, i tada mu to staviti na leđa?" Tada se podigao (i otišao) najveći nesretnik među njima, i kada se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spustio na sedždu stavio mu je to između njegovih pleća. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je na sedždi, a oni su se toliko smijali, da su se od smijeha naginjali jedan prema drugom. Potom je neko otišao Fatimi, koja je još bila djevojčica, i ona je tamo otišla, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je na sedždi sve dok mu Fatima to nije zbacila, okrenula im se i izgrdila ih.

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, rekao je:

– Allahu moj, uništi (idolopoklonike) Kurejšije!

– Allahu moj, uništi (idolopoklonike) Kurejšije!

– Allahu moj, uništi (idolopoklonike) Kurejšije!

Potom ih je imenovao, rekavši:

– Allahu moj, uništi Amra b. Hišama, Utbu b. Rebija, Šejbu b. Rebija, Velida b. Utbu, Umejju b. Halefa, Ukbu b. Ebu-Mu'ajta i Umaru b. Velida.

Abdullah (b. Mes'ud) kaže:

"Allaha mi, vidio sam ih povaljane (mrtve) na Bedru, a potom dovučene do jame (presušenog) bunara na Bedru, i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Stiglo je prokletstvo ljude u bunaru.'"

إِلَى جَزُورِ آلِ فُلَانٍ فَيَعْمِدُ إِلَى فَرْثِهَا وَدَمِهَا وَسَلَاهَا فَيَجِيءُ بِهِ ثُمَّ يُمْهِلُهُ حَتَّى إِذَا سَجَدَ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ فَانْبَعَثَ أَشْقَاهُمْ فَلَمَّا سَجَدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَضَعَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَثَبَتَ النَّبِيُّ ﷺ سَاجِدًا فَضَحِكُوا حَتَّى مَالَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ مِنَ الضَّحِكِ فَانْطَلَقَ مُنْطَلِقٌ إِلَى فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَام وَهِيَ جُوَيْرِيَةٌ فَأَقْبَلَتْ تَسْعَى وَثَبَتَ النَّبِيُّ ﷺ سَاجِدًا حَتَّى أَلْقَتْهُ عَنْهُ وَأَقْبَلَتْ عَلَيْهِمْ تَسُبُّهُمْ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللهِ ﷺ الصَّلَاةَ قَالَ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقُرَيْشٍ ثُمَّ سَمَّى اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِعَمْرِو بْنِ هِشَامٍ وَعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدِ بْنِ عُتْبَةَ وَأُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ وَعُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ وَعُمَارَةَ بْنِ الْوَلِيدِ قَالَ عَبْدُاللهِ فَوَاللهِ لَقَدْ رَأَيْتُهُمْ صَرْعَى يَوْمَ بَدْرٍ ثُمَّ سُحِبُوا إِلَى الْقَلِيبِ قَلِيبِ بَدْرٍ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأُتْبِعَ أَصْحَابُ الْقَلِيبِ لَعْنَةً .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ

NAMASKA VREMENA

NAMASKA VREMENA I NJIHOV ZNAČAJ

i riječi (Uzvišenog): "Vjernicima je propisano obavljanje namaza u određenom vremenu", tj. Allah im je odredio vrijeme za namaz.

521. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme i rekao:
– Citirao sam Maliku prenoseći od Ibni-Šihaba, da je Umer b. Abdul-Aziz jednog dana malo odložio obavljanje namaza. Tada mu je unišao Urve b. Zubejr i obavijestio ga da je Mugire b. Šu'be jednog dana odložio obavljanje namaza dok je bio u Iraku (kao namjesnik Kufe), pa ga je posjetio Ebu-Mes'ud Ensari i upitao: "Šta je s tobom, Mugire, zar ne znaš da je Džibril, alejhi selam, sišao i (određenog vremena) klanjao, pa je (s njim) klanjao i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?! Kasnije je Džibril opet klanjao pa je (s njim) klanjao i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Poslije je klanjao opet pa je i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao, zatim je opet klanjao pa je i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Tada je Džibril rekao: 'Ovako mi je naređeno (da ti prenesem da klanjaš).'"
Potom Umer reče Urvi:
"Pamti što si ispričao! A nije li sam Džibril Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, precizirao vrijeme obavljanja svakog namaza?"

بَاب مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ وَفَضْلِهَا

وَقَوْلِهِ (إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا) مُوَقَّتًا وَقَّتَهُ عَلَيْهِمْ .

٥٢١ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ عَبْدِالْعَزِيزِ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا فَدَخَلَ عَلَيْهِ عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ فَأَخْبَرَهُ أَنَّ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ أَخَّرَ الصَّلَاةَ يَوْمًا وَهُوَ بِالْعِرَاقِ فَدَخَلَ عَلَيْهِ أَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ مَا هَذَا يَا مُغِيرَةُ أَلَيْسَ قَدْ عَلِمْتَ أَنَّ جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلام نَزَلَ فَصَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ صَلَّى فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ قَالَ بِهَذَا أُمِرْتُ فَقَالَ عُمَرُ لِعُرْوَةَ اعْلَمْ مَا تُحَدِّثُ أَوَأَنَّ جِبْرِيلَ هُوَ أَقَامَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَقْتَ الصَّلَاةِ .

522. – Ovo pričaše, rekao je Urve, Bešir b. Ebu-Mes'ud, prenoseći od svoga oca, a pričala mi je, reče Urve, i Aiša da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ikindiju dok sunce bijaše u njenoj sobi, sve dok se ne pokaže (na stropu).[1]

٥٢٢. قَالَ عُرْوَةُ كَذَلِكَ كَانَ بَشِيرُ بْنُ أَبِي مَسْعُودٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ عُرْوَةُ وَلَقَدْ حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا قَبْلَ أَنْ تَظْهَرَ .

"ONI SE OBRAĆAJU NJEMU. BOJTE SE NJEGA, OBAVLJAJTE NAMAZ, A NE BUDITE IDOLOPOKLONICI!" (Kur'an)

بَاب قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى (مُنِيبِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ)

523. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Abbad b. Abbad prenoseći od Ebu-Džemre, on od Ibni-Abbasa, koji je rekao:
– Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je delegacija plemena Abdul-Kajs i rekla: "Mi smo iz tog kraja iz plemena Rebija i ne možemo ti doći nego samo u ovom svetom mjesecu, pa naredi nam nešto što ćemo od tebe uzeti i tome pozivati one iza nas (u naselju)!" Tada on reče:
"Naređujem vam četiri (dužnosti) a zabranjujem četiri (poroka). Naređujem vam: vjerovanje u Allaha, pa im je to objasnio, očitovanjem da nema Allaha osim Jedinog Allaha i da sam ja Allahov Poslanik, zatim obavljanjem namaza, dijeljenjem zekata i da mi dajete petinu ratnog plijena; a zabranjujem vam pijenje (ustajalog) soka iz posude od tikve, vrča, katranisane posude i posude od palminog panja."

٥٢٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَّادٌ هُوَ ابْنُ عَبَّادٍ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَدِمَ وَفْدُ عَبْدِالْقَيْسِ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالُوا إِنَّا مِنْ هَذَا الْحَيِّ مِنْ رَبِيعَةَ وَلَسْنَا نَصِلُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ فَمُرْنَا بِشَيْءٍ نَأْخُذُهُ عَنْكَ وَنَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا فَقَالَ آمُرُكُمْ بِأَرْبَعٍ وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ الْإِيمَانِ بِاللهِ ثُمَّ فَسَّرَهَا لَهُمْ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَأَنْ تُؤَدُّوا إِلَيَّ خُمُسَ مَا غَنِمْتُمْ وَأَنْهَى عَنِ الدُّبَّاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالْمُقَيَّرِ وَالنَّقِيرِ .

1 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– obligatna je dužnost (farz) klanjati namaz u određenom vremenu. Namaz obavljen van namaskog vremena nije punovažan, ukoliko ne postoji za to opravdan razlog;
– najbolje je klanjati namaz u prvim časovima njegova nastupajućeg vremena, i to je osnova, iako postoje vjerodostojni hadisi da se podne klanja kada prestane podnevna žega, a sabah kada se unekoliko razvidi;
– učeni imaju pravo prigovoriti rukovodiocu, kada on radi nešto mimo propisa islama;
– za nejasne propise treba se obratiti učenom, a u podvojenom mišljenju držati se hadisa i ostalih izvora islamske nauke;
– mišljenje i stav pojedinca treba prihvatiti ako je ono potkrijepljeno činjenicama i stavovima priznatih autoriteta;
– stambene zgrade treba graditi solidno, ali skromno i bez raskoša. Hasan Basri kaže da je ulazio kao dječak u Alejhisselamove sobe i stropove u njima rukom popravljao;
– neki iz ovog hadisa zaključuju da je dozvoljeno klanjati za imamom koji klanja za drugim imamom.

POLAGANJE ZAKLETVE ZA UREDNO OBAVLJANJE NAMAZA

باب الْبَيْعَةِ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ

524. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Musenna, njemu Jahja, ovome Ismail, a njemu Kajs prenoseći od Džerira b. Abdullaha, da je rekao:
"Zakleo sam se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, za uredno obavljanje namaza, davanje zekata i na iskreno (dobronamjerno) savjetovanje svakom muslimanu."

٥٢٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا قَيْسٌ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ .

NAMAZ KAO OTKUPNINA ZA GRIJEHE

باب الصَّلَاةُ كَفَّارَةٌ

525. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od A'meša, da mu je kazao Šekik da je čuo Huzejfu, koji priča:
– Sjedjeli smo kod Omera, radijallahu anhu, i on upita: "Ko od vas pamti riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o 'fitnetu'."[2]
– Ja, doslovno kako je to on rekao – odgovorio sam.
– Dobro si smion, reče Omer, kad se usuđuješ da te (riječi) ili tu (izjavu) preneseš.
– Iskušenje čovjeka je u njegovim ukućanima, u njegovoj imovini, njegovom djetetu i njegovom susjedu, a otklanja ga – rekao sam – redovno obavljanje namaza, posta, dijeljenje milostinje, naređivanje dobrih, a zabranjivanje ružnih djela.
– Nije to ono što ja namjeravam – reče Omer. – Ja mislim na nered koji će se zatalasati kao more.
– Vladaru vjernika, tu nema za tebe nikakve štete. Između tebe i toga vrata su zatvorena.
– Da li će se ona razbiti ili normalno otvoriti? – upita (Omer).
– Razbit će se – odgovori (Huzejfe).
– Pa onda se (ako se razbiju) neće više nikada ni

٥٢٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ قَالَ سَمِعْتُ حُذَيْفَةَ قَالَ كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ أَيُّكُمْ يَحْفَظُ قَوْلَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي الْفِتْنَةِ قُلْتُ أَنَا كَمَا قَالَهُ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ أَوْ عَلَيْهَا لَجَرِيءٌ قُلْتُ فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكَفِّرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ وَالنَّهْيُ قَالَ لَيْسَ هَذَا أُرِيدُ وَلَكِنِ الْفِتْنَةُ الَّتِي تَمُوجُ كَمَا يَمُوجُ الْبَحْرُ قَالَ لَيْسَ عَلَيْكَ مِنْهَا بَأْسٌ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابًا مُغْلَقًا قَالَ أَيُكْسَرُ أَمْ يُفْتَحُ قَالَ يُكْسَرُ قَالَ إِذًا لَا يُغْلَقَ أَبَدًا قُلْنَا أَكَانَ عُمَرُ يَعْلَمُ الْبَابَ قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ الْغَدِ اللَّيْلَةَ إِنِّي حَدَّثْتُهُ بِحَدِيثٍ لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ فَهِبْنَا أَنْ نَسْأَلَ حُذَيْفَةَ فَأَمَرْنَا مَسْرُوقًا فَسَأَلَهُ فَقَالَ الْبَابُ عُمَرُ .

2 "Fitnet" znači iskušenje, nered.

zatvoriti – reče (Omer).
– Tada smo (kaže Šekik), upitali Huzejfu: "Je li Omer znao za ta vrata?"
– Da – odgovori (Huzejfe) – kao što (zna da) iza jutra ima noć. Ja sam mu to ispričao (nastavlja Huzejfe), prenoseći ga bez greške.
– Uplašili smo se (kaže Šekik), da Huzejfu još ispitujemo pa smo poslali Mesruka i on ga je pitao o tome, a Huzejfe mu odgovori: "Ta vrata su Omer."

526. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu rekao Jezid b. Zurej' prenoseći od Sulejmana Tejmije, ovaj od Ebu-Usmana Mehdije, a on od Ibni-Mes'uda da je jedan čovjek poljubio neku ženu, zatim došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i o tome ga obavijestio. Tada je Uzvišeni Allah objavio: "Klanjaj namaz krajem dana i u pojedinim dijelovima noći, jer dobra djela odstranjuju ružna..."
– Je li to, Allahov Poslaniče, važi samo za mene? – upitao je vinovnik.
– Za sve moje sljedbenike, skupa – odgovorio je Alejhisselam.[1]

٥٢٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنِ امْرَأَةٍ قُبْلَةً فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ (أَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ) فَقَالَ الرَّجُلُ يَا رَسُولَ اللهِ أَلِي هَذَا قَالَ لِجَمِيعِ أُمَّتِي كُلِّهِمْ .

1 Porodica može biti iskušenje za čovjeka ukoliko ga ona nuka na nezakonita djela. Iskušenje u imetku sastoji se u tome da ga čovjek prikuplja nepravedno i iz nedozvoljenih izvora; iskušenje s djecom je da ih roditelji previše vole pa ih ta ljubav zaslijepi da ne vide njihove poroke i ne uočavaju njihov neislamski život i rad, a iskušenje sa susjedom očituje se u poštovanju međusobnih prava i ukazivanju međuljudskih humanih odnosa. Prema predaji Tirmizija povod objavljivanju gornjeg ajeta je slučaj Ebu-Jesra kome je došla jedna žena da kupi datula, a on je uveo u kuću, prodao joj nešto boljih datula i tom prilikom je poljubio. Potom je otišao Ebu-Bekru, radijallahu anhu, ispričao mu svoj prekršaj, a on mu rekao: "Pokrij svoju sramotu i moli Allaha za oprost!" Kasnije je otišao Omeru, radijallahu anhu, pa mu je i on rekao isto što i Ebu-Bekr, radijallahu anhu, a griža savjesti dotjerala ga je do Alejhisselama koji mu reče: "Zar si tako odmijenio borca na Allahovom putu u njegovoj porodici?!" Tada je čovjek poželio da do tada nije primio islam, pa je čak mislio da će ući u Džehennem. Alejhisselam je potom sageo glavu i dugo šutio. Utom je došao ajet: "Klanjaj namaz krajem dana i u dijelovima noći..."
Iz hadisa se može zaključiti:
– ljubljenje i milovanje nevjenčanih osoba ne podliježe šerijatskoj sankciji. To je kršenje manjih moralnih principa i prezren akt ali nije nužno kažnjavanje ukoliko imam tako odluči;
– redovno obavljanje namaza služi kao pokajanje za manje grijehe;
– vrata Allahove milosti uvijek su za pokajnika otvorena, sve dok duša ne počne izlaziti.

VAŽNOST PRAVOVREMENOG KLANJANJA NAMAZA

باب فَضْلِ الصَّلَاةِ لِوَقْتِهَا

527. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid Hišam b. Abdulmekik, njemu Šu'be, ovoga obavijestio Velid b. Ajzari, rekavši da je čuo Ebu-Umera i Šejbanija, gdje govore:
– Vlasnik ove kuće, a pokazivao je na kuću Abdullaha (b. Mes'uda), rekao je: "Pitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je posao Allahu najdraži", a on odgovori:
– Klanjanje namaza u njegovom vremenu.
– A onda? – upitao je (Abdullah).
– Činiti dobro svojim roditeljima – odgovorio je on.
– A koji je iza toga? – upitao je.
– Borba na Allahovom putu – rekao je (Alejhisselam).
– To mi je ispričao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem – rekao je (Abdullah b. Mes'ud) – a da sam tražio još, on bi mi sigurno još i dodao.[2]

٥٢٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِالْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ الْوَلِيدُ بْنُ الْعَيْزَارِ أَخْبَرَنِي قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَمْرٍو الشَّيْبَانِيَّ يَقُولُ حَدَّثَنَا صَاحِبُ هَذِهِ الدَّارِ وَأَشَارَ إِلَى دَارِ عَبْدِاللهِ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللهِ قَالَ الصَّلَاةُ عَلَى وَقْتِهَا قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ ثُمَّ بِرُّ الْوَالِدَيْنِ قَالَ ثُمَّ أَيٌّ قَالَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ قَالَ حَدَّثَنِي بِهِنَّ وَلَوِ اسْتَزَدْتُهُ لَزَادَنِي .

2 Navedeni poslovi čine osnovne dužnosti vjernika. Isti hadis donose i drugi muhaddisi u nešto izmijenjenim varijantama. Djelomično različiti tekstovi hadisa nastali su usljed raznolikih potreba i uvjeta pod kojim ih je sam Alejhisselam dao. Pojedini poslovi mogu u izvjesnim vremenima biti važniji i preči od drugih. Tako u doba opasnosti od neprijatelja razvijanje borbenosti i učestvovanje u borbi bit će najvrednije dobročinstvo, dok u vrijeme suše i gladi treba davati prioritet i privrednom radu i poljoprivrednim aktivnostima, ne zaboravljajući svoju dužnost prema Allahu, dželle šanuhu, i drugim ljudima;
– stranka može učenjaka pitati istovremeno i za više raznolikih problema. Učenjak treba biti pristupačan, blag i taktičan, a stranka prema njemu pažljiva i pristojna;
– djeca su dužna poštivati svoje roditelje, činiti im potrebnu uslugu, pa makar ti roditelji bili i nemuslimani;
– punovažni su akti sklopljeni među strankama mimikom koju one međusobno razumiju.

PET DNEVNIH NAMAZA SU OTKUPNINA ZA POGREŠKE

بَاب الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ كَفَّارَةٌ

528. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Hamza, njemu Ibnu-Ebi-Hazim i Daraverdi prenoseći od Jezida, tj. Ibn-Abdullaha b. Hada, ovaj od Muhammeda b. Ibrahima, on od Ebu-Seleme b. Abdurahmana, ovaj od Ebu-Hurejre, koji je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje pita:
– Šta mislite kada bi pred vratima nekog od vas bila rijeka u kojoj bi se on kupao svaki dan pet puta; šta kažeš, da li bi to kupanje ostavilo na njemu štogod od njegove prljavštine?
– Neće ostaviti nikakvu njegovu prljavštinu – odgovorili su (ashabi).
– To je slično obavljanju pet dnevnih namaza s kojima Allah briše manje grijehe.[1]

٥٢٨. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي حَازِمٍ وَالدَّرَاوَرْدِيُّ عَنْ يَزِيدَ يَعْنِي ابْنِ عَبْدِاللهِ ابْنِ الْهَادِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهَرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسًا مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ قَالُوا لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا قَالَ فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمْحُو اللهُ بِهِ الْخَطَايَا .

NEOBAVLJANJE NAMAZA U NJEGOVOM VREMENU

بَاب تَضْيِيعِ الصَّلَاةِ عَنْ وَقْتِهَا

529. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Mehdi prenoseći od Gajlana, a on od Enesa, koji je izjavio:
– Ne poznajem ništa od onoga što je bilo u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.
– A namaz? – neko je primijetio.
– Zar niste od namaza upropastili to što ste upropastili (ili uradili to što ste uradili)?!, rekao je on.[2]

٥٢٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا مَهْدِيٌّ عَنْ غَيْلَانَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ مَا أَعْرِفُ شَيْئًا مِمَّا كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ قِيلَ الصَّلَاةُ قَالَ أَلَيْسَ ضَيَّعْتُمْ مَا ضَيَّعْتُمْ فِيهَا .

1 Taberani i Bezzar donose gornji hadis preko Ebu-Seida Hudrija kako je čuo Alejhisselama gdje govori: "Šta misliš, kada čovjek ima neki posao, a između njega i toga posla ima pet rijeka i on ide obavljati taj posao pa se uprlja i oznoji i kada god prelazi preko tih rijeka, on se u svakoj od njih okupa. Da li će poslije tolikih kupanja na njemu ostati kakva prljavština?"
Redovnim obavljanjem namaza opraštaju se vjerniku manji prekršaji i vjerski propusti učinjeni prema Allahu, dželle šanuhu, ali ne i veliki grijesi i propuštene obaveze prema ljudima.

2 U drugim verzijama se navodi: *Sana'tum ma sana'tum fiha*, tj. zar niste s namazom uradili to što ste uradili?! (prim. rec.)

530. PRIČAO NAM JE Amr b. Zurare, njega obavijestio Abdul-Vahid b. Vasil Ebu-Ubejde Haddad prenoseći od Usmana b. Ebu-Revvada, brata Abdul-Aziza, koji je rekao da je čuo Zuhrija, gdje govori:
– Unišao sam Enesu b. Maliku u Damasku, a on plakaše.
– Šta te je rasplakalo? – upitao sam ga.
– Ne vidim da se radi išta od onoga što sam zapamtio (da se radi u vrijeme Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a i namaz je upropašten (odgađanjem njegovog obavljanja) – odgovorio je Enes.
I Bekr kaže da mu je ovako pričao Muhammed b. Bekr Bursani, a njemu prenio Usman b. Ebu-Revvad.[3]

٥٣٠. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ زُرَارَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ بْنُ وَاصِلٍ أَبُو عُبَيْدَةَ الْحَدَّادُ عَنْ عُثْمَانَ ابْنِ أَبِي رَوَّادٍ أَخِي عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ أَبِي رَوَّادٍ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ يَقُولُ دَخَلْتُ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ بِدِمَشْقَ وَهُوَ يَبْكِي فَقُلْتُ مَا يُبْكِيكَ فَقَالَ لَا أَعْرِفُ شَيْئًا مِمَّا أَدْرَكْتُ إِلَّا هَذِهِ الصَّلَاةَ وَهَذِهِ الصَّلَاةُ قَدْ ضُيِّعَتْ وَقَالَ بَكْرُ بْنُ خَلَفٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ الْبُرْسَانِيُّ أَخْبَرَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي رَوَّادٍ نَحْوَهُ .

VJERNIK KLANJAJUĆI RAZGOVARA S UZVIŠENIM ALLAHOM, GOSPODAROM

بَاب الْمُصَلِّي يُنَاجِي رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

531. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam prenoseći od Katade, a on od Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada neko od vas klanja, on (time) razgovara sa svojim Gospodarom, pa neka ne pljuje na svoju desnu stranu nego pod svoje lijevo stopalo."
Seid, prenoseći od Katade, kaže: "Neka ne pljuje ispred sebe, odnosno preda se, nego na svoju lijevu stranu ili pod svoje noge." Šu'be je izjavio:
– Neka vjernik ne pljuje preda se niti na svoju desnu stranu, nego na svoju lijevu stranu ili pod svoje noge – dok je Humejd prenio od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Neka vjernik ne pljuje prema Ka'bi niti na desnu stranu, nego na lijevu stranu ili pod svoje noge."

٥٣١. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَتْفِلَنَّ عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ لَا يَتْفِلُ قُدَّامَهُ أَوْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمَيْهِ وَقَالَ شُعْبَةُ لَا يَبْزُقُ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ وَقَالَ حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لَا يَبْزُقْ فِي الْقِبْلَةِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ .

3 Enesova izjava aludira na Hadždžadža, Velida b. Abdul-Melika i druge visoke društveno-političke funkcionere koji su poneke namaze klanjali izvan njihovog vremena.
Abdur-Rezzak prenosi od Džurejdža, a on od Ataa:
– Velid b. Abdul-Melik odgodio je jednom klanjanje džuma-namaza skoro do mraka. Ja sam došao i klanjao podne prije nego sam sjeo, a kasnije sam sjedeći mimikom klanjao ikindiju, dok je Velid na minberu obavljao hutbu.
Navedeni slučajevi ukazuju na okrutnost i samovolju ponekih državnika pred kojima su učeni i pobožni morali šutjeti.

532. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Jezid b. Ibrahim, ovome Katade prenoseći od Enesa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Pravilno obavljajte sedždu! Neka klanjač ne prostire (polaže) svoje podlaktice kao pseto, a kada pljuje neka ni u kom slučaju ne pljuje preda se niti na svoju desnu stranu, jer on tada razgovara sa svojim Gospodarom."[1]

٥٣٢. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا يَبْسُطْ ذِرَاعَيْهِ كَالْكَلْبِ وَإِذَا بَزَقَ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ .

PRI VELIKOJ ŽEGI OBAVLJATI NAMAZ TEK KADA ZAHLADI

بَاب الْإِبْرَادُ بِالظُّهْرِ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ

533, 534. PRIČAO NAM JE Ejjub b. Sulejman b. Bilal, ovome Ebu-Bekr prenoseći od Sulejmana, a njemu Salih b. Kejsan, njega obavijestio A'redž Abdur-Rahman i drugi prenoseći od Ebu-Hurejre i Nafija, oslobođenog roba Abdullaha b. Omera, prenoseći od Abdullaha b. Omera, a njih obojica (Ebu-Hurejre i Ibn-Omer) od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada bude velika vrućina, odgodite klanjanje podne-namaza dok zahladi. Jaka žega je zapah džehennemskog pakla."

٥٣٣-٥٣٤. حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ حَدَّثَنَا الْأَعْرَجُ عَبْدُالرَّحْمَنِ وَغَيْرُهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَنَافِعٌ مَوْلَى عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُمَا حَدَّثَاهُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

535. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, ovome Gunder, a njemu Šu'be prenoseći od Muhadžira Ebul-Hasana, koji je čuo Zejda b. Vehba da prenosi od Ebu-Zerra, koji je izjavio da je mujezin Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (Bilal) proučio ezan za podne, pa je Alejhisselam rekao: "Čekaj dok zahladi! Čekaj dok zahladi!" ili je kazao: "Pričekaj! Pričekaj!" i dodao: "Velika žega je zapah džehennemskog pakla, pa kada god bude velika vrućina odgodite klanjanje namaza dok zahladi!"

٥٣٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْمُهَاجِرِ أَبِي الْحَسَنِ سَمِعَ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ أَذَّنَ مُؤَذِّنُ النَّبِيِّ ﷺ الظُّهْرَ فَقَالَ أَبْرِدْ أَبْرِدْ أَوْ قَالَ انْتَظِرِ انْتَظِرْ وَقَالَ شِدَّةُ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى رَأَيْنَا فَيْءَ التُّلُولِ .

1 Ispravnost sedžde bit će kada klanjač položi svoje dlanove na zemlju, uzdigne na stranu izbočene laktove, a stomak rastavi od stegna i tako smjesti svoje lice na zemlju između unaprijed položenih ruku. To je položaj idealne skrušenosti, daleko od svake pomisli na ljenost.

– Mi smo ga, kaže (Ebu-Zerr), stvarno odgađali toliko, da smo vidjeli sjenu (okolnih pješčanih) brežuljaka.

536. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah da mu je rekao Sufjan:
– Zapamtili smo ga od Zuhrija, on ga prenio od Seida b. Musejjeba, ovaj od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada bude velika žega, odgodite klanjanje namaza dok zahladi, jer je žega zapah džehennemskog pakla."

٥٣٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ الْمَدِينِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَفِظْنَاهُ مِنَ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

537. Džehennem se potužio svome Gospodaru govoreći: "Gospodaru moj, sam sebe jedem!" i Allah mu je dozvolio dva oduška: jedan u zimu, a drugi tokom ljeta, a najveća je žega koju osjetite (ljeti) i najveća hladnoća koju osjetite (zimi).

٥٣٧. وَاشْتَكَتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ يَا رَبِّ أَكَلَ بَعْضِي بَعْضًا فَأَذِنَ لَهَا بِنَفَسَيْنِ نَفَسٍ فِي الشِّتَاءِ وَنَفَسٍ فِي الصَّيْفِ فَهُوَ أَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَأَشَدُّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهَرِيرِ .

538. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas, njemu njegov otac, ovome A'meš, a njemu Ebu-Salih prenoseći od Ebu-Seida, koji je izjavio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Odgađajte podne dok zahladi, jer je jaka žega zapah džehennemskog pakla."
U drugom senedu Hafsa slijedi Sufjan, Jahja i Ebu-Avane prenoseći ovaj hadis od A'meša.[2]

٥٣٨. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَبْرِدُوا بِالظُّهْرِ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ تَابَعَهُ سُفْيَانُ وَيَحْيَى وَأَبُو عَوَانَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ .

2 U hadisu koji prenosi Enes stoji: "U studenim danima klanjajte podne u prvom njegovom nastupnom vremenu, a u vrućim kada zahladi."
Gornja se preporuka odnosi samo na grupno klanjanje svakodnevnih namaza u džamiji.

ODGAĐANJE KLANJANJA PODNE PRI PUTOVANJU DOK ZAHLADI

بَاب الْإِبْرَادُ بِالظُّهْرِ فِي السَّفَرِ

539. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, ovome Šu'be, njemu Muhadžir Ebul-Hasan, oslobođeni rob Benu-Tejmullaha, rekavši da je čuo Zejda b. Vehba gdje prenosi od Ebu-Zerra Gifarija, da je rekao:

– Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju i mujezin htjede proučiti ezan za podne-namaz i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Očekaj dok zahladi!" Malo kasnije mujezin htjede proučiti ezan, a Alejhisselam mu opet reče: "Očekaj dok zahladi!" I tako smo vidjeli sjenu brežuljaka.

Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Velika žega je zapah džehennemskog pakla, i kad god bude jaka žega odgodite klanjanje namaza dok zahladi!"

Ibni-Abbas kaže: "Tefejjeu" znači tetemejjelu, tj. micanje sjene.[1]

٥٣٩. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُهَاجِرٌ أَبُو الْحَسَنِ مَوْلَى لِبَنِي تَيْمِ اللهِ قَالَ سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤَذِّنَ لِلظُّهْرِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ حَتَّى رَأَيْنَا فَيْءَ التُّلُولِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (تَتَفَيَّأُ) تَتَمَيَّلُ .

PODNEVSKO VRIJEME NASTAJE KADA SUNCE KRENE SA ZENITA

بَاب وَقْتُ الظُّهْرِ عِنْدَ الزَّوَالِ

Džabir je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše i u vrućem podnevskom vremenu."

وَقَالَ جَابِرٌ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي بِالْهَاجِرَةِ .

540. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'be prenoseći od Zuhrija kome je ispričao Enes b. Malik, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (u džamiju) kada je sunce krenulo (sa zenita) ka zapadu, klanjao podne, stao na minber, spomenuo Sudnji dan i istakao da će se u njemu zbiti veliki događaji, a zatim upitao:

٥٤٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ فَصَلَّى الظُّهْرَ فَقَامَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَذَكَرَ السَّاعَةَ فَذَكَرَ أَنَّ فِيهَا أُمُورًا

1 Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Bilal htio proučiti ikamet za klanjanje podne-namaza pa mu Alejhisselam rekao da sačeka dok zahladi.

عِظَامًا ثُمَّ قَالَ مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَسْأَلَ عَنْ شَيْءٍ فَلْيَسْأَلْ فَلَا تَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَخْبَرْتُكُمْ مَا دُمْتُ فِي مَقَامِي هَذَا فَأَكْثَرَ النَّاسُ فِي الْبُكَاءِ وَأَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَقَامَ عَبْدُاللهِ بْنُ حُذَافَةَ السَّهْمِيُّ فَقَالَ مَنْ أَبِي قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا فَسَكَتَ ثُمَّ قَالَ عُرِضَتْ عَلَيَّ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ آنِفًا فِي عُرْضِ هَذَا الْحَائِطِ فَلَمْ أَرَ كَالْخَيْرِ وَالشَّرِّ .

"Ko želi pitati što, neka pita! Za sve što me budete pitali, odgovorit ću vam dok sam još na ovom svom mjestu." Ljudi su plakali, a on sve više govoraše: "Pitajte me!"
Potom je ustao Abdullah b. Huzafe Sehmi i upitao:
– Ko je moj otac?
– Tvoj otac je Hazafe – odgovorio je Alejhisselam.
On, međutim, i dalje ponavljaše: "Pitajte me!" Tada se Omer prope na koljena pa reče:
– Zadovoljni smo Allahom kao Gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom kao vjerovjesnikom.
Alejhisselam je zašutio i potom rekao: "Predočen mi je pored ovoga zida Džennet i Džehennem i nisam nikada primijetio dobra (kao što je Džennet), a ni zla (kao što je Džehennem)."

٥٤١. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو الْمِنْهَالِ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الصُّبْحَ وَأَحَدُنَا يَعْرِفُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ فِيهَا مَا بَيْنَ السِّتِّينَ إِلَى الْمِائَةِ وَيُصَلِّي الظُّهْرَ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَأَحَدُنَا يَذْهَبُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجَعَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يُبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ ثُمَّ قَالَ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ وَقَالَ مُعَاذٌ قَالَ شُعْبَةُ لَقِيتُهُ مَرَّةً فَقَالَ أَوْ ثُلُثِ اللَّيْلِ .

541. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, ovome rekao Šu'be, njemu Ebu-Minhal prenoseći od Ebu-Berze, koji kaže:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše sabah-namaz tako da bi svaki od nas prepoznao svoga druga (pokraj sebe) i učaše na njemu šezdeset do stotinu ajeta, podne klanjaše kada se sunce makne sa zenita, ikindiju da bi svaki od nas otišao do nakraj Medine i vratio se, a sunce još sijaše. Zaboravio sam šta je rekao (Ebu-Berze) za akšam, a za jaciju nije se brinuo da li će se odgoditi do zadnje trećine noći; a potom dodade "do iza polovine noći."
Mu'az kaže da je Šu'be rekao: "Jednom sam ga susreo (Ebu-Minhala) i on mi reče: '... do trećine noći.'"

٥٤٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ يَعْنِي ابْنَ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ حَدَّثَنِي غَالِبٌ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِاللهِ الْمُزَنِيِّ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِالظَّهَائِرِ فَسَجَدْنَا عَلَى ثِيَابِنَا اتِّقَاءَ الْحَرِّ .

542. PRIČAO NAM JE Muhammed, tj. Ibn-Mukatil, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Halid b. Abdur-Rahman rekavši kako mu je pričao Galib Kattan prenoseći od Bekra b. Abdullaha Muzenija, on od Enesa b. Malika, da je rekao:
"Kada bismo klanjali s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u podnevna doba, činili bismo sedždu svaki na svojoj odjeći, čuvajući se vreline."[1]

بَاب تَأْخِيرِ الظُّهْرِ إِلَى الْعَصْرِ

ODGAĐANJE PODNE-NAMAZA DO PRED NASTUP IKINDIJE

٥٤٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ هُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَثَمَانِيًا الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ فَقَالَ أَيُّوبُ لَعَلَّهُ فِي لَيْلَةٍ مَطِيرَةٍ قَالَ عَسَى .

543. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Amra b. Dinara, on od Džabira b. Zejda, a ovaj od Ibn-Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Medini sedam rekata (na ime akšama i jacije) i osam (na ime podne i ikindije). Tada Ejjub upita Džabira: "Možda je to bilo u nekoj kišovitoj noći?"
– Vjerovatno – odgovorio je (Džabir).[2]

1 Iz navedenih hadisa može se zaključiti:
– Alejhisselam je počinjao klanjati sabah u sumrak, a završavao ga kada su se ashabi mogli raspoznati;
– vrijeme podne-namaza nastaje kada Sunce krene sa zenita;
– preporučljivo je da se ikindija klanja dok je Sunce još u svom punom sjaju. Šafija, Malik i Ahmed smatraju da je mustehab klanjati ikindiju što prije u prvim časovima njenog nastupnog vremena.
Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa navodi: "Alejhisselam klanjaše ikindiju dok Sunce bijaše jako bijelo, visoko nad horizontom u svom punom sjaju i išlo se do u gornja naselja Medine dok je Sunce bilo još visoko."
Nevevi smatra da se ovim misli na klanjanje ikindije u prvom vaktu, jer je nemoguće poslije njenog klanjanja preći 2-3 milje i stići do u gornja naselja i sela Medine, tzv. 'Avali naselje, a da Sunce još bude u punom svome sjaju. To je ikindija koja nastupa u vremenu kada sjena uspravnog predmeta bude duga koliko i sami predmet, ne računajući sjenu koju je predmet imao u podnevsko doba. To je stav Malika, Šafija i još nekih pravnika.
Ebu-Hanife smatra da vrijeme ikindije nastaje tek kada sjena uspravnog predmeta bude duga dva puta kao što je dotični predmet. Alejhisselam je preporučivao da se u danima žege grupno klanjanje podne-namaza obavlja kada zahladi, a to biva kada sjena uspravnih predmeta bude duga kao što su i sami predmeti ili još nešto duža, a najvjerovatnije kada sjena bude dva puta veća od svoga predmeta. To su, dakle, trenuci kada se može sa sigurnošću reći da je vrijeme podneva izašlo i nastupilo doba ikindije;
– lijepo je odgoditi klanjanje jacije namaza do 1/3 noći, pa i do polovine. Klanjati jaciju iza minule polovine noći Tahavi ubraja u pokuđene čine;
– pokuđeno je spavati prije klanjanja jacije i sijeliti u beskorisnom razgovoru poslije obavljene jacije, jer to ometa rano ustajanje i pospješuje razvijanje ljenosti. Od ovoga se izuzimaju korisni razgovori i predavanja, razgovori s gostima i ukućanima, sijela ispunjena učenjem Kur'ana i studiranjem pojedinih naučnih disciplina.

2 Izloženi slučaj raznoliko je shvaćen. Jedni pravnici smatraju da je Alejhisselam navedene namaze klanjao spojene sve po dva zbog kišnog vremena. Muslim, Ebu-Davud i Nesai navode da je Ibni-Abbas rekao:

VRIJEME IKINDIJE

بَاب وَقْتُ الْعَصْرِ

544. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad prenoseći od Hišama, a ovaj od svoga oca da je Aiša rekla kako bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ikindiju, a sunce (sjena) ne bi bilo izašlo iz njene sobe.
Ebu-Usame prenosi od Hišama da je rekao: "... a sunce se ne bi još povuklo iz unutrašnjosti (dubine) njene sobe."

٥٤٤. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ ابْنُ عِيَاضٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ لَمْ تَخْرُجْ مِنْ حُجْرَتِهَا وَقَالَ أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ مِنْ قَعْرِ حُجْرَتِهَا .

545. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Lejs prenoseći od Ibn-Šihaba, on od Urve, a ovaj od Aiše da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ikindiju dok je sunce bilo još u njenoj sobi i sjena se ne bijaše digla iza njene sobe.[3]

٥٤٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ فِي حُجْرَتِهَا لَمْ يَظْهَرِ الْفَيْءُ مِنْ حُجْرَتِهَا .

"Allahov Poslanik je klanjao podne i ikindiju zajedno, a akšam i jaciju opet zajedno, ne bijaše na putovanju, a niti je bilo kakve opasnosti od neprijatelja." Tako su postupali poneki ashabi. Ovog su mišljenja Malik i Ahmed, pa i Šafija, ali on uvjetuje da kiša pada neprestano od početka jednog namaskog vremena pa do iza nastupa drugog sljedećeg namaskog vremena.
Evza'i i pravnici racionalističke škole (*ashabu re'j*) smatraju da se i u kišno doba svaki namaz obavlja u svome određenom vremenu jedan iza drugog. Može se, naprimjer, podne klanjati pri izmaku njegova vremena i odmah s nastupom prvih časova ikindijskog vremena klanjati ikindija. Ovo mišljenje potvrđuje i izjava Ibni-Mes'uda koju su zabilježili i Buhari i Muslim, a koja u prijevodu glasi:
"Nisam vidio Allahovog Poslanika da je klanjao ijedan namaz izvan njegovog propisanog vremena, izuzev što bi ga ponekad odgodio do izmaka njegova vremena. Tako bi klanjao akšam i jaciju zajedno..."

3 Oslanjajući se na gornji slučaj jedni pravnici preporučuju klanjanje ikindije u prvom njenom nastupnom vremenu, a drugi da se malo odgodi.
Ebu-Davud i Tirmizi u svojim hadiskim zbirkama i Hakim u svom *Mustedreku* preko Ibni-Abbasa zabilježili su Alejhisselamovu izjavu:
– Džibril mi je imamio kod Ka'be dva puta: prvi put klanjao mi je ikindiju kada je sjena Ka'be bila duga koliko iznosi njena visina, a drugi put, kada joj je sjena bila dva puta duža od njene visine.
Ebu-Hanife usvaja gornju izjavu, ali je nadopunjuje izjavom Alija b. Šejbanija. "Došli smo Allahovom Poslaniku u Medinu i on je odgodio klanjanje ikindije sve dok je Sunce bilo bijelo i očito jakog sjaja. Ovaj su hadis zabilježili u svojim zbirkama Ebu-Davud i Ibni-Madže i može se zaključiti da je Alejhisselam klanjao ikindiju tek kada potpuno prestane sunčeva žega."
Džabir je rekao: "Allahov Poslanik klanjaše ikindiju tek kada bi sjena uspravnih predmeta bila dva puta duža od tih predmeta."
Na osnovu izloženih hadisa Ebu-Hanife smatra da podnevno vrijeme prestaje, a ikindijsko nastaje u momentu kada sjena uspravnih predmeta bude dva puta duža od tih predmeta, ne računajući sjenu koju su ti predmeti imali u času kada je Sunce bilo u zenitu.
Malik, Šafija, Ahmed, Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da vrijeme podneva prestaje, a ikindija nastaje kada sjena uspravnog predmeta bude duga koliko predmet, ne računajući sjenu koju je taj predmet imao kada je Sunce bilo u zenitu.
Čini se da je Hasan Basri rekao:

546. PRIČAO NAM JE Ebu Nu'ajm, njega obavijestio Ibn-Ujejne prenoseći od Zuhrija, on od Urve, a ovaj od Aiše, da je rekla:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše ikindija-namaz dok je sunce još sijalo u mojoj sobi i sjena se ne bijaše digla.
Malik, Jahja b. Seid, Šu'ajb i Ibni-Ebu-Hafs prenose gornji hadis (završavajući ga): "... prije nego bi se sunce diglo (iza sobe)."

٥٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْم قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي صَلاَةَ الْعَصْرِ وَالشَّمْسُ طَالِعَةٌ فِي حُجْرَتِي لَمْ يَظْهَرِ الْفَيْءُ بَعْدُ وَقَالَ مَالِكٌ وَيَحْيَى ابْنُ سَعِيدٍ وَشُعَيْبٌ وَابْنُ أَبِي حَفْصَةَ وَالشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ تَظْهَرَ .

547. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Avf prenoseći od Sejjara b. Selama, da je rekao:
– Unišli smo ja i moj otac Ebu-Berzu Eslemiju, pa mu moj otac reče:
"Kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao propisane namaze?"
On je odgovorio:
"Podne-namaz, koga nazivate prvim dnevnim namazom, klanjao je kada sunce klizne sa zenita; ikindiju bi klanjao tako da bi se neko između nas mogao vratiti svome domu do nakraj Medine dok bi sunce još sjalo, a zaboravio sam šta je Ebu-Berze rekao o akšam-namazu."
Jaciju, koju nazivate "ateme"[1], volio je odgađati (do u tamnu noć), mrzio je spavanje prije nje i razgovaranje poslije nje, okretao bi se (svijetu) poslije klanjanja sabaha tek kada bi čovjek mogao poznati svoga druga (pokraj sebe), a u njemu bi učio šezdeset do stotinu ajeta.[2]

٥٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَوْفٌ عَنْ سَيَّارِ بْنِ سَلاَمَةَ قَالَ دَخَلْتُ أَنَا وَأَبِي عَلَى أَبِي بَرْزَةَ الأَسْلَمِيِّ فَقَالَ لَهُ أَبِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الأُولَى حِينَ تَدْحَضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدُنَا إِلَى رَحْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَكَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخِّرَ الْعِشَاءَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْعَتَمَةَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْفَتِلُ مِنْ صَلاَةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ الرَّجُلُ جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ بِالسِّتِّينَ إِلَى الْمِائَةِ .

"Kada sjena uspravnog predmeta bude duga kao i predmet, tada izlazi vrijeme podne-namaza, ali time ne nastupa vrijeme ikindije, i to sve dok sjena uspravnog predmeta ne bude dva puta duža od svoga predmeta. Između ove dvije vremenske granice ima kraći vremenski period u kome je sumnjivo klanjati obligatni namaz."
Ebu-Sevr i Taberani kažu:
"Kada sjena uspravnog predmeta bude duga koliko i predmet, tada je nastupilo vrijeme ikindije, ali i podnevsko vrijeme traje još i iza toga toliko dugo koliko se mogu klanjati njegova obligatna četiri rekata. Poslije toga nastupa samo vrijeme ikindije." Ovo je mišljenje prihvatio i Malik.

1 "Atemetun" znači tmina.

2 Navedeni hadis potvrđuje stav Ebu-Hanife da ikindija nastaje tek kada sjena uspravnog predmeta bude dva puta duža od samog predmeta, ne računajući sjenu koju je taj predmet imao kada je sunce bilo u zenitu.

548. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, ovaj od Enesa b. Malika, da je rekao: "Klanjali bismo ikindiju, a potom bi neko izašao do plemena Benu-Amr ibni Avf i našao bi ih gdje klanjaju ikindiju.[3]

٥٤٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَخْرُجُ الْإِنْسَانُ إِلَى بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ فَنَجِدُهُمْ يُصَلُّونَ الْعَصْرَ .

549. PRIČAO NAM JE Ibni-Mukatil, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Ebu-Bekr b. Osman b. Sehl b. Hunejf, rekavši da je čuo Ebu-Umamu gdje kaže:
– Klanjali smo podne s Umerom b. Abdul-Azizom pa izašli i došli Enesu b. Maliku i našli ga gdje klanja ikindiju: "Amidža", upitao sam, "kakav je to namaz što si ga klanjao?"
– Ikindija, odgovori, i ovo je namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koga bismo s njim klanjali.

٥٤٩. حَدَّثَنَا ابْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ ابْنَ سَهْلٍ يَقُولُ صَلَّيْنَا مَعَ عُمَرَ ابْنِ عَبْدِالْعَزِيزِ الظُّهْرَ ثُمَّ خَرَجْنَا حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ فَوَجَدْنَاهُ يُصَلِّي الْعَصْرَ فَقُلْتُ يَا عَمِّ مَا هَذِهِ الصَّلَاةُ الَّتِي صَلَّيْتَ قَالَ الْعَصْرُ وَهَذِهِ صَلَاةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ الَّتِي كُنَّا نُصَلِّي مَعَهُ .

VRIJEME IKINDIJE

بَابُ وَقْتُ الْعَصْرِ

550. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija kome je prenio Enes b. Malik i rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše ikindiju dok bi sunce bilo još visoko, živog sjaja. Čovjek bi mogao otići do naselja El-Avali (jugoistočno od Medine) i tamo stići, a sunce još visoko. Neki dijelovi naselja El-Avali od tih Gornjih sela bili su udaljeni od Medine oko četiri milje ili približno toliko."

٥٥٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ حَيَّةٌ فَيَذْهَبُ الذَّاهِبُ إِلَى الْعَوَالِي فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ وَبَعْضُ الْعَوَالِي مِنَ الْمَدِينَةِ عَلَى أَرْبَعَةِ أَمْيَالٍ أَوْ نَحْوِهِ .

3 Pleme Benu-Amr stanovalo je u Kubau 2 milje daleko od Medine, a milja se računa 3.500-4.000 aršina. Enesova izjava ukazuje kako su ashabi u gradu klanjali ikindiju u prvim časovima njenog nastupnog vremena, a u selima nešto kasnije, zato što bi obavljali svoje svakodnevne poslove na njivama.

551. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Ibn-Šihaba, on od Enesa b. Malika, da je rekao:
"Klanjali smo ikindiju pa bi neko od nas krenuo u Kuba i tamo njima stigao, a sunce bi još visoko bilo."

٥٥١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَذْهَبُ الذَّاهِبُ مِنَّا إِلَى قُبَاءٍ فَيَأْتِيهِمْ وَالشَّمْسُ مُرْتَفِعَةٌ .

O GRIJEHU ONOGA KOME PROĐE IKINDIJA-NAMAZ

بَاب إِثْمُ مَنْ فَاتَتْهُ الْعَصْرُ

552. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Ibn-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj kome prođe ikindija-namaz jeste kao onaj ko je izgubio i porodicu i imovinu."[1]
Ebu-Abdullah je (u vezi s ajetom: Allah neće umanjiti vaša djela) rekao: "Kaže se veterturredžule, kada ubiješ nekoga ili mu uzmeš imetak."

٥٥٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ الَّذِي تَفُوتُهُ صَلَاةُ الْعَصْرِ كَأَنَّمَا وُتِرَ أَهْلَهُ وَمَالَهُ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ (يَتِرَكُمْ) وَتَرْتُ الرَّجُلَ إِذَا قَتَلْتَ لَهُ قَتِيلًا أَوْ أَخَذْتَ لَهُ مَالًا .

KO IZOSTAVI IKINDIJA-NAMAZ

بَاب مَنْ تَرَكَ الْعَصْرَ

553. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam, a ovome Jahja b. Ebu-Kesir prenoseći od Ebu-Kilabe, a on od Ebu-Meliha, koji kaže:
– Bili smo s Burejdom u jednom vojnom pohodu jednog oblačnog dana, i on nam reče: "Požurite s ikindijom, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ko ostavi ikindija-namaz, propao mu je posao (kojim je bio zauzet)."[2]

٥٥٣. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَبِي الْمَلِيحِ قَالَ كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي غَزْوَةٍ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ فَقَالَ بَكِّرُوا بِصَلَاةِ الْعَصْرِ فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ .

1 Ibni-Vehb i veći broj pravnika smatraju da se ovaj hadis odnosi na osobu koja ne klanja ikindiju u njenom odabranom vremenu, a Suhnun smatra da se odnosi i na osobu koja je odgađa dok ne zađe Sunce, dok Evzai i poneki misle da se aludira na onoga koji je odgodi dok Sunce dobije crveno-bijelu boju. Davudi tvrdi da se navedeni hadis odnosi na svaku osobu koja namjerno propusti ikindiju.
Na pravovremeno klanjanje ikindije upozoreno je i Kur'anom i Hadisom. To je vrijeme najpogodnije za vršenje svakodnevnih poslova, i ljudi obuzeti njima lahko zaborave.
Hattabi je navedeni hadis protumačio:
– Ko ikindiju ne klanja pravovremeno, sličan je osobi koja izgubi porodicu i imetak, pa kako čovjek treba paziti da to ne izgubi, isto tako treba paziti da ne propusti ikindiju.
Ebu-Umer, radijallahu anhu, kaže da je onaj ko propusti ikindiju poput čovjeka koji doživi neku nesreću u svojoj imovini i porodici, pa zbog toga želi učiniti zločin koji opet povlači za sobom osvetu. Tako se kod njega sastanu dvije nevolje: nevolja zbog gubitka i nevolja zbog traženja osvete.

2 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:

ODLIKA IKINDIJA-NAMAZA

554. PRIČAO NAM JE Humejdi, njemu Mervan b. Muavija, a ovome Isma'il prenoseći od Kajsa, a on od Džerira b. Abdullaha, koji je rekao:
– Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on pogleda noću prema mjesecu, tj. u uštapu i reče: "Vi ćete vidjeti svoga Gospodara kao što vidite ovaj mjesec i nećete u tom viđenju biti uskraćeni, pa ako ste u mogućnosti da vas što ne ometa da klanjate prije izlaska sunca i njegova zalaska, vi to vršite!" Tada je još citirao (ajet): "Sa zahvalnošću molite se svome Gospodaru prije izlaska i prije zalaska sunca!"
Ismail (b Halid) (prenoseći gornji hadis) kaže: "... Klanjajte ih i nikako ne dozvolite da vam prođu!..."[3]

بَاب فَضْلُ صَلَاةِ الْعَصْرِ

٥٥٤. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَنَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةً يَعْنِي الْبَدْرَ فَقَالَ إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تُضَامُّونَ فِي رُؤْيَتِهِ فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَرَأَ (وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ) قَالَ إِسْمَاعِيلُ افْعَلُوا لَا تَفُوتَنَّكُمْ .

– preporučljivo je klanjati ikindiju u oblačnim danima u prvim časovima njenog nastupajućeg vremena;
– po mišljenju nekih pravnika hanbelijske škole nevjernik je onaj koji bez razloga ne klanja obligatne namaze. Propadanje poslova vjernika neki povezuju za osobu koja ne priznaje dužnost klanjanja namaza ili ismijava one koji klanjaju.
Većina učenjaka ovaj hadis smatra kao prijetnju a ne kao doslovno značenje. Zato su se u svome tumačenju podijelili na tri grupe: jedna je svoje tumačenje usredotočila na uzrok ostavljanja namaza, druga na propadanja djela, a treća na sama djela koja propadaju. Uglavnom, najpoznatiji komentatori hadisa smatraju da se ovdje radi o prijetnji, jer djela samo širk uništava.
Hadis upozorava na potrebu pravovremenog obavljanja obligatnih namaza, a posebno ikindije. Tačnost u svakom poslu ima svoju vrijednost, a netačnost ukor i zakonsku odgovornost.

3 Iz hadisa se može zaključiti:
– vjernici će vidjeti Allaha na Sudnjem danu. Ovome suprotan stav imaju mutezilije, haridžije i neke murdžije. Oni se pridržavaju doslovnog sadržaja ajeta: "Čovjek može s Allahom razgovarati samo putem Objave ili iza zastora ili da mu se pošalje melek kao poslanik..."
– predstavnici ehlisunnetskog učenja islama smatraju da se ovaj ajet odnosi na ovozemaljsku Allahovu, dželle šanuhu, objavu koja je upućivana vjerovjesnicima, potkrepljujući to nizom ajeta, kao: "Vudžuhun jevmeizin nadiretun ila rabbiha naziretun", tj. "Neka lica toga dana bit će blistava i vesela i gledat će svoga Gospodara, dželle šanuhu..." Zatim: "Kella innehum 'an rabbihim jevmeizin le mahdžubun", tj. "Nevjernici i idolopoklonici bit će na Sudnjem danu zastrti od lica svoga Gospodara." Ovi ajeti potvrđuju stav učenja hanefijskog pravca. Ovo viđenje može biti samo pod uvjetima zakona budućeg svijeta i života, a ne po zakonima života materijalnog zbivanja;
– sabah i ikindija su najvredniji namazi. Ljudima je kasno jutarnje ustajanje milo, a rano odvratno, iako to pospješuje ljenost, šteti radnim navikama i standardu. Ove poruke unekoliko odstranjuje rano ustajanje, uzimanje abdesta i pravovremeno klanjanje sabaha.

555. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kod vas se smjenjuju meleki noći i dana, a sastanu se (i jedni i drugi) u vrijeme klanjanja sabah-namaza i ikindije. Potom se penju oni koji su kod vas prenoćili i On (Allah) ih pita, a On ih najbolje zna: "U kakvom ste stanju ostavili moje robove?"
"Ostavili smo ih", kazat će oni, "pri klanjanju namaza, a došli smo im, a oni klanjaju namaz."[1]

٥٥٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ يَتَعَاقَبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ .

KO STIGNE KLANJATI JEDAN REKAT IKINDIJE PRIJE ZALASKA SUNCA

بَاب مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ الْغُرُوبِ

556. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas stigne na sedždu ikindijskog namaza prije nego sunce zađe, neka dovrši namaz, a kada stigne da obavi sedždu (prvog rekata) sabah-namaza prije nego sunce izađe, neka dovrši namaz!"[2]

٥٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَدْرَكَ أَحَدُكُمْ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَلْيُتِمَّ صَلَاتَهُ وَإِذَا أَدْرَكَ سَجْدَةً مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَلْيُتِمَّ صَلَاتَهُ .

1 Po većini učenjaka ovdje je riječ o melecima pratiocima i čuvarima ljudi koji paze i bilježe svaki postupak čovjeka.
Kadi Ijad kaže: "Možda se ovdje ne misli na meleke pratioce ljudi, a pitanje koje im je Allah uputio ima svrhu korenja (prijekora) upućenog onima koji su rekli: 'Zar ćeš na njoj (Zemlji) stvoriti one koji će nered činiti?!' Zatim im je objelodanio ono što je prethodilo u Njegovom znanju rekavši: 'Ja, zaista, znam ono što vi ne znate!'"
Kurtubi smatra da je svrha sastanka meleka na sabahu i ikindiji da se iznudi njihovo priznanje o dobroti čovjeka i očitovanje pred Allahovim, dželle šanuhu, ljudima da pored njihovih prirodnih nagona za porocima vlada i razum, razboritost i odanost Allahu.
U smislu navedenog hadisa tumači se i ajet: "Inne Kur'anel fedžri kane mešhuda", tj. "Učenju Kur'ana u sabah-namazu prisutni su (i noćni i danji) meleki."
Obligatni namazi obavljaju se redovno pravovremeno i nikakvi jutarnji ili večernji poslovi ne mogu biti preči od klanjanja ikindije i sabaha.

2 Gornji hadis Buhari donosi u drugom poglavlju u ovoj varijanti:
– Alejhisselam je rekao: "Ko stigne obaviti jedan rekat sabah-namaza prije nego Sunce izađe, on je stigao na vrijeme sabah klanjati, a ko stigne klanjati jedan rekat ikindije prije nego Sunce zađe, on je stigao na vrijeme klanjati ikindiju."

٥٥٧. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ الْأُوَيْسِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ إِنَّمَا بَقَاؤُكُمْ فِيمَا سَلَفَ قَبْلَكُمْ مِنَ الْأُمَمِ كَمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ أُوتِيَ أَهْلُ التَّوْرَاةِ التَّوْرَاةَ فَعَمِلُوا حَتَّى إِذَا انْتَصَفَ النَّهَارُ عَجَزُوا فَأُعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا ثُمَّ أُوتِيَ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ الْإِنْجِيلَ فَعَمِلُوا إِلَى

557. PRIČAO NAM JE Abdulaziz b. Abdullah b. Uvejsi, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, ovaj od svoga oca da ga je obavijestio kako je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: – Vijek trajanja vašeg života u odnosu na narode koji su bili prije vas, jeste kao vrijeme od ikindija-namaza do zalaska sunca. Sljedbenicima Tevrata dat je Tevrat i oni su po njemu radili, a kada je bilo pola dana, iznemogli su pa im je (primjerice) dat po jedan kirat. Pristalicama Evanđelja dato je kasnije Evanđelje i oni su po njemu postupali do ikindijskog namaza, zatim smalaksali i dat im je po jedan kirat. Tada je nama dat Kur'an, mi ćemo po

Iz hadisa se može zaključiti:
– ko u ikindijsko vrijeme uspije klanjati makar jedan rekat ikindije, on će nastaviti s klanjanjem i preostala još tri rekata kao punovažan namaz.
Kod sabah-namaza mišljenja su podijeljena. Šafija, Malik i Ahmed imaju isti stav kao i kod ikindije, dok Ebu-Hanife smatra da klanjanje sabah-namaza s izlaskom Sunca nije punovažno. To je vrijeme u kojem je klanjanje strogo zabranjeno i ta zabrana je mnogo strožija nego pri zalasku Sunca.
Tahavi kaže da se možda s izrazom "stigne" misli na djecu koja stignu čas punoljetnosti ili na osobu kojoj prestaje menstruacija, odnosno osobu koja primi islam na izmaku kojeg namaskog vremena, tako da stigne obaviti samo jedan njegov rekat, upravo sedždu. Takva osoba dovršit će započeti namaz bez obzira što je nastalo vrijeme drugog namaza.
Vrijeme klanjanja ikindije prestaje zalaskom sunca;
– ko ne uspije pravovremeno klanjati jedan cio rekat nego samo dio prvog rekata, on nije izvršio svoju obavezu prema Allahu, dželle šanuhu, i treba taj namaz naklanjati. Ebu-Hurejra prenosi Alejhisselamovu izjavu: "Kada dođete u namaz i nađete nas na sedždi, spustite se i vi na sedždu, ali je ni u što ne ubrajajte; a ko stigne makar na jedan rekat, on je stigao na namaz (naklanjavši ono što ga je minulo)."
Neki šafije smatra da izraz "rekat" treba shvatiti kao dio namaza za koga se Alejhisselam izražavaše sa "rekat", a nekad sa riječju "sedžda". Prema tome i početni namaski tekbir može se smatrati dijelom namaza i kada ga čovjek uspije pravovremeno izgovoriti, on je obavio jedan namaski dio na koga Alejhisselam aludira u svojim izrekama. To je punovažan namaz i treba ga dovršiti. Ovo mišljenje prihvata Ebu-Hanife i Ebu-Jusuf, ali samo u slučaju ikindija-namaza.
U slučaju džuma-namaza mišljenja su podijeljena. Po mišljenju Ebu-Hanife i Jusufa, ko prije imamova selama izgovori samo početni tekbir džuma-namaza, on će naklanjati oba rekata džume. Ovo mišljenje usvajaju En-Neha'i, Hakim, Hammad, i još mnogi pravnici, dok Malik, Šafija i Ahmed drže da će naklanjati samo jedan rekat ako stigne na jedan.
Ata, Mekhul Tavus i Mudžahid zastupaju čudan stav da osoba kojoj izmakne slušanje hutbe džuma-namaza treba odmah iza imamova selama naklanjati dva rekata farz džume, jer je džuma skraćena sa četiri rekata na dva radi slušanja hutbe.
Ko imama nije stigao i zatekao na stajanju posljednjeg džumanskog rekata, on nije ni stigao na taj rekat niti je, po mišljenju Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, postigao vrlinu kolektivno obavljenog namaza.
Ibni-Sirin smatra da je stigla na džumanski rekat ona osoba, koja stigne na početni tekbir i tekbir kojim se ide na ruku'.
Ibn-Ebu-Šejbe, Zufer i Sevri smatraju da nagradu za obavljenu džumu ima onaj ko uspije izgovoriti početni namaski tekbir, spusti se na ruku' i rukama se osloni na koljena prije nego se imam podigne s ruku'a posljednjeg rekata.

صَلَاةِ الْعَصْرِ ثُمَّ عَجَزُوا فَأُعْطُوا قِيرَاطًا قِيرَاطًا ثُمَّ أُوتِينَا الْقُرْآنَ فَعَمِلْنَا إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ فَأُعْطِينَا قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ فَقَالَ أَهْلُ الْكِتَابَيْنِ أَيْ رَبَّنَا أَعْطَيْتَ هَؤُلَاءِ قِيرَاطَيْنِ قِيرَاطَيْنِ وَأَعْطَيْتَنَا قِيرَاطًا قِيرَاطًا وَنَحْنُ كُنَّا أَكْثَرَ عَمَلًا قَالَ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ هَلْ ظَلَمْتُكُمْ مِنْ أَجْرِكُمْ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَا قَالَ فَهُوَ فَضْلِي أُوتِيهِ مَنْ أَشَاءُ .

njemu raditi do zalaska sunca i nama su određena po dva kirata.
Sljedbenici spomenutih dviju knjiga reći će: "Gospodaru naš, ovima si dao po dva kirata, a nama po jedan, a mi smo više radili!"
– Da li sam vam što umanjio od vaše nagrade?
– upitat će Uzvišeni Allah.
– Ne – reći će.
– To je milost, dao sam je kome hoću – odgovorit će (Allah, dželle šanuhu).[1]

٥٥٨. حَدَّثَنَا أَبُو كُرَيْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَثَلُ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ وَالنَّصَارَى كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَأْجَرَ قَوْمًا يَعْمَلُونَ لَهُ عَمَلًا إِلَى اللَّيْلِ فَعَمِلُوا إِلَى نِصْفِ النَّهَارِ فَقَالُوا لَا حَاجَةَ لَنَا إِلَى أَجْرِكَ فَاسْتَأْجَرَ آخَرِينَ فَقَالَ أَكْمِلُوا بَقِيَّةَ يَوْمِكُمْ وَلَكُمُ الَّذِي شَرَطْتُ فَعَمِلُوا حَتَّى إِذَا كَانَ حِينَ صَلَاةِ الْعَصْرِ قَالُوا لَكَ مَا عَمِلْنَا فَاسْتَأْجَرَ قَوْمًا فَعَمِلُوا بَقِيَّةَ يَوْمِهِمْ حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ وَاسْتَكْمَلُوا أَجْرَ الْفَرِيقَيْنِ .

558. PRIČAO NAM JE Ebu-Kurejb, njemu Ebu-Usame prenoseći od Burejda, on od Ebu-Burde, ovaj od Ebu-Musaa (Eš'arija), a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
– Muslimani, jevreji i kršćani slični su čovjeku koji unajmi nekakve (ljude) da mu rade jedan posao do noći. Oni su mu radili do pola dana i onda rekli: "Ne treba nam tvoja nagrada", (i ostave posao). Tada čovjek unajmi druge i kaže: "Dopunite ostatak ovog vašeg dana, radite i dobit ćete ono što sam ranije odredio." Ovi radiše do vremena ikindija-namaza, i tada rekoše: "Ono što smo radili tvoje je" i čovjek unajmi druge i oni radiše preostali dio njihovog dana sve do zalaska sunca i dobiše plaću obadviju ranijih grupa.[2]

1 Navedeni hadis prikazuje redosljed i stepen pojedinih naroda kod Allaha, dželle šanuhu. Muslimanima je ostao najkraći period, ali po rezultatima rada i nagradi najvredniji.
Iz hadisa se može zaključiti:
– vrijeme ikindija-namaza traje do zalaska sunca;
– podnevno vrijeme ide do momenta kada sjena uspravnog predmeta bude dva puta duža nego što je taj predmet, ne računajući sjenu koju je taj predmet imao kada je Sunce bilo u zenitu.
Musliman za svoja dobra djela može se nadati mnogostrukoj nagradi ako čvrsto vjeruje u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovu objavu. Griješenje dobrog muslimana može biti samo kratkotrajno, i to obično popraćeno pokajanjem.

2 Dijalog u ovom hadisu ukazuje na neumjesno postupanje minulih naroda. Jedni su u toku rada izjavili da ne žele zarađenu plaću i oko podneva napuštali ugovoreni posao, pa ga poslodavac povjeravao drugoj grupi ljudi. Ovi su to radili kratko, slično onome između podne i ikindije, i napuštali ga izjavljujući da ne traže nikakvu nagradu. Poslodavac ih bodri na rad i završetak posla, pa da im trud ne bude uzalud. Oni savjet ne slušaju, zadanu riječ krše i odaju se svojim prohtjevima. Poslodavac uzima konačno treću grupu, koja mu nastavlja posao onih ranijih, koja radi do zalaska Sunca i prima nagradu obadviju ranijih grupa.
Pod prvom grupom misli se na Jevreje koji su bili obavezni da rade po Tevratu ali su ga oni svojevoljno iskrivili, zanemarili i napustili. Druga grupa su kršćani koji izvorno Evanđelje napustiše i još brže izgubiše obećanu nagradu. Započeti posao moralno-duhovnog uzdizanja ljudskog roda bi na koncu povjeren trećoj

VRIJEME AKŠAM-NAMAZA

بَاب وَقْتُ الْمَغْرِبِ

Ata je rekao: "Bolesnik će klanjati zajedno akšam i jaciju."[3]

وَقَالَ عَطَاءٌ يَجْمَعُ الْمَرِيضُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ .

559. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mihran, njemu Velid, ovome Evza'i, a njemu Ebu-Nedžaši Suhejb, oslobođeni rob Rafija b. Hadidža, i rekao da je čuo Rafija b. Hadidža, gdje govori:
"Mi smo klanjali s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, akšam-namaz i kad bi neko od nas odlazio poslije namaza mogao bi vidjeti mjesto pada svoje (s luka bačene) strijele."[4]

٥٥٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو النَّجَاشِيِّ صُهَيْبٌ مَوْلَى رَافِعِ ابْنِ خَدِيجٍ قَالَ سَمِعْتُ رَافِعَ ابْنَ خَدِيجٍ يَقُولُ كُنَّا نُصَلِّي الْمَغْرِبَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَيَنْصَرِفُ أَحَدُنَا وَإِنَّهُ لَيُبْصِرُ مَوَاقِعَ نَبْلِهِ .

grupi uz upute izložene u Kur'anu koja ga ljubomorno čuva, uči napamet, studira i u praksi primjenjuje. Ova će grupa ustrajati do Sudnjeg dana, završiti časno povjereni joj posao i kao radiše dobit će svoju nagradu i minulih grupa i naroda.

3 Mišljenje Ataa b. Rebaha usvajaju još Ahmed, Ishak i neki pravnici šafijske škole.
Ijad kaže da je spajanje akšama i jacije nekada sunnet, a nekada samo olakšica. Sunnet je hodočasnicima spajati namaze na Arefatu i Muzdelifi, a olakšica putnicima, bolesnicima i mještanima u danima obilnih padavina. Poneki pravnici ne dozvoljavaju bolesniku spajanje, dok neki to odobravaju. Oni to tumače na način da je putniku spajanje namaza dozvoljeno zbog tegobe putovanja, a bolest je još veća tegoba i prema tome preče je da ta povlastica vrijedi i za bolesnika. Osim toga, u Kur'anu je istovremeno navedena povlastica za bolesnika i za putnika u mršenju posta ramazana i korištenju tejemmuma.
Malikije dozvoljavaju spajanje u kišnom vremenu samo akšama i jacije, a poneki od njih odobravaju to činiti samo u džamiji Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini.

4 Hadis podstrekava na klanjanje akšam-namaza čim sunce zađe. To je stav najvećeg broja pravnika. Tavus, Ata i Vehb b. Munebbih smatraju da vrijeme akšama nastaje tek s pojavom koje zvijezde. Oni svoj stav zasnivaju na izjavi Ebu-Basre:
– Klanjali smo s Vjerovjesnikom ikindiju na Muhammesu i on nam reče:
"Ovaj namaz bio je propisan i ranijim narodima, ali su ga oni upropastili (kasnim klanjanjem). Ko ga od vas bude uredno obavljao, on će dobiti dvostruku nagradu. Poslije ovog namaza nema drugog sve dok se ne pojavi *šehid*, misleći na zvijezdu."
Tahavi sumnja da je gornju interpretaciju izraza *šehid*, u značenju zvijezda, izrekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jer postoje brojni hadisi da je Alejhisselam klanjao akšam čim Sunce zađe. Nesai u svojoj zbirci hadisa navodi:
– Ashabi bi s Vjerovjesnikom klanjali akšam, povratili se svojim kućama do nakraj grada, odapinjali strijele s luka i vidjeli mjesta njihova pada.
Taberani u svom "Mu'džemul Kebiru" navodi da je Zejd b. Halid rekao: "Klanjali smo s Vjerovjesnikom akšam, a potom se povratili u čaršiju i vidjeli mjesta pada (lukom bačene) strijele."
Podijeljena su mišljenja pravnika o momentu prestanka akšamskog vremena. Sevri, Ibn-Ebu-Lejla, Tavus, Mekhul, Hasan b. Hajj, Evza'i, Malik, Šafija, Ahmed Ishak, Davud, Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da akšamsko vrijeme prestaje, a jacijsko doba nastaje nestankom crvenila na zapadnoj strani neba. Po mišljenju Omera b. Abdul-Aziza, Abdullaha b. Mubareka, Ebu-Sevra, Ebu-Bekra, Aiše, Ebu-Hurejre, Mu'aza b. Džebela, Ubejja b. Ka'ba, Abdullaha b. Zubejra, Ebu-Hanife i nekih drugih akšamsko vrijeme prestaje tek nestankom rumenila koje se obično javlja iza nestanka crvenila na zapadnoj strani neba.

560. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Beššar, njemu Muhammed b. Dža'fer, a ovome Šu'be prenoseći od Sa'da, on od Muhammeda b. Amra b. Hasana b. Alija, koji je rekao:
– Došao je (iz Iraka u Medinu) Hadždžadž pa smo pitali Džabira b. Abdullaha (o namaskim vremenima) i on odgovori:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je podne-namaz sredinom dana; ikindiju dok je sunce još čistog sjaja; akšam kada ono zađe, a jaciju nekada (ranije) a nekada (kasnije), kada bi vidio drugove da su se sakupili, požurio bi, a kada bi primijetio da su zakasnili, odgodio bi je. Sabah su oni, odnosno Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali u sumraku."[1]

٥٦٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو ابْنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ قَدِمَ الْحَجَّاجُ فَسَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ فَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ نَقِيَّةٌ وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجَبَتْ وَالْعِشَاءَ أَحْيَانًا وَأَحْيَانًا إِذَا رَآهُمُ اجْتَمَعُوا عَجَّلَ وَإِذَا رَآهُمْ أَبْطَؤُوا أَخَّرَ وَالصُّبْحَ كَانُوا أَوْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّيهَا بِغَلَسٍ .

561. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, njemu Jezid b. Ebu-Ubejd prenoseći od Seleme, koji je kazao:
"Mi bismo klanjali akšam s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi se sunce prekrilo zastorom (brda)."

٥٦١. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْمَغْرِبَ إِذَا تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ .

562. PRIČAO NAM JE Adem, njemu rekao Šu'be, ovome Amr b. Dinar i kazao da je čuo Džabira b. Zejda da prenosi od Ibn-Abbasa, koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jednom skupno sedam (rekata akšama i jacije), a jednom skupno osam rekata (podne i ikindiju)."

٥٦٢. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ سَبْعًا جَمِيعًا وَثَمَانِيًا جَمِيعًا .

1 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– precizirano je vrijeme obavljanja dnevnih namaza;
– poželjno je namaz klanjati čim nastupi njegovo vrijeme, izuzev podne u danima žege, te sabaha i jacije kada se klanjaju skupno;
– za naukom treba stalno tragati, učene pitati i njihove odgovore pamtiti.

RUŽNO JE AKŠAM NAZIVATI JACIJOM

563. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma‘mer, a to je Abdullah b. Amr, njemu rekao Abdul-Varis prenoseći od Husejna kome je kazao Abdullah b. Burejde, a njemu Abdullah Muzeni, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
“Neka vas ne zavedu beduini u pogledu imena akšama!”
(Abdullah Buhari) kaže: “Beduini (akšam) nazivaju jacijom (el-‘iša).”[2]

بَاب مَنْ كَرِهَ أَنْ يُقَالَ لِلْمَغْرِبِ الْعِشَاءُ .

٥٦٣. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ هُوَ عَبْدُاللهِ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ عَنِ الْحُسَيْنِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ مُغَفَّلٍ الْمُزَنِيُّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَا تَغْلِبَنَّكُمُ الْأَعْرَابُ عَلَى اسْمِ صَلَاتِكُمُ الْمَغْرِبِ قَالَ الْأَعْرَابُ وَتَقُولُ هِيَ الْعِشَاءُ .

O IZRAZIMA ‘IŠA I ‘ATEME I ONOM KOJI IH JE SMATRAO DOZVOLJENIM SINONIMIMA

Ebu-Hurejra, prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
“Dvoličnjacima je najteži namaz jacija (‘iša) i sabah, a da znaju šta je u jaciji (‘ateme) i sabahu...!”
Ebu-Abdullah (Buhari) priča: “Prihvaćeno je mišljenje da se kaže ‘iša (za jaciju) na osnovu riječi Uzvišenog: “Min ba‘di salatil-‘iša...”, tj. poslije jacija- namaza...
Spominje se da je Ebu-Musa rekao: “Mi smo se smjenjivali kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pri klanjanju ‘išaa (jacije) i on bi je odgađao do u mrklu noć.”
Ibni-Abbas i Aiša su izjavili: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržavao je klanjanje ‘išaa do u mrklo doba noći.”
Neki od ashaba, prenoseći od Aiše, rekli su: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgađao

بَاب ذِكْرِ الْعِشَاءِ وَالْعَتَمَةِ وَمَنْ رَآهُ وَاسِعًا

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَثْقَلُ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ الْعِشَاءُ وَالْفَجْرُ وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالْفَجْرِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَالِاخْتِيَارُ أَنْ يَقُولَ الْعِشَاءُ لِقَوْلِهِ تَعَالَى (وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ) وَيُذْكَرُ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ كُنَّا نَتَنَاوَبُ النَّبِيَّ ﷺ عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ فَأَعْتَمَ بِهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَعَائِشَةُ أَعْتَمَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْعِشَاءِ وَقَالَ بَعْضُهُمْ عَنْ عَائِشَةَ أَعْتَمَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْعَتَمَةِ وَقَالَ جَابِرٌ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الْعِشَاءَ وَقَالَ أَبُو بَرْزَةَ

2 Akšam ne treba nazivati jacijom. Svaki namaz treba nazivati njegovim utvrđenim imenom, kako ne bi došlo do zabune.

كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُؤَخِّرُ الْعِشَاءَ وَقَالَ أَنَسٌ أَخَّرَ النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَأَبُو أَيُّوبَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ.

je klanjanje ‘ateme do u mrklo doba noći,” a Džabir je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše ‘iša...”, a Ebu-Berze kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržavaše (do kasno u noć) klanjanje ‘išaa...”
Enes je kazao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržavao je klanjanje posljednjeg ‘išaa”, a Ibni-Omer, Ebu-Ejjub i Ibni-Abbas, radijallahu anhum, izjavili su: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je akšam i ‘iša (jaciju) zajedno, jedno iza drugog, na Muzdelifi.”

٥٦٤. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَالِمٌ أَخْبَرَنِي عَبْدُاللهِ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْلَةً صَلَاةَ الْعِشَاءِ وَهِيَ الَّتِي يَدْعُو النَّاسُ الْعَتَمَةَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا فَقَالَ أَرَأَيْتُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةِ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ.

564. PRIČAO NAM JE Abdan, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Junus prenoseći od Zuhrija da je Salima obavijestio Abdullah i rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedne noći klanjao nam je ‘iša koga svijet naziva ‘ateme, i kada je završio namaz okrenuo se nama i rekao: “Jeste li uočili ovu vašu noć? Od nje pa do navršetka stotinu godina neće ostati niko od onih koji se sada nalaze na Zemlji.”[1]

VRIJEME JACIJE KADA SE SVIJET SABERE ILI ZAKASNI

بَاب وَقْتِ الْعِشَاءِ إِذَا اجْتَمَعَ النَّاسُ أَوْ تَأَخَّرُوا

٥٦٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرٍو هُوَ ابْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ قَالَ سَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ عَنْ صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ كَانَ يُصَلِّي الظُّهْرَ بِالْهَاجِرَةِ وَالْعَصْرَ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَالْمَغْرِبَ إِذَا وَجَبَتْ

565. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu‘be prenoseći od Sa‘da b. Ibrahima, on od Muhammeda b. Amra, a to je Ibni-Hasan b. Ali, koji je rekao:
– Pitali smo Džabira b. Abdullaha o namazu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on odgovori?
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše podne sredinom dana (kada se sunce pomakne sa

1 Navedeni hadis skreće pažnju na kratak vijek čovjeka u kome se treba što više zalagati za dobra i ljude korisna a Allahu, dželle šanuhu, ugodna djela. Nada u dug život mnogog zavara, smrt iznenadi, i ljudi idu počesto na odgovornost bez dobrih i pohvalnih djela. Trka za materijalnim dobrima ovoga svijeta mnoge zanese. Kratkovidnim to je životni cilj, a pametnim samo sredstvo za održavanje života.

zenita); ikindiju dok sunce još živo (sja); akšam kada zađe; jaciju bi klanjao odmah ako je svijeta bilo mnogo, a ako ih je malo, sačekao bi; a sabah dok je još sumrak."[2]

وَالْعِشَاءَ إِذَا كَثُرَ النَّاسُ عَجَّلَ وَإِذَا قَلُّوا أَخَّرَ وَالصُّبْحَ بِغَلَسٍ .

VAŽNOST JACIJA-NAMAZA

بَاب فَضْلِ الْعِشَاءِ

566. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, a ovaj od Urve koga je Aiša izvijestila i rekla:
– Odgodio je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jedne noći, prije nego se islam proširio (van Medine), klanjanje jacije do u mrklo doba noći i nije izašao dok Omer nije rekao: "Zaspale su i žene i djeca!" Tada je on izašao i prisutnim u džamiji rekao: "Samo vi na zemlji iščekujete ovaj (namaz)."[3]

٥٦٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْلَةً بِالْعِشَاءِ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يَفْشُوَ الْإِسْلَامُ فَلَمْ يَخْرُجْ حَتَّى قَالَ عُمَرُ نَامَ النِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ فَخَرَجَ فَقَالَ لِأَهْلِ الْمَسْجِدِ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرَكُمْ .

2 Vrijeme skupnog klanjanja jacije zavisi, pored Šerijatom utvrđenog vremena, još i od mogućnosti prikupljanja vjernika. Ako se okolni svijet može lahko sakupiti, jaciju treba klanjati u prvom njenom nastupnom vremenu, u protivnom klanjat će se u malo kasnije doba noći.
Prema predaji Amra b. Asa krajnja granica jacijskog vremena je sredina noći, prema Ebu-Musau b. Abbasu i Džabiru je trećina noći, a prema predaji Enesa polovina noći. Aiša prenosi da se jacija može klanjati kada prođe veći dio noći pa i pred pojavu zore.
Šafija u svom djelu "El-Umm" ističe da su ashabi žurili klanjati jaciju, ukoliko su bili iskupljeni, inače bi je odgađali za malo kasnije doba noći.
Na osnovu gornjih izjava kasniji pravnici zauzeli su raznolika stanovišta. Šafija, Malik i kadija 'Ijad određuju kao krajnju granicu jacijskog vremena konac prve trećine noći. Neha'i konac prve četvrtine, dok ga Davud i još poneki pravnici produžuju do kraja noći.
Predstavnici hanefijske pravne škole smatraju da je klanjanje jacije bolje odgoditi što dalje u noć, izuzev ljetnog perioda. U komentaru *El-Hidaje* stoji: "Dozvoljeno je odgoditi jaciju do polovine noći, a ima pravnika koji kažu da je pokuđeno odgoditi je do iza prve trećine noći."
U "Kin'ji" stoji: "Vrlo je pokuđeno odgoditi klanjanje jacije do iza polovine noći."

3 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– Alejhisselam je općenito jaciju porano klanjao;
– pospan može malo zaspati prije jacije, ali je bolje da to ne čini;
– ko redovno i uredno klanja jaciju zaslužuje posebnu nagradu;
– jacija-namaz u to vrijeme samo su klanjali u Medini, ili se misli da drugi narodi nemaju u ovom vremenu propisanu molitvu.

٥٦٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ كُنْتُ أَنَا وَأَصْحَابِي الَّذِينَ قَدِمُوا مَعِي فِي السَّفِينَةِ نُزُولًا فِي بَقِيعِ بُطْحَانَ وَالنَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ فَكَانَ يَتَنَاوَبُ النَّبِيَّ ﷺ عِنْدَ صَلَاةِ الْعِشَاءِ كُلَّ لَيْلَةٍ نَفَرٌ مِنْهُمْ فَوَافَقْنَا النَّبِيَّ ﷺ أَنَا وَأَصْحَابِي وَلَهُ بَعْضُ الشُّغْلِ فِي بَعْضِ أَمْرِهِ فَأَعْتَمَ بِالصَّلَاةِ حَتَّى ابْهَارَّ اللَّيْلُ ثُمَّ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى بِهِمْ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لِمَنْ حَضَرَهُ عَلَى رِسْلِكُمْ أَبْشِرُوا إِنَّ مِنْ نِعْمَةِ اللهِ عَلَيْكُمْ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ غَيْرُكُمْ أَوْ قَالَ مَا صَلَّى هَذِهِ السَّاعَةَ أَحَدٌ غَيْرُكُمْ لَا يَدْرِي أَيَّ الْكَلِمَتَيْنِ قَالَ قَالَ أَبُو مُوسَى فَرَجَعْنَا فَفَرِحْنَا بِمَا سَمِعْنَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

567. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala, njega obavijestio Ebu-Usame prenoseći od Ebu-Burejda, on od Ebu-Burde, ovaj od Ebu-Musaa, koji je rekao:

– Ja i moji drugovi, koji su sa mnom došli u lađi, odsjeli smo u predjelu (doline) Buthan. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je u Medini i svake noći jedna grupa od njih izmjenjivaše se kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pri klanjanju jacije. Tako sam ja i moji drugovi zatekli Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio zauzet nekim poslom, pa je odgodio klanjanje jacije do pola noći (ili do kasno u noć). Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (iz stana) i s drugovima klanjao, a kada je završio namaz rekao je prisutnim: "Polagano! Radujte se, jer je jedna od Allahovih blagodati nad vama i ta što nikoga od svijeta nema ovoga časa da klanja osim vas." Ili je rekao: "... Ovoga časa ne klanja niko osim vi."

– Ne znam, kaže (Ebu-Musa), koji je od ova dva izraza Alejhisselam upotrijebio. Tada smo se vratili veseli zbog onoga što smo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čuli – kaže Ebu-Musa.[1]

1 Ahmed, Ebu-Davud, Nesai, Huzejme i još neki drugi muhaddisi bilježe da je Seid Hudri rekao: "Klanjali smo s Alejhisselamom jaciju, ali on nije izašao iz svoga stana dok nije prošla skoro polovina noći. Izlazeći, reče nam: "Ostali svijet je klanjao i zauzeo u posteljama svoje mjesto. Vi se smatrate da ste u namazu dok ga god iščekujete. Da nije slabosti, iznemoglosti, i drugih potreba ljudi, ja bih klanjanje ovog namaza odgodio do polovine noći."
Ibni-Madže opet navodi da je Seid Hudri rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je akšam i nije iz kuće izašao dok nije prošla polovina noći. Kada je izašao i s ashabima klanjao, rekao je: "Da nije iznemoglih i bolesnih odgodio bih klanjanje ovog namaza do polovine noći." Tirmizi preko Ebu-Hurejre u svojoj zbirci hadisa ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada mojim sljedbenicima ne bi bilo teško, ja bih im naredio da odgode klanjanje jacije do izmaka trećine ili polovine noći."
Ebu-Davud preko Mu'aza b. Džebela u svojoj zbirci ističe:
– Iščekivali smo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, radi klanjanja jacije. On se, međutim, toliko zadržao da su neki mislili da neće izaći. Poneko od nas govoraše da je on već klanjao. To sam govorio i ja. Utom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao i oni su mu rekli šta su već bili pomislili.
– Odgodite klanjanje ovoga namaza – reče on – do u tamno doba noći. Vi ste mimo ostale narode počašćeni ovom molitvom i nju nije obavljao nijedan narod prije vas.
Iz navedenog hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je razgovarati o moralno poučnim i pobožnim temema poslije obavljene jacije:

POKUĐENOST SPAVANJA PRIJE JACIJE

باب مَا يُكْرَهُ مِنَ النَّوْمِ قَبْلَ الْعِشَاءِ

568. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njega obavijestio Abdul-Vehhab Sekafi, rekavši da mu je pričao Halid el-Hazza prenoseći od Ebu-Minhala, on od Ebu-Berze da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, smatraše pokuđenim spavanje prije jacija-namaza i (duži) razgovor poslije nje.[2]

٥٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي الْمِنْهَالِ عَنْ أَبِي بَرْزَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا .

SPAVANJE PRIJE JACIJE KADA SAN SAVLADA

بَاب النَّوْمِ قَبْلَ الْعِشَاءِ لِمَنْ غُلِبَ

569. PRIČAO NAM JE Ejjub b. Sulejman, a on je sin Bilalov, njemu Ebu-Bekr prenoseći od Sulejmana, sina Bilalova, koji je kazao da mu je prenio Salih b. Kejsan, a njega obavijestio Ibni-Šihab prenoseći od Urve, da je Aiša rekla:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio je jaciju (do u mrklo doba noći), dok ga Omer nije viknuo: "Pospale su i žene i djeca." Tada je on izašao i rekao: "Niko od stanovnika ove

٥٦٩. حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ هُوَ ابْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ عَنْ سُلَيْمَانَ هُوَ ابْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْعِشَاءِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ الصَّلَاةَ نَامَ النِّسَاءُ

– preporučljivo je malo odgoditi zajedničko klanjanje jacija-namaza ako to posjetioci mogu izdržati;
– umjerenost u poslu je poželjna, a žurba pokuđena;
– pohvalno je drugog obradovati u poteškoći, pomoći mu, razgovarati i probuditi u njemu raspoloženje.

2 Pokuđeno je poslije obavljanja jacije voditi beskorisne razgovore i duga sijela koja će omesti pravovremeno klanjanje sabah-namaza, pospješiti razvijanje ljenosti i omesti pravovremeno obavljanje brojnih vjerskih i općegrađanskih obaveza.
Tirmizi kaže da najveći broj učenjaka prezire spavanje prije klanjanja jacija-namaza, a poneki to dozvoljavaju samo u noćima ramazana. Tahavi smatra da je dozvoljeno spavanje iza akšama pa do pred nastup jacijskog vremena, a da je pokuđeno nakon nastupanja jacijskog vremena.
U Tevdihu stoji: "Ashabi su podijeljenog mišljenja o ovom pitanju. Ibni-Bettal prenosi da je Ibn-Omer, radijallahu anhuma, grdio ljude koji bi spavali prije klanjanja jacije, dok je on sam spavao, ali bi drugima naredio da ga probude pred nastup jacijskog vremena."
Enes je izjavio: "Mi smo se klonili posteljine prije jacije."
Prezirali su spavanje prije klanjanja jacije: Ebu-Hurejra, Ibni-Abbas, Ata, Ibrahim Neha'i, Mudžahid, Tavus, Malik i pravnici Kufe.
Ebu-Musa i Ubejde smatraju da čovjek može spavati prije jacije, ali će zadužiti nekoga da ga probudi. Urve, Ibn-Sirin i Hakem su običavali malo zaspati prije jacije.
Neki pravnici Kufe smatrali su ovo spavanje pokuđenim činom samo za osobu koju nema ko pravovremeno probuditi da klanja jaciju u džematu.

zemlje (kraja) ne očekuje jaciju osim vi.”
– Tada se – rekla (je Aiša i drugi) – klanjalo u džematu (zajednički) samo u Medini, i to jaciju klanjahu u vremenu kada bi iščezla bjelina (ili makar crvenilo) na zapadu pa do isteka prve trećine noći.

وَالصِّبْيَانُ فَخَرَجَ فَقَالَ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ غَيْرُكُمْ قَالَ وَلَا يُصَلَّى يَوْمَئِذٍ إِلَّا بِالْمَدِينَةِ وَكَانُوا يُصَلُّونَ فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ الْأَوَّلِ .

570. PRIČAO NAM JE Mahmud, tj. Ibn-Gajlan, njega obavijestio Abdur-Rezzak, ovoga Ibni-Džurejdž, a njemu rekao Nafi‘ kako mu je pričao Abdullah b. Omer da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio jedne noći zauzet (vojnim pripremama) pa je jaciju odgodio toliko da smo zaspali u džamiji, probudili se, a potom opet zaspali i probudili. Tada nam je izašao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: “Samo vi od stanovnika ove zemlje iščekujete ovaj namaz.”
Ibni-Omer (kaže pripovjedač), ne bi se brinuo da li će jaciju klanjati prije ili poslije, kada god se ne bi plašio da ga san neće savladati i preko namaskog vremena. On bi spavao počesto prije jacije.

٥٧٠ . حَدَّثَنَا مَحْمُودٌ يَعْنِي ابْنَ غَيْلَانَ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ شُغِلَ عَنْهَا لَيْلَةً فَأَخَّرَهَا حَتَّى رَقَدْنَا فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا ثُمَّ رَقَدْنَا ثُمَّ اسْتَيْقَظْنَا ثُمَّ خَرَجَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ قَالَ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ غَيْرُكُمْ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يُبَالِي أَقَدَّمَهَا أَمْ أَخَّرَهَا إِذَا كَانَ لَا يَخْشَى أَنْ يَغْلِبَهُ النَّوْمُ عَنْ وَقْتِهَا وَكَانَ يَرْقُدُ قَبْلَهَا .

571. – To sam rekao Ibni-Atau – kaže Ibn-Džurejdž – i on mi odgovori:
“Čuo sam Ibn-Abbasa gdje govori: ‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio je jedne noći klanjanje jacije do u mrklo doba noći, tako da je svijet pospao, probudio se, opet zaspao i probudio se.’ Tada je ustao Omer b. Hattab i rekao:
‘Namaz!’”
– Ibni-Abbas je, kaže Ata, rekao:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potom je izašao (iz stana) i kao da sada gledam kako mu voda kapti s glave, a ruka mu na glavi stoji, i reče: ‘Kad ne bih svojim sljedbenicima učinio poteškoću, naredio bih im da jaciju ovako klanjaju.’”

٥٧١ . قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ قُلْتُ لِعَطَاءٍ وَقَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يَقُولُ أَعْتَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْلَةً بِالْعِشَاءِ حَتَّى رَقَدَ النَّاسُ وَاسْتَيْقَظُوا وَرَقَدُوا وَاسْتَيْقَظُوا فَقَامَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ الصَّلَاةَ قَالَ عَطَاءٌ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَخَرَجَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ الْآنَ يَقْطُرُ رَأْسُهُ مَاءً وَاضِعًا يَدَهُ عَلَى رَأْسِهِ فَقَالَ لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُصَلُّوهَا هَكَذَا فَاسْتَثْبَتُّ عَطَاءً كَيْفَ وَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رَأْسِهِ يَدَهُ كَمَا أَنْبَأَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَبَدَّدَ لِي عَطَاءٌ بَيْنَ

– Ja sam tražio od Ataa, kaže (Ibn-Džurejdž), da mi potvrdi kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio ruku na svoju glavu, prema onom kako ga je obavijestio Ibn-Abbas. Ata je, potom, nešto malo rastavio svoje prste i vrhove prsta postavio na tjeme glave, a potom ih međusobno spojio i tako ih po glavi vukao dok mu palac nije dodirnuo stranu uha koja stoji prema licu iznad solufa i brade. On to nije učinio ni sporo, a ni žurno, nego obično, eto tako, i tada je rekao:
"Kad ne bih svojim sljedbenicima učinio poteškoću, ja bih im naredio da ovako, u ovo doba, klanjaju."[1]

أَصَابِعِهِ شَيْئًا مِنْ تَبْدِيدٍ ثُمَّ وَضَعَ أَطْرَافَ أَصَابِعِهِ عَلَى قَرْنِ الرَّأْسِ ثُمَّ ضَمَّهَا يُمِرُّهَا كَذَلِكَ عَلَى الرَّأْسِ حَتَّى مَسَّتْ إِبْهَامُهُ طَرَفَ الْأُذُنِ مِمَّا يَلِي الْوَجْهَ عَلَى الصُّدْغِ وَنَاحِيَةِ اللِّحْيَةِ لَا يُقَصِّرُ وَلَا يَبْطُشُ إِلَّا كَذَلِكَ وَقَالَ لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُصَلُّوا هَكَذَا .

VRIJEME JACIJE JE DO PONOĆI

بَاب وَقْتِ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ

Ebu-Berze je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, voljaše odgađati klanjanje jacije (do kasno u noć)."

وَقَالَ أَبُو بَرْزَةَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَحِبُّ تَأْخِيرَهَا .

572. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahim Muharibi, njemu Zaide prenoseći od Humejda-Tavila, a on od Enesa b. Malika, koji je kazao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odgodio klanjanje jacije do ponoći, potom klanjao i rekao: "Ostali svijet je već klanjao i pospao, a vi se, međutim, smatrate u namazu sve dok ga iščekujete."
Ibnu-Ebi-Merjem dodaje da je njega obavijestio Jahja b. Ejjub, njemu ispričao Humejd da je on čuo Enesa b. Malika kako priča:
"... kao da sada gledam sjaj njegova prstena iz te noći..."

٥٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحِيمِ الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ حُمَيْدٍ الطَّوِيلِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَخَّرَ النَّبِيُّ ﷺ صَلَاةَ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ ثُمَّ صَلَّى ثُمَّ قَالَ قَدْ صَلَّى النَّاسُ وَنَامُوا أَمَا إِنَّكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرْتُمُوهَا وَزَادَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ خَاتَمِهِ لَيْلَتَئِذٍ .

1 Iz izloženog se može zaključiti:
– dozvoljeno je spavati prije jacije osobi koju san savlada;
– dozvoljeno je ženama i djeci da učestvuju u skupnom klanjanju u džamiji;
– trenutni san u sjedećem stavu ne kvari abdest.
Podijeljena su mišljenja pravnika u vezi sa spavanjem. Ibni-Abbas, Ebu-Hurejra, Ebu-Musa Eš'ari, Seid b. Musejjeb, Humejd, A'redž i Šu'be smatraju da san ne kvari abdest, bilo to u namazu ili izvan njega. Muhammed, El-Zuhri, Evza'i, Malik i Ahmed smatraju da mali san ni u kom slučaju ne kvari abdest.
Po mišljenju Ebu-Hanife i Davuda, ne kvari abdest trenutno spavanje u nekom položaju klanjača, kao što je sedžda, ruku', stajanje i sjedenje.

VAŽNOST SABAH-NAMAZA

بَاب فَضْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ

573. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Isma'ila, a ovome Kajs prenoseći od Džerira b. Abdullaha:
– Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on pogleda na mjesec uštapske noći, pa reče: "Vi ćete, bez sumnje, vidjeti svoga Gospodara kao što sada vidite ovo (uštap) i nećete u gledanju prema Njemu biti uskraćeni – ili je rekao: neće vam se to pričinjati, pa ako ste u mogućnosti da vas što ne omete prije izlaska sunca i prije njegovog zalaska, vi ih klanjajte!" Potom je citirao ajet: "Slavi i hvali svoga Gospodara prije izlaska sunca i prije njegova zalaska!"

٥٧٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا قَيْسٌ قَالَ لِي جَرِيرُ بْنُ عَبْدِاللهِ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ نَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ فَقَالَ أَمَا إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ هَذَا لَا تُضَامُّونَ أَوْ لَا تُضَاهُونَ فِي رُؤْيَتِهِ فَإِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا ثُمَّ قَالَ فَ (سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا) .

574. PRIČAO NAM JE Hudbe b. Halid, njemu Hemmam, ovome Ebu-Džemre prenoseći od Ebu-Bekra b. Ebu-Musaa, a on od svoga oca, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko klanja sabah i ikindiju (berdejni), ući će u Džennet."
Ebu-Redža kaže:
"Meni je prenio Hemmam od Ebu-Džemre da ga je o ovome obavijestio Ebu-Bekr b. Abdullah b. Kajs."
Slično gornjem hadisu pričao nam je Ishak prenoseći od Habbana, njemu rekao Hemmam, ovome kazao Ebu-Džemre prenoseći od Bekra b. Abdullaha, on od svoga oca, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٥٧٤. حَدَّثَنَا هُدْبَةُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ حَدَّثَنِي أَبُو جَمْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَنْ صَلَّى الْبَرْدَيْنِ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَقَالَ ابْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ أَنَّ أَبَا بَكْرِ ابْنَ عَبْدِاللهِ بْنِ قَيْسٍ أَخْبَرَهُ بِهَذَا حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا حَبَّانُ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ حَدَّثَنَا أَبُو جَمْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

VRIJEME SABAH-NAMAZA

بَاب وَقْتِ الْفَجْرِ

575. PRIČAO NAM JE Amr b. Asim, njemu Hemmam prenoseći od Katade, a on od Enesa b. Malika, kako mu je Zejd b. Sabit pričao da bi oni sehurili s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a potom ustali da klanjaju.
"Ja sam upitao", (kaže Enes): "Koliko je bilo razdoblje između tog sehura i klanjanja sabaha?"
"Onoliko koliko bi se moglo proučiti 50 ili 60 ajeta" – odgovorio je (Seid b. Sabit).

٥٧٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ حَدَّثَهُ أَنَّهُمْ تَسَحَّرُوا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قُلْتُ كَمْ بَيْنَهُمَا قَالَ قَدْرُ خَمْسِينَ أَوْ سِتِّينَ يَعْنِي آيَةً .

576. PRIČAO NAM JE Hasan b. Sabbah koji je čuo od Revha b. Ubade, ovaj od Seida prenoseći od Katade, on od Enesa b. Malika, da su Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Zejd b. Sabit sehurili i kada su završili objed, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je na namaz i klanjao. Upitali smo Enesa, kaže Katade: "Koliko je prošlo vremena između završetka njihovog objeda i njihovog stupanja u namaz?"
– Koliko čovjek može proučiti 50 ajeta – odgovorio je Enes.

٥٧٦. حَدَّثَنَا حَسَنُ بْنُ صَبَّاحٍ سَمِعَ رَوْحَ بْنَ عُبَادَةَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ وَزَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ تَسَحَّرَا فَلَمَّا فَرَغَا مِنْ سَحُورِهِمَا قَامَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى قُلْنَا لِأَنَسٍ كَمْ كَانَ بَيْنَ فَرَاغِهِمَا مِنْ سَحُورِهِمَا وَدُخُولِهِمَا فِي الصَّلَاةِ قَالَ قَدْرُ مَا يَقْرَأُ الرَّجُلُ خَمْسِينَ آيَةً .

577. PRIČAO NAM JE Ismail b. Ebu-Uvejs prenoseći od svoga brata, on od Sulejmana, a ovaj od Ebu-Hazima koji je čuo Sehla b. Sa'da, gdje govori:
– Ja bih sehurio u svojoj obitelji, a zatim bi morao požuriti kako bih stigao klanjati namaz s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem.

٥٧٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ أَخِيهِ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ كُنْتُ أَتَسَحَّرُ فِي أَهْلِي ثُمَّ يَكُونُ سُرْعَةٌ بِي أَنْ أُدْرِكَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

578. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njega obavijestio Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibn-Šihaba, ovaj od Urve b. Zubejra, kome je Aiša rekla:
"Pravovjerne žene prisustvovahu s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjanju sabah-namaza prekrivene i zamotane svojim gornjim haljinama, a kada bi završile namaz vraćale bi se kućama, i zbog sumraka ne bi ih mogao niko prepoznati."[1]

٥٧٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ كُنَّ نِسَاءُ الْمُؤْمِنَاتِ يَشْهَدْنَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ صَلَاةَ الْفَجْرِ مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَنْقَلِبْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ حِينَ يَقْضِينَ الصَّلَاةَ لَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْغَلَسِ .

KO STIGNE NA VRIJEME KLANJATI JEDAN REKAT SABAHA

بَاب مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الْفَجْرِ رَكْعَةً

579. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Zejda b. Eslema, koji je čuo od Ataa b. Jesara i Busrsa b. Seida i A'redža koji prenose od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko stigne obaviti samo jedan rekat sabaha prije nego se sunce pojavi, on je stigao na vrijeme klanjati taj sabah-namaz, a ko stigne obaviti jedan rekat ikindije prije nego sunce zađe, on je to stigao na vrijeme klanjati."

٥٧٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ وَعَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ وَعَنِ الْأَعْرَجِ يُحَدِّثُونَهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الصُّبْحِ رَكْعَةً قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الصُّبْحَ وَمَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرُبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الْعَصْرَ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je onom ko posti da ruča pred samu pojavu zore;
– početak sabahskog vremena nastaje pojavom zore; a o prestanku podijeljena su mišljenja. Predstavnici ortodoksnih pravnih škola smatraju da sabahsko vrijeme prestaje pojavom ruba sunčanog tijela, a Ibni-Abdul-Hakem s potpunim svanućem. Po mišljenju ovog pravnika sabah obavljen pred sami izlazak Sunca jeste naknadno, a ne pravovremeno klanjanje;
– preporučljivo je da se klanjanje sabah-namaza ne odgađa do pred sami izlazak Sunca.

KO PRAVOVREMENO OBAVI JEDAN REKAT NAMAZA

باب مَنْ أَدْرَكَ مِنَ الصَّلَاةِ رَكْعَةً

580. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibn-Šihaba, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko stigne pravovremeno obaviti samo jedan rekat ma kojeg namaza, on je stigao na vrijeme obaviti taj namaz."

٥٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَنْ أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ .

KLANJANJE POSLIJE OBAVLJENOG SABAH-NAMAZA PA DOK SUNCE NE ODSKOČI

باب الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ

581. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Hišam prenoseći od Katade, ovaj od Ebu-Alije, a on od Ibni-Abbasa, koji je rekao:
"Potvrdili su mi neki ljudi s kojima čovjek može biti zadovoljan, a od njih najveće povjerenje kod mene ima Omer, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stvarno zabranio svaki namaz poslije obavljenog sabaha pa dok sunce ne obasja (i ne uzdigne se), i poslije obavljene ikindije pa dok sunce ne zađe."

٥٨١. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ شَهِدَ عِنْدِي رِجَالٌ مَرْضِيُّونَ وَأَرْضَاهُمْ عِنْدِي عُمَرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَشْرُقَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ

582. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Šu'be, on od Katade koji je rekao da je čuo Ebul-Alija gdje prenosi od Ibni-Abbasa, koji kaže:
"Ovaj (gore navedeni) hadis pričalo mi je mnogo ljudi."[2]

٥٨٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ سَمِعْتُ أَبَا الْعَالِيَةِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي نَاسٌ بِهَذَا .

2 Muslim, Ebu-Davud u svojim hadiskim zbirkama donose gornju izreku također preko Ibni-Abbasa u sljedećoj varijanti:
– Ljudi od povjerenja, a među njima od najvećeg povjerenja Omer b. El-Hattab, izjavili su da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Poslije obavljenog sabah-namaza nema nikakvog klanjanja sve dok Sunce ne izađe, a niti klanjanja namaza poslije obavljene ikindije sve dok Sunce ne zađe."
– Bejheki i drugi muhaddisi u vezi s ovom temom ističu izjavu Hafse i Alije: "Allahov Poslanik poslije

583. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid prenoseći od Hišama koga je obavijestio njegov otac, a njega Ibni-Omer rekavši da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
"Ne ciljajte sa svojim namazom izlazak sunca niti njegovo zalaženje!" (Urve) je kazao:
– Pričao mi je Ibn-Omer i rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
"Kada se pojavi obrva (rub) sunca, odgodite klanjanje namaza dok se ono ne uzdigne, a kada zađe (donja) obrva sunca, odgodite namaz dok ono potpuno ne zađe!" U drugom senedu isto (kao i Jahja b. Seid) prenosi Abde.

٥٨٣ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا تَحَرَّوْا بِصَلَاتِكُمْ طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا وَقَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَأَخِّرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى تَرْتَفِعَ وَإِذَا غَابَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَأَخِّرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى تَغِيبَ تَابَعَهُ عَبْدَةُ .

584. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma'il prenoseći od Ebu-Usame, on od Ubejdullaha, ovaj od Hubejba b. Abdur-Rahmana, on od Hafsa b. Asima, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio dvije vrste kupoprodaje, dvije vrste odjeće i dva namaza: zabranio je klanjanje poslije obavljenog sabah-namaza pa dok se sunce ne popne i poslije ikindija-namaza pa dok sunce ne zađe; zabranio je odjeću kojom se pokrije jedno rame a drugo otkrije, i zabranio je da se sjede naslonjenih bedara na stomak (umotavši ih odjećom, i otkrivajući svoj spolni organ); zabranio je trgovanje putem bacanja kamenčića na predmet koji se želi kupiti ili bacanje predmeta pred kupca ne razmotavajući ga, ili pak putem samo dodira i opipa kupoprodajnog predmeta (ne vidjevši ga).[1]

٥٨٤ . حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعَتَيْنِ وَعَنْ لِبْسَتَيْنِ وَعَنْ صَلَاتَيْنِ نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ وَعَنِ اشْتِمَالِ الصَّمَّاءِ وَعَنِ الِاحْتِبَاءِ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ يُفْضِي بِفَرْجِهِ إِلَى السَّمَاءِ وَعَنِ الْمُنَابَذَةِ وَالْمُلَامَسَةِ .

svakog obavljenog farz-namaza klanjaše još po dva rekata nafile, izuzev ikindije i sabaha."
Muslim u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Ukbe b. Amir rekao: "Tri su momenta u kojima nam je Allahov Poslanik zabranio klanjanje i pokopavanje naših mrtvih: vrijeme izlaska Sunca pa sve dok se ne uzdigne iznad obzorja; kada je Sunce u zenitu pa dok se s te tačke ne pomakne i kada Sunce zalazi pa dok potpuno ne zađe."
Pokuđeno je klanjati fakultativne namaze (nafile) poslije obavljenog farza sabah-namaza dok se Sunce ne uzdigne na obzorju 3 do 6 metara, kao i poslije obavljenog farza ikindije dok Sunce ne zađe. Hadise suprotnog značenja u kojima se govori da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u spomenuto vrijeme, mnogi učenjaci objašnjavaju kao nešto što je bila samo njegova specifičnost.

1 Klanjanje jutrom i večerom ne smije se podešavati s izlaskom i zalaskom Sunca namjeravajući veličanje ili obožavanje tog nebeskog tijela, kao što su to činili neki stari narodi.

NE TEŽITI ZA OBAVLJANJEM NAMAZA PRED ZALAZAK SUNCA

بَاب لَا تُتَحَرَّى الصَّلَاةُ قَبْلَ غُرُوبِ الشَّمْسِ

585. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Ibn-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Neka niko od vas ne uzima za cilj da klanja u vrijeme izlaska sunca niti u vrijeme njegova zalaska!"

٥٨٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَا يَتَحَرَّى أَحَدُكُمْ فَيُصَلِّي عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا عِنْدَ غُرُوبِهَا .

586. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha, on od Ibn-Šihaba da je kazao kako ga je obavijestio Ata b. Jezid Džunde'i, da je čuo Ebu-Seida Hudrija, gdje govori:
– Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Nema namaza poslije sabaha pa dok se sunce ne popne, niti namaza poslije ikindije dok sunce ne zađe."

٥٨٦. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ الْجُنْدَعِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ لَا صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَرْتَفِعَ الشَّمْسُ وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ .

587. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Eban, njemu Gunder, ovome Šu'be prenoseći od Ebu-Tejjaha koji je rekao da je čuo Humrana b. Ebana gdje prenosi od Mu'avije, koji je kazao:
"Vi stvarno klanjate nekakav namaz (poslije ikindije)! Mi smo se družili s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i nismo ga vidjeli da to klanja. On je to stvarno zabranio" – misleći Mu'avija time na dva rekata poslije ikindije.

٥٨٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ قَالَ سَمِعْتُ حُمْرَانَ بْنَ أَبَانَ يُحَدِّثُ عَنْ مُعَاوِيَةَ قَالَ إِنَّكُمْ لَتُصَلُّونَ صَلَاةً لَقَدْ صَحِبْنَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَمَا رَأَيْنَاهُ يُصَلِّيهَا وَلَقَدْ نَهَى عَنْهُمَا يَعْنِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ .

Ibni-Munzir i zahirije smatraju da se ova zabrana odnosi samo na one koji svojim klanjanjem žele odati počast izlasku ili zalasku Sunca. Oni svoj stav pravdaju hadisom: "Ko stigne obaviti jedan rekat sabaha prije izlaska Sunca, neka mu doda još i drugi!"
Bejheki kaže da je Aiša, radijallahu anha, vidjela Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako klanja poslije ikindije pa se zabrana koju je izrekao tumačila da se odnosi samo na one koji to namjerno urade, a da ustvari nije općenita. Međutim, neki na to odgovaraju da se radilo o naklanjavanju, dok neki smatraju da je dopuštenje važilo samo za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok zabranu klanjanja u ovim vremenima prenosi veliki broj ashaba.

588. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njemu Abde prenoseći od Ubejdullaha, on od Hubejda, ovaj od Hafsa b. Asima, a on od Ebu-Hurejre, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je dva namaza: klanjanje namaza iza obavljenog sabaha pa sve dok sunce ne izađe i klanjanje poslije ikindije pa dok sunce ne zađe."[1]

٥٨٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدَةُ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ خُبَيْبٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ صَلَاتَيْنِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ .

KO NIJE SMATRAO POKUĐENIM KLANJANJE SAMO POSLIJE IKINDIJE I SABAH-NAMAZA

بَاب مَنْ لَمْ يَكْرَهِ الصَّلَاةَ إِلَّا بَعْدَ الْعَصْرِ وَالْفَجْرِ

To su prenijeli: Omer, Abdullah b. Omer, Ebu-Seid (Hudri) i Ebu-Hurejra.

رَوَاهُ عُمَرُ وَابْنُ عُمَرَ وَأَبُو سَعِيدٍ وَأَبُو هُرَيْرَةَ .

589. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera, koji je izjavio:
"Ja klanjam kao što sam vidio svoje drugove da klanjaju. Ja ne bih nikome zabranjivao da klanja što god ko bude htio, bilo noću bilo danju, samo da time ne cilja izlazak sunca, a ni njegov zalazak."

٥٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ أُصَلِّي كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يُصَلُّونَ لَا أَنْهَى أَحَدًا يُصَلِّي بِلَيْلٍ وَلَا نَهَارٍ مَا شَاءَ غَيْرَ أَنْ لَا تَحَرَّوْا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا .

ŠTO SE KLANJA OD PROPUŠTENIH NAMAZA I SLIČNO POSLIJE IKINDIJE

بَاب مَا يُصَلَّى بَعْدَ الْعَصْرِ مِنَ الْفَوَائِتِ وَنَحْوِهَا

Ebu-Abdullah kaže: Kurejb je prenio od Ummu-Seleme da kaže:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jednom dva rekata poslije ikindije i (na njeno pitanje) rekao: "Zauzeli su me (omeli me) neki ljudi iz Abdul-Kajs plemena pa nisam klanjao dva (uobičajena) rekata poslije podneva."

قَالَ أَبُو عَبْد الله وَقَالَ كُرَيْبٌ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ بَعْدَ الْعَصْرِ رَكْعَتَيْنِ وَقَالَ شَغَلَنِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِالْقَيْسِ عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ .

1 Namazom se veliča i obožava Stvoritelj, a ne ono što je On stvorio. Kretanje Sunca, njegov izlazak i zalazak odvija se po zakonima koje je Allah odredio, i neuke je to zavelo da su ga svojevremeno obožavali.
Neki su ljudi klanjali iza ikindijskog farza još po dva rekata fakultativnog namaza, slična onima iza podnevnog farza, pa ih je Muavija upozorio na tu nepravilnost.
Prvih dana islama Alejhisselam i muslimani klanjali su fakultativni namaz iza ikindijskog farza, koji je kasnije muslimanima zabranjen, a Alejhisselam ga obavljaše i dalje kao svoju dužnost.

590. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Abdul-Vahid b. Ejmen, ovome ispričao njegov otac, da je čuo Aišu kada je rekla:
"Tako mi Onoga koji je (Muhammeda) uzeo, (Muhammed) nije izostavljao klanjanje dva rekata (iza ikindije) sve dok se nije s Allahom susreo, a nije se s Uzvišenim Allahom susreo dok mu ovaj namaz nije otežao. On klanjaše u bolesti mnoge svoje namaze sjedeći" – mišljaše (Aiša) na dva rekata poslije ikindije.
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je te namaze, ali ih on nije klanjao u džamiji, bojeći se opterećenja za svoje sljedbenike. On voljaše ono što je za njih lagano."

٥٩٠. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ ابْنُ أَيْمَنَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ سَمِعَ عَائِشَةَ قَالَتْ وَالَّذِي ذَهَبَ بِهِ مَا تَرَكَهُمَا حَتَّى لَقِيَ اللهَ وَمَا لَقِيَ اللهَ تَعَالَى حَتَّى ثَقُلَ عَنِ الصَّلَاةِ وَكَانَ يُصَلِّي كَثِيرًا مِنْ صَلَاتِهِ قَاعِدًا تَعْنِي الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّيهِمَا وَلَا يُصَلِّيهِمَا فِي الْمَسْجِدِ مَخَافَةَ أَنْ يُثَقِّلَ عَلَى أُمَّتِهِ وَكَانَ يُحِبُّ مَا يُخَفِّفُ عَنْهُمْ .

591. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Hišam rekavši da ga je obavijestio njegov otac, da je Aiša rekla:
"Sestriću (Urve), Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikada kod mene ispustio dvije sedžde (dva rekata) iza ikindija-namaza."

٥٩١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَتْ عَائِشَةُ ابْنَ أُخْتِي مَا تَرَكَ النَّبِيُّ ﷺ السَّجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ عِنْدِي قَطُّ .

592. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Abdul-Vahid, ovome Šejbani, a njemu Abdur-Rahman b. Esved prenoseći od svoga oca, a on od Aiše, da je rekla:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ni tajno ni javno napuštao klanjanje dva rekata namaza, i to: dva rekata prije sabaha i dva rekata poslije obavljenog ikindija-namaza."

٥٩٢. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ رَكْعَتَانِ لَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَعُهُمَا سِرًّا وَلَا عَلَانِيَةً رَكْعَتَانِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْعَصْرِ .

593. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ar'are, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Ishaka, koji je izjavio:
"Vidio sam Esveda i Mesruka, koji su bili prisutni kod Aiše, kada je rekla: 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mi nikada došao iza ikindije, a da (po dolasku) nije klanjao dva rekata.'"[2]

٥٩٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرْعَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ رَأَيْتُ الْأَسْوَدَ وَمَسْرُوقًا شَهِدَا عَلَى عَائِشَةَ قَالَتْ مَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْتِينِي فِي يَوْمٍ بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَّا صَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

2 Alejhisselam je klanjao dvorekatnu nafilu iza ikindije kao svoju uobičajenu obavezu ili kao naklanjavanje propuštenog dvorekatnog podnevnog sunneta.

RANO OBAVLJANJE IKINDIJA-NAMAZA U OBLAČNOM DANU

باب التَّكْبِيرِ بِالصَّلَاةِ فِي يَوْمٍ غَيْمٍ

594. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, a on je sin Ebu-Kesira, a on od Ebu-Kilabe, da mu je Ebul-Melih rekao:
– Bili smo jednog oblačnog dana s Burejdom i on nam reče:
"Požurite s namazom, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: 'Ko ostavi ikindija-namaz, propao mu je (taj) njegov posao.'"[1]

٥٩٤. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّ أَبَا الْمَلِيحِ حَدَّثَهُ قَالَ كُنَّا مَعَ بُرَيْدَةَ فِي يَوْمٍ ذِي غَيْمٍ فَقَالَ بَكِّرُوا بِالصَّلَاةِ فَإِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ تَرَكَ صَلَاةَ الْعَصْرِ حَبِطَ عَمَلُهُ .

EZAN PO IZMAKU NAMASKOG VREMENA

باب الْأَذَانِ بَعْدَ ذَهَابِ الْوَقْتِ

595. PRIČAO NAM JE Imran b. Mejsere, njemu Muhammed b. Fudajl, ovome Husajn prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on od svoga oca, koji je rekao:
Putovali smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, jedne noći i neko od ljudi reče: "Allahov Poslaniče, kad bi nas pustio da se zaustavimo i odmorimo!?"
– Bojim se da ne prespavate sabah-namaz – rekao je on.
– Ja ću vas probuditi – reče Bilal.
Oni su potom polegli, a Bilal se naslonio leđima na svoju kamilu i san ga je ovladao pa je zaspao. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, probudio se kada se rub sunca već pomolio.
– Bilalu, kamo ono što si govorio? – upitao je (Alejhisselam).
– Nije me nikada ovako san spopao – odgovorio je on.

٥٩٥. حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا حُصَيْنٌ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سِرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ لَوْ عَرَّسْتَ بِنَا يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ أَخَافُ أَنْ تَنَامُوا عَنِ الصَّلَاةِ قَالَ بِلَالٌ أَنَا أُوقِظُكُمْ فَاضْطَجَعُوا وَأَسْنَدَ بِلَالٌ ظَهْرَهُ إِلَى رَاحِلَتِهِ فَغَلَبَتْهُ عَيْنَاهُ فَنَامَ فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ طَلَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ فَقَالَ يَا بِلَالُ أَيْنَ مَا قُلْتَ قَالَ مَا أُلْقِيَتْ عَلَيَّ نَوْمَةٌ مِثْلُهَا قَطُّ قَالَ إِنَّ اللهَ قَبَضَ أَرْوَاحَكُمْ حِينَ شَاءَ وَرَدَّهَا عَلَيْكُمْ حِينَ شَاءَ يَا بِلَالُ قُمْ فَأَذِّنْ بِالنَّاسِ بِالصَّلَاةِ فَتَوَضَّأَ فَلَمَّا ارْتَفَعَتِ الشَّمْسُ وَابْيَاضَّتْ قَامَ فَصَلَّى .

Muslimanima to nije preporučljivo činiti, jer bi se time opteretili jednim novim obredom.
S obzirom da jedni hadisi ovaj obred odobravaju a drugi ga zabranjuju, prednost treba davati zabrani i kloniti se takvih poslova.

1 Najbolje je klanjati svaki namaz u prvim časovima njegova nastupnog vremena, a naročito ikindiju u oblačnom danu. Vrijeme ikindije je kratko i u oblačnom danu ona lahko izmakne.

– Allah je, reče Alejhisselam, uzeo vaše duše kada je htio, a povratio vam ih opet kada je htio. Bilalu, ustani i oglasi svijetu namaz!
Potom je (Alejhisselam) uzeo abdest, i kada je sunce odskočilo i pojavilo se u punom sjaju, ustao je i klanjao.[2]

O ONOM KO JE PREDVODIO LJUDE U DŽEMATU PO ISTEKU NAMASKOG VREMENA

596. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, ovaj od Džabira b. Abdullaha da je Omer b. Hattab došao na dan (kopanja) hendeka po zalasku sunca, počeo grditi kurejšijske prvake i rekao:
– Allahov Poslaniče, skoro da ne klanjah ikindiju, jer je sunce ubrzo zašlo.

بَابُ مَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ جَمَاعَةً بَعْدَ ذَهَابِ الْوَقْتِ

٥٩٦. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ جَاءَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ

2 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– starješina zajednice treba po mogućnosti osobno da učestvuje u vojnom pohodu;
– građani mogu starješini zajednice predlagati poduzimanje mjera korisnih za zajednicu;
– pri naklanjavanju izmaklog namaza može se proučiti ezan.
Podijeljena su mišljenja pravnika o ovom pitanju. Predstavnici hanefijske škole smatraju da treba učiti i ezan i ikamet. Oni to potkrepljuju hadisom koga prenosi Imran b. Husajn, a bilježi Ebu-Davud i drugi muhaddisi: "... potom je Alejhisselam naredio mujezinu da prouči ezan. Mujezin je proučio ezan i on je klanjao dva rekata sabahskog sunneta, potom je proučio ikamet i (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) klanjao je farz sabaha."
Ovo mišljenje usvajaju Šafija, u svom prvotnom stavu (prije svog prelaska u Egipat), Ahmed Ebu-Sevr i Ibni Munzir.
Ako se naklanjava više izmaklih namaza, ezan i ikamet uči se samo pri početku naklanjavanja prvog minulog farz-namaza, a pri ostalim ostaje pravo izbora: može se ispred svakog farza proučiti i ezan i ikamet, a može samo ikamet. Ovo mišljenje zasniva se na postupku Alejhisselama koga Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci preko Ibni-Mes'uda donosi u ovom vidu: "Na dan Bitke na Hendeku izmakla su četiri namaza Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, tako da je od noći prošlo koliko je Allah htio da prođe. On je u toku noći naredio Bilalu da prouči ezan i on ga je proučio, a zatim je proučio ikamet i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naklanjao je podnevni farz. Zatim je proučio ikamet i on je naklanjao ikindiju. Potom je proučio ikamet i on je naklanjao akšam, a onda je Bilal opet proučio ikamet i on je klanjao jaciju."Poneki su ashabi prenijeli da je Alejhisselam naklanjao propuštene namaze i pritom je svaki put proučen i ezan i ikamet.
U "Tuhfetu" stoji: "Ezan i ikamet uči se samo ispred prvog naklanjavajućeg farza, a ispred ostalih farzova samo ikamet." Ovo mišljenje istakli su Šafija, u svom prvotnom mišljenju (prije svog odlaska u Egipat), i Nevevi u komentaru na "Muhezzeb".
Sevri, Evza'i i Ishak kažu: "Učenje ezana nije potrebno pri naklanjavanju prošlih namaza";
– preporučljivo je da se izmakli namaz odmah naklanja;
– naklanjavanje izmaklih namaza ne može se činiti kada Sunce izlazi i zalazi. Ebu-Bekr b. Muhamed b. Fadl kaže: "Nije dozvoljeno klanjati dok se god može gledati u Sunce po njegovom izlasku";
– sabahski sunnet naklanjava se s farzom samo ako se izmakli farz sabah-namaza naklanjava do podne istog dana.

– Allaha mi – rekao je Vjerovjesnik – nisam je ni ja klanjao.
Potom smo otišli do u (dolinu) Buthan i on je tu uzeo abdest za namaz, a uzeli smo ga i mi, i klanjao je ikindiju pošto je sunce već zašlo. Iza ikindije klanjao je akšam.[1]

مَا كِدْتُ أُصَلِّي الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَاللهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَقُمْنَا إِلَى بُطْحَانَ فَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ وَتَوَضَّأْنَا لَهَا فَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ .

KO ZABORAVI KLANJATI NAMAZ, NEKA GA KLANJA KADA GA SE SJETI, A KLANJAT ĆE SAMO TAJ NAMAZ

بَاب مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَ وَلَا يُعِيدُ إِلَّا تِلْكَ الصَّلَاةَ

Ibrahim (Neha'i) priča: "Ko ispusti jedan namaz i ne naklanja ga dvadeset godina, on će naklanjati samo taj namaz."

وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ مَنْ تَرَكَ صَلَاةً وَاحِدَةً عِشْرِينَ سَنَةً لَمْ يُعِدْ إِلَّا تِلْكَ الصَّلَاةَ الْوَاحِدَةَ .

1 Imam Ahmed iznosi isti slučaj u svom *Musnedu* u sljedećoj varijanti: "Na dan kopanja hendeka bili smo spriječeni klanjati namaz sve dok poslije akšama nije prošlo dugo vremena kada smo prestali s borbom. Kada se noć spustila, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao je Bilala, on je proučio ikamet za podne-namaz i Alejhisselam je naklanjao podne kao što ga klanjaše u njegovo pravo vrijeme. Potom je Alejhisselam naredio Bilalu da prouči ikamet za ikindiju pa je on klanja kao i obično. Zatim je naredio da prouči ikamet za akšam i on ga je isto tako klanjao. Konačno je Bilal proučio ikamet za jaciju i Alejhisselam je klanjao kao što je klanjaše u njeno redovno vrijeme." To je bilo sve, kaže Ebu-Seid Hudri, prije objavljivanja ajeta o klanjanju namaza u danima ugroženosti od neprijatelja.
Malik u *Muvettau* navodi da su Alejhisselamu i muslimanima pri kopanju hendeka prošli podne i ikindija, Nesai u svom *Sunenu* navodi podne, ikindiju, akšam i jaciju u njenom prvom nastupnom vremenu, a Tirmizi ističe četiri namaza.
U izloženom nema proturječja, jer se prokop oko Medine kopao nekoliko dana i Alejhisselamu su izmakla jednom četiri, drugi put dva, odnosno jedan namaz.
Čini se da je Alejhisselam u gornjem slučaju zaboravio na vrijeme pojednih namaza. Imam Ahmed u svojoj zbirci hadisa navodi:
– U godini kada se desila bitka protiv plemena (*Ahzab*), Alejhisselam je klanjao akšam i nakon što je klanjao upitao je: "Zna li iko od vas da sam klanjao ikindiju?"
– Ne, nisi je klanjao, Allahov Poslaniče – odgovorili su prisutni.
Tada je naredio mujezinu da prouči ezan, zatim ustao i klanjao ikindiju, a poslije nje ponovo klanjao akšam.
Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je čovjeku da se zakune iako to od njega nije traženo, ako je to u interesu zajednice, ili da se kod sagovornika stekne uvjerenje o istinitosti govora;
– Alejhisselam je naklanjao ikindiju zajednički s prisutnim ashabima, a potom klanjao akšam dok je bilo još bjeline na zapadu;
– Alejhisselamova prijatnost i taktičnost prema ashabima bijaše uvijek, pa i u danima životne opasnosti;
– minuli farz-namazi naklanjavaju se po redu onako kako su prolazili. Nužnost redoslijeda, po mjerodavnom stavu malikijskog mezheba, otpada zaboravom na izmakli namaz.
– Darekutni i Bejheki u svojim *Sunenima* navode Alejhisselamovu izjavu:
"Ko zaboravi klanjati jedan namaz i sjeti ga se tek klanjajući za imamom drugi namaz, dovršit će taj započeti namaz, a potom će naklanjati onaj što ga je ranije zaboravio. Iza toga ponovo će klanjati onaj namaz koga je već bio klanjao s imamom";
– zakonito je i pravilno proučiti ezan i za naklanjavanje obligatnih namaza.

٥٩٧. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَا حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّ إِذَا ذَكَرَهَا لَا كَفَّارَةَ لَهَا إِلَّا ذَلِكَ (وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) قَالَ مُوسَى قَالَ هَمَّامٌ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدُ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِلذِّكْرَى قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَقَالَ حَبَّانُ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ .

597. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i Musa b. Ismail, njima Hemmam prenoseći od Katade, on od Enesa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
– Ko zaboravi klanjati jedan namaz, neka ga naklanja kada ga se sjeti. Za njega nema nikakva otkupa, nego da se (naknadno) klanja: "Obavljaj namaz kada Me se sjetiš!"[2]
Musa je rekao kako je Hemmam kazao da je čuo (Katadu) gdje poslije kaže: "... obavljaj (klanjanje) namaza kada Me se sjetiš!"
I Habban je kazao da mu je isti hadis pričao Hemmam, njemu Katade, ovome Enes prenoseći ga od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[3]

بَاب قَضَاءِ الصَّلَاةِ الْأُولَى فَالْأُولَى

NAMAZI SE NAKLANJAVAJU PO REDU

٥٩٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى الْقَطَّانُ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ جَعَلَ عُمَرُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ يَسُبُّ كُفَّارَهُمْ وَقَالَ مَا كِدْتُ أُصَلِّي الْعَصْرَ حَتَّى غَرَبَتْ قَالَ فَنَزَلْنَا بُطْحَانَ فَصَلَّى بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ .

598. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja Kattan kojeg je obavijestio Hišam da mu je ispričao Jahja, a on je sin Ibni-Ebu-Kesira, prenoseći od Ebu-Seleme, a on od Džabira b. Abdullaha, da je rekao:
– Omer je na dan (kopanja) hendeka (oko Medine) počeo grditi njihove (kurejšijske) nevjernike i kazao: "Zamalo što ne klanjah ikindiju, sunce zađe!"
– Potom smo se spustili – kaže Džabir – u Buthan i (Alejhisselam) klanja ikindiju po zalasku sunca, a zatim i akšam.

---

2 Hemmam je jedanput čuo Katadu da kaže: Li zikri, kako je to po poznatom kiraetu. Inače, o ovom dijelu ajeta postoje mnoga tumačenja, a ono koje nam se čini najprihvatljivije jeste tumačenje Turbešija koji kaže: "Ovaj ajet podrazumijeva mnoge aspekte tumačenja, ali je nužno da se on protumači na način koji se slaže s kontekstom hadisa." Prema tome, ovo znači: Obavljaj namaz pri sjećanju na namaz, jer kad god ga se čovjek sjeti, sjeti se i Uzvišenog Allaha. Ovo bi se moglo protumačiti i tako što se pretpostavi prvi član genitivne veze (mudaf), pa bi zamišljeno značenje glasilo: Obavljaj namaz pri sjećanju na Moj namaz. Isto tako, moguće je da je spojena lična zamjenica, koja se odnosi na Uzvišenog Allaha, došla umjesto zamjenice koja bi se odnosila na namaz zbog njegove posebnosti i velike važnosti. (prim. rec.)

3 Katade je za gornji slučaj drugom prilikom rekao:
– Ko od vas prespava namaz ili ga zaboravi, neka ga klanja kada ga se sjeti, jer je Allah rekao: "Klanjaj namaz pri sjećanju na Mene!"
Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– zaboravljeni namaz mora se naklanjati;
– namaz je osobna dužnost muslimana.

POKUĐENO JE KASNO SIJELJENJE POSLIJE JACIJE

باب مَا يُكْرَهُ مِنَ السَّمَرِ بَعْدَ الْعِشَاءِ

599. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Avf prenoseći od Ebu-Minhala, da je rekao:
– Otišao sam sa svojim ocem do Ebu-Berze Eslemije i moj mu otac reče: "Ispričaj nam kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao propisane namaze.
– Ebu-Berze odgovori: "Podne, koje vi nazivate prvim, klanjao je kada bi sunce kliznulo (sa zenita); ikindiju bi klanjao tako da bi se pojedinac od nas vratio (iz džamije) svojoj porodici do nakraj Medine, a sunce još jako sija. Zaboravio sam šta je rekao o akšamu, a jaciju voljaše da odgađa do u kasno doba noći; spavanje prije jacije i razgovaranje poslije nje je mrzio. Jutarnji namaz bi završavao kada bi pojedinac od nas mogao raspoznati svoga druga, a u njemu bi učio od 60 do 100 (ajeta)."

٥٩٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْمِنْهَالِ قَالَ انْطَلَقْتُ مَعَ أَبِي إِلَى أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَقَالَ لَهُ أَبِي حَدِّثْنَا كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي الْمَكْتُوبَةَ قَالَ كَانَ يُصَلِّي الْهَجِيرَ وَهِيَ الَّتِي تَدْعُونَهَا الْأُولَى حِينَ تَدْحَضُ الشَّمْسُ وَيُصَلِّي الْعَصْرَ ثُمَّ يَرْجِعُ أَحَدُنَا إِلَى أَهْلِهِ فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ قَالَ وَكَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخِّرَ الْعِشَاءَ قَالَ وَكَانَ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَكَانَ يَنْفَتِلُ مِنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ حِينَ يَعْرِفُ أَحَدُنَا جَلِيسَهُ وَيَقْرَأُ مِنَ السِّتِّينَ إِلَى الْمِائَةِ .

SIJELJENJE POSLIJE JACIJE RADI PROUČAVANJA FIKHA I DRUGOG DOBRA

باب السَّمَرِ فِي الْفِقْهِ وَالْخَيْرِ بَعْدَ الْعِشَاءِ

600. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Sabah, njemu Ebu-Ali Hanefi, ovome Kurre b. Halid, koji je rekao:
– Iščekivali smo Hasana (Basrija) koji se zadržao do blizu vremena svog uobičajenog odlaska. Konačno je došao (u džamiju) i ispričao: "Pozvali su nas ovi naši susjedi (i zadržali)" i reče da je Enes kazao: "Jedne noći iščekivali smo (u džamiji) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i kada je stigao, bilo je već pola noći; došao je, klanjao nam, a onda održao predavanje rekavši:
'Pazite, ostali je svijet već klanjao i pospao, a vi se smatrate da ste u namazu sve dok ste u iščekivanju namaza.' 'Svijet je na dobru', rekao je Hasan, 'dok

٦٠٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ الْحَنَفِيُّ حَدَّثَنَا قُرَّةُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ انْتَظَرْنَا الْحَسَنَ وَرَاثَ عَلَيْنَا حَتَّى قَرُبْنَا مِنْ وَقْتِ قِيَامِهِ فَجَاءَ فَقَالَ دَعَانَا جِيرَانُنَا هَؤُلَاءِ ثُمَّ قَالَ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ انْتَظَرْنَا النَّبِيَّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ حَتَّى كَانَ شَطْرُ اللَّيْلِ يَبْلُغُهُ فَجَاءَ فَصَلَّى لَنَا ثُمَّ خَطَبَنَا فَقَالَ أَلَا إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا ثُمَّ رَقَدُوا وَإِنَّكُمْ لَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرْتُمُ الصَّلَاةَ قَالَ الْحَسَنُ

وَإِنَّ الْقَوْمَ لَا يَزَالُونَ بِخَيْرٍ مَا انْتَظَرُوا الْخَيْرَ قَالَ قُرَّةُ هُوَ مِنْ حَدِيثِ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

god iščekuje dobro'."
– To je – kaže Kurre – prenio Enes direktno od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٦٠١. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ وَأَبُو بَكْرِ ابْنُ أَبِي حَثْمَةَ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ صَلَاةَ الْعِشَاءِ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ أَرَأَيْتَكُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ فَإِنَّ رَأْسَ مِائَةٍ لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ فَوَهِلَ النَّاسُ فِي مَقَالَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى مَا يَتَحَدَّثُونَ مِنْ هَذِهِ الْأَحَادِيثِ عَنْ مِائَةِ سَنَةٍ وَإِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَبْقَى مِمَّنْ هُوَ الْيَوْمَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ يُرِيدُ بِذَلِكَ أَنَّهَا تَخْرِمُ ذَلِكَ الْقَرْنَ .

601. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovome kazao Salim b. Abdullah b. Omer i Ebu-Bekr b. Ebu-Hasme, da je Abdullah b. Omer rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je pri koncu svoga života jacija-namaz i, pošto je predao selam, ustao je i rekao: "Jeste li uočili ovu vašu noć?! Na kraju stoljeća neće na ovoj zemlji biti nikoga od onih koji su na njoj danas."
Svijet se uplašio izjave Allahovog Poslanika i izraz "stotinu godina" krivo prepričavao u ovom i sličnim hadisima. Međutim, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Neće niko od onih, koji se danas nalaze na površini zemlje, ostati...", namjeravajući time reći da će za stotinu godina ljudi pomrijeti.[1]

بَاب السَّمَرِ مَعَ الضَّيْفِ وَالْأَهْلِ

SIJELJENJE S GOSTOM I UKUĆANIMA

٦٠٢. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا أَبُو عُثْمَانَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّ أَصْحَابَ الصُّفَّةِ كَانُوا أُنَاسًا فُقَرَاءَ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ كَانَ عِنْدَهُ طَعَامُ اثْنَيْنِ فَلْيَذْهَبْ بِثَالِثٍ وَإِنْ أَرْبَعٌ فَخَامِسٌ أَوْ سَادِسٌ وَأَنَّ أَبَا بَكْرٍ جَاءَ بِثَلَاثَةٍ فَانْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَشَرَةٍ قَالَ فَهُوَ أَنَا وَأَبِي وَأُمِّي فَلَا أَدْرِي قَالَ

602. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Mu'temir b. Sulejman, ovome njegov otac, a njemu Ebu-Usman prenoseći od Abdur-Rahmana b. Ebu-Bekra da je ''družina sa trijema'' (Muhammedove džamije u Medini) bila skupina siromašnih ljudi, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Onaj ko od vas ima hrane za dvojicu, neka sobom vodi trećega, a ko ima za četvericu, neka vodi petog ili još i šestog."
Ebu-Bekr doveo je sebi trojicu, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odveo desetericu. "Tu sam bio", kaže (Abdur-Rahman), "ja, moj otac i

1 Beskorisna noćna sijela nisu poželjna. Mudžahid je rekao: "Pokuđeno je ne spavati noću, poslije jacije, osim onome ko klanja, ko je putnik ili ko izučava nauku."

moja majka."
– Ne znam – rekao je (Ebu-Usman) – (da je Abdur-Rahman spomenuo) "... i moja žena i poslužitelj nas, i Ebu-Bekrove kuće."
Ebu-Bekr je večerao kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i zadržao se kod njega dok se klanjala jacija. Kasnije se opet vratio i ostao dok Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije večerao. Kući je došao tek pošto je prošao dio noći, koliko je to Allah htio. Njegova žena rekla mu je: "Šta te je zadržalo da nisi došao gostima?", ili je rekla: "... tvome gostu?"
– Zar im nisi dala večeru? – upitao je (Ebu-Bekr).
– Sustegli su se dok ti ne dođeš – odgovorila je ona.
– Nuđeni su i nisu je htjeli.
– Ja sam otišao (kaže Abdur-Rahman) i sakrio se (sklonio se), a Ebu-Bekr je viknuo: "Nevaljalče!" Prijetio je čupanjem ušiju i nosa i grdio ga (govoreći: "Da Bog da ti se nos unakazio!"), a onda rekao: "Jedite, ne bilo vam prijatno! Ja, Allaha mi, neću to nikako jesti", rekao je Ebu-Bekr.[1]
– Kunem se Allahom, nismo uzeli nijednog zalogaja, a da se hrana nije odozdo još više povećala, tako da su se, priča prenosilac, svi najeli, a i ostalo više nego što je bilo prije toga. Vidio je i Ebu-Bekr da je hrane bilo kao i ranije ili pak još i više i svojoj ženi reče: "Sestro Benu-Firasa, šta je ovo?"
– Ništa, utješno je, nje je sada više za tri puta nego ranije! Tada je te hrane jeo i Ebu-Bekr i dodao: "Ono je bilo od satane", mišljaše na svoju zakletvu. Potom je pojeo još jedan zalogaj, a ostalo odnio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, gdje je kod njega ostala do sutra.
Između nas i jednog naroda (plemena) bio je mirovni ugovor kome je rok istekao pa smo (pridošli svijet)

وَامْرَأَتِي وَخَادِمٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَ بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ وَإِنَّ أَبَا بَكْرٍ تَعَشَّى عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ لَبِثَ حَيْثُ صُلِّيَتِ الْعِشَاءُ ثُمَّ رَجَعَ فَلَبِثَ حَتَّى تَعَشَّى النَّبِيُّ ﷺ فَجَاءَ بَعْدَ مَا مَضَى مِنَ اللَّيْلِ مَا شَاءَ اللهُ قَالَتْ لَهُ امْرَأَتُهُ وَمَا حَبَسَكَ عَنْ أَضْيَافِكَ أَوْ قَالَتْ ضَيْفِكَ قَالَ أَوَمَا عَشَّيْتِيهِمْ قَالَتْ أَبَوْا حَتَّى تَجِيءَ قَدْ عُرِضُوا فَأَبَوْا قَالَ فَذَهَبْتُ أَنَا فَاخْتَبَأْتُ فَقَالَ يَا غُنْثَرُ فَجَدَّعَ وَسَبَّ وَقَالَ كُلُوا لَا هَنِيئًا فَقَالَ وَاللهِ لَا أَطْعَمُهُ أَبَدًا وَايْمُ اللهِ مَا كُنَّا نَأْخُذُ مِنْ لُقْمَةٍ إِلَّا رَبَا مِنْ أَسْفَلِهَا أَكْثَرُ مِنْهَا قَالَ يَعْنِي حَتَّى شَبِعُوا وَصَارَتْ أَكْثَرَ مِمَّا كَانَتْ قَبْلَ ذَلِكَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا أَبُو بَكْرٍ فَإِذَا هِيَ كَمَا هِيَ أَوْ أَكْثَرُ مِنْهَا فَقَالَ لِامْرَأَتِهِ يَا أُخْتَ بَنِي فِرَاسٍ مَا هَذَا قَالَتْ لَا وَقُرَّةِ عَيْنِي لَهِيَ الْآنَ أَكْثَرُ مِنْهَا قَبْلَ ذَلِكَ بِثَلَاثِ مَرَّاتٍ فَأَكَلَ مِنْهَا أَبُو بَكْرٍ وَقَالَ إِنَّمَا كَانَ ذَلِكَ مِنَ الشَّيْطَانِ يَعْنِي يَمِينَهُ ثُمَّ أَكَلَ مِنْهَا لُقْمَةً ثُمَّ حَمَلَهَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَصْبَحَتْ عِنْدَهُ وَكَانَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ

1 Ebu-Bekr je bio ljut i ovo je rekao jer je mislio da je njegov sin zanemario gosta. Kada je saznao da njegov sin nije napravio propust, već gosti nisu htjeli jesti iako je on opunomoćio svoga sina da ih ugosti, pa ih je zbog toga htio prekoriti. Neki kažu da je Ebu-Bekr ovom izrekom htio reći da nisu na vrijeme uživali u hrani. (prim. rec.)

قَوْمٍ عَقْدٌ فَمَضَى الْأَجَلُ فَفَرَّقَنَا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا مَعَ كُلِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ أُنَاسٌ اللهُ أَعْلَمُ كَمْ مَعَ كُلِّ رَجُلٍ فَأَكَلُوا مِنْهَا أَجْمَعُونَ أَوْ كَمَا قَالَ .

podijelili na 12 ljudi i sa svakim od njih bilo je još svijeta toliko da Allah najbolje zna koliko ga je bilo sa svakom grupom. Svi su oni jeli toga jela, ili kako je to Abdur-Rahman b. Ebu-Bekr kazao.[2]

2 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– starješina zajednice može u danima prehrambene krize poduzeti plansku raspodjelu hrane na teret imućnijih. Bogatiji trebaju uzeti siromašne na ishranu upravo onoliko koliko imaju i svojih ukućana pa i još više;
– gost ponuđen punom trpezom treba sačekati s jelom dok za nju sjedne i kućedomaćin;
– grupno jedenje zdravih osoba iz jedne posude doprinosi napretku domaćinstva;
– briga Ebu-Bekra za Alejhisselamom bila je veća od brige za vlastitom porodicom;
– roditelj treba dijete učiti dobru, može ga ružiti za učinjeni propust i zaprijetiti odgovarajućom kaznom;
– prema gostu treba biti prijatan i gostoljubiv, a od pripremljenih ponuda poslati štogod i svojim bližim susjedima;
– dozvoljeno je suprugu zvati njenim djevojačkim prezimenom ili uobičajenim pristojnim nadimkom.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْأَذَانِ

EZAN

NASTANAK EZANA

I riječi Uzvišenog: "Kada se pozovete na namaz, nevjernici to uzimaju kao izrugivanje i igru. To je zato što su to ljudi koji ne razumiju"; i Njegove riječi:

"... kada se pozove u petak na namaz, požurite na spominjanje Allaha..."[1]

603. PRIČAO NAM JE Imran b. Mejsere, njemu Abdul-Varis, ovome Halid Hazza prenoseći od Ebu-Kilaba, a on od Enesa b. Malika, koji je kazao:

"Ashabi su spominjali vatru i zvono, potom su spominjali Jevreje i kršćane, pa je Bilalu naređeno da ezan uči parno (ponavlja svaku rečenicu), a ikamet neparno."[2]

بَاب بَدْءُ الْأَذَانِ

وَقَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ)

وَقَوْلُهُ (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ) .

٦٠٣ . حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ ذَكَرُوا النَّارَ وَالنَّاقُوسَ فَذَكَرُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى فَأُمِرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الْإِقَامَةَ .

---

1 Tekst ezana utvrđen je hadisom, a koristi se za objavljivanje nastupa namaskih vremena i zajedničko obavljanje namaza, pri pojavi oluje, osvojenja grada ili pokrajine, pri nadijevanju imena novorođenčetu i slično.
Ezan je tekstualno kratak, a sadržajno velik. On počinje veličanjem Allaha, dželle šanuhu, priznavanjem Njegova jedinstva i Muhammedova poslanstva, poziva na pravovremeno obavljanje vjerskih obreda, na zahvalnost Stvoritelju na brojnim blagodatima, na sreću i spas na obadva svijeta. Ponavljanje rečenica ezana upozorava na potrebu razmišljanja o principima i velikim mislima islamske nauke. Ezan je javno manifestovanje islamskog učenja.
Ibni-Abbas smatra da je tekst ezana utvrđen u Medini prilikom objave 9. ajeta sure El-Džumu'a: "O vjernici, kada se pozovete u petak na namaz, požurite na spominjanje Allaha i ostavite trgovanje. To vam je bolje, ako znate."

2 Ebuš-Šejh ibn Hajjan gornji slučaj daje u slijedećoj varijanti:
– U prvo doba poslije Hidžre, kada bi nastupilo vrijeme klanjanja namaza, krenuo bi kroz Medinu koji čovjek i vikao: "Namaz, namaz!" To je ljudima teško palo pa su ashabi predlagali da se za te potrebe koristi

604. PRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan, njemu Abdur-Rezzak kazavši da ga je obavijestio Ibni-Džurejdž, a njega Nafi', da je Ibn-Omer govorio:
– Kada su muslimani došli u Medinu, sakupljali su se i s poteškoćom određivali vrijeme klanjanja namaza. Na njega se tada ne pozivaše (ezanom). Jednog dana oni su o tome raspravljali i neko između njih reče. "Uzmite zvono, kao što je zvono kršćana!" a drugi od njih reče: "Ne, nego trubu, kao što je truba Jevreja!" Tada je Omer kazao: "Što ne bi slali nekog čovjeka koji bi redovno pozivao na namaz?" Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Bilale, ustani i uči ezan za namaz!"[1]

٦٠٤. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ يَقُولُ كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّنُونَ الصَّلَاةَ لَيْسَ يُنَادَى لَهَا فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ فَقَالَ بَعْضُهُمِ اتَّخِذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ فَقَالَ عُمَرُ أَوَلَا تَبْعَثُونَ رَجُلًا يُنَادِي بِالصَّلَاةِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا بِلَالُ قُمْ فَنَادِ بِالصَّلَاةِ .

zvono. Alejhisselam je primijetio da je to kršćanski običaj.
– Da uzmemo trubu? – upitali su ashabi.
– To su uobičajili Jevreji – odgovorio je Alejhisselam.
– Da ložimo vatru? – rekli su prisutni.
– To dolikuje vatropoklonicima – kazao je on.
Potom je Alejhisselam naredio Bilalu da prouči ezan ponavljajući svaku rečenicu, a ikamet bez ponavljanja.
Bejheki u *Suneni kebiru* i Ebu-Avane u svom *Sahihu* iznose da je Bilal učio i ezan i ikamet ponavljajući u njima svaku rečenicu.
Prema navodima Tirmizija Bilal je poučio Ebu-Mahzura učenju ezana i ikameta ponavljajući ga dva puta, a Tahavi iznosi da je Seleme b. Ekve' učio ezan i ikamet opetujući rečenice teksta!"
Mudžahid tvrdi da je neparno učenje ikameta novina uvedena od nekih rukovodilaca.
Prema izloženom ikamet treba učiti u rečenicama koje se parno ponavljaju. Ovo je stav Ebu-Hanife, a hadis koga je Buhari zabilježio derogiran je kasnijom Alejhisselamovom izjavom koju prenosi Ebu-Enes i Ebu-Mahzure, a izrečena je na dan Bitke na Hunejnu.
Muhaddisi iznose kako je Alija, radijallahu anhu, prošao pokraj nekog mujezina koji učaše ikamet ne opetujući rečenice njegova teksta pa mu je doviknuo: "Nemao majke, uči ikamet opetujući rečenice teksta!"
Po mišljenju Ibni-Munzira učenje ezana je kolektivna dužnost (farzi-kifaje) džemata, bilo to na putovanju ili u mjestu stalnog boravka. Malik smatra da je učenje ezana vadžib za namaz koji se klanja skupno u džamiji, dok Ata i Mudžahid drže da namaz obavljen bez ezana nije punovažan, a to smatra i Evza'i i kaže da ga treba obnoviti dok još traje njegovo vrijeme. Muhammed b. Hasan učenje ezana uvrstava u vadžib dužnosti i kaže: "Kada bi stanovništvo nekog naselja jednoglasno napustilo učenje ezana, ja bih protiv njih poduzeo i vojnu akciju, a ako bi to učinio pojedinac, ja bih ga istukao i pritvorio."
U *El-Muhitu*, *Et-Tuhfetu* i *El-Hidaji* stoji da je učenje ezana pritvrđeni sunnet (sunneti muekkede). Ovo mišljenje zastupa Šafija i Ishak, a Nevevi kaže da je to stav većine učenjaka (pravnika).

1 U danima konsultovanja o načinu obznane nastupanja namaskih vremena Ebu-Abdullah b. Zejd sanjaše kako neki čovjek obilazi oko njega sa zvonom u ruci i on ga upita:
– Allahov robe, hoćeš li mi prodati to zvono?
– Šta bi radio s njim? – upita on.
– Zvonjenjem, oglašavali bismo zajedničko obavljanje namaza.
– Hoćeš li da te uputim na nešto bolje od ovoga? – reče on.
– Svakako – odgovorio sam.
– Tada mi on izgovori: "Allahu ekber – četiri puta, ešhedu en la ilahe ilellah – dva puta, ešhedu enne

Muhammeden resulullah – dva puta, hajje ales-salah – dva puta, hajje alel-felah – dva puta, Allahu ekber – dva puta, la ilahe illellah – jedanput."
Potom je rekao: "Kada budeš htio klanjati namaz, prouči: Allahu ekber dva puta, ostale rečenice jedanput i na koncu kad kametis-salatu dva puta i Allahu ekber opet dva puta."
Sutradan je Abdullah b. Zejd ispričao Vjerovjesniku svoj san, a on mu reče: "Taj san bit će, ako Allah da, stvarnost. Pouči Bilala tome što si sanjao i on će tako učiti ezan, jer on ima jači glas od tebe." Pošto je Bilal naučio gornji tekst, proučio je ezan koga je čuo Omer b. Hattab u svojoj kući i zaogrnute odore došao pred džamiju rekavši: "Allahov Poslaniče, tako mi Onoga koji te je s istinom poslao, i ja sam takav tekst ezana sanjao."
– Hvala Allahu – reče Alejhisselam.
Ovaj slučaj zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Tirmizi, Ibni-Madže, Ibni-Hibban i Ahmed ibni Hanbel u svom *Musnedu,* a Ebu-Davud ga donosi u slijedećoj varijanti:
– Vjerovjesnik je razmišljao o metodi poziva na zajedničko obavljanje vjerskih obreda. Neki su predlagali isticanje zastave, drugi sviranje na trubu, a neko lupanje zvona, što je Alejhisselam odbio. Razgovoru je prisustvovao i Abdullah ibni Zejd koji se brinuo za pravovremeno prikupljanje muslimana zajedničkom klanjanju namaza. On je pod uticajem tih misli zaspao i u snu mu je prikazan gornji tekst ezana koga je sutradan citirao Alejhisselamu.
Omer, radijallahu anhu, na isti način je poučen tekstu ezana na 20 dana prije, ali ga nije nikom izložio i tako ga je u tom Abdullah ibn Zejd pretekao.
Iz hadisa se može zaključiti:
– Ezan se uči stojeći i po mogućnosti na što uzdignutijem mjestu. Ovo je sunnet po mišljenju pravnika hanefijske škole. U *Muhitu* se ističe: "Nema štete proučiti ezan sjedeći za individualni namaz ako se pazi na ostale uobičajenosti, a ako se ezan tako prouči na ime zajedničkog klanjanja s imamom, namaz je punovažan, samo nedostaju uobičajene sunnet vrline;"
– Davudi ističe da je Džibril saopćio ezan Allejhisselamu na 8 dana prije nego što su ga usnili Abdullah ibn Zejd i Omer ibn Hattab, a Suhejli misli da ga je Alejhisselam čuo za vrijeme Mi'radža.
– Tirmizi u svom *Sunenu* navodi da je Alejhisselam prilikom jednog putovanja proučio ezan i s ashabima klanjao namaz dok su svi sjedili na svojim jahalicama, jer je: "nebo bilo iznad njih, a blato i vlažnost ispod njih";
– Šafija i Malik smatraju da oba šehadeta u ezanu po njihovom opetovanom učenju treba još jednom glasnije proučiti, a imam Ahmed to ostavlja na volju i odluku mujezinu.
– Šafija i Malik drže se izjave Ebu-Mahzura, da mu je Alejhisselam učeći ezan tako proučio. Ebu-Hanife i ostali pravnici daju prednost tekstu navedenom po Abdullahu ibni Zejdu, ističući da je Alejhisselam tekstove šehadeta ponavljao Mahzureu više puta samo zato da ih on bolje zapamti, a ne da ih pri učenju ezana i dalje tako i toliko puta ponavlja.
Taberani u svom "El-Mu'džemul-evsatu" navodi da je sam Ebu-Mahzure jednom prilikom rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio mi je ezan sve riječ po riječ (slovo po slovo), proučivši: Allahu ekber, Allahu ekber…" sve do kraja ezana i tu Ebu-Mahzure nije četiri puta proučio šehadet.
Bilal je mujezinio u doba Alejhisselama i Ebu-Bekra, radijallahu anhu, i šehadet je opetovano učio isto kao i druge dijelove ezana;
– početni tekbir treba izgovoriti četiri puta. Malikije to čine samo dva puta, oslanjajući se opet na riječi spomenutog Ebu-Mahzura:
– poslije teksta "Hajje alel-felah" u sabahskom ezanu treba dva puta izgovoriti "Es-salatu hajrun minen-neum." Taberani u svom *Mu'džemul-kebiru* ističe da je jednom prilikom Bilal došao učiti ezan za sabah-namaz i zatekavši Alejhisselama na spavanju, dodao iza rečenice "Hajje 'alel-felah" još "Es-salatu hajrun minen-nevm", tj. "Namaz je bolji od spavanja." Alejhisselam je te riječi čuo i rekao:
"Bilalu, to je divno! Učini tako (odmah) u sabahskom ezanu!"
Ovaj slučaj ističu u nešto drugačijoj varijanti Ibn-Madže i drugi muhaddisi.

REČENICE EZANA UČE SE DVA PUTA

بَاب الْأَذَانُ مَثْنَى مَثْنَى

605. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Simaka b. Atijje, on od Ejjuba, ovaj od Ebu-Kilabe, a on od Enesa, da je rekao:
– Bilalu je naređeno da dvaput uči rečenice ezana, a da ih u ikametu izgovori jedanput izuzev izraza "kad kametis-salatu".

٦٠٥. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ سِمَاكِ بْنِ عَطِيَّةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ أُمِرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الْإِقَامَةَ إِلَّا الْإِقَامَةَ .

606. PRIČAO NAM JE Muhammed (b. Selam), ovoga obavijestio Abdul-Vehhab Sekafi, a njega Halid Hazza' prenoseći od Ebu-Kilabe, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:
"Kada se (muslimanski) svijet uvećao, govorilo se o potrebi da se namaska vremena obznanjuju nečim, što im je poznato. Neki su spominjali da lože vatru ili da udaraju o zvono, pa je Bilalu naređeno da ezan uči dva puta, a ikamet jedanput."

٦٠٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ لَمَّا كَثُرَ النَّاسُ قَالَ ذَكَرُوا أَنْ يَعْلَمُوا وَقْتَ الصَّلَاةِ بِشَيْءٍ يَعْرِفُونَهُ فَذَكَرُوا أَنْ يُورُوا نَارًا أَوْ يَضْرِبُوا نَاقُوسًا فَأُمِرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الْإِقَامَةَ .

U IKAMETU REČENICE SE IZGOVARAJU JEDANPUT OSIM "KAD KAMETIS-SALATU"

بَاب الْإِقَامَةُ وَاحِدَةٌ إِلَّا قَوْلَهُ قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ

607. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Ismail b. Ibrahim, a ovome Halid prenoseći od Ebu-Kilabe, a on od Enesa b. Malika, da je rekao:
– Bilalu je naređeno da dijelove ezana uči dva puta, a ikamet jedanput.
– Ovo sam, kaže Ismail, spomenuo Ejjubu, i on reče: "Izuzev izraza 'Kad kametis-salatu'."[1]

٦٠٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أُمِرَ بِلَالٌ أَنْ يَشْفَعَ الْأَذَانَ وَأَنْ يُوتِرَ الْإِقَامَةَ قَالَ إِسْمَاعِيلُ فَذَكَرْتُ لِأَيُّوبَ فَقَالَ إِلَّا الْإِقَامَةَ .

1 Kermani navodi da malikije kažu da je praksa stanovnika Medine bila da uče dijelove ikameta jedanput, dok je u Mekki bila suprotna praksa. On dalje kaže da neke hanefije smatraju hadis naveden u Buhariji derogiran hadisom prenesenim po Ebu-Mahzuru, koga su zabilježili eminentni muhaddisi u svojim *Sunenima*. Osim toga Abdullah b. Zejd kaže: "Ezan i ikamet učio se pred Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek opetovanih dijelova."

VAŽNOST UČENJA EZANA

608. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kada se uči ezan za namaz, šejtan okrene leđa i bježi puštajući vjetar kako ne bi čuo učenje ezana, a kada mujezin završi učenje ezana, on se povrati i kada se počne učiti ikamet za samo klanjanje namaza, on opet okrene leđa, a kada mujezin dovrši učenje ikameta, on opet dođe i podsjeća čovjeka govoreći: "Sjeti se toga, sjeti se ovoga!", što čovjek ranije nije mogao ni pomisliti, tako da čovjek više ne zna koliko je klanjao.[2]

بَاب فَضْلِ التَّأْذِينِ

٦٠٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ فَإِذَا قَضَى النِّدَاءَ أَقْبَلَ حَتَّى إِذَا ثُوِّبَ بِالصَّلَاةِ أَدْبَرَ حَتَّى إِذَا قَضَى التَّثْوِيبَ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطِرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ اذْكُرْ كَذَا اذْكُرْ كَذَا لِمَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ لَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى .

2 Veliki je fadilet ezana, tako da i sam šejtan bježi kada se on uči a sadržaj je uvjerljiv da ga protivnici ne mogu pobiti i mujezina obeshrabriti pa moraju bježati na stranu. Mujezinski posao je časna i plemenita dužnost za koju će mujezin imati veliku nagradu ako to radi nadajući se samo Allahovoj nagradi. Ibn-Huzejme i Ibn-Hibban u svojim *Sahihima* navode: "Mujezinu se opraštaju manji grijesi u tolikoj mjeri u kojoj njegov glas dalje dopire, a oprost za njega moli sve na Zemlji i suho i sirovo, a onome ko prisustvuje skupnom klanjanju s imamom, ubilježi se 25 dobrih djela i oproste manji grijesi koje je učinio između toga i prethodnog namaza."
Imam Ahmed u svom *Musnedu* navodi isti hadis dodajući: "... i potvrđuje istinitost riječi koje uči sve do čega njegov glas dopire, bilo suho bilo sirovo..."
Humejd u svom "Kitabul-fedailu" preko Ebu-Hurejre iznosi hadis: "Mujezinu se za proučeni ezan piše kao da je učinio 140 manjih dobrih djela, a kada prouči ikamet piše mu se 120 djela." Ebu Šejh navodi (hadis): "Ko prouči ezan za pet dnevnih namaza u ime Allaha, opraštaju mu se njegovi manji grijesi."
Ebu-Musa navodi da je Alejhisselam rekao: "Iza vjerovjesnika, alejhimus-salat ves-selam, i šehida džennetsku odoru prvi će obući Bilal i čestiti mujezini."
U merfu'-hadisu stoji da je Alejhisselam rekao: "Ko redovno uči ezan godinu dana, sigurno će unići u Džennet." Džabir kaže da su Alejhisselama pitali ko će prvi unići u Džennet i on je odgovorio:
"Vjerovjesnici, šehidi, mujezini Ka'be, mujezini Bejtul-makdisa u Jerusalemu, mujezini ove moje džamije, a potom ostali mujezini."

DIZANJE GLASA PRI UČENJU EZANA

باب رَفْعِ الصَّوْتِ بِالنِّدَاءِ

Omer b. Abdul-Aziz rekao je (mujezinu): "Uči ezan ugodno (bez grubosti), inače povuci se (s tog položaja)!"

وَقَالَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ أَذِّنْ أَذَانًا سَمْحًا وَإِلَّا فَاعْتَزِلْنَا .

609. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Abdur-Rahmana b. Ebu-Sa'sa'a Ensarija Mazinija, a on od svoga oca, koji ga je obavijestio da mu je Ebu-Seid Hudri rekao:
– Vidim da voliš stado i pustinju, pa kada budeš među svojim stadom ili u svojoj pustari i budeš učio ezan za namaz, podigni svoj glas pri učenju ezana, jer nema ni džina ni ljudskog bića, a niti ma što drugo što bude čulo glas mujezina a da mu neće to posvjedočiti na Sudnjem danu.
Ebu-Seid je rekao: "Čuo sam ovaj hadis od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

٦٠٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ ابْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْأَنْصَارِيِّ ثُمَّ الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ لَهُ إِنِّي أَرَاكَ تُحِبُّ الْغَنَمَ وَالْبَادِيَةَ فَإِذَا كُنْتَ فِي غَنَمِكَ أَوْ بَادِيَتِكَ فَأَذَّنْتَ بِالصَّلَاةِ فَارْفَعْ صَوْتَكَ بِالنِّدَاءِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُ مَدَى صَوْتِ الْمُؤَذِّنِ جِنٌّ وَلَا إِنْسٌ وَلَا شَيْءٌ إِلَّا شَهِدَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

JAVNO UČENJE EZANA SPREČAVA PROLIJEVANJE KRVI

باب مَا يُحْقَنُ بِالْأَذَانِ مِنَ الدِّمَاءِ

610. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Ismail b. Dža'fer, ovome Humejd koji je čuo Enesa b. Malika, da je rekao:
– Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo s nama u rat protiv nekog naroda, on ne bi otpočinjao borbu sve dok ne bi svanulo i malo bi čekao, pa ako bi čuo ezan, povukao bi se od njih, a ako ne bi čuo, navalio bi na njih.

٦١٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا غَزَا بِنَا قَوْمًا لَمْ يَكُنْ يَغْزُو بِنَا حَتَّى يُصْبِحَ وَيَنْظُرَ فَإِنْ سَمِعَ أَذَانًا كَفَّ عَنْهُمْ وَإِنْ لَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا أَغَارَ عَلَيْهِمْ قَالَ فَخَرَجْنَا إِلَى خَيْبَرَ

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– poželjno je učiti ezan glasno sa što višeg mjesta. Bilal je učio ezan s kuće jedne žene iz Benu-Nedžar plemena, koja je bila jedna od najviših zgrada pokraj Alejhisselamove džamije;
– stočarstvo je pohvalna i unosna grana privrede;
– poželjno je da musliman kada je sam prouči ezan za svoj namaz pa makar to bilo i u pustinji, daleko od ljudskih naselja;
– ljudi i ostala bića svjedočit će na Sudnjem danu jedni drugima o radu dobrih i loših djela.

فَانْتَهَيْنَا إِلَيْهِمْ لَيْلًا فَلَمَّا أَصْبَحَ وَلَمْ يَسْمَعْ أَذَانًا رَكِبَ وَرَكِبْتُ خَلْفَ أَبِي طَلْحَةَ وَإِنَّ قَدَمِي لَتَمَسُّ قَدَمَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فَخَرَجُوا إِلَيْنَا بِمَكَاتِلِهِمْ وَمَسَاحِيهِمْ فَلَمَّا رَأَوُا النَّبِيَّ ﷺ قَالُوا مُحَمَّدٌ وَاللهِ مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ قَالَ فَلَمَّا رَآهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ (فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ) .

Tako smo, kaže (Enes), izašli do Hajbera i stigli noću. Pošto je svanulo i ezan se nije čuo, on je uzjahao (jahalicu), a ja sam uzjahao iza Ebu-Talhe i moja je noga doticala noge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Oni su izašli, kaže (Enes), sa svojim zembiljima i motikama i kada su vidjeli Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, uzviknuli su: "Muhammed, tako nam Boga, Muhammed i armija!" Kada ih je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio, izgovorio je: "Allah je najveći! Allah je najveći! Propao Hajber! A kada se spustimo u dvorište nekog naroda, tad je zlo jutro (osvanulo) onima koji su (uzaludno) opominjali."[2]

بَاب مَا يَقُولُ إِذَا سَمِعَ الْمُنَادِي

ŠTA (MUSLIMAN) IZGOVARA KADA ČUJE MUJEZINA

٦١١ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ .

611. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ataa b. Jezida Lejsija, a ovaj do Ebu-Seida Hudrija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada čujete ezan (poziv), govorite isto ono što govori mujezin!"[3]

2 Ezan je simbol islama i ne smije se zanemarivati.
Iz hadisa se može zaključiti:
– na jednoj jahalici može jahati više osoba ako to nije za nju preopterećenost;
– poželjno je izgovarati tekbir prilikom napada na neprijatelja;
– ko očituje i priznaje dva šehadeta iz ezana, on je musliman.

3 Neki pravnici (hanefije) shvatili su gornju naredbu kao obligatnu (vadžib) dužnost. Prema mišljenju Ibni-Vehba koji pripada malikijskoj pravnoj školi i zahirija, s učenjem ezana mora se prekinuti učenje Kur'ana, nazivanje selama i svaki drugi razgovor.
Šafija, Ahmed, Malik i većina učenjaka gornju naredbu shvaćaju kao preporuku. Ovo mišljenje usvaja i Tahavi, a Nevevi kaže: "Pohvalno je ponavljati za mujezinom tekst ezana, bio čovjek s abdestom ili ne bio, bila žena s menstruacijom ili bez, kao i druge osobe koje nemaju zapreka za ponavljanje." Nevevi dalje kaže da ponavljati riječi za mujezinom ne može čovjek koji se nađe u nužniku, koji je u intimnom odnosu sa suprugom i slično. Isto je i kada se čovjek nađe u namazu, bilo u dobrovoljnom (nafila) namazu ili obaveznom; neće ponavljati za mujezinom. A kada preda selam ponovit će ezan. Međutim, da li je mekruh da to čovjek uradi dok je u namazu? O tome Šafija ima dva stava, a očitiji je da je to mekruh, ali taj namaz neće biti pokvaren. Ako bi izgovorio: Hajja 'ales-salah i es-salatu hajrun minen-nevm, namaz će mu biti pokvaren, ako zna da je to haram jer su to ljudske riječi (tj. nisu kur'anske, niti druge dove koje je propisano učiti u namazu). Ako bi čovjek učio Kur'an, izgovarao tesbih i slično, to će prekinuti i ponavljati ezan, a ikamet će ponavljati poput ezana.

612. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Muhammeda b. Ibrahima b. Harisa kome je rekao Isa b. Talha, da je jednog dana čuo Mu'aviju gdje ponavlja i izgovara isto što i mujezin, do iza njegovih riječi: "Ešhedu enne Muhammeden resulullah."[1]
PRIČAO NAM JE Ishak b. Rahevejh, njemu Vehb b. Džerir, ovome Hišam, prenoseći od Jahjaa isti hadis (sa senedom kao kod prethodnog hadisa).

٦١٢. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ مُعَاوِيَةَ يَوْمًا فَقَالَ مِثْلَهُ إِلَى قَوْلِهِ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ . حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ رَاهَوَيْهِ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى نَحْوَهُ.

Prema mišljenju pravnika hanefijskog pravca dužnost je prisutnih (vadžib) ponavljati ezan za mujezinom, a umjesto izraza "Hajje 'ales-salah!", tj. "Dođi na namaz!" izgovorit će "La havle va la kuvvete illa billahil-'alijjil-'azim", i "Hajje 'alel-felah!", tj. "Dođi na spas!" – izgovarati "Ma šaallahu kane va ma lem ješe' lem jekun", tj. "Biva ono što Allah hoće a što neće, to ne može ni biti."
U toku učenja ezana prisutni ne treba razgovarati, učiti Kur'an, nazivati kome selam, pa ni primiti selam. Hulvani kaže: "Ako musliman ponavlja ezan za mujezinom, a ne ode u džamiju na namaz, to ponavljanje nije obavljeno pravovaljano, a ako se zatekao u džamiji, ali ezan nije ponavljao nije grješan."
Ponavljanje ezana za mujezinom nisu dužni maloljetnici, maloumnici i osobe koje su otpočele klanjati neki namaz. Kada musliman čuje učenje ezana nekoliko mujezina, ponavljat će učenje mujezina džamije u kojoj on obično klanja.

1 Drugi muhaddisi gornji slučaj zabilježili su opširnije. Taberani u svom "Kebiru" iznosi:
– Mujezin je u prisustvu Mu'avije proučio ezan i kada je mujezin izgovorio: "Allahu ekber, Allahu ekber", tj. "Allah je najveći, Allah je najveći", Mu'avija je ponovio: "Allahu ekber, Allahu ekber." Kada je mujezin proučio: "Ešhedu en la ilahe illellah…", tj. "Svjedočim da nema drugog Boga osim Allaha…", Mu'avija je izgovorio: "Ešhedu en la ilahe ilellah…" Zatim je mujezin proučio "Ešhedu enne Muhammeden resulullah…", tj. "Očitujem da je Muhammed Allahov poslanik", Mu'avija je ponovio rečenicu "Ešhedu enne Muhammeden resulullah." Kada je mujezin izgovorio "Hajje 'ales-salah!", tj. "Dođite na namaz!", Mu'avija je izgovorio: "La havle ve la kuvvete illa billah", tj. "Nema nikakve snage ni moći bez Allaha." A kada je proučio "Hajje 'alel felah!", tj. "Dođite na spas!", Mu'avija je opet izgovorio: "La havle ve la kuvvete illa billah." Konačno je mujezin proučio "Allahu ekber, Allahu ekber", a Mu'avija to ponovio i rekao: "Ovako sam čuo Alejhisselama da ponavlja za mujezinom dijelove ezana."
I druge varijante ovoga slučaja ukazuju na potrebu ponavljanja ezana za mujezinom, a umjesto "haj'aletejn" izgovarati "La havle ve la kuvvete illa billah." Ovo je stav Ebu-Hanife, Ebu-Jusufa, Muhammeda i Ahmeda u vjerodostojnoj predaji koja se od njega prenosi, dok Neha'i, Šafija i Malik po jednoj predaji, kao i Ahmed po jednoj predaji, smatraju da se ezan koji uči mujezin doslovno ponavlja.
Hanefije se drže još i hadisa koga je Omer b. Hattab prenio, a Muslim zabilježio:
– Kada mujezin izgovori "Allahu ekber, Allahu ekber…" i neko od vas to ponovi, zatim kada mujezin izgovori "Ešhedu en la ilahe illelah" i neko od vas to opet izgovori, potom kada mujezin prouči "Ešhedu enne Muhammeden resulullah" a neko od vas to isto ponovi, pa kada mujezin prouči "Hajje 'ales-salah!", a neko od vas kaže "La havle ve la kuvvete illa billah", a kada mujezin izgovori "Hajje 'alel-felah!" i neko od vas kaže opet "La havle ve la kuvvete illa billah", zatim kada mujezin kaže "Allahu ekber, Allahu ekber" i to neko doslovno ponovi, te konačno kada mujezin prouči "La ilahe illellah" i to neko od vas iskreno ponovi – unići će u Džennet.
Ovaj tekst Alejhisselamove izjave zabilježen je u hadiskim zbirkama Ebu-Davuda, Nesaija i Tahavija.

613. Jahja opet kaže:
– Meni je pričao neki naš brat (po vjeri) i rekao: "Pošto je (mujezin) izgovorio "Hajje 'ales-salah!", (Mu'avija) je rekao: "La havle ve la kuvvete ila billah" i potom kazao: "Ovako smo ovo čuli od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori."

٦١٣. قَالَ يَحْيَى وَحَدَّثَنِي بَعْضُ إِخْوَانِنَا أَنَّهُ قَالَ لَمَّا قَالَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ وَقَالَ هَكَذَا سَمِعْنَا نَبِيَّكُمْ ﷺ يَقُولُ .

UČENJE DOVE KADA SE ČUJE EZAN

بَاب الدُّعَاءِ عِنْدَ النِّدَاءِ

614. PRIČAO NAM JE Ali b. Ajjaš, njemu Šu'ajb b. Ebu-Hamza prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, a ovaj od Džabira b. Abdullaha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Ko izgovori kad sasluša ezan: "Allahu, Gospodaru moj, ovoga vječno savršenog poziva i zauvijek postojane molitve, podari Muhammedu položaj, visoki stepen i uputi ga na hvale vrijedno mjesto koje si mu obećao", dostojan mu je moj zagovor (šefaat) na Sudnjem danu.[2]

٦١٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَيَّاشٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ ابْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ النِّدَاءَ اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

2 Iz navedenog hadisa može se zaključiti:
– nukanje vjernika da uče dove nastupom vremena pojedinih namaza. Prenesene su Alejhisselamove riječi: "Dva su časa u kojima se iskreno upućena molba dobrog muslimana ne odbija: molba prilikom proučenog ezana i molba pri stupanju u bojni red na Allahovom putu";
– zagovaranje za dobre vjernike bit će radi što boljih nagrada, a za grješnike radi snižavanja kazne;
– o umrlim treba govoriti dobro i sjećati ih se po dobru, a na Alejhisselama učiti još i salavat.
Buhari je naveo dovu koja je po njegovom kriteriju najvjerodostojnija, dok drugi muhaddisi ističu i druge koje je Alejhisselam učio u drugim prilikama.

IZVLAČENJE STRELICA (KOCKE) ZA UČENJE EZANA

Spominje se da se neki ljudi nisu mogli složiti ko će učiti ezan, pa je Sa'd dao da se među njima baci kocka.

615. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Sumejja, oslobođenog roba Ebu-Bekra, on od Ebu-Saliha, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada bi ljudi znali šta sve imaju za učenje ezana i klanjanje u prvom redu džemata, i kada bi imali mogućnost da dođu do toga samo bacanjem kocke (izvlačenjem strelica), oni bi je bacali; kada bi znali za vrijednost klanjanja namazâ općenito (ili samo podne-namaza), utrkivali bi se za njim, a kada bi znali šta sve imaju u jaciji i sabahu, išli bi na njih pa makar pužući."[1]

بَابِ الِاسْتِهَامِ فِي الْأَذَانِ

وَيُذْكَرُ أَنَّ أَقْوَامًا اخْتَلَفُوا فِي الْأَذَانِ فَأَقْرَعَ بَيْنَهُمْ سَعْدٌ .

٦١٥ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لَاسْتَهَمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا .

1 Sa'd Ibnu-Ebi-Vekkas boravio je s vojskom 15. godine po Hidžri na Kadisijji i ashabi su se jagmili za službu mujezina pa je ona konačno dodijeljena putem izvlačenja strelica.
Iz hadisa se može zaključiti:
– velika vrijednost klanjanja u prvom redu džemata, odmah neposredno iza imama.
Muslim donosi hadis: "Prvi su redovi muškaraca najbolji, a zadnji najslabiji, dok su zadnji redovi žena (skupnog klanjanja) najbolji, a prvi najslabiji."
Abdur-Rahman ibni Avf kaže: "Allah i Njegovi meleki blagosiljaju one koji klanjaju u prvom redu džemata";
– klanjanje svakog namaza u njegovom nastupnom vremenu, a naročito jacije i sabaha je vrlina pobožnih muslimana koji rade za svoje dobro na obadva svijeta.

GOVOR U TOKU UČENJA EZANA

بَاب الْكَلَامِ فِي الْأَذَانِ

Sulejman b. Sured razgovaraše u toku učenja (svoga) ezana.
Hasan (Basri) kaže: "Nije grijeh ako se mujezin učeći ezan ili ikamet nasmije."

وَتَكَلَّمَ سُلَيْمَانُ بْنُ صُرَدٍ فِي أَذَانِهِ وَقَالَ الْحَسَنُ لَا بَأْسَ أَنْ يَضْحَكَ وَهُوَ يُؤَذِّنُ أَوْ يُقِيمُ .

616. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad prenoseći od Ejjuba, Abdul-Hamida, Zijadijevog prijatelja, i Asima Ahvela, a oni od Abdullaha b. Harisa, da je kazao:
– Ibni-Abbas držaše nam jednog kišnog, blatnjavog dana govor (hutbu) i kada je mujezin došao do "Hajje ales-salah!", on mu je naredio da vikne: "Ovaj namaz klanjajte kod kuće!" Ljudi su pogledali jedni u druge, a on je opet rekao da je ovo činio i onaj koji je bio bolji od njega, a džuma je obligatna dužnost.[2]

٦١٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ وَعَبْدِالْحَمِيدِ صَاحِبِ الزِّيَادِيِّ وَعَاصِمٍ الْأَحْوَلِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ رَدْغٍ فَلَمَّا بَلَغَ الْمُؤَذِّنُ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ فَأَمَرَهُ أَنْ يُنَادِيَ الصَّلَاةُ فِي الرِّحَالِ فَنَظَرَ الْقَوْمُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَقَالَ فَعَلَ هَذَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنْهُ وَإِنَّهَا عَزْمَةٌ .

EZAN SLIJEPCA (JE PUNOVAŽAN) AKO IMA NEKOGA KO ĆE GA OBAVIJESTITI O NASTUPU NAMASKOG VREMENA

بَاب أَذَانِ الْأَعْمَى إِذَا كَانَ لَهُ مَنْ يُخْبِرُهُ

617. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibn-Šihaba, ovaj od Salima b. Abdullaha, a on od svoga oca da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Bilal uči ezan noću, pa jedite i pijte dok ne zauči Ibn-Ummi-Mektum. Potom je (Ibni-Šihab) kazao:

٦١٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ بِلَالًا يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ ثُمَّ قَالَ وَكَانَ رَجُلًا أَعْمَى لَا يُنَادِي حَتَّى يُقَالَ لَهُ أَصْبَحْتَ أَصْبَحْتَ .

2 Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci iznosi gornji slučaj opširnije i kaže:
– Ibni-Abbas jednog kišnog dana reče svome mujezinu: "Kada izgovoriš "Ešhedu enne Muhammeden resulullah", ne govori "Hajje ales-salah!", tj. "Dođite na namaz!", nego vikni: "Klanjajte u svojim domovima!" To je svijet loše shvatio, pa je Ibn-Abbas dodao: "Ovo je ovako činio i onaj koji je bio bolji od mene. Džuma je obligatna dužnost, ali mi je neprijatno da vam činim poteškoću pa da dolazite u džamiju po ovoj kiši i blatu."
Iz hadisa se može zaključiti:
– načelno je mujezinu dozvoljeno progovoriti koju riječ običnog govora u toku učenja ezana, samo je to, po mišljenju Ebu-Hanife i njegova dva učenika, suprotno onome što je prečе, a na to ukazuju i stavovi Šafija i Malika.

– Ibn-Ummi-Mektum je bio slijep čovjek i on ne bi učio ezan dok mu se ne bi reklo: "Skoro si osvanuo, skoro si osvanuo."[1]

UČENJE EZANA POSLIJE ZORE

بَاب الْأَذَانِ بَعْدَ الْفَجْرِ

618. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, kome je Hafsa kazala:
"Kada bi mujezin zašutio[2] (nakon ezana za sabah) i zora se ukazala, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi dva rekata, kraće učeći na njima, prije nego bi bio proučen ikamet za (farz) namaz."

٦١٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَتْنِي حَفْصَةُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ الْمُؤَذِّنُ لِلصُّبْحِ وَبَدَا الصُّبْحُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ تُقَامَ الصَّلَاةُ .

619. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Aiše:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše po dva kraća rekata između ezana i ikameta sabah-namaza."

٦١٩. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَيْنَ النِّدَاءِ وَالْإِقَامَةِ مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ .

1 Drugom prilikom Alejhisselam je rekao: "… pa jedite i pijte dok ne zauči ezan Ibn-Ummi-Mektum, a on ne uči ezan dok se ne pojavi zora."
Aiša je rekla da je Alejhisselam imao tri mujezina: Bilala, Ebu-Mahzure i Amra ibni Ummi-Mektuma. Bilal je ponajviše vršio noćnu mujezinsku službu, a ostali u drugim namaskim vremenima.
Ima pravnika koji dozvoljavaju učenje ezana za sabah i nešto malo prije pojave zore, dok Ebu-Hanife, Muhammed, Zufer i imam Sevri to ne dozvoljavaju. Ezan je obznana za klanjanje namaza i to bi ljude obmanulo. Tahavi i Bejheki zabilježili su sljedeću izjavu Hafse, radijallahu anha:
– Čim bi mujezin proučio ezan za sabah, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi ustao i klanjao u sobi dva rekata sunneta, onda izašao u džamiju i zabranio ashabima jedenje (uz ramazan), a ne bi ga učio dok se ne pojavi zora;
Ibnul-Abidin u "Reddul-muhtaru" navodi:
– Sunnet je da mujezin bude dobar čovjek koji zna po sunnetu obaviti učenje ezana, da je s abdestom i početkom učenja okrenut licem prema Ka'bi.
U "Bedai'u" je istaknuto da ne vrijedi ezan djeteta koje još ne shvaća i nema razvijene moći shvaćanja. Ezan takvog djeteta treba obnoviti, jer je nastao od osobe koja nema razvijene svijesti o svome radu. Tako, primjerice, papagaj poučen tekstu ezana bez greške ne može se koristiti za učenje ezana; njegov ezan nije punovažan i treba ga obnoviti.
Na osnovu gornjih principa pokuđeno je da ezan uči lud i pijan čovjek, jer oni nisu svjesni svojih postupaka.

2 Ovdje je u hadisu upotrijebljena riječ i'tekefe što znači: kada bi se mujezin uspravio da zauči ezan… U tom slučaju, to bi značilo da bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao prije nego mujezin završi i klanjao bi prije zore, što je suprotno i samom značenju naslova ovog poglavlja. Naime, on bi klanjao tek nakon što nastupi zora. Ibn-Hadžer (2/121) kaže da se radi o grešci i da umjesto spomenute riječi treba stajati riječ sekete, tj. kada bi zašutio... (prim. rec.)

620. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Abdullaha b. Dinara, on od Abdullaha b. Omera, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Bilal uči ezan noću, pa jedite i pijte (kada želite zapostiti) dok ne zauči ezan Ibn-Ummi-Mektum."[3]

٦٢٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ بِلَالًا يُنَادِي بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ .

UČENJE EZANA PRIJE ZORE

بَاب الْأَذَانِ قَبْلَ الْفَجْرِ

621. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Zuhejr, a ovome Sulejman Tejmi prenoseći od Ebu-Osmana Nehdija, on od Abdullaha b. Mes'uda, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
– Neka nikoga od vas, ili je rekao: nijednog, ne omete od sehura Bilalov ezan, jer on ezani, odnosno poziva na namaz noću, da bi povratio odmoru među vama one koji klanjaju (mnoge nafile), a istovremeno probudio one koji spavaju. Nije prava zora – ili je rekao svanuće – pokazao je svojim prstima: digao ih prema gore i polahko spuštao dolje – sve dok se ne pojavi "ovako".
Zuhejr je pravu zoru prikazao sa svoja dva kažiprsta stavivši ih jedan iznad drugog, a potom ih je razdvojio desno i lijevo od sebe.[4]

٦٢١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ أَوْ أَحَدًا مِنْكُمْ أَذَانُ بِلَالٍ مِنْ سَحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤَذِّنُ أَوْ يُنَادِي بِلَيْلٍ لِيَرْجِعَ قَائِمَكُمْ وَلِيُنَبِّهَ نَائِمَكُمْ وَلَيْسَ أَنْ يَقُولَ الْفَجْرُ أَوِ الصُّبْحُ وَقَالَ بِأَصَابِعِهِ وَرَفَعَهَا إِلَى فَوْقُ وَطَأْطَأَ إِلَى أَسْفَلُ حَتَّى يَقُولَ هَكَذَا وَقَالَ زُهَيْرٌ بِسَبَّابَتَيْهِ إِحْدَاهُمَا فَوْقَ الْأُخْرَى ثُمَّ مَدَّهَا عَنْ يَمِينِهِ وَشِمَالِهِ .

3 Iz hadisa se može zaključiti:
– sunnet sabah-namaza ima dva rekata;
– sabah se klanja poslije pojave prave zore, a obavljen prije zore nije punovažan i treba ga obnoviti.

4 Iz hadisa se može zaključiti:
– Bilal je svojim ezanom upozoravao na skoru pojavu zore i na pripremanje ljudi; jednih da prestanu s noćnim namazom i da se malo odmore ili sehure, a drugih koji su spavali da ustanu i da, ako treba, sehure i pripreme se za sabah, a ezan Ibnu-Ummi-Mektuma je obznana nastupa vremena sabah-namaza.
Učenjaci koji smatraju da je dozvoljeno proučiti ezan za sabah prije nastupanja zore, razilaze se u vezi s vremenom tog ezana. Po mišljenju nekih šafija ezan se uči između lažne (prividne) i stvarne zore. Ebu-Jusuf, Ahmed i Malik, a to je i najodabranije mišljenje Šafijinih sljedbenika, dozvoljavaju ovaj ezan učiti poslije pola noći. Neki pravnici to dozvoljavaju poslije minule jedne trećine noći, a poneki pred pojavu lažne zore.

622,623. PRIČAO NAM JE Ishak, njega obavijestio Ebu-Usame da je Ubejdullahu kazao Kasim b. Muhammed prenoseći od Aiše i od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: … A PRIČAO MI JE I Jusuf b. Isa Mervezi, njemu Fadil, a ovome Ubejdullah b. Omer prenoseći od Kasima b. Muhammeda, on od Aiše, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Bilal uči ezan u noći, pa jedite i pijte sve dok Ibnu-Ummi-Mektum ne zauči ezan."

٦٢٢-٦٢٣. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ عُبَيْدُاللهِ حَدَّثَنَا عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ وَعَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ ح و حَدَّثَنِي يُوسُفُ بْنُ عِيسَى الْمَرْوَزِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ بِلَالًا يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُؤَذِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ .

VREMENSKI RAZMAK IZMEĐU EZANA I IKAMETA I IŠČEKIVANJE NAMAZA

624. PRIČAO NAM JE Ishak Vasiti, njemu Halid prenoseći od Džurejrija, on od Ibni-Burejde, ovaj od Abdullaha b. Mugaffela Muzenija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Između svakog ezana i ikameta klanja se namaz ko ga bude htio klanjati", reče to tri puta.[1]

بَاب كَمْ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ وَمَنْ يَنْتَظِرُ الْإِقَامَةَ

٦٢٤. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ الْمُزَنِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ ثَلَاثًا لِمَنْ شَاءَ .

1 Hakim i Tirmizi u svojim hadiskim zbirkama ističu da je Alejhisselam Bilalu rekao: "Između proučenog ezana i ikameta ostavi vremenski razmak koji je dovoljan da onaj ko je za objedom, ko pije (vodu i slično), i ko pati od otežanog mokrenja može to dovršiti." Ajni za ovaj hadis kaže da je slabog seneda.
Iz hadisa se može zaključiti:
– pokuđeno je ne napraviti razmak između ezana i ikameta. Ezan je poziv na zajedničko klanjanje namaza i ljudima treba omogućiti da na njega stignu.
Temertaši u svom "Džami'u" kaže: "Mujezin će po proučenom ezanu očekati s učenjem ikameta koliko se mogu klanjati obična dva ili četiri rekata namaza, odnosno onoliko koliko može onaj ko jede, ko pije i ko pati od otežanog mokrenja da to završi." U komentaru na Tahavijevo djelo stoji da će napraviti razmak od dva rekata i na svakom od njih će proučiti oko deset ajeta.
Kod akšama – po mišljenju Ebu-Hanife – ovaj razmak čini sasvim mala stanka u kojoj se može proučiti jedan dugi ili tri kraća ajeta. Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da je ta stanka jednaka dužini imamova sjedenja na minberu između dvije hutbe, a imami Šafija (kako to navodi autor djela *El-Hidaje*) i Ahmed preporučuju da to bude razmak u kome se mogu klanjati dva rekata nafile.
Najveći broj pravnika drže se Alejhisselamove izjave koju Darekutni i Bejheki donose u svojim *Sunenima*: "Između svakog ezana i ikameta ima razmak u kome se mogu klanjati dva rekata namaza osim kod akšama."

625. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, a ovome Šu'be, rekavši da je on čuo Amra b. Amira Ensarija, a on Enesa b. Malika, da je rekao:
"Kada bi mujezin htio učiti ezan, drugovi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ustali bi (koji su se zatekli u džamiji) žureći stupovima, i dok ne bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još izašao klanjali bi po dva rekata nafile prije akšama. Između ezana i ikameta nije bilo ništa (ni razmaka ni nafile)."
Usman b. Džebel i Ebu-Davud prenoseći (kaže Buhari) od Šu'be, rekli su: "... Između (ezana i ikameta) bilo je samo nešto malo (vremenskog razmaka)."[2]

٦٢٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ عَامِرٍ الْأَنْصَارِيَّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ الْمُؤَذِّنُ إِذَا أَذَّنَ قَامَ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ يَبْتَدِرُونَ السَّوَارِيَ حَتَّى يَخْرُجَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُمْ كَذَلِكَ يُصَلُّونَ الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ شَيْءٌ قَالَ عُثْمَانُ بْنُ جَبَلَةَ وَأَبُو دَاوُدَ عَنْ شُعْبَةَ لَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلَّا قَلِيلٌ .

IŠČEKIVANJE IKAMETA

باب مَنِ انْتَظَرَ الْإِقَامَةَ

626. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, a ovoga Urve b. Zubejr, da je Aiša rekla:
"Kada bi mujezin zašutio nakon prvog ezana sabah-namaza, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao bi i pošto bi se pojavila zora, klanjao bi dva kraća rekata prije farza sabahskog namaza, pa bi legao na svoju desnu stranu dok mu ne bi došao mujezin da uči ikamet."[3]

٦٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ بِالْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الْفَجْرِ قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ بَعْدَ أَنْ يَسْتَبِينَ الْفَجْرُ ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلْإِقَامَةِ .

---

2 Navedeno klanjanje činjeno je pred sami ezan akšama.
Ebu-Davud ističe da je Ibn-Omer upitan za gornje rekate odgovorio: "U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nisam nikoga vidio da ih klanja."

3 Alejhisselam je uvijek i svugdje davao prednost desnoj strani pa i u lijeganju.
Iz hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je u sabahskom sunnetu učiti što kraće sure. Alejhisselam obično učaše na prvom rekatu ovoga sunneta poglavlje El-Kafirun, a na drugom El-Ihlas. Ponekad je učio i druga poglavlja, ali opet kraća;
– preporučljivo je leći prvo na desnu stranu. Hasan Basri to smatraše obligatnom dužnošću, a poneki pravnici sunnetom. Po mišljenju Ajnija na desnoj strani spavaju obično dobri ljudi, na lijevoj filozofi, na leđima umišljeni, oholi i silnici, a potrbuške kafiri:
– iščekivati namaz u kući isto je kao iščekivati ga u džamiji a potom otići na skupno klanjanje u džamiju isto je kao i iščekivati ezan u džamiji;
– mujezin treba poznavati vrijeme nastupa namaza ili imati nekoga ko će ga na to pravovremeno upozoriti;
– poslije proučenog ezana sabahskog namaza pokuđeno je klanjati više od dva rekata sunneta.

IZMEĐU EZANA I IKAMETA JE NAMAZ ZA ONOG KO GA HOĆE KLANJATI

بَاب بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ لِمَنْ شَاءَ

627. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jezid, njemu Kehmes b. Hasan prenoseći od Abdullaha b. Burejda, on od Abdullaha b. Mugaffela, koji je kazao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Između svakog ezana i ikameta je jedan namaz. Kazao je to tri puta, a treći put reče: "Za onoga ko ga hoće klanjati."

٦٢٧ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يَزِيدَ قَالَ حَدَّثَنَا كَهْمَسُ ابْنُ الْحَسَنِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مُغَفَّلٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلاَةٌ ثُمَّ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ لِمَنْ شَاءَ .

"NEKA NA PUTOVANJU EZAN UČI JEDAN MUJEZIN!"

بَاب مَنْ قَالَ لِيُؤَذِّنْ فِي السَّفَرِ مُؤَذِّنٌ وَاحِدٌ

628. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed, njemu Vuhejb prenoseći od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, ovaj od Malika b. Huvejrisa, da je rekao:
– Došao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, s grupom iz svog naroda, i kod njega smo ostali dvadeset noći. Bio je milostiv i saosjećajan i kada je vidio našu čežnju za našim ukućanima, reče: "Vratite se, budite među njima, poučavajte ih i klanjajte (kao što ste vidjeli da ja klanjam). Kada nastupi vrijeme namaza (pri putovanju), neka jedan od vas prouči ezan i neka vam najstariji među vama bude imam!"[1]

٦٢٨ . حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلاَبَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي نَفَرٍ مِنْ قَوْمِي فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا رَأَى شَوْقَنَا إِلَى أَهَالِينَا قَالَ ارْجِعُوا فَكُونُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَصَلُّوا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلاَةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je da putnik prije klanjanja prouči ezan. To je stav najvećeg broja pravnika, dok Ata i Mudžahid kažu: "Ako putnik ne prouči (odnosno zaboravi) ezan i ikamet, on treba obnoviti namaz."
– Alija, Urve, Sevri, Neha'i i još poneki pravnici daju putniku pravo izbora da prouči ezan i ikamet ili da ih ne prouči, dok Kadihan smatra da je putniku pokuđeno klanjati bez proučenog ezana i ikameta;
– namaz se može skupno klanjati kada pored imama ima makar još jedna osoba.

EZAN I IKAMET PUTNIKA PRI GRUPNOM KLANJANJU KADA SE BUDE NA AREFATU I MUZDELIFI, I O PROGLASU MUJEZINA DA SE NAMAZ U HLADNOJ I KIŠOVITOJ NOĆI KLANJA KOD KUĆE.

بَاب الْأَذَانِ لِلْمُسَافِرِ إِذَا كَانُوا جَمَاعَةً وَالْإِقَامَةِ وَكَذَلِكَ بِعَرَفَةَ وَجَمْعٍ وَقَوْلِ الْمُؤَذِّنِ الصَّلَاةُ فِي الرِّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوِ الْمَطِيرَةِ

629. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu'be prenoseći od Muhadžira Ebu-Hasana, on od Zejda b. Vehba, a ovaj od Ebu-Zerra, da je kazao:
– Bili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju i mujezin je htio učiti ezan (za podne) pa mu je Alejhisselam rekao:
"Čekaj da zahladni!"
Nešto kasnije mujezin htjede proučiti ezan, a on mu reče:
"Očekuj dok zahladni!"
Iza toga on je opet htio učiti ezan, a Alejhisselam mu reče:
"Čekaj da zahladni!" I kada se sjena izjednačila sa (visinom svojih) brežuljaka, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Velika žega je zapah ključanja Džehennema."

٦٢٩. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْمُهَاجِرِ أَبِي الْحَسَنِ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ فَأَرَادَ الْمُؤَذِّنُ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يُؤَذِّنَ فَقَالَ لَهُ أَبْرِدْ حَتَّى سَاوَى الظِّلُّ التُّلُولَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ .

630. PRIČAO NAM JE Muhamed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Halida Hazzaa, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Malika b. Huvejrisa, da je rekao:
– Dva čovjeka, koja su naumila ići na put, došla su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa im je on rekao: "Kada izađete (na put), učite ezan, zatim ikamet, a potom neka od vas dvojice bude imam onaj koji je stariji."

٦٣٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ أَتَى رَجُلَانِ النَّبِيَّ ﷺ يُرِيدَانِ السَّفَرَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَنْتُمَا خَرَجْتُمَا فَأَذِّنَا ثُمَّ أَقِيمَا ثُمَّ لِيَؤُمَّكُمَا أَكْبَرُكُمَا .

631. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Abdul-Vehhab, ovome Ejjub prenoseći od Ebu-Kilabe, kome je saopćio Malik:
– Došli smo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, kao mladići približnih godina i boravili kod njega dvadeset dana i noći. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je milostiv i blag i

٦٣١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ أَتَيْنَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ شَبَبَةٌ مُتَقَارِبُونَ فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ يَوْمًا وَلَيْلَةً

kada je smatrao da smo poželjeli svoje porodice – ili je rekao – čeznuli (za njima) – pitao nas je za one koje smo iza sebe ostavili, i kada smo ga o njima obavijestili, on reče:
"Vratite se svojim porodicama, budite među njima, poučavajte ih, naređujte im, spomenuvši neke poslove koje sam ja zapamtio – ili je rekao nisam zapamtio – i klanjajte kao što ste vidjeli da ja klanjam! Kada nastupi namasko vrijeme, neka vam neko od vas prouči ezan i najstariji među vama bude imam!"

وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَحِيمًا رَفِيقًا فَلَمَّا ظَنَّ أَنَّا قَدِ اشْتَهَيْنَا أَهْلَنَا أَوْ قَدِ اشْتَقْنَا سَأَلَنَا عَمَّنْ تَرَكْنَا بَعْدَنَا فَأَخْبَرْنَاهُ قَالَ ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ فَأَقِيمُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ وَمُرُوهُمْ وَذَكَرَ أَشْيَاءَ أَحْفَظُهَا أَوْ لَا أَحْفَظُهَا وَصَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ .

632. PRIČAO NAM JE Musedded, njega obavijestio Jahja prenoseći od Ubejdullaha b. Omera, kome je Nafi' rekao:
– Jedne pohladne noći prouči u Dadžnanu[1] ezan (Adullah) b. Omer i reče: "Klanjajte ovaj namaz u svojim stanovima!"
– Kasnije nam je saopćio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao mujezinu da uči ezan, a da iza ezana kaže: "Pazite, na putu u studenoj ili kišnoj noći klanjajte u svojim stanovima (šatorima)!"

٦٣٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ قَالَ أَذَّنَ ابْنُ عُمَرَ فِي لَيْلَةٍ بَارِدَةٍ بِضَجْنَانَ ثُمَّ قَالَ صَلُّوا فِي رِحَالِكُمْ فَأَخْبَرَنَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ مُؤَذِّنًا يُؤَذِّنُ ثُمَّ يَقُولُ عَلَى إِثْرِهِ أَلَا صَلُّوا فِي الرِّحَالِ فِي اللَّيْلَةِ الْبَارِدَةِ أَوِ الْمَطِيرَةِ فِي السَّفَرِ .

633. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, njega obavijestio Dža'fer b. Avn, a ovome rekao Ebul-Umejs prenoseći od Avna b. Ebu-Džuhajfa, a on od svoga oca, da je rekao:
"Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u dolini Ebtahu. Tu mu je došao Bilal, obavijestio ga o ezanu za klanjanje namaza, iznio kopljasti štap i usadio ga ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u Ebtahu, a onda proučio ikamet za namaz."[2]

٦٣٣. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ عَنْ عَوْنِ ابْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِالْأَبْطَحِ فَجَاءَهُ بِلَالٌ فَآذَنَهُ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَرَجَ بِلَالٌ بِالْعَنَزَةِ حَتَّى رَكَزَهَا بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِالْأَبْطَحِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ .

1 Brdo ili mjesto udaljeno otprilike 12 km od Mekke. (prim. rec.)
2 Iz izloženih hadisa vidi se da je Alejhisselam na putovanju redovno tražio učenje i ezana i ikameta.

DA LI ĆE MUJEZIN OKRETATI GLAVU TAMO-AMO I DA LI ĆE SE ON OKRETATI PRI UČENJU EZANA?

Spominje se za Bilala da je stavljao svoje prste u uši, dok Ibn-Omer nije to radio.
Ibrahim (Neha'i) kaže: "Nije zabranjeno ezan učiti bez abdesta", a Ata: "Abdest je stvarna istina i ustaljen običaj…"
Aiša je izjavila: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spominjaše Allaha u svako doba."

634. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Avna b. Ebu-Džuhajfa, a on od svoga oca da je gledao Bilala gdje uči ezan: "Pa sam i ja pri učenju (haje 'ales-sala i hajje 'alel-felah) u ezanu počeo okretati glavu (usta) tamo-amo (desno-lijevo)."[3]

بَاب هَلْ يَتَتَبَّعُ الْمُؤَذِّنُ فَاهُ هَهُنَا وَهَهُنَا وَهَلْ يَلْتَفِتُ فِي الْأَذَانِ

وَيُذْكَرُ عَنْ بِلَالٍ أَنَّهُ جَعَلَ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَجْعَلُ إِصْبَعَيْهِ فِي أُذُنَيْهِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ لَا بَأْسَ أَنْ يُؤَذِّنَ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ وَقَالَ عَطَاءٌ الْوُضُوءُ حَقٌّ وَسُنَّةٌ وَقَالَتْ عَائِشَةُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَذْكُرُ اللهَ عَلَى كُلِّ أَحْيَانِهِ .

٦٣٤ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ رَأَى بِلَالًا يُؤَذِّنُ فَجَعَلْتُ أَتَتَبَّعُ فَاهُ هَهُنَا وَهَهُنَا بِالْأَذَانِ .

3 Ebu-Davud u svom *Sunenu* navodi: "Kada je Bilal učeći ezan došao do rečenice 'Hajje 'alesselah!' i 'Hajje 'alel-felah!' okrenuo bi vrat (glavu) desno i lijevo, a on se sam ne bi okretao." Tirmizi navodi da je Ebu-'Avn izjavio: "Vidio sam Bilala gdje uči ezan okrećući se oko sebe, a i glavu okreće desno-lijevo, tamo-amo." Darekutni u svom *Sunenu* ističe da je Ebu-Mahzureu bilo naređeno da se pri učenju ezana okreće desno-lijevo. Stavljanje prsta u uši se preporučuje, jer se time dotjeruje ljepota i jačina glasa. Ebu-Munzir u "Kitabul-ešrafu" navodi da je Ebu-Mahzure stavljao prste u uši, a u komentaru *El-Hidaje* da je on spajao sva četiri prsta ruke i tako ih stavljao na uši.
Sehl b. Sa'd je rekao: "U sunnet spada da staviš prste u uši kada uči ezan." Tako je radio Suvejd b. Gafle i Ibn-Džubejr, a to je naređivao i Ša'bi i Šurejk. Ibnul-Munzir je rekao da je tako smatrao Hasan, Ahmed, Ishak, Ebu-Hanife i Muhammed b. Sirin. Potpuna Ataova izjava glasi: "Stvarna je istina i ustaljen običaj da mujezin uči ezan samo pod abdestom."
Mudžahid je svome mujezinu naredio da ezan uči samo pod abdestom. Ajni kaže da je Buhari naveo ovu Aišinu izjavu zato što time aludira na to da ezan spada u grupu običnog zikra koji se može obavljati s abdestom i bez abdesta.
Pisac *El-Hidaje* kaže: "Ezan i ikamet je uzvišena vrsta zikra i treba ih obavljati s abdestom, ali su punovažni ako se obave i bez abdesta." Pravnici hanefijskog mezheba smatraju da je pokuđeno učiti ezan bez abdesta, a Muhammed u "Džami'us-sagiru" navodi: "Drago mi je da se ezan proučen po džunupu obnovi, a ako se to i ne učini, on je punovažan."

IZJAVA ČOVJEKA: "UMAKAO NAM JE NAMAZ"

بَاب قَوْلِ الرَّجُلِ فَاتَتْنَا الصَّلَاةُ

Ibni-Sirin smatra ružnim kad neko kaže: "Prošao nam je namaz", nego neka kaže: "Nismo stigli (na namaz)."
Izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ispravnija je.

وَكَرِهَ ابْنُ سِيرِينَ أَنْ يَقُولَ فَاتَتْنَا الصَّلَاةُ وَلَكِنْ لِيَقُلْ لَمْ نُدْرِكْ وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ أَصَحُّ .

635. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a ovaj od svoga oca, da je kazao:
– Dok smo klanjali s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, začu se neka graja ljudi i kada je Alejhisselam klanjao, upitao je:
"Šta vam je?"
– Žurili smo na namaz – odgovorili su oni.
– Ne radite to! – rekao je. – Kada dolazite na namaz, treba šutjeti. Dio koji ste stigli klanjajte (s imamom), a onaj koji vam je izmakao upotpunite![1]

٦٣٥. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ سَمِعَ جَلَبَةَ رِجَالٍ فَلَمَّا صَلَّى قَالَ مَا شَأْنُكُمْ قَالُوا اسْتَعْجَلْنَا إِلَى الصَّلَاةِ قَالَ فَلَا تَفْعَلُوا إِذَا أَتَيْتُمُ الصَّلَاةَ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا .

NA NAMAZ NE TREBA TRČATI NEGO IĆI TIHO I DOSTOJANSTVENO

بَاب لَا يَسْعَى إِلَى الصَّلَاةِ وَلْيَأْتِ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ

"Ono što ste stigli klanjajte (s imamom), a ono što vam je prošlo, dopunite!", kazao je Ebu-Katade prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

وَقَالَ مَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا قَالَهُ أَبُو قَتَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1 U drugim hadisima umjesto izraza *upotpunite* – upotrijebljen je izraz ... *nadoknadite ga!*
Na osnovu djelomične razlike značenja tih izraza, nastala su sljedeća shvaćanja pravnika:
Ebu-Hanife, Ahmed, Sufjan Sevri, Mudžahid, Ibni-Sirin i Ibnu-Dževzi smatraju, da je dio namaza na koga vjernik stigne, uistinu zadnji dio njegova namaza i on će dio koji je promakao naklanjavati onim redoslijedom kako mu je taj dio namaza umakao. Suprotan stav ovome imaju: Šafija, Ishak, Evza'i, Ibni-Musejjeb, Hasan Basri, Ata i Mekhul, a postoji jedna predaja da je to stav Malika i Ahmeda.
Malik kaže: "Dio namaza na koga vjernik stigne stvarno je prvi dio njegova namaza s tim da će naklanjati onoliko koliko je od kiraeta propustio učeći Fatihu i suru." On se oslanja na Alijinu izjavu koju Bejheki citira: "Dio namaza koji stigneš klanjati s imamom prvi je dio tvoga namaza, a od učenja Kur'ana nadoknadi ono što ti je ranije izmaklo."

٦٣٦ . حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا سَمِعْتُمُ الْإِقَامَةَ فَامْشُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ وَلَا تُسْرِعُوا فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا .

636. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibnu-Ebi-Zi'b, a ovome Zuhri prenoseći od Seida b. Musejjeba, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (u drugom rivajetu) od Zuhrija, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
"Kada čujete ikamet, idite na namaz tiho i dostojanstveno, a ne trčite! Ono što ste stigli klanjajte (s imamom), a potom dopunite ono što vam je prošlo!"[2]

بَاب مَتَى يَقُومُ النَّاسُ إِذَا رَأَوُا الْإِمَامَ عِنْدَ الْإِقَامَةِ

KADA SVIJET USTAJE, VIDJEVŠI IMAMA, PRI UČENJU IKAMETA?

٦٣٧ . حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ كَتَبَ إِلَيَّ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي .

637. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam, rekavši:
– Pisao mi je Jahja b. Ebu-Kesir prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on od svoga oca, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se bude učio ikamet za namaz, vi ne ustajte sve dok mene ne vidite (da sam došao)."[3]

2 Kroz džamiju treba ići mirno, ozbiljno i bez žurbe i stupiti u red klanjača bez obzira na kome se dijelu namaza imam nalazio.

3 Enes bi ustajao kada mujezin izgovaraše "Kad kametis-salatu!" i kada bi imam izgovorio početni namaski tekbir.
Omer b. Abdul-Aziz kaže: "Kada mujezin izgovori prvi tekbir ikameta, treba ustati, kada izgovori 'Hajje ales-salah!', treba ravnati namaske redove, a kada izgovari 'La ilahe illellah', imam će izgovoriti početni namaski tekbir."
Mnogi pravnici preporučuju da se početni tekbir izgovori tek pošto mujezin završi učenje ikameta, a Šafija, Ebu-Jusuf i još poneki učenjaci kažu: "Lijepo je (mustehab) ne ustajati dok mujezin ne dovrši ikamet." Malik ovaj postupak smatra sunnetom.
Imam Zufer kaže: "Kada mujezin izgovori prvi put 'Kad kametis-salatu', tj. 'Uspostavljen je namaz', ustanite, a kada to izgovori drugi put, otpočnite klanjati namaz!"
Najlogičnije mišljenje bit će Ebu-Hanife i Muhammeda:
– Kada mujezin izgovara "Hajje 'ales-salah!", ustaje se i stupa u namaske redove, a kada kaže "Kad kametis-salatu", imam izgovara početni namaski tekbir.

NA NAMAZ NE TREBA IĆI ŽURNO NEGO MIRNO I DOSTOJANSTVENO

باب لَا يَسْعَى إِلَى الصَّلَاةِ مُسْتَعْجِلًا وَلْيَقُمْ بِالسَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ

638. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on od svoga oca koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada se prouči ikamet za namaz, ne ustajte dok mene ne vidite i sačuvajte smirenost!"

٦٣٨. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي وَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ .

IZLAŽENJE IZ DŽAMIJE ZBOG OPRAVDANOG RAZLOGA

باب هَلْ يَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ لِعِلَّةٍ

639. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Saliha b. Kejsana, on od Ibnu-Šihaba, ovaj od Ebu-Seleme, a on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (iz stana), a ikamet za namaz bio proučen i safovi izravnati. Stao je na mjesto gdje obično klanja i mi iščekivasmo da izgovori tekbir, a on se okrenu i reče:
"Ostanite na svojim mjestima!", i bili smo u tom stavu sve dok nam on nije (opet) izašao, a s glave mu kaptaše voda pošto se bio tek okupao.[1]

٦٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ وَقَدْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَعُدِّلَتِ الصُّفُوفُ حَتَّى إِذَا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ انْتَظَرْنَا أَنْ يُكَبِّرَ انْصَرَفَ قَالَ عَلَى مَكَانِكُمْ فَمَكَثْنَا عَلَى هَيْئَتِنَا حَتَّى خَرَجَ إِلَيْنَا يَنْطِفُ رَأْسُهُ مَاءً وَقَدِ اغْتَسَلَ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– pejgamberi mogu zaboravljati nešto što se odnosi na ibadete kako bi se nešto pravno utemeljilo;
– nije zabranjeno razgovarati u vremenu između proučenog ikameta i stupanja u namaz.

KADA IMAM KAŽE: "BUDITE NA SVOM MJESTU!" – TREBA GA SAČEKATI DOK SE NE VRATI

باب إِذَا قَالَ الْإِمَامُ مَكَانَكُمْ حَتَّى رَجَعَ انْتَظَرُوهُ

640. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Muhammed b. Jusuf, a ovome Evza'i prenoseći od Zuhrija, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Ebu-Hurejre da je rekao:
– Proučen je ikamet za namaz, svijet izravnao safove, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je izišao (iz stana) i prošao naprijed (u mihrab) i, pošto je tada bio džunub, reče: "Budite na svom mjestu!", a on se vrati u stan, okupa i izađe, a s glave mu kapaše voda. Tada je sa svojim drugovima klanjao (ne obnovivši ikamet).

٦٤٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَسَوَّى النَّاسُ صُفُوفَهُمْ فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَتَقَدَّمَ وَهُوَ جُنُبٌ ثُمَّ قَالَ عَلَى مَكَانِكُمْ فَرَجَعَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ خَرَجَ وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ مَاءً فَصَلَّى بِهِمْ .

IZJAVA ČOVJEKA: "NISMO KLANJALI"

باب قَوْلِ الرَّجُلِ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَا صَلَّيْنَا

641. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban prenoseći od Jahjaa, koji je čuo Ebu-Selemu gdje govori da ga je obavijestio Džabir b. Abdullah, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao na dan Bitke na Hendeku Omeru b. Hattabu, i rekao:
– Allahov Poslaniče! Allaha mi, skoro da ne klanjah, a sunce zađe.
Omer je to kazao pošto se svako omrsio. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allaha mi, nisam ga ni ja klanjao." Iza toga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spustio se u (dolinu) Buthan, a s njim i ja. Tu je uzeo abdest, klanjao ikindiju nakon što je sunce već zašlo, a onda klanjao i akšam.

٦٤١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ أَخْبَرَنَا جَابِرُ ابْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَاءَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ وَاللهِ مَا كِدْتُ أَنْ أُصَلِّيَ حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ تَغْرُبُ وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أَفْطَرَ الصَّائِمُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَاللهِ مَا صَلَّيْتُهَا فَنَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى بُطْحَانَ وَأَنَا مَعَهُ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ صَلَّى يَعْنِي الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَهَا الْمَغْرِبَ .

KADA IMAMU ISKRSNE NEKA POTREBA, A IKAMET PROUČEN...?!

باب الْإِمَامِ تَعْرِضُ لَهُ الْحَاجَةُ بَعْدَ الْإِقَامَةِ

642. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer Abdullah b. Amr, njemu Abdul-Varis, a ovome Abdul-Aziz b. Suhejb prenoseći od Enesa, da je rekao:
"Proučenjeikametza(jaciju)namaz,aVjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razgovaraše u kraju džamije s nekim čovjekom i namazu nije pristupio toliko dugo da je svijet zaspao."[1]

٦٤٢. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ عَبْدُاللهِ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَالنَّبِيُّ ﷺ يُنَاجِي رَجُلًا فِي جَانِبِ الْمَسْجِدِ فَمَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ حَتَّى نَامَ الْقَوْمُ .

RAZGOVOR KADA SE PROUČI IKAMET

باب الْكَلَامِ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ

643. PRIČAO NAM JE Ajjaš b. Velid, njemu Abdul-A'la, ovome Humejd, i kazao:
– Pitao sam Sabita Bunanija za čovjeka koji razgovara nakon što se prouči ikamet za namaz i on im ispriča da je Enes b. Malik rekao: "Proučen je ikamet za namaz i Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, popriječi se neki čovjek i zadrža ga pošto je ikamet za namaz već bio proučen."

٦٤٣. حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ سَأَلْتُ ثَابِتًا الْبُنَانِيَّ عَنِ الرَّجُلِ يَتَكَلَّمُ بَعْدَ مَا تُقَامُ الصَّلَاةُ فَحَدَّثَنِي عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَعَرَضَ لِلنَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ فَحَبَسَهُ بَعْدَ مَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ . وَ قَالَ الْحَسَنُ إِنْ مَنَعَتْهُ أُمُّهُ عَنِ الْعِشَاءِ فِي جَمَاعَةٍ شَفَقَةً عَلَيْهِ لَمْ يُطِعْهَا .

1 Ovaj hadis Buhari bilježi pod brojem 6292 s dodatkom: ... *zatim je ustao i klanjao*. Postoje druge verzije ovog hadisa koje pojašnjavaju o kakvoj se vrsti sna radi. Tako Ibn-Hibban i Ishak b. Rahevejh bilježe da su *neki ljudi zadrijemali*.
Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljen je razgovor prisutnih između proučenog ikameta i stupanja u namaz, samo je to pokuđeno činiti bez naročite potrebe;
– preporučljivo je namaz klanjati u prvim časovima njegova nastupnog vremena, a dužnost do nastupa vremena sljedećeg namaza.

POGLAVLJA O KLANJANJU U DŽEMATU I IMAMETU

أَبْوَاب صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ وَالْإِمَامَةِ

DUŽNOST SKUPNOG KLANJANJA U DŽEMATU

بَاب وُجُوبِ صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ

– Hasan je rekao: "Ako ga majka bude sprečavala da klanja jaciju u džematu, iz sažaljenja prema njemu, neće je poslušati."

وَقَالَ الْحَسَنُ إِنْ مَنَعَتْهُ أُمُّهُ عَنِ الْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ شَفَقَةً لَمْ يُطِعْهَا .

644. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kunem se Onim u Čijoj ruci je moja duša, htio sam narediti da se nasiječe drva, zatim da naredim klanjanje namaza i ezan proučim pa da naredim nekom da bude imam prisutnom svijetu, a da ja izostanem i odem do ljudi izostalih od namaza i naredim paljenje njihovih kuća.
Tako mi Onog u Čijoj ruci je moja duša, kada bi neko od njih znao da će naći makar oglodanu masnu kost ili dobru žlipicu između papaka ovce, on bi bezuvjetno prisustvovao skupnom klanjanju jacije."[2]

٦٤٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ آمُرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَذَّنَ لَهَا ثُمَّ آمُرَ رَجُلًا فَيَؤُمَّ النَّاسَ ثُمَّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرِّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عَرْقًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ .

---

2 Zajedničko klanjanje je jače manifestovanje opće islamske svijesti. Pohlepni trče za materijalnim dobrima vrijednosti oglodane kosti u kojoj se može naći samo ponešto masti, nekima je to životni cilj, u to vjeruju i tako ne znajući postaju višebošci (mušrici).
Skupno klanjanje je uvjet za valjanost namaza po mišljenju Ahmeda b. Hanbela i Davuda b. Alija, a obligatna osobna dužnost (farzi ajn) po stavu Ibni-Huzejme, Ibni-Munzira, Ataa, Evza'ije i Ebu-Sevra.
U komentaru *El-Hidaje* stoji: "Prema mišljenju većine naših pravnika (hanefijske škole) klanjanje s imamom je vadžib, dok ga samo poneko od naših pravnika naziva prvostepeni sunnet (sunne muekkede)."
Kaduri smatra da obligatni namaz treba klanjati skupno pa makar sa svojim ukućanima, a pisac "Beda'ia" ističe: "Kada građaninu izmakne zajedničko klanjanje u jednoj džamiji, nije obavezan tragati za džematom u drugoj džamiji."
U "Tuhfetu" se navodi da je klanjanje za imamom dužnost osobi koja može doći u džamiju bez naročite poteškoće. Prema tome, kod kuće može klanjati bolesnik, sakat i slijep čovjek koji nema vodiča. Neki pravnici kažu: "Ko bez razloga zanemaruje i napušta skupno klanjanje, podliježe kazni koja je diskreciono pravo vladara, a susjedi koji to tolerišu navlače na sebe grijeh i odgovornost pred Allahom." Neki kažu da se od takve osobe ne prihvata svjedočenje, dok drugi kažu da protiv stanovništva jednog kraja koje napusti skupno klanjanje treba poduzeti vojnu akciju i druge mjere i urazumjeti ih u ovu dužnost.
U "Kin'ji" stoji: "... Ko ne dolazi u džamiju na zajedničke obrede, ne treba uvažavati njegovo svjedočenje ma u kakvom to bilo sporu."
Ebu-Hanife kaže: "Ko zaboravi otići u džamiju na namaz, prespava ili ga omete neki posao, klanjat će

VAŽNOST SKUPNOG KLANJANJA

بَاب فَضْلِ صَلَاةِ الْجَمَاعَةِ

Kada bi Esveda prošao džemat (u njegovoj mahalskoj džamiji), on bi otišao u drugu džamiju. Enes (b. Malik) došao je u jednu džamiju u kojoj se već bilo klanjalo, pa je on opet proučio ezan i ikamet i klanjao skupno (sa svojim drugovima).[1]

وَكَانَ الْأَسْوَدُ إِذَا فَاتَتْهُ الْجَمَاعَةُ ذَهَبَ إِلَى مَسْجِدٍ آخَرَ وَجَاءَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ إِلَى مَسْجِدٍ قَدْ صُلِّيَ فِيهِ فَأَذَّنَ وَأَقَامَ وَصَلَّى جَمَاعَةً .

645. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
"Namaz skupno obavljen vredniji je za 27 stepeni od pojedinačno obavljenog namaza."

٦٤٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً .

skupno taj namaz sa svojim ukućanima (kod kuće), a ako ga klanja sam, namaz mu je punovažan."
Po mišljenju Tahavija, Kerhija i Šafije skupno obavljanje namaza spada u strogo obligatne kolektivne obaveze muslimana (fardi kifaje).
Muslim navodi kako se jedan slijepac potužio Alejhisselamu da ga nema ko dovoditi u džamiju, a on ga upita:
– Čuješ li učenje ezana u svom domu?
– Čujem – odgovorio je slijepac.
– Dužan si odazvati se pozivu (ezanu) – reče Alejhisselam.
U drugoj verziji ističe se da je Ibnu-Ummi-Mektum rekao: "Moja je kuća podaleko od džamije i ja nemam vodiča pa imam li kakvu povlasticu?"
– Čuješ li učenje ezana? – upitao ga je Alejhisselam.
– Čujem – odgovorio je on.
– Nemaš nikakve povlastice – odgovorio mu je Alejhisselam.
Ahmed ibni Hanbel zabilježio je slučaj:
– Alejhisselam je došao u džamiju i našavši malo prisutnih rekao: "Odlučio sam da jednom prilikom odredim imama, a da ja izađem iz džamije i svakom muslimanu koji bude izostao od skupnog klanjanja naredim paljenje njegove kuće." Tada je Ummi-Mektum rekao: "Allahov Poslaniče, između moje kuće i džamije imaju voćnjaci, a nisam u mogućnosti da stalno uzimam vodiča, pa možemo li klanjati u svojoj kući?"
– Čuješ li učenje ezana? – upita Alejhisselam.
– Čujem – odgovori on.
– Dolazi u džamiju! – reče Alejhisselam.
Ebu-Ja'la bilježi da je Alejhisselam rekao: "Ko čuje glas mujezina, a ne dođe u džamiju, bilježi se među dvoličnjake." U lancu prenosilaca (senedu) ovog hadisa postoji određena slabost.
Imam treba biti učen, ugledan i poštovan u svom kraju.

1 U *Muhtesaru* Ibn-Ša'bana prenosi se da je Malik rekao: "Ko klanja jedan namaz s imamom, on ga ne treba ponovo klanjati u džamiji s drugim džematom, osim ako bi se formirao u haremu Ka'be ili Alejhisselamovoj džamiji u Medini."
Kome izmakne skupno klanjanje namaza, može ga sam klanjati u istoj džamiji ili u drugoj ako može stići u njen džemat.
Formiranje više uzastopnih klanjanja jednog te istog namaza za razne grupe ljudi u jednoj džamiji, dozvoljava se ako to neće dovesti do rascjepa područnih muslimana.

٦٤٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي ابْنُ الْهَادِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ خَبَّابٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الْفَذِّ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً .

646. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da ih je obavijestio Lejs, njega Ibn Had prenoseći od Abdullaha b. Habbaba, on od Ebu-Seida Hudrija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Namaz skupno obavljen u džematu vredniji je za 25 stepeni od pojedinačno obavljenog namaza."

٦٤٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي الْجَمَاعَةِ تُضَعَّفُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَفِي سُوقِهِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ ضِعْفًا وَذَلِكَ أَنَّهُ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَحُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ فَإِذَا صَلَّى لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَيْهِ مَا دَامَ فِي مُصَلَّاهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ وَلَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرَ الصَّلَاةَ .

647. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid, ovome A'meš koji je čuo od Ebu-Saliha, ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Namaz čovjeka obavljen (s imamom) u džematu vrednuje se više nego namaz obavljen u kući i dućanu za 25 puta, i to kada se uzme abdest kako treba, potom ode u džamiju samo radi (zajedničkog klanjanja) namaza, a ne radi nečeg drugog, on neće koraknuti nijednog koraka, a da mu se ne podigne vrijednost za jedan stepen više i ne skine s njega još jedan manji grijeh. Kada on klanja, meleki neprestano mole oprost za njega dok se nalazi na mjestu gdje je klanjao govoreći: 'Allahu, spasi ga! Allahu, smiluj mu se!' A smatra se da je svako od vas u namazu dok iščekuje klanjanje."[2]

بَاب فَضْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ فِي جَمَاعَةٍ

VAŽNOST KLANJANJA SABAHA U DŽEMATU

٦٤٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ وَأَبُو سَلَمَةَ ابْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ تَفْضُلُ صَلَاةُ الْجَمِيعِ صَلَاةَ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ

648. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, a ovoga obavijestio Seid b. Musejjeb i Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman, da je Ebu-Hurejra rekao:
– Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: "Namaz obavljen

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– klanjanje namaza jeste najvažnija dužnost muslimana, to je osnov islamskog učenja;
– čovjek može biti vredniji od meleka i svojim dobrim radom steći njihovu naklonost da se za njega zauzimaju.

بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ فَاقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ (إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا).

zajednički nadmašuje namaz koga neko od vas obavi pojedinačno za 25 puta. Meleki noći i meleki dana sastaju se prilikom klanjanja sabah-namaza, pa ako hoćete – govoraše Ebu-Hurejra – učite: "Učenju Kur'ana su stvarno prisutni (meleki)."

٦٤٩. قَالَ شُعَيْبٌ وَحَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ تَفْضُلُهَا بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً .

649. Šu'ajb kaže da mu je Nafi' prenio od Abdullaha b. Omera: "… nadmašuje za 27 stepeni…"

٦٥٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ سَالِمًا قَالَ سَمِعْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ تَقُولُ دَخَلَ عَلَيَّ أَبُو الدَّرْدَاءِ وَهُوَ مُغْضَبٌ فَقُلْتُ مَا أَغْضَبَكَ فَقَالَ وَاللهِ مَا أَعْرِفُ مِنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ شَيْئًا إِلَّا أَنَّهُمْ يُصَلُّونَ جَمِيعًا .

650. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A'meš izjavivši da je čuo Salima, koji je rekao kako je čuo majku Derdaa, gdje govori:
Unišao mi je Ebu-Derda ljutit, i ja upitah: "Šta te je rasrdilo?"
"Allaha mi, ne znam da je od Šerijata Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, ostalo nepromijenjeno išta osim skupnog klanjanja", rekao je on.[1]

٦٥١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أَبْعَدُهُمْ فَأَبْعَدُهُمْ مَمْشًى وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ .

651. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala', njemu Ebu-Usame prenoseći od Burejda b. Abdullaha, on od Ebu-Burda, a ovaj od Ebu-Musaa koji je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
"Onaj koji najdalje stanuje (od džamije), a iščekuje namaz (u džamiji) da bi ga s imamom klanjao, ima najveću nagradu za svoj namaz, veću od onoga koji (bez iščekivanja) klanja (bilo to u džematu ili sam) i potom zaspi."[2]

1 Ebu-Derda aludiraše svojom izjavom na stanovništvo svoga naselja. Propuste ljudi treba ispravljati savjetima pa tek onda odlučnijim efikasnijim mjerama.

2 – Ko iščekuje, kaže Kermani, da s imamom klanja namaz makar to bilo do pred izmak njegova vremena, imat će veću nagradu od onoga koji ga klanja sam u prvom njegovom nastupnom vremenu, a ko iščekuje imama do pred kraj vremena namaza i klanja ga s imamom, ima veću nagradu od onog koji taj namaz klanja s imamom bez iščekivanja.
Dužina provedenog vremena u klanjanju namaza i drugim pripremnim radovima utječe na visinu nagrade.

VAŽNOST KLANJANJA PODNE-NAMAZA U PRVOM NASTUPNOM VREMENU

بَاب فَضْلِ التَّهْجِيرِ إِلَى الظُّهْرِ

652. PRIČAO NAM JE Kutejbe prenoseći od Malika, on od Sumejja, oslobođenog roba Ebu-Bekra b. Abdurrahmana, ovaj od Ebu-Saliha Semmana, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Jedan čovjek, idući putem, naišao je na trnovu granu pa ju je sklonio. Allah mu je uvažio to dobro djelo i bio zadovoljan i zato mu je oprostio (manje grijehe učinjene prema Njemu)."

٦٥٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخَّرَهُ فَشَكَرَ اللهُ لَهُ فَغَفَرَ لَهُ .

653. Potom je rekao: "Šehida ima pet vrsta: osoba umrla od kuge, od proljeva (ili stomačne bolesti), utopljenik, osoba umrla pod ruševinama i osoba poginula na Allahovom putu.

٦٥٣. ثُمَّ قَالَ الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْغَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللهِ .

654. "Kada bi ljudi", rekao je još, "znali kakve su nagrade za učenje ezana i klanjanje u prvom redu (skupnog obavljanja obreda), pa ne bi mogli naći puta da u tom učestvuju osim izvlačenja kocke, oni bi je izvlačili; kada bi znali šta će dobiti za klanjanje podne-namaza u prvom času njegova nastupa, oni bi se u tom utrkivali, a kada bi znali šta imaju u (skupnom) klanjanju jacije i sabaha, dolazili bi na njih makar puzeći."[3]

٦٥٤. وَقَالَ لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا لَاسْتَهَمُوا عَلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا إِلَيْهِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا .

3 Nagrade su adekvatne uloženom trudu, a veće ukazuju na osobitu Allahovu, dželle šanuhu, milost. Šehidi se po našem (hanefijskom) mezhebu dijele u tri kategorije: ubijeni od nevjernika u ime Allaha; oni čije tijelo bude nađeno na bojnom polju s tragovima ranjavanja i onaj koga bespravno ubiju muslimani i za čije ubistvo nije obavezna materijalna kompenzacija (dija). Malik, Šafija i Ahmed smatraju da je šehid samo onaj koga neprijatelj ubije u borbi. Umrli pod izvanredno mučeničkim okolnostima, na Sudnjem danu imaju šehidsku nagradu, ali pokopavaju se kao obični smrtnici. Tu su prve četiri vrste ljudi navedene u gornjem hadisu, i ljudi poginuli za neko ovozemno svoje pravo i cilj.

OBRAČUNAVANJE KORAKA

655. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Havšeb, njemu Abdul-Vehhab, a ovome Humejd prenoseći od Enesa b. Malika, koji je izjavio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Sinovi Seleme, zar ne računate vaše korake (tj. nagradu za to)!?
Mudžahid je izraz "asarekum" u Allahovom govoru – "Bilježimo ono što su ljudi ranije pripremili, pa i njihove tragove", protumačio "pa i njihove korake."

656. A PRIČAO NAM JE Ibn-Ebu-Merjem, njega obavijestio Jahja b. Ejjub, njemu rekao Humejd, a ovome Enes da se porodica Benu-Seleme htjela preseliti iz svojih stanova i nastaniti blizu (džamije) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže Enes, nije volio da (okolinu) Medine pretvaraju u pustoš, pa im reče:
– Znajte, u nagradu vam se računaju i vaši koraci!
Mudžahid napominje: "Njihovi koraci, to su njihovi tragovi kada idu po zemlji pješice."[1]

بَاب احْتِسَابِ الْآثَارِ

٦٥٥ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ حَوْشَبٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا بَنِي سَلِمَةَ أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ وَقَالَ مُجَاهِدٌ فِي قَوْلِهِ (وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ) قَالَ خُطَاهُمْ .

٦٥٦ . وَقَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ حَدَّثَنِي أَنَسٌ أَنَّ بَنِي سَلِمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَتَحَوَّلُوا عَنْ مَنَازِلِهِمْ فَيَنْزِلُوا قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فَكَرِهَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يُعْرُوا الْمَدِينَةَ فَقَالَ أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ قَالَ مُجَاهِدٌ خُطَاهُمْ آثَارُهُمْ أَنْ يُمْشَى فِي الْأَرْضِ بِأَرْجُلِهِمْ .

1 Muslim navodi da su to bili članovi plemena Benu-Seleme naselja, i želeći se nastaniti u gradu blizu džamije Alejhisselama, odlučili su prodati svoje kuće pa ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odvratio od te namjere i upozorio na ono što je korisnije. Ibn-Merdevejh navodi da su njihova naselja bila u Sel'u, a Sel' je udaljen od Medine oko jednu milju.
Iz hadisa se može zaključiti:
– u pobožne poslove bilježe se i koraci učinjeni na ime tih poslova;
– lijepo je stanovati u blizini džamije, ako to odgovara općedruštvenim prilikama. Alejhisselam je zabranio doseljavanje navedenog plemena u Medinu, jer bi oni napustili zemljoradnju i time bi se produktivnost rada smanjila.
Enes b. Malik, Vail i Mudžahid prolazili bi novije izgrađene džamije i išli u starije.
Hasana Basrija su pitali da li se može ostaviti svoja mahalska džamija i ići u džemat neke druge džamije, a on je odgovorio:
– Ashabi su voljeli da svaki čovjek ide u svoju džamiju kako bi se povećao broj klanjača.
Ebu-Abdullah b. Lubabe na isto pitanje odgovorio je:
– Neka se ne napušta džemat svoje džamije. Veći ugled džamije može biti samo ako se u njoj klanja još i džuma-namaz.
Kurtubi smatra da je bolje ići u dalju džamiju, a drugi pravnici dodaju: "… ukoliko to neće dovesti do rasula džemata i zatvaranja mahalske džamije".

VAŽNOST KLANJANJA JACIJE U DŽEMATU

بَاب فَضْلِ الْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ

657. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A'meš, a njemu Ebu-Salih prenoseći od od Ebu-Hurejre koji je izjavio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Dvoličnjacima nema težeg namaza od sabaha i jacije, a da znaju kakve su (nagrade) u njima oni bi na njih išli pa makar pužući.
Htio sam narediti mujezinu da prouči ikamet i zapovjediti nekome da bude imam svijetu, a ja da uzmem nekoliko glavnji vatre i zapalim (kuću) onome koji nije još izašao (u džamiju) na namaz."[2]

٦٥٧. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ صَلَاةٌ أَثْقَلَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ مِنَ الْفَجْرِ وَالْعِشَاءِ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ الْمُؤَذِّنَ فَيُقِيمَ ثُمَّ آمُرَ رَجُلًا يَؤُمُّ النَّاسَ ثُمَّ آخُذَ شُعَلًا مِنْ نَارٍ فَأُحَرِّقَ عَلَى مَنْ لَا يَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ بَعْدُ .

DVOJICA I VIŠE SAČINJAVAJU DŽEMAT

بَاب اثْنَانِ فَمَا فَوْقَهُمَا جَمَاعَةٌ

658. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej', a ovome Halid prenoseći od Ebu-Kilabe, on od Malika b. Huvejrisa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio: "Kada nastupi vrijeme namaza, proučite ezan i ikamet, a neka vam imam bude onaj koji je od vas dvojice stariji!"

٦٥٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ ابْنِ الْحُوَيْرِثِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأَذِّنَا وَأَقِيمَا ثُمَّ لِيَؤُمَّكُمَا أَكْبَرُكُمَا .

O ONOME KO BUDE U DŽAMIJI I O VRIJEDNOSTI (FADILETU) DŽAMIJA

بَاب مَنْ جَلَسَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ وَفَضْلِ الْمَسَاجِدِ

659. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ebu-Zinada, ovaj od A'redža, a on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Meleki mole Allahov oprost za svakog od vas

٦٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي

Ako imam mahalske džamije uči Kur'an nepravilno ili čini druge propuste, džematlija ima pravo ići u drugu džamiju, to pravo ima i onda kada ga njene redovne džematlije gledaju prezreno.

2 U hadiskoj zbirci Ebu-Davuda navedena je Alejhisselamova izjava: "Bio sam odlučio svojim momcima narediti da sakupe breme drva, pa da odem od ljudi koji bez opravdanog razloga klanjaju u svojim kućama i da im te kuće popalim."

dok se on bude nalazio s abdestom na mjestu klanjanja svoga namaza govoreći: "Allahu, oprosti mu! Allahu, smiluj mu se!"
"Svaki od vas je u namazu dok ga taj namaz na mjestu zadržava i sprečava da se povrati svojim ukućanima, a ne štogod drugo."

مُصَلَّاهُ مَا لَمْ يُحْدِثِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ لَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَتِ الصَّلَاةُ تَحْبِسُهُ لَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْقَلِبَ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا الصَّلَاةُ .

660. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, tj. Bundar, njemu Jahja prenoseći od Ubejdullaha, a ovome Hubejb b. Abdur-Rahman prenoseći od Hafsa b. Asima, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Sedam vrsta osoba Allah će staviti pod svoj hlad na dan kada ne bude drugog hlada osim Njegovog, i to: pravednog starješinu (imama); mladića koji odraste u pokornosti (ibadetu) svome Gospodaru; čovjeka čije je srce vezano za džamiju; dvojicu ljudi koji su se voljeli u ime Allaha, radi Njega se družili i radi Njega se rastali; čovjeka koga k sebi pozove ugledna i lijepa žena, a on joj odgovori: 'Bojim se Allaha'; čovjeka, koji potajno dijeli milostinju tako da mu ljevica ne zna šta dijeli desnica i čovjeka koji se sjeća Allaha nasamo, a iz očiju mu istovremeno poteknu suze."[1]

٦٦٠ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ بُنْدَارٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ .

---

1 Pravednost i objektivnost su neprocjenjive odlike čovjeka, a posebno rukovodioca. Muslim u svojoj hadiskoj zbirci donosi Alejhisselamovu izjavu:
– Pravedni će biti na Sudnjem danu s desne strane Svemilosnoga, i to: ljudi koji su sudili (vladali) pravedno i oni koji pravedno postupaju prema svojim ukućanima i onima koji su im potčinjeni.
Ibni-Abbas kaže:
– Koji je god narod kršio ugovore i datu riječ, Allah ga je ubrzo kaznio žestokom kaznom; narod koji je ljude na vagi zakidao i krao, zadesila je suša i bijeda; narod ogrezao u kamati, kažnjen je kugom i drugim zaraznim bolestima; narod koji je činio nepravdu, sudio nepravedno, doživio je nepravednog vladara.
Omladina je uzdanica zajednice, osnov budućeg društva i njoj treba obraćati posebnu pažnju.
Džamije su Allahove kuće i kuće dobrih ljudi koji završavajući jedan namaz misle odmah na slijedeći i s njima u vezi planira svoje ovozemne poslove; rade za ovaj svijet kao da će vječno živjeti, a za budući kao da će sutra umrijeti.
Dobri međusobni odnosi i ljubav u ime Allaha sastavni je dio vjere. Malik smatra da je to prvostepena osobna dužnost muslimana (farz).
Alejhisselam je u merfu'-hadisu rekao: "Međusobna ljubav ljudi u ime Uzvišenog Allaha spada u najčvršće spone (veze) imana."
Ebu-Rezin kaže da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ebu-Rezine, kada si god sam i besposlen angažuj svoj jezik na sjećanju i slavljenju Allaha; voli ljude samo u ime Allaha i mrzi ih u ime Allaha!"
Živjeti između straha od Allahove kazne i nade u Njegovu milost, svojstvo je dobrih ljudi. U Kur'anu

٦٦١. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ سُئِلَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ هَلِ اتَّخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَاتَمًا فَقَالَ نَعَمْ أَخَّرَ لَيْلَةً صَلَاةَ الْعِشَاءِ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ بَعْدَ مَا صَلَّى فَقَالَ صَلَّى النَّاسُ وَرَقَدُوا وَلَمْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مُنْذُ انْتَظَرْتُمُوهَا قَالَ فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ خَاتَمِهِ .

661. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Isma'il b. Dža'fer prenoseći od Humejda, koji je rekao:
– Pitali su Enesa b. Malika da li je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nosio prsten?
– Da – rekao je Enes. – Jedne noći on je odgodio klanjanje jacije do iza polovine noći (i kada je klanjao), okrenuo se prema nama i rekao: "Ostali svijet već je klanjao i pospao. Vi se smatrate da ste neprekidno u namazu sve dok ga iščekujete."
– Kao da sada gledam sjaj njegova prstena – rekao je (Enes).

بَاب فَضْلِ مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَمَنْ رَاحَ

NAGRADA ONOME KO JUTROM I VEČEROM IDE U DŽAMIJU

٦٦٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُطَرِّفٍ عَنْ زَيْدِ ابْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ ابْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللهُ لَهُ نُزُلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا أَوْ رَاحَ .

662. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Jezid b. Harun, njega obavijestio Muhammed b. Mutarrif prenoseći od Zejda b. Esleme, on od Ataa b. Jesara, ovaj od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Ko odlazi rano jutrom i večerom u džamiju, Allah će mu pripremiti smještaj u Džennetu, i to kad god jutrom ili večerom odlazi."

se kaže: "Ko se plaši stajanja pred svojim Gospodarom i čuva se niskih ljudskih strasti, ima mjesto u Džennetu."
U ovom smislu je i ovaj hadis u kome je prikazana nagrada dobrih ljudi na ahiretu. "U Džennetu ima jedno boravište; sve biser na biseru i dragulj na dragulju. U njemu ima 70.000 palača, u svakoj palači 70.000 kuća, a u svakoj kući 70.000 stanova. U takvom zdanju imat će čast boraviti samo vjerovjesnici, ljudi poginuli u ime Allaha, moralno pobožni vjernici koji vladaju svojim strastima i pravedne starješine."
Fadilet dijeljenja tajne sadake. U Kur'anu je rečeno: "Da dijelite milostinju tajno i tako je dajete siromašnim, bolje vam je, nego da je dijelite javno."
Fakultativnu milostinju bolje je dijeliti tajno i time se očuvati poroka licemjerstva, a obligatnu opet javno da se drugi na nju ponukaju.
Činiti dobro drugima jeste znak plemenitosti, darežljivosti i odanosti Allahovim, dželle šanuhu, naredbama.
Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, u merfu'-hadisu prenosi da je Alejhisselam rekao: "Prije bi se mlijeko povratilo u vime deve nego u Pakao unišla osoba koja zaplače iz odanosti i strahopoštovanja prema Uzvišenom Allahu."
Enes je prenio Alejhisselamovu (merfu') izjavu: "Na Sudnjem danu neće biti kažnjen ko se sjeća Uzvišenog Allaha iz bogobojaznosti i ko je rosio svoje oči suzama da su mu i na zemlju padale."

KADA SE PROUČI IKAMET, KLANJA SE SAMO PROPISANI FARZ

بَاب إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ

663. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od svoga oca, ovaj od Hafsa b. Asima, on od Abdullaha b. Malika b. Buhajna, da je kazao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pokraj jednog čovjeka..., a pričao mi je, kaže (Buhari) i Abdur-Rahman, ovome Behz b. Esed, a njemu Šu'be da ga je obavijestio Sa'd b. Ibrahim, kako je čuo Hafsa b. Asima, a on jednog čovjeka iz plemena Ezd, koga nazivahu Malik b. Buhajne, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka gdje klanja dva rekata (sabahskog sunneta), a ikamet za namaz bio je već proučen.
Pošto je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, okružio ga je svijet i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče (tom čovjeku): "Zar je sabah četiri rekata? Zar je sabah četiri rekata?!"
U drugom nizu prenosilaca iza Behza b. Eseda slijedi Gunder i Mu'az, koji prenose (isti hadis) od Šu'be, a on od Malika.
Isti hadis prenio je Ibni-Ishak od Sa'da, on od Hafsa, a ovaj od Abdullaha b. Buhajna.
Hammad je opet rekao da je njega obavijestio Sa'd prenoseći ovaj hadis od Hafsa, a on od Malika.[1]

٦٦٣. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجُلٍ قَالَ ح و حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ يَعْنِي ابْنَ بِشْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا بَهْزُ بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ سَمِعْتُ حَفْصَ ابْنَ عَاصِمٍ قَالَ سَمِعْتُ رَجُلًا مِنَ الْأَزْدِ يُقَالُ لَهُ مَالِكُ ابْنُ بُحَيْنَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا وَقَدْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَاثَ بِهِ النَّاسُ وَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ الصُّبْحَ أَرْبَعًا الصُّبْحَ أَرْبَعًا تَابَعَهُ غُنْدَرٌ وَمُعَاذٌ عَنْ شُعْبَةَ فِي مَالِكٍ وَقَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ سَعْدٍ عَنْ حَفْصٍ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ وَقَالَ حَمَّادٌ أَخْبَرَنَا سَعْدٌ عَنْ حَفْصٍ عَنْ مَالِكٍ .

1 Pokuđeno je klanjati sabahski sunnet u džamiji, kada je ikamet već proučen i imam otpočeo klanjati farz. Ovo je stav Abdullaha b. Omera, Ebu-Hurejre, Sa'da b. Džubejra, Urveta, Ibni-Sirina, Ibrahima Neha'ija, Ataa, Šafije, Ahmeda, Ishaka i Ebu-Sevra.
Evza'i, Ebu-Hanife i pravnici njegove škole dozvoljavaju to klanjanje van džamije, ako se imam može stići makar na zadnjem rekatu farza, s tim što Evza'i to odobrava i u samoj džamiji.
Pisac *El-Hidaje* iznosi:
– Ko zateče imama pri kraju prvog rekata sabahskog farza, klanjat će sabahski sunnet pred vratima džamije, potom unići u džamiju i stupiti na drugi rekat farza za imamom. Tako će sastaviti dva fadileta: fadilet sunneta i fadilet džemata.
U *Zehiri* stoji:
– Sunnet je klanjati sabahski sunnet kod kuće. Ako je imam otpočeo klanjati u džamiji farz, sunnet se klanja pred džamijom ili negdje u njenom vanjskom dijelu.

GRANICA IZNEMOGLOSTI BOLESNIKA KAD NE TREBA PRISUSTVOVATI DŽEMATU

664. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas, njemu njegov otac, ovome A'meš prenoseći od Ibrahima, da je Esved rekao:
– Bili smo kod Aiše, radijallahu anha, razgovarali o ustrajnom obavljanju i poštivanju namaza, pa nam je Aiša rekla: "Kada se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, razbolio od bolesti od koje će i umrijeti, nastupio je podne-namaz, proučen ezan i on reče: 'Zapovjedite Ebu-Bekru neka klanja s prisutnim svijetom.' Tada su mu rekli: 'Ebu-Bekr je milosrdan i čovjek sklon plaču, i kada stane na tvoje mjesto, on neće imati snage da sa svijetom obavi namaz.'"
Alejhisselam je obnovio svoju zapovijed, a one (supruge) su mu obnovile odgovor. Potom je Alejhisselam treći put obnovio svoju zapovijed i rekao: "Vi ste stvarno nestrpljive kao i žene Jusuf pejgambera! Zapovjedite Ebu-Bekru da klanja prisutnom svijetu!" Tada je Ebu-Bekr izašao i klanjao, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio je u sebi neku lahkoću, pa je, oslanjajući se između dva čovjeka izašao i kao da mu i sada gledam noge kako se od slabosti vuku po zemlji. Ebu-Bekr se htio povući, pa mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dade znak (rukom) da ostane na svom mjestu i da sjede pokraj Ebu-Bekra.
Kasnije neko A'meša upita: "Je li Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao (kao imam), Ebu-Bekr klanjao za njim, a svijet klanjao namaz za Ebu-Bekrom?"
Da – klimnuo je A'meš glavom.

بَاب حَدِّ الْمَرِيضِ أَنْ يَشْهَدَ الْجَمَاعَةَ

٦٦٤. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَذَكَرْنَا الْمُوَاظَبَةَ عَلَى الصَّلَاةِ وَالتَّعْظِيمَ لَهَا قَالَتْ لَمَّا مَرِضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأُذِّنَ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ وَأَعَادَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادَ الثَّالِثَةَ فَقَالَ إِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى فَوَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً فَخَرَجَ يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظُرُ رِجْلَيْهِ تَخُطَّانِ مِنَ الْوَجَعِ فَأَرَادَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ مَكَانَكَ ثُمَّ أُتِيَ بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِهِ قِيلَ لِلْأَعْمَشِ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاتِهِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ بِرَأْسِهِ نَعَمْ

Klanjanje ovog sunneta, u gornjem slučaju, ma u kom dijelu džamije, poneki pravnici smatraju pokuđenim činom, jer svaki ugao pa i sofe džamije spadaju pod pojam džamije.
U *El-Muhiti* stoji da se dozvoljava klanjati ovaj sunnet u džamiji prije proučenog ikameta bez ikakve primjedbe.

Dio (zadnji) ovoga hadisa prenio je i Ebu-Davud od Šu'beta, a ovaj od A'meša.
Ebu-Mu'avija dodaje: "… Alejhisselam je sjeo na lijevu stranu Ebu-Bekra, a Ebu-Bekr je klanjao stojeći."

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ عَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ بَعْضَهُ وَزَادَ أَبُو مُعَاوِيَةَ جَلَسَ عَنْ يَسَارِ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي قَائِمًا .

665. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njemu saopćio Hišam b. Jusuf prenoseći od Ma'mera, on od Zuhrija kome je rekao Ubejdullah b. Abdullah, da je Aiša kazala:
– Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otežao i bolest mu se pogoršala, tražio je odobrenje svojih žena da boluje u mojoj sobi, one su mu to dozvolile i on je izašao uz pomoć dva čovjeka, a noge mu se vukle po zemlji. On je tada bio između Abbasa i još jednog čovjeka.
Ubejdullah b. Abdullah kaže:
– Kasnije sam spomenuo Ibnu-Abbasu ono što je Aiša kazala, a on mi reče: "Znaš li ko je taj čovjek što ga Aiša nije imenovala?"
– Ne znam – rekao sam.
– To je bio Ali b. Ebi-Talib – odgovori Ibni-Abbas.[1]

٦٦٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ أَنْ يُمَرَّضَ فِي بَيْتِي فَأَذِنَّ لَهُ فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخُطُّ رِجْلَاهُ الْأَرْضَ وَكَانَ بَيْنَ الْعَبَّاسِ وَرَجُلٍ آخَرَ قَالَ عُبَيْدُاللهِ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِابْنِ عَبَّاسٍ مَا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقَالَ لِي وَهَلْ تَدْرِي مَنِ الرَّجُلُ الَّذِي لَمْ تُسَمِّ عَائِشَةُ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ .

1 Alejhisselam se razbolio u sobi Mejmune, a po odobrenju ostalih supruga bolovao je i umro u prostoriji Aiše. Bolest se pogoršavala i jednog dana reče Aiši:
"Polijte me vodom iz sedam mješčića čije uzice nisu još odriješene, ne bi li svijetu dao još koji savjet."
Supruge su ga stavile u korito Hafse, polijevale, i kada se osvježio, izveli su ga u džamiju jedne subote ili nedjelje u podne-namaz i Alejhisselam je bio svijetu imam. Drugi put izveli su ga u ponedjeljak na sabah-namaz i on je klanjao za Ebu-Bekrom kao za svojim imamom. U predajama se spominje da su ga izveli Abbas i Alija, ili Fadl i Usame, ili Berira i Nuba, a o ovoj osobi postoji neslaganje o tome da li je muško ili žensko.
Iz hadisa se može zaključiti:
– bolesnik koji može pješice doći do džamije dužan je učestvovati u skupnom klanjanju;
– Ebu-Bekr, radijallahu anhu, uživao je veliko povjerenje Alejhisselama i autoritet svoga društva;
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je obavezan držati se redoslijeda boravka kod svojih supruga;
– poslovi od općeg interesa zasnivaju se na društvenom dogovoru;
– glasno plakanje sjećajući se Dženneta ili Džehennema ne kvari namaz, ali će ga pokvariti plakanje zbog osjećaja tjelesnog bola, žalosti za umrlim i tome slično. To je mišljenje pravnika hanefijske škole i Ahmeda, dok Šafija ima suprotan stav. Po njemu plakanje, jecanje pa i othukivanje, iz koga se mogu razabrati najmanje dva ljudska glasa, kvari namaz bez obzira na njihov povod;
– za imamom trebaju klanjati ljudi koji su sposobni imama zamijeniti i nastaviti dalje klanjanje;
– punovažan je namaz bolesnog imama koji klanja sjedeći, a prisutni ga klanjaju stojeći. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife, Ebu-Jusufa, Šafije i Malika, po jednom predanju, dok Ahmed i malikije smatraju da i prisutni trebaju klanjati sjedeći.

MUSLIMAN MOŽE U VRIJEME VELIKE KIŠE ILI DRUGOG OZBILJNOG RAZLOGA KLANJATI U SVOM DOMU

بَاب الرُّخْصَةِ فِي الْمَطَرِ وَالْعِلَّةِ أَنْ يُصَلِّيَ فِي رَحْلِهِ

666. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Nafija da je Ibni-Omer proučio jedne hladne i vjetrovite noći ezan za namaz i rekao:
"Klanjajte u svojim kućama!", a zatim dodao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijedaše mujezinu kada bi god bila hladna i kišovita noć, da kaže: 'Eto, klanjajte u svojim domovima!'"

٦٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ أَذَّنَ بِالصَّلَاةِ فِي لَيْلَةٍ ذَاتِ بَرْدٍ وَرِيحٍ ثُمَّ قَالَ أَلَا صَلُّوا فِي الرِّحَالِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ الْمُؤَذِّنَ إِذَا كَانَتْ لَيْلَةٌ ذَاتُ بَرْدٍ وَمَطَرٍ يَقُولُ أَلَا صَلُّوا فِي الرِّحَالِ.

667. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Mahmuda b. Rebija Ensarija, da je Itban b. Malik kao slijepac imamio svome (mahalskom) svijetu, i da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kod mene, Allahov Poslaniče, bude situacija da je tmina i vodena bujica, a ja sam čovjek slabog vida? Klanjaj, Allahov Poslaniče, jednom u mojoj kući na mjestu koje ću ja uzeti kao mjesto klanjanja.
Kasnije je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao i rekao mu:
– Gdje hoćeš da ti klanjam? Itban mu je pokazao na jedno mjesto u svojoj kući pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na njemu klanjao.

٦٦٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيِّ أَنَّ عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ كَانَ يَؤُمُّ قَوْمَهُ وَهُوَ أَعْمَى وَأَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّهَا تَكُونُ الظُّلْمَةُ وَالسَّيْلُ وَأَنَا رَجُلٌ ضَرِيرُ الْبَصَرِ فَصَلِّ يَا رَسُولَ اللهِ فِي بَيْتِي مَكَانًا أَتَّخِذُهُ مُصَلًّى فَجَاءَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ فَأَشَارَ إِلَى مَكَانٍ مِنَ الْبَيْتِ فَصَلَّى فِيهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

DA LI IMAM TREBA KLANJATI S ONIMA KOJI DOĐU (KASNIJE, A IMALI SU OPRAVDAN RAZLOG) I DA LI ĆE PETKOM PRI PADANJU KIŠE ODRŽATI HUTBU?

بَاب هَلْ يُصَلِّي الْإِمَامُ بِمَنْ حَضَرَ وَهَلْ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فِي الْمَطَرِ

668. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, njemu Hammad b. Zejd, a ovome Abdul-Hamid, Zijadijev prijatelj, koji je rekao da je čuo Abdullaha b. Harisa da priča:
– Jednog blatnjavog dana održao nam je Ibn-Abbas hutbu i mujezinu naredio da uči ezan. Kada je mujezin došao do riječi "Hajje ales-salah!", Abbas reče: "Reci: Namaz klanjajte u stanovima!" Neki su ashabi pogledali jedni na druge, kao da su smatrali to ružnom izjavom, pa Ibni-Abbas reče: "Vi kao da prezirete ovo? Ovo je ovako činio onaj koji je bio bolji od mene", mislio je (Ibni-Abbas) na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. "Namaz je prvostepena dužnost i ja nisam želio da vam pravim poteškoće."
Isto kao gore preneseno je od Hammada, on od Asima, a ovaj od Abdullaha b. Harisa, a on opet od Ibni-Abbasa, izuzev što je (Ibni-Abbas) još rekao: "... smatrao sam ružnim da vas navedem na griješenje, da dolazite i tako gazite blato do koljena."

٦٦٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْحَمِيدِ صَاحِبُ الزِّيَادِيِّ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ الْحَارِثِ قَالَ خَطَبَنَا ابْنُ عَبَّاسٍ فِي يَوْمٍ ذِي رَدْغٍ فَأَمَرَ الْمُؤَذِّنَ لَمَّا بَلَغَ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قَالَ قُلِ الصَّلَاةُ فِي الرِّحَالِ فَنَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ فَكَأَنَّهُمْ أَنْكَرُوا فَقَالَ كَأَنَّكُمْ أَنْكَرْتُمْ هَذَا إِنَّ هَذَا فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي يَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ إِنَّهَا عَزْمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُحْرِجَكُمْ وَعَنْ حَمَّادٍ عَنْ عَاصِمٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ الْحَارِثِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ نَحْوَهُ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ كَرِهْتُ أَنْ أُؤَثِّمَكُمْ فَتَجِيئُونَ تَدُوسُونَ الطِّينَ إِلَى رُكَبِكُمْ .

669. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme koji je rekao da je pitao Ebu-Seida Hudrija (u vezi s naslovnom temom), pa mu je on odgovorio:
"Naišao je oblak i kiša padala toliko da je krov, koji je bio od suhog palminog granja, prokisao. Potom je proučen ikamet za (sabah) namaz i vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje čini sedždu na vodi i blatu, tako da sam vidio i trag blata na njegovom čelu."

٦٦٩. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَقَالَ جَاءَتْ سَحَابَةٌ فَمَطَرَتْ حَتَّى سَالَ السَّقْفُ وَكَانَ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ فَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ فِي جَبْهَتِهِ .

٦٧٠. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ وَكَانَ رَجُلًا ضَخْمًا فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ ﷺ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى مَنْزِلِهِ فَبَسَطَ لَهُ حَصِيرًا وَنَضَحَ طَرَفَ الْحَصِيرِ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكْعَتَيْنِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ آلِ الْجَارُودِ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى قَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّاهَا إِلَّا يَوْمَئِذٍ .

670. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, a ovome Enes b. Sirin da je čuo Enesa b. Malika, gdje govori da je neki čovjek ensarija rekao:
– Ja nisam u stanju klanjati s tobom. Bio je to krupan čovjek i jednom je za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pripremio jelo i pozvao ga u svoj stan i prostro mu hasuru, strane te hasure poškropio i Alejhisselam je na njoj klanjao dva rekata (nafile).
Jedan čovjek iz Džarudova roda rekao je Enesu:
– Da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao duha-namaz?
– Nisam ga vidio da ga klanja ikada osim tada – odgovorio je (Enes).[1]

بَاب إِذَا حَضَرَ الطَّعَامُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ

JELO PRIPREMLJENO, A IKAMET PROUČEN?!

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَبْدَأُ بِالْعَشَاءِ وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ مِنْ فِقْهِ الْمَرْءِ إِقْبَالُهُ عَلَى حَاجَتِهِ حَتَّى يُقْبِلَ عَلَى صَلَاتِهِ وَقَلْبُهُ فَارِغٌ .

Ibn-Omer bi otpočinjao s večerom, a Ebu-Derda kaže: "Razumljivo je da čovjek treba podmiriti svoju ličnu potrebu da bi pristupio namazu predana srca."

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je za učene ljude pripremiti sijelo pa i zakusku, a uzvanicima je preporučljivo ili dužnost da mu prisustvuju;
– dozvoljeno je klanjati na hasuri i na bilo čemu drugom što niče iz zemlje;
– fakultativni namazi mogu se klanjati skupno s imamom;
– pohvalno je klanjati duha-namaz;
– Ummu-Hani', supruga Alejhisselamova, izjavila je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na dan osvojenja Mekke klanjao duha-namaz od osam rekata i predavao selam poslije svaka dva rekata, a po izreci Aiše on je ovaj namaz klanjao samo po povratku s putovanja. Prema izloženom Alejhisselam je klanjao duha-namaz, a ponekad ga i ispuštao kao znak da to nije obligatni obred;
– vrijeme duha-namaza nastaje kada se Sunce dobro uzdigne iznad obzorja i pokuđeno ga je klanjati javno u džamiji;
– po mišljenju Ibni-Hibbana opravdani razlozi za izostanak od skupnog klanjanja u džamiji su: bolest u kojoj se ne može otići pješice do džamije, postavljeno jelo na sofri za večeru, zaboravljanje nastalog namaskog vremena; pretjerana debljina i tromost čovjeka; trenutno neodložan nužan posao; strah i nesigurnost bilo za ličnost ili imovinu na putu do džamije; oluja s jakom kišom; jaka zima, velika pomrčina; jedenje crvenog ili bijelog luka, prase i njima sličnih jela.

671. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Hišama, kojem je pričao njegov otac, i rekao da je čuo Aišu da prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada je već večera postavljena, a ikamet za akšam-namaz proučen, počnite prvo s večerom!"[1]

٦٧١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ سَمِعْتُ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِذَا وُضِعَ الْعَشَاءُ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ .

672. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Enesa b. Malika, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada je večera već pripremljena, počnite jesti prije nego li klanjate akšam-namaz i ne žurite pri večeranju!"

٦٧٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا قُدِّمَ الْعَشَاءُ فَابْدَءُوا بِهِ قَبْلَ أَنْ تُصَلُّوا صَلَاةَ الْمَغْرِبِ وَلَا تَعْجَلُوا عَنْ عَشَائِكُمْ .

673. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma'il prenoseći od Ebu-Usame, on od Ubejdullaha, ovaj od Nafija, a on od Ibn-Omera koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kada se nekom od vas postavi večera, a istovremeno bude proučen ikamet za akšam-namaz, prvo večerajte i neka niko ne žuri sve dok ne završi s objedom.
Ibni-Omeru postavljaše se jelo, a istovremeno učaše se ikamet za namaz. Međutim, on ne bi otišao na namaz dok ne bi završio s jelom, pa makar se čulo i učenje imama.

٦٧٣. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنْ أَبِي أُسَامَةَ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا وُضِعَ عَشَاءُ أَحَدِكُمْ وَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَابْدَءُوا بِالْعَشَاءِ وَلَا يَعْجَلْ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهُ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُوضَعُ لَهُ الطَّعَامُ وَتُقَامُ الصَّلَاةُ فَلَا يَأْتِيهَا حَتَّى يَفْرُغَ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قِرَاءَةَ الْإِمَامِ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– pokuđeno je postavljeno jelo ostaviti i gladan klanjati, osim ako je vrijeme namaza na izmaku;
– vrijeme akšamskog namaza nije dugo, ali je dovoljno za objed i pravovremeno klanjanje.
Ahmed b. Hanbel kaže: "Ko odsiječe komad pečenog mesa i od njega nešto pojede i tada se prouči ikamet, ostavit će dalje jedenje i pristupiti namazu, jer je time utolio glad koja bi mu okupirala misli i umanjila skrušenost u namazu."
Imperativ u gornjem hadisu odnosi se na gladnu osobu koja nije ni zalogaj pojela i ne bi se mogla u namazu koncentrisati.
Šafija kaže: "Milije mi je da onaj ko puno misli na večeru (gladan je) prvo večera, a ako nije gladan da prvo klanja akšam."
Darekutni navodi da je Humejd bio kod Enesa i mujezin proučio ezan za akšam-namaz, a Enes rekao: "Prvo vi prezalogajite!"
Namaz bez potpune duhovne i tjelesne predanosti Allahu bio bi formalnost. Koncentrisanjem misli na Allaha formira se ličnost visokog duha i čovjek koristan za društvo.

674. Zuhejr i Vehb b. Usman prenose od Musaa b. Ukbe, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera kako je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
– Kada je neko od vas pri jelu, neka ne žuri kako bi podmirio svoju potrebu, pa makar ikamet za namaz bio i proučen.
Gornji hadis prenosi, (kaže Buhari), još i Ibrahim b. Munzir prenoseći ga od Vehba b. Usmana i Vehba Medinija.

٦٧٤. وَقَالَ زُهَيْرٌ وَوَهْبُ بْنُ عُثْمَانَ عَنْ مُوسَى ابْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ عَلَى الطَّعَامِ فَلَا يَعْجَلْ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ مِنْهُ وَإِنْ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ رَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ عَنْ وَهْبِ بْنِ عُثْمَانَ وَوَهْبٌ مَدِينِيٌّ .

KADA SE IMAM POZOVE NA NAMAZ, A U RUCI MU JOŠ JELO

بَاب إِذَا دُعِيَ الْإِمَامُ إِلَى الصَّلَاةِ وَبِيَدِهِ مَا يَأْكُلُ

675. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Ibrahim prenoseći od Saliha, on od Ibnu-Šihaba koji je izjavio da ga je obavijestio Džafer b. Amr b. Umejje, da je njegov otac kazao:
"Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje jede natkoljenicu (pleće) i s nje sebi reže komade, utom bi pozvan na namaz i on ustade, baci nož i klanja ne uzimajući ponovo abdest."

٦٧٥. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ عَمْرِو بْنِ أُمَيَّةَ أَنَّ أَبَاهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْكُلُ ذِرَاعًا يَحْتَزُّ مِنْهَا فَدُعِيَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَامَ فَطَرَحَ السِّكِّينَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

DOK JE BIO ZAUZET POSLOM U SVOJOJ OBITELJI, PROUČI SE IKAMET I ON IZAĐE (NA NAMAZ)

بَاب مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَهْلِهِ فَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَخَرَجَ

676. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, a ovome Hakem prenoseći od Ibrahima, on od Esveda, da je rekao:
– Pitao sam Aišu, radijallahu anha, šta je sve radio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u svom stanu?
– Bio je na usluzi svojoj obitelji – rekla je ona. Misleći time, (kaže Adem), na usluživanje svojih ukućana. A kada bi god nastupilo vrijeme namaza, izašao bi na namaz (u džamiju).[2]

٦٧٦. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ مَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ قَالَتْ كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ .

2 Tirmizi u svom djelu *Eš-Šemail* navodi da je Aiša, radijallahu anha, rekla: "Alejhisselam je radio kao i

KLANJANJE SVIJETU SAMO DA SE POUČI NAMAZU VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, I NJEGOVU OBIČAJU (SUNNETU)

بَاب مَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ وَهُوَ لَا يُرِيدُ إِلَّا أَنْ يُعَلِّمَهُمْ صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ وَسُنَّتَهُ

677. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Vuhejb, a ovome Ejjub prenoseći od Ebu-Kilabe, koji je kazao:

– U ovu našu džamiju (u Basri) došao nam je Malik b. Huvejris i rekao: "Klanjat ću vam kako sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja, a ne namjeravam time da klanjam (obavezni) namaz." – Tada sam, (kaže Ejjub), upitao Kilaba: "Kako je on klanjao?"

– Isto kao ovaj naš imam – odgovori (Ebu-Kilabe).

Naš imam sjeđaše kada bi digao glavu sa (druge) sedžde, prije nego bi ustao s prethodnog prvog rekata.[1]

٦٧٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ جَاءَنَا مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ فِي مَسْجِدِنَا هَذَا فَقَالَ إِنِّي لَأُصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ أُصَلِّي كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فَقُلْتُ لِأَبِي قِلَابَةَ كَيْفَ كَانَ يُصَلِّي قَالَ مِثْلَ شَيْخِنَا هَذَا قَالَ وَكَانَ شَيْخًا يَجْلِسُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ قَبْلَ أَنْ يَنْهَضَ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى .

ostali ljudi: čistio svoje haljine, muzo ovcu i drugo što je potrebno", a Ibni-Hibban dodaje: "… sebi krojio i šio haljine, krpio svoju obuću i vodeno posuđe."

1 Potpuna izjava Ejjuba Sahtijanija bila je: "Naš šejh Amr obavljaše ruku' savršeno, a kada bi podigao glavu s druge sedžde prethodnog rekata, malo bi sjeo, oslonio se na zemlju i onda ustao na noge."
Na osnovu gornjeg Šafija kaže: "Kada se digne glava s druge sedžde prethodnog rekata, malo se sjedne, potom osloni rukom na zemlju, pa ustaje na noge." Neki pravnici šafijske škole smatraju da to čine samo stare, slabe i iznemogle osobe.
Nu'man b. Ebu-Ajjaš kaže: "Zapamtio sam mnoge drugove Allahovog Poslanika koji nisu sjedili iza druge sedžde…"
Autor djela *El-Hidaje* smatra da je to Alejhisselam činio u starosti i u danima slabosti. Ebu-Hanife, Malik, Sevri, Ahmed, Ishak, Ibni-Mes'ud, Ibni-Omer, Ibni-Abbas, Omer, Alija i Ibrahim Neha'i smatraju da neće sjedati.
Čini se da je Malik ibni Huvejris, beduin koji je boravio u blizini Alejhisselama dvadeset noći, i sam jednom to vidio, ali je to zbog nekog opravdanog razloga, pa je Malik mislio da se radi o sunnetu.
Spomenuto sjedenje nije uzus, nije sastavni dio namaza a niti se na njemu šta uči.
Prenosi se da su se malo na noge oslanjali: Ibni-Omer, Mesruk, Mekhul, Ata i Hasan Basri.

UČENI I POBOŽNI NAJDOSTOJNIJI SU DA BUDU IMAMI

بَاب أَهْلُ الْعِلْمِ وَالْفَضْلِ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ

678. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Husejn prenoseći od Zaidea, on od Abdul-Melika b. Umejra, ovaj od Ebu-Burda koji je čuo Ebu-Musaa, da je kazao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razbolio se i bolest mu se pogoršala, pa je rekao: "Zapovjedite Ebu-Bekru, neka klanja s prisutnim svijetom!", a Aiša je dodala: "On je čovjek mekana srca i kada stane na tvoje mjesto, neće biti u stanju da klanja sa svijetom."
– Zapovjedite Ebu-Bekru da klanja svijetu! – ponovio je (Alejhisselam).
Aiša je ponovila (prvi odgovor) i (Alejhisselam) ponovo reče:
– Zapovjedi Ebu-Bekru, neka klanja svijetu! Vi ste (nasrtljive) kao što su bile žene iz vremena Jusuf pejgambera.
Po Ebu-Bekra došao je izaslanik (Bilal) i Ebu-Bekr je svijetu klanjao za života Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

٦٧٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ عَنْ زَائِدَةَ عَنْ عَبْدِالْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ مَرِضَ النَّبِيُّ ﷺ فَاشْتَدَّ مَرَضُهُ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ إِنَّهُ رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قَامَ مَقَامَكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ قَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَعَادَتْ فَقَالَ مُرِي أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَإِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ ﷺ .

679. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, majke pravovjernih, radijallahu anha, kako je rekla da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u toku svoje bolesti rekao:
– Zapovjedite Ebu-Bekru da klanja sa svijetom – a ja sam, kaže Aiša, rekla: "Kada Ebu-Bekr bude stao na tvoje mjesto, svijet ga neće moći čuti zbog plača, pa zapovjedi Omeru da on svijetu klanja!" Potom sam, kaže Aiša, rekla Hafsi: "Reci mu, kada Ebu-Bekr stane na tvoje mjesto, neće ga svijet moći od plača čuti, pa naredi Omeru, neka svijetu klanja." Hafsa je to učinila i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ostavi

٦٧٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلَتْ حَفْصَةُ

to! Vi ste kao i žene iz vremena Jusuf pejgambera. Zapovjedite Ebu-Bekru neka svijetu klanja!"
– Nije me zadesilo ništa bolje nego li tebe – rekla je Hafsa Aiši.[1]

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَهْ إِنَّكُنَّ لَأَنْتُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَقَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكِ خَيْرًا .

680. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, a ovoga Enes b. Malik Ensari, a on je dosljedno slijedio (u radu) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, služio ga i s njim se družio, da je Ebu-Bekr njima klanjao u vrijeme bolesti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, od koje je i umro i u ponedjeljak, kada su ashabi bili u namazu i safovima, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, podigao je zastor (na vratima) sobe i gledao nas stojeći, a lice mu je bilo kao list Mushafa. On se prvo nasmiješio, pa onda zasmijao, i mi od radosti toga viđenja Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, tražismo načina da se (prekine namaz) Ebu-Bekr, radijallahu anhu, povuče natrag kako bi dospio u red, misleći da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao radi namaza. Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao: "Nastavite namaz!", spustio zastor i toga dana je i umro.

٦٨٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ وَكَانَ تَبِعَ النَّبِيَّ ﷺ وَخَدَمَهُ وَصَحِبَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ كَانَ يُصَلِّي لَهُمْ فِي وَجَعِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ الِاثْنَيْنِ وَهُمْ صُفُوفٌ فِي الصَّلَاةِ فَكَشَفَ النَّبِيُّ ﷺ سِتْرَ الْحُجْرَةِ يَنْظُرُ إِلَيْنَا وَهُوَ قَائِمٌ كَأَنَّ وَجْهَهُ وَرَقَةُ مُصْحَفٍ ثُمَّ تَبَسَّمَ يَضْحَكُ فَهَمَمْنَا أَنْ نَفْتَتِنَ مِنَ الْفَرَحِ بِرُؤْيَةِ النَّبِيِّ ﷺ فَنَكَصَ أَبُو بَكْرٍ عَلَى عَقِبَيْهِ لِيَصِلَ الصَّفَّ وَظَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَارِجٌ إِلَى الصَّلَاةِ فَأَشَارَ إِلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَتِمُّوا صَلَاتَكُمْ وَأَرْخَى السِّتْرَ فَتُوُفِّيَ مِنْ يَوْمِهِ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– Ebu-Bekr, radijallahu anhu, najuglednija je ličnost svoga vremena, za Alejhisselamova života bivao je imam što je uticalo da je kasnije izabran za halifu;
– imam treba biti učen i pobožan čovjek. Ebu-Hanife, Malik i većina učenjaka smatraju da prednost za imamsku službu imaju ljudi koji su upućeniji u islamskopravne propise (fikh), dok Ebu-Jusuf, Ahmed, Ishak, Ibni-Sirin i poneki pravnici šafijske škole daju prednost onima koji su upućeniji u učenje Kur'ana. Ovima se prigovara da je to bilo umjesno kada je bilo malo hafiza, a još manje pismenih. Danas je to prevaziđeno i imami trebaju biti općeobrazovani s dobrim poznavanjem islamskog prava.
Ako su kandidati u navedenim svojstvima jednaki, tada se izabire predostrožniji, što se u Bedaiu objašnjava riječima: "... živi pobožno kloneći se ne samo očito zabranjenih nego i sumnjivih poslova."
Kada kandidati posjeduju ove kvalifikacije iste vrijednosti, tada prioritet imaju po godinama stariji, potom ko je bolje naravi i taktičniji prema svijetu, zatim prijatnijeg izgleda; ko je uglednijeg roda i plemena; ko je milozvučnijeg glasa te urednije odjeće i obuće. Ako su kandidati u navedenim vrlinama podjednako vrijedni pažnje, izvlačit će kocku ili će nadležni izvršiti izbor imama.
Predostrožnost (*el-vere'*) jeste izbjegavanje sumnjivih stvari, dok je bogobojaznost (*et-takva*) izbjegavanje zabranjenih (haram) stvari. Ako su kandidati podjednaki u poznavanju Kur'ana i predostrožnosti, tada je preče da stariji bude imam, na osnovu Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Neka vas u namazu predvodi onaj ko je stariji."

٦٨١. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ لَمْ يَخْرُجِ النَّبِيُّ ﷺ ثَلَاثًا فَأُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يَتَقَدَّمُ فَقَالَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ بِالْحِجَابِ فَرَفَعَهُ فَلَمَّا وَضَحَ وَجْهُ النَّبِيِّ ﷺ مَا نَظَرْنَا مَنْظَرًا كَانَ أَعْجَبَ إِلَيْنَا مِنْ وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ وَضَحَ لَنَا فَأَوْمَأَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَتَقَدَّمَ وَأَرْخَى النَّبِيُّ ﷺ الْحِجَابَ فَلَمْ يُقْدَرْ عَلَيْهِ حَتَّى مَاتَ .

681. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, a ovome Abdul-Aziz prenoseći od Enesa b. Malika, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izlazio iz kuće tri posljednja dana (života). Tako je ikamet za namaz učen, a Ebu-Bekr krenuo i prošao naprijed. Utom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatio za zastor i podigao ga, i kada se ukazalo lice Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nismo vidjeli ljepšeg izgleda njegova lica nego u času kada nam se pokazao. Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao svojom rukom na Ebu-Bekra da prođe naprijed (kao imam). Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spustio zastor i nije više bio u stanju hodati sve dok nije umro."

٦٨٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ لَمَّا اشْتَدَّ بِرَسُولِ اللهِ ﷺ وَجَعُهُ قِيلَ لَهُ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ رَقِيقٌ إِذَا قَرَأَ غَلَبَهُ الْبُكَاءُ قَالَ مُرُوهُ فَيُصَلِّي فَعَاوَدَتْهُ قَالَ مُرُوهُ فَيُصَلِّي إِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ تَابَعَهُ الزُّبَيْدِيُّ وَابْنُ أَخِي الزُّهْرِيِّ وَإِسْحَاقُ بْنُ يَحْيَى الْكَلْبِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَقَالَ عُقَيْلٌ وَمَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ حَمْزَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

682. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb, a ovome Junus prenoseći od Ibnu-Šihaba, a on od Hamze b. Abdullaha, koji ga je obavijestio prenoseći od svoga oca, da je kazao:
– Kada se pogoršala bolest Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kazalo mu se za namaz, a on je odgovorio: "Zapovjedite Ebu-Bekru neka on svijetu klanja!"
Aiša je kazala: "Ebu-Bekr je saosjećajan čovjek i kada bude učio Kur'an, ovladat će ga plač."
– Zapovjedite mu da on klanja! – rekao je (Alejhisselam).
Aiša je obnovila svoju napomenu i (Alejhisselam) je opet rekao: "Zapovjedite mu da on klanja! Vi ste kao i žene Jusuf pejgambera!"
U drugom nizu prenosilaca Junusa slijedi Zubejda i bratić Zuhrija i Ishak b. Jahja Kelbi prenoseći od Zuhrija, rekavši: "Isti slučaj prenijeli su Ukajl i Ma'mer od Zuhrija, ovaj od Hamze, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

STATI PORED IMAMA ZBOG NEKOG RAZLOGA

683. PRIČAO NAM JE Zekerijja b. Jahja, njemu Ibnu-Numejr, a ovoga obavijestio Hišam b. Urve prenoseći od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme svoje bolesti zapovjedio je Ebu-Bekru da svijetu klanja, pa im je Ebu-Bekr i klanjao.
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio je u sebi neku lahkoću pa izašao, kad tamo Ebu-Bekr imami ljudima. Kad ga je Ebu-Bekr ugledao, htio se povući, a on mu je (rukom) pokazao, tj. "Budi gdje i jesi!" i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjede pokraj Ebu-Bekra, i to sa strane njega. Ebu-Bekr je klanjao za namazom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a prisutni svijet klanjaše za namazom Ebu-Bekra.[1]

بَاب مَنْ قَامَ إِلَى جَنْبِ الْإِمَامِ لِعِلَّةٍ

٦٨٣. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فِي مَرَضِهِ فَكَانَ يُصَلِّي بِهِمْ قَالَ عُرْوَةُ فَوَجَدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي نَفْسِهِ خِفَّةً فَخَرَجَ فَإِذَا أَبُو بَكْرٍ يَؤُمُّ النَّاسَ فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ اسْتَأْخَرَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ أَنْ كَمَا أَنْتَ فَجَلَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِذَاءَ أَبِي بَكْرٍ إِلَى جَنْبِهِ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِصَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– učesnik skupnog klanjanja za imamom, može iz opravdanog razloga klanjati sjedeći;
– neznatno opravdano micanje na koju stranu u namazu neće namaz pokvariti;
– postoji jedan stav da se iz hadisa može zaključiti to da je ispravan namaz muktedije koji stoji uporedo s imamom, kao što je to mezheb imama Malika;
– manji tjelesni pokret i jednoručni poslovi ne kvare namaz;
– kada učesnici skupnog obreda ne vide imama, ravnat će se po glasu nekoga ko prenosi tekbire.

KO UĐE (U MIHRAB) DA IMAMI SVIJETU, A POTOM DOĐE GLAVNI IMAM, NAMAZ PRVOGA JE PUNOVAŽAN USTUPIO ON MJESTO GLAVNOM ILI NE

بَاب مَنْ دَخَلَ لِيَؤُمَّ النَّاسَ فَجَاءَ الْإِمَامُ الْأَوَّلُ فَتَأَخَّرَ الْأَوَّلُ أَوْ لَمْ يَتَأَخَّرْ جَازَتْ صَلَاتُهُ

Gornje je prenijela Aiša od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (u prethodnom hadisu).

فِيهِ عَائِشَةُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

684. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ebu-Hazima b. Dinara, on od Sehla b. Sa'd-Saidija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao do plemena Benu-Amr ibni Avf da ih izmiri. U međuvremenu nastupilo je vrijeme (ikindije) namaza i mujezin dođe Ebu-Bekru i reče:
– Da li ćeš ti svijetu klanjati? – Zatim sam, kaže Bilal, proučio ikamet, a Ebu-Bekr je rekao: "Da" i otpočeo klanjati. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je dok je svijet još bio u namazu, očistio sebi prolaz i stao u (prvi) red. Svijet je kleptao rukama, ali se Ebu-Bekr u toku klanjanja svoga namaza nije obazirao i kada je svijet počeo previše kleptati, on se okrenuo i ugledao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao je rukom, tj. "Ostani na svom mjestu!" Tada je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, podigao svoje ruke i zahvalio Allahu na onom što mu je zapovjedio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Zatim se Ebu-Bekr povlačio dok s nije usporedio s (prvim) redom, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pošao je naprijed i klanjao i, kada je završio namaz, reče:
– Ebu-Bekre, šta te je omelo da nisi ostao (na svom mjestu) kada sam ti to naredio? – a Ebu-Bekr odgovori:
– Ne dolikuje da Ibnu-Ebi-Kuhafe klanja pred Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem.
Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

٦٨٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي حَازِمِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذَهَبَ إِلَى بَنِي عَمْرِو ابْنِ عَوْفٍ لِيُصْلِحَ بَيْنَهُمْ فَحَانَتِ الصَّلَاةُ فَجَاءَ الْمُؤَذِّنُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ أَتُصَلِّي لِلنَّاسِ فَأُقِيمَ قَالَ نَعَمْ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ فَجَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالنَّاسُ فِي الصَّلَاةِ فَتَخَلَّصَ حَتَّى وَقَفَ فِي الصَّفِّ فَصَفَّقَ النَّاسُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّصْفِيقَ الْتَفَتَ فَرَأَى رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنِ امْكُثْ مَكَانَكَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللهَ عَلَى مَا أَمَرَهُ بِهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ ذَلِكَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى اسْتَوَى فِي الصَّفِّ وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَثْبُتَ إِذْ أَمَرْتُكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا لِي رَأَيْتُكُمْ أَكْثَرْتُمُ التَّصْفِيقَ مَنْ

sellem, rekao: "Šta je to, vidio sam vas da ste previše rukama pljeskali! Koga nešto u namazu spopadne, neka kaže 'subhanallah!', jer kada on uzvikne 'subhanallah!' na njega će se neko obazrijeti, a pljeskanje dolikuje ženama."[1]

رَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ فَإِنَّهُ إِذَا سَبَّحَ الْتُفِتَ إِلَيْهِ وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ .

KADA SU DŽEMATLIJE PODJEDNAKO UPUĆENE U UČENJE KUR'ANA, IMAMIT ĆE IM NAJSTARIJI OD NJIH

بَاب إِذَا اسْتَوَوْا فِي الْقِرَاءَةِ فَلْيَؤُمَّهُمْ أَكْبَرُهُمْ

685. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Malika b. Huvejrisa, da je rekao:

– Došli smo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok smo bili još mladići i kod njega smo ostali oko dvadeset noći. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bijaše milostiv čovjek pa nam reče: "Da ste se povratili u svoja naselja i svijet podučavali, zapovijedali im da klanjaju namaz taj i taj u to i to vrijeme, a taj namaz opet u to vrijeme, a kada nastupi vrijeme bilo koga namaza, neka neko između vas prouči ezan, a imam bude od vas najstariji!"

٦٨٥ . حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ قَدِمْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ شَبَبَةٌ فَلَبِثْنَا عِنْدَهُ نَحْوًا مِنْ عِشْرِينَ لَيْلَةً وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ رَحِيمًا فَقَالَ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى بِلَادِكُمْ فَعَلَّمْتُمُوهُمْ مُرُوهُمْ فَلْيُصَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا وَصَلَاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا وَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ .

1 Alejhisselam je otišao do plemena Benu-Amr ibni Avf pošto je klanjao podne-namaz, a Bilalu rekao: "Ako nastupi vrijeme ikindije, a ja se ne vratim, reci Ebu-Bekru, neka klanja prisutnom svijetu!" Kada je nastupilo ikindijsko vrijeme, Bilal je proučio ezan, potom proučio ikamet i naredio Ebu-Bekru da predvodi ljude u namazu.

Iz hadisa se može zaključiti:

– vrijednost izmirivanja zavađenih muslimana; to je dužnost svakog muslimana, a posebno rukovodilaca, dužnost preča od imamske;

– u odsutnosti stalnog imama može svijetu imamiti i drugo sposobno lice. Kada stalni imam dođe u toku klanjanja farza, može preuzeti imamljenje ili klanjati kao i ostali učesnici;

– utvrđena je praksa da mujezin uči i ikamet;

– pokuđeno je bez potrebe obazirati se u namazu. Ebu-Zerr prenosi da je Alejhisselam kazao: "Allahova milost prati pravovjernog u namazu sve dok se ne okrene, a kada se obazre, ona se od njega povuče";

– rukovodioci trebaju znati slabosti i poroke svoje zajednice i otklanjati ih efikasnim mjerama;

– mlađi prema starijem treba biti pristojan i obraćati mu se s poštovanjem;

– podizanje ruku prema nebu u namazu neće namaz pokvariti;

– autoritet je znak lične vrijednosti čovjeka, ali i Allahova blagodat na čemu opet treba biti zahvalan Uzvišenom Allahu.

KADA IMAM POSJETI DRUGE I KOD NJIH KLANJA

باب إِذَا زَارَ الْإِمَامُ قَوْمًا فَأَمَّهُمْ

686. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Esed, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Ma'mer prenoseći od Zuhrija, kome je rekao Mahmud b. Rebi', a ovaj je čuo Itbana b. Malika Ensarija, gdje kaže: – Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio je od mene odobrenje (za klanjanje u mojoj kući) i ja sam mu to odobrio, a on reče: "Gdje voliš da ti u kući klanjam?" Ja sam mu pokazao na mjesto gdje bih volio i on je ustao, a mi se poredali iza njega, i poslije predade selam, pa smo ga i mi predali.[2]

٦٨٦ . حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ أَسَدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ قَالَ سَمِعْتُ عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصارِيَّ قَالَ اسْتَأْذَنَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَقَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أُحِبُّ فَقَامَ وَصَفَفْنَا خَلْفَهُ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا .

IMAM JE POSTAVLJEN DA SE ZA NJIM POVODI

باب إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je svijetu, i to sjedeći u svojoj bolesti u kojoj je i umro. Ibni-Mes'ud kaže: "Kada se (džematlija) podigne (s kojeg namaskog dijela) prije imama, povratit će se natrag i na njemu zadržati onoliko vremena, koliko je bio podignut, a potom će nastaviti pratiti imama."[3] Hasan (Basri) kaže: "Osoba koja obavi s imamom dva rekata (džume), a nije u mogućnosti pravovremeno obaviti sedžde, ona će koncem drugog rekata obaviti dvije sedžde, a potom će naklanjati prvi rekat zajedno s njegovim sedždama[4], a osoba koja je zaboravila učiniti

وَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ بِالنَّاسِ وَهُوَ جَالِسٌ وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ إِذَا رَفَعَ قَبْلَ الْإِمَامِ يَعُودُ فَيَمْكُثُ بِقَدْرِ مَا رَفَعَ ثُمَّ يَتْبَعُ الْإِمَامَ وَقَالَ الْحَسَنُ فِيمَنْ يَرْكَعُ مَعَ الْإِمَامِ رَكْعَتَيْنِ وَلَا يَقْدِرُ عَلَى السُّجُودِ يَسْجُدُ لِلرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَقْضِي الرَّكْعَةَ الْأُولَى بِسُجُودِهَا وَفِيمَنْ نَسِيَ سَجْدَةً حَتَّى قَامَ يَسْجُدُ .

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– kućevlasnik treba gostu pokazati mjesto gdje će klanjati;
– za skupno obavljanje vjerskog obreda u tuđoj kući treba saglasnost kućevlasnika.

3 Ebu-Hajjan Eždže'i prenosi da je Alejhisselam rekao: "Ne utrkujte se na ruku'u i sedždu pred imama! Ko od vas digne glavu, a imam bude još na sedždi, neka se odmah povrati na sedždu i na njoj se zadrži iza imama onoliko koliko je dugo bio uzdignut prije imama."
Imami Malik, Ahmed, Ishak, Hasan el-Basri i Neha'i kažu: "Ko se spusti na ruku' ili sedždu, ili se sa njih digne prije imama, povratit će se na njih ako se imam sa istih nije digao i prešao na drugi dio namaza."

4 Seid ibni Mensur je izjavu Hasana Basrija o čovjeku koji na džuma-namazu učini ruku' i zbog gužve ne mogne učiniti sedždu, naveo sa spojenim nizom prenosilaca, a glasi: "On će po završetku namaza odmah

sedždu prvog rekata i ustala na noge, spustit će se (čim se sjeti) direktno na sedždu."

687. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Zaide prenoseći od Musaa b. Ebu-Aiše, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, da je rekao:
– Unišao sam kod Aiše i rekao: "Hoćeš li mi pričati o bolesti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
– Svakako – odgovorila je ona. – Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, onemoćao, pitao je: "Je li svijet klanjao?"
– Nije – rekli smo.
– Oni očekuju tebe.
– Stavite mi vode u korito! – kazao je.
– Mi smo, priča (Aiša), to učinile, on se okupao i kada se počeo dizati uhvatila ga je nesvijest. Kasnije se osvijestio i opet, Allah mu se smilovao i spasio ga, rekao: "Da li je svijet klanjao?"
– Ne, oni čekaju tebe, Allahov Poslaniče – rekli smo.
– Stavite mi vode u korito! – rekao je.
Potom je sjeo (u korito), okupao se i kada je htio da ustane onesvijestio se. Kasnije se osvijestio i opet upitao:
– Da li je svijet klanjao?
– Ne, oni čekaju tebe, Allahov Poslaniče – odgovorili smo mu.
Svijet u džamiji iščekivaše Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za zadnju jaciju pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao po Ebu-Bekra da bi klanjao svijetu. Izaslanik mu je otišao i rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijeda da ti klanjaš sa svijetom."
Ebu-Bekr, koji je bio milosrdan čovjek, reče:

٦٨٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ مُوسَى بْنِ أَبِي عَائِشَةَ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ قَالَ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ فَقُلْتُ أَلَا تُحَدِّثِينِي عَنْ مَرَضِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَتْ بَلَى ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَفَعَلْنَا فَاغْتَسَلَ فَذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ ﷺ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ قَالَتْ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ قُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ ضَعُوا لِي مَاءً فِي الْمِخْضَبِ فَقَعَدَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ ذَهَبَ لِيَنُوءَ فَأُغْمِيَ عَلَيْهِ ثُمَّ أَفَاقَ فَقَالَ أَصَلَّى النَّاسُ فَقُلْنَا لَا هُمْ يَنْتَظِرُونَكَ يَا رَسُولَ اللهِ وَالنَّاسُ عُكُوفٌ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُونَ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَام لِصَلَاةِ الْعِشَاءِ الْآخِرَةِ فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى أَبِي بَكْرٍ بِأَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَأَتَاهُ الرَّسُولُ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَأْمُرُكَ أَنْ تُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَجُلًا رَقِيقًا يَا عُمَرُ صَلِّ بِالنَّاسِ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ أَنْتَ أَحَقُّ بِذَلِكَ فَصَلَّى أَبُو بَكْرٍ

učiniti dvije sedžde za prvi obavljeni rekat, a potom će ustati i sam klanjati još jedan rekat i onda obaviti dvije njemu pripadajuće sedžde."
Pravnici našeg (hanefijskog) mezheba i Šafija dozvoljavaju u slučaju stiske činiti sedždu na leđima klanjača u prethodnom redu džemata, dok Malik smatra da nije dozvoljeno činiti sedždu na leđima i klanjač će ponoviti namaz ako ne uspije pratiti imama.

"Omere, klanjaj ti svijetu!"
"Ti si toga dostojniji", odgovori Omer.
Tako je tih dana klanjao Ebu-Bekr.
Kasnije je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio u sebi neku olakšicu pa je radi podne-namaza izašao uz pomoć dva muškarca, od kojih je jedan bio Abbas, dok Ebu-Bekr već klanjaše sa svijetom. Kada ga je Ebu-Bekr ugledao, htio se povući natrag, ali mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao znak da se ne povlači.
– Posadite me pokraj njega! – rekao je (Alejhisselam) i oni su ga posadili pokraj Ebu-Bekra. Ebu-Bekr je, kaže prenosilac, stojeći klanjao namaz za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a prisutni svijet za Ebu-Bekrom. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tada je sjedio. Kasnije sam, kaže Ubejdullah, unišao Abdullahu b. Abbasu i upitao: "Hoćeš li da ti kažem šta mi je Aiša ispričala o bolesti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?"
– Da! – reče on. Tada sam mu ispričao i on mi od toga nije ništa negirao, nego je upitao: "Da li ti je imenovala čovjeka koji je bio s Abbasom?"
– Nije – rekao sam.
– To je bio Alija b. Ebu-Talib – kazao je on.[1]

تِلْكَ الْأَيَّامَ ثُمَّ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَجَدَ مِنْ نَفْسِهِ خِفَّةً فَخَرَجَ بَيْنَ رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا الْعَبَّاسُ لِصَلَاةِ الظُّهْرِ وَأَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ لِيَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ بِأَنْ لَا يَتَأَخَّرَ قَالَ أَجْلِسَانِي إِلَى جَنْبِهِ فَأَجْلَسَاهُ إِلَى جَنْبِ أَبِي بَكْرٍ قَالَ فَجَعَلَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي وَهُوَ يَأْتَمُّ بِصَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّاسُ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ وَالنَّبِيُّ ﷺ قَاعِدٌ قَالَ عُبَيْدُاللهِ فَدَخَلْتُ عَلَى عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ فَقُلْتُ لَهُ أَلَا أَعْرِضُ عَلَيْكَ مَا حَدَّثَتْنِي عَائِشَةُ عَنْ مَرَضِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ هَاتِ فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ حَدِيثَهَا فَمَا أَنْكَرَ مِنْهُ شَيْئًا غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ أَسَمَّتْ لَكَ الرَّجُلَ الَّذِي كَانَ مَعَ الْعَبَّاسِ قُلْتُ لَا قَالَ هُوَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

688. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, majke pravovjernih, da je rekla:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je u svojoj sobi (Aišinoj sobi na spratu).

٦٨٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– punovažan je namaz obavljen stojeći za imamom koji ga klanja sjedeći iz opravdanog razloga. Ovo je stav Ebu-Hanife, Ebu-Jusufa, Šafija i Malika, po jednoj predaji. Oni ovaj hadis koji navodi Buhari smatraju derogirajućim za druge hadise u kojima se spominje suprotno. Osim toga, u njima se navodi da se radilo o nafili. Tako Džabirovu izjavu navodi Ebu-Davud u svom *Sunenu*: "Dok je Alejhisselam bio u Medini jahao je konja i on ga obori sa sebe na panj palme. Alejhisselam je ozlijedio nogu, mi smo mu otišli u posjetu i našli smo ga u Aišinoj sobi na spratu gdje sjedeći klanja, stali smo iza njega i on nam nije to prigovorio. Kada smo mu došli u posjetu drugi put, klanjao je sjedeći obligatni namaz (farz). Tada smo stali iza njega, a on nam pokaza rukom da sjednemo. Po završetku namaza kazao je: 'Kada imam klanja (farz) sjedeći, sjedite i vi, a kada klanja stojeći, stojte i vi, a ne činite kao Perzijanci sa svojim starješinama!'"

Tada je bio slab i klanjao je sjedeći, a ljudi su za njima klanjali stojeći pa im je pokazao da sjednu i kada je završio namaz, rekao je: "Imam je postavljen da se slijedi, pa kada se on sagne na ruku' i vi se za njim sagnite, a kada se digne, dignite se za njim i vi, a kada klanja sjedeći, klanjajte i vi za njim sjedeći!"

قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنِ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَ إِذَا صَلَّى جَالِساً فَصَلُّوا جُلُوساً.

689. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jašio konja, pao s njega i zgulio svoju desnu stranu pa je jedan od namaza klanjao sjedeći, pa smo i mi klanjali za njim sjedeći, a kada je završio namaz, rekao je:

– Imam je postavljen da ga slijedimo i, kada klanja stojeći, klanjajte i vi stojeći, kada se sagne, sagnite se za njim i vi, kada se podigne, podignite se i vi, kada kaže "Semi'allahu li men hamideh", vi iza toga recite "Rabbena ve lekel-hamd"; kada bude klanjao stojeći, klanjajte i vi stojeći, a kada bude klanjao sjedeći, pa klanjajte i vi za njim sjedeći, svi skupa!

Ebu-Abdullah (Buhari) kaže da je Humejdi rekao:

– Izjava (Alejhisselamova): "Kada (imam) klanja sjedeći, i vi za njim klanjajte sjedeći…" nastala je u vrijeme jedne njegove ranije slabosti, a poslije toga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još je klanjao sjedeći, a svijet za njim stojeći i nije im naređivao da sjednu. U obzir se uzima samo zadnji postupak, a ovo i jeste posljednji postupak Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

٦٨٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يوُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ اِبْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَكِبَ فَرَساً فَصُرِعَ عَنْهُ فَجُحِشَ شِقُّهُ الأَيْمَنُ فَصَلَّى صَلاَةً مِنَ الصَّلَوَاتِ وَ هُوَ قَاعِدٌ فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ قُعُوداً فَلَمَّا انْصَرَفَ سَلَّمَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا صَلَّى قَائِماً فَصَلّوُا قِيَاماً فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَ إِذَا صَلَّى جَالِساً فَصَلُّوا جُلُوساً أَجْمَعُونَ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ قَالَ الْحُمَيْدِيُّ قَوْلُهُ إِذَا صَلَّى جَالِساً فَصَلُّوا جُلُوساً هُوَ فِي مَرَضِهِ الْقَدِيمِ ثُمَّ صَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ النَّبِيُّ ﷺ جَالِساً وَالنَّاسُ خَلْفَهُ قِيَاماً لَمْ يَأْمُرْهُمْ بِالْقُعُودِ وَإِنَّمَا يُؤْخَذُ بِالآخِرِ فَالآخِرِ مِنْ فِعْلِ النَّبِيِّ ﷺ.

1 Buhari dijeli mišljenje Humejdija, Ebu-Hanife, Šafija, Sevrija, Ebu-Sevra i većine pravnika iz prvih generacija (selef), da osoba zdrava i sposobna za stajanje ne može klanjati za imamom sjedeći, a Marginani dodaje: "… farz i nafila su isti (u tome)".
Posljednja Alejhisselamova praksa dokinula je onu raniju. Najvjerodostojniji hadis koji je argument onima koji zagovaraju suprotno mišljenje jeste hadis koji prenosi Ša'bi, a on može biti samo mursel-hadis ako je i vjerodostojan njegov niz prenosilaca. A mursel-hadisi ne mogu biti pravni argument u hanefijskom mezhebu.

KADA ČINI SEDŽDU ONAJ KOJI KLANJA ZA IMAMOM

بَاب مَتَى يَسْجُدُ مَنْ خَلْفَ الْإِمَامِ

Enes je rekao: "Kada imam čini sedždu, činite i vi!"

قَالَ أَنَسٌ فَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا .

690. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid prenoseći od Sufjana kojem je rekao Ebu-Ishak, ovome Abdullah b. Jezid, a njemu Bera, a on nije lažac:
– Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio "Semiallahu li men hamideh", ne bi niko od nas savio svoja leđa (tj. spustio se na sedždu), dok se ne bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spustio na sedždu. Mi bismo se spuštali na sedždu iza njega.
Isto ovako pričao nam je i Ebu-Nu'ajm prenoseći od Sufjana, a on od Ebu-Ishaka.[2]

٦٩٠ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ يَزِيدَ قَالَ حَدَّثَنِي الْبَرَاءُ وَهُوَ غَيْرُ كَذُوبٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَحْنِ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَقَعَ النَّبِيُّ ﷺ سَاجِدًا ثُمَّ نَقَعُ سُجُودًا بَعْدَهُ حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ نَحْوَهُ بِهَذَا .

GRIJEH JE DIZATI SVOJU GLAVU PRIJE IMAMA

بَاب إِثْمِ مَنْ رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ

691. PRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Minhal, njemu Šu'be prenoseći od Muhammeda b. Zijada koji je kazao da je čuo Ebu-Hurejru, a on Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže:
"Zar se ne boji svaki od vas, ili zar se ne plašite, kada dignete glavu (s ruku'a ili sedžde) prije imama, da Allah glavu toga ne učini magarećom ili da mu njegov lik i oblik ne učini magarećim likom."[3]

٦٩١ . حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَمَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ أَوْ لَا يَخْشَى أَحَدُكُمْ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ قَبْلَ الْإِمَامِ أَنْ يَجْعَلَ اللهُ رَأْسَهُ رَأْسَ حِمَارٍ أَوْ يَجْعَلَ اللهُ صُورَتَهُ صُورَةَ حِمَارٍ .

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– učesnici skupnog obreda dužni su u svemu slijediti imama. Ibni-Dževzi smatra da džematlija treba ići na jedan dio namaza tek kada se imam na njemu smjesti i umiri, a najveći broj pravnika preporučuje da se na pojedine dijelove namaza ide odmah neposredno iza imama;
– džematlija može pratiti očima imama da bi ga dosljednije slijedio u obavljanju obreda.

3 Iz hadisa se može zaključiti:
– u velikoj je opasnosti onaj ko podiže glavu u namazu prije imama. Ibni-Mes'ud je vidio jednog muslimana, gdje diže glavu prije imama, pa mu je rekao: "Ti nisi klanjao ni sam ni za imamom!" Tako je rekao Ibn-Omer jednom svom drugu, dodavši da treba namaz obnoviti.
Ahmed ibn Hanbel kaže: "Nema namaza ko se utrkuje pred imama."

IMAMET ROBA I OSLOBOĐENOG ROBA

بَاب إِمَامَةِ الْعَبْدِ وَالْمَوْلَى

وَكَانَتْ عَائِشَةُ يَؤُمُّهَا عَبْدُهَا ذَكْوَانُ مِنَ الْمُصْحَفِ وَوَلَدِ الْبَغِيِّ وَالْأَعْرَابِيِّ وَالْغُلَامِ الَّذِي لَمْ يَحْتَلِمْ لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ يَؤُمُّهُمْ أَقْرَؤُهُمْ لِكِتَابِ اللهِ .

Aiši je imamio njen rob Zekvan čitajući tekst direktno iz Mushafa. I o imamljenju nezakonito rođenog djeteta, beduina i dječaka koji nije punoljetan, na temelju riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Svijetu imami onaj ko među njima najbolje uči Allahovu Knjigu."[1]

1 Dozvoljeno je čitati u namazu kur'anski tekst direktno iz knjige. Enes je klanjao, a dječak mu za leđima držao otvoren Mushaf, i kada bi se on zamorio učenjem ili pomeo, dječak bi mu podnio otvoren Mushaf da iz njega čita tekst.
Malik ovaj potupak dozvoljava samo uz ramazan, a pokuđenim činom smatraju ga: Neha'i, Seid b. Musejjeb, Ša'bi i Hasan Basri, po jednoj predaji, rekavši da tako vjerske obrede vrše kršćani.
Ibni-Hazm kaže: "Nije dozvoljeno u namazu čitati tekst iz same knjige Kur'ana ili nečega drugog, bio imam ili ne, i ko to namjerno radi i ko se osloni isključivo na to, namaz mu je pokvaren." Ovo mišljenje dijele još: Ša'bi, Ebu-Abdur-Rahman Sulemi, Ibn-Musejjeb, Hasan (Basri), Ebu-Hanife i Šafija, jer prevrtanje listova Mushafa i čitanje čini složen veći posao koji kvari namaz.
Rob može biti imam. Malik kaže: "Punovažan je imamet roba u svim namazima izuzev džuma-namaza i bajrama."
U *Mebsutu* stoji: "Rob može imamiti, ali je bolje da to obavlja slobodna osoba." Pravnici hanefijske škole i Ibn-Hajran, jedan učenjak šafijske pravne škole, smatraju pokuđenim činom da rob imami slobodnim ljudima.
Imamet nezakonito rođene osobe odobrava većina pravnika. Aiša je rekla: "Nije dijete dužno snositi teret griješenja svojih roditelja." Hanefije drže pokuđenim činom imamet roba i nezakonito rođene osobe, a neki dodaju: "… u slučaju njihovog stalnog izbora za imama."
Ibni-Hazm kaže: "Slijepac, uškopljen, nezakonito rođena osoba i rob su ravnopravni ostalim ljudima i prednost u imametu imaju samo oni koji su upućeniji u učenju Kur'ana."
Pokuđeno je – po Ebu-Hanifi – da beduin bude imam, jer su to obično neznani ljudi, a Darekutni navodi merfu'-hadis (hadis koji seže do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem): "Ne treba u prvi red skupnog klanjanja prolaziti beduin, neuk i dječak koji nije počeo polucirati u snu (nije postao zreo)."
Po mišljenju Ebu-Hanife nije punovažno klanjanje obligatnog namaza u kome imami dječak koji nije počeo polucirati u snu. To smatra imam Ahmed i Ishak. Davud kaže: "… nije punovažno klanjanje ni obligatnog ni fakultativnog namaza…" Ibn-Abbas kaže: "Dječak koji još nije postao zreo ne predvodi džemat." Ibni-Mes'ud kaže: "Maloljetnik koji ne podliježe odgovornosti krivičnog zakona ne može biti imam."
Ibrahim Neha'i je kazao: "Nije zabranjeno da uz ramazan imami dječak koji nije još počeo u snu polucirati." Ovo mišljenje usvaja i Hasan Basri, a imami Šafija i Buhari ne zabranjuju je ni u drugim mjesecima.
Eš'as, sin Kajsov, dao je imamiti nekom dječaku pa su mu prisutni prigovorili, a on im je odgovorio: "Nisam ga ja promaknuo na taj položaj, nego njegovo dobro poznavanje učenja Kur'ana."
Ebu-Seid Hudri je prenio Alejhisselamovu izjavu: "Za imamet je najdostojniji ko je najupućeniji u učenje Kur'ana."

٦٩٢. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ ابْنُ عِيَاضٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ لَمَّا قَدِمَ الْمُهَاجِرُونَ الْأَوَّلُونَ الْعُصْبَةَ مَوْضِعٌ بِقُبَاءٍ قَبْلَ مَقْدَمِ رَسُولِ اللهِ ﷺ كَانَ يَؤُمُّهُمْ سَالِمٌ مَوْلَى أَبِي حُذَيْفَةَ وَكَانَ أَكْثَرَهُمْ قُرْآنًا .

692. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, a ovaj od Ibn-Omera da je rekao:
"Kada su stigle prve mekkanske izbjeglice u mjesto 'Usbet na Kubau, prije dolaska Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njima je bio imam Salim, oslobođeni rob Ebu-Huzejfe, koji je među njima bio najbolje upućen u učenje Kur'ana."[2]

٦٩٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو التَّيَّاحِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنِ اسْتُعْمِلَ حَبَشِيٌّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ .

693. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Jahja, ovome Šu'be, a njemu Ebu-Tejjah, prenoseći od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je izjavio:
"Slušajte i pokoravajte se pa makar vam zapovjednik bio Abesinac, glave poput zrna suhog grožđa!"[3]

بَاب إِذَا لَمْ يُتِمَّ الْإِمَامُ وَأَتَمَّ مَنْ خَلْفَهُ

KADA IMAM NE OBAVI PROPISNO NAMAZ, A ONAJ IZA NJEGA OBAVI GA U POTPUNOSTI

٦٩٤. حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ سَهْلٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُوسَى الْأَشْيَبُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِاللهِ ابْنِ دِينَارٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ يُصَلُّونَ لَكُمْ فَإِنْ أَصَابُوا فَلَكُمْ وَإِنْ أَخْطَئُوا فَلَكُمْ وَعَلَيْهِمْ .

694. PRIČAO NAM JE Fadl b. Sehl, njemu Hasan b. Musa el-Ešjeb, a ovome Abdur-Rahman b. Abdullah b. Dinar prenoseći od Zejda b. Eslema, on od Ataa b. Jesara, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
"(Imami) će vam klanjati, pa ako budu ispravno (i potpuno) klanjali, sevap (nagrada) i vama i njima, a ako budu pogriješili, vama je sevap, a njima šteta."[4]

2 Salim je uistinu oslobođeni rob neke ensarijke iz Medine i pošto je najviše boravio kod Ebu-Huzejfe koji ga je, nakon što je oslobođen, posinio, pa kad je to zabranjeno, nazvan je njegovim robom. Poginuo je u Jemami u doba hilafeta Ebu-Bekra, radijallahu anhu, a učestvovao je i u Bici na Bedru.

3 Izabranim starješinama treba se pokoravati. Ispravan je imamet roba. Ibni-Dževzi smatra da rob može biti namjesnik pokrajine, vojskovođa i drugo što osim vladara i vjerskog vođe (imama). Zabranjeno je dizati oružanu bunu protiv zakonito izabranog vladara, makar bio nasilan (nepravedan). Takvim ustankom uništavaju se životi i imeci ljudi koje musliman mora poštivati.

4 Po mišljenju pravnika hanefijske škole kvarenjem namaza od imama, kvari se istovremeno i namaz onih koji ga za njim klanjaju, dok imam Šafija zastupa suprotno mišljenje.
Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa, s dobrim senedom, navodi da je Alejhisselam rekao: "Poslije mene vama

IMAMLJENJE BUNTOVNIKA I ONOG KOJI U VJERU UNOSI NOVINE

Hasan (Basri) kaže: "Klanjaj (za njim), a on je odgovoran za svoje novotarije!"

695. Ebu-Abdullahu rekao je Muhammed b. Jusuf, njemu Evza'i, a ovome Zuhri prenoseći od Humejda b. Abdur-Rahmana, on od Ubejdullaha b. Adijja b. Hijara, da je unišao Osmanu b. Affanu, radijallahu anhu, dok je još bio opkoljen (pobunjenicima) i rekao mu:
– Ti si imam džemata, zadesilo te je ono što i sam vidiš. Nama klanja rukovodilac nereda i mi se bojimo da ne upadnemo u grijeh.
– Namaz je najbolje što svijet obavlja, i kada svijet čini dobro, čini i ti s njima, a ukoliko budu griješili, ti se kloni griješenja! – kazao je Osman.
Zubejdi je rekao:
– Zuhri kaže: "Ne smatramo da se može klanjati za osobom koja odaje utisak ženska izuzev neizbježne nužde."[1]

بَاب إِمَامَةِ الْمَفْتُونِ وَالْمُبْتَدِعِ

وَقَالَ الْحَسَنُ صَلِّ وَعَلَيْهِ بِدْعَتُهُ .

٦٩٥. قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَقَالَ لَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَدِيِّ بْنِ خِيَارٍ أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهُوَ مَحْصُورٌ فَقَالَ إِنَّكَ إِمَامُ عَامَّةٍ وَنَزَلَ بِكَ مَا نَرَى وَيُصَلِّي لَنَا إِمَامُ فِتْنَةٍ وَنَتَحَرَّجُ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَحْسَنُ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ فَإِذَا أَحْسَنَ النَّاسُ فَأَحْسِنْ مَعَهُمْ وَإِذَا أَسَاءُوا فَاجْتَنِبْ إِسَاءَتَهُمْ

وَقَالَ الزُّبَيْدِيُّ قَالَ الزُّهْرِيُّ لَا نَرَى أَنْ يُصَلَّى خَلْفَ الْمُخَنَّثِ إِلَّا مِنْ ضَرُورَةٍ لَا بُدَّ مِنْهَا .

će upravljati ljudi koji će skupno klanjanje namaza odgađati do na izmak njegova vremena, ali ćete vi dobiti svoju nagradu, a oni kaznu. Vi klanjajte za njima sve dok oni klanjaju okrenuti prema Kabi."
Ibni-Madže navodi Alejhisselamovu izjavu: "Možda ćete zapamtiti ljude koji će namaz klanjati po isteku njegova vremena. Ako ih zapamtite, vi klanjajte pravovremeno u svojim domovima, a potom klanjajte i za tim ljudima u džamiji i taj namaz smatrajte dobrovoljnim!"
Hadždžadž je počesto odgađao klanjanje džume do na izmak njenog vremena pa je Ebu-Vail preporučivao svojim poznanicima da pravovremeno klanjaju (podne) kod kuće i onda dođu u džamiju na zajedničko klanjanje. Ovo su činili još Mesruk u doba Zijada, Ata, Seid b. Džubejr i Mekhul u doba halife Velida.

1 Učenjaci su se razišli o tome da li je dozvoljeno klanjati namaz za haridžijom i novatorom. Postoje dvije vrste novotarija: ona koja je *zabluda* i ona koja je *dobro*, a to je ono što vjernici smatraju dobrim, a nije u suprotnosti s Kur'anom, sunnetom, tradicijom prvih generacija i idžmaom.
Dozvoljeno je klanjati za imamom haridžijom i novatorom. Mejmun b. Mehran upitan za punovažnost obavljenog namaza za haridžijom je odgovorio: "Ne moliš se haridžiji nego Allahu. Mi smo svojevremeno klanjali za Hadždžadžom, koji je pripadao Harurijama (ogranku haridžija)."
Malik je rekao: "Ne volim klanjati za imamom koji pripada sekti ibadija i vasilija, a niti s njim stanovati u jednom mjestu."
Ibni-Kasim smatra da treba obnoviti namaz, dok još traje njegovo vrijeme, koji je obavljen za imamom koji uvodi u vjeru novotarije.
Po mišljenju imama Ahmeda ne treba klanjati za imamom raskolnikom koji poziva u svoju novotariju, a namaz obavljen za pripadnikom sekte džehmija, rafidija i kaderija treba obnoviti. Ovo mišljenje dijele i pravnici hanefijske škole produžujući ga još na sektu mušebbiha i one koji tvrde da je kur'anski sadržaj

696. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Eban, njemu Gunder prenoseći od Šu'be, on od Ebu-Tejjaha koji je čuo Enesa b. Malika, kada je kazao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ebu-Zerru: "Slušaj i pokoravaj se pa makar to bilo i Etiopljaninu, glave (crne) poput zrna suhog grožđa!"

٦٩٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبَانَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَبِي ذَرٍّ اسْمَعْ وَأَطِعْ وَلَوْ لِحَبَشِيٍّ كَأَنَّ رَأْسَهُ زَبِيبَةٌ .

KADA SKUPNO KLANJAJU SAMO DVOJICA, DRUGI STOJI DESNO SPRAM IMAMA

بَاب يَقُومُ عَنْ يَمِينِ الْإِمَامِ بِحِذَائِهِ سَوَاءً إِذَا كَانَا اثْنَيْنِ

697. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Hakema da je čuo Seida b. Džubejra da prenosi od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Prenoćio sam u sobi tetke (po majci) Mejmune. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše jaciju, potom je došao (iz džamije) i klanjao još četiri rekata i onda legao. Kasnije je ustao te sam i ja pristupio i stao na njegovu lijevu stranu, a on me stavi na svoju desnu i klanja još pet rekata. Iza toga klanjaše još dva rekata, a zatim zaspa, te sam čuo njegovo hrkanje (upotrijebivši izraz: *gatitahu* ili *hatitahu*). Kasnije je izašao na (sabah) namaz.

٦٩٧. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ بِتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مَيْمُونَةَ فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ الْعِشَاءَ ثُمَّ جَاءَ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ فَجِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ أَوْ قَالَ خَطِيطَهُ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ .

nastao tek s njegovom objavom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, tj. da je stvoren.
U *Muhitu* se navodi: "Ko klanja za očito grješnim čovjekom (fasikom) i koji uvlači u vjeru novotarije, postiže sevape i nagrade skupnog klanjanja, ali ne postiže onaj sevap koji postiže kada klanja za pobožnim imamom."
Ibni-Hubejb smatra, da namaz obavljen za notornim alkoholičarom treba obnoviti.

AKO ČOVJEK STANE NA LIJEVU STRANU IMAMA I IMAM GA (U NAMAZU) PREMJESTI NA SVOJU DESNU STRANU, NEĆE IM NAMAZ BITI POKVAREN

بَاب إِذَا قَامَ الرَّجُلُ عَنْ يَسَارِ الْإِمَامِ فَحَوَّلَهُ الْإِمَامُ إِلَى يَمِينِهِ لَمْ تَفْسُدْ صَلَاتُهُمَا

698. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu Ibni-Vehb, a ovome Amr prenoseći od Abdur-Rabbihi b. Seida, on od Mahreme b. Sulejmana, ovaj od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a on od Ibni-Abbasa, da je rekao:

– Spavao sam kod Mejmune, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je te noći kod nje i uze (noću) abdest, stade i klanja namaz. Ja sam stao s njegove lijeve, a on me uze i stavi na svoju desnu stranu. Klanjao je trinaest rekata, potom zaspao tako da je ustima puhtao, jer kada bi spavao, disao je na usta. Kasnije mu je došao mujezin pa je izašao i klanjao (sabah), a nije ponovo uzimao abdest.

– Pričao sam ovaj slučaj, kaže Amr Bukejru, a on mi odgovori: "To mi je pričao i Kurejb."

٦٩٨. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْب قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرٌو عَنْ عَبْدِرَبِّهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ نِمْتُ عِنْدَ مَيْمُونَةَ وَالنَّبِيُّ ﷺ عِنْدَهَا تِلْكَ اللَّيْلَةَ فَتَوَضَّأَ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ عَلَى يَسَارِهِ فَأَخَذَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً ثُمَّ نَامَ حَتَّى نَفَخَ وَكَانَ إِذَا نَامَ نَفَخَ ثُمَّ أَتَاهُ الْمُؤَذِّنُ فَخَرَجَ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ قَالَ عَمْرٌو فَحَدَّثْتُ بِهِ بُكَيْرًا فَقَالَ حَدَّثَنِي كُرَيْبٌ بِذَلِكَ .

KADA IMAM NIJE NAUMIO DA ĆE BITI IMAM, PA SVIJET DOĐE I ON NASTAVI KLANJATI KAO IMAM

بَاب إِذَا لَمْ يَنْوِ الْإِمَامُ أَنْ يَؤُمَّ ثُمَّ جَاءَ قَوْمٌ فَأَمَّهُمْ

699. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il b. Ibrahim, prenoseći od Ejjuba, on od Abdullaha b. Seida b. Džubejra, ovaj od svoga oca, a on od Ibni-Abbasa, da je rekao:

"Noćio sam kod svoje (po majci) tetke i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, usta da klanja u toku noći pa sam ustao i ja s njim klanjati; stao sam mu s lijeve, a on me uhvati za glavu i stavi na svoju desnu stranu."[1]

٦٩٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ بِتُّ عِنْدَ خَالَتِي فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَقُمْتُ أُصَلِّي مَعَهُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ بِرَأْسِي فَأَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ .

1 Imamu nije uvjet posebna namjera i odluka (nijjet) da će biti imam ako imami samo muškarcima, a potrebna je ako za njim klanjaju i žene. To je mišljenje najvećeg broja pravnika hanefijske škole, dok imam Ahmed smatra da je ta odluka uvjet samo kod klanjanja obligatnih namaza, a Šafija, Malik i Zufer da ona nije uvjet ni u kom slučaju.
Prisutna samo jedna osoba skupnom klanjanju namaza, staće naporedo s desne strane imama, a neki

KADA IMAM ODULJI NAMAZ, A DŽEMATLIJI NASTUPI NEKA POTREBA PA NAPUSTI NAMAZ, I SAM GA DOVRŠI

بَاب إِذَا طَوَّلَ الْإِمَامُ وَكَانَ لِلرَّجُلِ حَاجَةٌ فَخَرَجَ فَصَلَّى

700. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu'be prenoseći od Amra, on od Džabira b. Abdullaha da je Mu'az b. Džebel klanjao s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a potom se povratio i klanjao svojim ljudima kao imam.

٧٠٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرٍو عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ كَانَ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَؤُمُّ قَوْمَهُ .

701. PRIČAO MI JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, a ovome Šu'be prenoseći od Amra, i rekao da je čuo Džabira b. Abdullaha, gdje govori:
– Mu'az b. Džebel klanjao je za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa se povratio i imamio svojim ljudima, klanjao im jaciju i učio poglavlje El-Bekare. Tada se jedan čovjek povuče iz namaza i Mu'az kao da ga ukori. To je preneseno Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on reče tri puta: "(Ti si) rastjerivač, rastjerivač, rastjerivač!", ili je rekao: "(Zar da budeš) rastjerivač, rastjerivač, rastjerivač!?" i naredi mu, kaže Amr, da uči dvije sure od srednje dugih sura s puno stanki ("Evsatul-mufessal") koje ja, eto, nisam (po imenu) zapamtio.[2]

٧٠١. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِاللهِ قَالَ كَانَ مُعَاذُ ابْنُ جَبَلٍ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ يَرْجِعُ فَيَؤُمُّ قَوْمَهُ فَصَلَّى الْعِشَاءَ فَقَرَأَ بِالْبَقَرَةِ فَانْصَرَفَ الرَّجُلُ فَكَأَنَّ مُعَاذًا تَنَاوَلَ مِنْهُ فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ فَتَّانٌ فَتَّانٌ فَتَّانٌ ثَلَاثَ مِرَارٍ أَوْ قَالَ فَاتِنًا فَاتِنًا فَاتِنًا وَأَمَرَهُ بِسُورَتَيْنِ مِنْ أَوْسَطِ الْمُفَصَّلِ قَالَ عَمْرٌو لَا أَحْفَظُهُمَا .

---

kažu: "Stavit će prste svojih nogu pored desne strane imamovih peta." Šafija u ovom slučaju preporučuje džematliji da stane desno i malo iza imama, a imam Ahmed kaže: "Ako bi džematlija stao na lijevu stranu imama, namaz mu nije punovažan."
Namaz ne kvari prelazak džematlije s desne strane imama na lijevu, prolazak u prethodni red džemata i drugi manji pokreti.

2 Ibni-Hibban gornji slučaj iznosi u svom *Sahihu* u verziji u kojoj Džabir kazuje: "Alejhisselam odgodi klanjanje jacije jednom do u kasno doba noći. Tu je jaciju s njim klanjao i Mu'az i povratio se nama, stupio pred nas kao imam i učio poglavlje El-Bekare. Tada se jedan od prisutnih povukao na stranu u ugao džamije i klanjao sam. Alejhisselamu je to preneseno i on je Mu'azu naredio da uči kraće sure, koje ja, eto, nisam zapamtio. Kasnije smo rekli Amru kako je Zubejr kazao da je Alejhisselam rekao: "Uči poglavlje Et-Tarik, El-Burudž i Eš-Šems, što je i Amr potvrdio."
Moguće je da je Mu'az klanjao jaciju za Alejhisselamom naumivši je kao fakultativni obred da bi se poslije povratio svojim ljudima i klanjao je kao obligatnu dužnost. On je to činio želeći čuti i naučiti što više kur'anskog teksta neposredno od Alejhisselama.
"Evsatul-mufessal" su poglavlja od "Kuvviret" do "Ed-Duha" sure.
Iz hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je da imam dužinu namaza uskladi s mogućnostima, s raspoloženjem i sa željama klanjača (musalija);

IMAMOVO SKRAĆIVANJE KIJAMA (STAJANJA) I POTPUNO OBAVLJANJE RUKU'A I SEDŽDE

بَاب تَخْفِيفِ الْإِمَامِ فِي الْقِيَامِ وَإِتْمَامِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ

702. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Zuhejr, a ovome Isma'il koji je čuo Kajsa kome je saopćio Ebu-Mes'ud, kako je jedan čovjek rekao: – Allahov Poslaniče, Allaha mi, ja izostavljam zajedničko obavljanje jutarnjeg namaza zbog toga što nam ga taj i taj oduljuje. Nisam vidio nikada srditijeg Allahovog Poslanika u predavanju kao tada. Potom je rekao: "Ima vas koji razgone (džemat). Ko god od vas bude svijetu klanjao, neka bude kratak, jer među njima ima poneko slab, star i potreban (nečemu)."[1]

٧٠٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ سَمِعْتُ قَيْسًا قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو مَسْعُودٍ أَنَّ رَجُلًا قَالَ وَاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنْ صَلَاةِ الْغَدَاةِ مِنْ أَجْلِ فُلَانٍ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ إِنَّ مِنْكُمْ مُنَفِّرِينَ فَأَيُّكُمْ مَا صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ فِيهِمُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ .

KADA NEKO KLANJA SAM, NEKA DULJI (NAMAZ) KOLIKO HOĆE

بَاب إِذَا صَلَّى لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ

703. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas klanja svijetu, neka bude kratak, jer među njima ima poneko iznemogao, bolestan i star, a kada neko od vas klanja sam, neka dulji koliko god hoće!"[2]

٧٠٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِلنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ فَإِنَّ مِنْهُمُ الضَّعِيفَ وَالسَّقِيمَ وَالْكَبِيرَ وَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ لِنَفْسِهِ فَلْيُطَوِّلْ مَا شَاءَ .

– svakidašnje potrebe ljudi opravdani su razlozi da se namaz obavi u nešto bržem i kraćem vidu;
– poslove ljudi štetne za zajednicu treba kritikovati i odmah ih ispravljati.

1 Sve dijelove namaza imam treba obavljati umjerene dužine, ali sve njegove dijelove treba upotpuniti. Brzo ili sporo klanjanje je irelevantan pojam – što je za starije brzo, za mlađe je sporo. Zato će imam paziti na sastav učesnika obreda i klanjati na opće zadovoljstvo svih.
Ibni-Bettal kaže: "Pošto je Zakonodavac naredio umjerenost (u dužini namaza), onda je onaj koji odulji prekršitelj te naredbe. Protivljenje grješniku je dozvoljeno, jer nema pokornosti stvorenjima, osim u onome što je dobro."

2 Svaki dio namaza imam treba pravilno obavljati u skladu s utvrđenim propisima. Alejhisselam je rekao: "Nije vrijedan namaz onog koji potpuno ne ispravi leđa s ruku'a i sedžde."
Sa'd, radijallahu anhu, kada bi klanjao svijetu u džamiji, obavljao bi kijam, ruku' i sedždu brzo i kratko, a kada bi klanjao sam u svojoj kući duljio bi ih, a na primjedbu svojih drugova odgovaraše: "Mi smo imami; za nama se svijet povodi i na nas ugleda."

KO SE PRITUŽI NA IMAMA KADA NAMAZ ODULJI

بَاب مَنْ شَكَا إِمَامَهُ إِذَا طَوَّلَ

Ebu-Usejd rekao je (svome sinu): “Sinak, oduljio si namaz!”

وَقَالَ أَبُو أُسَيْدٍ طَوَّلْتَ بِنَا يَا بُنَيَّ .

704. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Ismaila b. Ebu-Halida, on od Kajsa b. Ebu-Hazima, a ovaj od Ebu-Mes‘uda, da je jedan čovjek rekao:
“Allahov Poslaniče, ja izostajem od zajedničkog klanjanja sabah-namaza zbog toga što nam ga taj i taj dulji.”
Na to se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rasrdio i nisam ga nikada vidio da je bio srditiji u predavanju nego tada. Zatim reče: “O ljudi, neki od vas rastjeruju (džemat). Ko bude imamio svijetu, neka bude kratak jer iza njega ima bolesnih (slabih), starih i (nečega) potrebitih.”

٧٠٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي لَأَتَأَخَّرُ عَنِ الصَّلَاةِ فِي الْفَجْرِ مِمَّا يُطِيلُ بِنَا فُلَانٌ فِيهَا فَغَضِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا رَأَيْتُهُ غَضِبَ فِي مَوْضِعٍ كَانَ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْهُ يَوْمَئِذٍ ثُمَّ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ مِنْكُمْ مُنَفِّرِينَ فَمَنْ أَمَّ النَّاسَ فَلْيَتَجَوَّزْ فَإِنَّ خَلْفَهُ الضَّعِيفَ وَالْكَبِيرَ وَذَا الْحَاجَةِ .

705. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Šu‘be, a ovome Muharib b. Disar, da je čuo Džabira b. Abdullaha Ensarija, da kaže:
– Jedan je čovjek naišao s dvjema devama za natapanje usjeva. Noć je već bila nastala, pa je ostavio svoje deve i krenuo prema Mu‘azu koji je klanjao. Mu‘az je učio poglavlje El-Bekare ili En-Nisa i čovjek napusti namaz. Kasnije mu je preneseno da ga je Mu‘az ukorio i on je otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i potužio mu se na Mu‘aza. Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzviknuo tri puta: “Mu‘azu, zar ćeš biti razbijač, ili je rekao smutljivac! Što nisi

٧٠٥. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَارِبُ بْنُ دِثَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِاللهِ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ أَقْبَلَ رَجُلٌ بِنَاضِحَيْنِ وَقَدْ جَنَحَ اللَّيْلُ فَوَافَقَ مُعَاذًا يُصَلِّي فَتَرَكَ نَاضِحَهُ وَأَقْبَلَ إِلَى مُعَاذٍ فَقَرَأَ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ أَوِ النِّسَاءِ فَانْطَلَقَ الرَّجُلُ وَبَلَغَهُ أَنَّ مُعَاذًا نَالَ مِنْهُ فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَشَكَا إِلَيْهِ مُعَاذًا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا مُعَاذُ أَفَتَّانٌ أَنْتَ أَوْ أَفَاتِنٌ ثَلَاثَ مِرَارٍ فَلَوْلَا صَلَّيْتَ بِسَبِّحِ

Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, klanjaše brže, ali je ruku‘ i sedždu obavljao u potpunosti.
– Je li tako klanjao Alejhisselam? – pitali su ga.
– Da, i zato ja ne duljim – odgovorio je.
Kada je halifa Omer, radijallahu anhu, zboden u mihrabu, na njegovo mjesto prošao je Abdurahman b. Avf i proučio “El-Kevser” i “En-Nasr,” dva najkraća poglavlja iz Kur’ana.

klanjao sa (poglavljem) 'Sebbihisme rabbikel-a'la', 'Veš-šemsi ve duhaha vel-lejli iza jagšaha', jer za tobom klanja poneko star, slab ili neko ko ima neku potrebu."
– Mislim, (kaže Šu'be), na zadnji dio teksta ovog hadisa.
– Šu'beta u drugom nizu prenosilaca slijedi Seid b. Mesruk, Mis'ar i Šejbani – kaže Ebu-Abdullah (Buhari).
Amr, Ubejdullah b. Miksem i Ebu-Zubejr, u svojim zasebnim izjavama prenoseći ih od Džabira, rekli su: "Mu'az je u toj jaciji učio poglavlje El-Bekare."

اسْمَ رَبِّكَ وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى
فَإِنَّهُ يُصَلِّي وَرَاءَكَ الْكَبِيرُ وَالضَّعِيفُ وَذُو الْحَاجَةِ
أَحْسِبُ هَذَا فِي الْحَدِيثِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَتَابَعَهُ
سَعِيدُ بْنُ مَسْرُوقٍ وَمِسْعَرٌ وَالشَّيْبَانِيُّ قَالَ عَمْرٌو
وَعُبَيْدُاللهِ بْنُ مِقْسَمٍ وَأَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ قَرَأَ مُعَاذٌ
فِي الْعِشَاءِ بِالْبَقَرَةِ وَتَابَعَهُ الْأَعْمَشُ عَنْ مُحَارِبٍ .

KRATKO, ALI POTPUNO KLANJANJE NAMAZA

بَاب الْإِيجَازِ فِي الصَّلَاةِ وَإِكْمَالِهَا

706. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, a ovome Abdul-Aziz prenoseći od Enesa b. Malika, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavljaše namaz kratko i potpuno."

٧٠٦. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ
قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ
كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُوجِزُ الصَّلَاةَ وَيُكْمِلُهَا .

SKRAĆIVANJE NAMAZA ZBOG PLAKANJA DJETETA

بَاب مَنْ أَخَفَّ الصَّلَاةَ عِنْدَ بُكَاءِ الصَّبِيِّ

707. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njega obavijestio Velid b. Muslim, a ovoga Evza'i prenoseći od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, ovaj od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Stupim u namaz u namjeri da oduljim učenje. Tada začujem plakanje djeteta i skratim učenje u svom namazu, ne želeći da time činim poteškoću njegovoj majci."
U drugom nizu prenosilaca (Velida) slijedi Bišr b. Bekr, Ibn-Mubarek i Bekijje prenoseći hadis od Evza'ija.[1]

٧٠٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا
الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى
بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَبِي
قَتَادَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنِّي لَأَقُومُ فِي الصَّلَاةِ أُرِيدُ
أَنْ أُطَوِّلَ فِيهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي
صَلَاتِي كَرَاهِيَةَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ تَابَعَهُ بِشْرُ بْنُ
بَكْرٍ وَابْنُ الْمُبَارَكِ وَبَقِيَّةُ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ .

1 Alejhisselam je u gornjem slučaju proučio na prvom rekatu suru otprilike od 60 ajeta, a na drugom svega tri. Iz hadisa se može zaključiti:

708. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, njemu Sulejman b. Bilal, ovome Šerik b. Abdullah da je čuo Enesa b. Malika, gdje govori:
"Nisam nikada klanjao namaz za imamom, za kraće vrijeme a potpunije, kao za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem. Ako bi čuo plakanje djeteta, skratio bi (učenje) bojeći se da to ne stavi njegovu majku u iskušenje."

٧٠٨. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ مَا صَلَّيْتُ وَرَاءَ إِمَامٍ قَطُّ أَخَفَّ صَلَاةً وَلَا أَتَمَّ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنْ كَانَ لَيَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَيُخَفِّفُ مَخَافَةَ أَنْ تُفْتَنَ أُمُّهُ .

709. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Jezid b. Zurej', a ovome Seid, kojem je saopćio Katade da ga je Enes b. Malik obavijestio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Stupim u namaz i namjeravam ga oduljiti pa čujem plač djeteta i skratim učenje zbog toga što poznajem žaljenje i bol njegove majke zbog plakanja."

٧٠٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِنِّي لَأَدْخُلُ فِي الصَّلَاةِ وَأَنَا أُرِيدُ إِطَالَتَهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ بُكَائِهِ .

710. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Ibn-Ebu-Adijj prenoseći od Seida, on od Katade, ovaj od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Stupim u namaz i htjednem ga oduljiti. Potom začujem plakanje djeteta i ja ga skratim, jer znam veliko žaljenje i bol njegove majke zbog plača." Musa kaže da je njemu isti hadis prenio Eban, kome je pričao Katade rekavši da je čuo od Enesa, ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

٧١٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِنِّي لَأَدْخُلُ فِي الصَّلَاةِ فَأُرِيدُ إِطَالَتَهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ مِمَّا أَعْلَمُ مِنْ شِدَّةِ وَجْدِ أُمِّهِ مِنْ بُكَائِهِ وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

– žene mogu učestvovati u zajedničkom namazu u džamiji;
– po mišljenju nekih pravnika šafijske škole imam treba oduljiti ruku', ako osjeti dolazak novog džematlije, a imam Ahmed dodaje: "Ako to nije teško ostalim učesnicima namaza." Međutim, to ne dozvoljavaju Malik, Evza'i i Ebu-Hanife, a Ša'bi odobrava za onoliko za koliko se može izgovoriti "Subhane rabbijel-azim", još jedan do dva puta više nego što je to uobičajeno.
Ebu-Kasim Saffar kaže: "Ako je onaj koji dolazi bogat, nije ga dozvoljeno čekati, a ako je siromašan, dozvoljeno ga je čekati."

2 U hadisu koji Humejd i Ali ibn Jezid prenose od Katade, (a on od Enesa) da je Alejhisselam jednog jutra skratio učenje na sabahu pa mu je Enes prigovorio, a on mu odgovori: "Čuo sam plač djeteta pa mi je bilo neugodno da se time uznemirava njegova majka."

KADA NEKO KLANJA ZA IMAMOM I POSLIJE IMAMI DRUGIM LJUDIMA

باب إِذَا صَلَّى ثُمَّ أَمَّ قَوْمًا

711. PRIČALI SU NAM Sulejman b. Harb i Ebu-Nu'man, njima Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, on od Amra b. Dinara, a ovaj od Džabira b. Abdullaha da je rekao:
"Mu'az klanjaše za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a onda bi otišao svojim ljudima i klanjao im (kao imam)."

٧١١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ وَأَبُو النُّعْمَانِ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ كَانَ مُعَاذٌ يُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ يَأْتِي قَوْمَهُ فَيُصَلِّي بِهِمْ .

PRENOŠENJE (PRISUTNOM) SVIJETU TEKBIR IMAMA

باب مَنْ أَسْمَعَ النَّاسَ تَكْبِيرَ الْإِمَامِ

712. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdullah b. Davud, a ovome A'meš prenoseći od Ibrahima, on od Esveda, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
– Kada se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razbolio i od toga umro, došao mu je Bilal da ga obavijesti o namazu, a on reče:
"Zapovjedite Ebu-Bekru, neka klanja (kao imam)!"
"Rekla sam", kaže Aiša, "Ebu-Bekr je sažaljiv čovjek, ako on stane na tvoje mjesto, on će proplakati i neće moći učiti."
"Zapovjedite Ebu-Bekru, neka klanja!" – rekao je.
– Ja sam rekla, (kaže Aiša), isto kao i ranije, i poslije treće ili četvrte zapovijedi on reče: "Vi ste baš kao i žene iz doba Jusufa. Zapovjedite Ebu-Bekru pa neka on klanja!"

٧١٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ دَاوُدَ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا مَرِضَ النَّبِيُّ ﷺ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ أَتَاهُ بِلَالٌ يُؤْذِنُهُ بِالصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِنْ يَقُمْ مَقَامَكَ يَبْكِي فَلَا يَقْدِرُ عَلَى الْقِرَاءَةِ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ فَقُلْتُ مِثْلَهُ فَقَالَ فِي الثَّالِثَةِ أَوِ الرَّابِعَةِ إِنَّكُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ فَصَلَّى وَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ

يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ يَخُطُّ بِرِجْلَيْهِ الْأَرْضَ فَلَمَّا رَآهُ أَبُو بَكْرٍ ذَهَبَ يَتَأَخَّرُ فَأَشَارَ إِلَيْهِ أَنْ صَلِّ فَتَأَخَّرَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَقَعَدَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى جَنْبِهِ وَأَبُو بَكْرٍ يُسْمِعُ النَّاسَ التَّكْبِيرَ تَابَعَهُ مُحَاضِرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ .

Tako je (Ebu-Bekr) klanjao, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izađe i kao da sada gledam kako vuče noge po zemlji, oslanjajući se na dva čovjeka. Kada ga je Ebu-Bekr ugledao, htio se odmah povući natrag, a on mu pokaza (rukom) da klanja. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, ipak se malo povukao ustranu i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je pokraj njega, dok je Ebu-Bekr prisutnom svijetu prenosio (njegov) tekbir.
U drugom nizu prenosilaca iza (Abdullaha b. Davuda) dolazi Muhadir, koji isti slučaj prenosi od A'meša.

بَاب الرَّجُلُ يَأْتَمُّ بِالْإِمَامِ وَيَأْتَمُّ النَّاسُ بِالْمَأْمُومِ

ČOVJEK KOJI SE POVODI ZA IMAMOM, A OSTALI SVIJET ZA NJIM

وَيُذْكَرُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ائْتَمُّوا بِي وَلْيَأْتَمَّ بِكُمْ مَنْ بَعْدَكُمْ .

Spominje se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Povodite se (vi naprijed) za mnom, a za vama neka se povode oni iza vas!"

٧١٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ لَمَّا ثَقُلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ جَاءَ بِلَالٌ يُؤْذِنُهُ بِالصَّلَاةِ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ وَإِنَّهُ مَتَى مَا يَقُمْ مَقَامَكَ لَا يُسْمِعُ النَّاسَ فَلَوْ أَمَرْتَ عُمَرَ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ فَقُلْتُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ وَإِنَّهُ مَتَى يَقُمْ مَقَامَكَ لَا يُسْمِعُ النَّاسَ فَلَوْ أَمَرْتَ عُمَرَ قَالَ إِنَّكُنَّ لَأَنْتُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ فَلَمَّا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ

713. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Ebu-Mu'avija prenoseći od A'meša, ovaj od Ibrahima, on od Esveda, a ovaj opet od Aiše, da je rekla:
– Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, teže obolio, došao je Bilal i izvijestio ga o nastupu namaza.
– Zapovjedite Ebu-Bekru, neka on klanja svijetu! – rekao je on.
– Allahov Poslaniče, rekla je Aiša, Ebu-Bekr je saosjećajan čovjek i kada bi on stao na tvoje mjesto, ne bi ga svijet (od plača) čuo, pa da to narediš Omeru.
– Naredite Ebu-Bekru, da on klanja! – rekao je Alejhisselam.
Tada sam rekla Hafsi: "Kaži mu da je Ebu-Bekr samilostan čovjek i, kada on stane na tvoje mjesto, on neće moći učiti da ga (prisutni) svijet čuje, pa da to naredi Omeru!" Na to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vi ste stvarno nasrtljive

kao što su bile žene iz vremena Jusufa. Zapovjedite Ebu-Bekru da klanja prisutnom svijetu!"
Kada je Ebu-Bekr stupio u namaz, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osjetio je u sebi neku olakšicu pa je ustao, oslanjajući se na dva čovjeka, i tako teško koračajući ušao u džamiju. Kada je Ebu-Bekr čuo njegov tihi glas, htio se odmah povući natrag, ali mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao (da se ne miče), a potom je prišao i sjeo na lijevu stranu Ebu-Bekra. Ebu-Bekr je i dalje klanjao stojeći, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sjedeći. Ebu-Bekr se povodio za klanjanjem namaza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a prisutni svijet povodio se za klanjanjem Ebu-Bekra, radijallahu anhu.[1]

وَجَدَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي نَفْسِهِ خِفَّةً فَقَامَ يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ وَرِجْلَاهُ يَخُطَّانِ فِي الْأَرْضِ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَلَمَّا سَمِعَ أَبُو بَكْرٍ حِسَّهُ ذَهَبَ أَبُو بَكْرٍ يَتَأَخَّرُ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَجَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى جَلَسَ عَنْ يَسَارِ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي قَائِمًا وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي قَاعِدًا يَقْتَدِي أَبُو بَكْرٍ بِصَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَالنَّاسُ مُقْتَدُونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

DA LI ĆE IMAM, KADA POSUMNJA U ISPRAVNOST SVOGA KLANJANJA, PRIHVATITI MIŠLJENJE PRISUTNOG SVIJETA?

بَاب هَلْ يَأْخُذُ الْإِمَامُ إِذَا شَكَّ بِقَوْلِ النَّاسِ

714. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika b. Enesa, on od Ejjuba b. Ebu-Temim Sahtijanija, ovaj od Muhammeda b. Sirina, a on opet od Ebu-Hurejre, da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon obavljena dva rekata (četverorekatnog) namaza, okrenuo svijetu i Zul-Jedejn ga upita:
– Je li se ovaj namaz skratio ili si ti, Allahov Poslaniče, nešto zaboravio?

٧١٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ ابْنِ أَنَسٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ انْصَرَفَ مِنِ اثْنَتَيْنِ فَقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ أَقَصُرَتِ الصَّلَاةُ أَمْ نَسِيتَ يَا رَسُولَ اللهِ

1 Prema Muslimu prvi hadis u cjelini glasi:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio je da njegovi ashabi izbjegavaju prvi saf za njima, pa im je rekao: "Približite se i povodite se za mnom, a neka se za vama povode oni koji su (u safu) iza vas. Ljudi neprestano kasne sve dok ih Uzvišeni Allah ne udalji od svoje milosti."
Na osnovu ovoga hadisa Ša'bi smatra da se ljudi u zadnjim redovima skupnog klanjanja povode za onim koji su u redu ispred njih. Najveći broj pravnika odbija mišljenje Ša'bija ističući da se gornjim hadisom traži da džematlije zadnjih redova skupnog klanjanja motre one ispred sebe da bi istovremeno vršili pojedine namaske dijelove, a oni u prvom redu motre neposredno postupak imama.
Punovažan je namaz džematlije obavljen za imamom čiji glas nije čuo niti imama vidio ukoliko mu je neko prenosio njegov tekbir ili vidio ljude ispred sebe koji vide imama ili ljude u prednjim redovima.

– Je li čovjek dugih ruku (Zul-Jedejn) iznio istinu? – upita Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
– Da, jeste rekao istinu – odgovoriše prisutni.
Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao i klanjao još dva rekata, predao selam, izgovorio tekbir i obavio sedžde slične svojim uobičajenim sedždama ili nešto malo duže.

فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَلَّى اثْنَتَيْنِ أُخْرَيَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ .

715. PRIČAO NAM JE Ebu-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Seida b. Ibrahima, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je samo dva rekata podne-namaza pa mu se reklo: "Klanjao si dva rekata!" i on je klanjao još dva rekata, potom predao selam i obavio dvije (sehvi) sedžde.

٧١٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ فَقِيلَ صَلَّيْتَ رَكْعَتَيْنِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ .

KADA IMAM PLAČE U NAMAZU

بَاب إِذَا بَكَى الْإِمَامُ فِي الصَّلَاةِ

Abdullah b. Šeddad je rekao:
– Bio sam u zadnjem redu džemata i čuo sam Omerovo grcanje, a učio je: "Innema ešku bessi ve huzni ilellah…" (Na svoju tugu i žalost jadim se samo Allahu).

وَقَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ شَدَّادٍ سَمِعْتُ نَشِيجَ عُمَرَ وَأَنَا فِي آخِرِ الصُّفُوفِ يَقْرَأُ (إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللهِ) .

716. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik b. Enes prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, majke pravovjernih, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u svojoj bolesti rekao:
– Zapovjedite Ebu-Bekru da svijetu klanja!
– Rekla sam, kaže Aiša, kada Ebu-Bekr stane na tvoje mjesto, on neće moći od plača učiti da ga svijet čuje, pa zapovjedi Omeru, neka on klanja!
Potom je opet rekao: "Zapovjedite Ebu-Bekru, neka on svijetu klanja!" Tada je Aiša rekla Hafsi: "Kaži mu da Ebu-Bekr, čim bude stao na tvoje mjesto, neće moći od plača učiti da ga svijet čuje,

٧١٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ يُصَلِّي بِالنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ قُلْتُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ فَلْيُصَلِّ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ قَالَتْ عَائِشَةُ لِحَفْصَةَ قُولِي لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يُسْمِعِ النَّاسَ مِنَ الْبُكَاءِ فَمُرْ عُمَرَ

فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ فَفَعَلَتْ حَفْصَةُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَهْ إِنَّكُنَّ لَأَنْتُنَّ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ لِلنَّاسِ قَالَتْ حَفْصَةُ لِعَائِشَةَ مَا كُنْتُ لِأُصِيبَ مِنْكِ خَيْرًا .

pa zapovjedi Omeru, neka on svijetu klanja!"
Hafsa je to učinila, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Šuti, vi ste uistinu (nasrtljive) kao žene iz vremena Jusufa (pejgambera). Zapovjedite Ebu-Bekru, neka svijetu klanja!"
Hafsa je poslije rekla Aiši: "Od tebe me nije zadesilo nikakvo dobro."[1]

IZRAVNAVANJE REDOVA PRI UČENJU IKAMETA I IZA NJEGA

بَاب تَسْوِيَةِ الصُّفُوفِ عِنْدَ الْإِقَامَةِ وَبَعْدَهَا

٧١٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِالْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ سَمِعْتُ النُّعْمَانَ ابْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَتُسَوُّنَّ صُفُوفَكُمْ أَوْ لَيُخَالِفَنَّ اللهُ بَيْنَ وُجُوهِكُمْ .

717. PRIČAO NAM JE Ebu-Velid Hišam b. Abdul-Melik, njemu Šu'be, a njega obavijestio Amr b. Murre, da je čuo Salima b. Ebu-Dža'da, ovaj Nu'mana b. Bešira, gdje govori:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ili ćete izravnavati svoje redove u namazu ili će vam Allah okrenuti vaša lica unatrag."[2]

٧١٨. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ أَقِيمُوا الصُّفُوفَ فَإِنِّي أَرَاكُمْ خَلْفَ ظَهْرِي .

718. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis prenoseći od Abdul-Aziza, a on od Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ispravite svoje safove! Ja vas uistinu vidim za svojim leđima."[3]

1 Es-Sekafisi kaže da su učenjaci dozvolili plakanje u namazu iz straha od Allahove kazne. Međutim, učenjaci se razilaze u vezi s ječanjem (stenjanjem, jaukanjem) i uzdisanjem. Ibnul-Mubarek kaže da ne smeta ako to preovladava, a Ebu-Hanife kaže da čovjek neće prekidati namaz ako to jecanje i uzdisanje bude zbog sjećanja na Džennet i Džehennem. Ako ono bude izazvano nekim bolom ili nedaćom, klanjač će prekinuti namaz. Šafija i Ebu-Sevr smatraju da to ne smeta sve dok ne bi prešlo u razumljive riječi. Ša'bi i Neha'i smatraju da će klanjač ponoviti namaz ako bi jecao bilo iz straha od Allaha, zbog bola ili neke nevolje.

2 Jedni komentatori hadisa ovaj dio shvataju u značenju kako je to i prevedeno, dok drugi smatraju da se ovdje ne misli na literarno (vanjsko) značenje, nego da se pod tim misli da će Allah ubaciti neslogu među muslimane koji ne izravnavaju safove.

3 Neurednost redova skupnog obreda jeste odraz neurednosti učesnika obreda. Izravnati safove jeste namaski sunnet po mišljenju Ebu-Hanife, Šafija i Malika, a po Ibn-Hazmu strogo obligatna dužnost (farz).
Halifa Omer, radijallahu anhu, zadužio je neke ljude koji su izravnavali redove u džamiji i početni namaski tekbir izgovarao tek kada bi mu javili da su redovi izravnani. Ovo je bio običaj halife Osmana, radijallahu anhu, i Alije, radijallahu anhu.

OKRETANJE IMAMA SVIJETU PRI IZRAVNAVANJU SAFOVA

بَاب إِقْبَالِ الْإِمَامِ عَلَى النَّاسِ عِنْدَ تَسْوِيَةِ الصُّفُوفِ

719. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ebu-Redža', njemu Mu'avija b. Amr, ovome Zaide b. Kudame, on čuo od Humejda Tavila, a ovaj od Enesa, koji je rekao:
– Proučen je ikamet za namaz i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenu se licem nama i reče: "Ispravite svoje redove i dobro se zbijte jedan uz drugog! Ja vas vidim iza svojih leđa."[4]

٧١٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ ابْنُ أَبِي رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ بْنُ قُدَامَةَ قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ الطَّوِيلُ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَأَقْبَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِوَجْهِهِ فَقَالَ أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ وَتَرَاصُّوا فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي .

VAŽNOST PRVOG REDA U SKUPNOM KLANJANJU

بَاب الصَّفِّ الْأَوَّلِ

720. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim prenoseći od Malika, on od Sumejja, ovaj od Ebu-Saliha, a on od Ebu-Hurejre koji je rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
– Šehidi su: utopljenik, preminuli od kuge, dizenterije, i preminuli pod ruševinom.

٧٢٠. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الشُّهَدَاءُ الْغَرِقُ وَالْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْهَدِمُ .

721. Potom je još izjavio: "Kada bi ljudi znali šta će dobiti za ranjenje u džemat, oni bi se u tom utrkivali. Kada bi znali za nagradu koju će dobiti za prisustvovanje (u džematu) jacije i sabaha, dolazili bi na njih pa makar puzući, a kada bi znali za nagradu koja ih čeka (za klanjanje) u prvom redu (džemata), izvlačili bi za to strelice (bacali kocku)."

٧٢١. وَقَالَ وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ لَاسْتَبَقُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الصَّفِّ الْمُقَدَّمِ لَاسْتَهَمُوا .

Alija, radijallahu anhu, po proučenom ikametu bi se obazreo i kazao: "Ti se pomakni naprijed, a ti malo nazad!" Ravnanje safova redovno je činio i Alejhisselam, kako to prenosi Nu'man b. Bešir, a bilježi Ebu-Davud.

4 Ibni-Hibban u svom *Sahihu* i Ebu-Davud u *Sunenu* navode da je Alejhisselam jednom rekao: "Zbijte redove, približite se jedan drugom i uporedite međusobno svoja ramena i vratove! Tako mi Onog u Čijoj je ruci moja duša, vidim šejtana kao crno janješce kako se kroz praznine redova uvlači među vas."
Pristupajući skupnom klanjanju, dužnost prisutnih je izravnati redove.
Dozvoljen je neophodan kraći razgovor između proučenog ikameta i izgovaranja početnog namaskog tekbira.

ISPRAVLJANJE REDA (DŽEMATA) JE UPOTPUNJAVANJE SAMOG NAMAZA

بَاب إِقَامَةُ الصَّفِّ مِنْ تَمَامِ الصَّلَاةِ

722. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Abdur-Rezzak da ga je obavijestio Ma'mer prenoseći od Hemmama b. Munebbiha, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Imam je postavljen da se za njim povodi i ne razilazite se s njime: kada čini ruku', činite ga i vi, kada izgovori 'Semiallahu li men hamideh', vi recite 'Rabbena lekel-hamd', kada krene na sedždu, krenite i vi, a kada klanja sjedeći, klanjajte sjedeći i vi, svi skupa! Ispravljajte redove namaza, jer izravnavanje safova spada u potpunost namaza."

٧٢٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَلَا تَخْتَلِفُوا عَلَيْهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعُونَ وَأَقِيمُوا الصَّفَّ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّ إِقَامَةَ الصَّفِّ مِنْ حُسْنِ الصَّلَاةِ.

723. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Katade, on od Enesa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Izravnajte svoje safove, jer poravnavanje safova spada u (potpuno) obavljanje namaza."

٧٢٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ سَوُّوا صُفُوفَكُمْ فَإِنَّ تَسْوِيَةَ الصُّفُوفِ مِنْ إِقَامَةِ الصَّلَاةِ.

GRIJEH ONOGA KO NE UPOTPUNJAVA REDOVE (DŽEMATA)

بَاب إِثْمِ مَنْ لَمْ يُتِمَّ الصُّفُوفَ

724. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Esed, njega obavijestio Fadl b. Musa, ovoga Seid b. Ubejd Tai prenoseći od Bušejra b. Jesara Ensarija, on od Enesa b. Malika, kome se, kada je došao u Medinu, reklo:
– Šta je to što nam zamjeraš od dana kada si sreo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?
– Ne zamjeram ništa, osim što ne izravnavate redove namaza – odgovorio je on.
Ukbe b. Ubejd kaže prenoseći od Bušejra b. Jesara: "Došao nam je (iz Basre) u Medinu Enes b. Malik i tada dao ovu izjavu."[1]

٧٢٤. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ أَسَدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ ابْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ الطَّائِيُّ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَقِيلَ لَهُ مَا أَنْكَرْتَ مِنَّا مُنْذُ يَوْمٍ عَهِدْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَا أَنْكَرْتُ شَيْئًا إِلَّا أَنَّكُمْ لَا تُقِيمُونَ الصُّفُوفَ وَقَالَ عُقْبَةُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنْ بُشَيْرِ ابْنِ يَسَارٍ قَدِمَ عَلَيْنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْمَدِينَةَ بِهَذَا.

1 Kada je Enes b. Malik stigao iz Medine u Basru, odgovorio je mještanima: "Ne poznajem ništa od onoga iz doba Alejhisselama osim namaza, koji je skoro upropašten (klanjanjem pri izmaku njegova vremena)."

MEĐUSOBNO PRISLANJANJE RAMENA UZ RAME I STOPALA UZ STOPALO U REDU (SKUPNOG KLANJANJA)

Nu'man b. Bešir kaže: "Vidio sam jednog našeg čovjeka koji prislanjaše čak svoj gležanj uz gležanj svoga druga."

725. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid, njemu Zuhejr prenoseći od Humejda, ovaj od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Ispravite vaše redove, jer vas vidim iza svojih leđa."
Neki od nas, kaže Enes, priljepljivali su svoje rame uz rame svoga susjednog druga u redu i svoje stopalo uz njegovo stopalo.[2]

KADA ČOVJEK STANE S LIJEVE STRANE IMAMA PA GA IMAM PREMJESTI IZA SEBE NA SVOJU DESNU STRANU, PUNOVAŽAN IM JE NAMAZ

726. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Davud prenoseći od Amra b. Dinara, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Jedne noći klanjao sam za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i stao mu s lijeve strane pa me je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uhvatio straga za glavu, postavio sa svoje desne strane, potom klanjao i opet legao. Kasnije mu je došao mujezin pa je on ustao i klanjao (sabah), a nije ponovo uzimao abdest."

بَاب إِلْزَاقِ الْمَنْكِبِ بِالْمَنْكِبِ وَالْقَدَمِ بِالْقَدَمِ فِي الصَّفِّ

وَقَالَ النُّعْمَانُ بْنُ بَشِيرٍ رَأَيْتُ الرَّجُلَ مِنَّا يُلْزِقُ كَعْبَهُ بِكَعْبِ صَاحِبِهِ .

٧٢٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي وَكَانَ أَحَدُنَا يُلْزِقُ مَنْكِبَهُ بِمَنْكِبِ صَاحِبِهِ وَقَدَمَهُ بِقَدَمِهِ .

بَاب إِذَا قَامَ الرَّجُلُ عَنْ يَسَارِ الْإِمَامِ وَحَوَّلَهُ الْإِمَامُ خَلْفَهُ إِلَى يَمِينِهِ تَمَّتْ صَلَاتُهُ

٧٢٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا دَاوُدُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِرَأْسِي مِنْ وَرَائِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ فَصَلَّى وَرَقَدَ فَجَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ .

2 Alejhisselam je u vezi s gornjom temom dao dosta izjava. Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi hadis: "Poravnajte redove i svoja ramena, ispunite praznine, predajte se rukama vaše braće (kada vas povuku naprijed ili nazad da popunite saf) i ne ostavljajte šejtanu prazninu u svojim redovima! Ko spaja prekinut red, Allah će ga spojiti sa svojom milošću, a ko ga prekida, Allah će prekinuti ukazivanje svoje milosti prema njemu."

KAD U ZAJEDNIČKOM KLANJANJU UČESTVUJE JEDNA ŽENA, OBRAZOVAT ĆE POSEBAN RED

بَاب الْمَرْأَةُ وَحْدَهَا تَكُونُ صَفًّا

727. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Sufjan prenoseći od Ishaka, on od Enesa b. Malika, da je rekao:
"Ja sam kao siroče klanjao u našoj kući za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a moja majka Ummi-Sulejma iza nas."[1]

٧٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ إِسْحَاقَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّيْتُ أَنَا وَيَتِيمٌ فِي بَيْتِنَا خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ وَأُمِّي أُمُّ سُلَيْمٍ خَلْفَنَا .

DESNA STRANA DŽAMIJE I DESNA STRANA IMAMA

بَاب مَيْمَنَةِ الْمَسْجِدِ وَالْإِمَامِ

728. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Sabit b. Jezid, ovome Asim prenoseći od Ša'bija, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Jedne noći stao sam da klanjam s lijeve strane Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa me on uze za ruku – ili za mišicu – postavi me sa svoje desne strane i pokaza rukom iza sebe."

٧٢٨. حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا ثَابِتُ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قُمْتُ لَيْلَةً أُصَلِّي عَنْ يَسَارِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَخَذَ بِيَدِي أَوْ بِعَضُدِي حَتَّى أَقَامَنِي عَنْ يَمِينِهِ وَقَالَ بِيَدِهِ مِنْ وَرَائِي .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– žene učesnice skupnog klanjanja obrazuju zasebne redove iza muškaraca. Ibni-Mes'ud prenosi da je Alejhisselam rekao: "Pomaknite ih tamo gdje je Allah odredio da budu pomaknute!" Imperativ je upućen muškarcima i, ako bi žena klanjala spram muškarca, njen namaz bi bio (relativno) ništavan, a njegov ne bi bio, jer on nije izvršio ono što mu je naređeno;
– jedna grupa učenjaka smatra da je namaz čovjeka koji klanja izdvojen iz safa relativno ništavan. Tako Taberani u svom *Evsatu* navodi da je Alejhisselam vidio jednog čovjeka gdje klanja izvan džematskog reda pa mu rekao: "Obnovi taj namaz!"
Ibn-Hazm smatra da je namaz tog čovjeka pokvaren.

KADA IZMEĐU IMAMA I NARODA BUDE ZID ILI NEKI ZASTOR

بَاب إِذَا كَانَ بَيْنَ الْإِمَامِ وَبَيْنَ الْقَوْمِ حَائِطٌ أَوْ سُتْرَةٌ

Hasan (Basrija) kaže: "Nema smetnje da klanjaš, kada između tebe i imama bude bila kakva rijeka", a Ebu-Midžlez: "(Vjernik) može klanjati za imamom, iako bude između njih put ili kakav zid, ukoliko čuje tekbir imama."[2]

وَقَالَ الْحَسَنُ لَا بَأْسَ أَنْ تُصَلِّيَ وَبَيْنَكَ وَبَيْنَهُ نَهْرٌ

وَقَالَ أَبُو مِجْلَزٍ يَأْتَمُّ بِالْإِمَامِ وَإِنْ كَانَ بَيْنَهُمَا طَرِيقٌ أَوْ جِدَارٌ إِذَا سَمِعَ تَكْبِيرَ الْإِمَامِ .

729. PRIČAO NAM JE Muhammed, njega obavijestio Abde, prenoseći od Jahjaa b. Seida Ensarije, on od Amre, a ova od Aiše, da je rekla:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je noću (uz ramazan) u svojoj sobi. Zid sobe bijaše ponizak. Svijet je vidio stas Vjerovjesnika, i klanjao za njegovim namazom i osvanuvši o tome su pričali. Druge noći Muhammed je opet ustao pa je s njim ustao i svijet da bi klanjao za njim. Tako su činili dvije ili tri noći, a poslije toga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostao je sjedeći i nije htio izlaziti.
Pošto je svanulo, svijet je razgovarao o tom prekidu, a (Alejhisselam) im reče: "Bojao sam se da vam noćni namaz ne bude propisan (kao obligatna dužnost)."[3]

٧٢٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فِي حُجْرَتِهِ وَجِدَارُ الْحُجْرَةِ قَصِيرٌ فَرَأَى النَّاسُ شَخْصَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَامَ أُنَاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ فَأَصْبَحُوا فَتَحَدَّثُوا بِذَلِكَ فَقَامَ اللَّيْلَةَ الثَّانِيَةَ فَقَامَ مَعَهُ أُنَاسٌ يُصَلُّونَ بِصَلَاتِهِ صَنَعُوا ذَلِكَ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا حَتَّى إِذَا كَانَ بَعْدَ ذَلِكَ جَلَسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَلَمْ يَخْرُجْ فَلَمَّا أَصْبَحَ ذَكَرَ ذَلِكَ النَّاسُ فَقَالَ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُكْتَبَ عَلَيْكُمْ صَلَاةُ اللَّيْلِ .

2 Urve je klanjao u kući za imamom koji klanjaše u džamiji između kojih je bio javni put.
Imam Malik kaže: "Nije zabranjeno vjerniku klanjati za imamom između kojih teče manja rijeka ili ima javni put, a punovažan je namaz u lađi obavljen za imamom koji se nalazi u drugoj bliskoj lađi."
Po mišljenju Ebu-Hanife, Lejsa, Evza'ija i Ešheba punovažan je namaz džematlije obavljen na drugoj strani puta od imama, ukoliko je on spojen safovima s ostalim učesnicima toga džemata, dok Ša'bi i Ibrahim Neha'i uvrštavaju takvo klanjanje u pokuđene čine.

3 Hattabi kaže da je Alejhisselam bio obavezan klanjati noćni namaz, ali ga je on četvrte noći namjerno izostavio iz razloga navedenog u gornjem hadisu.
Iz hadisa se može zaključiti:
– punovažan je namaz obavljen za čovjekom koji nije prethodno naumio biti imam. Ovo je stav Malika, Šafija i Ebu-Hanife. Učenjaci našeg mezheba smatraju da je nijet neophodan u slučaju predvođenja žena, dok to Zufer ne smatra;
– dobrovoljne namaze bolje je klanjati u kući nego u džamiji, osim namaza prilikom pomračenja sunca ili mjeseca, namaza hodočasnika prilikom oblačenja ihrama na mikatima i nafila džuma-namaza.

NOĆNI NAMAZ

بَاب صَلَاةِ اللَّيْلِ

730. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ibnu-Ebi-Fudejk, ovome Ibnu-Ebi-Zi'b prenoseći od Makburija, on od Ebu-Selema b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imao jednu hasuru koju bi preko dana sterao, a noću se njom ograđivao (zastirao) u vidu sobice i svijet bi se oko njega okupljao i za njim klanjao.

٧٣٠. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُدَيْكٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَهُ حَصِيرٌ يَبْسُطُهُ بِالنَّهَارِ وَيَحْتَجِرُهُ بِاللَّيْلِ فَثَابَ إِلَيْهِ نَاسٌ فَصَلَّوْا وَرَاءَهُ .

731. PRIČAO NAM JE Abdul-A'la b. Hammad, njemu Vuhejb, a ovome Musa b. Ukbe prenoseći od Salima Ebu-Nadra, on od Busra b. Seida, a ovaj od Zejda b. Sabita, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u ramazanu napravio sebi zastor u vidu sobice – mislim, rekao je (Busr b. Seid), da je (Zejd b. Sabit) rekao – zastor od hasure... i u njoj klanjao nekoliko noći, a iza njega namaz su klanjali neki ljudi od njegovih ashaba. Kada je on to saznao, počeo je sjedati, a poslije je izašao i rekao:
"Saznao sam vaš postupak iz onoga što sam vidio. Ljudi, klanjajte u svojim kućama! Najvredniji namaz je namaz čovjeka koga on obavi u svojoj kući, izuzev obligatno propisanog namaza."
'Affan je rekao da mu je gore spomenuto pričao Vuhejb, a njemu Musa koji je rekao: "Čuo sam Ebu-Nadra da prenosi od Busraa, on od Zejda, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

٧٣١. حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ سَالِمٍ أَبِي النَّضْرِ عَنْ بُسْرِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ اتَّخَذَ حُجْرَةً قَالَ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ حَصِيرٍ فِي رَمَضَانَ فَصَلَّى فِيهَا لَيَالِيَ فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَلَمَّا عَلِمَ بِهِمْ جَعَلَ يَقْعُدُ فَخَرَجَ إِلَيْهِمْ فَقَالَ قَدْ عَرَفْتُ الَّذِي رَأَيْتُ مِنْ صَنِيعِكُمْ فَصَلُّوا أَيُّهَا النَّاسُ فِي بُيُوتِكُمْ فَإِنَّ أَفْضَلَ الصَّلَاةِ صَلَاةُ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ قَالَ عَفَّانُ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا مُوسَى سَمِعْتُ أَبَا النَّضْرِ عَنْ بُسْرٍ عَنْ زَيْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

---

1 Ibni-Madže u svojoj zbirci hadisa navodi da je Alejhisselam Omeru b. Hattabu, radijallahu anhu, rekao: "Namaz koga čovjek obavi u svojoj kući je svjetlo i zato rasvjetljavajte njim svoje domove!"
Muslim i Nesai u svojim hadiskim zbirkama zabilježili su Alejhisselamovu izjavu: "Ne pretvarajte svoje domove u grobove! Znajte da šejtan bježi iz kuće u kojoj se uči sura El-Bekare."
Iz hadisa se može zaključiti:
– hadis ukazuje na osnovu na kojoj je utemljen teravih-namaz, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nekoliko noći, a onda je to prestao činiti bojeći se da ne postane obavezan. O samom šerijatskopravnom tretmanu teravije učenjaci se razilaze. Hasan prenosi od Ebu-Hanife da je teravih-namaz sunnet koga nije dozvoljeno bez opravdanog razloga zanemariti. U *Zehiri* se ističe da je zajedničko klanjanje teravije sunneti kifaje (kolektivni sunnet) i ko je klanja sam lišen je vrline skupnog klanjanja.
Teravih-namaz ima dvadeset rekata po mišljenju Šafija, Ahmeda i pravnika našeg (hanefijskog) mezheba,

POGLAVLJA O OPISU NAMAZA

أَبْوَاب صِفَةِ الصَّلَاةِ

DUŽNOST IZGOVARANJA TEKBIRA PRI OTPOČINJANJU NAMAZA

بَاب إِيجَابِ التَّكْبِيرِ وَافْتِتَاحِ الصَّلَاةِ

732. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovaj od Enesa b. Malika Ensarije da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzjahao konja i (pri padu) zgulio svoju desnu stranu[2], pa nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada klanjao, kaže Enes, radijallahu anhu, sjedeći, a i mi smo iza njega također sjedeći, pa je predao selam i rekao:
– Imam je postavljen da se za njim povodi, pa kada on bude klanjao stojeći, klanjajte i vi stojeći; kada se sagne na ruku', tada se i vi sagnite, a kada se podigne, podignite se i vi, kada se on spusti na sedždu, spustite se i vi, a kada izgovori "Semi'allahu li men hamideh", vi izgovorite "Rabbena ve lekel-hamd".

٧٣٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَكِبَ فَرَسًا فَجُحِشَ شِقُّهُ الْأَيْمَنُ قَالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَصَلَّى لَنَا يَوْمَئِذٍ صَلَاةً مِنَ الصَّلَوَاتِ وَهُوَ قَاعِدٌ فَصَلَّيْنَا وَرَاءَهُ قُعُودًا ثُمَّ قَالَ لَمَّا سَلَّمَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا صَلَّى قَائِمًا فَصَلُّوا قِيَامًا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ .

dok Esved b. Jezid klanjaše po 40 rekata, a Malik po 36 rekata sa devet selama, ne računajući vitr-namaz. Pravnici hanefijske, šafijske i hanbelijske škole oslanjaju se na riječi Saiba b. Jezida da su ashabi u doba halife Omera, Osmana i Alije, radijallahu anhum, klanjali teravih-namaz od po dvadeset rekata.
Malik u *Muvettau* navodi da su ashabi u doba hilafeta Omera, radijallahu anhu, klanjali teravih-namaz od 23 rekata, a Bejheki kaže: "Računajući tu i vitr-namaz."
Izuzimanje klanjanja propisanih namaza od onih koji se klanjaju kod kuće odnosi se na muškarce, a ne na žene. Naime, njihov namaz je bolji u kućama, iako im je dozvoljeno prisustvovati nekim kolektivnim namazima. Alejhisselam je rekao: "Kada vam vaše žene zatraže odobrenje za odlazak u džamiju, dozvolite im, iako je bolje da klanjaju u svojim kućama;"
– klanjanjem nafila u kući suzbija se licemjernost i pretvaranje među ljudima, a povećava se bereket i milost u kući jer dolaze meleki, a bježe šejtani.

2 U hadisu br. 378 navodi se da je zgulio potkoljenicu ili plećku. (prim. rec.)

733. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Enesa b. Malika, da je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pao je s konja i zgulio kožu pa nam je klanjao sjedeći, te smo i mi za njim klanjali sjedeći. Poslije se okrenu i reče:
"Imam je postavljen da se za njim povodi, pa kada izgovori tekbir, izgovorite ga i vi, kada se sagne na ruku', sagnite se i vi, kada se on digne, dignite se i vi, kada bude izgovorio "Semiallahu li men hamideh", vi recite "Rabbena lekel-hamd", a kada se on spusti na sedždu, spustite se i vi!"

٧٣٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ خَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ فَرَسٍ فَجُحِشَ فَصَلَّى لَنَا قَاعِدًا فَصَلَّيْنَا مَعَهُ قُعُودًا ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ إِنَّمَا الْإِمَامُ أَوْ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا .

734. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, a ovome pričao Ebuz-Zinad prenoseći od A'redža, a on od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Imam je postavljen da se za njim povodi (slijedi), pa kada izgovori tekbir, izgovorite ga i vi, kada se sagne na ruku', sagnite se i vi, kada bude izgovorio 'Semi'allahu li men hamideh', vi recite 'Rabbena ve lekel-hamd', kada se on spusti na sedždu, spustite se i vi, kada on bude klanjao sjedeći, klanjajte sjedeći i vi, svi skupa."[1]

٧٣٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا وَإِذَا صَلَّى جَالِسًا فَصَلُّوا جُلُوسًا أَجْمَعُونَ .

1 Ebu-Hanife izgovaranje početnog namaskog tekbira smatra uvjetom za punovažnost namaza, dok ga Malik, Šafija i Ahmed računaju sastavnim dijelom namaza (ruknom). Ibn-Bettal kaže da najveći broj pravnika početni tekbir smatraju obaveznim (vadžibom), a samo poneki sunnetom. Ovi posljednji misle da u žurbi i nedostatku vremena tekbir ruku'a može biti dostatan i za početni namaski tekbir.
U "Mugniju" stoji: "Početni tekbir je dio namaza (rukn) i bez njega namaz nije punovažan, bio on ispušten namjerno ili iz zaborava." Ibn-Kudame kaže da ovaj stav usvaja Rebija, Sevri, Malik, Šafija, Ishak i Ebu-Sevr.
Zuhri, Esamm, i Ibn-Alijje smatraju da je namaz punovažan sa samim naumom (nijetom) bez izgovora početnog tekbira.
Malik, Ebu-Jusuf, Šafija, Ahmed i Ishak ne dozvoljavaju da se namaz započne nekom drugom rečenicom osim tekbira, tj. Allahu ekber. Od Šafije je preneseno da je dozvoljeno i da čovjek izgovori: "Allahul ekber". Ebu-Hanife i Muhammed odobravaju upotrebu bilo kakvog izraza kojim se veliča Allah.
U "El-Hidaji" se navodi da je Ebu-Jusuf rekao: "Ko može pravilno i lijepo izgovoriti ustaljeni tekst tekbira, nije mu dozvoljeno da izgovara ništa drugo, osim: Allahu ekber, Allahul ekber ili Allahul kebir. U protivnom izgovarat će ono što može."
Tekbirom se odaje izvanredno veličanje Allaha i svaki izraz koji ima takav smisao može se koristiti umjesto tekbira. Alejhisselam je rekao: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne počnu govoriti "La ilahe illelah." Prema tome, kada budu govorili "La ilahe iller-rahman" ili "La ilahe illel-azim" članovi su islamske zajednice.
Ibu-Ebi-Šejbe u svom *Sunenu* navodi da su Ebul-Alija pitali:

DIZANJE RUKU PRI IZGOVORU PRVOG NAMASKOG TEKBIRA ISTOVREMENO S OTPOČINJANJEM NAMAZA

بَاب رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي التَّكْبِيرَةِ الْأُولَى مَعَ الِافْتِتَاحِ سَوَاءً

735. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibn-Šihaba, ovaj od Salima b. Abdullaha, a on od svoga oca da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dizaše svoje ruke spram svojih ramena kada bi otpočinjao klanjati namaz i kada bi izgovarao tekbir za pregibanje na ruku‘, a također bi spram ramena dizao obadvije ruke kada bi digao svoju glavu s ruku‘a i izgovarao bi “Semi‘allahu li men hamideh, rabbena ve lekel-hamd”, dok to nije tako činio prilikom obavljanja sedžde.

٧٣٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَهُمَا كَذَلِكَ أَيْضًا وَقَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ لَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ .

DIZANJE RUKU PRI IZGOVORU POČETNOG NAMASKOG TEKBIRA, SAGIBANJE NA RUKU‘ I DIZANJE (S RUKU‘A)

بَاب رَفْعِ الْيَدَيْنِ إِذَا كَبَّرَ وَإِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ

736. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah, a ovoga Junus prenoseći od Zuhrija, njemu rekao Salim b. Abdullah, a ovome Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, koji je rekao:

– Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je pri stupanju u namaz dizao svoje ruke toliko da su mu bile spram njegovih ramena. On je to radio kada bi izgovarao tekbir za pregibanje na ruku‘, a tako je činio i kada bi podigao svoju glavu s ruku‘a i izgovarao bi “Semi‘allahu li men hamideh”, dok pri obavljanju sedžde to nije činio.

٧٣٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يَكُونَا حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ وَكَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يُكَبِّرُ لِلرُّكُوعِ وَيَفْعَلُ ذَلِكَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَيَقُولُ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي السُّجُودِ .

– Čime su poslanici otpočinjali klanjati namaz?

– Riječima kojima se iskazuje tevhid (Allahu ekber), tesbih (Subhanallah) i tehlil (La ilahe illelah).

Ša‘bi kaže: “Namaz je punovažan s kojim se god Allahovim imenom otpočne.” Ovo mišljenje usvaja i Ibrahim Neha‘i.

737. PRIČAO NAM JE Ishak Vasiti, njemu Halid b. Abdullah prenoseći od Halida (b. Hazza'a), ovaj od Ebu-Kilabe, koji je vidio Malika b. Huvejrisa da je izgovarao tekbir i dizao svoje ruke kada bi htio klanjati. On je dizao svoje ruke i kada bi se htio sageti na ruku' i kada bi već podigao svoju glavu s ruku'a, on bi opet digao svoje ruke. On je pričao da je tako stvarno činio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

٧٣٧. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ ابْنُ عَبْدِاللهِ عَنْ خَالِدٍ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّهُ رَأَى مَالِكَ ابْنَ الْحُوَيْرِثِ إِذَا صَلَّى كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ رَفَعَ يَدَيْهِ وَحَدَّثَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَنَعَ هَكَذَا .

1 Ovaj hadis govori o dizanju ruku prilikom stupanja u namaz. Ibni-Hazm kaže: "Dignuti ruke spram ramena stupajući u namaz spada u stroge obligatne dužnosti (farz) bez čega namaz nije punovažan." Ovo mišljenje usvajaju: Evza'i, Humejd, Ibni-Huzejme i još poneki pravnici.
Uzdignute ruke trebaju biti ispruženih prsta i dlanovima okrenute prema Ka'bi.
U *Muhitu* kaže: "Prste uzdignutih ruku ne treba puno međusobno rastavljati a niti lijepiti, nego ih držati u normalno uobičajenom ispruženom položaju."
Ruke se dižu u momentu izgovaranja početnog namaskog tekbira. Ovo je vanjski smisao Buharijeve predaje, te stav Ebu-Hanife, Ahmeda, Malika i Gazalije, a poneki misle "… tek pošto se ruke dignu."
U komentaru na djelo *Muhezzeb* stoji: "Ispravno je početi dizati ruke s otpočinjanjem izgovaranja tekbira i da se to dizanje završi istovremeno sa završetkom izgovora tekbira."
Dizanjem ruku aludira se na skrušenost i eliminisanje ovozemaljskih misli i poslova, i na predano stupanje u razgovor s Allahom, dželle šanuhu.
Abdullah b. Omer kaže: "Dizanje ruku je nakit namaza. Za svako dizanje ima deseterostruka nagrada, a za svaki ispruženi prst još po jedna nagrada."
Vanjski smisao hadisa koji navodi Buhari jeste da se ruke dižu spram ramena. To je mišljenje Šafije, Malika, Ahmeda i Ishaka. Hanefije pored navoda Buharije drže se još hadisa u Muslimovu *Sahihu* koji u prijevodu glasi: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom tekbira dizao bi svoje ruke naspram ušiju."
Tahavi ističe da je Alejhisselam dižući ruke skoro doticao palcima donji mekani dio svojih ušiju. Ibni-Hubejb kaže da je Alejhisselam dizao svoje ruke naspram ušiju, dok postoji jedna predaja da je dizao ruke iznad glave. Ibn-Abdul-Berr veli: "Prenosi se od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je dizao ruke pružajući ih pored glave." Postoje predaje u kojima se kaže da je dizao ruke naspram ušiju, te naspram prsa.
Hadis ukazuje i na dizanje ruku prilikom izgovaranja tekbira kojim se ide na ruku', te nakon vraćanja s njega. Po mišljenju Šafije, Ahmeda i još mnogih pravnika ruke se dižu pri izgovaranju ruku'anskog tekbira i kada se diže s ruku'a, dok pravnici hanefijske škole tvrde da se ruke dižu samo izgovarajući početni namaski tekbir. Ovo je mišljenje brojnih učenjaka. U djelu Bedai'us-sani' stoji da je Ibn-Abbas rekao: "Deset ashaba kojima je Alejhisselam posvjedočio ulazak u Džennet dizali su ruke samo pri izgovoru početnog namaskog tekbira."
Ebu-Davud i Tahavi donose izjavu Beraa ibni Aziba. "Kada je Alejhisselam izgovarao početni namaski tekbir, dizao je ruke toliko da su mu palci bili blizu donjeg mekanog dijela ušiju i to ne bi više radio."
Pravnici hanefijske škole usvajaju tekst Buharijevog hadisa uz napomenu da je Alejhisselam tako radio u početku, a kasnije je ta praksa derogirana.
Grijeh je ne dignuti ruke pri izgovaranju početnog namaskog tekbira, a Ebu-Huzejme kaže ko bi to izostavio, zanemario bi jedan osnovni dio namaza.
Ko klanja sam dižući se s ruku'a, izgovara "Semi'allahu li men hamideh, Rabbena lekel hamd", a kada klanja za imamom, izgovara samo posljednju rečenicu.
U hadisu je spomenuto da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarao obje rečenice, iz čega šafije zaključuju da imam, kada predvodi džemat, izgovara sve ovo.

DO KOJE VISINE KLANJAČ DIŽE RUKE

Ebu-Humejd je među svojim drugovima izjavio: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao je ruke naspram svojih ramena."

باب إِلَى أَيْنَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ رَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ .

738. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu'ajb od Zuhrija kome je saopćio Salim b. Abdullah, da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, rekao: – Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je stupio u namaz da ga je otpočeo izgovaranjem tekbira. U vrijeme izgovaranja tekbira podigao je svoje ruke toliko da ih je stavio spram svojih ramena. Kada bi izgovorio tekbir za ruku', uradio bi to isto, a kada bi rekao "Semiallahu li men hamideh", učinio bi isto tako, i još izgovorio "Rabbena lekel-hamd". To (dizanje ruku) nije činio kada bi se spuštao na sedždu, a ni u vrijeme kada bi svoju glavu dizao sa sedžde.

٧٣٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ افْتَتَحَ التَّكْبِيرَ فِي الصَّلَاةِ فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَ مِثْلَهُ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَعَلَ مِثْلَهُ وَقَالَ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَا يَفْعَلُ ذَلِكَ حِينَ يَسْجُدُ وَلَا حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ .

DIZANJE RUKU KADA SE USTANE SA SJEDENJA POSLIJE OBAVLJENA DVA REKATA

باب رَفْعِ الْيَدَيْنِ إِذَا قَامَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ

739. PRIČAO NAM JE Ajjaš, njemu Abdul-A'la, a ovome Ubejdullah prenoseći od Nafija, da je Ibn-Omer pri stupanju u namaz izgovarao tekbir i dizao svoje ruke, a kada bi se htio sageti na ruku', dizao bi svoje ruke; kada bi izgovorio "Semi'allahu li men hamideh", digao bi svoje ruke, a kada bi ustao sa drugog rekata, opet bi dizao ruke. To Ibni-Omer pripisuje Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, (da je tako radio).
Ovu izjavu prenio je i Hammad b. Seleme od Ejjuba, on od Nafija, ovaj od Ibn-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a ukratko ga je prenio Ibn-Tahman od Ejjuba i Musaa b. Ukbe.[2]

٧٣٩. حَدَّثَنَا عَيَّاشٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ كَانَ إِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ كَبَّرَ وَرَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَفَعَ يَدَيْهِ وَإِذَا قَامَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ وَرَفَعَ ذَلِكَ ابْنُ عُمَرَ إِلَى نَبِيِّ اللهِ ﷺ رَوَاهُ حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَرَوَاهُ ابْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَيُّوبَ وَمُوسَى بْنِ عُقْبَةَ مُخْتَصَرًا .

2 Tahavi smatra da je ovaj hadis derogiran kasnijom praksom Alejhisselama. On bilježi hadis kojeg prenosi Asim b. Kulejb od svoga oca koji kaže da je Alija dizao ruke samo pri izgovoru početnog namaskog tekbira,

STAVLJANJE DESNE RUKE PO LIJEVOJ

بَاب وَضْعِ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ

740. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ebu-Hazima, ovaj od Sehla b. Sa'da, da je rekao:
– Svijetu je naređivao da u namazu stavlja svoju desnu ruku na podlakticu lijeve ruke.
Ebu-Hazim kaže: "Nije mi poznato takvo međusobno naređivanje, izuzev da ga Sehl pripisuje Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem."
Ismail je rekao: "… izuzev da se pripisuje…", a nije kazao: "… izuzev da ga pripisuje (Sehl)…"[1]

٧٤٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُؤْمَرُونَ أَنْ يَضَعَ الرَّجُلُ الْيَدَ الْيُمْنَى عَلَى ذِرَاعِهِ الْيُسْرَى فِي الصَّلَاةِ قَالَ أَبُو حَازِمٍ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا يَنْمِي ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِسْمَاعِيلُ يُنْمَى ذَلِكَ وَلَمْ يَقُلْ يَنْمِي .

SKRUŠENOST U NAMAZU

بَاب الْخُشُوعِ فِي الصَّلَاةِ

741. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Da li vi mislite da je moj pravac okretanja u namazu samo ovamo? Tako mi Allaha, nije mi skriven vaš ruku' niti vaša skrušenost. Ja vas vidim i iza svojih leđa."

٧٤١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ هَلْ تَرَوْنَ قِبْلَتِي هَا هُنَا وَاللهِ مَا يَخْفَى عَلَيَّ رُكُوعُكُمْ وَلَا خُشُوعُكُمْ وَإِنِّي لَأَرَاكُمْ وَرَاءَ ظَهْرِي .

a pri izgovoru ostalih tekbira to nije činio, jer nije vidio da ih diže u zadnje doba Alejhisselama.

1 Hadis govori o vezivanju ruku u namazu. To je stav hanefija, Šafije, Ahmeda, Ishaka, Neha'ija, Sevrija, halife Alije, radijallahu anhu, Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, i brojnih drugih učenjaka. Tirmizi kaže: "Ovo je bila praksa učenih ashaba, tabi'ina i onih iza njih."
Ibni-Munzir je prenio da su ruke niza se spuštali: Abdullah ibni Zubejr, Hasan Basri i Ibn-Sirin. Ovo je činio i imam Malik i ruke vezao preko prsa samo kada bi htio duže stajati na nogama. Evza'i ovaj postupak prepušta volji klanjača, jer gornji hadis nema karakter imperativa.
Pravnici hanefijske škole tekst Buharijevog hadisa nadopunjuju izjavom Kabise b. Hulba koju Ibn-Madže u svom *Sunenu* iznosi u slijedećem vidu: "Vjerovjesnik nam je imamio i svoju lijevu ruku držao desnom." Muslim u svome *Sahihu* navodi: "Vjerovjesnik je podigao ruke, a potom stavio desnu ruku na lijevu."Zglavke lijeve ruke treba obuhvatiti u vidu karike palcem i malim prstom desne ruke, a ostale ispružiti po poleđini ljevice.
Prema mišljenju pravnika hanefijske škole ruke se vežu ispod pupka. Oni se drže izjave halife Alije, radijallahu anhu, koju je zabilježio Ahmed u svom *Musnedu* te Darekutni i Bejheki u svojim *Sunenima*: "Sunnet je stavljati dlan desne ruke po poleđini lijeve i ispod pupka."
Ruke se vežu na svakom stajanju pri obavljanju nekog pobožnog čina (zikra): na stajanja u namazu, učenju Kunut dove na dženazi i slično, a ne na trenutnom stajanju iza ruku'a i između izgovaranja bajramskih tekbira.
Ebu-Ali Nesefi i Ebu-Abdullah smatraju da treba vezati ruke na svakom stajanju, učilo se na njemu što ili ne, vršio se kakav zikr ili ne vršio.

٧٤٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَقِيمُوا الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ فَوَاللهِ إِنِّي لَأَرَاكُمْ مِنْ بَعْدِي وَرُبَّمَا قَالَ مِنْ بَعْدِ ظَهْرِي إِذَا رَكَعْتُمْ وَسَجَدْتُمْ .

742. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, ovome Šu'be koji je rekao da je čuo Katadu gdje prenosi od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Obavljajte (u potpunosti) ruku'u i sedždu. Allaha mi, ja vas vidim iza sebe", a možda je rekao "... iza svojih leđa, kada činite ruku' i sedždu."[2]

بَاب مَا يَقُولُ بَعْدَ التَّكْبِيرِ

ŠTA SE UČI PO IZGOVORENOM POČETNOM TEKBIRU

٧٤٣. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانُوا يَفْتَتِحُونَ الصَّلَاةَ بِـ (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) .

743. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be prenoseći od Katade, ovaj od Enesa, da su Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekr i Omer otpočinjali namaz sa "Elhamdulillahi rabbil-'alemin..."[3]

2 Skrušenost u namazu treba biti stalna osobina muslimana. Skrušenost (hušu') u namazu znači: strahopoštovanje, skromnost, gledati ispred sebe, smireno i dostojanstveno držanje u namazu, gledati u mjesto gdje činimo sedždu, a Katade kaže: "Držati desnu ruku na lijevoj." Savršena skrušenost je predanost Allahu duhom i tijelom odbacujući svaku ovozemaljsku pomisao vezanu za svoj interes.

3 Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa kaže: "Vjerovjesnik, Ebu-Bekr, Omer i Osman otpočinjali su učenje u namazu sa "el-hamdu lillahi rabbil-'alemin..."
Nesai u svom *Sunenu* ističe da je Enes izjavio: "Klanjao sam za Vjerovjesnikom, Ebu-Bekrom, Omerom i Osmanom, radijallahu teala anhum, i nisam nijednog čuo da je naglas učio 'Bismillahir-rahmanir-rahim'."
Slične izjave zabilježili su Tirmizi i Tahavi, a Muslim navodi da je Enes kazao: "Klanjao sam za Vjerovjesnikom, Ebu-Bekrom, Omerom i Osmanom i oni su namaz otpočinjali sa 'El-hamdu lilahi rabbil-'alemin' ne učeći naglas 'Bismillahir-rahmanir-rahim' ni na početku ni na kraju učenja."
Nesai, Ibn-Hibban i Ahmed kažu: "Ashabi nisu naglas učili bismillu", a Ibni-Hibban dodaje: "... a učili su naglas 'El-hamdu lillahi rabbil-'alemin...'" Ebu-Ja'la tvrdi da su ashabi u namazima u kojima se uči naglas, otpočinjali učenje sa "El-hamdu-lillahi rabbil-'alemin".
Taberani u svom *Mu'džemu*, Ebu-Nu'ajm u *Hil'ji* i Ibni-Huzejme u *Muhtesaru-l-muhtesar* navode: "Ashabi su učili u sebi 'Bismillahir-rahmanir-rahim'."
Tirzmizi u svom *Sunenu* navodi da je Abdullah ibni Mugaffel učio u namazu naglas bismillu i otac mu je rekao: "Sinak, kloni se te novotarije! Nisam vidio da su ashabi išta više mrzili od uvlačenja novotarije u islam. Klanjao sam za Vjerovjesnikom, za Ebu-Bekrom, Omerom i Osmanom i nisam nijednog čuo da je naglas učio bismillu, pa ne uči je ni ti! Kada klanjaš, počinji učenje sa 'El-hamdu illahi rabbil-alemin...'"
Tirmizi smatra da je ovo dobar hadis i da su po njemu radili većina učenih iz reda ashaba; Ebu-Bekr, Omer, Osman i Alija, te iz generacije poslije njih.
Ebu-Umer prenosi da je Malik rekao: "Ne učite u obligatnim (farz) namazima bismillu naglas, a ni u sebi, a u dobrovoljnim (nafilama) namazima, ko hoće neka je uči, a ko neće neka je ispušta."
Sevri, Ebu-Hanife, Ibnu-Ebi-Lejla i Ahmed kažu da se bismilla uči na svakom rekatu ispred Fatihe, s tim što Ibn-Ebu-Lejla kaže da će čovjek učiti naglas, ako hoće, ili u sebi, ako hoće.
Po mišljenju Šafije bismilla je ajet Fatihe i ona se uči u sebi u namazima u kojima se uči sebi Fatiha, a uči se naglas u kojima se naglas uči Fatiha.

744. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid b. Zijad, ovome Umare b. Ka'ka, kome je rekao Ebu-Zur'a, a njemu saopćio Ebu-Hurejre:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, šutio bi između izgovorenog tekbira i učenja Fatihe.
– Mislim, rekao je (Ebu-Zur'a), da je (Ebu-Hurejre) kazao: "… malo bi šutio…"
– Kasnije sam rekao, kaže (Ebu-Hurejre): "Allahov Poslaniče, žrtvovao bih za tebe svoga oca i majku – tako govoriš – pri šutnji između izgovorenog tekbira i učenja (Fatihe)?"
– Govorim: Allahu, udalji greške od mene daleko kao što si udaljio istok od zapada! Allahu moj, očisti me od pogreški kao što se bijela haljina čisti od prljavštine! Allahu moj, saperi moje pogreške vodom, (otopinom) snijega i krupe![1]

٧٤٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَسْكُتُ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَبَيْنَ الْقِرَاءَةِ إِسْكَاتَةً قَالَ أَحْسِبُهُ قَالَ هُنَيَّةً فَقُلْتُ بِأَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللهِ إِسْكَاتُكَ بَيْنَ التَّكْبِيرِ وَالْقِرَاءَةِ مَا تَقُولُ قَالَ أَقُولُ اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ .

Pravnici hanefijske škole smatraju da je bismilla ajet Kur'ana, zato što se cijeli ummet usaglasio da sve što je napisano prilikom Objave između dvije korice Mushafa spada u Kur'an, i služi za rastavljanje kur'anskih poglavlja međusobno, a u namazu se uči u sebi. Ovo mišljenje dijele Sevri, Ahmed i Ishak.
Nesai, Derekutni i Bejheki u svojim *Sunenima* te Ibni-Huzejme i Ibni-Hibban u svojim *Sahihima* iznose da je Nu'ajm el-Mudžmir klanjao za Ebu-Hurejrom, radijallahu anhu, koji je proučio bismillu, potom naglas Fatihu i rekao "amin" a, kada je predao selam, rekao je: "Klanjao sam vam namaz poput namaza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selem."

1 Prema izjavi Aiše, radijallahu anha, Alejhisselam učaše iza izgovorenog početnog namaskog tekbira: "Subhanekella-humme ve bi hamdike ve tebareke-smuke ve te'ala dždedduke ve la ilahe gejruke." Muslim u svom *Sahihu* bilježi da je Omer b. El-Hattab učio glasno ovu dovu, i Darekutni u *El-Ilelu* navodi da Omer b. El-Hattab prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve selem, da je učio ove riječi. Drugi muhaddisi ističu da su ga uz neznatnu izmjenu učili: Abdullah b. Mes'ud, Džabir, Džubejr b. Mut'im i halifa Alija, radijallahu anhum.
Tirmizi preko Ebu-Seida Hudrija navodi da je Alejhisselam učio: "Allahu ekber kebira. Euzu billahis-semi'il-'alimi mineš-šejtanir-radžimi min hemzihi ve nefhihi ve nefsihi."
Taberani u svom *Mu'džemu* ističe da je Abdullah ibn Omer, radijallahu anhuma, kazao kako je Alejhisselam iza tekbira učio: "Vedždžehtu vedžhi ilellezi fetares-semavativel erda hanifen ve ma ene minel-mušrikin. Subhaneke-llahumme ve bi hamdike ve tebare kesmuke ve te'ala dždedduke. Inne salati ve nusuki ve mahjaje ve memati lillahi rabbil-'alemin. La šerike leke ve bi zalike umirtu ve ene evvelul-muslimin."
Ebu-Davud u svom *Sunenu* navodi izjavu Semure: "Zapamtio sam dvije stanke u namazu: prvu između izgovorenog početnog namaskog tekbira i Fatihe i drugu pred spuštanje na ruku', Ovo mu je negirao Imran ibn Husajn pa su pisali Ubejju u Medinu i on im je potvrdio prvu stanku."
Na osnovu izloženog Šafija, Ahmed ibn Hanbel i Ebu-Hanife učenje odgovarajuće dove iza početnog namaskog tekbira smatraju preporučljivim (mustehab) činom.
Ebu-Davud navodi da je Malik izjavio: "Nema štete učiti dovu iza izgovorenog početnog namaskog tekbira, iza proučene Fatihe pa i sure." Tako se nešto prenosi i od Šafija.
Begavi smatra da se može učiti ma kakva uobičajena Alejhisselamova dova, dok se u našem (hanefijskom) mezhebu – kako to navodi Ajni – namaz započinje samo sa "Subhaneke-llahumme…"

POGLAVLJE

745. PRIČAO NAM JE Ibn-Ebi-Merjem, njega obavijestio Nafi‘ b. Umer, ovoga Ibnu-Ebi-Mulejke prenoseći od Esme, kćerke Ebu-Bekrove, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao namaz zbog pomračenja sunca i zadržao se duže na stajanju, potom se sageo na ruku‘u, i zadržao duže, ispravio, i zadržao duže, onda se sageo opet na ruku‘ i oduljio ga. Poslije se digao pa spustio na sedždu i sedždu oduljio. Iza toga ustao je na noge i stajanje oduljio, zatim se sageo na ruku‘u i oduljio ga, digao se na stajanje i oduljio ga, onda se sageo na ruku‘u i oduljio taj ruku‘ podigao se i spustio na sedždu i ovu sedždu oduljio, podigao se pa spustio opet na sedždu i nju oduljio, a potom završio s namazom i rekao:

– Približio mi se Džennet toliko, da sam se smio usuditi donio bih vam njegovih grozdova, a približio mi se i Džehennem toliko, da sam uzvuknuo: Allahu moj, jesam li i ja s njima! Tu je i jedna žena – mislim, kaže Ebu-Hurejre, da je rekao – koju je grebala jedna mačka.

– Šta je to s ovom (ženom)? – upitao sam.

– Zatvorila je mačku toliko da je krepala od gladi, nije joj davala hranu niti je puštala da štogod pojede.

– Mislim, kazao je Nafi‘, da je (Ibnu-Ebi-Mulejke) rekao: “… od gamadi po zemlji. (upotrijebivši izraz *min hašiš* ili *min hišašil-erd*)”[2]

بَاب

٧٤٥. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى صَلَاةَ الْكُسُوفِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ رَفَعَ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ قَدْ دَنَتْ مِنِّي الْجَنَّةُ حَتَّى لَوِ اجْتَرَأْتُ عَلَيْهَا لَجِئْتُكُمْ بِقِطَافٍ مِنْ قِطَافِهَا وَدَنَتْ مِنِّي النَّارُ حَتَّى قُلْتُ أَيْ رَبِّ وَأَنَا مَعَهُمْ فَإِذَا امْرَأَةٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ تَخْدِشُهَا هِرَّةٌ قُلْتُ مَا شَأْنُ هَذِهِ قَالُوا حَبَسَتْهَا حَتَّى مَاتَتْ جُوعًا لَا أَطْعَمَتْهَا وَلَا أَرْسَلَتْهَا تَأْكُلُ قَالَ نَافِعٌ حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ مِنْ خَشِيشِ أَوْ خَشَاشِ الْأَرْضِ .

2 Namaz pri pomračenju Sunca spada u sunnet obrede, a klanja se skupno s imamom na musalli ili većoj džamiji u vremenu kada je dozvoljeno klanjati. U *Muhitu* stoji da se navedeni namaz ne klanja u momentu izlaska i zalaska Sunca i kad je Sunce u zenitu.
Dalje se navodi da Ibn-Umer u djelu *El-Istizkar* bilježi riječi Lejsa b. Sa‘da kako je otišao na hadž u vrijeme Sulejmana b. Hišama, a u Mekki su tada bili Ata b. Ebu-Rebah, Ibn-Šihab, Ibn-Mulejke, Ikrime b. Halid, Amr b. Šu‘ajb i Ejjub b. Musa. Poslije ikindije Sunce se pomračilo, narod se iskupio u džamiji i na nogama učio samo dove. Na pitanje koje mu je uputio Lejs, Ejjub je odgovorio da se u to vrijeme ne klanja jer je to zabaranjeno poslije ikindije.
Namaz pri pomračenju Sunca klanja se kao dvorekatna nafila bez učenja ezana i ikameta. To je stav hanefija i brojnih pravnika. Po mišljenju Šafije i Malika i pravnika Hidžaza svaki rekat ovoga namaza ima dva ruku‘a, a po mišljenju Ahmeda i Ishaka ima tri ruku‘a.
Imam Gazali u *Hulasi* kaže: “Pri pomračenju Sunca bit će pozvano na zajednički namaz i svijet će se skupiti

DIZANJE POGLEDA U NAMAZU PREMA IMAMU

Aiša je izjavila da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po obavljenom namazu prilikom pomračenja sunca rekao:
"Kada ste me vidjeli da sam uzmaknuo, vidio sam Džehennem kako mu se njegovi dijelovi međusobno lome."

بَاب رَفْعِ الْبَصَرِ إِلَى الْإِمَامِ فِي الصَّلَاةِ

وَقَالَتْ عَائِشَةُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ فَرَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا حِينَ رَأَيْتُمُونِي تَأَخَّرْتُ .

u džamiji i s imamom klanjati dva rekata namaza, učinivši na svakom rekatu dva ruku'a od kojih prvi treba biti duži od drugog. Na nogama se uče duge sure. Na prvom ruku'u izgovara se uobičajeni tekst i ponavlja onoliko koliko se može proučiti stotinu ajeta, na drugom koliko osamdeset, na trećem koliko sedamdeset i na četvrtom dužine 50 proučenih ajeta."

Tavus b. Kejsan, Habib b. Ebu-Sabit i Abdulmelik b. Džurejdi smatraju da ovaj namaz ima dva rekata, a svaki rekat četiri ruku'a i dvije sedžde. Oni svoj stav temelje na izjavi Ibn-Abbasa koju Muslim izlaže u svom *Sahihu.*

Katade, Ata b. Ebu-Rebah, Ishak i Ebu-Munzir izjavili su: "Namaz pri pomračenju Sunca sastoji se od dva rekata, a svaki rekat ima tri ruku'a i dvije sedžde."

Hanefije svoje mišljenje zasnivaju:

– na izjavi Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, zabilježenoj u hadiskim zbirkama Ebu-Davuda, Nesaija i Tirmizija u *Šemailu* u sljedećem vidu: "U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je pomračenja Sunca i on stajaše u namazu na nogama kao da ne mišljaše na ruku'. Potom je sageo na ruku' i na njemu se zadržao kao da se neće ni ispraviti, a kada se ispravio, stajaše dugo kao da ne pomišljaše na sedždu. Zatim se spustio na sedždu i zadržao se na njoj toliko kao da se neće ni podignuti. Pošto se digao, spustio se opet na drugu sedždu i poslije obavio drugi rekat kao i prvi";

– na Alejhisselamovoj izjavi prenesenoj po Nu'manu b. Beširu: "Kada bude pomračenje Sunca ili Mjeseca, klanjajte namaz kao što ste klanjali zadnji propisani namaz prije toga." Ova izjava sačuvana je u hadiskim zbirkama Nesaija, Ahmeda i Hakima, a Davud iznosi: "U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je pomračenja Sunca i on je klanjao namaz od dva rekata moleći Allaha o tome sve dok se Sunce nije ukazalo";

– na izjavi Kabise Hilalija koju Ebu-Davud iznosi u ovoj varijanti: "U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je pomračenje Sunca i on je vukući svoju odoru ustrašen izašao iz stana, a ja sam tad s njim bio u Medini. Klanjao je dva rekata. Na nogama je dugo stajao. Po završenom namazu okrenuo se svijetu i rekao: 'Ovo je znak Allahove moći kojom ljude zastrašuje. Kada god ovo vidite, klanjajte kao što klanjate propisane namaze.'"

Ima još mnogo vjerodostojnih hadisa na koje se pravnici hanfeijske škole pozivaju, ali su sadržajno bliski navedenim i nema potrebe iznositi ih.

Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Lejs smatraju da se na nogama sve učenje obavlja u sebi pri pomračenju Sunca, a naglas pri pomračenju Mjeseca.

Ebu-Jusuf, Muhammed b. Hasan, Ahmed i Ishak drže da se to učenje u oba slučaja obavlja naglas, a Muhammed b. Džerir Taberi to prepušta odluci imama, jer je Alejhisselam nekada učio u sebi, a nekada naglas.

Pri pomračenju Mjeseca bolje je da klanjanje namaza obavi svako sam u kući. To je mišljenje Ebu-Hanife. Malik smatra da ne treba klanjati namaz pri pomračenju, dok Šafija traži skupno klanjanje s imamom i pri pomračenju Sunca i Mjeseca. Taj namaz po njemu ima dva rekata. Uči se naglas i održe se dvije hutbe s pauzom između njih.

Pravnici hanefijske škole navode: "Prilikom jednog pomračenja Sunca Alejhisselam je klanjao dva rekata namaza skupno sa svijetom, a kada je u mjesecu džumadel-ahiru četvrte godine po Hidžri bilo pomračenje Mjeseca, on nije zajednički klanjao", a Malik dodaje: "Niko od naših sugrađana nije prenio da je Alejhisselam pri pomračenju Mjeseca namaz klanjao zajednički s ashabima."

Nije dozvoljeno mučiti životinje. Ko to čini, dobit će odmazdu pa makar na Sudnjem danu.

٧٤٦. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ قُلْنَا لِخَبَّابٍ أَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِمَ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ ذَاكَ قَالَ بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ .

746. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Abdul-Vahid, a ovome A'meš prenoseći od Umare b. Umejra, a on od Ebu-Ma'mera, da je rekao:
– Pitali smo Habbaba da li je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an na podne i na ikindijskim namazima.
– Da – odgovorio je.
– Po čemu to znate? – priupitali smo.
– Po drmanju njegove brade – odgovorio je (Habbab).[1]

٧٤٧. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ يَزِيدَ يَخْطُبُ قَالَ حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ وَكَانَ غَيْرَ كَذُوبٍ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا صَلَّوْا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامُوا قِيَامًا حَتَّى يَرَوْنَهُ قَدْ سَجَدَ .

747. PRIČAO NAM JE Hadždžadž, njemu Šu'be, a ovoga obavijestio Ebu-Ishak i kazao:
"Čuo sam Abdullaha b. Jezida gdje drži hutbu i kaže da mu je pričao Bera', a on nije lažac, da su oni, kada bi klanjali s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada bi on podigao svoju glavu s ruku'a, stajali na nogama dok ga ne bi vidjeli da se spustio na sedždu."

٧٤٨. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَصَلَّى قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ رَأَيْنَاكَ تَنَاوَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْنَاكَ تَكَعْكَعْتَ قَالَ

748. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Zejda b. Eslema, on od Ataa b. Jesara, a ovaj od Abdullaha b. Abbasa, da je rekao:
"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pomračilo se sunce i on je klanjao (odgovarajući) namaz."
Ashabi su upitali: "Allahov Poslaniče, vidjeli smo te kako za vrijeme stajanja na nogama nešto dohvaćaš, i kako se sustežeš?"

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– obligatno je učiti odlomke iz Kur'ana na podne i na ikindijskom namazu. Muslim navodi izjavu Ebu-Seida Hudrija: "Alejhisselam je pored Fatihe učio Kur'an u prva dva rekata podne-namaza, i to oko trideset ajeta na svakom, a oko petnaest na druga dva rekata. Na prva dva rekata ikindije učaše također Kur'an, i to na svakom koliko se moglo proučiti 15 ajeta, a na druga dva pola od toga."
Nesai u svom *Sunenu* navodi da je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, rekao: "U svakom namazu uči se Kur'an i mi vam ga učimo naglas u onim namazima u kojima ga je tako učio Allahov Poslanik, a u sebi u kojima ga je on učio u sebi."
– Džematlija može u toku klanjanja motriti imama. Pravnici hanefijske škole, Šafija i Ebu-Sevr smatraju da se pri klanjanju gleda u mjesto gdje se čini sedžda, a neki (El-Kadi Husejn) kažu: "Kada se bude na stajanju, gleda se u mjesto gdje se čini sedžda; na ruku'u gledat će se u stopala, na sedždi obara se pogled niz nos, a na sjedenju gleda se u krilo."
Malik držeći se Aišine, radijallahu anha, izjave smatra da će klanjač gledati ispred sebe.

إِنِّي أُرِيتُ الْجَنَّةَ فَتَنَاوَلْتُ مِنْهَا عُنْقُودًا وَلَوْ أَخَذْتُهُ لَأَكَلْتُمْ مِنْهُ مَا بَقِيَتِ الدُّنْيَا .

"Prikazao mi se Džennet, odgovorio je Alejhisselam, pa sam htio dohvatiti jedan grozd, a da sam ga dohvatio vi biste ga jeli dok traje dunjaluk.

٧٤٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّى لَنَا النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ رَقِيَ الْمِنْبَرَ فَأَشَارَ بِيَدَيْهِ قِبَلَ قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ ثُمَّ قَالَ لَقَدْ رَأَيْتُ الْآنَ مُنْذُ صَلَّيْتُ لَكُمُ الصَّلَاةَ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ مُمَثَّلَتَيْنِ فِي قِبْلَةِ هَذَا الْجِدَارِ فَلَمْ أَرَ كَالْيَوْمِ فِي الْخَيْرِ وَالشَّرِّ ثَلَاثًا .

749. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, njemu Fulejh, a ovome Hilal b. Ali prenoseći od Enesa b. Malika, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je, potom se popeo na minber, pokazao rukama u pravcu džamije prema kojem se okreće u namazu i tri puta rekao:
'Ovog momenta, kada sam vam klanjao, vidio sam Džennet i Pakao predstavljen na strani ovog zida i kao danas ja ne vidjeh većeg dobra, a ni goreg zla.'"

بَاب رَفْعِ الْبَصَرِ إِلَى السَّمَاءِ فِي الصَّلَاةِ

PODIZANJE POGLEDA U NAMAZU PREMA NEBU

٧٥٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى ابْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَرُوبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَرْفَعُونَ أَبْصَارَهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فِي صَلَاتِهِمْ فَاشْتَدَّ قَوْلُهُ فِي ذَلِكَ حَتَّى قَالَ لَيَنْتَهُنَّ عَنْ ذَلِكَ أَوْ لَتُخْطَفَنَّ أَبْصَارُهُمْ .

750. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njega obavijestio Jahja b. Seid, ovoga Ibnu-Ebi-Arube prenoseći od Katade, da im je Enes b. Malik saopćio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Šta je nekim ljudima pa dižu u namazu svoje poglede prema nebu!" Potom podiže glas i reče: "Ili će se toga proći ili će im se vid oduzeti."[1]

1 Hadis ukazuje na:
– zabranu i žestoku prijetnju gledanja prema nebu, bilo u namazu bilo pri učenju dove. Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, kaže da je povodom jednog ashaba, koji je to činio, objavljen ajet "... ellezine hum fi salatihim haši'un...", tj. "Spašeni su samo oni koji su u namazu skrušeni..." Po mišljenju Ibn-Hazma gledati u nebo spada u zabranjene akte koji kvare namaz, ali to po konsenzusu pravnika spada u pokuđene postupke. Gledati u nebo je djelomično okretanje od Ka'be i napuštanje forme namaza.
Većina pravnika odobravaju gledati u nebo pri učenju dove smatrajući da je nebo pravac okretanja za dove, kao što je Ka'ba pravac okretanja za namaz.
Žmiriti u namazu pokuđeno je po mišljenju pravnika hanefijske škole, a Nevevi dodaje: "Nije pokuđeno ako time neće uslijediti kakva šteta, jer žmirenjem može se povećati skrušenost i ograničiti pogled, što doprinosi koncentriranju misli na Allaha, dželle šanuhu, i sami namaz.
Međutim, Ibn-Abbas prenosi da Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije gledao nigdje drugo osim u mjesto padanja na sedždu nakon što bi otpočeo s namazom.

OKRETANJE U NAMAZU

751. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebul-Ahves, a ovome Eš'as b. Sulejm prenoseći od svoga oca, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, da je rekla:
"Pitala sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za okretanje u namazu i on mi je odgovorio: 'To je otimačina koju šejtan ugrabi od čovjekova namaza.'"

752. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Sufjan prenoseći od Zuhrija, on od Urve, a ovaj od Aiše da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u kariranoj (četveroroglјastoj) haljini, koja je imala po sebi nekih znakova, pa je kasnije rekao:
"Obuzeli su me ovi znakovi; nosite je Ebu-Džehmu, a meni donesite njegovu grubu glat haljinu."[2]

بَاب الِالْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ

٧٥١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الِالْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ هُوَ اخْتِلَاسٌ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الْعَبْدِ .

٧٥٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى فِي خَمِيصَةٍ لَهَا أَعْلَامٌ فَقَالَ شَغَلَتْنِي أَعْلَامُ هَذِهِ اذْهَبُوا بِهَا إِلَى أَبِي جَهْمٍ وَأْتُونِي بِأَنْبِجَانِيَّةٍ .

2 Pokuđeno je okretati glavu na stranu u namazu, a okrenuti se cijelim tijelom kvari namaz. Kaffal je kazao: "Trenutni zaokret glave ne kvari namaz, a ko bude okrenute glave u toku cijelog stajanja na nogama, namaz mu je pokvaren."
Nesai i Ebu-Davud preko Ebu-Zerra, radijallahu anhu, navodi da je Alejhisselam rekao: "Allah je okrenut prema klanjaču, dok se on ne okrene na stranu, a kada on okrene svoje lice od Ka'be, Allah se okrene od njega."
Bezzar u *Musnedu* bilježi da je Džabir rekao da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kada čovjek musliman stane u namaz, Allah mu okrene svoje lice, a kada se okrene na stranu, Allah mu kaže: "Čovječe, kome si se okrenuo? Ko ti je preči od Mene? Okreni se Meni!" Kada se okrene drugi put, Allah mu učini istu primjedbu, a ako to uradi treći put, Allah od njega okrene lice Svoje milosti.
Taberani preko Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, iznosi da je Alejhisselam rekao: "Kada klanjate, klonite se obaziranja, jer ste tada u neposrednom razgovoru s Allahom."
Namaska disciplina i pristojnost potrebna je ljudima uvijek i svugdje.

MOŽE LI SE KLANJAČ OBAZRIJETI ZBOG NEČEGA ŠTO BI PALO NA NJEGA ILI KADA PLJUVAČKU ILI BILO ŠTO PRIMIJETI U PRAVCU KA'BE

Sehl je rekao: "Ebu-Bekr se jednom obazreo i vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

753. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs prenoseći od Nafija, on od Ibn-Omera kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio hrakotinu na zidu džamije prema Ka'bi i stresao je dok još klanjaše sa svijetom i, kada se okrenuo (svijetu), rekao je:
"Kada je neko od vas u namazu, ispred njega je Allah, pa neka u toku namaza ne pljuje ispred sebe!"
Ovaj slučaj prenosi još Musa b. Ukbe i Ibnu-Ebi-Revvad od Nafija.

754. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs b. Sa'd prenoseći od Ukajla, ovaj od Ibn-Šihaba kojeg je obavijestio Enes b. Malik, koji je kazao:
"Dok su muslimani klanjali sabah-namaz, neobično ih je iznenadio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otkrivši zastor (na vratima) Aišine sobe. Pogledao ih je. Bili su u safovima i on se prvo nasmiješio, pa nasmijao. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, htio se povući u red, jer je mislio da će on izaći. Muslimani su smatrali da su obavljanjem ovog namaza došli u iskušenje (da ga prekinu od radosti), a on im je pokazao: 'Nastavite vaš namaz!' i spustio zastor. Umro je koncem toga dana."[1]

بَاب هَلْ يَلْتَفِتُ لِأَمْرٍ يَنْزِلُ بِهِ أَوْ يَرَى شَيْئًا أَوْ بُصَاقًا فِي الْقِبْلَةِ

وَقَالَ سَهْلٌ الْتَفَتَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَرَأَى النَّبِيَّ ﷺ .

٧٥٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ رَأَى النَّبِيُّ ﷺ نُخَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ وَهُوَ يُصَلِّي بَيْنَ يَدَيِ النَّاسِ فَحَتَّهَا ثُمَّ قَالَ حِينَ انْصَرَفَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّ اللهَ قِبَلَ وَجْهِهِ فَلَا يَتَنَخَّمَنَّ أَحَدٌ قِبَلَ وَجْهِهِ فِي الصَّلَاةِ رَوَاهُ مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ وَابْنُ أَبِي رَوَّادٍ عَنْ نَافِعٍ .

٧٥٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَنَسُ ابْنُ مَالِكٍ قَالَ بَيْنَمَا الْمُسْلِمُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ لَمْ يَفْجَأْهُمْ إِلَّا رَسُولُ اللهِ ﷺ كَشَفَ سِتْرَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ فَنَظَرَ إِلَيْهِمْ وَهُمْ صُفُوفٌ فَتَبَسَّمَ يَضْحَكُ وَنَكَصَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلَى عَقِبَيْهِ لِيَصِلَ لَهُ الصَّفَّ فَظَنَّ أَنَّهُ يُرِيدُ الْخُرُوجَ وَهَمَّ الْمُسْلِمُونَ أَنْ يَفْتَتِنُوا فِي صَلَاتِهِمْ فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَتِمُّوا صَلَاتَكُمْ فَأَرْخَى السِّتْرَ وَتُوُفِّيَ مِنْ آخِرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ .

1 Manji pokret učinjen u namazu ne kvari namaz, kao npr., gurnuti predmet ispred sebe, jedan komad haljine prebaciti na drugi i slično.
Tirmizi u svom *Sunenu* preko Aiše, radijallahu anha, navodi da je Alejhisselam klanjajući učinio nekoliko koraka prema zaključanim vratima, otključao ih, povratio se na svoje mjesto i nastavio klanjati.

OBAVEZNO UČENJE KUR'ANA U NAMAZIMA IMAMU I MUKTEDIJI BILO KOD KUĆE ILI NA PUTU I NAMAZI U KOJIMA SE UČI NAGLAS I U SEBI

بَاب وُجُوبِ الْقِرَاءَةِ لِلْإِمَامِ وَالْمَأْمُومِ فِي الصَّلَوَاتِ كُلِّهَا فِي الْحَضَرِ وَالسَّفَرِ وَمَا يُجْهَرُ فِيهَا وَمَا يُخَافَتُ

755. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Ebu-Avane, a ovome Abdul-Melik b. Umejr prenoseći od Džabira b. Semure, da je rekao:
"(Neki) Kufljani su se potužili Omeru, radijallahu anhu, na Sa'da b. Ebu-Vekkasa pa ga je Omer svrgnuo, a za namjesnika postavio Ammara (b. Jasira). Oni su se opet požalili tako da su spomenuli da on nije vješt klanjanju. Omer ga je pozvao i rekao mu: 'Ebu-Ishak (tj. Sa'de), ovi smatraju da ti ne klanjaš lijepo!'"
Ebu-Ishak odgovori: "Allaha mi, ja sam im klanjao poput namaza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nisam od njega ništa oduzimao; klanjao sam jaciju i zadržavao se na prva dva rekata, a kratio (učenje) u zadnja dva."
"To je, Ebu-Ishak, mišljenje o tebi", reče Omer.
Potom je s njim poslao u Kufu jednog čovjeka – ili neke ljude – koji je Kufljane ispitivao za Sa'da i nije izostavio nijednu džamiju, a da se u njoj nije za njega raspitivao. Svako ga je dobro hvalio dok nije unišao u džamiju plemena Benu-Abs. Tu je ustao jedan čovjek između njih, koji se zvaše Usame b. Katade a *kun'ja* mu je bila Ebu-Sa'de, koji reče: "Kada si nas već zakleo, ističemo da Sa'd nije išao (u akcije) sa četom, ni ratnog plijena jednako dijelio i nije bio pravedan pri suđenju."
– Allaha mi, proklet ću te trima kletvama – reče Sa'd.
– Allahu moj, ako je ovaj tvoj rob lažac i ako je ustao radi prestiža i popularnosti, odulji mu život, odulji mu siromaštvo i izloži ga iskušenjima!
Kada bi Usamu kasnije pitali (za njegovu tešku situaciju), on bi odgovarao: "(Ja sam) oronuli starac zapao u iskušenje, stigla me Sa'dova kletva."

٧٥٥. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ شَكَا أَهْلُ الْكُوفَةِ سَعْدًا إِلَى عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَعَزَلَهُ وَاسْتَعْمَلَ عَلَيْهِمْ عَمَّارًا فَشَكَوْا حَتَّى ذَكَرُوا أَنَّهُ لَا يُحْسِنُ يُصَلِّي فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَقَالَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ إِنَّ هَؤُلَاءِ يَزْعُمُونَ أَنَّكَ لَا تُحْسِنُ تُصَلِّي قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ أَمَّا أَنَا وَاللهِ فَإِنِّي كُنْتُ أُصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا أَخْرِمُ عَنْهَا أُصَلِّي صَلَاةَ الْعِشَاءِ فَأَرْكُدُ فِي الْأُولَيَيْنِ وَأُخِفُّ فِي الْأُخْرَيَيْنِ قَالَ ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ يَا أَبَا إِسْحَاقَ فَأَرْسَلَ مَعَهُ رَجُلًا أَوْ رِجَالًا إِلَى الْكُوفَةِ فَسَأَلَ عَنْهُ أَهْلَ الْكُوفَةِ وَلَمْ يَدَعْ مَسْجِدًا إِلَّا سَأَلَ عَنْهُ وَيُثْنُونَ مَعْرُوفًا حَتَّى دَخَلَ مَسْجِدًا لِبَنِي عَبْسٍ فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ يُقَالُ لَهُ أُسَامَةُ بْنُ قَتَادَةَ يُكْنَى أَبَا سَعْدَةَ قَالَ أَمَّا إِذْ نَشَدْتَنَا فَإِنَّ سَعْدًا كَانَ لَا يَسِيرُ بِالسَّرِيَّةِ وَلَا يَقْسِمُ بِالسَّوِيَّةِ وَلَا يَعْدِلُ فِي الْقَضِيَّةِ قَالَ سَعْدٌ أَمَا وَاللهِ لَأَدْعُوَنَّ بِثَلَاثٍ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ عَبْدُكَ هَذَا كَاذِبًا قَامَ رِيَاءً وَسُمْعَةً فَأَطِلْ عُمْرَهُ وَأَطِلْ فَقْرَهُ وَعَرِّضْهُ بِالْفِتَنِ وَكَانَ بَعْدُ إِذَا سُئِلَ يَقُولُ شَيْخٌ كَبِيرٌ مَفْتُونٌ أَصَابَتْنِي دَعْوَةُ سَعْدٍ قَالَ عَبْدُالْمَلِكِ فَأَنَا رَأَيْتُهُ بَعْدُ قَدْ سَقَطَ حَاجِبَاهُ

Abdul-Melik je još rekao: "Vidio sam kasnije Usamu kako su mu (od starosti) pale obrve na oči i kako po putevima prstima podbada robinje."[1]

عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الْكِبَرِ وَإِنَّهُ لَيَتَعَرَّضُ لِلْجَوَارِي فِي الطُّرُقِ يَغْمِزُهُنَّ .

756. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, a ovome Zuhri prenoseći od Mahmuda b. Rebija, on od Ubade b. Samita, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema namaza onaj ko ne prouči kur'ansku Fatihu."[2]

٧٥٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ مَحْمُودِ بْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ .

1 Obavezno je na prva dva rekata farza pored Fatihe učiti još štogod iz Kur'ana, dok to nije vadžib na druga dva rekata. Pisac *El-Hidaje* i još poneki pravnici smatraju da se može učiti Kur'an i na posljednja dva rekata, a može se činiti tesbih pa i šutjeti. Ovo je stav halife Alije, Ibn-Mes'uda i Aiše, radijallahu anhum, ali ipak smatraju da je bolje učiti Kur'an.
Po mišljenju Ahmera, Esamma, Ibn-Alija i Hasena b. Saliha učenje dijelova Kur'ana u namazu je mustehab. Ovi potkrepljuju svoj stav izjavom halife Alije, radijallahu anhu, datom jednom čovjeku koji mu je rekao da je klanjao ne učeći Kur'an.
– Jesi li pravilno obavio ruku' i sedždu? – upitao je Alija, radijallahu anhu.
– Jesam – odgovorio je on.
– Upotpunjen ti je namaz – kazao je Alija, radijallahu anhu.
Ibn-Munzir prenosi da je Alija, radijallahu anhu, jednom drugu rekao: "Uči Kur'an na prva dva rekata farza, a tespih na zadnja dva!"
Šafija u svom prvotnom stavu kaže: "Punovažan je namaz osobe koja iz zaborava izostavi učenje Kur'ana u njemu."
U ovom hadisu nalaze argument oni koji smatraju da prva dva rekata u svim namazima trebaju biti duža od druga dva. U *Er-Revdi* se navodi da je stav Ebu-Hanife i Ebu-Jusufa da se samo u sabah-namazu prvi rekat uči duže od drugog. U djelu *Šerhul-muhezzeb* stoji da su učenjaci, osim Malika, saglasni da je mekruh učiti drugi rekat duže od prvog. Bilo je slučajeva da je Alejhisselam duljio prvi rekat farza sabaha, podne i ikindije, a drugi kratio.
Na dnevnim namazima Kur'an se uči u sebi a ko bi naglas proučio tri kraća ajeta ili jedan kraći, trebao bi – po Ebu-Hanifi – učiniti sehvi-sedždu, a Ebu-Jusuf smatra da je treba učiniti i onaj ko naglas izgovori makar jedan glas.
– Dozvoljeno je upućivati dovu Uzvišenom Allahu tražeći od Njega da kazni određenog zulumćara zbog njegovih propusta u vjeri;
– Usama je doživio duboku starost i siromaštvo, na što ukazuje to što je podbadao robinje po putu, jer da je bio bogat to ne bi radio. Nasilnika je dozvoljeno proklinjati.

2 Ovim hadisom Abdullah b. Mubarek, Evza'i, Malik, Šafija, Ahmed, Ishak, Ebu-Sevr i Davud argumentiraju svoj stav da je obavezno učiti Fatihu za imamom u svim namazima. Ibnul-Arebi kaže da učenjaci njihovog mezheba (tj. malikijskog) imaju tri osnovna stava: po prvom džematlija uči Fatihu samo u namazima u kojima imam uči Kur'an u sebi, po drugom je džematlija ne uči nikako, a po trećem je preporučljivo da je uči. Ibnul-Arebi na kraju kaže da je najispravnije mišljenje – po njemu – da je to vadžib.
Ibni-Musejjeb, Ebu-Hanife, Muhammed i Ahmed po jednoj verziji, Sevri i Evza'i po jednoj predaji, te Abdullah b. Vehb i Ešheb kažu: "Ko za imamom klanja, neće ništa od Kur'ana učiti na stajanju pa ni Fatihe."
Hanefije svoj stav potkrepljuju ajetom: "Fakreu ma tjessere minel Kur'ani!", tj. "Učite u namazu ono što možete iz Kur'ana!"
Vrijedna je pažnje predaja Džabira b. Abdullaha, Ibn-Omera, Ebu-Seida Hudrija, Ebu-Hurejre, Ibn-Abbasa i Enesa b. Malika. "Ko klanja za imamom, učenje imamovo je istovremeno i njegovo učenje." Ovu izjavu zabilježili su Ibn-Madže i Darekutni u svojim *Sunenima* i Taberani u svom *Evsatu* uz neznatnu razliku teksta, te Ibn-Hibban u svom *Sahihu*. Slične izjave dalo je više od osamdeset ashaba, a pisac *El-Hidaje* kaže da je mišljenje apsolutne većine ashaba, da džematlija klanjajući za imamom ne treba ništa učiti iz Kur'ana.

٧٥٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَرَدَّ وَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ فَرَجَعَ يُصَلِّي كَمَا صَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أُحْسِنُ غَيْرَهُ فَعَلِّمْنِي فَقَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا وَافْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا .

757. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Jahja prenoseći od Ubejdullaha, ovome rekao Seid b. Ebu-Seid koji je čuo od svoga oca, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u džamiju, a za njim jedan čovjek, klanjao (dva rekata), a onda poselamio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On mu je otpozdravio i rekao: "Vrati se i ponovo klanjaj, (jer nisi uredno klanjao!)" On se povratio i klanjao kao i ranije, došao i poselamio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on mu je (opet) rekao: "Vrati se i ponovo klanjaj, jer nisi klanjao kako treba." Poslije trećeg upozorenja on reče: "Tako mi Onoga koji te je s Istinom poslao, ja ne znam bolje, pa pouči me!" Tada Alejhisselam reče:
"Kada stupiš u namaz, izgovori tekbir, onda prouči iz Kur'ana što ti je lahko pa se sagni na ruku' da se na njemu potpuno smiriš, tada se podigni da se na stajanju potpuno ispraviš, zatim se spusti na sedždu da se na njoj smiriš i onda se podigni na sjedenje tako da se potpuno smiriš! Tako radi u svakom namazu (bio on farz ili nafila)!"[3]

Abdullah b. Jakub u svom "Kešful-Esraru" navodi da je Abdullah b. Zejd prenoseći od svoga oca rekao: "Deset ashaba zabranjivalo je učenje Kur'ana u namazu onom ko ga klanja za imamom, a to su: Ebu-Bekr, Omer, Osman, Alija, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebu-Vekkas, Abdullah b. Mes'ud, Zejd b. Sabit, Abdullah b. Omer i Abdullah b. Abbas.
Halifa Alija, radijallahu anhu, kaže: "Ko klanjajući za imamom uči Kur'an, on nije na *fitretu,*" tj. islamu ili sunnetu Alejhisselamovu.

3 U dnevnim namazima, izuzimajući džumu i bajramske namaze, Kur'an se uči u sebi i ko bi ga učio naglas, treba – po hanefijskom mezhebu – učiniti sehvi-sedždu.
Iz hadisa se može zaključiti:
– otpozdravljanje spada u obligatne dužnosti (vadžib);
– neznanje nije isprika za nepravilan rad;
– obligatna je dužnost (farz) otpočeti namaz s uobičajenim tekbirom i na nogama proučiti štogod iz Kur'ana;
– vadžib je potpuno se smiriti na ruku'u i sedždi.
Preneseno je da je halifa Alija, radijallahu anhu, naređivao da se na prva dva rekata podne i ikindije uči Fatiha i još po jedna sura, a na zadnja dva rekata samo Fatiha.
Sufjan Sevri kaže: "Uči Fatihu i suru na prva dva rekata četverorekatnih farz-namaza, a na zadnja dva rekata samo Fatihu ili slavljenje Allaha (riječima subhanallah) u dužini Fatihe. Što god od toga uradiš dovoljno ti je, iako mi je draže da se na zadnja dva rekata izgovara subhanallah."
Preneseno je da Ibn-Mes'ud nije ništa učio na posljednja dva rekata farza podne i ikindijskog namaza.
Hilal b. Sinan klanjao je pokraj Abdullaha b. Jezida i čuo gdje uči tespih na posljednja dva rekata farza podne i ikindije.
Iz izloženog se vidi da učenje Fatihe u namazu spada u vadžib dužnosti i, ko je ispusti, treba učiniti sehvi-sedždu;

758. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Ebu-Avane prenoseći od Abdul-Melika b. Umejra, on od Džabira b. Semure da je Sa'd rekao: "Klanjao sam im namaz poput namaza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem – podne i ikindiju – i nisam od njega ništa oduzimao; dugo bih ostao na prva dva rekata, a skraćivao bih druga dva." Omer mu reče: "To se o tebi i misli."

٧٥٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَبْدِالْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ سَعْدٌ كُنْتُ أُصَلِّي بِهِمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ صَلَاتِي الْعَشِيِّ لَا أَخْرِمُ عَنْهَا أَرْكُدُ فِي الْأُولَيَيْنِ وَأَحْذِفُ فِي الْأُخْرَيَيْنِ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ذَلِكَ الظَّنُّ بِكَ .

UČENJE KUR'ANA U PODNE-NAMAZU

بَاب الْقِرَاءَةِ فِي الظُّهْرِ

759. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejbani prenoseći od Jahjaa, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on od svoga oca, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio bi na prva dva rekata (farza) podne-namaza početnu kur'ansku suru (Fatihu) i još dvije sure: na prvom bi rekatu duljio, a na drugom kratio učenje i ponekad bi se ti ajeti i čuli. U ikindiji bi učio Fatihu i još dvije sure i duljio je učenje na prvom rekatu, a duljio je i na prvom rekatu sabahskog namaza, a kratio na drugom."

٧٥٩. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيُسْمِعُ الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الْأُولَى وَكَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ .

– poremećaj redoslijeda osnovnih dijelova namaza ili zaboravljanje kojeg od njih kvari namaz i treba ga obnoviti;
– upućivati na dobro, a odvraćati ljude od zla dužnost je svakog muslimana;
– strankama se odgovara kratko i jasno;
– učene ljude treba slušati i slijediti.
Kadi Ijad smatra da navedeni hadis služi kao protuargument onim koji misle da se u namazu može učiti prijevod Kur'ana na nearapskom jeziku. Podvojena mišljenja nastaju zbog raznolikog shvatanja naziva i imena Kur'ana. Jedni apologetičari kažu: "Kur'an je ime samo za sadržaj", a drugi "za ime i za sadržaj zajedno" u kom slučaju prijevod Kur'ana nije isto što i Kur'an na arapskom jeziku. Prvi svoj stav dokazuju ajetom "Innehu le fi zuburil-evvelin", tj. "Kur'an je bio i u ranijim objavama", a zna se da te objave nisu bile na arapskom jeziku. Allahova objava poslana Davudu zvala se Zebur, Musau Tevrat, Isau Indžil, a Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Kur'an.

760. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A'meš kome je saopćio Umare prenoseći od Ebu-Ma'mera, da je rekao:
– Pitali smo Habbaba da li bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an u podnevskom i ikindijskom namazu?
– Da – odgovorio je.
– Po čemu ste to saznali? – upitali smo.
– Po kretanjima njegove brade – odgovorio je (Habbab).[1]

٧٦٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي عُمَارَةُ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ سَأَلْنَا خَبَّابًا أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا بِأَيِّ شَيْءٍ كُنْتُمْ تَعْرِفُونَ قَالَ بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ .

UČENJE KUR'ANA U IKINDIJI (NAMAZU)

بَاب الْقِرَاءَةِ فِي الْعَصْرِ

761. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od A'meša, on od Umare b. Umejra, a ovaj od Ebu-Ma'mera, koji je rekao da je Habbaba b. Eretta pitao:
– Da li Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učaše (Kur'an) u podne i ikindiji (namazu)?
– Da – odgovorio je.
– Po čemu ste saznali da je učio? – upitao sam (kaže Ebu-Ma'mer).
– Po drmanju njegove brade – odgovorio je (Habbab).

٧٦١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قَالَ قُلْتُ لِخَبَّابِ بْنِ الْأَرَتِّ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قَالَ قُلْتُ بِأَيِّ شَيْءٍ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ قِرَاءَتَهُ قَالَ بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ .

762. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim prenoseći od Hišama, on od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Abdullaha b. Ebu-Katade, a on opet od svoga oca, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio bi na dva (prva) rekata podne i ikindije Fatihu i po jednu suru, a čuli smo i poneki ajet."

٧٦٢. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَسُورَةٍ سُورَةٍ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– dužnost je učiti Fatihu na prva dva rekata namaza koji imaju tri ili četiri rekata, te uz Fatihu dodati još i suru. Mustehab je učiti cijele kraće sure, i to je bolje nego učiti odlomke približne dužine iz dugih sura. Učenje Kur'ana u namazu u sebi, nije uvjet za valjanost namaza, već je sunnet i potrebno je držati se ustaljene prakse;
– imam Muhammed i neki pravnici šafijske škole smatraju da prvi rekat svih namaza treba biti nešto duži od drugog rekata. Ebu-Hanife i imam Jusuf drže da oba prva rekata mogu biti podjednako duga, samo kod sabahskog farza prvi rekat treba biti duži od drugoga, jer je to vrijeme spavanja i treba oduljiti da bi svijet u većem broju stigao na taj rekat i klanjao ga zajedno s imamom;
– punovažan je sud donesen na osnovu vanjskih indicija.

UČENJE KUR'ANA U AKŠAM-NAMAZU

بَاب الْقِرَاءَةِ فِي الْمَغْرِبِ

763. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibnu-Šihaba, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
Majka Fadlova čula je (Ibn-Abbasa) gdje uči: "Vel-murselati 'urfen…" pa je rekla: "Sinak, Allaha mi, s tvojim učenjem ove sure, podsjetio si me da je ona posljednja sura, koju sam čula od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje je uči u akšam-namazu."

٧٦٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ ابْنِ عُتْبَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ إِنَّ أُمَّ الْفَضْلِ سَمِعَتْهُ وَهُوَ يَقْرَأُ وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ وَاللهِ لَقَدْ ذَكَّرْتَنِي بِقِرَاءَتِكَ هَذِهِ السُّورَةَ إِنَّهَا لَآخِرُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ بِهَا فِي الْمَغْرِبِ.

764. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim prenoseći od Ibn-Džurejdža, on od Ibn-Ebu-Mulejke, ovaj od Urve b. Zubejra, a on od Mervana b. Hakema, koji kaže da ga je Zejd b. Sabit pitao:
"Šta je tebi, ti učiš u akšamu kratke sure, a ja sam čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje od dvije duge sure uči onu dužu. (El-A'raf)"[1]

٧٦٤. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ مَرْوَانَ ابْنِ الْحَكَمِ قَالَ قَالَ لِي زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ مَا لَكَ تَقْرَأُ فِي الْمَغْرِبِ بِقِصَارٍ وَقَدْ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ بِطُولَى الطُّولَيَيْنِ.

1 Sure koje imaju puno stanki ili kratkih ajeta dijele se u tri kategorije: *Kissarul-mufessal* – od sure El-Bejjine, pa do kraja Kur'ana, *evsatul-mufessal* – od sure El-Burudž, pa do sure El-Bejjine i *tulul-mufessal* – od sure Muhammed ili El-Feth, pa do sure El-Burudž.
Čini se da je Alejhisselam u gornjem slučaju proučio samo prvi dio El-A'raf sure, jer se iz izloženog zna da je on na akšamu učio kraće sure.
Ebu-Hanife, Malik, Šafija i najveći broj pravnika preporučuju učenje u akšamu sura navedenih pri kraju Kur'ana, tj. *kisarul-mufessal.*
Tirmizi navodi da je po mišljenju Malika pokuđeno učiti duge sure u akšam-namazu, a učenje kratkih sura preporučuju: Ebu-Hanife, Tahavi, Sevri, Neha'i, Abdullah b. Mubarek, Ebu-Jusuf, Muhammed, Ahmed, Malik i Ishak.
Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, prenosi da je Alejhisselam počesto učio na farzu akšama sure "El-Kafirun" i "El-Ihlas".
Bezzar u svom *Musnedu* navodi da je Alejhisselam jednom prilikom na akšamu i jaciji učio sure "Vel-lejli iza jagša" i "Ved-duha…", a u podne i ikindiji "Sebbi-hisme rabbikel-a'la…" i "Hel etake hadisul-gašije…"
Mnogi su ashabi učili na akšamu što kraće sure.

GLASNO UČENJE KUR'ANA U AKŠAM-NAMAZU

بَاب الْجَهْرِ فِي الْمَغْرِبِ

765. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Muhammeda b. Džubejra b. Mut'ima, a ovaj od svoga oca, da je rekao:
"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je u akšam-namazu učio Et-Tur (suru)."[2]

٧٦٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَرَأَ فِي الْمَغْرِبِ بِالطُّورِ.

GLASNO UČENJE KUR'ANA U JACIJI

بَاب الْجَهْرِ فِي الْعِشَاءِ

766. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Mu'temir prenoseći od svoga oca, on od Bekra (b. Abdullaha), a ovaj od Ebu-Rafija, da je rekao:
– Klanjao sam jaciju sa Ebu-Hurejrom. Učio je "Izes-semaun šekkat…" i učinio sedždu. Ja sam to primijetio, a on reče: "Činio sam ovu sedždu za Ebu-Kasimom (Alejhisselamom), sallallahu alejhi ve sellem, i činit ću ovu sedždu sve dok se s njim ne sastanem."[3]

٧٦٦. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ بَكْرٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ لَهُ قَالَ سَجَدْتُ خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ فَلَا أَزَالُ أَسْجُدُ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ.

767. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Adijja i rekao:
– Čuo sam Beraa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na jednom putovanju i na jednom od dva rekata jacije (prvom) učio naglas "Vet-tini vez-zejtuni…"[4]

٧٦٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيٍّ قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي سَفَرٍ فَقَرَأَ فِي الْعِشَاءِ فِي إِحْدَى الرَّكْعَتَيْنِ بِالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ.

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– Kur'an se uči naglas u prva dva rekata akšamskog farza. Ako imam ovo učenje obavi u sebi namjerno, izostavio je sunnet, a ako iz zaborava, treba učiniti sehvi-sedždu;
– Alejhisselam je u navedenom slučaju proučio dio poglavlja Et-Tur. Dužinu učenja Kur'ana podešavao je prema sastavu prisutnih u obredu;
– dužina učenja Kur'ana u svakom obredu treba biti umjerena i privlačna za ljude.

3 Iz hadisa se može zaključiti:
– pri učenju poglavlja "El-Inšikak" treba učiniti sedždu, bilo po proučenom 21. ajetu u kome se sedžda izričito spominje, bilo poslije proučenog čitavog poglavlja;
– dozvoljeno je Alejhisselama nazivati nadimkom Ebul-Kasim, što znači otac Kasima.

4 Iz hadisa se može zaključiti:

UČENJE U JACIJI (POGLAVLJE) U KOME IMA SEDŽDA

باب الْقِرَاءَةِ فِي الْعِشَاءِ بِالسَّجْدَةِ

768. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej', a ovome Tejmi prenoseći od Bekra, ovaj do Ebu-Rafija, da je kazao:
– Klanjao sam jaciju za Ebu-Hurejrom. Učio je "Izes-semaun-šekkat…" i učinio sedždu.
– Šta je to? – upitah.
– Činio sam je (klanjajući) još za Ebul-Kasimom, sallallahu alejhi ve sellem, i činit ću je stalno sve dok ga ne susretnem – rekao je on.

٧٦٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنِي التَّيْمِيُّ عَنْ بَكْرٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ مَا هَذِهِ قَالَ سَجَدْتُ بِهَا خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ فَلَا أَزَالُ أَسْجُدُ بِهَا حَتَّى أَلْقَاهُ .

UČENJE KUR'ANA U JACIJA-NAMAZU

باب الْقِرَاءَةِ فِي الْعِشَاءِ

769. PRIČAO NAM JE Hallad b. Jahja, njemu Mis'ar, ovome Adijj b. Sabit, on čuo od Beraa, radijallahu anhu, gdje govori:
"Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako u jaciji (naglas) uči 'Vettini vezzejtuni…' i nisam čuo nikoga da ima ljepši glas i da bolje uči od njega."

٧٦٩. حَدَّثَنَا خَلَّادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ سَمِعَ الْبَرَاءَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ فِي الْعِشَاءِ وَمَا سَمِعْتُ أَحَدًا أَحْسَنَ صَوْتًا مِنْهُ أَوْ قِرَاءَةً .

DUŽE SE UČI U PRVA DVA REKATA A KRAĆE U ZADNJA DVA

باب يُطَوِّلُ فِي الْأُولَيَيْنِ وَيَحْذِفُ فِي الْأُخْرَيَيْنِ

770. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Avna (Muhammeda b. Abdullaha Sekafija), koji je čuo Džabira b. Semura, kako je saopćio da je Omer rekao Sa'du:
– Tuže se na tebe za sve pa i za namaz?
– Ja oduljim učenje Kur'ana u prva dva (rekata), a kraće učim u posljednja dva, i ne kratim ništa od

٧٧٠. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي عَوْنٍ مُحَمَّدِ بْنِ عُبَيْدِاللهِ الثَّقَفِيِّ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ عُمَرُ لِسَعْدٍ لَقَدْ شَكَوْكَ فِي كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى الصَّلَاةِ قَالَ أَمَّا أَنَا فَأَمُدُّ فِي الْأُولَيَيْنِ

– u prva dva rekata farza jacije imam uči Kur'an naglas.
Prenosi se od imama Malika da se na jaciji uči poglavlje "El-Hakka" i druga njegove dužine, halifa Osman, radijallahu anhu, poglavlje "En-Nedžm", a Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, "El-Adijat".
Pravnici hanefijske škole preporučuju u zimsko doba učenje Kur'ana u farzu sabaha od oko stotinu ajeta, u ljetno oko četrdeset, a u jesenje pedeset do šezdeset, ne računajući El-Fatihu, dok u podne i ikindiji preporučuju za oko dvadeset ajeta manje.

namaza koji sam klanjao za Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem.
– Istinu si rekao, kazao je Omer, to je (neopravdano) mišljenje o tebi, ili je rekao: ... moje mišljenje o tebi.

وَأَحْذِفُ فِي الْأُخْرَيَيْنِ وَلَا آلُو مَا اقْتَدَيْتُ بِهِ مِنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ صَدَقْتَ ذَاكَ الظَّنُّ بِكَ أَوْ ظَنِّي بِكَ .

UČENJE KUR'ANA NA SABAHU

بَاب الْقِرَاءَةِ فِي الْفَجْرِ

Ummu-Selema je rekla: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je u (sabahu) poglavlje 'Et-Tur'."

وَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ بِالطُّورِ .

771. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, a ovome Sejjar b. Selem, koji je rekao:
– Unišli smo ja i moj otac kod Ebu-Berze Eslemija i pitali ga o vremenu (obligatnih) namaza i on je odgovorio: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je podne kada bi sunce krenulo sa zenita; ikindiju kako bi se čovjek mogao vratiti do nakraj Medine, a sunce još jako sijaše. Zaboravio sam šta je rekao u vezi s akšamom (kaže Sejjar). Za odgađanje jacije do iza prve trećine noći nije mario, nije volio spavati prije jacije, niti sijeljenje iza jacije. Sabah bi klanjao tako da bi džematlija, kada bi se predao selam, prepoznao svoga druga (pokraj sebe). Na oba rekata, ili je rekao – na jednom od njih učio bi (naglas) od 60 do 100 ajeta."[1]

٧٧١. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سَيَّارُ بْنُ سَلَامَةَ قَالَ دَخَلْتُ أَنَا وَأَبِي عَلَى أَبِي بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيِّ فَسَأَلْنَاهُ عَنْ وَقْتِ الصَّلَوَاتِ فَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الظُّهْرَ حِينَ تَزُولُ الشَّمْسُ وَالْعَصْرَ وَيَرْجِعُ الرَّجُلُ إِلَى أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَالشَّمْسُ حَيَّةٌ وَنَسِيتُ مَا قَالَ فِي الْمَغْرِبِ وَلَا يُبَالِي بِتَأْخِيرِ الْعِشَاءِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ وَلَا يُحِبُّ النَّوْمَ قَبْلَهَا وَلَا الْحَدِيثَ بَعْدَهَا وَيُصَلِّي الصُّبْحَ فَيَنْصَرِفُ الرَّجُلُ فَيَعْرِفُ جَلِيسَهُ وَكَانَ يَقْرَأُ فِي الرَّكْعَتَيْنِ أَوْ إِحْدَاهُمَا مَا بَيْنَ السِّتِّينَ إِلَى الْمِائَةِ .

1 Drugi muhaddisi zabilježili su detaljnije izjave ashaba. Ebu-Davud iznosi da je Amr b. Hurejs, rekao: "Kao da sada slušam Alejhisselama kako u sabah-namazu uči: Fe la uksimu bil-hunnesil-dževaril-kunnes (tj. poglavlje El-Kuvviret)."
Muslim u svom *Sahihu* navodi izjavu Kutba b. Malika, da je Alejhisselam učio u sabahu poglavlje Kaf.
Abdullah Ibn-Omer, radijallahu anhuma, kaže: "Vjerovjesnik nam je naređivao da prilikom imamljenja učimo kraće sure, iako je on ponekad u sabah-namazu učio poglavlje Es-Saffat. Ta sura ima 132 ajeta."
Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Alejhisselam jednom u sabahu učio poglavlje El-Vaki'a, a drugi put 60 do 100 ajeta neke druge sure.
Bejheki bilježi da je halifa Omer, radijallahu anhu, jednom na sabahu učio poglavlje Er-Ra'd i Li ila fikurejš, a Ebu-Bekr poglavlje El-Bekare. Na dan kada je uboden halifa Omer, radijallahu anhu, u sabah-namazu imamio je Ibni-Avf i učio poglavlja En-Nasr i El-Kevser. Spominje se da je Omer učio u sabahu poglavlja Junus i Hud, Osman poglavlja Jusuf i El-Kehf, a Alija El-Enbija.
Ibni-Šihab učaše na sabahu počesto poglavlja El-Mulk i El-Ihlas.
Prema izloženom imam u sabahskom farzu uči Kur'an naglas onoliko dugo koliko to odgovara prisutnim.

772. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il b. Ibrahim, njega obavijestio Ibni-Džurejdž, a ovoga Ata koji je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, gdje kaže:
"(Kur'an) se uči u svakom namazu pa, gdje nam ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio, i mi ga vama učimo, a gdje nam ga je učio u sebi, i mi ga vama učimo u sebi. Ako na Fatihu ne dodaš ništa (iz Kur'ana), namaz ti je punovažan, a ako dodaš, to je bolje."[1]

٧٧٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ يُقْرَأُ فَمَا أَسْمَعَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ أَسْمَعْنَاكُمْ وَمَا أَخْفَى عَنَّا أَخْفَيْنَا عَنْكُمْ وَإِنْ لَمْ تَزِدْ عَلَى أُمِّ الْقُرْآنِ أَجْزَأَتْ وَإِنْ زِدْتَ فَهُوَ خَيْرٌ .

GLASNO UČENJE KUR'ANA U SABAH-NAMAZU

بَاب الْجَهْرِ بِقِرَاءَةِ صَلَاةِ الْفَجْرِ

Ummu-Selema je rekla: "Činila sam tavaf iza svijeta, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učaše (u sabahu) poglavlje Et-Tur."

وَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ طُفْتُ وَرَاءَ النَّاسِ وَالنَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَيَقْرَأُ بِالطُّورِ .

1 Ahmed ibni Hanbel u svom *Musnedu* navodi kako je Ata kazao da je čuo Ebu-Hurejru gdje govori: "Kur'an se uči u svakom namazu. U kojim ga je namazima učio Alejhisselam naglas, i mi ga vama učimo naglas, a u kojima ga je učio u sebi, i mi ga vama učimo u sebi. Nema namaza bez učenja Kur'ana."
Muslim u svom *Sahihu* zabilježio je sljedeću izjavu Ebu-Hurejre: "Učenje Kur'ana ima u svakom namazu, i u kojima smo čuli da ga uči Alejhisselam naglas, i mi ga vama tako učimo, a u kojima ga je on učio u sebi, i mi ga vama učimo u sebi. Ko bude učio u namazu samo Fatihu, namaz mu je punovažan, a ko iza nje prouči još i suru, to mu je još bolje."
Slične izjave zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Nesai, Ebu-Davud i Tahavi.
Utvrđena je praksa da imam u dnevnim namazima uči Kur'an u sebi, a u noćnim naglas. Tahavi je zabilježio sljedeću izjavu Ebu-Hurejre: "Alejhisselam nam je imamio i u jednim namazima učio Kur'an naglas, a u drugim u sebi: naglas je učio u akšamu, jaciji, sabahu, džuma-namazu i bajramskim namazima, a u sebi učaše u podne, ikindiji, trećem rekatu akšama i u zadnja dva rekata jacije."
U namazu za kišu Kur'an se uči naglas po mišljenju Ebu-Jusufa, Muhammeda, Šafije i Ahmeda, a pri pomračenju Sunca i Mjeseca u sebi po mišljenju Ebu-Hanife i Muhammeda, dok Ebu-Jusuf i ovdje preporučuje glasno učenje. Šafija smatra da se pri pomračenju Sunca uči u sebi, a pri pomračenju Mjeseca naglas.
Vanjski smisao ukazuje na to da je mustehab Fatihi dodati i suru, ali to naši pravnici smatraju vadžibom. Ebu-Seid Hudri prenosi da je Alejhisselam rekao: "Nema namaza bez Fatihe i sure", a Tirmizi i Ibni-Madže navode da je on prenio Alejhisselamovu izjavu: "Ključ namaza je abdest, pristup mu je tekbir, a izlaz selam. Nema namaza onaj ko u njemu ne prouči Fatihu i suru, u farz-namazima i u drugim namazima."
Ibn-'Adijj bilježi da Ibn-Omer prenosi kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Farz-namaz nije valjan bez Fatihe i tri ili više ajeta. U njemu treba proučiti još tri ili više ajeta."
Po mišljenju pravnika hanefijske škole učenje Fatihe i uz nju još tri ili više ajeta u namazu spada u drugostepenu dužnost (vadžib), jer su svi hadisi koji govore o tome ahad-hadisi, a oni ne ukazuju na obligatnost (farz). Farz je učenje Kur'ana općenito, jer je u Kur'anu rečeno: "Učite iz Kur'ana ono što možete..."

773. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebu-Avane prenoseći od Ebu-Bišra, a ime mu je Džafer b. Ebu-Vahšijje, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo je s jednom grupom svojih drugova na trg Ukaz, a šejtanima je već bila stavljena zabrana da slušaju nebeske vijesti (razgovor). Na njih su upućene i vatrene (plamteće) kugle i oni su se povratili svome narodu koji ih pitaše: "Šta vam je?" i oni odgovoriše: "Između nas i prisluškivanja nebeskog razgovora stavljena je zabrana i na nas su poslane vatrene (plamteće) kugle."
– Zapreka između vas i slušanja nebeskog razgovora nastala je samo zbog nekog novonastalog događaja – rekao im je njihov narod.
– Putujte po istocima i zapadima zemlje i izvidite šta je to što se ispriječilo između vas i prisluškivanja nebeskog razgovora!
Oni su se okrenuli i usmjerili prema Tihami do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on bijaše tada u (dolini) Nahlu, namjeravajući da ide na trg Ukaz, klanjaše sa svojim drugovima sabah-namaz. Kada su čuli Kur'an, osluškivali su ga dugo i potom rekli: "Allaha mi, ovo je ono što je doprinijelo stavljanju zapreke između nas i prisluškivanja nebeskog razgovora!"
Kada su se povratili tamo svome narodu, kazali su: "Narode naš, mi smo čuli čudan Kur'an koji upućuje na Pravi put, mi ga vjerujemo i ne pripisujemo našem Gospodaru nikakvog druga." Tada Allah objavi svom Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Kul uhije ilejje…" (tj. "Objavljeno mi je…"), a njemu je objavljena samo izjava džina.[2]

٧٧٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ هُوَ جَعْفَرُ بْنُ أَبِي وَحْشِيَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ انْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ فِي طَائِفَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ وَقَدْ حِيلَ بَيْنَ الشَّيَاطِينِ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْهِمُ الشُّهُبُ فَرَجَعَتِ الشَّيَاطِينُ إِلَى قَوْمِهِمْ فَقَالُوا مَا لَكُمْ فَقَالُوا حِيلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْنَا الشُّهُبُ قَالُوا مَا حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ إِلَّا شَيْءٌ حَدَثَ فَاضْرِبُوا مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا فَانْظُرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَانْصَرَفَ أُولَئِكَ الَّذِينَ تَوَجَّهُوا نَحْوَ تِهَامَةَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ بِنَخْلَةَ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْفَجْرِ فَلَمَّا سَمِعُوا الْقُرْآنَ اسْتَمَعُوا لَهُ فَقَالُوا هَذَا وَاللهِ الَّذِي حَالَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ فَهُنَالِكَ حِينَ رَجَعُوا إِلَى قَوْمِهِمْ وَقَالُوا يَا قَوْمَنَا (إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا) فَأَنْزَلَ اللهُ عَلَى نَبِيِّهِ ﷺ (قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ) وَإِنَّمَا أُوحِيَ إِلَيْهِ قَوْلُ الْجِنِّ .

2 Alejhisselam je vjerovjesnik upućen i džinima i ljudima i da je objavom Kur'ana džinima zabranjen pristup u više sfere.
Prema navodima u *Telvihu* postoji razilaženje o osnovi džina. Tako se od Hasana (Basrija) prenosi da su džini potomci Iblisovi i među njima ima vjernika i nevjernika, a nevjernici se zovu šejtani. Ibn-Abbas smatra da su džini potomci džina i nisu šejtani. Njih ima vjernika i nevjernika i oni umiru. Šejtani su, pak, potomci Iblisovi i umrijet će samo kada i Iblis.
Prema Ibn-Ishaku ovo je historijska činjenica. Alejhisselam razočaran razgovorima sa Sekif plemenom u

774. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ismail, ovome Ejjub prenoseći od Ikrime, a ovaj od Ibn-Abbasa, da je rekao:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je naglas (u namazu) u kome mu je bilo naređeno, a šutio (u sebi učio) u kome mu je bilo naređeno.
"U tome te nije tvoj Gospodar zaboravio. Vi imate u Allahovom Poslaniku idealan primjer."[1]

٧٧٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ فِيمَا أُمِرَ وَسَكَتَ فِيمَا أُمِرَ (وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا) (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ).

SPAJANJE DVAJU POGLAVLJA NA JEDNOM REKATU UČENJE ZAVRŠNIH AJETA, UČENJE POGLAVLJA ISPRED PROUČENOG I UČENJE SAMO POČETNIH AJETA POGLAVLJA

بَاب الْجَمْعِ بَيْنَ السُّورَتَيْنِ فِي الرَّكْعَةِ وَالْقِرَاءَةِ بِالْخَوَاتِيمِ وَبِسُورَةٍ قَبْلَ سُورَةٍ وَبِأَوَّلِ سُورَةٍ

Spominje se od Abdullaha b. Saiba da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio u sabahu poglavlje El-Mu'minun i, kada je učeći došao do spominjanja Musaa i Haruna, ili Isaa, uhvatio ga je kašalj i sageo se na ruku'.
Omer je na prvom rekatu učio 120 ajeta iz poglavlja El-Bekare, a na drugom jedno poglavlje iz grupe sura, tzv. El-Mesani.
Ahnef (b. Kajs) učio je na prvom rekatu poglavlje El-Kehf, a na drugom poglavlje Jusuf ili Junus.
(Ahnef) je spominjao, kako je on za Omerom, radijallahu anhu, klanjao sabah sa ova dva poglavlja.
Ibn-Mes'ud je učio (na prvom rekatu) 40 prvih ajeta poglavlja El-Enfal, a na drugom poglavlje

وَيُذْكَرُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ السَّائِبِ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ الْمُؤْمِنُونَ فِي الصُّبْحِ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذِكْرُ مُوسَى وَهَارُونَ أَوْ ذِكْرُ عِيسَى أَخَذَتْهُ سَعْلَةٌ فَرَكَعَ وَقَرَأَ عُمَرُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى بِمِائَةٍ وَعِشْرِينَ آيَةً مِنَ الْبَقَرَةِ وَفِي الثَّانِيَةِ بِسُورَةٍ مِنَ الْمَثَانِي وَقَرَأَ الْأَحْنَفُ بِالْكَهْفِ فِي الْأُولَى وَفِي الثَّانِيَةِ بِيُوسُفَ أَوْ يُونُسَ وَذَكَرَ أَنَّهُ صَلَّى مَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الصُّبْحَ بِهِمَا وَقَرَأَ ابْنُ مَسْعُودٍ بِأَرْبَعِينَ آيَةً مِنَ الْأَنْفَالِ وَفِي الثَّانِيَةِ بِسُورَةٍ مِنَ الْمُفَصَّلِ وَقَالَ قَتَادَةُ فِيمَنْ يَقْرَأُ

Taifu vraćajući se za Mekku odsjeo je u dolini Nahl. Tu je prenoćio i zorom klanjao sabah-namaz. Tada je naišlo 7 džina iz mjesta Nesibejn, slušali su učenje Kur'ana, prenijeli to svome narodu i rekli da ga prihvataju, a odbacuju višeboštvo.
Vakidi navodi da je Alejhisselam otišao u Taif 27. ševvala 10. godine po poslanstvu. Tamo se zadržao oko 25 dana i vratio se u Mekku 23. zul-ka'deta. U rebiul-evvelu 11. godine po poslanstvu Alejhisselamu su došli neki džini iz Hadžuna i primili islam.
Postojanje džina negiraju mnogi filozofi, većina pristalica sekte kaderija, mu'tezilije, džehmije i dr.
Egzistencija džina, kao duhovnih bića, utvrđena je Kur'anom i hadisom.

1 Kur'an je ustavni zakon muslimana, a riječi i praksa Alejhisselama njegova nadopuna. On je bio uzor dosljedne primjene kur'anskih propisa. Negirati njegov rad i praksu isto je što i ne priznavati Kur'an.

od grupe kratkih poglavlja Kur'ana (El-Mufessal sure), a Katade kaže za onoga ko uči jednu suru (razdijeljenu) na dva rekata ili pak obnavlja jednu suru na oba rekata: "Sve je (to) Allahova Knjiga."

سُورَةً وَاحِدَةً فِي رَكْعَتَيْنِ أَوْ يُرَدِّدُ سُورَةً وَاحِدَةً فِي رَكْعَتَيْنِ كُلٌّ كِتَابُ اللهِ .

774. (ponovljen) Ubejdullah (b. Omer) prenoseći od Sabita, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao:
– Jedan čovjek od ensarija imamio im je u džamiji u Kubau i, kada bi god otpočinjao suru koju bi prisutnim htio učiti u namazu u kome se uči naglas, otpočinjao bi je surom "Kulhuvel-lahu ehad…" i, kada bi je završio, učio bi drugu suru. To bi činio na svakom rekatu. Njegovi drugovi razgovarali su s njim o tome i rekli: "Uvijek otpočinješ učenje (Kur'ana) tim poglavljem. Ne misliš da ti je dovoljno za punovažnost namaza, pa učiš još i drugu suru. Uči samo nju ili je ostavi i uči neku drugu!"
– Ja je ne ostavljam, a vi, ako ste voljni da vam imamim eto tako, ja ću to i činiti a, ako to prezirete, ja ću vas ostaviti – rekao je.
Oni su smatrali da je on najbolji među njima i nisu htjeli da im imami neko drugi.
Kada im je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestili su ga o tome i on je rekao: "O, ti taj i taj, šta te ometa da ne radiš onako kako ti tvoji drugovi traže i šta te nuka pa da učiš ovu suru obavezno na svakom rekatu?"
– Ja je volim – rekao je on.
– Tvoja ljubav prema njoj uvest će te u Džennet – rekao je (Alejhisselam).[2]

٧٧٤ م. وَقَالَ عُبَيْدُاللهِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَانَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يَؤُمُّهُمْ فِي مَسْجِدِ قُبَاءٍ وَكَانَ كُلَّمَا افْتَتَحَ سُورَةً يَقْرَأُ بِهَا لَهُمْ فِي الصَّلَاةِ مِمَّا يَقْرَأُ بِهِ افْتَتَحَ بِ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا ثُمَّ يَقْرَأُ سُورَةً أُخْرَى مَعَهَا وَكَانَ يَصْنَعُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ فَكَلَّمَهُ أَصْحَابُهُ فَقَالُوا إِنَّكَ تَفْتَتِحُ بِهَذِهِ السُّورَةِ ثُمَّ لَا تَرَى أَنَّهَا تُجْزِئُكَ حَتَّى تَقْرَأَ بِأُخْرَى فَإِمَّا تَقْرَأُ بِهَا وَإِمَّا أَنْ تَدَعَهَا وَتَقْرَأَ بِأُخْرَى فَقَالَ مَا أَنَا بِتَارِكِهَا إِنْ أَحْبَبْتُمْ أَنْ أَؤُمَّكُمْ بِذَلِكَ فَعَلْتُ وَإِنْ كَرِهْتُمْ تَرَكْتُكُمْ وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّهُ مِنْ أَفْضَلِهِمْ وَكَرِهُوا أَنْ يَؤُمَّهُمْ غَيْرُهُ فَلَمَّا أَتَاهُمُ النَّبِيُّ ﷺ أَخْبَرُوهُ الْخَبَرَ فَقَالَ يَا فُلَانُ مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَفْعَلَ مَا يَأْمُرُكَ بِهِ أَصْحَابُكَ وَمَا يَحْمِلُكَ عَلَى لُزُومِ هَذِهِ السُّورَةِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ فَقَالَ إِنِّي أُحِبُّهَا فَقَالَ حُبُّكَ إِيَّاهَا أَدْخَلَكَ الْجَنَّةَ .

2 Iz izloženog se može zaključiti:
– na jednom rekatu mogu se učiti dvije pa i više sura, a dozvoljeno je uobičajiti određene sure učiti u jednim, a druge u drugim namazima;
– najbolje je klanjati za imamom koji je najpobožniji.
Po jednom mišljenju El-Mesani su poglavlja Kur'ana koja imaju manje od 100 ajeta.

775. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be prenoseći od Amra b. Murre, koji je saopćio da je čuo Ebu-Vaila, da je rekao:
– Ibni-Mes'udu došao je jedan čovjek i rekao: "Jedne noći proučio sam El-Mufessal poglavlja na jednom rekatu."
– To je samo deklamovanje, poput deklamovanja pjesme – rekao je (Ibni-Mes'ud). Ja znam slična (po dužini) poglavlja koja je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spajao i to po dva na svakom rekatu i spomenu 20 poglavlja El-Mufessal grupe.[1]

٧٧٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى ابْنِ مَسْعُودٍ فَقَالَ قَرَأْتُ الْمُفَصَّلَ اللَّيْلَةَ فِي رَكْعَةٍ فَقَالَ هَذًّا كَهَذِّ الشِّعْرِ لَقَدْ عَرَفْتُ النَّظَائِرَ الَّتِي كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرُنُ بَيْنَهُنَّ فَذَكَرَ عِشْرِينَ سُورَةً مِنَ الْمُفَصَّلِ سُورَتَيْنِ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ .

KLANJAČ U ZADNJA DVA REKATA UČI (SAMO) FATIHU

بَاب يَقْرَأُ فِي الْأُخْرَيَيْنِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ

776. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Hemmam prenoseći od Jahjaa, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a ovaj od svoga oca, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio (u sebi) u prva dva rekata podneva "Fatihu" i dvije sure, a u dva zadnja samo "Fatihu". Ponekad bi učio tako da nam omogući da čujemo poneki ajet. U prvom rekatu učio bi duže, dok u drugom nije duljio, a tako i na ikindiji i na sabah-namazu.[2]

٧٧٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ فِي الْأُولَيَيْنِ بِأُمِّ الْكِتَابِ وَسُورَتَيْنِ وَفِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُخْرَيَيْنِ بِأُمِّ الْكِتَابِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ وَيُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مَا لَا يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ وَهَكَذَا فِي الْعَصْرِ وَهَكَذَا فِي الصُّبْحِ .

1 Ibni-Mes'ud je drugom prilikom kazao da je Alejhisselam spajao poglavlja: Er-Rahman i En-Nedžm, El-Kamer i El-Hakka, Ez-Zarijat i Et-Tur, El-Vaki'a i Nun, El-Me'aridž i En-Nazi'at, El-Mutaffifin i 'Abese, En-Muzzemmil i El-Muddesir, Ed-Dehr i El-Kijame, El-Murselat i En-Nebe', i Et-Tekvir i Ed-Duha. Zabranjeno je Kur'an recitovati kao pjesmicu. Kur'an se uči s osjećajem poštovanja, razmišljanjem i po ustaljenim pravilima tedžvida.

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– na zadnja dva rekata farz-namaza potrebno je učiti Fatihu. S obzirom na sadržaj drugih hadisa to nije strogo obligatna dužnost (farz). Ibni-Munzir prenosi da je halifa Ali, radijallahu anhu, rekao: "U prva dva rekata uči Kur'an, a u zadnja dva tespih!" Na osnovu izloženih hadisa pravnici hanefijske škole smatraju da je učenje Fatihe u namazu vadžib – drugostepena dužnost.

O ONOME KO JE UČIO KUR'AN U SEBI U PODNE I IKINDIJI

777. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Džerir prenoseći od A'meša, on od Ummare b. Umejje, a ovaj od Ebu-Ma'mera:
– Pitao sam Habbaba je li Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur'an u podne i ikindiji?
– Da – odgovori.
– Odakle si to znao? – primijetili smo.
– Po drmanju njegove brade – odgovori (Habbab).

بَاب مَنْ خَافَتَ الْقِرَاءَةَ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ

٧٧٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي مَعْمَرٍ قُلْتُ لِخَبَّابٍ أَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقْرَأُ فِي الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ قَالَ نَعَمْ قُلْنَا مِنْ أَيْنَ عَلِمْتَ قَالَ بِاضْطِرَابِ لِحْيَتِهِ .

KADA IMAM OMOGUĆI DA SE ČUJE UČENJE AJETA

778. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Evza'i, ovome Jahja b. Ebu-Kesir, a ovaj čuo od Abdullaha b. Ebu-Katade koji je prenio od svoga oca, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Fatihu i s njom još po jednu suru na prva dva rekata podne i ikindije. Ponekad bi nam omogućavao da čujemo poneki ajet i duljio bi na prvom rekatu.

بَاب إِذَا أَسْمَعَ الْإِمَامُ الْآيَةَ

٧٧٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْرَأُ بِأُمِّ الْكِتَابِ وَسُورَةٍ مَعَهَا فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ وَيُسْمِعُنَا الْآيَةَ أَحْيَانًا وَكَانَ يُطِيلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى .

NA PRVOM REKATU UČI SE DUŽE

بَاب يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى

779. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Hišam od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a ovaj od svoga oca, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, duljio (učenje) na prvom rekatu podne-namaza, a kratio na drugom. To je tako radio i u sabah-namazu.

٧٧٩. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُطَوِّلُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَيُقَصِّرُ فِي الثَّانِيَةِ وَيَفْعَلُ ذَلِكَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ .

IMAMOVO GLASNO IZGOVARANJE "AMIN"

بَاب جَهْرِ الْإِمَامِ بِالتَّأْمِينِ

Ata kaže: "Amin je dova."
Ibn Zubejr i oni iza njega izgovarali su "amin" toliko da je u džamiji odjekivalo.
Ebu-Hurejre dovikivao bi imamu: "Nemoj učiniti da mi prođe izgovaranje 'amin'!"
Nafi' kaže: "Ibn-Omer nije izostavljao izgovaranje 'amin' nego nukao ashabe na to. Od njega sam čuo da za to ima i nagrada."

وَقَالَ عَطَاءٌ آمِينَ دُعَاءٌ أَمَّنَ ابْنُ الزُّبَيْرِ وَمَنْ وَرَاءَهُ حَتَّى إِنَّ لِلْمَسْجِدِ لَلَجَّةً وَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ يُنَادِي الْإِمَامَ لَا تَفُتْنِي بِآمِينَ وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يَدَعُهُ وَيَحُضُّهُمْ وَسَمِعْتُ مِنْهُ فِي ذَلِكَ خَيْرًا .

780. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibn-Šihaba, on od Seida b. Musejjeba i Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana da su ga njih dvojica izvijestili prenoseći od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kada imam kaže "amin", kažite i vi! Onome, čiji se izgovor "amin" podudari s izgovorom "amin" od meleka, oprostit će mu se učinjeni manji grijesi (prema Allahu).
Ibni-Šihab je rekao: "I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovaraše 'amin'."[1]

٧٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّهُمَا أَخْبَرَاهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمِّنُوا فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ تَأْمِينُهُ تَأْمِينَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَقَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ آمِينَ .

---

1 Ibni-Džurejdž prenosi od Ataa da je rekao kako je slušao imame; Ibn-Zubejra i druge poslije njega, kako izgovaraju "amin", a to su radili i klanjači iza njih tako da se u džamiji horilo.
– "Amin" je dova.
Bejheki navodi da je Ata rekao: "Zapamtio sam 200 ashaba u ovoj Alejhisselamovoj džamiji i, kada bi god imam izgovorio 'gajril-magdubi 'alejhim veled-dallin', čulo bi se kako gromko izgovore 'amin', tj. 'Uslišaj Allahu'."
Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, svojevremeno je bio mujezin u Bahrejnu kod imama Ala'a Hadremija kome bi govorio: "Ne pretiči me sa 'amin'!"
Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, bio je mujezin i kod Mervana ibni Hakema pod uvjetom da mu ne izmiče s izgovorom "Veleddallin – amin!", tj. "Čuvaj me puta zalutalih! Uslišaj mi molbu!"
Iz hadisa se može zaključiti:
– "Amin" izgovara i imam i oni koji za njim klanjaju.
Malikije smatraju da imam ne treba izgovarati "amin" u namazima u kojima se Kur'an uči naglas, a Ibni-Bukejr to prepušta na volju imamu. Završetak Fatihe je dova i nije umjesno da imam na svoju dovu odgovori "amin". To trebaju izgovarati učesnici skupnog obreda – kažu malikije.
Predstavnici drugih škola ne prihvaćaju takvu interpretaciju i smatraju da "amin" treba izgovarati i imam i džematlije. Ibni-Hazm kaže: "Izgovaranje 'amin' imamu je sunnet, a onim koji za njim klanjaju strogo obligatna dužnost (farz)."
Imam Šafija smatra da imam izgovara "amin" naglas u namazima u kojima se Kur'an uči naglas, a prisutne džematlije u sebi. Gazali kaže da u namaske sunnete spada da se to izgovara naglas u onim namazima u kojima se Kur'an uči naglas.

VAŽNOST IZGOVARANJA "AMIN"

781. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kada neko od vas izgovori "amin", a i meleki na nebu kažu "amin" i kada se podudari to izgovaranje jedno s drugim, njemu se oproste ranije učinjeni grijesi (prema Allahu).

GLASNO IZGOVARANJE "AMIN" ONOGA KO KLANJA ZA IMAMOM[2]

782. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Sumejja, oslobođenog roba Ebu-Bekrova, ovaj od Ebu-Saliha, a on od Ebu-Hurejre, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kada imam izgovori "gajril-magdubi alejhim veled-dalin", vi recite "amin". I onome čije se izgovaranje "amin" podudari s izgovorom meleka, bit će oprošteni dotad učinjeni (manji) grijesi.
(Sumejja) u drugom nizu prenosilaca slijedi Muhammed b. Amr prenoseći od Ebu-Seleme, ovaj od Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, odnosno Nu'ajm Mudžmir od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu.

بَاب فَضْلِ التَّأْمِينِ

٧٨١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ أَحَدُكُمْ آمِينَ وَقَالَتِ الْمَلَائِكَةُ فِي السَّمَاءِ آمِينَ فَوَافَقَتْ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

بَاب جَهْرِ الْمَأْمُومِ بِالتَّأْمِينِ

٧٨٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ (غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ) فَقُولُوا آمِينَ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ تَابَعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَنُعَيْمٌ الْمُجْمِرُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

Ebu-Hanife i učenjaci Kufe smatraju da "amin" izgovara u sebi i imam i oni koji za njim klanjaju. Ovi se drže izjave Alkame b. Vaila, da je njegov otac Vail klanjao za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i čim je izgovorio "veled-dallin!" odmah je kazao u sebi i "amin!"
Ibrahim Neha'i kaže: "Četiri teksta imam izgovara u namazu u sebi: euzu, bismillu, subhaneke-llahumme i amin", a drugi pravnici još dodaju "Allahummme rabbena lekel hamd".
Omer i Alija, radijallahu anhuma, nisu naglas izgovarali "bismillu" ni "amin". Oni su smatrali da je izraz "amin" dova, a svaka dova po pravilu uči se u sebi.
Imam Šafija ima suprotno mišljenje i hadisi na koje se on oslanja nisu za potcjenjivanje. Zbog toga mnogi pravnici odobravaju bez prigovora prihvatanje jednog ili drugog stava.

2 Ovim naslovom Buhari se opredjeljuje za mišljenje koje kaže da "amin" treba glasno izgovoriti.

SAGIBANJE NA RUKU‘ NE STUPIVŠI U RED

783. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, njemu Hemmam prenoseći od A‘lema, a ime mu je Zijad, on od Hasana, ovaj od Ebu-Bekra koji je stigao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na ruku‘, pa se i on sageo na ruku‘ prije nego je dospio u saf. Kasnije je to spomenuo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mu je rekao: “Allah ti povećao žudnju za dobrom. Nemoj to ponoviti!”[1]

بَاب إِذَا رَكَعَ دُونَ الصَّفِّ

٧٨٣. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنِ الْأَعْلَمِ وَهُوَ زِيَادٌ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ رَاكِعٌ فَرَكَعَ قَبْلَ أَنْ يَصِلَ إِلَى الصَّفِّ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ زَادَكَ اللهُ حِرْصًا وَلَا تَعُدْ .

1 Ebu-Davud isti slučaj navodi u svom *Sunenu* u sljedećoj verziji: “Ebu-Bekr je došao u džamiju dok je Alejhisselam bio na ruku‘u. Želeći da ga stigne na ruku‘u, sageo se na ruku‘ izvan safa. Po završetku namaza Alejhisselam je upitao:
– Ko se od vas sageo na ruku’ izvan safa i u toku klanjanja prišao u saf?
– Ja – odgovorio je Ebu-Bekr.
– Allah ti povećao želju za dobrim! Ne ponavljaj to više! – rekao je Alejhisselam.
Izraz “la te‘ud”, tj. “Ne ponavljaj to više!” može se raznoliko tumačiti. Tahavi odabire sljedeća dva tumačenja:

a) ne treba se saginjati na ruku‘ prije stupanja u džematski red, jer je Alejhisselam rekao: “Ko dođe na zajedničko klanjanje namaza, neka se ne saginje na ruku’ izvan safa!”;
b) zabranjeno je trčati u džematski red želeći stići na ruku’ nekog rekata. U tom smislu Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, prenosi izjavu Alejhisselama: “Kada otpočne zajedničko klanjanje, ne pristupajte namazu trčeći nego polahko i smjerno. Ono što ste od namaza stigli, klanjajte s imamom, a što vam je izmaklo, klanjajte sami!”
Neki misle da se gornjim izrazom zabranjuje klanjaču da prelazi is safa u saf dok je u namazu, jer iako kretanje od 1 ili 2 koraka ne kvari namaz, bolje se toga kloniti.
Iz hadisa se može zaključiti:
– ko klanja izvan safa džemata, namaz mu je punovažan.
Abdullah ibni Mes‘ud i Zejd ibni Sabit, radijallahu anhuma, pregeli su se jednom na ruku‘ prije nego su dospjeli u džematski red i potom prišli u njega onako sageti. Ovako su činili Urve b. Zubejr, Seid b. Džubejr, Ebu-Seleme i Ata.
U *Evsatu* stoji da je Ibn-Zubejr s minbera rekao: “Ko uniđe u džamiju i zatekne svijet zajedno s imamom na ruku‘u, neka se odmah sagne na ruku‘, i u sagetom stavu koraca naprijed do u saf džemata jer je to sunnet.”
U *Musannefu*, s vjerodostojnim senedom, navodi se da je Zejd ibni Vehb došao u džamiju s Abdullahom ibn Omerom, radijallahu anhuma, i, kada su bili na sredini džamije, imam se sageo na ruku‘. Oni su izgovorili početni namaski tekbir, pregeli se na ruku‘ i u tom pregetom stavu prišli u saf prije nego se svijet digao s ruku‘a. Kada je imam završio namaz, Zejd ibni Vehb htio je naklanjati taj rekat, ali ga je Abdullah, radijallahu anhuma, uhvatio za ruku i rekao: “Stigao si potpuno na ovaj namaz.” Ovako su činili mnogi ashabi.
– pokuđeno je klanjati izvan uspostavljenog džematskog reda, jer je Alejhisselam rekao: “Nije savršen namaz onog ko klanja izvan džematskog reda.” Mnogi pravnici, shvaćajući ovaj hadis doslovno, smatraju da je namaz takvog čovjeka pokvaren;
– džematlija pristupa za imamom u namaz na kom se god njegovom dijelu imam nalazio.

TEKBIR PRI RUKU'U IZGOVARA SE POTPUNO

بَاب إِتْمَامِ التَّكْبِيرِ فِي الرُّكُوعِ

To je rekao Ibn-Abbas prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a o tome ima i hadis koji prenosi Malik b. Huvejris.

قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِيهِ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ .

784. PRIČAO NAM JE Ishak Vasiti, njemu Halid prenoseći od Džurejrija, on od Ebu-Ala'a, ovaj od Mutarrifa, a on od 'Imrana b. Husajna, da je kazao: "(Imran) je klanjao za Alijom, radijallahu anhu, u Basri i on nas je podsjetio na namaz koga smo klanjali s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Spomenuo je da je izgovarao tekbir kada god bi se dizao i spuštao."

٧٨٤. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ صَلَّى مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِالْبَصْرَةِ فَقَالَ ذَكَّرَنَا هَذَا الرَّجُلُ صَلَاةً كُنَّا نُصَلِّيهَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرَ أَنَّهُ كَانَ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَفَعَ وَكُلَّمَا وَضَعَ .

785. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da im je on klanjao i izgovarao tekbir kada bi se god spuštao i dizao, a kada bi im se okrenuo, govorio bi:
"Ja među nama najsličnije klanjam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem."[2]

٧٨٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ كَانَ يُصَلِّي بِهِمْ فَيُكَبِّرُ كُلَّمَا خَفَضَ وَرَفَعَ فَإِذَا انْصَرَفَ قَالَ إِنِّي لَأَشْبَهُكُمْ صَلَاةً بِرَسُولِ اللهِ ﷺ .

2 Tekbir ruku'a treba izgovarati razgovjetno, prvi glas početi izgovarati na nogama, a zadnji izgovoriti na ruku'u. Iz hadisa se može zaključiti:
– tekbir se izgovara u namazu pri svakom spuštanju i dizanju. To je stav Ebu-Hanife i najvećeg broja učenjaka svih pravnih škola.
Abdur-Rezzak b. Ujejne prenosi da Abdullah ibni Abbas i još poneki ashabi nisu izgovarali tekbir kada bi se po obavljenom ruku'u spuštali na sedždu, pa i kada bi se spuštali na drugu sedždu. Međutim, poznate predaje govore da su svi oni izgovarali tekbir pri svakom pokretu, a možda su to ponekad izostavili da bi pokazali da je to dozvoljeno ili pak prenosioci nisu čuli njihov glas.
Taberi navodi kako su Ebu-Hurejru pitali ko je prvi počeo ispuštati tekbir pri spuštanju i dizanju glave sa sedžde, a on je odgovorio: "Mu'avija."
Izgovarati tekbir prelazeći iz jednog dijela namaza u drugi je sunnet. To je stav Ebu-Hanife, Malika, Šafije i najvećeg broja ashaba, dok ga imam Ahmed uvrštava u dužnost drugog stepena (vadžib). Ima mišljenja da je ovaj tekbir samo namaski ukras i služi imamu za usklađivanje pokreta prisutnih džematlija.
Ibni-Hazm u *Muhalli* navodi da su strogo obligatne dužnosti (farz): "Izgovarati tekbir pri spuštanju na ruku'; izgovarati na ruku'u i sedždi ustaljene poznate izreke; čineći sedždu staviti na tlo čelo, nos, dlanove, koljena i vrhove nožnih prsta; veoma kratko sjedenje između dvije obavljene sedžde jednog rekata i kratko stajanje na nogama poslije dizanja s ruku'a. Namjerno ispuštanje ma kojeg od navedenih dijelova namaza, kvari namaz, a iz zaborava potrebno je učiniti samo sehvi-sedždu."

POTPUNO IZGOVARANJE TEKBIRA PRI SEDŽDI

بَاب إِتْمَامِ التَّكْبِيرِ فِي السُّجُودِ

786. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Hammad prenoseći od Gajlana b. Džerira, on od Mutarrifa b. Abdullaha da je rekao:
– Klanjao sam za Alijom ibni Ebi-Talibom, radijallahu anhu, ja i 'Imran b. Husajn i, kad god bi se spustio na sedždu, izgovarao bi tekbir, a kad bi digao glavu, izgovarao bi tekbir, a i kada bi se dizao na ruku'u, izgovarao bi opet tekbir. Kada je Alija završio namaz, uzeo me je Imran b. Husajn za ruku i rekao: "Ovaj me je podsjetio na Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, namaz."
– Ili je, kaže (Hammad), Imran rekao: "Klanjao nam je upravo Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, namaz."

٧٨٦. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ غَيْلَانَ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَا وَعِمْرَانُ ابْنُ حُصَيْنٍ فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ كَبَّرَ وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ كَبَّرَ فَلَمَّا قَضَى الصَّلَاةَ أَخَذَ بِيَدِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ فَقَالَ قَدْ ذَكَّرَنِي هَذَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ ﷺ أَوْ قَالَ لَقَدْ صَلَّى بِنَا صَلَاةَ مُحَمَّدٍ ﷺ .

787. PRIČAO NAM JE Amr b. Avn, njemu Hušejm prenoseći od Ebu-Bišra, a on od Ikrime da je rekao:
– Vidio sam čovjeka kod Mekkami-Ibrahima gdje izgovara tekbir pri svakom spuštanju i dizanju, kada god bi se ispravio i sageo, pa sam o ovom obavijestio Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, a on upita: "Nije li to namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ne imao majke?"[1]

٧٨٧. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ رَأَيْتُ رَجُلًا عِنْدَ الْمَقَامِ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ خَفْضٍ وَرَفْعٍ وَإِذَا قَامَ وَإِذَا وَضَعَ فَأَخْبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أَوَلَيْسَ تِلْكَ صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ لَا أُمَّ لَكَ .

Ko zaboravi izgovoriti najmanje dva tekbira prelazeći iz jednog dijela namaza u drugi, učinit će sehvi-sedždu prije ili poslije selama a, ako je i ne učini, namaz mu je punovažan.
Pravnici hanefijske škole kažu: "Sehvi-sedždu ne treba činiti kada se ne prouči: subhaneke, euzu, bismilla; ne izgovori tekbir ruku'a, sedžde i tespih na ruku'u ili sedždi."
Ovi tekbiri aludiraju na obnavljanje odluke (nijeta) koja se donese s početnim namaskim tekbirom.

1 Iz navedenih hadisa može se zaključiti:
– džematu prisutne samo dvije osobe postavljaju se neposredno iza imama;
– bilo je ashaba koji nisu izgovarali tekbir za ruku' i sedždu, što znači da oni ne spadaju u osnovne dijelove namaza (ruknove). S obzirom na izloženo, potrebno je ove tekbire izgovarati, a imam Ahmed smatra da je to vadžib.

IZGOVARANJE TEKBIRA KADA SE USTAJE SA SEDŽDE

بَاب التَّكْبِيرِ إِذَا قَامَ مِنَ السُّجُودِ

788. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njega obavijestio Hemmam prenoseći od Katade, a on od Ikrime, da je rekao:
– Klanjao sam u Mekki za jednim imamom starcem. Izgovorio je dvadeset dva tekbira pa sam rekao Ibn-Abbasu: "On je priglup!"
– Ne imala te tvoja majka! To je sunnet Ebul-Kasima, sallallahu alejhi ve sellem – reče (Ibn-Abbas).
Musa kaže da mu je isti slučaj pričao Eban, njemu Katade kome je rekao Ikrime.

٧٨٨. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ أَخْبَرَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عِكْرِمَةَ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ شَيْخٍ بِمَكَّةَ فَكَبَّرَ ثِنْتَيْنِ وَعِشْرِينَ تَكْبِيرَةً فَقُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّهُ أَحْمَقُ فَقَالَ ثَكِلَتْكَ أُمُّكَ سُنَّةُ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ وَقَالَ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ .

789. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Ukajla, on od Ibn-Šihaba, koga je obavijestio Ebu-Bekr b. Abdur-Rahman b. Haris, da je čuo Ebu-Hurejru gdje kaže:
– Kada bi god Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustajao na namaz, izgovarao bi tekbir čim bi stao, zatim izgovarao kada bi se saginjao na ruku'u a, kada bi ispravljao svoja leđa s ruku'a, izgovarao bi "Semi'allahu li men hamideh", a "Rabbena lekel-hamd" rekao bi stojeći na nogama.
Abdullah (b. Salih prenoseći od Lejsa) kaže: "… ve lekel-hamd", kada bi se spuštao na sedždu, govorio bi tekbir, kada bi dizao glavu sa sedžde, izgovarao bi tekbir; izgovarao bi tekbir kada bi se spuštao na (drugu) sedždu, a potom bi izgovarao tekbir i kada bi dizao svoju glavu (sa te sedžde). Tako je radio kasnije kroz cijeli namaz, sve dok ga ne bi završio. On izgovaraše tekbir i kada ustajaše poslije sjedenja iza obavljena (prva) dva rekata."[2]

٧٨٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْكَعُ ثُمَّ يَقُولُ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ حِينَ يَرْفَعُ صُلْبَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ ثُمَّ يَقُولُ وَهُوَ قَائِمٌ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ قَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ صَالِحٍ عَنِ اللَّيْثِ وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَهْوِي ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ ثُمَّ يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي الصَّلَاةِ كُلِّهَا حَتَّى يَقْضِيَهَا وَيُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ مِنَ الثِّنْتَيْنِ بَعْدَ الْجُلُوسِ .

2 Svaki rekat ima pet tekbira, a četverorekatni namaz 22 tekbira, ne računajući početni namaski tekbir. Tekbir se izgovara i pri saginjanju na ruku'. Pri ustajanju s ruku'a imam izgovara: "Semi'allahu li men hamideh. Rabbena lekel-hamd." To je mišljenje Šafija, Sevrija i Evza'ija, dok Ebu-Hanife smatra da imam izgovara samo prvu rečenicu, a prisutni u sebi drugu. Ovo mišljenje dijele još: Malik, Ahmed, Ibn-Mes'ud, radijallahu anhu, Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, i Ša'bi. Ovi se oslanjaju na Alejhisselamovu izjavu zabilježenu u dva *Sahiha* (Buharijevu i Muslimovu, tzv. *Sahihajn*: Kada imam izgovori "Semi'allahu li men hamideh", vi prisutni kažite "Rabbena lekel hamd".

STAVLJANJE DLANOVA NA KOLJENA PRI RUKU'U

بَاب وَضْعِ الْأَكُفِّ عَلَى الرُّكَبِ فِي الرُّكُوعِ

Ebu-Humejd je pred svojim drugovima izjavio: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavljao je svoje ruke na svoja koljena."

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ أَمْكَنَ النَّبِيُّ ﷺ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ .

790. PRIČAO NAM JE Ebul-Vehid, njemu Šu'be prenoseći od Ebu-Ja'fura koji je rekao da je čuo Mus'aba b. Sa'da, gdje govori:
– Klanjao sam pokraj svoga oca, svoje dlanove sastavio i stavio među svoja stegna. Otac mi je to zabranio govoreći: "Tako smo mi radili, pa nam je to zabranjeno i naređeno da ruke stavljamo na koljena."[1]

٧٩٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ قَالَ سَمِعْتُ مُصْعَبَ بْنَ سَعْدٍ يَقُولُ صَلَّيْتُ إِلَى جَنْبِ أَبِي فَطَبَّقْتُ بَيْنَ كَفَّيَّ ثُمَّ وَضَعْتُهُمَا بَيْنَ فَخِذَيَّ فَنَهَانِي أَبِي وَقَالَ كُنَّا نَفْعَلُهُ فَنُهِينَا عَنْهُ وَأُمِرْنَا أَنْ نَضَعَ أَيْدِينَا عَلَى الرُّكَبِ .

KAD KLANJAČ NE OBAVI PROPISNO RUKU'

بَاب إِذَا لَمْ يُتِمَّ الرُّكُوعَ

791. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be prenoseći od Sulejmana, koji je čuo Zejda b. Vehba da kaže:
– Huzejfe je vidio nekog čovjeka koji nije propisno obavio ruku' i sedžde i rekao mu: "Ti nisi ništa klanjao. Ako bi na tom umro, umro bi mimo vjere (i puta) na kojoj je Allah stvorio i uputio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."[2]

٧٩١. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ زَيْدَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ رَأَى حُذَيْفَةُ رَجُلًا لَا يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ قَالَ مَا صَلَّيْتَ وَلَوْ مُتَّ مُتَّ عَلَى غَيْرِ الْفِطْرَةِ الَّتِي فَطَرَ اللهُ مُحَمَّدًا ﷺ عَلَيْهَا .

Prva rečenica izgovara se u toku ispravljanja s ruku'a, a druga na nogama kada se ispraviš.

1 Na ruku'u dlanovi se drže na koljenima obuhvaćeni palcem i malim prstom, a ostali prsti se ispruže niz cjevanice. Hadise drugog sadržaja, treba smatrati derogiranim.

2 Obligatna je dužnost (farz) umiriti se na ruku'u i sedždi koliko se može izgovoriti jednom "Subhane rabbijel-a'la", odnosno "Subhane rabbijel-'azim". To je stav Ebu-Jusufa, Šafija i Ahmeda, dok Ebu-Hanife i neki pravnici malikijske škole kažu da to nije farz. U Džurdžanijevom *Tahridžu* stoji zaključak da, ako to nije farz, onda je sunnet. U Kerhijevom *Tahridžu* stoji da je to vadžib i obavezna je sehvi-sedžda ako se zaboravi. Ibni-Kasim kaže: "Ko s ruku'a ili sedžde ispravi glavu, a ne ispravi i leđa, namaz mu je punovažan, ali za to treba moliti Allaha, dželle šanuhu, za oprost i to više ne smije ponavljati." Ešheb smatra da takav namaz nije punovažan (i treba ga obnoviti).

POTPUNO PORAVNANJE LEĐA (S GLAVOM) NA RUKU'U

بَاب اسْتِوَاءِ الظَّهْرِ فِي الرُّكُوعِ

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ فِي أَصْحَابِهِ رَكَعَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ.

Ebu-Humejdi je među svojim drugovima izjavio: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sageo se na ruku' i savio svoja leđa (izravnavajući ih s glavom)."

GRANICA UPOTPUNJAVANJA RUKU'A, PORAVNAVANJA LEĐA I SMIRIVANJA

بَاب حَدِّ إِتْمَامِ الرُّكُوعِ وَالِاعْتِدَالِ فِيهِ وَالطُّمَأْنِينَةِ

٧٩٢. حَدَّثَنَا بَدَلُ بْنُ الْمُحَبَّرِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَكَمُ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ ﷺ وَسُجُودُهُ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ مَا خَلَا الْقِيَامَ وَالْقُعُودَ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ.

792. PRIČAO NAM JE Bedel b. Muhabber, njemu Šu'be, a njega obavijestio Hakem prenoseći od Ibn-Ebu-Lejla'a, ovaj od Bera'a, da je rekao:
– Ruku' Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njegova sedžda, (sjedenje) između dvije sedžde i (stajanje) kada bi se ispravio s ruku'a, osim (onog) stajanja (na kome se uči Kur'an) i sjedenja (na kome se uči "Et-tehijjatu…") približno su podjednako dugi.[3]

VJEROVJESNIKOVA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NAREDBA ONOME KOJI NE UPOTPUNI SVOJ RUKU' DA PONOVI NAMAZ

بَابُ أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ الَّذِي لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ بِالْإِعَادَةِ

٧٩٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَرَدَّ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ

793. PRIČAO NAM JE Musedded, njega obavijestio Jahja b. Seid prenoseći od Ubejdullaha, kome je rekao Seid Makburi koji je čuo od svoga oca, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao u džamiju a za njim ušao jedan čovjek i, pošto je klanjao, prišao je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i nazvao mu selam. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem,

3 Namaski dijelovi raznolike su dužine i na svakom treba pravilno proučiti određene citate. Stajanje na nogama iza obavljenog ruku'a treba biti kratko, toliko da se može izgovoriti ranije navedeni citat. A, ako bi to stajanje bilo dugo, narušio bi se ustaljeni redoslijed i kontinuiranost u namazu, te zato neke šafije smatraju da je takav namaz pokvaren.

otpozdravio mu je i rekao: "Vrati se i (ponovo) klanjaj, jer ti nisi (u potpunosti) klanjao!"
Ovaj je klanjao, zatim prišao i nazvao selam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on mu opet reče: "Vrati se i klanjaj, jer ti nisi (pravilno) klanjao!" Ovo se ponovilo tri puta i čovjek uzviknu: "Tako mi onoga koji te je s Istinom poslao, ja bolje ne znam, pa poduči me!" Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada stupaš u namaz, izgovori tekbir, zatim prouči iz Kur'ana ono što ti je lahko, učini ruku' tako da se na njemu potpuno umiriš, potom se podigni toliko da se potpuno ispraviš, spusti se na sedždu tako da se na njoj potpuno smiriš, onda se ispravi na sjedenje tako da se na njemu potpuno umiriš, zatim se spusti ponovo na sedždu da se na njoj dobro smiriš i tako radi u svakom svom namazu."

فَصَلَّى ثُمَّ جَاءَ فَسَلَّمَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ ارْجِعْ فَصَلِّ فَإِنَّكَ لَمْ تُصَلِّ ثَلَاثًا فَقَالَ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ فَمَا أُحْسِنُ غَيْرَهُ فَعَلِّمْنِي قَالَ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ثُمَّ اقْرَأْ مَا تَيَسَّرَ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ جَالِسًا ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا ثُمَّ افْعَلْ ذَلِكَ فِي صَلَاتِكَ كُلِّهَا .

DOVE NA RUKU‘U

بَاب الدُّعَاءِ فِي الرُّكُوعِ

794. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu‘be prenoseći od Mensura, on od Ebu-Duhaa, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovaraše na ruku‘ima i sedždama: “Subhaneke-llahumme rabbena ve bi hamdike. Allahu-magfir li!”, tj. “Slava Tebi, Allahu, Gospodaru naš! Tebi hvala. Allahu, oprosti mi!”[1]

٧٩٤. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي .

ŠTA IZGOVARA IMAM I ONAJ KO ZA NJIM KLANJA KADA DIGNU GLAVU S RUKU‘A

بَاب مَا يَقُولُ الْإِمَامُ وَمَنْ خَلْفَهُ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ

795. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibnu-Ebi-Zi’b prenoseći od Seida Makburija, on od Ebu-Hurejre, da je rekao:
– Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio “Semi‘allahu li men hamideh”, rekao bi

٧٩٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا

1 Pored ranije utvrđenih citata koje je Alejhisselam ponajviše učio na ruku‘u i sedždi zapamćeni su i drugi. Muslim i Nesai preko Aiše, radijallahu anha, zabilježili su tekst: “Subhaneke-llahumme ve bihamdike La ilahe illa ente.” Drugi su muhaddisi prenijeli i duže tekstove, a Ibni-Kudame u *Mugniju* kaže: “Na ruku‘u treba izgovoriti tri puta ’Subhanerabbijel-azim’, a na sedždi tri puta ’Subhane rabbijel-a‘la’. Ko prethodno prouči uz to i neku dovu ili zikr koji se prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dobro je učinio, jer je to ponekad radio i Alejhisselam.”
Izgovoriti gornje tekstove tri puta na ruku‘u odnosno sedždi, smatraju sunnet obredom Ebu-Hanife, Ahmed po jednoj predaji, Ibrahim Neha‘i, Hasan Basri, Ebu-Jusuf i Muhammed, i to je najmanje što treba proučiti. El-Maverdi kaže da je najniži stupanj potpunosti u slučaju ovoga izgovoriti ove dove tri puta. Najviši stupanj potpunosti jeste izgovoriti ovo jedanaest ili devet puta, a srednj stupanj jeste izgovoriti ovo pet puta. Ebu-Hanife preporučuje izgovaranje navedenih izreka od 3 do 10 puta, a Ebu-Jusuf i Muhammed po 7 puta.
Neki pravnici hanbelijske škole smatraju da je najniži vid savršenog ruku‘a i sedžde kada se na njima izgovaraju uobičajene izreke i dove koliko se stojeći na nogama učio Kur’an.
Ibni-Mes‘ud i halifa Alija, radijallahu anhum, navedene izreke izgovarali su tri puta, a preneseno je da je halifa Omer, radijallahu anhu, to radio pet puta.
Imam Ahmed i Ishak izgovaranje ovih formula smatraju drugostepenom dužnošću (vadžibom) i, ko bi ih namjerno zanemario, namaz mu je pokvaren, a slučajni zaborav ispravlja se sehvi-sedždom.
Ibni-Hazm kaže da ovaj tespih spada u strogo obligatnu dužnost, ali, ako se ne izgovori iz zaborava, čini se samo sehvi-sedžda.
Ebu-Hanife, Malik i Šafija ovo smatraju sunnetom i, ako bi to klanjač izostavio, ne bi bio grješan a namaz bi mu bio valjan. Pri tome je svejedno da li to on izostavi namjeno ili nenamjerno, s tim što je mekruh da se to čini namjerno.

još "Allahumme rabbena ve lekel-hamd". Kada bi se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, saginjao na ruku' i dizao glavu (sa sedžde), izgovarao bi tekbir i, kada bi se ispravljao s obiju sedždi, izgovaraše "Allahu ekber".

وَلَكَ الْحَمْدُ وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا رَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ يُكَبِّرُ وَإِذَا قَامَ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ قَالَ اللهُ أَكْبَرُ .

VAŽNOST IZGOVARANJA "ALLAHUMME RABBENA LEKEL-HAMD"

بَاب فَضْلِ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ

796. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Sumejja, on od Ebu-Saliha, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Kada imam izgovori "Semi'allahu li men hamideh", vi recite "Allahumme rabbena lekel-hamd", jer onaj čije se izgovaranje ovoga teksta podudari s izgovorom meleka, bit će mu oprošteni (manji) učinjeni grijesi (prema Allahu).[1]

٧٩٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا قَالَ الْإِمَامُ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ فَإِنَّهُ مَنْ وَافَقَ قَوْلُهُ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ .

POGLAVLJE

بَاب

797. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je rekao:
"Zaista ću vam približno prikazati namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem." Ebu-Hurejre učio bi "Kunut dovu" na posljednjem rekatu podne, jacije i sabah-namaza nakon što bi izgovorio "Semi'allahu li men hamideh" i tada bi molio za vjernike, a proklinjao nevjernike.[2]

٧٩٧. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَأُقَرِّبَنَّ صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقْنُتُ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَصَلَاةِ الْعِشَاءِ وَصَلَاةِ الصُّبْحِ بَعْدَ مَا يَقُولُ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَيَدْعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَلْعَنُ الْكُفَّارَ .

1 Prvi dio ruku'anske dove izgovara imam, a drugi dio prisutni skupnog obreda. Ko klanja sam, izgovara je cijelu u sebi.

2 Kunut dova uči se samo u vitr-namazu neposredno pred saginjanje na ruku'. To je stav Ebu-Hanife, halife Omera, Alije i brojnih ashaba, radijallahu anhum, dok imam Ahmed i još poneki pravnici daju na volju klanjaču da uči Kunut prije ili poslije obavljenog ruku'a.
Tirmizi veli da Ahmed i Ishak smatraju da se Kunut uči u sabahskom farzu samo kada muslimane zadesi neka nevolja, a Sufjan Sevri dodaje: "Ko je uči lijepo je, a ko ne uči dobro je." No, on ipak preferira da se ne uči.
Tahavi navodi da je Alejhisselam neko vrijeme (jedan mjesec) učio Kunut za proklinjanje svojih neprijatelja iz plemena Zekvan i Usajje i, kada ih se oslobodio, prestao je to učiti.
Ibni-Omer, radijallahu anhuma, kaže da je Alejhisselam učio Kunut u prvim danima Objave i prestao je

798. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Ebul-Esved, njemu Ismail prenoseći od Halida Hazza'a, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao:
"Kunut dova učila se (u početku Objave) u akšamu i sabah-namazu."

٧٩٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ .

799. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Nu'ajma b. Abdullah-Mudžmira, ovaj od Alija b. Jahjaa b. Hallada ez-Zurekija, on od svoga oca, a ovaj od Rife b. Rafija Zurekija, da je rekao:
– Klanjali smo (akšam) jednog dana za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kada podiže svoju glavu s ruku'a, izgovori "Semi'allahu li men hamideh", a jedan čovjek iza njega reče: "Rabena ve lekel-hamd, hamden kesiren tajjiben mubareken fihi", tj. "Gospodaru naš, Tebi hvala, mnoga i iskrena hvala, puna dobra!"
Kada je završio s namazom, reče: "Ko je izgovorio (onu rečenicu)?"
– Ja – reče (onaj čovjek).
– Vidio sam trideset i nekoliko meleka gdje hitaju koji će je od njih prvi zapisati – reče (Alejhisselam).[3]

٧٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِاللهِ الْمُجْمِرِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ يَحْيَى بْنِ خَلَّادٍ الزُّرَقِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ قَالَ كُنَّا يَوْمًا نُصَلِّي وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمَّا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ رَجُلٌ وَرَاءَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ مَنِ الْمُتَكَلِّمُ قَالَ أَنَا قَالَ رَأَيْتُ بِضْعَةً وَثَلَاثِينَ مَلَكًا يَبْتَدِرُونَهَا أَيُّهُمْ يَكْتُبُهَا أَوَّلُ .

---

učiti objavom ajeta: "Lejse leke minel-emri šej'en…", tj. "Ti od toga nemaš ništa, bilo da im se oprosti ili da se kazne, oni su veliki grješnici." To je kod Ibn-Omera značilo da je taj propis derogiran. Ovog je mišljenja bio i Abdur-Rahman b. Ebu-Bekr.
Suprotan postupak Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, može se objasniti time da on nije znao za derogaciju ovog postupka, prihvaćenu kasnijom Objavom.

3 Iz hadisa se može zaključiti:
– za izgovaranje tahmida poslije ruku'a predstoji osobita Allahova, dželle šanuhu, nagrada;
– izgovarajući neke dove i zikrove dozvoljeno je podignuti glas, ukoliko to neće drugog ometati u njegovom poslu.

SMIRENOST KLANJAČA KADA PODIGNE GLAVU S RUKU‘A

بَاب الطُّمَأْنِينَةِ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ

Ebu-Humejd kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izravnavao bi se tako da bi mu se svaki pršljen vratio na svoje mjesto.”

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ رَفَعَ النَّبِيُّ ﷺ وَاسْتَوَى جَالِسًا حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ .

800. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be prenoseći od Sabita, da je rekao:
– Opisujući nam namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Enes (b. Malik) kazao je: “Klanjaše tako da bi dizao svoju glavu s ruku‘a i stajao toliko, da bismo mislili da je zaboravio (na sedždu).”

٨٠٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ثَابِتٍ قَالَ كَانَ أَنَسٌ يَنْعَتُ لَنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَانَ يُصَلِّي وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى نَقُولَ قَدْ نَسِيَ .

801. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be prenoseći od Hakema, on od Ibnu-Ebu-Lejla’a, a ovaj od Bera’a, radijallahu anhu, da je rekao:
“Ruku‘ Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njegova sedžda, stajanje kada bi se podigao s ruku‘a i (sjedenje) između dvije namaske sedžde bili su skoro jednako (dugi).”

٨٠١. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رُكُوعُ النَّبِيِّ ﷺ وَسُجُودُهُ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ .

802. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, da je rekao:
“Malik b. Huvejris pokazivao nam je kakav je bio namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a to je bilo izvan namaskog vremena; ustao je i na nogama se učvrstio, zatim se sageo na ruku‘ i na ruku‘u se učvrstio, onda je podigao svoju glavu i malo stao uspravno. Potom nam je, kaže (Kilabe), klanjao namaz ovog našeg starine (imama) Ebu-Burejda. A Ebu-Burejd, kada bi dizao glavu s druge sedžde, zadržao bi se malo na sjedenju i onda digao (na sljedeći rekat).”

٨٠٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ كَانَ مَالِكُ ابْنُ الْحُوَيْرِثِ يُرِينَا كَيْفَ كَانَ صَلَاةُ النَّبِيِّ ﷺ وَذَاكَ فِي غَيْرِ وَقْتِ صَلَاةٍ فَقَامَ فَأَمْكَنَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَمْكَنَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَأَنْصَبَ هُنَيَّةً قَالَ فَصَلَّى بِنَا صَلَاةَ شَيْخِنَا هَذَا أَبِي بُرَيْدٍ وَكَانَ أَبُو بُرَيْدٍ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السَّجْدَةِ الْآخِرَةِ اسْتَوَى قَاعِدًا ثُمَّ نَهَضَ .

NA SEDŽDU SE SPUŠTA S TEKBIROM

Nafi‘ kaže: “Ibn-Omer bi stavljao (na zemlju) svoje ruke prije koljena.”

803. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu‘ajb prenoseći od Zuhrija kojeg su obavijestili Ebu-Bekr b. Abdur-Rahman b. Haris b. Hišam i Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman, da je Ebu-Hurejre izgovarao tekbir u svakom obaveznom, a i neobaveznom namazu za vrijeme ramazana i bez ramazana. Izgovarao bi tekbir kada bi htio stupiti u namaz. Izgovarao bi ga kada bi se saginjao na ruku‘, potom govorio “Semi‘allahu li men hamideh”, a prije nego bi se spustio na sedždu izgovarao bi “Rabena ve lekel-hamd”. Kada bi se spuštao na sedždu, izgovarao je “Allahu ekber” a i kada bi dizao svoju glavu sa sedžde. Izgovarao bi tekbir kada bi činio i (drugu) sedždu, a izgovaraše ga kada bi dizao svoju glavu sa te sedžde. Izgovaraše tekbir i kada ustajaše sa sjedenja iza drugog rekata. Tako je činio na svakom rekatu dok ne bi završio namaz. Kada bi završio s namazom, rekao bi: “Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ja među vama najsličnije Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, obavljam namaz.” Takav je stvarno bio njegov namaz sve dok se nije rastao s ovim svijetom.

بَاب يَهْوِي بِالتَّكْبِيرِ حِينَ يَسْجُدُ

وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يَضَعُ يَدَيْهِ قَبْلَ رُكْبَتَيْهِ .

٨٠٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ هِشَامٍ وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يُكَبِّرُ فِي كُلِّ صَلَاةٍ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ وَغَيْرِهَا فِي رَمَضَانَ وَغَيْرِهِ فَيُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْكَعُ ثُمَّ يَقُولُ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ ثُمَّ يَقُولُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ قَبْلَ أَنْ يَسْجُدَ ثُمَّ يَقُولُ اللهُ أَكْبَرُ حِينَ يَهْوِي سَاجِدًا ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَسْجُدُ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ ثُمَّ يُكَبِّرُ حِينَ يَقُومُ مِنَ الْجُلُوسِ فِي الِاثْنَتَيْنِ وَيَفْعَلُ ذَلِكَ فِي كُلِّ رَكْعَةٍ حَتَّى يَفْرُغَ مِنَ الصَّلَاةِ ثُمَّ يَقُولُ حِينَ يَنْصَرِفُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنِّي لَأَقْرَبُكُمْ شَبَهًا بِصَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِنْ كَانَتْ هَذِهِ لَصَلَاتَهُ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا .

804. Njih dvojica su kazali da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, još rekao: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao svoju glavu (s ruku'a), izgovarao bi 'Semi'allahu li men hamideh, rabbena ve lekel-hamd', blagoslovio neke ljude, nazvao ih poimenično i kazao: 'Allahu, spasi Velida b. Velida, Selemu b. Hišama, Ajjaša b. Ebu-Rebija i ostale nemoćne vjernike. Allahu, kazni žestoko (pleme) Mudar i podaj mu (gladne) godine poput godina Jusufa (alejhisselam)!'"
Stanovnici istoka, iz plemena Mudar, bili su tada u razmiricama s njim (tj. Poslanikom, salllallahu alejhi ve sellem).[1]

٨٠٤. قَالَا وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ يَرْفَعُ رَأْسَهُ يَقُولُ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ يَدْعُو لِرِجَالٍ فَيُسَمِّيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَيَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ وَسَلَمَةَ بْنَ هِشَامٍ وَعَيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ وَاجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسِنِي يُوسُفَ وَأَهْلُ الْمَشْرِقِ يَوْمَئِذٍ مِنْ مُضَرَ مُخَالِفُونَ لَهُ .

805. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu više puta saopćio Sufjan prenoseći od Zuhrija, koji je čuo Enesa b. Malika da govori:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pao je s konja. Ponekad bi Sufjan rekao "spao s konja" i zgulio svoju desnu stranu. Mi smo mu kasnije ušli i posjetili ga. Utom je nastupio namaz i on je s nama klanjao sjedeći, a sjedili smo i mi.
Sufjan je jednom rekao: "… Klanjali smo i mi sjedeći." Kada je završio namaz, rekao je: "Imam

٨٠٥. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ غَيْرَ مَرَّةٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ سَقَطَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ فَرَسٍ وَرُبَّمَا قَالَ سُفْيَانُ مِنْ فَرَسٍ فَجُحِشَ شِقُّهُ الْأَيْمَنُ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ نَعُودُهُ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى بِنَا قَاعِدًا وَقَعَدْنَا وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً صَلَّيْنَا قُعُودًا فَلَمَّا قَضَى

1 Velid ibni Velid je brat slavnog vojskovođe Halida b. Velida. Velida su muslimani zarobili na Bedru dok je još bio nevjernik. Kada su ga pustili uz otkup, primio je islam. Tada su ga upitali: "Zašto nisi primio islam prije otkupa?" Odgovorio je: "Nisam volio da se o meni misli kako sam primio islam iz straha." Poslije su ga Kurejšije zarobili u Mekki. Na ime njegova spasa Alejhisselam je učio u namazu Kunut dovu pa je konačno oslobođen i izbjegao je u Medinu.
Seleme ibn Hišam je primio islam među prvim Mekkelijama. Selio je u Etiopiju, kasnije se povratio u Mekku, bio mučen, proganjan i zatvaran, oko 4. godine po Hidžri, poslije Bitke na Hendeku preselio je u Medinu, sudjelovao u Bici na Mu'ti, a poginuo u borbi na Edžnadejnu ili Meredžus-safreu.
Otac Ajjaša ibn Ebi-Rebija je brat po majci Ebu-Džehla, kao i Seleme ibn Hišam. Ajjaš je među prvim Mekkelijama primo islam. Ebu-Džehl ga je mučio i zatvarao, ali je konačno izbjegao u Medinu. Poginuo je u Bici na Jermuku.
Iz hadisa se može još zaključiti:
– Tekbir se izgovara pri stupanju u namaz i prelaženju iz jednog dijela namaza u drugi, osim nakon vraćanja s ruku'a kad se izgovori: semi'alllahu limen hamideh; on se izgovara u toku prelaznog pokreta. Tako ruku'anski tekbir počinje se izgovarati početkom pregibanja i razvlači dok se klanjač ne spusti na ruku'. Tekbir za sedždu počinje se izgovarati sa spuštanjem na sedždu i dulji dok čelo ne dotakne tlo kada se nastavi izgovarati određeni citat tespiha (tj. subhane rabbijel-a'la). Tekbir za ustajanje s prvog sjedenja razvlači se od početka ustajanja do potpunog ispravljanja na noge. Malik i Omer ibnu Abdul-Aziz preporučuju izgovaranje ovoga tekbira kada se stane na noge.

الصَّلَاةَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ وَإِذَا سَجَدَ فَاسْجُدُوا قَالَ سُفْيَانُ كَذَا جَاءَ بِهِ مَعْمَرٌ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ لَقَدْ حَفِظَ كَذَا قَالَ الزُّهْرِيُّ وَلَكَ الْحَمْدُ حَفِظْتُ مِنْ شِقِّهِ الْأَيْمَنِ فَلَمَّا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِ الزُّهْرِيِّ قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ وَأَنَا عِنْدَهُ فَجُحِشَ سَاقُهُ الْأَيْمَنُ .

je postavljen da se (klanjači) za njim povede: kada on izgovori tekbir, izgovorite ga i vi, kada se sagne na ruku', sagnite se i vi, kada se podigne, podignite se i vi; kada bude izgovarao 'Semi'allahu li men hamideh', vi recite 'Rabbena ve lekel hamd' a, kada se spusti na sedždu, spustite se i vi!"
– Je li tako ovaj slučaj prenio i Ma'mer? – upitao je Sufjan.
– Da – odgovorio je (Ali b. Abdullah).
– Dobro je (Ma'mer) zapamtio.
Zuhri je isto (kao i Ma'mer) prenio: "… ve lekel-hamd."
Zapamtio sam (prenosi Sufjan od Zuhrija): "… zgulio je svoju desnu stranu…"
Pošto smo izašli od Zuhrija, Ibni-Džurejdž je kazao: "I ja sam bio kod njega (pa mi je rekao): '… bila mu je zguljena njegova desna potkoljenica…'"

بَاب فَضْلِ السُّجُودِ

VAŽNOST (FADILET) SEDŽDE

٨٠٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ وَعَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُمَا أَنَّ النَّاسَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ هَلْ تُمَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ دُونَهُ سَحَابٌ قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ فَهَلْ تُمَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ قَالُوا لَا قَالَ فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْ فَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الشَّمْسَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الْقَمَرَ وَمِنْهُمْ مَنْ يَتَّبِعُ الطَّوَاغِيتَ وَتَبْقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللهُ فَيَقُولُ

806. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, kome je saopćio Seid b. Musejjeb i Ata b. Jezid Lejsi, da je Ebu-Hurejra pitao svijet:
– Allahov Poslaniče, da li ćemo na Sudnjem danu vidjeti našeg Gospodara?
– Da li vi sumnjate u mjesec o uštapskoj noći ispred koga nema nikakvog oblaka? – upitao je (Alejhisselam).
– Ne, Allahov Poslaniče – odgovorili su oni.
– Da li vi sumnjate u sunce ispred koga nema nikakvog oblaka? – upitao je (Alejhisselam).
– Ne – odgovorili su.
– Pa vi ćete ga, eto, tako uistinu jasno vidjeti. Kada se svijet iskupi na Sudnjem danu, on će reći: "Ko je koga obožavao, neka ga i sada slijedi!" Tada će neko od toga (svijeta) slijediti sunce, neko će slijediti mjesec, neko tagute (kipove, šejtane) itd., a ostat će (na mjestu) ovi moji sljedbenici i među

njima dvoličnjaci. Potom će im se pojaviti Allah i reći: "Ja sam vaš Gospodar." Oni će tada kazati: "Ovo je naše mjesto sve dok nam ne dođe naš Gospodar i kada nam naš Gospodar dođe mi ćemo ga prepoznati." Utom će im se, stvarno, pojaviti opet Allah i reći: "Ja sam vaš Gospodar."

– Ti si naš Gospodar – odgovorit će oni. Allah će ih tada pozvati, a utom će se postaviti i most po sredini Džehennema i ja ću biti prvi Poslanik kome će biti dozvoljeno da sa svojim sljedbenicima prijeđe. Tada neće niko ništa govoriti osim poslanika, a govor poslanika bit će samo: "Allahu, spašavaj, spašavaj!"

U Džehennemu bit će čengele slične trnju sa'dana (mlječike).

– Da li ste vidjeli trnje sa'dana (mlječike)?

– Da – odgovorit će oni.

– Pa one su poput trnja sa'dana (mlječike), samo što njihovu veličinu ne zna niko osim Allaha, one će grabiti svijet srazmjerno njihovim djelima i neki će biti upropašteni zbog svojih djela, a neki iskomadani i potom spašeni. Kada Allah bude htio ukazati svoju milost nekim osobama u vatri, On će narediti melekima da izvedu one koji su obožavali Allaha. Meleki će ih izvoditi poznavajući ih po ostacima tragova namaske sedžde, a Allah je zabranio paklenoj vatri da prži trag sedžde. Tako će oni izaći iz vatre. Paklena vatra guta (prži) sve čovječije organe osim mjesta s tragom sedžde. (Grešnici) će izaći iz vatre posve sprženi i na njih će se izliti ''voda života'' i počet će bujati kao što buja zrnje iz nanosa bujice. Tada će Allah završiti suđenje među robovima, a ostat će samo još jedan čovjek između Dženneta i Džehennema. To je posljednji čovjek iz Džehennema, koji bi trebao unići u Džehennem, okrenut svojim licem prema Džehennemu govoreći: "Gospodaru moj, okreni moje lice od Džehennema, zatrovao me je njegov zapah, a spalila me njegova žestina!"

– Ako ti se učini to, nećeš li ti možda tražiti još nešto drugo? – odgovorit će Allah.

أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ هَذَا مَكَانُنَا حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ فَيَأْتِيهِمُ اللهُ فَيَقُولُ أَنَا رَبُّكُمْ فَيَقُولُونَ أَنْتَ رَبُّنَا فَيَدْعُوهُمْ فَيُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَانَيْ جَهَنَّمَ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يَجُوزُ مِنَ الرُّسُلِ بِأُمَّتِهِ وَلَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ أَحَدٌ إِلَّا الرُّسُلُ وَكَلَامُ الرُّسُلِ يَوْمَئِذٍ اللَّهُمَّ سَلِّمْ سَلِّمْ وَفِي جَهَنَّمَ كَلَالِيبُ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ قَالُوا نَعَمْ قَالَ فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ قَدْرَ عِظَمِهَا إِلَّا اللهُ تَخْطَفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُوبَقُ بِعَمَلِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ يُخَرْدَلُ ثُمَّ يَنْجُو حَتَّى إِذَا أَرَادَ اللهُ رَحْمَةَ مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ أَمَرَ اللهُ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللهَ فَيُخْرِجُونَهُمْ وَيَعْرِفُونَهُمْ بِآثَارِ السُّجُودِ وَحَرَّمَ اللهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ فَيَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ فَكُلُّ ابْنِ آدَمَ تَأْكُلُهُ النَّارُ إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ فَيَخْرُجُونَ مِنَ النَّارِ قَدِ امْتَحَشُوا فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحِبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ ثُمَّ يَفْرُغُ اللهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ وَيَبْقَى رَجُلٌ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةَ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ قِبَلَ النَّارِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ اصْرِفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا وَأَحْرَقَنِي ذَكَاؤُهَا فَيَقُولُ هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فُعِلَ ذَلِكَ بِكَ أَنْ

– Ne, Tvoje mi veličine – odgovorit će on. Tada će mu Allah dati što bude htio od Svoga obećanja i ugovora i okrenut će mu Allah lice od vatre.
Pošto ga okrene Džennetu, i on vidi njegove ljepote, šutjet će koliko to Allah bude htio da šuti, a potom će reći: "Gospodaru moj, primakni me samo do džennetskih vrata!"
– Allah će mu odgovoriti: "Nisi li već dao obećanja i obavezu da nećeš tražiti ništa izuzev ono što si već tražio!"
– Gospodaru moj – kazat će on – nisam ja, valjda, najnesretnije Tvoje stvorenje?
Allah će mu reći: "Da li, možda, ako ti se da to, nećeš tražiti i još nešto drugo?"
– Ne, kazat će on – tako mi Tvoje veličine, neću tražiti ništa osim toga. On će, potom, dati svome Gospodaru obećanje i obavezu, koju On bude htio i On će ga, potom, primaknuti džennetskim vratima. Kada dođe do njegovih vrata, vidi njegov sjaj, blještavilo i veselost, zašutjet će koliko to Allah bude htio da šuti, a onda će reći: "Gospodaru moj, uvedi me u Džennet!"
Uzvišeni Allah će reći: "Čovječe, teško tebi! Kako samo puno iznevjeravaš! Nisi li dao obećanje i obavezu da nećeš tražiti ništa drugo osim onoga što ti je već dato!"
– Gospodaru moj – kazat će on – ne učini me najnesretnijim Tvojim stvorenjem!
Svevišnji Allah nasmijat će se tome, a potom će mu dozvoliti ulazak u Džennet i reći: "Zaželi još štogod!"
On će iznositi svoje želje i, kada se okončaju njegove želje, Uzvišeni Allah reći će mu: "Povećaj traženje toga i toga!" Njegov Uzvišeni Gospodar podsjećat će ga na njih sve pojedinačno i, kada se te želje dokončaju, Uzvišeni Allah reći će: "Imat ćeš sve to i još toliko."
Ebu-Seid Hudri rekao je Ebu-Hurejri, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "… Allah će reći: "Dobivaš sve to i

تَسْأَلَ غَيْرَ ذَلِكَ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ فَيُعْطِي اللهَ مَا يَشَاءُ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيَصْرِفُ اللهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ فَإِذَا أَقْبَلَ بِهِ عَلَى الْجَنَّةِ رَأَى بَهْجَتَهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَسْكُتَ ثُمَّ قَالَ يَا رَبِّ قَدِّمْنِي عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ اللهُ لَهُ أَلَيْسَ قَدْ أَعْطَيْتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنْتَ سَأَلْتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا أَكُونُ أَشْقَى خَلْقِكَ فَيَقُولُ فَمَا عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَهُ فَيَقُولُ لَا وَعِزَّتِكَ لَا أَسْأَلُ غَيْرَ ذَلِكَ فَيُعْطِي رَبَّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدٍ وَمِيثَاقٍ فَيُقَدِّمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا بَلَغَ بَابَهَا فَرَأَى زَهْرَتَهَا وَمَا فِيهَا مِنَ النَّضْرَةِ وَالسُّرُورِ فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَسْكُتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ أَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ فَيَقُولُ اللهُ وَيْحَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مَا أَغْدَرَكَ أَلَيْسَ قَدْ أَعْطَيْتَ الْعُهُودَ وَالْمِيثَاقَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ فَيَقُولُ يَا رَبِّ لَا تَجْعَلْنِي أَشْقَى خَلْقِكَ فَيَضْحَكُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْهُ ثُمَّ يَأْذَنُ لَهُ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ فَيَقُولُ تَمَنَّ فَيَتَمَنَّى حَتَّى إِذَا انْقَطَعَ أُمْنِيَّتُهُ قَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنْ كَذَا وَكَذَا أَقْبَلَ يُذَكِّرُهُ رَبُّهُ حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ قَالَ اللهُ تَعَالَى لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ لِأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ قَالَ اللهُ لَكَ ذَلِكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ أَحْفَظْ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَّا قَوْلَهُ

لَكَ ذَلِكَ وَمِثْلُهُ مَعَهُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ إِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ ذَلِكَ لَكَ وَعَشَرَةُ أَمْثَالِهِ .

još deset puta toliko." Ebu-Hurejra je na to rekao: "Ja sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zapamtio samo izjavu: "… Imaš sve to i s tim još toliko."
Ebu-Seid Hudri opet je kazao: "Čuo sam ga gdje govori: 'Imaš to sve i još deset puta toliko.'"[1]

1 Jedan od načina na koji se može uskladiti predaja Ebu-Hurejre i predaja Ebu-Seida Hurdija jeste da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvo i obećao to što je čuo Ebu-Hurejra, pa je poslije izrekao i drugi hadis koji Ebu-Hurejra nije čuo.
Viđenje Allaha, dželle šanuhu, na Sudnjem danu je činjenica utvrđena Kur'anom: "Vudžuhun jevmeizin nadiretun ila rabbiha nazire…" tj. "Neka lica toga dana bit će radosna i gledat će u svoga Gospodara…"
Predstavnici svih ehlisunnetskih škola smatraju da će vjernici biti u mogućnosti vidjeti Allaha, dželle šanuhu, pod uvjetima i zakonima budućeg svijeta i života.
Mušebbihe i keramije ovo mišljenje prihvataju samo djelomično, a mu'tezilije ga posve odbacuju oslanjajući se na ajet "La tudrikuhul-ebsaru ve huve judrikul-ebsar", što znači: "Njega ne mogu oči obuhvatiti, a On obuhvata sve."
Predstavnici ehlisunnetskog učenja interpretiraju gornji ajet na sljedeći način: "Njega ne mogu oči ljudi potpuno obuhvatiti, a On njihove može."
Mutezilije ističu ajet: "Len terani velakinin-zur ilel-džebeli fe ini-stekarre makanehu fe sevfe terani…", tj. "Nećeš me moći, (o Musa), vidjeti, ali gledaj ono brdo pa ako se ono mogne održati na svom mjestu, moći ćeš me i ti vidjeti." Oni negacijsku česticu za budućnost *len* tumače u značenju vječne negacije.
Predstavnici priznatih mezheba upozoravaju da se navedeni ajet odnosi na uvjete ovozemaljskog života i ne isključuje mogućnost viđenja Allaha, dželle šanuhu, na budućem svijetu.
Mutezilije ističu i ajet: "Ve ma kane li bešerin en jukellime-hullahu illa vahjen ev min verail-hidžabi…", tj. "Čovjeku priliči da s Allahom razgovara samo putem Objave ili iza zastora, ili da mu pošalje svoga poslanika (meleka)."
Međutim, ajet se odnosi na razne vidove Objave koju je Allah, dželle šanuhu, isporučivao Svojim poslanicima u uvjetima ovoga materijalnog svijeta, dok u uvjetima nematerijalnog života bit će mogućnost viđenja i nematerijalnih bića. Namaz je najidealniji vid odanosti Allahu, dželle šanuhu. Alejhisselam kaže: "Vjernik je Allahu najbliži kada je na sedždi."
Apologetičari drže da je sirat-ćuprija preko Džehennema, tanja od dlake, a oštrija od brida sablje na kojoj će ljudi biti ispitivani za vjeru u Allaha, dželle šanuhu, za namaz, zekat, pošćenje ramazana, za hadž i 'umru, za pravilno uzimanje abdesta i kupanje poslije spolnog snošaja.
Postojanje ove ćuprije nije u skladu s ovozemaljskim zakonima, ali ne mora biti u kontradikciji zakona budućeg svijeta. Zakoni i uvjeti međukontinentalnog života na zemlji nisu jednaki. Ima mnogo biljaka i životinja koje žive, rastu i množe se na jednom kontinentu, a na drugom kržljaju i konačno uginu. Životni uvjeti biljnog i životinjskog svijeta često se razlikuju i među manjim regijama. Gledajući na uvjete samo kopnenog života dolazimo do zaključka da je nemoguće živjeti izvan kopna i da to ne motrimo kao stvarnost ne bismo ni vjerovali da on postoji. Stvarnost prisiljava ljude da priznaju da je život u vodi i u zemlji brojniji i raznovrsniji nego na zemlji. Život i konstrukcija vodenog i podzemnog svijeta podešena je stvarnim potrebama i prilikama u kojima se te životinje nalaze i kreću. Vodene životinje množe se i razvijaju u vodi, kreću se i žive u njoj, a čovjek guši.
Kada mogu biti ovoliko raznoliki životni uvjeti na našoj planeti, onda je očito da su oni još raznolikiji i uočljiviji na drugim nebeskim tijelima. Ono što je nemoguće po zakonima života na našoj planeti, na drugoj je to normalna pojava. Naprimjer, čovjek težak 50 kg kreće se na Zemlji normalno. Na Mjesecu, gdje je sila teže deset puta manja, on bi imao 5 kg i letio poput ptice, išao preko debljeg konca i tanjeg konopca, stajao na granama drveća, spavao i odmarao se u njegovim krošnjama i tome slično. Na manjoj planeti isti čovjek imao bi težinu leptira i kretao se po najtanjem koncu s grupama svojih vršnjaka. Međutim, kada bi se taj čovjek prebacio na Sunce, on bi usljed deseterostruko veće sile teže imao 500 kg; ne bi se mogao više držati na nogama ni kretati kao ranije, njega bi vlastita njegova težina utjerala u utrobu Sunca, zdrobila ga ili spljoštila.
Čovjek na Zemlji prelazi mostove uz određene uvjete. Ne može ići po koncu i konopcu, jer ga sila teže privlači.

KLANJAČ NA SEDŽDI ISTIČE SVOJE MIŠICE I UDALJUJE STOMAK OD STEGANA

807. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Bekr b. Mudar prenoseći od Dža'fera, on od Ibni-Hurmuza, ovaj od Abdullaha b. Malika b. Buhajne, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rastavljao svoje ruke (od rebara) prilikom klanjanja toliko, da bi se ukazala bjelina tijela njegovih pazuha.
Lejs je izjavio: "Meni je to isto pričao Dža'fer b. Rebija."

بَاب يُبْدِي ضَبْعَيْهِ وَيُجَافِي فِي السُّجُودِ

٨٠٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي بَكْرُ بْنُ مُضَرَ عَنْ جَعْفَرٍ عَنِ ابْنِ هُرْمُزَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى فَرَّجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ نَحْوَهُ .

VRHOVE NOŽNIH PRSTA KLANJAČ OKREĆE PREMA KABI

To je izjavio Ebu-Humejd Saidi prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

بَاب يَسْتَقْبِلُ بِأَطْرَافِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ

قَالَهُ أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

NEOBAVLJANJE SEDŽDE U POTPUNOSTI

808. PRIČAO NAM JE Salt b. Muhammed, njemu Mehdi prenoseći od Vasila, on od Ebu-Vaila, a ovaj od Huzejfe kako je vidio jednog čovjeka koji nije pravilno obavljao ruku' i sedžde pa, kada je završio svoj namaz, Huzejfe mu je rekao:
"Ti nisi ni klanjao!"
– Mislim, kaže, da je (Ebu-Vail) rekao: "Ako bi na tom (putu) umro, ti ne bi umro u sunnetu (praksi) Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."

بَاب إِذَا لَمْ يُتِمَّ السُّجُودَ

٨٠٨. حَدَّثَنَا الصَّلْتُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَهْدِيٌّ ابْنُ مَيْمُونٍ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ رَأَى رَجُلًا لَا يُتِمُّ رُكُوعَهُ وَلَا سُجُودَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ لَهُ حُذَيْفَةُ مَا صَلَّيْتَ قَالَ وَأَحْسِبُهُ قَالَ وَلَوْ مُتَّ مُتَّ عَلَى غَيْرِ سُنَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ .

Ukoliko je čovjek krupniji, utoliko ga Zemlja više privlači. Međutim, iznad jonosferskog prostora i van domašaja zemaljske sile teže vlada besteżinsko stanje. U tom prostoru težina zemaljskih predmeta i ljudi iščezava i ne postoji. Tu se može kretati svako bez tvrde podloge pod nogama i bez zraka oko sebe. Kretanje i prelaženje čovjeka pa i naroda preko tankog konca pod tim uvjetima je lakše i sigurnije nego prelazak preko betonskih mostova na površini naše Zemlje. To su potvrdili sovjetski i američki astronauti 1965. godine, kada su naočigled ljudi sa Zemlje izašli iz kabina svojih raketa, i kretali se u kosmosu kao po Zemlji.
Zakoni budućeg svijeta svakako će odgovarati njegovim potrebama. Brojnost i raznovrsnost tih zakona je znak mudrosti i veličine njihovog Tvorca, a naše neshvaćanje znak umne ograničenosti.

OBAVLJANJE SEDŽDE NA SEDAM KOSTIJU (ORGANA)

809. PRIČAO NAM JE Kabisa, njemu Sufjan prenoseći od Amra b. Dinara, on od Tavusa, a ovaj od Ibn-Abbasa:

"Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, naređeno je da čini sedždu sa sedam organa (tijela) i da ne skuplja kosu i haljinu, i to: čelom, rukama (dlanovima), koljenima i nogama (stopalima)."[1]

بَاب السُّجُودِ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ

٨٠٩. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو ابْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أُمِرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْضَاءٍ وَلَا يَكُفَّ شَعَرًا وَلَا ثَوْبًا الْجَبْهَةِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَالرِّجْلَيْنِ .

1 U čijoj sedždi ne bude učestvovao ma koji od navedenih organa, namaz mu neće biti punovažan po mišljenju imama Ahmeda i Ishaka, a to je i preferirani stav Šafije, te se čini da tome naginje i sam Buhari. Međutim, u ovom hadisu nije spomenut nos, a vanjski smisao hadisa upućuje da su čelo i nos jedan organ. Sedžda se mora činiti čelom, a što se tiče nosa, učenjaci se razilaze. Njihovi stavovi se kreću od toga da je namaz valjan i bez toga, pa do toga da je to mustehab. Nevevi kaže: "Činiti sedždu sa sedam organa spomenutih u hadisu strogo je obligatna dužnost (farz), i to cijelim tim organima kao čelom i nosom zajedno."
Čelo pri obavljanju sedžde treba biti otkriveno.
Ebu-Hanife i Ibn-Kasim, jedan od pravnika malikijskog pravca, smatraju da je namaz punovažan kada se sedžda učini, bilo čelom bilo nosom, dok imam Ahmed i Ibni-Habib smatraju strogo obligatnom dužnošću (farz) učiniti je i čelom i nosom zajedno.
Pravnici hanefijske škole primjećuju da se to iz navedenog hadisa ne može zaključiti i da čelo s nosom čini jedan organ, a to je lice. Da se nos i čelo smatraju posebnim organima, Alejhisselam bi umjesto izraza "sedam" rekao "sa osam..." Kosti nosa počinju od obrva, a završavaju se iznad gornje vilice. Čelo i nos međusobno su vezani i mogu se bez sumnje smatrati jednim organom tijela.
Vrhovi nožnih prsta trebaju biti spojeni s tlom, a tako isto koljena i dlanovi. Ovi organi ne moraju biti otkriveni.
Raznolika su mišljenja pravnih škola o obaveznosti činjenja sedžde čelom i nosom zajedno ili samo jednim od njih.
Pravnici hanefijske škole kažu da je u hadisu naređeno obavljanje sedžde čelom koje je samo dio lica i, kada čelo može služiti na ime lica, onda to može služiti i nos. Prema tome, ko učini sedždu samo nosom, namaz je punovažan. Nos je bez sumnje dio lica kao i čelo, ali ograničiti obavljanje sedžde samo na nos spada u pokuđene čine.
Taberi u "Tehzibul-asaru" kaže: "Čelo i nos istog su statusa." Tavus, upitan za obavljanje sedžde nosom, odgovorio je: "Nije li nos najvredniji dio lica?" A kada je Ibni-Sirin upitan za čovjeka koji čini sedždu dodirujući tlo nosom, odgovorio je:
– Zar ne učiš u Kur'anu: "Jehirrune lil ezkani sudždžeden...", tj. "Pobožni čineći sedždu padaju na vilice..." U ajetu je umjesto lica spomenuta vilica, upravo nos i usta, i ko učini sedždu Allah, dželle šanuhu, ga hvali.
Pokuđeno je u toku klanjanja skupljati i ustezati odjeću ili krajeve duge kose vezati u vidu repa; klanjati zasukanih nogavica, rukava i svezane kose ili pokupljene pod turban ('amamu), kapu i slično. Po mišljenju Ibni-Tina ovo je stvar mjesnog običaja. Ako se svijet tako nosi, onda može tako i klanjati.
Ebu-Davud s dobrim nizom prenosilaca bilježi da je Hasan, sin halife Alije, radijallahu anhu, pred samo klanjanje odvezao svoju sabranu kosu na zatioku, rekavši: "Ovo je loga (sjedište) šejtana." To je isto učinio Ibn-Abbas, radijallahu anhuma, Abdullahu ibni Harisu i rekao: "Ovo ti je slično osobi koja klanja vezanih ruku natrag."
Kosa na glavi muškarca treba biti u normalnom položaju. Abdullah b. Omer vidio je jednog čovjeka, gdje klanja skupljene kose iznad zatioka, pa mu je doviknuo: "Odveži kosu i spusti da i ona s tobom može činiti sedždu!"
Ruke (dlanovi) – po Ibn-Bettalu – mogu biti uvučene u odjeću (prekrivene). Neki to smatraju mekruhom, a Šafi' smatra da je vadžib da budu otkrivene.

810. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu'be prenoseći od Amra, on od Tavusa, ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Naređeno nam je da činimo sedždu sa sedam kostiju (organa) i da ne skupljamo haljinu i kosu."

٨١٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرٍو عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أُمِرْنَا أَنْ نَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ وَلَا نَكُفَّ ثَوْبًا وَلَا شَعَرًا .

811. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Israil prenoseći od Ebu-Ishaka, on od Abdullaha b. Jezida el-Hatmija koji je rekao da mu je ispričao Bera' b. Azib, a on nije lažac, i kazao:
"Mi smo klanjali za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i, kada bi on izgovorio 'Semi'allahu li men hamideh', ne bi niko od nas pregeo svoja leđa dok ne bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio na zemlju svoje čelo."

٨١١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ يَزِيدَ الْخَطْمِيِّ حَدَّثَنَا الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ وَهُوَ غَيْرُ كَذُوبٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ فَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ لَمْ يَحْنِ أَحَدٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ جَبْهَتَهُ عَلَى الْأَرْضِ .

ČINJENJE SEDŽDE NOSOM

بَاب السُّجُودِ عَلَى الْأَنْفِ

812. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed, njemu Vuhejb prenoseći od Abdullaha b. Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Naređeno mi je da sedždu obavljam sa sedam organa (kostiju): čelom, pokazujući rukom na svoj nos, dvjema rukama (dlanovima), koljenima i vrhovima dvaju stopala, a da ne skupljam haljinu i kosu."

٨١٢. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ عَلَى الْجَبْهَةِ وَأَشَارَ بِيَدِهِ عَلَى أَنْفِهِ وَالْيَدَيْنِ وَالرُّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ وَلَا نَكْفِتَ الثِّيَابَ وَالشَّعَرَ .

ČINJENJE SEDŽDE NOSOM I NA BLATU

باب السُّجُودِ عَلَى الْأَنْفِ وَالسُّجُودِ عَلَى الطِّينِ

813. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Hemmam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, da je rekao:

– Otišao sam do Ebu-Seida Hudrija i rekao: "Molim te da s nama izađeš u palmovik da se ispričamo."

– On je izašao i ja sam, (kaže Ebu-Seleme), rekao: "Pričaj mi šta si čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o Lejletul-kadru?"

– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče on, bio je u i'tikafu prvih deset dana ramazana. U i'tikafu s njim bili smo i mi. Potom mu je došao Džibril i rekao: "Ono što tražiš pred tobom je." On je potom ostao u i'tikafu još srednju dekadu. S njim u i'tikafu ostali smo i mi pa mu je opet došao Džibril i rekao: "Ono što tražiš pred tobom je." Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dvadesetog jutra ramazana ustao je i rekao: "Ko je s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, (tj. sa mnom) bio u i'tikafu, neka se opet u njega povrati. Meni je Lejletul-kadr u snu prikazan i ja sam ga eto smetnuo s uma. On je sigurno u nekoj neparnoj noći zadnjih deset dana (ramazana). Vidio sam da činim sedždu na blatu i vodi."

– Strop džamije bio je od palminog granja. Na nebu nismo tada vidjeli ništa, kad li najednom dođe oblak i mi pokisosmo. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, s nama je klanjao i ja sam na čelu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i površini njegova nosa vidio trag (predskazanog) blata i vode, što je potvrdilo istinitost njegova sna.[1]

٨١٣. حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ انْطَلَقْتُ إِلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ فَقُلْتُ أَلَا تَخْرُجُ بِنَا إِلَى النَّخْلِ نَتَحَدَّثُ فَخَرَجَ فَقَالَ قُلْتُ حَدِّثْنِي مَا سَمِعْتَ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ قَالَ اعْتَكَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَشْرَ الْأُوَلِ مِنْ رَمَضَانَ وَاعْتَكَفْنَا مَعَهُ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ أَمَامَكَ فَاعْتَكَفَ الْعَشْرَ الْأَوْسَطَ فَاعْتَكَفْنَا مَعَهُ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ فَقَالَ إِنَّ الَّذِي تَطْلُبُ أَمَامَكَ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ خَطِيبًا صَبِيحَةَ عِشْرِينَ مِنْ رَمَضَانَ فَقَالَ مَنْ كَانَ اعْتَكَفَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلْيَرْجِعْ فَإِنِّي أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ وَإِنِّي نُسِّيتُهَا وَإِنَّهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فِي وِتْرٍ وَإِنِّي رَأَيْتُ كَأَنِّي أَسْجُدُ فِي طِينٍ وَمَاءٍ وَكَانَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ جَرِيدَ النَّخْلِ وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ شَيْئًا فَجَاءَتْ قَزْعَةٌ فَأُمْطِرْنَا فَصَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ وَالْمَاءِ عَلَى جَبْهَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَرْنَبَتِهِ تَصْدِيقَ رُؤْيَاهُ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– i'tikaf je Šerijatom utvrđen čin;
– dozvoljeno je činiti sedždu na blatu; međutim hadis ukazuje na slučaj kada je blato u maloj količini, ako se čelom može osjetiti tvrdoća tla. Većina učenjaka smatra da namaz neće biti valjan ako bi se radilo o velikoj količini blata. Imam Malik dozvoljava obavljanje sedžde samo na tvrdom tlu, a pravnici malikijske škole odobravaju da se učini pregibanjem do blizine blata, ako se u toku toga namaskog vremena ne bi moglo pronaći čisto suho mjesto;
– sedžda se čini spuštanjem čela na tlo;

VEZANJE I STEZANJE ODJEĆE I PRIVLAČENJE HALJINE K SEBI ZBOG BOJAZNI DA SE NE OTKRIJE SRAMOTNO MJESTO

باب عَقْدِ الثِّيَابِ وَشَدِّهَا وَمَنْ ضَمَّ إِلَيْهِ ثَوْبَهُ إِذَا خَافَ أَنْ تَنْكَشِفَ عَوْرَتُهُ

814. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, njega obavijestio Sufjan prenoseći od Ebu-Hazima, a on od Sehla b. Sa'da, da je kazao:
– Svijet klanjaše s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, tako da su svoje donje haljine (anterije) zbog kratkoće vezali iza svojih vratova, a ženama (koje su klanjale iza njih), reklo bi se: "Ne dižite svoje glave (sa sedžde) dok muškarci ne poravne na sjedenju!"

٨١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُمْ عَاقِدُوا أُزْرِهِمْ مِنَ الصِّغَرِ عَلَى رِقَابِهِمْ فَقِيلَ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُنَّ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرِّجَالُ جُلُوسًا .

KLANJAČ NE SKUPLJA KOSU

باب لَا يَكُفُّ شَعَرًا

815. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Hammad, a to je Ibn-Zejd, prenoseći od Amra b. Dinara, on od Tavusa, a ovaj od Ibn-Abbasa, da je rekao:
"Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, naređeno je da sedždu čini sa sedam organa tijela (kostiju) i da ne skuplja svoju odjeću i svoju kosu."

٨١٥. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ أُمِرَ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ وَلَا يَكُفَّ ثَوْبَهُ وَلَا شَعَرَهُ .

KLANJAČ NE SKUPLJA U NAMAZU SVOJE HALJINE

باب لَا يَكُفُّ ثَوْبَهُ فِي الصَّلَاةِ

816. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Ebu-Avane prenoseći od Amra, on od Tavusa, ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, a on opet od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Naređeno mi je da činim sedždu sa sedam organa tijela (kostiju), da ne skupljam kosu i odjeću."

٨١٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَمْرٍو عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةٍ لَا أَكُفَّ شَعَرًا وَلَا ثَوْبًا .

– stvarnost su snovi vjerovjesnika, neka je na njih salavat i selam;
– rukovodioce treba ispomagati u poslovima korisnim za zajednicu.

TESBIH I DOVA NA SEDŽDI

بَاب التَّسْبِيحِ وَالدُّعَاءِ فِي السُّجُودِ

817. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od Sufjana kojem je saopćio Mensur, koji je saznao od Muslima, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na svom ruku'u i svojoj sedždi mnogo govoraše: "Subhaneke-llahumme rabbena ve bi hamdike. Allahumma-gfir li." Tako on (djelom) objašnjavaše Kur'an.[1]

٨١٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ عَنْ مُسْلِمٍ هُوَ ابْنُ صُبَيْحٍ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُكْثِرُ أَنْ يَقُولَ فِي رُكُوعِهِ وَسُجُودِهِ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي يَتَأَوَّلُ الْقُرْآنَ .

ZADRŽAVANJE IZMEĐU DVIJE SEDŽDE

بَاب الْمُكْثِ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ

818. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad prenoseći od Ejjuba, a on od Ebu-Kilabe, da je Malik b. Huvejris svojim drugovima rekao:
– Pazite, obavijestit ću vas o namazu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a to nije bilo, (kaže Ebu-Kilabe), u namaskom vremenu. Ustao je na noge, zatim se sageo i izgovarajući tekbir digao svoju glavu i malo postajao. Iza toga on se spustio na sedždu, potom digao svoju glavu i tako se malo zadržao. Klanjao je poput klanjanja ovog našeg imama (Amra b. Seleme).
Ejjub je kazao: "Spomenuti imam činjaše nešto što ja nisam vidio da oni to rade: on (malo) sjeđaše pri kraju trećeg, odnosno početkom četvrtog rekata."

٨١٨. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّ مَالِكَ بْنَ الْحُوَيْرِثِ قَالَ لِأَصْحَابِهِ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ صَلَاةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ وَذَاكَ فِي غَيْرِ حِينِ صَلَاةٍ فَقَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَكَبَّرَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَامَ هُنَيَّةً ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ هُنَيَّةً فَصَلَّى صَلَاةَ عَمْرِو بْنِ سَلِمَةَ شَيْخِنَا هَذَا قَالَ أَيُّوبُ كَانَ يَفْعَلُ شَيْئًا لَمْ أَرَهُمْ يَفْعَلُونَهُ كَانَ يَقْعُدُ فِي الثَّالِثَةِ وَالرَّابِعَةِ .

819. Potom smo otišli Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, bili kod njega i on reče: "Kada se povratite svojim ukućanima, klanjajte taj namaz u tom vremenu, a za taj namaz u tom vremenu i kad god nastupi vrijeme kojeg od tih namaza, neka neko od vas prouči ezan, a imam neka bude najstariji (po godinama) između vas!"

٨١٩. قَالَ فَأَتَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ فَقَالَ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى أَهْلِيكُمْ صَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا صَلُّوا صَلَاةَ كَذَا فِي حِينِ كَذَا فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَذِّنْ أَحَدُكُمْ وَلْيَؤُمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ .

1 Zadnjom rečenicom Aiša, radijallahu anha, aludira na ajet: "Fe sebbih bihamdi rabbike vestagfirhu", što znači: "Sa zahvalnošću slavi svog Gospodara i od Njega oprost traži!"

820. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim, njemu Ebu-Ahmed Muhammed b. Abdullah Zubejri, a ovome Mis'ar prenoseći od Hakema, on od Abdur-Rahmana b. Ebu-Lejlaa, a ovaj od Bera'a, da je rekao:
"Sedžda Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, njegov ruku' i njegovo sjedenje između dvije (namaske) sedžde bili su približno jednake dužine."

٨٢٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِالرَّحِيمِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ الزُّبَيْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ سُجُودُ النَّبِيِّ ﷺ وَرُكُوعُهُ وَقُعُودُهُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ قَرِيبًا مِنَ السَّوَاءِ .

821. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd prenoseći od Sabita b. Enesa, radijallahu anhu, da je rekao:
– Ne ustežem se da s vama klanjam onako kao što sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja s nama. Enes je, kaže Sabit, činio nešto što nisam vidio da vi to činite: kada bi s ruku'a digao svoju glavu, stajao bi toliko da bi neko mislio da je zaboravio (na sedždu), a između sedždi opet toliko, da bi čovjek mislio da je već zaboravio (na drugu sedždu).[2]

٨٢١. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ إِنِّي لَا آلُو أَنْ أُصَلِّيَ بِكُمْ كَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي بِنَا قَالَ ثَابِتٌ كَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَصْنَعُ شَيْئًا لَمْ أَرَكُمْ تَصْنَعُونَهُ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَامَ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ وَبَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ حَتَّى يَقُولَ الْقَائِلُ قَدْ نَسِيَ .

KLANJAČ NA SEDŽDI NE STAVLJA PODLAKTICE NA TLO

بَاب لَا يَفْتَرِشُ ذِرَاعَيْهِ فِي السُّجُودِ

Ebu-Humejd kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, činio je sedždu ne spuštajući svoje podlaktice na tlo i ne pripijajući ih uz tijelo."

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ سَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ وَوَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا .

822. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Muhammed b. Dža'fer, ovome Šu'be koji je čuo Katadu gdje prenosi od Enesa b. Malika, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

٨٢٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اعْتَدِلُوا

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je zadržati se malo između dvije sedžde, a Ibn-Kudame kaže da je mustehab kod imama Ahmeda još i učenje "Rabbi-gfir li!", tj. Gospodaru, oprosti mi!" Davud i zahirije izgovaranje spomenutog teksta smatraju obligatnom dužnošću (farzom) i ko ga namjerno ispusti, namaz mu je pokvaren.
Hanefije smatraju da za takav stav nema vjerodostojnog argumenta i učenje gornje dove preporučuju samo pri klanjanju noćnih dobrovoljnih namaza.

"Budite ispravni u vršenju sedžde, neka niko od vas ne stere (po tlu) svoje podlaktice kao što to rade psi."[1]

فِي السُّجُودِ وَلَا يَبْسُطْ أَحَدُكُمْ ذِرَاعَيْهِ انْبِسَاطَ الْكَلْبِ .

SJEDENJE PRI KONCU NEPARNOG REKATA NAMAZA I DIZANJE

بَاب مَنِ اسْتَوَى قَاعِدًا فِي وِتْرٍ مِنْ صَلَاتِهِ ثُمَّ نَهَضَ

823. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sebbah, njega obavijestio Hušejm, a ovoga Halid el-Hazza' prenoseći od Ebu-Kilabe, kojeg je obavijestio Malik b. Huvejris Lejsi da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje klanja i, kada je bio na neparnom rekatu svoga namaza, nije se dizao odmah na noge nego bi (malo) poravnio na sjedenju.[2]

٨٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ قَالَ أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ اللَّيْثِيُّ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي فَإِذَا كَانَ فِي وِتْرٍ مِنْ صَلَاتِهِ لَمْ يَنْهَضْ حَتَّى يَسْتَوِيَ قَاعِدًا .

---

1 Izbacivati laktove na stranu malo uzdignute od tla doprinosi boljem smještaju čela na sedždi, skromnijem stavu i otklanjanju ljenosti. Pokuđeno je zanemarivati ovu naredbu.
Muslim u svom *Sahihu* iznosi da je Alejhisselam kazao: "Kada činiš sedždu, stavi dlanove na zemlju, a laktove malo podigni!"
Neki su se ashabi pritužili Alejhisselamu na dugo zadržavanje na sedždi, a on im odgovori: "Ispomognite se koljenima!" Prema tome dozvoljeno je uprijeti se laktovima u koljena, ako će to olakšati boravak na sedždi.
Muslim u svojoj zbirci hadisa navodi izjave Mejmune:
"Alejhisselam je čineći sedždu odmicao svoje nadlaktice od tijela, a da je bravče htjelo proći, moglo bi to učiniti."
U dva *Sahiha* stoji: "Kada je Alejhisselam klanjao, razmicao bi ruke tako da bi mu se vidjela bjelina ispod pazuha."

2 U ovom hadisu šafije nalaze dokaz da je mendub kratko zadržavanje neparnih rekata (prvog i trećeg) namaza.
Tahavi uvažava vjerodostojnost navoda Buharije, ali on navodi drugi hadis koji prenosi Ebu-Hurejra u kojem se kaže da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije zadržavao kada bi se dizao na drugi (i četvrti) rekat, te usklađuje ove hadise tako što smatra da je to Alejhisselam činio zbog neke slabosti ili nekog trenutnog razloga. Da je to sjedenje obavezno, Alejhisselam bi ga naredio i brojni ashabi prenijeli drugima.
Tirmizi u svom *Sunenu* bilježi da je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao se sa sedžde na noge prednjim dijelovima svojih stopala."
Ovo mišljenje usvajaju: Malik, Evza'i, Sevri i Ebu-Hanife, a imam Ahmed i Ebu-Zinad uvrštavaju u sunnet dužnosti.
Ibnu-Ebu-Šejbe u svojoj zbirci hadisa navodi da je Abdullah b. Mes'ud ustajao sa sedžde oslanjajući se na vrhove stopala i ne bi sjedao, a slično je zabilježio i od Alije, Ibn-Omera, Ibn-Zubejra, Ibn-Abbasa i Omera.

KAKO SE OSLONITI NA ZEMLJU KADA SE USTAJE S REKATA

بَاب كَيْفَ يَعْتَمِدُ عَلَى الْأَرْضِ إِذَا قَامَ مِنَ الرَّكْعَةِ

824. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed, njemu Vuhejb prenoseći od Ejjuba a on od Ebu-Kilabe, da je rekao:
– Došao nam je Malik b. Huvejris, klanjao nam u ovoj našoj džamiji i rekao: "Klanjat ću vam, ali ne namjeravam ovim pravi namaz, nego vam želim pokazati kako sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja."
– Upitao sam Ebu-Kilaba, kaže Ejjub: "Kakav je bio namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?"
– Kao što je namaz ovog našeg šejha (imama), a mislio je na Amra b. Selemu – odgovorio je (Ebu-Kilabe). Ovaj šejh (imam) potpuno izgovaraše tekbir (prelazeći iz jednog dijela namaza u drugi), a kada bi dizao svoju glavu sa sedžde, sjeo bi (malo) i oslonio se na zemlju, a potom bi ustao na noge, rekao je Ejjub.

٨٢٤. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ جَاءَنَا مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ فَصَلَّى بِنَا فِي مَسْجِدِنَا هَذَا فَقَالَ إِنِّي لَأُصَلِّي بِكُمْ وَمَا أُرِيدُ الصَّلَاةَ وَلَكِنْ أُرِيدُ أَنْ أُرِيَكُمْ كَيْفَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي قَالَ أَيُّوبُ فَقُلْتُ لِأَبِي قِلَابَةَ وَكَيْفَ كَانَتْ صَلَاتُهُ قَالَ مِثْلَ صَلَاةِ شَيْخِنَا هَذَا يَعْنِي عَمْرَو بْنَ سَلِمَةَ قَالَ أَيُّوبُ وَكَانَ ذَلِكَ الشَّيْخُ يُتِمُّ التَّكْبِيرَ وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ عَنِ السَّجْدَةِ الثَّانِيَةِ جَلَسَ وَاعْتَمَدَ عَلَى الْأَرْضِ ثُمَّ قَامَ .

KLANJAČ IZGOVARA TEKBIR DIŽUĆI SE S DRUGE SEDŽDE

بَاب يُكَبِّرُ وَهُوَ يَنْهَضُ مِنَ السَّجْدَتَيْنِ

Ibn-Zubejr izgovaraše tekbir pri dizanju.

وَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ يُكَبِّرُ فِي نَهْضَتِهِ .

825. PRIČAO NAM JE Jahja b. Salih, njemu Fulejh b. Sulejman prenoseći od Seida b. Harisa, da je rekao:
– Klanjao nam je Ebu-Seid i glasno izgovarao svaki tekbir: kada bi dizao glavu sa sedžde, kada bi se spuštao na sedždu, kada bi se dizao (na noge) i kada bi ustajao sa sjedenja drugog rekata i rekao bi: "Ovako sam vidio i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

٨٢٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ ابْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ صَلَّى لَنَا أَبُو سَعِيدٍ فَجَهَرَ بِالتَّكْبِيرِ حِينَ رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ السُّجُودِ وَحِينَ سَجَدَ وَحِينَ رَفَعَ وَحِينَ قَامَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ .

826. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd, ovome Gajlan b. Džerir prenoseći od Mutarrifa, da je rekao:
– Klanjao sam ja i Imran jedan namaz za Alijom, sinom Ebu-Talibovim, radijallahu anhu, i, kada je god učinio sedždu, izgovorio je tekbir, kada se dizao (sa sedžde), izgovarao je tekbir i, kada je ustajao na noge poslije obavljena dva rekata (tešehhuda), izgovarao je tekbir.
Kada je (Alija) predao selam, uzeo me je ‘Imran za ruku i rekao: “Ovaj nam je stvarno klanjao namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem,” ili je rekao: “Ovaj me je stvarno podsjetio na namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

٨٢٦. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا غَيْلَانُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ مُطَرِّفٍ قَالَ صَلَّيْتُ أَنَا وَعِمْرَانُ صَلاَةً خَلْفَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَكَانَ إِذَا سَجَدَ كَبَّرَ وَإِذَا رَفَعَ كَبَّرَ وَإِذَا نَهَضَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ كَبَّرَ فَلَمَّا سَلَّمَ أَخَذَ عِمْرَانُ بِيَدِي فَقَالَ لَقَدْ صَلَّى بِنَا هَذَا صَلاَةَ مُحَمَّدٍ ﷺ أَوْ قَالَ لَقَدْ ذَكَّرَنِي هَذَا صَلاَةَ مُحَمَّدٍ ﷺ .

O NAČINU SJEDANJA NA TEŠEHHUDU

بَاب سُنَّةِ الْجُلُوسِ فِي التَّشَهُّدِ

Ummu-Derda sjeđaše u svom namazu kao što sjedi svaki muškarac (čovjek), a ona je poznavala šerijatsko pravo.

وَكَانَتْ أُمُّ الدَّرْدَاءِ تَجْلِسُ فِي صَلاَتِهَا جِلْسَةَ الرَّجُلِ وَكَانَتْ فَقِيهَةً .

827. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Abdur-Rahmana b. Kasima, ovaj od Abdullaha b. Abdullaha da ga je obavijestio kako je vidio Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da pri sjedanju u namazu ukršta noge (stopala), pa sam i ja to radio, a bio sam tada mlad. Kasnije mi je Abdullah b. Omer to zabranio rekavši: “Sunnet je da uspraviš (usadiš) svoju desnu nogu, a lijevu saviješ (nadesno).
– Pa tako i ti radiš? – rekao sam.
– Ne mogu me moje noge nositi – kazao je (Abdullah b. Omer).[1]

٨٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ يَرَى عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَتَرَبَّعُ فِي الصَّلاَةِ إِذَا جَلَسَ فَفَعَلْتُهُ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ حَدِيثُ السِّنِّ فَنَهَانِي عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ وَقَالَ إِنَّمَا سُنَّةُ الصَّلاَةِ أَنْ تَنْصِبَ رِجْلَكَ الْيُمْنَى وَتَثْنِيَ الْيُسْرَى فَقُلْتُ إِنَّكَ تَفْعَلُ ذَلِكَ فَقَالَ إِنَّ رِجْلَيَّ لاَ تَحْمِلاَنِي .

1 Navedeni slučaj ukazuje da žena na tešehhedu može sjediti kao muškarac, a to je da podavije desnu, a ispruži po zemlji lijevu nogu. Ovo je stav Ebu-Hanife, Neha‘ija i Enesa b. Malika.
Malik kaže da žena treba sjediti na lijevom bedru (kuku) prebacivši desnu nogu preko lijeve, prislonivši ih jednu uz drugu koliko god može i ne treba rastavljati stegna na ruku‘u, sedždi i sjedenju.
Safijja, supruga Alejhisselama, sjedila je na tešehhudu prekrštenih nogu, a tako su činile i supruge Ibn-Omera, radijallahu anhuma.
Ata i Hammad kažu: “Žena na sjedenju u namazu sjedi onako kako joj je lakše.”

٨٢٨. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ خَالِدٍ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ وَحَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ وَيَزِيدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَلْحَلَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَطَاءٍ أَنَّهُ كَانَ جَالِسًا مَعَ نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَذَكَرْنَا صَلَاةَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ السَّاعِدِيُّ أَنَا كُنْتُ أَحْفَظَكُمْ لِصَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَأَيْتُهُ إِذَا كَبَّرَ جَعَلَ يَدَيْهِ حِذَاءَ مَنْكِبَيْهِ وَإِذَا رَكَعَ أَمْكَنَ يَدَيْهِ مِنْ رُكْبَتَيْهِ ثُمَّ هَصَرَ ظَهْرَهُ فَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ اسْتَوَى حَتَّى يَعُودَ كُلُّ فَقَارٍ مَكَانَهُ فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَ يَدَيْهِ غَيْرَ مُفْتَرِشٍ وَلَا قَابِضِهِمَا وَاسْتَقْبَلَ بِأَطْرَافِ أَصَابِعِ رِجْلَيْهِ الْقِبْلَةَ فَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْأُخْرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ وَسَمِعَ اللَّيْثُ يَزِيدَ بْنَ أَبِي حَبِيبٍ وَيَزِيدُ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ حَلْحَلَةَ وَابْنُ حَلْحَلَةَ مِنِ ابْنِ عَطَاءٍ

828. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs prenoseći od Halida, on od Seida, ovaj od Muhammeda b. Amra b. Halhale, a on od Muhammeda b. Amra b. Ataa...;
A PRIČAO NAM i Lejs prenoseći od Jezida b. Ebu-Habiba i Jezida b. Muhammeda od Muhammeda b. Amra b. Halhale, a oni od Muhammeda b. Amra b. Ataa, koji je sjedio s jednom grupom ashaba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:
– Spominjali smo namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Humejd Sa'idi reče: "Ja sam namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bolje zapamtio od vas. Vidio sam ga kada je izgovarao tekbir (početni) da je stavljao svoje ruke spram svojih ramena, kada je bio na ruku'u, smještao je svoje ruke na koljena a svoja leđa dobro pregeo, a kada je podigao svoju glavu, ispravio se toliko da se svaki pršljen povratio na svoje mjesto, a kada bi činio sedždu, stavljao bi svoje ruke ne sterući ih, niti ih je uza se stiskao, a vrhove prsta svojih nogu okretao je prema kibli. Kada bi sjedao nakon završena prva dva rekata, sjedao bi na svoju lijevu nogu, a desnu je uspravljao, a kada bi sjedio po završenom posljednjem rekatu, lijevo svoje stopalo proturio bi malo naprijed (savio), a drugo uspravljao i sjedao."
Preko drugog niza prenosilaca isti hadis prenosi Lejs čuvši ga od Jezida b. Ebu-Habiba i Jezida b. Muhammeda b. Halhale, a Ibni-Halhale od Ibn-Ataa.

Iz hadisa se može zaključiti:
– sunnet je na namaskom sjedenju usaditi stopalo desne noge i prste zavratiti prema Ka'bi, a stopalo lijeve zavratiti na desnu stranu. To je mišljenje Ebu-Hanife i najvećeg broja pravnika.
Prenosi se da je Šafija kazao: "Na sjedenju po završenom četvrtom rekatu izbacuju se oba stopala na desnu stranu i bokovima sjeda na zemlju, a na prvom sjedenju treba sjesti na lijevu nogu, a desnu usaditi." Ovaj stav usvaja i imam Ahmed i dodaje da se na sjedenju u sabah-namazu stopala izvrću na desnu stranu.
Taberi kaže: "Lijep je i jedan i drugi način sjedenja i Alejhisselam ih je oba činio."
Hanefije se pored izloženog drže još Aišine, radijallahu anha, izjave koju je Muslim zabilježio: "Alejhisselam je svoju lijevu nogu na sjedenju u namazu sterao a desnu usađivao..."
Žensko podvija stopala na desnu stranu i sjedi na lijevom boku.
Nije dozvoljeno na sjedenju ukrštati noge, a naročito u obligatnim namazima. Ibni-Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: "Volio bih sjediti na dvjema žeravicama, nego na prekrštenim nogama."

Ebu-Salih, prenoseći od Lejsa, rekao je: "… svi pršljenovi…", a Ibn-Mubarek prenoseći od Jahjaa b. Ejjuba kaže:
– Pričao nam je Jezid b. Ebu-Habib da mu je Muhammed b. Amr prenio:
"… svaki od pršljenova kičme…"[1]

قَالَ أَبُو صَالِحٍ عَنِ اللَّيْثِ كُلُّ فَقَارٍ وَقَالَ ابْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَمْرٍو حَدَّثَهُ كُلُّ فَقَارٍ .

O ONOM KOJI PRVI TEŠEHHUD NIJE SMATRAO VADŽIBOM

بَاب مَنْ لَمْ يَرَ التَّشَهُّدَ الْأَوَّلَ وَاجِبًا

jer je i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao neposredno s drugog rekata i nije se (na to sjedenje) vratio.[2]

لِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَامَ مِنَ الرَّكْعَتَيْنِ وَلَمْ يَرْجِعْ .

829. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, da je rekao:
"Pričao mi je Abdur-Rahman b. Hurmuz, oslobođeni rob Benu-Abdul-Muttaliba, a jednom je rekao, oslobođeni rob Rebija b. Harisa, da je Abdullah b. Buhajne iz plemena Ezd Šenue, a ono

٨٢٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ هُرْمُزَ مَوْلَى بَنِي عَبْدِالْمُطَّلِبِ وَقَالَ مَرَّةً مَوْلَى رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّ عَبْدَاللهِ ابْنَ بُحَيْنَةَ وَهُوَ مِنْ أَزْدِ شَنُوءَةَ

1 Prema verziji Ibni-Hibbana gornji hadis završava se riječima: "… Lijevo stopalo držao je malo pozadi savijeno na desnu stranu i sjedio na lijevom boku", a Tahavi po verziji Isaa dodaje: "… Selam je predavao prvo na desnu stranu riječima "Selamun alejkum ve rahmetullah", a potom na lijevu "Es-selamu alejkum ve rahmetullah".
Po mišljenju Šafije načini sjedenja u četverorekatnom namazu nisu istovjetni na prvom i na drugom sjedenju, dok Tahavi drži da su potpuno istovjetni. Tahavi pored izloženog drži se još izjave Vaila b. Hudžra koji je klanjao za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kazao: "… Kada je Alejhisselam bio na sjedenju, pružio je lijevu nogu i na nju sjeo, dlan lijeve ruke stavljao na lijevo stegno, a desni dlan s podlakticom na desno stegno, obuhvativši ih palcem i malim prstom ruku u vidu polukruga i onda učio "Et-tehijjatu…"
Ibnu-Ebi-Šejbe u svojoj hadiskoj zbirci preko Vaila b. Hudžra navodi: "… Vjerovjesnik je sjedio i svoje lijevo stopalo savijao, a desno usađivao…"
Na ruku'u položaj glave treba biti u nivou leđa. Ruke pri izgovaranju početnog namaskog tekbira muškarac diže do spram ušiju, a žena spram ramena. Suprotan postupak Alejhisselama u gornjem hadisu bio je zbog osobitog razloga.
Poželjno je vrhove nožnih prsta držati stalno okrenute prema Ka'bi, pa i na sjedenju, ako je to moguće.
Svi ashabi nisu bili podjednako upućeni u vjerske propise, najupućeniji su bili oni koji su se više družili s Alejhisselamom.

2 U *Tevdihu* stoji: "Pravnici islamskih metropola kao: Ebu-Hanife, Malik, Šafija, Sevri, Ishak i Lejs, usaglasili su se da prvo sjedenje četverorekatnog namaza ne smatraju važibom, dok imam Ahmed to smatra.
U komentaru *El-Hidaje* stoji: "Po mišljenju Ebu-Hanife učenje Et-Tehijjatu na prvom namaskom sjedenju je vadžib. To je ispravno i prihvaćeno mišljenje, a neki ga smatraju sunnetom, što je i analogno."
Muslim u svom *Sahihu* preko Aiše, radijallahu anha, navodi da je Alejhisselam rekao: "Iza svaka dva završena rekata ima Et-Tehijjatu." A Nesai preko Ibn-Mes'uda navodi: "Po završetku svaka dva rekata sjednite i učite 'Et-tehijjatu'…"
Prema izloženom vidi se da prvo sjedenje četverorekatnih namaza nije vadžib, a da je farz Alejhisselam bi se u gornjem slučaju na njega odmah povratio. Tejmi kaže da je prvo sjedenje vadžib, ono se ne bi moglo nadoknaditi sehvi-sedždom, nego bi se morao namaz ponovo klanjati.

je saveznik Benu-Abdi Menafa, a on je jedan od drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao (s drugovima) podne i sa završena prva dva rekata ustao, a da nije sjedio. Za njim je ustao i svijet i kada je završio namaz i svijet iščekivao njegov selam, on je sjedeći, prije nego je predao selam, izgovorio tekbir, obavio dvije sedžde i kasnije predao selam."[3]

وَهُوَ حَلِيفٌ لِبَنِي عَبْدِمَنَافٍ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمُ الظُّهْرَ فَقَامَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ الْأُولَيَيْنِ لَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ حَتَّى إِذَا قَضَى الصَّلَاةَ وَانْتَظَرَ النَّاسُ تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ وَهُوَ جَالِسٌ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ ثُمَّ سَلَّمَ .

SJEDENJE I UČENJE NA PRVOM NAMASKOM SJEDENJU

بَاب التَّشَهُّدِ فِي الْأُولَى

830. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Bekr prenoseći od Dža'fera b. Rebija, on od A'redža, ovaj od Abdullaha b. Malika b. Buhajne, da je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je s nama podne. Potom je ustao, a bio je dužan sjesti, i kada je bio na kraju svoga namaza, on je učinio dvije sedžde sjedeći."

٨٣٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا بَكْرٌ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ مَالِكٍ ابْنِ بُحَيْنَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ الظُّهْرَ فَقَامَ وَعَلَيْهِ جُلُوسٌ فَلَمَّا كَانَ فِي آخِرِ صَلَاتِهِ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ .

3 Iz hadisa se može zaključiti:
– prvo sjedenje u trorekatnih i četirirekatnih namaza nije vadžib;
– sehvi-sedžda čini se prije predavanja selama po mišljenju Šafije i još nekih pravnika.
Ibni-Kudame u *Mugniji* ističe: Imam Ahmed smatra da se sve sedžde obavljaju prije selama, osim kada se što u namazu iz zaborava ispusti i kada se imam dvoumi ili zna za ispušteni namaski vadžib.
Imam Malik kaže da se sehvi-sedžda čini prije selama, kada se ispusti namaski vadžib, a poslije selama kada se učini u namazu što suvišno i nepotrebno.
Malik pravda svoj stav gore izloženim hadisom u Buharijevu *Sahihu* i postupkom Mu'avije, radijallahu anhu, koji je imameći zaboravio obaviti prvo sjedenje i, kada je ustao na treći rekat, svijet je uzviknuo: "Subhanallah!", ali je on ostao na nogama. Kasnije je na posljednjem sjedenju, a prije selama, učinio dvije sedžde, a poslije izašao na minber i rekao:
– Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Ko klanjajući nešto od namaza zaboravi, neka obavi ovakve dvije sedžde!"
Nije razmimoilaženje pravnika u vezi s potrebom i načinom obavljanja sehvi-sedždi nego u vezi s momentom u kome je preče da se obave. Hanefije se drže izjave Mugire b. Šu'be koju su zabilježili u svojim hadiskim zbirkama Ebu-Davud, Tahavi i Tirmizi: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imamio nam je i zaboravivši sjesti na prvom sjedenju, digao se na treći rekat. Mi smo tada uzviknuli: "Subhanallah!", ali je on produžio stajanje. Kada je završio namaz, predao je selam i učinio dvije sedžde." Ovako su činili: Abdullah b. Zubejr, Enes b. Malik, Ibrahim Neha'i i Hasan Basri. Ovo mišljenje usvaja i Sufjan Sevri.

NEOPHODNO SJEDENJE PRI KRAJU NAMAZA

بَاب التَّشَهُّدِ فِي الْآخِرَةِ

831. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu A'meš prenoseći od Šekika b. Seleme, da je Abdullah (b. Mes'ud) rekao:
– Kada smo klanjali s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarali smo: "Neka je selam na Džibrila, Mikaila i toga i toga!" Kada nam se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo, rekao je: "Zaista je Allah je Es-Selam (bez mahane i nedostataka), i kada neko od vas klanja, neka kaže: 'Et-Tehijjatu lillahi ves-salevatu vet-tajjibatu es-selamu 'alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu es-selamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin' – jer kada god to kažete, to ubuhvati svakog dobrog Allahovog roba i na nebu i na Zemlji – ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu. (Pozdravi, blagoslovi i lijepe riječi pripadaju Allahu. Neka je selam, Allahova milost i Njegov blagoslov na tebe, Vjerovjesniče! Neka je selam na nas i na sve dobre Allahove robove! Svjedočim da nema Boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Allahov poslanik.) "[1]

٨٣١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقِ بْنِ سَلَمَةَ قَالَ قَالَ عَبْدُاللهِ كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ النَّبِيِّ ﷺ قُلْنَا السَّلَامُ عَلَى جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ إِنَّ اللهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلِ التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمُوهَا أَصَابَتْ كُلَّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

1 Ajni u svom komentaru na Buharijev *Sahih* iznosi trinaest varijanata tešehhuda. Verziju teksta prenesenu po Abdullahu b. Mes'udu, radijallahu anhuma, uvrstili su u svoje hadiske zbirke: Buhari, Muslim, Nesai, Ebu-Davud, Tirmizi i Ibni-Madže.
Ibni-Abbasovu verziju teksta zabilježili su svi ovi veliki muhaddisi osim Buharije. Njegova verzija teksta tešehhuda glasi: "Et-tehijjatul-mubarekatu, es-salevatu et-tajjibatu lillahi. Es-selamu 'alejke ejjuhen-nebiju ve rahmetullahi ve berekatuhu. Es-selamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin. Ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu."
Tekst tešehhuda halife Omera, radijallahu anhu, Tahavi iznosi u sljedećoj verziji: "Et-tehijjatu lillahiz-zakijatu, ves-selavetu lillahi. Es-selamu 'alejke ejjunen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu. Es-selamu 'alejna ve 'ala 'ibadillahis-salihin. Ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu."
Tekst Aiše, radijallahu anha, počinje s "Bismillahi et-tehijjatu lillahi es-salavatu lillahi ez-zakijatu lillahi. Ešhedu en la ilahe illellah ve ešhedu enne Muhammeden 'abduhu ve resuluhu. Es-selamu 'alejke ejjuhen-nebiju ve rahmetullahi ve berekatuhu. Es-selamu 'alejna" i najsličniji je tekstu tešehhudu koji prenosi Abdullah, radijallahu anhu.
Najveći broj pravnika daje prioritet tekstu tešehhuda koji prenosi Abdullah b. Mes'ud i koji je zabilježen u šest najvjerodostojnijih zbirki (el-kutubus-sitte).

DOVA PRIJE PREDAJE SELAMA

832. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrije kojem je saopćio Urve b. Zubejr, ovome Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio na kraju namaza:
"Allahu moj, utječem Ti se od kaburskog mučenja! Tražim utočišta kod Tebe od iskušenja (zavodljivog i ćoravog) Mesiha Dedždžala! Utječem Ti se od iskušenja od ovozemnog života i iskušenja smrti (zagrobnog života)! Allahu, utječem Ti se od grijeha i dugovanja!"
Neko mu je kasnije rekao: "Ah, što mnogo tražiš utočište od dugovanja!"
– Kada se čovjek zaduži, on priča, pa slaže, obećava, pa iznevjeri – odgovorio je (Alejhisselam).

833. Zuhri je prenio da ga je obavijestio Urve da je Aiša rekla: "Čula sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje u svom namazu traži utočište od Dedždžalovog iskušenja."[2]

بَاب الدُّعَاءِ قَبْلَ السَّلَامِ

٨٣٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ فَقَالَ لَهُ قَائِلٌ مَا أَكْثَرَ مَا تَسْتَعِيذُ مِنَ الْمَغْرَمِ فَقَالَ إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا غَرِمَ حَدَّثَ فَكَذَبَ وَوَعَدَ فَأَخْلَفَ .

٨٣٣. وَعَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْتَعِيذُ فِي صَلَاتِهِ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ .

Burhanudin u *El-Hidaji* kaže: "Najbolje je učiti tekst tešehhuda Ibn-Mes'uda koga je Alejhisselam i učio i naredio da se uči."
Imam Malik daje prioritet tekstu tešehhuda Omera, radijallahu anhu, u kome je ljude poučavao s minbera i niko mu nije stavljao nikakve primjedbe.
Ibnu-Ebi-Šejbe u svojoj hadiskoj zbirci iznosi da je Ibni-Mes'ud, radijallahu anhu, čuo jednog čovjeka kako počinje učiti tešehhud s "Bismillah…" i on je primijetio: "Bismillom se počinje objed."
Većina pravnika učenje tešehhuda na sjedenjima smatraju drugostepenom dužnošću (vadžibom), dok ga Šafija na prvom sjedenju smatra sunnetom, a na drugom vadžibom, a imam Ahmed na prvom ga smatra vadžibom, a na drugom strogo obligatnom dužnošću (farzom).
Sunnet je tešehhud učiti u sebi.

2 Utvrđeno je šta se na pojedinim dijelovima namaza uči i navedena dova može se učiti samo na posljednjem sjedenju iza proučenog tešehhuda. Alejhisselam je tražio utočište od četiri poroka, čije su negativne posljedice dalekosežne i štetne i za pojedinca i za zajednicu. Hadis upozorava kada i na ime čega treba tražiti Allahovu ispomoć i njegovu zaštitu. Allahova, dželle šanuhu, pomoć traži se tek uz maksimalno uloženi vlastiti trud i rad na otklanjanju nastalog iskušenja.
Iz hadisa se može zaključiti:
– kazna u zagrobnom životu je stvarnost;
– pojavljivanje Dedždžala je istina;
– Allahovu, dželle šanuhu, pomoć i zaštitu od ovozemaljskih iskušenja treba moliti kada učinimo sve što možemo i kao pojedinac i kao zajednica. Allahova, dželle šanuhu, pomoć je onolika, koliko se ljudi u poslu sami angažuju;

834. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs prenoseći od Jezida b. Ebu-Habiba, ovaj od Ebul-Hajra, on od Abdullaha b. Amra, a ovaj od Ebu-Bekra es-Siddika, radijallahu anhu, koji je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Pouči me dovi koju ću učiti u namazu!
– Uči, rekao mu je (Alejhisselam): "Allahumme inni zalemtu nefsi zulmen kesiren ve la jagfiruz-zunube illa ente fagfir li magfireten min indike verhamni inneke entel-gafurur-rahim (Allahu moj, učinio sam sebi brojno nasilje. Grijehe možeš oprostiti samo Ti, pa oprosti mi i smiluj mi se! Ti si onaj koji oprašta i koji je milostiv.)"[1]

٨٣٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ .

ODABIRANJE DOVE NAKON POSLJEDNJEG TEŠEHHUDA, ŠTO NIJE VADŽIB

بَاب مَا يُتَخَيَّرُ مِنَ الدُّعَاءِ بَعْدَ التَّشَهُّدِ وَلَيْسَ بِوَاجِبٍ

835. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja prenoseći od A'meša, ovome Šekik od Abdullaha (b. Mes'uda), da je kazao:
– Kada smo bili s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u namazu, mi smo molili: "Neka je spas i mir Allahov od Njegovih robova! Neka je spas na toga i toga!"
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao nam je: "Ne govorite: Es-Selam alellah (Selam, spas na Allaha), jer Allah je, uistinu, Es-Selam, nego kažite: 'Pozdravi, sve molitve i lijepe riječi, neka su samo Allahu! Neka je na tebe, Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegov blagoslov! Neka je Allahov spas na nas i ostale dobre Allahove robove!'"

٨٣٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنِ الْأَعْمَشِ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِاللهِ قَالَ كُنَّا إِذَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الصَّلَاةِ قُلْنَا السَّلَامُ عَلَى اللهِ مِنْ عِبَادِهِ السَّلَامُ عَلَى فُلَانٍ وَفُلَانٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَقُولُوا السَّلَامُ عَلَى اللهِ فَإِنَّ اللهَ هُوَ السَّلَامُ وَلَكِنْ قُولُوا التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ فَإِنَّكُمْ إِذَا قُلْتُمْ أَصَابَ

– dug je zao drug i mnogog prisili na laž, varanje, pronevjeru i druge društvene poroke;
– po mišljenju Ebu-Hanife i Ahmeda u namazu je dozvoljeno učiti samo one dove koje se tekstualno slažu s Kur'anom ili one koje je učio Alejhisselam. Ovi se drže Alejhisselamove izjave koju Muslim u svom *Sahihu* iznosi u ovoj verziji: "U ovaj naš namaz ne može se unositi bilo šta od ljudskog govora. Dozvoljen je samo govor koji je u njemu: tespih, tekbir i odlomci iz Kur'ana."
Šafija i Malik dozvoljavaju učenje svake dove pa i one koje sliče običnom ljudskom govoru.

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– s učenim se treba što više družiti, njihove savjete primati i u praksi primjenjivati;
– priznavati svoju nemoć, a Allahova, dželle šanuhu, svemoć je odraz religioznosti čovjeka i na posljednjem namaskom sjedenju iza proučenog tešehhuda treba učiti dove odabrane po Allejhisselamu ili one koje se nalaze u Kur'anu.

Kada budete tako govorili, bit će time obuhvaćeni svi robovi na nebu, ili je rekao: između neba i zemlje.
– Svjedočim da nema Boga osim Jedinog Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik.
– Potom će (svako od vas) odabrati dovu koja mu se sviđa i njome moliti.

كُلَّ عَبْدٍ فِي السَّمَاءِ أَوْ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ثُمَّ يَتَخَيَّرُ مِنَ الدُّعَاءِ أَعْجَبَهُ إِلَيْهِ فَيَدْعُو .

NEPOTIRANJE ČELA I NOSA DOK SE NE KLANJA

بَاب مَنْ لَمْ يَمْسَحْ جَبْهَتَهُ وَأَنْفَهُ حَتَّى صَلَّى

Ebu-Abdullah je rekao: "Nisam vidio Humejdija da briše čelo u namazu povodeći se u tome za ovim namazom."

قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ رَأَيْتُ الْحُمَيْدِيَّ يَحْتَجُّ بِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْ لَا يَمْسَحَ الْجَبْهَةَ فِي الصَّلَاةِ .

836. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Hišam prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Selema, da je rekao:
– Pitao sam Ebu-Seida Hudrija i on reče: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje čini sedždu na vodi i blatu tako da sam mu vidio i trag toga blata na čelu."

٨٣٦. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ فَقَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَالطِّينِ حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ فِي جَبْهَتِهِ .

PREDAVANJE SELAMA

بَاب التَّسْلِيمِ

837. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ibrahim b. Sa'd, ovome Zuhri prenoseći od Hinde bint Harisa, da je Ummu-Selema, radijallahu anha, izjavila:
– Kada god bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predao selam, žene bi, čim bi on završio izgovaranje svoga selama, ustale, a on bi se, prije nego bi ustao, još malo zadržao. Šihab je kazao: "Čini mi se, a Allah najbolje zna, da je to njegovo zadržavanje bilo radi toga da bi žene izašle prije nego bi ih stigao svijet koji je završio namaz."[2]

٨٣٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ هِنْدٍ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَمَكَثَ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأُرَى وَاللهُ أَعْلَمُ أَنَّ مُكْثَهُ لِكَيْ يَنْفُذَ النِّسَاءُ قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ مَنِ انْصَرَفَ مِنَ الْقَوْمِ .

2 Malik, Šafija i Ahmed selam smatraju obaveznim, i misle da čovjeku koji završi namaz ne izgovorivši selam, namaz nije valjan, dok pravnici hanefijske škole i neki drugi pravnici smatraju da selam u namazu nije farz,

KO (KLANJA ZA IMAMOM) PREDAJE SELAM, KADA GA PREDAJE IMAM

بَاب يُسَلِّمُ حِينَ يُسَلِّمُ الْإِمَامُ

Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, smatraše lijepim da, kada imam preda selam, preda selam i onaj ko je iza njega.

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَسْتَحِبُّ إِذَا سَلَّمَ الْإِمَامُ أَنْ يُسَلِّمَ مَنْ خَلْفَهُ .

838. PRIČAO NAM JE Hibban b. Musa, njega obavijestio Abdullah (b. Mubarek), ovoga Ma'mer prenoseći od Zuhrija, ovaj od Mahmuda b. Rebija, a on od Itbana b. Malika, da je rekao:
"Klanjali smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a selam predavali kada bi ga on predavao."[1]

٨٣٨. حَدَّثَنَا حِبَّانُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مَحْمُودِ ابْنِ الرَّبِيعِ عَنْ عِتْبَانَ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ صَلَّيْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ .

odnosno on je samo sunnet i, ako bi ga klanjač izostavio, njegov namaz ne bi bio pokvaren. Ajni kaže da nije obavezno namaz završiti selamom, jer je Alejhisselam jednom klanjao četvrti rekat podne i ne predavši selam ustao na peti rekat. Kada su mu ashabi to primijetili, on je sjeo i učinio sehvi-sedždu, koja se po pravilu čini za manje namaske propuste. Oni koji selam smatraju strogo obligatnom dužnošću (farzom), oslanjaju se na hadis koga je Alija, radijallahu anhu, prenio u sljedećoj varijanti: "Ključ namaza je abdest, početak izgovaranje početnog tekbira, a završetak selam." Ovu izjavu zabilježio je Ebu-Davud u svom *Sunenu*, a u nešto izmijenjenim verzijama nalazi se u zbirkama Ibn-Madže, Tirmizija i Hakima.
Tahavi upozorava da je gornji hadis prenesen po Aliji, radijallahu anhu, derogiran kasnijom Alejhisselamovom izjavom, također prenesenom po Aliji, radijallahu anhu, koja glasi: "Namaz je završen kada se podigne glava s posljednje sedže." Osim toga, pravnici hanefijske škole izjavu pojedinca uzimaju za podlogu strogo obavezne dužnosti (farza), samo ako se njen sadržaj nalazi još u izvorima islama.
Iz hadisa se može zaključiti:
– imam po završenom farz-namazu pomaknut će se malo s mjesta gdje je klanjao, da novopridošli ljudi znaju da je klanjanje farza završeno pa da se za njim ne povode;
– imam po završenom namazu ostat će na svome mjestu ako su namazu prisustvovale žene sve dok one ne izađu. Ako nema žena, mustehab je da imam po predatom selamu ustane s mjesta gdje je klanjao. U djelu *Ez-Zehire* stoji: "Kada imam završi s namazom, zajedničko mišljenje pravnika jeste da on neće ostati na svome mjestu, okrenut prema kibli, i u tome su svi namazi isti. Ako poslije farza nema nikakvog neobaveznog namaza, on će se okrenuti udesno ili ulijevo. Ako htjedne, može se okrenuti licem prema klanjačima, ako ispred njega nema niko ko klanja. A ako poslije farza imaju i sunneti, on će ustati da ih klanja i taj stav mi zastupamo." Prema tome, Ajni zaključuje da je mekruh napraviti vremenski razmak između farza i sunneta, a imam će se pomaknuti naprijed ili nazad ili desno ili lijevo. Međutim, hanefija Hulvani smatra da je dozvoljeno da imam napravi vremenski razmak između farza i sunneta. Što se tiče dove, imam će učiti dovu u sabahu i ikindiji jer poslije farza nema nikakvog namaza, a dova će mu biti umjesto namaza. Mustehab je da uči dovu poslije selama. U djelu *Et-Tevdih* stoji: "Ako imam htjedne da se poslije farza pomakne u mihrabu i da se okrene prema klanjačima radi dove i zikra, dozvoljeno mu je da to uradi kako god hoće. Bolje je, međutim, da svoju desnu stranu okrene prema klanjačima, a lijevu prema mihrabu, a ima mišljenja da je bolje obratno i to smatra Ebu-Hanifa."
– hadis ukazuje i na obaveznost spuštanja pogleda, ostajanje imama na svome mjestu i ostajanje ljudi (klanjača) na svome mjestu.

1 Poželjno je da prisutni u skupnom klanjanju predaju selam istovremeno s imamom pa makar i prekinuli učenje dove, a po mišljenju Šafije da otpočnu svoj selam tek kada imam preda svoj selam na desnu stranu.

KO NIJE ODVRAĆAO SELAM IMAMU NEGO SE ZADOVOLJIO S NAMASKIM SELAMOM[2]

بَاب مَنْ لَمْ يَرَ رَدَّ السَّلَامِ عَلَى الْإِمَامِ وَاكْتَفَى بِتَسْلِيمِ الصَّلَاةِ

839. PRIČAO NAM JE Abdan, njega obavijestio Abdullah (b. Mubarek), a ovoga Ma'mer prenoseći od Zuhrija, da je rekao:
– Obavijestio me je Mahmud b. Rebija i tvrdio da je zapamtio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da je zapamtio pljuskanje vodom koje je on činio iz kofe, koja se nalazila u njihovoj kući (u dvorištu).

٨٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ وَزَعَمَ أَنَّهُ عَقَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَعَقَلَ مَجَّةً مَجَّهَا مِنْ دَلْوٍ كَانَ فِي دَارِهِمْ .

840. Kao i da je rekao: – Čuo sam Itbana b. Malika Ensariju i još jednog iz plemena Benu-Salim gdje kaže: "Klanjao sam ljudima iz plemena Benu-Salim, kasnije otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu:
'Nisam siguran u svoj vid, a između mene i džamije u kojoj klanja moj svijet nastupaju, usljed bujice, povremeni potoci pa bih želio da mi dođeš i klanjaš na nekom mjestu u mojoj kući (sobi) koje bih ja uzeo kao mjesto (svoga) klanjanja.'
"Učinit ću to, ako Allah da" – rekao je on.
Sutradan, pošto se razdanilo, došao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i s njim Ebu-Bekr. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je dozvolu za ulazak i ja sam mu je dao. Nije ni sjeo, upitao me je: "Gdje voliš da u tvojoj kući klanjam?"
Itban je pokazao na mjesto gdje bi volio da (Vjerovjesnik) klanja. Tada je on stao, a mi se iza njega poredali. Potom je predao selam, a i mi poslije njega."[3]

٨٤٠. قَالَ سَمِعْتُ عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيَّ ثُمَّ أَحَدَ بَنِي سَالِمٍ قَالَ كُنْتُ أُصَلِّي لِقَوْمِي بَنِي سَالِمٍ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقُلْتُ إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصَرِي وَإِنَّ السُّيُولَ تَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَ مَسْجِدِ قَوْمِي فَلَوَدِدْتُ أَنَّكَ جِئْتَ فَصَلَّيْتَ فِي بَيْتِي مَكَانًا حَتَّى أَتَّخِذَهُ مَسْجِدًا فَقَالَ أَفْعَلُ إِنْ شَاءَ اللهُ فَغَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ مَعَهُ بَعْدَ مَا اشْتَدَّ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ النَّبِيُّ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشَارَ إِلَيْهِ مِنَ الْمَكَانِ الَّذِي أَحَبَّ أَنْ يُصَلِّيَ فِيهِ فَقَامَ فَصَفَفْنَا خَلْفَهُ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ .

---

2 Ovim naslovom Buhari aludira na to da muktedije ne odgovaraju na selam imama kojim on završi namaz, tj. neće reći: ve alejkumus-selam. (prim. rec.)

3 Selam se predaje samo na desnu stranu po mišljenju Malika, Omera b. Abdulaziza, Hasana Basrija, Muhammeda b. Sirina i Evza'ija koji se oslanjaju na izjavu Sa'da ibni Vekkasa:

ZIKR POSLIJE NAMAZA

841. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Abdur-Rezzak, kojeg je obavijestio Ibnu-Džurejdž, a njega Amr da mu je Ebu-Ma'bed, oslobođeni rob Ibn-Abbasa, rekao da je dizanje glasa pri zikru, kada bi svijet završio propisani namaz, bilo još u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Ibnu-Abbas još kaže: "Znao sam da su završili s namazom kada bih čuo taj zikr."[1]

بَاب الذِّكْرِ بَعْدَ الصَّلَاةِ

٨٤١. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو أَنَّ أَبَا مَعْبَدٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَفْعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ كَانَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ كُنْتُ أَعْلَمُ إِذَا انْصَرَفُوا بِذَلِكَ إِذَا سَمِعْتُهُ .

842. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Amr, a njega je obavijestio Ebu-Ma'bed prenoseći od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Znao sam završetak namaza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, po tekbiru (zikru)."

٨٤٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَمْرٌو قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو مَعْبَدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كُنْتُ أَعْرِفُ انْقِضَاءَ صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ بِالتَّكْبِيرِ قَالَ عَلِيٌّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ كَانَ أَبُو مَعْبَدٍ أَصْدَقَ مَوَالِي ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ عَلِيٌّ وَاسْمُهُ نَافِذٌ .

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na kraju namaza činio je jedan selam riječima 'Es-selamu alejkum'."
Selam treba predavati na desnu i lijevu stranu po mišljenju pravnika hanefijske i šafijske škole i najvećeg broja ashaba koji ističu izjavu Abdullaha b. Mubareka: "Vjerovjesnik je predavao selam na desnu i na lijevu stranu." Ovo je bila praksa halife Ebu-Bekra i Alije, radijallahu anhuma, i brojnih ashaba.
Pisac *El-Hidaje* kaže: "Izgovarati selam utvrđenog teksta je vadžib po mišljenju pravnika hanefijske škole", a u *Mugniju* stoji: "Prvi selam (na desnu stranu) jeste vadžib, a drugi (na lijevu) jeste sunnet: Sunnet je izgovarati 'Es-Selamu alejkum ve rahmetullahi' na što se može dodati još 've berekatuhu', ali je bolje to ne činiti."
Punovažan je selam izgovoren samo riječima "Es-selamu alejkum".

1 Neki učenjaci iz prvih generacija iz ovog hadisa zaključuju kako je mustehab (preporučljivo) poslije završenog namaza učiti zikr naglas. Šafija smatra da je Alejhisselam činio zikr naglas poslije namaza samo da bi u tom druge poučio. To on nije činio stalno, jer ovaj zikr nije osnovni dio namaza.
Ibni-Abbasovo, radijallahu anhuma, sjećanje potiče iz dana njegova djetinjstva, kada je klanjao negdje u posljednjim redovima ili kada nije redovno učestvovao u kolektivnom obavljanju namaza zbog toga što je još bio mali.

٨٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ سُمَيٍّ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ الْفُقَرَاءُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُورِ مِنَ الْأَمْوَالِ بِالدَّرَجَاتِ الْعُلَا وَالنَّعِيمِ الْمُقِيمِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَلَهُمْ فَضْلٌ مِنْ أَمْوَالٍ يَحُجُّونَ بِهَا وَيَعْتَمِرُونَ وَيُجَاهِدُونَ وَيَتَصَدَّقُونَ قَالَ أَلَا أُحَدِّثُكُمْ إِنْ أَخَذْتُمْ أَدْرَكْتُمْ مَنْ سَبَقَكُمْ وَلَمْ يُدْرِكْكُمْ أَحَدٌ بَعْدَكُمْ وَكُنْتُمْ خَيْرَ مَنْ أَنْتُمْ بَيْنَ ظَهْرَانَيْهِ إِلَّا مَنْ عَمِلَ مِثْلَهُ تُسَبِّحُونَ وَتَحْمَدُونَ وَتُكَبِّرُونَ خَلْفَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ فَاخْتَلَفْنَا بَيْنَنَا فَقَالَ بَعْضُنَا نُسَبِّحُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنَحْمَدُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ وَنُكَبِّرُ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ فَرَجَعْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ تَقُولُ سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَاللهُ أَكْبَرُ حَتَّى يَكُونَ مِنْهُنَّ كُلِّهِنَّ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ .

843. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu-Bekr, njemu Mu'temir prenoseći od Ubejdullaha, on od Sumejja, ovaj od Ebu-Saliha, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:

– Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došli su siromasi i rekli: "Ljudi s mnogim imetkom dospjeli su (kod Allaha) na visoke položaje i postojano uživanje: klanjaju kao što i mi klanjamo, poste kao što i mi postimo, a još imaju i višak imetka s kojim čine hodočašće i 'umru, idu u borbu i dijele sadaku."

– Slušajte, rekao je Alejhisselam! Ispričat ću vam nešto, pa ako to prihvatite, stići ćete onog ko vam je umakao i neće vas moći poslije vas, niko stići. Vi ćete biti najbolji koji ćete se naći među njima, izuzev onih koji budu to isto radili: Iza svakog završenog namaza izgovorite po 33 puta "subhanallah", "elhamdulillah" i "Allahu ekber".

Među nama je, kaže Ebu-Hurejre, nastalo kasnije razmimoilaženje i neko od nas reče: "Izgovaraćemo "subhanallah" 33 puta, "el-hamdulillah" 33 puta, a "Allahu-ekber" 34 puta." Potom sam se obratio Alejhisselamu i on mi reče: "Govorićeš "subhanallah", "el-hamdulillah" i "Allahu ekber" dok ne bude od svih njih 33 (izgovara)."[2]

2 Brojni su hadisi u vezi s gornjim zikrom. Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, dao je sljedeću izjavu:
– Pobožni siromašni ljudi pritužili su se Alejhisselamu na prioritet bogatijih i rekli: "Allahov Poslaniče, oni vjeruju kao i mi, poste kao što postimo i mi, a imaju još raznovrsne imovine, koju dijele na ime milostinje, pomažu svoju siromašnu rodbinu i dijele je na Allahovom putu, dok mi to ne možemo činiti."– Slušajte – rekao je Alejhisselam – obavijestit ću vas o poslovima pa, ako ih budete radili, imat ćete njihovu nagradu. Izgovarajte po zaršenom namazu po 11 puta "Allahu ekber", "elhamdulillah", "la ilahe illellah" i "subhanallah".
Oni su to radili, ali prenijeli i bogatijim pa su i oni to činili i siromasi dođu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši mu: "Naša bogata braća rade isto što i mi."
– To je Allahova blagodat i On je daje kome hoće – odgovorio je Alejhisselam.
Ebu-Davud gornji dijalog iznosi slično Buharijinom tekstu spomenuvš tekbir, tahmid i tespih 3 puta dodavši: "... i završi svoj zikr riječima 'la ilahe illellahu, vahdehu la šerike leh, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve 'ala kulli šeji'n kadir' bit će mu oprošteni (svi manji prema Allahu) učinjeni grijesi pa makar ih imao poput morske pjene."
Nesai u djelu *'Amelul-jevmi vel-lejle* navodi da je Alejhisselam jednom rekao da gornju nagradu ima svaki vjernik koji poslije svakog namaza navedeni zikr obavi ovako: 33 puta subhanallah, 33 puta elhamdulillah i 34 puta Allahu ekber. Podijeljena su mišljenja pravnika o broju izgovaranja tespiha. U predaji Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, spominje se broj 33, a u predaji Zejda b. Sabita 25. Nesai navodi da je Zejd ibni Sabit rekao:
– Ashabima je naređeno da po završetku namaza izgovaraju "subhanallah", "elhamdulillah" i "Allahu ekber" po 33 puta. Kasnije se jednom Ensariji u snu reklo: "Vjerovjesnik vam je naredio da iza namaza izgovarate tespih 33 puta, tahmid 33, a tekbir 34 puta."

844. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan prenoseći od Abdul-Melika b. Umejra, on od Verrada, pisara Mugire b. Šu'be, koji kaže:
– Mugire b. Šu'be diktirao mi je pismo Mu'aviji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovarao poslije svakog namaza, propisanog u određeno vrijeme: "Nema Boga osim Jedinog Allaha. On nema sudruga, Njemu pripada sva vlast i hvala i On je svemoćan."
– Allahu moj, ono što si kome dao, to ne može niko spriječiti, niti dati što si spriječio, a bogatstvo kod Tebe neće koristiti bogatom nego dobra djela.
Šu'be je ovaj hadis prenio od Abdul-Melika, a i od Hakema, on od Kasima b. Muhajmira, a ovaj od Verrada.
Hasan (Basri) kaže: "Dželeddun znači bogatstvo."[1]

٨٤٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِالْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ وَرَّادٍ كَاتِبِ الْمُغِيرَةِ ابْنِ شُعْبَةَ قَالَ أَمْلَى عَلَيَّ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ فِي كِتَابٍ إِلَى مُعَاوِيَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقُولُ فِي دُبُرِ كُلِّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ وَقَالَ شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِالْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ بِهَذَا وَعَنِ الْحَكَمِ عَنِ الْقَاسِمِ ابْنِ مُخَيْمِرَةَ عَنْ وَرَّادٍ بِهَذَا وَقَالَ الْحَسَنُ الْجَدُّ غِنًى .

– Da – kazao je Ensarija.
– Vi to izgovarajte sve po 25 puta i na kraju kažite: "La ilahe illellahu vehdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve huve 'ala kuli šeji'n kadir."
Sutradan je ovaj Ensarija otišao Vjerovjesniku, ispričao mu svoj san, a on mu je rekao: "Izgovarajte tako!"
Bezzar bilježi neke hadise u kojima se navodi da ove zikrove treba izgovarati po 11 puta. Prema izjavi Enesa b. Malika izrazi tespiha izgovaraju se 10 puta. Ovu verziju iznose u svojim hadiskim zbirkama Tirmizi i Nesai ističući da je Ummu-Selema došla Alejhisselamu i rekla: "Allahov Poslaniče, pouči me tekstu dove koju ću ja učiti po završetku namaza, a poslije toga moli šta hoćeš!"
– Izgovaraj – rekao je on – tespih 10 puta, tahmid 10 i tekbir 10 puta!
– Dobro – odgovorila je ona.
Nesai, Tirmizi i Ibni-Madže u svojim *Sunenima* preko Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, navode da je Alejhisselam rekao:
– Musliman koji ima dva svojstva unići će u Džennet: onaj koji izgovara po završetku namaza tespih 10 puta, tahmid 10 i tekbir 10 puta, što iznosi 150 izreka dnevno, a na vagi kod Allaha to je 1500, i onaj koji te riječi izgovara 100 puta kada legne u postelju.
Ima hadisa u kojima se preporučuje izgovaranje navedenih izreka tespiha 6 puta, 70 i 110 puta.
Izjave Alejhisselamove bile su uvijek prožete mudrošću i odgojnim ciljevima, u skladu s vremenom i psihološkim osobinama ljudi.
Pobožnijim Alejhisselam preporučuje izgovaranje 25 tespiha dnevno, misleći po jedan tespih na sat dodavši još jedan za eventualni neki propust. Ljudima materijalno sređenim i pobožnim preporučivao je izgovaranje tih izreka 33 puta, što iznosi ukupno 99, a to je broj Allahovih, dželle šanuhu, lijepih imena. Prema izloženom broj izgovaranja tespiha, tahmida i tekbira nije obavezan. To se vidi i iz Alejhisselamove izjave koju Muslim preko Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, donosi u ovoj verziji: "Ko jutrom i mrakom izgovara 100 puta 'subhanallah' i 'elhamdulillah', neće na Sudnji dan doći niko ni sa čim vrednijim od njega izuzev onoga ko je te izreke izgovarao još više."
Iz hadisa se može još zaključiti:
– u radu dobrih djela treba se takmičiti. Nagrada je adekvatna uloženom trudu i rezultatu rada;
– tespih i ostale zikre najbolje je činiti po završenom namazu;
– dobronamjerno zavidjeti ljudima na radu dobrih djela nije zabranjeno želeći da se na njih i drugi ugledaju.

1 Mugire, radijallahu anhu, bio je svojevremeno guverner Kufe. Mu'avija, radijallahu anhu, pitao ga je šta je Alejhisselam po obavljenom selamu učio i on mu je odmah poslao gornji odgovor koji je bio istovjetan

IMAM ĆE SE PO PREDAJI SELAMA OKRENUTI PRISUTNIMA

بَاب يَسْتَقْبِلُ الْإِمَامُ النَّاسَ إِذَا سَلَّمَ

845. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Džerir b. Hazim, ovome Ebu-Redža prenoseći od Semure b. Džundeba, da je rekao:
"Kada god bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio bilo koji namaz, on bi se svojim licem okrenuo nama."

٨٤٥. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ عَنْ سَمُرَةَ ابْنِ جُنْدَبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ .

846. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Saliha b. Kejsana, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda, on od Zejda b. Halida Džuhejnija, da je rekao:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je sabah-namaz na Hudejbiji iza kiše koja je pala te noći. Pošto je završio namaz, okrenuo se prisutnom svijetu i rekao: "Znate li šta vam je kazao vaš Gospodar?"
– Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju – odgovorili su oni.
– Neko od Mojih robova osvanuo je vjernik, a neko nevjernik, i onaj ko kaže: "Pokisnuli smo Allahovom dobrotom i Njegovom milošću", taj vjeruje u Mene, a ne vjeruje u zvijezdu. Međutim, onaj ko kaže: "Pokisnuli smo usljed pada te i te zvijezde", taj ne vjeruje u Mene, nego vjeruje u tu zvijezdu.[2]

٨٤٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ ابْنِ مَسْعُودٍ عَنْ زَيْدِ ابْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللهِ وَرَحْمَتِهِ فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي وَمُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ .

mišljenju Mu'avije, radijallahu anhu.
Lijepo je i preporučljivo poslije namaza učiti navedene zikrove.
Nesai u svom *Sunenu* preko Ukbe b. Amira, radijallahu anhu, iznosi da je Alejhisselam po završenom namazu učio poglavlja Mu'avvizetejn, a to su poglavlja El-Felek i En-Nas, kojima se završava Kur'an.
Ebu-Umame je prenio da je Alejhisselam rekao: "Ko po završenom namazu prouči Ajetul-Kursiju i poglavlje El-Ihlas, nema mu zapreke za ulaz u Džennet, osim smrti."
Ima mnogo hadisa u vezi s ovom temom, a cilj im je razvijanje osjećaja pobožnosti i strahopoštovanja prema Allahu, dželle šanuhu.

2 Predislamski Arapi bili su, kao i ostali stari narodi, previše sujevjerni i pojave na Zemlji vezali za pojave na nebu, što je islam osudio i nazvao idolopoklonstvom.
Iz hadisa se može zaključiti:
– s prijateljima i saradnicima treba se konsultovati, saslušati njihova mišljenja i ukazati im pravilan stav;

847. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir da je čuo Jezida b. Haruna gdje kaže da ga je obavijestio Humejd prenoseći od Enesa b. Malika, da je rekao: – Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio je jednom klanjanje jacije do iza pola noći, pa kada je izašao i klanjao, okrenuo nam se svojim licem i rekao: "Ostali svijet već je klanjao i pospao, a vi se smatrate da ste u namazu sve dok namaz iščekujete."

٨٤٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ يَزِيدَ بْنَ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَخَّرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الصَّلَاةَ ذَاتَ لَيْلَةٍ إِلَى شَطْرِ اللَّيْلِ ثُمَّ خَرَجَ عَلَيْنَا فَلَمَّا صَلَّى أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا وَرَقَدُوا وَإِنَّكُمْ لَنْ تَزَالُوا فِي صَلَاةٍ مَا انْتَظَرْتُمُ الصَّلَاةَ .

ZADRŽAVANJE IMAMA NA MJESTU OBAVLJENOG NAMAZA POSLIJE SELAMA

بَاب مُكْثِ الْإِمَامِ فِي مُصَلَّاهُ بَعْدَ السَّلَامِ

848. Adem nam je rekao da mu je prenio Šu'be od Ejjuba, a on od Nafija da je kazao: "Ibnu-Omer klanjaše (nafila-namaz) na mjestu na kome je prije toga obavio farz-namaz, a to je činio i Kasim (b. Muhammed b. Ebu-Bekr)."

٨٤٨. وَقَالَ لَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ يُصَلِّي فِي مَكَانِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ الْفَرِيضَةَ وَفَعَلَهُ الْقَاسِمُ .

Od Ebu-Hurejre spominje se izjava, koju on veže za Alejhisselama, da imam ne treba klanjati nafilu na svom imamskom mjestu, što nije vjerodostojno (kaže Buhari).[1]

وَيُذْكَرُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَفَعَهُ لَا يَتَطَوَّعُ الْإِمَامُ فِي مَكَانِهِ وَلَمْ يَصِحَّ .

– u svijetu sve biva i bitiše Allahom određenim prirodnim zakonima;
– po završenom namazu Alejhisselam se redovno okretao licem svijetu, kao znak da je namaz završen.

1 Hadis govori o zadržavanju imama na mjestu gdje je klanjao i o klanjanju nafila-namaza. Ebu-Hanife kaže: "Imam se zadržava na mjestu obavljenog namaza kod farz obreda poslije kojih se klanjaju uobičajeni sunneti (nafile), a pravo izbora ima kod farz-namaza poslije kojih se ne klanjaju nafile.
Ibnu-Ebi-Šejbe prenio je od Ibni-Mes'uda, radijallahu anhu, i Aiše, radijallahu anha, ovu izjavu: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po obavljenom selamu farz-namaza sjedio je u mihrabu samo koliko se može izgovoriti: 'Allahumme entes-selamu ve minkes-selamu tebarekte ja zel-dželali vel-ikram'."
Ibni-Mes'ud, radijallahu anhu, izjavio je: "Kada bi Alejhisselam završio farz-namaz, pomakao bi se brzo s mjesta ili bi ustao ili sjedio unekoliko okrenut od pravca Ka'be", a Seid ibn Džubejr je dodao:
"… okrenuo bi se unekoliko istoku ili zapadu i ne bi sjedio okrenut Ka'bi."
Mudžahid prenosi da je halifa Omer, radijallahu anhu, smataro novotarijom da imam ostane sjediti poslije farza, a halifa Alija, radijallahu anhu, kaže: "Imam ne treba klanjati nafilu na istom mjestu gdje je klanjao farz dok se malo ne pomakne na stranu ili nešto ne progovori poslije farza."
Alejhisselamovu izjavu prenesenu po Ebu-Hurejri donosi Ebu-Davud u svom *Sunenu* u sljedećoj verziji: "Zar je neko od vas nemoćan da se prije početka klanjanja nafile malo pomakne naprijed, natrag, desno ili lijevo."
Oslanjajući se na ovaj hadis pravnici hanefijske škole preporučuju da džematlije ne klanjaju nafilu (sunnete) na mjestu gdje su klanjali farz. Ovo mišljenje dijele: Ibn-Abbas, Ibn-Zubejr, Ebu-Se'id, Ata, Ša'bi i mnogi njihovi savremenici.
Buhari ovaj hadis ne usvaja samo zato što se u nizu prenosilaca nalazi slabost, a ona je zbog Ibrahima b. Ismaila. Njega je Ebu-Hatim ocijenio kao nepoznatog (medžhul) prenosioca.

٨٤٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا سَلَّمَ يَمْكُثُ فِي مَكَانِهِ يَسِيرًا قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَنُرَى وَاللهُ أَعْلَمُ لِكَيْ يَنْفُذَ مَنْ يَنْصَرِفُ مِنَ النِّسَاءِ .

849. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Ibrahim b. Sa'd, a ovome Zuhri prenoseći od Hinde bint Harisa, a ona od Ummu-Seleme:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi predao selam, malo se zadržavaše na mjestu na kome je klanjao.
Ibni-Šihab kaže: "Mislim, a Allah najbolje zna, da je to on činio da bi prisutne žene, koje su završile namaz, mogle izaći."

٨٥٠. وَقَالَ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ قَالَ أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ أَنَّ ابْنَ شِهَابٍ كَتَبَ إِلَيْهِ قَالَ حَدَّثَتْنِي هِنْدُ بِنْتُ الْحَارِثِ الْفِرَاسِيَّةُ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانَتْ مِنْ صَوَاحِبَاتِهَا قَالَتْ كَانَ يُسَلِّمُ فَيَنْصَرِفُ النِّسَاءُ فَيَدْخُلْنَ بُيُوتَهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَنْصَرِفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَخْبَرَتْنِي هِنْدُ الْفِرَاسِيَّةُ وَقَالَ عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَتْنِي هِنْدُ الْفِرَاسِيَّةُ وَقَالَ الزُّبَيْدِيُّ أَخْبَرَنِي الزُّهْرِيُّ أَنَّ هِنْدَ بِنْتَ الْحَارِثِ الْقُرَشِيَّةَ أَخْبَرَتْهُ وَكَانَتْ تَحْتَ مَعْبَدِ بْنِ الْمِقْدَادِ وَهُوَ حَلِيفُ بَنِي زُهْرَةَ وَكَانَتْ تَدْخُلُ عَلَى أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَتْنِي هِنْدُ الْقُرَشِيَّةُ وَقَالَ ابْنُ أَبِي عَتِيقٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ الْفِرَاسِيَّةِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَهُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ امْرَأَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ حَدَّثَتْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

850. Ibnu-Ebu-Merjema je obavijestio Nafi' b. Jezid, a njega Džafer b. Rebija da mu je Ibni-Šihab pisao da je Hinda bint Haris iz plemena Firasi, prenoseći od Ummu-Seleme, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a ona je bila jedna od Ummu-Seleminih drugarica, rekla:
– (Alejhisselam) bi predao selam, žene bi se potom okrenule i ušle u svoje stanove prije nego bi se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo.
Ibni-Vehb kaže prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba da je kazao: "Obavijestila me je Hinda iz plemena Firasijja."
Usman b. Umer kaže: "Obavijestio nas je Junus prenoseći od Zuhrije: 'Pričala mi je Hinda iz plemena Firasijje.'"
Zubejdi je rekao: "Obavijestio me je Zuhri da ga je Hinda, kćerka Harisa iz plemena Kurejši, obavijestila, a ona je supruga Ma'beda b. Mikdada, saveznika plemena Benu-Zuhra, koja je ulazila suprugama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."
Šu'ajb je kazao prenoseći od Zuhrija: "Pričala mi je Hinda iz plemena Kurejš", a Ibnu-Ebi-Atik rekao prenoseći od Zuhrija: "… od Hinde iz plemena Firasijje."
Lejs je izjavio: "Pričao mi je Jahja b. Seid prenoseći ga od Ibn-Šihaba, on od jedne žene iz plemena Kurejš koja mu ga je ispričala prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

KLANJAO SA SVIJETOM PA SE SJETIO NEČEGA I PREKORAČIVAO IH

بَاب مَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَذَكَرَ حَاجَةً فَتَخَطَّاهُمْ

851. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ubejd b. Mejmun, njemu Isa b. Junus prenoseći od Umera b. Seida, koga je obavijestio Ibnu-Ebi-Mulejke prenoseći od Ukbe, da je kazao:
– Klanjao sam iza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ikindiju u Medini. Pošto je predao selam, žurno je ustao i prekoračivao preko svijeta i otišao do jedne od soba svojih supruga. Svijet se uplašio njegove žurbe. Kasnije se vratio i primijetio da su se čudili njegovoj žurbi pa im je rekao: "Sjetio sam se da imamo nešto neobrađenog zlata i ne volim da mi to umjesto Allaha obuzima misao pa sam naredio da se to podijeli (potrebnim)."[1]

٨٥١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ مَيْمُونٍ قَالَ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ الْعَصْرَ فَسَلَّمَ ثُمَّ قَامَ مُسْرِعًا فَتَخَطَّى رِقَابَ النَّاسِ إِلَى بَعْضِ حُجَرِ نِسَائِهِ فَفَزِعَ النَّاسُ مِنْ سُرْعَتِهِ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَرَأَى أَنَّهُمْ عَجِبُوا مِنْ سُرْعَتِهِ فَقَالَ ذَكَرْتُ شَيْئًا مِنْ تِبْرٍ عِنْدَنَا فَكَرِهْتُ أَنْ يَحْبِسَنِي فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ .

OKRETANJE IMAMA I ODLAZAK DESNO I LIJEVO (OD KLANJAČA)

بَاب الاِنْفِتَالِ وَالاِنْصِرَافِ عَنِ الْيَمِينِ وَالشِّمَالِ

Enes (b. Malik) okretao bi se na svoju desnu, a i na lijevu stranu, a smatrao bi mahanom ko bi se naginjao, odnosno okretao namjerno samo na desnu stranu.

وَكَانَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ يَنْفَتِلُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ يَسَارِهِ وَيَعِيبُ عَلَى مَنْ يَتَوَخَّى أَوْ مَنْ يَعْمِدُ الاِنْفِتَالَ عَنْ يَمِينِهِ .

852. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be prenoseći od Sulejmana, on od Umare b. Umejra, a ovaj od Esveda, kome je Abdullah (b. Mes'ud) rekao:
"Neka niko od vas ne ustupa šejtanu ništa od svoga namaza, tako što će smatrati svojom dužnošću da se (po završetku namaza) okrene samo na svoju desnu stranu, jer sam mnogo puta vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se okreće na svoju lijevu stranu."

٨٥٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ عُمَيْرٍ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ قَالَ عَبْدُاللهِ لَا يَجْعَلْ أَحَدُكُمْ لِلشَّيْطَانِ شَيْئًا مِنْ صَلَاتِهِ يَرَى أَنَّ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ لَا يَنْصَرِفَ إِلَّا عَنْ يَمِينِهِ لَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ كَثِيرًا يَنْصَرِفُ عَنْ يَسَارِهِ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je prolaziti kroz namaske redove zbog nekog opravdanog razloga;
– žurba treba biti u skladu sa stvarnim potrebama;
– misli u namazu treba koncentrisati na namaz i ono što se u njemu uči;
– ko zadržava milostinju i ne dijeli je siromasima pravovremeno, može se desiti da ga Allah, dž.š., zadrži dugo pri obračunu na Sudnjem danu.

O SIROVOM BIJELOM I CRVENOM LUKU I O PRASI

بَاب مَا جَاءَ فِي الثُّومِ النِّيِّ وَالْبَصَلِ وَالْكُرَّاثِ

i o izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Ko je jeo bijeli ili crveni luk zbog gladi ili čega drugog, neka se nikako ne približava našim džamijama!"

وَقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ مَنْ أَكَلَ الثُّومَ أَوِ الْبَصَلَ مِنَ الْجُوعِ أَوْ غَيْرِهِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا .

853. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Ubejdullah, da mu je rekao Nafi' prenoseći od Ibn-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme Bitke na Hajberu saopćio:
"Ko pojede nešto od ove biljke, mislivši na bijeli luk, neka se nikako ne približava našoj džamiji!"

٨٥٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فِي غَزْوَةِ خَيْبَرَ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يَعْنِي الثُّومَ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا .

854. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Ebu-Asim, ovome Ibnu-Džurejdž koga je izvijestio Ata da je čuo od Džabira b. Abdullaha da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
– Ko je štogod jeo od ove biljke, mislivši na bijeli luk, neka nam ne ulazi u naše džamije!
Pitao sam (Džabiru, kaže Ata): "Šta je Alejhisselam time namjeravao reći?"
– Mislim, rekao je (Džabir), da je on mislio samo na njegovu sirovost (kad je nekuhan).
Mahled b. Jezid prenoseći od Ibni-Džurejdža, kaže:
"… samo njegov smrad."

٨٥٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ يُرِيدُ الثُّومَ فَلَا يَغْشَانَا فِي مَسَاجِدِنَا قُلْتُ مَا يَعْنِي بِهِ قَالَ مَا أُرَاهُ يَعْنِي إِلَّا نِيئَهُ وَقَالَ مَخْلَدُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ إِلَّا نَتْنَهُ .

855. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejr, njemu Ibni-Vehb prenoseći od Junusa, on od Ibn-Šihaba kako Ata smatra da je Džabir b. Abdullah vjerovao, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
– Ko je jeo bijeli ili crveni luk, neka se povuče od nas, ili je rekao: "... neka se povuče iz naših džamija i jede u svojoj kući!"
Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesen je jednom lonac u kome je bila prigotovljena zelen.

٨٥٥. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ زَعَمَ عَطَاءٌ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ زَعَمَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَعْتَزِلْنَا أَوْ قَالَ فَلْيَعْتَزِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِقِدْرٍ

Osjetivši neugodan miris pitao je za njega, i pošto je obaviješten koje je povrće u loncu, rekao je da se ustupi nekome od njegovih drugova koji su bili s njim. Kad je Alejhisselam vidio da ga i on nije htio jesti, rekao je:
– Jedi, jer ja razgovaram s onim s kojim ti ne razgovaraš![1]
Ahmed b. Salih kaže prenoseći od Ibni-Vehba: "Donijeta je jedna posuda (bedr)", mišljaše on, kaže Ibni-Vehb, tacna u kojoj je bila zelen, a Lejs i Ebu-Sufjan prenoseći od Junusa ne spominju priču o loncu i ja ne znam da li su to riječi Zuhrije ili se spominje u hadisu (kaže Buhari).[2]

فِيهِ خَضِرَاتٌ مِنْ بُقُولٍ فَوَجَدَ لَهَا رِيحًا فَسَأَلَ فَأُخْبِرَ بِمَا فِيهَا مِنَ الْبُقُولِ فَقَالَ قَرِّبُوهَا إِلَى بَعْضِ أَصْحَابِهِ كَانَ مَعَهُ فَلَمَّا رَآهُ كَرِهَ أَكْلَهَا قَالَ كُلْ فَإِنِّي أُنَاجِي مَنْ لَا تُنَاجِي وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ أُتِيَ بِبَدْرٍ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ يَعْنِي طَبَقًا فِيهِ خَضِرَاتٌ وَلَمْ يَذْكُرِ اللَّيْثُ وَأَبُو صَفْوَانَ عَنْ يُونُسَ قِصَّةَ الْقِدْرِ فَلَا أَدْرِي هُوَ مِنْ قَوْلِ الزُّهْرِيِّ أَوْ فِي الْحَدِيثِ .

856. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis prenoseći od Abdul-Aziza, koji je rekao:
– Pitao neko Enesa šta si to čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o bijelom luku?
– Vjerovjesnik je, kazao je Enes, rekao: "Ko pojede što od ove biljke, neka nam se nikako ne primiče, ili neka s nama ne klanja!"

٨٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ مَا سَمِعْتَ نَبِيَّ اللهِ ﷺ يَقُولُ فِي الثُّومِ فَقَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ فَلَا يَقْرَبَنَا أَوْ لَا يُصَلِّيَنَّ مَعَنَا .

1 Ibni-Huzejme i Ibni-Habban ističu da je Alejhisselam poslao Ebu-Ejjubu Ensariji neko jelo u kom je bilo crvenog luka i prase. Ebu-Ejjub nije ga okusio, jer je primijetio da ga nije jeo Alejhisselam, a na pitanje u vezi s ovim odgovorio je:
– Nisam na njemu primijetio traga tvoje ruke.
– Ja sam se stidio Allahovih, dž.š., meleka, a to je jelo dozvoljeno – rekao je Alejhisselam.
Zadah luka i sličnih jela oslobađaju čovjeka od učestvovanja u skupnom obavljanju obreda.

2 Tirmizi u svom *Sunenu* navodi da je Džabir ibni Semure rekao:
– Alejhisselam je u Medini otsjeo kod Ebu-Ejjuba Ensarije i kada bi god što jeo, ponudio bi to i Alejhisselamu. Tako mu je jednom poslao neko jelo, ali ga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije htio ni okusiti. Kasnije ga je Ebu-Ejjub upitao za razlog, a on mu je odgovorio: "Bilo je u njemu bijelog luka."
– Je li zabranjeno jesti bijeli luk? – uptao je Ebu-Ejjub.
– Nije, nego ga mrzim zbog njegovog ružnog zadaha – odgovorio je Alejhisselam.
Analogno izloženom pokuđeno je pred izlazak u društvo jesti bijeli i crveni luk, prasu, rotkvu i ostala jela neprijatnog mirisa. Kadi Ijad ne smatra to pokuđenim ako će biti u društvu ljudi koji su već jeli takva jela. Od društva i skupnih obreda treba se kloniti i osoba s otvorenom ranom, prelaznom bolesti i drugim od čega ljudi zaziru. Luk i slična jela dozvoljeno je koristiti boraveći u kući i tako čuvajući druge od neprijatnog zadaha.

ABDEST DJECE I KADA SU OBAVEZNA DA SE KUPAJU; O VJERSKOM ČIŠĆENJU, UČESTVOVANJU U DŽEMATU, BAJRAMIMA, DŽENAZAMA I NJIHOVO REDANJE U SAFOVE

بَاب وُضُوءِ الصِّبْيَانِ وَمَتَى يَجِبُ عَلَيْهِمُ الْغُسْلُ وَالطُّهُورُ وَحُضُورِهِمُ الْجَمَاعَةَ وَالْعِيدَيْنِ وَالْجَنَائِزَ وَصُفُوفِهِمْ

857. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Gunder, a ovome Šu'be rekavši da je čuo Sulejmana Šejbanija, a on Ša'bija, kako govori:
– Izvijestio me je onaj koji je s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio pokraj jednog osamljenog mezara, pa im je on imamio, a oni su se iza toga groba poredali u safove (za dženaza-namaz).
– Pitao sam, kaže (Šejbani), Ebu-Amra (nadimak Ša'bija) ko ti je to pričao?
– Ibni-Abbas – odgovorio je on.[3]

٨٥٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنِي غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيَّ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى قَبْرٍ مَنْبُوذٍ فَأَمَّهُمْ وَصَفُّوا عَلَيْهِ فَقُلْتُ يَا أَبَا عَمْرٍو مَنْ حَدَّثَكَ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ.

858. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, a ovome Safvan b. Sulejm prenoseći od Ataa b. Jesara, on od Ebu-Seida Hudrija, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kupanje petkom dužnost je svakoj spolno zreloj osobi."[4]

٨٥٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنِي صَفْوَانُ بْنُ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ.

3 Dozvoljeno je klanjati dženazu ukopanom ako mu se tijelo nije počelo raspadati. Mezar se ne otvara, niti umrli vadi iz njega. Za punovažnost obavljanja ovakve dženaze najveći broj pravnika uvjetuje da je umrli bio prethodno okupan, dok Ibni-Sem'a prenosi od imama Muhammeda da kupanje u konkretnom slučaju nije uvjet.
Kada se utvrdi da ukopani nije okupan, izvadit će se iz groba ako grob nije potpuno zatvoren i ako se zemlja na njega nije sva navalila – okupati ga i dženazu mu klanjati. Kada je grob zemljom već zatrpan, umrlom se klanja dženaza, kaže Kerhi, u tako zatrpanom grobu, pa makar bio i neokupan.
Dženaza se umrlom klanja dok mu se tijelo nije počelo raspadati. Imam Jusuf usvaja period od tri dana, Šafija i Ahmed od tri dana pa do mjesec dana, a nekada računaju i na truhlost tijela. Suhnun, jedan od učenjaka malikijske škole, kaže:
– Umrlom koji je zakopan a nije okupan ne može se nad grobom klanjati dženaza.
Malikije slučaj naveden po Buhariji ograničavaju i vežu samo za Alejhisselama, jer je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, od njega prenio: "Grobovi s umrlim puni su tmine i Allah ih mojim namazom osvijetli."
Na stav malikija Ibni-Hibban je dao slijedeću primjedbu: "Da je navedeno klanjanje dženaze vezano samo za Alejhisselama, on bi na licu mjesta zabranio prisutnim ashabima klanjanje spomenute dženaze. On to nije učinio i to je argument da tako mogu raditi i drugi."
– Nahoče nađeno u muslimanskom kvartu i naselju smatra se članom islamske zajednice.

4 Malik je upitan za kupanje petkom i on je odgovorio: "Ono je samo sunnet", a drugi put je kazao: "To je lijepo činiti ali nije strogo obavezno."
Hasan Basri, Ata, Ibnu-Ebi-Rebija i Musejjeb ibnu Rafi' držeći se Buharije navedeno kupanje smatraju vadžibom.

859. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njega obavijestio Sufjan prenoseći od Amra, a ovoga Kurejb od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je kazao:

– Noćio sam jedne noći kod svoje tetke po majci Mejmune. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaspao je i, kada je prošao jedan dio noći, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je i uzeo lagahan abdest iz obješenog mješčića.

I Amr je, (kaže Sufjan b. Ujejne), uprošćavao (uzimanje abdesta) i jako smanjivao višestruko pranje (pojedinih organa).

– Alejhisselam je ustao da klanja pa sam i ja uzeo takav abdest odakle je i on uzeo, prišao i stao na njegovu lijevu stranu, a on me premjestio na svoju desnu i klanjao je koliko je to Allah htio. Kasnije je legao i zaspao tako da je na usta puhao. Poslije je došao glasnik (mujezin), obavijestio ga o namazu, ustao je i otišao s njim u namaz, a abdesta nije ponovo uzimao.

Rekli smo, kaže (Sufjan), Amru:

– Svijet govori: "Oko Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, spava, a srce mu ne spava."

Amr je opet kazao:

– Čuo sam Ubejda b. Umejra gdje govori: "San vjerovjesnika je objava", a potom citira: "Ja sam, (rekao je Ibrahim sinu Isma'ilu), sanjao da te koljem (kao žrtvu Allahu)."

٨٥٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ بِتُّ عِنْدَ خَالَتِي مَيْمُونَةَ لَيْلَةً فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَتَوَضَّأَ مِنْ شَنٍّ مُعَلَّقٍ وُضُوءًا خَفِيفًا يُخَفِّفُهُ عَمْرٌو وَيُقَلِّلُهُ جِدًّا ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَقُمْتُ فَتَوَضَّأْتُ نَحْوًا مِمَّا تَوَضَّأَ ثُمَّ جِئْتُ فَقُمْتُ عَنْ يَسَارِهِ فَحَوَّلَنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ صَلَّى مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ فَأَتَاهُ الْمُنَادِي يَأْذَنُهُ بِالصَّلَاةِ فَقَامَ مَعَهُ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ قُلْنَا لِعَمْرٍو إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَنَامُ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ قَالَ عَمْرٌو سَمِعْتُ عُبَيْدَ ابْنَ عُمَيْرٍ يَقُولُ إِنَّ رُؤْيَا الْأَنْبِيَاءِ وَحْيٌ ثُمَّ قَرَأَ ﴿إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ﴾.

860. PRIČAO NAM JE Ismail, njemu Malik prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, ovaj od Enesa b. Malika da je njegova nena Mulejka pozvala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na jelo koga je ona za njega prigotovila. On je jeo i rekao:

٨٦٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ أَنَّ جَدَّتَهُ مُلَيْكَةَ دَعَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ

Neki pravnici hanefijske škole smatraju da je gornji hadis Buharije derogiran kasnijim hadisom: "Ko uzme petkom abdest, on mu je dovoljan, a ko se okupa, to je još bolje."
Ovu izjavu zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Ebu-Davud, Nesai, Tirmizi, Ahmed, Bejheki i Ibn-Ebi-Šejbe u svome *Musannefu*.
Prema izloženom kupanje petkom spada u sunnete.

لِطَعَامٍ صَنَعَتْهُ فَأَكَلَ مِنْهُ فَقَالَ قُومُوا فَلأُصَلِّيَ بِكُمْ فَقُمْتُ إِلَى حَصِيرٍ لَنَا قَدِ اسْوَدَّ مِنْ طُولِ مَا لَبِثَ فَنَضَحْتُهُ بِمَاءٍ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَالْيَتِيمُ مَعِي وَالْعَجُوزُ مِنْ وَرَائِنَا فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ .

– Ustajte da s vama klanjam!
Ja sam ustao do jedne naše hasure, koja je od duge upotrebe bila već pocrnjela, i poškropio je vodom. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao (na hasuru), siroče (Dumejre b. Dumejr) sa mnom (iza Vjerovjesnika), a starica iza nas i on je s nama klanjao dva rekata.

٨٦١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَتَانٍ وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الِاحْتِلَامَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي بِالنَّاسِ بِمِنًى إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ فَنَزَلْتُ وَأَرْسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ وَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ فَلَمْ يُنْكِرْ ذَلِكَ عَلَيَّ أَحَدٌ .

861. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibu-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a on od Ibnu-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Krenuo sam jašući na magarici, a već sam osjećao spolnu zrelost, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sa svijetom na Mini bez zida. Ja sam prošao ispred jednog dijela reda (klanjača), sjašio, magaricu pustio da pase, ušao u saf i to mi nije niko prigovorio."

٨٦٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ أَعْتَمَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَالَ عَيَّاشٌ حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْعِشَاءِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ قَدْ نَامَ النِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ إِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ يُصَلِّي هَذِهِ الصَّلَاةَ غَيْرُكُمْ وَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ يَوْمَئِذٍ يُصَلِّي غَيْرَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ .

862. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, kome je saopćio Urve b. Zubejr, da je Aiša rekla:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odgodio klanjanje jacije do u mrklo doba noći…"
Ajjaš je opet pričao da mu je rekao Abdul-A'la, njemu Ma'mer od Zuhrija, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odgodio klanjanje jacije do izmaka prve trećine noći pa mu je Omer doviknuo: "Žena i djeca već pospaše!" Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (iz stana) i rekao: "Niko od stanovnika ove zemlje (kraja) ne klanja sada ovaj namaz osim vas", a tada nije niko ni klanjao (ni primio islam) osim stanovnika Medine.

٨٦٣. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَابِسٍ سَمِعْتُا ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لَهُ رَجُلٌ شَهِدْتَ الْخُرُوجَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ نَعَمْ وَلَوْلَا مَكَانِي مِنْهُ مَا شَهِدْتُهُ يَعْنِي مِنْ صِغَرِهِ أَتَى الْعَلَمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَظَهُنَّ وَذَكَّرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَصَدَّقْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُهْوِي بِيَدِهَا إِلَى حَلْقِهَا تُلْقِي فِي ثَوْبِ بِلَالٍ ثُمَّ أَتَى هُوَ وَبِلَالٌ الْبَيْتَ .

863. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Jahja, ovome Sufjan koga je obavijestio Abdur-Rahman b. Abis da je čuo Ibni-Abbasa, radijallahu anhu, gdje mu jedan čovjek kaže:
– Prisustvovao si izlasku (skupnom klanjanju bajram-namaza) s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem?
– Jesam – odgovorio je (Abdullah b. Abbas) – a da nemam povjerenja kod njega (mjesta), ne bih ni prisustvovao ovom zajedničkom obredu. – Mišljaše, kaže (Abdur-Rahman), zbog svoje maloljetnosti.
– Alejhisselam je došao na jedan brežuljak blizu kuće Kesira b. Salta i tu je održao opći prigodni govor. Poslije je prišao ženama, održao i njima predavanje, savjetovao ih i naredio da dijele milostinju, pa je svaka od prisutnih žena počela spuštati (pružati) svoju ruku na burme (prstenove i menđuše) i bacati ih na Bilalovu haljinu (prostrtu). Iza toga on i Bilal otišli su kući.[1]

بَاب خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِاللَّيْلِ وَالْغَلَسِ

ODLAZAK ŽENA U DŽAMIJU NOĆU I U ZORU DOK JE JOŠ MRAK

٨٦٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ أَعْتَمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْعَتَمَةِ حَتَّى نَادَاهُ عُمَرُ نَامَ النِّسَاءُ وَالصِّبْيَانُ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ مَا يَنْتَظِرُهَا أَحَدٌ غَيْرُكُمْ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ وَلَا يُصَلَّى يَوْمَئِذٍ إِلَّا بِالْمَدِينَةِ وَكَانُوا يُصَلُّونَ الْعَتَمَةَ فِيمَا بَيْنَ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ الْأَوَّلِ .

864. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb prenoseći od Zuhrija, ovoga Urve b. Zubejr koji je čuo od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
– Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je odgodio klanjanje jacije do u mrklo doba noći toliko da ga je Umer pozvao (rekavši): "Žene i djeca već pospaše!" Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao i rekao: "Niko od stanovnika zemlje ne iščekuje ga osim vas", a tada se klanjalo samo u Medini. Jaciju su klanjali tek kada bi nestalo rumenila (na zapadu) pa do kraja prve trećine noći.[2]

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– dijete sposobno za rasuđivanje koje shvaća ozbiljnost namaza, treba učestvovati u skupnim vjerskim obredima i drugim svečanostima;
– hutba se drži poslije obavljenog bajram-namaza;
– preporučljivo je klanjati bajram-namaz na širem otvorenom prostoru.

2 Po pravilu ženama je dozvoljeno prisustvovati svim vjerskim obredima. Starije žene mogu učestvovati u svim manifestacijama vjerskog života, a kod mlađih treba se još postarati za čuvanje morala, časti i obraza.

865. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Musa prenoseći od Hanzale, on od Salima b. Abdullaha, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada vam vaše žene zatraže izlazak noću u džamiju, to im dozvolite!"
U drugom nizu prenosilaca Ubejdullaha b. Musaa slijedi Šu'be prenoseći ovaj hadis od A'meša, on od Mudžahida, ovaj od Ibn-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[3]

٨٦٥. حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى عَنْ حَنْظَلَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا اسْتَأْذَنَكُمْ نِسَاؤُكُمْ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَأْذَنُوا لَهُنَّ تَابَعَهُ شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

IŠČEKIVANJE LJUDI DA PRVO USTANE UČEN IMAM

بَاب اِنْتِظَارِ النَّاسِ قِيَامَ الإِمَامِ العَالِمِ

866. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Usman b. Umer, a njega je obavijestio Junus prenoseći od Zuhrija, a njemu je pričala Hinda bint Haris, da je Ummu-Selema, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla:
"Kada bi žene u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, predale selam propisanog namaza, ustale bi, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i ljudi koji su s njim klanjali, ostali bi (na svojim mjestima) koliko bi to Allah htio. Kada bi kasnije Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao, ustali bi i ti ljudi."

٨٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَتْنِي هِنْدُ بِنْتُ الْحَارِثِ أَنَّ أُمَّ سَلَمَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهَا أَنَّ النِّسَاءَ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ كُنَّ إِذَا سَلَّمْنَ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ قُمْنَ وَثَبَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَمَنْ صَلَّى مِنَ الرِّجَالِ مَا شَاءَ اللهُ فَإِذَا قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَامَ الرِّجَالُ .

867. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Meslema prenoseći od Malika..., a (preko drugog niza prenosilaca) rekao nam je Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, on od Amre bint Abdur-Rahmana, a ona od Aiše da je rekla:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi sabah-namaz i žene bi krenule (kućama) zavijene svojim šalovima (ogrtačima) da se usljed sumraka nisu mogle prepoznati."

٨٦٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ ح وحَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيُصَلِّي الصُّبْحَ فَيَنْصَرِفُ النِّسَاءُ مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ مَا يُعْرَفْنَ مِنَ الْغَلَسِ .

3 Najveći broj pravnika drži da se navedeni hadis odnosi na starije žene.
Prenosi se da je Abdullah ibni Mes'ud, radijallahu anhuma, rekao: "Nijedna žena, izuzimajući starice, neće klanjati namaz Allahu draži od onoga koga obavi u svojoj kući, osim namaza na hodočašću i 'umri."
Ibrahim Neha'i zabranjivao je ženama dolazak na džuma-namaz i ostale veće vjerske svečanosti.

868. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Miskin, njemu Bišr b. Bekr kojeg je obavijestio Evza'i, a ovoga Jahja b. Ebu-Kesir prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Katade el-Ensarija, a on od svoga oca koji je kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Stupio sam u namaz i namjeravao oduljiti (učenje Kur'ana). Potom sam čuo plač djeteta pa sam skratio učenje u njemu ne želeći da time činim poteškoću njegovoj majci."

٨٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِسْكِينٍ قَالَ حَدَّثَنَا بِشْرُ ابْنُ بَكْرٍ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنِّي لَأَقُومُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أُطَوِّلَ فِيهَا فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ فَأَتَجَوَّزُ فِي صَلَاتِي كَرَاهِيَةَ أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمِّهِ .

869. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik prenoseći od Jahjaa b. Seida, on od Amre (bint Abdur-Rahmana), a ona od Aiše, da je rekla:
– Da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, doživio novinu koju žene uvode, on bi im to zabranio, kao što je zabranjeno ženama Izraelićana.
– Pitao sam, kaže Jahja b. Seid, Amru:
"A je li im bilo to zabranjeno?"
"Jeste" – rekla je ona.[1]

٨٦٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ لَوْ أَدْرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا أَحْدَثَ النِّسَاءُ لَمَنَعَهُنَّ كَمَا مُنِعَتْ نِسَاءُ بَنِي إِسْرَائِيلَ قُلْتُ لِعَمْرَةَ أَوَمُنِعْنَ قَالَتْ نَعَمْ .

KLANJANJE ŽENA IZA MUŠKARACA

بَاب صَلَاةِ النِّسَاءِ خَلْفَ الرِّجَالِ

870. PRIČAO NAM JE Jahja b. Kaze'a, njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Zuhrija, on od Hinde bint Harisa, ona od Ummi-Seleme, radijallahu anha, da je rekla:
– Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predao selam, žene bi ustale čim bi on završio, a on bi se još malo zadržao na svom mjestu prije nego bi ustao.
Zuhri kaže: "Smatramo, a Allah najbolje zna, da je to sve bilo da bi žene krenule prije kako ih ne bi muškarci stigli."

٨٧٠. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ قَزَعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَيَمْكُثُ هُوَ فِي مَقَامِهِ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قَالَ نَرَى وَاللهُ أَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ كَانَ لِكَيْ يَنْصَرِفَ النِّسَاءُ قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الرِّجَالِ .

1 Aiša, radijallahu anha, svojom izjavom mislila je na raskošno odijevanje ženskog svijeta svoga vremena kada se nije znalo za današnje modele i pornografiju novijeg vijeka, a šta bi tek rekla za ovo naše doba?! Islam je pobornik da žena ostvari svoja prava uz čuvanje njenog morala, časti njenog doma, porodice i vjere.

871. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Ibn-Ujejne od Ishaka, on od Enesa, radijallahu anhu, da je izjavio:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jednom u kući Ummu-Sulejm pa sam ja i jedno siroče (Dumejre) stali iza njega, a Ummu-Sulejm iza nas."

٨٧١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ فِي بَيْتِ أُمِّ سُلَيْمٍ فَقُمْتُ وَيَتِيمٌ خَلْفَهُ وَأُمُّ سُلَيْمٍ خَلْفَنَا .

BRZI ODLAZAK ŽENA POSLIJE SABAH-NAMAZA I NJIHOVO KRATKO ZADRŽAVANJE U DŽAMIJI

بَاب سُرْعَةِ انْصِرَافِ النِّسَاءِ مِنَ الصُّبْحِ وَقِلَّةِ مَقَامِهِنَّ فِي الْمَسْجِدِ

872. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa, njemu Seid b. Mensur, a ovome Fulejh prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše sabah-namaz dok je još bio mrak, tako da se žene pravovjernika usljed mraka ne bi mogle ni prepoznati, ili tako da se međusobno ne bi prepoznavale.

٨٧٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الصُّبْحَ بِغَلَسٍ فَيَنْصَرِفْنَ نِسَاءُ الْمُؤْمِنِينَ لَا يُعْرَفْنَ مِنَ الْغَلَسِ أَوْ لَا يَعْرِفُ بَعْضُهُنَّ بَعْضًا .

TRAŽENJE ODOBRENJA OD MUŽA ZA IZLAZAK U DŽAMIJU

بَاب اسْتِئْذَانِ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا بِالْخُرُوجِ إِلَى الْمَسْجِدِ

873. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej' prenoseći od Ma'mera, on od Zuhrija, ovaj od Salima b. Abdullaha, on od svoga oca, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada supruga nekog od vas zatraži dozvolu (za izlazak), neka joj to ne sprečava!"

٨٧٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا اسْتَأْذَنَتِ امْرَأَةُ أَحَدِكُمْ فَلَا يَمْنَعْهَا .

KLANJANJE ŽENA IZA MUŠKARACA[1]

بَاب صَلَاةِ النِّسَاءِ خَلْفَ الرِّجَالِ

874. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'ajm, njemu Ibn-Ujejne od Ishaka, on od Enesa, radijallahu anhu, da je izjavio:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jednom u kući Ummu-Sulejm pa sam ja i jedno siroče (Dumejre) stali iza njega, a Ummu-Sulejm iza nas."

٨٧٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ فِي بَيْتِ أُمِّ سُلَيْمٍ فَقُمْتُ وَيَتِيمٌ خَلْفَهُ وَأُمُّ سُلَيْمٍ خَلْفَنَا .

875. PRIČAO NAM JE Jahja b. Kaze', njemu Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Zuhrija, on od Hinde bint Harisa, ona od Ummu-Seleme, radijallahu anha, da je rekla:
– Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, predao selam, žene bi ustale čim bi on završio, a on bi se još malo zadržao na svom mjestu prije nego bi ustao.
Zuhri kaže: "Smatramo, a Allah najbolje zna, da je to sve bilo da bi žene krenule prije kako ih ne bi muškarci stigli."

٨٧٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ قَزَعَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ ابْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا سَلَّمَ قَامَ النِّسَاءُ حِينَ يَقْضِي تَسْلِيمَهُ وَيَمْكُثُ هُوَ فِي مَقَامِهِ يَسِيرًا قَبْلَ أَنْ يَقُومَ قَالَ نَرَى وَاللهُ أَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ كَانَ لِكَيْ يَنْصَرِفَ النِّسَاءُ قَبْلَ أَنْ يُدْرِكَهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الرِّجَالِ .

1 Ovo poglavlje i ova dva hadisa su ponovljeni i nalaze se u *Fethul-Bariju*, pa smo ih i mi ostavili, iako se oni u verziji Buharijevog *Sahiha* zvanoj *El-Junanijje* ne nalaze.

SADRŽAJ:

Riječ izdavača.....V
Riječ reisul-uleme dr. Mustafe ef. Cerića.....IX
Predgovor prvom cjelovitom izdanju Buharijevog *Sahiha*.....XII
Imam Buhari i njegov *Sahih*.....XVII

POČETAK OBJAVE

Kako je počela (silaziti) objava Allahovom Poslaniku,
sallallahu alejhi ve sellem 3

VJEROVANJE

Vjerovanje i izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Islam je sagrađen na pet principa" 17
Vaša molitva (dova), vaše je vjerovanje. 20
Postupci koji spadaju u vjerovanje (iman).....21
Musliman je onaj od čijeg su jezika i ruke mirni muslimani.....22
Ko je najbolji musliman?.....23
Nahraniti (gladnog) dio je islama.....23
Željeti svome bratu ono što se želi samom sebi, sastavni je dio vjerovanja.....24
Voljeti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dio je vjerovanja 24
O slasti vjerovanja.....25
Ljubav prema ensarijama znak je vjerovanja.....26
Poglavlje 26
Bježati od smutnji, dio je vjerovanja.....27
O izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Ja sam među vama najznaniji
o Allahu" i o tome da je spoznaja Allaha akt srca (uma i razuma)..... 28
Prezirati povratak u nevjerstvo poput preziranja da čovjek bude bačen u vatru,
dio je vjerovanja.....29
Gradiranje vjernika prema njihovim djelima 29
Stid je sastavni dio vjerovanja.....30
"Ako se pokaju i budu obavljali namaz i dijelili zekat, pustite ih na miru!" 31
O onima koji kažu: "Vjerovanje je uistinu rad" 32
Kada vjerovanje nije stvarno nego prividno ili iz straha od smrti.....33
Širenje selama je sastavni dio islama.....35
Nezahvalnost supružniku i (terminološki), a ne stvarni kufr (koji izvodi iz islama)...35
Grijesi koji nose obilježje paganstva (džahilijeta), a koji izvršioca ne čine nevjernikom,
izuzimajući idolopoklonstvo.....36
"Kada se dvije skupine vjernika potuku, izmirite ih" 38
Zulum (nasilje) koji je blaži od drugog zuluma.....39
Obilježja licemjernoga 39
Provođenje noći "lejlei-kadr" u ibadetu, dio je vjerovanja.....40

Džihad (borba na Allahovom putu) dio je vjerovanja....41
Dobrovoljno klanjanje u toku ramazanskih noći sastavni je dio vjerovanja....42
Postiti ramazan nadajući se nagradi (kod Allaha) dio je vjerovanja....42
Vjera je lahka....43
Namaz je sastavni dio vjerovanja....44
Čovjekov ispravan odnos prema islamu....46
Uzvišenom Allahu je najdraži posao koji se (u ime Njega) trajno radi....47
Povećavanje i umanjivanje vjerovanja....48
Zekat je sastavni dio islama....50
Pratiti dženazu sastavni je dio vjerovanja....51
Bojazan vjernika da mu (dobra djela) ne propadnu, a da on i ne osjeti....52
Džibrilovo pitanje Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem,
o imanu, islamu, ihsanu i Sudnjem danu....54
Poglavlje....57
Vrlina osobe koja nastoji sačuvati čistotu svoje vjere....57
Davanje petine (ratnog plijena) jeste sastavni dio islama....58
O tome šta se navodi da se djela cijene prema namjeri
i iskrenosti i da svakom čovjeku pripada ono što je naumio....60
Riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Vjera je iskren odnos (nasihat) prema Allahu, Njegovom Poslaniku, rukovodiocima muslimana i njihovom narodu"....62

NAUKA

Vrijednost nauke....65
O onome koji je upitan za nešto iz nauke dok je bio zauzet svojim izlaganjem
i pošto je završio izlaganje, odgovorio je onome koji je pitao....65
Ko zbog nauke podigne glas....66
Izražavanje muhaddisa: "Kazivao nam je" (haddesena),
"saopćio nam je" (ahberena) i "obavijestio nas je" (enbe'ena)....67
Imamova (liderova) pitanja slušaocima radi provjeravanja njihovog znanja....69
O nauci....69
Šta se spominje o direktnom uručivanju nauke (hadisa)
i slanju hadisa napismeno u druga mjesta....72
O onome ko se priključi sijelu sjedajući po redu i onom koji je vidio
prazninu u krugu slušalaca pa tu sjeo....74
Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:
"Neki prenosioci bolje shvate nego slušalac"....75
Znanje prije riječi i rada....76
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, birajući vrijeme darivao je (ashabe)
predavanjem i naukom da se ne bi razilazili....78
O onome ko je učenicima (tragaocima za znanjem)
odredio posebne dane za izučavanje....78
Kome Allah hoće dobro, uputi ga u razumijevanje vjere....79

Razumijevanje nauke....80
Zavidnost na znanju i mudrosti....80
Što je spomenuto o odlasku Musaa, alejhi selam, morem do Hidra (Hadira)....81
O izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahu, pouči ga Knjizi!"....83
Kada je ispravno da malodobni sluša (hadise)?....84
Putovanje zarad traženja nauke....85
Vrijednost onoga ko nauči i druge poučava....86
Iščezavanje nauke i pojava neznanja....87
Vrijednost nauke....88
Davanje odgovora (fetve) sa jahaće životinje ili nečeg drugog....88
Davanje decizija (fetvi) znakom ruke ili glave....89
Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, podstrekivanje delegacije (plemena) Abdul-Kajsa da zapamti principe islamskog vjerovanja i znanja i obavijesti one iza sebe....91
Putovanje u svrhu traženja odgovora na iskrslo pitanje i poučavanje svojih kućana..92
Naizmjenično traženje nauke....93
Srdžba (predavača) u toku predavanja i poučavanja kada primijeti nešto što ne voli....94
O onome koji padne (sjedne) na koljena pred imamom ili predavačem (muhaddisom)....97
O onome ko je ponovio izjavu tri puta da bi bila bolje shvaćena pa je rekao: "... Da, i lažno svjedočenje", što je neprestano ponavljao....97
Podučavanje robinje i ukućana....99
O imamovom održavanju predavanja i poučavanja žena....99
Želja (revnost) za učenjem hadisa....100
Kako iščezava nauka....101
Može li se ženama odrediti poseban dan za stjecanje znanja....102
Ko nešto čuje i to ne shvati, pa zatraži da mu to pojasni (onaj od koga je to čuo), kako bi bolje shvatio....103
"Neka prisutni stečeno znanje prenese odsutnom!"....104
Grijeh onoga ko potvori Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem....106
Zapisivanje nauke (hadisa)....108
O nauci i predavanjima u noći....111
Noćno bdijenje u izučavanju nauke....112
Pamćenje nauke....113
O pažljivom slušanju učenjaka....115
Kad učenjak bude upitan:"Ko je najznaniji?", poželjno je da znanje o tome prepusti Allahu....116
Ko stojeći pita učenjaka koji sjedi....119
Pitanja i odgovori pri remju (bacanju kamenčića na Mini)....119
O riječima Uzvišenog Allaha: "Vama je dato samo malo znanja"....120
O onome ko ostavi nešto čemu daje prednost iz straha da neki ljudi to pogrešno shvate i upadnu u veću nepriliku....121

O onom ko pruža znanje jednim ljudima mimo drugih bojeći se
da ga ne shvate pogrešno 122
Stidljivost pri stjecanju nauke 123
O onome ko se stidio pa je naredio drugom da pita 125
Poučavanje i davanje decizija (fetvi) u džamiji 125
O onome koji je zainteresovanom odgovorio opširnije nego što ga je pitao 126

ABDEST

Šta se navodi (prenosi) o abdestu 129
Namaz se ne prima bez abdesta 130
O značaju abdesta i onim koji će imati biljege
(na čelu, nogama i rukama) od abdesta 131
O onome ko neće obnavljati abdest zbog sumnje već iz uvjerenja 132
Reduciranje (vode i postupaka pranja) u abdestu 132
Pravilno uzimanje abdesta 134
Pranje lica objeručke jednom šakom vode 135
Učenje bismille u svakoj situaciji pa i pri spolnom snošaju 136
Šta (čovjek) treba govoriti kod ulaska u nužnik 136
Stavljanje vode pred nužnik 137
Pri mokrenju i vršenju velike nužde ne okreće se u pravcu Kabe,
izuzev u zgradi, uza zid i slično 137
Vršenje nužde čučeći na dva ćerpića 138
Izlazak žena napolje (radi fiziološke potrebe) 139
Vršenje nužde u kućama 140
Poglavlje 140
Otklanjanje nečisti vodom poslije velike nužde 141
Kad nekome bude ponesena voda radi čišćenja 141
Nošenje štapa i vode radi podapiranja 142
Zabrana podapiranja desnom rukom 143
Kada vjernik mokri, ne drži svoj spolni organ desnom rukom 143
Poglavlje 144
Pranje pri abdestu jedanput 145
Pranje pri abdestu dva puta 145
Pranje pri abdestu tri puta 146
Ispiranje nosa pri abdestu 147
Uklanjanje nečisti neparnim brojem kamenčića 148
Pranje nogu, a ne samo potiranje stopala 149
Izapiranje grla 150
Pranje peta 150
Noge u sandalama treba prati, a ne potirati po sandalama 151
Počinjanje s desne strane pri uzimanju abdesta i kupanju 152
Traganje za vodom kad nastupi vrijeme namaza 153

Voda kojom se opere kosa čovjeka 153
(Kada se pseto napije iz posude nekog od vas neka je opere sedam puta) 155
O onima koji su smatrali da abdest treba obnoviti samo kada nešto izađe
na jedan od dva izlaza: straga ili sprijeda i riječima Uzvišenog Allaha:
"... Ili ako neko od vas dođe iz nužnika..." 157
Pomaganje drugome pri uzimanju abdesta 161
Učenje Kur'ana nakon hadesa (gubljenja abdesta) i nešto drugo 162
O nome ko smatra da abdest ne treba obnoviti osim poslije intenzivnije nesvjestice 163
Potiranje cijele glave 164
Pranje nogu do (iza) članaka 165
Upotreba preostale vode za abdest iza drugih ljudi 166
Poglavlje 167
Ispiranje usta i nosa jednom šakom vode 168
Potiranje glave jedanput 168
Uzimanje abdesta supruga i supruge (iz jedne posude)
i ostatak vode iza abdesta žene 169
Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, škropljenje onesviještenog
vodom kojom se abdestio 170
Kupanje i uzimanje abdesta iz korita, lončića i zdjele – drvene ili kamene 171
Uzimanje abdesta iz lavora 173
Uzimanje abdesta jednom pregršti vode (mudd) 174
Potiranje obuće 174
Obuvanje obuće na čiste noge (pod abdestom) 177
O tome ko se nije abdestio zbog jela ovčijeg mesa
i kaše od (finog uprženog) brašna 177
O onome ko je izapirao usta poslije jedenja kaše, a nije obnavljao abdest 178
Da li će se izapirati usta iza mlijeka? 179
Uzimanje abdesta poslije spavanja i o onima koji nisu smatrali potrebnim
obnavljanje abdesta zbog jednog ili dva drijemanja ili klimanja glavom. 179
Uzimanje abdesta bez pojave koja kvari abdest 180
Veliki je grijeh ne čuvati se mokraće 181
O onome što se (od hadisa) navodi o pranju mokraće 183
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i prisutni ostavili su
na miru beduina (koji je mokrio u džamiji) dok nije završio mokrenje 184
Polijevanje vodom mokraće u džamiji 185
Polijevanje vodom mokraće (pomokrenog terena) 185
Mokraća djece (dojenčadi) 186
Mokrenje stojeći i čučeći 187
Mokrenje u blizini saputnika zaklonivši se za zid 188
Mokrenje pokraj smetlja 188
Pranje krvi 189
Sapiranje i istiranje sperme i pranje ženine sekrecije 190

Sapiranje sekrecije ejakuliranja i nečeg drugog a trag toga ne iščezne..... 191
Mokraća deve, krupne i sitne stoke i njihovi obori 191
O nečistima koje upadnu u maslo ili vodu..... 193
O mokrenju u stajaću vodu 195
Bacanje nečisti ili lešine na leđa klanjača ne kvari namaz 196
O pljuvačci i slinama i sličnom na odjeći 198
Nije dozvoljeno uzimati abdest sokom (od datula i slično) niti opojnom tekućinom 198
Žena može saprati krv s lica svoga oca 199
O misvaku..... 200
Ustupanje misvaka starijem 201
O vrlini onoga ko obnoći pod abdestom 201

GUSUL – KUPANJE

Uzimanje abdesta prije kupanja 206
Kupanje čovjeka zajedno sa svojom ženom..... 207
Kupanje jednim sa'om (vode) i slično tome 207
O onome ko je sipao vodu po glavi (pri kupanju) tri puta..... 208
Pranje jedanput..... 209
O onome ko je započinjao kupanje s muzlicom ili mirisom 210
Ispiranje usta i nosa zbog poluciranja (džunupluka) 210
Trljanje ruke o zemlju da bi se bolje očistila..... 211
Da li "džunub" ima pravo zagrabiti (čiste) vode rukom iz posude prije nego
ruku opere, kada na njoj nema prljavštine, osim što je u (stanju) džunupluka..... 211
Uzimanje gusula i abdesta s prekidom..... 212
O onome koji polijevaše desnicom po ljevici pri kupanju..... 213
O obnavljanju spolnog snošaja i onom koji je
obilazio svoje supruge uz jedno kupanje..... 214
Pranje sekreta izašlog nakon nadražaja (mezija) i uzimanje abdesta zbog toga..... 215
O onome ko se namiriše prije kupanja i tragovi mirisa ostanu (nakon kupanja)..... 215
Trljanje kose (pri pranju); a kada pomisli da je natopio kožu,
onda se oblije (vodom)..... 216
O onome ko je uzeo abdest zbog spolnog snošaja (džunupluka), a zatim oprao
cijelo tijelo i nije ponovo oprao mjesta prethodno oprana pri uzimanju abdesta 217
Kada se čovjek sjeti u džamiji da je džunup, izaći će kao takav odmah,
a neće uzeti tejemmum..... 217
Stresanje vode s ruku poslije kupanja zbog spolnog snošaja..... 218
O onome koji počinje s desne strane glave pri kupanju..... 219
Ako se neko kupa go u osami, a neko zastre, u tom slučaju bolje je zastrijeti se 219
Zastiranje pri kupanju..... 221
Poluciranje žene u snu..... 222
O znoju džunuba i da musliman nije nikad nečist 222
Džunub može izlaziti, hodati po gradu i drugdje 223

Boravljenje džunuba u kući pošto uzme abdest, a ne okupa se 224
Spavanje džunuba 224
Džunub uzima abdest, a potom spava 225
Uklapanje obrezanih udova 225
Pranje onog što popršće (sekrecija) iz spolnog organa žene 226

MENSTRUACIJA

Pojava menstruacije 229
Pranje glave i raščešljavanje kose mužu od supruge s menstruacijom 230
Muževo citiranje (kur'anskog teksta) na krilu supruge s menstruacijom 231
Nazivanje krvarenja iza poroda (nifasa) menstruacijom
(i menstruacije nifasom) 232
Milovanje žene za vrijeme menstruacije 233
Žensko s menstruacijom ne posti 234
Žena s menstruacijom obavlja sve obrede hadža osim obilaska oko Ka'be 235
Neuobičajeni odljev krvi (istihada) kod žena 237
Pranje krvi menstruacije 238
Boravljenje u i'tikafu osobe s vanrednim odljevom krvi (istihadom) 239
Da li žena može klanjati u haljini u kojoj je bila pri menstruaciji 240
Namirisavanje žene prilikom kupanja zbog menstruacije 240
Kada ženi prestane menstruacija, (dobro) će se istrljati i kako će se
okupati i upotrijebiti krpu natopljenu mošusom, i istirati tragove krvi 241
Čišćenje krvi od menstruacije 242
Češljanje žene prilikom kupanja poslije menstruacije 242
Žena treba rasplesti svoju kosu pri kupanju poslije menstruacije 243
O riječima Uzvišenog Allaha:
"...(Potom od grude mesa), oblikovane i neoblikovane" 244
Kako će osoba s menstruacijom zanijetiti hadž i umru 245
Pojava i prestanak menstruacije 245
Žena s menstruacijom ne naklanjava protekle namaze 246
Spavanje sa ženom koja ima menstruaciju i koja je u svojoj haljini 247
Korištenje odjeće pripremljene za menstruaciju umjesto odjeće
koja se nosi dok su žene čiste 248
Žena s menstruacijom prisustvovat će klanjanju bajrama i dovama muslimana,
a klonit će se musalle 248
Ako žena dobije mjesečno tri puta menstruaciju i šta povjerovati ženama
u pogledu menstruacije i trudnoće i o tome koliko se menstruacija ponavlja 249
Pojava žućkaste i mutne (poput sukrvice) tečnosti van dana menstruacije 251
Vanredni odljev krvi kapilara 251
Žena koja je dobila menstruaciju poslije obavljenog obligatnog
obilaska oko Ka'be (tavaful-ifade) 252
Slučaj kada žena s vanrednim odljevom primijeti da je prestao 253

Dženaza-namaz ženi umrloj zbog odljeva poslije porođaja
i način njenog obavljanja 253
Poglavlje 254

TEJEMMUM

Kada čovjek ne nađe ni vode ni zemlje 259
Uzimanje tejemmuma kada je (čovjek) u naselju gdje nema vode
a boji se da će izmaknuti vrijeme namaza 260
Da li će osoba pri uzimanju tejemmuma puhati (u ruke)? 261
Tejemmum je (doticanje zemlje jednom) za lice i ruke 262
Čista površina zemlje muslimanu je poput abdestne vode
i ona mu je dovoljna (umjesto vode) 263
Džunub će uzeti tejemmum ako se boji bolesti, smrti ili žeđi 266
Tejemmum je udaranje (rukama po zemlji) 268
Poglavlje 269

NAMAZ

Kako je propisan namaz prilikom noćnog putovanja
(Alejhisselama iz Mekke u Jerusalem i dalje u više sfere) 271
O obaveznom klanjanju u odjeći 277
Vezivanje ogrtača na zatiljak u namazu 278
Obavljanje namaza u jednom haljinčetu čiji se krajevi prebace preko plećki 279
Kada neko klanja u jednom haljinčetu (čaršafu), neka ga stavi preko svojih pleća ... 281
Kada je odjeća tijesna 282
Klanjanje namaza u šamskoj džubi 283
Pokuđenost razgolićenosti u namazu i van njega 284
Klanjanje u košulji, dugim gaćama, gaćicama i dugom ogrtaču (kaftanu) 284
Sramotni dio tijela kojeg treba pokriti 286
Obavljanje namaza bez gornjeg dijela odjeće 287
Što se spominje o stegnu 288
U koliko haljinčadi žena može klanjati? 291
Klanjanje u odjeći sa šarama i gledanje u te šare 292
Ako osoba klanja u odijelu s krstovima ili slikama,
da li će joj to pokvariti namaz? Šta je od toga zabranjeno? 293
O onome ko je klanjao u svilenom mantilu, a zatim ga skinuo 294
Klanjanje u crvenoj odjeći 294
Obavljanje namaza na stropovima (ravnim krovovima), minberu i podiju 295
Kada odjeća klanjača pri obavljanju sedžde pada na njegovu suprugu 298
Klanjanje na hasuri 298
Klanjanje na maloj sedžadi od palminih grana 300
Klanjanje na prostirci (postelji) 300
Obavljanje sedžde na odjeći pri žegi 301

Klanjanje u sandalama 302
Klanjanje u obući (sličnoj mestvama) 302
Neobavljanje sedžde propisno 303
Na sedždi treba osloboditi pazuha, podići podlaktice i udaljiti ih od tijela 304
Poglavlja o okretanju prema kibli (Kabi) 305
Vrijednost okretanja prema kibli 305
Pravac okretanja u namazu za Medinelije, stanovnike Šama, istoka (i zapada) 306
O riječima Uzvišenog Allaha: "A uzmite mjesto na kojem je
stajao Ibrahim kao teren za obavljanje namaza!" 307
Okretanje klanjača prema Kabi gdje god on bio 309
O pravcu okretanja u namazu i o mišljenju da ne treba obnavljati namaz
onaj koji se greškom okrenuo i klanjao u nekom drugom pravcu 312
Brisanje pljuvačke rukom u džamiji 314
Brisanje sline kamenčićima sa zida džamije 315
Neka vjernik ne pljuje u namazu na svoju desnu stranu 315
Neka musliman pljuje na lijevu stranu ili pod svoje lijevo stopalo! 316
Iskupljenje za pljuvanje u džamiji 317
Zakopavanje ispljuvka u džamiji 317
Kada čovjek mora pljunuti (dok je u namazu), neka to uradi
u dio svoje odjeće (haljine) 318
Imamovo poučavanje ljudi o pravilnom obavljanju namaza
i upozoravanje na pravac okretanja u namazu 318
Može li se reći: "Džamija toga i toga" 319
Dioba i vješanje palminih grozdova u džamiji 320
Pozivanje ljudi u džamiji na jelo i odazivanje na poziv 321
Sprovođenje sudskog postupka, i li'ana u džamiji između ljudi i žena 321
Može li čovjek, kada uđe (u tuđu) kuću, klanjati gdje hoće (bez pitanja),
ili (mora klanjati) gdje mu se odredi i ne smije razgledati (po kući) 322
Mesdžidi u kućama 323
Ulaženje desnom nogom u džamiju i druge prostorije 325
Da li će se ekshumirati grobovi idolopoklonik predislamskog doba
da bi se tu podizale džamije 325
Klanjanje u torovima ovaca 328
Klanjanje na boravištima deva 328
O tome ko klanja okrenut peći, vatri ili nečemu što se obožava,
a sa svojim namazom misli samo na Allaha 328
Pokuđenost klanjanja u mezaristanu 329
Klanjanje na ruševinama i mjestima koja su pretrpjela kakvu nepogodu 330
Klanjanje u kršćanskoj bogomolji 330
Poglavlje 331
Riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Cijela zemlja učinjena mi je
pogodnim mjestom za klanjanje i čišćenje" 332

Spavanje žene u džamiji 332
Spavanje ljudi u džamiji 333
O namazu kada se dođe s puta 335
Kada neko uđe u džamijiu, neka klanja dva rekata namaza prije nego sjedne..... 335
Gubljenje abdesta u džamiji 336
Građevinska konstrukcija (Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem) džamije..... 336
Međusobno ispomaganje na izgradnji džamije..... 338
Traženje ispomoći od tesara i graditelja u obradi drveta minbera i džamije..... 339
O onom ko izgradi džamiju 340
Kad osoba prolazi kroz džamiju držeći (rukom) vrhove strijela..... 341
Prolaženje kroz džamiju (s oružjem)..... 341
(Recitovanje) poezije u džamiji 342
Treniranje kopljanika u džamiji 342
Spominjanje kupoprodaje na minberu u džamiji 343
Potraživanje duga u džamiji i gonjenje isplate 344
Metenje džamije, kupljenje krpa, drvlja i trunja 345
Zabrana trgovanja alkoholom u džamiji..... 345
Posluga džamije 346
Zarobljenik ili dužnik može se pritvoriti u džamiju..... 346
Kupanje kada se primi islam i vezanje zarobljenika u džamiji..... 347
Šator u džamiji za bolesnike i druga lica 348
Uvođenje deve zbog neke potrebe gdje se čini sedžda 348
Poglavlje 349
Vratašca i prolaz kroz džamiju 349
Vrata Ka'be i džamija, i njihovo zaključavanje 351
Ulaženje idolopoklonika u džamiju..... 351
Dizanje glasa u džamijama..... 352
Kružoci i sjedenje u džamiji..... 353
Ležanje na leđima i pružanje nogu u džamiji 355
Mjesto za klanjanje može biti i na putu ukoliko ne smeta svijetu 355
Klanjanje na pijačnoj džamiji..... 356
Preplitanje prsta u džamiji i na drugom mjestu..... 357
Mesdžidi na medinskim drumovima i mjesta gdje je
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao..... 359
Poglavlja o sutri klanjača.....363
Sutra imama je i sutra onoga koji klanja za njim 363
Kolika razdaljina treba biti između klanjača i sutre 364
Klanjanje prema kraćem koplju spljoštenog vrška 365
Klanjanje prema kopljastom (kratkom) štapu 365
Postavljanje sutre u mekki i van nje..... 366
Klanjanje prema stupu 366
Klanjanje između stupova izvan grupnog obavljanja namaza 367

Poglavlje 368
Klanjanje prema jahalici, devi, stablu ili sedlu 368
Klanjanje prema krevetu (sećiji) 369
Klanjač će odbiti prolaznika ispred sebe 369
Grijeh prolaznika ispred klanjača 371
Okretanje čovjeka, kada klanja, prema drugom čovjeku 371
Klanjanje prema osobi koja spava 372
Klanjanje nafile prema ženi 372
Niko i ništa sa strane ne može klanjaču prekinuti namaz 373
Kada osoba u toku namaza stavi sebi za vrat djevojčicu 374
Klanjanje prema postelji na kojoj je žena s menstruacijom 374
Može li čovjek pri obavljanju sedžde dotaći vrhovima prstiju
svoju suprugu kako bi mogao obaviti sedždu 375
Žena može s klanjača zbaciti nešto neprijatno 375

NAMASKA VREMENA

Namaska vremena i njihov značaj 379
"Oni se obraćaju njemu. Bojte se njega, obavljajte namaz,
a ne budite idolopoklonici!" (Kur'an) 380
Polaganje zakletve za uredno obavljanje namaza 381
Namaz kao otkupnina za grijehe 381
Važnost pravovremenog klanjanja namaza 383
Pet dnevnih namaza su otkupnina za pogreške 384
Neobavljanje namaza u njegovom vremenu 384
Vjernik klanjajući razgovara s Uzvišenim Allahom, Gospodarom 385
Pri velikoj žegi obavljati namaz tek kada zahladi 386
Odgađanje klanjanja podne pri putovanju dok zahladi 388
Podnevsko vrijeme nastaje kada sunce krene sa zenita 388
Odgađanje podne-namaza do pred nastup ikindije 390
Vrijeme ikindije 391
Vrijeme ikindije 393
O grijehu onoga kome prođe ikindija-namaz 394
Ko izostavi ikindija-namaz 394
Odlika ikindija-namaza 395
Ko stigne klanjati jedan rekat ikindije prije zalaska sunca 396
Vrijeme akšam-namaza 399
Ružno je akšam nazivati jacijom 401
O izrazima 'iša i 'ateme i onom koji ih je smatrao dozvoljenim sinonimima 401
Vrijeme jacije kada se svijet sabere ili zakasni 402
Važnost jacija-namaza 403
Pokuđenost spavanja prije jacije 405
Spavanje prije jacije kada san savlada 405

Vrijeme jacije je do ponoći 407
Važnost sabah-namaza 408
Vrijeme sabah-namaza 409
Ko stigne na vrijeme klanjati jedan rekat sabaha 410
Ko pravovremeno obavi jedan rekat namaza 411
Klanjanje poslije obavljenog sabah-namaza pa dok sunce ne odskoči 411
Ne težiti za obavljanjem namaza pred zalazak sunca 413
Ko nije smatrao pokuđenim klanjanje samo poslije ikindije i sabah-namaza 414
Što se klanja od propuštenih namaza i slično poslije ikindije 414
Rano obavljanje ikindija-namaza u oblačnom danu 416
Ezan po izmaku namaskog vremena 416
O onom ko je predvodio ljude u džematu po isteku namaskog vremena 417
Ko zaboravi klanjati namaz, neka ga klanja kada ga se sjeti,
a klanjat će samo taj namaz 418
Namazi se naklanjavaju po redu 419
Pokuđeno je kasno sijeljenje poslije jacije 420
Sijeljenje poslije jacije radi proučavanja fikha i drugog dobra 420
Sijeljenje s gostom i ukućanima 421

EZAN

Nastanak ezana 425
Rečenice ezana uče se dva puta 428
U ikametu rečenice se izgovaraju jedanput osim "kad kametis-salatu" 428
Važnost učenja ezana 429
Dizanje glasa pri učenju ezana 430
Javno učenje ezana sprečava prolijevanje krvi 430
Šta (musliman) izgovara kada čuje mujezina 431
Učenje dove kada se čuje ezan 433
Izvlačenje strelica (kocke) za učenje ezana 434
Govor u toku učenja ezana 435
Ezan slijepca (je punovažan) ako ima nekoga ko će ga obavijestiti
o nastupu namaskog vremena 435
Učenje ezana poslije zore 436
Učenje ezana prije zore 437
Vremenski razmak između ezana i ikameta i iščekivanje namaza 438
Iščekivanje ikameta 439
Između ezana i ikameta je namaz za onog ko ga hoće klanjati 440
"Neka na putovanju ezan uči jedan mujezin!" 440
Ezan i ikamet putnika pri grupnom klanjanju kada se bude na Arefatu i Muzdelifi,
i o proglasu mujezina da se namaz u hladnoj i kišovitoj noći klanja kod kuće 441
Da li će mujezin okretati glavu tamo-amo i da li će se on okretati
pri učenju ezana? 443

Izjava čovjeka: "Umakao nam je namaz" 444
Na namaz ne treba trčati nego ići tiho i dostojanstveno 444
Kada svijet ustaje, vidjevši imama, pri učenju ikameta? 445
Na namaz ne treba ići žurno nego mirno i dostojanstveno 446
Izlaženje iz džamije zbog opravdanog razloga 446
Kada imam kaže: "Budite na svom mjestu!" – treba ga sačekati dok se ne vrati 447
Izjava čovjeka: "Nismo klanjali" 447
Kada imamu iskrsne neka potreba, a ikamet proučen...?! 448
Razgovor kada se prouči ikamet 448
Poglavlja o klanjanju u džematu i imametu 449
Dužnost skupnog klanjanja u džematu 449
Važnost skupnog klanjanja 450
Važnost klanjanja sabaha u džematu 451
Važnost klanjanja podne-namaza u prvom nastupnom vremenu 453
Obračunavanje koraka 454
Važnost klanjanja jacije u džematu 455
Dvojica i više sačinjavaju džemat 455
O onome ko bude u džamiji i o vrijednosti (fadiletu) džamija 455
Nagrada onome ko jutrom i večerom ide u džamiju 457
Kada se prouči ikamet, klanja se samo propisani farz 458
Granica iznemoglosti bolesnika kad ne treba prisustvovati džematu 459
Musliman može u vrijeme velike kiše ili drugog ozbiljnog razloga
klanjati u svom domu 461
Da li imam treba klanjati s onima koji dođu (kasnije, a imali su opravdan razlog)
i da li će petkom pri padanju kiše održati hutbu? 462
Jelo pripremljeno, a ikamet proučen?! 463
Kada se imam pozove na namaz, a u ruci mu još jelo 465
Dok je bio zauzet poslom u svojoj obitelji, prouči se ikamet i on izađe (na namaz) 465
Klanjanje svijetu samo da se pouči namazu
Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovu običaju (sunnetu) 466
Učeni i pobožni najdostojniji su da budu imami 467
Stati pored imama zbog nekog razloga 470
Ko uđe (u mihrab) da imami svijetu, a potom dođe glavni imam,
namaz prvoga je punovažan ustupio on mjesto glavnom ili ne 471
Kada su džematlije podjednako upućene u učenje Kur'ana,
imamit će im najstariji od njih 472
Kada imam posjeti druge i kod njih klanja 473
Imam je postavljen da se za njim povodi 473
Kada čini sedždu onaj koji klanja za imamom 477
Grijeh je dizati svoju glavu prije imama 477
Imamet roba i oslobođenog roba 478
Kada imam ne obavi propisno namaz, a onaj iza njega obavi ga u potpunosti 479

Imamljenje buntovnika i onog koji u vjeru unosi novine 480
Kada skupno klanjaju samo dvojica, drugi stoji desno spram imama 481
Ako čovjek stane na lijevu stranu imama i imam ga (u namazu)
premjesti na svoju desnu stranu, neće im namaz biti pokvaren 482
Kada imam nije naumio da će biti imam,
pa svijet dođe i on nastavi klanjati kao imam 482
Kada imam odulji namaz, a džematliji nastupi neka potreba pa napusti namaz,
i sam ga dovrši 483
Imamovo skraćivanje kijama (stajanja) i potpuno obavljanje ruku'a i sedžde 484
Kada neko klanja sam, neka dulji (namaz) koliko hoće 484
Ko se prituži na imama kada namaz odulji 485
Kratko, ali potpuno klanjanje namaza 486
Skraćivanje namaza zbog plakanja djeteta 486
Kada neko klanja za imamom i poslije imami drugim ljudima 488
Prenošenje (prisutnom) svijetu tekbir imama 488
Čovjek koji se povodi za imamom, a ostali svijet za njim 489
Da li će imam, kada posumnja u ispravnost svoga klanjanja,
prihvatiti mišljenje prisutnog svijeta? 490
Kada imam plače u namazu 491
Izravnavanje redova pri učenju ikameta i iza njega 492
Okretanje imama svijetu pri izravnavanju safova 493
Važnost prvog reda u skupnom klanjanju 493
Ispravljanje reda (džemata) je upotpunjavanje samog namaza 494
Grijeh onoga ko ne upotpunjava redove (džemata) 494
Međusobno prislanjanje ramena uz rame i stopala uz stopalo
u redu (skupnog klanjanja) 495
Kada čovjek stane s lijeve strane imama pa ga imam premjesti iza sebe
na svoju desnu stranu, punovažan im je namaz 495
Kad u zajedničkom klanjanju učestvuje jedna žena, obrazovat će poseban red 496
Desna strana džamije i desna strana imama 496
Kada između imama i naroda bude zid ili neki zastor 497
Noćni namaz 498
Poglavlja o opisu namaza 499
Dužnost izgovaranja tekbira pri otpočinjanju namaza 499
Dizanje ruku pri izgovoru prvog namaskog tekbira istovremeno
s otpočinjanjem namaza 501
Dizanje ruku pri izgovoru početnog namaskog tekbira,
sagibanje na ruku' i dizanje (s ruku'a) 501
Do koje visine klanjač diže ruke 503
Dizanje ruku kada se ustane sa sjedenja poslije obavljena dva rekata 503
Stavljanje desne ruke po lijevoj 504
Skrušenost u namazu 504

Šta se uči po izgovorenom početnom tekbiru 505
Poglavlje 507
Dizanje pogleda u namazu prema imamu 508
Podizanje pogleda u namazu prema nebu 510
Okretanje u namazu 511
Može li se klanjač obazrijeti zbog nečega što bi palo na njega
ili kada pljuvačku ili bilo što primijeti u pravcu Ka'be 512
Obavezno učenje kur'ana u namazima imamu i muktediji bilo kod kuće
ili na putu i namazi u kojima se uči naglas i u sebi 513
Učenje Kur'ana u podne-namazu 516
Učenje Kur'ana u ikindiji (namazu) 517
Učenje Kur'ana u akšam-namazu 518
Glasno učenje Kur'ana u akšam-namazu 519
Glasno učenje Kur'ana u jaciji 519
Učenje u jaciji (poglavlje) u kome ima sedžda 520
Učenje Kur'ana u jacija-namazu 520
Duže se uči u prva dva rekata a kraće u zadnja dva 520
Učenje Kur'ana na sabahu 521
Glasno učenje Kur'ana u sabah-namazu 522
Spajanje dvaju poglavlja na jednom rekatu učenje završnih ajeta,
učenje poglavlja ispred proučenog i učenje samo početnih ajeta poglavlja 524
Klanjač u zadnja dva rekata uči (samo) Fatihu 526
O onome ko je učio Kur'an u sebi u podne i ikindiji 527
Kada imam omogući da se čuje učenje ajeta 527
Na prvom rekatu uči se duže 527
Imamovo glasno izgovaranje "amin" 528
Važnost izgovaranja "amin" 529
Glasno izgovaranje "amin" onoga ko klanja za imamom 529
Sagibanje na ruku' ne stupivši u red 530
Tekbir pri ruku'u izgovara se potpuno 531
Potpuno izgovaranje tekbira pri sedždi 532
Izgovaranje tekbira kada se ustaje sa sedžde 533
Stavljanje dlanova na koljena pri ruku'u 534
Kad klanjač ne obavi propisno ruku' 534
Potpuno poravnanje leđa (s glavom) na ruku'u 535
Granica upotpunjavanja ruku'a, poravnavanja leđa i smirivanja 535
Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem,
naredba onome koji ne upotpuni svoj ruku' da ponovi namaz 535
Dove na ruku'u 537
Šta izgovara imam i onaj ko za njim klanja kada dignu glavu s ruku'a 537
Važnost izgovaranja "Allahumme rabbena lekel-hamd" 538
Poglavlje 538
Smirenost klanjača kada podigne glavu s ruku'a 540

Na sedždu se spušta s tekbirom 541
Važnost (fadilet) sedžde 543
Klanjač na sedždi ističe svoje mišice i udaljuje stomak od stegana 547
Vrhove nožnih prsta klanjač okreće prema Kabi 547
Neobavljanje sedžde u potpunosti 547
Činjenje sedžde nosom 549
Činjenje sedžde nosom i na blatu 550
Vezanje i stezanje odjeće i privlačenje haljine k sebi zbog bojazni
da se ne otkrije sramotno mjesto 551
Klanjač ne skuplja kosu 551
Klanjač ne skuplja u namazu svoje haljine 551
Tesbih i dova na sedždi 552
Zadržavanje između dvije sedžde 552
Klanjač na sedždi ne stavlja podlaktice na tlo 553
Sjedenje pri koncu neparnog rekata namaza i dizanje 554
Kako se osloniti na zemlju kada se ustaje s rekata 555
Klanjač izgovara tekbir dižući se s druge sedžde 555
O načinu sjedanja na tešehhudu 556
O onom koji prvi tešehhud nije smatrao vadžibom 558
Sjedenje i učenje na prvom namaskom sjedenju 559
Neophodno sjedenje pri kraju namaza 560
Dova prije predaje selama 561
Odabiranje dove nakon posljednjeg tešehhuda, što nije vadžib 562
Nepotiranje čela i nosa dok se ne klanja 563
Predavanje selama 563
Ko (klanja za imamom) predaje selam, kada ga predaje imam 564
Ko nije odvraćao selam imamu nego se zadovoljio s namaskim selamom 565
Zikr poslije namaza 566
Imam će se po predaji selama okrenuti prisutnima 569
Zadržavanje imama na mjestu obavljenog namaza poslije selama 570
Klanjao sa svijetom pa se sjetio nečega i prekoračivao ih 572
Okretanje imama i odlazak desno i lijevo (od klanjača) 572
O sirovom bijelom i crvenom luku i o prasi 573
Abdest djece i kada su obavezna da se kupaju; o vjerskom čišćenju,
učestvovanju u džematu, Bajramima, dženazama i njihovo redanje u safove 575
Odlazak žena u džamiju noću i u zoru dok je još mrak 578
Iščekivanje ljudi da prvo ustane učen imam 579
Klanjanje žena iza muškaraca 580
Brzi odlazak žena poslije sabah-namaza i njihovo kratko zadržavanje u džamiji 581
Traženje odobrenja od muža za izlazak u džamiju 581
Klanjanje žena iza muškaraca 582

صحيح البخاري

SAHIHU-L-BUHARI

BUHARIJEVA
zbirka hadisa

1

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْجُمُعَةِ

DŽUMA-NAMAZ

OBLIGATNOST DŽUME

Džuma je prvostepena dužnost (farz) propisana riječima Uzvišenog Allaha: "Vjernici, kada se petkom pozove za džuma-namaz, požurite spominjanju Allaha i ostavite kupoprodaju! To vam je, ako znate, bolje."[1]

بَاب فَرْضِ الْجُمُعَةِ

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) .

1 Sura "El-Džumu'a": ajet 9.

Brojne su teze vezane za ime petka (dana džume). Sa'lebi u svom djelu "El-Emali" navodi: "Petak je prozvan džumom, tj. danom zbora, jer su se Kurejšije u njemu okupljali u svojoj Vijećnici u Mekki oko svoga prvaka Kusajja."

Neki su rekli da je Ka'b ibn Lu'ejj okupljao petkom svoj narod, održavao im govor i zapovijedao da poštuju Ka'bu, ističući da će iz njegova roda doći vjerovjesnik.

Ibni-Hazm kaže: "Džuma je islamski naziv i nije upotrebljavan u predislamsko doba. Džuma – petak prije pojave islama zvaše se 'arubet' i tek s pojavom islama to se ime zamjenjuje izrazom 'džuma', jer su se muslimani u tom danu masovno okupljali radi klanjanja džuma-namaza."

U tefsiru Abda ibni Humejda navodi se od Ibn-Sirina: "Muslimani Medine sastajali su se u većem broju jednom sedmično još prije Alejhisselamova preseljenja u Medinu i prije Objave o džuma-namazu. Oni su taj dan nazivali džumom – danom zborovanja. Ideja im je ponikla otuda što su se Jevreji masovno okupljali na molitvi subotom, a kršćani nedjeljom. Po obavljenom dogovoru, dan 'arubet' odredili su danom masovnog skupa muslimana. Prvi sastanci bili su pod rukovodstvom Es'ad b. Zurareta, koga je Alejhisselam poslao u Medinu, godinu dana prije Hidžre kao vjeroučitelja. On im je zaklao ovcu koja im je bila dovoljna i za ručak i za večeru, jer ih je bilo malo.

Godinu dana prije Alejhisselamovog preseljenja iz Mekke u Medinu objavljena su posljednja tri ajeta 'Džumu'a' poglavlja, koja u prijevodu glase: 'Vjernici, kada se pozove u petak na džuma-namaz, požurite na spominjanje Allaha i ostavite trgovanje (poslove). To vam je bolje, ako znate. A kada se obavi namaz, raziđite se po zemlji i tražite Allahove blagodati i mnogo spominjite Allaha, ne biste li se spasili! A kada oni ugledaju kakvu trgovinu ili zabavu, pohrle k njoj, a tebe ostave da stojiš (na minberu), reci: Ono kod Allaha bolje je od trgovine i zabave, a Allah je najbolji opskrbnik.'"

Prvi propisani džuma-namaz, kako to navodi Hazin u svome "Tefsiru", obavio je Es'ad b. Zurare s oko četrdeset drugova u naselju Hezmun-Nebit, udaljenom jedan i po km od Medine, a Alejhisselam prvi put klanjaše džumu prilikom seobe, idući iz Kuba'a za Medinu, u dolini potomaka Salima ibn Avfa, predgrađu Medine. Teror mekkanskih idolopoklonika nije dozvoljavao Alejhisselamu klanjanje džuma-namaza u Mekki.

Zeddždžadž, Ferra, Ebu-Ubejd i Ebu-Amr tvrde da su stari Arapi dane u sedmici zvali: subota – šubar; nedjelja – evvel; ponedjeljak – ehven; utorak – džubar; srijeda – dubar; četvrtak – munis; petak – arubet, koga je nazvao džumom Ka'b ibn Luejj, pradjed Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Ezan naveden u gornjem ajetu, ezan je koji se uči u džamiji kada imam sjedne na minber pred samo učenje

876. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb, rekavši da mu je ispričao Ebuz-Zinad da je Abdur-Rahman b. Hurmuz A'redž, oslobođeni rob Rebi'a b. Harisa, pričao kako je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, a on Allahovog Poslanika gdje kaže:
"Mi smo (po vremenu i primanju Objave) posljednji, a na Sudnjem danu (po obračunu i ulasku u Džennet prvi, mada je njima data Objava prije nas. Zatim, ovo je dan koji je naređeno (farz) da veličaju, pa su se u pogledu njega razišli i Allah nas je na to uputio, a ostali svijet nas u tome slijedi: Jevreji svetkuju sutrašnji dan (subotu), a kršćani prekosutrašnji (nedjelju)."[1]

٨٧٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمُزَ الْأَعْرَجَ مَوْلَى رَبِيعَةَ بْنِ الْحَارِثِ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَيْدَ أَنَّهُمْ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا ثُمَّ هَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي فُرِضَ عَلَيْهِمْ فَاخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللهُ فَالنَّاسُ لَنَا فِيهِ تَبَعٌ الْيَهُودُ غَدًا وَالنَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ .

---

hutbe. To potvrđuje izjava Sa'iba b. Jezida prenesena od Zuhrija u ovoj varijanti:
"Allahov Poslanik imao je jednog mujezina koji učaše ezan u džamiji kada bi on sjeo na minber, a kada bi sišao sa minbera, taj bi mujezin proučio ikamet za klanjanje džuma-namaza. Takav je postupak bio kod halife Ebu-Bekra i Omera. Za vrijeme halife Osmana brojnost muslimana je porasla, stambeni kvartovi prošireni i udaljeni od džamije pa je Osman uveo učenje jednog prethodnog ezana na obližnjoj kući, u naselju Zevra'. Kada bi Osman sjeo na minber, ezan bi zaučio njegov pravi mujezin, a kada bi sišao, proučio bi kamet. To Osmanu nije zamjereno." Ovaj ezan je obavljen nastupanjem podnevnog vremena, a ezan ustanovljen po Alejhisselamu učio se i dalje u džamiji pred održavanje hutbe.
Pod tekstom u navedenom ajetu "...na spominjanje Allaha..." misli se na klanjanje džuma-namaza.
Seid b. Musejjeb ovaj dio ajeta je protumačio riječima: "...požurite na slušanje hutbe...!", a poneki: "... požurite na slušanje hutbe i klanjanje džume...!"
Sa proučenim drugim ezanom muslimanu je strogo zabranjeno (haram) obavljati kupoprodajne i druge poslove. Toga časa muslimani treba da ostave trgovanje i ovozemaljske poslove, a da hitaju za ahiretskom trgovinom.
Obaveza klanjanja džume utvrđena je Kur'anom, hadisom, jednoglasnim zaključkom islamskih učenjaka i islamsko-pravnom analogijom.
Naprijed navedena tri ajeta u suri "El-Džumu'a" jasno ukazuju na obavezu klanjanja džuma-namaza. Tekst ajeta: "...fes'av ila zikrillahi...", tj. "...požurite na spominjanje Allaha...", znači: "...požurite na slušanje hutbe..." Kada je vjernik obavezan da prisustvuje učenju hutbe, onda je još potrebnije da učestvuje u zajedničkom obavljanju džuma-namaza.
Ebu-Seid Hudri i Džabir kažu:
"Allahov Poslanik držao nam je govor i rekao: 'Znajte da vam je Allah, klanjanje džuma-namaza, propisao kao obaveznu prvostepenu dužnost.'" Ovaj hadis zabilježio je Buharija, a Ebu-Davud ističe da je Alejhisselam rekao: "Onaj musliman koji čuje učenje ezana, dužan je klanjati džuma-namaz."
Nesai preko Hafse navodi da je Alejhisselam kazao: "Ići na džuma-namaz dužnost je svakog punoljetnog muslimana."
Obaveza klanjanja podne-namaza zamijenjena je petkom klanjanjem džuma-namaza, a to znači da je džuma preča od podnevnog namaza.
Hattabi je rekao: "Većina učenjaka fikha smatra da je džuma 'fard kifaje' (kolektivna dužnost), međutim, to je greška."

1 Lakonsku svoju izjavu Alejhisselam je kasnije objasnio riječima, sačuvanim u "Muslimu": "Allah je sačuvao petak od prijašnjih naroda. Jevrejima je dao subotu, a kršćanima nedjelju. Kada smo mi došli, Allah nas je uputio na petak. Tako je petak, subotu i nedjelju odredio kao uzastopne praznične dane ljudima, i tim će redoslijedom biti i na Sudnjem danu. Mi smo na ovaj svijet došli posljednji, a na Sudnjem danu prvima će biti presuđeno."

VRIJEDNOST KUPANJA PETKOM; DA LI SU DIJETE I ŽENA DUŽNI PRISUSTVOVATI DŽUMA-NAMAZU?

بَاب فَضْلِ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهَلْ عَلَى الصَّبِيِّ شُهُودُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ أَوْ عَلَى النِّسَاءِ

877. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Nafija, a on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada neko od vas bude htio ići na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!"[2]

٨٧٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ .

Hroničari ističu da su Jevreji odabrali subotu kao praznik jer su smatrali da je to dan u kome Bog, poslije šestodnevnog stvaranja svijeta, nije više stvarao pa je potrebno da ni oni posljednji dan u sedmici ne rade fizičke poslove, nego se posvete bogosluženju. Kršćani su uzeli nedjelju, smatrajući da je to dan u kome je Bog počeo stvarati svijet, pa je potrebno taj dan izuzetno poštovati, dok je Allah uputio muslimane da odaberu petak, koji im je još ranije odredio.
Iz hadisa se može zaključiti:
– klanjanje džuma-namaza je osobna dužnost svakog muslimana;
– aktivnost čovjeka je odraz njegove djelmične volje u granicama Allahove odredbe;
– jednoglasna odluka islamskih učenjaka o nekom islamskom pitanju je nepobitan argument;
– pravna analogija se ne može primjenjivati na pitanje za koje u Šerijatu ima jasan tekst. U rješavanju islamskih pitanja treba se pozivati na islamske izvore slijedećim redoslijedom: na Kur'an, hadis, idžma' i kijas – pravnu analogiju.

2 Navedeni hadis, u nešto izmijenjenoj varijanti, zabilježili su Muslim, Nesai, Taberani i Ibni-Madže, a Ibn-Hibban u svom "Sahihu" i Ebu-Avane u svom "Mustahredžu" navode ga u slijedećoj verziji: "Ko krene na džumu, bio muškarac ili žena, neka se okupa." Isto je prenio i Ibn-Huzejme, s dodatkom: "A ko ne dođe, ne mora se kupati, bio muškarac ili žena."
Ibni-Madže u svom "Sunenu" navodi da je Alejhisselam kazao: "Petak je praznik koji je Allah odredio muslimanima, pa ko bude htio doći na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!"
Zahirije, držeći se hadisa navedenog kod Buharije, smatraju da je kupanje petkom neophodna dužnost vjernika (vadžib).
Pravnici ortodoksnih islamskih škola pobijaju mišljenje zahirija, tvrdeći da se kupanje traži zbog odlaska na skupno klanjanje džuma-namaza, a ukoliko se ne ode na džuma-namaz, dužnost kupanja otpada. Osim toga, mnogi muhaddisi smatraju da je ovaj hadis derogiran kasnijom Alejhisselamovom izjavom koja glasi: "Ko pred odlazak na džuma-namaz uzme samo abdest, on mu je dovoljan za punovažnost obavljanja džume, a ko se okupa, to je još bolje."
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Po mišljenju Ebu-Jusufa kupanje petkom propisano je radi klanjanja džuma-namaza."
U "Salatul-Dželalijji" stoji: "Ko se okupa u četvrtak ili noću uoči petka, udovoljio je sunnetu, jer je postigao cilj i svrhu uklanjanja neugodnih mirisa."

878. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed b. Esma i kazao da mu je prenio Džuvejrija b. Esma od Malika, on od Zuhrija, ovaj od Salima b. Abdullaha b. Omera, a on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Omer b. Hattab stajao jednog petka na minberu, kad uđe u džamiju čovjek, jedan od prvih muhadžira i drugova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i Omer mu doviknu:
"Zar u ovo vrijeme dolaziš!?"
"Bio sam poslom zauzet i kada sam čuo učenje ezana, uzeo sam abdest i nisam ni svraćao svojim ukućanima" – reče on.
"Samo abdest?", reče Omer, "a ti znaš da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao i kupanje."[1]

٨٧٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ قَالَ أَخْبَرَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ ابْنِ عَبْدِاللهِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ بَيْنَمَا هُوَ قَائِمٌ فِي الْخُطْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَنَادَاهُ عُمَرُ أَيَّةُ سَاعَةٍ هَذِهِ قَالَ إِنِّي شُغِلْتُ فَلَمْ أَنْقَلِبْ إِلَى أَهْلِي حَتَّى سَمِعْتُ التَّأْذِينَ فَلَمْ أَزِدْ أَنْ تَوَضَّأْتُ فَقَالَ وَالْوُضُوءُ أَيْضًا وَقَدْ عَلِمْتَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ بِالْغُسْلِ .

879. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da mu je prenio Malik od Sufjana b. Sulejma, on od Ataa b. Jesara, ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kupanje petkom je obavezna dužnost (farz) svakoj punoljetnoj osobi."

٨٧٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– sunnet je držati hutbu na džumi, stojeći na minberu;
– zakašnjenje rukovodioca na zajednički vjerski obred je opravdano, kada je zauzet nekim neodložnim društvenim poslom;
– imam treba upozoriti ljude na njihove propuste;
– dozvoljeno je petkom raditi i privređivati do pred učenje hutbe, a preporučljivo je da se u džamiju dođe prije učenja ezana. Poslovne radnje učinjene po izlasku imama na minber nisu zakonite. To je mišljenje Šafije, Ahmeda i većine učenjaka fikha iz islamskih metropola.
Neki pravnici iz zadnjeg dijela Omerove primjedbe: "...Alejhisselam je naređivao kupanje...", zaključuju da je kupanje petkom stroga dužnost (farz). Drugi, taj zaključak odbacuju, ističući da je to kupanje stroga dužnost: Osman bi se na Omerovu primjedbu vratio kući i okupao. On to nije učinio, a niti mu je Omer to predložio, što ukazuje da je kupanje petkom samo lijep i preporučljiv čin;
– dolazak na džuma-namaz, prije učenja drugog ezana, svojstvo je dobrih muslimana.

NAMIRISAVANJE RADI DŽUMA-NAMAZA

880. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah b. Dža'fer i kazao da mu je pričao Haremijje b. Umara, rekavši da je njemu prenio Šu'be od Ebu-Bekra b. Munkedira, koji je kazao da mu je pričao Amr b. Sulejm, ensarija, riječima:
"Svjedočim za Ebu-Seida koji svjedoči za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Kupanje petkom je dužnost svakoj punoljetnoj osobi, pranje zuba misvakom i mazanje miomirisom, ukoliko ga ima.'"
Amr b. Sulejm kaže: "Svjedočim da je to kupanje obavezno, a da li je nužno pranje zuba misvakom i namirisavanje, Allah najbolje zna, ali je to tako navedeno u ovom hadisu."
Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: "Spomenuti (Ebu-Bekr b. Munkedir) brat je Muhammeda b. Munkedira, ali se nije ovako zvao. Ovo je prenio od Ebu-Bekra b. Munkedira Bukejr b. Ešedždž, Seid b. Ebu-Hilal i još mnogi drugi."
Muhammed b. Munkedir imao je nadimke Ebu-Bekr i Ebu-Abdullah.[2]

بَاب الطِّيبِ لِلْجُمُعَةِ

٨٨٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ سُلَيْمٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ وَأَنْ يَسْتَنَّ وَأَنْ يَمَسَّ طِيبًا إِنْ وَجَدَ قَالَ عَمْرٌو أَمَّا الْغُسْلُ فَأَشْهَدُ أَنَّهُ وَاجِبٌ وَأَمَّا الِاسْتِنَانُ وَالطِّيبُ فَاللهُ أَعْلَمُ أَوَاجِبٌ هُوَ أَمْ لَا وَلَكِنْ هَكَذَا فِي الْحَدِيثِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ هُوَ أَخُو مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ وَلَمْ يُسَمَّ أَبُو بَكْرٍ هَذَا رَوَاهُ عَنْهُ بُكَيْرُ بْنُ الْأَشَجِّ وَسَعِيدُ بْنُ أَبِي هِلَالٍ وَعِدَّةٌ وَكَانَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ يُكْنَى بِأَبِي بَكْرٍ وَأَبِي عَبْدِاللهِ .

2 Hattabi kaže da je Malik kupanje uvrstio u vadžib-obaveze, dok najveći broj pravnika odbacuje tu kategorizaciju, ističući da je to samo jedna odlučnija preporuka, potkrepljujući to činjenicom spominjanja mirisa i čišćenja zuba misvakom u istom kontekstu, sa veznikom "i", koji po konsenzusu nisu vadžib.
Spominje se da je Ibni-Omer namirisavao svoje odijelo kad god bi odlazio na džuma-namaz. Mu'avija b. Kurre kaže da je zapamtio oko trideset pripadnika plemena Muzejne koji su to činili.
Namirisavanje i pranje zuba četkicom propisano je radi održavanja lične higijene čovjeka, radi prijatnosti prisutnih džematlija i ostalih s kojima se dolazi u dodir.
Kupanje pred odlazak na džuma-namaz treba činiti i na putovanju. Ovo je stav mnogih ashaba.
Šafija kaže: "Ja ne izostavljam kupanje petkom ni na putovanju, a ni kod kuće pa makar me ono koštalo dukata."
Ovako su postupali Talha, Tavus i Mudžahid, a Ebu-Sevr to smatraše preporučljivim i lijepim činom.

VRIJEDNOST DŽUMA-NAMAZA

881. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Sumejja, oslobođenog roba Ebu-Bekra b. Abdur-Rahmana, on od Ebu-Saliha Semmana, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko se petkom okupa onako kao što se kupa poslije spolnog čina, a potom krene u džamiju u prvom jutarnjem satu, računa mu se nagrada kao da je žrtvovao devu; ko krene u drugom satu kao da je žrtvovao kravu; ko krene u trećem satu kao da je žrtvovao rogata ovna; ko krene u četvrtom satu kao da je žrtvovao kokoš; a ko krene u petom satu, računa mu se kao da je žrtvovao jaje.
Kada imam izađe (na minber), i meleki pristupe i slušaju hutbu."[1]

بَاب فَضْلِ الْجُمُعَةِ

٨٨١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيٍّ مَوْلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَدَنَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَقَرَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ كَبْشًا أَقْرَنَ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ دَجَاجَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَأَنَّمَا قَرَّبَ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ .

1 Navedeni hadis u nešto izmijenjenoj varijanti donijeli su u svojim hadiskim zbirkama još Muslim, Ebu-Davud, Tirmizi, Nesai, Ibni-Madže i Ahmed ibni Hanbel.
Nesai, prenoseći gornji hadis od Ebu-Hurejre, ističe:
"Petkom meleki sjednu na vrata džamije i bilježe ko dolazi na džuma-namaz. Kada imam izađe na minber, oni saviju svoje spiskove i slušaju govor imama. Ko je došao u prvim jutarnjim časovima, računa mu se nagrada kao da je žrtvovao devu i njeno meso podijelio sirotinji; ko je došao u drugom satu, računa mu se kao da je žrtvovao goveče; ko je došao u trećem satu, kao da je žrtvovao ovcu; ko je došao u četvrtom kao da je žrtvovao patku; ko je došao u petom kao da je žrtvovao kokoš, a ko je došao poslije tog vremena kao da je žrtvao jaje."
Iz hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je ići na džuma-namaz što ranije, a nagrada je adekvatna potrošenom vremenu i uloženom trudu. Radi lakšeg shvatanja, te su nagrade prikazane u vidu žrtvovanja materijalnih dobara, računajući od deve pa do jednog jajeta;
– ljudi se cijene prema činjenju dobrih djela;
– rad za dobro svoga društva i dijeljenje milostinje vrijedni su pažnje bez obzira na njihovu stvarnu materijalnu vrijednost. Ko može, treba žrtvovati devu, a drugi prema svojim materijalnim mogućnostima kokoš ili pak jaje. Sve je to pohvalno i Allah daje prema tome svoju nagradu;
– po mišljenju Ebu-Hanife, Šafije i većine pravnika, najbolje je na ime kurbana klati devu, potom krupnu stoku, a onda bravčad, dok imam Malik prihvaća slijedeći redoslijed: bravče, goveče, a potom deva, ističući da je Alejhisselam jednom prilikom zaklao dva ovna, a ovan je bio kurban Ibrahima, alejhis-selam, za sina Ismaila.
Većina uleme drži se teksta navedenog hadisa; to što je Alejhisselam ponekad klao ovna, ne znači da je on to činio zato što je to bolje, nego da je i to dozvoljeno. Možda nije imao ništa drugo! I potvrđeno je u Sahihu: "Poslanik je za kurban zaklao krave, za svoje supruge." Iz istog razloga, on je na svom Oprosnom hadžu zaklao, na ime kurbana, kravu ispred svojih supruga.
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi da je halifa Alija s minbera u Kufi rekao:
"Na dan petka šejtani porane, krenu sa svojim zastavama kroz naselja i zavode svijet svojim spletkama da ne idu u džamiju. Meleki, također, porane, zauzmu mjesta na ulazima džamija i bilježe svakog koji dođe, sve dok imam ne izađe na minber. Kada se džematlija u džamiji smjesti tako da može vidjeti imama i njegov govor čuti i kada još za vrijeme hutbe šuti, on dobiva od Allaha dvostruku nagradu. Ako se džematlija smjesti podaleko od imama

بَاب

٨٨٢. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْم قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بَيْنَمَا هُوَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لِمَ تَحْتَبِسُونَ عَنِ الصَّلَاةِ فَقَالَ الرَّجُلُ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ سَمِعْتُ النِّدَاءَ تَوَضَّأْتُ فَقَالَ أَلَمْ تَسْمَعُوا النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا رَاحَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ .

POGLAVLJE

882. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je prenio Šejban od Jahjaa, a Jahja je Ibnu-Ebi-Kesir, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Omer, radijallahu anhu, jednog petka držao hutbu, kad uđe u džamiju jedan čovjek i Omer mu reče:
"Zašto se toliko zadržavate u dolasku na namaz?"
"Čim sam čuo poziv za namaz, uzeo sam abdest", odgovorio je onaj čovjek.
"Zar niste čuli", reče Omer, "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
'Kada neko od vas odluči doći na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!'"

بَاب الدُّهْنِ لِلْجُمُعَةِ

٨٨٣. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنِ ابْنِ وَدِيعَةَ عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ وَيَدَّهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى .

MAZANJE (KOSE) ULJEM RADI DŽUMA-NAMAZA

883. PRIČAO NAM JE Adem i kazao da mu je prenio Ibn-Ebi-Zi'b od Seida Makburija, koji je rekao da ga je obavijestio njegov otac prenoseći od Ibni-Vedija, on od Selmana Farisije, koji priča da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko se petkom okupa, očisti što je bolje moguće, namaže (kosu) uljem ili se namiriše mirisom koji ima u kući, pa izađe u džamiju, ne rastavi ni dvojicu, zatim klanja koliko mu je propisano, pa šuti i sluša dok imam drži govor, Allah će mu oprostiti grijehe učinjene u periodu između ovog i prethodnog džuma-namaza."[2]

i ne može čuti njegova govora, ali šuti, on će dobiti jednu nagradu. Učesnik koji se smjesti na mjesto odakle može imama i vidjeti i njegov govor čuti, ali ne bude šutio, on se opterećuje odgovornošću i grijehom. Ko za vrijeme učenja hutbe kaže svome drugu pokraj sebe: 'Tamo se!' ili 'Šuti!', učinio je svoju džumu bezvrijednom i od nje nema šta očekivati. Ovo sam", rekao je Alija, "čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

2 Ibni-Madže u svom "Sunenu" zabilježio je preko Ebu-Zerra da je Alejhisselam jednom prilikom rekao: "Ko se petkom okupa što bolje, očisti se i opere što ljepše, obuče najljepše odijelo što ga ima, namiriše miomirisom svojih kućana, a potom krene na džuma-namaz i prolazeći kroz džamiju ne rastavi ni dvojicu ljudi u safovima, oprostit će mu se grijesi učinjeni prema Allahu u periodu između ovog i prethodnog džuma-namaza."

884. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da mu je prenio Šu'ajb od Zuhrija da je Tavus rekao:
"Kazao sam Ibni-Abbasu: 'Ashabi spominju da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Petkom se okupajte i glave dobro operite, pa makar i ne bili džunupi i namirišite se!'
'Da, tako je što se tiče kupanja, a za namirisavanje ne znam'– odgovorio je Ibni-Abbas."

٨٨٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ طَاوُسٌ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ ذَكَرُوا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْسِلُوا رُءُوسَكُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُونُوا جُنُبًا وَأَصِيبُوا مِنَ الطِّيبِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَمَّا الْغُسْلُ فَنَعَمْ وَأَمَّا الطِّيبُ فَلَا أَدْرِي .

885. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa i kazao da ga je obavijestio Hišam, kako mu je saopćio Ibni-Džurejdž, ovome Ibrahim b. Mejsere, prenoseći od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhu, koji spominje izjavu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o kupanju petkom, pa sam ja Ibni-Abbasa upitao:
"Da li treba kosu namazati uljem ili se namirisati, ako se toga može naći u kući?"
"To ne znam" – odgovorio je (Ibni-Abbas).

٨٨٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ ذَكَرَ قَوْلَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ أَيَمَسُّ طِيبًا أَوْ دُهْنًا إِنْ كَانَ عِنْدَ أَهْلِهِ فَقَالَ لَا أَعْلَمُهُ .

Za oprost grijeha stavljeni su uvjeti:
– solidno kupanje petkom prije odlaska na džuma-namaz;
– održavanje čistoće odijela i pristojnosti svoga izgleda: podrezivanje kose, brkova, obrezivanje nokata, otklanjanje dlaka ispod pazuha, oko sramotnih organa i slično;
– kosa, tijelo i odijelo trebaju biti uvijek namirisani. Svaki muškarac treba imati svoj miomiris u kući, u protivnom može se poslužiti kozmetikom svojih ukućana;
– u džamiju treba poraniti i smjestiti se po vlastitoj želji, ne gurajući one koji su ranije sjeli u safove;
– u džamiji se može klanjati nafila prije džume i dok imam uči hutbu ništa ne govoriti.
U drugim hadisima navode se još i ovi uvjeti:
– da vjernik ode u džamiju i vrati se kući pješice, izuzimajući veliku razdaljinu, mogućnost zakašnjenja na namaz, nesigurnost putovanja i slično, kada treba koristiti prijevozno sredstvo;
– idući u džamiju da ne bude niko uvrijeđen i materijalno oštećen;
– da u džamiju ide mirno, ozbiljno, bez guranja i galame;
– da sjedne što bliže imamu i dobro sluša njegovu hutbu.

PRI ODLASKU U DŽAMIJU OBLAČI SE NAJLJEPŠE ŠTO SE IMA

886. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Nafija, ovaj od Abdullaha b. Omera, da je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, vidio pred vratima džamije jednu svilenu odoru (prugastu) i rekao:
"Da ti je, Allahov Poslaniče, kupiti ovu odoru i oblačiti je petkom i za vrijeme prijema delegacija kada ti budu dolazile!"
Allahov Poslanik odgovorio je: "Ovu odoru oblači samo osoba koja nema udjela (u blagodatima) na ahiretu."
Kasnije je Allahovom Poslaniku došlo (na poklon) nekoliko takvih odora, pa je jednu od tih odora dao Omeru b. Hattabu, radijallahu anhu.
"Allahov Poslaniče", rekao je Omer, "zaogrnuo si me njom, a o odori Utarida rekao si ono što si rekao!?"
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Nisam ti je poslao da bi je ti i oblačio."
Potom je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, dao svom, po majci, bratu idolopokloniku u Mekki.[1]

بَاب يَلْبَسُ أَحْسَنَ مَا يَجِدُ

٨٨٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ رَأَى حُلَّةَ سِيَرَاءَ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ لَوِ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ فَلَبِسْتَهَا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلِلْوَفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ ثُمَّ جَاءَتْ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْهَا حُلَلٌ فَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مِنْهَا حُلَّةً فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللهِ كَسَوْتَنِيهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي حُلَّةِ عُطَارِدٍ مَا قُلْتَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنِّي لَمْ أَكْسُكَهَا لِتَلْبَسَهَا فَكَسَاهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَخًا لَهُ بِمَكَّةَ مُشْرِكًا .

---

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– haram je muškarcima nositi svilenu odjeću; Tirmizi u svom "Sunenu" navodi preko Ebu-Musaa Eš'arija Alejhisselamovu izjavu: "Zabranjeno je muškarcima iz moga ummeta oblačiti svilenu odjeću i kititi se zlatnim nakitom, dok je ženama to dozvoljeno."
U vezi s ovom temom Tirmizi je zabilježio izjavu halife Omera koju je on izrekao na minberu: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je muškarcima zabranio nositi svilenu odjeću, izuzev u površini od dva, tri ili četiri ručna prsta";
– odjevni predmeti, koje nije dozvoljeno oblačiti, mogu se imati u vlasništvu, mogu se prodavati, poklanjati drugom ili zamijeniti;
– dozvoljeno je trgovati neposredno pokraj zgrade džamije;
– dobri i odlikovani ljudi kupuju i prodaju;
– rodbinske veze treba održavati s rodbinom koji su nevjernici; dozvoljeno je nevjerniku nešto pokloniti;
– potrebno je zube čistiti misvakom pred odlazak na sijela i vjerske skupove – Ebu-Seid Hudri prenosi da je Alejhisselam rekao: "Jedna od niza dužnosti muslimana jeste da petkom očisti zube misvakom, da se lijepo obuče i ako ima miomirisa, da se namiriše."

UPOTREBA MISVAKA PETKOM

Ebu-Seid Hudri kaže za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je redovno čistio zube misvakom.

887. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Ebuz-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kad bih znao da ne bih svojim sljedbenicima, odnosno svijetu, nanio poteškoću, naredio bih im čišćenje zuba misvakom prilikom svakog namaza."[1]

بَاب السِّوَاكِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَنُّ .

٨٨٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ .

1 Ishak ibni Rahevejh kaže: "Čišćenje zuba misvakom (keficom) prije stupanja u namaz je vadžib (dužnost) i ko bi to namjerno izostavio, namaz bi mu bio pokvaren." Ovaj stav usvaja i Ebu-Davud, ali ne smatra da je to uvjet za punovažnost namaza.
Imam Šafija iz gornjeg hadisa zaključuje: "Upotreba misvaka nije vadžib. Da je to vadžib – dužnost, Alejhisselam bi je ashabima odlučno naredio, bez obzira na poteškoće."
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Upotreba misvaka je sunnet, jer je to Alejhisselam redovno činio", a komentator "El-Hidaje" dodaje: "...Alejhisselam ga je redovno upotrebljavao, uz vrlo rijetko izostavljanje."
Pranje zuba misvakom neki pravnici uvršavaju u red abdestnih sunneta, drugi u red namaskih, a Ebu-Hanife u red općih sunneta vjere, potkrepljujući to izjavom Ebu-Ejjuba sačuvanom u hadiskim zbirkama Ahmeda, Tirmizija i Taberanija u slijedećem vidu: "Četiri postupka spadaju u opća sunnet-djela svih vjerovjesnika, i to: obrezivanje (sunećenje), upotreba misvaka, namirisavanje i ženidba."
Ebu-Hurejre dao je slijedeću izjavu: "Savršeno čišćenje postiže se uz estetiku koja se sastoji od podrezivanja brkova, otklanjanja dlaka ispod pazuha i oko sramotnih organa tijela, obrezivanje nokata i upotreba misvaka."
U "Muhitu" i još nekim pravnim djelima ističe se da misvak treba koristiti prilikom uzimanja abdesta, a većina hanefija kažu: "Upravo prilikom pranja usta."
U djelu "Kifajetul-muntehi" se ističe: "Misvak treba upotrijebiti prije uzimanja abdesta."
Imam Šafija kaže: "Upotreba misvaka je sunnet pri uzimanju abdesta, pri stupanju u namaz i poslije svake promjene zadaha."
Pri pranju zuba misvak treba vući u dužini zuba, tj. od desni prema vrhovima zuba i obratno. Misvak treba držati desnom rukom i pri jednom pranju, vodu u ustima mijenjati najmanje tri i više puta.
Perući zube lijepo je učiti dovu: "Allahumme tahhir femi ve nevvir kalbi ve tahhir bedeni ve harrim džesedi alen-nari ve edhilni bi rahmetike fil ibadis-salihin", što znači: "Allahu moj, učini mi usta čistim, srce mi rasvijetli, tijelo očisti i sačuvaj od džehennemske vatre i uvedi me u krug dobrih ljudi!" Ova dova nije utemeljena u sunnetu.
Ko nema misvaka (četkice), trljat će zube prstima. Bejhekija u svom "Sunenu" preko Ebu-Hurejre navodi riječi Alejhisselama:
"Misvak je poželjno praviti od erak-drveta."
Ebu-Hujrete Sabahi izjavio je: "Bio sam u jednoj delegaciji pa nas je Vjerovjesnik snabdio erak-drvetom i rekao: 'Čistite zube ovim drvcetom!'"
Taberi u El-Evsatu navodi da je Mu'az ibn Džebel rekao:

888. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer i kazao da mu je pričao Abdul-Varis koji je rekao da je njemu pričao Šu'ajb b. Habhab, a ovome pričao Enes, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
"Mnogo sam vam govorio o upotrebi misvaka."

٨٨٨. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ الْحَبْحَابِ حَدَّثَنَا أَنَسٌ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السِّوَاكِ .

889. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir i kazao da mu je prenio Sufjan od Mensura i Husajna, a oni od Ebu-Vaila, a ovaj od Ebu-Huzejfe koji je rekao:
"Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, noću ustajao, oprao bi i misvakom očistio svoja usta."

٨٨٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ وَحُصَيْنٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ.

ČIŠĆENJE ZUBA TUĐIM MISVAKOM

بَاب مَنْ تَسَوَّكَ بِسِوَاكِ غَيْرِهِ

890. PRIČAO NAM JE Isma'il i rekao da je njemu pričao Sulejman b. Bilal, kazavši da mu je rekao Hišam b. Urve, da ga je obavijestio njegov otac prenoseći od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Ušao je (u moju sobu) Abdur-Rahman b. Ebu-Bekr i nosio misvak kojim je čistio zube. Allahov

٨٩٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ قَالَ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَبْدُالرَّحْمَنِ ابْنُ أَبِي بَكْرٍ وَمَعَهُ سِوَاكٌ يَسْتَنُّ بِهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ

"Čuo sam Vjerovjesnika gdje kaže: 'Divan je misvak blagoslovljenog maslinovog drveta, namiriše usta i odstrani neugodan zadah. To je misvak moj i misvak pejgambera koji su bili prije mene.'"
Upotreba misvaka od erak-drveeta preporučuje se radi uspješnijeg održavanja higijene zuba. Stručnim analizama utvrđeno je da erak sadrži u sebi neke hemijske tvari koje efikasno djeluju na odstranjivanje sedre sa zuba i zubnog kamenca. Prema tome, korisno je upotrebljavati misvak pred obavljanje svakodnevnih obaveznih namaza. Svaki ritual treba obavljati što čišće i urednije, jer se time zaslužuju veća Allahova zadovoljstva.
Ebu-Derda je rekao: "Upotrebljavajte misvak (četkicu), jer su u tom dvadeset četiri vrline od kojih su najvažnije: dobivanje Allahovog zadovoljstva, podizanje vrijednosti namaza za sedamdeset stepeni, pribavljanje raspoloženja, zadovoljstva i udobnosti duše, otklanjanje zadaha iz usta, pojačanje otpornosti desni i glasnica u usnoj šupljini, ublažavanje glavobolje i pojačavanje vida očiju. S ljudima bijelih zuba i blistavog čistog lica meleki se rado pozdravljaju."
Ahmed ibn Hanbel i Ibn-Hibban preko Aiše navode riječi Alejhisselama: "Misvak je sredstvo za čišćenje zuba i pribavljanje Allahovog zadovoljstva."
Evzai, pranje zuba misvakom, smatra sastavnim dijelom (šartom) abdesta i upozorava na potrebu korišćenja misvaka pri stupanju u namaz, učenju Kur'ana, poslije spavanja, kada se u ustima osjeti kakva promjena, petkom, pred spavanje, poslije objeda i u praskozorje.
Iz hadisa se može zaključiti:
– samilost Alejhisselama prema muslimanima;
– metoda idžtihada koristi se u rješavanju vjerskih pitanja koja nisu riješena Kur'anom ili hadisom;
– potrebno je zube prati misvakom pred odlazak na sijela i skupne vjerske obrede.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pogledao je na Abdur-Rahmana i ja rekoh Abdur-Rahmanu: 'Abdur-Rahmane, daj mi taj misvak!' On mi ga je dao i ja sam ga prelomila, potom zubima smekšala i dala ga Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on je, naslonjen na moje grudi, očistio njime zube."[1]

رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ أَعْطِنِي هَذَا السِّوَاكَ يَا عَبْدَالرَّحْمَنِ فَأَعْطَانِيهِ فَقَصَمْتُهُ ثُمَّ مَضَغْتُهُ فَأَعْطَيْتُهُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَاسْتَنَّ بِهِ وَهُوَ مُسْتَسْنِدٌ إِلَى صَدْرِي .

ŠTA SE UČI PETKOM NA SABAH-NAMAZU

بَاب مَا يُقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

891. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je prenio Sufjan od Sa'da b. Ibrahima, on od Abdur-Rahmana, a to je Ibni-Hurmuz, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je petkom na sabahu: 'Elif lammim tenzilul-kitab...' i 'Hel eta alel-insani...'"[2]

٨٩١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ هُرْمُزَ الْأَعْرَجُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ الم تَنْزِيلُ السَّجْدَةَ وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ.

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– dozvoljeno je koristiti misvak druge zdrave osobe;
– upotrebu misvaka ne treba zanemarivati ni u danima bolesti.

2 Alejhisselam je učio i druge sure. Dahhak b. Kajs pitao je Nu'mana b. Bešira: "Šta je Alejhisselam učio na džuma-namazu?"
"Poglavlje 'El-Džumu'a' i 'El-Gašije'" – odgovorio je Nu'man.
Ebu-Hurejre kaže da je Alejhisselam često učio na džuma-namazu poglavlja "El-Džumu'a" i "El-Munafikun".
Malik preporučuje da se na bajram-namazima uče poglavlja "El-A'la" i "Eš-Šems". Ibni-Kudame u "Mugniju" navodi: "Preporučljivo je na prvom rekatu bajram-namaza učiti poglavlje 'El-A'la, a na drugom 'El-Gašije'." To se prenosi od Ahmeda.
Šafija preporučuje učenje poglavlja "Kaf" i "El-Kamer", jer ih je, prema izjavi halife Omera, volio učiti i Alejhisselam.
Imam Malik, Davud b. Ali i Ebu-Sevr drže da je lijepo učiti poglavlje "El-Džumu'a" i "El-Munafikun", jer se u njima govori o stvaranju čovjeka, propasti svijeta i Sudnjem danu, a to efikasno djeluje na moral i život ljudi.

KLANJANJE DŽUMA-NAMAZA U SELIMA I GRADOVIMA

892. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna i kazao da mu je pričao Ebu-Amir Akadi rekavši da je njemu prenio Ibrahim b. Tahman od Ebu-Džemra Dubei'jja, a on od Ibni-Abbasa koji je rekao:
"Prvi džuma-namaz, poslije obavljene džume u džamiji Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obavljen je u džamiji Abdul-Kajsa u selu Džuvasa u (pokrajini Bahrejnu)."[3]

بَاب الْجُمُعَةِ فِي الْقُرَى وَالْمُدُنِ

٨٩٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ الضُّبَعِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ أَوَّلَ جُمُعَةٍ جُمِّعَتْ بَعْدَ جُمُعَةٍ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي مَسْجِدِ عَبْدِالْقَيْسِ بِجُوَاثَى مِنَ الْبَحْرَيْنِ .

3 Podijeljena su mišljenja pravnika o uvjetima naselja u kojima se može klanjati džuma-namaz. Malik kaže: "Dužnost je klanjati džuma-namaz stanovnicima naselja pa i sela u kome ima džamija ili trg.", a Šafija i Ahmed kažu: "Džumu su dužni klanjati stanovnici naselja u kome ima četrdeset stalno nastanjenih slobodnih pametnih muškaraca i grupisanih kuća, bile im te kuće građene od kamena, brvana, ćerpića, cigle ili nekog drugog građevinskog materijala." Nije punovažna, džuma obavljena među nomadima i čergašima, koji se ljeti-zimi seljakaju sa jednog mjesta na drugo.
Nomadi nastanjeni stalno na jednom mjestu i šatori im međusobno grupisani, nisu po mišljenju imama Malika obavezni klanjati džumu, a niti bi im ona bila tu punovažna, dok imami Ahmed i Davud smatraju da su obavezni klanjati džumu i da im je ona u takvim uvjetima punovažna.
Prema mišljenju Ebu-Hanife, klanjanje džume punovažno je samo u glavnoj gradskoj džamiji ili na musalli. Nije preporučljivo pa ni dozvoljeno klanjati džumu u selu, a na Mini se dozvoljava, ako je tamošnji upravnik istovremeno i rukovodilac hadžija ili je na Mini prisutan i vladar. Svi mudžtehidi jednoglasno tvrde da se džuma ne može klanjati na Arefatu.
Raznoliki su stavovi pravnika hanefijske škole po definiciji grada u kome se može džuma klanjati.
Ebu-Jusuf kaže: "Gradom se smatra svako naselje u kome ima raznolikih zanatlija, robe i artikala široke potrošnje i u njemu ima sudac ili izvršni organ vlasti."
Jedni su rekli: "Grad je naselje koje ima deset hiljada stanovnika!", a drugi: "...deset hiljada boraca." Neki smatraju gradom svako naselje u kome ima džamija sa minberom i ured sudsko-upravnog organa vlasti, a neki opet naselje čije stanovništvo ne bi moglo stati u najveću džamiju toga mjesta.
Neki pravnici hanefijske škole kažu: "Svako naselje smatra se gradom ako u njemu zanatlije mogu iz godine u godinu živjeti od prihoda svoga zanata, ne baveći se nikakvim drugim poslovima."
Imam Muhammed smatra gradom naselje, koje ima starješinu (imama) ili njegova zamjenika ovlaštenog za obavljanje građansko-upravnih poslova.
Ebu-Hanife svoje mišljenje temelji na izjavi Alije: "Nema klanjanja džume, bajrama i učenja tekbira, nego samo u gradskoj džamiji, odnosno u gradu." Ova je izjava sačuvana u hadiskoj zbirci Ibn-Ebi-Šejbe i drugih muhaddisa.
Darekutni zabilježio je hadis prenesen od Ummu-Abdillah Devsije: "Klanjati džumu dužni su stanovnici svakog naselja u kome ima starješina (imam), pa makar u njemu i ne bilo stanovnika više od četiri čovjeka."
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi da je Abdur-Rahman b. Ka'b b. Malik kazao kako je njegov otac Ka'b ibni Malik molio Allahovu milost Es'adu b. Zurareu, kada bi god čuo učenje ezana za džuma-namaz.
"Zašto to činiš?" – pitao je Abdur-Rahman oca.
"Jer nas je on prvi sakupio na džumu u selu Hezmu-Nebit, na pustinjskoj zemlji plemena Benu-Bejada, na mjestu gdje se zadržava voda poslije kiše zvanom Neki' el-hasenat."
"Koliko vas je bilo?" – upitao sam.
"Četrdeset" – odgovorio je Ka'b ibni Malik.
Ovaj dijalog zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama još Ibni-Madže, Ibni-Huzejme i Bejheki, dodajući da je to bilo prije Alejhisselamova preseljenja u Medinu.

893. PRIČAO NAM JE Bišr b. Muhammed Mervezi i kazao da ga je obavijestio Abdullah, rekavši da mu je prenio Junus od Zuhrija, koji je kazao da ga je obavijestio Salim b. Abdullah, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: 'Svi ste vi pastiri...'"
Lejs na gornji sened dodaje da je Junus rekao:
"Ruzejk b. Hukejm pisao je Ibn-Šihabu dok smo bili on i ja u Vadi Kurau: 'Šta misliš, da li je potrebno da klanjam džumu?'
Ruzejk je tada nadgledao jedan kompleks zemlje koji je i obrađivao. Na tom zemljištu bila je jedna grupa Sudanaca i još nekih osim njih, a Ruzejk je tada bio i namjesnik Ejle.
Ibn-Šihab pisao mu je, a ja sam slušao kako mu naređuje da klanja džuma-namaz, obavještavajući ga da mu je Salim (b. Abdullah) pričao kako je Abdullah b. Omer rekao:
'Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: Svi ste vi pastiri i svi ćete biti pitani za svoje stado: vladar je pastir i on će biti pitan za njemu povjerene podanike; domaćin je pastir svojih ukućana i bit će odgovoran za svoje stado; supruga je pastirica u domu svoga supruga i odgovorna je za svoje stado; sluga je pastir – čuvar imovine svoga gospodara i odgovoran je za povjerenu mu imovinu', a mislim (kaže Junus) da je još rekao: 'Čovjek je čuvar imovine svoga oca i on je za nju odgovoran. Svi ste vi pastiri i svi ćete za svoje stado biti pitani.'"[1]

٨٩٣. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَرْوَزِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ كُلُّكُمْ رَاعٍ وَزَادَ اللَّيْثُ قَالَ يُونُسُ كَتَبَ رُزَيْقُ بْنُ حُكَيْمٍ إِلَى ابْنِ شِهَابٍ وَأَنَا مَعَهُ يَوْمَئِذٍ بِوَادِي الْقُرَى هَلْ تَرَى أَنْ أُجَمِّعَ وَرُزَيْقٌ عَامِلٌ عَلَى أَرْضٍ يَعْمَلُهَا وَفِيهَا جَمَاعَةٌ مِنَ السُّودَانِ وَغَيْرِهِمْ وَرُزَيْقٌ يَوْمَئِذٍ عَلَى أَيْلَةَ فَكَتَبَ ابْنُ شِهَابٍ وَأَنَا أَسْمَعُ يَأْمُرُهُ أَنْ يُجَمِّعَ يُخْبِرُهُ أَنَّ سَالِمًا حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ قَالَ وَحَسِبْتُ أَنْ قَدْ قَالَ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي مَالِ أَبِيهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ .

Muhammed ibn Muslim Zuhri kaže da je Alejhisselam poslao u Medinu, prilikom svoga drugog sastanka sa medinskim prvacima na Akabi, Mus'aba b. Umejra u svojstvu vjeroučitelja. On je u Medini klanjao džumu, a tada je bilo samo dvanaest muslimana. "Tako je", kaže Ajni, "Mus'ab ibni Umejr, prvi u historiji islama, klanjao džuma--namaz."
Usklađujući navode Ka'ba b. Malika i Muhammeda Zuhrija, Bejheki kaže: "...Onih dvanaest ljudi navedenih po Zuhriju, misli se na dvanaest tek islamiziranih prvaka Medine, koji su bili zaštitnici i saradnici Mus'aba, a od onih četrdeset ljudi kojima je klanjao džumu Es'ad ibni Zurare, misli se na one koji su klanjali džumu s njim, kao i na one ranije islamizirane prvake zajedno."

1 U hadisu su navedene različite odgovornosti niza kategorija članova društva: vladar i rukovodilac odgovorni su za dosljedno sprovođenje zakonitosti; domaćin za pravilan međusobni odnos članova porodice, za njihovo odgajanje i opskrbljivanje; supruga za razborito upravljanje kućnim poslovima, za čuvanje imovine i časti

DA LI JE KUPANJE OBAVEZNO ŽENAMA, DJECI I DRUGIMA KOJI NE SUDJELUJU U KLANJANJU DŽUME?

Ibni-Omer kaže: "Kupanje petkom obavezno je samo onom, ko je dužan klanjati džuma-namaz."

894. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija koji je kazao da mu je pričao Salim b. Abdullah, da je čuo Abdullaha b. Omera kako govori:
"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: 'Ko od vas dođe na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!'"

895. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Safvana b. Sulejma, ovaj od Ataa b. Jesara, a on od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kupanje petkom je dužnost svakoj punoljetnoj osobi."

بَاب هَلْ عَلَى مَنْ لَمْ يَشْهَدِ الْجُمُعَةَ غُسْلٌ مِنَ النِّسَاءِ وَالصِّبْيَانِ وَغَيْرِهِمْ

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ إِنَّمَا الْغُسْلُ عَلَى مَنْ تَجِبُ عَلَيْهِ الْجُمُعَةُ .

٨٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ جَاءَ مِنْكُمُ الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ .

٨٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ .

svoga doma; sluga čuva sve što mu povjeri njegov gospodar, a ko nema porodice, treba paziti na pravilan odnos prema svojim drugovima i prijateljima. Svako će odgovarati za povjereni mu posao i način angažovanja svojih organa. Zanemarivanje navedenih obaveza usporava napredak društva i zaslužuje svaku osudu.
Iz hadisa se može zaključiti:
Šafija i Malik smatraju da je džuma punovažno obavljena i bez naročitog odobrenja vladara – poglavice zajednice, ako je obavlja neki organ vlasti, jer kome su povjereni općedruštveni poslovi, logično je da mu je povjereno i obavljanje džuma-namaza.
Imam Ahmed i Ebu-Hanife kažu: "Punovažnost obavljene džume uvjetuje se time da imam ima odobrenje nadležnog organa za tu funkciju."
Prvi se oslanjaju na slučaj Alije, koji je umjesto zatočenog halife Osmana, klanjao džumu svijetu, iako za to nije imao posebnog odobrenja od Osmana.
Hanefije smatraju da je to bio izuzetan slučaj i situacija koja dozvoljava svijetu da privremeno izabere imama za obavljanje džume, a nije isključena mogućnost postojanja i neke Osmanove prešutne saglasnosti.
Ibn-Munzir kaže: "Sunnet je da džumu obavlja vladar ili lice po njemu ovlašteno, u protivnom, prisutni svijet klanja samo podne-namaz." Hasan Basri je rekao: "Četvero je vladarevo; spomenuo je i džuma-namaz."
Od Malika je preneseno: "Nije punovažna džuma koju bi neko klanjao bez ovlaštenja vladara", a od Habiba b. Ebu-Sabita se prenose riječi: "Nema džume bez zapovjednika (emira) i učenja hutbe." Ovo je stav još Evza'ija, Muhammeda b. Mesleme i Jahjaa b. Umera.
Ebu-Jusuf smatra da starješina organa reda može punovažno klanjati svijetu džuma-namaz.
Neki pravnici misle da je i u selu potrebno klanjati džumu, jer je Ibni-Šihab naredio Ruzejku da klanja džumu u malom naselju Vadil-Kura u Ejli. Hanefije, usvajajući gornji slučaj, napominju da se ta džuma obavila po Ruzejku, zamjeniku guvernera pokrajine, a svako naselje, u kome se nalazi zapovjednik zajednice ili njegov zastupnik, ima status grada.
Sud i odluka dvojice pravednih ljudi izrečena trećem licu obavezuje ga da je poštuje.

896. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim i kazao da je njemu pričao Vuhejb, rekavši da mu je prenio Ibni-Tavus od svoga oca, a on od Ebu-Hurejre, koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:
"Mi smo (po vremenu primanja Objave) posljednji narod, a na Sudnjem danu (po obračunu) prvi. Prethodnima je data Objava (Knjiga) prije nas, a nama iza njih. Ovaj dan (petak) jeste dan o kome su se oni razišli (napustili ga), pa je Allah nas na njega uputio; sutrašnji dan (subota) je jevrejski (praznik), a prekosutrašnji (nedjelja) jeste kršćanski."

٨٩٦. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا وَأُوتِينَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ فَهَذَا الْيَوْمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللهُ فَغَدًا لِلْيَهُودِ وَبَعْدَ غَدٍ لِلنَّصَارَى فَسَكَتَ .

897. Potom je zašutio, a onda opet rekao:
"Dužnost svakog punoljetnog muslimana jeste da se jednog dana, u svakih sedam dana okupa, u kome će oprati svoju glavu i svoje tijelo."

٨٩٧. ثُمَّ قَالَ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا يَغْسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ .

898. Spomenuti hadis prenosi i Eban b. Salih od Mudžahida, on od Tavusa, a ovaj od Ebu-Hurejre koji kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Dužnost svakom muslimanu jeste da se okupa bilo kojeg dana svakih sedam dana."

٨٩٨. رَوَاهُ أَبَانُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِلَّهِ تَعَالَى عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ حَقٌّ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا .

899. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed i kazao da mu je pričao Šebabe, da mu je prenio Verka' od Amra b. Dinara, on od Mudžahida, ovaj od Ibni-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Dozvoljavajte ženama odlazak u džamije noću!"

٨٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ ائْذَنُوا لِلنِّسَاءِ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسَاجِدِ .

900. PRIČAO NAM JE Jusuf b. Musa i kazao da mu je pričao Ebu-Usame, da mu je prenio Ubejdullah b. Umer od Nafija, on od Ibni-Omera koji je rekao:
"Omerova supruga (Atika bint Zejd) prisustvovaše u džamiji skupnom klanjanju sabahskog i jacijskog namaza pa joj je rečeno: 'Što izlaziš (iz kuće u džamiju) kada znaš da Omer to prezire i da je ljubomoran!'

٩٠٠. حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَتِ امْرَأَةٌ لِعُمَرَ تَشْهَدُ صَلَاةَ الصُّبْحِ وَالْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ فِي الْمَسْجِدِ

فَقِيلَ لَهَا لِمَ تَخْرُجِينَ وَقَدْ تَعْلَمِينَ أَنَّ عُمَرَ يَكْرَهُ ذَلِكَ وَيَغَارُ قَالَتْ وَمَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْهَانِي قَالَ يَمْنَعُهُ قَوْلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللهِ مَسَاجِدَ اللهِ .

'A šta ga sprečava da mi to potpuno zabrani?' – upitala je ona. 'Sprečava ga', odgovorio je onaj koji je i pitao, 'izjava Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: Ne sprečavajte Allahovim robinjama odlazak u Allahove džamije!'"[1]

بَاب الرُّخْصَةِ إِنْ لَمْ يَحْضُرِ الْجُمُعَةَ فِي الْمَطَرِ

OLAKŠICA AKO ČOVJEK NE MOŽE PRISUSTVOVATI KLANJANJU DŽUME ZBOG KIŠE

٩٠١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُالْحَمِيدِ صَاحِبُ الزِّيَادِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ الْحَارِثِ ابْنُ عَمِّ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لِمُؤَذِّنِهِ فِي يَوْمٍ مَطِيرٍ إِذَا قُلْتَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ فَلَا تَقُلْ حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ قُلْ صَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ فَكَأَنَّ النَّاسَ اسْتَنْكَرُوا قَالَ فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي إِنَّ الْجُمْعَةَ عَزْمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُحْرِجَكُمْ فَتَمْشُونَ فِي الطِّينِ وَالدَّحَضِ .

901. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je pričao Isma'il, rekavši da ga je obavijestio Abdul-Hamid Sahibuz-Zijad i rekao da je njemu pričao Abdullah b. Haris, amidžić Muhammeda b. Sirina, kako je Ibni-Abbas jednog kišnog dana rekao svome mujezinu:
"Kada izgovoriš: 'Ešhedu enne Muhammeden resulullah' (Svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik), ne izgovaraj: 'Hajje ales-salah!' (Dođite na namaz!), nego reci: 'Klanjajte u svojim kućama!'
Svijet kao da je to smatrao prezrenim i ružnim pa Ibn-Abbas reče: 'Ovako je radio i onaj, ko je bio bolji od mene. Džuma je dužnost, ali ja ne bih želio da vam činim poteškoću da vas izvodim, pa da idete po ovom blatu i ovakvoj klizavici.'"[2]

1 Ko nije obavezan klanjati džuma-namaz, nije zadužen kupanjem tog dana, ali se ne isključuje njegova preporučljivost.

2 Ibn-Abbasovo mišljenje prihvatili su Ibni-Sirin, Abdur-Rahman b. Semure, te Ahmed i Ishak. Medutim, kada su Malika pitali, može li se zbog kiše izostati sa džuma-namaza on je odgovorio: "Nisam čuo za to." Na primjedbu da je Alejhisselam rekao ashabima: "...klanjajte u svojim šatorima...", Malik je kazao da se ta izjava odnosi na slučaj putovanja, a izostanak može biti zbog nekog drugog razloga, a ne zbog kiše.
Ibni-Kasim prenosi da imam Malik odobrava izostanak s džume osobi koja je zauzeta opremanjem dženaze svoga brata, a Ibni-Hibban prenosi kako je Malik to dozvoljavao i zbog služenja bolesnika čija se smrt svakog časa očekuje.
Ata kaže: "Ako bi čuo plač za svojim ocem, petkom, dok je imam na minberi, idi ocu, ostavi hutbu!"
Ibni-Hibban prenosi da je Alejhisselam dozvoljavao izostanak sa džume stanovnicima naselja, udaljenim od Medine, s kojima je izjutra klanjao bajram-namaz. Tako je odobravao halifa Osman stanovnicima Avali-naselja, istočno od Medine, od dvije milje do osam milja.

ODAKLE SE DOLAZI NA DŽUMU I ZA KOGA JE ONA OBAVEZNA

بَاب مِنْ أَيْنَ تُؤْتَى الْجُمُعَةُ وَعَلَى مَنْ تَجِبُ

A Uzvišeni Allah kaže: "Kada se pozove na namaz petkom, požurite spominjanju Allaha!"
Ata je kazao: "Kada budeš u naselju, međusobno zbijeno povezanih kuća, i pozove se na džuma-namaz petkom, dužnost ti je da prisustvuješ tom namazu, čuo ti ezan (poziv) ili ne čuo."
Enes, radijallahu anhu, stanujući u svom dvoru, ponekad klanjaše džumu, a ponekad je nije klanjao. Dvor mu je bio u Zaviji, dva fersaha (oko šesnaest kilometara) daleko od Basre.

لِقَوْلِ اللهِ جَلَّ وَعَزَّ (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللهِ) وَقَالَ عَطَاءٌ إِذَا كُنْتَ فِي قَرْيَةٍ جَامِعَةٍ فَنُودِيَ بِالصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَحَقٌّ عَلَيْكَ أَنْ تَشْهَدَهَا سَمِعْتَ النِّدَاءَ أَوْ لَمْ تَسْمَعْهُ وَكَانَ أَنَسٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فِي قَصْرِهِ أَحْيَانًا يُجَمِّعُ وَأَحْيَانًا لَا يُجَمِّعُ وَهُوَ بِالزَّاوِيَةِ عَلَى فَرْسَخَيْنِ .

902. PRIČAO NAM JE Ahmed i kazao da mu je pričao Abdullah b. Vehb, rekavši da mu je prenio Amr b. Haris od Ubejdullaha b. Ebu-Dža'fera, da je njemu pričao Muhammed b. Dža'fer b. Zubejr, prenoseći od Urve b. Zubejra, a on od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla:
"Svijet je iz svojih stanova, iz Avali-naselja, dolazio naizmjenično na džuma-namaz. Oni su dolazili po prašini i bili su prašnjavi i znojni. Znoj je lio iz njih. Jedan od njih je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a tako i kod mene, pa bi mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Da ste se za ovaj vaš dan očistili (od prašine i znoja)!'"[1]

٩٠٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ حَدَّثَهُ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ كَانَ النَّاسُ يَنْتَابُونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَالْعَوَالِيِّ فَيَأْتُونَ فِي الْغُبَارِ يُصِيبُهُمُ الْغُبَارُ وَالْعَرَقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُمُ الْعَرَقُ فَأَتَى رَسُولَ اللهِ ﷺ إِنْسَانٌ مِنْهُمْ وَهُوَ عِنْدِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْ أَنَّكُمْ تَطَهَّرْتُمْ لِيَوْمِكُمْ هَذَا .

---

1 Raznolika su mišljenja pravnika o obavezi klanjanja džume onih koji stanuju van grada.
Veliki broj ashaba i pravnika smatra da je džuma obavezna čovjeku van grada koji se, po obavljenoj džumi u gradu, može vratiti istog dana na konak svome domu.
Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Alejhisselam rekao: "Džuma je obavezna samo onome ko može čuti učenje ezana."
Poneki pravnici smatraju da je džuma obaveza građana, a ne ljudi nastanjenih van grada, čuli oni učenje ezana ili ne čuli.
Ebu-Hanife smatra da stanovnici sela i pustara nisu dužni klanjati džumu sve dok se ne nastane u gradu.
U "El-Jenabi'u" stoji: "Musliman, sa stanom izvan grada, nije obavezan doći u grad na džuma-namaz."
Ovo mišljenje usvaja najveći broj pravnika.
U "Ez-Zehiri" se navodi: "Džumu je dužan klanjati onaj ko stanuje u gradu ili predgrađu, a ne ko stanuje u

VRIJEME DŽUMA-NAMAZA JESTE, KADA SUNCE KRENE SA ZENITA

بَاب وَقْتُ الْجُمُعَةِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ

Tako se prenosi od Omera (b. Hattaba), Alije, Nu'mana b. Bešira i Amra b. Hurejsa, radijallahu anhum.

وَكَذَلِكَ يُرْوَى عَنْ عُمَرَ وَعَلِيٍّ وَالنُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ وَعَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ .

903. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Jahja b. Seid, kako je pitao Amru za kupanje petkom, a ona odgovorila da joj je Aiša, radijallahu anha, rekla:
"Ljudi su svojeručno obavljali poslove, i kada bi išli na džuma-namaz, odlazili bi u takvom stanju svoje vanjštine pa bi im se reklo: 'Bilo bi dobro da se okupate.'"[2]

٩٠٣. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ أَنَّهُ سَأَلَ عَمْرَةَ عَنِ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا كَانَ النَّاسُ مَهَنَةَ أَنْفُسِهِمْ وَكَانُوا إِذَا رَاحُوا إِلَى الْجُمُعَةِ رَاحُوا فِي هَيْئَتِهِمْ فَقِيلَ لَهُمْ لَوِ اغْتَسَلْتُمْ .

904. PRIČAO NAM JE Surejdž b. Nu'man i kazao da mu je prenio Fulejh b. Sulejman od Osmana b. Abdur-Rahmana b. Osmana Tejmije, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao džuma-namaz kada bi sunce krenulo (nagelo iz zenita ka zapadu).[3]

٩٠٤. حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ ابْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ .

---

okolini grada, bilo to blizu ili daleko."
Imam Muhammed, Malik i Lejs kažu: "Na džuma-namaz dužan je ići musliman koji stanuje od grada daleko, od jedne do tri milje, a to je od četiri hiljade do dvanaest hiljada koraka." Ima pravnika i ashaba koji smatraju da na džuma-namaz treba dolaziti od kuće do gradske džamije, a Muhammed b. Abdul-Hakem od kuće do granice grada.
U našim krajevima i u doba razvijenih komunikacija ta je razdaljina skoro bespredmetna i na džumu treba ići, bez obzira gdje se stanovalo.
Iz hadisa se može zaključiti:
– učitelj treba biti blag i taktičan;
– na sastanke treba ići čistog tijela, odijela i pristojno obučen;
– uspjeh u radu zavisi o stepenu zalaganja u njemu.

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– vrijeme džume jeste vrijeme podne-namaza;
– preporučljivo je kupanje pred odlazak na džuma-namaz, a lijepo je i namirisati se.

3 Najveći broj pravnika smatra da vrijeme klanjanja džume nastaje izlaskom sunca iz zenita, a imam Ahmed, Ata i Lejs dozvoljavaju klanjanje džume i prije kretanja sunca iz zenita. Abdullah b. Mes'ud i Džabir kažu da su tako klanjali džumu Sa'd i Mu'avija.
Ibni-Kudame u "El-Mugniju'" kaže: "Jedan od uvjeta za punovažnost obavljanja džuma-namaza jeste da se ona klanja pravovremeno, a nastup njenog vremena jeste nastup vremena bajram-namaza."

905. PRIČAO NAM JE Abdan da mu je saopćio Abdullah (b. Mes'ud) i kazao da ga je obavijestio Humejd, prenoseći od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Ranili smo na džuma-namaz, a poslije klanjanja džume uzimali popodnevni odmor."[1]

٩٠٥. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُبَكِّرُ بِالْجُمُعَةِ وَنَقِيلُ بَعْدَ الْجُمُعَةِ .

KADA PETKOM PREVIŠE UGRIJE

بَاب إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

906. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu-Bekr Mukaddemi i kazao da mu je pričao Haremi b. Umare, rekavši da je njemu pričao Ebu-Halde, a to je Halid b. Dinar i kazao da je čuo Enesa b. Malika kako kaže:
"Kada bi dobro zahladilo, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poranio bi sa klanjanjem džuma-namaza, a kad bi prigrijalo, odgodio bi klanjanje dok ne zahladi."
Junus b. Bukejr kaže, da ga je o gornjem obavijestio Ebu-Halde govoreći: "...samo namaz, a nije spomenuo džumu..."
Bišr b. Sabit izjavljuje da je njemu pričao Ebu-Halde i kazao: "S nama je klanjao džuma-namaz namjesnik, a potom zapitao Enesa, radijallahu anhu: 'Kako Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše podne?'"[2]

٩٠٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو خَلْدَةَ هُوَ خَالِدُ بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اشْتَدَّ الْبَرْدُ بَكَّرَ بِالصَّلَاةِ وَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ أَبْرَدَ بِالصَّلَاةِ يَعْنِي الْجُمُعَةَ قَالَ يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ أَخْبَرَنَا أَبُو خَلْدَةَ فَقَالَ بِالصَّلَاةِ وَلَمْ يَذْكُرِ الْجُمُعَةَ وَقَالَ بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ حَدَّثَنَا أَبُو خَلْدَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا أَمِيرٌ الْجُمُعَةَ ثُمَّ قَالَ لِأَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الظُّهْرَ .

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, prenoseći od svoga oca, kaže:
"Mi smo išli na džuma-namaz onako, kao i na bajram-namaz."
Pravnici hanbelijske škole drže se dosljedno Alejhisselamove izreke: "Allah je petak odredio da bude praznik muslimana." Petak je nazvan praznikom, a svaki praznik počinje jutarnjim časovima pa se i prigodni namaz može klanjati nastupom toga vremena, upravo kao i bajram-namaz.
Hanefije smatraju da se propisi bajramskih obreda ne mogu dosljedno primjenjivati na džuma-namaz. Tako je, naprimjer, po mišljenju svih pravnika, zabranjeno postiti (mekruh-tahrimen) dane Bajrama, a dane petka samo pokuđeno.

1 Navedeni hadis nije u kontradikciji sa sadržajem prethodnog hadisa, jer se izrazom "Kunna nubekkiru...", tj. "Ranili smo..." ne misli da su ashabi ranili jutrom, nego da su ranili dolazeći na džuma-namaz nešto prije učenja ezana. Izraz "poraniti" koristi se za svaku priliku kada se negdje prispije malo prije predviđenog vremena. Tako se kaže: "Poranio na sabah, poranio na akšam ili jacija-namaz", što znači da je došao prije nastupa vremena i učenja ezana tih namaza.
Izrazom, "...a spavali poslije klanjanja džume...", misli se da su to činili samo petkom, upravo suprotno običaju kod svakodnevnog podnevnog namaza.

2 Isti slučaj Bejheki iznosi u slijedećoj varijanti:
"Vjerovjesnik bi hladnim danima ranio sa klanjanjem podne-namaza, a ljeti bi ga odgađao dok zahladi.

KORAČANJE NA DŽUMA-NAMAZ

A Uzvišeni kaže: "Požurite spominjanju Allaha!" Žurba – sa'j znači odlazak i trud, jer je Uzvišeni rekao: "...I ko se trudio... (trud će mu biti primljen)."

Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kaže: "Tada se (kada zauči ezan) zabranjuje kupoprodaja", a Ata: "Zabranjuju se svi poslovi", dok Ibrahim b. Sa'd prenoseći od Zuhrija ističe: "Kada mujezin prouči ezan za džuma-namaz, pa bio on i putnik, dužan je da prisustvuje (klanjanju)."[3]

بَاب المَشْيِ إِلَى الجُمُعَةِ

وَقَوْلِ اللهِ جَلَّ ذِكْرُهُ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللهِ وَمَنْ قَالَ السَّعْيُ الْعَمَلُ وَالذَّهَابُ لِقَوْلِهِ تَعَالَى وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَحْرُمُ الْبَيْعُ حِينَئِذٍ وَقَالَ عَطَاءٌ تَحْرُمُ الصِّنَاعَاتُ كُلُّهَا وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهُوَ مُسَافِرٌ فَعَلَيْهِ أَنْ يَشْهَدَ .

Ikindiju klanjaše dok je sunce bilo još žarko i bijelo."
U hadisu bezimeno navedeni namjesnik jeste, uistinu, Hakem b. Ebu-Ukajl Sekafi koji je zamjenjivao svoga strica Hadždžadža b. Jusufa i održavao petkom duge hutbe, da bi namaz klanjao pri izmaku njegova vremena.
Tirmizi kaže: "Džuma-namaz klanja se u vrijeme podne-namaza pošto sunce krene iz zenita. U danima velike žege može se odgoditi dok ne zahladni, pazeći strogo da se klanja u njenom određenom vremenu."

3 Potpuna izjava Ibni-Abbasa glasi: "Kada se petkom prouči ezan za džuma-namaz, svi su trgovački poslovi pravno ništavni, a kada se završi klanjanje džuma-namaza, onda kupujte i prodajite!"
O ovoj temi zabilježene su mnoge izjave ashaba i pravnika.
Zedždžadž kaže: "Zabranjena je kupoprodaja od trenutka ulaska sunca u zenit, pa do završetka klanjanja džuma-namaza."
Ferra: "Kada mujezin prouči ezan, zabranjeno je i kupovanje i prodavanje robe."
Džabir prenosi da je Alejhisselam jednom rekao: "Kada se počne učiti ezan, zabranjeno je trgovanje, a kada se počne učiti hutba, prisutnima je zabranjen razgovor. Razgovor je dozvoljen poslije hutbe, a trgovanje poslije obavljenog namaza."
Muslim Ibn-Jesar upozorava: "Čim petkom saznaš da je nastupila sredina dana, ne vrši nikakvu kupoprodaju!"
Mudžahid kaže: "Ko proda štogod petkom, pošto je sunce izašlo iz zenita, kupoprodaja mu je nezakonita i ništavna."
Pisac "El-Hidaje" ističe: "Zabrana poslovanja nastaje učenjem ezana u džamiji kada se imam smjesti na minber." Ovo je mišljenje Ebu-Hanife i ostalih pravnika njegove škole, a usvaja ga i imam Šafija, dok po mišljenju Malika i Ahmeda, ta zabrana počinje od proučenog prvog ezana na minaretu.
Poslovati u vremenu između dva ezana je punovažno, ali i pokuđeno. Nije zabranjeno u zabranjeno vrijeme dati nekome pozajmicu, poklon ili milostinju.
Ibni-Kasim kaže: "Brak sklopljen u to vrijeme, a ni poklon ili zalog ne treba poništavati."
Imam Šafija u svom "Ummu" navodi: "Nije zabranjena, a ni pokuđena kupoprodaja među osobama koje nisu obavezne klanjati džuma-namaz, ali ako su dužne klanjati džumu i to čine poslije ulaska sunca u zenit, a prije izlaska imama na minber i učenja u džamiji, to će poslovanje spadati u kategoriju pokuđenih poslova. Međutim, kada imam sjedne na minber i mujezin počne učiti ezan, kupoprodaja je strogo zabranjena (haram), bilo da su obje stranke obavezne klanjati džuma-namaz ili pak samo jedna od njih."
Abd ibn Humejd u svom tefsiru navodi da je Džurejdž pitao Ataa:
"Da li je sa učenjem prvog ezana džume još nešto zabranjeno osim kupoprodaje?"
"Zabranjena je zabava i kupoprodaja, a zanatski i drugi poslovi su isto što i kupoprodaja. U ovu zabranu spada pisanje pisma, prilazak supruzi i spavanje (ležanje)."

907. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah i kazao da mu je pričao Velid b. Muslim, rekavši da je njemu pričao Jezid b. Ebu-Merjem i rekao kako mu je pričao Ababe b. Rifaja i kazao:
"Dok sam išao na džuma-namaz, stiže me Ebu-Abs i reče: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Ko upraši svoje noge na Allahovom putu, Allah će ga sačuvati džehennemske vatre.' "[1]

٩٠٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَايَةُ ابْنُ رِفَاعَةَ قَالَ أَدْرَكَنِي أَبُو عَبْسٍ وَأَنَا أَذْهَبُ إِلَى الْجُمُعَةِ فَقَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنِ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللهِ حَرَّمَهُ اللهُ عَلَى النَّارِ .

908. PRIČAO NAM JE Adem i kazao da je njemu pričao Ibnu-Ebi-Zi'b, koji je rekao da mu je prenio Zuhri od Seida i Ebu-Seleme, oni od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a pričao nam je i Ebul-Jeman i rekao da mu je prenio Šu'be od Zuhrija, koji je kazao kako ga je obavijestio Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman da je Ebu-Hurejra rekao:
"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: 'Kada se prouči ikamet za namaz, ne dolazite mu trčeći, nego dolazite idući smjerno; ono što ste stigli, klanjajte (s imamom), a ono što vam je prošlo, dopunite (sami)!'"

٩٠٨. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ قَالَ الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدٍ وَأَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ح و حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتُوهَا تَسْعَوْنَ وَأْتُوهَا تَمْشُونَ عَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا .

909. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali i kazao da mu je pričao Ebu-Kutejbe, rekavši da je njemu prenio Ali b. Mubarek od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a ja (Ebu-Abdullah Buharija) ovu izjavu znam jedino od njegova oca, a on od Vjerovjesnika da je rekao:
"Ne ustajte na noge dok mene ne vidite, budite smireni!"

٩٠٩. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو قُتَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ أَبِي قَتَادَةَ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ .

1 Navedenu izreku, u nešto izmijenjenoj varijanti, donijeli su u svojim hadiskim zbirkama još Nesai, Tirmizi i Taberi, a Ibni-Asakir donosi je u slijedećoj varijanti: "Nema čovjeka koji upraši svoje lice na Allahovom putu, a da mu ga Allah neće očuvati od džehennemske vatre, a nema čovjeka koji upraši svoje noge na Allahovom putu, a da mu ih Allah neće očuvati od Vatre na Sudnjem danu."
Verzija Alejhisselamove izreke, sačuvana preko Aiše glasi:
"Ko upraši svoje noge na Allahovom putu, neće unići u Džehennem."

PETKOM, NA DŽUMI, NE TREBA SE GURATI U PROLAZU

910. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Abdullah, rekavši da mu je prenio Ibnu-Ebi-Zi'b od Seida Makburija, on od svoga oca, ovaj od Ibni-Vedija, a on od Selmana Farisija, koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

"Ko se petkom okupa, očisti što bolje može, kosu namaže uljem ili se namiriše, potom porani (u džamiju) i ne rastavi ni dvojicu prisutnih u džamiji, klanja koliko može, a zatim, kada imam izađe na minber, šuti, bit će mu oprošteni grijesi počinjeni između tog i drugog prošlog džuma-namaza."[2]

بَاب لَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩١٠. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ وَدِيعَةَ حَدَّثَنَا سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنِ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَتَطَهَّرَ بِمَا اسْتَطَاعَ مِنْ طُهْرٍ ثُمَّ ادهَنَ أَوْ مَسَّ مِنْ طِيبٍ ثُمَّ رَاحَ فَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَ اثْنَيْنِ فَصَلَّى مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ أَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى .

2 U džamiju treba pravovremeno dolaziti i po redu se svrstavati u namaske redove. Pokuđeno je prekoračivati ljude i ubacivati se u safove među njih.
U "Muvetta'u" je zabilježena izjava Ebu-Hurejre: "Svakom od vas bolje je klanjati na vrućem pijesku i vrelom kamenu, nego čekati dok imam izađe na minber, pa onda doći i prekoračivati preko ramena ljudi, ranije svrstanih u safove."
Ka'b kaže: "Volim izostaviti džuma-namaz, nego otići kasno petkom u džamiju i prekoračivati preko vratova ljudi."
Selman Farisi izjavio je: "Kloni se prekoračivanja ljudi i sjedi pozadi!" Ovo je bio stav Ataa, Sevrija, imama Ahmeda i još brojnih ashaba.
Tirmizi u svom "Sunenu" navodi Alejhisselamovu izjavu: "Ko petkom prekoračuje preko vratova ljudi, kao da ide mostom do Džehennema. (slab) – Tirmizi"
Nesai je u svojoj hadiskoj zbirci zabilježio da je Sadir b. Kurejb kazao:
"Jednog petka smo bili sa Abdullahom b. Busraom, Alejhisselamovim drugom. Utom dođe neki čovjek i poče prekoračivati preko vratova ljudi pa mu Alejhisselam doviknu: 'Sjedi, time uznemiravaš ljude!'"
Hanefije ovakav postupak smatraju ružnim činom, osim ako se do slobodnog mjesta u prednjim redovima ne može doći na drugi način. To je stav Evza'ija i dr.
Po mišljenju Malika pokuđeno je prekoračivati ljude tek kada imam sjedne na minber. Evza'ija i Hasan Basri odobravaju prekoračivanje do praznog mjesta, nekog bližeg namaskog reda.
Ibni-Munzir smatra da prekoračivanje preko ljudi nije dozvoljeno ni u kom slučaju, jer je to uznemiravanje prisutnih, a to je zabranjeno činiti svugdje i uvijek.
Po mišljenju Tirmizija i Nevevija, imamu je dozvoljeno prekoračivati ljude u safovima i prolaziti između njih, samo do mihraba i minbera, ako nema drugog slobodnog prolaza.

ČOVJEK NE TREBA PETKOM DIĆI SVOGA BRATA DA SJEDNE NA NJEGOVO MJESTO

بَاب لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ أَخَاهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَقْعُدُ فِي مَكَانِهِ

911. PRIČAO NAM JE Muhammed i kazao da ga je obavijestio Mahled b. Jezid, rekavši da ga je izvijestio Ibni-Džurejdž, kako je čuo Nafija da kaže, kako je čuo Ibni-Omera, radijallahu anhuma, gdje govori:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da čovjek diže svoga (po vjeri) brata sa mjesta na koje je on već sjeo, da bi i sam sjeo na njegovo mjesto.
Upitao sam (kaže Džurejdž) Nafija: 'Je li to samo za vrijeme džuma-namaza?'
'Za vrijeme džume i svakom drugom prilikom' – odgovorio je."[1]

٩١١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَّام قَالَ أَخْبَرَنَا مَخْلَدُ ابْنُ يَزِيدَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ سَمِعْتُ نَافِعًا يَقُولُ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ أَخَاهُ مِنْ مَقْعَدِهِ وَيَجْلِسَ فِيهِ قُلْتُ لِنَافِعٍ الْجُمُعَةَ قَالَ الْجُمُعَةَ وَغَيْرَهَا .

1 Ljudi su pred Allahom jednaki. Ko prije zauzme mjesto u džamiji, on na njega ima i pravo. Prisutni se svrstavaju u redove, bez obzira na zvanje, položaj i materijalno stanje. Prekoračivati preko ljudi i gurati ih, mogu činiti samo oholi i grubi i za to ih islam osuđuje.
Ibni-Kudame dozvoljava da čovjek ispred sebe pošalje zamjenika koji će mu čuvati mjesto do njegova dolaska. Tako je Ibn-Sirin slao petkom slugu dječaka koji bi u džamiji sjeo na jedno mjesto, a kada bi Ibn-Sirin došao, sluga je ustajao, a on bi sjedao na to mjesto.
Dozvoljeno je proći naprijed i zauzeti ponuđeno mjesto od ranije prispjelog džematlije ili proći naprijed na upražnjeno mjesto, da bi bolje čuo učenje hutbe.
Ebu-Tajjib dozvoljava podignuti džematliju sa njegova mjesta u tri slučaja, i to: ako je sjeo na imamovo mjesto, ako sjedi na putu kuda svijet prolazi i ako je sjeo ispred safa, pa drugima smeta klanjati ili remeti namaski red.

EZAN PETKOM

912. PRIČAO NAM JE Adem i kazao da mu je pričao Ibnu-Ebi Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Saiba b. Jezida da je rekao:
"U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekra i Omera, radijallahu anhuma, ezan bi se petkom proučio kada bi imam sjeo na minber. Kada je za halifu izabran Osman, radijallahu anhu, i uvećao se broj muslimana, dodat je drugi ezan na Ez-Zevra'u."[2]
Rekao je Ebu-Abdullah: "Ez-Zevra' je mjesto na medinskom trgu (pijaci)."

JEDAN MUJEZIN PETKOM

913. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je pričao Abdul-Aziz b. Ebu-Seleme Madžišun prenoseći od Zuhrija, on od Saiba b. Jezida da je Osman b. Affan, radijallahu anhu, bio taj, koji je dodao učenje petkom drugog ezana kada se stanovništvo Medine umnožilo, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je samo jednog mujezina i ezan se petkom učio kada bi imam sjeo na minber.[3]

بَاب الْأَذَانِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩١٢. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ كَانَ النِّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوَّلُهُ إِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ النِّدَاءَ الثَّالِثَ عَلَى الزَّوْرَاءِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ الزَّوْرَاءُ مَوْضِعٌ بِالسُّوقِ بِالْمَدِينَةِ .

بَاب الْمُؤَذِّنِ الْوَاحِدِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩١٣. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْم قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيز بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ ابْنِ يَزِيدَ أَنَّ الَّذِي زَادَ التَّأْذِينَ الثَّالِثَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حِينَ كَثُرَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ وَلَمْ يَكُنْ لِلنَّبِيِّ ﷺ مُؤَذِّنٌ غَيْرَ وَاحِدٍ وَكَانَ التَّأْذِينُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ يَعْنِي عَلَى الْمِنْبَرِ .

2 "Zevra'" je jedno mjesto u čaršiji Medine, a Bettal kaže da je to bio jedan visoki kamen postavljen pokraj vrata Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije.
Izraz "ezanejn", tj. "dva ezana" znači ezan koji se uči pred minberom i ikamet koji se uči pred početak klanjanja farza džume. Osman je uveo učenje drugog ezana van džamije, koji mi danas učimo na munari.
Iz hadisa se može zaključiti:
– imam sluša učenje ezana sjedeći na minberu, a hutba otpočinje odmah po proučenom ezanu;
– ezan uči jedna osoba, a može i više, ali će svako učiti naizmjenično, rečenicu po rečenicu svoga započetog ezana.

3 Mujezin Alejhisselamove džamije u Medini bio je za dnevne namaze Bilal Habeši, a za noćne Ibnu-Ummi Mektum. Prilikom Alejhisselamovog kraćeg boravka u Kubau, mujezin je bio Sa'd Kurez, a u Mekki, Ebu-Mahzure.
Čini se da je učenje džumanskog ezana van džamije prvi uveo Hadždžadž u Mekki, a u Basri namjesnik Zijad. Iz hadisa se može zaključiti:
– hutbu, a i ostale prigodne govore treba držati na nekom višem mjestu.

IMAM, DOK JE NA MINBERU, ODGOVARA I ODAZIVA SE EZANU

بَاب يُجِيبُ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ إِذَا سَمِعَ النِّدَاءَ

914. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil i kazao da ga je obavijestio Abdullah (b. Mubarek) i rekao da mu je saopćio Ebu-Bekr b. Osman b. Sehl b. Hunejf, prenoseći od Ebu-Umame b. Sehla b. Hunejfa koji je rekao:
"Čuo sam Mu'aviju b. Ebu-Sufjana, dok je još sjedio na minberu, a mujezin učio ezan i izgovarao: 'Allahu ekber, Allahu ekber', a Mu'avija je izgovarao: 'Allahu ekber, Allahu ekber.' Mujezin izgovoraše: 'Ešhedu en la ilahe illallah", a Mu'avija reče: 'I ja.' Kada mujezin izgovori: 'Ešhedu enne Muhammeden resulullah', Mu'avija opet reče: 'I ja.'
Kada je mujezin završio ezan, Mu'avija reče: 'Ljudi, ja sam na ovom mjestu čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da izgovaraše, dok mujezin učaše ezan, ono što ste sada čuli od mene da izgovaram.'"[1]

٩١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ابْنِ سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ وَهُوَ جَالِسٌ عَلَى الْمِنْبَرِ أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ قَالَ اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ قَالَ مُعَاوِيَةُ اللهُ أَكْبَرُ اللهُ أَكْبَرُ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَلَمَّا أَنْ قَضَى التَّأْذِينَ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَلَى هَذَا الْمَجْلِسِ حِينَ أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ يَقُولُ مَا سَمِعْتُمْ مِنِّي مِنْ مَقَالَتِي .

SJEDENJE NA MINBERU PRI UČENJU EZANA

بَاب الْجُلُوسِ عَلَى الْمِنْبَرِ عِنْدَ التَّأْذِينِ

915. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr i kazao da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, kako mu je to saopćio Saib b. Jezid, da je učenje drugog ezana (današnjeg na munari) naredio Osman, kada se broj posjetilaca džamije povećao, a učenje ezana petkom (na džuma-namazu) bilo je kada imam sjedne (na minber).

٩١٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ أَخْبَرَهُ أَنَّ التَّأْذِينَ الثَّانِيَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَمَرَ بِهِ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حِينَ كَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ وَكَانَ التَّأْذِينُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ .

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– imam treba na svakom skupu poučavati prisutne vjersko-moralnim propisima, a posebno na džumi i bajram namazima;
– učenje ezana ponavljaju prisutni i imam u sebi, rečenicu po rečenicu, ili izgovoraju skraćeni potvrdni izraz, kao što je to činio i Mu'avija;
– dozvoljeno je razgovarati u džamiji prije početka učenja hutbe. Prisutni hutbu slušaju poredani u safovima.

UČENJE EZANA PRIJE HUTBE

916. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil i kazao da ga je obavijestio Abdullah, rekavši da je njemu prenio Junus od Zuhrija, koji je izjavio: "Čuo sam Saiba b. Jezida gdje kaže: 'Ezan petkom (za džuma-namaz) u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekra i Omera, radijallahu anhuma, učio se kada imam sjedne na minber. Kada je zavladao Osman, radijallahu anhu, i muslimani se umnožili, on je naredio i drugi ezan petkom, pa se učio na Zevra'u i tako se to i ustalilo.'"

بَاب التَّأْذِينِ عِنْدَ الْخُطْبَةِ

٩١٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ إِنَّ الْأَذَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَانَ أَوَّلُهُ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا كَانَ فِي خِلَافَةِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَكَثُرُوا أَمَرَ عُثْمَانُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِالْأَذَانِ الثَّالِثِ فَأُذِّنَ بِهِ عَلَى الزَّوْرَاءِ فَثَبَتَ الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ .

UČENJE HUTBE NA MINBERU

Enes kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je hutbu na minberu."

بَاب الْخُطْبَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ

وَقَالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خَطَبَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ.

917. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid i kazao da je njemu pričao Ja'kub b. Abdur-Rahman b. Muhammed b. Abdullah b. Abdul-Kari Kureši Iskenderani i rekao da mu je pričao Ebu-Hazim b. Dinar, da su neki ljudi došli Sehlu b. Sa'du Sa'idiju, koji su raspravljali o vrsti drveta minbera (Alejhisselamova) pa su ga pitali za to, a on im rekao:
"Tako mi Allaha, meni je stvarno poznato od čega je minber. Ja sam ga vidio prvog dana kada je postavljen i prvi dan kada je na njega sjeo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je po tu i tu ženu, koju je Sehl imenovao (rekavši joj): 'Zapovjedi svom sluzi – stolaru, da mi izradi nešto od drveta na čemu bih sjedio kada budem svijetu držao govor!' Ona je to sluzi naredila i on ga je napravio od drveta jasena i donio ga, pa ga je ona poslala Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on je zapovjedio pa

٩١٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيُّ الْقُرَشِيُّ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمِ بْنُ دِينَارٍ أَنَّ رِجَالًا أَتَوْا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيَّ وَقَدِ امْتَرَوْا فِي الْمِنْبَرِ مِمَّ عُودُهُ فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللهِ إِنِّي لَأَعْرِفُ مِمَّا هُوَ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَوَّلَ يَوْمٍ وُضِعَ وَأَوَّلَ يَوْمٍ جَلَسَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَرْسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى فُلَانَةَ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ سَمَّاهَا سَهْلٌ مُرِي غُلَامَكِ النَّجَّارَ أَنْ يَعْمَلَ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهِنَّ إِذَا كَلَّمْتُ النَّاسَ فَأَمَرَتْهُ فَعَمِلَهَا مِنْ طَرْفَاءِ الْغَابَةِ ثُمَّ جَاءَ بِهَا

se ovdje postavio. Kasnije sam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako na njemu klanja, izgovara tekbir i čini ruku‘ dok je još na njemu, a zatim siđe natraške i učini sedždu na podlozi (pragu) minbera i opet se povrati (popne), a kada je to završio, okrenuo se svijetu i rekao: ‘Ljudi, ja sam ovo učinio samo zato da se vi za mnom povodite i da se poučite mom namazu.’”[1]

فَأَرْسَلَتْ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَمَرَ بِهَا فَوُضِعَتْ هَا هُنَا ثُمَّ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى عَلَيْهَا وَكَبَّرَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ رَكَعَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ فِي أَصْلِ الْمِنْبَرِ ثُمَّ عَادَ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا صَنَعْتُ هَذَا لِتَأْتَمُّوا وَلِتَعَلَّمُوا صَلَاتِي .

918. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da je njemu pričao Muhammed b. Dža‘fer, rekavši da ga je obavijestio Jahja b. Seid i kazao da mu je saopćio Ibn-Enes, da je čuo Džabira b. Abdullaha kada je rekao:
“Bio je (u džamiji) jedan panj na kome je stajao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i kada mu je postavljen minber, čuli smo iz toga panja glas poput mučanja deva, sve dok nije Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sišao i na njega stavio svoju ruku.”
Sulejman kaže, prenoseći od Jahjaa: “Obavijestio me je Hafs b. Ubejdullah b. Enes da je čuo Dža‘fera...”

٩١٨. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَنَسٍ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ قَالَ كَانَ جِذْعٌ يَقُومُ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا وُضِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ سَمِعْنَا لِلْجِذْعِ مِثْلَ أَصْوَاتِ الْعِشَارِ حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ قَالَ سُلَيْمَانُ عَنْ يَحْيَى أَخْبَرَنِي حَفْصُ بْنُ عُبَيْدِاللهِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ .

[1] Ubejj b. Ka‘b priča: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao pored jednog panja, dok je džamija bila pokrivena palminim granjem, i hutbu učio na tom panju pa mu je neko od ashaba rekao: ‘Allahov Poslaniče, hoćeš li da ti napravim minber na kojem ćeš petkom svijetu držati predavanje da te bolje čuje?’ ‘Da’ – odgovorio je on.
Tada mu je on napravio minber od tri stepenice i postavio ga ondje gdje je odredio Allahov Poslanik.”
Šafija, Ahmed i Ibni-Madže drže da je taj panj stajao raspuknut u džamiji sve od njenog rušenja, kada ga je uzeo sebi Ubej b. Ka‘b i čuvao, dok ga nije crv rastočio.
S obzirom na brojčani porast muslimana, Mu‘avija je naredio Mervanu, guverneru Medine, izgradnju višeg minbera, s tim što će se, ranije Alejhisselamove tri stepenice, podignuti naviše, a pod njih staviti novih šest stepenica. Tako su prisutni mogli bolje čuti učenje hutbe.
Ibni-Nedždžar smatra da je minber ostao u takvom stanju, osim popravki, sve do 654. godine po Hidžri, kada je u požaru džamije izgorio. Godine 656. Muzaffer, namjesnik Jemena, dao je izgraditi prikladan minber, a nakon dvadeset godina, lijep minber postavlja i Zahir.
I halifa Muejjed postavio je, u svoje doba, još ljepši minber. Iz hadisa se može zaključiti:
– za neobičan svoj posao, prisutnim treba iznijeti razlog i objašnjenje;
– jedan korak ili dva, učinjena u toku namaza, namaz neće pokvariti;
– veličina minbera pravi se srazmjerno dimenzijama džamije;
– u nedostatku minbera, hutba se može učiti na bilo kakvom uzvišenju, kamenu, panju i tome slično;
– prije započinjanja dobrog posla, lijepo je klanjati koji rekat nafile.

919. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas i kazao da je njemu prenio Ibnu-Ebi-Zi'b od Zuhrija, on od Salima, a ovaj od svoga oca da je rekao:
"Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje uči hutbu na minberu i kaže: 'Ko dolazi na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!"

٩١٩. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَنْ جَاءَ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ .

HUTBA SE DRŽI STOJEĆI

بَاب الْخُطْبَةِ قَائِمًا

Enes kaže: "Jednom prilikom, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, održao je hutbu stojeći."

وَقَالَ أَنَسٌ بَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا .

920. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Omer Kavariri i kazao da mu je pričao Halid b. Haris, rekavši da mu je prenio Ubejdullah b. Omer od Nafija, a on od Ibnu-Omera, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držaše hutbu stojeći, zatim bi sjeo, potom opet ustao, kao što vi sada radite."[2]

٩٢٠. حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا ثُمَّ يَقْعُدُ ثُمَّ يَقُومُ كَمَا تَفْعَلُونَ الْآنَ .

2 Po mišljenju imama Šafije i Ahmeda u jednom rivajetu, stajanje na minberu jeste uvjet za punovažnost proučene hutbe, osim ako je hatib slab.
Pravnici hanefijske škole i imam Malik to stajanje smatraju samo praksom Alejhisselama (sunnet), i hutba je punovažna, obavio je imam stojeći ili sjedeći.
Ebu-Davud, Nesai i Ibni-Madže, također, navode da je Alejhisselam petkom učio dvije hutbe između kojih bi malo sjeo.
Ibnu-Ebi Šejbe, prenoseći od Tavusa, kaže: "Stojeći su hutbu obavljali Alejhisselam, Ebu-Bekr, Omer i Osman, a prvi koji je počeo obavljati sjedeći, jeste Mu'avija." Ša'bi je ovu izjavu nadopunio riječima: "Mu'avija je to činio zbog velikog mu stomaka i pretjerane debljine."
Hanefije svoj stav potkrepljuju još izjavom Ebu-Seida Hudri, koju Buharija donosi u slijedećem vidu: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom sjede na minber, a mi posjedasmo oko njega...", te izjavom Sehla, da je Alejhisselam rekao: "...Zapovjedi svome sluzi da mi izradi minber na kome ću moći sjediti kada svijetu držim predavanje..."

PRI DRŽANJU HUTBE IMAM SE OKREĆE SVIJETU, A SVIJET IMAMU

بَاب يَسْتَقْبِلُ الْإِمَامُ الْقَوْمَ وَاسْتِقْبَالِ النَّاسِ الْإِمَامَ إِذَا خَطَبَ

Ibni-Omer i Enes, radijallahu anhum, okretali su se imamu.

وَاسْتَقْبَلَ ابْنُ عُمَرَ وَأَنَسٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ الْإِمَامَ.

921. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale i kazao da mu je prenio Hišam od Jahjaa, on od Hilala b. Ebu-Mejmune, kako je kazao da mu je pričao Ata b. Jesar, da je čuo Ebu-Seida Hudrija gdje govori: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana je sjeo na minber, a mi smo posjedali oko njega."[1]

٩٢١. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمِنْبَرِ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ.

KO JE U HUTBI GOVORIO: "EMMA BA'DU" (A POTOM)

بَاب مَنْ قَالَ فِي الْخُطْبَةِ بَعْدَ الثَّنَاءِ أَمَّا بَعْدُ

To Ikrime prenosi od Ibn-Abbasa, a on od Vjerovjesnika.

رَوَاهُ عِكْرِمَةُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

922. Mahmud kaže: PRIČAO NAM JE Ebu-Usame i rekao da je njemu pričao Hišam b. Urve, kazavši da ga je obavijestila Fatima bint Munzir, prenoseći od Esme bint Ebu-Bekr da je rekla:
"Ušla sam Aiši dok svijet klanjaše i upitah: 'Šta je ovom svijetu?'
Ona pokaza glavom prema nebu.
'Neki znak?' – upitala sam. Tada ona pokaza glavom da jeste.
'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oduljio je klanjanje toga namaza toliko, da me je', kaže Esma, 'poklopila nesvjestica. Pokraj mene je

٩٢٢. وَقَالَ مَحْمُودٌ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرَتْنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ قُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَقُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ قَالَتْ فَأَطَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ جِدًّا حَتَّى تَجَلَّانِي الْغَشْيُ وَإِلَى

1 Gornji slučaj, u nešto drugačijim varijantama, donijeli su u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Nesai, Tirmizi, Taberani, a Bejheki u svom "Sunenu" navodi ga u slijedećem vidu: "Kada se Alejhisselam približio minberu, nazvao je selam onima koji su bili oko njega, a kada se na njega popeo, okrenuo se licem prema svijetu."
Taberani ističe da je Alejhisselam izlaskom na minber opet nazivao selam prisutnim.
Izloženi hadisi upozoravaju na potrebu slušanja hutbe i razmišljanja o njenom sadržaju, a prisutni u prvim redovima ne treba da se direktno okreću prema hatibu, jer oni, u tom stavu, čuju dobro njegove riječi.

bila jedna mješina sa vodom, koju sam otvorila i počela iz nje sipati vodu po svojoj glavi. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, a i sunce se već ukazalo i svijetu je održao predavanje, zahvalio Allahu onako kako to Njemu dolikuje, a onda rekao: A potom...'

Neke žene ensarija pravile su buku i galamu i ja sam im se okrenula da ih ušutkam i potom Aišu upitala: 'Šta je Poslanik kazao?'

'Kazao je', rekla je ona: 'Nema ništa što mi nije ukazano i što nisam dobro vidio na ovom svom mjestu, pa čak i Džennet i Džehennem. Objavljeno mi je da ćete biti iskušavani u grobovima poput, ili slično iskušenju zavodljivog Dedžala. Pristupit će se svakom od vas i pitati: 'Šta ti znaš o ovom čovjeku (Muhammedu)?'

'Ko bude bio vjernik, ili je rekao', sumnjaše Hišam, 'ko bude bio uvjeren u moje Poslanstvo, odgovorit će: 'On je Allahov poslanik, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koji nam je donio Allahove dokaze i uputu (Objavu). Mi smo ga vjerovali, odazvali mu se, slijedili ga i priznavali ga.'

Tada će mu se reći: 'Spavaj ugodno i dobro, znali smo da ti njega vjeruješ!'

'A ko bude bio dvoličnjak, ili je rekao', sumnja Hišam, 'ko bude sumnjivac (sumnjao u moje Poslanstvo), reći će mu se: 'Šta ti znaš o ovom čovjeku?'

'Ne znam ništa' – odgovorit će. 'Čuo sam da svijet nešto govori, pa sam i ja govorio.'"

Kaže Hišam: "Fatima mi je rekla i ja sam shvatio. Osim toga, spomenula je i žestoku kaznu za njega."

جَنْبِي قِرْبَةٌ فِيهَا مَاءٌ فَفَتَحْتُهَا فَجَعَلْتُ أَصُبُّ مِنْهَا عَلَى رَأْسِي فَانْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ وَحَمِدَ اللهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ قَالَتْ وَلَغَطَ نِسْوَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَانْكَفَأْتُ إِلَيْهِنَّ لِأُسَكِّتَهُنَّ فَقُلْتُ لِعَائِشَةَ مَا قَالَ قَالَتْ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أُرِيتُهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةَ وَالنَّارَ وَإِنَّهُ قَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ يُؤْتَى أَحَدُكُمْ فَيُقَالُ لَهُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ قَالَ الْمُوقِنُ شَكَّ هِشَامٌ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللهِ هُوَ مُحَمَّدٌ ﷺ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَآمَنَّا وَأَجَبْنَا وَاتَّبَعْنَا وَصَدَّقْنَا فَيُقَالُ لَهُ نَمْ صَالِحًا قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ إِنْ كُنْتَ لَتُؤْمِنُ بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ قَالَ الْمُرْتَابُ شَكَّ هِشَامٌ فَيُقَالُ لَهُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ قَالَ هِشَامٌ فَلَقَدْ قَالَتْ لِي فَاطِمَةُ فَأَوْعَيْتُهُ غَيْرَ أَنَّهَا ذَكَرَتْ مَا يُغَلَّظُ عَلَيْهِ .

923. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ma'mer i kazao da mu je prenio Ebu-Kasim od Dža'fera b. Hazima, da je rekao, kako je čuo Hasana (Basriju) gdje kaže da mu je pričao Amr b. Taglib, da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesen dohodak (zekat iz Bahrejna) ili neka ratna dobit i da ga je on razdijelio tako, da je nekim ljudima dao, a neke izostavio. Kasnije je čuo da su ga oni, koje je izostavio, korili pa je on zahvalio Allahu i pohvalio Ga, a potom rekao:
"A potom, Allaha mi, ja nekom dam (ispomoć), a nekog izostavim. Onaj koga izostavim, draži mi je od onoga kome sam udijelio. Nekim ljudima udijelim imovinu zbog toga što osjetim u njihovim srcima nestrpljivost i malodušnost. Neke ljude prepustim bogatstvu i dobroti koje im je Allah stavio u njihova srca. Takav je i Amr b. Taglib."
Amr b. Taglib kaže: "Tako mi Allaha, nisam želio crvene deve, umjesto riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem (Draža mi je njegova izjava, nego dodjela blaga)." Junus je to isto prenio u drugom rivajetu.

٩٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أُتِيَ بِمَالٍ أَوْ سَبْيٍ فَقَسَمَهُ فَأَعْطَى رِجَالًا وَتَرَكَ رِجَالًا فَبَلَغَهُ أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا فَحَمِدَ اللهَ ثُمَّ أَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَوَاللهِ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَأَدَعُ الرَّجُلَ وَالَّذِي أَدَعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي أُعْطِي وَلَكِنْ أُعْطِي أَقْوَامًا لِمَا أَرَى فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ وَأَكِلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبَ فَوَاللهِ مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي بِكَلِمَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ حُمْرَ النَّعَمِ تَابَعَهُ يُونُسُ .

924. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr i kazao da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, koji je rekao da mu je saopćio Urve, kako ga je obavijestila Aiša da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sredinom jedne noći izašao i klanjao u džamiji. Za njim su klanjali još neki ljudi. Sutradan, svijet je o tome pričao i iskupilo se još više ljudi nego prethodne noći i klanjali su sa njim. Kada je svanulo, svijet je o tome pričao i brojnost posjetilaca džamije treće noći još se povećala. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je i zajednički su klanjali namaz. Kada je nastala četvrta noć, džamija nije mogla primiti sve posjetioce, a on je izašao tek (pred jutro) radi sabah-namaza. Kada je završio klanjanje sabaha, okrenuo se svijetu, izgovorio:

٩٢٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَرَجَ ذَاتَ لَيْلَةٍ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ فَصَلَّى رِجَالٌ بِصَلَاتِهِ فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَاجْتَمَعَ أَكْثَرُ مِنْهُمْ فَصَلَّوْا مَعَهُ فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَكَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَلَّوْا بِصَلَاتِهِ فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةُ عَجَزَ الْمَسْجِدُ عَنْ أَهْلِهِ حَتَّى خَرَجَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا قَضَى الْفَجْرَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَتَشَهَّدَ ثُمَّ قَالَ أَمَّا

"Ešhedu en la ilahe illelah..." i rekao:
"A potom, nije mi nepoznata vaša pozicija (vaš dolazak u džamiju), nego sam se uplašio da vam se taj i taj (teravih) namaz ne odredi kao obavezna dužnost, a vi je ne mognete izvršavati."
U drugom nizu prenosilaca Amra b. slijedi Junus.

بَعْدُ فَإِنَّهُ لَمْ يَخْفَ عَلَيَّ مَكَانُكُمْ لَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ فَتَعْجِزُوا عَنْهَا قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ تَابَعَهُ يُونُسُ .

925. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je izvijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, kako je rekao da mu je prenio Urve od Ebu-Humejda Sa'idija, koji ga je obavijestio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao jedne večeri poslije (jacije) namaza, izgovorio šehadet, Allaha pohvalio kako Mu dolikuje, a onda rekao: "A potom, ..."
U drugom nizu prenosilaca, Urvu slijede Ebu-Mu'avija i Usame, prenoseći od Hišama, on od svoga oca, ovaj od Ebu-Humejda, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "A potom, ..."
U još drugom nizu prenosilaca, Urvu slijedi Adeni, prenoseći hadis od Sufjana (b. Ujejne) samo: "A potom, ..."

٩٢٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَامَ عَشِيَّةً بَعْدَ الصَّلَاةِ فَتَشَهَّدَ وَأَثْنَى عَلَى اللهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ تَابَعَهُ أَبُو مُعَاوِيَةَ وَأَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَمَّا بَعْدُ تَابَعَهُ الْعَدَنِيُّ عَنْ سُفْيَانَ فِي أَمَّا بَعْدُ .

926. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da mu je prenio Šu'ajb od Zuhrija i rekao da mu je pričao Ali b. Husejn, prenoseći od Misvera b. Mahrema da je kazao:
"...Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustade, izgovori šehadet, a ja to čuh i onda reče: 'A potom, ...'"
U drugom nizu prenosilaca, Šu'ajba slijedi Zubejd, prenoseći isti slučaj od Zuhrija.

٩٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ عَنِ الْمِسْوَرِ ابْنِ مَخْرَمَةَ قَالَ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَسَمِعْتُهُ حِينَ تَشَهَّدَ يَقُولُ أَمَّا بَعْدُ تَابَعَهُ الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

927. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Eban i kazao da mu je pričao Ibnu-Gasil, rekavši da je njemu prenio Ikrime od Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, popeo se na minber, a to je bilo posljednje sjedenje koje je on učinio u ogrtaču, prebačenom preko svojih ramena, a glavu omotao crnim sarukom, zahvalio Allahu i pohvalio Ga, a onda rekao: 'Ljudi, k meni bliže! Oni su se okupili oko njega, a on reče: A potom! Ovo pleme ensarija se smanjuje, a ostali se muslimanski svijet množi, pa onaj ko od Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, sljedbenika bude imao vlast i mogne da u tom vremenu nekome od njih naškodi, odnosno nekome od njih u tom vremenu koristi, neka im njihovo dobro djelo primi, a preko ružnog prijeđe!'"[1]

٩٢٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْغَسِيلِ قَالَ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ صَعِدَ النَّبِيُّ ﷺ الْمِنْبَرَ وَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ جَلَسَهُ مُتَعَطِّفًا مِلْحَفَةً عَلَى مَنْكِبَيْهِ قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ بِعِصَابَةٍ دَسِمَةٍ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِلَيَّ فَثَابُوا إِلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنَ الْأَنْصَارِ يَقِلُّونَ وَيَكْثُرُ النَّاسُ فَمَنْ وَلِيَ شَيْئًا مِنْ أُمَّةِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَضُرَّ فِيهِ أَحَدًا أَوْ يَنْفَعَ فِيهِ أَحَدًا فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ .

SJEDENJE PETKOM IZMEĐU DVIJE HUTBE

بَاب الْقَعْدَةِ بَيْنَ الْخُطْبَتَيْنِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

928. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je pričao Bišr b. Mufeddal i rekao da je njemu prenio Ubejdullah od Nafija, a on od Abdullaha ibn Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je po dvije hutbe, između kojih je sjedio."[2]

٩٢٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ يَقْعُدُ بَيْنَهُمَا .

1 Drugom prilikom Alejhisselam je kazao: "Ensarije će se brojčano smanjiti i biti poput mrvica soli u jelu." Iz hadisa se može zaključiti:
– aktuelne teme i probleme treba sa minbera izlagati;
– hutbu treba početi zahvalom Allahu i pohvalom kako Mu to dolikuje, a potom iznositi savjete i preporuke.

2 Isti hadis zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Nesai, Ibni-Madže i drugi priznati muhaddisi.
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držaše po dvije hutbe. Kada bi se popeo na minber, sjedao je, a kada bi mujezin završio učenje ezana, ustao bi i održao govor, potom sjeo i šutio, a onda opet ustao i održao drugi govor."
Ebu-Hanife i Malik sjedenje između dvije hutbe smatraju sunnetom, a Šafija vadžibom. Pisac "El-Furu'a" smatra da između ovih hutbi treba biti neka kraća pauza u vidu sjedenja, šutnje, zikra ili nekog drugog govora.
Po mišljenju Ibni-Kudame ovo sjedenje samo je preporučljiv čin, a u "Tevdihu" stoji: "Pauza radi odmaranja između dvije hutbe je potrebna (vadžib). To je odmor u kome se može što proučiti u dužini poglavlja 'El-Ihlas'."

SLUŠANJE HUTBE PETKOM

بَاب الِاسْتِمَاعِ إِلَى الْخُطْبَةِ

929. PRIČAO NAM JE Adem i kazao da mu je prenio Ibnu-Ebi-Zi'b od Ebu-Abdullaha, ensarije, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na dan petka, stanu pred vrata džamije meleki i (poimenično) zapisuju prvog pa dalje po redu. Vjernik, koji porani je kao onaj koji žrtvuje devu; zatim, koji dođe iza njega je kao onaj koji žrtvuje kravu; onaj (koji dođe iza njega) je kao onaj koji žrtvuje ovna; potom kokoš; a zatim, onaj posljednji sličan je onom koji žrtvuje jaje; a kada imam izađe na minber, meleki zatvore svoje spise i slušaju hutbu."[3]

٩٢٩. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللهِ الْأَغَرِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ وَمَثَلُ الْمُهَجِّرِ كَمَثَلِ الَّذِي يُهْدِي بَدَنَةً ثُمَّ كَالَّذِي يُهْدِي بَقَرَةً ثُمَّ كَبْشًا ثُمَّ دَجَاجَةً ثُمَّ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوَوْا صُحُفَهُمْ وَيَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ .

Hutba je punovažna i bez gornjeg sjedenja. Tahavi kaže: "Niko od mudžtehida nije rekao da je sjedenje između dvije hutbe nužno (vadžib), osim Šafije."
Imam Ahmed iznosi tvrdnju Ibn-Ishaka da je halifa Alija jednom održao hutbu i nije sjedao dok je nije završio.
Po mišljenju Šafije i Ahmeda za punovažnost džume uvjet je proučiti dvije hutbe, dok Ebu-Hanife, Malik, veliki broj pravnika i ashaba smatraju da je džuma punopravna sa jednom proučenom hutbom, a da je lijepo proučiti dvije, učinivši kraći predah između njih.

3 Prisutni su dužni slušati učenje hutbe. Razgovor je strogo zabranjen po mišljenju Malika, Evza'ija, Ebu-Hanife i Ahmeda. Obavezno je šutjeti na džumi i onom ko čuje učenje hutbe i onom ko je ne čuje.
Halifa Osman kaže: "Ko ne čuje učenje hutbe, ali šuti, ima istu nagradu kao onaj koji je čuje i šuti."Imam Ahmed smatra da nije štetno učiti Kur'an ili se baviti nekim drugim zikrom onom koji ne čuje učenje hutbe.
Ibn-Abdul-Berr kaže: "Jednoglasno je mišljenje pravnika o potrebi šutnje onome, koji čuje učenje hutbe, a podvojeno o pitanju onoga, koji je ne čuje."
Pravnici hanefijske škole smatraju da prisutni treba da slušaju učenje hutbe i drže se kao u namazu, a svoj stav potkrepljuju ajetom: "...Festemi'u lehu ve ensitu...", tj. "Slušajte učenje Kur'ana i šutite...!"
Svaka je hutba protkana ajetima i hadisima i logično dolazi pod sadržaj gornjeg ajeta, a poznata je Alejhisselamova izreka: "Ako svome drugu pokraj sebe u safu kažeš: 'Šuti!', pogriješio si."
Prema izloženom, pokuđeno je otpozdravljati i nazdravljati drugome kihanje. Ebu-Hanife smatra da na nazvani selam treba odgovoriti srcem, a Ebu-Jusuf dozvoljava odgovoriti riječima, dok imam Muhammed drži da to treba učiniti riječima odmah po završetku hutbe.
Podijeljena su mišljenja pravnika o šutnji onoga koji zbog udaljenosti od imama ne čuje učenje hutbe. Odabrano je mišljenje da i takva osoba treba šutjeti.
Imam Šafija i Nasr b. Jahja kažu: "Ko ne čuje učenje hutbe, učit će u sebi Kur'an ili tespih." Neki pravnici misle da je bolje učiti Kur'an ili tespih, nego šutjeti.
Po stavu Ebu-Hanife, prisutni treba da šute kada imam izađe na minber, pa dok ne završi hutbu, jer je u gornjem hadisu rečeno: "...kada imam izađe na minber, meleki smotaju svoje spise i slušaju učenje hutbe..."
Imami Malik, Sevri, Ebu-Jusuf, Muhammed, Evza'i i Šafija smatraju da prisutni treba da šute, tek kada imam otpočne učiti hutbu.

KADA IMAM U TOKU HUTBE VIDI NEKOG ČOVJEKA DA JE DOŠAO, NAREDIT ĆE MU DA KLANJA DVA REKATA

بَاب إِذَا رَأَى الْإِمَامُ رَجُلًا جَاءَ وَهُوَ يَخْطُبُ أَمَرَهُ أَنْ يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ

930. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man i kazao da mu je pričao Hammad b. Zejd, prenoseći od Amra b. Dinara, on od Džabira b. Abdullaha da je rekao: "Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao petkom hutbu, dođe jedan čovjek i on mu reče: 'O ti i ti, jesi li klanjao?'
'Nisam' – odgovori on.
'Ustani i klanjaj!' – reče mu Poslanik."[1]

٩٣٠. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ أَصَلَّيْتَ يَا فُلَانُ قَالَ لَا قَالَ قُمْ فَارْكَعْ رَكْعَتَيْنِ .

1 Navedeni slučaj zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Ibni-Madže, Tirmizi, Tahavi i Darekutni. Na osnovu gornjeg hadisa, Šafija, Ahmed i Ishak preporučuju klanjanje dva rekata nafile i kada imam već uči hutbu, ako se to nije ranije klanjalo, a ne dozvoljavaju to činiti Malik, Lejs, Ebu-Hanife, Sufjan Sevri, Omer, Osman, Alija i još brojni ashabi.
Hanefije nadopunjuju hadis Buharije hadisom koga Darekutni u svom "Sunenu" donosi u slijedećoj varijanti: "Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio hutbu, u džamiju uniđe neki čovjek i on mu reče: 'Ustani i klanjaj dva rekata (nafile)!' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prestao je s učenjem hutbe dok ovaj nije završio namaz." Ovaj tekst hadisa donosi i imam Ahmed u svom "Musnedu". Međutim, prvi rivajet, sam Darekutni ocijenio je slabim, a drugi je mursel.
Nesaija, iznoseći ovaj slučaj u svom "Es-Sunenu-Kubra", navodi da je neki čovjek unišao u džamiju dok je Alejhisselam sjedio na minberu i da mu je naredio da klanja dva rekata nafile dok nije otpočeo učiti hutbu.
Govor između imama i muktedije i obrnuto, nije derogiran! Zabranjen je razgovor između muktedija.
Zijad kaže: "Ebu-Bekr, Omer i Osman nisu dali svijetu klanjati kada se uči hutba. Tako su postupali mnogi ashabi i učenjaci kasnijih generacija."
Tahavija u svojoj hadiskoj zbirci ističe da je Ukbe b. Amir rekao: "Grijeh je klanjati kada hatib uči hutbu!", a izjavu Sa'leba b. Ebu-Malika iznosi u slijedećem vidu: "Izlaskom imama na minber, prekida se klanjanje svakog namaza."
Tahavi ističe da je Hišam b. Urve vidio Abdullaha b. Safvana kada je jednog petka unišao u džamiju, dok je Abdullah b. Zubejr učio hutbu i on se dotakao dovratka, nazvao selam i sjeo odmah ne klanjavši nafile.
Gornje izjave i postupci ashaba ukazuju da je hadis, naveden kod Buharije, derogiran ili je vezan samo za slučaj spomenutog dijaloga između Alejhisselama i Sulejha.

KO DOĐE, DOK IMAM DRŽI HUTBU, TREBA KLANJATI DVA KRATKA REKATA

باب مَنْ جَاءَ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ

931. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah i kazao da mu je prenio Sufjan od Amra, koji je čuo Džabira da je rekao:
"Uđe (u džamiju) jednog petka neki čovjek, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držaše tada hutbu i reče: 'Da li si klanjao?'
'Nisam' – odgovorio je.
'Onda klanjaj dva rekata!' – reče Poslanik."

٩٣١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو سَمِعَ جَابِرًا قَالَ دَخَلَ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ فَقَالَ أَصَلَّيْتَ قَالَ لَا قَالَ قُمْ فَصَلِّ رَكْعَتَيْنِ .

DIZANJE RUKU NA HUTBI

باب رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي الْخُطْبَةِ

932. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je prenio Hammad b. Zejd od Abdul-Aziza b. Suhejba, a on od Enesa, dok preko drugog niza prenosilaca (pričao je Musedded od Hammada b. Zejda), od Junusa, ovaj od Sabita, a on od Enesa da je rekao:
"Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao petkom hutbu, ustade jedan čovjek i reče: 'Allahov Poslaniče, propali su konji i ovce, pa moli Allaha da nas napoji!', pa je on podigao svoje ruke i proučio dovu."

٩٣٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسٍ وَعَنْ يُونُسَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَ الْكُرَاعُ وَهَلَكَ الشَّاءُ فَادْعُ اللهَ أَنْ يَسْقِيَنَا فَمَدَّ يَدَيْهِ وَدَعَا .

UČENJE DOVE ZA KIŠU NA HUTBI, PETKOM

باب الِاسْتِسْقَاءِ فِي الْخُطْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

933. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir i kazao da je njemu pričao Ebul-Velid b. Muslim, rekavši da mu je pričao Ebu-Amr Evza'i i kazao da je njemu prenio Ishak b. Abdullah b. Ebu-Talha od Enesa b. Malika da je rekao:
"U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, zadesila je narod sušna godina, i dok Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog petka držaše

٩٣٣. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ ابْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى

hutbu na minberu, ustade jedan beduin i reče: 'Allahov Poslaniče, stoka propade, a porodica ogladni, pa moli Allaha za nas!' Tada je on podigao svoje ruke, a na nebu nismo vidjeli ni oblačka. Kunem se Onim, u Čijoj je ruci moja duša, on ih nije ni spustio, a oblaci su se nadvisili poput brda. Vidio sam kišu kako pada po njegovoj bradi, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bijaše još ni sišao s minbera. Tako smo kisnuli toga dana, zatim sutradan i slijedećeg dana iza njega sve do drugog petka, kad ustade onaj beduin ili neko drugi", kaže Enes b. Malik, "i reče: 'Allahov Poslaniče, zgrade se porušiše, a stoka se poguši! Moli Allaha za nas.' Tada je on opet podigao svoje ruke i izgovorio: 'Allahu moj, spusti kišu oko nas, a ne na nas!' I kad god bi pokazao rukom na neku stranu, oblaci su se razilazili i Medina se ukaza poput kotline i dolinom Kanat tekla je voda mjesec dana. Niko iz te doline nije došao, a da nije pričao o toj obilnoj kiši."[1]

عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَبَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا وَضَعَهَا حَتَّى ثَارَ السَّحَابُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِنْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ ﷺ فَمُطِرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَبَعْدَ الْغَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى وَقَامَ ذَلِكَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ قَالَ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ تَهَدَّمَ الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَمَا يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ وَصَارَتِ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجَوْبَةِ وَسَالَ الْوَادِي قَنَاةُ شَهْرًا وَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ.

1 Iz hadisa se može zaključiti:
– preporučljivo je učiti dovu skupno za prestanak suše, prekomjernih oborina i drugih nepogoda.
Mnogi pravnici kažu: "Sunnet je, pri učenju dove za otklanjanje kakve nepogode, podignuti ruke okrenuvši dlanove prema zemlji, upravo suprotno uobičajenim dovama."
Malik b. Jesar prenosi da je Alejhisselam rekao: "Kada tražite od Allaha, tražite dlanova okrenutih gore, a ne dolje!"
Tirmizi iznosi da je Alejhisselam izjavio: "Allah je milostiv i plemenit i stid ga je kada vjernik podigne svoje ruke, da mu ih povrati prazne."
Ashabi su rijetko dizali ruke pri učenju dove na hutbi. Ibni-Sirin kaže da je dizanje ruku pri učenju dove na hutbi počeo činiti prvi Ubejdullah b. Abdullah b. Ma'mer.

ŠUTNJA PETKOM DOK IMAM DRŽI HUTBU I AKO BI ČOVJEK SVOME DRUGU POKRAJ SEBE REKAO: "ŠUTI!", POGRIJEŠIO BI.

Selman (Farisi) prenio je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "...i kada imam bude držao hutbu, on šuti..."

934. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr i kazao da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, koji je rekao da ga je obavijestio Seid b. Musejjeb, da mu je Ebu-Hurejra saopćio kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ako kažeš svome drugu pokraj sebe: 'Šuti!', dok imam petkom drži hutbu, pogriješio si."[2]

بَاب الْإِنْصَاتِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ وَإِذَا قَالَ لِصَاحِبِهِ أَنْصِتْ فَقَدْ لَغَا

وَقَالَ سَلْمَانُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يُنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ .

٩٣٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنْصِتْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ لَغَوْتَ .

2 Dio hadisa prenesen po Selman Farisiji izložen je cio pod brojem trideset tri, a gornji hadis donose u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Nesai, Tirmizi, Ibni-Madže i još poneki muhaddisi.
Ibni-Šejbe u svom "Musannefu" preko Džabira navodi da je Sa'd b. Ebu-Vekkas rekao jednog petka nekom čovjeku: "To ti nije nikakav namaz." Na pritužbu toga čovjeka, Alejhisselam je pozvao Sa'da i upitao:
"Zašto si mu to rekao, Sa'de?"
"Dok si ti učio hutbu, on je razgovarao" – odgovorio je Sa'd.
"Istinu je rekao Sa'd" – kazao je Alejhisselam.
Imam Ahmed u svom "Musnedu", a Taberani u svom "Kebiru" iznose Alejhisselamovu izjavu: "Ko petkom razgovara dok imam uči hutbu, sliči magarcu koji nosi tovar knjiga, a onaj ko mu kaže: 'Šuti!', nema džumanske nagrade."
Taberani navodi još i slijedeći dijalog: "Alejhisselam citiraše jednog petka na minberu jednu suru, a Ebu-Derda namigne Ubejju b. Ka'bu i upita ga: 'Kada je ova sura objavljena? Do sada je nisam čuo!' Ubejj mu je mimikom pokazao da šuti, a kada su klanjali, kazao mu: 'Tvoje klanjanje je prazno trabunjanje i beskoristan posao.' Ebu-Derda obavijesti o tom Vjerovjesnika, a on mu reče: 'Ubejj je kazao istinu.'"
Ebu-Davud u svom "Sunenu" preko Abdullaha b. Amra donosi Alejhisselamovu izjavu:
"Na džuma-namazu su tri vrste ljudi: čovjek koji pri učenju hutbe bez potrebe govori, on će za to dobiti kaznu; čovjek koji se obrati Allahu molbom, Allah mu je može ili odbiti ili primiti; i čovjek koji prolazeći džamijom ne prejahuje preko vratova ljudi niti je idući u džamiju koga uznemirio, njemu se opraštaju manji grijesi učinjeni prema Allahu između ovog i prošlog džuma-namaza, i za još tri dana jer Uzvišeni Allah kaže: 'Ko uradi dobro djelo, dobit će deseterostruku nagradu.'"

O SATU KOJI SE NALAZI U PETKU

بَاب السَّاعَةِ الَّتِي فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ

935. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Ebuz-Zinada, ovaj od A'redža, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo petak i rekao:
"U njemu ima jedan časak i ako rob – musliman, koji klanja namaz, Allaha za nešto zamoli, On će mu to i dati."
Potom je rukom pokazao da je taj čas kratkotrajan.[1]

٩٣٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا .

KADA SVIJET ZA VRIJEME DŽUMA-NAMAZA ODE OD IMAMA, DOZVOLJEN JE NAMAZ IMAMA I PREOSTALIH

بَاب إِذَا نَفَرَ النَّاسُ عَنِ الْإِمَامِ فِي صَلَاةِ الْجُمُعَةِ فَصَلَاةُ الْإِمَامِ وَمَنْ بَقِيَ جَائِزَةٌ

936. PRIČAO NAM JE Mu'avija b. Amr i kazao da mu je prenio Zaide od Husajna, on od Salima b. Ebu-Dža'da, da je kazao kako mu je pričao Džabir b. Abdullah i rekao:
"Dok smo klanjali (džumu) sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, stigla je karavana (iz Sirije) natovarena hranom i (prisutni) su se okrenuli njoj toliko da ih je sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, ostalo samo dvanaest,

٩٣٦. حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أَقْبَلَتْ عِيرٌ تَحْمِلُ طَعَامًا فَالْتَفَتُوا إِلَيْهَا حَتَّى مَا بَقِيَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَّا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا

1 Neki ashabi su mislili da je navedeni časak samo nekada bio. Tako je Abdullah b. Jahja pitao Ebu-Hurejru:
"Svijet misli da je sretni časak petkom ukinut?"
"Ko god da ti je to rekao, pogriješio je" – odgovorio je Ebu-Hurejre.
"On, dakle, postoji u svakom petku?"
"Da" – kazao je Ebu-Hurejra.
Hakem i Huzejme u svojim "Sahihima" navode kako se Ebu-Seid obratio Ebu-Hurejri riječima:
"Što znaš o času petkom u kome Allah uvažava molbe, blagoslove i klevete?"
"Pitao sam Vjerovjesnika", kaže Ebu-Hurejra, "i on mi je odgovorio: 'Vrijeme toga časa znao sam, ali sam ga zaboravio, kao i noć Lejletul-kadr.'"
Ibn-Kudame i još mnogi pisci smatraju da je vrijeme toga časa neodređeno da bi se ljudi više angažovali u radu dobrih djela.
Ebu-Hurejra smatra da je to neki časak petkom, u vremenu od zore do izlaska sunca ili od ikindije do akšama.
Ibni-Munzir prenosi da je Aiša rekla: "Petak je kao dan Arefata. U njemu se otvaraju vrata Allahove milosti. U njemu ima jedan časak i šta god čovjek Allaha u njemu zamoli, On će mu uslišati."
Upitana za taj časak odgovorila je: "On je poslije proučenog ezana džuma-namaza."

فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا) .

pa je objavljen ajet: "...a kada vide kakvu trgovinu ili zabavu, oni joj se okrenu, a tebe ostave stojeći (na minberu)..."[2]

بَاب الصَّلَاةِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ وَقَبْلَهَا

KLANJANJE PRIJE I POSLIJE DŽUMA-NAMAZA

٧٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكْعَتَيْنِ وَكَانَ لَا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ .

937. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Nafija, a on od Abdullaha b. Omera, da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao prijepodne dva, a i poslijepodne dva rekata; dva rekata poslije akšama u svojoj sobi i dva rekata poslije (farza) jacije. Poslije džuma-namaza nije klanjao ništa dok se ne bi vratio (kući), gdje klanjaše opet dva rekata.[3]

2 Povod objavi gornjeg ajeta je dokaz karavane Abdur-Rahmana b. Avfa iz Sirije pod rukovodstvom Dihjeta. Dolazak karavane sa hranom razglašen je svirkom i bubnjanjem uz defove, pa su ashabi otrčali na trg da se namire tom hranom. U džamiji su ostali Bilal, Ibni-Mes'ud i još deset ashaba kojima je ranije obećano rajsko naselje.
Iz hadisa se može zaključiti:
– džuma je punovažna i kada je veći dio prisutnih napusti.
Sufjan Sevri kaže: "Ako sa imamom ostanu dva čovjeka, on će sa njima klanjati džuma-namaz, a ako ostane jedan, klanjat će podne."
Ebu-Hanife je izjavio: "Kada prisutni odluče klanjati džuma-namaz, pa se raziđu prije nego se obavi ruku' i sedžda prvog rekata i imam ostane u namazu sam, nastavit će podne-namaz.", a Ebu-Jusuf i Muhammed dodaju: "...imam će nastaviti klanjanje džuma-namaza kako je i odlučio (zanijetio)."Ako se prisutni raziđu poslije obavljenog ruku'a i sedžde prvog rekata, imam nastavlja klanjati džuma-namaz. Ovo je stav Ebu-Hanife, Ebu-Jusufa i Muhammeda, dok imam Zufer smatra da će imam nastaviti klanjati podne-namaz.
Za valjanost džume, pored ranije navedenih uvjeta, potrebno je da se ona obavi u džematu od najmanje trojice ljudi osim imama. To je stav imama Zufera, Lejsa, Sa'da, Evza'ija i Ebu-Sevra, a po mišljenju Ebu-Jusufa, Muhammeda i Hasana Basrije dovoljna su i dva čovjeka osim imama.Po stavu Ikrime za punovažnost obavljene džume, potrebno je prisustvo devet osoba, a po mišljenju Rebi'a dvanaest, Malika trinaest, odnosno dvadeset-trideset, a po uvjetima imama Ahmeda pedeset osoba.
Prisutni treba da su zdravi i punoljetni mještani.

3 Muslim, Ebu-Davud i Nesai u svojim hadiskim zbirkama zabilježili su Alejhisselamovu izjavu: "Ko bude htio šta klanjati poslije obavljene džume, neka klanja četiri rekata!"
Seid ibni Mensur u svom "Sunenu" navodi da je Ebu-Abdur-Rahman Sulemi kazao:
"Ibni-Mes'ud nas je poučavao da poslije džuma-namaza klanjamo četiri rekata nafile, a kada nam je došao Alija, radijallahu anhu, naučio nas je klanjati po šest rekata."
Dobrovoljni namaz (nafilu) bolje je klanjati u kući, nego u džamiji. Alejhisselam je džumanski sunnet stalno klanjao u kući, a podnevni ponekad.
Imam Malik kaže:
"Kada imam obavi farz džume, ne treba više ništa klanjati u džamiji, jer je tako činio i Alejhisselam, to mogu činiti i prisutni, a ako šta klanjaju, neće pogriješiti."
Halifa Alija, Ebu-Musa i Sevri smatraju da se iza farza džume klanja najmanje šest rekata: prvo dva pa onda četiri, a Ebu-Jusuf preporučuje obrnut redoslijed.

"KADA SE ZAVRŠI KLANJANJE DŽUMA -NAMAZA, RAZIĐITE SE PO ZEMLJI I TRAŽITE ALLAHOVU BLAGODAT!"

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللهِ)

938. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da mu je pričao Ebu-Gassan, rekavši da je njemu prenio Ebu-Hazim od Sehla b. Sa'da i kazao:

"Među nama je bila jedna žena koja je pokraj potoka na svom zemljištu sijala repu. Ona bi svakog petka načupala komada (korijena) te repe, stavila ih u korito, po njima posula šaku samljevenog ječma i komadi te repe bili bi pod njim kao njegovo meso (ćufteta). Mi bismo joj, vraćajući se sa džuma-namaza, nazivali selam, a ona bi nam primakla to jelo i mi bismo ga jeli (kusali). Mi smo jedva čekali petak zbog te njene hrane."[1]

٩٣٨. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَتْ فِينَا امْرَأَةٌ تَجْعَلُ عَلَى أَرْبِعَاءَ فِي مَزْرَعَةٍ لَهَا سِلْقًا فَكَانَتْ إِذَا كَانَ يَوْمُ جُمُعَةٍ تَنْزِعُ أُصُولَ السِّلْقِ فَتَجْعَلُهُ فِي قِدْرٍ ثُمَّ تَجْعَلُ عَلَيْهِ قَبْضَةً مِنْ شَعِيرٍ تَطْحَنُهَا فَتَكُونُ أُصُولُ السِّلْقِ عَرْقَهُ وَكُنَّا نَنْصَرِفُ مِنْ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ فَنُسَلِّمُ عَلَيْهَا فَتُقَرِّبُ ذَلِكَ الطَّعَامَ إِلَيْنَا فَنَلْعَقُهُ وَكُنَّا نَتَمَنَّى يَوْمَ الْجُمُعَةِ لِطَعَامِهَا ذَلِكَ .

Imam Šafija kaže: "Što se god više rekata nafile klanja po obavljenom džumanskom farzu, to je sve bolje."
Halifa Omer klanjaše poslije džumanskog farza još po šest rekata.
Klanjanje akšamskog sunneta temelji se na izjavi Ibni-Mes'uda koju Tirmizi donosi u slijedećem vidu: "Ne mogu izbrojiti koliko sam puta čuo Vjerovjesnika kako uči poglavlja 'El-Kafirun' i 'Ihlas' na dva rekata sunneta, poslije akšamskog farza i na dva rekata sunneta, prije sabahskog farza."
Slične izjave drugih ashaba zabilježene su u hadiskim zbirkama Taberanija, Nesaija, Ibni-Madže i drugih, smatrajući da akšamski sunnet spada u prvostepene sunnete, a Hasan Basrija ga uvrštava u vadžibe.
Ebu-Šejh-Ibni-Hibban u svom djelu "Es-Savabu ve fedailul-a'mal" navodi, preko Aiše, Alejhisellamovu izjavu: "Allahu nema dražeg namaza od akšama. Ko poslije akšamskog farza klanja još dva rekata sunneta, prije nego progovori sa drugom pokraj sebe, taj će se namaz podignuti u najveće visine."
Akšamski farz klanja se prije sunneta zbog toga što je vrijeme akšam-namaza dosta kratko i može neprimjetno izmaknuti, a sunneti kao nafile nisu ograničene vremenom i mogu se klanjati kad god se ukaže prilika.
Preporučljivo je akšamski sunnet klanjati u kući i sve druge nafile. Alejhisselam kaže: "Najvredniji namaz jeste onaj, koji čovjek obavi u kući, osim obaveznih namaza."
Dvorekatni sunneti jacije i sabaha spadaju u prvostepene sunnete, jer ih je Alejhisselam redovno klanjao.

1 Enes b. Malik kaže da se tekstom: "...traži Allahovu blagodat...!" naređuje rad i privređivanje, a i zapovijed da se obilaze bolesnici, učestvuje u dženazama i posjećuje rodbina.
Hasan Basri, Seid b. Džubejr i Mekhul protumačili su gornji ajet riječima: "...Tražite nauku i slušajte moralno korisna predavanja...!"

939. Gornji hadis PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme i kazao da mu je pričao Ibnu-Ebi-Hazim, prenoseći od svoga oca, a on od Sehla koji je još rekao:
"...Nismo spavali, a ni jeli do iza klanjanja džuma-namaza."[2]

٩٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلٍ بِهَذَا وَقَالَ مَا كُنَّا نَقِيلُ وَلَا نَتَغَدَّى إِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ .

ODMARANJE POSLIJE DŽUMA-NAMAZA

بَاب الْقَائِلَةِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ

940. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ukbe Šejbani i kazao da mu je prenio Ebu-Ishak Fezari od Humejda, koji je rekao:
"Čuo sam Enesa gdje govori: 'Mi smo na džuma-namaz ranili, a poslije džume se odmarali (i spavali).'"

٩٤٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ الْكُوفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كُنَّا نُبَكِّرُ إِلَى الْجُمُعَةِ ثُمَّ نَقِيلُ .

941. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da mu je pričao Ebu-Gassan, rekavši da je njemu prenio Ebu-Hazim od Sehla i kazao:
"Mi smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali džuma-namaz, a potom bi bilo odmaranje."

٩٤١. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْجُمُعَةَ ثُمَّ تَكُونُ الْقَائِلَةُ .

2 Iz hadisa se može zaključiti:
– žena može posluživati ponudama muško društvo;
– skromna ishrana ashaba i Muhammeda, sallallahua lejhi ve sellem;
– takmičenje ashaba u pobožnim poslovima.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ صَلَاةِ الْخَوْفِ

NAMAZ U STRAHU

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا) .

"Kada budete putovali po zemlji, nećete biti grješni ako skraćujete namaz, ako se bojite da će vas neprijatelj napasti. Nevjernici su vam zaista očiti neprijatelji. Kada budeš ti među njima i klanjaš im namaz (kao imam), neka s tobom klanja jedna grupa od njih i neka drže kod sebe svoje oružje, a kada obave sedždu (prvog rekata), neka budu iza vas (na straži), a potom neka dođe grupa (boraca) koji nisu klanjali, pa neka s tobom klanjaju i budu oprezni i neka drže kod sebe svoju spremu i svoje oružje. Nevjernici žele da vi zanemarite (ostavite) svoje oružje i svoju spremu, pa da na vas odjednom navale. Ako budete uznemireni kišom ili budete bolesni, nećete biti grješni ako odložite svoje oružje, ali se i tada oprezno držite. Allah je za nevjernike pripremio ponižavajuću patnju." – Kur'an.[1]

1 Navedeni 101. i 102. ajeti poglavlja "En-Nisa" govore o načinu klanjanja vojnika na bojnom polju, a završna misao iznesena je u 103. ajetu istog poglavlja, koji u prijevodu glasi: "Kada završite namaz, spominjite Allaha stojeći, sjedeći i kada na stranama ležite. Kada budete sigurni od neprijatelja, klanjajte namaz (u potpunosti). Pravovjernim je naređeno da namaz klanjaju u određeno vrijeme." Skraćeno klanjanje namaza na putovanju je obavezna dužnost po mišljenju Ebu-Hanife. Takva je bila prvobitna naredba i tu se ne radi o skraćivanju, nego izvršavanju osnovne dužnosti, dok Šafija to ostavlja na volju vjernika.
Hanefije se oslanjaju na niz hadisa. Buharija i Muslim u svojim "Sahihima" iznose slijedeću Aišinu izjavu: "Svaki namaz bio je prvotno određen po dva rekata pa je na putovanju tako i zadržan, a povećan je kada se bude klanjao kod kuće."
Ibni-Abbas kaže: "Allah vam je preko Vjerovjesnika odredio da kod kuće klanjate po četiri rekata, na putovanju po dva, a u ratu i nekoj životnoj opasnosti po jedan rekat." U hadiskim zbirkama Nasaija, Ibni-Madže i Ibni-Hibbana sačuvana je izjava halife Omera: "Namaz pri putovanju, džuma-namaz i bajramski namaz imaju po dva rekata. Nisu to skraćeni namazi, nego su tako prvotno propisani." Ishak kaže: "Na bojnom polju dovoljan je jedan rekat farza obavljen makar mimikom ili obavljena samo sedžda mimikom glave, a ako se ne može učiniti ni to, borac će izgovoriti samo tekbir, jer je i to jedan vid sjećanja na Allaha." Ovo mišljenje usvaja i Dahhak.

942. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, rekavši:
"Pitao sam Zuhrija da li je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao namaz u strahu?"
"Izvijestio me je Salim", odgovorio je Zuhrija, "da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, rekao: 'Bio sam na vojni sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, prema Nedždu, rasporedili smo se prema neprijatelju i postavili u redove prema njemu. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao da nam klanja i sa njim je ustala jedna grupa, a druga je bila okrenuta prema neprijatelju. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, s onima koji su bili s njim obavio je ruku' i dvije sedžde i oni su se povratili na mjesto grupe koja nije klanjala. Sada su oni došli i (stupili u namaz), i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je sa njima jedan rekat i dvije sedžde i predao selam, a zatim je svaki od njih ustao i obavio sam po sebi još jedan rekat i dvije sedžde.'"[1]

٩٤٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَأَلْتُهُ هَلْ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ يَعْنِي صَلَاةَ الْخَوْفِ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ قِبَلَ نَجْدٍ فَوَازَيْنَا الْعَدُوَّ فَصَافَفْنَا لَهُمْ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي لَنَا فَقَامَتْ طَائِفَةٌ مَعَهُ تُصَلِّي وَأَقْبَلَتْ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَدُوِّ وَرَكَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمَنْ مَعَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفُوا مَكَانَ الطَّائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ فَجَاءُوا فَرَكَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِهِمْ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَرَكَعَ لِنَفْسِهِ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ .

1 Gornji slučaj zabilježili su preko dugog niza prenosilaca u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Nesai, Ebu-Davud i Tirmizi.
Alejhisselam je po završenoj bici sa plemenom Benu-Nadir boravio u Medini dva rebi'a i nekoliko dana džumadel-ula mjeseca, a onda krenuo u Nedžd na Benu-Muharib i Benu-Sa'leb, ogranke plemena Gatafan. Ova je akcija poduzeta četvrte godine po Hidžri i poznata pod imenom "Zatur-rika'".
Bejheki preko Ibni-Abbasa ističe Alejhisselamov postupak još jasnije i navodi:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je obavljao namaz u borbi tako da bi sa ashabima formirao jedan red, a drugi red je stajao okrenut prema neprijatelju. Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sa prvom grupom klanjao jedan rekat, ona bi se okrenula prema neprijatelju, a na njihovo mjesto stupili bi u namaz oni drugi i Alejhisselam bi klanjao s njima jedan rekat (drugi po redu) i predao selam, a oni bi ustali i klanjali sami za sebe još jedan rekat, potom predali selam i otišli u vojne redove. Poslije bi došla opet ona prva grupa boraca, klanjali sami za sebe i drugi rekat, te bi predali selam."
Različite verzije prenosilaca hadisa dolaze otud što je Alejhisselam u pojedinim prilikama različito postupao, ravnajući se prema datim mogućnostima. Tako je Ebu-Bekr prenio da je Alejhisselam jednom klanjao sa dvjema grupama boraca po dva rekata, što ukupno iznosi četiri rekata. "U ovom slučaju", kaže Šafija, "imam mora predati selam sa prvom prisutnom grupom boraca poslije obavljena dva rekata, a potom nastaviti klanjanje druga dva rekata sa drugom pridošlom grupom i sa njima predati opet selam. Čini se da je Alejhisselam ovako klanjao namaz u dolini Nahl."
Broj klanjača u svakoj grupi određuje se prema mogućnostima boraca.

KLANJANJE NAMAZA U STRAHU HODAJUĆI I JAŠUĆI

باب صَلَاةِ الْخَوْفِ رِجَالًا وَرُكْبَانًا

“Radžilun” znači “stojeći”.

رَاجِلٌ قَائِمٌ .

943. PRIČAO NAM JE Seid b. Jahja b. Seid Kureši i kazao da mu je pričao njegov otac, i rekao da je njemu prenio Ibni-Džurejdž od Musaa b. Ukbe, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera isto mišljenje kao i Mudžahidovo:
“Kada se muslimani izmiješaju sa neprijateljem, obavit će cijeli namaz stojeći samo na nogama, samo što je Ibni-Omer, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dodao: ‘A ako su neprijatelji brojni, neka (vjernici) klanjaju stojeći na nogama (ne formirajući safove) i jašući.’”[2]

٩٤٣. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقُرَشِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ نَحْوًا مِنْ قَوْلِ مُجَاهِدٍ إِذَا اخْتَلَطُوا قِيَامًا وَزَادَ ابْنُ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَلْيُصَلُّوا قِيَامًا وَرُكْبَانًا .

KLANJAJUĆI NAMAZ U VRIJEME OPASNOSTI, ČUVAT ĆE JEDNI DRUGE

باب يَحْرُسُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ

944. PRIČAO NAM JE Hajve b. Šurejh i kazao da mu je prenio Muhammed b. Harb od Zubejdija, on od Zuhrija, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je, a sa njim je ustao i svijet, izgovorio tekbir, a sa njim su izgovorili i oni tekbir. Potom se sageo na ruku’, pa se sa njim sagelo i nešto svijeta, zatim se

٩٤٤. حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شُرَيْحٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنِ الزُّبَيْدِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ فَكَبَّرَ وَكَبَّرُوا مَعَهُ وَرَكَعَ وَرَكَعَ نَاسٌ مِنْهُمْ مَعَهُ ثُمَّ سَجَدَ وَسَجَدُوا مَعَهُ ثُمَّ قَامَ لِلثَّانِيَةِ

2 Ima ashaba i pravnika koji ne dozvoljavaju klanjanje obaveznih namaza jašući, pa makar i ne bilo mogućnosti da se sjaše. Oni svoj stav potkrepljuju izjavom Huzejfe, koju Buharija i Muslim donose u slijedećoj verziji:
“Bili smo spriječeni klanjati ikindiju i Alejhisselam nije je toga dana klanjao dok nije već i sunce zašlo. Ovo se zbilo u danima Hendek bitke.”
Suprotno mišljenje zastupaju Sufjan Sevri, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf, Muhammed, Zufer, Malik i Ahmed, i kažu:
“Konjanik u samoj borbi neće klanjati, a konjanik koji se trenutno na bojištu ne bori, ali mu prilike ne dozvoljavaju silazak s konja, klanjat će na konju sjedeći.”
Tahavi, komentarišući gornji slučaj, ističe da Alejhisselam nije klanjao ikindiju na svojoj jahaćoj životinji u danima Hendek bitke, samo zato što nije imao još odobrenja i upute kako će postupati.

فَقَامَ الَّذِينَ سَجَدُوا وَحَرَسُوا إِخْوَانَهُمْ وَأَتَتِ الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى فَرَكَعُوا وَسَجَدُوا مَعَهُ وَالنَّاسُ كُلُّهُمْ فِي صَلَاةٍ وَلَكِنْ يَحْرُسُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا .

spustio na sedždu, pa su se za njim spustili i oni na sedždu. Poslije je ustao na drugi rekat, a oni, koji su sa njim obavili sedždu, ustali su i budno čuvali svoju braću. Utom je stigla druga grupa boraca i oni su sa njim obavili ruku' i sedždu (drugog rekata). Svi su ljudi bili u namazu, ali istovremeno i čuvali jedni druge."[1]

KLANJANJE NAMAZA PRI OSVAJANJU UPORIŠTA I SUSRETU SA NEPRIJATELJEM

بَاب الصَّلَاةِ عِنْدَ مُنَاهَضَةِ الْحُصُونِ وَلِقَاءِ الْعَدُوِّ

وَقَالَ الْأَوْزَاعِيُّ إِنْ كَانَ تَهَيَّأَ الْفَتْحُ وَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الصَّلَاةِ صَلَّوْا إِيمَاءً كُلُّ امْرِئٍ لِنَفْسِهِ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الْإِيمَاءِ أَخَّرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى يَنْكَشِفَ الْقِتَالُ أَوْ يَأْمَنُوا فَيُصَلُّوا رَكْعَتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا صَلَّوْا رَكْعَةً وَسَجْدَتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا لَا يُجْزِئُهُمُ التَّكْبِيرُ وَيُؤَخِّرُوهَا حَتَّى يَأْمَنُوا وَبِهِ قَالَ مَكْحُولٌ وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حَضَرْتُ عِنْدَ مُنَاهَضَةِ حِصْنِ تُسْتَرَ عِنْدَ إِضَاءَةِ الْفَجْرِ وَاشْتَدَّ اشْتِعَالُ الْقِتَالِ فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الصَّلَاةِ فَلَمْ نُصَلِّ إِلَّا بَعْدَ ارْتِفَاعِ النَّهَارِ فَصَلَّيْنَاهَا وَنَحْنُ مَعَ أَبِي مُوسَى فَفُتِحَ لَنَا وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ وَمَا يَسُرُّنِي بِتِلْكَ الصَّلَاةِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا .

Evza'i kaže: "Ako je sve pripremljeno za osvajenje, a borci nisu u mogućnosti da klanjaju namaz, klanjat će ga svaki čovjek sam po sebi lagahnim pokretima. Ako ni lagahnim pokretima nisu u mogućnosti, odgodit će taj namaz do završetka borbe ili dok ne budu borci sigurni dolaskom vojnog pojačanja. Tada će obaviti dva rekata, a ako ni to nisu u mogućnosti, obavit će samo jedan rekat i dvije sedžde. Ukoliko ni to nisu u mogućnosti, oni će ga odgoditi dok ne budu na sigurnom, jer samo izgovaranje tekbira nije im dovoljno."
Ovako je rekao i Mekhul.
Enes b. Malik kaže: "Prisustvovao sam osvajanju tvrđave Tuster (u Huzistanu) pri svitanju. Borba se jako rasplamsala i borci nisu bili u mogućnosti klanjati (sabah) namaz pa smo ga klanjali tek pošto se dobro razdanilo. Klanjali smo ga dok smo bili sa Ebu-Musom, a i tvrđava je tada bila osvojena."
Enes je još izjavio: "Cijeli svijet i sve što je na njemu ne raduje me, koliko ovaj namaz."

1 Isti slučaj Nesai opisuje u svom "Sunenu" i završava riječima: "...ni prva grupa boraca nije kasnije sama naknadno klanjala drugi rekat."
Navedeni hadis iznosi način klanjanja obaveznog namaza kada se na bojištu nađe neprijatelj smješten između muslimanskih boraca i kible. U tom slučaju, muslimani se poredaju u dva reda i svi istovremeno izgovore početni namaski tekbir. Potom će ruku' i sedždu prvog rekata obaviti sa imamom samo borci prvog reda neposredno iza imama, a borci drugog reda čuvat će ih od neprijatelja. Pošto borci prvog reda obave ruku' i sedždu prvog rekata i ustanu na drugi, povuku se malo nazad, a na njihovo mjesto stupit će borci drugog reda i obavit će sa imamom ruku' i sedždu drugog rekata. Tako će svi djelimično učestvovati u tom namazu.
Iz izloženog se vide dva načina klanjanja boraca na bojnom polju, isturenih prema neprijatelju u dvije različite pozicije.

945. PRIČAO NAM JE Jahja b. Dža'fer Buhari i kazao da mu je pričao Veki', prenoseći od Alija b. Mubareka, on od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Ebu-Seleme, a on od Džabira b. Abdullaha da je rekao:
"Na dan Hendek bitke došao je Omer i počeo proklinjati kurejšijske nevjernike i rekao: 'Allahov Poslaniče, skoro da ne klanjah ikindiju dok sunce nije izašlo!'
'Allaha mi', odgovorio je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, 'nisam je ni ja još klanjao.'
Potom su sišli u (dolinu) Buthan. Poslanik je tu uzeo abdest i klanjao ikindiju nakon zalaska sunca, a iza nje je klanjao i akšam."[2]

٩٤٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ الْبُخَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُبَارَكٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ جَاءَ عُمَرُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ وَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا صَلَّيْتُ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتِ الشَّمْسُ أَنْ تَغِيبَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا وَاللهِ مَا صَلَّيْتُهَا بَعْدُ قَالَ فَنَزَلَ إِلَى بُطْحَانَ فَتَوَضَّأَ وَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَابَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ بَعْدَهَا .

NAMAZ ONOGA KOJI TRAŽI I KOJI JE TRAŽEN U BORBI JAŠUĆI I MIMIKOM

بَاب صَلَاةِ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ رَاكِبًا وَإِيمَاءً

Velib (b. Muslim) kaže:
"Spomenuo sam Evza'iju namaz Šurahbila b. Simta i njegovih drugova za vrijeme jahanja i on odgovori: 'I ja to smatram ispravnim kada postoji bojazan od od tri stvari: a) da će naići neprijatelj, b) da će mu pobjeći neprijatelj, c) da će proći namasko vrijeme.'"
Velid je ovo potkrepljivao još izjavom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Neka niko od vas ne klanja ikindiju, nego samo u (plemenu) Benu-Kurejza."[3]

وَقَالَ الْوَلِيدُ ذَكَرْتُ لِلْأَوْزَاعِيِّ صَلَاةَ شُرَحْبِيلَ بْنِ السِّمْطِ وَأَصْحَابِهِ عَلَى ظَهْرِ الدَّابَّةِ فَقَالَ كَذَلِكَ الْأَمْرُ عِنْدَنَا إِذَا تُخُوِّفَ الْفَوْتُ وَاحْتَجَّ الْوَلِيدُ بِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلَّا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ .

2 Alejhisselam je za vrijeme Hendek bitke klanjao ikindiju u akšamsko doba zbog toga što je bio previše zauzet borbom sa neprijateljem ili što mu nije još bila objavljena uputa o načinu klanjanja jašući u časovima borbe. Ko otpočne borbu sa neprijateljem prije nego završi svoj započeti namaz, taj mu je namaz pokvaren, po mišljenju pravnika hanefijske škole, dok Šafija, Malik i Ahmed zastupaju suprotno mišljenje.

3 Odgovor Šurahbila vrijedio je, po mišljenju nekih pravnika, samo prije objave ajeta o načinu klanjanja u ratu. Pravnici hanefijske škole drže da je Alejhisselam svojom naredbom aludirao na brži pokret boraca, kako bi pod utvrdu plemena Kurejz stigli do ikindije, a ne da ikindiju bezuvjetno pod njom i klanjaju.

POGLAVLJE

946. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed b. Esmā' i kazao da mu je pričao Džuvejrije, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera da je izjavio:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po povratku iz Hendek bitke rekao nam je: 'Neka svako od vas klanja ikindiju samo u plemenu Benu-Kurejza!'
Neke od njih vrijeme ikindije stiglo je u putu pa su neki rekli: 'Nećemo klanjati dok ne stignemo do njega', a drugi: 'Ne, nikako je nećemo klanjati, jer se to nije od nas ni tražilo!' To se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, kasnije ispričalo i on nije (zbog toga) nikoga ukorio."[1]

RANO KLANJANJE SABAHSKOG NAMAZA DOK JE JOŠ POMRČINA I KLANJANJE PRILIKOM NAPADA I BORBE

947. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je prenio Hammad b. Zejd od Abdul-Aziza b. Suhejba i od Sabita Bunanija, a oni su čuli od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao (pred Hajberom) sabah-namaz u sumraku, uzjahao na devu i rekao:
"Allahu-ekber! Propao Hajber! Kada se mi spustimo u predgrađe naselja, zlo jutro osvane onima koji su uzaludno bili opominjani!"
Jevreji su žurili (na posao) i govorili: "Gle, Muhammed i armija!"

بَابٌ

٩٤٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَنَا لَمَّا رَجَعَ مِنَ الْأَحْزَابِ لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلَّا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَأَدْرَكَ بَعْضَهُمُ الْعَصْرُ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا نُصَلِّي حَتَّى نَأْتِيَهَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ نُصَلِّي لَمْ يُرَدْ مِنَّا ذَلِكَ فَذُكِرَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُعَنِّفْ وَاحِدًا مِنْهُمْ .

بَاب التَّكْبِيرِ وَالْغَلَسِ بِالصُّبْحِ وَالصَّلَاةِ عِنْدَ الْإِغَارَةِ وَالْحَرْبِ

٩٤٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ وَثَابِتٍ الْبُنَانِيِّ عَنْ أَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى الصُّبْحَ بِغَلَسٍ ثُمَّ رَكِبَ فَقَالَ اللهُ أَكْبَرُ خَرِبَتْ خَيْبَرُ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ (فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ) فَخَرَجُوا يَسْعَوْنَ فِي السِّكَكِ وَيَقُولُونَ مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ

1 Hendek ili Ahzab bitka bila je u ševvalu, pete godine po Hidžri. Po završetku borbe, Alejhisselam je došao u Medinu, a muslimani odložili oružje. Sutradan Alejhisselam saznaje za izdajnički rad židovskog plemena Benu-Kurejza i Bilalu naredi da oglasi:
"Ko želi biti pokoran Allahu i Njegovom Poslaniku, neka ne klanja ikindiju nigdje nego u plemenu Benu-Kurejza!"
Tako je odmah krenulo oko tri hiljade muslimana na izvršenje postavljenog im zadatka i neprijatelja su brzo savladali.

Izraz "el-hamisu" znači "vojska".
Tada im se, uistinu, pojavi i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je naredio da se pobiju sposobni za borbu, a porodice je porobio. Safijja je dopala prvo Dihjetu Kelbiju, a zatim Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji ju je vjenčao sa sobom, a kao vjenčani dar dao joj je slobodu.
Abdul-Aziz pitao je Sabita:
"Ebu-Muhammede, pitao si Enesa šta joj je Alejhisselam dao kao vjenčani dar (mehr)?"
"Nju samu odredio je za vjenčani dar" – odgovorio je Sabit i osmjehnuo se.

قَالَ وَالْخَمِيسُ الْجَيْشُ .

فَظَهَرَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَتَلَ الْمُقَاتِلَةَ وَسَبَى الذَّرَارِيَّ فَصَارَتْ صَفِيَّةُ لِدِحْيَةَ الْكَلْبِيِّ وَصَارَتْ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ ثُمَّ تَزَوَّجَهَا وَجَعَلَ صَدَاقَهَا عِتْقَهَا

فَقَالَ عَبْدُالْعَزِيزِ لِثَابِتٍ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ أَنْتَ سَأَلْتَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ مَا أَمْهَرَهَا قَالَ أَمْهَرَهَا نَفْسَهَا فَتَبَسَّمَ .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْعِيدَيْنِ

BAJRAMI

O BAJRAMIMA I LIJEPOM OBLAČENJU ZA BAJRAM

بَاب فِي الْعِيدَيْنِ وَالتَّجَمُّلِ فِيهِ

948. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, njega je obavijestio Salim b. Abdullah, da je Abdullah b. Omer rekao:
"Omer je kupio džube (ogrtač) od brokata, koje se prodavaše u čaršiji. Kada ga je uzeo, otišao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: 'Allahov Poslaniče, kupi ovo džube, obuci ga za Bajram i prilikom boravka delegacija!'
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: 'To je odjeća samo za onoga koji ne želi udjela na ahiretu.' Prošlo je neko vrijeme, koliko je to Allah htio da prođe. Nešto kasnije, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posla Omeru brokatno svileno džube. Omer ga primi, ponese sa sobom Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče mu: 'Ti si, Allahov Poslaniče, ranije rekao: Ovo je odjeća onoga koji ne želi udio na drugom svijetu, a meni si sada poslao ovo džube!' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: 'Prodaj ga ili iskoristi za neku (halal) potrebu!'"[1]

٩٤٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ أَخَذَ عُمَرُ جُبَّةً مِنْ إِسْتَبْرَقٍ تُبَاعُ فِي السُّوقِ فَأَخَذَهَا فَأَتَى بِهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ ابْتَعْ هَذِهِ تَجَمَّلْ بِهَا لِلْعِيدِ وَالْوُفُودِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّمَا هَذِهِ لِبَاسُ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فَلَبِثَ عُمَرُ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَلْبَثَ ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِجُبَّةِ دِيبَاجٍ فَأَقْبَلَ بِهَا عُمَرُ فَأَتَى بِهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّكَ قُلْتَ إِنَّمَا هَذِهِ لِبَاسُ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ وَأَرْسَلْتَ إِلَيَّ بِهَذِهِ الْجُبَّةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ تَبِيعُهَا أَوْ تُصِيبُ بِهَا حَاجَتَكَ .

1 Iz navedenog hadisa razabire se:
– za vrijeme Bajrama, masovnih skupova, susreta sa svijetom i drugih svečanosti, preporučljivo je obući što ljepše odijelo, izuzimajući svilenu odjeću.
Kasniji pobožni učenjaci su dijalog u navedenom hadisu vezali samo za Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, doba i tadašnje prilike i prema tome, sami su otpočeli nositi svilene haljine. Tako je jednog dana

UPOTREBA KRATKIH KOPALJA I KOŽNIH ŠTITOVA NA DAN BAJRAMA

بَاب الْحِرَابِ وَالدَّرَقِ يَوْمَ الْعِيدِ

949. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Isa, njemu Ibnu-Vehb, ovoga izvijestio Amr, da mu je Muhammed b. Abdur-Rahman Esedi pričao, prenoseći od Urve, on od Aiše, radijallahu anha, koja kaže:
"Unišao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a kod mene dvije djevojčice pjevahu pjesme o ratovima vođenim prije islama. Poslanik se ispružio na postelji i okrenuo lice (na stranu). Utom uđe Ebu-Bekr, prodrma me i reče: 'Zar satanska frula kod Allahovog Poslanika?' Tada se njemu okrenu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: 'Pusti (ih neka pjevaju).'
Kad Ebu-Bekr njih zanemari, ja im namignuh i one izađoše.

٩٤٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَمْرٌو أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِالرَّحْمَنِ الْأَسَدِيَّ حَدَّثَهُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ تُغَنِّيَانِ بِغِنَاءِ بُعَاثَ فَاضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوَّلَ وَجْهَهُ وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَانْتَهَرَنِي وَقَالَ مِزْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ عَلَيْهِ السَّلَام فَقَالَ دَعْهُمَا فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزْتُهُمَا فَخَرَجَتَا .

950. Bio je to dan Bajrama u kome su crnci (Etiopljani) igrali sa štitovima i kopljima. Pitala sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ili je on sam od sebe rekao: 'Želiš li da ih gledaš?'
'Da' – odgovorila sam mu.
On me postavi iza sebe, tako da je moj obraz bio uz njegov i reče: 'Nastavite igranje kopljima, Benu-Erfide!'
Kada mi je dosadilo, on upita: 'Je li ti dosta?'
'Da' – odgovorila sam.
'Pa, idi!' – reče."[1]

٩٥٠. وَكَانَ يَوْمَ عِيدٍ يَلْعَبُ السُّودَانُ بِالدَّرَقِ وَالْحِرَابِ فَإِمَّا سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَإِمَّا قَالَ تَشْتَهِينَ تَنْظُرِينَ فَقُلْتُ نَعَمْ فَأَقَامَنِي وَرَاءَهُ خَدِّي عَلَى خَدِّهِ وَهُوَ يَقُولُ دُونَكُمْ يَا بَنِي أَرْفِدَةَ حَتَّى إِذَا مَلِلْتُ قَالَ حَسْبُكِ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَاذْهَبِي .

---

učeni Hasan Basri izašao u društvo u svilenoj jemenskoj odori, a Ferkad u suknenom kaputu i promatrajući Hasanovu odoru počeo je pipati i govoriti: "Subhanallah!"
"Ferkade", rekao je Hasan Basri, "ovo je odjeća džennetlija, a tvoja je džehennemlija: kršćanskih svećenika i kaluđera. Ferkade, bogobojaznost nije u odjeći, nego u iskrenom vjerovanju srcem, potvrđenom radom i djelima."
– živo interesovanje i raspitivanje ashaba za eventualno nastale stavove o nekom pitanju, kako bi mogli zauzeti pravilan stav,
– dozvoljeno je trgovati svilenom robom i davati je drugom u vidu poklona.

1 Muslim u svojoj hadiskoj zbirci navodi da se ovaj slučaj zbio na Mini za vrijeme Oprosnog hadža i da se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, legavši u postelju, zamotao, odnosno pokrio svojom haljom.
Pisac "Nihaje" kaže da je "Bu'as" ime jedne tvrđave Evs plemena, nastanjenog u okolini Medine,

a Ebul-Feredž da je to ime jednog plodnog terena u naselju plemena Benu-Kurejza.
Hattabi ističe da je "Dan Bu'asa" jedan od legendarnih dana među Arapima u kome su se vodili dvoboji između najhrabrijih ljudi plemena Evsa i Hazradž, a potom nastavljao plemenski opći rat.
Ovaj bratoubilački rat i obračun trajao je oko sto dvadeset godina, sad na jednom, sad na drugom terenu, a kod Buharije, spomenuti rat na Bu'asu zbio se tri godine prije islamiziranja navedenih plemena. Svi su ovi međuplemenski ratovi opjevani i ovjekovječeni brojnim junačkim pjesmama. Borci su od svojih suplemenika opjevani kao veliki heroji, a protivnici ismijavani i prikazivani kao kukavice.
Ibnu-Ishak, Hišam b. Kelbije i drugi historičari navode:
"Kada su Evs i Hazredž došli u Medinu, tu su našli naseljene Jevreje. Oni su s Jevrejima živjeli u miru i priznavali njihovu vrhovnu upravu i vlast. Kasnije su se oni oslobodili Jevreja, uzeli upravu u svoje ruke i oba su ova arapska plemena živjela u ljubavi i slozi. Prva krvno-osvetnička bitka između Evsa i Hazredž plemena odigrala se sto dvadeset godina prije njihovog primanja islama, poznata pod imenom 'Boj Sumejra'.
Povod ovom međuplemenskom boju bio je Ka'b iz roda Benu-Sa'lebeta, koji je otišao Maliku b. Adžlaniju, pripadniku Hazredž plemena, a ovaj ga uzeo pod svoju zaštitu i pokroviteljstvo. Ka'ba je kasnije, zbog svađe, ubio Sumejr, pripadnik Evs plemena. Hazredžije se nađu uvrijeđeni i odmah navijeste Evsijama krvno-osvetnički rat i prvi okršaj nazovu po imenu njegova začetnika Sumejra – 'Boj Sumejra'. Kasnije su se redali okršaji naizmjenične ratne sreće, jedan za drugim, između kojih su najznamenitiji: 'Dan Surareta', 'Dan Faria', 'Dan Fudžara prvog', 'Dan Fudžara drugog', 'Boj Husejna b. Esletova', 'Boj Hatiba b. Kas'ova' i posljednji okršaj, 'Dan Bu'asa'.
Zapovjednik Evs plemena na Bu'asu bio je Hudajr, otac Usejdov koji je u borbi bio teže ranjen i kasnije od zadobivenih rana ubrzo umro. Hazredžijima je komandovao Amr b. Nu'man. Kao i svaki do sada, i ovaj boj pjesnici su opjevali, a narod na sastancima i prigodnim praznicima pjevajući te pjesme evocirao uspomene na minule bojeve i junačke podvige svojih suplemenika."
Hišam je prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pored onoga što je Buharija naveo, još rekao: "Ebu-Bekre, svaki narod ima svoj praznik, a ovo je naš praznik!" Time je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, umirio Ebu-Bekra, koji je mislio da su navedene robinjice samovoljno otpočele pjevanje, tim prije što je on našao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na spavanju, pokrivenog vlastitom odorom.
Nesai i Ibn-Hibban u svojim hadiskim zbirkama preko vjerodostojnog niza ljudi navode da je Enes rekao: "Kada se Muhammed preselio iz Mekke u Medinu, njeni stanovnici imali su dva praznika u kojima su se zabavljali i veselili, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Allah vam je ta vaša dva praznika zamijenio sa dva bolja, i to Ramazanskim bajramom i Kurban-bajramom.'"
Veselje i radost provesti uz pristojnu svirku, koja ima moralno-odgojni i kulturni utjecaj, nije zabranjeno.
Ebu-Jusufa su pitali: "Je li pokuđeno da se žena zabavlja defom u svom stanu, odnosno dijete, radi obične, povremene i lične razonode?"
"Nije pokuđeno" – odgovorio je on. "Međutim, svirka koja pobuđuje seksualne radnje, uz zavodljive pjesme, spada u kategoriju pokuđenih poslova."
Iz navedenog hadisa još se zaključuje:
– dozvoljeno je vježbati rukovanje oružjem, bilo u vojne svrhe bilo u sportskom interesu,
– treba svojim ukućanima omogućiti da dane vjerskih praznika provedu u udobnosti i raznim razumnim vidovima uobičajenog veselja,
– javno manifestiranje veselja i proslavljanje vjerskih praznika ubraja se u simbole vjere,
– otac ima pravo unići svojoj udanoj kćerci, koja se nalazi u sobi zajedno sa mužem u uobičajeno doba dana – i bez prethodne najave, tim prije, ako je on to tako već odranije uobičavao,
– otac je dužan svoju udanu kćerku poučavati redu, pristojnom vladanju i islamsko-moralnom odgoju uvijek, pa i u prisutnosti njenog muža,
– muškarac treba prema ženama biti obazriv i taktičan, a ne grub, kako bi i one imale lijepo mišljenje o muškarcima,
– u društvu pobožnih i uglednih ljudi ne treba se baviti sviranjem ni na kakvom instrumentu, a ni pjevati bez njihove saglasnosti. To nije grijeh, ali je znak pomanjkanja pažnje prema njima,
– učenik može u prisutnosti svoga učitelja upozoriti prisutne na, eventualno, njihovo nepristojno ponašanje. To se ne smatra poniženjem za učitelja, nego znakom još veće pažnje i poštovanja prema njemu,
– odgovor na postavljeno pitanje stranke može dati ispred učitelja i njegov učenik, ako on zna mišljenje svoga učitelja o konkretnom pitanju. Neki ističu da je Ebu-Bekr ukorio svoju kćerku Aišu, da se tom svirkom ne bi

USTALJENI OBIČAJI MUSLIMANA ZA VRIJEME BAJRAMA

بَاب سُنَّةِ الْعِيدَيْنِ لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ

951. PRIČAO NAM JE Hadžadž (b. Minhal), njemu Šu'be, ovoga obavijestio Zubejd, on čuo Ša'bija gdje prenosi od Bera'a koji kaže:
"Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje drži predavanje i kaže: 'Prvo čime otpočinjemo ovaj naš Kurban-bajram jeste da klanjamo bajram-namaz, a potom se vratimo (kući) i koljemo kurban. Ko ovako postupi, slijedi naš ustaljeni običaj.'"[1]

٩٥١. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي زُبَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ فَقَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا .

probudio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koji je, kako neki navode, spavao i bio pokriven po glavi,
– pažnja i taktičnost Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prema ženama i obazrivost prema drugima, a posebno prema starijim osobama.

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– Malik i Šafija smatraju da klanjanje bajram-namaza spada u obavezne sunnete. Imam Ahmed i Ibnu-Ebi-Lejla smatraju da je ono farzi kifaje, dok Ebu-Hanife i pravnici njegove škole drže da je (vadžib).
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Ko je dužan klanjati džuma-namaz, taj je dužan klanjati i bajram-namaz."
U "Muhtesaru" Ebu-Musaa Daririje navedeno je: "Klanjanje bajram-namaza spada u farzi kifaje." Ovako je istaknuto i u "Gazneviji". U "Kin'ji" se navodi da je farz, kako je to i Kurtubi prenio od Asmeija.
Ko je stvarno dužan da sluša učenje hutbe iza bajram-namaza?
Različita su mišljenja pravnika o ovom pitanju. Od Nafija je preneseno mišljenje da je time zadužen samo onaj, ko je obavezan klanjati džuma-namaz. Ovaj stav usvaja Lejs i još mnogi drugi pravnici. Rebija na gornje mišljenje dodaje još uvjet udaljenosti od jednog fersaha (ili manje) koja iznosi tri milje ili 2.250 m, računajući milju 750 m. Vjernik, po mišljenju Rebija, koji je od mjesta zajedničkog klanjanja bajram-namaza stanom udaljen više od 2.250 m, nije dužan prisustvovati učenju hutbe.
Evza'i je izjavio: "Ko po obavljenom namazu može stići na konak svojim ukućanima, dužan je ići na zajedničko klanjanje džume i bajram-namaza."
Učenjaci hanefijske pravne škole smatraju da bajram-namaz zajedno sa hutbom spada u vadžibe, jer ih je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, neprekidno obavljao.
U prilog ovog stava, hanefije navode (Šejhul-islam) ajet: "Ve li tukebbirullahe ala ma hedakum...", tj. "Da veličate Allaha i uzvisujete Allaha što vas je uputio pravim putem", ističući da se izrazom "Veli tukebbirullahe" naređuje klanjanje bajram-namaza sa učenjem bajramskih tekbira i hutbe.
Pored gornjeg, mnogi pravnici i mufessiri smatraju da se Allahova naredba u ajetu: "Fe salli li rabbike venhar!", što znači: "Klanjaj namaz i kolji kurban!", odnosi na obavljanje kurbanbajramskog namaza i klanje bajramskih žrtava,
– sunnet je da se hutba prouči iza obavljenog bajram-namaza. Buharija i Muslim preko Ibn-Omera navode da je to tako činio Vjerovjesnik, Ebu-Bekr i Omer.
Ibnu-Bettal kaže: "Klanjanje bajram-namaza je sunnet, a održavanje prigodne hutbe i klanje kurbana vrši se po obavljenom namazu."
Kermani smatra da se hutba obavlja prije obavljanja samog namaza, oslanjajući se na izraz u hadisu: "Jahtubu...", tj. "...učaše Muhammed hutbu...", spomenut prije izraza koji se odnose na klanjanje namaza i klanje kurbana.
Predstavnici ortodoksnih škola odbacuju Kermanijevo pogrešno tumačenje konkretnog hadisa. Bajram-namaska hutba je dodatak namazu i bajram-namaz, ukoliko bi se obavio bez hutbe, bio bi punovažan i pravovaljan, a hutba kod džuma-namaza jeste sastavni dio namaza i ona se ne može ispustiti. Iz teksta hadisa razumije se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbu baš iza obavljenog bajram-namaza, u kome je iznio redoslijed bajramskog programa,
– kurban se kolje iza obavljenog bajram-namaza.

952. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma'il, njemu Ebu-Usame, prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja kaže:
"Unišao mi je Ebu-Bekr, a kod mene dvije ensarijske djevojke pjevaju pjesme koje su (ensarije – Medinelije) spjevali o danu Bu'asa. Nisu to bile profesionalne pjevačice" – ističe Aiša.
"Ebu-Bekr je doviknuo: 'Zar satanine frule u kući Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?' Bilo je to na dan Bajrama. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:
'Ebu-Bekre, svaki narod ima (svoj) praznik, a ovo je naš praznik.'"[2]

٩٥٢. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ مِنْ جَوَارِي الْأَنْصَارِ تُغَنِّيَانِ بِمَا تَقَاوَلَتِ الْأَنْصَارُ يَوْمَ بُعَاثَ قَالَتْ وَلَيْسَتَا بِمُغَنِّيَتَيْنِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَمَزَامِيرُ الشَّيْطَانِ فِي بَيْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَذَلِكَ فِي يَوْمِ عِيدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا وَهَذَا عِيدُنَا .

UZIMANJE JELA PRIJE ODLASKA U DŽAMIJU NA DAN RAMAZANSKOG BAJRAMA

باب الْأَكْلِ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ الْخُرُوجِ

953. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdurrahim, njemu Seid b. Sulejman, ovome Hušejm, njega izvijestio Ubejdullah b. Ebu-Bekr b. Enes, prenoseći od Enesa koji kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi izlazio jutrom na Ramazanski bajram, dok ne bi pojeo nekoliko datula."

٩٥٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِالرَّحِيمِ حَدَّثَنَا سَعِيدُ ابْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُاللهِ ابْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ

2 Nije štetno ni zabranjeno baviti se pjesmom i muzičkim instrumentom kao naukom umjetnosti, te komponovati i izvoditi pjesmu radi trenutne svoje razonode ili razonode svoga društva. Ovo se na praznične dane u jednoj logičnoj mjeri još i preporučuje. To je mišljenje nekih pravnika, kao npr.: Ibn-Hazma. Međutim, veliki broj islamskih autoriteta smatra muziku nedozvoljenom, osim na Bajram i prilikom svadbe, kada je dozvoljena upotreba defa. Obući na Bajram svečano odijelo i manifestovati svoju radost, djelom i riječima, spada u simbole vjere i svjesno manifestiranje pripadnosti svojoj zajednici.
U bajramskim danima vjernici se i duhovno i fizički osvježe, međusobno se posjećuju, prisutnim čestitaju praznik usmeno, a odsutnim rođacima i prijateljima to čine pismeno, bave se više molitvom, a ovozemne lične interese svode na minimum. Sve su to manifestacije efikasnog pozitivnog utjecaja na vjersku svijest i treba ih podržavati.

Muredždže' b. Redža kaže: "Pričao mi je Ubejdullah, ovome Enes, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih je jeo (datule) u neparnom broju."[1]

تَمَرَاتٍ وَقَالَ مُرَجَّأُ ابْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنِي عُبَيْدُاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَيَأْكُلُهُنَّ وِتْرًا .

JELO NA DAN KURBAN-BAJRAMA

بَاب الْأَكْلِ يَوْمَ النَّحْرِ

954. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il, prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, ovaj od Enesa koji kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko zakolje kurban prije klanjanja bajramskog namaza, neka obnovi klanje!" Tada ustade neko i reče: "Ovo je dan kada se meso želi." Spomenuo je i potrebu svojih komšija, pa kao da mu je i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to opravdao.

٩٥٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَلْيُعِدْ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ هَذَا يَوْمٌ يُشْتَهَى فِيهِ اللَّحْمُ وَذَكَرَ مِنْ جِيرَانِهِ فَكَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَدَّقَهُ قَالَ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْ لَحْمٍ فَرَخَّصَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَا أَدْرِي أَبَلَغَتِ الرُّخْصَةُ مَنْ سِوَاهُ أَمْ لَا .

---

1 Drugi muhadisi navode konkretan slučaj u nešto drugačijoj varijanti. Tako Ibni-Hibban kaže: "...Vjerovjesnik ne bi izlazio jutrom na Bajram, dok ne bi pojeo tri, pet ili sedam datula, odnosno još manje ili više od ovog broja, ali uvijek u neparnom broju."
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– sunnet je pojesti neparan broj datula prije odlaska na bajram-namaz. Za potkrepu ovog mišljenja izneseni su brojni argumenti. U vezi s ovim, Burejde je izjavio: "Allahov Poslanik ne bi jutrom na Ramazanski bajram izlazio, dok ne bi štogod pojeo, a na Kurban-bajram ne bi ništa jeo, dok se ne bi s bajram-namaza vratio kući." Ovu su izjavu u svojim hadiskim zbirkama donijeli još Ibnu-Madže i Tirmizi, a Bejheki na istu još dodaje: "...po povratku kući pojeo bi džigericu od svoga kurbana."
Ebu-Seid Hudri rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Ramazanski bajram bi ponešto jeo, i to prije nego bi iz kuće krenuo na mjesto zajedničkog klanjanja bajram-namaza." Navedenu izjavu zabilježili su u svom "Musannefu" Ibnu-Ebi-Šejbe, a Bezar u svom "Musnedu" na istu dodaje: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao iz kuće, klanjao bi sa okupljenim svijetom dva rekata bajram-namaza, a po povratku kući klanjao bi još dva rekata. Neposredno pred bajram-namaz, ne bi ništa klanjao."
Tirmizi i Darekutni u svojim hadiskim zbirkama navode da je halifa Alija rekao: "Sunnet je da čovjek prvi dan Ramazanskog bajrama nešto ujutro pojede, prije nego izađe iz kuće." Slične izjave prenesene su još od Ibnu-Musejjeba, Urveta b. Zubejra i Saiba b. Jezida.
Ibnu-Abbas izjavio je, a i Malik u svom "Muvettau" navodi da je Ibn-Musejjeb izjavo: "Ashabi su naređivali da se štogod pojede jutrom, prije dana Ramazanskog bajrama, prije izlaska iz kuće na bajram-namaz."
Ibrahim Neha'i izjavio je: "Lijepo je da se jutrom na Ramazanski bajram nešto pojede, a ako se i ne pojede, nema štete."
Darekutni navodi da je Ibnu-Mes'ud rekao: "Vjernik, ako bude htio, može štogod jesti, a ako mu se ne jede, ne treba ni da jede."
Na osnovu svega izloženog, bilo je ashaba koji nisu jeli jutrom, prvog dana Ramazanskog bajrama. Jedenje datula jeste mustehab, zato što su one veoma hranljive, lahke za probavu, pozitivno djeluju na poboljšanje vida i normalizovanje mokrenja. Datula je u ishrani čovjeka vrijedan prehrambeni element kao i med. Osim toga, palma je na istoku blagoslovljeno stablo koje se uspoređuje sa dobrim i društveno općekorisnim muslimanom.

"Imam", nastavi ovaj, "kozu u osmom mjesecu i draža mi je, nego meso dviju ovaca." Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to mu je i odobrio.
"Ja ne znam", reče Enes, "da li se ta povlastica odnosila i na druge ili samo na njega!"[2]

955. PRIČAO NAM JE Osman, njemu Džerir, prenoseći od Mensura, ovaj od Ša'bija, a on od Bera'a b. Aziba, koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći hutbu na dan Kurban-bajrama, poslije obavljenog bajramskog namaza, rekao je: 'Ko klanja ovaj naš namaz i iz pobožnosti zakolje kurban, on slijedi naš pravac – obred, a ko zakolje bajramsku žrtvu prije obavljenog bajramskog namaza, računat će mu se da ju je žrtvovao prije namaza, i prema tome, ne računa mu se kao kurban.'
Tada reče Ebu-Burde b. Nijar, daidža Beraov: 'Allahov Poslaniče, zaklao sam ovcu prije bajram-namaza, a mislio sam da je ovaj dan, dan jedenja i pijenja, pa sam želio da ova ovca bude prva ovca koja će se zaklati u mojoj kući i tako sam je zaklao, i doručkovao prije nego sam došao na bajram-namaz.'
'Tvoja ovca je ovca zaklana samo radi mesa' – odgovori Poslanik.

٩٥٥. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الْأَضْحَى بَعْدَ الصَّلَاةِ فَقَالَ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَنَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسُكَ وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَإِنَّهُ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَلَا نُسُكَ لَهُ فَقَالَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ خَالُ الْبَرَاءِ يَا رَسُولَ اللهِ فَإِنِّي نَسَكْتُ شَاتِي قَبْلَ الصَّلَاةِ وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ وَأَحْبَبْتُ أَنْ تَكُونَ شَاتِي أَوَّلَ مَا يُذْبَحُ فِي بَيْتِي فَذَبَحْتُ شَاتِي وَتَغَدَّيْتُ قَبْلَ أَنْ آتِيَ الصَّلَاةَ قَالَ شَاتُكَ شَاةُ لَحْمٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ فَإِنَّ عِنْدَنَا عَنَاقًا لَنَا جَذَعَةٌ

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– nije dozvoljeno klati kurban prije klanjanja bajram-namaza.
Ishak, Ahmed i Ibnu-Mensur su rekli: "Kurban se može zaklati kada prođe jutarnje doba, u kome se mogao klanjati bajram-namaz i proučiti odgovarajuća hutba, bez obzira klanjao imam namaz ili ne, bilo to u gradu ili na selu."
Pravnici hanefijske pravne škole smatraju da građanima nije dozvoljeno klati bajramski kurban, sve dok imam ne obavi bajram-namaz, dok ga seljaci mogu klati odmah iza pojave prave zore, jer stvarno vrijeme klanja kurbana ide od pojave prave zore prvog dana Bajrama, pa do pred zalazak sunca trećeg dana Bajrama,
– komšije treba paziti, cijeniti i činiti im dobro bez obzira na vjersku ili nacionalnu pripadnost,
– konkretna dozvola odnosila se samo na Ebu-Burda. Svi naši pravnici su jednoglasnog mišljenja, da se koza, u osmom mjesecu starosti ne može žrtvovati na ime kurbana, dok razvijeno janje iste starosti može.
Preneseno je da su Evza'i i Ata odobravali da se, na ime bajramskog kurbana, kolje mladunče u osmom mjesecu starosti od svakog živinčeta, pa i od koza.
"Izgleda", kažu hanefije, "da Evza'i i Ata nisu znali za gore, po Buhariji, navedeni hadis";
– klanje kurbana je vadžib. Da nije vadžib, ne bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se ponovo kolje drugi kurban umjesto onoga koji je zaklan prije nastupa propisanog vremena.

‘Allahov Poslaniče, mi imamo mladu, u osmom mjesecu, kozu koja mi je draža od dvije ovce, pa da li mi je ona dovoljna (na ime kurbana).’
‘Da, ali poslije tebe neće biti više nikome dovoljna’ – odgovori Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.”[1]

هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْنِ أَفَتَجْزِي عَنِّي قَالَ نَعَمْ وَلَنْ تَجْزِيَ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

IZLAZAK NA MUSALU BEZ MINBERA

بَاب الخُرُوجِ إِلَى المُصَلَّى بِغَيْرِ مِنْبَرٍ

956. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem, njemu Muhammed b. Dža‘fer, ovoga obavijestio Zejd, prenoseći od Ijada b. Abdullah b. Ebu-Serha, on od Ebu-Seida Hudrije koji kaže:
“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio bi na prvi dan Ramazanskog i Kurban-bajrama na musalu. Ovdje bi otpočinjao klanjanje bajram-namaza. Potom bi se okrenuo i stao prema svijetu, a svijet bi još sjedio u svojim redovima, održao im predavanje, davao savjete i oporuke i zapovijedao im koristan rad. Ukoliko bi htio odvojiti kakvo izaslanstvo, odvojio bi ga; nešto narediti, naredio bi, a potom bi se vratio kući.”
Ebu-Seid kaže: “Tako je svijet postupao sve dok jednog Kurban-bajrama ili Ramazanskog bajrama nisam izašao sa Mervanom, koji je tada bio namjesnik Medine. Kada smo došli na musalu, tu je već bio postavljen minber, koji je izgradio Kesir b. Salt. Kada je Mervan htio da se na njega popne, prije nego je klanjao namaz, ja ga povukoh za haljinu, a on mene, uziđe na minber i održa hutbu prije klanjanja namaza. Ja mu rekoh: ‘Tako mi Allaha, izmijenili ste redoslijed!’

٩٥٦. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِلَى الْمُصَلَّى فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلَاةُ ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ فَيَعِظُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطَعَهُ أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ ثُمَّ يَنْصَرِفُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَلَمْ يَزَلِ النَّاسُ عَلَى ذَلِكَ حَتَّى خَرَجْتُ مَعَ مَرْوَانَ وَهُوَ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ فِي أَضْحًى أَوْ فِطْرٍ فَلَمَّا أَتَيْنَا الْمُصَلَّى إِذَا مِنْبَرٌ بَنَاهُ كَثِيرُ بْنُ الصَّلْتِ فَإِذَا مَرْوَانُ يُرِيدُ أَنْ يَرْتَقِيَهُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَجَبَذْتُ بِثَوْبِهِ فَجَبَذَنِي فَارْتَفَعَ فَخَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَقُلْتُ لَهُ غَيَّرْتُمْ وَاللهِ فَقَالَ أَبَا سَعِيدٍ

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– hutba bajram-namaza obavlja se po obavljenom bajramskom namazu,
– mustehab je da se jutrom na prvi dan Kurban-bajrama ne jede, dok se ne obavi bajram-namaz. Ibnu-Bettal kaže da to jedenje nije zabranjeno, jer ni Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije stavio Ebu-Burdu nikakvu ozbiljnu primjedbu što je svoje bravče zaklao i meso za siromašne pripremio još prije klanjanja bajram-namaza. To je, dakle, dobročinstvo vrijedno pažnje i zato mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio i preporučio da po obavljenom bajramskom namazu zakolje ponovo drugi kurban, pa makar i kozle od još nepune godine dana.

قَدْ ذَهَبَ مَا تَعْلَمُ فَقُلْتُ مَا أَعْلَمُ وَاللهِ خَيْرٌ مِمَّا لَا أَعْلَمُ فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَجْلِسُونَ لَنَا بَعْدَ الصَّلَاةِ فَجَعَلْتُهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ .

'Ebu-Seide, odgovori on, 'ono što ti znaš, prošlo je.'
'Tako mi Allaha', dodadoh, 'ono što znam, bolje je od onoga što ne znam.'
Mua'vija nastavi: 'Svijet kod nas ne bi sjedio poslije obavljenog namaza, pa sam ja zato i održao predavanje prije namaza.'"[2]

2 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je bajramsku hutbu na musali, stojeći na zemlji bez minbera. Minber, dakle, na musali nije bio u doba Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
Prema izjavi Ebu-Seida Hudrije, zabilježenoj po Buhariji, govornicu na zemljištu zajedničkog klanjanja dao je izgraditi prvo Mervan b. Hakem, guverner Medine u doba Mu'avijinog hilafeta.
Muslim u svom "Sahihu" na Buharijinu verziju dodaje: "Izašao sam", kaže Ebu-Seid Hudri, "sa Mervanom i kada smo došli na musalu, Kesir b. Salt je bio napravio minber od ćerpiča i blata.
Ebu Seid rekao je da je kuća Kesira b. Salta bila u Buthan dolini u Medini pokraj same musale i to na strani prema kibli."
Ibnu-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" navodi da je ovaj minber sagrađen u doba vladavine Omera b. Hattaba, a neki misle da je sagrađen u doba h. Osmana. Kadi Ijad drži, da je prvi minber na musali dao sagraditi Zijad u Basri, u doba Mu'avijinog hilafeta. Historičari, međutim, uvažavaju verziju Buharije i Muslima,
– bajram-namaz se klanja prije održavanja hutbe. Zbog toga je Ebu-Seid Hudri stavio Mervanu ozbiljnu primjedbu, kada je održao hutbu prije obavljenog bajramskog namaza.
Pejgamberov sunnet strogo i dosljedno u praksi su primjenjivali Ebu-Bekr, Omer, Osman, Alija, Mu'avija, Ebu-Mesud i Ibnu-Abbas. To su isto činili još Sevri, Evza'i, Ebu-Sevr, Ishak i sva četiri predstavnika ehlisunnetskih pravnih škola.
Učenjaci hanefijske i malikijske pravne škole kažu:
"Dozvoljeno je hutbu obaviti i prije klanjanja namaza, ali je to (mekruh) i u suprotnosti sa Pejgamberovim sunnetom."
Na primjedbu Kermanija, kako je Mervan mogao samovoljno izmijeniti redoslijed obreda ustaljenog po Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, pravnici mu odgovoriše: "Mervan je to mogao učiniti, jer obavljanje bajram-namaza prije učenja hutbe ne spada u (vadžib) dužnost, nego u Muhammedovu uobičajenu praksu."
Ibnu-Bettal kaže: "U konkretnom slučaju, Pejgamberov sunnet nije u osnovi ni poremećen, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u džuma-namazu, hutbu stalno učio prije obavljenog džumanskog farza. Osim toga, mudžethid prilikom rješavanja kojeg pitanja može u općem interesu izmijeniti i napustiti svoje prvobitno, ranije doneseno, rješenje.
Tako je Mervan, uočivši drugačiju novonastalu situaciju među svijetom, smatrao da je osnovni cilj hutbe da je svi prisutni čuju i saslušaju i da je preče paziti na to, nego na formu redoslijeda i njeno mjesto pri obavljanju bajramskog obreda, tim prije što hutba nije uvjet za pravovaljanost obavljanja bajram-namaza",
– zapovijedati i propagirati dobro, a zabranjivati i sprečavati zlo i nevaljalštine dužnost je svakog muslimana, pa makar se ta zabrana odnosila i na samog rukovodioca,
– minber na musali bio je izgrađen od ćerpiča učvršćenog blatom, a ne od drveta, kako su to gradili u džamijama, jer ga kao takvog neće niko razvaliti i iskoristiti za potrebe lične gradnje ili loženje,
– za potrebu obavljanja bajramske hutbe može se na musalu privremeno iznijeti minber iz koje obližnje džamije,
– govornik, odnosno imam, pri održavanju hutbe treba stati ispred prisutnog svijeta i biti licem okrenut prisutnima,
– sunnet je bajram-namaze klanjati na musali. U džamiji se bajram-namazi obavljaju samo za nuždu: kada je teren na musali vlažan, kada je kišno ili hladno vrijeme ili kada postoji neka druga neprijatnost,
– dozvoljeno je zakleti se radi neke istine i o toj istini i stvarnosti voditi diskusiju sa sugovornikom,
– mišljenje i postupak učenog čovjeka treba cijeniti i uvažavati,
– prilikom Bajrama i drugih svečanosti treba prisutnim muslimanima održavati prigodna vjersko-moralna predavanja,

ODLAZAK NA BAJRAM-NAMAZ PJEŠICE I JAŠUĆI – KLANJANJE NAMAZA PRIJE HUTBE, BEZ EZANA I IKAMETA

بَاب الْمَشْيِ وَالرُّكُوبِ إِلَى الْعِيدِ وَالصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ

957. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad, prenoseći od Ubejdullaha, ovaj od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvo klanjao namaz na Kurban-bajram i Ramazanski bajram, a zatim bi proučio hutbu poslije namaza.

٩٥٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي فِي الْأَضْحَى وَالْفِطْرِ ثُمَّ يَخْطُبُ بَعْدَ الصَّلَاةِ .

958. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njega obavijestio Hišam, ovoga Ibni-Džurejdž, njega Ata prenoseći od Džabira b. Abdullaha koji je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je na dan Ramazanskog bajrama i počeo sa klanjanjem namaza prije učenja hutbe."

٩٥٨. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمَ الْفِطْرِ فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ .

959. KAŽE Ibni-Džurejdž: "Ata me je obavijestio da je Ibni-Abbas poslao Ibni-Zubejru, odmah nakon izvršene zakletve na odanost, da se ezan za namaz, na dan Ramazanskog bajrama nije učio (u doba Muhammeda), a hutba da je bila iza bajram-namaza."

٩٥٩. قَالَ وَأَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَرْسَلَ إِلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ فِي أَوَّلِ مَا بُويِعَ لَهُ إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ يُؤَذَّنُ بِالصَّلَاةِ يَوْمَ الْفِطْرِ إِنَّمَا الْخُطْبَةُ بَعْدَ الصَّلَاةِ .

960. "I OBAVIJESTIO ME JE Ata, prenoseći izjavu od Ibnu-Abbasa i Džabira b. Abdullaha, za ramazanski i kurbanski bajram-namaz, ezan se nije učio."

٩٦٠. وَأَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَا لَمْ يَكُنْ يُؤَذَّنُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَلَا يَوْمَ الْأَضْحَى .

– situacija u islamskom svijetu je bila unekoliko izmijenjena još u doba Mu'avije i Mervana u odnosu na doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i prvu četvericu halifa.

٩٦١. وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَامَ فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَطَبَ النَّاسَ بَعْدُ فَلَمَّا فَرَغَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ نَزَلَ فَأَتَى النِّسَاءَ فَذَكَّرَهُنَّ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى يَدِ بِلَالٍ وَبِلَالٌ بَاسِطٌ ثَوْبَهُ يُلْقِي فِيهِ النِّسَاءُ صَدَقَةً قُلْتُ لِعَطَاءٍ أَتُرَى حَقًّا عَلَى الْإِمَامِ الْآنَ أَنْ يَأْتِيَ النِّسَاءَ فَيُذَكِّرَهُنَّ حِينَ يَفْرُغُ قَالَ إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ أَنْ لَا يَفْعَلُوا.

961. Od Džabira b. Abdullaha preneseno je da je rekao: "Čuo sam Ibnu-Džurejdža kako govori: 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je i počeo prvo sa klanjanjem (bajram) namaza, a potom proučio hutbu. Kad je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, završio hutbu, sišao je (sa minbera), otišao ženama i naslonivši se na Bilalovu ruku, održao im predavanje, a Bilal je prostro svoj ogrtač na koga su žene bacale milostinju.'"
Rekao sam (kaže Ibnu-Džurejdž) Atau: "Smatraš li da je i sada dužnost imama da po završetku hutbe ide ženama i održava predavanje?"
"To je, uistinu, i sada njihova dužnost", odgovorio je Ata, "i na žalost im što to ne rade!"[1]

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– potrebno je izaći na musalu i na njoj klanjati bajram-namaz,
– neposredno pred obavljanje bajram-namaza ne uči se ni ezan ni ikamet.
Muslim u svom "Sahihu" navodi, da je Džabir b. Semure rekao: "Klanjao sam mnogo puta bajramske namaze sa Vjerovjesnikom i to uvijek bez učenja ezana i ikameta."
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi da je Ibnu-Abbas rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je bajramske namaze bez učenja ezana i ikameta." Ibnu-Madže u svom "Sunenu" istu izjavu prenosi od Sa'da b. Ebi-Vekasa.
Taberani u svom "Evsatu" navodi, da je Bera b. Azib rekao: "Vjerovjesnik je klanjao kurbanbajramski namaz bez učenja ezana i ikameta", dok opet u svom "Kebiru" ističe da je sin Ebu-Rafija, prenoseći od svoga djeda rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, išao je na bajram-namaze (na musalu) pješice i bajram-namaze bi klanjao bez učenja ezana i ikameta."
Ibnu-Šejbe je rekao, da je Semmak izjavio: "Vidio sam Mugiru b. Šu'be, Dahhaka i Zijada, kako klanjaju ramazanski i kurbanski bajram-namaz bez učenja ezana i ikameta."
Poneki su za bajram-namaz ipak učili ezan. Ibnu-Musejjeb izjavio je da je Muavija prvi dan učio ezan za bajramske namaze, dok Ibnu-Evs i Husajn to pripisuju Zijadu, Ibnu-Habib Hišamu, a neki opet Mervanu, Mu'avijinom namjesniku u Medini. Pravnici su ovaj njihov postupak osudili i uvrstili u štetne novotarije.
Šafija, a i drugi pravnici odobravaju da se pred samo klanjanje namaza prisutni upozore riječima: "Essalatu džami'atun!", tj.: "...prikupite se i spremite za namaz!"
Tirmizi u svom "Sunenu" navodi da je hafiz Zejnudin rekao da je Šafija izjavio: "Dužnost je imama, da mujezinu, pred klanjanje bajram-namaza, napomene da on uzvikne: 'Essalate džami'aten!'
Nema štete, ako bi mujezin doviknuo: 'Helumme ilessalati!', tj.: 'Ovamo, na namaz!' ili 'Hajje alessalati!', tj.: 'Dođite na namaz!'"
Maverdi, međutim, u svojoj "Havijji" navodi, da je Šafija upotrebu ova zadnja dva navedena izraza, kao i izraz "Kad kametissalatu" uvrštavao u pokuđene (mekruh) postupke,
– svijest o potrebi dijeljenja milostinje treba buditi i kod ženskog svijeta,
– na nakit treba svake godine dijeliti propisani postotak zekata,
– Tirmizi u svom "Sunenu" navodi da je halifa Alija smatrao sunnetom da vjernici idu pješice na bajram-namaz.
Ibnu-Madže u svom "Sunenu" ističe da je Abdulaz b. Omer rekao: "Vjerovjesnik je na bajram-namaz išao pješice i vraćao se kući natrag opet pješice."
Sa'd b. Vekkas o ovom slučaju je rekao: "Vjerovjesnik je pješice odlazio na bajram-namaz jednim, a vraćao se opet pješice drugim putem."

HUTBA JE POSLIJE BAJRAM-NAMAZA

بَاب الْخُطْبَةِ بَعْدَ الْعِيدِ

962. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, njega obavijestio Ibni-Džurejdž, ovoga Hasan b. Muslim, prenoseći od Tavusa, a ovaj od Ibni-Abbasa, koji kaže:
"Prisustvovao sam bajram-namazu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, a i sa Ebu-Bekrom, Omerom i Osmanom, radijallahu anhum, i svi su oni klanjali bajram-namaz prije hutbe."

٩٦٢. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ فَكُلُّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ .

963. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Ebu-Usame, ovome Ubejdullah, prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera koji kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekr i Omer, radijallahu anhuma, klanjali bi bajram-namaze prije hutbe."

٩٦٣. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُصَلُّونَ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ .

964. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'ba, prenoseći od Adijja b. Sabita, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibni-Abbasa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao na dan Ramazanskog bajrama dva rekata, a prije i poslije njih nije klanjao ništa. Iza toga pričao je ženama, a sa njim i Bilal, i zapovijedao im dijeljenje milostinje. One su počele bacati (priloge), bacavši svoje naušnice i ogrlice.[1]

٩٦٤. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى يَوْمَ الْفِطْرِ رَكْعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهُمَا وَلَا بَعْدَهُمَا ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلْنَ يُلْقِينَ تُلْقِي الْمَرْأَةُ خُرْصَهَا وَسِخَابَهَا .

1 Iz navedenog hadina zaključuje se:
– bajram-namaz se sastoji od dva rekata,
– prije, a ni poslije bajram-namaza ne klanja se nikakva nafila. Po ovom se unekoliko diferenciraju mišljenja pravnika. Tako Ebu-Hanife i Sevri dozvoljavaju klanjanje nafile poslije obavljenog bajram-namaza, a neposredno prije njega ne dozvoljavaju, dok Šafija dozvoljava klanjanje nafile, i prije i poslije bajram-namaza.
Ibni-Vehb i Ešheb prenose od Malika, da to Malik ne dozvoljava prije obavljenog bajram-namaza, a da poslije njega dozvoljava.
U "Bedriji" se navodi: "Nafile je dozvoljeno klanjati i prije i poslije bajram-namaza, ali u svom domu."
U "Zehiri" se ističe: "Neposredno pred klanjanje bajram-namaza nema nikakvog vjerskog obreda."
Kerhija je izjavio: "Mekruh je u džamiji klanjati nafile neposredno pred klanjanje bajram-namaza."
U komentaru na "El-Hidaju" navodi se da je Muhammed b. Mukatil Mervizija rekao: "Nije loše na Kurban-bajram klanjati nafilu u kući prije izlaska u džamiju."Najveći broj pravnika klanjanje ovih nafila uvršava u mekruh.

965. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, ovome Zubejd koji je čuo Ša'bija gdje prenosi od Beraa b. Aziba, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Prvo što počinjemo u ovom našem (prazničnom) danu je da klanjamo, a potom da se vratimo (kući) i koljemo kurban.
Ko ovo radi, on je krenuo našim pravcem, a ko bude kurban zaklao prije bajram-namaza, to je samo obično meso, koje je on pripremio svojim ukućanima, a nije nikakav bajramski kurban."
Tada jedan ensarija, koji se zvaše Ebu-Burde b. Nijar, reče: "Allahov Poslaniče, ja sam već zaklao (kurban), ali imam jednu mladu, u osmom mjesecu, kozu, koja je bolja od jednogodišnjeg bravčeta?"
"Žrtvuj je mjesto jednogodišnjeg bravčeta, samo to neće biti dovoljno, odnosno, neće biti dozvoljeno nikome poslije tebe."

٩٦٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا زُبَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا وَمَنْ نَحَرَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النُّسُكِ فِي شَيْءٍ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ أَبُو بُرْدَةَ ابْنُ نِيَارٍ يَا رَسُولَ اللهِ ذَبَحْتُ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ فَقَالَ اجْعَلْهُ مَكَانَهُ وَلَنْ تُوفِيَ أَوْ تَجْزِيَ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

Šafija je ovu nafilu klanjao i poslije bajram-namaza.
Ibnu-Madže navodi da je Seid Hudri izjavio: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pred samo klanjanje bajram-namaza nije ništa klanjao, a kad bi se povratio u svoj stan, klanjao bi dva rekata."
Ibni-Madže, također, navodi, da su halifa Alija i još neki njegovi savremenici izjavili: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije klanjao nafilu ni prije, a ni poslije bajram-namaza, pa ko to ipak želi, može klanjati, a ko hoće može i ne klanjati."
Taberani u svom "Kebiru" navodi ovu Ibnu-Mes'udovu izjavu: "Klanjanje nafile pred neposredno stupanje imama u bajram-namaz ne spada u običaj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."
– Mustehab će na Bajram održati odgovarajuće predavanje i ženama, ako to neće dovesti do kakve smutnje i nereda,
– dobrovoljna milostinja je punovažna i bez čina obostrane primopredaje, iskazane riječima stranaka. Ovdje je dovoljan samo čin primopredaje. To se očito vidi iz slučaja darovanog nakita žena, kojeg je, opet, Bilal bez ijedne riječi pokupio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uložio u odgovarajuće potrebe zajednice,
– pristup žena bajram-namazu je dozvoljen. Raniji učenjaci dali su različite izjave, Ebu-Bekr, Alija, Abdullah b. Omer i drugi njihovi savremenici smatrahu to dužnošću i obavezom žena.
Ebu-Kilabe je rekao da je Aiša izjavila: "Žene su redovno izlazile (na musalu) na ramazanski i kurbanski bajram-namaz."
Supruge Alkameta i Esveda učestvovale su redovno u klanjanju bajram-namaza, dok su im to muževi, u pogledu klanjanja džume-namaza, zabranjivali.
Ibnu-Nafi' prenosi da je Malik rekao: "Nije zabranjeno ženama da učestvuju u obredu bajram-namaza i džume, ali one nisu zadužene tim obredima."
Potrebu izoliranja žena iz navedenih obreda zastupali su Urve, Kasim, Neha'i, Jahja-Medinelija i Ebu-Jusuf. Ebu-Hanife je to u prvo vrijeme dozvoljavao, a kasnije zabranjivao.
S obzirom na slovo hadisa, prioritet treba davati odobrenju, ukoliko to neće imati loših posljedica.
– na zajedničkim skupovima, žene treba da su odvojene od muškaraca,
– supruga može svoju imovinu samovoljno i neograničeno dijeliti na ime milostinje. Malik to odobrava i dozvoljava joj činiti samo do iznosa jedne trećine njenog cjelokupnog imetka. Dijeljenje preko jedne trećine svoga imetka ima pravo samo uz odobrenje i saglasnost svoga muža.

PREZIRNO JE NA BAJRAM I U HAREMU KA'BE NOSITI ORUŽJE

بَاب مَا يُكْرَهُ مِنْ حَمْلِ السِّلَاحِ فِي الْعِيدِ وَالْحَرَمِ

Hasan Basri kaže: "(Ashabima) je bilo zabranjeno da nose oružje Bajramom, osim u slučaju kada se boje neprijatelja."

وَقَالَ الْحَسَنُ نُهُوا أَنْ يَحْمِلُوا السِّلَاحَ يَوْمَ عِيدٍ إِلَّا أَنْ يَخَافُوا عَدُوًّا .

966. PRIČAO NAM JE Zekerijja b. Jahja Ebu-Sukejn, njemu Muharibi, ovome Muhammed b. Sūka, prenoseći od Seida b. Džubejra koji kaže: "Bio sam uz Ibni-Omera kada ga je vrh koplja pogodio u sredinu stopala (taban) i stopalo mu prilijepilo uz jahaću životinju. Sjahao sam i iščupao to koplje. Bilo je to na Mini." Ovaj slučaj je prenesen Hadžadžu (namjesniku Hidžaza) i on ga je posjetio i rekao:
'Da nam je znati, ko te je pogodio?'
'Pogodio si me ti' – odgovorio je Ibni-Omer.
'Kako?' – upita Hadžadž.
'Nosio si oružje na dan u kome se oružje ne nosi i unio si oružje u Harem Ka'be, a oružje se nije unosilo u Harem' – reče Ibni-Omer!"

٩٦٦. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ يَحْيَى أَبُو السُّكَيْنِ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُوقَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ حِينَ أَصَابَهُ سِنَانُ الرُّمْحِ فِي أَخْمَصِ قَدَمِهِ فَلَزِقَتْ قَدَمُهُ بِالرِّكَابِ فَنَزَلْتُ فَنَزَعْتُهَا وَذَلِكَ بِمِنًى فَبَلَغَ الْحَجَّاجَ فَجَعَلَ يَعُودُهُ فَقَالَ الْحَجَّاجُ لَوْ نَعْلَمُ مَنْ أَصَابَكَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ أَنْتَ أَصَبْتَنِي قَالَ وَكَيْفَ قَالَ حَمَلْتَ السِّلَاحَ فِي يَوْمٍ لَمْ يَكُنْ يُحْمَلُ فِيهِ وَأَدْخَلْتَ السِّلَاحَ الْحَرَمَ وَلَمْ يَكُنِ السِّلَاحُ يُدْخَلُ الْحَرَمَ .

967. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ja'kub, njemu Ishak b. Seid b. Amr b. Seid b. Āsa, prenoseći od svoga oca koji je rekao:
"Hadžadž je unišao (u šator) Ibn-Omeru, kod koga sam bio i ja, i pitao ga: 'Kako je?'
'Bolestan je'– odgovorio je.
'Ko te pogodio?' – upitao je Hadžadž.
'Pogodio me onaj koji je naredio da se nosi oružje na dan u kome ga nije dozvoljeno nositi.' 'Mišljaše on time', kaže pripovjedač, 'na Hadžadža.'"[1]

٩٦٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ دَخَلَ الْحَجَّاجُ عَلَى ابْنِ عُمَرَ وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ كَيْفَ هُوَ فَقَالَ صَالِحٌ فَقَالَ مَنْ أَصَابَكَ قَالَ أَصَابَنِي مَنْ أَمَرَ بِحَمْلِ السِّلَاحِ فِي يَوْمٍ لَا يَحِلُّ فِيهِ حَمْلُهُ يَعْنِي الْحَجَّاجَ .

1 Nošenje oružja na većim skupovima je zabranjeno, ali je to dozvoljeno u slučaju opasnosti od neprijatelja. Ibnu-Madže preko Ibnu-Abbasa navodi: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranjivao Bajramom nositi oružje u muslimanskim gradovima, osim u slučaju opasnosti od napada neprijatelja."
Iz hadisa se zaključuje:
– Mina spada u krug Harema Ka'be,

RANO USTAJANJE NA BAJRAM-NAMAZ

Abdullah b. Busr kaže: "Mi smo u ovom času već završavali (namaz) i to je bilo vrijeme prestanka pokuđenosti klanjanja nafile."[2]

968. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be, prenoseći od Zubejda, on od Ša'bija, a ovaj od Beraa koji je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći hutbu na Kurban-bajram, rekao je: 'Prvo čime počinjemo obred u ovom našem danu je da klanjamo, onda se vraćamo (kući) i koljemo kurbane, pa ko bude tako radio, pogodio je naš pravac, a ko je zaklao kurban, prije nego je klanjao bajram-namaz, to je samo obično meso koje je ranije pribavio svojim ukućanima i to nije nikakva bajramska žrtva.'
Tada ustade moj daidža Ebu-Burd b. Nijar i reče: 'Allahov Poslaniče, zaklao sam je prije nego sam klanjao, ali imam mladu, od osam mjeseci, kozu, koja je bolja od jednogodišnjeg bravčeta?'
'Učini je (kurbanom) umjesto bravčeta'
– rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ili je rekao: 'Zakolji je, a tako mlado, u osmom mjesecu, kozle, neće biti poslije tebe više nikome dozvoljeno.'"[3]

بَاب التَّبْكِيرِ إِلَى الْعِيدِ

وَقَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ بُسْرٍ إِنْ كُنَّا فَرَغْنَا فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَذَلِكَ حِينَ التَّسْبِيحِ .

٩٦٨ . حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ زُبَيْدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ بِهِ فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا وَمَنْ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ عَجَّلَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النُّسُكِ فِي شَيْءٍ فَقَامَ خَالِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَنَا ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أُصَلِّيَ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ قَالَ اجْعَلْهَا مَكَانَهَا أَوْ قَالَ اذْبَحْهَا وَلَنْ تَجْزِيَ جَذَعَةٌ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

– zabranjeno je za vrijeme hadžskog obreda nositi oružje u krugu Harema Ka'be, jer bi se mogao neko u stisci nagrditi i time povrijediti sigurnost hadžija.
Iz gornjeg razloga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, doviknuo je jednom ashabu, koji je u džamiji kroz okupljeni svijet nosio izvučeno koplje: "Prihvati ga za vrh, kako ne bi ranio kojeg prisutnog muslimana!"Hasan Basri je rekao: "U slučaju kakve opasnosti, Allah, dželle šanuhu, dozvolio je nositi oružje pri obavljanju namaza."

2 Abdullah b. Busr je ugledan ashab, koji je imao sreću da klanja za Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, još prema Mesdžidul-Aksau, a potom i prema Ka'bi. Umro je 88. godine po Hidžri u Himsu, uzimajući abdest. On je prigovorio, rekavši: "Mi smo u ovo doba već završavali namaz, i to je bilo vrijeme klanjanja kurbanskog bajram-namaza."

3 Vrijeme odlaska ashaba na bajram-namaz bilo je različito. Abdullah b. Omer i Seid b. Musejjeb klanjali su sabah-namaz u bajramskom odijelu, a potom kretali prema musali.
Rafi' b. Hadidž sjeđaše u džamiji sa svojim sinom i kada bi sunce potpuno izašlo, odnosno na obzorju potpuno odskočilo, klanjali bi dva rekata nafile, a potom krenuli na musalu radi klanjanja ramazanskog ili kurbanskog bajram-namaza.

VAŽNOST DOBRIH DJELA U DANIMA KURBAN-BAJRAMA (PRVA TRI DANA)

بَاب فَضْلِ الْعَمَلِ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ

Ibnu-Abbas kaže: "Spominjite Allaha u poznatim danima: u prvih deset dana (zul-hidžeta) i u određene dane, tj. u prva tri dana Kurban-bajrama (11., 12. i 13. dan zul-hidžeta).
Ibni-Omer i Ebu-Hurejre izlažahu u grad u (prvih) deset dana (zul-hidžeta) učeći tekbire. Dok su oni učili, učio je tekbir i ostali svijet.
Muhammed b. Ali učio je tekbir čak i iza obavljenog nafila-namaza."[1]

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَاذْكُرُوا اللهَ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ أَيَّامُ الْعَشْرِ وَالْأَيَّامُ الْمَعْدُودَاتُ أَيَّامُ التَّشْرِيقِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ وَأَبُو هُرَيْرَةَ يَخْرُجَانِ إِلَى السُّوقِ فِي أَيَّامِ الْعَشْرِ يُكَبِّرَانِ وَيُكَبِّرُ النَّاسُ بِتَكْبِيرِهِمَا وَكَبَّرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ خَلْفَ النَّافِلَةِ .

969. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ar'are, njemu Šu'be, prenoseći od Sulejmana, on od Muslima el-Betina, ovaj od Seida b. Džubejra, on od Ibnu-Abbasa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"U danima Kurban-bajrama (tešrika) nema vrednijeg posla od uobičajenog učenja tekbira u ovih prvih deset dana (zul-hidžeta)."
"Pa ni borba na Allahovom putu?"
– upitali su ashabi.
"Ni borba", odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem,

٩٦٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرْعَرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ مُسْلِمٍ الْبَطِينِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذِهِ قَالُوا وَلَا الْجِهَادُ قَالَ وَلَا الْجِهَادُ إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ .

Urvet je išao na bajram-namaz kada bi sunce dobro granulo i punim sjajem zasjalo. Ovo je stav još Ata'a i Ša'bija.
U "Mudevveni" se ističe da je Malik kretao iz kuće, odnosno džamije, prema musali, tek kada bi sunce u cijelosti izašlo.
Ali b. Zijad rekao je: "Nema štete ići na musalu prije izlaska sunca, ali se tekbir ne treba učiti dok sunce ne izađe."
Imamu nije potrebno da ide na musalu, dok ne nastupi vrijeme klanjanja bajram-namaza.
Šafija je izjavio: "Na musalu se ide na Kurban-bajram, kada se sunce potpuno ukaže, a na Ramazanski bajram nešto malo kasnije."

1 Pisac "Tevdiha" iznosi: "Ibni-Omer bi išao na Ramazanski bajram na musalu tek kada bi sunce izašlo i učio naglas tekbire sve dok ne bi došao na musalu. Potom bi ih učio na musali sve dok imam ne bi sjeo pred mihrab. Tada bi on prestao sa učenjem tekbira."
Po mišljenju Ebu-Hanife, vadžib je učiti tekbiri-tešrike iza svakog završenog farz-namaza, počevši od sabaha, dana Arefata (devetog zul-hidže) pa do iza obavljenog farz-namaza ikindije prvog dana Bajrama, klanjali se ti namazi zajednički ili pojedinačno. Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da se ti tekbiri uče do iza ikindije četvrtog dana Bajrama i ovo je mišljenje i kod nas prihvaćeno.

"izuzev borbe čovjeka koji je izašao da se bori protiv neprijatelja, i lično i svojim imetkom, pa sve izgubi."[2]

TEKBIRI U DANIMA MINE I KADA SE KRENE KA AREFATU

Omer, radijallahu anhu, učio bi tekbir na Mini u svom šatoru, i ljudi u džamiji, čuvši ga, učili bi, pa i ljudi po trgovima učili bi tekbir tako glasno da bi se Mina orila od tekbira.
Ibni-Omer učaše tekbir na Mini u tim danima i iza obavljenih namaza, i u postelji, i u šatoru, i na sijelu, pa i putem kojim bi hodao tih dana (hadža).
Mejmuna bi učila tekbir na prvi dan Kurban-bajrama, a i ostale žene učile su tekbir za Ebanom b. Osmanom i Omerom b. Abdul-Azizom u noćima Kurban-bajrama, u džamiji zajedno sa ljudima.[3]

بَاب التَّكْبِيرِ أَيَّامَ مِنًى وَإِذَا غَدَا إِلَى عَرَفَةَ

وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يُكَبِّرُ فِي قُبَّتِهِ بِمِنًى فَيَسْمَعُهُ أَهْلُ الْمَسْجِدِ فَيُكَبِّرُونَ وَيُكَبِّرُ أَهْلُ الْأَسْوَاقِ حَتَّى تَرْتَجَّ مِنًى تَكْبِيرًا وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُكَبِّرُ بِمِنًى تِلْكَ الْأَيَّامَ وَخَلْفَ الصَّلَوَاتِ وَعَلَى فِرَاشِهِ وَفِي فُسْطَاطِهِ وَمَجْلِسِهِ وَمَمْشَاهُ تِلْكَ الْأَيَّامَ جَمِيعًا وَكَانَتْ مَيْمُونَةُ تُكَبِّرُ يَوْمَ النَّحْرِ وَكُنَّ النِّسَاءُ يُكَبِّرْنَ خَلْفَ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ وَعُمَرَ بْنِ عَبْدِالْعَزِيزِ لَيَالِيَ التَّشْرِيقِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْمَسْجِدِ .

2 Iz navedenog hadisa se razabire:
– ozbiljna i važna dužnost vođenja borbe na Allahovom putu, gradiranje te dužnosti od kojih je najvrednija žrtvovanje sebe i lično zalaganje,
– da ima, kako mjesta, tako i dana koji su vredniji od drugih. Muslim u svom "Sahihu" preko Ebu-Hurejre navodi hadis: "Petak je najbolji dan u kome sunce izlazi. Prema tome, dani Bajrama u kome se nađe petak su još dva puta više blagoslovljeni."

3 Navedeni hadis ukazuje na vrlinu češćeg učenja tekbira za vrijeme Kurban-bajrama, a i na dužnost poslije obavljenih farz-namaza.
Podijeljena su mišljenja pravnika o tim tekbirima i vremenu njihova učenja. Ebu-Hanife smatra da ih je vadžib učiti mještanima u gradu po završenim farz-namazima, obavljenim u džematu. Prema tome, tekbir se ne uči poslije obavljenog vitr-namaza, bajram-namaza, poslije sunneta i drugih dobrovoljnih namaza. Prema istom stavu, nije dužan tekbir učiti putnik, a ni klanjač koji je namaz obavio sam po sebi. Ovo mišljenje dijele još Ibni-Mes'ud, Sevri i Ahmed.
Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da tekbir treba učiti svaka osoba koja obavi farz-namaz, bila ona putnik ili mještanin, klanjala ona sama po sebi ili zajednički za imamom. Ovo mišljenje zastupaju još Evza'i i Malik.
Prema mišljenju šafijskih pravnika ovi tekbiri uče se po obavljenom svakom namazu, bio on farz ili nafila, pa i iza dženaze-namaza.
Žene prilikom zajedničkog klanjanja namaza nisu dužne učiti tekbir naglas, ako među njima nema nijednog muškarca, a isto tako ni putnici, kada među njima nema nijednog mještanina.
– raznolika su mišljenja o periodu učenja tekbira:
Ebu-Hanife smatra da se bajramski tekbiri počinju učiti po obavljenom sabahskom farzu, devetog dana zul-hidžeta, a završavaju se po obavljenoj ikindiji, desetog dana zul-hidžeta. Ovo mišljenje usvajaju još Abdullah b. Mes'ud, Alkame, Esved i Neha'i.
Prema stavu Ebu-Jusufa i Muhammeda, tekbiri se završavaju po obavljenom ikindijskom farzu, četvrtog dana Kurban-bajrama. Ovo mišljenje dijele još Omer, Alija, Abdullah b. Abbas, a sa njima se slažu još Sufjan b. Ujejne, Ebu-Sevr, Ahmed, a prema jednoj verziji i Šafija. U "Tahririji" se navodi da je ovog mišljenja bio i halifa Osman, a u "Mufidu" i Ebu-Bekr. Ovo mišljenje se i kod nas praktikuje i smatra kao najispravnije,

970. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Malik, b. Enes, ovome Muhammed b. Ebu-Bekr Sekafi, koji kaže:
"Pitao sam Enesa, a mi smo obojica porano krenuli sa Mine na Arefat, za telbijju: 'Kako ste je vi obavljali sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem?'
'Hodočasnik izgovaraše telbijju stalno, na što mu se nije stavljao prigovor, a izgovaraše (u međupredahu) i tekbir pa mu se ni za to nije prigovaralo' – odgovorio je on."

٩٧٠. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الثَّقَفِيُّ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَنَحْنُ غَادِيَانِ مِنْ مِنًى إِلَى عَرَفَاتٍ عَنِ التَّلْبِيَةِ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَ يُلَبِّي الْمُلَبِّي لَا يُنْكَرُ عَلَيْهِ وَيُكَبَّرُ الْمُكَبِّرُ فَلَا يُنْكَرُ عَلَيْهِ .

971. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, ovome njegov otac, prenoseći od Asima, on od Hafse, a ona od Ummi-Atijje koja je rekla:
"Bilo nam je naređeno da na Bajram izađemo (na musalu), tako da smo izveli i djevojke iz njihovog

٩٧١. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ عَاصِمٍ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ كُنَّا نُؤْمَرُ أَنْ نَخْرُجَ يَوْمَ الْعِيدِ حَتَّى نُخْرِجَ الْبِكْرَ مِنْ

– od Ibni-Mes'uda preneseno je da se ovi tekbiri završavaju po obavljenom farzu podne-namaza, prvog dana Bajrama.
Prema ovom stavu, tekbiri se uče samo poslije ukupno uzastopnih sedam farz-namaza, i to poslije pet namaza devetog dana zul-hidžeta i dva farz-namaza desetog dana zul-hidžeta. Prema stavu Ebu-Hanife, to znači, poslije ukupno osam redovno obavljenih farz-namaza, a prema mišljenju Ebu-Jusufa i Muhammeda, poslije ukupno dvadeset tri uzastopno obavljena farz-namaza.
Prema stavu Šafije i Malika bajramski tekbiri uče se od podne-namaza prvog dana Bajrama, a završavaju se na sabah-namazu, četvrtog dana Kurban-bajrama, dok prema mišljenju Ibnu-Abbasa i Seida b. Džubejra, ovi se tekbiri uče od podne-namaza, devetog dana zul-hidžeta (uoči Bajrama), a završavaju se na ikindiju, četvrtog dana Bajrama.
Ima nekih učenjaka koji zastupaju mišljenje, da se ovi tekbiri počinju učiti od podne-namaza, desetog zul-hidžeta (prvi dan Bajrama), a završavaju na podne-namazu, dvanaestog zul-hidžeta.
Ebu-Sevr i Ebu-Ujejne zastupaju stav, da stanovnici Mine počinju učiti tekbir od podne-namaza, desetog zul-hidžeta, a građani od sabaha, devetog zul-hidžeta.
Ibnu-Munzir je prenio da su poneki zastupali da se tešrik-tekbiri treba da uče od devetog zul-hidžeta, pa do iza podne-namaza, desetog istog mjeseca, a neki, kako je to iznio Kadihan, da se uče do akšama, desetog zul-hidžeta.
Tekstovi bajramskog tekbira su raznoliki. Prema izjavama Omera, Alije, Ibnu-Mes'uda, Sevrija, Ahmeda i Ishaka, tekbir se sastoji od jednog izgovorenog teksta: "Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illelah, Allahu ekber, Allahu ekber, ve lillahil-hamd", što znači: "Allah je najveći, Allah je najveći, nema Boga osim Jedinog Allaha. Allah je najveći, Allah je najveći i njemu pripada svaka hvala!"
Šafija smatra da tri uzastopna niza tekbirskog izraza čine jedan tekbir. Malik smatra da iza drugog tekbirskog izraza treba stati i odahnuti, a potom izgovoriti još: "Allahu ekber la ilahe illelah."
Tekbir prenesen od Ibn-Abbasa ima slijedeći tekst: "Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber, ve edžellellahul-ekber", a od Ibni-Omera: "Allahu ekber, Allahu ekber, lailahe illellahu vahdehu la šerike lehu, lehul mulke ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šejin kadir."
Druga varijanta tekbira prenesena od Ibn-Abbasa glasi: "Allahu ekber, Allahu ekber, lailahe illellah. Huvel-hajjul-kajjumu, juhji ve jumitu ve huve ala kulli šejin kadir."
Od Abdur-Rahmana je prenesen slijedeći tekst: "Allahu ekber, Allahu ekber, liailahe illellah, Allahu ekber vel-hamdulillah."

zakutka, pa čak i žene sa menstruacijom. One su bile iza prisutnog svijeta, izgovarale tekbir zajedno sa tekbirom toga svijeta, učile dove zajedno sa njihovom dovom, nadajući se blagoslovu toga dana i njegovom čišćenju."[1]

خِدْرِهَا حَتَّى نُخْرِجَ الْحُيَّضَ فَيَكُنَّ خَلْفَ النَّاسِ فَيُكَبِّرْنَ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ بِدُعَائِهِمْ يَرْجُونَ بَرَكَةَ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَطُهْرَتَهُ .

KLANJANJE PREMA KOPLJU ZA VRIJEME BAJRAMA

بَاب الصَّلَاةِ إِلَى الْحَرْبَةِ يَوْمَ الْعِيدِ

972. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Abdul-Vehhab, ovome Ubejdullah, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, davaše da se ispred njega na Ramazanski i Kurban-bajram usadi kratko koplje, a onda bi klanjao.

٩٧٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ تُرْكَزُ الْحَرْبَةُ قُدَّامَهُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالنَّحْرِ ثُمَّ يُصَلِّي .

---

1 Hattabi i Ibnu-Bettal smatraju da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, formirao masovno učenje tekbira radi toga, da bi što više skrenuo pažnju na klanje kurbana samo u ime Allaha, a ne u ime kipova, kao što se to činilo u predislamsko doba.
Iz navedenog hadisa još se razabire:
– žene na masovnim vjerskim skupovima redaju se iza muškaraca,
– u učenju dova i tekbira žene su ravnopravne s muškarcima,
– ženama je dozvoljen izlazak Bajramom na musalu, pa i onima sa menstruacijom, s tim što će se one za vrijeme klanjanja Bajrama povući na stranu van musale, zauzevši pogodno mjesto sa koga će moći čuti imamov govor,
– mustehab je da na Bajram učimo što više tekbira. Ebu-Katade učaše tekbire čim bi izašao iz kuće, pa sve do dolaska na musalu. Ibnu-Omer učio je tekbire na Bajram visokim glasom od svoje kuće do musale. Ovo je stav još od Malika i Evza'ija.
Malik je kazao: "Musliman treba učiti tekbire i na musali sve dok imam ne izađe na minber, a kada izađe imam na minber, prekinut će učenje tekbira do svoga povratka kući."
Šafija je rekao: "Meni je najdraže učiti tekbir na Kurban-bajram po obavljenim namazima, još u toku noći, uoči Bajrama, a na Ramazanski bajram od jutarnjih časova, kada se pođe na musalu, pa sve dok imam ne izađe na minber."
Ebu-Hanife smatra da tekbire treba redovno učiti iza svakog obavljenog farz-namaza na kurbanbajramske dane. Sa istekom Bajrama oni prestaju, upravo sa ikindijom, četvrtog dana Bajrama.
Tahavija kaže za one koji su učili tekbire tokom Ramazanskog bajrama, da su se oslanjali na ajet: "Ve li tukebbirullahe 'ala ma hedakum..." "Pa veličajte Allaha na onom što vas je uputio...!" Takav je stav bio Zejda b. Eslama. On smatraše da se istinsko veličanje Allaha postiže ne samo djelima, nego još i riječima, tim prije što je u Kur'anu rečeno: "Ve kebbirhu tekbira!", što znači: "Veličajte Allaha učenjem tekbira!"
Oba bajram-namaza imaju po dva rekata i odgovarajuće hutbe, pa je logično da se i na oba Bajrama stalno uče tekbiri, ne praveći u tome među njima nikakve razlike.

NOŠENJE KRATKOG KOPLJA ILI KOPLJA ISPRED IMAMA NA BAJRAM

باب حَمْلِ الْعَنَزَةِ أَوِ الْحَرْبَةِ بَيْنَ يَدَيِ الْإِمَامِ يَوْمَ الْعِيدِ

973. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir Hizami, njemu Velid, ovome Ebu-Amr Evza'i, prenoseći od Ibni-Omera koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poranio bi na musalu. Pred njim je nošen kopljasti štap i na musali usađivan ispred njega. On bi prema njemu klanjao."

٩٧٣. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَغْدُو إِلَى الْمُصَلَّى وَالْعَنَزَةُ بَيْنَ يَدَيْهِ تُحْمَلُ وَتُنْصَبُ بِالْمُصَلَّى بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا .

IZLAZAK ŽENA NA MUSALU PA I ONIH KOJE SU DOBILE MENSTRUACIJU

باب خُرُوجِ النِّسَاءِ وَالْحُيَّضِ إِلَى الْمُصَلَّى

974. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda (b. Sirina), a ovaj od Umm-Atijje koja je rekla:
"Naređeno nam je da izvedemo punoljetne djevojke i one iz ženskih odaja."
Identično gornjem tekstu, preneseno je još od Ejjuba, a on od Hafse (bint Sirin), koji Hafsinoj izjavi dodaje:
"...ili je Hafsa kazala: 'Da izvedemo punoljetne djevojke i one iz ženskih odaja, a osobe sa menstruacijom da se udalje od musale.'"

٩٧٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ أَمَرَنَا نَبِيُّنَا ﷺ بِأَنْ نُخْرِجَ الْعَوَاتِقَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ وَعَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ بِنَحْوِهِ وَزَادَ فِي حَدِيثِ حَفْصَةَ قَالَ أَوْ قَالَتِ الْعَوَاتِقَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ وَيَعْتَزِلْنَ الْحُيَّضُ الْمُصَلَّى .

IZLAZAK DJECE NA MUSALU

بَاب خُرُوجِ الصِّبْيَانِ إِلَى الْمُصَلَّى

975. PRIČAO NAM JE Amr b. Abbas, njemu Abdur-Rahman (b. Mehdi), ovome Sufjan, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Abisa, koji je čuo Ibni-Abbasa kada govori:
"Izašao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, jednog Ramazanskog ili Kurban-bajrama na musalu. On je klanjao bajram-namaz i potom održao hutbu, a zatim pričao ženama, upozorio ih na kaznu i podsjetio na nagradu i zapovjedio im da dijele milostinju."[1]

٩٧٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَابِسٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ فِطْرٍ أَوْ أَضْحَى فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَظَهُنَّ وَذَكَّرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ .

IMAM SE PRI UČENJU BAJRAMSKE HUTBE OKREĆE PREMA SVIJETU

بَاب اسْتِقْبَالِ الْإِمَامِ النَّاسَ فِي خُطْبَةِ الْعِيدِ

Ebu-Seid Hudri kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao je okrenut prema prisutnom svijetu."

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ مُقَابِلَ النَّاسِ .

976. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Muhammed b. Talha, prenoseći od Zubejda, on od Ša'bija, ovaj od Bera'a, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je na Bekijju – musalu na dan Kurban-bajrama i klanjao dva rekata bajram-namaza, onda se okrenuo prema nama i kazao: 'Prvi obred u ovom našem danu jeste da počnemo klanjanje bajram-namaza, zatim da se vratimo (kući) i zakoljemo

٩٧٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ عَنْ زُبَيْدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ أَضْحًى إِلَى الْبَقِيعِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ وَقَالَ إِنَّ أَوَّلَ نُسُكِنَا فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نَبْدَأَ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ وَافَقَ سُنَّتَنَا وَمَنْ ذَبَحَ قَبْلَ ذَلِكَ فَإِنَّمَا

1 Navedeni se hadis svojim sadržajem podudara s naslovnom temom, jer Abdullah b. Abbas išao je na musalu i na njoj bi klanjao s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, bajram-namaze još kao dječak od dvanaest ili trinaest godina.
Iz hadisa se zaključuje:
– prisustvo dječaka na musali je dozvoljeno, bilo radi učestvovanja u vjerskom obredu, bilo radi slušanja predavanja,
– prisustvovanje žena bajramskom predavanju na musali je dozvoljeno, imale abdest ili ne imale, bile sa menstruacijom ili ne,
– bajram-namaz se klanja prije hutbe,
– potrebno je upriličiti i organizirati odgovarajuće predavanje i ženama, jer su one temelj kućnog odgoja, islamskog morala i običaja.

kurbane, pa ko bude tako radio, on je pogodio naš pravac, a ko bude zaklao kurbane prije, pa to je nešto što je on požurio radi svojih ukućana. To nije nikakva kurbanska žrtva.'
Neko ustade i reče: 'Allahov Poslaniče, ja sam već zaklao kurban, ali imam jednu mladu, u osmom mjesecu kozu, koja je bolja od jednogodišnjeg bravčeta?'
'Zakolji je, ali takvo klanje neće biti dozvoljeno nikome poslije tebe' – odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."

هُوَ شَيْءٌ عَجَّلَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النُّسُكِ فِي شَيْءٍ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي ذَبَحْتُ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ قَالَ اذْبَحْهَا وَلَا تَفِي عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

OBILJEŽJE MUSALE

بَاب الْعَلَمِ الَّذِي بِالْمُصَلَّى

977. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid, prenoseći od Sufjana, ovome ispričao Abdur-Rahman b. Abis, on čuo da je neko pitao Ibni-Abbasa:
"Jesi li ti sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, prisustvovao obavljanju bajram-namaza?"
"Da, jesam", odgovorio je, "a da nisam bio mali, ne bih prisustovao."
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, išao je dok nije došao do obilježja koje je bilo kod kuće Kesira b. Salta i tu klanjao, održao hutbu, a potom pristupio ženama, a sa njim i Bilal. On im je tu održao savjetodavno predavanje, upozorio na kaznu, podsjetio na nagradu i zapovjedio im da dijele milostinju. Vidio sam ih kako spuštaju svoje ruke i bacaju milostinju na Bilalov ogrtač, a potom su otišli, on i Bilal, u Poslanikovu kuću."

٩٧٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَابِسٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قِيلَ لَهُ أَشَهِدْتَ الْعِيدَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ نَعَمْ وَلَوْلَا مَكَانِي مِنَ الصِّغَرِ مَا شَهِدْتُهُ حَتَّى أَتَى الْعَلَمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَوَعَظَهُنَّ وَذَكَّرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَرَأَيْتُهُنَّ يَهْوِينَ بِأَيْدِيهِنَّ يَقْذِفْنَهُ فِي ثَوْبِ بِلَالٍ ثُمَّ انْطَلَقَ هُوَ وَبِلَالٌ إِلَى بَيْتِهِ .

IMAMOVO PREDAVANJE ŽENAMA NA DAN BAJRAMA

باب موعظة الإمام النساء يوم العيد

978. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim b. Nasr, njemu Abdur-Rezak, ovome Ibnu-Džurejdž, njega obavijestio Ata, prenoseći od Džabira b. Abdullaha da ga je čuo gdje kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan Ramazanskog bajrama ustao je i klanjao; počeo je klanjanjem namaza, a potom održao hutbu. Kad je završio hutbu, sišao je (sa minbera), otišao do žena i naslonivši se na Bilalovu ruku održao im predavanje. Bilal je potom prostro svoj ogrtač na koji su žene bacale milostinju.
Pitao sam Ataa (kaže Ibni-Džurejdž): 'Je li to bio sadakatul-fitr?'
'Ne', odgovorio je, 'nego je to milostinja koju one dijeljahu tada. Bacale su svoje burme, a bacale su i svoj drugi nakit.'
Upitao sam (kaže Ibni-Džurejdž) ponovo Ataa: 'Da li je imamova dužnost, da i ženama drži predavanje?'
'To su oni zaista dužni', (odgovori Ata), 'a šta ih sprečava da to i sada rade!'"

٩٧٨. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَصْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ جَابِرِ ابْنِ عَبْدِاللهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الْفِطْرِ فَصَلَّى فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَطَبَ فَلَمَّا فَرَغَ نَزَلَ فَأَتَى النِّسَاءَ فَذَكَّرَهُنَّ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى يَدِ بِلَالٍ وَبِلَالٌ بَاسِطٌ ثَوْبَهُ يُلْقِي فِيهِ النِّسَاءُ الصَّدَقَةَ قُلْتُ لِعَطَاءٍ زَكَاةَ يَوْمِ الْفِطْرِ قَالَ لَا وَلَكِنْ صَدَقَةٌ يَتَصَدَّقْنَ حِينَئِذٍ تُلْقِي فَتَخَهَا وَيُلْقِينَ قُلْتُ أَتُرَى حَقًّا عَلَى الْإِمَامِ ذَلِكَ وَيُذَكِّرُهُنَّ قَالَ إِنَّهُ لَحَقٌّ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ لَا يَفْعَلُونَهُ .

979. KAŽE Ibnu-Džurejdž da ga je obavijestio Hasan b. Muslim, prenoseći od Tavusa, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Prisustvovao sam Vjerovjesnikovom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjanju ramazanskog bajram-namaza, zatim Ebu-Bekrovu, Omerovu i Osmanovu, radijallahu anhum, i oni su svi klanjali namaz prije hutbe, a potom se učila hutba. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je, kao da ga sada gledam, kako ih posađuje (pokazujući) rukama, a onda ih rastavi, da bi došao do žena. Sa njim je bio i Bilal. Poslanik je proučio ajet: 'Vjerovjesniče, kada ti dođu žene pravovjernice da ti se zakunu na

٩٧٩. قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ وَأَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ شَهِدْتُ الْفِطْرَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ يُصَلُّونَهَا قَبْلَ الْخُطْبَةِ ثُمَّ يُخْطَبُ بَعْدُ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ حِينَ يُجَلِّسُ بِيَدِهِ ثُمَّ أَقْبَلَ يَشُقُّهُمْ حَتَّى جَاءَ النِّسَاءَ مَعَهُ بِلَالٌ فَقَالَ (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ) الْآيَةَ

vjernost (da neće Allahu pripisivati saučesnika, da neće krasti, da neće činiti blud, da neće ubijati svoju djecu, da neće činiti potvoru, kojom će potvarati ono što je između njihovih ruku i nogu i da ti neće pokazivati nepokornost u dobrom poslu), uzmi zakletvu njihove vjernosti i traži za njih oprost od Allaha. Allah je, uistinu, oprostiv i milostiv.'
Kada je citiranje ajeta završio, reče: 'Vi ste na to sve ranije pristale?'
Jedna od žena to i riječima potvrdi: 'Da, tako je', a osim nje ne odgovori niko drugi.
Hasan (b. Muslim) kaže da ne zna ko je ta žena.
'Pa dajte sada milostinju!' – reče Poslanik, a.s.
Bilal je prostro svoj ogrtač i viknuo: 'Ovamo, vi žene! Ja bih za njega žrtvovao i oca i majku!'

Žene tada bacahu vitice i 'el-fetah' prstenje na Bilalovu haljinu, a Abdur-Rezzak ističe: 'El-fetah je veliko prstenje koje se nosilo u predislamsko doba.'"[1]

ثُمَّ قَالَ حِينَ فَرَغَ مِنْهَا آنْتُنَّ عَلَى ذَلِكِ قَالَتِ امْرَأَةٌ وَاحِدَةٌ مِنْهُنَّ لَمْ يُجِبْهُ غَيْرُهَا نَعَمْ لَا يَدْرِي حَسَنٌ مَنْ هِيَ قَالَ فَتَصَدَّقْنَ فَبَسَطَ بِلَالٌ ثَوْبَهُ ثُمَّ قَالَ هَلُمَّ لَكُنَّ فِدَاءٌ أَبِي وَأُمِّي فَيُلْقِينَ الْفَتَخَ وَالْخَوَاتِيمَ فِي ثَوْبِ بِلَالٍ قَالَ عَبْدُالرَّزَّاقِ الْفَتَخُ الْخَوَاتِيمُ الْعِظَامُ كَانَتْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ .

KADA ŽENA BAJRAMOM NEMA OGRTAČ

بَاب إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ فِي الْعِيدِ

980. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, ovome Ejjub, prenoseći od Hafse bint Sirin, koja je rekla:
"Mi smo zabranjivale našim djevojkama da Bajramom izlaze (na musalu). Kasnije nam je došla jedna žena i odsjela u domu Benu-Halefa.

٩٨٠. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ قَالَتْ كُنَّا نَمْنَعُ جَوَارِيَنَا أَنْ يَخْرُجْنَ يَوْمَ الْعِيدِ فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ فَنَزَلَتْ قَصْرَ بَنِي خَلَفٍ فَأَتَيْتُهَا

1 Iz hadisa se zaključuje:
– preporučljivo je, ukoliko to neće imati loših posljedica, da bajram-namazima na musali, odvojeno od muškaraca, prisustvuju i žene, kako bi im se po obavljenoj hutbi moglo održati odgovarajuće predavanje,
– obazrivost i taktičnost službenika u ophođenju sa strankama prilikom skupljanja dobrovoljnih priloga od svijeta,
– dijeljenjem milostinje pospješuje se bolji prijateljski odnos između bogatih i siromašnih, kao i otklanjanje niza drugih društvenih neprilika,
– svaki sastanak treba koristiti za širenje i propagiranje islamske nauke, upućivati prisutne na rad dobrih, a izbjegavanje ružnih djela,
– dozvoljeno je javno i otvoreno tražiti milostinju od bogatijih na ime ispomoći siromašnijih ljudi,
– odgovor jednog čovjeka u ime prisutnih je punovažan za sve ostale učesnike skupa,
– bajram-namaz se klanja pri učenju hutbe.

Ja sam je posjetila i ona mi ispriča kako je muž njene sestre učestvovao zajedno sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u dvanaest borbi, a da je s njim, u šest od tih borbi, bila i njena sestra i da je ona pričala: 'Služile smo bolesnike i liječile ranjenike.'
Kasnije je ona rekla:
'Allahov Poslaniče, smeta li da neka od nas, ako nema ogrtača, ne izađe na musalu?'
'Neka je zaogrne njena drugarica u svoj ogrtač, zajedno sa sobom, i neka tako prisustvuju dobrom poslu i dovi pravovjernika' – odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
Kada je došla i Umm-Atijja, priča Hafsa, otišla sam joj i pitala je: 'Jesi li čula to i to?'
'Da, žrtvovala bih oca za njega', a rijetko bi ona spomenula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a da ne kaže: 'Žrtvovala bih oca za njega.'
On je rekao: 'Neka izađu i punoljetne djevojke iz ženskih odaja', ili je rekao: '...punoljetne djevojke, pa i one iz ženskih odaja', ne zna tačno Ejub, kako je stvarno Poslanik rekao, '... pa i osobe sa menstruacijom, neka izađu. Žene sa menstruacijom povući će se sa musale (pri klanjanju), ali neka prisustvuju i one dobrom poslu i dovi pravovjernih!'
Potom sam upitala Atijju (kaže Hafsa): 'Pa zar i osobe sa menstruacijom?'
'Da', odgovorila je ona. 'Zar žena sa menstruacijom ne prisustvuje na Arefatu, prisustvuje tu i tu, pa i tu i tu? '"[2]

فَحَدَّثَتْ أَنَّ زَوْجَ أُخْتِهَا غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً فَكَانَتْ أُخْتُهَا مَعَهُ فِي سِتِّ غَزَوَاتٍ فَقَالَتْ فَكُنَّا نَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى وَنُدَاوِي الْكَلْمَى فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ أَعَلَى إِحْدَانَا بَأْسٌ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ أَنْ لَا تَخْرُجَ فَقَالَ لِتُلْبِسْهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا فَلْيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ حَفْصَةُ فَلَمَّا قَدِمَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ أَتَيْتُهَا فَسَأَلْتُهَا أَسَمِعْتِ فِي كَذَا وَكَذَا قَالَتْ نَعَمْ بِأَبِي وَقَلَّمَا ذَكَرَتِ النَّبِيَّ ﷺ إِلَّا قَالَتْ بِأَبِي قَالَ لِيَخْرُجِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوْ قَالَ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ شَكَّ أَيُّوبُ وَالْحُيَّضُ وَيَعْتَزِلُ الْحُيَّضُ الْمُصَلَّى وَلْيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ فَقُلْتُ لَهَا الْحُيَّضُ قَالَتْ نَعَمْ أَلَيْسَ الْحَائِضُ تَشْهَدُ عَرَفَاتٍ وَتَشْهَدُ كَذَا وَتَشْهَدُ كَذَا .

2 Ibnu-Tin kaže: "Hadisom se podvlači potreba izlaska na musalu žena u tuđem ogrtaču, odakle slijedi zaključak, da je to još preča dužnost onih koje imaju odjeću potrebnu za kretanje van kuće."
Tahavi napominje da je ovo vjerovatno bilo potrebno u prvim danima širenja islama, kada su muslimani bili još malobrojni, pa se prisustvom žena manifestirala masovnost i zajedništvo, dok danas ta potreba otpada.

UDALJAVANJE ŽENA SA MENSTRUACIJOM SA MUSALE

بَاب اعْتِزَالِ الْحُيَّضِ الْمُصَلَّى

981. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Ibn Ebu-Adijj, prenoseći od Ibni-Avna, on od Muhammeda (Ibni-Sirina), da je Umm-Atijja rekla: "Naređeno nam je da Bajramom izađemo na musalu i da sa sobom izvedemo osobe sa menstruacijom, punoljetne djevojke i djevojke iz ženskih odaja." Dok Ibni-Avn prenosi: "...punoljetne djevojke iz ženskih odaja, a što se tiče žena sa menstruacijom, one prisustvovahu skupu muslimana, njihovoj dovi, a sklanjahu se sa musale."[1]

٩٨١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ مُحَمَّدٍ قَالَ قَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ أُمِرْنَا أَنْ نَخْرُجَ فَنُخْرِجَ الْحُيَّضَ وَالْعَوَاتِقَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ قَالَ ابْنُ عَوْنٍ أَوِ الْعَوَاتِقَ ذَوَاتِ الْخُدُورِ فَأَمَّا الْحُيَّضُ فَيَشْهَدْنَ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَدَعْوَتَهُمْ وَيَعْتَزِلْنَ مُصَلَّاهُمْ .

KLANJE DEVA I DRUGE STOKE KAO KURBAN ZA KURBAN-BAJRAM NA MUSALI

بَاب النَّحْرِ وَالذَّبْحِ يَوْمَ النَّحْرِ بِالْمُصَلَّى

982. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs, ovome Kesir b. Ferkad, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klao devu ili kakvo drugo živinče na musali.[2]

٩٨٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ فَرْقَدٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَنْحَرُ أَوْ يَذْبَحُ بِالْمُصَلَّى .

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– ženama je dozvoljeno liječiti i njegovati ranjene i bolesne muškarce koji nisu s njima u rodbinskoj vezi,
– djevojke ne treba da prisustvuju mješovitim bajramskim skupovima bez odobrenja svojih staratelja, dok je to, eto, ženama i preporučljivo.
Međutim, Urva, Kasim, Jahja, Malik, a prema jednoj verziji i Ebu-Hanife i Ebu-Jusuf, ne preporučuju učestvovanje žena na musali, na bajramskoj proslavi zbog mogućnosti pojave kakve smutnje i pada islamskog morala.

2 Imam kolje kurban na musali da bi time označio vrijeme nastanka klanja kurbana i ukazao na metodu klanja po sunnetu, kao i to da kurban treba klati javno i time dati podstreka drugima.
U "Muvettau" se navodi da je Abdullah b. Omer, kada je bio bolestan i nije mogao doći na musalu na bajram-namaz, naredio Nafiju da zakolje njegov kurban javno na musali.
Ibnu-Habib smatraše da je mustehab kupovati kurban javno i klati ga javno radi podstreka drugima i pouke.

GOVOR IMAMA I PRISUTNOG SVIJETA U TOKU BAJRAMSKE HUTBE; PITANJE UPUĆENO IMAMU DOK DRŽI HUTBU

بَاب كَلَامِ الْإِمَامِ وَالنَّاسِ فِي خُطْبَةِ الْعِيدِ وَإِذَا سُئِلَ الْإِمَامُ عَنْ شَيْءٍ وَهُوَ يَخْطُبُ

983. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebul-Ahves, ovome Mensur b. Mu'temir, prenoseći od Ša'bija, on od Bera'a b. Aziba, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan Kurban-bajrama održao nam je hutbu poslije obavljenog bajram-namaza i rekao: 'Ko god klanja ovaj naš namaz, i žrtvuje kao i mi bajramsku žrtvu, on je pogodio put žrtvovanja, a ko je zaklao kurban prije bajram- namaza, to je samo obično ovčije meso.'
Potom je ustao Ebu-Burde b. Nijar i rekao:
'Allahov Poslaniče! Allaha mi, ja sam zaklao kurban prije nego sam izašao na bajram-namaz i mislio sam da je danas dan jela i pića, pa sam pohitao i jeo, nahranio svoje ukućane i komšije.'
Na to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'To je meso obične ovce', (a Ebu-Burde dodade):
'Ja imam kozu u osmom mjesecu starosti i bolja je od mesa dviju ovaca, pa je li meni ona dovoljna?'
'Da', odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, 'ali neće biti dozvoljeno poslije tebe nikome više.'"

٩٨٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ خَطَبَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَقَالَ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَنَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسُكَ وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَتِلْكَ شَاةُ لَحْمٍ فَقَامَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ وَاللهِ لَقَدْ نَسَكْتُ قَبْلَ أَنْ أَخْرُجَ إِلَى الصَّلَاةِ وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ فَتَعَجَّلْتُ وَأَكَلْتُ وَأَطْعَمْتُ أَهْلِي وَجِيرَانِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ تِلْكَ شَاةُ لَحْمٍ قَالَ فَإِنَّ عِنْدِي عَنَاقَ جَذَعَةٍ هِيَ خَيْرٌ مِنْ شَاتَيْ لَحْمٍ فَهَلْ تَجْزِي عَنِّي قَالَ نَعَمْ وَلَنْ تَجْزِيَ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

984. PRIČAO NAM JE Hamid b. Umer, prenoseći od Hammada b. Zajda, on od Ejjuba, ovaj od Muhammeda, da je Enes b. Malik rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je prvi dan Kurban-bajrama, održao hutbu i naredio da zakolje drugi kurban svaki onaj, ko je zaklao kurban prije klanjanja bajram-namaza.
Potom je ustao jedan ensarija i rekao: 'Allahov Poslaniče, ja imam komšije', ili je, kaže Enes, rekao za njih, '...gladni su ili siromašni, i ja sam

٩٨٤. حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ عُمَرَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ خَطَبَ فَأَمَرَ مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ أَنْ يُعِيدَ ذَبْحَهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ جِيرَانٌ لِي إِمَّا قَالَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَإِمَّا قَالَ بِهِمْ فَقْرٌ وَإِنِّي ذَبَحْتُ قَبْلَ

zbog njih izvršio klanje prije bajram-namaza. Ja imam kozu ispod jedne godine starosti i draža mi je od mesa dviju ovaca.'
I Poslanik mu je odobrio da je žrtvuje."

الصَّلَاةِ وَعِنْدِي عَنَاقٌ لِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْ لَحْمٍ فَرَخَّصَ لَهُ فِيهَا .

985. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu'be, prenoseći od Esveda, on od Džunbeda koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na prvi dan Kurban-bajrama klanjao je, potom održao hutbu, a zatim zaklao kurban i rekao: 'Ko je zaklao kurban prije nego je klanjao, neka umjesto njega zakolje drugi, a ko nije zaklao, neka ga sada, u ime Allaha, zakolje!'"[1]

٩٨٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ جُنْدَبٍ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ ذَبَحَ فَقَالَ مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَلْيَذْبَحْ أُخْرَى مَكَانَهَا وَمَنْ لَمْ يَذْبَحْ فَلْيَذْبَحْ بِاسْمِ اللهِ .

VRAĆANJE DRUGIM PUTEM PRI POVRATKU, POSLIJE KLANJANJA BAJRAM-NAMAZA

بَاب مَنْ خَالَفَ الطَّرِيقَ إِذَا رَجَعَ يَوْمَ الْعِيدِ

986. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njega obavijestio Ebu-Tumejle Jahja b. Vadih, prenoseći od Fulejha b. Sulejmana, on od Seida b. Harisa, a ovaj od Džabira, koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao bi se (sa musale) drugim putem na dan Bajrama."
U drugom senedu, Junus b. Muhammed prenosi (ovaj hadis) od Fulejha. Rekao je Muhammed b. Salt od Fulejha od Seida od Ebu-Hurejre: "Hadis Džabira (kaže Buharija) je vjerodostojniji."

٩٨٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَام قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو تُمَيْلَةَ يَحْيَى بْنُ وَاضِحٍ عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدٍ خَالَفَ الطَّرِيقَ تَابَعَهُ يُونُسُ ابْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ فُلَيْحٍ وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ عَنْ فُلَيْحٍ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَحَدِيثُ جَابِرٍ أَصَحُّ .

1 Na osnovu naprijed navedenih hadisa, Ebu-Hanife zaključuje da klanje kurbana spada u vadžib-obaveze muslimana. Ovaj stav imaju još imami Muhammed, Zufer i Hasan, dok Malik, Lejs, Rebija, Sevri, Evza'i i Ebu-Jusuf ovo klanje smatraju sunnetom. Ovo mišljenje dijele još imam Šafija, Ahmed i još poneki pravnici. Tahavi tvrdi da je Ebu-Hanife klanje kurbana smatrao vadžibom, a Ebu-Jusuf i Muhammed sunneti-muekkedom. Ovi posljednji, svoj stav temelje na Muhammedovoj izjavi koju donose Muslim, Nesai, Ebu-Davud, Ibnu-Madže i Ahmed u svojim hadiskim zbirkama preko Umm-Seleme u slijedećoj varijanti: "Ko vidi mlađak zul-hidžeta i bude namjeravao zaklati kurban, neka ga pridrži za runo i papke!"
Klanje kurbana je, dakle, prepušteno volji i namjeri vjernika.
Ebu-Hanife svoj stav temelji na nekoliko slijedećih hadisa:
Ibnu-Madže preko Ebu-Hurejre zabilježio je ovu Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Ko god bude imao materijalnu mogućnost, a ne zakolje kurban, neka se ne približava našoj musali!" Istu izjavu u svojim hadiskim zbirkama ističu još Ahmed, Ishak, Ebu-Ja'la, Darekutni i Hakim u svom "Mustedreku".
Darekutni zabilježio je preko Alije da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Bajramski kurban eliminisao je klanje i prinošenje drugih žrtava, a post uz ramazan – sve druge vrste ranijih postova."

بَاب إِذَا فَاتَهُ الْعِيدُ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ وَكَذَلِكَ النِّسَاءُ وَمَنْ كَانَ فِي الْبُيُوتِ وَالْقُرَى

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ هَذَا عِيدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَأَمَرَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ مَوْلَاهُمُ ابْنَ أَبِي عُتْبَةَ بِالزَّاوِيَةِ فَجَمَعَ أَهْلَهُ وَبَنِيهِ وَصَلَّى كَصَلَاةِ أَهْلِ الْمِصْرِ وَتَكْبِيرِهِمْ وَقَالَ عِكْرِمَةُ أَهْلُ السَّوَادِ يَجْتَمِعُونَ فِي الْعِيدِ يُصَلُّونَ رَكْعَتَيْنِ كَمَا يَصْنَعُ الْإِمَامُ وَقَالَ عَطَاءٌ إِذَا فَاتَهُ الْعِيدُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

KADA ČOVJEKU PROĐE BAJRAM-NAMAZ, KLANJAT ĆE DVA REKATA; TAKO ĆE POSTUPITI I ŽENA I ONI KOJI SU KOD KUĆE U SELIMA

To se temelji na izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Muslimani, ovo je naš praznik!" Enes b. Malik naredio je svome oslobođenom robu, Ibnu-Ebi-Utbi u Zaviji pa je on sakupio svoje ukućane i sinove i klanjao im bajram-namaz, kao što se klanja u gradu i donosi tekbir.
Ikrime kaže: "Beduini će se na Bajram skupiti i klanjati dva rekata onako kao što to čini imam."
Ata ističe: "Kada nekom prođe bajram-namaz, klanjat će dva rekata."[2]

2 Iz naslovne teme razabire se da se prvog dana propušteno kolektivno klanjanje bajram-namaza može obaviti u kasnijim danima Bajrama.
Raznolika su mišljenja o obaveznosti naknadnog klanjanja bajram-namaza:
Malik i učenjaci njegove škole smatraju da propušteni bajram-namaz nije nužno naknadno klanjati.
Pravnici hanefijske škole precizirali su gornji stav i rekli: "Čovjek kome je klanjanje zajedničkog bajram-namaza promaklo, neće ga naknadno sam naklanjavati, ali, ako se to dogodilo ljudima zajedno sa imamom, tj. cijelom džematu, oni će taj bajram-namaz, drugi dan Bajrama, kolektivno klanjati sa imamom."
Kadihan, Evza'i, Sevri, Ahmed, Ishak i Ibni-Munzir kažu: "Ako imam sa džematom bezrazložno propusti klanjanje bajram-namaza prvi dan Bajrama, oni ga neće više ni klanjati, a ako je to učinjeno zbog nekog razloga, klanjat će ga drugi dan Bajrama u jutarnjem vremenu. Ovo je stav i pravnika hanefijske škole koji još dodaju: "...a ukoliko ga ne klanjaju ni drugi dan Bajrama, bilo to zbog nekog razloga ili bezrazložno, neće ga više u toku preostalih dana Bajrama ni klanjati."
Šafija je izjavio: "Kome promakne zajedničko klanjanje bajram-namaza, on će ga poslije klanjati sam, onako kao što bi klanjao za imamom."
Šafija i Malik smatraju da čovjek, kome je promaklo klanjanje bajram-namaza zajednički za imamom, naklanjava sam po sebi dva rekata. Ebu-Sevr tumači ovaj stav i kaže, da je to po mišljenju Malika samo mustehab, a ne vadžib. Evza'i kaže, da će takav čovjek, iako nije obavezan naklanjati bajram-namaz, klanjati dva rekata bez onih imamskih tekbira, učeći potreban kiraet u sebi.
Halifa Alija, Ibni-Mes'ud, Sevri i Ahmed izjavili su: "Takva osoba, ako hoće, može klanjati četiri rekata."
Ebu-Hanife kaže: "Takva osoba, ako hoće, može klanjati bajram-namaz, klanjati četiri rekata, a ako neće, može samo dva."
Isti postupak vrijedi i za žene koje ne budu izlazile na musalu, kao i one ljude koji su slučajno ostali u svojim domovima i selima.
Ibni-Ebi-Šejbe navodi da su neki potomci Enesa b. Malika (unuk mu Ubejdulah) obavijestili Junusa, da bi Enes često sakupio Bajramom svoje ukućane i prijatelje, pa bi im Abdullah b. Utbe klanjao dva rekata bajram-namaza.
Bejheki u svom "Sunenu" sa senedom navodi: "Kada bi Enesu b. Maliku izmaklo klanjanje bajram-namaza zajednički sa imamom, on bi tada sakupio svoje ukućane i klanjao sa njima onako kao što bajram-namaz klanja imam."
Sačuvana je uspomena dok je Enes boravio u svom domu u Zaviji, šesnaest kilometara od Basre, kada on ne bi prisustvovao klanjanju bajram-namaza u Basri, da bi sakupio svoje oslobođene robove i svoju djecu,

987. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Urva, a on od Aiše, da joj je Ebu-Bekr u danima Mine unišao, a kod nje bijahu dvije djevojčice koje su udarale u defove, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokriven svojom haljinom. Ebu-Bekr ih je obje htio otjerati, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otkri svoje lice i reče: "Ebu-Bekre, pusti ih! Ovo su dani Bajrama, i to dani Mine."[1]

٩٨٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا جَارِيَتَانِ فِي أَيَّامِ مِنًى تُدَفِّفَانِ وَتَضْرِبَانِ وَالنَّبِيُّ ﷺ مُتَغَشٍّ بِثَوْبِهِ فَانْتَهَرَهُمَا أَبُو بَكْرٍ فَكَشَفَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ دَعْهُمَا يَا أَبَا بَكْرٍ فَإِنَّهَا أَيَّامُ عِيدٍ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ أَيَّامُ مِنًى .

988. KAŽE Aiša: "Vidjela sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako me zaklanjaše dok gledah Etiopljane, kako u džamiji igraju (sa oružjem) i Omer to zabrani, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: 'Ostavi ih! Ne bojte se Benu-Erfide!'"

٩٨٨. وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْتُرُنِي وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى الْحَبَشَةِ وَهُمْ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ فَزَجَرَهُمْ عُمَرُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ دَعْهُمْ أَمْنًا بَنِي أَرْفِدَةَ يَعْنِي مِنَ الْأَمْنِ .

a potom naredio Abdullahu b. Ganijje i on bi im svima klanjao dva rekata bajram-namaza, isto onako kao što je to i namaz građana, a sa njima bi izgovarao i tekbir poput njihovog tekbira.
Ranije navedenu Ataovu izjavu drugi su muhadisi zabilježili u nešto drugačijim varijantama.
Ferjabi u svom "Musannefu" sa senedom navodi da je Ata rekao: "Kome prođe klanjanje bajram-namaza za imamom, neka klanja sam dva rekata!" Drugi istom tekstu dodaju: "...klanjat će dva rekata izgovarajući bajramske tekbire."
Cijelu izjavu Ikrime zabilježio je sa senedom u svojoj hadiskoj zbirci Ibni-Ebi-Šejbe u slijedećoj varijanti: "Muslimani će se skupiti na jedno mjesto i klanjati bajram-namaz, a jedan između njih bit će im imam." Ovu izjavu Ikrime je dao za ljude na selu i na putovanju u danima Ramazanskog bajrama ili Kurban-bajrama.

1 Kurtubi kaže da nema razilaženja među učenjacima da je pjevanje (muzika) haram zato što to spada u igru i zabavu koju svi smatraju pokuđenom. Ono (pjevanje) koje nije popraćeno nečim što nije haram dozvoljeno je u maloj mjeri i to na svadbi, u danima Bajrama i slično. Bedrudin Ajni kaže da je to u mezhebu Ebu-Hanife haram, u šafijskom mezhebu mekruh, a to je i poznati stvav u malikijskom mezhebu. Osim toga, ove djevojčice su pjevale o ratu i hrabrosti i zato je to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i dopustio. On dalje kaže nema razilaženja o tome da je haram ona pjesma koju izvode izvođači koji se time bave i koja pokreće skrivene strasti i koja opisuje žene, vino i druge zabranjene stvari. (Umdetul-kari, 6/369.)

KLANJANJE PRIJE I POSLIJE BAJRAM-NAMAZA

Ebu-Mu‘alla priča: “Čuo sam Seida (b. Džubejra) gdje prenosi od Ebu-Abbasa da je prezirao klanjanje namaza prije bajram-namaza.”

989. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be, ovome Adijj b. Sabit, govoreći:
“Čuo sam Seida b. Džubejra gdje prenosi od Ibnu-Abbasa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao prvog dana Ramazanskog bajrama i klanjao dva rekata bajram-namaza, a prije i poslije toga nije ništa klanjao. Sa njim je tada bio i Bilal.”

بَاب الصَّلَاةِ قَبْلَ الْعِيدِ وَبَعْدَهَا

وَقَالَ أَبُو الْمُعَلَّى سَمِعْتُ سَعِيدًا عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ كَرِهَ الصَّلَاةَ قَبْلَ الْعِيدِ .

٩٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمَ الْفِطْرِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا وَمَعَهُ بِلَالٌ .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْوِتْرِ

VITR-NAMAZ

ŠTA SE PRENOSI O VITRU

بَاب مَا جَاءَ فِي الْوِتْرِ

990. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Nafija i Abdullaha b. Dinara, on od Ibni-Omera da je neko pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za noćni namaz. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je:
"Noćni namazi su od po dva rekata, a kada se neko od vas bude bojao da je uskoro vrijeme sabah-namaza, klanjat će još jedan rekat koji će mu učiniti neparnim ono što je prije klanjao."[1]

٩٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ وَعَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمُ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً تُوتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى .

1 Na osnovu sadržaja prvog navedenog hadisa, Ebu-Jusuf, Muhammed, Malik, Šafija i Ahmed smatraju da se selam u noćnim nafilama predaje poslije svaka dva završena rekata. Ebu-Hanife smatra da se selam predaje poslije završenog četvrtog rekata i kod noćnih i dnevnih nafila. Ebu-Jusuf i Muhammed slažu se sa Ebu-Hanifom u pogledu selama dnevnih nafila, a u pogledu noćnih, dijele mišljenje Malika i Ahmeda.
Šafija smatra, da se i kod noćnih i kod dnevnih nafila selam predaje po završetku drugog rekata. To dokazuje nizom hadisa, zabilježenih u četiri priznate hadiske zbirke, od kojih Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava prenesena preko Ibni-Omera i u prijevodu glasi: "Noćna i dnevna nafila je od po dva rekata." Ebu-Hurejre je prenio: "Noćni i dobrovoljni namazi klanjaju se po dva rekata." Istu izjavu prenijela je i Aiša.
Ebu-Hanifa svoj stav temelji na nizu slijedećih hadisa:
a) za noćne nafile:
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi da su Aišu pitali za namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u noći, pa je odgovorila: "On bi klanjao jacijski farz u džematu, zatim bi se vratio svojim ukućanima i klanjao još četiri rekata, a onda legao u postelju."
Ahmed b. Hanbel u svom "Musnedu" navodi, da je Abdullah b. Zubejr rekao: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao jacijski farz, on bi klanjao još četiri rekata, spojivši im na ime vitra još jedan rekat, a potom bi legao."
b) za dnevne nafile:
Muslim navodi da je Mu'aza pitala Aišu: "Sa po koliko je rekata Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao duha-namaz (podnevna nafila)?"
"Po četiri rekata, a na to je još povećavao, koliko je to on htio" – odgovorila je Aiša.
Ebu-Ja'la u svom "Musnedu" navodi, da je Mu'aza izjavila, da je čula Aišu gdje kaže: "Allahov Poslanik klanjaše duha-namaz od po četiri rekata, između kojih ne bi pravio razmaka nikakvim ovozemnim razgovorom."
Ebu-Hanife ne odbacuje u cijelosti Šafijino mišljenje, ali smatra da su ljudi preko kojih su sačuvane ove

izjave sigurnijeg pamćenja, od onih na koje se oslanja Šafija i prema tome ih se i drži kao vjerodostojnije. Šafija hadisom navedenim po Buhariji dokazuje da se vitr-namaz klanja po jedan rekat. On svoj stav potkrepljuje još Aišinom izjavom, koju Ebu-Davud donosi u ovoj varijanti: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše noću deset rekata, vitr sa jednim rekatom i dva rekata nakon pojave zore, što iznosi ukupno trinaest rekata."

Ebu-Hanife smatra da je Šafijin stav neodrživ, jer nema namaza od jednog rekata i da bi to bilo u kontradikciji sa brojnim vjerodostojnim hadisima.

Ebu-Hanife tvrdi da Aišinu izjavu, navedenu u Davudovoj zbirci, treba shvatiti da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao vitr s jednim rekatom spojivši ga s još dva rekata prije obavljena, tako da je njegov vitr iznosio tri rekata. Ranije obavljene nafile od osam rekata, dva rekata sabahskog sunneta i dodavši tri rekata vitra iznose upravo trinaest rekata. Kada bi vitr-namaz bio od jednog rekata, kako to misli Šafija, ukupni broj rekata nafile iznosio bi jedanaest rekata, a to znači za dva rekata manje nego što se navodi u Aišinoj izjavi.

Ebu-Hanife svoj stav opravdava još slijedećim hadisima:

– Nesai u svom "Sunenu" navodi jednu Aišinu izjavu u ovoj verziji: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,nije predavao selam poslije obavljena dva rekata vitr-namaza."

Hakim u svom "Mustedreku" navodi da je Aiša rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao vitr od po tri rekata, a selam bi predavao samo na kraju vitara." Hakim kaže da je ovo vjerodostojna izjava i da ima uvjete Buharije i Muslima, mada je oni nisu uvrstili u svoje "Sahihe".

Darekutni i Bejheki sa senedom navode da je Abdullah b. Mesud rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: "Noćni vitr-namaz sastoji se od tri rekata kao i dnevni, akšam-namaz."

Nesai u svom "Sunenu" navodi preko Abdullaha b. Omera, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Akšam-namaz je vitr-namaz, pa klanjajte i noćni vitr-namaz u neparnom broju rekata!"

Svi ljudi preko kojih je sačuvana ova izjava imaju uvjete postavljene po Buhariji i Muslimu.

Tahavi navodi da je Abdullaha b. Omera neki čovjek pitao za vitr-namaz, pa mu je on odgovorio: "Znaš li ti dnevni vitr-namaz?"

"Da, znam. To je akšam-namaz" – odgovorio je.

" Istinu si rekao" – kazao je Abdullah.

Tahavi još navodi da je Ebu-Halid pitao Ebul-Aliju za vitr pa mu je Ebul-Alija odgovorio: "Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, naučili su da je vitr kao i akšam-namaz. Vitr je noćni, a akšam dnevni."

Tahavi navodi da je Enes rekao: "Vitr se sastoji od tri rekata." Tahavi navodi još da je Ibni-Mahreme kazao: "Ebu-Bekra smo zakopali noću, pa nam Omer reče: 'Nisam ja još klanjao vitr.' Omer je tada ustao na noge, a mi smo se poredali u safove iza njega. On je klanjao tri rekata i selam predao samo na kraju njih."

Ibnu-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" ističe da je Hafs b. Umer prenio od Hasana da je rekao: "Jednoglasno je mišljenje muslimanskog svijeta da se vitr-namaz sastoji od tri rekata i da se selam predaje samo na kraju njih."

Ovu tvrdnju iznosi i Kerhi i dodaje da je jednom prilikom Sa'd b. Ebi-Vekkas klanjao samo jedan rekat vitra, pa da mu je odmah prigovorio Ibni-Mes'ud, rekavši da to nije bilo poznato u doba Vjerovjesnika, a.s.

Abdullah b. Kejs pitao je Aišu: "Koliko je Muhammed klanjao rekata vitr-namaza?"

"On je vitr klanjao: četiri dodavši još poslije tri rekata, šest dodavši im tri, osam dodavši tri, pa i devet dodavši im opet tri rekata." Prema ovoj izjavi, on nije klanjao vitr-namaz manji od tri rekata, odnosno noćne nafile manje od sedam, a veće od trinaest rekata.

Hadis u kome se spominje da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko hoće, neka klanja vitr od jedan rekat, a ko hoće, neka ga klanja od tri ili pet rekata!", odnosi se na doba kada se namaz nije još dovoljno učvrstio među tek islamiziranim muslimanima i kada se propisi o namazu nisu mogli tako odjednom shvatiti i usvojiti.

Iz teksta hadisa navedenog kod Buharije: "...klanjat će još jedan rekat, koji će mu, spojivši ga sa onim ranije obavljenim rekatima, biti vitr", jasno ukazuje da nema jednorekatnog vitr-namaza.

Trorekatni vitr sa jednim selamom na kraju usvojili su Omer, Alija, Ibni-Mes'ud, Huzejfe, Ubej b. Ka'b, Ibni-Abbas, Enes, Omer b. Abdul-Aziz i mnogi drugi ashabi i pravnici.

Nesai preko Ubejja b. Ka'ba navodi: "Allahov Poslanik je klanjao vitr-namaz s 'El-A'la', 'El-Kafirun' i 'El-Ihlas'."

991. PRENOSI Nafi‘ da je Abdullah b. Omer predavao selam prije posljednjeg rekata, nakon dva rekata. Čak bi i naređivao da mu se nešto i donese (poslije tog selama).”

٩٩١. وَعَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يُسَلِّمُ بَيْنَ الرَّكْعَةِ وَالرَّكْعَتَيْنِ فِي الْوِتْرِ حَتَّى يَأْمُرَ بِبَعْضِ حَاجَتِهِ.

992. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika b. Enesa, on od Mahreme b. Sulejmana, ovaj od Kurejba, koga je Ibnu-Abbas obavijestio da je noćio kod Mejmune, a ona mu je tetka po majci.
“Legao sam”, priča Abbas “poprijeko postelje, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom suprugom leže uzduž. Spavao je do ponoći ili približno toliko, probudio se i protrljao lice da bi otjerao drijem sa očiju, proučio deset ajeta sure ‘Ali-Imran’, ustao do jedne obješene mješine, uzeo abdest, perući lijepo sve organe i ustao da klanja. Ja sam učinio isto što i on i stao pored njega. On stavi svoju desnu ruku na moju glavu, uze me za uho i uvi ga, zatim klanja dva rekata, pa opet dva, poslije još dva, iza toga opet dva, pa još dva rekata, a zatim je klanjao vitr – jedan rekat.
Tada leže i osta tako dok mu ne dođe mujezin. Onda usta, klanja dva rekata (sabahskog sunneta), izađe u džamiju i klanja sabahski farz.”

٩٩٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ بَاتَ عِنْدَ مَيْمُونَةَ وَهِيَ خَالَتُهُ فَاضْطَجَعْتُ فِي عَرْضِ وِسَادَةٍ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا فَنَامَ حَتَّى انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَرِيبًا مِنْهُ فَاسْتَيْقَظَ يَمْسَحُ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَى شَنٍّ مُعَلَّقَةٍ فَتَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَصَنَعْتُ مِثْلَهُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي يَفْتِلُهَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى جَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ.

Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci navodi, da je Alija izjavio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao vitr-namaz sa tri rekata.”
Vitr-namaz se klanja u jacijskom vremenu, i ukoliko se ne obavi pravovremeno, treba ga, kako to mnogi misle, naklanjati.
U komentaru na “Muhezzeb” stoji: “Apsolutna većina pravnika smatra da vrijeme klanjanja vitr-namaza traje sve do pojave zore, a poneki da se ono proteže i poslije zore sve dok se ne klanja sabah-namaz.”
Tavus je rekao: “Vitr-namaz se klanja poslije sabah-namaza.”
Ebu-Sevr, Evza‘i i drugi izjavili su: “Vitr treba klanjati, pa makar i sunce izašlo.”

993. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Abdullah b. Vehb, ovoga obavijestio Amr b. Haris, Amru pričao Abdur-Rahman b. Kasim, prenoseći od svoga oca, a ovaj od Abdullaha b. Omera, koji priča da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Noćni namazi su dva po dva rekata i kada budeš htio da završiš, klanjaj još jedan rekat, koji će ti zajedno sa onim što si već klanjao učiniti namaz neparnim."
Kasim b. Muhammed kaže: "Vidjeli smo, otkako znamo za neke ljude kako klanjaju vitr sa tri rekata. Svaki način (bilo jedan, bilo tri rekata) nadam se da može i nadam se da nije problem."[1]

٩٩٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَنْصَرِفَ فَارْكَعْ رَكْعَةً تُوتِرُ لَكَ مَا صَلَّيْتَ قَالَ الْقَاسِمُ وَرَأَيْنَا أُنَاسًا مُنْذُ أَدْرَكْنَا يُوتِرُونَ بِثَلَاثٍ وَإِنَّ كُلًّا لَوَاسِعٌ أَرْجُو أَنْ لَا يَكُونَ بِشَيْءٍ مِنْهُ بَأْسٌ .

994. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, on od Urve, kako ga je Aiša obavijestila, da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše po jedanaest rekata. To je bio njegov noćni namaz. Ostajao bi na sedždi, ne dižući glavu, koliko bi neko od vas mogao proučiti pedeset ajeta, a klanjao bi dva rekata prije sabahskog farza, onda bi legao na desnu stranu i tako ostao dok mu ne bi došao mujezin da klanja farz."[2]

٩٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتَهُ تَعْنِي بِاللَّيْلِ فَيَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلَاةِ .

1 Za konkretni slučaj Tahavi navodi da je Bekr b. Abdullah kazao: "Ibni-Omer je klanjao dva rekata i rekao sluzi: 'Imamo li mi sedlo?' Potom je ustao i klanjao još jedan rekat vitra."
"Ovaj slučaj", kaže Tahavi, "ukazuje da se vitr, također, sastoji od tri rekata, s tom razlikom što je Ibni-Omer zadnji rekat rastavio, od onih ranije klanjanih, svojim običnim govorom."
Da Ibni-Omer nije zastupao mišljenje jednorekatnog vitra vidi se iz ranije gore navedenog dijaloga, kada je upitao sagovornika: "Znaš li ti dnevni vitr-namaz?"
"Znam, to je akšam-namaz" – odgovorio je sagovornik.
"Lijepo, istinu si kazao" – rekao mu je Omer.

2 Isti slučaj drugi muhadisi prikazuju u nešto drugačijoj varijanti.
Ebu-Davud ističe da je Aiša rekla: "Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše noću trinaest rekata, a kada bi zorom čuo ezan, klanjao bi još dva kraća rekata sunneta sabah-namaza."
Nesaija navodi da je Aiša izjavila: "Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je noću klanjao po deset rekata, dodajući im još jedan, koji zajedno sa onim klanjanim čini vitr-namaz, te zorom još dva rekata na ime sunneta sabah-namaza, što ukupno iznosi trinaest rekata."
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi da je Seid b. Hašim pitao Aišu: "Ispričaj mi sve o Pejgamberovu noćnom klanjanju?" Ona mu je ispričala kao što je izneseno u njenim gornjim izjavama, pa joj je on opet rekao: "Ispričaj mi sada sve o njegovom klanjanju vitr-namaza?"
"On klanjaše vitr-namaz tako da mu je sa ranije obavljenim nafilama iznosio osam rekata i sjeđaše i iza osmog i iza devetog rekata, a selam predavaše iza devetog rekata. Iza toga bi još klanjao sjedeći dva rekata, što ukupno iznosi jedanaest rekata. Kada je, moj sinko, unišao u starije godine i odebljao, klanjaše vitr koji bi, sa onim ranije

VRIJEME KLANJANJA VITR-NAMAZA

بَاب سَاعَاتِ الْوِتْرِ

Ebu-Hurejre kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio mi je da klanjam vitr prije spavanja."

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ أَوْصَانِي النَّبِيُّ ﷺ بِالْوِتْرِ قَبْلَ النَّوْمِ .

995. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad b. Zejd, ovome Enes b. Sirin da je pitao Ibni-Omera:
"Kako ti gledaš na ona dva rekata prije sabah-namaza, da li da u njima duže učim Kur'an."
Ibni-Omer odgovori: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi noću sve po dva rekata i obavljao vitr s jednim rekatom. On bi klanjao dva rekata prije farza sabah-namaza, kao da čuje učenje ikameta."
Hammad kaže: "To znači, klanjao je brzo."[3]

٩٩٥. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ قَالَ قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ أَرَأَيْتَ الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ أُطِيلُ فِيهِمَا الْقِرَاءَةَ فَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ وَيُصَلِّي الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ وَكَأَنَّ الْأَذَانَ بِأُذُنَيْهِ قَالَ حَمَّادٌ أَيْ سُرْعَةٌ .

996. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A'meš, A'mešu pričao Muslim, prenoseći od Mesruka, a ovaj od Aiše, koja priča: "Poslanik je klanjao vitr u svakom dijelu noći, a pred kraj života je klanjao pred zoru."[4]

٩٩٦. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي مُسْلِمٌ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُلَّ اللَّيْلِ أَوْتَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَانْتَهَى وِتْرُهُ إِلَى السَّحَرِ .

klanjanim nafilama, iznosio sedam rekata, sjedavši iza šestog i sedmog rekata, selam predavaše po završetku sedmog rekata. Iza toga bi klanjao sjedeći još dva rekata, što iznosi ukupno devet rekata."
Tahavija sa senedom navodi Aišinu izjavu, da je Muhammed na vitru učio: "El-Ihlas", "El-Felek" i "En-Nas".
Omer je izjavio opet da je Muhammed na vitru učio: "El-A'la", "El-Kafirun" i "El-Ihlas".
Iz izloženog se vidi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noću nafile od sedam, devet, trinaest i sedamnaest rekata, pa i od ukupnog broja rekata svakodnevnih farz-namaza. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, znači, klanjao je nafile prema svojim mogućnostima, prema vremenu i datim prilikama, a ashabi opet prenosili samo ono šta i kako su kada vidjeli: neki su prenijeli ono što je on rijetko uobičavao klanjati, a neki opet ono šta je on redovno činio; neki šta je činio u prvim danima Objave, a neki ono iz posljednjih dana njegova života.

3 Iz navedenog hadisa razabire se:
– dobrovoljni noćni namaz klanja se od po dva rekata,
– Šafija navedenim hadisom dokazuje da se vitr sastoji od svega jednog rekata. On smatra da je prijedlog "bi" u konstrukciji "bi rek'atin" suvišan i bez kakvog značaja, dok Ebu-Hanife smatra da prijedlog vrši svoju normalnu funkciju i ima značenje "spajanje, skupnost" toga rekata sa prethodnim,
– neposredno prije sabahskog farza klanjaju se dva rekata sunneta,
– na rekatima sabahskog sunneta uče se što kraće sure.

4 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao vitr-namaz iza jacije u prvoj trećini noći, sredinom noći i krajem noći do pred samu zoru. Najbolje je vitr klanjati krajem noći. To čine obično pobožniji ljudi koji se

VJEROVJESNIKOVO, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, BUĐENJE SUPRUGE RADI VITR-NAMAZA

باب إيقاظ النَّبيِّ ﷺ أهْلَهُ بالْوِتْرِ

997. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Hišam, Hišamu njegov otac, prenoseći od Aiše, koja priča:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi dok ja ležim popriječena na njegovoj postelji. Kada bi htio da klanja vitr, probudio bi me, pa bih i ja klanjala vitr-namaz."

٩٩٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةً عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَيْقَظَنِي فَأَوْتَرْتُ .

NEKA KLANJAČ UČINI SVOJIM POSLJEDNJIM NAMAZOM VITR-NAMAZ!

باب لِيَجْعَلْ آخِرَ صَلَاتِهِ وِتْرًا

998. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid, prenoseći od Ubejdullaha, ovome Nafi', od Abdullaha b. Omera prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Učinite da vaš posljednji namaz u noći bude vitr!"[1]

٩٩٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وِتْرًا .

mogu pravovremeno probuditi.
U prvoj trećini noći vitr su klanjali Ebu-Bekr, Osman, Ebu-Hurejre i Rafi', a krajem noći halifa Omer, Alija, Ibnu-Mes'ud, Ebu-Derda, Ibnu-Abbas, Ibni-Omer i mnogi drugi njegovi savremenici.
Ibni-Huzejme prenosi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pitao Ebu-Bekra:
"Kada klanjaš vitr?"
"Pred spavanje" – odgovorio je on.
Potom je pitao Omera: "Kada ti klanjaš vitr?"
"Spavam, a potom ustanem i klanjam" – odgovorio je on.
"Ti se, Ebu-Bekre, držiš onoga što je sigurno, a ti, Omere, svoje snage i odlučnosti" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– mustehab je odgoditi klanjanje vitra u što kasnije doba noći,
– klanjanje vitra spada u vadžibe.
Ebu-Tajjib kaže: "Najveći broj pravnika, te Ebu-Jusuf i Muhammed klanjanje vitra smatraju sunnetom, a samo Ebu-Hanife vadžibom."
Ebu-Hanife svoj stav temelji još na nizu hadisa:
Ebu-Davud u svom "Sunenu" preko Burejda ističe: "Čuo sam", kaže Burejde, "Vjerovjesnika gdje kaže: 'Klanjanje vitra je dužnost i ko ga ne klanja, taj ne pripada nama.' Ovu je izreku Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio tri puta, a zabilježio ju je i Hakim u svom 'Mustedreku'."
Ovakve izjave Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, mogle su se odnositi samo na važne obaveze, kao što su vadžib-dužnost, a nikako na sunnete.

KLANJANJE VITR-NAMAZA NA JAHAĆOJ ŽIVOTINJI

بَاب الْوِتْرِ عَلَى الدَّابَّةِ

999. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik, prenoseći od Ebu-Bekra b. Umera b. Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Omera b. Hattaba, on od Seida b. Jesara, koji priča:
"Putovao sam sa Abdullahom b. Omerom prema Mekki i pošto sam se bojao (pojavi) zore", kaže Seid, "sišao sam (sa jahaće životinje), klanjao vitr i opet mu se priključio."
"Gdje si bio?" – upita Abdullah b. Omer.
"Bojao sam se da ne nastupi zora", rekao sam mu, "pa sam sišao i klanjao vitr."
"Nemaš li ti u Allahovom Poslaniku idealan primjer?" upita Abdullah.
"Da, tako mi Allaha!" – rekao sam.
"Pa Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem", (kaže Ibni-Omer) "klanjao bi vitr na devi."[2]

٩٩٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الخَطَّابِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ قَالَ كُنْتُ أَسِيرُ مَعَ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ بِطَرِيقِ مَكَّةَ فَقَالَ سَعِيدٌ فَلَمَّا خَشِيتُ الصُّبْحَ نَزَلْتُ فَأَوْتَرْتُ ثُمَّ لَحِقْتُهُ فَقَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ أَيْنَ كُنْتَ فَقُلْتُ خَشِيتُ الصُّبْحَ فَنَزَلْتُ فَأَوْتَرْتُ فَقَالَ عَبْدُاللهِ أَلَيْسَ لَكَ فِي رَسُولِ اللهِ ﷺ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ فَقُلْتُ بَلَى وَاللهِ قَالَ فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُوتِرُ عَلَى الْبَعِيرِ .

Tirmizi, Nesai i Ibnu-Madže zabilježili su da je Alija rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Svi koji znate učiti ma šta od Kur'ana, klanjajte namaz neparnog broja rekata – vitr. Allah je neparno biće i on voli neparnost.'"
Iz svakog imperativa, pa i ovog gore navedenog hadisa, zaključuje se obično vadžib-obaveza.
Tahavija ističe da je Huzafe Adevija izjavio da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Allah vas je ispomagao sa namazom vrednijim od krda tovarne stoke, namazom koji se obavlja u vremenu od jacije do pojave zore. To je vitr-namaz." Skoro isti tekst ovoga hadisa navodi Tiramizi, a i Hakim u svom "Mustedreku", ističući da su svi ljudi, preko kojih je hadis prenesen, dobri i ispravni.
Ahmed u svom "Musnedu" navodi da Ebu-Hurejre prenosi izjavu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: "Allah vam je dodao još jedan namaz, pa pazite na njega! To vam je vitr!"
Hakim u svom "Mustedreku" navodi da je Ebu-Seid Hudri sačuvao slijedeću Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Ko zaspi ne klanjavši vitr ili ga zaboravi klanjati, neka ga klanja sutra kada osvane, odnosno kada ga se sjeti." Hakim ovaj hadis smatra vjerodostojnim i da on ima uvjete Buharije i Muslima.
Taberani sa senedom navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Perite zube misvakom, držite se čisto i obavljajte namaz neparnog broja rekata – vitr. Allah je neparan i on voli nepar."
Brojni su hadisi u kojima se naređuje ili makar preporučuje klanjanje vitr-namaza, što svakako ukazuje na njegovu važnost i potrebu redovnog obavljanja.

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– Navedenim hadisom Ata, Hasan Basri, Malik, Šafija, Ahmed Ishak i još poneki učenjaci dokazuju da putnik može vitr-namaz klanjati sjedeći na svojoj jahaćoj životinji. Ibni-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" navodi da je Abdullah b. Omer klanjao neki namaz na svojoj jahaćoj životinji, a potom na njoj obavio i vitr-namaz i rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je vitr klanjao na jahaćoj životinji." Ovakva izjava prenesena je još od Alije i Ibni-Abbasa.
Malik je rekao: "Na jahaćoj životinji se može klanjati samo prilikom putovanja na kome putnik ima pravo na skraćeno klanjanje farz-namaza."

VITR-NAMAZ NA PUTOVANJU

بَاب الْوِتْرِ فِي السَّفَرِ

1000. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Džuvejrije b. Esmā', prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi za vrijeme puta noćni namaz, izuzev farzova, na svojoj devi i na koju bi se stranu ona, noseći ga, okrenula, on bi tako i klanjao pokretima. Vitr je klanjao na svojoj jahaćoj životinji."[1]

١٠٠٠. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي السَّفَرِ عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ يُومِئُ إِيمَاءً صَلَاةَ اللَّيْلِ إِلَّا الْفَرَائِضَ وَيُوتِرُ عَلَى رَاحِلَتِهِ .

Evza'ija i Šafija smatraju da se u konkretnom slučaju dužina puta i putovanja ne uzima u obzir, a Ibn-Hazm je rekao: "Čovjek može klanjati vitr stojeći, a i sjedeći bez ikakva razloga, a i na svojoj jahaćoj životinji."
Ibrahim Neha'i, Urve b. Zubejr, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed ne dozvoljavaju klanjanje vitra nego samo na zemlji, kao što je slučaj i sa ostalim farz-namazima. Ibni-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" navodi da je ovo bio stav h. Omera i njegova sina Abdullaha.
Sevri je rekao: "Klanjaj farz-namaz i vitr na zemlji, a nema štete ako vitr klanjaš i jašući (na jahaćoj životinji)."
Preko Mudžahida preneseno je da bi Abdullah b. Omer na putovanju klanjao na svojoj jahaćoj životinji, ma na koju se ona stranu okrenula, a kada bi htio klanjati vitr sišao bi sa jahaće životinje.
Imam Ahmed u svom "Musnedu" preko Seida b. Džubejra navodi da je Abdullah b. Omer dobrovoljne namaze (nafile) klanjao na svojoj jahaćoj životinji, a kada bi htio klanjati vitr, sišao bi i klanjao ga na zemlji. Suprotan postupak prenesen od Abdullaha, tumači se da se to odnosi na njegove mlađe dane i da je on to mogao vidjeti od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, samo u prvim danima Objave, kada se vitr-namaz nije još čvrsto ustalio među ashabima.

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– Šafija i Malik konkretnim hadisom dokazuju, da je vitr na putovanju dozvoljeno klanjati jašući,
– farz-namaze nije dozvoljeno klanjati jašući, izuzev u nuždi,
– dozvoljeno je na putovanju klanjati mimikom fakultativne namaze na jahaćoj životinji, okrenuvši se u pravcu okretanja same životinje.
Malik smatra da jašući može klanjati samo putnik na putovanju koje dozvoljava skraćeno obavljanje farz-namaza.
Kuduri kaže: "To pravo ima putnik, koji se već nalazi izvan grada." Neki pravnici to dozvoljavaju tek po udaljenosti od svoga mjesta od dva fersaha (šesnaest kilometara), neki tri fersaha, tj. dvadeset četiri kilometra, a neki preko jedne milje, koja iznosi četiri hiljade koraka.
Ebu-Hanife i Ebu-Jusuf dozvoljavaju obavljanje nafile jašući samo putniku.
U "Salatul-Fetava" ističe se: "Klanjanje farzova jašući, dozvoljeno je uz opravdani razlog. Jedan od tih razloga je padanje kiše."
Od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno je: "Kada čovjek putuje pri padanju kiše i ne može naći suhog mjesta na kome bi klanjao, on će zaustaviti jahaću životinju, okrenuti je prema kibli i klanjati sjedeći na njoj mimikom (išaretom), a ako je ne može zaustaviti i umiriti, klanjat će okrenuvši se na njoj prema kibli. Ova povlastica koristi se, kada je teren toliko blatan da bi se lice klanjača pri obavljanju sedžde u njega zarilo. Jedan od opravdanih razloga je i opasnost od razbojnika, zvijeri, te starost i bolest jahača, koji se bez tuđe ispomoći ne bi mogao opet popeti na svoju jahaću životinju."
Što se tiče sunneta za njih vrijede pravila običnih nafila, samo što radi klanjanja sabahskog sunneta treba, kaže Ebu-Hanife, sjahati, jer on konkretni sunnet smatra vadžibom.
Vitr je vadžib, kako je to izričito navedeno i u izjavi Ebu-Katade.
Malik u "Muvetta'u" navodi da su Ibni-Omera pitali: "Je li vitr vadžib?"
"Vitr bi klanjali i Vjerovjesnik i muslimani" – odgovorio je on.
To je, dakle, ustaljen običaj i put muslimana i onaj ko ga ne klanja spada među one za koje je Allah, dželle šanuhu, rekao: "On ne slijedi i ne ide putem pravovjernih."

KUNUT DOVE PRIJE I POSLIJE RUKU‘A

1001. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba, a on od Muhammeda b. Sirina, da su Enesa b. Malika upitali:
“Da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kunut dovu na sabah-namazu?”
“Da” – odgovorio je.
Potom ga neko upita: “Je li učio Kunut dovu prije ruku‘a?”
“Kratko poslije ruku‘a” – rekao je on.[2]

1002. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdul-Vahid b. Zijad, ovome Asim, koji kaže:
“Pitao sam za Kunut dovu Enesa b. Malika.”
“Kunut dova”, rekao sam, “bila je prije ili poslije ruku’a?”
“Prije ruku‘a” – odgovori.
“A taj i taj obavijestio me je, prenoseći od tebe”, dodaje Asim, “da si rekao, da je Kunut dova poslije ruku‘a!”
“Pogriješio je”, kaže Enes, “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kunut dovu iza ruku‘a samo jedan mjesec. Čini mi se da je poslao učače Kur’ana, zvali su ih karije, ukupno njih sedamdeset, jednom idolopokloničkom narodu, s kojim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao mirovni ugovor. I tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kunut dovu mjesec dana i njih proklinjao (te idolopoklonike).”

بَاب الْقُنُوتِ قَبْلَ الرُّكُوعِ وَبَعْدَهُ

١٠٠١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ سُئِلَ أَنَسُ ابْنُ مَالِكٍ أَقَنَتَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الصُّبْحِ قَالَ نَعَمْ فَقِيلَ لَهُ أَوَقَنَتَ قَبْلَ الرُّكُوعِ قَالَ بَعْدَ الرُّكُوعِ يَسِيرًا .

١٠٠٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ ابْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ الْقُنُوتِ فَقَالَ قَدْ كَانَ الْقُنُوتُ قُلْتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ أَوْ بَعْدَهُ قَالَ قَبْلَهُ قَالَ فَإِنَّ فُلَانًا أَخْبَرَنِي عَنْكَ أَنَّكَ قُلْتَ بَعْدَ الرُّكُوعِ فَقَالَ كَذَبَ إِنَّمَا قَنَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَعْدَ الرُّكُوعِ شَهْرًا أُرَاهُ كَانَ بَعَثَ قَوْمًا يُقَالُ لَهُمُ الْقُرَّاءُ زُهَاءَ سَبْعِينَ رَجُلًا إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ دُونَ أُولَئِكَ وَكَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَهْدٌ فَقَنَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ شَهْرًا يَدْعُو عَلَيْهِمْ .

2 Muslim u svom *Sahihu* ističe, da su Enesa pitali za učenje Kunut dove prije ili poslije obavljenog ruku’a, pa je odgovorio: “Prije ruku‘a.”
Ebu-Davud navodi od Enesa izjavu: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je učio Kunut poslije ruku‘a mjesec dana, a potom ga napustio.” Neki muhadisi navode da je to učenje bilo samo dvadeset dana. Navedene izjave očito ukazuju da je učenje Kunut bilo privremenog karaktera u svim farz-namazima, a potom ostavljeno.
Učenje Kunuta poslije ruku‘a zastupaju Šafija, Ebu-Bekr i Osman, a po mišljenju Ahmeda b. Hanbela, Ejjuba b. Temi i još ponekog učenjaka, to se prepušta na volju i pravo odabiranju samog klanjača.
Učenje Kunuta prije ruku‘a zastupaju Ebu-Hanife, Ibni-Munzir, Omer, Alija, Ibni-Mes‘ud, Ebu-Musa Eš‘ari, Ibni-Omer, Ibni-Abbas, Enes, Malik, Ishak, Ibni-Mubarek i još mnogi pravnici.

١٠٠٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ أَبِي مِجْلَزٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَنَتَ النَّبِيُّ ﷺ شَهْرًا يَدْعُو عَلَى رِعْلٍ وَذَكْوَانَ .

1003. Izvijestio nas je Ahmed b. Junus, njemu pričao Zaide, prenoseći od Tejmije, on od Ebu-Midžleza, a ovaj od Enesa koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kunut dovu mjesec dana i proklinjao Ri'l i Zekvan" (plemena)."[1]

1 U saferu, četvrte godine po Hidžri, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao u Nedžd sedamdeset hafiza, da tamo propagiraju islam i poučavaju svijet u učenju Kur'ana. U Bi'ri Me'unetu iznenadno ih napadne Amir b. Tufel sa pripadnicima plemena Ri'l, Zekvan i Asijje. U nastaloj borbi svi su izginuli osim Ka'ba b. Zejda, Medinelije.
Historičari navode da je spomenute godine došao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, u Medinu Ebu-Ber'a Amir b. Malik i predložio da se u Nedžd pošalje jedna grupa misionara, upućenih u islam, a da on garantuje, da im se neće nikakvo zlo nanijeti. Tamošnji je svijet, navodno, po njegovim riječima, bio zainteresiran za islam, pa mu ga treba i prenijeti. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sumnjao je u iskrenost njegova prijedloga, ali je ipak spremio sedamdeset hafiza na čelu sa Munzirom b. Amrom. Po dolasku u Bi'ri Me'une, oni su po Hiramu b. Meliku poslali Muhammedovo pismo upućeno gore navedenom Amiru b. Tufelu, starješini okolnih plemena, ali ga on nije htio ni pogledati, nego je donosioca pisma dao odmah ubiti, a potom pripadnike plemana Asijje, Ri'la i Zekvana sakupio i navalio na ovu grupu ashaba. U drugom okršaju svi su izginuli osim Ka'ba b. Zejdova. Njega su neprijatelji pustili teško ranjenog, da može Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, ispričati preživjelu katastrofu.
U "Mu'džemu" se ističe da je to bila grupa od trideset hafiza, i to dvadeset šest Medinelija i četiri doseljenika iz Mekke (muhadžiri), a poneki navode da je bila grupa od četrdeset ljudi.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– Kunut se učio stalno prije ruku'a, a poslije ruku'a, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, učio ga je u svim namazima samo mjesec dana, kada je proklinjao ljude gore navedenih plemena.
Za ovaj slučaj Ibni-Abbas je dao dosta preciznu slijedeću izjavu: "Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je učio Kunut uzastopno mjesec dana pri kraju podne, ikindije, akšama i sabah-namaza, i to kada bi na zadnjem rekatu izgovorio 'Semi'allahu li men hamideh!'" Ovu izjavu zabilježio je Ebu-Davud u svom "Sunenu", a Hakim u svom "Mustedreku", navodeći da je vjerodostojna i da odgovara uvjetima postavljenim po Buhariji.
Enes u svojoj izjavi nije ništa rekao o učenju Kunuta u vitr-namazu, ali zato Ibni-Madže sa vjerodostojnim senedom preko Ubejja b. Ka'ba navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjajući vitr, učio Kunut prije ruku'a.
Tirmizi u svom "Sunenu" navodi da je Hasan b. Ali rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, me je naučio da na vitrama, umjesto Kunuta, izgovaram tekst: 'Allahummeh-dini fi men hedejte, ve afini fi men afejte, ve tevelleni fi men tevellejte, ve bakir fi ma a'tajte, ve kini šerre ma kadajte fe inneke takdi ve la jukda alejke, ve innehu la jezillu men valejte. Tebareke rabbena ve te'alejte.'"
Drugi muhadisi navode i druge dove, a naročito Kunut koji je uobičajen u našim krajevima.
Ibni-Madže izričito navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjajući vitr, učio Kunut prije ruku'a.
Ibni-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" navodi da je Ibni-Mesud rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je, klanjajući vitr, učio Kunut prije ruku'a", a Darekutni dodaje, kako je Ibni-Mes'ud jednom bio noću, kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi vidio kako i kada on klanja vitr-namaz, a da je jednom opet poslao svoju majku nekoj od njegovih supruga, da i ona vidi kako Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, klanja vitr, i po izvidu da je izjavio: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je učio Kunut prije obavljenog ruku'a."
Podijeljena su mišljenja o vremenu učenja Kunuta na vitru.
Kunut se uči prije ruku'a neposredno po završenom učenju Kur'ana po mišljenju Ibni-Mes'uda, Sufjan Sevrija, Ibni-Mubareka, Seida b. Džubejra, Ebu-Musa Eš'arije, Ebu-Hanife i još mnogih njihovih savremenika.

١٠٠٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ .

1004. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il, ovome Halid, prenoseći od Ebu-Kilaba, on od Enesa koji je rekao:
"Kunut dova je učena akšamom i sabahom."[2]

2 Šafija navedenim hadisom dokazuje da Kunut treba učiti pri kraju farza sabahskih namaza. On svoje mišljenje potkrepljuje još izjavom Bera'a koju Ebu-Davud donosi u slijedećem vidu: "Vjerovjesnik je Kunut učio na sabahu", a Ibnu-Mu'az dodaje: "I u akšamu."
Hadis naveden kod Buharije zabilježili su u svojim zbirkama i svi ostali priznati muhadisi.
Hanefije smatraju da se konkretni hadis, naveden po Buhariji, odnosi na ranije spomenutu pogibiju sedamdeset hafiza kod Bi'ri Me'une, a hadisi u kojima se ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, do svoje smrti učio Kunut na sabahu nisu posve sigurni, tim prije što se sigurno zna da Kunut na sabahu nisu učili halifa Omer, Ibnu-Abbas, Abdullah b. Omer, Ibni-Zubejr, Ebu-Bekr, Seid b. Džubejrov, Ibrahim Neha'ija i još mnogi drugi.
Ibni-Omer i Tavus izjavili su: "Učenje Kunuta na sabahu je novotarija (bid'at)."
Tirmizija navodi da je Ebu-Malik Ešdže'ija od svoga oca prenio: "Klanjao sam za Vjerovjesnikom i on nije učio Kunut, kasnije sam klanjao za Ebu-Bekrom, Omerom, Osmanom i Alijom, ali ni oni nisu učili Kunut na sabahu. To je, sinak, izmišljena novotarija." Ovo je, kaže Tirmizi, vjerodostojna izjava i u praksi prihvaćena od najvećeg broja učenjaka, dok su izjave suprotnog sadržaja izmišljene.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الِاسْتِسْقَاءِ

TRAŽENJE KIŠE

TRAŽENJE KIŠE I IZLAZAK (NA MUSALU) VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, RADI TRAŽENJA KIŠE

بَاب الِاسْتِسْقَاءِ وَخُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الِاسْتِسْقَاءِ

1005. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sufjan, prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Bekra, on od Abdullaha b. Temima, a ovaj od svoga amidže, koji je rekao:
"Izašao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na musalu radi molitve za kišu. Svoj je ogrtač izvrnuo."[1]

١٠٠٥. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَسْقِي وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ .

1 Izvrtanje odjeće aludira na promjenu vremena. Odjeća podesna za izvrtanje, prevrne se tako, da se desni rukav navuče na lijevu ruku, a lijevi rukav na desnu, dok kod odjeće, nepodesne za izvrtanje, to se postiže tako, da se gornji dio takve haljine, kao što je čaršaf i slično, koristi u obrnuto uobičajenoj formi. Kod kape se to postiže tako, da se ona samo izvrati i tako naizvrat stavi na glavu.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– "Obred za traženje kiše sastoji se", kaže Ebu-Hanife, "samo od dove sa molbom opraštanja grijeha, a kolektivno klanjanje namaza nije ozakonjen obred." Na ovo mišljenje, pisac "El-Hidaje" dodaje: "Ako svijet hoće nafila-namaz klanjati pojedinačno, to mu je dozvoljeno." Ovo mišljenje podržava i Ibrahim Neha'i.
Ibni-Ebi-Šejbe navodi u svom "Musannefu", da je Ata b. Mervan bio sa halifom Omerom na kišnoj dovi i da je Omer tom prilikom molio Allaha samo za oprost grijeha.
Po mišljenju Ebu-Jusufa i Muhammeda, imam će sa prisutnim kolektivno obaviti dva rekata onako kao što se oni klanjaju kod bajram-namaza. Ovo mišljenje zastupaju još Malik, Šafija i imam Ahmed;
– činjenje kišne dove je priznat čin,
– izvraćanje vanjske odjeće u toku obreda je samo sunnet kod nekih pravnika.
Ebu-Hanife izvrtanje odjeće ne smatra sunnetom, jer je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, slučajno tada uradio, aludirajući na preokret vremena. Međutim, imam, ako hoće, može to učiniti, ali da ga u tom prisutni ne oponašaju. Ovo mišljenje dijele još Seid b. Musejjeb, Urve, Sevri, Lejs, Ibnu-Vehb i drugi njihovi savremenici, dok Malik, Šafija i Ahmed smatraju da i prisutni svijet treba, po ugledu na imama, izvrtati svoje haljine.

DOVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "ALLAHU MOJ, DAJ (MUDAR PLEMENU) GODINE TEŠKE POPUT JUSUFOVIH GODINA!"

بَاب دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ اجْعَلْهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ كَسِنِي يُوسُفَ

1006. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Mugira b. Abdur-Rahman, prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon dizanja glave sa posljednjeg ruku'a, govorio: "Allahu moj, spasi Ajjaša b. Ebi-Rebija! Allahu moj, spasi Seleme b. Hišama! Allahu moj, spasi Velida b. Velida! Allahu moj, spasi potlačene vjernike!
Allahu moj, pojačaj svoj pritisak na Mudar pleme i učini, Allahu moj, da živi godinama poput Jusufovih (glavnih) godina!"
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još bi rekao: "Gifar plemenu, neka Allah oprosti, a Eslem pleme neka Allah spasi!"
Ibnu-Ebi-Zinad kaže, prenoseći od svoga oca: "Sve je ovo bilo za vrijeme sabah-namaza."[1]

١٠٠٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ يَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْجِ عَيَّاشَ بْنَ أَبِي رَبِيعَةَ اللَّهُمَّ أَنْجِ سَلَمَةَ ابْنَ هِشَامٍ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطْأَتَكَ عَلَى مُضَرَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سِنِينَ كَسِنِي يُوسُفَ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ غِفَارُ غَفَرَ اللهُ لَهَا وَأَسْلَمُ سَالَمَهَا اللهُ قَالَ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ هَذَا كُلُّهُ فِي الصُّبْحِ .

1007. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebu-Šejbe, njemu Džerir, prenoseći od Mensura, on od Ebu-Duha'a, a ovaj od Mesruka, koji je rekao: "Bili smo kod Abdullaha (b. Mes'uda) i on reče: "Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem,

١٠٠٧. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَبْدِاللهِ فَقَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا رَأَى

1 Spomenuta u hadisu, Gifar i Eslem plemena su zahvaljujući Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, dovi prešla na islam u prvim danima njegova širenja, učinila potrebnu uslugu islamskoj zajednici i spasila se ranijih zabluda.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– kako se god vjernik i prijatelj može blagosiljati tako se i neprijatelj može proklinjati. Neki pravnici kažu da je dozvoljeno proklinjati samo neprijatelja koji stvarno krši božanske zakone i ugrožava muslimane, dok za ostale treba Allaha moliti, da ih on uputi na pravi put. Ovako su postupali i drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.
Ovaj, kao i onaj raniji hadis ukazuje da je učenje dove u sabah-namazu, bila ona u vidu blagoslova ili proklinjanja, vršena samo privremeno, i u određenom cilju. Poneki pravnici navode, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, učio konkretnu dovu i na jaciji, a neki kažu, da je on to učio i na podne-namazu.

مِنَ النَّاسِ إِدْبَارًا قَالَ اللَّهُمَّ سَبْعٌ كَسَبْعِ يُوسُفَ فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَصَّتْ كُلَّ شَيْءٍ حَتَّى أَكَلُوا الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ وَالْجِيَفَ وَيَنْظُرَ أَحَدُهُمْ إِلَى السَّمَاءِ فَيَرَى الدُّخَانَ مِنَ الْجُوعِ فَأَتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللهِ وَبِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللهَ لَهُمْ قَالَ اللهُ تَعَالَى (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ) إِلَى قَوْلِهِ (إِنَّكُمْ عَائِدُونَ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ) فَالْبَطْشَةُ يَوْمَ بَدْرٍ وَقَدْ مَضَتِ الدُّخَانُ وَالْبَطْشَةُ وَاللِّزَامُ وَآيَةُ الرُّومِ .

primijetio da se svijet okreće od islama, rekao je: 'Allahu moj, kazni ih sa sedam godina, poput onih sedam Jusufovih godina!'
Njih je snašla sušna godina u kojoj se sve osušilo, tako da su jeli kože, lešine i mrljine. Kada bi neko od njih pogledao prema nebu, vidio bi usljed gladi samo prašinu – dim.
Tada mu je došao Ebu-Sufjan i rekao: 'Muhammede, ti naređuješ poslušnost Allahu i održavanje rodbinskih veza, a tvoj narod već propade, pa se moli Allahu za njih!'
Uzvišeni Allah je rekao: 'Čekaj dan kada će iz neba dim izaći!' ... i citira do ... 'vi ćete se povratiti porocima, kada ih snažno zgrabimo i Mi ćemo im se, uistinu, osvetiti.'"
"Izraz 'grabljenje' odnosi se", kaže Ibni-Mes'ud, "na dan poraza idolopoklonika na Bedru, a termini 'dim', 'zgrabljenje', 'kažnjavanje' i ajet iz sure 'Er-Rum' su se već obistinili."[2]

2 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izazvan uvredama mekkanskih idolopoklonika, prokleo ih je, i pošto ih je kletva stigla, oni su preko Ebu-Sufjana molili Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, blagoslov. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na ime odgovora citirao je Ebu-Sufjanu šest ajeta sure "Ed-Duhan", i to od desetog do šesnaestog ajeta koji u prijevodu glase: "Iščekuj dan u kome će se nebo obaviti jasnim dimom. To je bolna kazna. Allahu naš, (kazat će oni) otkloni od nas ovu kaznu, a mi ćemo sigurno biti pravi vjernici. Otkud da oni sada prihvate uputu! A njima je već poodavno došao istinski Poslanik i oni su se od njega okrenuli i rekli: 'To je on samo od nekoga drugog poučen i on je lud. Mi od vas samo malo otklanjamo kaznu, jer ćete se vi opet povratiti svojim uobičajenim porocima. Toga dana ćemo ih zgrabiti velikom snagom i Mi ćemo im se za to osvetiti.'"
Allah im u citiranim ajetima nagovještava, da im glad i bijedu samo privremeno otklanja, a čim se budu opet povratili svojim porocima, On će ih ščepati svojom snagom i konačno uništiti.
Sva obećanja Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ostvarila su se, bilo odmah, bilo kasnije, pa tako i ova navedena u gore izloženom hadisu.
Borbe između Perzijskog i Istočnog rimskog carstva vođene u VII stoljeću, ovjekovječene su i u Kur'anu. Perzijanci su koncem 616. godine zauzeli sve istočne pokrajine Bizantije i približili se Carigradu, i tom prilikom su pobili na stotine hiljada kršćana i Jevreja. Muslimani su sažalijevali poraz kršćana, jer su to sljedbenici Evanđelja, dok su se idolopoklonici tome radovali i predbacivali muslimanima, kako će to oni jednog dana učiniti muslimanima.
Kao odgovor na njihova predbacivanja, objavljeno je prvih deset ajeta "Er-Rum" poglavlja. U prvom i drugom ajetu priznaje se poraz Bizantinaca, a u trećem i daljim, da će oni za "nekoliko godina pobijediti" Perzijance. Ova je vijest obradovala muslimane. Ebu-Bekr se u diskusiji sa Ebu-Džehelom opkladio da će Bizantinci u roku od pet godina pobijediti Perzijance. Ebu-Bekr je o ovoj opkladi, koja je tada još bila dozvoljena, obavijestio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu je rekao: "Kur'anski izraz: 'Bid'a sinine' – nekoliko godina, znači vrijeme od tri do devet godina. Opkladu i vrijeme treba duplirati." Devet godina po objavljenom ajetu, a četvrte po Hidžri, upravo porazom idolopoklonika na Bedru, porazili su Bizantinci vatropokloničke Perzijance. Time je kur'ansko nagovještenje bilo ostvareno pred licem cijelog svijeta.

SVIJET MOŽE OD IMAMA TRAŽITI DA MOLI ZA KIŠU KADA IH POGODI SUŠA

بَاب سُؤَالِ النَّاسِ الْإِمَامَ الِاسْتِسْقَاءَ إِذَا قَحَطُوا

1008. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Ebu-Kutejbe, ovome Abdur-Rahman b. Abdullah b. Dinar, prenoseći od svoga oca, koji kaže:
"Čuo sam Ibni-Omera da izgovara stihove Ebu-Taliba:
'On je bijela – svijetla lica, i kiša iz oblaka traži se njegovim licem.
On je napajalište sirotih i zaštita udovica.'"

١٠٠٨. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو قُتَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَتَمَثَّلُ بِشِعْرِ أَبِي طَالِبٍ وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ . ثِمَالُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِلْأَرَامِلِ .

1009. KAŽE Omer b. Hamza da mu je pričao Salim, prenoseći od svoga oca: "Sjetim se riječi pjesnika, gledajući u lice Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok moli za kišu. Ne bi ni sišao s minbera, a svi slapovi bi potekli."
"On je bijela – svijetla lica i kiša se moli njegovim licem.
On je napajalište sirotih i zaštita udovih."
Ovo su riječi Ebu-Taliba.[1]

١٠٠٩. وَقَالَ عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ حَدَّثَنَا سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ رُبَّمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الشَّاعِرِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَسْقِي فَمَا يَنْزِلُ حَتَّى يَجِيشَ كُلُّ مِيزَابٍ وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ . ثِمَالُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِلْأَرَامِلِ وَهُوَ قَوْلُ أَبِي طَالِبٍ .

1010. PRIČAO NAM JE Hasan b. Muhammed, njemu Muhammed b. Abdullah, ensarija, ovome njegov otac Abdullah b. Musenna'a, prenoseći od Sumame b. Abdullaha b. Enesa, a on od Enesa, da bi Omer b. Hattab, radijallahu anhum, molio, kada bi ih zadesila suša, za kišu preko Abbasa b. Abdul-Muttaliba, govoreći:

١٠١٠. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَبْدُاللهِ بْنُ الْمُثَنَّى عَنْ ثُمَامَةَ ابْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

1 Abdullah b. Omer citirao je samo jedan stih iz Ebu-Talibove "Lamije", pjesme od sto deset stihova, u kojoj on iznosi neprijateljsko držanje idolopoklonika prema Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, njegove vrline te zaštitu i simpatije prema njemu, njegovim rođacima i prijateljima.
Kišne dove, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, imao je priliku da čini tek u Medini, a navedenu "Lamiju", Ebu-Talib je spjevao u Mekki, kada je Abdul-Mutalib činio kišne dove sa Kurejšijama, pokraj koga bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, samo kao dječak stajao. Sadržaj mnogih stihova "Lamije" predskazuje na Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo, koje je Ebu-Talib znao još odranije, preko izjave Behire iz Busra'a.
Navedeni slučaj spominju u svojim hadiskim zbirkama još Ibni-Madže, Nesai i Ahmed.

"Allahu moj, mi smo ti se obraćali našim Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa si nas napajao kišom. Sada ti se obraćamo i molimo stricem našeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nas napoji!"
(Enes) priča: "I bili bismo napajani i darovani kišom."[2]

رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ ابْنِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا فَتَسْقِينَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا قَالَ فَيُسْقَوْنَ .

IZVRAĆANJE OGRTAČA PRILIKOM NAMAZA ZA KIŠU

بَاب تَحْوِيلِ الرِّدَاءِ فِي الِاسْتِسْقَاءِ

1011. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Vehb b. Džerir, ovoga obavijestio Šu'be, prenoseći od Muhammeda b. Ebu-Bekra, on od Abbada b. Temima, ovaj od Abdullaha b. Zejda, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio kišu i tom prilikom izvratio svoj ogrtač.

١٠١١. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَسْقَى فَقَلَبَ رِدَاءَهُ .

1012. PRIČAO NAM JE Alija b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Abdullah b. Ebu-Bekr, on čuo od Abbada b. Temima, gdje priča njegovom ocu, prenoseći od svoga strica Abdullaha b. Zejda, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao na musalu i molio za kišu. Tom prilikom okrenuo se prema kibli, izvratio svoj ogrtač i klanjao dva rekata.

١٠١٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ يُحَدِّثُ أَبَاهُ عَنْ عَمِّهِ عَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَاسْتَسْقَى فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ وَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ كَانَ

2 Ibni-Kudame smatra da se ovaj slučaj zbio "Rimadet godine", a to je 18. godine po Hidžri, kada je devetomjesečna suša sve usjeve i drveće osušila i mnoge krajeve pretvorila u pješčanu mrtvu pustinju.
Historičari navode da je Ebu-Bekr izašao da isprati vojsku, upućenu na odmetnike i da je tom prilikom Abbasu rekao: "Abbasu, moli Božiju pomoć! Ja se nadam i vjerujem, da tvoja molba neće biti uzaludna zbog tvog rodbinskog odnosa sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem."
Ebu-Salih je izjavio da se Omer popeo sa Abbasom na minber i rekao: "Allahu moj, molimo Te amidžom Tvoga Vjerovjesnika, pa obdari nas kišom i ne ostavljaj nas očajnim!" Iza toga je rekao: "Oče Fadilov, moli i ti!"
Na Omerov prijedlog Abbas je proučio dovu slijedećeg sadržaja: "Allahu naš, svaka nesreća je posljedica ljudskih grijeha i propusta, što se otklanja samo iskrenim pokajanjem. Ovaj se narod okrenuo prema Tebi radi mene, radi moga rodbinskog odnosa sa Vjerovjesnikom, a ove naše ruke prema Tebi dignute su radi oprosta učinjenih grijeha i iskrenog našeg pokajanja, pa obdari nas kišom!"
"Potom su se", kaže Ebu Salih, "iz neba spustili valovi kiše poput brda, pa je usjev rodio i svijet dobro proživio."
Iz hadisa se još razabire:
– pohvalno je da kišnoj dovi prisustvuju dobri i pobožni ljudi,
– veliko poštovanje Abbasu i skromnost Omerova,
– pristup i učestvovanje u obredu kišne dove je svakome slobodno.

ابْنُ عُيَيْنَةَ يَقُولُ هُوَ صَاحِبُ الْأَذَانِ وَلَكِنَّهُ وَهْمٌ لِأَنَّ هَذَا عَبْدُاللهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيُّ مَازِنُ الْأَنْصَارِ.

Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: "Ibni-Ujejne bi pričao:
'Abdullah b. Zejd je predlagač teksta ezana. Međutim, to je greška, on je Abdullah b. Zejd b. Asim Mazini, ensarija.'"[1]

1 Iz navedenog hadisa razabire se:
– da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, radi učenja kišne dove izlazio na otvoren širi teren. To je on činio svakako radi učestvovanja što većeg broja vjernika i boljeg iskazivanja bogobojaznosti i skrušenosti prema Allahu.
Ibni-Hibban smatra da je konkretni Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, izlazak bio u mjesecu ramazanu, 6. godine po Hidžri;
– namaz za kišu je ozakonjen čin. Ona se obavlja okrenutog lica prema kibli i pri učenju dove može se vanjska haljina naizvrat obući,
– prigodni govor (hutba) obavlja se prije klanjanja dvorekatnog namaza, a može i po obavljenom namazu, što neki smatraju još umjesnije i bolje.
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi da je Aiša rekla: "Svijet se potužio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, na sušu, pa je on naredio da mu se na musali postavi minber i odredio je dan kada će se narod iskupiti. Potom je", kaže Aiša, "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao. Kada se pokazao samo rub sunca, sjeo je na minber, izgovorio tekbir, iskazao zahvalu Allahu, a potom nastavio: 'Vi se žalite na nerodnost vaših krajeva, na dugotrajnu sušu, a Allah vam je rekao, da Ga za sve molite i obećao da će vam se u tom odazvati.'
Potom je proučio dovu koja u prijevodu glasi: 'Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova, blagom i milostivom, Gospodaru Sudnjeg dana. Nema Boga osim Jedinog Allaha i On čini što hoće.
Allahu moj, Ti si jedini Bog i nema drugog osim Tebe. Ti si bogat, a mi smo pravi siromasi, spusti nam kišu i ojačaj nas i održi do smrti!'
Istovremeno je držao dignute svoje ruke toliko da mu se ukazala bjelina ispod pazuha, leđima se okrenuo svijetu i izvratio ogrtač. Iza toga okrenuo se svijetu, sišao sa minbera i klanjao dva rekata.
Po izvršenom obredu, Allah je dao oblak, grmljavinu i sijevanje svjetlice, a potom, Božijom voljom, propadala je i kiša i on nije došao ni do svoje džamije, a potoci su protekli. Pošto je vidio, kako brzo idu u sklonište, osmjehnuo se toliko, da su mu se zubi očnjaci ukazali, a potom rekao: 'Svjedočim da je Allah svemoćan, a i da sam ja Njegov rob i poslanik.'"
Ahmed b. Hanbel preko Abdullaha b. Zejda navodi slučaj, kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj obred počeo klanjanjem, a hutbu je održao iza obavljenog namaza. Izloženo ukazuje da su oba vida ovog obreda dozvoljena,
– namaz za kišu sastoji se od dva rekata.
Ebu-Davud navodi kako je Ibni-Abbas učio dovu, izgovarao tekbir, a potom klanjao dva rekata, onako kao što se oni klanjaju prilikom Bajrama. Na osnovu ovoga, Hattabi smatra da se namaz za kišu klanja uz izgovor šest tekbira poput onih u bajram-namazima. Ovo mišljenje dijeli još Šafija, Seid b. Musejjeb, Omer b. Abdul-Aziz, Mekhul, Muhammed b. Džerir-Taberi.
Najveći broj pravnika smatra da se ovaj namaz obavlja kao svaka obična nafila, otpočeta jednim početnim tekbirom. Ovo mišljenje zastupaju Malik, Sevri, Evza'i, Ishak, Ahmed, Ebu-Sevr, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed.
Ebu-Davud kaže: "Vjernik ovdje ima pravo odabiranja, ako hoće, izgovarat će šest tekbira poput onih u bajram-namazu, a ako hoće može ih izostaviti. Važno je da se namaz otpočne izgovorom tekbira."
Hakim u svom "Mustedreku", a Darekutni i Bejheki u svojim "Sunenima" sa senedom ističu da je Talha izjavio: "Poslao me Mervan Abbasu, da ga pitam za uobičajeni red namaza za kišu."
"Način obreda za kišnu dovu je isti kao kod bajram-namaza, samo što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izvraćao svoju odoru i njenu desnu stranu stavljao na svoje lijevo rame, a lijevu stranu na desno rame. Klanjao je po dva rekata, na prvom bi izgovorio sedam tekbira i proučio suru 'Sebbi-hisme rabbikel-a'la', a na drugom 'Hel etake hadisul-gašije', a potom izgovorio pet tekbira."
Nesai kaže da je primjena ovoga postupka napuštena, Buharija da je nepoznata, a Ebu-Hatem da spada u grupu slabih hadisa;

KIŠNA DOVA U DŽAMIJI U KOJOJ SE KLANJA DŽUMA

بَاب الِاسْتِسْقَاءِ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ

1013. PRIČAO NAM JE Muhammed, njega obavijestio Ebu-Damre Enes b. Ijad, ovome ispričao Šerik b. Abdullah b. Ebu-Nemir, kako je čuo Enes b. Malika gdje spominje da je neko unišao jednog petka na vrata (džamije), koja su bila prema minberu, dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao i držao hutbu, okrenuo se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i stojeći rekao:
"Allahov Poslaniče, stoka propada i putovati ne možemo, pa moli Allaha da nam pomogne!"
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

١٠١٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِاللهِ ابْنِ أَبِي نَمِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَذْكُرُ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ بَابٍ كَانَ وِجَاهَ الْمِنْبَرِ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَتِ الْمَوَاشِي وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللهَ يُغِيثُنَا

– namaz za kišu obavlja se danju u vremenu bajram-namaza, a poslije proučene Fatihe, uči se sure koje je uobičajeno učiti na bajram-namazu,
– Ebu-Hanife smatra da kolektivno klanjanje namaza za kišnu dovu nije potrebno, ali je dozvoljeno da ga prisutni pojedinačno obavljaju. Ovaj se obred, dakle, sastoji samo od dove za molitvu da padne kiša i molitve za oprost grijeha, kako je to u Kur'anu rečeno: "Molite Allaha za oprost, a On prašta. On vam šalje kišu sa neba."
Pored izloženog postoji niz predanja u kojima se ne spominje da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ma kakav namaz.
Ibni-Madže navodi da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao jedan čovjek i rekao: "Allahov Poslaniče, moli Allaha da nam padne kiša!" Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, digao je ruke i proučio dovu slijedećeg sadržaja: "Allahu moj, spusti nam obilnu rodnu kišu, kišu korisnu, a ne štetnu!" Kasnije su mu se potužili na preobilnu kišu i rekli: "Allahov Poslaniče, porušit će nam se kuće!" Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio je: "Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!" Utom se oblak počeo povlačiti desno i lijevo.
Taberi navodi da je Ibni-Umame rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao u džamiji duha-namaz, izgovorio tri tekbira, a potom proučio dovu ovog sadržaja: 'Allahu moj, podari nam kišu' – rekavši to tri puta – 'Allahu moj, omogući nam da imamo masnoće, mlijeka, loja i mesa!'
Na nebu nismo tada vidjeli nikakva oblaka. Utom je zapuhao jak vjetar, uzdigao prašinu, nagomilao oblake i kiša je otpočela padati, a svijet uz viku i galamu zbijao se pod krovove džamija i svojih kuća."
Bejheki u svom "Sunenu" sa senedom navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, molio za kišu samo dovom ovog sadržaja: "Allahu moj, podari nam dobru i blagorodnu kišu koja će ispomoći tvoje robove, omogućiti punjenje vimena mužom i koristiti usjevima!"
Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci ističe, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, učio samo kraću dovu, koja u prijevodu znači: "Allahu moj, podari kišu i napoj svoje robove i svoje životinje, prospi na nas Svoju milost i oživi obamrli Svoj grad!"
Ebu-Davud, također, navodi da je iz Nedžda došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, neki čovjek i rekao: "Allahov Poslaniče, mi smo u oskudici i propadosmo, pa moli Allaha za nas!" Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potom je proučio samo dovu.
Navedeni i još mnogi drugi slučajevi potvrđuju ispravnost stava Ebu-Hanife da se ritual za kišnu dovu sastoji samo od dove i molbe za oprost grijeha, a pojedinačno klanjanje nafile, da je dozvoljeno, ali ne i propisano kao sunnet.

podiže ruke", priča Enes, "i izgovori: 'Allahu moj, napoji nas! Allahu moj, napoji nas! Allahu moj, napoji nas!'"

"Allaha mi", nastavlja Enes, "na nebu nismo primijetili ni oblaka, pa ni oblačka, niti išta. Između nas i (brda) Sel'a nije bilo nikakve kuće ili zgrade da bi nam zaklonila (pregled). Iza Sel'a se pojavio oblak poput štita i kada je stigao nasred neba, raširi se i kiša poče padati."

"Allaha mi", nastavlja Enes, "nismo više vidjeli sunca šest dana."

Slijedećeg petka, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao i držao hutbu, uniđe na ista vrata neko, okrenu se prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, stoka propada, a putevi se prekidoše, pa moli Allaha da kišu zaustavi!"

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podiže ruke i izgovori: "Allahu moj, oko nas je, a ne na nas! Allahu moj, na (brežuljke) brda, na visoravni, na planine, na doline i rastinje!"

Kiša presta da pada, izašli smo i išli po suncu.

"Pitao sam Enesa", kaže Šerik, "je li to bio onaj isti, prvi čovjek?"

"Ne znam" – odgovorio je Enes.[1]

قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا قَالَ أَنَسٌ وَلَا وَاللهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ وَلَا قَزَعَةً وَلَا شَيْئًا وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ قَالَ فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ التُّرْسِ فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ قَالَ وَاللهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَتِ الْأَمْوَالُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللهَ يُمْسِكْهَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالْجِبَالِ وَالْآجَامِ وَالظِّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَانْقَطَعَتْ وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ قَالَ شَرِيكٌ فَسَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَهُوَ الرَّجُلُ الْأَوَّلُ قَالَ لَا أَدْرِي .

1 Iz navedenog hadisa razabire se:
– dijalog sa imamom koji je već na minberu može se voditi samo ako je potrebno,
– hutba se obavlja stojeći i ona neće biti prekinuta, odnosno pokvarena, zbog nečijeg pitanja sa strane ili zbog padanja kiše,
– dozvoljeno je i poželjno zamoliti dobre i pobožne ljude da oni osobno uče kišnu dovu,
– tekst kišne dove može se ponoviti više puta,
– kišnu dovu hatib može obaviti u toku hutbe na minberu, uključivši je u redovnu dovu hutbe,
– nije obavezna dužnost da imam, a ni ostali prisutni, izvraćaju svoju odjeću i okreću se prema kibli,
– da se obred za kišnu molitvu sastoji iz dove i molbe za oprost grijeha, a dvorekatni namaz ljudi mogu pojedinačno klanjati.

KIŠNA DOVA PETKOM ZA VRIJEME HUTBE NE OKREĆUĆI SE KIBLI

بَاب الِاسْتِسْقَاءِ فِي خُطْبَةِ الْجُمُعَةِ غَيْرَ مُسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةِ

1014. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Ismail b. Dža'fer, prenoseći od Šerika, a ovaj od Enesa b. Malika da je jednog petka unišao u džamiju neki čovjek na vrata koja su bila prema Omerovoj kući, zvanoj "Darul-kadai", dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao i držao hutbu. Taj čovjek okrenu se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, blago (stoka) propade i putovati ne možemo, pa moli Allaha da nam dadne kišu!"
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podiže ruke i izgovori: "Allahu moj, daruj nas kišom! Allahu moj, daj nam kišu! Allahu moj, daj nam kišu!"
"Allaha mi", kaže Enes, "nismo vidjeli na nebu nikakav oblak, a ni oblačak. Između nas i brda Sel' nije bila nijedna građevina, niti bilo kakva kuća (koja bi nam nebo zaklanjala). Tada se iza Sel'a pojavio oblak poput štita, i kada je stigao nasred neba, raširio se i otpočela je padati kiša. Tako mi Allaha, ne vidjesmo više sunca šest dana!"
Slijedeće džume, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao i držao hutbu, uniđe neki čovjek na ista vrata, okrenu se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, stoka nam propada, a putevi se isprekidaše, pa moli Allaha da je od nas povuče!"
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podiže ruke", priča Enes, "i reče: 'Allahu moj, oko nas je, a ne na nas! Allahu moj, na brežuljke, na visoravni, uvale dolina i na rasadnike!'"
"I kiša se povuče" – priča Enes. "Izašli smo i šetali po suncu."
Šerik kaže: "Pitao sam Enesa b. Malika: 'Da li je to bio onaj isti čovjek?'"
"Ne znam" – odgovorio je Enes.[2]

١٠١٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شَرِيكٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَوْمَ جُمُعَةٍ مِنْ بَابٍ كَانَ نَحْوَ دَارِ الْقَضَاءِ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَائِمًا ثُمَّ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَتِ الْأَمْوَالُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللهَ يُغِيثُنَا فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ أَغِثْنَا اللَّهُمَّ أَغِثْنَا اللَّهُمَّ أَغِثْنَا قَالَ أَنَسٌ وَلَا وَاللهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ وَلَا قَزَعَةً وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ قَالَ فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ التُّرْسِ فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ فَلَا وَاللهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَتِ الْأَمْوَالُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللهَ يُمْسِكْهَا عَنَّا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالظِّرَابِ وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَأَقْلَعَتْ وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ قَالَ شَرِيكٌ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَهُوَ الرَّجُلُ الْأَوَّلُ فَقَالَ مَا أَدْرِي .

2 Izraz "Darul-kadai" je kratica od "Darul-kadai dejni Umere". To je stambena kuća halife Omera, koju je on oporukom ostavio zajednici, na ime uzimanja svoje halifske plaće iz kase Islamske zajednice.

DOVA ZA KIŠU SA MINBERA

بَاب الِاسْتِسْقَاءِ عَلَى الْمِنْبَرِ

1015. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebu-Avane, prenoseći od Katade, a ovaj od Enesa koji je rekao:
"Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog petka držao hutbu, dođe neki čovjek i reče: 'Allahov Poslaniče, suša je, pa moli Allaha da nas napoji.' Proučio je dovu i kiša je pala, skoro da nismo uspjeli stići ni do svojih kuća. Tako je padala do slijedeće džume neprekidno."
"Taj isti čovjek ili neko drugi", priča Enes, "usta i reče: 'Allahov Poslaniče, moli Allaha da je od nas odstrani!'"
"I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio je: 'Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!'"
"Vidio sam oblake", kaže Enes, "kako se odvajaju desno-lijevo i svijet kisne, a Medinelije ne kisnu."

١٠١٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ قَحَطَ الْمَطَرُ فَادْعُ اللهَ أَنْ يَسْقِيَنَا فَدَعَا فَمُطِرْنَا فَمَا كِدْنَا أَنْ نَصِلَ إِلَى مَنَازِلِنَا فَمَا زِلْنَا نُمْطَرُ إِلَى الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ قَالَ فَقَامَ ذَلِكَ الرَّجُلُ أَوْ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ ادْعُ اللهَ أَنْ يَصْرِفَهُ عَنَّا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا قَالَ فَلَقَدْ رَأَيْتُ السَّحَابَ يَتَقَطَّعُ يَمِينًا وَشِمَالًا يُمْطَرُونَ وَلَا يُمْطَرُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ .

KO SMATRA DOVOLJNIM PROUČITI DOVU ZA KIŠU NA DŽUMI

بَاب مَنِ اكْتَفَى بِصَلَاةِ الْجُمُعَةِ فِي الِاسْتِسْقَاءِ

1016. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Šerika b. Abdullaha, ovaj od Enesa koji je rekao:
"Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dođe neko i reče: 'Stoka propade i ne možemo putovati!' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je dovu i mi smo kisnuli od petka do petka. Taj isti dođe (drugog petka) i reče: 'Kuće se porušiše,

١٠١٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ هَلَكَتِ الْمَوَاشِي وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ فَدَعَا فَمُطِرْنَا مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ

Konkretni naslov spomenute kuće je podugačak i za izgovor nepodesan, pa je po običaju skraćen na samo prvi dio imena i tako se ime Omerove kuće sačuvalo pod skraćenim imenom "Darul-kadai".
U vezi s dolaskom ove kuće u vlasništvo Islamske zajednice, historičari ističu da je halifa Omer plaću, na ime poslova hilafeta, uzmao iz društvene kase i time izdržavao sebe i svoju porodicu. Svaku primljenu sumu novca on je bilježio i pred samu smrt oporučio svome sinu Abdullahu da proda stambenu kuću i dobivenim novcem izmiri zajednici sumu koju je on svojevremeno iz zajedničke kase podigao na ime plaća. Po njegovoj smrti sin mu je kuću prodao Mu'aviji za dvadeset osam hiljada dirhema, i blagajni zajednice odmah ustupio odgovarajući dio.

putovi isprekidaše, stoka propade, pa moli Allaha da je obustavi!'
I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustade i izgovori: 'Allahu moj, na brežuljke, na visoravni, doline i rastinje.'
I oblaci se raziđoše iznad Medine, kao da je neko uklonio platno."

السُّبُلُ وَهَلَكَتِ الْمَوَاشِي فَادْعُ اللهَ يُمْسِكْهَا فَقَامَ ﷺ فَقَالَ اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالظِّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ فَانْجَابَتْ عَنِ الْمَدِينَةِ انْجِيَابَ الثَّوْبِ .

DOVA KAD SE PUTEVI ISPREKIDAJU OD OBILNE KIŠE

باب الدُّعَاءِ إِذَا تَقَطَّعَتِ السُّبُلُ مِنْ كَثْرَةِ الْمَطَرِ

1017. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik, prenoseći od Šerika b. Abdullaha b. Ebu-Nemira, on od Enesa b. Malika, koji je ispričao:
"Došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan čovjek i reče: 'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, stoka propada, putevi se isprekidaše, pa moli Allaha!'
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je dovu i kisnuli su od džume do džume. Kasnije dođe opet neki čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče:
'Allahov Poslaniče, kuće se porušiše, putevi isprekidaše, a stoka upropasti!'
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovori: 'Allahu moj, na vrhove je brda, na brežuljke, utrobe dolina i rastinje!' U tom se oblaci raziđoše iznad Medine, poput odjeće."

١٠١٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَتِ الْمَوَاشِي وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللهَ فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَمُطِرُوا مِنْ جُمُعَةٍ إِلَى جُمُعَةٍ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ وَهَلَكَتِ الْمَوَاشِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اللَّهُمَّ عَلَى رُءُوسِ الْجِبَالِ وَالْآكَامِ وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ فَانْجَابَتْ عَنِ الْمَدِينَةِ انْجِيَابَ الثَّوْبِ .

REČENO JE DA VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NIJE IZVRAĆAO SVOJ OGRTAČ, PETKOM, PRI UČENJU KIŠNE DOVE

بَاب مَا قِيلَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يُحَوِّلْ رِدَاءَهُ فِي الِاسْتِسْقَاءِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

1018. PRIČAO NAM JE Hasan b. Bišr, njemu Mu'āfa b. Imran, prenoseći od Evza'ija, a on od Ishaka b. Abdullaha, ovaj od Enesa b. Malika, da se neko potužio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, na upropaštavanje stoke i teškoće porodica, pa se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obratio Allahu i molio da padne kiša.
(Enes) nije spomenuo da je Poslanik (tada) izvratio svoju odjeću, niti se okretao kibli.

١٠١٨. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَافَى بْنُ عِمْرَانَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا شَكَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ هَلَاكَ الْمَالِ وَجَهْدَ الْعِيَالِ فَدَعَا اللهَ يَسْتَسْقِي وَلَمْ يَذْكُرْ أَنَّهُ حَوَّلَ رِدَاءَهُ وَلَا اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ .

KADA LJUDI ZATRAŽE OD IMAMA DA TRAŽI KIŠU, ON IH NEĆE ODBITI

بَاب إِذَا اسْتَشْفَعُوا إِلَى الْإِمَامِ لِيَسْتَسْقِيَ لَهُمْ لَمْ يَرُدَّهُمْ

1019. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Šerika b. Abdullaha b. Ebu-Nemira, a on od Enesa b. Malika koji reče:
"Došao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan čovjek i rekao: 'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, stoka propada, a putovati ne možemo, pa moli Allaha (za kišu)!'
On je zamolio Allaha i mi smo kisnuli od te džume pa sve do slijedeće. Tada dođe Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, opet neki čovjek i reče: 'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, kuće se porušiše, putevi isprekidaše, a stoka skoro propade!' I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovori: 'Allahu moj, spusti kišu da padne na brda, na brežuljke, na utrobe dolina i rasadnika!' I oblak se povukao sa Medine i oko nje se raširio poput haljine (na čovjeku)."

١٠١٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ شَرِيكِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَتِ الْمَوَاشِي وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللهَ فَدَعَا اللهَ فَمُطِرْنَا مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ وَهَلَكَتِ الْمَوَاشِي فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اللَّهُمَّ عَلَى ظُهُورِ الْجِبَالِ وَالْآكَامِ وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ فَانْجَابَتْ عَنِ الْمَدِينَةِ انْجِيَابَ الثَّوْبِ .

KADA IDOLOPOKLONICI TRAŽE INTERVENCIJU MUSLIMANA PRILIKOM SUŠE I OSKUDICE

بَاب إِذَا اسْتَشْفَعَ الْمُشْرِكُونَ بِالْمُسْلِمِينَ عِنْدَ الْقَحْطِ

1020. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, prenoseći od Sufjana, njemu Mensur i A'meš, čuvši od Ebi-Duha'a, a ovaj od Mesruka koji je rekao:
"Došao sam Ibni-Mes'udu, i on reče: 'Kurejšije su se sustezali od islama i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je dovu protiv njih; snašla ih je nerodna godina u kojoj su mnogi stradali: jeli su crkotinu i (istucane) kosti.' Tada mu dođe Ebu-Sufjan, (a bio je idolopoklonik) i reče: 'Muhammede, došao si da naređuješ obilaženje (i ispomaganje) rodbine, a tvoj svijet propada, pa moli Allaha (za njih)!'
Alejhisselam citira ajet: 'Pa sačekaj dan kada će se s neba spustiti jasan dim!'"
Oni su se (kaže Buharija) opet povratili svome nevjerovanju, našto se odnosi i Njegov uzvišeni govor: "... dan kada ćemo ih snažno zgrabiti"[1], dan Bedra.
Esbat (b. Nasr) dodaje, kaže Buharija (na mekkanski slučaj još drugi iz Medine), prenoseći od Mensura: "...Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obratio se molbom (dovom), pa su napojeni kišom, koja im je padala sedam dana. Svijet se kasnije požalio na mnogu kišu, pa je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) molio: 'Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!'
U tom se oblak povukao i svijet se oko njih ponovo napojio."

١٠٢٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ عَنْ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ وَالْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ أَتَيْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ فَقَالَ إِنَّ قُرَيْشًا أَبْطَئُوا عَنِ الْإِسْلَامِ فَدَعَا عَلَيْهِمُ النَّبِيُّ ﷺ فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَتَّى هَلَكُوا فِيهَا وَأَكَلُوا الْمَيْتَةَ وَالْعِظَامَ فَجَاءَهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ جِئْتَ تَأْمُرُ بِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ هَلَكُوا فَادْعُ اللهَ فَقَرَأَ (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ) ثُمَّ عَادُوا إِلَى كُفْرِهِمْ فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى (يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ) يَوْمَ بَدْرٍ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَزَادَ أَسْبَاطٌ عَنْ مَنْصُورٍ فَدَعَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَسُقُوا الْغَيْثَ فَأَطْبَقَتْ عَلَيْهِمْ سَبْعًا وَشَكَا النَّاسُ كَثْرَةَ الْمَطَرِ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَانْحَدَرَتِ السَّحَابَةُ عَنْ رَأْسِهِ فَسُقُوا النَّاسُ حَوْلَهُمْ .

1 "Ed-Duhan", 10 ajet.

DOVA KADA PREVIŠE PADA KIŠA: "...OKO NAS JE, A NE NA NAS!"

باب الدُّعاءِ إذا كثُرَ المطرُ حوالَيْنا ولا علَيْنا

1021. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr, njemu Mu'temir, prenoseći od Ubejdullaha, on od Sabita, a ovaj od Enesa, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog je petka držao hutbu, kad se svijet podiže i zavika: 'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, zasušilo je, drveće je požutjelo, a stoka propade, pa moli Allaha da nas napoji!'
Tada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dva puta izgovorio: 'Allahu moj, napoji nas!' Kunem se Allahom, da na nebu nismo vidjeli ni oblačka. Najednom se pojavio oblak, kiša prokapa, a on siđe sa minbera i klanja namaz. Kiša je još padala i padala je sve do slijedeće džume. Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao da drži hutbu, svijet je opet povikao: 'Kuće se porušiše, a putevi isprekidaše, pa moli Allaha da je zaustavi!'
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osmjehnu se, a potom reče: 'Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!' I oblak se povuče sa Medine, kiša poče padati oko nje, a na Medinu nijedna kap. Ja sam pogledao prema Medini; bila je kao u vijencu."

١٠٢١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ يَوْمَ جُمُعَةٍ فَقَامَ النَّاسُ فَصَاحُوا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ قَحَطَ الْمَطَرُ وَاحْمَرَّتِ الشَّجَرُ وَهَلَكَتِ الْبَهَائِمُ فَادْعُ اللهَ يَسْقِينَا فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا مَرَّتَيْنِ وَايْمُ اللهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً مِنْ سَحَابٍ فَنَشَأَتْ سَحَابَةٌ وَأَمْطَرَتْ وَنَزَلَ عَنِ الْمِنْبَرِ فَصَلَّى فَلَمَّا انْصَرَفَ لَمْ تَزَلْ تُمْطِرُ إِلَى الْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيهَا فَلَمَّا قَامَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ صَاحُوا إِلَيْهِ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللهَ يَحْبِسْهَا عَنَّا فَتَبَسَّمَ النَّبِيُّ ﷺ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَكَشَطَتِ الْمَدِينَةُ فَجَعَلَتْ تُمْطِرُ حَوْلَهَا وَلَا تُمْطِرُ بِالْمَدِينَةِ قَطْرَةٌ فَنَظَرْتُ إِلَى الْمَدِينَةِ وَإِنَّهَا لَفِي مِثْلِ الْإِكْلِيلِ .

UČENJE KIŠNE DOVE STOJEĆI

باب الدُّعاءِ في الاستِسقاءِ قائمًا

1022. REKAO NAM JE (kaže Buharija), Ebu-Nu'ajm, prenoseći od Zuhejra, ovaj od Ebu Ishaka, da je Abdullah b. Jezid, ensarija, izašao (u pustinju kod Kufe). S njim su izašli još Bera' b. Azib i Zejd b. Erkam, radijallahu anhum. Abdullah b. Jezid je s njima molio za kišu, stojeći na nogama, a nije bio na minberu. Prvo je zamolio oprost grijeha, potom klanjao dva rekata, na kojima je učio Kur'an naglas. Ezan i ikamet nije proučio.
"Abdullah b. Jezid", priča Ebu-Ishak, "vidio je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

١٠٢٢. وَقَالَ لَنَا أَبُو نُعَيْمٍ عَنْ زُهَيْرٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ خَرَجَ عَبْدُاللهِ بْنُ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيُّ وَخَرَجَ مَعَهُ الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ وَزَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ فَاسْتَسْقَى فَقَامَ بِهِمْ عَلَى رِجْلَيْهِ عَلَى غَيْرِ مِنْبَرٍ فَاسْتَغْفَرَ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ يَجْهَرُ بِالْقِرَاءَةِ وَلَمْ يُؤَذِّنْ وَلَمْ يُقِمْ قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ وَرَأَى عَبْدُاللهِ بْنُ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيُّ النَّبِيَّ ﷺ .

1023. PRIČAO NAM JE Ebu-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, njemu ispričao Abbad b. Temim, da ga je obavijestio njegov stric (Abdullah b. Zejd), a on je bio jedan od drugova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (na musalu) sa svijetom, da im moli za kišu, stao (na minber) i molio stojeći. Potom se okrenuo prema kibli, izvratio svoj ogrtač i (kiša je padala) i bili su napojeni.

١٠٢٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبَّادُ بْنُ تَمِيمٍ أَنَّ عَمَّهُ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ بِالنَّاسِ يَسْتَسْقِي لَهُمْ فَقَامَ فَدَعَا اللهَ قَائِمًا ثُمَّ تَوَجَّهَ قِبَلَ الْقِبْلَةِ وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ فَأُسْقُوا .

UČENJE NAGLAS KUR'ANA PRI NAMAZU ZA KIŠU

بَاب الْجَهْرِ بِالْقِرَاءَةِ فِي الِاسْتِسْقَاءِ

1024. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Ebu-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga strica:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je (na musalu) da moli za kišu. Okrenuo se licem prema kibli, učio dovu, izvratio svoj ogrtač i zatim klanjao dva rekata, u kojima je naglas učio Kur'an."

١٠٢٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَسْقِي فَتَوَجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ يَدْعُو وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ جَهَرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ .

KAKO JE VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, OKRENUO SVIJETU SVOJA LEĐA

بَاب كَيْفَ حَوَّلَ النَّبِيُّ ﷺ ظَهْرَهُ إِلَى النَّاسِ

1025. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibnu-Ebi-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga strica:
"Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je izašao da moli za kišu. Leđa je okrenuo svijetu, a lice kibli i učio dovu, a onda izvratio svoj ogrtač i klanjao nam dva rekata namaza, u kojima je Kur'an učio naglas."

١٠٢٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَوْمَ خَرَجَ يَسْتَسْقِي قَالَ فَحَوَّلَ إِلَى النَّاسِ ظَهْرَهُ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو ثُمَّ حَوَّلَ رِدَاءَهُ ثُمَّ صَلَّى لَنَا رَكْعَتَيْنِ جَهَرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ .

NAMAZ ZA KIŠU IMA DVA REKATA

1026. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Sufjan, prenoseći od Abdullaha b. Ebi-Bekra, on od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga strica, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, molio za kišu, zatim klanjao dva rekata i izvratio svoj ogrtač.

بَاب صَلاَةِ الِاسْتِسْقَاءِ رَكْعَتَيْنِ

١٠٢٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَسْقَى فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ .

NAMAZ ZA KIŠU KLANJA SE NA MUSALI

بَاب الِاسْتِسْقَاءِ فِي الْمُصَلَّى

1027. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Sufjan, prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Bekra, on čuo od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga strica:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je na musalu da moli za kišu, okrenuo se prema kibli, klanjao dva rekata, a svoj ogrtač (prethodno) izvratio."
Sufjan dodaje: "Mene je obavijestio Mes'udi, prenoseći od Ebu-Bekra: '...stavio je desnu stranu na lijevu (od ogrtača poslije izvrtanja)."

١٠٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمُصَلَّى يَسْتَسْقِي وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ قَالَ سُفْيَانُ فَأَخْبَرَنِي الْمَسْعُودِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرٍ قَالَ جَعَلَ الْيَمِينَ عَلَى الشِّمَالِ .

OKRETANJE PREMA KIBLI KOD UČENJA KIŠNE DOVE

بَاب اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ فِي الِاسْتِسْقَاءِ

1028. PRIČAO NAM JE Muhammed, njega obavijestio Abdul-Vehab, njemu ispričao Jahja b. Seid, ovoga obavijestio Ebu-Bekr b. Muhammed, Ebu-Bekra izvijestio Abbad b. Temim, da mu je prenio Abdullah b. Zejd, Medinlija, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao na musalu da klanja. Pošto je proučio dovu ili (kaže Jahja b. Seid) htio da je uči, okrenuo se prema kibli i izvratio ogrtač.
Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: "Ovaj Ibn-Zejd je Mazinija, a onaj prvi (spomenut u jednom od ranijih seneda) je Kufanac, on je Ibni-Jezid."

١٠٢٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلاَمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ مُحَمَّدٍ أَنَّ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَاللهِ ابْنَ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى يُصَلِّي وَأَنَّهُ لَمَّا دَعَا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ عَبْدُاللهِ بْنُ زَيْدٍ هَذَا مَازِنِيٌّ وَالْأَوَّلُ كُوفِيٌّ هُوَ ابْنُ يَزِيدَ .

ZA VRIJEME KIŠNE DOVE PRISUTNI DIŽU RUKE ZAJEDNO SA IMAMOM

1029. KAŽE Ejjub b. Sulejman: "Pričao mi je Ebu-Bekr b. Ebi-Uvejs, prenoseći od Sulejmana b. Bilala, njemu pričao Jahja b. Seid:
"Čuo sam Enesa b. Malika, kada je rekao da je jednog petka došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan beduin iz pustinje i rekao: 'Allahov Poslaniče, propade stoka, propadoše porodice, propadoše ljudi', i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podiže ruke da uči dovu. I prisutni ljudi podigoše svoje ruke, moleći se za kišu.
Nismo bili ni izašli iz džamije, a kiša je počela padati i tako padala sve do drugog džuma-namaza" – reče Enes.
"Kasnije je ovaj čovjek opet došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: 'Allahov Poslaniče, putniku je dotužilo, a i put je spriječen!'"[1]

1030. KAŽE Uvejsi da mu je pričao Muhammed b. Dža'fer, prenoseći od Jahjaa b. Seida i Šurejka da su čuli Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, podigao ruke (priča Enes), "tako da sam vidio bjelinu ispod njegovih pazuha."

بَاب رَفْعِ النَّاسِ أَيْدِيَهُمْ مَعَ الْإِمَامِ فِي الِاسْتِسْقَاءِ

١٠٢٩. قَالَ أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ أَتَى رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ مِنْ أَهْلِ الْبَدْوِ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَتِ الْمَاشِيَةُ هَلَكَ الْعِيَالُ هَلَكَ النَّاسُ فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَيْهِ يَدْعُو وَرَفَعَ النَّاسُ أَيْدِيَهُمْ مَعَهُ يَدْعُونَ قَالَ فَمَا خَرَجْنَا مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى مُطِرْنَا فَمَا زِلْنَا نُمْطَرُ حَتَّى كَانَتِ الْجُمُعَةُ الْأُخْرَى فَأَتَى الرَّجُلُ إِلَى نَبِيِّ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ بَشِقَ الْمُسَافِرُ وَمُنِعَ الطَّرِيقُ .

١٠٣٠. وَقَالَ الْأُوَيْسِيُّ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ وَشَرِيكٍ سَمِعَا أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطَيْهِ .

1 Iz navedenog kao i ranijih hadisa zaključuje se:
– dizanje ruku prema nebu prilikom učenja dove je mustehab (preporučljivo), jer se time, pored molbe, ukazuje na Allahovu svemoć i ljudsku slabost.
Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom rekao: "Allah je milostiv i Njega je stid da robovske ruke prema Njemu podignute, povrati natrag prazne."
Malik smatra, da se pri učenju kišne dove ruke dižu do spram prsa, ali sa okrenutim dlanovima prema dolje, kad god se uči dova za otklanjanje kakve nesreće, a kod ostalih dova sa dlanovima prema gore.
Nevevi ističe da učenjaci hanefijske pravne škole smatraju sunnetom da se ruke dižu sa dlanovima prema dolje, kad god se uči dova za otklanjanje kakve nesreće, a kod ostalih dova sa dlanovima prema gore.

IMAM DIŽE RUKE KOD KIŠNE DOVE

باب رَفْعِ الْإِمَامِ يَدَهُ فِي الِاسْتِسْقَاءِ

1031. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Jahja (b. Seid) i Ibni-Ebi-Adijj, prenoseći od Seida, on od Katade, a ovaj od Enesa b. Malika:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao bi visoko ruke, samo u kišnoj dovi, tako visoko, da bi mu se vidjela bjelina ispod pazuha."

١٠٣١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الِاسْتِسْقَاءِ وَإِنَّهُ يَرْفَعُ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطَيْهِ .

ŠTA SE UČI KADA POČNE PADATI KIŠA

باب مَا يُقَالُ إِذَا مَطَرَتْ

Ibnu-Abbas kaže: "Izraz (u Kur'anu) 'ke sajjib' znači 'kiša', a drugi kažu da je taj izraz izveden od 'sābe' i 'esābe', 'jesūbu', što znači 'liti, padati kiša.'"

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (كَصَيِّبٍ) الْمَطَرُ وَقَالَ غَيْرُهُ صَابَ وَأَصَابَ يَصُوبُ .

1032. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil-Ebul-Hasan Mervezi, njega obavijestio Abdullah, ovoga Ubejdullah, prenoseći od Nafija on od Kasima b. Muhammeda, a ovaj od Aiše, da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao, kad god bi vidio kišu:
"Allahu moj, podari nam korisnu kišu!"
U drugom senedu, (gore spomenutog) Abdullaha slijedi Kasim b. Jahja, prenoseći od Ubejdullaha...
Gornji hadis pripovijedali su i Evza'i i Ukajl, prenoseći od Nafija.[1]

١٠٣٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ قَالَ اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا تَابَعَهُ الْقَاسِمُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ وَرَوَاهُ الْأَوْزَاعِيُّ وَعُقَيْلٌ عَنْ نَافِعٍ .

1 Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi:
"Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na obzorju neba vidio neobično gomilanje oblaka, napustio bi posao, pa makar to bio i namaz i izgovorio: 'Allahu moj, utječem Ti se od zla!' A kada bi već otpočela padati kiša, rekao bi: 'Allahu moj, podari nam ugodnu kišu!'"
Ibni-Madže isti slučaj navodi u slijedećoj varijanti: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio oblak na nebu, prekinuo bi svoj posao, pa makar bio i namaz, stao prema njemu i izgovorio: 'Allahu moj, utječem Ti se od zla s kojim je on poslan!' A kada bi već otpočela padati kiša, izgovorio bi dva-tri puta: 'Allahu moj, korisnog nam dara!' Kada bi se oblak rastupio i kiša ne bi ni pala, on bi se opet Allahu zahvalio."

POKISAO NA KIŠI DA MU JE LILO NIZ BRADU

1033. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah, ovoga Evza'i, njemu pričao Ishak b. Abdullah b. Ebi-Talha, ensarija, ovome Enes b. Malik, radijallahu anhu:
"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svijet je zadesila sušna godina i dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog petka na minberu učio hutbu, ustao je jedan beduin i rekao: 'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, blago propade, porodice izgladnjele, pa moli Allaha za nas, da nam dadne kišu!'
I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem" (priča Enes), "podiže svoje ruke. U to vrijeme na nebu nije bilo ni oblačka.Najednom, uzdiže se oblak poput brda, a Poslanik nije ni sišao sa minbera, ja primijetim kišu kako mu lije niz bradu.
Kisli smo", rekao je Enes, "taj dan, sutra, prekosutra i tako sve do drugog džuma-namaza, kada onaj isti beduin (nomad), ili neko drugi, usta i reče: 'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, građevine se porušiše, a blago potopi, pa moli Allaha za nas!'
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podigao je ruke i izgovorio: 'Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!' I skoro da nije počeo ni pokazivati svojom rukom prema nebu, a oblak se povuče, tako da je Medina bila kao u uvali, a dolinom je protjecala (voda) mjesec dana tako kao da je nekakav kanal. Niko nije došao ni iz jednog kraja, a da nije pričao o toj obilatoj kiši" – priča Enes.

بَاب مَنْ تَمَطَّرَ فِي الْمَطَرِ
حَتَّى يَتَحَادَرَ عَلَى لِحْيَتِهِ

١٠٣٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ ابْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِاللهِ ابْنِ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ أَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَبَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللهَ لَنَا أَنْ يَسْقِيَنَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَيْهِ وَمَا فِي السَّمَاءِ قَزَعَةٌ قَالَ فَثَارَ سَحَابٌ أَمْثَالُ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِنْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ قَالَ فَمُطِرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَفِي الْغَدِ وَمِنْ بَعْدِ الْغَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ إِلَى الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى فَقَامَ ذَلِكَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ رَجُلٌ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ تَهَدَّمَ الْبِنَاءُ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللهَ لَنَا فَرَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَيْهِ وَقَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا قَالَ فَمَا جَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ السَّمَاءِ إِلَّا تَفَرَّجَتْ حَتَّى صَارَتِ الْمَدِينَةُ فِي مِثْلِ الْجَوْبَةِ حَتَّى سَالَ الْوَادِي وَادِي قَنَاةَ شَهْرًا قَالَ فَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجَوْدِ .

ŠTA RADITI KADA PUŠE VJETAR

بَاب إِذَا هَبَّتِ الرِّيحُ

1034. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem, njega obavijestio Muhammed b. Dža'fer, ovoga Humejd da je čuo od Enesa koji je rekao:
"Kad god bi zapuhao jak vjetar, to bi se (usljed brižnosti) poznalo na licu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

١٠٣٤. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي حُمَيْدٌ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ ابْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَتِ الرِّيحُ الشَّدِيدَةُ إِذَا هَبَّتْ عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ .

IZJAVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "POTPOMOGNUT SAM JUTARNJIM POVJETARCEM."

بَاب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ نُصِرْتُ بِالصَّبَا

1035. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu'be od Hakema prenoseći od Mudžahida, on od Ibnu-Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Potpomognut sam jutarnjim povjetarcem (istočnjakom), a upropašten je narod Ad zapadnjakom."[2]

١٠٣٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ نُصِرْتُ بِالصَّبَا وَأُهْلِكَتْ عَادٌ بِالدَّبُورِ .

---

1 Enes je drugom prilikom izjavio: "Kada bi zapuhao jak vjetar, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bi učio dovu slijedećeg sadržaja: 'Allahu moj, molim Te za dobro koje samo Ti možeš dati, a utječem Ti se od zla koje samo Ti možeš otkloniti!'" Taberi ističe: "Kad bi puhnuo jak vjetar, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bi se prema njemu licem okrenuo, sjeo na koljena i izgovorio: 'Allahu moj, učini nam ga dobrim, kao i ono sa čim si ga poslao, a utječem Ti se od njegova zla i zla onog s kojim je poslan! Allahu moj, učini nam ga kao Svoju milost, a ne kao kaznu! Allahu moj, učini nam ga sretnim i radosnim, a ne strašnom olujom!'"
Muslim u svom "Sahihu" ističe kako je Aiša rekla: "Kada bi zapuhao jak vjetar, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi učio dovu: 'Allahu moj, molim Te, učini nam ga dobrim i ono što on sobom nosi, a utječem Ti se od njegova zla i onoga zla zbog kojeg je poslan!'"
"Kad god bi se počeli oblaci gomilati, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem", kaže Aiša, "zabrinuo bi se, u licu promijenio, iz kuće izlazio i opet natrag ulazio, okretao se i razgledao po nebu, a kada bi kiša otpočela normalno padati, laknulo bi mu." Aiša je to na njemu očito primjećivala, pa ga je jednom prilikom za to i upitala, a on joj je odgovorio: "Oblak može ponekad da bude i koban, kao što je bio onaj koji je upućen na Ad narod, iako su mu se oni, kako se to u Kur'anu navodi, radovali."

2 Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimani potpomognuti su vjetrom istočnjakom prilikom Hendek bitke. To je bio studen, jak, s kišom pomiješan vjetar, koji je preko noći pogasio vatre neprijatelja, počupao kolje šatora, a same šatore dijelom poderao, a dijelom preko brda odnio zajedno sa hranom i ostalom ratnom opremom. Na ovaj istočnjak aludira se u jednom ajetu koji u prijevodu glasi: "Protiv njih poslali smo vjetar i armije koje oni nisu ni vidjeli."

ŠTA JE REČENO O ZEMLJOTRESIMA I POJAVAMA

بَاب مَا قِيلَ فِي الزَّلَازِلِ وَالْآيَاتِ

1036. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, ovoga Ebu-Zinad, prenoseći od Abdur-Rahmana-A'redža, a on od Ebu-Hurejre. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Smak svijeta neće biti dok nauka ne nestane, potresi se ne umnože, vrijeme ne bude brzo prolazilo, pojave se svakovrsne smutnje i umnože se neredi i ubistva, a namnoži se kapital – bogatstvo preko potrebe."[3]

١٠٣٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ وَتَكْثُرَ الزَّلَازِلُ وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ وَتَظْهَرَ الْفِتَنُ وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ وَهُوَ الْقَتْلُ الْقَتْلُ حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمُ الْمَالُ فَيَفِيضَ .

"Ād" narod stanovaše u području Ahkafa pa sve do Hadramevta. To su dosta neplodni krajevi. Upućen im je Hud pejgamber, ali mu se, kako to historičari navode, odazvalo nešto oko četiri hiljade osoba. Zbog njihovih opačina i neposlušnosti, Allah ih je uništio orkanom, tzv. zapadnjakom, koji je neprestano puhao sedam noći i osam dana. Hud i njegovi sljedbenici pravovremeno su se sklonili i spasili sigurne propasti. Spomenuti orkan bio je toliko jak, da je čupao stabla iz korijena, nosio ih nebu pod oblake, a potom vraćao na naselja "Ād" plemena, koja je redom rušio, a ljude i kućne namještaje zrakom nosio poput skakavaca. Ibn-Abbas propast "Ada" opisao je riječima: "Ko se uspio skloniti u tvrdo građenu kuću, vjetar joj je krovnu konstrukciju odnio, vrata i prozore razvalio i u tako otvorene zidine zgrade nanio pijeska i kamenja da su pod njim ljudi, u toku sedam-osam dana, zatrpavani živi, postepeno izdisali."
Navedeni hadis upozorava na prirodni zakon posljedice svakog reda: "Što ko čini, sebi čini." Ko čini zlo i nevaljalštine, ne treba se dobru nadati.

3 Pod "povlačenjem nauke" aludira se na izumiranje pravih učenjaka, padanje društva u zabludu i zaostalost i na zloupotrebu tehničkih izuma.
Zemljotresi i druge pojave u svemiru su posljedica osobitih prirodnih zakona, koji ljudima istovremeno služe i kao pouka i kao opomena za nedozvoljene poslove. U ovom smislu upućena je i Allahova riječ: "Mi šaljemo Naše prirodne nepogode samo radi opomene i zastrašivanja."
Za vrijeme halife Omera u Medini je bio manji zemljotres, pa je on na skupu javno rekao: "Medinelije, šta vi radite? Tako mi Allaha, ako se on još jednom pojavi, ja ću otići iz vaše sredine."
Jednom prilikom pitali su Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: "Hoćemo li biti uništeni dok se među nama bude nalazilo i dobrih ljudi?"
"Da, hoćete", odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, "i to kada se umnože zla djela, a dobre ljude Allah će proživjeti na njihovim ranijim dobrim namjerama."
Izraz "Jetekarebuz-zemanu" ima višestruko značenje:
Ibni-Dževzi dao je slijedeće tumačenje: "Jedinice za mjerenje vremena kao dani, sedmice, mjeseci i godine, međusobno će se približiti putem skraćivanja svoga trajanja. Usljed poremećaja kretanja nebeskih tijela, i sunce i mjesec mogu da uzmu druge prividne putanje svoga kretanja, a zemlja da ubrza svoju rotaciju toliko da za mjesec dana učini ono što je ranije činila za godinu, a za sedmicu ono što je ranije činila za mjesec, za dan ono što je činila ranije za sedmicu, za sat pređe put koga je ranije prevaljivala za dan, a za tren što je ranije činila za sat. Time će se jedinice vremena proporcionalno skratiti i izgledati jedna drugoj donekle približene. To je po zakonima prirode moguća pojava, jer uvjeti kretanja nebeskih tijela svakako će jednog dana dobiti drugi smisao, uzeti drugi kurs svoga kretanja i pod novim uvjetima otpočeti novo izmijenjeno kretanje."
Jedni kažu da se gornjim izrazom misli na vrijeme kada će sunce uzeti prividnu putanju svoga kretanja i stav u kome će se dužina dana podudarati sa dužinom noći.
Neki kažu da se konkretnim izrazom misli na skraćivanje vijeka trajanja ljudskih života, koje će nastati

1037. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Husejn b. Hasan, ovome Ibni-Avn, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera koji je rekao:
"Allahu moj, podari nam Svoj blagoslov i napredak u našem Šamu i u našem Jemenu!"
"Ashabi su", kaže Nafi',
"dodali: 'I u našem Nedždu!'"
Ibni-Omer ponovi: "Allahu moj, ukaži nam Svoj blagoslov u našem Šamu i našem Jemenu!", priča Nafi'.
Ashabi opet rekoše: "I u našem Nedždu!"
"Omer je potom", kaže Nafi', "rekao: 'Tamo će biti zemljotresi i neredi, i tamo izlazi šejtanov rog.'"

١٠٣٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ ابْنُ الْحَسَنِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمَنِنَا قَالَ قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا قَالَ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمَنِنَا قَالَ قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا قَالَ قَالَ هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ وَبِهَا يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ .

O ALLAHOVIM RIJEČIMA: "VI UMJESTO DA ALLAHU ZAHVALJUJETE, SVE PORIČETE...!"

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ)

Ibni-Abbas umjesto izraza "rizkakum" – vašu opskrbu, izgovarao je "šukrekum" – vaše zahvaljivanje.

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ شُكْرَكُمْ .

1038. PRIČAO NAM JE Ism'ail, njemu Malik, prenoseći od Saliha b. Kejsana, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbeta, a ovaj od Zejda b. Halida Džuhenija koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je sabah-namaz na Hudejbiji poslije kiše koja je bila te noći. Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, okrenuo se svijetu i rekao: 'Znate li što vam je vaš Gospodar kazao?'
'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju' – odgovorili su oni."
"Od mojih robova neki u mene vjeruju, a neki ne vjeruju. Oni koji kažu: 'Pokisli smo zahvaljujući

١٠٣٨. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَةِ عَلَى إِثْرِ سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلَةِ فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِيُّ ﷺ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَدْرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللهِ وَرَحْمَتِهِ

zbog pomanjkanja dobrih životnih uvjeta, upravo zbog bijede i siromaštva.
Poneki misle da se navedenim izrazom aludira na približno izjednačavanje teške međunarodne situacije, bilo u neredu, bilo u bijedi i nesigurnosti, vrijeme u kome ne vlada razum, nego zakon sile jačeg.

Allahu i njegovoj milosti', oni vjeruju u Mene, a ne u zvijezde, a onaj koji kaže: 'Pokisli smo zbog te i te zvijezde', on ne vjeruje u Mene, nego vjeruje u zvijezdu."

فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ بِنَوْءِ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي مُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ .

SAMO ALLAH ZNA KAD ĆE PASTI KIŠA

بَاب لَا يَدْرِي مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ إِلَّا اللهُ

Ebu-Hurejre, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Pet je tajni koje zna samo Allah."

وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللهُ .

1039. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan, prenoseći od Abdullaha b. Dinara, a on od Ibni-Omera: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Ključ gajba je petero, to samo poznaje Allah: niko ne zna što će biti sutra, niko ne zna što će se oploditi u matericama, nijedna osoba ne zna što će sutra steći, nijedna osoba ne zna u kojoj će zemlji umrijeti i niko ne zna kada će pasti kiša.'"[1]

١٠٣٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خَمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا اللهُ لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ وَلَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ وَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ وَمَا يَدْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ .

1 U svemiru su mnoge tajne, brojne i za ljudski um nedostižne, tajne kako se to i u Kur'anu veli: "Vojske tvoga Gospodara Allaha ne zna niko osim Njega..."
Isticanje navedenih pet tajni ne znači poricanje postojanja još mnogih, ne samo u svemiru nego i na samoj Zemlji.
Da, stvarnu budućnost zna samo Allah. Propast svijeta i na njemu postojećih bića – zna samo On.
Navedenih pet tajni Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, istakao je, između ostalog, da bi demantovao tvrdnje vračara i astrologa koji su tvrdili da su im tajne poznate.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْكُسُوف

POMRAČENJE SUNCA

KLANJANJE NAMAZA PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA

بَاب الصَّلَاةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ

1040. PRIČAO NAM JE Amr b. Avn, njemu Halid, prenoseći od Junusa, on od Hasana, a ovaj od Ebu-Bekra, koji je rekao:
"Bili smo kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kad je nastupilo pomračenje Sunca. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, usta i krenu, vukući svoju odoru, dok ne uđe u džamiju. Ušli smo i mi. On nam je klanjao dva rekata. U tom se Sunce ukazalo i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, objasni: 'Pomračenje Sunca i Mjeseca nije zbog nečije smrti. Kad primijetite takvo stanje, klanjajte i molite se dok vam se to pomračenje ne rastupi!'"[1]

١٠٤٠. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَانْكَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يَجُرُّ رِدَاءَهُ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلْنَا فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ حَتَّى انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا وَادْعُوا حَتَّى يُكْشَفَ مَا بِكُمْ.

1 Nema spora o osnovanosti namaza prilikom pomračenja Sunca i Mjeseca. Punovažna osnovanost konkretnog namaza je utvrđena Kur'anom, hadisom i jednoglasnim stavom islamskih učenjaka.
U Kur'anu, Allah, dželle šanuhu, kaže: "Mi dajemo raznolike prirodne pojave da ljude samo zastrašimo." Pomračenje Sunca je jedna od niza pojava u prirodi, kojom, Allah, dželle šanuhu, zastrašuje ljude i upozorava na potrebu napuštanja ružnih djela i vraćanje moralnom životu, u skladu s Allahovim zakonima.
Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Kad god vidite neku strašnu pojavu, klanjajte namaz!" Osnovanost ovog namaza nije negirao nijedan islamski pravnik. Uvjeti za punovažno obavljanje ovoga namaza su isti kao i za svaki drugi namaz. Klanjanje ovoga namaza spada u sunnet-obaveze, a poneki, kao Ebu-Avane, ubraja ga u vadžib-dužnosti, dok ga imam Malik upoređuje sa džuma-namazom. Ovaj se namaz obavlja u glavnoj gradskoj džamiji ili na musali i to u vremenima kada je dozvoljeno klanjati. Šafija smatra da ovaj namaz nije pokuđeno klanjati ni u drugim zabranjenim vremenima, kao pri izlasku ili zalasku Sunca i kada je Sunce u zenitu.
Raznoliki su stavovi mudžethida o načinu obavljanja ovog namaza. Lejs b. Sa'd, Malik, Šafija, Ahmed i Ebu-Sevr, smatraju da ovaj namaz ima dva rekata, a svaki rekat da ima po dva ruku'a i po dvije sedžde. Tavus, Habib b. Ebu-Sabit i Abdul-Malik b. Džurejdž smatraju da se konkretni namaz sastoji od dva rekata, svaki rekat da ima četiri ruku'a i dvije sedžde. Preneseno je da je ovo mišljenje zastupao i halifa Alija i Ibni-Abbas.

١٠٤١. حَدَّثَنَا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ عَنْ قَيْسٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا مَسْعُودٍ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ وَلَكِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَقُومُوا فَصَلُّوا .

1041. PRIČAO NAM JE Šihab b. Abbad, njemu Ibrahim b. Humejd, prenoseći od Isma'ila, on od Kajsa, ovaj čuo od Ebu-Mes'uda koji kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Pomračenje Sunca i Mjeseca ne dolazi zbog nečije smrti. To su dva Allahova znaka. Kada vidite pomračenje Sunca ili Mjeseca, ustanite i klanjajte!"

١٠٤٢. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يُخْبِرُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهَا فَصَلُّوا .

1042. PRIČAO NAM JE Asbeg (b. Feredž), njega obavijestio Ibni-Vehb, ovog Amr, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, a njemu pričao njegov otac, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, a on čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Pomračenje Sunca i Mjeseca ne nastupa zbog smrti nekoga, niti radi nečijeg života, nego su to dva Allahova znaka, pa kada ih vidite, klanjajte!"

١٠٤٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَاشِمُ ابْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ

1043. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hašim b. Kasim, ovome Šejban Ebu-Mu'avije, prenoseći od Zijada b. Ilaka, on od Mugire b. Šu'be koji je rekao:
"Za vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a na dan smrti Ibrahima, došlo

Katade, Ata b. Ebi-Rebah, Ishak, Ibnu-Munzir smatraju da ovaj namaz ima dva rekata, a svaki rekat da ima tri ruku'a i dvije sedžde, dok Seid b. Džubejr, Ishak b. Rahevije i još poneki učenjaci šafijske škole smatraju, da ovaj namaz treba produžavati i klanjati ga stalno sve dok se Sunce opet ne ukaže u svom punom sjaju.
Ibrahim Neha'i, Sufjan Sevri, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i imam Muhammed smatraju da je to namaz od dva rekata i da svaki rekat ima samo jedan ruku' i dvije sedžde, baš kao i svaki drugi namaz. Ovo mišljenje dijele još Ibni-Omer, Ebu-Bekre, Semure b. Džundub, Abdullah b. Amr, Kubejsah Hilali, Nu'man b. Bešir, Abdurahman b. Semure i Abdullah b. Zubejr.
U "Muhitu" se navodi da je Ebu-Hanife rekao: "Ako svijet hoće, može klanjati dva rekata, a ako neće (dva), može i četiri." U "Bedai'u" još se dodaje: "...a ako hoće, može i još više od toga."
Zahirije kažu: "Kada se Sunce pomrači u vremenu od svoga izlaska pa do podneva, klanjat će se dva rekata, ako se pomrači u vremenu od podneva pa do njegova zalaska, klanjat će se četiri rekata, poput podne i ikindije namaza. Kada se Mjesec pomrači u vremenu od akšama pa do jacije, klanjat će se tri rekata, poput akšamskog farza, a ako pomračenje bude u vremenu od jacije do pojave zore, klanjat će se četiri rekata, poput jacijskog farza."
Oni svoj stav pravdaju hadisom koji je prenio Nu'man b. Bešir: "Kada bude pomračenje Sunca ili Mjeseca, klanjajte namaz poput tek obavljenog redovnog propisanog namaza!"

مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ كَسَفَتِ الشَّمْسُ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ فَصَلُّوا وَادْعُوا اللهَ .

je do pomračenja Sunca, pa je svijet govorio: 'Do pomračenja Sunca je došlo zbog smrti Ibrahima.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (čuvši) to objasnio je (svijetu): 'Do pomračenja Sunca i Mjeseca ne dolazi zbog smrti nekoga, a niti radi nečijeg života. Kada to vidite, klanjajte i Allahu se molite!' "[1]

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca sastoji se od dva rekata. To je stav hanefijskih učenjaka i on se temelji na izjavama mnogih ashaba. Ibn-Huzejme u svom "Sahihu" zabilježio je slijedeću izjavu Ibnu-Mes'uda: "Sunce se pomračilo i svijet je govorio da se ono pomračilo zbog smrti Ibrahima b. Muhammeda. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tom prilikom je ustao i klanjao dva rekata namaza."
Muslim u svom "Sahihu" navodi, da je Abdurahman b. Semura rekao: "Nastupilo je pomračenje Sunca i ja sam krenuo od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. On je stajao na nogama, izgovarao je tespih, tekbir i potom učio dovu sve dok se Sunce nije ukazalo. On je tom prilikom klanjao dva rekata i proučio dvije sure."
Tahavi iznosi da je Abdullah b. Amr rekao: "U doba Vjerovjesnika pomračilo se Sunce, pa je on sa svijetom pristupio namazu. Mislilo se da se neće sa ruku'a ni dići, ali se ipak podigao. Također, skoro se pomislilo da se neće sa stajanja spustiti na sedždu, ali se ipak spustio. Na sedždi je bio toliko, da se skoro pomislilo da se neće sa nje ni podići, ali se ipak digao. Tako je on obavio i drugi rekat i kada je sa sedžde digao glavu, Sunce se bilo već ukazalo."
Ebu-Davud i Nesai u svojim "Sunenima" navode da je Kubejse Hilali izjavio: "U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pomračilo se Sunce, pa je on uplašen, vukući svoju haljinu, izašao iz kuće. To je bilo u Medini, sa njim sam bio i ja, i on je tada klanjao dva rekata."
Imam Ahmed u svom "Musnedu" navodi, da je A'meš izjavio: "Pomračilo se Sunce i Alija je klanjao nafilu. Na prvom rekatu proučio je Jasin ili njemu sličnu, po dužini, suru. Zatim se sagео na ruku' i na njemu se zadržao koliko se mogla proučiti gore spomenuta sura. Potom se ispravio na noge i izgovorio: 'Semi'allahu li men hamidel!', a zatim se spustio na sedždu. Tako je on obavio i drugi rekat, a onda sjeo i učio dovu sve dok se Sunce nije ukazalo. Po svršetku namaza rekao je da je tako činio i Allahov Poslanik."
– Konkretni namaski obred treba duljiti sve dok se Sunce ne ukaže u svom normalnom sjaju. Tahavi je ovu misao dopunio i objasnio izjavom Abdullaha b. Omera koji je izjavio: "Sunce i Mjesec su Allahovi znakovi i oni se ne pomračuju zbog nečije smrti ili rođenja, pa kada tako što vidite, slavite Allaha, dž.š., i klanjajte namaz!" "Ova izjava", kaže Tahavi, "ukazuje ne samo na klanjanje namaza nego i na svaku vrstu pobožnosti prema Allahu, dželle šanuhu, na učenje dove, na moljenje oprosta od grijeha i dijeljenje milostinje",
– pomračenje Sunca ili Mjeseca nije predznak ili posljedica neke nesreće ili prevrata na Zemlji. Sunce i Mjesec su nebeska tijela stvorena Allahovom voljom, kreću se svojim određenim putanjama i u svemu su potčinjene prirodnim zakonima, kao i ostala nebeska tijela,
–strahopoštovanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prema Allahu, dželle šanuhu, i podsticanje na to i ostalih vjernika,
– dozvoljeno je dostojanstveno nositi svoju odjeću, ako se time ne želi istaći neka oholost,
– u činjenju dobrih i pobožnih djela treba se takmičiti,
– Šafija, Ahmed, Ishak, Sevri i još poneki muhadisi smatraju da i pri pomračenju Mjeseca konkretni namaz treba kolektivno obaviti. Ebu-Hanife ovakav postupak ne smatra sunnetom, ali ga ipak dozvoljava. Ebu-Hanife oslanja se na izjavu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: "Najvredniji namaz čovjeka je onaj koji on obavi u svom domu, izuzev obaveznih namaza." Osim toga, kolektivno obavljanje nafile u noćno, unaprijed neodređeno doba, predstavljalo bi ljudima veliku poteškoću.
Muhelleb kaže: "Možda je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kolektivno klanjanje ovoga namaza izostavio iz samilosti prema vjernicima i da isti svoje kuće ne napuštaju, pa da im se pokradu. Na ovu činjenicu ukazuje i slučaj objavljivanja "Et-Tevbe" sure, kada je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Umm-Selema rekla da je odmah obznani muslimanima.
"Bojim se da ih sakupim u noćno doba", rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, "jer bi ih mogao kogod iz mraka napasti. Osim toga, žao mi je, da im remetim njihov noćni mir i prekidam spavanje.

SADAKA PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA

بَاب الصَّدَقَةِ فِي الْكُسُوفِ

1044. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Hišama b. Urve, ovaj od svoga oca, a on od Aiše koja je rekla:
"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svijetom klanjao namaz. Stajao je na nogama i to stajanje se oduljilo, sagео se na ruku' i taj se ruku' oduljio, ispravio se i dugo stajao, ali kraće od prvog stajanja, opet se sagео na ruku' i oduljio, ali se zadržao nešto kraće od prvog, spustio se na sedždu i oduljio tu sedždu. Na drugom rekatu je postupio kao i na prvom i onda se okrenuo (predao selam), a

١٠٤٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالنَّاسِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْأُولَى ثُمَّ انْصَرَفَ

U Kur'anu je rečeno: 'Allah vam je iz Svoje milosti dao dan i noć da se u njoj smirite i odmorite.'"
Ibn-Kesir je rekao: "Pomračenje Mjeseca događa se noću, kada je svijet obično u dubokom snu, pa mu je teško i neugodno spremati se za izlazak u džamiju. Pomračenje Mjeseca ne treba upoređivati sa pomračenjem Sunca, koje se događa danju, kada je svijet budan i spreman za poslove izvan kuće. Kolektivni namaz pri pomračenju Sunca obavlja se, dakle, danju kao što su bajram-namaz, džuma ili namaz pri obavljanju kišne dove."
Hadisi i izjave ashaba iz kojih se razumije da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kolektivno obavljao namaz pri pomračenju Mjeseca nisu posve sigurni ni vjerodostojni, a često su posve slabi, pa i apokrifni.
Iz hadisa se još zaključuje:
– da su Sunce i Mjesec baš kao i sva druga nebeska tijela podložni ustaljenoj Allahovoj zakonitosti u svemiru, kreću se po ustaljenim zakonima u kosmosu i da povremenu izmjenu može učiniti opet samo njihov Tvorac,
– Sunce i Mjesec su Allahu potčinjena nebeska tijela i kao takva ne zaslužuju da im se iko klanja i obožava ih,
– pomračenje Sunca i Mjeseca je aluzija na mogućnost stvarnog poremećaja kretanja ne samo Sunca i Mjeseca nego i svih drugih nebeskih tijela. To je upozorenje na eventualni konačni poremećaj čitavog svemira i propast svijeta kada to Allah, dželle šanuhu, bude htio,
– pomračenje Sunca i Mjeseca, a potom njihov povratak u normalno stanje aludira na potrebu održavanja straha od Božije kazne, ali i nade u Njegovu milost i oprost grijeha,
– kazna može stići i nevina Božija stvorenja,
– raznolike pojave na nebeskim tijelima su znaci Allahove svemoći. Odvijanje stalnih i povremenih zakona u svemiru ukazuju na svemoć njihovog Zakonodavca.
Pomračenje Sunca nastaje kada se Mjesec, idući svojom određenom putanjom, nađe na prostoru između Sunca i gledaoca, tj. između Sunca i Zemlje. Pomračenje Mjeseca nastaje kada se Mjesec nađe u sjeni Zemlje i Sunce ga ne može, zbog Zemljine kugle, da obasjava, bilo u cijelosti, bilo samo djelimično. To su sve, opet, Allahovi normalni zakoni, koje obično ljudi nazivaju čudima i neprirodnim pojavama.
– Ibrahim je sin Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iz braka sa kršćankom Marijom, koju je egipatski knez Mukavkis poklonio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, još sedme godine po Hidžri. Ona mu je u zul-hidžetu, osme godine po Hidžri rodila sina Ibrahima koji je umro desete godine po Hidžri, u osamnaestom mjesecu svoga života i pokopan u Beki'i. Poneki historičari navode da je Ibrahim umro u šesnaestom mjesecu, a neki opet sa navršenih sedamnaest mjeseci i osam dana, a neki sa navršenih dvadeset mjeseci i šest dana.

وَقَدِ انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللهَ وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا ثُمَّ قَالَ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللهِ مَا مِنْ أَحَدٍ أَغْيَرُ مِنَ اللهِ أَنْ يَزْنِيَ عَبْدُهُ أَوْ تَزْنِيَ أَمَتُهُ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا .

Sunce se već bilo pokazalo. Tada je svijetu održao govor, zahvalivši se Allahu i pohvalivši Ga, a potom je rekao: 'Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka. Do njihova pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti, niti radi nečijeg života. Kada to primijetite, obratite se Allahu dovom, izgovarajte tekbire, klanjajte i podijelite milostinju', i nastavi, kaže pripovjedač: 'Sljedbenici Muhammedovi! Tako mi Allaha, niko više od Allaha nije ljubomoran da mu rob ili robinja ne učine blud. Sljedbenici Muhammedovi! Tako mi Allaha, kada biste znali ono što ja znam, vi biste se malo smijali, a mnogo biste, zaista, plakali.'"[1]

1 Klanjanje namaza pri pomračenju Sunca ili Mjeseca utvrđeno je mnogim izjavama ashaba koje su zabilježili Buharija i Muslim u svojim "Sahihima" te Tirmizi, Nesai i Ibnu-Madže u svojim "Sunenima".
Hattabi kaže da su prenesene različite verzije o načinu klanjanja konkretnog namaza. Jedni su prenijeli da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata sa ukupno četiri ruku'a i četiri sedžde, drugi da je klanjao dva rekata sa ukupno šest ruku'a i četiri sedžde, a poneki da je klanjao dva rekata sa deset ruku'a i četiri sedžde.
Ebu-Davud, također, navodi spomenutu raznolikost i ističe da su to bili namazi u različitim vremenima i da ih je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavljao i povećavao broj rekata, pa i sedždi, odnosno ruku'a prema dužini trajanja samog pomračenja. Kada je pomračenje bilo kraće, konkretni namaz mu je bio kratak, a kada je bilo duže, on je isti namaz produljivao učenjem Kur'ana na nogama, pa i dodavanjem većeg broja ruku'a, odnosno sedždi.
Ibnu-Abbas je izjavio, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na prvom rekatu učio suru "El-Bekare", a na drugom suru dugu poput poglavlja "Ali-Imran".
Prema stavu Šafije učenje "Fatihe" na prvom i drugom rekatu je obavezno baš kao i učenje sure. Prema mišljenju Šafije, Džerira i još nekih učenjaka mustehab je poslije ovog namaza proučiti hutbu.
Ebu-Hanife, Malik i Ahmed smatraju da hutbu ne treba učiti. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kažu oni, poslije završenog namaza održao je govor samo da svijet upozori na potrebu klanjanja konkretnog namaza, učenje tekbira, dijeljenje milostinje, a nije uopće ništa rekao o potrebi održavanja hutbe. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslije završenog namaza održao je kraći govor, ne zato što je on sastavni dio ovog vjerskog obreda nego samo zato, da ljude pouči i upozori na potrebu rada i drugih dobrih djela, a posebno da to pomračenje biva Allahovom voljom, a ne zbog nečije smrti ili rođenja ili zbog nekog drugog slučaja.
Poslije naredbe o potrebi klanjanja nafile, učenje tekbira, tespiha i dijeljenja milostinje prilikom ma kakve nesreće, istaknuta je potreba za klonjenjem od nevaljalština, a naročito od prostitucije i nemoralnog života, kao izvora brojnih zala za pojedinca, porodicu i cijelu zajednicu. Svoju izjavu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, završio je: "Kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a puno biste plakali..."
Drugim riječima, gornja izjava može da glasi: "Kada biste vi znali kao ja neograničenu Božiju milost, Njegovu blagost, naklonost prema čovjeku, Njegovu veliku nagradu za svako dobro djelo, plakali biste za neiskorištenom i propuštenom prilikom u činjenju tih djela."
Iz hadisa se još zaključuje:
– potrebna natjecanja u vršenju namaza, zikra, tekbira i dijeljenje milostinje prilikom pomračenja Sunca, Mjeseca i drugih elementarnih nepogoda, kao zemljotresa, oluje, poplave i slično,
– pretjerano smijanje je osobina bezbrižnih i neozbiljnih ljudi,
– nenormalna pojava u svemiru ne mora biti predznak promjena na Zemlji,
– Allahu, dželle šanuhu, treba se obraćati u stavu skrušenosti i poniznosti,

POZIV: "GRUPNI NAMAZ – ES-SALATU DŽAMI'A'" PRI POMRAČENJU

باب النِّدَاءِ بِالصَّلَاةُ جَامِعَةٌ فِي الْكُسُوفِ

1045. PRIČAO NAM JE Ishak, njega obavijestio Jahja b. Salih, ovome ispričao Mu'avija b. Sellam b. Ebi-Sellam Habešija iz Damaska, njemu Jahja b. Ebi-Kesir, ovoga obavijestio Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman b. Avf-Zuhri, prenoseći od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Kada je za vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo do pomračenja Sunca, oglašeno je: 'Klanjanje namaza je kolektivno! – Es-salatu džami'a'."

١٠٤٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَّامِ بْنِ أَبِي سَلَّامٍ الْحَبَشِيُّ الدِّمَشْقِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ الزُّهْرِيُّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِي اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ نُودِيَ إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ .

HUTBA PRI POMRAČENJU SUNCA

باب خُطْبَةِ الْإِمَامِ فِي الْكُسُوفِ

Aiša i Esma kažu: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je hutbu."

وَقَالَتْ عَائِشَةُ وَأَسْمَاءُ خَطَبَ النَّبِيُّ ﷺ .

1046. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, a on od Ibni-Šihaba, a (preko drugog seneda): pričao nam je Ahmed b. Salih, njemu Anbese, ovome rekao Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, njemu pričao Urve, prenoseći od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla: "Za života Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je u džamiju, svijet se iza njega poredao, i on je izgovorio tekbir. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kur'an dugo, izgovorio

١٠٤٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ ح و حَدَّثَنِي أَحْمَدُ ابْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَنْبَسَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عُرْوَةُ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ ﷺ فَخَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَفَّ النَّاسُ وَرَاءَهُ فَكَبَّرَ فَاقْتَرَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قِرَاءَةً طَوِيلَةً ثُمَّ كَبَّرَ فَرَكَعَ

– činjenje dobrih djela treba stalno propagirati, a naročito dijeljenje milostinje, izdašno materijalno pomaganje onih kojima je pomoć potrebna, posebno svojoj vjerskoj zajednici. Ovom propagandom zadužen je svaki musliman, a prvenstveno učeni ljudi,
– namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca sastoji se od dva rekata sa dugim učenjem Kur'ana na nogama i povišenim brojem ruku'a, pa i sedždi na svakom rekatu.

رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقَامَ وَلَمْ يَسْجُدْ وَقَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً هِيَ أَدْنَى مِنَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ثُمَّ كَبَّرَ وَرَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ أَدْنَى مِنَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ قَالَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَاسْتَكْمَلَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ وَانْجَلَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَنْصَرِفَ ثُمَّ قَامَ فَأَثْنَى عَلَى اللهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ هُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَافْزَعُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَكَانَ يُحَدِّثُ كَثِيرُ بْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ يُحَدِّثُ يَوْمَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ بِمِثْلِ حَدِيثِ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ فَقُلْتُ لِعُرْوَةَ إِنَّ أَخَاكَ يَوْمَ خَسَفَتْ بِالْمَدِينَةِ لَمْ يَزِدْ عَلَى رَكْعَتَيْنِ مِثْلَ الصُّبْحِ قَالَ أَجَلْ لِأَنَّهُ أَخْطَأَ السُّنَّةَ .

tekbir, pregeo se na ruku‘, na ruku‘u ostao dugo, a onda izgovorio: ‘Semi‘allahu li men hamideh!’, zadržao se ne čineći sedždu, nego učio podugo, ali nešto kraće od prvog učenja, izgovorio tekbir i pregeo se na ruku’ ostajući duže, ali nešto kraće od prvog zadržavanja, izgovorio: ‘Semi‘allahu li men hamideh. Rabbena lekel hamd!’, i spustio se na sedždu. Tako je postupio i na drugom rekatu. Klanjao je četiri rekata sa četiri sedžde. Sunce se ukazalo prije nego se on okrenuo (svijetu). Tada je ustao, pohvalio Allaha sa atributima koji Mu dolikuju i dodao: ‘Ovo su dva Allahova znaka. Pomračenje Sunca i Mjeseca ne dolaze zbog nečije smrti niti zbog nečijeg života. Kada to vidite, potražite utočište u namazu!’”

Kesir b. Abbas pričaše da bi Abdullah b. Abbas, radijallahu anhuma, pričao o danu, u kome je došlo do pomračenja Sunca, a slična je i izjava (Urve koju prenosi od Aiše. Ja sam rekao (kaže prenosilac) Urvi: “Tvoj brat (Abdullah b. Zubejr) na dan pomračenja Sunca u Medini nije ništa dodao na dva obavljena rekata, nego je klanjao slično sabahu.” “Da” – odgovorio je Urve, jer nije postupio po sunnetu.[1]

1 Ima učenjaka koji zastupaju mišljenje da se ovaj namaz sastoji od dva rekata i obavlja se kao i svaka obična nafila, sa jednim ruku‘om i jednom sedždom. Oni svoj stav temelje na izjavi halife Alije koju Tahavi donosi u slijedećoj varijanti: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je četiri vrste namaza: 1) namaz kod kuće koji se sastoji od četiri rekata, 2) namaz na putovanju od dva rekata, 3) namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca od dva rekata i 4) namaz pri klanju kurbana od dva rekata.” S obzirom da svi navedeni namazi u Alijinoj izjavi imaju samo po jedan ruku‘ i po jednu sedždu, analogno će to vrijediti i za namaz pri pomračenju Sunca, odnosno Mjeseca.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca obavlja se u džamiji kolektivno ili na musali. Ibnu-Habib odabiranje mjesta za klanjanje ovih namaza prepušta volji imama i džematlija. Neki učenjaci smatraju da se ovaj namaz u velikom gradu može punopravno obaviti i u mahalskoj džamiji, dok se u manjem naselju svijet treba iskupiti u glavnoj mjesnoj džamiji,

– imam će pri obavljanju ovog namaza stati pred prisutne kao i kod svakodnevnih redovnih namaza,

– nesreće su rezultat ljudskih propusta i grijeha i svako minulo iskušenje je poziv na pokajanje i potrebu stupanja boljim putem. Budućnost grade ljudi i šta ko čini, sebi čini.

DA LI ĆE (ČOVJEK) REĆI "KESEFETIŠ-ŠEMSU" ILI "HASEFETIŠ-ŠEMSU"?

Uzvišeni Allah je rekao: "Hasefel-kameru – pomračio se Mjesec (pomračenje Mjeseca)."

1047. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejr, njemu Lejs, ovome Ukajl, prenoseći od Ibni-Šihaba da je njega obavijestio Urve b. Zubejr, da je Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan pomračenja – "Hasefe" Sunca klanjao, i to: stao na noge, izgovorio početni namaski tekbir, a potom dugo učio Kur'an; onda je učinio ruku' i dugo se zadržao na ruku'u, zatim je podigao glavu i ruke: "Semi'allahu li men hamideh!" Potom je ponovo stajao i dugo učio Kur'an, ali nešto kraće od prvog učenja, ponovno činio ruku', zadržavaše se dugo, ali nešto kraće od prvog, i učinio sedždu, zadržavši se dugo. Isto je postupio i na drugom rekatu i onda predao selam. Sunce se već pokazalo. Držao je svijetu predavanje i govorio o pomračenju Sunca i Mjeseca – "Kusuf", rekavši:
"To su dva Allahova znaka. Do pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti niti nečijeg života. Kada ih takve vidite, potražište utočište u namazu!"

بَاب هَلْ يَقُولُ كَسَفَتِ الشَّمْسُ أَوْ خَسَفَتْ

وَقَالَ اللهُ تَعَالَى (وَخَسَفَ الْقَمَرُ) .

١٠٤٧ . حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ ابْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى يَوْمَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ فَكَبَّرَ فَقَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَقَامَ كَمَا هُوَ ثُمَّ قَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً وَهِيَ أَدْنَى مِنَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهِيَ أَدْنَى مِنَ الرَّكْعَةِ الْأُولَى ثُمَّ سَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا ثُمَّ فَعَلَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ سَلَّمَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ إِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَافْزَعُوا إِلَى الصَّلَاةِ .

“ALLAH OPOMINJE SVOJE ROBOVE POMRAČENJEM SUNCA”

بَاب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ يُخَوِّفُ اللهُ عِبَادَهُ بِالْكُسُوفِ

Riječi su Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, što je izjavio Ebu-Musa, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

وَقَالَ أَبُو مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1048. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Junusa, on od Hasana, ovaj od Ebu-Bekrea, koji kaže:
“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka. Do njihova pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti niti nečijeg života, nego Uzvišeni Allah tako zastrašuje svoje robove.’”
Abdul-Varis, Šu‘be, Halid b. Abdullah i Hammad b. Seleme, prenoseći gornji hadis od Junusa, nisu spomenuli riječi: “Allah tako zastrašuje svoje robove”, dopunjuje Ebu-Abdullah, Buharija.
U drugom senedu, Junusa slijedi Musa, prenoseći od Mubareka, on od Hasana Basrije; Basriju obavijestio Ebu-Bekr, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem “Uzvišeni Allah tako (pomračenjem Sunca i Mjeseca) zastrašuje svoje robove.”
U jednom drugom senedu, Mubareka (b. Fedale) slijedi Eš‘as, prenoseći ovaj hadis od Hasana Basrije.

١٠٤٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّ اللهَ تَعَالَى يُخَوِّفُ بِهَا عِبَادَهُ وَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللهِ وَلَمْ يَذْكُرْ عَبْدُالْوَارِثِ وَشُعْبَةُ وَخَالِدُ بْنُ عَبْدِاللهِ وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ يُونُسَ يُخَوِّفُ اللهُ بِهَا عِبَادَهُ وَتَابَعَهُ أَشْعَثُ عَنِ الْحَسَنِ .

TRAŽENJE UTOČIŠTA OD PATNJE U GROBU PRI POMRAČENJU SUNCA

بَاب التَّعَوُّذِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فِي الْكُسُوفِ

1049. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Jahjaa b. Seida, ovaj od Amre, kćeri Abdur-Rahmanove, ona od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da joj je došla jedna Jevrejka i pitala je nešto, rekavši joj: “Allah te zaštitio od patnje u grobu! Tražiš li ti utočište kod Allaha od kazne u grobu?”

١٠٤٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا فَقَالَتْ لَهَا أَعَاذَكِ اللهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلَتْ

Aiša, radijallahu anha, obratila se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i pitala ga: "Kažnjava li se svijet u svojim grobovima?"
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: "Tražim zaštitu kod Allaha od te kazne!"

عَائِشَةُ رَضِي اللهُ عَنْهَا رَسُولَ اللهِ ﷺ أَيُعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَائِذًا بِاللهِ مِنْ ذَلِكَ

1050. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ujutru uzjaha jahaću životinju (i ode), a nešto kasnije dođe do pomračenja Sunca. Povratio se u ručanice, prošao iza stanova (svojih supruga) u džamiju, stao na noge te klanjao namaz. Iza njega je stajao prisutni svijet. Stajao je dugo, pregeo se na ruku' i ostao na ruku'u dugo, podigao se i stajao na nogama dugo, ali nešto kraće od prvog stajanja, pregeo se opet na ruku' i ostao dugo, ali nešto kraće od prvog ruku'a, podigao se pa spustio na sedždu, ustao i stajao na nogama dugo, ali nešto kraće od prvog stajanja, pa se pregeo na ruku', ostao na ruku'u dugo, ali nešto kraće od prvog preginjanja, pa se podigao i ostao na kijamu duže, ali kraće nego kod prvog stajanja, pregeo se na ruku' i ostao dugo na ruku'u, ali kraće nego u prvom, pa se podigao i zatim ispravio, pa onda spustio na sedždu, pa se okrenuo svijetu i rekao ono što je Allah htio da on kaže. Na koncu je ashabima zapovjedio da traže utočište (kod Allaha) od kaburske patnje.[1]

١٠٥٠. ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ غَدَاةٍ مَرْكَبًا فَخَسَفَتِ الشَّمْسُ فَرَجَعَ ضُحًى فَمَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَ ظَهْرَانَيِ الْحُجَرِ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ وَانْصَرَفَ فَقَالَ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّذُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ .

1 U "Musnedu" Siradžovu navodi se da je Aiša kazala: "Došla mi je jedna Jevrejka i pitala: 'Jesi li čula da Allahov Poslanik šta govori o kaburskoj kazni?'
'Ne' – odgovorila je Aiša.
'A zar ima kaburska patnja?' – upitala je Aiša.
'Pa upitaj Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, za to!'"
Kasnije je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Aiša ga je pitala za kabursku kaznu.
"Kaburska kazna je sušta istina" – odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.
"Poslije toga, kada god je obavio koji namaz, ja sam ga uvijek čula kako traži utočište kod Allaha od kaburske kazne."
Za kabursku kaznu Jevreji su znali još prije pojave islama. Oni su za nju čuli iz tekstova Tevrata, a neki i iz drugih pisanih izvora toga doba. Aiša, radijallahu anha, i još poneki ashabi nisu znali za postojanje patnje u grobu sve do konkretnog slučaja.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– kaburska kazna može biti velika i teška i zato Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijeda da se moli Allahova zaštita,
– vrijeme klanjanja konkretnog namaza bilo je doba poslije doručka. Ibnu-Tin smatra da je to vrijeme, kada

DULJENJE SEDŽDE PRI POMRAČENJU SUNCA

بَاب طُولِ السُّجُودِ فِي الْكُسُوفِ

1051. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban, prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Abdullaha b. Amra:
"Pošto je u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo do pomračenja Sunca oglašeno je: 'I klanjanje namaza je kolektivno, es-salatu džami'a'. I Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je dva ruku'a na jednom rekatu, ustao na noge i obavio opet dva ruku'a na jednom rekatu i sjeo. Tada se Sunce ukazalo."
"Nisam nikad učinila sedždu dužu od ove", rekla je Aiša.

١٠٥١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ قَالَ لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ نُودِيَ إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ فَرَكَعَ النَّبِيُّ ﷺ رَكْعَتَيْنِ فِي سَجْدَةٍ ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ فِي سَجْدَةٍ ثُمَّ جَلَسَ ثُمَّ جُلِّيَ عَنِ الشَّمْسِ قَالَ وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا مَا سَجَدْتُ سُجُودًا قَطُّ كَانَ أَطْوَلَ مِنْهَا .

NAMAZ PRI POMRAČENJU SUNCA JE ZAJEDNIČKI

بَاب صَلَاةِ الْكُسُوفِ جَمَاعَةً

Ibni-Abbas klanjao (ga) je sa ashabima (kolektivno) na sofi Zemzema. Ali b. Abdullah b. Abbas sabirao je narod, a Ibni-Omer bi im klanjao.

وَصَلَّى ابْنُ عَبَّاسٍ لَهُمْ فِي صُفَّةِ زَمْزَمَ وَجَمَعَ عَلِيُّ ابْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ وَصَلَّى ابْنُ عُمَرَ .

se može klanjati svaka nafila, upravo kada se naklanjava sabah-namaz.
– Malik kaže: "Namaz u vezi s pomračenjem Sunca klanja se oko ručanica (dva-tri sata prije podneva), a ne iza podneva. Ovaj se namaz klanja u doba uobičajeno za klanjanje bajram-namaza."
Šafija kaže: "Konkretni namaz može se klanjati u svako doba u pola dana, poslije ikindije, pa i poslije sabaha."
Hanefije smatraju: "Konkretni namaz obavlja se samo u dozvoljenim vremenima, baš kao i svi drugi namazi. Ovaj se namaz ne može, dakle, klanjati u vremenima po fikhu pokuđenim." Ovo mišljenje, zastupaju još Hasan Basri, Ata b. Ebi-Rebah, Ikrime, Amr b. Šu'ajb, Katade, Ejjub, Isma'il b. Ali i imam Ahmed.
Ishak je kazao: "Vjernici mogu klanjati konkretni namaz i poslije ikindije sve dok Sunce ne izgubi svoj sjaj i ne požuti, a i neposredno poslije sabah-namaza."
Ako se Sunce pomrači pri svom zalasku, konkretni namaz neće se ni klanjati. Ovo je stav svih islamskih učenjaka. Ako Sunce izađe pomračeno, konkretni namaz neće se klanjati sve dok ne nastupi vrijeme, kada je dozvoljeno klanjati nafile. Ovo mišljenje dijele još Ahmed, Malik, Ibni-Munzir i mnogi drugi.

1052. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Eslem, prenoseći od Malika, on od Zejda b. Eslema, ovaj od Ataa b. Jesara, Ata od Abdullaha b. Abbasa da je rekao:

"U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao. Dugo je na (kijamu) stajao; stajao je koliko bi se moglo proučiti poglavlje 'El-Bekare', pregeo se na ruku' i ostao na ruku'u dugo, ispravio se i stajao na nogama dugo, ali kraće od onog prvog stajanja, pregeo se opet na ruku' i stajao dugo, ali nešto kraće od onog prvog ruku'a i onda učinio sedždu, ustao i stajao ponovo na nogama dugo, ali kraće od prvog stajanja, pregeo se na ruku'i ostao dugo, ali kraće nego kod prvog ruku'a, ispravio se i stajao na nogama dugo, ali kraće od prvog stajanja, pregeo se na ruku' i ostao dugo na ruku'u, ali kraće od prvog ruku'a, pa obavio sedždu i okrenuo se (ljudima). Sunce se već bilo ukazalo i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka! Njihova pomračenja ne dolaze zbog nečije smrti, niti nečijeg rođenja (života). Kad god to vidite, spominjite Allaha!'

'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem', rekoše prisutni, 'mi smo te vidjeli, kako stojeći u namazu nešto dohvataš, a potom, kako se natrag povlačiš?'

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je:

'Vidio sam Džennet i htio sam dohvatiti jedan grozd, a da sam ga uzeo, i vi biste ga jeli dok postoji ovoga svijeta.

Prikazan mi je bio i Džehennem, i strašniji prizor do danas nisam nikad vidio. Primijetio sam da su žene najveći dio njegovog stanovništva.'

'Zašto, Allahov Poslaniče?' – upitaše (ashabi).

'Zbog njihova nevjerovanja.'

'Ne vjeruju u Allaha?' – neko upita.

'Niječu dobročinstvo muža i nezahvalne su na učinjenom dobročinstvu. Kad bi nekoj od njih

١٠٥٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا نَحْوًا مِنْ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَقَالَ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَاذْكُرُوا اللهَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ رَأَيْنَاكَ تَنَاوَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْنَاكَ كَعْكَعْتَ قَالَ ﷺ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ فَتَنَاوَلْتُ عُنْقُودًا وَلَوْ أَصَبْتُهُ لَأَكَلْتُمْ مِنْهُ مَا بَقِيَتِ الدُّنْيَا وَأُرِيتُ النَّارَ فَلَمْ أَرَ مَنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطُّ أَفْظَعَ وَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ قَالُوا بِمَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ بِكُفْرِهِنَّ قِيلَ يَكْفُرْنَ بِاللهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ .

uvijek činio dobro, i potom osjetila od tebe bilo kakvu (neprijatnost), rekla bi: Nisam od tebe nikad ni vidjela nikakva dobra!'"[1]

ŽENE U NAMAZU ZAJEDNO SA MUŠKARCIMA PRI POMRAČENJU SUNCA

بَاب صَلَاةِ النِّسَاءِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْكُسُوفِ

1053. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoje žene Fatime bint Munzir, a ona od Esme, kćerke Ebu-Bekra, kako je rekla:
"Došla sam Aiši, radijallahu anha, supruzi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bilo pomračenje Sunca, kad tamo svijet već stoji (na nogama) i klanja, pa i Aiša je stajala i klanjala.
'Šta je to svijetu?' – upitala sam.
Pokazala je rukom prema nebu i rekla: 'Subhanallah!'
'Znak neki?' – upitala sam je. (Naišaretila je potvrdno.)
'Potom sam ja pristupila u namaz', kaže Esma, 'i ostala u namazu dok nisam počela osjećati nesvjesticu. Počela sam polivati glavu vodom.'
Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, zahvalio je Allahu i pohvalio Ga, pa rekao: 'Nema ništa što nisam ranije vidio, a da to sa ovog mjesta nisam u cijelosti vidio, pa čak i Džennet i Džehennem. Objavljeno mi je da ćete u kaburima biti iskušavani poput, odnosno približno, dedžalskog iskušenja.'
'Ne znam', kaže Esma, 'koji je od ta dva izraza rekao.'

١٠٥٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ امْرَأَتِهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهَا قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ يُصَلُّونَ وَإِذَا هِيَ قَائِمَةٌ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا لِلنَّاسِ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا إِلَى السَّمَاءِ وَقَالَتْ سُبْحَانَ اللهِ فَقُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ أَيْ نَعَمْ قَالَتْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْغَشْيُ فَجَعَلْتُ أَصُبُّ فَوْقَ رَأْسِي الْمَاءَ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَمِدَ اللهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةَ وَالنَّارَ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبًا مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَّالِ لَا أَدْرِي أَيَّتَهُمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ يُؤْتَى أَحَدُكُمْ فَيُقَالُ لَهُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوِ الْمُوقِنُ لَا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– vidi se mudžiza Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i korištenje svake prilike na propagiranju dobra, a odvraćanju od zla,
– neuki treba da za nejasne poslove pitaju učene. Učeni ljudi su dužni da, do maksimuma svojih sposobnosti, objašnjavaju nejasne pojmove i upućuju na pravilan stav,
– biti nezahvalan na učinjenom dobru je zabranjeno,
– vjernik za učinjene ovozemne grijehe bit će kažnjen, ukoliko mu ih Allah ne oprosti,
– obaviti neki neznatan rad jednim potezom ruke u samom namazu, neće pokvariti punovažnost namaza. Objeručki rad u namazu, ma kakav on bio, kvari valjanost namaza.
Ovaj namaz se ne može izvesti iz prethodnog hadisa, jer ništa u njemu ne ukazuje na takav zaključak.

أَسْمَاءُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ ﷺ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَآمَنَّا وَاتَّبَعْنَا فَيُقَالُ لَهُ نَمْ صَالِحًا فَقَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوِ الْمُرْتَابُ لَا أَدْرِي أَيَّتَهُمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ .

'Doći će se svakom od vas i pitati: Šta ti znaš o ovom čovjeku (Muhammedu)?'
Pravovjernik, odnosno, iskreni vjernik, reći će: 'Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov je poslanik, donio nam je jasne dokaze i uputu i mi smo mu se odazvali, vjerovali i slijedili ga.'
Potom će mu se reći: 'Spavaj ugodno! Mi smo znali da si ti zaista siguran u vjeri i vjernik', a dvoličnjak, odnosno osoba koja je sumnjala (u Objavu)', 'ne znam', kaže Esma, 'koji je od ta dva izraza upotrijebio', reći će: 'Ne znam ništa. Čuo sam da je svijet nešto govorio, pa sam i ja to govorio.'"

بَاب مَنْ أَحَبَّ الْعَتَاقَةَ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ

O ONIMA KOJI VOLE OSLOBAĐANJE ROBOVA PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA

١٠٥٤. حَدَّثَنَا رَبِيعُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ لَقَدْ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْعَتَاقَةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ .

1054. PRIČAO NAM JE Rebi' b. Jahja, njemu Zaide, prenoseći od Hišama, on od Fatime, a ova od Esme koja je rekla:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je oslobađanje robova prilikom pomračenja Sunca."

بَاب صَلَاةِ الْكُسُوفِ فِي الْمَسْجِدِ

NAMAZ U DŽAMIJI PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA

١٠٥٥. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا فَقَالَتْ أَعَاذَكِ اللهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلَتْ عَائِشَةُ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَيُعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَائِذًا بِاللهِ مِنْ ذَلِكَ .

1055. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik, prenoseći od Jahja'a b. Seida, on od Amre, kćerke Abdur-Rahmanove, a ova od Aiše, radijallahu anha, kako joj je došla jedna Jevrejka i upitala:
Pitala je nešto rekavši joj: "Allah ti dao utočište od kazne u grobu!"
Aiša je upitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Da li će svijet biti kažnjavan u svojim grobovima?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: "Tražim i sam od toga Allahovu zaštitu."

١٠٥٦. ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ ذَاتَ غَدَاةٍ مَرْكَبًا فَكَسَفَتِ الشَّمْسُ فَرَجَعَ ضُحًى فَمَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَيْنَ ظَهْرَانَيِ الْحُجَرِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ وَهُوَ دُونَ السُّجُودِ الْأَوَّلِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا شَاءَ اللهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّذُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ .

1056. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana uzjaha jahaću životinju, kad nastupi pomračenje Sunca. Povratio se oko ručanica i prošao (u džamiju) iza stanova (svojih supruga), stao i klanjao, a prisutni svijet stao iza njega (u redove). Stajao je dugo, zatim se pregeo na ruku‘ i ostao dugo, ispravio se i stajao dugo, ali nešto kraće od prvog stajanja, opet se pregeo i ostao dugo, ali nešto kraće od prvog, pa se ispravio i spustio na sedždu, na kojoj se dugo zadržao, ustao sa sedžde i na nogama se dugo zadržao, ali nešto kraće od prvog stajanja, učinio ruku‘ i ostao na ruku‘u dugo, ali nešto kraće od prvog ruku‘a, ispravio se i stajao dugo, ali kraće od prvog stajanja, opet pregeo na ruku‘ i ostao duže na ruku‘u, nešto kraće od prvog, onda je učinio sedždu, koja je bila kraća od prethodne sedžde i okrenuo se (svijetu).
Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao što je Allah htio da on rekne, a zatim naredio ashabima da traže Allahovu zaštitu od patnje u grobu.

بَاب لَا تَنْكَسِفُ الشَّمْسُ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ

NE DOLAZI POMRAČENJE SUNCA ZBOG NEČIJE SMRTI, A NITI ZBOG NEČIJEG ŽIVOTA (ROĐENJA)

رَوَاهُ أَبُو بَكْرَةَ وَالْمُغِيرَةُ وَأَبُو مُوسَى وَابْنُ عَبَّاسٍ وَابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ .

Ovu izjavu prenio je Ebu-Bekre, Mugire, Ebu-Musa, Ibni-Abbas i Ibni-Omer, radijallahu anhum.

١٠٥٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسٌ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا .

1057. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Isma‘ila, ovome pričao Kajs, prenoseći od Ebu-Mes‘uda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
“Do pomračenja Sunca i Mjeseca ne dolazi zbog nečije smrti niti zbog nečijeg života, nego su to dva očita Allahova znaka i kada to primijetite, klanjajte namaz!”

١٠٥٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَهِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ وَهِيَ دُونَ قِرَاءَتِهِ الْأُولَى ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ دُونَ رُكُوعِهِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ قَامَ فَصَنَعَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ قَامَ فَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ يُرِيهِمَا عِبَادَهُ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَافْزَعُوا إِلَى الصَّلَاةِ .

1058. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hišam (b. Jusuf), Hišama je obavijestio Ma'mer, prenoseći od Zuhrija i Hišama b. Urve, oni od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:
"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao i sa svijetom klanjao namaz, učenje Kur'ana oduljio, pa se sageo na ruku' i oduljio ga, podigao glavu, i Kur'an, opet, učio dugo, ali kraće od učenja na prvom stajanju, opet se sageo na ruku' i ostao dugo na ruku'u, ali nešto kraće od prvog ruku'a, ispravio glavu, učinio dvije sedžde, ustao na noge i na drugom rekatu činio to isto. Na koncu (namaza) ustao je na noge i rekao: 'Do pomračenja Sunca i Mjeseca ne dolazi zbog nečije smrti, a niti radi nečijeg života, nego su to dva očita Allahova znaka koje pokazuje svojim robovima, pa kada to vidite, tražite utočište u namazu!'"

بَاب الذِّكْرِ فِي الْكُسُوفِ

ZIKR PRI POMRAČENJU (SUNCA)

رَوَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا .

Prenosi to Ibni-Abbas, radijallahu anhuma.

١٠٥٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَزِعًا يَخْشَى أَنْ تَكُونَ السَّاعَةُ فَأَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى بِأَطْوَلِ قِيَامٍ وَرُكُوعٍ وَسُجُودٍ رَأَيْتُهُ قَطُّ يَفْعَلُهُ وَقَالَ هَذِهِ الْآيَاتُ الَّتِي يُرْسِلُ اللهُ لَا تَكُونُ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنْ (يُخَوِّفُ اللهُ بِهِ عِبَادَهُ) فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَافْزَعُوا إِلَى ذِكْرِهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ .

1059. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Alā, njemu prenio Ebu-Usame od Burejda b. Abdullaha, on od Ebu-Burde, a ovaj od Ebu-Musaa:
"Došlo je do pomračenja Sunca i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je prestrašen, bojeći se da to nije Sudnji dan. Došao je u džamiju i klanjao namaz sa dužim kijamom, ruku'om i sedždom, nego ikada što sam vidio. Iza toga reče: 'Ovi znaci koje Allah šalje nisu zbog nečije smrti niti radi nečijeg (rođenja) života, nego Allah njima zastrašuje svoje robove, pa kada primijetite nešto od toga, tražite spas u spominjanju Allaha, u molbi i traženju Njegova oprosta!'"

UČENJE DOVE PRI POMRAČENJU SUNCA

بَاب الدُّعَاءِ فِي الْخُسُوفِ

To su rekli Ebu-Musa i Aiša, radijallahu anhuma, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

قَالَهُ أَبُو مُوسَى وَعَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

1060. PRIČAO NAM JE Ebu Velid, njemu Zaide, ovome Zijad b. Ilaka, on čuo od Mugire b. Šu'be, koji kaže:

"Na dan kada je umro Ibrahim, došlo je do pomračenja Sunca i svijet je govorio da je došlo do pomračenja zbog smrti Ibrahima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (čuvši to), reče: 'Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka i ne dolazi do njihova pomračenja zbog nečije smrti niti radi nečijeg života. Kad ih takve vidite, učite dove i klanjajte namaz dok se (pomračenje) ne rastupi."[1]

١٠٦٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ قَالَ حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عِلَاقَةَ قَالَ سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يَقُولُ انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ انْكَسَفَتْ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَادْعُوا اللهَ وَصَلُّوا حَتَّى يَنْجَلِيَ.

---

1 Kćerke Še'munu, Mariju i Sirinu, zajedno sa njihovim stričevima Me'bur, poklonio je Muhammedu 7. godine po Hidžri Mukavkis, vladar Kopta. Sa ovim poklonom Mukavkis je poslao i jednu mazgu, na kojoj je kasnije Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lično jahao nazvavši je Duldul. Sirinu, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poklonio je Hasanu b. Sabitu, pjesniku kome je rodila sina Abdur-Rahmana. Mariju je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao za sebe i ona mu je 8. godine po Hidžri rodila sina Ibrahima u naselju El-Avali, predgrađu Medine, gdje je bila nastanjena. Sedmi dan po rođenju Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nadio mu je ime, podrezao kosu i u težini te kose podijelio milostinju u zlatu, a potom kosu zakopao u zemlju. Prilikom ove svečanosti zaklao je i dva ovna. Kasnije je mališana predao na njegu dadilji, supruzi Ebu-Sejfa. Kasnije se Ibrahim razbolio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa Enesom je otišao da ga obiđe. Ebu-Sejfa su zatekli gdje kovačkim mijehom raspiruje vatru u odjeljenju svoje kovačnice, na ulazu u samu kuću. Kuća je bila puna dima, pa je Enes unišao prvi u kuću i rekao: "Ebu Sejfe! Stani malo!" Utom je u kuću unišao i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i učinio dovu za mališana, uzeo ga u naručje, nešto šaptao, zasuzio i potom rekao: "Oko mi je suzno, a srce tužno, ali ne govorimo ništa što ljuti Gospodara. Ibrahime, ja sam zbog tebe zabrinut!"
Bolest se kasnije pogoršala i Ibrahim je umro u osamnaestom mjesecu života, u utorak, 10. rebiul-evvela, 10. godine po Hidžri.
Na dan Ibrahimove smrti desilo se pomračenje Sunca i svijet je govorio, da se to zbilo zbog smrti Ibrahimove. Prošireno uvjerenje tadašnjeg svijeta Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, opovrgao je riječima: "Sunce i Mjesec ne pomračuju se ni zbog čije smrti, a niti rođenja. To su dva znaka od znakova Božije svemoći, kojima Allah ljude zastrašuje."
Marija i sestra joj Sirina počele su po običaju Kopta naricati za djetetom, pa im je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranio. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, za djetetom je samo malo zaplakao i zasuzio, pa mu je Abdurahman b. Afan rekao: "Zar nisi još ranije zabranio plakanje za umrlim?"
"Ne", odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, "ja sam zabranio dva glupa glasa: kukanje pri kakvoj nesreći i pjevanje u blagodati. Ovo je Allahova milost i ko nema samilosti prema drugom, neće biti milosti ni prema njemu."
Preneseno je, da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovom prilikom okrenuo prema jednom brežuljku Medine, uzdahnuo i rekao: "Brdo, da ti trpiš teret kao ja, ti bi se srušilo! Ali, svi smo Allahovi i svi ćemo se Njemu povratiti."

RIJEČI IMAMA: "A POTOM" U HUTBI PRI POMRAČENJU SUNCA

بَاب قَوْلِ الْإِمَامِ فِي خُطْبَةِ الْكُسُوفِ أَمَّا بَعْدُ

1061. Ebu-Usame kaže: "Pričao mi je Hišam, njega obavijestila Fatima, kćerka Munzira, prenoseći od Esme koja je rekla: '...I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo se (svijetu, završio namaz), Sunce se već bilo ukazalo. On je tada održao govor i Allahu zahvalio onako kako to Njemu dolikuje i dodao: A zatim!'"

١٦٠١. وَقَالَ أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَتْنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ فَانْصَرَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ فَحَمِدَ اللهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ .

NAMAZ PRI POMRAČENJU MJESECA

بَاب الصَّلَاةِ فِي كُسُوفِ الْقَمَرِ

1062. PRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan, njemu Seid b. Amir, prenoseći od Šu'be, on od Junusa, ovaj od Hasana, Hasan od Ebu-Bekrea, radijallahu anhu, koji je rekao:
"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je pomračenje Sunca i on je klanjao dva rekata."

١٠٦٢. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

1063. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, ovome Junus, prenoseći od Hasana, on od Ebu-Bekrea koji je rekao:
"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca i on je, vukući svoju odoru, izašao u džamiju. Svijet se okupio oko njega i on je sa njim klanjao dva rekata. U tom se i Sunce pojavilo, pa je rekao: 'Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka i do njihovog pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti, pa, kada se to desi, klanjajte i molite se sve dok vam se to ne rastupi!'"

١٠٦٣. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَخَرَجَ يَجُرُّ رِدَاءَهُ حَتَّى انْتَهَى إِلَى الْمَسْجِدِ وَثَابَ النَّاسُ إِلَيْهِ فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَتَيْنِ فَانْجَلَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ وَإِنَّهُمَا لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَإِذَا كَانَ ذَاكَ فَصَلُّوا وَادْعُوا

Ibrahima je okupao Fadl b. Abbas i on ga je sa Usamom spustio u grob na Beki'i. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tom je prilikom sjeo pokraj zatrpanog kabura, poškropio ga vodom i na grob stavio kameni znak. Prilikom spuštanja djeteta u grob Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je dovu: "Allahu moj, pridruži ga našem dobrom pretku, Osmanu, sinu Maz'unovu!"

حَتَّى يُكْشَفَ مَا بِكُمْ وَذَاكَ أَنَّ ابْنًا لِلنَّبِيِّ ﷺ مَاتَ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ فِي ذَاكَ .

"To je bilo", rekao je Enes, "kada je umro sin Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji se zvao Ibrahim, pa je svijet to dvoje povezao."

بَاب الرَّكْعَةُ الْأُولَى فِي الْكُسُوفِ أَطْوَلُ

PRVI REKAT NAMAZA PRI POMRAČENJU (SUNCA) JE DUŽI (OD DRUGOG)

١٠٦٤. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمْ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي سَجْدَتَيْنِ الْأَوَّلُ الْأَوَّلُ أَطْوَلُ .

1064. PRIČAO NAM JE Muhmud b. Gajlan, njemu Ebu-Ahmed, ovome Sufjan, prenoseći od Jahjaa, on od Amra, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao s njima, prilikom pomračenja Sunca, čineći četiri ruku'a na dva rekata. Prvi i kod jednog i kod drugoga je bio duži od drugoga (ruku'a).

بَاب الْجَهْرِ بِالْقِرَاءَةِ فِي الْكُسُوفِ

GLASNO UČENJE KUR'ANA U NAMAZU PRI POMRAČENJU SUNCA

١٠٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ نَمِرٍ سَمِعَ بْنَ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا جَهَرَ النَّبِيُّ ﷺ فِي صَلَاةِ الْخُسُوفِ بِقِرَاءَتِهِ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ قِرَاءَتِهِ كَبَّرَ فَرَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ يُعَاوِدُ الْقِرَاءَةَ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكْعَتَيْنِ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ .

1065. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mihran, njemu Velid b. Muslim, ovoga obavijestio Ibni-Nemir, on čuo Ibni-Šihaba kako prenosi od Urve, Urve od Aiše, radijallahu anha:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je naglas Kur'an u namazu pri pomračenju Sunca i kada bi završio svoje učenje izgovorio bi tekbir i sageo se na ruku'. Kada bi se ispravio s ruku'a, izgovorio bi: 'Semi'allahu li men hamideh. Rabbena lekel-hamd!' i povratio se opet na učenje Kur'ana, u namazu kod pomračenja Sunca sa četiri ruku'a u dva rekata, i četiri sedžde."

١٠٦٦. وَقَالَ الْأَوْزَاعِيُّ وَغَيْرُهُ سَمِعْتُا الزُّهْرِيَّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ الشَّمْسَ خَسَفَتْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَبَعَثَ مُنَادِيًا بُالصَّلَاةُ جَامِعَةٌ فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكْعَتَيْنِ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ وَأَخْبَرَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ نَمِرٍ سَمِعَ ابْنَ شِهَابٍ مِثْلَهُ قَالَ الزُّهْرِيُّ فَقُلْتُ مَا صَنَعَ أَخُوكَ ذَلِكَ عَبْدُاللهِ بْنُ الزُّبَيْرِ مَا صَلَّى إِلَّا رَكْعَتَيْنِ مِثْلَ الصُّبْحِ إِذْ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ قَالَ أَجَلْ إِنَّهُ أَخْطَأَ السُّنَّةَ تَابَعَهُ سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ وَسُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ فِي الْجَهْرِ .

1066. Evza'i, radijallahu anhu, a i drugi kažu: "Čuo sam Zuhrija, on prenosio od Urve, Urve od Aiše, radijallahu anha, da je u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo pomračenje Sunca i on je poslao jednog koji je oglasio: 'Es-salatu džami'a' – Namaz je kolektivan!, i Poslanik je stupio naprijed, klanjao dva rekata sa četiri ruku'a i četiri sedžde."
Velid kaže: "Obavijestio me Abdur-Rahman b. Nemir, da je i on to isto čuo od Ibni-Šihaba", a Zuhri dodaje: "Pitao sam (Urve b. Zubejra): 'Šta je to učinio tvoj brat Abdullah b. Zubejr? On je, kada je klanjao taj namaz u Medini, klanjao dva rekata poput sabaha!'
'Da!', potvrdi Urve, 'nije postupio po sunnetu.'"
U drugom senedu, Ibni-Nemira slijedi Sufjan b. Husein i Sulejman b. Kesir, prenoseći (hadis) od Zuhrije o glasnom učenju Kur'ana.[1]

1 Isti slučaj, u nešto izmijenjenoj varijanti, istakli su u svojim hadiskim zbirkama Ebu-Davud i Nesai.
Tirmizi navodi, da je Aiša izjavila: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao namaz pri pomračenju Sunca i Mjeseca i u njima učio Kur'an naglas." Sadržaj ovoga hadisa doslovno su primjenjivali imami Ahmed i Ishak, a preneseno je da je tako postupao i Alija.
Nevevija u svom komentaru na Muslima kaže: "Moje je mišljenje, mišljenje Ebu-Hanife, Malika, Lejsa b. Sa'da i najvećeg broja pravnika, da se Kur'an u namazu, pri pomračenju Sunca, uči u sebi, a naglas pri pomračenju Mjeseca."
Učenje Kur'ana naglas u oba slučaja zastupali su Ebu-Jusuf, Muhammed b. Hasan, Ahmed i Ishak.
Muhammed b. Džerir Taberi smatra da su oba stava podjednako vrijedna pažnje i da je namaz punovažan, učio se Kur'an u njemu, naglas ili u sebi.
Izjave Ibni-Abbasa da je klanjao pokraj Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i da nije nijednog slova Kur'ana čuo od Vjerovjesnika, u toku čitavog namaza, nesigurne su i nije ih dobro u praksi primjenjivati.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ سُجُودِ الْقُرْآنِ

KUR'ANSKE SEDŽDE

مَا جَاءَ فِي سُجُودِ الْقُرْآنِ وَسُنَّتِهَا

ŠTA SE PRENOSI O KUR'ANSKIM SEDŽDAMA I O TOME DA SU SUNNET (NEOBAVEZNE)

١٠٦٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ الْأَسْوَدَ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ النَّجْمَ بِمَكَّةَ فَسَجَدَ فِيهَا وَسَجَدَ مَنْ مَعَهُ غَيْرَ شَيْخٍ أَخَذَ كَفًّا مِنْ حَصًى أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى جَبْهَتِهِ وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا فَرَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قُتِلَ كَافِرًا .

1067. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, ovome Šu'be, prenoseći od Ebu-Ishaka, on čuo od Esveda kako prenosi od Abdullaha (b. Mes'uda), radijallahu anhu, koji je kazao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je suru 'En-Nedžm' u Mekki i kod učenja učinio sedždu, i on, i oni koji su bili s njim, osim jednog velikana, koji je uzeo šaku pijeska ili prašine, podigao to prema čelu i rekao: 'Dovoljno mi je ovo...'
'Vidio sam ga kasnije', priča Abdullah, 'kada je ubijen kao nevjernik.'"[1]

1 Razlog obavezne dužnosti činjenja kur'anske sedžde je citiranje ajeta u kome je spomenuta konkretna sedžda, i to kako osobi koja ga citira, tako i osobi koja čuje to citiranje od drugog. Ovo je mišljenje predstavnika ortodoksnih škola. Samo poneki učenjaci smatraju da samo slušanje citiranog ajeta sedžde po drugoj osobi ne obavezuje i slušaoca na obavljanje konkretne sedžde.
Taberija kaže: "Obaveza (vadžib) činjenja sedžde nastaje kod:
– osobnog citiranja (učenja) ajeta sedžde,
– slušanja toga ajeta citiranog po drugom i
– provođenja i stupanja u namaz za imamom koji kasnije prouči ajet sa sedždom, pa makar džematlija to citiranje i ne čuo."
Podijeljena su mišljenja o klasifikaciji dužnosti obavljanja ove sedžde. Ebu-Hanife i učenjaci njegovog pravca uvrštavaju ovu sedždu u vadžib-dužnosti, kako učaču, tako i slušaocu, citirao se konkretni ajet samo slučajno ili namjerno.
Pisac "El-Hidaje" je ovu sedždu uvrstio u vadžib-dužnosti na osnovu izreke Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: "Kur'anska sedžda jeste dužnost onome ko je prouči, a i onome ko je čuje, citiranu po drugoj osobi."
Halifa Osman je konkretnu sedždu smatrao vadžibom i za onoga ko je čuje, citiranu po drugoj osobi, na osnovu niza ajeta, kao što su: "Šta je njima, pa oni ne vjeruju i kada im se Kur'an uči, oni neće da čine

sedždu!" Zatim: "Činite Allahu sedždu i obožavajte Ga!"
Od Nafija i Seida b. Džubejra preneseno je da su rekli: "Ko čuje učenje kur'anske sedžde, dužan je da učini sedždu." Ibrahim Neha'i je kazao: "Kada čovjek, klanjajući namaz čuje učenje kur'anske sedžde, neka obavi tu sedždu!"
Pitali su, rekao je Šu'be, Hammada za čovjeka, koji klanjajući čuje citiranje kur'anske sedžde, pa je on odgovorio: "Obavit će tu sedždu!"
Preneseno je da je Ibrahim Neha'i odgovorio: "Kada džunub čuje učenje kur'anske sedžde, on će se okupati, zatim, ponovo, sam proučiti konkretnu kur'ansku sedždu, a potom učiniti sedždu. Ako je isti nepismen, pa ne zna toga ajeta proučiti ili pročitati, neka mu ga prouči druga osoba, a on potom zajedno sa tom osobom neka obavi konkretnu sedždu."
Hammad i Seid b. Džubejr izjavili su: "Kada džunub čuje učenje kur'anske sedžde, okupat će se, a potom obaviti konkretnu sedždu."
Od halife Osmana prenesena je, sa senedom, izjava u pogledu osobe sa menstruacijom, koja čuje citiranje ajeta sa sedždom: "Obavit će je pokretom same glave i izgovoriti: 'Allahu moj, činim ti ovako sedždu.'"
Hasan Basri rekao je da čovjek koji zaboravi učiniti konkretnu sedždu na početku namaza, upravo odmah kada ju je proučio, i iste se sjeti na zadnjem rekatu, učinit će uzastopno tri sedžde, tj. jednu kur'ansku i dvije namaske. Ako se konkretne sedžde sjeti na zadnjem sjedenju, a prije obavljenog selama, učinit će samo jednu kur'ansku sedždu, a ako se ove sedžde sjeti po obavljenom selamu, a još je i progovorio, obnovit će cijeli namaz.
Od Ibrahima Neha'i prenesena je izjava: "Kada klanjač zaboravi obaviti proučenu kur'ansku sedždu, neka je obavi u namazu kada se god sjeti, ma na kom to rekatu bilo."
Preporučuje se da se kur'anska sedžda obavi neposredno po proučenom ajetu, u kome je ona spomenuta, ali se može obaviti i kasnije. Ova sedžda je punovažna kad god se ona obavi. Proučena kur'anska sedžda, a neobavljena, ostaje vječiti dug vjernika. Bilo je ashaba koji su ovu sedždu obavljali naknadno, poslije nekoliko dana po njenom citiranju, upravo kada bi se iste sjetili.
Šafija, Malik, Ishak, Evza'i i Davud uvršavaju kur'ansku sedždu u sunnet-poslove. Ovo su mišljenje zastupali još Omer, Ibni-Abbas, Lejs i još poneki njihovi suvremenici. Učenjaci malikijske škole imaju podijeljeno mišljenje: jedni ovu sedždu smatraju sunnetom, a drugi samo vrlinom pobožnih ljudi. Ovi posljednji, oslanjaju se na Omerovu izjavu: "Allah nas nije zadužio obavljanjem kur'anske sedžde, izuzev ako mi to sami hoćemo."
Brojna su mišljenja o broju kur'anskih sedždi, a ovih dvanaest stavova je najvažnije:
I. Učenjaci hanefijske škole smatraju da kur'anskih sedždi ima sveukupno četrnaest, i to u surama: "El-A'raf", "Er-Ra'd", "En-Nahl", "Benu Israil", "Merjem", "El-Hadž", "El-Furkan", "En-Neml", "Elif lammim tenzil", "Sad", "Hammim", "En-Nedžm", "El-Inšikak" i "El-Alek",
II. Po mišljenju Hasana Basrije, Ibni-Musejjeba, Ibn-Džubejra, Ikrime, Mudžahida, Ata'a, Tavusa, Malika, konkretnih sedždi ima jedanaest. Ovi odstranjuju tri sedžde iz grupe "Mufessal" sura. Ovo mišljenje preneseno je još od Ibni-Abbasa i Ibni-Omera,
III. Po mišljenju Malika, Abdullaha b. Omera, Ishaka, Ibni-Munzira, Mervezija i Ibni-Šurejha konkretnih sedždi ima petnaest. Ovi ubrajaju oba ajeta "El-Hadž" poglavlja kao dvije sedžde,
IV. Šafija i Ahmed priznaju četrnaest, ispuštajući sedždu "Sad" poglavlja,
V. Ebu-Sevr smatra da ih je četrnaest, ispuštajući sedždu poglavlja "En-Nedžm",
VI. Mesruk kaže da ih je dvanaest, ispuštajući sedžde poglavlja "El-Hadž", "Sad" i "El-Inšikak",
VII. Ata Horosani računa ih samo trinaest. On ispušta drugu sedždu poglavlja "El-Hadž" i sedždu poglavlja "El-Inšikak",
VIII. Ibni-Mes'ud i Ibrahim Neha'i smatraju stvarno obaveznih – vadžib-sedždi samo pet, i to u poglavljima: "El-A'raf", "Benu Israil", "En-Nedžm", "El-Inšikak" i "El-Alek",
IX. Halifa Alija i neki njegovi suvremenici obavljali su samo četiri sedžde, i to u poglavljima: "Elif lammim tenzil...", "Hammim tenzil...", "En-Nedžm" i "El-Alek",
X. Prema stavu Seida b. Džubejra konkretnih sedždi ima samo tri, i to u surama: "Elif lammim tenzilul", "En-Nedžm" i "El-Alek",
XI. Abd b. Umejr smatraše da ih je četiri i to u surama: "Elif lammim tenzilul...", "El-A'raf, Hammim tenzilu...", i "Benu Israil",
XII. Ebu-Tejmije i još neki njegovi suvremenici priznavali su, opet, deset kur'anskih sedždi.

SEDŽDA U SURI "ES-SEDŽDA"

1068. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan, prenoseći od Sa'da b. Ibrahima, on od Abdur-Rahmana, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio bi petkom, na sabahu suru 'Es-Sedžde i Hel eta 'alel-insan (ed-Dehr)'."

SEDŽDA U SURI "SĀD"

1069. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb i Ebu Nu'man, njima Hammad, prenoseći od Ejjuba, on od Ikrime, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Sedžda u poglavlju 'Sād' nije obavezna dužnost. Međutim, vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako čini sedždu u njemu, proučivši ga."[1]

بَاب سَجْدَةِ تَنْزِيلُ السَّجْدَةُ

١٠٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ الم تَنْزِيلُ السَّجْدَةُ وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ .

بَاب سَجْدَةِ ص

١٠٦٩. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ وَأَبُو النُّعْمَانِ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا قَالَ ص لَيْسَ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ وَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْجُدُ فِيهَا .

1 Iz navedenog hadisa razabire se:
Nije među hanefijama i šafijama sporno pitanje postojanja sedžde u "Sad" poglavlju. Podijeljena mišljenja ovih učenjaka su samo u tome, da li sedžda spomenuta u "Sad" poglavlju spada u obavezne, vadžib-dužnosti ili ne spada. Šafije ovu sedždu uvršavaju u mustehab – preporučljive čine, a nikako u vadžib-dužnosti. Ukoliko bi se, kažu šafije, ajet sedžde u "Sad" poglavlju proučio u namazu, ova se sedžda ne bi smjela obaviti u samom namazu, nego tek po njegovom završetku.
Ebu-Hanife i učenjaci njegove škole smatraju konkretnu sedždu obaveznom dužnošću. Ovo su mišljenje zastupali još Ibni-Šurejh, Ebu-Ishak Mervizi i imam Malik.
Šafija i njegovi istomišljenici drže se striktno gore navedenog hadisa kod Buharije, a navodi Nesai kako je Ibni-Abbas rekao: "Vjerovjesnik je obavio sedždu u 'Sad' poglavlju i rekao: 'Ovu je sedždu Davud pejgamber činio u ime pokajanja, a mi je činimo u ime zahvalnosti Allahu.'"
Hanefijski učenjaci smatraju da navedene Ibni-Abbasove izjave, također, idu u prilog stavu hanefija. Primarno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio konkretnu sedždu, a motivacija toga čina je sporedna.
Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Ebu-Seid izjavio: "Allahov je Poslanik na minberu citirao 'Sad' poglavlje i kada je proučio ajet u kome se govori o sedždi, sišao je sa minbera i obavio sedždu."
Taberi u svom "Evsatu" preko Ebu-Hurejre navodi: "Vjerovjesnik je učeći 'Sad' poglavlje činio sedždu."
Ovu izjavu navodi u svojim djelima i Darekutni.
Muhammed Zuhri je izjavio: "Ja nisam učeći 'Sad' poglavlje obavljao sedždu sve dok nije Saib ispričao da je tu sedždu redovno činio halifa Osman."
Seid b. Džubejr prenio je da je konkretnu sedždu redovno činio i halifa Omer. Ovu su sedždu redovno obavljali još Tavus, Hasan Basri, Nu'man b. Bešir, Mesruk, Ebu-Abdur-Rahman i Dahhak b. Kajs.
Ebu-Derda je izjavio: "Sedždu 'Sad' poglavlja činio sam zajedno sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem."

SEDŽDA POGLAVLJA "EN-NEDŽM"

بَاب سَجْدَةِ النَّجْمِ

Izjavu o ovoj sedždi prenosi Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

قَالَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1070. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be, prenoseći od Ebi-Ishaka, on od Esveda, ovaj od Abdullaha, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio poglavlje "En-Nedžm" i učinio sedždu, a i svi (prisutni) su učinili sedždu.

Jedan čovjek od prisutnih uze šaku pijeska ili prašine, podiže je prema licu i reče: "Dovoljno mi je i ovo." "Vidio sam ga kasnije" (dodaje Abdullah), "kada je ubijen kao nevjernik."

١٠٧٠. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَرَأَ سُورَةَ النَّجْمِ فَسَجَدَ بِهَا فَمَا بَقِيَ أَحَدٌ مِنَ الْقَوْمِ إِلَّا سَجَدَ فَأَخَذَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ كَفًّا مِنْ حَصًى أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى وَجْهِهِ وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا قَالَ عَبْدُاللهِ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ بَعْدُ قُتِلَ كَافِرًا .

O SEDŽDI MUSLIMANA OBAVLJENOJ SA IDOLOPOKLONICIMA IDOLOPOKLONIK JE NEČIST I (ON JE KAO TAKAV) BEZ ABDESTA

بَاب سُجُودِ الْمُسْلِمِينَ مَعَ الْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكُ نَجَسٌ لَيْسَ لَهُ وُضُوءٌ

Ibn-Omer, radijallahu anhuma, činio bi kur'ansku sedždu i bez abdesta.

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَسْجُدُ عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ .

1071. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdul-Varis, ovome Ejjub, prenoseći od Isma'ila, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri učenju "En-Nedžm" poglavlja spustio na sedždu. S njim su sedždu učinili prisutni muslimani, i idolopoklonici, i džini, i ljudi.

Ovaj slučaj pripovijeda i Ibni-Tahman, prenoseći od Ejjuba.[1]

١٠٧١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَجَدَ بِالنَّجْمِ وَسَجَدَ مَعَهُ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَيُّوبَ .

1 Preneseno je da je Ibni-Omer citirao ajet sedžde idući, ne imajući abdest i da je konkretnu sedždu obavio stojeći samo manjim pokretom glave, ne okrećući se čak ni prema kibli.
Učenje "En-Nedžm" poglavlja Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je u Haremu Ka'be i kada je

O ONOME KO PROUČI AJET U KOME SE SPOMINJE SEDŽDA, A SEDŽDU NE OBAVI

بَاب مَنْ قَرَأَ السَّجْدَةَ وَلَمْ يَسْجُدْ

1072. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Davud Ebu-Rebi'a, njemu Isma'il b. Dža'fer, Dža'fera obavijestio Jezid b. Husajfe, prenoseći od Ibni-Kusejta, on od Ataa b. Jasera koji je obavijestio da je pitao Zejda b. Sabita, radijallahu anhu, a on je tvrdio, kako je pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, proučio suru "En-Nedžm", a nije obavio sedždu.

١٠٧٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ خُصَيْفَةَ عَنِ ابْنِ قُسَيْطٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَزَعَمَ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّجْمِ فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا .

1073. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Ibni-Ebi-Zi'b, ovome Jezid b. Abdullah b. Kusejt, prenoseći od Ataa b. Jesara, on od Zejda b. Sabita koji je ispričao:
"Pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, proučio sam suru 'En-Nedžm' i on pritom nije učinio sedždu."[2]

١٠٧٣. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ قُسَيْطٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّجْمِ فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا .

proučio ajet: "E fe re'ejtumul-late vel uzza ve menatessalisetel-uhra", tj. "Jeste li vidjeli kipove: Lat, Uzza i još drugih kao treći Menat...", neko od prisutnih idolopoklonika glasno je doviknuo: "Tilke garanikul-ula ve inne šefa'atehum turtedža", što znači: "To su visoko cijenjeni labudovi i u njihove zagovore može se nadati." U tom momentu se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ne čuvši ovog dodatka, spustio na sedždu. Prisutni su idolopoklonici, računajući da je i ovaj posljednji citat izgovorio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lično, i da je time i on odao priznanje njihovim kipovima, zajedno sa muslimanima učinili konkretnu sedždu.
Na osnovu iznesenog slučaja Ebu-Hanife, Sufjan, Sevri, Šafija, Ahmed, Ishak, Abdullah b. Vehb i Ibni-Habib, jedan od malikijske škole, smatraju sedždu u "En-Nedžm" poglavlju obaveznom dužnošću (vadžibom).
Suprotno mišljenje imaju Seid b. Džubejr, Seid b. Musejjeb, Hasan Basri, Ikrime, Tavus i imam Malik. Ovi se opet drže izjave Zijada b. Sabita koju Buharija ističe u slijedećem poglavlju.
Hanefije, a i drugi učenjaci njihovog mišljenja, pored gornjeg hadisa navode još niz drugih izjava ashaba, kojim potkrepljuju svoj stav. Tako je Ahmed u svom "Musnedu" preko Ebu-Hurejre naveo: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je učinio sa muslimanima sedždu učeći 'En-Nedžm' poglavlje, dok je dvojica Kurejšija nisu učinili."
Ebu-Derda (Umm-Derda), kako Tirmizi navodi, rekao je: "Sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, sam obavio jedanaest sedždi, a između njih je bila i ona spomenuta u 'En-Nedžm' poglavlju."
Nesai u svom "Sunenu" navodi da je Dža'fer b. Muttalib izjavio: "Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki je javno proučio 'En-Nedžm' poglavlje i učinio sedždu s prisutnim svijetom. Ja sam svoju glavu podigao i nisam se htio spustiti na tu sedždu." Ovaj se slučaj zbio prije islamiziranja Dža'fera b. Muttaliba, jer je isti kasnije bio dobar i požrtvovan musliman.
Džini kao duhovna bića mogu se prikazati u materijalnom liku i obliku baš kao i meleki.

2 Iz navedena dva hadisa razabire se:
– Malik, Šafija i Ebu-Sevr dokazuju konkretnim slučajem da pri učenju sure 'En-Nedžm' ne treba činiti

SEDŽDA U SURI "EL-INŠIKAK"

بَاب سَجْدَةِ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ

1074. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim i Mu'az b. Fedala, njih je obavijestio Hišam, prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Selema koji je kazao:
"Vidio sam Ebu-Hurejru kada je učio suru 'Izessemaun-šekkat' (El-Inšikak) i pri tom učinio sedždu.
Potom sam upitao: 'Ebu-Hurejra, nisam li primijetio da činiš sedždu?'
'Da nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem', odgovori on, 'da je čini, ne bih je ni ja činio.'"[1]

١٠٧٤. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ وَمُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَا أَخْبَرَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ فَسَجَدَ بِهَا فَقُلْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَلَمْ أَرَكَ تَسْجُدُ قَالَ لَوْ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ ﷺ يَسْجُدُ لَمْ أَسْجُدْ .

kur'ansku sedždu. Ovo je mišljenje još Ataa b. Musejjeba, Ikrime i Tavusa, a smatra se da je ovo bio stav i Ibni-Abbasa i Zejda b. Sabita.
Tahavi smatra da navedeni hadisi ne mogu biti argument da u 'En-Nedžm' poglavlju nema obavezne sedžde. Moguće je, kaže on, da ju je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ne imajući abdest odgodio samo za kasnije, a moguće je da je to bilo vrijeme, kada je pokuđeno ili posve zabranjeno činiti sedždu, odnosno obavljati namaz ili neki njegov dio, što ne znači da on tu sedždu nije kasnije kod kuće obavio.
Možda je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, konkretnu sedždu ispustio, dajući na znanje, da se obavljanje ove sedžde prepušta na volju učaču i slušaocu, ako hoće, mogu je obaviti, ali njome nisu strogo zaduženi;
– imam Ahmed i još poneki učenjaci, ovim slučajem, dokazuju da je slušalac po citiranom ajetu sedžde, dužan obaviti sedždu, samo ako je odmah obavi i učač osobno.
Ebu-Hamid i učenjaci Bagdada kažu: "Slušalac treba učiniti konkretnu sedždu, pa makar je učač i ne učini."
Ovo mišljenje zastupaju i učenjaci malikijske škole.
Učenjaci hanefijskog pravca kažu: "Učiniti sedždu u konkretnom slučaju, dužan je i učač i slušalac. Ako bi jedan od njih zanemario i izostavio sedždu, za njim se ne treba drugi povoditi."

1 Ebu-Hanife, Šafija i Ahmed, oslanjajući se na ovaj hadis, smatraju da u 'Inšilak' suri ima kur'anska sedžda obaveznog karaktera.
Mudžahid, Basrija, Ata b. Ebu-Rebah i neke šafije kažu: "Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio je sedždu u 'Mufessal' suri samo dok je bio u Mekki, a kada je preselio u Medinu, to je napustio." Oni se oslanjaju na izjavu Ibni-Abbasa koju Ebu-Davud donosi u slijedećoj varijanti: "Allahov Poslanik, kada se preselio u Medinu, ne obavljaše sedždu u 'Mufessal' suri."
Tahavi i još poneki muhadisi ovu izjavu smatraju nesigurnom, tim prije što je Buharija i Muslim nisu uvrstili u svoje hadiske zbirke.

ČINJENJE SEDŽDE ZBOG SEDŽDE UČAČA

بَاب مَنْ سَجَدَ لِسُجُودِ الْقَارِئِ

Ibni-Mes'ud je rekao Temimu b. Hazlemu, a on je još bio dječak, kada mu je proučio ajet sedžde: "Obavi sedždu, (Temime), jer si ti naš imam u toj sedždi!"[2]

وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ لِتَمِيمِ بْنِ حَذْلَمٍ وَهُوَ غُلَامٌ فَقَرَأَ عَلَيْهِ سَجْدَةً فَقَالَ اسْجُدْ فَإِنَّكَ إِمَامُنَا فِيهَا .

1075. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, ovome pričao Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad nam je učio suru u kojoj je bila sedžda i on je učinio sedždu. S njim smo učinili i mi sedždu, a poneki od nas nije mogao ni naći mjesto za svoje čelo (da ga spusti)."

١٠٧٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ فِيهَا السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا مَوْضِعَ جَبْهَتِهِ .

2 Drugi pisci navode ovaj slučaj u nekoliko različitih verzija. Bejheki sa senedom ističe da je Selim b. Hanzale rekao: "Proučio sam kur'ansku sedždu pred Ibni-Mes'udom, on me je, potom, pogledao i rekao: 'Ti si u ovom slučaju naš imam. Učini sedždu, a mi ćemo je učiniti zajedno s tobom!'"
Bejheki, također, navodi da je Ata b. Jesar izjavio: "Čuo sam da je jedan čovjek pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, proučio jedan ajet u kome se spominje sedžda. Potom je taj čovjek učinio sedždu, a s njim i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Kasnije je taj čovjek proučio drugi ajet u kome je, također, bila sedžda i iščekivao je da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učini tu sedždu. Pošto Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sedždu nije obavio, on mu je rekao: 'Vjerovjesniče, ja sam proučio kur'ansku sedždu, a ti je ne obavi?'
'Ti si u ovom slučaju', odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'naš imam. Da si ti učinio konkretnu sedždu, učinili bismo je i mi.'"
Hanbelije smatraju da će onaj ko sluša učenje Kur'ana učiniti sedždu, samo ako je učini učač.
Hanefije smatraju da je ovo jednaka dužnost, kako za učača, tako i za slušaoca, i njeno izvršavanje ili neizvršavanje od strane učača ne utječe na obavezu izvršavanja samog slušaoca.
Bejheki kaže: "Ako učač ne učini sedždu, neće je učiniti ni slušalac. Ako učač prouči ajet sedžde u namazu, on će tu sedždu obaviti u samom namazu, klanjao on sam po sebi ili bio imam, a i džematlije kao slušaoci, učinit će je istovremeno sa svojim imamom. Ako imam ne učini konkretnu sedždu, neće je učiniti ni prisutni džematlija. Ako bi je ovaj džematlija obavio sam po sebi, namaz bi mu bio pokvaren."
Ebu-Hanife smatra da džematlija ovakvu sedždu treba obaviti po završetku namaza, a ako je obavi u samom namazu, bez imama, namaz mu nije pokvaren, ali mu ta sedžda nije punovažna i on će je ponovo obaviti po završetku namaza.
Pisac "El-Hidaje" kaže, a i u "Nevadiru" to stoji: "Obavljanje konkretne sedžde u namazu pokvarit će namaz tom džematliji."

STISKA SVIJETA KADA IMAM PROUČI KUR'ANSKU SEDŽDU

بَاب ازْدِحَامِ النَّاسِ إِذَا قَرَأَ الْإِمَامُ السَّجْدَةَ

١٠٧٦. حَدثَنَا بِشْرُ بْنُ آدَمَ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ السَّجْدَةَ وَنَحْنُ عِنْدَهُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ مَعَهُ فَنَزْدَحِمُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا لِجَبْهَتِهِ مَوْضِعًا يَسْجُدُ عَلَيْهِ .

1076. PRIČAO NAM JE Bišr b. Adem, njemu Ali b. Mushir, Alija obavijestio Ubejdullah, prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je kur'ansku sedždu, a mi oko njega. On je učinio sedždu, a i mi s njim. Bilo je tijesno toliko da poneki od nas nije našao za svoje čelo ni mjesta na kome bi učinio sedždu."[1]

KO SMATRA DA ALLAH NIJE TE SEDŽDE UČINIO OBAVEZNIM

بَاب مَنْ رَأَى أَنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُوجِبِ السُّجُودَ

وَقِيلَ لِعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ الرَّجُلُ يَسْمَعُ السَّجْدَةَ وَلَمْ يَجْلِسْ لَهَا قَالَ أَرَأَيْتَ لَوْ قَعَدَ لَهَا كَأَنَّهُ لَا يُوجِبُهُ عَلَيْهِ وَقَالَ سَلْمَانُ مَا لِهَذَا غَدَوْنَا وَقَالَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِنَّمَا السَّجْدَةُ عَلَى مَنِ اسْتَمَعَهَا وَقَالَ الزُّهْرِيُّ لَا يَسْجُدُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ طَاهِرًا فَإِذَا سَجَدْتَ وَأَنْتَ فِي حَضَرٍ فَاسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ فَإِنْ كُنْتَ رَاكِبًا فَلَا عَلَيْكَ حَيْثُ كَانَ وَجْهُكَ وَكَانَ السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ لَا يَسْجُدُ لِسُجُودِ الْقَاصِّ .

Imranu b. Husejnu je neko rekao: "Čovjek čuo učenje ajet-sedžde, ali nije sjeo?"
"Šta misliš"', odgovori Imran, "da je trebalo sjesti (i obaviti sedždu)!", kao da Imran (objašnjava Buharija), nije ni smatrao dužnošću čovjeka koji je čuo tekst ajeta da učini sedždu.
Selman (Farisi) je rekao: "Zašto (učiniti sedždu)? Nismo zbog toga došli!"
Osman, radijallahu anhu, ističe: "Kur'anska sedžda je dužnost onog ko namjerno sluša tekst sedžde", a Zuhri kaže: "Sedždu čini samo čista (pod abdestom) osoba. Kad činiš sedždu, a nisi putnik, okreni se prema kibli, a kada budeš na

1 Ibni-Bettal navodi da je halifa Omer rekao: "Ko usljed stiske nema mogućnosti da sedždu obaveznog namaza učini na zemlji, učinit će je na leđima svoga brata." Ovo mišljenje dijele još Sevri, kufanski učenjaci, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr. Nafi', oslobođeni rob Ibni-Omera, rekao je: "Konkretna sedžda obavit će se manjim pokretom glave (išaretom)", dok Ata i Zuhri kažu: "Sustegnut će se od momentalnog činjenja sedžde i učinit će je neposredno odmah čim se ostali podignu sa sedžde." Malik je izjavio: "Ako džematlija obavi sedždu na leđima svoga brata – drugog džematlije – on će obnoviti svoj namaz." Ibni-Ša'ban u svom "Muhtesaru" ističe da je Malik rekao: "Obnovit će konkretni namaz bilo to u njegovu vremenu ili kasnije po isteku vremena toga namaza", dok je Ešheb naveo: "Klanjat će ga ponovo, ali samo dok traje njegovo određeno vrijeme." Halifa Omer je rekao: "Učini tilavetsku sedždu, pa makar na leđima svoga brata!" Oni koji smatraju da se na leđima može činiti sedžda farza, zbog gužve, naravno, dozvoljavaju i sedždu tilaveta.

jahaćoj životinji, nije obavezno, možeš kako god biti licem okrenut."
Saib b. Jezid ne bi činio sedždu kada pripovjedač slučajno citira tekst sedžde.

١٠٧٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ الْهُدَيْرِ التَّيْمِيِّ قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَبِيعَةُ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ عَمَّا حَضَرَ رَبِيعَةُ مِنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ بِسُورَةِ النَّحْلِ حَتَّى إِذَا جَاءَ السَّجْدَةَ نَزَلَ فَسَجَدَ وَسَجَدَ النَّاسُ حَتَّى إِذَا كَانَتِ الْجُمُعَةُ الْقَابِلَةُ قَرَأَ بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءَ السَّجْدَةَ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا نَمُرُّ بِالسُّجُودِ فَمَنْ سَجَدَ فَقَدْ أَصَابَ وَمَنْ لَمْ يَسْجُدْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَلَمْ يَسْجُدْ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَزَادَ نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا إِنَّ اللهَ لَمْ يَفْرِضِ السُّجُودَ إِلَّا أَنْ نَشَاءَ .

1077. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njega obavijestio Hišam b. Jusuf, da im je saopćio Ibni-Džurejdž, Džurejdžu prenio Ebu-Bekr b. Ebu-Mulejke od Usmana b. Abdur-Rahmana Tejmije, on od Rebija b. Abdullaha b. Hudejra Tejmije za koga Ebu-Bekr kaže:
"Rebi'a je bio jedan od dobrih ljudi" – (tj. pričao) o Rebijevom prisustvovanju džumi, kada je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, na minberu jednog petka citirao suru "En-Nahl". Kada je Omer došao do sedžde, sišao je i učinio sedždu, a i svijet je učio sedždu.
Slijedeće džume Omer je opet učio istu suru i kada je došao do sedžde, rekao je: "Ljudi, učimo ajete sedžde. Ko učini sedždu, pravilno je postupio, a ko ne učini, nije pogriješio." Omer, radijallahu anhu, tada nije učinio sedždu.
Nafi' dodaje, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhu: "Allah nam kur'ansku sedždu nije odredio obaveznom dužnošću i mi je činimo ako hoćemo."[2]

2 Bejheki i drugi pisci navode da je Selman, Perzijanac, unišao sa jednim svojim drugom u džamiju, u kojoj su ljudi slušali učenje Kur'ana, i kada je citiran ajet sedžde, svi su učinili sedždu. U tom momentu njegov mu je drug rekao: "Ebu-Abdullahu! Da im i mi pridjemo (pridružimo se)!"
"Nismo zbog toga krenuli" – rekao je.
Drugi pisci i muhaddisi ističu kako je Osman jednom prilikom prošao pokraj nekog predavača (vaiza), koji je citirao ajet sedžde, kako bi sedždu učinio i halifa Osman. Međutim, Osman tu sedždu nije učinio nego je produžio put i rekao: "Činjenje sedžde je dužnost onoga ko je čuje namjerno, a ne slučajno."
Slučaj naveden po Buhariji, Tirmizi iznosi u svom "Sunenu" nešto preciznije: "Omer je jedne džume citirao na minberu ajet sedžde, a potom sišao i sa prisutnim obavio sedždu. Slijedećeg petka citirao je isti ajet i svijet se pripremio za obavljanje sedžde, ali im je Omer rekao: 'Kur'anska sedžda nije nam propisana kao obavezna dužnost i mi je ne moramo obavljati, nego ako to sami hoćemo.' Omer konkretnu sedždu nije tada obavio, a ni ostali ashabi."
Hanefije smatraju da se Omerova izjava odnosi na negiranje samo stroge prvostepene naredbe za obavljanje kur'anske sedžde (farza), a ne i na potrebu njenog obavljanja (vadžib). Osim toga, konkretni slučaj ne ukazuje da Omer nije uopće, pa ni kasnije učinio citiranu sedždu, nego samo na to da je nije odmah, tu u džamiji, obavio.

KO PROUČI AJET-SEDŽDU U NAMAZU I UČINI JE

بَاب مَنْ قَرَأَ السَّجْدَةَ فِي الصَّلَاةِ فَسَجَدَ بِهَا

1078. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Mu'temir:
"Čuo sam svog oca, kome je prenio Bekr od Ebu-Rafija kako kaže: 'Klanjao sam jaciju sa Ebu-Hurejrom. On je proučio poglavlje 'Izessemaun-šekkat i učinio sedždu.'
'Šta je to?' – upitao sam.
'Činio sam ovako sedždu, klanjajući za Ebul-Kasimom, radijallahu anhu, i činit ću je dok se ne sretnem s njim.'"[1]

١٠٧٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي بَكْرٌ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ مَا هَذِهِ قَالَ سَجَدْتُ بِهَا خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ فَلَا أَزَالُ أَسْجُدُ فِيهَا حَتَّى أَلْقَاهُ .

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– Sevri, Malik i Šafija, oslanjajući se na navedeni slučaj, zaključuju da nema štete da klanjač obaveznih namaza po proučenom ajetu sedžde, odmah u samom namazu učini konkretnu sedždu, dok Malik smatra da je to mekruh činiti.
Ibni-Habib je rekao: "Imam ne treba učiti ajet sedžde u namazu u kojima se Kur'an uči u sebi, dok u ostalim namazima može je učiti."
Taberi ističe da Ebu-Midžlez nije odobravao obavljanje kur'anske sedžde u farz-namazu. On je smatrao da je to dodatak na namaz. Midžlezovo mišljenje je u očitoj kontradikciji sa navedenim slučajem, sa praksom ashaba i ulemom ovog ummeta.
Ibni-Mes'ud je rekao: "Kada klanjač, prouči suru, čiji je posljednji ajet sedžda, on, ako hoće, može se odmah spustiti na sedždu, a potom ustati i nastaviti učenje Kur'ana, a ako hoće, može obaviti ruku', a zatim namaske redovne sedžde koje će mu istovremeno biti i kao kur'anska proučena sedžda."
Pisac "El-Hidaje" ističe: "Kada imam prouči ajet sedžde, sedždu će učiniti on, a sa njim i oni koji za njim klanjaju. Kada ajet sedžde prouči samo onaj koji za imamom klanja, i to učenje čuje imam i ostali prisutni u tom namazu, konkretnu sedždu neće učiniti ni imam ni ostale džematlije, ni u tom namazu, a ni poslije završetka namaza." Ovo je mišljenje Ebu-Hanife i Ebu-Jusufa, dok imam Muhammed smatra da treba da je obave po završetku namaza.
Malikije ne dozvoljavaju činjenje kur'anske sedžde u farz-namazu, nego samo u nafilama.
Bejheki u "Hilafijjatu" navodi da Ebu-Hanife smatra, da se kur'anska sedžda ne čini u namazima u kojima se Kur'an uči u sebi, i na osnovu ovoga stava, učenjaci hanefijske škole smatraju da klanjač ne treba u takvim namazima učiti suru u kojima ima kur'anska sedžda.
Pisac "El-Hidaje" ističe: "Nema štete da čovjek prouči ajet sedžde, a ostale ajete prije nje ispusti." Imam Muhammed je rekao: "Meni je milije da se sa učenjem ajet sedžde prouče još jedan ili dva ajeta prije konkretnog ajeta, kako neko ne bi shvatio da se kur'anske sure i ajeti razlikuju u vrijednosti."
Mnogi učenjaci preporučuju učenje Kur'ana u sebi, s obzirom na slučajne prolaznike i ostale koji su nespremni za slušanje učenja Kur'ana.
U "Muhitu" se navodi: "Kada je učač sam, on može učiti kako god hoće: naglas ili u sebi, a kada je u društvu drugih i smatra da su prisutni spremni za obavljanje kur'anske sedžde i da im to neće činiti poteškoću, tada će Kur'an učiti naglas kako bi i prisutni sa njim mogli učiniti tu sedždu. U protivnom, Kur'an treba učiti u sebi."
U "Jenabi'u" je navedeno: "Kada klanjač prouči ajet sedžde koji je na kraju sure, tada je najbolje da se prigne na ruku', a potom spusti na namaske sedžde, a ako je ajet sedžde u sredini sure, klanjač će se spustiti direktno na kur'ansku sedždu, a potom ustati na noge i nastaviti učenje započete sure, a zatim sageti se na ruku' i onda se spustiti na namasku sedždu. Kada iza kur'anske sedžde imaju još dva-tri ajeta, klanjač

KO NE NAĐE MJESTO ZA SEDŽDU ZBOG STISKE

1079. PRIČAO NAM JE Sadeka b. Fadl, njega je obavijestio Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učaše poglavlje u kome je bila sedžda i tada je učinio sedždu. I mi smo učinili sedždu, tako da neki od nas nisu mogli naći ni mjesto da bi spustili čela."

بَاب مَنْ لَمْ يَجِدْ مَوْضِعًا لِلسُّجُودِ مَعَ الْإِمَامِ مِنَ الزِّحَامِ

١٠٧٩. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ السُّورَةَ الَّتِي فِيهَا السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ مَعَهُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا مَكَانًا لِمَوْضِعِ جَبْهَتِهِ .

ih može proučiti, potom se pregeti na ruku', a može se i direktno spustiti na kur'ansku sedždu, a potom ustati na noge i dovršiti učenje kur'anske sure. Pred spuštanje na ruku', umjesto na sedždu, treba klanjač naumiti da mu on zajedno sa sedždom služi istovremeno i za proučenu kur'ansku sedždu. U protivnom, ostaje dužan obaviti konkretnu kur'ansku sedždu. Kur'ansku sedždu treba činiti svaka osoba dorasla za obavljanje namaza, čulo se citiranje ajeta sedžde od ženska, od djeteta, nemuslimana ili od čovjeka bez abdesta. Ovo je stav Ebu-Hanife, Šafije i Gazalije.
Malikije kažu: "Slušalac nije dužan učiniti kur'ansku sedždu, citiranu od osobe koja nema uvjeta da može biti imam." Sevri je izjavio: "Kada musliman čuje ajet sedžde proučen od ženske osobe, on će ga opet sam po sebi proučiti odmah, a potom učiniti konkretnu sedždu." Lejs je opet kazao: "Kada musliman čuje kur'ansku sedždu citiranu od dječaka, on će je učiniti." Zejnudin, hanefija, kaže: "Ne čini se kur'anska sedžda čije se citiranje čuje od osobe kojoj je zabranjeno učenje Kur'ana, kao što je pijana ili džunub osoba."

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ تَقْصِيرِ الصَّلَاةِ

SKRAĆIVANJE NAMAZA

بَاب مَا جَاءَ فِي التَّقْصِيرِ وَكَمْ يُقِيمُ حَتَّى يَقْصُرَ

O SKRAĆIVANJU NAMAZA I KOLIKO (PUTNIK) TREBA BORAVITI U JEDNOM MJESTU PA DA MOŽE NAMAZ KRATITI

١٠٨٠. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَاصِمٍ وَحُصَيْنٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ تِسْعَةَ عَشَرَ يَقْصُرُ فَنَحْنُ إِذَا سَافَرْنَا تِسْعَةَ عَشَرَ قَصَرْنَا وَإِنْ زِدْنَا أَتْمَمْنَا .

1080. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ebu-Avane, prenoseći od Asima i Husajna, oni od Ikrime, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, boravio je (u Mekki prilikom njenog osvajanja) devetnaest dana, skraćujući namaz, pa i mi, kada bismo bili na putovanju devetnaest dana, kratili bismo namaz, a kada bismo ostajali više, upotpunjavali bismo ga."[1]

1 Raznolike su verzije o vremenu trajanja boravka Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki. Enes je izjavio, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, boravio u Mekki deset dana. Ibni-Abbas kaže da je boravio devetnaest dana, kako to i Buharija navodi, a i sedamnaest dana, kako to navodi Ebu-Davud u jednom hadisu, a u drugom osamnaest dana. Nesai i Ibni-Madže navode da je taj boravak bio petnaest dana.
Hanefije iz izloženog donose kompromisan zaključak i smatraju: Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, boravak u Mekki za vrijeme Oprosnog hadža bio je svega deset dana, a ostala tri dana boravka odnose se na boravak na Mini, ne računajući dane odlaska i povratka. Pošto je logično računati i za ovo dva dana, cjelokupni njegov boravak iznosio je stvarno petnaest dana.
Brojna su mišljenja o prestanku musafirskog statusa. Najčešće se ističu slijedeća mišljenja:
Sa'd b. Džubejr rekao je: "Čim odsjedneš u jednom mjestu, klanjaj namaz u cijelosti!"
Rebi'a je prihvatio dužinu od dvadeset dva sata boravka, Ibni-Musejjeb tri dana, a Šafija, Malik i Ahmed četiri dana. Šafija je još rekao da se u putovanje ne uračunava dan konačnog odsjedanja u dotičnom mjestu.
Ibni-Rušd ističe da Ahmed i Davud uzimaju boravak od preko četiri dana. Ibni-Kudame u "Mugniji" navodi da je stav Ahmedov, da ako putnik naumi boraviti u jednom mjestu koliko može klanjati dvadeset dva redovno nastupajuća farz-namaza.
Od Alije je preneseno mišljenje, da je on usvajao dužinu od deset dana, Ebu-Omer dvanaest, a kasnije i trinaest dana.
Ebu-Hanife, Sevr i Ibni-Omer usvajaju vrijeme od petnaest dana boravka, a Lejs od šesnaest dana.

١٠٨١. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَكَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ قُلْتُ أَقَمْتُمْ بِمَكَّةَ شَيْئًا قَالَ أَقَمْنَا بِهَا عَشْرًا .

1081. PRIČAO NAM JE Ebu Ma'mer, njemu Abdul-Varis, ovome Jahja b. Ebu-Ishak, on čuo od Enesa koji je rekao:
"Izašli smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, iz Medine prema Mekki i on je klanjao po dva rekata sve dok se nismo povratili u Medinu."
Upitao sam: "Jeste li boravili u Mekki neko vrijeme?"
"Boravili smo u njoj deset dana" – odgovorio je on.[1]

Jedni učenjaci šafijske škole usvajaju sedamnaest, a drugi osamnaest dana. Ishak b. Ibrahim usvaja devetnaest dana, a Ibni-Hazm dvadeset dana.
Poneki kažu da se putnikom računa svaka osoba dok god putuje, pa sve dok ne stigne u koji veći grad ili se ne povrati svojoj kući.
Sa'd b. Džubejr rekao je: "Kada odlučiš boraviti u jednom mjestu petnaest ili više dana, ne skraćuj farz-namaz!"
Dahhak u svom tefsiru ističe, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sve do preseljenja iz Mekke u Medinu klanjao podne po dva rekata, ikindiju po dva rekata, akšam po tri rekata, jaciju po dva i sabah po dva rekata. Kada je došla naredba za okretanje u namazu prema kibli, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, već je bio klanjao podne-namaz od dva rekata, okrenut prema Jerusalemu. Džibril mu je napomenuo da je dosad klanjao po dva rekata, a da će odsad klanjati podne, ikindiju i jaciju po četiri rekata, akšam po tri, a sabah po dva rekata. Prvi tip farz-namaza ostaje samo za putnika i ratnika.
Halifa Alija je izjavio da su neki trgovci pitali: "Allahov Poslaniče, mi počesto putujemo, pa kako ćemo klanjati?"
Na njihovo pitanje, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, došla je Objava: "Kada putujete, nije vam grijeh da skraćujete farz-namaz." Ovaj je ajet objavljen 4. godine po Hidžri.
U tefsiru Sa'lebija navodi se da je Ibni-Abbas rekao: "Prvi namaz koji je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u skraćenom obliku klanjao jeste ikindija, koju je on klanjao u Asfanu na vojni Zu-Enmar."

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, stigao je u Mekku, u nedjelju, 4. zul-hidžeta, ujutro, i noćio u Muhassabu, uoči srijede. Iz Mekke je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izašao 14. zul-hidžeta, ujutro, što znači da je boravio u Mekki i njenoj okolini deset dana.
Šafija, oslanjajući se na izložene slučajeve, kaže: "Kada putnik ostane u jednom gradu četiri dana, on će skraćivati farz-namaze, a ako ostane više od četiri dana, on se smatra stalnim mještaninom i namaz ne može više kratiti, pa makar on i ne naumio taj boravak." Ovo je stav još Malika, Ahmeda i Ebu-Sevra.
Nevevi i Ebu-Rafi' smatraju da u boravak od deset dana u Mekki, Enes nije uračunao dane Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, dolaska u Mekku i dan njegova odlaska iz Mekke.
Hanefije kažu: "Ako putnik naumi ostati u jednom mjestu manje od petnaest dana, on će skraćivati klanjanje namaza, jer je dužina boravka određena na petnaest dana, kako je to preneseno još od Ibn-Abbasa i Ibn-Omera: 'Kada odsjedneš u nekom gradu kao putnik u namjeri da u njemu boraviš petnaest dana, klanjaj farz-namaze u potpunosti, a ako ne znaš kada ćeš iz njega krenuti na put, tada skraćuj namaz!'" Ovu je izjavu zabilježio Tahavi.
Ibn-Ebu-Šejbe u svom "Musannefu" navodi da je Ibni-Omer klanjao namaz u potpunom broju rekata kada bi nanijetio boraviti u jednom mjestu petnaest dana.
Preneseno je da je Ibni-Musejjeb rekao: "Kada putnik boravi petnaest dana u jednom mjestu, on će klanjati namaz u potpunom broju rekata, a ispod petnaest dana, neka ga skraćuje!"
Osoba koja odlučuje o dužini boravka u jednom mjestu treba da je samostalna u donošenju odluke, da nije ni za koga vezana. Prema tome, nije punovažna odluka učenika pored svoga učitelja, vojnika pored oficira ili žene pored svoga muža.

NAMAZ NA MINI

1082. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, Ubejdullaha obavijestio Nafi', prenoseći od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma:
"Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata na Mini, zatim sa Ebu-Bekrom, sa Omerom, pa i sa Osmanom u početku njegova hilafeta. Kasnije, Osman klanjaše namaz u cjelini."[2]

بَاب الصَّلَاةِ بِمِنًى

١٠٨٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ وَمَعَ عُثْمَانَ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ ثُمَّ أَتَمَّهَا .

2 Muslim u svom "Sahihu" navodi, da je Osman klanjao po četiri rekata, dok Abdullah b. Omer po četiri rekata kada bi klanjao za imamom, a po dva rekata, kada bi klanjao sam po sebi.
Ibni-Bettal je rekao: "Učenjaci su jednoglasni da hadžija, prispio u Mekku, skraćuje namaz u Mekki, na Mini i ostalim mjestima oko Mekke."
"Mekkelije", kaže Malik, "klanjat će u Mekki, u doba hadžskih dana, u potpunosti sve farz-namaze, a na Mini u skraćenom broju rekata, dok će stanovnici Mine postupati obratno."
Ata, Zuhri, pravnici Kufe, Ebu-Hanife, Šafija, Ahmed, Ebu-Sevr i još poneki drugi smatraju da Mekkelije ne mogu kratiti namaz na Mini i Arefatu, jer tu nema razdaljine od osamnaest sati srednjeg pješačkog hoda, koja se računa danas kao osamdeset dva kilometra.
Tahavi je rekao: "Sam hadž nije uvjet za skraćivanje namaza i zbog toga stanovnici Mine i Arefata, kada obavljaju hadž, klanjat će namaz u potpunom broju rekata. Skraćivanje se čini usljed putovanja. Mekkelije se prilikom obavljanja hadža ne mogu smatrati putnicima, jer nemaju potrebne razdaljine putovanja."
Raznolika su mišljenja učenjaka o dužini putovanja.
Ebu-Hanife i učenjaci Kufe kažu: "Tri dana i tri noći."
Pod gornjim izjavama imami nisu podrazumijevali putovanje, upravo idenje, i dan i noć, nego samo putovanje po danu, a odmaranje noću.
Ako čovjek krene na put razdaljine tri dana putovanja, i on, idući nekim drugim putem, to pređe za jedan dan, on ima pravo na skraćeni vid namaza.
Malik i Ahmed kažu: "Za skraćivanje namaza potrebno je putovanje od četrdeset osam milja hašimijskih, a to iznosi šesnaest fersaha. Fersah ima tri milje, jedna milja ima šest hiljada lakata (aršina), a jedan lakat dvadeset četiri poprečno položena ručna prsta." Ima učenjaka koji smatraju da se namaz može kratiti i kada se ode u voćnjak ili njivu izvan grada i mjesta stalnog boravka. Preneseno je da je Abdullah b. Omer rekao: "Kada bih putovao milju, kratio bih namaz", a drugi prenose da je rekao "tri milje". Ibni-Mesud konkretnu razdaljinu računa najmanje od četiri milje.
U "Musannefu" se vodi da je Ebu-Seid rekao: "Kada je putovao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jedan fersah, on je skraćivao namaz." Ima pisaca koji navode da je halife Alija otišao jednog dana van Medine u svoj palmovik i u njemu klanjao podne i ikindiju od po dva rekata, a potom se istog dana povratio u Medinu i rekao: "Htio sam ovim da vas poučim Pejgamberovu sunnetu."
Huzejfe je klanjao i kratio četverorekatne namaze na dva rekata, putujući od Kufe do Medine. Ibni-Abbas je kratio namaz na putu u razdaljini jednog dana putovanja. Halifa Omer i njegov sin Abdullah kratili su namaz na putovanju razdaljine od tri milje.
Raznolika su mišljenja zašto je Osman u kasnijim godinama svoga života klanjao namaz u neskraćenom vidu. Neki kažu da je Osman to činio samo na Mini. Neki smatraju da je postupio po mubahu (dozvoljenom), kao što je putniku dozvoljeno i postiti i ne postiti.
Poneki kažu da je Osman klanjao na Mini po četiri rekata kako bi brojni beduini, a i pojedinci, uočili da podne, ikindija i jacija imaju stvarno po četiri rekata, dok poneki smatraju da je on to činio zato što se unaprijed odlučio tu zadržati duže vrijeme po obavljenom hadžu.

١٠٨٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَنْبَأَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ آمَنَ مَا كَانَ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ .

1083. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be, ovoga obavijestio Ebu-Ishak, a on čuo od Harisa b. Vehba koji je kazao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je na Mini dva rekata, a bio je u potpunoj sigurnosti."[1]

١٠٨٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَالرَّحْمَنِ ابْنَ يَزِيدَ يَقُولُ صَلَّى بِنَا عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِمِنًى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فَقِيلَ ذَلِكَ لِعَبْدِاللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَاسْتَرْجَعَ ثُمَّ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ وَصَلَّيْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ فَلَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ رَكْعَتَانِ مُتَقَبَّلَتَانِ .

1084. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Abdur-Rahman, prenoseći od A'meša, ovome ispričao Ibrahim, on čuo od Abdur-Rahmana b. Jezida koji je rekao:
"Osman b. Affan, radijallahu anhu, klanjao je na Mini četiri rekata. Kasnije je neko to prenio Abdullahu b. Mes'udu, radijallahu anhu, koji je izgovorio: 'Inna lillahi ve inna ilejhi radžiun' (Allahovi smo i Njemu se vraćamo), pa dodade: 'Ja sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao na Mini dva rekata. Klanjao sam sa Ebu-Bekrom, radijallahu anhu, na Mini dva rekata, a klanjao sam i sa Omerom, radijallahu anhu, na Mini po dva rekata i kamo sreće da mi od četiri budu primljena dva.'"[2]

1 Sama opasnost i nesigurnost od neprijatelja nije uvjet za skraćivanje namaza. Namaz se krati zbog poteškoća samog putovanja. Kada je Omer o ovom pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dobio je odgovor: "Ovo je milostinja koju vam Allah daje i primite je!"

2 Iz navedenog dijaloga razabire se da Ibni-Mes'ud dozvoljava neskraćeni vid namaza na putovanju. Ebu-Davud navodi da je Ibni-Mes'ud u kasnijim godinama svoga života klanjao po četiri rekata, pa da su mu uputili kritiku kako je on baš zbog toga kritizirao Osmana.
"Podvojenost je zlo" – odgovorio je Ibni-Mes'ud.
Ibni-Mes'ud, znači, konkretno skraćivanje nije smatrao farzom.
Skraćivanje namaza putnik je, po mišljenju Ebu-Hanife, dužan činiti (vadžib). Omer b. Abdul-Aziz je rekao: "Namaz na putovanju je od dva rekata i obavljen drugačije neće biti punovažan."
Evza'i je izjavio: "Klanjač četverorekatnog namaza koji ustane na treći rekat, prekinut će ga i treba na kraju namaza obaviti sedždu zaborava."
Hasan b. Hajj i b. Ebu-Sulejman kaže: "Ako bi putnik namjerno klanjao četiri rekata, on će ponovo klanjati konkretni namaz."
Tirmizi ističe: "Treba postupiti onako kako je to činio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekr i Omer, a to je skraćivati konkretni namaz." Ovo mišljenje dijele još Muhammed b. Suhnun, Sevri, Hammad, Omer, Alija, Džabir, Ibni-Mes'ud, Ibni-Omer, a po jednoj verziji još Malik i Ahmed.
Šafije smatraju da konkretno skraćivanje namaza ne spada u vadžib-obaveze. Učenjaci svih pravaca kažu: "Kada putnik pristupi u namaz za imamom mještaninom, on će klanjati taj namaz u potpunom broju rekata, a da je to skraćivanje obavezna dužnost, putnik bi to trebao činiti i u konkretnom slučaju."
Hanefije smatraju da putnik u konkretnom slučaju ne skraćuje namaz, zato što on tu nije samostalan u svom odlučivanju; on je tu vezan za imama i dužan je činiti sve ono što čini imam. Džematlija, makar bio putnik, nema pravo izbora.

KOLIKO JE BORAVIO VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NA SVOM HODOČAŠĆU

بَاب كَمْ أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حَجَّتِهِ

1085. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Vuhejb, ovome Ejjub, prenoseći od Berraa Ebul-Ālijea, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhu: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je, a i njegovi drugovi, četvrtog jutra (zul-hidžeta) i izgovarahu telbijju za hodočašće, pa im je naredio da to učine umrom, a izuzeo je onoga ko je kod sebe imao hedj (kurban koji se kolje kod Ka'be)." Ebul-Ālije (u drugom senedu), slijedi Ataa, koji prenosi isto od Džabira.[3]

١٠٨٥. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ الْبَرَّاءِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَصْحَابُهُ لِصُبْحِ رَابِعَةٍ يُلَبُّونَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً إِلَّا مَنْ مَعَهُ الْهَدْيُ تَابَعَهُ عَطَاءٌ عَنْ جَابِرٍ .

Hanefije u prilog svoje tvrdnje, između brojnih izjava navode, da je Aiša, radijallahu anha, rekla: "Namaz je bio prvobitno određen po dva rekata. Potom se tako nepromijenjen zadržao pri putovanju, a pri boravku kod kuće povećao." Ovu su izjavu donijeli u svojim hadiskim zbirkama i Buharija i Muslim.
Muslim navodi da je Ibni-Abbas rekao: "Allah je preko jezika vašeg Poslanika odredio da klanjanje namaza kod kuće bude od po četiri rekata, pri putovanju od dva rekata, a pri životnoj opasnosti od po jedan rekat."
Taberani ističe: "Allah je pri putovanju odredio namaz od po dva rekata, isto kao što ga je odredio od po četiri kada je čovjek kod kuće."
Halifa Omer je rekao: "Po dva rekata imaju namaz pri putovanju, duha-namaz, bajramski namaz i džuma-namaz."

3 U ranijem hadisu, prenesenom po Enesu, spomenuto je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, boravio u Mekki svega deset dana. U ovom se hadisu ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojim društvom došao u Mekku, u nedjelju, četvrti dan zul-hidžeta, klanjao sabah u Zu-Tuvau i donio odluku za obavljanje hadža uoči četvrtka. U Mekki je boravio noć uoči četvrtka. Ujutro, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kreće na Minu i na njoj boravi taj dan i noć uoči petka. U petak ujutro krenuo je na Arefat i na Nemiretu, blizu Arefata, održao govor i tu ostao do akšama. Odavde je krenuo uoči subote prema Muzdelifi i na njoj boravio dio noći, klanjao sabah, a potom u subotu, tj. prvi dan Bajrama, povratio se na Minu i obavio, odmah, na Akabi, bacanje kamenčića. Po izvršenom činu, krenuo je u Mekku i obilaženje Ka'be obavio isti dan, prijepodne, a onda se, odmah, povratio na Minu i na njoj proveo ostatak subote, zatim nedjelju, ponedjeljak i utorak do podne, tj. zadnji dan tešrika, a potom krenuo na Muhassab. Ovdje je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao podne i boravio noć uoči srijede. Ove je noći Aiša otišla do Ten'ima, tamo zanijetila obavljanje umre, a potom došla u Mekku i obavila oprosno obilaženje Ka'be u srijedu, nešto prije sabah-namaza. To je bio četrnaesti dan zul-hidžeta, a deseti dan Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, boravka na hodočašću. Jedanaesti dan, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo je u Medinu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na hodočašće iz Medine krenuo je u četvrtak, četiri dana prije isteka zul-ka'deta i kada je stigao u Zul-Hulejfu, klanjao je podne i stupio tu u ihram.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– imam Ahmed i Davud dozvoljavaju promjenu nijeta hadža u umru. Ovo mišljenje dijeli i Ibni-Abbas. Međutim, najveći dio učenjaka i ashaba to ne dozvoljava. Ibni-Abdil-Berr je rekao: "Ne znam nijednog ashaba koji je to dozvoljavao osim Ibni-Abbasa."
Učenjaci ostalih mezheba, smatraju da je to bilo dozvoljeno ashabima samo u slučaju navedenom u konkretnom hadisu, jer je Bilal b. Haris izjavio – kako je pitao: "Allahov Poslaniče, je li promjena hadžskog obreda samo naše pravo ili i onih poslije nas?"

KOLIKA TREBA BITI UDALJENOST DA BI SE KRATIO NAMAZ

بَاب فِي كَمْ يَقْصُرُ الصَّلَاةَ

Vjerovjesnik je put koji traje dan i noć nazvao putovanjem.
Ibni-Omer i Ibni-Abbas, radijallahu anhum, kratili su namaz i nisu postili na razdaljini od četiri berida, i to je šesnaest fersaha.[1]

وَسَمَّى النَّبِيُّ ﷺ يَوْمًا وَلَيْلَةً سَفَرًا .
وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ يَقْصُرَانِ وَيُفْطِرَانِ فِي أَرْبَعَةِ بُرُدٍ وَهِيَ سِتَّةَ عَشَرَ فَرْسَخًا .

1086. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, Hanzali, rekao sam Ebu-Usami:
"Pričao nam je Abdullah, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Neka žena ne ide na putovanje (dugo) tri dana, osim ako je s njom mahrem.'"

١٠٨٦. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي أُسَامَةَ حَدَّثَكُمْ عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ .

"To je samo za vas i vaše pravo" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Ovaj dijalog zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Ebu-Davud, Ibni-Madže i Tahavi.

1 Putnikom se smatra osoba koja putuje običnim pješačkim hodom dan i noć (osamnaest sati), računajući to od doma do željenog cilja.
U vezi s Ibni-Omerovim putovanjem ima više različitih verzija:
– Nafi' je izjavio da Ibni-Omer nije kratio namaz na manjoj razdaljini od Hajbera, gdje je imao svoj imetak, a između Medine i Hajbera ima devedeset šest milja.
Veki' je izjavio: "Ibni-Omer je kratio namaz na putovanju između Medine i Suvejda'a, a među njima je razdaljina sedamdeset dvije milje."
Abdur-Rezak je prenio da je Ibni-Omer putovao u Rejm, udaljen trideset milja od Medine i da je tom prilikom kratio farz-namaz.
Muharib je kazao: "Čuo sam Ibni-Omera gdje kaže: 'Da putujem sat hoda, kratio bih namaz.'"
Sve predaje prenesene su vjerodostojnim lancem prenosilaca. Najsigurnija je verzija njegovog sina Salima i Nafi'a, koji su rekli da je Ibni-Omer kratio namaz na putovanju od jednog cijelog dana, odnosno na razdaljini od četiri berida, a jedan berid iznosi približno dvanaest milja.
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Putovanje koje utječe na izmjenu propisa, treba da iznosi tri dana i tri noći običnog pješačkog ili hoda jedne deve."
Ebu-Jusuf je odredio da to iznosi dva dana i veći dio trećeg dana. Ovo je mišljenje prenio i Hasan od Ebu-Hanife.
Marginani je rekao: "Dužinu putovanja, većina učenjaka, preračunali su u fersahe: jedni su rekli da to iznosi dvadeset jedan fersah, a drugi osamnaest fersaha, i tu je važeća fetva u hanefijskom mezhebu."
Fersah iznosi približno osam kilometara, ukupno tri hašimijske milje. Milja je razdaljina od gledaoca do tačke dopiranja njegova pogleda. Smatra se da milja iznosi tri hiljade aršina. Jedni kažu da milja iznosi četiri hiljade, a drugi čak i mnogo više aršina. Poneki računaju da milja iznosi hiljadu koraka deve. Neki smatraju da je milja razdaljina između gledaoca i druge osobe, udaljene toliko, da se ne može prepoznati prostim okom da li je ta osoba muško ili žensko, odnosno da li ona ide naprijed ili stoji.

١٠٨٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ ثَلَاثًا إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ تَابَعَهُ أَحْمَدُ عَنِ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1087. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Neka žena ne putuje sama tri dana (hoda), osim u pratnji svoga mahrema!"
U drugom senedu Ubejdullaha, isti hadis je prenio Ahmed (b. Muhammed) od Ibni-Mubareka, koji je čuo od Ubejdullaha, ovaj od Nafija, Nafi' od Ibni-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

١٠٨٨. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ تَابَعَهُ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ وَسُهَيْلٌ وَمَالِكٌ عَنِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

1088. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibni-Ebu-Zi'b, ovome Seid Makburi, prenoseći od svoga oca, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ženi, koja vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, nije dozvoljeno da putuje u trajanju od jednog dana i jedne noći, a da sa njom ne bude mahrem."
U drugom senedu, Ibni-Ebi-Zi'ba slijedi Jahja b. Ebi-Kesir, Suhejl i Malik koji ovaj hadis prenose od Makburija, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu.[2]

2 Iz navedenih hadisa Ebu-Hanife, učenjaci njegove škole i učenjaci fikha hadiskog pravca zaključuju da je postojanje bližih rođaka s kojim žena ne može sklopiti brak uvjet, da bi hadž bio obavezan ženskoj osobi, ukoliko bi putovanje trajalo tri dana i tri noći.
Šafija i Malik smatraju da supruga može obaviti obavezni hadžiluk (farz) i bez pratnje svoga muža ili nekog od najbliže muške rodbine, dok Ata, Seid b. Kejsan i zahirije to dozvoljavaju za putovanje kraće od jednog berida, a za putovanje duže od ove razdaljine, žena mora imati mahrema kao pratioca. Oni svoju tvrdnju zasnivaju na Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, izjavi koju je Ebu-Hurejre prenio u slijedećoj verziji: "Žena neka sama ne putuje jedan berid, nego samo u zajednici sa svojim mužem ili rođakom s kojim ne bi po Šerijatu mogla sklopiti brak." Ovu izjavu zabilježili su Tahavi, Bejheki i Ebu-Davud.
Ša'bi, Tavus i neke zahirije kažu: "Ženi nije dozvoljeno putovati samoj, bilo to putovanje kraće ili duže, nego samo sa rođakom s kojim po Šerijatu ne može sklopiti brak." Ovi svoje mišljenje temelje na hadisu koji je Ebu-Hurejre prenio u slijedećem vidu: "Žena može putovati samo sa svojim mahremom, tj. rođakom sa kojim po Šerijatu ne može sklopiti brak."
Tahavi kaže: "Svi se pravnici slažu, da je putovanje žene od tri i više dana, bez pratnje mahrema zabranjeno, a da su podvojenog mišljenja u pogledu njenog putovanja kraćeg od tri dana."

PUTNIK KRATI NAMAZ KADA IZAĐE IZ MJESTA BORAVKA

بَاب يَقْصُرُ إِذَا خَرَجَ مِنْ مَوْضِعِهِ

Alija b. Ebu-Talib, radijallahu anhu, izašao je (iz Kufe) i kratio namaz, a još je vidio njene kuće. Kada se vraćao, rekoše mu: "Ovo je Kufa!"
"Nije sve dok u nju ne uniđemo" – odgovorio je Alija.[1]

وَخَرَجَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَام فَقَصَرَ وَهُوَ يَرَى الْبُيُوتَ فَلَمَّا رَجَعَ قِيلَ لَهُ هَذِهِ الْكُوفَةُ قَالَ لَا حَتَّى نَدْخُلَهَا .

1089. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sufjan, prenoseći od Muhammeda b. Munkedira i Ibrahima b. Mejsere, a on od Enesa, radijallahu anhu:
"Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini četiri rekata, a u Zulhulejfi dva rekata (ikindije)."[2]

١٠٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ وَإِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ الظُّهْرَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَبِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ .

1 Raznolika su mišljenja učenjaka o momentu i vremenu od koga putnik ima pravo, odnosno dužnost, da krati namaz.
Učenjaci hanefijske pravne škole smatraju da se farz-namaz krati čim se prođu kuće predgrađa svoga mjesta.
Šafija kaže: "Ovdje je uvjet da se prođe gradski bedem, a ne i kuće van bedema, pa makar one bile i spojene sa bedemom grada."
Ibni-Kudame u "Mugniji" ističe: "Musafir ne krati namaz dok ne prođe zadnje kuće svoga grada ili sela, i dok mu one ne budu za leđima ostale." Ovo mišljenje dijele još Malik, Evza'i, Ahmed, Šafija, Ishak i Ebu-Sevr.
Ata i Sulejman b. Musa dozvoljavali su musafiru skraćivanje farz-namaza dok još nije ni izašao iz grada, odnosno mjesta svoga boravka.
Od Harisa b. Ebu-Rebija preneseno je da je on naumio putovati, i potom, pred sami polazak klanjao u džematu četverorekatni namaz u svom stanu sa svega dva rekata.
Od Ataa je preneseno da je rekao: "Kada nastupi vrijeme namaza musafira, pošto je već izašao iz svoga stana, ali nije još izašao iz grada i prošao zadnje gradske kuće, dozvoljeno je kraćenje namaza."
Mudžahid je izjavio da, kada putnik krene na putovanje danju, nema pravo da krati namaz dok ne nastupi noć, a ako je na putovanje krenuo noću, neće kratiti namaz dok ne nastupi dan.

2 Navedeno putovanje u hadisu odnosi se na Oprosni hadž Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. On je kratio farz-namaz tek pošto je izašao iz Medine. Prvi nastupajući obavezni namaz bila je ikindija i on ju je obavio u vidu od samo dva rekata u Zulhulejfi, gdje se zaustavio i učinio svoj prvi konak. Zulhulejfa je od Medine udaljena oko šest milja.
Namaz se ne krati na osnovu same odluke za putovanje. Namaz se ne krati po izlasku iz mjesta svoga stalnog boravka. Namaz se ne krati dok je čovjek još u samom mjestu svoga boravka, a niti treba za to čekati spuštanje prvog sumraka.

١٠٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتِ الصَّلَاةُ أَوَّلُ مَا فُرِضَتْ رَكْعَتَيْنِ فَأُقِرَّتْ صَلَاةُ السَّفَرِ وَأُتِمَّتْ صَلَاةُ الْحَضَرِ قَالَ الزُّهْرِيُّ فَقُلْتُ لِعُرْوَةَ مَا بَالُ عَائِشَةَ تُتِمُّ قَالَ تَأَوَّلَتْ مَا تَأَوَّلَ عُثْمَانُ .

1090. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Sufjan, prenoseći od Zuhrije, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:
"Prvi propisan namaz bio je od dva rekata. Potom je na putovanju tako i ostalo, da to bude namaz pri putovanju, a upotpunjen je namaz kod kuće."
"Upitao sam Urva", kaže Zuhri:
"Šta je Aiši da u cijelosti klanja?"
"Iz istog razloga kao i Osman", odgovorio je Urve.[3]

3 Iz navedenog dijaloga razabire se da je Osman smatrao da putnik može svoj namaz po volji ili kratiti ili ga obavljati s potpunim brojem rekata.
Bejheki navodi konkretni hadis u slijedećoj varijanti: "Aiša je rekla: 'Allah je odredio namaz Svome Poslaniku još u Mekki od po dva rekata, izuzev akšama, a kada se prešlo u Medinu, Allah mu je na ranija dva rekata povećao još po dva, izuzev sabah-namaza.'"
Dulabi je izjavio: "Povećanje namaza sa dva na četiri rekata za osobu koja je kod svoje kuće, zbilo se u podne u utorak, 12. rebiul-ahara, upravo mjesec dana po Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, dolasku u Medinu, dok je pri putovanju ostao i dalje od po dva rekata."
Muhelleb je na gornju Dulabijevu izjavu dodao: "Izuzev akšama. On je jedini određen od po tri rekata, dok su svi drugi bili propisani od po dva rekata."
Omer b. Abdul-Aziz izjavio je: "Namaz na putovanju je od samo dva rekata i obavljen u izmijenjenom broju rekata neće biti punovažan."
Ovaj pobožni vladar i još poneki njegovi istomišljenici smatraju skraćivanje četverorekatnih namaza na putovanju obaveznom dužnošću (farzom), i ne dozvoljavaju klanjanje u drugom vidu. Muslimanu, kažu oni, dok je u svome domu, nije dozvoljeno na četverorekatni namaz dodavati još peti rekat. Ukoliko bi to vjernik učinio, namaz mu ne bi bio valjan i punovažan. Analogno tome, niji ni putniku dozvoljeno da namaz propisan od po dva rekata obavi sa četiri rekata. To bi bilo samovoljno izmjenjivanje vjerskog obreda.
Ovo je stav i Ebu-Hanife i nekih učenjaka Malikove škole.
Preneseno je da je imam Malik rekao: "Ko na putovanju klanja namaz sa četiri rekata, ponovo će ga klanjati skraćenog u njegovom vremenu."
Namaz, dakle, na putovanju je od po dva rekata. To nije skraćen četverorekatni namaz. To je namaz koji je tako propisan na putovanju.
Navedenu izjavu donio je Nesai u svom "Sunenu".
Muslim navodi da je Ibni-Abbas rekao: "Allah vam je preko vašeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, odredio klanjanje namaza kod kuće od po četiri rekata, a na putovanju iste te namaze od po dva rekata."
U "Temhidu" se navodi, da je jedan čovjek iz Benu-Amir plemena došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mu rekao: "Allah je putnika oslobodio posta i polovine namaza."
Preneseno je da je Ibni-Abbas rekao: "Ko na putovanju klanja farz-namaz sa četiri rekata, sličan je onom koji ga kod kuće skrati i klanja sa dva rekata."
Hasan b. Hajj rekao je: "Ako je putnik hotimično i namjerno klanjao četverorekatne farz-namaze sa četiri rekata, on treba te namaze obnoviti, klanjavši ih sa dva rekata, izuzev ako se radi o dugom putovanju i velikom broju tako obavljenih namaza."

AKŠAM-NAMAZ NA PUTOVANJU KLANJA SE OD PO TRI REKATA

بَاب يُصَلِّي الْمَغْرِبَ ثَلَاثًا فِي السَّفَرِ

1091. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'be, prenoseći od Zuhrija, njega obavijestio Salim, prenoseći od Muhammeda b. Omera, radijallahu anhuma:
"Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi, kada bi žurio na putovanju, odgodio klanjanje akšama toliko da bi ga u Muzdelifi spojio sa jacijom. To je činio i Abdullah (b. Omer), kada bi na putovanju žurio."

١٠٩١. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ فِي السَّفَرِ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ حَتَّى يَجْمَعَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعِشَاءِ قَالَ سَالِمٌ وَكَانَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ

1092. DODAJE Lejs, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, a ovaj od Salima:
"Ibni-Omer, radijallahu anhuma, sastavljaše na Muzdelifi akšam i jaciju. Ibni-Omer je (jednom) odgodio akšam, kada je obaviješten o smrti svoje supruge Safije, kćerke Ebu-Ubejda", priča Salim.
"Vrijeme je namaza!" – rekao sam mu.
"Nastavi dalje!" – odgovori.
"Vrijeme je namazu!" – ponovih.
"Idemo dalje!" – dodade.
Kad je prešao dvije ili tri milje, odsjeo je, klanjao i reče: "Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ovako klanja, kada ga je putovanje nabrzilo."
Abdullah kaže: "Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi, kada bi ga put nabrzio, odgodio klanjanje akšama i klanjao tri rekata, pa predao selam. Malo bi prošlo, pa bi ustao na jaciju i klanjao je sa dva rekata pa predao selam. Po jaciji ne bi klanjao nikakve nafile do duboko u noć."[1]

١٠٩٢. وَزَادَ اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ سَالِمٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمُزْدَلِفَةِ قَالَ سَالِمٌ وَأَخَّرَ ابْنُ عُمَرَ الْمَغْرِبَ وَكَانَ اسْتُصْرِخَ عَلَى امْرَأَتِهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ أَبِي عُبَيْدٍ فَقُلْتُ لَهُ الصَّلَاةَ فَقَالَ سِرْ فَقُلْتُ الصَّلَاةَ فَقَالَ سِرْ حَتَّى سَارَ مِيلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ وَقَالَ عَبْدُاللهِ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ فَيُصَلِّيهَا ثَلَاثًا ثُمَّ يُسَلِّمُ ثُمَّ قَلَّمَا يَلْبَثُ حَتَّى يُقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيهَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ وَلَا يُسَبِّحُ بَعْدَ الْعِشَاءِ حَتَّى يَقُومَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ .

1 Šafije, oslanjajući se na ovaj hadis, smatraju da se akšam na Muzdelifi može klanjati zajedno sa jacijom u njenom vremenu.
Hanefije kažu, da se iz sadržaja konkretnog hadisa razabire samo odgađanje klanjanja akšama do pred jacijsko vrijeme i klanjanje jacije odmah sa nastupom njenog vremena. Prema tome, svaki konkretni namaz bio je obavljen u svom, zakonom, određenom vremenu.

O KLANJANJU DOBROVOLJNOG NAMAZA NA JAHAĆOJ ŽIVOTINJI MA GDJE SE OKRETALA

بَاب صَلَاةِ التَّطَوُّعِ عَلَى الدَّابَّةِ وَحَيْثُمَا تَوَجَّهَتْ بِهِ

1093. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Abdul-A'la, ovome Ma'mer, prenoseći od Zuhrija, on od Abdullaha b. Amira b. Rebija, a ovaj od svoga oca:
"Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako klanja na svojoj jahaćoj životinji (bez obzira) kuda se ona okretala s njim."[2]

١٠٩٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ .

1094. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban, prenoseći od Jahjaa, on od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, kako ga je Džabir b. Abdullah obavijestio da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nafilu jašući, ne bivši (okrenut) prema kibli.

١٠٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي التَّطَوُّعَ وَهُوَ رَاكِبٌ فِي غَيْرِ الْقِبْلَةِ .

Iz hadisa se još razabire:
– da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na putovanju klanjao noćne nafile,
– akšam-namaz klanja se na putovanju od tri rekata baš kao i kod kuće.
Halifa Alija je rekao: "Klanjao sam četverorekatni namaz sa Allahovim Poslanikom prilikom jedne životne opasnosti, sa svega od dva rekata izuzev akšama, a klanjao sam ih s njim i na putovanju sa po dva rekata, izuzev akšama."
Jedan mladić iz Eslem-plemena pitao je Imrana b. Husejna o načinu klanjanja Allahovog Poslanika, pa mu je on odgovorio: "Allahov Poslanik, kada je god putovao, klanjao je četverorekatne namaze samo po dva rekata, izuzev akšama."
Taberija u "Evsatu" navodi da je Muzejme b. Sabit rekao: "Vjerovjesnik, sallallahua lejhi ve sellem, je spajao akšam i jaciju na putovanju, klanjavši prvo akšam sa tri rekata, a potom dva rekata i to s jednim ezanom."

2 Klanjajući nafilu na jahaćoj životinji, putnik može biti okrenut prema bilo kojoj strani. Takvo stanovište zauzimaju učenjaci svih mezheba, ali su podijeljenog mišljenja kada je klanjač kod svoga doma.
Ebu-Jusuf i Ebu-Seid, jedni od šafijskih učenjaka, dozvoljavaju to činiti i kod kuće. Neki pravnici šafijske škole dozvoljavaju klanjanje nafile na jahaćoj životinji i kod kuće, ali da klanjač bude sve vrijeme okrenut prema kibli.
Ebu-Hanife i Muhammed ovo ne dozvoljavaju klanjaču koji je kod svoje kuće – mještanin. Oni se u ovom pozivaju na hadis koji je Buharija iznio u slijedećem poglavlju.
Iz navedenog hadisa se još zaključuje:
– klanjati nafilu na način iznesen u hadisu, dozvoljeno je jašući putniku, a ne i pješaku.
Učenjaci šafijske škole dozvoljavaju to tako činiti i pješaku pod uvjetom da on bude okrenut prema kibli u momentu izgovaranja početkog tekbira, te obavljanju ruku'a i sedžde.
Putnik na brodu je u povoljnijoj situaciji od jahača i on ima mogućnost da se tačno okrene prema kibli, bez obzira da li brod stajao ili se kretao. Prema tome, putnik na brodu ne može klanjati okrenut na koju bilo stranu. Ovakav putnik mora biti okrenut tačno prema kibli.

1095. PRIČAO NAM JE Abdul-A'la b. Hammad, njemu Vuhejb, ovome Musa b. Ukbe, prenoseći od Nafija:
"Ibni-Omer, radijallahu anhuma, klanjao je (na putovanju) jašući, pa i vitr-namaz i govoraše da je i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tako radio."[1]

١٠٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ وَيُوتِرُ عَلَيْهَا وَيُخْبِرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْعَلُهُ .

KLANJANJE MIMIKOM JAŠUĆI

بَاب الْإِيمَاءِ عَلَى الدَّابَّةِ

1096. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Abdul-Aziz b. Muslim ovome pričao Abdullah b. Dinar:
"Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, klanjao bi nafilu na putovanju na svojoj jahaćoj životinji i mimikom i bez obzira kuda bi se okrenula."
Abdullah je rekao, da je i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to tako radio.

١٠٩٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ دِينَارٍ قَالَ كَانَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي فِي السَّفَرِ عَلَى رَاحِلَتِهِ أَيْنَمَا تَوَجَّهَتْ يُومِئُ وَذَكَرَ عَبْدُاللهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْعَلُهُ .

1 Ata b. Rebah, Hasan Basri, Salim b. Abdullah i Nafi', oslobođeni rob Ibni-Omera, oslanjajući se na navedeni hadis, dozvoljavaju putniku klanjanje vitr-namaza jašući. Ovo mišljenje dijele još Šafija, Ahmed i Ishak, a neki su prenijeli da su isto mišljenje zastupali još halifa Alija i Ibni-Abbas.
Malik je izjavio: "Samo klanjač koji ima status musafira može klanjati vitr na jahaćoj životinji. Evza'i i Šafija to dozvoljavaju, ne praveći razliku između duljeg i kraćeg putovanja.
Ibni-Hazm je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, može vitr klanjati stojeći, a i sjedeći zbog nekog razloga, a i bez ikakva razloga."
Hanefijski učenjaci smatraju da se vitr-namaz ne može klanjati na jahaćoj životinji, sjedeći, nego na zemlji kao i svaki obavezni namaz. Ovo je stav i Muhammeda b. Sirina, Urveta b. Zubejra, Ibrahima Neha'ije, halife Omera i njegova sina Abdullaha. Ovi se drže izjave Nafija, koju Tahavi sa senedom donosi u ovom vidu: "Abdullah b. Omer klanjao je nafilu na jahaćoj životinji, a vitr-namaz na zemlji, tvrdeći da je to tako radio i Vjerovjesnik."
Tahavi navodi, da je Mudžahid prenio, kako je Ibni-Omer klanjao na putovanju na svojoj devi, okrenut prema strani na kojoj je bila okrenuta deva, a pred zoru bi sišao i na zemlji klanjao vitr-namaz."
Imam Ahmed u svom "Musnedu" navodi da je Ibni-Omer klanjao nafilu na svojoj jahaćoj životinji, a kada bi htio klanjati vitr, sjahao bi i klanjao na zemlji.
Prenesena verzija da su Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi klanjali vitr-namaz pri putovanju na jahaćoj životinji je tačna, ali se ona odnosi samo na prve godine širenja islama u Mekki, jer je ta praksa u Medini bila već nepoznata.
Imam Ahmed u svom "Musnedu", Hakim u "Mustedreku", te Darekutni i Taberani u svojim hadiskim zbirkama ističu da je Ibnu-Abbas rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: 'Tri su dužnosti meni farz, a vama nafila (vadžib) i to: klanjanje vitr-namaza, klanje kurbana i klanjanje dva rekata sabahskog sunneta.'"

TREBA SIĆI S JAHAĆE ŽIVOTINJE RADI OBAVEZNOG NAMAZA

بَاب يَنْزِلُ لِلْمَكْتُوبَةِ

1097. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Abdullaha b. Amira b. Rebija da mu je Amir b. Rebija ispričao:
"Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je još bio na jahaćoj životinji, kako klanja nafilu, čineći pokrete glavom prema onoj strani gdje se okrenula (jahalica)." To ne bi radio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kod obaveznog (farz) namaza.

١٠٩٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْن بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ عَامِرَ بْنَ رَبِيعَةَ أَخْبَرَهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى الرَّاحِلَةِ يُسَبِّحُ يُومِئُ بِرَأْسِهِ قِبَلَ أَيِّ وَجْهٍ تَوَجَّهَ وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَصْنَعُ ذَلِكَ فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ

1098. KAŽE Lejs da je pričao Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, da je Salim rekao:
"Abdullah bi klanjao noću kao putnik na svojoj jahaćoj životinji i nije mario gdje je licem bio okrenut."
Ibni-Omer priča: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše nafilu na jahaćoj životinji kud god bi ona bila okrenuta. Na njoj bi klanjao i vitr, ali ne bi klanjao obavezne namaze na njoj."

١٠٩٨. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ سَالِمٌ كَانَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي عَلَى دَابَّتِهِ مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُسَافِرٌ مَا يُبَالِي حَيْثُ مَا كَانَ وَجْهُهُ قَالَ ابْنُ عُمَرَ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُسَبِّحُ عَلَى الرَّاحِلَةِ قِبَلَ أَيِّ وَجْهٍ تَوَجَّهَ وَيُوتِرُ عَلَيْهَا غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُصَلِّي عَلَيْهَا الْمَكْتُوبَةَ .

1099. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam, prenoseći od Jahjaa, on od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Sevbana, ovome pričao Džabir b. Abdullah:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je nafile na svojoj jahaćoj životinji okrenut istoku, a kada bi htio da klanja obavezni namaz, sišao bi i okrenuo se prema kibli."

١٠٩٩. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ قَالَ حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ الْمَكْتُوبَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ .

KLANJANJE NAFILE NAMAZA NA MAGARCU

باب صَلاَةِ التَّطَوُّعِ عَلَى الْحِمَارِ

1100. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Seid, njemu Habban, ovome Hemmam, Hemmamu Enes b. Sirin:
"Dočekali smo Enesa b. Malika, kada se vraćao iz Šama. Sreli smo ga u Ajni Temru. Tada smo ga vidjeli kako klanja na magarcu, a lice mu okrenuto stranom prema (kibli), tj. s lijeve strane kible."
"Ja mu rekoh", kaže Enes, "vidio sam te gdje klanjaš mimo kible!"
"Da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je to radio, ne bih ni ja to činio."
Ovako pripovijeda i Ibni-Tahman, prenoseći od Hadždžadža, on od Enesa b. Sirina, a ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

١١٠٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَبَّانُ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ قَالَ اسْتَقْبَلْنَا أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حِينَ قَدِمَ مِنَ الشَّأْمِ فَلَقِينَاهُ بِعَيْنِ التَّمْرِ فَرَأَيْتُهُ يُصَلِّي عَلَى حِمَارٍ وَوَجْهُهُ مِنْ ذَا الْجَانِبِ يَعْنِي عَنْ يَسَارِ الْقِبْلَةِ فَقُلْتُ رَأَيْتُكَ تُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فَقَالَ لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَعَلَهُ لَمْ أَفْعَلْهُ رَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

NEKLANJANJE NAFILE NA PUTOVANJU PRIJE I POSLIJE KLANJANJA OBAVEZNOG NAMAZA

بَاب مَنْ لَمْ يَتَطَوَّعْ فِي السَّفَرِ دُبُرَ الصَّلاَةِ وَقَبْلَهَا

1101. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibn-Vehb, ovome Umer b. Muhammed, da mu je Hafs b. Asim pričao, kako je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, putovao i dodaje:
"Bio sam saputnik Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i nisam vidio da klanja nafilu na putovanju, a Uzvišeni Allah je rekao: 'U Allahovom Poslaniku imate lijep primjer.'"

١١٠١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَنَّ حَفْصَ بْنَ عَاصِمٍ حَدَّثَهُ قَالَ سَافَرَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقَالَ صَحِبْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَلَمْ أَرَهُ يُسَبِّحُ فِي السَّفَرِ وَقَالَ اللهُ جَلَّ ذِكْرُهُ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

1102. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Isaa b. Hafsa b. Asima, njemu njegov otac prenio, da je on čuo Ibni-Omera, kako govori: "Družio sam se sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i on ne bi na putovanju

١١٠٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عِيسَى بْنِ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ صَحِبْتُ رَسُولَ اللهِ

ﷺ فَكَانَ لَا يَزِيدُ فِي السَّفَرِ عَلَى رَكْعَتَيْنِ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ وَعُثْمَانَ كَذَلِكَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ .

ništa dodavao na obavljena dva rekata (farza), a bio sam i saputnik Ebu-Bekra, Omera i Osmana, radijallahu anhum, pa su i oni tako činili."[1]

بَاب مَنْ تَطَوَّعَ فِي السَّفَرِ فِي غَيْرِ دُبُرِ الصَّلَوَاتِ وَقَبْلَهَا

KLANJANJE NAFILA-NAMAZA NA PUTOVANJU, ALI NE NEPOSREDNO PRIJE I POSLIJE FARZ-NAMAZA

وَرَكَعَ النَّبِيُّ ﷺ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فِي السَّفَرِ .

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je na putovanju dva rekata sabahskog sunneta.

١١٠٣ . حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ مَا أَخْبَرَنَا أَحَدٌ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الضُّحَى غَيْرُ أُمِّ هَانِئٍ ذَكَرَتْ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ اغْتَسَلَ فِي بَيْتِهَا فَصَلَّى ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ فَمَا رَأَيْتُهُ صَلَّى صَلَاةً أَخَفَّ مِنْهَا غَيْرَ أَنَّهُ يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ .

1103. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be, prenoseći od Amra, on od Ibni-Ebu-Lejla: "Nije nam niko prenio da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao duha-namaz izuzev Umm-Hane." Ona spominje da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan osvojenja Mekke okupao u njenoj sobi i klanjao osam rekata.
"I nisam ga vidjela ranije da je klanjao brže (manje se zadržavao), ali je u potpunosti obavljao ruku' i sedždu."

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na putovanju nije klanjao sunnete niti druge nafile neposredno prije, a ni poslije obavljenog farza.
Poslije Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti, ashabi su, kaže Tirmizi, imali o ovom predmetu podijeljena mišljenja.
Imam Ahmed i Ishak smatraju da putnik može bez prigovora klanjati sunnete i druge uobičajene nafile u njihovom potpunom broju rekata.
Neki su smatrali da je neklanjanje sunneta na putovanju samo jedan vid povlastice putnika, pa je bolje, ako on može da ih klanja.
Najveći dio učenjaka ovo prepušta volji putnika, ako hoće, klanjat će sunnete u potpunom njihovom broju rekata, a ako hoće, može ih potpuno ispuštati.
Serahsija u "Mebsutu" kaže: "Sunneti se ne skraćuju, a klanjati ih i na putovanju, vrlina je pobožnih ljudi."
Neki kažu da je najbolje da putnik ne klanja sunnete u toku samog putovanja, a da ih klanja prilikom odsjedanja u mjestu konačenja ili mjestu konačnog cilja putovanja.
Hišam je kazao: "Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, mnogo puta da nije na putovanjima klanjao sunnete neposredno prije i poslije podneva. Međutim, on nije izostavljao ona dva rekata sunneta prije sabahskog farza i dva rekata iza akšama. Nisam ga vidio da klanja sunnet prije ikindijskog i jacijskog farza. Poslije obavljanjenog jacijskog farza klanjao bi samo vitr."

١١٠٤. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى السُّبْحَةَ بِاللَّيْلِ فِي السَّفَرِ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ .

1104. KAŽE Lejs da mu je pričao Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, Šihabu pričao Abdullah b. Amir b. Rebija, kako ga je njegov otac obavijestio da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, noću, kako klanja nafilu na svojoj jahaćoj životinji, okrenut onamo kuda je bila okrenuta životinja.

١١٠٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُسَبِّحُ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ حَيْثُ كَانَ وَجْهُهُ يُومِئُ بِرَأْسِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ .

1105. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, ovoga obavijestio Salim b. Abdullah, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nafilu čineći pokrete svojom glavom na svojoj jahaćoj životinji, okrenut onamo kuda je bila ona okrenuta, a tako je to činio i Ibni-Omer.[1]

1 Ibn-Ebu-Lejla ističe da je jedino Umm-Hana dala obavještenje o Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjanju duha-namaza. Međutim, to su uočili i prenijeli još mnogi ashabi. Tako je Ebu-Hurejre prenio, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah mi je preporučio da do smrti ne napuštam troje: post tri dana svakog mjeseca, klanjanje duha-namaza i spavanje prije vitr-namaza."
Ibni-Omer je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je duha-namaz u dva dana: na dan dolaska u Mekku, pri njenom osvojenju, i na dan, kada je bio obaviješten o pogibiji Ebu-Džehla."
Tirmizi navodi da je Ebu-Seid Hudrija rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, redovno klanjaše duha-namaz pa smo mislili da ga neće nikada izostaviti, ali ga je opet napuštao i izostavljao, pa smo mislili da ga neće više nikada klanjati."
Taberani u svom "Kebiru" sa senedom navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko kolektivno klanja sabah-namaz, pa se na istom mjestu tu zadrži do poslije izlaska sunca, a potom klanja dobrovoljni namaz, imat će nagradu hodočasnika časne Ka'be."
Mnogi muhadisi ističu da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko se po obavljenom sabah-namazu ne pomakne s mjesta svoga klanjanja, ostane sjedeći u ibadetu, a kasnije klanja namaz i ne bude govorio ništa nego samo dobro i korisno, oprostit će mu se njegovi manje učinjeni grijesi prema Allahu, pa makar ih imao koliko morske pjene."
Taberani navodi u svom "Kebiru" da je Abdullah b. Omer, rekao: "Allahov Poslanik poslao je jednu četu u vojnu akciju i ona se brzo vratila s bogatim ratnim plijenom. Svijet je govorio o požrtvovanosti boraca i prepričavao o tom plijenu, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Pazite! Uputit ću vas na osobu većeg herojstva, na veći plijen, a možda i brži povratak, a to je čovjek koji uzme abdest i ode u džamiju da klanja dobrovoljni duha-namaz. Takav je čovjek bliži herojstvu i pobjednik s većim ratnim plijenom.'"

SPAJANJE AKŠAMA I JACIJE NA PUTOVANJU

بَاب الْجَمْعِ فِي السَّفَرِ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ

1106. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, on čuo Zuhrija da prenosi od Salima, a on od svoga oca:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spajao je klanjanje akšama i jacije kada bi na putovanju jako žurio."

١١٠٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ إِذَا جَدَّ بِهِ السَّيْرُ .

1107. KAŽE Ibrahim b. Tahman, prenoseći od muallima Husejna, on od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Ikrime, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sastavljao bi podne i ikindiju, kada god bi se kretao na putovanju, a isto tako bi sastavljao akšam i jaciju."

١١٠٧. وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنِ الْحُسَيْنِ الْمُعَلِّمِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَيْرٍ وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ .

1108. PRENOSI (Ibrahim b. Tahman) od Husejna, on od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Hafsa b. Ubejdullaha b. Enesa, Hafs od Enesa b. Malika, radijallahu anhu:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spajao bi na putovanju klanjanje akšamskog i jacijskog namaza."
U drugom senedu, Husejna slijedi Alija b. Mubarek i Harb (b. Seddad), prenoseći od Jahjaa, on od Hafsa, a ovaj od Enesa, kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na putovanju klanjao zajedno akšam i jaciju.[2]

١١٠٨. وَعَنْ حُسَيْنٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُبَيْدِاللهِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ فِي السَّفَرِ وَتَابَعَهُ عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ وَحَرْبٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ حَفْصٍ عَنْ أَنَسٍ جَمَعَ النَّبِيُّ ﷺ .

2 Brojne su izjave ashaba o navedenoj temi.
Ebu-Davud je zabilježio slijedeću, Alijinu, radijallahu anhu, izjavu: "Kada čovjek putuje po zalasku sunca toliko da se već spusti skoro noćna tmina, nema štete da on siđe sa jahaće životinje, klanja akšam, večera i potom klanja jaciju. Vidio sam", rekao je Alija, "Allahovog Poslanika da tako radi."
Imam Ahmed u svom "Sunenu" ističe da je Amr b. Šu'ajb rekao: "Allahov Poslanik, prilikom vođenja borbe protiv Benu-Mustalik plemena, spojio je klanjanje dvaju namaza." Ovo je potvrdio i Džabir.
Imam Ahmed navodi Aišinu, radijallahu anha, izjavu u slijedećoj varijanti: "Vjerovjesnik je na putovanju klanjanje podne-namaza odgađao do pred izmak njegova vremena, a sa ikindijom bi žurio. Klanjanje akšama zadržavaše, a jaciju opet požurivaše."

DA LI ĆE (PUTNIK) UČITI EZAN, ODNOSNO IKAMET, KADA KLANJA ZAJEDNO AKŠAM I JACIJU?

بَاب هَلْ يُؤَذِّنُ أَوْ يُقِيمُ إِذَا جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ

1109. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, njega obavijestio Salim, prenoseći od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma:
"Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je žurio na putovanju, gdje odgađa klanjanje akšamskog namaza, tako da bi ga, spajajući s jacijom, klanjao zajedno."
Salim kaže: "I Abdullah (b. Omer), radijallahu anhuma, je to radio, kada bi mu se na putu žurilo. On bi proučio ikamet za akšam, klanjao ga s tri rekata i predao selam, ubrzo proučio ikamet za jaciju, klanjao je s dva rekata i potom predao selam. Između ovih namaza i nakon njih, ne bi klanjao nijedan rekat nafile, sve dok ne bi ustao negdje duboko u noći."

١١٠٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ فِي السَّفَرِ يُؤَخِّرُ صَلَاةَ الْمَغْرِبِ حَتَّى يَجْمَعَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعِشَاءِ قَالَ سَالِمٌ وَكَانَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ إِذَا أَعْجَلَهُ السَّيْرُ وَيُقِيمُ الْمَغْرِبَ فَيُصَلِّيهَا ثَلَاثًا ثُمَّ يُسَلِّمُ ثُمَّ قَلَّمَا يَلْبَثُ حَتَّى يُقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيهَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ وَلَا يُسَبِّحُ بَيْنَهُمَا بِرَكْعَةٍ وَلَا بَعْدَ الْعِشَاءِ بِسَجْدَةٍ حَتَّى يَقُومَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ .

1110. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Abdus-Samed, ovome Harb, njemu Jahja, Jahjau Hafs b. Ubejdullah b. Enes, da je Enes pričao da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spajao na putovanju klanjanje ova dva namaza, tj. akšam i jaciju.

١١١٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا عَبْدُالصَّمَدِ بْنُ عَبْدِالْوَارِثِ حَدَّثَنَا حَرْبٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ عُبَيْدِاللهِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ فِي السَّفَرِ يَعْنِي الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ .

Raznolika su mišljenja učenjaka u vezi sa spajanjem dvaju namaza. Jedini to putniku dozvoljavaju bez ikakvih uvjetnih ograničenja. Među ove spadaju Alija, Sa'd b. Ebu-Vekas, Seid b. Zejd, Usame b. Zejd, Mu'az b. Džebel, Ibni-Abbas, Tavus, Mudžahid, Ikrime, Džabir b. Zejd, Sufjan Sevrija, Šafija, Ahmed, Ishak, Ebu-Sevr, Ešheb, Malik i još poneki.
Drugi to dozvoljavaju kad se putniku jako žuri. Među ove spadaju Ibni-Omer, Malik i poneki učenjaci.
Ima učenjaka koji ovakav postupak smatraju mekruhom, dok Hasan Basri, Ibni-Sirin, Ibrahim Neha'i, Ibni-Mes'ud i Ebu-Hanife dozvoljavaju to samo hodočasniku na Arefatu i Muzdelifi.
Iz navedenog, a i još drugih hadisa, vidi se da je to samo međusobno približavanje klanjanja konkretnih namaza, a ne stvarno njihovo spajanje, jer je uvijek svaki obavljen u svom određenom vremenu, kako je to i u Kur'anu rečeno: "Vjernicima je naređeno da obavljaju namaz u određeno vrijeme."

KADA PUTNIK KREĆE NA PUT PRIJE KRETANJA SUNCA SA ZENITA, ODGODIT ĆE PODNE DO IKINDIJE

بَاب يُؤَخِّرُ الظُّهْرَ إِلَى الْعَصْرِ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ

Ovo je prenio Ibni-Abbas od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

فِيهِ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1111. PRIČAO NAM JE Hassan Vasiti, njemu Mufeddal b. Fedale, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu: "Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, polazio na put prije kretanja sunca sa zenita, odgodio bi podne do pred ikindijsko vrijeme, pa bi ih oboje spojio, a kada bi sunce krenulo sa zenita, klanjao bi podne, pa onda uzjahao na konja ili devu."

١١١١١. حَدَّثَنَا حَسَّانُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ إِلَى وَقْتِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَجْمَعُ بَيْنَهُمَا وَإِذَا زَاغَتْ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ .

1 Imam Ahmed u svom "Musnedu" sa senedom navodi, da je Ibni-Abbas rekao: "Hoćete li da vas obavijestim o Pejgamberovom namazu na putovanju?"
"Da" - odgovorili su ashabi.
"Kada bi on bio u svom stanu, a sunce već krenulo iz zenita, on bi spojio klanjanje podne i ikindije, prije nego bi uzjahao na svoju jahaću životinju, a kada bi bio u stanu dok sunce nije još krenulo sa zenita, on bi krenuo na put i kada bi nastupilo vrijeme ikindije, on bi sjahao i spojio podne i ikindiju."
Ovu izjavu zabilježio je u svom "Sunenu" i Tirmizi, ističući da je dobra, hasen-garib.
Ebu-Davud zabilježio je od Kutejbe b. Seida da je Mu'az Ibn-Džebel izjavio. "Pošto je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, već krenuo s vojskom na Tebuk, prije nego se sunce maklo iz zenita, on je odgodio klanjanje podne-namaza, spojio ga sa ikindijom, tako da je oba namaza klanjao zajedno. Kada bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kretao po izlasku sunca iz zenita, on bi klanjao zajedno podne i ikindiju u svom stanu ili šatoru, a potom putovao. Kada bi on kretao prije akšama, odgađao bi klanjanje akšama toliko, da bi klanjao zajedno s jacijom, a kada bi kretao prije akšama, on bi požurio klanjati jaciju i obavio je neposredno iza akšama."
Ovu izjavu navodi i Tirmizi u svom "Sunenu" i kaže da je dobra, hasen-garib.
Iz samog hadisa se ne razumije da je u pitanju odgoda do pred ikindijskog vremena, već se kaže da je ta odgoda do ikindijskog vremena.

KADA (PUTNIK) POĐE NA PUT PO KRETANJU SUNCA SA ZENITA, KLANJAT ĆE PODNE, PA UZJAHATI JAHAĆU ŽIVOTINJU (I OTPUTOVATI)

بَاب إِذَا ارْتَحَلَ بَعْدَ مَا زَاغَتِ الشَّمْسُ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ

1112. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Mufeddal b. Fedale, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Enesa b. Malika:
"Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, polazio na put prije kretanja sunca sa zenita, odgodio bi podne-namaz do ikindijskog, tada bi sjahao i klanjao zajedno oba namaza, a kada bi sunce krenulo sa zenita prije nego bi on pošao na put, klanjao bi podne, pa uzjahao (na konja ili devu i otputovao)."

١١١٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ إِلَى وَقْتِ الْعَصْرِ ثُمَّ نَزَلَ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا فَإِنْ زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ .

OBAVLJANJE NAMAZA SJEDEĆI

بَاب صَلَاةِ الْقَاعِدِ

1113. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, prenoseći od Malika, on od Hišama b. Urva, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je slab, pa je klanjao u svojoj sobi. Klanjao je sjedeći, a svijet iza njega stojeći, pa im je pokazao (rukom) da sjednu. Pošto je završio namaz, rekao je: 'Imam je postavljen zato da se za njim u cijelosti povodi, pa kada se on sagne na ruku', sagnite se i vi, a kada se podigne (ispravi), podignite se i vi!'"

١١١٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنِ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا .

1114. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Ibni-Ujejne, prenoseći od Zuhrija, on od Enesa, radijallahu anhu:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pao je s konja i zgulio, odnosno zagrebao kožu na desnoj strani, pa smo mu unišli i posjetili ga. Utom je nastupilo vrijeme namaza i on je klanjao sjedeći, pa smo i mi klanjali sjedeći. Tada reče: 'Imam je postavljen zato da se za njim dosljedno povodi, pa kada izgovori tekbir, izgovorite ga i vi, kada se

١١١٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَقَطَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ فَرَسٍ فَخُدِشَ أَوْ فَجُحِشَ شِقُّهُ الْأَيْمَنُ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ نَعُودُهُ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى قَاعِدًا فَصَلَّيْنَا قُعُودًا وَقَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا

sagne na ruku', sagnite se i vi, kada se podigne, podignite se i vi, a kada izgovori: Semiallahu li men hamideh!, vi izgovorite: Rabbena lekel hamd!'"

رَفَعَ فَارْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ .

1115. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, njega obavijestio Revh b. Ubade, ovoga Husein, prenoseći od Abdullaha b. Burejda, on od Imrana b. Husajna, radijallahu anhu, da je pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a preko drugog seneda, (kaže Buharija): "Obavijestio nas je Ishak, njega obavijestio Abdus-Samed, on čuo od svoga oca, njemu pričao Husein, prenoseći od Ibn-Burejda, njemu ispričao Imran b. Husajn koji je imao hemoroide:
'Pitao sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za namaz koji čovjek obavlja sjedeći.
'Ako klanja stojeći, to je najbolje', rekao je, 'ako klanja sjedeći, ima polovinu nagrade stajača, ako klanja ležeći, on ima polovinu nagrade onoga koji klanja sjedeći.'"[1]

١١١٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ أَخْبَرَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ أَخْبَرَنَا حُسَيْنٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَأَلَ نَبِيَّ اللهِ ﷺ وَأَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُالصَّمَدِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ عَنْ أَبِي بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ وَكَانَ مَبْسُورًا قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ قَاعِدًا فَقَالَ إِنْ صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ .

NAMAZ MIMIKOM OSOBE KOJA SJEDI

بَاب صَلَاةِ الْقَاعِدِ بِالْإِيمَاءِ

1116. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, ovome muallim Husein, prenoseći od Abdullaha b. Burejda da je Imran b. Husajn koji je imao hemoroide, a jednom je opet Ebu-Ma'mer prenio direktno od Imrana:
"Pitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za namaz koji čovjek obavlja sjedeći i on odgovori:

١١١٦. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ وَكَانَ رَجُلًا مَبْسُورًا وَقَالَ أَبُو مَعْمَرٍ مَرَّةً عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ وَهُوَ قَاعِدٌ فَقَالَ مَنْ

1 Hanefije i mnogi drugi učenjaci smatraju da se navedeni hadis odnosi samo na klanjanje nafile. Oslanjajući se na ovaj hadis, pisac "El-Hidaje" kaže: "Klanjati dobrovoljni namaz je dozvoljeno sjedeći i pored sposobnosti da se klanja stojeći."
Badži, jedan od malikijskih učenjaka smatra da se gornji hadis odnosi na klanjača farza koji ima opravdanu slabost, odnosno neku smetnju, i na klanjača nafile, imao on za to opravdan razlog ili ga nemao.
U komentaru Tirmizijeva "Sunena" navedeno je: "Klanjanje farz-namaza sjedeći nije punovažno osobi, koja je u mogućnosti klanjati stojeći."
Učenjaci hanefijske škole kažu: "Ako musliman takav (bez razloga) način klanjanja smatra dozvoljenim i pravilnim, on izlazi iz islama i prema njemu se primjenjuju propisi koji vrijede za konvertite. Takva se osoba tretira kao i osoba koja smatra dozvoljenim činiti blud, piti alkohol, raditi s kamatom i druga, po islamu zabranjena djela."

'Ko klanja stojeći, to je najbolje. Ko klanja sjedeći, on ima polovinu nagrade od onoga koji stoji, a ko klanja ležeći, ima polovinu nagrade onoga koji klanja sjedeći.'"
RekaojeEbu-Abdullah:"Izraz'naimen',upotrijebljen u hadisu, po meni, ovdje znači 'ležeći'."

صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ نَائِمًا عِنْدِي مُضْطَجِعًا هَا هُنَا .

KO NE MOŽE KLANJATI SJEDEĆI, KLANJAT ĆE LEŽEĆI

بَاب إِذَا لَمْ يُطِقْ قَاعِدًا صَلَّى عَلَى جَنْبٍ

Ata kaže: "A ko se ne može okrenuti prema kibli, klanjat će u pravcu kako je okrenut."

وَقَالَ عَطَاءٌ إِنْ لَمْ يَقْدِرْ أَنْ يَتَحَوَّلَ إِلَى الْقِبْلَةِ صَلَّى حَيْثُ كَانَ وَجْهُهُ .

1117. PRIČAO NAM JE Abdan, prenoseći od Abdullaha, on od Ibrahima b. Tahmana, njemu pričao Husein, učitelj od Ibni-Burejde, ovaj od Imrana b. Husajna, radijallahu anhu:
"Imao sam hemoroide, pa sam pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za klanjanje namaza."
"Klanjaj", rekao je on, "stojeći, ako nisi u stanju tako, onda sjedeći, a ako nisi ni tako u stanju, onda ležeći."[1]

١١١٧ . حَدَّثَنَا عَبْدَانُ عَنْ عَبْدِاللهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ طَهْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ الْمُكْتِبُ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَتْ بِي بَوَاسِيرُ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الصَّلَاةِ فَقَالَ صَلِّ قَائِمًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ .

1 Ahmed Ibni-Hanbel je izjavio: "Teškog bolesnika povalit će se na desnu stranu, okrenuvši ga prema kibli." To je upravo onako kako se umrli postavlja u grob. On to svoje mišljenje temelji na Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, izjavi: "Ka'ba vam je kibla, bili živi ili mrtvi."
Prema stavu Ebu-Hanife, težak bolesnik povalit će se na leđa, tako da mu noge budu okrenute kibli i on će u takvom stavu, malim pokretom glave i očiju činiti ruku' i sedždu.
Rafi' je prenio stav nekih učenjaka, da težeg bolesnika treba povaliti na njegovu desnu stranu, a tabane mu okrenuti prema kibli.
Raznolika su mišljenja o načinu sjedenja bolesnika u toku klanjanja. Imam Muhammed prenosi da je Ebu-Hanife rekao: "Kada teški bolesnik otpočne klanjati sjedeći, on može sjediti kako god hoće, upravo kako mu je lakše."
Bolesna osoba oslobođena je od pojedinih namaskih ruknova, pa je logično da bude oslobođena i posebnog načina sjedenja u namazu.
Ako bolesnik nije u stanju da sjedi, povalit će se na leđa, noge mu okrenuti kibli i on će u tom stavu, samo manjim pokretom glave obavljati ruku' i sedždu. Hamidu-din još kaže: "Takvom bolesniku stavit će se pod glavu deblji jastuk, kako bi izgledalo da sjedi. Time se bolesniku omogućava lakše obavljanje ruku'a i sedžde mimikom. Navedene čine teško je u ležećem stavu obavljati i zdravom čovjeku, a kamoli bolesnoj osobi."

KADA OSOBA KLANJA SJEDEĆI I U TOKU KLANJANJA OZDRAVI ILI OSJETI OLAKŠANJE, DOVRŠIT ĆE NAMAZ STOJEĆI

بَاب إِذَا صَلَّى قَاعِدًا ثُمَّ صَحَّ أَوْ وَجَدَ خِفَّةً تَمَّمَ مَا بَقِيَ

Hasan Basri kaže: "Bolesnik, ako hoće, klanjat će dva rekata stojeći, a druga dva sjedeći."[2]

وَقَالَ الْحَسَنُ إِنْ شَاءَ الْمَرِيضُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ قَائِمًا وَرَكْعَتَيْنِ قَاعِدًا .

1118. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anhu, majke pravovjernih, da ga je obavijestila da ona nije nikada vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da noćni namaz klanja sjedeći, dok nije stupio u staračke godine. Tada bi učio Kur'an sjedeći, a kada bi htio da se pregne na ruku', ustao bi i proučio još trideset ili četrdeset ajeta i tada bi se pregeo na ruku'.[3]

١١١٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا لَمْ تَرَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُصَلِّي صَلَاةَ اللَّيْلِ قَاعِدًا قَطُّ حَتَّى أَسَنَّ فَكَانَ يَقْرَأُ قَاعِدًا حَتَّى إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ فَقَرَأَ نَحْوًا مِنْ ثَلَاثِينَ آيَةً أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً ثُمَّ رَكَعَ .

1119. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Abdullaha b. Jezida i od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Umera b. Ubejdullaha, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, majke pravovjernih, da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše sjedeći, pa i Kur'an

١١١٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ يَزِيدَ وَأَبِي النَّضْرِ مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ

2 Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Ebu-Jusuf su rekli: "Kada bolesnik klanja sjedeći i u toku samog klanjanja ozdravi ili osjeti snagu da može klanjati stojeći, on će nastaviti klanjanje preostalog dijela namaza stojeći."
To je mišljenje i Hasana Basrije, dok Muhammed b. Hasen smatra, da takva osoba, treba taj namaz iznova otpočeti klanjati.

3 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– dozvoljeno je na jednom dijelu namaza stajati, a na drugom sjediti i obratno. Ovo je stav Ebu-Hanife, Malika, Šafije i velikog broja učenjaka. Ima učenjaka, pa i ashaba, koji ovakav postupak ne odobravaju, smatrajući da je to bilo dozvoljeno samo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem;
– u noćnim namazima Kur'an se uči što duže. Šafija smatra, da je bolje stajati duže na nogama učeći Kur'an, nego činiti duže, odnosno više ruku'a i sedždi.
Ebu-Jusuf je rekao: "Najbolji uobičajeni namaz je onaj koji se klanja u što većem broju rekata ili namaz u kome se na stajanju prouči što više Kur'ana." Imam Muhammed daje prednost što većem broju ruku'a i sedždi,
– dobrovoljni namaz dozvoljeno je obavljati i sjedeći, iako ga je klanjač u mogućnosti obaviti stojeći.

bi učio, također, sjedeći i kada bi mu od učenja Kur'ana ostalo oko trideset do četrdeset ajeta, ustao bi i proučio ih stojeći, a potom obavio ruku' i sedždu. Ovako je činio i na drugom rekatu. Kada bi završio namaz, pogledao bi (me), pa ako sam bila budna, pričao bi sa mnom, a ako sam spavala, legao bi.[1]

رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي جَالِسًا فَيَقْرَأُ وَهُوَ جَالِسٌ فَإِذَا بَقِيَ مِنْ قِرَاءَتِهِ نَحْوٌ مِنْ ثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَهَا وَهُوَ قَائِمٌ ثُمَّ يَرْكَعُ ثُمَّ سَجَدَ يَفْعَلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَإِذَا قَضَى صَلَاتَهُ نَظَرَ فَإِنْ كُنْتُ يَقْظَى تَحَدَّثَ مَعِي وَإِنْ كُنْتُ نَائِمَةً اضْطَجَعَ .

1 Tirmizi u svom "Sunenu" sa senedom ističe da je Hafsa izjavila: "Nisam vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je nafilu klanjao sjedeći do pred njegovu smrt na jednu godinu dana. Tada je nafilu klanjao sjedeći i učio duže sure."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ التَّهَجُّدِ

NOĆNI NAMAZI

KLANJANJE NOĆNOG NAMAZA

بَاب التَّهَجُّدِ بِاللَّيْلِ

i riječi Uzvišenog Allaha: "Klanjaj dio noći. to je tebi dodatni namaz."

وَقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ (وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ)

1120. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Sulejman b. Ebi-Muslim, prenoseći od Tavusa koji je čuo Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma:

"Kad god bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao noću da klanja, izgovorio bi: 'Allahu moj! Tebi hvala! Ti si Onaj Koji uzdržava i brine o nebesima, Zemlji i svemu što je na njima. Tebi hvala! Tebi pripada vlast nebesa i zemlje i svega što je na njima. Tebi hvala! Ti si svjetlo nebesa i Zemlje! Tebi hvala! Ti si Vladar nebesa i Zemlje! Tebi hvala! Ti si Istina. Tvoje obećanje je istinito, a susret s Tobom je istinit. Tvoj govor je istinit. Džennet je istina, a i Džehennem je sušta istina. Vjerovjesnici su istina i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, stvarna je istina. Sudnji dan je istina.

Allahu moj, Tebi sam odan, u Tebe vjerujem, samo se na Tebe oslanjam i Tebi se obraćam. U ime Tebe suprotstavljam se drugima, i u tome, Tebe za sudiju uzimam. Oprosti mi što sam kada uradio i ono što ću kasnije učiniti, ono što sam učinio tajno i ono što sam uradio javno!

١١٢٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ اللهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ ﷺ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اللهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ

Ti unapređuješ i unazađuješ. Samo si Ti Bog, odnosno, nema Boga osim Tebe!'"

Sufjan (b. Ujejne) kaže da je Abdul-Kerim Umejje još dodao (kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i ovo izgovorio):

"Nema nikakve promjene ni snage mimo Allaha."

Sufjan ističe da je i Sulejman b. Ebu-Seleme to čuo od Tavusa, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

وَمَا أَعْلَنْتُ أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَوْ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ قَالَ سُفْيَانُ وَزَادَ عَبْدُالْكَرِيمِ أَبُو أُمَيَّةَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ قَالَ سُفْيَانُ قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ سَمِعَهُ مِنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

ODLIKA NOĆNOG KLANJANJA

بَاب فَضْلِ قِيَامِ اللَّيْلِ

1121. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hišam, njega obavijestio Ma'mer, a preko drugog seneda, pričao mi je (kaže Buharija) Muhammed, njemu Abdur-Rezak, njega izvijestio Ma'mer, prenoseći od Zuhrija, on od Salima, a ovaj od svoga oca, radijallahu anhu:

"Bijaše jedan čovjek za života Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji, kad god bi što usnio, ispričao bi to Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam i ja zaželio da usnijem san i ispričam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Bio sam tada dječak. Jednog dana, u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spavao sam u džamiji i usnio, kao da me uzeše dva meleka i odnesoše do Džehennema. Džehennem je izgledao savijen (okrugao) poput bunara i kad u njemu dvije strane (odjeljenja) i u njemu svijet koji sam već poznavao. Počeo sam govoriti: 'Sačuvaj me Allahu od džehennemske vatre!' Tada nas susrete drugi melek i reče: 'Ne plaši se!'

١١٢١ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ ح و حَدَّثَنِي مَحْمُودٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَتَمَنَّيْتُ أَنْ أَرَى رُؤْيَا فَأَقُصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَكُنْتُ غُلَامًا شَابًّا وَكُنْتُ أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَيْنِ أَخَذَانِي فَذَهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبِئْرِ وَإِذَا لَهَا قَرْنَانِ وَإِذَا فِيهَا أُنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ فَجَعَلْتُ أَقُولُ أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ النَّارِ قَالَ فَلَقِيَنَا مَلَكٌ آخَرُ فَقَالَ لِي لَمْ تُرَعْ .

١١٢٢. فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُاللهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ بَعْدُ لَا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا .

1122. Ovaj san ispričao sam Hafsi. Hafsa ga je ispričala Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on je rekao: 'Abdullah je divan čovjek! Samo da klanja i nafilu noću!'
Poslije toga Abdullah bi spavao noću samo malo."[1]

بَاب طُولِ السُّجُودِ فِي قِيَامِ اللَّيْلِ

DULJENJE SEDŽDE U NOĆNOM NAMAZU

١١٢٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتَهُ يَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُنَادِي لِلصَّلَاةِ .

1123. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega izvijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, njega obavijestio Urve, da ga je Aiša, radijallahu anha, obavijestila da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noću po jedanaest rekata, koji su činili njegov namaz. Svaku sedždu toga namaza činio bi koliko bi neko od vas mogao proučiti pedeset običnih ajeta, prije nego bi podigao svoju glavu. Prije sabahskog farza klanjao bi po dva rekata, a potom bi legao na desnu stranu i ostao tako dok mu ne bi došao glasnik (mujezin) za farz sabah-namaza.

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– dozvoljeno je željeti lijepe snove, svako dobro, nauku i žudjeti za tim;
– dozvoljeno je spavati u džamiji. Tirmizi navodi da je Ibni-Abbas rekao: "Ne činite džamiju prenoćištem i spavaonicom." Ovo mišljenje zastupa i još neki broj učenjaka, a Ibnul-Arebi kaže: "Ibni-Abbasova izjava odnosi se samo na mještane koji imaju svoje skrovište i svoj dom, a ne na stranca i mu'tekifa kojima je džamija samo privremeno boravište."
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je u džamiji svojevremeno podigao šator za liječenje ranjenog Sa'da. Prema tome, džamija, u slučaju potrebe, može koristiti kao stacionar i zdravstvena stanica. Malik i Ibni-Kasim smatraju mekruhom da u džamiji spavaju i noćivaju zdravi ljudi, dok slabim i bolesnim to dozvoljavaju bez primjedbe;
– govoreći o ljudskim porocima, ne treba ljude i poimenično spominjati;
– Abdullah b. Omer bio je veoma stidljiv, pa je svoj san iznio samo Hafsi koja ga je prenijela Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem;
– klanjati noću koji rekat dobrovoljnog namaza je pohvalan postupak vjernika;
– pobožna djela mlade osobe, Allahu, dželle šanuhu, milija su više negoli pobožna djela starije osobe;
– mnogo spavati je pokuđeno i nezdravo. Dugo spavanje vodi lijenosti, a lijenost opet vodi siromaštvu ovog i budućeg svijeta.

BOLESNIK IZOSTAVLJA NOĆNE NAMAZE (NAFILE)

بَاب تَرْكِ الْقِيَامِ لِلْمَرِيضِ

1124. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sufjan, prenoseći od Esveda, on čuo Džundeba kako kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog bolesti nije klanjao nafile jednu noć ili dvije noći."[1]

١١٢٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْم قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ سَمِعْتُ جُنْدَبًا يَقُولُ اشْتَكَى النَّبِيُّ ﷺ فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَةً أَوْ لَيْلَتَيْنِ .

1125. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, njega obavijestio Sufjan, prenoseći od Esveda b. Kajsa, on od Džunbeda b. Abdullaha:
"Džibril nije prenosio jedno vrijeme Objavu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i jedna Kurejšijka je rekla: 'Napustio ga njegov šejtan.' Tada je objavljeno poglavlje 'Ed-Duha': 'Kunem se jutrom, kada Sunce grane, i noću kada se njena tmina spusti. Nije tebe tvoj Gospodar napustio, a ni zamrzio...'"

١١٢٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ احْتَبَسَ جِبْرِيلُ ﷺ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنْ قُرَيْشٍ أَبْطَأَ عَلَيْهِ شَيْطَانُهُ فَنَزَلَتْ (وَالضُّحَى وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى) .

---

1 Drugi muhadisi za isti slučaj navode, da je Džundeb drugom prilikom rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio slab i nije klanjao nafile jednu noć ili dvije noći, pa mu je došla jedna žena (Umm-Džemila, supruga Ebu-Džehela) i rekla: 'Muhammede, ne vidim više onog tvog šejtana. On je tebe, eto, napustio?' Na ovu njenu primjedbu, Allah, dželle šanuhu, objavio je: 'Kunem se jutrom, kada se Sunce potpuno pojavi, i noću kada se ona spusti, tvoj Stvoritelj nije te napustio, a ni zaboravio.'"
Neki mufesiri, tumačeći poglavlje "Ed-Duha", navode da je Džunbed rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio slab i nije klanjao nafile dvije-tri noći uzastopno, pa mu je došla jedna žena i rekla: 'Muhammede, nadam se da će te tvoj šejtan posve napustiti, jer ga već dvije-tri noći ne primjećujem kod tebe!' Na ovu primjedbu objavljena je sura "Ed-Duha", čiji su početni ajeti gore prevedeni."Ibni-Abbas je izjavio: "Dolazak Objave Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bio je obustavljen četrdeset dana, pa je idolopoklonik Ka'b Ibnu-Ešref govorio: 'Gospodar je ugasio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, svjetlo i prekinuo mu slanje Objave.' Potom je došao Džibril sa Objavom: 'Mi ne silazimo, nego samo s naredbom svoga Stvoritelja i objavom 'Ed-Duha' poglavlja.'"
Nasefi u svom tefsiru tumačeći 'Ed-Duha' poglavlje navodi da je Ibni-Džerir rekao: "Idolopoklonici su govorili da je Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, Allah napustio i zamrzio. Da je on imao Objavu Allaha, ona mu se ne bi ni prekidala i Allah bi mu je stalno slao, kao što je to činio prema svojim ranijim vjerovjesnicima. Muslimani su ga opet pitali: 'Allahov Poslaniče, što ti ne dolazi Objava?'
'Kako će mi dolaziti Objava, kada vi ne čistite svoje zglobove i ne obrezujete nokte' – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Na ove primjedbe objavljeno je poglavlje 'Ed-Duha', poslije čega je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Džibrilu, ti ne dođe dok se ja tebe ne zaželih!''I ja sam se tebe još više zaželio, ali sam ja poslušni rob i silazim samo po naredbi tvoga Gospodara Allaha' – odgovorio je Džibril."Raznolika su mišljenja o periodu obustave Objave. Jedni smatraju da je ta obustava trajala četrdeset dana, drugi dvadeset pet, a treći petnaest, a od Ibni-Džurejdža preneseno je da je to trajalo svega dvanaest dana.

VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NE OBAVEZUJUĆI, PODSTICAO JE NA KLANJANJE NOĆNOG NAMAZA I NAFILA

بَاب تَحْرِيضِ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى صَلاَةِ اللَّيْلِ وَالنَّوَافِلِ مِنْ غَيْرِ إِيجَابٍ

Dolazio bi noću Fatimi i Aliji, radijallahu anhuma, radi (buđenja i klanjanja) namaza.

وَطَرَقَ النَّبِيُّ ﷺ فَاطِمَةَ وَعَلِيًّا عَلَيْهِمَا السَّلاَم لَيْلَةً لِلصَّلاَةِ .

1126. PRIČAO NAM JE Ibni-Mukatil, njega obavijestio Abdullah, ovoga Ma'mer, prenoseći od Zuhrija, on od Hinde, kćerke Harisove, a ova od Umm-Seleme, radijallahu anha, da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, probudio jedne noći i rekao:
"Subhanallah! Kakva su iskušenja noćas spuštena, kakve su riznice dosuđene! Ko će probuditi vlasnice ovih soba? O, mnoge gizdave na ovom svijetu (bit će) gole na ahiretu."[2]

١١٢٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَيْقَظَ لَيْلَةً فَقَالَ سُبْحَانَ اللهِ مَاذَا أُنْزِلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتْنَةِ مَاذَا أُنْزِلَ مِنَ الْخَزَائِنِ مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجُرَاتِ يَا رُبَّ كَاسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الْآخِرَةِ .

1127. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, ovoga obavijestio Ali b. Husein da ga je Husein b. Ali izvijestio kako mu je Alija b. Ebi-Talib kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao jedne noći k njemu i Fatimi, kćerki Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:
"Zar ne klanjate nafilu?"
"Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem", rekao sam, "naše su duše u Allahovoj ruci. Kada bude htio da nas probudi, probudit će nas." Kada smo mu to rekli, on se okrenu i ništa ne odvrati. Pošto se već okrenuo, čuo sam ga kako se udara po stegnu i govori: "Čovjek je najveća svađalica."

١١٢٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ أَنَّ حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ طَرَقَهُ وَفَاطِمَةَ بِنْتَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلاَم لَيْلَةً فَقَالَ أَلاَ تُصَلِّيَانِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَنْفُسُنَا بِيَدِ اللهِ فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَنَا بَعَثَنَا فَانْصَرَفَ حِينَ قُلْنَا ذَلِكَ وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيَّ شَيْئًا ثُمَّ سَمِعْتُهُ وَهُوَ مُوَلٍّ يَضْرِبُ فَخِذَهُ وَهُوَ يَقُولُ (وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا) .

2 Iako je gornji hadis izrečen u vezi s Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, ženama, on ima opći značaj i vrijedna upozorenja ženama današnjeg društva. Gornja izreka nagovijestila je naglo širenje islama i zauzimanje okolnih zemalja, ali i upozorenje na opasnost od pohlepe za materijalnim dobrima i neograničene gramzivosti za kapitalom.

١١٢٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيَدَعُ الْعَمَلَ وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ خَشْيَةَ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ وَمَا سَبَّحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سُبْحَةَ الضُّحَى قَطُّ وَإِنِّي لَأُسَبِّحُهَا .

1128. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostavljao bi poneki posao, premda je volio raditi, bojeći se da (ga) ne bi radio ostali svijet, pa da im se to nametne kao obavezna dužnost.
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije klanjao duha-namaz, a ja ga, uistinu, klanjam."[1]

١١٢٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ ثُمَّ صَلَّى مِنَ الْقَابِلَةِ فَكَثُرَ النَّاسُ ثُمَّ اجْتَمَعُوا مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّالِثَةِ أَوِ الرَّابِعَةِ فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ قَدْ رَأَيْتُ الَّذِي صَنَعْتُمْ وَلَمْ يَمْنَعْنِي مِنَ الْخُرُوجِ إِلَيْكُمْ إِلَّا أَنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ .

1129. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao jedne noći u džamiji. Za njim je svijet klanjao taj isti namaz. Klanjao je i slijedeće noći i posjeta svijeta je porasla. Treće i četvrte noći opet se iskupio svijet, ali Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije im izašao (iz stana). Kad je svanulo, on reče: "Vidio sam šta ste uradili. Omelo me je da vam izađem samo to što sam se bojao da vam se (nafila) ne nametne kao obavezna dužnost."
"To je bilo u ramazanu" – reče Aiša.[2]

1 Aišina izjava je vrijedna pažnje, ali praktično i s obzirom na izjave drugih ashaba, neprihvatljiva. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u doba klanjanja duha-namaza rijetko je kada bivao kod Aiše. On se u to doba obično nalazio u džamiji, na putovanju, u društvu ashaba ili zauzet nekim drugim poslovima. Pretpostavljajući da je on u doba ranih ručanica (duha) i bio kod Aiše, to je bivalo svaki deveti dan, dan kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, mogao kod nje, po redoslijedu još drugih osam supruga, boraviti. Prema tome, Aiša nije mogla znati, da li je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, stalno ili samo povremeno klanjao duha-namaz.

2 Hamidud-din kaže: "Teravija spada u sunnet-obaveze, a njeno kolektivno klanjanje u mustehab-dužnosti." Hasan je prenio od Ebu-Hanife, da je klanjanje teravije sunnet koji nije dozvoljeno ispuštati. Ima učenjaka koji kažu: "Teravija je pritvrđeni sunnet, a klanjanje iste u džematu je vadžib." U "Revdatul-Hanefijji" navedeno je da je klanjanje teravije u džematu vrlina pobožnih. Neki učenjaci zajedničko klanjanje teravije smatraju općom kolektivnom sunnet-dužnošću (sunnet alel kifaje).
Teravija se sastoji od dvadeset rekata. Ovo je mišljenje Ahmeda, Šafije i Ebu-Hanife.
Učenjaci šafijske, hambelijske i hanefijske škole oslanjaju se na izjavu Saiba b. Jezida koju je Bejhekija zabilježio da su ashabi u doba Omera, Osmana i Alije klanjali teraviju od po dvadeset rekata. U "Mugniji" se navodi kako je halifa Alija naredio jednom čovjeku da klanja svojim drugovima dvadeset rekata teravije.
Teravija se klanja po obavljenoj jaciji, a prije vitr-namaza. Njeno vrijeme počinje sa nastupom jacijskog vremena i traje do pojave zore.

STAJANJE NOĆU VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NA NAMAZU TOLIKO DUGO, DA BI MU NOGE OTICALE

Aiša, radijallahu anha, je rekla: "Stajao je na namazu toliko dugo, da su mu stopala pucala." Buharija kaže: "Izraz u Aišinoj izjavi 'el-futur' znači 'eš-šukuk', a 'infetaret' znači 'inšekkat'."

بَاب قِيَامِ النَّبِيِّ ﷺ اللَّيْلَ حَتَّى تَرِمَ قَدَمَاهُ

وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا كَانَ يَقُومُ حَتَّى تَفَطَّرَ قَدَمَاهُ وَالْفُطُورُ الشُّقُوقُ (انْفَطَرَتْ) انْشَقَّتْ .

1130. PRIČAO NAM JE Nu'ajm, njemu Mis'ar, prenoseći od Zijada, on čuo Mugiru, radijallahu anhu, koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na nogama je noću stajao, da bi se Allahu molio, toliko, da su mu cjevanice oticale. Neko mu je to spomenuo, a on je uzvratio: 'Pa zar da ne budem zahvalan rob!?'"

١١٣٠ . حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ إِنْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَيَقُومُ لِيُصَلِّيَ حَتَّى تَرِمَ قَدَمَاهُ أَوْ سَاقَاهُ فَيُقَالُ لَهُ فَيَقُولُ أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا .

SPAVANJE PRED ZORU

بَاب مَنْ نَامَ عِنْدَ السَّحَرِ

1131. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Amr b. Dinar da ga je Amr b. Evs obavijestio, ovoga Abdullah b. Ās, radijallahu anhu, da mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Najdraži namaz Allahu je Davudov namaz, a najdraži post Allahu je Davudov post. Davud bi spavao pola noći, jednu trećinu bi se Allahu molio i jednu šestinu (opet) spavao, a postio bi svaki drugi dan."

١١٣١ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ أَنَّ عَمْرَو بْنَ أَوْسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَهُ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللهِ صَلَاةُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللهِ صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا .

U "Muhitu" stoji: "Nije dozvoljeno teraviju klanjati prije obavljenog farza jacije, a klanjati je poslije vitra – dozvoljava se."
Lijepo je da neko od imama jednog naselja klanja teraviju hatmom, tj. da na svakoj teraviji prouči po jedan džuz (deset lista), a cijeli Kur'an u toku ramazana.

١١٣٢. حَدَّثَنِي عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَشْعَثَ سَمِعْتُا أَبِي قَالَ سَمِعْتُ مَسْرُوقًا قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَتِ الدَّائِمُ قُلْتُ مَتَى كَانَ يَقُومُ قَالَتْ كَانَ يَقُومُ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنِ الْأَشْعَثِ قَالَ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ قَامَ فَصَلَّى .

1132. PRIČAO NAM JE Abdan, njega obavijestio njegov otac, prenoseći od Šu'be, on od Eš'asa koji je čuo od svoga oca, on od Mesruka, kada je rekao:
"Pitao sam Aišu, radijallahu anha, koji je posao bio najdraži Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem?"
"Onaj koji se redovno i trajno činio" – odgovorila je ona.
"Kada bi on noću ustajao?" – upitao sam.
"Ustajao je kada bi čuo pijevca" – rekla je ona.
PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njega obavijestio Ebul-Ahves, prenoseći od Eš'asa:
"Kada bi čuo pijevca, ustajao bi i klanjao (nafilu)."

١١٣٣. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ ذَكَرَاا أَبِي عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا أَلْفَاهُ السَّحَرُ عِنْدِي إِلَّا نَائِمًا تَعْنِي النَّبِيَّ ﷺ .

1133. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Ibrahim b. Sa'd, a njegov otac kaže, prenoseći od Ebu-Seleme, a on od Aiše, radijallahu anha:
"Njega zora nije zatjecala kod mene drugačije, nego na spavanju (misli na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem)."

RUČAO PRED ZORU I NIJE LIJEGAO DOK NIJE KLANJAO SABAH

بَاب مَنْ تَسَحَّرَ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَمْ يَنَمْ حَتَّى صَلَّى الصُّبْحَ

١١٣٤. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ وَزَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ تَسَحَّرَا فَلَمَّا فَرَغَا مِنْ سَحُورِهِمَا قَامَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى فَقُلْنَا لِأَنَسٍ كَمْ كَانَ بَيْنَ فَرَاغِهِمَا مِنْ سَحُورِهِمَا وَدُخُولِهِمَا فِي الصَّلَاةِ قَالَ كَقَدْرِ مَا يَقْرَأُ الرَّجُلُ خَمْسِينَ آيَةً .

1134. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu ispričao Revh, ovome Seid, prenoseći od Katade, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da su Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Jezid b. Sabit, radijallahu anhu, ručavali pred zoru, i pošto bi završili objed, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao bi na namaz i klanjao.
Pitali smo Enesa: "Koliko je bio vremenski razmak između ručka i ulaska u namaz?"
"Onoliko koliko čovjek može proučiti pedeset ajeta" – odgovori.

DUGO STAJANJE U NOĆNOM NAMAZU

بَاب طُولِ الْقِيَامِ فِي صَلاَةِ اللَّيْلِ

1135. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'be, prenoseći od A'meša, on od Ebu-Vaila, ovaj od Abdullaha, radijallahu anhu:
"Klanjao sam jedne noći sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i on toliko stajaše da sam pomišljao na nešto loše."
"Šta si pomišljao?" – upitali smo ga.
"Da sjednem, a Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ostavim (da stoji)."[1]

١١٣٥. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سَوْءٍ قُلْنَا وَمَا هَمَمْتَ قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَقْعُدَ وَأَذَرَ النَّبِيَّ ﷺ .

1136. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Halid b. Abdullah, prenoseći od Husejna, on od Ebu-Vaila, ovaj od Huzejfe, radijallahu anhu, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po ustajanju na klanjanje nafile, noću trljao usta misvakom.

١١٣٦. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا قَامَ لِلتَّهَجُّدِ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاهُ بِالسِّوَاكِ .

---

1 Navedeni hadis ukazuje na vrijednost dugog stajanja na nogama u noćnim nafilama. Poneki pravnici smatraju, da je bolje, klanjajući nafilu, učiniti više sedždi, negoli duljiti stajanje na nogama. Ovi se oslanjaju na navode Ibni-Madže kako je Ubade b. Samit čuo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: "Svakom robu koji učini jednu sedždu, Allah ubilježi nagradu jednog dobrog djela, a istovremeno izbriše kaznu jednog ružnog djela i podigne mu vrijednost više za jedan stepen. Zato činite sedždu što više!"
Tahavi, Bejheki i imam Ahmed naveli su u svojim hadiskim zbirkama, da je Muharik kazao: "Krenuli smo Hadžadžu i naišli pokraj Rebezeta. Tu smo našli Ebu-Zera gdje stoji i klanja. Stajanje na nogama nije duljio, ali je zato duljio i mnogo puta po obavljenoj nafili učinio ruku' i sedždu.
"Ja sam", rekao je Muharik, "to primijetio, a on mi odgovori: 'Nisam ništa skratio, nego učinio nešto bolje. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: Ko obavi jedan ruku' i spusti se na jednu sedždu, Allah ga kod sebe podigne na još jedan stepen više i izbriše mu jednu, prema njemu učinjenu pogrešku (grijeh).'"
Mesruk, Ibrahim Neha'i, Hasan Basri, Šafija, Ebu-Hanife i mnogi kasniji učenjaci daju prednost što dužem stajanju na nogama. Ovi se oslanjaju na gore istaknuti hadis kod Buharije.
Muslim je u svom "Sahihu" zabilježio slučaj da je Džabir upitao Muhammeda, sallallahua lejhi ve sellem: "Koji je namaz najbolji?"
"Onaj u kome se duže skromno na nogama stoji" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Ovakav dijalog između Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i Abdullaha b. Džabira zabilježio je i Ebu-Davud u svom "Sunenu".

KAKAV JE BIO NAMAZ VJEROVJESNIKA I KOLIKO JE KLANJAO VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NOĆU

بَاب كَيْفَ كَانَ صَلاَةُ النَّبِيِّ ﷺ وَكَمْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ

1137. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, ovoga Salim b. Abdullah, da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, rekao:
"Neko upita: 'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, kako se klanja noćni namaz?'
'Po dva rekata', odgovorio je, 'a kada se budeš plašio zore, učini ih neparnim s još jednim rekatom!'"

١١٣٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ كَيْفَ صَلاَةُ اللَّيْلِ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خِفْتَ الصُّبْحَ فَأَوْتِرْ بِوَاحِدَةٍ .

1138. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Šu'be, ovome ispričao Ebu-Džemre, prenoseći od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma:
"Namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, imao je trinaest rekata, to jest, noćni namaz."

١١٣٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو جَمْرَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَتْ صَلاَةُ النَّبِيِّ ﷺ ثَلاَثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً يَعْنِي بِاللَّيْلِ .

1139. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Ubejdullah b. Musa, ovoga obavijestio Israil, prenoseći od Ebu-Hasina, on od Jahjaa b. Vessaba, ovaj od Mesruka:
"Pitao sam Aišu, radijallahu anha, za namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, noću i ona odgovori: 'Sedam, devet, i jedanaest rekata, osim dva sabahska rekata (sunneta).'"[1]

١١٣٩. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ يَحْيَى ابْنِ وَثَّابٍ عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنْ صَلاَةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِاللَّيْلِ فَقَالَتْ سَبْعٌ وَتِسْعٌ وَإِحْدَى عَشْرَةَ سِوَى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ .

1 Nesai u svom "Sunenu" navodi da je Aiša rekla: "Poslanik je klanjao noću po devet rekata nafile, a kada je zašao u godine, klanjao je po sedam rekata."
– Malik u svom "Muvettau" navodi kako je Hišam od Aiše prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noću po trinaest rekata, a kada bi čuo učenje sabahskog ezana, klanjao bi još dva rekata sabahskog sunneta. "Znam da je klanjao svega petnaest rekata, odnosno trinaest u toku noći i dva rekata po pojavi zore."
– Muslim navodi da je na pitanje Ebu-Seleme Aiša, radijallaha anha, odgovorila: "Muhammed nije u ramazanu, a ni u drugim mjesecima, povećavao broj rekata noćnih nafila iznad jedanaest rekata: on klanjaše četiri rekata, i ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu, zatim opet četiri i ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu, a potom još tri rekata." Aiša je ovdje, vidi se očito, ubrojila samo nafile koje je on stvarno obavljao samo u noći van ramazana, a sabahski sunnet nije spomenula smatrajući ga dnevnom nafilom, ili ga je ovom prilikom slučajno zaboravila ubrojati.
– Muslim je još preko drugog seneda iznio: "Noćni namaz Vjerovjesnika bio je od deset rekata, koji je on činio neparnim sa još jednim rekatom. Kasnije bi, po pojavi zore, klanjao dva rekata sabahskog sunneta, što je ukupno iznosilo trinaest rekata."

١١٤٠. حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنْهَا الْوِتْرُ وَرَكْعَتَا الْفَجْرِ .

1140. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Musa, njega obavijestio Hanzale, prenoseći od Kasima b. Muhammeda, a on od Aiše, radijallahu anha: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše noću po trinaest rekata u koje spadaju i vitr i još dva sabahska rekata (sunneta)."

بَاب قِيَامِ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ مِنْ نَوْمِهِ وَمَا نُسِخَ مِنْ قِيَامِ اللَّيْلِ

KLANJANJE I SPAVANJE VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, I ONO ŠTO JE DEROGIRANO OD NAMAZA

وَقَوْلُهُ تَعَالَى (يَا أَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ قُمِ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا نِصْفَهُ أَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وِطَاءً وَأَقْوَمُ قِيلًا إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا) وَقَوْلُهُ (عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا) قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا نَشَأَ قَامَ بِالْحَبَشِيَّةِ (وِطَاءً) قَالَ مُوَاطَأَةَ الْقُرْآنِ أَشَدُّ مُوَافَقَةً لِسَمْعِهِ وَبَصَرِهِ وَقَلْبِهِ (لِيُوَاطِئُوا) لِيُوَافِقُوا .

I riječi Uzvišenog Allaha:
"O, umotani! Ustaj (i moli se) noću osim u manjem dijelu – polovici i(li) umanji tu polovicu i(li) nešto povećaj i Kur'an pravilno uči! Mi ćemo ti zaista objaviti teške riječi. Noćna molitva (časovi) jače djeluje i stalnija je učenjem (napamet). Zaista, ti danju imaš mnogo posla."
I Njegove riječi:
"Allah je znao da vi nećete moći izdržati noćnu molitvu (gore navedenu), pa je primio vaše pokajanje (i ukinuo dužnost klanjanja noćnog namaza) i klanjajte od noćnog namaza koliko vam je lahko. Allah je znao da će biti među vama bolesnika i drugih koji će putovati po zemlji, tražeći dio od Allahove blagodati i drugi, koji ratuju u ime Allaha. Pa klanjajte ono što je lahko, obavljajte namaz i dijelite zekat! Dajte Allahu lijep zajam. Koje god djelo unaprijed sebi spremite, naći ćete ga kod Allaha boljim, a i veću nagradu." Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kaže: "Neše'e' na etiopskom jeziku znači – klanjati, stajati na noćnoj molitvi"
Buharija je rekao: "Vitaen znači – Muvataetel-Kur'ani – djelovanje Kur'ana i više odgovara Muhammedovu sluhu, vidu i srcu, a izraz li juvatiu znači – da izjednače, da usaglase."

Iz izloženog se vidi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, noćne nafila-namaze klanjao nekad s većim, a nekad s manjim brojem rekata, ravnajući se prema svojim zdravstvenim, vremenskim i drugim mogućnostima i kako ga je ko vidio da ih klanja, tako je to drugima i prenosio.

١١٤١. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُفْطِرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى نَظُنَّ أَنْ لَا يَصُومَ مِنْهُ وَيَصُومُ حَتَّى نَظُنَّ أَنْ لَا يُفْطِرَ مِنْهُ شَيْئًا وَكَانَ لَا تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلَّا رَأَيْتَهُ وَلَا نَائِمًا إِلَّا رَأَيْتَهُ تَابَعَهُ سُلَيْمَانُ وَأَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ حُمَيْدٍ .

1141. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Muhammed b. Dža'fer, prenoseći od Humejda, on čuo od Enesa, radijallahu anhu, koji kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi postio od svakog mjeseca toliko, da smo mislili da ne posti ništa tog mjeseca, a postio je opet toliko, da smo mislili da ne prekida post. Noću bih ga viđao i da klanja i da spava."
U drugom senedu, Muhammeda b. Džafera slijede Sulejman i Ebu-Halid Ahmer, prenoseći od Humejde (gornju izjavu).

بَاب عَقْدِ الشَّيْطَانِ عَلَى قَافِيَةِ الرَّأْسِ إِذَا لَمْ يُصَلِّ بِاللَّيْلِ

ŠEJTANSKI ČVOR NA ZATIOKU ČOVJEKA KAD NE KLANJA NOĆU

١١٤٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنِ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسْلَانَ .

1142. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik, prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Šejtan na zatioku glave nekoga od vas, kada zaspi, sveže tri čvora i po svakom tom čvoru lupa, govoreći: 'Duga ti je noć! Lezi (još)!' Ako se on probudi i spomene Allaha, odriješi se jedan čvor, ako uzme i abdest, odriješi se još jedan čvor, a ako i klanja, odriješi se (i treći) čvor i on osvane vrijedan – radin i dobrodušan; u protivnom, osvane neraspoložen i lijen."[1]

1 Neki muhadisi smatraju da se konkretni hadis odnosi na muslimana koji prespava jaciju, a većina ih misli da se on odnosi na klanjanje bilo kog noćnog namaza.

١١٤٣. حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ هِشَام قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَمُرَةُ بْنُ جُنْدَبٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الرُّؤْيَا قَالَ أَمَّا الَّذِي يُثْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ فَإِنَّهُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفِضُهُ وَيَنَامُ عَنِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ .

1143. PRIČAO NAM JE Muemmel b. Hišam, njemu Isma'il, ovome Avf, Avfu Ebu-Redža, njemu Semure b. Džundeb, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi sa snom kojeg je usnio:
"...Što se tiče onoga, čija će glava biti razbijena kamenom, to je onaj koji uzme Kur'an, pa ga odbaci, i propisane namaze prespava."

بَاب إِذَا نَامَ وَلَمْ يُصَلِّ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنِهِ

KAD MUSLIMAN LEGNE DA SPAVA I NE KLANJA U NOĆI, ŠEJTAN MU SE U UHO POMOKRI

١١٤٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ ذُكِرَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ فَقِيلَ مَا زَالَ نَائِمًا حَتَّى أَصْبَحَ مَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَالَ بَالَ الشَّيْطَانُ فِي أُذُنِهِ .

1144. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebul-Ahves, ovome Mensur, prenoseći od Ebu-Vaila, on od Abdullaha, radijallahu anhu, koji je izjavio, da se u Vjerovjesnikovom, sallallahu alejhi ve sellem, prisustvu spomenuo neki čovjek i rečeno je: "Spava sve dok ne osvane."
"U njegovo se uho šejtan pomokrio" – rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

بَاب الدُّعَاءِ فِي الصَّلَاةِ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ

DOVA U NAMAZU KRAJEM NOĆI

وَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ (كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ) أَيْ مَا يَنَامُونَ (وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ) .

Uzvišeni Allah kaže: "Noću samo malo spavali" (tj. ne spavaju), "i u praskozorje od grijeha molili" (Ez-Zarijat, 17-18).

2 Kurtubi kaže da se navedeni hadis može shvatiti doslovno, jer šejtanski svijet postoji i on ima svoje prirodne potrebe kao i svijet ljudi. Drugi, ovaj hadis kao i prethodni shvataju u prenesenom smislu. Hattabi smatra da se konkretnim hadisom aludira na odraz i mogućnost tromosti, lijenosti i neurednosti, na čovjeka tmurnog i ubitačnog pogleda, čovjeka mrzovoljnog, osobu tvrdih ušiju, a još tvrđeg srca i osjećaja za redom, samodisciplinom i idealima.
Dobrovoljne noćne molitve nisu vezane za neko određeno vrijeme, a niti njime ograničene. Te molitve mogu biti: namaz, učenje Kur'ana, učenje prigodnih dova, činjenje sedždi ili nekog drugog prigodnog čina kojim se ukazuje na ljudsku pobožnost i veličanje Allaha, dželle šanuhu.

1145. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Ebu-Seleme i Ebu-Abdullaha-Egarra, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Naš Blagoslovljeni i Preuzvišeni Gospodar spušta se svake noći na zemaljsko nebo kada ostane zadnja trećina noći i govori:
'Ko šta moli, da mu udovoljim? Ko šta traži, da mu dam! Ko Me moli za oprost, da mu oprostim!'"[1]

١١٤٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ وَأَبِي عَبْدِاللهِ الْأَغَرِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرُ يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ .

SPAVANJE POČETKOM NOĆI, A USTAJANJE KRAJEM NOĆI

بَاب مَنْ نَامَ أَوَّلَ اللَّيْلِ وَأَحْيَا آخِرَهُ

Selman (Farisi) rekao je Ebu-Derdau, radijallahu anhu: "Spavaj!" A kada je bilo pri kraju noći, rekao mu je: "Ustani!" "Istinu je kazao Selman" – kaže Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

وَقَالَ سَلْمَانُ لِأَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا نَمْ فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ قُمْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَدَقَ سَلْمَانُ .

1 O smislu sadržaja hadisa navedenog kod Buharije, i Darekutni navodi u svom "Kitabus-sunen" kako je halifa Alija rekao da je čuo Allahovog Poslanika kako kaže: "Kada mojim sljedbenicima ne bi bilo teško, ja bih im naredio da upotrebljavaju misvak prilikom svakog namaza, a klanjanje jacije odgodio do iza prolaska prve trećine noći, jer kada prođe prva trećina noći, meleki se spuste na ovozemno nebo, tu se zadrže do pojave zore i neki od njih dovikne: 'Ima li neko da šta traži, pa da mu se to da! Ima li ko da šta moli, pa da mu se udovolji!'" Ovu izjavu naveo je i Ahmed u svom "Musnedu".
Darekutni u istom djelu navodi kako je halifa Alija izjavio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah, dželle šanuhu, od početka svake noći uoči petka, pa do zore obrati naročitu pažnju ovozemaljskom nebu, a u drugim noćima samo u zadnjoj trećini, i naredi meleku da vikne: 'Ima li ko da šta traži, pa da mu dam! Ima li ko da se kaje, pa da mu primim pokajanje! Ima li ko da moli oprost, pa da mu oprostim! Dobročinitelji, okrenite se Meni! Zločinci, prestanite sa zlodjelima!'"
Taberani u svom "Mu'džemul-Kebiru" navodi kako je Ebu-Derda prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah obrati naročitu pažnju Svojim robovima u zadnja tri sata noći: u prvom satu, obrati pažnju knjizi u koju nema uvida niko osim Njega i On u njoj briše šta hoće, a ostavlja šta hoće; u drugom, obrati pažnju 'Adn-džennetu' u kojemu su smještene samo duše pejgambera, šehida i dobrih, Allahu odanih osoba, u kojemu ima ono što oko nikad nije ni vidjelo i što nikad nikome na pamet nije palo; a u trećem satu, Allah naredi odgovarajućem meleku da do zore govori: 'Ima li neko da moli oprost, pa da mu oprostim! Ima li ko da šta traži, pa da mu to dam! Ima li ko da što moli, pa da mu udovoljim!'"
Silazak Allaha na zemaljsko nebo treba shvatiti u prenesenom smislu, u smislu obraćanja pažnje ljudima i ukazivanja naročite milosti ili pak slanja meleka da obave postavljene im zadatke.
Ovaj silazak ne treba posebno tumačiti i mijenjati mu značenje, već u to treba vjerovati bez poređenja i poistovjećivanja sa bilo čim drugim. To je odlazak koji priliči Njegovoj Veličanstvenosti.

2 Cijeli tekst hadisa navedene misli, Buharija je donio u poglavlju o Edebu – odgoju, navodeći da je Ebu-Džuhejfe rekao: "Allahov Poslanik je pobratio Selmana i Ebu-Derdaa. Potom je Selman posjetio Ebu-Derdaa i vidio kako je Umm-Derda, supruga Ebu-Derdaa potištena.
'Šta ti je?' – upitao je Selman.
'Tvoj brat Ebu-Derda nema potrebe za uživanjem na ovom svijetu.'

١١٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ح و حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ قَالَتْ كَانَ يَنَامُ أَوَّلَهُ وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ وَثَبَ فَإِنْ كَانَ بِهِ حَاجَةٌ اغْتَسَلَ وَإِلَّا تَوَضَّأَ وَخَرَجَ .

1146. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be, a pričao mi je i Sulejman, njemu Šu'be, prenoseći od Ebu-Ishaka, on od Esveda:
"Pitao sam Aišu, radijallahu anha, kakav je bio namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u noći?"
"On bi spavao u početku, a pred kraj ustajao i klanjao. Poslije bi se povratio u postelju i kada bi mujezin proučio ezan, skočio bi, pa ako bi mu bilo potrebno okupao bi se, a ako ne, uzeo bi abdest i izašao (u džamiju)" – odgovori Aiša.[3]

بَاب قِيَامِ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ فِي رَمَضَانَ وَغَيْرِهِ

KLANJANJE VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NOĆU, RAMAZANOM I VAN RAMAZANA

١١٤٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ فَقَالَتْ مَا كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ

1147. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Seida b. Ebu-Seida Makburija, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana koji ga je obavijestio da je pitao Aišu:
"Kakav je bio namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, uz ramazan?"
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem", reče Aiša, "ne bi ništa povećavao na jedanaest rekata ni ramazanom, a ni u drugo vrijeme. Klanjao bi četiri rekata i ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu! Potom bi opet klanjao četiri rekata i ne

Utom je došao Ebu-Derda, dao mu napraviti jelo i rekao: 'Jedi! Ja postim.'
'Neću jesti sve dok ne budeš i ti jeo!' – rekao je Selman.
Tako je i Ebu-Derda s njim jeo.
Kada je nastupila noć, Ebu-Derda je ustao da klanja.
'Spavaj' – rekao mu je Selman. I on je stvarno legao. Kasnije je opet htio ustati da klanja, a Selman mu je rekao: 'Spavaj!'
Kada je bilo nekako pri kraju noći, Selman mu je rekao: 'Sada ustani!'" "Tada su", rekao je Ebu-Džuhejne, "obojica klanjali i Selman je potom Ebu-Derdau rekao: 'Ti imaš dužnost prema Allahu, dužnost prema sebi i dužnost prema svojim ukućanima, i svakom od njih podaj pripadajuće im pravo.'
Kasnije je Ebu-Derda otišao Vjerovjesniku i iznio konkretan slučaj.
'Istinu je kazao Selman' – odgovorio mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."

3 Iz hadisa se zaključuje:
– Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad je, poslije spolnog općenja, spavao neokupan,
– namaz i druge vjerske obrede treba obavljati sa raspoloženjem, a ne mrzovoljnog izgleda,
– uobičajeni ili propisani vjerski obred obavlja se prije spolnog odnosa sa suprugom.

pitaj za njihovu ljepotu i dužinu, a zatim bi klanjao još tri rekata.
Potom sam upitala: 'Allahov Poslaniče, da li zaspiš prije obavljenog vitra?' – kaže Aiša.
'Aiša, moje oči spavaju, a moje srce ne spava' – odgovorio je."

يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي .

1148. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja b. Seid, prenoseći od Hišama, njega obavijestio njegov otac, prenoseći od Aiše, koja kaže:
"Nisam vidjela Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da uči išta kod noćnog namaza, sjedeći, a kada je ušao u starije godine, učio je sjedeći i pošto bi ostalo trideset ili četrdeset ajeta od poglavlja, ustao bi na noge, proučio ih, i zatim se pregeo na ruku'."

١١٤٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ جَالِسًا حَتَّى إِذَا كَبِرَ قَرَأَ جَالِسًا فَإِذَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنَ السُّورَةِ ثَلَاثُونَ أَوْ أَرْبَعُونَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَهُنَّ ثُمَّ رَكَعَ .

VRIJEDNOST ČIŠĆENJA (ABDESTA) NOĆU I DANJU I VRIJEDNOST KLANJANJA DVA REKATA POSLIJE ABDESTA NOĆU I DANJU

بَاب فَضْلِ الطُّهُورِ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَفَضْلِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْوُضُوءِ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

1149. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Ebu-Usame, prenoseći od Ebu-Hajjana, on od Ebu-Zur'a, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Bilalu prilikom jednog sabah-namaza:
"Bilalu, ispričaj mi u koji se najbolji posao u islamu nadaš, jer sam čuo (u snu) u Džennetu da dolazi ispred mene topot tvoje obuće."
"Posao u koji se ja najviše nadam", reče Bilal, "taj je, što sam ja, kad god bih se očistio (abdest uzeo ili okupao), bilo danju ili noću, klanjao koliko mi je olakšano."
Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: "Deffe na'lejk znači kretanje obuće."[1]

١١٤٩. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ أَبِي حَيَّانَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِبِلَالٍ عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ يَا بِلَالُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتَهُ فِي الْإِسْلَامِ فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفَّ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ قَالَ مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي أَنِّي لَمْ أَتَطَهَّرْ طَهُورًا فِي سَاعَةِ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطُّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أُصَلِّيَ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ دَفَّ نَعْلَيْكَ يَعْنِي تَحْرِيكَ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– namaz je jedan od najvrednijih poslova i dužnost muslimana,

POKUĐENO JE PRETJERIVATI U IBADETU

بَاب مَا يُكْرَهُ مِنَ التَّشْدِيدِ فِي الْعِبَادَةِ

1150. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, prenoseći od Abdul-Aziza b. Suhejba, on od Enesa b. Malika koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je (u džamiju), kad uže razvučeno između dva stupa (svezano).
'Kakvo je to uže?' – upitao je.
'Ovo je uže za Zejnebu', odgovoriše ashabi, 'i kada se zamori, zakači se (nasloni se) na njega.'
'Ne! Odriješite ga! Svaki od vas neka klanja dok ima snage, a kada se umori, neka sjedne!' – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."

١١٥٠. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ فَقَالَ مَا هَذَا الْحَبْلُ قَالُوا هَذَا حَبْلٌ لِزَيْنَبَ فَإِذَا فَتَرَتْ تَعَلَّقَتْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا حُلُّوهُ لِيُصَلِّ أَحَدُكُمْ نَشَاطَهُ فَإِذَا فَتَرَ فَلْيَقْعُدْ .

1151. KAŽE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Hišama b. Urve, ovaj od svoga oca, a on od Aiše koja je rekla:
"Kod mene je bila jedna žena iz plemena Benu-Esed. Kad je ušao, Allahov je Poslanik, sallallahu

١١٥١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَتْ عِنْدِي امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي أَسَدٍ

– ustati noću, uzeti abdest i potom klanjati nafilu, vrlina je dobrih ljudi,
– vrijednost i autoritet među muslimanima Bilala b. Rebaha, oslobođenog roba Ebu-Bekrova, a mujezina džamije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini,
– dozvoljeno se zanimati za rad podanika u cilju bodrenja na činjenje dobrih, a odvraćanje od zlih djela.
Tirmizija u vezi sa ovim slučajem navodi izjavu Burejde: "Allahov Poslanik je osvanuo, pozvao Bilala i rekao mu: 'Bilalu, sa kojim si me poslom pretekao? Nisam nikada sanjajući unišao u Džennet, a da pred sobom nisam čuo klepet tvoje obuće. Tako sam i sinoć unišao u Džennet i opet čuo klepet tvoje obuće. Potom sam prišao jednom zdanju (palači) sa kvadratnim balkonom zlatnog izgleda.
'Za koga je ova palača?' – upitao sam.
'Za jednog Arapa.'
'Pa ja sam Arap.'
'Nego, za koga je uistinu?'
'Za jednog Kurejšiju.'
'Pa ja sam Kurejšija.'
'Nego, uistinu, za koga je?'
'Za jednog Muhammedova sljedbenika.'
'Pa ja sam Muhammed.'
'Nego, uistinu za koga je?'
'Za Omera b. Hattaba' – odgovorili su čuvari.
Potom je Bilal rekao: 'Ja, Allahov Poslaniče, nisam nikada proučio ezan, a da nisam klanjao makar dva rekata, a nije mi se nikada dogodio hades (potreba za abdestom ili kupanjem), a da nisam odmah uzeo abdest, odnosno okupao se i klanjao makar dva rekata nafile.'
'Zahvaljujući tome, postigao si toliki stepen' – rekao mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."
Navedenu usporedbu džennetskog života sa ovozemnim, treba shvatiti samo u prenesenom smislu.

alejhi ve sellem, upitao:
'Ko je to?'
'Ta i ta, žena koja noću ne spava' – odgovorila sam. Potom se razgovaralo o njenom namazu i (Muhammed) reče:
'Ostavite to! Činite koliko možete. Allahu neće dosaditi (nagrađivati) dok vama ne dosadi (raditi dobra djela).'"[1]

فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ قُلْتُ فُلَانَةُ لَا تَنَامُ بِاللَّيْلِ فَذُكِرَ مِنْ صَلَاتِهَا فَقَالَ مَهْ عَلَيْكُمْ مَا تُطِيقُونَ مِنَ الْأَعْمَالِ فَإِنَّ اللهَ لَا يَمَلُّ حَتَّى تَمَلُّوا .

NIJE PREPORUČLJIVO DA OSTAVLJA OBAVLJANJE NOĆNE MOLITVE ONAJ KOJI IH JE VEĆ UOBIČAJIO OBAVLJATI

بَاب مَا يُكْرَهُ مِنْ تَرْكِ قِيَامِ اللَّيْلِ لِمَنْ كَانَ يَقُومُهُ

1152. PRIČAO NAM JE Abbas b. Husein, njemu Mubeššir, prenoseći od Evza'ija, a pričao mi je i Muhammed b. Mukatil Ebul-Hasan, rekavši da mu je saopćio Abdullah, kako mu je kazao Evza'i i rekao, da mu je pričao Jahja b. Ebu-Kesir, i izjavio da je njemu pričao Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman, i rekao kako mu je pričao Abdullah b. Amr b. Ās, radijallahu anhu, koji je kazao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je: 'Abdullahu, ne budi kao taj i taj, koji je noću klanjao, a kasnije to klanjanje napustio!'"
Rekao mi je, kaže Hišam, Ibnu-Ebi-Išrin, njemu ispričao Evza'i, ovome Jahja, prenoseći od Omera b. Hakema b. Svebana, njemu to pričao Ebu-Seleme, a u drugom senedu, Ibnu-Ebil-Išrina slijedi Amr b. Ebu-Seleme, prenoseći istih hadis od Evza'i.

١١٥٢. حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْحُسَيْنِ حَدَّثَنَا مُبَشِّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ح و حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ يَا عَبْدَاللهِ لَا تَكُنْ مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ وَقَالَ هِشَامٌ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الْعِشْرِينَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ مِثْلَهُ وَتَابَعَهُ عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– umjerenost u ibadetu potrebna je kao i u svakom drugom poslu. Klanjati nafile treba samo onoliko, koliko se za njih ima vremena i raspoloženja. Pretjeranost u svakom poslu, pa i u ibadetu, nije pohvalna,
– dozvoljeno je ženama da klanjaju nafile u džamiji,
– pokuđeno je u toku klanjanja namaza naslanjati se na zid, razapeto uže ili na šta drugo. Klanjanje nafile prekida se čim se osjeti umor,
– nije pohvalno provoditi cijele noći u ibadetu. Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu je rekao: "Ne pretjerujte u vjeri!" i "Allah ne opterećuje nikoga, nego samo onoliko, koliko ko može podnijeti."

POGLAVLJE

1153. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, prenoseći od Amra, on od Ebul-Abbasa, on čuo Abdullaha b. Amra:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je: 'Nisam li (tačno) obaviješten, da noću klanjaš, a danju postiš?'
'Ja to tako i činim' – rekao je.
'Ako budeš tako radio, oslabit će ti vid, a ti ćeš se zamoriti. Ti imaš pravo na sebe, ali i tvoji imaju pravo na tebe. Prema tome, posti i prekidaj! Klanjaj, ali i spavaj!'"[2]

ODLUKA ONOGA KOGA NEMIRAN SAN PROBUDI, PA KLANJA

1154. PRIČAO NAM JE Sadeka b. Fadl, njega obavijestio Velid b. Muslim, prenoseći od Evza'ija, njemu pričao Umejr b. Hani, ovome Džunade b. Ebi-Umejje, Džunadi pričao Ubade b. Samit, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji kaže: "Ko god se u noći probudi zbog nemirnog sna i izgovori: 'La ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu lehul-mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli šejin kadir. El-hamdulillahi ve subhanellahi ve la ilahe illel-lahu vellahu ekber ve la havle ve la kuvvete illa billah', a potom izgovori: 'Allahum-magfirli!', ili (drugu) dovu, bit će (mu) primljena, pa ako uzme abdest (i klanja), primit će mu se namaz."

بَاب

١١٥٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ عَمْرٍو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ قُلْتُ إِنِّي أَفْعَلُ ذَلِكَ قَالَ فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ هَجَمَتْ عَيْنُكَ وَنَفِهَتْ نَفْسُكَ وَإِنَّ لِنَفْسِكَ حَقًّا وَلِأَهْلِكَ حَقًّا فَصُمْ وَأَفْطِرْ وَقُمْ وَنَمْ .

بَاب فَضْلِ مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى

١١٥٤. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ هُوَ ابْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَيْرُ ابْنُ هَانِئٍ قَالَ حَدَّثَنِي جُنَادَةُ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ حَدَّثَنِي عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ تَعَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ ثُمَّ قَالَ اللهُمَّ اغْفِرْ لِي أَوْ دَعَا اسْتُجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلَاتُهُ .

2 Iz hadisa se razabire:
– dozvoljeno je isticati činjenje dobrih djela drugih ljudi i o njima pričati radi primjera drugim,
– domaćin u kući ili starješina u zajednici treba da se zanima za rad potčinjenih i upućuje ih na dobar i koristan rad,
– u životu treba prioritet davati onom što je važnije i preče, a tako i u vjerskim obredima: treba vršiti prvo ono što je dužnost, pa tek ono što je samo preporučljivo.
U drugom senedu, Junusa slijedi Ukajl:
– pretjeranost je prezrena, jer ima mnoge negativne posljedice,
– angažovanje u činjenju dobrih djela treba biti ustrajno i umjereno, pa makar to bili i vjerski obredi.

1155. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, njega obavijestio Hajsem b. Ebi-Sinan, on čuo od Ebu-Hurejre, u trenutku kada je izlagao svoje pripovijedanje i spominjući Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Vaš brat ne govori ružno, mišljaše time Muhammed na Abdullaha b. Revaha, koji je spjevao:

'Među nama je Allahov Poslanik,
uči knjigu Allahovu,
i u vrijeme kad se sjaj zore jasno opazi.
Pokazao nam je uputu poslije sljepila,
pa srca naša postadoše uvjerena,
da je sve što kaže istina.
Noću diže tijelo svoje iz postelje dok su
ležaji idolopoklonika još opterećeni.'"

١١٥٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَخْبَرَنِي الْهَيْثَمُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهُوَ يَقُصُّ فِي قَصَصِهِ وَهُوَ يَذْكُرُ رَسُولَ اللهِ ﷺ إِنَّ أَخًا لَكُمْ لَا يَقُولُ الرَّفَثَ يَعْنِي بِذَلِكَ عَبْدَاللهِ بْنَ رَوَاحَةَ وَفِينَا رَسُولُ اللهِ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعُ أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنَّ مَا قَالَ وَاقِعُ يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَثْقَلَتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ تَابَعَهُ عُقَيْلٌ وَقَالَ الزُّبَيْدِيُّ أَخْبَرَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدٍ وَالْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

U drugom senedu, Junusa slijedi Ukajl:
Zubejdija (Muhammed b. Velid) kaže da ga je obavijestio Zuhri, prenoseći od Seida i A'redža, a oni od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu.

1156. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, usnio sam kao da mi je u ruci komad grube svile i kao da ne poželim neko mjesto u Džennetu, a da on (komad grube svile) ne odleti do njega, i utom vidjeh kako mi priđoše dvojica da me odvedu do Džehennema. Tad ih srete melek i reče: 'Ne plaši se! Pustite ga!'

١١٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ كَأَنَّ بِيَدِي قِطْعَةَ إِسْتَبْرَقٍ فَكَأَنِّي لَا أُرِيدُ مَكَانًا مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ إِلَيْهِ وَرَأَيْتُ كَأَنَّ اثْنَيْنِ أَتَيَانِي أَرَادَا أَنْ يَذْهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَتَلَقَّاهُمَا مَلَكٌ فَقَالَ لَمْ تُرَعْ خَلِّيَا عَنْهُ .

1157. Hafsa je ispričala Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan od mnogih mojih snova i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Abdullah je divan čovjek, još samo kad bi noću klanjao nafilu!'

١١٥٧. فَقَصَّتْ حَفْصَةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ إِحْدَى رُؤْيَايَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُاللهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ .

1158. I Abdullah je od tada (kaže Nafi') noću klanjao."
Ashabi su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek pričali, kako je Kadr – noć u sedmoj noći zadnjih deset dana ramazana, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vidim da se vaši snovi podudaraju da je u zadnjih deset dana (ramazana), pa ko bude za njom tragao, neka je traži u zadnjih deset dana (ramazana)!"

١١٥٨. فَكَانَ عَبْدُاللهِ رَضِي اللهُ عَنْهُ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ وَكَانُوا لَا يَزَالُونَ يَقُصُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ الرُّؤْيَا أَنَّهَا فِي اللَّيْلَةِ السَّابِعَةِ مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيهَا فَلْيَتَحَرَّهَا مِنَ الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ .

USTRAJNOST U KLANJANJU DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA

بَاب الْمُدَاوَمَةِ عَلَى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ

1159. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jezid, njemu Seid b. Ebi-Ejjub, ovome Dža'fer b. Rebija, prenoseći od Iraka b. Malika, on od Ebu-Selema, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je farz jacije, iza toga osam rekata, a zatim dva rekata sjedeći, te dva rekata između dva poziva (sabahskog ezana i ikameta) koja nije nikada izostavljao."[1]

١١٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ ثُمَّ صَلَّى ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ وَرَكْعَتَيْنِ جَالِسًا وَرَكْعَتَيْنِ بَيْنَ النِّدَاءَيْنِ وَلَمْ يَكُنْ يَدَعُهُمَا أَبَدًا .

1 Iz hadisa se razabire:
– sabahski sunnet je jedan od najvrednijih dobrovoljnih namaza.
Hasan Basri sabahski sunnet smatra vadžibom, malikije običnim sunnetom, a hanefije pritvrđenim sunnetom.
Ebu-Davud ističe kako je Ebu-Hurejre prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ne ostavljajte sabahska dva rekata sunneta, pa makar vas i konjica tjerala!"
Prema izloženom, hanefije kažu: "Ako džematlija zatekne imama na sabahskom farzu i smatra da će ga stići makar na drugom rekatu, on će klanjati sunnet u kraju džamije, a potom stupiti na farz za imamom. U protivnom slučaju, ispustit će sunnet i odmah stupiti na farz."

LIJEGANJE NA DESNU STRANU NAKON OBAVLJANJA DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA

بَاب الضِّجْعَةِ عَلَى الشِّقِّ الْأَيْمَنِ بَعْدَ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ

1160. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jezid, njemu Seid b. Ebi-Ejjub, ovome Ebul-Esved, prenoseći od Urve b. Zubejra, on od Aiše koja je kazala: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata (sabahskog sunneta), legao bi na svoju desnu stranu."[1]

١١٦٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الْأَسْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ.

RAZGOVOR I NELIJEGANJE U POSTELJU NAKON OBAVLJENA DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA

بَاب مَنْ تَحَدَّثَ بَعْدَ الرَّكْعَتَيْنِ وَلَمْ يَضْطَجِعْ

1161. PRIČAO NAM JE Bišr b. Hakem, njemu Sufjan, ovome Salim Ebun-Nadr, prenoseći od Ebu-Seleme, on od Aiše, radijallahu anha, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi

١١٦١. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْحَكَمِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمٌ أَبُو النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى

---

1 Iz hadisa se razabire:
– Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po obavljenom sunnetu sabaha lijegao je, upravo naget na desnu stranu, čekao učenje ezana i potom bi klanjao sabahski farz.
Muslim navodi da je Aiša rekla: "Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, redovno je klanjao dva rekata sabahskog sunneta, pa ako sam ja u tom vremenu bila budna, on bi sa mnom pričao, u protivnom bi legao."
Prema tome, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nekada je po obavljenom sunnetu sabaha lijegao, a nekada to nije činio.
Raznolika su mišljenja o statusu obaveznosti toga lijeganja. Šafija ga smatra sunnetom. Bejheki je zabilježio, da Šafija uviđa potrebu (sunnet) da se konkretna dva rekata odvoje od klanjanja farza, bilo lijeganjem, bilo sjedenjem ili pričanjem.
Mustehabom smatraju Ebu-Musa Eš'arija, Enes b. Malik, Ebu-Hurejre, Muhammed b. Sirin, Urve b. Zubejr, Seid b. Musejjeb i još mnogi drugi njihovi suvremenici.
Ibni-Madže je zabilježio: "Kad god bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sabahski sunnet, on bi se malo nageo na svoju desnu stranu."
Abdullah b. Omer i još mnogi ashabi ovo lijeganje smatrali su samo preporučljivim činom. Ima ashaba koji konkretno lijeganje smatraju bid'atom – pokuđenom novotarijom, kao što su Abdullah b. Mes'ud, Mudžahid, Ibni-Šejbe, Ibrahim Neha'i i drugi.
Muhaddisi su zabilježili, da je Abdullah b. Omer vidio kako se neki ljudi odmaraju po obavljenom sabahskom sunnetu, pa im je poručio, da to više ne čine.
"Pa mi smo mislili da je to sunnet" – odgovorili su oni.
"Obavijestite ih da je to pokuđena novotarija" – rekao je Abdullah b. Omer.
Iz svega izloženog vidi se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, smatrao, da između obavljenog sabahskog sunneta i farza treba učiniti neki kraći vremenski razmak i time omogućiti ljudima da stignu u džamiju na zajedničko obavljanje farza.

klanjao (konkretnu nafilu), ako bi ona bila budna, on pričao s njom, inače bi legao dok ne prouči ikamet (za sabahski farz-namaz).

فَإِنْ كُنْتُ مُسْتَيْقِظَةً حَدَّثَنِي وَإِلَّا اضْطَجَعَ حَتَّى يُؤْذَنَ بِالصَّلَاةِ .

ŠTA SE PRENOSI O KLANJANJU NAFILA-NAMAZA PO DVA REKATA

بَاب مَا جَاءَ فِي التَّطَوُّعِ مَثْنَى مَثْنَى

"Tako se to prenosi (spominje)", kaže Buharija, "od Ammara, Ebi-Zerra, Enesa, Džabira b. Zejda, Ikrime i Zuhrija, radijallahu anhu."
Jahja b. Seid, ensarija, kaže:
"Nisam upamtio nijednog učenjaka naše zemlje, a da nije predavao selam na svaka dva rekata, klanjajući u bilo kom dijelu dana."

وَيُذْكَرُ ذَلِكَ عَنْ عَمَّارٍ وَأَبِي ذَرٍّ وَأَنَسٍ وَجَابِرِ بْنِ زَيْدٍ وَعِكْرِمَةَ وَالزُّهْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ مَا أَدْرَكْتُ فُقَهَاءَ أَرْضِنَا إِلَّا يُسَلِّمُونَ فِي كُلِّ اثْنَتَيْنِ مِنْ النَّهَارِ .

1162. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Abdur-Rahman b. Ebul-Mevali, prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji je kazao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučavao bi nas istihari – odabiranju poslova, kao što bi nas poučavao svakoj suri Kur'ana i govorio: 'Kada se neko od vas bude odlučio za neki posao, neka prethodno klanja dva rekata nafile i neka kaže: Allahu moj! Molim Ti se, da uz pomoć Tvoga znanja odaberem ono što je dobro. Molim da me pomogneš Svojom pomoći. Molim za Tvoju veliku milost. Ti si moćan, a ne ja. Ti znaš (sve), a ne ja. Ti si poznavalac svih tajni.
Allahu moj, ako znaš da će ovaj posao za mene, za moju vjeru i moj život i konac mog posla' – ili je, kaže prenosilac, rekao, 'za moj ovozemni posao i stvar budućeg svijeta – biti dobar, pa dosudi mi ga, olakšaj mi ga, i podari mi u njemu napredak. A ako znaš, da će ovaj posao za mene, za moju vjeru, život i konac moga posla', ili je, kaže prenosilac, rekao: 'za moj ovozemni posao i stvar budućeg

١١٦٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا الِاسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنْ الْقُرْآنِ يَقُولُ إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلْ اللهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي

svijeta, biti od zla, otkloni ga od mene, a mene odvrati od njega! Dosudi mi dobro gdje god to bilo i podari mi da sam time zadovoljan!'
Još je rekao: 'Molilac imenovati svoju potrebu.'"[1]

وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ .

1163. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, prenoseći od Abdullaha b. Seida, on od Amra b. Abdullaha b. Zubejra, ovaj od Amra b. Sulejm-Zurekija, koji je čuo Ebu-Katadu b. Rib'iju, ensariju, radijallahu anhu, kada je govorio, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada neko od vas uniđe u džamiju, neka ne sjedne dok ne klanja dva rekata (nafile)!"

١١٦٣. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيِّ سَمِعَ أَبَا قَتَادَةَ بْنَ رِبْعِيٍّ الْأَنْصَارِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ .

1164. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik, prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je dva rekata, a zatim se okretao (svijetu)."

١١٦٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ .

1165. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibn-Šihaba, njega obavijestio Salim, prenoseći od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata (nafile) prije (farza) podne-

١١٦٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ

1 Iz hadisa se zaključuje:
– lijepo je i preporučljivo klanjati istihar-namaze kojim se žele dobiti neke sugestije i indicije bilo u snu, bilo na javi ili o ishodu planiranog posla,
– istihar-namaz sa gore navedenom dovom sastoji se od dva rekata.
– samilost i briga Pejgambera za ishod rada njegovih sljedbenika,
– fizičke i umne sposobnosti ljudi su ograničene i potrebno je tražiti pomoć od njihovog Tvorca. Pored uložene vlastite energije, treba u ovozemnom poslu imati nadu u Allahovu pomoć i vjeru u Njegovu odluku,
– pored uložene vlastite snage u svakom poslu, treba imati u vidu i Božiju odluku i nadu u Njegovu pomoć.
Imam Gazali i Nevevi u svojim djelima ističu da je mustehab učiti na prvom rekatu istihare, poslije "El-Fatihe", suru "El-Kafirun", a na drugom suru "El-Ihlas". Zejnudin kaže da nema hadisa u kojem je precizirano učenje sura i to je prepušteno odabiru samog klanjača.

بَعْدَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ .

namaza, dva poslije, a dva iza džuma-namaza, dva iza akšama i dva rekata poslije (farza) jacije."

١١٦٦. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَخْطُبُ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ أَوْ قَدْ خَرَجَ فَلْيُصَلِّ رَكْعَتَيْنِ .

1166. PRIČAO NAM JE Adem, njega obavijestio Šu'be, ovoga Amr b. Dinar, on čuo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, kada je govorio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći govor (na džumi), rekao:
"Kada neko od vas dođe (na džuma-namaz), a imam drži hutbu ili je već izašao (na minber), neka klanja dva rekata!"

١١٦٧. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَيْفُ بْنُ سُلَيْمَانَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ أُتِيَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فِي مَنْزِلِهِ فَقِيلَ لَهُ هَذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ قَدْ دَخَلَ الْكَعْبَةَ قَالَ فَأَقْبَلْتُ فَأَجِدُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ خَرَجَ وَأَجِدُ بِلَالًا عِنْدَ الْبَابِ قَائِمًا فَقُلْتُ يَا بِلَالُ أَصَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي الْكَعْبَةِ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَأَيْنَ قَالَ بَيْنَ هَاتَيْنِ الْأُسْطُوَانَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ فِي وَجْهِ الْكَعْبَةِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَوْصَانِي النَّبِيُّ ﷺ بِرَكْعَتَيْ الضُّحَى وَقَالَ عِتْبَانُ بْنُ مَالِكٍ غَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بَعْدَ مَا امْتَدَّ النَّهَارُ وَصَفَفْنَا وَرَاءَهُ فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ .

1167. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sejf b. Sulejman, on čuo od Mudžahida:
"Došao je neko u kuću Ibni-Omerovu i rekao mu: 'To je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u Ka'bu.' Okrenuo sam se tamo i primijetio (kaže Džabir) Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je već izašao, a Bilal stoji kod vrata (Ka'be).
'Bilalu', rekoh, 'klanja li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Ka'bi?'
'Da' – odgovorio je.
'Pa gdje?' – upitao sam.
'Između ova dva stupa' – reče (Bilal), pa izađe i klanja dva rekata okrenut prema Ka'bi."
Ebu-Abdullah Buharija kaže da je Ebu-Hurejre pričao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio mi je klanjanje dva rekata duha-namaza."
Itban kaže: "Došli su mi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Bekr, a dan je bio poodmakao i mi smo se poredali iza njega (Allahovog Poslanika) i on je klanjao dva rekata (duha-namaza)."

RAZGOVOR POSLIJE KLANJANJA DVA REKATA (SUNNETA) SABAH-NAMAZA

باب الْحَدِيثِ يَعْنِي بَعْدَ رَكْعَتَيْ الْفَجْرِ

1168. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome prenio Ebu-Nadr od Ebu-Seleme, on od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata, pa ako bi ona bila budna, pričao bi joj (štogod), inače bi legao.
Rekao sam (kaže Alija b. Abdullah) Sufjanu:
"Pa neki od njih prenose, da su to dva rekata sabaha?" "To je tako" – odgovorio je Sufjan.

١١٦٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الشَّعْثَاءِ جَابِرًا قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثَمَانِيًا جَمِيعًا وَسَبْعًا جَمِيعًا قُلْتُ يَا أَبَا الشَّعْثَاءِ أَظُنُّهُ أَخَّرَ الظُّهْرَ وَعَجَّلَ الْعَصْرَ وَعَجَّلَ الْعِشَاءَ وَأَخَّرَ الْمَغْرِبَ قَالَ وَأَنَا أَظُنُّهُ .

REDOVNO OBAVLJANJE SABAHSKOG SUNNETA I NAZIVANJE TOG SUNNETA NAFILOM

باب تَعَاهُدِ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ وَمَنْ سَمَّاهُمَا تَطَوُّعًا

1169. PRIČAO NAM JE Bejan b. Amr, ovome Jahja b. Seid, njemu Ibni-Džurejdž, prenoseći od Ataa, on od Ubejda b. Umejra, ovaj od Aiše, radijallahu anha:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije činio nijednu nafilu više od dva rekata sabahskog sunneta."

١١٦٩. حَدَّثَنَا بَيَانُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عُبَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ مِنْهُ تَعَاهُدًا عَلَى رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ .

ŠTA SE UČI NA DVA REKATA (SUNNETA) SABAHA

باب مَا يُقْرَأُ فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ

1170. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše noću trinaest rekata, a potom, kada bi čuo sabahski ezan, klanjaše još dva rekata, ne zadržavajući se dugo."

١١٧٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً ثُمَّ يُصَلِّي إِذَا سَمِعَ النِّدَاءَ بِالصُّبْحِ رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ .

١١٧١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَمَّتِهِ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ ح و حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُخَفِّفُ الرَّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى إِنِّي لَأَقُولُ هَلْ قَرَأَ بِأُمِّ الْكِتَابِ .

1171. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Muhammed b. Dža'fer, ovome Šu'be, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, on od svoje tetke po majci Amre, a ona od Aiše, radijallahu anha:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem", a preko drugog seneda, pričao nam je Ahmed b. Junus, njemu Zuhejr, a ovome Jahja, a on je Ibni-Seida, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, on od Amre, ona od Aiše, radijallahu anha:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi ona dva rekata prije sabahskog farza kratko, tako da sam ja (u sebi) govorila: 'Je li proučio Fatihu?'"[1]

بَاب التَّطَوُّعِ بَعْدَ الْمَكْتُوبَةِ

KLANJANJE NAFILA-NAMAZA POSLIJE OBAVLJENIH PROPISANIH (FARZ) NAMAZA

١١٧٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَأَمَّا الْمَغْرِبُ وَالْعِشَاءُ فَفِي بَيْتِهِ .

1172. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid, prenoseći od Ubejdullaha, njega obavijestio Nafi prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma:
"Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata prije i dva poslije (farza) podne, dva rekata poslije akšama, dva rekata poslije jacije i dva rekata poslije (farza) džume. Sunnete akšama i jacije je klanjao u svom stanu.

1 Hanefije klanjanje sabahskog sunneta smatraju "sunneti muekkede", obavezom koju treba redovno činiti. Na sabahskom sunnetu Kur'an se uči u što kraćem obimu. Zabilježeno je da je Enes rekao: "Vjerovjesnik, salllallahu alejhi ve sellem, je na sabahskom sunnetu učio: 'Kul-ja ejjuhel-kafirune' i 'El-Ihlas' suru." Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi kako je Ebu-Hurejre čuo Vjerovjesnika da na prvom rekatu sabahskog sunneta uči: "Kul amenna billahi ve ma unzile ilejna", te "Rabena amenna bi ma enzelte vetteba'nerresule fektubna meaššahidin."
O učenju Kur'ana na sabahskom sunnetu ima više raznolikih mišljenja:
– malikije smatraju da se uči samo "El-Fatiha", a šafije da se pored "El-Fatihe" uči još i kratka sura,
– Mudžahid i Ibrahim Neha'i smatraju da nema štete ako se pored "El-Fatihe" uče i duže sure. Preneseno je da je Ebu-Hanife na dva rekata sabahskog sunneta učio po jedan hizb, što iznosi po jedan list Kur'ana na svakom rekatu;
– učenje Kur'ana na sabahskom sunnetu preporučuje se u vidu kraćih sura da bi se imalo više vremena za učenje Kur'ana na rekatima farza i time dalo mogućnost ljudima da prispiju na farz;
- dugo učenje Kur'ana u namazu općenito je pohvalan čin. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Najvredniji namaz je onaj u kome se duže uči Kur'an." Neki su muhadisi zabilježili Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izreku: "Kada neko od vas klanja sam po sebi, neka odulji učenje koliko hoće, osim u izuzetnim slučajevima (kao što je sabahski sunnet, tehijetul-mesdžid i drugi)."

١١٧٣. وَحَدَّثَتْنِي أُخْتِي حَفْصَةُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَعْدَ مَا يَطْلُعُ الْفَجْرُ وَكَانَتْ سَاعَةً لَا أَدْخُلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِيهَا وَقَالَ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي أَهْلِهِ تَابَعَهُ كَثِيرُ بْنُ فَرْقَدٍ وَأَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ .

1173. Moja sestra Hafsa, pričala mi je da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva kratka rekata poslije izlaska zore. To je bilo doba u kome nisam ulazio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem"
Ibni-Ebu-Zinada, prenoseći od Musaa b. Urve, a on od Nafija, kaže: "…i poslije jacije kod svojih ukućana." U drugom senedu, Ubejdullaha slijedi Kesir b. Ferkad, a (u jednom posebnom) slijedi ga Ejub koji isti hadis prenosi od Nafija.[1]

1 Iz hadisa se razabire:
– sunnet je prijepodne klanjati i dva rekata nafile, međutim, Buharija, Ebu-Davud i Nesai ističu da je Aiša, radijallahu anha, rekla: "Vjerovjesnik nije nikada izostavljao klanjanje četiri rekata nafile pred samo obavljanje podnevnog farza."
Muslim, Ebu-Davud, Nesai i Tirmizi navode da je Abdullah b. Šekik rekao: "Pitao sam Aišu za klanjanje nafile Allahovog Poslanika."
"On je klanjao prijepodne u mojoj sobi četiri rekata."
Tirmizi sa senedom od halife Alije navodi: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao prije podnevnog farza četiri, a poslije farza još dva rekata."
Tirmizi smatra da je to dobar hadis i da ga je u praksi primjenjivao najveći broj učenih ashaba. Ovog su se hadisa držali još Sufjan Sevrija, Ibni-Mubarek i Ishak.
Muslim, Ebu-Davud i Ibni-Madže navode da je Umm-Habiba izjavila kako je čula kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko klanja dnevno dvanaest rekata nafile (sunneta), Allah će mu dati sagraditi stan u Džennetu." Po verziji Tirmizija i Nesaija, gornja izjava završava se: "…četiri rekata prije podnevnog farza i dva rekata poslije podnevnog farza, dva rekata poslije akšamskog i jacijskog farza i dva rekata prije sabahskog farza." Ovu izjavu navodi i Hakim u svom "Mustedreku" i kaže da je vjerodostojna.
Nesaija na ime dijela gornje izjave "dva rekata poslije jacije" navodi "dva rekata prije ikindije (farza)."
Na osnovu izloženog, učenjaci hanefijske škole smatraju da uz pet namaskih farzova ima još dvanaest rekata pritvrđenih sunneta (sunneti muekkede) i to: dva rekata prije sabahskog farza, četiri prije i dva poslije podnevnog farza, te po dva rekata poslije akšamskog i jacijskog farza.
Najveći broj šafijskih učenjaka usvaja iznos od deset rekata sunneta, i to: dva rekata prije sabahskog farza i po dva rekata prije i poslije podnevnog farza, te po dva rekata poslije akšamskog i jacijskog farza. Poneke šafije klanjaju po četiri rekata prije podnevnog farza, onako kao što to čine hanefije;
– iza podnevskog farza pritvrđeni je sunnet klanjati dva rekata. Ebu-Davud preko Umm-Habibe zabilježio je da je Muhammed, a.s., rekao: "Ko pazi na redovno klanjanje četiri rekata sunneta prije i četiri rekata poslije podnevnog farza, Allah će ga očuvati džehennemske vatre." Ovaj su hadis zabilježili u svojim "Sunenima" Tirmizi, Nesai i Ibni-Madže. Tirmizi smatra da je ovo dobar i vjerodostojan hadis i s obzirom na njegov sadržaj, po kome spada među hadise u kojima se ističe ili preporučuje klanjanje dva rekata poslije podnevnog farza, znači da je i jedan i drugi metod dobar i praktičan od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih drugova;
– poslije akšamskog farza klanjaju se dva rekata sunneta. Ebu-Davud je u svom "Sunenu" zabilježio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Klanjajte dva rekata nafile prije akšamskog farza!" Neki ashabi, pa i kasnije učenjaci dozvoljavali su primjenu ovog hadisa. Ibrahim Neha'i konkretnu nafilu smatraše pokuđenom novotarijom (bid'atom) i ističe da je to moglo biti samo u prvim danima islamizacije, kako bi se ljudi bolje upozorili na zalazak sunca te veću mogućnost ashabima da stignu na kolektivno klanjanje akšamskog farza;
– poslije jacijskog farza sunnet je klanjati još dva rekata. Bejheki ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, preporučivao i klanjanje po četiri rekata sunneta;
– iza džumanskog farza klanjaju se i dva rekata sunneta, osim onih, kod nas već uobičajenih, osam rekata.

NEKLANJANJE NAFILE POSLIJE KLANJANJA PROPISANOG (FARZ) NAMAZA

بَاب مَنْ لَمْ يَتَطَوَّعْ بَعْدَ الْمَكْتُوبَةِ

1174. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, prenoseći od Amra, on čuo Ebu-Ša'sa-Džabira, ovaj Ibni-Abbasa:
"Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, skupa osam rekata farza (podne i ikindiju) i sedam opet skupa (akšama i jacije)."
Rekao sam: "Ebu-Ša'sa, mislim, da je to on podne zadržao (do naizmak njegova vremena), a ikindiju požurio (u prvim njenim nastupajućim trenucima), i akšam opet zadržao, a jaciju požurio?"
"I ja to mislim" – odgovorio je on.

١١٧٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الشَّعْثَاءِ جَابِرًا قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثَمَانِيًا جَمِيعًا وَسَبْعًا جَمِيعًا قُلْتُ يَا أَبَا الشَّعْثَاءِ أَظُنُّهُ أَخَّرَ الظُّهْرَ وَعَجَّلَ الْعَصْرَ وَعَجَّلَ الْعِشَاءَ وَأَخَّرَ الْمَغْرِبَ قَالَ وَأَنَا أَظُنُّهُ .

Tirmizi je zabilježio preko Ebu-Hurejre da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko bude klanjao poslije džume još nafilu, neka je klanja od četiri rekata." Tirmizi smatra da je ovaj hadis dobar i da ga se pridržavaju mnogi učeni ljudi.
Abdullah b. Mes'ud uobičavao je klanjati prije i poslije džume po četiri rekata. To su činili još Sufjan Sevri i Ibni-Mubarek. Preneseno je da je halifa Alija preporučivao da se poslije džume klanjaju dva, a potom četiri rekata.
Ibni-Kudame u "Mugniji" navodi, da je imam Ahmed rekao: "Klanjač, ako hoće, može iza džumanskog farza klanjati dva, ako neće dva, može četiri, a ako hoće, može šest rekata." Preneseno je da su po šest rekata klanjali Alija, Ebu-Musa, Ata Mudžahid, Humejd b. Abdurahman i Sufjan Sevri. Bilo je ashaba koji su ove nafile klanjali u svojim kućama. Prenosi se da Ubejde nije nikada, poslije farza obavljenog u džematu u džamiji, klanjao nafilu dok ne stigne svojoj kući.
Ibni-Bettal je rekao: "Ashabi nisu voljeli klanjati u džamiji sunnete, upravo nafile, da ne bi neuki svijet mislio da su to farz-obaveze i da se moraju klanjati baš u džamiji, a i da bi se bolje očuvali od licemjernog držanja." Apstrahirajući ove pretpostavke, lijepo je i preporučljivo da se i u džamiji klanjaju nafile;
– prije ikindijskog farza klanjaju se četiri rekata sunneta. Ebu-Davud i Tirmizi, preko Ibni-Omera navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah se smilovao osobi, koja, prije ikindije, klanja četiri rekata nafile."
Taberanija navodi slučaj kako je Abdullah b. Amr, unuk Āsa, zatekao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, među ashabima, među kojima je bio i Omer b. Hattab i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko klanja četiri rekata prije ikindijskog farza, neće ga dohvatiti džehennemska vatra."
S obzirom na izloženo, neki hanefijski učenjaci ovu nafilu uvrštavaju u mustehab, a drugi u sunnet-dužnosti.

DUHA-NAMAZ NA PUTOVANJU

بَاب صَلَاةِ الضُّحَى فِي السَّفَرِ

1175. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Šu'be, on od Tevbe, ovaj od Muverrika:
"Pitao sam Ibni-Omera: 'Klanjaš li redovno duha-namaz?'
'Ne' – odgovorio je on.
'A Omer?' – upitao sam ga.
'Ne' – rekao je on.
'A Ebu-Bekr?' – upitao sam.
'Ne' – kazao je on.
'A Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem' – upitao sam.
'Mislim da nije klanjao' – rekao je Ibni-Omer. "

١١٧٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ تَوْبَةَ عَنْ مُوَرِّقٍ قَالَ قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَتُصَلِّي الضُّحَى قَالَ لَا قُلْتُ فَعُمَرُ قَالَ لَا قُلْتُ فَأَبُو بَكْرٍ قَالَ لَا قُلْتُ فَالنَّبِيُّ ﷺ قَالَ لَا إِخَالُهُ .

1176. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, ovome Amr b. Murre, on čuo Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla kako govori:
"Nije nam niko pričao da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja duha-namaz osim Umm-Hane. Ona kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u njenu sobu na dan osvajanja Mekke, okupao se i klanjao osam rekata. 'Nikad nisam vidjela kraće rekate, ali je u potpunosti činio ruku' i sedždu.'"[1]

١١٧٦. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى يَقُولُ مَا حَدَّثَنَا أَحَدٌ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى غَيْرُ أُمِّ هَانِئٍ فَإِنَّهَا قَالَتْ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ بَيْتَهَا يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ فَاغْتَسَلَ وَصَلَّى ثَمَانِيَ رَكَعَاتٍ فَلَمْ أَرَ صَلَاةً قَطُّ أَخَفَّ مِنْهَا غَيْرَ أَنَّهُ يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ .

1 Abdur-Rahmanova izjava je samo djelimično tačna, jer Tirmizi preko Enesa navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko klanja dvanaest rekata duha-namaza, Allah će mu dati sagraditi u Džennetu palaču od zlata." Muslim navodi da je Ebu-Hurejre rekao: "Moj prijatelj, Allah mu se smilovao i spasio ga, preporučio mi je post tri dana svakog mjeseca, klanjanje dva rekata duha-namaza i klanjanje vitr-namaza prije spavanja."
Mnogi su ashabi izjavili da su duha-namaz kolektivno klanjali sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem. Broj rekata duha-namaza može biti: dva, četiri, osam, deset i dvanaest rekata.
Zejd b. Eslem, kako to prenosi Bezar, rekao je da je čuo Abdullaha b. Amra gdje Ebu-Zerru kaže: "Preporuči mi koji nafila-namaz!"
"Upitao si me za ono što sam ja već ranije pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mi on reče: 'Ko klanja dva rekata duha-namaza, neće biti upisan u nemarne ljude, ko ga klanja od četiri rekata, upisuje se u pobožnjake, ko klanja šest rekata, bit će toga dana, Božijom pomoći, sačuvan od većeg grijeha, ko klanja osam, uvrštava se kod Allaha, u odane pobožnjake, a ko klanja dvanaest rekata, Allah će mu dati sagraditi ugodan smještaj i boravak u Džennetu."

KO SMATRA DA NE TREBA KLANJATI DUHA-NAMAZ, ALI SMATRA DA TO PITANJE PODLIJEŽE IZBORU

بَاب مَنْ لَمْ يُصَلِّ الضُّحَى وَرَآهُ وَاسِعًا

1177. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibni-Ebi-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, ovaj od Urve, on od Aiše, radijallahu anha:
"Nisam vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao duha-nafilu, a ja je klanjam."

١١٧٧. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ سَبَّحَ سُبْحَةَ الضُّحَى وَإِنِّي لَأُسَبِّحُهَا .

DUHA-NAMAZ KOD KUĆE

بَاب صَلَاةِ الضُّحَى فِي الْحَضَرِ

To je prenio Itban b. Malik od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

قَالَهُ عِتْبَانُ بْنُ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1178. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njega obavijestio Šu'be, ovome ispričao Abbas b. Džurejri b. Ferruh, prenoseći od Ebu-Osmana Nehdija, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu: "Moj prijatelj, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio je tri stvari da ih ne napuštam dok ne umrem: postiti tri dana svakog mjeseca, klanjati duha-namaz i spavati po obavljenom vitr-namazu."[2]

١١٧٨. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبَّاسٌ الْجُرَيْرِيُّ هُوَ ابْنُ فَرُّوخَ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ لَا أَدَعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ صَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَصَلَاةِ الضُّحَى وَنَوْمٍ عَلَى وِتْرٍ .

Preneseno je, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nekad klanjao dva rekata, nekad četiri, nekad šest, nekad osam, nekad dvanaest rekata duha-namaza, a ponekad ga nije nikako klanjao.
Najveći broj učenjaka smatra da je klanjanje duha-namaza mustehab, a da je Pejgamberu on bio vadžib ili sunnet.
U duha-namazu uče se što kraće sure, a klanja se, pošto sunce po svom izlasku odskoči desetak metara od horizonta pa skoro do podnevnog vremena.

2 Nesai navodi da je Ebu-Zerr rekao: "Preporučio mi je prijatelj, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tri stvari koje neću, ako Allah da, nikada napustiti: klanjanje duha-namaza, klanjanje vitra prije spavanja i post od po tri dana svakog mjeseca."
Ebu-Hurejre i Ebu-Zerr su bili siromašni, pa im je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio gore navedene poslove kojima će postići nagradu adekvatnu nagradi onih koji dijele svoj imetak u dobrotvorne svrhe.
Navedenim hadisima ukazuje se na vrijednost klanjanja duha-namaza i post od po tri dana svakog hidžretskog mjeseca.
Klanjanje vitr-namaza neposredno iza jacije, a prije lijeganja, treba obavljati onaj, koji nije siguran da će se probuditi krajem noći, a inače vitr je najbolje klanjati pred pojavu zore.

١١٧٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ وَكَانَ ضَخْمًا لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ ﷺ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى بَيْتِهِ وَنَضَحَ لَهُ طَرَفَ حَصِيرٍ بِمَاءٍ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكْعَتَيْنِ وَقَالَ فُلَانُ بْنُ فُلَانِ بْنِ جَارُودٍ لِأَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى فَقَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّى غَيْرَ ذَلِكَ الْيَوْمِ .

1179. PRIČAO NAM JE Ali b. Dža'd, njega obavijestio Šu'be, prenoseći od Enesa b. Sirina, on čuo Enesa b. Malika, ensariju:
"Jedan ensarija, krupan čovjek, rekao je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem:
'Nisam u stanju za tobom klanjati namaz (zbog slabosti vida).' Potom je za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pripremio jelo (gozbu), pozvao ga svojoj kući i jednu stranu hasure poškropio vodom, i Muhammed je na njoj klanjao dva rekata (duha-nafile).
Taj i taj (Abdul-Hamid b. Munzir) b. Džarud, upitao je Enesa, radijallahu anhu:
'Je li Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao duha-namaz?'
'Nisam ga vidio da ga je klanjao ikada, osim toga dana' – odgovori Enes."

بَاب الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ

DVA REKATA PRIJE PODNEVNOG FARZA

١١٨٠. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ حَفِظْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ عَشْرَ رَكَعَاتٍ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي بَيْتِهِ وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَكَانَتْ سَاعَةً لَا يُدْخَلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِيهَا .

1180. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma:
"Upamtio sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, deset rekata: dva rekata prije farza podne-namaza i dva rekata poslije njega, dva rekata poslije akšama koja je klanjao kod kuće i dva rekata poslije farza jacije opet kod kuće, i dva rekata prije sabah-namaza, to je bilo vrijeme kada se nije ulazilo kod njega.

١١٨١. حَدَّثَتْنِي حَفْصَةُ أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ وَطَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

1181. Pričala mi je Hafsa da bi on klanjao dva rekata kada bi se pojavila zora i mujezin proučio ezan."

١١٨٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْتَشِرِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يَدَعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ تَابَعَهُ ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ وَعَمْرٌو عَنْ شُعْبَةَ .

1182. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Šu'be, on od Ibrahima b. Muhammeda b. Muntesira, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi izostavljao klanjanje četiri rekata prije podne (farza) i dva rekata, prije farza sabaha.
U drugom senedu, Jahjaa slijedi Ibnu-Ebi-Adijj i Amr, koji su isto to prenijeli od Šu'be.

NAMAZ PRIJE AKŠAMSKOG FARZA

بَاب الصَّلَاةِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ

١١٨٣. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ عَنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ الْمُزَنِيُّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ صَلُّوا قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ قَالَ فِي الثَّالِثَةِ لِمَنْ شَاءَ كَرَاهِيَةَ أَنْ يَتَّخِذَهَا النَّاسُ سُنَّةً .

1183. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, prenoseći od Huseina, on od Ibni-Burejde, ovome pričao Abdullah-Muzeni, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Klanjajte prije akšamskog farz-namaza!" (Ponavljajući to) treći put, dodaje: "...ko bude htio", ne želeći da to svijet prihvati kao sunnet."

١١٨٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يَزِيدَ هُوَ الْمُقْرِئُ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ قَالَ سَمِعْتُ مَرْثَدَ بْنَ عَبْدِاللهِ الْيَزَنِيَّ قَالَ أَتَيْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ فَقُلْتُ أَلَا أُعْجِبُكَ مِنْ أَبِي تَمِيمٍ يَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ فَقَالَ عُقْبَةُ إِنَّا كُنَّا نَفْعَلُهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قُلْتُ فَمَا يَمْنَعُكَ الْآنَ قَالَ الشُّغْلُ .

1184. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jezid-Mukri, njemu Seid b. Ebu-Ejjub, ovome Jezid b. Ebu-Habib, on čuo Merseda b. Abdullaha Jezenija koji kaže:
"Došao sam Ukbi b. Amru Džuheniju i rekao: 'Zar te ne čudi Ebu-Temim, klanja dva rekata prije farza akšamskog namaza.'
'Pa mi smo to isto radili', odgovori Ukbe, 'u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem'
'Pa šta te sada od toga ometa?' – upitao sam.
'Zauzetost' – odgovori."[1]

1 Raznolika su mišljenja u vezi s klanjanjem nafile prije akšamskog farza. Poneki od ashaba, pa i generacije iza njih, to dozvoljavaju na osnovu gore istaknutog slučaja. Istovremeno je preneseno da mnogi ashabi i kasnije generacije nisu konkretnu nafilu uopće klanjali.
Seid b. Musejjeb rekao je: "Nisam vidio nijednog učenjaka da klanja dva rekata nafile neposredno prije akšama, osim Es'ada b. Ebu-Vekasa. Ibni-Hazm ističe da je ovu nafilu klanjao Abdur-Rahman b. Avf. a to su činili još Ubej b. Ka'b, Enes b. Malik, Džabir i još poneki ashabi.
Ibni-Bettal kaže: "Ovu nafilu je dozvoljeno klanjati, a to je mišljenje još imama Ahmeda i Ishaka."
U "Mugniji" se ističe: "Ova nafila nije sunnet, ali je dozvoljena." Ibni-Musejjeb je izjavio: "Konkretnu

OBAVLJANJE NAFILA U DŽEMATU

بَاب صَلَاةِ النَّوَافِلِ جَمَاعَةً

To je spomenuo Enes i Aiša, radijallahu anhuma, prenijevši od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

ذَكَرَهُ أَنَسٌ وَعَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

1185. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Ja'kub b. Ibrahim, ovome njegov otac, prenoseći od Ibni-Šihaba, njega obavijestio Mahmud b. Rebi', ensarija, da je on zapamtio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i zapamtio kada mu je lice poškropio vodom iz bunara koji je bio u njihovoj kući (dvorištu).

١١٨٥. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّهُ عَقَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَعَقَلَ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِهِ مِنْ بِئْرٍ كَانَتْ فِي دَارِهِمْ

1186. Mahmud tvrdi da je čuo Itbana b. Malika, ensariju, a on je od onih (ashaba) koji je prisustvovao s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na Bedru i govoraše:
"Klanjao sam svojim ljudima u Benu-Salim plemenu. Rastavljala nas je dolina i kada bi pala kiša, bilo mi je teško prelaziti do njihove džamije, pa sam došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Nisam siguran u svoj vid, a dolina koja se nalazi između mene i mojih ljudi, kada padne kiša, proteče, pa mi je teško prelaziti je i bilo bi mi drago da ti dođeš i klanjaš na jednom mjestu u mojoj kući, koje ću ja, potom,

١١٨٦. فَزَعَمَ مَحْمُودٌ أَنَّهُ سَمِعَ عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَقُولُ كُنْتُ أُصَلِّي لِقَوْمِي بِبَنِي سَالِمٍ وَكَانَ يَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ وَادٍ إِذَا جَاءَتِ الْأَمْطَارُ فَيَشُقُّ عَلَيَّ اجْتِيَازُهُ قِبَلَ مَسْجِدِهِمْ فَجِئْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصَرِي وَإِنَّ الْوَادِيَ الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَ قَوْمِي يَسِيلُ إِذَا جَاءَتِ الْأَمْطَارُ فَيَشُقُّ عَلَيَّ اجْتِيَازُهُ فَوَدِدْتُ أَنَّكَ تَأْتِي فَتُصَلِّي

---

nafilu muhadžiri nisu klanjali, a ensarije su je klanjale."
Ebu-Umame je kazao: "Mi, u doba Vjerovjesnika, nismo izostavljali klanjanje dva rekata nafile prije akšama."
Ibrahim Neha'i je rekao: "Ovu nafilu nisu klanjali Ebu-Bekr, Omer i Osman i to je ružna novotarija (bid'at)."
Mišljenje Neha'ija usvojili su Malik, Šafija i Ebu-Hanife.
Hanefijski učenjaci smatraju da su se ta dva rekata nafile klanjala prije akšama, samo u prvim danima širenja islama, da bi se novoislamizirani svijet upozorio na zalazak sunca, i da je vrijeme u kome je zabranjeno činiti vjerske obrede već prošlo i da je nastalo vrijeme akšama.
Ibni-Šihab smatra da su hadisi kod Buharije, navedeni o ovom predmetu, derogirani kasnijom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, izjavom: "Između svakog ezana i ikameta imaju dva rekata nafile (sunneta), izuzev kod akšama."
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi kako su Ibni-Omera pitali za klanjanje dvorekatne nafile pred akšamski farz, pa da je on odgovorio: "U doba Allahovog Poslanika nisam nikoga vidio da je klanja."

مِنْ بَيْتِي مَكَانًا أَتَّخِذُهُ مُصَلًّى فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ سَأَفْعَلُ فَغَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بَعْدَ مَا اشْتَدَّ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ فِيهِ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَكَبَّرَ وَصَفَفْنَا وَرَاءَهُ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ فَحَبَسْتُهُ عَلَى خَزِيرٍ يُصْنَعُ لَهُ فَسَمِعَ أَهْلُ الدَّارِ رَسُولَ اللهِ ﷺ فِي بَيْتِي فَثَابَ رِجَالٌ مِنْهُمْ حَتَّى كَثُرَ الرِّجَالُ فِي الْبَيْتِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ مَا فَعَلَ مَالِكٌ لَا أَرَاهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ ذَاكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا تَقُلْ ذَاكَ أَلَا تَرَاهُ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ فَقَالَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ أَمَّا نَحْنُ فَوَاللهِ لَا نَرَى وُدَّهُ وَلَا حَدِيثَهُ إِلَّا إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَإِنَّ اللهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللهِ قَالَ مَحْمُودُ بْنُ الرَّبِيعِ فَحَدَّثْتُهَا قَوْمًا فِيهِمْ أَبُو أَيُّوبَ صَاحِبُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي غَزْوَتِهِ الَّتِي تُوُفِّيَ فِيهَا وَيَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ عَلَيْهِمْ بِأَرْضِ الرُّومِ فَأَنْكَرَهَا عَلَيَّ أَبُو أَيُّوبَ قَالَ وَاللهِ مَا أَظُنُّ رَسُولَ اللهِ ﷺ

uzeti kao (musalu) mjesto za klanjanje.'
'Učinit ću to' – odgovori Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem Pošto se razdanilo, došao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Bekr, radijallahu anhu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je dozvolu za ulazak i ja mu dozvolih. Nije ni sjeo, upita: 'Gdje voliš da u tvojoj kući klanjam?' Pokazao sam mu na mjesto na kome bih volio da klanjam i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao je i izgovorio početni namaski tekbir, a mi se poredasmo u redove iza njega. Klanjao je dva rekata (nafile), zatim predao selam, mi smo predali selam, također, kad i on. Ja sam ga, potom, zadržao na mesu kuhanom s brašnom, koje je za njega naročito pripremljeno. Ukućani (u susjedstvu) čuli su za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u mojoj kući i okupili su se neki od njih, da ih je u kući bilo mnogo. Potom je jedan od njih rekao: 'Šta je to učinio Malik (sin Duhajšina)? Ne vidim ga (gdje je on?)!'
'On je dvoličnjak', rekao je jedan od njih, 'on ne voli Allaha ni Njegova Poslanika.'
Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ne govori to (tako)! Zar ne vidiš da je on očitovao da nema Boga osim Jedinog Allaha, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo!'
'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju' , odgovorio je on, 'ali mi, tako mi Allaha, ne vidimo njegovu ljubav niti njegovo pričanje, nego samo s dvoličnjacima.'
Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ne govori to (tako)! Zar ne vidiš da je on očitovao da nema Boga osim Jedinog Allaha, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo!'
'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju', odgovorio je on, 'ali mi, tako mi Allaha, ne vidimo njegovu ljubav niti njegovo pričanje' nego samo s dvoličnjacima.'

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opet reče: 'Allah je zabranio džehennemskoj vatri prženje onoga, koji je očitovao: Nema Boga osim Jedinog Allaha, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo.'"

"Potom sam", rekao je Muhammed, "ovo ispričao ljudima među kojima je bio i Ebu-Ejjub, drug Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i to u njegovoj vojni (na Carigrad) u bizantijskoj zemlji u kojoj je i preminuo, a nad kojima je zapovijedao Jezid b. Muavija, pa mi je to Ebu-Ejjub zanijekao (odbio), rekavši: 'Tako mi Allaha, ja ne mislim da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ikada rekao to što ti sada kažeš!' To mi je bilo teško i ja sam se obavezao Allahu da ću, ako me spasi, pa se živ povratim sa ove vojne, pitati za ovo Itbana b. Malika, radijallahu anhu, samo ako ga nađem živa u džamiji njegova naroda. Ja sam se, potom, povratio, a zatim se odlučio na hadž i umru i putovao (iz Šama) dok nisam došao u Medinu. Potom sam otišao u Benu-Salim pleme, kad Itban već slijep starac, klanja svojim ljudima. Pošto je predao selam, pozdravio sam ga i predstavio mu se, a zatim ga pitao za spomenutu izjavu. On mi je ispričao (isto) kao što mi je ispričao prvi put."[1]

قَالَ مَا قُلْتَ قَطُّ فَكَبُرَ ذَلِكَ عَلَيَّ فَجَعَلْتُ لِلَّهِ عَلَيَّ إِنْ سَلَّمَنِي حَتَّى أَقْفُلَ مِنْ غَزْوَتِي أَنْ أَسْأَلَ عَنْهَا عِتْبَانَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِنْ وَجَدْتُهُ حَيًّا فِي مَسْجِدِ قَوْمِهِ فَقَفَلْتُ فَأَهْلَلْتُ بِحَجَّةٍ أَوْ بِعُمْرَةٍ ثُمَّ سِرْتُ حَتَّى قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَأَتَيْتُ بَنِي سَالِمٍ فَإِذَا عِتْبَانُ شَيْخٌ أَعْمَى يُصَلِّي لِقَوْمِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ مِنَ الصَّلَاةِ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَأَخْبَرْتُهُ مَنْ أَنَا ثُمَّ سَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ الْحَدِيثِ فَحَدَّثَنِيهِ كَمَا حَدَّثَنِيهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ .

1 Iz hadisa se razabire:
– ashabom (drugom Muhammedovim) smatra se osoba koja je vidjela ili pamtila Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ili neki njegov posao;
– samilost i taktičnost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema djeci;
– čovjek treba voditi računa o sebi i ponekad se i odmoriti u krugu svoga društva;
– bolestan i slijep čovjek može biti imam;
– u slučaju jake kiše, oluje ili blata može se izostati s kolektivnog klanjanja u džamiji;
– obavezni i dobrovoljni namazi mogu se punovažno obavljati u svojoj kući;
– učene i ugledne ljude treba poštivati i pozivati ih na sijelo i gozbu;
– dnevne nafile najbolje je klanjati od po dva rekata, kao i noćne;
– duha-namaz spada u mustehab-dužnosti;
– gest učinjen glavom ili rukom je punovažna misao, kao da je iskazana riječima;
– ogovarati odsutnog nije dozvoljeno;
– ko izgovara kelimei-šehadet i priznaje Objavu, može računati da će unići u Džennet;
– za naukom ići i tragati pa makar i u druga mjesta;
– prije ulaska u tuđu kuću, treba se najaviti, tražiti dozvolu kucanjem, kašljanjem ili sličnim uobičajenim gestama;
– rukovodilac može svaki posao povjeriti drugom sposobnom licu.

KLANJANJE NAFILA U KUĆI

بَاب التَّطَوُّعِ فِي الْبَيْتِ

1187. PRIČAO NAM JE Abdul-A'la b. Hammad, njemu Vuhejb, prenoseći od Ejjuba i Ubejdullaha, oni od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera:
"Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:
'Obavljajte neke od namaza u svojim kućama i ne držite ih poput grobova!'"
U drugom senedu Vuhejba slijedi Abdul-Vehab koji je isti hadis prenio od Ejjuba.[2]

١١٨٧. حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ وَعُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا تَابَعَهُ عَبْدُالْوَهَّابِ عَنْ أَيُّوبَ .

2 Taberi ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, drugom prilikom rekao: "Osvjetljavajte svoje kuće spominjanjem Allaha (namazom) i učite u njima Kur'an, a ne držite ih poput grobova, kao što to čine Jevreji i kršćani!"

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ فَضْلِ الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ

VRIJEDNOST NAMAZA U DVA HAREMA

VRIJEDNOST KLANJANJA U DŽAMIJAMA MEKKE I MEDINE

بَاب فَضْلِ الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ

1188. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu ispričao Šu'be, ovoga obavijestio Abdul-Melik b. Umejr, prenoseći od Kaze'a, on čuo od Ebu-Seida četiri stvari, za koje kaže, da ih je čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, s kojim je učestvovao u dvanaest vojnih pohoda.

١١٨٨. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُالْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ عَنْ قَزَعَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَرْبَعًا قَالَ سَمِعْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانَ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً (ح) .

1189. U drugom senedu, (rekao je Buharija), pričao nam je Ali, njemu Sufjan, prenoseći od Zuhrija, on od Seida, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Sedla se ne pritežu nego samo za tri džamije: za Sveti hram u Mekki, džamiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (u Medini), i džamiju Aksa (u Jerusalemu)."[1]

١١٨٩. حَدَّثَنَا عَلِيٌّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ ﷺ وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى .

1 Navedeni hadis istakli su u svojim hadiskim zbirkama svi priznati muhadisi. Ibni-Hibban je prenio od Basre b. Ebu-Basre, da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Jahaća životinja se oprema samo za tri džamije: za Sveti hram u Mekki, za ovu moju džamiju (u Medini) i za Sveti hram u Jerusalemu.'" Ovu su izjavu zabilježili u svojim zbirkama još Ahmed, Bezzar i Taberani. Navedene džamije predstavljaju sveta mjesta muslimana po redu kako su u hadisu navedene. Ka'ba u Mekki je najstariji monoteistički hram Istoka, a danas je kibla i mjesto za hodočašće muslimana. Muhammedova džamija u Medini je hram koga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojim društvom gradio i u kojoj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lično bio imam. Džamija Aksa u Jerusalemu je služila oko šesnaest mjeseci kao kibla muslimana po preseljenju Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iz Mekke u Medinu.

١١٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ رَبَاحٍ وَعُبَيْدِاللهِ بْنِ أَبِي عَبْدِاللهِ الْأَغَرِّ عَنْ أَبِي عَبْدِاللهِ الْأَغَرِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ.

1190. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Zejda b. Rebaha i Ubejdullaha b. Ebu-Abdullaha Egarra, on od oca Ebu-Abdullaha Egarra, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Namaz obavljen u ovoj mojoj džamiji bolji je od hiljadu namaza obavljenih u drugoj kojoj džamiji, izuzev Svetog hrama u Mekki."[1]

بَاب مَسْجِدِ قُبَاءٍ

O DŽAMIJI U KUBA'U

١١٩١. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ هُوَ الدَّوْرَقِيُّ حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ لَا يُصَلِّي مِنَ الضُّحَى إِلَّا فِي يَوْمَيْنِ يَوْمَ يَقْدَمُ بِمَكَّةَ فَإِنَّهُ كَانَ يَقْدَمُهَا ضُحًى فَيَطُوفُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ وَيَوْمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ فَإِنَّهُ كَانَ يَأْتِيهِ كُلَّ سَبْتٍ فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَرِهَ أَنْ يَخْرُجَ مِنْهُ حَتَّى يُصَلِّيَ فِيهِ.

1191. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim Devreki, njemu Ebu-Ulejje, njega izvijestio Ejjub, prenoseći od Nafija, da Ibni-Omer, radijallahu anhuma, ne bi klanjao duha-namaz, nego samo u dva određena dana: na dan kada je došao u Mekku, a on je u nju stigao u vrijeme ručka, obišao hram – Ka'bu, a potom iza Mekamu Ibrahima mjesta, klanjao dva rekata, i na dan kada je dolazio u džamiju u Kuba'u, a on joj je dolazio svake subote. Kada god bi unišao u ovu džamiju, bilo mu je mrsko da iz nje izađe, prije nego što u njoj klanja (nafilu).

1 Brojni su hadisi o prioritetu i vrlini navedenih džamija. Istaknuti hadis donijeli su u svojim hadiskim zbirkama još Muslim, Ibni-Madže i Tirmizi.
Ebu-Ja'la u svom "Musnedu" navodi kako je Ebu-Seid Hudri rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, susreo nekog čovjeka i upitao: "Kuda ideš?"
"Idem u hram Aksa" – odgovorio je on.
"Jedan namaz u ovoj džamiji bolji je od stotinu namaza obavljenih u drugoj džamiji, izuzimajući Sveti hram u Mekki."
Muslim, Ibni-Madže, Ahmed, Taberani i Ibni-Hibban u svojim hadiskim zbirkama preko Abdullaha b. Zubejra navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Namaz obavljen u ovoj mojoj džamiji, vredniji je od hiljadu namaza obavljenih u nekoj drugoj džamiji, izuzimajući Sveti hram u Mekki (Ka'bu), a namaz obavljen kod Svetog hrama u Mekki, vredniji je od stotinu namaza obavljenih u ovoj džamiji."

1192. On je pričao, rekao je Nafi', da ju je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posjećivao jašući, a i pješice i njemu kazao (rekao je Nafi'): "Činim samo ono što sam vidio da čine moji drugovi, a ne ometam nikoga da klanja u kome god to času on hoće, bilo noću bilo danju, samo da ne cilja izlazak sunca i njegov zalazak."[2]

١١٩٢. قَالَ وَكَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَزُورُهُ رَاكِبًا وَمَاشِيًا قَالَ وَكَانَ يَقُولُ إِنَّمَا أَصْنَعُ كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يَصْنَعُونَ وَلَا أَمْنَعُ أَحَدًا أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ غَيْرَ أَنْ لَا تَتَحَرَّوْا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا .

DOLAZAK U DŽAMIJU U KUBA'U SVAKE SUBOTE

بَاب مَنْ أَتَى مَسْجِدَ قُبَاءٍ كُلَّ سَبْتٍ

1193. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Aziz b. Muslim, prenoseći od Abdullaha b. Dinara, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dolazio bi u džamiju u Kuba'u svake subote pješice ili jašući, a to je tako činio i Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma."

١١٩٣. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ كُلَّ سَبْتٍ مَاشِيًا وَرَاكِبًا وَكَانَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ .

ODLAZAK U DŽAMIJU U KUBA'U JAŠUĆI ILI PJEŠICE

بَاب إِتْيَانِ مَسْجِدِ قُبَاءٍ مَاشِيًا وَرَاكِبًا

1194. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, ovome pričao Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dolazio bi u Kuba' džamiju jašući ili pješice."
Ibni-Nu'man je dodao: "Meni je pričao Ubejdullah prenoseći od Nafija '…i klanjao u džamiji dva rekata (nafile).'"

١١٩٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ رَاكِبًا وَمَاشِيًا زَادَ ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ فَيُصَلِّي فِيهِ رَكْعَتَيْنِ .

2 Iz hadisa se zaključuje:
– svetost džamije u Kuba'u i vrijednost molitve u njoj obavljene,
– lijepo je subotom posjetiti džamiju u Kuba'u i u njoj klanjati makar nafilu. Džamija u Kuba'u je prva u islamu sagrađena džamija u kojoj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom pratnjom klanjao prilikom seljenja iz Mekke u Medinu.
– ima pojedinih mjesta i dana koji su vredniji i poštovaniji od običnih naselja i svakodnevnih sedmičnih dana.

VRIJEDNOST PROSTORA IZMEĐU GROBA (MUHAMMEDOVA) I MINBERA

باب فَضْلِ مَا بَيْنَ الْقَبْرِ وَالْمِنْبَرِ

1195. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Bekra, on od Abdullaha b. Temima, ovaj od Abdullaha b. Zejd-Mazinija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Prostor između moje sobe (stana) i mog minbera je bašča od džennetskih bašči."

١١٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ زَيْدٍ الْمَازِنِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ .

1196. PRIČAO NAM JE Musedded, prenoseći od Jahjaa, on od Ubejdullaha b. Umera, njemu ispričao Hubejb b. Abdur-Rahman, prenoseći od Hafsa b. Asima, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Prostor između mog stana i moga minbera (u džamiji) je jedna bašča od džennetskih bašči, a moj minber (tribina) je na mom džennetskom izvoru – havdu."[1]

١١٩٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ وَمِنْبَرِي عَلَى حَوْضِي .

DŽAMIJA "BEJTUL-MAKDIS"

باب مَسْجِدِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ

1197. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be, prenoseći od Abdul-Malika, on čuo Kaze'a, oslobođenog roba Zijadova, Kaze'a čuo od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, gdje priča o četiri stvari, prenoseći ih od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa su me začudile, a i obradovale. On je rekao:
"Neka žena ne putuje dva dana (pješačkog) hoda, nego samo sa svojim mužem ili svojim najbliž-im rođakom; nema posta na dva dana: prvi dan

١١٩٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِالْمَلِكِ سَمِعْتُا قَزَعَةَ مَوْلَى زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ بِأَرْبَعٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَعْجَبْنَنِي وَآنَقْنَنِي قَالَ لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ يَوْمَيْنِ إِلَّا مَعَهَا زَوْجُهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ وَلَا صَوْمَ فِي يَوْمَيْنِ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ

1 Navedenim hadisom podstiču se muslimani na obilazak i što češće posjećivanje Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije i klanjanje u njoj. Na osnovu navedenih hadisa, neki teolozi daju Medini prednost poštovanja nad Mekkom. Ebu-Omer tome prigovara, ističući da se hadisima aludira samo na rad i put kojim će se zaslužiti dobro budućeg svijeta i put kojim treba ići na ovom svijetu.

صَلَاتَيْنِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ وَلَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ مَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى وَمَسْجِدِي .

Ramazanskog bajrama i Kurban-bajrama; nema nikakvog klanjanja iza dva već obavljena namaza: iza obavljenog sabaha, pa dok sunce ne izađe i iza ikindije, pa dok sunce ne zađe; sedla se na pritežu, nego samo radi tri hrama: Svetog hrama u Mekki, hrama Aksa u Jerusalemu i radi moga hrama (u Medini)."[2]

2 Navedeni hadisi sadrže četiri teme:
I. da žena ne putuje sama i bez pratnje. O ovom pitanju učenjaci su se podijelili u pet grupa:
1) Hasan Basri, Zuhri i Katade kažu: "Ženi nije dozvoljeno putovati dva dana pješačkog hoda bez svoga muža ili najbližeg rođaka (s kojim ne može sklopiti brak), dok ispod navedenog perioda može."
2) Ibrahim Neha'i, Ša'bi i Tavus kažu: "Ženi nije uopće dozvoljeno da sama putuje, bilo to putovanje kraće ili duže, nego samo sa svojim mužem ili svojim najbližim rođakom." U prilog svoga stava ovi navode Ibni-Abbasovu izjavu koju je Tahavija zabilježio u slijedećoj varijanti: "Allahov Poslanik držao je govor i rekao: 'Neka žena ne putuje sama, nego sa svojim najbližim rođakom i neka joj ne ulazi u kuću strani muškarac, nego samo kada je kod nje njen najbliži rođak!'
Potom je ustao jedan čovjek i upitao: 'Allahov Poslaniče! Ja sam se upisao u vojni pohod, tog i tog, i namjeravam da učinim hodočašće Ka'be sa svojom suprugom?'
'Idi na hodočašće sa svojom suprugom' – odgovorio mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."
Ovaj slučaj istakli su u svojim hadiskim zbirkama još Buharija, Muslim i Ibni-Madže.
3) Ata, Seid b. Kejsan i neki učenjaci zahirija dozvoljavaju putovanje ženi na razdaljinu ispod jednog berida, dok za putovanje od jednog berida ili više, treba žena biti u pratnji svog najbližeg rođaka. Ovi, svoj stav pravdaju izjavom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koju je Bejhekija preko Ebu-Hurejre zabilježio u slijedećoj varijanti: "Žene neka same ne putuju jedan berid i više, osim sa svojim supruzima ili svojim najbližim rođacima."
4) Evza'i, Lejs, Malik i Šafija kažu: "Žena može putovati sama, manje od jednog dana običnog pješačkog hoda, a duže može samo sa svojim mužem ili svojim najbližim rođakom." Ovi se drže Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izreke koju je Muslim zabilježio u svom "Sahihu" preko Ebu-Hurejre u ovoj verziji: "Ženi, koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan, nije dozvoljeno da sama putuje jedan dan običnog pješačkog hoda, nego samo sa svojim najbližim rođakom."
Mišljenja Malika i Šafije ovdje nisu identična. Oni dozvoljavaju da žena može sama otputovati na farz hodočašće Ka'be, bez obzira na razdaljinu putovanja.
5) Sevrija, A'meš, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed kažu: "Žena ne može sama putovati tri i više dana hoda, nego samo sa svojim mužem ili svojim najbližim rođakom, dok manju razdaljinu od navedene, može ići i bez navedene pratnje."
Ovi se učenjaci oslanjaju na hadis koji je zabilježio Ebu-Davud i Ahmed b. Hanbel u svojim hadiskim zbirkama preko Ibni-Omera, koji u prijevodu glasi: "Žena neka ne putuje tri dana pješačkog hoda, nego samo sa svojim najbližim rođakom!"
II. da je zabranjeno postiti prve dane Bajrama; Ramazanski bajram je dan nepošćenja i on predstavlja opće veselje muslimana što su uspješno završili post, duhovno se prekalili i Allahovoj naredbi udovoljili, a Hadžijski bajram je dan prinošenja žrtava, dan uživanja i razonode u Allahovim ovozemnim blagodatima koje nije lijepo ignorisati i bojkotovati.
Abdur-Rahman b. Avf rekao je: "Bio sam prisutan, kada je Omer b. Hattab na dan Kurban-bajrama otpočeo program proslave i klanjanje bajram-namaza prije održavanja hutbe, a potom je održao hutbu i kazao: 'Čuo sam Allahovog Poslanika gdje zabranjuje postiti ova dva dana. Ramazanski bajram je dan i opći praznik muslimana, a Hadžijski bajram je praznik prinošenja žrtava, pa jedite meso svojih žrtava!'"
Navedeni tekst gornje izjave zabilježio je Tirmizija u svojoj hadiskoj zbirci, a i drugi muhadisi u nešto izmijenjenoj verziji.
III. da se poslije obavljenog sabahskog farza, ne klanja nikakvih nafila i
IV. putovati u druga, daleka mjesta radi klanjanja nekog namaza nije dozvoljeno, osim ako se ne radi o svetim, u hadisu navedenim mjestima.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْعَمَلِ فِي الصَّلَاةِ

RADNJE U NAMAZU

POTPOMAGANJE RUKOM U ONOME ŠTO POMAŽE OBAVLJANJU NAMAZA

Ibn-Abbas, radijallahu anhuma, rekao je:
"Čovjek se može ispomoći u svom namazu, kojim god hoće od organa svoga tijela.
Ebu-Ishak je, u toku klanjanja, stavio kapu i podigao je (na glavu).
Alija, radijallahu anhu, držao bi dlan na zaglavku svoje lijeve ruke, osim kada bi se počešao ili popravio odjeću."[1]

بَاب اسْتِعَانَةِ الْيَدِ فِي الصَّلَاةِ إِذَا كَانَ مِنْ أَمْرِ الصَّلَاةِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَسْتَعِينُ الرَّجُلُ فِي صَلَاتِهِ مِنْ جَسَدِهِ بِمَا شَاءَ وَوَضَعَ أَبُو إِسْحَاقَ قَلَنْسُوَتَهُ فِي الصَّلَاةِ وَرَفَعَهَا وَوَضَعَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَفَّهُ عَلَى رُسْغِهِ الْأَيْسَرِ إِلَّا أَنْ يَحُكَّ جِلْدًا أَوْ يُصْلِحَ ثَوْبًا .

1 Ibni-Ebi-Šejbe prenosi da se Ebu-Seid Hudri u namazu ponekad oslanjao na svoj štap. Čini se da je to isto radio i Ebu-Zerr.
Ata je rekao: "Drugovi Allahovog Poslanika oslanjali su se u namazu na svoje štapove."
Amr b. Mejmun imao je bašču ograđenu koljem i kada bi mu dotužilo stajanje u namazu, on bi se uhvatio za koji najbliži mu kolac i naslonio se na njega.
Šafija kaže da nema štete nasloniti se na zid, dok Hasan Basri to smatra mekruhom (pokuđenim aktom), izuzimajući to kod farz-namaza. Ibni-Sirin, konkretno naslanjanje, smatrao je pokuđenim postupkom, kako u obaveznom tako i dobrovoljnom namazu, izuzev ako se to čini iz opravdanog razloga: usljed bolesti i slično.
Mudžahid poslove u namazu dijeli na tri vrste:
I. manji poslovi, kao što su: namigivanje, češanje tijela, klimanje glavom, koračanje od praznine prvog prethodnog reda (safa) i tome slično, što ni u kom slučaju ne kvari namaz.
II. veće poslove, kao namjerno okretanje prsa od kible, što kvari započeti namaz i
III. veliki poslovi učinjeni bilo nehotice ili namjerno, kao hodanje po sobi, izlazak iz džamije i slično, što ima za posljedicu kvarenje namaza. Ovakav namaz treba ponovo klanjati.
U namazu se treba držati što smirenije i pristojnije.
Imam Ahmed je u svom "Musnedu" preko Ibni-Omera zabilježio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio nekom čovjeku da se u namazu oslanja na ruku.
Ebu-Davud je u svom "Musnedu" naveo kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka naslonjena pri sjedenju na lijevu ruku, pa mu rekao: 'Ne sjedi tako! Tako sjede oni koji slute nekoj kazni. Tako klanjaju oni koji su na sebe navukli Božiju mržnju.'"

١١٩٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مَخْرَمَةَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ بَاتَ عِنْدَ مَيْمُونَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَهِيَ خَالَتُهُ قَالَ فَاضْطَجَعْتُ عَلَى عَرْضِ الْوِسَادَةِ وَاضْطَجَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا فَنَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى انْتَصَفَ اللَّيْلُ أَوْ قَبْلَهُ بِقَلِيلٍ أَوْ بَعْدَهُ بِقَلِيلٍ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَجَلَسَ فَمَسَحَ النَّوْمَ عَنْ وَجْهِهِ بِيَدِهِ ثُمَّ قَرَأَ الْعَشْرَ آيَاتٍ خَوَاتِيمَ سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ إِلَى شَنٍّ مُعَلَّقَةٍ فَتَوَضَّأَ مِنْهَا فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي قَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقُمْتُ فَصَنَعْتُ مِثْلَ مَا صَنَعَ ثُمَّ ذَهَبْتُ فَقُمْتُ إِلَى جَنْبِهِ فَوَضَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي الْيُمْنَى يَفْتِلُهَا بِيَدِهِ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ اضْطَجَعَ حَتَّى جَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ .

1198. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Mahreme b. Sulejmana, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, koji ga je obavijestio, prenoseći od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhuma, da je on prenoćio kod Mejmune, majke pravovjernih, radijallahu anha, a ona je njegova tetka po majci i da je rekao: "Legao sam po širini dušeka (jastuka), a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegova supruga (čeljad) po njegovoj dužini. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spavao je do pola noći ili nešto malo do pred pola ili nešto malo iza pola noći, a potom se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, probudio, sjeo i svojom rukom otklonio pospanost (spavanje) sa svog lica i proučio deset završnih ajeta (poglavlja) 'Ali-Imran'. Iza toga, prišao je obješenom mješčiću, iz njega uzeo abdest, opravši lijepo sve potrebne organe tijela, a potom stao (prema kibli) i klanjao. Ja sam, kaže Abdullah b. Abbas, radijallahu anhuma, ustao i učinio ono što je učinio on, zatim otišao i stao pokraj njega. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavi svoju desnu ruku na moju glavu, uze me za desno uho, uvrnu ga i klanja dva rekata i još dva rekata, zatim opet dva rekata i potom još dva rekata, onda opet dva rekata i još dva rekata, a zatim vitr-namaz. Potom je ležao dok mu nije došao mujezin; kada je ustao, klanjao je dva kraća rekata i izašao (u džamiju) i klanjao sabah."

ZABRANJEN GOVOR

بَاب مَا يُنْهَى عَنْهُ مِنَ الْكَلَامِ فِي الصَّلَاةِ

١١٩٩. حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُسَلِّمُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ فَيَرُدُّ عَلَيْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا مِنْ عِنْدِ النَّجَاشِيِّ سَلَّمْنَا عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْنَا وَقَالَ إِنَّ فِي الصَّلَاةِ

1199. PRIČAO NAM JE Ibni-Numejr, njemu Ibni-Fudajl, ovome A'meš, prenoseći od Ibrahima, on od Alkame, a ovaj od Abdullaha, radijallahu anhu, koji kaže:

"Mi smo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, nazivali selam dok je on još bio u namazu, i on nam je otpozdravljao. Kada smo se povratili od njega, pozdravljali smo ga, ali nam on nije više

شُغْلًا حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ السَّلُولِيُّ حَدَّثَنَا هُرَيْمُ بْنُ سُفْيَانَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِي اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ .

otpozdravljao, već nam je rekao: 'U namazu je zauzetost (klanjača učenjem).'"

PRIČAO NAM JE Ibni-Numejr, njemu Ishak b. Mensur Seluli, ovome Hurejm b. Sufjan, prenoseći od A'meša, on od Ibrahima, ovaj od Alkame, a Alkame od Abdullaha, radijallahu anhu, isto kao gore od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem[1]

١٢٠٠. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عِيسَى هُوَ ابْنُ يُونُسَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ شُبَيْلٍ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ قَالَ قَالَ لِي زَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ إِنْ كُنَّا لَنَتَكَلَّمُ فِي الصَّلَاةِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ يُكَلِّمُ أَحَدُنَا صَاحِبَهُ بِحَاجَتِهِ حَتَّى نَزَلَتْ (حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ) فَأُمِرْنَا بِالسُّكُوتِ .

1200. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njega obavijestio Isa b. Junus, prenoseći od Isma'ila, on od Harisa b. Šubejla, ovaj od Ebu-Amra Šejbanija. Zejd b. Erkam rekao mi je: "Mi smo stvarno u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u namazu razgovarali. Svaki od nas razgovarao je sa svojim drugom i govorio mu šta mu treba sve dok nije sišao ajet: 'Ustrajno čuvajte (vršite) sve namaze, a naročito srednji namaz i stojte pred Allahom pokorni, tada nam je naređena šutnja.'"[2]

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, shvatio je neizdrživ pritisak idolopoklonika na muslimane, kao i nemogućnosti Ebu-Taliba da ih zaštiti, pa je dozvolio ashabima da se sele u Etiopiju rekavši: "Selite se u Etiopiju! Tamo ima vladar, kod koga nema nasilja i tamo će vam Allah omogućiti izlaz iz ove vaše teške situacije." Tako se prva seoba iz Mekke u Etiopiju zbila u redžebu, pete godine poslanstva. Vakidi navodi da su ovi iseljenici išli do mora pješice, a poneko i jašući, a na obali mora uzeli su u zakup lađu za pola zlatnog dinara kojom su sretno prešli u Etiopiju. To je, kaže Vakidija, bila grupa od dvanaest muškaraca i četiri žene i to: Osman b. Affan i njegova supruga Rukajja, a kćerka Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Huzejfe b. Utbe i njegova supruga Sehla, a kćerka Suhejlova, Zubejr b. Avvam, Mus'ab b. Umejr, Abdurahman b. Avf, Ebu-Seleme b. Abdul-Esed, i njegova supruga Umm-Selema, a kćerka Ebu-Hajseme, Ebu-Sebire b. Ebu-Rehma, Hatib b. Amr, Suhejl b. Bejda, i Abdullah b. Mes'ud. Neki misle da je to bila grupa od osamdeset dva ili osamdeset tri iseljenika. Poslije nekoliko mjeseci, krivo obaviješteni da su idolopoklonici prešli na islam, oni su se vratili natrag u Mekku. Pošto teror idolopoklonika nije prestajao, oni su opet, u duplo većem broju otišli u Etiopiju. Ova grupa izbjeglica vratila se natrag u vrijeme Muhammedova preseljenja u Medinu. Tako su neki od njih došli u Mekku, a drugi direktno u Medinu.

Iz hadisa se zaključuje:

– međusobno razgovaranje ljudi u namazu bilo je u prvim danima širenja islama dozvoljeno, a kasnije zabranjeno. Jedni teolozi smatraju da je ta zabrana uslijedila pete godine poslanstva, godine kada su se prvi muhadžiri povratili iz Etiopije u Mekku, a drugi da je to bilo iza Hidžre, u godini kada su se iz Etiopije povratili drugi muhadžiri u Medinu i u njoj zatekli Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje radi na spremanju i organiziranju muslimana za odlazak na Bedr.

2 Iz hadisa se razabire:

– ranije dozvoljen, međusobni razgovor ljudi u namazu se zabranjuje. Čovjek stupanjem u namaz, stupa u razgovor sa Allahom i nepristojno je taj razgovor prekidati razgovorom s drugim ljudima,

– naređenje za uredno redovno obavljanje obaveznih namaza.

Tirmizi u svom "Sunenu" navodi kako je Sulejman b. Amir rekao da je čuo Ebu-Umamu gdje kaže da je slušao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kada je na svom Oprosnom hadžu držao govor i rekao: "... bojte se Allaha, klanjajte pet dnevnih namaza, postite mjesec ramazan, od svoje imovine dijelite zekat... pa ćete unići u Džennet."

Tirmizi je, također, zabilježio da je Ebu-Hurejre rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika gdje kaže: 'Prvo, za

ŠTA JE MUŠKARCIMA OD TESPIHA I ZAHVALE DOZVOLJENO IZGOVARATI U NAMAZU

بَاب مَا يَجُوزُ مِنَ التَّسْبِيحِ وَالْحَمْدِ فِي الصَّلاَةِ لِلرِّجَالِ

1201. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu Abdul-Aziz b. Ebu-Hazim, prenoseći od svoga oca, on od Sehla, radijallahu anhu:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je da pomiri članove Benu-Amr b. Avf b. Haris plemena. U tom je nastupilo vrijeme namaza, pa je Bilal došao Ebu-Bekru, radijallahu anhu, i rekao: 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao se, pa budi ti svijetu imam?'
'Hoću', odgovori on, 'ako već hoćete.'
Bilal je, potom, proučio ikamet za namaz i Ebu-Bekr, radijallahu anhu, prođe naprijed i poče klanjati. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao i išao kroz namaske redove, razdvajajući ih sve dok nije stao u prvi namaski red. Svijet je, potom, počeo pljeskati.
'Da li znate', upitao je Sehl, 'šta je to pljeskanje?'
'To je udaranje ruke o ruku.'
Ebu-Bekr, radijallahu anhu, nije se okretao u namazu. Pošto su ashabi pojačali pljeskanje, on se obazre, kad ono Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u prvom safu. On pokaza Ebu-Bekru (rukom) da ostane na svom mjestu, pa Ebu-Bekr podiže svoje ruke, zahvali Allahu i povrati se natraške iza njega, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prođe naprijed i klanja (sa svijetom)."

١٢٠١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يُصْلِحُ بَيْنَ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفِ بْنِ الْحَارِثِ وَحَانَتِ الصَّلَاةُ فَجَاءَ بِلَالٌ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقَالَ حُبِسَ النَّبِيُّ ﷺ فَتَؤُمُّ النَّاسَ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتُمْ فَأَقَامَ بِلَالٌ الصَّلَاةَ فَتَقَدَّمَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَصَلَّى فَجَاءَ النَّبِيُّ ﷺ يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ يَشُقُّهَا شَقًّا حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ فَأَخَذَ النَّاسُ بِالتَّصْفِيحِ قَالَ سَهْلٌ هَلْ تَدْرُونَ مَا التَّصْفِيحُ هُوَ التَّصْفِيقُ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرُوا الْتَفَتَ فَإِذَا النَّبِيُّ ﷺ فِي الصَّفِّ فَأَشَارَ إِلَيْهِ مَكَانَكَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللهَ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَاءَهُ وَتَقَدَّمَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى .

što će čovjek polagati račun na Sudnjem danu od svojih djela, jeste namaz."
Naređenje da redovno klanja "srednji namaz", najveći broj ashaba i ranijih učenjaka smatra da se izrazom "srednji namaz" aludira na ikindiju, računajući da je sabah prvi dnevni namaz. Međutim, Džabir b. Abdullah, Mu'az b. Džebel, Ibni-Abbas i teolozi kasnijeg vremena kažu da se pod tim izrazom misli na sabah-namaz. Pored sačuvanih izjava i jedne i druge grupe, posljednji ističu da, dan po islamskom kalendaru počinje zalaskom sunca, i prema tome prvi namaz svakog dana je akšam, drugi jacija, srednji sabah, četvrti podne, a peti, kao zadnji ikindija. Prema tome, pogrešno je i nelogično računati sabah-namaz kao prvi dnevni namaz.

O ONOM KOJI JE IMENOVAO LJUDE, ODNOSNO KOJI JE U NAMAZU NAZIVAO SELAM DRUGOM, A ON GA NE ZNA (I NE ČUJE TOG SELAMA)

بَاب مَنْ سَمَّى قَوْمًا أَوْ سَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى غَيْرِهِ مُوَاجَهَةً وَهُوَ لَا يَعْلَمُ

1202. PRIČAO NAM JE Amr b. Isa, njemu Ebu-Abdisamed-Abdul-Aziz b. Abdisamed, njemu Husajn b. Abdur-Rahman, prenoseći od Ebi-Vaila, on od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, koji je kazao:
"Mi smo govorili: 'Pozdrav u namazu (pozdrav ima i u namazu), imenovali lica (meleke) i jedni druge pozdravljali.'"
To je čuo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Izgovarajte (u namazu): 'Pozdravi (i poštovanje), molitve i sva dobra pripadaju Allahu. Neka je na tebe, Vjerovjesniče, spas, Allahova milost i Njegov blagoslov! Neka je spas na nas i na ostale dobre Allahove robove! Očitujem da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik!'" "Kada budete tako radili, vi ste učinili pozdrav (poštovanje) svakom dobrom Allahovom robu i na nebu i na zemlji."

١٢٠٢. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِالصَّمَدِ عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِالصَّمَدِ حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نَقُولُ التَّحِيَّةُ فِي الصَّلَاةِ وَنُسَمِّي وَيُسَلِّمُ بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَسَمِعَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ قُولُوا التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَإِنَّكُمْ إِذَا فَعَلْتُمْ ذَلِكَ فَقَدْ سَلَّمْتُمْ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ .

PLJESKANJE RUKAMA ČINE ŽENE

بَاب التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ

1203. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Zuhri, prenoseći od Ebu-Seleme, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Za muškarce je da izgovaraju: 'Subhanallah!', a za žene da pljeskaju."

١٢٠٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ وَالتَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ .

1204. PRIČAO NAM JE Jahja, njega obavijestio Veki', prenoseći od Sufjana, on od Ebu-Hazima, ovaj od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Za muškarce je da uzviknu: 'Subhanallah!', a za žene da udare rukom o ruku."

١٢٠٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ وَالتَّصْفِيحُ لِلنِّسَاءِ .

O ONOM KOJI SE U TOKU SVOGA NAMAZA VRATIO NATRAŠKE ILI SE POMJERIO NAPRIJED ZBOG NEČEGA

بَاب مَنْ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فِي صَلاَتِهِ أَوْ تَقَدَّمَ بِأَمْرٍ يَنْزِلُ بِهِ

Sehl b. Sa'd je prenio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako postupio.

رَوَاهُ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1205. PRIČAO NAM JE Bišr b. Muhammed, njega obavijestio Abdullah, da je Junus rekao, kako je Zuhri izjavio, da ga je izvijestio Enes b. Malik:
"Dok su muslimani bili u ponedjeljak na sabahu (u džamiji) i Ebu-Bekr, radijallahu anhu, klanjao im (kao imam), iznenadio ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otkrio zastor (na vratima) Aišine sobe i pogledao ih. Ashabi su bili u namaskim redovima i on se nasmiješio. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, povratio se natrag – natraške, misleći da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, hoće da izađe na namaz (kao imam). Muslimani u svom namazu, skoro da su od veselja za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada su ga opazili, htjeli zapasti u iskušenje, pa im je on pokazao rukom da nastave, a potom opet unišao u sobu, spustio zastor i toga dana je preselio na ahiret."

١٢٠٥. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ يُونُسُ قَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ الْمُسْلِمِينَ بَيْنَا هُمْ فِي الْفَجْرِ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يُصَلِّي بِهِمْ فَفَجِئَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ كَشَفَ سِتْرَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَنَظَرَ إِلَيْهِمْ وَهُمْ صُفُوفٌ فَتَبَسَّمَ يَضْحَكُ فَنَكَصَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلَى عَقِبَيْهِ وَظَنَّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُرِيدُ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى الصَّلَاةِ وَهَمَّ الْمُسْلِمُونَ أَنْ يَفْتَتِنُوا فِي صَلَاتِهِمْ فَرَحًا بِالنَّبِيِّ ﷺ حِينَ رَأَوْهُ فَأَشَارَ بِيَدِهِ أَنْ أَتِمُّوا ثُمَّ دَخَلَ الْحُجْرَةَ وَأَرْخَى السِّتْرَ وَتُوُفِّيَ ذَلِكَ الْيَوْمَ .

KADA MAJKA ZOVNE SVOJE DIJETE, A ONO U NAMAZU…

بَاب إِذَا دَعَتِ الْأُمُّ وَلَدَهَا فِي الصَّلَاةِ

1206. Lejs kaže da mu je Dža'fer pričao, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Hurmuza, njemu rekao Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je on čuo da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Jedna žena (ranijih naroda) pozvala je svoga sina dok je on bio u svojoj bogomolji (na molitvi) i viknula:
'O, Džurejdže!'
'Allahu moj! Ovdje je moja majka i moja molitva (šta da radim)?'
'O, Džurejdže!' – pozvala je ponovno.
'Allahu moj! Ovdje je moja majka i moja molitva?'
'O, Džurejdže!' – opet je viknula.
'Allahu moj! Tu je moja majka i moja molitva?'
'Allahu moj!', rekla je ona (uzviknula), 'ne umro Džurejdž, dok ne pogledao u lice bludnica!'
U njegov je samostan ponekad navraćala jedna čobanica koja je tu napasala stado. Ona je kasnije rodila, pa je pitana (od susjeda) za dijete (čije je)?
'Od Džurejdža' – odgovorila je ona. Potom je Džurejdž izašao iz svoga samostana i upitao:
'Gdje je ta koja tvrdi da je njeno dijete zaista i moje?'
'O, dojenče!', rekao je Džurejdž. 'Ko je tvoj otac?'
'Čuvar stada' – odgovorilo je ono."[1]

١٢٠٦. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ هُرْمُزَ قَالَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ نَادَتِ امْرَأَةٌ ابْنَهَا وَهُوَ فِي صَوْمَعَةٍ قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي قَالَتِ اللَّهُمَّ لَا يَمُوتُ جُرَيْجٌ حَتَّى يَنْظُرَ فِي وُجُوهِ الْمَيَامِيسِ وَكَانَتْ تَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ رَاعِيَةٌ تَرْعَى الْغَنَمَ فَوَلَدَتْ فَقِيلَ لَهَا مِمَّنْ هَذَا الْوَلَدُ قَالَتْ مِنْ جُرَيْجٍ نَزَلَ مِنْ صَوْمَعَتِهِ قَالَ جُرَيْجٌ أَيْنَ هَذِهِ الَّتِي تَزْعُمُ أَنَّ وَلَدَهَا لِي قَالَ يَا بَابُوسُ مَنْ أَبُوكَ قَالَ رَاعِي الْغَنَمِ .

1 Muslim preko Ebu-Hurejre isti slučaj navodi u slijedećoj varijanti: "U nekom samostanu življaše u pobožnosti jedan pobožnjak po imenu Džurejdž. Jednog dana došla mu je majka i viknula ga: 'Džurejdže! Ovdje ti je majka, odazovi se!' On je u to vrijeme bio u molitvi, pa je rekao: 'Allahu moj! Ovdje je sada moja majka i moja molitva! Šta da činim?' Potom je odlučio da ostane u molitvi. Žena je obnovila uzvik po drugi put i viknula: 'Džurejdže! Ovdje je tvoja majka! Javi se!' On je rekao: 'Allahu moj! Ovdje je, eto, moja majka i moja molitva!' Potom je, opet, odlučio da ostane na molitvi. Potom je majka uzviknula: 'Allahu moj! Eto Džurejdža! On je moj sin. Ja sam ga dozivala, ali mi se on nije htio odazvati. Allahu moj! Neka ne umre dok ne vidi lica prostitutki!'
U samostanu je boravio i neki pastir, a u obližnjem selu jedna žena bludnica sa kojom je pastir imao intimne odnose i ona je rodila muško dijete. Zapitana od mještana, čije je dijete, ona je odgovorila: 'Pobožnjaka iz samostana.'

OTIRANJE PIJESKA DOK JE ČOVJEK U NAMAZU

1207. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu prenio Šejban od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, ovaj od Mu'ajkiba da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao jednom čovjeku koji utiraše zemlju kako bi učinio sedždu:
"Ako to radiš, učini to jednim potezom (ruke)."[1]

بَاب مَسْحِ الْحَصَا فِي الصَّلَاةِ

١٢٠٧. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنِي مُعَيْقِيبٌ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فِي الرَّجُلِ يُسَوِّي التُّرَابَ حَيْثُ يَسْجُدُ قَالَ إِنْ كُنْتَ فَاعِلًا فَوَاحِدَةً .

Mještani su došli sa sjekirama i krampama, dozivali pobožnjaka i navaljivali na samostan, ali je on bio u molitvi i nije im se odmah odazvao. Pošto su mještani otpočeli rušiti samostan, on im je izašao i pitao za razlog toga postupka, a oni mu rekoše:
'Pitaj ovo novorođenče!'
Džurejdž se osmjehnuo, djetešce pogladio rukom po glavi i upitao ga:
'Ko je tvoj otac?'
'Moj otac je pastir stada' – odgovorilo je ono.
Kada su oni čuli odgovor djeteta, rekli su: "Dio bogomolje koji smo srušili, sagradit ćemo ponovo od zlata i srebra.'
'Ne!', odgovorio je Džurejdž. 'Sagradite to od zemlje kako je bilo i prije.'"
Ima hroničara koji su ovu zgodu zabilježili u nešto detaljnijem obliku.
Iz navedene izjave se razabire:
– međusobni razgovor ljudi u samoj molitvi kod ranijih naroda bio je dozvoljen. Muslimanima je to bilo dozvoljeno dok nije došao ajet: "Kumu lillahi kanitin", tj. "Stojte pred Allahom skrušeno šuteći!"
Muslimanima nije dozvoljeno ni prekidati započetu molitvu ako bi povikala majka ili neko drugi, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema pokoravanja stvorenjima, ako će se time griješiti prema Allahu!"
Najveći broj učenjaka smatra lijepo i umjesno da se u konkretnom slučaju brže klanja i time skrati vrijeme klanjanja, pa da se što prije na poziv odgovori.
Mudžahida su pitali za čovjeka koga roditelji viknu dok je on još u namazu.
"Odazvat će im se" – odgovorio je Mudžahid.
Od Malika je preneseno: "Sin nije dužan poslušati majku i izostati od kolektivnog klanjanja jacija-namaza u džamiji, ako mu ona to ometa, a ako ga bude odvraćala od borbe na bojnom polju, poslušat će je."
– pojava natprirodnih djela po molbi Allahu odanih ljudi su rijetka, ali uočena od mnogih ljudi,
– pri iskušenju u odabiranju ovozemnih poslova, treba se, pored svoje lične energije, osloniti i na Božije upućenje,
– poslušnost prema roditeljima je prvostepena dužnost djece. Roditeljski blagoslov ili prokletstvo su ponajčešće kod Allaha primljene želje. Roditelji se moraju poštivati, paziti i izdržavati, pa makar oni bili i nemuslimani. U razgovoru s njima treba biti taktičan i pristojan. Roditeljsku zapovijed treba saslušati bez primjedbe i dosljedno je izvršiti, čuvajući se prijestupa prema drugim ljudima.
Ibni-Abbas je rekao: "Dijete treba posjećivati i grobove svojih roditelja, pa makar oni bili i nemuslimani."

1 Iz hadisa se zaključuje:
– poravnati teren za obavljanje sedžde dok je čovjek još u namazu, dozvoljava se samo jednim potezom ruke.
Nevevi u svom komentaru na Muslimov "Sahih" ističe da najveći broj učenjaka to smatra mekruh-činom, jer se time remeti potrebna skrušenost u namazu. Imam Malik u ovom postupku ne vidi nikakav prijestup.
U "Telvihu" se navodi da su ashabi svojevremeno poravnali pijesak radi lakšeg obavljanja sedžde jednim potezom ruke. Činiti ovo s više poteza ruke, smatralo se pokuđenim činom (mekruh).
Tirmizi u svom "Sunenu" preko Ebu-Zerra navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas stupi u namaz, neka ne poravnava pijesak terena, jer će se time okrenuti od njega Božija milost."

PROSTIRANJE HALJINE U NAMAZU RADI OBAVLJANJA SEDŽDE

بَاب بَسْطِ الثَّوْبِ فِي الصَّلَاةِ لِلسُّجُودِ

1208. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Bišr, prenoseći od Galiba Kattana, on od Bekra b. Abdullaha, ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji kaže:
"Klanjali smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na velikoj vrućini i kada neko od nas nije bio u mogućnosti da svoje lice spusti na zemlju, prostirao bi svoje haljine i na njima obavio sedždu."

١٢٠٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا بِشْرٌ حَدَّثَنَا غَالِبٌ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ فَإِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدُنَا أَنْ يُمَكِّنَ وَجْهَهُ مِنَ الْأَرْضِ بَسَطَ ثَوْبَهُ فَسَجَدَ عَلَيْهِ .

DOZVOLJENI POKRETI U NAMAZU

بَاب مَا يَجُوزُ مِنَ الْعَمَلِ فِي الصَّلَاةِ

1209. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, ovaj od Ebu-Nadra, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Pružala sam svoju nogu prema strani Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok on klanjaše, i kada bi se spuštao na sedždu gurnuo bi me, i ja bih je povukla, a kada bi ustao na noge, ispružila bih je."

١٢٠٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أَمُدُّ رِجْلِي فِي قِبْلَةِ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَرَفَعْتُهَا فَإِذَا قَامَ مَدَدْتُهَا .

1210. PRIČAO NAM JE Mahmud, njemu Šebabe, prenoseći od Šu'be, on od Muhammeda b. Zijada, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je on klanjao namaz i rekao:
"Došao mi je šejtan i navaljivaše na mene da bih prekinuo namaz. Allah me učvrstio i zaštitio od njega, te sam ga zgrabio za vrat i već odlučio da ga čvrsto privežem za stup (u džamiji) da ga vidite kada osvanete. Utom sam se sjetio Sulejmanove, sallallahu alejhi ve sellem, dove: 'Allahu podari mi vlast kakvu neće imati niko poslije mene!', pa ga je (šejtana) Allah otjerao poniženog i prezrenog."
Nadr b. Šumejl je rekao: "'Feze'attuhu' sa slovom 'z',

١٢١٠. حَدَّثَنَا مَحْمُودٌ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ صَلَّى صَلَاةً قَالَ إِنَّ الشَّيْطَانَ عَرَضَ لِي فَشَدَّ عَلَيَّ لِيَقْطَعَ الصَّلَاةَ عَلَيَّ فَأَمْكَنَنِي اللهُ مِنْهُ فَذَعَتُّهُ وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُوثِقَهُ إِلَى سَارِيَةٍ حَتَّى تُصْبِحُوا فَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ فَذَكَرْتُ قَوْلَ سُلَيْمَانَ عَلَيْهِ السَّلَام رَبِّ (هَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي) فَرَدَّهُ اللهُ خَاسِئًا ثُمَّ قَالَ النَّضْرُ بْنُ

tj. uhvatio sam ga za vrat (zadavio ga), a preneseno je i 'fe de'attuhu' u značenju govora Uzvišenog: 'Jevme jude'uune…' (Na dan kada će se ono odbiti prema Džehennemu). Ispravno je, međutim, 'fede'attuhu' samo je on rekao sa tešdidom na ajnu i tau."[1]

شُمَيْلٍ فَدَعَتُّهُ بِالذَّالِ أَيْ خَنَقْتُهُ وَفَدَعَّتُّهُ مِنْ قَوْلِ اللهِ (يَوْمَ يُدَعُّونَ) أَيْ يُدْفَعُونَ وَالصَّوَابُ فَدَعَتُّهُ إِلَّا أَنَّهُ كَذَا قَالَ بِتَشْدِيدِ الْعَيْنِ وَالتَّاءِ .

KADA JAHAĆA ŽIVOTINJA POBJEGNE U TOKU KLANJANJA NAMAZA

بَاب إِذَا انْفَلَتَتِ الدَّابَّةُ فِي الصَّلَاةِ

Katade je rekao: "Ako je klanjaču ugrabljeno haljinče, on će prekinuti namaz i slijediti (tjerati) kradljivca."

وَقَالَ قَتَادَةُ إِنْ أُخِذَ ثَوْبُهُ يَتْبَعُ السَّارِقَ وَيَدَعُ الصَّلَاةَ .

1211. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, ovome Ezrek b. Kajs:
"Borili smo se u Ehvazu protiv Hurarija i dok sam bio na obali rijeke, jedan čovjek klanjaše, a u ruci mu uzda njegove jahaće životinje. Potom ga životinja poče vući, a on je slijediti. Šu'be kaže: 'To je bio Ebu-Berzet-Eslemija.' Tada jedan čovjek od Harurija reče: 'Allahu moj! Kazni ovog starca!' Kada je starac završio (namaz), rekao je: 'Čuo sam vašu izjavu. Ja sam zajedno sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, učestvovao u šest, sedam ili osam vojni, i bio sam svjedok njegovom olakšavanju. Meni je stvarno draže da se vratim (kući) sa svojom jahaćom životinjom, nego da je pustim da se ona vrati sama u svoje prebivalište (staju), a meni učini poteškoću.'"[2]

١٢١١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْأَزْرَقُ بْنُ قَيْسٍ قَالَ كُنَّا بِالْأَهْوَازِ نُقَاتِلُ الْحَرُورِيَّةَ فَبَيْنَا أَنَا عَلَى جُرُفِ نَهَرٍ إِذَا رَجُلٌ يُصَلِّي وَإِذَا لِجَامُ دَابَّتِهِ بِيَدِهِ فَجَعَلَتِ الدَّابَّةُ تُنَازِعُهُ وَجَعَلَ يَتْبَعُهَا قَالَ شُعْبَةُ هُوَ أَبُو بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيُّ فَجَعَلَ رَجُلٌ مِنَ الْخَوَارِجِ يَقُولُ اللَّهُمَّ افْعَلْ بِهَذَا الشَّيْخِ فَلَمَّا انْصَرَفَ الشَّيْخُ قَالَ إِنِّي سَمِعْتُ قَوْلَكُمْ وَإِنِّي غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ سِتَّ غَزَوَاتٍ أَوْ سَبْعَ غَزَوَاتٍ وَثَمَانِيَ وَشَهِدْتُ تَيْسِيرَهُ وَإِنِّي إِنْ كُنْتُ أَنْ أُرَاجِعَ مَعَ دَابَّتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَدَعَهَا تَرْجِعُ إِلَى مَأْلَفِهَا فَيَشُقُّ عَلَيَّ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– manji jednoručni posao ne kvari namaz.
Imam Malik, upitan za slučaj otklanjanja djeteta od vatre, odgovorio je: "Ako se klanjač pri obavljanju toga posla okrene od kible, obnovit će namaz, a ako se ne okrene, nastavit će preostali dio."
Imama Ahmeda pitali su za namaz čovjeka pred kojim je pala ranije usađena sutra, pa joj se on prikuči i jednom rukom ponova usadi.
"Mislim da tu nema štete namazu" – odgovorio je Ahmed.

2 Iz hadisa se zaključuje:
– Ibni-Bettal kaže da su učenjaci jednoglasni u mišljenju da klanjač može prekinuti klanjanje namaza, ako treba uhvatiti jahaću životinju koja hoće da mu pobjegne.
Imam Malik je rekao: "Kada se klanjač boji da će mu jahaća životinja stradati ili nečije dijete u njegovoj blizini, on će prekinuti namaz i tu opasnost otkloniti."

١٢١٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَرَأَ سُورَةً طَوِيلَةً ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ اسْتَفْتَحَ بِسُورَةٍ أُخْرَى ثُمَّ رَكَعَ حَتَّى قَضَاهَا وَسَجَدَ ثُمَّ فَعَلَ ذَلِكَ فِي الثَّانِيَةِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَصَلُّوا حَتَّى يُفْرَجَ عَنْكُمْ لَقَدْ رَأَيْتُ فِي مَقَامِي هَذَا كُلَّ شَيْءٍ وُعِدْتُهُ حَتَّى لَقَدْ رَأَيْتُ أُرِيدُ أَنْ آخُذَ قِطْفًا مِنَ الْجَنَّةِ حِينَ رَأَيْتُمُونِي جَعَلْتُ أَتَقَدَّمُ وَلَقَدْ رَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا حِينَ رَأَيْتُمُونِي تَأَخَّرْتُ وَرَأَيْتُ فِيهَا عَمْرَو بْنَ لُحَيٍّ وَهُوَ الَّذِي سَيَّبَ السَّوَائِبَ .

1212. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah, ovoga Junus, prenoseći od Zuhrije, on od Urve:

"Aiša je rekla: 'Pomračilo se Sunce i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je na namaz, proučio jednu dugu suru, a potom se sageo na ruku' i oduljio ga. Zatim je podigao glavu i počeo učiti drugu suru. Poslije činio ruku', dok ga nije završio, kao i sedždu. To isto je činio i na drugom rekatu, a onda rekao: Pomračenje Sunca i Mjeseca su dva znaka od znakova Allahove moći. Kada god to vidite, klanjajte sve dok to pomračenje ne prestane. Ja sam sada na ovom mjestu vidio sve što mi je obećano, čak sam vidio i htio da uzmem jedan grozd iz Dženneta i to onda kada ste me vidjeli da sam počeo da idem naprijed. Vidio sam i Džehennem, kako mu jedni njegovi dijelovi žderu druge (ključa), i to kada ste me vidjeli da se povlačim natrag. U njemu sam vidio Amra b. Luhajja koji je prvi počeo kipovima žrtvovati desetu žensku devu oteljenu od jedne deve tek poslije devet ranije oteljenih ženskih deva.'"

Pisac "Sijeri Kebira", Muhammed, tumačeći navedeni slučaj kod Buharije, kaže: "Ezre b. Kajs vidio je Ebu-Berzea gdje klanjajući drži uzdu svoga konja. Pošto je klanjao dva rekata, ispala mu je uzda iz ruke i konj je krenuo prema kibli. Ebu-Berze ga je dostigao, uhvatio za uzdu i povratio se s konjem natraške na isto mjesto i nastavio klanjati preostala dva rekata namaza."

Iz izloženog se vidi da je namaz punovažan, bez obzira koliko se klanjač kretao natrag, naprijed, desno ili lijevo samo ako je prsima bio uvijek okrenut prema kibli.

Neke hanefije komentirajući ovaj hadis kažu: "Namaz klanjača je punovažan, ako on ne pređe mjesto na kome je činio prethodnu sedždu, a ako pređe to mjesto, namaz mu je pokvaren." Drugi učenjaci iste škole kažu: "Namaz je klanjaču punovažan, bez obzira na razdaljinu koju on pređe, ali ne odjednom, nego da poslije svakog koraka malo zastane, vodeći računa da bude stalno okrenut prema kibli. Ebu-Berze ga je dostigao, uhvatio za uzdu i povratio se sa konjem natraške na isto mjesto i nastavio klanjati preostala dva rekata namaza."

Iz izloženog se vidi da je namaz punovažan, bez obzira koliko se klanjač kretao natrag, naprijed, desno ili lijevo samo ako je prsima bio uvijek okrenut prema kibli.

Neke hanefije komentirajući ovaj hadis kažu: "Namaz klanjača je punovažan, ako on ne pređe mjesto na kome je činio prethodnu sedždu, ako pređe to mjesto, namaz mu je pokvaren." Drugi učenjaci iste škole kažu: "Namaz je klanjaču punovažan, bez obzira na razdaljinu koju on pređe, ali ne odjednom, nego da poslije svakog koraka malo zastane, vodeći računa da bude stalno okrenut prema kibli. Uzastopno kretanje i koračanje kvari namaz, jer to spada pod pojam činjenja velikog posla."

IZBACIVANJE PLJUVAČKE I PUHANJE U NAMAZU

بَاب مَا يَجُوزُ مِنَ الْبُصَاقِ وَالنَّفْخِ فِي الصَّلَاةِ

وَيُذْكَرُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَمْرٍو نَفَخَ النَّبِيُّ ﷺ فِي سُجُودِهِ فِي كُسُوفٍ .

Od Abdullaha b. Amra je preneseno:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, puhao je (odhukivao) pri obavljanju sedžde (namaza) za vrijeme pomračenja Sunca."

١٢١٣. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى نُخَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ فَتَغَيَّظَ عَلَى أَهْلِ الْمَسْجِدِ وَقَالَ إِنَّ اللهَ قِبَلَ أَحَدِكُمْ فَإِذَا كَانَ فِي صَلَاتِهِ فَلَا يَبْزُقَنَّ أَوْ قَالَ لَا يَتَنَخَّمَنَّ ثُمَّ نَزَلَ فَحَتَّهَا بِيَدِهِ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا إِذَا بَزَقَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْزُقْ عَلَى يَسَارِهِ .

1213. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od (Abdullaha) b. Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio pljuvačku na zidu džamije prema kibli, pa se rasrdio na prisutne u džamiji i rekao:
"Pred svakim od vas je Allah, pa kada ko bude u namazu, neka ne pljuje!", ili je, kaže Ibni-Omer, rekao: "…neka ne hrače!"
Potom je sišao (sa minbere) i obrisao je.
Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, rekao je: "Kada neko od vas hoće da pljune, neka pljune na svoju lijevu stranu!"

١٢١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ شِمَالِهِ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى .

1214. PRIČAO NAM JE Muhammed (b. Beššar), njemu Gunder, prenoseći od Šu'be: "Čuo sam Katadu koji prenosi od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, a Enes od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji kaže:
"Kada je vjernik u namazu, on razgovara sa svojim Gospodarom, pa neka ne pljuje ispred sebe, a ni na svoju desnu stranu, nego samo na lijevu stranu, pod svoje lijevo stopalo."[1]

1 Ebu-Davud je spomenuto puhanje u namazu objasnio riječima Abdullaha b. Omera: "…potom je na zadnjoj svojoj sedždi puhao izgovorivši: 'Uf, uf!'"
Ovakvu jezičku konstrukciju učenjaci ne smatraju govorom, i ona kao takva ne kvari namaz. Ali, ako bi se slovo "f" izgovorilo udvostručeno i time dobio uzvik "uff!", namaz je pokvaren i treba ga ponovo klanjati.

PLJESKANJE RUKAMA U NAMAZU IZ NEZNANJA NE KVARI NAMAZ

Ovo je prenio Sehl b. Sa'd, radijallahu anhu, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.[2]

GOVOR KLANJAČU: "PROĐI NAPRIJED!" ILI "PRIČEKAJ!" – I ON PRIČEKA, NE KVARI NAMAZ

1215. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, njemu Sufjan, prenoseći od Ebu-Hazima, on od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu:
"Svijet je sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao vežući donje ogrtače zbog kratkoće, za svoje vratove, pa je ženama rekao: 'Ne dižite glave dok ljudi na sjedenju ne poravne!'"

KLANJAČ U NAMAZU NE ODGOVARA NA SELAM

1216. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Ebu-Šejbe, njemu Ibn-Fudajl od A'meša, on od Ibrahima, ovaj od Alkame koji prenosi od Abdullaha b. Mes'uda: "Ja sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio u namazu, nazivao selam i on mi je otpozdravljao. Kada smo se povratili (iz Etiopije), ja sam mu opet nazvao selam, a on mi nije otpozdravio nego rekao: 'U namazu je zauzetost (klanjača učenjem)."

بَاب مَنْ صَفَّقَ جَاهِلًا مِنَ الرِّجَالِ فِي صَلَاتِهِ لَمْ تَفْسُدْ صَلَاتُهُ

فِيهِ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَاب إِذَا قِيلَ لِلْمُصَلِّي تَقَدَّمْ أَوِ انْتَظِرْ فَانْتَظَرَ فَلَا بَأْسَ

١٢١٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُمْ عَاقِدُو أُزْرِهِمْ مِنَ الصِّغَرِ عَلَى رِقَابِهِمْ فَقِيلَ لِلنِّسَاءِ لَا تَرْفَعْنَ رُءُوسَكُنَّ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرِّجَالُ جُلُوسًا .

بَاب لَا يَرُدُّ السَّلَامَ فِي الصَّلَاةِ

١٢١٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ قَالَ كُنْتُ أُسَلِّمُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ فَيَرُدُّ عَلَيَّ فَلَمَّا رَجَعْنَا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ وَقَالَ إِنَّ فِي الصَّلَاةِ لَشُغْلًا .

2 Navedenim poglavljem, Buharija aludira na ranije hadise u kojima je istaknuto da u slučaju nastale neke neprilike u toku namaza, muškarac upozorava uzvikom: "Subhanallah!", a žena pljeskanjem desne ruke po poleđini lijeve.

1217. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, prenoseći od Kesira b. Šinzira, on od Ataa b. Ebi-Rebaha, ovaj od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me jednim svojim poslom (u vezi s vojnom protiv plemena Benu-Mustalik). Ja sam otišao, posao svršio, vratio se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao mu selam, ali mi on nije otpozdravio. Meni je u srcu bilo teško, pa sam u sebi rekao: 'Možda se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naljutio na mene što sam to sporo obavio.' Zatim sam ga opet pozdravio, a on mi nije otpozdravio i u moje srce pade tuga još veća od one prve. Ja sam ga opet pozdravio, a on mi (po završenom namazu) otpozdravi i reče: 'Omelo me da ti nisam odmah otpozdravio, samo to što sam klanjao (nafilu).'"
"Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem", kaže Džabir, "tada je bio na svojoj devi (ili konju) okrenut mimo kible."

١٢١٧. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ شِنْظِيرٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ لَهُ فَانْطَلَقْتُ ثُمَّ رَجَعْتُ وَقَدْ قَضَيْتُهَا فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَوَقَعَ فِي قَلْبِي مَا اللهُ أَعْلَمُ بِهِ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي لَعَلَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَجَدَ عَلَيَّ أَنِّي أَبْطَأْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَوَقَعَ فِي قَلْبِي أَشَدُّ مِنَ الْمَرَّةِ الْأُولَى ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيَّ فَقَالَ إِنَّمَا مَنَعَنِي أَنْ أَرُدَّ عَلَيْكَ أَنِّي كُنْتُ أُصَلِّي وَكَانَ عَلَى رَاحِلَتِهِ مُتَوَجِّهًا إِلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ .

DIZANJE RUKU U NAMAZU S RAZLOGOM

بَاب رَفْعِ الْأَيْدِي فِي الصَّلَاةِ لِأَمْرٍ يَنْزِلُ بِهِ

1218. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Abdul-Aziz, prenoseći od Ebu-Hazima, on od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, koji je kazao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je da među Benu-Amrom b. Avf (plemenom) u predjelu Kuba'a ima neki nered, pa je on izašao sa nekim od svojih drugova među njih da ih izmiri. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao se tamo, a vrijeme namaza je već nastupilo, pa je Bilal došao Ebu-Bekru, radijallahu anhu, i rekao:
'Hoćeš li ti da budeš imam svijetu?'
'Dobro, ako hoćete' – odgovorio je on.
Bilal je proučio ikamet, a Ebu-Bekr, radijallahu anhu, prošao je naprijed i izgovorio za svijet početni

١٢١٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ بَلَغَ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنَّ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ بِقُبَاءٍ كَانَ بَيْنَهُمْ شَيْءٌ فَخَرَجَ يُصْلِحُ بَيْنَهُمْ فِي أُنَاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَحُبِسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَحَانَتِ الصَّلَاةُ فَجَاءَ بِلَالٌ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ حُبِسَ وَقَدْ حَانَتِ الصَّلَاةُ فَهَلْ لَكَ أَنْ تَؤُمَّ النَّاسَ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ فَأَقَامَ بِلَالٌ الصَّلَاةَ وَتَقَدَّمَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ لِلنَّاسِ وَجَاءَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

namaski tekbir. Utom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao i prolazio kroz safove, stalno ih razdvajajući, dok nije došao u (prvi) saf i svijet je, potom, počeo pljeskati (rukama).
Sehl kaže: 'Et-tasfihu' je isto što i 'et-tasfiku', (pljeskanje rukama).
Ebu-Bekr, radijallahu anhu, nije se dao omesti u namazu. Pošto je svijet mnogo pljeskao, on se ipak okrenuo, kad, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu pokaza (rukom) i naredi da klanja. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, tada podiže ruku, zahvali Allahu, a potom se vrati natraške iza njega, dok nije stao u red (saf), a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao naprijed i svijetu klanjao. Pošto je završio namaz, okrenuo se i rekao: 'Ljudi! Šta je vama? Kada vam se što iznenadno u namazu desi, vi plješćete! Pljeskanje je samo za žene. Kome se nešto dogodi u namazu, neka izgovori: 'Subhanallah!' Zatim se okrenu Ebu-Bekru, radijallahu anhu, i reče: 'Ebu-Bekre! Šta te je omelo, pa ti ne klanja svijetu, kad sam ti to pokazao?'
'Ne dolikuje sinu Ebu-Kuhafetovu da on klanja pred Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem'– odgovori Ebu-Bekr."

يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ يَشُقُّهَا شَقًّا حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَأَخَذَ النَّاسُ فِي التَّصْفِيحِ قَالَ سَهْلٌ التَّصْفِيحُ هُوَ التَّصْفِيقُ قَالَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ الْتَفَتَ فَإِذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَشَارَ إِلَيْهِ يَأْمُرُهُ أَنْ يُصَلِّيَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَدَهُ فَحَمِدَ اللهَ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَاءَهُ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَلَّى لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَا لَكُمْ حِينَ نَابَكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ أَخَذْتُمْ بِالتَّصْفِيحِ إِنَّمَا التَّصْفِيحُ لِلنِّسَاءِ مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَقُلْ سُبْحَانَ اللهِ ثُمَّ الْتَفَتَ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ لِلنَّاسِ حِينَ أَشَرْتُ إِلَيْكَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ يَنْبَغِي لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

PODBOČIVANJE U NAMAZU

بَاب الْخَصْرِ فِي الصَّلَاةِ

1219. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad, prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:
"Zabranjeno je u namazu stavljati ruke na bokove."
Hišam i Ebu-Hilal prenijeli su istu izjavu od b. Sirina, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

١٢١٩. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ نُهِيَ عَنِ الْخَصْرِ فِي الصَّلَاةِ وَقَالَ هِشَامٌ وَأَبُو هِلَالٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٢٢٠. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ مُخْتَصِرًا .

1220. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Jahja od Hišama, ovaj od Muhammeda b. Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji kaže:
"Zabranjeno je čovjeku da klanja rukama podbočen."[1]

RAZMIŠLJANJE U NAMAZU

بَاب يُفْكِرُ الرَّجُلُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ

وَقَالَ عُمَرُ رَضِي اللهُ عَنْهُ إِنِّي لَأُجَهِّزُ جَيْشِي وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ.

Omer, radijallahu anhu, rekao je:
"Ja opremam svoju vojsku, premda sam u namazu."[2]

١٢٢١. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا رَوْحٌ حَدَّثَنَا عُمَرُ هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْعَصْرَ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ سَرِيعًا دَخَلَ عَلَى بَعْضِ نِسَائِهِ ثُمَّ خَرَجَ وَرَأَى مَا فِي وُجُوهِ الْقَوْمِ مِنْ تَعَجُّبِهِمْ لِسُرْعَتِهِ فَقَالَ ذَكَرْتُ وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ تِبْرًا عِنْدَنَا فَكَرِهْتُ أَنْ يُمْسِيَ أَوْ يَبِيتَ عِنْدَنَا فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ .

1221. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, njemu Revh, a njemu Umer b. Seid, ovome b. Ebi-Mulejke od Ukbe b. Harisa, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, ikindiju. Pošto je predao selam, žurno je ustao i unišao nekoj od svojih supruga. Potom je izašao, i na licima ljudi ugledao čuđenje zbog njegove žurbe, pa je rekao: 'U namazu sam se sjetio jednog komadića neobrađenog zlata kod nas, pa nisam želio da kod nas omrkne ili zanoći, već sam naredio da se podijeli (onima kojima je potrebno).'"

1 Ebu-Davud sa senedom navodi da je Zijad b. Subejh rekao: "Klanjao sam pokraj Abdullaha b. Omera i bokove podupro rukama, pa mi on reče: 'Ti od sebe u namazu praviš križ, a to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio.'"
Podbočavanje u namazu smatraju mekruhom Abdullah b. Omer, Ibni-Abbas, Aiša, Ibrahim Nehaija, Mudžahid, Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Evza'i.
Zahirije, držeći se doslovnog teksta sadržaja navedenog hadisa, podbočavanje u namazu smatraju strogo zabranjenim činom (haramom).

2 Urve b. Zubejr je izjavio da je Omer rekao: "Ja sam razmišljao o vojnicima hrišćana Bahrejna dok sam bio u namazu."
Ijad Eš'ari kaže: "Omer je klanjao akšam-namaz, a nije u njemu učio Kur'an, pa je Ebu-Musa primijetio: 'Ti nisi učio Kur'an?'
'Potom mi se', kaže Ebu-Musa, 'okrenuo Abdur-Rahman i rekao: To je istina.' Omer je odmah ustao i ponovo klanjao, a zatim kazao: 'Ne vrijedi namaz u kome se nije učio Kur'an. Ja sam bio trenutno okupiran mislima o karavani, koju sam ranije spremio u Šam.'"

١٢٢٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرٍ عَنِ الْأَعْرَجِ قَالَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أُذِّنَ بِالصَّلَاةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ لَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأْذِينَ فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ أَقْبَلَ فَإِذَا ثُوِّبَ أَدْبَرَ فَإِذَا سَكَتَ أَقْبَلَ فَلَا يَزَالُ بِالْمَرْءِ يَقُولُ لَهُ اذْكُرْ مَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى لَا يَدْرِيَ كَمْ صَلَّى قَالَ أَبُو سَلَمَةَ ابْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ إِذَا فَعَلَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ قَاعِدٌ وَسَمِعَهُ أَبُو سَلَمَةَ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

1222. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Dža'fera, on od A'redža koji je rekao da je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, izjavio:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: 'Kada se uči ezan za namaz, šejtan mu okrene leđa puštajući vjetar, da ne čuje učenje ezana, a kada mujezin ušuti, on se vrati. I kada se počne učiti ikamet, on opet okrene leđa i pošto ga mujezin završi, on se okrene, neprestano stoji uz čovjeka, govoreći mu: Sjeti se toga i toga!, što on nije uopće prije znao, tako da on više i ne zna koliko je klanjao (rekata).'"
Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman kaže: "Kada neko od vas to tako učini, neka na zadnjem sjedenju obavi još dvije (sehvi) sedžde!" Ovo je Ebu-Seleme čuo od Ebu-Hurejre.

١٢٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ قَالَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ النَّاسُ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَلَقِيتُ رَجُلًا فَقُلْتُ بِمَا قَرَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْبَارِحَةَ فِي الْعَتَمَةِ فَقَالَ لَا أَدْرِي فَقُلْتُ لَمْ تَشْهَدْهَا قَالَ بَلَى قُلْتُ لَكِنْ أَنَا أَدْرِي قَرَأَ سُورَةَ كَذَا وَكَذَا .

1223. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Usman b. Umer, prenoseći od b. Ebi-Zi'ba, on od Seida Makburija koji kaže da je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, rekao:
"Svijet govori da je Ebu-Hurejra mnogo prenio (hadisa)! Potom sam susreo jednog čovjeka i upitao (ga): 'Šta je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio sinoć na jaciji?'
'Ne znam' – odgovorio je on.
'Nisi joj možda prisustvovao?' – upitao sam ga.
'Jesam' – odgovorio je on.
'Ali ja znam', rekao sam, 'učio je to i to poglavlje.'"

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ السَّهْوِ

ZABORAV U NAMAZU

ZABORAV (U NAMAZU) I USTAJANJE NAKON KLANJANJA DVA REKATA FARZA

بَاب مَا جَاءَ فِي السَّهْوِ إِذَا قَامَ مِنْ رَكْعَتَيِ الْفَرِيضَةِ

1224. PRIČAO NAM JE Abdulah b. Jusuf, njemu Malik b. Enes, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Abdur-Rahmana A'redža, ovaj od Abdullaha b. Buhajne, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je s nama dva rekata jednog namaza (podne ili ikindije) i potom ustao (na treći rekat), ne sjedajući, pa je za njim ustao i prisutni svijet. Kada je završio namaz, mi smo očekivali selam. On je, međutim, prije predavanja selama izgovorio tekbir sjedeći, učinio dvije sedžde i poslije (sjedenja) predade selam."[1]

١٢٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ ابْنُ أَنَسٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ رَكْعَتَيْنِ مِنْ بَعْضِ الصَّلَوَاتِ ثُمَّ قَامَ فَلَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ وَنَظَرْنَا تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ قَبْلَ التَّسْلِيمِ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ ثُمَّ سَلَّمَ .

---

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– selam nije obavezni sastavni dio namaza. Obavezni završni dio namaza je sjedenje koliko se može proučiti tešehhud. Prema tome, namaz klanjača je punovažan, ako on progovori nešto prije predanog selama ili namaz prekine odmah po proučenom tešehhudu. Ovo je stav Ebu-Hanife.
Za potkrepu svoga stava, hanefije, izmedu brojnih hadisa, navode i slučaj kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo Abdullaha b. Mes'uda za ruku i poučio ga tekstu tešehhuda, a potom mu rekao: "Kada ovaj tekst tešehhuda proučiš, ti si završio namaz, pa ako hoćeš, možeš ustati, a ako hoćeš sjesti, ti sjedi!" Ovaj slučaj zabilježili su u svojim "Musnedima" Ebu-Davud, Ahmed, Ishak, a i Ibni-Hibban u svom "Sahihu",
– sehvi-sedžda jeste čin zakonom utvrđen i sastoji se od dvostrukog spuštanja lica na zemlju prije predavanja selama, učeći na njoj isto što se uči na redovnoj namaskoj sedždi,
– džematlija u zajedničkom klanjanju čini sehvi-sedždu samo zajednički sa svojim imamom. Pogreška koju u kolektivnom farz-namazu učini džematlija, ne obavezuje ni džematliju, ni imama da čine sehvi-sedždu.

١٢٢٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَامَ مِنِ اثْنَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ لَمْ يَجْلِسْ بَيْنَهُمَا فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ .

1225. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik od Jahjaa b. Seida, on od Abdur-Rahmana A'redža, ovaj od Abdullaha b. Buhajne, radijallahu anhu:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iza dva obavljena rekata podneva je ustao (na noge) na treći rekat, među kojima nije sjedio. Pošto je (tešehhudom) završio svoj namaz, obavio je opet dvije sedžde, a potom predao selam."[1]

1 Sehvi-sedžda se čini zbog izmjene redoslijeda ili ispuštenog vadžib čina u namazu, odnosno zaboravljanja važnog namaskog čina.
Ebu-Hanife, imam Sevri i još poneki njihovi suvremenici smatraju da se ova sedžda obavlja poslije obavljenog selama. Ova praksa prenesena je još od Alije, Sa'da b. Ebu-Vekasa, Ibni-Mes'uda, Ammara, Ibni-Zubejra, Enesa b. Malika, Neha'ija b. Ebu-Lejla i Hasana Basrija. Ovi se drže izjave Zul-Jedejna kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, potom učinio dvije sedžde, i to sjedeći, poslije obavljenog redovnog namaskog selama.
Tirmizi navodi, da je Ša'bija rekao: "Klanjao nam je Mugire b. Šu'be. Poslije obavljena dva rekata odmah je ustao na noge i svijet uzviknuo:'Subhanallah!', pa je on s njima to isto izgovorio. Pošto je klanjao preostali dio namaza, predao je selam i potom učinio sjedeći još dvije sedžde. Kasnije im je rekao da je tako klanjao i Allahov Poslanik."
Brojni hadisi na koje se hanefije oslanjaju navedeni su u priznatim hadiskim zbirkama: "Muslimu", "Sunenima" Ibni-Madže, Ebu-Davuda, Tirmizi, a Ibni-Huzejme i Tahavi daju im posebno mjesto.
Hanefije priznaju vjerodostojnost izjave Ibni-Buhajne da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavio sehvi-sedždu prije selama, ali oni daju prioritet hadisima u kojima je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kako je to ranije izneseno, izričito naredio da se sedžda obavlja poslije obavljenog selama.
Učenjaci malikijske i šafijske škole kažu: "Kada klanjač nešto od namaza slučajno ispusti, učinit će sehvi-sedždu prije selama, a ako je nešto suvišno dodao, učinit će je poslije obavljanja selama."
Hanbelije smatraju da sehvi-sedždu treba činiti prije selama u onim slučajevima u kojima je to izneseno, i da je izričito naređeno da se sedžda obavlja poslije obavljenog selama.
Učenjaci malikijske i šafijske škole kažu: "Kada klanjač nešto od namaza slučajno ispusti, učinit će sehvi-sedždu prije selama, a ako je nešto suvišno dodao, učinit će je poslije obavljanja selama."
Hanbelije smatraju da sehvi-sedždu treba činiti prije selama u onim slučajevima u kojima je to tako činio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a poslije obavljenog selama, opet, u onim slučajevima u kojima je on tako činio, dok je u svim drugim slučajevima treba činiti prije selama.
Zahirije smatraju: "Sehvi-sedžda se čini samo u slučajevima farza u kojima je to činio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dok za pogrešku učinjenu u neobaveznim namazima ne čini se sehvi-sedžda."
Preneseno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio sehvi-sedždu u slijedećih pet slučajeva:
1) kada je zaboravio obaviti sjedenje iza drugog rekata četverorekatnih namaza, kako je prenio u svojoj izjavi Ebu-Buhajne,
2) kada je zaboravio neki vadžib iza drugog rekata, kako je to istakao u svojoj izjavi Zul-Jedejn,
3) kada je zaboravio neki vadžib iza trećeg rekata,
4) kada je jednom prilikom klanjao pet rekata umjesto četiri i
5) kada je posumnjao u pravilno obavljanje redovne namaske sedžde.
Sehvi-sedžda se obavlja zbog ispuštenog vadžiba ili pritvrđenog sunneta. Izgovaranje tekbira pri obavljanju sehvi sedžde je jednoglasno utvrđen propis.
U "Tevdihu" stoji: "Namaski su tekbiri sunnet, izuzev početnog tekbira koji se ubraja u glavne sastavne dijelove namaza."
Jedna sehvi-sedžda služi za više ispuštenih vadžiba.
Obavljanje sehvi-sedžde hanefije uvrstavaju u vadžib dužnosti klanjača, dok je malikije ubrajaju u sunnete namaza.

KLANJANJE PET REKATA (UMJESTO ČETIRI)

باب إِذَا صَلَّى خَمْسًا

1226. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu prenio Šu'be od Hakema, ovaj od Ibrahima, on od Alkame, a Alkame od Abdullaha, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao pet rekata podne-namaza, pa mu je rečeno:
"Je li se to što povećalo u namazu?"
"A što to?" – upitao je on.
"Klanjao si pet rekata" – rekao je Abdullah.
"I Muhammed je, pošto je već bio predao selam, obavio opet dvije sedžde."[2]

١٢٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا فَقِيلَ لَهُ أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ وَمَا ذَاكَ قَالَ صَلَّيْتَ خَمْسًا فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ .

PREDAVANJE SELAMA ČETVEROREKATNOG NAMAZA NA DVA ILI NA TRI REKATA I OBAVLJANJE DVIJU SEDŽDI POPUT NAMASKE SEDŽDE ILI JOŠ DUŽE

باب إِذَا سَلَّمَ فِي رَكْعَتَيْنِ أَوْ فِي ثَلَاثٍ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ مِثْلَ سُجُودِ الصَّلَاةِ أَوْ أَطْوَلَ

1227. PRIČAO NAM JE Adem, njemu prenio Šu'be od Sa'da b. Ibrahima, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je podne ili ikindiju i predao selam, pa mu je Zul-Jedejn rekao:
'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, da li je li to skraćen namaz?'
'Je li istina što on pita?'
'Da, jest' – pokazaše (glavom).

١٢٢٧. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ أَوِ الْعَصْرَ فَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللهِ أَنَقَصَتْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَصْحَابِهِ أَحَقٌّ مَا يَقُولُ قَالُوا نَعَمْ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ أُخْرَيَيْنِ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ

2 Navedeni hadis, pored Buharije, donijeli su u svojim hadiskim zbirkama, u nešto izmijenjenoj varijanti Muslim, Ebu-Davud, Nesai, Tirmizi i Ibni-Madže.
Sadržaj ovog hadisa služi hanefijama kao dokaz da se sehvi-sedžda čini poslije obavljenog selama. Hanefije, potvrđujući svoj stav, navode još i Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu koju Muslim citira u ovoj varijanti: "Kada neko od vas sumnja u ispravnost svoga namaza, neka nastoji ustanoviti učinjenu pogrešku i nastavi klanjanje, potom neka preda selam, a zatim obavi još dvije (sehvi) sedžde."
Mnogi učenjaci smatraju da ovako dvovrstan postupak Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje da se sehvi-sedžda može punopravno činiti kako prije, tako i poslije obavljenog selama.

Potom je Muhammed klanjao druga dva rekata, a zatim obavio dvije sedžde."
Sa'd kaže: "Gledao sam Urva b. Zubejra kada je klanjao dva rekata akšama, predao selam i govorio. Potom je klanjao što mu je još ostalo, na koncu učinio dvije (sehvi) sedžde i rekao: 'Ovako je činio i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem'"[1]

قَالَ سَعْدٌ وَرَأَيْتُ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ صَلَّى مِنَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ فَسَلَّمَ وَتَكَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى مَا بَقِيَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا فَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ .

NEUČENJE TEŠEHHUDA PO OBAVLJENOJ SEHVI-SEDŽDI

بَاب مَنْ لَمْ يَتَشَهَّدْ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ

Enes i Hasan (Basri) predavali su selam, a nisu (iza sehvi-sedžde) učili tešehhuda. Katade je rekao: "Tešehhud (iza sehvi-sedžde) se ne uči."[2]

وَسَلَّمَ أَنَسٌ وَالْحَسَنُ وَلَمْ يَتَشَهَّدَا وَقَالَ قَتَادَةُ لَا يَتَشَهَّدُ .

1228. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik b. Enes, prenoseći od Ejjuba b. Temime Sahtijanija, ovaj od Muhammeda b. Sirina, a on opet od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po obavljanju dva rekata okrenuo, pa mu je Zul-Jedejn rekao:
"Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, je li to namaz skraćen ili si ti što zaboravio?"

١٢٢٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ انْصَرَفَ مِنِ اثْنَتَيْنِ فَقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ أَقَصُرَتِ الصَّلَاةُ أَمْ نَسِيتَ

1 Svi veliki muhadisi zabilježili su ovaj slučaj u ponešto izmijenjenoj varijanti, a Nesai ga sa senedom donosi ovako: "Allahov Poslanik je jednog dana klanjao, predao selam na dva rekata i krenuo sa mjesta svoga klanjanja, pa ga je sustigao Zuš-Šimalejn i rekao:
'Allahov Poslaniče, je li to skraćen namaz ili si ti nešto zaboravio?'
'Namaz nije skraćen, a ni ja nisam ništa zaboravio' – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Jesi', rekao mu je Zuš-Šimalejn, 'tako mi Onoga koji te sa Istinom poslao.'"

2 Po obavljenoj sehvi-sedždi, ne uči se tešehhud po mišljenju Sa'da, Ammara, Ibni-Sirina, Ibni-Ebi-Lejla i još ponekih njihovih suvremenika. Ovi kažu: "Klanjač obavezan sehvi-sedždom, učinit će konkretnu sedždu iza proučenog salavata i iza nje odmah selam predati."
Enes, Hasan Basri, Ata i Tavus kažu: "Iza obavljene sehvi-sedžde nema tešehhuda, a ni selama."
Šafija, Ibni-Mes'ud, Sufjan Sevri, Katade, Hakem, Lejs i Hammad smatraju: "Iza obavljene sehvi-sedžde uči se tešehhud, a potom predaje selam." Ovo mišljenje dijele još Ebu-Hanife, Malik, Šafija, Ahmed i Ishak.
Ajni iz gornjih stavova daje svoje kompromisno mišljenje i kaže: "Ako se sehvi-sedžda obavi prije učinjenog selama, tešehhud se ne uči, a ako se učini poslije selama, tešehhud treba opet proučiti." Ovakvo je mišljenje prenošeno još od Malika i imama Ahmeda.
Katade i još neki njegovi suvremenici prenijeli su da su Enes b. Malik i Hasan Basri obavljali sehvi-sedždu iza učinjenog selama i potom odmah ustajali na noge, ne predajući ponovo selam.
Buharija usvaja tekst Katade: "Ne uči se tešehhud. Međutim, poneki muhadisi negaciju 'ne', ne navode u svojim varijantama i usvajaju izjavu afirmativnog značenja, tj. 'Uči se tešehud'."

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: "Je li Zul-Jedejn istinu rekao?"
"Da" – rekli su prisutni.
Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stupio opet u namaz i klanjao druga dva rekata, predao selam, izgovorio tekbir i učinio sehvi-sedždu poput svoje namaske sedžde ili nešto dužu, a potom se digao (sa sedžde).
PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu prenio Hammad od Seleme b. Alkame, koji je rekao:
"Pitao sam Muhammeda (b. Sirina), ima li u sehvi-sedždi tešehhud?"
"U izjavi Ebu-Hurejre ga nema" – odgovorio je on.[3]

يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَصَدَقَ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ فَقَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَلَّى اثْنَتَيْنِ أُخْرَيَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ عَلْقَمَةَ قَالَ قُلْتُ لِمُحَمَّدٍ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ تَشَهُّدٌ قَالَ لَيْسَ فِي حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ .

3 U verziji Ebu-Nu'ajma ističe se da je Muhammed b. Sirin odgovorio Alkami: "Nisam zapamtio od Ebu-Hurejre ništa o učenju tešehhuda, ali ga ja volim učiti."
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi da je Ibni-Husejn rekao: "Vjerovjesnik nam je klanjao i nešto je u namazu zaboravio, pa je učinio sehvi-sedždu, zatim proučio tešehhud, a potom predao selam." Ovu izjavu zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama još Tirmizi, Nesai, Hakem i Ibni-Hibban.
"Je li istina što Zuš-Šimalejn (Zul-Jedejn) kaže?" – upitao je Allahov Poslanik.
"Da" – odgovorili su prisutni.
Potom je on sa svijetom klanjao još dva rekata.
Raznolika su mišljenja u pogledu nužnog i neophodnog govora u namazu. Malik, Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da je dozvoljeno progovoriti džematliji u samom namazu neophodnu riječ, usmjerenu lično imamu u vezi s ispravljanjem neke učinjene namaske pogreške, kao što je dozvoljena i imamova riječ izgovorena u zaboravu.
Ebu-Omer kaže: "Šafije smatraju da, govor i pozdrav učinjen u namazu u zaboravu, ne kvare namaz."
Ebu-Hanife smatra da je to sve zabranjeno činiti u namazu.
Primjedba Zul-Jedejna učinjena Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, nije prisutnim pokvarila podnevski farz iz slijedećih razloga:
– Zul-Jedejn i ostali ashabi bili su uvjereni da je konkretni farz stvarno skraćen sa četiri na dva rekata, i da je pri tome Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uistinu, završio namaz,
– pitanje Zul-Jedejna bilo je upravljeno jedino Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s pravovaljanim obavljanjem konkretnog namaza,
– Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi da su prisutni ashabi potrebno sporazumijevanje s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, obavili klimanjem glave, a da nije bilo nikakva razgovora.
Na osnovu još drugih izjava Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i ustaljene prakse ashaba, hanefije smatraju da, svaki obični ljudski govor učinjen u namazu i okretanje prsa od kible, kvari namaz i vjernik ga treba u cijelosti ponovo klanjati.

IZGOVARANJE TEKBIRA PRI OBAVLJANJU OBJE SEHVI-SEDŽDE

بَاب مَنْ يُكَبِّرُ فِي سَجْدَتَيِ السَّهْوِ

1229. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu prenio Jezid b. Ibrahim od Muhammeda (b. Sirina), a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jedan od dvaju podnevnih namaza dva rekata. A ja najviše mislim", rekao je Muhammed (b. Sirin), "da je to bila ikindija. On je potom, predao selam, zatim stao uz jedan drveni stup u vrhu džamije i na njega stavio ruku. Tu je među ashabima bio i Ebu-Bekr i Omer, radijallahu anhuma, i bojali su se da mu to kažu. Neki od prisutnog svijeta izađoše pitajući se: 'Je li to namaz skraćen?' Jedan čovjek koga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nazivaše Zul-Jedejn reče: 'Jesi li šta zaboravio ili je namaz skraćen?'
'Nisam ništa zaboravio, a nije ni skraćen' – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Jesi, zaboravio si' – dodao je Zul-Jedejn.
Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao još dva rekata, predao selam, izgovorio tekbir i obavio sedždu poput svoje (namaske) sedžde ili nešto dužu. Zatim je digao glavu izgovarajući tekbir, pa ponovo izgovarajući tekbir spustio glavu (na sedždu) i obavio sedždu poput obične namaske sedžde ili nešto dužu, te, izgovarajući tekbir, podigao glavu."

١٢٢٩. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ إِحْدَى صَلَاتَيِ الْعَشِيِّ قَالَ مُحَمَّدٌ وَأَكْثَرُ ظَنِّي الْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ قَامَ إِلَى خَشَبَةٍ فِي مُقَدَّمِ الْمَسْجِدِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهَا وَفِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَهَابَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَخَرَجَ سَرَعَانُ النَّاسِ فَقَالُوا أَقَصُرَتِ الصَّلَاةُ وَرَجُلٌ يَدْعُوهُ النَّبِيُّ ﷺ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالَ أَنَسِيتَ أَمْ قَصُرَتْ فَقَالَ لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصَرْ قَالَ بَلَى قَدْ نَسِيتَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَكَبَّرَ ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَهُ فَكَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ.

١٢٣٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ الْأَسْدِيِّ حَلِيفِ بَنِي عَبْدِالْمُطَّلِبِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَامَ فِي صَلَاةِ الظُّهْرِ وَعَلَيْهِ جُلُوسٌ فَلَمَّا أَتَمَّ صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ فَكَبَّرَ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ وَهُوَ جَالِسٌ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ وَسَجَدَهُمَا النَّاسُ مَعَهُ مَكَانَ مَا نَسِيَ مِنَ الْجُلُوسِ تَابَعَهُ ابْنُ جُرَيْجٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ فِي التَّكْبِيرِ .

1230. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od A'redža, ovaj od Abdullaha b. Buhajne Esdija, štićenika Benu-Abdul Muttaliba da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao prilikom klanjanja podne (na treći rekat), a trebalo je da sjedne. Pošto je završio namaz, učinio je, prije nego je predao selam, dvije sedžde sjedeći i pri svakoj sedždi izgovarao tekbir. I prisutni su učinili te sedžde na ime onog sjedenja koje je zaboravio (učiniti).
U drugom senedu, Lejsa slijedi Ibni-Džurejdž, prenoseći izgovaranje tekbira od Ibni-Šihaba.

بَاب إِذَا لَمْ يَدْرِ كَمْ صَلَّى ثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ

DVIJE SEHVI-SEDŽDE ZBOG NEZNANJA KOLIKO SE REKATA KLANJALO: TRI ILI ČETIRI

١٢٣١. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ أَبِي عَبْدِاللهِ الدَّسْتَوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ وَلَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ الْأَذَانَ فَإِذَا قُضِيَ الْأَذَانُ أَقْبَلَ فَإِذَا ثُوِّبَ بِهَا أَدْبَرَ فَإِذَا قُضِيَ التَّثْوِيبُ أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطِرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ اذْكُرْ كَذَا وَكَذَا مَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ إِنْ يَدْرِي كَمْ صَلَّى فَإِذَا لَمْ يَدْرِ أَحَدُكُمْ كَمْ صَلَّى ثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ .

1231. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam b. Ebi-Abdullah-Destevai, prenoseći od Jahjaa b. Ebi-Kesira, on od Ebi-Seleme, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Kada se prouči ezan za namaz, šejtan okrene leđa i pušta vjetar da se ne bi čuo taj ezan, a kada se ezan završi, on se okrene licem klanjaču. Kada se počne učiti ikamet za farz-namaz, on se opet okrene leđima (stražnjicom) i, pošto se učenje ikameta završi, on se licem okrene klanjaču i došaptava čovjeku i njegovoj osobi govoreći: 'Sjeti se toga i toga!' Šejtan bi to radio, sve dok on ne zaboravi koliko je rekata klanjao. Pa kada neko od vas ne bude znao koliko je rekata klanjao, tri ili četiri rekata, neka sjedeći učini (dvije) sehvi-sedžde!'"[1]

1 U navedenom hadisu nije precizirano vrijeme činjenja sehvi-sedžde. Međutim, drugi muhadisi, a naročito Darekutni, sa senedom, zabilježili su slijedeću precizniju Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Kada neko od vas zaboravi i ne zna da li je nešto u toku klanjanja dodao ili oduzeo, neka sjedeći učini sehvi-sedždu, a potom, proučivši tešehhud, preda selam!"

SEHVI-SEDŽDA U OBAVEZNOM I U NEOBAVEZNOM NAMAZU

بَاب السَّهْوِ فِي الْفَرْضِ وَالتَّطَوُّعِ

Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, činio je dvije sehvi-sedžde poslije svog vitr-namaza.

وَسَجَدَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ وِتْرِهِ .

1232. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada neko od vas ustane da klanja, njemu dođe šejtan i zbuni ga da on ne zna koliko je rekata klanjao, pa kada se nekome od vas to desi, neka sjedeći (na posljednjem sjedenju) učini dvije sehvi-sedžde!"

١٢٣٢ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ يُصَلِّي جَاءَ الشَّيْطَانُ فَلَبَسَ عَلَيْهِ حَتَّى لَا يَدْرِيَ كَمْ صَلَّى فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ أَحَدُكُمْ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ .

KADA SE KLANJAČU, DOK JE JOŠ U NAMAZU, NEŠTO KAŽE, PA ON TO SASLUŠA I GESTOM SVOJE RUKE POKAŽE (DA SE SAČEKA)

بَاب إِذَا كُلِّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فَأَشَارَ بِيَدِهِ وَاسْتَمَعَ

1233. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb od Amra koji prenosi od Bukejra, a ovaj od Kurejba kako su ga Ibni-Abbas, Misver b. Mahreme i Abdur-Rahman b. Ezher, radijallahu anhum, poslali do Aiše, radijallahu anha, i rekli:

١٢٣٣ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو عَنْ بُكَيْرٍ عَنْ كُرَيْبٍ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَالْمِسْوَرَ بْنَ مَخْرَمَةَ وَعَبْدَالرَّحْمَنِ ابْنَ أَزْهَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ أَرْسَلُوهُ إِلَى عَائِشَةَ

Hanefije se drže izjave Sevbana da se sehvi-sedžda obavlja poslije obavljenog redovnog selama.
Raznoliki su stavovi učenjaka u shvaćanju ovoga hadisa. Hasan Basri i poneki učenjaci ranije generacije kažu: "Kada klanjač sumnja da je nešto dodao ili ispustio, on će učiniti samo sehvi-sedždu."
Ša'bi, Evza'i i mnogi učenjaci ranije generacije smatraju: "Kad klanjač ne zna koliko je klanjao, on će taj namaz ponovo klanjati. I tako će to činiti sve dok ne bude siguran u pravovaljanost svoga namaza."
Neki od ovih smatraju, da će klanjač takav namaz obnavljati do tri puta, pa ako i u četvrtom obnavljanju posumnja u pravovaljanost broja rekata, neće on namaz više obnavljati, nego će učiniti sehvi-sedždu.
Od Ibni-Omera je preneseno: "Kada ne znam koliko sam rekata klanjao, ja taj namaz ponovo klanjam."
Drugom prilikom on je opet rekao: "Kada ne znam jesam li klanjao tri ili četiri rekata u četverorekatnog namaza, ja taj namaz obnavljam sve dok ne budem siguran u to koliko sam rekata klanjao."
Ebu-Hanife prihvaća stav Ibni-Omera, a Nevevija opet prenosi, da je Ebu-Hanife rekao: "Ako se klanjaču pojavi sumnja u broj klanjanih rekata prvi put u životu, namaz mu je pokvaren i treba ga obnoviti, a ako je česta i uobičajena pojava, postupit će onako kako mu je po pameti najvjerovatnije da je tačno."

"Poselami je od nas i pitaj za klanjanje dvaju rekata poslije ikindijskog farza!"
"Mi smo", reci joj, "obaviješteni da ih ti klanjaš, a obaviješteni smo da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranjivao, dok je Ibni-Abbas opet rekao: 'Ja sam zbog toga sa Omerom b. Hattabom tukao svijet.'"
"Unišao sam Aiši, radijallahu anha", kaže Kurejb, "i prenio joj ono radi čega su me poslali."
"Pitaj", rekla mi je, "Umm-Selemu!"
Povratio sam se k njima i obavijestio ih o njenom odgovoru. Oni me poslaše do Umm-Seleme radi istog onog, radi čega su me poslali Aiši.
"Umm-Selema, radijallahu anha, odgovorila je:
'Čula sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje to zabranjuje, a kasnije sam ga vidjela da ih klanja, nakon što je klanjao ikindiju i unišao meni (u sobu), a kod mene bijahu neke ensarije iz plemena Benu-Haram. Ja sam mu poslala jednu sluškinju i rekla joj: 'Stani pokraj njega i reci mu: Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, Umm-Selema ti kaže:
Čula sam te gdje zabranjuješ klanjanje ova dva rekata, a sada te vidim da ih klanjaš! Pa ako ti on šta pokaže rukom, ti se malo zadrži!'
Djevojka je tako uradila. On je pokazao rukom (da sačeka) i ona je sačekala. Pošto je završio namaz, rekao je: 'Kćeri Ebu-Umejje, pitala si me za dva rekata (sunneta) poslije obavljenog farza ikindije. Došli su mi ljudi iz Abdul-Kajs plemena i omeli me od klanjanja dvaju rekata (sunneta) poslije podnevnog farza. Ta dva (ispuštena rekata) su, eto, sada ova dva rekata.'"[1]

رَضِي اللهُ عَنْهَا فَقَالُوا اقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنَّا جَمِيعًا وَسَلْهَا عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ وَقُلْ لَهَا إِنَّا أُخْبِرْنَا عَنْكِ أَنَّكِ تُصَلِّينَهُمَا وَقَدْ بَلَغَنَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَكُنْتُ أَضْرِبُ النَّاسَ مَعَ عُمَرَ بْنِ الخَطَّابِ عَنْهَا فَقَالَ كُرَيْبٌ فَدَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا فَبَلَّغْتُهَا مَا أَرْسَلُونِي فَقَالَتْ سَلْ أُمَّ سَلَمَةَ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِمْ فَأَخْبَرْتُهُمْ بِقَوْلِهَا فَرَدُّونِي إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ بِمِثْلِ مَا أَرْسَلُونِي بِهِ إِلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَنْهَى عَنْهَا ثُمَّ رَأَيْتُهُ يُصَلِّيهِمَا حِينَ صَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيَّ وَعِنْدِي نِسْوَةٌ مِنْ بَنِي حَرَامٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَرْسَلْتُ إِلَيْهِ الْجَارِيَةَ فَقُلْتُ قُومِي بِجَنْبِهِ فَقُولِي لَهُ تَقُولُ لَكَ أُمُّ سَلَمَةَ يَا رَسُولَ اللهِ سَمِعْتُكَ تَنْهَى عَنْ هَاتَيْنِ وَأَرَاكَ تُصَلِّيهِمَا فَإِنْ أَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخِرِي عَنْهُ فَفَعَلَتِ الْجَارِيَةُ فَأَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخَرَتْ عَنْهُ فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ يَا بِنْتَ أَبِي أُمَيَّةَ سَأَلْتِ عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَإِنَّهُ أَتَانِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِالْقَيْسِ فَشَغَلُونِي عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ فَهُمَا هَاتَانِ .

1 Tahavi za isti, a možda i drugi slučaj navodi slijedeće: "Mu'avija je poslan Aiši da je pita za klanjanje dvaju rekata poslije ikindije i ona mu je odgovorila: 'Nije ih on kod mene klanjao, ali mi je pričala Umm-Selema, da ih je kod nje klanjao.'
Potom sam bio poslan kod Umm-Seleme i ona mi je rekla: 'Allahov Poslanik je klanjao ta dva rekata samo jednom kod mene, a više ga nisam nikada vidjela ni prije ni poslije da ih klanja. Kasnije sam mu rekla: Allahov Poslaniče, ona dva rekata što sam te vidjela da ih klanjaš poslije ikindije, nisam te vidjela ni prije ni poslije da ih klanjaš? '

O GESTIKULACIJI U NAMAZU

بَاب الْإِشَارَةِ فِي الصَّلَاةِ

O njoj je izvijestio Kurejb, prenoseći od Umm-Seleme, radijallahu anha, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

قَالَهُ كُرَيْبٌ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1234. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu prenio Ja'kub b. Abdur-Rahman od Ebu-Hazima, ovaj od Saliha b. Sa'da Saidija, radijallahu anhu, kako je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, javljeno da među (članovima) plemena Benu-Amr b. Avf ima nešto (nesloge). Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je sa ljudima da ih izmiri i tamo se zadržao. Vrijeme namaza je nastupilo, pa je Bilal došao Ebu-Bekru, radijallahu anhu, i rekao mu:
"Ebu-Bekre, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao se, a vrijeme je namaza već nastupilo, pa hoćeš li ti da svijetu budeš imam?"
"Da, ako želite" – odgovorio je on.
Bilal je potom proučio ikamet. Ebu-Bekr, radijallahu

١٢٣٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ ابْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَلَغَهُ أَنَّ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ كَانَ بَيْنَهُمْ شَيْءٌ فَخَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصْلِحُ بَيْنَهُمْ فِي أُنَاسٍ مَعَهُ فَحُبِسَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَحَانَتِ الصَّلَاةُ فَجَاءَ بِلَالٌ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَدْ حُبِسَ وَقَدْ حَانَتِ الصَّلَاةُ فَهَلْ لَكَ أَنْ تَؤُمَّ النَّاسَ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ فَأَقَامَ بِلَالٌ وَتَقَدَّمَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ لِلنَّاسِ وَجَاءَ رَسُولُ

'To su bila ona dva rekata koje ja redovno klanjam poslije podnevnog farza. Međutim, dopremljene su mi bile mlade deve, kupljene na ime zekata i ja sam ta dva rekata zaboravio, tako da sam i ikindiju klanjao. Poslije sam ih se sjetio i bilo mi je neprijatno da ih naklanjam u džamiji, a svijet da me gleda. Eto, zato sam ih klanjao kod tebe u sobi.'"
Iz hadisa se zaključuje:
– klanjaču je dozvoljeno da čuje tuđi međusobni razgovor, pa i da ga sluša, upućen lično njemu i da na njega reagira gestom kojeg organa tijela,
– za naukom treba tragati, pravilne odgovore tražiti od učenih ljudi lično, pa i preko drugih osoba,
– prije poduzimanja ma kakvog posla, sunnet je posavjetovati se o njemu s drugim iskusnim ljudima. Tako je Kurejb otišao do Umm-Seleme tek kada su mu to drugovi preporučili,
– džematlija može imama pitati za njegov neki neuobičajen postupak u namazu, odnosno mlađi može pitati starijeg za neki uopće neuobičajen rad,
– poslije podnevnog farza, klanja se sunnet od dva rekata,
– prioritetni poslovi su oni koji su općenito korisniji, bilo za zajednicu, bilo za pojedinca, i kao takve treba ih neizostavno prve svršavati. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio klanjanje dvorekatnog podnevnog sunneta, a primio delegaciju plemena Abdul-Kajs da bi joj objasnio osnovno učenje islama,
– ko želi klanjača nešto pitati, on će mu stati sa desne strane, a ne ispred ili iza njega. Time se postiže bolja mogućnost za međusobno sporazumijevanje,
– taktičnost i dobra memorija Umm-Seleme,
– dozvoljeno je ženama činiti posjetu ženi, čiji je muž već u kući,
– mekruh je bez nužde približavati se klanjaču,
– vjerovjesnici u ovozemnim poslovima mogu zaboravljati kao i svaki običan čovjek.

anhu, prošao je naprijed, izgovorio za svijet tekbir, a u tom i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dođe i iđaše kroz redove sve dok nije stao u prvi red. Svijet je počeo pljeskati rukama, a Ebu-Bekr, radijallahu anhu, nije se okretao u namazu. Pošto je svijet sve više pljeskao, on se obazre i ugleda Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokaza mu i naredi da klanja (kao imam), a Ebu-Bekr, radijallahu anhu, podiže ruke, Allahu zahvali i povrati se natraške iza Vjerovjesnika dok nije stao u (prvi) red. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je naprijed i svijetu klanjao. Kada je završio namaz, okrenuo se svijetu i rekao: "Ljudi, šta vam je? Kada vam se u namazu pojavi nešto neobično, vi plješćete rukama. Pljeskanje je samo za žene. Kome se u toku namaza pojavi nešto neobično, neka uzvikne: 'Subhanallah!' i neće ga niko čuti kada izgovori: 'Subhanallah!', a da se neće obazrijeti.

Ebu-Bekre, šta te omete, pa ti ne klanja svijetu, kada sam ti to pokazao (rukom)?"

Ebu-Bekr, radijallahu anhu, odgovori: "Ne dolikuje Ibni-Ebi-Kuhafi da klanja ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem"

1235. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb od (Sufjana) Sevrije, prenoseći od Hišama, on od Fatime, a ona od Esme koja kaže: "Unišla sam Aiši, radijallahu anha, a ona klanjaše i bijaše na kijamu. I svijet stajaše.

'Šta je ovom svijetu?' – upitala sam.

Ona pokaza glavom prema nebu.

'Je li to', upitala sam, 'neki naročiti znak?'

Ona potvrdi glavom da jeste."

اللهِ ﷺ يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَأَخَذَ النَّاسُ فِي التَّصْفِيقِ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ الْتَفَتَ فَإِذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَأْمُرُهُ أَنْ يُصَلِّيَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللهَ وَرَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَاءَهُ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَصَلَّى لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَا لَكُمْ حِينَ نَابَكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ أَخَذْتُمْ فِي التَّصْفِيقِ إِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَقُلْ سُبْحَانَ اللهِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ حِينَ يَقُولُ سُبْحَانَ اللهِ إِلَّا الْتَفَتَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ لِلنَّاسِ حِينَ أَشَرْتُ إِلَيْكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مَا كَانَ يَنْبَغِي لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

١٢٣٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ حَدَّثَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَهِيَ تُصَلِّي قَائِمَةً وَالنَّاسُ قِيَامٌ فَقُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَقُلْتُ آيَةٌ فَقَالَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ .

1236. PRIČAO NAM JE Ismail, prenoseći od Malika, on od Hišama, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog bolesti, klanjao je u svojoj sobi sjedeći, dok je ostali svijet za njim klanjao stojeći, pa im je on pokazao rukom da i oni sjednu. Pošto je završio namaz, rekao je: 'Imam je postavljen da se samo za njim povodi, pa kada se on sagne na ruku', sagnite se i vi, a kada se on podigne, podignite se i vi!'"

١٢٣٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنِ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْجَنَائِزِ

DŽENAZA

ŠTA SE PRENOSI O DŽENAZI I ONOME KOME ZADNJE RIJEČI BUDU: "LA ILAHE ILLELLAH"

بَاب مَا جَاءَ فِي الْجَنَائِزِ وَمَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ

Vehb b. Munebbih je upitan: "Nisu li riječi: 'La ilahe illellah', ključ Dženneta?"
"Svakako", odgovorio je on, "ali nema ključa bez zubaca, pa ako doneseš ključ koji ima zupce, on će ti se otvoriti, u protivnom se neće otvoriti."[1]

وَقِيلَ لِوَهْبِ بْنِ مُنَبِّهٍ أَلَيْسَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لَيْسَ مِفْتَاحٌ إِلَّا لَهُ أَسْنَانٌ فَإِنْ جِئْتَ بِمِفْتَاحٍ لَهُ أَسْنَانٌ فُتِحَ لَكَ وَإِلَّا لَمْ يُفْتَحْ لَكَ .

1237. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Mehdi b. Mejmun, ovome Vasil Ahdeb, prenoseći od Ma'rura b. Suvejda, a on od Ebu-Zerra, radijallahu anhu, koji kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Došao mi je izaslanik moga Gospodara i obavijestio me', ili je rekao 'i obradovao me, da

١٢٣٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا وَاصِلٌ الْأَحْدَبُ عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَأَخْبَرَنِي

1 Puni tekst navedenog hadisa Bejheki preko Mu'aza b. Džebela navodi u ovoj varijanti: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je Mu'azu b. Džebelu, kada ga je poslao u Jemen, rekao: 'Ti ideš među sljedbenike objavljene vjere koji će te pitati za ključ Dženneta, pa im ti reci da je to izreka: La ilahe illellah. Ali to je ključ bez zubaca, pa ako ti dođeš sa ključem koji ima zupce, Džennet će ti se otvoriti, u protivnom, on ti se neće otvoriti.'"
Ebu-Nu'ajm Isfahani kaže da se od spomenutih zubaca misli na vršenje niza islamskih obaveznih dužnosti, na vjerovanje imanskih i vršenje islamskih šartova.
Musliman koji ne vrši dosljedno sve obavezne islamske dužnosti je grješnik i njegov ulazak bez kazne u Džennet ovisi o oprostu njegovih grijeha. U Kur'anu je rečeno:
"Allah neće oprostiti da mu se pripisuje drug, a ostale grijehe oprostit će kome bude htio."
Samo izgovaranje kelimei-šehadeta pred smrt, bez rada drugih po islamu propisanih dužnosti je samo djelimična utješna konačna nagrada za ulazak u Džennet. Po stavu škola ehlisunetskog pravca, u Džennet će konačno unići i najgori grješnici, ali koji su vjerovali u Allaha, dok ibadijje, rafidije i veći broj haridžija imaju suprotan stav.

أَوْ قَالَ بَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ .

će onaj od mojih sljedbenika koji umre, a ne bude Allahu činio širka, unići u Džennet.'"
"I ako je činio blud i ako je krao?" – upitao sam.
"Makar činio blud i krao" – odgovorio je on.

١٢٣٨. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ وَقُلْتُ أَنَا مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ .

1238. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, prenoseći od svoga oca, on od A'meša, A'meš je prenio od Abdullaha (b. Mes'uda), radijallahu anhu, slijedeće:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Ko umre, a bude pored Allaha obožavao još nekoga (nešto), unići će u Džehennem.'"
"A ja rekoh: 'Ko umre, a ne bude (ništa) i nikoga obožavao osim Allaha, uniće će u Džennet.'"

NAREDBA O SLIJEĐENJU DŽENAZA

بَاب الْأَمْرِ بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ

١٢٣٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَشْعَثِ قَالَ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ سُوَيْدِ بْنِ مُقَرِّنٍ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنَا النَّبِيُّ ﷺ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ أَمَرَنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ وَإِبْرَارِ الْقَسَمِ وَرَدِّ السَّلَامِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَنَهَانَا عَنْ آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَخَاتَمِ الذَّهَبِ وَالْحَرِيرِ وَالدِّيبَاجِ وَالْقَسِّيِّ وَالْإِسْتَبْرَقِ .

1239. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be od Eš'asa, koji je čuo Mu'aviju b. Suvejda b. Mukarrina kako prenosi od Beraa, radijallahu anhu, slijedeće:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nam je sedmero, a zabranio sedmero. Naredio nam je: slijeđenje dženaza, obilaženje bolesnika, odazivanje pozivaocima (na veselje), pomoć onima kome je učinjena nepravda, održavanje date zakletve, otpozdravljanje i nazdravljanje onome ko kihne; a zabranio nam je: upotrebu srebrenih posuda, zlatnih prstenova, svile, svilenih brokata, laneno-svilenu odjeću i odjeću od brokata."[1]

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
- umrlog treba pratiti i biti kod njega dok se ne zakopa. Klanjati dženaze-namaza jeste općeobavezna dužnost muslimana.
Davudi kaže: "Pratiti dženazu znači nositi je. To je u prvom redu dužnost rodbine i komšija umrlog."
Učenjaci hanefijske i šafijske škole smatraju da je bolje da učesnici idu za dženazom, dok Šafije drže da je bolje ići neposredno ispred nosila tabuta. Šafije ovaj stav potkrepljuju hadisom koji donose četiri najpopularnija muhaddisa u svojim "Sahihima" u slijedećoj varijanti: "Salim je prenio od svoga oca: 'Vidio sam Vjerovjesnika, Ebu-Bekra i Omera gdje idu ispred tabuta dženaze.'"
Ibrahim Neha'i, Sufjan Sevrija, Evza'i, Suvejd b. Gafle, Mesruk, Ebu-Kilabe, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf,

Muhammed i Ishak smatraju da je idenje za tabutom bolje. Preneseno je da su ovog mišljenja bili još halifa Alija, Abdullah b. Mes'ud, Ebu-Derda, Ebu-Umame i Amr b. As. Ovi se oslanjaju na Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijed, koju je prenio Ebu-Hurejra, a Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa zabilježio u ovoj varijanti: "Ne slijedite dženazu uz glasno razgovaranje, niti uz upaljenu vatru (baklju)!", a Harun je prenio još: "I ne idite ispred dženaze!"
Sehl b. Sa'd je rekao, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, išao za dženazom. Ebu-Umame kaže, da je Ebu-Seid Hudri pitao halifa Aliju: "Je li bolje ići za dženazom ili ispred nje?"
"Tako mi Allaha, koji je Muhammeda s Istinom poslao, prednost idenja za dženazom nad idenjem ispred dženaze je kao prednost obaveznog namaza nad neobaveznim (nafilom)."
"Je li to", upitao je Ebu-Seleme, "tvoje mišljenje ili si to čuo od Vjerovjesnika?"
Alija se rasrdio i rekao: "Ne, Allaha mi, to sam tako čuo od Vjerovjesnika jednom, dva, tri, pa i sedam puta."
"Ja sam opet vidio", rekao je Ebu-Seid, "Ebu-Bekra i Omera gdje idu ispred dženaze." "Neka im Allah oprosti", rekao je Alija, "a oni su ovo učili od Vjerovjesnika kao i ja. Oni su, tako mi Allaha, dobri ljudi ovog naroda, ali oni nisu voljeli da stješnjuju svijet i da ga guraju, nego su željeli da mu time olakšaju kretanje."
Mesruk je izjavio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svaki narod doprinosi svoje žrtve. Žrtve mojih sljedbenika su njihovi mrtvaci, pa nosite svoje mrtvace ispred sebe!"
Darekutni navodi da je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, došao Sabit b. Kajs, a unuk Šimasov i rekao da mu je umrla majka kao kršćanka i on bi želio da joj učestvuje u sprovodu.
"Uzjaši na svoju jahaću životinju i idi ispred njenog kovčega podalje, jer tada nećeš biti neposredno s njom!"
Amr b. As rekao je svome sinu Abdullahu: "Budi iza dženaze! Ispred dženaze je mjesto za meleke, a iza nje za ljude."
Hadisi u kojima se spominje da su Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekr i Omer išli ispred dženaze, nisu potpuno cjelovitog seneda i prema tome slabo mogu poslužiti kao argument.
Obići bolesnika jeste sunnet, a neki to smatraju vadžibom. Brojne su izjave Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i ashaba prenesene o potrebi obilaska bolesnika. Tirmizi bilježi da je halifa Alija rekao: "Nema muslimana koji posjeti bolesnog muslimana, a da Allah ne pošalje sedamdeset hiljada meleka koji se za njega mole od časa posjete toga dana, pa sve dok se ne smrkne, odnosno, od časa noći pa dok ne svane."
Hakim je zabilježio, da je Abdullah b. Mes'ud rekao:
"Musliman prema muslimanu ima četiri opće dužnosti: da nazdravi kihanje, da se pozvan na veselje odazove, da bolesnog obiđe i da učestvuje na dženazi umrlom muslimanu."
Buharija je preko Enesa zabilježio: "Vjerovjesnik je obišao jednog dječaka Jevreja koji mu je ponekad činio uslugu."
Hakim iznosi slijedeću izjavu Sa'da b. Ebu-Vekas: "Razbolio sam se u Mekki pa mi je došao Allahov Poslanik, obišao me i stavio svoju ruku na moje čelo."
Ebu-Ejjub je prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posjetio jednog kršćanina koji mu se potužio rekavši: "Allahov Poslaniče, sedam noći nisam zaspao, a niko me nije posjetio!"
"Brate moj! Brate moj!", rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. "Strpi se! Izaći ćeš ti iz svoga grijeha kao što si u njega i unišao."
Prema navodima Taberani, Selman je rekao: "Obišao me je Vjerovjesnik i kada je htio izaći rekao mi je: 'Selmane, neka ti Allah otkloni tvoju bolest, oprosti grijehe, ojača vjeru i tvoje tijelo do zadnjeg časa tvoga života (edžela)!'"
Pozvan, prisustvovati veselju muslimanskom jeste sunnet, a ako se radi o vjenčanju, onda je to vadžib-dužnost.
Tajbi je rekao: "Kada musliman pozove muslimana na gozbu ili obično veselje, odnosno sijelo, dužnost je odazvati se tome pozivu, ako tu neće biti kakve štete po vjeru, nemoralne igre i svilenog dekora."
Ebu-Lejs je izjavio: "Kada musliman bude pozvan na svadbu (pir), nema štete da istoj prisustvuje, ako će ponude biti halal-hrana i ako izvođenje veselja ne prelazi u grješne postupke."
Najveći broj učenjaka ima slijedeće mišljenje: pozvanom je sunnet prisustvovati na svadbi. Ako pozvani posti dobrovoljni post, on će obavijestiti o tome domaćina. Ako taj domaćin kaže, da je prisustvo potrebno, pozvanik će se tom pozivu odazvati, a kada uniđe i odsjedne u kući zakazanog veselja i osjeti da pošćenje nafile ne izaziva mrzovolju domaćina, tada ne treba prekinuti post, u protivnom treba ga prekinuti i taj dan kasnije napostiti. Solidarno iskazivanje veselja je neophodno.
Zaštititi i ispomoći ugroženog, u granicama vlastite mogućnosti, prvostepena je dužnost svakog muslimana (farz). Buharija i Tirmizi preko Enesa iznose da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pomozi

١٢٤٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ تَابَعَهُ عَبْدُالرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ وَرَوَاهُ سَلَامَةُ بْنُ رَوْحٍ عَنْ عُقَيْلٍ .

1240. PRIČAO NAM JE Muhammed, njemu Amr b. Ebu-Seleme od Evza'ija, on od Ibni-Šihaba, kome je prenio Seid b. Musejjeb, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao:
"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Musliman prema muslimanu ima pet dužnosti: otpozdravljanje, obilaženje bolesnika, slijeđenje dženaze, odazivati se pozivu na priređenom veselju, i nazdraviti onom ko je kihnuo.'"
U drugom senedu, Amra b. Ebu-Selemu slijedi Abdurrezak, koga je obavijestio Ma'mer, a prenio ga je i Seleme od Ukajla.

svoga brata, činio nasilje on, ili se nasilje činilo njemu!"
"Allahov Poslaniče", upitao je jedan čovjek, "ja pomažem ugroženog, a šta misliš o onom koji čini nasilje? Kako ću takvog pomoći?"
"Spriječi ga i onemogući mu da čini nasilje! To je velika ispomoć" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Muslim je preko Džabira zabilježio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: "Neka musliman ispomogne svoga, činio on nasilje drugom ili se ono činilo njemu. Ako je on nasilnik, neka ga sprečava u takvom poslu i to mu je velika pomoć, a ako mu je učinjeno nasilje i nepravda, neka ga zaštiti i pomogne!"
Otpozdravljanje je opća obavezna dužnost, prema mišljenju Malika i Šafije, a osobna pojedinačna obavezna dužnost, prema mišljenju učenjaka Kufe.
Islamski pozdrav sastoji se od izraza: "Es-selamu alejkum!", što znači: "Spas i mir na vas!"
Po mišljenju hanefija, nazvati selam drugom jeste sunnet, a otpozdraviti jeste farz. Ako iz društva, makar neko otpozdravi, dužnost otpozdravljanja odnosi se i na ostale prisutne osobe.
Čovjeku, dok uči Kur'an, ne treba nazivati selam, a ako mu se selam nazove, on će prekinuti učenje Kur'ana i otpozdraviti.
Muslimanu je zabranjeno služiti se srebrenim i zlatnim priborom i takvim posuđem. Huzejfe je prenio Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Ne pijte iz zlatne i srebrene posude i ne jedite iz takvih sahana!" Ovdje spadaju pozlaćene i posrebrene mangale, kašike, kozmetički pribor, okviri ogledala i slično što je prevučeno zlatom ili srebrom. Zabrana se odnosi kako na muškarce, tako i na žene. Nošenje zlatnog prstena muškarcu je haram, a srebreni se dozvoljava prema potrebi i nekom opravdanom razlogu.
Enes je rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nosio srebren prsten sa ugrađenim etiopskim draguljem u kome je bilo uklesano: "Muhammedun resulullah". I ovakav prsten ne treba biti teži od jednog miskala. Prstenove sa urezanim imenom njihova vlasnika, a koji služe na ime pečata, sunnet je da imaju vladari, suci i drugi organi vlasti, a ostalim je bolje da se time ne kite.
Odijevanje svilenim materijalom zabranjeno je samo muškarcima, a ne i ženama.
Ebu-Davud i Ibni-Madže ističu preko Alije da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo komad svilenog platna, stavio ga u desnu, a potom uzeo komadić zlata u lijevu ruku i rekao: "Ovo je oboje zabranjeno nositi mojim sljedbenicima muškarcima." Ibni-Madže u svom "Sunenu" još navodi: "...a ženama je dozvoljeno".

ULAŽENJE UMRLOM KOJI JE VEĆ OPREMLJEN U KEFINE

1241,1242. PRIČAO NAM JE Bišr b. Muhammed, prenoseći od Abdullaha, njega su obavijestili Ma'mer i Junus, prenoseći od Zuhrija, ovaj od Ebu-Seleme, da je Aiša, radijallahu anha, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla: "Ebu-Bekr, radijallahu anhu, krenuo je na konju iz svoga stana u Sunhu. Kad je sjahao i unišao u džamiju, nije svijetu ništa rekao, nego je unišao Aiši, radijallahu anha, namjeravajući do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio već pokriven prugastom odorom. Ebu-Bekr mu je otkrio lice, nageo se iznad njega, poljubio ga, zaplakao i potom rekao: 'Allahov Poslaniče, oca i majku za tebe bih žrtvovao! Allah ti neće dati dvije smrti. Što se tiče smrti koja ti je propisana, ti si je već okusio (umro).'"
Ebu-Seleme je rekao: "(Abdullah) b. Abbas, radijallahu anha, obavijestio me je, da je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, izašao, a Omer, radijallahu anhu, razgovaraše sa svijetom i Ebu-Bekr (mu) reče: 'Sjedi!' Omer se sustegao i on mu opet reče: 'Sjedi!' Omer, radijallahu anhu, to ne učini, pa je Ebu-Bekr proučio šehadet i svijet se okrenu njemu, a ostavi Omera. On potom reče: 'Ko je od vas obožavao Muhammeda, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, umro je, a ko je obožavao Allaha, Allah je uistinu živ i on neće umrijeti. Uzvišeni Allah kaže: Muhammed je samo poslanik. Prije njega su bili i prošli mnogi poslanici. Zar biste se vi natrag vratili, ako bi on umro ili bio ubijen! Ko se vrati u idolopoklonstvo, on time neće Allahu ništa naštetiti. Allah će nagraditi zahvalne.' Tako mi Allaha, kao da svijet nije znao da je Allah objavio ovaj ajet dok ga Ebu-Bekr, radijallahu anhu, nije citirao. Svijet ga je, zatim, od njega prihvatio i nije se mogao čuti više niko, a da ga ne citiraše."[1]

بَاب الدُّخُولِ عَلَى الْمَيِّتِ
بَعْدَ الْمَوْتِ إِذَا أُدْرِجَ فِي أَكْفَانِهِ

١٢٤١-١٢٤٢. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ قَالَ أَخْبَرَنِي مَعْمَرٌ وَيُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلَى فَرَسِهِ مِنْ مَسْكَنِهِ بِالسُّنْحِ حَتَّى نَزَلَ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَلَمْ يُكَلِّمِ النَّاسَ حَتَّى دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَتَيَمَّمَ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ مُسَجًّى بِبُرْدِ حِبَرَةٍ فَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ أَكَبَّ عَلَيْهِ فَقَبَّلَهُ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ بِأَبِي أَنْتَ يَا نَبِيَّ اللهِ لَا يَجْمَعُ اللهُ عَلَيْكَ مَوْتَتَيْنِ أَمَّا الْمَوْتَةُ الَّتِي كُتِبَتْ عَلَيْكَ فَقَدْ مُتَّهَا قَالَ أَبُو سَلَمَةَ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خَرَجَ وَعُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يُكَلِّمُ النَّاسَ فَقَالَ اجْلِسْ فَأَبَى فَقَالَ اجْلِسْ فَأَبَى فَتَشَهَّدَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَمَالَ إِلَيْهِ النَّاسُ وَتَرَكُوا عُمَرَ فَقَالَ أَمَّا بَعْدُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا ﷺ فَإِنَّ مُحَمَّدًا ﷺ قَدْ مَاتَ وَمَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللهَ فَإِنَّ اللهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ قَالَ اللهُ تَعَالَى (وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ) إِلَى (الشَّاكِرِينَ) وَاللهِ لَكَأَنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللهَ أَنْزَلَهَا حَتَّى تَلَاهَا أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَتَلَقَّاهَا مِنْهُ النَّاسُ فَمَا يُسْمَعُ بَشَرٌ إِلَّا يَتْلُوهَا .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– preporučljivo je umrlog odmah po izdisaju pokriti platnom po licu i duž cijelog tijela,

١٢٤٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي خَارِجَةُ بْنُ زَيْدِ ابْنِ ثَابِتٍ أَنَّ أُمَّ الْعَلَاءِ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ بَايَعَتِ النَّبِيَّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهُ اقْتُسِمَ الْمُهَاجِرُونَ قُرْعَةً فَطَارَ لَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ فَأَنْزَلْنَاهُ فِي أَبْيَاتِنَا فَوَجِعَ وَجَعَهُ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ فَلَمَّا تُوُفِّيَ وَغُسِّلَ وَكُفِّنَ فِي أَثْوَابِهِ دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقُلْتُ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكَ أَبَا السَّائِبِ فَشَهَادَتِي عَلَيْكَ لَقَدْ أَكْرَمَكَ اللهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَا يُدْرِيكِ أَنَّ اللهَ قَدْ أَكْرَمَهُ فَقُلْتُ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ فَمَنْ يُكْرِمُهُ اللهُ فَقَالَ أَمَّا هُوَ فَقَدْ جَاءَهُ الْيَقِينُ وَاللهِ إِنِّي لَأَرْجُو لَهُ الْخَيْرَ وَاللهِ مَا أَدْرِي وَأَنَا رَسُولُ اللهِ مَا يُفْعَلُ بِي قَالَتْ فَوَاللهِ لَا أُزَكِّي أَحَدًا بَعْدَهُ أَبَدًا حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ مِثْلَهُ وَقَالَ نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عُقَيْلٍ مَا يُفْعَلُ بِهِ وَتَابَعَهُ شُعَيْبٌ وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ وَمَعْمَرٌ .

1243. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba koga je obavijestio Haridže b. Zejd b. Sabit da je Umm-Ala, žena jednog ensarije, koja je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dala zakletvu vjernosti islamu, obavijestila ga kako su se muhadžiri dijelili ensarijama kockom i nama je dopao Usman b. Maz'un. Smjestili smo ga u naše kuće i on se uskoro razbolio i preselio (umro). Kada je bio okupan i zamotan u svoje haljine, ušao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a ja rekoh: "Neka je na tebe Allahova milost, Ebu-Saibe (nadimak Usmanov)! Ja svjedočim za tebe, da te Allah učini časnim." Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potom je rekao: "Odakle ti znaš, da ga je Allah učinio časnim?"
"Žrtvovala bih za tebe svoga oca, ko je taj, Allahov Poslaniče, koga Allah uvrštava u časne redove?" – upitala sam. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Što se tiče njega, njemu je smrt već došla. Tako mi Allaha, i ja mu želim svako dobro! Tako mi Allaha, ja sam Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ali ne znam šta će se učiniti sa mnom."

– dozvoljeno je umrlog poljubiti, izuzev ako je smrt nastupila usljed neke zarazne bolesti. Tirmizi u svom "Sunenu" navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, unišao mrtvom Usmanu b. Maz'unu, nadnio se nad njega, poljubio ga i zaplakao da su mu suze niz obraze tekle.
U "Temhidu" se navodi: "Kada je Usman b. Maz'un umro, Vjerovjesnik mu je otkrio lice, kod njega dugo plakao, poljubio ga među oči, a kada su ga stavili u tabut rekao: 'Blago tebi, Usmane! Tebe materijalna dobra ovoga svijeta nisu zanijela, a niti si ti za njima žudio.'"
– plakati za umrlim je dozvoljeno, ali bez kukanja, naricanja i lelekanja,
– Ebu-Bekr je bio među ashabima popularniji od Omera i najuvaženija ličnost svog vremena.
Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je smrt osobe javiti rodbini umrlog, susjedima i poznanicima.
Zajnudin kaže: "Veliki broj uglednih učenjaka smatraju lijepim i pohvalnim činom javiti smrt osobe njenim rođacima, prijateljima i susjedima." Ovo mišljenje dijele i brojni učenjaci hanefijske škole, kao i ostalih ortodoksnih škola.
Pisac "El-Hidaje" ističe: "Dva su stava naših učenjaka o ovom pitanju: jedni smatraju da je mustehab javiti smrt čovjeka njegovim rođacima, poznanicima pa i neznancima, da bi prisustvovali obredu dženaze u što većem broju, dok drugi smatraju da to treba javiti samo neznancima.
Nevevi smatra da je mustehab objaviti smrt čovjeka kako njegovim poznanicima, tako i neznancima.

"Tako mi Allaha", rekla je Umm-Ala, "poslije toga nisam više ni za koga tvrdila moralno-vjersku čistoću."[1]
PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejr, a isto i Lejs. Nafi' b. Jezid prenosi od Ukajla tekst:
"Šta će se s njim učiniti!"
U drugom senedu, Nafija slijedi Šu'ajb, (u trećem) Amr b. Dinar, (a u četvrtom) Ma'mer.

١٢٤٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا قُتِلَ أَبِي جَعَلْتُ أَكْشِفُ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ أَبْكِي وَيَنْهَوْنِي عَنْهُ وَالنَّبِيُّ ﷺ لَا يَنْهَانِي فَجَعَلَتْ عَمَّتِي فَاطِمَةُ تَبْكِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَبْكِينَ أَوْ لَا تَبْكِينَ مَا زَالَتِ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رَفَعْتُمُوهُ تَابَعَهُ ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

1244. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder od Šu'be koji je rekao:
"Čuo sam Muhammeda b. Munkedira kako priča, da je čuo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, da je rekao:
'Kada mi je otac poginuo, otkrio sam haljinu sa njegova lica i počeo plakati. To su mi svi zabranjivali, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mi zabranjivao. I moja tetka po ocu, Fatima, počela je plakati. Tad Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: Plakala ti ili ne plakala, meleki mu svojim krilima neprestano čine hlad sve dok ga ne podignete (na nosila).'"
U drugom senedu Šu'bu slijedi Ibni-Džurejdž koji je rekao:
"Ibnul-Munkedir me je obavijestio da je tako čuo i Džabira, radijallahu anhu."

1 Iz hadisa se zaključuje:
– ni za koga ne treba tvrditi da je džennetlija, izuzev ashaba za koje je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tvrdio,
– poštovanje siromaha muhadžira od bogatih ensarija,
– dozvoljeno je unići u prostorije umrlog i prije nego se on okupa i pripremi za klanjanje dženaze,
– dozvoljeno je izvlačiti ili glasati u rješavanju poslova međudruštvenog karaktera,
– umrlog treba lijepim spominjati i dovu mu činiti.

OBAVIJEST RODBINE UMRLOG O SMRTI (NJENOG ČLANA)

بَاب الرَّجُلِ يَنْعَى إِلَى أَهْلِ الْمَيِّتِ بِنَفْسِهِ

1245. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Seida b. Musejjeba, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objavio svijetu smrt Negusa u danu u kome je i umro, izašao na musalu, stao u red sa ashabima i izgovorio četiri tekbira.[1]

١٢٤٥. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا .

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, povratio se s Hajbera koncem šeste godine po Hidžri, a u muharemu sedme godine po Hidžri, poslao Negusu Eshametu svoju poslanicu po Amru b. Umejje. Negus je uzeo Muhammedovo pismo, pogledao ga, sišao sa prijestolja, iz svoje skromnosti, a poštovanja prema pismu, sjeo je na zemlju, potom prihvatio islamsko učenje i o tome pisao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. Negus je primio islam pred Džaferom b. Ebi-Talibom, a umro je u redžebu, devete godine po Hidžri.
Ibni-Mabba je rekao: "Naši učenjaci opće javno oglašavanje smrti čovjeka smatraju mekruhom, a nema štete da se to pojedinačno javi njegovim prijateljima i poznanicima."
Ebu-Hanife je rekao: "U ovakvom oglašavanju nema štete."
Tirmizija je zabilježio da je Huzejfe kazao: "Kada umrem, ne oglašavajte nikome moju smrt, jer se bojim da to ne pređe u opću obznanu, koju je Vjerovjesnik zabranio." Tirmizija smatra da je to lijep i dobar hadis. On je, također, zabilježio da je Abdullah b. Mes'ud prenio Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Klonite se opće obznane smrtnog slučaja, jer je to predislamski običaj." "Ovaj je hadis", kaže Tirmizi, "garib."
Nevevi kaže: "Opća javna obznana smrtnog slučaja je zabranjena. To je predislamski običaj po kojem se, prilikom smrti ugledne osobe, slao konjanik po okolnim plemenima, koji bi oglašavao smrt riječima: 'Smrt tog i tog, smrt Arapa!' Tom prilikom su kukali i naricali, nekad zajednički, a nekad pojedinačno. Javljanje smrti čovjeka njegovim rodacima i poznanicima pojedinačno, smatra se preporučljivim činom (mustehabom)."
Ibni-Bettal kaže: "Vjerovjesnik je javno u džamiji obznanio smrt Negusa, a potom mu na musali klanjao dženazu u odsutnosti, zbog toga što su ashabi smatrali da je Negus bio nemusliman, pa je kasnije prihvatio učenje islama."
– hadis je dokaz da se dženaza ne klanja u džamiji, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, objavio Negusovu smrt u džamiji, a potom izašao sa ashabima na musalu i tamo klanjao dženazu. Ovo je stav Ebu-Hanife. Ovo mišljenje dijele još Malik i Ibni-Ebi-Zi'b. Međutim, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr kažu: "Nema štete obaviti dženaza-namaz u džamiji, ako iza svijeta neće ostati kakvog smeća i prljavštine." Ovi se oslanjaju na slučaj, kako Muslim prenosi, da je Sa'd b. Ebi-Vekas umro i da je Aiša naredila da se on unese u džamiju kako bi mu dženazu mogle klanjati i Vjerovjesnikove supruge. Kasnije je Aiša upitala: "Da li ovaj naš posutpak svijet osuđuje?"
"Da" – odgovoreno joj je.
"Zar su ashabi zaboravili da Allahov Poslanik nije htio klanjati dženazu Suhejlu b. Bejdu nego samo u džamiji" – rekla je Aiša.
Hanefije se drže teksta hadisa navedenog u "Sunenima" Ebu-Davuda i Ibni-Madže, a prenesenog po Ebu-Hurejri: "Ko umrlom klanja dženazu u džamiji, njemu nema ništa od nje." Neki su muhadisi ovaj hadis protumačili: "...nema umrlom nikakve nagrade ni koristi." Izjava Aišina odnosi se, kažu mnogi učenjaci, samo u slučaju padanja kiše, leda ili nekog drugog opravdanog razloga. Klanjanje dženaze van džamije, u svakom slučaju, bolje je i umjesnije;
– sunnet je da se džematlije pri klanjanju dženaze poredaju u neparan broj redova iza imama. Tirmizi navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kome klanjaju tri reda ljudi, njemu je zagarantovan Džennet i oprost grijeha."

Nesai je zabilježio da je Hakem b. Furuh rekao: "Ebul-Mulejn nam je klanjao jednu dženazu i kada smo mislili da će izgovoriti tekbir, on nam se okrenu licem i reče: 'Izravnajte svoje redove i dovu lijepo učinite!'"
Ebul-Mulejh je drugom prilikom rekao da mu je Mejmuna, supruga Vjerovjesnika rekla: "Vjerovjesnik mi je kazao da nema umrlog kome klanja dženazu četrdeset ljudi, a da im se zagovor ne primi";
– navedeni hadis je dokaz za Šafiju i Ahmeda koji dozvoljavaju klanjanje dženaze odsutnom mrtvacu.
Nevevi kaže: "Ako je tijelo umrlog u samom gradu – naselju, dženazu nije dozvoljeno klanjati, nego u njegovu prisustvu."
U "Rafi'iji" stoji: "Potrebno je da između mrtvaca i imama džemata ne bude razdaljina veća od dvije do tri stotine aršina."
Hattabi kaže: "Negus je primio Muhammedovo poslanstvo i bio musliman, ali je to krio od svojih sugrađana i podanika. Kada musliman umre, dužnost je ostalih muslimana da mu klanjaju dženazu, izuzev ako se umrli nalazi među nemuslimanima, gdje nema nikog ko bi znao i umio klanjati dženazu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kao Vjerovjesnik je bio najdostojniji da obavi dženazu Negusu, pa makar i u odsutnosti."
Prema tome, muslimana koji umre u nekom naselju i tu mu se obavi dženaza, ostali muslimani u drugom naselju ne mogu mu, kao odsutnom mrtvacu, opet posebno klanjati. Ali, ako se zna da mu se dženaza, zbog nekih razloga, nije klanjala, sunnet je, prema Šafijinom shvatanju, da mu se dženaza klanja u njegovoj odsutnosti. Klanjanje dženaze se, u ovom slučaju, ne izostavlja zbog ma kolike razdaljine, između grada džemata i odsutnog umrlog. Kada se ovakvom mrtvacu klanja dženaza, imam se sa džematom okrene prema kibli, bez obzira na stranu i položaj grada u kome se umrli stvarno nalazi.
Neki učenjaci obavljanje ovakve dženaze smatraju mekruhom i tvrde da je klanjanje dženaze Negusu bilo dozvoljeno samo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, kao Allahovom Poslaniku. Šafije i hambelije smatraju da je ovaj postupak bio, kao čitav Vjerovjesnikov rad, pouka drugim i suvišno ga je drugačije interpretirati.
Ibni-Hibban u svom "Sahihu" preko Imrana b. Husajna navodi: "Vjerovjesnik je rekao: 'Vaš brat Negus je umro, ustajte i klanjajte mu dženazu!' Potom je Allahov Poslanik ustao, ashabi se na musali poredali iza njega i on je izgovorio četiri tekbira. Ashabi nisu ni pretpostavljali da je tijelo Negusa bilo predočeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem."
Drugi rezonuju: "Ovo je slučaj nužde. Negus je umro u zemlji gdje mu nije imao ko klanjati dženazu i zbog toga mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu u Medini. Na ovu činjenicu upućuje nas to, što Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovakvu dženazu nije klanjao brojnim ashabima koji su umirali u drugim gradovima i bojištima."
Historičari su, međutim, zabilježili još slijedeći slučaj:
Vakidi u svom "Kitabul-Megazi" navodi: "Kada su se muslimani na Mu'ti sukobili sa neprijateljem, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je na minber. Prepreke zemaljske razdaljine su mu bile otklonjene i on je, promatrajući bojište, rekao: 'Zastavu je držao Zejd b. Haris i borio se dok nije poginuo.' Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem", ističe Vakidi, "klanjao mu je dženazu, učinio da su mu razdaljine bile otklonjene i on je, promatrajući bojište, rekao: 'Zastavu je držao Zejd b. Haris i borio se dok nije poginuo.' Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem," ističe Vakidi, "klanjao je dženazu, učinio dovu i rekao: 'Tražite mu Allahov oprost! On je već unišao u Džennet.'
'Zastavu je potom uzeo', rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'Džafer b. Ebi-Talib, nastavio borbu dok nije poginuo', pa je i njemu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu, dovu učinio i rekao: 'Tražite mu Allahov oprost, a on je već unišao u Džennet i po njemu se, kao na krilima, šeće kuda god hoće.'"
Ovo su slučajevi preneseni bez cjelovitog seneda, a take izjave, kažu hanefije, nisu dovoljan argument za njihovu praktičnu primjenu u obredu.
Ibni-Ebu-Muhammed je izjavio: "Kada se sazna, da se neko utopio ili da je ubijen ili da ga je pojela divlja zvjerka i od njega nema nikakva traga ni ostatka tijela, takvom će se klanjati dženaza analogono dženazi Negusa."
Ibni-Habib i Ibni-Abdul-Berr kažu: "Većina pravnika smatra da je Muhammedovo klanjanje dženaze Negusu bilo samo njemu, kao Allahovom Poslaniku, dozvoljeno i da, prema tome, gornja analogija nije ispravna." Neki kažu da je odsutnom mrtvacu klanjanje dženaze dozvoljeno samo u danu njegove smrti.
Hasan Basri je rekao: "Takvom umrlom učinit će se samo dova, a dženaza mu se neće klanjati";
– dženaza ima četiri tekbira, što se i prakticira. Ibni-Ebi-Lejla smatraše da dženeza ima pet tekbira, dok neki smatrahu da ima najviše sedam, a najmanje tri.
Od imama Ahmeda preneseno je: "U dženazi se ne smanjuju tekbiri ispod četiri, a ne dodaju iznad sedam."
Ibni-Mes'ud, Zejd b. Erkam b. Huzejfe b. Jeman prihvaćaju mišljenje da dženaza ima pet tekbira.

١٢٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلَالٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا عَبْدُاللهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ وَإِنَّ عَيْنَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَتَذْرِفَانِ ثُمَّ أَخَذَهَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ إِمْرَةٍ فَفُتِحَ لَهُ.

1246. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, ovome prenio Ejjub od Humejda b. Hilala, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: 'Zastavu (u bici na Mu'ti) držao je Zejd (b. Haris) i on je poginuo, potom ju je preuzeo Dža'fer (b. Ebi-Talib), pa je poginuo, zatim ju je preuzeo Abdullah (b. Revaha), pa je i on poginuo.' Oči Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, suzile su (plakao je). Tada je zastavu uzeo Halid b. Velid bez ičijeg ovlašćenja za komandovanje i izvojevao pobjedu."[1]

1 U džumadel-evvelu, osme godine po Hidžri, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je jednu vojnu jednicu od tri hiljade ljudi na Mu'tu pod rukovodstvom Zejda b. Harisa i rekao: "Ako Zejd pogine, rukovodstvo će preuzeti Dža'fer b. Ebi-Talib, a ako i on pogine komandu će preuzeti Abdullah b. Revaha." U otvorenoj borbi Zejd je poginuo, a zastavu je uzeo Dža'fer, a kada je i on poginuo, zastavu je preuzeo Abdullah b. Revaha. Pošto je i ovaj poginuo, komandu je preuzeo, po vlastitom nahođenju, Halid b. Velid i izvojevao pobjedu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa minbera svoje džamije u Medini, objavio je redoslijed smrti navedenih vojskovođa, kao i Halidovu pobjedu, prije nego se iko povratio sa bojišta.
Buharija navodi riječi Ibni-Omera: "Tražili smo Dža'fera b. Ebi-Taliba i pronašli ga među ubijenim, sa sedamdest i nekoliko rana po tijelu od uboda kopalja i strijela."
Iz hadisa se zaključuje:
– Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svijet u Medini tačno je obavijestio o zbivanju na Mu'ti,
– biti milostiv prema drugima jeste pohvalna osobina dobrih ljudi,
– dozvoljeno je u nuždi, samoinicijativno preuzimanje rukovodstva u zajednici, bez ovlašćenja nadležnog organa, ako tu ima izgleda za uspjeh u radu. To je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kasnije potpuno odobrio. Isto tako, sudrug umrlog druga u pustinji ili na putovanju, dužan je čuvati ostavštinu umrlog druga i predati je njegovim nasljednicima, iako umrli drug to nije rekao.
– opunomoćstvo i naređenje nadležnih, treba dosljedno izvršavati.

OBAVIJEST O KLANJANJU DŽENAZE

Ebu-Rafi‘ je prenio od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, izjavu:
“Vjerovjesnik je rekao: ‘Zašto me niste obavijestili?’”[2]

1247. PRIČAO NAM JE Muhammed, njemu prenio Ebu-Mu‘avija od Ebi-Ishaka Šejbanija, on od Ša‘bija, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji kaže:
“Umro je neki čovjek koga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prethodno obilazio. Umro je noću, pa su ga i zakopali noću. I ujutro su obavijestili (Allahovog Poslanika) o tome, i on reče: ‘Šta vas je omelo, pa da mi niste odmah javili?’‘Bila je noć’, odgovoriše, ‘i tama, pa nismo željeli da ti pravimo poteškoću.’
On je, potom, otišao na mjesto gdje je grob i umrlom klanjao dženazu.”[3]

بَاب الْإِذْنِ بِالْجَنَازَةِ

وَقَالَ أَبُو رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَلَا آذَنْتُمُونِي .

١٢٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ مَاتَ إِنْسَانٌ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعُودُهُ فَمَاتَ بِاللَّيْلِ فَدَفَنُوهُ لَيْلًا فَلَمَّا أَصْبَحَ أَخْبَرُوهُ فَقَالَ مَا مَنَعَكُمْ أَنْ تُعْلِمُونِي قَالُوا كَانَ اللَّيْلُ فَكَرِهْنَا وَكَانَتْ ظُلْمَةٌ أَنْ نَشُقَّ عَلَيْكَ فَأَتَى قَبْرَهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ .

2 Drugi muhaddisi naveli su da je Ebu-Hurejre rekao: “Jedan čovjek, odnosno žena, mela je Vjerovjesnikovu džamiju i umrla. Kasnije je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pitao za nju i ashabi su mu rekli da je ta osoba umrla.
‘Što me niste o tome obavijestili?’ – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
‘Pokažite mi njegov, odnosno njen, grob!’
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potom je otišao na njegov, odnosno njen grob i tamo klanjao dženazu.”

3 Pod izrazom “neki čovjek”, misli se na Talhu b. Bera, a unuka Umejrova koji je sam predložio na izdisaju da po noći ne zovu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu dženazu, jer bi ga Jevreji mogli ubiti. Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, nije bilo javljeno za njegovu dženazu i on je sutradan, čim je svanulo, otišao do groba Talhe, a ashabi se poredali iza njega i on mu je tako klanjao dženazu. Muslim navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, otišao dok je Talhin grob bio još svjež. Šejbani ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, otišao nakon dvije noći po sahrani, a Bejheki da je to bilo nakon tri noći po izvršenoj sahrani.
Iz hadisa se zaključuje:
– bolesnika treba posjećivati i oraspoložiti ga,
– dozvoljeno je umrlog sahraniti noću,
– dozvoljeno je pojedinačno obavještenje poznanika o vremenu klanjanja dženaze umrlog,
– klanjanje dženaze i sahranu ne treba bez razloga odugovlačiti, a pogotovo, ako se smrt stvarno ustanovi,
– dozvoljeno je klanjati dženazu, zakopanom na njegovom grobu.
Tirmizi ističe da je ovo stav ashaba i najvećeg broja ranijih učenjaka.
Ovo je stav Šafije, Ahmeda i Ishaka.
Neki su ashabi i učeni ljudi smatrali da se dženaza zakopanoj osobi ne može na grobu klanjati. Ovo je stav Malika b. Enesa.
Abdullah b. Mubarek je rekao: “Ako je mrtvac zakopan, a dženaza mu nije klanjana, klanjat će mu se nad zagrnutim grobom.”

ODLIKA ONIH KOJIMA UMRE DIJETE, PA SE NADAJU ALLAHOVOJ NAGRADI

بَاب فَضْلِ مَنْ مَاتَ لَهُ وَلَدٌ فَاحْتَسَبَ

A Uzvišeni Allah je rekao: "Obraduj strpljive!"

وَقَالَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ) .

1248. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis kome je prenio Abdul-Aziz od Enesa, radijallahu anhu, slijedeće:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Nema nijednog muslimana kome je umrlo troje maloljetne djece, a da ga Allah, iz Svoje milosti prema toj djeci, neće uvesti u Džennet.'"[1]

١٢٤٨. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَر حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارث حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ عَنْ أَنَسٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا مِنَ النَّاسِ مِنْ مُسْلِم يُتَوَفَّى لَهُ ثَلَاثٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ .

Ahmed i Ishak smatrali su da se takvom mrtvacu dženaza može klanjati u razdoblju od jednog mjeseca po izvršenoj sahrani.
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Ako je mrtvac zakopan, a dženaza mu nije klanjana, klanjat će mu se nad zagrnutim grobom, ne vadeći mrtvaca iz njega. Dženaza ovakvom mrtvacu može se klanjati sve dok se ne smatra da mu se tijelo počelo raspadati." Ovako je navedeno i u "Mebsutu". Ako se sumnja da li je čitavo tijelo, dženaza se ne može klanjati. Ovo mišljenje dijele još Šafija, Ahmed, Aiša, Ibni-Sirin i Evza'i.
Za punopravnost klanjanja ovakve dženaze po najispravnijem mišljenju, uvjet je da je umrli okupan prije sahrane. Međutim, Ibni-Sem'a je prenio mišljenje imama Muhammeda da prethodno kupanje u ovom slučaju nije uvjet za pravovaljanost dženaze.
Najveći broj učenjaka hanefijske pravne škole smatra da se ovakva dženaza može klanjati, ukoliko se, po mišljenju vještaka, tijelo umrlog nije već nadulo. U protivnom, dženaza se ne može klanjati, pa ni onda, kada se samo sumnja u nadutost tijela.
Ebu-Jusuf smatra da se zakopanom, bez obavljene dženaze, može dženaza klanjati u roku od tri dana po sahrani.

1 Malik u "Muvettau" navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Muslimanu kome umre troje djece i on to strpljivo podnosi, računajući na Allahovu nagradu, ona će mu biti štit od paklene vatre."
Potom je jedna žena rekla: "Ili dvoje?"
"Pa i dvoje" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Neki muhaddisi navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ko dođe pred Allaha sa šest izvršavanih poslova, bit će zaštićen od Džehennema i uveden u Džennet; izgovaranje: 'Subhanalah!', 'Velhamdulillah!', 'La ilahe illellah!', "Allahu ekber!' i strpljivo podnosi smrt maloljetnog svog djeteta, računajući na Božiju nagradu."
Cijeli tekst prijevoda gore spomenutog ajeta kod Buharije glasi: "Obraduj strpljive, one koji, kada ih zadesi kakva nesreća kažu: 'Mi smo Božiji i Njemu ćemo se konačno svi vratiti.'"
Iz hadisa se zaključuje:
– velika Božija naklonost prema maloljetnoj djeci i njihovim strpljivim roditeljima;
Ebu-Davud u svom "Sunenu" donosi preko Aiše, radijallahu anha: "Vjerovjesnik je išao jednom ensarijskom djetetu da klanja dženazu, pa mu je Aiša kasnije rekla:
'Blago njemu! To je ptičica od džennetskih ptičica. Ono nije čulo zla niti za njega znalo.'
'Aiša', rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'zar ne znaš da je Allah stvorio Džennet i odredio mu njegovo stanovništvo dok je ono bilo još u kičmama svojih predaka, a stvorio je i Džehennem njegovog svakog stanovnika, dok je on bio još u kičmi svoga pretka'";
– mnogi teolozi smatraju da ovdje spadaju i djeca nemuslimana, jer ona nisu odgovorna za stranputicu svojih roditelja. U Kur'anu je rečeno: "Niko ničiji teret neće snositi."
Muhaddisi su zabilježili da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, držeći jedan govor rekao: "Allah mi je naredio da vam saopćim:
'Allah je sve svoje robove stvorio u monoteističkoj vjeri islamu. Potom im dođe šejtan i odvrati ih od

١٢٤٩. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ ذَكْوَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النِّسَاءَ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ ﷺ اجْعَلْ لَنَا يَوْمًا فَوَعَظَهُنَّ وَقَالَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَ لَهَا ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ كَانُوا حِجَابًا مِنَ النَّارِ قَالَتِ امْرَأَةٌ وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ .

1249. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu'be od Abdur-Rahmana b. Asbehanija, ovaj od Zekvana, on od Ebu-Seida, radijallahu anhu, da su neke žene rekle Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: "Odredi nam dan! (zasebno u kojem ćeš nam držati predavanje)", pa im je on održavao predavanja.
"Kojoj ženi", rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, "umre troje njene djece, ona će joj biti zaklon od džehennemske vatre."
"A dvoje?" – upitala je (Umm-Sulejm).
"I dvoje" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

١٢٥٠. وَقَالَ شَرِيكٌ عَنِ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ .

1250. Šerik ovo isto prenosi od (Abdur-Rahmana) b. Asbehanija, ovaj od Ebu-Saliha, ovaj od Ebu-Seida i Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem
Ebu-Hurejre još dodaje:
"…koja nisu dostigla punoljetnost."

١٢٥١. حَدَّثَنَا عَلِيٌّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا يَمُوتُ لِمُسْلِمٍ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَيَلِجَ النَّارَ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ (وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا) .

1251. PRIČAO NAM JE Ali, njemu b. Sufjan koji je rekao:
"Čuo sam Zuhrija kako prenosi od Seida b. Musejjeba, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao:
'Kojem muslimanu umre troje djece, on neće ući u Džehennem, osim ispunjenja zakletve.'"[2]
Ebu-Abdullah je rekao: "Ispunjenje zakletve odnosi se na ajet: 'Svi ćete u njega ući.'"

njihove vjere, a uputi ih na idolopoklonstvo i zabrani im ono što sam im ja dozvolio.'"

2 Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu kaže: "Nema niko od vas, a da neće u Džehennem stupiti." Ovdje spadaju i osobe kojima je umrlo troje maloljetne djece, ali ne radi kazne, nego radi ostvarenja gore navedene Božije riječi.
Abdullah b. Mes'ud je rekao: "Svijet će ići preko Džehennema i prelaziti ga prema svojim djelima: prvi i najbrži od njih, preći će ga poput svjetlice (munje), drugi poput vjetra, jedni poput brza konja, neki kao jahač na svojoj jahaćoj životinji, neki poput brzog čovjeka pješaka, a neko opet kao običan pješak." Neko će, dakle, Džehennem osjetiti više, a neko manje, neko će u njega stvarno pasti i dospjeti, a neko samo u prijelazu primijetiti i time će se Božija riječ ostvariti.

MUŠKARČEVO OBRAĆANJE ŽENI KOJA JE KOD KABURA, RIJEČIMA: "STRPI SE!"

بَاب قَوْلِ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ عِنْدَ الْقَبْرِ اصْبِرِي

1252. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, ovome Sabit, prenoseći od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pored žene koja plakaše kod jednog groba i rekao joj:
'Boj se Allaha i budi strpljiva!'"[1]

١٢٥٢. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِامْرَأَةٍ عِنْدَ قَبْرٍ وَهِيَ تَبْكِي فَقَالَ اتَّقِي اللهَ وَاصْبِرِي .

KUPANJE UMRLOG I UZIMANJE ABDESTA UMRLOM – VODOM I SIDROM (LISTOM LOTOSA)

بَاب غُسْلِ الْمَيِّتِ وَوُضُوئِهِ بِالْمَاءِ وَالسِّدْرِ

Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, namirisao je (poslije kupanja) sina Seida b. Zejda, nosio ga i klanjao mu dženazu, a nije potom uzeo abdest.

وَحَنَّطَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ابْنًا لِسَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ وَحَمَلَهُ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا الْمُسْلِمُ لَا يَنْجُسُ حَيًّا وَلَا مَيِّتًا وَقَالَ سَعِيدٌ لَوْ كَانَ نَجِسًا مَا مَسِسْتُهُ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْمُؤْمِنُ لَا يَنْجُسُ .

(Abdullah) b. Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Musliman (u biti) nije nečist ni živ ni mrtav." A Sa'd (b. Vekas) kaže: "…Da je on bio nečist, ne bih ga ni dotakao."
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: "Pravovjernik nikada nije nečist."[2]

---

1 Iz hadisa se razabire:
– dozvoljeno je i mušku i žensku posjećivati grobove svojih umrlih,
– ljude treba stalno i svugdje odvraćati od zla, a upućivati ih na dobro,
– zabranjeno je jaukati za umrlim,
– rasplakanog za umrlim treba razgovoriti i preporučivati mu strpljivost.

2 Po mišljenju učenjaka hanefijske škole, živima je vadžib da okupaju mrtvaca. To je utvrđeno hadisom i idžmaom. Kurtubi u komentaru "Muslima" ističe da je kupanje mrtvaca sunneti muekkede, a to je skoro što i vadžib.
Nevevi navodi da ima učenjaka koji ovo kupanje smatraju farzom.
Mrtvac se kupa zbog nedostatka abdesta, a možda i džunupluka (ejakulacije), jer smrću, svi se ljudski organi i mišići tijela opuste i iz mrtvog tijela mogu izaći i neugodne tvari koje treba odstraniti.
Na početku, pred samo kupanje, umrlom se uzima abdest, bez izapiranja usta i nosa, jer je to poteško izvesti. Ovaj abdest smatra se sunnetom.
Kupanje se obavlja provrelom – toplom vodom, pomiješanom sa sidrom (lotosovim listom), odnosno sapunom ili nekim podesnim deterdžentom, a ako njih nema, onda čistom vodom.

١٢٥٣. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ تُوُفِّيَتِ ابْنَتُهُ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَّاهُ فَأَعْطَانَا حِقْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ تَعْنِي إِزَارَهُ .

1253. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Abdullah, njemu prenio Malik od Ejjuba Sahtijanija, on od Muhammeda b. Sirina, ovaj od Umm-Atijje, ensarijke, radijallahu anha: "Unišao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada mu je umrla kći (Zejneba) i rekao:
'Okupajte je tri ili pet puta, ili ako vidite potrebu i više od toga, vodom i sidrom, a u posljednje stavite kamfor,' ili je rekao, 'nešto kamfora i kada završite, javite mi!'
Kada smo završili, javile smo mu, a on nam je dao svoj donji ogrtač i rekao: 'Prvo joj ovo stavite na tijelo!'"[3]

بَاب مَا يُسْتَحَبُّ أَنْ يُغْسَلَ وِتْرًا

OKUPATI UMRLOGA NEPARNIM BROJEM OBLIJEVANJA JESTE MUSTEHAB – LIJEPO

١٢٥٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ نَغْسِلُ ابْنَتَهُ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا

1254. PRIČAO NAM JE Muhammed, njemu Abdul-Vehhab Sekafi od Ejjuba, on od Muhammeda, a ovaj od Umm-Atijje, radijallahu anha, da je rekla:
"Unišao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dok smo kupale njegovu kćerku i reče nam: 'Okupajte je vodom sa sidrom tri ili pet puta, ili više od toga, a u zadnje stavite kamfor i kada završite, obavijestite me!'

U "Mebsutu" stoji: "Mrtvac se kupa, prvo, čistom toplom vodom, drugo, kupanje se obavlja vodom pomiješanom sa sidrom, odnosno sapunom, a treći put, vodom u koju je stavljen kamfor."
Neki su muhaddisi zabilježili Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu koju je Ebu-Hurejre prenio u slijedećem vidu: "Ko okupa mrtvaca, treba da se poslije i sam okupa, a ko ga nosi, treba potom da uzme abdest." Malik b. Enes ovaj postupak smatra samo pohvalnim činom, odnosno Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, naredbu, samo kao preporuku, dok je Ishak smatrao da se ovo kupanje treba neizostavno obaviti.
Cijeli slučaj Sa'da iznijela je i Aiša rekavši: "Sa'd je pravovremeno obaviješten o smrti Seida b. Zejda, dok je bio još u Beki'i. Kada je stigao, okupao je Seida, zamotao ga u kefine, namirisao i klanjao mu dženazu. Kasnije je Sa'd zatražio opet vodu, okupao sebe i rekao:
'Ja se nisam kupao zbog toga što sam okupao Seida. Da je on bio u svojoj biti nečist, ja ga ne bih kupao, odnosno, ne bih ga dotakao. Ja sam se kupao zbog vrućine.'"

3 Iz hadisa se zaključuje:
– preporučljivo je u vodu za kupanje umrlog staviti sidra, kamfora ili sličnog mirisa,
– po završenom kupanju preporučljivo je umrlog poškropiti mirisom ili mirisu sličnom kozmetikom,
– umrlu žensku osobu treba kupati žena. Supruga može okupati svog muža u periodu trajanja ideta,
– odjeća živog muškarca može služiti na ime kefina umrloj ženskoj osobi.

Pošto smo završile (kupanje), obavijestile smo ga i on nam baci svoj donji ogrtač i reče: 'Prvo joj ovaj ogrtač stavite na tijelo!'"
Ejjub kaže: "Meni je ispričala Hafsa slično kao i Muhammed, samo što je u Hafsinoj izjavi bilo: '...okupajte je u neparnom broju kupanja!' I bilo je: '…tri, ili pet ili sedam puta', kao i to, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: '... Počnite sa desne strane njena tijela i sa mjestima abdesta!' U njenoj izjavi je bilo i da je Umm-Atijja rekla: 'I začešljale smo je na tri pletenice.'"[1]

فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَّاهُ فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ فَقَالَ أَيُّوبُ وَحَدَّثَتْنِي حَفْصَةُ بِمِثْلِ حَدِيثِ مُحَمَّدٍ وَكَانَ فِي حَدِيثِ حَفْصَةَ اغْسِلْنَهَا وِتْرًا وَكَانَ فِيهِ ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا وَكَانَ فِيهِ أَنَّهُ قَالَ ابْدَءُوا بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا وَكَانَ فِيهِ أَنَّ أُمَّ عَطِيَّةَ قَالَتْ وَمَشَطْنَاهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ .

KUPANJE POČINJE S DESNE STRANE TIJELA UMRLOG

بَاب يُبْدَأُ بِمَيَامِنِ الْمَيِّتِ

1255. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Isma'il b. Ibrahim, ovome Halid, prenoseći od Hafse bint Sirin, a ona od Umm-Atijje, radijallahu anha, slijedeće:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom kupanja njegove kćerke je rekao:
'Počnite sa njene desne strane (tijela) i to od mjesta (organa) abdesta!'"

١٢٥٥. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ ابْدَأْنَ بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا .

1 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– u vodu za kupanje mrtvaca stavlja se sidr. Kosa kod ženske osobe spušta se niz prsa u vidu dviju pletenica prema stavu hanefija, dok prema mišljenju Šafije, Ahmeda i Ishaka, kosa umrle žene spušta se niz leđa u vidu tri pletenice,
– kupanje tijela treba biti neparno: tri, pet, sedam pa i više, ako to bude bilo potrebno. Ako se željena čistoća tijela umrlog može postići samo jednim kupanjem, svako dalje oblijevanje i kupanje je suvišno i bespotrebno,
– kupanje počinje s desne strane tijela umrlog,
– kupanje prvenstveno počinje pranjem organa koji se peru kod uzimanja abdesta, izostavljajući pranje usta i nosa, jer je to teško sprovesti kod umrlog.

KUPANJE UMRLOG POČINJE PRANJEM ORGANA KOJI SE PERU PRI UZIMANJU ABDESTA

1256. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa, njemu prenio Veki‘ od Sufjana, on od Halida Hazzai, ovaj od Hafse bint Sirin, a ona od Umm-Atijje, radijallahu anha, koja kaže:
“Kada smo kupale kćerku Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao nam je, dok smo je još kupale:
‘Počnite s njene desne strane tijela i to od organa koji se peru prilikom uzimanja abdesta!’”

DA LI SE MRTVO ŽENSKO MOŽE ZAMOTATI U DONJI OGRTAČ MUŠKARCA?

1257. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahman b. Hammad, njemu (Abdullah) b. Avn od Muhammeda, a on od Umm-Atijje, koja je rekla:
“Preselila je kći Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nam je rekao:
‘Okupajte je tri ili pet puta ili, ako uvidite potrebu, i više od toga, a kada završite, javite mi!’
Kada smo završile, javile smo mu i on je skinuo svoju hikvu (donji ogrtač) i rekao: ‘Omotajte joj ga oko tijela!’”[2]

بَاب مَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنَ الْمَيِّتِ

١٢٥٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا غَسَّلْنَا بِنْتَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَنَا وَنَحْنُ نَغْسِلُهَا ابْدَءُوا بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا .

بَاب هَلْ تُكَفَّنُ الْمَرْأَةُ فِي إِزَارِ الرَّجُلِ

١٢٥٧. حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ حَمَّادٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ تُوُفِّيَتْ بِنْتُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَنَا اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَّاهُ فَنَزَعَ مِنْ حِقْوِهِ إِزَارَهُ وَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ .

2 Umrlo žensko može se zamotati u rublje muškarca i obratno. Malik preporučuje da kefini budu u neparnom broju dijelova.
Ibni-Munzir smatra da se kefini kod ženske osobe sastoje od košulje, dva omotača (jedan ispod košulje, a drugi iznad nje), i povezače sredine mrtvaca koja sprečava otvaranje kefina.
Hanefijski učenjaci kažu: “Kefini žene sastoje se od pet dijelova košulje: čaršafa koji pokriva umrlu od vrata do pete, pobuljača po glavi, čaršafa koji se veže više glave i niže nogu umrle i od povezače kojom se preko prsa stegnu kefini.
Kod muškaraca, sunnet je da se kefini sastoje od košulje, čaršafa koji seže od vrata do peta i drugog većeg čaršafa čiji se krajevi mogu krpicom svezati više glave i niže nogu.
U nuždi kefini mogu biti ono što se ima pri ruci.”

KAMFOR SE STAVLJA PRI POSLJEDNJEM KUPANJU

بَاب يُجْعَلُ الْكَافُورُ فِي آخِرِهِ

1258. PRIČAO NAM JE Hamid b. Umer, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, a ovaj od Umm-Atijje koja je rekla: "Umrla je jedna od kćerki Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je on izašao i rekao:
'Okupajte je tri ili pet puta ili, ako vidite da je potrebno, i više od toga, vodom sa sidrom, a na kraju stavite kamfor, ili (je rekao) nešto kamfora, i kada završite, javite mi!'
'Kada smo završile', kaže Umm-Atijja, 'obavijestile smo ga i on nam je bacio svoj donji ogrtač i rekao: Omotajte joj ga (oko cijelog tijela)!'"
Ejub je ovako isto prenio od Hafse, ona od Umm-Atijje, radijallahu anha.

١٢٥٨. حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ تُوُفِّيَتْ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ ﷺ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي قَالَتْ فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَّاهُ فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ وَعَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا بِنَحْوِهِ .

1259. Ona je izjavila, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Okupajte je tri ili pet ili sedam puta ili, ako vidite da je potrebno, i više od toga!"
Hafsa dodaje: "Umm-Atijja je prenijela:
'(Kosu) na njenoj glavi razdijelite samo na tri pletenice.'"

١٢٥٩. وَقَالَتْ إِنَّهُ قَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ قَالَتْ حَفْصَةُ قَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَجَعَلْنَا رَأْسَهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ .

O RASPLETANJU KOSE ŽENI (PRI KUPANJU)

Ibni-Sirin je izjavio: "Nema smetnje da se kosa umrloj osobi rasplete."

1260. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu Abdullah b. Vehb, ovoga izvjestio Ibni-Džurejdž da je Ejjub rekao: "A ja sam čuo Hafsu b. Sirin, koja kaže: 'Umm-Atijja, radijallahu anha, pričala nam je da su one kosu kćerke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, stavile u tri spletuljka (plesna), rasplele su pletenice, potom oprale i stavile u tri plesna.'"

KAKO SE UMOTAVA UMRLI U ODJEĆU PRVU DO TIJELA

Hasan (Basri) je rekao:
"...Petom povezačom se stegnu stegna i butovi neposredno ispod košulje."

1261. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu Abdullah b. Vehb od Ibni-Džurejdža, ovome Ejjub, koji kaže: "Čuo sam Ibn-Sirina kako govori:
'Došla je Umm-Atijja, radijallahu anha, jedna od ensarijki koje su dale prisegu vjernosti Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i stigla u Basru, žureći se svome sinu koga nije tu zatekla. Potom nam je (rekao je Ibni-Sirin) Umm-Atijja ispričala: 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao nam je, a mi (Esma, kćerka Umejje, Safijja, kćerka Abdul-Mutaliba i Lejla, kćerka Kanifa i ja) kupasmo njegovu kćerku (Zejnebu). On nam reče: Okupajte je tri ili pet puta ili, ako bude potrebno, i više od toga, vodom i sidrom, a pri posljednjem pranju stavite kamfor, a kada završite, javite mi!' Pošto smo završile, bacio nam je svoj donji ogrtač i rekao: 'Omotajte joj ga oko cijelog tijela!' I nije

بَاب نَقْضِ شَعَرِ الْمَرْأَةِ

وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ لَا بَأْسَ أَنْ يُنْقَضَ شَعَرُ الْمَيِّتِ.

١٢٦٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَيُّوبُ وَسَمِعْتُ حَفْصَةَ بِنْتَ سِيرِينَ قَالَتْ حَدَّثَتْنَا أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهُنَّ جَعَلْنَ رَأْسَ بِنْتِ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثَلَاثَةَ قُرُونٍ نَقَضْنَهُ ثُمَّ غَسَلْنَهُ ثُمَّ جَعَلْنَهُ ثَلَاثَةَ قُرُونٍ.

بَاب كَيْفَ الْإِشْعَارُ لِلْمَيِّتِ

وَقَالَ الْحَسَنُ الْخِرْقَةُ الْخَامِسَةُ تَشُدُّ بِهَا الْفَخِذَيْنِ وَالْوَرِكَيْنِ تَحْتَ الدِّرْعِ.

١٢٦١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَنَّ أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ سِيرِينَ يَقُولُ جَاءَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ مِنَ اللَّاتِي بَايَعْنَ النَّبِيَّ ﷺ قَدِمَتِ الْبَصْرَةَ تُبَادِرُ ابْنًا لَهَا فَلَمْ تُدْرِكْهُ فَحَدَّثَتْنَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ وَنَحْنُ نَغْسِلُ ابْنَتَهُ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي قَالَتْ فَلَمَّا فَرَغْنَا أَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ

فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ذَلِكَ وَلَا أَدْرِي أَيُّ بَنَاتِهِ وَزَعَمَ أَنَّ الْإِشْعَارَ الْفُفْنَهَا فِيهِ وَكَذَلِكَ كَانَ ابْنُ سِيرِينَ يَأْمُرُ بِالْمَرْأَةِ أَنْ تُشْعَرَ وَلَا تُؤْزَرَ .

dodao više ništa. Ja ne znam koja je to bila od njegovih kćerki.'"
Ejjub smatra da izraz "iš'ar" znači "zamotajte je u ogrtač!". "Tako isto", kaže Ejjub, "i Ibni-Sirin naređivaše da se žena u cijelosti zamotava, a ne da se oblači."

باب هَلْ يُجْعَلُ شَعَرُ الْمَرْأَةِ ثَلَاثَةَ قُرُونٍ

TREBA LI KOSU UMRLOJ ŽENI PLESTI U TRI PLETENICE

١٢٦٢. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أُمِّ الْهُذَيْلِ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ ضَفَرْنَا شَعَرَ بِنْتِ النَّبِيِّ ﷺ تَعْنِي ثَلَاثَةَ قُرُونٍ وَقَالَ وَكِيعٌ قَالَ سُفْيَانُ نَاصِيَتَهَا وَقَرْنَيْهَا .

1262. PRIČAO NAM JE Kabisa, njemu prenio Sufjan od Hišama, on od Umm-Huzejla, a ova od Umm-Atijje, radijallahu anha, koja je rekla:
"Splele smo kosu kćerke Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem", podrazumijevajući pod tim Umm-Atijja tri plesna.
Veki' kaže da je Sufjan izjavio:
"Kosa njenog tjemena je bila jedna pletenica, a sa njene dvije strane glave, druge dvije pletenice."

بَاب يُلْقَى شَعَرُ الْمَرْأَةِ خَلْفَهَا

KOSA ŽENE SE PREBACI IZA NJE

١٢٦٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ قَالَ حَدَّثَتْنَا حَفْصَةُ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ تُوُفِّيَتْ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَتَانَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا بِالسِّدْرِ وِتْرًا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ ذَلِكَ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَغْتُنَّ فَآذِنَّنِي فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَّاهُ فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَضَفَرْنَا شَعَرَهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ وَأَلْقَيْنَاهَا خَلْفَهَا .

1263. PRIČAO NAM JE Musedded, kome je prenio Jahja b. Seid od Hišama b. Hassana, njemu ispričala Hafsa, prenoseći od Umm-Atijje, radijallahu anha, koja je rekla: "Umrla je jedna od kćerki Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nam je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:
'Okupajte je sidrom (lišćem lotosa) u neparnom broju: tri ili pet puta ili, ako uviđate potrebu, i više od toga, a na kraju stavite kamfor, ili (je rekao) nešto kamfora. I kada završite, javite mi!'
Pošto smo završile, javile smo mu, i on nam je dao svoj donji ogrtač. Potom smo joj splele kosu u tri pletenice, koje smo položile straga."[1]

1 Oslanjajući se na gornji hadis, mnogi učenjaci ne smatraju da je kupanje kupaču umrlog obavezno. Drugi, oslanjajući se na druge hadise, imaju suprotan stav. Ovi navode da je Ebu-Hurejre rekao:

BIJELA ODJEĆA KAO KEFINI

1264. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah b. Mubarek, ovoga Hišam b. Urva, prenoseći od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha, ovo: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zamotan je bio u tri bijele jemenske pamučne haljine iz (pokrajine) Sehulijje među kojima nije bilo košulje i turbana."[2]

بَاب الثِّيَابِ الْبِيضِ لِلْكَفَنِ

١٢٦٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ ابْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ يَمَانِيَةٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهِنَّ قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ .

KEFINI OD DVA DIJELA

1265. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Hammad, prenoseći od Seida b. Džubejra, on od (Abdullaha) b. Abbasa, radijallahu anhuma, slijedeće:

بَاب الْكَفَنِ فِي ثَوْبَيْنِ

١٢٦٥. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ وَاقِفٌ بِعَرَفَةَ

"Ko okupa mrtvaca, neka se i on sam okupa!" Ovo mišljenje dijele još Seid b. Musejjeb, Muhammed b. Sirin i Muhammed Zuhri, dok Neha'i, Ahmed i Ishak kažu: "...uzet će samo abdest!" Malik i Šafija ovo kupanje samo preporučuju, a opće mišljenje učenjaka je da ovo kupanje nije neopohodno. Ovo mišljenje dijele još Ibni-Abbas, Ibn-Omer, Aiša, Hasan Basri i Neha'i.

Prvi zasnivaju svoje mišljenje na Aišinoj izjavi: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, se kupaše zbog četiri slučaja: poslije polucije, petkom, poslije ispuštanja krvi i poslije kupanja mrtvaca." Ovu je izjavu zabilježio i Ibni-Huzejme u svom "Sahihu" i Hakim u svom "Mustedreku".

Ibni-Hibban je u svom "Sahihu" zabilježio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko okupa mrtvaca, neka se i on okupa, a ko ga bude nosio, neka uzme abdest!"

Ibni-Ebi-Šejbe je zapisao: "Pošto je halifa Alija okupao svoga oca, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je naredio da se i on okupa."

Druga grupa učenjaka smatra da gornje izjave nisu prenesene preko sasvim pouzdanih ljudi, a neki hadisi da su čak i apokrifni.

Darekutni donosi da je Ibni-Omer rekao: "Neko od nas se kupa, a neko ne kupa."

2 Muslim navodi da je Aiša rekla: "Muhammed je bio zamotan u tri haljine (platna) iz pokrajine Sehulijje iz Jemena, u kojima nije bilo ni saruka ni košulje."
Ebu-Davud u svom "Sunenu" ističe: "Muhammed je stavljen u jednu prugastu haljinu."
Preneseno je da je Ibni-Mes'ud rekao: "Pošto je Allahov Poslanik teško obolio, upitali smo ga: 'U kakve ćemo te kefine staviti?'
'Ako hoćete u ove moje haljine ili u jemenske, ili u egipatske.'" Učeni ljudi drže se ponajviše Aišine izjave.
– Šafija i Ahmed, držeći se slova hadisa, smatraju da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio zamotan u tri čaršafa koja su sezala iznad glave i ispod nogu,
– hanefije usvajaju hadis naveden kod Buharije, ali ga dopunjuju izjavom Džabira b. Semura: "Allahov Poslanik je stavljen u kefine od tri dijela: u košulju, u zamotač koji ide od vrata do stopala i čaršaf koji sezaše preko tjemena glave pa do ispod nogu",
– stavljanje saruka neki učenjaci smatraju mekruhom, dok neki to odobravaju.

إِذْ وَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَوَقَصَتْهُ أَوْ قَالَ فَأَوْقَصَتْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُحَنِّطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا .

"Dok je jedan čovjek stajao na Arefatu, pao je sa svoje jahaće životinje i slomio vrat (poginuo)", ili je rekao, "i ona mu je slomila vrat, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Okupajte ga vodom sa sidrom i zamotajte ga u dvije haljine. Ne namirisavajte ga i ne pokrivajte mu glavu (šalom), jer će on na Sudnjem danu biti proživljen izgovarajući telbijju.'"[1]

باب الْحَنُوطِ لِلْمَيِّتِ

O NAMIRISAVANJU MRTVACA

١٢٦٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ وَاقِفٌ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِعَرَفَةَ إِذْ وَقَعَ مِنْ رَاحِلَتِهِ فَأَقْصَعَتْهُ أَوْ قَالَ فَأَقْعَصَتْهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُحَنِّطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّ اللهَ يَبْعَثُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا .

1266. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu prenio Hammad od Ejjuba, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao: "Dok je jedan čovjek stajao sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na Arefatu, pao je sa jahaće životinje i ona ga je zgazila", ili je Ibni-Abbas rekao, "i ona ga je usmrtila, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Okupajte ga vodom sa sidrom i zamotajte ga u dvije haljinke, a nemojte ga namirisavati niti mu glavu pokrivati, jer će ga Allah na Sudnjem danu proživjeti da izgovara telbijju.'"

1 Iz hadisa se zaključuje:
– prema sadržaju navedenog hadisa, Šafija, Ahmed i Ishak dokazuju da hadžija koji umre u ihramu, ostaje i poslije smrti u svom ihramu i zbog toga mu se glava i ne pokriva niti se namirisava.
Ebu-Hanife, Malik i Evza'i smatraju da hadžiju umrlog u ihramu, treba opremiti kao što se oprema svaki drugi umrli. Ovo je mišljenje preneseno još od Aiše, Abdullaha b. Omera i Tavusa. "Hadž je započeti obred", kažu ovi, "koji se smrću kvari kao i započeti namaz ili post."
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Kada čovjek umre, kida se veza sa ovim svijetom izuzev u tri slučaja..."
Kefini mogu biti iz dva dijela, a za nuždu i od jednog čaršafa – haljinke,
– za hadžiju umrlog u ihramu, niko neće nastaviti dovršavanje njegovog hadža. Takav hadžija može se u cijelosti nadati nagradi kao i onaj koji je hadž potpuno završio. S obzirom da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u spomenutom slučaju nije nikom naredio da dovrši započeti hadž umrlog, poneki učenjaci ne dozvoljavaju obavljanje hadža za drugog.

KAKO SE ZAMOTAVA (U KEFINE) KO UMRE U IHRAMU

بَاب كَيْفَ يُكَفَّنُ الْمُحْرِمُ

1267. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Ebu-Avane od Ebu-Bišra, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhum, da je jednog čovjeka koji je bio u ihramu oborila njegova deva i vrat mu zgnječila (usmrtila ga). Mi smo bili tu sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, koji nam je rekao:
"Okupajte ga vodom sa sidrom i zamotajte ga u dvije haljinke, a nemojte ga namirisati i pokrivati mu glavu, jer će ga Allah na Sudnjem danu proživjeti a on će učiti telbijju."

١٢٦٧. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ أَنَّ رَجُلًا وَقَصَهُ بَعِيرُهُ وَنَحْنُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُمِسُّوهُ طِيبًا وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّ اللهَ يَبْعَثُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا .

1268. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad b. Zejd od Amra i Ejjuba, a oni od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum:
"Jedan je čovjek stajao na Arefatu sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa je pao sa svoje jahaće životinje.
Ejjub je kazao: '…pa je slomio vrat…', a Amr je rekao: '…pa mu je deva zdrobila vrat…'
On je potom umro i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Okupajte ga vodom sa sidrom, zamotajte ga u dvije haljinke, a ne namirisavajte ga, niti mu pokrivajte glavu, jer će on na Sudnjem danu biti tako proživljen', i prenio je Ejjub: 'izgovarat će telbijju', a Amr je prenio: 'izgovarajući telbijju'."

١٢٦٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرٍو وَأَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ قَالَ كَانَ رَجُلٌ وَاقِفٌ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِعَرَفَةَ فَوَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ قَالَ أَيُّوبُ فَوَقَصَتْهُ وَقَالَ عَمْرٌو فَأَقْصَعَتْهُ فَمَاتَ فَقَالَ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُحَنِّطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ أَيُّوبُ يُلَبِّي وَقَالَ عَمْرٌو مُلَبِّيًا .

OBLAČENJE UMRLOM SAŠIVENE ILI NESAŠIVENE HALJINE I KEFINI BEZ KOŠULJE

بَاب الْكَفَنِ فِي الْقَمِيصِ الَّذِي يُكَفُّ أَوْ لَا يُكَفُّ وَمَنْ كُفِّنَ بِغَيْرِ قَمِيصٍ

1269. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid prenoseći od Ubejdullaha, ovome Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma:
"Kada je umro Abdullah b. Ubejj (b. Selul), došao je njegov sin (Abdullah) Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:
'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, daj mi tvoju košulju da u nju spremim oca! Klanjaj mu dženazu i moli za njega oprost!'
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao mu je svoju košulju i rekao: 'Javi mi (kada se spremi) i ja ću mu klanjati dženazu!' On mu je javio i kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, htio da mu klanja dženazu, povukao ga je Omer, radijallahu anhu, i rekao: 'Zar ti Allah nije zabranio da učiš dovu dvoličnjacima?'
'Ja imam', rekao je Muhammed, 'dva izbora. Uzvišeni Allah je rekao: Traži za njih oprost ili ne traži! Da tražiš za njih oprost sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti.'
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potom mu je klanjao dženazu, pa je objavljeno: 'Ne klanjaj dženazu nikada nikome koji od njih umre!'"[1]

١٢٦٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ عَبْدَاللهِ ابْنَ أُبَيٍّ لَمَّا تُوُفِّيَ جَاءَ ابْنُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَعْطِنِي قَمِيصَكَ أُكَفِّنْهُ فِيهِ وَصَلِّ عَلَيْهِ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ فَأَعْطَاهُ النَّبِيُّ ﷺ قَمِيصَهُ فَقَالَ آذِنِّي أُصَلِّي عَلَيْهِ فَآذَنَهُ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ جَذَبَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ أَلَيْسَ اللهُ نَهَاكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ فَقَالَ أَنَا بَيْنَ خِيَرَتَيْنِ قَالَ (اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللهُ لَهُمْ) فَصَلَّى عَلَيْهِ فَنَزَلَتْ (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ) .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– dio kefina je i košulja, bile joj strane sašivene ili ne. Muhammed b. Sirin volio je da košulja bude sa strane sašivena kao i kod živih osoba,
– mrtvacu nemuslimanu zabranjeno je klanjati dženazu. Ibni-Tin je rekao: "Musliman ne treba kupati svoje umrle roditelje, spuštati ih u grob i zakopavati, osim ako nema ko drugi to obaviti."
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Kada umre nemusliman, njegov živi sin musliman okupat će ga, zamotati u kefine i zakopati, jer je tako Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio halifi Aliji prilikom smrti njegova oca Ebu-Taliba."

١٢٧٠. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرٍو سَمِعَ جَابِرًا رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ أَتَى النَّبِيُّ ﷺ عَبْدَاللهِ بْنَ أُبَيٍّ بَعْدَ مَا دُفِنَ فَأَخْرَجَهُ فَنَفَثَ فِيهِ مِنْ رِيقِهِ وَأَلْبَسَهُ قَمِيصَهُ .

1270. PRIČAO NAM JE Malik b. Isma'il, njemu Ibni-Ujejne, prenoseći od Amra koji je čuo Džabira, radijallahu anhu, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je Abdullahu b. Ubejju, pošto je on bio već ukopan, dao ga izvaditi, ubacio u njega svoje pljuvačke i obukao mu svoju košulju."[2]

بَاب الْكَفَنِ بِغَيْرِ قَمِيصٍ

KEFINI BEZ KOŠULJE

١٢٧١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كُفِّنَ النَّبِيُّ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ سُحُولٍ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ .

1271. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sufjan od Hišama, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zamotan je bio u tri (bijele) pamučne haljine iz Suhula bez košulje i turbana."

١٢٧٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ .

1272. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Jahja od Hišama i rekao: "Pričao mi je otac, prenoseći od Aiše, radijallahu anha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio zamotan u tri (bijele) haljine (čaršafa), bez košulje i bez turbana."

2 Iz hadisa se razabire:
– dozvoljeno je vaditi mrtvaca iz groba radi nekog opravdanog razloga, kao radi klanjanja dženaze, dok se tijelo nije još nadulo, iako to nije preporučljivo.
Ešheb je rekao: "Kada se mrtvac zakopa, nema više vađenja, nego će mu se dženaza klanjati onako zakopanom."
U "Mebsutu" i "Bedai'u" stoji: "Ako je mrtvac prilikom stavljanja u grob bio slučajno okrenut mimo kible ili položen na svoju lijevu stranu ili mu glava stavljena na mjesto nogu i zemlja se na njega već navalila, neće se grob zbog toga otvarati i takvi propusti naknadno ispravljati. Ako je grob ozidan ciglom, kamenom ili kojim drugim tvrdim materijalom i zemlja se nije na mrtvaca navalila, cigle će se izvaditi, propusti ispraviti, pa mrtvaca okupati, ako nije bio ranije okupan." Ovo je mišljenje i Ešheba.
Šafija je rekao: "Dozvoljeno je otvoriti grob, ako je mrtvac položen na suprotnu stranu od kible."
Prenošenje mrtvaca iz mjesta u mjesto jedni učenjaci dozvoljavaju u razdaljini jedne do dvije milje, odnosno musafirski put od osamdest dva kilometra, pa i u neograničenoj razdaljini, dok drugi to smatraju mekruhom, bez obzira na razdaljinu.
Od imama Muhammeda preneseno je da je on, prenošenje mrtvaca iz mjesta u drugo mjesto (grad), smatrao grijehom, ali ostali učenjaci hanefijske škole to dozvoljavaju činiti. Sa'd b. Ebi-Vekas i Seid b. Zejd umrli su u Akiku, a preneseni i zakopani u Medini.
U "El-Haviji" se navodi da je Šafija rekao: "Ja ne volim postupak prenošenja mrtvaca iz mjesta u mjesto, izuzev ako je tu blizu Mekka, Medina ili Jerusalem i umrli je pred smrt zaželio da se tamo prenese i pokopa."
Imam Ahmed ne smatra da je zabranjeno prenošenje mrtvaca iz jednog groba u drugi, jer je Mu'az iskopao svoju suprugu i prenio je u drugi grob. Kadi Husein i Begavi su ovo uvrstili u zabranjeni akt (haram).

KEFINI BEZ TURBANA

1273. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zamotan u tri bijele haljine (platna) iz Suhula bez košulje i turbana.

KEFINI (SE UZIMAJU) IZ CJELOKUPNE IMOVINE UMRLOG

Ovo kažu Ata, Zuhri, Amr b. Dinar i Katade.
Amr b. Dinar još dodaje: "I namirisavanje se podmiruje iz cjelokupne imovine umrlog."
Ibrahim Neha'i je rekao: "Počinje se prvo sa (nabavkom) kefina, zatim sa isplatom duga, a potom sa izvršavanjem oporuke (umrlog)."
A Sufjan kaže: "Plaćanje za grob (kopanje) i kupanje smatra se troškovima kefina (opreme)."

1274. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed Mekki, njemu Ibrahim b. Sa'd, prenoseći od Sa'da (b. Ibrahima), a on od svoga oca:
"Abdur-Rahmanu b. Avfu, radijallahu anhu, doneseno je jednog dana jelo, pa je on rekao: 'Ubijen je Mus'ab b. Umejr, a on je bio bolji od mene, i nije se našlo ništa u što bi se zamotao osim jednog (njegovog) ogrtača i ubijen je Hamza', ili je rekao, 'ubijen je jedan drugi čovjek, bolji od mene i nije imao ništa u što bi se zamotao osim jednog (njegovog) ogrtača, pa sam se stvarno uplašio da nam naša dobra djela u ovozemnom životu nisu ubrzana, a zatim je počeo plakati.'"

بَاب الْكَفَنِ بِلَا عِمَامَةٍ

١٢٧٣. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ .

بَاب الْكَفَنُ مِنْ جَمِيعِ الْمَالِ

وَبِهِ قَالَ عَطَاءٌ وَالزُّهْرِيُّ وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ وَقَتَادَةُ وَقَالَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ الْحَنُوطُ مِنْ جَمِيعِ الْمَالِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ يُبْدَأُ بِالْكَفَنِ ثُمَّ بِالدَّيْنِ ثُمَّ بِالْوَصِيَّةِ وَقَالَ سُفْيَانُ أَجْرُ الْقَبْرِ وَالْغَسْلِ هُوَ مِنَ الْكَفَنِ .

١٢٧٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أُتِيَ عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَوْمًا بِطَعَامِهِ فَقَالَ قُتِلَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَكَانَ خَيْرًا مِنِّي فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مَا يُكَفَّنُ فِيهِ إِلَّا بُرْدَةٌ وَقُتِلَ حَمْزَةُ أَوْ رَجُلٌ آخَرُ خَيْرٌ مِنِّي فَلَمْ يُوجَدْ لَهُ مَا يُكَفَّنُ فِيهِ إِلَّا بُرْدَةٌ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَكُونَ قَدْ عُجِّلَتْ لَنَا طَيِّبَاتُنَا فِي حَيَاتِنَا الدُّنْيَا ثُمَّ جَعَلَ يَبْكِي .

KAKO POSTUPITI AKO SE NE NAĐE VIŠE OSIM JEDNOG PLATNA

باب إِذَا لَمْ يُوجَدْ إِلَّا ثَوْبٌ وَاحِدٌ

1275. PRIČAO NAM JE Ibni-Mukatil, njega obavijestio Abdullah, ovoga Šu'be, prenoseći od Sa'da b. Ibrahima, a on od svoga oca Ibrahima, da je Abdur-Rahmanu b. Avfu, radijallahu anhu, doneseno jelo, a on je postio, pa je rekao:
"Poginuo je Mus'ab b. Umejr, a bio je bolji od mene, i zamotan je u samo jedan (svoj ogrtač: kada mu se pokrila glava, pojavile su mu se noge, a kada su mu se pokrile noge, ukazala mu se glava."
A mislim da je on još rekao: "Ubijen je i Hamza, a i on je bolji od mene. Od ovog svijeta pruženo nam je ono što je pruženo", ili je rekao: "Od ovog svijeta dato nam je ono što je dato i već smo se uplašili da nam naša dobra djela ne budu ubrzana."
Potom je počeo plakati, pa je i jelo ostavio.[1]

١٢٧٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ أُتِيَ بِطَعَامٍ وَكَانَ صَائِمًا فَقَالَ قُتِلَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي كُفِّنَ فِي بُرْدَةٍ إِنْ غُطِّيَ رَأْسُهُ بَدَتْ رِجْلَاهُ وَإِنْ غُطِّيَ رِجْلَاهُ بَدَا رَأْسُهُ وَأُرَاهُ قَالَ وَقُتِلَ حَمْزَةُ وَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي ثُمَّ بُسِطَ لَنَا مِنَ الدُّنْيَا مَا بُسِطَ أَوْ قَالَ أُعْطِينَا مِنَ الدُّنْيَا مَا أُعْطِينَا وَقَدْ خَشِينَا أَنْ تَكُونَ حَسَنَاتُنَا عُجِّلَتْ لَنَا ثُمَّ جَعَلَ يَبْكِي حَتَّى تَرَكَ الطَّعَامَ.

KADA BUDU KEFINI SAMO TOLIKI KOLIKO SE MOŽE POKRITI SAMO GLAVA ILI NOGE UMRLOG, POKRIT ĆE MU SE NJIMA SAMO GLAVA

باب إِذَا لَمْ يَجِدْ كَفَنًا إِلَّا مَا يُوَارِي رَأْسَهُ أَوْ قَدَمَيْهِ غَطَّى رَأْسَهُ

1276. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac od A'meša, kome je prenio Šekik od Habbaba, radijallahu anhu:
"Preselili smo se sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, (iz Mekke u Medinu), tražeći Allahovo lice. I Allah nam je dao nagradu za to. Neko od nas već je umro, a svoje nagrade nije ni načeo. Između tih je i Mus'ab b. Umejr. Nekom od nas je njegov plod već sazreo i on ga ubire.

١٢٧٦. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا شَقِيقٌ حَدَّثَنَا خَبَّابٌ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ نَلْتَمِسُ وَجْهَ اللهِ فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللهِ فَمِنَّا مَنْ مَاتَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا مِنْهُمْ

1 Iz hadisa se razabire:
– svi troškovi ukopa podmiruju se iz cjelokupne ostavštine umrlog,
– kefin za nuždu može biti samo jedna haljinka,
– dobre poslove dobrih ljudi treba isticati kao uzoran primjer,
– Božije blagodati treba isticati, priznajući svoju nedovoljnu zahvalnost na istim.

Mus'ab je bio ubijen na dan (bitke) na Uhudu i mi nismo našli ništa u šta bismo ga zamotali, nego samo jedan (njegov) ogrtač. Kada smo njime pokrili glavu, ostale su mu noge nepokrivene, a kada smo mu pokrili noge, ostala mu je glava otkrivena. Potom nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da mu pokrijemo glavu, a na noge da mu stavimo izhir (rogozinu)."[1]

مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَمِنَّا مَنْ أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِبُهَا قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ فَلَمْ نَجِدْ مَا نُكَفِّنُهُ إِلَّا بُرْدَةً إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلاَهُ وَإِذَا غَطَّيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ فَأَمَرَنَا النَّبِيُّ ﷺ أَنْ نُغَطِّيَ رَأْسَهُ وَأَنْ نَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ مِنَ الْإِذْخِرِ .

O ONOME KOJI JE PRIPREMIO KEFINE U DOBA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, I ZA TO MU SE NIJE PRIGOVORILO

بَاب مَنِ اسْتَعَدَّ الْكَفَنَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُنْكَرْ عَلَيْهِ

1277. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu Ibn-Ebi-Hazim od svoga oca, a on od Sehla, radijallahu anhu, da je jedna žena donijela Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, istkan pamučni ogrtač.

"Znate li" (upitao je Sehl), "šta je to burda (ogrtač)?" "To je plašt" – odgovorili su (prisutni).

"Da" – rekao je on.

"Istkala sam ga", rekla je žena, "svojom rukom i došla da ti ga dam da ga obučeš."

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, budući da mu je bio potreban, uzeo ga je, izašao k nama, i obukao ga. Potom se on svidio jednome koji reče: "Daj mi ga! Divan li je!" Prisutni su rekli: "Nisi dobro učinio! Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve

١٢٧٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتِ النَّبِيَّ ﷺ بِبُرْدَةٍ مَنْسُوجَةٍ فِيهَا حَاشِيَتُهَا أَتَدْرُونَ مَا الْبُرْدَةُ قَالُوا الشَّمْلَةُ قَالَ نَعَمْ قَالَتْ نَسَجْتُهَا بِيَدِي فَجِئْتُ لِأَكْسُوَكَهَا فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ ﷺ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا إِزَارُهُ فَحَسَّنَهَا فُلاَنٌ فَقَالَ اكْسُنِيهَا مَا أَحْسَنَهَا قَالَ الْقَوْمُ مَا أَحْسَنْتَ لَبِسَهَا النَّبِيُّ ﷺ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا ثُمَّ سَأَلْتَهُ وَعَلِمْتَ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ قَالَ إِنِّي وَاللهِ مَا سَأَلْتُهُ لِأَلْبَسَهُ إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لِتَكُونَ كَفَنِي قَالَ سَهْلٌ فَكَانَتْ كَفَنَهُ .

---

1 Iz hadisa se zaključuje:
– kada je pokrivač kraći od mrtvaca, tada ga treba navući na glavu umrlog, a noge pokriti nečim drugim, pa makar i travom. Ako je pokrivač toliko kratak, da ne može pokriti istovremeno glavu i sramotne dijelove tijela, tada se sa njim pokrivaju samo sramotni dijelovi, a ostala mjesta drugim prikladnim sredstvom, pa makar trstikom ili sličnom travom.
Sramotni dijelovi tijela mrtvaca moraju se prvenstveno pokriti kao i kod živih osoba. Te dijelove gledati i dodirivati ih rukama strogo je zabranjeno, izuzev međusobnog doticaja živih bračnih drugova.
Hasan Basri prenio je od Ebu-Hanife slijedeće: "Mrtvac se pokrije jednim povećim čaršafom, upravo onako kako to čini živi čovjek kada se htjedne kupati." S obzirom da je takvo kupanje u praksi teško sprovesti, poneki učenjaci smatraju da je dovoljno pokriti samo teški avret mrtvaca, tj. njegov spolni organ i stražnjicu.
U "Bedai'u" stoji: "Sramotne dijelove kupač pere, podvukavši ruku ispod pokrivača. Kupač treba prethodno ruku zamotati u krpu ili obući rukavicu."

sellem, bio ga je uzeo sebi, jer mu je bio potreban. Ti si ga od njega zaiskao, a znao si da te on neće odbiti."
"Tako mi Allaha", rekao je ovaj, "nisam ga zaiskao da ga oblačim. Zaiskao sam ga samo da mi bude kefin."
"I taj ogrtač mu je i bio kefin" – rekao je Sehl.[2]

UČESTVOVANJE ŽENA U ISPRAĆAJU DŽENAZA

بَاب اتِّبَاعِ النِّسَاءِ الْجَنَائِزَ

1278. PRIČAO NAM JE Kabisa b. Ukbe, njemu Sufjan prenoseći od Halida Hazzaa, on od Umm-Huzejla, a ova od Umm-Atijje, radijallahu anha, slijedeće:
"Odvraćane smo od slijeđenja dženaza, samo nam to nije odlučno učinjeno."[3]

١٢٧٨. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ أُمِّ الْهُذَيْلِ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ نُهِينَا عَنِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُعْزَمْ عَلَيْنَا .

2 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– velika darežljivost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. On sa sebe poklanja ogrtač, iako mu je bio neophodan,
– lične stvari učenih ljudi treba cijeniti,
– životne potrebe treba pribaviti prije nego od njih nešto stvarno ustreba,
– molbu osobe kojoj je nešto potrebno ne treba odbijati, nego joj treba pomoći koliko i kako se može.

3 Gledajući na Umm-Atijinu izjavu, učestvovanje žena na dženazama ne podliježe strogoj zabrani, nego spada samo u mekruh.
Kurtubi i veliki broj učenjaka, držeći se slova spomenute izjave, učestvovanje žena na dženazama smatraju drugostepenom strožijom zabranom (nehjun tenzihijjun).
Učestvovanje žena u dženazama mekruhom su smatrali Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Omer, Aiša, Ebu-Umame, Ibrahim Neha'i, Hasan Basrija, Mesruk, Ibni-Sirin, Evza'i, Ahmed i Ishak.
Sufjan Sevri je rekao: "Novotarija je da žene učestvuju u pratnji dženaze."
Ebu-Hanife je rekao: "Nema nikakve potrebe da žene prate dženazu."
Preneseno je da su učestvovanje žena u praćenju dženaze dozvoljavali Abdullah b. Abbas, Kasim, Salim, Zuhri i Rebi'a.
Malik je dozvolio da dženazu prate starije žene, a da to čine mlađe, smatraše mekruhom – pokuđenim činom.
Šafija smatra učestvovanje žena u dženazi općenito mekruhom.
Ibni-Hazm je izjavio: "Ženama nije zabranjeno učestvovanje u dženazama." Izjave o toj zabrani nisu dovoljno jasne i precizne. Neke su od njih nepotpunog seneda, neke nejasne, a u nekim se ne zna ko je to zabranio, da li Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ili neko od ashaba, kao što je slučaj sa Atijinom izjavom navedenoj kod Buharije.
Pretpostavljajući da je Atijjina izjava jasna i precizna, iz nje se može zaključiti da je učestvovanje žena u dženazi samo mekruh, a nikako haram. Ovo potvrđuje i izjava Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na jednoj dženazi i da je Omer tu vidio jednu ženu, pa je na nju uzviknuo, a Vjerovjesnik mu rekao: "Omere, ostavi je! Njeno oko je tužno, a duša rasplakana."
Ovu je izjavu zabilježio Hakim u svom "Mustedreku", navodeći da ona odgovara uvjetima kod Buharije i Muslima.

SMIJE LI ŽENA UPRAŽNJAVATI RADNJE PROPISANE U ŽALOSTI ZBOG NEKOG DRUGOG OSIM MUŽA?

بَاب إِحْدَادِ الْمَرْأَةِ عَلَى غَيْرِ زَوْجِهَا

1279. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Bišr b. Mufeddal, ovome je prenio Seleme b. Alkame od Muhammeda b. Sirina: "Umro je sin Umm-Atijje, radijallahu anha, i kada se navršio treći dan (po smrti), ona je zatražila miris, njim se namazala i rekla:
"Zabranjeno nam je da više od tri dana žalimo ikoga osim muža."

١٢٧٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ تُوُفِّيَ ابْنٌ لِأُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الثَّالِثُ دَعَتْ بِصُفْرَةٍ فَتَمَسَّحَتْ بِهِ وَقَالَتْ نُهِينَا أَنْ نُحِدَّ أَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثٍ إِلَّا بِزَوْجٍ .

1280. PRIČAO NAM JE Humejdi, njemu Sufjan od Ejjuba b. Musaa, ovome prenio Humejd b. Nafi' od Zejnebe bint Ebi-Seleme koja je rekla:
"Kada je došla vijest iz Šama o smrti Ebu-Sufjana, Umm-Habiba (kći Ebi-Sufjana), radijallahu anha, zatražila je miris pri koncu trećeg dana; namaza svoje obraze i podlaktice i reče: 'Ovo mi nije trebalo da nisam čula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže:
Nijednoj ženi, koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan, nije dozvoljeno da provodi žalost za umrlim više od tri dana, osim za mužem, koga će supruga žaliti četiri mjeseca i deset dana.'"

١٢٨٠. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ نَافِعٍ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَتْ لَمَّا جَاءَ نَعْيُ أَبِي سُفْيَانَ مِنَ الشَّأْمِ دَعَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا بِصُفْرَةٍ فِي الْيَوْمِ الثَّالِثِ فَمَسَحَتْ عَارِضَيْهَا وَذِرَاعَيْهَا وَقَالَتْ إِنِّي كُنْتُ عَنْ هَذَا لَغَنِيَّةً لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ فَإِنَّهَا تُحِدُّ عَلَيْهِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا .

Ženama nije dozvoljeno da klanjaju dženaza-namaz, a niti da se nađu među klanjačima.
Preko Jezida b. Ebi-Habiba je preneseno: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je prisustvovao klanjanju dženaze jednom čovjeku i kada je mrtvac postavljen da mu se dženaza klanja, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, primijetio je tu neku ženu i upitao ko je ona.
'To je sestra umrlog' – rekli su mu.
'Vrati se natrag' – rekao joj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i nije htio klanjati dženazu sve dok ona nije otišla i zamakla."
Drugom prilikom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je nekoj ženi: "Vrati se natrag, inače ću se ja vratiti!"

١٢٨١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ نَافِعٍ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُحِدُّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا .

1281. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik od Abdullaha b. Ebi-Bekra b. Muhammeda b. Amra b. Hazma, on od Humejda b. Nafija, ovaj od Zejnebe bint Ebi-Seleme koja kaže:
"Unišla sam Umm-Habibi, supruzi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i ona reče: 'Čula sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: Nijednoj ženi, koja vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, nije dozvoljeno da provodi žalost za umrlim više od tri dana, izuzev za mužem i to četiri mjeseca i deset dana.'

١٢٨٢. ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ حِينَ تُوُفِّيَ أَخُوهَا فَدَعَتْ بِطِيبٍ فَمَسَّتْ بِهِ ثُمَّ قَالَتْ مَا لِي بِالطِّيبِ مِنْ حَاجَةٍ غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِامْرَأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُحِدُّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا .

1282. Zatim sam unišla Zejnebi bint Džahš kada joj je umro brat, pa je ona zatražila miris i namazala se, potom rekla: 'Ja nemam potrebe za mirisom, nego sam čula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (gdje kaže) sa minbera:
Nijednoj ženi, koja vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, nije dozvoljeno da provodi žalost za umrlim više od tri dana, izuzev za mužem i to četiri mjeseca i deset dana.'"[1]

O POSJEĆIVANJU GROBOVA

بَاب زِيَارَةِ الْقُبُورِ

١٢٨٣. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرٍ فَقَالَ اتَّقِي اللهَ وَاصْبِرِي قَالَتْ إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبْ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ ﷺ فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ ﷺ

1283. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be od Sabita, ovaj od Enesa b. Malika koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pokraj jedne žene koja je plakala pored jednog groba, i rekao joj:
'Boj se Allaha i budi strpljiva!'
'Dalje od mene! Tebe nije zadesila moja nesreća!'
Nije prepoznala onog ko joj je to rekao.

1 Iz hadisa se zaključuje:
– supruga je dužna da provodi žalost za svojim mužem četiri mjeseca i deset dana, a žaliti drugog može najviše tri dana,
– ova se ograničenja ne odnose i na suprugu nemuslimanku, jer je u hadisu rečeno: "…žena koja vjeruje u Allaha i u Sudnji dan…",
– navedena ograničenja ne odnose se ni na maloljetnu suprugu, jer izraz u hadisu "imre'etun" znači samo punoljetnu suprugu.

فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَّابِينَ فَقَالَتْ لَمْ أَعْرِفْكَ فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى .

Zatim joj je rečeno da je to (bio) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem Ona je, potom, otišla kući Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i na vratima nije našla vratara (kao kod vladara).
'Nisam te poznala' – rekla mu je.
'Prava strpljivost je pri prvom udarcu' – odgovorio je on."[1]

IZJAVA VJEROVJESNIKA: "UMRLI SE PATI ZBOG PLAČA NJEGOVE PORODICE ZA NJIM ", AKO JE NARICANJE BILO OBIČAJ UMRLOG

بَاب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ يُعَذَّبُ الْمَيِّتُ بِبَعْضِ بُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ إِذَا كَانَ النَّوْحُ مِنْ سُنَّتِهِ

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا) وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ كُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ مِنْ سُنَّتِهِ فَهُوَ كَمَا قَالَتْ

Uzvišeni Allah je rekao:
"Čuvajte sebe i svoje porodice od džehennemske vatre!" A Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "…Svaki od vas je pastir i svaki će biti odgovoran za ono što mu je povjereno da čuva."

1 Iz hadisa se zaključuje:
– taktičnost i skromnost Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, prema neukom svijetu.
– učeni ljudi treba uvijek i svugdje da propagiraju činjenje dobrih djela, a odvraćaju od zla i nevaljalštine,
– dobar savjet treba prihvatiti, bez obzira od koga on bio učinjen,
– osnov svakog posla, pa i ibadeta je strpljivost,
– dozvoljeno je i muškarcima i ženama posjećivati grobove, bili to grobovi muslimana ili nemuslimana.
Muslim navodi sa senedom da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ranije sam vam zabranjivao posjećivanje grobova, a sada ih posjećujte, jer to podsjeća čovjeka na budući svijet."
Ebu-Davud preko Ebu-Hurejre zabilježio je slijedeću Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Muhammed je posjetio grob svoje majke i pokraj njega plakao toliko da je rasplakao i svoje drugove oko sebe."
"Tražio sam dozvolu od svoga Gospodara Allaha da molim za oprost njenih grijeha, pa mi nije dozvolio. Potom sam tražio dozvolu da joj posjećujem grob i to mi je dozvolio. Sada i vi posjećujte grobove, jer to ljude podsjeća na smrt."
Preneseno je da je halifa Omer došao na groblje, mrtvim nazvao selam, a potom rekao: "Vidio sam i čuo Vjerovjesnika da im naziva selam."
Poneki učenjaci posjetu žene grobovima smatraju mekruhom, ali većina ih to dozvoljava, oslanjajući se na izjavu Abdullaha b. Mulejke: "Aiša se vraćala jednog dana sa groblja i ja sam je upitao: 'Majko pravovjernih, odakle to ideš?'
'Sa groba brata Abdur-Rahmana b. Ebi-Bekra.'
'Zar nije', upitao sam, 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio posjećivanje grobova?'
'Da', rekla je ona, 'ranije je on to zabranjivao, a kasnije je naredio da se posjećuju.'"
Podijeljena su mišljenja učenjaka o posjeti groblja, djevojkama i mladim ženama, bilo pojedinačno ili zajedno sa muškarcima.
Kurtubi kaže: "Posjećivanje grobova mlađem ženskinju zajedno sa muškarcima je strogo zabranjeno, a staricama je dozvoljeno, dok samostalna pojedinačna posjeta je svakom i svima dozvoljena."
Ibni-Ebi-Šejbe ističe da su konkretnu posjetu žena dozvoljavali Alija Ibni-Mes'ud i Enes. Fatima je svakog petka posjećivala grob Hamze. Halifa Omer je išao na grob svoga oca, sjedio pokraj njega i tu činio dovu za dobro njegove duše.

عَائِشَةُ رَضِي اللهُ عَنْهَا (لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) وَهُوَ كَقَوْلِهِ (وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ) ذُنُوبًا (إِلَى حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ) وَمَا يُرَخَّصُ مِنَ الْبُكَاءِ فِي غَيْرِ نَوْحٍ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا وَذَلِكَ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ .

Kada naricanje nije od njegova običaja, to je kao što je Aiša, radijallahu anha, citirala: "Niko neće nositi tuđi teret…", a to je u skladu sa govorom Uzvišenog: "Ako osoba opterećena grijehom, pozove za ispomoć svoga brata, neće se time on htjeti opteretiti."
Ovo je poglavlje i o onom što je od plača bez naricanja dozvoljeno.
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Neće niko biti nasilno ubijen, a da jedan dio njegove krvi, neće teretiti prvog sina Adema, a to je zato što je on prvi počinio ubistvo."

١٢٨٤. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ وَمُحَمَّدٌ قَالَا أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا قَالَ أَرْسَلَتِ ابْنَةُ النَّبِيِّ ﷺ إِلَيْهِ إِنَّ ابْنًا لِي قُبِضَ فَأْتِنَا فَأَرْسَلَ يُقْرِئُ السَّلَامَ وَيَقُولُ إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى وَكُلٌّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ تُقْسِمُ عَلَيْهِ لَيَأْتِيَنَّهَا فَقَامَ وَمَعَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَمَعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَأُبَيُّ ابْنُ كَعْبٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَرِجَالٌ فَرُفِعَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ الصَّبِيُّ وَنَفْسُهُ تَتَقَعْقَعُ قَالَ حَسِبْتُهُ أَنَّهُ قَالَ كَأَنَّهَا شَنٌّ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ فَقَالَ سَعْدٌ يَا رَسُولَ اللهِ مَا هَذَا فَقَالَ هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللهُ مِنْ عِبَادِهِ الرُّحَمَاءَ .

1284. PRIČAO NAM JE Abdan i Muhammed prenoseći od Abdullaha, njemu Asim b. Sulejman, prenoseći od Ebi-Osmana, ovome Usame b. Zejd, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Kći Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (Zejneba) poslala je po Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: 'Moj sin je na samrti i dođi nam!' Potom je on poselamio i poručio, rekavši:
'Allahu pripada ono šta je uzeo, a i ono što je kome dao. Kod Njega je svakome rok tačno određen, pa neka bude strpljiva i računa na nagradu!'
Ona je, potom, opet poslala po njega i zaklela ga da joj bezuvjetno dođe, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ustao i sa njim Sa'd b. Ubade, Mu'az b. Džebel, Ubej b. Ka'b, Zejd b. Sabit i još neki.
Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, po dolasku, dijete je podignuto, a duša mu već hroptaše. Mislim, rekao je Usame da je on još rekao: 'Pa on je (suh) kao mješčić!' Potom su mu oči zasuzile, pa je Sa'd rekao: 'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, šta je to?'
'Ovo je samilost koju je Allah stavio u srca svojih robova. Allah je milostiv samo svojim samilosnim robovima.'"[2]

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– preporučljivo je da se kod umirućeg nađu osobe koje će umrlom učiniti dovu. Ovu posjetu treba činiti samoinicijativno i bez poziva bolesnika,

١٢٨٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ هِلَالِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ شَهِدْنَا بِنْتًا لِرَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ قَالَ فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ قَالَ فَقَالَ هَلْ مِنْكُمْ رَجُلٌ لَمْ يُقَارِفِ اللَّيْلَةَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا قَالَ فَانْزِلْ قَالَ فَنَزَلَ فِي قَبْرِهَا .

1285. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Ebu-Amir, kome je prenio Fulejh b. Sulejman od Hilala b. Alije, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu:

"Prisustvovali smo dženazi (Rukajje) kćerke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je", rekao je Enes, "nad grobom i vidio sam", dodao je Enes, "kako mu oči suze[1]. Potom je on", kaže Enes, "upitao: 'Ima li među vama neko, ko nije sinoć spolno općio?'

'(Nisam) ja' – rekao je Ebu-Talha.

'Siđi (u grob)!' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'Potom je on', kaže Enes, 'sišao u njen grob.'"[2]

– kada nas neko zakune Allahom, tražeći našu uslugu, dužnost nam je toj zakletvi udovoljiti u granicama Šerijata i stvarne naše mogućnosti,
– u muci trebamo biti strpljivi i umjesto tuge pokazivati veselost,
– pri susretu sa ljudima treba se prvo sa njima pozdraviti, pa onda otpočeti razgovor,
– bolesnika treba obilaziti, bio on siromah ili bogat, bila to odrasla osoba ili dijete,
– prema drugima treba biti taktičan, ljubazan i samilostan,
– plakati za umrlim, bez naricanja i kukanja je dozvoljeno. Tirmizi u svom "Šemailu" i Nesai u svom "Musnedu" sa senedom, donose da je Ibni-Abbas rekao: "Kada je jedna maloljetna kćerka Allahovog Poslanika bila na umoru, on ju je uzeo u naručje, prigrlio, a potom stavio svoju ruku na nju i zaplakao. Utom je zaplakala i Umm-Ejmen, pa joj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Umm-Ejmen, što plačeš, kada je Allahov Poslanik kod tebe?'
'Kako da ja ne plačem, kada plače Allahov Poslanik!'
'Ja nisam', odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'plakao, nego samo iz samilosti.'"
Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi: "Žene su plakale za Rukajjom, kćerkom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, pa im je Omer to zabranio i Allahov Poslanik mu je rekao:
'Omere, ostavi ih!'
'Čuvajte se vi šejtanskog kričanja. Kada plač nastaje iz oka i srca tada je ono iz samilosti, a kada je od jezika i ruku, tada je ono od šejtana.'
Fatima je plakala na grobu Rukajje, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svojom rukom trao joj je suze sa lica."

1 Iz hadisa se zaključuje:
– plakati za umrlim iz samilosti i sažaljenja je dozvoljeno, ali bez kukanja i naricanja,
– umrlu ženu spuštaju u grob muškarci, prvenstveno njen bliži rod,
– dozvoljeno je sjesti pokraj groba prije nego se mrtvac položi u njega. Šafija i Ibni-Mes'ud to ne dozvoljavaju. Ovi se oslanjaju na Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu, koju Muslim navodi u ovom vidu: "Da neko od vas sjedne na žar i haljina mu izgori sve do kože, bolje mu je nego da sjedne pokraj groba (prije spuštanja mrtvaca u grob)."

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– preporučljivo je da se kod umirućeg nađu osobe koje će umrlom učiniti dovu. Ovu posjetu treba činiti samoinicijativno i bez poziva bolesnika,
– kada nas neko zakune Allahom, tražeći našu uslugu, dužnost nam je toj zakletvi udovoljiti u granicama Šerijata i stvarne naše mogućnosti,

١٢٨٦. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ عُبَيْدِاللهِ بْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَ تُوُفِّيَتِ ابْنَةٌ لِعُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِمَكَّةَ وَجِئْنَا لِنَشْهَدَهَا وَحَضَرَهَا ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَإِنِّي لَجَالِسٌ بَيْنَهُمَا أَوْ قَالَ جَلَسْتُ إِلَى أَحَدِهِمَا ثُمَّ جَاءَ الْآخَرُ فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِي فَقَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لِعَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ أَلَا تَنْهَى عَنِ الْبُكَاءِ فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ لَيُعَذَّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ .

1286. PRIČAO NAM JE Abdan, njemu Abdullah od Ibni-Džurejdža, ovome ispričao Abdullah b. Ubejdullah b. Ebi-Mulejke:
"Umrla je u Mekki kćerka Osmanova, radijallahu anhu, i došli smo da joj prisustvujemo dženazi. Bili su prisutni još i Ibni-Omer i Ibni-Abbas, radijallahu anhuma. Ja sam sjedio između njih dvojice, ili je Abdullah rekao: "sjedio sam pokraj jednog od njih, a onda je došao drugi i sjeo pored mene. Tada je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, rekao Amru b. Usmanu:
'Zar nećeš zabraniti plač?'
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Umrli se kažnjava zbog plakanja porodice za njim.'"

١٢٨٧. فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَدْ كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ بَعْضَ ذَلِكَ ثُمَّ حَدَّثَ قَالَ صَدَرْتُ مَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مِنْ مَكَّةَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَيْدَاءِ إِذَا هُوَ بِرَكْبٍ تَحْتَ ظِلِّ سَمُرَةٍ فَقَالَ اذْهَبْ فَانْظُرْ مَنْ هَؤُلَاءِ الرَّكْبُ

1287. (Abdullah) b. Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Omer, radijallahu anhu, govorio je nešto od toga, a potom je Ibni-Abbas pričao dalje i rekao:
'Vraćao sam se sa Omerom, radijallahu anhu, iz Mekke i kada smo bili u Bejdau, tu pod hladom jednog gloga, bijaše i jedna grupa konjanika.
'Idi i vidi ko su oni konjanici' – rekao je Omer.
'Ja sam to izvidio', kaže Ibni-Abbas, 'kad to

– u muci treba biti strpljiv, i umjesto tuge pokazivati veselost,
– pri susretu sa ljudima treba se prvo sa njima pozdraviti, pa onda otpočeti razgovor,
– bolesnika treba obilaziti, bio on siromah ili bogat, bila to odrasla osoba ili dijete,
– prema drugima treba biti taktičan, ljubazan i samilostan,
– plakati za umrlim, bez naricanja i kukanja, dozvoljeno je. Tirmizija u svom "Šemailu" i Nesaija u svom "Musnedu" sa senedom donose da je Ibn-Abbas rekao: "Kada je jedna maloljetna kćerka Allahovog Poslanika bila na umoru, on ju je uzeo u naručje, prigrlio, a potom stavio svoju ruku na nju i zaplakao. Utom je zaplakala i Umm-Ejmen, pa joj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Umm-Ejmen, što plačeš, kada je Allahov Poslanik kod tebe?'
'Kako da ja ne plačem, kada plače Allahov Poslanik!'
'Ja nisam', odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'plakao, nego samo iz samilosti.'"
Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi: "Žene su plakale za Rukajjom, kćerkom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, pa im je Omer to zabranio i Allahov Poslanik mu je rekao:
'Omere, ostavi ih!'
'Čuvajte se vi šejtanskog kričanja. Kada plač nastaje iz oka i srca tada je on iz samilosti, a kada je od jezika i ruku, tada je on od šejtana.'
Fatima je plakala na grobu Rukajje, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svojom rukom trao joj je suze sa lica."

bijaše Suhejb. O tome sam obavijestio Omera, a on mi reče:
'Zovni mi ga!'
Vratio sam se do Suhejba i rekao mu: 'Idi i priključi se zapovjedniku pravovjernih (do u Medinu)!
Kada je Omer bio ranjen (izboden), ušao mu je Suhejb plačući, i rekao: 'O, moj brate! O, moj druže!'
Omer, radijallahu anhu, rekao mu je: 'Suhejbe, zar me oplakuješ, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:
'Umrli se zaista kažnjava ponekim plačem (naricanjem) njegovih bližnjih za njim.'"

قَالَ فَنَظَرْتُ فَإِذَا صُهَيْبٌ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ ادْعُهُ لِي
فَرَجَعْتُ إِلَى صُهَيْبٍ فَقُلْتُ ارْتَحِلْ فَالْحَقْ أَمِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ فَلَمَّا أُصِيبَ عُمَرُ دَخَلَ صُهَيْبٌ يَبْكِي
يَقُولُ وَا أَخَاهُ وَا صَاحِبَاهُ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ
عَنْهُ يَا صُهَيْبُ أَتَبْكِي عَلَيَّ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ
إِنَّ الْمَيِّتَ يُعَذَّبُ بِبَعْضِ بُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ .

1288. Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, još je rekao: "Pošto je Omer bio već umro, spomenuli smo to Aiši, radijallahu anha, a ona reče:
'Allah se smilovao Omeru! Tako mi Allaha, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije rekao: 'Allah zaista kažnjava pravovjernika zbog plača njegovih bližnjih za njim', nego je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Allah nevjerniku uistinu povećava mučenje plačem njegovih bližnjih za njim.'
'Za ovo vam je dovoljan', rekla je Aiša, 'Kur'an: Niko ničiji teret neće nositi.' Potom je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao: 'Allah čovjeka udobrovoljava (nasmijava) i rasplakuje.'
Ibni-Mulejke kaže: 'Tako mi Allaha, Ibni-Omer, radijallahu anhuma, nije na (gornje) ništa rekao.'"

١٢٨٨. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا مَاتَ
عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَائِشَةَ رَضِيَ
اللهُ عَنْهَا فَقَالَتْ رَحِمَ اللهُ عُمَرَ وَاللهِ مَا حَدَّثَ
رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ اللهَ لَيُعَذِّبُ الْمُؤْمِنَ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ
عَلَيْهِ وَلَكِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ اللهَ لَيَزِيدُ
الْكَافِرَ عَذَابًا بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَقَالَتْ حَسْبُكُمُ
الْقُرْآنُ (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) قَالَ ابْنُ
عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عِنْدَ ذَلِكَ وَاللهُ (هُوَ
أَضْحَكَ وَأَبْكَى) قَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ وَاللهِ مَا قَالَ
ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا شَيْئًا .

١٢٨٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ إِنَّمَا مَرَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى يَهُودِيَّةٍ يَبْكِي عَلَيْهَا أَهْلُهَا فَقَالَ إِنَّهُمْ لَيَبْكُونَ عَلَيْهَا وَإِنَّهَا لَتُعَذَّبُ فِي قَبْرِهَا .

1289. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik od Abdullaha b. Ebi-Bekra, on od svoga oca, ovaj od Amre, kćerke Abdur-Rahmanove, da ga je ona obavijestila kako je čula Aišu, radijallahu anha, suprugu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio je pokraj (groba) jedne Jevrejke, koju oplakivahu njeni bližnji, pa je rekao:
'Oni je oplakuju, a ona se muči u svome grobu.'"

١٢٩٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ وَهْوَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ لَمَّا أُصِيبَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ جَعَلَ صُهَيْبٌ يَقُولُ وَا أَخَاهُ فَقَالَ عُمَرُ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ لَيُعَذَّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ .

1290. PRIČAO NAM JE Isam'il b. Halil, njemu Ali b. Mushir, ovome Ebu-Ishak, Šejbani, prenoseći od Ebu-Burde, a on od svoga oca da je kazao:
"Kada je Omer, radijallahu anhu, izboden, Suhejb je počeo vikati: 'O, brate!', pa mu je Omer rekao: 'Zar ne znaš da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
Plačem živog, mrtvi se samo kažnjava.'"

بَاب مَا يُكْرَهُ مِنَ النِّيَاحَةِ عَلَى الْمَيِّتِ

O POKUĐENOSTI NARICANJA ZA MRTVACEM

وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ دَعْهُنَّ يَبْكِينَ عَلَى أَبِي سُلَيْمَانَ مَا لَمْ يَكُنْ نَقْعٌ أَوْ لَقْلَقَةٌ وَالنَّقْعُ التُّرَابُ عَلَى الرَّأْسِ وَاللَّقْلَقَةُ الصَّوْتُ .

Omer, radijallahu anhu, kazao je: "Ostavite ih neka plaču za Ebu-Sulejmanom sve dok ne budu bacali prašinu po glavi ili lelekali!"
"Izraz 'nak'un' znači", kaže Buharija, "bacanje prašine na glavu', a 'laklakatun' znači 'lelekanje'."

١٢٩١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ كَذِبًا عَلَيَّ لَيْسَ كَكَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ نِيحَ عَلَيْهِ يُعَذَّبُ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ .

1291. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu prenio Seid b. Ubejd od Alije b. Rebija, on od Mugire, radijallahu anhu:
"Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori:
'Laganje na mene nije kao laganje na nekoga drugoga. Ko na mene namjerno laže, neka sebi (unaprijed) izabere mjesto u Vatri!'
Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako još kaže: 'Onaj za kim se nariče, kažnjava se time što je rečeno u naricanju.'"[1]

١٢٩٢. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْمَيِّتُ يُعَذَّبُ فِي قَبْرِهِ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ تَابَعَهُ عَبْدُالْأَعْلَى حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ وَقَالَ آدَمُ عَنْ شُعْبَةَ الْمَيِّتُ يُعَذَّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ عَلَيْهِ .

1292. PRIČAO NAM JE Abdan, njega obavijestio njegov otac, prenoseći od Šu'be, on od Katade, ovaj od Seida b. Musejjiba, on, opet od b. Omera, ovaj od svoga oca, radijallahu anhuma, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Mrtvac se u svom grobu kažnjava (muči) onim što je rečeno u naricanju."
U drugom senedu, Abdana slijedi Abdul-Ala, koji kaže da mu je pričao Jezid b. Zurej', da je njemu ispričao Seid, ovome Katade, a i Adem prenoseći od Šu'be: "Umrli se kažnjava (muči) zbog plača živog za njim."

1 Iz hadisa se zaključuje:
– naricati i kukati za umrlim je haram. To je predislamski običaj i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pri islamizaciji žena tražio je od njih da se zakunu da neće za svojim umrlim kukati i lelekati. Normalno i umjereno plakanje i suzenje za umrlim je dozvoljeno. Iz čestice "ma" u tekstu hadisa, razumije se, kako neki učenjaci kažu, vrijeme trajanja mučenja, tj. umrli se muči u toku cijelog vremena u kome se on oplakuje kukanjem i naricanjem.
Brojne su sačuvane Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izreke i izjave ashaba u vezi sa zabranom naricanja.
Kur'anski tekst: "Ve la ja'sineke fi ma'rufin…", tj. "Da ti se neće suprotstavljati u onom što je dobro…"
Ibni-Abbas je protumačio: "Da neće naricati za umrlim i da će se držati islamskog običaja."
U predislamsko doba, žene su za umrlim kukajući cijepale haljine na sebi, parale se noktima po licu, čupale kosu sa glave i proklinjale same sebe.
Taberija preko Selmana zabilježio je Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Tri su ružna običaja predislamskih Arapa: oholost zbog roda i plemena, ponižavanje i maltretiranje drugog zbog niskog roda i plemena i naricanje za umrlim."
Ebu-Davud je zabilježio, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ne pridržava se našeg puta i pravca osoba koja čupa (brije) kosu sa glave prilikom kakve nesreće, koja pri nesreći jauče i kuka, koja se udara i para po licu i osoba koja cijepa haljine na sebi. Prokleti su: žena koja za umrlim nariče, žena koja to naricanje sluša, žena koja prilikom kakve nesreće obrije svoju glavu (počupa kosu ili je odreže), žena koja pri žalosti zbog neke nesreće jauče, udara se po licu i para ga noktima i žena koja se tetovira." Potom je još rekao: "Žene, za učestvovanje u praćenju dženaze, nemaju nikakve nagrade."

POGLAVLJE

1293. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan koji kaže da mu je pričao b. Munkedir i rekao: "Čuo sam Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji kaže:
'Na dan (borbe) na Uhudu donesen je (mrtav) moj otac, izmasakriran i postavljen pred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a bio je pokriven nekom haljinom. Ja sam htio da ga otkrijem, ali su me moji saplemenici spriječili. Kasnije sam opet otišao da ga otkrijem, ali su me moji saplemenici spriječili. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio, pa je on podignut. Utom je čuo ženski krik (jauk) i upitao:
'Ko je ova (žena)?'
'Kćerka Amrova' – odgovorili su ashabi. Ili su rekli: 'Sestra Amrova (tetka ubijenog).'
'Pa zašto dreči?' Ili (je rekao): 'Neka ne dreči! Meleki svojim krilima činili su mu hlad sve dok ga nisu podigli.'"

بَاب

١٢٩٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُنْكَدِرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ جِيءَ بِأَبِي يَوْمَ أُحُدٍ قَدْ مُثِّلَ بِهِ حَتَّى وُضِعَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَقَدْ سُجِّيَ ثَوْبًا فَذَهَبْتُ أُرِيدُ أَنْ أَكْشِفَ عَنْهُ فَنَهَانِي قَوْمِي ثُمَّ ذَهَبْتُ أَكْشِفُ عَنْهُ فَنَهَانِي قَوْمِي فَأَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَرُفِعَ فَسَمِعَ صَوْتَ صَائِحَةٍ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقَالُوا ابْنَةُ عَمْرٍو أَوْ أُخْتُ عَمْرٍو قَالَ فَلِمَ تَبْكِي أَوْ لَا تَبْكِي فَمَا زَالَتِ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رُفِعَ .

NIJE OD NAS ONAJ KOJI CIJEPA OTVORE KOŠULJE

1294. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sufjan kome je prenio Zubejd-Jami od Ibrahima, on od Mesruka, a ovaj od Abdullaha, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: 'Nije naš onaj koji se udara po obrazima, cijepa otvore (proreze) košulje i poziva u džahilijet.'"

بَاب لَيْسَ مِنَّا مَنْ شَقَّ الْجُيُوبَ

١٢٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا زُبَيْدٌ الْيَامِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ .

ŽALOST VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, ZA SA‘DOM B. HAVLEOM

1295. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Amira b. Sa‘da b. Ebi-Vekkasa, a on od svoga oca (Sa‘da), radijallahu anhu, koji je rekao:
“Godine Oprosnog hadža posjetio me je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog jake bolesti koja me je zadesila, pa sam mu rekao:
‘Bolest mi je kulminirala. Ja sam bogat i neće me naslijediti niko osim jedna kćerka, pa mogu li podijeliti, kao milostinju, dvije trećine svoje imovine?’
‘Ne’ – odgovorio je on.
‘A polovinu?’ – upitao sam.
‘Ne’ – odgovorio je on.
Zatim sam upitao: ‘A trećinu?’
‘Trećinu, a i trećina je velika’, ili je rekao: ‘Mnogo.Da ostaviš svoje nasljednike bogate, bolje je nego da ih ostaviš siromašne, pa da od ljudi mole milostinju. Ti nećeš udijeliti nikakvu milostinju, želeći Allahovo lice, a da za to nećeš biti i nagrađen, pa čak i za ono što staviš u usta svoje supruge.’
‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem’, rekao sam, ‘zar ću izostati iza mojih drugova (u Mekki)?’
‘Ti nećeš izostati iza njih’, rekao je on, ‘radeći dobra djela, a da ti se njima ne poveća stepen i položaj. Osim toga, možda ćeš živjeti, pa ćeš nekima koristiti, a nekima štetu nanositi.’
‘Allahu moj, produži mojim drugovima njihovu seobu (u Medinu) i ne vraćaj ih natrag (u Mekku)! Žao mi je Sa‘da b. Havle’
Allahov Poslanik ga je žalio zato što je umro u Mekki.”[1]

بَاب رِثَاءِ النَّبِيِّ ﷺ سَعْدَ بْنَ خَوْلَةَ

١٢٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي فَقُلْتُ إِنِّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ وَأَنَا ذُو مَالٍ وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَةٌ أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلُثَيْ مَالِي قَالَ لَا فَقُلْتُ بِالشَّطْرِ فَقَالَ لَا ثُمَّ قَالَ الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَبِيرٌ أَوْ كَثِيرٌ إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللهِ إِلَّا أُجِرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تَجْعَلُ فِي فِي امْرَأَتِكَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أُخَلَّفُ بَعْدَ أَصْحَابِي قَالَ إِنَّكَ لَنْ تُخَلَّفَ فَتَعْمَلَ عَمَلًا صَالِحًا إِلَّا ازْدَدْتَ بِهِ دَرَجَةً وَرِفْعَةً ثُمَّ لَعَلَّكَ أَنْ تُخَلَّفَ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ آخَرُونَ اللَّهُمَّ أَمْضِ لِأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ وَلَا تَرُدَّهُمْ عَلَى أَعْقَابِهِمْ لَكِنِ الْبَائِسُ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ يَرْثِي لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ مَاتَ بِمَكَّةَ .

1 Navedeni dijalog bio je desete godine po Hidžri, na Hadžetul-Vedau. Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, hodočašće te godine proteklo je u znaku opraštanja s muslimanima, a i praštanja svim drugima koji

O ZABRANI BRIJANJA KOSE PRILIKOM NESREĆE

بَاب مَا يُنْهَى مِنَ الْحَلْقِ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ

1296. Hakem b. Musa je rekao da mu je prenio Jahja b. Hamza od Abdur-Rahmana b. Džabira da mu je Kasim b. Muhajmire pričao, a njemu Ebu-Burejde b. Ebi-Musa, radijallahu anhu:
"Ebu-Musa se veoma razbolio i onesvijestio. Glava mu bijaše u krilu jedne žene od njegovih ukućana. Nije mogao ništa govoriti. Kada se osvijestio, rekao je: 'Ja se odričem onoga čega se odrekao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odrekao se žene koja prilikom nesreće nariče, žene koja brije kosu i žene koja cijepa haljine na sebi."[2]

١٢٩٦. وَقَالَ الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ حَمْزَةَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ أَنَّ الْقَاسِمَ بْنَ مُخَيْمِرَةَ حَدَّثَهُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ وَجِعَ أَبُو مُوسَى وَجَعًا شَدِيدًا فَغُشِيَ عَلَيْهِ وَرَأْسُهُ فِي حَجْرِ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِئَ مِنْهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَرِئَ مِنَ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقَّةِ .

---

su se ranije ispoljavali kao neprijatelji islama. Ovaj se hadž još naziva i "Hadžetul-islam", jer su na njemu prisustvovali samo muslimani, a ne i mušrici kao ranijih godina. Neki historičari nazivaju ga "Hadžetul-belag", jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na njemu saopćio mnoge važne naredbe, a potom svaki put prisutne pitao: "Ela hel bellagtu?", tj. "Jesam li vam dovoljno sve prenio i objasnio?"
Ibni-Bettal kaže: "Muhammedove riječi obistinile su se, kada je Sa'd poslan u Irak protiv otpadnika od vjere od kojih su se neki pokorili i povratili u krilo vjere, a drugi u borbama izginuli. Tako u ranim danima islamizacije Sa'd je učinio islamskoj zajednici velike koristi, a poraz i štetu neprijateljima." Iz hadisa se još zaključuje:
– oporuka ostavitelja (teško bolesnog) vrijedi samo do iznosa jedne trećine cjelokupnog njegovog imetka. Pravnici velikih metropola islama smatraju da se oporuka ostavitelja i preko jedne trećine cjelokupne njegove imovine može realizovati, ako to dozvoljavaju njegovi nasljednici, u protivnom ta oporuka vrijedi samo do iznosa jedne trećine cjelokupne imovine ostavitelja,
– raditi, privređivati i pošteno stjecati imetak je imperativ islama, jer je takav imetak uvjet za ostale islamske dužnosti,
– islamska dužnost je obilaziti bolesnika, paziti svoju rodbinu, a one kojima je potrebno i materijalno pomagati,
– Sa'd b. Vekas je dugo živio, osvojio Irak i mnoge neprijatelje islama pokorio i time se ostvarila Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava o njemu,
– izdržavanje svojih ukućana računa se u nagradu kao i za svaku drugu sadaku,
– stvarnu nagradu muhadžira imaju samo oni koji su se iselili iz Mekke u Medinu do dana osvojenja Mekke. Za života Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, svi su iseljenici živjeli u Medini, pomagali Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a poslije njegove smrti poneki su se povratili natrag u Mekku. Kadi Ijad kaže: "Nagrada muhadžira koji su se potkraj svoga života iz opravdanih razloga i potreba povratili natrag u Mekku i u njoj umrli nije umanjena." Međutim, neki učenjaci kažu: "Muhadžiri koji su se kasnije vratili u Mekku, ma iz kog to bilo razloga, gube nagradu",
– oporuka normirana Kur'anom općenito, hadisom je precizirana.

2 Nevevi, tumačeći ovaj hadis kaže: "Jadikovanje, kukanje, udaranje samog sebe po obrazima, cijepanje na sebi odjeće, paranje lica noktima i proklinjanje samog sebe zbog nekog udesa ili smrti bližnjeg je najstrožije zabranjeno (haram)." Oni koji gornja djela smatraju mekruhom, misle opet, na mekruh tahrimi, tj. pokuđenost blizu haramu.

NIJE OD NAS ONAJ KO SE PO OBRAZIMA UDARA

باب لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ

1297. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Abdur-Rahman kome je prenio Sufjan od A'meša, on od Abdullaha b. Murre, ovaj od Mesruka, on opet od Abdullaha, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Nije naš onaj ko se po obrazima udara, ko cijepa otvore košulje i poziva u džahilijet."

١٢٩٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مُرَّةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ .

ZABRANA NARICANJA DŽAHILIJETSKIH POZIVA PRILIKOM NESREĆE

باب مَا يُنْهَى مِنَ الْوَيْلِ وَدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ

1298. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac od A'meša, on od Abdullaha b. Murre, ovaj od Mesruka, a on od Abdullaha, radijallahu anhu:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Nije naš ko se udara po obrazima, cijepa otvore na košulji i poziva u džahilijet.'"

١٢٩٨. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مُرَّةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ .

KO SJEDNE PRI NESREĆI PRIMJETNO TUŽAN

باب مَنْ جَلَسَ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ يُعْرَفُ فِيهِ الْحُزْنُ

1299. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Abdul-Vehhab od Jahjaa koga je obavijestila Amra, rekavši: "Čula sam Aišu, radijallahu anha, gdje je kazala:
'Pošto je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došlo (obavještenje) o pogibiji Ibni-Harisa, Dža'fera i Ibni-Revahe, sjeo je, a na njemu se poznavaše žalost. Ja sam gledala kroz rupu vrata – pukotinu vrata – kada mu je došao jedan čovjek i rekao: 'Dža'ferove žene (supruga i ostale rođakinje)…' i spomenuo je njihovu dreku.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, mu je

١٢٩٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ قَالَ سَمِعْتُ يَحْيَى قَالَ أَخْبَرَتْنِي عَمْرَةُ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا جَاءَ النَّبِيَّ ﷺ قَتْلُ ابْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرٍ وَابْنِ رَوَاحَةَ جَلَسَ يُعْرَفُ فِيهِ الْحُزْنُ وَأَنَا أَنْظُرُ مِنْ صَائِرِ الْبَابِ شَقِّ الْبَابِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرٍ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ فَأَمَرَهُ أَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ ثُمَّ أَتَاهُ

naredio da im to zabrani. On je otišao, po drugi put, a potom mu došao i rekao da ga nisu poslušale. 'Ustani!' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, (i idi opet).
On mu je, zatim, došao i treći put i rekao:
'Tako mi Allaha, one su nas, Allahov Poslaniče nadjačale.'
Aiša smatraše da je on tada još dodao: 'Natrpaj im u usta zemlje!'
'Allah te ponizio! Nisi u cijelosti uradio ono što ti je', rekla je Aiša, 'naredio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i nisi ga poštedio teškoće.'"[1]

الثَّانِيَةَ لَمْ يُطِعْنَهُ فَقَالَ انْهَهُنَّ فَأَتَاهُ الثَّالِثَةَ قَالَ وَاللهِ لَقَدْ غَلَبْنَنَا يَا رَسُولَ اللهِ فَزَعَمَتْ أَنَّهُ قَالَ فَاحْثُ فِي أَفْوَاهِهِنَّ التُّرَابَ فَقُلْتُ أَرْغَمَ اللهُ أَنْفَكَ لَمْ تَفْعَلْ مَا أَمَرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَمْ تَتْرُكْ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنَ الْعَنَاءِ .

1300. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Muhammed b. Fudajl, ovome prenio Asim-Ahvel od Enesa, radijallahu anhu:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kunut dovu mjesec dana kada su (u Nedžranu) pobijeni hafizi Kur'ana i nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nikada tužnijeg nego tada."

١٣٠٠. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ الْأَحْوَلُ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَنَتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ شَهْرًا حِينَ قُتِلَ الْقُرَّاءُ فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَزِنَ حُزْنًا قَطُّ أَشَدَّ مِنْهُ .

NEPOKAZIVANJE TUGE PRI NESREĆI

بَاب مَنْ لَمْ يُظْهِرْ حُزْنَهُ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ

Muhammed b. Ka'b-Kurezi kaže: "'El-džeze'u' (u Kur'anu) znači 'ružan izraz (govoriti) i ružno mišljenje (imati)'."
Ja'kub, (pejgamber), alejhi selam, rekao je: "Ja se na svoju veliku tugu i žalost potužujem samo Allahu."

وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرَظِيُّ الْجَزَعُ الْقَوْلُ السَّيِّئُ وَالظَّنُّ السَّيِّئُ وَقَالَ يَعْقُوبُ عَلَيْهِ السَّلَام (إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللهِ) .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– u časovima tuge i žalosti dozvoljeno je sijeliti sa ožalošćenom porodicom radi utjehe porodici,
– protiv onoga ko ružan posao ne napušta uz savjet ljudi, mogu se poduzeti i prinudne mjere utvrđivanja,
– zakletva je dozvoljena zbog neke iznesene misli.

١٣٠١. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْحَكَمِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ يَقُولُ اشْتَكَى ابْنٌ لِأَبِي طَلْحَةَ قَالَ فَمَاتَ وَأَبُو طَلْحَةَ خَارِجٌ فَلَمَّا رَأَتِ امْرَأَتُهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ هَيَّأَتْ شَيْئًا وَنَحَّتْهُ فِي جَانِبِ الْبَيْتِ فَلَمَّا جَاءَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ كَيْفَ الْغُلَامُ قَالَتْ قَدْ هَدَأَتْ نَفْسُهُ وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدِ اسْتَرَاحَ وَظَنَّ أَبُو طَلْحَةَ أَنَّهَا صَادِقَةٌ قَالَ فَبَاتَ فَلَمَّا أَصْبَحَ اغْتَسَلَ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ أَعْلَمَتْهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَخْبَرَ النَّبِيَّ ﷺ بِمَا كَانَ مِنْهُمَا فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَعَلَّ اللهَ أَنْ يُبَارِكَ لَكُمَا فِي لَيْلَتِكُمَا قَالَ سُفْيَانُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَرَأَيْتُ لَهُمَا تِسْعَةَ أَوْلَادٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ .

1301. PRIČAO NAM JE Bišr b. Hakem, njemu Sufjan b. Ujejne, ovoga obavijestio Ishak b. Abdullah b. Ebi-Talha, koji je čuo Enesa b. Malika, radijallahu anhu, kako kaže: "Razbolio se sin Ebu-Talhe (Ebu-Umejr), i potom je", kaže Enes, "umro. Ebu-Talha je bio odsutan. Kada je njegova žena vidjela da je umro, ona je pripremila nešto i sklonila ga u jednom dijelu kuće.

Kada je Ebu-Talha došao, upitao je: 'Kako je dječak?' 'Smirila mu se duša', odgovorila je, 'i nadam se da se odmorio.' Pošto je osvanuo, okupao se i kada je htio da izađe, ona mu reče da je dječak umro. Potom je on sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao i obavijestio ga o onome što se zbilo između njih (kao supružnika), pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

'Možda će vam Allah dati berićet u toj noći'

Sufjan je kasnije rekao: 'Jedan ensarija ('Ibaje b. Rifaja) izjavio je: Vidio sam kasnije, imali su devetero djece i sva su učila Kur'an.'"[1]

بَابُ الصَّبْرِ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

O STRPLJIVOSTI PRI PRVOM UDARCU

وَقَالَ عُمَرُ رَضِي اللهُ عَنْهُ نِعْمَ الْعِدْلَانِ وَنِعْمَ الْعِلَاوَةُ (الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ) وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ) .

Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Divno li je dvoje spomenuto u ajetu, a divan je i njegov dodatak (završetak): 'Oni, kada ih pogodi kakva nesreća, govore: Mi smo Allahovi i Njemu ćemo se konačno vratiti. Oni imaju oprost od svoga Gospodara i milost, i oni su upućeni pravim putem.'

I riječi Uzvišenog: 'Tražite ispomoć u strpljivosti i namazu, a ona je zaista jako teška (ljudima) izuzev poniznim.'"

1 Iz hadisa se zaključuje:
– strpljivost i neiskazivanje tuge ni zbog smrti rođenog djeteta,
– velika nagrada Umm-Sulejmi za njenu strpljivost i prihvatanje Božije volje bez primjedbe i sa zadovoljstvom,
– supruga se treba urediti i dotjerati i noću svome mužu,
– dosljedna primjena vjerskih propisa doprinosi materijalnom napretku i dobrom standardu.

1302. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, ovome Šu'be, prenoseći od Sabita, koji je rekao:
"Čuo sam Enesa, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Prava strpljivost je pri prvom udarcu.'"

١٣٠٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ثَابِتٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى .

IZJAVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "MI SMO S TOBOM OŽALOŠĆENI"

بَاب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّا بِكَ لَمَحْزُونُونَ

(Abdullah) b. Omer, radijallahu anhuma, prenio je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Oko (samo) suzi, a srce tuguje."

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ تَدْمَعُ الْعَيْنُ وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ .

1303. PRIČAO NAM JE Hasan b. Abdul-Aziz, njemu Jahja b. Hassan, njemu Kurejš b. Hajjan, prenoseći od Sabita, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu: "Unišao sam s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Sejfu, kovaču, hraniocu (staratelju) Ibrahimovu, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo Ibrahima (u naručje), poljubio ga i pomirisao.
Poslije toga opet smo mu unišli… Ibrahim je izdisao, a oči Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, suzile su.
Tada mu je Abdur-Rahman b. Avf rekao: 'Ti, Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, (plačeš)!'
'Sine Avfov', reče on, 'to je samilost.'
Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Oko (mi samo) suzi, a srce tuguje. Mi govorimo samo ono čime je zadovoljan naš Gospodar. Ibrahime, mi smo tvojim rastankom, uistinu, ožalošćeni!'"
Isti hadis prenio je Musa od Sulejmana b. Mugire, on od Sabita, ovaj od Enesa, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem[2]

١٣٠٣. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ حَسَّانَ حَدَّثَنَا قُرَيْشٌ هُوَ ابْنُ حَيَّانَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَلَى أَبِي سَيْفٍ الْقَيْنِ وَكَانَ ظِئْرًا لِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام فَأَخَذَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللهِ ﷺ تَذْرِفَانِ فَقَالَ لَهُ عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللهِ فَقَالَ يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ ثُمَّ أَتْبَعَهَا بِأُخْرَى فَقَالَ ﷺ إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمُ لَمَحْزُونُونَ رَوَاهُ مُوسَى عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

2 Muslim u svom "Sahihu" navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Sinoć mi se rodilo dijete i nadio sam mu ime svoga praoca Ibrahima." "Potom ga je predao na dojenje Umm-Sejfi, supruzi kovača u Medini, po imenu Ebu-Sejf. Kasnije je Allahov Poslanik krenuo do Ebu-Sejfa, a ja sam ga",

PLAKANJE KOD BOLESNIKA

باب الْبُكَاءِ عِنْدَ الْمَرِيضِ

1304. PRIČAO NAM JE Asbeg, prenoseći od Ibni-Vehba, kome je prenio Amr od Seida b. Harisa, ensarije, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Sa'd b. Ubade bolovaše od svoje bolesti, pa mu je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, da ga obiđe zajedno sa Abdur-Rahmanom b. Avfom, Sa'dom b. Ebi-Vekasom i Abdullahom b. Mes'udom, radijallahu anhu. Pošto mu je unišao i našao njegovu porodicu nadnesenu nad njim, rekao je:
'Pa on je već umro?'
'Ne, Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem' – odgovorili su.
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tada je zaplakao. Kada su oni vidjeli plakanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i oni su zaplakali. Tad je on rekao: 'Slušajte! Allah ne kažnjava zbog suze, ni tuge srca, nego kažnjava zbog ovoga!', i pokazao je na jezik, 'ili se smiluje. Umrli se plačem svojih bližnjih za njim, uistinu, kažnjava.'"
Omer, radijallahu anhu, zbog plača je udarao štapom, kamenjem i sipao im zemlju.

١٣٠٤. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ اشْتَكَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شَكْوَى لَهُ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُهُ مَعَ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدِاللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَهُ فِي غَاشِيَةِ أَهْلِهِ فَقَالَ قَدْ قَضَى قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللهِ فَبَكَى النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمُ بُكَاءَ النَّبِيِّ ﷺ بَكَوْا فَقَالَ أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ أَوْ يَرْحَمُ وَإِنَّ الْمَيِّتَ يُعَذَّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَضْرِبُ فِيهِ بِالْعَصَا وَيَرْمِي بِالْحِجَارَةِ وَيَحْثِي بِالتُّرَابِ .

---

kaže Enes, "pratio. Ebu-Sejf je puhao u mješinu i kuća mu bijaše puna dima. Ja sam brzo prošao pred Vjerovjesnika i rekao: 'Ebu-Sejfu! Stani sa tim puhanjem! Došao je Allahov Poslanik.'"
Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– sigurno sačuvana predaja o smrti Ibrahima b. Muhammeda.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, imao je osmero djece, i to: Kasima, Tajjiba, Tahira, Ibrahima, Zejnebu, suprugu Sa'da b. Ebi-Vekasa, Rukajju i Umm-Kulsum, supruge Osmanove, te Fatimu, suprugu Alije b. Ebi-Taliba. Sva navedena djeca rođena su mu od Hatidže, osim Ibrahima koga je rodila Koptkinja Marija.
Muhammed Zuhri je rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: "Da mi je Ibrahim ostao živ, ja bih svakog Kopta oslobodio plaćanja glavarine."
Ibrahim je rođen u zul-hidždžetu, osme godine po Hidžri, a o datumu njegove smrti postoje raznolika mišljenja.
Muslim u svom "Sahihu" navodi preko Omera da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada je Ibrahim umro, Allahov Poslanik je kazao:
'Moj sin Ibrahim umro je pri sisi i on će u Džennetu imati dvije dojilje koje će ga nastaviti dojiti.'"
Od Muhammeda b. Umera b. Alije, a unuka Ebu-Talibova preneseno je: "U Beki'i groblju, prvi je od muslimana zakopan Ibni-Maz'un, a potom Ibrahim b. Muhammed."
Neko od roda Alije b. Ebu-Taliba je prenio:
"Kada je Ibrahim zakopan, Vjerovjesnik je upitao:
'Ima li ko da je donio mješčić vode?'
Utom je jedan od ensarija donio mješčić i Vjerovjesnik mu je rekao: 'Polij po grobu Ibrahimovu!'"
– dozvoljeno je umirućeg poljubiti, čuvajući se od eventualne zaraze.

ZABRANA NARICANJA I PLAKANJA I SPREČAVANJE TOGA

1305. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Havšeb, njemu Abdul-Vehhab, ovome Jahja b. Seid da ga je obavijestila Amra, rekavši: "Čula sam Aišu, radijallahu anha, kako kaže:
'Kada je došla vijest o ubistvu Zejda b. Harisa, Dža'fera i Abdullaha b. Revvahe, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je, a žalost se na njemu poznavaše. Ja sam kroz pukotinu vrata provirila, a u tom mu dođe jedan čovjek i reče: 'Allahov Poslaniče, žene Dža'fera…' i spomenuo je njihov plač. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da im to zabrani. On je otišao, potom se vratio i rekao: 'Naredio sam im', i spomenuo da ga nisu poslušale pa mu je on naredio po drugi put da ide i da im zabrani. On je otišao, a onda se vratio i rekao: 'Tako mi Allaha, one su me pobijedile', ili je rekao: 'Nadjačale su nas!' Ovdje je sumnja (u gornjem izrazu) potekla od Muhammeda b. Havšeba.
Aiša smatra da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Sipaj (bacaj) im u usta zemlju!'
'Allah te ponizio! Ti nisi uradio (što ti je naređeno) i nisi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio (poštedio) od zamaranja.'"

1306. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, njemu Hammad b. Zejd, ovome prenio Ejjub od Muhammeda, on od Umm-Atijje:
"Dale smo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom prisege vjernosti islamu i obavezu da nećemo naricati (za umrlim) i to nije od nas ispunila nijedna žena osim ovih pet: Umm-Sulejm, Ummul-Ala kći Ebi-Sebra, supruga Mu'azova, i još dvije žene, ili je Umm-Atijja kazala, kći Ebu-Sebra, supruga Mu'azova i još jedna druga žena."

بَاب مَا يُنْهَى مِنَ النَّوْحِ وَالْبُكَاءِ وَالزَّجْرِ عَنْ ذَلِكَ

١٣٠٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَتْنِي عَمْرَةُ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تَقُولُ لَمَّا جَاءَ قَتْلُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرٍ وَعَبْدِاللهِ بْنِ رَوَاحَةَ جَلَسَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْرَفُ فِيهِ الْحُزْنُ وَأَنَا أَطَّلِعُ مِنْ شَقِّ الْبَابِ فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرٍ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ فَأَمَرَهُ بِأَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ الرَّجُلُ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ قَدْ نَهَيْتُهُنَّ وَذَكَرَ أَنَّهُنَّ لَمْ يُطِعْنَهُ فَأَمَرَهُ الثَّانِيَةَ أَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ وَاللهِ لَقَدْ غَلَبْنَنِي أَوْ غَلَبْنَنَا الشَّكُّ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ حَوْشَبٍ فَزَعَمَتْ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فَاحْثُ فِي أَفْوَاهِهِنَّ التُّرَابَ فَقُلْتُ أَرْغَمَ اللهُ أَنْفَكَ فَوَاللهِ مَا أَنْتَ بِفَاعِلٍ وَمَا تَرَكْتَ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنَ الْعَنَاءِ .

١٣٠٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ أَخَذَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ الْبَيْعَةِ أَنْ لَا نَنُوحَ فَمَا وَفَتْ مِنَّا امْرَأَةٌ غَيْرَ خَمْسِ نِسْوَةٍ أُمُّ سُلَيْمٍ وَأُمُّ الْعَلَاءِ وَابْنَةِ أَبِي سَبْرَةَ امْرَأَةِ مُعَاذٍ وَامْرَأَتَيْنِ أَوِ ابْنَةِ أَبِي سَبْرَةَ وَامْرَأَةِ مُعَاذٍ وَامْرَأَةٍ أُخْرَى .

O USTAJANJU DŽENAZI NA NOGE

باب الْقِيَامِ لِلْجَنَازَةِ

1307. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome prenio Zuhri od Salima, a on od svoga oca, ovaj od Amira b. Rebija, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Kada vidite dženazu, ustanite na noge i stojte dok ona ne prođe."
Sufjan kaže da je Zuhri još rekao:
"Obavijestio me je Salim, prenoseći od oca: 'Izvijestio me je Amr b. Rebi', prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je to Humejdi dodao: …dok vas ona ne ostavi pozadi ili se ne spusti (na zemlju)."'[1]

١٣٠٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا حَتَّى تُخَلِّفَكُمْ قَالَ سُفْيَانُ قَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ زَادَ الْحُمَيْدِيُّ حَتَّى تُخَلِّفَكُمْ أَوْ تُوضَعَ .

KADA ĆE ČOVJEK, KOJI JE ZBOG DŽENAZE USTAO, SJESTI

باب مَتَى يَقْعُدُ إِذَا قَامَ لِلْجَنَازَةِ

1308. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, ovaj od Amira b. Rebija, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Kada neko od vas vidi dženazu i ne namjerava

١٣٠٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا رَأَى

1 Ebu-Davud u svom "Sunenu" isti hadis donosi u ovoj varijanti: "Kada vidite dženazu, ustanite na noge! Ko je bude pratio, neka ne sjeda dok se ona ne spusti!" Neki su ashabi još prenijeli: "…dok se ne spusti na zemlju", a drugi: "…dok se ne spusti u grob."
Ahmed i Bezzar su preko Ebu-Hurejre prenijeli da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas klanja dženazu i potom ne ide za njom (umrlim), neka sjedne čim se ona ukloni ispred njega, a ako ide pratiti dženazu, neka ne sjeda dok se ona ne spusti."
Nesai je sa senedom zabilježio kako su ashabi sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, sjedili, a utom se pomolila dženaza, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a sa njim i ostali ashabi, ustao na noge i tako su stajali sve dok se ta dženaza nije udaljila od njih.
Hanefijski, šafijski i još poneki učenjaci gornji postupak ubrajaju u vadžib-dužnosti, dok neki to smatraju mustehabom – preporučljivim činom. Neki, pak, misle da je to činjeno u početku širenja islama, a kasnije zanemareno.
Tahavi preko Ebu-Musaa navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada pokraj vas naiđe dženaza, bila ona muslimanska, jevrejska ili kršćanska, ustanite na noge. To ustajanje nije samoj dženazi, nego je to ustajanje prema melekima koji se nalaze uz tu dženazu."
Ibni-Hibban u svom "Sahihu" sa senedom navodi, da je jedan čovjek upitao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, hoćemo li ustajati na noge kada pokraj nas prolazi nemuslimanska dženaza?"
"Da, hoćete" – odgovorio je on. "Ustanite, jer vi u stvarnosti ne ustajete dženazi, nego to činite iz poštovanja prema Onome Koji uzima duše."

أَحَدُكُمْ جِنَازَةً فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَاشِيًا مَعَهَا فَلْيَقُمْ حَتَّى يُخَلِّفَهَا أَوْ تُخَلِّفَهُ أَوْ تُوضَعَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُخَلِّفَهُ.

za njom ići, neka ustane na noge i tako stoji dok ne dođe iza nje ili dok ga ona ne ostavi iza sebe, ili dok se ona ne spusti (na zemlju) prije nego ga ostavi iza sebe."

١٣٠٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فَأَخَذَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بِيَدِ مَرْوَانَ فَجَلَسَا قَبْلَ أَنْ تُوضَعَ فَجَاءَ أَبُو سَعِيدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَأَخَذَ بِيَدِ مَرْوَانَ فَقَالَ قُمْ فَوَاللهِ لَقَدْ عَلِمَ هَذَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَانَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ صَدَقَ .

1309. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Ibni-Ebi-Zi'b, prenoseći od Seida-Makburija, a on od svoga oca koji je rekao:
"Bili smo na jednoj dženazi i Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, uzeo je za ruku Mervana i sjeli su prije nego je dženaza spuštena. Potom je došao Ebu-Seid, radijallahu anhu, uzeo Mervana za ruku i rekao:
'Ustaj! Tako mi Allaha, to sigurno zna i Ebu-Hurejre da nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranio.'
Potom je Ebu-Hurejre kazao: 'Istinu kaže (Ebu-Seid).'"

بَاب مَنْ تَبِعَ جَنَازَةً فَلَا يَقْعُدُ حَتَّى تُوضَعَ عَنْ مَنَاكِبِ الرِّجَالِ فَإِنْ قَعَدَ أُمِرَ بِالْقِيَامِ

ONAJ KOJI PRATI DŽENAZU, NE SJEDA, DOK JE NE SPUSTE SA RAMENA LJUDI, A AKO BI SJEO, NAREDIT ĆE MU SE DA USTANE

١٣١٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ يَعْنِي ابْنَ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَقْعُدْ حَتَّى تُوضَعَ .

1310. PRIČAO NAM JE Muslim, misli Buharija na Ibni-Ibrahima, njemu Hišam od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Kada vidite dženazu, ustanite na noge, a onaj ko je prati, neka ne sjeda dok se ona ne spusti (na zemlju)."

بَاب مَنْ قَامَ لِجَنَازَةِ يَهُودِيٍّ

O ONOME KOJI JE USTAO NA NOGE ZBOG JEVREJSKE DŽENAZE

١٣١١. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ مِقْسَمٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ مَرَّ بِنَا جَنَازَةٌ فَقَامَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ

1311. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam od Jahjaa, on od Ubejdullaha b. Miksema, ovaj od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Naišla je pokraj nas jedna dženaza i Vjerovjesnik,

sallallahu alejhi ve sellem, ustao je na noge, pa smo i mi ustali, a zatim rekli:
'Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, to je jevrejska dženaza!?'
'Kada vidite ma kakvu dženazu', rekao je on, 'ustanite na noge!'"

وَقُمْنَا بِهِ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّهَا جِنَازَةُ يَهُودِيٍّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجِنَازَةَ فَقُومُوا .

1312. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be kome je pričao Amr b. Murre, on čuo Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla:
"Sehl b. Hunejf i Kajs b. Sa'd sjedili su na Kadisiji, pa je pokraj njih naišla neka dženaza. Oni su obojica ustali na noge. Tada im je rečeno: 'Ona je od ovih mještana, tj. nemuslimana.'
'Pokraj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, naišla je', odgovorili su oni, 'jedna dženaza i on je ustao na noge. Tada mu je rečeno: Pa to je jevrejska dženaza!'
'Nije li to bila osoba (pa umrla)' – rekao je on."

١٣١٢. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَمْرُو ابْنُ مُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى قَالَ كَانَ سَهْلُ بْنُ حُنَيْفٍ وَقَيْسُ بْنُ سَعْدٍ قَاعِدَيْنِ بِالْقَادِسِيَّةِ فَمَرُّوا عَلَيْهِمَا بِجَنَازَةٍ فَقَامَا فَقِيلَ لَهُمَا إِنَّهَا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ أَيْ مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ فَقَالَا إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّتْ بِهِ جِنَازَةٌ فَقَامَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهَا جِنَازَةُ يَهُودِيٍّ فَقَالَ أَلَيْسَتْ نَفْسًا .

1313. Ebu-Hamza kaže, prenoseći od A'meša, ovaj od Amra, a on od Ibni-Ebi-Lejla: "Bio sam sa Kajsom i Sehlom, radijallahu anhuma, pa su rekli: 'Bili smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a Zekerijja je rekao, prenoseći od Ša'bija, a on od Ibni-Ebu-Lejla da su dženazi ustajali na noge Ebu-Mes'ud i Kajs.'"

١٣١٣. وَقَالَ أَبُو حَمْزَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَمْرٍو عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ كُنْتُ مَعَ قَيْسٍ وَسَهْلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقَالَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ زَكَرِيَّاءُ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى كَانَ أَبُو مَسْعُودٍ وَقَيْسٌ يَقُومَانِ لِلْجَنَازَةِ .

DŽENAZU NOSE SAMO MUŠKARCI

بَاب حَمْلِ الرِّجَالِ الْجِنَازَةَ دُونَ النِّسَاءِ

1314. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Lejs od Seida Makburija, on od svoga oca, ovaj čuo od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada se umrli stavi (na nosila) i ljudi ga ponesu na svojim vratovima (ramenima), ako je to bila

١٣١٤. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ

فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدِّمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ .

dobra osoba, njena duša ovima kaže: 'Nosite me (spremajte me) brže!', a ako nije bila dobra, ona uzvikuje: 'Teško njoj, kuda je nosite!' Njen glas čuje svako, osim čovjeka, a kada bi ga on čuo, onesvijestio bi se."

بَاب السُّرْعَةِ بِالْجِنَازَةِ

POŽURIVANJE S DŽENAZOM

وَقَالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنْتُمْ مُشَيِّعُونَ وَامْشِ بَيْنَ يَدَيْهَا وَخَلْفَهَا وَعَنْ يَمِينِهَا وَعَنْ شِمَالِهَا وَقَالَ غَيْرُهُ قَرِيبًا مِنْهَا .

Enes, radijallahu anhu, je (jednom) rekao: "Vi (prisustvujete) ispraćaju dženaze! Idite ispred dženaze, iza nje, sa njene desne i njene lijeve strane!"
Drugi (Abdur-Rahman b. Kurt) kaže: "…i blizu nje!"

١٣١٥. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَفِظْنَاهُ مِنَ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ فَإِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا وَإِنْ يَكُ سِوَى ذَلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ.

1315. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan koji kaže: "Zapamtili smo slijedeći hadis od Zuhrija, koji je prenio od Seida b. Musejjeba, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
'Požurite sa dženazom, jer ako je to bila dobra osoba, bit će joj dobro kuda je nosite, a ako nije bila takva, onda je zlo koje skidate sa svojih vratova (ramena).'"[1]

vv1 S opremanjem umrlog ne treba odugovlačiti, tim prije, ako se smrt stvarno konstatira. Taberani navodi da je Abdullah b. Omer čuo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: "Kada neko od vas umre, ne zadržavajte ga kod sebe, nego požurite sa njim prema njegovom grobu!" Muhaddisi su zabilježili da je Ujejne b. Abdurahman bio na dženazi Osmana b. Ebi-Asa i da je poslije rekao: "Nosili smo ga polahko, pa nas je sustigao Ebu-Bekr, zagalamio na nas i rekao:
'Mi smo bili na dženazama s Allahovim Poslanikom, pa smo dženaze nosili umjereno žurećim korakom.'"
Ibni-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" iznosi da je halifa Omer svom sinu Abdullahu rekao: "Kada me staviš na nosila, idi sa svijetom umjerenim koracima i budi iza dženaze, jer je ispred nje mjesto za meleke, a iza nje je mjesto za ljude."
Iz hadisa se zaključuje:
– naredba da se sa opremanjem mrtvaca požuri. Ibni-Kudame je prenio da najveći broj teologa ovo smatra mustehabom, dok Ibni-Hazm to smatra vadžibom.
U komentaru na "Muhezzeb" ističe se da su, neki učenjaci prvog stoljeća pretjeranu žurbu u opremanju i nošenju mrtvaca, smatrali mekruhom. Ovo je stav i Ebu-Hanife.
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Dženazu će prisutni nositi žurno, ali ne trčeći."
Ibni-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" sa senedom navodi da je Ebu-Musa rekao: "Pokraj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pronesena je dženaza i ljudi su je nosili poput mješine napunjene vodom, pa im je on rekao: "Pri nošenju svojih mrtvih budite umjerenog hoda!"

RIJEČI UMRLOG KADA JE NA NOSILIMA: "POŽURITE, POŽURITE!"

باب قَوْلِ الْمَيِّتِ وَهُوَ عَلَى الْجِنَازَةِ قَدِّمُونِي

1316. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs kome je prenio Seid (Makburi) od oca (Kejsana) koji je čuo Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je:
'Kada se mrtvac stavi (na nosila) i ljudi ga ponesu na svojim vratovima, on ako je to bila dobra osoba kaže: 'Spremite me (požurite) brže!', a ako nije bila dobra, ona svojim bližnjim dovikne: 'Teško njoj, kuda je nose!' Ovaj glas čuje svako osim čovjeka, a kada bi ga čuo čovjek, onesvijestio bi se.'"

١٣١٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدِّمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ لِأَهْلِهَا يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَ الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ .

ONAJ KOJI JE PRILIKOM KLANJANJA DŽENAZE POREDAO PRISUTNE U DVA ILI TRI REDA IZA IMAMA

بَاب مَنْ صَفَّ صَفَّيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً عَلَى الْجِنَازَةِ خَلْفَ الْإِمَامِ

1317. PRIČAO NAM JE Musedded, prenoseći od Ebu-Avane, on od Katade, ovaj od Ataa, a on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao Negusu dženazu, a ja sam bio u drugom ili trećem redu.

١٣١٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ أَبِي عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ فَكُنْتُ فِي الصَّفِّ الثَّانِي أَوِ الثَّالِثِ .

FORMIRANJE REDOVA ZA KLANJANJE DŽENAZA-NAMAZA

بَاب الصُّفُوفِ عَلَى الْجِنَازَةِ

1318. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej', ovome Ma'mer, prenoseći od Zuhrija, on od Seida, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, saopćio je svojim drugovima smrt Negusa, potom prošao naprijed, a ashabi se poredali za njim u redove i on je izgovorio četiri tekbira."[1]

١٣١٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ نَعَى النَّبِيُّ ﷺ إِلَى أَصْحَابِهِ النَّجَاشِيَّ ثُمَّ تَقَدَّمَ فَصَفُّوا خَلْفَهُ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا .

1 Redovi pri klanjanju dženaze trebalo bi da budu onako kao što se to čini i kod ostalih obaveznih zajedničkih obavljanja namaza. Hadisi suprotnog značenja su nesigurne predaje.
Taberi je rekao: "Rodbina umrlog, ako se ne plaši nagle promjene tijela mrtvaca, treba sačekati na prikupljanje svijeta, kako bi se mogla obrazovati najmanje tri reda klanjača." "On smatraše", kaže Ajni, "mustehabom da se klanjači poredaju najmanje u tri reda."
Ibni-Madže, preko Ebu-Hurejre, navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kome klanja dženazu stotinu ljudi, njemu su oprošteni manji grijesi koje je učinio prema Allahu."
Iz hadisa se još zaključuje:
– da dženaza-namaz ima ukupno četiri tekbira. Ovo mišljenje zastupaju Ata, Muhammed b. Sirin, Neha'i, Sevri, Ebu-Hanife, Malik, Šafija, Ahmed i još mnogi učenjaci i ashabi.
Međutim, ima pravnika koji zastupaju mišljenje da dženaza ima ukupno pet tekbira. Ovo mišljenje zastupaju Abdurahman b. Ebi-Lejla, Mu'az b. Džebel, Ebu-Jusuf, hanefije, Ibni-Mes'ud, Zejd b. Ekrem i Huzejfe b. Jeman. Za sedam tekbira opredijelio se Zerr b. Hubejš. Od Enesa i Džabira preneseno je da su oni i još poneki ashabi izgovarali samo po tri tekbira.
Ibni-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" zabilježio je da je Abdullah b. Haris rekao: "Vjerovjesnik je klanjao Hamzi dženazu i izgovorio devet tekbira, potom mu je donesena druga i on je izgovorio sedam, zatim mu je donesena još jedna i on je izgovorio pet tekbira."
Najveći broj učenjaka smatra da je najbolje izgovarati ukupno četiri tekbira.
Od imama Ahmeda preneseno je: "Ako imam izgovori peti tekbir, prisutne džematlije neće ga u tom slijediti, ali neće ni selam predavati sami, nego sačekati i predati ga zajednički sa imamom. Ovo mišljenje dijeli još Sevri, Malik, Ebu-Hanife i Šafija.
Učenjaci koji smatraju da dženaza ima pet tekbira, oslanjaju se na izjave:
I. Zejda b. Ekrema koju Muslim donosi u slijedećoj varijanti:
Abdurahman b. Ebi-Lejl je rekao: "Zejd b. Ekrem izgovarao je na našim dženazama po četiri tekbira, a na jednoj je izgovorio pet tekbira. Ja sam ga za to upitao, a on mi odgovori: 'Ovako je činio i Allahov Poslanik'",
II. na izjavu Huzejfe b. Jemama koju Tahavi donosi u slijedećem vidu: "Jahja b. Abdullah Tejmije rekao je: 'Klanjao sam dženazu sa Isaom, oslobođenim robom Huzejfe b. Jemama i on je izgovorio pet tekbira, a potom se okrenuo nama i rekao: 'Nisam ovo učinio iz neznanja ili zaborava, nego sam izgovorio broj tekbira onoliko, koliko ih je izgovarao moj gospodar i dobročinitelj.' Mišljaše, kaže Jahja, na Huzejfu b. Jemama. On nam je klanjao dženaze i izgovarao po pet tekbira, a potom bi se okrenuo nama i kazao: 'Nisam ovo učinio iz neke sumnje ili zaborava, nego sam ovoliko tekbira izgovorio, postupivši onako kako je to činio Allahov Poslanik.'"
Ajni kaže: "Izgovaranje više od četiri tekbira bilo je u početku širenja islama, a kasnije je derogirano i ograničeno na četiri."
Tahavi ističe da su raznolika mišljenja o broju izgovaranja tekbira u dženazi nastala odmah poslije smrti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Jedni su govorili: "Čuo sam Vjerovjesnika kako izgovara sedam tekbira", drugi: "Čuo sam ga kako izgovara pet", a neki: "Čuo sam ga kako izgovori četiri tekbira." Tako je to trajalo do smrti Ebu-Bekra. Kada je vlast preuzeo Omer i vidio to razmimoilaženje, bilo mu je teško i začudo,

١٣١٩. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ شَهِدَ النَّبِيَّ ﷺ أَتَى عَلَى قَبْرٍ مَنْبُوذٍ فَصَفَّهُمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا قُلْتُ مَنْ حَدَّثَكَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا .

1319. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu'be od Šejbanija, a on od Ša'bija koji je rekao: "Saopćio mi je onaj koji je bio prisutan kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je prišao jednom osamljenom grobu, poredao ashabe i izgovorio četiri tekbira."
"Ebu-Amre, ko ti je to prenio?" – upitao sam.
"Ibni-Abbas" – odgovorio je on.

١٣٢٠. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا هِشَامُ ابْنُ يُوسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ تُوُفِّيَ الْيَوْمَ رَجُلٌ صَالِحٌ مِنَ الْحَبَشِ فَهَلُمَّ فَصَلُّوا عَلَيْهِ قَالَ فَصَفَفْنَا فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْهِ وَنَحْنُ مَعَهُ صُفُوفٌ قَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ كُنْتُ فِي الصَّفِّ الثَّانِي .

1320. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njemu saopćio Hišam b. Jusuf od Ibni-Džubejra, kome je prenio Ata od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Danas je umro jedan dobar čovjek iz Etiopije pa pristupite i klanjajte mu dženazu!"
"Poredali smo se i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao mu je dženazu. Nas je bilo nekoliko redova" – kaže Džabir.
Ebu-Zubejr prenosi od Džabira, da je rekao i ovo:
"Bio sam u drugom redu."

pa je pozvao na sastanak uglednije ashabe i rekao im: "Drugovi Allahovog Poslanika, kad se vi među sobom sada ne slažete, neće se ni svijet slagati poslije vas, a ako se vi o jednom pitanju sada slažete, slagat će se i ostali svijet. Razmotrite ovu stvar o kojoj treba da se složite." "Dobro", odgovorili su oni, "samo nam kaži, šta ti misliš, vladaru pravovjernih?" "Naprotiv, kažite vi meni šta vi mislite? Ja sam čovjek kao i vi."
Potom su se oni međusobno konsultovali i na koncu složili da je broj tekbira u dženazi identičan broju tekbira jednog rekata Kurban-bajrama ili Ramazanskog bajrama. Tako je Omer prihvatio gornji zaključak drugova Allahovog Poslanika i svaku drugu praksu odmah zabranio;
– vidi se mudžiza Muhammedova da je znao za smrt Negusa istog dana, kada je Negus umro, iako je udaljenost između Medine i Etiopije vrlo velika;
– dokaz za hanefije i malikije da je zabranjeno klanjanje dženaze u džamiji, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa ashabima u konkretnom slučaju otišao na musalu, poredao ashabe iza sebe i tamo klanjao dženazu Negusu.
Nevevi na gornju misao dodaje: "Hanefije zabranjuje unošenje mrtvaca u džamiju, a ne i samo klanjanje dženaze u džamiji. Prema tome, mrtvacu postavljenom izvan džamije, bilo ispred mihraba ili sa strane njega, džematlije mogu punovažno klanjati dženazu u džamiji, formirajući safove, kakvi su i oni vani za umrlim. Utvrđeno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovako klanjao dženazu Suhejlu b. Bejdu.
– šafije ovim hadisom dokazuju da se dženaza može klanjati u odsustvu mrtvaca. Oni ovaj postupak smatraju još i sunnetom za nas žive, kada u mjestu smrti preminulog nema muslimana koji bi umrlom klanjali dženazu. Džemat, u ovom slučaju, okreće se sa imamom prema kibli, bez obzira na kojoj se strani svijeta nalazio odsutni mrtvac.
Neki učenjaci klanjanje dženaze odsutnom mrtvacu smatraju mekruhom, smatrajući da je ovakvu dženazu bilo dozvoljeno klanjati samo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.
Ibni-Abbas je rekao, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Božijom moći vidio Negusa postavljenog na nosilima i prema tome, on mu i nije klanjao dženazu u njegovoj odsutnosti.

PRISUSTVO DJECE S MUŠKARCIMA U REDOVIMA NA DŽENAZAMA

بَاب صُفُوفِ الصِّبْيَانِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْجَنَائِزِ

1321. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid, ovome Šejbani, prenoseći od Amira, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pokraj jednog groba u kojem je umrli pokopan noću i upitao: "Kada je ovaj zakopan?"
"Jučer navečer" – odgovoriše oni.
"Zašto mi niste to javili?" – upita (Allahov Poslanik).
"Zakopali smo ga u mrklo doba noći, pa nam je bilo neprijatno da te budimo" – odgovoriše oni na to.
Tada je ustao, a mi se poredali iza njega.
Ibni-Abbas je još dodao: "…I ja sam bio među njima i klanjao mu (kao dijete) dženazu."[1]

١٣٢١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَامِرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ مَرَّ بِقَبْرٍ قَدْ دُفِنَ لَيْلًا فَقَالَ مَتَى دُفِنَ هَذَا قَالُوا الْبَارِحَةَ قَالَ أَفَلَا آذَنْتُمُونِي قَالُوا دَفَنَّاهُ فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ فَكَرِهْنَا أَنْ نُوقِظَكَ فَقَامَ فَصَفَفْنَا خَلْفَهُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَأَنَا فِيهِمْ فَصَلَّى عَلَيْهِ .

---

1 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je mrtve pokopavati u noći.
Tirmizi navodi riječi Ibni-Abbasa: "Vjerovjesnik je jedne noći prišao jednom grobu i osvijetlio ga nekom svjetiljkom, okrenuo se kibli i rekao: 'Allah ti se smilovao!'"
Svakako da ovakvo sahranjivanje mrtvaca ne treba činiti bez opravdanog razloga, jer je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao to raditi, izuzev u nuždi.
– Šafija i još neki učenjaci dozvoljavaju u izvjesnim uvjetima klanjati dženazu odsutnom mrtvacu,
– prisutni klanjaju dženazu poredani za imamom u uredno poravnane redove. Ashab Malik b. Hurejre smatra da se prisutni treba da poredaju u tri reda, bilo ih više ili manje,
– muška odraslija djeca treba da klanjaju dženaze za ljudima i tako se privikavaju za kasnije muževne dane,
– smrt i vrijeme klanjanja dženaze, dozvoljeno je mještanima saopćiti na jedan prikladan način,
– dozvoljeno je, kaže se u "Mebsutu", klanjati dženazu zakopanom mrtvacu na njegovom zatvorenom grobu, ako mu ista nije pravovremeno klanjana i tijelo mu se nije nadulo, odnosno počelo raspadati, pod uvjetom da je umrli bio pravovremeno okupan. Ibni-Sema'a prenosi od imama Muhammeda da se ovakva dženaza može umrlom obaviti, mada on nije pravovremeno ni okupan.
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Zakopanom mrtvacu klanja se dženaza nad zatvorenim mu grobom dok mu se tijelo nije nadulo. Ovdje se uvažava stav većine. Ako većina vještaka smatra da se tijelo nadulo, dženaza mu se ne može klanjati. U protivnom, ona će mu se klanjati. Ukoliko u ovu nadutost postoji sumnja, dženaza se ne može klanjati."
Od Ebu-Jusufa preneseno je da se u ovom slučaju dženaza može klanjati umrlom samo u roku od tri dana, od dana zakopavanja mrtvaca, jer su tako činili i ashabi.
Šafijski učenjaci, kako smo ranije istakli, dijele se s obzirom na ovo pitanje u šest grupa.

O NAČINU OBAVLJANJA DŽENAZA-NAMAZA

بَاب سُنَّةِ الصَّلَاةِ عَلَى الْجَنَازَةِ

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "…Ko klanja umrlom…" i "…klanjajte dženazu vašem drugu…!", a rekao je i: "…Klanjajte dženazu Negusu!…"

On je, dakle, ovaj ibadet nazvao namazom, nema ruku'a niti sedžde, u njemu se ne razgovara, izgovaraju se tekbiri i predaje selam.

Ibni-Omer je dženazu klanjao samo pod abdestom, a nije je obavljao pri izlasku sunca ni pri zalasku, a ruke dizaše (pri izgovoru svakog tekbira).

Hasan (Basri) je izjavio: "Upamtio sam svijet (ashabe) i od njih, za klanjanje dženaze (kao imami) bili su najpreči oni, kojima je svijet bio zadovoljan da im imame i u ostalim namazima.

Ako bi čovjek, u času klanjanja bajram-namaza izgubio abdest, ili pri klanjanju dženaze, potražit će vodu (za abdest), a neće uzeti tejemum.

Kada čovjek stigne na dženaza-namaz, a ljudi je već klanjaju, stupit će u namaz, izgovarajući tekbir."

Ibni-Musejjeb kaže: "Četiri se tekbira izgovaraju, bilo to noću ili danju, bilo to na putu ili kod kuće."

Enes, radijallahu anhu, rekao je: "Jedan od tih tekbira – početni je namaski tekbir."

A Uzvišeni Allah je rekao: "Ne klanjaj nikada nikome od njih koji umre…! U dženazi imaju redovi i imam."[1]

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ صَلَّى عَلَى الْجَنَازَةِ وَقَالَ صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ وَقَالَ صَلُّوا عَلَى النَّجَاشِيِّ سَمَّاهَا صَلَاةً لَيْسَ فِيهَا رُكُوعٌ وَلَا سُجُودٌ وَلَا يُتَكَلَّمُ فِيهَا وَفِيهَا تَكْبِيرٌ وَتَسْلِيمٌ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يُصَلِّي إِلَّا طَاهِرًا وَلَا يُصَلِّي عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبِهَا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَقَالَ الْحَسَنُ أَدْرَكْتُ النَّاسَ وَأَحَقُّهُمْ بِالصَّلَاةِ عَلَى جَنَائِزِهِمْ مَنْ رَضُوهُمْ لِفَرَائِضِهِمْ وَإِذَا أَحْدَثَ يَوْمَ الْعِيدِ أَوْ عِنْدَ الْجَنَازَةِ يَطْلُبُ الْمَاءَ وَلَا يَتَيَمَّمُ وَإِذَا انْتَهَى إِلَى الْجَنَازَةِ وَهُمْ يُصَلُّونَ يَدْخُلُ مَعَهُمْ بِتَكْبِيرَةٍ وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ يُكَبِّرُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالسَّفَرِ وَالْحَضَرِ أَرْبَعًا وَقَالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ التَّكْبِيرَةُ الْوَاحِدَةُ اسْتِفْتَاحُ الصَّلَاةِ وَقَالَ (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا) وَفِيهِ صُفُوفٌ وَإِمَامٌ .

1 Dženaza se smatra namazom, jer ona ima skoro sve elemente redovnog namaza. Iz navedenih izjava vidi se, da ju je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nazivao namazom, iako ona nema ruku'a ni sedžde. Dženaza se počinje klanjati izgovorom tekbira, a završava se predavanjem selama na desnu i lijevu stranu kao i svaki namaz. Ovo mišljenje imao je Abdullah b. Ebi-Rifa'a, koji je u jednom od gore navedenih hadisa odgovorio na primjedbu ashaba:
"Predao si selam na desnu i na lijevu stranu?"
"Ja nisam ništa od sebe dodao na ono što je radio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem." Ovo je mišljenje preneseno još od Džabira b. Zejda, Ša'bija, Ibrahima, Neha'ija, Ebu-Hanife i mnogih drugih učenjaka.
Preneseno je da je Abdullah b. Mes'ud rekao: "Tri su posla koja je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, radio, a muslimani su ih kasnije zanemarili i napustili. Jedan od njih je predavanje selama u dženaza-namazu na jednu, umjesto na obje strane."

١٣٢٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ مَعَ نَبِيِّكُمْ ﷺ عَلَى قَبْرٍ مَنْبُوذٍ فَأَمَّنَا فَصَفَفْنَا خَلْفَهُ فَقُلْنَا يَا أَبَا عَمْرٍو مَنْ حَدَّثَكَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا.

1322. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu prenio Šu'be od Šejbanija, on od Ša'bija koji kaže: "Prenio mi je onaj koji je prošao sa vašim Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pokraj jednog usamljenog groba i (Vjerovjesnik) nam je bio imam, a mi smo se iza njega svrstali u redove."

"Ebu-Amre (Šejbani), ko ti je to pričao?" – upitali smo.

"Ibni-Abbas, radijallahu anhuma" – odgovorio je on.

Predavanje samo jednog selama na desnu stranu praktikovali su Alija, Ibni-Abbas, Ibni-Omer, Džabir, Ebu-Hurejre, Enes, Malik, Ahmed, Ishak i još neki učenjaci drugog stoljeća po Hidžri.

Predavanje selama, čini se po mišljenju Ebu-Hanife i imama Jusufa: "Ni previše glasno, a ni potpuno u sebi", dok Malik smatra da se izgovara naglas samo onoliko, koliko nas može čuti drugi klanjač pokraj nas.

Dženaza se smatra namazom i kao takva klanja se pod abdestom. To je mišljenje predstavnika svih ortodoksnih islamskih škola. Ša'bi, međutim, dženazu smatra dovom i kao takvu, dozvoljava da se obavi i bez abdesta.

Ibni-Alije je rekao: "Dženaza se sastoji od dove za oprost grijeha umrlog, a to je dozvoljeno činiti i bez abdesta."

Hasan Basri prema tekstu Buharije smatraše da se dženaza ne može klanjati bez abdesta uzetog vodom. Tejemum, kod njega, u konkretnom slučaju, ne može zamijeniti abdest.

O tejemumu za punovažnost klanjanja bajram-namaza ima više stavova hanefijskih učenjaka: "Imamu je dozvoljeno uzeti tejemum pred sami početak klanjanja bajram-namaza, dok džematliji to nije dozvoljeno, ako je voda blizu i ako po uzimanju abdesta, može stići u džemat. U protivnom mu je tejemum dozvoljen. Ako bi imam, odnosno džematlija izgubili abdest u toku klanjanja namaza, koga su počeli klanjati sa tejemumom, oni mogu uzeti opet tejemum. Ako su bajram-namaz otpočeli klanjati pod abdestom, a ne tejemumom, a sa ponovnim uzimanjem abdesta postoji bojazan da će im izmaknuti vrijeme u kome se dozvoljava klanjati bajram-namaz, oni, po mišljenju Ebu-Hanife, mogu, također, uzeti tejemum, dok Ebu-Jusuf i Muhammed to ne dozvoljavaju."

U "Muhitu" je navedeno: "Ako je džematlija bio pod abdestom, on može uzeti tejemum, ako se boji da će sunce, u međuvremenu, dok on uzme abdest, izaći na zenit, jer je to vrijeme kada se ne može klanjati. Ako džematlija smatra da će imama stići makar pri kraju bajram-namaza, on ne može uzeti tejemum, nego abdest. U protivnom, uzet će tejemum." Ovo je stav Ebu-Hanife i svih islamskih učenjaka, osim Ebu-Jusufa i Muhammeda, koji kažu: "…On treba u svakom slučaju opet uzeti abdest, a ne tejemum."

U dženazu se stupa sa izgovaranjem tekbira. Muhammed b. Sirin je rekao: "Džematlija izgovara tekbir na koji je stigao, a naknadno izgovara one koji su mu izmakli."

Hasan Basri kaže: "Klanjač će izgovoriti tekbire na koje je stigao, a neće naknadno sam one, koji su mu promakli."

Ako je imam izgovorio jedan ili dva tekbira, džematlija, po mišljenju Ebu-Hanife, ne donosi svoj tekbir (pristupni), dok imam ne izgovori drugi slijedeći tekbir.

Imam Muhammed kaže: "…Kada, potom, imam izgovori tekbir, izgovorit će ga i džematlija, a kada imam završi namaz, džematlija će, izmakle mu tekbire, izgovoriti naknadno sam, ali prije nego se mrtvac podigne na ramena."

VRIJEDNOST PRAĆENJA DŽENAZA

بَاب فَضْلِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ

Zejd b. Sabit, radijallahu anhu, rekao je: "Kada klanjaš dženazu, ti si obavio ono što si bio dužan."
Humejd b. Hilal kaže: "Nije nam bilo poznato nikakvo odobrenje (za odlazak) po obavljenom namazu (dženaze), nego ko je klanjao i vratio se (kući), imao je nagradu jedan kirat."[1]

وَقَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِذَا صَلَّيْتَ فَقَدْ قَضَيْتَ الَّذِي عَلَيْكَ وَقَالَ حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ مَا عَلِمْنَا عَلَى الْجَنَازَةِ إِذْنًا وَلَكِنْ مَنْ صَلَّى ثُمَّ رَجَعَ فَلَهُ قِيرَاطٌ .

1323. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man da mu je Džerir b. Hazim rekao:
"Čuo sam Nafija kako kaže:
'Rečeno je Ibni-Omeru da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: Ko prati umrlog, ima nagradu kirat.'
'Mnogo nam je štošta kazao Ebu-Hurejre!' – rekao je Ibni-Omer."

١٣٢٣ . حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ نَافِعًا يَقُولُ حُدِّثَ ابْنُ عُمَرَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ يَقُولُ مَنْ تَبِعَ جَنَازَةً فَلَهُ قِيرَاطٌ فَقَالَ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَيْنَا .

1324. Aiša je potvrdila Ebu-Hurejrinu izjavu. Ona je rekla:
'Čula sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako to tako govori.'
Zatim je (Abdullah) b. Omer, radijallahu anhu, rekao: 'Mi smo onda propustili mnogo kirata!'"
"Izraz 'ferrattu' znači", kaže Buharija, "propustio sam mnogo šta od Allahove zapovijedi."[2]

١٣٢٤ . فَصَدَّقَتْ يَعْنِي عَائِشَةَ أَبَا هُرَيْرَةَ وَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُهُ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لَقَدْ فَرَّطْنَا فِي قَرَارِيطَ كَثِيرَةٍ (فَرَّطْتُ) ضَيَّعْتُ مِنْ أَمْرِ اللهِ .

---

1 Sadržaj navedenog hadisa doslovno primjenjuju hanefije, šafije i najveći broj pravnika i teologa. Međutim, za neučestvovanje u pratnji umrlog po obavljenom namazu, treba džematlija tražiti odobrenje i saglasnost od tu prisutnog najbližeg rođaka umrle osobe. Ovo mišljenje preneseno je od Ibni-Omera, Ibni-Mes'uda, Ebu-Hurejre, Misvera b. Mahreme i Neha'ija. Ovi nisu po obavljenoj dženazi napuštali praćenje umrlog bez dozvole najbližeg rođaka umrle osobe (velije).
Prenosi se da je imam Malik izjavio: "Ko prisustvuje klanjanju dženaza-namaza, nema potrebe da napušta pratnju, dok mu se to ne dozvoli od najbližeg rođaka umrle osobe, izuzev ako će to dugo trajati."

2 Navedeni hadis zabilježili su svi priznati veliki muhaddisi, sa neznatnim tekstualnim razlikama.
Tirmizi u svom "Sunenu", sa senedom, ističe da je Ebu-Hurejre izjavio:
"Allahov Poslanik je rekao: 'Ko klanja dženaza-namaz ima nagradu jedan kirat, ko je prati i prisustvuje dok se mrtvac zakopa, ima dva kirata, a najmanji od njih dva jeste kao brdo Uhud.'" Ovo je kasnije preneseno Ibni-Omeru i on je poslao čovjeka do Aiše da je pita za to, pa je ona odgovorila: "Istinu je rekao Ebu-Hurejre."
"Mi smo uništili mnogo kirata!" – rekao je Ibni-Omer.
Kirat je mjera za težinu zlata, tzv. karat, udio, i ime brda blizu Mekke.

ČEKANJE DOK SE UMRLI ZAKOPA

بَاب مَنِ انْتَظَرَ حَتَّى تُدْفَنَ

1325. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme: "Citirao sam Ibni-Ebi-Zi'ba, prenoseći od Seida b. Ebi-Seid-Makburija, a on od svoga oca kako je upitao Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, pa je odgovorio: 'Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem..'"
Pričao nam je opet Ahmed b. Šebib b. Seid, koji kaže: "Meni je ispričao moj otac, da mu je kazao Junuz, da je Ibni-Šihab rekao: '…', a pričao mi je i Abdur-Rahman-A'redž da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: 'Ko prisustvuje dženazi i klanja je, ima nagradu jedan kirat, a ko sačeka dok se ona zakopa, ima dva kirata.'
'Kolika su ta dva kirata?' – upitao je neko.
'Kao dva velika brda' – odgovorio je on."[3]

١٣٢٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى ابْنِ أَبِي ذِئْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ ح حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَبِيبِ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَحَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ الْأَعْرَجُ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ فَلَهُ قِيرَاطٌ وَمَنْ شَهِدَ حَتَّى تُدْفَنَ كَانَ لَهُ قِيرَاطَانِ قِيلَ وَمَا الْقِيرَاطَانِ قَالَ مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ .

DŽENAZA-NAMAZ DJECE ZAJEDNO S PRISUTNIM SVIJETOM

بَاب صَلَاةِ الصِّبْيَانِ مَعَ النَّاسِ عَلَى الْجَنَائِزِ

1326. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Jahja b. Ebi-Bukejr, ovome Zaide, kome je prenio Ebu-Ishak Šejbani od Amra izjavu Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prišao je jednom grobu i ashabi su mu rekli: 'Ovaj je zakopan, ili zakopana, sinoć.'
Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kaže: 'On nas je tada poredao iza sebe u redove, a zatim klanjao dženaza-namaz.'"

١٣٢٦. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ أَبِي بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَامِرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ أَتَى رَسُولُ اللهِ ﷺ قَبْرًا فَقَالُوا هَذَا دُفِنَ أَوْ دُفِنَتِ الْبَارِحَةَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَصَفَّنَا خَلْفَهُ ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا .

3 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– bodrenje muslimana da učestvuju na dženazi umrlog u što većem broju, a potom dobro zatrpaju grob,
– prikazivanje nagrade duhovnog svijeta u materijalnom vidu predmeta ovoga svijeta, čini se radi lakšeg shvatanja i našeg poimanja,
– za sve što se ne zna, treba pitati učene ljude.

KLANJANJE DŽENAZE NA MUSALI I U DŽAMIJI

بَاب الصَّلَاةِ عَلَى الْجَنَائِزِ بِالْمُصَلَّى وَالْمَسْجِدِ

1327. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Seida b. Musejjeba i od Ebu-Seleme, a oni od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao: "Saopćio nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, smrt Negusa, vladara Etiopije, na dan kad je i umro i rekao nam:
'Molite oprost za vašeg brata!'"

١٣٢٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ أَنَّهُمَا حَدَّثَاهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ نَعَى لَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ النَّجَاشِيَّ صَاحِبَ الْحَبَشَةِ يَوْمَ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَقَالَ اسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ

1328. Od Šihaba je preneseno da mu je pričao Seid b. Musejjeb, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao da ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poredao na musali i (za Negusa) izgovorio četiri tekbira.

١٣٢٨. وَعَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَفَّ بِهِمْ بِالْمُصَلَّى فَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا .

1329. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, kako mu je Ebu-Damre kazao, da mu je Musa b. Ukbe prenio od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da su Jevreji doveli Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, jednog svoga čovjeka i ženu koji su počinili blud, pa je naredio i oni su kamenovani blizu mjesta gdje su se klanjale dženaze kod džamije.[1]

١٣٢٩. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ الْيَهُودَ جَاءُوا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِرَجُلٍ مِنْهُمْ وَامْرَأَةٍ زَنَيَا فَأَمَرَ بِهِمَا فَرُجِمَا قَرِيبًا مِنْ مَوْضِعِ الْجَنَائِزِ عِنْدَ الْمَسْجِدِ .

1 Navedeni slučaj zabilježio je Nesai, a i Muslim ga je donio u slijedećoj verziji: "Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, doveli su jednog Jevreja i Jevrejku koji su počinili blud.
'Šta vi imate u Tevratu propisano za osobu koja učini blud?' – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Zacrnimo joj lice, natovarimo naopačke na jahaću životinju i podrugljivo obilazimo oko nje' – odgovorili su oni.
'Ako istinu govorite, donesite Tevrat!' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Oni su donijeli Tevrat, otpočeli ga čitati i kada se došlo do teksta o kamenovanju, prisutni svećenik koji ga je čitao, stavi svoju ruku na taj tekst i tako pročita dijelove iznad i ispod teksta o kamenovanju bludnika. Tu je kod Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bio i Abdullah b. Selam i on reče: 'Zapovjedi mu da podigne ruku sa Tevrata.' Mladi svećenik je podigao ruku, kadli tu stvarno bijaše tekst o kamenovanju bludnika. Po pročitanom cijelom tekstu, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je i oni su kamenovani."
Abdullah b. Omer izjavio je: "Nalazio sam se upravo među onim koji su ih kamenovali i vidio onog mladog svećenika, kako nastoji spomenutu Jevrejku zakloniti od bacanja kamenja."
Iz teksta hadisa se zaključuje:
– sprovođenje kazne za počinjeni blud je prvostepena dužnost nadležnih organa vlasti,

POKUĐENOST GRADNJE BOGOMOLJA NAD GROBOVIMA

بَاب مَا يُكْرَهُ مِنِ اتِّخَاذِ الْمَسَاجِدِ عَلَى الْقُبُورِ

Kada je umro Hasan b. Hasan b. Ali, radijallahu anhum, njegova je žena podigla kupolu nad njegovim grobom. Poslije jedne godine ona je dignuta i čuli su kako neko viče: "Čujte! Jesu li našli ono što nisu ranije imali (a što su željeli)?" "Naprotiv, oni očajavaju, pa su se kao takvi povratili" – odgovori drugi.

وَلَمَّا مَاتَ الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ ضَرَبَتِ امْرَأَتُهُ الْقُبَّةَ عَلَى قَبْرِهِ سَنَةً ثُمَّ رُفِعَتْ فَسَمِعُوا صَائِحًا يَقُولُ أَلَا هَلْ وَجَدُوا مَا فَقَدُوا فَأَجَابَهُ الْآخَرُ بَلْ يَئِسُوا فَانْقَلَبُوا .

1330. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Musa, prenoseći od Šejbana, on od Hilala Vezzana, ovaj od Urve, a on direktno od Aiše, radijallahu anha, koja kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao u svojoj bolesti, u kojoj je i umro: "Allah je prokleo Jevreje i kršćane što su grobove svojih vjerovjesnika uzeli kao bogomolju." "Da nije toga", kaže Aiša, "ashabi bi potpuno pokazali njegov grob (porušili zidove sobe), samo se ja ipak bojim, da se on ne uzme kao mjesto za klanjanje i činjenje sedžde."

١٣٣٠. حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ مُوسَى عَنْ شَيْبَانَ عَنْ هِلَالٍ هُوَ الْوَزَّانُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ لَعَنَ اللهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسْجِدًا قَالَتْ وَلَوْلَا ذَلِكَ لَأَبْرَزُوا قَبْرَهُ غَيْرَ أَنِّي أَخْشَى أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا .

O KLANJANJU DŽENAZE ŽENI KOJA JE UMRLA ZA VRIJEME POROĐAJNOG ČIŠĆENJA

بَاب الصَّلَاةِ عَلَى النُّفَسَاءِ إِذَا مَاتَتْ فِي نِفَاسِهَا

1331. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Zejd b. Zurej' kome je prenio Abdullah b. Burejde od Semure b. Džundeba, radijallahu anhu: "Klanjao sam za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dženazu jednoj ženi koja je umrla u svom poslijeporođajnom čišćenju i on je stao prema njoj (po sredini)."

١٣٣١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نِفَاسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطَهَا .

– kazna za blud za nevjenčane preljubnike sastoji se u šibanju od stotinu udaraca štapom, a za osobe u braku ili one koje su nekada bile u bračnom životu, jeste kamenovanje.

GDJE IMAM STOJI, PREMA ŽENI I PREMA MUŠKARCU?

بَاب أَيْنَ يَقُومُ مِنَ الْمَرْأَةِ وَالرَّجُلِ

1332. PRIČAO NAM JE Imran b. Mejsere, njemu Abdul-Varis, kome je prenio Husein od Ibni-Burejde, ovome rekao Semure b. Džundeb, radijallahu anhu:
"Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dženazu jednoj ženi koja je umrla u svom poslijeporođajnom čišćenju i on je stao prema toj ženi po sredini (umrle)."[1]

١٣٣٢. حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ حَدَّثَنَا سَمُرَةُ بْنُ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نِفَاسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطَهَا .

IZGOVARANJE ČETIRI TEKBIRA NA DŽENAZI

بَاب التَّكْبِيرِ عَلَى الْجَنَازَةِ أَرْبَعًا

Humejd kaže: "S nama je klanjao (dženazu) Enes, pa je izgovorio svega tri tekbira i predao selam. Kada je na to upozoren, on se okrenuo kibli i izgovorio četvrti tekbir, a zatim ponovo predao selam."

وَقَالَ حُمَيْدٌ صَلَّى بِنَا أَنَسٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ ثَلَاثًا ثُمَّ سَلَّمَ فَقِيلَ لَهُ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ ثُمَّ كَبَّرَ الرَّابِعَةَ ثُمَّ سَلَّمَ .

1 Raznolika su mišljenja, gdje bi imam, odnosno klanjač trebao da stane klanjajući dženazu.
Mnogi učenjaci kažu da imam treba stati prema sredini tijela položenog mrtvaca, radilo se o umrlom mušku ili ženskU.
Šafija, Ahmed i Ebu-Jusuf smatraju da imam kod umrlog muškarca stoji prema njegovoj glavi, dok najveći broj hanefijskih učenjaka kažu: "Imam stoji prema prsima umrlog, bio to muškarac ili žena."
Hasan Basrija smatra da se staje prema sredini tijela položenog mrtvaca bez razlike na spol.
Malik je rekao: "Kod umrlog muškarca staje se prema sredini njegovog položenog tijela, a kod žene, prema njenim ramenima."
Jednoglasno je mišljenje učenjaka da ne treba stati neposredno uz samog mrtvaca. Između mrtvaca i imama, odnosno klanjača, treba ostaviti prazan prostor koliko se može najmanje poredati još jedan red klanjača.
Hasan Basri smatra da ne treba dženazu klanjati ženi koja je umrla rađajući dijete začeto putem bluda.
Tirmizi sa senedom navodi da je Ebu-Galib rekao: "Klanjao sam sa Enesom b. Malikom jednom čovjeku dženazu i on mu je kao imam stao prema njegovoj glavi. Potom smo mu donijeli drugu žensku dženazu od plemena Kurejš.
'Oče Hamzin, klanjaj joj dženazu!' – rekao je Ebu-Galib.
Potom mu je Ala b. Zijad rekao: 'Da li si vidio Vjerovjesnika, da staje kod ženske dženaze na mjestu na kome si joj ti stao, a kod muškarca opet na mjestu na kome si mu ti stao?'
'Da' – odgovorio je on.
Potom je Ala rekao: 'Zapamtite ovo!'"
Buharija zastupa potrebu primjene sadržaja spomenutog hadisa koji je i bez komentara jasan.

1333. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Seida b. Musejjeba, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, saopćio smrt Negusa na dan kada je i umro, izašao sa ashabima na musalu, poredao ih iza njega i izgovorio četiri tekbira.

١٣٣٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ وَخَرَجَ بِهِمْ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ .

1334. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, njemu ispričao Selim b. Hajjan, ovome prenio Seid b. Mina od Džabira, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu Ashami Negusu, izgovarajući četiri tekbira.
Jezid b. Harun i Abdus-Samed, prenoseći gornji hadis od Selima, kažu: "…Ashami."

١٣٣٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مِينَاءَ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى أَصْحَمَةَ النَّجَاشِيِّ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا وَقَالَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ سَلِيمٍ أَصْحَمَةَ وَتَابَعَهُ عَبْدُالصَّمَدِ .

UČENJE FATIHE U DŽENAZI

بَاب قِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ عَلَى الْجَنَازَةِ

Hasan Basri kaže:"Klanjač uči 'Fatihu' djetetu i izgovara još: 'Allahu moj, učini nam ga predvodnikom i prethodnikom (u Džennetu) i nagradom!'"

وَقَالَ الْحَسَنُ يَقْرَأُ عَلَى الطِّفْلِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَيَقُولُ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَسَلَفًا وَأَجْرًا .

1335. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar ovome ispričao Gunder, kome je prenio Šu'be od Sa'da, on od Talhe koji kaže: "Klanjao sam za (Abdullahom) b. Abbasom, radijallahu anhuma" Pričao mi je Muhammed b. Kesir, njemu saopćio Sufjan, prenoseći od Sa'da b. Ibrahima, on od Talhe b. Abdullaha b. Avfa riječi: "Klanjao sam dženazu za Ibni-Abbasom, pa je proučio 'Fatihu' i rekao: 'Kako bi znali (prisutni) da je ona sunnet!'"[2]

١٣٣٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدٍ عَنْ طَلْحَةَ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ح حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَلَى جَنَازَةٍ فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ قَالَ لِيَعْلَمُوا أَنَّهَا سُنَّةٌ .

2 Raznolika su mišljenja učenjaka u vezi s učenjem 'Fatihe' u dženaza-namazu. Ibni-Munzir je prenio od Ibni-Mes'uda, Hasana b. Alije, Ibni-Zubejra, Misvera b. Mahreme da je učenje 'Fatihe' Šerijatom propisan čin. Ovo mišljenje dijele još Šafija i Ishak.
Od Ebu-Hurejre i Ibni-Omera se prenosi: "U dženazi nema učenja Kur'ana." Ovo mišljenje prihvatio je Malik i učenjaci Kufe.
Učenjaci hanefijske škole smatraju da se u dženazi Kur'an uči. Ibni-Bettal je rekao: "Između onih koji nisu u dženazi učili Kur'an i koji su to još i osuđivali bili su Omer b. Hattab, Alija b. Ebi-Talib, Abdullah b. Omer i Ebu-Hurejre, a od prve generacije iza ashaba bili su Ata, Tavus, Seid b. Musejjeb, Ibni-Sirin, Seid b. Džubejr i Ša'bi. Ibni-Munzir je rekao da je ovo stav još Mudžahida, Hammada i Sufjan Sevrija.
Malik je izjavio: "Učenje 'Fatihe' u dženazi ne praktikuje se u našim gradovima."

NAMAZ NA GROBU NAKON ŠTO SE UMRLI UKOPA

بَاب الصَّلَاةِ عَلَى الْقَبْرِ بَعْدَ مَا يُدْفَنُ

1336. PRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Minhal, njemu prenio Šu'be od Sulejmana Šejbanija koji kaže: "Slušao sam Ša'bija kada je rekao:
'Saopćio mi je onaj koji je sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, naišao pored jednog zabačenog groba, pa im (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) imamio (kada su klanjali).'
'Ebu-Amre, ko ti je to prenio?' – upitao sam.
'(Abdullah) b. Abbas, radijallahu anhuma' – odgovori on."

١٣٣٦. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى قَبْرٍ مَنْبُوذٍ فَأَمَّهُمْ وَصَلَّوْا خَلْفَهُ قُلْتُ مَنْ حَدَّثَكَ هَذَا يَا أَبَا عَمْرٍو قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا .

1337. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Fadl da mu je prenio Hammad b. Zejd od Sabita, on od Ebu-Rafija, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je crni čovjek (ili žena) meo džamiju (Muhammedovu) i umro, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije znao za njegovu smrt. Jednog dana ga je neko spomenuo, pa je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) upitao: "Šta je to bilo sa tim čovjekom?"
"Umro je, Allahov Poslaniče" – odgovorili su ashabi.
"Pa što me niste obavijestili?" – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

١٣٣٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ أَسْوَدَ رَجُلًا أَوِ امْرَأَةً كَانَ يَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ يَقُمُّ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ وَلَمْ يَعْلَمِ النَّبِيُّ ﷺ بِمَوْتِهِ فَذَكَرَهُ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ مَا فَعَلَ ذَلِكَ الْإِنْسَانُ قَالُوا مَاتَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ أَفَلَا آذَنْتُمُونِي فَقَالُوا إِنَّهُ كَانَ كَذَا وَكَذَا قِصَّتُهُ قَالَ فَحَقَرُوا شَأْنَهُ قَالَ فَدُلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ فَأَتَى قَبْرَهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ .

Prema mišljenju Mekhula, Šafije, Ahmeda i Ishaka, 'Fatiha' se uči samo iza prvog izgovorenog tekbira, a Ibni-Hamz kaže: "Prema mišljenju Šafije, ona se uči iza svakog izgovorenog tekbira."
"Ovo je", kaže Ajni, "pogrešno prenesena verzija."
Hasan Basri kaže: "'Fatiha' se ne uči iza svakog izgovorenog tekbira." Ovo je mišljenje i Ibni-Havšeba. Od Misvera b. Mahreme preneseno je da je on poslije prvog izgovorenog tekbira učio 'Fatihu' i jednu kratku suru.
Učenje 'Fatihe' u dženazi zabilježili su u svojim "Sunenima" još Nesai, Ebu-Davud i Tirmizi.
Iz hadisa se još zaključuje:
– Tirmizi u svom "Sunenu" navodi hadis: "Učenje 'Fatihe' je sunnet ili upotpunjenje sunnetu."
On smatra da je to dobar hadis, da su po njemu postupali učeni ashabi i da su ovo mišljenje usvojili još Šafija, Ahmed i Ishak,
– po mišljenju učenjaka šafijske škole, učenje 'Fatihe' iza prvog tekbira je mustehab, a ako se ne prouči iza prvog tekbira, može se proučiti iza drugog,
– u navedenoj izjavi Ibni-Abbasa nije izričito rečeno o načinu učenja 'Fatihe'. Bejheki, međutim, navodi da je Seid b. Ebi-Seid rekao: "Čuo sam Ibni-Abbasa kako je naglas učio 'Fatihu' u dženazi i onda nam rekao: 'Ovo sam učio ovako, samo zato da biste znali da je 'Fatiha' sunnet.'"
Zejnudin je rekao: "'Fatiha' se uči u sebi, a mišljenje svih priznatih učenjaka je da se ona uči u sebi, po danu."

"Njegov slučaj je bio takav i takav" – odgovorili su.
"Oni su njegov položaj omalovažavali" – kaže Ebu-Hurejre.
"Pokažite mi njegov grob!" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Potom je otišao na grob i klanjao mu dženazu.

MRTVAC ČUJE KLEPETANJE OBUĆE ŽIVIH

1338. PRIČAO NAM JE Ajjaš, njemu Abdul-A'la, kome je saopćio Seid, a rekao mi je i Halife da mu je pričao Ibni-Zurej' od Seida, on od Katade, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu, a Enes od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Kada se čovjek položi u grob i njegovi drugovi odu toliko, da on još čuje klepet njihove obuće, dođu mu dva meleka (Munkir i Nekir), posade ga i kažu mu:
'Šta si ti govorio o ovom čovjeku?'
'Vjerujem da je on Allahov rob i Njegov Poslanik' – odgovorit će on.
'Pogledaj', reći će mu se, 'svoje mjesto u Džehennemu koje ti je Allah zamijenio mjestom u Džennetu.' 'On će ih', kaže Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, 'vidjeti istovremeno oba.' Što se tiče nevjernika ili licemjera, oni će odgovoriti: 'Ne znam. Ja sam govorio ono što je govorio svijet:
Ne znao i ne učio nikad (Kur'ana)!'
Zatim će biti jako udaran željeznim čekićem, između ušiju i kriknut će toliko da će to čuti svi blizu njega, izuzev ljudi i džina."[1]

بَاب الْمَيِّتُ يَسْمَعُ خَفْقَ النِّعَالِ

١٣٣٨. حَدَّثَنَا عَيَّاشٌ حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى حَدَّثَنَا سَعِيدٌ قَالَ وَقَالَ لِي خَلِيفَةُ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْعَبْدُ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتُوُلِّيَ وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَأَقْعَدَاهُ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ أَبْدَلَكَ اللهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا وَأَمَّا الْكَافِرُ أَوِ الْمُنَافِقُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لَا دَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ ثُمَّ يُضْرَبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ .

1 Ebu-Davud u svom "Sunenu" iznosi da je Bera b. Azib rekao: "Otišli smo sa Vjerovjesnikom na dženazu jednom čovjeku, ensariji. Došli smo do groba; Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je, pa smo oko njega posjedali i mi i umirili se kao da nam je ptica na glavi. Muhammed je u ruci držao neko drvce i s njim kopkao zemlju, a potom rekao: 'Tražite utočište kod Allaha od kaburske kazne!' Ovo je rekao dva ili tri puta, a potom nastavio: 'Mrtvac čuje klepet obuće ljudi i kada se oni okrenu natrag, njemu se postave pitanja: O, čovječe! Ko ti je Allah? Šta ti je bila vjera, i ko ti je bio Vjerovjesnik?'"
Iz hadisa se razabire:
– kazna u grobu postoji. To je mišljenje predstavnika svih ortodoksnih pravnih škola. Ovu kaznu ne priznaju Dirar b. Amr, Bišr Murejsi i mnogo učenjaci sekte mutezilija. Oni se drže bukvalnog sadržaja ajeta: "Oni neće u raju okusiti nikakvu smrt, osim one prve (na ovom svijetu)."
Ovim ajetom ne negira se život i smrt u grobu. Njihovo krivo shvaćanje pobijaju ajeti: "Oni se izlažu vatri jutrom i večerom", i, "Allahu naš, usmrtio si nas dva puta i oživljavaš nas dva puta!" To znači da je jedan

O ONOM KO ŽELI BITI UKOPAN U BEJTUL-MAKDISU ILI NJOJ SLIČNOJ SVETOJ ZEMLJI

بَاب مَنْ أَحَبَّ الدَّفْنَ فِي الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ أَوْ نَحْوِهَا

1339. PRIČAO NAM JE Mahmud, njemu Abdurrezak kome je prenio Ma'mer od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu:

"Musau, alejhi selam, poslan je melek smrti. Kada mu je došao, Musa mu je (jednim udarcem) izbio oko. Melek se povratio svom Gospodaru i rekao: 'Poslao si me čovjeku koji neće smrt!'

Uzvišeni Allah mu je vratio oko i rekao: 'Vrati se natrag i reci mu, da stavi svoju ruku volu na leđa, i on će za svaku dlaku koju svojom rukom pokrije, imati po jednu godinu života.'

'O, Allahu moj!', uzviknu Musa, 'a šta poslije?'

'Poslije smrt' – odgovori Allah.

'Pa, onda, može i sada' – reče Musa i zamoli Allaha da ga približi Svetoj zemlji (Bejtul-makdisu) na jedan dobačaj kamenom (pa da tamo umre)."

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatim je", kaže Ebu-Hurejre, "kazao: 'Da sam ja tamo, pokazao bih vam njegov grob pokraj puta (pokraj Tura) kod jednog crvenog pješčanog humka.'"[1]

١٣٣٩. حَدَّثَنَا مَحْمُودٌ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أُرْسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَام فَلَمَّا جَاءَهُ صَكَّهُ فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ فَقَالَ أَرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ فَرَدَّ اللهُ عَلَيْهِ عَيْنَهُ وَقَالَ ارْجِعْ فَقُلْ لَهُ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مَتْنِ ثَوْرٍ فَلَهُ بِكُلِّ مَا غَطَّتْ بِهِ يَدُهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ قَالَ أَيْ رَبِّ ثُمَّ مَاذَا قَالَ ثُمَّ الْمَوْتُ قَالَ فَالْآنَ فَسَأَلَ اللهَ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمْيَةً بِحَجَرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَلَوْ كُنْتُ ثَمَّ لَأَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ عِنْدَ الْكَثِيبِ الْأَحْمَرِ .

život i smrt na ovom svijetu, drugi (bilo fizički ili duhovni) u kaburu.
Preko Bera b. Aziba u svih šest priznatih hadiskih zbirki zabilježena je ova Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izreka: "Kada se vjernik posadi u svom grobu, njemu se da mogućnost da očituje da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha i da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik."
Na ime kaburske kazne sišao je, kaže Buharija, ajet: "Allah, one koji vjeruju, ustaljuje u čvrstom govoru i na ovom i na drugom svijetu."
Ebu-Davud, Nesai i Ibni-Madže u svojim "Sunenima" navode: "Vjerovjesnik je molio zaštitu Allahovu od šejtana, škrtosti, kaburske kazne i iskušenja srca."
Ibni-Ebu-Šejbe u svom "Musannefu" navodi, da je Umm-Mubeššir rekla: "Vjerovjesnik je unišao u jedan voćnjak, Benu-Nedžara u kome sam i ja bila. Tu je bilo grobova osoba koje su pomrle u predislamsko doba. Zatim je izašao i ja sam ga čula gdje govori: 'Tražite zaštitu Allahovu od kaburske kazne!'
'Allahov Poslaniče, zar ima i u grobu kazna?'
'Oni se u svojim grobovima kažnjavaju tolikom kaznom da je i životinje čuju.'"
Brojni su hadisi o postojanju zagrobnog života i o odgovornosti na drugom svijetu, čije bi nijekanje značilo napuštanje islama.

1 Pošto su Izraelci svojevremeno bili protjerani iz Jerusalema i Palestine, na povratku iz Egipta su se zadržali u pustinji oko četrdeset godina. Musa se želio sa svojim narodom konačno nastaniti u pradomovini svojih predaka i u njoj umrijeti. Poneki historičari ističu, da je Musa to želio i molio, bojeći se da će umrijeti u pustinji i u njoj biti pokopan, jer se vjerovjesnici sahranjuju na mjestu gdje su umrli, a kasnija ekshumacija

UKOP NOĆU

Ebu-Bekr je ukopan noću

1340. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebi-Šejbe, njemu Džerir, prenoseći od Šejbanija, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dženazu jednom čovjeku nakon što je bio pokopan noću. On je stao, a i njegovi drugovi, a prije toga upitao je: 'Ko je taj?'
'Taj i taj', odgovorili su oni, 'koji je pokopan jučer navečer.'
I on su mu, potom klanjali dženazu."[2]

بَاب الدَّفْنِ بِاللَّيْلِ

وَدُفِنَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لَيْلًا .

١٣٤٠. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رَجُلٍ بَعْدَ مَا دُفِنَ بِلَيْلَةٍ قَامَ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَكَانَ سَأَلَ عَنْهُ فَقَالَ مَنْ هَذَا فَقَالُوا فُلَانٌ دُفِنَ الْبَارِحَةَ فَصَلَّوْا عَلَيْهِ .

njihovih kostiju je zabranjena. Podijeljena su mišljenja historičara o mjestu Musaove smrti. Najveći broj smatra da je umro lutajući pustinjom.
Iz hadisa se zaključuje:
– veliki ugled Musaov kod Allaha, dželle šanuhu, koji ga za sukob sa melekom nije htio ni ukoriti,
– preporučljivo je sahranjivanje umrlih činiti u što boljem naselju, na što ljepšem terenu i što bliže groba, ranije sahranjenih dobrih ljudi,
– prirodnost meleka da se može ljudima prikazati i u materijalno-tjelesnom vidu,
– da će svijet poslije Musaove smrti postojati još dugo i dugo,
– da Allah, dželle šanuhu, može po svojoj volji, život čovjeka produžavati.

2 O sahrani mrtvaca noću, podijeljena su mišljenja učenjaka. Jedni, sahranjivanje mrtvaca noću, smatraju pokuđenim činom. Među ove spadaju Hasan Basrija, Seid b. Musejjeb i Katade. Ovi svoj stav dokazuju izjavom Džabira koju imam Ahmed i Tahavi u svojim hadiskim zbirkama donose u slijedećoj varijanti: "Jedan čovjek iz Benu-Uzret plemena zakopan je noću i Vjerovjesnik mu nije klanjao dženazu, nego je, potom, zabranio sahranjivanje noću."
Tahavi navodi da je Abdullah b. Omer rekao: "Ne sahranjujte svoje mrtve noću!"
Ibni-Hazm je kazao: "Nije dozvoljeno nikoga noću sahranjivati, osim u slučaju nužde."
Svi koji su noću sahranjeni, kao što je bio slučaj sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, nekim njegovim suprugama i drugovima, učinjeno je to iz nužde i nekog opravdanog razloga. Razlozi koji opravdavaju sahranu noću su bojazan od velike dnevne žege ili neprijatelja, promjene tijela umrlog i slično.
Međutim, Neha'i, Zuhri, Sevri, Ata, Ibni-Hazm, Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Ahmed dozvoljavaju sahranu mrtvaca noću bez ikakvih uvjeta. Ovi se drže gore navedenog slučaja kod Buharije i izjave Amra b. Dinara, da je on čuo Džabira b. Abdullaha kako kaže: "Ashabi su jedne noći vidjeli na groblju svjetlo, pa su tamo otišli. Kadli na groblju Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i govori drugovima: 'Dohvatite mi ovoga vašeg druga!' To je, međutim, bio jedan čovjek koji je uvijek naglas Allaha spominjao (zikr činio)." Gornji slučaj zabilježio je u svom "Sunenu" i Ebu-Davud.
Tahavija smatra da zabrana sahrana, koju su neki od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenijeli, samo je zato što je Vjerovjesnik želio da svakom ashabu osobno klanja dženazu, a što je za muslimane značilo veliku sreću i blagoslov.
Zejd b. Sabit prenio je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Moja dženaza za muslimane je milost."
Poneki historičari navode da su Arapi svoje mrtvace slabo i mizerno opremali, pa su ih zbog toga noću sahranjivali.U namjeri da ih potakne na solidnije opremanje umrlih, Muhammed, sallallahu alejhi ve

PODIZANJE BOGOMOLJE NA GROBOVIMA

بَاب بِنَاءِ الْمَسْجِدِ عَلَى الْقَبْرِ

1341. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik od Hišama, ovaj od svoga oca, on od Aiše, radijallahu anha:
"Kada se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razbolio, neke njegove žene spomenule su mu crkvu koju su vidjele u Etiopiji, a koja se zvala 'Marija'. To su bile Umm-Selema i Umm-Habiba, radijallahu anhuma, koje su išle u Etiopiju (kao izbjeglice). One su pričale o njenoj ljepoti i raznim slikama u njoj.
Poslanik je tada podigao glavu i rekao: 'To su oni, koji, kada im umre dobar čovjek, sagrade mu na grobu bogomolju i potom u njoj naslikaju te slike. Oni su kod Allaha najgora stvorenja.'"

١٣٤١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا اشْتَكَى النَّبِيُّ ﷺ ذَكَرَتْ بَعْضُ نِسَائِهِ كَنِيسَةً رَأَيْنَهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ يُقَالُ لَهَا مَارِيَةُ وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ وَأُمُّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَتَتَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ فَذَكَرَتَا مِنْ حُسْنِهَا وَتَصَاوِيرَ فِيهَا فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ أُولَئِكِ إِذَا مَاتَ مِنْهُمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا ثُمَّ صَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَةَ أُولَئِكِ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللهِ .

SILAZAK U GROB ŽENE

بَاب مَنْ يَدْخُلُ قَبْرَ الْمَرْأَةِ

1342. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, njemu Fulejh b. Sulejman, kome je prenio Halil b. Ali od Enesa, radijallahu anhu:
"Prisustvovali smo (dženazi Rukajje), kćerke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je sjeo pokraj groba, a ja vidio kako mu oči suze. Zatim je upitao:
'Ima li od vas neko ko nije sinoć doticao svoju ženu (općio)?'
'Ja' – rekao je Ebu-Talha.
'Siđi u njen grob!' – rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

١٣٤٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ شَهِدْنَا بِنْتَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ فَقَالَ هَلْ فِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ لَمْ يُقَارِفِ اللَّيْلَةَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا قَالَ فَانْزِلْ فِي قَبْرِهَا فَنَزَلَ فِي قَبْرِهَا فَقَبَرَهَا قَالَ ابْنُ مُبَارَكٍ قَالَ فُلَيْحٌ أُرَاهُ يَعْنِي الذَّنْبَ قَالَ wأَبُو عَبْد اللهِ (لِيَقْتَرِفُوا) أَيْ لِيَكْتَسِبُوا .

sellem, zabranjivao im je sahranjivanje u doba kada ih svijet ne vidi.
Preneseno je da je Aiša rekla: "Alija je noću zakopao Fatimu."
Ibni-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" sa senedom navodi, da je Ibni-Sebak rekao:
"Halifa Omer je zakopao Ebu-Bekra noću, potom unišao u džamiju i klanjao vitr-namaz."
Aiša, radijallahu anha, je izjavila: "Ebu-Bekr je zakopan nešto prije svanuća."

1344. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs kome je prenio Jezid b. Ebi-Habib od Ebul-Hajra, on od Ukbe b. Amra da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao jednog dana i klanjao poginulim borcima Uhuda svoj namaz za umrlog, a zatim se popeo na minber i rekao:
"Ja sam vam predvodnik i svjedok! Tako mi Allaha, evo gledam moj izvor (zdenac). Meni su već dati ključevi riznica zemlje", ili je rekao, "ključevi zemlje. Ja se, tako mi Allaha, ne plašim za vas da ćete se iza mene povratiti u idolopoklonstvo, nego se bojim da se međusobno (u stjecanju imetka) nadmećete.[1]

١٣٤٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أُحُدٍ صَلَاتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ إِنِّي فَرَطٌ لَكُمْ وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ وَإِنِّي وَاللهِ لَأَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ وَإِنِّي أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الْأَرْضِ أَوْ مَفَاتِيحَ الْأَرْضِ وَإِنِّي وَاللهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا .

"Kada je u bici na Uhudu ubijen Hamza, Saffija se raspitivala, šta je bilo sa njim. Utom je susrela Aliju i Zubejra i pitala ih: 'Šta je učinjeno sa Hamzom?' Oni su joj odgovorili da o njemu ništa ne znaju. Na to je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) rekao: 'Plašim se za njenu pamet.' Potom je postavio svoju ruku na njena prsa i citirao ajet: 'Inna lillahi ve inna ilejhi radžiun', zaplakao, stao nad njim i opet rekao: 'Da nije ženske nestrpljivosti, ja bih ga ostavio sve dok se ne bi proživio u utrobama zvijerki i voljama ptica.'
Potom su mu doneseni i ostali poginuli i on im je otpočeo klanjati dženaze. Postavljeno ih je prvo sedam i Hamza. On je za njih izgovorio sedam početnih tekbira i ostale. Potom su oni dignuti, a Hamza je ostao na svom mjestu, pa je Muhammed i za njega izgovorio sedam tekbira."
Ovaj slučaj zabilježili su još Hakim u svom "Mustedreku", Taberani u svom "Mu'džemu" i Bejheki u "Sunenu", navodeći još: "...Muhammed je na Uhudu naredio da se Hamza postavi prema kibli i on mu je, potom, klanjajući izgovorio sedam tekbira. Zatim su mu prikupljeni ostali šehidi i on je klanjao sedamdeset dženaza."
Ibni-Madže isti slučaj donosi u nešto izmijenjenoj varijanti.
Pored gornjeg, hanefije još zaključuju i kažu da dženazu šehidu nije potrebno klanjati, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, to bi kojom prilikom sigurno naročito rekao. Iz izloženog, vidi se da se klanjanje dženaze šehidu ne može smatrati štetnim postupkom i da je bolje da se klanja, nego da se izostavi.

1 Iz hadisa se zaključuje:
– Hattabi kaže: "Vjerovjesnik je poginulim uhudskim borcima klanjao dženaze nakon jednog vremenskog perioda." Prema tome, šehidu se klanja dženaza kao i svakom mrtvacu.
Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, klanjanje dženaze ovim izginulim borcima nije učinjeno odmah, vjerovatno, zbog velike Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, zauzetosti brojnim poslijeratnim brigama i poslovima;
– istinitost Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, predskazivanja o širenju islama;
– za pojavu idolopoklonstva, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije se plašio, nego za međusobno nadmetanje u stjecanju materijalnih dobara kao ploda ljudske zavidnosti.

O SAHRANI DVOJICE-TROJICE LJUDI U JEDAN GROB

باب دَفْنِ الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلَاثَةِ فِي قَبْرٍ وَاحِدٍ

1345. PRIČAO NAM JE Seid b. Sulejman, njemu Lejs, kome je prenio Šihab od Abdur-Rahmana b. Ka'ba, da mu je Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, saopćio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavljao po dva čovjeka od poginulih na Uhudu.

١٣٤٥. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ .

MIŠLJENJE DA NE TREBA KUPATI ŠEHIDE

باب مَنْ لَمْ يَرَ غَسْلَ الشُّهَدَاءِ

1346. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Lejs od Ibni-Šihaba, on od Abdur-Rahmana b. Ka'ba, ovaj od Džabira: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:
'Zakopajte ih sa njihovom krvlju!' Mišljaše on na uhudski dan (bitku). I nije ih kupao."

١٣٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ ادْفِنُوهُمْ فِي دِمَائِهِمْ يَعْنِي يَوْمَ أُحُدٍ وَلَمْ يُغَسِّلْهُمْ .

KO SE STAVLJA PRIJE U USJEK PO STRANI GROBA

باب مَنْ يُقَدَّمُ فِي اللَّحْدِ

Usjek po strani groba prozvan je tim imenom, jer je on usječen po strani (kible) groba. Svaki nasilnik je nastran čovjek. Sklonište je svratište (po strani puta). Ako je raka ravna (u zidovima), tada se ona zove grob (darih).

وَسُمِّيَ اللَّحْدَ لِأَنَّهُ فِي نَاحِيَةٍ وَكُلُّ جَائِرٍ مُلْحِدٌ (مُلْتَحَدًا) مَعْدِلًا وَلَوْ كَانَ مُسْتَقِيمًا كَانَ ضَرِيحًا .

1347. PRIČAO NAM JE Ibni-Mukatil, njemu saopćio Abdullah od Lejsa b. Sa'da, kome je prenio Ibni-Šihab od Abdur-Rahmana b. Ka'ba b. Malika, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sastavljao po dva poginula borca na Uhudu u jednu haljinu (kefine), a potom pitao: "Koji od njih više učaše Kur'an?"

١٣٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ يَقُولُ

Kada bi mu se pokazalo na jednog od njih, on bi ga u usjek (stranu) groba stavio prije i rekao: "Ja sam vam svjedok", a potom bi naredio njihovo zakopavanje zajedno sa njihovom krvlju. Dženazu im nije klanjao (tada), a nije ih ni kupao.

أَيُّهُمْ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ وَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ بِدِمَائِهِمْ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُغَسَّلْهُمْ .

1348. Ibni-Mubarek je rekao, a Evza'i nam je saopćio, prenoseći od Zuhrija, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za izginule uhudske borce je pitao: 'Koji od njih je više učio Kur'an?' Kada bi mu taj bio pokazan, on bi ga stavio u grob uvijek prije njegova druga."
Džabir kaže: "Moj otac i stric su zamotani u jedan prugasti ogrtač."
Sulejman b. Kesir je rekao da mu je prenio Zuhrija, da mu je to pričao onaj koji je čuo neposredno od Džabira, radijallahu anhu.

١٣٤٨. وَأَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَقُولُ لِقَتْلَى أُحُدٍ أَيُّ هَؤُلَاءِ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى رَجُلٍ قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ قَبْلَ صَاحِبِهِ وَقَالَ جَابِرٌ فَكُفِّنَ أَبِي وَعَمِّي فِي نَمِرَةٍ وَاحِدَةٍ وَقَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

O UPOTREBI TRSTIKE (IZHIRA) I SUHE TRAVE NA GROBU PRI ZAGRTANJU

بَاب الْإِذْخِرِ وَالْحَشِيشِ فِي الْقَبْرِ

1349. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Havšeb, njemu Abdul-Vehhab kome je prenio Halid od Ikrime, on od (Abdullaha) b. Abbasa, radijallahu anhuma, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Svevišnji Allah učinio je Mekku svetom i nije nikome prije mene, a niti će ikome poslije mene, biti dozvoljeno (prolijevanje krvi u njoj). Meni je to bilo dozvoljeno samo jedan časak dana. Zabranjeno je sjeći njena zelenila (trave), podrezivati (sjeći) njeno drveće, razgoniti njenu lovinu (divljač) i uzimati u njoj, na putu nađenu stvar, osim onom koji će je zauvijek javno obznanjivati."
"Osim izhira za potrebe naših kujundžija i naših grobova"– rekao je Ibni-Abbas.
"Osim izhira" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.vEbu-Hurejre, radijallahu anhu,

١٣٤٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ حَرَّمَ اللهُ مَكَّةَ فَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَا لِأَحَدٍ بَعْدِي أُحِلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ لَا يُخْتَلَى خَلَاهَا وَلَا يُعْضَدُ شَجَرُهَا وَلَا يُنَفَّرُ صَيْدُهَا وَلَا تُلْتَقَطُ لُقَطَتُهَا إِلَّا لِمُعَرِّفٍ فَقَالَ الْعَبَّاسُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِلَّا الْإِذْخِرَ لِصَاغَتِنَا وَقُبُورِنَا فَقَالَ إِلَّا الْإِذْخِرَ وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لِقُبُورِنَا وَبُيُوتِنَا وَقَالَ أَبَانُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ

الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ مِثْلَهُ وَقَالَ مُجَاهِدٌ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لِقَيْنِهِمْ وَبُيُوتِهِمْ .

kaže: "…potrebnog za naše grobove i naše kuće." Eban b. Salih, prenoseći od Hasana b. Muslima, on od Safijje, kćerke Šejbeove koja kaže: "Čula sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, isto to." Mudžahid prenosi od Tavusa, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma: "…za njihovog kovača i njihove kuće".[1]

DA LI JE DOZVOLJENO VADITI MRTVACA IZ GROBA ILI USJEKA GROBA ZBOG NEKOG RAZLOGA?

بَاب هَلْ يُخْرَجُ الْمَيِّتُ مِنَ الْقَبْرِ وَاللَّحْدِ لِعِلَّةٍ

١٣٥٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ عَمْرٌو سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ أَتَى رَسُولُ اللهِ ﷺ عَبْدَاللهِ بْنَ أُبَيٍّ بَعْدَ

1350. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, kome je prenio Sufjan od Amra koji je rekao: "Čuo sam Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, kada je kazao:
'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

1 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– Mekka je častan i svet grad i u njoj je zabranjeno činiti mnogo šta, što je u drugim mjestima dozvoljeno. Meverdija iznosi da su podijeljena mišljenja historičara o datumu početnog statusa svetosti Mekke. Neki kažu da je Mekka taj status dobila od svoga osnivanja, a da je taj status javno objavio svijetu tek Ibrahim pejgamber. Drugi smatraju da se početak svetosti Mekke veže za doba Ibrahima pejgambera i da je Mekka prije Ibrahima smatrana kao i svako drugo naselje,
– Ebu-Hanife iz jednog dijela teksta Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izjave zaključuje da je Mekka po muslimanima osvojena silom oružja, a ne zauzeta mirnim putem. Ovo mišljenje zastupaju još mnogi historičari, dok Šafija ima suprotno mišljenje.
Zejnudin smatraše: "Jedan dio Mekke zauzet je mirnim putem, a drugi borbom. Strana grada na koju je ulazio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije davala otpora i taj dio zauzet je mirnim putem, dok je u drugom dijelu grada, bilo manjeg otpora i on je skršen oružjem muslimana,
– prirodnu travu, zelenilo i rastinje u Mekki nije dozvoljeno sjeći, čupati i uništavati. Ovo je jednoglasno mišljenje islamskih pravnika. Povrće i zelen koje ljudi gaje za ishranu, dozvoljeno je sjeći ili čupati i do maksimuma koristiti. I napasanje stoke prirodnom travom i zelenilom je zabranjeno po mišljenju Ebu-Hanife i imama Muhammeda, dok je dozvoljeno po stavu Ebu-Jusufa, Malika, Šafije i Ahmeda.
Ibni-Munzir je rekao: "Sječu drveća u Haremu odlučno zabranjuju svi pravnici." Ebu-Hanife i Šafija smatraju da takvog prestupnika treba kazniti, dok Malik smatra da ipak ne treba. Ovo se odnosi samo na drveće koje samo izrasta, a ne i na ono koje ljudi sade, gaje i konačno sijeku. Trnje i ostalo rastinje, što ljudima nanosi štetu, ne podliježe gornjoj zabrani i ono se može sjeći,
– pronalazač tuđe izgubljene stvari ne može postati njen vlasnik, ne može je trošiti, a niti drugom pokloniti, što nije slučaj sa nađenim predmetom van Harema Mekke.
Hanefije ne prave razliku među stvarima nađenim u Haremu i van Harema Mekke. Hanefije se drže Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izreke: "Obznanjuj njen omot (kesu) i uzicu (kojom je ona svezana), i to čini neprestano godinu dana, a potom je koristi!"
Tahavi navodi da je Mu'avija b. Adevije rekao: "Jedna žena upitala je Aišu i rekla: 'Našla sam nečiju izgubljenu stvar u Haremu. Ja sam je i obznanjivala i nije se niko javio ko je poznaje?'
'Troši je za svoje potrebe!' – rekla je Aiša."
– dozvoljeno je rogozinu ili drugu travu miješati sa zemljom na grobu, da bi se zemlja bolje i ljepše slagala i manje osipala.

مَا أُدْخِلَ حُفْرَتَهُ فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ فَوَضَعَهُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَنَفَثَ عَلَيْهِ مِنْ رِيقِهِ وَأَلْبَسَهُ قَمِيصَهُ فَاللهُ أَعْلَمُ وَكَانَ كَسَا عَبَّاسًا قَمِيصًا قَالَ سُفْيَانُ وَقَالَ أَبُو هَارُونَ يَحْيَى وَكَانَ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَمِيصَانِ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبْدِاللهِ يَا رَسُولَ اللهِ أَلْبِسْ أَبِي قَمِيصَكَ الَّذِي يَلِي جِلْدَكَ قَالَ سُفْيَانُ فَيُرَوْنَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَلْبَسَ عَبْدَاللهِ قَمِيصَهُ مُكَافَأَةً لِمَا صَنَعَ .

došao je pošto je Abdullah b. Ubejj bio već postavljen u grob i naredio da se izvadi. Potom ga je stavio na svoja koljena i spustio na njega malo svoje pljuvačke i obukao mu svoju košulju, a Allah to najbolje zna. Abdullah bijaše ranije obukao Abbasu (svoju) košulju.'"

Sufjan kaže: "Ebu-Hurejre je rekao: 'Na Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bile su dvije košulje i Ibni-Abdullah mu je rekao: Allahov Poslaniče , sallallahu alejhi ve sellem, obuci mom ocu svoju košulju, onu koja ti je do tijela!'"

"Preneseno je", kaže Sufjan, "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obukao Abdullahu svoju košulju kao naknadu za onu koju je on dao (obukao njegovom stricu Abbasu)."[1]

١٣٥١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ الْمُعَلِّمُ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا حَضَرَ أُحُدٌ دَعَانِي أَبِي مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ مَا أُرَانِي إِلَّا مَقْتُولًا فِي أَوَّلِ مَنْ يُقْتَلُ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنِّي لَا أَتْرُكُ بَعْدِي أَعَزَّ عَلَيَّ

1351. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Bišr b. Mufeddal kome je prenio Husein Muallim od Ataa, od Džabira, radijallahu anhu, koji je kazao:

"Kada je bila bitka na Uhudu pozvao me u neko doba noći otac i rekao:

'Ja sam uvjeren da ću poginuti među prvim ashabima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem Ja iza sebe ne ostavljam ništa dragocjenije od tebe, izuzev

1 Iz naslova navedenog hadisa razabire se:
– iskopavanje mrtvaca iz groba može biti u interesu mrtvaca ili u interesu živih ljudi,
– opravdani razlozi za iskopavanje mrtvaca su: ako je mrtvac zakopan u tuđoj, otetoj zemlji ili se taj dio naknadno otuđi putem diobe među nasljednicima, ili iz nekog drugog razloga,
– dozvoljeno je prenositi mrtvaca iz jednog mjesta u drugo. Halifa Osman je naredio, pa su ekshumirani neki grobovi pokraj Muhammedove džamije u Medini i kosti prenesene u Beki' – groblje, kako bi se nesmetano mogla proširiti džamija. Sa'd b. Ebu-Vekas umro je u Akiku, a prenesen je i zakopan u Medini.
Šafija je rekao: "Ne volim prenošenje mrtvaca u drugo mjesto, izuzev, ako bi se on sahranjivao u blizini Mekke, Medine ili Aksa hrama u Jerusalemu.
Begavi, ovo prenošenje, uvrštava u mekruh-djela, a Kadi Husein u haram.
Nevevi ističe da niko od ashaba nije smatrao zabranjenim činom prenošenje mrtvaca iz jednog mjesta u drugo. Tako je Mu'az prenio iz jednog groba u drugi grob svoju suprugu.
Malik i Šafija dozvoljavaju da se neokupan mrtvac iskopa i pravovaljano okupa, samo što Malik još kaže: "...Ukoliko mu se tijelo nije izmijenilo – deformisalo", dok hanefije kažu: "...Ukoliko se tijelo takvog mrtvaca nije deformisalo i dobilo neugodan zadah..."
Ebu-Hanife je izjavio: "Kada se mrtvac postavi u grob i zakopa, nema smisla da se on kasnije iskopava."
Ovo mišljenje dijeli i Ešheb.
Raznolika su mišljenja učenjaka o iskopavanju mrtvaca radi klanjanja pravovaljane dženaze.
Ibni-Munzir kaže: "Kod hanefija, mrtvac se neće iskopavati, nego će mu se dženaza klanjati nad zatvorenim grobom, ako se zemlja na njega već navalila. U protivnom, izvadit će se, i dženaza će se tada klanjati."

Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dužan sam, pa isplati dug, a svojim sestrama (bilo ih je devet) stalno preporučuj dobro!'
Potom smo osvanuli i on je zaista bio među prvim poginulim i sa njim je u grob zakopan još jedan. Meni se, međutim, nije sviđalo da ga ostavim tako, pa sam ga poslije šest mjeseci izvadio, kadli on skoro isti kao i onog dana kada sam ga stavio, izuzev jednog uha."

مِنْكَ غَيْرَ نَفْسِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَإِنَّ عَلَيَّ دَيْنًا فَاقْضِ وَاسْتَوْصِ بِأَخَوَاتِكَ خَيْرًا فَأَصْبَحْنَا فَكَانَ أَوَّلَ قَتِيلٍ وَدُفِنَ مَعَهُ آخَرُ فِي قَبْرٍ ثُمَّ لَمْ تَطِبْ نَفْسِي أَنْ أَتْرُكَهُ مَعَ الْآخَرِ فَاسْتَخْرَجْتُهُ بَعْدَ سِتَّةِ أَشْهُرٍ فَإِذَا هُوَ كَيَوْمِ وَضَعْتُهُ هُنَيَّةً غَيْرَ أُذُنِهِ .

1352. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, kome je prenio Seid b. Amr od Šu'be, on od Ibni-Ebi-Nedžiha, ovaj od Ataa, a on opet od Džabira, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Sa mojim ocem bio je zakopan još jedan čovjek (stric) i meni to nije bilo drago, pa sam ga izvadio i stavio u drugi grob posebno."[2]

١٣٥٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ دُفِنَ مَعَ أَبِي رَجُلٌ فَلَمْ تَطِبْ نَفْسِي حَتَّى أَخْرَجْتُهُ فَجَعَلْتُهُ فِي قَبْرٍ عَلَى حِدَةٍ.

O USJEKU GROBA NA STRANI KIBLE I GROBU S UDUBLJENJEM U SREDINI

بَاب اللَّحْدِ وَالشَّقِّ فِي الْقَبْرِ

1353. PRIČAO NAM JE Abdan, njemu Abdullah kome je saopćio Lejs b. Sa'd, ovome prenio Ibni-Šihab od Abdur-Rahmana b. Ka'ba b. Malika, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sastavljao je po dvojicu poginulih boraca Uhuda i pitao: 'Koji je od njih više uzimao Kur'an?', pa kada bi mu se pokazalo na jednog od njih dvojice, on bi ga stavio prije u usjek groba i rekao: 'Ja sam im svjedok na Sudnjem danu', i naredio bi da se zakopaju sa svojom krvlju, a nije ih kupao."

١٣٥٣. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ رَجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّهُمْ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ فَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ بِدِمَائِهِمْ وَلَمْ يُغَسَّلْهُمْ .

2 Iz hadisa se zaključuje:
– dužnost djece da čine dobro svojim roditeljima, da se za njih brinu i poslije njihove smrti da ih ne zaboravljaju,
– jak iman i velika ljubav Abdullahova prema islamu i Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, pobjeda islama i pobjedonosnost na bojnom polju,
– dozvoljena je sahrana dvojice mrtvaca u jedan grob, kao i prenošenje mrtvaca iz jednog groba u drugi.

DA LI SE DJETETU, KOJE PRIMI ISLAM I UMRE, KLANJA DŽENAZA I DA LI DJETETU TREBA PONUDITI DA PRIMI ISLAM

بَاب إِذَا أَسْلَمَ الصَّبِيُّ فَمَاتَ هَلْ يُصَلَّى عَلَيْهِ وَهَلْ يُعْرَضُ عَلَى الصَّبِيِّ الْإِسْلَامُ

Hasan (Basri), Šurejh, Ibrahim, Ishak i Katade su rekli:
"Kada jedan od dječijih roditelja primi islam, dijete slijedi roditelja muslimana."
Ibni-Abbas, radijallahu anhu, bio je sa svojom majkom jedan od slabašnijih (zatočenika u Mekki), a ne sa svojim ocem u vjeri njegova naroda. On je (prenoseći od Vjerovjesnika) rekao: "Islam nadvisuje sve, a njega ne nadvisuje ništa."

وَقَالَ الْحَسَنُ وَشُرَيْحٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَقَتَادَةُ إِذَا أَسْلَمَ أَحَدُهُمَا فَالْوَلَدُ مَعَ الْمُسْلِمِ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا مَعَ أُمِّهِ مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ وَلَمْ يَكُنْ مَعَ أَبِيهِ عَلَى دِينِ قَوْمِهِ وَقَالَ الْإِسْلَامُ يَعْلُو وَلَا يُعْلَى .

1354. PRIČAO NAM JE Abdan, rekavši da mu je saopćio Abdullah, prenoseći od Junusa, on od Zuhrija, kome je prenio Salim b. Abdullah, da ga je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, obavijestio da je Omer otišao sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, jednoj grupi ljudi kod Ibni-Sajjada i našli ga kako se igra sa djecom kod tvrđave plemena Benu-Megale. Ibni-Sajjad je tada bio blizu punoljetnosti i nije osjetio ništa dok ga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije udario po ruci i rekao mu:
"Očituješ li da sam ja Allahov Poslanik?"
Ibni-Sajjad ga pogleda i reče: "Svjedočim i vjerujem da si ti Poslanik nepismenih!"
Zatim je Ibni-Sajjad upitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "A vjeruješ li ti (očituješ li) da sam ja Allahov Poslanik?"
Muhammed ga je otklonio na stranu i rekao: "Vjerujem u Allaha i Njegove poslanike."
"Šta vidiš?" – upitao ga je Muhammed.
"Dolazi mi s istinom i laži."
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Kod tebe su se stvari pomiješale!"

١٣٥٤ . حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ انْطَلَقَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي رَهْطٍ قِبَلَ ابْنِ صَيَّادٍ حَتَّى وَجَدُوهُ يَلْعَبُ مَعَ الصِّبْيَانِ عِنْدَ أُطُمِ بَنِي مَغَالَةَ وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ الْحُلُمَ فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ لِابْنِ صَيَّادٍ تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللهِ فَرَفَضَهُ وَقَالَ آمَنْتُ بِاللهِ وَبِرُسُلِهِ فَقَالَ لَهُ مَاذَا تَرَى قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ خُلِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ ثُمَّ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ هُوَ الدُّخُّ فَقَالَ اخْسَأْ

Zatim mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ostavio sam za tebe jednu tajnu."
"To je dim" – odgovori Ibni-Sajjad.
"Ne govori ništa!" – reče mu Muhammed. "Ne možeš prijeći svoje mogućnosti."
Tada je Omer, radijallahu anhu, rekao:
"Allahov Poslaniče, pusti me da ga ubijem!"
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Ako je on Dedžal, tebi nije data vlast nad njim, a ako nije, onda nemaš nikakve koristi što ćeš ga ubiti."

فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ فَقَالَ عُمَرُ رَضِي اللهُ عَنْهُ دَعْنِي يَا رَسُولَ اللهِ أَضْرِبْ عُنُقَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلَّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ .

1355. Salim je rekao: "Čuo sam Ibni-Omera, radijallahu anhuma, kako kaže:
'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ubejj b. Ka'b su zatim otišli do palmovika, gdje je bio Ibni-Sajjad, prikradajući se da nešto čuju od Ibni-Sajjada, prije nego ih on primijeti. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ugledao ga je gdje leži na postelji od kadife, čuo je neko gunđanje, odnosno mrmljanje. Utom je majka Ibni-Sajjada ugledala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako se krije iza stabala palmovika, i rekla Ibni-Sajjadu: Safu, (Saf je ime Ibni-Sajjadovo) eno Muhammeda. Ibni-Sajjad je skočio na noge. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: Da ga je ostavila, razotkrio bi se.'"
Šuajb u svojoj verziji kaže: "...i on je ostavio svoje gunđanje i šaputanje..."
Ukajl je prenio izraz "remremetun", tj. "mrmljanje", a Ma'mer kaže: "'Remzetun', tj. 'gunđanje kroz nos'."[1]

١٣٥٥. وَقَالَ سَالِمٌ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ انْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأُبَيُّ ابْنُ كَعْبٍ إِلَى النَّخْلِ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ وَهُوَ يَخْتِلُ أَنْ يَسْمَعَ مِنِ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ فَرَآهُ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ يَعْنِي فِي قَطِيفَةٍ لَهُ فِيهَا رَمْزَةٌ أَوْ زَمْرَةٌ فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ يَتَّقِي بِجُذُوعِ النَّخْلِ فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ يَا صَافِ وَهُوَ اسْمُ ابْنِ صَيَّادٍ هَذَا مُحَمَّدٌ ﷺ فَثَارَ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْ تَرَكَتْهُ بَيَّنَ وَقَالَ شُعَيْبٌ فِي حَدِيثِهِ فَرَفَصَهُ رَمْرَمَةٌ أَوْ زَمْزَمَةٌ وَقَالَ إِسْحَاقُ الْكَلْبِيُّ وَعُقَيْلٌ رَمْرَمَةٌ وَقَالَ مَعْمَرٌ رَمْزَةٌ .

1 Iz hadisa se razabire:
– da bi u hadisu navedeni Ibni-Sajjad mogao biti Dedžal.
Muslim u svom "Sahihu" sa senedom navodi da je Abdullah b. Mes'ud rekao: "Naišli smo sa Vjerovjesnikom pokraj jedne grupe djece među kojima je bio i Ibni-Sajjad. Djeca su se, potom, razbježala, a Ibni-Sajjad je ostao sam sjedeći.
To se Vjerovjesniku nije svidjelo, pa mu je rekao:
'Svjedočiš li da sam ja Allahov Poslanik?'
'Ne' – odgovorio je on (i upitao):
'A svjedočiš li ti da sam ja Allahov Poslanik?'

Na to je Omer b. Hattab rekao: 'Allahov Poslaniče, pusti me da ga ubijem!'"
U drugoj verziji Muslim donosi da je Ebu-Seid rekao: "Muhammed je išao jednim putem kroz Medinu sa Ebu-Bekrom, Omerom i susreli su Ibni-Sajjada.
'Očituješ li da sam ja Allahov Poslanik?' – upita ga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'A očituješ li ti da sam ja Allahov Poslanik?' – odgovori Ibni-Sajjad.
'Ja vjerujem u Allaha, Njegove meleke i Njegove poslanike' – dodade Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Šta ti gledaš?' – upita Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Gledam Allahovo prijestolje na vodi' – odgovori on.
'Ti gledaš prijestolje Iblisa na moru' – odvrati mu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Šta još gledaš?' – upita Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Gledam nekad iskrene, a nekad lažne' – odgovorio je on.
'Nije to za njih nikakva optužba' – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."
Muslim navodi da je Muhammed b. Munkedir rekao:
"Vidio sam Džabira b. Abdullaha kako se zaklinje Allahom, da je Ibni-Sajjad najavljivani Dedžal.
'Ti se na to i zaklinješ' – rekao sam mu, kaže Ibni-Munkedir.
'Ja sam', odgovorio je on, 'čuo Omera da se na ovo zaklinje pred Vjerovjesnikom i on ga nije demantirao.'"
Vjerovjesniku u početku nije ništa detaljno objavljeno o ličnosti Dedžala.
U Sejfovu "Futuhu" se navodi: "Kada je Nu'man došao do grada Susa i opkolio njegove tvrđave, prisutni svećenici u njemu su rekli: 'Arapska družino! Našim učenjacima i precima obećano je da Sus neće moći niko osvojiti osim Dedžala, pa ako se on nalazi među vama, vi ćete ga zaista osvojiti, u protivnom vi ga nećete moći osvojiti.'
Međutim, Saf b. Sajjad bio je u vojsci Nu'mana. On je ljut došao na kapiju Susa, zalupao na nju nogama i vikao: 'Otvori se!' Utom su se lanci na kapiji pokidali, brave popucale, vrata se otvorila i muslimani su ušli u grad."
Ibni-Tin je rekao: "Ibni-Sajjad nije identičan ličnosti Dedžala, jer on nema Dedžalovih atributa: velikog čela, ćoravost u lijevo oko i širokih izbočenih prsa."
Pisac "Zehretur-Rijada" navodi da je Ebu-Hurejre rekao: "Jedno jutro klanjali smo sabah-namaz sa Vjerovjesnikom i kada je on predao selam, okrenuo se ashabima i počeo držati predavanje. Utom se čuo strašan krik iz jevrejskog kvarta, krik kakav se dotada nije nikada čuo. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tamo je poslao jednog čovjeka, da to izvidi i izvijesti nas. Ovaj se brzo blijed povratio i rekao: 'Allahov Poslaniče, jučer navečer, kod Jevreja rodilo se jedno dijete. Ono je ljuto i opako da se ne može podnositi. Svoju majku je upravo privezalo za krevet u uglu sobe, a strop se odvojio od svojih zidova.' Vjerovjesnik se začudio i primijetio da se boji da bi to mogao biti Dedžal. Pošto je prošlo sedam dana, Muhammed reče ashabima: 'Idemo do onoga novorođenčeta?' Kadli taj Dedžal na vrhu jedne palme i ubire zrele plodove, jede ih i nešto mrmlja, a majka mu sjeđaše u sredini palmovika. Kada je ugledala Muhammeda, reče: 'Ibni-Sajjade, eto ti Muhammeda!' On je odmah ušutio i prestao mrmljati. Muhammed se utom vrati malo natrag, a on je sišao sa palme i pošao za Vjerovjesnikom.
'Slušajte sada njegove odgovore na postavljena mu pitanja' – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Svjedočiš li da sam ja Vjerovjesnik' – upita ga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'A svjedočiš li ti, da sam Allahov Poslanik' – odgovori Dedžal Muhammedu.
Utom se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa drugovima vratio, a Omer skoči i mališana udari sabljom po glavi, ali sablja odskoči kao od kamena. U jednom trenutku, sablja je toliko odskočila da je zasjekla Omera po glavi i Omer je pao obliven krvlju, a Dedžal je stajao iznad njegove glave i izrugivao se. Za ovo je čuo Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i došao k Omeru koji mu je ispričao cijeli slučaj. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je: 'Omere, ti ne možeš omesti Božiju odredbu!' Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, postavio svoju ruku na Omerovu glavu, učinio mu dovu i rana je brzo zacijelila.
'Allahov Poslaniče', rekao je Omer, 'ja bih želio da ga Allah digne odavde.'
'Želiš li to stvarno' – upita ga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Da' – odgovori Omer.
'Allahu moj, učini to!' – zamoli Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Utom je sišao Džibril u oblačiću poput štita, spustio se nad glavu Dedžala i upravo, dok je sjedio među Jevrejima, uzeo ga za perčin i odnio ga na očigled njegove majke, oca i ostalog svijeta. Svi prisutni su za njim plakali, ali ga je Džibril odnio na neki otočić."

١٣٥٦. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَهْوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَرِضَ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُهُ فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ لَهُ أَسْلِمْ فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ فَقَالَ لَهُ أَطِعْ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ فَأَسْلَمَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ يَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ مِنَ النَّارِ .

1356. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Sabita, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu, da je rekao:
"Jedan jevrejski dječak posluživao je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i razbolio se. Potom je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, da ga obiđe, sjeo mu pored glave i rekao: 'Primi islam!' Dječak je pogledao svoga oca, koji tu bijaše i on mu je rekao: 'Pokori se Ebul-Kasimu!' Dječak primi islam i Vjerovjesnik je izašao govoreći: 'Hvala Allahu koji ga je spasio džehennemske vatre!'"[1]

١٣٥٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ قَالَ عُبَيْدُاللهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ كُنْتُ أَنَا وَأُمِّي مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ أَنَا مِنَ الْوِلْدَانِ وَأُمِّي مِنَ النِّسَاءِ .

1357. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, da je Ubejdullah rekao:
"Čuo sam Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, gdje kaže: 'Moja majka i ja spadali smo među slabašnije (zatočenike u Mekki), ja od djece, a moja majka od žena."

١٣٥٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ يُصَلَّى عَلَى كُلِّ مَوْلُودٍ مُتَوَفًّى وَإِنْ كَانَ لِغَيَّةٍ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ وُلِدَ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ يَدَّعِي أَبَوَاهُ الْإِسْلَامَ أَوْ أَبُوهُ خَاصَّةً وَإِنْ كَانَتْ أُمُّهُ عَلَى غَيْرِ الْإِسْلَامِ إِذَا اسْتَهَلَّ صَارِخًا صُلِّيَ عَلَيْهِ

1358. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu saopćio Šu'ajb da je Ibni-Šihab rekao:
"Svakom umrlom novorođenčetu klanja se dženaza, pa makar ono bilo od nevjernika ili vanbračno, jer je ono rođeno u prirodnom učenju islama, ako njegova oba roditelja ispovijedaju islam ili samo njegov otac, pa makar mu majka i ne bila muslimanka, kada se ono pri rađanju javi krikom

Ibni-Sajjadovo lažno predstavljanje za poslanika bilo je neka vrsta iskušenja za muslimane Medine, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ništa nije protiv njega poduzimao, jer je on bio maloljetan.

1 Navedeni slučaj zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama još Ebu-Davud i Nesai. Navedenom dječaku bilo je ime Abdul-Kudus i ono je na prijedlog Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, i odobrenje svoga oca citiralo i u potpunosti izgovaralo kelimei-šehadet.
Iz hadisa se još zaključuje:
– kome se objasni pogrešnost njegove ideologije, a ne primi islam, zaslužuje Allahovu kaznu,
– dozvoljeno je posjetiti bolesnog nemuslimana, a naročito ako nam je on još i komšija i iskazati mu svoju ljubav, (nije dozvoljeno iskazivati ljubav nemuslimanima, ali je dozvoljeno iskazivati pažnju i brigu),
– musliman može, uz pravednu novčanu naknadu, uzeti sebi poslužitelja nemuslimana,
– islamsko učenje treba svugdje propagirati, pa i među djecom. Očitovanje šehadet-riječi makar i na smrtnoj postelji jeste znak prelaska na islam.

(drekne). Takvom se djetetu klanja dženaza, dok se neće klanjati onome koje po rođenju ne drekne. To je zbog toga što se to smatra pobačaj.”
Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaže:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Svako novorođenče se rodi u prirodi islama, pa ga poslije njegovi roditelji požidove ili pokrste ili uvedu u vatropoklonstvo. Ono je kao mladunče domaćih životinja. Da li osjećate (primjećujete) na njemu nedostatke (ušiju, nosa i slično)?’”
Zatim je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, još dodao: “Allahova vjera je ona u kojoj je stvorio ljude (i u Allahovom stvaranju nema izmjene).”[1]

وَلَا يُصَلَّى عَلَى مَنْ لَا يَسْتَهِلُّ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ سِقْطٌ فَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ كَانَ يُحَدِّثُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بَهِيمَةً جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ (فِطْرَةَ اللهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا) الْآيَةَ .

1 Jednoglasno je mišljenje učenjaka da se umrlom novorođenčetu klanja dženaza, ako po rođenju pokaže ma kakav znak života, kao plač ili pokret kojeg organa. Ovakvom se djetetu nadije ime, okupa i klanja dženaza. Ako ne pokaže nikakav znak života, ono se ne kupa, ne nadijeva mu se ime, ne nasljeđuje, niti ga drugi može naslijediti.
Tahavi kaže: “Mrtvorođeno dijete se kupa, ali bez trljanja.”
Imam Muhammed kaže: “Ako se kod pobačenog djeteta jasno raspoznaju organi tijela, ono se okupa, zamota u kefine, namiriše, a dženaza mu se ne klanja.”
Ebu-Hanife je izjavio: “Ako veći dio tijela djeteta rađajući izađe i ako se kreće svojim organima, a potom izdahne, klanjat će mu se dženaza. Ako takvom djetetu izađe manji dio tijela, neće mu se klanjati dženaza.”
U komentaru na “Muhezzeb” stoji: “Ako pobačeno dijete pri rađanju pokaže znake života, klanjat će mu se dženaza, jer je Ibni-Abbas rekao: ‘Kada pobačeno dijete pokaže neki znak života, njemu se klanja dženaza i ono ima pravo nasljedstva.’”
Malik smatra da se novorođenčetu klanja dženaza, ako je po rođenju maknulo bilo kojim svojim organom.
Od Ibni-Omera preneseno je mišljenje da se umrlom novorođenčetu klanja dženaza, pa makar ono po rođenju i ne pokazalo znake života. Ovo mišljenje dijele još Ibni-Sirin, Ibn-Musejjeb, Ahmed i Ishak.
Abdari je rekao: “Ako je pobačeno dijete nošeno u materici manje od četiri mjeseca, tada mu se dženaza neće klanjati. Ovo je jednoglasan stav učenjaka. Ako je bilo četiri mjeseca u materici, a rodivši se nije učinilo nikakav pokret svojim organima, neće mu se, prema stavu većine učenjaka, klanjati dženaza”, dok A‘meš i Davud kažu: “Klanjat će mu se dženaza.”
Ibni-Kudame je rekao: “Pobačeno je ono dijete koga žena rodi mrtvo ili nepotpuno razvijeno prije vremena, pa ako se rodi živo i pokaže neki znak života, ono će se okupati i klanjat će mu se dženaza. Ovo je jednoglasno mišljenje svih učenjaka.”
Abdullah b. Omer klanjao je dženazu svome mrtvorođenom unuku.
Hasan Basri, Ibrahim, Hakem, Hammad, Malik, Evza‘i i pravnici hanefijske škole kažu: “Umrlom novorođenčetu ne klanja se dženaza, ako ono pri rađanju, ne pokaže nikakvog znaka života.”
Neki pravnici smatraju da je osnovno, da novorođenče zaplače, dok Lejs, Ibni-Vehb, Ebu-Hanife i Šafija kažu: “Pokret kojeg organa, sisanje ili disanje su znaci života punovažni, kao što su krik i dreka. Neki malikije i mokrenje djeteta računaju u punovažne znakove života.”

١٣٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ وَيُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بَهِيمَةً جَمْعَاءَ هَلْ تُحِسُّونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ (فِطْرَةَ اللهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ) .

1359. PRIČAO NAM JE Abdan, da ga je obavijestio Abdullah, prenoseći od Junusa, on od Zuhrija, kome je prenio Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: 'Svako novorođenče se rodi u prirodnoj vjeri islama, pa ga njegovi roditelji kasnije požidove, pokrste ili privedu vatropoklonstvu. Novorođenče je kao normalno i zdravo mladunče domaće životinje. Da li vi zapažate na njemu nedostatke (nosa, ušiju i slično)?'"
Zatim Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, objasni:
"Allahova vjera je ona, u kojoj je On stvorio svijet i u Allahovom stvaranju nema izmjene. To je prava vjera."

بَاب إِذَا قَالَ الْمُشْرِكُ عِنْدَ الْمَوْتِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ

KADA IDOLOPOKLONIK PRIJE SMRTI IZGOVORI: "LA ILAHE ILLELLAH"

١٣٦٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ جَاءَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَوَجَدَ عِنْدَهُ أَبَا جَهْلِ بْنَ هِشَامٍ وَعَبْدَاللهِ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَبِي طَالِبٍ يَا عَمِّ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ كَلِمَةً أَشْهَدُ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللهِ فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ وَعَبْدُاللهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ يَا أَبَا طَالِبٍ أَتَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَعْرِضُهَا عَلَيْهِ وَيَعُودَانِ بِتِلْكَ الْمَقَالَةِ حَتَّى قَالَ أَبُو طَالِبٍ آخِرَ مَا كَلَّمَهُمْ هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِالْمُطَّلِبِ وَأَبَى أَنْ يَقُولَ

1360. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu saopćio Ja'kub b. Ibrahim, kome je prenio njegov otac od Sa'da, on od Ibni-Šihaba, ovome saopćio Seid b. Musejjeb, prenoseći od svoga oca:
"Kada su Ebu-Talibu nastupili znakovi smrti, došao mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i kod njega našao Ebu-Džehla b. Hišama i Abdullaha b. Ebi-Umejje b. Mugiru. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ebu-Talibu: 'Striče, reci: 'La ilahe illellah', i ja ću ti to kod Allaha svjedočiti.'
Ebu-Džehl i Abdullah b. Ebi-Umejje su rekli:
'Ebu-Talibe, zar ćeš napustiti vjeru Abdul-Muttaliba?'
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, neprestano je tražio od njega da izgovori kelimei-šehadet, a oni mu opet ponavljali svoj govor, sve dok Ebu-Talib nije na kraju rekao da je on u vjeri Abdul-Muttalibovoj, odbijajući tako da kaže: 'La ilahe illellah!'

Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Tako mi Allaha, ja ću sigurno tražiti za tebe oprost, sve dok mi se to ne zabrani.'
U vezi s ovim (slučajem), Uzvišeni Allah je objavio ajet:
'Vjerovjesnik i oni koji vjeruju, neka ne traže oprost za idolopoklonike!'"[1]

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَمَا وَاللهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أُنْهَ عَنْكَ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى فِيهِ (مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ) الْآيَةَ .

O STAVLJANJU GRANE IZNAD GROBA

بَاب الْجَرِيدِ عَلَى الْقَبْرِ

Burejde Eslemi je poručio da mu se na grob stave dvije grane, a (Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhuma, vidio je na Abdur-Rahmanovom grobu šator i rekao:
"Dječače, digni ga! Njemu čine hlad samo njegova dobra djela."
Haridže b. Zejd je rekao: "Vidio sam ga, a bili smo mladići u doba Osmana, radijallahu anhu, i najbolji od nas u skakanju bio je onaj koji, preskakavši grob Osmana b. Maz'una, skakaše toliko da bi ga posve prešao."[2]

وَأَوْصَى بُرَيْدَةُ الْأَسْلَمِيُّ أَنْ يُجْعَلَ فِي قَبْرِهِ جَرِيدَانِ وَرَأَى ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فُسْطَاطًا عَلَى قَبْرِ عَبْدِالرَّحْمَنِ فَقَالَ انْزِعْهُ يَا غُلَامُ فَإِنَّمَا يُظِلُّهُ عَمَلُهُ وَقَالَ خَارِجَةُ بْنُ زَيْدٍ رَأَيْتُنِي وَنَحْنُ شُبَّانٌ فِي زَمَنِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَإِنَّ أَشَدَّنَا وَثْبَةً الَّذِي يَثِبُ قَبْرَ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ حَتَّى يُجَاوِزَهُ وَقَالَ عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ أَخَذَ بِيَدِي خَارِجَةُ فَأَجْلَسَنِي

1 Podijeljena su mišljenja historičara o datumu smrti Ebu-Taliba. Jedni smatraju da je on umro kada je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bilo četrdeset godina, osam mjeseci i jedanaest dana, drugi da je umro u ševvalu, desete godine po Muhammedovu poslanstvu, a neki da je umro prije Hidžre na tri godine. Najvjerovatnije da je on umro iste godine kada i Hatidža, radijallahu anha.
Pejgamber je posjetio bolesnog Ebu-Taliba i predložio mu prelazak na islam. To je bilo u Ebu-Talibovoj slabosti, a ne u smrtnim danima i pred sami izdisaj, jer je u Kur'anu rečeno: "Kada nastupe neki znakovi (smrti) od tvoga Gospodara Allaha, tada više nikome ne koristi naknadno prihvatanje vjerovanja." Neki komentatori kažu da je ovaj ajet objavljen tek u Medini.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vraćajući se sa Tebuka, spustio se u Asfan, ashabima dao odmor, a on otišao do groba svoje majke i na njemu plakao. Po povratku, pitao je svoje drugove, zašto oni plaču.
"Rasplakao si nas ti" – odgovorili su oni.
"Ja sam se spustio do groba svoje majke", rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, "i molio Allaha da mi dozvoli, da se za nju zauzmem na Sudnjem danu, pa mi nije dozvolio. To me je rastužilo i ja sam počeo plakati. Utom mi je došao Džibril i rekao: 'Ni Ibrahim nije imao pravo tražiti oprost za svoga oca.'"

2 Muslim preko Ebu-Hurejre navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Da neko od vas sjedne na žar i na njemu izgori haljina sve do kože, bolje mu je nego da sjedne na grob." Po verziji Tahavija, Ebu-Hurejre je još prenio: "...Ko sjedne na grob radi mokrenja ili obavljanja velike nužde, isto je kao da je sjeo na žeravicu."
Tahavi ističe da je Ebu-Mersad rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, kada je rekao:
'Ne klanjajte na grobovima i ne sjedajte na njih!'"
Ovu su izjavu zabilježili preko drugih prenosilaca još Muslim i Ebu-Davud. Tirmizi ističe, da je Amr b. Hazm rekao: "Vidio me je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom grobu i rekao mi:
'Silazi sa groba! Ne uznemiravaj umrlog u njemu, jer ni on tebe ne uznemirava!'"
Ovaj slučaj zabilježio je i Ahmed u svom "Musnedu". Imam Ahmed navodi još i hadis preko Džabira:

عَلَى قَبْرٍ وَأَخْبَرَنِي عَنْ عَمِّهِ يَزِيدَ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ إِنَّمَا كُرِهَ ذَلِكَ لِمَنْ أَحْدَثَ عَلَيْهِ وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَجْلِسُ عَلَى الْقُبُورِ .

Osman b. Hakim kaže: "Uzeo me za ruku Haridže, posadio na grob i rekao mi, prenoseći od svoga strica Jezida b. Sabita:
'To je mekruh samo onome koji na grobu hoće da obavi nuždu.'"
Nafi' kaže: "Ibni-Omer, radijallahu anhuma, sjeđaše na grobu."

١٣٦١. حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ مَرَّ بِقَبْرَيْنِ يُعَذَّبَانِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ لِمَ صَنَعْتَ هَذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا .

1361. PRIČAO NAM JE Jahja, njemu Ebu-Mu'avija od A'meša, on od Mudžahida, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je prošao pokraj dva groba u kojima su zakopani mučeni, pa je rekao:
"Ova se dvojica muče. Međutim, oni se ne muče zbog nečega teškog za ostavljanje. Što se tiče prvoga, on se nije čuvao od mokraće, a drugi je prenosio riječi (nemimet)." Zatim je uzeo jednu sirovu granu, prepolovio je i po jednu polovicu usadio u svaki grob. Ashabi su upitali: "Allahov Poslaniče, zašto si to učinio?"
"Možda im unekoliko olakšava mučenje sve dok se ne osuše" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio zidanje groba, pisanje natpisa, sjedenje na grobu i na njemu zidanje objekta (mauzoleja)." "Ovakva djela", kaže Tahavi, "smatraju mekruhom Hasan Basri, Muhammed b. Sirin, Seid b. Džubejr, Mekhul, Ahmed i Sulejman." Preneseno je da su tog mišljenja bili još Abdullah, Ebu-Bekr, Ukbe b. Amr, Ebu-Hurejre i Džabir.
Ibni-Hazm u "Muhalli" ističe: "Nikome nije dozvoljeno da sjedi na grobu."
Drugi, međutim, imaju suprotno mišljenje i smatraju da to sjedenje na grobu nije osuđeno samo po sebi kao takvo, nego je osuđeno, kako se to i u nekim hadisima navodi, samo radi mokrenja ili vršenja prirodne nužde. Ovakvo tumačenje riječi "sjesti" i "kleknuti" nije u suprotnosti ni sa leksičkim značenjem, jer se u narodu kaže "sjeo" radi mokrenja, "sjeo" radi odmaranja ili vršenja nekog drugog posla. Ovo mišljenje zastupaju Ebu-Hanife, Malik, Abdullah b. Vehb, Ebu-Jusuf i Muhammed. Preneseno je da su ovog mišljenja bili još Alija b. Talib i Abdullah b. Omer.
Neumjesno je gaziti grobove i bez razloga sjediti na njima. Takvo oskvrnuće grobova je za osudu.

ODRŽAVANJE VAZA NA GROBU I SJEDENJE ONIH KOJI SLUŠAJU OKO GOVORNIKA

بَاب مَوْعِظَةِ الْمُحَدِّثِ عِنْدَ الْقَبْرِ وَقُعُودِ أَصْحَابِهِ حَوْلَهُ

Kur'anski izrazi: "el-edždasu" znači "el-kuburu", tj. grobovi; "bu'siret" znači "usiret", tj. preokrenuti, izvrnuti; "ba'sertu havdi", tj. donji dio zdenca preokrenuo sam gore; "el-ifadu" znači "el-israu", tj. žuriti se. A'meš je učio: "Ila nasbin", tj. (na dan kada će izlaziti iz svojih grobova) žurećи se kao da se utrkuju prema nekom određenom cilju. Međutim, "nusbun" je (imenica) u jednini, a "nasbun" je infinitiv (u rečenici). Na "dan izlaska" ljudi iz njihovih grobova, "jensilune" znači "jahrudžune", tj. izlazit će.

(يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ) الْأَجْدَاثُ الْقُبُورُ (بُعْثِرَتْ) أُثِيرَتْ بَعْثَرْتُ حَوْضِي أَيْ جَعَلْتُ أَسْفَلَهُ أَعْلَاهُ الْإِيفَاضُ الْإِسْرَاعُ وَقَرَأَ الْأَعْمَشُ (إِلَى نَصْبٍ) إِلَى شَيْءٍ مَنْصُوبٍ يَسْتَبِقُونَ إِلَيْهِ وَالنُّصْبُ وَاحِدٌ وَالنَّصْبُ مَصْدَرٌ (يَوْمُ الْخُرُوجِ) مِنَ الْقُبُورِ (يَنْسِلُونَ) يَخْرُجُونَ .

1362. PRIČAO NAM JE Usman, njemu Džerir, prenoseći od Mensura, on od Sa'da b. Ubejde, ovaj od Ebu-Abdur-Rahmana, a on od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao:

"Bili smo na jednoj dženazi na (groblju) Beki'ul-Garkadu pa nam je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i sjeo, a oko njega smo posjedali i mi. Kod sebe je imao jednu stvar. Oborio je glavu prema zemlji i svojim štapom počeo kopkati zemlju, a zatim je rekao:

'Svakom od nas i svakoj stvorenoj osobi je njeno mjesto određeno u Džennetu ili u Džehennemu i određeno joj je da li je nesretna ili sretna.'

Tada jedan čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, pa da se oslonimo samo na ono što nam je propisano i ostavimo rad, jer onaj od nas kome je određeno da bude od sretnika, dospjet će do posla sretnika, a onaj kome je propisano da bude od nesretnika, mora doći do posla nesretnika?'

'Što se tiče sretnika', reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'njima se samo olakša put ka sreći, a nesretnicima opet ka nesreći.' Potom je citirao ajet: 'Onaj ko dijeli (svoju imovinu u

١٣٦٢. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنِي جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ فَنَكَّسَ فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ مَا مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ إِلَّا كُتِبَ مَكَانُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِلَّا قَدْ كُتِبَ شَقِيَّةً أَوْ سَعِيدَةً فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ أَفَلَا نَتَّكِلُ عَلَى كِتَابِنَا وَنَدَعُ الْعَمَلَ فَمَنْ كَانَ مِنَّا مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنَّا مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ قَالَ أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيُيَسَّرُونَ لِعَمَلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ فَيُيَسَّرُونَ

dobrotvorne svrhe), čuva se grijeha i Allaha se boji (i koji priznaje najljepšu riječ (Kur'an), Mi ćemo mu olakšati put ka sreći. Onaj ko škrtari i smatra se neovisnim, koji poriče najljepšu riječ, Mi ćemo mu olakšati put ka nesreći.'"[1]

لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ ثُمَّ قَرَأَ (فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى) الْآيَةَ .

O SAMOUBICI

بَاب مَا جَاءَ فِي قَاتِلِ النَّفْسِ

1363. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej', kome je prenio Halid od Ebu-Kilabe, on od Sabita b. Dahhaka, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Ko se zakune nekom vjerom osim islama, lažući namjerno, isti je takav. Ko izvrši samoubistvo, bilo kakvim komadom željeza, bit će njime mučen u džehennemskoj vatri!"

١٣٦٣ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ حَلَفَ بِمِلَّةٍ غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ عُذِّبَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ .

1364. Hadždžadž b. Minhal je rekao: "Pričao nam je Džerir b. Hazim, prenoseći od Hasana, on od Džundeba, radijallahu anhu, da nam je ispričao u ovoj džamiji (u Basri) i mi nismo zaboravili, niti smo se bojali da Džundeb laže, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
'Jedan čovjek je imao rane (po tijelu) i ubio se, pa je Uzvišeni Allah rekao: Pretekao Me je Moj rob lično, zabranio sam mu Džennet.'"

١٣٦٤ . وَقَالَ حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ عَنِ الْحَسَنِ حَدَّثَنَا جُنْدَبٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ فَمَا نَسِينَا وَمَا نَخَافُ أَنْ يَكْذِبَ جُنْدَبٌ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَ بِرَجُلٍ جِرَاحٌ فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ اللهُ بَدَرَنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَّمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ .

1 Dobro, ružno i zlo su relativni pojmovi i oni se tako klasiraju i shvaćaju u odnosu na mjesto, okolnosti i druge ljude, više nego prema odnosu na samog aktera – subjekta. Sudbina, koliko zavisi od Allahova određenja i Njegove volje, toliko zavisi i od aktivnosti i rada samog čovjeka u okviru i granicama Allahove neograničene volje. Ta dva pojma ne treba povezivati, jer, ako bi čovjek imao slobodu izbora svih svojih postupaka, Božanska svemoć bi tu bila okrnjena, kao da Allah nema moći nad onim što će čovjek učiniti, pa čak ni da ne zna šta će učiniti.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– stvarni konac sudbine, vidjet će se tek na Sudnjem danu,
– sjedeći pored groba, dozvoljeno je prisutnom dati neki savjet i uputu,
– na groblju treba biti skrušen, razmišljati o smrti i budućem svijetu, a bez naročite potrebe, ne razgovarati.

1365. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman rekavši da je njemu saopćio Šu'ajb, kome je Ebu-Zinad prenio od A'redža, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Onaj ko se objesi (udavi), bit će vješan i u Džehennemu, a onaj ko sam sebe zbode, bit će boden i u Džehennemu.'" [1]

١٣٦٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ وَالَّذِي يَطْعُنُهَا يَطْعُنُهَا فِي النَّارِ .

POKUĐENOST KLANJANJA DŽENAZE DVOLIČNJACIMA I TRAŽENJE OPROSTA ZA MUŠRIKE

بَاب مَا يُكْرَهُ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ وَالِاسْتِغْفَارِ لِلْمُشْرِكِينَ

To je prenio Ibni-Omer, radijallahu anhuma, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

رَوَاهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1366. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha, a on od Ibni-Abbasa, ovaj od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, koji je rekao: "Kada je umro Abdullah b. Ubejj b. Selul, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvan je da mu klanja dženazu. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao (pred džemat), ja sam mu priskočio i rekao:

١٣٦٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ أَنَّهُ قَالَ لَمَّا مَاتَ عَبْدُاللهِ بْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ دُعِيَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهِ فَلَمَّا قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَثَبْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَتُصَلِّي عَلَى ابْنِ أُبَيٍّ

1 Iz navedenog hadisa se razabire:
– Ebu-Hanife i učenjaci njegove škole, prvi, navedenim hadisom, dokazuju da osoba koja se zakune, makar i na način naveden u gornjem hadisu, obavezna je na izvršenje te zakletve, u protivnom je dužna na propisani otkup (kefaret). Nevevi kaže da takva osoba nema izvršenja zakletve, a ni otkupa, nego treba moliti samo Allahov oprost. Ovo mišljenje dijele još Malik, Šafija i veliki broj drugih učenjaka. Ovi se oslanjaju na Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Ko se bude zaklinjao i rekao: 'Tako mi Lata i Uzata!', neka poslije izgovori: 'La ilahe illellah!'" "U ovom hadisu", kaže Nevevi, "nije spomenut otkup, niti ma šta drugo, nego samo očitovanje Božijeg jedinstva."
Ibni-Bettal je rekao: "Učenjaci sva četiri mezheba smatraju da samoubica svojim samoubistvom ne izlazi iz islama i dženaza mu se klanja. On je samo veliki grješnik."
Ebu-Jusuf smatra da samoubici ne treba dženazu klanjati, upravo kao ni odmetniku ni razbojniku. Prema mišljenju Ebu-Hanife i imama Muhammeda samoubici se klanja dženaza kao i svakom normalno umrlom muslimanu.
Samoubica je lišen Džennetа vječno, ako je samoubistvo učinio, vjerujući da mu je to dozvoljeno, u protivnom lišenje je samo privremeno: ili će biti lišen samo jednog Džennetа od brojnih Džennetа i njegovih vrsta.
U "Musannefu" Ibni-Ebi-Šejbe donesen je hadis, sa senedom, preko Džabira b. Semure, da je ashab imao neku bolnu ranu, pa da je uzeo koplje pri vrhu i njime se ubio, a Vjerovjesnik mu nije klanjao dženazu.

وَقَدْ قَالَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا كَذَا وَكَذَا أُعَدِّدُ عَلَيْهِ قَوْلَهُ فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ أَخِّرْ عَنِّي يَا عُمَرُ فَلَمَّا أَكْثَرْتُ عَلَيْهِ قَالَ إِنِّي خُيِّرْتُ فَاخْتَرْتُ لَوْ أَعْلَمُ أَنِّي إِنْ زِدْتُ عَلَى السَّبْعِينَ يُغْفَرُ لَهُ لَزِدْتُ عَلَيْهَا قَالَ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ ثُمَّ انْصَرَفَ فَلَمْ يَمْكُثْ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى نَزَلَتِ الْآيَتَانِ مِنْ بَرَاءَةٌ (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا) إِلَى قَوْلِهِ (وَهُمْ فَاسِقُونَ) قَالَ فَعَجِبْتُ بَعْدُ مِنْ جُرْأَتِي عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ وَاللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ .

'Allahov Poslaniče, zar ćeš klanjati dženazu Ibni-Ubejju, koji je govorio toga dana to i to, a toga opet to i to (bio dvoličnjak).' Ja sam mu nabrojio njegove izjave i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osmjehnu se i reče: 'Ostani sa mnom, Omere!' Pošto sam bio uporan, on reče: 'Meni je dato pravo izbora i ja sam odabrao ovo. Kada bih znao da bi mu, kada bih preko sedamdest puta molio, bilo oprošteno, ja bih učinio i više od toga.'

'Zatim mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem', reče Omer, 'klanjao dženazu, a potom je otišao i ubrzo iza toga su objavljena dva ajeta sure 'Beraet': 'Nijednom od njih, kada umre, ne klanjaj nikada dženazu (i ne stoj pokraj njihova groba, jer oni ne vjeruju u Allaha i Njegova Poslanika). Oni su umrli kao prijestupnici – dvoličnjaci.'

'Poslije sam se čudio', izjavio je Omer, 'svojoj tada smionosti prema Allahovom Poslaniku , sallallahu alejhi ve sellem, a to svakako najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik.'"[2]

2 Drugi od dva, kod Buharije samo napomenuta ajeta, u punom prijevodu glasi: "Traži za njih oprost ili ne traži! Da tražiš za njih oprost sedamdest puta, njima Allah neće oprostiti."
Davudi smatra da se navedeni ajeti odnose na ljude, kao već tada poznate dvoličnjake, za koje je znao samo Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i sedamnaest koje je poznavao Huzejfe, premda ih je bilo još mnogo. Na kamuflirane i skrivene dvoličnjake ova zabrana se nije odnosila niti je muslimane obavezivala, jer ih muslimani nisu, kao takve, ni poznavali, pa su se sa njima družili, međusobno sklapali brakove, nasljeđivali se i održavali ostale međusobne islamske odnose.
Historičari navode da se halifa Omer ravnao prema Huzejfu. Čijoj bi dženazi prisustvovao Huzejfe, prisustvovao bi i Omer, a kome na dženazu nije išao Huzejfe, nije mu otišao ni Omer.
Preneseno je da klanjanje dženaze nevjerniku, Taberi svrstava u strogu zabranu. Međutim, učestvovati u sprovodu nevjernika i stajati pokraj groba mu, nije zabranjeno, nego dozvoljeno, a naročito, ako je umrli rođak ili se ukaže potreba za ispomaganjem oko zakopavanja rake. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Aliji, kada mu je umro otac: "Idi i zakopaj ga!"
Seid b. Džubejr je rekao: "Umro je jedan čiji je sin bio musliman. To su kazali Ibni-Abbasu i on reče: 'On treba da ide na sprovod svome ocu, da ga zakopa, da mu dobro želi dok je živ, a kada htjedne umrijeti, da to poruči svojim bližnjima.'"
Omerova primjedba Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje na dužnost i potrebu da potčinjeni organ, pa i svaki dobronamjernik, iznese rukovodiocu zajednice svoje mišljenje i svoj stav po svakom aktuelnom pitanju zajednice, pa makar on i ne bio u cijelosti ispravan i opravdan, a starješina ne treba to smatrati uvredom i ironijom.

HVALJENJE UMRLOG OD SVIJETA

بَاب ثَنَاءِ النَّاسِ عَلَى الْمَيِّتِ

1367. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da mu je prenio Šu'be od Abdul-Aziza b. Šuhejba, koji je rekao: "Čuo sam Enesa b. Malika, radijallahu anhu, kako kaže:
'Prošli su ashabi pokraj jedne dženaze i hvalili je kao dobru osobu, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Obavezan je!' Potom su prošli pokraj druge i osuđivali je, pa je on opet rekao: 'Obavezan je!'
'Šta je obavezno?' – upitao je Omer b. Hattab, radijallahu anhu.
'Toga što ste hvalili dobrim' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'njemu obavezno pripada Džennet, a taj što ste ga ružili, njemu neophodno pripada Džehennem. Vi ste Allahovi svjedoci na zemlji.'"

١٣٦٧. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ ابْنُ صُهَيْبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ مَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَجَبَتْ ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا شَرًّا فَقَالَ وَجَبَتْ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مَا وَجَبَتْ قَالَ هَذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَهَذَا أَثْنَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللهِ فِي الْأَرْضِ .

1368. PRIČAO NAM JE Affan b. Muslim Saffar, njemu prenio Davud b. Ebi-Furat od Abdullaha b. Burejda, on od Ebu-Esveda koji je kazao:
"Došao sam u Medinu u kojoj je već vladala bolest i sjeo sam do Omera b. Hattaba, radijallahu anhu. Utom je pronesena jedna dženaza koja je bila hvaljena.
'Obavezan je!' – rekao je Omer, radijallahu anhu. Zatim je prošla druga dženaza koja je, također, hvaljena.
'Obavezan je!' – rekao je ponovo Omer, radijallahu anhu.
Na kraju je pronesena treća dženaza koja je osuđivana.
'Neophodan je!' – rekao je Omer po treći put.
'Tada sam ja', kaže Ebul-Esved, rekao: Vladaru pravovjernih! Šta je to obavezno?'
'Odgovorio sam', kaže Omer, 'riječima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

١٣٦٨. حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ هُوَ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي الْفُرَاتِ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ قَالَ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ وَقَدْ وَقَعَ بِهَا مَرَضٌ فَجَلَسْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَمَرَّتْ بِهِمْ جَنَازَةٌ فَأُثْنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرًا فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَجَبَتْ ثُمَّ مُرَّ بِأُخْرَى فَأُثْنِيَ عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَجَبَتْ ثُمَّ مُرَّ بِالثَّالِثَةِ فَأُثْنِيَ عَلَى صَاحِبِهَا شَرًّا فَقَالَ وَجَبَتْ فَقَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ فَقُلْتُ وَمَا وَجَبَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ :

أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ قَالَ وَثَلَاثَةٌ فَقُلْنَا وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ .

Kome god muslimanu posvjedoče četverica da je dobar, Allah će ga uvesti u Džennet.'
'A trojica?' – upitali smo.
'I trojica' – odgovorio je on.
'I dvojica?' – rekli smo.
'I dvojica' – odgovorio je Omer.
A potom ga nismo pitali za jednog."[1]

1 Prvi hadis donosi i Muslim u svom "Sahihu" u nešto izmijenjenoj varijanti.
Hakim ga donosi preko Nadra b. Enesa koji je rekao: "Bio sam sa Vjerovjesnikom i naiđosmo pokraj jedne dženaze, pa upita:
'Ko je ovaj na nosilima?'
'To je taj i taj, tog i toga', odgovorili su ashabi. 'On voljaše Allaha i Njegova Poslanika, bio je u pokornosti Allahu i u tom se trudio.'
'Neophodan je! Neophodan je! Neophodan je!'
Kasnije je naišao pokraj druge i upitao:
'Ko je ovaj na nosilima?'
'To je taj i taj. Od toga i toga' – rekli su ashabi. 'On je mrzio Allaha i Njegova Poslanika, griješio je prema Allahu i u tome bio uporan.'
'Neophodan je! Neophodan je! Neophodan je!' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Allahov Poslaniče, pitao si za gornje dženaze. Prva je bila pohvaljena, a druga pokuđena, a ti si za obje kazao: Neophodan je! Neophodan je! Neophodan je!'
'Da' – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Ebu-Bekre, Allah ima meleke koji Mu jezikom ljudi iznose i govore o čovjeku i dobro i zlo.'"
Davudi tumačeći ove hadise kaže: "Svjedočenje i očitovanje o dobroti umrlog vrijedi samo ako očituju i kažu dobri i pobožni muslimani, dok svjedočenje grješnika i nevjernika nema vrijednosti. Grješnici bi, s obzirom na sebe, svjedočili i za grješnika da je bio dobar i čestit musliman." Ima hadisa koji govore o potrebi spominjanja mrtvih samo po dobru. Ti se hadisi, kaže Nevevi, odnose samo na dobre muslimane. Prema tome, nije zabranjeno po lošem spominjati: dvoličnjaka, nevjernika, grješnika, raskolnika i onoga koji u vjeru ubacuje novotarije.
Hvaljenje ili osuđivanje umrlih, treba biti objektivno i istinito.
Taberani u svom "Mu'džemul-Kebiru" navodi kako je Ibni-Ka'b rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana pitao svoje drugove:
"Šta mislite za čovjeka koji je poginuo na Božijem putu?"
"To najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik" – odgovorili su oni.
"Zaslužuje Džennet, ako Allah da" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
"Šta mislite za čovjeka koji je umro kod kuće?"
Utom su ustala dva pravedna čovjeka i rekla:
"Mi o njemu znamo sam dobro, a Allah i Njegov Poslanik to opet znaju najbolje."
"Zaslužuje Džennet, ako Allah da" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
"A šta mislite za onog drugog koji je umro kod kuće?" – upitao ih je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Sada su opet ustala dva pravedna čovjeka i rekli: "Ne znamo o njemu ništa dobro."
"On je grješnik", rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, "ali Allah prašta i milostiv je."
Iz hadisa se zaključuje:
– ljudi se cijene i sude prema svojim djelima i svom poštenom radu,
– o ljudima treba govoriti objektivno, a naročito o mrtvima,
– precizno određen broj svjedoka nije bitan, nego je bitno, da to svjedočenje očituju dobri ljudi, objektivni i pobožni.

MUČENJE U GROBU

بَاب مَا جَاءَ فِي عَذَابِ الْقَبْرِ

i riječi Uzvišenog Allaha:
"Da ti je vidjeti kada nasilnici padnu u smrtne muke, a meleki ispruže svoje ruke i kažu: 'Predajte svoje duše! Danas se kažnjavate ponižavajućom kaznom.'"
"El-Hunu" znači "el-hevanu", tj. poniženje, a "el-hevnu" je "er-rifku", tj. blagost.
I Njegove riječi su: "Kaznit ćemo ih dva puta, a potom baciti u veliku džehennemsku vatru", i riječi: "Zadesit će faraonov narod ružna kazna. Oni će biti izlagani džehennemskoj vatri jutrom i večerom, a na dan kada nastupi Sudnji čas (reći će im se): 'Ulazite, faranov narode, u najžešću džehennemsku kaznu!'"

وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلاَئِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ) قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ الْهُونُ هُوَ الْهَوَانُ وَالْهَوْنُ الرِّفْقُ وَقَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ (سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ) وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ) .

1369. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, rekavši da mu je prenio Šu'be od Alkame b. Mersada, on od Sa'da b. Ubejde, ovaj od Bera'a b. Aziba, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je kazao:
"Kada se pravovjernik posadi u svom grobu, dođu mu (meleki) i on posvjedoči da nema Boga osim Jednog, Jedinog Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik. To je (smisao) Allahovih riječi: 'Allah ustaljuje one koji vjeruju čvrstim govorom.'"
PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, kome je prenio Šu'be i dodao da je ajet: "Allah ustaljuje one koji vjeruju čvrstim govorom, objavljen u vezi s kaburskom kaznom."

١٣٦٩ . حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أُقْعِدَ الْمُؤْمِنُ فِي قَبْرِهِ أُتِيَ ثُمَّ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ (يُثَبِّتُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ) .
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بِهَذَا وَزَادَ (يُثَبِّتُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا) نَزَلَتْ فِي عَذَابِ الْقَبْرِ .

١٣٧٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ حَدَّثَنِي نَافِعٌ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ قَالَ اطَّلَعَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى أَهْلِ الْقَلِيبِ فَقَالَ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا فَقِيلَ لَهُ تَدْعُو أَمْوَاتًا فَقَالَ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لَا يُجِيبُونَ .

1370. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Ja'kub b. Ibrahim, njemu njegov otac, prenoseći od Saliha kome je ispričao Nafi', da mu je Ibn-Omer, radijallahu anhuma, saopćio i rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nadnio se nad leševe u jami (bunaru idolopoklonika na Bedru) i rekao:
'Našli ste istinom ono što vam je vaš Stvoritelj obećao!'
Tada je upitan: 'Zar se obraćaš umrlim?'
'Vi ne čujete ništa bolje od njih, samo oni ne odgovaraju' – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."[1]

١٣٧١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّهُمْ لَيَعْلَمُونَ الْآنَ أَنَّ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقٌّ وَقَدْ قَالَ اللهُ تَعَالَى (إِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتَى) .

1371. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, rekavši da mu je prenio Sufjan od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, samo je rekao:
'Oni, stvarno, tek sada znaju da je ono što sam ja govorio bila istina'; 'a i Uzvišeni Allah', rekla je Aiša, 'kazao je: Ti zaista ne možeš dozvati mrtve.'"[2]

---

1 Navedeni slučaj istakli su i drugi muhaddisi, a Muslim iznosi da je Enes rekao: "Muhammed je za trenutak ostavio po strani trojicu poginulih idolopoklonika na Bedru i kasnije im došao, stao nad njima i uzviknuo: 'Ebu-Džehele b. Hišam, Umejje b. Halef, Utbe i Šejbe b. Rebi'a, nađoste ili ono što vam je vaš Gospodar Allah obećao?' 'Ja sam uistinu našao i dobio ono što mi je moj Gospodar Allah obećao!'
Kada je Omer čuo ovaj Muhammedov govor, rekao je: 'Allahov Poslaniče, kako oni to čuju i kako će ti moći odgovoriti, kada su oni već mrtvi?'
'Tako mi Onoga u Čijoj je moći moja duša', rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'ono šta ja govorim, vi ne čujete ništa bolje od njih, samo oni nisu u mogućnosti da odgovore.' Potom je, kaže Enes, naredio, pa su oni odvučeni i pobacani u jednu jamu, duboku poput neozidana bunara."

2 Aišina izjava je u kontradikciji sa Ibni-Omerovom. Ona zastupa mišljenje da navedeni izginuli idolopoklonici znaju samo ono što su čuli i zapamtili prije svoje pogibije, a da poslije smrti više ništa ne mogu čuti. Učenjaci, medutim, daju prioritet Ibni-Omerovoj izjavi, jer je on u toku bitke bio uz Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, što sa Aišom nije slučaj. On je, dakle, imao više mogućnosti da čuje, zapamti i vjerodostojnije prenese Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi negoli Aiša.
Ako su oni, kažu neki teolozi, bili u mogućnosti da znaju svoju prošlost, tada je moguće i da čuju nešto, kada se prisjete dana kad su bili živi. Osim toga, ovdje je dijalog bio sa besmrtnom dušom, koja se nije više nalazila u svom tijelu.
Uvjete normalnog slučaja i moć zapažanja tjelesnim organima daje samo Allah i On, Svojom svemoći, može to dati i mimo tih prirodnih uvjeta, kad god bude htio.

١٣٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ سَمِعْتُ الْأَشْعَثَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ يَهُودِيَّةً دَخَلَتْ عَلَيْهَا فَذَكَرَتْ عَذَابَ الْقَبْرِ فَقَالَتْ لَهَا أَعَاذَكِ اللهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلَتْ عَائِشَةُ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَقَالَ نَعَمْ عَذَابُ الْقَبْرِ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بَعْدُ صَلَّى صَلَاةً إِلَّا تَعَوَّذَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ زَادَ غُنْدَرٌ عَذَابُ الْقَبْرِ حَقٌّ .

1372. PRIČAO NAM JE Abdan, njemu saopćio njegov otac, prenoseći od Šu'be, koji je rekao:
"Čuo sam Eš'asa kako prenosi od svoga oca, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, kako joj je unišla jedna Jevrejka i spomenula kabursku kaznu, rekavši joj: 'Allah te sačuvao kaburske kazne!'
Kasnije je Aiša pitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za patnju u grobu i on joj je rekao: 'Da, kazna u grobu ima.'
Aiša, radijallahu anha, još je rekla: 'I nisam poslije toga vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao ma koji namaz, a da (u njemu) nije molio Allaha za spasenje od kaburske patnje.'"[1]
Gunder je još dodao: "Kaburska patnja je istina."

١٣٧٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّهُ سَمِعَ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا تَقُولُ قَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ خَطِيبًا فَذَكَرَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ الَّتِي يَفْتَتِنُ فِيهَا الْمَرْءُ فَلَمَّا ذَكَرَ ذَلِكَ ضَجَّ الْمُسْلِمُونَ ضَجَّةً .

1373. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman i rekao da je njemu ispričao Ibni-Vehb, kome je saopćio Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, njemu saopćio Urve b. Zubejr da je čuo Esmu bint Ebi-Bekr, radijallahu anha, kako kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći jednom hutbu, spomenuo je i kabursko iskušenje kojim će čovjek biti iskušavan. Kada je to spomenuo, muslimani su na sav glas zakukali."

1 Muslim, sa senedom, od Urve navodi da je Aiša kazala: "Došla mi je jedna Jevrejka i rekla: 'Znaš li da se vi u grobovima stavljate na iskušenje?' Ja sam ovo", kaže Aiša, "prenijela Allahovom Poslaniku, a on mi je odgovorio: 'To je iskušenje samo za Jevreje.' Poslije nekoliko dana, Allahov Poslanik mi je opet rekao: 'Znaš li da mi je objavljeno da ćete svi biti iskušavani u svojim grobovima?' I čula sam", rekla je Aiša, "Allahovog Poslanika, kako moli Božiju zaštitu od kaburske kazne."
Ahmed u svom "Musnedu", sa senedom, navodi da je Aiša rekla: "Jedna Jevrejka posluživala je Aišu i što god bi joj Aiša obično učinila, Jevrejka bi joj rekla: 'Allah te sačuvao od kaburske kazne!'
'Potom sam', rekla je Aiša, 'upitala Allahovog Poslanika: Ima li kažnjavanje u grobu?'
'Jevreji lažu. Nema kazne osim na Sudnjem danu' – odgovorio je on.
Poslije toga, prošlo je vremena, koliko je Allah htio da prođe, kadli on izađe u džamiju oko podneva i povišenim glasom povika:
'Svijete! Molite Božiju zaštitu od kaburske kazne! Kaburska kazna je istinita.'"
Ovu je izjavu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao u Medini dugo poslije Hidžre, a ajeti, koji u prijevodu glase: "Vjernike Allah učvršćuje stalnim govorom…" i ranije spomenuti ajet: "Džehennemskoj vatri oni se izlažu jutrom i večerom…", shvaćeni su da se odnose samo na nevjernike.
Iz hadisa se još razabire:
– kazna u grobu je istinita,
– razmišljanje i razgovaranje o učenju druge vjere je dozvoljeno, a konačan stav treba zauzeti tek pošto se sazna učenje islama o istom pitanju,
– tražiti Božiju zaštitu od kaburske kazne najbolje je činiti iza obavljenog namaza,
– dozvoljeno je da nemuslimanka posjećuje muslimanku, bilo to u ime poznanstva ili posluživanja.

1374. PRIČAO NAM JE Ajjaš b. Velid, njemu Abdul-Ala, njemu prenio Seid od Katade, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je pričao ashabima da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Kada se čovjek položi u grob, od njega pođu njegovi drugovi, on čuje klepet njihove obuće. Tada mu dođu dva meleka, posade ga i kažu: 'Šta ti misliš o ovom čovjeku, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem?' Što se tiče pravovjernika, on će odgovoriti:
'Vjerujem da je on Allahov rob i Njegov Poslanik.'
'Pogledaj', reći će mu se, 'na svoje mjesto u džehennemskoj vatri! Allah ti ga je zamijenio za mjesto u Džennetu.' Tako će ih oba vidjeti zajedno."
Katade kaže: "Nama je rečeno da mu se tada proširi njegov grob." Kasnije se Katade vratio na izjavu Enesovu: "A što se tiče dvoličnjaka i nevjernika njima će se reći:
'Šta si mislio o ovom čovjeku?'
'Ne znam', odgovarat će on , 'ja sam govorio ono što je govorio ostali svijet.'
'Ne znao i ne shvaćao (nikad ništa)!' Utom će biti udaren željeznim čekićem, pa će tako jako kriknuti, da će to čuti svi oko njega osim ljudi i džina."

١٣٧٤. حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَتَاهُ مَلَكَانِ فَيُقْعِدَانِهِ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ لِمُحَمَّدٍ ﷺ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبْدَلَكَ اللهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا قَالَ قَتَادَةُ وَذُكِرَ لَنَا أَنَّهُ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِ أَنَسٍ قَالَ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ وَالْكَافِرُ فَيُقَالُ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لَا دَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ وَيُضْرَبُ بِمَطَارِقَ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ .

TRAŽENJE ZAŠTITE OD KABURSKE PATNJE

بَاب التَّعَوُّذِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ

1375. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, rekavši da mu je ispričao Šu'be, njemu prenio Avn b. Ebi-Džuhajfe od svoga oca, on od Beraja b. Aziba, oni od Ebu-Ejjuba, radijallahu anhu, koji je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je (izvan Medine), a sunce je već bilo zašlo, pa je čuo nekakav glas i rekao: 'Jevreji se muče u svojim grobovima.'"

١٣٧٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي عَوْنُ بْنُ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِي اللهُ عَنْهُمْ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ وَجَبَتِ الشَّمْسُ فَسَمِعَ صَوْتًا فَقَالَ يَهُودُ تُعَذَّبُ فِي قُبُورِهَا

Nadr je rekao: "Nama je saopćio Šu'be da je njemu ispričao Avn:
'Čuo sam svoga oca kako je rekao: Čuo sam Beraja gdje prenosi (gornji hadis) od Ebu-Ejjuba, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.'"

وَقَالَ النَّضْرُ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَوْنٌ سَمِعْتُ أَبِي سَمِعْتُ الْبَرَاءَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1376. PRIČAO NAM JE Mu'alla, njemu prenio Vuhejb od Musaa Ukbe, koji je rekao:
"Pričala mi je kćerka Halida b. Seida b. Āsa, da je čula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje traži Allahovu zaštitu od patnje u grobu."

١٣٧٦. حَدَّثَنَا مُعَلَّى حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ مُوسَى ابْنِ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَتْنِي ابْنَةُ خَالِدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ أَنَّهَا سَمِعَتِ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَتَعَوَّذُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ .

1377. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, rekavši da mu je ispričao Hišam kome je prenio Jahja od Ebu-Seleme, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je ovu dovu:
'Allahu moj, tražim Tvoju zaštitu od kazne u grobu, od džehennemske vatre, od iskušenja života i smrti i iskušenja Dedžalova!'"[1]

١٣٧٧. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدْعُو وَيَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ .

MUČENJE U KABURU ZBOG OGOVARANJA (GIBETA) I MOKRAĆE

بَاب عَذَابِ الْقَبْرِ مِنَ الْغِيبَةِ وَالْبَوْلِ

1378. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Džerir, koji prenosi od A'meša, on od Mudžahida, a ovaj od Tavusa koji je kazao da je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pokraj dva groba i rekao:

١٣٧٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ مِنْ كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ

1 Taberani, isti slučaj sa senedom, donosi da je Avn rekao: "Izašao sam sa Vjerovjesnikom van Medine, kada je sunce već bilo zašlo. Ja sam imao jedan vrč vode. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, otišao je na stranu radi svoje potrebe, a kada je došao, uzeo je abdest i rekao:
'Jesi li čuo ono što sam ja čuo?'
'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju' – rekao sam.
'Čuo sam glasove (kukanje) Jevreja koji se muče u svojim grobovima' – kazao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."
Navedenu dovu kao i mnoge druge Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije učio radi sebe, jer je on kao Vjerovjesnik sačuvan od grijeha, nego ju je učio radi pouke i upute ostalim muslimanima.

يَسْعَى بِالنَّمِيمَةِ وَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ قَالَ ثُمَّ أَخَذَ عُودًا رَطْبًا فَكَسَرَهُ بِاثْنَتَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى قَبْرٍ ثُمَّ قَالَ لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا .

'Ova dvojica se muče, ali ne zbog nečeg teškog za ostaviti. Da', rekao je potom, 'što se tiče jednog od njih, on je bio uporan na prenošenju klevete, a drugi se nije čuvao (zastirao) od svoje mokraće.' Potom je", kaže Ibni-Abbas, "uzeo sirovo drvo (granu), slomio ga na dva komada i usadio pojedinačno u svaki grob, rekavši: 'Olakšavat će im mučenje sve dok se ne osuše.'"

بَاب الْمَيِّتِ يُعْرَضُ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ

UMRLOM SE IZLAŽE NJEGOVO MJESTO JUTROM I VEČEROM

١٣٧٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا مَاتَ عُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ فَيُقَالُ هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

1379. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Svakom od vas, kada umre, njegovo mjesto mu se izlaže jutrom i večerom, pa ako je džennetlija, tada mu se predočava njegovo mjesto među džennetlijama, a ako je džehennemlija, predočava mu se mjesto među stanovnicima Džehennema i kaže: 'To je tvoje mjesto kada te Allah na Sudnjem danu proživi!'"[2]

بَاب كَلَامِ الْمَيِّتِ عَلَى الْجَنَازَةِ

O GOVORU MRTVACA NA NOSILIMA

١٣٨٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدِّمُونِي قَدِّمُونِي

1380. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Lejs od Seida b. Ebi-Seida, a on od svoga oca, da je čuo Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, kako kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Kad se umrli postavi na nosila i ljudi ga ponesu, ako je bio dobra osoba, govori: 'Požurite, požurite!', a ako nije bio dobra, govori: 'Teško

2 Tijelo umrlog kao materija uništivo je i prolazno. Ono vremenom postaje zemlja, materija koja ništa ne zna i ne shvaća. Međutim, duša, odvojena od tijela, živi svojim životom. Izrazi "jutrom i večerom" upotrijebljeni su u hadisu analogno vremenu ovoga materijalnog svijeta, jer na drugom svijetu nema ovakvih promjena i jedinica za računanje vremena. Neki drže da se položaj i mjesto umrlom pokaže samo jednom, prvog jutra i večeri po izdisaju, a drugi, da mu se oni prikazuju svakog jutra i večeri, sve do Sudnjeg dana.

ovoj, (tj. meni), kuda je nose?' Njen glas čuje svako osim čovjeka, a kada bi ga čovjek čuo, onesvijestio bi se (od straha).'"

وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَهَا الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ .

ŠTA JE REČENO O DJECI MUSLIMANA

بَاب مَا قِيلَ فِي أَوْلَادِ الْمُسْلِمِينَ

Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao je, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Kome umre troje maloljetne djece, ima (osiguran) zastor protiv džehennemske vatre, odnosno, ući će u Džennet."

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَنْ مَاتَ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ كَانَ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ أَوْ دَخَلَ الْجَنَّةَ .

1381. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, rekavši da mu je prenio Ibni-Ulejje, ovome Abdul-Aziz b. Suhejb od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Nema nijednog muslimana kome umre troje djece, koja nisu dostigla granice odgovornosti za griješenje, a da ga Allah neće uvesti u Džennet iz svoje milosti prema njima.'"

١٣٨١. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَا مِنَ النَّاسِ مُسْلِمٌ يَمُوتُ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ .

1382. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu prenio Šu'be od Adijja b. Sabita da je čuo Beraja, radijallahu anhu, kada je kazao:
"Kada je umro Ibrahim (b. Muhammed), Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'On će zaista imati dojilju u Džennetu.'"

١٣٨٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّهُ سَمِعَ الْبَرَاءَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَام قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنَّ لَهُ مُرْضِعًا فِي الْجَنَّةِ .

ŠTA JE REČENO O DJECI IDOLOPOKLONIKA

بَاب مَا قِيلَ فِي أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ

1383. PRIČAO NAM JE Hibban, kome je saopćio Abdullah, ovome prenio Šu'be od Ebu-Bišra, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je za djecu idolopoklonika, pa je on rekao: 'Kada ih je Allah stvorio, On je najbolje znao šta će ona raditi.'"[1]

١٣٨٣. حَدَّثَنِي حِبَّانُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بِشْرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ قَالَ سُئِلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللهُ إِذْ خَلَقَهُمْ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ .

1 Bezzar je u svojoj hadiskoj zbirci naveo da je Ibni-Abbas rekao: "Vjerovjesnik je bio u jednoj vojni, pa ga je jedan čovjek upitao: 'Allahov Poslaniče, šta misliš o djeci?'
Vjerovjesnik nije odmah odgovorio, a kada se završila bitka u Taifu naišli su na jednog dječaka koji se igraše zemljom i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, povika: 'Gdje je onaj što me je ranije pitao za djecu!' Utom se javio onaj čovjek i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Zabranjeno je tući i ubijati djecu, a Allah najbolje zna šta će ona raditi.'"
Ahmed u svom "Musnedu", sa senedom, navodi, da je jedna žena pitala Vjerovjesnika: "Ko će sve biti u Džennetu?" "Vjerovjesnici, šehidi, novorođenčad – djeca, i ženska djeca živa zakopana u zemlju" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Prema izloženom, i djeca umrla prije svoje punoljetnosti bit će u Džennetu, a to je opet u skladu s ajetom: "Niko ničiji teret neće snositi." Znači, svako odgovara samo za sebe i za svoja djela.
Raznolika su mišljenja islamskih učenjaka u vezi sa statusom nemuslimanske djece na drugom svijetu.
Jedni, njihov status vežu strogo za Božije određenje i Njegovu volju. Oni to dokazuju gore navedenom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, izjavom: "Allah najbolje zna šta će oni raditi", i prema tome ih razvrstavaju.
Drugi kažu: "Djeca imaju status svojih roditelja, tj. djeca muslimana bit će u Džennetu, a djeca mušrika u Džehennemu. Ovi se oslanjaju na ajet: "Allahu, ne ostavi na zemlji nijednu mušričku kuću...!" Ovo je bila njihova molba upućena Allahu, kada je On objavio: "Od tvog naroda neće više niko vjerovati, osim onog koji je već ranije vjerovao."
Neki misle da će ta djeca biti između Dženneta i Džehennema, jer ona nisu radila ni zlo ni dobro.
Poneki smatraju da će biti kao poslužitelji džennetlijama. Ovi se drže hadisa koji je Semure prenio: "Djeca idolopoklonika bit će sluge džennetlijama."
Ima mišljenja da će se djeca idolopoklonika staviti na ispitivanje i prema svom odgovoru bit će razvrstana. Bezzar navodi da je Enes prenio Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Četiri vrste ljudi bit će na Sudnjem danu privedene Allahu na propitivanje: djeca, oronuli starci, neuračunljive osobe i ljudi koji nisu čuli za vjerovjesnike."
Ima i učenjaka koji smatraju da će ta djeca i biti u Džennetu. Oni se oslanjaju na ajet: "Mi nećemo nikoga kazniti, dok im ne pošaljemo poslanika..." Ako se neće kažnjavati punoljetnii i pametni, dok im ne dođe poslanik, onda je logičnije da to vrijedi za djecu.

1384. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu saopćio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija koji je rekao: "Rekao mi je Ata b. Jezid-Lejsi, da je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, kako kaže:
'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan za potomstvo idolopoklonika, rekao je: Allah najbolje zna šta će ono raditi.'"

١٣٨٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ ذَرَارِيِّ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ .

1385. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da je njemu ispričao Ibni-Ebi-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:
'Svako se dijete rađa u prirodnoj vjeri, pa ga njegovi roditelji kasnije pojevreje, ili pokrste, ili od njega učine poklonika vatri, baš slično kao što domaća životinja rodi mladunče. Da li na njemu zapažaš ma kakve nedostatke (manjak nekog organa)?'"

١٣٨٥. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ كَمَثَلِ الْبَهِيمَةِ تُنْتَجُ الْبَهِيمَةَ هَلْ تَرَى فِيهَا جَدْعَاءَ .

POGLAVLJE

بَاب

1386. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Džerir b. Hazim, ovome saopćio Ebu-Redža', prenoseći od Semure b. Džundeba, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao namaz, okrenuo bi nam se svojim licem i rekao:
'Ko je od vas sinoć sanjao kakav san?'
'Ko je šta sanjao, on bi to', rekao je Džundeb', 'i ispričao, a Vjerovjesnik bi rekao: 'Bit će ono što Allah bude htio!'
Jednog dana nas je opet pitao:
'Je li neko od vas sanjao kakav san?'
'Nije' – rekli smo.
'Ali sam ja', kaže on, 'sanjao sinoć kako su došla dva čovjeka (meleka), uzela me za ruku i odveli me do u Svetu zemlju. Kad tamo sjedi jedan čovjek, a drugi do njega stoji i u ruci mu', rekao je neko od

١٣٨٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ مَنْ رَأَى مِنْكُمُ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا قَالَ فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللهُ فَسَأَلَنَا يَوْمًا فَقَالَ هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رُؤْيَا قُلْنَا لَا قَالَ لَكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخَذَا بِيَدِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ وَرَجُلٌ قَائِمٌ بِيَدِهِ كَلُّوبٌ مِنْ حَدِيدٍ قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ مُوسَى إِنَّهُ يُدْخِلُ ذَلِكَ الْكَلُّوبَ فِي شِدْقِهِ حَتَّى يَبْلُغَ قَفَاهُ ثُمَّ يَفْعَلُ

naših drugova prenoseći od Musaa, ‘željezne kuke (čengele), koje mu on gura u ugao njegovih usta, dok mu one ne dođu do na zatiok. Potom to isto čini kroz drugi ugao njegovih usta. Kada mu to u kutu njegovih usta zaraste, on mu se povrati i čini mu kao i ranije.’

‘Ko je to?’ – upitao sam.

‘Idi dalje!’ – rekli su mi oni.

Potom smo išli i došli do jednog čovjeka naslonjenog na svoj zatiljak, a jedan čovjek mu stoji više glave i kamenom odnosno stijenom mu razbija glavu. Kada ga god udari, kamen se odvaja, a on ode da ga uzme, ali se ne vraća dok mu glava ne zaraste i ne povrati kao što je bila prije.

‘Ko je to?’ – upitao sam.

‘Idi dalje!’ – rekla su obojica.

Potom smo došli do jedne uvale poput peći (ognjišta), gornji joj je dio tijesan, a donji širok. Ispod nje se loži vatra i kada se ona (plamenom) približi, svijet koji je u njoj, podigne se kao da će skoro izaći, a kada se malo ugasi (splahne), oni se opet u nju povrate (naniže). U njoj su i ljudi i žene goli.

‘Ko su ovi?’ – upitao sam.

‘Idi dalje!’ – rekli su.

Tako smo išli dok nismo došli do na jednu rijeku od same krvi. Jedan čovjek je stajao na sredini te rijeke, a drugi čovjek’, kako su rekli Jezid i Vehb b. Džerir, prenoseći od Džerira b. Hazima, ‘na obali, i pred njim jedan kamen. Utom se ovaj čovjek u rijeci okrenuo i kada je htio izaći, onaj drugi mu se bacio kamenom u usta i vratio ga onamo, gdje je ranije bio.

‘Šta je ovo?’ – upitao sam.

‘Idi dalje!’ – rekli su.

Tako smo išli dok nismo došli do jedne zelene bašče u kojoj bijaše jedno veliko drvo i u njegovoj blizini bijaše jedan starac s djecom, a blizu toga stabla jedan čovjek ispred koga bijaše vatra koju on stalno ložaše. Oni me, potom, popeše na to stablo i uvedoše u dvor od kojeg nikada nisam ljepšeg vidio. U njemu je bilo ljudi, staraca, mladića, žena i djece.

بِشِدْقِهِ الْآخَرِ مِثْلَ ذَلِكَ وَيَلْتَئِمُ شِدْقُهُ هَذَا فَيَعُودُ فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ قُلْتُ مَا هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلَى قَفَاهُ وَرَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِفِهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ فَيَشْدَخُ بِهِ رَأْسَهُ فَإِذَا ضَرَبَهُ تَدَهْدَهَ الْحَجَرُ فَانْطَلَقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلَا يَرْجِعُ إِلَى هَذَا حَتَّى يَلْتَئِمَ رَأْسُهُ وَعَادَ رَأْسُهُ كَمَا هُوَ فَعَادَ إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا إِلَى ثَقْبٍ مِثْلِ التَّنُّورِ أَعْلَاهُ ضَيِّقٌ وَأَسْفَلُهُ وَاسِعٌ يَتَوَقَّدُ تَحْتَهُ نَارًا فَإِذَا اقْتَرَبَ ارْتَفَعُوا حَتَّى كَادَ أَنْ يَخْرُجُوا فَإِذَا خَمَدَتْ رَجَعُوا فِيهَا وَفِيهَا رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاةٌ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى نَهَرٍ مِنْ دَمٍ فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ عَلَى وَسَطِ النَّهَرِ قَالَ يَزِيدُ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ وَعَلَى شَطِّ النَّهَرِ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ حِجَارَةٌ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهَرِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِي فِيهِ فَرَدَّهُ حَيْثُ كَانَ فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيَخْرُجَ رَمَى فِي فِيهِ بِحَجَرٍ فَيَرْجِعُ كَمَا كَانَ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَانْطَلَقْنَا حَتَّى انْتَهَيْنَا إِلَى رَوْضَةٍ خَضْرَاءَ فِيهَا شَجَرَةٌ عَظِيمَةٌ وَفِي أَصْلِهَا شَيْخٌ وَصِبْيَانٌ وَإِذَا رَجُلٌ قَرِيبٌ مِنَ الشَّجَرَةِ بَيْنَ يَدَيْهِ نَارٌ يُوقِدُهَا فَصَعِدَا بِي فِي الشَّجَرَةِ وَأَدْخَلَانِي دَارًا لَمْ أَرَ قَطُّ أَحْسَنَ مِنْهَا فِيهَا رِجَالٌ شُيُوخٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَصِبْيَانٌ ثُمَّ أَخْرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِي دَارًا

Zatim su me iz njega izveli, popeli više na stablo i uveli u dvor, koji bijaše još ljepši i vredniji i u njemu opet starci i mladići. Tada sam rekao: 'Sa mnom ste, eto, obilazili cijelu noć, pa obavijestite me sada o onom što sam vidio!'

'Dobro' – rekoše obojica.

'Što se tiče onoga, što si ga vidio da mu razguljuju i cijepaju vilice, on je bio veliki lažac, pričaše lažući i ta laž bijaše od njega prenošena na sve strane, i ono što si vidio, činit će se s njim sve do Sudnjeg dana.

Onaj što mu se razbija glava, to je čovjek kome je Allah dao, pa je naučio Kur'an, i on ga noću prespava, a danju ne radi po njemu. S njim će se onako postupati do Sudnjeg dana.

One koje si vidio u onoj uvali su bludnici.

Onaj u onoj rijeci je čovjek koji je jeo kamate, onaj starac u blizini onog drveta je Ibrahim, sallallahu alejhi ve sellem, a ona dječica oko njega su djeca svijeta, onaj pak što ložaše vatru je ravnatelj i čuvar u Džehennemu.

Prvi dvorac u koji si unišao je opći dvor pravovjernika, a što se tiče ovoga dvora, to je dvor šehida.

Ja sam Džibril, a ovo je Mikail. Sada podigni svoju glavu!' Ja sam potom podigao glavu, kadli iznad mene kao neki oblak!

'To je', rekla su obojica, 'tvoj stan.'

'Pa, pustite me!', rekao sam, 'da uniđem u svoj stan.'

'Tebi je', odgovorili su, 'ostalo još života koji nisi dovršio, a da si ga dovršio, ti bi došao u svoj stan.'"[1]

هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ فِيهَا شُيُوخٌ وَشَبَابٌ قُلْتُ طَوَّفْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَأَخْبِرَانِي عَمَّا رَأَيْتُ قَالَا نَعَمْ أَمَّا الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ فَكَذَّابٌ يُحَدِّثُ بِالْكَذْبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ فَيُصْنَعُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ يُشْدَخُ رَأْسُهُ فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللهُ الْقُرْآنَ فَنَامَ عَنْهُ بِاللَّيْلِ وَلَمْ يَعْمَلْ فِيهِ بِالنَّهَارِ يُفْعَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي الثَّقْبِ فَهُمُ الزُّنَاةُ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي النَّهَرِ آكِلُوا الرِّبَا وَالشَّيْخُ فِي أَصْلِ الشَّجَرَةِ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالصِّبْيَانُ حَوْلَهُ فَأَوْلَادُ النَّاسِ وَالَّذِي يُوقِدُ النَّارَ مَالِكٌ خَازِنُ النَّارِ وَالدَّارُ الْأُولَى الَّتِي دَخَلْتَ دَارُ عَامَّةِ الْمُؤْمِنِينَ وَأَمَّا هَذِهِ الدَّارُ فَدَارُ الشُّهَدَاءِ وَأَنَا جِبْرِيلُ وَهَذَا مِيكَائِيلُ فَارْفَعْ رَأْسَكَ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا فَوْقِي مِثْلُ السَّحَابِ قَالَا ذَاكَ مَنْزِلُكَ قُلْتُ دَعَانِي أَدْخُلْ مَنْزِلِي قَالَا إِنَّهُ بَقِيَ لَكَ عُمُرٌ لَمْ تَسْتَكْمِلْهُ فَلَوِ اسْتَكْمَلْتَ أَتَيْتَ مَنْزِلَكَ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je raspravljati i tumačiti snove koji mogu ponekad biti predznak ljudske stvarnosti. Snove ljudi ne treba da smatraju stvarnom istinom. Snovi pejgambera su bili uvijek istiniti,
– čuvati se laži i govoriti samo istinu,
– ne zanemarivati učenje Kur'ana i postupanje po njemu,
– na Sudnjem danu predstoje teške kazne za nemoralan život i za eksploataciju ljudi putem uzimanja kamate,
– veliki stepen Muhammedov kod Allaha i podjela njegovih sljedbenika na tri grupe: stepen djece, stepen mase i stepen šehida,
– ko učini, ma kakvo dobro na ovom svijetu, imat će nagradu na budućem,
– preporučljivo je da se imam, po obavljenom selamu završnog rekata namaza, okrene džematu,
– san se mnogo vjernije prepričava i tumači jutrom dok su utisci svježiji, a mozak sposobniji za razmišljanje i zaključivanje,
– za naukom treba tragati, učiti i njom se baviti cijelog života.

O VRLINI UMIRANJA PONEDJELJKOM

1387. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed, kome je prenio Vuhejb od Hišama, on od svoga oca, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je izjavila: "Unišla sam Ebu-Bekru, radijallahu anhu, a on reče:
'U koliko ste haljina zamotali Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?'
'U tri bijele sehulijske haljine bez košulje i saruka' – odgovorila je Aiša.
'U koji je dan preselio (na ahiret) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem?' – upitao je Ebu-Bekr.
'U ponedjeljak' – odgovorila je ona.
'A koji je dan ovo?' – upitao je on.
'Ponedjeljak' – odgovorila je.
'Nadam se (i molim Allaha)', rekao je on, 'smrti u vremenu koje je između mene i iduće noći.'
Potom je pogledao na haljinu u kojoj je bolovao sa tragom od šafrana (zamazanom) i rekao: 'Operite ovu moju haljinu, dodajte joj još dvije i u njih me zakopajte!'
'Ovo je stara haljina' – rekla sam.
'Nova je preča živim negoli mrtvima. Ova je samo za gnoj' – odgovorio je on.
On, međutim, nije umro sve do navečer u utorak i zakopan je prije nego je svanulo."[2]

بَاب مَوْتِ يَوْمِ الِاثْنَيْنِ

١٣٨٧. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ فِي كَمْ كَفَّنْتُمُ النَّبِيَّ ﷺ قَالَتْ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ وَقَالَ لَهَا فِي أَيِّ يَوْمٍ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَتْ يَوْمَ الِاثْنَيْنِ قَالَ فَأَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالَتْ يَوْمُ الِاثْنَيْنِ قَالَ أَرْجُو فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ اللَّيْلِ فَنَظَرَ إِلَى ثَوْبٍ عَلَيْهِ كَانَ يُمَرَّضُ فِيهِ بِهِ رَدْعٌ مِنْ زَعْفَرَانٍ فَقَالَ اغْسِلُوا ثَوْبِي هَذَا وَزِيدُوا عَلَيْهِ ثَوْبَيْنِ فَكَفِّنُونِي فِيهَا قُلْتُ إِنَّ هَذَا خَلَقٌ قَالَ إِنَّ الْحَيَّ أَحَقُّ بِالْجَدِيدِ مِنَ الْمَيِّتِ إِنَّمَا هُوَ لِلْمُهْلَةِ فَلَمْ يُتَوَفَّ حَتَّى أَمْسَى مِنْ لَيْلَةِ الثُّلَاثَاءِ وَدُفِنَ قَبْلَ أَنْ يُصْبِحَ .

2 Ebu-Bekr kao najbliži suradnik i drug Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, svakako je znao kako je Vjerovjesnik bio opremljen. On je nastojao da Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, dosljedno u svemu slijedi, pa i u mrtvačkoj opremi, na što je svojim pitanjima upozorio prisutne, a posebno svoju kćer Aišu. Ebu-Bekr je želio da i umre u danu sedmice u kome je umro Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, on je umro jedan dan kasnije. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, umro je u ponedjeljak, a Ebu-Bekr u utorak, između akšama i jacije, 22. džumadel-ahara, trinaeste godine po Hidžri. Možda je, kažu historičari, Ebu-Bekrova smrt, bila za jedan sedmični dan kasnije iza Muhammedove, jedna aluzija na Ebu-Bekrov hilafet, koji je vlast uzeo u ruke sutradan po smrti Muhammedovoj, a on upravo došao na čelo islamske zajednice jedan dan kasnije iza Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti.
Ebu-Bekr je svojim dijalogom pripremio Aišu i ostale, na još smirenije gledanje na njegovu smrt.
Iz hadisa se još zaključuje:
– mustehab je da kefini budu iz tri dijela, bijele boje, srednje novčane vrijednosti,
– kefini mogu biti od starog, čistog i opranog platna,
– skupocjeno platno bolje je da koriste živi, nego mrtvi,
– sahrana mrtvaca iz opravdanih razloga može se obaviti i u noći,
– život i rad dobrih ljudi treba biti pouka drugim,
– nauku treba primati od svakog, ma ko to bio,

O IZNENADNOJ – NENADANOJ SMRTI

بَاب مَوْتِ الْفَجْأَةِ الْبَغْتَةِ

1388. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebi-Merjem kome je ispričao Muhammed b. Dža'fer, njemu saopćio Hišam, prenoseći od svoga oca, on od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesniku jedan čovjek rekao:
"Moja je majka iznenadno umrla i mislim, da je mogla govoriti, podijelila bi milostinju, pa da li će imati nagradu, ako ja za nju podijelim milostinju?"
"Da" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.[1]

١٣٨٨. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنَّ أُمِّي افْتُلِتَتْ نَفْسُهَا وَأَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ تَصَدَّقَتْ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ .

O GROBU VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, EBU-BEKRA I OMERA, RADIJALLAHU ANHUMA

بَاب مَا جَاءَ فِي قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا

Izraz (u Kur'anu) "akberehu" znači "akbertur-redžule", tj. "kada staviš čovjeka u grob", a izraz "kabertuhu" znači "zakopao sam ga, zagrnuo sam ga zemljom".
Izraz (u Kur'anu) "kifaten" znači "borave na zemlji kao živi i kopaju se u njoj kao mrtvi".

قَوْلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ (فَأَقْبَرَهُ) أَقْبَرْتُ الرَّجُلَ أُقْبِرُهُ إِذَا جَعَلْتَ لَهُ قَبْرًا وَقَبَرْتُهُ دَفَنْتُهُ (كِفَاتًا) يَكُونُونَ فِيهَا أَحْيَاءً وَيُدْفَنُونَ فِيهَا أَمْوَاتًا .

– prisebnost i odlučnost Ebu-Bekrova i u smrtnim časovima,
– punovažna je oporuka osobe u smrtnoj postelji o umjerenoj opremi i izdacima pokopa.

1 Muslim preko Ebu-Hurejre iznosi kako je jedan čovjek rekao: "Allahov Poslaniče, umro mi je otac. On je iza sebe ostavio imetka, a nije ništa oporučio, pa ima li on koristi, ako bih štogod, u ime njega, podijelio kao milostinju?"
"Da " – odgovorio je Muhammed.
Buharija je zabilježio da je Sa'd b. Ubade pitao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, za zavjet svoje majke koja je umrla prije nego ga je uspjela izvršiti, pa mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: "Izvrši ga ti za nju!"
Prema izloženom, dijeljenje sadake, na ime ranije umrlog, punovažan je čin.
Muhaddisi su zabilježili da je As b. Vail učinio zavjet u predislamsko doba da će zaklati stotinu deva, pa je njegov sin Hišam zaklao umjesto njega pedeset deva u doba islama. Kasnije je Omer pitao Vjerovjesnika za ovaj slučaj, pa mu je on odgovorio: "Ako je tvoj otac očitovao vjeru u Jednog Allaha i ti potom za njega postio i dijelio milostinju, to će mu koristiti."
Zabilježeno je da je Enes rekao Vjerovjesniku: "Mi za naše umrle činimo dovu, u ime njih dijelimo milostinju i hadž obavljamo, pa da li njima to dospije?"
"Njima to dospije" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. "Oni se tome obraduju, kao što se svaki od vas obraduje poklonu.

١٣٨٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ عَنْ هِشَامٍ ح و حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ يَحْيَى بْنُ أَبِي زَكَرِيَّاءَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيَتَعَذَّرُ فِي مَرَضِهِ أَيْنَ أَنَا الْيَوْمَ أَيْنَ أَنَا غَدًا اسْتِبْطَاءً لِيَوْمِ عَائِشَةَ فَلَمَّا كَانَ يَوْمِي قَبَضَهُ اللهُ بَيْنَ سَحْرِي وَنَحْرِي وَدُفِنَ فِي بَيْتِي .

1389. PRIČAO NAM JE Isma'il, rekavši da mu je prenio Sulejman od Hišama, (u drugom senedu) pričao mi je Muhammed b. Harb, kome je prenio Ebu-Mervan Jahja b. Ebi-Zekerijja od Hišama, on od Urve, a ovaj od Aiše koja je rekla:
"Allahov Poslanik je tražio ispriku u svojoj bolesti (za prijelaz Aiši):
'Gdje sam danas, a gdje ću biti sutra?', smatrajući sporim vrijeme do Aišinog dana. Kada je bio (po redu) moj dan, Allah ga je k sebi uzeo, dok je on bio pored mojih pluća i mojih grudi (prigrljen) te je i zakopan u mojoj sobi."

١٣٩٠. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ هِلَالٍ هُوَ الْوَزَّانُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي لَمْ يَقُمْ مِنْهُ لَعَنَ اللهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ لَوْلَا ذَلِكَ أُبْرِزَ قَبْرُهُ غَيْرَ أَنَّهُ خَشِيَ أَوْ خُشِيَ أَنَّ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا .
وَعَنْ هِلَالٍ قَالَ كَنَّانِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ وَلَمْ يُولَدْ لِي .
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ سُفْيَانَ التَّمَّارِ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ رَأَى قَبْرَ النَّبِيِّ ﷺ مُسَنَّمًا .

1390. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ebu-Avane od Hilala Vezzana, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je u svojoj bolesti od koje nije više ni ustao:
'Allah je prokleo (one) Jevreje i kršćane što su grobove svojih vjerovjesnika uzeli za bogomolje.'"
"Da nije toga, njegov bi grob", rekla je Aiša, "bio potpuno otvoreno pokazan. Samo se on bojao, odnosno bojalo se, da se on ne uzme kao bogomolja."
Od Hilala je preneseno, rekao je Buharija, da je rekao: "Urve b. Zubejr dao mi je nadimak (Ebu-Amr), a nije mi se bilo dijete ni rodilo."
PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil kome je saopćio Abdullah, njemu prenio Ebu-Bekr b. Ajjaš od Sufjana Temmara, koji mu je ispričao da je vidio grob Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, izgrbljen (šatorast).[2]

2 Ibrahim Neha'i je rekao: "Saopćio mi je onaj koji je vidio grob Vjerovjesnika i njegova dva druga da je bio uzdignut i izgrbljen iznad zemlje i na njemu bijeli mramorni kamen."
Šafija je izjavio: "Vidio sam grobove uhudskih šehida izgrbljene, a tako su napravljeni i grobovi Ibni-Omera i Ibni-Abbasa."
Lejs je izjavio da je njemu rekao Zejd b. Ebi-Habib da on, pravljenje izgrbljenog groba smatra mustehabom, samo da se ne izdiže mnogo iznad zemlje i da se na njega ne navaljuje mnogo zemlje. Ovo je i stav učenjaka Kufe, Sevrije, Malika, Ahmeda i nekih učenjaka šafijske škole kao Muzenija.

PRIČAO NAM JE Ferve, njemu prenio Ali od Hišama b. Urve, a on od svoga oca, da su se oni, kada je na njih, u doba Velida b. Abdil-Melika, pao zid (Muhammedove sobe) i oni ga počeli graditi, pa im se ukazalo stopalo, uplašili i mislili da je to stopalo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem Nisu našli nikoga ko o tome nešto zna, dok im Urve nije rekao:
"Ne! Allaha mi, to nije stopalo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nego stopalo Omerovo, radijallahu anhu."

حَدَّثَنَا فَرْوَةُ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ لَمَّا سَقَطَ عَلَيْهِمُ الْحَائِطُ فِي زَمَانِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِالْمَلِكِ أَخَذُوا فِي بِنَائِهِ فَبَدَتْ لَهُمْ قَدَمٌ فَفَزِعُوا وَظَنُّوا أَنَّهَا قَدَمُ النَّبِيِّ ﷺ فَمَا وَجَدُوا أَحَدًا يَعْلَمُ ذَلِكَ حَتَّى قَالَ لَهُمْ عُرْوَةُ لَا وَاللهِ مَا هِيَ قَدَمُ النَّبِيِّ ﷺ مَا هِيَ إِلَّا قَدَمُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ .

1391. Od Hišama je preneseno, da je prenio od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je oporučila Abdullaha b. Zubejru:
"Nemoj me zakopati kod njih, nego me zakopaj kod mojih drugarica na Beki'i. Ne želim time da me hvale."[1]

١٣٩١. وَعَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا أَوْصَتْ عَبْدَاللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لَا تَدْفِنِّي مَعَهُمْ وَادْفِنِّي مَعَ صَوَاحِبِي بِالْبَقِيعِ لَا أُزَكَّى بِهِ أَبَدًا .

Izgrbljenost groba pravi se da ga živi ne bi mogli koristiti za sjedenje. Tavus kaže da su ashabi nasip zemlje na grobu uzdizali umjereno kako bi se znalo da je tu grob.
Raniji učenjaci šafijske škole voljeli su poravnavanje, tj. pljosnatost groba, a sam Šafija je rekao: "Grob se poravnava, na njemu se ništa ne gradi i zemlja se na njemu ne uzdiže više od jednog pedlja." Preneseno je da je Vjerovjesnik dao načiniti poravnjen grob svome sinu Ibrahimu, postavio po njemu kamenje i zemlju poškropio vodom. Grobovi ensarija i muhadžira bili su u vidu plohe.
Šafija se oslanja još na navod Tirmizija da je Hajjan izjavio kako mu je Alija rekao: "Slušaj, uputit ću te na ono, što je mene uputio Vjerovjesnik: da grob ne praviš uzdignut nego poravnan, ne visok nego nizak."
Ebu-Davud je zabilježio u svom "Sunenu", da je Kasim b. Muhammed rekao: "Unišao sam Aiši i rekao: 'Majko, pokaži mi grob Allahovog Poslanika!'
Ona mi je pokazala tri groba koja nisu bila visoka, a niti trbušasta, nego spljoštena u vidu površine zelenog polja. Tu sam vidio da je Muhammedov grob bio naprijed, grob Ebu-Bekra, čija je glava bila spram pleća Muhammedovih, a glava Omerova nekako spram nogu Muhammedovih."
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Grob se pravi izgrbljeno (šatorasto), a to je da se zemlja nad njim uzdigne za jedan pedalj ili nešto malo više." Ovo mišljenje dijele Musa b. Talha, Jezid b. Habib, Sevri, Lejs, Malik, Ahmed, Ebu-Hanife, Gazalija i pravnici hanefijske škole.
Osman b. Nistas izjavio je: "Kada je Omer b. Abdul-Aziz dao porušiti grobnicu Muhammedovu, vidio sam Muhammedov grob uzdignut iznad zemlje koliko četiri prsta, a vidio sam grob Ebu-Bekra, iza groba Muhammedova, a grob Omera, ispod groba Ebu-Bekrova nešto malo naniže."
Amreta je prenijela od Aiše: "Glava Muhammedova bila je prema strani zapada, glava Ebu-Bekra spram njegovih nogu, a Omer je bio ukopan pozadi, iza Ebu-Bekra.

1 Hišam je rekao, da mu je njegov otac Urve saopćio, kako je svijet klanjao kod groba Muhammedova, pa je po naređenju Omera b. Abdul-Aziza podignut zid, tako da kod njega nije mogao više niko klanjati. Kad se taj zid srušio, i kada se ukazala potkoljenica i koljeno, Omer b. Abdul-Aziz bio je uplašen. Utom je došao Urve i rekao: "To je potkoljenica Omerova, a i koljeno je njegovo." To je Omera b. Abdul-Aziza obradovalo.
Historičari su zabilježili i izjavu Redžaa b. Hajve, da je Velid b. Abdil-Melik pisao Omeru b. Abdul-Azizu, koji je već bio otkupio sobe Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, supruga da bi ih porušio i time

١٣٩٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِالْحَمِيدِ حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ الْأَوْدِيِّ قَالَ رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ يَا عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ اذْهَبْ إِلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَقُلْ يَقْرَأُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ عَلَيْكِ السَّلَامَ ثُمَّ سَلْهَا أَنْ أُدْفَنَ مَعَ صَاحِبَيَّ قَالَتْ كُنْتُ أُرِيدُهُ لِنَفْسِي فَلَأُوثِرَنَّهُ الْيَوْمَ عَلَى نَفْسِي فَلَمَّا أَقْبَلَ قَالَ لَهُ مَا لَدَيْكَ قَالَ أَذِنَتْ لَكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ

1392. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu ispričao Džerir b. Abdil-Hamid, kome je prenio Husajn b. Abdur-Rahman od Amra b. Mejmuna Evdije koji je izjavio: "Vidio sam Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, kada je rekao:
'Abdullahu b. Omere, idi majci pravovjernih, Aiši, radijallahu anha, i reci: 'Pozdravlja te Omer b. Hattab', a potom je upitaj da se ja pokopam pokraj moja dva druga.'
'To sam sebi zaista namjeravala' – rekla je Aiša.
'Danas mu dajem prioritet nad sobom.'
Kada se vratio, Omer ga je upitao:
'Šta ima?'
'Vladaru pravovjernih, dozvolila ti je' – odgovorio je on.

proširio Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju. Omer b. Abdul-Aziz naredio je rušenje tih soba, a potom sjeo po strani i toliko plakao, da ga nisam nikad više vidio tako uplakanog. On je potom dao sagraditi velebnu džamiju, kako je to on htio. Kada su se srušili zidovi prvobitne sobe, ukazala su se tri groba i zemlja jednog od njih odronila se. Omer b. Abdul-Aziz uplašio se i htjede sam da skoči i to popravlja.
"Allah te na dobro uputio! Da si ti ustao", rekao je Redža, "ustao bi za tobom i ostali svijet. Nego, da si naredio kome da to popravi! Ja sam", kaže Redža, "želio da on to naredi meni. Potom mi on reče: 'Moj prijatelju! Ustani i popravi ono!'"
"Grob Ebu Bekra", rekao je Redža, "protezao se uzdužno od sredine Muhammedova groba, a Omerov iza Ebu-Bekrova, čija je glava bila opet spram sredine Ebu-Bekrova groba."
U "Iklilu" je navedena predaja Verdana kako je on taj, koji je popravljao sobu Aišinu kada joj se srušio njen istočni dio zida u doba Omera b. Abdil-Aziza i kada su se ukazale kosti dviju potkoljenica, i da je Salim b. Abdullah uzviknuo: "Zapovjedniče (namjesniče)! Ovo su koljenice moga i tvoga djeda Omera!"
Ebul-Feredž u svojoj historiji kaže: "Navedeni Verdan je otac supruge Eš'aba-Timaa."
Omer b. Dinar i Ubejdulah b. Jezid rekli su: "Dok je u sobi bio grob samo Vjerovjesnika, nije bilo nikakve pregrade. Prvi koji je dao podignuti pregradni zid, jeste Omer b. Hattab. Njegov pregradni zid bio je nizak. Kasnije, ovaj zid dao je prezidati nešto više Abdullah b. Zubejr.
Ibni-Nedžar u svom "Durretus-seminetu" kaže: "U doba Omera b. Abdul-Aziza srušio se zid na strani mjesta gdje se obično klanjaše dženaza i nije se nikad više plakalo kao tada. Potom je Omer naredio da se taj otvor zatrpa, a Ibni- -Verdanu zapovjedio da porušeni materijal otkloni i zemlju iskopa do starih temelja. Utom su se ukazale koljenice i Omer je, usplahiren, skočio na noge. Utom mu je Ubejdulah b. Abdullah, a unuk Omerov, koji je tu bio, rekao: "Namjesniče! Ne plaši se! To su koljenice tvoga djeda Omera. Soba je s njim bila stiješnjena." Omer je tada rekao: "Sine Verdanov, zastri to što se vidi!" Verdan je to odmah učinio, a potom, sa ostalim ashabima nastavio zidanje. Na zidu su ashabi ostavili otvor poput malog prozora, a kada su zidanje završili, unutra je unišao Mezahim, oslobođeni rob Omerov, i sa groba pomeo zemlju i nataloženu prašinu. Omer je kasnije dao podignuti u sobi pregradu, od džamijskog stropa pa do zemlje, tako da je ova soba bila u sredini džamije, a džamijski prostor oko sobe. Kada je vlast preuzeo Mutevekkil, on je te zidove obložio mramorom, a halifa Muktefa je to oblaganje obnovio 548. godine, i izgradio dovoljno visoke i široke prozore sa mušepcima od bananina i sandalije drveta.
Kasnije je Hasan b. Ebil-Hejdž stavio bijele zastore, ukrašene žutim i crvenim obrubom. Kasnije je te zastore zamijenio Muhtedi bi Emrillah ljubičastim ibrišimom i vezenim rubovima.
Velid b. Abdil-Melik, unuk Mervana b. Hakema preuzeo je hilafet poslije smrti Abdul-Melika, 806. godine po Hidžri. On je najstariji sin Abdul-Melikov, a vladao je devet godina i osam mjeseci.

‘Nisam imao ni za čim veće brige nego za tim ležajem’ – odgovorio je Omer.
‘Kada umrem, nosite me tamo, nazovite selam, a ti reci: ‘Omer b. Hattab traži dozvolu (za kopanje)’, pa ako se dozvoli, zakopajte me, u protivnom, vratite me na groblje muslimana! Ne znam da ima iko za ovu stvar (hilafet) dostojniji od onih sa kojim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio zadovoljan, kada je htio umrijeti. Onaj koga oni izaberu poslije mene za halifu, on je stvarno halifa, pa slušajte ga i pokoravajte mu se!’
Potom je poimenice spomenuo Osmana, Aliju, Talhu, Zubejra, Abdur-Rahmana b. Avfa i Sa‘da b. Ebi-Vekasa. Utom je unišao jedan mladić od ensarija i rekao:
‘Vladaru pravovjernih! Budi zadovoljan onim čime te je Allah obradovao, bio si preteča u islamu, kako to već i sam znaš, zatim si izabran za halifu i bio pravedan i poslije svega toga ćeš pasti kao šehid.’
‘Bratiću, rekao je Omer’, ‘hilafet je velika obaveza. Kamo sreća da ne budem imao kazne, a ni nagrade! Preporučujem halifi iza mene da čini dobro prvim muhadžirima, da zna za njihovo pravo i da im čuva njihovu čast! Preporučujem mu da čini dobro ensarijama koji su sebi izabrali ovaj kraj (Medinu) za svoju naseobinu, a potom primili islam (prije Hidžre), da njihovo učinjeno dobro priznaje (uvažava), a preko njihovog ružnog djela da prelazi (prašta), preporučujem mu svakog muslimana što je u zaštiti Allahovoj i u zaštiti Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ispunjava svoju dužnu obavezu prema njima da se za njih bori i da ih ne opterećuje (dužnostima i obavezama) iznad njihovih mogućnosti i snage!’’’[1]

قَالَ مَا كَانَ شَيْءٌ أَهَمَّ إِلَيَّ مِنْ ذَلِكَ الْمَضْجَعِ فَإِذَا قُبِضْتُ فَاحْمِلُونِي ثُمَّ سَلِّمُوا ثُمَّ قُلْ يَسْتَأْذِنُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَإِنْ أَذِنَتْ لِي فَادْفِنُونِي وَإِلَّا فَرُدُّونِي إِلَى مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ إِنِّي لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَحَقَّ بِهَذَا الْأَمْرِ مِنْ هَؤُلَاءِ النَّفَرِ الَّذِينَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَهُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ فَمَنِ اسْتَخْلَفُوا بَعْدِي فَهُوَ الْخَلِيفَةُ فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا فَسَمَّى عُثْمَانَ وَعَلِيًّا وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرَ وَعَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ وَسَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ وَوَلَجَ عَلَيْهِ شَابٌّ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ أَبْشِرْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بِبُشْرَى اللهِ كَانَ لَكَ مِنَ الْقَدَمِ فِي الْإِسْلَامِ مَا قَدْ عَلِمْتَ ثُمَّ اسْتُخْلِفْتَ فَعَدَلْتَ ثُمَّ الشَّهَادَةُ بَعْدَ هَذَا كُلِّهِ فَقَالَ لَيْتَنِي يَا ابْنَ أَخِي وَذَلِكَ كَفَافًا لَا عَلَيَّ وَلَا لِي أُوصِي الْخَلِيفَةَ مِنْ بَعْدِي بِالْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ خَيْرًا أَنْ يَعْرِفَ لَهُمْ حَقَّهُمْ وَأَنْ يَحْفَظَ لَهُمْ حُرْمَتَهُمْ وَأُوصِيهِ بِالْأَنْصَارِ خَيْرًا (الَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ) أَنْ يُقْبَلَ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيُعْفَى عَنْ مُسِيئِهِمْ وَأُوصِيهِ بِذِمَّةِ اللهِ وَذِمَّةِ رَسُولِهِ ﷺ أَنْ يُوفَى لَهُمْ بِعَهْدِهِمْ وَأَنْ يُقَاتَلَ مِنْ وَرَائِهِمْ وَأَنْ لَا يُكَلَّفُوا فَوْقَ طَاقَتِهِمْ .

1 Omer je podlegao od uboda zatrovanog noža A‘redža Firuz Ebu-Lu’lua, sluge i roba Mugire b. Šu‘be. Firzuz je, kako historičari navode, rekao Omeru:
“Hoćeš li reći mome gospodaru da me oslobodi od plaćanja harača?”
“Koliki ti je harač?” – upitao ga je Omer.
“Dinar” – odgovorio je Ebu-Lu’lu.
“Ne vidim da ti ne možeš raditi. Ti si dobar radnik i to ti nije mnogo” – rekao mu je Omer.
Ovakav odgovor rasrdio je Ebu-Lu’lua i kada je Omer jednog jutra pošao u džamiju na sabah-namaz,

ZABRANA GRĐENJA MRTVIH

بَاب مَا يُنْهَى مِنْ سَبِّ الْأَمْوَاتِ

1393. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da mu je prenio Šu‘be od A‘meša, on od Mudžahida, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Ne grdite (ne psujte) mrtve muslimane, jer su oni našli ono što su sebi pripremili.’”
Gornju izjavu prenijeli su još Abdullah b. Abdil-Kuddus od A‘meša i Muhammed b. Enes, također, od A‘meša.
U drugom senedu, Adema slijedi Alija b. Dža‘d, u trećem Ibn-Ar‘are, a u četvrtom Ibni-Ebi-Adijj, prenoseći od A‘meša.[2]

١٣٩٣. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا وَرَوَاهُ عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْقُدُّوسِ عَنِ الْأَعْمَشِ وَمُحَمَّدُ بْنُ أَنَسٍ عَنِ الْأَعْمَشِ تَابَعَهُ عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ وَابْنُ عَرْعَرَةَ وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ شُعْبَةَ.

on ga je ubodom zatrovanog noža sa obje strane smrtonosno ranio.
Vakidi navodi da je Omer zboden u srijedu, 26. zul-hidždžeta, 23. godine po Hidžri, a zakopan rano, u nedjelju 1. muharrema, 24. godine po Hidžri. Živio je šezdeset godina, a halifa bio deset godina, pet mjeseci i dvadeset jedan dan.
Iz hadisa se zaključuje:
– u životu se treba družiti sa dobrim osobama, pa grob sebi odabrati u blizini grobova pobožnih i uglednih ljudi, i odabrati lijep i lahko pristupačan teren, kako bi rođaci i poznanici mogli lakše dolaziti u posjetu,
– obećanje treba izvršiti, iako to nije obavezna dužnost,
– izbor halife poslije Omera bio je demokratski i sporazuman između najuglednijih ashaba,
– teškom bolesniku treba naglašavati što više njegova dobra djela, kada se sa njim razgovara.

2 Tirmizi u svom “Sunenu” navodi kako je Abdullah b. Omer rekao da je Vjerovjesnik izjavio: “Spominjite dobra djela i vrline svojih umrlih, a sustežite se od ružnih i zlih!”
Ružno ne treba spominjati čak ni kod nemuslimana. Ahmed u svom “Musnedu”, a Nesai u svom “Sunenu” navode kako je jedan ensarija ružio Ebu-Abbasa za nekakav postupak koji je učinio u predislamsko doba. Abbas se na to rasrdio i ošamario ga. Potom su došli ljudi toga ensarije, kunući se da će oni išamarati Abbasa. Međusobna prepirka dovela ih je skoro do oružanog sukoba. To je kasnije čuo i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pa se popeo na minber i rekao:
“Ljudi, ko je kod Allaha najpribraniji?”
“Ti” – odgovorili su prisutni.
“Pa, Abbas je moj, a ja njegov. Ne grdite naše mrtve, pa da time uznemirujete žive!” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Kasnije su ti ljudi došli i rekli: “Allahov Poslaniče, molimo Božiju zaštitu, što smo te rasrdili!”
Muhaddisi su zabilježili da je Muhammed b. Ali Bakiri rekao: “Vjerovjesnik je zabranio grditi idolopoklonike izginule na Bedru, rekavši: ‘Ne vrijeđajte ih, jer time što ih grdite, nećete im ništa naštetiti, a žive ćete njihove uznemiriti!’”

SPOMINJANJE NAJGORIH UMRLIH

1394. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, kome je pričao A'meš, ovome prenio Amr b. Murre, od Seida b. Džubejra, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Ebu-Leheb je, da je na njega Allahovo prokletstvo, rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: 'Propao ti ostatak dana.' Potom je objavljena (sura) Leheb: 'Proklete ruke Ebu-Leheba, a on je (proklet) propao…'"[1]

بَاب ذِكْرِ شِرَارِ الْمَوْتَى

١٣٩٤. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ أَبُو لَهَبٍ عَلَيْهِ لَعْنَةُ اللهِ لِلنَّبِيِّ ﷺ تَبًّا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ فَنَزَلَتْ (تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ) .

1 Buharija, tumačeći suru "Eš-Šu'ara", kaže: "Kada je objavljen ajet: 'Opomeni svoju bližu rodbinu!', Muhammed je izašao na Safu i uzdignutim glasom dozivao:
'Sinovi Fihra! Sinovi Adijja, koljena Kurejšija!'
Svijet se iskupio, a onaj ko nije mogao, poslao je svoga opunomoćenika, da vidi šta će na zboru biti. Tu je došao Ebu-Leheb i ostale Kurejšije i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ih je:
'Šta mislite, kada bih vam saopćio da se u dolini Mekke sada nalazi neprijateljska konjica koja hoće da vas napadne, biste li mi to vjerovali?'
'Bismo!', odgovorili su prisutni, 'mi te poznajemo samo kao iskrena čovjeka.'
'Ja vas opominjem', rekao je Muhammed, a.s., 'da vas čeka teška kazna zato što obožavate kipove!'
'Propao preostalog ili slijedećeg dana!' – uzviknuo mu je Ebu-Leheb. 'Zar si nas zato zvao?'
Na ovu Ebu-Lehebovu kletvu objavljena je sura 'Leheb' koja u prijevodu glasi:
'Propale ruke Ebu-Lehebove i propao on sam! Neće mu koristiti njegov imetak, a ni ono što je stekao. On će biti sigurno pržen u rasplamsanoj vatri, a i njegova žena koja nosi drva (kleveće). Na njenom vratu bit će uže od palminog ulja.'"

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الزَّكَاةِ

ZEKAT

OBAVEZNOST ZEKATA

بَاب وُجُوبِ الزَّكَاةِ

i riječi Uzvišenog Allaha: "Obavljajte namaz i dijelite zekat!"

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ)

(Abdullah) Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Pričao mi je Ebu-Sufjan, radijallahu anhu, i spomenuo riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši:
'Naređuje nam klanjanje namaza, dijeljenje zekata, obilazak rodbine i čednost…'"

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا حَدَّثَنِي أَبُو سُفْيَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَذَكَرَ حَدِيثَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصِّلَةِ وَالْعَفَافِ .

1395. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim-Dahhak b. Mahled, prenoseći od Zekerijje b. Ishaka, on od Jahjaa b. Abdullaha b. Sajfijja, ovaj od Ebu-Ma'beda, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Mu'aza u Jemen i rekao mu:
"Pozovi ih očitovanju da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha, da sam ja Allahov Poslanik, pa ako se oni tome pokore, tada ih obavijesti (i pouči) da im je Allah odredio kao obaveznu dužnost obavljanje pet namaza u toku svakog dana i noći. Ako se i tome pokore, tada ih obavijesti, da im je Allah stavio u dužnost dijeljenje (zekata) od njihove imovine koji će se uzimati od njihovih bogataša i davati (vraćati) njihovim siromasima."[1]

١٣٩٥. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ زَكَرِيَّاءَ بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ ادْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ قَدِ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ .

1 Dijeljenje zekata je obavezna dužnost propisana Kur'anom, a način i postotak podjele od pojedinih vrsta imovine propisan je hadisom. Zekat je jedna od osnovnih materijalnih obaveza bogatih muslimana prema siromasima. Kušejri je rekao: "Ko negira dužnost dijeljenja zekata, taj izlazi iz islama."

Jednoglasno je mišljenje islamskih pravnika da nadležni organ islamske uprave može zekat, od onih koji ga otkažu, prinudno ubrati, kao što je to učinio Ebu-Bekr prve godine svoga hilafeta.
Devete godine po Hidžri Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je, po povratku sa Tebuka u Jemen, Mu'aza i Ebu-Musaa, prvog kao namjesnika, a drugog kao kadiju. Neki historičari navode da je to bilo desete godine po Hidžri, u mjesecu rebiul-aharu. Tom prilikom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je još vjeroučitelje i predstavnike Halida b. Saida u San'u, Ebu-Umejja u Hindu, Zejda b. Lebida u Hadramevt, Mu'aza b. Dženanu i Ebu-Musaa u Zubejdu, Aden i primorske krajeve.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– izjava o gornjem slučaju prenesena samo od jednog ashaba, punovažna je i treba po njoj postupati;
– nemuslimane treba prije otpočinjanja borbe s njima pozvati u islam. Nemusliman se smatra muslimanom kada očituje vjeru u Allaha i Njegova poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, (prouči šehadet). Ovo je očitovanje osnov islama i bez njega nisu punovažni nikakvi drugi obredi;
– farz je klanjati pet namaza u toku svakog dana;
– dijeljenje zekata je obavezna dužnost bogatih muslimana;
– zekat ubran u jednom mjestu prvenstveno se dijeli sirotinji toga mjesta, a ako se pošalje u neko drugo naselje i tamo podijeli, to je punovažan postupak i dužnosti je udovoljeno. Omer b. Abdul-Aziz ovakav postupak nije dozvoljavao. Za njegova hilafeta, zekat prikupljen u Horosanu bio je prenesen u Siriju da se podijeli tamošnjoj sirotinji. Saznavši to, izdao je naredbu da se ubrana suma odmah povrati u Horosan i podijeli sirotinji horosanskih naselja;
– na nemuslimane, prvo, apeluje se da očituju vjeru u Jednog Allaha i u Muhammeda kao Njegova poslanika, pa tek onda na pridržavanje ostalih propisa i vršenje ostalih islamskih dužnosti;
– neki pravnici kažu, da tekst hadisa: "…zekat koji se uzima od njihovih bogataša i dijeli njihovoj sirotinji", obuhvata i djecu, dok šafije smatraju da djeca nisu dužna davati zekat iz svoje imovine.
Prema mišljenju pravnika hanefijske pravne škole, za obaveznu dužnost zekata uvjeti su zdrav um i razum i punoljetnost osobe. Prema tome, zekatom nije opterećena imovina djeteta ni luđaka. Aiša, radijallahu anha, je prenijela da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pero meleka je dignuto od tri osobe: od osobe koja spava sve dok se ne probudi; od djeteta dok ne postane punoljetno i od luđaka sve dok ne ozdravi."
Tirmizi ističe, da su podijeljena mišljenja pravnika o obaveznosti davanja zekata iz imovine maloljetnika.
Iz imovine maloljetnog bogatog siročeta daje se zekat po mišljenju Omera, Alije, Aiše, Malika, Šafije, Ahmeda i Ishaka.
Drugi smatraju da se iz imovine bogatog siročeta ne daje zekat. Ovo mišljenje zastupaju Sufjan Sevri, Abdullah b. Mubarek, Ebu-Hanife, i ostali pravnici njegove škole: Ebu-Vail, Seid b. Džubejr, Neha'i, Ša'bi i Hasan Basri.
Seid b. Musejjeb je rekao: "Zekatom je zadužen samo onaj ko je zadužen klanjanjem namaza i postom mjeseca ramazana." Ovu je izjavu zabilježio u svom "Sunenu" i Nesai;
– farz doprinos je sam zekat;
– iz teksta hadisa: "…uzet će se od njihovih bogataša…" razumije se, da nadležni organ zajednice može ispred sebe poslati povjerljive sakupljače, da od obveznika zekata sakupe i prime zekat;
– Ibni-Munzir je rekao: "Svi islamski učenjaci jednoglasno tvrde da je zekat predavan na rukovođenje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, njegovim izaslanicima i predstavnicima";
– zekat se može predavati na rukovođenje i namjesnicima. Ovo mišljenje dijele Sa'd b. Ebi-Vekas, Ibni-Omer, Ebu-Seid Hudri, Ebu-Hurejre, Aiša, Hasan Basri, Ša'bi, Muhammed b. Ali, Seid b. Džubejr, Evza'i i Šafija;
Ata je rekao: "Namjesnicima se može zekat predati na rukovođenje, ako će ga oni predati onima, koji na to imaju pravo."
Tavus je izjavio: "Namjesnik, koji ranije primljeni zekat, nije utrošio tamo gdje je to Šerijatom predviđeno, neće mu se on više ni predavati na rukovanje";
– sakupljač zekata nema pravo, da na ime svoje usluge, uzima iz skupljenog zekata najbolje i najvrednije stvari, odnosno stoku, nego samo prosječnu srednju vrijednost;
– osoba opterećena dugom, nije obavezna davati zekat;
– u Kur'anu su nabrojane vrste ljudi kojima se skupljeni zekat dijeli za njihove lične potrebe, ali starješina zajednice ga može u cijelosti predati i upotrijebiti u korist samo jedne navedene grupe, odnosno potrebe zajednice, ako to zahtijevaju vjerski interesi zajednica;

١٣٩٦. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ مَوْهَبٍ عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ مَا لَهُ مَا لَهُ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَرَبٌ مَا لَهُ تَعْبُدُ اللهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَصِلُ الرَّحِمَ وَقَالَ بَهْزٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ وَأَبُوهُ عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِاللهِ أَنَّهُمَا سَمِعَا مُوسَى بْنَ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ أَخْشَى أَنْ يَكُونَ مُحَمَّدٌ غَيْرَ مَحْفُوظٍ إِنَّمَا هُوَ عَمْرٌو .

1396. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be od (Muhammeda) b. Usmana b. Abdullaha b. Mevheba, koji prenosi od Musaa b. Talhe, on od Ebu-Ejjuba, radijallahu anhu, da je jedan čovjek rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem:
"Obavijesti me o poslu koji će me uvesti u Džennet!"
"Šta mu je? Šta mu je?" – govorio je svijet.
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ima neku svoju potrebu."
"Da obožavaš samo Allaha i da Mu u tom ništa ne pridružuješ, da obavljaš namaz, da dijeliš zekat i da obilaziš svoju rodbinu."
Behz je izjavio, da mu je pričao Šu'be, kome je prenio Muhammed b. Usman i njegov otac Usman b. Abdullah, da su njih dvojica čuli Musaa b. Talhu da ovo prenosi od Ebu-Ejjuba.
Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: "Bojim se da je Muhammed pogrešno naveden, radi se o Amru (b. Usmanu)."

١٣٩٧. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِالرَّحِيمِ حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدِ بْنِ حَيَّانَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَالَ تَعْبُدُ اللهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا فَلَمَّا وَلَّى قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا

1397. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim, njemu Affan b. Muslim kome je prenio Vuhejb od Jahjaa b. Seida b. Hajjana, on od Ebu-Zur'e, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je jedan nomad došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:
"Uputi me na posao da bih, ako ga budem radio, unišao u Džennet."
"Da obožavaš samo Allaha i da Mu u tom ne pridružuješ druga, da obavljaš propisani namaz, da dijeliš zekat i da postiš ramazan" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
"Tako mi Onoga, u Čijoj je ruci moj život, na ovu neću više ništa dodavati" – reče nomad.
Kada je on otišao, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi

– molbu ugroženog treba pažljivo saslušati i pravedno je riješiti, pa makar to bio i nemusliman. Ahmed u svom "Musnedu" navodi izjavu Ebu-Hurejre: "Molbu ugroženog treba pažljivo saslušati i uslišati, a ako je on po svojim drugim djelima grješnik, to je njegova lična stvar i šteta."

ve sellem, reče (prisutnima): "Koga raduje da vidi džennetskog čovjeka, neka pogleda ovog (nomada)!"[1]
PRIČAO NAM JE i Musedded, prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Hajjana koji je rekao da mu je ovo saopćio Ebu-Zur'a, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي حَيَّانَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو زُرْعَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا .

1398. PRIČAO NAM JE Hadždžadž, njemu prenio Hammad b. Zejd od Ebu-Džemre koji kaže: "Čuo sam (Abdullaha) b. Abbasa, radijallahu anhuma, gdje kaže:
'Došlo je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, izaslanstvo plemena Abdul-Kajs i reklo: Allahov Poslaniče, ovo je pleme od Rebijatova roda. Između nas i tebe obitavaju i kruže nevjernici plemena Mudar, te ti ne možemo sa sigurnošću doći nego samo u nekom od svetih mjeseci, pa naredi nam nešto što ćemo od tebe uzeti i čemu ćemo pozivati one iza nas!'
'Naređujem vam', rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'četvero, a zabranjujem četvero. Naređujem vam: vjerovanje u Allaha i očitovanje, da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha' i postavio je, kaže Ibni-Abbas, svoju ruku ovako (uspravljenim kažiprstom da je jedan), 'obavljanje namaza, dijeljenje zekata i da dajete (zajednici) petinu ratnog plijena. Zabranjujem vam: korištenje posuda vodene suhe tikve, testije, čuture i posude namazane smolom (posude iz koje su Arapi pili alkohol).'"
Sulejman i Ebu-Nu'man prenoseći od Hammada kažu: "Vjerovati u Allaha, znači očitovati da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha."

١٣٩٨ . حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَبُو جَمْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَدِمَ وَفْدُ عَبْدِالْقَيْسِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنْ رَبِيعَةَ قَدْ حَالَتْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ كُفَّارُ مُضَرَ وَلَسْنَا نَخْلُصُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ فَمُرْنَا بِشَيْءٍ نَأْخُذُهُ عَنْكَ وَنَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا قَالَ آمُرُكُمْ بِأَرْبَعٍ وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ الْإِيمَانِ بِاللهِ وَشَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَعَقَدَ بِيَدِهِ هَكَذَا وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَأَنْ تُؤَدُّوا خُمُسَ مَا غَنِمْتُمْ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الدُّبَّاءِ وَالْحَنْتَمِ وَالنَّقِيرِ وَالْمُزَفَّتِ وَقَالَ سُلَيْمَانُ وَأَبُو النُّعْمَانِ عَنْ حَمَّادٍ الْإِيمَانِ بِاللهِ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ .

1 Taberani u svom "Kebiru" navodi sa senedom, da je Mugire b. Sa'd b. Ahrem rekao: "Došao sam Vjerovjesniku i rekao:
'Vjerovjesniče, uputi me na posao koji će me približiti Džennetu, a udaljiti od Džehennema!'
On je ušutio časak, a potom podigao glavu i rekao: 'Da obožavaš samo Allaha, ne pridružujući Mu u tom nikoga, da klanjaš namaz, dijeliš zekat, postiš ramazan i svijetu činiš ono što voliš da se i tebi čini.'"
Za vjerske propise treba pitati učene ljude, jer to vodi uspješnom rješenju svakog pitanja i sreći zajednice, a učeni su dužni davati odgovore i poučiti zainteresovanog konkretnom propisu.

١٣٩٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ ابْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللهِ .

1399. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman Hakem b. Nafi', kome je prenio Šu'ajb b. Ebi-Hamza od Zuhrija, ovome ispričao Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe b. Mes'ud, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kazao: "Kada je umro Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Ebu-Bekr, radijallahu anhu, postao halifa, neki su se Arapi povratili nevjerovanju, pa mu je Omer rekao:
'Kako se boriš protiv idolopoklonika, kad je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Naređeno mi je da se protiv idolopoklonika borim sve dok ne očituju: Nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha', a ko to očituje, sačuvao je od mene svoju imovinu i svoj život, osim zbog njegove druge zanemarene dužnosti, a njegovo polaganje obračuna je pravo Allahovo.'"

١٤٠٠. فَقَالَ وَاللهِ لَأُقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهَا قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَوَاللهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ قَدْ شَرَحَ اللهُ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ .

1400. 'Tako mi Allaha", odgovori Ebu-Bekr, 'odlučno ću se boriti protiv svakoga, ko pravi razliku između dužnosti klanjanja namaza i dužnosti dijeljenja zekata. Zekat je obavezna imovinska dužnost. Tako mi Allaha, kada bi mi uskratili kozicu, koju su ranije davali Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ja bih se protiv njih odlučno borio zbog tog ustezanja.'
Omer, radijallahu anhu, rekao je: 'Tako mi Allaha, ovo nije ništa drugo, nego je Allah raširio prsa Ebu-Bekra, radijallahu anhu, pa sam i ja shvatio da je njegov stav bio stvarno ispravan.'"[2]

2 Ebu-Bekr je izabran za halifu odmah poslije smrti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Istovremeno su istupila iz islama neka arapska plemena, okupivši se oko samozvanog lažnog pejgambera Musejlime iz plemena Benu-Hanife i oko Esvedul-Ansije. Ebu-Bekr je odmah protiv njih poslao vojne odrede i Musejlime je poginuo u Jemami, a Ansija u San'i. Tako su ovi zavodljivci, sa svojim najbližim saradnicima, brzo likvidirani, a njihova plemena opet vraćena u islam.
Drugi neki Arapi su odbacili učenje islama, napustili klanjanje namaza, dijeljenje zekata i ostale islamske dužnosti i vratili se svom predislamskom idolopokloničkom životu. Privrženi islamu ostali su samo muslimani Mekke, Medine i naselja Džuvasijje u Bahrejnu, gdje je stanovalo pleme Abdul-Kajs. U ostalim krajevima Arabije, džamije su bile napuštene i učenje ezana prestalo.
Treća grupa arapskog svijeta pravila je razliku između obaveze klanjanja namaza i obaveze dijeljenja zekata. Ova je grupa klanjala namaz, ali otkazala davanje zekata halifi. Ovo su bili djelimični otpadnici i nisu se povratili idolopoklonstvu, a bilo ih je koji nisu ni zekat otkazali svojevoljno, nego su ih na to navratile njihove plemenske starješine, koje su ponegdje zekat primale i ostavljale ga sebi. Tako je, naprimjer, pleme

PRISEGA NA REDOVNO DAVANJE ZEKATA

بَاب الْبَيْعَةِ عَلَى إِيتَاءِ الزَّكَاةِ

"Pa ako se pokaju i budu obavljali namaz i davali zekat, bit će vam braća po vjeri." (Kur'an).

(فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ) .

1401. PRIČAO NAM JE Ibni-Numejr od svoga oca koji kaže da mu je prenio Isma'il od Kajsa da je Džerir b. Abdullah rekao:
"Obavezao sam se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, na redovno obavljanje namaza, davanje zekata i da ću željeti dobro svakom muslimanu."

١٤٠١. حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسٍ قَالَ قَالَ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِاللهِ بَايَعْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ .

Benu-Jerbu' sakupilo između sebe zekat i željelo ga poslati halifi Ebu-Bekru, ali ih je u tome spriječio Malik b. Nuvejre.
Vakidi u svom djelu "Kitabur-riddeti" kaže: "Čim je Allahov Poslanik umro, od islamske zajednice su se odvojili plemena Esed i Gatafan, izuzimajući mu ogranak Benu-Abs, dok je pleme Benu-Amir isčekivalo stav svoga poglavara.
Još su se odvojila plemena Fezare, Jemami, Benu-Hanifa, a i neka plemena u Bahrejnu, zatim plemena Bekr, Ibni-Vail, Nemir ibn Kasit, Kelb i bližnji rod i ogranci Kuda'a. U cijelosti su se odmetnula plemena Benu-Temim, Benu-Sulejm, Umejre, Hufaf, Benu-Auf ibn Imru-ul-Kajs, te Zekvan i Harise pleme.
Privržena islamu ostala su i dalje plemena Eslem, Gifar, Džuhejne, Huzejne, Ešdža', Ka'b, Ibn-Amr, Ibn-Hus'a, Sekif, Huzejl, Duel, Kinane, Surat, Budžejl, Taj, Hevazin, Džušejm, Sa'd, Ibn-Bekr i Abdul-Kajs, te Nudžejba, Hemedan i stanovništvo San'e."
Musa b. Ukbe prenosi: "Kad je Vjerovjesnik umro, islam su napustili Arapi Jemena, istočne Arabije, plemena Gatafan, Benu-Esed, Benu-Amr i Ešdža'. Prema izjavi Dejlemija, prvi otpadnici islama pojavili su se u Jemenu pod vodstvom Esvedul-Ansije još u doba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."
Iz hadisa se još zaključuje:
– oštroumnost i dalekovidnost Ebu-Bekra pri poduzimanju odlučnih mjera u danima pojave općeg haosa,
– zaključak donesen putem analogije je punovažan,
– diskutovati o vjerskim pitanjima je pohvalno,
– ko svojim radom manifestuje islam, a u duši ga ne vjeruje, smatrat će se po ovozemnim zakonima muslimanom prema šerijatskom pravilu: "Ljudi se sude prema djelima, a Allah zna njihove stvarne namjere."
Malik smatra da poklanjanje provjerenog (otpadnika od islama) ne treba uvažiti, a to se mišljenje prenosi i od imama Ahmeda.
Nevevevija kaže da je zindik osoba koja zaniječe sve islamske propise i da ima pet različitih stavova o njenom statusu: 1) najispravnije je mišljenje da se pokajanje provjerenog uvaži kao punopravno, 2) da mu se pokajanje ne uvaži, već da se ubije, pa ako mu je pokajanje bilo iskreno, ono će mu koristiti na Sudnjem danu, 3) pokajanje zindika uvažava se samo jednom, 4) ako je osoba primila islam dobrovoljno, pa ga poslije napustila, prima joj se pokajanje, a ako ga je prihvatila pod pritiskom, pa kasnije napustila, a potom se pokaje i želi ostati u islamu, pokajanje joj se neće uvažiti, i 5) ne prima se pokajanje samo osobe koja je pored toga što je napustila islam, još i druge od islama odvraćala.
Po školi hanefijskih pravnika, pokajanje zindika treba uvažiti kao punopravno. Ebu-Hanife je izjavio: "Privrednom otpadniku treba predložiti da se pokaje i njegovo pokajanje treba uvažiti";
– otpadnika od islama, njegovo otpadništvo ne oslobađa dužnosti davanja zekata, nego ga mora po povratku u islam u cijelosti dati.

GRIJEH ONOGA KOJI NE DAJE ZEKAT

I riječi Uzvišenog Allaha: "I one koji sakupljaju zlato i srebro i ne dijele ga na Allahovom putu, obavijesti o bolnoj kazni vatrom, kada će se na njoj pržiti u Džehennemu i njom paliti njihova čela, njihove strane i njihova leđa (i kada će im biti rečeno):
'Ovo vam je ono, što ste za sebe sakupljali. Okušajte to što ste sebi pripremili.'"[1]

بَاب إِثْمِ مَانِعِ الزَّكَاةِ

وَقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ) .

1402. PRIČAO NAM JE Hakem b. Nafi', kome je saopćio Šu'ajb, njemu Ebuz-Zinad, ovome ispričao Abdur-Rahman b. Hurmuz A'redž koji je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, gdje govori:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Doći će deva (na Sudnjem danu) svome vlasniku bolja i krupnija nego što je bila i, ako on ne bude davao na nju (zekat), ona će ga gaziti svojim kopitima. Doći će ovca svome vlasniku bolja nego što je ikada bila, i, ako ne bude davao na nju zekat, ona će ga gaziti svojim papcima i bosti ga svojim rogovima. U obavezi vlasnika je da podijeli mlijeko na dan pojenja. Niko od vas neka ne dođe na Sudnji dan sa ovcom (bravčetom),

١٤٠٢. حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمُزَ الْأَعْرَجَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَأْتِي الْإِبِلُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ إِذَا هُوَ لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطَؤُهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَأْتِي الْغَنَمُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرِ مَا كَانَتْ إِذَا لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطَؤُهُ بِأَظْلَافِهَا وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا وَقَالَ وَمِنْ حَقِّهَا أَنْ تُحْلَبَ عَلَى الْمَاءِ قَالَ وَلَا يَأْتِي

1 Omer b. Abdul-Aziz i Irak b. Malik smatraju da je gornji ajet derogiran kasnijim ajetom: "Uzmi iz njihovih imetaka doprinos (zekat)!"
Ibni-Abbas je izjavio da je muslimanima bilo poteško u duši kada je objavljen ajet: "I oni koji sakupljaju zlato i srebro i ne dijele ga na Božijem putu…", i da su govorili da, od sada, ne može niko ništa ostaviti u nasljedstvo svojoj djeci.
Zbog toga su Omer i Šejban otišli Vjerovjesniku i obavijestili ga o činjeničnom stanju, na što je on rekao: "Allah je propisao zekat da se njime očisti postojeći dio vašeg imetka, a nasljedstvo odredio u imecima koji ostaju iza vas."
Omeru je i to poteško palo na dušu, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio: "Obavijestit ću te o dobru koje čovjek treba čuvati za sebe, a to je dobra supruga koja svojim držanjem raspoloži muža čim je ugleda, kada joj što zapovjedi, ona ga posluša, a kada je on odsutan, ona mu čuva obraz." Ovaj je dijalog zabilježio Hakim u svom "Mustedreku" i smatra ga vjerodostojnim.
Čini se da je sakupljanje imovine u prvim danima objave islama bilo zabranjeno, a da je dozvoljeno tek objavom propisa o davanju zekata.
Prema sadržaju spomenutog ajeta, zekat se daje od zlata i srebra, bilo ono izrađeno ili neizrađeno, kao i na nakit od ovih plemenitih kovina.

koju će nositi na svom vratu, a ona će blejati, a on vikati: Muhammede!'
Ja ću mu odgovoriti: 'Dostavio sam ti Allahovu zapovijed i nemoćan sam ti sada išta pomoći. I niko od nas neće doći na Sudnji dan sa devom, koju će nositi na svom vratu, a da ona neće rikati, a on vikati: 'Muhammede!'
'Ja sam ti svojevremeno saopćio Božiju zapovijed i ne mogu ti sada ništa pomoći' – odgovorit ću mu ja."

أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِشَاةٍ يَحْمِلُهَا عَلَى رَقَبَتِهِ لَهَا
يُعَارٌ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ
بَلَّغْتُ وَلَا يَأْتِي بِبَعِيرٍ يَحْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ لَهُ رُغَاءٌ
فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللهِ شَيْئًا
قَدْ بَلَّغْتُ .

1403. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Hašim b. Kasim od Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Dinara, ovaj od svoga oca, on od Ebu-Saliha Semmana, a on od Ebu-Hurejre koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Kome je Allah dao imetak i on od njega nije davao zekat, on će mu se na Sudnjem danu prikazati u obliku zmije sa bijelim glatkim čelom i sa dvjema crnim tačkama iznad očiju (poskok), koja će mu se omotati oko vrata na Sudnjem danu, a zatim ga uhvatiti svojim čeljustima, tj. cijelom čeljusti, i govoriti: 'Ja sam onaj tvoj imetak, ja sam ono tvoje blago', a potom je citirao: Neka ne misle oni koji škrtare…'"[1]

١٤٠٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ
الْقَاسِمِ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ
أَبِيهِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ
عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ آتَاهُ اللهُ مَالًا فَلَمْ
يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مُثِّلَ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ
لَهُ زَبِيبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِلِهْزِمَتَيْهِ
يَعْنِي بِشِدْقَيْهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالُكَ أَنَا كَنْزُكَ ثُمَّ تَلَا
(لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ) الْآيَةَ .

1 Pravo ovce, a dužnost njenog gospodara je, da se ona muze kod vode i pojilišta, kako bi se dio pomuženog mlijeka mogao, svaki dan besplatno, podijeliti siromasima i putnicima namjernicima, koji obično odsjedaju pokraj vode. To je bio dobar prastari običaj Arapa koji je islam usvojio i dalje podržavao.
Cijeli prijevod gore djelimično citiranog 180. ajeta sure "Ali Imran" glasi: "Neka ne misle oni koji škrtare sa onim što im je Allah dao od Svoje milosti, da je to dobro za njih. Naprotiv, to je za njih samo zlo. Na vrat će im biti obješeno ono s čim su škrtarili na Sudnjem danu. Allahu pripada nasljedstvo nebesa i zemlje. Allah je obaviješten o svemu što vi radite."
Iz sadržaja drugog hadisa razabire se:
– zekat se daje od deva, krupne i sitne stoke, a preporučljivo ga je davati i od proizvedenih mliječnih proizvoda, odnosno samog mlijeka. Osoba, koja mlijeko i mliječne proizvode svoje stoke koristi samo za sebe, bit će optužena na Sudnjem danu od domaće životinje, čije je mlijeko koristila, što je njeno pravo, namijenjeno sirotinji, prisvojila sebi,
– robu i ostali kapital neočišćen zekatom Allah će predočiti neposlušniku u vidu otrovne zmije, koja će ga stalno daviti i gristi, upravo onako kako je on svojim trgovačkim i ostalim kapitalom davio siromašni svijet,
– davanje zekata je farz i to od zlata, srebra i robe koja je bila godinu dana u rukama punoljetnog muslimana, i od svih poljoprivrednih prihoda.

IMOVINA OD KOJE JE ZEKAT PODIJELJEN, NE SMATRA SE NAGOMILANIM KAPITALOM

بَاب مَا أُدِّيَ زَكَاتُهُ فَلَيْسَ بِكَنْزٍ

Jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zekat se ne daje na imovinu ispod pet oka."

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ.

1404. Ahmed b. Šebib b. Seid je rekao, da mu je njegov otac prenio od Junusa, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Halida b. Eslema koji je rekao:
"Izašli smo (iz grada) sa Abdullahom b. Omerom, radijallahu anhuma, pa jedan beduin reče:
'Obavijestio me o Allahovim riječima: I oni koji gomilaju zlato i srebro, a ne dijele ga na Božijem putu…'Ibni-Omer odgovori: 'Ko ga skuplja, a na njega ne daje zekat, teško njemu. To je tako bilo prije objave propisa o zekatu, a kada je propisan zekat, Allah ga je učinio sredstvom za čišćenje stečene imovine.'"

١٤٠٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَبِيبِ بْنِ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقَالَ أَعْرَابِيٌّ أَخْبِرْنِي عَنْ قَوْلِ اللهِ (وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللهِ) قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا مَنْ كَنَزَهَا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهَا فَوَيْلٌ لَهُ إِنَّمَا كَانَ هَذَا قَبْلَ أَنْ تُنْزَلَ الزَّكَاةُ فَلَمَّا أُنْزِلَتْ جَعَلَهَا اللهُ طُهْرًا لِلْأَمْوَالِ .

1405. PRIČAO NAM JE Ishak b. Jezid, njemu saopćio Šu'ajb b. Ishak, da je Evza'i rekao, da ga je obavijesito Jahja b. Ebi-Kesir, da ga je Amr b. Jahja b. Umare obavijestio, prenoseći od svoga oca Jahjaa b. Umare b. Ebi-Hasana, da je čuo Ebu-Seida, radijallahu anhu, gdje kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Na imovinu ispod pet oka nema zekata, na deve ispod pet komada nema zekata i na imovinu ispod pet veskova nema zekata."[2]

١٤٠٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَزِيدَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ أَنَّ عَمْرَو بْنَ يَحْيَى بْنِ عُمَارَةَ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ يَحْيَى بْنِ عُمَارَةَ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ .

2 Na imovinu ispod vrijednosti jednog nisaba ne daje se zekat. Nisab kod zlata je dvadest miskala što iznosi 91,60 grama, jer jedan miskal iznosi 4,58 g, kod srebra miskal iznosi dvjesto grama, tj. 641,5 g, jer miskal iznosi 3,21 gram. Nisab kod trgovačke robe papirnog i metalnog novca, osim zlatnog i srebrenog, iznosi onoliko koliko vrijedi dvjesto grama srebra u novcu. Nisab kod krupne i sitne stoke, određuje se prema skalama poznatim u fikhskim djelima. Ko nema gornjeg nisaba imovine ili ga ima, ali od nje daje zekat, on ne spada u grupu onih koji gomilaju kapital za koji će biti odgovorni.
Zekat je propisan poslije Hidžre. Čini se da je propisan druge godine po Hidžri, nešto prije propisa o postu ramazana mjeseca, dok Ibni-Esir kaže da je zekat propisan tek devete godine po Hidžri. Zekatom se čisti imovina od prava siromaha u njoj, a bogataš se opet oslobađa i čisti od škrtosti i drugih poroka kapitala. "Ukijjetun" je šerijatska oka, koja iznosi četrdest drahma srebra. To je hidžaska oka za razliku od turske oke u težini od 1.248 g.

1406. PRIČAO NAM JE Ali b. Ebu-Hašim, da je čuo Hušejma, kome je prenio Husajn od Zejda b. Vehba, koji je kazao: "Prošao sam pokraj Rebeze (naselje tri konaka od Medine) i tu se iznenada našao sa Ebu-Zerrom, radijallahu anhu, koga sam upitao:
'Šta te spustilo na taj stepen?'
'Bio sam u Siriji (u Damasku)', odgovori on, 'pa sam se razišao sa Mu'avijom u shvaćanju ajeta: 'I oni koji sakupljaju zlato i srebro, a ne dijele ga na

١٤٠٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ سَمِعَ هُشَيْمًا أَخْبَرَنَا حُصَيْنٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ مَرَرْتُ بِالرَّبَذَةِ فَإِذَا أَنَا بِأَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقُلْتُ لَهُ مَا أَنْزَلَكَ مَنْزِلَكَ هَذَا قَالَ كُنْتُ بِالشَّأْمِ فَاخْتَلَفْتُ أَنَا وَمُعَاوِيَةُ فِي (الَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللهِ) قَالَ مُعَاوِيَةُ نَزَلَتْ

"Zevdun" znači skup od tri deve do deset deva.
"Veskun" je jedan devin tovar, a to je iznos od šezdeset saova. Jedan sa' iznosi 3 kg i 333 g.
Neki smatraju "vesk" obični tovar tovarne stoke, a poneki tovarom mazge ili magareta.
Iz hadisa se još zaključuje:
– iz teksta: "Nema zekata ispod pet veskova", razabire se da nisab kod srebra iznosi pet ukijja, a to je dvjesto grama (dirhema), jer hidžaska oka iznosi četrdeset dirhema.
Nisab kod zlata iznosi dvadeset miskala.
Kadi Ijad prenosi da su neki raniji učenjaci smatrali potrebu davanja zekata na zlato, čim on ima vrijednost dvjesto dirhema, pa makar ga bilo ispod dvadeset miskala težine;
– na nisab zlata i srebra trgovačke robe daje se postotak od 2,5%. Na razliku zlata i srebra preko nisaba treba davati 1/40, tj. opet 2,5% od te razlike ma kolika ona bila. Ovo je mišlljenje Malika, Sevrija, Šafije, Ebu-Jusufa i Muhammeda, a tako je preneseno i od Abdullaha b. Omera.
Ebu-Hanife i mnogi raniji učenjaci smatraju da se na razliku suviška srebra, preko jednog nisaba, ne daje zekat, sve dok taj suvišak ne dostigne četrdeset grama, a ni na razliku suviška zlata preko dvadeset miskala (zlatnih dinara), sve dok taj suvišak ne dostigne četiri miskala. U konkretnom slučaju, na svakih četrdeset suvišnih dirhema srebra, daje se jedan dirhem, a na svaka suvišna četiri miskala po jedan dirhem;
– iz teksta hadisa: "Nema zekata na deve ispod pet komada", razumije se da je pet deva zajedno sa devčadi minimalan broj na koga treba davati zekat. Na pet deva, koje su na ispaši provele veću polovinu godine, daje se na ime zekata jedna ovca (bravče);
– iz teksta: "Na imovinu ispod pet veskova nema zekata", zaključuju Šafija, Ebu-Jusuf i Muhammed, da se na poljoprivredne proizvode daje zekat u iznosu od 1/10 kada oni dostignu količinu pet veskova. Poljoprivredni proizvodi ispod spomenute količine, ma koje vrste bili, ne podliježu propisima davanja zekata.
Ebu-Hanife smatra da se zekat u iznosu od 1/10 daje na pojedine poljoprivredne proizvode, bilo ih mnogo ili malo, bili oni sa zemlje koja se natapa vještački ili samo prirodnim oborinama, izuzimajući šumsko rastinje i perzijsku trstiku. Ebu-Hanife i neki raniji učenjaci, te Omer b. Abdul-Aziz, Mudžahid i Ibrahim Neha'i drže se teksta hadisa navedenog kod Buharije, koji je prenio Zuhri od Salima, on od Ibni-Omera, koji je rekao, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: "Od poljoprivrednih proizvoda zemlje koja se natapa prirodnim oborinama i vrelima daje se zekat u iznosu od 10%, a od prihoda zemlje koja se natapa vještački, polovina od desetine, tj. 5%.
Navedeni učenjaci oslanjaju se još na izjavu Ebu-Zubejra, prenesenu od Džabira, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na poljoprivredne proizvode zemlje koju natapaju rijeke i oblaci daje se desetina, a na proizvode zemlje koja se natapa pomoću deva (vještački), zekat iznosi polovinu od desetine, tj. 5%.
Ibni-Madže je u svom "Sunenu" zabilježio, da je Mu'az b. Džebel rekao: "Poslao me je Allahov Poslanik u Jemen i naredio mi da uzimam desetinu (ušr) od poljoprivrednih prihoda sa zemljišta koje se natapa prirodnim oborinama, a 5% prihoda sa zemljišta koje se vještački natapa."
Dužnost davanja zekata od poljoprivrednih prihoda vidi se iz 267. ajeta poglavlja "El-Bekare", koji u prijevodu glasi: "Vjernici, dijelite zekat od dobara koja ste stekli i od dohodaka koje smo vam dali iz zemlje. Ne odabirite ono što je slabije da podijelite, a i vi sami ne biste to uzeli, osim kada biste zažmirili."
Zekat od poljoprivrednih proizvoda dijeli se u doba berbe, kako je to u Kur'anu rečeno: "Dajte siromahu njegovo pravo (zekat) na dan žetve!"

Božijem putu…' (Tevbe, 35) Mu'avija je tvrdio da je ovaj ajet objavljen u vezi s Jevrejima i kršćanima, a ja kažem: 'Objavljen je u vezi s nama i njima'. Tako je između mene i njega došlo do neslaganja, pa je on pisao Osmanu, radijallahu anhu, žalbu. Osman mi je pisao da dođem u Medinu. Ja sam došao i oko mene se iskupilo mnogo svijeta, kao da me prije toga nisu nikada vidjeli. Kada sam to spomenuo Osmanu, on mi reče: 'Da se hoćeš pomaknuti (skloniti) na stranu (van Medine)!' Poslušao sam i, eto, to je ono što me degradiralo na ovaj stepen. Kada bi mi postavili zapovjednika Abesinca, ja bih slušao i pokoravao se.'"[1]

فِي أَهْلِ الْكِتَابِ فَقُلْتُ نَزَلَتْ فِينَا وَفِيهِمْ فَكَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ فِي ذَاكَ وَكَتَبَ إِلَى عُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَشْكُونِي فَكَتَبَ إِلَيَّ عُثْمَانُ أَنِ اقْدَمِ الْمَدِينَةَ فَقَدِمْتُهَا فَكَثُرَ عَلَيَّ النَّاسُ حَتَّى كَأَنَّهُمْ لَمْ يَرَوْنِي قَبْلَ ذَلِكَ فَذَكَرْتُ ذَاكَ لِعُثْمَانَ فَقَالَ لِي إِنْ شِئْتَ تَنَحَّيْتَ فَكُنْتَ قَرِيبًا فَذَاكَ الَّذِي أَنْزَلَنِي هَذَا الْمَنْزِلَ وَلَوْ أَمَّرُوا عَلَيَّ حَبَشِيًّا لَسَمِعْتُ وَأَطَعْتُ .

1407. PRIČAO NAM JE Ajjaš, njemu Abdul-A'la kome je prenio Džurejri od Ebu-Alaa, on od Ahnefa b. Kajsa koji je rekao: "Sjedio sam…", a u drugom senedu, pričao mi je Ishak b. Mensur, ovome rekao Abdu-Samed: "Moj otac mi je kazao: 'Ispričao nam je Džurejri, kome je saopćio Ebul-Ala b. Šihhir, da im je Ahnef b. Kajs rekao:
'Sjedio sam kod nekih kurejšijskih prvaka i dođe jedan čovjek (Ebu-Zerr) grube kose, odjeće i izgleda, stade iznad njih, nazva selam i citira:
'Obraduj one, koji gomilaju imovinu, sa užarenim kamenjem, na kome će se pržiti u džehennemskoj vatri. Potom će se ono staviti svakom od njih na bradavicu dojke, pa će mu izaći na kost njegove plećke, a zatim će mu se staviti na kost njegove plećke, pa će se kretati dok mu ne izađe opet na bradavicu njegove dojke.' Zatim ode i sjede do jednog stupa. Ja sam ga pratio i sjeo pokraj njega.

١٤٠٧. حَدَّثَنَا عَيَّاشٌ حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنِ الْأَحْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ جَلَسْتُ ح و حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُالصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَلَاءِ بْنُ الشِّخِّيرِ أَنَّ الْأَحْنَفَ بْنَ قَيْسٍ حَدَّثَهُمْ قَالَ جَلَسْتُ إِلَى مَلَإٍ مِنْ قُرَيْشٍ فَجَاءَ رَجُلٌ خَشِنُ الشَّعَرِ وَالثِّيَابِ وَالْهَيْئَةِ حَتَّى قَامَ عَلَيْهِمْ فَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ بَشِّرِ الْكَانِزِينَ بِرَضْفٍ يُحْمَى عَلَيْهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ ثُمَّ يُوضَعُ عَلَى حَلَمَةِ ثَدْيِ أَحَدِهِمْ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ نُغْضِ كَتِفِهِ وَيُوضَعُ عَلَى نُغْضِ كَتِفِهِ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ حَلَمَةِ ثَدْيِهِ يَتَزَلْزَلُ ثُمَّ وَلَّى فَجَلَسَ إِلَى سَارِيَةٍ

1 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– na širenju istine treba biti uporan i ustrajan, pa makar uslijedio i progon;
– starješina i rukovodilac zajednice može prognati osobu, čiji bi rad mogao zajednici naštetiti i dovesti u iskušenje jedinstvo zajednice;
– rukovodiocima zajednice treba se pokoravati i ne dizati bune zbog neznatnog neslaganja sa njima, pa makar se bilo i u pravu, izuzev ozbiljnih kršenja vjerskih propisa;
– borba mišljenja i diskusija o vjerskim propisima je dozvoljena;
– starješina prema svojim potčinjenim treba biti pažljiv, blag i taktičan i ne poduzimati naglo stroge mjere.

Nisam znao ko je on, pa sam mu rekao:
'Čini mi se da ovaj svijet nije volio ono što si mu rekao.'
'Oni ne razumiju ništa', odgovori on, 'što mi je rekao moj prijatelj.'

1408. 'Ko je tvoj prijatelj?' – upitah.
'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem – odgovori mi on.
'Ebu-Zerre, vidiš li Uhud?' – upitao me Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Pogledah na sunce. Od dana ne bijaše ostalo ništa. Meni se činilo da me Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, šalje tamo radi nekog posla, pa sam rekao: 'Da, vidim.'
'Volio bih da imam zlata kao što je Uhud samo zato da bih ga cijelog podijelio izuzev tri dinara' – reče mi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Oni ovo', kaže Ebu-Zerr, 'ne razumiju i zato gomilaju samo ovozemna dobra.'
'Ne, tako mi Allaha, ja ne tražim od njih ta zemaljska dobra, a niti ću ih pitati za propise vjere do susreta sa Uzvišenim Allahom.'"[1]

وَتَبِعْتُهُ وَجَلَسْتُ إِلَيْهِ وَأَنَا لَا أَدْرِي مَنْ هُوَ فَقُلْتُ لَهُ لَا أُرَى الْقَوْمَ إِلَّا قَدْ كَرِهُوا الَّذِي قُلْتَ قَالَ إِنَّهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا .

١٤٠٨ . قَالَ لِي خَلِيلِي قَالَ قُلْتُ مَنْ خَلِيلُكَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَبَا ذَرٍّ أَتُبْصِرُ أُحُدًا قَالَ فَنَظَرْتُ إِلَى الشَّمْسِ مَا بَقِيَ مِنَ النَّهَارِ وَأَنَا أُرَى أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُرْسِلُنِي فِي حَاجَةٍ لَهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا أُحِبُّ أَنَّ لِي مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا أُنْفِقُهُ كُلَّهُ إِلَّا ثَلَاثَةَ دَنَانِيرَ وَإِنَّ هَؤُلَاءِ لَا يَعْقِلُونَ إِنَّمَا يَجْمَعُونَ الدُّنْيَا لَا وَاللهِ لَا أَسْأَلُهُمْ دُنْيَا وَلَا أَسْتَفْتِيهِمْ عَنْ دِينٍ حَتَّى أَلْقَى اللهَ .

1 Imam Ahmed u svom "Musnedu" navodi da je Ahnef b. Kajs bio u Medini i tu vidio čovjeka, od koga se svijet klonio i bježao, pa ga je upitao: "Ko si ti?"
"Ebu-Zerr"– odgovorio je on. "A što svijet bježi od tebe?" "Kritiziram ih što gomilaju imovinu, a to im je zabranio i Allahov Poslanik " – odgovorio je Ebu Zerr.
Pejgamber je radio i propagirao rad, ali je sav prihod preko stvarne kućne potrebe istog dana ustupao siromasima. On je kapital želio, ne da ga uživa, nego da njime pomogne islamsku zajednicu i njene pripadnike. Od zlata u težini Uhud brda, on bi za sebe ostavio samo tri zlatnika, i to: jedan, kako kaže Kurtubi, za opskrbu svoje porodice, jedan za oslobađanje kojeg roba, a jedan za isplatu eventualnog duga.
Ebu-Zerr je bio blizak drug Allahovog Poslanika i od njega dobro naučio propise islama, pa mu nije bilo potrebno da ikoga pita za vjerske propise i put islamskog života. On je privatno sakupljanje kapitala, iznad stvarnih kućnih potreba, smatrao haramom. Ebu-Zerr je ranije spomenuti 35. ajet poglavlja "Et-Tevbe" dosljedno primjenjivao u svom životu i čuvanje ovozemnih dobara kod privatnika osuđivao, bez obzira davao on zekat ili ne davao.

DIJELJENJE IMOVINE NA NJENO PRAVO MJESTO

1409. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja, prenoseći od Ism'aila, ovome Kajs od Ibni-Mes'uda, radijallahu anhu, koji je kazao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:
'Ne smije se zavidjeti, osim samo u dva slučaja: čovjeku kome je Allah dao imetak i on ga troši na pravo mjesto u dobrotvorne svrhe i čovjeku kome je Allah dao znanje (mudrost), pa on po njemu radi i prenosi ga drugome.'"

NEISKRENOST (RIJA) PRI DAVANJU SADAKE

Na osnovu riječi Uzvišenog: "O vjernici, ne kvarite svoje sadake prigovaranjem i uznemiravanjem…", do Njegovih riječi: "Allah ne upućuje narod koji ne vjeruje."
Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Izraz 'salden' u Kur'anu znači 'kamen na kome nema ništa'." Ikrime kaže: "Izraz 'vabilun' u ajetu znači 'obilna kiša, pljusak', a izraz 'tallun' 'kišica, jaka rosa'."[2]

بَاب إِنْفَاقِ الْمَالِ فِي حَقِّهِ

١٤٠٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسٌ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٍ آتَاهُ اللهُ مَالًا فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٍ آتَاهُ اللهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا .

بَاب الرِّيَاءِ فِي الصَّدَقَةِ

لِقَوْلِهِ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى) إِلَى قَوْلِهِ (وَاللهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ) وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا (صَلْدًا) لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَقَالَ عِكْرِمَةُ (وَابِلٌ) مَطَرٌ شَدِيدٌ وَالطَّلُّ النَّدَى .

2 Cijeli prijevod kod Buharije, djelimično navedenog 264. ajeta poglavlja "El-Bekare" glasi: "Vjernici, ne kvarite svojih doprinosa prigovaranjem i uznemiravanjem, kao onaj što dijeli svoj imetak da bi ga ljudi vidjeli, a ne vjeruje ni u Allaha ni u Sudnji dan. Ovakav sliči tvrdoj stijeni, na kojoj ima nešto zemlje, koju pogodi jak pljusak i ostavi goli kamen. Licemjeri sa takvom milostinjom neće moći ništa zaslužiti. Allah ne upućuje na pravi put narod nevjerni."
Muslim, preko Ebu-Zerra, navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na Sudnjem danu, Allah neće htjeti pogledati na tri vrste ljudi, govoriti sa njima, niti ih očistiti od grijeha, nego će im još dosuditi bolnu kaznu, a to su: osoba koja za svoj doprinos prigovara; osoba koja iz oholosti spušta svoj ogrtač do zemlje i osoba koja prodaje svoju robu uz lažno zaklinjanje."

ALLAH NE PRIMA SADAKU IZ IMETKA STEČENOG PREVAROM, PRIMA SAMO IZ HALAL-IMETKA

Rekao je Uzvišeni: "Lijep govor i oprost su bolji od sadake popraćene prigovorom i uznemiravanjem. A, Allah je bogat i blag."

O SADAKI IZ HALAL STEČENOG IMETKA

Rekao je Uzvišeni: "...Uvećava sadake. A, Allah ne voli nevjernike grješnike. One, koji budu vjerovali, dobra djela radili, obavljali namaz, davali zekat, čeka nagrada kod njihovog Gospodara. Neće strahovati i neće tugovati".[1]

1410. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir koji je čuo Ebu-Nadra gdje kaže da mu je prenio Abdur-Rahman b. Abdullah b. Dinar od svoga oca, on od Ebu-Saliha, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Ko podijeli sadaku u vrijednosti jedne datule (hurme) od svoje dobre (poštene) zarade, a Allah i ne prima, nego samo dobro, Allah će mu je primiti Svojom desnicom, a potom joj za njenog vlasnika (dobročinitelja) podizati vrijednost, kao što svaki od vas uzdiže (uzgojom) svoje ždrijebe, dotle dok ne postane kao brdo.'"
U drugom senedu, Abdur-Rahman slijedi Sulejmana (b. Bilala), prenoseći hadis od Ibni-Dinara. Verka je kazao:

بَاب لَا يَقْبَلُ اللهُ صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ وَلَا يَقْبَلُ إِلَّا مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ

لِقَوْلِهِ (قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى وَاللهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ) .

بَاب الصَّدَقَةِ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ

لِقَوْلِهِ (وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) .

١٤١٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ أَبَا النَّضْرِ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللهُ إِلَّا الطَّيِّبَ وَإِنَّ اللهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرَبِّيهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرَبِّي أَحَدُكُمْ فَلُوَّهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ تَابَعَهُ سُلَيْمَانُ عَنِ ابْنِ دِينَارٍ وَقَالَ وَرْقَاءُ عَنِ ابْنِ دِينَارٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1 El-Bekare: 276-277. ajet, koji u cijelosti glase:
"Allah uništava imetak dobijen kamatama, a umnožava imetak iz koga je data milostinja. Allah ne voli nijednog nevjernika grješnika.
Zaista, oni koji vjeruju i rade dobra djela, klanjaju namaz i dijele zekat, dobit će nagradu od svoga Gospodara. Za njih nema straha niti (treba da) tuguju."

وَرَوَاهُ مُسْلِمُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ وَزَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ وَسُهَيْلٌ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

"Hadis je prenesen od Ibni-Dinara, koji ga je prenio od Seida b. Jesara, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem"
Isti su hadis prenijeli Muslim b. Ebi-Merjem, Zejd b. Eslem i Suhejl od Ebu-Saliha, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

بَاب الصَّدَقَةِ قَبْلَ الرَّدِّ

DIJELJENJE SADAKE PRIJE (NJENOG) ODBIJANJA

١٤١١ . حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مَعْبَدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ تَصَدَّقُوا فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا يَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ جِئْتَ بِهَا بِالْأَمْسِ لَقَبِلْتُهَا فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا .

1411. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, kome je prenio Ma'bed b. Halid, rekavši da je čuo Harisa b. Vehba da je izjavio: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:
'Dijelite sadaku, jer će vam doći vrijeme kada će čovjek nosati svoju sadaku i neće moći naći osobe koja će mu je primiti. Čovjek (bivši siromah) će odgovoriti: Da si je donio jučer, ja bih ti je primio, a danas mi nije potrebna.'"

١٤١٢ . حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمُ الْمَالُ فَيَفِيضَ حَتَّى يُهِمَّ رَبَّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ وَحَتَّى يَعْرِضَهُ فَيَقُولَ الَّذِي يَعْرِضُهُ عَلَيْهِ لَا أَرَبَ لِي .

1412. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, kome je saopćio Šu'ajb, ovome Ebu-Zinad, prenoseći od Abdur-Rahmana, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Sudnji dan neće biti dok se kod vas ne umnoži kapital (imetak) i ne počne se prelijevati toliko, da zabrinjava vlasnika ko će mu primiti njegovu sadaku, i dok je ne ponudi nekome, pa mu rekne onaj kome ju je ponudio: Ne treba mi.'"

1413. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Ebu-Asim Nebil, kome je prenio Sa'dan b. Bišr, kako mu je ispričao Ebu-Mudžahid da mu je rekao Muhill b. Halife Tai:

"Čuo sam Adijja b. Hatima, radijallahu anhu, kako kaže: 'Bio sam kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada su mu došla dva čovjeka, jedan se tužio na siromaštvo, a drugi se žalio na drumsko pljačkanje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: 'Što se tiče drumskog razbojstva (pljačkanja), neće proći malo vremena, kada će karavan moći dolaziti u Mekku i bez zaštitnika (osiguranja), a što se tiče siromaštva, smak svijeta neće sigurno biti, dok pojedinci od vas ne budu obilazili sa svojom sadakom, ne mogavši naći osobu koja bi je od njega primila. Potom će svaki od vas sigurno stati pred Allaha, bez ikakvog paravana između Allaha i njega i bez tumača koji bi mu davao objašnjenje i Allah će mu reći:

'Nisam li ti dao imetak?'

'Dao si mi' – odgovorit će on.

Zatim će mu opet reći:

'Nisam li ti poslao Poslanika?'

'Poslao si' – odgovorit će on. Potom će pogledati na svoju desnu stranu i neće vidjeti ništa osim džehennemske vatre, zatim će pogledati na svoju lijevu stranu i neće vidjeti opet ništa osim džehennemske vatre, pa neka se svaki do vas od nje dobro čuva, makar i sa jednom polovicom datule, a ako ne bude imao ni to, tada lijepom riječi.'"

١٤١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ النَّبِيلُ أَخْبَرَنَا سَعْدَانُ بْنُ بِشْرٍ حَدَّثَنَا أَبُو مُجَاهِدٍ حَدَّثَنَا مُحِلُّ بْنُ خَلِيفَةَ الطَّائِيُّ قَالَ سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَجَاءَهُ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا يَشْكُو الْعَيْلَةَ وَالْآخَرُ يَشْكُو قَطْعَ السَّبِيلِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَمَّا قَطْعُ السَّبِيلِ فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكَ إِلَّا قَلِيلٌ حَتَّى تَخْرُجَ الْعِيرُ إِلَى مَكَّةَ بِغَيْرِ خَفِيرٍ وَأَمَّا الْعَيْلَةُ فَإِنَّ السَّاعَةَ لَا تَقُومُ حَتَّى يَطُوفَ أَحَدُكُمْ بِصَدَقَتِهِ لَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا مِنْهُ ثُمَّ لَيَقِفَنَّ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ وَلَا تَرْجُمَانٌ يُتَرْجِمُ لَهُ ثُمَّ لَيَقُولَنَّ لَهُ أَلَمْ أُوتِكَ مَالًا فَلَيَقُولَنَّ بَلَى ثُمَّ لَيَقُولَنَّ أَلَمْ أُرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولًا فَلَيَقُولَنَّ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ ثُمَّ يَنْظُرُ عَنْ شِمَالِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ فَلْيَتَّقِيَنَّ أَحَدُكُمُ النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ .

1414. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala, kome je prenio Ebu-Usame od Burejda, on od Ebu-Burde, ovaj od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Doći će vrijeme, u kome će čovjek obilaziti sa svojom sadakom u zlatnoj valuti i neće moći nikoga naći ko bi je od njega uzeo; i po jednog čovjeka će pratiti po četrdeset žena, tražeći njegovu zaštitu, a to je zbog malobrojnosti ljudi, a mnoštva žena."[1]

١٤١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَطُوفُ الرَّجُلُ فِيهِ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الذَّهَبِ ثُمَّ لَا يَجِدُ أَحَدًا يَأْخُذُهَا مِنْهُ وَيُرَى الرَّجُلُ الْوَاحِدُ يَتْبَعُهُ أَرْبَعُونَ امْرَأَةً يَلُذْنَ بِهِ مِنْ قِلَّةِ الرِّجَالِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ .

ČUVAJTE SE DŽEHENNEMSKE VATRE, PA MAKAR JEDNOM POLOVINOM DATULE, MAKAR I MALOM MILOSTINJOM

بَاب اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ وَالْقَلِيلِ مِنَ الصَّدَقَةِ

"Primjer onih koji dijele svoje imetke, tražeći Allahovo zadovoljstvo i da sebe učvrste u vjeri…" do kraja ajeta i do Njegovih riječi: "…i od svih vrsta plodova".[2]

(وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ) الْآيَةَ وَإِلَى قَوْلِهِ (مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) .

1415. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Seid, njemu Ebun-Nu'man Hakem b. Abdullah Basri, kome je ispričao Šu'be, prenoseći od Sulejmana, on od Ebu-Vaila, ovaj od Ebu-Mes'uda, radijallahu anhu, koji je rekao:

١٤١٥. حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ الْحَكَمُ هُوَ ابْنُ عَبْدِاللهِ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ

1 Pri kraju Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, života mnogi siromasi nisu htjeli primati zekat niti druge doprinose iz pobožnosti. Navedeni hadis predskazuje materijalni uspon čovječanstva, bogaćenje muslimanskog svijeta, ali i povremena opća stradanja u ljudstvu i imovini. U prošlosti je bilo pustošenja cijelih krajeva i naroda. Materijalnih dobara ponekad je bilo u obilju i za njima ljudi nisu žudjeli. Muškarci ponekad, pokošeni ratom, bili su malobrojni, a žena je mnogo više ostajalo u životu, tako da je jedan muškarac mogao imati bezbroj žena. To su, svakako, predznaci teške opće situacije ljudskog roda, predznaci propasti materijalne i duhovne kulture, a konačno i propasti čovjeka na zemlji.
S obzirom na izloženo, dobročinstva i materijalno potpomaganje treba pravovremeno činiti i ne odgađati za kasnija vremena, kada možda neće biti nikom ni do zlatnog poklona, a kamoli do obične milostinje.

2 Prijevod cijelog 265-266. ajeta poglavlja "El-Bekare" glasi: "Oni, koji svoj imetak dijele, tražeći time Božije zadovoljstvo i da sebe učvrste u vjeri, slični su vrtu na brežuljku koji zalijeva obilna kiša, pa daje dvostruki plod, a ako ga i ne pogodi pljusak, dovoljna mu je rosa. Allah vidi sve što vi činite. Zar neko od vas voli da ima voćnjak, pun palmi i grožđa, kroz koji teku rijeke, da u njemu ima mnogo plodova, da doživi duboku starost i da ima brojno potomstvo, pa ga utom pogodi vatreni orkan i sve to sprži. Tako vam Allah objašnjava svoje znakove (upute) da biste razmišljali."

"Kada je objavljen ajet o sadaki, mi smo na sebi nosili tovare (hamalili). Potom je došao jedan čovjek (Abdur-Rahman b. Avf) i dao na ime zekata nešto mnogo.
'Licemjer' – rekli su (prisutni).
Kasnije je došao drugi čovjek (Akil) i dao na ime sadake jedan sa'.
'Allahu nije potreban taj jedan sa" – rekli su prisutni.
Potom je objavljeno: 'Oni koji su pravovjerni, koji dobrovoljno i iskreno dijele sadaku i one koji tu nemaju ništa izuzev požrtvovanja…' pa do kraja ajeta."[1]

رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ الصَّدَقَةِ كُنَّا نُحَامِلُ فَجَاءَ رَجُلٌ فَتَصَدَّقَ بِشَيْءٍ كَثِيرٍ فَقَالُوا مُرَائِي وَجَاءَ رَجُلٌ فَتَصَدَّقَ بِصَاعٍ فَقَالُوا إِنَّ اللهَ لَغَنِيٌّ عَنْ صَاعِ هَذَا فَنَزَلَتْ (الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ) الْآيَةَ .

1416. PRIČAO NAM JE Seid b. Jahja, njemu njegov otac od A'meša, on od Šekika, ovaj od Ebi-Mes'uda, ensarije, radijallahu anhu, koji je rekao: "Kada bi nam Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio dijeljenje sadake, otišao bi pojedinac od nas u čaršiju, nosio tovare (svijetu) i dobio jedan mudd (mjera), a neki od njih danas imaju i po stotinu hiljada (muddova ili dirhema)."

١٤١٦. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ انْطَلَقَ أَحَدُنَا إِلَى السُّوقِ فَيُحَامِلُ فَيُصِيبُ الْمُدَّ وَإِنَّ لِبَعْضِهِمُ الْيَوْمَ لَمِائَةَ أَلْفٍ .

1417. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu prenio Šu'be od Ebu-Ishaka, koji je čuo Abdullaha b. Ma'kila, kada je izjavio da je on čuo Adijja b. Hatima, radijallahu anhu, kako kaže:
"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Čuvajte se džehennemske vatre, pa makar polovicom datule!'"[2]

١٤١٧. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ مَعْقِلٍ قَالَ سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ .

1 Cijeli prijevod djelimično citiranog 80-81. ajeta poglavlja "Et-Tevbe" glasi: "Oni koji pravovjerne, koji dobrovoljno i iskreno dijele zekat i one koji nemaju tu ništa, izuzev samog požrtvovanja, izigravaju, Allah će se s njima izigravati i njih čeka bolna kazna. Ako hoćeš, traži za njih oprost, a ako nećeš, i nemoj ga tražiti! Ako budeš za njih tražio oprost i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti, jer oni nisu vjerovali u Allaha i Njegova Poslanika. Allah neće uputiti pravim putem pokvareni narod."

2 Isti hadis navodi i Muslim u svom "Sahihu", a imam Ahmed, preko Ibni-Mes'uda, zabilježio je izjavu: "Zaštitite se od džehennemske vatre, pa makar jednom polovinom hurme!"

1418. PRIČAO NAM JE Bišr b. Muhammed, kome je saopćio Abdullah od Ma'mera, on od Zuhrija, kome je prenio Abdullah b. Ebi-Bekr b. Hazm od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je izjavila:
"Unišla mi je jedna žena i sa njom njene dvije kćerke, tražeći milostinju. Kod mene nije bilo ništa osim jedne datule. Ja sam je dala njoj, ona ju je podijelila svojim kćerkama, ne okusivši od nje ništa. Potom je ustala i otišla, a nama je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem Kada sam ga o tome obavijestila, reče: 'Ko je s tim kćerkama iskušan bilo čim, one će mu biti jedna vrsta zastora od džehennemske vatre.'"[3]

١٤١٨. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَتِ امْرَأَةٌ مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا تَسْأَلُ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ تَمْرَةٍ فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْنَا فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ .

VRIJEDNOST SADAKE ZDRAVE I ŠKRTE OSOBE

بَاب فَضْلِ صَدَقَةِ الشَّحِيحِ الصَّحِيحِ

Na osnovu Allahovih riječi: "Dijelite od imovine kojom smo vas opskrbili, prije nego vam dođe smrt!..." (do kraja ajeta) i Njegovih riječi: "Vjernici, dijelite od onoga što smo vam dali, prije nego dođe dan u kome neće biti kupoprodaje..." (ajet u cijelosti)[4]

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةَ) إِلَى (الظَّالِمُونَ) (وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ) إِلَى آخِرِهِ .

3 Iz navedenog slučaja zaključuje se:
– prosjaka ne treba odbijati, nego mu dati milostinju, pa makar ostali bez zadnjeg novčića,
– milostinja je vrijedna pažnje, ma kolike vrijednosti ona bila,
– milost i briga majke za djecom.

4 Cijeli prijevod devetog ajeta poglavlja "El-Munafikun", kao i još dva iza njega, glase:
"Vjernici, neka vas ne zabave vaša imanja, a ni vaša djeca od molitve i sjećanja na Allaha. Ko to čini, bit će na velikom gubitku. Dijelite od imovine koju smo vam dali, prije nego nekom od vas dođe smrt, pa bude govorio: 'Allahu moj, da mi hoćeš smrt malo odgoditi, pa da dijelim imetak i da budem od onih koji čine dobro.' Allah neće nikome odgoditi, kada mu dođe njegov rok. Allah je dobro obaviješten o svemu što vi radite."
254. ajet poglavlja "El-Bekare" u prijevodu glasi: "Vjernici, dijelite od onoga što smo vam dali, prije nego dođe dan kada neće biti nikakve kupoprodaje, prijateljstva niti zagovora. A oni koji to ne vjeruju su silnici (nevjernici)."

1419. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid od Umare b. Ka'ka', kome je prenio Ebu-Zur'a od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:
"Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je jedan čovjek i upitao: 'Allahov Poslaniče, koja je sadaka po nagradi najveća?'
'Da dijeliš od imetka dok si zdrav i škrt, i dok se bojiš siromaštva, a žudiš za bogatstvom. Ne odgađaj (dijeljenje od imetka) do časa kada ti duša dospije u grkljan, pa da kažeš: Ovom (čovjeku) to, a onom to, i tako njima pripada.'"

١٤١٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْرًا قَالَ أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى وَلَا تُمْهِلُ حَتَّى إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذَا وَلِفُلَانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ .

POGLAVLJE

باب

1420. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu prenio Ebu-Avane od Firasa, on od Ša'bija, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, radijallahu anha, da su neke supruge upitale Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Koja će se od nas najprije priključiti tebi (umrijeti)?"
"Koja je od vas najduže ruke" – odgovorio je on. Potom su one uzele štap od trstike i počele da mjere ruke. Sevda je imala najduže ruke. Mi smo tek poslije (njene smrti) saznale, da je izraz: "Bila je duge svoje ruke", značio 'obilno dijeljenje milostinje'. Ona se, zaista, najprije priključila Vjerovjesniku (umrla), a voljela je dijeliti milostinju.[1]

١٤٢٠. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ فِرَاسٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ بَعْضَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَيُّنَا أَسْرَعُ بِكَ لُحُوقًا قَالَ أَطْوَلُكُنَّ يَدًا فَأَخَذُوا قَصَبَةً يَذْرَعُونَهَا فَكَانَتْ سَوْدَةُ أَطْوَلَهُنَّ يَدًا فَعَلِمْنَا بَعْدُ أَنَّمَا كَانَتْ طُولَ يَدِهَا الصَّدَقَةُ وَكَانَتْ أَسْرَعَنَا لُحُوقًا بِهِ وَكَانَتْ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ .

zz Vjerovjesnik se vjenčao Sevdom bint Zem'a poslije Hatidžine smrti, a umrla je u doba hilafeta Omera. Ovaj dijalog odvijao se samo između nekih Pejgamberovih supruga, koje su tu prisustvovale, među kojima nije bila Zejneba, koja je umrla prije Sevde. Tako se Sevda, u smislu gornjeg dijaloga, preselila na ahiret prva između supruga, koje su ovom slučaju prisustvovale.
Hakim, u svom "Mustedreku", zabilježio je da je Aiša, radijallahu anha, rekla:
"Vjerovjesnik je jednom prilikom rekao svojim suprugama: 'Koja je od vas najduže ruke, ta će mi se najprije priključiti na ahiretu.' Kad god bismo se, poslije smrti Vjerovjesnikove, skupile u sobi neke od nas, mi bismo pružale svoje ruke po zidu, da vidimo njihovu dužinu. To smo stalno činile sve dok nije umrla Zejneba bint Džahš. Ona je bila poniska i pošto nije imala najduže ruke među nema, mi smo tada shvatile da je Vjerovjesnik, izrazom 'Koja je od vas duže ruke', mislio – koja više dijeli imetak."

JAVNO DIJELJENJE IMETKA

Riječi Uzvišenog: "Oni koji dijele svoje imetke danju, noću, tajno i javno…", od Njegovih riječi: "…Oni neće (na Sudnjem danu) strahovati."[2]

بَاب صَدَقَةِ الْعَلَانِيَةِ

وَقَوْلِهِ (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً) الْآيَةَ إِلَى قَوْلِهِ (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) .

TAJNO DIJELJENJE IMETKA

Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "…I čovjek koji dijeli imetak, pa to sakrije tako, da mu ne zna njegova ljevica, šta je učinila desnica." A Allahove riječi su: "…Ako imetak dijelite javno, to je dobro, a ako to sakrivate i tako ga dajete sirotinji, to vam je još bolje!…" (do kraja ajeta)[3]

بَاب صَدَقَةِ السِّرِّ

وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا صَنَعَتْ يَمِينُهُ وَقَوْلِهِ (إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) الْآيَةَ .

---

2 Cijeli prijevod gore djelimično navedenog 274. ajeta poglavlja "El-Bekare" glasi: "Koji svoje imetke dijele danju i noću, javno i tajno, njih čeka nagrada kod njihovog Gospodara Allaha. Za njih nema straha, a niti tuge (na Sudnjem danu)."
Ibni-Abbas, Mudžahid i Kelbi kažu da je gornji ajet objavljen u vezi s milostinjom Alije b. Ebi-Taliba koji je jednom prilikom imao četiri dirhema i jedan podijelio u noći, jedan u danu, jedan tajno, a jedan javno. Vjerovjesnik je kasnije, kako to navodi Kelbi, upitao Aliju:
"Šta te je na to povuklo?"
"Povukla me je želja, da Allaha zadužim onim što mi je obećao (nagradu)" – odgovorio je Alija.
"Znaj da si to postigao" – odgovorio je Vjerovjesnik i citirao mu gornji ajet.
U "Keššafu" se navodi da je navedeni ajet objavljen u vezi s Ebu-Bekrom, koji je jednom prilikom podijelio četrdeset hiljada zlatnika na ime žrtvovanja imetka, i to: deset hiljada javno, deset hiljada potajno, deset hiljada noću, a deset hiljada danju.
Taberi kaže da su drugi učenjaci rekli, da se gornjim ajetom aludira na umjereno dijeljenje imetka na Božijem putu, ne rasipajući, a i ne škrtareći.

3 Cijeli prijevod djelimično navedenog 271. ajeta poglavlja "El-Bekare"glasi:
"Ako imetak dijelite javno, to je lijepo, a ako ga skriveno dijelite siromasima, to vam je još bolje. Ovim će vam se pokriti neki vaši grijesi. Allah je dobro obaviješten o svemu što vi radite."
Amir Ša'bi kaže da je gornji ajet objavljen u vezi sa slijedećim slučajem Ebu-Bekra i Omera. Omer je na ime žrtvovanja imetka za islamske potrebe odnio i predao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, polovicu svoje imovine, pa ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upitao:
"Omere, šta si ostavio svojoj porodici?"
"Ostavio sam joj polovicu imovine" – odgovorio je Omer.
Kasnije je došao Ebu-Bekr i predao Vjerovjesniku svoj cijeli imetak.
"Šta si ostavio onim svojim iza sebe?" – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
"Obećanje Allaha i Njegova Poslanika" – odgovorio je on.
"Ebu-Bekre", uzviknuo je Omer, "dao bih sve za tebe! Tako mi Allaha, niko se od nas nije utrkivao na polju činjenja dobročinstva, a da ti nisi bio uvijek prvi."
Katade je rekao: "Dobro je imetak dijeliti javno, a i tajno. Svako dijeljenje imetka je kod Allaha primljeno, ako je pritom bila iskrena namjera. Smatram da je, ipak, bolje dijeliti tajno. Nama je preneseno, da imetak,

DIJELJENJE IMETKA BOGATOM IZ NEZNANJA

باب إِذَا تَصَدَّقَ عَلَى غَنِيٍّ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ

1421. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu saopćio Šu'ajb, kome je prenio Ebuz-Zinad od A'redža, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Jedan čovjek (Izraelac) je rekao: 'Tako mi Allaha, podijelit ću sada milostinju.' Potom je iznio svoju milostinju i stavio je u ruku kradljivca. Sutradan su pričali (komšije) da se milostinja dala kradljivcu, pa je on rekao: 'Allahu moj, Tebi hvala! Tako mi Allaha, opet ću podijeliti milostinju.' Potom je iznio svoju milostinju i stavio je u ruku bludnice. Sutradan su govorili: 'Sinoć je milostinja udijeljena bludnici!'
'Allahu moj! Tebi hvala! Dao sam sada milostinju bludnici! Tako mi Allaha, dat ću opet milostinju.' Potom je iznio svoju milostinju i (ne znajući) stavio je u ruku bogataša. Sutradan su pričali: 'Bogatašu data milostinja!' 'Allahu moj! Tebi hvala! Dao sam milostinju kradljivcu, zatim bludnici, a potom bogatašu.'

١٤٢١. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ قَالَ رَجُلٌ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ عَلَى سَارِقٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدَيْ زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لَأَتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدَيْ غَنِيٍّ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصُدِّقَ عَلَى غَنِيٍّ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ وَعَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيٍّ فَأُتِيَ فَقِيلَ لَهُ

podijeljen u ime Allaha, uništava grijehe kao vatra vodu."
Od Ibni-Abbasa preneseno je: "Dobrovoljno dijeljenje imetka tajno, Allah je učinio vrednijim od onog što se dijeli javno, kaže se, za sedamdest puta, a dijeljenje koje je farz, učinio je vrednije od onog podijeljenog tajno, kaže se, za dvadeset pet puta."
Taberani kaže: "Opće je mišljenje učenjaka, da je javno farz-dijeljenje, bolje od tajnog, a kod dobrovoljnog dijeljenja slučaj je obratan."
Imam Ahmed u svom "Sunenu" sa senedom iznosi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada je Allah stvorio zemlju, njena je površina bila gipka i nestalna, potom je stvorio brda i na njoj ih učvrstio, pa se zemlja stabilizirala. Meleki su se čudili stvaranju brda i rekli:
'Allahu naš! Ima li među Tvojim stvorenjima štogod teže od tih brda?'
'Ima željezo' – odgovorio je On.
'Allahu naš' – upitali su opet meleki, 'ima li među Tvojim stvorenjima štogod teže od željeza?'
'Ima vatra' – odgovorio je.
'Allahu naš! Ima li štogod jače od vatre?'
'Ima voda' – odgovorio je On.
'Allahu naš', upitali su opet meleki, 'ima li među Tvojim stvorenjima štogod teže od vode?'
'Ima vjetar' – odgovorio je On.
'Allahu naš! Ima li štogod jače od vjetra?' – upitali su meleki.
'Ima', odgovorio je Allah, 'to je čovjek koji dijeli imetak desnicom, a krije je od ljevice (tajno).'"

أَمَّا صَدَقَتُكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زِنَاهَا وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيُنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللهُ .

Kasnije mu je saopćeno (i u snu) rečeno:
'Što se tiče tvoje milostinje kradljivcu, možda će ga ona, unekoliko, osloboditi od krađe. Što se tiče prostitutke, možda će je ona spasiti od prostitucije, a što se tiče bogataša, možda će ga ona poučiti, pa će i on početi dijeliti milostinju od onoga što mu je Allah dao.'"[1]

DAVANJE MILOSTINJE SVOME DJETETU NENAMJERNO

بَاب إِذَا تَصَدَّقَ عَلَى ابْنِهِ وَهُوَ لَا يَشْعُرُ

١٤٢٢ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ حَدَّثَنَا أَبُو الْجُوَيْرِيَةِ أَنَّ مَعْنَ بْنَ يَزِيدَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنَا وَأَبِي وَجَدِّي وَخَطَبَ عَلَيَّ فَأَنْكَحَنِي وَخَاصَمْتُ إِلَيْهِ وَكَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فَجِئْتُ فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُهُ بِهَا

1422. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, kome je ispričao Isma'il, kako mu je prenio Ebu-Džuvejri da mu je Ma'n b. Jezid, radijallahu anhu, pričao:
"Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dali smo zakletvu: moj djed, moj otac i ja. Vjerovjesnik mi je tada zaprosio curu i oženio me. Ja sam mu se potužio: 'Moj otac Jezid izvadio je tada nekoliko zlatnika (dinara) da se podijele kao milostinja, i ostavio ih kod jednog čovjeka u džamiji. Kasnije sam došao i uzeo ih (od toga čovjeka) i došao ocu.'

1 Anonimnom dobrotvoru u snu je rečeno da su sve tri njegove milostinje kod Allaha primljene kao punovažne i da se ne treba više brinuti niti ih obnavljati.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– raniji narodi davali su milostinju samo siromasima. U protivnom, ona im nije vrijedjela,
– Allah nagrađuje dobrotvora prema njegovim namjerama. Anonimni Izraelac davao je milostinju, želeći Božije zadovoljstvo i Allah mu je istu prihvatio, bez obzira što je nije dao potrebnom pobožnjaku.
Ovo se mišljenje prihvata samo kod neobaveznih doprinosa, jer se zekat ne može dati bogatoj osobi,
– milostinja ustupljena lošem čovjeku može učiniti u njemu preokret i dati mu podstreka za rad dobrih djela; kradljivcu može biti povod da se prođe krađe; prostitutki da ostavi nemoralan život, a bogatašu da se otrese škrtosti i egoizma i stupi u red dobrotvora,
– velika vrijednost milostinje podijeljene siromahu tajno i u ime Allaha, a ne na ime neke lične svoje koristi,
– neobavezan doprinos koji nije dat siromahu, odnosno na pravo odgovarajuće mjesto, punovažan je, ali je mustehab da ga ponovo damo onom kome je, zaista, potrebno,
– ljudi se sude prema njihovim djelima, dok ne učine neki postupak tome suprotan,
– musliman koji je dao svoj zekat osobi, misleći da je siromašna, a kasnije dozna da je ona bogata, zekat mu je punovažan i ne treba ga ponovo davati siromahu. Ovo je stav Ebu-Hanife i Muhammeda. Ovo je mišljenje preneseno još od Hasana Basri i Ibrahima Neha'i.
Imami Ebu-Jusuf, Šafija i Hasan b. Salih ne dijele mišljenje gornjih pravnika i smatraju da takav zekat treba ponovo dati onima kojima je on Šerijatom određen. Sa ovim pravnicima slaže se imam Sevri i kaže: "Osoba koja nije dala zekat na njegovo, Šerijatom propisano mjesto, sliči osobi koja, zaboravivši da ima vode u svom prtljagu, uzme, radi klanjanja namaza, tejemmum. Ovakva osoba treba uzeti abdest vodom iz svoga prtljaga i namaz ponovo klanjati.

'Tako mi Allaha', rekao je on, 'ja nisam namjeravao tebi (tu milostinju).'
Potom sam otišao Poslaniku da nam presudi, a on (nam) reče: 'Jezide, tebi pripada što si naumio, a tebi, Ma'nu, ono što si uzeo.'"[1]

فَقَالَ وَاللهِ مَا إِيَّاكَ أَرَدْتُ فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ .

DIJELJENJE IMETKA DESNICOM

بَاب الصَّدَقَةِ بِالْيَمِينِ

1423. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja od Ubejdullaha, koji je kazao, kako mu je prenio Hubejb b. Abdur-Rahman od Hafsa b. Asima, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Sedam osoba Allah će staviti u Svoj hlad, na dan kada ne bude drugog hlada osim Njegovog, a to su: pravedan vladar, mladić odrastao u pokornosti Allahu, čovjek čije je srce vezano za džamiju, dva čovjeka koji su se voljeli u ime Allaha, na tom se sastajali i na tome ostali do smrti, čovjek koga je pozvala ugledna i lijepa žena, a on joj odgovorio: 'Bojim se Allaha!', i čovjek koji je dijelio imetak, krijući to toliko da mu nije znala ljevica, šta mu je dijelila desnica, te čovjek koji je, kada se Allaha sjećao, nasamo plakao."

١٤٢٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ .

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– izjava općeg sadržaja punovažna je za izvršenje jednog općeg posla. Jezid je, u konkretnom slučaju, rekao čovjeku da zlatnike podijeli, onima kojima je potrebno, na ime milostinje. Kasnije je došao njegov sin, izložio tom čovjeku svoje potrebe i on mu ih je dragovoljno podario kao milostinju, ne znajući da je to sin Jezidov,
– očeva imovina dospjela u ruke sina na ime milostinje, jeste vlasništvo sina.
Jednoglasno je mišljenje pravnika da zekat i sadakatul-fitr nije punovažan, ako ga uzme dijete od svojih roditelja i treba ga ponovo dati Šerijatom predviđenim.
Šafija dozvoljava da rođeno dijete uzme zekat od svoga roditelja, samo ako ono ima dugova ili je zauzeto ratovanjem.
Rodbini, izvan silazne i uzlazne loze posebnog kućanstva, može se dati farz-dijeljenje. Ovo je stav Ibni-Abbasa, Ata'a Dahhaka, Tavusa i Mudžahida. U "Musnedu" Darimi navodi se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Najvrednija milostinja je ona što se ustupi svojoj rodbini, koja živi u odvojenom kućanstvu, a za njeno izdržavanje, dobrotvor nije obavezan."Ešheb, Hasan Basri i Tavus smatraju da rođacima ne treba davati zekat. Ibni-Muvez prenio je verziju da je Malik smatrao mekruhom davati zekat rodbini, pa makar to bili i dalji rođaci, koje dobrotvor nije obavezan izdržavati;
– dijeljenje milostinje dobrotvor može povjeriti kome hoće ispred sebe, naročito ako želi da bude anoniman,
– dobrotvor ima Božiju nagradu prema svojoj namjeri, došla njegova milostinja u ruke osobe koja na nju ima pravo, ili ne došla.

١٤٢٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي مَعْبَدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ الْخُزَاعِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ تَصَدَّقُوا فَسَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَيَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ جِئْتَ بِهَا بِالْأَمْسِ لَقَبِلْتُهَا مِنْكَ فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي فِيهَا .

1424. PRIČAO NAM JE Ali b. Dža'd, kome je saopćio Šu'be od Ma'beda b. Halida, a on čuo Harisa b. Vehb-Huza'ija, radijallahu anhu, kako kaže:
"Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: 'Dijelite milostinju, jer će vam doći vrijeme, kad će čovjek nositi svoju milostinju čovjeku, a on će mu reći: Da si mi je donio jučer, ja bih ti je primio, a danas za njom nemam potrebe.'"

بَاب مَنْ أَمَرَ خَادِمَهُ بِالصَّدَقَةِ وَلَمْ يُنَاوِلْ بِنَفْسِهِ

NAREĐIVANJE SLUZI DA PODIJELI MILOSTINJU I NEDIJELJENJE MILOSTINJE LIČNO

وَقَالَ أَبُو مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ هُوَ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقِينَ .

Ebu-Musa je, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "I sluga je (u tom slučaju) jedan od dobročinitelja."

١٤٢٥. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا .

1425. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebi-Šejbe, rekavši da mu je prenio Džerir od Mensura, on od Šekika, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Kada supruga podijeli milostinju od hrane iz svoje kuće umjereno (bez poremećaja ishrane svojih ukućana), ona će imati nagradu što ju je podijelila, njen muž će imati nagradu, zato što je to zaradio, a i čuvar isto tako, i niko od njih neće ništa umanjiti nagradu drugom.'"[2]

2 Nagrade osobama u spomenutom hadisu bit će u skladu s njihovim doprinosima i uloženim trudom u činjenju spomenute milostinje.
Iz hadisa se zaključuje:
– žena ima pravo da dijeli uobičajenu milostinju iz zajedničkog kućanstva svoga muža,
– žena može iz kuće svoga muža podijeliti i bez zapovijedi muža.
Ebu-Hurejre je prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Supruga ne treba postiti nafilu, dok joj je muž kod kuće, a ni primati na sijelo druge žene, kada je on u kući, osim ako to on dozvoli. Za milostinju koju supruga podijeli bez muževe zapovijedi, polovica Božije nagrade za to pripada mužu",
– supruga može samostalno, na ime milostinje i bez muževe naredbe dijeliti iz kuće lahko pokvarljivu hranu kao kruh, voće i ono što je uobičajeno.

SADAKU DAJU SAMO IMUĆNI KO DA MATERIJALNU SADAKU, A NJEMU JE ISTA POTREBNA, ILI JE POTREBNA NJEGOVIM UKUĆANIMA ILI ON IMA DUGA, PA ISPLATA DUGA JE PREČA OD DAVANJA MILOSTINJE, OSLOBAĐANJA ROBA I(LI) DAVANJA POKLONA. TAKVA MU JE SADAKA ODBIJENA (KOD ALLAHA), JER SE NE SMIJU UPROPAŠTAVATI IMECI LJUDI.

بَاب لَا صَدَقَةَ إِلَّا عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَمَنْ تَصَدَّقَ وَهُوَ مُحْتَاجٌ أَوْ أَهْلُهُ مُحْتَاجٌ أَوْ عَلَيْهِ دَيْنٌ فَالدَّيْنُ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى مِنَ الصَّدَقَةِ وَالْعِتْقِ وَالْهِبَةِ وَهُوَ رَدٌّ عَلَيْهِ لَيْسَ لَهُ أَنْ يُتْلِفَ أَمْوَالَ النَّاسِ

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Ko uzme imovinu drugog, namjeravajući je uništiti, Allah će uništiti njega, izuzev, ako je on poznat po strpljivosti, pa daje prioritet drugom, premda i njemu samom treba, kao što je bio postupak Ebu-Bekra, kada je dao, na ime materijalne žrtve, cijeli svoj imetak, i kao što su Medinelije davale prednost muhadžirima iz Mekke."[1]

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَعْرُوفًا بِالصَّبْرِ فَيُؤْثِرَ عَلَى نَفْسِهِ وَلَوْ كَانَ بِهِ خَصَاصَةٌ كَفِعْلِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حِينَ تَصَدَّقَ بِمَالِهِ وَكَذَلِكَ آثَرَ الْأَنْصَارُ الْمُهَاجِرِينَ وَنَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ إِضَاعَةِ الْمَالِ فَلَيْسَ لَهُ أَنْ يُضَيِّعَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِعِلَّةِ الصَّدَقَةِ وَقَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je upropaštavanje imovine, i čovjek nema pravo da, radi materijalne žrtve, uništava imetke ljudi. Ka'b (b. Malik), radijallahu anhu, kaže:

1 Ebu-Bekr je bio bogat, strpljiv, čvrst u vjeri i poznat po svojoj fizičkoj sposobnosti, pa je mogao i dalje skromno izdržavati svoju porodicu.
Ebu-Davud i Tirmizi u svojim "Sunenima" i Hakim u svom "Mustedreku" navode da je Zejd b. Esleme rekao:
"Čuo sam h. Omera gdje kaže: 'Allahov Poslanik nam je naredio da dijelimo svoj imetak u dobrotvorne svrhe. Kod mene se tada zadesilo dosta imetka i ja rekoh: Danas ću pretећi Ebu-Bekra. Potom sam odnio Vjerovjesniku polovicu svoje imovine. Utom je došao Ebu-Bekr i poklonio Vjerovjesniku sav svoj imetak.'
'Ebu-Bekre, šta si ostavio svojoj porodici?' – upitao ga je Pejgamber.
'Ostavio sam joj Allaha i Njegovog Poslanika' – odgovorio je on."
Taberi i drugi pisci ističu da najveći broj učenjaka kaže: "Čovjeku je dozvoljeno da cijeli svoj imetak podijeli u dobrotvorne svrhe, samo dok je tjelesno i umno zdrav, bez duga i da je na oskudici strpljiv i da nema svoje porodice, ili da je ima, ali je i ona u oskudici strpljiva i skromnog života. U protivnom, pokuđeno je žrtvovati cijelu imovinu na ime doprinosa."
Hattabi je rekao: "Najvredniji je onaj doprinos, koji čovjek izdvoji i dadne iz svoje imovine, ostavivši svojoj porodici i ukućanima količinu dovoljnu za svakodnevnu njihovu opskrbu."
Neki učenjaci opet smatraju da čovjek, pod gornjim uvjetima, može na ime doprinosa podijeliti jednu trećinu svoje imovine, a Evza'i i Mekhul dozvoljavaju dvije trećine imovine.
Izbjegli muslimani iz Mekke došli su u Medinu praznih ruku i bez ikakve imovine, pa su ih Medinelije primile kao rođenu braću i sa njima svoju ranije stečenu imovinu podijelili, a jedan je od njih, Abdur-Rahmanu b. Avf, rekao: "Pustit ću jednu od svojih supruga, da se ti njom oženiš i tako osnuješ svoj dom."

إِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ أَنْخَلِعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللهِ وَإِلَى رَسُولِهِ ﷺ قَالَ أَمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ قُلْتُ فَإِنِّي أُمْسِكُ سَهْمِي الَّذِي بِخَيْبَرَ .

"Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, na ime mog potpunog pokajanja (što sam izostao sa bitke na Tebuku), hoću da učinim svoj imetak sadakom (koja će dospjeti) Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem'
'Zadrži jedan dio svoje imovine sebi, jer to ti je bolje' – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
'Ja ću zadržati svoj dio koji imam u Hajberu' - rekao sam."

١٤٢٦. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ .

1426. PRIČAO NAM JE Abdan (Abdullah b. Usman), njemu prenio Abdullah (b. Mubarek) od Junusa, on od Zuhrija, kome je saopćio Seid b. Musejjeb od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Najbolja sadaka je ona koja se daje iz bogatstva, i počni (s dijeljenjem) od onog koga izdržavaš!"

١٤٢٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرِ غِنًى وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللهُ .

1427. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, rekavši da mu je prenio Vuhejb od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Hakima b. Hizama, radijallahu anhu, koji prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Gornja ruka (ruka koja dijeli) je bolja od donje ruke (ruke koja prima sadaku). Počni (davanje) sa onim koga izdržavaš!
Najbolja sadaka je iz bogatstva. Ko želi skromnost i poštenje, Allah će ga učiniti skromnim, a ko se sustegne (oduzimanja sadake), Allah će ga obogatiti (riješiti njegovu potrebu)."

١٤٢٨. وَعَنْ وُهَيْبٍ قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا .

1428. Ovaj hadis prenesen je još od Vuhejba, koji kaže da ga je njemu prenio Hišam od svoga oca, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu.[2]

2 Nesai u svom "Sunenu" preko Ebu-Hurejre navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Dijelite materijalne žrtve!"
"Allahov Poslaniče", upitao je neki čovjek, "ja imam jedan zlatnik?"

1429. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad b. Jezid od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, koji je rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a u drugom senedu, pričao nam je Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Nafija, ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio na minberu, zaista, spomenuo dijeljenje milostinje, ustezanje od uzimanja milostinje i od prošnje rekavši: 'Gornja ruka je bolja od donje ruke. Gornja ruka je ona koja dijeli, a donja je ona koja traži (prosi).'"[1]

١٤٢٩. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ ح و حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ ابْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَذَكَرَ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ وَالْمَسْأَلَةَ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى فَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ .

PRIGOVARANJE ČOVJEKA ZA ONO ŠTO PODIJELI

بَاب اَلْمَنَّانِ بِمَا أَعْطَى

Na osnovu Allahovih riječi: "Oni koji dijele svoje imetke na Allahovom putu, a potom ono što su podijelili, ne poprate prigovorom i uznemiravanjem…" (ajet u cijelosti)![2]

لِقَوْلِهِ (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى) الْآيَةَ .

"Udijeli ga sebi!" – rekao mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
"Imam još jedan?" – rekao je isti čovjek
"Udijeli ga svojoj supruzi!" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
"Imam još jedan?" – dodao je čovjek.
"Udijeli ga svome djetetu!" – kazao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.
"A imam još jedan?" – reče ovaj.
"Ustupi ga svome sluzi!" – odgovori Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
"Pa ja imam još jedan?" – dodade opet ovaj.
"Ti dobro vidiš i znaš kome on treba"– reče mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.
Ebu-Davud i Hakim isti dijalog donijeli su u svojim "Sahihima", samo je u njihovim tekstovima, u nizanju davanja milostinje, dijete spomenuto prije supruge.
Čovjek je po Šerijatu dužan izdržavati, pored svoje supruge, još svoje iznemogle roditelje, neopskrbljenu braću i sestre, pa i njihovo maloljetno i neopksrbljeno potomstvo.

1 Vjerovjesnik je bodrio bogate muslimane na obilno dijeljenje imetka, siromašne na ustezanje od prosjačenja i na što skromnije življenje od vlastitog rada.
Iz hadisa se zaključuje:
– osuda prosjačenja. Prositi, kažu pravnici, haram je osobi koja ima osiguranu hranu za jedan dan,
– bogat, darežljiv musliman bolji je i korisniji za zajednicu od siromaha,
– imam sa minbera treba govoriti o aktuelnim temama, korisnim za pojedinca i za zajednicu,
– podsticati i na dijeljenje imetka treba imam činiti, kada mu se god za to ukaže prilika.

2 Prijevod cijelog, gore navedenog, 262. ajeta, poglavlja "El-Bekare" glasi: "Oni koji svoj imetak dijele u dobrotvorne svrhe i ono što su podijelili ne poprate prigovaranjem niti uznemiravanjem, imat će nagradu kod svoga Gospodara."

O ONOME KOJI JE VOLIO PODIJELITI SADAKU ISTI DAN

1430. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, prenoseći od Umera b. Seida, on od Ibni-Ebi-Mulejke, kome je Ukbe b. Haris, radijallahu anhu, kazao:
"Klanjao nam je ikindiju Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, a potom žurno otišao i ušao u svoj stan. Ne ostavši dugo, izašao je. Ja sam to primijetio, ili mu je to rečeno (od prisutnih), a on odgovorio: 'Ostavio sam u kući, na ime sadake, jedan komadić neobrađenog zlata. Neprijatno mi je da ga preko noći kod sebe zadržim, pa sam ga podijelio (onima kojima treba).'"

بَاب مَنْ أَحَبَّ تَعْجِيلَ الصَّدَقَةِ مِنْ يَوْمِهَا

١٤٣٠. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عُقْبَةَ بْنَ الْحَارِثِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ الْعَصْرَ فَأَسْرَعَ ثُمَّ دَخَلَ الْبَيْتَ فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ خَرَجَ فَقُلْتُ أَوْ قِيلَ لَهُ فَقَالَ كُنْتُ خَلَّفْتُ فِي الْبَيْتِ تِبْرًا مِنَ الصَّدَقَةِ فَكَرِهْتُ أَنْ أُبَيِّتَهُ فَقَسَمْتُهُ .

PODSTICANJE NA DAVANJE SADAKE I ZAUZIMANJE U TOME

1431. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu'be, kome je prenio Adijj od Seida b. Džubejra, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je na Bajram (na musalu) i klanjao dva rekata. Prije i poslije toga nije ništa klanjao. Potom je otišao sa Bilalom ženama i održao im predavanje, naredivši im da dadnu materijalne žrtve. Tada je svaka žena bacala (na sergiju) svoju narukvicu i viticu."

بَاب التَّحْرِيضِ عَلَى الصَّدَقَةِ وَالشَّفَاعَةِ فِيهَا

١٤٣١. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَدِيٌّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ عِيدٍ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلُ وَلَا بَعْدُ ثُمَّ مَالَ عَلَى النِّسَاءِ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَصَدَّقْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُلْبَ وَالْخُرْصَ .

١٤٣٢. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا جَاءَهُ السَّائِلُ أَوْ طُلِبَتْ إِلَيْهِ حَاجَةٌ قَالَ اشْفَعُوا تُؤْجَرُوا وَيَقْضِي اللهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ مَا شَاءَ .

1432. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu prenio Abdul-Vahid od Ebi-Burejda b. Abdullaha b. Ebi-Burde koji kaže da mu je prenio Ebu-Burde b. Ebi-Musa od svoga oca, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi mu došao prosjak ili se od njega što zatražilo, rekao bi: 'Ispomažite se i zauzimajte se (učestvujte u dobru poslu), pa ćete biti nagrađeni, a Allah preko usta Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, odlučuje onako kako to On hoće.'"[1]

١٤٣٣. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تُوكِي فَيُوكَى عَلَيْكِ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ عَبْدَةَ وَقَالَ لَا تُحْصِي فَيُحْصِيَ اللهُ عَلَيْكِ .

1433. PRIČAO NAM JE Sadeka b. Fadl kome je prenio Abde od Hišama, on od Fatime, a ova od Esme, radijallahu anha, koja je rekla:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je: 'Ne steži uzicu (na vreći), pa da se i ona tebi stegne!'"
PRIČAO NAM JE Osman b. Ebi-Šejbe, prenoseći od Abde da je rekao:
"Ne nabrajaj (svoja dobročinstva), pa da i tebi Allah izbroji Svoja (ograniči)!"[2]

1 U 25. ajetu poglavlja "En-Nisa" stoji: "Ko kome pomogne u činjenju dobra, imat će i on udjela u tom dobru, a ko koga pomogne u činjenju zla, imat će i on udio u njemu (u kazni). Allah Svojoj moći sve podvrgava."

2 Pomoći drugom u nevolji, zauzeti se za siromaha i za opravdani zahtjev obeshrabljenog jesu islamske odlike. Onom kome je potrebno, treba pomoći, zauzeti se za njega i time će se steći Božija nagrada, pa makar se u tom ne uspjelo u cijelosti, ili nikako.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Allah je u pomoći Svome robu, dok je god on u pomoći drugom."
Za eventualni neuspjeh u zauzimanju ili pomanjkanju uviđavnosti drugih, ne treba se ljutiti i klonuti u radu.
Dijeljenje imovine povećava imovinu darežljivoj osobi, povećava broj prijatelja i ugled među svijetom.
Sva su dobra Božija i dijeljenje od imetka ne treba isticati i nabrajati, jer bi to moglo imati posljedicu da ih i nema. Allah izbroji i time ograniči davanje Svojih dobara.

O DIJELJENJU ONOLIKO, KOLIKO SE U MOGUĆNOSTI

1434. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, prenoseći od Ibni-Džurejdža, a u drugom senedu, pričao mi je Muhammed b. Abdur-Rahman, prenoseći od Hadždžadža b. Muhammeda, on od Ibni-Džurejdža koji je izjavio:
"Obavijestio me Ibni-Ebi-Mulejke, prenoseći od Abbada b. Abdullaha b. Zubejra, on prenio od Esme bint Ebi-Bekr, radijallahu anha, da je ona došla Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji joj je rekao:
'Ne zadržavaj imovinu u posudi (da je ne dijeliš), pa da je i Allah zadrži od tebe! Dijeli onoliko, koliko si u mogućnosti!'"

بَاب الصَّدَقَةِ فِيمَا اسْتَطَاعَ

١٤٣٤. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ ح و حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِالرَّحِيمِ عَنْ حَجَّاجِ ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عَبَّادِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهَا جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَا تُوعِي فَيُوعِيَ اللهُ عَلَيْكِ ارْضَخِي مَا اسْتَطَعْتِ .

DIJELJENJE JE ISKUP ZA GRIJEHE

1435. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Džerir od A'meša, on od Ebu-Vaila, ovaj od Huzejfe, radijallahu anhu, koji je rekao: "Omer, radijallahu anhu, upitao je: 'Ko je od vas zapamtio izjavu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o iskušenju (smutnji)?'
'Ja sam je zapamtio onako kako ju je on rekao' – odgovorio je Huzejfe.
'Tebi to i doliči' – rekao je Omer.
'Pa kako je on to rekao?'
'Iskušenje (griješenje) čovjeka može biti sa njegovom porodicom, sa njegovim djetetom i sa njegovim komšijom. To iskušenje pokriva uredno klanjanje namaza, dijeljenje od imetka i činjenje dobra.'"
Sulejman (A'meš) je još rekao: "Ebu-Vail je govorio: '…klanjanje namaza, dijeljenje od imetka i naređivanje onog što je dobro, a zabranjivanje što je zlo.' 'Nije to ono što ja namjeravam' – rekao je Omer. 'Ja mislim na iskušenje (nered) što će se zavaljati

بَاب الصَّدَقَةُ تُكَفِّرُ الْخَطِيئَةَ

١٤٣٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ عُمَرُ رَضِي اللهُ عَنْهُ أَيُّكُمْ يَحْفَظُ حَدِيثَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَنِ الْفِتْنَةِ قَالَ قُلْتُ أَنَا أَحْفَظُهُ كَمَا قَالَ قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ لَجَرِيءٌ فَكَيْفَ قَالَ قُلْتُ فِتْنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكَفِّرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّدَقَةُ وَالْمَعْرُوفُ قَالَ سُلَيْمَانُ قَدْ كَانَ يَقُولُ الصَّلَاةُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ قَالَ لَيْسَ هَذِهِ أُرِيدُ وَلَكِنِّي أُرِيدُ الَّتِي تَمُوجُ كَمَوْجِ الْبَحْرِ قَالَ قُلْتُ لَيْسَ عَلَيْكَ بِهَا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بَأْسٌ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُغْلَقٌ قَالَ

poput morskog vala.'
'Vladaru pravovjernih', rekao sam, 'u tom neredu, nema za tebe nikakve štete. Između tebe i njega su vrata zaključana.'
'Da li će se ta vrata razbiti ili (normalno) otvoriti?' – upitao je Omer.
'Ne, nego će biti razbijena', rekao sam mu, kaže Huzejfe.
'I kad budu razbijena, neće se više nikada ni zatvoriti?' – upitao je Omer.
'Da' – odgovorio sam, kaže Huzejfe.
'Plašili smo se', kaže Ebu-Vail, 'da pitamo Huzejfu koja su to vrata, pa smo rekli Mesruku: Pitaj ga ti!'
'On ga je', kaže Ebu-Vail, 'upitao', a on reče: 'Omer, radijallahu anhu'
'Pa je li Omer znao šta ti namjeravaš?'
'Da, znao je', odgovorio je on, 'kao što se zna da ispred jutra ima noć, a to je što sam mu o tome ispričao govor bez greške.'"

فَيُكْسَرُ الْبَابُ أَوْ يُفْتَحُ قَالَ قُلْتُ لَا بَلْ يُكْسَرُ قَالَ فَإِنَّهُ إِذَا كُسِرَ لَمْ يُغْلَقْ أَبَدًا قَالَ قُلْتُ أَجَلْ فَهِبْنَا أَنْ نَسْأَلَهُ مَنِ الْبَابُ فَقُلْنَا لِمَسْرُوقٍ سَلْهُ قَالَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قُلْنَا فَعَلِمَ عُمَرُ مَنْ تَعْنِي قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ غَدٍ لَيْلَةً وَذَلِكَ أَنِّي حَدَّثْتُهُ حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَغَالِيطِ .

O ONOM KO JE DIJELIO DOK JE BIO U IDOLOPOKLONSTVU, A ZATIM PRIMIO ISLAM

بَاب مَنْ تَصَدَّقَ فِي الشِّرْكِ ثُمَّ أَسْلَمَ

1436. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hišam, kome je prenio Ma'mer od Zuhrija, on od Urve, ovaj od Hakima b. Hizama, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Allahov Poslaniče", rekao sam, "šta misliš, poslovi koje sam učinio iz pobožnosti u predislamsko doba: dijeljenje od imetka, oslobađanje robova i obilaženje rodbine, da li mi za njih ima nagrada (na Sudnjem danu)?"
"Primio si islam, a ostalo je ono što si uradio od dobra" – odgovorio je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem[1]

١٤٣٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ حَكِيمِ ابْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتُ أَتَحَنَّثُ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ صَدَقَةٍ أَوْ عَتَاقَةٍ وَصِلَةِ رَحِمٍ فَهَلْ فِيهَا مِنْ أَجْرٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَسْلَمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ خَيْرٍ .

1 Dobra djela nevjernika su kod Allaha primljena, ukoliko on, makar pri koncu svoga života, primi islam. U protivnom, ta djela ostaju bez nagrade, kako je to u Kur'anu rečeno: "Ko ne vjeruje Allaha i Njegova Poslanika, njegova su djela propala."

O NAGRADI SLUZI, KADA ON PODIJELI PO NAREĐENJU SVOGA GOSPODARA, NE OŠTETIVŠI MU IMOVINU[2]

بَاب أَجْرِ الْخَادِمِ إِذَا تَصَدَّقَ بِأَمْرِ صَاحِبِهِ غَيْرَ مُفْسِدٍ

1437. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu prenio Džerir od A'meša, on od Ebu-Vaila, ovaj od Mesruka, a on, opet, od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:
'Kada žena podijeli od hrane svoga muža, ne oštetivši time imovinu, ona ima za to svoju nagradu, njen muž ima nagradu zato što je privredio (zaradio), a sluga isto tako (što je čuvao).'"

١٤٣٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا تَصَدَّقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا وَلِزَوْجِهَا بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ .

1438. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala, rekavši da je njemu prenio Ebu-Usame od Burejda b. Abdullaha, on od Ebu-Burejde, ovaj od Ebu-Musaa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:
"Blagajnik (čuvar) musliman, povjerljiv, koji izvrši zapovijed, a često bi rekao, koji podijeli ono što mu je naređeno u cijelosti, čime je i on sam zadovoljan, i ustupi materijalnu žrtvu onome kome je ona bila i naređena, on je jedan od dobročinitelja."

١٤٣٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْأَمِينُ الَّذِي يُنْفِذُ وَرُبَّمَا قَالَ يُعْطِي مَا أُمِرَ بِهِ كَامِلًا مُوَفَّرًا طَيِّبًا بِهِ نَفْسُهُ فَيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِي أُمِرَ لَهُ بِهِ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقَيْنِ .

Neki teolozi kažu: "Idolopokloniku, koji primi islam, računaju se i kod Allaha primaju sva ranije učinjena dobra djela, a loša brišu i opraštaju. Dobra djela uvažavaju se, jer ih je on i činio iz pobožnosti i vjerskih pobuda, pa makar ona bila nastrana."
Preneseno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Sljedbenici ranije objave, koji prime islam, imat će dvostruku nagradu na Sudnjem danu: nagradu što su vjerovali i slijedili svoga ranijeg vjerovjesnika i nagradu što su vjerovali u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem."
Kurtubi je rekao: "Islamiziran čovjek radom dobrih djela briše grijehe svojih ružnih djela koja je ranije učinio, a dobra mu ostaju za nagradu na Sudnjem danu."

2 Sluzi nije dozvoljeno davati materijalnu žrtvu iz imovine svoga gospodara, bez njegove naredbe ili prethodnog odobrenja.

NAGRADA ŽENI KOJA PODIJELI OD IMETKA ILI NAHRANI GLADNOG IZ KUĆE (IMOVINE) SVOGA MUŽA, NE OŠTETIVŠI TIME IMOVINU

بَاب أَجْرِ الْمَرْأَةِ إِذَا تَصَدَّقَتْ أَوْ أَطْعَمَتْ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ

1439. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, kome su prenijeli Mensur i A'meš od Ebu-Vaila, on od Mesruka, ovaj od Aiše, radijallahu anha, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično ovome (iz naslova) misleći na njegove riječi: "Kada supruga podijeli iz kuće (imetka) svoga muža..."

١٤٣٩. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ وَالْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ تَعْنِي إِذَا تَصَدَّقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا

1440. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu pričao njegov otac, kome je prenio A'meš od Šekika, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je izjavila:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Kada supruga iz kuće svoga muža nahrani gladnog, ne oštetivši mu time imovinu, ona ima za to nagradu, muž, također, a i čuvar; muž ima zato što je to zaradio, a supruga što je podijelila.'"

١٤٤٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَطْعَمَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا وَلَهُ مِثْلُهُ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ لَهُ بِمَا اكْتَسَبَ وَلَهَا بِمَا أَنْفَقَتْ .

1441. PRIČAO NAM JE Jahja b. Jahja, kome je prenio Džerir od Mensura, on od Šekika, ovaj od Mesruka, Mesruk od Aiše, radijallahu anha, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:"Kada supruga podijeli dio živežnih namirnica iz svoje (i muževe) kuće, ne oštetivši time imovinu, ima za to nagradu, muž zato što je to zaradio, a isto tako i čuvar (što je to čuvao)."

١٤٤١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ فَلَهَا أَجْرُهَا وَلِلزَّوْجِ بِمَا اكْتَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ .

باب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى)

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: "PA ONOME, KOJI DIJELI (SVOJ IMETAK U DOBROTVORNE SVRHE) I ČUVA SE (IDOLOPOKLONSTVA), VJERUJE U ONO ŠTO JE NAJLJEPŠE (U ALLAHA), OLAKŠAT ĆEMO PUT SREĆI (DŽENNETU). A ONOME, KOJI ŠKRTARI, SMATRA SE NEOVISNIM (OD ALLAHA) I NAJLJEPŠU RIJEČ (ALLAHA) NE VJERUJE, OLAKŠAT ĆEMO PUT TEGOBI.

اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقَ مَالٍ خَلَفًا .

'Allahu moj! Allahu, onome, koji svoj imetak dijeli onima koji nemaju, podaj nadoknadu.'"[1]

١٤٤٢ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي مُزَرِّدٍ عَنْ أَبِي الْحُبَابِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلَفًا وَيَقُولُ الْآخَرُ اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلَفًا .

1442. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu njegov otac od Sulejmana, on od Mu'avije b. Ebi-Muzerrida, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema nijednog dana u kome ljudi osvanu, a da im ne siđu dva meleka; jedan od njih uzvikuje: 'Allahu moj! Ko god je podijelio siromašnom, podaj mu naknadu'; drugi opet govori; 'Allahu moj! Ko čuva imovinu toliko da mu je žao podijeliti, podaj mu propast!'"

1 Potpuni prijevod 5-21. ajeta, poglavlja "El-Lejl" glasi: "Pa onome, koji daje (u dobrotvorne svrhe) i čuva se (idolopoklonstva), vjeruje u ono što je najljepše (Allaha), olakšat ćemo put sreći. A onom, koji škrtari, smatra da nije ovisan o Allahu i najljepšu riječ (Objavu) ne vjeruje, Mi ćemo olakšati put tegobi. Neće mu pomoći njegov imetak kada se strovali (u Džehennem). Nama pripada ukazivanje pravog puta. Zaista, Nama pripada i zadnji i prvi život. Ja sam vas opomenuo plamtećom vatrom (Džehennemom). U nju neće unići, nego samo onaj najnesretniji koji je poricao istinu i od nje glavu zakrenuo. Od nje će biti udaljen onaj koji se boji Allaha, koji od svog imetka dijeli i time čisti sebe i svoj imetak. Ovakav čovjek ne iščekuje nikakvu nagradu ni od koga, nego želi biti samo zadovoljan (Božijom nagradom)."

PRIMJER ŠKRTICE I DOBROTVORA

بَاب مَثَلِ الْمُتَصَدِّقِ وَالْبَخِيلِ

1443. PRIČAO NAM JE Musa, kome je prenio Vuhejb od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji kaže:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Škrtac i dobrotvor su kao dva čovjeka na kojima su dva pancira (željezna ogrtača).'"
A u drugom senedu, pričao nam je Ebu-Jeman, rekavši da mu je prenio Šu'ajb od Ebi-Zinada, da je Abdur-Rahman čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, a on Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: "Škrtac i dobrotvor slični su dvojici ljudi na kojima su dva željezna pancira od njihovih prsa do ključnih kostiju (do vrata). Dobrotvor neće nikada ništa podijeliti, a da mu se ogrtač ne produži i proširi na njemu, toliko da mu konačno pokrije i njegove jagodice (na ručnim prstima) i briše mu trag stopa (po zemlji). Što se tiče škrte osobe, ona neće htjeti ne podijeliti ništa, a da joj se svaka karika ogrtača ne prilijepi na svom mjestu na tijelu, pa će nastojati da ga proširi, ali se on neće proširiti."
U drugom senedu, Ibni-Tavusa slijedi Hasan b. Muslim, prenoseći od Tavusa: "...u dva pancira..."

١٤٤٣. حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُتَصَدِّقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ و حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَالرَّحْمَنِ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ ثُدِيِّهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا فَأَمَّا الْمُنْفِقُ فَلَا يُنْفِقُ إِلَّا سَبَغَتْ أَوْ وَفَرَتْ عَلَى جِلْدِهِ حَتَّى تُخْفِيَ بَنَانَهُ وَتَعْفُوَ أَثَرَهُ وَأَمَّا الْبَخِيلُ فَلَا يُرِيدُ أَنْ يُنْفِقَ شَيْئًا إِلَّا لَزِقَتْ كُلُّ حَلْقَةٍ مَكَانَهَا فَهُوَ يُوَسِّعُهَا وَلَا تَتَّسِعُ تَابَعَهُ الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ فِي الْجُبَّتَيْنِ .

1444. Hanzala je prenio od Tavusa: "...na kojima su dva pokrivača..."
Lejs je izjavio: "Meni je prenio Dža'fer od Ibni-Hurmuza, koji je kazao: 'Čuo sam Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, kako prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: '...na kojima su dva pokrivača...'"[1]

١٤٤٤. وَقَالَ حَنْظَلَةُ عَنْ طَاوُسٍ جُنَّتَانِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرٌ عَنِ ابْنِ هُرْمُزَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ جُنَّتَانِ .

1 Hattabi, tumačeći gornji hadis, kaže da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, darežljivca usporedio sa čovjekom koji je navukao ogrtač – košulju tek na prsa i ključne kosti, a potom postepeno uvlačio ruke u rukave, skutove joj spuštao do zemlje i u njoj se osjećao siguran i sretan. Škrticu je usporedio sa čovjekom na čijim

ZEKAT OD POŠTENE ZARADE I TRGOVINE

Na osnovu riječi Uzvišenog: "Vjernici, dijelite od dobara koja ste pošteno privrijedili i od onoga što smo vam dali iz zemlje…", do riječi: "Allah tome nije potreban i On je vrijedan hvale."[2]

بَاب صَدَقَةِ الْكَسْبِ وَالتِّجَارَةِ

لِقَوْلِهِ تَعَالَى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ) إِلَى قَوْلِهِ (أَنَّ اللهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ) .

SVAKI MUSLIMAN DUŽAN JE DIJELITI OD IMETKA, A KO GA NEMA, ONDA NEKA RADI ONO ŠTO JE DOBRO

بَاب عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ

1445. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu'be prenio od Seida b. Ebi-Burde, on od svoga oca, on od djeda, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

١٤٤٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ

---

prsima ima, također, ogrtač – košulja koja mu je stegla ruke uz vrat i karike ogrtača upijaju mu se u kožu. Takav trpi bolove u gornjem dijelu tijela, a u duši pati što mu donji dio tijela nije pancirom pokriven i osiguran od neprijatelja. Tako pati i škrtica koji se, silom prilika, nađe u sredini koja ga prisili na davanje kakvog dobrovoljnog priloga.
Darežljiv čovjek, umjesto pancira škrtosti, nosi na sebi pancir darežljivosti i što više dijeli, sve više postaje zadovoljniji, sretniji i bogatiji, a pancir sigurnosti pokriva mu svaki djelić njegova tijela.
Ibni-Bettal kaže: "Kad darežljivac podijeli milostinju, ona mu pokrije i izbriše njegove manje grijehe poput pancira, u koji čovjek postepeno uvlači ruke u rukave, a potom ga spušta niz tijelo do zemlje, čiji skutovi brišu trag njegovih stopala po zemlji, štiteći ga usput još od neprijatelja. Kod škrtice je slučaj obratan."
Muhelleb kaže: "Smisao gornjeg hadisa je, da Allah, dželle šanuhu, darežljivoj osobi osigurava i olakšava život i na ovom i na budućem svijetu, a škrtici otežava, ograničava i često ga izlaže ruglu i sramoti, što ga peče u duši i šteti imovini."

2 Potpuni prijevod, gore djelimično navedenog 267. ajeta, poglavlja "El-Bekare" glasi: "Vjernici, dijelite zekat od dobara koja ste stekli i od onoga što smo vam dali iz zemlje. Ne odabirite ono što je slabije da biste ga podijelili, a i vi sami ne biste to uzeli, osim kada biste zažmirili. Znajte da je Allah tome nepotreban i hvale vrijedan."
Allah je gornjim ajetom naredio dijeljenje zekata na zlato, srebro, novac i poljoprivredna dobra; na povrće, voće i stoku, ne odvajajući za dijeljenje ono što je slabo, pokvareno i što ga ne bismo ni mi sami uzeli za svoje potrebe.
Imam Ahmed u svom "Sunenu" navodi da je Abdullah b. Mes'ud rekao:
"Vjerovjesnik je kazao:
'Allah vam je dao naravi, kao što vam je dao i nafake (opskrbe). Allah daje ovozemna dobra i onom koga On voli i onom koga On ne voli, a vjeru daje samo onom koga voli.
Prema tome, kome je dao vjeru, On ga zaista voli. Kunem se Allahom, da čovjek neće biti pravi musliman, sve dok mu srce i jezik ne budu odani islamu, a neće biti pravi vjernik, sve dok mu njegov komšija ne bude pošteđen od njegova nasilja i uznemiravanja.
Milostinja se dijeli od pošteno stečene zarade. Allah ne briše loša djela lošim, nego briše loše dobrim. Ružno djelo ne pokriva se ružnim.'"
Bera b. Azib kaže da je gore navedeni ajet objavljen u vezi s nekim Medinelijama, koji su u doba berbe palmi i vinograda, iznosili smežurane grozdove i vješali po užetu, svezanom između stupova u Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji, koje bi izbjeglice iz Mekke jele.

"Dijeljenjem od imetka zadužen je svaki musliman."
"Allahov Vjerovjesniče, a onaj koji nema (sredstava)?" – upitali su ashabi.
"Radit će svojom rukom, pa koristiti sebi i podijeliti" – odgovorio je Vjerovjesnik.
"A ako ne nađe posla?" – priupitali su prisutni.
"Pomoći će osobno (u radu) onog kome je potrebno – tužnog, obespravljenog" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
"Ako takvog ne nađe?" – upitali su ponovo.
"Tada neka čini ono što je dobro, a čuva se zla i nevaljalštine, i to će mu biti jedna vrsta doprinosa."[1]

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ فَقَالُوا يَا نَبِيَّ اللهِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ يَعْمَلُ بِيَدِهِ فَيَنْفَعُ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقُ قَالُوا فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ يُعِينُ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ قَالُوا فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ فَلْيَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيُمْسِكْ عَنِ الشَّرِّ فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ .

IZNOS KOJI SE DAJE NA IME ZEKATA I MILOSTINJE I O ONOM KOJI JE DAO CIJELU OVCU

بَاب قَدْرُ كَمْ يُعْطَى مِنَ الزَّكَاةِ وَالصَّدَقَةِ وَمَنْ أَعْطَى شَاةً

1446. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Ebu-Šihab, od Halida Hazzaija, on od Hafse bint Sirin, ona od Umm-Atije, radijallahu anha, koja je izjavila:
"Poslana je (od Vjerovjesnika) Nusejbi, Medinelijki, jedna ovca, pa je ona dio od nje poslala Aiši, radijallahu anha, Vjerovjesnik je zatim upitao: 'Ima li štogod kod vas (hrane)?'
'Nema', rekla sam, 'osim onoga što je poslala Nusejba od one ovce' (odgovorila je Aiša).
'Daj to! Ona je već dospjela (ranije) na svoje mjesto' – rekao je on."[2]

١٤٤٦ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ بُعِثَ إِلَى نُسَيْبَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ بِشَاةٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا مِنْهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ فَقُلْتُ لَا إِلَّا مَا أَرْسَلَتْ بِهِ نُسَيْبَةُ مِنْ تِلْكَ الشَّاةِ فَقَالَ هَاتِ فَقَدْ بَلَغَتْ مَحِلَّهَا .

1 Iz navedenog dijaloga zaključuje se:
– siromašnog treba, u ime Allaha, pomagati i moralno i materijalno prema vlastitoj mogućnosti. Rad i zalaganje siromaha i drugog je kao dijeljenje milostinje bogatog čovjeka;
– u hadisu su nabrojene mnoge naše socijalne obaveze prema siromašnim. Ako se one ne mogu sve dosljedno izvršavati, treba činiti one koje se mogu, a u najgorem slučaju može se čuvati zla i nevaljalština i time zaslužiti nagradu onoga koji dijeli imetak;
– rad i privređivanje je, ne samo islamska vrlina nego i dužnost, kako bismo mogli opskrbiti sebe, svoju porodicu i pomoći druge ljude kojima je pomoć neophodna.

2 Zekat na stoku dijeli se prema utvrđenoj skali, i to uvijek u stoci, a obična milostinja može biti u većem ili manjem komadu mesa.

ZEKAT NA SREBRO

1447. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik od Amra b. Jahja Mazini, on od svoga oca koji je rekao:
"Čuo sam Ebu-Seida Hudriju kada je rekao: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:
Nema zekata na deve ispod pet grla, nema zekata (na ovce) ispod pet ovaca, i nema zekata (na poljoprivredne dohotke) ispod pet veskova.'"
PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Abdul-Vehhab kome je prenio Jahja b. Seid od Amra, koji je čuo svoga oca gdje to prenosi od Ebu-Seida Hudrije, radijallahu anhu, koji je još rekao: "...To sam tako čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."[3]

بَاب زَكَاةِ الْوَرِقِ

١٤٤٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ صَدَقَةٌ مِنَ الْإِبِلِ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو سَمِعَ أَبَاهُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِهَذَا .

Vjerovjesnik je gornju ovcu poslao Nusejbi na ime milostinje, a ona je, njegovoj kući, poslala kasnije komad kao poklon (hediju), što je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatio. Da je Nusejba meso poslala na ime milostinje, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vratio bi ga natrag, jer je primanje milostinje Vjerovjesniku i njegovoj užoj porodici zabranjeno.
(Zekat se daje na stoku koja provede na ispaši više od pola godine).
Skala zekata na krave, volove i bivole:
na trideset komada krava daje se jedno june koje je zašlo u drugu godinu starosti,
na četrdeset komada krava daje se jedno june (junica) u trećoj godini starosti,
na šezdeset komada krava daju se dva juneta u drugoj godini starosti,
na sedamdest komada krava daje se junica u trećoj godini i june u drugoj godini.
Na svakih daljih deset grla, zekat se obračunava tako da se od tridest grla, daje jedno tele u drugoj godini, a na četrdeset grla, jedna junica u trećoj godini.
Skala zekata na ovce je slijedeća:
od četrdeset do sto dvadest ovaca daje se jedna ovca,
od sto dvadeset jedne ovce do dvjesto ovaca daju se dvije ovce,
od dvjesto jedne ovce do četiristo ovaca daju se tri ovce,
od četiristo jedne ovce do petsto ovaca daju se četiri ovce,
preko petsto ovaca daje se pet ovaca, i na svaku dalju stotinu, daje se po jedna ovca.

3 Navedeni hadis zabilježili su u svojim zbirkama svi priznati muhaddisi. Muslim u svom "Sahihu" preko Džabira b. Abdullaha navodi ga u ovoj varijanti: "Nema zekata na srebro ispod pet evaka, nema zekata na deve ispod pet grla i nema zekata na hurme ispod pet veskova težine."
Darekutni u svojoj hadiskoj zbirci sa senedom navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Nema zekata na deve kada ih je manje od pet grla, nema zekata na ovce kada ih je manje od četrdeset i nema ništa na krave kada ih je manje od trideset grla, nema ništa na zlato kada ga je manje od dvadeset miskala, nema ništa na srebro kada ga je manje od dvjesto dirhema, a nema ništa ni na poljoprivredne proizvode kad ih je manje od pet veskova.
Kod datula, suhog grožđa, pšenice, ječma i ostalih poljoprivrednih proizvoda, zemalja koje se natapaju oborinama (kišom, snijegom) daje se desetina, a koje se natapaju vještački, daje se polovica od desetine, tj. 5%.

ZEKAT U POKUĆSTVU

بَاب الْعَرْضِ فِي الزَّكَاةِ

Tavus je kazao da je Mu'az, radijallahu anhu, rekao stanovništvu Jemena:
"Donosite mi na ime zekata nešto od pokućstva: četverouglastu haljinu ili nošenu odjeću umjesto ječma i pšenice, jer vam je to lakše, a za drugove Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini bolje."
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
"Halid je sebi zadržao svoje oklope i svoje vojne opreme za Allahov put."
"Podijelite od imetka, pa makar u tim vašim nakitima!" "Od toga on nije", kaže Buharija, "izdvojio posebno zekat."
Tada je svaka žena počela bacati (na sergiju) svoje naušnice, pa i ogrlicu. On nije od kućnih stvari precizirao baš zlato i srebro.

وَقَالَ طَاوُسٌ قَالَ مُعَاذٌ رَضِي اللهُ عَنْهُ لِأَهْلِ الْيَمَنِ ائْتُونِي بِعَرْضٍ ثِيَابٍ خَمِيصٍ أَوْ لَبِيسٍ فِي الصَّدَقَةِ مَكَانَ الشَّعِيرِ وَالذُّرَةِ أَهْوَنُ عَلَيْكُمْ وَخَيْرٌ لِأَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَمَّا خَالِدٌ فَقَدِ احْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ وَأَعْتُدَهُ فِي سَبِيلِ اللهِ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ فَلَمْ يَسْتَثْنِ صَدَقَةَ الْفَرْضِ مِنْ غَيْرِهَا فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي خُرْصَهَا وَسِخَابَهَا وَلَمْ يَخُصَّ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ مِنَ الْعُرُوضِ .

1448. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah, njemu njegov otac, kome je to prenio Sumame od Enesa, radijallahu anhu, ovome napisao Ebu-Bekr, radijallahu anhu, ono što je Allah strogo naredio svome Poslaniku:
"I onaj kome je dostigao njegov zekat: devu koja je ušla u drugu godinu starosti, a nje nema kod njega, nego ima devu koja je ušla u treću godinu, ona će se primiti od njega (na ime zekata) i onaj koji primi taj zekat (potvrdi), dat će mu dvadeset dirhema (razlike) ili dvije ovce. Ako obveznik zekata ne bude imao deve u drugoj godini starosti, u smislu kako je to pripisano za zekat, nego bude imao devče u trećoj godini starosti, ono će se primiti od njega i sa njim se nema više ništa (isplaćivanje razlike)."[1]

١٤٤٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِي اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الَّتِي أَمَرَ اللهُ رَسُولَهُ ﷺ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتَ مَخَاضٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ وَعِنْدَهُ بِنْتُ لَبُونٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ عَلَى وَجْهِهَا وَعِنْدَهُ ابْنُ لَبُونٍ فَإِنَّهُ يُقْبَلُ مِنْهُ وَلَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ .

Darekutni je sa senedom zabilježio slijedeću Aišinu izjavu: "Ustaljen je stav Allahovog Poslanika bio, da se na poljoprivredne proizvode u iznosu ispod pet veskova ne daje zekat." Vesk je šezdeset saova, a pet veskova iznosi tristo saova pšenice, odnosno ječma, datula ili suhog grožđa.
Sa' iznosi 3 kg, 33 dkg i 2 g. Prema tome, pet veskova, tj. tristo sa'ova iznosi ukupno hiljadu kilograma.

1 Skala zekata na deve je slijedeća:

١٤٤٩. حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ لَصَلَّى قَبْلَ الْخُطْبَةِ فَرَأَى أَنَّهُ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ فَأَتَاهُنَّ وَمَعَهُ بِلَالٌ نَاشِرَ ثَوْبِهِ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَصَدَّقْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي وَأَشَارَ أَيُّوبُ إِلَى أُذُنِهِ وَإِلَى حَلْقِهِ .

1449. PRIČAO NAM JE Muemmel, njemu ispričao Isma'il od Ejjuba, on od Ataa b. Ebi-Rebaha koji je izjavio:
"Abdullah b. Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: 'Bio sam prisutan, kad Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanja (bajram-namaz) prije učenja hutbe. Vidio je da ga prisutne žene nisu čule, pa je otišao do njih, a sa njim i Bilal, koji je prostro svoju haljinu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, održao im je, potom, predavanje i naredio da dadnu zekat, pa je svaka žena počela bacati, i Ejjub je pokazao (rukama) na svoje uho i svoje grlo (tj. naušnice i đerdane).'"

بَاب لَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يُفَرَّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ

RAZDVOJENA STOKA DVOJICE VLASNIKA SE NE SPAJA NITI SE STOKA DVOJICE U ZAJEDNICI RAZDVAJA

وَيُذْكَرُ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

Ovo je preneseno od Salima, koji je to čuo od Ibni-Omera, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

١٤٥٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ

1450. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah, ensarija, rekavši da mu je prenio njegov otac, kome je pričao Sumame, kako mu je rekao Enes, radijallahu anhu, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pisao ono što je Allahov Poslanik, sallallahu

na pet deva daje se jedna ovca,
na deset deva daju se dvije ovce,
na petnaest deva daju se tri ovce,
na dvadeset deva daju se četiri ovce,
na dvadeset pet do trideset pet deva daje se jedna deva, koja je ušla u drugu godinu starosti,
na trideset šest do četrdeset pet deva daje se jedna deva, koja je ušla u treću godinu starosti,
od četrdeset šest do šezdeset deva daje se jedna deva, koja je ušla u četvrtu godinu starosti,
od šezdeset jedne deve do sedamdeset pet deva daje se jedna deva, koja je ušla u petu godinu starosti,
od sedamdeset šest do devedeset deva daju se dvije deve, koje su ušle u treću godinu starosti,
na devedeset jednu devu do sto dvadeset deva daju se dvije deve, koje su ušle u četvrtu godinu starosti,
od sto dvadeset jedne deve do sto četrdeset deva, daje se na svakih pet deva po jedna ovca,
na sto četrdeset šest do sto pedeset deva daje se jedna deva u drugoj i jedna deva u četvrtoj godini starosti,
preko sto pedeset deva daju se tri deve ušle u četvrtu godinu starosti itd., kako je to izloženo u fikhskim djelima.

alejhi ve sellem, odredio (za zekat) i da se razdvojena stoka dvojice međusobno podijeljenih vlasnika ne spaja, a spojena da se ne razdvaja, nastojeći da se izbjegne zekat.[1]

الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يُفَرَّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ .

ZEKAT NA JEDNAKE DIJELOVE DVOJICE VLASNIKA, ODNOSE SE PODJEDNAKO NA OBOJICU

بَاب مَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَاجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ

Tavus i Ata su rekli:
"Kada suvlasnici znaju količinu svojih dobara (stoke), njihova se imovina ne može smatrati jednom spojenom cjelinom", a Sufjan kaže: "Ne treba davati zekat, dok se ne upotpuni ovom četrdeset ovaca i ovom (drugom) četrdeset ovaca."

وَقَالَ طَاوُسٌ وَعَطَاءٌ إِذَا عَلِمَ الْخَلِيطَانِ أَمْوَالَهُمَا فَلَا يُجْمَعُ مَالُهُمَا وَقَالَ سُفْيَانُ لَا يَجِبُ حَتَّى يَتِمَّ لِهَذَا أَرْبَعُونَ شَاةً وَلِهَذَا أَرْبَعُونَ شَاةً .

1451. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah, njemu njegov otac, kome je pričao Sumame, da mu je prenio Enes, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pisao ono što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio: da se zekat na podjednake dijelove dvojice suvlasnika odnosi na obojicu podjednako.

١٤٥١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَاجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ.

1 Na stado ispod četrdeset ovaca ili koza, zekat se ne daje, a na četrdeset, pa do sto dvadeset daje se jedno bravče, na sto dvadeset jednu kravu do dvjesto krava daju se dva brava, a na dvjesto jedno grlo do tristo devedeset devet grla daju se tri brava i tako dalje prema ustaljenoj skali, izloženoj u fikhskim djelima.
Ako bi, npr., tri osobe sa četrdeset grla brava htjele spojiti svoje brave i dobiti krdo od sto dvadeset brava i tako sva trojica zajednički dati samo jednu ovcu, umjesto svaki za sebe po jednu, to i takvo spajanje ovaca nije dozvoljeno. Ili, ako bi dvije osobe u zajedničkom krdu imale dvjesto dva brava i da ne bi dali na ime zekata tri brava, oni svoje stado prividno razdijele, računajući da svakom pripada sto jedan brav i tako na ime zekata dadu svaki po jednog brava. Ovakve računske mahinacije Šerijat ne dozvoljava, želeći time zaštiti opći fond zekata, a i ustaljenu obavezu vlasnika stada.
Ovo spajanje i razdvajanje stoke zabranjeno je samo u domenu i odnosu vlasništva, a ne i na terenu. Tako, npr., vlasnik koji ima dvadeset ovaca u jednom naselju, a dvadeset u drugom, smatrat će se i računati da on ima stvarno četrdeset grla ovaca i bit će dužan na njih dati jednu ovcu na ime zekata.

ZEKAT NA DEVE

Ovo su spomenuli Ebu-Bekr, Ebu-Zerr i Ebu-Hurejre, radijallahu anhum, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1452. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu ispričao Velid b. Muslim, kome je Evza'i prenio od Ibni-Šihaba, on od Ataa b. Jezida, ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je jedan nomad pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za preseljenje u Medinu, pa mu je odgovorio:
"Teško tebi! Seljenje u Medinu je teško. Imaš li koju devu na koju daješ zekat?"
"Da, imam" – odgovorio je beduin.
"Čini to i dalje iza tih mora – naselja (i ne preseljavaj), a Allah zaista neće ništa umanjiti od tvoga rada" – rekao je Vjerovjesnik.

باب زكاة الإبل

ذَكَرَهُ أَبُو بَكْرٍ وَأَبُو ذَرٍّ وَأَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٤٥٢ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنِ الْهِجْرَةِ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنَّ شَأْنَهَا شَدِيدٌ فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ تُؤَدِّي صَدَقَتَهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَاعْمَلْ مِنْ وَرَاءِ الْبِحَارِ فَإِنَّ اللهَ لَنْ يَتِرَكَ مِنْ عَمَلِكَ شَيْئًا .

O ONOME KOME JE ZEKAT DOSTIGAO DEVU U DRUGOJ GODINI STAROSTI, A ON JE NEMA

1453. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah, njemu njegov otac, kome je pričao Sumame od Enesa, radijallahu anhu, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pisao o imovinskom doprinosu koji je Allah naredio svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:
"Osoba kod koje je zekat na deve dostigao devu u petoj godini, a on nema deve u petoj godini starosti, nego ima devu u četvrtoj godini, od njega će se primiti ta deva u četvrtoj godini starosti i uz nju će dati još dvije ovce, ako mu je to lakše ili dvadeset dirhema. A osoba kojoj je zekat dostigao devu u četvrtoj godini starosti, a on nema deve u četvrtoj godini, nego ima u petoj godini, od njega

بَاب مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ بِنْتِ مَخَاضٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ

١٤٥٣ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ فَرِيضَةَ الصَّدَقَةِ الَّتِي أَمَرَ اللهُ رَسُولَهُ ﷺ مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةُ الْجَذَعَةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ جَذَعَةٌ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ وَيَجْعَلُ مَعَهَا شَاتَيْنِ إِنِ اسْتَيْسَرَتَا لَهُ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ الْحِقَّةُ وَعِنْدَهُ الْجَذَعَةُ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْجَذَعَةُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ

će se primiti ta deva u petoj godini, a sakupljač zekata dat će mu (razliku) dvadeset dirhema ili dvije ovce.
Onaj kome zekat dostigne devu u četvrtoj godini starosti, a on je nema, nego ima devu u trećoj godini, od njega će se na ime zekata primiti deva u trećoj godini i dat će mu se (natrag) dvije ovce ili dvadeset dirhema.
Osoba kod koje je zekat dostigao devu u trećoj godini, a on ima devu u četvrtoj godini, od njega će se primiti ta deva u četvrtoj godini, a sakupljač zekata će mu dati razliku od dvadeset dirhema ili dvije ovce.
Onaj kome je zekat dostigao devu u trećoj godini, a on je nema, nego ima devu u drugoj godini, od njega će se primiti ta deva u drugoj godini i on će sa njom dati još dvadeset dirhema ili dvije ovce."

عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ إِلَّا بِنْتُ لَبُونٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بِنْتُ لَبُونٍ وَيُعْطِي شَاتَيْنِ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتَ لَبُونٍ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتَ لَبُونٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ وَعِنْدَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بِنْتُ مَخَاضٍ وَيُعْطِي مَعَهَا عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ .

ZEKAT NA BRAVE (SITNU STOKU)

بَاب زَكَاةِ الْغَنَمِ

1454. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Musenna, ensarija, da mu je rekao njegov otac, kako mu je prenio Sumame b. Abdullah b. Enes od Enesa, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, kada ga je uputio u Bahrejn, napisao ovo pismo:
"U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!
Ovo je obavezan imovinski doprinos koji je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio u dužnost muslimanima, a koji je Allah naredio Svom Poslaniku, pa onaj musliman od koga se zekat zatraži na niže izložen način, neka ga dade, a kome bude zatražen iznos iznad toga, neka ne daje taj višak.
Na dvadeset četiri deve i manje, zekat je u bravima; na svakih pet deva (daje se) jedan brav. Na krdo od dvadeset pet deva do trideset pet, zekat je jedna ženska deva u drugoj godini starosti; a na krdo od trideset šest deva do četrdeset pet, zekat je jedna ženska deva u trećoj godini starosti.

١٤٥٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ الْمُثَنَّى الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ ابْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ لَمَّا وَجَّهَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ وَالَّتِي أَمَرَ اللهُ بِهَا رَسُولَهُ فَمَنْ سُئِلَهَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى وَجْهِهَا فَلْيُعْطِهَا وَمَنْ سُئِلَ فَوْقَهَا فَلَا يُعْطِ فِي أَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ مِنَ الْإِبِلِ فَمَا دُونَهَا مِنَ الْغَنَمِ مِنْ كُلِّ خَمْسٍ شَاةٌ إِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا وَعِشْرِينَ إِلَى خَمْسٍ وَثَلَاثِينَ فَفِيهَا بِنْتُ مَخَاضٍ أُنْثَى فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَثَلَاثِينَ إِلَى خَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ فَفِيهَا بِنْتُ لَبُونٍ

أُنْثَى فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ إِلَى سِتِّينَ فَفِيهَا حِقَّةٌ طَرُوقَةُ الْجَمَلِ فَإِذَا بَلَغَتْ وَاحِدَةً وَسِتِّينَ إِلَى خَمْسٍ وَسَبْعِينَ فَفِيهَا جَذَعَةٌ فَإِذَا بَلَغَتْ يَعْنِي سِتًّا وَسَبْعِينَ إِلَى تِسْعِينَ فَفِيهَا بِنْتَا لَبُونٍ فَإِذَا بَلَغَتْ إِحْدَى وَتِسْعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِيهَا حِقَّتَانِ طَرُوقَتَا الْجَمَلِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بِنْتُ لَبُونٍ وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةٌ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ إِلَّا أَرْبَعٌ مِنَ الْإِبِلِ فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا مِنَ الْإِبِلِ فَفِيهَا شَاةٌ وَفِي صَدَقَةِ الْغَنَمِ فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ شَاةٌ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ شَاتَانِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فَفِيهَا ثَلَاثُ شِيَاهٍ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةٌ فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةُ الرَّجُلِ نَاقِصَةً مِنْ أَرْبَعِينَ شَاةً وَاحِدَةً فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا وَفِي الرِّقَةِ رُبْعُ الْعُشْرِ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةً فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا .

Na krdo od četrdeset šest do šezdeset deva, zekat je jedna deva u četvrtoj godini, parena sa devcem (steona), a od šezdeset jedne deve do sedamdeset pet deva, zekat je deva u petoj godini. Na krdo od sedamdeset šest do devedeset deva, zekat su dvije deve u trećoj godini, a na devedeset jednu devu do sto dvadeset deva, zekat su dvije deve u trećoj godini starosti, parene sa devcem. Kada se krdo poveća iznad sto dvadeset, tada je na svakih daljih četrdeset grla, jedna deva u trećoj godini starosti, a na svakih daljih pedeset grla, jedna deva u četvrtoj godini. Ko ima samo četiri deve, nema na njih zekata, osim ako to hoće njihov vlasnik, a na pet deva, zekat je jedna ovca.

Zekat na sitnu stoku, koja je na ispaši provela više od pola godine jeste: na stado od četrdeset do sto dvadeset ovaca, jedna ovca. Kada se one povećaju iznad sto dvadeset do dvjesto grla, zekat su dvije ovce, a na broj iznad dvjesto pa do tristo, zekat su tri ovce, a kad se povećaju iznad tristo grla, na svaku dalju stotinu daje se po jedna ovca. Ako stadu čovjeka koje je provelo na ispaši više od pola godine, bude manjkala jedna ovca od četrdeset, na njega nema zekata, osim ako to bude htio njegov gospodar.

Na srebro (i novac) zekat je jedna četrdesetina (2,5%), pa ako čovjek ima samo stotinu devedeset drahma, na njega nema zekata, osim ako to hoće (dobrovoljno) njegov gospodar (vlasnik)."[1]

1 Iz hadisa se zaključuje:
– traženi prekomjerni i protuzakoniti iznos zekata ne treba sakupljaču davati. Takvog sakupljača, odnosno rukovodioca, treba staviti na odgovornost ili u najmanju ruku upozoriti na protuzakoniti akt,
– na krdo deva ispod pet grla nema zekata,
– zekat na stoku daje se, ako je ona boravila na ispaši više od pola godine. Ovo je stav Ebu-Hanife i Šafije, dok Malik, Ibni-Hazm i Lejs smatraju, da se na sitnu stoku i deve zekat daje, bile one na ispaši ili se hranile na jaslama i koristile se one za jahanje, oranje ili druge poslove.
Hanefijski pravnik Ebu-Hasan b. Muflis ovaj stav odobrava za deve, a za goveda i ovce kaže, da se zekat daje ako su bile na ispaši više od pola godine.
Ebu-Bekr b. Davud kaže: "Na deve i brave daje se zekat, kako na one, koje su bile na ispaši više od pola godine, tako i na one, koje nisu bile, dok se zekat na goveda daje, samo ako su na ispaši provela više od pola godine.
Po mišljenju većeg broja hanefijskih pravnika, zekat na deve daje se, bile one na ispaši veći dio godine ili ne bile nikako. Nema zekata na deve, koje se koriste za izvjesne poslove i hrane na jaslama. Ovo je mišljenje još Ataa, Hasan Basrija, Neha'ija, Ibni-Džabira, Sufjan Sevrija, Lejsa, Šafije, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Sevra i Ibni-Munzira.

NA IME ZEKATA NE UZIMA SE POSVE OSTARJELO, ĆORAVO (HAJVANČE), A NI MUŽJAK ZA OPLODNJU, OSIM AKO TO HOĆE RUKOVODILAC ZEKATA

باب لَا تُؤْخَذُ فِي الصَّدَقَةِ هَرِمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ وَلَا تَيْسٌ إِلَّا مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ

1455. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah od svoga oca, koji je izjavio da mu je prenio Sumame, kome je pričao Enes, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pisao šta je Allah naredio Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i naveo: "Ne izdvaja se za zekat posve staro goveče, ćoravo, a niti mužjak za oplodnju, osim ako to bude htio rukovodilac kupljenja zekata."

١٤٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِي اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الصَّدَقَةَ الَّتِي أَمَرَ اللهُ رَسُولَهُ ﷺ وَلَا يُخْرَجُ فِي الصَّدَقَةِ هَرِمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ وَلَا تَيْسٌ إِلَّا مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ .

UZIMANJE (ČETVEROMJESEČNE KOZICE) NA IME ZEKATA

باب أَخْذِ الْعَنَاقِ فِي الصَّدَقَةِ

1456. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, kome je saopćio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, a preko drugog seneda; rekao je Lejs da mu je pričao Abdur-Rahman b. Halid, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Abdullaha b. Utbe b. Mes'uda da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao:
"Ebu Bekr, radijallahu anhu, rekao je:
'Takomi Allaha, kada bi mi uskratili četveromjesečnu kozicu koju su davali Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na ime zekata, ja bih se zbog tog uskraćivanja odlučno borio protiv njih.'"

١٤٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ ح وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ ابْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِي اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ وَاللهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنْعِهَا.

U "Bedai'u" se navodi: "Ako se bravi, goveda ili deve tove radi mesa, jahanja ili prenošenja tereta, na njih nema zekata, ali ako se tove radi trgovanja, tada se na njih daje 2,5% zekata, upravo kao na trgovačku robu. Prema tome, na četiri ili manje od četiri deve čija vrijednost iznosi dvadeset grama srebra, daje se na ime zekata pet grama. Ako ih ima pet, ali njihova vrijednost ne iznosi dvadeset grama srebra, na njih se ne daje zekat."
U "Zehiri" stoji: "Ako trgovac, kupivši devu sa ispaše radi preprodaje, ostavi je opet na ispaši veći dio godine i ima je u svom vlasništvu godinu dana, on je dužan dati na nju zekat po stopi zekata na trgovačku robu, a ne kao na deve koje su na ispaši provele više od pola godine",
– zekat na srebro daje se tek kada ga bude dvjesto grama. Na ovu težinu srebra, zekat iznosi 2,5%. Na težinu ispod dvjesto grama zekat se ne daje. Prema tome, na dvjesto grama srebra zekat je pet grama, na četiristo grama zekat je deset grama, na hiljadu grama je dvadeset grama, na deset hiljada grama je dvjesto pedeset grama, na dvadeset hiljada grama je petsto grama, tako da se na svakih dvjesto grama, na ime zekata, daje pet grama.

1457. "To nije", rekao je kasnije Omer, radijallahu anhu, "ništa drugo nego što sam uvidio, da je Allah raširio prsa Ebu-Bekru (nadahnuo ga) za borbu i ja sam se tada uvjerio da je ova borba pravedna."[1]

١٤٥٧. قَالَ عُمَرُ رَضِي اللهُ عَنْهُ فَمَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَأَيْتُ أَنَّ اللهَ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ بِالْقِتَالِ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ .

NA IME ZEKATA SE NE UZIMA OD ČOVJEKA NAJPLEMENITIJA (NAJBOLJA) VRSTA STOKE

بَاب لَا تُؤْخَذُ كَرَائِمُ أَمْوَالِ النَّاسِ فِي الصَّدَقَةِ

1458. PRIČAO NAM JE Umejje b. Bistam, njemu Jezid b. Zurej', kome je prenio Revh b. Kasim od Isma'ila b. Umejje, on od Jahjaa b. Abdullaha b. Sajfija, ovaj od Ebu-Ma'beda, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je slao Mu'aza u Jemen rekao:

"Ti ćeš doći narodu koji se pridržava nebeske knjige. Prvo čemu ćeš ih pozvati, jeste obožavanje samo Allaha, pa kada spoznaju (priznaju) Allaha, obavijesti ih da im je Allah stavio u dužnost pet namaza u toku dana i noći, pa kada budu obavljali namaz, obavijesti ih da im je Allah odredio zekat koji se uzima od njihovih dobara i ustupa njihovim siromasima. Kada se ovom pokore, ubiri zekat od njih i čuvaj se najdragocjenijih dobara toga svijeta!"[2]

١٤٥٨. حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بِسْطَامٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا رَضِي اللهُ عَنْهُ عَلَى الْيَمَنِ قَالَ إِنَّكَ تَقْدَمُ عَلَى قَوْمٍ أَهْلِ كِتَابٍ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللهِ فَإِذَا عَرَفُوا اللهَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ فَإِذَا فَعَلُوا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللهَ فَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِذَا أَطَاعُوا بِهَا فَخُذْ مِنْهُمْ وَتَوَقَّ كَرَائِمَ أَمْوَالِ النَّاسِ .

1 Na ime zekata ne može se davati hajvanče sa mahanom, slabo ili bolesno, ili ono koje u očima svijeta nema pristojnu cijenu, kao što je jarac. Na ime zekata od brava, treba biti ovca od godine dana starosti. Nema zekata na samu telad, ždrebad, na same konje, na kobile ili na samu janjad. Prema mišljenju Buharije, ženska četveromjesečna koza može se uzeti na ime zekata obračunatog na brave.

2 Kako obveznik zekata ne može dati na ime zekata slabo hajvanče, isto tako sakupljač zekata nema pravo da izabire najbolje i najmlječnije goveče, odnosno najdebljeg i najkrupnijeg brava sa najboljim runom.

NEMA ZEKATA NA KRDO ISPOD PET DEVA

بَاب لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ صَدَقَةٌ

1459. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, kome je saopćio Malik, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Ebu-Sa'sa'a Mazinija, on od svoga oca, ovaj od Ebu-Seida, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na imovinu ispod pet veskova datula nema zekata; na imovinu ispod pet evaka srebra nema zekata i na imovinu ispod pet grla deva nema zekata."

١٤٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنَ التَّمْرِ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ مِنَ الْوَرِقِ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ .

ZEKAT NA GOVEDA

بَاب زَكَاةِ الْبَقَرِ

Ebu-Humejd kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:
'Zaista ću vas upoznati o dolasku pred Allaha čovjeka sa kravom koja će rikati.'"
"A kaže se", napominje Buharija, "i koja će mučati."
"Pomažu" (kaže se u Kur'anu), "tj. dižu svoje glasove za pomoć kao što riče krava kada joj štogod treba."

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَأَعْرِفَنَّ مَا جَاءَ اللهَ رَجُلٌ بِبَقَرَةٍ لَهَا خُوَارٌ وَيُقَالُ جُؤَارٌ (تَجْأَرُونَ) تَرْفَعُونَ أَصْوَاتَكُمْ كَمَا تَجْأَرُ الْبَقَرَةُ .

1460. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas, njemu pričao njegov otac, ovome pričao A'meš, prenoseći od Ma'mura b. Suvejda, a on od Ebu-Zerra, radijallahu anhu, koji je rekao: "Prišao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, (kada je bio u hladu Ka'be) i on reče:
'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša!' Ili je rekao: 'Tako mi Jedinog Allaha' ili kao što se zakleo, 'nema nijednog čovjeka koji ima deve, krave ili brave, a ne bude davao njihovo zakonsko

١٤٦٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ أَوْ وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ أَوْ كَمَا حَلَفَ مَا مِنْ رَجُلٍ تَكُونُ لَهُ إِبِلٌ أَوْ بَقَرٌ أَوْ غَنَمٌ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا إِلَّا أُتِيَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْظَمَ

pravo (zekat), a da mu ta stoka neće na Sudnjem danu doći veća i deblja nego što je bila, pa će ga svojim papcima gaziti i svojim rogovima bosti; kada ga pregazi posljednje, odmah se vraća ono prvo, čineći tako sve dok se bude vršio obračun među ljudima.'"

Gornji hadis prenosi i Bukejr od Saliha, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem[1]

مَا تَكُونُ وَأَسْمَنَهُ تَطَؤُهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا كُلَّمَا جَازَتْ أُخْرَاهَا رُدَّتْ عَلَيْهِ أُولَاهَا حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ بُكَيْرٌ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1 Navedeni hadis ukazuje na dužnost dijeljenja zekata na goveda. Tirmizi navodi u svom "Sunenu" da je Mu'az rekao: "Poslao me Vjerovjesnik u Jemen i naredio mi da uzimam jednu junicu u trećoj godini starosti na ime zekata od četrdeset krava, a od trideset da uzimam jedno june u drugoj godini starosti." Ovaj hadis navodi i Hakim i smatra ga vjerodostojnim.
Podijeljena su mišljenja o iznosu zekata na goveda.
Zahirije smatraju da nema zekata na goveda ispod pedeset grla. Prema njihovom mišljenju, na pedeset grla daje se jedna krava, na sto grla dvije i tako na svakih pedeset grla daje se po jedna krava. Na razliku ispod pedeset grla ne daje se zekat.
Poneki pravnici kažu: "Na trideset grla goveda daje se jedno june u drugoj godini starosti, a na četrdeset do četrdeset devet grla isključivo, jedna krava, na pedeset pa do šezdeset devet grla, isključivo daje se jedna krava i još ¼ krave, a na sedamdeset, zekat je jedno june u drugoj godini i junica u trećoj godini starosti."
Ebu-Hanife smatra da se zekat na goveda daje tek kada ih bude trideset. Prema njegovom mišljenju, na trideset grla goveda, koja su na ispaši provela veću polovinu godine, daje se na ime zekata june ili junica u drugoj godini starosti, na četrdeset pa do pedeset devet grla pored juneta u drugoj godini, još na svako jedno povišeno grlo još 1/40 junice u trećoj godini starosti, a kada ta povišena grla izadu na šezdeset živinčadi, daje se pored juneta u drugoj godini još 2/40 junice u trećoj godini starosti.
Ebu-Jusuf i Muhammed, čija se mišljenja kod nas primjenjuju, kažu, da se na pojedinačno povišena grla ne daje zekat, dok ona ne dostignu šezdeset grla na koja treba dati dva juneta ili dvije junice u drugoj godini starosti. Na sedamdeset grla, zekat je jedno june u drugoj i jedno u trećoj godini; na osamdeset grla, dva juneta u trećoj godini; a na devedeset grla, tri juneta u drugoj godini starosti. Na stotinu grla, zekat su dva juneta u drugoj i jedno u trećoj godini starosti. Tako se zekat dalje obračunava kad god se povisi za deset grla, tj. na svakih trideset grla po jedno june u drugoj godini, a na svakih daljih četrdeset grla po jedno june u trećoj godini starosti.
Ovo je mišljenje još halife Alije, Ebu-Seida Hudrija, Ša'bija, Tavusa, Omera, sina Abdul-Aziza, Hasana Basrija, Malika, Šafije i Ahmeda.

DAVANJE ZEKATA (OBIČNE MILOSTINJE) ROĐACIMA

بَاب الزَّكَاةِ عَلَى الْأَقَارِبِ

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "On ima dvije nagrade: nagradu što je pomogao svoga rođaka i nagradu što je dao milostinju."

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَهُ أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَالصَّدَقَةِ.

1461. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu saopćio Malik, prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Talhe da je čuo Enesa b. Malika, radijallahu anhu, kako govori:

"Ebu-Talha je imao u palmovicima imetak veći nego ma koji ensarija u Medini, a najdraže mu od tih njegovih dobara bijaše Bejruha naspram džamije. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ulazio je u njega i u njemu pio dobru vodu. Enes, radijallahu anhu, kaže: 'Kada je objavljen ajet: 'Nagradu pravog dobročinstva nećete postići dok ne podijelite (u dobrotvorne svrhe) od imovine koju volite', Ebu-Talha je pristupio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: 'Allahov Poslaniče! Slavljeni i Uzvišeni Allah kaže: 'Nagradu pravog dobročinstva nećete postići dok ne podijelite nešto od imovine koju volite', a meni je od mojih dobara, uistinu, najdraži Bejruha. Poklanjam ga, u ime Allaha, i nadam se da je on pravo dobročinstvo i zaliha kod Allaha pa postupi sa njim, Allahov Poslaniče, kako ti je Allah pokazao!'

'Bravo! To je imovina koja će napredovati! To je imovina koja će napredovati! Čuo sam šta si rekao i ja uviđam (potrebu) da je pokloniš svojoj rodbini!'

Ebu-Talha je odgovorio: 'Uradit ću tako, Allahov Poslaniče!' Zatim ga je Ebu-Talha razdijelio svojim rođacima i svojim stričevićima.'"

U drugom senedu, Abdullaha b. Jusufa slijedi Revh. Jahja b. Jahja i Isma'il su rekli prenoseći od Malika: "...imovina svakodnevne nagrade..."[1]

١٤٦١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ الْأَنْصَارِ بِالْمَدِينَةِ مَالًا مِنْ نَخْلٍ وَكَانَ أَحَبُّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرُحَاءَ وَكَانَتْ مُسْتَقْبِلَةَ الْمَسْجِدِ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدْخُلُهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٍ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا أُنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) قَامَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ اللهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) وَإِنَّ أَحَبَّ أَمْوَالِي إِلَيَّ بَيْرُحَاءَ وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ أَرْجُو بِرَّهَا وَذُخْرَهَا عِنْدَ اللهِ فَضَعْهَا يَا رَسُولَ اللهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللهُ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَخٍ ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ ذَلِكَ مَالٌ رَابِحٌ وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللهِ فَقَسَمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ تَابَعَهُ رَوْحٌ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَإِسْمَاعِيلُ عَنْ مَالِكٍ رَايِحٌ .

1 Imati u vlasništvu dobar imetak nije mahana. Imovina u rukama dobrog čovjeka može biti korisna i pojedincu i zajednici,

١٤٦٢. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدٌ هُوَ ابْنُ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ ابْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي أَضْحًى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى ثُمَّ انْصَرَفَ فَوَعَظَ النَّاسَ وَأَمَرَهُمْ بِالصَّدَقَةِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ تَصَدَّقُوا فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي رَأَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ فَقُلْنَ وَبِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ تُكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلٍ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلُبِّ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَلَمَّا صَارَ إِلَى مَنْزِلِهِ جَاءَتْ زَيْنَبُ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ تَسْتَأْذِنُ عَلَيْهِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللهِ هَذِهِ زَيْنَبُ فَقَالَ أَيُّ الزَّيَانِبِ فَقِيلَ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ نَعَمْ ائْذَنُوا لَهَا فَأُذِنَ لَهَا قَالَتْ يَا نَبِيَّ اللهِ إِنَّكَ أَمَرْتَ الْيَوْمَ بِالصَّدَقَةِ وَكَانَ عِنْدِي حُلِيٌّ لِي فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ فَزَعَمَ ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهُ وَوَلَدَهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ زَوْجُكِ وَوَلَدُكِ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتِ بِهِ عَلَيْهِمْ .

1462. PRIČAO NAM JE Ibni-Ebi-Merjem, rekavši da mu je saopćio Muhammed b. Dža'fer, kome je prenio Zejd od Ijada b. Abdullaha, on od Ebu-Saida Hudrija, radijallahu anhu:

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je jednog Kurban-bajrama ili Ramazanskog bajrama na musalu. Nakon (obavljenog namaza) okrenuo se i prisutnima održao predavanje, naredio im da dijele od svog imetka, rekavši: 'Ljudi, dijelite od imetka!' Potom je prišao ženama i rekao: 'Skupino žena! Dijelite od imetka! Ja vas većinom vidim među družinom Džehennema!'

'A zašto to, Allahov Poslaniče?' – upitale su one.

'Mnogo proklinjete i nezahvalne ste mužu (i rodu)' – odgovorio je on.

'Skupino žena, nisam vidio da one manjkave pameti i vjere mogu bolje zavesti i odnijeti pamet pametnom i oštroumnom čovjeku od vas', a zatim je otišao. Kada je došao u svoj stan, došla je Zejneba, supruga Ibn-Mes'uda i zatražila dozvolu da uđe kod njega.

'Allahov Poslaniče', rečeno mu je, 'to je Zejneba.'

'Koja Zejneba?' – upitao je on.

'Supruga Ibn-Mes'uda.'

'Dobro, neka uđe' – rekao je on.

Rečeno joj je i ona je ušla, a zatim rekla: 'Vjerovjesniče, ti si danas naredio dijeljenje od imetka. Ja imam svoj nakit i htjela sam da ga podijelim onima kojima treba, a Ibn-Mes'ud misli da su on i njegovo dijete preči da se to njima podijeli."

– vrlina je dogovarati se sa učenim ljudima,
– uvakufljenje postaje važeće na osnovu izjave dobrotvora, pa makar se momentalno i ne izvršila primopredaja uvakufljenog dobra,
– dobrotvor može opunomoćiti drugoga da ispred njega podijeli zekat, milostinju ili rasporedi uvakufljenu imovinu. Malik ovo dozvoljava, pod uvjetom da taj opunomoćenik ne dodijeli ništa sebi, pa makar on bio i siromašan. Drugi pravnici ne stavljaju taj uvjet i smatraju da opunomoćenik može, ako je siromašan, uzeti sebi svu doznačenu mu imovinu,
– imovinski doprinos, pa i uvakufljenje, postaju važeći sa izjavom darovaoca i bez momentanog isticanja uvjeta gdje će se i kako dotična suma utrošiti. Uvjete darovalac može kasnije izjaviti,
– dobrotvor se može javno pohvaliti,
– dati zekat i milostinju svojim rođacima, bolje je nego nekom drugom.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Ibn-Mes'ud je rekao istinu. Tvoj muž i tvoje dijete najpreči su da ih materijalno pomogneš.'"[1]

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– Šafija, Ahmed, Ebu-Jusuf, Muhammed i zahirije, oslanjajući se na ovaj postupak Zejnebe, smatraju da supruga svoj zekat može dati svome siromašnom mužu. Ovi svoj stav potkrepljuju još izjavom Ataa, koji je rekao: "Vjerovjesniku je došla jedna žena i upitala: 'Allahov Poslaniče, ja sam se zavjetovala da podijelim onima kojima treba dvadeset dirhema, a imam siromašnog muža, pa je li mi dozvoljeno da to dam njemu?'"
Hasan Basri, Sevri, Ebu-Hanife, Malik i Ahmed ne dozvoljavaju da supruga da svoj zekat svome mužu. Ovako se prenosi i od halife Omera. Ovi učenjaci smatraju da Zejnebina sadaka spomenuta u navedenom hadisu nije bila zekat, nego obična dobrovoljna milostinja. Oni navode i drugi opširniji hadis o istom slučaju u kome se govori o običnoj milostinji. Osim toga, oni upozoravaju i na izraze u gornjem hadisu "tvome djetetu" a jednoglasno je mišljenje pravnika, da se zekat ne može ni u kom slučaju dati svome djetetu.
Podijeljena su mišljenja o davanju zekata na nakit. Ebu-Hanife i pravnici njegove škole i imam Sevri kažu: "Na nakit izrađen od zlata, odnosno srebra treba davati zekat. Ovog su mišljenja bili još halifa Omer, Ibni-Mes'ud, Abdullah b. Omer, Abdullah b. Abbas, Seid b. Musejjeb, Seid b. Džubejr, Ata, Muhammed b. Sirin, Džabir b. Zejd, Mudžahid, Zuhri, Tavus, Mejmun b. Mihran, Dahhak, Alkame, Esved, Omer b. Abdul-Aziz, Evza'i, Ibni-Munzir, Ibni-Hazm.
Ovi učenjaci svoj stav potkrepljuju brojnim hadisima. Tirmizi sa senedom navodi: "Vjerovjesniku su došle dvije žene koje su na rukama imale zlatne narukvice.
'Jeste li na njih dale zekat?' – upitao ih je Vjerovjesnik.
'Nismo' – odgovorile su žene.
'Želite li da vam Allah na Sudnjem danu dadne nataknuti džehennemske narukvice?'
'Ne' – odgovorile su one. 'Pa podajte odmah na njih zekat!' – rekao je Vjerovjesnik."
Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi kako su neki ashabi ušli u sobu h. Aiše, supruge Vjerovjesnika, i ona im je rekla: "Jednom mi je ušao Allahov Poslanik i vidio na mojoj ruci nekoliko, od srebra izrađenih, burmi (vitica).
'Šta je to?' – upitao je Vjerovjesnik.
'Dala sam ih napraviti, da ti se nakitim' – odgovorila je Aiša.
'A jesi li na njih dala zekat?' – upitao je Vjerovjesnik.
'Nisam' – odgovorila sam.
'Pa tebi je dosta Džehennem!' – rekao je on."
Ovaj je slučaj zabilježio i Hakim u svom "Mustedreku".
Ahmed u svom "Musnedu" navodi da je Esma b. Jezid došla Vjerovjesniku, sa svojom tetkom po ocu, sa zlatnim narukvicama i da ih je Vjerovjesnik upitao:
"Jeste li na te narukvice dale zekat?"
"Nismo" – odgovorile su one.
"Zar ne strahujete da vam Allah ne natakne džehennemske narukvice? Podajte na njih odmah zekat!"
Darekutni u svom "Sunenu" sa senedom navodi, da je Fatima bint Kajs rekla: "Donijela sam Vjerovjesniku ogrlicu u kojoj je bilo sedamdeset miskala zlata i rekla:
'Allahov Poslaniče, uzmi od nje što je propisano.' On je potom uzeo od nje jedan i ¾ miskala."
Ebu-Davud navodi u svom "Sunenu" da je Umm-Selema rekla: "Stavila sam sebi jednom ogrlicu od zlatnika i upitala: 'Allahov Poslaniče, je li ovo gomila blaga?'
'Kada imovina dostigne vrijednost na koju se daje zekat, pa se od nje dade zekat, tada se to ne smatra gomilanjem imovine.'" Ovaj dijalog zabilježio je i Hakim u svom "Mustedreku".
Imam Malik, Ahmed, Ishak i Šafija kažu:
"Na nakit, ma od čega on bio, ne treba davati zekat." Ovo je mišljenje preneseno još od Ibni-Omera, Džabira b. Abdullaha, Aiše, Kasima b. Muhammeda i Ša'bija.
Lejs je rekao: "Nakit koji se stalno nosi, ne podliježe zekatu, ali nakit nabavljen i kupljen iz imovine, koja podliježe zekatu, samo zato da bi se ta imovina štogod umanjila, da ne podlegne zekatskom propisu, nije oslobođen zekata."
Enes kaže: "Zekat na nakit treba dati samo jedne godine i više nikada, ma koliko on bio u vlasništvu dotične osobe."

MUSLIMAN NE DAJE ZEKAT NA SVOG RADNOG KONJA

بَاب لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ صَدَقَةٌ

1463. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da mu je prenio Šu'be od Abdullaha b. Dinara, koji je čuo Sulejmana b. Jesara, kako prenosi od Iraka b. Malika, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je kazao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Muslimanu na njegovog konja i roba nema zekata.'"[2]

١٤٦٣. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ عَنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ وَغُلَامِهِ صَدَقَةٌ .

Ova grupa učenjaka navodi da je Džabir rekao: "Na nakit nema zekata." Ovo je isto rekao i Enes, a Šafija i Bejheki u svojim hadiskim zbirkama navode da je Ibni-Halid pitao Džabira b. Abdullaha da li se daje zekat na nakit.
"Ne daje", odgovorio je Džabir, "pa makar mu vrijednost dostigla hiljadu zlatnika."

2 Drugi muhadisi isti slučaj iznose u svojim hadiskim zbirkama u nešto izmijenjenoj varijanti. Muslim je naveo ovako: "Musliman na svoga momka i svoga konja ne daje zekat." U drugoj verziji Muslim navodi: "Musliman na svoga momka ne daje nikakvu milostinju, osim sadakatul-fitra." Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi: "Na same konje i momka nema zekata, izuzev zekata, sadakatul-fitra na momka." Taberani u svom "Kebiru" sa senedom navodi: "Vjerovjesnik je poslao u Jemen jedno pismo u kome je naveo obavezne i neobavezne dužnosti muslimana, rekavši: 'Musliman za svoga momka i svoga konja nema nikakve zekatske obaveze."
Imam Ahmed u svom "Musnedu" sa senedom navodi:
"Vjerovjesnik je rekao: 'Od samih konja i od momaka ne uzima se zekat.'"
Taberanija u svom "Kebiru" i Bejhekija u svom "Sunenu" sa senedom navode da je Vjerovjesnik rekao: "Nema zekata na same magarce, na same konje i na same momke i goveda koja se koriste za vuču."
Iz navedenog zaključuje se:
– na same konje zekat se ne daje. Ovo je stav Seida b. Musejjeba, Omera b. Abdul-Aziza, Mekhula, Ataa, Ša'bija, Hasan Basrija, Hakema Ibni-Sirina, Sevrija, Zuhrija, Malika, Šafije, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Jusufa i Muhammeda.
Stav ovih učenjaka je da se zekat na same konje, koji su proveli na ispaši više od polovine godine ne daje.
Ibrahim Neha'i, Hamad, Ebu-Hanife i Zufer smatraju i kažu: "Na same kobile dužnost je davati zekat."
Preneseno je da je h. Omer na konje uzimao zekat. On je jednom prilikom Jalau b. Umeje rekao: "Uzmi od četrdeset brava jednu ovcu, a od samih konja ne uzimaj ništa na ime zekata, nego od svakog konja uzmi samo po jedan zlatnik (dinar)."
Džabir je prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Za svakog konja uzima se samo po jedan zlatnik."
Darekutni u svome "Sunenu" navodi: "Halifa Omeru došla je iz Suma jedna grupa ljudi i rekla: 'Mi u svom imetku imamo konja, robova i robinja i voljni smo da na njih dajemo zekat.'
'Ono što je činio moj prethodnik Ebu-Bekr, učinit ću i ja' – kazao je Omer.
Potom se savjetovao sa drugovima Allahovog Poslanika i svi su rekli da je to dobro, samo je h. Alija šutio. Omer ga je upitao zašto šuti, a on odgovorio: 'To je dobro da nije propisane im džizje (vojnica na nemuslimane) koja će im se uzimati poslije tebe.'"
Omer je potom uzeo od svakog konja po deset dirhema, ali je od ove prakse brzo odustao i odredio zekat na svakog konja u iznosu od jednog zlatnika."
Ibrahim Neha'i kaže: "Na konje i kobile koje su zajednički provele na ispaši više od polovine godine i razmnožavaju se, daje se na svako grlo, ako hoćeš, po jedan zlatnik ili deset dirhema, a ako hoćeš možeš prema novčanoj procjeni, tako da se na svakih dvjesto grama novčane vrijednosti daje pet grama."
Kerhija je rekao: "Ako hoće vlasnik konja, on može dati 2,5% novčane vrijednosti po svakom konjskom

NA ROBA NEMA ZEKATA

1464. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Jahja b. Seid od Husejma b. Iraka, kome je pričao njegov otac, prenoseći od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a preko drugog seneda. Pričao mi je Sulejman b. Harb, njemu Vuhejb b. Halid, kome je prenio Husajm b. Irak b. Malik od svoga oca, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Nema zekata na roba i konja."

DIJELJENJE MILOSTINJE SIROČADI

1465. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, kome je prenio Hišam od Jahjaa, on od Hilala b. Ebu-Mejmune, koji kaže da mu je pričao Ata b. Jesar, kako je čuo Ebu-Seida Hudriju, radijallahu anhu, kako priča, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo jednog dana na minber, a mi posjedali oko njega i on reče:
"Ono čega se plašim za vas poslije mene je to, što će vam se dati (otvoriti) dio ovozemnog sjaja i njegova nakita."
Tada jedan čovjek reče: "Allahov Poslaniče, da li sa tim dobrom dolazi i zlo?"

بَاب لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عَبْدِهِ صَدَقَةٌ

١٤٦٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ خُثَيْمِ بْنِ عِرَاكٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ح حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا وُهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ حَدَّثَنَا خُثَيْمُ بْنُ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ صَدَقَةٌ فِي عَبْدِهِ وَلَا فِي فَرَسِهِ.

بَاب الصَّدَقَةِ عَلَى الْيَتَامَى

١٤٦٥. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمِنْبَرِ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ فَقَالَ إِنِّي مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزِينَتِهَا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللهِ أَوَيَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ

grlu, a ako hoće, može dati za svakog konja jedan zlatnik."
U "Džami'ul-Fikhu" stoji: "Na kobile i na ergelu kobila i konja treba davati zekat u iznosu jednog zlatnika po svakom grlu, a neki su pravnici rekli da se može dati 2,50% u valuti novca obračunatog prema njihovoj ukupnoj vrijednosti."
Imam Razi kaže: "Zekat treba davati, makar to bilo na same kobile, a na konje, kada su oni pomiješani sa kobilama."
U "Bedai'u" se ističe: "Konji koji se hrane za jahanje, za vuču ili druge poslove domaćinstva i za borbu na Božijem putu, ne podliježu propisima zekata. Ovo je jednoglasno mišljenje islamskih pravnika. Ako je ergela, sastavljena od konja i kobila, provela na ispaši više od polovine godine, radi rasploda ili trgovanja, na takva se grla mora dati zekat."
U "Muhitu" je navedeno: "Opće je mišljenje, da se zekat ne daje na same kobile, a niti na konje samo za sebe. Na ova grla daje se zekat samo kada su ona zajednički provela na paši više od polovine godine."

Pošto je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, malo zašutio, tom čovjeku je prigovoreno: "Šta je tebi? Govoriš Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on tebi ne govori ništa."
"Tada smo vidjeli", kaže Ebu-Seid, "kako mu se spušta Objava i on obrisa znoj, pa reče:
'Gdje je onaj koji je pitao?' Kao da mu se prvo zahvalio, a potom reče:
'Dobro (samo po sebi) ne donosi zla. Od onoga što ga proklijava i daje proljeće, nekog usmrćuje, a nekom prouzrokuje bolove, dok neko to zelenilo jede i pojede ga toliko da mu se produže bokovi, a potom se okrene samom suncu (legne), pa balega, mokri i opet pase sa uživanjem. Ovozemno dobro je lijepo zelenilo i slatko, pa divan je njegov vlasnik – musliman koji daje od njega doprinos bijedniku, siročetu i potrebnom putniku.' Ili, kao što je to Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'A imovina, koju čovjek bespravno ugrabi, sliči onome koji jede, ali se ne može da najede i ona će protiv njega biti svjedok na Sudnjem danu.'"[1]

فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ فَقِيلَ لَهُ مَا شَأْنُكَ تُكَلِّمُ النَّبِيَّ ﷺ وَلَا يُكَلِّمُكَ فَرَأَيْنَا أَنَّهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ قَالَ فَمَسَحَ عَنْهُ الرُّحَضَاءَ فَقَالَ أَيْنَ السَّائِلُ وَكَأَنَّهُ حَمِدَهُ فَقَالَ إِنَّهُ لَا يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ وَإِنَّ مِمَّا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ يَقْتُلُ أَوْ يُلِمُّ إِلَّا آكِلَةَ الْخَضْرَاءِ أَكَلَتْ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتْ عَيْنَ الشَّمْسِ فَثَلَطَتْ وَبَالَتْ وَرَتَعَتْ وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَنِعْمَ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ مَا أَعْطَى مِنْهُ الْمِسْكِينَ وَالْيَتِيمَ وَابْنَ السَّبِيلِ أَوْ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَإِنَّهُ مَنْ يَأْخُذُهُ بِغَيْرِ حَقِّهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ وَيَكُونُ شَهِيدًا عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

DAVANJE ZEKATA MUŽU I SIROČADI U SKRBNIŠTVU

بَاب الزَّكَاةِ عَلَى الزَّوْجِ وَالْأَيْتَامِ فِي الْحَجْرِ

To prenosi Ebu-Seid od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

قَالَهُ أَبُو سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1466. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs od svoga oca, koji kaže da mu je prenio A'meš, ovome Šekik od Amra b. Harisa, on od Zejnebe, žene Abdullahove, radijallahu anhuma, ispriča,

١٤٦٦ . حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– od gomilanja imovine i nedijeljenja onima kojima je potrebno, nastaje šteta i pojedincu i zajednici. Čovjek umjerenih ambicija ne sakuplja imetak bespravno. On radi i privređuje na pošten način i svaki suvišan novčić odvaja i dijeli onima kojima je potrebno,
– odgovor na postavljeno pitanje treba uvijek prethodno smisliti i o njemu razmisliti,
– egoizam treba uvijek držati u granicama razuma, a suvišak stečene imovine dijeliti onima kojima je potrebno i društveno korisnim ustnanovama,
– egoizam je porok koji uništava čast, obraz i vjeru i pokreće zle snage društva na međusobnu borbu, međusobno zatiranje i uništavanje.

prenoseći od Ebu-Ubejde, on od Amra b. Harisa, ovaj od Zejnebe kćerke Abdullahove, radijallahu anha, da je pričala isto što i Šekik.

"Bio sam", kaže Ebu-Seid, "u džamiji i vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao (ženama): 'Dijelite od imetka, makar u svome nakitu!'"

Zejneba davaše od imetka Abdullahu i siročadi u svom skrbništvu, pa reče Abdullahu:

"Pitaj Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, je li mi dozvoljeno da dijelim tebi i siročadi koja su u mome skrbništvu!"

"Pitaj ti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem" – odgovorio je on.

Ja sam, zatim, otišla do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i pred vratima našla jednu ensarijku. Ona je trebala isto što i ja. Utom je pokraj nas prošao Bilal i mi mu rekosmo:

"Upitaj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da li mi je dozvoljeno da dijelim milostinju svome mužu i siročadi (bratićima i sestrićima) koja su u mom skrbništvu, a za nas ne kazuj", rekle smo mu!

Bilal je ušao i pitao ga, a on je (Bilala) upitao: "Ko su one?"

"Zejneba" – odgovorio je Bilal.

"Koja Zejneba?" – upitao je Vjerovjesnik.

"Žena Abdullahova" – odgovorio je Bilal.

"Da, može", reče on, "ona ima dvije nagrade: nagradu za pomaganje rodbine i nagradu za podijeljeni imovinski doprinos."

قَالَ فَذَكَرْتُهُ لِإِبْرَاهِيمَ ح فَحَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِاللهِ بِمِثْلِهِ سَوَاءً قَالَتْ كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ وَكَانَتْ زَيْنَبُ تُنْفِقُ عَلَى عَبْدِاللهِ وَأَيْتَامٍ فِي حَجْرِهَا قَالَ فَقَالَتْ لِعَبْدِاللهِ سَلْ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَيَجْزِي عَنِّي أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْكَ وَعَلَى أَيْتَامٍ فِي حَجْرِي مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ سَلِي أَنْتِ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَانْطَلَقْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَوَجَدْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى الْبَابِ حَاجَتُهَا مِثْلُ حَاجَتِي فَمَرَّ عَلَيْنَا بِلَالٌ فَقُلْنَا سَلِ النَّبِيَّ ﷺ أَيَجْزِي عَنِّي أَنْ أُنْفِقَ عَلَى زَوْجِي وَأَيْتَامٍ لِي فِي حَجْرِي وَقُلْنَا لَا تُخْبِرْ بِنَا فَدَخَلَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ مَنْ هُمَا قَالَ زَيْنَبُ قَالَ أَيُّ الزَّيَانِبِ قَالَ امْرَأَةُ عَبْدِاللهِ قَالَ نَعَمْ لَهَا أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ .

1467. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebu-Šejbe, rekavši da mu je prenio Abde od Hišama, on od svoga oca, ovaj od Zejnebe bint Umm-Seleme, koja je rekla:

"Rekla sam Allahovom Poslaniku: 'Da li imam nagradu, ako podijelim od imetka sinovima Ebu-Seleme? To su moji sinovi.'

'Dijeli im!', rekao je on, 'i za sve što si im dala, imat ćeš nagradu.'"

١٤٦٧. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَبْدَةُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَلِيَ أَجْرٌ أَنْ أُنْفِقَ عَلَى بَنِي أَبِي سَلَمَةَ إِنَّمَا هُمْ بَنِيَّ فَقَالَ أَنْفِقِي عَلَيْهِمْ فَلَكِ أَجْرُ مَا أَنْفَقْتِ عَلَيْهِمْ .

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: "…I ROBOVIMA, DUŽNICIMA I NA ALLAHOVOM PUTU …"

Od (Abdullaha) Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, prenosi se: "Dozvoljeno je osloboditi roba zekatom od svoje imovine i dati zekat za potrebe hadža." Hasan (Basri) je rekao: "Dozvoljeno je da osoba zekatom otkupi svoga oca (roba) i da zekat dadne borcima na Božijem putu i onome koji ne može (od svojih sredstava) otići na hadž, a potom proučio: 'Zekat pripada siromašnima, pukoj sirotinji…', (do kraja ajeta) '… i kome ga god od njih dadneš, uredu je.'"

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Halid je sebi zadržao svoje pancire na ime Allahovog puta." Od Ebu-Asa prenosi se: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potovario nas je na deve od zekata, radi odlaska na hadž."[1]

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللهِ)

وَيُذْكَرُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُعْتِقُ مِنْ زَكَاةِ مَالِهِ وَيُعْطِي فِي الْحَجِّ وَقَالَ الْحَسَنُ إِنِ اشْتَرَى أَبَاهُ مِنَ الزَّكَاةِ جَازَ وَيُعْطِي فِي الْمُجَاهِدِينَ وَالَّذِي لَمْ يَحُجَّ ثُمَّ تَلَا (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ) الْآيَةَ . فِي أَيِّهَا أَعْطَيْتَ أَجْزَأَتْ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ خَالِدًا احْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ فِي سَبِيلِ اللهِ وَيُذْكَرُ عَنْ أَبِي لَاسٍ حَمَلَنَا النَّبِيُّ ﷺ عَلَى إِبِلِ الصَّدَقَةِ لِلْحَجِّ .

---

1 Cijeli prijevod 61. ajeta, poglavlja "Et-Tevbe" glasi: "Zekat pripada siromašnima, pukoj sirotinji, sakupljačima zekata, onima čija srca treba pridobiti (za islam), robovima da se oslobode, dužnicima, na ime Allahovog puta i putniku koji je ostao bez putnih sredstava."
Prema tome, zekat se može dati samo u svrhe nabrojane u gornjem ajetu. Pod izrazom "i na ime Allahovog puta", misli se na siromašne borce.
Ebu-Seid Hudri prenosi da je Vjerovjesnik rekao: "Bogatom se može dati prihod od zekata, ako je on angažovan na prikupljanju zekata kao službenik, ako je zauzet borbom na Božijem putu, ili ako je zapao u veliki dug." Ovu su izjavu zabilježili u svojim hadiskim zbirkama još Ebu-Davud, Ibni-Madže i Hakim.
Ibni-Abbas i mnogi njegovi suvremenici dozvoljavali su da se na ime zekata otkupi rob i odmah oslobodi.
Bera b. Azib prenosi da je jedan čovjek došao Vjerovjesniku i rekao: "Uputi me na posao koji će me približiti Džennetu, a udaljiti od Džehennema."
"Oprosti roba ili učestvuj u njegovu oslobađanju" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Halid je imao osam pancira, pa su ashabi smatrali da je on dužan dati koji od njih u zekat. Međutim, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je, da je Halid svoje pancire zadržao, ne radi trgovine ili svoje lične želje, nego radi borbe na Božijem putu, baš kao i ostalu potrebnu mu ratnu opremu i konje.

1468. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, kome je saopćio Šu'ajb od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je dijeljenje zekata, pa mu je rečeno: 'Ibni-Džemil, Halid b. Velid i Abbas b. Abdul-Muttalib ga nisu dali.'
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: 'Ibn-Džemil ne poriče zekat, nego je on bio siromah, pa su ga Allah i Njegov Poslanik obogatili. Što se tiče Halida, vi prema njemu činite nepravdu (nasilje). On je kod sebe zadržao svoje pancire i svoju vojnu opremu na ime Allahovog puta, a što se tiče Abbasa b. Abdul-Muttaliba on je stric Allahovog Poslanika , sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je zekat obavezni doprinos i sa njim još toliko.'"
U drugom senedu, A'redža slijedi Ibni-Ebi-Zinad, prenoseći hadis od svoga oca.
Ibni-Ishak je, prenoseći od Ebu-Zinada rekao: "… To isto mi je preneseno od A'redža."[1]

١٤٦٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالصَّدَقَةِ فَقِيلَ مَنَعَ ابْنُ جَمِيلٍ وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا يَنْقِمُ ابْنُ جَمِيلٍ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ فَقِيرًا فَأَغْنَاهُ اللهُ وَرَسُولُهُ وَأَمَّا خَالِدٌ فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا قَدِ احْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ وَأَعْتُدَهُ فِي سَبِيلِ اللهِ وَأَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ فَعَمُّ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَهِيَ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ وَمِثْلُهَا مَعَهَا تَابَعَهُ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ وَقَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ هِيَ عَلَيْهِ وَمِثْلُهَا مَعَهَا وَقَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ حُدِّثْتُ عَنِ الْأَعْرَجِ بِمِثْلِهِ .

1 Za Abbasa, radijallahu anhu, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, garantovao je da će dati dužni iznos zekata, pa i veći, jer je on Hašimija i neće staviti svoj obraz pod noge.
Ibni-Ishak ističe, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio Abbasu davanje zekata za dvije godine. Oslanjajući se na spomenuti slučaj i halifa Omer je jedne sušne godine odgodio ubiranje zekata u nekim pokrajinama i dao ga ubrati tek iduće godine.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– da se zekat daje na trgovačku robu,
– da se zekat na trgovačku robu može dati u vidu robe, a može i preračunati u novcu,
– zekat se može dati ma kojoj grupi korisnika navedenih u 61. ajetu, poglavlja "Et-Tevbe",
– starješina zajednice može sakupljanje zekata privremeno odgoditi, bilo pojedincu bilo većoj grupi ljudi,
– musliman zadužen zekatom može za sebe zadržati potrebno oružje i ostalu vojnu opremu, kao konja i slično,
– sakupljači zekata treba da su povjerljivi ljudi i upućeni u propise sakupljanja zekata,
– upozorenje neuviđavnim na Božije blagodati podarene ljudima,
– dozvoljeno je podvrći kritici onoga koji zanemaruje davanje zekata,
– zekat se ne daje na opremu i stvari potrebne za svakodnevni život i rad čovjeka.

USTEZANJE OD PROŠNJE

بَاب الِاسْتِعْفَافِ عَنِ الْمَسْأَلَةِ

1469. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ataa b. Jezid Lejsija, ovaj od Ebu-Saida Hudrija, radijallahu anhu, da su neke ensarije iskali od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, milostinju i on im je dao. Kasnije su opet tražili, pa im je on ponovo dao, tako da je nestalo imovine kod njega, pa je rekao: "Ono što se nađe od imetka kod mene, neću vam ga uskratiti. Ko želi skroman život i čuvati se harama, Allah će mu dati skromnost, ko želi da bude nepotreban drugima, Allah će ga obogatiti, a ko hoće da bude strpljiv, Allah će ga nadariti strpljivošću. Nije nikome dat vredniji (širi) i bolji dar od strpljivosti."[2]

١٤٦٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ حَتَّى نَفِدَ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللهُ وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ .

1470. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je prenio Malik od Ebuz-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Tako mi Onoga, u Čijoj je ruci moja duša, da neko od vas uzme svoje uže i nosi drva na svojim leđima, bolje mu je nego da dođe čovjeku i zatraži od njega milostinju, svejedno dao mu je on ili ne dao."[3]

١٤٧٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ .

2 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– prosjaku treba dati milostinju, ma koliko je on puta od nas zatražio,
– ljude treba bodriti na strpljivost, kako u dobru tako i u poteškoći,
– prošnja i moljakanje ljudi za milostinju je prezren posao i treba ga se kloniti, a svoje potrebe podmirivati prihodima svoje pošteno stečene zarade,
– posebno se vidi plemenitost, saosjećajnost i darežljivost Vjerovjesnika da je onima kojima je bilo potrebno, davao i svoj posljednji zalogaj.

3 Sadržaj hadisa podstiče na rad i življenje od prihoda svoga rada. Dobivanje ma kakve pomoći ovisi uvijek o volji darovaoca, a njegova ispomoć, koliko ima u sebi dobrote, toliko ima i poniženja za siromaha, a kada on uskrati svoju pomoć siromahu, tu je, pored poniženja, još i izgubljena nada. Radi toga, ashabi, kada bi im pao bič sa deve, nisu tražili da im ga drugi dohvati, nego su sjahivali i sami ga uzimali. Iz hadisa se još zaključuje:
– prošnja može biti haram, a može biti mekruh i konačno mubah. Prošnja je potpuno zabranjena bogatoj osobi, ružno je i pokuđeno da prosi osoba koja se može opskrbiti bez prošnje, a dozvoljeno je siromahu prositi, i to od svojih bližnjih, bilo od rođaka, bilo od poznatih komšija. Zatražiti milostinju jeste dužnost, tek kada se padne u kritičnu i po život opasnu situaciju.

١٤٧١. حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ الْحَطَبِ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا فَيَكُفَّ اللهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ .

1471. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Vuhejb, kome je prenio Hišam od svoga oca, on od Zubejra b. Avvama, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je kazao:
"Da neko od vas uzme uže i donese na svojim leđima breme drva, pa ga proda i Allah mu tako očuva njegov obraz (od sramne prošnje), bolje mu je nego da od ljudi traži milostinju, dali mu je oni ili ne dali."

Prihvatiti bez traženja, dobrovoljno, od nekoga ponuđenu milostinju je dozvoljeno.
Ibni-Mes'ud je prenio da je Vjerovjesnik rekao: "Ko prosi, a ima nešto svoje imovine, doći će na Sudnji dan zguljena, ispucana i krastava lica."
"Vjerovjesniče", rekao je neko od prisutnih, "kolika je to imovina?"
"Pedeset dirhema, odnosno njihova vrijednost u zlatu."
Ovaj su dijalog zabilježili Tirmizi, Nesai i Ibni-Madže, a Hakim ga citira u nešto izmijenjenoj varijanti.
Ebu-Davud i Ibni-Madže zabilježili su u svojim "Sunenima", da je Ebu-Hurejre rekao: "Prošnja je dozvoljena samo: siromahu bez ikakvih sredstava za život, dužniku čiji je dug veći od njegove imovine i zarade, te bolesnom i za rad nesposobnom siromahu."
Bezzar, Ahmed i Taberani navode da je Sevban prenio od Vjerovjesnika slijedeću izjavu: "Ko traži milostinju od svijeta, a nije mu potrebna, ona će mu se staviti na Sudnjem danu na lice kao ruglo i sramota."
Navodi se da su Vjerovjesniku za vrijeme Oprosnog hadža, dok je dijelio sadaku, prišla dva čovjeka i zatražila milostinju. On ih je pogledao, a potom oborio glavu prema zemlji i rekao: "Ako vi hoćete, ja ću vam dati milostinju, samo u njoj nema udjela bogat, snažan i za rad sposoban čovjek."
Ebu-Davud, Nesai i Ibni-Hibban u svojim hadiskim zbirkama zabilježili su, da je Ebu-Seid Hudri prenio od Vjerovjesnika ovu izjavu: "Ko prosi, a ima imovine u vrijednosti četrdeset dirhema, on je za ljude napasnik."
Imam Ahmed u svom "Musnedu" navodi, da je jedna žena poslala Vjerovjesniku svoga sina da ga kao i ostali siromasi zamoli za milostinju. Čovjek je otišao i zatekao Vjerovjesnika na minberu gdje govori: "Ko hoće da skromno živi, čuvajući se harama, Allah će mu omogućiti skromnost, ko hoće da bude materijalno neovisan o drugim, Allah će ga uputiti putem blagostanja, ko traži od svijeta milostinju, a ima pet ukija (dvjesto dirhema) imovine, on je napasnik."
"Pomislio sam u sebi", kaže ovaj: 'Ja imam devu vredniju od pet ukija, a tako isto i moj sin.'"
Taberani u svom "Evsatu" i još poneki muhadisi naveli su da je h. Alija prenio slijedeću Vjerovjesnikovu izjavu:
"Ko traži milostinju, a bogat je, ona će mu se na drugom svijetu pretvoriti u ležaj usijanog džehennemskog kamenja."
"A ko je bogat?" – upitali su prisutni.
"Onaj, ko istog dana ima večeru."
Firasi kaže da je neko pitao Vjerovjesnika za prošnju, pa mu je on odgovorio: "Ne prosi! A ako ti je neophodno da prosiš, prosi od dobrih ljudi."
Aziz b. Omer kaže:
"Vjerovjesniku je došao jedan čovjek i on mu je dao milostinju. Pošto je isti bio već stao na prag vrata, Vjerovjesnik mu reče: 'Da znate kakve su posljedice prosjačenja, ne bi nikad niko nikome otišao i zatražio od njega milostinju.'"

1472. PRIČAO NAM JE Abdan, kome je saopćio Abdullah, njemu prenio Junus od Zuhrija, on od Urve b. Zubejra i Seida b. Musejjeba, da je Hakim b. Hizam, radijallahu anhu, rekao:
"Zatražio sam milostinju od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi je dao. Potom sam opet tražio i on mi je ponovo dao. Kasnije sam opet zatražio, on mi je opet dao, a potom rekao:
'Hakime, ovo materijalno dobro je zeleno (privlačno) i slatko, pa ko ga uzima bez pohlepe za njim, on će u njemu imati blagoslov i napredak, a ko ga uzima iz pohlepe, on u njemu neće imati blagoslova i napretka, i on je poput onoga koji jede, ali ne može da se najede. Ruka koja dijeli (gornja) bolja je od ruke koja prima (donja).'
Hakim je tada rekao: 'Allahov Poslaniče, tako mi Onoga Koji te je poslao sa Istinom, poslije tebe neću nikome ništa uzeti, dok sam god živ.'
Potom Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pozivaše Hakima po milostinju, ali je on ne htjede od njega primiti. Kasnije ga je pozivao i Omer, radijallahu anhu, da mu je dadne, pa je on ni od njega nije htio primiti. Tada je Omer rekao: 'Skupino muslimana! Stavljam vas svjedokom Hakimu, da sam mu nudio njegovo zakonsko pravo od ovoga ratnog plijena, ali ga nije htio prihvatiti.'
I tako je Hakim umro, a nije poslije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ni od koga primio milostinju."[1]

١٤٧٢. و حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ حَكِيمَ ابْنَ حِزَامٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ قَالَ يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى قَالَ حَكِيمٌ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أَرْزَأُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أُفَارِقَ الدُّنْيَا فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْبَى أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا فَقَالَ عُمَرُ إِنِّي أُشْهِدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرِضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْفَيْءِ فَيَأْبَى أَنْ يَأْخُذَهُ فَلَمْ يَرْزَأْ حَكِيمٌ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ حَتَّى تُوُفِّيَ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– nije sramota tražiti materijalnu pomoć od starješine zajednice iz državne, društvene kase,
– nasrtljivi prosjak može se odbiti uz preporuku skromnijeg življenja i strpljenja pri ovozemnim poteškoćama,
– prošnja je dozvoljena samo u krajnjoj potrebi, nuždi i životnoj opasnosti,
– osoba koja ima pri sebi tuđe zakonsko potraživanje, treba ga pravovremeno obaviti i isplatiti, a ako ne prihvaća, ne treba je na to ni siliti,
– materijalno dobro uz darežljivost podstiče na pobožnost i daje napredak u imetku, a to je sreća i na ovom i na budućem svijetu,
– imetak sam po sebi nije vrijedan i nije cilj sam sebi. Materijalno dobro imat će vrijednost, tek kada se to dobro upotrijebi u svrsishodne i dobre poslove i potrebe, bilo pojedinca bilo zajednice. Tome sliči primjer, kada se neko sa malo jela najede, a neko pojede i mnogo, ali ostane gladnog i stomaka i očiju,
– prosjaku treba dati milostinju, a potom mu ukazati na loše posljedice prošnje i uputiti ga na dostojnije zanimanje,
– nije ružno prosjaku uskratiti četvrtu uzastopnu milostinju.

ONAJ KOME JE ALLAH PODARIO NEŠTO BEZ ISKANJA I HLEPNJE

بَاب مَنْ أَعْطَاهُ اللهُ شَيْئًا
مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ وَلَا إِشْرَافِ نَفْسٍ

1473. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu prenio Lejs od Junusa, on od Zuhrija, a ovaj od Salima, da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, rekao:
"Čuo sam Omera gdje kaže: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, davaše mi jedan dar, a ja rekoh: Podaj ga onome, kome je on od mene potrebniji!'
'Uzmi ga!', reče mi on, 'kada ti dođe nešto od ove imovine, a ti ga nisi tražio ni iskao, uzmi ga! A ono što ti ne dođe tako, ne traži ga sebi!'"[1]

١٤٧٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ فَأَقُولُ أَعْطِهِ مَنْ هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ إِذَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا الْمَالِ شَيْءٌ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا سَائِلٍ فَخُذْهُ وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ .

PROŠNJA RADI GOMILANJA IMOVINE

بَاب مَنْ سَأَلَ النَّاسَ تَكَثُّرًا

1474. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, rekavši da mu je prenio Lejs od Ubejdullaha b. Ebi-Dža'fera, koji je čuo Hamzu b. Abdullaha b. Omera, gdje kaže:
"Čuo sam Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, koji je rekao: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je:
Čovjek koji neprestano traži milostinju od svijeta, doći će na Sudnji dan, a na njegovom licu neće biti ni komadića mesa.

١٤٧٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ حَمْزَةَ بْنَ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَسْأَلُ النَّاسَ حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ مُزْعَةُ لَحْمٍ .

1 Nije dozvoljeno primiti poklon, znajući da je darovalac došao do njega nezakonito. U protivnom, preporučljivo je da se poklon primi. Rukovodilac zajednice može dijeliti poklone prema svojoj uviđavnosti iz društvene imovine. Nagradu rukovodioca bolje je primiti, nego je odbiti, samo ako je ona došla iz zakonski poštenog prihoda. U slučaju da je taj poklon nezakonitog prihoda treba ga odbiti.
Poneki kažu da svaku nagradu i poklon ponuđen od rukovodioca zajednice treba primiti, jer je u Kur'anu rečeno: "Ono što vam daje Allahov Poslanik uzmite, a što vam zabranjuje, klonite ga se!"

١٤٧٥. وَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ تَدْنُو يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَبْلُغَ الْعَرَقُ نِصْفَ الْأُذُنِ فَبَيْنَا هُمْ كَذَلِكَ اسْتَغَاثُوا بِآدَمَ ثُمَّ بِمُوسَى ثُمَّ بِمُحَمَّدٍ ﷺ وَزَادَ عَبْدُاللهِ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي جَعْفَرٍ فَيَشْفَعُ لِيُقْضَى بَيْنَ الْخَلْقِ فَيَمْشِي حَتَّى يَأْخُذَ بِحَلْقَةِ الْبَابِ فَيَوْمَئِذٍ يَبْعَثُهُ اللهُ مَقَامًا مَحْمُودًا يَحْمَدُهُ أَهْلُ الْجَمْعِ كُلُّهُمْ وَقَالَ مُعَلَّى حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ مُسْلِمٍ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنْ حَمْزَةَ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَسْأَلَةِ .

1475. Sunce će se na Sudnjem danu, rekao je on, spustiti toliko nisko, da će znoj ljudima dospjeti do polovice ušiju i tada će u takvom stanju moliti za pomoć Adema, zatim Musaa, a potom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem'"
Abdullah (b. Salih) je dodao (u drugom senedu) da mu je pričao Lejs, a njemu Ibni-Ebi-Dža'fer: "... On će se potom zauzeti za otpočinjanje suđenja svijetu, otići će i uzeti za kariku (zvekir) vrata (Dženneta) i tada će ga Allah poslati na visoko pohvalni položaj, a sakupljeni svijet sav će mu zahvaljivati."
Mu'alla je rekao, da mu je prenio Vuhejb od Nu'mana b. Rašida, on od Abdullaha b. Muslima, brata Zuhrijina, ovaj od Hamze koji je čuo Ibni-Omera, radijallahu anhu, gdje prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu o prošnji.

O RIJEČIMA UZVIŠENOG ALLAHA: "NE TRAŽITE MILOSTINJU OD SVIJETA NASRTLJIVO", KOJA JE DONJA GRANICA BOGATSTVA I IZJAVI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "NEMA IMOVINE KOJA ĆE GA UČINITI NEPOTREBNIM DRUGOM"

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا) وَكَمِ الْغِنَى وَقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ

Ovo se zasniva na riječima Allaha, dželle šanuhu: "Zekat pripada onim siromasima koji su zauzeti na Božijem putu. Oni nemaju mogućnosti zarađivanja na zemlji…", do Njegovih riječi: "…Bog to sve dobro zna".[1]

لِقَوْلِ اللهِ تَعَالَى (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ) إِلَى قَوْلِهِ (فَإِنَّ اللهَ بِهِ عَلِيمٌ) .

1476. PRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Minhal, rekavši da je njemu prenio Šu'be od Muhammeda b. Zijada koji je rekao:
"Čuo sam Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, gdje prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: 'Nije puki siromah onaj koga odbije (od vrata) zalogaj-dva, nego je puki siromah onaj koji nema nikakve imovine, a stidi se (zaiskati pomoć), odnosno ne ište od svijeta nasrtljivo.'"

١٤٧٦. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ الْأُكْلَةَ وَالْأُكْلَتَانِ وَلَكِنِ الْمِسْكِينُ الَّذِي لَيْسَ لَهُ غِنًى وَيَسْتَحْيِي أَوْ لَا يَسْأَلُ النَّاسَ إِلْحَافًا .

---

1 Cijeli prijevod kod Buharije djelimično navedenog 273. ajeta, poglavlja "El-Bekare" glasi: "Zekat pripada onim siromasima koji su se žrtvovali na Božijem putu. Oni nemaju mogućnosti da stječu i zarađuju na zemlji. Neupućeni ih, radi njihove skromnosti, smatraju bogatašima. Poznat ćeš ih po izrazu njihovih lica. Oni ne traže od svijeta nasrtljivo. Sve što od dobra učinite, to Allah dobro zna."
Ima nekih ljudi u bijedi i velikoj potrebi, ali im ljudsko dostojanstvo ne dozvoljava prošnju i moljakanje tuđe pomoći. Oni se poznaju po snuždenom i neraspoloženom licu i takve je najpreče pomoći.
Nesefija kaže da se navedeni ajet odnosi na Ashabi-suffe, tj. ashabe koji su živjeli na sofama džamije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini. Njih je bilo četiristo i oni nisu imali ni svojih domova ni svojih porodica, pa su mogli stalno slušati Vjerovjesnikova predavanja, učestvovati u zajedničkom klanjanju s njim i s njim ići u pojedine vojne akcije.
Ibni-Mes'ud je rekao da su Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pitali:
"Allahov Poslaniče, ko je bogat i nezavisan od tuđe materijalne pomoći?"
"Ko ima pedeset dirhema ili njihovu vrijednost u zlatu" – odgovorio je Vjerovjesnik.

١٤٧٧. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُلَيَّةَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنِ ابْنِ أَشْوَعَ عَنِ الشَّعْبِيِّ حَدَّثَنِي كَاتِبُ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنِ اكْتُبْ إِلَيَّ بِشَيْءٍ سَمِعْتَهُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَتَبَ إِلَيْهِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا قِيلَ وَقَالَ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ .

1477. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Isma'il b. Ulejje, koji kaže da mu je prenio Halid Huzai od Ibni-Ešve'a, on od Ša'bija, kome je pričao pisar (Verrad) Mugire b. Šu'be:
"Mu'avija je pisao Mugiru b. Šu'be: 'Napiši nešto što si čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!'
Zatim mu je on napisao: 'Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: Bog vam je pokudio tri vrste posla: rekla-kazala, upropaštavanje imovine i rasipanje imetka.'"[2]

١٤٧٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غُرَيْرٍ الزُّهْرِيُّ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَعْطَى رَسُولُ اللهِ ﷺ رَهْطًا وَأَنَا جَالِسٌ فِيهِمْ قَالَ فَتَرَكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْهُمْ رَجُلًا لَمْ يُعْطِهِ وَهُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ فَقُمْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَسَارَرْتُهُ فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا قَالَ أَوْ مُسْلِمًا قَالَ فَسَكَتُّ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا

1478. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Gurejr Zuhri, rekavši da mu je prenio Ja'kub b. Ibrahim od svoga oca, on od Saliha b. Kejsana, ovaj od Ibni-Šihaba, koji kaže da mu je saopćio Amir b. Sa'd, prenoseći od svoga oca:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dijelio je materijalnu pomoć jednoj grupi ljudi, a ja sam sjedio među njima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izostavio je", rekao je Sa'd, "jednog čovjeka i nije mu dao pomoć, a on mi se od njih najviše sviđao. Ustao sam, prišao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Šta ti imaš protiv toga i toga? Tako mi Allaha, ja ga smatram pravovjernikom!'
'Ili muslimanom' – reče Vjerovjesnik.
'Ja sam tada', kaže Sa'd, 'malo zašutio, a zatim me nadvladalo ono što sam o njemu znao, pa sam

2 Prepričavati tuđe beskorisne izjave, voditi tračeve i širiti alarmantne vijesti je zabranjeno kao i upropaštavanje imovine, bilo svoje, bilo tuđe, nastale nebrigom o njoj, prekomjernim prohtjevima, luksuznim građenjem objekata, luksuznim odijevanjem, hranjenjem i namještanjem, te trošenje imovine u haram poslove, a ne dijeliti je sirotinji i u potrebne dobrotvorne svrhe svoje zajednice.
Iz hadisa se još zaključuje:
– rasipniku, bio on maloljetan ili punoljetan, treba postaviti skrbnika (tutora). Ovo je stav halife Alije, Ibnu-Abbasa, Ibnu-Zubejra, Aiše, Malika, Evza'ija, Ebu-Jusufa, Muhammeda, Šafije, Ahmeda, Ishaka i Ebu-Sevra. Međutim, Neha'i, Ibnu-Sirin, Ebu-Hanife i Zufer kažu: "Nad punoljetnom osobom nema skrbnika",
– vrlina umjerenih materijalnih prohtjeva. Rasipnički i raskošan život konačno dovodi do siromaštva, a ponekad i prosjačkog štapa, dok umjerenost donosi sreću na ovom i budućem svijetu,
– izjavu vjerodostojnog čovjeka treba smatrati punovažnom,
– nauku treba tražiti cijelog života.

rekao: Allahov Poslaniče, šta ti imaš protiv njega? Tako mi Allaha, ja ga smatram pravovjernikom.'
'Ili muslimanom' – reče Vjerovjesnik.
'Opet sam malo šutio', kaže Sa'd, 'i ponovo me nadvladalo ono što sam o njemu znao, pa sam mu rekao: Allahov Poslaniče, šta ti imaš protiv njega? Tako mi Allaha, ja ga smatram pravovjernikom.'
'Muslimanom' – rekao je on.
Tada je Vjerovjesnik kazao: 'Ja ponekad dadnem materijalnu pomoć čovjeku, a drugi mi je draži od njega, bojeći se da se svojim licem ne strovali u vatru (napustivši islam).'"
(U drugom senedu Ja'kub prenosi) od svoga oca, on od Saliha, ovaj od Isma'ila b. Muhammeda da je rekao: "Čuo sam svoga oca gdje to isto izlaže i u svom izlaganju još dodaje: '...I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, udario ga, a on se skupio. Potom mu je Vjerovjesnik rekao: Sa'du, uvaži ovo i okreni (idi)! Ja ponekad dajem materijalnu pomoć čovjeku..."
Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: "'Kubkibu' znači 'prevrnuti naglavačke'. 'Ekebber-redžulu', tj. 'sageo se čovjek', upotrebljava se kada radnja glagola ne pada i ne prelazi na nekoga drugoga. Kada radnja prelazi (na objekat), tada ćeš kazati: 'Kebbehullahu...', tj. 'Allah ga je strovalio (oborio) na njegovo lice'. A 'kebebtuhu ene' znači 'oborio sam ga ja'."

قَالَ أَوْ مُسْلِمًا قَالَ فَسَكَتُّ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي
مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ
وَاللهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا قَالَ أَوْ مُسْلِمًا يَعْنِي فَقَالَ إِنِّي
لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرُهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةَ أَنْ
يُكَبَّ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ وَعَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحٍ
عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ
بِهَذَا فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ فَضَرَبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدِهِ
فَجَمَعَ بَيْنَ عُنُقِي وَكَتِفِي ثُمَّ قَالَ أَقْبِلْ أَيْ سَعْدُ
إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ (فَكُبْكِبُوا)
قُلِبُوا فَكُبُّوا (مُكِبًّا) أَكَبَّ الرَّجُلُ إِذَا كَانَ فِعْلُهُ
غَيْرَ وَاقِعٍ عَلَى أَحَدٍ فَإِذَا وَقَعَ الْفِعْلُ قُلْتَ كَبَّهُ اللهُ
لِوَجْهِهِ وَكَبَبْتُهُ أَنَا .

١٤٧٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَيْسَ الْمِسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللُّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ وَلَكِنِ الْمِسْكِينُ الَّذِي لَا يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ وَلَا يُفْطَنُ بِهِ فَيُتَصَدَّقُ عَلَيْهِ وَلَا يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ .

1479. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Abdullah, rekavši da mu je prenio Malik od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Nije puki siromah onaj, ko obilazi oko svijeta i odbije ga (od vrata) zalogaj-dva ili jedna-dvije datule, nego je puki siromah onaj, koji nema imovine što ga čini nepotrebnim (drugom), a nije ni poznat po svojoj potrebi, pa da mu se udijeli milostinja i ne stoji tražeći milostinju."

١٤٨٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ ثُمَّ يَغْدُوَ أَحْسِبُهُ قَالَ إِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَطِبَ فَيَبِيعَ فَيَأْكُلَ وَيَتَصَدَّقَ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ أَكْبَرُ مِنَ الزُّهْرِيِّ وَهُوَ قَدْ أَدْرَكَ ابْنَ عُمَرَ .

1480. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas, njemu A'meš od Ebu-Saliha, koji prenosi od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Da neko od vas uzme svoje uže i porani (jutrom)", mislim, kaže Ebu-Hurejre, da je kazao, "do onog brda, pa nabere drva, proda ih i nešto pojede, a nešto podijeli, bolje mu je, nego da traži milostinju od svijeta."
Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: "Salih b. Kejsan (spomenut u senedu) stariji je od Zuhrije i mogao je zapamtiti i čuti lično Abdullaha b. Omera."

بَاب خَرْصِ الثَّمَرِ

O PROCJENJIVANJU DATULA NA STABLU

١٤٨١. حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبَّاسٍ السَّاعِدِيِّ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ غَزْوَةَ تَبُوكَ فَلَمَّا جَاءَ وَادِيَ الْقُرَى إِذَا امْرَأَةٌ فِي حَدِيقَةٍ لَهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَصْحَابِهِ اخْرُصُوا وَخَرَصَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَشَرَةَ أَوْسُقٍ فَقَالَ لَهَا أَحْصِي

1481. PRIČAO NAM JE Sehl b. Bekkar, rekavši da mu je prenio Vuhejb od Amra b. Jahjaa, on od Abbasa Sa'idija, ovaj od Ebu-Humejda Sa'idija, radijallahu anhu, koji je kazao:
"Krenuli smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u borbu na Tebuk. U Vadil-Kura (mjesto) bila je jedna žena u svojoj bašči i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče svojim drugovima: 'Procijenite plod!'

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, procijenio je na deset veskova i ženi rekao: 'Broji koliko će od nje biti!' Kada smo došli na Tebuk, kazao je: 'Noćas će puhnuti jak vjetar i neka niko od vas nipošto ne ustaje. Ko ima devu, neka je sveže', pa smo ih povezali. Jak vjetar je zapuhao i jedan čovjek je ustao, pa ga je vjetar bacio na brdo Tajj. Vladar Ejle poklonio je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, jednu bijelu mazgu (Duldul), zaogrnuo je ogrtačem (poslao mu je) i pisao mu o njihovom primirju (da pristaje na džizju). Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri povratku stigao ponovo u Vadil-Kura, upitao je onu ženu: 'Koliki je prihod dala bašča?' 'Deset veskova', odgovorila je ona, 'kako je i procijenio Allahov Poslanik , sallallahu alejhi ve sellem'

Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ja žurim u Medinu, pa ko hoće od vas da ide sa mnom, neka požuri!'"

"Ibni-Bekkar", kaže Buharija, "rekao je otprilike ovo: 'Pošto se približio Medini (i ugledao je), uzviknuo je: Ovo je Taba! A kada je ugledao Uhud, rekao je: 'To je brdašce koje nas voli i koje mi volimo! Hoćete li da vas obavijestim o najboljim ensarijskim kućama?'

'Hoćemo' – rekli su.

'Kuće Benu-Nedždžara, zatim kuće Benu-Abdul Ešhela, te kuće Benu-Saide, odnosno kuće Benu-Harisa b. Hazredža, a i o svim ostalim ensarijskim domovima mišljaše on dobro.'"

مَا يَخْرُجُ مِنْهَا فَلَمَّا أَتَيْنَا تَبُوكَ قَالَ أَمَا إِنَّهَا سَتَهُبُّ اللَّيْلَةَ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَلَا يَقُومَنَّ أَحَدٌ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ بَعِيرٌ فَلْيَعْقِلْهُ فَعَقَلْنَاهَا وَهَبَّتْ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَقَامَ رَجُلٌ فَأَلْقَتْهُ بِجَبَلِ طَيِّءٍ وَأَهْدَى مَلِكُ أَيْلَةَ لِلنَّبِيِّ ﷺ بَغْلَةً بَيْضَاءَ وَكَسَاهُ بُرْدًا وَكَتَبَ لَهُ بِبَحْرِهِمْ فَلَمَّا أَتَى وَادِيَ الْقُرَى قَالَ لِلْمَرْأَةِ كَمْ جَاءَ حَدِيقَتُكِ قَالَتْ عَشَرَةَ أَوْسُقٍ خَرْصَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي مُتَعَجِّلٌ إِلَى الْمَدِينَةِ فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَعَجَّلَ مَعِي فَلْيَتَعَجَّلْ فَلَمَّا قَالَ ابْنُ بَكَّارٍ كَلِمَةً مَعْنَاهَا أَشْرَفَ عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ هَذِهِ طَابَةُ فَلَمَّا رَأَى أُحُدًا قَالَ هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ دُورِ الْأَنْصَارِ قَالُوا بَلَى قَالَ دُورُ بَنِي النَّجَّارِ ثُمَّ دُورُ بَنِي عَبْدِالْأَشْهَلِ ثُمَّ دُورُ بَنِي سَاعِدَةَ أَوْ دُورُ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ وَفِي كُلِّ دُورِ الْأَنْصَارِ يَعْنِي خَيْرًا

١٤٨٢. وَقَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ حَدَّثَنِي عَمْرٌو ثُمَّ دَارُ بَنِي الْحَارِثِ ثُمَّ بَنِي سَاعِدَةَ وَقَالَ سُلَيْمَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ عَنْ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أُحُدٌ جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ قَالَ أَبُو عَبْد الله كُلُّ بُسْتَانٍ عَلَيْهِ حَائِطٌ فَهُوَ حَدِيقَةٌ وَمَا لَمْ يَكُنْ عَلَيْهِ حَائِطٌ لَمْ يُقَلْ حَدِيقَةٌ .

1482. Sulejman b. Bilal kaže, da mu je pričao Amr: "...potom kuća Benu-Harisa, a zatim Benu-Saide..." Sulejman još jednom prenosi od Sa'da b. Seida, on od Umara b. Gazije, ovaj od Abbasa, on od svoga oca, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Uhud je brdo koje nas voli i koje mi volimo..."
Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: "Svaki vrt sa ogradom je bašča, a bez ograde se ne zove bašča."[1]

1 Raznolika su mišljenja pravnika o procjenjivanju voća na stablu. Zuhri, Ata, Hasan Basri, Amir b. Dinar, Mervan, Hasan b. Muhammed, Šafija, Ahmed, Ibni-Sevr i još poneki dozvoljavaju procjenu palmi i grožđa, kada im se ukažu i oforme plodovi.
Ibni-Rušd kaže da većina pravnika dozvoljava procjenu voća na stablu, tek kada je ono sazrelo toliko da se može jesti.
Davud je izjavio: "Samo plod palme može se procjenjivati na stablu." Šafija kaže: "Procjena je dozvoljena kod palmi i vinograda, a ne kod usjeva."
Držeći se strogo postupka Vjerovjesnika, Šurejh i Zuhri dozvoljavaju procjenjivanje plodova samo kod palmovika, dok najveći broj pravnika dozvoljava još samo kod grožđa. Buharija opet dozvoljava vršenje procjene svakog roda i ploda koji se može koristiti u sirovom, tj. svježem i u suhom obliku.
Procijenjeno voće i usjevi ostaju i dalje u posjedu svoga gospodara, a ako bi oni bili uništeni usljed elementarnih nepogoda, vlasnik nije dužan dati na njih zekat.
Tirmizi u svom "Sunenu" sa senedom navodi: "Vjerovjesnik je naredio da se vinograd procjenjuje poput palmovika i da se zekat od njega uzima u rezaćijama, baš kao što se zekat uzima od palmi u datulama.
Procjenjivanje voća na stablu utvrđeno je izjavom i praksom Vjerovjesnika. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, imao je svoje procjenitelje.
Ebu-Davud navodi da je Aiša rekla: "Vjerovjesnik je poslao u Hajber Abdullaha b. Revaha i on je Jevrejima, radi davanja džizje, izvršio procjenu uroda palmovika čiji se plod nije počeo još jesti."
Prema drugim podacima, Ibni-Revaha je poslan u Hajber, kada su Jevreji bili savladani i pokoreni i on im je izvršio procjenu uroda palmovika i ostalog voća na hiljadu četrdeset veskova, zajamčivši im polovinu toga iznosa.
Procjenitelj treba biti vješt i povjerljiv i procjenu vršiti u prisutnosti vlasnika posjeda i još jednog ili dvojice uglednih ljudi.
Ša'bi, Sevri, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed kažu: "Vršiti procjenu voća i usjeva je mekruh."
Ebu-Hanife, Jusuf i Muhammed rekli su: "Procjena je nesigurna i nema zakonske podloge." Oni se drže, pored Buharijinog navoda još i kasnije izjave Džabira b. Semure: "Vjerovjesnik je zabranio prodaju svih vrsta plodova putem procjene." Procjena je samo približno utvrđivanje količine roda, u čemu se može lahko pogriješiti. Džabirova izjava derogirala je raniju praksu.
Iz hadisa se zaključuje još:
– Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, mudžiza o predskazivanju dolaska orkana,
– vrijednost Medine, Uhuda i pojedinih porodica u Medini,
– dozvoljava se razmjena poklona sa nemuslimanima.
Ibnul-Arebi kaže: "Utvrđeno je da je Vjerovjesnik davao procjenjivanje ploda palmovika samo jevrejskih, a što se tiče muslimana, on im nije činio procjene. Njima se uzimala desetina, odnosno petina od suhih datula prema njihovom iskazu."

O DESETINI NA PRIHOD SA ZEMLJOM KOJA SE NATAPA OBORINAMA I TEKUĆOM VODOM

بَاب الْعُشْرِ فِيمَا يُسْقَى مِنْ مَاءِ السَّمَاءِ وَبِالْمَاءِ الْجَارِي

Omer b. Abdil-Aziz je smatrao da se ništa ne daje na med.[1]

وَلَمْ يَرَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ فِي الْعَسَلِ شَيْئًا .

1483. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebi-Merjem, rekavši da mu je prenio Abdullah b. Vehb od Junusa b. Jezida koji je prenio od Zuhrija, on od Saliha b. Abdullaha, ovaj od svoga oca, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Desetina je na prihod sa zemlje, koju natapaju oborine i izvori (tekuća voda) ili je močvarna, a polovina od desetine je na prihod sa zemlje koja se natapa vještački."
Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: "Ovo je objašnjenje prvog prenosioca (Abdullaha b. Omeru) i kod njega nije određen iznos prihoda, tj. u izjavi (Abdullaha) Ibni-Omera:
'Na prihod zemlje koju natapa kiša i…', a to je objašnjeno u ovom slijedećm hadisu, tj. određen je iznos. Dodatak (ili povećanje) u tekstu se uvažava, a jasan hadis po nekoj odluci je preči od nejasnog, samo ako mu je prenosilac postojano uvjerljiv. Tako je Fadl b. Abbas prenio da nije

١٤٨٣. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعُشْرُ وَمَا سُقِيَ بِالنَّضْحِ نِصْفُ الْعُشْرِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ هَذَا تَفْسِيرُ الْأَوَّلِ لِأَنَّهُ لَمْ يُوَقِّتْ فِي الْأَوَّلِ يَعْنِي حَدِيثَ ابْنِ عُمَرَ وَفِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ الْعُشْرُ وَبَيَّنَ فِي هَذَا وَوَقَّتَ وَالزِّيَادَةُ مَقْبُولَةٌ وَالْمُفَسَّرُ يَقْضِي عَلَى الْمُبْهَمِ إِذَا رَوَاهُ أَهْلُ الثَّبَتِ كَمَا رَوَى الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يُصَلِّ فِي الْكَعْبَةِ وَقَالَ بِلَالٌ قَدْ صَلَّى فَأُخِذَ بِقَوْلِ بِلَالٍ وَتُرِكَ قَوْلُ الْفَضْلِ .

1 Zekat treba davati na med bilo ga malo ili mnogo po mišljenju Ahmeda i Ishaka, dok Ebu-Hanife kaže: "Zekat se daje samo na med pčele koje se nalaze na zemlji ušriji (zemlja od čijeg se prihoda daje desetina), dok za one na zemlji haradžiji (zemlja na koju se daje porez po dunumu) nema zekata, ma koliko bilo meda."
Bejheki navodi hadis u kome Ebu-Hurejre kaže: "Vjerovjesnik je pisao u Jemen da se od meda uzima desetina."
Istomišljenici Omera b. Abdil-Aziza su Malik, Šafija, Sufjan Sevri, Muhammed b. Abdur-Rahman, Kasim b. Salih, Davud, Abdullah b. Omer i Mugire b. Hakim.
Ibni-Mugire kaže: "Ebu-Hanife smatra, da se na med pčela sa zemlje ušrije daje desetina, bilo ga mnogo ili malo."
Od Ebu-Jusufa i Muhammeda preneseno je mišljenje da na med ispod pet veskova težine nema desetina. Prema izloženom, po mišljenju Ebu-Hanife od meda se daje desetina meda pčela sa ušrije, bez obzira na količinu meda, a po mišljenju Ebu-Jusufa i Muhammeda tek kada količina meda iznosi pet veskova, a to je deset ritlova. Jedan ritl iznosi 144 dirhema ili 449,28 grama. Prema tome, deset ritlova iznosi pet kilograma meda.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Ka'bi, dok Bilal kaže da je klanjao, pa se uvažila Bilalova izjava, a izjava Fadlova odbačena.'"[2]

2 Ebu-Hanife, držeći se kod Buharije navedenog hadisa, smatra da se zekat daje na sve zemljoradničke proizvode bilo ih malo ili mnogo i to u vrijeme navedeno u ajetu: "Podajte onima kojima je potrebno, ono na što imaju zakonsko pravo u vrijeme žetve usjeva!" Po mišljenju Ebu-Hanife, zekat se daje na sve vrste žitarica i voća, pa i na šećernu trsku. Prema tome, zekata nema na drva, perzijsku trstiku, sijeno, slamu, suho lišće i ostalu stočnu hranu.
Mišljenje Ebu-Hanife prihvatili su još Ibrahim Neha'i, Mudžahid, Hammad, Zufer i Ebu-Davud. Muslim navodi da je Džabir rekao: "Na datule i žito ispod pet veskova nema zekata." Navedene izjave, hanefije uvažavaju uz napomenu da se one odnose samo na datule i žito u trgovanju i trgovini kao trgovačkoj robi. Ovako treba shvatiti i izjavu Džabira koja u prijevodu glasi: "Zekata nema na prihod žita dok ono ne izađe na pet veskova, a kada izađe na pet veskova od njega se daje zekat."
Ebu-Jusuf i Muhammed kažu: "Dužnost je dati zekat na dugotrajnije plodove, kao i na one koji se teže kvare, kada oni dostignu pet veskova." Prema tome, zekata nema na povrće, dinje, lubenice, krastavice i slično.
Imam Muhammed je izjavio: "Nema zekata na dunje, smokve, jabuke, kruške, sirove šljive i kajsije."
U "Jenabi'u" stoji: "Zekat treba dati na svaki plod koji može trajati jednu godinu, a da se ne pokvari, kao što su orasi, bademi, fustuci, lješnici i slično."
U "Mebsutu" je navedeno da hanefijski imami Muhammed i Jusuf smatraju da zekat treba davati na orahe i bademe, dok davanje zekata na fustuke jeste stav samo Ebu-Jusufa.
Prema mišljenju imama Muhammeda, zekat se ne daje od bijelog i crvenog luka, jabuka, šljiva neosušenih, od sjemena dinja i lubenica, krastavica i svih drugih sjemena izuzev žita.
Zekat se daje na sjeme konoplje, a ne na njenu stabljiku, na kim i kimovo sjeme i na gorušicu, jer su to zrnasti proizvodi i kao takvi spadaju u žito.
U "Muhitu" stoji: "Nema desetine na rastinje koje je čvrsto vezano svojim korijenom za zemlju, kao što su stabla palmi i ostalog drveća voća i običnog drugog šumskog drveća."
Jednoglasno mišljenje svih pravnika traži da se zekat daje na pšenicu, ječam, proso, kukuruz, raž, leću, grah i grašak.
Mnogi pravnici smatraju da zekat treba davati na svaki prihod od zemlje koji se mjeri veskom ili sa'om, a pravnici Iraka dodaju još: "…i može se uskladištiti i sušiti".
Malik se o pitanju davanja zekata na žitarice ponajviše slaže sa Šafijom i smatra da se zekat treba davati još od vučijeg graha, simsima, masline, od lanenog sjemena i sjemena od uljane repe.
Ahmed b. Hanbel kaže: "Zekat treba davati na sve zrnaste proizvode i voće koje može stajati duže vremena, sušiti se i koje se mjeri vagom, služili oni neposredno za ishranu ljudi ili ne služili. Tako se zekat daje na pšenicu, ječam, raž, kukuruz, proso, krupnik-pšenicu, mak, laneno sjeme, sjeme krastavica, rotkvice, na simsim, na hurme, rezaćije, bademe, lješnike, fustuke i orahe, a ne daje se na smokve, jabuke, kruške, sirove šljive, kajsije, krastavice, patlidžane, paradajz, na mrkvu i cvijeće."
Hammad b. Ebi-Sulejman smatra da se zekat daje na sve vrste zrnastog žita, na povrće i plodove od voća.
Abdarija je prenio od Sevrija i Ibni-Ebi-Lejla da se zekat daje samo na hurme, rezaćije, pšenicu i ječam, a Ibnul-Uzza je prenio od Evza'ija da se zekat ne daje na masline.
Zuhri i Hasan Basri kažu da se zekat daje, osim na žitarice još, i na zelen – povrće kada ga ima dvjesto dirhema vrijednosti.
Davud Zahiri i pravnici njegove škole kažu: "Zekat se daje na sve prihode koji se mjere veskom (vagom), tek kada ih bude pet veskova, tj. hiljadu kilograma, a na one koji se ne mjere vagom zekat se daje, bilo ih mnogo ili malo."

NA POLJOPRIVREDNI DOHODAK ISPOD PET VESKOVA NEMA ZEKATA

باب لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ

1484. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, kome je pričao Malik, ovome Muhammed b. Abdullah b. Abdur-Rahman b. Ebi-Sa'sa'a, prenoseći od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Na imovinu manju od pet veskova nema zekata i na manje od pet grla deva i na manje od pet ukijja srebra."
Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: "Ovo je komentar prvog prenosioca (Ibn-Abdullaha) kada kaže: 'Na imovinu ispod pet veskova nema zekata', što nije dovoljno objašnjeno, a u islamskoj nauci se uzima uvijek ono što su sigurni ljudi dodali, odnosno objasnili."

١٤٨٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا مَالِكٌ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ فِيمَا أَقَلُّ مِنْ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ وَلَا فِي أَقَلَّ مِنْ خَمْسَةٍ مِنَ الْإِبِلِ الذَّوْدِ صَدَقَةٌ وَلَا فِي أَقَلَّ مِنْ خَمْسِ أَوَاقٍ مِنَ الْوَرِقِ صَدَقَةٌ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ هَذَا تَفْسِيرُ الْأَوَّلِ إِذَا قَالَ لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ وَيُؤْخَذُ أَبَدًا فِي الْعِلْمِ بِمَا زَادَ أَهْلُ الثَّبَتِ أَوْ بَيَّنُوا .

UZIMANJE ZEKATA OD DATULA PRILIKOM BRANJA PALMI, I DA LI JE DJETETU DOZVOLJENO UZIMATI DATULE DATE KAO ZEKAT?

باب أَخْذِ صَدَقَةِ التَّمْرِ عِنْدَ صِرَامِ النَّخْلِ وَهَلْ يُتْرَكُ الصَّبِيُّ فَيَمَسُّ تَمْرَ الصَّدَقَةِ

1485. PRIČAO NAM JE Umer b. Muhammed b. Hasan Esedi, njemu prenio njegov otac, rekavši da mu je pričao Ibrahim b. Tahman, prenoseći od Muhammeda b. Zijada, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je izjavio:
"Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donosili su datule prilikom branja palmi: svako je donosio svoje datule tako da je kod njega (u džamiji) bila gomila datula, pa su se Hasan i Husein, radijallahu anhuma, počeli igrati sa tim datulama, a jedan od njih je uzeo jednu datulu i stavio je u usta, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je vidio, izvadio mu je iz usta i rekao:
'Zar ne znaš da Muhammedov rod ne jede zekat?'"[1]

١٤٨٥. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُؤْتَى بِالتَّمْرِ عِنْدَ صِرَامِ النَّخْلِ فَيَجِيءُ هَذَا بِتَمْرِهِ وَهَذَا مِنْ تَمْرِهِ حَتَّى يَصِيرَ عِنْدَهُ كَوْمًا مِنْ تَمْرٍ فَجَعَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَلْعَبَانِ بِذَلِكَ التَّمْرِ فَأَخَذَ أَحَدُهُمَا تَمْرَةً فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَخْرَجَهَا مِنْ فِيهِ فَقَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ آلَ مُحَمَّدٍ ﷺ لَا يَأْكُلُونَ الصَّدَقَةَ .

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

KO PRODA SVOJE PLODOVE, ILI PALMOVIK ILI ZEMLJU ILI USJEVE NA KOJIM JE VEĆ UTVRĐENA OBAVEZA DAVANJA DESETINE ILI ZEKATA I IZVRŠI OBAVEZU ZEKATA IZ DRUGIH PLODOVA (ILI STVARI KOJE NIJE PRODAO) ILI KO PRODA SVOJE PLODOVE NA KOJIMA NE POSTOJI OBAVEZA ZEKATA

بَاب مَنْ بَاعَ ثِمَارَهُ أَوْ نَخْلَهُ أَوْ أَرْضَهُ أَوْ زَرْعَهُ وَقَدْ وَجَبَ فِيهِ الْعُشْرُ أَو الصَّدَقَةُ فَأَدَّى الزَّكَاةَ مِنْ غَيْرِهِ أَوْ بَاعَ ثِمَارَهُ وَلَمْ تَجِبْ فِيهِ الصَّدَقَةُ

i o izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Ne prodajte nikakav plod dok ne sazrije!" "Vjerovjesnik", rekao je Buharija, "nije nikom zabranjivao prodavanje nakon sazrijevanja ploda, a nije posebno istakao onog koji je zadužen zekatom, mimo onoga koji nije njime zadužen."

وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ لَا تَبِيعُوا الثَّمَرَةَ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهَا فَلَمْ يَحْظُرِ الْبَيْعَ بَعْدَ الصَّلَاحِ عَلَى أَحَدٍ وَلَمْ يَخُصَّ مَنْ وَجَبَ عَلَيْهِ الزَّكَاةُ مِمَّنْ لَمْ تَجِبْ .

1486. PRIČAO NAM JE Hadždžadž, njemu Šu'be, kome je rekao Abdullah b. Dinar:
"Čuo sam (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhuma, gdje kaže: 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je prodavanje ploda dok ne sazri.'"
Kada je Ibni-Omer upitan o zrelosti ploda, odgovorio je:
"Kada od njega ode opasnost."

١٤٨٦. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ دِينَارٍ سَمِعْتُا ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعِ الثَّمَرَةِ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهَا وَكَانَ إِذَا سُئِلَ عَنْ صَلَاحِهَا قَالَ حَتَّى تَذْهَبَ عَاهَتُهُ .

– Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom rodu nije dozvoljeno koristiti nikakav imovinski doprinos za svoje lične potrebe,
– zekat od voća i od zemljoradničkih prihoda uzima se prilikom berbe prije odbijanja troškova obrade u smislu kur'anskog ajeta: "Dajte onome kome treba njegovo zakonsko pravo na dan žetve!",
– džamija se koristi, osim za klanjanje, još i za privremeno uskladištavanje prikupljenog zekata i dijeljenje, održavanje predavanja, primanje delegacije, suđenje i druge poslove korisne za islamsku zajednicu. Mekruh je da džamiju koristi pojedinac za svoje lične interese, a posebno za obavljanje krojenja, trgovanja i tome slično,
– djeci je dozvoljeno ulaziti u džamiju,
– o poslovima koji su zabranjeni starijim treba upoznavati i djecu i od njih ih odvraćati još u maloljetnim danima. Šta nije dozvoljeno činiti ljudima, treba zabranjivati i djeci kako bi u danima punoljetnosti bili priviknuti na islamski život,
– staratelj i roditelj dužni su brinuti se o radu i vladanju svoje djece, pa i za ono što jedu, stalno ih odvraćati od zla, a upućivati na dobro i osposobljavati ih za pristojan i samostalan islamski život.

١٤٨٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعِ الثِّمَارِ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهَا .

1487. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf rekavši da mu je prenio Lejs, njemu Halid b. Jezid od Ataa b. Ebi-Rebaha, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio prodavanje plodova, dok ne budu sazreli.

١٤٨٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ الثِّمَارِ حَتَّى تُزْهِيَ قَالَ حَتَّى تَحْمَارَّ .

1488. PRIČAO NAM JE Kutejbe, prenoseći od Malika, on od Humejda, ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio prodavanje plodova dok oni ne dobiju dobru uobičajenu svoju boju (počnu zreti), dok dobro ne pocrvene (porumene) rekao je on.[1]

1 Voću ne prijeti propast i opasnost, kada ono dobije slador, ne skuplja usta pri jedenju, plod omekša i košpica otvrdne i dobije svoju uobičajenu boju zrelog ploda. Kupoprodaja ovakvog voća je dozvoljena, jer ono, i pored eventualnih elementarnih nepogoda, neće biti posve uništeno. Kupoprodaja plodova u ranijoj nekoj fazi nije dozvoljena.
Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– ko proda voćnjak sa tek sazrelim palmama ili zemlju sa zrelim usjevom na njoj, on je dužan dati zekat na urod tih palmi, odnosno usjev, osim ako se na taj izdatak obaveže kupac prilikom kupoprodaje zemljišta. Ovo je stav Malika. Ebu-Hanife kaže: "Ako u konkretnom slučaju nije ništa ugovoreno, kupac ima pravo odabiranja: da li da uvaži kupoprodaju ili da zemljište vrati natrag prodavaču."
Sakupljač zekata uzet će desetinu od osušenih datula, odnosno voća, a kupac će, za naknadu predane desetine sakupljaču, obratiti se prodavaču.
Šafija po jednoj verziji smatra da je spomenuta kupoprodaja nezakonita, jer je prodavač prodao ono što je stvarno u njegovom vlasništvu i ono što nije, a to je zekat – koji se smatra sirotinjskim dijelom.
Malik, Ebu-Hanife i Šafija u kasnijoj verziji, kažu: "Vlasniku je dozvoljeno prodati stabla u palmoviku na kojima rod nije počeo još zreti, samo će zekatom za tu godinu biti obavezan kupac palmovika, i to na osnovu sadržaja ajeta: "Podajte siromahu ono njegovo pravo u doba žetve – berbe!"
Islam je zabranio kupoprodaju nezrelog voća i usjeva, jer bi oni do zrenja i branja mogli propasti i kupac bi se materijalno oštetio, dok je kupoprodaja stabala, upravo voćnjaka u vremenu nedozrelog voća, potpuno dozvoljena, jer tu ipak postoji neka kasnija korist od tog voćnjaka,
– dozvoljeno je prodati plod palmovika ili žitarice zadužene zekatom i prije davanja zekata od njih. Zekat na ovakav plod daje, po mišljenju Malika i Lejsa, prodavač, izuzev ako je prilikom kupoprodaje zekat uvjetovan kupcu. Međutim, imami Ahmed, Sevri i Evza'i ovim zekatom, u svakom slučaju, obavezuju samo prodavača.

DA LI SE MOŽE KUPITI SVOJA, RANIJE NEKOM DATA, SADAKA

Nema štete da neko drugi kupi njegov zekat, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to kupovanje izričito zabranio samo onome, ko ga je dao, dok drugima nije.

1489. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, pričao, da je Omer b. Hattab podijelio, na ime Allahovog puta, jednog konja (nekom borcu), kasnije ga našao gdje se prodaje i htio ga sebi kupiti, pa je otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i zatražio njegovo odobrenje (zapovijed).
"Ne vraćaj se na svoj zekat (doprinos)!" – rekao mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Zato nije Ibni-Omer, radijallahu anhuma, izostavljao, ma što kupio, a što je ranije bio podijelio i dao kao doprinos, a da to ponovo nije učinio doprinosom.

1490. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik b. Enes, prenoseći od Zejda b. Eslema, a on od svoga oca koji je rekao:
"Čuo sam Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, kako kaže: 'Poklonio sam (jednom ratniku), u ime Allaha, jednog konja i on ga je bio skoro upropastio, pa sam ga htio sebi ponovo otkupiti, misleći da će mi ga prodati uz povlasticu. U vezi s ovim, pitao sam i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi reče:
Ne kupuj ga sebi i ne vraćaj se na svoju sadaku, pa makar ti je on dao za jedan dirhem. Onaj ko se povrati na svoju sadaku, sličan je onom, koji bi se vratio na ono što je iz sebe povratio.'"[2]

بَاب هَلْ يَشْتَرِي الرَّجُلُ صَدَقَتَهُ

وَلَا بَأْسَ أَنْ يَشْتَرِيَ صَدَقَتَهُ غَيْرُهُ لِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا نَهَى الْمُتَصَدِّقَ خَاصَّةً عَنِ الشِّرَاءِ وَلَمْ يَنْهَ غَيْرَهُ.

١٤٨٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ تَصَدَّقَ بِفَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللهِ فَوَجَدَهُ يُبَاعُ فَأَرَادَ أَنْ يَشْتَرِيَهُ ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَاسْتَأْمَرَهُ فَقَالَ لَا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ فَبِذَلِكَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لَا يَتْرُكُ أَنْ يَبْتَاعَ شَيْئًا تَصَدَّقَ بِهِ إِلَّا جَعَلَهُ صَدَقَةً.

١٤٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللهِ فَأَضَاعَهُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَبِيعُهُ بِرُخْصٍ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَا تَشْتَرِي وَلَا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ وَإِنْ أَعْطَاكَهُ بِدِرْهَمٍ فَإِنَّ الْعَائِدَ فِي صَدَقَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْئِهِ.

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– mekruh je kupiti predmet koji smo ranije nekom udijelili na ime zekata ili poklona. Ovo je mišljenje Malika, pravnika Kufe i Šafije.

O ZEKATU VJEROVJESNIKU, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

بَاب مَا يُذْكَرُ فِي الصَّدَقَةِ لِلنَّبِيِّ ﷺ وَآلِهِ

1491. PRIČAO NAM JE Adem rekavši da mu je prenio Šu'be da je njemu ispričao Muhammed b. Zijad: "Čuo sam Ebu-Hurejru kad kaže: 'Hasan b. Alija, radijallahu anhuma, uzeo je jednu hurmu od zekata i stavio je u usta', pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
Ostavi je! Baci je! – da bi je on bacio. Zatim je upitao: Zar ne znaš da mi, zaista, ne jedemo zekat (niti ikakvu sadaku)?'"[1]

١٤٩١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أَخَذَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا تَمْرَةً مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ كِخْ كِخْ لِيَطْرَحَهَا ثُمَّ قَالَ أَمَا شَعَرْتَ أَنَّا لَا نَأْكُلُ الصَّدَقَةَ.

DAVANJE ZEKATA OSLOBOĐENIM ROBOVIMA SUPRUGA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

بَاب الصَّدَقَةِ عَلَى مَوَالِي أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ

1492. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejr, njemu Ibni-Vehb, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, kome je prenio Ubejdullah b. Abdullah od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:

١٤٩٢. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عُبَيْدُاللهِ ابْنُ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا

Ibni-Bettal kaže: "Ovo mišljenje prihvata najveći broj pravnika. Ovakva kupoprodaja nije ni štetna, ni nezakonita, ali je treba izbjegavati." Ibni-Munzir ističe da gornje mišljenje usvajaju Hasan Basrija, Ikrime, Rebija i Evza'ija. Ibni-Kasar je rekao da ima pravnika koji ovu kupoprodaju ne dozvoljavaju i smatraju je nezakonitom i ništavnom. Predmet udijeljen nekome na ime imovinskog doprinosa, dozvoljeno je kasnije primiti u vidu nasljedstva. Ovo je po jednoglasnom mišljenju pravnika dozvoljeno bez ikakva prigovora. Muhaddisi navode kako je jedna žena došla Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i upitala ga: "Allahov Poslaniče, ja sam svojoj majci poklonila jednu sluškinju, a ona je sada umrla?"
"Nagrada ti pripada obavezno i ona spada u tvoje nasljedstvo koje ostaje iza majke",
– ispomoć učinjena borcu i ratniku koji se bori za Božiju riječ i svoju zajednicu od osobite je važnosti. Na ovakvo ispomaganje boraca treba ljude bodriti.

1 Zekat i drugi imovinski doprinosi su sredstvo za čišćenje duše od poroka škrtosti i sebičnosti, a privikavanje ljudi na darežljivost i materijalno ispomaganje onih kojima je potrebno. U Kur'anu je rečeno: "Uzmi zekat od njihovih imetaka kojim će se očistiti!"
Čovjek ugledan i sposoban za rad neće primati milostinju, jer je to za njega ispod dostojanstva. Da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, primao milostinju, neprijatelji islama bi ga napadali i prigovarali da je propagirao i kupio milostinju u interesu svoga ličnog bogaćenja, udobnijeg i sigurnijeg života. Radi toga, u Kur'anu je na više mjesta istaknuto: "Reci, ja vam za ovu uputu ne tražim nikakvu nagradu..." Pejgamberima ne dolikuje primanje milostinje. Oni su sve svoje potrebe, uz Božiju pomoć, lično podmirivali, a svu preostalu, manje potrebnu im imovinu, istog dana dijelili svojim sljedbenicima kojima je potrebno, kao i siromašnim svojim sljedbenicima.

قَالَ وَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ شَاةً مَيِّتَةً أُعْطِيَتْهَا مَوْلَاةٌ لِمَيْمُونَةَ مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَلَّا انْتَفَعْتُمْ بِجِلْدِهَا قَالُوا إِنَّهَا مَيْتَةٌ قَالَ إِنَّمَا حَرُمَ أَكْلُهَا .

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, našao je među imovinom zekata jednu uginulu ovcu, datu Mejmuninoj oslobođenoj robinji, pa je kazao:
'Da ste iskoristili njenu kožu!'
'Ona je uginula'– odgovorili su prisutni. 'Nju je zabranjeno samo jesti' – rekao je Vjerovjesnik."

١٤٩٣ . حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا أَرَادَتْ أَنْ تَشْتَرِيَ بَرِيرَةَ لِلْعِتْقِ وَأَرَادَ مَوَالِيهَا أَنْ يَشْتَرِطُوا وَلَاءَهَا فَذَكَرَتْ عَائِشَةُ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ اشْتَرِيهَا فَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ قَالَتْ وَأُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِلَحْمٍ فَقُلْتُ هَذَا مَا تُصُدِّقَ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ وَلَنَا هَدِيَّةٌ .

1493. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da mu je prenio Šu'be, ovome Hakem od Ibrahima, on od Esveda, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je htjela da otkupi Beriru radi oslobođenja, a da su njeni gospodari uvjetovali patronat za sebe.
Aiša je to spomenula Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on je rekao: "Kupi je sebi! Patronat je samo onoga, ko oslobodi roba."
Utom je, kaže Aiša, doneseno Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, nešto mesa i ja sam mu rekla: "To je dato Beriri kao sadaka."
"Ono je njoj sadaka, a nama je poklon" – odgovorio je on.[2]

2 Jedenje mesa uginule životinje je zabranjeno, a korištenje njene uštavljene kože (učinjene) dozvoljeno je.
Ebu-Davud navodi:
Vjerovjesnik je prošao pored nekih Kurejšija koji su vukli uginulu ovcu.
"Da ste uzeli njenu kožu!" – rekao je Vjerovjesnik.
"Ona je uginula" – odgovorili su.
"Nju čisti voda štavljenjem" – rekao je Vjerovjesnik.
Ahmed u svom "Sunenu" navodi da je Ibni-Abbas rekao:
"Sevdi bint Zem'a uginula je ovca i ona je rekla: 'Allahov Poslaniče, tome i tome je uginula ovca!'
'Da ste joj uzeli kožu!'
'Zar ćemo uzeti kožu ovce koja je uginula?' – kazala je Sevda.
'Vi nećete jesti njeno meso, nego ćete se koristiti samo njenom kožom' – odgovorio je Vjerovjesnik.
Potom je ona poslala po čovjeka koji je zgulio kožu sa ovce, uštavio je i ona je od nje napravila mješčić koji je koristila sve dok se nije poderao."
Muslim navodi hadis: "Kada se koža uginule životinje učini (uštavi), ona je čista." Ima muhadisa koji su naveli da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upitan za ovakvu kožu, odgovorio: "Ona postaje čista štavljenjem", a u drugoj verziji navodi se da je rekao: "Koristite kožu uginule životinje, samo kada se ona uštavi zemljom, lugom i sličnom materijom."
Iz navedenih hadisa zaključuje se:
– najveći broj ashaba i tabina (nasljednika ashaba, Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, drugova) smatraju da koža uginule životinje postaje čista štavljenjem. Ovo mišljenje usvajaju Ibni-Mesud, Ibni-Musejb, Ata b. Ebi-Rebah, Hasan Basri, Ša'bi, Neha'i, Salim, Ibni-Džubejr, Katade, Dahak, Lejs, Evza'i, Sevr, Abdullah b. Mubarek, Ebu-Hanife i ostali pravnici njegove škole, te Ishak i Šafija,
– uštavljena koža uginule životinje može se koristiti za lične potrebe, a neuštavljena ne može,
– Tahavi navodi da je Lejs rekao: "Nije zabranjeno prodati kožu uginule životinje i prije štavljenja, jer je Vjerovjesnik dozvolio njeno korišćenje, a prodaja je jedna vrsta korišćenja." Ebu-Dža'fer je rekao: "Ni od jednog pravnika, osim Lejsa, nije preneseno mišljenje, da je dozvoljeno koristiti i prodati kožu uginulog živinčeta, prije nego se ona uštavi."

KADA ZEKAT IZMIJENI SVOJ STATUS

بَاب إِذَا تَحَوَّلَتِ الصَّدَقَةُ

1494. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Jezid b. Zurej', ovome Halid prenio od Hafsa bint Sirin, ona od Umm-Atije, ensarijke, radijallahu anha, koja je izjavila:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je Aiši, radijallahu anha, i rekao: 'Ima li štogod kod tebe (za jelo)?'
'Nema, osim što nam je poslala Nusejba od one ovce koju si joj ti poslao od zekata.'
'To je došlo na svoje mjesto' – rekao je on."

١٤٩٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَقَالَ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ فَقَالَتْ لَا إِلَّا شَيْءٌ بَعَثَتْ بِهِ إِلَيْنَا نُسَيْبَةُ مِنَ الشَّاةِ الَّتِي بَعَثْتَ بِهَا مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ إِنَّهَا قَدْ بَلَغَتْ مَحِلَّهَا .

1495. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa, rekavši da mu je ispričao Veki', kome je prenio Šu'be od Katade, a on od Enesa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za doneseno meso koje je dato Beriri kao sadaka rekao: "Ono je njoj bila sadaka, a nama je poklon."
Ebu-Davud je rekao: "Obavijestio nas je Šu'be, prenoseći od Katade, da je on gornji hadis čuo od Enesa, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."

١٤٩٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أُتِيَ بِلَحْمٍ تُصُدِّقَ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ هُوَ عَلَيْهَا صَدَقَةٌ وَهُوَ لَنَا هَدِيَّةٌ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ سَمِعَ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

U vezi sa šerijatskom čistoćom uštavljene kože uginule životinje, ima sedam pravnih stavova:
a) štavljenjem postaje čista koža svake uginule životinje, osim psa i svinje, i može se koristiti u suhom i sirovom stanju, bila ona od životinje čije se meso jede ili ne jede. Ovo je stav Ibni-Mes'uda i Šafije;
b) koža uginule životinje ne postaje čista štavljenjem. Ovo je mišljenje preneseno od Omera b. Hattaba, Abdullaha b. Omera, Aiše, Ahmeda i Malika;
c) štavljenjem, bit će čista koža, samo one uginule životinje čije se meso, po Šerijatu zaklane, može jesti. Ovo je stav Evz'ija, Ibni-Mubareka i Ebu-Lejsa;
d) štavljenjem postaje čista koža svake uginule životinje osim svinje. Ovo mišljenje zastupaju pravnici hanefijske škole,
e) štavljenjem postaje čista vanjska strana kože svake, pa i uginule životinje, osim svinje, i može se upotrebljavati u suhom i sirovom stanju. Na ovakvoj koži može se klanjati, ali se ne može klanjati u nju obučen;
f) Davud i zahirije smatraju da štavljenjem postaje čista koža mrljine pa i pseća, kako njena vanjska tako i unutrašnja strana;
g) po mišljenju nekih šafijskih pravnika, dozvoljeno je upotrebljavati i koristiti kožu uginule životinje i u suhom i u sirovom stanju i bez štavljenja.
Stavljeni uvjeti u suprotnosti zakona nemaju zakonske vrijednosti i ne treba ih se pridržavati.

UZIMANJE ZEKATA OD BOGATAŠA I USTUPANJE SIROMASIMA MA GDJE ONI BILI

بَاب أَخْذِ الصَّدَقَةِ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ وَتُرَدَّ فِي الْفُقَرَاءِ حَيْثُ كَانُوا

1496. PRIČAO NAM JE Muhammed, koga je obavijestio Abdullah, ovome prenio Zekerijja b. Ishak od Jahjaa b. Abdullaha b. Sajfa, on od Ebu-Ma'beda, oslobođenog roba Ibni-Abbasova, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Mu'azu b. Džebelu, kada ga je poslao u Jemen: 'Ti ćeš doći narodu koji se pridržava Knjige, pa kada im dođeš, pozovi ih da očituju: Da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik. Ako ti se u tom pokore, obavijesti ih, da im je Allah odredio obavljanje pet namaza u toku svakog dana i noći. Ako ti se i u tom pokore, obavijesti ih, da im je Allah odredio obavezno dijeljenje zekata, koji se uzima od njihovih bogataša i dijeli njihovim siromasima.

Čuvaj se njihovih najdragocjenijih imetaka i boj se kletve onoga, kome je učinjeno nasilje, jer između njega i Allaha nema nikakvog paravana (posrednika).'"[1]

١٤٩٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِي مَعْبَدٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللهِ حِجَابٌ .

1 Navedenim hadisom skreće se pažnja rukovodiocima na potrebu pravednog postupanja prema ljudima. Nepravedne osobe proklinju i Allah i ljudi. U Kur'anu je rečeno: "Neka je Božije prokletstvo na nasilnike i nepravednike!" Božije prokletstvo je i u udaljavanju nepravednog čovjeka od Božije milosti. Nepravednost je zabranjena po svim ranijim Allahovim pa i ljudskim zakonima.
Imam Ahmed u svom "Musnedu" navodi, preko Ebu-Hurejre, hadis ovog sadržaja: "Molba onog, kome je učinjena nepravda, kod Allaha je uvažena, a ako je on grješnik, on će za svoje grijehe lično odgovarati pred Allahom."
Prema izloženom, svačiji zahtjev treba saslušati, ozbiljno razmotriti i pravedno ga riješiti, radilo se o muslimanu ili nemuslimanu.

DOVA RUKOVODIOCA I NJEGOVO BLAGOSILJANJE DAROVAOCA ZEKATA

بَاب صَلَاةِ الْإِمَامِ وَدُعَائِهِ لِصَاحِبِ الصَّدَقَةِ

i riječi Uzvišenog: "Uzmi od njihovih imetaka zekat, kojim ćeš ih očistiti (od grijeha) i kojim ćeš im povećati (dobra djela) i moli za njih (klanjaj im dženazu i blagoslovi ih)! Zaista je tvoja molitva smirenje za njih. Allah sve dobro čuje i zna."[1]

وَقَوْلِهِ (خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ).

1497. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be, prenoseći od Amra, on od Abdullaha b. Ebi-Evfa koji je kazao:
"Kada bi ljudi donijeli svoj zekat, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao bi:
'Allahu moj, ukaži Svoju milost rodu toga i toga!'
Tad mu je donio svoj zekat i moj otac i on je rekao:
'Allahu moj! Ukaži Svoju milost Ebi-Evfaovu rodu!'"

١٤٩٧. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرٍو عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

O ONOM ŠTO SE VADI IZ MORA

بَاب مَا يُسْتَخْرَجُ مِنَ الْبَحْرِ

Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Amber nije što i zakopano blago. To je nešto što ga more izbaci (na obalu)."
Hasan Basri kaže: "Na amber i biser daje se petina."
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem", kaže Buharija, "odredio je petinu samo na pronađeno zakopano blago, a ne i na ono što se nalazi u vodi."

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لَيْسَ الْعَنْبَرُ بِرِكَازٍ هُوَ شَيْءٌ دَسَرَهُ الْبَحْرُ وَقَالَ الْحَسَنُ فِي الْعَنْبَرِ وَاللُّؤْلُؤِ الْخُمُسُ فَإِنَّمَا جَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الرِّكَازِ الْخُمُسَ لَيْسَ فِي الَّذِي يُصَابُ فِي الْمَاءِ.

1 "Et-Tevbe", ajet 104.

١٤٩٨. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ هُرْمُزَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَنْ يُسْلِفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا فَأَخَذَ خَشَبَةً فَنَقَرَهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ .

1498. Lejs je rekao da mu je pričao Dža'fer b. Rebija, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Hurmuza, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je neki Izraelac zatražio od drugog Izraelca da mu pozajmi hiljadu zlatnika. On mu ih je dao, a ovaj je kasnije otišao do mora i pošto nije našao nikakve lađe, uzeo je jedno drvo, izdubio ga, u tu udubinu stavio hiljadu zlatnika i u tako izdubljenom drvetu bacio ih u more.
Kasnije je onaj čovjek, koji mu je svojevremeno dao pozajmicu, izašao (na obalu mora), ugledao to drvo, uzeo ga i ponio kući za ogrjev.
Ebu-Hurejre je, zatim, spomenuo cijeli slučaj i rekao: "Kada je on drvo raspilio, našao je u njemu svoju imovinu."[2]

2 Nesai u svom "Musnedu" isti slučaj iznosi nešto opširnije u slijedećoj varijanti:
"Jedan Izraelac došao je drugom Izraelcu i zatražio od njega pozajmicu od hiljadu zlatnika.
'Dovedi mi svjedoke kojima ću ja vjerovati' – rekao je on.
'Dovoljan nam je svjedok – Allah' – odgovorio je zajmotražilac.
'Pa daj mi jamca!' – rekao je zajmodavac.
'Allah nam je dovoljan jamac' – odgovorio je zajmotražilac.
'Istinu si rekao' – odgovorio je zajmodavac i dao mu traženi iznos zlatnika na zajam do određenog roka.
Dolaskom zakazanog roka, zajmoprimac je izašao na morsku obalu i tražio prijevozno sredstvo kojim bi se odvezao do zajmodavca i pravovremeno mu predao ranije pozajmljeni novac. Pošto se nije imao čim prevesti, on je uzeo neko deblje drvo, u njemu izdubio rupu, u nju stavio hiljadu zlatnika i pismo za zajmodavca. Izdubinu je potom začepio i drvo bacio u more, rekavši: 'Allahu moj! Ti znaš da sam ja od toga i toga tražio u zajam hiljadu dukata. On mi je tražio svjedoke, a ja sam mu odgovorio: 'Allah mi je najbolji svjedok. On se Tobom zadovoljio i zatražio mi jamca.' Ja sam mu opet rekao: 'Allah mi je najbolji jamac. On se Tobom zadovoljio i dao mi hiljadu zlatnika do određenog roka. Ja sam se trudio da pronađem sredstvo da se prebacim do njega i da mu ove zlatnike pravovremeno vratim, ali pored sveg mog truda u tom nisam uspio. Zato ih sada, Dragi Allahu, povjeravam Tebi!' Pošto je izgovorio gornje riječi i drvo sa zlatnicima bacio u more, krenuo je natrag u grad pješice, raspitujući se i dalje za odlazak kakve lađe prema mjestu prebivališta svoga zajmodavca. Poslije izvjesnog broja dana, izašao je na morsku obalu zajmodavac, iščekujući na kakvoj lađi svoga dužnika. Hodajući obalom ugledao je, slučajno, gdje površinom mora, plovi jedno deblje drvo. On ga je dohvatio i ponio kući za loženje. Pošto ga je kod kuće raspilio, našao je u njemu svoje zlatnike sa priloženim pismom svoga dužnika.
Poslije dugo vremena stigao je sa drugim zlatnicima i sam dužnik lično i rekao: 'Tako mi Allaha, dugo sam tražio ma kakvo prijevozno sredstvo da ti pravovremeno vratim tvoje zlatnike, ali nisam mogao ništa pronaći prije ove lađe u kojoj sam ti evo sada došao.'
'A jesi li ti meni štogod ranije poslao?' – upitao je zajmodavac.
'Rekoh ti da nisam mogao ranije pronaći nikakvog prijevoznog sredstva, izuzev ove lađe' – odgovorio je dužnik.
'Allah je ispred tebe isporučio meni sve što si poslao u onom drvetu' – rekao je zajmodavac.
Tako se zajmoprimac vratio natrag svome domu sa svojim zlatnicima."
Iz navedenog slučaja zaključuje se:
– dozvoljeno je sklapati ugovor o pozajmici uz postavljeni rok vraćanja duga,

NA PRONAĐENO ZAKOPANO BLAGO DAJE SE PETINA

بَاب فِي الرِّكَازِ الْخُمُسُ

Malik i Ibni-Idris su rekli: "Na 'rikaz', tj. zakopano blago u predislamsko doba, bilo ga (pronađeno) malo ili mnogo, daje se petina, a rudača nije 'rikaz'."

وَقَالَ مَالِكٌ وَابْنُ إِدْرِيسَ الرِّكَازُ دِفْنُ الْجَاهِلِيَّةِ فِي قَلِيلِهِ وَكَثِيرِهِ الْخُمُسُ وَلَيْسَ الْمَعْدِنُ بِرِكَازٍ

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: "Na rudaču nema novčane odštete, a na pronađeno zakopano blago ima petina."

وَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الْمَعْدِنِ جُبَارٌ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمُسُ

Omer b. Abdil-Aziz uzimao je od rudača, na svakih dvjesto drahmi, pet drahmi (dirhema).

وَأَخَذَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِالْعَزِيزِ مِنَ الْمَعَادِنِ مِنْ كُلِّ مِائَتَيْنِ خَمْسَةً

Hasan Basri je rekao: "Na ono što se od zakopanog blaga pronađe u neislamskoj zemlji ima petina, a na ono što se pronađe u zemlji sa kojom se ima mirovni ugovor je zekat. Ako tuđu izgubljenu stvar pronađeš u neprijateljskoj zemlji, obznani je, pa ako bude pripadala neprijatelju, na nju je petina."

وَقَالَ الْحَسَنُ مَا كَانَ مِنْ رِكَازٍ فِي أَرْضِ الْحَرْبِ فَفِيهِ الْخُمُسُ وَمَا كَانَ مِنْ أَرْضِ السِّلْمِ فَفِيهِ الزَّكَاةُ وَإِنْ وَجَدْتَ اللُّقَطَةَ فِي أَرْضِ الْعَدُوِّ فَعَرِّفْهَا وَإِنْ كَانَتْ مِنَ الْعَدُوِّ فَفِيهَا الْخُمُسُ

"Neko od prisutnih", kaže Buharija, "rekao je: 'Rudača je zakopano blago poput predislamskog zakopanog blaga.'" Međutim, kaže se: "Pronašao je rudaču, kada je od nje nešto izašlo (na površinu zemlje)."

وَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ الْمَعْدِنُ رِكَازٌ مِثْلُ دِفْنِ الْجَاهِلِيَّةِ لِأَنَّهُ يُقَالُ أَرْكَزَ الْمَعْدِنُ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ شَيْءٌ قِيلَ لَهُ قَدْ يُقَالُ لِمَنْ وُهِبَ لَهُ شَيْءٌ أَوْ رَبِحَ رِبْحًا كَثِيرًا أَوْ كَثُرَ ثَمَرُهُ أَرْكَزْتَ ثُمَّ نَاقَضَ وَقَالَ لَا بَأْسَ أَنْ يَكْتُمَهُ فَلَا يُؤَدِّيَ الْخُمُسَ .

Još mu je rečeno:
"Ponekad se osobi kaže: 'Pronašao si zakopano blago, kada joj se nešto pokloni ili kada joj se pokaže neki veliki napredak, ili veliki plod.'"
On je potom pao u kontradikciju sa samim sobom rekavši: "Nema štete da osoba pronađeno sakriveno blago ili rudaču sakrije i ne dadne petinu (državnoj blagajni)."

– na stvari nađene u moru, nema zekata, dok ne budu godinu dana kod pronalazača,
– ko se u svojim poslovima, uistinu, oslanja na Allaha, dželle šanuhu, kao što su činili pejgamberi ili kao što čine evlije, On će im i pomoći.

١٤٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ الْعَجْمَاءُ جُبَارٌ وَالْبِئْرُ جُبَارٌ وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمُسُ .

1499. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je prenio Malik od Ibni-Šihaba, ovaj od Seida b. Musejjeba i od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Životinja (zbog učinjene povrede) ne podliježe novčanoj odšteti, bunar (eventualna nesreća) ne podliježe naknadi, rudnik je oslobođen (naknade) odštete, a na pronađeno zakopano blago je petina."[1]

1 Ebu-Zinad je rekao: "Omer b. Abdil-Aziz uzimao je od rudače četrdeseti dio, tj. 2,50%."
Nađenu stvar neprijatelja ne treba obznanjivati, ona se smatra ratnim plijenom i od njene stvarne vrijednosti daje se državnoj blagajni petina, a ostatak zadržava pronalazač kao svoje vlasništvo. Nađenu stvar u neislamskoj zemlji treba obznaniti, jer ima mogućnosti da je ona vlasništvo nekog muslimana, koji je kroz tu zemlju prolazio ili tamo boravio.
Pod izrazom "neko od ljudi..." Buharija aludira na Ebu-Hanifu, iako njegovo mišljenje dijele još Sufjan Sevri i Evza'i. Ebu-Hanife nije učinio kontradikciju, nego dao jedan logičan zaključak kako ga je Tahavi zabilježio: "Ko pronađe zakopano blago, nema štete da dadne petinu siromasima, a ako je isti, sam u nevolji i siromašan, dozvoljeno mu je da je uzme za sebe i svoje potrebe." Ebu-Hanife je ovom izjavom namjeravao ukazati da pronalazač ima određenu obavezu prema državnoj blagajni u iznosu od jedne petine, a istovremeno i pravo na udio u ratnom plijenu u istom iznosu. Prema tome, petinu koju bi pronalazač zadržao od pronađenog zakopanog blaga za sebe, samo je zamjena za isti iznos njemu pripadajućeg dijela od ratnog plijena, koji mu treba dati državna blagajna.
Iz hadisa se zaključuje:
– nismo dužni dati krvnu, a ni novčanu odštetu, u slučaju da neko upadne u naš bunar na našem zemljištu ili da zidovi bunara, pri njegovom kopanju, povrijede, odnosno usmrte radnika. Isto pravilo vrijedi i za rudara u rudniku. U oba slučaja, bio to putnik ili radnik, treba da se sam čuva i poduzme sve za svoju sigurnost,
– povreda od životinje može biti raznolika. Kada I'jad kaže: "Pravnici su složni da za povredu dobivenu od živinčeta u doba dana nema odštete, kada kod nje nije bio niko od njenih vlasnika. Medutim, ako je sa njom bio jahač ili njen gonič, odnosno vodič ili čuvar-pastir, odšteta se daje u iznosu učinjene stvarne povrede."
Zahirije, držeći se doslovno slova hadisa, smatraju da se za povredu, koju nanese životinja ne daje odšteta ni u kom slučaju, učinila je životinja prednjim ili zadnjim nogama, izuzev, ako je na to natjera sam jahač, odnosno njen gonič, u kom slučaju živinče postaje kao obična alatka čovjeka.
Šafije kažu: "Odšteta se daje za učinjenu povredu i nanesenu štetu, bilo prednjim bilo zadnjim nogama ili ustima životinje, bio sa njom njen vlasnik, njegov opunomoćenik ili najamnik, bila životinja uzeta samo pod kiriju ili oteta i uzeta bez odobrenja vlasnika. Ako životinja usmrti čovjeka, njen vlasnik daje zakonom propisanu otkupninu."
Imam Malik, Lejs i Evza'i kažu: "Nema odštete u slučaju kada životinja nekoga pogodi prednjom ili zadnjom nogom."
Ebu-Hanife kaže: "Nema odštete u slučaju da ga životinja pogodi zadnjom nogom, a ako ga pogodi prednjom, ima pravo na odštetu, jer je tu vlasnik imao mogućnosti da pazi na sigurnost stranih lica. Za povredu koju učini životinja danju, a poznata je po svojoj opasnosti, a sa njom nije bilo nikoga od njenih staratelja, njen vlasnik daje odštetu, jer ju je trebao preko dana vezati (kao što su volovi koji se bodu, konji, pseto i slično)."
Za štetu i povredu koju životinja učini noću, njen vlasnik daje odštetu, po mišljenju Malika, a Šafija kaže: "Njen vlasnik dat će odštetu, ako se nije dovoljno starao za sigurnost i čuvanje ljudi od povrede svoga živinčeta."
Ebu-Hanife je rekao: "Odštete nema za povredu u slučaju kada vlasnik napasa svoju stoku danju."
Nesaija sa senedom navodi, da je deva Bera b. Aziba unišla u palmovik nekog čovjeka i nanijela mu štetu, pa je Vjerovjesnik kazao: "Vlasnik palmovika je dužan da se za palmovik brine danju, a vlasnik životinje da čuva živinče noću",
– na rudaču koju neko pronađe u svojoj kući, dućanu i drugim pratećim objektima, bio on musliman ili štićenik muslimanske države, on ne daje nikakvog doprinosa i sve pronađeno, pripada vlasniku kuće,

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: "...I ONIMA KOJI RADE NA SAKUPLJANJU ZEKATA" I POLAGANJE RAČUNA ONIH, KOJI PRIKUPLJAJU ZEKAT NADLEŽNOM RUKOVODIOCU

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا) وَمُحَاسَبَةِ الْمُصَدِّقِينَ مَعَ الْإِمَامِ

1500. PRIČAO NAM JE Jusuf b. Musa, njemu Ebu-Usame, kome je prenio Hišam b. Urve od svoga oca, on od Ebu-Humejda Sa'idija, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je u službu jednog čovjeka po imenu (Abdullah) Ibni-Lutbijje iz plemena Esed za sakupljanje zekata od plemena Benu-Sulejm i kada se vratio natrag, položio je račun o sakupljanju zekata."[1]

١٥٠٠. حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ اسْتَعْمَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ رَجُلًا مِنَ الْأَسْدِ عَلَى صَدَقَاتِ بَنِي سُلَيْمٍ يُدْعَى ابْنَ اللُّتْبِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ حَاسَبَهُ .

DAVANJE DEVA I NJIHOVOG MLIJEKA U ZEKAT NA USLUGU PUTNICIMA

بَاب اسْتِعْمَالِ إِبِلِ الصَّدَقَةِ وَأَلْبَانِهَا لِأَبْنَاءِ السَّبِيلِ

1501. PRIČAO NAM JE Musedded, rekavši da mu je prenio Jahja od Šu'be kome je ispričao Katade, prenoseći od Enesa, radijallahu anhu, da je neki svijet od plemena Urejne mrzio stanovanje u Medini, pa im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio da dođu do deva od zekata, piju njihovo mlijeko i koriste njihovu mokraću. Oni su, međutim, poubijali pastire, a deve potjerali sa sobom, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

١٥٠١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ نَاسًا مِنْ عُرَيْنَةَ اجْتَوَوُا الْمَدِينَةَ فَرَخَّصَ لَهُمْ رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ يَأْتُوا إِبِلَ الصَّدَقَةِ فَيَشْرَبُوا مِنْ أَلْبَانِهَا وَأَبْوَالِهَا فَقَتَلُوا الرَّاعِيَ وَاسْتَاقُوا الذَّوْدَ فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأُتِيَ بِهِمْ فَقَطَّعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ

tj. pronalazaču. Ovo je stav Ebu-Hanife i Ahmeda, a Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da vlasnik – pronalazač treba dati odmah petinu državnoj blagajni, dok Malik i Šafija kažu da treba odmah dati zekat. Po mišljenju Ebu-Hanife i Muhammeda ne daje se ni petina ni zekat odmah na zlato, srebro, amber i biser izvađen iz mora. Sve pronađeno pripada pronalazaču. Ovo mišljenje usvaja i Malik.

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– jednoglasno je mišljenje učenjaka da službenici, koji prikupljaju zekat, nemaju pravo na postotak od sakupljene sume kao na sedminu, osminu i sl., nego će im se odrediti plaća ili honorar za njihov stvarno uloženi trud,
– sakupljači zekata treba da po završenom poslu predaju svome rukovodiocu konačan obračun,
– društvene poslove, a posebno finansijske, treba davati ljudima od reda, rada, povjerenja i sposobnosti, a ne na osnovu prijateljskih veza i ličnih interesa,
– ko je angažovan na vršenju općedruštvenog posla, ima pravo na ime svoga rada i truda na nagradu, bilo stalnu ili povremenu.

sellem, poslao za njima (ubicama) potjeru i oni su dovedeni i on je dao odsjeći im njihove ruke, noge, a oči im spržiti i ostaviti ih na žezi da grizu kamenje. U drugom senedu, Katadu slijede Ebu-Kilabe, Humejd i Sabit, koji ovaj slučaj prenose isto od Enesa.

وَسَمَرَ أَعْيُنَهُمْ وَتَرَكَهُمْ بِالْحَرَّةِ يَعَضُّونَ الْحِجَارَةَ تَابَعَهُ أَبُو قِلَابَةَ وَحُمَيْدٌ وَثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ .

RUKOVODIOČEVO OBILJEŽAVANJE DEVA SAKUPLJENIH OD ZEKATA

بَاب وَسْمِ الْإِمَامِ إِبِلَ الصَّدَقَةِ بِيَدِهِ

1502. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Velid, koji kaže da mu je pričao Ebu-Amr Evza'i, rekavši kako mu je saopćio Ishak b. Abdullah b. Ebi-Talhe, kome je Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao:
"Jednom sam poranio do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, s Abdullahom b. Ebi-Talhom da mu on (za dijete) umekša ustima hurme i zatekao mu u ruci alatku kojom obilježava deve prikupljene od zekata."[2]

١٥٠٢. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ بِعَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ لِيُحَنِّكَهُ فَوَافَيْتُهُ فِي يَدِهِ الْمِيسَمُ يَسِمُ إِبِلَ الصَّدَقَةِ .

2 Dozvoljeno je žigosati stoku ili joj na određenom mjestu spržiti dlaku. Šafija kaže da je preporučljivo obilježavati stoku sakupljenu na ime zekata i džizje, a ostalu dozvoljeno.
Lijepo je obilježiti, tj. ostrići vunu bravčeta na ušima, a dlaku devi i krupnoj stoci na sapima i butovima. Svrha ovog obilježavanja je raspoznavanje vlastite stoke od tuđe.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ

SADAKATUL-FITR

بَاب فَرْضِ صَدَقَةِ الْفِطْرِ

OBAVEZNOST SADAKATUL-FITRA

وَرَأَى أَبُو الْعَالِيَةِ وَعَطَاءٌ وَابْنُ سِيرِينَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ فَرِيضَةً .

Ebu-Ālije, Ata i Ibni-Sirin su smatrali davanje sadakatul-fitra farzom.

١٥٠٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالْأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ .

1503. PRIČAO NAM JE Jahja b. Muhammed b. Seken, da mu je ispričao Muhammed b. Džehdam, kome je prenio Isma'il b. Dža'fer od Umera b. Nafija, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je sadakatul-fitr: jedan sā' hurmi, ili jedan sā' od ječma na roba, na slobodnog muslimana, muško i žensko, malo i veliko i naredio da se on dadne prije izlaska svijeta na bajram-namaz."

O OBAVEZI MUSLIMANA NA DAVANJE SADAKATUL-FITRA ZA SVOGA ROBA I OSTALE UKUĆANE

بَاب صَدَقَةِ الْفِطْرِ عَلَى الْعَبْدِ وَغَيْرِهِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

1504. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu saopćio Malik, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio sadakatul-fitr u iznosu jednog sā'a hurmi ili sā'a ječma svakom slobodnom muslimanu i robu, muškarcu i ženi.[1]

١٥٠٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَرَضَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى كُلِّ حُرٍّ أَوْ عَبْدٍ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى مِنَ الْمُسْلِمِينَ .

1 S mišljenjem, gore spomenute trojice učenjaka, slaže se Šafija, Malik i Ahmed, dok pravnici hanefijske škole sadakatul-fitr smatraju vadžibom, a poneki malikijski – sunnetom. Ima pravnika koji kažu da je sadakatul-fitr samo mustehab. Ovi se oslanjaju na Kajsa b. Sa'da b. Ubadu, koji je izjavio: "Vjerovjesnik nam je naređivao dijeljenje sadakatul-fitra, prije objave propisa o zekatu, a kada je naređeno dijeljenje zekata, više nam je nije ni naređivao, a ni zabranjivao, a ni Ibni-Madže i Hakim u svom 'Mustedreku'." Prema ovoj izjavi, obavezno davanje sadakatul-fitra je derogirano i prepušteno dobroj volji svakog muslimana.
Bejheki kaže: "Kasnije objavljeni propisi zekata ne znače derogiranje ranije naredbe, pa i prakse dijeljenja sadakatul-fitra, i prema tome, nju nije dozvoljeno zanemariti."
Različiti stavovi o statusu ovog imovinskog doprinosa nastali su i zbog različitog shvatanja, u hadisu upotrijebljenog izraza "…fereda…", koji se može prevesti "…odredio je…" i "…učinio je farzom…"
Hanefije navedeni izraz shvataju u prvom navedenom značenju, dok pravnici šafijske, malikijske i hambelijske škole uzimaju drugo značenje i ovo davanje smatraju farz-obavezom.
Iz navedenih hadisa zaključuje se:
– sadakatul-fitr iznosi jedan sa' hurmi ili ječma. Imam Davud, držeći se gornjeg hadisa, smatra da se ovaj imovinski doprinos mora davati samo u hurmama i ječmu, a da se ne može davati u pšenici, pšeničnom brašnu niti ječmenom brašnu, a ni pečenom kruhu, suhom grožđu ili nečem drugom,
– ovim davanjem zadužena je i žena. Muž nije obavezan dati sadakatul-fitr za svoju ženu. Ona ga treba dati iz svoje vlastite imovine,
– sadakatul-fitr daje se za rođenu djecu, pa i siročad. Pisac "El Hidaje" kaže: "Roditelj ili staratelj dat će sadakatul-fitr za svoju malodobnu djecu, a ako ona imaju svoju vlastitu imovinu, ona će se dati iz te njihove imovine. Ovo je stav Ebu-Hanife i Ebu-Jusufa, dok imam Muhammed ima suprotno mišljenje. Hasan Basri je rekao: "Otac je dužan dati ovu sadaku za svoje dijete iz svoje imovine, a ako je dadne iz imovine djeteta, dužan je to djetetu nadoknaditi."
S obzirom na završni tekst hadisa, ova se sadaka daje samo za roba muslimana. Ovo je stav Malika, Šafije, Ahmeda, Ebu-Sevra i Hasana Basrija.
Imami Ebu-Hanife i Sevri smatraju da se sadakatul-fitr daje i za roba nemuslimana. Ovo mišljenje imali su još Ata, Mudžahid, Seid b. Džubejr, Omer b. Abdil-Aziz, Neha'i, a ono je još preneseno i od Ebu-Hurejre i Ibni-Omera. Ovi se oslanjaju na izjavu Ibni-Abbasa:
"Vjerovjesnik je rekao: 'Dajte sadakatul-fitr za svaku maloljetnu, a i odraslu osobu, bila ona muško ili žensko, Jevrej ili kršćanin, slobodnog ili robovskog statusa: pola sa'a pšenice ili sa' hurmi ili sa' ječma.'"
Tahavi je zabilježio izjavu Ebu-Hurejre u ovoj varijanti: "Sadakatul-fitr daje se za svaku osobu, koju kućedomaćin izdržava, bila ona maloljetna ili odrasla, bila slobodna ili rob, pa makar ona bila kršćanin, i to pola sa'a pšenice ili jedan sa' hurmi." Muhaddisi su zabilježili, da je Omer b. Abdil-Aziz davao sadakatul-fitr i za svoje robove nemuslimane.
Završni tekst hadisa kod Buharije: "…minel muslimine…" ima prema hanefijskim pravnicima značenje:
"...sadakatul-fitr obavezno daje musliman za sebe i za one koje on izdržava",
– mustehab je da se sadakatul-fitr dadne u vremenu od zore pa do klanjanja bajram-namaza prvog dana Bajrama. Ovo je stav Ibni-Omera, Ibni-Abbasa, Ataa b. Rebaha, Ibrahima Neha'ija i još ponekih pravnika.

SADAKATUL-FITR JE SĀ‘ JEČMA

1505. PRIČAO NAM JE Kabisa, rekavši da mu je prenio Sufjan od Zejda b. Eslema, on od Ijada b. Abdullaha, ovaj od Ebu-Seida, radijallahu anhu, koji je rekao:
“Hranili smo (siromaha) sadakatul-fitrom od sā‘a ječma.”

بَاب صَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعٌ مِنْ شَعِيرٍ

١٥٠٥. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُطْعِمُ الصَّدَقَةَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ .

SADAKATUL-FITR JE JEDAN SĀ‘ HRANE

1506. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Zejda b. Eslema, on od Ijada b. Abdullaha b. Sa‘da b. Ebi-Serha Amirija, koji je čuo Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, kako kaže:
“Mi smo na ime sadakatul-fitra izdavali jedan sā‘ hrane (pšenice), i to: sā‘ ječma ili sā‘ hurmi ili sā‘ suhog sira ili po jedan sā‘ suhog grožđa.”[2]

بَاب صَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعٌ مِنْ طَعَامٍ

١٥٠٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ الْعَامِرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ كُنَّا نُخْرِجُ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ .

Ibni-Hazm je rekao: “Vadžib je dati sadakatul-fitr prije polaska ljudi na bajram-namaz, a haram je odgoditi i dati ga iza klanjanja bajram-namaza.

2 Šafija smatra da se tekstom “ili jedan sa‘ od hrane”, misli “jedan sa‘ pšenice”. Sa‘ iznosi 3 kg i 332 g ili 4 mudda, a svaki mudd iznosi 50 dkg i 33 g.
Šafije ne prihvaćaju ovo tumačenje, nego prihvaćaju tekst, kako se on može doslovno razumjeti. Hanefije svoj stav potkrepljuju još izjavom Ebu-Seida Hudrije, koju Buharija donosi u slijedećoj verziji: “U doba Vjerovjesnika, na dan Ramazanskog bajrama, izdavali smo po jedan sa‘ hrane, a naša je hrana bila: ječam, suho grožđe, suhi sir i hurme.”
Ebu-Davud i Ibni-Huzejme su rekli: “Navodi Hakema, na koje se Šafije pozivaju, a koji glase: ‘…jedan sa‘ pšenice…’ nije zapamćen, a niti po ashabima prenesen.”
Pisac “El-Hidaje” kaže: “Sadakatul-fitr je pola sa’a pšenice ili pšeničnog brašna, ili ugruhanog brašna, ili rezaćija, ili jedan sa’ hurmi ili ječma.”
Ebu-Jusuf i Muhammed su rekli: “Suho grožđe ima vrijednost ječma.” Svakako da je to odnos iz toga vremena i na određenom području (u Arabiji). Ovo mišljenje dao je i Hasan Basrija, prenoseći ga od Ebu-Hanife. Da se pola sa‘a pšenice može dati umjesto jednog sa‘a ječma dali su svoje mišljenje još Ebu-Bekr, Omer, Osman i Alija. Isto mišljenje imali su Ibni-Mes‘ud, Džabir, b. Abdullah, Ebu-Hurejre, Ibni-Zubejr, Ibni-Abbas, Mu‘avija, Esma bint Ebi-Bekr, Seid b. Musejjeb, Ata, Mudžahid, Seid b. Džubejr, Omer b. Abdil-Aziz, Tavus, Neha‘i, Ša‘bi, Alkame, Esved, Urve, Ebu-Seleme b. Abdurahman b. Avf, Ebu-Kilabe, Abdul Malik b. Muhammed Tabi‘ija, Evza‘i, Sevri, Ibni-Mubarek, Abdullah b. Seddad i Mus‘ab b. Seid.
Tahavi ističe da su stav hanefija imali još Kasim, Salim Abdurahman b. Kasim, Hakem i Hammad.
Hanefije u prilog svoga stava ističu i hadis koga je Sa‘lebe prenio od svoga oca Ebu-Su‘ajra, a koji Ebu-Davud u svom “Sunenu” iznosi u slijedećoj varijanti:
“Allahov Poslanik je rekao: ‘Sa‘ pšenice daje se za dvije osobe, bile one maloljetne ili odrasle, bile slobodne ili robovi, bile muškog ili ženskog spola. Dušu bogatog između vas, Allah čisti sadakatul-fitrom od poroka.’”

DAVANJE JEDNOG SĀ‘A HURMI NA IME SADAKATUL-FITRA

بَاب صَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ

1507. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Lejs, prenoseći od Nafija, da je Abdullah (b. Omer), radijallahu anhuma, rekao:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na ime sadakatul-fitra naredio je jedan sā‘ hurmi ili jedan sā‘ ječma, pa je svijet”, kaže Abdullah, “počeo to izjednačavati s vrijednošću dva mudda pšenice.”

١٥٠٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ قَالَ عَبْدُاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَجَعَلَ النَّاسُ عِدْلَهُ مُدَّيْنِ مِنْ حِنْطَةٍ .

DAVANJE JEDNOG SĀ‘A SUHOG GROŽĐA

بَاب صَاعٍ مِنْ زَبِيبٍ

1508. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir, da je čuo Jezida b. Ebu-Adenija, kako kaže da mu je prenio Sufjan od Zejda b. Eslema, kome je pričao Ijad b. Abdullah b. Ebi-Serh, prenoseći od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, koji je rekao:
“Mi smo u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, davali po jedan sā‘ hrane (pšenice), jedan sā‘ hurmi, ili jedan sā‘ ječma ili sā‘ suhog grožđa. Kada je došao Mu‘avija (za halifu), došla je i sirijska pšenica i on je rekao: ‘Čini mi se da je jedan mudd ove pšenice ravan dva mudda (druge hrane).’”[1]

١٥٠٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ يَزِيدَ بْنَ أَبِي حَكِيمٍ الْعَدَنِيَّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ حَدَّثَنِي عِيَاضُ ابْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُعْطِيهَا فِي زَمَانِ النَّبِيِّ ﷺ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ فَلَمَّا جَاءَ مُعَاوِيَةُ وَجَاءَتِ السَّمْرَاءُ قَالَ أُرَى مُدًّا مِنْ هَذَا يَعْدِلُ مُدَّيْنِ .

Stav hanefija temelji se i na hadisima koje spominju Darekutni i Taberani u svojim hadiskim zbirkama. Malik je izjavio: “Vadžib je sadakatul-fitr davati u slijedećim artiklima: pšenici bolje vrste, a i obične, ječmu, raži, kukuruzu, prosu, hurmama, suhom grožđu, suhom siru i krupniku (pšenica iz San‘a sa dva zrna u jednoj ljusci).”

1 Abdullahovu izjavu donosi Humejdi u svom “Musnedu” u slijedećoj verziji: “Vjerovjesnik je na ime sadakatul-fitra naredio da se daje jedan sa‘ hurmi ili jedan sā‘ ječma, a kada je došao na halifet Mu‘avija, svijet je izjednačavao pola sā‘ pšenice s jednim sā‘ ječma.” Ovu je izjavu zabilježio i Ibni-Huzejme u svom “Sahihu”. Ebu-Davud s nešto izmijenjenim senedom, u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Abdullah b. Omer rekao: “Svijet je u doba Vjerovjesnika na ime sadakatul-fitra davao jedan sā‘ ječma ili hurmi ili suhog grožđa. Kada je hilafet preuzeo Omer, umnožila se proizvodnja pšenice, pa je Omer, kaže Abdullah, izjednačio i stavljao pola sā‘a pšenice umjesto jednog sā‘a ječma, odnosno suhog grožđa.”
Tahavi istu izjavu preko drugog seneda u ovoj varijanti. “Vjerovjesnik je na ime sadakatul-fitra naredio da se daje jedan sā‘ hurmi ili jedan sā‘ ječma na svakog muslimana, bila to muška ili ženska osoba, bila ona slobodna ili rob. Ashabi su kasnije, rekao je Abdullah b. Omer, počeli to izjednačavati sa dva mudda pšenice (čija težina iznosi 1 kg i 666 g). Ovo izjednačavanje činili su još i Ebu-Bekr, Osman i Alija.”
Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Ebu-Seid Hudrija rekao: “Dok je bio među nama još

POTREBA DAVANJA SADAKATUL-FITRA PRIJE KLANJANJA BAJRAM-NAMAZA

بَاب الصَّدَقَةِ قَبْلَ الْعِيدِ

1509. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Hafs b. Mejsere, kome je prenio Musa b. Ukbe od Nafija, on od Ibn-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio davanje sadakatul-fitra prije odlaska svijeta na bajram-namaz.

١٥٠٩. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ .

1510. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, rekavši da mu je prenio Ebu-Umer Hafs b. Mejsere od Zejda, on od Ijada b. Abdullaha b. Seida, ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, koji je rekao: "Mi smo u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izdavali na Dan fitra (prvi dan Ramazanskog bajrama) po jedan sā' hrane, a naša je hrana", kaže Ebu-Seid, "uglavnom bila: ječam, suho grožđe, suhi sir i hurme."[2]

١٥١٠. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُخْرِجُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَكَانَ طَعَامَنَا الشَّعِيرُ وَالزَّبِيبُ وَالْأَقِطُ وَالتَّمْرُ .

Allahov Poslanik, mi smo davali na ime sadakatul-fitra na svaku malu i odraslu osobu, bila ona slobodna ili rob, po jedan sā' od hrane (misli na pšenicu), ili sā' suhog sira, ili jedan sā' ječma ili sā' hurmi ili sā' suhog grožđa. Tako smo to činili, dok nije došao Mu'avija da obavi hadž ili umru, kojom je prilikom održao svijetu govor sa tribine i između ostalog rekao: 'Ja smatram da su dva mudda (1 kg i 666 g) sirijske pšenice ravna jednom sā'u hurmi. Svijet je ovo prihvatio, a što se tiče mene', rekao je Ebu-Seid, 'ja sam nastavio davanje po svojoj staroj praksi.'"

Jednoglasno je mišljenje pravnika da sadakatul-fitr u ječmu ili hurmama iznosi jedan sā'. Ibni-Hazm dozvoljava davanje ove sadake samo u ječmu ili hurmama, dok hanefije dozvoljavaju u svakoj vrsti gore navedene hrane, pa i njihovoj novčanoj protuvrijednosti.

Iz izloženog se vidi da su se hanefije opredijelile za pola sā'a na ime davanja sadakatul-fitra, držeći se mišljenja i prakse brojnih ashaba.

2 Po mišljenju Ebu-Hanife, davanje sadakatul-fitra postaje dužnost s pojavom zore prvog dana Ramazanskog bajrama. Ovo je mišljenje još Lejsa b. Sa'da, Malika i ranije mišljenje Šafije, dok Evza'i, Ahmed, Ishak pa i po kasnijem mišljenju Šafije, davanje ovog doprinosa postaje vadžibom sa zalaskom sunca zadnjeg dana ramazana.

Prema izloženom, mustehab je dati ovu sadaku u vremenu od pojave zore pa do klanjanja bajram-namaza, iako se ona može dati i u toku ramazana.

Darekutni navodi da je Vjerovjesnik naredio davanje sadakatul-fitra i rekao: "Opskrbite siromahe na dan Bajrama, pa da u njemu ne prose!"

Davanje ove sadake u vremenu od pojave zore prvog dana Bajrama, pa do klanjanja bajram-namaza smatrali su mustehabom pored hanefija još Ibni-Omer, Ibni-Abbas, Ata b. Ebi-Rebah, Ibrahim Neha'i, Kasim, Muslim b. Jesar, Ebu-Nadre, Ikrime, Dahhak, Musa b. Verdan, Malik, Šafija, Ishak i učenjaci Kufe.

Hattabi kaže da je ovo jednoglasan stav svih priznatih naših pravnika.

DUŽNOST DAVANJA SADAKATUL-FITRA NA SLOBODNU OSOBU I ROBA

بَاب صَدَقَةِ الْفِطْرِ عَلَى الْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ

Zuhri je rekao: "Na robove radi trgovanja daje se zekat kao na trgovačku robu, a daje se i doprinos na ime sadakatul-fitra."

وَقَالَ الزُّهْرِيُّ فِي الْمَمْلُوكِينَ لِلتِّجَارَةِ يُزَكَّى فِي التِّجَارَةِ وَيُزَكَّى فِي الْفِطْرِ .

1511. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man i rekao da mu je ispričao Hammad b. Zejd, kome je prenio Ejjub od Nafija, on od (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Vjerovjesnik je odredio sadakatul-fitr", ili je kazao, "ramazanski sadakatul-fitr, na mušku i žensku slobodnu osobu, pa i na roba po jedan sa' hurmi ili po sā' ječma. Potom je svijet (Mu'avija i njegovi saradnici) to izjednačio sa polovinom sa'a pšenice. Međutim, Ibni-Omer davaše i dalje samo hurme. Stanovništvo Medine bilo je jedne godine u oskudici s hurmama, pa je on dao ječam. Ibni-Omer je davao (sadakatul-fitr) za maloljetne i odrasle, pa čak je davao i za svoje sinove.
Ibni-Omer ju je davao onima (siromasima) koji su je primali i svijet je davaše na jedan ili dva dana prije prvog dana Ramazanskog bajrama."

١٥١١. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ فَرَضَ النَّبِيُّ ﷺ صَدَقَةَ الْفِطْرِ أَوْ قَالَ رَمَضَانَ عَلَى الذَّكَرِ وَالْأُنْثَى وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ فَعَدَلَ النَّاسُ بِهِ نِصْفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُعْطِي التَّمْرَ فَأَعْوَزَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنَ التَّمْرِ فَأَعْطَى شَعِيرًا فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُعْطِي عَنِ الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ حَتَّى إِنْ كَانَ لِيُعْطِي عَنْ بَنِيَّ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُعْطِيهَا الَّذِينَ يَقْبَلُونَهَا وَكَانُوا يُعْطُونَ قَبْلَ الْفِطْرِ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ .

DAVANJE SADAKATUL-FITRA ZA MALODOBNU I ODRASLU OSOBU

بَاب صَدَقَةِ الْفِطْرِ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ

1512. PRIČAO NAM JE Musedded, rekavši da mu je prenio Jahja od Ubejdullaha, kome je pričao Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, koji je izjavio:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je na ime sadakatul-fitra po jedan sā' ječma ili po sā' hurmi za maloljetnu, a i odraslu osobu, bila ona slobodna ili rob."[1]

١٥١٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ صَدَقَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ .

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:
– sadakatul-fitr u hurmama ili ječmu iznosi jedan sa', tj. 3 kg i 332 g,
– ashabi su procijenili da jedan sa' hurmi ili ječma vrijedi pola sa'a dobre pšenice i da se ova količina može punopravno davati na ime sadakatul-fitra,
– ova se sadaka daje kako za slobodne ljude, tako i za robove, bez obzira na spol,
– Ibni-Bettal i Ibni-Huzejme smatraju da se sadakatul-fitr mora dati samo u gore navedenim prehrambenim artiklima, dok po mišljenju pravnika hanefijske škole, ona se može dati i u njihovoj novčanoj, pravedno procijenjenoj, tržišnoj vrijednosti,
– visina sadakatul-fitra stvarno predstavlja vrijednost jednodnevne hrane siromaha onog vremena.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْحَجِّ

HADŽ

OBAVEZNOST HADŽA I NJEGOVA VRIJEDNOST

بَاب وُجُوبِ الْحَجِّ وَفَضْلِهِ

i o riječima Uzvišenog Allaha: "Svijet je dužan da, u ime Allaha, hodočasti Ka'bu, ko je u mogućnosti da k njoj putuje. Ko ovo ne vjeruje, pa Allah je nezavisan od ljudi."[1]

وَقَوْلِ اللهِ (وَلِلهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ) .

1 Navedeni ajet nalazi se u poglavlju "Ali-Imran" koji u sastavu ostalih ajeta, 96-98. u prijevodu glasi: "Prvi hram podignut radi ljudi je onaj blagoslovljeni u Mekki, koji je uputa za sve ljudstvo (i narode). U njemu ima mnogo jasnih znakova, a među njima je i mjesto Ibrahimovo. Ko u ovu kuću uđe, siguran je. Svijet je dužan, da u ime Allaha, hodočasti Ka'bu, ko je u mogućnosti da joj ide. Ko ovo ne vjeruje i poriče ovu dužnost, grješan je. Zaista je Allah nezavisan od ljudi." Posjetiti Ka'bu jednom u životu je osnovna islamska dužnost imućnog muslimana. Kurtubi ističe da je hadž propisan pete godine po Hidžri, a neki kažu, da je to bilo devete godine, dok Bejheki navodi da je on propisan šeste godine po Hidžri.
Obaveznost hadža utvrđena je gore navedenim ajetom i brojnim izjavama Vjerovjesnika.
Imam Ahmed u svom "Musnedu" sa senedom navodi da je Ebu-Hurejre rekao:
"Vjerovjesnik nam je jednom držao hutbu i rekao: 'O, narode! Allah vam je naredio hodočašćenje Ka'be, pa posjetite je!' Potom je jedan čovjek upitao: 'Allahov Poslaniče, je li svake godine?' On je malo šutio, a ovaj mu je postavio pitanje tri puta.
'Da sam odgovorio: Da, to bi vam bila obavezna dužnost i vi je', rekao je kasnije Vjerovjesnik, 'ne biste bili u mogućnosti izvršavati.'
Potom je još rekao: 'Kada ja vas ostavljam na miru, ostavite i vi mene. Oni koji su bili prije vas, propali su samo zbog višestrukog ispitivanja i neslaganja sa svojim vjerovjesnicima. Kada vam što naredim, vršite to koliko možete, a kada vam što zabranim, ostavite to!'"
Ovaj hadis zabilježio je i Muslim u svom "Sahihu", a Ahmed, navodeći ga još preko drugog seneda, kaže kako je halifa Alija rekao: "Pošto je objavljen gornji ajet, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, održao je jednu hutbu, i između ostalog, rekao: 'O, narode! Allah vam je propisao obaveznu dužnost posjećivanja Ka'be…'"
Iza izraza spomenutog u gornjem ajetu: "Ko je u mogućnosti da k njoj putuje…", misli se, kaže Ibni-Abbas, na osobu koja ima prijevozno sredstvo i finansijsku mogućnost. Drugom prilikom, on je opet rekao: "To je osoba koja ima tristo dirhema (drahmi) preko osnovnih kućnih potreba." Ibni-Abbas i Mudžahid su izjavili: "Nevjernik je ko ne vjeruje u obaveznost obavljanje hadža."
Neki muhaddisi, preko halifa Alije, navode da je Vjerovjesnik rekao: "Musliman koji je materijalno opskrbljen i ima jahaću životinju, a nije obavio hadž, za njega je svejedno, umro on kao Jevrej ili kao kršćanin, jer je Allah rekao: 'Svijetu je dužnost da, u ime Allaha, hodočasti Ka'bu, i to onaj ko je u mogućnosti da k njoj ide…'"Ovu je izjavu zabilježio i Tirmizi uz napomenu da je to prilično nepoznat hadis (garib). Halifa Omer je izjavio: "Ko je u mogućnosti da obavi hadž, pa ga ne obavi, svejedno je za njega, umro on kao Jevrej ili kao kršćanin."

١٥١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ الْفَضْلُ رَدِيفَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ مِنْ خَشْعَمَ فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ وَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشِّقِّ الْآخَرِ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ فَرِيضَةَ اللهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَفَأَحُجُّ عَنْهُ قَالَ نَعَمْ وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ .

1513. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Sulejmana b. Jesara, ovaj od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Iza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jahao je (na istoj devi) Fadl (b. Abbas). Utom je došla jedna žena iz plemena Has'am. Fadl je počeo u nju gledati, a i ona je gledala u njega, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo Fadlovo lice na drugu stranu.
'Allahov Poslaniče!', rekla je žena, 'Allah je, uistinu, stavio hadž u dužnost Svojim robovima. Moj otac je dostigao veliku starost; on ne može jahati, pa mogu li ja za njega obaviti hadž?
'Da, možeš – odgovorio je Vjerovjesnik.
'To je bilo', kaže Ibni-Abbas, 'na Oprosnom hadžu.'"[1]

1 Iz hadisa se zaključuje:
– na jednoj jahaćoj životinji može jahati više osoba pod uvjetom da ona može to izdržati bez poteškoća,
– žena u ihramu ne pokriva lice,
– učeni ljudi treba da pravovremeno sprečavaju ljude od negativnih i loših navika.
Prema izjavi Ibni-Munzira, na Arefatu, iza Vjerovjesnika, na istoj devi jahao je Fadl i motrio gore spomenutu ženu, pa mu je Vjerovjesnik rekao:
"Bratiću! Ovo je dan u kome se opraštaju grijesi onome, ko u njima vlada svojim sluhom, svojim vidom i svojim jezikom."
Pošto Vjerovjesnik, gore navedenoj ženi, nije ništa rekao za otkriveno lice, Davud smatra da žene u ihramu nisu dužne da obaraju i okreću svoje lice od muškarca, nego su to dužni činiti sami muškarci.
Ibni-Abbas i Ibni-Omer protumačili su ajet: "Ve la jubdine zinetehunne illa ma zahere minha…", tj. "Neka ne pokazuju svoj ukras (tjelesni), osim onoga što je od njega vidljivo…", tj. lica i dlanova.
– dozvoljeno je obaviti hadž za drugu nepokretnu i za put nesposobnu osobu. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife i ostalih prvaka njegove škole, zatim Šafije, Sevrija, Ahmeda i Ishaka.
Malik, Lejs i Hasan b. Salih su rekli: "Hadž ne može obaviti niko ni za koga, osim samo za umrlu osobu koja ga nije za života mogla obaviti."
Od Neha'ija i nekih ranijih učenjaka preneseno je mišljenje da nije punopravan ni valjan hadž obavljen za umrlog niti za drugog. Ovo je mišljenje, pa jednoj verziji, preneseno i od Malika, bez obzira što ga je osoba za svoga života oporučila.
Od Ibni-Omera je prenesena slijedeća izjava: "Ne može niko ni za koga obaviti hadž, a niti može neko postiti za drugu osobu." Sličnu izjavu dao je i Ibrahim Neha'i.
Šafija i najveći broj učenjaka dozvoljavaju obavljanje hadža za umrlu osobu, bio to farz ili zavjetni hadž, bio oporučen po ostavitelju ili ne bio, i svi putni troškovi isplaćuju se zamjeniku iz ostavštine umrlog.
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Kod ortodoksnih škola, osnovno pravilo je da čovjek može nagradu svoga dobrog djela, bio to namaz, sadaka, post i slično, pokloniti drugom, jer je od Vjerovjesnika preneseno da je on zaklao dva ovna: jednog za sebe, a drugog za svoje sljedbenike. Obreda ima raznolikih čisto materijalnih kao što je zekat, čisto tjelesnih kao što je namaz, i poslova složenih od materijalnih i tjelesnih obreda kao što je hadž. U prvoj vrsti ovih obreda zastupanje i zamjena je dozvoljena, u drugoj vrsti zamjena ne može biti ni u kom slučaju, a u trećoj vrsti zamjena se dozvoljava u slučaju lične trajne nesposobnosti i slabosti koja traje sve do smrti."

Ibni-Bettal je kazao: "Podijeljena su mišljenja o pravovaljanosti hadža obavljenog po zamjeniku, u slučaju da bolesnik-hadžija ozdravi." Učenjaci Kufe, Šafija i Ebu-Sevr smatraju da takav hadž neće biti punovažan i oporavljena osoba treba ga ponovo lično obaviti. Imam Ahmed i Ishak kažu: "Obavljen hadž je punovažan i ne treba ga više oporavljena osoba obavljati."
Učenjaci Kufe i Ebu-Sevr dozvoljavaju obavljanje farz-hadža po zamjeniku bolesnika, koji umre od bolesti zbog koje je legao u postelju, dok Šafija to, po jednoj verziji, odobrava, a po drugoj ne odobrava.
Ibni-Abdil-Berr kaže: "Podijeljena su mišljenja učenjaka o širini shvaćanja navedenog hadisa kod Buharije. Jedni smatraju da se dozvola zamjenjivanja, odnosi samo na oca spomenute žene iz plemena Has'am, jer je u Kur'anu rečeno: '…dužnost je na onoga ko je u mogućnosti da k njoj dođe…' Njen otac tada nije bio u mogućnosti da putuje, pa ni da jaše na devi, pa je Vjerovjesnik dozvolio da za njega obavi hadž njegova kćerka. Ovo je mišljenje Malika i učenjaka njegove škole, jer oni hadž uvrštavaju u tjelesno-vjerske obrede i, analogno namazu, ne može niko nikoga u njemu zamijeniti..."
Ibni-Tin kaže: "Mogućnost i sposobnost spomenuta u navedenom ajetu, sastoji se u sposobnosti čovjeka da, po uobičajenosti, može otići do Ka'be: ako je uobičajio ići pješice, on je dužan obaviti hadž, makar i nemao jahaće životinje, onaj čiji je običaj da putuje jašući, dužan je obaviti hadž, tek kada bude imao jahaću životinju koja ga može do Ka'be odnijeti i natrag kući vratiti. Takav je slučaj i sa hranom, odjećom i novcem; jednom hadžiji treba, prema uobičajenim potrebama više novaca, više hrane i odjeće, a drugom manje."
Ibni-Bettal kaže da su gornje mišljenje zastupali još Ibni-Zubejr, Ikrime i Dahhak.
Ebu-Hanife i Šafija smatraju da obavezu hadža ima samo osoba koja ima jahaću životinju i potrebnu materijalnu opskrbu. Ovog su mišljenja još Ibni-Zubejr, Ikrime i Dahhak.
Ebu-Hanife i Šafija smatraju da obavezu hadža ima samo osoba koja ima jahaću životinju i potrebnu materijalnu opskrbu. Ovog su mišljenja još: Hasan Basrija, Mudžahid, Seid b. Musejjeb, i još mnogi učenjaci.
Kurtubi kaže: "Malik i pravnici njegove škole smatraju da se slučaj, gore spomenute Has'amije, ne slaže sa sadržajem ajeta: '…menisteta'a ilejhi sebila…', tj. 'dužnost hadža je na onom ko je u mogućnosti da ode i putuje do Ka'be…', a to znači ko je fizički sposoban za putovanje." Pošto se ovaj slučaj ne slaže sa sadržajem ajeta, Malik ga usvaja kao specifičan slučaj, držeći se i dalje striktno slova navedenog ajeta.
Hanefijski pravnici ističu da se iz sadržaja konkretnog ajeta treba shvatiti samo postojanje jahaće životinje i opskrbe potrebne za hadž. Ovakvo se shvatanje zaključuje i na osnovu mnogih Muhammedovih, sallallallahu alejhi ve sellem, izjava, mišljenja i prakse njegovih drugova,
– dozvoljeno je osobi obaviti hadž za drugog, premda nije još obavila hadž ni za sebe. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife, Malika, a po jednoj verziji i imama Ahmeda. Čini se da je ovo bio stav i Hasana Basrije, Ibrahima Neha'ija, Ejjuba i Dža'fera b. Muhammeda. Međutim, Evza'i, Šafija i Ishak kažu: "Osoba koja nije za sebe učinila hadž, ne može ga činiti ni za drugog, a ako ga ipak učini, smatrat će se da ga je obavila za sebe lično, a ne za svoga opunomoćitelja." Abdul-Aziz je izjavio da ovakav hadž ne vrijedi i on nije valjano i punovažno obavljen ni za sebe ni za drugog. Ovakva je verzija prenesena i od Ibni-Abbasa.
Ebu-Davud preko Ibni-Abbasa prenosi: "Vjerovjesnik je čuo nekog čovjeka gdje uzvikuje: 'Lebbejke an Šibrimete!' tj. 'Odazivam ti se, Allahu, za Šibrimu!'
'Ko ti je Šibrima?' – upitao je Vjerovjesnik.
'Brat (ili) rođak' – odgovorio je on.
'A jesi li ti ranije obavio hadž za sebe?' – upitao je, opet, Vjerovjesnik.
'Nisam' – odgovorio je ovaj.
'Obavi hadž sada za sebe, a drugi puta za Šibrimu' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."
Hanefije prihvaćaju vjerodostojnost ovoga dijaloga, iako poneki muhadisi kritiziraju neke njegove prenosioce, ali Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijed ne shvaćaju kao stvarni imperativ, nego preporuku, nadopunjujući je Ibni-Abbasovom izjavom, kada je on, upitan od nekog čovjeka koji nije učinio hadž za sebe, može li obaviti hadž za drugog, odgovorio:
"Preče ti je da izvršiš svoj dug."
U ovome Abbasovom odgovoru ne spominje se da hadž obavljen za drugog pripada samo onom ko ga je obavio. Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, odgovor Šibrimu, kažu hanefije, treba shvatiti kao preporuku, baš kao što je on još jednom prilikom rekao (za dijeljenje milostinje):
"Počni dijeliti od onoga koga si dužan izdržavati!"
Činiti dobra djela u ime svojih roditelja je punovažan i valjan postupak.

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: "DOLAZIT ĆE TI PJEŠICE I NA MRŠAVIM ISCRPLJENIM DEVAMA, KOJE ĆE DOLAZITI SA SVIH DALEKIH STRANA (PUTEVA) I NEKA PRISUSTVUJU SVOJIM KORISTIMA (OVOG I BUDUĆEG SVIJETA)."

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ)

"Fidžadžun" su široki putevi.[1]

(فِجَاجًا) الطُّرُقُ الْوَاسِعَةُ .

1514. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Isa i rekao da mu je ispričao Ibni-Vehb, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, a on od Salima b. Abdullaha da je (Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao: "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, glasno je obznanio ulazak u hadžske obrede, kada je jahaća životinja bila uspravno stala (na noge)."

١٥١٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ سَالِمَ بْنَ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَرْكَبُ رَاحِلَتَهُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ ثُمَّ يُهِلُّ حَتَّى تَسْتَوِيَ بِهِ قَائِمَةً .

1 Pored fragmentarno navedenih prijevoda 28. i 38. ajeta, poglavlja "El-Hadž", evo i ostalih od 28. do uključivo 38. ajeta:
"Zaista oni, koji ne vjeruju i sprečavaju od Allahovog puta i od Mesdžidul-harema, u kojem je jednak onaj koji u njemu stanuje i koji stanuje u pustinji i tako naumi u njemu odvratiti (od pravog puta) nasiljem, Mi ćemo mu dati da kuša bolnu kaznu.
(Spomeni) kada smo Mi pripremili Ibrahimu mjesto Hrama (za klanjanje i rekli): 'Ne pripisuj Mi ništa i očisti Moju kuću onima koji je obilaze, koji stoje (u namazu), koji se pregibaju i koji čine sedždu.
Obavijesti ljude o hadžu! Dolazit će ti pješice i na svakoj mršavoj i iscrpljenoj devi, koje dolaze s dalekog i širokog puta, da prisustvuju koristima svojim i da spominju ime Allahovo u poznatim danima (klanja) kurbana, koje im je On dao. Pa jedite od njih (meso) i nahranite nenasrtljivog siromaha i beskućnika. Zatim neka obave svoje čišćenje (brijanjem) i neka izvrše svoje zavjete i neka obilaze Stari (Allahom čuvani) hram.
To (su propisi). Ko bude poštivao Božije svetinje, to mu je dobro kod njegova Gospodara. A vama su dozvoljene domaće životinje, osim onih što vam se citira (da su zabranjene). Pa klonite se nečistoće kipova i klonite se lažljivih riječi! Budite potpuno odani Allahu, ne činite Mu drugom (nikoga)! Ko Allahu pripisuje druga, sličan je onom koji je pao s neba, pa ga zgrabila ptica ili ga vjetar bacio u daleko mjesto (i od njega nije ostalo nikakva traga). To (je tako). Pa ko poštiva Božije propise (o hadžu) to je znak bogobojaznosti srca.
Vi imate u njima koristi od određenog roka, zatim je njihovo mjesto (klanja) kod Starog hrama (Ka'be).
Za svaku (vjersku) skupinu, Mi smo učinili mjesto (gdje će klati žrtve), da spominju Božije ime (pri klanju) životinja koje im je On darovao. Vaš Allah je samo Jedan Allah i Njemu se predajte i obraduj ponizne, one, čija srca, kada se spomene Allah – zastrepe i strpljive (u nesrećama) koje ih zadese, i one koji obavljaju namaz i koji dijele od onoga čime smo ih Mi obdarili.
Deve smo vam učinili od znakova Božije svemoći. Vi u njima imate dobro, pa spominjite nad njima Božije ime (pri klanju). A kada im strane padnu (na zemlju), jedite od njih i nahranite nenasrtljiva prosjaka i beskućnika. Tako smo vam ih Mi potčinili, da biste bili zahvalni.
Do Allaha neće stići njihovo meso ni njihova krv, nego će do Njega stići samo vaša bogobojaznost. Tako vam ih je On potčinio da veličate Allaha zato što vas je uputio (pravim putem). Obraduj dobročinitelja!
Zaista Allah otklanja (uznemiravanje) od onih koji vjeruju. Zaista Allah ne voli nijednog izdajnika, mušrika.'"

١٥١٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ سَمِعَ عَطَاءً يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ إِهْلَالَ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ رَوَاهُ أَنَسٌ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ .

1515. PRIČAO NAM JE Ibrahim, njemu saopćio Velid da mu je pričao Evza'i koji je čuo Ataa kako prenosi od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, glasno obznanio ulazak u hadžske obrede kod Zul-Hulejfe tek kada se sa njim ispravila (na noge) njegova deva.
Ovo su prenijeli još Enes i Ibni-Abbas, radijallahu anhum.[2]

بَابُ الْحَجِّ عَلَى الرَّحْلِ

١٥١٦. وَقَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ مَعَهَا أَخَاهَا عَبْدَالرَّحْمَنِ فَأَعْمَرَهَا مِنَ التَّنْعِيمِ وَحَمَلَهَا عَلَى قَتَبٍ وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ شُدُّوا الرِّحَالَ فِي الْحَجِّ فَإِنَّهُ أَحَدُ الْجِهَادَيْنِ .

OBAVLJANJE HADŽA NA JAHALICI

1516. Eban je izjavio da mu je rekao Malik b. Dinar, prenoseći od Kasima b. Muhammeda, on od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao s njom njenog brata Abdur-Rahmana i ona se odlučila na obavljanje 'umre od Ten'ima, a on ju je podigao na devu. Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Pritegnite sedla u vrijeme obavljanja hadža, jer je hadž jedna od dviju borbi."

2 Iz hadisa se zaključuje:
– hadž se može obaviti pješice ili jašući. Jedni smatraju da je bolje izvršiti ga jašući, jer je tako činio Vjerovjesnik na svom Hadžetul-vedau. Drugi daju prednost pješačenju, jer se time ulaže više truda, prema kome i Allah daje nagradu.
Hakim je zabilježio da je Ibni-Abbas rekao: "Onome ko ode u Mekku pješice i tako se vrati bilježi se za svaki korak nagrada u vrijednosti sedamsto haremskih dobrih poslova."
"A šta su to haremski dobri poslovi?" – upitali su prisutni.
"To su poslovi za koje Allah nagrađuje sve podjednako kao da je učinio stotinu hiljada, drugih dobrih djela" – odgovorio je on.
I u kur'anskom tekstu pješaci su spomenuti prije konjanika. Mudžahid je rekao da je Adem, alejhi selam, četrdeset puta išao na hadž pješice, da su to tako činili Ibrahim i njegov sin Isma'il, a Hasan b. Ali išao je na hadž dvadeset pet puta pješice,
– Vjerovjesnik je otpočeo sa obredima, tek kada mu je deva ustala na noge.
S obzirom na gornju praksu Vjerovjesnika, malikije i većina učenjaka smatraju da se u obrede ulazi kada se i deva ispravi na noge, a pješak kada krene sa mikata.
Ebu-Hanife prihvata ovu praksu, ali smatra (mustehabom) da se u obrede uđe iza predanog selama, namaza koji se obično klanja na mikatu.
Šafije smatraju da obrede treba početi tek kada jahaća životinja krene sa mikata.

1517. Muhammed b. Ebu-Bekr kaže da mu je rekao Jezid b. Zurej', kome je prenio Azre b. Sabit od Sumama b. Abdullaha b. Enesa:
"Enes je obavio hadž na sedlu deve (umjesto u hevdedžu), a nije bio škrtica. On je pričao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio hadž na sedlu koje mu je bilo i prtljažnica."

١٥١٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِاللهِ بْنِ أَنَسٍ قَالَ حَجَّ أَنَسٌ عَلَى رَحْلٍ وَلَمْ يَكُنْ شَحِيحًا وَحَدَّثَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَجَّ عَلَى رَحْلٍ وَكَانَتْ زَامِلَتَهُ .

1518. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, rekavši da mu je prenio Ebu-Asim od Ejmena b. Naila, ovome je rekao Kasim b. Muhammed da je Aiša, radijallahu anha, zaista rekla:
"Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, vi ste (nijet učinili) naumili umru, a ja nisam?"
"Abdur-Rahmanu!, rekao je, "idi sa svojom sestrom i omogući joj da nijet učini za umru od Ten'ima."
On ju je postavio iza sebe na devu i ona je učinila odluku za umru.

١٥١٨. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ حَدَّثَنَا أَيْمَنُ بْنُ نَابِلٍ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ اعْتَمَرْتُمْ وَلَمْ أَعْتَمِرْ فَقَالَ يَا عَبْدَالرَّحْمَنِ اذْهَبْ بِأُخْتِكَ فَأَعْمِرْهَا مِنَ التَّنْعِيمِ فَأَحْقَبَهَا عَلَى نَاقَةٍ فَاعْتَمَرَتْ .

VRIJEDNOST PROPISNO OBAVLJENOG I KOD ALLAHA PRIMLJENOG HADŽA

بَاب فَضْلِ الْحَجِّ الْمَبْرُورِ

1519. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah i rekao da mu je prenio Ibrahim b. Sa'd od Zuhrija, on od Seida b. Musejjeba, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je:
'Koji su poslovi najvredniji?'
'Vjerovanje u Allaha i Njegova Poslanika' – odgovorio je on.
'A koji onda?' – upitan je.
'Borba na Božijem putu' – rekao je on.
'A koji onda?' – ponovo je upitan.
'Propisano (bez griješenja) obavljen i kod Allaha primljen hadž.'"

١٥١٩. حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ إِيمَانٌ بِاللهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ .

١٥٢٠. حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ أَخْبَرَنَا حَبِيبُ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ أَفَلَا نُجَاهِدُ قَالَ لَا لَكِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ .

1520. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahman b. Mubarek, njemu Halid, kome je saopćio Habib b. Ebu-Amre, prenoseći od Aiše b. Talha, ona od Aiše, radijallahu anha, majke pravovjernih da je rekla:
"Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, mi smatramo džihad najvrednijim poslom, pa zašto i mi ne idemo boriti se na Božijem putu?"
"Ne!", odgovorio je on, "najbolji džihad za vas je obavljen bez griješenja, i kod Allaha primljen hadž."

١٥٢١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا سَيَّارٌ أَبُو الْحَكَمِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ .

1521. PRIČAO NAM JE Adem, prenoseći od Šu'be, kome je rekao Sejjar Ebu-Hakem, da je čuo Ebu-Hazma, kako kaže da je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, kada je rekao:
"Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Ko obavi hadž, u ime Allaha, i ne bude (u vrijeme hadža) imao spolnog općenja sa ženom, niti učinio neki drugi ispad (grijeh), vratit će se (svome domu bez grijeha), kao na dan kada ga je njegova majka rodila.'"[1]

1 Uvažen i kod Allaha primljen hadž smatra se samo onaj, koji je, pošteno zarađenim novcem iz pobožnosti, u ime Allaha, obavljen, a ne na ime drugih interesa.
Vjerovjesnik je dozvoljavao ženama da učestvuju u borbama. Hafsa, supruga Allahovog Poslanika je izjavila: "Došla nam je jedna žena koja je sa Allahovim Poslanikom učestvovala u šest vojnih pohoda i rekla mu: 'Mi smo liječile ranjenike i služile bolesnike.'"
Prilikom kretanja na vojnu, Vjerovjesnik je, kako je to Buharija ranije istakao, davao svojim suprugama da izvlače strelice i koja bi izvukla svoju strelicu, ta je sa njim išla u borbu.
Borba na hadžu je borba protiv vlastite strasti i pohlepe za ovozemnim uživanjem, borba sa poteškoćama prehrane, sa putovanjem i ulaganjem truda da se pravovremeno izvrši svaki propisani obred hadža.
Tirmizi preko Ibni-Mes'uda navodi hadis. "Obavljajte hadž i umru, jer vam oni odstranjuju siromaštvo i grijehe, kao što kovački mijeh odstranjuje u kovačnici trosku od rudače željeza, zlata i srebra. Za hadž, primljen kod Allaha, nema druge nagrade, osim Dženneta."
Ahmed b. Hanbel u svom "Musnedu" preko Džabira navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kod Allaha primljen hadž je onaj, za koga nema druge nagrade osim Dženneta."
"Allahov Poslaniče, koji je to primljeni hadž?" – upitali su prisutni.
"U kom je hadžija dijelio hranu onima kojima je potrebna i nazivao ljudima selam" – odgovorio je on.
Hakim u svom "Mustedreku" umjesto "nazivao selam" navodi: "I imao lijepu i prijatnu riječ prema drugima."

O MJESTIMA ODREĐENIM ZA KONAČNO ODLUČIVANJE OBAVLJANJA HADŽA I UMRE

بَاب فَرْضِ مَوَاقِيتِ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

1522. PRIČAO NAM JE Malik b. Isma'il, rekavši da mu je prenio Zuhejr od Zejda b. Džubejra, koji je pričao da mu je u stan došao Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, a on je tada imao šator od kostrijeti i zastor. Ja sam ga upitao:
"Odakle je dozvoljeno da učinim naum (ogrnem ihrame) za obavljanje umre?"
"Allahov Poslanik , sallallahu alejhi ve sellem", rekao je on, "odredio je za to Karn za stanovnike Nedžda, Zul-Hulejfu za Medinelije, a Džuhfu za stanovnike Sirije."

١٥٢٢. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ جُبَيْرٍ أَنَّهُ أَتَى عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فِي مَنْزِلِهِ وَلَهُ فُسْطَاطٌ وَسُرَادِقٌ فَسَأَلْتُهُ مِنْ أَيْنَ يَجُوزُ أَنْ أَعْتَمِرَ قَالَ فَرَضَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا وَلِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّأْمِ الْجُحْفَةَ .

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: "OPSKRBITE SE! A UISTINU, NAJBOLJA OPSKRBA JE BOGOBOJAZNOST"

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى)

1523. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bišr, njemu prenio Šebab od Verka'a, on od Amra b. Dinara, ovaj od Ikrime, a on opet od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Stanovnici Jemena su obavljali hadž, a nisu se opskrbljivali (za putovanje), nego su govorili: 'Mi se oslanjamo na Allaha.' Kada bi stigli u Mekku, tražili su (hranu) od svijeta, pa je Uzvišeni Allah objavio: 'Opskrbite se! A uistinu, najbolja opskrba je bogobojaznost.'"
Ovu izjavu je prenio i Ibni-Ujejne od Amra, on od Ikrime, ne spominjući Ibni-Abbasa.[1]

١٥٢٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بِشْرٍ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ عَنْ وَرْقَاءَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ أَهْلُ الْيَمَنِ يَحُجُّونَ وَلَا يَتَزَوَّدُونَ وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُونَ فَإِذَا قَدِمُوا مَكَّةَ سَأَلُوا النَّاسَ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى (وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى) رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرٍو عَنْ عِكْرِمَةَ مُرْسَلًا .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– ne prositi i ne tražiti materijalnu pomoć od drugih, nego se opskrbljivati svojim radom, spada u bogobojaznost. Navedenim ajetom i hadisom naređuje se: "Ne uznemiravajte svijet traženjem od njega materijalnu pomoć. Uznemiravanje ljudi je grijeh i klonite se toga!",
– nerad se ne smije kamuflirati tevekulom. Stvarno oslanjanje na Allaha je da se u svakom poslu oslanjamo na Božiju pomoć, tek po uloženom svom naporu, kako je to i Vjerovjesnik rekao: "Allah ću uvesti

MIKAT MEKKELIJAMA KADA KRENU NA HADŽ I (LI) ‘UMRU

1524. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, rekavši da mu je prenio Vuhejb od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Abbasa:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je vrijeme i mjesto glasnog otpočinjanja veličanja Allaha i oblačenja ihrama: Zul-Hulejfu za Medinelije, Džuhfu za stanovnike Šama, Karnul-Menazil za stanovnike Nedžda, a Jelemlem za stanovnike Jemena. Ova su mjesta za njih i za svakog onog koji preko njih naiđe, namjeravajući obaviti hadž i(li) umru. Za onog koji je iza toga mjesta unutra (između mikata i Mekke), on stupa u ihram ondje gdje je donio odluku za hadž. Tako će Mekkelija stupiti u ihram iz same Mekke (od Harema Ka‘be).”[2]

بَاب مُهَلُّ أَهْلِ مَكَّةَ لِلْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

١٥٢٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّأْمِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمَ هُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ .

(u Džennet) sedamdeset hiljada ljudi bez polaganja obračuna, a to su oni koji ne vjeruju u gatanje, koji se ne tetoviraju i oni koji ne proriču sudbinu iz postupaka ptica, nego se u svom poslu oslanjaju samo na Allaha.” Pošto je i hadžiji zabranjeno usputno prositi, slijedi zaključak da je još strožije zabranjeno to činiti u svom zavičaju,
– osloniti se na Allaha dozvoljeno je tek po uloženom maksimalnom trudu u konkretnom poslu, kako je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao svome ashabu: “Sveži devu, pa se onda osloni na Allaha!” Islam osuđuje fatalističko shvatanje.

2 Mekkelije oblače ihrame i počinju učiti telbijju za hadž od Harema Ka‘be, a za umru od vanharemske zone. U gore spomenutim mjestima, hadžija se obrije, podreže nokte, okupa, namiriše, obuče ihrame, klanja nafilu i sa učenjem telbijje krene prema Mekki. Imami Malik, Ahmed i Ishak smatraju da je najbolje stupiti u ihram u gore navedenim mjestima, dok Sevri, Ebu-Hanife i Šafija, to smatraju samo zadnjom granicom i dozvoljavaju da se to učini i prije dolaska u navedena mjesta, jer su to činili Ibni-Abbas, Alija, Ibni-Mes‘ud, Ibni-Omer i još poneki ugledni ashabi. Šafija i Ebu-Hanife kažu: “Stupiti u ihram prije stizanja u gore spomenuta mjesta, bolje je samo za onoga, ko je u mogućnosti i ko ima sposobnosti da se drži reda i discipline, koja je vezana za ihram.
Ko naiđe kroz navedena mjesta radi neke lične potrebe, ne namjeravajući ići u Mekku, on nije dužan oblačiti ihram, kao ni onaj, koji radi opravdanog razloga i potrebe slučajno uđe u Mekku. Tako je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom osvojenja Mekke, imao na sebi obično svoje svakodnevno odijelo, a na glavi kacigu, a tako i ostali ashabi.

MIKATI MEDINELIJAMA

Oni ne ulaze u obrede prije dolaska u Zul-Hulejfu.

1525. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Medinelije počinju glasno učiti telbijju (i oblače ihrame) od Zul-Hulejfe, stanovnici Šama od Džuhfe, a stanovnici Nedžda od Karna."
"Saopćeno mi je", rekao je Abdullah, "da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, još rekao: 'A stanovnici Jemena stupaju u ihram od Jelemlema.'"

MIKAT STANOVNIKA ŠAMA

1526. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad, prenoseći od Amra b. Dinara, on od Tavusa, ovaj od Ibni-Abbasa:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je Medinelijama mjesto i vrijeme stupanja u ihram Zul-Hulejfu, stanovnicima Šama Džuhfu, stanovnicima Nedžda Karnu-Menazil, a stanovnicima Jemena Jelemlem. To su mjesta za njih i za svakog ko preko njih ide, osim njihovog stanovništva, ko namjerava obaviti hadž i umru. Onaj ko stanuje unutra iza njih, ulazi u obrede od svoga doma (naselja). Tako Mekkelije stupaju u ihram u samoj Mekki (od Harema Ka'be)."

بَاب مِيقَاتِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

وَلَا يُهِلُّوا قَبْلَ ذِي الْحُلَيْفَةِ .

١٥٢٥ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ يُهِلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهِلُّ أَهْلُ الشَّأْمِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَأَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ قَالَ عَبْدُاللهِ وَبَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَيُهِلُّ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلَمْلَمَ .

بَاب مُهَلِّ أَهْلِ الشَّأْمِ

١٥٢٦ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ وَقَّتَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّأْمِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمَ فَهُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ لِمَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ فَمُهَلُّهُ مِنْ أَهْلِهِ وَكَذَاكَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ يُهِلُّونَ مِنْهَا .

MIKAT STANOVNIKA NEDŽDA

بَاب مُهَلُ أَهْلِ نَجْدٍ

1527. PRIČAO NAM JE Ali, njemu Sufjan: "Zapamtili smo hadis od Zuhrija koji je prenio od Salima, a on od svoga oca da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio mjesto ulaska u obrede...

١٥٢٧. حَدَّثَنَا عَلِيٌّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَفِظْنَاهُ مِنَ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ وَقَّتَ النَّبِيُّ ﷺ .

1528. Preko drugog seneda, pričao nam je Ahmed, njemu Ibni-Vehb, kazavši da mu je saopćio Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, a ovaj od svoga oca, radijallahu anhu, da je rekao:
"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: 'Mjesto stupanja Medinlija u ihram je Zul-Hulejfa, a mjesto stupanja u obrede stanovnika Šama je Mehje'a, a to je Džuhfa, a za stanovnike Nedžda je Karn.'"
Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao je: "Ashabi su govorili da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još rekao (a ja ga nisam lično čuo): '...a mjesto stupanja u obrede Jemenlija je Jelemlem.'"

١٥٢٨. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ مُهَلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ذُو الْحُلَيْفَةِ وَمُهَلُّ أَهْلِ الشَّأْمِ مَهْيَعَةُ وَهِيَ الْجُحْفَةُ وَأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنٌ قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا زَعَمُوا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ وَلَمْ أَسْمَعْهُ وَمُهَلُّ أَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمُ .

MIKAT ONOM KO JE NASTANJEN UNUTRA, IZA MJESTA ODREĐENIH ZA MIKATE

بَاب مُهَلُ مَنْ كَانَ دُونَ الْمَوَاقِيتِ

1529. PRIČAO NAM JE Kutejbe, kome je prenio Hammad od Amra, on od Tavusa, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za Medinlije odredio mjesto i vrijeme stupanja u ihram Zul-Hulejfu, za stanovnike Šama Džuhfu, za Jemenlije Jelemlem, a za stanovnike Nedžda Karn. To su mjesta za njih i za svakog drugog ko bude preko njih dolazio i namjeravao obaviti hadž i umru, a onaj ko je unutra iza tih mjesta, on stupa u ihram od svoga doma (porodice). Tako stanovnici Mekke stupaju u ihram iz same Mekke.

١٥٢٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَمْرٍو عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّأْمِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا فَهُنَّ لَهُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ مِمَّنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ فَمِنْ أَهْلِهِ حَتَّى إِنَّ أَهْلَ مَكَّةَ يُهِلُّونَ مِنْهَا .

MIKAT STANOVNIKA JEMENA

بَاب مُهَلِّ أَهْلِ الْيَمَنِ

1530. PRIČAO NAM JE Mu'alla b. Esed i rekao da mu je prenio Vuhejb od Abdullaha b. Tavusa, on od svoga oca, ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio Medinelijama mjesto i vrijeme stupanja u ihram Zul-Hulejfu, za stanovnike Šama Džuhfu, za Nedždance Karnul-Menazil, a za stanovnike Jemena Jelemlem. To su mjesta za njih i za svakog drugog ko bude preko njih naišao i namjeravao obaviti hadž i umru. Ko bude iz tih mjesta unutra, on stupa u ihram od mjesta gdje je donio odluku za hadž. Tako je za stanovnike Mekke (mikat) iz same Mekke (od Harema Ka'be).

١٥٣٠. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّأْمِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلَمْلَمَ هُنَّ لِأَهْلِهِنَّ وَلِكُلِّ آتٍ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِمْ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ .

ZATU-IRK JE MIKAT ZA STANOVNIKE IRAKA

بَاب ذَاتُ عِرْقٍ لِأَهْلِ الْعِرَاقِ

1531. PRIČAO NAM JE Ali b. Muslim, rekavši da mu je prenio Abdullah b. Numejr, njemu Ubejdullah od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Kada su zauzeta (naseljena) ova dva grada (Basra i Kufa), došli su njihovi stanovnici i rekli Omeru: 'Vladaru pravovjernih! Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je za stanovnike Nedžda granično mjesto za stupanje u obrede Karn – koji je po strani našeg puta i nama je teško da idemo zaobilazno na Karn!'
'Pa pogledajte na vašem putu spram njega neko drugo mjesto', rekao je Omer.
Tako im je on odredio Zatu-Irk."

١٥٣١. حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا فُتِحَ هَذَانِ الْمِصْرَانِ أَتَوْا عُمَرَ فَقَالُوا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ حَدَّ لِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا وَهُوَ جَوْرٌ عَنْ طَرِيقِنَا وَإِنَّا إِنْ أَرَدْنَا قَرْنًا شَقَّ عَلَيْنَا قَالَ فَانْظُرُوا حَذْوَهَا مِنْ طَرِيقِكُمْ فَحَدَّ لَهُمْ ذَاتَ عِرْقٍ .

باب

١٥٣٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَصَلَّى بِهَا وَكَانَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُ ذَلِكَ .

POGLAVLJE

1532. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, natjerao devu da legne (odsjeo) u ravnici u Zul-Hulejfi i tu klanjao, pa je to isto činio i Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma.

باب خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى طَرِيقِ الشَّجَرَةِ

IZLAZAK VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, (NA PUT) PREKO MJESTA ŠEDŽERE

١٥٣٣. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمُعَرَّسِ وَأَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ يُصَلِّي فِي مَسْجِدِ الشَّجَرَةِ وَإِذَا رَجَعَ صَلَّى بِذِي الْحُلَيْفَةِ بِبَطْنِ الْوَادِي وَبَاتَ حَتَّى يُصْبِحَ .

1533. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, da je njemu prenio Enes b. Ijad od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio iz Medine putem Šedžereta, a ulazio putem Mu'arresa i da je, kada je išao u Mekku, klanjao u džamiji Šedžereta, a kada se vraćao, klanjao je u sredini doline Zul-Hulejfa i tu proboravio (prenoćio) do svanuća.

باب قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ الْعَقِيقُ وَادٍ مُبَارَكٌ

RIJEČI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "AKIK JE BLAGOSLOVLJENA DOLINA"

١٥٣٤. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ وَبِشْرُ بْنُ بَكْرٍ التِّنِّيسِيُّ قَالَا حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي عِكْرِمَةُ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ إِنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِوَادِي الْعَقِيقِ يَقُولُ أَتَانِي اللَّيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ وَقُلْ عُمْرَةً فِي حَجَّةٍ .

1534. PRIČAO NAM JE Humejdi, njemu Velid i Bišr b. Bekr Tinnisi, (a sva trojica) su rekli da im je prenio Evza'i Jahja, kome je saopćio Ikrime koji je čuo Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, kako priča da je Omer, radijallahu anhu, rekao:
"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako za dolinu Akik kaže:
'Sinoć mi je od moga Gospodara došao posjetilac i rekao: Klanjaj u ovoj blagoslovljenoj dolini i reci: Umra s hadžom!'"

١٥٣٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ ابْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِي اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ رُئِيَ وَهُوَ فِي مُعَرَّسِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ بِبَطْنِ الْوَادِي قِيلَ لَهُ إِنَّكَ بِبَطْحَاءَ مُبَارَكَةٍ وَقَدْ أَنَاخَ بِنَا سَالِمٌ يَتَوَخَّى بِالْمُنَاخِ الَّذِي كَانَ عَبْدُاللهِ يُنِيخُ يَتَحَرَّى مُعَرَّسَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ أَسْفَلُ مِنَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِبَطْنِ الْوَادِي بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ وَسَطٌ مِنْ ذَلِكَ .

1535. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr, rekavši da mu je prenio Fudajl b. Sulejman od Musaa b. Ukbe, njemu Salim b. Abdullah, prenoseći od svoga oca, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da mu je u snu prikazano kada je bio na konaku u sredini doline u Zul-Hulejfi i rečeno:
"Ti se nalaziš, zaista, u blagoslovljenom Bathau."
"Salim je sa nama", kaže Musa b. Ukbe, "odsjedao, tražeći ono mjesto, u kome je odsjedao Abdullah, koji je uvijek konačio ondje, gdje je konačio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a to je niže od džamije koja se nalazi u sredini doline. Između njih i tog puta, upravo je sredina te doline."[1]

بَاب غَسْلِ الْخَلُوقِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنَ الثِّيَابِ

SAPIRANJE PREJAKOG MIRISA SA ODIJELA TRI PUTA

١٥٣٦. قَالَ أَبُو عَاصِمٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّ صَفْوَانَ بْنَ يَعْلَى أَخْبَرَهُ أَنَّ يَعْلَى قَالَ لِعُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُ أَرِنِي النَّبِيَّ ﷺ حِينَ يُوحَى إِلَيْهِ قَالَ فَبَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ بِالْجِعْرَانَةِ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللهِ كَيْفَ تَرَى فِي رَجُلٍ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَهُوَ مُتَضَمِّخٌ بِطِيبٍ فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ سَاعَةً فَجَاءَهُ الْوَحْيُ فَأَشَارَ عُمَرُ رَضِي اللهُ عَنْهُ إِلَى يَعْلَى فَجَاءَ يَعْلَى وَعَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ ثَوْبٌ قَدْ أُظِلَّ بِهِ فَأَدْخَلَ

1536. Ebu-Asim kaže da mu je saopćio Ibni-Džurejdž, od Ataa, koga je Safvan b. Ja'la obavijestio, da je Ja'la rekao Omeru, radijallahu anhu: "Pokaži mi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u času kada mu bude isporučivana Objava!" I dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ja'la, bio još u Dži'ranu sa nekoliko ashaba, došao mu je jedan čovjek i rekao:
"Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, šta misliš o čovjeku koji je stupio u ihram za umru i previše se namirisao miomirisom (u kome je ponajviše šafrana)?"
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, šutio je jedan časak. Potom je došla Objava, pa je Omer, radijallahu anhu, pokazao na Ja'laa i Ja'la je

1 Iz hadisa se zaključuje:
– odlika i uvaženost doline Akik je zbog njene blizine gradu Medini,
– pohvalno je klanjati u Akiku i to po mogućnosti u predjelu, gdje je klanjao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sačekavši tu i druge hadžije i nastaviti zajedničko putovanje prema Mekki,
– najbolje je na mikatu odlučiti se na obavljanje umre i hadža (hadž-kiran) u danima hadža.

رَأْسَهُ فَإِذَا رَسُولُ اللهِ ﷺ مُحْمَرُّ الْوَجْهِ وَهُوَ يَغِطُّ ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ فَقَالَ أَيْنَ الَّذِي سَأَلَ عَنِ الْعُمْرَةِ فَأُتِيَ بِرَجُلٍ فَقَالَ اغْسِلِ الطِّيبَ الَّذِي بِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَانْزِعْ عَنْكَ الْجُبَّةَ وَاصْنَعْ فِي عُمْرَتِكَ كَمَا تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ قُلْتُ لِعَطَاءٍ أَرَادَ الْإِنْقَاءَ حِينَ أَمَرَهُ أَنْ يَغْسِلَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَ نَعَمْ .

prišao, a nad Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, bila je haljinka koja mu je pravila hlad. On je proturio glavu, kadli Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bijaše jako pocrvenjelog lica i teško disaše. Zatim se smirio i upitao:
"Gdje je onaj što je pitao za umru?"
Kada mu je priveden taj čovjek, rekao je:
"Pretjerani miomiris, koji je na tebi, saperi tri puta, skini sa sebe ogrtač i čini u svojoj umri ono što bi činio u svom hadžu!"
"Upitao sam", kaže Ibni-Džurejdž, "Ataa:
'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada mu je naredio da to opere tri puta, podrazumijevao je uklanjanje mirisa?'"
"Da" – potvrdio je on.[2]

2 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je motriti ljude pristojnim pogledom,
– kada učenjak ne zna dati odgovor na postavljeno mu pitanje, dužan je da o njemu promišlja, pronađe u literaturi pravilno rješenje i stranci naknadno odgovori,
– muhrim, obukavši na sebe iz zaborava ili iz neznanja nešto osim ihrama, ne daje otkupa (kurbana) po mišljenju Šafije, Sevrija, Ataa, Ishaka, Davuda, a po jednoj verziji i Ahmeda.
Ebu-Hanife kaže: "Dat će kurban osoba, koja namjerno ili iz zaborava drži pokriveno lice i glavu u toku dana, pa sve do noći, a ako je to učinila samo kraće vrijeme, podijelit će sadaku",
– muškarcu – muhrimu je zabranjeno mazati se kozmetikom u kojoj ima šafrana. Pristojno namirisavanje tijela i odijela prilikom stupanja u ihram dozvoljavaju, pa i preporučuju Šafija i Ebu-Hanife, dok Malik i Muhammed b. Hasan ne dozvoljavaju upotrebu miomirisa,
– dok je u ihramu, muškarac ne smije oblačiti ništa sašiveno.

O NAMIRISAVANJU PRI OBLAČENJU IHRAMA I ONOM ŠTO HADŽIJA OBLAČI KADA HOĆE DA STUPI U IHRAM, ZAČEŠLJA SE I NAMIRIŠE

بَاب الطِّيبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ وَمَا يَلْبَسُ إِذَا أَرَادَ أَنْ يُحْرِمَ وَيَتَرَجَّلَ وَيَدَّهِنَ

Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao je:
"Muhrim može mirisati bosiljak, ogledati se i liječiti se samo onim što se jede, kao što su ulje i maslo."
Ata kaže: "Može nositi nataknut prsten i opasati ćemer."
Ibni-Omer, radijallahu anhuma, tavaf je činio (obilazio) oko Ka'be kao muhrim, a preko stomaka je opasao neku haljinku (pojas).
Aiša, radijallahu anha, nije smatrala zabranom oblačenje kratkih gaćica onima, koji su se starali o njenom hevdedžu.

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَشَمُّ الْمُحْرِمُ الرَّيْحَانَ وَيَنْظُرُ فِي الْمِرْآةِ وَيَتَدَاوَى بِمَا يَأْكُلُ الزَّيْتِ وَالسَّمْنِ وَقَالَ عَطَاءٌ يَتَخَتَّمُ وَيَلْبَسُ الْهِمْيَانَ وَطَافَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا وَهُوَ مُحْرِمٌ وَقَدْ حَزَمَ عَلَى بَطْنِهِ بِثَوْبٍ وَلَمْ تَرَ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا بِالتُّبَّانِ بَأْسًا لِلَّذِينَ يَرْحَلُونَ هَوْدَجَهَا .

1537. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf i rekao da mu je prenio Sufjan od Mensura, on od Seida b. Džubejra koji je rekao:
"Ibni-Omer, radijallahu anhuma, mazao se uljem, pa sam to spomenuo Ibrahim (Neha'i) i on reče: 'Šta da činiš sa njegovim slučajem?'

١٥٣٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَدَّهِنُ بِالزَّيْتِ فَذَكَرْتُهُ لِإِبْرَاهِيمَ قَالَ مَا تَصْنَعُ بِقَوْلِهِ .

1538. Meni je Esved prenio od Aiše, radijallahu anha, da je ona rekla: 'Kao da sada gledam odsjev mirisa po razdiocima kose Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je još bio muhrim.'"

١٥٣٨. حَدَّثَنِي الْأَسْوَدُ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبِيصِ الطِّيبِ فِي مَفَارِقِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ .

١٥٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ كُنْتُ أُطَيِّبُ رَسُولَ اللهِ ﷺ لِإِحْرَامِهِ حِينَ يُحْرِمُ وَلِحِلِّهِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ .

1539. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Namirisala sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, radi njegovog stupanja u ihram i radi njegovog izlaska iz ihrama, i to prije nego je izvršio tavaf oko Ka'be."[1]

بَاب مَنْ أَهَلَّ مُلَبِّدًا

KO UĐE U OBREDE HADŽA SLIJEPLJENE KOSE NA GLAVI

١٥٤٠. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يُهِلُّ مُلَبِّدًا .

1540. PRIČAO NAM JE Asbeg, da mu je prenio Ibni-Vehb od Junusa, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima, a on od svoga oca, radijallahu anhu, da je rekao:
"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako glasno uči telbijju, slijepljene kose na glavi."

1 Iz navedenih se hadisa zaključuje:
– hadžiji je dozvoljeno namirisavati se, ogledati se u ogledalu, koristiti potrebne lijekove.
Ibni-Abbas je rekao: "Kada muhrim povrijedi ruku ili nogu, neka ih namaže uljem ili maslom!" Esved je, kao muhrim, privijao na svoju povrijeđenu nogu loj.
Pri putovanjima Aiše, radijallahu anha, brinula se posebna posluga oko nje zaogrnuta ihramima. Kada bi ta posluga dizala hevdžed na devu, stezala ga ili spuštala sa deve, njihovi bi se ogrtači u izvjesnoj mjeri otvarali i Aiša im je naredila da obuku kratke gaćice.
Pri Oprosnom hadžu sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, bila je i Aiša, radijallahu anha, i ona ga je mazala kozmetikom koju je imala, toliko da se blijesak te kozmetike uočavao na njegovoj kosi i bradi.
Tirmizi navodi da je Aiša, radijallahu anha, rekla: "Namirisala sam Vjerovjesnika prije nego je stupio u ihram i na dan klanja kurbana, prije nego je izvršio tavaf oko Ka'be, i to sa miomirisom u kome je bilo mošusa."
Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Zufer kažu: "Hadžiji nije zabranjeno da se pri stupanju u ihram namaže kozmetikom u kojoj ima mošusa ili slične mimorisne tvari, bez obzira da li će to na njemu ostati i poslije skidanja ihrama ili neće. Ovo mišljenje zastupaju još Šafija, Ahmed, Sevri, Evza'i, Aiša, Ibni-Abbas, Ibni-Zubejr, Ibni-Dža'fer, Ebu-Seid Hudri i još mnogi učenjaci. Međutim, Ata, Zuhri, Seid b. Džubejr, Ibni-Sirin i Hasan Basri kažu: "Hadžiji nije dozvoljeno da se prije stupanja u ihram namaže onom kozmetikom, čiji će se miris osjećati i nakon skinutog ihrama, a pošto je već stupio u ihram, strogo mu je zabranjeno namirisavanje u toku trajanja hadžijskih obreda, sve dok ne učini oprosni (posljednji) tavaf oko Ka'be."
Ovo mišljenje usvaja i Tahavi, a zastupali su ga još h. Omer, Osman i Ibni-Omer.
Upotrebljavanje mirisa u kojem ima šafrana i njemu slične tvari, ne dozvoljavaju pored navedenih učenjaka još Ebu-Hanife i Malik.

O ULASKU U OBREDE KOD DŽAMIJE U ZUL-HULEJFI

1541. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan kome je saopćio Musa b. Ukbe, da je čuo Salima b. Abdullaha, kako kaže da je čuo Ibni-Omera, radijallahu anhuma, a preko drugog seneda, pričao nam je Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Mu'aza b. Ukbe, ovaj od Salima b. Abdullaha da je on čuo svoga oca kako kaže:
"Allahov Poslanik je ušao u obrede kod džamije."
"Mišljaše Abdullah", kaže Musa, "na džamiju u Zul-Hulejfi."

بَاب الْإِهْلَالِ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ

١٥٤١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ سَمِعْتُا سَالِمَ بْنَ عَبْدِاللهِ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا ح و حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ يَقُولُ مَا أَهَلَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِلَّا مِنْ عِنْدِ الْمَسْجِدِ يَعْنِي مَسْجِدَ ذِي الْحُلَيْفَةِ .

ŠTA MUHRIMU NIJE DOZVOLJENO OBLAČITI OD ODJEĆE

1542. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je prenio Malik od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je neki čovjek rekao:
"Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, šta je muhrimu od odjeće dozvoljeno obući?"
"Neće oblačiti", rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, "košulje, turbane, gaće, ogrtače sa kukuljicom i mestve. Međutim, ako neko ne nađe (druge) obuće, neka obuče mestve, ali neka ih prethodno podreže do ispod gležnjeva. I ne oblačite ništa od haljinke koju je dohvatio šafran ili vers."

بَاب مَا لَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ

١٥٤٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ لَا يَلْبَسُ الْقُمُصَ وَلَا الْعَمَائِمَ وَلَا السَّرَاوِيلَاتِ وَلَا الْبَرَانِسَ وَلَا الْخِفَافَ إِلَّا أَحَدٌ لَا يَجِدُ نَعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسْ خُفَّيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ شَيْئًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ أَوْ وَرْسٌ .

JAHANJE NA JAHAĆOJ ŽIVOTINJI I JAHANJE NA SAPIMA IZA JAHAČA U TOKU HADŽA

بَاب الرُّكُوبِ وَالِارْتِدَافِ فِي الْحَجِّ

1543,1544. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Vuhejb b. Džerir, kome je prenio njegov otac od Junusa Ejlija, on od Zuhrija, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Usame, radijallahu anhu, jahao iza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na istoj jahaćoj životinji od Arefata do Muzdelife, a od Muzdelife iza sebe je stavio i Fadla i do Mine bili obojica (na sapima) – rekao je Abdullah.

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije prestajao", izjavio je Abdullah, "sa učenjem telbijje dok nije počeo bacati kamenčiće na Akabi."[1]

١٥٤٣-١٥٤٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ الْأَيْلِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ أُسَامَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَانَ رِدْفَ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ ثُمَّ أَرْدَفَ الْفَضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مِنًى قَالَ فَكِلَاهُمَا قَالَ لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ .

1 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– prema mišljenju Ebu-Hanife i njegovih učenika, a i Šafije, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Sevra i Taberija, hadžija neprestano izgovara telbijju, sve dok na Akabi ne baci kamenčiće. Preneseno je da su ovog mišljenja bili još halifa Omer, Ibni-Abbas, Abdullah b. Mes'ud, Ata b. Rebah, Tavus, Seid b. Džubejr, Ibrahim Neha'i i Sufjan Sevri.
Neki od spomenutih učenjaka, kao što su Sevri, Ebu-Hanife, Šafija i Ebu-Sevr, kažu: "Hadžija prestaje sa učenjem naglas telbijje, čim baci prvi kamenčić na Akabi." Međutim, Ahmed i Ishak i još poneki učenjaci smatraju da on ne prestaje učiti telbijju, sve dok ne obavi bacanje svih potrebnih kamenčića na Akabi, jer se to tako razumije iz sadržaja, kod Buharije, navedenog hadisa.
Prva grupa učenjaka drži se pored hadisa navedenog kod Buharije, još i izjave Abdullaha b. Omera koju Bejheki navodi u ovoj verziji:
"Vjerovjesnik je stupio u ihram i telbijju neprestano učio, sve dok nije bacio prvi kamenčić na Akabi."
Zabilježene kontradiktorne izjave nisu, kažu ovi učenjaci, vjerodostojnog sadržaja.

ŠTA MUHRIM MOŽE OBLAČITI OD HALJINKE, OGRTAČA I DONJE ODJEĆE

بَاب مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ وَالْأَرْدِيَةِ وَالْأُزُرِ

Aiša je obukla žute haljine dok je bila u ihramu i rekla:
"Ne pokrivaj donji dio lica, ne stavljaj koprenu (peču) na lice i ne oblači haljinu obojenu versom i šafranom!"
Džabir kaže: "Rumenilo (žutilo) ne smatram mirisnom kozmetikom."
Aiša nije smatrala da je ženi zabranjeno nošenje nakita, crne haljine ili haljine obojene u ružičastu boju i mestava.
Ibrahim (Neha'i) je izjavio: "Nema štete da muhrim promijeni svoju haljinu (ihrame)."[1]

وَلَبِسَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا الثِّيَابَ الْمُعَصْفَرَةَ وَهِيَ مُحْرِمَةٌ وَقَالَتْ لَا تَلَثَّمْ وَلَا تَتَبَرْقَعْ وَلَا تَلْبَسْ ثَوْبًا بِوَرْسٍ وَلَا زَعْفَرَانٍ وَقَالَ جَابِرٌ لَا أَرَى الْمُعَصْفَرَ طِيبًا وَلَمْ تَرَ عَائِشَةُ بَأْسًا بِالْحُلِيِّ وَالثَّوْبِ الْأَسْوَدِ وَالْمُوَرَّدِ وَالْخُفِّ لِلْمَرْأَةِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ لَا بَأْسَ أَنْ يُبْدِلَ ثِيَابَهُ .

1545. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr Mukaddemi, rekavši da mu je prenio Fudajl b. Sulejman od Musaa b. Ukbe, kome je prenio Kurejb od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhuma:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo je (u Mekku) iz Medine, pošto se začešljao, namazao, obukao donju haljinu i svoj ogrtač; on i njegovi drugovi, i nije ništa zabranio od ogrtača i donjih zastirača što se oblači, izuzev onoga što je obojeno šafranom koji se zadržava na koži. Kada je osvanuo u Zul-Hulejfi, uzjahao je, i kada je stao na Bejda'u, otpočeo glasno učenje telbijje sa ashabima i stavio privjesak na vrat svoje deve-

١٥٤٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ انْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ بَعْدَ مَا تَرَجَّلَ وَادَّهَنَ وَلَبِسَ إِزَارَهُ وَرِدَاءَهُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ فَلَمْ يَنْهَ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الْأَرْدِيَةِ وَالْأُزُرِ تُلْبَسُ إِلَّا الْمُزَعْفَرَةَ الَّتِي تَرْدَعُ عَلَى الْجِلْدِ فَأَصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ حَتَّى اسْتَوَى عَلَى الْبَيْدَاءِ

1 Hasan Basri i Ata su rekli: "Žena u ihramu neka ne oblači rukavice, duge gaćice, ne stavlja pokrivač na lice, ne pokriva usne i neka se ogrne čim hoće, samo ne onim na čemu ima traga od šafrana ili versa."
Ebu-Davud, preko Ibni-Omera, navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ženama dok su u ihramu, zabranjeno je oblačiti rukavice, stavljati pokrivač na lice i oblačiti haljinu obojenu versom i šafranom, tj. haljinu obojenu mirisnom bojom. Po izlasku iz ihrama, može oblačiti odjeću kakvu god hoće, nositi svilenu haljinu, košulju, gaće i nakit."
Ibni-Munzir kaže: "Jednoglasno je mišljenje učenjaka da žena u ihramu može nositi potpuno sašivene haljine i mestve, pokriti glavu i kosu izuzev lica, na koje može, samo djelimično preko čela, spustiti dio pokrivača."
Muhrim se u slučaju potrebe može preobući u nove ihrame kao što je to učinio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u Ten'imu.

kurbana. To je bilo kada je ostalo još pet dana od zul-kadeta. U Mekku je stigao pošto su prošle četiri noći zul-hidžeta, izvršio tavaf oko Ka'be, sa'j (ubrzano hodanje) između Safe i Merve i iz ihrama nije istupao radi svojih deva, jer je svakoj bio već stavio privjesak. Kasnije je odsjeo kod Hadžuna, u gornjem dijelu Mekke, izgovarajući telbijju za hadž. Ka'bi se nije približavao poslije izvršenog tavafa oko nje, sve dok se nije vratio sa Arefata. Svojim drugovima (koji nisu imali kurban) naredio je da tavafe oko Ka'be i čine sa'j između Safe i Merve, zatim obriju svoje glave i potom skinu ihrame. To je tako onome, koji nije imao sa sobom devu (kurbana), kojoj bi stavio privjesak. Ko je imao kod sebe svoju suprugu, ona mu je bila dozvoljena. Dozvoljeno mu je bilo namirisavanje i (ranija) odjeća."

أَهَلَّ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَقَلَّدَ بَدَنَتَهُ وَذَلِكَ لِخَمْسٍ بَقِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ فَقَدِمَ مَكَّةَ لِأَرْبَعِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ ذِي الْحَجَّةِ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَحِلَّ مِنْ أَجْلِ بُدْنِهِ لِأَنَّهُ قَلَّدَهَا ثُمَّ نَزَلَ بِأَعْلَى مَكَّةَ عِنْدَ الْحَجُونِ وَهُوَ مُهِلٌّ بِالْحَجِّ وَلَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ يُقَصِّرُوا مِنْ رُءُوسِهِمْ ثُمَّ يَحِلُّوا وَذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ بَدَنَةٌ قَلَّدَهَا وَمَنْ كَانَتْ مَعَهُ امْرَأَتُهُ فَهِيَ لَهُ حَلَالٌ وَالطِّيبُ وَالثِّيَابُ .

O ONOM KOJI JE ZANOĆIO I OSVANUO U ZUL-HULEJFI

بَاب مَنْ بَاتَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حَتَّى أَصْبَحَ

Ovo prenosi Ibni-Omer, radijallahu anhuma, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

قَالَهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1546. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hišam b. Jusuf, da mu je prenio Ibni-Džurejdž, njemu Muhammed b. Munkedir od Enesa b. Malika, radijallahu anhu:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je u Medini četiri rekata (podne), a u Zul-Hulejfi dva rekata (ikindije). On je tu zanoćio i tako u Zul-Hulejfi osvanuo, a kada je uzjahao svoju devu i ona ustala, otpočeo je glasno učenje telbijje."

١٥٤٦. حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَبِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ بَاتَ حَتَّى أَصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَلَمَّا رَكِبَ رَاحِلَتَهُ وَاسْتَوَتْ بِهِ أَهَلَّ .

١٥٤٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَصَلَّى الْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ .

1547. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Abdul-Vehhab od Ejjuba, a on od Ebu-Kilabe, ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Medini četiri rekata podne, a dva rekata ikindije u Zul-Hulejfi.

"Mislim", kaže Ebu-Kilabe, "da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u njoj zanoćio i osvanuo."

باب رَفْعِ الصَّوْتِ بِالْإِهْلَالِ

O DIZANJU GLASA PRI IZGOVARANJU TELBIJJE

١٥٤٨. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ وَسَمِعْتُهُمْ يَصْرُخُونَ بِهِمَا جَمِيعًا .

1548. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, da mu je prenio Hammad b. Zejd od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu, koji je rekao:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je četiri rekata podne u Medini, a dva rekata ikindije u Zul-Hulejfi i čuo sam ih kako svi skupa glasno izgovaraju telbijju za hadž i umru."[1]

1 Iz hadisa se zaključuje:
– preporučljivo je da se telbijja izgovara naglas. O tome su zabilježene brojne Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izjave. Ebu-Davud, Tirmizi i Nesai u svojim "Sunenima" navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Došao mi je Džibril i rekao da naredim svojim drugovima da pri izgovaranju telbijje dižu svoj glas." Ibni-Madže u svom "Sunenu" navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Došao mi je Džibril i kazao: 'Muhammede, naredi svojim drugovima da telbijju izgovaraju naglas, jer je ona jedan od vanjskih obilježja hadža.'"
Seid b. Musejjeb u svom "Sunenu" sa senedom navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah se ponosi pred melekima sa tri vrste glasova: glasom ezana, glasom tekbira koji se uči u ime Allaha i glasom glasnog izgovaranja telbijje."
Tirmizi preko Ebu-Bekra navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan:
"Koji je hadž najvredniji?"
"U kome se telbijja uči naglas, i u kome se zakolje kurban" – odgovorio je on.
Hakim navodi preko Sehla b. Sa'da ovu Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Nema hadžije koji naglas izgovara telbijju, a da je s njim zajedno ne izgovara sve ostalo što mu je na njegovoj lijevoj i desnoj strani, pa i sama zemlja."
Ibni-Ebu-Šejbe je prenio od Muttaliba b. Abdullaha ovu njegovu izjavu: "Nema hadžije koji naglas izgovara telbijju, a da je sa njim zajedno ne izgovara sve ostalo što mu je na njegovoj lijevoj i desnoj strani, pa i sama zemlja."
Ibni-Ebu-Šejbe je prenio od Muttaliba b. Abdullaha ovu njegovu izjavu: "Drugovi Allahovog Poslanika dizali su svoje glasove pri izgovaranju telbijje toliko, da su im se oni razlijegali naokolo."
Ibni-Bettal, Sevri, Šafija i Ebu Hanife, učenje telbijje naglas, smatraju preporučljivim činom, dok je od Malika preneseno da se telbijja izgovara naglas, samo u prostoru Harema Ka'be i u džamiji Mine.

O TELBIJJI

1549. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, da mu je saopćio Malik, prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je telbijja Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, glasila ovako:
"Lebbejkellahumme, lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejk! Innel hamde ven-ni'amete leke, vel mulk! La šerike lek!"
"Odazivam Ti se, Allahu moj, odazivam! Odazivam se Tebi, Koji nemaš sudruga. Odazivam Ti se! Tebi pripada svaka hvala, blagodati i vlast i nemaš sudruga!"

1550. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf da mu je prenio Sufjan od A'meša, on od Ummare, ovaj od Ebu-Atijja, a on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Ja stvarno najbolje znam kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio telbijju: 'Lebbejkellahumme, lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejk! Innel hamde ven-ni'mete leke, vel mulk! – Odazivam Ti se, Allahu moj, odazivam! Odazivam Ti se. Ti nemaš sudruga! Odazivam Ti se! Tebi pripada svaka hvala i sve blagodati!'"
U drugom senedu, Ebu-Sufjana slijedi Ebu-Mu'avija, prenoseći hadis od A'meša, a Šu'be je opet rekao da je njega obavijestio Sulejman, kako je čuo Hajsemu koji prenosi od Ebu-Atijja, da je rekao: "Čuo sam Aišu, radijallahu anha."

بَاب التَّلْبِيَةِ

١٥٤٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ تَلْبِيَةَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ .

١٥٥٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنِّي لَأَعْلَمُ كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ تَابَعَهُ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ وَقَالَ شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ سَمِعْتُ خَيْثَمَةَ عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا .

Žena izgovara telbijju šapatom, tako da može sama sebe čuti,
– putnik krati četverorekatne namaze na dva rekata čim izađe iz svoga naselja.

O ZAHVALJIVANJU, SLAVLJENJU I VELIČANJU ALLAHA, DŽELLE ŠANUHU, PRI UZJAHIVANJU, A PRIJE ULASKA U HADŽSKE OBREDE

بَاب التَّحْمِيدِ وَالتَّسْبِيحِ وَالتَّكْبِيرِ قَبْلَ الْإِهْلَالِ عِنْدَ الرُّكُوبِ عَلَى الدَّابَّةِ

1551. PRIČAO NAM JE Musa ibnu Isma'il, rekavši da mu je prenio Vuhejb, njemu Ejjub od Ebu-Kilabe, on od Enesa, radijallahu anhu, koji je izjavio:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je u Medini, a mi sa njim, četiri rekata podne, a u Zul-Hulejfi dva rekata ikindije. U njoj se zadržao na konaku i osvanuo. Potom je uzjahao na devu i kada se sa njom zaustavio na Bejdau, zahvalio se Allahu, slavio ga i veličao, a zatim obznanio ulazak u hadžske obrede. I prisutni svijet je ušao u obrede. Kada smo stigli (u Mekku), naredio je ljudima i oni su se oslobodili ihrama. Osmi dan zul-hidžeta, stupili su u ihram za hadž. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tu je zaklao", kaže Enes, "stojeći, devu svojim rukama, a u Medini je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaklao dva velika ovna."
Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: "Neko od njih je to rekao, prenoseći od Ejjuba, on od jednog drugog čovjeka, a ovaj od Enesa."[1]

١٥٥١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ مَعَهُ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى الْبَيْدَاءِ حَمِدَ اللهَ وَسَبَّحَ وَكَبَّرَ ثُمَّ أَهَلَّ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ وَأَهَلَّ النَّاسُ بِهِمَا فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَ النَّاسَ فَحَلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ أَهَلُّوا بِالْحَجِّ قَالَ وَنَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ بَدَنَاتٍ بِيَدِهِ قِيَامًا وَذَبَحَ رَسُولُ اللهِ ﷺ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ قَالَ بَعْضُهُمْ هَذَا عَنْ أَيُّوبَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَنَسٍ .

1 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– muhrim prije izgovaranja telbijje izgovara tekstove zahvalnosti, slavljenja i veličanja Allaha,
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je naumio istovremeno obaviti hadž i umru i to je jedan način obavljanja hadža. Ovakav se hadž zove hadž-kiran. Sa Vjerovjesnikom su, također, naumili obaviti umru i hadž još halifa Omer i njegov sin Abdullah, Alija, Abdullah b. Abbas, Imran b. Husejn, Ebu-Talha, Suraka b. Malik, Aiša i Umm-Selema.
Navodi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tom prilikom pripremio stotinu deva na ime kurbana i da je šezdeset tri deve zaklao sam svojom rukom, a da mu je ostale zaklao halifa Alija,
– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je u Medini, pred polazak na hadž, zaklao dva siva ovna, na ime obične sadake: jedan u ime svojih ukućana, a drugi u ime siromašnih muslimana.

KO UĐE U OBREDE TEK NAKON USTAJANJA DEVE NA NOGE

بَاب مَنْ أَهَلَّ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً

1552. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, da ga je obavijestio Ibni-Džurejdž, njega Salih b. Kejsan, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je u obrede, tek kada je s njim uspravno stala (na noge) njegova deva."

١٥٥٢. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ أَهَلَّ النَّبِيُّ ﷺ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً .

ULAZAK U OBREDE, OKREĆUĆI SE PREMA KIBLI

بَاب الْإِهْلَالِ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ

1553. Ebu-Ma'mer je rekao da mu je pričao Abdul-Varis, kome je prenio Ejjub od Nafija:
"Ibni-Omer, radijallahu anhuma, kada bi klanjao sabah u Zul-Hulejfi, zatražio bi svoju devu. Kada bi mu ona bila privedena osedlana, on bi je uzjahao i kada bi se ona pod njim uspravila, okrenuo bi se prema kibli uspravljeno i izgovarao telbijju sve dok ne bi stigao u Harem (bliža okolina Mekke). Potom bi se sustegao, dok ne bi došao u Zu-Tuva. Tu bi zanoćio i osvanuo, a kada bi klanjao sabah, okupao bi se i tvrdio da je Poslanik tako radio."
Abdul-Varisa u drugom senedu slijedi Isma'il, koji je o navedenom kupanju prenio i od Ejjuba.

١٥٥٣. وَقَالَ أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا إِذَا صَلَّى بِالْغَدَاةِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَرُحِلَتْ ثُمَّ رَكِبَ فَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ قَائِمًا ثُمَّ يُلَبِّي حَتَّى يَبْلُغَ الْحَرَمَ ثُمَّ يُمْسِكُ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذَا طُوًى بَاتَ بِهِ حَتَّى يُصْبِحَ فَإِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ اغْتَسَلَ وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَعَلَ ذَلِكَ تَابَعَهُ إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ فِي الْغَسْلِ .

1554. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Davud Ebu-Rebija, rekavši da mu je prenio Fulejh od Nafija:
"Kada bi Ibni-Omer, radijallahu anhuma, htio izaći u Mekku, namazao bi se onim, što nema u sebi jakog mirisa, zatim otišao u džamiju Zul-Hulejfe i klanjao. Potom bi uzjahao devu, i kada bi se s njim potpuno ispravila njegova deva ušao bi u obrede i rekao: 'Ovako sam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da radi.'"[2]

١٥٥٤. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو الرَّبِيعِ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا إِذَا أَرَادَ الْخُرُوجَ إِلَى مَكَّةَ ادَّهَنَ بِدُهْنٍ لَيْسَ لَهُ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ ثُمَّ يَأْتِي مَسْجِدَ ذِي الْحُلَيْفَةِ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْكَبُ وَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً أَحْرَمَ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُ .

2 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– izgovaranje teksta telbijje na mikatima hadžija čini okrenut prema kibli po obavljenom namazu.

IZGOVARANJE TELBIJJE KADA SE HADŽIJA SPUSTI U DOLINU

بَاب التَّلْبِيَةِ إِذَا انْحَدَرَ فِي الْوَادِي

1555. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Ibni-Ebu-Adijj, prenoseći od Ibni-Avna, a on od Mudžahida koji mu je rekao:
"Bili smo kod Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, pa su prisutni spomenuli Dedžala i da će on, kaže Mudžahid, imati između očiju napisano 'kafir', tj. 'nevjernik', a da je potom Ibni-Abbas rekao:
'Ja od Vjerovjesnika to nisam čuo, nego sam čuo da je rekao: Što se tiče Musaa, pa kao da ga sad gledam kako naglas izgovara telbijju, kada se spuštaše u dolinu.'"

١٥٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنِ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَذَكَرُوا الدَّجَّالَ أَنَّهُ قَالَ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَمْ أَسْمَعْهُ وَلَكِنَّهُ قَالَ أَمَّا مُوسَى كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ إِذِ انْحَدَرَ فِي الْوَادِي يُلَبِّي .

KAKO ĆE U OBREDE UĆI ŽENA U TOKU MENSTRUACIJE I POSLIJEPOROĐAJNOG ODLJEVA KRVI – HAJZU I NIFASU

بَاب كَيْفَ تُهِلُّ الْحَائِضُ وَالنُّفَسَاءُ

"'Ehelle' znači", kaže Buharija, "'izgovorio je nešto naglas'. 'Vestehlelna', 've ehlelnel-hilale', to sve znači 'pojavu i manifestiranje'. 'Vestehelel-metaru' znači 'pojavila se kiša iz oblaka'. 'Ve ma uhille li garillahi bihi', tj. 'i nad kojom je

أَهَلَّ تَكَلَّمَ بِهِ وَاسْتَهْلَلْنَا وَأَهْلَلْنَا الْهِلَالَ كُلُّهُ مِنَ الظُّهُورِ وَاسْتَهَلَّ الْمَطَرُ خَرَجَ مِنَ السَّحَابِ (وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللهِ بِهِ) وَهُوَ مِنِ اسْتِهْلَالِ الصَّبِيِّ .

U "Telvihu" se navodi: "Noćenje u dolini Zu-Tuva i ulaženje u Mekku danju, ne spada u obavezne obrede hadža." To je jednoglasno mišljenje učenjaka, ali onaj ko to tako čini, ugledajući se na postupak Vjerovjesnika, on će imati za to odgovarajuću Božiju nagradu.
U "Muhezzebu" se ističe, da gornji postupak spada u pohvalne čine i da je ulazak u Mekku danju bolji, negoli noću,
– Nevevi kaže: "Ono kupanje je sunnet. Ko se ne može okupati, uzet će tejemum, s namjerom za ulazak u Mekku." Malikije ovo kupanje smatraju pritvrđenim sunnetom.
Ebu-Hanife, Evza'i i Sevri smatraju da se spomenuto kupanje može nadomjestiti abdestom. Ovo mišljenje dijeli i Ibrahim Neha'i.
U "Sunenu" Seifa b. Mensura se navodi da je Ibrahim Neha'i upitan: "Da li će hadžija po dolasku u Mekku prestati izgovarati telbijju dok čini tavaf oko Ka'be?"
"Neće", odgovorio je on, "nego će izgovarati telbijju prije tavafa oko Ka'be, u toku tavafa i poslije i neće je prekidati sve dok ne baci kamenčiće na Akabi."
Ovo su mišljenje usvojili još Ebu-Hanife, Šafija, Ahmed, Ishak i Davud, samo što Ebu-Hanife i Šafija kažu: "Izgovaranje telbijje prestaje sa prvim bačenim kamenčićem na Akabi."
Neki učenjaci kažu: "Osoba, koja je nijet učinila za obavljanje umre, prestaje sa izgovaranjem telbijje kada uđe u Harem Mekke." Drugi kažu: "Kada ugleda kuće grada Mekke", a treći: "Kada uđe u Mekku."
Ebu-Hanife smatra da takva osoba neće prestati sa izgovaranjem telbijje, sve dok ne dotakne Hadžerul-Esved.

životinjom manifestirano (izgovoreno) ime, osim Allahovom', (nastalo) od izraza 'Istihlalus-sabijji', tj. 'pojava dječijeg oglašavanja života.'"

1556. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu Malik od Ibni-Šihaba, on od Urve b. Zubejra, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla:
"Izašli smo iz (Medine) s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme Hadžetul-Vedaa i zanijetili umru. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ko ima kurban, neka nijet učini za obavljanje hadža i umre i neka se ne oslobađa ihrama, dok ne obavi oba obreda zajedno'. Potom sam otišla u Mekku i imavši menstruaciju, tavaf nisam činila oko Ka'be, a ni sa'j između Safe i Merve. Na to sam se potužila Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi je rekao: 'Raspleti svoju kosu, počešljaj se i izgovaraj telbijju samo za hadž, a ostavi umru!' Ja sam to učinila. Kada sam obavila hadž, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me sa Abdur-Rahmanom b. Ebi-Bekrom od Ten'ima i ja sam tamo ponovo nijet učinila za obavljanje umre. Još mi je rekao: 'To je umjesto tvoje minule umre.'
Oni koji su u ihram stupili", rekla je Aiša, "za umru, obavili su tavaf oko Ka'be i sa'j između Safe i Merve, a potom se oslobodili ihrama i kasnije, kada su se vratili sa Mine, obavili su jedan tavaf oko Ka'be, a oni koji su spojili obavljanje hadža i umre izvršili su još jedan (drugi) tavaf."[1]

١٥٥٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيُهِلَّ بِالْحَجِّ مَعَ الْعُمْرَةِ ثُمَّ لَا يَحِلَّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا فَقَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ وَلَمْ أَطُفْ بِالْبَيْتِ وَلَا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ انْقُضِي رَأْسَكِ وَامْتَشِطِي وَأَهِلِّي بِالْحَجِّ وَدَعِي الْعُمْرَةَ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْنَا الْحَجَّ أَرْسَلَنِي النَّبِيُّ ﷺ مَعَ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ إِلَى التَّنْعِيمِ فَاعْتَمَرْتُ فَقَالَ هَذِهِ مَكَانَ عُمْرَتِكِ قَالَتْ فَطَافَ الَّذِينَ كَانُوا أَهَلُّوا بِالْعُمْرَةِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ حَلُّوا ثُمَّ طَافُوا طَوَافًا آخَرَ بَعْدَ أَنْ رَجَعُوا مِنْ مِنًى وَأَمَّا الَّذِينَ جَمَعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَإِنَّمَا طَافُوا طَوَافًا وَاحِدًا .

1 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– najbolje je, po hanefijskom mezhebu, obaviti hadž i umru skupa u određenim danima,
– po završenom obredu umre, hadžija ne skida ihram, ako ima kod sebe kurban, sve dok ga ne zakolje,
– Ibni-Dževzi kaže: "Osoba bez abdesta ili džunub, odnosno žena sa menstruacijom, ne mogu činiti tavaf oko Ka'be, a ni sa'j između Safe i Merve. Od Ahmed b. Hanbela je preneseno mišljenje da tavaf oko Ka'be, džunub-osobe i osoba koja nema potrebnog prethodnog čišćenja, nije punovažan.
Hanefije smatraju da čišćenje nije uvjet za punovažnost tavafa oko Ka'be. Ako tavaf izvrši osoba na kojoj ima nečisti, ili ako nije obavila prethodno čišćenje, odnosno kupanje ili uzela abdest, ili je obavila džunub, obred joj je punovažan, jer je u Kur'anu rečeno samo: "Obiđite oko prastarog Hrama!" Prema sadržaju navedenog ajeta ne traži se, kažu hanefije, nikakvo čišćenje pri obilaženju Ka'be.

KO UĐE U OBREDE U POSLANIKOVO, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, VRIJEME, KAKO JE ON UŠAO

بَاب مَنْ أَهَلَّ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ كَإِهْلَالِ النَّبِيِّ ﷺ

Tako je prenio Ibn-Omer, radijallahu anhuma, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

قَالَهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1557. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, prenoseći od Ibni-Džurejdža, da je Ata kazao kako je Džabir, radijallahu anhu, rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je Aliji, radijallahu anhu, da ostane i dalje u svom ihramu (jer je imao kurban). Džabir je spomenuo i Surakovu izjavu."[1]

١٥٥٧. حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ عَطَاءٌ قَالَ جَابِرٌ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنْ يُقِيمَ عَلَى إِحْرَامِهِ وَذَكَرَ قَوْلَ سُرَاقَةَ وَزَادَ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِمَا أَهْلَلْتَ يَا عَلِيُّ قَالَ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ فَأَهْدِ وَامْكُثْ حَرَامًا كَمَا أَنْتَ .

Tavaf oko Ka'be nečiste osobe je punovažan, ali je, u smislu gornjeg hadisa, učinjen izvjestan prekršaj. Osoba koja ovo obavi bez abdesta, treba na ime kazne, po mišljenju hanefija, zaklati ovcu i meso podijeliti sirotinji, a kad tavaf obavi džunub-osoba, ona će zaklati devu i ponovo obaviti tavaf dok se nalazi još u Mekki,
– hadžiji sa naumom obavljanja hadža i umre zajedno, dovoljna je jedna tura obilaženja oko Ka'be i trčanje između Safe i Merve. Ovo je stav Ataa, Hasana, Tavusa, Malika, Ahmeda, Šafije, Ishaka, Ebu-Sevra i Davuda. Po mišljenju drugih učenjaka, ovaj hadžija treba učiniti dvije ture posebnog obilaženja oko Ka'be i dva posebna obreda trčanja između Safe i Merve, tj. posebno za hadž, a posebno za umru. Ovo je stav Mudžahida, Džabira b. Jezida, Surejha, Ša'bija, Muzhameda b. Alije b. Husejna, Neha'ija, Evza'ija, Sevrija, Hammada b. Seleme, Hammada b. Sulejmana, Hakema b. Ujejne, Zijada b. Malika, Ebu-Hanife i njegovih učenika. Ovo je mišljenje preneseno još od halife Omera, Alije i njegovih sinova Hasana i Huseina, Ibni-Mes'uda i još ponekih ashaba.
Podvojena mišljenja nastala su zbog raznolike stilizacije završnog teksta konkretnog hadisa "Tavafen vahiden", tj. "Pa su obavili samo jednu turu obilaženja oko Ka'be." Međutim, u drugim hadiskim zbirkama isti tekst glasi: "Tavafen ahare…", tj. "I vršili su samo još jednu drugu turu obilaženja oko Ka'be."
Hanefije usvajaju tekst hadisa donesen kod Buharije, ali iz opreznosti, prihvaćaju i gornju nadopunu i tako cijeli obred čine sigurnijim.

1 Muslim u svom "Sahihu" za ovaj slučaj navodi da je Ata čuo Džabira kako kaže: "Halifa Alija je došao na hadž iz Jemena, pa je upitan: 'Kako si naumio obaviti hadž?'
'Onako kako ga je naumio obaviti i Vjerovjesnik' – odgovorio je on.
'Pa ostani u ihramu dok ne zakolješ kurban!' – rekao mu je Vjerovjesnik.
Alija je, kaže Džabir, imao pripremljen kurban.
Suraka b. Malik upitao je potom: 'Allahov Poslaniče, je li to samo ove godine ili zastalno?'
'Zauvijek' – odgovorio mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem."

١٥٥٨. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْخَلَّالُ الْهُذَلِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُالصَّمَدِ حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ سَمِعْتُ مَرْوَانَ الْأَصْفَرَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْيَمَنِ فَقَالَ بِمَا أَهْلَلْتَ قَالَ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ لَوْلَا أَنَّ مَعِي الْهَدْيَ لَأَحْلَلْتُ. وَزَادَ مُحَمَّدُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ: قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: بِمَاأَحْلَلْتَ يَا عَلِيُّ؟ قَالَ: بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ.قَالَ:فَأَهْدِ، وَامْكُثْ حَرَاماً كَمَا أَنْتَ .

1558. PRIČAO NAM JE Hasan b. Ali Hallal-Huzeli, da mu je prenio Abdus-Samed od Selima b. Hajjana, koji je čuo Mervana Asfera, kako prenosi od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao: "Došao je iz Jemena Alija, radijallahu anhu, pa mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Kako si stupio u obrede?'
'Onako kako je stupio u obrede Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem' – odgovorio je on.
'Da nemam pripremljenog kurbana, ja bih se', rekao je Vjerovjesnik, 'oslobodio ihrama.'"
Muhammed b. Bekr je prenio od Džurejdža: "Vjerovjesnik ga je upitao: 'Alija, kako si stupio u obrede?' 'Onako kako je stupio u ihram i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem'– odgovorio je on.
'Ostani u ihramu tako, kao što si sada, i kasnije zakolji kurban!'"

١٥٥٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ بَعَثَنِي النَّبِيُّ ﷺ إِلَى قَوْمٍ بِالْيَمَنِ فَجِئْتُ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ فَقَالَ بِمَا أَهْلَلْتَ قُلْتُ أَهْلَلْتُ كَإِهْلَالِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ هَلْ مَعَكَ مِنْ هَدْيٍ قُلْتُ لَا فَأَمَرَنِي فَطُفْتُ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَمَرَنِي فَأَحْلَلْتُ فَأَتَيْتُ امْرَأَةً مِنْ قَوْمِي فَمَشَطَتْنِي أَوْ غَسَلَتْ رَأْسِي فَقَدِمَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ إِنْ نَأْخُذْ بِكِتَابِ اللهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالتَّمَامِ قَالَ اللهُ (وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ) وَإِنْ نَأْخُذْ بِسُنَّةِ النَّبِيِّ ﷺ فَإِنَّهُ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى نَحَرَ الْهَدْيَ .

1559. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan od Kajsa b. Muslima, on od Tarika b. Šihaba, ovaj od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, koji je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me je stanovnicima Jemena. Ja sam se, potom, vratio, a on bijaše u Bathau, i reče mi: 'Kako si stupio u obrede?'
'Stupio sam u obrede onako kako je stupio u obrede i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem' – odgovorio sam.
'Imaš li pripremljen kurban?'– upitao je on.
'Nemam' – rekao sam.
Potom mi je naredio i ja sam obavio tavaf oko Ka'be, sa'j između Safe i Merve, a zatim mi je naredio, pa sam se oslobodio ihrama i otišao ženi (moga brata), od moga naroda i ona me je očešljala, odnosno, oprala mi kosu.
Zatim je stupio na halifat Omer, radijallahu anhu, i rekao: 'Ako se držimo Allahove Knjige, ona nam naređuje neposredno nastavljanje obreda, jer je Uzvišeni rekao: 'Upotpunite obred hadža i umre, u ime Allaha!…' Ako se držimo prakse Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, on se nije oslobađao ihrama, sve dok nije zaklao kurban (devu)."

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: "HADŽ JE U POZNATIM MJESECIMA. KO SE U NJIMA OBAVEŽE OBAVITI HADŽ, TADA NEMA SPOLNOG OPĆENJA, NEMA RUŽNIH RIJEČI, NEMA SVAĐE ZA VRIJEME HADŽA…" "PITAJU TE O MLAĐACIMA, RECI: 'ONI SU VREMENSKI PUTOKAZ SVIJETU I (VREMENSKI ZNAK) ZA HODOČAŠĆE…"

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ) وَقَوْلِهِ (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهِلَّةِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ)

Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao je: "Mjeseci hadža su: ševal, zul-ka'de i deset prvih dana zul-hidžeta."
Ibni-Abbas kaže: "Praksa je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se u ihram stupa samo u mjesecima hadža."
Osman, radijallahu anhu, pokudio je da se u ihram stupa iz Horosana ili Kermana.

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَشْهُرُ الْحَجِّ شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرٌ مِنْ ذِي الْحَجَّةِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا مِنَ السُّنَّةِ أَنْ لَا يُحْرِمَ بِالْحَجِّ إِلَّا فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ وَكَرِهَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنْ يُحْرِمَ مِنْ خُرَاسَانَ أَوْ كَرْمَانَ .

1560. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar da mu je prenio Ebu-Bekr Hanefi, njemu Efleh b. Humejd da je čuo Kasima b. Muhammeda kako prenosi da je Aiša, radijallahu anha, rekla:
"Izašli smo (iz Medine) sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u mjesecima hadža, noćima hadža i vremenima hadža i odsjeli u Serifu. Potom je", rekla je ona, "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao od svojih ashaba i rekao: 'Ko od vas nema sa sobom (pripremljen) kurban, a voli da hadž učini (preokrene) umrom, neka je i obavi, a ko ima kod sebe kurban, neka je ne obavlja!' Tako je neko od njegovih ashaba", rekla je ona, "obavio umru, a neko je ostavio.
Što se tiče Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nekih njegovih ashaba, oni su bili snažni i svaki je imao sa sobom kurban, a nisu mogli", rekla je ona, "obaviti umru. Potom mi je unišao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a ja sam plakala i on mi reče: 'Domaćice,

١٥٦٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ الْحَنَفِيُّ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ سَمِعْتُ الْقَاسِمَ ابْنَ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ وَلَيَالِي الْحَجِّ وَحُرُمِ الْحَجِّ فَنَزَلْنَا بِسَرِفَ قَالَتْ فَخَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَعَهُ هَدْيٌ فَأَحَبَّ أَنْ يَجْعَلَهَا عُمْرَةً فَلْيَفْعَلْ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَلَا قَالَتْ فَالْآخِذُ بِهَا وَالتَّارِكُ لَهَا مِنْ أَصْحَابِهِ قَالَتْ فَأَمَّا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَرِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَكَانُوا أَهْلَ قُوَّةٍ وَكَانَ مَعَهُمُ الْهَدْيُ فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الْعُمْرَةِ قَالَتْ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ يَا هَنْتَاهُ قُلْتُ سَمِعْتُ قَوْلَكَ

لِأَصْحَابِكَ فَمُنِعْتُ الْعُمْرَةَ قَالَ وَمَا شَأْنُكِ قُلْتُ لَا أُصَلِّي قَالَ فَلَا يَضِيرُكِ إِنَّمَا أَنْتِ امْرَأَةٌ مِنْ بَنَاتِ آدَمَ كَتَبَ اللهُ عَلَيْكِ مَا كَتَبَ عَلَيْهِنَّ فَكُونِي فِي حَجَّتِكِ فَعَسَى اللهُ أَنْ يَرْزُقَكِيهَا قَالَتْ فَخَرَجْنَا فِي حَجَّتِهِ حَتَّى قَدِمْنَا مِنًى فَطَهَرْتُ ثُمَّ خَرَجْتُ مِنْ مِنًى فَأَفَضْتُ بِالْبَيْتِ قَالَتْ ثُمَّ خَرَجَتْ مَعَهُ فِي النَّفْرِ الْآخِرِ حَتَّى نَزَلَ الْمُحَصَّبَ وَنَزَلْنَا مَعَهُ فَدَعَا عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ اخْرُجْ بِأُخْتِكَ مِنَ الْحَرَمِ فَلْتُهِلَّ بِعُمْرَةٍ ثُمَّ افْرُغَا ثُمَّ ائْتِيَا هَا هُنَا فَإِنِّي أَنْظُرُكُمَا حَتَّى تَأْتِيَانِي قَالَتْ فَخَرَجْنَا حَتَّى إِذَا فَرَغْتُ وَفَرَغْتُ مِنَ الطَّوَافِ ثُمَّ جِئْتُهُ بِسَحَرَ فَقَالَ هَلْ فَرَغْتُمْ فَقُلْتُ نَعَمْ فَآذَنَ بِالرَّحِيلِ فِي أَصْحَابِهِ فَارْتَحَلَ النَّاسُ فَمَرَّ مُتَوَجِّهًا إِلَى الْمَدِينَةِ

ضَيْرِ مِنْ ضَارَ يَضِيرُ ضَيْرًا وَيُقَالُ ضَارَ يَضُورُ ضَوْرًا وَضَرَّ يَضُرُّ ضَرًّا.

šta te je rasplakalo?'
'Čula sam šta si kazao svojim ashabima', rekla sam, 'a ja sam spriječena od umre.'
'Šta ti je?' – upitao je on.
'Ne klanjam' – rekla sam.
'Neće ti to škoditi', rekao je on. 'Ti si žena od Ademovih kćerki. Allah ti je propisao ono što je propisao i njima. Budi u svom hadžu, a Allah će ti umru sigurno podariti (naknadno).'"
"Potom smo", rekla je Aiša, "izašli u ovom njegovom hadžu na Minu. Ja sam tu postala čista i potom izašla sa Mine i pohrlila Ka'bi. Zatim sam izašla s njim, trinaestog dana zul-hidžeta. On je odsjeo u Muhassabu. Sa njim smo odsjeli i mi i on je pozvao Abdur-Rahmana b. Ebi-Bekra i rekao (mu): 'Izvedi svoju sestru iz Harema i neka stupi u ihram za umru, završite je i dođite ovamo, a ja ću vas čekati sve dok mi ne dođete.'
"Potom smo", rekla je ona, "izašli. Ja sam završila umru, a obavila sam i tavaf oko Ka'be i došla mu pred zoru. On upita:
'Jeste ili završili?'
'Da, jesmo', odgovorila sam.
Tada je on obznanio pokret, svijet je krenuo, a i on je išao okrenut prema Medini."

باب التَّمَتُّعِ وَالْإِقْرَانِ وَالْإِفْرَادِ بِالْحَجِّ وَفَسْخِ الْحَجِّ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ

O HADŽU TEMETTU', KIRANU I IFRADU, I O PROMJENI NIJETA ZA HADŽ U NIJET ZA 'UMRU, ZA ONE KOJI NISU POVELI KURBANA

١٥٦١. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا نُرَى إِلَّا أَنَّهُ الْحَجُّ فَلَمَّا قَدِمْنَا تَطَوَّفْنَا بِالْبَيْتِ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيَ أَنْ يَحِلَّ فَحَلَّ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيَ

1561. PRIČAO NAM JE Usman, kome je prenio Džerir od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Izašli smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, namjeravajući obaviti samo hadž. Pošto smo došli (u Mekku) i obavili tavaf oko Ka'be, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da istupi iz ihrama ko nije dotjerao sa sobom kurban.

I njegove supruge nisu sa sobom gonile kurban, pa su se i one oslobodile ihrama.
Ja sam tada imala menstruaciju", kaže Aiša, "i nisam obavila tavaf oko Ka'be."
Kada je nastupila noć u kojoj se bacaju kamenčići, ona je rekla: "Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, svijet se vraća sa obavljenom umrom i hadžom, a ja se vraćam samo sa obavljenim hadžom?"
"Pa jesi li činila tavaf oko Ka'be u noćima kada smo došli u Mekku?" – upitao je on.
"Nisam" – rekla sam.
"Idi sa svojim bratom do Ten'ima i tamo stupi u ihram za 'umru, a tvoje obećano mjesto je tu i tako…"
Safija je još izjavila:
"Čini mi se da je moje zadržavanje uvjetovalo i njihovo zadržavanje."
"Ne imala poroda, nasrtljivice! Nisi li", rekao je Vjerovjesnik, "obilazila oko Ka'be prvi dan Bajrama?"
"Da", rekla sam, kazala je Aiša.
"Nemaš štete" – rekao je on.
"Idi (dalje)!"
"Potom me je", kaže Aiša, "susreo Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada se izlazilo iz Mekke, a ja se prema njoj spuštala, odnosno dok sam ja izlazila, on se u nju spuštao."

وَنِسَاؤُهُ لَمْ يَسُقْنَ فَأَحْلَلْنَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَحِضْتُ فَلَمْ أَطُفْ بِالْبَيْتِ فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ الْحَصْبَةِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ يَرْجِعُ النَّاسُ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ وَأَرْجِعُ أَنَا بِحَجَّةٍ قَالَ وَمَا طُفْتِ لَيَالِيَ قَدِمْنَا مَكَّةَ قُلْتُ لَا قَالَ فَاذْهَبِي مَعَ أَخِيكِ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهِلِّي بِعُمْرَةٍ ثُمَّ مَوْعِدُكِ كَذَا وَكَذَا قَالَتْ صَفِيَّةُ مَا أُرَانِي إِلَّا حَابِسَتَهُمْ قَالَ عَقْرَى حَلْقَى أَوَ مَا طُفْتِ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ قُلْتُ بَلَى قَالَ لَا بَأْسَ انْفِرِي قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَلَقِيَنِي النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ مُصْعِدٌ مِنْ مَكَّةَ وَأَنَا مُنْهَبِطَةٌ عَلَيْهَا أَوْ أَنَا مُصْعِدَةٌ وَهُوَ مُنْهَبِطٌ مِنْهَا .

1562. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Ebul-Esveda Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Nevfela, on od Urve b. Zubejra, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
"Izašli smo (iz Medine) sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, godine Oprosnog hadža i neko je od nas izgovarao telbijju (stupio u ihram) za umru, a neko za hadž i za umru, dok je neko stupio u ihram samo za hadž. Allahov Poslanik,

١٥٦٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَمِنَّا مَنْ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَّ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَّ بِالْحَجِّ وَأَهَلَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ

بِالْحَجِّ فَأَمَّا مَنْ أَهَلَّ بِالْحَجِّ أَوْ جَمَعَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لَمْ يَحِلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ .

sallallahu alejhi ve sellem, stupio je u ihram za hadž. Što se tiče onih, koji su stupili u ihram samo za hadž ili su sastavili hadž i umru, oni nisu istupali iz ihrama sve do dana klanja deva (prvog dana Bajrama)."

١٥٦٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ عَنْ مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ شَهِدْتُ عُثْمَانَ وَعَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا وَعُثْمَانُ يَنْهَى عَنِ الْمُتْعَةِ وَأَنْ يُجْمَعَ بَيْنَهُمَا فَلَمَّا رَأَى عَلِيٌّ أَهَلَّ بِهِمَا لَبَّيْكَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ قَالَ مَا كُنْتُ لِأَدَعَ سُنَّةَ النَّبِيِّ ﷺ لِقَوْلِ أَحَدٍ .

1563. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar da mu je prenio Gunder, njemu Šu'be od Hakema, on od Alija b. Huseina, ovaj od Mervana b. Hakema koji je rekao: "Bio sam prisutan kod Osmana i Alije, radijallahu anhuma, i Osman zabranjivaše činiti mut'u i spajanje nijeta za umru i hadž. Kada je to vidio Alija, izgovorio je telbijju za oba obreda (riječima): 'Odazivam Ti se umrom i hadžom!' i rekao: 'Ja neću napustiti praksu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog nečije izjave!'"[1]

١٥٦٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الْعُمْرَةَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ مِنْ أَفْجَرِ الْفُجُورِ فِي الْأَرْضِ وَيَجْعَلُونَ الْمُحَرَّمَ صَفَرًا وَيَقُولُونَ إِذَا بَرَا الدَّبَرْ وَعَفَا الْأَثَرْ وَانْسَلَخَ صَفَرْ حَلَّتِ الْعُمْرَةُ لِمَنِ اعْتَمَرْ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَصْحَابُهُ صَبِيحَةَ رَابِعَةٍ مُهِلِّينَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً فَتَعَاظَمَ ذَلِكَ عِنْدَهُمْ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ أَيُّ الْحِلِّ قَالَ حِلٌّ كُلُّهُ .

1564. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, da mu je prenio Vuhejb, njemu Ibni-Tavus od svoga oca, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je kazao: "Oni (Arapi) su obavljanje 'umre u mjesecima hadža smatrali jednim od najvećih grijeha. Mjesec muharem su nazivali saferom i govorili: 'Kada zacijeli sadno deve (od prenošenja hadžija), nestane traga stopala hadžija i okonča se safer mjesec, tada je dozvoljena umra onom, ko ju je naumio učiniti.' Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi drugovi došli su u Mekku ujutro, četvrte noći (zul-hidžetu u nedjelju), izgovarajući telbijju za hadž, pa im je on naredio da ga zamijene umrom i oslobode se ihrama. Njima je to bilo jako teško,

1 Iz hadisa se zaključuje:
– halifa Osman je savjetovao hadžijama da stupe u ihram samo za obavljanje hadža ili samo za obavljanje umre,
– činjenice svoga stava ne treba tajiti,
– mut'a ('umra) je obred Šerijatom utvrđen. U Kur'anu je rečeno: "Ko učini umru od samog hadža…"
O mut'i su zabilježeni brojni hadisi. Muslim ističe da predislamski Arapi nisu dozvoljavali obavljanje ovog obreda u mjesecima hadža, pa je Vjerovjesnik propisao obavljanje umre u hadžskim mjesecima i dozvolio obavljanje mut'e sve do Sudnjeg dana.
Za hadž i 'umru može se, dakle, koristiti jedno putovanje.
Umra se sastoji od oblačenja ihrama na mikatu, tavafa oko Ka'be i sa'ja između Safe i Merve.

pa su rekli: 'Allahov Poslaniče, šta nam je sve slobodno?'
'Slobodno vam je sve' – odgovorio je on."[1]

١٥٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَمَرَهُ بِالْحِلِّ .

1565. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna da mu je Gunder prenio od Šu'be, on od Kajsa b. Muslima, ovaj od Tarika b. Šihaba, a ovaj od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Došao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi je naredio istupanje iz ihrama (po obavljenoj umri)."

١٥٦٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ ح و حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَلَمْ تَحْلِلْ أَنْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ قَالَ إِنِّي لَبَّدْتُ رَأْسِي وَقَلَّدْتُ هَدْيِي فَلَا أَحِلُّ حَتَّى أَنْحَرَ .

1566. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik, a preko drugog seneda, pričao nam je Abdullah b. Jusuf da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, a ovaj od Hafse, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekla:
"Allahov Poslaniče, kakvo je ovo stanje svijeta? Oslobodio se ihrama sa tek obavljenom umrom, a ti se sa obavljenom 'umrom nisi oslobodio!"
"Ja sam slijepio svoju kosu i označio svoj kurban, a ja se", rekao je on, "ne oslobađam ihrama sve dok ne zakoljem kurban."

١٥٦٧. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو جَمْرَةَ نَصْرُ بْنُ عِمْرَانَ الضُّبَعِيُّ قَالَ تَمَتَّعْتُ فَنَهَانِي نَاسٌ فَسَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَأَمَرَنِي فَرَأَيْتُ

1567. PRIČAO NAM JE Adem da mu je prenio Šu'be, kome je saopćio Ebu-Džemre Nasr b. Imran Dubei, i rekao:
"Učinio sam istovremeno ihram za umru i za hadž. Svijet mi je to zabranjivao, pa sam zato upitao Ibn-

1 Predislamski Arapi su obavljali umru samo po isteku hadžskih mjeseci. Ovom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, naredbom to je potpuno izmijenjeno. Hadžije po obavljenim obredima umre, skidaju ihrame i žive kao obični mještani Mekke.
Iz hadisa se još zaključuje:
– izvršiti umru u hadžskim mjesecima, treba nešto prije obavljanja samog hadža,
– preporučljivo je ući u Mekku danju. Ovo je mišljenje preneseno od Ibni-Omera, Ataa, Neha'ija, Ishaka i Ibn-Munzira. Malik je kazao: "Lijepo je da hadžija uđe u Mekku danju, a ako uđe noću, nema štete."
Omer b. Abdul-Aziz je ulazio u Mekku noću radi oprosnog tavafa oko Ka'be.
Prednost noćnom ulaženju u Mekku daju Aiša, Seid b. Džubejr, Omer b. Abdul-Aziz i još poneki ashabi, dok se Tavus i Sevri ne slažu, i smatraju da nema nikakve prednosti noćno ulaženje nad dnevnim i obratno.

فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ رَجُلًا يَقُولُ لِي حَجٌّ مَبْرُورٌ وَعُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ فَأَخْبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ سُنَّةَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِي أَقِمْ عِنْدِي فَأَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي قَالَ شُعْبَةُ فَقُلْتُ لِمَ فَقَالَ لِلرُّؤْيَا الَّتِي رَأَيْتُ .

Abbasa, radijallahu anhuma, i on mi je to naredio. Kasnije sam u snu vidio jednog čovjeka koji mi reče:
'Ovaj hadž je kod Allaha uvažen, a i 'umra ti je primljena.'
Kasnije sam o ovom obavijestio Ibni-Abbasa i on mi reče:
'To je zaista praksa Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.' Potom mi je još rekao: 'Ostani kod mene, dat ću ti dio svoje imovine!'
'A zašto?' – kaže Šu'be.
'Zbog sna koji sam usnio' – odgovorio je Ebu-Džemre."[2]

١٥٦٨. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ قَالَ قَدِمْتُ مُتَمَتِّعًا مَكَّةَ بِعُمْرَةٍ فَدَخَلْنَا قَبْلَ التَّرْوِيَةِ بِثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَقَالَ لِي أُنَاسٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ تَصِيرُ الْآنَ حَجَّتُكَ مَكِّيَّةً فَدَخَلْتُ عَلَى عَطَاءٍ أَسْتَفْتِيهِ فَقَالَ حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ حَجَّ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ سَاقَ الْبُدْنَ مَعَهُ وَقَدْ أَهَلُّوا بِالْحَجِّ مُفْرَدًا فَقَالَ لَهُمْ أَحِلُّوا مِنْ إِحْرَامِكُمْ بِطَوَافِ الْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَصِّرُوا ثُمَّ أَقِيمُوا حَلَالًا حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ التَّرْوِيَةِ فَأَهِلُّوا بِالْحَجِّ وَاجْعَلُوا الَّتِي قَدِمْتُمْ بِهَا مُتْعَةً فَقَالُوا كَيْفَ نَجْعَلُهَا مُتْعَةً وَقَدْ سَمَّيْنَا الْحَجَّ فَقَالَ افْعَلُوا مَا أَمَرْتُكُمْ فَلَوْلَا أَنِّي سُقْتُ الْهَدْيَ لَفَعَلْتُ

1568. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm da mu je Ebu-Šihab rekao:
"Došao sam u Mekku, učinivši ihram za umru u mjesecima hadža, potom u istoj godini da obavim i hadž, i unišli smo na tri dana prije dana tervijeta (osmog dana zul-hidžeta). Neki svijet od mekkanskog stanovništva mi je rekao:
'Tvoj je hadž postao kod Mekkelije (sa manjom nagradom).' Potom sam unišao (u šator) Atau i pitao ga za to, a on reče: 'Pričao nam je Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, da je on činio hadž sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada je on gonio sa sobom deve (kurbane), a ashabi su učinili ihram samo za hadž, pa im je Vjerovjesnik rekao: 'Oslobodite se svojih ihrama po završenom tavafu oko Ka'be i sa'ju između Safe i Merve i podšišajte se, a potom ostanite kao slobodni (građani Mekke), dok ne bude nastupio osmi dan zul-hidžeta. Tada stupite opet u ihram za hadž, a ono što ste ranije uradili, učinite (okrenite) umrom!'

2 Isti slučaj zabilježio je i Muslim u svom "Sahihu", a i drugi muhaddisi u nešto izmijenjenoj verziji.
Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– izdašno međusobno pomaganje ashaba, a naročito dobrih i pobožnih ljudi. Ebu-Džemre se plašio da mu se ne smanji nagrada što čini umru i hadž u mjesecima hadža s jednim putovanjem, upravo s manjim izdacima i manje truda. Međutim, Ibni-Abbasov odgovor i njegov san otklonili su mu tu sumnju,
– učenom je dozvoljeno da uzme nagradu za svoju učinjenu stručnu uslugu.

‘Kako ćemo ga učiniti ‘umrom, kada smo ga i imenovali hadžom’ – upitali su oni.
‘Činite onako kako sam vam naredio!’ – rekao je on. ‘Ja, da nisam gonio kurban, sigurno bih učinio isto to što sam i vama naredio. Meni, međutim, nije dozvoljeno ono što je zabranjeno, dok kurban ne stigne na svoje mjesto.’
Tako su oni to i uradili.’”

مِثْلَ الَّذِي أَمَرْتُكُمْ وَلَكِنْ لَا يَحِلُّ مِنِّي حَرَامٌ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَفَعَلُوا قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ أَبُو شِهَابٍ لَيْسَ لَهُ مُسْنَدٌ إِلَّا هَذَا .

1569. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, rekavši da mu je prenio Hadžadž b. Muhammed A‘ver od Šu‘be, on od Amra b. Murre, ovaj od Seida b. Musejjeba koji je rekao:
“Alija i Osman, radijallahu anhuma, kada su bili u Usfanu, nisu se složili oko ‘umre, pa je Alija rekao: ‘Zar hoćeš da zabraniš posao koji je radio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem?’
Kada je Osman to vidio, izgovorio je telbijju za hadž i za umru skupno.”

١٥٦٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَعْوَرُ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ اخْتَلَفَ عَلِيٌّ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا وَهُمَا بِعُسْفَانَ فِي الْمُتْعَةِ فَقَالَ عَلِيٌّ مَا تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَنْهَى عَنْ أَمْرٍ فَعَلَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَلِيٌّ أَهَلَّ بِهِمَا جَمِيعًا .

IZGOVARANJE TELBIJJE ZA HADŽ I IMENOVANJE ISTOGA

بَاب مَنْ لَبَّى بِالْحَجِّ وَسَمَّاهُ

1570. PRIČAO NAM JE Musedded da mu je rekao Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba koji kaže:
“Čuo sam Mudžahida kako kaže da mu je prenio Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma: ‘Došli smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, (u Mekku) i izgovarali: ‘Odazivam Ti se, Allahu moj! Odazivam Ti se hadžom!’, pa nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da ga učinimo umrom.’”

١٥٧٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَنَحْنُ نَقُولُ لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَجَعَلْنَاهَا عُمْرَةً .

TEMETTU‘ HADŽ U POSLANIKOVO VRIJEME

1571. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, da mu je prenio Hemmam od Katade, ovaj od Mutarrifa da je Imran rekao:
“Činili smo temetu‘ hadž u Poslanikovo vrijeme, pa je o tome objavio i Kur’an (propis). Jedan je čovjek, (halifa Osman), ipak po svom mišljenju, rekao što je htio.”

بَاب التَّمَتُّعِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ

١٥٧١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنِي مُطَرِّفٌ عَنْ عِمْرَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ تَمَتَّعْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَنَزَلَ الْقُرْآنُ قَالَ رَجُلٌ بِرَأْيِهِ مَا شَاءَ .

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “TO JE ZA ONOG ČIJA PORODICA NIJE NASTANJENA U MESDŽIDUL-HARAMU”

1572. Ebu-Kamil Fudajl b. Husein Basri je rekao, da mu je prenio Ebu-Ma‘šer, njemu Osman b. Gijas od Ikrime, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je pitan za hadž i ‘umru, pa je odgovorio:
“Muhadžiri, ensarije i supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, stupili su prilikom Hadžetul-Vedaa u ihram, a mi smo stupili u ihrame. Kada smo došli u Mekku, Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Svoje odluke za hadž učinite ‘umrom, osim onoga koji je stavio svom kurbanu ogrlicu.’ Pošto smo izvršili tavaf oko Ka‘be i sa‘j između Safe i Merve, došli smo svojim suprugama i obukli svoju (svakodnevnu) odjeću.
‘Onaj ko je svom kurbanu stavio ogrlicu, njemu to’, rekao je on, ‘nije dozvoljeno, sve dok mu kurban ne stigne na svoje mjesto.’
Kasnije nam je, nastupom noći, uoči osmog dana zul-hidžeta, naredio da opet stupimo u ihram za hadž.
Kada smo završili obrede hadža (na Arefatu i Muzdelifi), došli smo i izvršili tavaf oko Ka‘be i sa‘j između Safe i Merve. Time je naš hadž bio

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)

١٥٧٢. وَقَالَ أَبُو كَامِلٍ فُضَيْلُ بْنُ حُسَيْنٍ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ الْبَرَّاءُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ غِيَاثٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ مُتْعَةِ الْحَجِّ فَقَالَ أَهَلَّ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ وَأَزْوَاجُ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَأَهْلَلْنَا فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اجْعَلُوا إِهْلَالَكُمْ بِالْحَجِّ عُمْرَةً إِلَّا مَنْ قَلَّدَ الْهَدْيَ فَطُفْنَا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَأَتَيْنَا النِّسَاءَ وَلَبِسْنَا الثِّيَابَ وَقَالَ مَنْ قَلَّدَ الْهَدْيَ فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَهُ (حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ) ثُمَّ أَمَرَنَا عَشِيَّةَ التَّرْوِيَةِ أَنْ نُهِلَّ بِالْحَجِّ فَإِذَا فَرَغْنَا مِنَ الْمَنَاسِكِ جِئْنَا فَطُفْنَا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَقَدْ تَمَّ حَجُّنَا وَعَلَيْنَا الْهَدْيُ كَمَا قَالَ اللهُ تَعَالَى (فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ

upotpunjen (završen), i bili smo dužni još zaklati kurban, kao što je Uzvišeni Allah rekao: 'Kurban kakav možete lahko nabaviti, a onaj ko ga nema, on će postiti tri dana u toku hadža i još sedam, kada se vratite svojim kućama." Ovca je (na ime kurbana) dovoljna. Oni su spajali (u jednoj godini) dva vjerska obreda – hadž i 'umru. To je Uzvišeni Allah zaista objavio u Svojoj Knjizi, a Njegov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prakticirao, i svijetu to dozvolio, izuzev Mekkelijama. Allah je rekao: 'To je samo za onoga čija porodica nije nastanjena u Mesdžidul-haramu…' Mjeseci hadža koje je Uzvišeni Allah spomenuo su: ševal, zul-ka'de i zul-hidže, pa ko u ovim mjesecima bude mutemeti', dužan je zaklati kurban ili postiti (deset dana)."[1]

فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ) إِلَى أَمْصَارِكُمُ الشَّاةُ تَجْزِي فَجَمَعُوا نُسُكَيْنِ فِي عَامٍ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَإِنَّ اللهَ تَعَالَى أَنْزَلَهُ فِي كِتَابِهِ وَسَنَّهُ نَبِيُّهُ ﷺ وَأَبَاحَهُ لِلنَّاسِ غَيْرَ أَهْلِ مَكَّةَ قَالَ اللهُ (ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) وَأَشْهُرُ الْحَجِّ الَّتِي ذَكَرَ اللهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحَجَّةِ فَمَنْ تَمَتَّعَ فِي هَذِهِ الْأَشْهُرِ فَعَلَيْهِ دَمٌ أَوْ صَوْمٌ وَالرَّفَثُ الْجِمَاعُ وَالْفُسُوقُ الْمَعَاصِي وَالْجِدَالُ الْمِرَاءُ .

1 Cijeli prijevodi gore fragmentarno navedenih od 189. do 205. ajeta, "El-Bekare" poglavlja glase:
"Pitaju te o mladacima, reci: 'Oni su vremenski putokaz ljudima (vremenski znak) za hadž. Nije nikakvo dobročinstvo, da vi ulazite u svoje domove otraga. Dobročinstvo je da se čovjek čuva (nevaljalština). U svoje domove ulazite na vrata. Bojte se Allaha i izvršavajte svoje dužnosti prema Allahu, pa da budete spašeni. Borite se na Božijem putu protiv onih koji s vama stupe u borbu. Ne prekoračujte granice, zaista, Allah ne voli one koji prekorače granicu. Ubijajte ih gdje god ih nađete i protjerajte ih odakle su oni vas protjerali. Smutnja je mnogo štetnija od ubijanja. Ne borite se s njima kod Mesdžidul-harama (Ka'be) dok se oni ne počnu s vama boriti. Ako vas oni napadnu, tada se vi borite protiv njih. Takva je kazna mušricima. Ako se oni prođu borbe, (prođite se i vi), a Allah je milostiv i oprašta. Borite se protiv njih sve dok smutnju i zlo ne istrijebite i bude vjera samo u Allaha. Ako se oni prođu borbe, tada se može voditi borba samo protiv nasilnika.
Sveti mjesec je za sve sveti mjesec. Zabrane činiti spada pod propise odmazde. Oni, koji vas napadnu (u svetim mjesecima), na isti način, napadnite i vi njih! Bojte se Allaha i znajte da je Allah s bogobojaznima. Dijelite na Božijem putu i ne bacajte se svojim rukama u propast. Činite dobra djela! Allah voli dobročinitelje.
Izvršite hadž i umru u ime Allaha! Ako budete spriječeni, onda ćete prinijeti kurban. Ne brijte svoje glave dok kurban ne stigne na svoje mjesto. Ko od vas bude bolestan ili ga snađe glavobolja, kao zamjenu za to, treba postiti, ili milostinju podijeliti ili kurban zaklati. Kada budete sigurni, ko obavi umru do hadža, neka zakolje kurban kakav može. Ko ne može naći kurbana, on će za vrijeme hadža postiti tri dana, a i sedam kada se vrati. To je svega deset dana. To je za one čije se porodice ne nalaze u Mesdžidul-haramu. Bojte se Allaha i znajte da Allah za nevaljalštine žestoko kažnjava.
Hadž se obavlja u poznatim mjesecima. Ko odredi da u ovim mjesecima izvrši hadž, on u vrijeme hadža ne smije spolno općiti, griješiti i svađati se. Sve što dobro učinite, to Allah zna. Opskrbite se (za hadž)! Svakako je najbolja opskrba bogobojaznost. Razumni, bojte se Mene! Niste grješni ako tražite Božija dobra i blagodati. Kada pohrlite s Arefata, spominjite Allaha kod Meš'arul-harama (okolina Muzdelife). Sjetite Ga se onako, kao što je On vas uputio na pravi put, a prije toga bili ste zalutali. Potom pohrlite onamo kuda ostali svijet hrli i tražite milost i oprost od Allaha, jer je Allah milostiv i oprašta. Kada izvršite vaše obrede, sjetite se Allaha kao što se sjećate djedova i očeva vaših, pa i još više.'
Neki ljudi govore: 'Gospodaru naš! Daj nam samo na ovom svijetu (dobro), ali oni neće imati udjela u vječnosti.'
Neki od njih govore: 'Gospodaru naš! Podari nam na ovom svijetu dobro, a i na drugom, nagradi nas dobrom i sačuvaj nas džehennemske kazne.' Ovi će imati nagradu (udio) za ono što su radili. Allah brzo obračun svede.
Spominjite Allaha kroz više dana (Bajrama). Ko ubrza svoj povratak u prva dva dana (Bajrama) neće biti grješan, a ko se još zadrži, neće ni on biti grješan. Ovo je za onoga ko se čuva nevaljalština. Bojte se Allaha

KUPANJE PRI ULASKU U MEKKU

1573. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim da mu je prenio Ibni-Ulejje koga je obavijestio Ejjub, prenoseći od Nafija koji je rekao:
"Kada bi Ibni-Omer, radijallahu anhuma, unišao u mjesto najbliže Haremu, sustegao bi se od izgovaranja telbijje, zatim bi prenoćio u Zu-Tuvau, klanjao sabah-namaz i okupao se. On je pričao da je to tako radio i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem"

بَاب الِاغْتِسَالِ عِنْدَ دُخُولِ مَكَّةَ

١٥٧٣. حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا إِذَا دَخَلَ أَدْنَى الْحَرَمِ أَمْسَكَ عَنِ التَّلْبِيَةِ ثُمَّ يَبِيتُ بِذِي طِوًى ثُمَّ يُصَلِّي بِهِ الصُّبْحَ وَيَغْتَسِلُ وَيُحَدِّثُ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ.

ULAZAK U MEKKU DANJU ILI NOĆU

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prenoćio je u Zu-Tuvau, tu osvanuo, a potom unišao u Mekku. Tako je radio i Ibn-Omer, radijallahu anhuma.

بَاب دُخُولِ مَكَّةَ نَهَارًا أَوْ لَيْلًا

بَاتَ النَّبِيُّ ﷺ بِذِي طِوًى حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ دَخَلَ مَكَّةَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ .

1574. PRIČAO NAM JE Musedded da mu je prenio Jahja od Ubejdullaha, njemu Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prenoćio je u Zu-Tuvau i osvanuo, a potom unišao u Mekku. Tako je radio i Ibni-Omer, radijallahu anhuma."

١٥٧٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ بَاتَ النَّبِيُّ ﷺ بِذِي طُوًى حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ دَخَلَ مَكَّةَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ.

---

i znajte da ćete se svi pred njim iskupiti…'"
Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– temettu' je propisan čin. Temettu' znači da hadžije, izuzimajući Mekkelije, na mikatu odluče, a potom i obave u mjesecima hadža umru, a kasnije, iste godine obave i hadž. Hadžija mutemeti' koji sa sobom, od mikata, goni kurban, ne istupa iz ihrama, dok ne zakolje kurban. Druga vrsta mutemeti' hadžije je onaj koji ne goni, od mikata, kurban. On istupa iz ihrama kada završi obred umre, a kasnije u istoj godini stupi opet u ihram za hadž,
– hadžija mutemeti' bez kurbana, postit će tri dana u toku hadža, a sedam kada se vrati svome domu. Ebu-Hanife smatra da je najbolje postiti sedmi, osmi i deveti dan zul-hidžeta, nadajući se da će moći nabaviti kurban, a sedam dana, kada se vrati svojoj porodici.
Ima učenjaka koji dozvoljavaju post ovih sedam dana, odmah poslije Bajrama, bilo to u Mekki, bilo u toku putovanja.
Ako ovakav hadžija ne isposti navedena tri dana od nastupa dana Bajrama, dužan je bezuvjetno zaklati kurban. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife, a ono je preneseno još i od Alije, Ibni-Abbasa, Sa'da b. Džubejra, Tavusa, Mudžahida, Hasana Basrija i Ataa.
Hammad i Sevr dozvoljavaju da se ovaj cio post ipak može ispostiti po završetku bajramskih dana.

S KOJE STRANE HADŽIJA ULAZI U MEKKU?

باب مِنْ أَيْنَ يَدْخُلُ مَكَّةَ

1575. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, rekavši da mu je prenio Ma'n, njemu Malik od Nafija, on od Ibni-Omera, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je (u Mekku) preko Gornjeg obronka, a izašao kroz Donji obronak."

١٥٧٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنِي مَعْنٌ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَدْخُلُ مِنَ الثَّنِيَّةِ الْعُلْيَا وَيَخْرُجُ مِنَ الثَّنِيَّةِ السُّفْلَى .

NA KOJU ĆE STRANU HADŽIJA IZAĆI IZ MEKKE?

بَاب مِنْ أَيْنَ يَخْرُجُ مِنْ مَكَّةَ

1576. PRIČAO NAM JE Musedd b. Muserhed Basri da mu je prenio Jahja od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u Mekku preko Gornjeg obronka kroz Keda', koji se nalazi na Bathau, a izašao preko Donjeg obronka.
Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: "Govoraše se: 'Musedded siguran je i čvrst kao i njegovo ime (što znači)."'
Ebu-Abdullah (Buharija) još je kazao: "Čuo sam Jahjaa b. Meina gdje kaže da je on stvarno čvrst, pa sam mu otišao kući i to ispričao. On je toga stvarno dostojan i ja se ne brinem, bile moje knjige (zabilješke) kod mene ili kod Museddeda."

١٥٧٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسَرْهَدٍ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ دَخَلَ مَكَّةَ مِنْ كَدَاءٍ مِنَ الثَّنِيَّةِ الْعُلْيَا الَّتِي بِالْبَطْحَاءِ وَخَرَجَ مِنَ الثَّنِيَّةِ السُّفْلَى قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ كَانَ يُقَالُ هُوَ مُسَدَّدٌ كَاسْمِهِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ سَمِعْتُا يَحْيَى بْنَ مَعِينٍ يَقُولُ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ يَقُولُ لَوْ أَنَّ مُسَدَّدًا أَتَيْتُهُ فِي بَيْتِهِ فَحَدَّثْتُهُ لَاسْتَحَقَّ ذَلِكَ وَمَا أُبَالِي كُتُبِي كَانَتْ عِنْدِي أَوْ عِنْدَ مُسَدَّدٍ .

1577. PRIČAO NAM JE Humejdi i Muhammed b. Musenna da im je prenio Sufjan b. Ujejne od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pošto je došao do Mekke, unišao (u nju) sa njene gornje strane, a da je izašao na njenu donju stranu.

١٥٧٧. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَا حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا جَاءَ إِلَى مَكَّةَ دَخَلَ مِنْ أَعْلَاهَا وَخَرَجَ مِنْ أَسْفَلِهَا .

١٥٧٨. حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلَانَ الْمَرْوَزِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ وَخَرَجَ مِنْ كُدًا مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ .

1578. PRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan, njemu Ebu-Usame kome je prenio Hišam b. Urve od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Godine oslobođenja (Mekke), unišao u Mekku kroz Keda', a izašao kroz Kuda – gornji dio Mekke.

١٥٧٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا عَمْرٌو عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ أَعْلَى مَكَّةَ قَالَ هِشَامٌ وَكَانَ عُرْوَةُ يَدْخُلُ عَلَى كِلْتَيْهِمَا مِنْ كَدَاءٍ وَكُدًا وَأَكْثَرُ مَا يَدْخُلُ مِنْ كَدَاءٍ وَكَانَتْ أَقْرَبَهُمَا إِلَى مَنْزِلِهِ .

1579. PRIČAO NAM JE Ahmed kome je prenio Ibni-Vehb od Amra, ovaj od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Godine oslobođenja (Mekke), unišao (u Mekku) kroz Keda' – gornji dio Mekke.
Hišam je izjavio: "Urve ulazaše kroz oba mjesta: i kroz Keda' i kroz Kuda, a najviše je ulazio kroz Keda', jer je to bilo bliže njegovom stanu."
Keda' je bio bliži njegovoj kući.

١٥٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا حَاتِمٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ وَكَانَ عُرْوَةُ أَكْثَرَ مَا يَدْخُلُ مِنْ كَدَاءٍ وَكَانَ أَقْرَبَهُمَا إِلَى مَنْزِلِهِ .

1580. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab da mu je prenio Hatim od Hišama, a on od Urve: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je, Godine oslobođenja, kroz Keda', s gornje strane Mekke."

١٥٨١. حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ وَكَانَ عُرْوَةُ يَدْخُلُ مِنْهُمَا كِلَيْهِمَا وَكَانَ أَكْثَرَ مَا يَدْخُلُ مِنْ كَدَاءٍ أَقْرَبِهِمَا إِلَى مَنْزِلِهِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ كَدَاءٌ وَكُدًا مَوْضِعَانِ .

1581. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Vuhejb kome je prenio Hišam od svoga oca:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je, Godine oslobođenja, kroz Keda'. Urve je ulazio kroz oba mjesta, a najviše ulazaše kroz Keda', koji je bio bliži njegovom stanu."
Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: "Kedaun i Kuden su dva mjesta (predgrađa Mekke)."

VRIJEDNOST MEKKE I NJENA IZGRADNJA

I Allahove riječi: "Ka'bu smo učinili mjestom za okupljanje svijeta i mjestom sigurnosti… Uzmite Mekkami-Ibrahim mjesto za obavljanje molitve. Obavezali smo Ibrahima i Isma'ila da Moj hram očiste (od kipova) za one koji će ga obilaziti, za mještane i za one koji će kod njega činiti ruku' i sedždu.
Sjeti se kada je Ibrahim rekao: 'Gospodaru moj! Učini da se ovaj grad u miru i sigurnosti izgrađuje; raznovrsnim plodovima opskrbi njegove stanovnike, one od njih koji vjeruju u Allaha i u Sudnji dan!'
Allah je rekao: 'A onom koji ne bude vjerovao, dat ću kratkotrajno uživanje i potom ga otisnuti u kaznu Džehennema. Ružno je mjesto u koje će on doći.'
Sjeti se kada su Ibrahim i Isma'il podigli temelje Ka'be moleći: 'Gospodaru naš, primi ovo djelo od nas. Ti sve čuješ i sve znaš. Gospodaru naš! Učini nas obojicu Tebi odanim, a i naše potomstvo narodom Tebi odanim, pokaži nam naše (hadžske) obrede i primi naše pokajanje! Ti si onaj Koji prima pokajanje i Koji je milostiv.'"[1]

بَاب فَضْلِ مَكَّةَ وَبُنْيَانِهَا

وَقَوْلِهِ تَعَالَى (وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) .

1 Ispred navedena četiri ajeta, ima još jedan koji u prijevodu glasi: "Ibrahima je njegov Gospodar sa nekoliko riječi (zapovijedi) stavio na iskušenje. Pošto ih je on sve ispunio, Allah je rekao: "Ja ću te postaviti vođom svijetu".
'Je li od mojih potomaka?' – upitao je Ibrahim.
'Ovo neće zapasti nasilnike' – odgovorio je Allah."
Nastavak Ibrahimove molbe vidi se iz 129. i nekoliko još ajeta "El-Bekare" poglavlja, koji u prijevodu glase: "Allahu naš! Pošalji im, između njih, jednog poslanika, koji će im čitati Tvoje upute (dokaze), koji će ih učiti Tvojoj Knjizi i Tvojoj mudrosti i potpuno ih očistiti. Zaista si Ti silan (i) mudar!
Samo neznalice okreću lice od Ibrahimove vjere. Mi smo njega na ovom svijetu odabrali. On će i na drugom svijetu biti odabran. Kada mu je Allah rekao: 'Predaj se!', on je odgovorio: 'Svim svojim bićem predajem se Gospodaru svjetova.' Ibrahim je ovo isto preporučio svojim sinovima, a tako isto i Jakub je rekao: 'Sinovi moji! Allah vam je odabrao pravu vjeru. Pa kada vas smrt zateče, budite samo Allahu odani pravi muslimani. Zar niste bili prisutni kada je Ja'kuba smrt zatekla?' On je tada zapitao svoje sinove: 'Djeco moja, koga ćete obožavati poslije moje smrti?' Oni su odgovorili: 'Mi ćemo obožavati samo Jedinog Allaha, Koji je tvoj Allah i tvojih otaca Ibrahima, Isma'ila i Ishaka. Mi se Njemu potpuno predajemo.' To je narod koga je već nestalo. Oni će dobiti što su zaradili, a vi ćete dobiti što ste zaslužili. Vi nećete odgovarati za ono što su oni radili."
Različita su mišljenja o vremenu izgradnje prve zgrade Ka'be. Čini se da je prvi graditelj Ka'be bio Adem pejgamber. Neki historičari to pripisuju Šit pejgamberu, a neki čak melekima, nešto prije pojave čovjeka na zemlji.
Mekkami-Ibrahim je mjesto i kamen na istočnoj strani Ka'be na kome se nalaze otisci ljudskih stopa,

١٥٨٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا بُنِيَتِ الْكَعْبَةُ ذَهَبَ النَّبِيُّ ﷺ وَعَبَّاسٌ يَنْقُلَانِ الْحِجَارَةَ فَقَالَ الْعَبَّاسُ لِلنَّبِيِّ ﷺ اجْعَلْ إِزَارَكَ عَلَى رَقَبَتِكَ فَخَرَّ إِلَى الْأَرْضِ وَطَمَحَتْ عَيْنَاهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ أَرِنِي إِزَارِي فَشَدَّهُ عَلَيْهِ .

1582. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, da mu je prenio Ebu-Asim, koga je obavijestio Ibni-Džurejdž, da je Amr b. Dinar rekao:
"Čuo sam Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, kako kaže:
'Kada se ponovo gradila Ka'ba, otišao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Abbas da prenose kamenje, pa je Abbas rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: 'Stavi svoju donju odjeću na svoj vrat!' On je, potom, pao na zemlju ošamućen, svoje oči uperio prema nebu i rekao: 'Daj mi (pokaži mi) moju donju odjeću!' Potom ju je oko sebe pritegao.'"[2]

a udaljen je od Hadžerul-Esveda dvadeset osam aršina.
O lokaciji ovoga mjesta ima više mišljenja. Ibni-Abbas kaže: "'Mekkami-Ibrahim', tj. 'Ibrahimovo mjesto' je cijelo dvorište Ka'be." Drugi put je rekao da je to svako mjesto na kome se vrše obredi hadža, tj. mjesta na Arefatu, Muzdelifi, teren oko Ka'be i prostor između Safe i Merve.
Seid b. Džubejr je rekao: "'Mekkami-Ibrahim' je mjesto – kamen na kome je stajao Ibrahim pejgamber." Poneki ističu da je to kamen, koga je supruga Ismailova stavila pod noge Ibrahimu, kada mu je prala glavu po obavljenom obredu.

2 Historičari ističu da je ponovna izgradnja Ka'be i temeljitija njena obnova izvršena u trideset petoj godini Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, života.
Mekkelije su stavljale svoju donju odjeću na ramena ispod kamenja i tako ga na sebi goli nosili do Ka'be. U ovoj izgradnji učestvovao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je tom prilikom Ebu-Talib rekao: "Bratiću, stavi svoju donju odjeću na glavu." On je strica poslušao, ali se od stida i sramote odmah srušio na zemlju onesviješten. Došavši k sebi, pritegao je oko sebe ponovo svoju donju odjeću i rekao: "Ovo mi se desilo zbog stida od otkrivenog mog tijela."
Bejheki preko Abdullaha b. Abbasa navodi da je Abbas b. Abdil-Muttalib rekao: "Kada su Kurejšije ponovo gradili Ka'bu, svrstali su se sve po dva čovjeka i tako prenosili kamenje. Ja sam bio svrstan sa svojim bratićem Muhammedom. Svoju donju odjeću stavljali smo na ramena, a neko i na glavu, da bi nas natovareno kamenje manje žuljalo. Kada bismo se približili svijetu oko Ka'be, obukli bismo je. Muhammed je išao ispred mene i iznenada pao na zemlju. Ja sam mu pritrčao, a on gledaše u nebo.
'Bratiću, šta ti je?' – upitao sam ga.
'Zabranjeno mi je da idem go' – odgovorio je on.
Ja sam odmah navukao donju odjeću na njega. Tako je on", kaže Abbas, "pristojno obučen, dočekao i poslanstvo."
Taberanija navodi da je Ebu-Zubejr pitao Džabira: "Je li naš čovjek bio go?"
"Pričao mi je Vjerovjesnik", rekao je Džabir, "da je svako pleme Kurejšija, kada je Ka'ba bila porušena, prenosilo građevinski materijal i da ga je Vjerovjesnik prenosio zajedno sa Abbasom. Oni su tom prilikom svoju donju odjeću stavljali na ramena pod kamenje. 'Meni su se tom prilikom zapetljale noge i ja sam', rekao je Muhammed, 'iznenada pao na zemlju. Istovremeno pala mi je i haljina sa ramena i ja sam zamolio Abbasa da mi dadne haljinu.
Nikad se više nisam posve skinuo, nego samo pri kupanju' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."

١٥٨٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَخْبَرَ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ لَهَا أَلَمْ تَرَيْ أَنَّ قَوْمَكِ لَمَّا بَنَوُا الْكَعْبَةَ اقْتَصَرُوا عَنْ قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَلَا تَرُدُّهَا عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ لَوْلَا حِدْثَانُ قَوْمِكِ بِالْكُفْرِ لَفَعَلْتُ فَقَالَ عَبْدُاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لَئِنْ كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا سَمِعَتْ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ مَا أُرَى رَسُولَ اللهِ ﷺ تَرَكَ اسْتِلَامَ الرُّكْنَيْنِ اللَّذَيْنِ يَلِيَانِ الْحِجْرَ إِلَّا أَنَّ الْبَيْتَ لَمْ يُتَمَّمْ عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ .

1583. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima b. Abdullaha da je Abdullah b. Ebi-Bekr saopćio Abdullahu b. Omeru, prenoseći i od Aiše, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, njoj rekao: "Zar ne znaš da su tvoje Kurejšije (narod), kada su gradili (ponovo) Ka'bu, skratili je od Ibrahimovih temelja?"
"Allahov Poslaniče", rekla sam, "zašto je ne vratiš na Ibrahimove temelje?"
"Da nije vremenske blizine tvoga naroda (Kurejšija) nevjerovanju, ja bih to uradio" – rekao je on.
Abdullah, radijallahu anhu, rekao je:
"Aiša, radijallahu anha, ovo je stvarno čula od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i ja ne mislim da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izostavio doticanje ovih dvaju uglova do (blizu) Hidžra, nego samo zato što Ka'ba nije u potpunosti (izgrađena) na Ibrahimovim temeljima."

١٥٨٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ حَدَّثَنَا أَشْعَثُ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْجَدْرِ أَمِنَ الْبَيْتِ هُوَ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَمَا لَهُمْ لَمْ يُدْخِلُوهُ فِي الْبَيْتِ قَالَ إِنَّ قَوْمَكِ قَصَّرَتْ بِهِمُ النَّفَقَةُ قُلْتُ فَمَا شَأْنُ بَابِهِ مُرْتَفِعًا قَالَ فَعَلَ ذَلِكَ قَوْمُكِ لِيُدْخِلُوا مَنْ شَاءُوا وَيَمْنَعُوا مَنْ شَاءُوا وَلَوْلَا أَنَّ قَوْمَكِ حَدِيثٌ عَهْدُهُمْ بِالْجَاهِلِيَّةِ فَأَخَافُ أَنْ تُنْكِرَ قُلُوبُهُمْ أَنْ أُدْخِلَ الْجَدْرَ فِي الْبَيْتِ وَأَنْ أُلْصِقَ بَابَهُ بِالْأَرْضِ .

1584. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebu-Ahves kome je prenio Eš'as od Esveda b. Jezida, on od Aiše, radijallahu anha, koja je izjavila:
"Upitala sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za Hidžr (Hatim): 'Je li on od Ka'be?'
'Da' – odgovorio je on.
'Pa šta im je da ga nisu uključili u Ka'bu?' – upitala sam. 'Tvoj (kurejšijski) narod nije imao (pošteno stečenih) sredstava' – rekao je on. 'A što su joj vrata uzdignuta (od zemlje)?' – upitala sam.
'To je uradio tvoj (kurejšijski) narod da može upustiti onoga koga hoće, a odbiti opet onoga koga hoće. Da tvoj narod nije mlad i vremenski blizu paganstvu (ja bih ga uključio u Ka'bu). Međutim, bojim se da bih povrijedio (poremetio) njihova srca, ako bih taj Hidžr uključio u Ka'bu, a njena vrata spustio na zemlju.'"[1]

1 Bejheki navodi da je Allah, dželle šanuhu, poslao Džibrila Ademu pejgamberu i rekao mu da gradi Ka'bu

١٥٨٥. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ لِي رَسُولُ اللهِ ﷺ لَوْلَا حَدَاثَةُ قَوْمِكِ بِالْكُفْرِ لَنَقَضْتُ الْبَيْتَ ثُمَّ لَبَنَيْتُهُ عَلَى أَسَاسِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَام فَإِنَّ قُرَيْشًا اسْتَقْصَرَتْ بِنَاءَهُ وَجَعَلْتُ لَهُ خَلْفًا قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ خَلْفًا يَعْنِي بَابًا .

1585. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Ismail i rekao da mu je prenio Ebu-Usame od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:
'Da nije tvoj narod vremenski blizu nevjerovanju, ja bih porušio Ka'bu i potom je bezuvjetno izgradio na temeljima Ibrahima, sallallahu alejhi ve sellem, pošto su Kurejšije zgradu Ka'be smanjili, i stavili joj vrata (normalno)."'

١٥٨٦. حَدَّثَنَا بَيَانُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا يَزِيدُ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ رُومَانَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا يَا عَائِشَةُ لَوْلَا أَنَّ قَوْمَكِ حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ لَأَمَرْتُ بِالْبَيْتِ فَهُدِمَ فَأَدْخَلْتُ فِيهِ مَا أُخْرِجَ مِنْهُ

1586. PRIČAO NAM JE Bejan b. Amr, rekavši da mu je prenio Jezid od Džerira b. Hazima, njemu prenio Jezid b. Ruman od Urve, a on od Aiše, radijallahu anha, da joj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Aiša, da tvoj narod nije vremenski tako blizak paganstvu, ja bih sigurno dao naređenje (za Ka'bu) i ona bi bila porušena, a potom bih ugradio u nju ono što je odbačeno od nje (ispušteno), prilijepio je (vratima) za zemlju i stavio joj dvoja vrata: vrata

na njenom današnjem mjestu. Adem je kopao temelje i gradio zgradu, a supruga mu Hava dodavala građevinski materijal. Pri kopanju temelja, naišao je na vrelo i čuo nepoznati glas upozorenja: "Ademe, dosta je!"
Pošto je zgradu sagradio, Allah mu je naredio da obilazi oko nje, rekavši mu: "Ti si prvi čovjek, a ovo je prva zgrada hrama."
Narodi su je obilazili, pa i Nuh pejgamber, za čijeg je vremena bila od potopa porušena. Iza Nuha su se smijenili mnogi narodi, pa je došao i Ibrahim pejgamber koji je Ka'bu podigao na njenom starom mjestu u visini od devet aršina, dužini trideset, a širini dvadeset dva aršina, i to bez krova. U predislamsko doba, zgrada je previše oštećena od poplave, pa su je Kurejšije ponovo izgradili u visini od osam aršina, a dužinu joj skratili za šest aršina i jedan pedalj i ovaj prostor ostavili u Hidžru.
Ova izgradnja izvršena je trideset pete godine Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, života. Kurejšije su zajednički pribavili građevinski materijal. Kada su zidove izgradili do visine gdje treba postaviti Hadžerul-Esved, nastala je među prisutnim prepirka, ko će Hadžerul-Esved staviti na njegovo nekadašnje mjesto. Poslije duge prepirke Ebu-Umejje b. Mugire, kao najmlađi među prisutnim, predložio je da im spor riješi osoba koja se prva pojavi na vratima Harema Ka'be. Na to su svi pristali. U tom se času pojavi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i oni povikaše: "El-eminu radina!", tj. "Povjerljivi! Zadovoljni smo!"
Kada su Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, saopćili svoju odluku, on je zatražio jednu haljinu, stavio Hadžerul-Esved na nju i starješinama plemena naredio da uhvate za krajeve haljine i podignu na zid. Oni su to učinili, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je Hadžerul-Esved postavio na odgovarajuće mjesto i zidanje zgrade je nastavljeno.
Ibnu-Zubejr je izvršio 65. godine po Hidžri temeljitiju adaptaciju Ka'be, i njene zidove izgradio u visini od dvadeset aršina. Visinu zidova nije mijenjao ni Hadždžadž, kada ju je popravljao poslije oštećenja, u borbama vođenim protiv Ibnu-Zubejra.

prema istoku i vrata prema zapadu i sa njom bih stigao (produžio) Ibrahimove temelje."
"Pa to je ono", rekao je Ibni-Amr, "što je podstaklo Ibnu-Zubejra da je poruši."
Jezid (b. Ruman) je rekao: "Bio sam prisutan kod Ibnu-Zubejra kada je rušio Ka'bu i (pri zidanju) uključio u nju Hidžr, i vidio u Ibrahimovim temeljima kamenje kao devine grbe."
"Potom sam ga", kaže Džerir, "upitao: 'Gdje mu je mjesto?'"
"Pokazat ću ti ga sada" – rekao je on.
Potom sam s njim unišao u prostor Hidžra. On je pokazao na jedno mjesto i rekao: "Ovdje!"
"Procijenio sam", rekao je Džerir, "dužinu Hidžra na šest aršina ili toliko."[1]

وَأَلْزَقْتُهُ بِالْأَرْضِ وَجَعَلْتُ لَهُ بَابَيْنِ بَابًا شَرْقِيًّا وَبَابًا غَرْبِيًّا فَبَلَغْتُ بِهِ أَسَاسَ إِبْرَاهِيمَ فَذَلِكَ الَّذِي حَمَلَ ابْنَ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَلَى هَدْمِهِ قَالَ يَزِيدُ وَشَهِدْتُ ابْنَ الزُّبَيْرِ حِينَ هَدَمَهُ وَبَنَاهُ وَأَدْخَلَ فِيهِ مِنَ الْحِجْرِ وَقَدْ رَأَيْتُ أَسَاسَ إِبْرَاهِيمَ حِجَارَةً كَأَسْنِمَةِ الْإِبِلِ قَالَ جَرِيرٌ فَقُلْتُ لَهُ أَيْنَ مَوْضِعُهُ قَالَ أُرِيكَهُ الْآنَ فَدَخَلْتُ مَعَهُ الْحِجْرَ فَأَشَارَ إِلَى مَكَانٍ فَقَالَ هَا هُنَا قَالَ جَرِيرٌ فَحَزَرْتُ مِنَ الْحِجْرِ سِتَّةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا .

VRIJEDNOST HAREMA MEKKE

بَاب فَضْلِ الْحَرَمِ

I riječi Uzvišenog Allaha: "Meni je naređeno da obožavam samo Gospodara ovoga grada (Mekke) Koji ga je učinio Svojim i Njemu pripada sve. I naređeno mi je da budem musliman."
"I zar vas nismo smjestili u svetom sigurnom prostoru gdje će se, na ime opskrbe, dopremati sa Naše strane raznovrsni plodovi, ali većina njih to ne zna."

وَقَوْلِهِ تَعَالَى (إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلْدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ) وَقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ (أَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجْبَى إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) .

1 Tirmizi u u svom "Sunenu" navodi da je Aiša rekla: "Imala sam želju da uniđem u Ka'bu i u njoj klanjam, pa me je uzeo za ruku Allahov Poslanik, uveo u Hidžr i rekao: 'Klanjaj u Hidžru, jer je on dio Ka'be. Kurejšijama je prilikom izgradnje Ka'be manjkalo građevinskog materijala i oni su zbog toga Hidžr ostavili izvan zgrade.'"
Nesai sa senedom isti slučaj donosi preko Seida b. Džubejra nešto opširnije: "Rekla sam", kaže Aiša, "Allahov Poslaniče, svaka tvoja supruga ulazila je u Ka'bu osim mene!"
"Idi do svoga rođaka Šejbe", rekao je on, "nek ti otvori vrata Ka'be!"
"Ja sam", kaže Aiša, "otišla Šejbi. On je potom došao Vjerovjesniku i rekao mu: 'Tako mi Allaha, vrata Ka'be nisam nikada nikome otvarao u noći ni u pagansko ni u islamsko doba. Međutim, ako mi ti narediš da otvorim, ja ću otvoriti.'"
"Ne otvaraj!" – rekao je Vjerovjesnik.
Potom je Allahov Poslanik rekao: "Tvojim Kurejšijima, prilikom obnavljanja izgradnje Ka'be, manjkalo je građevinskog materijala, pa su oni zgradu Ka'be smanjili. Hidžr je dio Ka'be pa idi i klanjaj u njemu!"
Hidžr je, dakle, prostor od šest do sedam aršina širine neposredno duž sjeverne strane Ka'be. Na ovom prostoru je istoimeni kameni zid visok dva aršina, a isto toliko i širok, iza koga hadžije obavezno obilaze prilikom svakog ophođenja oko Ka'be.

١٥٨٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ عَبْدِالْحَمِيدِ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ إِنَّ هَذَا الْبَلَدَ حَرَّمَهُ اللهُ لَا يُعْضَدُ شَوْكُهُ وَلَا يُنَفَّرُ صَيْدُهُ وَلَا يَلْتَقِطُ لُقَطَتَهُ إِلَّا مَنْ عَرَّفَهَا .

1587. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah da mu je prenio Džerir b. Abdil-Hamid od Mensura, on od Mudžahida, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Dan oslobođenja Mekke rekao je:
'Ovaj je grad Allah učinio svetim i neprikosnovenim i njegovo trnje (drveće) ne smije se sjeći, lov njegov razgoniti, i u njemu (po nekom) izgubljenu stvar uzeti, izuzev onoga koji će je obznaniti.'"[2]

بَاب تَوْرِيثِ دُورِ مَكَّةَ وَبَيْعِهَا وَشِرَائِهَا وَأَنَّ النَّاسَ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ سَوَاءٌ خَاصَّةً لِقَوْلِهِ تَعَالَى (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ) الْبَادِي الطَّارِي (مَعْكُوفًا) مَحْبُوسًا .

O NASLJEĐIVANJU KUĆA U MEKKI, NJIHOVOM PRODAVANJU I KUPOVANJU, I (O TOME) DA JE SVIJET NAROČITO U DVORIŠTU KA'BE POTPUNO RAVNOPRAVAN

Na osnovu riječi Uzvišenog: "Oni koji ne vjeruju i koji odvraćaju druge od Allahovog puta i Svetog hrama u kome smo dali svijetu ravnopravnost i mještaninu i strancu, pa onaj, ko namjerava u njemu silom svijet zavesti na stranputicu i činiti mu nasilje, dat ćemo mu da osjeti bolnu kaznu."

2 Harem Mekke je područje cijelog grada i njene okoline, i to: od strane Medine do mjesta Et-Ten'im, tri do četiri milje od Mekke; od strane Jemena šest do sedam milja od Mekke; od puta koji ide iz mjesta El-Dži'rane devet milja; od puta tajifskog prema Arefatu sedam do osam milja i od puta džidanskog deset milja. Kružni prostor sa naseljima između ovog Harema i mikata zove se Hill.
Iz hadisa se zaključuje:
– Mekka je grad svetosti i sigurnosti svega što je u njoj i u nju treba ulaziti samo u ihramu. Ovo je mišljenje najvećeg broja učenjaka. Buharija i još neki učenjaci dozvoljavaju ulazak u Mekku i bez ihrama;
– u Haremu Mekke nije dozvoljeno sjeći drveće, žbunje i ostalo zelenilo. Ibni-Munzir kaže: "Jednoglasno je mišljenje učenjaka da je haram sjeći drveće u Haremu Mekke."
Malik smatra da za prijestupnike ove zabrane, nema ovozemne kazne, dok Ebu-Hanife i Šafija kažu da ima.
Po mišljenju Šafije, za veliko posječeno stablo, prijestupnik treba zaklati goveče, a za malo posječeno drvo, ovcu i meso ustupiti siromasima.
Ebu-Hanife kaže: "Prijestupnik, u svakom slučaju, plaća procijenjenu odštetu za koju treba kupiti kurban. Ako je procijenjena odšteta mala i za istu se ne može kupiti kurban, tada će se ona podijeliti kao milostinja siromasima, tako da svaki dobije vrijednost od pola sa'a pšenice."
Ovi propisi podjednako se primjenjuju i jednako važe i za mještane i za strance.

١٥٨٨. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ أَيْنَ تَنْزِلُ فِي دَارِكَ بِمَكَّةَ فَقَالَ وَهَلْ تَرَكَ عَقِيلٌ مِنْ رِبَاعٍ أَوْ دُورٍ وَكَانَ عَقِيلٌ وَرِثَ أَبَا طَالِبٍ هُوَ وَطَالِبٌ وَلَمْ يَرِثْهُ جَعْفَرٌ وَلَا عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا شَيْئًا لِأَنَّهُمَا كَانَا مُسْلِمَيْنِ وَكَانَ عَقِيلٌ وَطَالِبٌ كَافِرَيْنِ فَكَانَ عُمَرُ ابْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَقُولُ لَا يَرِثُ الْمُؤْمِنُ الْكَافِرَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَكَانُوا يَتَأَوَّلُونَ قَوْلَ اللهِ تَعَالَى (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) الْآيَةَ .

1588. PRIČAO NAM JE Asbeg, rekavši da mu je prenio Ibni-Vehb od Junusa, on od Ibn-Šihaba, on od Alija b. Huseina, on od Amra b. Usmana, a ovaj od Usame b. Zejda, radijallahu anhuma, da je rekao:

"Allahov Poslaniče, gdje ti odsjedaš u svojoj kući u Mekki?"

"Je li Akil ostavio kakvih stanova i kuća?" – upitao je on.

"Akil jeste", rekao je kasnije Usame, "a ništa nisu naslijedili ni Džafer ni Alija, jer su njih dvojica bili muslimani, dok su Akil i Talib bili nevjernici."

Omer b. Hattab, kaže Buharija, govorio je: "Pravovjernik ne nasljeđuje nevjernika."

Ibni-Šihab je rekao: "Ashabi su tako tumačili riječi Uzvišenog Allaha: 'Zaista, oni koji vjeruju, koji su se preselili (u Medinu), koji se bore na Božijem putu svojim imetkom i sobom lično i oni koji su ih smjestili (kod sebe u Medini) i oni koji pomažu (Vjerovjesnika) preči su nasljednici jedni drugima (od rodbine po krvi).'"[1]

1 Buharija je svoj naslov ostavio bez odgovora, jer po istom pitanju, mišljenja pravnika su raznolika.
Akil, Talib, Dža'fer i Alija su sinovi Ebu-Talibovi. Nakon smrti Ebu-Taliba, oca su naslijedili Akil i Talib, dok Dža'fer i halifa Alija nisu, jer su oni u to vrijeme već bili muslimani.
Tahavi navodi preko Abdullaha b. Omera, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kuće u Mekki nije dozvoljeno prodavati niti ih davati pod zakup." Ovu je izjavu zabilježio i Bejheki. Ovaj stav imali su Ebu-Hanife, Muhammed, Sevri, Ata b. Ebi-Rebah, Mudžahid, Malik, Ishak i Ebu-Ubejde.
Potpuno slobodnu prodaju i zakupljivanje kuća i drugih objekata zastupali su imam Jusuf, Tavus, Omer b. Dinar, Šafija, Ahmed i Ibni-Munzir.
Nastavak prijevoda, gore fragmentarno navedenog ajeta, glasi: "A oni koji vjeruju, a nisu se preselili (iz Mekke u Medinu), nemaju nikakva prava u nasljeđivanju istih, sve dok se ne presele.
Ako oni u interesu vjere zatraže vašu pomoć, dužni ste ih pomoći, samo ne protiv naroda sa kojim imate mirovnu obavezu. Allah dobro vidi šta vi radite."
Izbjegle muslimane iz Mekke u Medinu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bratimio je sa mještanima Medine. Tako su muhadžiri, na osnovu gornjih uvjeta, nasljeđivali Medinelije, a ovi opet doseljenike sve dok nije objavljen ajet: "...Oni po krvnoj lozi su preči jedni drugima (u nasljeđivanju)..."
Šafija dozvoljava prodaju objekata u Mekki, jer je i Vjerovjesnik dozvolio kasnije islamiziranom Akilu da proda kuće koje je naslijedio od oca Ebu-Taliba, dok su još obojica bili nemuslimani,
– nemusliman ne može naslijediti muslimana niti musliman može naslijediti nemuslimana.

ODSJEDANJE VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, U MEKKI

بَاب نُزُولِ النَّبِيِّ ﷺ مَكَّةَ

1589. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu prenio Šu'ajb od Zuhrija, kome je pričao Ebu-Seleme, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao:
"Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio unići u Mekku, rekao je:
'Naše odsjedanje jeste, ako Bog da, sutra u dolini (zavičaju) Benu-Kinane, gdje su se (idolopoklonici) jedni drugima zakleli na privrženost nevjerovanju.'"

١٥٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَ أَرَادَ قُدُومَ مَكَّةَ مَنْزِلُنَا غَدًا إِنْ شَاءَ اللهُ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ .

1590. PRIČAO NAM JE Humejdi kome je saopćio Ebul-Vail od Evza'ija, kome je prenio Zuhri od Ebu-Seleme, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je, a bio je još na Mini:
'Od idućeg jutra je prvi dan Kurban-bajrama, i sutradan (drugi dan Bajrama), odsjest ćemo u dolini Benu-Kinane, gdje su nevjernici jedni drugima dali zakletvu na privrženost idolopoklonstvu.'
Mišljaše Vjerovjesnik to", kaže Seleme, "na Muhassab. To je teren, gdje su se Kurejšije i pleme Benu-Kinane međusobno zakleli na bojkotovanje Hašimija i potomaka Abdul-Mutalibovih, odnosno, Mutalibovih, da neće sa njima sklapati brakove i trgovati sve dok im oni ne predaju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem
Selema, prenoseći od Ukajla, a Jahja od Dahhaka, ovaj od Evza'ija kome je saopćio Ibni-Šihab, rekli su: '...protiv Hašimija i sinova Mutalibovih.'
Ebu-Abdullah (Buharija) rekao je da je priličnije: '...Protiv sinova Mutalibovih.'"[2]

١٥٩٠. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الْغَدِ يَوْمَ النَّحْرِ وَهُوَ بِمِنًى نَحْنُ نَازِلُونَ غَدًا بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ يَعْنِي ذَلِكَ الْمُحَصَّبَ وَذَلِكَ أَنَّ قُرَيْشًا وَكِنَانَةَ تَحَالَفَتْ عَلَى بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي عَبْدِالْمُطَّلِبِ أَوْ بَنِي الْمُطَّلِبِ أَنْ لَا يُنَاكِحُوهُمْ وَلَا يُبَايِعُوهُمْ حَتَّى يُسْلِمُوا إِلَيْهِمُ النَّبِيَّ ﷺ وَقَالَ سَلَامَةُ عَنْ عُقَيْلٍ وَيَحْيَى بْنُ الضَّحَّاكِ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ وَقَالَا بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ بَنِي الْمُطَّلِبِ أَشْبَهُ .

2 Navedeni trogodišnji bojkot Hašimija i ostalih muslimana trajao je od početka muharema, sedme godine po poslanstvu pa do muharema, desete godine po poslanstvu.
Namjeravajući prisilno vratiti muslimane u paganstvo, suzbiti širenje islama u Mekki i njenoj okolini,

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “KADA JE IBRAHIM REKAO: ‘GOSPODARU MOJ, UČINI OVAJ GRAD (MEKKU) SIGURNIM (DA SE U MIRU RAZVIJA), SAČUVAJ MENE I MOJE SINOVE DA NE OBOŽAVAMO KIPOVE (MATERIJU I MATERIJALNA DOBRA). ONI SU, GOSPODARU MOJ, MNOGO SVIJETA ZAVELI, PA KO BUDE MENE SLIJEDIO, ON JE OD MENE, A KO ME NE BUDE SLUŠAO, PA TI OPRAŠTAŠ I MILOSTIV SI. GOSPODARU NAŠ! JA SAM DIO SVOGA POTOMSTVA NASTANIO U NEPLODNOJ DOLINI KOD TVOGA SVETOG HRAMA, DA BI ONI, GOSPODARU NAŠ, REDOVNO OBAVLJALI NAMAZ, PA UČINI SRCA SVIJETA (MUSLIMANSKOG) DA IM HRLE (I OPSKRBI IH RAZNOVRSNIM PLODOVIMA, A ONI ĆE TI BITI SIGURNO ZAHVALNI).’”

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ) الْآيَةَ

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “ALLAH JE KA‘BU UČINIO SVETIM HRAMOM, MJESEC HADŽA SVETIM, TE GONJENJE KURBANA I STAVLJANJE MU OGRLICE, RADI ODRŽ AVANJA SIGURNOSTI SVIJETA.TO JE SVE DA BISTE ZNALI, DA ALLAH, ZAISTA, ZNA SVE ŠTA IMA I NA NEBESIMA I NA ZEMLJI. ALLAH UISTINU ZNA SVE.”

بَاب قَوْلِ اللهِ تَعَالَى (جَعَلَ اللهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

a posebno emigriranje muslimana u susjedne zemlje, Kurejšije su sa plemenom Benu-Kinane sklopili pismeni ugovor, gore navedenog sadržaja i objesili u Ka‘bu. Ugovor je pisao Mensur b. Ikrime Abdari, kome se, ubrzo iza sklopljenog ugovora, desna ruka šlagirala i osušila.

Muslimani su u tzv. kvartu Ebu-Taliba bili blokirani tri godine. Izlaziti su mogli samo prilikom godišnjih sajmova. Od gladi i bijede se umiralo i stanje je bilo nesnosno. Po navršetku treće godine blokade, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nadahnut od Božije strane, kaže Ebu-Talibu da je crv pojeo tekst ugovora koji sadrži nasilje i ugnjetavanje muslimana, a da je ostavio samo onaj, u kome se spominje Božije ime. Ebu-Talib je sve doslovno prenio idolopoklonicima dodavši: “Ako moj bratić bude istinu rekao, odustanite od svojih zlih namjera prema njemu, a ako bude slagao, ja ću ga vama predati i možete ga ubiti ili ostaviti na životu.”

“Pravo si rekao!” – odgovorili su nevjernici.

U Ka‘bu su odmah otišli zajednički i uvjerili se da je izjava, Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, tačna. Ebu-Talib je odmah objavio prestanak bojkota. Poneke Kurejšije suprotstavile su se tom prekidu, i muslimani nisu smjeli izaći iz navedenog kvarta, dok im nisu naoružani došli i oslobodili ih, i do njihovih domova dopratili Mut‘im b. Adijj, Adijj b. Kajs, Zem‘a b. Esved, Ebul-Bahteri b. Hašim, Zuhejr b. Ebi-Umejje.

١٥٩١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُخَرِّبُ الْكَعْبَةَ ذُو السُّوَيْقَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ.

1591. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, kome je prenio Zijad b. Sa'd od Zuhrija, on od Seida b. Musejjeba, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
"Ka'bu će razrušiti dvonoščić iz Etiopije."[1]

١٥٩٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا ح و حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُاللهِ هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حَفْصَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانُوا يَصُومُونَ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يُفْرَضَ رَمَضَانُ وَكَانَ يَوْمًا تُسْتَرُ فِيهِ الْكَعْبَةُ فَلَمَّا فَرَضَ اللهُ رَمَضَانَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ شَاءَ أَنْ يَصُومَهُ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتْرُكَهُ فَلْيَتْرُكْهُ.

1592. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Urve, a on opet od Aiše, radijallahu anha, a preko drugog seneda, pričao mi je Muhammed b. Mukatil, da ga je obavijestio Muhammed b. Ebi-Hafsa, prenoseći od Zuhrija, on od Urve, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je izjavila:
"Muslimani su ranije postili deseti dan muharrema, a to je bio i dan u kome se Ka'ba zastirala (novim ogrtačem). Kada je Allah odredio (da se posti) ramazan, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Ko hoće neka ga i dalje posti, a ko neće da ga posti, neka ga napusti!'"[2]

1 Brojne su i različite Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izjave u vezi s rušenjem Ka'be. Dževzi preko Ebu-Hurejre navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: "Ka'bu će poručiti Etiopljanin niskih koljenica, polućorav, pljosnata nosa i velika stomaka sa brojnom svojom družinom, rušeći sve kamen po kamen, i nosit će ga daleko, dok ga ne pobaca u more. Medinu će opustošiti glad, a Jemen skakavci."
Sufjan b. Ujejne prenosi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: "U Etiopljana malo je dobra: kada izgladne, kradu; a kada su siti, čine blud. Pored toga, oni imaju ipak dva pozitivna svojstva: hoće nahraniti gladnog, lijepo se oblačiti i držati u poteškoći."
Od Alije je preneseno: "Obilazite oko Ka'be što više, prije nego i vas i nju ne zadesi zlo. Kao da gledam Abesinca ćelava, grubog izbrazdanog lica, niskih koljenica, a visokih stopala kako stoji na njoj i ruši je."
Imam Gazalija, govoreći o obredima hadža u svom "Ihjaul-ulumu", kaže: "Nema dana u kome sunce izađe, a da oko Ka'be ne obiđe jedan dobri, Allahu odan čovjek (evlija), a ni noći iza koje nastupi zora, a da je ne obiđe neko od uglednih ljudi. Kada ovo prestane, nestat će Ka'be sa zemlje; svijet će osvanuti, a Ka'be im nema, pa ni traga od nje. Ovo bi moglo biti kada, u periodu od sedam godina, ne bude na hadž otišao nijedan čovjek. Iza toga, nestat će iz srca ljudi i Kur'an, svijet će se povratiti u paganstvo i nemoralan život i stvoriti uvjete za svoju vlastitu propast."

2 Ashabi su desetog muharema svake godine presvlačili Ka'bu u novo platno. Mu'avija je to činio dva puta, a Me'mun tri puta godišnje, i to: osmi dan zul-hidžeta – crvenim brokatom (dibadžom), prvog redžeba – egipatskom čohom i dvadeset sedmi dan ramazana – bijelim brokatom.
Čini se da je Ka'bu prvi zaogrnuo Ismail pejgamber. To su činili kasnije predislamski Arapi. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao je zaogrnuti Ka'bu u platno dobavljeno iz Jemena; halife Omer i Osman su je obavijali platnom iz Egipta, a Abdul-Melik i Hadžadž – brokatom.
Vladari Fatimija zamotavali su Ka'bu u bijeli brokat, prvi vladari Abbasija u zeleni, a kasniji vladari u crni brokat. Svi islamski vladari brinuli su se lično za ogrtač Ka'be. Godine 750. po Hidžri, Salih Ismail b. Nasir uvakufio je u jednom selu blizu Kaira veće imanje, čiji je prihod namijenio za potrebe kupovanja ogrtača

١٥٩٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ حَجَّاجٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ أَبِي عُتْبَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِي اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيُحَجَّنَّ الْبَيْتُ وَلَيُعْتَمَرَنَّ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ تَابَعَهُ أَبَانُ وَعِمْرَانُ عَنْ قَتَادَةَ وَقَالَ عَبْدُالرَّحْمَنِ عَنْ شُعْبَةَ قَالَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يُحَجَّ الْبَيْتُ وَالْأَوَّلُ أَكْثَرُ سَمِعَ قَتَادَةُ عَبْدَاللهِ وَعَبْدُاللهِ أَبَا سَعِيدٍ .

1593. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu njegov otac, da mu je prenio Ibrahim od Hadžadža b. Hadžadža, on od Katade, ovaj od Abdullaha b. Ebi-Utbe, on od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:
"Ka'ba će se zaista hodočastiti i 'umra činiti i poslije pojave Je'džudža i Me'džudža (velikih društvenih preokreta)."
U drugom senedu, Abdullaha b. Ebi-Utbu slijedi Eban i Imran koji hadis prenose od Katade.
Abdur-Rahman je rekao, prenoseći od Šu'be da je rekao:
"Propast svijeta neće biti, sve dok se ne prestane hodočastiti Ka'ba."
"Prvi prenosioci (prvog hadisa)", kaže Buharija, "brojniji su i jači (od Šu'be)."

بَاب كِسْوَةِ الْكَعْبَةِ

O OGRTAČU KA'BE

١٥٩٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا وَاصِلٌ الْأَحْدَبُ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ جِئْتُ إِلَى شَيْبَةَ ح و حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ جَلَسْتُ مَعَ شَيْبَةَ عَلَى الْكُرْسِيِّ فِي الْكَعْبَةِ فَقَالَ لَقَدْ جَلَسَ هَذَا الْمَجْلِسَ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَقَالَ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ لَا أَدَعَ فِيهَا صَفْرَاءَ وَلَا بَيْضَاءَ إِلَّا قَسَمْتُهُ قُلْتُ إِنَّ صَاحِبَيْكَ لَمْ يَفْعَلَا قَالَ هُمَا الْمَرْءَانِ أَقْتَدِي بِهِمَا .

1594. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehab i rekao da mu je prenio Halid b. Haris, njemu Sufjan, kome je prenio Vasil-Ahdeb od Ebu-Vaila, koji je kazao: "Došao sam Šejbi…", a preko drugog seneda, pričao nam je Kabise i rekao da je njemu prenio Sufjan od Vasila, on od Ebu-Vaila:
"Sjeo sam na govornicu (tribinu) sa Ebu-Šejbom pred Ka'bom, pa on reče: 'Ranije je na ovom mjestu sjeo Omer i kazao: Odlučio sam da u Ka'bi ne ostavim ni žuta (zlata) ni bijela (srebra), nego da to podijelim.'
'Tvoja dva druga (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Bekr)', rekao sam mu, kaže Šejbe, 'nisu tako radili!'
'To su, zaista, dva popularna čovjeka', rekao je Omer, 'i povodim se za njima.'"[1]

Ka'be i podmirivanje ostalih rashoda u vezi s tim činom.

1 U Ka'bi je bila svojevremeno kasa za čuvanje prikupljenih dobrovoljnih darova, novčanica i upotrijebljenih Ka'benskih ogrtača. Hazreti Omer je to mislio razdijeliti muslimanima, ali je na primjedbu Šejbe odustao.

O RUŠENJU KA‘BE

Aiša, radijallahu anha, rekla je: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:
‘Jedna vojska krenut će na vojni pohod protiv Ka‘be, (pa će propasti Bejdau).’”

1595. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, da mu je prenio Jahja b. Seid od Ubejdullaha b. Ahnesa, kome je prenio Ibni-Ebi-Mulejke, od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
“Kao da gledam crna, na stranu izbačenih nogu (neprijatelja), kako joj kopa kamen po kamen.”

1596. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu prenio Lejs od Junusa, od Ibni-Šihaba, ovaj od Seida b. Musejjeba, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao:
“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: ‘Ka‘bu će porušiti dvonoščić iz Etiopije.’”

PREDAJA O HADŽERUL-ESVEDU

1597. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, da mu je prenio Sufjan od A‘meša, on od Ibrahima, ovaj od Abisa b. Rebija, a on od Omera, radijallahu anhu, da je došao do Hadžerul-Esveda, poljubio ga i rekao:

بَاب هَدْمِ الْكَعْبَةِ

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَغْزُو جَيْشٌ الْكَعْبَةَ فَيُخْسَفُ بِهِمْ .

١٥٩٥ . حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ الْأَخْنَسِ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَأَنِّي بِهِ أَسْوَدَ أَفْحَجَ يَقْلَعُهَا حَجَرًا حَجَرًا .

١٥٩٦ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُخَرِّبُ الْكَعْبَةَ ذُو السُّوَيْقَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ .

بَاب مَا ذُكِرَ فِي الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ

١٥٩٧ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَابِسِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ

Iz hadisa se još zaključuje:
– omotavanje Ka‘be u odgovarajuće platno je propisani čin;
– pokloni učinjeni Ka‘bi smatraju se vakufom i ne mogu se otuđiti.
Ibni-Šihab je kazao: “Poklonima učinjenim Ka‘bi raspolaže punopravno nadležni starješina i on ih može koristiti za potrebe Ka‘be i njenog ambijenta.”

"Ja, uistinu, znam da si ti kamen koji ne može ni štetiti ni koristiti i da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da te ljubi, ne bih te ni ja ljubio."[1]

فَقَبَّلَهُ فَقَالَ إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ .

O ZAKLJUČAVANJU KA'BE I KLANJANJU NA KOJOJ SE GOD HOĆE NJENOJ STRANI

بَاب إِغْلَاقِ الْبَيْتِ وَيُصَلِّي فِي أَيِّ نَوَاحِي الْبَيْتِ شَاءَ

1598. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu prenio Lejs od Ibni-Šihaba, on od Salima, ovaj od svoga oca da je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je u Ka'bu (prilikom oslobođenja Mekke) i Usame b. Zejd, Bilal i Osman b. Talha i zaključali (vrata) za sobom. Kada su ih otvorili, bio sam prvi koji je unišao (u Ka'bu), susreo Bilala i upitao: 'Je li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Ka'bi klanjao?'
'Da', rekao je on, 'između ona dva (prednja) stupa od jemenske strane.'"

١٥٩٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ دَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْبَيْتَ هُوَ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ ابْنُ طَلْحَةَ فَأَغْلَقُوا عَلَيْهِمْ فَلَمَّا فَتَحُوا كُنْتُ أَوَّلَ مَنْ وَلَجَ فَلَقِيتُ بِلَالًا فَسَأَلْتُهُ هَلْ صَلَّى فِيهِ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَالَ نَعَمْ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ الْيَمَانِيَيْنِ .

---

1 Muhammed b. Džerir Taberi kaže: "Omer je to rekao, bojeći se da svijet, vremenski još blizak idolopoklonstvu, ne shvati ovo ljubljenje kao obožavanje kamena, odnosno kipova. Poštovanje i ljubljene Crnog kamena čini se samo radi poštovanja Allaha i slijeđenja prakse Vjerovjesnika, koji je to svrstao u simbole hadža. Doticanjem i ljubljenjem Hadžerul-Esveda, muslimani ne traže od kamena nikakvu pomoć niti zauzimanje ma kod koga. To je samo čin i dokaz krajnje pokornosti Allahu i Njegovom vjerovjesniku Muhammedu,sallallahu alejhi ve sellem."
Iz Omerove izjave zaključuje se:
– ljubljenje Hadžerul-Esveda je sunnet;
– Imam Ahmed, upitan za ljubljenje kabura Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini i njegova minbera, odgovorio je: "Tu nema nikakve štete." Kada je ovo preneseno Tekijuddinu b. Tejmiji, on se tome odgovoru začudio i rekao: "Čudim se Ahmedu da je tako izjavio! On je za mene velika ličnost";
– vjerske obrede treba vršiti bez prigovora, a ako nam je njihova svrha nepoznata, trebamo pitati učene ljude;
– učeni ljudi treba pravovremeno da ispravljaju neispravna mišljenja neupućenog svijeta.
Tirmizi preko Ibni-Abbasa navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, za Hadžerul-Esved rekao: "Allah će ga na Sudnjem danu oživjeti sa očima i jezikom i on će svjedočiti onima, koji su ga prilikom hadža doticali."

O KLANJANJU U KA‘BI

1599. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed, rekavši da ga je obavijestio Abdullah, a njemu je prenio Musa b. Ukbe od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je on, unišavši u Ka‘bu, išao naprijed, ostavivši joj vrata iza leđa. Išao je naprijed, sve dok između njega i zida ispred njega, nije bilo otprilike tri aršina. Potom je, pomaknuvši se malo ustranu, klanjao na onom mjestu za koje ga je Bilal obavijestio da je na njemu klanjao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem
Nije nikom (štetno) da klanja, na kojoj god strani Ka‘be on bude to htio.

باب الصَّلاَةِ فِي الْكَعْبَةِ

١٥٩٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْكَعْبَةَ مَشَى قِبَلَ الْوَجْهِ حِينَ يَدْخُلُ وَيَجْعَلُ الْبَابَ قِبَلَ الظَّهْرِ يَمْشِي حَتَّى يَكُونَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِدَارِ الَّذِي قِبَلَ وَجْهِهِ قَرِيبًا مِنْ ثَلاَثِ أَذْرُعٍ فَيُصَلِّي يَتَوَخَّى الْمَكَانَ الَّذِي أَخْبَرَهُ بِلاَلٌ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ صَلَّى فِيهِ وَلَيْسَ عَلَى أَحَدٍ بَأْسٌ أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ نَوَاحِي الْبَيْتِ شَاءَ .

NEULAŽENJE U KA‘BU

(Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhuma, obavio je hadž nekoliko puta, a nije nikad ulazio (u Ka‘bu).

باب مَنْ لَمْ يَدْخُلِ الْكَعْبَةَ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَحُجُّ كَثِيرًا وَلاَ يَدْخُلُ .

1600. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Halid b. Abdullah, rekavši da mu je prenio Isma‘il b. Ebi-Halid, od Abdullaha b. Ebi-Evfa koji je izjavio:
“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je umru, učinio tavaf oko Ka‘be i klanjao dva rekata iza Mekami-Ibrahima, a s njim je bio onaj, koji ga zaklanjaše (zastiraše) od svijeta.”
Tada jedan čovjek upita:
“Je li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ulazio u Ka‘bu?”
“Nije” – odgovorio je on.[2]

١٦٠٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَمَعَهُ مَنْ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ أَدَخَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْكَعْبَةَ قَالَ لاَ .

2 Ulazak u Ka‘bu je dozvoljen. Komentator “Muhazzeba” kaže: “Ulazak u Ka‘bu i klanjanje nafile u njoj je mustehab.” Bejheki, preko Ibni-Abbasa, navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko je unišao u Ka‘bu, unišao je u veliko dobro, oslobodio se od zla i opačina i oprostio od grijeha učinjenih prema Allahu.”
Kurtubi ističe da poneki učenjaci ulazak u Ka‘bu uvrštavaju u obrede hadža. Buharija svojim naslovom i praksom Abdullaha, sina Omerova, pobija taj stav.

IZGOVARANJE TEKBIRA NA STRANAMA KA'BE

بَاب مَنْ كَبَّرَ فِي نَوَاحِي الْكَعْبَةِ

1601. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis kome je saopćio Ejjub, prenoseći od Ikrime, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao (u Mekku), nije htio da uniđe u Ka'bu. U njoj su tada bili mnogi kipovi, pa je naredio i oni su izbačeni. Potom su izbacili sliku Ibrahima i Ismaila, a u rukama obojice bile su strelice. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potom je rekao:
'Allah ih ubio! Allaha mi, oni sigurno znaju da Ibrahim i Isma'il nisu nikada s njima tražili spoznaju sudbine.'
Tada je unišao u Ka'bu, izgovorio tekbir na njenim stranama, a u njoj nije klanjao."[1]

١٦٠١. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمَّا قَدِمَ أَبَى أَنْ يَدْخُلَ الْبَيْتَ وَفِيهِ الْآلِهَةُ فَأَمَرَ بِهَا فَأُخْرِجَتْ فَأَخْرَجُوا صُورَةَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ فِي أَيْدِيهِمَا الْأَزْلَامُ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ قَاتَلَهُمُ اللهُ أَمَا وَاللهِ لَقَدْ عَلِمُوا أَنَّهُمَا لَمْ يَسْتَقْسِمَا بِهَا قَطُّ فَدَخَلَ الْبَيْتَ فَكَبَّرَ فِي نَوَاحِيهِ وَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ .

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je umru sedme godine po Hidžri i on nije tada ulazio u Ka'bu, jer je ona bila puna kipova, slika i crteža po zidovima.
Muslimani su, na čelu sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, oslobodili Mekku osme godine po Hidžri i tada, po Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, naređenju iz Ka'be su odstranjeni kipovi i ostala božanstva idolopoklonika.
Kurtabija je rekao: "Tada je u Ka'bi bilo tristo šezdeset kipova. Idolopoklonici su za svaki dan u godini imali po jedan kip, svakom danu posvetili su jedan idol, a najodabranijim danima i po dva."
Imam Ahmed u svom "Musnedu" navodi da je Džabir rekao: "Po zidovima Ka'be bile su nacrtane mnoge slike, pa je Vjerovjesnik naredio Omeru b. Hattabu, radijallahu anhu, da ih uništi. Omer je nakvasio neko platno i tako ih izbrisao. Kada je Vjerovjesnik unišao u Ka'bu, u njoj nije bilo više nijedne slike."

1 Ibni-Tin kaže: "Strelice su bile ukusno izrađene od uobičajena tri štapića; na jednom je napisano: 'Učini!', na drugom: 'Ne učini!', dok je treći bio bez natpisa. Kada bi neko htio krenuti na put ili raditi neki ozbiljan posao, on bi izvlačio strelice i postupao onako kako je na izvučenoj strelici pisalo. Ako se izvukla strelica bez natpisa, ona se vraćala na isto mjesto i izvlačenje ponavljalo. Izvlačenje se vršilo sve dok se nije izvukla strelica sa nekim natpisom.
Neka su plemena umjesto strelice izvlačila kamenčiće. Ovo je jedna vrsta idolopoklonstva i islam ga osuđuje."

KAKO JE POČELO POSKAKIVANJE UZ POKRETANJE RAMENIMA (OKO KA'BE)

بَاب كَيْفَ كَانَ بَدْءُ الرَّمَلِ

1602. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, rekavši da mu je prenio Hammed b. Zejd od Ejjuba, on od Seida b. Džubejra, ovaj od Ibni-Abbasa koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku sa svojim drugovima, pa su idolopoklonici govorili:
'Onaj vam je stigao, a iscrpila ih je jesribska (medinska) groznica!'
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potom, naredio je ashabima da tri prva obilaska oko Ka'be čine poskakujući uz pokrete ramenima, a da između dva jemenska ugla Ka'be idu običnim hodom. Njega je spriječilo da im naredi da poskakuju u svim obilascima, ništa drugo, nego samo samilost prema njima."[2]

١٦٠٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ هُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ إِنَّهُ يَقْدَمُ عَلَيْكُمْ وَقَدْ وَهَنَهُمْ حُمَّى يَثْرِبَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَرْمُلُوا الْأَشْوَاطَ الثَّلَاثَةَ وَأَنْ يَمْشُوا مَا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ وَلَمْ يَمْنَعْهُ أَنْ يَأْمُرَهُمْ أَنْ يَرْمُلُوا الْأَشْوَاطَ كُلَّهَا إِلَّا الْإِبْقَاءُ عَلَيْهِمْ .

2 Ibni-Madže u svom "Sunenu" navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim drugovima, kada su htjeli unići u Mekku, radi obavljanja umre, u smislu Hudejbijskog ugovora, rekao: "Sutra će vas promatrati vaši saplemenici, pa neka vas posmatraju odvažne i hrabre!" Pošto su unišli, navodi Ibni-Madže, u Harem Ka'be, dotakli su Hadžerul-Esved i obilazeći oko Ka'be poskakivali uz pokretanje ramenima. To je sa njima činio i Vjerovjesnik.
Ibni-Abbas je rekao: "Ko hoće neka prilikom ophođenja oko Ka'be poskakuje, a ko neće, neka ne poskakuje!" Dostojanstveno kasanje, svojevremeno je naredio Vjerovjesnik, samo iz razloga da vide idolopoklonici snagu i odvažnost muslimana, prispjelih iz Medine i iz drugih udaljenih krajeva."
Poskakivanje smatraju sunnetom Abdullah b. Omer, Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Ahmed. Neki učenjaci, ovaj način obilaženja Ka'be prepuštaju na volju i mogućnost hadžiji. Ovo mišljenje dijele Tavus, Ata, Hasan Basri. Poneki smatraju da ovo trčanje nema više svoje svrhe niti potrebe, jer ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio samo radi manifestovanja izdržljivosti i snage svojih drugova.
Ophođenje se može vršiti sa oružjem i s drugom ratnom opremom.
Žene, ovaj obilazak oko Ka'be, čine običnim normalnim hodom.

O DOTICANJU HADŽERUL-ESVEDA; KADA HADŽIJA PRISPIJE U MEKKU, PRVO ĆE OBIĆI OKO KA'BE POSKAKUJUĆI U TRI PRVA OBILASKA UZ POKRETANJE RAMENA

بَاب اسْتِلَامِ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ
حِينَ يَقْدَمُ مَكَّةَ أَوَّلَ مَا يَطُوفُ وَيَرْمُلُ ثَلَاثًا

1603. PRIČAO NAM JE Asbeg b. Feredž, da ga je obavijestio Ibnu-Vehb, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima, a on, opet, od svoga oca, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je došao u Mekku i kada je dotakao Hadžerul-Esved. Prvo što je učinio bio je tavaf oko Ka'be, kasajući u prva tri, od sedam obilaženja."

١٦٠٣. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ حِينَ يَقْدَمُ مَكَّةَ إِذَا اسْتَلَمَ الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ أَوَّلَ مَا يَطُوفُ يَخُبُّ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ مِنَ السَّبْعِ .

O POSKAKIVANJU PRI OBILASKU OKO KA'BE ZA VRIJEME HADŽA I UMRE

بَاب الرَّمَلِ فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

1604. PRIČAO NAM JE Muhammed, njemu Surejdž b. Nu'man, kome je prenio Fulejh od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je kazao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u tri prva obilaženja oko Ka'be je žurio (pokrećući ramenima), a normalno išao u posljednja četiri i u hadžu i u umri."
U drugom senedu, Surejdža slijedi Lejs koji je kazao da je njemu hadis prenio Kesir b. Ferkad od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

١٦٠٤. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ سَعَى النَّبِيُّ ﷺ ثَلَاثَةَ أَشْوَاطٍ وَمَشَى أَرْبَعَةً فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ تَابَعَهُ اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ فَرْقَدٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1605. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebi-Merjem, rekavši da mu je saopćio Muhammed b. Dža'fer, kome je prenio Zejd b. Eslem od svoga oca, da je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, Crnom kamenu rekao: "Tako mi Allaha, ja sigurno znam da si ti kamen koji ne može štetiti, a ni koristiti i da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve

١٦٠٥. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ لِلرُّكْنِ أَمَا وَاللهِ إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ

اسْتَلَمَكَ مَا اسْتَلَمْتُكَ فَاسْتَلَمَهُ ثُمَّ قَالَ فَمَا لَنَا وَلِلرَّمَلِ إِنَّمَا كُنَّا رَاءَيْنَا بِهِ الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ أَهْلَكَهُمُ اللهُ ثُمَّ قَالَ شَيْءٌ صَنَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَا نُحِبُّ أَنْ نَتْرُكَهُ .

sellem, da te dotiče, ne bih te ni ja doticao", a zatim ga je dotakao (poljubio).
Potom je opet rekao: "A šta mi imamo sa kasanjem! Mi smo se njime svojevremeno samo prikazivali idolopoklonicima, a njih je Allah već uništio."
Zatim je rekao: "To je nešto (postupak) što je činio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i ja ne volim da to ostavljam."

١٦٠٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ مَا تَرَكْتُ اسْتِلَامَ هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ فِي شِدَّةٍ وَلَا رَخَاءٍ مُنْذُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْتَلِمُهُمَا قُلْتُ لِنَافِعٍ أَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَمْشِي بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ قَالَ إِنَّمَا كَانَ يَمْشِي لِيَكُونَ أَيْسَرَ لِاسْتِلَامِهِ .

1606. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Nisam izostavio doticanje ova dva jemenska ugla ni u poteškoći ni u pogodnosti, otkako sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih dotiče."
"Potom sam", kaže Ubejdullah, "upitao Nafija:
'Je li (Abdullah) Ibni-Omer normalno išao između ta dva ugla?' 'On je išao običnim hodom, samo da bi mu bilo lakše da se dotakne svakog od njih' – odgovorio je Nafi."

بَاب اسْتِلَامِ الرُّكْنِ بِالْمِحْجَنِ

O DOTICANJU CRNOG KAMENA ŠTAPOM SAVIJENE DRŠKE

١٦٠٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ وَيَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَا حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى بَعِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِحْجَنٍ تَابَعَهُ الدَّرَاوَرْدِيُّ عَنِ ابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنْ عَمِّهِ .

1607. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Salih i Jahja b. Sulejman, rekavši da im je prenio Ibnu-Vehb od Junusa, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha, on opet od Ibni-Abbasa, radijallahu anhu, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom Hadžetul-Veda'a, obilazio je oko Ka'be na devi, dotičući Crni kamen štapom savijene ručke."
U drugom senedu, Junusa slijedi Deraverdi, prenoseći hadis od Ibni-Abdulaha, Zuhrijinog bratića, a on od svoga amidže.

DOTICANJE SAMO DVA JEMENSKA UGLA KA'BE

باب مَنْ لَمْ يَسْتَلِمْ إِلَّا الرُّكْنَيْنِ الْيَمَانِيَيْنِ

1608. Muhammed b. Bekr je rekao da mu je saopćio Ibni-Džurejdž, kome je prenio Amr b. Dinara od Ebu-Ša'sa da je rekao:
"Ko se čuva ma čega od Ka'be?"
Mu'avija je doticao (Crni kamen) i sve uglove Ka'be, pa mu je Ibni-Abbas, radijallahu anhu, rekao:
"Ova dva ugla Ka'be od strane Sirije se ne dotiču."
"Od Ka'be nema ništa da se odbaci (zanemari)" – odgovorio je Mu'avija.
"Ibni-Zubejr", kaže Buharija, "doticaše se svega toga."

١٦٠٨. وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ أَنَّهُ قَالَ وَمَنْ يَتَّقِي شَيْئًا مِنَ الْبَيْتِ وَكَانَ مُعَاوِيَةُ يَسْتَلِمُ الْأَرْكَانَ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا إِنَّهُ لَا يُسْتَلَمُ هَذَانِ الرُّكْنَانِ فَقَالَ لَيْسَ شَيْءٌ مِنَ الْبَيْتِ مَهْجُورًا وَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَسْتَلِمُهُنَّ كُلَّهُنَّ .

1609. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Lejs, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, ovaj od svoga oca, radijallahu anhu, da je rekao:
"Nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se dotiče ma kog dijela Ka'be osim ona dva ugla od strane Jemena."[1]

١٦٠٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ ﷺ يَسْتَلِمُ مِنَ الْبَيْتِ إِلَّا الرُّكْنَيْنِ الْيَمَانِيَيْنِ .

1 Po ulasku u Harem Ka'be, treba prići Hadžerul-Esvedu, izgovarajući tekbir, poljubiti ga i potom obići sedam puta oko Ka'be. Ko nema prilike da poljubi Crni kamen, dotaknut će ga rukama ili vrhom štapa i taj dio poljubiti. Ako je hadžija u nemogućnosti i to učiniti, okrenut će se prema kamenu uzdignutih dlanova i potom poljubiti dlanove. Ovo je sunnet učiniti, ali ko ovo ne uradi nema nikakve odgovornosti.
Pohvalno je dotaknuti i ostale uglove Ka'be. Ovo je mišljenje Mu'avije, Abdullaha b. Zubejra, Džabira b. Zejda i Urve b. Zubejra.
Ibni-Munzir je kazao: "Ovo je stav još Džabira b. Abdullaha, Hasana i Huseina i Enesa b. Malika."
Prema mišljenju Ibni-Abbasa, Omera b. Hattaba, Ebu-Hanife i učenjaka njegove škole, hadžija se dotiče samo Hadžerul-Esveda i ugla Ka'be od strane Jemena, jer su oni na samim temeljima zgrade Ibrahim pejgamberove Ka'be.
Stav najvećeg broja učenjaka je da se uglovi Ka'be od strane Šama ne dotiču.

O LJUBLJENJU CRNOG KAMENA (HADŽERUL-ESVEDA)

بَاب تَقْبِيلِ الْحَجَرِ

1610. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Sinan, rekavši da je prenio Jezid b. Harun, njemu Verka' i prenoseći od Zejda b. Eslema, on od svoga oca koji je kazao: "Vidio sam Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, kada je poljubio Crni kamen i rekao:
'Da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da te je ljubio, ne bih te ni ja ljubio.'"

١٦١٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا وَرْقَاءُ أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَبَّلَ الْحَجَرَ وَقَالَ لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَبَّلَكَ مَا قَبَّلْتُكَ .

1611. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Hammad b. Zejd od Zubejra b. Arebija koji je kazao: "Jedan čovjek (iz Jemena) upitao je (Abdullaha) Ibn-Omera, radijallahu anhuma, za doticanje Crnog kamena, pa je odgovorio:
'Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ga dotiče i ljubi.'
'Upitao sam', kazao je isti čovjek: 'Jesi li vidio da sam bio stiješnjen?
Jesi li vidio da sam bio savladan (narodom)?'
'Ostavi to. – Jesi li vidio…? – za Jemen!' 'Ja sam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga dotiče i da ga ljubi' – odgovorio je Ibni-Omer."

١٦١١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَرَبِيٍّ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ اسْتِلَامِ الْحَجَرِ فَقَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ قَالَ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ زُحِمْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ غُلِبْتُ قَالَ اجْعَلْ أَرَأَيْتَ بِالْيَمَنِ رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَسْتَلِمُهُ وَيُقَبِّلُهُ .

POKAZIVANJE NA CRNI KAMEN KADA SE DOĐE NASPRAM NJEGA

بَاب مَنْ أَشَارَ إِلَى الرُّكْنِ إِذَا أَتَى عَلَيْهِ

1612. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, da mu je prenio Abdur-Rahman, njemu Halid od Ikrime, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Vjerovjesnik je obilazio oko Ka'be na devi i kada god je došao prema Crnom kamenu, pokazao je na njega (rukom ili štapom)."

١٦١٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ .

O IZGOVARANJU TEKBIRA KOD CRNOG KAMENA

باب التكبير عند الركن

1613. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Halid b. Abdullah, kome je prenio Halid Hazzai od Ikrime, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio je oko Ka'be na devi i kada je god došao do Crnog kamena, pokazao je na njega nečim što je bilo uz njega i izgovarao tekbir."
U drugom senedu, Halida b. Abdullaha slijedi Ibrahim b. Tahman, prenoseći hadis od Halida Hazzaije.[1]

١٦١٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ الْحَذَّاءُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى الرُّكْنَ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ كَانَ عِنْدَهُ وَكَبَّرَ تَابَعَهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ.

O ONOM KOJI JE OBIŠAO OKO KA'BE KADA JE DOŠAO U MEKKU, PRIJE NEGO SE VRATIO SVOJOJ KUĆI, POTOM KLANJAO DVA REKATA (NAFILE), A ZATIM IZAŠAO DO NA SAFU

باب من طاف بالبيت إذا قدم مكة قبل أن يرجع إلى بيته ثم صلى ركعتين ثم خرج إلى الصفا

1614,1615. PRIČAO NAM JE Asbeg, prenoseći od Ibni-Šihaba, rekavši da mu je prenio Amr od Muhammeda b. Abdur-Rahmana koji je kazao:
"Izložio sam Urvi gornji postupak."
"Mene je obavijestila", rekao je on, "Aiša, radijallahu anha: 'Prvo što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio kada je došao (u Mekku), bilo je da je uzeo abdest i potom obišao oko Ka'be, a to mu nije bila umra.'"
"Kasnije su to isto činili", kaže Urve, "kod hadža, Ebu-Bekr i Omer, radijallahu anhuma. Činio sam,

١٦١٤-١٦١٥. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ عَنِ ابْنِ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ ذَكَرْتُ لِعُرْوَةَ قَالَ فَأَخْبَرَتْنِي عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا مِثْلَهُ ثُمَّ حَجَجْتُ مَعَ أَبِي الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَأَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ ثُمَّ رَأَيْتُ

1 Vjerovjesnik je obilazio na devi oko Ka'be, da bi ga ashabi dosljednije oponašali u vršenju hadžskih obreda. Analogno Pejgamberovom postupku, poneki ashabi počeli su to činiti na konjima, što im je odmah zabranjeno zbog nesigurnosti kretanja hadžija i konjskog izmeta po tom prostoru.
Amr b. Dinar prenosi da je jedan čovjek htio obilaziti oko Ka'be na konju, pa su ga prisutni spriječili u tome.
"Zašto mi ne date da na 'Zvijezdi' obiđem oko Ka'be!" – uzviknuo je on.
Ovaj slučaj pismeno je izložen Omeru, pa je on odgovorio: "Spriječite mu to da čini!"

الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارَ يَفْعَلُونَهُ وَقَدْ أَخْبَرَتْنِي أُمِّي أَنَّهَا أَهَلَّتْ هِيَ وَأُخْتُهَا وَالزُّبَيْرُ وَفُلَانٌ وَفُلَانٌ بِعُمْرَةٍ فَلَمَّا مَسَحُوا الرُّكْنَ حَلُّوا .

potom, hadž sa svojim ocem Zubejrom, radijallahu anhu, i prvi posao, kojim ga je počeo bilo je obilaženje oko Ka'be. Poslije sam vidio muhadžire i ensarije da to čine, a saopćila mi je i moja majka (Esma, kćerka Ebi-Bekra), da je stupila u ihram za umru ona i njena sestra (h. Aiša), Zubejr i još neki i tek kada su potrali Crni kamen (po obilasku oko Ka'be i trčanju između Safe i Merve), istupili su iz ihrama."

١٦١٦. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسٌ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا طَافَ فِي الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ أَوَّلَ مَا يَقْدَمُ سَعَى ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَمَشَى أَرْبَعَةً ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

1616. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir i rekao da mu je prenio Ebu-Damre Enes, njemu Musa b. Ukbe od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma:
"Prvo što bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio kada je obilazio oko Ka'be prilikom hadža ili umre, bilo je to, da je poskakujući, obavio prva tri obilaska oko Ka'be, a u zadnja četiri išao običnim hodom, potom klanjao dva rekata namaza, a zatim trčao između Safe i Merve."

١٦١٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ الطَّوَافَ الْأَوَّلَ يَخُبُّ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَيَمْشِي أَرْبَعَةً وَأَنَّهُ كَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

1617. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, rekavši da mu je prenio Enes b. Ijad od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazeći oko Ka'be, i to u onom prvom obilaženju (po dolasku u Mekku), kasao u prva tri obilaska, u posljednja četiri išao umjereno, a kada je išao između Safe i Merve, trčao je Mesil dolinom.[2]

2 Hadžija, po dolasku u Mekku, namjeravao on obaviti hadž ili umru ili oboje zajedno, treba prvo obići sedam puta oko Ka'be, zatim u njenom dvorištu klanjati dva rekata nafile, po mogućnosti kod Mekkami-Ibrahima, a potom obaviti trčanje između Safe i Merve, poslije čega će se, ako je mu'temir, osloboditi ihrama i obrijati i nastaviti život običnog građanina. Osoba koja je na mikatu naumila obaviti hadž, ne istupa iz ihrama sve dok ne obavi hadžske obrede na Arefatu i Mini.
Navedeni hadisi pobijaju stav Ibni-Abbasa, koji smatraše da se umra sastoji samo od obilaženja oko Ka'be, a mu'temir, čim obavi konkretno obilaženje, da može skinuti ihrame, iako nije klanjao dva rekata nafile ni obavio istrčavanje na Safu i Mervu.
Prvo ophođenje oko Ka'be po dolasku u njeno dvorište zove se "tavafi kudum". To je simboličan pozdrav Ka'bi. On je sunnet, pa ako ga hadžija i ne obavi, hadž je punovažan. Ovaj obred preporučljiv je za svaku osobu koja dođe u Mekku, ma s kojom bilo namjerom, ukoliko joj neće izmaći vrijeme klanjanja kojeg obaveznog namaza ili klanjanje već tu, zajednički oformljenog namaza.
Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– hadžija pred obilaženje Ka'be treba uzeti abdest. Ovo je vadžib po mišljenju Ebu-Hanife. Obilaženje Ka'be i bez abdesta je punovažno; samo ako je hadžija bez abdesta obavio "tavafi kudum", tj. obilazak

OBILAŽENJE ŽENA OKO KA'BE ZAJEDNO S MUŠKARCIMA

بَاب طَوَافِ النِّسَاءِ مَعَ الرِّجَالِ

1618. REKAO MI JE, kaže Buharija, Amr b. Ali, rekavši da mu je prenio Ebu-Asim od Ibni-Džurejdža, njemu Ata saopćio, da je on, kada je Ibni-Hišam zabranio ženama obilaženje oko Ka'be zajedno sa ljudima, rekao:
"Zašto im zabranjuješ, a žene Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, obilazile su oko Ka'be zajedno sa ljudima?"
"Je li to bilo poslije naredbe o pokrivanju ili prije?"– upitao sam (rekao je Ibni-Džurejdž).
"Da, (le amri)!" – rekao je Ata. "Zapamtio sam da je to bilo sigurno poslije objavljene naredbe o pokrivanju."
"Kako su se one miješale sa muškarcima?" – upitao sam.
"One se nisu miješale sa ljudima" – rekao je Ata. "Aiša, radijallahu anha, obilazila je oko Ka'be po strani iza ljudi i nije se s njima miješala. Jedna joj je žena, potom, rekla: 'Majko pravovjernih, da dotaknemo (Crni kamen)?'
'Idi od mene!' – rekla je Aiša i nije htjela to učiniti."
"Žene su", rekao je Ata, "izlazile noću pokrivene i obilazile oko Ka'be sa ljudima. Samo kada su htjele unići u Harem, stajale su (tako pokrivene), sve dok ne bi unišle, a ljudi izašli.
Došao sam Aiši, Ubejd b. Umejr i ja, dok je ona boravila (iz pobožnosti) usred (brda) Sebira (na Muzdelifi).
'Kakav je tada bio Aišin zaklon (šator)?' – upitao sam, kaže Ibni-Džurejdž.
'Ona je bila u turskom šatoru koji je imao zastor

١٦١٨. و قَالَ لِي عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنَا قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ إِذْ مَنَعَ ابْنُ هِشَامٍ النِّسَاءَ الطَّوَافَ مَعَ الرِّجَالِ قَالَ كَيْفَ يَمْنَعُهُنَّ وَقَدْ طَافَ نِسَاءُ النَّبِيِّ ﷺ مَعَ الرِّجَالِ قُلْتُ أَبَعْدَ الْحِجَابِ أَوْ قَبْلُ قَالَ إِي لَعَمْرِي لَقَدْ أَدْرَكْتُهُ بَعْدَ الْحِجَابِ قُلْتُ كَيْفَ يُخَالِطْنَ الرِّجَالَ قَالَ لَمْ يَكُنَّ يُخَالِطْنَ كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِي اللهُ عَنْهَا تَطُوفُ حَجْرَةً مِنَ الرِّجَالِ لَا تُخَالِطُهُمْ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ انْطَلِقِي نَسْتَلِمْ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتِ انْطَلِقِي عَنْكِ وَأَبَتْ يَخْرُجْنَ مُتَنَكِّرَاتٍ بِاللَّيْلِ فَيَطُفْنَ مَعَ الرِّجَالِ وَلَكِنَّهُنَّ كُنَّ إِذَا دَخَلْنَ الْبَيْتَ قُمْنَ حَتَّى يَدْخُلْنَ وَأُخْرِجَ الرِّجَالُ وَكُنْتُ آتِي عَائِشَةَ أَنَا وَعُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ وَهِيَ مُجَاوِرَةٌ فِي جَوْفِ ثَبِيرٍ قُلْتُ وَمَا حِجَابُهَا قَالَ هِيَ فِي قُبَّةٍ تُرْكِيَّةٍ لَهَا غِشَاءٌ وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَهَا غَيْرُ ذَلِكَ وَرَأَيْتُ عَلَيْهَا دِرْعًا مُوَرَّدًا.

tek po dolasku u Mekku, dužan je podijeliti milostinju, a ako je takav obavio oprosni tavaf, obilaženje pri povratku kući, dužan je zaklati ovcu.
Malik, Šafija i Ahmed ovaj abdest smatraju uvjetom za punovažnost tavafa oko Ka'be.

i osim njega, između nas i nje nije bilo ništa drugo. Vidio sam na njoj', rekao je Ata, 'košulju ružičaste boje.'"

١٦١٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنِّي أَشْتَكِي فَقَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ حِينَئِذٍ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ وَهُوَ يَقْرَأُ وَالطُّورِ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ .

1619. PRIČAO NAM JE Isma'il, kome je prenio Malik od Muhammeda b. Abdurahmana b. Nevfela, on od Urve b. Zubejra, ovaj od Zejnebe b. Ebi-Seleme, a ona od Umm-Seleme, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla:
"Potužila sam se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da sam slaba."
"Obilazi iza svijeta!", rekao je on, "na devi."
"Ja sam, potom, obilazila oko Ka'be, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše tada sabah-namaz pokraj Ka'be i učaše (poglavlja): 'Vetturi. Ve kitabin mesturin!'"

بَابُ الْكَلَامِ فِي الطَّوَافِ

RAZGOVOR ZA VRIJEME ČINJENJA TAVAFA

١٦٢٠. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا هِشَامٌ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ الْأَحْوَلُ أَنَّ طَاوُسًا أَخْبَرَهُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِإِنْسَانٍ رَبَطَ يَدَهُ إِلَى إِنْسَانٍ بِسَيْرٍ أَوْ بِخَيْطٍ أَوْ بِشَيْءٍ غَيْرِ ذَلِكَ فَقَطَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ قُدْهُ بِيَدِهِ .

1620. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njemu Hišam kome je saopćio Ibni-Džurejdž, rekavši da ga je obavijestio Sulejman Ahval da mu je saopćio Tavus, prenoseći od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazeći oko Ka'be, prošao pokraj jednog čovjeka, koji je svoju ruku bio svezao kaišem ili nekim koncem ili nečim drugim za drugog čovjeka, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to prekinuo svojom rukom rekavši: "Vodi ga za ruku!"[1]

1 Ibni-Abbas je rekao: "Obilaženje oko Ka'be je jedna vrsta namaza, samo što je Allah u njemu dozvolio obični međusobni kraći razgovor, pa ko hoće u njemu da govori, neka govori samo što je dobro." Sličnu izjavu dao je i Ata.
Tirmizi navodi, preko Ibni-Abbasa, da je Vjerovjesnik rekao: "Obilaženje oko Ka'be sliči klanjanju namaza, samo što u njemu možete međusobno razgovarati, pa ko bude u njemu htio govoriti, neka govori samo ono što je dobro."
Najveći broj učenjaka preziru razgovaranje u toku obilaženja oko Ka'be, izuzimajući stvarnu potrebu, sjećanje na Allaha ili zbog nauke, ali sve u što kraćem vidu.
Šafija je rekao: "Ja volim, pri obilaženju oko Ka'be, učiti Kur'an, a to je najvrednije što čovjek može izgovarati."

KADA HADŽIJA ZA VRIJEME TAVAFA VIDI KAIŠ ILI NEŠTO DRUGO ŠTO JE POKUĐENO, PREKINUT ĆE GA

بَاب إِذَا رَأَى سَيْرًا أَوْ شَيْئًا يُكْرَهُ فِي الطَّوَافِ قَطَعَهُ

1621. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, prenoseći od Ibni-Džureja, on od Sulejmana Ahvela, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka kako obilazi oko Ka'be, uzdom (vezan) ili nečim drugim, pa mu je Vjerovjesnik to prekinuo.

١٦٢١. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِزِمَامٍ أَوْ غَيْرِهِ فَقَطَعَهُ .

GOLA OSOBA NE MOŽE OBILAZITI OKO KA'BE NITI IDOLOPOKLONIK MOŽE OBAVLJATI HADŽ

بَاب لَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ وَلَا يَحُجُّ مُشْرِكٌ

1622. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, rekavši da mu je prenio Lejs od Junusa, da je Ibni-Šihab rekao, da mu je pričao Humejd b. Abdur-Rahman, da mu je saopćio Ebu-Hurejre, da ga je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, poslao u vrijeme onoga hadža u kome ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio zapovjednikom, prije Oprosnog hadža, i to prvog dana Bajrama u jednoj grupi (ashaba) da svijetu obznani:
"Znajte! Od slijedeće godine ne može obavljati hadž idolopoklonik, a ni gola osoba obilaziti oko Ka'be!"[1]

١٦٢٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ يُونُسُ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ حَدَّثَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ بَعَثَهُ فِي الْحَجَّةِ الَّتِي أَمَّرَهُ عَلَيْهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ قَبْلَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ يَوْمَ النَّحْرِ فِي رَهْطٍ يُؤَذِّنُ فِي النَّاسِ أَلَا لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ .

U komentaru na "Muhezzeb" stoji: "Mekruh je osobi koja obilazi oko Ka'be jesti ili piti. Pijenje nije toliko pokuđeno kao jedenje. Činjenje jednog ili drugog ili oboje zajedno, ne kvari obred obilaženja."
Dozvoljeno je činiti manji jednoručni posao u toku obilaženja oko Ka'be.

1 Suhejl ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po povratku sa Tebuka naumio obaviti hadž, ali je konačno odustao, smatrajući da će istom prisustvovati i idolopoklonici, koji su po običaju obilazili oko Ka'be goli. Za rukovodioca ovog hadža Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, postavio je Ebu Bekra, naredivši mu da obznani prekidanje odnosa, suradnje i svih veza sa idolopoklonicima, izuzimajući samo pleme Benu-Bekr, jer je ono bilo dosljedno obavezama svojih ugovora. Tek što su hadžije krenuli za Mekku, Muhammed je za njima poslao Aliju. Pošto ih je Alija stigao u putu, Ebu-Bekr se vratio natrag i upitao Vjerovjesnika:
"Je li to nešto protiv mene objavljeno u Kur'anu?"
"Ne, nije", odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, "nego sam uvidio potrebu raskida veza sa idolopoklonicima i prekid ugovora koje oni svakom prilikom zloupotrebljavaju. Taj akt treba izvršiti neko od članova moga doma i moga roda."

KADA OSOBA PRESTANE OBILAZITI OKO KA'BE

Ata je rekao za osobu koja već obilazi oko Ka'be, pa se uspostavi zajedničko klanjanje namaza, ili ona bude pomjerena sa svoga mjesta, kada preda selam, vratit će se onamo gdje joj je prekinuto to obilaženje (i samo ga nastaviti).
Slično se spominje još od Ibni-Omera i Abdur-Rahmana b. Ebi-Bekra, radijallahu anhum.[2]

بَاب إِذَا وَقَفَ فِي الطَّوَافِ

وَقَالَ عَطَاءٌ فِيمَنْ يَطُوفُ فَتُقَامُ الصَّلَاةُ أَوْ يُدْفَعُ عَنْ مَكَانِهِ إِذَا سَلَّمَ يَرْجِعُ إِلَى حَيْثُ قُطِعَ عَلَيْهِ فَيَبْنِي وَيُذْكَرُ نَحْوُهُ عَنِ ابْنِ عُمَرَ وَعَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ .

Na pitanje prisutnih, šta je objašnjavao, odgovorio je: "Četiri naredbe: u Džennet će unići samo pravovjernici, iduće godine idolopoklonici ne mogu dolaziti na hadž, gole osobe ne mogu više obilaziti oko Ka'be i ugovori sklopljeni sa idolopoklonicima vrijede još samo četiri mjeseca."
Kada su idolopoklonici čuli gornji proglas, rekli su Aliji: "Vidjet ćeš, po isteku ova četiri mjeseca, krvave borbe između nas i tvoga stričevića!"
Iza ove obznane, Arapi su listom pristupali islamu. Sin Abdul-Berov je izjavio: "Kada je Ebu-Bekr krenuo na hadž, objavljeno je trideset prvih ajeta "Berae" poglavlja (Et-Tevbe), pa su ashabi predlagali da se oni pošalju za Ebu-Bekrom.
"Ne može ovo obznaniti umjesto mene niko osim čovjek iz moga doma" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao Aliju, dao mu instrukcije i poslao ga za Ebu-Bekrom. Alija je tom prilikom uzjahao na Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, devu "Adba" i stigao Ebu-Bekra u mjestu A'redžu.
"Je li te Vjerovjesnik poslao kao rukovodioca hadža" – upitao je Ebu-Bekr.
"Ne! Poslao me da svijetu obznanim prekid veza sa idolopoklonicima" – odgovorio je Alija.
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ovu je obznanu povjerio Aliji, jer je utvrđen običaj, da ranije sklopljene ugovore može otkazati samo stranka koja ih je sklopila ili neko od te porodice.
U suri "Berae" se spominje i međusobno veliko prijateljstvo Ebu-Bekra sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, pa i u vrijeme seljenja iz Mekke u Medinu, kojom su se prilikom sklonili od potjernika u pećinu Sevr. Da neprijatelji ne bi to shvatili kao samohvalisanje Ebu-Bekra, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, citiranje ove sure je povjerio Aliji. Prekid odnosa sa idolopoklonicima je vrlo važna tema i zaslužuje da to bude posebna sura. Međutim, cjelokupni njen sadržaj je uglavnom nastavak tematike prethodne sure i ona predstavlja jedan njen posebni dio, samo donekle sadržajem odijeljen, između kojeg nije potrebna bismilla. "Tevbe" sura jeste, dakle, samo nastavak prethodne "El-Enfal" sure, a s obzirom na tematiku, samo djelimično nova sura.
Idolopoklonici su u svom hodočašću goli obilazili oko Ka'be danju, a žene su to tako činile u noći. Na Muzdelifu nisu išli, nego samo na Arefat.
Iz hadisa se zaključuje:
– deveta godina po Hidžri jeste posljednja godina u kojoj su idolopoklonici hodočastili Ka'bu. Na ovom hodočašću Alija je dao ozbnaniti suru "Berae", u kojoj se izričito kaže: "Idolopoklonici su pagani i neka se od sada (od ove godine) više ne primiču Svetom hramu!",
– gole osobe ne mogu obilaziti oko Ka'be.

2 Obilaženje oko Ka'be prekinuto iz opravdanog razloga, samo se nastavlja gdje je prekinuto.
Najveći broj učenjaka smatra da će osoba, koja je u obilaženju oko Ka'be prekinula svoje obilaženje, radi stupanja u kolektivno obavljanje namaza, taj obred obilaženja nastaviti po predanom selamu. Ovo je mišljenje preneseno još od Ibni-Omera, Nehaije, Ataa, Ibnu-Musejjeba i Tavusa. Isti stav imali su i Ebu-Hanife, Mali, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr.
U komentaru na "Muhezzeb" stoji: "Osobi je preče da produži i dovrši svoj započeti obilazak oko Ka'be, nego da pristupi klanjanju dženaze." Ovo je bio još stav Ataa i Amra b. Dinara.

VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, KLANJAO JE PO DVA REKATA POSLIJE OBAVLJENIH SEDAM OBILAŽENJA OKO KA'BE

بَاب صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ لِسُبُوعِهِ رَكْعَتَيْنِ

Nafi' je rekao: "(Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anha, klanjaše poslije svakih sedam ophođenja oko Ka'be po dva rekata (nafile)."
Ismail b. Umejje kaže:
"Rekao sam Zuhriji: 'Ata kaže: Hadžiji je dozvoljeno da obavi svoj obavezni namaz umjesto dva tavafska rekata.' 'A on na to reče: Uobičajena praksa Vjerovjesnika jeste opet najbolja. Vjerovjesnik nije nikada obišao oko Ka'be sedam puta, a da potom nije klanjao dva rekata (nafile).'"

وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي لِكُلِّ سُبُوعٍ رَكْعَتَيْنِ وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ قُلْتُ لِلزُّهْرِيِّ إِنَّ عَطَاءً يَقُولُ تُجْزِئُهُ الْمَكْتُوبَةُ مِنْ رَكْعَتَيِ الطَّوَافِ فَقَالَ السُّنَّةُ أَفْضَلُ لَمْ يَطُفِ النَّبِيُّ ﷺ سُبُوعًا قَطُّ إِلَّا صَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

1623. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid da mu je prenio Sufjan od Amra (b. Dinara), a pitali smo i Ibni-Omera, radijallahu anhuma:
"Da li je dozvoljeno čovjeku da spolno opći sa svojom suprugom kada je na umri, prije nego izvrši sa'j između Safe i Merve?"
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku", rekao je on, "obišao Ka'bu sedam puta, potom klanjao dva rekata iza Mekkami-Ibrahima i obavio ophođenje između Safe i Merve, a vi zaista imate u Allahovom Poslaniku idealan primjer" – rekao je Ibni-Omer.

١٦٢٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو سَأَلْنَا ابْنَ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا أَيَقَعُ الرَّجُلُ عَلَى امْرَأَتِهِ فِي الْعُمْرَةِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَ قَدِمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا ثُمَّ صَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَالَ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

1624. "A pitao sam", rekao je Amr (b. Dinar), "i Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, pa je on rekao:
'Neka se ne približava svojoj ženi dok ne obavi ophođenje između Safe i Merve!'"

١٦٢٤. قَالَ وَسَأَلْتُ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقَالَ لَا يَقْرَبُ امْرَأَتَهُ حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

Ebu-Sevr je rekao: "Hadžija neće u konkretnom slučaju prekidati obilazak i izlaziti iz njega, a ako bi izašao, on treba prekinuto ophođenje početi ponovo."
Ebu-Hanife i Hasan b. Salih kažu: "Hadžija može prekinuti obilaženje i pristupiti klanjanju dženaze, a potom nastaviti obred ophođenja u smislu stava Buharije."

NEPRIBLIŽAVANJE KA‘BI PO OBAVLJENOM PRVOM OBILAŽENJU, SVE DOK SE NE IZAĐE NA AREFAT I (PONOVO) VRATI (U MEKKU)

بَاب مَنْ لَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ وَلَمْ يَطُفْ حَتَّى يَخْرُجَ إِلَى عَرَفَةَ وَيَرْجِعَ بَعْدَ الطَّوَافِ الْأَوَّلِ

1625. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr da mu je prenio Fudajl, njemu Musa b. Ukbe, ovome Kurejb, prenoseći od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku, obavio obilaženje oko Ka‘be, trčao između Safe i Merve i nakon sveg tog obilaska oko nje, nije se više približavao Ka‘bi, sve dok se nije vratio sa Arefata.”

١٦٢٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلٌ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ فَطَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ .

KLANJANJE DVA TAVAFSKA REKATA IZVAN DVORIŠTA KA‘BE

بَاب مَنْ صَلَّى رَكْعَتَيِ الطَّوَافِ خَارِجًا مِنَ الْمَسْجِدِ

Omer, radijallahu anhu, klanjao je izvan Harema Ka‘be.[1]

وَصَلَّى عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ خَارِجًا مِنَ الْحَرَمِ .

1626. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, on od Urve, ovaj od Zejnebe, a ona opet od Umm-Seleme, radijallahu anha, da je rekla:
“Potužila sam se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem,” a preko drugog seneda, pričao mi je Muhammed b. Harb da mu je prenio Ebu-Mervan Jahja b. Ebi-Zekerijja Gassani od Hišama, on od Urve, ovaj od Umm-Seleme, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem,

١٦٢٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ ح و حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ يَحْيَى بْنُ أَبِي زَكَرِيَّاءَ الْغَسَّانِيُّ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ وَهُوَ بِمَكَّةَ وَأَرَادَ الْخُرُوجَ

1 Klanjanje dva tavafska rekata najbolje je obaviti iza Mekkami-Ibrahima ili u kojem uglu dvorišta Ka‘be. Međutim, klanjanje ovog namaza bit će punovažno gdje god se to učini.
Bejheki sa senedom navodi da je Abdur-Rahman b. Abdil-Karie izjavio, da je bio sa Omerom b. Kattan u dvorištu Ka‘be poslije obavljenog sabah-namaza i kada je završio turnuse obilaženja oko Ka‘be, pogledao je prema istoku. Pošto nije bio siguran u sunčev izlazak, uzjahao je devu, izašao iz Mekke i sjahao tek u Zu-Tuvau i tu klanjao ona dva tavafska rekata.

da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio još u Mekki i htio ići iz Mekke, a Umm-Selema nije bila još obavila obilaženja oko Ka'be, a htjela je izaći (s njim), pa joj je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se bude počeo klanjati sabah-namaz, svijet će klanjati, a ti obavi tavaf oko Ka'be na svojoj devi."
"Ona je to učinila", kaže Urve, "i nije klanjala (dva tavafska rekata) dok nije izašla (iz dvorišta Ka'be)."

وَلَمْ تَكُنْ أُمُّ سَلَمَةَ طَافَتْ بِالْبَيْتِ وَأَرَادَتِ الْخُرُوجَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أُقِيمَتْ صَلَاةُ الصُّبْحِ فَطُوفِي عَلَى بَعِيرِكِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ فَفَعَلَتْ ذَلِكَ فَلَمْ تُصَلِّ حَتَّى خَرَجَتْ .

KLANJANJE DVA TAVAFSKA REKATA IZA MEKKAMI-IBRAHIMA

بَاب مَنْ صَلَّى رَكْعَتَيِ الطَّوَافِ خَلْفَ الْمَقَامِ

1627. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be da je Amr b. Dinar rekao:
"Čuo sam (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhuma, kako kaže:
'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku, obišao oko Ka'be sedam puta i klanjao dva rekata iza Mekami-Ibrahima. Potom je on, sallallahu alejhi ve sellem, izašao do Safe, a Uzvišeni Allah je rekao: Vi u Allahovom Poslaniku imate najbolji primjer.'"

١٦٢٧ . حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّفَا وَقَدْ قَالَ اللهُ تَعَالَى (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

OBILAŽENJE OKO KA'BE POSLIJE SABAH-NAMAZA I IKINDIJA-NAMAZA

بَاب الطَّوَافِ بَعْدَ الصُّبْحِ وَالْعَصْرِ

(Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhuma, klanjaše dva rekata po završenom obilaženju oko Ka'be, dok sunce nije bilo još izašlo, a Omer je opet obišao oko Ka'be po obavljenom sabah-namazu, a potom uzjahao na devu i klanjao dva tavafska rekata tek u Zu-Tuvau (dolini).

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي رَكْعَتَيِ الطَّوَافِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ وَطَافَ عُمَرُ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ فَرَكِبَ حَتَّى صَلَّى الرَّكْعَتَيْنِ بِذِي طُوًى .

١٦٢٨. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ حَبِيبٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا أَنَّ نَاسًا طَافُوا بِالْبَيْتِ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ ثُمَّ قَعَدُوا إِلَى الْمُذَكِّرِ حَتَّى إِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ قَامُوا يُصَلُّونَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَعَدُوا حَتَّى إِذَا كَانَتِ السَّاعَةُ الَّتِي تُكْرَهُ فِيهَا الصَّلَاةُ قَامُوا يُصَلُّونَ .

1628. PRIČAO NAM JE Hasan b. Umer Basri, njemu prenio Jezid b. Zurej‘ od Habiba, on od Ataa, ovaj od Urve, a on od Aiše, radijallahu anha, da je svijet obilazio oko Ka‘be poslije sabah-namaza, potom sjedio kod predavača, a kada bi sunce izašlo (iznad obzorja), ustali bi i klanjali.
Aiša, radijallahu anha, još je rekla: “Sjedili su sve dok je trajao čas u kome je pokuđeno klanjati, a potom bi ustali i klanjali.”[1]

١٦٢٩. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَنْهَى عَنِ الصَّلَاةِ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَعِنْدَ غُرُوبِهَا .

1629. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ebu-Damre, kome je prenio Musa b. Ukbe od Nafija, da je Abdullah, radijallahu anhu, rekao: “Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako zabranjuje klanjanje namaza pri izlasku sunca i pri njegovom zalasku.”

١٦٣٠. حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ هُوَ الزَّعْفَرَانِيُّ حَدَّثَنَا عَبِيدَةُ بْنُ حُمَيْدٍ حَدَّثَنِي عَبْدُالْعَزِيزِ بْنُ رُفَيْعٍ قَالَ رَأَيْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَطُوفُ بَعْدَ الْفَجْرِ وَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ .

1630. PRIČAO NAM JE Hasan b. Muhammed, a on je iz Za‘ferana, da mu je prenio Abide b. Humejd da je Abdul-Aziz b. Rufej‘ rekao:
“Vidio sam Abdullaha b. Zubejra, radijallahu anhu, kako obilazi oko Ka‘be i poslije sabaha klanja dva rekata (tavafska).”

١٦٣١. قَالَ عَبْدُالْعَزِيزِ وَرَأَيْتُ عَبْدَاللهِ بْنَ الزُّبَيْرِ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَيُخْبِرُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا حَدَّثَتْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَدْخُلْ بَيْتَهَا إِلَّا صَلَّاهُمَا .

1631. Abdul-Aziz je još rekao: “A vidio sam Abdullaha b. Zubejra kako klanja dva tavafska rekata poslije obavljenog ikindija-namaza i saopćava kako mu je Aiša, radijallahu anha, pričala da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ulazio u njenu sobu, dok ih nije klanjao.”

1 Ibni-Ebi-Šejbe sa senedom navodi da je Aiša rekla: “Ako želiš oko Ka‘be obilaziti poslije sabaha ili ikindija-namaza, ti obilazi, a klanjanje dva rekata odgodi dok sunce ne izađe, odnosno ne zađe i potom klanjaj dva tavafska rekata!”

O BOLESNIKU KOJI OBILAZI OKO KA'BE JAŠUĆI

بَاب الْمَرِيضِ يَطُوفُ رَاكِبًا

1632. PRIČAO NAM JE Ishak Vasitija, njemu Halid (b. Abdullah), prenoseći od Halida Hazzaije, on od Ikrime, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio oko Ka'be jašući. Kad god bi došao do Hadžerul-Esveda, pokazao je na njega nečim (što je bilo) u njegovoj ruci i izgovorio bi tekbir.

١٦٣٢. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ طَافَ بِالْبَيْتِ وَهُوَ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ فِي يَدِهِ وَكَبَّرَ .

1633. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu Malik, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Nevfela, on od Urve, ovaj od Zejnebe b. Umm-Seleme, radijallahu anha, da je rekla:
"Potužila sam se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da sam slaba, i on reče: 'Obilazi oko Ka'be jašući iza svijeta!' Tako sam izvršila obilaženje oko Ka'be, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao pokraj Ka'be i učio 'Vetturi ve kitabin mesturin' (poglavlje)."

١٦٣٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبَ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ أَنِّي أَشْتَكِي فَقَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ وَهُوَ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ .

O NAPAJANJU HADŽIJA

بَاب سِقَايَةِ الْحَاجِّ

1634. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Ebil-Esved, rekavši da mu je prenio Ebu-Damre, njemu Ubejdullah od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhu, da je rekao:
"Abbas b. Abdil-Muttalib, radijallahu anhu, tražio je od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolu da u noćima Mine (jedanaestog, dvanaestog i trinaestog dana zul-hidžeta) noćiva u Mekki radi napajanja (hadžija), pa mu je on to dozvolio."

١٦٣٤. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ اسْتَأْذَنَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنْ يَبِيتَ بِمَكَّةَ لَيَالِيَ مِنًى مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ فَأَذِنَ لَهُ .

١٦٣٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ خَالِدٍ الْحَذَّاءِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَاءَ إِلَى السِّقَايَةِ فَاسْتَسْقَى فَقَالَ الْعَبَّاسُ يَا فَضْلُ اذْهَبْ إِلَى أُمِّكَ فَأْتِ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِشَرَابٍ مِنْ عِنْدِهَا فَقَالَ اسْقِنِي قَالَ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ أَيْدِيَهُمْ فِيهِ قَالَ اسْقِنِي فَشَرِبَ مِنْهُ ثُمَّ أَتَى زَمْزَمَ وَهُمْ يَسْقُونَ وَيَعْمَلُونَ فِيهَا فَقَالَ اعْمَلُوا فَإِنَّكُمْ عَلَى عَمَلٍ صَالِحٍ ثُمَّ قَالَ لَوْلَا أَنْ تُغْلَبُوا لَنَزَلْتُ حَتَّى أَضَعَ الْحَبْلَ عَلَى هَذِهِ يَعْنِي عَاتِقَهُ وَأَشَارَ إِلَى عَاتِقِهِ .

1635. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu prenio Halid od Halida Hazzaije, on od Ikrime, a ovaj od (Abdullaha) b. Abbaza, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao do napajališta i tražio da se napije, pa mu je Abbas rekao:
"Fadile, idi do svoje majke i donesi od nje Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, napitak!"
"Napoj me ti!" – kazao je on.
"Allahov Poslaniče", rekao je Abbas, "oni stavljaju u vodu svoje ruke."
"Ti mene napoj!" – ponovio je on i napio se, potom, od njega. Zatim je otišao do Zemzema. Svijet je tu radio (na izvlačenju zemzem-vode) i pio.
"Radite!", rekao je on, "vi ste na dobrom putu."
Još je kazao: "Kad ne bismo bili savladani (umorom), ja bih sišao (u bunar), pa stavio uže na ovo."
"Misleći on", kazao je Ibni-Abbas, "svoj vrat, a potom je zaista pokazao na vrat."[1]

بَاب مَا جَاءَ فِي زَمْزَمَ

O ZEMZEMU

١٦٣٦. وَقَالَ عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ كَانَ أَبُو ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فُرِجَ سَقْفِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُمْتَلِئٍ حِكْمَةً وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهَا فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ

1636. Abdan je rekao da mu je prenio Abdullah, kako mu je saopćio Junus od Zuhrije koji je kazao:
"Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao je:
'Ebuz-Zerr pričaše da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Dok sam još boravio u Mekki rastupio se moj strop. Potom je sišao Džibril, otvorio mi prsa i oprao ih zemzem-vodom. Zatim je donio zlatan tas (lavor) napunjen mudrošću i vjerom i izlio ga u moje grudi; potom ih je spojio, uzeo me

1 Iz hadisa se zaključuje:
– napajanje hadžija starodrevni je običaj Arapa, činjen iz poštovanja i gostoljubivosti prema hadžijama;
– nije pokuđeno žednom tražiti vodu za drugog;
– preporučljivo je da se hadžija napije zemzema;
– skromnost Vjerovjesnika;
– vodu i živežne namirnice treba čuvati od prljavštine;
– ponuđeni poklon treba primiti, a može se i odbiti, ako ima za to opravdanje.

za ruku i ispeo na ovozemaljsko nebo. Džibril je tu rekao čuvaru neba: 'Otvori (prolaz)!'
'Ko je to?' – upitao je čuvar.
'Džibril!' – odgovorio je on.'"

إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِخَازِنِ السَّمَاءِ الدُّنْيَا افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ .

1637. PRIČAO NAM JE Muhammed (b. Selam), i rekao da mu je prenio Fezarija od Asima, on od Ša'bije, kako mu je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao:
"Napojio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zemzemom i on je tada pio stojeći (na devi)."
Asim je rekao: "Ikrime se zaklinjao: 'On je tada bio, uistinu, samo na devi.'"[1]

١٦٣٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ أَخْبَرَنَا الْفَزَارِيُّ عَنْ عَاصِمٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا حَدَّثَهُ قَالَ سَقَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْ زَمْزَمَ فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ قَالَ عَاصِمٌ فَحَلَفَ عِكْرِمَةُ مَا كَانَ يَوْمَئِذٍ إِلَّا عَلَى بَعِيرٍ .

1 "Zemzem" znači žuborenje, kuljanje vode, gunđanje, skupina i obilnost.
Kelbija kaže: "Kada je Babil b. Sasana došao u Jemen, zakopao je 'obilni' kontingent oružja i mnogo nakita iz svoje tvrđave na mjesto gdje se danas nalazi Zemzem, i Abdul-Muttalib, kopajući bunar, naišao je na to obilno blago, po čemu je i iskopani bunar zajedno sa vodom prozvan 'obilnost', tj. 'Zemzem'."
Ibni-Abbas je rekao da je voda u Haremu dobila svoje ime Zemzem, radi toga što je vezana za jedno mjesto i ne teče ni desno ni lijevo, a kada bi tekla, mogla bi poplaviti okolni teren.
Muhaddisi navode da je Ebu-Zerr pio trideset dana zemzem-vodu bez korišćenja ikakve druge hrane i da se opet udebljao. Kasnije je to kazao Vjerovjesniku, koji mu je rekao: "Zemzem je blagoslovljena, hranljiva i ljekovita voda."
Umm-Ejmen je rekla: "Nisam čula da se Vjerovjesnik ikada potužio na glad i žed. On se svakog jutra, po obavljenom sabah-namazu, prilikom svoga hadža napio zemzem-vode, i kada bi mu god poslije toga ponudili jelo, on bi odgovorio: 'Ne treba mi, sit sam!'"
Darekutni bilježi da je Abdullah b. Mes'ud, pijući zemzem, govorio: "Allahu moj! Molim Te da me obdariš korisnim znanjem, obilnom opskrbom i uputiš na lijek protiv svake bolesti!"
Iz hadisa se još zaključuje:
– Buharija smatra da pijenje zemzema spada u obrede sunneta. Pijenje se može obaviti stojeći ili sjedeći, zavisno od mogućnosti i situacije u kojoj se hadžija nalazi. Ebu-Davud i Tirmizi iznose da je Ibni-Omer rekao: "U doba Vjerovjesnika mi smo jeli hodajući, a i pili vodu stojeći."
Imam Ahmed i Taberani sa senedom navode da je Vjerovjesnik unišao u kuću Umm-Sulejme. Na zidu je bio obješen mješčić vode iz koga se on napio stojeći.
Ima slučajeva da je Vjerovjesnik zabranjivao ashabima pijenje i jedenje dok stoje na nogama.

OBILAŽENJE OKO KA‘BE HADŽIJE, KOJI OD MIKATA UČINI IHRAM ZA HADŽ I ‘UMRU ISTOVREMENO

بَاب طَوَافِ الْقَارِنِ

1638. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Ibni-Šihaba, on od Urve, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:
“Izašli smo (iz Medine) s Božijim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na Oprosni hadž i stupili u ihram za umru. Potom je on rekao: ‘Ko ima sa sobom kurban, neka se odluči za hadž i umru i nije mu dozvoljeno da istupi iz ihrama, sve dok ne izvrši oba obreda.’ Zatim sam došla u Mekku. Ja sam imala menstruaciju i pošto smo završili naše hodočašće, on me poslao sa Abdur-Rahmanom do Ten’ima i ja sam tamo stupila u ihram za umru, na što mi je on, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
‘To ti je umjesto tvoje izmakle umre!’
Oni koji su stupili u ihrame samo za umru i potom ih se oslobodili, oni su, pošto su se vratili sa Mine, učinili još jedno drugo obilaženje oko Ka‘be, a oni koji su spojili hadž i umru, učinili su jedno obilaženje oko Ka‘be.”

١٦٣٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيُهِلَّ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ ثُمَّ لَا يَحِلُّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا فَقَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَلَمْ أَطُفْ وَلَمْ أُصَلِّ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ ﷺ أَنْقُضُ رَأْسِي وَأَمْتَشِطُ وَأُهِلُّ بِالْحَجِّ وَأَدَعُ الْعُمْرَةَ فَقَالَ نَعَمْ فَفَعَلْتُ حَتَّى قَضَيْنَا حَجَّنَا أَرْسَلَنِي مَعَ عَبْدِالرَّحْمَنِ إِلَى التَّنْعِيمِ فَاعْتَمَرْتُ فَقَالَ ﷺ هَذِهِ مَكَانَ عُمْرَتِكِ فَطَافَ الَّذِينَ أَهَلُّوا بِالْعُمْرَةِ ثُمَّ حَلُّوا ثُمَّ طَافُوا طَوَافًا آخَرَ بَعْدَ أَنْ رَجَعُوا مِنْ مِنًى وَأَمَّا الَّذِينَ جَمَعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَإِنَّمَا طَافُوا طَوَافًا وَاحِدًا .

1639. PRIČAO NAM JE Ja‘kub b. Ibrahim, da mu je prenio Ibni-Alijje od Ejjuba, a on od Nafija, da je (Abdullahu) Ibni-Omeru, radijallahu anhuma, unišao njegov sin Abdullah, a Ibn-Omerova jahalica je već bila u kući (pripravna), pa mu je rekao:
“Nisam siguran da se ove godine neće desiti borba među ljudima, i da te neće odvratiti od obavljanja hadža, pa bi bilo dobro da ostaneš kod kuće.”
On na to reče: “I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, išao je svojevremeno, pa su nevjernici Kurejšije stavili između njega i hodočašća Ka‘be zapreku, pa ako se između mene i nje stavi neka

١٦٣٩. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا دَخَلَ ابْنُهُ عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ وَظَهْرُهُ فِي الدَّارِ فَقَالَ إِنِّي لَا آمَنُ أَنْ يَكُونَ الْعَامَ بَيْنَ النَّاسِ قِتَالٌ فَيَصُدُّوكَ عَنِ الْبَيْتِ فَلَوْ أَقَمْتَ فَقَالَ قَدْ خَرَجَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَحَالَ كُفَّارُ قُرَيْشٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَيْتِ فَإِنْ حِيلَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ أَفْعَلُ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ

zapreka, uradit ću ono što je uradio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a 'vi u Allahovom Poslaniku imate lijep primjer.'"
Još je rekao: "Uzimam vas za svjedoka da sam sa svojom umrom uzeo sebi u dužnost (obaviti) i hadž." "Zatim je došao u Mekku i obavio", rekao je Nafi, "jednom obilaženje oko Ka'be na ime oba obreda."

إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ) ثُمَّ قَالَ أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ أَوْجَبْتُ مَعَ عُمْرَتِي حَجًّا قَالَ ثُمَّ قَدِمَ فَطَافَ لَهُمَا طَوَافًا وَاحِدًا .

1640. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu prenio Lejs od Nafija, da je (Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhuma, htio obaviti hadž godine kada je Hadžadž pošao (iz Iraka) na Ibni-Zubejra, pa mu je rečeno:
"Među tamošnjim svijetom ima borba i bojim se da te ne ometu."
"'Vi u Allahovom Poslaniku imate najbolji primjer' i prema tome, učinit ću", rekao je on, "onako kako je učinio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (na Hudejbiji). Uzimam vas za svjedoka da sam se obavezao na obavljanje umre."
Potom je izašao, i kada je bio na samom Bejda'u rekao je: "Hadž i umra nisu ništa drugo nego jedno (u slučaju odgađanja). Uzimam vas za svjedoka da sam sa ovom svojom umrom stavio sebi u dužnost i hadž."
On je pripremio kurban, koji je kupio sebi u Kudejdu. Na ovo nije ništa dodavao (protuzakonito), pa nije ni klao kurban (po kazni); nije sebi dozvoljavao ništa što mu je bilo zabranjeno, nije se brijao, a ni kosu potkraćivao, sve dok nije nastupio prvi dan Bajrama. Tada je zaklao kurban, obrijao se i smatrao da je obilaženje oko Ka'be za hadž i umru već izvršio sa onim svojim prvim obilaskom (kada je došao u Mekku).
Ibni-Omer je još rekao: "Eto, ovako je radio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem"

١٦٤٠ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَرَادَ الْحَجَّ عَامَ نَزَلَ الْحَجَّاجُ بِابْنِ الزُّبَيْرِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ النَّاسَ كَائِنٌ بَيْنَهُمْ قِتَالٌ وَإِنَّا نَخَافُ أَنْ يَصُدُّوكَ فَقَالَ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ) إِذًا أَصْنَعَ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِنِّي أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ أَوْجَبْتُ عُمْرَةً ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِظَاهِرِ الْبَيْدَاءِ قَالَ مَا شَأْنُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ إِلَّا وَاحِدٌ أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ أَوْجَبْتُ حَجًّا مَعَ عُمْرَتِي وَأَهْدَى هَدْيًا اشْتَرَاهُ بِقُدَيْدٍ وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ذَلِكَ فَلَمْ يَنْحَرْ وَلَمْ يَحِلَّ مِنْ شَيْءٍ حَرُمَ مِنْهُ وَلَمْ يَحْلِقْ وَلَمْ يُقَصِّرْ حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ فَنَحَرَ وَحَلَقَ وَرَأَى أَنْ قَدْ قَضَى طَوَافَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ بِطَوَافِهِ الْأَوَّلِ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَذَلِكَ فَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ .

OBILAŽENJE OKO KA‘BE S ABDESTOM

1641. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Isa, njemu Ibni-Vuhejb kome je prenio Amr b. Haris od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Nevfela, Kurejšije, da je pitao Urva b. Zubejra i on mu odgovorio:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je hadž i Aiša, radijallahu anha, obavijestila me je, da je prvo, čime ga je započeo kada je došao u Mekku, bilo to da je uzeo abdest, a potom obavio obilaženje oko Ka‘be, a to mu nije bila umra.

Potom je hadž činio Ebu-Bekr, radijallahu anhu, i prvo čime ga je započinjao (po uzetom abdestu) jeste obilaženje oko Ka‘be i to mu nije bila samo umra. Kasnije je Omer, radijallahu anhu, činio to isto. Hadž je obavio i Osman, radijallahu anhu, i vidio sam da prvo čime ga je započeo, jeste obilazak oko Ka‘be, a to mu nije bila umra. Kasnije (to činjahu) Muavija i Abdullah b. Omer. Poslije sam činio hadž sa svojim ocem Zubejrom i prvo čime ga je počinjao (po uzetom abdestu) jeste obilaženje oko Ka‘be, a nije mu to bila umra. Posljednji koga sam vidio da tako radi je Ibni-Omer, a ni on, također, po obavljenoj umri nije prekidao (sa ihramom) hadž.

To je (Abdullah) Ibni-Omer činio pred ashabima; oni ga nisu pitali, a niti neko drugi od onih, koji su bili (prošli) za ono čime su oni stvarno počinjali, kada bi oni tek stavili svoje noge u Harem, a prije obilaženja oko Ka‘be. Poslije ovog obreda nisu se oslobađali ihrama.

A vidio sam svoju majku i tetku s materine strane kada su došle u Mekku, da hodočaste, nisu počele ni s čim prije obilaženja oko Ka‘be i da potom nisu istupile odmah iz ihrama.

بَاب الطَّوَافِ عَلَى وُضُوءٍ

١٦٤١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ الْقُرَشِيِّ أَنَّهُ سَأَلَ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ فَقَالَ قَدْ حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ فَأَخْبَرَتْنِي عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهُ أَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ عُمَرُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ مِثْلُ ذَلِكَ ثُمَّ حَجَّ عُثْمَانُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَرَأَيْتُهُ أَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ مُعَاوِيَةُ وَعَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ ثُمَّ حَجَجْتُ مَعَ أَبِي الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ رَأَيْتُ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارَ يَفْعَلُونَ ذَلِكَ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ آخِرُ مَنْ رَأَيْتُ فَعَلَ ذَلِكَ ابْنُ عُمَرَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُضْهَا عُمْرَةً وَهَذَا ابْنُ عُمَرَ عِنْدَهُمْ فَلَا يَسْأَلُونَهُ وَلَا أَحَدٌ مِمَّنْ مَضَى مَا كَانُوا يَبْدَءُونَ بِشَيْءٍ حَتَّى يَضَعُوا أَقْدَامَهُمْ مِنَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَا يَحِلُّونَ وَقَدْ رَأَيْتُ أُمِّي وَخَالَتِي حِينَ تَقْدَمَانِ لَا تَبْتَدِئَانِ بِشَيْءٍ أَوَّلَ مِنَ الْبَيْتِ تَطُوفَانِ بِهِ ثُمَّ إِنَّهُمَا لَا تَحِلَّانِ .

1642. Moja mi je majka saopćila da su stupili u ihram za umru ona, njena sestra (Aiša, radijallahu anha), Zubejr i još neki i da su istupili iz ihrama pošto su potrali Hadžerul-Esved (i izvršili obilazak Safe i Merve).”

١٦٤٢. وَقَدْ أَخْبَرَتْنِي أُمِّي أَنَّهَا أَهَلَّتْ هِيَ وَأُخْتُهَا وَالزُّبَيْرُ وَفُلَانٌ وَفُلَانٌ بِعُمْرَةٍ فَلَمَّا مَسَحُوا الرُّكْنَ حَلُّوا .

DUŽNOST SA‘JA IZMEĐU SAFE I MERVE KOJI JE UČINJEN OD BOŽIJIH ZNAKOVA

بَاب وُجُوب الصَّفَا وَالْمَرْوَة وَجُعِلَ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ

1643. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, da mu je prenio Šu‘ajb od Zuhrije, da je Urve rekao da je pitao Aišu, radijallahu anha:
“Šta misliš o govoru Uzvišenog Allaha: ‘Safa i Merva su od Allahovih znakova, pa ko se odlučio hodočastiti Ka‘bu ili učiniti ‘umru, nije mu grijeh da obiđe Safu i Mervu?’”
“Tako mi Allaha”, rekao je Urve, “nije nikome grijeh da ne obiđe Safu i Mervu.”
“Ružno je to što si rekao, sestriću moj!” – rekla je Aiša. “Da taj ajet znači tako, kako si ga ti protumačio, bilo bi da hadžija nema grijeha islamizacije hodočastiti kip Menat kome su se klanjali na Mušellelu.” Poneko od njih odlučivao se na hodočašće i izbjegavaše da obiđe Safu i Mervu, čuvajući se grijeha. Pošto su primili islam, pitali su Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za to i rekli: “Allahov Poslaniče! Mi smo smatrali grijehom da činimo obilazak između Safe i Merve, a Uzvišeni Allah kaže: Safa i Merva su uistinu znakovi Bogom postavljeni…”
“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem”, rekla je Aiša, “uveo je stalnu praksu obilaženja između njih i nema pravo niko da ostavlja to obilaženje.”
“Potom sam”, rekao je Zuhrija, “obavijestio o tome Ebu-Bekra b. Abdur-Rahmana i on reče: ‘To je stvarno veliko znanje što ga nisam dosad čuo. Čuo sam neke ljude od nauke da spominju da je svijet,

١٦٤٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ عُرْوَةُ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَقُلْتُ لَهَا أَرَأَيْتِ قَوْلَ اللهِ تَعَالَى (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا) فَوَاللهِ مَا عَلَى أَحَدٍ جُنَاحٌ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَتْ بِئْسَ مَا قُلْتَ يَا ابْنَ أُخْتِي إِنَّ هَذِهِ لَوْ كَانَتْ كَمَا أَوَّلْتَهَا عَلَيْهِ كَانَتْ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَتَطَوَّفَ بِهِمَا وَلَكِنَّهَا أُنْزِلَتْ فِي الْأَنْصَارِ كَانُوا قَبْلَ أَنْ يُسْلِمُوا يُهِلُّونَ لِمَنَاةَ الطَّاغِيَةِ الَّتِي كَانُوا يَعْبُدُونَهَا عِنْدَ الْمُشَلَّلِ فَكَانَ مَنْ أَهَلَّ يَتَحَرَّجُ أَنْ يَطُوفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَلَمَّا أَسْلَمُوا سَأَلُوا رَسُولَ اللهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّا كُنَّا نَتَحَرَّجُ أَنْ نَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ) الْآيَةَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَقَدْ سَنَّ رَسُولُ اللهِ ﷺ الطَّوَافَ بَيْنَهُمَا فَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَتْرُكَ الطَّوَافَ بَيْنَهُمَا ثُمَّ أَخْبَرْتُ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَبْدِالرَّحْمَنِ فَقَالَ إِنَّ هَذَا لَعِلْمٌ مَا كُنْتُ سَمِعْتُهُ وَلَقَدْ سَمِعْتُ رِجَالًا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ يَذْكُرُونَ أَنَّ النَّاسَ إِلَّا مَنْ

izuzimajući one koje je spomenula Aiša, koji su činili hodočašće Menata, obilazili, i to svi od njih, Safu i Mervu. Pošto je Uzvišeni Allah u Kur'anu spomenuo potrebu obilaženja oko Ka'be, a nije spomenuo Safu i Mervu, oni su rekli: 'Allahov Poslaniče, mi smo obilazili Safu i Mervu, a Allah je sada objavio (i naredio) obilaženje samo oko Ka'be. Pošto on nije uopće spomenuo Safu, je li nam grijeh da obilazimo Safu i Mervu?' Potom je Uzvišeni Allah objavio: Safa i Merva su zaista od Allahovih znakova...'"

"Čuo sam", rekao je Ebu-Bekr, "da je ovaj ajet sišao u vezi s dvije grupe. Za ljude obje grupe; za one koji su se klonili u pagansko doba da obilaze Safu i Mervu i za one koji su ih ophodili, a kasnije u islamsko doba izbjegavali da ih obilaze, zbog toga što je Uzvišeni Allah naredio obilaženje Ka'be, a Safu nije uopće spomenuo. Tako je to bilo sve dok poslije, po spominjanju ophođenja Ka'be nije to spomenuo."[1]

ذَكَرَتْ عَائِشَةُ مِمَّنْ كَانَ يُهِلُّ بِمَنَاةَ كَانُوا يَطُوفُونَ كُلُّهُمْ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَلَمَّا ذَكَرَ اللهُ تَعَالَى الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ وَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ فِي الْقُرْآنِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ كُنَّا نَطُوفُ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَإِنَّ اللهَ أَنْزَلَ الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ فَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا فَهَلْ عَلَيْنَا مِنْ حَرَجٍ أَنْ نَطَّوَّفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ) الْآيَةَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ فَأَسْمَعُ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِي الْفَرِيقَيْنِ كِلَيْهِمَا فِي الَّذِينَ كَانُوا يَتَحَرَّجُونَ أَنْ يَطُوفُوا بِالْجَاهِلِيَّةِ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَالَّذِينَ يَطُوفُونَ ثُمَّ تَحَرَّجُوا أَنْ يَطُوفُوا بِهِمَا فِي الْإِسْلَامِ مِنْ أَجْلِ أَنَّ اللهَ تَعَالَى أَمَرَ بِالطَّوَافِ بِالْبَيْتِ وَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا حَتَّى ذَكَرَ ذَلِكَ بَعْدَ مَا ذَكَرَ الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ.

O SA'JU IZMEĐU SAFE I MERVE

بَاب مَا جَاءَ فِي السَّعْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao je: "Trčanje je od kuće Benu-Abbad do puta Benu-Ebi-Huseina."

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا السَّعْيُ مِنْ دَارِ بَنِي عَبَّادٍ إِلَى زُقَاقِ بَنِي أَبِي حُسَيْنٍ .

1644. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mejmun, njemu Isa b. Junus, prenoseći od Ubejdullaha b. Umera, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je rekao:

١٦٤٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ

1 Prijevod cijelog 158. ajeta poglavlja "El-Bekare" glasi: "Safa i Merva su, zaista, po Allahu postavljeni znakovi. Ko hodočasti Ka'bu ili čini umru, nije mu grijeh da ih ophodi. Ko sa iskrenom željom čini dobro, Allah će ga nagraditi i On sve zna."
Ovo trčanje između Safe i Merve prva je činila Hadžera, tražeći vodu za kupanje svoga novorođenčeta, sina Ismaila.
Na Safi je bio postavljen kip Usaf, a na Mušellelu, grebenu Merve-Naile.
Arapi su prilikom hodočašća, u pagansko doba, obilazili ova mjesta i klanjali se tim kipovima. Po oslobođenju Mekke, neki muslimani počeli su izbjegavati obilaženje navedenih humki, smatrajući da je grijeh i dalje ih posjećivati.

"Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, činio tri prva ophođenja (oko Ka'be) kasao je, a u četiri posljednja išao običnim hodom; a kada je činio sa'j između Safe i Merve, trčao je Mesil-dolinom."
"Potom sam", kazao je Ubejdullah, "upitao Nafija: 'Je li Abdullah išao običnim hodom kada bi stigao do jemenskog ugla (Ka'be)?'
'Ne, osim ako je na uglu bila stiska', rekao je Nafi', 'i on ga ne bi ostavio, dok ga ne bi dotakao.'"

كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا طَافَ الطَّوَافَ الْأَوَّلَ خَبَّ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا وَكَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَقُلْتُ لِنَافِعٍ أَكَانَ عَبْدُاللهِ يَمْشِي إِذَا بَلَغَ الرُّكْنَ الْيَمَانِيَ قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يُزَاحَمَ عَلَى الرُّكْنِ فَإِنَّهُ كَانَ لَا يَدَعُهُ حَتَّى يَسْتَلِمَهُ .

1645. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, rekavši da mu je prenio Sufjan od Amra b. Dinara, da je rekao: "Pitali smo Ibni-Omera, radijallahu anhuma, za čovjeka koji je u umri obavio ophođenje oko Ka'be, a nije još učinio obilazak između Safe i Merve, da li on smije pristupiti svojoj supruzi (radi spolnog općenja)?"
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem", odgovorio je on, "učinio je oko Ka'be sedam ophođenja, klanjao iza Mekami-Ibrahima dva rekata i zatim između Safe i Merve obavio sedam ophođenja, a 'vi u Allahovom Poslaniku, Allah mu se smilovao i spasio ga, imate najbolji primjer'."

١٦٤٥ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ قَالَ سَأَلْنَا ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنْ رَجُلٍ طَافَ بِالْبَيْتِ فِي عُمْرَةٍ وَلَمْ يَطُفْ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَأْتِي امْرَأَتَهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ فَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ سَبْعًا (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

1646. A pitali smo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, pa je rekao:
"Neka joj se nikako ne približava sve dok ne obavi ophođenje između Safe i Merve!"

١٦٤٦ . وَسَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقَالَ لَا يَقْرَبَنَّهَا حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

1647. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, prenoseći od Ibni-Džurejdža, kome je je saopćio Amr b. Dinar: "Čuo sam Ibni-Omera, radijallahu anhuma, kada je rekao:
'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku i obišao oko Ka'be, potom klanjao dva rekata, a zatim trčao između Safe i Merve.'"
Potom je Ibni-Omer citirao (ajet): "Vi u Allahovom Poslaniku imate najbolji primjer."

١٦٤٧ . حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ تَلَا (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

١٦٤٨. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا عَاصِمٌ قَالَ قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَكُنْتُمْ تَكْرَهُونَ السَّعْيَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَ نَعَمْ لِأَنَّهَا كَانَتْ مِنْ شَعَائِرِ الْجَاهِلِيَّةِ حَتَّى أَنْزَلَ اللهُ ﴿ إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا ﴾.

1648. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed, da mu je saopćio Abdullah, koga je obavijestio Asim, rekavši: "Pitao sam Enesa b. Malika, radijallahu anhu:
'Jeste li vi trčanje između Safe i Merve smatrali pokuđenim obredom?'
'Da, jesmo', rekao je Enes, 'jer je to bio jedan od simbola paganstva, i to sve dok Allah nije objavio: Safa i Merva su, uistinu, od Allaha postavljeni znakovi, pa ko hodočasti Ka'bu ili čini umru, nije mu grijeh da ih ophodi.'"

١٦٤٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّمَا سَعَى رَسُولُ اللهِ ﷺ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِيُرِيَ الْمُشْرِكِينَ قُوَّتَهُ زَادَ الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَمْرٌو سَمِعْتُ عَطَاءً عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ مِثْلَهُ.

1649. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdulah, njemu Sufjan, prenoseći od Amra, on od Ataa, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, trčao je oko Ka'be, te između Safe i Merve, samo da bi pokazao idolopoklonicima svoju snagu (izdržljivost)."
Humejdi je dodao: "Pričao nam je Sufjan, rekavši da mu je Amr kazao: 'To isto čuo sam od Ataa kako prenosi od Ibni-Abbasa.'"[1]

1 Iz navedenog hadisa se zaključuje:
– istrčavanje na Safu i Mervu je vadžib. Ovo je stav Ebu-Hanife. U komentaru na Tirmizijin "Sunen" ističu se tri stava, i to: 1) trčanje između Safe i Merve je osnovni dio hadža i hadž bez ovog obreda nije punovažan. Ovo je stav Ibni-Omera, Aiše i Džabira. Ovo su mišljenje prihvatili još Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr. Oni se, pored hadisa navedenih kod Buharije, drže još Muhammedove izreke: "Trčite između Safe i Merve, jer vam je to istrčavanje propisao Allah!" Ovu je izjavu sa senedom zabilježio Ahmed, Darikutni i Bejheki; 2) da ovaj obred spada u vadžib-dužnosti. Ovo je stav Sevra, Ebu-Hanife i Malika i 3) da je to ustaljeni običaj Vjerovjesnika (sunnet), dok poneki smatraju da je to samo mustehab. Ovo mišljenje zastupali su Ibni-Abbas, Ibni-Sirin, Ata, Mudžahid, a po jednoj verziji i Ahmed;
– 'umra se sastoji od sedam uzastopnih obilazaka oko Ka'be, klanjanja dva tavafska rekata iza Mekami-Ibrahima i od sedam uzastopnih istrčavanja na Safu i Mervu;
– istrčavati treba na teren Safe i Merve. Ako bi stazu istrčavanja hadžija skratio za nekoliko koraka, obred trčanja ne bi bio punovažan i treba ga obnoviti. Ako ovaj obred hadžija vrši jašući devu, ona treba svojim kopitima stati tačno na humke Safe i Merve, a najbolje je da se na njih potpuno popne. Ovako su činili Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi. Potpuno penjanje na humke Safe i Merve spada u pritvrđeni sunnet;
– trčanje počinje od Safe, a završava se na Mervi. Obrnuti postupak nije dozvoljen, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Počinjite s onim s čim je počeo i Allah!" (spominjući ih u Kur'anu, azimu šanuhu).
U "Muhitu", hanefijskom fikhskom djelu, stoji: "Ako hadžija počne trčanje sa Merve, a završi na Safi, obred mu nije punovažan i treba ga obnoviti, jer je otpočinjanje trčanja sa Safe uvjet za punovažnost ovog obreda;
– uvjet za punovaljanost trčanja između Safe i Merve jeste, da se ono obavi po izvršenom ophođenju oko Ka'be, bilo to pri dolasku u Mekku ili pri povratku kući.

OSOBA SA MENSTRUACIJOM OBAVLJA SVE HADŽSKE OBREDE, OSIM OBILASKA OKO KA'BE A KADA OSOBA BEZ ABDESTA OBAVI TRČANJE IZMEĐU SAFE I MERVE (PODIJELJENA SU MIŠLJENJA).

بَاب تَقْضِي الْحَائِضُ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا إِلَّا الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ وَإِذَا سَعَى عَلَى غَيْرِ وُضُوءٍ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

1650. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, da mu je saopćio Malik, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Došla sam u Mekku i pošto sam imala menstruaciju nisam činila obilaženje oko Ka'be, a niti trčanje između Safe i Merve. Potom sam se na to", kaže ona, "potužila Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on reče:
'Radi onako, kao što radi svaki hadžija, osim obilaska oko Ka'be, dok ne budeš čista.'"

١٦٥٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ قَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ وَلَمْ أَطُفْ بِالْبَيْتِ وَلَا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَتْ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ قَالَ افْعَلِي كَمَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي .

1651. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Abdul-Vehhab, a preko drugog seneda, pričao nam je Halifa, njemu Abdul-Vehhab, kome je prenio Habib-Muallim od Ataa, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji je kazao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stupio je u ihram za hadž, on i njegovi drugovi. Niko od njih nije imao kurban osim Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i Talhe. Utom je došao Alija iz Jemena. On je imao kod sebe kurban, pa je rekao: 'Stupio sam u ihram onako kako je stupio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.'
Zatim je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio ashabima da svoj hadž učine umrom: obave ophođenje (oko Ka'be, Safe i Merve), a potom se obriju i oslobode ihrama, osim onoga, ko ima pripremljen kurban.
Ashabi su izjavili: 'Krenuli smo na Minu (mjesta),

١٦٥١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ قَالَ ح وَقَالَ لِي خَلِيفَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا حَبِيبٌ الْمُعَلِّمُ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ أَهَلَّ النَّبِيُّ ﷺ هُوَ وَأَصْحَابُهُ بِالْحَجِّ وَلَيْسَ مَعَ أَحَدٍ مِنْهُمْ هَدْيٌ غَيْرَ النَّبِيِّ ﷺ وَطَلْحَةَ وَقَدِمَ عَلِيٌّ مِنَ الْيَمَنِ وَمَعَهُ هَدْيٌ فَقَالَ أَهْلَلْتُ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ أَصْحَابَهُ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً وَيَطُوفُوا ثُمَّ يُقَصِّرُوا وَيَحِلُّوا إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَقَالُوا نَنْطَلِقُ إِلَى مِنًى وَذَكَرُ أَحَدِنَا يَقْطُرُ فَبَلَغَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَوِ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا أَهْدَيْتُ

a neki od nas osjećaše neodoljiv nagon za spolnim činom.' Ovo je čuo Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: 'Da je preda mnom (da mi predstoji) ono što je iza mene (što sam već uradio), ne bih vodio sa sobom kurbana… Da ja nemam kurbana, i ja bih sigurno skinuo ihrame (obavio bi temetu')."

Aiša, radijallahu anha, imala je menstruaciju i obavila je sve hadžske obrede osim obilaženje oko Ka'be. Kada je postala čista, izvršila je ophođenje oko Ka'be i rekla: 'Allahov Poslaniče, vi krećete (natrag) sa obavljenim hadžom i umrom, a ja se vraćam samo s hadžom!' Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio Abdur-Rahmanu b. Ebi-Bekru da je izvede od Ten'ima. Tako je ona tamo stupila u ihram za umru, tek po obavljenom hadžu."

وَلَوْلَا أَنَّ مَعِي الْهَدْيَ لَأَحْلَلْتُ وَحَاضَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا فَنَسَكَتِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ أَنَّهَا لَمْ تَطُفْ بِالْبَيْتِ فَلَمَّا طَهُرَتْ طَافَتْ بِالْبَيْتِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ تَنْطَلِقُونَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ وَأَنْطَلِقُ بِحَجٍّ فَأَمَرَ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهَا إِلَى التَّنْعِيمِ فَاعْتَمَرَتْ بَعْدَ الْحَجِّ .

1652. PRIČAO NAM JE Muemmel b. Hišam da mu je prenio Isma'il od Ejjuba, on od Hafse koja je rekla: "Mi smo sprečavale starijim našim djevojakama da izlaze (iz kuće). Potom je došla jedna žena, odsjela u dvoru Benu-Halefa i pričala da je njena sestra, koja je u braku sa jednim od drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je zajedno uz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ratovao u dvanaest vojni, a njena sestra je bila sa njim u šest vojnih pohoda, i ona je rekla: 'Mi smo liječile ranjenike i njegovale bolesnike.'

Potom je moja sestra upitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: 'Ima li koja od nas štetu, ako ne izađe (na musalu), jer nema pokrivača?'

'Neka je zaogrne njena drugarica dijelom svoga pokrivača i neka tako prisustvuju dobru i dovi pravovjernih.'

Kada je došla Umm-Atijja, radijallahu anha, one su je pitale, ili je Hafsa rekla:

'Pitale smo je, pa je ona to isto rekla, a nije spomenula

١٦٥٢. حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ هِشَامٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ كُنَّا نَمْنَعُ عَوَاتِقَنَا أَنْ يَخْرُجْنَ فَقَدِمَتِ امْرَأَةٌ فَنَزَلَتْ قَصْرَ بَنِي خَلَفٍ فَحَدَّثَتْ أَنَّ أُخْتَهَا كَانَتْ تَحْتَ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ قَدْ غَزَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً وَكَانَتْ أُخْتِي مَعَهُ فِي سِتِّ غَزَوَاتٍ قَالَتْ كُنَّا نُدَاوِي الْكَلْمَى وَنَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى فَسَأَلَتْ أُخْتِي رَسُولَ اللهِ ﷺ فَقَالَتْ هَلْ عَلَى إِحْدَانَا بَأْسٌ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ أَنْ لَا تَخْرُجَ قَالَ لِتُلْبِسْهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَلْتَشْهَدِ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ فَلَمَّا قَدِمَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا سَأَلْنَهَا أَوْ قَالَتْ سَأَلْنَاهَا فَقَالَتْ وَكَانَتْ

Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a da nije kazala: 'Draži mi je od oca!' Zatim smo upitali: 'Jesi li čula Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori to i to?'
'Draži mi je od oca', kazala je ona.
On je zatim rekao: 'Neka starije djevojke izađu iz svojih djevojačkih soba!'; ili je rekao: '...starije djevojke, one ostale iz djevojačkih soba i one sa menstruacijom i neka sve prisustvuju dobru i dovi muslimana, samo će se one sa menstruacijom povući ukraj, od mjesta gdje se klanja.'
'Zar i žena sa menstruacijom?' – upitala sam.
Umm-Atijja je rekla: 'Nije li ona (prisustvovala hadžskom obredu) na Arefatu?! Nije li prisustvovala tu (na Muzdelifi) i tu (na Mini)?!'"

لَا تَذْكُرُ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَبَدًا إِلَّا قَالَتْ بِأَبِي فَقُلْنَا أَسَمِعْتِ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ كَذَا وَكَذَا قَالَتْ نَعَمْ بِأَبِي فَقَالَ لِتَخْرُجِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوِ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحُيَّضُ فَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ وَيَعْتَزِلُ الْحُيَّضُ الْمُصَلَّى فَقُلْتُ أَالْحَائِضُ فَقَالَتْ أَوَلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَتَشْهَدُ كَذَا وَتَشْهَدُ كَذَا .

O STUPANJU U IHRAM IZ BATHA'A I SA DRUGIH MJESTA OSIM BATHA'A, MEKKELIJE I HADŽIJE, KOJI JE VEĆ IZAŠAO NA MINU

بَاب الْإِهْلَالِ مِنَ الْبَطْحَاءِ وَغَيْرِهَا لِلْمَكِّيِّ وَلِلْحَاجِّ إِذَا خَرَجَ إِلَى مِنًى

Ata, upitan za osobu stalno nastanjenu u Mekki, koja izgovara telbijju za hadž, rekao je: "Ibni-Omer, radijallahu anhuma, izgovarao je telbijju osmi dan zul-hidžeta, kada je klanjao podne i uzjahao svoju devu."
Abdul-Melik kaže, prenoseći od Ataa, on od Džabira, radijallahu anhu:
"Došli smo u Mekku sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i oslobodili se ihrama do osmog dana zul-hidžeta, a kada smo Mekku ostavili iza leđa (idući na Minu), izgovarali smo telbijju za hadž."
Ebu-Zubejr, prenoseći od Džabira, rekao je: "Stupili smo u ihram od Batha (doline)."
Ubejdullah b. Džurejdž je rekao Ibni-Omeru, radijallahu anhuma:
"Vidio sam te kada si bio u Mekki. Svijet je stupio u ihrame kada je vidio mlađak (zul-hidžeta), a ti u ihram nisi stupio sve do osmog dana zul-hidžeta!"

وَسُئِلَ عَطَاءٌ عَنِ الْمُجَاوِرِ يُلَبِّي بِالْحَجِّ قَالَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُلَبِّي يَوْمَ التَّرْوِيَةِ إِذَا صَلَّى الظُّهْرَ وَاسْتَوَى عَلَى رَاحِلَتِهِ وَقَالَ عَبْدُالْمَلِكِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَدِمْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَحْلَلْنَا حَتَّى يَوْمِ التَّرْوِيَةِ وَجَعَلْنَا مَكَّةَ بِظَهْرٍ لَبَّيْنَا بِالْحَجِّ وَقَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ أَهْلَلْنَا مِنَ الْبَطْحَاءِ وَقَالَ عُبَيْدُ بْنُ جُرَيْجٍ لِابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا رَأَيْتُكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهَلَّ النَّاسُ إِذَا رَأَوُا الْهِلَالَ وَلَمْ تُهِلَّ أَنْتَ حَتَّى يَوْمَ التَّرْوِيَةِ فَقَالَ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ ﷺ يُهِلُّ حَتَّى تَنْبَعِثَ بِهِ رَاحِلَتُهُ .

"Nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem", rekao je on, "da izgovara telbijju, sve dok mu deva nije krenula (prema Mini)."

GDJE HADŽIJA KLANJA PODNE OSMOG DANA ZUL-HIDŽETA?

بَاب أَيْنَ يُصَلِّي الظُّهْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ

1653. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, rekavši da mu je prenio Ishak Ezrek, njemu Sufjan od Abdul-Aziza b. Rufeja, koji je rekao:
"Pitao sam Enesa b. Malika, radijallahu anhu, rekavši mu:
'Obavijesti me o onom što si zapamtio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.Gdje je on klanjao podne i ikindiju osmog dana zul-hidžeta?"
"Na Mini" – odgovorio je on.
"A gdje je klanjao ikindiju, kada se vratio sa Mine?" – upitao sam.
"U Ebtahu (El-Muhassabu)" – rekao je Enes.
Potom je rekao: "Radi onako kao što rade tvoji zapovjednici!"

١٦٥٣. حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِي اللهُ عَنْهُ قُلْتُ أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَيْنَ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ قَالَ بِمِنًى قُلْتُ فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفْرِ قَالَ بِالْأَبْطَحِ ثُمَّ قَالَ افْعَلْ كَمَا يَفْعَلُ أُمَرَاؤُكَ .

1654. PRIČAO NAM JE Ali da je čuo Ebu-Bekra b. Ajjaša koji je kazao da mu je saopćio Abdul-Aziz: "Susreo sam Enesa…", a preko drugog seneda, pričao mi je Isma'il b. Eban da mu je prenio Ebu-Bekr od Abdul-Aziza:
"Išao sam na Minu osmog dana zul-hidžeta i susreo Enesa, radijallahu anhu, gdje ide, jašući na magarcu, pa sam (ga) upitao:
'Gdje je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na ovaj (današnji) dan klanjao podne?'
'Gledaj', rekao je on, 'gdje klanjaju tvoji zapovjednici, pa tu klanjaj!'"

١٦٥٤. حَدَّثَنَا عَلِيٌّ سَمِعَ أَبَا بَكْرِ بْنَ عَيَّاشٍ حَدَّثَنَا عَبْدُالْعَزِيزِ لَقِيتُ أَنَسًا ح و حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ قَالَ خَرَجْتُ إِلَى مِنًى يَوْمَ التَّرْوِيَةِ فَلَقِيتُ أَنَسًا رَضِي اللهُ عَنْهُ ذَاهِبًا عَلَى حِمَارٍ فَقُلْتُ أَيْنَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ هَذَا الْيَوْمَ الظُّهْرَ فَقَالَ انْظُرْ حَيْثُ يُصَلِّي أُمَرَاؤُكَ فَصَلِّ .

O NAMAZU NA MINI

1655. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ibnu-Vehb, koga je obavijestio Ubejdullah b. Abdullah b. Omer, prenoseći od svoga oca da je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je (četverorekatni namaz) na Mini dva rekata, i Ebu-Bekr i Omer, pa i Osman početkom svoga hilafeta."

1656. PRIČAO NAM JE Adem, njemu prenio Šu'be od Ebu-Ishaka Hemdanije, on od Harisa b. Vehba Hazzaije, radijallahu anhu, da je kazao:
"Klanjao nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Mini dva rekata. Mi smo tada bili brojniji i sigurniji, nego ikada ranije."

1657. PRIČAO NAM JE Kabise b. Ukbe, rekavši da mu je prenio Sufjan od A'meša, on od Ibrahima, ovaj od Abdur-Rahmana b. Jezida, a on od Abdullaha (b. Mes'uda), radijallahu anhu, koji je rekao:
'Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata, sa Ebu-Bekrom, radijallahu anhu, dva rekata, pa i sa Omerom, radijallahu anhu, dva rekata. Potom ste se podijelili po pravcima. Kamo sreće da moj nagradni udio bude od dva (kod Allaha) primljena rekata, umjesto ovakva četiri.'"

بَاب الصَّلَاةِ بِمِنًى

١٦٥٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ صَدْرًا مِنْ خِلَافَتِهِ .

١٦٥٦. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ الْخُزَاعِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ وَنَحْنُ أَكْثَرُ مَا كُنَّا قَطُّ وَآمَنُهُ بِمِنًى رَكْعَتَيْنِ .

١٦٥٧. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ رَكْعَتَيْنِ وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رَكْعَتَيْنِ وَمَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ تَفَرَّقَتْ بِكُمُ الطُّرُقُ فَيَا لَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعٍ رَكْعَتَانِ مُتَقَبَّلَتَانِ .

O POSTU DEVETOG DANA ZUL-HIDŽETA – DAN AREFATA

بَاب صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ

1658. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, da mu je prenio Sufjan od Zuhrija, kome je Salim rekao: "Čuo sam Umejra, oslobođenog roba majke Fadlove kako prenosi od Fadlove majke: 'Svijet je sumnjao o postu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, devetog dana zul-hidžeta, pa sam poslala Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan napitak (mlijeka) i on ga je popio.'"

١٦٥٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنَا سَالِمٌ قَالَ سَمِعْتُ عُمَيْرًا مَوْلَى أُمِّ الْفَضْلِ عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ شَكَّ النَّاسُ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ فَبَعَثْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِشَرَابٍ فَشَرِبَهُ.

IZGOVARANJE TELBIJJE I TEKBIRA KADA HADŽIJA (IZA SABAH-NAMAZA DEVETOG DANA ZUL-HIDŽETA) PORANI SA MINE NA AREFAT

بَاب التَّلْبِيَةِ وَالتَّكْبِيرِ إِذَا غَدَا مِنْ مِنًى إِلَى عَرَفَةَ

1659. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, da mu je prenio Malik od Muhammeda b. Ebu-Bekra Sejafije, kako je on pitao Enesa b. Malika, radijallahu anhu, dok su njih dvojica išla rano ujutro (devetog dana zul-hidžeta) sa Mine prema Arefatu: "Šta ste vi na ovaj dan radili u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?"
"Poneko od nas", rekao je Enes, "izgovaraše telbijju i ko je izgovarao telbijju, Vjerovjesnik mu nije to osporavao. Poneko je opet izgovarao tekbir i ko ga je izgovarao, Vjerovjesnik mu nije to osporavao."

١٦٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الثَّقَفِيِّ أَنَّهُ سَأَلَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَهُمَا غَادِيَانِ مِنْ مِنًى إِلَى عَرَفَةَ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ فِي هَذَا الْيَوْمِ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ كَانَ يُهِلُّ مِنَّا الْمُهِلُّ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ وَيُكَبِّرُ مِنَّا الْمُكَبِّرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ.

O PUTOVANJU U PODNEVNOJ ŽEZI NA DAN AREFATA

بَاب التَّهْجِيرِ بِالرَّوَاحِ يَوْمَ عَرَفَةَ

1660. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je saopćio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima, koji kaže da je Abdul-Melik pisao Hadžadžu da ne protuslovi Ibnu-Omeru o pitanju (obreda) hadža.

Potom je došao Ibnu-Omer, radijallahu anhuma, a i ja s njim, devetog dana zul-hidžeta, kada je sunce krenulo sa zenita i viknuo je pred Hadžadžovim šatorom. Hadžadž je izašao, a na njemu bijaše ogrtač žute boje, i rekao:

"Oče Abdur-Rahmanov, šta ti je?"

"Putovanje", rekao je on, "ako hoćeš postupati po praksi Vjerovjesnika!"

"Ovoga časa?" – upitao je Hadžadž.

"Da" – rekao je Ibnu-Omer.

"Sačekaj me, dok natopim glavu vodom!" – rekao je Hadžadž.

Ibnu-Omer je sjahao (sa deve), (čekajući) dok je on izašao i šetao se između mene (Salima) i mog oca (Abdullaha b. Omera). Ja sam mu tada rekao: "Ako hoćeš postupati po sunnetu, skrati govor (hutbu) i požuri na stajanje (arefatsko)."

Ibni-Šihab je pogledao u Abdullaha. Kada je Abdullah to primijetio, rekao mu je: "Istinu je rekao Salim."[1]

١٦٦٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ قَالَ كَتَبَ عَبْدُالْمَلِكِ إِلَى الْحَجَّاجِ أَنْ لَا يُخَالِفَ ابْنَ عُمَرَ فِي الْحَجِّ فَجَاءَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَأَنَا مَعَهُ يَوْمَ عَرَفَةَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ فَصَاحَ عِنْدَ سُرَادِقِ الْحَجَّاجِ فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ مِلْحَفَةٌ مُعَصْفَرَةٌ فَقَالَ مَا لَكَ يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمَنِ فَقَالَ الرَّوَاحَ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ قَالَ هَذِهِ السَّاعَةَ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَانْظِرْنِي حَتَّى أُفِيضَ عَلَى رَأْسِي ثُمَّ أَخْرُجُ فَنَزَلَ حَتَّى خَرَجَ الْحَجَّاجُ فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي فَقُلْتُ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَاقْصُرِ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُقُوفَ فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى عَبْدِاللهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَبْدُاللهِ قَالَ صَدَقَ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– na Arefatu se klanjaju, uzastopno, brzo i ne duljeći u džematu, podne i ikindija u prvim podnevnim časovima s jednim ezanom i dva ikameta;
– obrede hadža treba vršiti po uzoru rukovodilaca i učenih ljudi;
– za grješnom osobom može se klanjati, sve dok ga njegovi protuzakoniti postupci ne izvedu iz islama;
– pri polasku na Arefat može se glava natopiti vodom i mogu se nositi žuti ihrami;
– učen čovjek mora istinu izlagati uvijek i svugdje, pa i pred vladarom, a ovi treba da poštivaju stav učenjaka;
– na Arefatu, po proučenom ezanu, rukovodilac hadža održat će dva predavanja (hutbe), kojima će uputiti hadžije u obavljanju hadžskih obreda;
– na dan sedmog zul-hidžeta imam drži predavanje u Mekki, o obredima koji će se vršiti na Mini, a devetog dana na Arefatu drži predavanje o obredima, koje treba vršiti na Arefatu, o bacanju kamenčića na Akabi, klanju kurbana i konačnom obilasku oko Ka'be. Na Mini, imam opet drži predavanje desetog dana zul-

O BORAVKU NA AREFATU NA JAHALICI

بَاب الْوُقُوفِ عَلَى الدَّابَّةِ بِعَرَفَةَ

1661. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Ebu-Nadra, ovaj od Umejra, oslobođenog roba Abdullaha b. Abbasa, on, opet, od majke Fadla b. Harisa da su se neki kod nje razišli, devetog dana zul-hidžeta, o postu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem Jedni su govorili: "On danas posti", a drugi: "Ne posti." Ona mu je poslala čašu mlijeka i on ju je popio, dok je jahao na devi (na dan Arefata).

١٦٦١. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ عُمَيْرٍ مَوْلَى عَبْدِاللهِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّ نَاسًا اخْتَلَفُوا عِنْدَهَا يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ بَعْضُهُمْ هُوَ صَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَيْسَ بِصَائِمٍ فَأَرْسَلْتُ إِلَيْهِ بِقَدَحِ لَبَنٍ وَهُوَ وَاقِفٌ عَلَى بَعِيرِهِ فَشَرِبَهُ .

SPAJANJE DVAJU NAMAZA NA AREFATU

بَاب الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ بِعَرَفَةَ

Ibn-Omer, radijallahu anhuma, kada bi mu izmaklo klanjanje namaza (na Arefatu) sa imamom, spojio bi oba (i po sebi klanjao u svom šatoru).

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا إِذَا فَاتَتْهُ الصَّلَاةُ مَعَ الْإِمَامِ جَمَعَ بَيْنَهُمَا .

1662. Lejs je rekao da mu je prenio Ukajl od Ibni-Šihaba, kome je saopćio Salim (b. Abdullah b. Omer), da je Hadžadž b. Jusuf, one godine kada se spustio (u Mekku) radi (Abdullaha) Ibnu-Zubejra, radijallahu anhu, pitao Abdullaha (b. Omera): "Ako ćeš postupiti pri stajanju po sunnetu, klanjaj (podne i ikindiju) na dan Arefata u podnevnoj vrućini!" Abdullah b. Omer je konstatirao: "Istinu je rekao Salim. Ashabi su, postupajući po sunnetu, spajali (klanjanje) podne i ikindiju."
Tada sam (kaže Ibni-Šihab) upitao Salima:

١٦٦٢. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ أَنَّ الْحَجَّاجَ بْنَ يُوسُفَ عَامَ نَزَلَ بِابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا سَأَلَ عَبْدَاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَيْفَ تَصْنَعُ فِي الْمَوْقِفِ يَوْمَ عَرَفَةَ فَقَالَ سَالِمٌ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَهَجِّرْ بِالصَّلَاةِ يَوْمَ عَرَفَةَ فَقَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ صَدَقَ إِنَّهُمْ كَانُوا يَجْمَعُونَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي السُّنَّةِ فَقُلْتُ لِسَالِمٍ

---

hidžeta općenitog sadržaja i o konačnim obredima u Mekki;
– Zufer smatra da imam treba održati tri predavanja u tri uzastopna dana, i to: osmog dana zul-hidžeta u Mekki, devetog na Arefatu i desetog na Mini.
Šafija smatra da je sunnet održati četiri predavanja: prvo, sedmog dana zul-hidžeta u Mekki, drugo na Arefatu, devetog dana zul-hidžeta; treće na Mini, desetog dana zul-hidžeta i četvrto, opet, na Mini po završetku hadžskih obreda.
Prema stavu Malika, drže se tri predavanja (hutbe): prvo, drži se sedmog dana zul-hidžeta u Mekki po obavljenom podne-namazu. To je poduži govor u kome imam ne sjeda, drugo na Arefatu; a treće na Mini, jedanaestog dana zul-hidžeta.
Prema mišljenju Ahmeda, drže se tri predavanja: prvo na Arefatu, devetog dana zul-hidžeta; na Mini, desetog i jedanaestog dana zul-hidžeta, što usvaja i Ebu-Hanife.

"A je li tako radio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?"
"Da li vi u tome slijedite samo njegov pravac?" – upitao je Salim.

أَفَعَلَ ذَلِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ سَالِمٌ وَهَلْ تَتَّبِعُونَ فِي ذَلِكَ إِلَّا سُنَّتَهُ .

O SKRAĆIVANJU HUTBE NA AREFATU

1663. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, da je Abdul-Melik b. Mervan pisao Hadžadžu, da se u hadžu povodi za Abdullahom b. Omerom. I kada je nastupio deveti dan zul-hidžeta došao je (Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhuma, a i ja sa njim, kada je sunce krenulo sa zenita i jako viknuo pred Hadžadžovim šatorom: "Gdje je taj!" Hadžadž je izašao i on je rekao: "Putovanje!"
"Sada?" – rekao je Hadžadž.
"Da" – kazao je Ibni-Omer.
"Sačekaj me da se polijem vodom!" – rekao je Hadžadž.
Tako je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, sjahao (čekajući), dok on izađe i šetao između mene i moga oca. Ja sam mu, kaže Salim, rekao: "Ako hoćeš da postupiš danas po sunnetu, skrati predavanje, a požuri stajanje (arefatsko)!" Na to je (Abdullah) Ibni-Omer rekao: "Istinu je kazao Salim."

بَاب قَصْرِ الْخُطْبَةِ بِعَرَفَةَ

١٦٦٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ عَبْدَالْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ كَتَبَ إِلَى الْحَجَّاجِ أَنْ يَأْتَمَّ بِعَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ فِي الْحَجِّ فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ عَرَفَةَ جَاءَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا وَأَنَا مَعَهُ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ أَوْ زَالَتْ فَصَاحَ عِنْدَ فُسْطَاطِهِ أَيْنَ هَذَا فَخَرَجَ إِلَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ الرَّوَاحَ فَقَالَ الْآنَ قَالَ نَعَمْ قَالَ أَنْظِرْنِي أُفِيضُ عَلَيَّ مَاءً فَنَزَلَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا حَتَّى خَرَجَ فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي فَقُلْتُ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تُصِيبَ السُّنَّةَ الْيَوْمَ فَاقْصُرِ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُقُوفَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ صَدَقَ .

O ŽURENJU KA MJESTU STAJANJA, O STAJANJU NA AREFATU

1664. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan kome je prenio Amr, ovome Muhammed b. Abdullah, njemu Sufjan, kome je prenio Amr, ovome Muhammed b. Džubejr b. Mut'im od svoga oca koji je rekao:
"Tražio sam svoju devu…", a u drugom senedu, pričao nam je Musedded kome je prenio Sufjan od Amra koji je čuo Muhammeda b. Džubejra, a on svoga oca Džubejra b. Mut'ima da je rekao:

بَاب التَّعْجِيلِ إِلَى الْمَوْقِفِ
بَاب الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ

١٦٦٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَمْرٌو حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ كُنْتُ أَطْلُبُ بَعِيرًا لِي . و حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرٍو سَمِعَ مُحَمَّدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ أَضْلَلْتُ بَعِيرًا لِي فَذَهَبْتُ

أَطْلُبُهُ يَوْمَ عَرَفَةَ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَاقِفًا بِعَرَفَةَ فَقُلْتُ هَذَا وَاللهِ مِنَ الْحُمْسِ فَمَا شَأْنُهُ هَا هُنَا .

"Izgubio sam devu, pa sam devetog dana zul-hidžeta pošao da je tražim i vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako stoji na Arefatu, pa sam rekao: 'Ovaj je, Allaha mi, od Humsa (Kurejšija)! Šta on hoće ovdje?'"

١٦٦٥ . حَدَّثَنَا فَرْوَةُ بْنُ أَبِي الْمَغْرَاءِ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ عُرْوَةُ كَانَ النَّاسُ يَطُوفُونَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ عُرَاةً إِلَّا الْحُمْسَ وَالْحُمْسُ قُرَيْشٌ وَمَا وَلَدَتْ وَكَانَتِ الْحُمْسُ يَحْتَسِبُونَ عَلَى النَّاسِ يُعْطِي الرَّجُلُ الرَّجُلَ الثِّيَابَ يَطُوفُ فِيهَا وَتُعْطِي الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ الثِّيَابَ تَطُوفُ فِيهَا فَمَنْ لَمْ يُعْطِهِ الْحُمْسُ طَافَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانًا وَكَانَ يُفِيضُ جَمَاعَةُ النَّاسِ مِنْ عَرَفَاتٍ وَيُفِيضُ الْحُمْسُ مِنْ جَمْعٍ قَالَ وَأَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِي الْحُمْسِ (ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ) قَالَ كَانُوا يُفِيضُونَ مِنْ جَمْعٍ فَدُفِعُوا إِلَى عَرَفَاتٍ .

1665. PRIČAO NAM JE Ferve b. Ebil-Magra, njemu Ali b. Mushir, prenoseći od Hišama b. Urve da je rekao:
"Svijet je u predislamsko doba obilazio oko Ka'be bez odjeće (go), osim Humsa. 'El-Humsu' su Kurejšije i njihovi potomci. Oni su, u ime Boga, činili dobro svijetu: čovjek je davao odjeću čovjeku, u kojoj će on obilaziti oko Ka'be, a onaj kome Humsi nisu pozajmili haljine, obilazio je oko Ka'be go. Grupa hadžija bi se vraćala sa Arefata, dok su se Humsi vraćali sa Muzdelife."
"Obavijestio me je", kaže Hišam, "moj otac, prenoseći od Aiše, radijallahu anha, da je stvarno o Humsima objavljen ovaj ajet: 'Zatim pohrlite (Humsi) odakle hrli (natrag) ostali svijet!'
On je još kazao: 'Humsi su hrlili sa Muzdelife, pa im je naređeno da idu na Arefat (kao i ostali svijet).'"[1]

1 Predislamske Kurejšije, kao susjedi Ka'be i njeni čuvari, obavljajući hadžske obrede, nisu izlazili iz Harema Mekke i činili stajanje na Arefatu zajedno sa ostalim Arapima. Njihov glavni skup je bio na Muzdelifi kod Mešaril-Harema.
Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio je više puta hodočašće i prije i poslije Objave, a poslije Hidžre samo jednom. Nafi' b. Džubejr je rekao: "Kurejšije su se vraćali kućama sa Muzdelife, pravdajući se: 'Mi smo Humsi i i ne trebamo izlaziti iz područja Harema Mekke.' Tako su oni izostavljali stajanje na Arefatu. Ja sam, međutim", kazao je Nafi', "vidio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje stoji na svojoj devi na Arefatu sa ostalim svijetom još u pagansko doba. Pred mrak bi on krenuo na Muzdelifu, tamo osvanuo, obavio stajanje i odatle se s ostalim svijetom vratio na Minu."
Ishak je zabilježio da je Džubejr b. Mut'im rekao: "U pagansko doba izgubio sam magarca i našao ga na Arefatu. Tu sam vidio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje stoji sa ostalim svijetom i, kada sam kasnije primio islam, saznao sam da ga je na to uputio Allah, dželle šanuhu."
Iz hadisa se još zaključuje:
– stajanje na Arefatu je čin utvrđen Kur'anom i hadisom i spada u osnovne obrede hadža.
Taberi sa senedom navodi da je jedan Kurejšija rekao: "Vidio sam Vjerovjesnika kako stoji na Arefatu na onom istom mjestu gdje je stajao u predislamsko doba."
Ibni-Hibban u svom "Sahihu" sa senedom navodi da je Džubejr b. Mut'im rekao kako je Vjerovjesnik rekao: "Cijeli Arefat je mjesto za stajanje osim doline Muhassir. Svi putevi Mine su mjesto za klanje kurbana i u svakom danu hodočasničkog Bajrama može se kurban zaklati.
Na Arefat se ide sa Mine, devetog dana zul-hidžeta po obavljenom sabah-namazu. Na podne, imam obavi

O NAČINU HODANJA HADŽIJE KADA SE BUDE VRAĆAO S AREFATA

بَاب السَّيْرِ إِذَا دَفَعَ مِنْ عَرَفَةَ

1666. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Hišama b. Urve, a on od svoga oca koji je kazao:
"Usame je upitan, gdje sam i ja sjedio: 'Kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, išao na Hadžetul-Vedau, kada se vraćao (sa Arefata)?' 'Išao je', odgovorio je on, 'običnim hodom, a kada je osjetio slobodan prolaz, žurio je.'"

١٦٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ سُئِلَ أُسَامَةُ وَأَنَا جَالِسٌ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَسِيرُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ حِينَ دَفَعَ قَالَ كَانَ يَسِيرُ الْعَنَقَ فَإِذَا وَجَدَ فَجْوَةً نَصَّ قَالَ هِشَامٌ وَالنَّصُّ فَوْقَ الْعَنَقِ قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ فَجْوَةٌ مُتَّسَعٌ وَالْجَمِيعُ فَجَوَاتٌ وَفِجَاءٌ وَكَذَلِكَ رَكْوَةٌ وَرِكَاءٌ مَنَاصٌ لَيْسَ حِينَ فِرَارٍ .

O SILAŽENJU S DEVE IZMEĐU AREFATA I MUZDELIFE

بَاب النُّزُولِ بَيْنَ عَرَفَةَ وَجَمْعٍ

1667. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Hammad b. Jezid od Jahjaa b. Seida, on od Musaa b. Ukbe, ovaj od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a on opet od Usame b. Zejda, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada se vraćao sa Arefata, krenuo u jednu dolinu, obavio svoju potrebu i potom uzeo abdest. Ja sam ga upitao:
"Allahov Poslaniče, hoćeš li klanjati namaz?"
"Namaz je tek pred tobom (večeras na Muzdelifi)" – odgovorio je on.

١٦٦٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَيْثُ أَفَاضَ مِنْ عَرَفَةَ مَالَ إِلَى الشِّعْبِ فَقَضَى حَاجَتَهُ فَتَوَضَّأَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ أَتُصَلِّي فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ .

dvije hutbe kao kod džume. Tu se zajednički, u jedan mah, klanja podne i ikindija i otpočne pobožno stajanje. Po zalasku sunca hadžije se vraćaju na Muzdelifu, gdje zajednički, odjednom, klanjaju akšam i jaciju u jacijskom vremenu."

1668. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, rekavši da mu je prenio Džuverija:
"Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, spojio je na Muzdelifi klanjanje akšama i jacije. Kako bi on prolazio pokraj doline, koju je uzeo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (za obavljanje svoje potrebe), unišao bi u nju, očistio se, uzeo abdeset i ne bi klanjao ništa sve dok ne bi klanjao na Muzdelifi."

١٦٦٨. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِجَمْعٍ غَيْرَ أَنَّهُ يَمُرُّ بِالشِّعْبِ الَّذِي أَخَذَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَيَدْخُلُ فَيَتَغَوَّطُ وَيَتَوَضَّأُ وَلَا يُصَلِّي حَتَّى يُصَلِّيَ بِجَمْعٍ .

1669. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Isma'il b. Dža'fer, prenoseći od Muhammeda b. Ebi-Harmele, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a ovaj od Usame b. Zejda, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Jahao sam na istoj devi sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, sa Arefata. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao do lijeve strane doline, koja leži ispred Muzdelife, zaustavio je devu i obavio malu nuždu. Potom je došao, ja sam mu polijevao vodu i on je brzo uzeo abdest.
'Allahov Poslaniče', rekao sam, 'je li to za namaz?'
'Namaz je tek pred tobom' – rekao je on.
Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzjahao devu, došao na Muzdelifu i klanjao (odmah jedno za drugim akšam i jaciju). Ujutro, poslije dana zbora na Muzdelifi, iza Allahovog Poslanika uzjahao je Fadl (i krenuo na Minu)."

١٦٦٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَرْمَلَةَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ رَدِفْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ مِنْ عَرَفَاتٍ فَلَمَّا بَلَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الشِّعْبَ الْأَيْسَرَ الَّذِي دُونَ الْمُزْدَلِفَةِ أَنَاخَ فَبَالَ ثُمَّ جَاءَ فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ الْوَضُوءَ فَتَوَضَّأَ وُضُوءًا خَفِيفًا فَقُلْتُ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ رَسُولُ اللهِ ﷺ حَتَّى أَتَى الْمُزْدَلِفَةَ فَصَلَّى ثُمَّ رَدِفَ الْفَضْلُ رَسُولَ اللهِ ﷺ غَدَاةَ جَمْعٍ .

1670. Kurejb je kazao: "Saopćio mi je Abdullah (b. Abbas), radijallahu anhuma, prenoseći od Fadla da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije prestajao sa izgovaranjem telbijje, sve dok nije stigao na Džemretul-Akabe (bacio prvi kamenčić)."

١٦٧٠. قَالَ كُرَيْبٌ فَأَخْبَرَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ الْفَضْلِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى بَلَغَ الْجَمْرَةَ .

O VJEROVJESNIKOVOM, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NAREĐENJU O POTREBI DOSTOJANSTVENE TIŠINE PRI VRAĆANJU SA AREFATA I NJEGOVOM POKAZIVANJU BIČEM PREMA NJIMA

بَاب أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ بِالسَّكِينَةِ عِنْدَ الْإِفَاضَةِ وَإِشَارَتِهِ إِلَيْهِمْ بِالسَّوْطِ

1671. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebi-Merjem, rekavši da mu je prenio Ibrahim b. Suvejd, njemu Amr b. Amr, oslobođeni rob Muttaliba, rekavši da ga je obavijestio Seid b. Džubejr, oslobođeni rob Valibe Kufi, kome je prenio Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, da se on sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao na dan Arefata, pa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo iza sebe žestoko suzbijanje (gužvu) i udaranje deva, te je prema njima pokazao bičem i rekao: "Ljudi, držite se tišine, jer u žurbi nema dobročinstva!"

١٦٧١. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُوَيْدٍ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو مَوْلَى الْمُطَّلِبِ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ ابْنُ جُبَيْرٍ مَوْلَى وَالِبَةَ الْكُوفِيُّ حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ دَفَعَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ عَرَفَةَ فَسَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ وَرَاءَهُ زَجْرًا شَدِيدًا وَضَرْبًا وَصَوْتًا لِلْإِبِلِ فَأَشَارَ بِسَوْطِهِ إِلَيْهِمْ وَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ لَيْسَ بِالْإِيضَاعِ أَوْضَعُوا أَسْرَعُوا (خِلَالَكُمْ) مِنَ التَّخَلُّلِ بَيْنَكُمْ (وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا) بَيْنَهُمَا .

O SPAJANJU KLANJANJA DVAJU NAMAZA NA MUZDELIFI

بَاب الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ بِالْمُزْدَلِفَةِ

1672. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je prenio Malik od Musa b. Ukbe, on od Kurejba, ovaj od Usame b. Zejda, radijallahu anhuma, da je čuo Usamu gdje kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao se sa Arefata, pa je sišao u dolinu, obavio malu nuždu i uzeo abdest, ali nije detaljno prao svaki organ.
Ja sam ga upitao: 'Za namaz?'
'Namaz je tek pred tobom' – odgovorio je on.
Potom je došao na Muzdelifu, uzeo abdest i detaljno oprao sve potrebne organe. Iza toga je proučen ikamet za namaz i on je klanjao akšam. Onda je svaki čovjek – hadžija povalio svoju devu pred svojim šatorom, proučio ikamet za namaz i klanjao (uzastopno akšam i jaciju), a između njih nije klanjao (nafilu)."

١٦٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ دَفَعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ فَنَزَلَ الشِّعْبَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسْبِغِ الْوُضُوءَ فَقُلْتُ لَهُ الصَّلَاةُ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَجَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ فَتَوَضَّأَ فَأَسْبَغَ ثُمَّ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا .

بَاب مَنْ جَمَعَ بَيْنَهُمَا وَلَمْ يَتَطَوَّعْ

SPAJANJE KLANJANJA AKŠAMA I JACIJE, NE KLANJAJUĆI IZMEĐU NJIH NIKAKVE NAFILE

١٦٧٣. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِئْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ جَمَعَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِجَمْعٍ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بِإِقَامَةٍ وَلَمْ يُسَبِّحْ بَيْنَهُمَا وَلَا عَلَى إِثْرِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا .

1673. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ebi-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Salima b. Abdullaha, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spojio je klanjanje akšama i jacije na Muzdelifi sa (proučenim) ikametom za svaki od ta dva namaza, a između njih, a ni poslije njih, nije klanjao nikave nafile."

١٦٧٤. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ يَزِيدَ الْخَطْمِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ جَمَعَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ بِالْمُزْدَلِفَةِ .

1674. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, rekavši da mu je prenio Sulejman b. Bilal od Jahjaa b., koga je obavijestio Adijj b. Sabit, prenoseći od Abdullaha b. Jezida Hatmija, koji kaže da mu je pričao Ebu-Ejjub, ensarija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Hadžetul-Vedau spojio na Arefatu klanjanje akšama i jacije.[1]

1 Iz hadisa se zaključuje:
– na Muzdelifi, akšam i jacija klanjaju se u jedan mah u jacijsko doba. Ovakvom klanjanju učenjaci navode raznolika opravdanja.
Jedni smatraju da je to tako propisano kao vjerski obred i da sve hadžije treba tako i da postupaju, kako mještani, tako i stranci; drugi smatraju da se ti obredi tako obavljaju zbog izmorenosti u putovanju. Prema tome, takvim se postupkom služe sve hadžije osim mještana sa Muzdelife; treći smatraju da je to tako propisano zbog iscrpljenosti hadžija u dugom putovanju. Prema tome, takvom povlasticom ne treba da se koriste: Mekkelije, stanovnici – hadžije sa Mine, Arefata i Muzdelife. Ovu povlasticu mogu koristiti hadžije putnici, koji imaju pravo na skraćeno klanjanje obaveznih namaza.
Sufjan Sevri kaže: "Hadžija ne može klanjati akšam i jaciju nigdje, nego samo na Muzdelifi. Ko bi klanjao akšam na Arefatu ili na putu za Muzdelifu, dužan ga je do zore ponovo klanjati." Ovo je stav i Ebu-Hanife.
O učenju ezana i ikameta pri uzastopnom klanjanju akašama i jacije ima šest raznolikih stavova:
I. da se prije klanjanja svakog farza prouči ikamet, a ezan da se nikako ne uči. Ovo je mišljenje Kasima, Muhammeda, Salima, Ishaka i Šafije.
Nevevi u komentaru na "Muslim" kaže da je stav hanefija, da se uči jedan ezan prije klanjanja i po jedan ikamet ispred klanjanja svakog farza;
II. da se prouči samo jedan ikamet ispred prvog farza. Ovaj stav prenesen je od Sufijan Sevrija, Hattabija, Ibni-Abdil-Berra i još nekih;
III. da se ezan prouči samo prije klanjanja prvog farza, a ikamet ispred klanjanja svakog farza. Ovo su mišljenje dali Ahmed b. Hanbel, Ebu-Sevr, Tahavi i najveći broj hanefijskih učenjaka;
IV. da se prouči samo jedan ezan i jedan ikamet prije klanjanja prvog farza. Ovo je stav ponekih hanefijskih učenjaka, dok imam Zufer smatra da se uči jedan ezan prije klanjanja prvog farza, a ikamet ispred klanjanja svakog farza;
V. ezan se uči ispred klanjanja svakog farza, a isto tako i ikamet. Ovako su činili Omer b. Hattab, Abdullah b. Mes'ud i Malik;
VI. ne treba učiti ni ezan ni ikamet. Ovo mišljenje, zabilježio je Taberi, preneseno je od ponekog ashaba.

UČENJE EZANA I IKAMETA ZA SVAKI OD DVA SPOJENA NAMAZA (NA MUZDELIFI)

بَاب مَنْ أَذَّنَ وَأَقَامَ لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا

1675. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid, da mu je prenio Zuhejr, kome je Ebu-Ishak rekao:
"Čuo sam Abdur-Rahmana b. Jezida kako kaže: 'Abdullah, radijallahu anhu, obavljao je hadž, pa smo došli na Muzdelifu kad se uči ezan za jaciju ili približno u to doba i on je naredio jednom čovjeku, pa je proučio ezan i ikamet, te je on klanjao akšam, a iza njega odmah još dva rekata.
Potom je zatražio svoju večeru i večerao, a zatim, čini mi se, naredio nekom čovjeku, pa je on proučio ezan i ikamet.'
Amr je rekao: 'Ne znam da je ova sumnja potekla i od koga osim od Zuhejra.'
Zatim je Abdullah klanjao dva rekata jacije, a čim se pojavila zora, rekao je: 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ovoga časa nije klanjao ništa osim ovog (sabah) namaza na ovom mjestu ovog dana.'
Abdullah je još rekao: 'Ova dva namaza pomjerena su iz svoga vremena: akšamski namaz jeste, kada svijet dođe na Muzdelifu, a sabahski je, kada se istom pojavi zora. Vidio sam', rekao je on, 'Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih tada obavlja.'"[1]

١٦٧٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَالرَّحْمَنِ ابْنَ يَزِيدَ يَقُولُ حَجَّ عَبْدُاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَأَتَيْنَا الْمُزْدَلِفَةَ حِينَ الْأَذَانِ بِالْعَتَمَةِ أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ فَأَمَرَ رَجُلًا فَأَذَّنَ وَأَقَامَ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ وَصَلَّى بَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ دَعَا بِعَشَائِهِ فَتَعَشَّى ثُمَّ أَمَرَ أُرَى فَأَذَّنَ وَأَقَامَ قَالَ عَمْرٌو لَا أَعْلَمُ الشَّكَّ إِلَّا مِنْ زُهَيْرٍ ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ رَكْعَتَيْنِ فَلَمَّا طَلَعَ الْفَجْرُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ إِلَّا هَذِهِ الصَّلَاةَ فِي هَذَا الْمَكَانِ مِنْ هَذَا الْيَوْمِ قَالَ عَبْدُاللهِ هُمَا صَلَاتَانِ تُحَوَّلَانِ عَنْ وَقْتِهِمَا صَلَاةُ الْمَغْرِبِ بَعْدَ مَا يَأْتِي النَّاسُ الْمُزْدَلِفَةَ وَالْفَجْرُ حِينَ يَبْزُغُ الْفَجْرُ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُهُ .

1 Iz hadisa se zaključuje:
– propis je da se uči jedan ezan prije početka klanjanja prvog farza i po jedan ikamet prije svakog farza:
– između farzova spomenutih namaza ne klanjaju se nafila-namazi.

O ONOM KOJI JE NOĆU PRIJE SEBE POSLAO SVOJE SLABAŠNE UKUĆANE DA STOJE NA MUZDELIFI I ČINE DOVU, ON IH SLAŠE KAD BI MJESEC ZAŠAO

بَاب مَنْ قَدَّمَ ضَعَفَةَ أَهْلِهِ بِلَيْلٍ فَيَقِفُونَ بِالْمُزْدَلِفَةِ وَيَدْعُونَ وَيُقَدِّمُ إِذَا غَابَ الْقَمَرُ

1676. PRIČAO NAM JE Ibni-Bukejr, da mu je prenio Lejs od Junusa, on od Ibni-Šihaba, da je Salim kazao:
"Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, slao je prije sebe svoje slabašne ukućane i oni bi stajali na Muzdelifi kod Meš'aril-Harama i slavili Uzvišenog Allaha, onako kako su najbolje znali, a potom se vraćali (na Minu), prije nego što imam obavi stajanje na Muzdelifi i prije nego se on lično vrati (na Minu).
Neko od njih stigne na Minu na sabah-namaz, a neko dođe poslije toga vremena i kada bi došli, bacali bi kamenčiće na Džemretul-Akabi."
Ibni-Omer, radijallahu anhuma, govoraše:
"Ovima je to dozvoljavao i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."

١٦٧٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ سَالِمٌ وَكَانَ عَبْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُقَدِّمُ ضَعَفَةَ أَهْلِهِ فَيَقِفُونَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ بِالْمُزْدَلِفَةِ بِلَيْلٍ فَيَذْكُرُونَ اللهَ مَا بَدَا لَهُمْ ثُمَّ يَرْجِعُونَ قَبْلَ أَنْ يَقِفَ الْإِمَامُ وَقَبْلَ أَنْ يَدْفَعَ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقْدَمُ مِنًى لِصَلَاةِ الْفَجْرِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقْدَمُ بَعْدَ ذَلِكَ فَإِذَا قَدِمُوا رَمَوُا الْجَمْرَةَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ أَرْخَصَ فِي أُولَئِكَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.

1677. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu prenio Hammad b. Zejd od Ejjuba, on od Ikrime, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:
"Poslao me Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u toku noći sa Muzdelife (na Minu)."

١٦٧٧. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ جَمْعٍ بِلَيْلٍ.

1678. PRIČAO NAM JE Ali, njemu Sufjan, kome je saopćio Ubejdullah b. Ebi-Jezid od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji kaže:
"Ja sam od onih, koje je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, muzdelifanske noći poslao (na Minu), prije sebe sa slabašnim svojim ukućanima."

١٦٧٨. حَدَّثَنَا عَلِيٌّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ أَنَا مِمَّنْ قَدَّمَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْلَةَ الْمُزْدَلِفَةِ فِي ضَعَفَةِ أَهْلِهِ.

١٦٧٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ مَوْلَى أَسْمَاءَ عَنْ أَسْمَاءَ أَنَّهَا نَزَلَتْ لَيْلَةَ جَمْعٍ عِنْدَ الْمُزْدَلِفَةِ فَقَامَتْ تُصَلِّي فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ يَا بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ قُلْتُ لَا فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ يَا بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَتْ فَارْتَحِلُوا فَارْتَحَلْنَا وَمَضَيْنَا حَتَّى رَمَتِ الْجَمْرَةَ ثُمَّ رَجَعَتْ فَصَلَّتِ الصُّبْحَ فِي مَنْزِلِهَا فَقُلْتُ لَهَا يَا هَنْتَاهُ مَا أُرَانَا إِلَّا قَدْ غَلَّسْنَا قَالَتْ يَا بُنَيَّ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَذِنَ لِلظُّعُنِ .

1679. PRIČAO NAM JE Musedded, prenoseći od Jahjaa, on od Ibni-Džubejra, koji je rekao kako mu je to prenio Abdullah, oslobođeni rob Esme, od Esme, da se ona, muzdelifanske noći, spustila (odsjela) kod Muzdelife, zatim ustala da klanja i klanjala jedan sat, a zatim upitala:
"Sinko moj! Je li zašao mjesec?"
"Ne" – rekao sam.
Ona je, potom, klanjala još jedan sat, a zatim ponovo upitala:
"Je li mjesec zašao?"
"Da" – odgovorio sam.
"Pa putujmo" – rekla je ona.
Tako smo putovali i prolazili (teren) dok nije bacila kamenčiće. Zatim se vratila i klanjala sabah u svom šatoru na što sam joj rekao:
"Domaćice! Čini nam se da smo još u sumraku?"
"Sinko moj! Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovo je dozvolio putnicima."

١٦٨٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ الْقَاسِمِ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتِ اسْتَأْذَنَتْ سَوْدَةُ النَّبِيَّ ﷺ لَيْلَةَ جَمْعٍ وَكَانَتْ ثَقِيلَةً ثَبْطَةً فَأَذِنَ لَهَا .

1680. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, rekavši da ga je obavijestio Sufjan, kome je prenio Abdur-Rahman b. Kasim od Kasima, on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Sevda je tražila dozvolu od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, muzdelifanske noći (da ranije ode). Ona je bila sporog hoda, pa joj je on dozvolio (raniji odlazak)."

١٦٨١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ نَزَلْنَا الْمُزْدَلِفَةَ فَاسْتَأْذَنَتِ النَّبِيَّ ﷺ سَوْدَةُ أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ وَكَانَتِ امْرَأَةً بَطِيئَةً فَأَذِنَ لَهَا فَدَفَعَتْ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ وَأَقَمْنَا حَتَّى أَصْبَحْنَا نَحْنُ ثُمَّ دَفَعْنَا بِدَفْعِهِ فَلَأَنْ أَكُونَ

1681. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Efleh b. Humejd, prenoseći od Kasima b. Mahmuda, on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Odsjeli smo na Muzdelifi i Sevda je kasnije zatražila dozvolu od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se vrati (na Minu) prije navale svijeta. Ona je bila sporog hoda, pa joj je on to dozvolio. Tako se ona vratila prije navale svijeta, a mi smo ostali (na Muzdelifi), sve dok nismo osvanuli. Potom smo se vratili zajedno s Vjerovjesnikom.

اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَمَا اسْتَأْذَنَتْ سَوْدَةُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مَفْرُوحٍ بِهِ .

Da sam i ja zatražila dozvolu od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što je to učinila Sevda, voljela bih više nego ma šta drugo, što bi me moglo obradovati."[1]

بَاب مَتَى يُصَلِّي الْفَجْرَ بِجَمْعٍ

KLANJANJE SABAH-NAMAZA NA MUZDELIFI

١٦٨٢. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصِ بْنِ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَارَةُ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى صَلَاةً بِغَيْرِ مِيقَاتِهَا إِلَّا صَلَاتَيْنِ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ وَصَلَّى الْفَجْرَ قَبْلَ مِيقَاتِهَا .

1682. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas i rekao da mu je prenio njegov otac od A'meša, kome je prenio Umare od Abdur-Rahmana, a on od Abdullaha, radijallahu anhu, koji je rekao: "Nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao ikakav namaz izvan njegovog određenog vremena, osim kada je sastavio dva namaza: akšam i jaciju, i klanjao sabah (na Muzdelifi) prije uobičajenog vremena (u sumrak)."

1 Sa Muzdelife ide se na Minu tek po obavljenom sabah-namazu. Međutim, slabije osobe, kao žene, starci i djeca, mogu krenuti u toku noći, uoči jedanaestog dana zul-hidžeta i sabah klanjati na Mini.
Noćenje na Mini je vadžib, a ne osnovni obred hadža. Ko ne bude noćio na Muzdelifi, dužan je zaklati kurban. Ovo je stav Ebu-Hanife i ostalih pravnika njegove škole, zatim Sevrija, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Sevra, a po jednoj verziji i Muhammeda b. Idrisa. Ovo mišljenje dijele još Ata, Zuhri, Katade i Mudžahid.
Šafija smatra da je noćenje na Muzdelifi samo sunnet. Ovog mišljenja je i Malik, dok ga Ibni-Hazm ubraja u glavne i osnovne obrede hadža.
Alkame, Neha'i i Ša'bi su rekli: "Ko ne noći na Muzdelifi, tome je hadž izmakao."
Šafija je kazao: "Noćenje je ostvareno, ako se hadžija nađe na Muzdelifi makar jedan sat u drugoj polovini noći."
Od Malika je preneseno mišljenje da je odsjedanje na Muzdelifi vadžib, a noćenje i stajanje sa imamom samo sunnet.
Zahirije smatraju da je pokvaren hadž osobe, koja ne stigne klanjati sabah za imamom na Muzdelifi, izuzimajući fizički slabe osobe kao žene, starce i djecu.
Učenjaci hanefijske škole smatraju da je hadžija dužan zaklati kurban, ako bez opravdanog razloga izostane sa stajanja poslije obavljenog sabah-namaza.
Iz navedenih hadisa još se zaključuje:
– tjelesno slabijim osobama, koje su krajem noći stigle na Minu, dozvoljeno je obaviti bacanje kamenčića u vremenu od tek sinule zore pa do izlaska sunca. Ovo je mišljenje Ataa, Tavusa b. Kejsana, Mudžahida, Ibrahima Neha'ija, Ša'bija, Seida b. Džubejra i Šafije.
Ijad je izjavio da je Šafija ovakvim osobama dozvolio bacanje kamenčića od nastupa druge polovine noći.
Po mišljenju Malika bacanje kamenčića dozvoljava se tek pojavom zore, dok Sevri i Neha'i kažu: "Nema bacanja kamenčića sve dok sunce ne izađe." Ovo je stav i hanefijskih učenjaka uz napomenu: "Ako hadžija obavi bacanje kamenčića i prije izlaska sunca, on je time učinio manji ispad, ali mu je taj obred punovažan."
Tirmizi u svom "Sunenu" navodi preko Ibni-Abbasa da je Vjerovjesnik sa Muzdelife poslao svoje ukućane, noću, nešto prije sebe i rekao: "Ne bacajte kamenčiće dok sunce ne izađe!"

1683. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Redža, da mu je prenio Israil od Ebi-Ishaka, on od Abdur-Rahmana b. Jezida koji je kazao:
"Izašli smo s Abdullahom (b. Mes'udom) do Mekke i došli na Muzdelifu. I tu je klanjao pojedinačno dva namaza, i to svaki namaz sa po jednim ezanom i po jednim ikametom, a večera je bila između njih. Sabah je klanjao kasnije, čim se zora pojavila. Neko govoraše: 'Zora je zarudjela', a neko: 'Zora se nije još pojavila.'
Potom je Abdullah rekao: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: Ova dva namaza pomjerena su iz svoga određenog vremena samo na ovom mjestu, tj. akšam i jacija, i svijet ne mora stići na Muzdelifu sve do mrkle noći (jacije), a sabah-namaz klanja se u ovom času.'
I stajao je na nogama sve dok se nije razdanilo, a onda je rekao: 'Kada bi se zapovjednik pravovjernih sada povratio (na Minu), postupio bi po sunnetu.'
'Ne znam', rekao je Abdur-Rahman, 'da li je izjava Abdullahova bila brža ili Osmanovo vraćanje (sa Muzdelife).'
Abdullah b. Mes'ud nije prestajao izgovarati telbijju sve dok nije bacio (prvi) kamenčiće na Džemretul-Akabi."

١٦٨٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ إِلَى مَكَّةَ ثُمَّ قَدِمْنَا جَمْعًا فَصَلَّى الصَّلَاتَيْنِ كُلَّ صَلَاةٍ وَحْدَهَا بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ وَالْعَشَاءُ بَيْنَهُمَا ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ قَائِلٌ يَقُولُ طَلَعَ الْفَجْرُ وَقَائِلٌ يَقُولُ لَمْ يَطْلُعِ الْفَجْرُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ حُوِّلَتَا عَنْ وَقْتِهِمَا فِي هَذَا الْمَكَانِ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ فَلَا يَقْدَمُ النَّاسُ جَمْعًا حَتَّى يُعْتِمُوا وَصَلَاةَ الْفَجْرِ هَذِهِ السَّاعَةَ ثُمَّ وَقَفَ حَتَّى أَسْفَرَ ثُمَّ قَالَ لَوْ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَفَاضَ الْآنَ أَصَابَ السُّنَّةَ فَمَا أَدْرِي أَقَوْلُهُ كَانَ أَسْرَعَ أَمْ دَفْعُ عُثْمَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَلَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ .

KADA SE HADŽIJA VRAĆA SA MUZDELIFE

بَاب مَتَى يُدْفَعُ مِنْ جَمْعٍ

1684. PRIČAO NAM JE Hadžadž b. Minhal, rekavši da mu je prenio Šu'be b. Hadžadž od Ebu-Ishaka koji je rekao:
"Čuo sam Amra b. Mejmuna kako govori:
'Bio sam prisutan kada je Omer na Muzdelifi klanjao sabah, zatim obavio stajanje i rekao: 'Mušrici se nisu vraćali (sa Muzdelife) sve dok se ne bi pojavilo sunce i govorahu: Pojavi se, (osvijetljen) Sebiru!'
Vjerovjesnik im je proturječio i vratio se prije nego je sunce izašlo.'"

١٦٨٤. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ سَمِعْتُ عَمْرَو بْنَ مَيْمُونٍ يَقُولُ شَهِدْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ صَلَّى بِجَمْعٍ الصُّبْحَ ثُمَّ وَقَفَ فَقَالَ إِنَّ الْمُشْرِكِينَ كَانُوا لَا يُفِيضُونَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَيَقُولُونَ أَشْرِقْ ثَبِيرُ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَالَفَهُمْ ثُمَّ أَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ .

O IZGOVARANJU TELBIJJE I TEKBIRA UJUTRO, DESETOG DANA ZUL-HIDŽETA, KADA HADŽIJA BACA KAMENČIĆE NA DŽEMRETUL-AKABI I O JAHANJU ZA VRIJEME PUTOVANJA NA JEDNOJ DEVI (IZA NJENOG JAHAČA)

بَاب التَّلْبِيَةِ وَالتَّكْبِيرِ غَدَاةَ النَّحْرِ حِينَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ وَالِارْتِدَافِ فِي السَّيْرِ

1685. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim Dahhak b. Mahled, rekavši da mu je to prenio Ibni-Džurejdž od Ataa, on od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, posadio iza sebe na devu, Fadla, a on je rekao da Vjerovjesnik nije prestajao izgovarati telbijju sve dok nije bacio (prvi) kamenčiće na Džemretul-Akabi.

١٦٨٥. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَرْدَفَ الْفَضْلَ فَأَخْبَرَ الْفَضْلُ أَنَّهُ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى الْجَمْرَةَ.

1686,1687. PRIČAO NAM JE Zuhejr b. Harb, njemu prenio Vehb b. Džerir od svoga oca, on od Junusa Ejlija, ovaj od Zuhrije, a on od Ubejdullaha b. Abdullaha, ovaj, opet, od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Usame b. Zejd, radijallahu anhuma, jahao iza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na istoj devi od Arefata do Muzdelife, a od Muzdelife do Mine posadio je iza sebe Fadla i obojica njih, kaže Ibni-Abbas su izjavili: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije prestajao izgovarati telbijju sve dok nije bacio (prvi) kamenčić na Džemretul-Akabi."[1]

١٦٨٦-١٦٨٧. حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ الْأَيْلِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِاللهِ بْنِ عَبْدِاللهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ رِدْفَ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ ثُمَّ أَرْدَفَ الْفَضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مِنًى قَالَ فَكِلَاهُمَا قَالَا لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ.

1 Raznolika su mišljenja učenjaka o momentu prestanka izgovaranja telbijje. Najveći broj ih smatra da se izgovaranje telbijje ne prekida, sve dok se ne obavi bacanje (prvog) kamenčića na Džemretul-Akabi. Ovo je mišljenje preneseno od Ibni-Mes'uda, Ibni-Abbasa, a usvojili su ga još Ata, Tavus, Neha'i, Sevri, Ebu-Hanife, Ahmed i Ishak.
Preneseno je da je Alija na svojim hodočašćima izgovarao stalno telbijju, a prestao bi je izgovarati na Arefatu, devetog dana zul-hidžeta, kada bi sunce zašlo. Malik je rekao da je ta praksa prihvaćena od učenih ljudi njihovog grada.
Ibni-Šihab kaže: "Tako su radili Ebu-Bekr, Omer, Osman i Aiša." Isti stav prenio je Ibnu-Munzir od Sa'da.
Ibni-Zubejr govoraše: "Najvrednija dova na dan Arefata jeste tekbir."
Podijeljena su mišljenja o trenutku prestajanja učenja telbijje na Džemretul-Akabi. Imam Sevri, Ebu-Hanife, Šafija i Ebu-Sevr kažu: "Izgovaranje telbijje prestaje sa prvim bačenim kamenčićem na Džemretul-Akabi." Ahmed, Ishak i još poneki smatraju da izgovaranje telbijje prestaje tek kada se završi bacanje svih kamenčića na Džemretul-Akabi. Ovi se, pored navedenih hadisa, drže još izjave ashaba, da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije prekidao izgovaranje telbijje, sve dok nije obavio bacanje kamenčića na Akabi.

باب (فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)

“KO SE BUDE MOGAO KORISTITI UMROM DO HADŽA, ON ĆE ZAKLATI KURBAN KAKAV MOŽE, KO GA NE MOŽE NAĆI, POSTIT ĆE TRI DANA U TOKU HADŽA I SEDAM KADA SE VRATI, A TO JE SVEGA DESET DANA. TO JE ZA ONOGA ČIJA SE PORODICA NALAZI U MESDŽIDUL-HARAMU”

١٦٨٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا النَّضْرُ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو جَمْرَةَ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ الْمُتْعَةِ فَأَمَرَنِي بِهَا وَسَأَلْتُهُ عَنِ الْهَدْيِ فَقَالَ فِيهَا جَزُورٌ أَوْ بَقَرَةٌ أَوْ شَاةٌ أَوْ شِرْكٌ فِي دَمٍ قَالَ وَكَأَنَّ نَاسًا كَرِهُوهَا فَنِمْتُ فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ إِنْسَانًا يُنَادِي حَجٌّ مَبْرُورٌ وَمُتْعَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ فَأَتَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَحَدَّثْتُهُ فَقَالَ اللهُ أَكْبَرُ سُنَّةُ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ قَالَ وَقَالَ آدَمُ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ وَغُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ عُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ وَحَجٌّ مَبْرُورٌ .

1688. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, da mu je saopćio Nadr, da je Ebu-Džemre izjavio:
“Pitao sam Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, za Mut‘u, pa mi ju je on naredio, a pitao sam ga i za kurban, pa mi je za njega rekao: ‘Kurban je u Mut‘i deva, krava (goveče), ili ovca, ili sudioništvo u jednoj krupnoj žrtvi.’
Ebu-Džemre je rekao: ‘Svijet, kao da je Mut‘u, prezirao. Kasnije sam zaspao i u snu vidio kako jedan čovjek viče: ‘Ovo je hadž obavljen bez greške i kod Allaha primljen i Mut‘a uvažena.’ Otišao sam Ibnu-Abbasu, radijallahu anhuma, i to mu ispričao. On reče: Bog je najveći! To je praksa Ebul-Kasima, sallallahu alejhi ve sellem’”
Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: “Adem (b. Ebi-Ijas), Vehb b. Džerir i Gunder, prenoseći od Šu‘be,

Oni se još oslanjaju na izjavu Fadla b. Abbasa, koju Ibni-Huzejme donosi u svojoj zbirci hadisa u slijedećoj verziji: “Vratio sam se s Božijim Poslanikom sa Arefata i on nije prestajao s izgovaranjem telbijje, sve dok nije izbacio kamenčiće na Džemretul-Akabi. Sa svakim bačenim kamenčićem izgovorio je tekbir, a izgovaranje telbijje prestao je sa zadnjim kamenčićem.”
Bejheki poriče vjerodostojnost prijenosa zadnjeg dijela Fadlove izjave.
Zehebi je rekao: “S obzirom da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa svakim bačenim kamenčićem, uistinu, izgovarao tekbir, ukazuje da je on prestao izgovarati telbijju sa prvim bačenim kamenčićem.”
Navedeni postupak odnosi se na osobu, koja obavlja samo hadž, dok ona koja obavlja samo umru prestaje izgovarati telbijju čim uniđe u Harem Mekke (okolinu). Neki učenjaci kažu: “Mu‘temir neće prestati sa učenjem telbijje, sve dok ne ugleda kuće Mekke, a neki kažu, sve dok ne uniđe među mekkanske kuće.”
Ebu-Hanife je rekao: “Mu‘temir ne prestaje izgovarati telbijju, sve dok ne dotakne Hadžerul-Esved, a čime ga dotakne, on prestaje učiti telbijju.”
Lejs je izjavio: “Mu‘temir prestaje izgovarati telbijju kada dođe do same Ka‘be”, a Šafija je rekao: “Mu‘temir ne prestaje učiti telbijju, sve dok ne otpočne tavaf oko Ka‘be.”
Ebu-Hanife se drži slijedeće Ibni-Abbasove izjave: “Mu‘temir prestaje izgovarati telbijju, tek kada dotakne Hadžerul-Esved.”
Ibni-Mes‘ud je kazao: “Mu‘temir ne prekida izgovaranje telbijje dok ne obavi potpuno sve obrede umre.”

rekli su: 'Umra primljena i hadž obavljen bez prekršaja i kod Allaha uvažen, (Bogu su najdraži poslovi).'"[1]

O JAHANJU DEVA

To se temelji na riječima Uzvišenog Allaha: "Deve smo učinili znakovima Allahove moći."
"U njima imate raznoliko dobro, pa spomenite Božije ime nad njima (pri klanju), kada se one poredaju u redove, a kada im strane padnu (na zemlju i umru) jedite (meso) od njih i nahranite nenasrtljiva siromaha i beskućnika. Tako smo ih vama potčinili, da biste bili zahvalni. Allahu ne dospijeva njihovo meso, a ni njihova krv, nego će Mu od vas stići pobožnost (i bogobojaznost). Eto tako, potčinio ih je vama da biste vi veličali i slavili Allaha, za ono što vas je uputio na pravi put. Razveseli one, koji čine dobra djela!"

بَاب رُكُوبِ الْبُدْنِ

لِقَوْلِهِ (وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ لَنْ يَنَالَ اللهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ) قَالَ مُجَاهِدٌ سُمِّيَتِ الْبُدْنَ لِبُدْنِهَا وَالْقَانِعُ السَّائِلُ وَالْمُعْتَرُّ الَّذِي يَعْتَرُّ بِالْبُدْنِ مِنْ غَنِيٍّ أَوْ فَقِيرٍ وَشَعَائِرُ اسْتِعْظَامُ الْبُدْنِ وَاسْتِحْسَانُهَا وَالْعَتِيقُ عِتْقُهُ مِنَ الْجَبَابِرَةِ وَيُقَالُ وَجَبَتْ سَقَطَتْ إِلَى الْأَرْضِ وَمِنْهُ وَجَبَتِ الشَّمْسُ .

1689. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio nekog čovjeka kako goni devu, pa mu rekao:
"Uzjaši je!"
"Ovo je deva (za kurban)" – rekao je čovjek.
"Uzjaši je!" – rekao mu je Vjerovjesnik.
"Ovo je deva (za kurban)" – ponovio je čovjek.
U trećoj ili drugoj naredbi, on je rekao: "Teško tebi! Uzjaši je!"

١٦٨٩ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً فَقَالَ ارْكَبْهَا فَقَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ فَقَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا وَيْلَكَ فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الثَّانِيَةِ .

1 Izraz "el-atik" nalazi se u 32. i 33. ajetu "El-Hadž" sure koja u prijevodu glasi:
"Eto, tako, ko poštiva Božije propise (o hadžu), to je (znak) bogobojaznosti srdaca. Vi u njima (životinjama) imate koristi od određenog roka (klanja), zatim je njihovo mjesto (klanja) kod Svetog, Allahom čuvanog, hrama."

١٦٩٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ وَشُعْبَةُ قَالَا حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً فَقَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا ثَلَاثًا .

1690. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim da su mu prenijeli Hišam i Šu'be b. Hadžadž od Katade, a on od Enesa, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka kako goni devu za kurban, pa mu je rekao:
"Uzjaši je!"
"Ovo je, uistinu, deva (za kurban)" – rekao je čovjek.
"Uzjaši je!" – ponovio je Vjerovjesnik.
"Ovo je deva (za kurban)" – odgovorio je čovjek.
"Uzjaši je!" – rekao je Vjerovjesnik treći put.[1]

بَاب مَنْ سَاقَ الْبُدْنَ مَعَهُ

GONJENJE DEVA ZA KURBAN SA SOBOM

١٦٩١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ تَمَتَّعَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ وَأَهْدَى فَسَاقَ مَعَهُ الْهَدْيَ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَبَدَأَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فَأَهَلَّ بِالْعُمْرَةِ ثُمَّ أَهَلَّ بِالْحَجِّ فَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَكَانَ مِنَ النَّاسِ

1691. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, rekavši da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima b. Abdullaha, da je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koristio se u Hadžetul-Vedau umrom do samog hadža, pa je i kurban pribavio. On je taj kurban gonio sa sobom od Zul-Hulejfe. Tako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, započeo hodočašće i stupio u ihram za umru, a potom (u Mekki) učinio odluku za hadž. I svijet, koji je bio sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem,

1 Iz hadisa se zaključuje:
– dozvoljeno je jahati devu određenu za kurban. Ahmed b. Hanbel u svom "Muvettau" navodi da su halifa Aliju pitali o jahanju kurban-deve i da je on odgovorio: "Nema štete jahati je. Vjerovjesnik je prošao pokraj nekoliko pješaka i naredio im da uzjašu svoje kurban-deve."
S obzirom na općenitost značenja iznesenih hadisa, nastala su raznolika tumačenja učenjaka. Urve b. Zubejr, Ahmed, Ishak i Zahirije dozvoljavaju jahanje kurbana bez ikakvih uvjeta, dok drugi učenjaci, jahanje uvjetuju izvjesnim potrebama hadžija kao iznemoglost, slabost i slično. Ovakav je stav Ahmeda, Ishaka, Šafije, Hasana Basrije, Ataa, Ebu-Hanife i još mnogih učenih ashaba.
Ima učenjaka koji jahanje kurbana, bez stvarne potrebe, smatraju mekruhom. Ovo je mišljenje preneseno od Šafije i Malika.
Ibrahim Neha'i smatra da umoran hadžija, može na svom kurbanu jahati samo onoliko, koliko mu je potrebno da se na njemu odmori. Ibni-Abdul Berr ovo jahanje smatra dužnošću hadžije, kako bi što više proturječilo običajima predislamskog doba.
Predstavnici svih ortodoksnih škola, osim Malika, dozvoljavaju hadžiji, da na kurban natovari svoj prtljag;
– učeni ljudi treba da stalno upućuju neuke, i to obnavljajući jedno pitanje po nekoliko puta, sve dok se ono ne shvati kako treba.

مَنْ أَهْدَى فَسَاقَ الْهَدْيَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يُهْدِ فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ قَالَ لِلنَّاسِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ أَهْدَى فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لِشَيْءٍ حَرُمَ مِنْهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَجَّهُ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَهْدَى فَلْيَطُفْ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلْيُقَصِّرْ وَلْيَحْلِلْ ثُمَّ لِيُهِلَّ بِالْحَجِّ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ هَدْيًا فَلْيَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ فَطَافَ حِينَ قَدِمَ مَكَّةَ وَاسْتَلَمَ الرُّكْنَ أَوَّلَ شَيْءٍ ثُمَّ خَبَّ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَمَشَى أَرْبَعًا فَرَكَعَ حِينَ قَضَى طَوَافَهُ بِالْبَيْتِ عِنْدَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَانْصَرَفَ فَأَتَى الصَّفَا فَطَافَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ سَبْعَةَ أَطْوَافٍ ثُمَّ لَمْ يَحْلِلْ مِنْ شَيْءٍ حَرُمَ مِنْهُ حَتَّى قَضَى حَجَّهُ وَنَحَرَ هَدْيَهُ يَوْمَ النَّحْرِ وَأَفَاضَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ حَلَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ حَرُمَ مِنْهُ وَفَعَلَ مِثْلَ مَا فَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ أَهْدَى وَسَاقَ الْهَدْيَ مِنَ النَّاسِ .

koristio se umrom do samog hadža. Bilo ih je koji su pribavili sebi kurban i gonili ga sa sobom, a i onih koji ga nisu pribavili.

Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Mekku, rekao je svijetu: ‘Ko je od vas pribavio kurban, njemu nije dozvoljeno ništa činiti, što mu je već ranije bilo zabranjeno, sve dok ne obavi i svoj hadž, a ko nije pribavio sebi kurban, neka se obrije i oslobodi ihrama, a kasnije neka opet stupi u ihram za hadž. Ko ne nađe kurban, neka posti tri dana u toku hadža i sedam kada se vrati svojoj kući.’

Vjerovjesnik je obavio obilaženje oko Ka‘be čim je prispio u Mekku i prvi od obreda bio je, da je dotakao Hadžerul-Esved, a zatim, poskakujući, kasao u prva tri ophođenja, a u četiri posljednja, išao običnim hodom. Kada je završio svoj tavaf oko Ka‘be, klanjao je dva rekata kod Mekkami-Ibrahima, predao selam, okrenuo se i otišao na Safu, te učinio između Safe i Merve sedam ophodnji. Njemu nije bilo dozvoljeno činiti ništa od onoga što mu je bilo ranije zabranjeno, sve dok nije obavio sve svoje hadžske obrede; dok nije prvi dan Bajrama zaklao kurban i dok se nije vratio i obavio posljednje ophođenje oko Ka‘be, poslije čega mu je bilo dozvoljeno činiti sve što mu je (u ihramu) bilo zabranjeno.

Ko je god sebi pribavio kurban, radio je onako kao što je radio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem Ovaj kurban gonio je, međutim, samo poneko od svijeta.”

1692. Od Urve je preneseno kako ga je Aiša, radijallahu anha, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestila o njegovom obavljanju umre do hadža i da je i svijet sa njim stupio u ihram za umru, namjeravajući iza nje obaviti hadž u istoj godini. Ovo se slaže s onim o čemu nije obavijestio Salim, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, a on od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

١٦٩٢. وَعَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَخْبَرَتْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي تَمَتُّعِهِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَهُ بِمِثْلِ الَّذِي أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

O KUPOVANJU KURBANA SEBI, NA PUTU (ZA MEKKU)

بَاب مَنِ اشْتَرَى الْهَدْيَ مِنَ الطَّرِيقِ

1693. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu prenio Hammad od Ejjuba, on od Nafija koji je rekao:
"Abdullah b. Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, kazao je svome ocu: 'Odustani (od hadža), jer ja nisam siguran za nered, koji bi te mogao omesti od posjete Ka'bi.'
'Tada ću uraditi', rekao je Abdullah, 'kao što je uradio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah je rekao: 'Vi u Allahovom Poslaniku imate, zaista, najbolji primjer.' Ja vas uzimam za svjedoke, da sam nijet učinio za umru.'
Potom je on", rekao je Abdullah, "stupio u ihram (od svoje kuće), i krenuo. Kada je bio u Bejdau, izgovorio je telbijju za hadž i umru rekavši: 'Hadž i umra nisu nešto posebno nego jedno (međusobno povezani).' Potom je kupio sebi kurban u Humejdu, došao (u Mekku), obavio je tavaf za oba obreda (hadž i umru) i nije se ihrama oslobodio, sve dok nije obavio obje ove dužnosti skupa (umru i hadž)."

١٦٩٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ قَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ لِأَبِيهِ أَقِمْ فَإِنِّي لَا آمَنُهَا أَنْ سَتُصَدُّ عَنِ الْبَيْتِ قَالَ إِذًا أَفْعَلُ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَدْ قَالَ اللهُ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) فَأَنَا أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ أَوْجَبْتُ عَلَى نَفْسِي الْعُمْرَةَ فَأَهَلَّ بِالْعُمْرَةِ مِنَ الدَّارِ قَالَ ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالْبَيْدَاءِ أَهَلَّ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ وَقَالَ مَا شَأْنُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ إِلَّا وَاحِدٌ ثُمَّ اشْتَرَى الْهَدْيَ مِنْ قُدَيْدٍ ثُمَّ قَدِمَ فَطَافَ لَهُمَا طَوَافًا وَاحِدًا فَلَمْ يَحِلَّ حَتَّى حَلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا .

بَاب مَنْ أَشْعَرَ وَقَلَّدَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ ثُمَّ أَحْرَمَ

وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا إِذَا أَهْدَى مِنَ الْمَدِينَةِ قَلَّدَهُ وَأَشْعَرَهُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ يَطْعُنُ فِي شِقِّ سَنَامِهِ الْأَيْمَنِ بِالشَّفْرَةِ وَوَجْهُهَا قِبَلَ الْقِبْلَةِ بَارِكَةً .

OBILJEŽAVANJE DEVE-KURBANA U ZUL-HULEJFI PROBADANJEM NJENE GRBE, MAZANJEM ISTE NJENOM KRVLJU I NATICANJE OGRLICE NA NJEN VRAT, A ZATIM OBLAČENJE IHRAMA

Nafi‘ kaže: “Kada je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, gonio kurban-devu iz Medine, natakao joj je ogrlicu u Zul-Hulejfi i pokapanom krvlju iz probodene grbe namazao je; onda je prosjekao, sječivom noža, desnu stranu njene grbe, a ona je u klečećem stavu bila okrenuta prema kibli.”[1]

1 Probadanje devine grbe i mazanje deve prokapanom krvlju, znak je raspoznavanja vlastitog kurbana među kurbanima ostalih hadžija.
O načinu izvođenja ovog čina ima više mišljenja.
Ebu-Jusuf i Muhammed rekli su: “Grba se zasijeca sa donje lijeve strane deve, toliko da samo malo prokapa krv.”
Ibnu-Hammad je prenio od Ahmeda da se krv pušta sa lijeve strane grbe, jer je tako radio i Abdullah b. Omer.
Ovo mišljenje usvaja i Malik. Ešbili, u svom komentaru na Muvetta, kaže: “Prosijecanje devine grbe dozvoljeno je kako sa desne strane i sa lijeve strane, jer je Ibni-Omer to činio nekada na desnoj, a nekada na lijevoj strani.”
Najveći broj učenjaka opredijelio se za desnu stranu, kao što su Šafija, Ishak i drugi. Ovi se drže izjave Ibni-Abbasa koju Muslim navodi u ovoj varijanti: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Zul-Hulejfi klanjao je podne, zatim zatražio devu, narezao joj grbu sa desne strane i prokapanu krv po njoj razmazao, a zatim joj na vrat objesio obuću.”
Istu izjavu donosi i Ebu-Davud u svom “Sunenu”, dodajući: “… i prokapanu krv razmazao je po njoj svojom rukom…”
Najveći broj učenjaka smatra da je ovo puštanje krvi sunnet. Ibni-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” sa senedom navodi da je Ibni-Abbas rekao: “Ako hoćeš, pusti krv iz devine grbe, a ako nećeš, ne puštaj!”
Svrha ovog obilježavanja je:
– upozorenje kradljivcima da životinju ne diraju i poštuju, jer je određena za kurban;
– upozorenje siromasima da mogu, na dan Bajrama, besplatno dobiti potrebno im meso.
Ova obilježavanja vrše se samo kod deva, dok Ša‘bi i Ebu-Sevr kažu, da se to čini kod svake krupne životinje.

1694,1695. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed, rekavši da ga je obavijestio Abdullah, da mu je prenio Ma'mer od Zuhrija, on od Urve b. Zubejra, ovaj od Misvera b. Mahreme i Mervana: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je iz Medine (godine Hudejbije) sa nešto manje od hiljadu svojih drugova i kada su bili u Zul-Hulejfi, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svojoj kurban-devi objesio je o vrat obuću i pomazao je krvlju iz prosječene joj grbe i stupio u ihram za umru."

١٦٩٤-١٦٩٥. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُاللهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ قَالَا خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ زَمَنَ الْحُدَيْبِيَةِ مِنَ الْمَدِينَةِ فِي بِضْعَ عَشْرَةَ مِائَةً مِنْ أَصْحَابِهِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِذِي الْحُلَيْفَةِ قَلَّدَ النَّبِيُّ ﷺ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَ وَأَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ .

1696. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Efleh, prenoseći od Kasima, on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Splela sam svojim rukama ogrlice devama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on ih je potom svakoj stavio i pomazao krvlju, iz njene, malo probodene grbe, i uputio prema Mekki, na ime kurbana i nije mu bilo zabranjeno činiti ništa što mu je do tada bilo dozvoljeno."[1]

١٦٩٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ قَلَائِدَ بُدْنِ النَّبِيِّ ﷺ بِيَدَيَّ ثُمَّ قَلَّدَهَا وَأَشْعَرَهَا وَأَهْدَاهَا فَمَا حَرُمَ عَلَيْهِ شَيْءٌ كَانَ أُحِلَّ لَهُ .

1 Iz navedenih hadisa zaključuje se:
– navedena obilježavanja kurbana čine se neposredno prije stupanja u ihram; prokapana njezina krv je djelo Šerijatom propisano.
Ibni-Bettal je rekao: "Ko odluči da stupi u ihram za hadž i umru i potjera sa sobom kurban, on će ga obilježiti tek na mikatu, a mustehab je da ne stupa u ihram, dok ne dođe na mikat, jer je tako učinio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u danima Hudejbijje i danima Hadžetul-Vedaa;
– obilježavanje kurbana je najbolje vršiti lično, dok žena može to povjeriti svom pratiocu ili nekom drugom licu.

O PLETENJU OGRLICA DEVAMA I GOVEDIMA (NAMIJENJENIM ZA KURBANE)

بَاب فَتْلِ الْقَلاَئِدِ لِلْبُدْنِ وَالْبَقَرِ

1697. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, kome je saopćio Nafi' od Ibni-Omera, on od Hafse, radijallahu anha, koja je rekla:
"Allahov Poslaniče, šta je ovom svijetu? Oni su se oslobodili ihrama, a ti nisi!"
"Ja sam", rekao je on, "ulijepio svoju kosu i svom kurbanu stavio ogrlicu, i neću se osloboditi ihrama sve dok se ne oslobodim (obreda) hadža."

١٦٩٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِاللهِ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا وَلَمْ تَحِلَّ أَنْتَ قَالَ إِنِّي لَبَّدْتُ رَأْسِي وَقَلَّدْتُ هَدْيِي فَلَا أَحِلُّ حَتَّى أَحِلَّ مِنَ الْحَجِّ .

1698. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je prenio Lejs, njemu Ibni-Šihab od Urve i od Amre b. Abdur-Rahmana, da je Aiša, radijallahu anha, rekla:
"Allahov Poslanik je uputio (jedan) kurban u Mekku iz Medine. Ja sam tom njegovom kurbanu oplela ogrlicu i on se, potom, (do mikata) nije klonio ničega čega se kloni muhrim."

١٦٩٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ وَعَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُهْدِي مِنَ الْمَدِينَةِ فَأَفْتِلُ قَلَائِدَ هَدْيِهِ ثُمَّ لَا يَجْتَنِبُ شَيْئًا مِمَّا يَجْتَنِبُهُ الْمُحْرِمُ .

O RAZREZIVANJU DEVINE GRBE I RAZMAZIVANJU POKAPANE KRVI PO NJOJ

بَاب إِشْعَارِ الْبُدْنِ

Urve je, prenoseći od Misvera, radijallahu anhu, rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio je u Zul-Hulejfi ogrlicu svojoj kurban-devi, razmazao po njoj pokapanu krv iz prorezane joj grbe i potom stupio u ihram za umru."

وَقَالَ عُرْوَةُ عَنِ الْمِسْوَرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَلَّدَ النَّبِيُّ ﷺ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَهُ وَأَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ .

١٦٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ ابْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ قَلَائِدَ هَدْيِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَشْعَرَهَا وَقَلَّدَهَا أَوْ قَلَّدْتُهَا ثُمَّ بَعَثَ بِهَا إِلَى الْبَيْتِ وَأَقَامَ بِالْمَدِينَةِ فَمَا حَرُمَ عَلَيْهِ شَيْءٌ كَانَ لَهُ حِلٌّ .

1699. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, da mu je prenio Efleh b. Humejd od Kasima, on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Oplela sam ogrlicu za kurban-devu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on joj je, razmazavši po njoj prokapanu krv iz prosječene joj grbe, stavio na vrat ogrlicu", ili je, kaže Kasim, rekla: "Stavila sam joj je. Potom ju je poslao Ka'bi, a on je ostao u Medini i nije mu bilo zabranjeno ništa činiti što mu je bilo dotada dozvoljeno."

بَاب مَنْ قَلَّدَ الْقَلَائِدَ بِيَدِهِ

STAVLJANJE OGRLICA NA VRAT (KURBANU UPUĆENOM ZA MEKKU) SVOJOM RUKOM

١٧٠٠. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ أَبِي بَكْرِ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّ زِيَادَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ كَتَبَ إِلَى عَائِشَةَ رَضِي اللهُ عَنْهَا إِنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا قَالَ مَنْ أَهْدَى هَدْيًا حَرُمَ عَلَيْهِ مَا يَحْرُمُ عَلَى الْحَاجِّ حَتَّى يُنْحَرَ هَدْيُهُ قَالَتْ عَمْرَةُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِي اللهُ عَنْهَا لَيْسَ كَمَا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَا فَتَلْتُ قَلَائِدَ هَدْيِ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِيَدَيَّ ثُمَّ قَلَّدَهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِيَدَيْهِ ثُمَّ بَعَثَ بِهَا مَعَ أَبِي فَلَمْ يَحْرُمْ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ شَيْءٌ أَحَلَّهُ اللهُ لَهُ حَتَّى نُحِرَ الْهَدْيُ .

1700. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, a rekavši da mu je prenio Malik od Abdullaha b. Ebi-Bekra b. Amra b. Hazima, on od Amre bint Abdur-Rahman da mu je ona saopćila da je Zijad b. Ebi-Sufjan pisao Aiši, radijallahu anha, da je Abdullah b. Abbas, radijallahu anhuma, rekao:
"Ko pošalje kurban Ka'bi, njemu je zabranjeno činiti sve ono što je zabranjeno svakom hadžiji, sve dok se njegova poslana žrtva (kurban) ne zakolje."
"Potom je", kazala je Amra, "Aiša, radijallahu anha, rekla: 'Nije to tako kao što je Ibni-Abbas, radijallahu anha, rekao. Ja sam svojim rukama oplela ogrlice kurban-devi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iste joj je stavio svojim rukama i poslao (u Mekku) po mom ocu, i dok još kurban nije bio zaklan, Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nije bilo ništa zabranjeno činiti od onoga što mu je Allah ranije dozvoljavao.'"[1]

1 Ko usljed neke spriječenosti ne obavi hadž i umru, pa pošalje po nekom svoj kurban, nije dužan, po mišljenju Aiše, živjeti po propisima, koje mora hadžija primjenjivati dok je u ihramu.
Mnogi muhadisi ističu da Ibni-Abbas nije bio usamljenog mišljenja. Ibni-Omer, kada je poslao svoj kurban u Mekku, sustezao se od svega onoga od čega se susteže svaki hadžija dok je u ihramu, osim što nije izgovarao telbijju. Ovo mišljenje zastupao je i Kajs b. Sa'd.
Ibni-Ebi-Šejbe sa senedom prenosi da su halife Omer i Alija rekli jednom čovjeku koji je poslao kurban-devu u Mekku da se kloni i čuva svega čega se kloni hadžija, koji je u mikatu stupio u ihram.

O STAVLJANJU OGRLICE BRAVČETU

بَاب تَقْلِيدِ الْغَنَمِ

1701. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, rekavši da je njemu prenio A'meš od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je jednom, na ime kurbana, u Mekku bravče."

١٧٠١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ أَهْدَى النَّبِيُّ ﷺ مَرَّةً غَنَمًا .

1702. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Abdur-Rahman, prenoseći od A'meša kome je prenio Ibrahim od Esveda, a on od Aiše, radijallahu anha:
"Oplela sam ogrlice kurbanu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on ih je nataknuo bravčetu na vrat i ostao slobodan boraviti kod svojih ukućana."

١٧٠٢. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا عَبْدُالْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أَفْتِلُ الْقَلَائِدَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَيُقَلِّدُ الْغَنَمَ وَيُقِيمُ فِي أَهْلِهِ حَلَالًا .

1703. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad, prenoseći od Mensura b. Mu'temira, a preko drugog seneda, pričao nam je Muhammed b. Kesir, njemu Sufjan, prenoseći od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on opet od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Oplela sam ogrlicu kurban-bravčetu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ga je on sa njim poslao (u Mekku), a potom boravio slobodno (u Medini)."

١٧٠٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ ح و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أَفْتِلُ قَلَائِدَ الْغَنَمِ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَيَبْعَثُ بِهَا ثُمَّ يَمْكُثُ حَلَالًا .

1704. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm da mu je prenio Zekerijja od Adema, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Oplela sam za kurban Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ogrlicu, prije nego je on stupio u ihram (prilikom Hadžetul-Vedaa)."

١٧٠٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ عَنْ عَامِرٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ لِهَدْيِ النَّبِيِّ ﷺ تَعْنِي الْقَلَائِدَ قَبْلَ أَنْ يُحْرِمَ .

O OGRLICAMA OD VUNE

1705. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, da mu je prenio Mu'az b. Mu'az od Ibni-Avna, on od Kasima, ovaj od (Aiše), majke pravovjernih, radijallahu anha:
"Oplela sam ogrlice kurbanu od vune, koju sam kod sebe imala."

بَاب الْقَلاَئِدِ مِنَ الْعِهْنِ

١٧٠٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ قَلاَئِدَهَا مِنْ عِهْنٍ كَانَ عِنْدِي .

O VJEŠANJU OBUĆE NA VRAT KURBANU UPUĆENOG U MEKKU

1706. PRIČAO NAM JE Muhammed da mu je saopćio Abdul-A'la b. Abdul-A'la, prenoseći od Ma'mera, on od Jahjaa b. Ebi-Kesira, on od Ikrime, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka kako goni devu-kurban i rekao mu:
"Uzjaši je!"
"Ovo je deva (za kurban)" – kazao je čovjek.
"Uzjaši je!" – ponovio je Vjerovjesnik.
"Kasnije sam ga već vidio", rekao je Ebu-Hurejre, "kao njenog jahača kako putuje uz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a obuća (je visila) na njenom vratu."
U drugom senedu, Ma'mera slijedi Muhammed b. Beššar.
PRIČAO NAM JE Usman b. Umer, rekavši da mu je gornji hadis prenio Ali b. Mubarek od Jahjaa, on od Ikrime, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

بَاب تَقْلِيدِ النَّعْلِ

١٧٠٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلاَّمٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُالأَعْلَى بْنُ عَبْدِالأَعْلَى عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ ﷺ رَأَى رَجُلاً يَسُوقُ بَدَنَةً قَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا قَالَ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ رَاكِبَهَا يُسَايِرُ النَّبِيَّ ﷺ وَالنَّعْلُ فِي عُنُقِهَا تَابَعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

O POKRIVAČIMA ZA DEVE

Ibni-Omer (Abdullah), radijallahu anhuma, prorezivao je (cijepao) pokrivače samo na mjestu iznad grbe (deve), a kada bi htio klati devu, skinuo bi joj pokrivače, bojeći se da kojeg od njih ne ošteti krv, i kasnije ih podijelio kao sadaku.

1707. PRIČAO NAM JE Kabise, njemu prenio Sufjan od Ibni-Ebi-Nedžiha, on od Mudžahida, ovaj do Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla, a on od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio mi je da pokrivače deva, koje su poklane, kao i njihove kože, podijelim kao sadaku."

KUPOVANJE KURBANA NA PUTU (ZA MEKKU) I STAVLJANJE KURBANU OGRLICE NA VRAT

1708. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, rekavši da mu je prenio Ebu-Damre, da je Musa b. Ukbe prenio od Nafija slijedeće:
"(Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhuma, htio je obaviti hadž godine hodočašća haridžija, u doba Ibni-Zubejra, radijallahu anhuma, pa mu je rečeno (od sina): 'Borba je među tamošnjim svijetom i bojim se da te ne odbiju (odvrate od Ka'be)!'
'Vi', citirao je Ibni-Omer, 'imate u Allahovom Poslaniku zaista najbolji uzor. Ja ću, dakle, učiniti onako kao što je učinio on. Uzimam vas za svjedoke da sam nijet učinio obaviti umru.' A kada je bio upravo na Bejdau, rekao je: 'Hadž i umra nisu ništa drugo nego jedno (po svojoj svrsi). Uzimam vas za svjedoke da sam odlučio spojiti hadž sa umrom, a kurban sam pribavio, stavio mu ogrlicu, a kupio sam ga (u Hudejdu).'
Pošto je došao (u Mekku), obavio je tavaf oko Ka'be te obišao Safu (i Mervu) i nije na to više

بَاب الْجِلَالِ لِلْبُدْنِ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لَا يَشُقُّ مِنَ الْجِلَالِ إِلَّا مَوْضِعَ السَّنَامِ وَإِذَا نَحَرَهَا نَزَعَ جِلَالَهَا مَخَافَةَ أَنْ يُفْسِدَهَا الدَّمُ ثُمَّ يَتَصَدَّقُ بِهَا .

١٧٠٧ . حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنِي رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِجِلَالِ الْبُدْنِ الَّتِي نَحَرْتُ وَبِجُلُودِهَا .

بَاب مَنِ اشْتَرَى هَدْيَهُ مِنَ الطَّرِيقِ وَقَلَّدَهَا

١٧٠٨ . حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ أَرَادَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا الْحَجَّ عَامَ حَجَّةِ الْحَرُورِيَّةِ فِي عَهْدِ ابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَقِيلَ لَهُ إِنَّ النَّاسَ كَائِنٌ بَيْنَهُمْ قِتَالٌ وَنَخَافُ أَنْ يَصُدُّوكَ فَقَالَ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) إِذًا أَصْنَعَ كَمَا صَنَعَ أُشْهِدُكُمْ أَنِّي أَوْجَبْتُ عُمْرَةً حَتَّى إِذَا كَانَ بِظَاهِرِ الْبَيْدَاءِ قَالَ مَا شَأْنُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ إِلَّا وَاحِدٌ أُشْهِدُكُمْ أَنِّي قَدْ جَمَعْتُ حَجَّةً مَعَ عُمْرَةٍ وَأَهْدَى هَدْيًا مُقَلَّدًا اشْتَرَاهُ حَتَّى قَدِمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ذَلِكَ

ništa (od obreda) dodao, a nije mu bilo slobodno učiniti ono čega je bio ranije (kao muhrim) lišen, sve do desetog dana zul-hidžeta, kada se obrijao i zaklao kurban. On je smatrao da je svoj obavezni tavaf (oko Ka'be, Safe i Merve) za umru i hadž obavio već prvim svojim tavafom."

وَلَمْ يَحْلِلْ مِنْ شَيْءٍ حَرُمَ مِنْهُ حَتَّى يَوْمِ النَّحْرِ فَحَلَقَ وَنَحَرَ وَرَأَى أَنْ قَدْ قَضَى طَوَافَهُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ بِطَوَافِهِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَالَ كَذَلِكَ صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ .

ČOVJEK MOŽE ZAKLATI GOVEČE, NA IME KURBANA, ZA SVOJE ŽENE, BEZ NJIHOVOG NAREĐENJA

بَاب ذَبْحِ الرَّجُلِ الْبَقَرَ عَنْ نِسَائِهِ مِنْ غَيْرِ أَمْرِهِنَّ

1709. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Jahjaa b. Seida, on od Amre bint Abdur-Rahman koja je rekla: "Čula sam Aišu, radijallahu anha, kako govori:
'Izašli smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada je ostalo pet dana od zul-kadeta, naumivši obaviti samo hadž.
Kada smo se', rekla je ona, 'približili Mekki, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se oslobodi ihrama ko nema kod sebe kurban, pošto izvrši tavaf oko Ka'be i obavi trčanje (sa'j) između Safe i Merve. Kasnije, desetog dana zul-hidžeta, donesen nam je komad govođeg mesa i ja sam upitala:
'Šta je ovo?'
'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem', rekao je donosilac, 'zaklao je goveče, na ime kurbana, za svoje supruge.'"
Jahja je kazao: "Potom sam ovo spomenuo Kasimu, a on reče:
'Prenijela ti je Amra slučaj vjerno.'"

١٧٠٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِالرَّحْمَنِ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تَقُولُ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِخَمْسٍ بَقِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ لَا نُرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنْ مَكَّةَ أَمَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَنْ يَحِلَّ قَالَتْ فَدُخِلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ بِلَحْمِ بَقَرٍ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالَ نَحَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَنْ أَزْوَاجِهِ قَالَ يَحْيَى فَذَكَرْتُهُ لِلْقَاسِمِ فَقَالَ أَتَتْكَ بِالْحَدِيثِ عَلَى وَجْهِهِ .

O KLANJU DEVE NA MINI, NA MJESTU GDJE JE KLAO DEVE VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

بَاب النَّحْرِ فِي مَنْحَرِ النَّبِيِّ ﷺ بِمِنًى

1710. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, da je čuo Halida b. Harisa, koji kaže da mu je prenio Ubejdullah b. Omer od Nafija, da je Abdullah (b. Omer), radijallahu anhuma, klao deve na već poznatom mjestu klanja, na mjestu, rekao je Ubejdullah, gdje je klao deve Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

١٧١٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ سَمِعَ خَالِدَ ابْنَ الْحَارِثِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَانَ يَنْحَرُ فِي الْمَنْحَرِ قَالَ عُبَيْدُاللهِ مَنْحَرِ رَسُولِ اللهِ ﷺ .

1711. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad da mu je prenio Musa b. Ukbe od Nafija, da je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, poslao svoj kurban iz Muzdelife krajem noći, tako da je on, umjesto gdje je klao deve Vjerovjesnik, uveden sa hadžijama, među kojima se zajedno nalaziše i slobodan i rob.

١٧١١. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ يَبْعَثُ بِهَدْيِهِ مِنْ جَمْعٍ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ حَتَّى يُدْخَلَ بِهِ مَنْحَرُ النَّبِيِّ ﷺ مَعَ حُجَّاجٍ فِيهِمُ الْحُرُّ وَالْمَمْلُوكُ .

O ONOME KO JE ZAKLAO KURBANE SVOJOM RUKOM

بَاب مَنْ نَحَرَ هَدْيَهُ بِيَدِهِ

1712. PRIČAO NAM JE Sehl b. Bekkar, njemu Vuhejb, prenoseći od Ejjuba, on od Ebu Kilabe, a on od Enesa, citiravši hadis u skraćenoj formi. U njemu je (Enes) rekao: Zaklao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sedam deva u stojećem stavu, a u Medini je zaklao (ranije) dva sivkasta rogata ovna."

١٧١٢. حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ وَنَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ سَبْعَ بُدْنٍ قِيَامًا وَضَحَّى بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَنَيْنِ مُخْتَصَرًا .

O KLANJU UKOLJENČENE DEVE

1713. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu prenio Jezid b. Zurej' od Junusa, on od Zijada b. Džubejra koji je rekao:
"Vidio sam (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhuma, kada je prišao jednom čovjeku, koji je već bio povalio svoju devu da je zakolje i rekao mu: 'Postavi je uspravno ukoljenčenu, kako je to činio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem'"
Šu'be je, prenoseći od Junusa, rekao: "Mene je o gornjem obavijestio Zijad (b. Džubejr)."

باب نَحْرِ الْإِبِلِ مُقَيَّدَةً

١٧١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ زِيَادِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَتَى عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَنَاخَ بَدَنَتَهُ يَنْحَرُهَا قَالَ ابْعَثْهَا قِيَامًا مُقَيَّدَةً سُنَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ وَقَالَ شُعْبَةُ عَنْ يُونُسَ أَخْبَرَنِي زِيَادٌ .

O KLANJU DEVA DOK ONE STOJE NA NOGAMA

باب نَحْرِ الْبُدْنِ قَائِمَةً

Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao je: "...To je sunnet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem,", a Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kaže: "...poredane u redove u stojećem (ukoljenčenom) stavu."

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا سُنَّةَ مُحَمَّدٍ ﷺ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا (صَوَافَّ) قِيَامًا .

1714. PRIČAO NAM JE Sehl b. Bekkar, da mu je prenio Vuhejb od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je četiri rekata podne-namaza u Medini, a dva rekata ikindije u Zul-Hulejfi i u njoj prenoćio. Kada je svanulo, uzjahao je svoju devu i izgovarao: 'Nema drugog Boga osim Jednog Jedinog Allaha', i slavio je Allaha njemu dostojnim riječima, a kada je uzišao na Bejda', izgovaraše (kao karin) telbijju za oba hodočašća (za hadž i umru) skupno. Pošto je unišao u Mekku, naredio je hadžijama (koji nisu imali kurban) da se oslobode ihrama (po izvršenom tavafu oko Ka'be, te Safe i Merve). Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kasnije je zaklao svojom rukom sedam deva u stojećem stavu, a u Medini je zaklao (ranije) dva sivkasta rogata ovna."

١٧١٤. حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ فَبَاتَ بِهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَجَعَلَ يُهَلِّلُ وَيُسَبِّحُ فَلَمَّا عَلَا عَلَى الْبَيْدَاءِ لَبَّى بِهِمَا جَمِيعًا فَلَمَّا دَخَلَ مَكَّةَ أَمَرَهُمْ أَنْ يَحِلُّوا وَنَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ سَبْعَ بُدْنٍ قِيَامًا وَضَحَّى بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَنَيْنِ .

1715. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Isma'il od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, ovaj od Enesa b. Malika koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je četiri rekata podne-namaza u Medini, a dva rekata ikindije u Zul-Hulejfi."
Od Ejjuba je preneseno, da je on prenio od nekog čovjeka, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu: "... potom je tu prenoćio, a kada je svanulo, klanjao je sabah, uzjahao svoju devu i kada je s njom stigao na Bejda', izgovorio je telbijju za umru i za hadž."

١٧١٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ وَعَنْ أَيُّوبَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ثُمَّ بَاتَ حَتَّى أَصْبَحَ فَصَلَّى الصُّبْحَ ثُمَّ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ حَتَّى إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ الْبَيْدَاءَ أَهَلَّ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ .

KASAPU NE TREBA DATI NIŠTA OD ZAKLANOG KURBANA (NA IME USLUGE)

بَاب لَا يُعْطَى الْجَزَّارُ مِنَ الْهَدْيِ شَيْئًا

1716. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, da mu je saopćio Sufjan od Ibni-Ebi-Nedžiha, on od Mudžahida, ovaj od Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla, a on od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me je i ja sam stajao kod deva, potom mi je on, sallallahu alejhi ve sellem, naredio, pa sam razdijelio njihovo meso, a zatim mi je zapovjedio, pa sam razdijelio i njihove pokrivače i njihove kože."

١٧١٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ بَعَثَنِي النَّبِيُّ ﷺ فَقُمْتُ عَلَى الْبُدْنِ فَأَمَرَنِي فَقَسَمْتُ لُحُومَهَا ثُمَّ أَمَرَنِي فَقَسَمْتُ جِلَالَهَا وَجُلُودَهَا .

1716. Sufjan je još rekao: "...A pričao mi je Abdul-Kerim, prenoseći od Mudžahida, on od Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla, ovaj od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao:
'Naredio mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, da stojim kod njegovih deva i da ne dam od njih nikome ništa (na ime usluge) za klanje (guljenje i sječenje mesa).'"

١٧١٦م. قَالَ سُفْيَانُ وَحَدَّثَنِي عَبْدُالْكَرِيمِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَقُومَ عَلَى الْبُدْنِ وَلَا أُعْطِيَ عَلَيْهَا شَيْئًا فِي جِزَارَتِهَا .

KURBANSKE KOŽE VLASNIK DIJELI KAO MILOSTINJU

1717. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Jahja od Ibni-Džurejdža kome su saopćili Hasan b. Muslim i Abdul-Kerim Džezeri, prenoseći od Mudžahida, kome je to prenio Abdur-Rahman b. Ebi-Lejla od Alije, radijallahu anhu, da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaista, naredio da stoji kod njegovih deva i da ih podijeli, i to sve od njih: njihovo meso, kože, pokrivače i da na ime usluge za njihovo klanje, ne daje nikome ništa od njih.

POKRIVAČE DEVA VLASNIK DIJELI KAO MILOSTINJU

1713. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm da je Sejf b. Ebi-Sulejman kazao:
"Čuo sam Mudžahida kako govori:
'Pričao nam je Ibni-Ebi-Lejla da mu je Alija, radijallahu anhu, rekao: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je stotinu deva (na Minu, na ime kurbana) i naredio mi, pa sam podijelio meso od njih, potom mi je naredio, pa sam podijelio njihove pokrivače, zatim sam po njegovom naređenju i njihove kože podijelio.'"[1]

بَاب يُتَصَدَّقُ بِجُلُودِ الْهَدْيِ

١٧١٧ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ وَعَبْدُالْكَرِيمِ الْجَزَرِيُّ أَنَّ مُجَاهِدًا أَخْبَرَهُمَا أَنَّ عَبْدَالرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَهُ أَنْ يَقُومَ عَلَى بُدْنِهِ وَأَنْ يَقْسِمَ بُدْنَهُ كُلَّهَا لُحُومَهَا وَجُلُودَهَا وَجِلَالَهَا وَلَا يُعْطِيَ فِي جِزَارَتِهَا شَيْئًا .

بَاب يُتَصَدَّقُ بِجِلَالِ الْبُدْنِ

١٧١٨ . حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سَيْفُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي لَيْلَى أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ أَهْدَى النَّبِيُّ ﷺ مِائَةَ بَدَنَةٍ فَأَمَرَنِي بِلُحُومِهَا فَقَسَمْتُهَا ثُمَّ أَمَرَنِي بِجِلَالِهَا فَقَسَمْتُهَا ثُمَّ بِجُلُودِهَا فَقَسَمْتُهَا .

1 Vjerovjesniik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom Hadžetul-Vedaa, poslao je na Minu stotinu deva, od kojih je sam zaklao šezdeset tri deve, a drugih trideset sedam deva zaklao je Alija po njegovom naređenju. Ističe se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zaklao prvo trideset deva, potom mu je Alija zaklao trideset sedam, a zatim je on, opet, svojom rukom zaklao još trideset tri deve, što iznosi da je on sam zaklao ukupno šezdeset tri deve, a to je broj godina njegova života.
Iz hadisa se zaključuje:
– nabavljanje kurbana, klanje i dijeljenje njegova mesa, može se povjeriti i drugoj osobi;
– kurbansko meso se dijeli prema ustaljenim šerijatskim propisima: trećina siromasima, trećina prijateljima i trećina za potrebe svojih ukućana. Koža kurbana i njegov pokrivač ustupa se siromahu kao sadaka. Mesaru, na ime klanja kurbana, treba posebno platiti, a ukoliko mu se dadne komad mesa ili mu se ustupe ostaci, to mu se ne može računati u nagradu za klanje kurbana;
– jednoglasno je mišljenje učenjaka da se kurbansko meso ne može prodavati, a o prodavanju kože raznoliki su stavovi. Od Ibni-Omera prenesena je izjava: "Nema štete prodati kurbansku kožu i dobiveni novac

بَاب (وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ذَلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ)

"(SPOMENI MUHAMMEDE) KADA SMO ODABRALI IBRAHIMU MJESTO (ZA MOLITVU) HRAM (I REKLI): 'NE PRIPISUJ MI NIŠTA DRUGOM I OČISTI MOJU KUĆU ONIMA, KOJI JE OBILAZE, KOJI STOJE, KOJI SE PREGIBAJU I KOJI SEDŽDU ČINE'" "I POZOVI LJUDE HODOČAŠĆU, DOLAZIT ĆE TI PJEŠICE I NA SVAKOJ MRŠAVOJ DEVI KOJE DOLAZE S DALEKOG PUTA, DA PRISUSTVUJU KORISTIMA SVOJIM I DA SPOMINJU ALLAHOVO IME U POZNATIM DANIMA (KLANJA) ŽIVOTINJA KOJE IM JE ON DAROVAO. ZATO JEDITE OD NJIH (MESO) I NAHRANITE PUKOG SIROMAHA. ZATIM, NEKA OBAVE SVOJE ČIŠĆENJE (BRIJANJE) I NEKA IZVRŠE SVOJE ZAVJETE I NEKA OBILAZE STARI, ALLAHOM ČUVANI, HRAM! TO (SU PROPISI HADŽA). KO BUDE POŠTIVAO SVETINJE (BOŽIJE PROPISE), TO MU JE DOBRO KOD NJEGOVA GOSPODARA."

podijeliti siromasima kao milostinju." Ovo mišljenje usvojili su Muhammed i Ishak.
Ebu-Hurejra je rekao: "Ko proda kožu od svoga kurbana, pa on, kao da nije ni zaklao kurban."
Ibni-Abbas je izjavio: "Kurbanska koža dijeli se kao milostinja ili se ostavi sebi za vlastito korišćenje, a ne prodaje se."
Kasim i Salim su rekli: "Kupoprodaja kurbanske kože nije punopravan i šerijatski akt." Ovo mišljenje dijeli i Malik.
Neha'i i Hakem su rekli: "Za novac primljen od prodane kurbanske kože nije zabranjeno kupiti sebi sito, sjekiru i njima sličan predmet potreban za kuću."
Pisac "El-Hidaje" kaže: "Kurbansku kožu treba podijeliti kao milostinju, jer je ona sastavni dio kurbana ili od nje napraviti nešto, čime se služe ukućani kao sito, tašna, postećija, prostirka i slično. Nema štete, ako se za novac primljen od prodane kurbanske kože kupi za lične potrebe predmet, koji se može duže koristiti kao neka alatka, sedžada i slično."
Šejhul-islam u komentaru na Kafiju kaže: "Nije zabranjeno otkupiti kožu od svoga kurbana, da se njom služe ukućani, ne prodajući je kasnije drugom."
Poneki učenjaci dozvoljavaju da se za kurbansko meso kupi hljeb, jer je on hrana potrebna čovjeku kao i meso, naglašavajući da se za ovakvo meso ne mogu nabavljati nikakve kućne stvari.

ŠTA JE DOBROTVORU DOZVOLJENO JESTI OD DEVA (KURBANA), A ŠTA TREBA PODIJELITI

بَاب وَمَا يَأْكُلُ مِنَ الْبُدْنِ وَمَا يَتَصَدَّقُ

Ubejdullah je rekao: "Prenio mi je Nafi' od Ibn-Omera, radijallahu anhuma:
'Ne jede se meso od svoga kurbana zaklanog na ime kazne zbog lova, kao ni meso od zavjetnog kurbana, a jede se (meso) svakog drugog.'"
Ata je rekao: "(Prijestupnik) može jesti (meso kurbana zaklanog na ime kazne zbog lova) i zavjetnik (meso svog zavjetnog kurbana), a od (mesa) kurbana zaklanog na ime umre i hadža može (hadžija) i drugog nahraniti."

وَقَالَ عُبَيْدُاللهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا لَا يُؤْكَلُ مِنْ جَزَاءِ الصَّيْدِ وَالنَّذْرِ وَيُؤْكَلُ مِمَّا سِوَى ذَلِكَ وَقَالَ عَطَاءٌ يَأْكُلُ وَيُطْعِمُ مِنَ الْمُتْعَةِ .

1719. PRIČAO NAM JE Musedded, da mu je prenio Jahja od Ibni-Džurejdža, da mu je Ata rekao, kako je čuo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, kako kaže:
"Mi nismo na Mini jeli meso naših deva više od tri dana, pa nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio, rekavši:
'Jedite i opskrbite se (za putovanje)!' I mi smo ga jeli i opskrbili se."
"Upitao sam", kaže Ibni-Džurejdž, "Ataa:
'Je li Džabir rekao: …(opskrbili smo se) toliko da smo (sa njim) došli u Medinu.'"
"Ne" – odgovorio je Ata.

١٧١٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ حَدَّثَنَا عَطَاءٌ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ كُنَّا لَا نَأْكُلُ مِنْ لُحُومِ بُدْنِنَا فَوْقَ ثَلَاثٍ مِنًى فَرَخَّصَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ كُلُوا وَتَزَوَّدُوا فَأَكَلْنَا وَتَزَوَّدْنَا قُلْتُ لِعَطَاءٍ أَقَالَ حَتَّى جِئْنَا الْمَدِينَةَ قَالَ لَا .

1720. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, rekavši da mu je prenio Sulejman b. Bilal, kako je Jahja izjavio da mu je Amra kazala:
"Čula sam Aišu, radijallahu anha, kako govori:
'Izašli smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, (iz Medine) kada je ostalo još pet dana od zul-kadeta, naumivši obaviti samo hadž. Pošto smo se približili Mekki, Allahov Poslanik,

١٧٢٠. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى قَالَ حَدَّثَتْنِي عَمْرَةُ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تَقُولُ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لِخَمْسٍ بَقِينَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ وَلَا نُرَى إِلَّا الْحَجَّ حَتَّى إِذَا دَنَوْنَا مِنْ مَكَّةَ أَمَرَ

رَسُولُ اللهِ ﷺ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ يَحِلُّ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِي اللهُ عَنْهَا فَدُخِلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ بِلَحْمِ بَقَرٍ فَقُلْتُ مَا هَذَا فَقِيلَ ذَبَحَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ أَزْوَاجِهِ قَالَ يَحْيَى فَذَكَرْتُ هَذَا الْحَدِيثَ لِلْقَاسِمِ فَقَالَ أَتَتْكَ بِالْحَدِيثِ عَلَى وَجْهِهِ .

sallallahu alejhi ve sellem, kaže Aiša, radijallahu anha, naredio je:
'Ko nema kod sebe kurban, on će, pošto obavi tavaf oko Ka'be (Safu i Mervu), osloboditi se ihrama.'
Kasnije nam je, na dan klanja kurbana, donesen komad goveđeg mesa i ja sam upitala: 'Šta je ovo?' Na to je rečeno: 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaklao je goveče za svoje supruge.'"
Jahja je kazao:
"Spomenuo sam kasnije ovu izjavu Kasimu, pa on reče: 'Vjerno ti je prenijela Amra taj događaj.'"[1]

بَاب الذَّبْحِ قَبْلَ الْحَلْقِ

O KLANJU KURBANA PRIJE BRIJANJA

١٧٢١ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا مَنْصُورُ بْنُ زَاذَانَ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِي اللهُ عَنْهُمَا قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَمَّنْ حَلَقَ قَبْلَ أَنْ يَذْبَحَ وَنَحْوِهِ فَقَالَ لَا حَرَجَ لَا حَرَجَ .

1721. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Havšeb, njemu Hušejm, rekavši da mu je prenio Mensur od Ataa, on od (Abdullaha) Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je za onog, koji se obrijao prije nego je zaklao kurban i tome slično (bacanje kamenčića), pa je rekao: 'Nema grijeha! Nema grijeha!'"

١٧٢٢ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

1722. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, da mu je prenio Ebu-Bekr od Abdul-Aziza b. Rufeja, on od Ataa, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma:

1 Prvi navedeni hadis ove glave donosi i Muslim u svom "Sahihu", navodeći da je Ata odgovorio Džabiru: "Da".
Prividnu kontradikciju odgovora, učenjaci su otklonili, smatrajući da je Ata na prvi upit odgovorio negativno, a kasnije, sjetivši se stvarnog stanja, odgovorio pozitivno. Kao argument ovom zaključku navodi se Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava koju je Muslim zabilježio preko Abdullaha b. Burejda u slijedećoj verziji: "Ranije sam vam zabranjivao posjećivanje grobova, a sada ih posjećujte! Zabranjivao sam vam jedenje mesa od vlastitog kurbana više od tri dana, a sada ga ostavite sebi koliko vam je potrebno!"
Alkame b. Mes'ud naređivao je da mu se jedna trećina kurbanskog mesa podijeli sirotinji, jedna trećina pokloni prijateljima, a jedna trećina ostavi za potrebu njegovih ukućana. Ovog su mišljenja bili još Ata, Šafija, Ahmed i Ishak.
Sevrija je rekao: "Veći dio mesa treba podijeliti sirotinji, to je malo manje od jedne trećine čistog mesa."
Pisac "El-Hidaje" navodi: "Meso vlastitog kurbana jede se, izuzev zavjetnog kurbana. Zavjetodavac ne smije jesti meso od zavjetnog kurbana, bio on bogat ili siromašan."
Pojesti nešto mesa od vlastitog bajramskog kurbana spada u mustehab. Ovo je stav najvećeg broja učenjaka, dok zahirije to smatraju vadžibom.

"Jedan je čovjek rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: 'Izvršio sam oprosnu posjetu Ka'bi prije nego sam bacio kamenčiće (na Džemretul-Akabi)?' 'Nema grijeha' – rekao je on.
'Obrijao sam se prije nego sam zaklao kurban?' – dodao je ovaj. 'Nema grijeha' – odgovorio je Vjerovjesnik. 'Zaklao sam kurban prije nego sam bacio kamenčiće?' – rekao je on. 'Nema grijeha' – odgovorio je Vjerovjesnik."
Abdur-Rahim Razi je isti dijalog prenio od Husejma, njemu Ata prenio od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.
Kasim b. Jahja je rekao: "Meni je gornji hadis prenio Ibni-Husejm od Ataa, on od Ibni-Abbasa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem" "Afan ga je prenio", rekao je Buharija, "od Vuhejba, on od Ibni-Husejma, a ovaj od Seida b. Džubejra, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji ga prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem" I Hammad je isti hadis prenio od Kajsa b. Sa'da i Abbada b. Mensura, oni od Ataa, ovaj od Džabira, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ زُرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ لَا حَرَجَ قَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ قَالَ لَا حَرَجَ قَالَ ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ لَا حَرَجَ وَقَالَ عَبْدُالرَّحِيمِ الرَّازِيُّ عَنِ ابْنِ خُثَيْمٍ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ الْقَاسِمُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنِي ابْنُ خُثَيْمٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ عَفَّانُ أُرَاهُ عَنْ وُهَيْبٍ حَدَّثَنَا ابْنُ خُثَيْمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ حَمَّادٌ عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ وَعَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1723. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, da mu je saopćio Abdul-Ata, rekavši da mu je Halid prenio od Ikrime, on od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je (za hadžske obrede). Potom je neko dodao: 'Bacio sam kamenčiće pošto sam dočekao mrak?' 'Nema grijeha' – rekao je Vjerovjesnik. 'Obrijao sam se prije nego sam zaklao kurban?' – rekao je ovaj.
'Nema grijeha' – odgovorio je ponovo Vjerovjesnik."[1]

١٧٢٣ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُالْأَعْلَى حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ رَمَيْتُ بَعْدَ مَا أَمْسَيْتُ فَقَالَ لَا حَرَجَ قَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ قَالَ لَا حَرَجَ .

1 Muslim u svom "Sahihu", preko Ibni-Abbasa, navodi da je Vjerovjesnik, upitan o klanju kurbana, brijanju, bacanju kamenčića i o poremećenom redoslijedu njihovog obavljanja, odgovorio: "Hadžija nema za to grijeha." Muslim navodi da je opet Abdullah b. Amr b. As rekao: "Allahov Poslanik je na Hadžetul-Vedau stao

١٧٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ فَقَالَ أَحَجَجْتَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ بِمَا أَهْلَلْتَ قُلْتُ لَبَّيْكَ بِإِهْلَالٍ كَإِهْلَالِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَحْسَنْتَ انْطَلِقْ فَطُفْ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَتَيْتُ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ بَنِي قَيْسٍ فَفَلَتْ رَأْسِي ثُمَّ أَهْلَلْتُ بِالْحَجِّ فَكُنْتُ أُفْتِي بِهِ النَّاسَ حَتَّى خِلَافَةِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَذَكَرْتُهُ لَهُ فَقَالَ إِنْ نَأْخُذْ بِكِتَابِ اللهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالتَّمَامِ وَإِنْ نَأْخُذْ بِسُنَّةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَإِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى بَلَغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ .

1724. PRIČAO NAM JE Abdan, da mu je saopćio njegov otac, prenoseći od Šu'be, on od Kajsa b. Muslima, ovaj od Tarika b. Šihaba, a on od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, koji je rekao:
"Stigao sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio u Bathau i tu me je upitao: 'Jesi li se odlučio za hadž?'
'Da' – rekao sam.
'Kako si učinio telbijju?' – upitao je on.
'Odazivam ti se telbijjom poput telbijje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem' – kazao sam.
'Lijepo si učinio' – rekao je on. 'Idi i obiđi oko Ka'be, te učini sa'j između Safe i Merve!'
Kasnije sam došao jednoj ženi, plemena Benu-Kajs i ona mi je obiskala (iščeljala) glavu, pa sam onda stupio u ihram za hadž.
Ovo sam (o temettuu) kazivao svijetu sve do Omerova hilafeta, pa i njemu spomenuo, a on reče: 'Ako se držimo Božije Knjige, ona nam naređuje da hadž upotpunimo (u cijelosti), a ako se držimo prakse Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa i Allahov Poslanik se nije oslobađao ihrama, dok mu kurban nije stigao na svoje mjesto.'"

na Mini ispred okupljenog svijeta. Utom mu je prišao jedan čovjek i upitao: 'Allahov Poslaniče, ja sam, ne znajući, obrijao se prije nego sam zaklao kurban?' 'Nema grijeha', rekao je Vjerovjesnik, 'zakolji ga naknadno!' Potom je došao drugi čovjek i rekao: 'Allahov Poslaniče, ja sam, ne znajući, zaklao kurban prije bacanja kamenčića?' 'Nema grijeha', kazao je Vjerovjesnik, 'baci ih naknadno!' I nije niko upitao Allahovog Poslanika za kakav naprijed proturen ili nazad prebačen obred, a da on nije odgovorio: 'Nema grijeha, obavi ga naknadno!'"

Ibni-Abbas je kazao: "Ko poremeti redoslijed obavljanja hadžskih obreda, dužan je zaklati kurban." Ovo mišljenje usvajaju još Neha'i, Hasan Basrija i Katade.

Kod poremećaja redoslijeda brijanja raznolika su mišljenja: ako se hadžija obrijao prije nego je zaklao kurban, ne smatra se prijestupom i nema zato nikakve kazne. Ovo je stav Malika, Sevrija, Evza'ija, Šafije, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Sevra, Davuda i Ibnu-Džerira i još nekih ashaba.

Ebu Hanife je još kazao: "Ako je konkretni prijestup učinio hadžija koji se na mikatu odlučio da obavi umru i hadž u isto vrijeme, on je dužan zaklati dva kurbana, dok po mišljenju imama Zufera, on treba zaklati tri kurbana: jednog na ime kirana, a druga dva, zbog poremećaja redoslijeda u ta dva obreda." Ebu-Jusuf i Muhammed, držeći se slova sadržaja navedenih hadisa, smatraju da to nije nikakav prijestup, i ne treba uopće klati kurban.

O ONOM KOJI JE ULIJEPIO SVOJU KOSU PRILIKOM STUPANJA U IHRAM, A OBRIJAO SE (PRI SKIDANJU IHRAMA)

بَاب مَنْ لَبَّدَ رَأْسَهُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ وَحَلَقَ

1725. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je prenio Malik od Nafija, on od Ibni-Omera, ovaj od Hafse, radijallahu anhum, koja je rekla:
"Allahov Poslaniče! Šta je ovom svijetu? Oslobodili su se ihrama umre, a ti nisi!"
"Ja sam", rekao je on, "ulijepio svoju kosu, a svom kurbanu natakao ogrlicu, pa mi nije dozvoljeno osloboditi se ihrama, sve dok ne zakoljem kurban."

١٧٢٥. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَلَمْ تَحِلَّ أَنْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ قَالَ إِنِّي لَبَّدْتُ رَأْسِي وَقَلَّدْتُ هَدْيِي فَلَا أَحِلُّ حَتَّى أَنْحَرَ .

O BRIJANJU GLAVE I ŠIŠANJU (POTKRAĆIVANJU KOSE) PRI SKIDANJU IHRAMA

بَاب الْحَلْقِ وَالتَّقْصِيرِ عِنْدَ الْإِحْلَالِ

1726. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu saopćio Šu'ajb b. Ebi-Hamza da mu je Nafi' rekao:
"Ibni-Omer, radijallahu anhuma, govoraše: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obrijao se na svom (Oprosnom) hadžu.'"

١٧٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يَقُولُ حَلَقَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي حَجَّتِهِ .

1727. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je prenio Malik od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaista, rekao:
"Allahu moj! Pokrij grijehe onima obrijanih glava!"
"I onima, Allahov Poslaniče, ošišanim!" – rekli su prisutni.
"Allahu moj! Pokrij grijehe onima obrijanih glava!" – rekao je on.
"I onima, Allahov Poslaniče, potkraćene kose!" – rekli su prisutni.
"I onima ošišanim!" – rekao je Vjerovjesnik.
Lejs je kazao:

١٧٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِاللهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ وَالْمُقَصِّرِينَ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي نَافِعٌ رَحِمَ اللهُ الْمُحَلِّقِينَ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ قَالَ وَقَالَ عُبَيْدُاللهِ حَدَّثَنِي نَافِعٌ وَقَالَ فِي الرَّابِعَةِ وَالْمُقَصِّرِينَ .

"Meni je rekao Nafi ', da je Vjerovjesnik jedanput ili dvaput rekao: 'Bog se smilovao onima obrijanih glava!'"
Ubejdullah je opet rekao:
"Meni je Nafi ' prenio da je Vjerovjesnik u četvrtom blagoslovu rekao: '… i onima ošišanim!'"

١٧٢٨. حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَلِلْمُقَصِّرِينَ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَلِلْمُقَصِّرِينَ قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَلِلْمُقَصِّرِينَ .

1728. PRIČAO NAM JE Ajjaš b. Velid, njemu Muhammed b. Fudajl, prenoseći od Umare b. Ka'ka'a, on od Ebu-Zur'a, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:
'Allahu moj! Pokrij grijehe onima, koji su se obrijali!'
'I onima ošišanim!' – rekli su prisutni.
'Allahu moj'', rekao je on, 'pokrij grijehe obrijanima!'
'I ošišanim!' – rekli su prisutni.
'Allahu moj', rekao je on, 'pokrij grijehe obrijanima!'
'I ošišanim!' – rekli su opet prisutni.
To je on izgovorio tri puta i (četvrti put) rekao: 'I ošišanima!'"

١٧٢٩. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ حَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ وَطَائِفَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ وَقَصَّرَ بَعْضُهُمْ .

1729. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed b. Esma da mu je prenio Džuverija b. Esma od Nafija da je Abdullah (b. Omer) rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obrijao se, kao i jedna grupa njegovih drugova, a neki su od njih samo potkratili kosu."

١٧٣٠. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ قَالَ قَصَّرْتُ عَنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِمِشْقَصٍ .

1730. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim prenoseći od Ibni-Džurejdža, on od Hasana b. Muslima, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, ovaj od Mu'avije, radijallahu anhu, da je rekao:
"Potkratio sam (u Džiranu prilikom umre) kosu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, vrhom mača (strijele)."[1]

1 Brijanje glave ili šišanje, Buharija smatra hadžskim obredom vezanim za skidanje ihrama. Najveći broj učenjaka smatra da je hadžija dužan obrijati glavu, ako je kosu na mikatu ulijepio smolom, kao što je

O ŠIŠANJU MUTEMATTI'A[1] NAKON 'UMRE

بَاب تَقْصِيرِ الْمُتَمَتِّعِ بَعْدَ الْعُمْرَةِ

1731. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr, rekavši da mu je prenio Fudajl b. Sulejman od Musaa b. Ukbe, koji je izjavio kako mu je Kurejb prenio da je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao:
"Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem,

١٧٣١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ

to učinio i Vjerovjesnik. Halifa Omer je naređivao svijetu konkretno brijanje. Ovog su mišljenja bili još Malik, Sevri, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr.
U "Kamilu" Ibni-Adijja navodi se da je Ibni-Omer rekao: "Ko ulijepi kosu radi ihrama, dužnost mu je da glavu obrije."
Ebu-Hanife je rekao: "Ko ulijepi svoju kosu ili je splete u pletenicu, dovoljno mu je da je umjesto brijanja samo potkrati."
Preneseno je da je Ibni-Abbas rekao: "Ko pri stupanju u ihram ulijepi kosu ili je splete u pletenicu, s odlukom da se kasnije obrije, treba da se obrije, a ako nije ništa odlučio, može je po volji ili ošišati ili obrijati."
Podijeljena su mišljenja učenjaka o kategorizaciji ovog obreda: jedni ga smatraju osnovnim dijelom hadža i umre, obredom bez koga hadž nije punovažan, drugi ga uvrštavaju u vadžib, a poneki drže da je to samo mustehab.
Ima učenjaka koji brijanje, odnosno šišanje smatraju sastavnim i osnovnim obredom u samom hadžu, a u umri ih smatraju samo vadžibom.
Muslim u svom "Sahihu" donosi slijedeću Enesovu izjavu: "Vjerovjesnik je došao na Minu, pristupio Džemretul-Akabi i bacio kamenčiće. Kasnije je otišao do svoga šatora na Mini, poklao svoje kurbane, a potom brici rekao: 'Uzmi!', pokazavši mu kosu s desne strane svoje glave, zatim lijeve, a potom je počeo dijeliti prisutnom svijetu."
Tirmizi u svom "Sunenu" navodi da je Enes rekao: "… i zaklao svoje kurbane. Potom mu je brico zahvatio kosu s desne strane njegove glave i obrijao je, a on je dade Ebu-Talhi. Potom mu je dohvatio lijevu stranu glave i obrijao je, a on reče: 'Ebu-Talha, podijeli je prisutnom svijetu!'"
Neki muhaddisi ističu da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio Talhi da svijetu podijeli kosu odsječenu s desne strane njegove glave i da je on prisutnim davao samo po jednu ili dvije dlake.
Iz navedenih hadisa zaključuje se:
– hadžija, oblijepljene ili opletene kose, treba obrijati cijelu glavu. Malik i Ahmed kažu da brijanjem treba obuhvatiti bar veći dio glave, a Ata je rekao: "…bar više od jedne njene polovine".
Ebu Hanife je rekao: "Potrebno je obrijati najmanje ¼ glave", a Ebu-Jusuf i Muhammed kažu: "…jednu polovinu…" Šafija smatra da je dovoljno obrijati barem tri dlake;
– odsječena ljudska kosa je čista. Halid b. Velid nosao je nekoliko Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, dlaka u svojoj kacigi.
Ibni-Ahmed u svom "Musnedu" navodi da je Ubejd Selmani rekao: "Da imam kod sebe dlaku Vjerovjesnika, volio bih je više nego sve blago na zemlji i u zemlji;
– mustehab je brijati se prvo s desne strane, biti okrenut prema kibli i po završetku izgovoriti tekbir;
– objektivan odnos Vjerovjesnika prema ashabima;
– dužnost spomenutog brijanja počinje, prema mišljenju Malika, pojavom zore, desetog dana zul-hidžeta, a prema stavu hanefija, nastupom druge polovine noći. Najbolje je ovo brijanje obaviti na Mini, desetog dana zul-hidžeta, a ko ga odgodi do iza bajramskih dana ili se obrije izvan Harema, dužan je zaklati kurban-bravče.
Brijanje se preporučuje više nego šišanje.
Propisi šišanja i brijanja ne odnose se na žene.

1 "Mutemetti'" je hadžija koji je na mikatu odlučio obaviti umru u mjesecima hadža, a potom i hadž obaviti iste godine.

došao u Mekku, naredio je svojim drugovima da obave tavaf oko Ka'be, te obilazak Safe i Merve, potom da se oslobode ihrama i obriju ili ošišaju."

مَكَّةَ أَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَطُوفُوا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ يَحِلُّوا وَيَحْلِقُوا أَوْ يُقَصِّرُوا .

O POSJETI KA'BI NA DAN KLANJA KURBANA

بَاب الزِّيَارَةِ يَوْمَ النَّحْرِ

Ebu-Zubejr je, prenoseći od Aiše, a ona od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio je oprosnu posjetu ophođenju oko Ka'be do pred noć."
A spominje se od Ebu-Hassana, koji je prenio od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, posjećivao (i obilazio) Ka'bu (svake noći) u danima Mine.

وَقَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ أَخَّرَ النَّبِيُّ ﷺ الزِّيَارَةَ إِلَى اللَّيْلِ وَيُذْكَرُ عَنْ أَبِي حَسَّانَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَزُورُ الْبَيْتَ أَيَّامَ مِنًى .

1732. Ebu-Nuajm nam je kazao, da mu je Sufjan prenio od Ubejdullaha, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik obavio jedno obilaženje Ka'be, oko podne malo spavao, a potom došao na Minu. Misli Ibni-Omer, na dan klanja kurbana (desetog dana zul-hidžeta). Abdur-Rezak povezao je ovaj slučaj, rekao je Ebu-Nuajm, neposredno sa Vjerovjesnikom i kazao da mu ga je saopćio Ubejdullah.

١٧٣٢. وَقَالَ لَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ طَافَ طَوَافًا وَاحِدًا ثُمَّ يَقِيلُ ثُمَّ يَأْتِي مِنًى يَعْنِي يَوْمَ النَّحْرِ وَرَفَعَهُ عَبْدُالرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُاللهِ .

1733. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr rekavši da mu je prenio Lejs od Džafera b. Rebija, on od A'redža kome je saopćio Ebu-Seleme b. Abdul-Rahman da je Aiša, radijallahu anha, rekla:
"Obavili smo hadž s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i učinili smo taveful-ifadu (tevafuz-zijare) na dan klanja kurbana. Safija je tada dobila menstruaciju, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio je ono što bi htio i svaki čovjek od svoje supruge."
"Allahov Poslaniče", rekla sam, "ona ima menstruaciju."
"Ona će nas", rekao je on, "zadržati."

١٧٣٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ الْأَعْرَجِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ حَجَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَفَضْنَا يَوْمَ النَّحْرِ فَحَاضَتْ صَفِيَّةُ فَأَرَادَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْهَا مَا يُرِيدُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّهَا حَائِضٌ قَالَ حَابِسَتُنَا هِيَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللهِ أَفَاضَتْ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ اخْرُجُوا وَيُذْكَرُ

"Allahov Poslaniče", rekli su prisutni, "ona je obavila tevafu-l-ifadu oko Ka'be na dan klanja kurbana."
"Izlazite (da putujemo)" – rekao je on.
A od Aiše, radijallahu anha, prenosi se putem Kasima, Urve i Esveda: "...Safija je obavila tevafu-l-ifadu (oko Ka'be) na dan klanja kurbana."

عَنِ الْقَاسِمِ وَعُرْوَةَ وَالْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَفَاضَتْ صَفِيَّةُ يَوْمَ النَّحْرِ .

BACANJE KAMENČIĆA IZ ZABORAVA ILI NEZNANJA (NA DŽEMRETUL-AKABI) OD HADŽIJE, NAKON ŠTO JE OMRKNUO, I BRIJANJE PRIJE KLANJA KURBANA

بَاب إِذَا رَمَى بَعْدَ مَا أَمْسَى أَوْ حَلَقَ قَبْلَ أَنْ يَذْبَحَ نَاسِيًا أَوْ جَاهِلًا

1734. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, da mu je prenio Vuhejb Ibni-Tavus, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rečeno o klanju kurbana, o brijanju i bacanju kamenčića, o proturanju nekih obreda ispred drugih, pa da je on rekao: "Nema grijeha!"

١٧٣٤ . حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قِيلَ لَهُ فِي الذَّبْحِ وَالْحَلْقِ وَالرَّمْيِ وَالتَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ فَقَالَ لَا حَرَجَ .

1735. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, rekavši da mu je saopćio Jezid b. Zurej', prenoseći od Halida, on od Ikrime, da je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Mini, na dan pridonošenja žrtava je upitan (o poremećeno obavljenim hadžskim obredima), pa je odgovorio: 'Nema grijeha.'
Potom mu je jedan čovjek rekao:
'Obrijao sam se prije nego sam zaklao kurban?'
'Zakolji (naknadno)' – rekao je Vjerovjesnik.
'Bacio sam kamenčiće, pošto sam omrknuo?' – rekao je ovaj.
'Nema grijeha' – odgovorio je opet Vjerovjesnik."

١٧٣٥ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُسْأَلُ يَوْمَ النَّحْرِ بِمِنًى فَيَقُولُ لَا حَرَجَ فَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ قَالَ اذْبَحْ وَلَا حَرَجَ وَقَالَ رَمَيْتُ بَعْدَ مَا أَمْسَيْتُ فَقَالَ لَا حَرَجَ .

O DAVANJU DECIZIJA (FETVI) NA DEVI KOD DŽEMRETUL-AKABE

بَاب الْفُتْيَا عَلَى الدَّابَّةِ عِنْدَ الْجَمْرَةِ

1736. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Ibni-Šihaba, on od Isaa b. Talhe, ovaj od Abdullaha b. Amra da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vršio obred stajanja (vukuf) na Hadždžetul-Vedau, pa su ga prisutni pitali (o hadžskim obredima). Tako je jedan čovjek rekao: "Nisam znao, pa sam se obrijao, prije nego sam zaklao kurban?"
"Zakolji (naknadno) i nema grijeha" – rekao je Vjerovjesnik.
Potom je došao drugi i rekao: "Nisam znao, pa sam zaklao kurban, prije nego sam bacio kamenčiće?"
"Baci (naknadno) i nema grijeha" – ponovio je on.
I nije on tada upitan ni za šta, šta je učinjeno prije, ili odgođeno za kasnije, a da nije odgovorio sa:
"Uradi (naknadno) i nema grijeha."

١٧٣٦ . حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَبْدِاللهِ ابْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَجَعَلُوا يَسْأَلُونَهُ فَقَالَ رَجُلٌ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ قَالَ اذْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَنَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ ارْمِ وَلَا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ افْعَلْ وَلَا حَرَجَ .

1737. PRIČAO NAM JE Seid b. Jahja b. Seid, da mu je prenio njegov otac od Ibni-Džurejdža, njemu saopćio Zuhri od Isaa b. Talhe, on od Abdullaha b. Amra b. Asa, radijallahu anhu, koji kaže da je bio prisutan kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je, na dan klanja kurbana, držao hutbu i kada mu je prišao jedan čovjek i rekao: "Mislim da je taj (obred) prije toga."
Potom je ustao i drugi i rekao: "Mislio sam da je ovaj (obred), uistinu, prije ovoga; obrijao sam se, prije nego sam zaklao kurban, a kurban sam zaklao, prije nego sam bacio kamenčiće i tome slično."
Tada je Vjerovjesnik za svaki od tih obreda rekao: "Uradi ga (naknadno) i nema grijeha."
I nije on tada upitan ni za šta, a da nije odgovorio: "Uradi (naknadno) i nema grijeha."

١٧٣٧ . حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ عِيسَى ابْنِ طَلْحَةَ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ شَهِدَ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ كُنْتُ أَحْسِبُ أَنَّ كَذَا قَبْلَ كَذَا ثُمَّ قَامَ آخَرُ فَقَالَ كُنْتُ أَحْسِبُ أَنَّ كَذَا قَبْلَ كَذَا حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ وَأَشْبَاهَ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ افْعَلْ وَلَا حَرَجَ لَهُنَّ كُلِّهِنَّ فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ إِلَّا قَالَ افْعَلْ وَلَا حَرَجَ .

١٧٣٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِاللهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَاللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ وَقَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ عَلَى نَاقَتِهِ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ تَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

1738. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu saopćio Ja'kub b. Ibrahim kako mu je pričao njegov otac, prenoseći od Saliha, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Isaa b. Talhe b. Ubejdullaha, da je on čuo Abdullaha b. Amra b. Asa, radijallahu anhu, kako kaže:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vršio je obred stajanja na svojoj devi, a zatim spomenuo cijeli hadis (dijalog)."
U drugom senedu, Saliha (b. Kejsan) slijedi Ma'mer, prenoseći isti događaj od Zuhrije.

بَاب الْخُطْبَةِ أَيَّامَ مِنًى

ODRŽAVANJE HUTBE U DANIMA MINE

١٧٣٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ غَزْوَانَ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ خَطَبَ النَّاسَ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالُوا يَوْمٌ حَرَامٌ قَالَ فَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا قَالُوا بَلَدٌ حَرَامٌ قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا قَالُوا شَهْرٌ حَرَامٌ قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فَأَعَادَهَا مِرَارًا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَّغْتُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَوَصِيَّتُهُ إِلَى أُمَّتِهِ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ .

1739. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, rekavši da mu je saopćio Jahja b. Seid, ovome Fudajl b. Gazvan kome je prenio Ikrime od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, održao hutbu na Dan klanja kurbana rekavši: "Ljudi! Koji je ovo dan?"
"Častan i svet dan (u kome je zabranjeno ratovanje)" – rekli su prisutni.
"A koji je ovo grad?" – rekao je Vjerovjesnik.
"Častan i svet grad" – odgovorili su oni.
"Koji je ovo mjesec?" – upitao je opet Vjerovjesnik.
"Svet i neprikosnoven mjesec" – rekli su oni.
"Pa zaista", nastavio je on, "vaši životi, vaša imanja i vaše časti su vam međusobno sveti, kao što vam je sveti ovaj vaš dan, u ovom vašem gradu, u ovom vašem mjesecu." Potom je ovu izjavu ponovio nekoliko puta, a onda podigao glavu (prema nebu) i rekao: "Allahu moj! Jesam li (naredbu) saopćio?
Allahu moj! Jesam li (naredbu) saopćio?"
"Tako mi Onoga", rekao je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, "u Čijoj je ruci moj život, Njegova oporuka, Njegovim sljedbenicima jeste: 'Neka ovo

prisutni dostavi (prenese) odsutnom! Ne vraćajte se poslije mene nevjerovanju (zabludi), pa da jedni od vas udaraju po vratovima drugih.'"[1]

١٧٤٠. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرٌو قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ بِعَرَفَاتٍ تَابَعَهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرٍو.

1740. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be, a njega je obavijestio Amr koji kaže da je čuo Džabira b. Zejda, a on čuo Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da kaže: "Slušao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako drži govor (hutbu) na Arefatu."

١٧٤١. حَدَّثَنِي عَبْدُاللهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا قُرَّةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ وَرَجُلٌ أَفْضَلُ فِي نَفْسِي مِنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِالرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ أَتَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قُلْنَا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا قُلْنَا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ ذُو الْحَجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ أَيُّ بَلَدٍ هَذَا قُلْنَا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيُسَمِّيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَتْ بِالْبَلْدَةِ الْحَرَامِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ

1741. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, da mu je Ebu-Amir rekao, prenoseći od Kurreta, on od Muhammeda b. Sirina, kome je saopćio Abdur-Rahman b. Ebi-Bekr, prenoseći, opet, od Ebu-Bekra, i još jedan čovjek po mom uvjerenju, bolji od Abdur-Rahmana b. Abdur-Rahman-Humejda b. Abdur-Rahmana, prenoseći, također, da je Ebu-Bekr rekao:
"Vjerovjesnik nam je na Dan klanja kurbana održao hutbu, rekavši:
'Znate li koji je ovo dan?'
'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju' – odgovorili smo.
Potom je on šutio toliko, da smo mislili da će ga nazvati nekim drugim imenom osim njegovog, onda je rekao: 'Nije li ovo Dan klanja kurbana?'
'Da'– rekli smo.
'Koji je ovo mjesec?' – upitao je on.
'To najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik' – ponovili smo.
On je, potom, šutio toliko, da smo mislili da će ga nazvati nekim drugim imenom, a onda rekao:

1 Navedenim hadisima utvrđeni su hadžski obredi Vjerovjesnika: stajanje na Mini prilikom Oprosnog hadža, držanje govora općeg značaja, upozorivši muslimane na potrebu međusobnog poštivanja života, časti i imovine, i na širenje islamskog učenja, a da je uvjet uspjeha svih akcija: međusobna saradnja, jedinstvo i sloga muslimana.

'Nije li ovo zul-hidže?'
'Da' – rekli smo.
'Koji je ovo grad?' – upitao je on.
'To najbolji znaju', rekli smo, 'Allah i Njegov Poslanik.'
On je, potom, šutio toliko, da smo mislili da će ga imenovati nekim drugim imenom, a zatim reče:
'Nije li ovo Sveti grad?'
'Da' – rekli smo.
'Vaše krvi (život) i vaši imeci', reče on, 'sveti su vam, kao što vam je svet ovaj vaš dan, u ovom vašem mjesecu, u ovom vašem gradu sve do dana u kome ćete se susresti sa vašim Stvoriteljem Allahom. Pazite! Da li sam (dovoljno) saopćio? Allahu moj!', rekao je on, 'budi (mi) svjedok! Neka ovo svaki prisutni doslovno prenese odsutnom, jer često onaj kome se nešto prenese, bolje shvati od onog, koji je to neposredno čuo. Ne vraćajte se poslije mene nevjerovanju, pa da jedni od vas udaraju po vratovima drugih.'"

يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا إِلَى يَوْمِ تَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ أَلَا هَلْ بَلَّغْتُ قَالُوا نَعَمْ قَالَ اللَّهُمَّ اشْهَدْ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ .

1742. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jezid b. Harun, kome je prenio Asim b. Muhammed b. Zejd od svoga oca, da je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Mini, držeći hutbu, rekao je:
'Znate li koji je ovo dan?'
'To najbolje znaju', rekli smo, 'Allah i Njegov Poslanik.'
'Ovo je', rekao je on , 'uistinu svet i častan dan.'
'A znate li koji je ovo grad?'
'To najbolje znaju', rekli su oni, 'Allah i Njegov Poslanik.'
'Svet i častan grad' – rekao je Vjerovjesnik.
'A znate li koji je ovo mjesec?'
'To najbolje znaju', rekli su oni, 'Allah i Njegov Poslanik.'
'Ovo je svet i častan mjesec' – rekao je Vjerovjesnik

١٧٤٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ بِمِنًى أَتَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَقَالَ فَإِنَّ هَذَا يَوْمٌ حَرَامٌ أَفَتَدْرُونَ أَيُّ بَلَدٍ هَذَا قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ بَلَدٌ حَرَامٌ أَفَتَدْرُونَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا قَالُوا اللهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهْرٌ حَرَامٌ قَالَ فَإِنَّ اللهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا وَقَالَ هِشَامُ بْنُ الْغَازِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا

وَقَفَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ بَيْنَ الْجَمَرَاتِ فِي الْحَجَّةِ الَّتِي حَجَّ بِهَذَا وَقَالَ هَذَا يَوْمُ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ فَطَفِقَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ اللَّهُمَّ اشْهَدْ وَوَدَّعَ النَّاسَ فَقَالُوا هَذِهِ حَجَّةُ الْوَدَاعِ .

(i nastavio): 'Allah vam je, zaista, učinio svetim vaše živote, vaše imetke i vaše obraze, kao što vam je svet i častan ovaj vaš dan, u ovom vašem mjesecu, u ovom vašem gradu.'"
Hišam b. Gazi kaže, da mu je prenio Nafi' od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, ovako:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Dan klanja kurbana, stao je između džemreta u hadžu koji je učinio i rekao: '…Ovo je dan najvećeg hadža.' Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio: '…Allahu moj! Budi (mi) svjedok!', pa su oni govorili: 'Ovo je Oprosni hadž.'"[1]

DA LI NAPAJAČI (ZEMZEMOM) I DRUGI OSIM NJIH, MOGU U NOĆIMA MINE NOĆIVATI U MEKKI

بَاب هَلْ يَبِيتُ أَصْحَابُ السِّقَايَةِ أَوْ غَيْرُهُمْ بِمَكَّةَ لَيَالِيَ مِنًى

١٧٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدِ بْنِ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُبَيْدِاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا رَخَّصَ النَّبِيُّ ﷺ .

1743. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ubejd b. Mejmun, rekavši da mu je prenio Isa b. Junus od Ubejdullaha, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to je odoborio".

1 Početak i završetak teksta posljednjeg hadisa je dvovarijantan, ali u cjelini, oba upozoravaju na liniju izloženu u ranijem hadisu.
Raznolika su mišljenja o pojmu imena "najveći hadž".
Hodočašće je dvovrsno: može biti samo radi hadža, koji mnogi učenjaci nazivaju "velikim i najvećim hadžom", a može biti samo radi obavljanja umre, koju nazivaju "malim hadžom", dok najveći broj ljudi ide prema Ka'bi u danima hadža, u namjeri da obavi umru i hadž uzastopno, pa se i ovakav skup naziva "najveći hadž". Hazreti Alija, Abdullah b. Ebi-Avf, Šafija i Mudžahid rekli su: "Najveći hadž je dan u kome se kolju kurbani, a to je prvi dan zborovanja na Mini." Ovakav stav se slaže s tekstom sadržaja navedenog hadisa. Prvi dan zborovanja na Mini, jeste dan u kome se obavi hadžskih obreda više nego u ma kom drugom danu Bajrama. To je dan u kome se kolju kurbani, bacaju kamenčići na Džemretul-Akabi, hadžije vrše brijanje ili šišanje, i odlaze u Mekku da obave oprosno obilaženje oko Ka'be, a potom se vraćaju opet na konak na Minu.
Hazreti Omer i njegov sin Abdullah smatraju da se konkretno ime odnosi na dan Arefata.
Iz Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, posljednjih riječi i njegova oproštajnog postupka, svijet je zaključio da se on neće više s njima vidjeti, pa su ovaj hadž nazvali Oprosnim hadžom, hadžom u kome se Vjerovjesnik oprostio s njima i oni s njim.
Bejheki kaže: "Završetak Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, misije mogao se nazrijeti i iz poglavlja "Nasr" koje mu je objavljeno sredinom ovih bajramskih dana, a koje u prijevodu glasi:
"Kada dođe Božija pomoć i pobjeda i vidiš svijet kako grupno ulazi u Božiju vjeru, slavi sa zahvalnošću svoga Stvoritelja i traži oprost od Njega. On zaista prima pokajanje."
Poslije objave ovog poglavlja, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, živio je još oko osamdeset dana.

١٧٤٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَذِنَ .

1744. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa, njemu Muhammed b. Bekr, ovome Ibni-Džurejdž, prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uistinu to dozvolio.

١٧٤٥. و حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِاللهِ بْنِ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ الْعَبَّاسَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اسْتَأْذَنَ النَّبِيَّ ﷺ لِيَبِيتَ بِمَكَّةَ لَيَالِيَ مِنًى مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ فَأَذِنَ لَهُ تَابَعَهُ أَبُو أُسَامَةَ وَعُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ وَأَبُو ضَمْرَةَ .

1745. Preko izmijenjenog seneda, pričao nam je Muhammed b. Abdullah b. Numejr od svoga oca, kome je prenio Ubejdullah od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Abbas, radijallahu anhu, zatražio dozvolu od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da u danima Mine noćiva u Mekki, radi svoje dužnosti napajanja (hadžija) pa mu je to on dozvolio.
U drugom senedu, iza Muhammeda b. Abdullaha slijedi Ebu-Usame, Ukbe b. Halid i Ebu-Damre.[1]

بَاب رَمْيِ الْجِمَارِ

O BACANJU KAMENČIĆA

وَقَالَ جَابِرٌ رَمَى النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ ضُحًى وَرَمَى بَعْدَ ذَلِكَ بَعْدَ الزَّوَالِ .

Ebu-Džabir je rekao:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bacao je kamenčiće na Dan klanja kurbana, kada je sunce granulo, a poslije toga bacaše opet po kretanju sunca iz zenita."

١٧٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ وَبَرَةَ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا مَتَى أَرْمِي

1746. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu prenio Mis'ar od Vebere koji je rekao:
"Upitao sam Ibn-Omera, radijallahu anhuma:
'Kada ću baciti kamenčiće?'

1 Vjerovjesnik je dozvolio Abbasu da, u doba hadžskih obreda na Mini, može noćivati u Mekki, umjesto na Mini, da bi hadžije mogao napajati zemzemom. To je Vjerovjesnik dozvolio i stočarima da mogu noću napasati svoju stoku, a i slabim i bolesnim radi udobnijeg smještaja.
Noćenje u Mekki, bez opravdanog razloga, učenjaci ne dozvoljavaju. Malik smatra da je bezrazložno noćivanje u Mekki, u danima Mine, težak prekršaj i da prijestupnik treba zaklati kurban. On, uistinu, smatra da za jednu prenoćenu noć u Mekki treba nahraniti siromaha, a za sve prenoćene noći u danima Mine dužan je zaklati kurban.
Ebu-Hanife je rekao: "Ako se hadžija svaki dan vrati iz Mekke na Minu i redovno obavlja bacanje kamenčića, on time ne čini nikakav propust i ne podliježe nikakvoj kazni." Ovo je stav i Hasana Basrije.

الْجِمَارَ قَالَ إِذَا رَمَى إِمَامُكَ فَارْمِهْ فَأَعَدْتُ عَلَيْهِ الْمَسْأَلَةَ قَالَ كُنَّا نَتَحَيَّنُ فَإِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ رَمَيْنَا .

بَاب رَمْيِ الْجِمَارِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي

١٧٤٧ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ رَمَى عَبْدُاللهِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي فَقُلْتُ يَا أَبَا عَبْدِالرَّحْمَنِ إِنَّ نَاسًا يَرْمُونَهَا مِنْ فَوْقِهَا فَقَالَ وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ هَذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ﷺ وَقَالَ عَبْدُاللهِ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ بِهَذَا .

'Bacaj ih', rekao je on, 'kada ih baca tvoj (hadžski) rukovodilac!'
Potom sam mu obnovio pitanje, a on reče: 'Mi smo pazili na vrijeme i bacali kamenčiće tek kada bi sunce krenulo sa zenita.'"[2]

O BACANJU KAMENČIĆA (NA DŽEMRETUL-AKABI) S DONJE STRANE DOLINE

1747. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir da mu je prenio Sufjan od A'meša, on od Ibrahima, ovaj od Abdur-Rahmana b. Jezida koji je rekao:
"Abdullah (b. Mes'ud) bacao je kamenčiće s donje strane doline."
"O, Ebu-Abdur-Rahmanu"[3], viknuo sam, "svijet baca kamenčiće sa gornje strane."
"Tako mi Jednog Jedinog Boga", rekao je on, "ovo je bilo mjesto onoga, kome je objavljeno poglavlje 'Bekara'."
A Abdullah b. Velid kaže: "Nama je ovo pričao Sufjan, prenoseći od A'meša."

2 Iz navedenih hadisa zaključuje se:
– vrijeme bacanje kamenčića na Džemretul-Akabi nastaje od izlaska sunca i traje do njegova zalaska, desetog dana zul-hidžeta. Šafija smatra da se ovo bacanje može vršiti do konca prve polovine noći istog dana. U "Nihaji" se navodi, da se ovo bacanje kamenčića može obavljati samo do zalaska sunca prvog dana Bajrama. U "Muhitu" za bacanje kamenčića na Džemretul-Akabi navode se tri vremenska perioda, i to:
I. sunnet je da se ovaj obred obavi tek po izlasku sunca;
II. dozvoljeno ga je obaviti po izlasku sunca iz zenita, i
III. pokuđeno je činiti to noću.
Ako hadžija ovo bacanje nije uspio obaviti danju, on će ga obaviti noću, bez davanja novčane odštete. Imam Ebu-Jusuf, a to je i stav Sevrija, kaže: "Kada hadžija nije obavio bacanje kamenčića na Džemretul-Akabi danju, on ih neće bacati noću, nego će na ime toga propusta zaklati kurban." Ebu-Hanife je izjavio: "Ako hadžija nije bacio kamenčiće na Džemretul-Akabi, na Dan klanja kurbana, pa zanoći na Mini i na njoj osvane, on će baciti propisane kamenčiće toga jutra, a potom još zaklati kurban." Ebu-Jusuf i Muhammed zastupaju njemu suprotno mišljenje;
– bacanje kamenčića drugi i treći dan Bajrama, vrši se u poslijepodnevnim časovima. Ovo je stav predstavnika svih ortodoksnih škola. Ovo mišljenje usvaja i Ebu-Hanife, s izuzetkom, što on dozvoljava da se bacanje kamenčića zadnjeg dana Bajrama može obaviti i prijepodne. Međutim, ako bi hadžija bacanje kamenčića drugog i trećeg dana obavio prijepodne, treba ih obnoviti u poslijepodnevnim satima istog dana.
Ata i Tavus dozvoljavaju da se ovo bacanje piljaka obavi u prijepodnevnom vremenu u sva tri dana Bajrama. Za neobavljanje ovog obreda u njegovom određenom vremenu, hadžija treba zaklati kurban.

3 Ebu-Abdur-Rahman je nadimak Abdullaha b. Mes'uda.

BACANJE KAMENČIĆA (NA DŽEMRETA) (VRŠI SE) SA SEDAM KAMENČIĆA

بَاب رَمْيِ الْجِمَارِ بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ

To je izjavio Ibni-Omer, radijallahu anhuma, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

ذَكَرَهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1748. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer kome je prenio Šu'be od Hakema, ovaj od Abdur-Rahmana b. Zejda, a on od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, da je on prišao Džemretul-Kubrau (Džemretul-Akabi), ostavivši Ka'bu sa lijeve, a Minu sa svoje desne strane, i bacio sedam kamenčića, a zatim rekao: "Ovako je bacao onaj, sallallahu alejhi ve sellem, kome je objavljeno poglavlje 'El-Bekara'."[1]

١٧٤٨. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِاللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى الْجَمْرَةِ الْكُبْرَى جَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ وَمِنًى عَنْ يَمِينِهِ وَرَمَى بِسَبْعٍ وَقَالَ هَكَذَا رَمَى الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ﷺ .

---

1 Na Džemeretul-Akabi treba baciti sedam kamenčića. To je mišljenje najvećeg broja učenjaka, dok Ata smatra da je dovoljno baciti pet. Mudžahid je rekao: "Ako hadžija baci šest kamenčića, on ne podliježe nikakvoj kazni." Ovo mišljenje usvajaju još Ahmed i Ishak. Ovi se oslanjaju na izjavu Sa'da b. Malika, koju Nesai donosi u ovom vidu: "Vratili smo se sa Vjerovjesnikom s hadža i neko od nas reče: 'Bacio sam šest kamenčića', a neko: 'Bacio sam sedam', i niko od nas nije drugom to zamjerao ni prigovarao."
Ebu-Davud i Nesai iznose u svojim "Sunenima" da je Ebu-Midžlez kazao:
"Pitao sam Ibni-Abbasa o bacanju kamenčića na džemretima, pa mi je on rekao: 'Ne znam tačno. Vjerovjesnik je bacao po šest ili po sedam kamenčića.'"
Predstavnici škola ortodoksnog učenja smatraju da na svakom džemretu treba baciti po sedam kamenčića. Ako hadžija baci manje od sedam, on, po mišljenju Malika i Evza'ija, treba zaklati kurban.
Šafija i Ebu-Sevr kažu: "Ko izostavi bacanje jednog kamena, dužan je podijeliti sadaku u hrani u iznosu od 833 grama, za dva izostavljena piljka – 1.666 g, a za izostavljena tri piljka ili više piljaka treba zaklati bravče."
Ebu-Hanife, imam Jusuf i Muhammed su rekli: "Ako hadžija izostavi bacanje više od polovice piljaka kod sva tri džemreta, treba zaklati kurban, a ako izostavi manje od cjelokupne polovine, tada će dati za svaki izostavljeni piljak pola sa'a hrane, to iznosi 1 kg i 666 g."
Hakem i Hammad su izjavili: "Ko zaboravi bacanje kamenčića jednog ili dva džemreta, u cijelosti ili dva kamenčića od njih, dužan je zaklati kurban. Ko zaboravi baciti nekoliko kamenčića, pa ih se sjeti u toku noći, dužan je to naknadno, u toku bajramskih dana, obaviti i tada neće davati nikakve novčane kazne, a ako to nije naknadno, u toku bajramskih dana, obavio, treba zaklati kurban." Ovo mišljenje usvaja i Evza'i.
Malik je kazao: "Ako hadžija zaboravi baciti jedan kamenčić jednog džemreta i ne baci ga naknadno u toku bajramskih dana, te prođe vrijeme propisano za to bacanje, dužan je zaklati bravče, a ako bi zaboravio baciti kamenčiće na jedno džemre u cijelosti i to ne učini naknadno u toku Bajrama, dužan je zaklati goveče."
Ove piljke treba baciti iz daljine tri-četiri metra, a samo spuštanje piljaka na džemreta nije dozvoljeno. Piljci moraju biti od zemlje, kao što su kamenčići i cigla. Prema tome, u ovu svrhu ne može se služiti piljcima od zlata, srebra, bisera i njima slično.
Ibni-Mubarek dozvoljava upotrebu samo kamenčića, a imam Ahmed dozvoljava korišćenje samo sitnih kamenčića, isključujući upotrebu krupnog kamenja.

BACANJE KAMENČIĆA NA DŽEMRETUL-AKABI OSTAVIVŠI KA'BU S LIJEVE STRANE

1749. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, kome je prenio Hakem od Ibrahima, on od Abdur-Rahmana b. Jezida koji je činio hadž sa Ibni-Mes'udom, radijallahu anhu, i vidio ga, kako je bacio na Velikom Džemretu (Džemretul-Akabi) sedam piljaka, učinivši Ka'bu sa svoje lijeve, a Minu sa svoje desne strane, a potom rekao:
"Ovo je mjesto onoga, kome je objavljeno poglavlje 'El-Bekare'."

HADŽIJA IZGOVARA TEKBIR SA SVAKIM BAČENIM KAMENČIĆEM

Ovo je rekao Ibni-Omer, radijallahu anhuma, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1750. PRIČAO NAM JE Musedded, prenoseći od Abdul-Vahida kome je A'meš rekao:
"Čuo sam Hadžadža kako sa minbere citira poglavlja 'El-Bekare', 'Ali-Imran' i poglavlje 'En-Nisa'."
"Kasnije sam to", rekao je A'meš, "spomenuo Ibrahimu, a on reče:
'Pričao mi je Abdur-Rahman b. Jezid, da je bio sa Ibni-Mes'udom, radijallahu anhu, kada je htio bacati kamenčiće na Džemretul-Akabi, da se spustio u dolinu i kada se usporedio sa jednim stablom, prišao mu je (pod grane) i bacio sedam kamenčića, izgovarajući tekbir uz svaki (bačeni) kamenčić, a zatim odatle rekao: Tako mi Jednog Jedinog Boga stajao je (ovdje) i onaj, sallallahu alejhi ve sellem, kome je objavljeno poglavlje 'El-Bekare'."'

بَاب مَنْ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ فَجَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ

١٧٤٩. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّهُ حَجَّ مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَرَآهُ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الْكُبْرَى بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ فَجَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ وَمِنًى عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ قَالَ هَذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ .

بَاب يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ

قَالَهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٧٥٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ عَبْدِالْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ الْحَجَّاجَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ السُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا الْبَقَرَةُ وَالسُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا آلُ عِمْرَانَ وَالسُّورَةُ الَّتِي يُذْكَرُ فِيهَا النِّسَاءُ قَالَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ أَنَّهُ كَانَ مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حِينَ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ فَاسْتَبْطَنَ الْوَادِيَ حَتَّى إِذَا حَاذَى بِالشَّجَرَةِ اعْتَرَضَهَا فَرَمَى بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ قَالَ مِنْ هَا هُنَا وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ قَامَ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ﷺ .

NEZADRŽAVANJE NA DŽEMRETUL-AKABI NAKON BACANJA KAMENČIĆA

Ovo je prenio Ibn-Omer, radijallahu anhuma, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

KADA HADŽIJA BACI KAMENČIĆE NA PRVA DVA DŽEMRETA, STAJAT ĆE, PA ĆE SE SPUSTITI U DOLINU, OKRENUVŠI SE KIBLI

1751. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebi-Šejbe, njemu Talha b. Jahja, kome je prenio Junus od Zuhrija, on od Salima, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je on bacao po sedam kamenčića na najbliže džemre (Mesdžidul-Hajfu) i iza svakog kamenčića izgovarao tekbir. Iza toga bi prošao naprijed, dok se ne bi spustio u dolinu, i tu stao, okrenut prema kibli. Tu je stajao dugo i činio dovu uzdignutih ruku (prema nebu). Potom je bacao kamenčiće na srednje džemre, zatim se pomakao nalijevo, spustio u dolinu i stao okrenut prema kibli. Ovdje je dugo stajao, podigao svoje ruke i tako, dugo stojeći, činio dovu. Iza toga, bacio je kamenčiće na Džemretul-Akabi, s donje strane doline. Kod njega nije nimalo stajao, nego se okrenuo i rekao:
"Eto, vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ovo ovako radi."[1]

بَاب مَنْ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ وَلَمْ يَقِفْ

قَالَهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَاب إِذَا رَمَى الْجَمْرَتَيْنِ يَقُومُ وَيُسْهِلُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ

١٧٥١. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ عَلَى إِثْرِ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ حَتَّى يُسْهِلَ فَيَقُومَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلًا وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَى ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشِّمَالِ فَيَسْتَهِلُ وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلًا وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَيَقُومُ طَوِيلًا ثُمَّ يَرْمِي جَمْرَةَ ذَاتِ الْعَقَبَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُولُ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُهُ .

1 Iz navedenih hadisa se zaključuje:
– na svako džemre treba baciti po sedam kamenčića;
– mustehab je sa svakim bačenim kamenčićem izgovoriti tekbir. Hanefijski učenjaci kažu: "Najbolje je izgovarati: 'Bismillahi, Allahu ekber!'"
Ibni-Mes'ud i Ibni-Omer, nakon što bi pobacali kamenčiće, izgovarali bi: "Allahu moj, primi ovaj moj hadž, grijehe mi oprosti i za trud me nagradi!"
Po izbačenim piljcima na prvo i drugo džemre, treba se malo od džemreta udaljiti, stati prema kibli i Allaha moliti za oprost grijeha svojih i svoga roda, moleći uputu na pravi put svih skupa.
Ibni-Mes'ud stajaše kod prvog džemreta, koliko bi se moglo dva puta proučiti poglavlje 'El-Bekara', a Ibni-Omer, koliko bi se moglo jedanput proučiti to poglavlje. Ovoliko je Ibni-Omer stajao i kod drugog džemreta.
Ko ovo stajanje i učenje dove ne obavi, on nije grješan, niti daje ma kakvu odštetu. Samo Sevri smatra da bi, ipak, trebao podijeliti uobičajenu milostinju.

O DIZANJU RUKU KOD DVA DŽEMRETA: NAJBLIŽEG (MESDŽIDUL-HAJFE) I SREDNJEG

باب رَفْعِ الْيَدَيْنِ عِنْدَ جَمْرَةِ الدُّنْيَا وَالْوُسْطَى

1752. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Abdullah, rekavši da mu je prenio njegov brat od Sulejmana, on od Junusa b. Jezida, ovaj od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, zaista, bacao po sedam kamenčića, prvo, na najbliže džemre (Hajf-džamiji), izgovarajući tekbir nakon svakog (bačenog) kamenčića. Potom bi se pomaknuo naprijed, spustio u dolinu i stao okrenut prema kibli. Stojeći tu dugo, digao je svoje ruke i činio dovu. Potom je isto tako bacio kamenčiće na srednje džemre, zauzeo mjesto na lijevoj strani, spustivši se u ravan, stao okrenut prema kibli i stojeći dugo, podigao svoje ruke i činio dovu. Zatim bi bacio kamenčiće na Džemretul-Akabi sa donje strane doline i ne bi (ovdje) stajao.
"Eto", govorio bi on, "vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ovako radi."

١٧٥٢. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِاللهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِاللهِ أَنَّ عَبْدَاللهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ ثُمَّ يُكَبِّرُ عَلَى إِثْرِ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ فَيُسْهِلُ فَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ قِيَامًا طَوِيلًا فَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الْوُسْطَى كَذَلِكَ فَيَأْخُذُ ذَاتَ الشِّمَالِ فَيُسْهِلُ وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ قِيَامًا طَوِيلًا فَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَرْمِي الْجَمْرَةَ ذَاتَ الْعَقَبَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا وَيَقُولُ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَفْعَلُ.

O ČINJENJU DOVE KOD PRVA DVA DŽEMRETA

باب الدُّعَاءِ عِنْدَ الْجَمْرَتَيْنِ

1753. Muhammed je izjavio da mu je prenio Usman b. Umer od Junusa, a on od Zuhrija:
"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bacao je kamenčiće, prvo, na ono džemre koje se nalazi neposredno do džamije na Mini, bacivši na njega sedam piljaka, i kad god je bacio koji kamenčić, izgovorio je tekbir. Potom je prošao ispred njega, stao okrenut prema kibli, digao svoje ruke (prema nebu) i činio dovu. Ovo je stajanje činio dugo. Zatim je došao drugom džemretu i na njega bacio sedam piljaka. Kad god je bacio koji piljak, izgovorio bi tekbir. Potom se spustio na lijevu stranu do doline,

١٧٥٣. وَقَالَ مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ إِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ الَّتِي تَلِي مَسْجِدَ مِنًى يَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ ثُمَّ تَقَدَّمَ أَمَامَهَا فَوَقَفَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو وَكَانَ يُطِيلُ الْوُقُوفَ ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الثَّانِيَةَ فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ ثُمَّ يَنْحَدِرُ ذَاتَ الْيَسَارِ مِمَّا يَلِي الْوَادِيَ فَيَقِفُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ

stao tu okrenut prema kibli, digao svoje ruke i činio dovu. Tada je došao džemretu kod Akabe, bacio na njega sedam kamenčića, izgovarajući tekbir pri svakom (bačenom) kamenčiću. Potom se okrenuo i nije kod njega (nimalo) stajao."
Zuhrija je rekao:
"Čuo sam Salima b. Abdullaha da ovo isto prenosi od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem"
"To je (isto) činio i Ibni-Omer" – kaže Salim.

رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الْعَقَبَةِ فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ عِنْدَ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَنْصَرِفُ وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا قَالَ الزُّهْرِيُّ سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِاللهِ يُحَدِّثُ مِثْلَ هَذَا عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ .

O NAMIRISAVANJU POSLIJE OBAVLJENOG BACANJA KAMENČIĆA NA DŽEMRETUL-AKABI I BRIJANJU PRIJE IZVRŠENJA POVRATNOG TAVAFA OKO KA'BE

بَاب الطِّيبِ بَعْدَ رَمْيِ الْجِمَارِ وَالْحَلْقِ قَبْلَ الْإِفَاضَةِ

1754. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, da mu je prenio Sufjan od Abdur-Rahmana b. Kasima, da je on čuo svoga oca, a on je bio najbolji u svoje vrijeme, kako govori:
"Čuo sam Aišu, radijallahu anha, kako kaže: 'Namirisala sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ovim rukama (i ispružila je svoje ruke), kada je htio stupiti u ihram i po njegovom istupanju iz ihrama, kada je postao slobodan, i to prije nego je obavio povratni tavaf oko Ka'be.'"

١٧٥٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُالرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ وَكَانَ أَفْضَلَ أَهْلِ زَمَانِهِ يَقُولُ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا تَقُولُ طَيَّبْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِيَدَيَّ هَاتَيْنِ حِينَ أَحْرَمَ وَلِحِلِّهِ حِينَ أَحَلَّ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ وَبَسَطَتْ يَدَيْهَا .

OPROSNI TAVAF

بَاب طَوَافِ الْوَدَاعِ

1755. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Sufjan od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:
"Ljudima je naređeno da posljednja njihova obaveza bude Ka'ba (tavaf oko nje), samo što je to olakšano (neobavezno) osobi sa menstruacijom."

١٧٥٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ ابْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ أُمِرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلَّا أَنَّهُ خُفِّفَ عَنِ الْحَائِضِ .

١٧٥٦. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ ابْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ ثُمَّ رَقَدَ رَقْدَةً بِالْمُحَصَّبِ ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ تَابَعَهُ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي خَالِدٌ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ ابْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1756. PRIČAO NAM JE Asbeg b. Feredž, kome je prenio Ibnu-Vehb od Amra b. Harisa, a on od Katade, koji je izjavio, kako mu je Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Muhassabu podne i ikindiju, akšam i jaciju, a zatim legao spavati. Kasnije je uzajahao devu, krenuo ka Ka'bi i obavio tavaf oko nje.
U drugom senedu, Amra b. Harisa slijedi Lejs, rekavši da mu je ovo prenio Halid od Enesa, a on od Katade, njemu Enes b. Malik, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

بَاب إِذَا حَاضَتِ الْمَرْأَةُ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ

KADA ŽENA DOBIJE MENSTRUACIJU NAKON ŠTO JE OBAVILA TEVAFU-L-IFADU

١٧٥٧. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِالرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُيَيٍّ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حَاضَتْ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ أَحَابِسَتُنَا هِيَ قَالُوا إِنَّهَا قَدْ أَفَاضَتْ قَالَ فَلَا إِذًا .

1757. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:
"Safija, kćerka Hujejja, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dobila je menstruaciju, pa sam to spomenula Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on reče:
'Hoće li nas ona zadržati?'
'Ona je dobila', rekli su (prisutni), 'nakon što je obavila tevafu-l-ifadu.'
'Pa onda nema (zadržavanja)' – rekao je on."

١٧٥٨-١٧٥٩. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ أَنَّ أَهْلَ الْمَدِينَةِ سَأَلُوا ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ امْرَأَةٍ طَافَتْ ثُمَّ حَاضَتْ قَالَ لَهُمْ تَنْفِرُ قَالُوا لَا نَأْخُذُ بِقَوْلِكَ وَنَدَعُ قَوْلَ زَيْدٍ قَالَ إِذَا قَدِمْتُمُ الْمَدِينَةَ فَسَلُوا

1758,1759. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu prenio Hammed od Ejjuba, on od Ikrime, da su Medinelije pitali Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, za ženu koja je obavila (posjetno) obilaženje i potom dobila menstruaciju.
"Putovat će" – rekao im je on.
"Nećemo", rekli su oni, "držati se tvoje izjave, a ostaviti (suprotnu) izjavu Zejdovu."
"Kada stignete", rekao je on, "u Medinu, pitajte (druge)!"

Potom su došli u Medinu i pitali. Među onim koga su pitali bila je i Umm-Sulejm, koja im je spomenula slučaj Safijje.
Ovo su još prenijeli Halid i Katade od Ikrime.

فَقَدِمُوا الْمَدِينَةَ فَسَأَلُوا فَكَانَ فِيمَنْ سَأَلُوا أُمَّ سُلَيْمٍ فَذَكَرَتْ حَدِيثَ صَفِيَّةَ رَوَاهُ خَالِدٌ وَقَتَادَةُ عَنْ عِكْرِمَةَ .

1760. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Vuhejb, prenoseći od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao: "Dozvoljeno je ženi sa menstruacijom da ide (vrati se kući), ako je obavila povratno (posjetno) obilaženje oko Ka'be."

١٧٦٠ . حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا وُهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ رُخِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفِرَ إِذَا أَفَاضَتْ .

1761. "A čuo sam (rekao je Ibni-Tavus) Ibni-Omera kako govori: 'Ona zaista neće ići (kući).' Kasnije sam ga opet čuo kako govori: 'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao im je povlasticu (odobrio povratak).'"

١٧٦١ . قَالَ وَسَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ إِنَّهَا لَا تَنْفِرُ ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ لَهُنَّ .

1762. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu Ebu-Avane, prenoseći od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, radijallahu anha, kako je rekla:
"Izašli smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, (iz Medine), naumivši obaviti samo hadž. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao je (u Mekku) i odmah izvršio tavaf oko Ka'be, te sa'j između Safe i Merve. Sa sobom je imao kurban, i ihrame nije skidao. To su isto učinile njegove supruge koje su bile s njim kao i njegovi drugovi. Ihram je skinuo od njih onaj, ko nije imao kod sebe kurban.
Kasnije je Aiša (rekao je Esved) dobila menstruaciju. Mi smo vršili obrede našeg hadža i kada je bila noć Hasbeta – noć vraćanja sa Mine, ona je rekla: 'Božiji Poslaniče, svi se tvoji drugovi vraćaju sa (obavljenim) hadžom i umrom osim mene?'
'Nisi li ti', rekao je on, 'one noći kada smo stigli (na hadž) obavila dva tavafa oko Ka'be?'
'Ne' – rekla sam.

١٧٦٢ . حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَقَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَحِلَّ وَكَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَطَافَ مَنْ كَانَ مَعَهُ مِنْ نِسَائِهِ وَأَصْحَابِهِ وَحَلَّ مِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ الْهَدْيُ فَحَاضَتْ هِيَ فَنَسَكْنَا مَنَاسِكَنَا مِنْ حَجِّنَا فَلَمَّا كَانَ لَيْلَةَ الْحَصْبَةِ لَيْلَةُ النَّفْرِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ كُلُّ أَصْحَابِكَ يَرْجِعُ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ غَيْرِي قَالَ مَا كُنْتِ تَطُوفِينَ بِالْبَيْتِ لَيَالِيَ قَدِمْنَا قُلْتُ لَا قَالَ فَاخْرُجِي مَعَ أَخِيكِ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهِلِّي بِعُمْرَةٍ وَمَوْعِدُكِ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا

فَخَرَجْتُ مَعَ عَبْدِالرَّحْمَنِ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلَلْتُ بِعُمْرَةٍ وَحَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عَقْرَى حَلْقَى إِنَّكِ لَحَابِسَتُنَا أَمَا كُنْتِ طُفْتِ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ بَلَى قَالَ فَلَا بَأْسَ انْفِرِي فَلَقِيتُهُ مُصْعِدًا عَلَى أَهْلِ مَكَّةَ وَأَنَا مُنْهَبِطَةٌ أَوْ أَنَا مُصْعِدَةٌ وَهُوَ مُنْهَبِطٌ وَقَالَ مُسَدَّدٌ قُلْتُ لَا تَابَعَهُ جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ فِي قَوْلِهِ لَا .

‘Pa izađi’, rekao je on, ‘sa svojim bratom do Ten’ima i stupi u ihram za umru, a mjesto (za naš sastanak), je to i to.’
Potom sam izašla sa Abdur-Rahmanom od Ten‘ima i stupila u ihram za umru. Utom je Safijja, kćerka Hujejja dobila menstruaciju, pa joj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
‘Jadna ne bila! Ti ćeš nas stvanro zadržati. Jesi li obavila tavaf oko Ka‘be na Dan klanja kurbana?’
‘Da’ – odgovorila je ona.
‘Pa nema štete’, rekao je on, ‘vraćaj se (kući)!’
‘Potom sam’, rekla je Aiša, ‘susrela Vjerovjesnika kada se uspeo iznad Mekke, a ja se spuštala ili (je rekla) ja se uspela, a on se spuštao.’”
Musedded je (umjesto “da”) prenio: “‘Ne’ – rekla sam.”
U drugom senedu, Museddeda slijedi Džerir u čijoj izjavi, koju prenosi od Mensura, stoji: “Ne.”

بَاب مَنْ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفْرِ بِالْأَبْطَحِ

KLANJANJE IKINDIJE NA DAN ODLASKA U EBTAHU

١٧٦٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ عَبْدِالْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَيْنَ صَلَّى الظُّهْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ قَالَ بِمِنًى قُلْتُ فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفْرِ قَالَ بِالْأَبْطَحِ افْعَلْ كَمَا يَفْعَلُ أُمَرَاؤُكَ .

1763. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, kome je prenio Ishak b. Jusuf od Sufjana Sevrija, on od Abdul-Aziza b. Rufeja, koji je rekao:
“Rekao sam Enesu b. Maliku:
‘Obavijesti me o onom što si zapamtio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: Gdje je on osmog dana zul-hidžeta klanjao podne?’
‘Na Mini’ – rekao je on.
‘A gdje je klanjao ikindiju na Dan povratka sa Mine?’ – upitao sam.
‘U Ebtahu’ – odgovorio je on. ‘Ti radi kako rade tvoji (hadžski) zapovjednici!’”

1764. PRIČAO NAM JE Abdul-Mute'ali b. Talib, da mu je prenio Ibnu-Vehb, kome je saopćio Amr b. Haris da mu je Katade rekao, kako mu je Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenio da je Vjerovjesnk, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao podne i ikindiju, te akšam i jaciju u Muhassabu i legao spavati. Iza toga je uzjahao na devu (i krenuo) ka Ka'bi, te obavio tavaf oko nje.

١٧٦٤. حَدَّثَنَا عَبْدُالْمُتَعَالِ بْنُ طَالِبٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ قَتَادَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَرَقَدَ رَقْدَةً بِالْمُحَصَّبِ ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ .

O MUHASSABU (DOLINI EBTAH)

بَاب الْمُحَصَّبِ

1765. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu prenio Sufjan od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
"Ebtah je bio samo konačište, u kome je odsjeo Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, da bi bio odmorniji za svoj izlazak."

١٧٦٥. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنَّمَا كَانَ مَنْزِلٌ يَنْزِلُهُ النَّبِيُّ ﷺ لِيَكُونَ أَسْمَحَ لِخُرُوجِهِ يَعْنِي بِالْأَبْطَحِ .

1766. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah da mu je prenio Sufjan od Amra, on od Ataa, ovaj od Ibni-Abbasa koji je rekao:
"Noćenje na Muhassabu ne spada (u hadžske obrede). To je samo konačište, u kome je odsjeo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."

١٧٦٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِاللهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ عَمْرٌو عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ لَيْسَ التَّحْصِيبُ بِشَيْءٍ إِنَّمَا هُوَ مَنْزِلٌ نَزَلَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ .

O ODSJEDANJU (HADŽIJE) U ZU-TUVAU PRIJE ULASKA U MEKKU, I U BATHAU, KOJA JE U ZUL-HULEJFI, PO POVRATKU IZ MEKKE

بَاب النُّزُولِ بِذِي طُوًى قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ مَكَّةَ وَالنُّزُولِ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ إِذَا رَجَعَ مِنْ مَكَّةَ

1767. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ebu-Damre kome je prenio Musa b. Ukbe od Nafija da je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, noćivao u Zu-Tuvau, između dva brežuljka. Potom bi ulazio (u Mekku) preko brežuljka koji je s gornje strane Mekke, a kada bi stigao (u Mekku) kao hadžija ili kao mu'temir, svoju je devu zaustavljao samo kod vrata (Harema) Ka'be. Potom bi unišao (u Harem), prišao Crnom kamenu (Hadžerul-Esvedu) i s tim počeo (obred); obišao bi oko Ka'be sedam puta; tri (prva obilaženja) žurno, a četiri običnim hodom. Potom bi se ošišao i klanjao dva rekata (iza Mekami-Ibrahima), a onda, prije nego bi se vratio u svoj stan, obavio sa'j između Safe i Merve. Kada bi se vraćao sa hadža ili umre, zaustavio bi devu u Bathau, koja je u Zul-Hulejfi, gdje i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaustavljaše devu.

١٧٦٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ يَبِيتُ بِذِي طُوًى بَيْنَ الثَّنِيَّتَيْنِ ثُمَّ يَدْخُلُ مِنَ الثَّنِيَّةِ الَّتِي بِأَعْلَى مَكَّةَ وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مَكَّةَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا لَمْ يُنِخْ نَاقَتَهُ إِلَّا عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ ثُمَّ يَدْخُلُ فَيَأْتِي الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ فَيَبْدَأُ بِهِ ثُمَّ يَطُوفُ سَبْعًا ثَلَاثًا سَعْيًا وَأَرْبَعًا مَشْيًا ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ يَنْطَلِقُ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَيَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَكَانَ إِذَا صَدَرَ عَنِ الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ الَّتِي كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُنِيخُ بِهَا .

1768. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, rekavši da mu je Halid b. Haris kazao; Abdullah (b. Omer) upitan za Muhassab rekao je: "Ubejdullah nam je, prenoseći od Nafija, rekao: 'U njoj su odsjedali (konačili) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Omer i Ibni-Omer (Abdullah)."'
Od Nafija još je preneseno: "Ibni-Omer (Abdullah), radijallahu anhuma, u njoj je, mišljaše on na Muhassab, uistinu, klanjao podne i ikindiju." Mislim (kaže Ubejdullah) da je Nafi' dodao: "... i akšam." Halid je opet izjavio: "...Ne sumnjam za jaciju i potom je dobro spavao..." Ovo (kaže Halid) spominjaše i Ibni-Omer, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

١٧٦٨. حَدَّثَنَا عَبْدُاللهِ بْنُ عَبْدِالْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ سُئِلَ عُبَيْدُاللهِ عَنِ الْمُحَصَّبِ فَحَدَّثَنَا عُبَيْدُاللهِ عَنْ نَافِعٍ قَالَ نَزَلَ بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ وَعُمَرُ وَابْنُ عُمَرَ وَعَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ يُصَلِّي بِهَا يَعْنِي الْمُحَصَّبَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ أَحْسِبُهُ قَالَ وَالْمَغْرِبَ قَالَ خَالِدٌ لَا أَشُكُّ فِي الْعِشَاءِ وَيَهْجَعُ هَجْعَةً وَيَذْكُرُ ذَلِكَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

O ONOM KOJI JE ODSJEDAO (KONAČIO) U ZU-TUVAU NA POVRATKU IZ MEKKE

بَاب مَنْ نَزَلَ بِذِي طُوًى إِذَا رَجَعَ مِنْ مَكَّةَ

1769. Muhammed b. Isa je rekao da mu je prenio Hammad od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da bi on, prilikom kretanja na hadž, noćivao u Zu-Tuvau i kada bi osvanuo, unišao je u Mekku. Kada bi išao natrag, naišao bi pokraj Zu-Tuvaa i u njemu opet prenoćio, gdje bi i osvanuo.
Ibni-Omer spominjaše da je to, zaista, radio i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

١٧٦٩. وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَقْبَلَ بَاتَ بِذِي طُوًى حَتَّى إِذَا أَصْبَحَ دَخَلَ وَإِذَا نَفَرَ مَرَّ بِذِي طُوًى وَبَاتَ بِهَا حَتَّى يُصْبِحَ وَكَانَ يَذْكُرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ .

O TRGOVANJU U DANIMA HADŽA I O PRODAVANJU (ROBE) PO TRGOVIMA IZ PREDISLAMSKOG DOBA

بَاب التِّجَارَةِ أَيَّامَ الْمَوْسِمِ وَالْبَيْعِ فِي أَسْوَاقِ الْجَاهِلِيَّةِ

1770. PRIČAO NAM JE Osman b. Hejsem, da mu je saopćio Ibni-Džurejdž da je Amr b. Dinara, rekao: "Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kazao je: 'Zul-Medžaz i Ukaz su bila mjesta u predislamsko doba. Kada je došao islam, muslimani, kao da su to prezirali, pa je objavljeno: Nije vam grijeh da tražite dobra vašeg Stvoritelja u sezoni hadža.'"[1]

١٧٧٠. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كَانَ ذُو الْمَجَازِ وَعُكَاظٌ مَتْجَرَ النَّاسِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامُ كَأَنَّهُمْ كَرِهُوا ذَلِكَ حَتَّى نَزَلَتْ (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ) فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ .

1 Hadžiji je dozvoljeno trgovati u mjesecima hadža, bilo poslije obavljena hadža, bilo prije.
U predislamsko doba bila su četiri popularna trga: Ukaz, u gornjem dijelu Nedžda, blizu Arefata. Neki kažu da ovaj trg bijaše iza Menazilul-Karna na putu za San'u, udaljen od nje jedan konak hoda.
Zul-Medžaz je bio trg u okolini Arefata. Ibnu-Kelbi smatra da je on bio udaljen od Arefata jedan fersah, što iznosi približno osam kilometara. Drugi smatraju da je bio desno od Arefata, blizu Kebkeba.
Medžennet je bio trg na području Merruz-Zahrana, udaljen nekoliko milja od Mekke. Oko njega je stanovalo pleme Kinane. Okružen je Tafil i Šame brdima.
Hubaše trg se nalazio na strani prema Jemenu, udaljen od Mekke šest konaka hoda.
Na ova dva posljednja trga vašari se nisu održavali u sezonama hadža, nego samo u mjesecu redžebu.
Na navedenim trgovima vašari su se održavali i u prvim danima islamske ere, ali se kasnije pomalo zanemaruju. Prvi vašar napušten je na Ukazu, 129. godine po Hidžri u doba Haridžija, a posljednji na Hubašetu, 199. godine po Hidžri, u doba Davuda b. Isaa, a unuka Musaova, iz dinastije Abbasija.
U "Kitabun-nesebu" navodi se da je na Ukazu održavan vašar svake godine od prvog zul-kadeta i trajao po dvadeset dana, zatim se prelazilo na trg Medžennet, gdje se trgovalo po deset dana, upravo do prvog dana zul-hidžeta, kada se išlo na Zul-Medžaz. Ovdje je vršena razmjena dobara osam dana. Po završetku ovoga vašara, išlo se na Minu, gdje su počinjali hadžski obredi.

O PUTOVANJU PRED ZORU SA MUHASSABA

بَاب الإِدْلاَجِ مِنَ الْمُحَصَّبِ

1771. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, da mu je prenio njegov otac, kome je pričao A'meš, njemu Ibrahim od Esveda, da je Aiša, radijallahu anha, rekla:
"One noći, kada je trebalo krenuti sa Mine, Safija je dobila menstruaciju. 'Čini mi se', rekla je ona, 'da ću vas zadržati.'"
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Jadna bila ona! Je li na dan klanja kurbana obavila tavaf (oko Ka'be)?'
'Da' – rečeno mu je.
'Pa putuj!' – rekao je on."

١٧٧١ . حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ حَاضَتْ صَفِيَّةُ لَيْلَةَ النَّفْرِ فَقَالَتْ مَا أُرَانِي إِلَّا حَابِسَتَكُمْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ عَقْرَى حَلْقَى أَطَافَتْ يَوْمَ النَّحْرِ قِيلَ نَعَمْ قَالَ فَانْفِرِي .

1772. Ebu Abdullah (Buharija) je rekao: "Muhammed mi je nadodao (na gornji dijalog), rekavši da je njemu Muhadir prenio od A'meša, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, da je Aiša, radijallahu anha, rekla:
'Izašli smo s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, (iz Medine), namjeravajući obaviti samo hadž. Kada smo stigli (u Mekku), naredio nam je da se (po izvršenoj ophodnji oko Ka'be, Safe i Merve) oslobodimo ihrama.
Kada je nastupila noć odlaska sa Mine, Safija, kćerka Hujejja, dobila je menstruaciju, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Jadna bila!'
'Ne vidim', rekla je Aiša, 'za ovo ništa drugo, nego da se još zadržite.'
'Činila si obilaženje (oko Ka'be) na dan klanja kurbana?' – upitao je on.
'Da' – rekla je ona.
'Pa idi (natrag kući)!' – rekao je on.
Rekla sam: 'Allahov Poslaniče, (kazala je Aiša)! Ja nisam obukla ihram (za umru)?'
'Pa stupi sada u ihram za umru od Ten'ima!' – rekao je on. Potom je sa njom otišao (do Ten'ima) njen brat.
'Vjerovjesnika smo, kasnije, susreli' (kaže Aiša) 'u poslijeponoćnom putovanju i on reče: Obećano (ugovoreno) tvoje mjesto (za sastanak) je to i to!'"

١٧٧٢ . قَالَ أَبُو عَبْد اللهِ وَزَادَنِي مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا مُحَاضِرٌ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ لَا نَذْكُرُ إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَنَا أَنْ نَحِلَّ فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ النَّفْرِ حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ حَلْقَى عَقْرَى مَا أُرَاهَا إِلَّا حَابِسَتَكُمْ ثُمَّ قَالَ كُنْتِ طُفْتِ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ فَانْفِرِي قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي لَمْ أَكُنْ حَلَلْتُ قَالَ فَاعْتَمِرِي مِنَ التَّنْعِيمِ فَخَرَجَ مَعَهَا أَخُوهَا فَلَقِينَاهُ مُدَّلِجًا فَقَالَ مَوْعِدُكِ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا .

SADRŽAJ

DŽUMA-NAMAZ

Obligatnost džume 585
Vrijednost kupanja petkom; da li su dijete i žena dužni prisustvovati džuma-namazu? 587
Vrijednost džuma-namaza 590
Poglavlje 591
Mazanje (kose) uljem radi džuma-namaza 591
Pri odlasku u džamiju oblači se 593
Najljepše što se ima 593
Upotreba misvaka petkom 594
Čišćenje zuba tuđim misvakom 595
Šta se uči petkom na sabah-namazu 596
Klanjanje džuma-namaza u selima i gradovima 597
Da li je kupanje obavezno ženama, djeci i drugima koji ne sudjeluju u klanjanju džume? 599
Olakšica ako čovjek ne može prisustvovati klanjanju džume zbog kiše 601
Odakle se dolazi na džumu i za koga je ona obavezna 602
Vrijeme džuma-namaza jeste, kada sunce krene sa zenita 603
Kada petkom previše ugrije 604
Koračanje na džuma-namaz 605
Petkom, na džumi, ne treba se gurati u prolazu 607
Čovjek ne treba petkom dići svoga brata da sjedne na njegovo mjesto 608
Ezan petkom 609
Jedan mujezin petkom 609
Imam, dok je na minberu, odgovara i odaziva se ezanu 610
Sjedenje na minberu pri učenju ezana 610
Učenje ezana prije hutbe 611
Učenje hutbe na minberu 611
Hutba se drži stojeći 613
Pri držanju hutbe imam se okreće svijetu, a svijet imamu 614
Ko je u hutbi govorio: "Emma ba'du" (a potom) 614
Sjedenje petkom između dvije hutbe 618
Slušanje hutbe petkom 619
Kada imam u toku hutbe vidi nekog čovjeka da je došao, naredit će mu da klanja dva rekata 620
Dizanje ruku na hutbi 621
Učenje dove za kišu na hutbi, petkom 621
Šutnja petkom dok imam drži hutbu 623
O satu koji se nalazi u petku 624

Kada svijet za vrijeme džuma-namaza ode od imama,
dozvoljen je namaz imama i preostalih 624
Klanjanje prije i poslije džuma-namaza..... 625
"Kada se završi klanjanje džuma-namaza, raziđite se po zemlji
i tražite Allahovu blagodat! " - Kur'an..... 626
Odmaranje poslije džuma-namaza..... 627

NAMAZ U STRAHU

Klanjanje namaza u strahu hodajući i jašući..... 631
Klanjajući namaz u vrijeme opasnosti, čuvat će jedni druge..... 631
Klanjanje namaza pri osvajanju uporišta i susretu sa neprijateljem 632
Namaz onoga koji traži i koji je tražen u borbi jašući i mimikom..... 633
P o g l a v l j e 634
Rano klanjanje sabahskog namaza dok je još pomrčina
i klanjanje prilikom napada i borbe 634

BAJRAMI

O Bajramima i lijepom oblačenju za Bajram 637
Upotreba kratkih kopalja i kožnih štitova na dan Bajrama..... 638
Ustaljeni običaji muslimana za vrijeme Bajrama 640
Uzimanje jela prije odlaska u džamiju na dan Ramazanskog bajrama..... 641
Jelo na dan Kurban-bajrama 642
Izlazak na musalu bez minbera 644
Odlazak na bajram-namaz pješice i jašući - klanjanje namaza prije hutbe,
bez ezana i ikameta 646
Hutba je poslije bajram-namaza..... 648
Prezirno je na bajram u haremu Ka'be nositi oružije..... 644
Rano ustajanje na bajram-namaz..... 651
Važnost dobrih djela u danima Kurban-bajrama (prva tri dana) 652
Tekbiri u danima mine i kada se krene ka Arefatu..... 653
Klanjanje prema koplju za vrijeme Bajrama 655
Nošenje kratkog koplja ili koplja ispred imama na Bajram 656
Izlazak žena na musalu pa i onih koje su dobile menstruaciju 656
Izlazak djece na musalu 657
Imam se pri učenju bajramske hutbe okreće prema svijetu 657
Obilježje musale 658
Imamovo predavanje ženama na dan Bajrama 659
Kada žena Bajramom nema ogrtač..... 660
Udaljavanje žena sa menstruacijom sa musale..... 662
Govor imama i prisutnog svijeta u toku bajramske hutbe;
pitanje upućeno imamu dok drži hutbu 663
Vraćanje drugim putem pri povratku, poslije klanjanja bajram-namaza 664

Kada čovjeku prođe bajram-namaz, klanjat će dva rekata; tako će postupiti i žena i oni koji su kod kuće u selima 665
Klanjanje prije i poslije bajram-namaza 667

VITR-NAMAZ

Šta se prenosi o vitru 669
Vrijeme klanjanja vitr-namaza 673
Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, buđenje supruge radi vitr-namaza 674
Neka klanjač učini svojim posljednjim namazom vitr-namaz! 674
Klanjanje vitr-namaza na jahaćoj životinji 675
Vitr-namaz na putovanju 676
Kunut dove prije i poslije ruku'a 677

TRAŽENJE KIŠE

Traženje kiše i izlazak (na musalu) Vjerovjesnika,
sallallahu alejhi ve sellem, radi traženja kiše 681
Dova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Allahu moj, daj (mudar plemenu) godine teške poput jusufovih godina!" 682
Svijet može od imama tražiti da moli za kišu kada ih pogodi suša 684
Izvraćanje ogrtača prilikom namaza za kišu 685
Kišna dova u džamiji u kojoj se klanja džuma 687
Kišna dova petkom za vrijeme hutbe ne okrećući se kibli 689
Dova za kišu sa minbera 690
Ko smatra dovoljnim proučiti dovu za kišu na džumi 690
Dova kad se putevi isprekidaju od obilne kiše 691
Rečeno je da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izvraćao svoj ogrtač, petkom,
pri učenju kišne dove 692
Kada ljudi zatraže od imama da traži kišu, on ih neće odbiti 692
Kada idolopoklonici traže intervenciju muslimana prilikom suše i oskudice 693
Dova kada previše pada kiša:"...Oko nas je, a ne na nas!" 694
Učenje kišne dove stojeći 694
Učenje naglas Kur'ana pri namazu za kišu 695
Kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo svijetu svoja leđa 695
Namaz za kišu ima dva rekata 696
Namaz za kišu klanja se na musali 696
Okretanje prema kibli kod učenja kišne dove 696
Za vrijeme kišne dove prisutni dižu ruke zajedno sa imamom 697
Imam diže ruke kod kišne dove 698
Šta se uči kada počne padati kiša 698
Pokisao na kiši da mu je lilo niz bradu 699
Šta raditi kada puše vjetar 700
Izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

"Potpomognut sam jutarnjim povjetarcem." 700
Šta je rečeno o zemljotresima i pojavama 701
O Allahovim riječima: "Vi umjesto da Allahu zahvaljujete, sve poričete...!" 702
Samo Allah zna kad će pasti kiša 703

POMRAČENJE SUNCA

Klanjanje namaza prilikom pomračenja Sunca 705
Sadaka prilikom pomračenja Sunca 708
Poziv: "grupni namaz - es-Salatu džami'a" pri pomračenju 710
Hutba pri pomračenju Sunca 710
Da li će (čovjek) reći "kesefetiš-šemsu" ili "hasefetiš-šemsu"? 712
"Allah opominje svoje robove pomračenjem Sunca" 713
Traženje utočišta od patnje u grobu pri pomračenju Sunca 713
Duljenje sedžde pri pomračenju Sunca 715
Namaz pri pomračenju Sunca je zajednički 715
Žene u namazu zajedno sa muškarcima pri pomračenju Sunca 717
O onima koji vole oslobađanje robova prilikom pomračenja Sunca 718
Namaz u džamiji prilikom pomračenja Sunca 718
Ne dolazi pomračenje Sunca zbog nečije smrti,
a niti zbog nečijeg života (rođenja) 719
Zikr pri pomračenju (Sunca) 720
Učenje dove pri pomračenju Sunca 721
Riječi imama: "A potom" u hutbi pri pomračenju Sunca 722
Namaz pri pomračenju Mjeseca 722
Prvi rekat namaza pri pomračenju (Sunca) je duži (od drugog) 723
Glasno učenje kur'ana u namazu pri pomračenju Sunca 723

KUR'ANSKE SEDŽDE

Šta se prenosi o kur'anskim sedždama i o tome da su sunnet (neobavezne) 727
Sedžda u suri "Es-Sedžda" 729
Sedžda u suri "Sad" 729
Sedžda poglavlja "En-Nedžm" 730
O sedždi muslimana obavljenoj sa idolopoklonicima 730
Idolopoklonik je nečist i (on je kao takav) bez abdesta 730
O onome ko prouči ajet u kome se spominje sedžda, a sedždu ne obavi 731
Sedžda u suri "El-Inšikak" 732
Činjenje sedžde zbog sedžde učača 733
Stiska svijeta kada imam prouči kur'ansku sedždu 734
Ko smatra da Allah nije te sedžde učinio obaveznim 734
Ko prouči ajet-sedždu u namazu i učini je 736
Ko ne nađe mjesto za sedždu zbog stiske 737

SKRAĆIVANJE NAMAZA

O skraćivanju namaza i koliko (putnik) treba boraviti u jednom mjestu pa da može namaz kratiti 739
Namaz na Mini 741
Koliko je boravio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na svom hodočašću 743
Kolika treba biti udaljenost da bi se kratio namaz 744
Putnik krati namaz kada izađe iz mjesta boravka 746
Akšam-namaz na putovanju klanja se od po tri rekata 748
O klanjanju dobrovoljnog namaza na jahaćoj životinji ma gdje se okretala 749
Klanjanje mimikom jašući 750
Treba sići s jahaće životinje radi obaveznog namaza 751
Klanjanje nafile namaza na magarcu 752
Neklanjanje nafile na putovanju prije i poslije klanjanja obaveznog namaza 752
Klanjanje nafila-namaza na putovanju, ali ne neposredno prije i poslije farz-namaza 753
Spajanje akšama i jacije na putovanju 755
Da li će (putnik) učiti ezan, odnosno ikamet, kada klanja zajedno akšam i jaciju? .. 756
Kada putnik kreće na put prije kretanja sunca sa zenita, odgodit će podne do ikindije 757
Kada (putnik) pođe na put po kretanju sunca sa zenita, klanjat će podne, pa uzjahati jahaću životinju (i otputovati) 758
Obavljanje namaza sjedeći 758
Namaz mimikom osobe koja sjedi 759
Ko ne može klanjati sjedeći, klanjat će ležeći 760
Kada osoba klanja sjedeći i u toku klanjanja ozdravi ili osjeti olakšanje, dovršit će namaz stojeći 761

NOĆNI NAMAZI

Klanjanje noćnog namaza i riječi Uzvišenog Allaha: "Klanjaj dio noći. To je tebi dodatni namaz." 765
Odlika noćnog klanjanja 766
Duljenje sedžde u noćnom namazu 767
Bolesnik izostavlja noćne namaze (nafile) 768
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne obavezujući, podsticao je na klanjanje noćnog namaza i nafila 769
Stajanje noću Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na namazu toliko dugo, da bi mu noge oticale 771
Spavanje pred zoru 771
Ručao pred zoru i nije lijegao dok nije klanjao sabah 772
Dugo stajanje u noćnom namazu 773
Kakav je bio namaz vjerovjesnika i koliko je klanjao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, noću 774

Klanjanje i spavanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem,
i ono što je derogirano od namaza 775
Šejtanski čvor na zatioku čovjeka kad ne klanja noću 776
Kad musliman legne da spava i ne klanja u noći, šejtan mu se u uho pomokri 777
Dova u namazu krajem noći 777
Spavanje početkom noći, a ustajanje krajem noći 778
Klanjanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, noću,
ramazanom i van ramazana 779
Vrijednost čišćenja (abdesta) noću i danju i vrijednost klanjanja
dva rekata poslije abdesta noću i danju 780
Pokuđeno je pretjerivati u ibadetu 781
Nije preporučljivo da ostavlja obavljanje noćne molitve
onaj koji ih je već uobičajio obavljati 782
P o g l a v l j e 783
Odluka onoga koga nemiran san probudi, pa klanja 783
Ustrajnost u klanjanju dva rekata sabahskog sunneta 785
Lijeganje na desnu stranu nakon obavljanja dva rekata sabahskog sunneta 786
Razgovor i nelijeganje u postelju nakon obavljena dva rekata sabahskog sunneta ... 786
Šta se prenosi o klanjanju nafila-namaza po dva rekata 787
Razgovor poslije klanjanja dva rekata (sunneta) sabah-namaza 790
Redovno obavljanje sabahskog sunneta i nazivanje tog sunneta nafilom 790
Šta se uči na dva rekata (sunneta) sabaha 790
Klanjanje nafila-namaza poslije obavljenih propisanih (farz) namaza 791
Neklanjanje nafile poslije klanjanja propisanog (farz) namaza 793
Duha-namaz na putovanju 794
Ko smatra da ne treba klanjati duha-namaz,
ali smatra da to pitanje podliježe izboru 795
Duha-namaz kod kuće 796
Dva rekata prije podnevnog farza 796
Namaz prije akšamskog farza 797
Obavljanje nafila u džematu 898
Klanjanje nafila u kući 801

VRIJEDNOST NAMAZA U DVA HAREMA

Vrijednost klanjanja u džamijama Mekke i Medine 803
O džamiji u Kuba'u 804
Dolazak u džamiju u Kuba'u svake subote 805
Odlazak u džamiju u Kuba'u jašući ili pješice 805
Vrijednost prostora između groba (Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem)
i minbera 806
Džamija "Bejtul-Makdis" 806

RADNJE U NAMAZU

Potpomaganje rukom u onome što pomaže obavljanju namaza 809
Zabranjen govor 810
Šta je muškarcima od tespiha i zahvale dozvoljeno izgovarati u namazu..... 812
O onom koji je imenovao ljude, odnosno koji je u namazu nazivao selam drugom,
a on ga ne zna (i ne čuje tog selama) 813
Pljeskanje rukama čine žene 813
O onom koji se u toku svoga namaza vratio natraške
ili se pomjerio naprijed zbog nečega 814
Kada majka zovne svoje dijete, a ono u namazu… 815
Otiranje pijeska dok je čovjek u namazu 816
Prostiranje haljine u namazu radi obavljanja sedžde 817
Dozvoljeni pokreti u namazu..... 817
Kada jahaća životinja pobjegneu toku klanjanja namaza..... 818
Izbacivanje pljuvačke i puhanje u namazu 820
Pljeskanje rukama u namazu iz neznanja ne kvari namaz 821
Govor klanjaču: "Prođi naprijed!" ili "pričekaj!" – i on pričeka, ne kvari namaz..... 821
Klanjač u namazu ne odgovara na selam..... 821
Dizanje ruku u namazu s razlogom 822
Podbočivanje u namazu 823
Razmišljanje u namazu 824

ZABORAV U NAMAZU

Zaborav (u namazu) i ustajanje nakon klanjanja dva rekata farza 827
Klanjanje pet rekata(umjesto četiri) 829
Predavanje selama četverorekatnog namaza na dva ili na tri rekata
i obavljanje dviju sedždi poput namaske sedžde ili još duže 829
Neučenje tešehhuda po obavljenoj sehvi-sedždi 830
Izgovaranje tekbira pri obavljanju obje sehvi-sedžde 832
Dvije sehvi-sedžde zbog neznanja koliko se rekata klanjalo: tri ili četiri 833
Sehvi-sedžda u obaveznom i u neobaveznom namazu 834
Kada se klanjaču, dok je još u namazu, nešto kaže, pa on to sasluša
i gestom svoje ruke pokaže (da se sačeka)..... 834
O gestikulaciji u namazu 836

DŽENAZA

Šta se prenosi o dženazi i onome kome zadnje riječi budu: "La ilahe illellah"..... 841
Naredba o slijeđenju dženaza 842
Ulaženje umrlom koji je već opremljen u kefine..... 845
Obavijest o klanjanju dženaze 851
Okupati umrloga neparnim brojem oblijevanja jeste mustehab – lijepo 855
Kupanje počinje s desne strane tijela umrlog..... 856

Kupanje umrlog počinje pranjem organa koji se peru pri uzimanju abdesta 857
Da li se mrtvo žensko može zamotati u donji ogrtač muškarca? 857
Kamfor se stavlja pri posljednjem kupanju 858
O raspletanju kose ženi (pri kupanju) 859
Kako se umotava umrli u odjeću prvu do tijela 859
Treba li kosu umrloj ženi plesti u tri pletenice 860
Kosa žene se prebaci iza nje 860
Bijela odjeća kao kefini 861
Kefini od dva dijela 861
O namirisavanju mrtvaca 862
Kako se zamotava (u kefine) ko umre u ihramu 863
Oblačenje umrlom sašivene ili nesašivene haljine i kefini bez košulje 864
Kefini bez košulje 865
Kefini bez turbana 866
Kefini (se uzimaju) iz cjelokupne imovine umrlog 866
Kako postupiti ako se ne nađe više osim jednog platna 867
Kada budu kefini samo toliki koliko se može pokriti samo glava ili noge umrlog,
pokrit će mu se njima samo glava 867
O onome koji je pripremio kefine u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem,
i za to mu se nije prigovorilo 868
Učestvovanje žena u ispraćaju dženaza 869
Smije li žena upražnjavati radnje propisane u žalosti zbog nekog drugog osim muža? 872
O posjećivanju grobova 871
Izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Umrli se pati
zbog plača njegove porodice za njim ", ako je naricanje bilo običaj umrlog 872
O pokuđenosti naricanja za mrtvacem 877
P o g l a v l j e 879
Nije od nas onaj koji cijepa otvore košulje 879
Žalost Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za Sa'dom b. Havleom 880
O zabrani brijanja kose prilikom nesreće 881
Nije od nas onaj ko se po obrazima udara 882
Zabrana naricanja džahilijetskih poziva prilikom nesreće 882
Ko sjedne pri nesreći primjetno tužan 882
Nepokazivanje tuge pri nesreći 883
O strpljivosti pri prvom udarcu 884
Izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Mi smo s tobom ožalošćeni" 885
Plakanje kod bolesnika 886
Zabrana naricanja i plakanja i sprečavanje toga 887
O ustajanju dženazi na noge 888
Kada će čovjek, koji je zbog dženaze ustao, sjesti 888
Onaj koji prati dženazu, ne sjeda, dok je ne spuste sa ramena ljudi,
a ako bi sjeo, naredit će mu se da ustane 889

O onome koji je ustao na noge zbog jevrejske dženaze 889
Dženazu nose samo muškarci 890
Požurivanje s dženazom 891
Riječi umrlog kada je na nosilima: "Požurite, požurite!" 892
Onaj koji je prilikom klanjanja dženaze poredao prisutne
u dva ili tri reda iza imama 892
Formiranje redova za klanjanje dženaza-namaza 893
Prisustvo djece s muškarcima u redovima na dženazama 895
O načinu obavljanja dženaza-namaza 896
Vrijednost praćenja dženaza 898
Čekanje dok se umrli zakopa 899
Dženaza-namaz djece zajedno s prisutnim svijetom 899
Klanjanje dženaze na musali i u džamiji 900
Pokuđenost gradnje bogomolja nad grobovima 901
O klanjanju dženaze ženi koja je umrla za vrijeme porođajnog čišćenja 901
Gdje imam stoji, prema ženi i prema muškarcu? 902
Izgovaranje četiri tekbira na dženazi 902
Učenje fatihe u dženazi 903
Namaz na grobu nakon što se umrli ukopa 904
Mrtvac čuje klepetanje obuće živih 905
O onom ko želi biti ukopan u Bejtul-makdisu ili njoj sličnoj svetoj zemlji 906
Ukop noću 907
Podizanje bogomolje na grobovima 908
Silazak u grob žene 908
Klanjanje dženaze šehidu 909
O sahrani dvojice-trojice ljudi u jedan grob 911
Mišljenje da ne treba kupati šehide 911
Ko se stavlja prije u usjek po strani groba 911
O upotrebi trstike (izhira) i suhe trave na grobu pri zagrtanju 912
Da li je dozvoljeno vaditi mrtvaca iz groba ili usjeka groba zbog nekog razloga? 913
O usjeku groba na strani kible i grobu s udubljenjem u sredini 915
Da li se djetetu, koje primi islam i umre, klanja dženaza i da li djetetu treba ponuditi da primi islam 916
Kada idolopoklonik prije smrti izgovori: "La ilahe illellah" 921
O stavljanju grane iznad groba 922
Održavanje vaza na grobu i sjedenje onih koji slušaju oko govornika 924
O samoubici 925
Pokuđenost klanjanja dženaze dvoličnjacima i traženje oprosta za mušrike 926
Hvaljenje umrlog od svijeta 928
Mučenje u grobu 930
Traženje zaštite od kaburske patnje 933
Mučenje u kaburu zbog ogovaranja (gibeta) i mokraće 935

Umrlom se izlaže njegovo mjesto jutrom i večerom 935
O govoru mrtvaca na nosilima 935
Šta je rečeno o djeci muslimana 936
Šta je rečeno o djeci idolopoklonika 937
P o g l a v l j e 938
O vrlini umiranja ponedjeljkom 941
O iznenadnoj – nenadanoj smrti 942
O grobu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekra i Omera, radijallahu anhuma 942
Zabrana grđenja mrtvih 947
Spominjanje najgorih umrlih 948

ZEKAT

Obaveznost zekata 951
Prisega na redovno davanje zekata 956
Grijeh onoga koji ne daje zekat 957
Imovina od koje je zekat podijeljen, ne smatra se nagomilanim kapitalom 959
Dijeljenje imovine na njeno pravo mjesto 963
Neiskrenost (rija) pri davanju sadake 963
Allah ne prima sadaku iz imetka stečenog prevarom, prima samo iz halal-imetka . 964
O sadaki iz halal stečenog imetka 964
Dijeljenje sadake prije (njenog) odbijanja 965
Čuvajte se džehennemske vatre, pa makar jednom polovinom datule, makar i malom milostinjom 967
Vrijednost sadake zdrave i škrte osobe 969
P o g l a v l j e 970
Javno dijeljenje imetka 971
Tajno dijeljenje imetka 971
Dijeljenje imetka bogatom iz neznanja 972
Davanje milostinje svome djetetu nenamjerno 973
Dijeljenje imetka desnicom 974
Naređivanje sluzi da podijeli milostinju i nedijeljenje milostinje lično 975
Sadaku daju samo imućni ko da materijalnu sadaku, a njemu je ista potrebna, ili je potrebna njegovim ukućanima ili on ima duga, pa isplata duga je preča od davanja milostinje, oslobađanja roba i(li) davanja poklona. Takva mu je sadaka odbijena (kod Allaha) 976
Prigovaranje čovjeka za ono što podijeli 978
O onome koji je volio podijeliti sadaku isti dan 979
Podsticanje na davanje sadake i zauzimanje u tome 979
O dijeljenju onoliko, koliko se u mogućnosti 981
Dijeljenje je iskup za grijehe 981
O onom ko je dijelio dok je bio u idolopoklonstvu, a zatim primio islam 982

O nagradi sluzi, kada on podijeli po naređenju svoga gospodara,
ne oštetivši mu imovinu 983
Nagrada ženi koja podijeli od imetka ili nahrani gladnog iz kuće (imovine)
svoga muža, ne oštetivši time imovinu 984
Riječi Uzvišenog Allaha: "Pa onome, koji dijeli (svoj imetak u dobrotvorne svrhe) i čuva se (idolopoklonstva), vjeruje u ono što je najljepše (u Allaha), olakšat ćemo put sreći (džennetu). A onome, koji škrtari, smatra se neovisnim (od Allaha) i najljepšu 985
Primjer škrtice i dobrotvora 986
Zekat od poštene zarade i trgovine 987
Svaki musliman dužan je dijeliti od imetka, a ko ga nema,
onda neka radi ono što je dobro 987
Iznos koji se daje na ime zekata i milostinje i o onom koji je dao cijelu ovcu 988
Zekat na srebro 989
Zekat u pokućstvu 990
Razdvojena stoka dvojice vlasnika se ne spaja niti se stoka dvojice
u zajednici razdvaja 993
Zekat na jednake dijelove dvojice vlasnika, odnose se podjednako na obojicu 992
Zekat na deve 993
O onome kome je zekat dostigao devu u drugoj godini starosti, a on je nema 993
Zekat na brave (sitnu stoku) 994
Na ime zekata ne uzima se posve ostarjelo, ćoravo (hajvanče),
a ni mužjak za oplodnju, osim ako to hoće rukovodilac zekata 996
Na ime zekata se ne uzima od čovjeka najplemenitija (najbolja) vrsta stoke 997
Nema zekata na krdo ispod pet deva 999
Zekat na goveda 999
Davanje zekata (obične milostinje) rođacima 1000
Musliman ne daje zekat na svog radnog konja 1003
Na roba nema zekata 1004
Dijeljenje milostinje siročadi 1004
Davanje zekata mužu i siročadi u skrbništvu 1005
Riječi Uzvišenog Allaha: "...i robovima, dužnicima i na Allahovom putu " 1007
Ustezanje od prošnje 1009
Onaj kome je Allah podario nešto bez iskanja i hlepnje 1012
Prošnja radi gomilanja imovine 1012
O riječima Uzvišenog Allaha: "Ne tražite milostinju od svijeta nasrtljivo",
koja je donja granica bogatstva i izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:
"Nema imovine koja će ga učiniti nepotrebnim drugom" 1014
O procjenjivanju datula na stablu 1017
O desetini na prihod sa zemljom koja se natapa oborinama i teku]om vodom 1020
Na poljoprivredni dohodak ispod pet veskova nema zekata 1022
Uzimanje zekata od datula prilikom branja palmi, i da li je djetetu dozvoljeno
uzimati datule date kao zekat? 1022

Ko proda svoje plodove, ili palmovik ili zemlju ili usjeve.....1023
Na kojim je već utvrđena obaveza davanja desetine ili zekata i izvrši obavezu zekata iz drugih plodova (ili stvari koje nije prodao) ili ko proda svoje plodove na kojima ne postoji obaveza zekata.....1023
Da li se može kupiti svoja, ranije nekom data, sadaka.....1025
O zekatu vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem.....1026
Davanje zekata oslobođenim robovima supruga vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.....1026
Kada zekat izmijeni svoj status.....1028
Uzimanje zekata od bogata[a i ustupanje siromasima ma gdje oni bili.....1029
Dova rukovodioca i njegovo blagosiljanje darovaoca zekata.....1030
O onom što se vadi iz mora.....1030
Na pronađeno zakopano blago daje se petina.....1032
Riječi uzvišenog Allaha: "...i onima koji rade na sakupljanju zekata" i polaganje računa onih, koji prikupljaju zekat nadležnom rukovodiocu.....1034
Davanje deva i njihovog mlijeka u zekat na uslugu putnicima.....1034
Rukovodiočevo obilježavanje deva sakupljenih od zekata.....1035

SADAKATUL-FITR

Obaveznost sadakatul-fitra 1037
O obavezi muslimana na davanje sadakatul-fitra za svoga roba i ostale ukućane .. 1038
Sadakatul-fitr je sa' ječma 1039
Sadakatul-fitr je jedan sa' hrane 1039
Davanje jednog sa'a hurmi na ime sadakatul-fitra 1040
Davanje jednog sa'a suhog grožđa 1040
Potreba davanja sadakatul-fitra prije klanjanja bajram-namaza 1041
Dužnost davanja sadakatul-fitra na slobodnu osobu i roba 1042
Davanje sadakatul-fitra za malodobnu i odraslu osobu 1043

HADŽ

Obaveznost hadža i njegova vrijednost 1045
Riječi Uzvišenog Allaha: "Dolazit će ti pješice i na mršavim iscrpljenim devama, koje će dolaziti sa svih dalekih strana (puteva) i neka prisustvuju svojim koristima (ovog i budućeg svijeta)." 1048
Obavljanje hadža na jahalici 1049
Vrijednost propisno obavljenog i kod Allaha primljenog hadža 1050
O mjestima određenim za konačno odlučivanje obavljanja hadža i umre 1052
Riječi Uzvišenog Allaha: "Opskrbite se! A uistinu, najbolja opskrba je bogobojaznost" 1054
Mikat Mekkelijama kada krenu na hadž i (li) 'umru 1053
Mikati Medinelijama 1054
Mikat stanovnika Šama 1054

Mikat stanovnika Nedžda 1055
Mikat onom ko je nastanjen unutra, iza mjesta određenih za mikate 1055
Mikat stanovnika Jemena 1056
Zatu-irk je mikat za stanovnike Iraka 1056
P o g l a v l j e 1057
Izlazak Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (na put) preko mjesta Šedžere... 1057
Riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Akik je blagoslovljena dolina" 1057
Sapiranje prejakog mirisa sa odijela tri puta 1058
O namirisavanju pri oblačenju ihrama i onom što hadžija oblači kada hoće
da stupi u ihram, začešlja se i namiriše 1060
Ko uđe u obrede hadža slijepljene kose na glavi 1061
O ulasku u obrede kod džamije u Zul-Hulejfi 1062
Jahanje na jahaćoj životinji i jahanje na sapima iza jahača u toku hadža 1063
Šta muhrim može oblačiti od haljinke, ogrtača i donje odjeće 1064
O onom koji je zanoćio i osvanuo u Zul-Hulejfi 1065
O dizanju glasa pri izgovaranju telbijje 1066
O telbijji 1067
O zahvaljivanju, slavljenju i veličanju Allaha, dželle šanuhu, pri uzjahivanju,
a prije ulaska u hadžske obrede 1068
Ko uđe u obrede tek nakon ustajanja deve na noge 1069
Ulazak u obrede, okrećući se prema kibli 1069
Izgovaranje telbijje kada se hadžija spusti u dolinu 1070
Kako će u obrede ući žena u toku menstruacije i poslijeporođajnog
odljeva krvi – hajzu i nifasu 1070
Ko uđe u obrede u Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, vrijeme,
kako je on ušao 1072
Riječi Uzvišenog Allaha: "Hadž je u poznatim mjesecima.
Ko se u njima obaveže obaviti hadž, tada nema spolnog općenja,
nema ružnih riječi, nema svađe za vrijeme hadža..." 1074
"Pitaju te o mlađacima, reci: 'Oni su vremenski putokaz svijetu
i (vremenski znak) za hodočašće..." 1074
O hadžu temettu', kiranu i ifradu, i o promjeni nijeta za hadž u nijet za 'umru,
za one koji nisu poveli kurbana 1075
Izgovaranje telbijje za hadž i imenovanje istoga 1080
Temettu' hadž u Poslanikovo, sallallahua lejhi ve sellem, vrijeme 1081
Riječi Uzvišenog Allaha: "To je za onog čija porodica nije nastanjena
u Mesdžidul-Haramu" 1081
Kupanje pri ulasku u Mekku 1083
Ulazak u Mekku danju ili noću 1083
S koje strane hadžija ulazi u Mekku? 1084
Vrijednost harema Mekke 1090

O nasljeđivanju kuća u mekki, njihovom prodavanju i kupovanju,
i (o tome) da je svijet naročito u dvorištu Ka'be potpuno ravnopravan 1091
Odsjedanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki 1093
Riječi Uzvišenog Allaha: "Kada je Ibrahim rekao: 'Gospodaru moj, učini ovaj grad (Mekku) sigurnim (da se u miru razvija), sačuvaj mene i moje sinove da ne obožavamo kipove (materiju i materijalna dobra)..... 1094
Gospodaru naš! Ja sam dio svoga potomstva nastanio u neplodnoj dolini kod Tvoga Svetog Hrama, da bi oni, Gospodaru naš, redovno obavljali namaz..... 1094
Riječi Uzvišenog Allaha: "Allah je Ka'bu učinio svetim hramom, mjesec hadža svetim, te gonjenje kurbana i stavljanje mu ogrlice, radi održavanja sigurnosti svijeta..... 1094
O ogrtaču Ka'be 1096
O rušenju Ka'be 1097
Predaja o Hadžerul-Esvedu 1097
O zaključavanju Ka'be i klanjanju na kojoj se god hoće njenoj strani 1198
O klanjanju u Ka'bi 1199
Neulaženje u Ka'bu 1199
Izgovaranje tekbira na stranama Ka'be 1100
Kako je počelo poskakivanje uz pokretanje ramenima (oko Ka'be) 1101
O doticanju Hadžerul-Esveda; kada hadžija prispije u Mekku,
prvo će obići oko Ka'be poskakujući u tri prva obilaska uz pokretanje ramena 1102
O poskakivanju pri obilasku oko Ka'be za vrijeme hadža i umre 1102
O doticanju Crnog kamena štapom savijene drške 1103
Doticanje samo dva jemenska ugla Ka'be 1104
O ljubljenju Crnog kamena (Hadžerul-Esveda) 1105
Pokazivanje na crni kamen kada se dođe naspram njega 1105
O izgovaranju tekbira kod Crnog kamena 1106
O onom koji je obišao oko ka'be kada je došao u Mekku, prije nego se vratio svojoj kući, potom klanjao dva rekata (nafile), a zatim izašao do na Safu 1106
Obilaženje žena oko Ka'be zajedno s muškarcima 1108
Razgovor za vrijeme činjenja tavafa 1109
Kada hadžija za vrijeme tavafa vidi kaiš ili nešto drugo što je pokuđeno,
prekinut će ga 1110
Gola osoba ne može obilaziti oko Ka'be niti idolopoklonik može obavljati hadž... 1110
Kada osoba prestane obilaziti oko Ka'be 1111
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je po dva rekata
poslije obavljenih sedam obilaženja oko Ka'be 1112
Nepribližavanje Ka'bi po obavljenom prvom obilaženju,
sve dok se ne izađe na Arefat i (ponovo) vrati (u Mekku) 1113
Klanjanje dva tavafska rekata izvan dvorišta Ka'be 1113
Klanjanje dva tavafska rekata iza Mekkami-Ibrahima 1114
Obilaženje oko Ka'be poslije sabah-namaza i ikindija-namaza 1114
O bolesniku koji obilazi oko Ka'be jašući 1116

O napajanju hadžija 1116
O zemzemu 1117
Obilaženje oko Ka'be hadžije, koji od mikata učini ihram
za hadž i 'umru istovremeno..... 1119
Obilaženje oko Ka'be s abdestom 1121
Dužnost sa'ja između safe i merve koji je učinjen od Božijih znakova 1122
O sa'ju između Safe i Merve 1123
Osoba sa menstruacijom obavlja sve hadžske obrede, osim obilaska oko Ka'be a kada
osoba bez abdesta obavi trčanje između Safe i Merve (podijeljena su mišljenja)... 1126
O stupanju u ihram iz Batha'a i sa drugih mjesta osim Batha'a, Mekkelije i hadžije, koji
je već izašao na Minu 1128
Gdje hadžija klanja podne osmog dana zul-hidžeta?..... 1129
O namazu na mini..... 1130
O postu devetog dana zul-hidžeta – dan Arefata..... 1131
Izgovaranje telbijje i tekbira kada hadžija
(iza sabah-namaza devetog dana zul-hidžeta) porani sa Mine na Arefat..... 1131
O putovanju u podnevnoj žezi na dan Arefata..... 1132
O boravku na Arefatu na jahalici 1133
Spajanje dvaju namaza na Arefatu..... 1133
O skraćivanju hutbe na Arefatu 1134
O žurenju ka mjestu stajanja,o stajanju na Arefatu..... 1134
O načinu hodanja hadžije kada se bude vraćao s Arefata..... 1136
O silaženju s deve između Arefata i Muzdelife..... 1136
O Vjerovjesnikovom, sallallahu alejhi ve sellem, naređenju o potrebi dostojanstvene
tišine pri vraćanju sa Arefata i njegovom pokazivanju bičem prema njima..... 1138
O spajanju klanjanja dvaju namaza na Muzdelifi..... 1138
Spajanje klanjanja akšama i jacije, ne klanjajući između njih nikakve nafile..... 1139
Učenje ezana i ikameta za svaki od dva spojena namaza (na Muzdelifi)..... 1140
O onom koji je noću prije sebe poslao svoje slabašne ukućane da stoje
na Muzdelifi i čine dovu, on ih slaše kad bi mjesec zašao..... 1141
Klanjanje sabah-namaza na Muzdelifi 1143
Kada se hadžija vraća sa Muzdelife 1144
O izgovaranju telbijje i tekbira ujutro, desetog dana zul-hidžeta,
kada hadžija baca kamenčiće na Džemretul-Akabi i o jahanju za vrijeme
putovanja na jednoj devi (iza njenog jahača)..... 1145
"Ko se bude mogao koristiti umrom do hadža, on će zaklati kurban kakav može, ko ga
ne može naći, postit će tri dana u toku hadža i sedam kada se vrati, a to je svega deset
dana. To je za onoga čija se porodica nalazi u Mesdžidul-Haramu" 1146
O jahanju deva 1147
Gonjenje deva za kurban sa sobom..... 1148
O kupovanju kurbana sebi, na putu (za Mekku)..... 1150

Obilježavanje deve-kurbana u Zul-Hulejfi probadanjem njene grbe, mazanjem iste njenom krvlju i naticanje ogrlice na njen vrat, a zatim oblačenje ihrama 1151
O pletenju ogrlica devama i govedima (namijenjenim za kurbane) 1153
O razrezivanju devine grbe i razmazivanju pokapane krvi po njoj 1153
Stavljanje ogrlica na vrat (kurbanu upućenom za Mekku) svojom rukom 1154
O stavljanju ogrlice bravčetu 1155
O ogrlicama od vune 1156
O vješanju obuće na vrat kurbanu upućenog u Mekku 1156
O pokrivačima za deve 1157
Kupovanje kurbana na putu (za Mekku) i stavljanje kurbanu ogrlice na vrat 1157
Čovjek može zaklati goveče, na ime kurbana, za svoje žene, bez njihovog naređenja. 1160
O klanju deve na Mini, na mjestu gdje je klao deve Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem 1159
O onome ko je zaklao kurbane svojom rukom 1159
O klanju ukoljenčene deve 1160
O klanju deva dok one stoje na nogama 1160
Od zaklanog kurbana (na ime usluge) 1161
Kurbanske kože vlasnik dijeli kao milostinju 1162
Pokrivače deva vlasnik dijeli kao milostinju 1162
"(Spomeni Muhammede) kada smo odabrali Ibrahimu mjesto (za molitvu) Hram (i rekli): 'Ne pripisuj mi ništa drugom i očisti moju kuću onima, koji je obilaze, koji stoje, koji se pregibaju i koji sedždu čine'" 1163
"I pozovi ljude hodočašću, dolazit će ti pješice i na svakoj mršavoj devi koje dolaze s dalekog puta, da prisustvuju koristima svojim i da spominju Allahovo ime u poznatim danima (klanja) životinja koje im je on darovao. 1163
Zato jedite od njih (meso) i nahranite pukog siromaha. Zatim, neka obave svoje čišćenje (brijanje) i neka izvrše svoje zavjete i neka obilaze stari, Allahom čuvani, Hram! To (su propisi hadža). Ko bude poštivao svetinje (Božije propise), to mu je dobro kod 1163
O klanju kurbana prije brijanja 1165
O onom koji je ulijepio svoju kosu prilikom stupanja u ihram, a obrijao se (pri skidanju ihrama) 1168
O brijanju glave i šišanju (potkraćivanju kose) pri skidanju ihrama 1168
O šišanju mutematti'a nakon 'umre 1170
O posjeti Ka'bi na dan klanja kurbana 1171
Bacanje kamenčića iz zaborava ili neznanja (na Džemretul-Akabi) od hadžije, nakon što je omrknuo, i brijanje prije klanja kurbana 1172
Održavanje hutbe u danima Mine 1174
Da li napajači (zemzemom) i drugi osim njih, mogu u noćima mine noćivati u Mekki 1177
O bacanju kamenčića 1178
O bacanju kamenčića (na Džemretul-Akabi) s donje strane doline 1179
Bacanje kamenčića (na džemreta) (vrši se) sa sedam kamenčića 1180

Bacanje kamenčića na Džemretul-Akabi ostavivši Ka'bus lijeve strane 1181
Hadžija izgovara tekbir sa svakim bačenim kamenčićem 1181
Nezadržavanje na Džemretul-Akabi nakon bacanja kamenčića 1182
Kada hadžija baci kamenčiće na prva dva džemreta, stajat će,
pa će se spustiti u dolinu, okrenuvši se kibli 1182
O dizanju ruku kod dva džemreta: najbližeg (Mesdžidul-Hajfe) i srednjeg 1183
O činjenju dove kod prva dva džemreta 1183
O namirisavanju poslije obavljenog bacanja kamenčića na Džemretul-Akabi
i brijanju prije izvršenja povratnog tavafa oko Ka'be 1184
Oprosni tavaf 1184
Kada žena dobije menstruaciju nakon što je obavila tavafu-l-ifadu 1185
Klanjanje ikindije na dan odlaska u Ebtahu 1187
O Muhassabu (dolini Ebtah) 1188
O odsjedanju (hadžije) u Zu-Tuvau prije ulaska u Mekku, i u Bathau,
koja je u Zul-Hulejfi, po povratku iz Mekke 1189
O onom koji je odsjedao (konačio) u Zu-Zuvau na povratku iz Mekke 1190
O trgovanju u danima hadža i o prodavanju (robe) po trgovima
iz predislamskog doba 1190
O putovanju pred zoru sa Muhassaba 1191